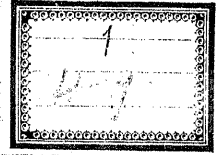
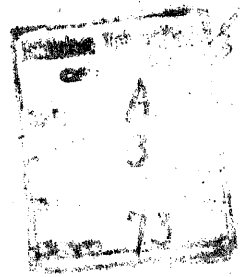

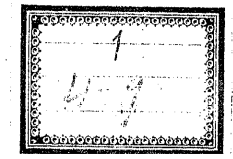
Handwritten text: $b = A$ $4 = 2$ $w = 4$

0
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34

3-11 4-21 11-14

R. 2190

BIBLIOTHECA

CANONICA, JURIDICA, MORALIS, THEOLOGICA,

N E C N O N

ASCETICA, POLEMICA, RUBRICISTICA, HISTORICA &c.

De principalioribus, & fere omnibus, quæ in dies occurrunt, nec penes omnes facile, ac prompte reperiri possunt, ex utroque Jure, Pontificiis Constitutionibus, Conciliis, Sacrarum Congregationum Decretis, Sacræ Romanæ Rotæ Decisionibus, ac probatissimis, & selectissimis Auctoribus accurate collecta, adaucta, Ordine Alphabetico congesta,

AC IN OCTO TOMOS DISTRIBUTA

A B A D M. R. P.

LUCIO FERRARIS

Soler - Alexandrino, Ord. Minor. Regul. Observ. Lectore Jubilato, Exprovinc., Examinat. Synodali, ac S. Offic. Consultore.

EDITIO SECUNDA ROMANA AUCTIONIOR,

Cui, præter ea, quæ Auctor in Tertia Editione Veneta in calce Operis adjecerat, nunc suis locis inserta, accesserunt ex aliena manu multa tum Theologiam, tum maxime Jus Canonicum & Civile concernentia, eaque scitu dignissima, & omnibus præsertim Ecclesiasticis Viris apprime utilia, & necessaria; ac Index rerum locupletissimus.

TOMUS SEXTUS.

COMPLECTENS LITTERAS

P. Q. R.

DE LA LIBRERIA
DEL REAL COLEGIO MAYOR
Reunido de Santa Cruz, y
Santa Catalina.
E. C. N.

ROMÆ, MDCCLXVIII.

EX TYPOGRAPHIA CAROLI BARBIELLINI
IN VIA CURSUS

SEPTIORUM FACULTATE.

REIMPRIMATUR,

Si videbitur Reverendissimo Patri Sacri Palatii Apostolici Magistro.

Dom. Patriarch. Antiochen. Vicefg.

APPROBATIONES.

DE Sexto BIBLIOTHECÆ R. P. LUCII FERRARIS Tomo, quem sibi submittebam urgent operæ, idem quod de jam editis, judicium meum esto. Jussis Reverendissimi P. Th. August. Ricchini Sac. Pal. Apostol. Magistri obtemperans in eo pervolutando laboris patiens fui. Si quid forte censura, ac litura dignum mihi effugit, non effugerit aliorum castigatorem Animadversiones. Quare ipse ego non refragor, quin Tomus hic Sextus novis typis publici juris fiat. Romæ ex Collegio Clementino hac die 11. Aprilis 1768.

D. Joseph Bettoni C.R.S. Consultor S. R. Congreg.

IN recensendo Tomo V I. BIBLIOTHECÆ R. P. Lucii Ferraris, jussu Reverendissimi P. Thomæ Augustini Ricchini Sac. Palatii Apostolici Magistri, nihil mihi occurrit, quod a Sacratissima immutabilique Fidei morumve regula declinaret, nisi unum vel alterum nævum quem tamen opportunis Notis, & Animadversionibus pro meo studio castigare conatus sum. Unde & hunc typis iterum dari posse arbitrarer. In quorum fidem &c.

Dabam ex ædibus Congregat. S. Joannis Baptistæ Idibus Martiis MDCCLXVIII.

*Paulus Marcellus Del Mare Congregationis S. Jo. Baptistæ Presbyter,
ac S. Theologiae Lector.*

JUSSU Reverendissimi P. Thomæ Augustini Ricchini Sac. Pal. Apost. Magist. attente perlectis nuperrimis Notis, quæ huic Sexto *Promptæ Bibliothecæ* Tomo acceperunt, nihil in iis deprehendi, quod Orthodoxæ Fidei, rectisque morum regulis adversetur. Quare publicâ luce donari posse censeo. Romæ 10. Aprilis 1768.

*Ubaldo Giraldi a S. Cajetano Cl. Reg. Scholarum Piarum Apostolicus
Romani Cleri Examinator, & Collegii Ecclesiastici Rector.*

CUM de mandato Reverendiss. P. Sac. Palatii Apostolici Magist. accuratè perlegerim Tomum Sextum *Bibliothecæ R. P. Lucii Ferraris*: nihilque in ipso Orthodoxæ Fidei bonis moribus, aut Ecclesiæ Scitis adversum deprehenderim: Hinc quoad me spectat, nihil obesse existimo, quin rursus publicè juris fiat.

Romæ hac die 10. Mensis Aprilis MDCCLXVIII.

Felix Antonius Tombolini J. U. D.

REIMPRIMATUR.

Fr. Thom. Augustin. Ricchini Ord. Prædicator. Sacri Palatii
Apostolici Magist.

INDEX

*Del
D. D. Juan Fran^{co} Carbonel del Real
Sect. de la S. Ig. de Paris.*

Del Sr. D. Juan de la Cruz de la Cruz

INDEX TITULORUM, SEU MATERIARUM,

Quæ in hoc Sexto Tomo continentur.

P ABULATIO .	Pag. 1	Porta .	124	Publica honestas .	253
Pactum .	1	Portio , Portionarii Cathedra-	124	Punctator , Punctatura .	253
Pagana propositio .	5	lium .	135	Purgatorium .	253
Palatium .	5	Portio Congrua .	135	Pyromantia .	256
Pallium .	5	Portorium .	136	Pytonia .	256
Panthæismus .	5	Possessio .	136		
Papa .	7	Possessor bonæ , & malæ fidei .	136	Q UADRAGESIMA .	256
Papalis Benedictio .	22	Postliminium .	142	Quarta Funeralis .	258
Paramenta Sacra .	22	Postulatio Prælatorum .	142	Quatuor Tempora .	263
Parentes .	24	Præbenda .	146	Quæstare , Quæstuarii , seu	
Parricidium .	27	Præbenda Theologalis , & Pæ-		Quæstores .	264
Parochia , Parochialis , Paro-		nitentialis .	146	Quinquagesima .	265
chianus .	27	Præcedentia .	147		
Parochus .	30	Præceptum .	155	R APINA .	265
Parochi præsentia quoad Ma-		Prædicare , Prædicator .	155	Raptor , Raptus .	265
trimonia .	46	Prædicatorum Ordo .	161	Rationis usus .	266
Paricidium .	46	Prædicationes .	162	Recognitio corporis Delicti .	266
Parvuli .	46	Præfatio .	162	Recurtus .	266
Pascha , Paschalis Communio .	46	Prælati Regularis .	163	Referendarii Curie Romanæ .	268
Pascua .	48	Præscriptio .	168	Refractarii .	268
Pater .	49	Præsentatio , præsentatus ad		Regimen .	268
Patria potestas .	50	Beneficium .	178	Regulares .	271
Patrimonium .	53	Præstimonium .	178	Regularis delinquens , & quoad	
Patrius .	56	Præsumptio .	179	immunitatem .	296
Patroni Beneficiorum .	56	Præventio Jurisdictionis .	181	Regulæ Cancellariæ .	299
Patroni Sancti .	56	Præcarium , Præcariaz .	182	Regulæ Juris Canonici .	299
Patronus Ecclesiasticus .	57	Preces publicæ .	183	Regulæ Juris Civilis .	300
Paupertas .	57	Presbyteratus .	183	Religiones Regulares , & Mi-	
Pax .	57	Pretaticum .	183	litares .	306
Peccatum .	57	Primæ preces Imperatoris .	183	Religio Naturalis , & Reve-	
Peccatum contra Naturam .	67	Primitivus .	183	lata .	327
Peccata Capitalia .	67	Primitivæ .	184	Reliquiæ .	348
Peculatus .	67	Privatio Vocis activæ , & pas-		Remex .	348
Pecunia .	68	sivæ , & officii , vel bene-		Repræsentationes .	348
Pedagogium , seu Guidagium .	68	ficii .	185	Repudium .	349
Pedomantia .	68	Privilegium .	185	Rescriptum .	349
Pensio , Pensionarius .	68	Probatio .	199	Reservatio Casuum .	352
Percussio .	79	Processiones .	203	Residentia , Residere .	357
Peregrini .	79	Processus Curie Laici læsivi		Resignatio , seu Renunciatio	
Perjurium .	79	immunitatis .	208	Beneficiorum , & permuta-	
Permutatio Beneficiorum .	79	Processus Curie Ecclesiasticæ .	208	tatio eorum .	358
Perquisitio .	79	Procuratio .	209	Resolutiones Sacrarum Congre-	
Personatus .	79	Procurator .	212	gationum .	368
Pestis .	79	Prodigalitas .	214	Restitutio in integrum .	368
Pignus .	80	Professio Fidei .	214	Restitutio .	371
Pileolus .	80	Professio Regularis .	214	Restrictio mentalis .	401
Plagium .	81	Propositiones damnatæ .	225	Retractus gentilitius .	402
Pœna .	81	Prospectus .	247	Reus .	402
Pœnitentiæ Sacramentum .	97	Protonotarii de numero [Par-		Ritus .	404
ticipantium .	130	ticipantium .	247	Rixa .	406
Pœnitentiaria Apostolica .	131	Protonotarius Titularis , seu		Rogationes .	406
Pœnitentiarius .	131	extra numerum .	249	Romanus Pontifex .	406
Pollutio .	131	Prudentia .	250	Romani Pontifices .	410
Polygamia .	131	Psalms , Psalterium .	250	Rubrica .	414
Pontificalia .	134	Pubertas .	253	Rumor .	416
Pontius Pilatus .	134				

ADM.OD.

ADM.ODUM REVERENDI

P. F. LUCII FERRARIS

PROMPTA BIBLIOTHECA

Canonica , Juridico - Moralis - Theologica &c.

P A B U L A T I O .

Vide verb. *Bellum art. 3. num. 27. 28. 29.* , & verbum *Pasqua per totum* ; in primo namque loco breviter expenditur pabulationis usus respectu Militum tempore Belli in terra hostili , & in terra amica ; in secundo autem loco Pasqua declarantur quoad nomen , & esse , ac ad quos spectent , nec non quinque traduntur modi , quibus pascendi jus acquiri potest , & per totum exponitur , quod hac de re scitu dignum est.

P A C T U M .

A R T I C U L U S I .

Quod ad ea , quæ concernunt naturam , divisionem & effectus Pactorum .

Actum est sic dictum a pactione , textu expresso in *leg. Hujus Edicti . i . ff. de pactis §. 1.* ibi : *Pactum autem a pactione dicitur , vel quasi ex pace factum , quia per pacta fieri solet pax , cap. Pactum 11. de verbor. significat. ibi : Pactum quasi ex pace factum , & concordat cit. l. Hujus Edicti §. 1.* ibi : *Inde etiam pacis nomen appellatum est.*

Pactum est duorum , plurimumque in idem placitum consensus. Sic præcisè verbis definitur in *cit. l. Hujus Edicti §. 2.* seu ut definitur in *l. Pactum 3. ff. de Pollicitationibus : Pactum est duorum consensus , atque conventio , & concordat definitio , quæ refertur in cap. Pactum 11. de verbor. significat. ibi : Pactum dicitur inter partes ex pace conveniens scriptura Legibus , & moribus comprobata .* *Lx enim scriptura non denotat , quod pactum sine scriptura fieri non possit , sed solum demonstrat , quod solet in pactis interponi scriptura ad faciliorem , & clariorem pactorum probationem , ut recte explicat Glossa ibidem .*

Pactum (omittis aliis minus scitu necessariis divisionibus) præcipue dividitur in pactum nudum , & vestitum , seu legitimum . Abbas in *cap. Antigonus 1. de pactis numer. 4.* & alii communiter . Pactum nudum est illud , quod in sola conventionione pacificentium consistit ; & dicitur nudum , quia stat in puris , simplicibus . & nudis finibus conventionis , sicut ille dicitur nudus , qui & sicut de utero processit , ut declarat Bartolus in *leg. Juris gentium §. Igitur n. 1. ff. de pactis* , Abbas in *cit. cap. Antigonus 1. de pactis numer. 4.* Fagn. *ibidem numer. 18.* & alii passim . Non enim intercedit aliquod extrin-

Ferrar. Biblioth. Tom. 71.

secum , quo vestitur , videlicet , nec stipulatio , nec solemnitas Scripturæ , aut hujusmodi . Pactum vestitum , seu legitimum est illud , quod præter conventionem partium aliquod aliud Juris adminiculum habet , ratione cujus actio civilis in Foro externo oritur , *leg. Legitima conventio , ff. De pactis , ibi : .* Legitima conventio est , quæ Lege aliqua confirmatur , & ideo interdum ex pacto actio nascitur , vel tollitur , quod quies Lege , vel Senatus consulto adjuvatur , *concordat textus in leg. Juris gentium §. 1. & sequent. ff. eodem .*

Pactum pluribus modis vestitur , seu Jure Civili confirmatur , & hos præcipuos modos enumerat Glossa magna in *2. cit. l. Juris gentium §. Sed cum nulla , verb. Quinimmo , ff. de pactis* , Bartolus *ib. Pirhing. lib. 1. Decret. tit. 35. a n. 4.* Reiffenstuel *ib. a n. 20.* & alii passim .

Primo igitur vestitur , si pactum simplex transeat in contractum specificum , seu nominatum , seu in genere perfectum v. g. in Emptionem , Venditionem , Locationem , Commodatum , Depositum , & hujusmodi : Generatim enim omnes contractus nominati sunt vestiti , & pariunt actionem , quando in suo genere sunt perfecti ; *cit. leg. Juris gentium §. 1. ff. de pactis .*

Secundo pactum nudum , seu simplex vestitur , seu confirmatur Legis assistentia , seu Juris auxilio , ita ut ex eo oriatur actio Civilis ex Juris privilegio , ut colligitur ex *l. Legitima 6. de pactis* , & notat Glossa *ib.* Sic quippe ex simplici donatione , posteaquam acceptata est ante traditionem rei , Jure novo Codicis oritur actio Civilis ad rei ita promissæ traditionem ; *l. Si quis 55. §. Sed si quidem , Cod. de Donation.* Item ex nudo pacto Dotis præstandæ , seu ex simplici promissione Dotis acceptata in favorem Matrimonii oritur actio Civilis ; *l. Unica , Cod. de rei uxore . action. leg. Ad exactiorem 7. Cod. de Dotis promissione .*

Tertio vestitur , & confirmatur pactum nudum , seu simplex , coherencia cum contractu nominato , vel alio pacto vestito , videlicet si pactum incontinenti , & non ex intervallo adiciatur alteri contractui nominato , vel pacto vestito , sive pactum nudum præcedat contractum nominatum , vel pactum vestitum , sive confestim sublequatur ; *cit. l. Juris gentium 7. ff. de pactis §. Quinimmo , & seq.* Sic quando quis locat alteri Domum adjecto simul pacto , ut agrum suum adjacentem colat , tale pactum non dicitur amplius nudum , quia cum cohereat cum illo primo pacto vestito , seu contractu locationis , hoc adimpleto ex parte locanti s Domum , firmatur etiam illud pactum nudum , & simplex , ita ut pariat actionem Civilem , sicut primum pactum vestitum , seu contractus locationis Domus .

Quarto vestitur , & confirmatur pactum nudum , seu simplex

A

plex

INDEX TITULORUM, SEU MATERIARUM,

Quæ in hoc Sexto Tomo continentur.

P ABULATIO .	Pag. 1	Porta .	124	Publica honestas .	253
Pactum .	1	Portio , Portionarii Cathedra-	124	Punctator , Punctatura .	253
Pagana propositio .	5	lium .	135	Purgatorium .	253
Palatium .	5	Portio Congrua .	135	Pyromantia .	256
Pallium .	5	Portorium .	136	Pytonia .	256
Pantheismus .	5	Possessio .	136		
Papa .	7	Possessor bonæ , & malæ fidei .	136	Q UADRAGESIMA .	256
Papalis Benedictio .	22	Postliminium .	142	Quarta Funeralis .	258
Paramenta Sacra .	22	Postulatio Prælatorum .	142	Quatuor Tempora .	263
Parentes .	24	Præbenda .	146	Quæsturare , Quæstuarii , seu	
Parricidium .	27	Præbenda Theologalis , & Pæ-	146	Quæstores .	264
Parochia , Parochialis , Paro-		nitentialis .	146	Quinquagesima .	265
chianus .	27	Præcedentia .	147		
Parochus .	30	Præceptum .	155	R APINA .	265
Parochi præsentia quoad Ma-		Prædicare , Prædicator .	155	Raptor , Raptus .	265
trimonia .	46	Prædicatorum Ordo .	161	Rationis usus .	266
Paricidium .	46	Prædicationes .	162	Recognitio corporis Delicti .	266
Parvuli .	46	Præfatio .	162	Recurtus .	266
Pascha , Paschalis Communio .	46	Prælati Regularis .	163	Referendarii Curie Romanæ .	268
Pascua .	48	Præscriptio .	168	Refractarii .	268
Pater .	49	Præsentatio , præsentatus ad		Regimen .	268
Patria potestas .	50	Beneficium .	178	Regulares .	271
Patrimonium .	53	Præsimonium .	178	Regularis delinquens , & quoad	
Patrinus .	56	Præsumptio .	179	immunitatem .	296
Patroni Beneficiorum .	56	Præventio Jurisdictionis .	181	Regulæ Cancellariæ .	299
Patroni Sancti .	56	Præcarium , Præcarix .	182	Regulæ Juris Canonici .	299
Patronus Ecclesiasticus .	57	Preces publicæ .	183	Regulæ Juris Civiles .	300
Paupertas .	57	Presbyteratus .	183	Religionæ Regularis , & Mi-	
Pax .	57	Pretaticum .	183	litares .	306
Peccatum .	57	Primæ preces Imperatoris .	183	Religio Naturalis , & Reve-	
Peccatum contra Naturam .	67	Primicerius .	183	lata .	327
Peccata Capitalia .	67	Primitiæ .	184	Reliquiæ .	348
Pecunia .	68	Privatio Vocis activæ , & pas-		Remex .	348
Pedagium , seu Guidagium .	68	sivæ , & officii , vel bene-		Repræsentationes .	348
Pedomantia .	68	ficii .	185	Repudium .	349
Pensio , Pensionarius .	68	Privilegium .	185	Rescriptum .	349
Percussio .	79	Probatio .	199	Reservatio Casuum .	352
Peregrini .	79	Processiones .	203	Residentia , Residere .	357
Perjurium .	79	Processus Curie Laici læsivi		Resignatio , seu Renunciatio	
Permutatio Beneficiorum .	79	immunitatis .	208	Beneficiorum , & permuta-	
Perquisitio .	79	Processus Curie Ecclesiasticæ .	208	tio eorum .	358
Perionatus .	79	Procuratio .	209	Resolutiones Sacrarum Congre-	
Pestis .	79	Procurator .	212	gationum .	368
Pileolus .	80	Prodigalitas .	214	Restitutio in integrum .	368
Plagium .	81	Professio Fidei .	214	Restitutio .	371
Pœna .	81	Professio Regularis .	214	Restrictio mentalis .	401
Pœnitentiæ Sacramentum .	97	Propositiones damnatæ .	225	Retractus gentilitus .	402
Pœnitentiaria Apostolica .	130	Prospectus .	247	Reus .	402
Pœnitentiarius .	131	Protonotarii de numero [Par-		Ritus .	404
Pollutio .	131	ticipantium .	247	Rixa .	406
Polygamia .	131	Protonotarius Titularis , seu		Rogationes .	406
Pontificalia .	134	extra numerum .	249	Romanus Pontifex .	406
Pontius Pilatus .	134	Prudentia .	250	Romani Pontifices .	410
		Psalms , Psalterium .	250	Rubricæ .	414
		Pubertas .	253	Rumor .	416

ADMOD.

ADMODUM REVERENDI

P. F. LUCII FERRARIS

PROMPTA BIBLIOTHECA

Canonica, Juridico - Moralis - Theologica &c.

P A B U L A T I O .

Vide verb. *Bellum art. 3. num. 27. 28. 29.* , & verbum *Pasqua per totum* ; in primo namque loco breviter expenditur pabulationis usus respectu Militum tempore Belli in terra hostili , & in terra amica ; in secundo autem loco Pasqua declarantur quoad nomen , & esse , ac ad quos spectent , nec non quinque traduntur modi , quibus pascendi jus acquiri potest , & per totum exponitur , quod hac de re scitu dignum est.

P A C T U M .

A R T I C U L U S I .

Quod ad ea , quæ concernunt naturam , divisionem , & effectus Pactorum .

Actum est sic dictum a pactione , textu expresso in *leg. Hujus Edicti . 1. ff. de pactis §. 1.* ibi : *Pactum autem a pactione dicitur* , vel quasi ex pace factum , quia per pacta fieri solet pax , *cap. Pactum 11. de verbor. significat.* ibi : *Pactum quasi ex pace factum* , & concordat *cit. l. Hujus Edicti §. 1.* ibi : *Inde etiam pacis nomen appellatum est.*

² *Pactum est duorum , plurimumque in idem placitum consensus.* Sic præcisè verbis definitur in *cit. l. Hujus Edicti §. 2.* , seu ut definitur in *l. Pactum 3. ff. de Tollitationibus* : *Pactum est duorum consensus , atque conventio* , & concordat definitio , quæ refertur in *cap. Pactum 11. de verbor. significat.* ibi : *Pactum dicitur inter partes ex pace conveniens scriptura Legibus , & moribus comprobata.* *Ly enim scriptura non denotat* , quod pactum sine scriptura fieri non possit , sed solum demonstrat , quod solet in pactis interponi scriptura ad faciliorem , & clariorem pactorum probationem , ut recte explicat *Glossa ibidem* .

³ Pactum (omnis aliis minus scitu necessariis divisionibus) præcipue dividitur in pactum nudum , & vestitum , seu legitimum . Abbas in *cap. Antigonus 1. de pactis numer. 4.* & alii communiter . Pactum nudum est illud , quod in sola conventionione pacificentium consistit ; & dicitur nudum , quia stat in puris , simplicibus . & nudis finibus conventionis , sicut ille dicitur nudus , qui & sicuti de utero processit , ut declarat *Bartolus in leg. Juris gentium §. igitur n. 1. ff. de pactis* , Abbas in *cit. cap. Antigonus 1. de pactis numer. 4.* *Fagn. ibidem numer. 18.* & alii passim . Non enim intercedit aliquod extrin-

Ferrar. Biblioth. Tom. VI.

secum , quo vestitur , videlicet , nec stipulatio , nec solemnitas Scripturæ , aut hujusmodi . Pactum vestitum , seu legitimum est illud , quod præter conventionem partium aliquod aliud Juris adminiculum habet , ratione cuius actio civilis in Foro externo oritur , *leg. Legitima conventio , ff. De pactis* , ibi : *Legitima conventio est* , quæ Lege aliqua confirmatur , & ideo interdum ex pacto actio nascitur , vel tollitur , quoties Lege , vel Senatus consulto adjuvatur , *concordat textus in leg. Juris gentium §. 1. & sequent. ff. eodem.*

⁶ Pactum pluribus modis vestitur , seu Jure Civili confirmatur , & hos præcipuos modos enumerat *Glossa magna in 2. cit. l. Juris gentium §. Sed cum nulla* , *verb. Quinimmo* , *ff. de pactis* , *Bartolus ibi* . *Pirhing. lib. 1. Decret. tit. 35. a. n. 4.* *Reiffenstuel ib. a. n. 20.* & alii passim .

⁷ Primo igitur vestitur , si pactum simplex transeat in contractum specificum , seu nominatum , seu in genere perfectum v. g. in Emptionem , Venditionem , Locationem , Commodatum , Depositum , & hujusmodi : Generatum enim omnes contractus nominati sunt vestiti , & pariunt actionem , quando in suo genere sunt perfecti ; *cit. leg. Juris gentium §. 1. ff. de pactis* .

⁸ Secundo pactum nudum , seu simplex vestitur , seu confirmatur Legis assistentia , seu Juris auxilio , ita ut ex eo oriatur actio Civilis ex Juris privilegio , ut colligitur *ex l. Legitima 6. de pactis* , & notat *Glossa ibi* . Sic quippe ex simplici donatione , posteaquam acceptata est ante traditionem rei , Jure novo Codicis oritur actio Civilis ad rei ita promissa traditionem ; *l. Si quis 55. §. Sed si quidem* , *Cod. de Donation.* Item ex nudo pacto Dotis præstandæ , seu ex simplici promissione Dotis acceptata in favorem Matrimonii oritur actio Civilis ; *l. Unica* , *Cod. de rei uxor. action. leg. Ad exactionem 7. Cod. de Dotis promissione* .

⁹ Tertio vestitur , & confirmatur pactum nudum , seu simplex , coherencia cum contractu nominato , vel alio pacto vestito , videlicet si pactum incontinenti , & non ex intervallo adjiciatur alteri contractui nominato , vel pacto vestito , sive pactum nudum præcedat contractum nominatum , vel pactum vestitum , sive confestim subsequatur ; *cit. l. Juris gentium 7. ff. de pactis §. Quinimmo* , & *seq.* Sic quando quis locat alteri Domum adjecto simul pacto , ut agrum suum adjacentem colat , tale pactum non dicitur amplius nudum , quia cum cohercat cum illo primo pacto vestito , seu contractu locationis , hoc adimpleto ex parte locantis Domum , firmatur etiam illud pactum nudum , & simplex , ita ut pariatur actionem Civilem , sicut primum pactum vestitum , seu contractus locationis Domus .

¹⁰ Quarto vestitur , & confirmatur pactum nudum , seu simplex

plex per traditionem rei, seu impletionem promissi; *cit. l. Jurisgentium 7. §. 2. ff. de pactis*. Sic quando quis dat alteri aliquid, ut aliud ipsi, vel pro se faciat, tale pactum non est amplius nudum, sed ex parte ejus, qui dedit, seu promissum implevit, dicitur vestitum, & parit actionem civilem, cum ipse petere possit, ut etiam alter adimpleat contractum, & præstet id, quod conventum est, vel ut sibi restituat, quod dedit, vel quantum sua interest. *leg. Naturalis 5. ff. De præscriptis verbis, l. Si ob rem 1. leg. Dedi 3. §. Sed sibi; l. Si pecuniam 5. in princip. De conditione causa data, causa non secuta.*

Quinto vestitur, & confirmatur pactum nudum, seu simplex adjectione juramenti, ita ut exinde etiam de jure civili concedatur actio; *arg. l. De jurisjurandi, ff. de operibus libertor. & tenent Covarruv. in cap. Quamvis part. 2. §. 4. num. 27 de pactis in 6. Pirhing lib. 1. Decretal. tit. 35. n. 5. Reiffenstuel ibid. num. 25. Engel ibid. num. 8. cum aliis ibi citatis.* Omne enim juramentum, quod sine salutis æternæ dispendio servari potest, in utroque Foro servandum est; *cap. Cum contineat 38. de Jurisjurando.*

Sexto vestitur, & confirmatur pactum nudum, seu simplex vestimento verborum, sive per stipulationem, quæ stipulatio valet sub quacumque verborum forma sit concepta, §. 1. *In hac res, Institut. de verbor. obligationibus leg. Omnes stipulationes 10. Cod. de contrabenda stipulatione.*

Septimo vestitur, & confirmatur pactum nudum, seu simplex Litteris, sive per proprium Chirographum; ut quando quis sub illo Chirographo aliquid pacificatur, sive alteri promittit; *arg. §. Unico Olim Scriptura, Institut. de Litterarum obligationibus.*

Primarius, ac principalis effectus pactorum est obligatio naturalis; *c. Antigonus 1. de pactis*, ibi: *Inita pacta suam obtineant firmitatem... pacta custodiantur*; & in ejus Summario expressè dicitur; *Pacta, quantumcumque nuda servanda sunt, & cap. Qualiter 3. eod. ibi: Studiosè agendum est, ut ea, que promittuntur, opere compleantur.* Et concordat *l. Hujus Edicti 1. ff. de pactis in principio*, ubi expressè dicitur: *Quid enim tam congruum fidei humane, quam ea, que inter eos placuerunt, servare?* Et propterea Princeps, licet sit solutus Legibus; *leg. Princeps. ff. de Legibus*; nihilominus obligatur ex nudo pacto etiam inito cum propriis subditis; *arg. c. Ex Epistole verbis 1. de probationibus*, adeo ut ab eo recedere non possit etiam de plenitudine potestatis. *Bald. in cap. 1. §. Ad hæc Col. 5. ff. de pact. juram. firmand. Paul. de Caltr. in l. Digna vox Cod. de Legibus; Card. Zabarell. consil. 147. Dominus noster Papa. Socin. consil. 86. num. 1. 4. lib. 4. Fagnan. in cit. cap. Ex Epistole verbis 1. de probationibus num. 23. cum aliis ibi citatis, & in cap. Antigonus 1. de pactis numer. 7. Reiffenstuel l. 1. Decret. tit. 35. num. 28.* Ethoc non alia ratione nisi quia Princeps ex pacto obligatur jure naturali, & Divino, cui etiam Papa, & Imperator subijcitur. *Clementin. Pastoralis, de re judicat. Card. Zabarell. cit. consil. 147. num. 7. Abbas in cap. 1. de Constitutionibus Fagnan. loc. cit. Reiffenstuel loc. cit. & alii.*

Hinc quicumque non servat pacta etiam nuda, dummodo deliberata, & serio facta, peccat mortaliter; *arg. c. Prædicandum 22. q. 1. c. Antigonus 1. & c. Qualiter 3. de pactis; & l. Hoc Edictio 1. de pecunia constituta, ibi: Hoc Edictio Prætor faver naturali equitati, qui constituta ex consensu facta custodit; quoniam grave est fidem fallere.* Et probatur efficaciter ex *cit. cap. Antigonus 1. de pactis*, ubi recedens a pacto potest excommunicari, ibi: *Ecclesiasticam sentiat disciplinam.*

Excommunicatio autem non infligitur, nisi pro mortali, ut est textus in *cap. Nemo Episcoporum 11. quest. 1.* adeoque & c. Et timent Gloffa, Hostiens. Joann. Andreas, Bellarm. Cardin. Butrius, Imola, Archidiaconus, & alii communiter, teste Fagnano in *cit. cap. Antigonus 1. de pactis num. 5.*

Primo igitur quælibet pacta etiam nuda, ac pro Foro externo pariunt exceptionem; *l. Jurisgentium 7. §. Sed cum nulla, ff. de pactis*; ita ut licet promissarius non possit instituta actione petere quod sibi promissum est ex simplici, & nuda promissione, potest tamen pacto illo tamquam exceptione uti, ut se defendat ab actoris petitione, eumque repellat. Hinc si Petrus v. gr. simpliciter promissit se centum aureos mutuo daturum Paulo, itaque vicissim Petro debeat centum ex venditione, in tali casu Paulus Petrum petentem centum aureos sibi debitos potest repellere exceptione promissi mutui.

Secundo pacta omnia impediunt debiti soluti repetitionem, unde quod semel ex tali pacto solutum est, potest retineri, non solum in Foro conscientie, sed etiam pro Foro externo,

ita ut non debeat neque in judicio restitui; *arg. cit. l. Jurisgentium 7. Sed cum nulla ff. de Pactis & §. Præterea, Institut. de exceptionibus.*

Tertio pacta omnia etiam nuda tribuunt Jus compensandi; Unde Debitor potest facere compensationem in eo, quod sibi ex pacto nudo Creditor debebat, neque in Foro etiam externo compelli potest ad plus solvendum, quam excessum; *arg. cit. l. Jurisgentium 7. §. Sed cum nulla, ff. de pactis, & §. Præterea, Institut. de exceptionibus.*

Quarto quibuslibet pactis etiam nudis potest accedere Fidejussor, & hic efficaciter obligari, ita ut contra eum detur actio; *arg. l. Fidejussoribus, ff. de Fidejussoribus.*

Quinto pacta omnia etiam nuda pariunt facultatem retinendi pignus: Unde potest retineri pignus datum, donec solvatur id, quod ex nudo pacto est debitum; *Molina tom. 2. de Justitia, & Jur. tract. 2. disp. 25. num. 1. Lessius lib. 2. de Justit. cap. 17. num. 23. Pirhing. loc. cit. num. 35. arg. cit. l. Jurisgentium 7. §. Sed cum nulla, ff. de pactis, & §. Præterea, Institut. de exceptionibus.*

De jure Canonico ex pacto nudo datur actio, idest Jus exigendi in judicio illud, de quo inter pacificantes conventum fuit, sic colligitur aperte ex *cap. Antigonus 1. & capit. Qualiter 3. de pactis*, & tenet Gloffa in *cit. cap. Antigonus; Abbas ibidem nu. 3. Bald. n. 11. Felin. num. 4. Fagnan. 24. & Canonistæ communiter, ut testantur Fagnan. loc. cit. Reiffenstuel loc. cit. Decret. tit. 35. num. 31. & seq.*

De rigore Juris Civilis non datur actio ex pacto nudo, sed solum exceptio. *Communis*, textu expresso, in *l. Jurisgentium 7. §. Sed cum nulla, ff. de pactis*, ibi: *igitur nuda pactio obligationem non parit, sed parit exceptionem ubi per ly Obligationem Gloffa ibid. dicit, quod intelligitur obligatio efficax, idest talis, qua quis actione instituta possit petere in judicio, quod sibi ex nudo pacto promissum fuit.* Et concordat *l. Ex placito 3. Cod. De rer. permutat.*

Dicitur autem notanter *De rigore Juris Civilis*, quia secundum hodiernos mores etiam in Foro Civili datur actio ex pacto nudo, prout tradunt uno ore Interpretes, testibus Christ. Clingerperger l. 3. Institut. 14. q. 11. Reiffenstuel lib. 1. Decretal. tit. 35. num. 37. Pirhing ibid. num. 37. Card. de Lugo disp. 22. de Contractibus sect. 5. num. 56. Et hoc merito, ne Forum internum discordet ab externo, & ut delictis janua non aperiatur.

Novæ additiones ex aliena manu.

DE vi pactorum attento jure naturæ, attento jure civili Romanorum, attento jure canonico, tum attentis hodiernis moribus gentium, vide quæ diximus in *addit. ad verb. Contractus*.

Illud hic denno inculcandum est, haud confundenda esse pacta cum tractatibus; Illa negotium in se perfectum, hi perficiendum continent, & ita actum imperfectum continent. Imperfectum autem dicitur, juxta *legem penu litem, in fin. C. de his quib. ut indign. Ad quod perficiendum, seu agendum aliquid superest*, adeoque est plurima jam acta sunt inter Partes, ita ut prope res peracta sit, nihil tamen actum intelligitur, quamdiu totum negotium non plene est absolutum; Confer *Coccei differ. de Jur. circa act. imperfect. sect. 2. §. 4. in fine.*

In sponsalibus, quæ pacto perficiuntur, observatio hæc insignem præbet usum. Ea non sunt perfecta, nisi Pacificentes consentium categoricum adeo ad futurum matrimonium ediderint, ut nihil determinandum superest. Si adhuc quædam determinanda reservata sunt, imperfecta sunt ex doctrina jam proposita.

Quid sentiendum sit de pactis preparatoriis contractuum, facile ex dictis dijudicari potest. Meo judicio meris tractatibus referri debent pacta preparatoria contractuum. Hinc etiam si quis indefinitè promiserit se rem alteri venditurum, locaturum, seu societatem cum altero initurum esse, hæc promissa sunt indefinita, & respiciunt negotium futurum adhuc determinandum, adeoque imperfecta dicenda: Et ita quamdiu nondum apparet eo usque partes consentisse, ut jam subsistere, nihilque amplius illi rei addere, sed ei quod jam placuit acquiescere valeat, imperfectus est actus; *Coccei cit. differ. sect. 3. §. 3.*

Contra vero si pactum, quod contractum præcedit, in se sit determinatum, definitumque, ut contractu accedente nihil

nil amplius sit determinandum, hic actus non nudum tractatum, sed pactum absolutum continet.

Huc referri debent sponsalia, quæ sunt negotium preparatorium futuri matrimonii contrahendi, in quibus omnia determinantur, quæ inservire possunt futuro matrimonio contrahendo. Huc quoque referendum pactum de mutanda certa, ac determinata pecuniæ quantitate ad certum tempus. Et propterea apud illas Gentes, apud quas ex pacto actio oritur, actio ad interesse ei cui promissio facta est denegari nequit.

ARTICULUS II.

Quoad illos, qui possunt, vel non, pacifici quoad res, de quibus licet, vel non, pacifici, & quoad pacta, quædam illicita, & a jure reprobata.

Omnes illi pacifici possunt, vel non, qui possunt, vel non contrahere: Pactum enim non differt a contractu, nisi sicut genus a specie. *Communis*, & patet ex *l. Hujus Edicti 1. ff. de pactis*, ubi dicitur, quod *Conventionis, seu Pacti nomen generale est, quamvis postmodum Conventionum pleræque in aliud nomen transeat, veluti in emptionem, in locationem, in pignus, & hujusmodi; respectu quarum proinde Conventio, seu Pactum ut sic obtinet rationem generis; Qui autem possunt, vel non, contrahere? Vide verb. Contractus.*

Pacifici solum potest de iis rebus, quæ sunt pacificentium propria; §. *Idem juris 2. Institut. de inutilibus stipulationibus*, ibi: *Quæ enim natura sua Dominio nostro exempta sunt, in obligationem deduci nullo modo possunt.* Hinc pacifici non potest de rebus sacris, & Religiosis, quæ cum sint Juris divini, in nullis bonis sunt; §. *Nullus 7. Institut. de rerum divisione*, ibi: *Nullus autem sunt res sacræ, & Religiosæ, & sanctorum, quod enim Divini Juris est, id nullius in bonis est, & concordat cit. §. Idem juris 2. Institut. De inutilibus stipulationibus, ibi: Idem juris est (idest inutilis erit stipulatio) si rem sacram, aut Religiosam quam humani juris esse crederet. Item pacifici non potest de rebus, quæ sunt publicæ, & communes, ut sunt flumina, Littora, Forum, Theatra, Stadia, & similia, quæ enim communibus, & publicis usibus populi perpetuo exposita sunt, sub pactis privatorum cadere non possunt; §. 1. 2. 3. 4. 5. & 6. Inst. de rer. div. & cit. §. Idem juris 2. de inutilibus stipulationibus.*

Pacifici solum potest de rebus possibilibus; Pactum enim rei impossibilis, sive de jure, sive de facto nullam obligationem inducit, textu expresso in *cap. Pactiones 8. de pactis* verbis mox in numero sequenti adducendis. Impossibile enim nulla est obligatio, *l. Impossibile 135. ff. de Regul. Juris*. Et nemo potest ad impossibile obligari, *c. Nemo potest 6. de Reg. Juris*. Et de jure illud tantum possibile, & dari posse censetur, quod licite fieri potest, *cap. Fratervitatis 15. caus. 22. q. 2. juncta Gloffa verb. Quod potest*. Unde pacifici solum potest de rebus licitis, & honestis; pacta enim de rebus illicitis, & inhonestis, quæ sunt contra leges, vel contra bonos mores nullam vim habent, & nullius penitus momenti, textu expresso in *l. Pacta 6. Cod. de pactis*, ibi: *Pacta, quæ contra leges, constitutionesque, vel contra bonos mores fiunt, nullam vim habere, indubitati juris est; & in cit. c. Pactiones 8. de pactis*, ibi: *Nam, etiam juxta legitimas sanctiones pactum turpe, vel rei turpis, aut impossibile de jure, vel de facto, nullam obligationem inducit.*

Hinc omne pactum pro obtinenda re spirituali est penitus irritum, ac nullius momenti, textu expresso in *cit. c. Pactiones 8. de pactis*, ibi: *Pactiones factæ a vobis (ut auctores divinus) pro quibusdam spiritualibus obtinendis, cum in hujusmodi omnis pactio, omni que conventio debeat omnino cessare, nullius penitus sunt momenti, & concordat c. Quæstium 5. de rerum permutat. ubi additur, quod Pactio circa spiritualibus vel connexa spiritualibus, labem semper continet Simoniam.*

Sic omne pactum circa spiritualia est illicitum, & continet Simoniam saltem Ecclesiasticam, quando illud intervenit in Beneficiis Ecclesiasticis, aut aliis Jure Ecclesiastico prohibitis, tamquam continentibus labem Simonie, ut si fiat permutatio Præbendarum propria auctoritate, & sine interventu Superioris, scilicet Episcopi, *cap. Quæstium 5. de rerum permutat. Ferrar. Biblioth. Tom. VI.*

Aut si quis resignet Præbendam cum pacto, ut sibi solvatur certa pensio absque auctoritate Papæ *cap. Super eo 7. de transactionibus*. Vel si eligendus, v. g. in Episcopum, in Provinciale, in Generalem, & hujusmodi, promittat alteri Beneficium Ecclesiasticum, Dignitatem, Personatum, suum votum, & hujusmodi, ut det sibi votum in Electione, *cap. Quam pio 2. caus. 11. q. 2. c. Plerique 7. & cap. Pactiones 8. de pactis, cap. Quæstium 5. de rer. permutat. cap. Præterea 9. de transactionibus, cap. De hoc 11. & cap. Theodosios 34. de Simonia, cum similibus.*

Pactum, vi cuius Beneficium Ecclesiasticum debet pecunia resignari, nullum est, atque Simoniacum, *c. cum pridem 4. de pactis, c. Consulere 8. de Simonia cum similibus*. Et hoc etiam procedit de pacto illo, quo una pars litigantium, privata conventionem, & sine auctoritate Superioris cedit, & Juri super Beneficio litigioso, si quod in eo habeat, & altera pars vicissim dat aliquid temporale, v. g. expensas factas restituit. In spiritualibus enim omnis pactio cessare debet, *c. pactiones 8. de pactis, c. Quæstium 5. de rerum permutat. cum similibus*. Et sic tenet Abbas in *cit. cap. Cum pridem 4. de pactis n. 1. & 2. Barbosa ib. numer. 15. & communis aliorum.*

Dicitur autem notanter *privata conventio, ac sine auctoritate Superioris*, quia interveniente auctoritate Superioris scilicet Papæ, vel Episcopi ex gravi causa id concedentis, pars cedens liti super Beneficio exorta licite potest recipere aliquid temporale, non quidem in compensationem sui Juris, si quod in Beneficio habeat, cum hoc sit Simoniacum; sed vel propter bonum pacis, *arg. cap. Nisi essent 21. de præbendis vel ob aliam hujusmodi justam causam*. Fagnan. in *cit. cap. Nisi essent num. 3. & 28. Barbosa ibid. num. 8. Reiffenstuel lib. 1. Decretal. tit. 25. n. 70. Layman lib. 4. tract. 10. cap. ult. n. 56. & alii.*

Pactum, quo quis promittit novam pensionem, vel augmentum antiquæ, ut in Beneficio instituat, est illicitum, & Simoniacum, & qui illud, mediante tali pacto, obtinuit, non solum est eo spoliandus, sed etiam aliis poenis Canonice est puniendus; *c. Cum Clerici 6. de pactis, cap. Matt. 23. de Simonia, & Extravagan. cum deestabilis, de Simonia inter communes, cum similibus.*

Pactum de succedendo in Ecclesiasticis Beneficiis, ita videlicet, ut ista Clericis concedantur sub hac conditione, quod post eorum mortem alii nominatim succedant, est nullum; *cap. Accipimus 5. de pactis, & Comm. Doct.*

Non valet pactum factum in præjudicium Juris Parochialis, ut si Clerici Sæculares, vel Regulares res suæ Ecclesiæ locent, vel in Feudum concedant cum pacto quod Conductores, vel Feudatarii Decimas eis persolvant, aut apud ipsos sepulturam eligant. Cum enim hujusmodi pactum præjudicet Jurius Parochialibus, nullius est roboris, & sic pacificentes tenentur reddere quidquid ratione similis pacti receperunt, & servare indemnem Ecclesiam illam Parochialem, quæ exinde læsa fuit; textu expresso in *cap. Plerique 7. de pactis.*

Pactum, quod filia Dote contenta Patri ab intestato non succedat, a jure improbat, & non valet, textu expresso in *l. Pactum Dotali instrumento 3. Cod. De Collationibus*, ibi: *Pactum dotali instrumento comprehensum ut contenta Dote, qua in Matrimonio collocabatur, nullum ad bona paterna regressum haberet, Juris auctoritate improbat, nec est; & in cit. c. Pactiones 8. de pactis*, ibi: *Nam, etiam juxta legitimas sanctiones pactum turpe, vel rei turpis, aut impossibile de jure, vel de facto, nullam obligationem inducit.*

Quamvis pactum patri factum a filia, dum nuptui tradebatur, ut dote contenta, nullum ad bona paterna regressum haberet, improbet *Lex Civilis*; Si tamen juramentum, non vi, nec dolo præstito firmatum fuerit ab eadem, omnino servare debebit, cum non vergat in æternæ salutis dispendium, nec redundet in alterius detrimentum. Pactum talis filie juramento firmatum valet etiam in Foro Civili; cum enim hic agatur de evitando peccato, ac perjurio, dicta Pontificia Dispositio in *cit. c. Quamvis*, valet etiam in Foro Civili, & per Judicem Sæcularem est servanda. Sic pluribus Juristis, & Juribus adductis, Gloffa in *cit. cap. Quamvis, verb. Servari, Alexander consil. 29. lib. 3. Zoelius tit. de pactis num. 37. Covarruvias part. 3. in cap. Quamvis*.

Quamvis pactum, §. 4. num. 18. de pactis in 6. Reiffenstuel lib. 1. Decretal. tit. 35. num. 82. ubi testatur de communi. Et colligitur ex cap. Novit 13. §. Licet autem, de iudiciis, ubi dicitur, quod Pontifex procedere valeat super quolibet criminali peccato, nisi peccatorem revocet a vicio ad virtutem, ab errore ad veritatem. Et additur, quod de iuramenti religione cognoscere, ad iudicium Ecclesie non est dubium pertinere. Et hoc etiam habetur ex præscripto Legum Civilium. Nam Authentic. de Clerici apud proprios Episcopos §. Si vero Ecclesiasticum, collat. 6. Imperator expresse hoc sancivit his verbis: Cum oporteat talia Ecclesiastica examinari, & emendari animas delinquentium per Ecclesiasticam multam secundum Sacras, & Divinas regulas, quas etiam nostras sequi non dedignantur Leges. Unde in c. Intelleximus 1. de novi operis nunciacione dicitur, quod Leges non dedignantur Sacros Canones imitari.

Ad hoc, ut talis filia pactum iuramento firmatum valeat, & servandum sit, requiritur, quod iuramentum non sit nec vi, nec dolo extortum, ut expresse cavet Pontifex in cit. cap. Quamvis 2. de pactis in 6. ibi: Iuramento non vi, nec dolo pressio. Si vero fuerit extortum vi, id est si filia iuravit se renunciare paternæ hereditati gravi metu majoris mali adducta, puta quia alias Dorem a patre obtinere non posset; seu fuerit extortum dolo, id est, si parentes scilicet, & dolo se persuaserint filiam minores esse facultates suas, quam revera essent, sique ipsa seducta, & modica dote contenta relicta hereditati sub iuramento renunciaverit, tunc iuramentum sic vi, aut dolo extortum, vel nullatenus est obligatorium, ex quo talis vis, seu dolo valuerit auferre consensum; ut dicunt Abbas in cap. Cum contingat num. 2. de iurejurando, Joann. Andreas in cap. Vnic. de Commodat. Pirhing. lib. 1. decretal. tit. 35. num. 32. Reiffenstuel ibid. n. 83. Molina, tom. 2. de iustitia, & iure tract. 2. dis. 579. n. 28. & alii. Vel saltem non est efficaciter obligatorium, cum possit peti, & obtineri eius relaxatio, & dispensatio, quæ per Ecclesiam solet in similibus casibus passim concedi, cap. Virum 25. de iurejurando; Immo & Magistratus secularis potest cogere eum, qui vim, aut metum intulit, ut iuramentum remittat. Pirhing. loc. cit. n. 32. Reiffenstuel l. c. n. 83. & alii passim.

Hinc talis filia (idem dic de filio, vel quovis alio necessario herede) quæ, dote accepta, cum iuramento renuncia- vit paternæ hereditati, atque enormiter, seu ultra dimidium inde læsa fuit, post obtentam absolutionem a iuramento, potest petere rescissionem dictæ suæ renunciationis, atque hæc a Iudice est concedenda ob ejusmodi enormem læsionem rite probatam; Iuramentum enim junctum enormi læsioni, nempe ultra dimidium, censetur dolo extortum; nam tunc ipsa res in se dolum habet, ut dicit l. Si quis cum aliter 36. ff. de verb. obligacionibus; Covarruvias part. 3. in cap. Quamvis pactum 2. de pactis in 6. §. 4. num. 11. Gailus lib. 2. Practic. Observ. 147. num. 8. & 9. Layman in cit. cap. Quamvis 2. de pactis in 6. n. 2. Menoch. de arbitrar. iud. caus. 149. n. 17. & 18. Reiffenstuel loc. cit. n. 84. Fachineus lib. 8. Contravers. Juris Canon. 69. citans alios, & solvens contraria.

Pactum additionis in diem quid, & quid Juris de eo? Vid. verb. Emptio art. 5. a n. 46. ad 55.

Pactum Legis Commissoriae quid, & quid Juris de eo? Vide d. verb. Emptio a num. 40. ad 45. & verb. Hypotheca num. 34. & 35.

Pactum Antichryseos quid, & quid Juris de eo? Vide d. verb. Hypotheca n. 32. & 33.

Pacta Hypothecæ, seu Pignori adjecta quænam, & quo modo valeant? Vide verb. Hypotheca a n. 36. ad 40.

Pacta retrovendendi, seu redimendi quando, & quomodo liceant, vel non, & quid Juris de ipsis? Vid. dicit. verb. Emptio art. 3. n. 54. ad 56.

Pacta, & Conventiones, seu compositiones, quas Superiores locales Regularium sine licentia Generalium, seu Provincialium inveniunt cum Prælati, seu Rectoribus Parochialium Ecclesiarum super Juribus Parochialibus, & aliis articulis, de Jure communi sunt valida, & observanda, textu expresso in cap. Quia ex eo 3. de pactis in 6. in cuius Summario sic expresse habetur: Pacta inita per Fratres Predicatores, vel Minores, vel alios Mendicantes cum Rectoribus Parochialium Ecclesiarum super Parochialibus Juribus, si facta sunt per Priores, vel Guardianos de Conventuum ipsorum locorum consensu, licet auctoritas Sedis Apostolicæ non intervenerit, vel licentia Prioris, vel Ministri Gene-

ralis, aut Magistri, vel Provincialis Ministri, vel Capituli Provincialis, servanda sunt, dummodo sint licita, & honesta, & concordat cap. pactum 1. eodem in 6. in cuius Summario sic præcipitur habetur: Monachi habentes liberam a Sede Apostolica sepulturam, si pacificum de non recipiendis aliquibus, vel certis Parochianis Ecclesie alicujus, servare compelluntur pactum, nec illos sepelire poterunt, licet apud eos elegerint sepeliri, cum per pactum Privilegio renunciaverint.

Verum prædictas Decretales Bonifacii VIII. iterum subla- tas esse per Sixtum IV. & privilegia Mendicantibus prius concessa iterum restituta esse, & confirmata per ipsum Sixtum IV. variisque alios Summos Pontifices testatur Emmanuel Rodericus t. 1. g. 27. art. 3. addens ita servari in nostra Religione. Et ita etiam docent Layman in cit. cap. Quia ex eo 2. de pactis in 6. Pirhing. lib. 1. Decretal. tit. 35. num. 14. Reiffenstuel ibid. num. 7. & alii. Et ratio ipsorum est, quia sicuti Rector Ecclesie Collegiatae inferioris non potest Jura, & bona immobilia Ecclesie alienare, nisi ultra consensum Capituli cum licentia Episcopi, ut colligitur ex cap. De Cetero 5. & cap. Veniens 8. de transactionibus; ita etiam Rector, seu Prior Ecclesie Conventualis, seu Regularis non potest alienare sine consensu Generalis sui Ordinis, qui quasi Episcopalem jurisdictionem in suos subditos habet, vel saltem Provincialis in illis Religionibus, in quibus habet facultatem præben- di similem consensum. Sic prædicti Doctores, qui tamen recte monent in hac re attendendas esse consuetudines, statuta, & Privilegia Apostolica, cuique Religioni post dictas Decretales Bonifacii VIII. facta, & concessa.

Pacta abolendarum pensionum contemporanea resignatio- ni Beneficiorum, & earumdem pensionum resignantibus dam- nantur, & annullantur. Bened. XIV. tom. 1. Constitut. 30. incip. in sublimi §. 3. Pacta penalia de non appellando a sententia super nullitate Matrimonii damnantur, & annullan- tur. Idem Constitut. 35. incip. Nimiã §. 4. & 7. Earumque obervantia prohibetur sub pœna excommunicationis. Idem ibid. §. 7.

Novæ Additiones ex aliena manu.

Lura sunt pacta, quæ tum jure civili, tum jure Canonico speciatim improbantur. De omnibus agere haud pau- tiuntur angusti limites additionum. Agemus de uno a jure civili tum de uno a jure Canonico improbatum.

Jure civili improbatum est pactum de Hereditate Tertii, si Tertius ille certus sit, nec aliter subsistit nisi Tertio illo consentiente, & in eodem consensu subsistente usque ad mortem. Improbatum autem fuit pactum hoc tanquam plenum nullissimi eventus, & votum captandæ mortis continens, leg. 15. & fin. c. de Pact. Rot. in Monopolitana Immissiois 3. Martii 1749. §. 9. & seq. cor. Em. Bussio.

Pactum hoc non subsistit, etiam si tendat in favorem cer- ti, ac determinati matrimonii, quod alias sequuntur non fuisse. Immo etiam si iuramento munitum sit, Rot. cor. Ratt. dec. 142. n. 2. & 3. Nec si inter Nobiles conventum sit cum iuramen- to; Idem supremum Tribunal in Lucana Immissiois 16. Fe- bruarii 1731. coram Calcagnin. Nec a statuto vel a consuetu- dine vim accipere potest. Confer Treusler. vol. 1. disp. 6. thes. 8. cap. final.

Debet autem esse hoc pactum vel de tota hereditate, vel de ejus parte, ut prohibitionem incurrat. Occurrit vero non semel dubitatio, utrum pactum hoc sit de quota aliqua hereditaria, an de rebus particularibus. Vide, ubi res postulat, Rotam cor. Ratt. dicit. decif. 142. a num. 4. ad plur. seq.

Consentiente Tertio illo ut dictum est subsistit. De Tertio vero quaeritur, an is, si jurato consenserit, possit non obitan- te iuramento discedere a consensu, & testamentum condere? Variant Doctores: Meo iudicio separari debet casus. Si dixerit: Juro me in hoc pactum consentire, resillire adhuc va- lebit, quippe quia iuramentum actus naturam sequitur. Aliud si dixerit: Juro me consentire, nec me unquam consensum hunc revocaturum esse: Hoc casu (recte ait Stryk. in usu modern. Pandect. lib. 2. tit. 14. §. 17.) poenitere non posset, ut facultatem testandi amitteret; testamentum enim ut faciat nulla Lege obstringitur.

Jure Canonico improbatum pactum, quo Præsentatus pen- sioni vel favore Patroni, vel favore Tertii consentit cap. 6. de pact. Caterum interest scire, utrum pactum hoc sit con- ceptum

ceptum per viam conditionis, an per viam modi. Priori enim casu ipse quoque præsentatio irrita est, idque quia conditio vel jure impossibilis addita actui inter vivos vitat; Fagu. de Jurepatron. part. 2. can. 12. & 13. cas. 5. num. 6. & plur. seq. Gagliard. eodem tractat. cap. 16. num. 10. Rot. cor. Emer. jun. decif. 100. n. 3. cor. Christ. decif. 335. num. 14. Posteriori vero casu firma manet præsentatio, ipsi quoque pactum habetur pro non apposto, Cardinal. de Luc. de Jurepatron. disc. 43. ser. per tot. & Cardinal. Lanfredin. Respons. Eccles. 2. pariter se- re per tot. qui una tradit quando mox dictum pactum appo- situm dici queat per viam conditionis, & quando per viam modi, confutatque in hoc Cardinalem de Luca; Et quidem non immerito.

Quid si reservatum fuerit Beneplacitum Apostolicum? In- terest pariter scire, utrum fuerit pactum adjectum per viam conditionis, an per viam modi. Nam priori casu Beneplacitum accedere debet intra quadrimestre, ut luttineatur præsen- ti; posteriori vero potest supervenire elapso ipso quadrimestri; Lanfredin. ubi supra, Pitou. d. Contravers. Patron. allegat. 56. num. 5. Rot. cor. Crisp. decif. 335. num. 14. & sequent. in Fa- ventina Beneficiorum 5. Martii 1736. §. Et quod attinet, cor- bon. mem. Vais.

Quod si ex aliquo impedimento, puta sequatur interim, vacationis Sedis Pontificiæ, impetrari nequit Beneplacitum, an subdici debeat tempus impedimenti magna quaestio est? Rota nec assumere voluit hunc articulum in Regien. Beneficij 4. Junii 1759. cor. R. P. D. Ratta; Proposita vero denuo fuit hæc causa die 2. Junii hujus anni 1760. a R. P. D. Cornelio. Sed an in hac altera propositione deciderit articulum, videbitur edita decisione.

Coronidis loco ea hic examinanda est quaestio, an hodiernis moribus alter Altari pacifici possit hoc effectu, ut illi inde cempet actio. Negat post alios Carpzov. Jurispr. forens. part. 2. constit. 33. def. 25. & seq. qui retinendam autumant & hodie definitionem juris civilis. At affirmant Brunem. ad l. 25. in fin. ff. de Pact. Mew. part. 4. decif. 112. num. 2. Christin. vol. 3. decif. 34. num. 12. Adde Groeneweg. & plures ab eo citatas ad §. 18. Instit. de humil. stipulat.

aqua Benedicta dicendo Antiphonam, *Asperges me &c.* ac ter incenso adolet, deinde dicit.

Adjutorium nostrum in nomine Domini,
Qui fecit Cœlum & terram.
Dominus vobiscum.
Et cum spiritu tuo.

O R E M U S

Deus Pastor æterne Animarum, qui eas Ovium nomine designantes, per Jesum Christum Filium tuum, Beato Petro Apostolo, etique Successoribus, boni Pastoris typo regendas commisisti, atque ipsis Sacramentum Vestium symbolis Pastoralis curæ documenta significari voluisti; effande per Mi- nisterium nostrum super hæc Pallia de Beatorum Apostolorum Principum Altari sumpta copiosam Benedictionis, & Sanctifi- cationis tuæ gratiam, ut quam mysticè repræsentant Pa- storales Officii plenitudinem, atque excellentiam, pleno quo- que operentur effectu. Humilitatis nostræ preces benignus excipe, atque eorumdem Apostolorum tuorum, & suffra- giis concede, ut quicumque ea, te largiente, gestaverit, intelligat se Ovium tuarum Pastorem, atque in Operè exhibeat, quod signatur in nomine. Sit boni, magnique illius imitator Pastoris, qui errantem Ovem humeris suis impositam cæteris adunavit, pro quibus animam posuit. Sit ejus exem- plo in custodia Gregis sibi commissi sollicitus, sit vigil; sit circumpectus, ne qua Ovis in morsus incidat, fraudeque Luporum. Sit disciplina zelo districtus, quod perierat requi-rens, quod alienum reducens, quod contractum alligans, quod pingue, & forte cutodiens. Videat humeris suis impositam Gaudem, quam Filius tuus proposito sibi gaudio iustineret non recusat; sitque illi crucifixus Mundus, & ipse Mundo. Tollat insectum collo suo Evangelicum jugum, sitque ei ita leve, ac suave, ut in via mandatorum tuorum cæteris exem- plo, & observatione præcurrat. Sit ei hoc Symbolum uni- tatis, & cum Apostolica Sede communionis perfectæ testera, sit caritatis vinculum, sit Divinæ hereditatis funiculus, sit æternæ securitatis pignus, ut in die adventus, & revelationis Magni Dei, Pastorumque Principis Jesu Christi, cum Ovibus sibi creditis, sola ponatur immortalitatis, & gloriæ. Per eum- dem Dominum nostrum &c.

PAGANA PROPOSITIO.

Vide verb. Propositiones damnatae num. 28.

PALATIUM.

Vide verb. Immunitas art. 2. a num. 71. ad 88. ubi late de Immunitate, qua gaudere possunt Palatia Cardinalium, Legatorum, Principum, Regum, Nun- ciorum, & Episcoporum.

PALLIUM.

Supplementa Auctoris, e III. Editione.

Instantia pro Pallii concessione ab Advocatis Consistoria- libus proponi debent. Benedict. XIV. Constitut. 106. in- cip. Inter conspicuos §. 18. Pallium conceditur, & transmi- titur Patriarchæ Antiocheno Græcorum Melchitarum. Idem Constit. 92. incip. Dum nobiscum. Pallium transmittitur Patri- archæ Maronitarum. Idem Constit. 101. incip. Litteras.

Pallia Patriarchis, & Archiepiscopis ab Apostolica Sede concedi, & mitti consueverunt a primis usque Ecclesiæ Sa- culis. Idem tom. 2. Constit. 60. incip. Rerum Ecclesiastica- rum. Eadem antea solemnè ritu benedicta fuisse non dubitatur.

Idem ibid. Palliorum benedictio in Ecclesia S. Petri, præ- viis Cleri Vigilii, aliisque Sacris Cæremoniis fieri solebat.

Idem ibid. Ritus hujusmodi nonnullas subserunt mutationes, quæ assignantur. Idem ibid.

Palliorum Benedictionem in posterum a Summo Pontifice fieri statuitur in privilegio Apostolorum post Vesperas in Va- ticana Basilica celebratas. Idem ibid. Vel absente Pontifice, ab eo Cardinali, qui Pontificalia peregerit. Idem ibidem.

Hujusmodi Benedictionis ritus, & formula statuitur. Idem ibidem, & est sequens.

Post Vesperas, Pontifex, seu Cardinalis, qui illius vice in Pontificalibus Officio adlitterit, ipsa Pallia ter aspergit

Pallium suscipientes absentium Antistitum nomine, præla- te debent iuramentum in manibus Cardinalis S. R. E. Dia- conorum Prioris pro tempore existentis, dum Pallium ipsis fe- rendum, seu transmittendum suscipiunt, ut sequitur.

Ego N. Procurator, & procuratorio nomine, & pro parte Reverendissimi in Christo Patris, & Domini N. electi Ec- clesie N. intanter, instantius, & instantissime peto mihi tradi, & assignari Pallium de Corpore Beati Petri sumptum, in quo est plenitudo Pontificalis Officii, & promitto illud reveren- ter portare, vel portari facere eidem Reverendissimo Patri Domino N. Sic me Deus adjuvet, & hæc Sancta Dei Evan- gelia.

Pallia Archiepiscopalia in Vaticana Basilica prope Corpus S. Petri semper asservari jubentur in capilla argentea auro ob- ducta, quam Pontifex dono dedit. Idem ibid. Ejus Ar- cule custodia ad Altaristam Canonicum spectat. Idem. ibidem.

Alia de Pallio; Vide tom. 1. verb. Archiepiscopus art. 3. 15 per tot.

DE PANTHEISMO.

Articulus novus.

DE Pantheismo quoque in hac Bibliotheca disputandum constituit, ut ea in nova hac editione titulo ab Auctore præfixo, quoad fieri possit, respondeat: Cum enim etiam dogmaticam Theologiam tractandam Auctor proposuerit; facile patet, Pantheismi errorem & impietatem exponi in ea- dem, ac refutari oportere. Est enim error hujusmodi omnium pessimus, ac Theologiam a fundamentis evertit; In eo enim situs est Phanteismus, ut Deum Mundi Auctorem, Conser- vatorem, atque Rectorem, de medio tollat; ad declinandam vero Atheismi infantiam Deum profiteri fingit. At si roges, qui nam sit hujusmodi Deus, respondere cogitur, esse Mun- dum ipsum, ac ipsam rerum Universitatem. Phanteismus bergo error est, qui totum Mundum, sive rerum Universita- tem

tem pro prima causa ac pro Deo rerum omnium auctore habet. Quamobrem Phantasia re quidem, essi non nomine Athei sunt.

II. Athei dicuntur, qui Deum esse negant; nam qui nunquam norunt, non nisi improprie, vel negative Athei nuncupantur. II vero vel practici sunt, vel theoretici. Athei practici appellantur, qui ita passionibus, & cupiditatibus indulgent, ut certa indicia præbeant, ita se vivere, quia Deum non credunt. Theoreticorum vero duplex est ordo; alter eorum, qui Dei naturam aperte sustulerunt, cuiusmodi fuerunt Diagoras, Protagoras, Theodorus, alique pauci; eorum alter, qui Deum aperte non negarunt, sed eas statuere, ac probare Philosophiæ hypothesi, ex quibus id per legitimam consecutionem sequeretur: huiusmodi fuerunt Epicurei, Anaximandri, & Stratonis sectatores, atque ex Recentioribus Hobbesius, Tollandus, ac Benedictus Spinoza. Addi quoque possunt Sceptici, qui de omnibus dubitantes Dei quoque existentiam in dubium revocant.

Athei secundæ ordinis Phantasia appellari solent: quia sublatâ superna mente, quæ res condiderit, & regat, primam causam, ac primum principium rerum, mutationumque omnium, materiam habent, ex qua omnia constant, cuiusque res singulæ partes sunt, & mutationes, actionesque, formæ, modi, aut affectiones. Hinc totum ipsum, Deum: ipsius vero partes, Dei partes, vel attributa, & actiones, mutationesque, Dei operationes, & affectiones, aut modos vocant.

III. Sunt autem quedam, in quibus Phantasia omnes conveniunt, & quedam, in quibus invicem dissident. Inter omnes convenit materiam esse ens necessarium, increatum, æternum, secundum totum immutabile, ac mutabile secundum partes, & motum quemdam, aut conatum ad motum habere, ac ex hac materia, ejusque naturali virtute Universum, sive res omnes, quæ in Universo sunt, atque mutationes singulas oriri. Dissidium vero est circa materiam naturam, atque proprietates, per quas res omnes, ac functiones singulas efficiat. Epicurei, atque Stratonici materiam in particulis, sive minutis moleculis, vel atomis divisam naturam sua adstruunt. Illi atomis diversâ figura præditis motum quemdam inditum esse ajunt, ac Epicurus in nonnullis atomis motum quoque declinationis confixit, quo combinari facilius possent: Stratonici vero addidere particulis illis vitam quamdam, & plasticam virtutem per omnia diffusam, quæ in se habeat motus, sensus, rationis, atque consilii, licet ipsa sensus, rationisque sit expertis, Epicurei itaque fingunt ex fortuito illo motu atomorum in immenso spatio, post innumeratas per infinitum tempus combinationes, tandem ea omnia produxisse, quibus Universus constat, & conservatur, mentem quoque hominis, ejusque libertatem, quam per declinationem atomorum explicare conantur. Stratonici per illam plasticam virtutem res omnes necessarie productas fingunt, ac pro materie dispositione varios effectus fieri, hoc est, vegetationem in plantis, sensum in brutis, & in homine rationem etiam, atque consilium.

IV. Anaximander, & Spinoza materiam, unam, immensam, infinitam, & secundum se totam immutabilem, mutabilem vero secundum partes confingunt. Anaximander vero ait, materiam per motum, & naturales qualitates frigoris, caloris, humiditatis, & siccitatis producere reales formas magnitudinis, figuræ, motu, & quiete distinctas, inter quas formas vitam quoque animale, sensum, & rationem constituebat, & hac ratione infinitos antea genitos Mundos, atque infinitos gignendos imaginabatur, qui corrupti in nature infinitatem redirent, cuius deinde virtute novi successive, non secus, ac Epicurus, de fortuito atomorum concursu philosophatus est.

Benedictus autem Spinoza gente, ac Religione Judæus, qui natus Amstelodami die 14. Nov. 1632. obiit Hagæ Comitum 21. Februarii 1677. in impia sua Ethica Atheismum mathematica demonstrare methode conatus est, absurda quadam conficta hypotesi, in qua materie infinitæ & immensæ, infinitam quoque cogitationem asseruit. Hypothesis autem hæc est; Fingit, substantiam unam tantum esse posse, eamque æternam, necessariam, infinitam, immensam, & substantiam vero præcipuas proprietates esse extensionem immensam, & cogitationem infinitam; Modos autem, & affectiones, quibus substantia illa, quatenus extensa est, particularia corpora constituit, & quatenus cogitans, belluas, hominesque efficit, substantias, sive Dei attributa & affectiones vocat,

quæ determinatio quodam modo Dei essentiam exprimit. Hinc lapis E. C. non est nisi substantia, sive Deus, quatenus extensus, qui particulari modo per illud attributum exprimitur: bellua quoque Deus est, qui per illius organa & animam, extensionem & sensum, finito, ac determinato modo exprimit: hominis denique mens eadem substantia est, quatenus cogitans, non ut infinita, sed quatenus humanæ mentis essentiam constituit, hanc vel illam habet ideam, & sibi conscia hoc vel illo particulari modo delectabiliter operatur, licet semper necessarie. Vide, inquit doctissimus Salignac, Spinozisticum Deum? duo homines, quorum unus negat, alter ait, unus fallitur, alter verum assequitur, unus adorat, blasphematur alter Deum, nil sunt nisi unum indivisibile ens, una substantia, sive Deus, qui in uno ait, negat in altero, fallitur in uno, non vero in alio, colit in illo Deum, in hoc blasphematur. En Spinoza Numen? Quis vero fingat in indivisibili infinita substantia tot diversos modos, in perfectâ unitate tantam rerum varietatem, & multitudinem, in invariabili, & infinito mutationes, & limites? Hæc sunt profanorum ætatis nostræ hominum deliria. Hæc portentosa eorum sapientia inventa sunt, qui, ut supra cæteros se se extollant, spiritus fortes appellari solent.

Hactenus Phantasia hypothesi exposuimus. Quoniam vero in describenda Phantasia historia, & in Phantasia recensendis impij quidam Angli, ac Bailius, Buddeus, & etiam Antonius Genuensis turpiter erraverunt non sine maxima injuria etiam Sanctorum hominum, & cum aliquo Religionis detrimento, animadvertere hic operæ pretium duximus, satis non esse ad insultandum hominem Phantasia, ut vel vocabula quadam adhiberit a veris Phantasia usurpata, vel hypothesi usurpaverit ad naturæ phenomena explicanda, quæ aliqua in parte supra recensitis sint similes; sed necessarium præterea esse, ut Deum non agnoscat Universi Auctorem Rectoremque. II ergo, qui Deum adstruunt a rerum universitate distinctum, atque diversum, qui Mundum condiderit, conservet, & regat, non nisi per summam injuriam Phantasia accusantur. Ac multo major injuria est, si ii Deum etiam materie creatorem esse fateantur. Hæc adeo clara sunt, ut demonstratione non egeant, & ut pro explorata regula haberi possint in texenda Phantasia historia.

V. Quæ cum ita sint, quis non rideat impios illos Anglos, qui Mosem, Sanctum Paulum, aliosque probatissimos viros veriti non sunt inter Phantasia recensere? Quid enim clarius in Mosi libris, atque in Pauli in Epistolis, quam quod Deus creaverit Cælum & Terram, quodque omnia virtute sua conservet, & regat? Scio hos fingere Mosem nomine Spiritus Dei, qui ferebatur super aquas, vim quamdam in natura activam, & genitricem, aut plasticam virtutem designasse. At quid hoc cum Phantasia commune habet? Nam vis illa quæcumque fuerit, ex Deo est, qui Mundum condidit atque regit. Ait quoque Paulus: In Deo vivimus, movemur, & sumus; sed cum eundem Deum opificem summum, rectoremque adstruat Universi, qua ratione verba illa in Spinozisticum sensum trahi poterunt, cum satis perspicue exprimat, Deum Mundi Auctorem immensitate sua nobis præsentem esse, ac actione sua ita nos conservare & fovere, ut in ipso simus, ac per ipsum moveamur, atque vivamus? Sed mittamus hæc, atque ad alia veniamus.

VI. Primo itaque constat, perperam inter Phantasia recenseri antiquos Philosophos, qui hypothesi adhibere iis etiam similes, quas exposuimus, ad explicandam Mundi genitricem, rerumque propagationem, & effectus, dum confitent, hos non negasse, sed præsupposuisse Dei existentiam, & providentiam; cum enim id nobis constet, palam sit illas hypothesi excogitasse ad modum explicandum, quo causa secundæ juxta leges a prima causa præscriptas, Mundi genitricem effectusque reliquos efficiant. Ita sane egisse Philosophos omnes, qui ante Anaxagoram physicam rerum causam investigarunt, ac etiam eos, qui ex minimis moleculis ante Democritum cuncta fieri autmarunt, observatum a pluribus est, ut optime advertunt Gerdil, Antaldus, Cudvortius, Jo. Albertus Fabricius, alique.

VII. Secundo nec inter Phantasia haberi posse Stoicos, aliosque antiquos, qui Deum Mundi Auctorem, rectoremque asserere, quod Deum quandoque dixerit animam Mundi. Nam exploratum est, hoc animæ nomen non nisi improprie usurpare, & longe alio diverso sensu, ac mens anima hominis nuncupatur; Cum hæc corporis, hominisque Auctor non sit, sed pars sit hominis, humanarumque functionum principium.

At

At multo minus Phantasia suspecti sunt, qui Deum continuata actione creaturas conservare, cum ipsis concurrere, aut etiam præmovere eas asserunt. Nam ii Deum cum rerum Universalitate neutiquam confundunt, sed supremi illius dominij exercitium explicant in res, earumque functiones; quod notatum iis velim, qui Genuensis metaphysicam legunt.

VIII. Tertio nec jure Phantasia suspecti habentur Morus, Clarkius, Cudvortius, Rapinonius, alique, qui spatum pro Dei immensitate habent; Nam ii existentiam & providentiam Dei asserunt, probant, & explicant, atque ab hac fieri regique omnia tuerentur. Ubi quæ Phantasia est? Numquid ex eo quod penetrato a rerum Universalitate spatio, hoc unam cum illa rem indivisam constituit? At id Genuensis ceberum fingit, sed nunquam probat, cum spiritum corpus penetrare, quin eadem cum illo substantia fiat, norint fere omnes; cumque mutuum corporis penetrationem contingere per miraculum posse, nostri Theologi omnes propugnent, ac Philosophorum plerique, quin jactata ab illo inde sequatur identitas. II ergo reprehendi ea unice de causa possunt, quod immensitatem Dei rite non explicant, sed Phantasia accusari non possunt.

IX. Quarto, neque iis Phantasia existimari possunt, qui licet Mundum æternum putaverint; Deum tamen illius Auctorem, Rectoremque norunt, atque probant, ut Aristoteles, & recentiores Platonici, sed dici dumtaxat potest, Aristotelem beneficium Dei libertatem negasse. Excusari autem nequeunt illi, qui naturas homine præstantiores adstruebant, sed ortas illas fingebant cum tota rerum Universalitate, ex chaos, & Oceano in ipso rerum exordio. Nam naturas illas, ex materia produxisse, ajunt, atque partes esse Universi, sive conficti ab Phantasia Dei.

X. Quinto denique injuria Bailium, & alios Scotistas ob asserunt naturas a parte rei metaphysice universales, & univocationem entis, Phantasia, & Spinozismi insimulari; Nam præterquam quod longe diverso a Spinoza sensu existit unitatem, quæ sola abstractione mentis continetur, agnoscent, peripicuum est, eos admittere Deum etiam materie Creatorem, ac Moderatorem rerum omnium. Eadem ratione constat, non nisi per summam impudentiam suspectos prædicari Phantasia Peripateticos ob admittas reales formas iis similes, quas Anaximander confixerat; Nam ii recte de Deo, ejusque providentia sentiebant.

XI. Præter hæc ad cognoscendum, quam levia & suspecta sint indicia, quibus profani homines moventur, ad augendum atheorum numerum, atque ad conciliandum per aliorum auctoritatem quamdam impietati verisimilitudinem, observare etiam necesse est, Homines plerumque Atheos, aut sine religione dictos a nonnullis fuisse, vel quod receptam apud suos religionem non servarent, vel quod falsâ numina colerent; vel quod datam fidem facile infringere, vel denique quod esseratis moribus offenderent parum apud eos potuisse minarum supremi Numinis metum, atque terrorem. Hæc omnia exemplis probantur. Anaxagoras, Socrates, & Evehemerus ab antiquis nonnullis Athei appellati fuerunt, licet Deum Mundi Auctorem, rectoremque agnoscerent, atque docerent, quia primus Solem e Deorum numero expunxit; alter Deos gentium recusavit; tertius vero, quia Deorum Græciæ popularium ortum, & sepulcra demonstraverat, ut Clemens Alexandrinus ostendit; Accedit etiam, Judæos & Christianos Atheos a Gentibus passim appellatos fuisse, quod Idola, ut ipsi, non colerent, ut ex Justino, Athenagora, Tertulliano, alisque Christianæ Religionis Apologisis, novimus. Item Atlantes, ut refert Mela, atque Æthiopes, qui ad torridam Zonam habitant, teste Strabone, Athei a nonnullis appellati fuerunt, quod Solem execrarentur, veluti ipsis noxium, licet aliunde constet, religionem servasse; Sanctus Nilus Atheos vocavit Arabes, quos adorasse matutinam stellam recenset. Ob esseratis more: a Macrobio Gigantes, a Porphyrio Thoës, & a Dionysio Periegete Nalâmones Athei vocati fuerunt, de quorum sane Religione aliunde constat; Denique, ut alia mittam, Galli, quos maxime religioni deditos Cæsar exhibuit in suis de bello gallico commentariis, a Cicerone Or. pro Fontejo sine Religione dicuntur, ea fortasse de causa, quod fidem datam facile infringere. Atque hæc satis quoad historiam.

XII. Ad errorem quod spectat, qui sola explicatione refellitur, satis duximus argumenta per summa capita indicare, quibus confutatur, ac celeberrimos, qui hæc oppugnaverunt,

Auctores recensere. Primum itaque consensus omnium cuiusque ætatis gentium in asserendo Mundum statuto tempore a Supremo Numine conditum esse, ejusque providentia gubernari, invictum argumentum depromptum est ex traditione a primis hominibus ad posteros ubique locorum diffusis transmissa, quo ostenditur, Deum esse Supremum Mundi Opificem, conservatorem, atque rectorem. Inter plures, qui de hoc argumento scripserunt, videri poterunt opera Patris Monilia, ac Patris Vincentii Patuzzi celeberrimi e Dominicana familia Theologorum, quorum primus adversus Fatalistas, & Materialistas, alter vero de vitæ futuræ statu nuperrime scripsit: videri quoque poterit Auctor Principiorum Religionis naturalis & revelatæ, qui circa operis initium hujusmodi argumentum accurate pertractat, & Joannes Albertus Fabricius in *delectu argumentorum, & Syllabo Scriptorum*, qui veritatem Religionis Christianæ adversus Atheos, Epicureos &c. asseruerunt: Is sane cap. 3. argumentum a consensu generis humani erudite persequitur, & nullas unquam esse vel fuisse Gentes Atheas ostendit, ac num. 5. plures Auctores recenset, qui ex professo de hoc argumento tractarunt.

Argumenta reliqua ex rerum natura, motu, & finibus petita, ab omnibus fere Philosophis, & Theologis nostris recensentur; dum Dei existentiam, & providentiam adversus Atheos, & Epicureos, demonstrant. Inter hæc vero plurimum ad Phantasia refutandum valet argumentum ex rerum contingentia desumptum; de qua fuscè disputat laudatus Pater Monilia in suo opere contra Materialistas, ubi luculenter demonstrat, non solum rerum individua, atque species, & aspectabilem Mundum, sed etiam materiam ipsam contingentem esse, ideoque esse non potuisse, ac sola libera Supremi Opificis actione creatam esse, atque conservari. Et sane ens contingens, quod ita existit, ut possit non existere; Materia vero ita se habet. Etenim in notione materie idea existentia non relucet; cum eaque bene concipere possimus nullam materiam existere, ac concipiamus posse non existere materiam de qua Urbs nostra constat, vel ex qua formatus est Sol, Luna &c. Nil enim prohibet quominus fingamus materiam hujusmodi non existere. Concipere ergo possumus nullam, existere materiam. Ergo materia universa per notionem, quam ingerit nobis, veluti ens contingens exhibetur. Si contingens est, in se insufficientem rationem existentia suæ non habet, sed in causa aliqua libera, cujus libera actione fit, & conservatur. Atque hæc causa Deus est Auctor, Conservator, & Rector Universi. Vide etiam Auctores, qui contra Phantasia, & Spinozam ex professo scripserunt, scilicet Antonium Genuensem in sua *Metaphysica*, Franciscum Lamy Benedictinum Congregationis S. Mauri, Henricum Morum, Isaacum Jaquelotum, Samuelem Clarck, aliosque bene multos, quos recenset Jo. Albertus Fabricius in opere supra citato. Vide infra verb. *Religio*.

P A P A.

ARTICULUS I.

Quo ad ea, quæ concernunt Papæ Electionem, consecrationem, & coronationem.

Papa non potest sibi successorem eligere; & si eligeret, irrita esset electio. Sic Glossa in cap. *Apostolica* §. *His omnibus verbis*. Beatus 8. *quæst.* 1. quam sequuntur omnes, teste Felino in cap. 2. *sub num.* 23. col. 5. *vers. Palli quarto de Constitut.* Item Glossa in cap. *Si transiens verbis*. *Non possit dist.* 79. & ibi etiam Archidiaconus, Bellamer, Geminian. & Præpositus, Abbas in cap. *Accepimus 5. de pactis num.* 2. ubi testatur hanc esse communem conclusionem. Doctores passim in cap. *Licet, de vitanda, de electione*, & ibi in specie Joann. Andreas num. 15. Butrius num. 3. & num. 21. Card. num. 9. in 6. quæ Abbas num. 2. Decius num. 7. & 8. S. Joannes de Capistrano de *potestate Papa num.* 2. *inter tract.* *Commun.* tom. 13. fol. 32. Cardinal. Zabarella in cap. *Licet ut.* 9. *de elect.* & in *Clement. Ne Romani in 5. quæ num.* 5. *de elect.* Card. Jacobatus de *Concil. lib.* 10. *art.* 7. in *solutione undecimi argumenti fol.* 34. Card. Turrecremata in *Summa de Eccles. lib.* 1. *cap.* 13. & *lib.* 2. *cap.* 51. Card. Cajetan. tom. 1. *Opuscul. tract.* 3. *de potestate Papa, & Concil. Apol.* 2. *cap.* 22. Card. Alban. de *Cardinalibus quæst.* 32. Card. Baronius ad

annum Christi 11. & ad 571. August. Triumph. de potest. Ecclesie quest. 2. art. 3. in corpore, Fagnan. lib. 1. Decretal. in cit. cap. Accipimus 3. de pactis num. 29. & seq. cum plurimis aliis ibi citatis, Barbosa Juris Ecclesiast. univ. lib. 1. cap. 1. num. 40. cum aliis pluribus ibi adductis. Et plures alii citati a Card. Petra tom. 4. Commentar. ad Constitut. 5. Clementis VI. num. 9. contra Victorium, Bonacinam, Suarez, Vasquez, Turrianum, Ledesnam, & alios.

2 Papa prohibetur eligere sibi successorem non solum de jure Ecclesiastico, ut habetur ex cap. Episcopo 3. cap. Plerique 5. cap. Moyses 6. caus. 3. quest. 1. cum similibus, & tenent communiter Doctores, sed etiam de Jure Divino, & naturali, Fagnan. loc. citat. a numer. 38. usque in finem; ubi plurimis adductis id suo more solide probat, & omnia solvit argumenta contraria. Barbosa loc. cit. a numer. 44. ad 47. ubi ex multis id clare ostendit, & sic plures alii citati a Card. Petra loc. cit. a n. 7. ad 9.

3 Nec valet obicere exemplum Christi, qui sibi Successorem elegit S. Petrum Apostolum (a); adeoque idiplum licebit Romanis Pontificibus, qui vices Christi gerunt; cap. Ad Apostolica 2. §. Nos itaque, de sentent. & re judicata in 6. quia omnis Christi actio, nostra est instructio, cap. Significasti 5. de electione. Non valet, inquam, quia Christus uti Supremus Dominus potuit de re sua, id est, de sua Ecclesia absolute disponere, & eam suo arbitrio fundare; Non sic autem alii Pontifices, qui non Domini, sed dispensatores existunt; Tum quia, ut recte dicit Augustinus Triumph. de potest. Eccles. quest. 2. art. 2. in corpore: „ Christus fuit Deus; „ & homo, ideo in suo iudicio non potuit falli, neque fallere; sed quia iudicium humanum est fallibile, quia purus „ homo potest falli, & fallere, ideo conveniens fuit post „ Christi ascensionem, & post mortem illius, qui immediate a Christo electus fuit, ut promotio cujuslibet alterius „ Summi Pontificis fieret per electionem, ut ex collatione, „ & concordia plurium talis electio careret errore, & merito recitetur suscipere Divinam inspirationem; „ Quinimmo, ut notat Fagnan. loc. cit. num. 54. ipse quoque S. Petrus ministerialiter etiam ab Apostolis electus fuit post Domini in „ Coelum ascensionem, ut patet in cap. In novo dist. 21. ibi: „ Ceteri vero Apostoli cum eodem pari consortio honorem, & potestatem acceperunt, ipsum quoque Principem eorum esse voluerunt „. Et cap. Sacrosancta 2. dist. 22. ibi: „ Petro tamen a Domino concessum est (& ipsi inter se voluerunt idiplum) ut reliquis omnibus praesideret Apostolis, & Cephaz, id est caput, & principium teneret Apostolatus, „ qui etiam eandem formam suis successoribus, & reliquis „ Episcopis tenendam tradiderunt „. Ad id autem, quod dicitur, quod omnis Christi actio nostra est instructio, conceditur de omni actione, quam fecit ut homo, non autem quam fecit ut Deus, nam ipse ambulavit super aquas, & jejunavit absque omni cibo, & potu quadraginta diebus, & ad haec non adstringimur, quia talia miracula fecit ut Deus. Et sic quod Christus Petrum sibi constituerit successorem, etque contulerit potestatem ligandi, & solvendi, non est trahendum ad exemplum, cum non ut homo, sed ut Deus operatus sit; Ita Dominus 7. dist. 19. cap. Omnes 1. dist. 22. & cap. Solita §. Potuisses, de majorit. & obed.

4 Nec valet inire ex cap. Si Petrus 1. caus. 3. quest. 1. quod Sanctus Petrus Apostolus sibi elegit successorem Sanctum Clementem, quod ipsemet Clemens attestatur in Epistola prima ad Jacobum Fratrem Domini dicens: Simon Petrus in ipsis diebus, quibus vita sine sibi praesentis, apprehensa manu mea repente surgens in auribus totius Ecclesiae haec protulit verba: Clementem hunc Episcopum vobis ordino, cui soli meae praedicationis, & Doctrinae Cathedra in trado. Sic praecite refertur in cap. Unde 2. cit. caus. 3. & quest. 1. & latius in eadem Epistola, quae habetur integra tom. 1. Concilior. part. 1. fol. 27. col. 1. Hoc autem Sanctus Petrus non fecisset, si Jure Divino, & naturali prohibuit fuisset. Dist. 5. in Summario §. Naturale Jus, cap. Si quidam 6. caus. 25. quest. 1. Non valet, inquam, quia in primis illa Epistola videtur falso in-

scripta ejusdem Clementis nomine, ut insinuat Card. Baronius Annal. Eccles. tom. 1. anno Christi 60. pag. 680. quia longe ante mortem Petri obierat Jacobus Alphaei Frater Domini, dictus iustus, & minor, qui constitutus fuerat a Petro Episcopus Hierosolymitanus, & ex Templi veritate fuit precipitatus anno Domini 63. Petri vero 19. Neronis 7. ex tabula Chronographica Jacobi Gault. primo saeculo fol. 8. & ex Breviario Chronologico Fr. Franclic. a Coriolano fol. 15. ex Card. Baronio dist. tom. 1. anno Christi 69. pag. 628. & 680. & ex Barbosa loc. cit. num. 45. Et non debet confundi iste Jacobus cum altero Jacobo Filio Zebedaei, qui primus Apostolorum caelus obiit anno Domini 44. sub Herode Agrippa. Unde cum dicta Epistola scripta sit post obitum Sancti Petri, & sic post annum Neronis decimum tertium scribi non potuit ad Jacobum Alphaei, qui jam obierat anno 7. ejusdem Neronis, nec ad Jacobum Zebedaei, qui primus Apostolorum jam obierat anno Domini 44. sub Herode Agrippa, & sic multo prius ante mortem Sancti Petri. Et propterea Card. Bellarminus de Scripioribus Ecclesiast. in S. Clemente, dicit dictam Epistolam non carere scrupulo, & multis rationibus hoc ipsum ostendit Jul. Lavouris variat. lucubr. tom. 1. tit. 4. cap. 3. num. 51. Et de ipsa dubitant Fagnan. loc. cit. num. 59. Barbosa loc. cit. num. 45. alique multi Canonistae, & Theologi apud Card. Petram loc. cit. num. 8. Possevin. in appar. 7. Sac. in verb. Clemens Romanus, Mendoz. quest. 4. Schol. §. 11. vers. Quarto. Nec parva est controversia inter Doctores, an Clemens fuerit secundus, vel quartus Summus Pontifex? Unde Glossa in cit. cap. Si Petrus 1. caus. 8. qu. 1. verb. Ant ligandi habet sequentem verbum:

Disputat hic mundus, quartus, fueritve secundus.

Sed dato etiam, quod Sanctus Petrus eum sibi Successorem nominaverit, ut communis sentiunt Doctores, respondetur cum Barbosa loc. cit. num. 47. quod melius dici potest, Petrum ex omnibus Presbyteris, & Diaconis Romanae Urbis XXIV. elegisse, cum quibus omnia ardua negotia Ecclesiae resolveret, eoque sibi Coadjutores, & Consiliarios, & Summi Pontificis Electores instituit ordinavitque; ut ex Sacro hoc XXIV. Senatorum Collegio, quos postea Silvester I. Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinales nuncupavit, Pontifices eligerentur, ut colligitur ex cap. Oportebat 3. dist. 79. In praesentia igitur horum Electorum Petrus in ultimis vitae suae diebus confurgens Clementem in Pontificem nominavit, quod tamen ita factum creditur, si a Sacro illo Romanae Ecclesiae Senatu admitteretur: Cognoscere vero hujusmodi nominis formam graviter in futurum Ecclesiae posse nocere (b), non Clementem, sed Linum elegerunt, & illum post Petrum Pontificatum Romano praesente voluerunt, quamvis deinde Clemens, decedentibus Lino, & Cleto, ab ipso Senatu in Pontificem fuerit electus. Colligantur haec ex Ceremoniali Romano lib. 1. sect. 1. cap. 3. Unde apparet, Sanctum Petrum non sibi Clementem necessario Successorem elegisse sed tantum nominasse, ut a Sacro illo Collegio juxta formam sibi traditam eligeretur, & ita intelligendus est textus in dist. cap. Si Petrus 1. cum seq. caus. 8. quest. 1. Haecenus Barbosa.

Nec valet, inquam, inire, quod Bonifacius II. in Concilio Romano I. Vigiliis Diaconum sibi Successorem elegit anno Christi 531. ut refert Anastasius Bibliothecarius in vita ipsius Bonifacii, & habetur tom. 2. Concil. part. 1. fol. 463. col. 2. & fol. 646. col. 3. in haec verba: Hic, scilicet Bonifacius II. congregavit Synodum in Basilica Beati Petri Apostoli, & fecit constitutum, ut sibi Successorem ordinaret. Quo constituto cum Chirographis Sacerdotum, & jurjurando ante Confessionem B. Apostoli Petri in Successorem Pontificem Diaconum Vigilius constituit. Nec desunt alia exempla his similia. Nam Gregorius VII. anno 1085. elegit Victorium III. Victor III. anno 1086. elegit Urbanum II. Urbanus II. anno 1099. elegit Palchalem II. ut videre est apud Baronium ad annum Christi 1085. fol. 188. & ad annum 1087. & apud Fagnan. loc. cit. num. 22. Et ad hoc facit textus in cap. Si transitus 10. dist. 79. ibi:

(a) Nota. Christus constituit Petrum suum Vicarium in Terris, non Successorem; ipse enim est Sacerdos in aeternum. Quare argumentum corrumpit. Deinde post Christi Domini Ascensionem ab Apostolis Petrus non electus, ut ait Auctor, sed recognitus fuit eorum Princeps.

(b) Nota. Quae ex Barbosa Auctor recenset, haud facile eruditus Lector probabit. Quamobrem Romani Cenlores adendum hic voluere, quod Antonius Sandinius in sua historia

79. ibi: Si transitus Papae inopinatus evenerit, ut de sui electione Successor non possit ante decernere &c. per quae verba innuitur, posse Papam ante transitum suum de Successore decernere, & deliberare.

10 Non valet, inquam, quia factum illud Bonifacii II. in Concilio iterum congregato, ab omnibus fuit reprobatum, ut testatur idem Anastasius Bibliothecarius in dicta vita ejusdem Bonifacii, dicens: Eodem tempore facta iterum Synodo hoc censuerunt Sacerdotes omnes propter reverentiam Sedis Sanctae, & quia contra Canones fuerat hoc factum, & quia culpa eum respiciebat, ut Successorem sibi constitueret, ipse Bonifacius Papa reum se confessus est Majestatis, quod Diaconum Vigilium sua subscriptione Chirographi ante confessionem B. Petri Apostoli constituisse, ac ipsum constitutum in praesentia omnium Sacerdotum, & Cleri, & Senatus incendio consumpsit, & etiam refertur tom. 2. Concilior. part. 1. fol. 643. col. 2. litt. C. Unde merito S. Silverius Papa in Epistola ad eundem Vigilium Diaconum Pseudo-Pontificem exprobravit: Quia contra Jura Canonica temporibus sanctae memoriae Bonifacii Papae, & ipso vivente designari conabar vis tibi amplissimus Senatus obviasset, juxta tunc Providentia, Pastoralis, ac Pontificali auctoritate tua execranda jam debuerant auspicia detruccari; sed dum parvum vulnus in te est neglectum, insanabile tunc crevit apostema. Alia vero exempla in contrarium adducta, si accurate considerentur, nullam vim faciunt, nam illae non fuerunt electiones, & substitutiones Successorum; sed potius designationes, & commendationes personarum, quae sibi ad tantum manus subeundum prestantiores viderentur. Pontifices enim a Cardinalibus rogati indicarunt, quem dignum putarent Cathedra Petri, salvis tamen Cardinalium suffragiis; ideoque nullus ex designatis post obitum Pontificis designatus gessit se pro Papa, nisi post subsecutam Cardinalium electionem, & ad hoc facit cap. Petisti 17. caus. 7. quest. 1. ibi: Si cum aptum... cognoveris tibi Successorem designa, ut huc veniat ordinandus. Ad textum autem in citat. cap. Transitus, respondetur cum Glossa ibidem, quod aliud est de sui Successoris electione cum Fratribus, seu Cardinalibus deliberare, quod ibi permittitur, & potest fieri, & aliud est ex testamento, quasi dignitatis suae heredem substituere, quod penitus prohibetur, ut cap. Episcopo 3. cap. Episcopo 4. cap. Plerique 5. cap. Moyses 6. caus. 8. qu. 1. cum similibus. Sic respondet ad litteram Gratianus in cap. Apostolica §. His omnibus 7. caus. 8. quest. 1. & Glossa in cit. cap. Transitus; & ibi Archidiaconus, Bellamer. Turrecrem. & reliqui omnes, teste Fagnano loc. cit. n. 62.

11 Hinc plures Pontifices, etiam ex non primævis licet rogati, & persuasi ad sibi Successorem eligendum, id facere omnino recusarunt. Sic Coelestinus III. cum gravi morbo laborans, renunciare vellet Papatui, & Cardinalis Joann. de S. Paulo titul. S. Prisca: in ipsius locum subrogari, & assumi summo-pere cuperet, tanquam inauditum in Ecclesia Dei id minime fecit. Paulus III. persuasus a Cardinali Francisco Pifano Veneto Episcopo Patavino, ut sibi Successorem eligeret, omnino respuit. Pius IV. in Consistorio Cardinales alloquens, ipsique suam senectam exponens adiecit se utique scire, quæri a Jurisconsultis; An Romanus Pontifex sibi Successorem deligere queat? Et sub Paulo IV. agitatam fuisse questionem: An idem Pontifex adjutorem cum futura Successione adlicere possit? Et quamvis nonnulli id affirmant, eam tamen sententiam Pius uti fallam rejiciendam censuit, volebatque declarare Pontificem Cardinalibus etiam assentientibus id facere non posse; Major pars Cardinalium Decretum faciendum judicavit, sed Cardinalis Gambara dixit, declaratum olim a Pontifice in Consistorio, & Decreto firmatum Biblioth. Ferrar. Tom. VI.

ria Apostolica hac de re scripsit. Irenæus, inquit ipse, memoriae prodit, Lino Episcopatum administravit Ecclesiae a Petro traditum; Tertullianus Clementem datum. Hoc enim modo, ait, Ecclesiae Apostolica census suos deserunt: sicut Smyrnaeorum Ecclesia Polycarpum ab Joanne collocatum refert: sicut Romanorum, Clementem a Petro ordinatum itidem; Petrinde utique, & cetera exhibent, quos ab Apostolis in Episcopatum constitutos Apostolici Seminis traduces habeant. Itaque sicut Polycarpus ab Joanne inauguratus est, ut esset Antistes Ecclesiae Smyrnaeorum; ita Clemens a Petro ordinatus dici debet, ut esset Pontifex Romanorum; alioquin non recte Tertullianus duas illas Ecclesias inter se se comparasset. Ex

hoc a Pontifice. Sic ex aliis refert Card. Petra tom. 4. Commentar. ad Constitut. 5. Clementis VI. n. 9.

Unde a Papa nequit valide fieri Constitutio etiam de consensu Cardinalium, quod Summus Pontifex possit sibi Successorem substituere: Cardinal. Zabarell. in Clement. Ne Romani in 5. quest. num. 5. de election. Card. Turrecrem. in Summa de Eccles. lib. 1. cap. 13. & lib. 2. cap. 15. & in cap. Si transitus 10. num. 1. dist. 79. Augustin. Triumph. de potest. Eccles. quest. 3. artic. 3. in corpore. Martin. Lauden. de Cardinal. quest. 39. inter tract. commun. tom. 4. fol. 62. Hieronymus. Muntreal. de Cardinalib. decis. 15. tom. 13. tract. part. 2. fol. 86. Cardinal. Cajetan. Opuscul. tom. 1. tract. 2. de potest. Papae, & Concil. Apolog. 2. cap. 12. Petrus de Palud. de potest. Eccles. lib. 4. Silvester in verb. Excommunicatio 9. num. 3. Gregorius de Valentia tom. 3. disput. 10. quest. 3. de statu Episc. cap. punct. 3. §. Quarta assertio; Card. Baron. ad annum Christi 11. fol. 188. & passim Moderni, teste Fagnano loc. cit. num. 31. qui numeris sequentibus quinque praecipuis solidis fundamentis hanc conclusionem proponunt.

Summus ergo Pontifex assumi debet per electionem; quae primo post Sanctum Petrum fuit apud Ecclesiam Romanam ex XXIV. Presbyteris, & Diaconis Romanae Urbis, quos ipse S. Petrus tanquam Senatores Romanae Ecclesiae in locum absentium Apostolorum instituit ad instar XXIV. Senatorum, quos in Apocalypsi cap. 4. Joannes super Throno in conspectu Dei sedere conspexit, & ipsos Romani Pontificis Consiliarios, Coadjutores, & Electores pro tunc esse voluit, inter quos praecipui erant Linus, Cletus, & Clemens, ut in cap. Si Petrus caus. 8. quest. 1. qui postea singuli successive Romanam Sedem tenuerunt.

Deinde vero post tempora S. Silvestri, a quo coepit Ecclesia bonis temporalibus, ac terrena potestate perfruit orientibus scandalis, & scissuris inter hujusmodi Ecclesiae Senatores reliquos Clerus Romanus, ac populus ad praesentiam, & corroboracionem exhibendam adjunctus est electioni Pontificis, ut colligi videtur ex cap. Factus 5. caus. 7. quest. 1. Et hoc tribus potissimum rationibus; primo ad removendas seditiones Clericorum; secundo ut omnibus in eligendo esset dicendi facultas, & liceret vitia, vel virtutes eligendi profiteri, & sic electioni suo consensu testimonium perhibere; cap. Reliqui 1. dist. 67. Tertio ne populus invitus, & non optatum Praelatum acciperet; cap. Nullus invidis 13. dist. 61. cap. Si forte 36. dist. 63. Haecenus Barbosa loc. cit. n. 49. & 50.

Progressu autem temporis ad sedandas adhuc contentiones, & tumultus, qui in hujusmodi electione nihilominus oriebantur, Imperatores suas manus huic electioni interponere ceperunt, non quidem auctoritate electiva, seu vere confirmativa, sed solum opitulativa, seu auxiliativa, & executiva, quatenus nempe in publicae pacis officium electionem, promovebant, & jam factam sua auctoritate ipsi favebant, & defendebant ne scilicet oriretur, & si quod ortum esset, comprimere, tanquam inauditum in Ecclesia Dei id minime fecerit. Paulus III. persuasus a Cardinali Francisco Pifano Veneto Episcopo Patavino, ut sibi Successorem eligeret, omnino respuit. Pius IV. in Consistorio Cardinales alloquens, ipsique suam senectam exponens adiecit se utique scire, quæri a Jurisconsultis; An Romanus Pontifex sibi Successorem deligere queat? Et sub Paulo IV. agitatam fuisse questionem: An idem Pontifex adjutorem cum futura Successione adlicere possit? Et quamvis nonnulli id affirmant, eam tamen sententiam Pius uti fallam rejiciendam censuit, volebatque declarare Pontificem Cardinalibus etiam assentientibus id facere non posse; Major pars Cardinalium Decretum faciendum judicavit, sed Cardinalis Gambara dixit, declaratum olim a Pontifice in Consistorio, & Decreto firmatum

Nec valet dicere, quod Imperatores habuerint Jus eligendi Romanos Pontifices, ut concessum fuisse Carolo Magno ab Adriano I. habetur in cap. Adrianus 22. dist. 63. & Othoni I. a Leone VIII. ut habetur in cap. In Synodo 23. eodem dist. 63. Non valet, inquam, quia Canones illos esse apocryphos, commenticios, & fictitios scribunt Cardin. Bellarminus de Summo Pontific. l. 2. cap. 22. & de Clericis cap. 9. & in Apolog. pro responsione sua ad lib. Regis Angl. cap. 7. tom. 6.

Scriptoribus tam antiquis, quam recentibus, alii Irenæum sequuntur, alii Tertullianum, Baronius, cujus prae ceteris sententiam probant Natalis Alexander, Cotelierus, Bollandus, Tillemontius, secutus conjecturam Epiphani, utroque ita componit. Scribit enim, S. Clementem accepisse quidem a D. Petro Episcopatum, modestiae tamen causa de suo cedentem jure collatam sibi dignitatem recusasse, donec Linus, & Cletus Petri ipsius in Episcopali munere Administrati alius post alium, opera, crediderim, ejusdem Clementis a Petro electi Romanam Ecclesiam gubernarent. At vide Eminent. Orsinum tom. 1. sua Hist. Ecclesiast.

tom.6. suorum operum, Cardinal. Baron. *annal. Eccl. ad annum 526. & 555. & presertim ad ann. 774. a n. 10. & ad annum 964. a n. 22.* Suarez, de *Defensione Fidei Cathol. contr. Anglicanae sect. errores lib. 3. Cap. 39. n. 7.* Azorius *Institut. moral. part. 2. lib. 4. Cap. 2. q. 3.* Jacobus Gretler, in *Apologia Baron. Cap. 1. et 2.* Seraphin. de Freitas de *justo imperio Lusitan. Astatico cap. 6. num. 100. et 101.* Solorzan. de *jure Indiarum l. 2. Cap. 22. num. 39. tom. 1.* Bonacina de *election. Pontificis q. 1. punct. 1. proposit. unic. n. 9.* Fagnan. in *Cap. Accipimus, de pallis num. 64.* & alii plures apud Cardin. Petram loc. cit. n. 26. dicentes fabellam, & imposturam esse a Sigiberto Monaco Gemblacensi Schismatico Historico atque Imperatoris Henrici partes adversus Romanos Pontifices propugnantem in sine suæ Chronographiæ adjectam. Hic enim in gratiam Schismatici Imperatoris Henrici vindicantis sibi Ecclesiarum investituram, eosdem Canones primus contexit, cum nullus plane alius, qui ante eum scripserit res Francorum de recentis in illis vel levem mentionem fecerit, ut notatur Cortolanus in *Breviario ad annum 774.* Spondanus ad *eundem annum n. 3.* Gonzalez in *primo tit. 6. c. 5. numer. 12.* plures allegans; Qui omnes nimis credulitatis pro- quod in aliis fuit, & levitatis virum appellant Gratianum, eo quod illud Concilii Decretum suæ Canonum collectioni improvide nimis confarcinaverit. Unde Caballut. *Norit. Eccl. ad ann. 1274. dissert. 2. ad Conc. Lugdun. l. n. 4.* dicit, Canones allegatos cum eo, qui præcedit, merito deberi ex collectione expungi, & obliterari.

18 Sed quatenus prædictis Canonibus aliqua esset adhibenda fides, tamen confirmatio electionis, quam ex asserto Indulto Apostolicæ Sedis tunc temporis concedebant Imperatores, non conferrebat Papæ auctoritate Papatus, alioquin Papatus esset ab Imperatore, quod est hæreticum, cum sit a Deo tantum; *Cap. Omnes 1. et Cap. Sacrosancta 2. dist. 22.* cum similibus, sed solum dabat robur factum; ut Schismatici, & Hæretici non auderent contravenire, ut optime probant Cardinal. Turrecremata in *dist. c. Adrianus num. 1.* Fagnan. *l. cit. n. 65.* & alii plures. Tum quia Papa non potest alteri impertiri facultatem eligendi Summum Pontificem, quia Regula Juris est quod nemo possit per alium facere, quod per se ipsum facere non potest; *Cap. Nemo 79. de Regal. Juris in 6. ibi: Nemo potest plus juris transfere in alium, quam sibi competere dignoscatur;* Nemo enim dat, quod non habet; *c. Dalbertum 24. c. 1. q. 7. c. Quomodo, de consecrat. dist. 4. c. Quod autem 5. de Surepatron.* Papa autem nequit sibi eligere Successorem, ut supra probatum est *a n. 2.* & neque de consensu Cardinalium potest facere Constitutionem, quod Summus Pontifex potest sibi Successorem substituere, ut supra *n. 12.* Unde tanto minus potest concedere Imperatoribus Jus eligendi, & confirmandi Summum Pontificem. Sic optime probant Cardin. Alban. in *trakt. de Cardinalibus q. 32.* Fagnan. *loc. c. n. 65.* & alii passim.

20 Immo cum post Decretum Nicolai II. relatum in *cap. In nomine Domini 1. dist. 23.* in quo notat Card. Petra *tom. 4. Comment. ad Const. 5. Clementis VI. n. 33.* ad sedandam seditiones, tumultus, & rixas, quæ in electione Summi Pontificis oriebantur, sancitum fuerat, ut electio Papæ a Cardinalibus Episcopis perageretur, ac deinde reliqui Cardinales, Clerus, ac populus Romanus ad eam comprobendam accederent, salvo tamen honore, & reverentia Henrici Imperatoris. Cum adhuc quandoque violentia Imperatorum in electione Papæ schismata orientur, Alexander III. qui & illi suo tempore non semel, expertus fuerat, statuit in Generali Concilio, ut ille demum Canonice electus censeretur, in quem duæ ex tribus partibus omnium Cardinalium consensus, prout refertur, in *cap. Licet 6. de electione.* & sic exclusio Cleri, & populi, & Imperatoris consensu, qui requirebatur, attento Nicolai II. decreto in *cit. cap. In nomine Domini 1. dist. 22.* postea tota Pontificis electio ad solum Cardinalium Collegium redacta fuit per dictum Alexandrum III. in *cit. cap. Licet 6. de elect.* quod deinde fuit confirmatum, & plenius statutum a Greg. X. in Concilio Generali Lugdunensi relato in *c. Vbi periculum 3. de electione in 6.* & a Clemente V. in Concilio Viennensi relat. in *Clem. Ne Romani 2. de elect.* Vide Barb. *l. c. n. 55. & 56.* Card. Petram *l. cit. a n. 35. ad 38.*

22 Insuper, ne diuturnæ vacationis incommodis Romana Ecclesia premeretur, neque Cardinales possent ambientium studiis corrumpi, Gregorius X. in *disto cap. Vbi periculum de elect. in 6.* Clemens V. in *cit. Clementina Ne Romani 2.*

de election. Clemens VI. in *Const. incip. Licet,* Clemens VII. *Const. incip. Cum Charissimus;* Paulus IV. *Const. incip. Cum secundum;* Pius IV. *Const. incip. In eligendis;* Gregor. XV. *Const. incip. Aeterni,* & alia ejusdem Gregor. *incip. Decret Romanum Pontif. Urbanus VIII. Const. incip. Ad Romani,* & novissime Clemens XII. *Const. incip. Apostolatus Officium,* plura circa electionem Papæ statuerunt, quorum aliqua magis notabilia ex Barbofa *l. c. a n. 50.* & Card. de Luca in *p. 2. relat. Romane Curie disc. 3.* referre placet.

Primo igitur ante Papæ electionem statim, priore defuncto, Cardinales absentes sunt monendi, ac per decem dies a die mortis Pontificis computandos, expectandi, *cit. Cap. Vbi periculum 3. de electione in 6.* & *cit. Conit. Pii IV. in c. In eligendis.* Si tamen ante dictos decem dies elapsos ex aliqua justa causa præveniendi, fiat Papæ electio a communi Cardinalium presentium, vel duarum partium eorum consensu, non expectatis Cardinalibus absentibus, talis electio erit valida, cum expectatio dicti temporis non pertinet ad substantiam electionis; Lavorius *variarum lucubr. tom. 1. tit. 4. cap. 7. n. 4.* Diana *p. 5. tr. 2. resol. 75.* Azorius *Inst. moral. p. 1. lib. 4. c. 2. q. 5.* Bonacina de *elect. Pontif. disp. 1. q. 3. in princ. a numer. 1.* Barbofa *loc. citat. a numer. 61.* & alii passim.

Cardinales absentes non sunt solemniter convocazione vocandi, seu citandi eo modo, quo de jure in aliis electionibus, & actibus Capitularibus alii Electores sunt vocandi, Glossa in *c. ubi periculum, verb. decem dierum,* & *ibi Archidiaconus verb. Expectare,* Card. de Luca *p. 2. relat. Romane Curie disc. 3. n. 17.* Lavor. *l. c. tit. 4. cap. 7.* Mendoza in *Regul. 72. Cancellar. q. 8. n. 8.* Barbofa *l. cit. n. 62.* & alii. Cardinales presentes solent certiorare Cardinales absentes de obitu Pontificis per litteras a Secretario Sacri Collegii subscriptas. Barbofa *loc. citat. numer. 63.* Lavorius in *fine dicti tituli 4. pagin. 554.* ubi dat formulam ipsarum Litterarum.

Cardinales absentes, licet desint ex publica causa, & de licentia Romani Pontificis, ad electionem Successoris expectandi non sunt ultra decem dies. Pius IV. in *d. Const. incip. In eligendis,* §. *Declaratis.* Cardinales presentes per novem dies debent celebrare exequias Defuncti Pontificis; *cit. Cap. Vbi periculum 3. de electione in 6. §. Quia vero.*

Secundo, dum exequias per dictos novem dies a Cardinalibus celebrantur, singulis diebus Cardinales non impediti in Basilica Vaticana conveniunt, & ante dictarum exequiarum celebrationem congregari solent in eisdem Basilicæ Sacristia, ut Principum Oratores, ac etiam Officiales, & Magistratus audiant, aliasque congruas præbeant provisiones pro utriusque Principatus regimine, ac etiam pro Conclavis ordinatione, quod intra id temporis fabricari debet in Pontificio Palatio, nullo intermedio pariete, & ibi commanere debent Cardinales, donec per ipsos Summus Pontifex fuerit electus, *cit. Cap. Vbi periculum, §. Hoc sacro.*

De cima vero die, celebrata prius in eadem Basilica Missa de Spiritu Sancto, Cardinales in Urbe existentes, & legitime non impediti processionaliter Conclave ingrediuntur; Legitime autem impediti solent sero privatum ingredi, Cardinalibus jam existentibus in propriis Cellis, quæ per sortem absque aliqua personarum acceptione distribuuntur; per totam illam diem liber patet aditus Principum Oratoribus, ac Magnatibus, & Prælati aliisque omnibus, tam nobilibus, quam popularibus Conclave peragranti, atque benevolos Cardinales in Cellis visitandi, & presertim Principum, & Rerumpublicarum Oratores, & Magnates totum Collegium visitant, eisque obsequia præstant, atque felices faciunt adulatorias augurationes, ut refert Card. de Luca *p. 2. Relat. Romane Curie disc. 3. n. 13.*

Omnibus autem de sero exclusis præter eos, qui in Conclavi cum Cardinalibus remansuri sunt, il lud ad formam rigorosæ clausuræ undique redactum clauditur per eisdem Conclavis Custodes, qui duo sunt fixi, ac principales, ille scilicet Prælati, qui ab eodem Collegio ante ingressum electus fuerit, qui Conclavis Gubernator dicitur, & alter Sacerdotalis, qui Conclavis Marecallus nuncupatur; alii vero Custodes sunt Prælati, ac etiam respective Conservatores populi custodientes rotas, per quas victualia, aliaque necessaria transmittuntur, ad formam Clausuræ Monasteriorum Monialium, dictique Custodes per turnum deputari soliti singulis diebus invigilant, ne Apostolicis Constitutionibus contraveniantur circa allocutiones, vel Litterarum transmissionem; *cit. cap. Vbi per-*

periculum, §. Hoc sacro; & cit Const. Pii IV. incip. in eligendis.

32 In Conclavi sub Clausura, ultra Cardinales, remanent regulariter duo cujuslibet Cardinalis familiares, qui vulgo Conclavisti nuncupantur pro eorum servitio, solumque Cardinalibus senibus, vel infirmis, ac etiam iis, qui de Principum genere sunt, indulgetur tertius familiaris, seu Conclavista ratione majoris servitii quo indigere dignoscantur judicio ejusdem Collegii, a quo pendet concessio tertii familiaris, seu Conclaviste, & tales familiares, seu Conclaviste non debent esse Mercatores, Ministri Principum, Domini temporales, & jurisdictionem habentes, neque Fratres, aut Nepotes Cardinalium etiam si expensis eorum viverent, sed debent esse ipsorum Cardinalium vere servientes, familiares, Domestici, & continui commensales cuiusque respective, saltem ab anno ante, & adhuc pro tunc tales existere, citat. Const. Pii IV. incip. *In eligendis §. Qui servientes.*

33 Ultra prædictos familiares cuilibet Cardinali specialiter necessarios remanent in Conclavi alii quoque Officiales, vel Ministri pro servitio Cardinalium in communi; scilicet unus Sacrista cum Clerico coadjutore, duo Magistri Cæremoniarum, qui Celebranti ministrant, unus Religiosus pro Confessionibus audiendis, unus Collegii Secretarius cum uno tantum famulo; duo Medici, unus chirurgus cum uno, aut duobus servitoribus; duo Barbitonsores cum uno, aut duobus servitoribus; unus faber lignarius; unus Camentarius; item octo, aut decem servientes bajuli publicæ utilitati, & commoditati omnium, veluti pro lignis portandis, & pro aliis hujusmodi ministris, qui omnes a Collegio Cardinalium, non tamen ex familia alicujus Cardinalis eligi debent per secreta suffragia, ita tamen, ut is obtineat, qui plura vota tulerit, & eisalaria de publico perfolvantur, cit. Const. Pii IV. incip. *In eligendis, §. Sacrista.*

34 Circa cibum, & potum intra Conclave Cardinalibus portandum Greg. X. in *cit. c. Vbi periculum, §. Hoc sacro* statuit, quod si intra tres dies post ingressum Conclavis non fuerit electus Papa, per spatium quinque dierum immediate sequentium singulis diebus, tam in prandio, quam in cœna uno ferculo solo contenti, quibus, provisione non facta, decursis, tunc tantummodo panis, vinum, & aqua ministrantur. At Clemens VI. in *Const. incip. Licet,* præter panem, vinum & aquam in prandio, & cœna unum dumtaxat ferculum seu miltium carniū utriusque speciei tantummodo; aut piscium seu ovorum cum uno potagio de carnis, vel piscibus specialiter non confectis, & decentibus salamentis habere permittit, ultra carnes solitas, herbas crudas, cateum, & fructus, seu electuaria, quibus tamen nullum specialiter ferculum vult confici, nisi ad condimentum fieret, vel saporem, & prohibet, ut nullus de alterius ferculo velci possit; Pius vero IV. cit. Const. incip. *In eligendis §. 22. vers. Cardinales autem,* statuit, ut primo ipso die, quo Conclave ingressi fuerint, tam in prandio, quam in cœna uno ferculo unius speciei tantum, atque moderato, alias juxta Constitutionem Clem. VI. qualificato contenti esse debeant, & ut quispiam in alterius Cella, vel de alterius ferculo velci non possit.

35 Tertio ad hujus rigoris observantiam constituuntur Executores ex præcipuis Magistratibus Civitatis, ubi electio celebratur, qui præstato juramento curare debent, ut prædictus ordo, rigorque servetur, *d. cap. Vbi periculum §. Præterea.* Romæ autem sunt Prælati diversorum graduum, qui bis in die singulis diebus, mane scilicet, & vesperi mutantur, intimaturque a Curforibus, servato ordine eorum omnium, qui in Romana Curia reperiantur, incipiendo a Patriarchis, sequentibus Archiepiscopis, Episcopis, ceterisque Prælati, juxta ordinem eorum promotionis, semperque assistit Gubernator Burgi, & duo Curfores pro occurrentibus necessitatibus, tam Collegii, quam prædictorum Gubernatorum; qui quidem Prælati sub perjurii pœna, ac Suspensionis a Divinis, maxima, & exquisita diligentia, uti debent in inspiciendis, & perscrutandis epulis, quæ prandii, & cœnæ tempore afferuntur, ac aliis rebus, & personis Conclave intrantibus, & de eo exeuntibus, ne sub eorum rerum velamine litteræ, aut notæ, vel signa aliqua transmittantur: si qui vero reperiantur, qui contra prædicta aliquid commiserint, familiares Cardinalium, aut alii delinquentes pœnam privationis Officiorum, & Beneficiorum, ac inhabilitatis ad obtenta, & obtinenda incurunt, & ultretus per Gubernatorem carceribus mancipandi erunt, & inde nisi de mandato novi Pontificis minime relaxandi, sed ejus

arbitrio acrius puniendi, omni facultate Cardinalibus, in favorem quorumcumque, qui in præmissis, vel eorum aliquo deliquerint, omnino interdicta, prout latius continetur in *sepe cit. Const. Pii IV. §. Prælati, & §. Quia vero.*

Electio autem Summi Pontificis est celebranda ab ipsis tantummodo Cardinalibus. Sic in primis statuit Nicolaus II. anno 1059. in *Conc. Rom. cap. 2.* cum hoc tamen, quod facta a Cardinalibus Episcopis Summi Pontificis electione, deinde reliqui Cardinales, Clerus, ac populus ad eam comprobendam accederet, prout expresse habetur in *cap. In nomine Domini 1. distin. 23.*, & notat Card. Petra *l. 4. Comm. ad Const. V. Clem. VI. num. 33.* Et hic mos eligendi Pontificem perduravit usque ad tempora Alex. III. optime meritum de hac mea patria Alexan. leina Civitate, utpote qui eam Sede Episcopali consecravit, & suo nomine appellandam pro sibi præstita fidelitate, obedientia, & ope constituit. Unde quia pro simili electione, & approbatione constituta a Nicolaus II. adhuc quandoque schismata oriebantur, hic providissimus Pontifex Alex. III. in Generali Lateranensi Concilio statuit, ut ille demum Canonice electus censeretur, in quem duæ ex tribus Collegii Cardinalium partes consensusissent, & sic exclusio Cleri, & populi consensu requisita, ex supra laudato Decreto Nicolai II. in *cit. cap. nomine Domini* tota Pontificis electio ad solum Cardinalium Collegium redacta est per ipsum Alexandrum III. ut expresse patet in *cap. Licet 6. de electione.* Unde ut dicit Onophris in annotatione ad vitam d. Alexandri III. in electione Lucii III. sui immediati Successoris ea tunc primum redacta fuit ad solos Cardinales Clero omnino, & populo a Summi Pontificis electione exclusis, & Lex salutaris a dicto Alex. III. in Concilio Generali Lateranensi anno 1179. celebrato lata de duobus tertis suffragiorum Cardinalium ad evitanda in posterum schismata executioni mandata fuit, quod dicit sibi consistere ex eisdem Pontificis diplomate apud se assertato. Et hæc facultas eligendi Summum Pontificem solis Cardinalibus demandata, fuit confirmata, & plenius statuta a Gregorio X. in Concilio Lugdunensi 1274. celebrato, ut habetur *cap. Vbi periculum 3. de electione in 6.* & a Clemente V. in Concilio Viennensi 1310. prout refertur in *Clementina, Ne Romani 2. de electione,* & exposit fuit semper in ipsis inviolabiliter conservata. Barbofa *lib. 1. juris Ecclesiastici univers. cap. 1. num. 55.*, & seq. cum pluribus aliis ibi citatis, & alii passim.

Unde Cardinales omnes, etiam nuper creati, & publicati vocem habent in electione Pontificis, etiam si nondum insignia Cardinalatus acceperint, neque os clausum, aut si clausum fuerit, nondum tamen apertum sit, S. Pius V. *sub die 26. Jan. 1571.* Const. quam refert Jul. Lavorius *variar. lucubr. tom. 1. act. 4. cap. 6. num. 21.* & citat Fagnan. in *cap. Licet 6. de electione num. 19.* Barbofa *loc. citat. num. 72.* Bonacina de *electione Pontific. quest. 1. punct. 1. proposit. unica num. 4.* Diana *part. 5. tract. 2. resol. 74.*, & alii. Et item quoque statuit Gregorius XV. *Const. incip. Decret Romanum Pontificem, in Cæremoniali §. Porro.* Cardinales omnes ad electionem Pontificis admittuntur, quamvis Excommunicati, Suspensi, aut Interdicti, *Clementin. Ne Romani 2. de electione;* Pius IV. *Constitut. incip. In eligendis, §. Et ne dissensionem;* Gregorius XV. *Constitut. incip. Aeterni, vers. Volumus etiam.*

Cardinales vero nondum ordinati ad Diaconatum in electione Pontificis vocem non habent ex Constitutione Pii IV. incip. *In eligendis, §. Statuimus.* Idem quoque statuerunt Sixt. V. *Const. incip. Postquam, §. Neque posthac,* & Greg. XV. in *Cæremoniali ipsius jussu composito, & confirmato ab ipso Constitution. incip. Decret Romanum Pontificem;* & ab Urbano VIII. *Constitut. incip. Ad Romani;* Quibus tamen Constitutionibus, & Cæremoniali quoad hoc hæcenus derogare solent Summi Pontifices, quando Cardinales nondum Diaconos creant, & de hoc expedire jubent Breve particulare, ut restantur Lavorius *loc. cit. cap. 6. num. 22.* Barbofa *loc. cit. num. 73.* Cardin. de Luca *part. 2. relat. Romane Curie, disc. 3. n. 10.*, & alii.

Si ante factam electionem plurimi Cardinales decedant, & recedant, & nolint electioni intervenire; electio pertinet ad solos superstites electioni interentes, quamvis duo tantum remaneant, quia unus potest eligere alium. Anan. in *cap. final. de appellat. Lavorius loc. cit. cap. 6. numer. 25.* Silvester *verb. Excommunicatio 9. num. 2.* Barbofa *loc. cit. numer. 74.* & alii passim. Immo quamvis unus solus remanserit, ad ipsum spectabit electio. Glossa in *cit. Clementin.*

Ne Romani 2. de election. verb. Omnes, Alban. de Cardinalibus quest. 23. & 25. Laudent. de Cardinalib. quest. 14. Panvin. de offic. & potest. Capituli, Sede vacante, prolud. 5. num. 8. Manfred. de Cardinalib. decis. 268. 289. & 291. Villadieg. de orig. & potest. Cardinal quest. 5. numer. 26. Bonacina de Legibus disp. 1. quest. 1. punct. 3. Et de election. Pontific. qu. 1. punct. 1. §. 4. num. 2. disp. 1. Barbofa loc. citat. num. 74. & alii passim; Jus enim, & nomen Universitatis propter casus supervenientiam conservari potest etiam in una sola persona; Leg. sicut 7. §. 2. ff. Quod cuiuscumque Universitatis nomine, & ibi Bartol. Glossa in leg. Neratius, ff. de verb. signif. Card. de Luca part. 2. relat. Romana Curia disc. 3. num. 9. Albanus de Cardinalibus quest. 23. Barbofa loc. cit. num. 74. & alii. Vide verb. Electio art. 2. num. 5. & art. 4. n. 23. & 24.

42 Non potest tamen ille eligere se ipsum; arg. Cap. In scripturis 9. caus. 8. q. 1. Cap. Ad nostram 7. de Instit. cap. Per nostras 26. de Jurapatron. & Glossa communiter recepta in cap. Cum in iure 33. de election. verb. Ex se, vel aliis. Vide verb. Electio art. 3. num. 23. art. 2. num. 6. Abbas autem in cap. Licet in fine, de election. dat remedium, quo possit talis Cardinalis se ipsum eligere, ut scilicet is totius Sacri Collegii nomine alteri eligendi potestatem demandet, qui veluti Compromissarius ipsum eligat. Albanus vero de Cardinalibus quest. 24. dicit talem opinionem Abbatis procedere, quando ille solus remansisset, ceteris exeatibus, vel absentibus non autem mortuis; Vide Barbofam cit. lib. 1. Juris Ecclesiast. univ. cap. 1. num. 74.

44 Si omnes Cardinales (quod Deus avertat) morerentur ante factam electionem Pontificis, & nullus exaret, non conveniunt Doctores ad quem spectaret Pontificis electio. Multi enim dicunt, quod in hoc casu electio spectaret ad Canonicos Lateranenses; quorum Ecclesia est propria Sedes Pontificis super omnes Orbis, & Urbis, & hanc sententiam aliis probabiliorum, & tutiorum dicunt Abbas, Hostiens. Ludovicus Roman. in cap. Licet 6. de election. Imola in Clementin. Ne Romani 2. de election. Barbofa ibid. n. 23. & de Jur. Eccles. univ. lib. 1. n. 75. Divus Anton. p. 3. Summa tit. 22. §. 2. n. 5. Lavorius variat. resol. tom. 1. tit. 4. cap. 6. num. 27. Azorius p. 2. lib. 4. n. 2. quest. 11. Dionysius de vera quatuor Patriarchar. Sedem erect. Cap. 16. n. 13. Card. Petra tom. 4. Comment. ad Const. V. Clementis VI. n. 20. & ad Const. 1. Gregorii XI. n. 14. Alii vero affirmant, quod in tali casu electio Pontificis spectaret ad Concilium Generale, quia Pontifex non solum Urbis Romae, sed totius Ecclesiae universalis est Pastor. Sic Decius in cit. Cap. Licet 6. de elect. Aug. de Ancona in Summa q. 5. art. 3. & alii. Nonnulli tamen dicunt tunc temporis electionem Pontificis pertinere ad Patriarchas. Sic Baldus in l. ubi absunt, ff. de Tutor. & Curator. Contrad. in templo omnium iudic. l. 1. §. 2. n. 6.

45 Sede vacante tempore Concilii Generalis legitime congregati electio Pontificis spectat ad Cardinales, & non ad Concilium. Diana p. 5. tr. 2. resol. 73. Bonacina de electione Pontif. q. 1. puncto 1. §. 4. Barbofa cit. Cap. 1. n. 76. & alii plures. Unde in Concilio Pisano, in quo tanquam dubii Pontifices Gregorius dictus XII. & Benedictus dictus XIII. de Sede depositi fuerunt, non quidem deponendo veros Pontifices in ratione auctoritativa, sed in ratione declarativa, apertendo scilicet, quod neuter eorum bene, & legitime occuparet Sedem Papalem, eamque pro vacua, seu vacante habendam, Cardinales Conclave ingressi, & non Concilium, elegerunt in Summum Pontificem Petrum Philargi (vel Philareto) ex meo Minorum Ordine Archiepiscopum Mediolanensem, virum magnae Sanctitatis, & eximiae Doctrinae, qui appellari voluit Alexander V. Item in Concilio Constantiensi, in quo tanquam dubii Pontifices Gregorius dictus XII. Joannes dictus XXIII. & Benedictus dictus XIII. eodem modo, quo supra de Sede depositi fuerunt, & declarata Sede vacante Cardinales, & non Concilium elegerunt in Summum Pontificem Odonem, seu Othonem Columnnam virum, tum claritate sanguinis, tum nobilitate virtutum, undequaque insignem, postea Martinum V. appellatum, Vide Historiam Ecclesiasticam eruditissimi Patris Ignatii Hiacyinthi Amat de Gravelon t. 6. fol. 500. primae impressionis Romanae Amat de electione Alex. V. sic praecise habet: „ Cardinales numero „ viginti quatuor, concordibus suffragis die 14. Jun. 140 „ Summum Pontificem elegerunt Petrum Philargum, vul „ go de Candia nuncupatum; Ordinis Fratrum Minorum „ Cardinalem, & Archiepiscopum Mediolanensem, qui

„ Alexandri V. nomen sibi sumpsit: & eodem tom. 6. fol. „ 110. de electione Martini V. sic praecise habet: „ Con „ cordibus suffragis die XI. Novemb. 1416. Odo de Colu „ mna patria Romanus ex Illustrissima Columnnesium prola „ pia oriundus Cardinalis Tituli S. Georgii in Velabro, seu „ ad velum aureum, Pontifex Romanus electus est, dictus „ que Martinus quintus, qui tamen juxta Ordinem Roma „ norum Pontificum, qui eo Martini nomine nuncupati fue „ runt, dicendus esset Martinus III. „ Et eodem r. 6. a fol. „ 248. iterum commemorat electionem Alexandri V. & a fol. „ 270. electionem Martini V. Vide ibi,

Licet ex quibusdam Canonibus antiquis videretur non posse eligi in Summum Pontificem nisi qui esset Cardinalis, ut innuunt Cap. Oportebat 3. & c. Nullus 4. dist. 79. Tamen „ nunc potest eligi etiam non Cardinalis. Card. de Luca Relat. Romanae Curiae disc. 3. n. 22. & sequi. & alii infra citandi Col „ liguntur ex c. In nomine Domini 1. dist. 23. vers. Eligatur, & cap. Licet 6. de electione, ubi Alexander III. statuit, quod „ ille absque ulla exceptione ab universalis Ecclesia Roma „ nus Pontifex habeatur, qui a duabus partibus, (scilicet Cardinalium) concordantibus electus fuerit, & receptus. Et post hanc Alexandri III. Constitutionem sex numerantur non Cardinales, qui ad Apostolatus apicem electi sunt videlicet Urbanus IV. Gregorius X. Caelestinus V. Clemens V. Urbanus V. & Urbanus VI. ut recte observat Fagnanus l. 1. Decr. in cit. cap. Licet 6. de elect. n. 15. Vide tamen Const. 50. Sixti V. incip. Postquam §. 2.

Immo etiam Laicus potest valide eligi in Pontificem maxime ob eximia vitae merita, & Clericorum inopia. Caelestinus enim V. ex eremo vocatus, cum nec esset in Sacris, Pontifex est creatus; colligitur ex Caereimoniali Romanae Ecclesiae, ubi datur forma ordinandi eum, qui ex Laico fuerit assumptus. Sic tenent Glossa in c. Si quis pecunia 9. dist. 79. verb. Non Apostol., Decius in cit. c. Licet 5. de elect. n. 9. Lavorius variat. resol. tom. 1. tit. 4. cap. 12. num. 10. Barbofa lib. 1. Juris Eccles. univ. c. 1. n. 58. cum pluribus ibi citatis, & n. 78. Boet. Epo. l. 1. de Regul. n. 208. p. 137. ubi dicit, quod Laicus interim Pontifex Mira nihilominus ornatus Clericatum suscipit, ac ad Ordines omnes Ecclesiasticos promovetur.

Nec electionis validitati obstat, si Uxoratus in Pontificem eligatur, quia si Uxore consentiente hoc contingat, videtur eam cogi posse, ut convertatur, prout arg. c. Qui uxorem 10. caus. 33. q. 5. resoluit Archidiaconus in cit. cap. Si quis pecunia 9. dist. 79. & tenent Fagn. l. c. n. 15. cum duplici Glossa ibi citata, Machado En su perfecto Confessor t. 2. l. 4. p. 7. tr. 4. docum. 2. n. 3. Bonacina de elect. Pontif. disp. 1. q. 2. in princ. n. 4. Barb. l. c. num. 79. & alii. Si autem viri absque licentia Uxoris ad Summum promoveretur Pontificatum, possit ab ipsa revocari, & ei debitum reddere teneretur, quia cum hoc sit debitum Iustitiae, non potest laedi per Pontificatum, quamvis bona fide assumatur eo quod Uxor mortua credatur. Ita Abbas in c. Constitutus n. ult. de convers. Conjug. & in c. Uxoratus n. 1. eod. tit. Silvester in Summa verb. Matrim. 8. q. 12. dist. 2. Major. de irregul. lib. 1. c. 34. n. 3. Perez l. 1. glos. 3. versic. In tantum tit. 1. lib. 5. Ord. p. 23. Flamin. Papi. de resign. Benef. lib. 3. qu. 18. num. 126. cum seq. Sanchez de Matrim. lib. 7. disp. 38. n. 12. Azor. Inst. moral. p. 1. lib. 23. cap. 14. q. 13. in fine Trot. de vero, & perfecto Clerico lib. 2. c. 8. n. 3. Barbofa l. c. n. 80. & alii.

Femina Papa esse non potest, Communissima arg. c. Nova 10. de Poenitent. & remissionibus. Hinc fabulosisimum est illud, quod aliqui scribunt feminam quandam sub nomine Joannae fuisse electam Romae in Summum Pontificem, Quomodo enim potest rationabiliter dici, quod Christus Dominus voluerit permittere Pontificatum, & Claves Ecclesiae committi uni feminae peccatrici, cum nec iuxta sanctissimae Marii Virgini Mariae commiserit? cit. c. Nova, de Poenitent. & remissionibus, ibi: Quia licet Beatissima Virgo Maria dignior, & excellentior fuerit Apostolis universis; non tamen illi, sed istis Dominus Claves Regni Coelorum commisit. Unde merito rejicitur communiter haec fabula de Joanna Papiissa, ut videre est apud Panvin. in annot. ad Platinam; Cardin. Bellarmin. tom. 2. controverf. 3. c. 24. Cardin. Baron. in annalib. Eccles. anno Christi 853. Spodan. eodem anno num. 6. vers. hoc ipso anno. Bonac. de legitima Summi Pontificis election. quest. 2. in princip. a num. 2. Barbofa loc. cit. num. 82. Gravelon. Histor. Eccles. tom. 3. a fol. 307. ad 312. primae impressionis Romanae, & innumeros alios.

Elit

Eligendi in Summum Pontificem congruit, ut sit mature aetatis, Sanctus enim Hieronymus contra Jovinianum p. 1. Epistol. lib. 5. cap. 24. dum causam perquirens, quare Christus potius Petrum elegerit, quam Joannem, quem summo prosequatur amore, dicit postposuisse Joannem juniorem Petro seniori, illique propterea commississe Ecclesiae regimen. Unde ex hac, & aliis rationibus, & jurius Joannes de Selva de Benefic. part. 3. quest. 5. num. 14. Bonacina cit. q. 2. in princ. num. 6. Barbofa loc. cit. num. 83. & alii plures tenent non posse eligi in Summum Pontificem minorem triginta annis. Cum enim Papa comprehendatur sub nomine Episcopi, & de facto ipse se Episcopum nominet, debet saltem esse constitutus in illa aetate, quae requiritur pro Episcopis, pro quibus sub verb. Ordo art. 2. num. 44. ex variis jurius ibi adductis, diximus requiri aetatem triginta annorum completorum. Si tamen eligeretur in Summum Pontificem aliquis nondum in tali aetate constitutus, electio esset valida, ut de facto fuit valida reputata, & habita electio Jo. XII. vix nati annos duodeviginti, ut testatur Gravelon Histor. Eccles. tom. 4. fol. 71. primae impressionis Romanae, Baronius ad annum 955. num. 3. & 4. & alii. Et electio Benedicti IX. decem annorum pueri, ut testatur Gravelon loc. cit. fol. 89. Vincentius Fuga in Comp. Notitia Orbis Sacri, & profani fol. 187. Baronius ad an. 1003. num. 6. ubi dicit fuisse electum puerum annorum circiter duodecim, uti ex aliis referet etiam Berninus in Hist. omnium Haeresum tom. 3. c. 3. fol. 24. & alii. Cum enim supradicta aetas solum de congruentia requiratur in Summo Pontifice, si minor eligatur dummodo ulum rationis habeat, ejus electio non erit invalida. Sic Cardin. Jacobat. in tract. de Conc. l. 3. art. 2. vers. Et idem de infante, Major. de irregul. lib. 2. cap. 30. n. 23. Campanil. in diversor. Juris Canon. rub. 5. cap. 9. num. 5. Lavorius loc. cit. tit. 4. cap. 22. num. 5. & 6. Didac. Narbona de aetate ad omnes actus humanos requisita, anno 30. q. 3. Perez de Lara in Compend. vita hominis cap. 29. n. 22. Machado cit. tom. 1. lib. 4. docum. 2. num. 4. Roderic. a Cunha in c. Episcopus 7. dist. 77. num. 27. Barbofa loc. cit. n. 83. & alii passim. Vide verb. Aetas num. 8. & 9.

53 Modus seu forma pro eligendo Summo Pontifice habetur in Const. Greg. XV. incip. Aeterni Patris Filius; & in alia ejusdem Greg. incip. Decret Romanum Pontificem; ubi traditur ad id Caereimonialia observandum, & in Const. Urb. VIII. incip. Ad Romani Pontificis providentiam; ubi tam dicta Constitutio Gregorii XV. de electione, quam hujusmodi Caereimonialia approbatur, & confirmatur.

54 Triplici tantum forma, seu modo potest fieri Pape electio, scilicet per scrutinium, per compromissum, & per quasi inspirationem, Gregor. XV. in d. Constit. incip. Aeterni Patris Filius §. 1. & in dicto Caereimoniali approbato, & confirmato ab eodem in cit. Constit. incip. Decret Romanum Pontificem; & ab Urbano VIII. in cit. Constit. incip. Ad Romani Pontificis.

55 Triplex hic modus eligendi Pontificem traditur in dicta Constit. incip. Aeterni Patris Filius, & diffusus in d. Caereimoniali inclusio in cit. Const. Decret Romanum Pontificem; ubi cum omnibus aliis ibi dispositis potest videri apud Bullarium tom. 3. in Const. 29. Greg. XV.

56 Electio Papae debet celebrari in Conclavi clauso, & uno ex dictis tribus modis, alias nulla est, & invalida eo ipso absque ulla declaratione, & tam electus, quam eligentes ejusque fautores, & complices incurrunt Excommunicationem, aliasque Censuras, & poenas Summo Pontifici reservatas. Sic expressit Gregorius XV. in cit. Constit. incip. Aeterni Patris Filius. Vide ibi per tot.

57 In dicta Constit. §. 24. Gregorius XV. expresse quoad hoc derogat Decretali Alexandri III. incip. Licet 3. de electione, & omnibus aliis Pontificis Constitutionibus etiam in Concilio Generalibus promulgatis, & in Corpore Juris clausis. Et quamvis ibi Greg. XV. dicat Pro hac vice dumtaxat, ad tollendam omnem difficultatem, quae propter dicta verba oriri possit; Urbanus VIII. eandem Constitutionem confirmavit, atque perpetuo in omnibus futuris Romanorum Pontificum electionibus observari praecipit, cit. sua Constit. incip. Ad Romani Pontificis providentiam.

58 Papa statim ac est Canonice electus, est verus Papa quoad omnes effectus, & plenam, absolutamque habet jurisdictionem exercibilem supra totum Orbem, Glossa verb. Et dispensandi in cap. 1. dist. 27. ubi Archidiaconus num. 29. Bellamer. sub num. 22. & 23. Geminian. sub num. 26. & 27. Turcremata num. 20. 21. & 22. Glossa final. in cap. Licet de vi-

tanda 7. de election. Barbofa lib. 1. Juris Ecclesiastic. univ. num. 113. Cardin. Petra tom. 1. Commentar. ad Constit. Apost. §. 3. Proximal. num. 46. & ad Constit. unic. Divi Gelasii 1. num. 9. & tom. 4. ad Constit. 5. Clem. VI. num. 25. Corrad. in praxi dispensat. lib. 2. cap. 3. num. 20. & Communis aliorum.

Unde Papae electio non indiget confirmatione, uti alia inferiores electiones, quia confirmatio electionis per Superiorem fieri debet, Papa autem, nullum in terris habet Superiorem; adeoque &c. Communis cum iurisdictionis.

Hinc mere Caereimonialia sunt, quod Papa non nisi post Coronationem, Lateranensis Ecclesiae possessionem nanciscatur, & quod ante consecrationem, & coronationem nec Pontificatus annum scribat in Litteris, nec simpliciter Episcopum se nominet, sed dumtaxat se subscribat Data suscepti a Nobis Apostolatus Officii anno &c. N. electus Episcopus. Sic Card. Petra locis citatis & aliis passim. Immo si quis ad Jus ex-

ducere praesumpserit: Apostolicas Litteras impugnando ex hujusmodi pretextibus, quod scilicet Summus Pontifex ante hanc coronationis insignia providere, reservare, dispensare non possit, nec se in Litteris Episcopum simpliciter, sed tantum electum Episcopum scribere, nec etiam uti integra Bulla, in qua ipsius nomen exprimitur; incurrit excommunicationem latam a Clemente V. in Extravagan. Quia nonnulli, de sentent. Excommunic. inter Communes. Et de facto

quando protrahitur coronatio, Papa expedit etiam Bullas sub plumbico cum intitulatione Episcopi, & cum data Pontificatus, etsi ante Coronationem, ut inter alios fecit Urbanus VIII. qui cum fuerit electus die 6. Aug. 1623. & coronatus die 26. Sept. ejusdem anni, tres Bullas expedit cum intitulatione Episcopi, & data Pontificatus ante dictam diem 29. Septembris, ut patet in Bullario, & observat Cardin. Petra tom. 1. Comment. ad Constit. unic. Divi Gelasii i. n. 9.

Papa postquam suae electioni consensum praestitit, aliud nomen sibi imponit adinstar Principis Apostolorum Petri, qui antea Simon vocabatur; Matth. 16. Beatus es Simon Bar-Jona &c. ego dico tibi; tu es Petrus. Ratio autem hujus mutationis varia assignatur, sed verior est ad ostendendam novam regenerationem, Quapropter sicut in Baptismate imponitur nomen, ita ingressus Religionem, ejus Professio, quasi alter Baptismus novo nomine Novitium regenerat, idque a Summis Pontificibus, uti novis hominibus, usurpat non sine Mysterio veteris hominis exuendi, Christumque prorsus induendi, juxta illud Samuelis ad Saul, Regum 10. ibi: Ecce unxit te Dominus super hereditatem suam in Principem. . . Et mutaberis in virum alium. Sic Card. Pallavic. in Historia Concilii Tridentini lingua Italica par. 2. lib. 13. c. 1. num. 2. Card. Petra tom. 2. Commentar. ad Constit. 1. Caelestinus III. num. 4. & alii.

Quis autem fuerit primus, qui e Romanis Pontificibus capit nomen mutare, non satis constat inter Historiogr. Nam Platina Martinum Polonum sequutus, & post eum Duard. in Comment. ad Bullam in Coena Domini lib. 1. c. 4. q. 5. dicunt fuisse Sergium Secundum, qui ante Os porci vocabatur, nomine videlicet indigno Pontificia dignitate, & Majestate. Idem referunt Petrus Messia in Silva variat. lect. lib. 1. c. 2. Ilicitas in historia Pontif. lib. 4. cap. 33. de Sergio II. Menochius de arbit. casu 218. a num. 3. Gonzal. ad Regul. 8. Cancell. gloss. 1. num. 44. & 45. Paulus Fusc. littera P. sing. 2. vers. Qui in sua electione, Thomas Actius De ludo Scaccorum q. 12. num. 133. Boet. Epo lib. 1. de Regalib. in Ecclesiast. Benefic. num. 211. & plures alii citati a Cencio ad Sexrum collect. 13. num. 1. Sed hanc fabulam esse, & Martinum Polonum primo eam tradidisse, scribit Vincentius Fuga in Compendio Notitia Orbis sacri, & profani fol. 270. & ut saltim opinionem rejiciunt Camil. Borel. de praesentia Regis Catholic. cap. 1. n. 16. Barbofa loc. cit. num. 115. & alii dicentes, constare secundum Anathasium Bibliothecarium praedictum Pontificem etiam, ante Pontificatum Sergium fuisse appellatum. Alii cum Azorio Institut. moral. par. 2. lib. 5. cap. 42. quest. 6. ad Adrianum III. antea vocatum Agapetum hujus mutationis initium referunt. Alii autem, ut Vincentius Fuga loc. cit. fol. 18. Gravelon loc. cit. tom. 4. fol. 71. Baronius ad annum 956. dicunt; quod Joannes XII. primus nomen mutavit, qui cum Octavianus vocaretur, in gratiam patris Joannis XI. Joannes vocari voluit hujus nominis XII. Alii vero cum Cardin. Petra tom. 3. Comment. ad Constit. 1. Caelestinus III. dicunt Sergium IV. fuisse primum, qui nomen mutaverit; cum enim vocaretur Petrus ob reverentiam tanti Apostoli primi Christi Vicarii nomen sibi commutavit in Sergium, ut constat ex

Epit.

Epitaphio ejusdem, quod extat in Lateranensi Basilica, & refert Cardinalis Pallavicinus Societatis Jesu in Historia Concilii Tridentini lingua italica part. 2. lib. 3. cap. 11. n. 2.

69 Non tenetur autem Papa nomen proprium mutare, cum ad id nullum Jus obligatorium reperitur, & constat non solum antiquiores Pontifices hac nominis mutatione usos non fuisse, sed etiam saeculo decimo sexto Adrianum VI. & Marcellum II. nomen proprium Baptismatis retinuisse; Primum ad preces Casarej Oratoris propter excellentiam Pontificum ita nuncupatorum; Secundum ob maximam dilectionem erga Martyrem Summum Pontificem dicti nominis, ut refertur Card. Pallavicin. & Card. Petra locis citatis.

70 Pape consecratio, seu inthronizatio fieri consuevit per Card. Episcopum Ostiensem, qui in eo actu Metropolitanam vice fungitur, cap. in nomine Domini 1. dist. 23. Unde Pallio Archiepiscopali utitur, & ei Portuensis, & Albanensis Cardinales Episcopi solent assistere. Et hodie Cardinalium Decanus, id est primus inter Cardinales Episcopos, quamvis non esset Episcopus Ostiensis, id munus cum duobus alijs Senioribus subit. Barbosa loc. cit. num. 116. & alij passim.

71 Consecratio autem Papae in Episcopum, si non erat Episcopus, ac benedictio, & Coronatio ejusdem sunt diversa. Consecratio enim, seu benedictio fit a Cardinali Episcopo Ostiensi, seu Decano, ut supra inter Missarum Solemniam ante Hymnum Angelicum, & postea ipse Missarum Solemniam incipit, & perficit consecratus, quo tempore potest etiam Ordines conferre, si velit; quod ab Episcopo in die Consecrationis suae fieri nequit, cap. Quod sicut 28. §. Super eo. de electione. Coronatio autem fit per antiquiorem Diaconum Cardinalem. Barbosa loc. cit. n. 117. ut patet ex Ceremoniali Romano tit. 2. de Ordin. & consecr. novi Pontificis.

72 In die Coronationis Papae, ut conditionis humanae memor sit, ante illum in summitate arundinis comburitur stupa, & ab uno Ceremoniarum Magistro interim sic inclamatur. Pater sancte, sic transi gloria mundi. Barbosa loc. cit. c. 2. num. 23. & alij passim, & patet ex Ceremoniali Romano tit. 2. de Ordin. & consecr. novi Pontificis.

73 In Coronatione Papae tertia Collecta canitur de S. P. N. Francisco: Canitur enim prima de Spiritu Sancto, ut illuminet, Secunda de B. V. Maria, ut protegat, tertia de S. P. N. Francisco, ut sicut reparavit Ecclesiam, eandem sustentet. Ita Kazenberger in Supplement. Theol. Sporer in praerogativis Or. nostri ser. num. 10.

Alla. Vide verb. Cardinales art. 5. per tot.

ARTICULUS II.

Quoad ea, quae concernunt Papae dignitatem, auctoritatem, seu potestatem, & infallibilitatem.

1 PAPA tantae est Dignitatis, & celsitudinis, ut non sit simplex homo, sed quasi Deus, & Vicarius Dei; c. Ita Dominus 7. dist. 19. ibi: „ Hunc enim in consortium individuae unitatis assumptum id, quod ipse erat Dominus, voluit nominari, dicendo, Tu es Petrus, & super hanc Petram aedificabo Ecclesiam meam, & ut ibi explicat Glossa: Id, quod ipse erat, scilicet Petra; voluit eum vocari Petrum, & concordat textus in cap. in novo 2. dist. 21. & cap. Fundamenta ejus 17. de electione. in 6. Annotat. 1. ad dec. 2. num. 2. part. 3. Rot. recent. Unde Papa adeo Summa, & Suprema Dignitatis est, ut proprie loquendo non sit in Dignitate constitutus, sed potius in ipso culmine Dignitatum positus, ut observat Card. Zabarell. in Clement. 2. in 5. notabil. de renunciat. & cit. Annotat. 2. ad Dec. 2. num. 2. part. 3. Rot. Recentior.

2 Hinc Papa idem est, ac Pater Patrum, ut notat Gloss. communiter recepta in Proaemio Clement. verb. Papa. Et hoc nomine uti potest solus Summus Pontifex, ut maxima ratione, teste Card. Petra tom. 1. Comment. ad Constit. 1. Divi Leonis num. 8. fuit statutum a Gregorio VII. anno 1073. 6. Kalend. Maii in Synodo Romana, quia vere solus ipse dici potest Pater Patrum, cum contineat Primatum omnium, omnibusque sit vere major, omniumque Maximus; cap. Solus 6. de majorit. & obediens. ibi: „ Fecit Deus duo magna Luminaria, in firmamento Coeli; Luminare majus, ut praeseret diei, & Luminare minus, ut praeseret nocti, utriusque magnum, sed alterum majus. Ad firmamentum igitur Coeli, hoc est

3 Universalis Ecclesiae, fecit Deus duo magna luminaria, id est duas inimitui Dignitates, quae sunt Pontificalis auctoritas, & Regalis potestas. sed illa, quae praesert diebus, id est spiritualibus, major est; quae vero carnalibus, minor, ut quanta est inter Solem, & Lunam, tanta inter Pontifices, & Reges differentia cognoscatur.

4 Papa Sanctissimus appellatur: quia talis vere praesumitur; cap. Non nos 1. dist. 40. ibi: „ Quis enim Sanctum dubitet esse, quem apex tantae Dignitatis attollit? In quo, si desint bona requisita per meritum, insufficient, quae a loci Praedecessore praestantur: aut enim claros ad haec fastigia erigit, aut qui eriguntur, illustrat. Neque Sanctissimi appellari possunt Imperatores, & Reges: quamvis enim in Legibus Civilibus videatur aliquando usurpatum ab Imperatoribus nomen Sanctissimi, nunquam tamen illud Sanctissimi, ut observat Card. Petra tom. 1. Commentar. ad Constit. 1. Divi Leonis Magni num. 9. Et merito solus Papa appellatur nomine Sanctissimi, quia solus ipse est Vicarius Christi, qui est fons, & origo, atque plenitudo omnium Sanctitatis; cap. Inter corporalia 2. cap. Quanto 3. & cap. Licet 4. de translatione Episcopi cum similibus.

5 Papa praeeccellencia suae supremae Dignitatis vocatur Episcopus Episcoporum. cap. Novatianus 6. caus. 7. qu. 1. cap. Loquitur 18. caus. 24. q. 1. Item appellatur Ordinarius Ordinarium, cap. Cuncta per mundum 17. cap. per Principalem 21. caus. 9. q. 3. Item Episcopus Universalis Ecclesiae, prout definit Pelagius II. Constituit. incip. Manifesto. Item Episcopus, seu Diaecesanus totius Orbis, cap. Ad honorem 4. de Auctoritate, & usu Pallii, Glossa verb. Privata in c. Felicitas §. final. de poenis in 6. Item Divinus Monarcha, ac Imperator Supremus, & Rex Regum, Annotat. secunda partis ad dec. 2. Rot. Recentior. n. 7. Hinc Papa triplici corona (a) coronatur tamquam Rex Caeli, & Terrae, & Infernorum. Annotat. 1. ad dec. 2. part. 3. Rot. recentior. §. 45. numer. 61. Immo Romani Pontificis excellentia, & potestas, nedum est circa Coelestia, Terrestria, & Infernalium, sed etiam super Angelos, quorum ipse major est. Cit. Annotat. 1. ad dec. 2. part. 3. Rot. Rom. recent. §. 5. num. 24. Ita ut si foret possibile, quod Angeli errarent in Fide, vel contra Fidem sentirent, per Papam judicari, & excommunicari possent, cit. Annotat. 1. ad dec. 2. Rot. Romanae recent. §. 5. n. 24.

6 Tantae enim est Dignitatis, & potestatis, ut faciat unum, & idem Tribunal cum Christo, ut per textum in cap. Quanto 3. de translatione Episcopi tenent passim Doctores adducti in cit. Annot. 1. n. 68. ad dec. 2. part. 3. Rot. recent. Adeo ut quidquid facit Papa, ab ore Dei videatur procedere, ut post plurimos Doctores, ratiocinatur Rota in Foro sempromnien. & Eugubina, seu Nallius, Emphyteusis 16. Junii 1636. coram Coccino §. Hinc inferendo vers. Ita ut, quod sit a Papa, ab ore Dei videtur procedere, cit. Annotat. 1. ad dec. 2. §. 5. num. 31. part. 3. Rot. recent.

7 Deveniendi igitur ad Papae auctoritatem; Papa est quasi Deus in Terra, unicuique Christianissimum Princeps, Regum omnium Rex maximus, plenitudinem potestatis continens, qui Terreni simul, ac Coelestis Imperii Gubemacula ab Omnipotenti Deo credita sunt, prout clare habetur in cap. Omnes 1.

(a) Nota. De triplici Papae corona Nicolaus Alemanus de Lateranensibus parietinis cap. 13. pag. 48. tom. 3. par. 4. Thesauri Antiquit. & Historiarum Italiae, ita scribit: „ Tiaram triplicis coronamenti ex Pontificibus primus gestavit, ante annos non amplius ducentos quinquaginta Urban. V. duplicis vero Bonifacius VIII. Nam Superiorum Pontificum cum tiaras in vetustis imaginibus, ac monumentis unius coronamenti, & Romae cernimus, & Sugerius describit: „ Capiti ejus (Innocentii IV.) phrygium ornamentum Imperiale instar galeae circulo aureo concinnatum imponunt. Circa ea, quae de triplici Papae regno, deque potestate in Sanctos Angelos, quorum ipse sit major, Auctor noster recenset, consulendi sunt Theologi; Quae enim ex Jurisconsultis ipse refert, Eruditis Theologis suspecta, & quandoque etiam ridicula habentur. Capiti enim, ac visibili Ecclesiae Principi, non alii sane quam visibiles subditi, Fideles scilicet homines designari videntur; atque in hoc tantum solvendi, ligandique potestatem exercet, eos scilicet regendo, absolvendo, vel per censuras ligando dum vivunt, & per Indulgentias juvando viva functos.

dist. 22.

8 dist. 22. ibi: „ Qui (scilicet Christus) aeterna vita Clara, vigero Terreni simul, & Coelestis Imperii Jura commisit, sit, & in Extravagant. Joannis XXII. cap. Si Fratrum unice. Ne Sede vacante, aliquid innovetur. Et in alia celebri Extravagant. Bonifacii VIII. cap. Unam Sanctam Catholicam, de majoritat. & obed. inter Communes. Congruunt ulterius quoad Papae summam auctoritatem, & potestatem textus Juris Caesarei, nempe in l. Reddentes honorem, Cod. de Summa Trinitate, & Fide Catholica, l. Bone a Zenone, Cod. De quadrienni praescriptione, l. Omnes dies, Cod. de Feriis, & Audent. de Monachis §. Si vero relinquentes Authentica. de Ecclesiasticis titul. §. 1. collation. 9. cum similibus.

9 Non minus Summam Papae auctoritatem, & potestatem extollunt Rescripta, & dogmata variorum aliorum Imperatorum, nempe Valentianiani, Othonis, Caroli Magni, Constantini &c. quae ex eorum Constitutionibus refert Gratianus in cap. In memoriam 3. dist. 19. ibi: „ Per Legatos Apostolicam interpellet sublimitatem, ut potissimum sua sancta Legatione dignetur decernere &c. & in ejus Summario expressio dicitur: Tollerantem est jurgium, quod a Sancta Sede imponitur, licet intollerabile videatur, cap. Valentianus 3. dist. 63. ibi: Nos, qui gubernamus Imperium, Pontificibus sincere capita nostra submitimus; cap. Tibi Domino Joanni Papae 33. eod. dist. 63. ibi: Sanctam Romanam Ecclesiam, & Te Rectorem ipsius exaltabo; cap. Constantinus 14. dist. 96. ibi: Ut sicut Beatus Petrus in terris Vicarius Filii Dei fuit constitutus, ita & Pontifices ejus Successores in terris principatus potestatem amplius, quam terrena Imperialis nostrae ferentitatis mansuetudo habere videtur.

10 Magis, magisque supremam Papae auctoritatem, potestatemque extollunt plurimi Sacri Canones, & ibi Canonice communitur, & signanter in cap. Claros 1. cap. In novo 2. & cap. Quamvis universis 3. dist. 21. cap. Non nos 1. & cap. Si papa 6. dist. 40. cap. Si inimicus 1. dist. 94. cap. In scripturis 8. cap. Quis dubitet 9. cap. Duo sunt 10. & cap. Si Imperator 11. dist. 96. cap. Auctoritatem 2. cap. Alius 3. cap. Nos Sanctorum 4. cap. Juratos 5. caus. 14. q. 6. cap. Si quis judicet 29. caus. 17. q. 4. cap. Venerabilem 34. de electione. cap. Solus 6. de majorit. & obed. cap. Quanto 3. & cap. Licet in tantum 4. de translatione Episcopi. Cum ex eo 14. de poenit. & remission. cap. Novit. 13. de iudiciis; cap. per venerabilem 13. Qui filii sunt legitimi, c. p. Significasti 4. & cap. Licet 6. de electione, c. Licet 20. de foro competent. cap. Fundamenta 17. de electione. in 6. cap. Ad Apostolicam Dignitatem 2. de sentent. & re iudicata in 6. cap. periculo unice. de stat. i. Regul. in 6. Clementina. Dudum 1. de iudiciis Clementin. Romani Principes unice. de iurejurando, cum aliis infinitis, similibus.

11 Unde ad hanc mirabilem auctoritatem, seu potestatem Summi Pontificis reflectendo S. Cyrillus Alexandrinus in Libro Theaurorum admirandus sic altissime de eo loquitur: „ Filius Dei quem admodum ipse a Patre accepit Ecclesiam, & gentium sceptrum, & potestatem super omnem principatum, & super omne quodcumque est, ut ei genua cuncta curvantur, ita eandem amplissimam potestatem Petro, & ejus Successoribus plenissime commisit.

12 Hinc jam communis docet opinio, quod Papa utriusque gladii habeat potestatem spirituales scilicet, & temporalem, Jurisdictionem, & potestatem Christus ipse commisit Petro, & ejus Successoribus, Matth. cap. 16. num. 19. dicens: „ Tibi dabo Claves Regni Caelorum, & quodcumque ligaveris super terram erit ligatum & in Coelis, & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in Coelis; „ Ubi notant Doctores, quod non dixit Clavem, sed Claves per hoc comprehendens temporalem, ac spirituales potestatem. Annotat. ad dec. 2. partis tertiae Rot. recent. §. 2. num. 6. Quae opinio auctoritate Sanctorum Patrum, Juris Canonici, & Civili dispositione, ac Apostolicis constitutionibus latissime confirmatur, cit. Annotat. & §. 2. num. 1. & seq. Adeo contrariam affirmantem videantur adherere fere illi opinionis Haereticorum reprobatam per Bonifacium VIII. in Extravagant. Unam Sanctam 1. de majoritat. & obedient. cit. Annotat. §. 4. num. 6. & sequent. Et concordat Extravagant. Joannis XXII. cap. Si Fratrum unice. Ne sede vacante aliquid innovetur, & Constit. Gregorii IX. Cum juxta testimonium veritatis, cum aliis similibus.

13 Unde Principes, & Reges Infideles possunt per sententiam

14 Papa privati in certis casibus us Dominio, quod habent super Fideles, ut si Terras Christianorum vi occupaverint, vel subditos Fideles a Fide avertere satagant, & hujusmodi, ut satis aperte demonstrant Card. Bellarmin. in Apolog. contra Regem Angliae cap. 3. Suarez in defensione Fidei Catholicae contra eundem Regem Angliae lib. 3. cap. 23. Barbosa in cap. Si Papa 6. dist. 40. & in cap. Venerabilem, de elect. & electi potestate, & in Clement. unice. de iurejurando, Gonzalez in cap. Venerabilem, de electione. Card. Petra tom. 1. Commentar. ad Constitut. unice. Gregorii VII. a num. 33. & seq. & alij passim.

15 Et inde Papa Provincias, quae olim Christianorum erant, ab Infidelibus occupatas alicui ex Principibus Christianis emendas concedit, ut inquit Bartolus in l. Liber homo, ff. de verbor. obligat. & in l. final. ff. de actionib. empti. & in l. l. i. qui apud hostes, ubi Jalon ff. de Legatis 1. Bald. in l. 1. Cod. de emancip. filior. & in l. 1. Cod. De Paganis, Barbosa in Collect. an. Juris Canonici, in cap. Venerabilis, de Haereticis, & plurimi alij dicentes, Regem effectum Haereticum posse per Papam moveri a Regno, & ad eum spectare Jus eligendi, si ejus filii, & propinquiores sint quoque Haeretici. Annotat. ad dec. 2. part. 3. Rot. recentior §. 30. n. 5.

16 Immo Papa in casibus, quibus propter Haeresim Regis videat periclitari Religionem illius Regni, Fidemque aliorum, nec aliter tanto damno succuri possit, tunc potest non solum a Rege Regnum, sed etiam ab ejus Successoribus in totum auferre, & Principi Christiano, fuisse Successoribus, si illud debellaverit, concedere. Molina in tract. de primogenit. Hispaniar. lib. 4. tit. 11. num. 37. vers. Ex qua causa potest Regnum Romanus Pontifex Regi Haeretico, & ejus Successoribus auferre; Jacob. Menoch. in Consil. 808. num. 75. vers. Jure potest Summus Pontifex privare Regno non solum Regem &c. lib. 9. tit. 2. Annotat. ad dec. 2. part. 3. Rot. recentior §. 30. num. 5. Et de hoc exemplum habetur in Joanne Rege Navarrae, qui a Julio II. Pontifice damnatus fuit ob crimen Schismatis; unde eum, ac Successores Regno privavit, omniaque ejus bona publicavit, & primo occupantibus ample concessit, donavitque in persona Regum Hispaniarum Catholicorum tunc viventium, eorumque Successorum. Alvarez in Specul. Roman. Pontif. cap. 16. Ferdinand. Valquez de Successione. part. 2. lib. 1. num. 157. Annotat. ad dec. 2. part. 3. Rot. recentior §. 45. n. 56.

17 Unde nil mirum, si Romano Pontifici, tamquam Vicario ejus, cujus est terra, & plenitudo ejus, Orbis terrarum, & universi, qui habitant in eo &c. non solum spirituali, sed etiam gladio materiali evaginato, attributa sit, justa suadente causa, plenissima auctoritas, atque potestas transferendi Imperia, sceptris frangendi, Coronas auferendi. Quae plenitudinis potestate, non semel, sed saepius Romani Pontifices usi sunt toties, quoties opus fuit, accingendo gladium suum super femur suum potentissime, ut satis superque palam est, atque de hoc amplissimum testimonium faciunt tam Theologi, quam Juris Pontificii, ac Caesarei Professores, atque innumeri inculpatae Fidei Historici, tam profani, quam Sacri, tam Graeci, quam Latini, ut videre est in Annotat. ad dec. 2. partis 3. Rot. recentior §. 45. num. 53. & seq. & num. 57. ubi ad id referunt multa exempla, & signanter de Gregorio Papa II. qui a celsitudine Imperiali deposuit Leonem II. Caesarem; De Gregorio Papa VII. qui deposuit Henricum IV. Imperatorem; de Alexandro Papa III. qui deposuit Federicum I. Imperatorem; de Innocentio Papa II. qui deposuit Othonem Caesarem; de Innocentio Papa IV. qui deposuit Federicum II. Imperatorem; de Clemente Papa VI. qui deposuit Ludovicum Bavatum. Et insuper possent adduci exempla diversorum Regum, aliorumque Supremorum Principum, quae brevitate gratia omituntur, cum sint nota, & videri possint in cetera Doctorem adducta in cit. Annotat. ad dec. 2. part. 3. Rot. recentior §. 45. num. 53. Vide ad id Jura supra adducta num. 21. Card. Bellarm. tom. 1. contror. de translatione Imperii Romani per tot. & de potest. Summi Pontificis in temporalibus per tot. Card. Petram tom. 1. Commentar. ad Constitut. unice. Gregorii VII. & tom. 2. Commentar. ad Constitut. 4. & 6. Innocentii III. & ad Constitut. 1. Honorii III. sect. 2. & tom. 3. Comment. ad Constitut. 7. Alexandri IV.

18 Papa tantae est auctoritatis & potestatis, ut possit quoque Leges Divinas modificare, declarare, vel interpretari; Annotat. ad dec. 2. part. 3. Rot. recentior §. 4. num. 24. & seq. ubi plures adducuntur, refertque Surdus dec. Mantuan. 30.

30. num. 27. *vers.* Hinc dicitur, quod Papa potest contra Legem Divinam aliquando venire limitando, declarando &c. & clarissime id asserit Petrus de Anchar. in *Consil.* 373. nu. 3. *vers.* Papa Ius Divinum potest modificare, cum ejus potestas non sit ex homine, sed ex Deo, & in terris Dei vices fungitur cum amplissima potestate oves suas ligandi, & solvendi, & sub num. 7. subiungit, quod ipse Deus Dominus, & Redemptor dicitur facere, quod facit ejus Vicarius; Dummodo non faciat contra Fidem. Covarr. lib. 1. *variar. resol. cap. 17. num. 8. §. Henricus tandem vers. Summi Praefatus dispensatione*, & post Abbat. & Felinum hanc esse communem opinionem testatur Scacc. in *tract. de judiciis lib. 2. cap. 9. num. 382. vers.* Papa potest interpretari, & ex causa limitare Ius Divinum, ut tradunt communiter omnes; *cit. Annotat. ad dec. 2. part. 3. Rota recentior. §. 4. num. 24.* Et quoad hoc, vide etiam verb. *Dispensatio num. 20.* Et quod Papa ipse solus possit Ius Divinum declarare, & certitudinaliter interpretari, meminit Rota in *Gerunden. Scribania 21. Maii 1638. coram clava mem. Merlini §. causa semper praesumitur in gestis, vers.* Papa quippe est supra omne Ius positivum; immo declarat *vers. Episcopa ipsam Ius Divinum; cit. Annotat. ad decis. 2. part. 3. Rota recentior. §. 4. num. 25.* Papa enim hoc potest etiam sine Concilio Generali; cum Concilium Generale non sit supra Papam, sed Papa sit supra Generale Concilium, ut abunde probatur eisdem verb. *Concilium art. 1. a num. 76. ad 86. Vide ibi.*

33. Quanto vero Papa major, & excelsior est omnibus, tanto humilior se reputat, & nominat, ac se vocat *Servum Servorum Dei*, ut patet in *cap. Relatum 37. in fine de sentent. excomm. & Glossa verb. Servus, in proem. Sexti Decret. Flamin. Paris. de resignat. Benefic. lib. 8. quest. 7. num. 101.* ubi subdit, quod Papa de stylo ita se *Servum Servorum Dei* appellat, ut si appareat Bulla sine hujusmodi inscriptione, de falso sit suspecta tanquam contra styllum. Ideo autem Papa se vocat *Servum Servorum Dei*, ne ex tali, tantaque Dignitate, & auctoritate in superbiam incidat, pra oculis semper habendo illud salubre Dominicum praeceptum. *Qui major est vestrum, fiat sicuti Minister*, Matth. 20. Luc. 22. Marc. 10. *cap. Nullus Primas 7. claus. 9. quest. 3.* vere sic imitans Jesum Christum, qui non venit ministrari, sed ministrare, & cum esset coequalis Patri Omnipotenti, & omnia Verbo, id est, per ipsum fecerit, Joan. 1. nihilominus pro nostra omninoque redemptione formam Servi accepit. *At Philip. pens. 2. Annotat. 2. ad decis. 2. part. 3. Rota recentior. nu. 10. Barboia lib. 1. Juris Ecclesiastic. univers. cap. 2. num. 29. & alii passim.*

35. Primum Pontificem, qui se *Servum Servorum Dei* nominavit, fuisse S. Gregorium Magnum referunt *Additio ad Gloss. verb. Servus, in proem. Sexti Decret. Card. Petra tom. 1. Comment. ad Constit. unic. Joannis XV. num. 3. Alvar. Pelagius de plantu Eccles. lib. 2. cap. 13. vers. Ille Gregorius*, Andr. Gammar. in *Extravagant. Julii II. de Simoniaca Papa elect. in verb. Julius num. 10. Dionysius Paul. de vera quatuor Patriarchal. Sedium erect. cap. 17. num. 72.* At vero prior omnium fuit S. Damasus Papa, ut constat ex Epistola ejusdem ad Stephanum Archiepiscopum, quae invenitur inter opera S. Clementis Papae; & Egomet ipse pluries legi, & tom. 1. *Concil. in actis S. Damasii Papae fol. 229.* cujus vestigia postmodum sequutus fuit S. Gregorius Magnus in omnibus suis Epistolis, ut refert Azorius *Instit. moral. part. 2. lib. 5. cap. 3. vers. Gregorius Magnus*, Barboia *loc. cit. num. 30.* Sanctus enim, Damasus multo tempore praecessit Sanctum Gregorium Magnum, cum Sanctus Damasus fuerit trigessimus nonus Pontifex Maximus a S. Petro, & fuerit ordinatus Papa die prima Mensis Octobris anni trecentissimi sexti, & Sanctus Gregorius Magnus fuerit sexagesimus sextus, & fuerit consecratus Pontifex Maximus die tertia Mensis Septembris anni quingentesimi nonagesimi juxta Tabulam Chronologicam crudelitissimi Patris Graveson *tom. 8. part. 1. Histor. Ecclesiastic.*

36. Papa potest cedere, & renunciare Papatu addicendo a se dictam Supremam, & omnium maximam potestatem Jurisdictionis per modum voluntatis sufficienter expressum, textu expresso in *cap. Quoni. an 1. de renunciatione in 6.* Et talis renunciatio fieri debet apud Collegium Cardinalium, cum ad ipsum dumtaxat spectet Papae Successoris electio, ut fuit ostensum *variis precedentibus num. 21.* Et de facto Sanctus Coelestinus V. apud dictum Sacrum Collegium fecit sui Papatus renunciationem, ut patet ex forma dictae renunciationis, quam tradidit Carillus in *suis Annal. Chron. lib. 4. anno 1294. fol. 373.*

& Barboia *loc. cit. num. 213.* his verbis: *Ego Coelestinus Papa V. motus ex legitimis causis, id est causa humilitatis, & melioris vitae, & conscientiae illius, & debilitate Corporis, defectu scientiae, & malignitate populi, & infirmitate Personae, & ut praeterita consolationis vitae possim reparare quietem, sponte ac libere cedo Papatum, & expresse renuncio loco, & Dignitati, oneri, & honori, datus plenam, & liberam facultatem ex nunc Sacro Ceteri Cardinalium eligendi, & providendi dumtaxat Canonice Universali Ecclesiae de Pastore.*

Quantum ad Papae infallibilitatem, advertendum est, quod Papa potest considerari dupliciter. Primo quoad se, & ut persona privata, privatique Doctor. Secundo quo ad alios, ut persona publica, & Magister universalis Ecclesiae eam ex Cathedra docens proponendo quid credendum, quidve agendum sit. Loqui autem Papam ex Cathedra nihil aliud est, quam ipsum esse a Deo constitutum Magistrum Universalis Ecclesiae, & hujus Regulam visibilem, indeque auctoritate suprema sui Pontificatus iudicare, & definire de dubiis Fidei, & doctrinae morum, ac factis dogmaticis, & sic Ecclesiam docere quid credere, vel agere debeat. *Est in re Communis.* Hinc loqui ex Cathedra non arctatur praecise ad ea, quae Papa proponit ut a Deo revelata, & a nobis credenda Fidei Theologica, uti quando aliquam doctrinam damnat ut Haereticam, vel definit esse de Fide; sed insuper extenditur ad cetera, quae proponit seu tenenda, seu servanda, uti quando aliquam doctrinam proscribit ut temerariam, scandalosam, & hujusmodi, seu declarat aliquem contractum, aut factum esse illicitum, & hujusmodi.

His breviter notatis concluditur, quod Decreta, quae edit Papa ex Cathedra circa doctrinam Fidei, & morum sunt infallibilia. *Est de Fide.*

Probatum prima pars conclusionis, scilicet quod infallibilia sunt Decreta Papae circa doctrinam Fidei; Christus enim promissit, & dedit Papae in persona Petri suam assistentiam, ne in definiendis rebus Fidei erraret, ut patet ex illo *Luc. 22. n. 41.* *ibi: Simon Simon ecce Satanas expetivit vos, ut exilibraret sicut triticum; Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat Fides tua, & tu aliquando conversus confirma Fratres tuos.* Nec valet dicere, quod hic textus debeat intelligi de tota Ecclesia, & quod Dominus oraverit pro Petro, quatenus totius Ecclesiae figuram gerebat. Non valet, inquam, quia haec interpretatio, seu expositio omnino falsa est, cum ibi Dominus unam tantum personam designaverit dicens bis: *Simon, Simon*, & addens pluries pronomen secundae personae, *pro te, Fides tua, & tu, fratres tuos*, quae verba clare indicant fuisse a Christo Domino imperatum aliquid speciale Petro; Si enim de tota Ecclesia fuisset loquutus, multo rectius dixisset *Rogavi pro vobis*, quam *Rogavi pro te*; Tum quia Deus pro illo rogat, cui dicit, *Et tu aliquando conversus confirma fratres tuos.* Haec enim verba nequeunt toti Ecclesiae convenire, quia ipsa non habet, unde convertatur, cum nunquam defecerit, nec unquam sit defecitura juxta infallibilem Christi promissionem *Matth. 16. num. 18. ibi: Porta inferi non prevalebunt adversus eam.* Nec Ecclesia habet fratres, quos debeat, & possit confirmare, cum omnes Fideles sint ejus Filii.

Nec etiam valet dicere, quod auctoritas illa pertinet praecise ad personam solius Petri, non vero ad ejus Successores Romanos Pontifices. Non valet, inquam, quia Petro mortuo, debuit Iure Divino, seu ex Christi institutione alius pro regimine Ecclesiae succedere, alias Christi promissiones quibus promissit Ecclesiam suam usque ad finem Mundi duraturam, *Matth. 28. num. 20. Et ecce Ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem saeculi.* *Joan. 14. num. 16. Et Ego rogabo Patrem, & alium Paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiscum in aeternum*, essent proliis inutiles, & sine effectu; Nam quomodo Ecclesia esset usque ad mundi finem duratura, si mortuo Petro, alius non esset caput visibile Ecclesiae, qui eam in externo regimine gubernaret; Tum quia dum Christus *Joan. 21. n. 17.* dixit: *Petro Pasce oves meas*, & *Matth. 16. num. 19.* dixit eidem: *Et tibi dabo Claves Regni Caelorum, & quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in Caelis, & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in Caelis*, ordinarium, & perpetuum Pastoris Officium constituit. Hinc optime sciens Petrum brevi duraturum, Petri nomine ejus etiam Successores intellexit, in quibus perpetua esset ordinaria cura, & potestas gubernandi & pascendi suas oves, modo per Officium Pastoris, quod ex maxima parte consistit in pabulo verae Doctrinae spiritualis exhibendo, modo

modo per aliam metaphoram ligandi, & solvendi, seu clavium; tollendo scilicet impedimenta, quae clauderent ingressum Regni Caelorum.

Propter quod Patres, & Concilia verba illa: *Tu es Petrus, & super hanc Petram aedificabo Ecclesiam meam, & tibi dabo Claves Regni Caelorum, & quodcumque ligaveris &c.* Ego rogavi pro te, ut non deficiat Fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos: Pasce oves meas, declarant esse intelligenda, nedum de Petro, sed etiam de omnibus ejus Successoribus Romanis Pontificibus; Sic enim declararunt Leo I. *relatus in cap. Ita Dominus 7. dist. 19.* Innocentius III. *relatus in cap. Majores 3. de Baptismo, & varii alii antiquiores Pontifices, & Patres, quos refert Card. Bellarmin. tom. 1. Contr. de Romano Pontifice lib. 4. cap. 1.* Ita etiam declararunt Concilia Generalia, & signanter Chalcedonense *act. 1. 2. & 16. Lateranense IV. Can. 5.* & aliis brevitatis gratia omissis, clarissime Sanctam Apostolicam Sedem, & Romanum Pontificem in Universum Orbem tenere Primatum, & ipsum Pontificem Romanum Successorem esse B. Petri Principis Apostolorum, & verum Christi Vicarium, totiusque Ecclesiae caput, & omnium Christianorum Patrem, ac Doctorem existere & ipsi in B. Petro pascendi, regendi, & gubernandi Universalem Ecclesiam a Domino nostro Jesu Christo plenam potestatem traditam esse.

Probatum secunda pars conclusionis, scilicet quod infallibilia sunt Decreta Papae circa doctrinam morum, *Est de Fide*, quod Ecclesia sit Sancta, ut in Symbolo Apostolorum vocatur: ergo & de Fide est, quod Papa docens ex Cathedra errare non possit in tradenda Doctrina morum, adeoque Decreta ab ipso ex Cathedra edita circa morum Doctrinam sunt infallibilia. Si enim posset errare, approbando Doctrinam falsam, & malam pro vera, & bona, & reprobando veram, & bonam pro falsa, & mala, jam Ecclesia non esset Sancta, quia Ecclesia dicitur Sancta potissimum ob Sanctam suam professionem, quia nimirum Legem, & Professionem Sanctam profiteretur, quae nihil docet falsum, nihil praecipit malum; Tum quia si Papa posset errare circa Doctrinam morum, docendo falsa pro vera, & approbando mala pro bonis, Ecclesia necessario erraret circa Fidem, quia contra Fidem Catholicam docentem omnem virtutem esse bonam, omne vitium esse malum, teneretur credere virtutem esse malum, & vitium esse bonum, utpote sic sibi propositum a suo Magistro, cui tamquam viva Regulae Fidei teneretur obtemperare; Ecclesiam autem errare circa Fidem est impossibile, cum sit *columna, & firmamentum veritatis 1. ad Timoth. 3.* cui assistit Spiritus Sanctus, ne erret, docentem ei omnem veritatem, *Joan. 16. ibi: Cum venerit ille spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem.*

Obijciunt contra nostram conclusionem varii Summi Pontifices, qui praetenduntur errasse, & Decreta contra Fidem, & bonos mores ex Cathedra edidisse. Sanctus enim Petrus *ad Galatas 2.* erravit cogendo Gentiles judaizare; Liberius subscripsit formulae Fidei Arianae, & condemnationi D. Athanasii verae Fidei defensoris; Zephyrinus Montani Haerese[m] approbavit, Vigilus damnavit doctrinam de duabus naturis in Christo; Stephanus VI. & Sergius III. irritaverunt acta Formosi, quae tamen postea cassatis circa hoc Stephani, & Sergii Decretis, approbavit Joannes IX. Honorius primus admittit cum Monothelitis unicam in Christo voluntatem; Gregorius III. in *cap. Quod proposuisti 32. q. 7.* erravit definiendo, quod si mulier propter infirmitatem non possit debitum reddere, possit vir aliam ducere; Nicolaus primus in *cap. Ad quendam Judeo, de consecrat. dist. 4.* falso definitivum validum esse Baptismum in nomine Christi collatum; Gelasius in *3. Compensivimus 1. de consecrat. dist. 2.* falso dicit non posse citra Sacrilegium sumi unam speciem Eucharistiae sine alia.

Respondetur tamen, quod nullus ex adductis Pontificibus erravit in Decretis editis ex Cathedra circa doctrinam Fidei, & morum (a). Non erravit S. Petrus proponendo Ecclesiae falsum dogma, sed solum erravit facto, quatenus abstinendo coram Judaeis a conversatione Gentilium conversorum indirecte eos inducebat ad judaizandum. Sic Liberius non appro-

bavit definitive Haerese[m] Arianam, sed solum metu tormentorum subscripsit condemnationi Athanasii, & communicavit cum Episcopis Arianis. Unde solum peccavit contra confessionem Fidei, inciditque solum in Haerese[m] externam, sicuti ex metu mortis thurificavit Idola Marcellinus, & Christum negavit Petrus, qui ideo Fidei confessionem externam non sustinuerunt; sed non ideo amiserunt Fidem internam, quam in corde vero servaverunt, ut colligitur ex verbis Christi *Luc. 22. num. 31.* ad Petrum; *Ego rogavi pro te, ut non deficiat Fides tua.* Hinc Liberius Epistol. ad Ursicum anathematizat Arianos. Unde quamvis Petrus, Marcellinus, & Liberius peccaverint, nihil tamen per hoc ex Cathedra creverunt contra doctrinam Fidei, & morum. Zephyrinus Montani Haerese[m] nullatenus approbavit, sed misit solum Litteras pacis ad ejus Sectatores, putans Doctrinam Montani non esse Fidei Romanae contrariam, quas tamen revocavit statim ac a Praxaea; & aliis fuit edoctus de Montani erroribus. Vigilus, quando damnavit Doctrinam Catholicam de duabus naturis in Christo, non erat verus Pontifex, sed intrusus in Pontificatum ope Theodora Imperatricis Haereticae, vivente adhuc Liberio vero Pontifice, Quando vero, mortuo Liberio, fuit verus, & legitimus Pontifex, ipsam Imperatricem cum aliis Haereticis excommunicavit, & Doctrinam Catholicam usque ad mortem in exilio propugnavit. Stephanus VI. & Sergius III. errarunt solum in questione facti: Putantes enim Formosum non fuisse legitimum Pontificem, ejus acta annullarunt; quae restituit Joannes IX. ubi reprehendit fuisse legitimum. Honorius primus dum in Christo unam voluntatem esse rescripsit, non intellexit cum Monothelitis esse solum Divinam, sed non esse duas humanas contrarias, & pugnantes; sicuti sunt in nobis post peccatum, in quibus caro concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem, volens Honorius per id ostendere, quod a Christo non fuerit assumpta natura vitiosa, & Adami labe corrupta, sed incorrupta, & integra, quae vacua erat concupiscentiae morbis, & motibus spiritui, ac rationi contrariis, & sic omnia, quae in ejus carne erant, subicerentur perfecte, & sine ulla rebellionem spiritui. Gregorius III. *loco citato* intelligendus est de impotentia perpetua Matrimonium dirimente. Nicolaus primus docuit quidem in eo textu Baptismum in nomine Christi collatum esse validum, sed addidit statim *Sicut conferebatur tempore Apostolorum.* Etenim Actuum 8. dicitur: *In nomine Christi baptizabantur viri, ac mulieres.* Cum autem tempore Apostolorum Baptismum conferretur, vel in nomine Christi ob specialem dispensationem, ut redderetur venerabile nomen illud tunc temporis exsolum, ut docet D. Thomas, vel potius, ut alii putant, quia in forma Baptismi etiam nomen Christi exprimebatur dicendo: *Ego te baptizo in nomine Patris, & filii Jesu Christi, & Spiritus Sancti.* Idcirco recte Nicolaus primus ad Bulgarios respondit validum esse Baptismum hoc pacto a Judaeo collatum. Gelasius, *loco citato* loquitur de sacerdote sacrificante, cui non licet unam tantum Eucharistiae speciem sumere. Hinc universim si quando Pontifices errarunt; vel errarunt ut Doctores privati, vel in questionibus facti, non habentibus connexionem cum questionibus Juris ad Fidem, vel mores spectantibus, ut passim Controversitae dogmaticae ostendunt. Et sic solvuntur omnes objectiones, quae possunt, & solent adduci de variis Pontificibus qui praetenduntur errasse.

Papa errare non potest in Canonizatione Sanctorum *Est de fide.* Ita Lauraea de *Fide disput. 7. art. 3. §. 1. Leytan synopsis de Eccles. milit. discept. 6. sect. 1.* ubi plures allegat; Diana *Coordin. tom. 9. tract. 3. resol. 15. Caltrop. part. 1. tract. 4. disput. 1. punct. 5. §. 5. num. 2.* Joannes de Neapoli in *quodlibet. 11.* relatus a S. Antonino in *3. part. tit. 12. §. 2.* & a Fagnan. *lib. 2. decretal. in cap. Venerabili 25. num. 29. & seq. Valentia 2. 2. disput. 1. quest. 1. part. 7. art. 6. §. 4. vers. Itaque, Matthaeucc. in opere dogmat. Controvers. 7. cap. 5. n. 3.* Felix Potestas *tom. 2. part. 2. cap. 7. num. 307.* Henno *tom. 1. tract. de virtutibus disp. 2. q. 2. art. 6. conclus. 2.* Viva in *quest. Prodoma ad propositiones damnatas num. 11.* ubi dicit esse communioem cum S. Bonaventura, Bellarmino, Amico Valentia,

(a) Nota. Circa responsonem ab Auctore allatam consule Natalem Alexandrum cum annotationibus P. Mansi, Clar. P. nunc Emin. Cardinalem Orsi de Romano Pontifice, Emin. Gotti, Antonium Morphi, alioque Theologos, qui longe melius illos Romanos Pontifices ab objectis criminibus, & erroribus vindicant, ac ne quidem in externam haerese[m] incidisse demonstrant. Vide etiam Clar. Barcol. in vind. Honorii.

Jentia, & aliis, Bord, *resol.* 113, *num.* 15. Verricelli *tract.* 8, q. 24. & 25, & plurimi alii, & signanter Luca Castellinus de *certitudine gloriae Sanctorum* cap. 3, *punct.* 48. & c. 4. *punct.* 3, 4. & *seq.* Rodericus ad Arriaga in *disputationibus Theologicis* in 2. 2. *Divi Thomae tract.* de Fide *disp.* 9, *sect.* 5, *num.* 27. Adamus Tannerus *Theolog. Scholast.* tom. 3, *disp.* 1, de Fide, q. 4, *dub.* 7. Aloysius Turrianus in *disputationibus* in 2. 2. *Divi Thomae disp.* 16, *dub.* 3. Alphonsus a Castro de *justa Haereticorum punitione* tom. 2, c. 6. Ricciolus in libro cui titulus: *Immunitas ab errore tam speculativo, quam pratico Definitorium Sanctae Sedis Apostolicae*, & alii relati ab Eminentissimo Cardinali. Prospero de Lambertinis, in praclarissimo suo *Opere de Servorum Dei Beatificatione, & Beatorum Canonizatione* tom. 1, cap. 45, ubi doctissime, & eruditissime more suo adductis hinc inde pro, & contra Auctoribus, & rationibus, tandem concludit, quod contrarium sentientes, licet non sint formaliter haeretici, ex quo id pondum sit ab Apostolica Sede expresse definitum, tamen sunt temerarii, impii, scandalosi, in Sanctos injuriosi, faventes Haereticis, sapientes Haereticos, auctores erroneae propositionis, & gravissimis penis obnoxii. Vide ibi ipsum, ubi plurima egregie adducit rem merito legenda, addiscenda, & observanda.

Probatur igitur, quod sit de Fide Papam errare non posse in Canonizatione Sanctorum; Haec enim propositio: *Romanus Pontifex in Canonizatione Sanctorum errare non potest* sequitur ex duplici praemissa de Fide, scilicet: *Romanus Pontifex docens Ecclesiam in his, quae spectant ad materiam Fidei, & doctrinam morum errare non potest; sed Canonizatio Sanctorum spectat ad materiam Fidei*, ergo est de Fide, quod Papa errare non possit in Canonizatione Sanctorum. Major constat, tum ex dictis *supra* a n. 42. ad 48. tum ex Evangelio Joann. cap. 14, ubi dicitur: *Ego rogabo Patrem; & alium parvulum dabit vobis, ut maneat vobiscum in aeternum spiritum veritatis, & cap. 16, ubi dicitur: Cum autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem, & Matth. cap. 18, ubi habetur: Ubi sunt duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum*, Unde Apostolus 1. ad *Timoth.* 3, ait: *Ecclesia Dei vivi Columna, & firmamentum veritatis*. Firmitas autem Ecclesiae, & securitas eam non erraturam est fundata in firmitate Capituli, & securitate non erraturum Magistrum, & *Matth.* 16, ibi: *Tu es Petrus, & super haec Petram edificabo Ecclesiam meam, & portae inferi non prevalebunt adversus eam*; Minor etiam clare patet, quia Canonizatio Sanctorum est actus externae Confessionis Fidei contentae in articulo de Communionem Sanctorum. Papa enim in Canonizatione definit, Sanctum, quem canonizat, esse vere in gloria, & in consortio aliorum Sanctorum, & decernit sic firmiter ab omnibus teneandum, ut patet in Bullis Canonizationum, & signanter in Bulla Leonis X. incipient. *Excessus*, ubi in Canonizatione S. Francisci de Paula sic habet: *Decernimus, & definimus, esse receptum in gloria, & in Bulla Sixti IV. incip. Super*, ubi in Canonizatione S. Bonaventurae sic loquitur: *Hunc Sanctum esse fideliter, firmiterque teneri debere decernimus, & consimiliter in aliis aliarum Canonizationum Bullis, quas omnes adducere nimis operosum esset*. Unde S. Thomas *quodlibet* 9, q. 7, *art.* 16, in *corpore question.* dicit: *Honor, quem sanctis exhibemus, est pro fessio quaedam Fidei, qua Sanctorum gloriam credimus, & S. Bonaventura in Opusculo contra Gulielmum ait: Ad infidelitatem spectat de Sancti Canonizati gloria dubitare*.

Nec valet obijcere, quod iudicium Papae in Canonizatione est humanum, cum innitatur testimoniis humanis, adeoque est fallibile. Non valet, inquam, quia licet iudicium Papae sit humanum *dispositivae*, est tamen Divinum *directivae*, roboratum nimirum assistentia Spiritus Sancti, qua ita regitur, ut in definitione errare non possit; Quamvis enim Papa utatur testimoniis hominum in se fallacibus, illis tamen utitur solum *dispositivae*, ut maturo procedens consilio, & examine se disponat ad recipiendam motionem Spiritus Sancti, sine qua nunquam devenit ad Canonizationem; Hinc Spiritus Sancti motio, directio & assistentia est unica causa, ut dubitari non possit de iudicio Pontificis, ac etiam ut falsa hominum testimonia rejiciat, & vera admittat.

Nec etiam valet obijcere illud satis vulgatum, quod Divo Augustino tribuitur: *Multa corpora Sanctorum venerantur in terris, quorum anima cruciatur in inferno*. Non valet, inquam, quia ultraquam dictum istud non reperitur in veris operibus S. Augustini, ut observavit Bellarminus tom. 2, *lib.* 1, cap. 9, de *Sanctorum Canonizatione*, *Viva loc. cit. numer.* 11.

Matthaeucc. loc. cit. num. 19. Felix Potestas *loc. citat.* n. 313. & plurimi alii; Dato adhuc quod esset Divi Augustini, seu alterius S. Doctores, nihil probaret contra nostram conclusionem, quia dictum illud est intelligendum de Haeserfarchis, & falsis Martyribus, qui apud multos nomen Sancti obtinent, & superbissimis sepulcris honorantur; cum tamen eorum animae torqueantur in inferno. Sic Donatistae suos Martyres honorabant, quos carpit S. Augustinus *serm.* 325, de *Natal.* 20, *Martyrum*. Sic Hufitae ut Martyrem colunt suum Haeserfarcham Hufium; Sic Lutherani ut Sanctum venerantur suum Haeserfarcham Lutherum, & sic de aliis. Non autem est intelligendum de veris sanctis a Papa canonizatis, & Ecclesiae propositis, de quibus canit Resius Pfaltes: *Exultant Sancti in gloria, latitantur in cubilibus suis. Gaudet in caelis anima Sanctorum & c.* Sic Doctores citati, & alii passim.

An autem etiam sit de Fide, quod Papa nequeat errare, & sit infallibilis in Beatificatione Beatorum, variant Doctores. Multi enim licet concedant Papam errare non posse, & infallibilem esse in Beatificatione Beatorum infallibilitate morali, & infra Fidem, id tamen negant infallibilitate Fidei. Unde tenent, quod qui negaret Beatificatum a Papa esse in gloria, non esset Haereticus formalis, sed ejus propositio esset Haereticus formalis, sed ejus propositio esset temeraria, scandalosa, impia, sapiens Haeserfism, & hujusmodi. Sic Valentia *t. 3, disp.* 1, q. 1, *punct.* 7, §. 40. Tannerus 2. 2. *t. 1, disp.* 17, *dub.* 6, Henno *l. c. concl.* 2, Arriaga cum *Viva loc. cit. num.* 11. & alii quos sequitur Diana *Coordinar. t. 9, tract.* 3, *resol.* 13, *num.* 6. & plures alii.

Et ratio illorum est, quia Beatificatio non est ultimum iudicium Papae seu Ecclesiae, quia post illud aequum ad canonizationem deveniat, sit novum examen, quod non fieret, & injuriosum Fidei esset, si de Fide esset Papam non posse errare in Beatificatione; nam quod est de Fide certum, ulteriori examine, & certitudine non eget, cum sit infallibilis veritatis. Tum quia Pontifices in Bullis Beatificationis uti solent solum verbis *concedimus, indulgemus, impartimur*, ut talis Beatus appellari, & de eo Sacrum, & Officium in tali loco, & a talibus personis fieri possit, in Bullis vero Canonizationis utuntur verbis *declaramus, definimus, decernimus, & mandamus* talem Sanctum ab omnibus venerandum esse, & uti talem ubique, & ab omnibus firmiter tenendum esse. Unde, dicunt ipsi, de Fide est, quod Papa non possit errare in Canonizatione, & non est de Fide, quod non possit errare in Beatificatione.

Multi autem alii absolute tenent, quod de Fide est, quod Papa non possit errare, non solum in Canonizatione, sed etiam in Beatificatione. Sic Leytan *loc. cit. num.* 436. Verricelli in *q. q. Moral. tract.* 8, q. 55, *numer.* 3. Cattropalao *t. 1, tract.* 4, *disp.* 2, *punct.* 5, §. 5, n. 4. Matthaeucc. *loc. cit. num.* 42. Felix Potestas *loc. cit. num.* 309. Bordon *loc. cit.* & alii plures.

Ratio istorum ultra quam quod eadem potest deservire pro Beatificatione, quae supra *num.* 50, adducta est pro Canonizatione; insuper est, quia Papa etiam ad Beatificationem nunquam devenit, nisi prius implorata divina ope, & habita motione, illustratione, directione, et assistentia Spiritus Sancti, ex qua certo iudicat, et deducit eum infallibiliter esse in gloria, sicque implicite declarat, ac definit, dum eum beatificat, et ut Beatum Ecclesiae, ac Fidelium cultui, & venerationi proponit, ergo de Fide quoque est non posse Papam errare in Beatificatione; tunc Ecclesia posset errare in his, quae pertinent ad cultum, & venerationem; quia Papa beatificans aliquem, eum toti Ecclesiae venerandum implicite proponit; Quamvis enim Divinum Officium, & Sacrum Deo offerre in eius honorem non concedatur omnibus, omnibus tamen in Ecclesia licet se illius precibus etiam publice commendare, eumque Beatum vocare, et pro tali reputare, colere, et venerari. Quod omnimode repugnaret Ecclesiae Sanctitati, et infallibilitati, si non esset de Fide Beatum infallibiliter esse in gloria, cum sic tota Ecclesia posset errare venerando, et colendo hominem sibi propositum, ut vere Beatum, qui posset forsitan esse damnatus in Inferno.

Ad rationes autem prioris sententiae respondent negando, quod Beatificatio non sit ultimum, et completum iudicium, quod vir Dei sit in gloria, immo per Beatificationem ut talis toti Ecclesiae proponitur, et ideo ubique a Fidelibus Beatus certo absque formidine in gloria creditur, & ad gratias impetrandas invocatur, quamvis uni solum Provinciae, aut Regno, vel Religioni Officio, ac Missa colendus permittatur. Nec

obstat, quod pro Canonizatione novum fiat examen, quia tale novum examen non fit de virtutibus viri Dei, neque de miraculis in vita, aut ante Beatificationem patris, quibus probata fuit Sanctitas vitae, & infallibilis existentia Servi Dei in gloria; sed fit solum novum examen de continuatione miraculorum post Beatificationem a Deo ad intercessionem Beati patris, ut inde publico cultu Officii, & Missa in tota Ecclesia colendus daceretur. Nec etiam officit, quod Pontifices in Bullis Beatificationis uti solent solum verbis *concedimus, indulgemus, impartimur*. In Bullis vero Canonizationis utuntur verbis *declaramus, definimus, decernimus, & mandamus*, quia ut recte dicit Trullench, in *decalog.* tom. 1, *lib.* 1, cap. 9, *dub.* 5, *num.* 3. Pontifices per Canonizationem, & Beatificationem declarant Servum Dei esse in gloria; per Canonizationem quidem in forma explicite definitiva, & pronuntiativa; per Beatificationem vero in forma indulgentia, concessiva, & implicite definitiva.

Pontifex errare non potest in approbatione Religionum.

58 Sessa *Scrutin. Doctrin. Cap. 2, art.* 13, *num.* 38. Diana *Coordinat. tom. 1, q. tract.* 5, *resol.* 23. Viva *l. c. n. 12.* Leytan *Synopf. de Eccl. Milit. discept.* 5, *sect.* 3. Matthaeucc. *l. c. Controv.* 7, *cap.* 5, n. 3. Barboia *l. 1, Juris Eccl. univ.* cap. 2, n. 46. Valentia 2. 2. *disp.* 1, q. 1, *punct.* 7, §. 41. Azorius *Inst. moral.* p. 2, *lib.* 5, *cap.* 7, q. 2. Bellarminus, & alii passim contra Canum. Et ratio est, quia approbatio Religionum spectat ad materiam morum, cum sic decernatur Institutum talis Religionis esse Sanctum, salutare, honestum, & medium aptum ad assequendam Evangelicam perfectionem, cuius falsitas officeret puritati, Doctrinae, & Sanctitati Ecclesiae. Cum autem Pontifex errare non possit in Decretis morum, consequenter neque errare poterit in Religionum approbatione.

Nec valet obijcere, quod nullibi reperitur fuisse Religionem a Deo revelatam, adeoque Papam posse errare in earum approbatione, cum solum circa revelata sit infallibilis. Non valet, inquam, quia etiam Religiones non sunt revelatae quantum ad existentiam, earum tamen honestas, & Sanctitas revelata est in hoc principio. *Ecclesia est Sancta, Ecclesia in suo Capite habet infallibilem potestatem* circa necessaria, & utilia salutis Fidelium; Unde sequitur omnino; *Religio haec est a Pontifice approbata, ergo est Sancta, honesta, & utilis ad salutem*, cum Pontifex ex officio sui Pastoris nequeat proponere Ecclesiae, nisi bonum, honestum & sanctum, alias Portae inferi praevalerent adversus eum.

Nec valet insinere, quod Religiones sunt contingentes, cum possint supprimi, & de facto plures fuerint suppressae, adeoque non posse cadere sub revelatione, quod sint bonae, honestae, & sanctae, alias Pontifices suppressores errassent. Non valet, inquam, quia licet Religiones sint contingentes quoad existentiam, non tamen quoad honestatem, & Sanctitatem. Nec per hoc, quod possint supprimi, & de facto fuerint aliquae suppressae, valet insinere quod in se fuerint, vel evalerint inhonestae, & male, adeoque vel Pontifices suppressores erraverint, aut Pontifices approbatores Ecclesiam decepterint, approbando aliquod Institutum, de se malum, & inhonestum, quia causa suppressiois fuit pravitas, & malitia earumdem Professorum, ex quorum relaxatione cessabant Religiones illae esse utiles Ecclesiae; Unde suppressio non tangit Sanctitatem Religionum suppressarum, nec officit infallibilitati Pontificum Praedecessorum, qui eas approbaverunt, sed tangit solum abusus, corruptelas, & relaxationes sine spe emendationis in ipsas a suis Professoribus introductas, propter quas, vel alias extrinsecas circumstantias pro statu praesenti minus utiles, & convenientes Ecclesiae apparebant, quemadmodum in dies venientes Leges ipsas positivas a Praedecessoribus latas revocari a suis respective Successoribus, tam Principibus Laicis, quam Pontificibus, seu Praesulibus Ecclesiasticis, non quia male per se, & sui natura censentur, sed quia per accidens, & ob extrinsecas circumstantias, aliaque rationabiles causas pro statu praesenti, vel minus necessariae, aut inutiles, seu minus idoneae ad bonum publicum reputantur.

62 Papa probabilis etiam ut persona privata non potest in Haeserfism incidere, & in Fide deficere. Ita Albertus Pighius *lib. 4, de Eccl. Hierarch. Cap. 8.* Gravina *tom. 4, p. 2, disp.* 1, *art.* 1, in *Append. ad finem*, Tirinus *tom. 2, Comment. in Scripturam Controv.* 6, n. 18. Fragoius de *Republ.* tom. 2, *l. 1, disp.* 1, §. 2, n. 32. Joannes Wiggers 2. 2. *Divi Thomae de Pont. Ferrar. Biblioth. Tom. VI.*

obstat, quod pro Canonizatione novum fiat examen, quia tale novum examen non fit de virtutibus viri Dei, neque de miraculis in vita, aut ante Beatificationem patris, quibus probata fuit Sanctitas vitae, & infallibilis existentia Servi Dei in gloria; sed fit solum novum examen de continuatione miraculorum post Beatificationem a Deo ad intercessionem Beati patris, ut inde publico cultu Officii, & Missa in tota Ecclesia colendus daceretur. Nec etiam officit, quod Pontifices in Bullis Beatificationis uti solent solum verbis *concedimus, indulgemus, impartimur*. In Bullis vero Canonizationis utuntur verbis *declaramus, definimus, decernimus, & mandamus*, quia ut recte dicit Trullench, in *decalog.* tom. 1, *lib.* 1, cap. 9, *dub.* 5, *num.* 3. Pontifices per Canonizationem, & Beatificationem declarant Servum Dei esse in gloria; per Canonizationem quidem in forma explicite definitiva, & pronuntiativa; per Beatificationem vero in forma indulgentia, concessiva, & implicite definitiva.

Pontifex errare non potest in approbatione Religionum.

58 Sessa *Scrutin. Doctrin. Cap. 2, art.* 13, *num.* 38. Diana *Coordinat. tom. 1, q. tract.* 5, *resol.* 23. Viva *l. c. n. 12.* Leytan *Synopf. de Eccl. Milit. discept.* 5, *sect.* 3. Matthaeucc. *l. c. Controv.* 7, *cap.* 5, n. 3. Barboia *l. 1, Juris Eccl. univ.* cap. 2, n. 46. Valentia 2. 2. *disp.* 1, q. 1, *punct.* 7, §. 41. Azorius *Inst. moral.* p. 2, *lib.* 5, *cap.* 7, q. 2. Bellarminus, & alii passim contra Canum. Et ratio est, quia approbatio Religionum spectat ad materiam morum, cum sic decernatur Institutum talis Religionis esse Sanctum, salutare, honestum, & medium aptum ad assequendam Evangelicam perfectionem, cuius falsitas officeret puritati, Doctrinae, & Sanctitati Ecclesiae. Cum autem Pontifex errare non possit in Decretis morum, consequenter neque errare poterit in Religionum approbatione.

Nec valet obijcere, quod nullibi reperitur fuisse Religionem a Deo revelatam, adeoque Papam posse errare in earum approbatione, cum solum circa revelata sit infallibilis. Non valet, inquam, quia etiam Religiones non sunt revelatae quantum ad existentiam, earum tamen honestas, & Sanctitas revelata est in hoc principio. *Ecclesia est Sancta, Ecclesia in suo Capite habet infallibilem potestatem* circa necessaria, & utilia salutis Fidelium; Unde sequitur omnino; *Religio haec est a Pontifice approbata, ergo est Sancta, honesta, & utilis ad salutem*, cum Pontifex ex officio sui Pastoris nequeat proponere Ecclesiae, nisi bonum, honestum & sanctum, alias Portae inferi praevalerent adversus eum.

Nec valet insinere, quod Religiones sunt contingentes, cum possint supprimi, & de facto plures fuerint suppressae, adeoque non posse cadere sub revelatione, quod sint bonae, honestae, & sanctae, alias Pontifices suppressores errassent. Non valet, inquam, quia licet Religiones sint contingentes quoad existentiam, non tamen quoad honestatem, & Sanctitatem. Nec per hoc, quod possint supprimi, & de facto fuerint aliquae suppressae, valet insinere quod in se fuerint, vel evalerint inhonestae, & male, adeoque vel Pontifices suppressores erraverint, aut Pontifices approbatores Ecclesiam decepterint, approbando aliquod Institutum, de se malum, & inhonestum, quia causa suppressiois fuit pravitas, & malitia earumdem Professorum, ex quorum relaxatione cessabant Religiones illae esse utiles Ecclesiae; Unde suppressio non tangit Sanctitatem Religionum suppressarum, nec officit infallibilitati Pontificum Praedecessorum, qui eas approbaverunt, sed tangit solum abusus, corruptelas, & relaxationes sine spe emendationis in ipsas a suis Professoribus introductas, propter quas, vel alias extrinsecas circumstantias pro statu praesenti minus utiles, & convenientes Ecclesiae apparebant, quemadmodum in dies venientes Leges ipsas positivas a Praedecessoribus latas revocari a suis respective Successoribus, tam Principibus Laicis, quam Pontificibus, seu Praesulibus Ecclesiasticis, non quia male per se, & sui natura censentur, sed quia per accidens, & ob extrinsecas circumstantias, aliaque rationabiles causas pro statu praesenti, vel minus necessariae, aut inutiles, seu minus idoneae ad bonum publicum reputantur.

62 Papa probabilis etiam ut persona privata non potest in Haeserfism incidere, & in Fide deficere. Ita Albertus Pighius *lib. 4, de Eccl. Hierarch. Cap. 8.* Gravina *tom. 4, p. 2, disp.* 1, *art.* 1, in *Append. ad finem*, Tirinus *tom. 2, Comment. in Scripturam Controv.* 6, n. 18. Fragoius de *Republ.* tom. 2, *l. 1, disp.* 1, §. 2, n. 32. Joannes Wiggers 2. 2. *Divi Thomae de Pont. Ferrar. Biblioth. Tom. VI.*

tific. lib. 4, Cap. 6. Jadertin. *Introd. ad Eccl. disp.* 2, *art.* 8. Suarez *tom. 1, de fide disp.* 10, *sect.* 6, n. 11. Bellarm. de *Pontifice lib. 4, cap. 6.* Matthaeucc. *Controv.* 7, *Cap. 1, n. 3, & seqq.* alique plures, & hanc sententiam valde probabilem censet etiam Barboia *l. 1, Juris Eccl. univ.* cap. 2, n. 51. & probabiliter tenent plurimi alii contra Turrecrematam, Canam, Cajetanum, Sotum, Bannez, Valentiam, Cattropalaum, Turrianum, & plurimos alios, quos referunt Barboia *l. c. numer.* 47. Pegna *Comment.* 74, in q. 25, 3, p. *director. Inquisitor. Fagnan. in Cap. Significasti n. 68, de elect.* Diana *Coordinat. t. 9, tr. 5, resol.* 12, & alii.

Probatur autem nostra Conclusio ex verbis a Christo dictis 65 Divo Petro Luca 22, ubi: *Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat Fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos*, quae verba non personaliter ad solum Petrum, sed ad omnes Successores in ejus Cathedra pertinere ostendimus *supra* a n. 44. Unde cum constet Petrum sic a Deo fuisse confirmatum, ut ejus Fides etiam perfonalis minime posset deficere, ut clare denotant illae particulae *pro te & tua*, quas expendimus *supra* n. 43. idem dicendum est etiam de aliis Romanis Pontificibus ejus Successoribus. Ideo enim tale privilegium est illis impetratum, ut fratres suos in Fide confirmet; Sed quomodo confirmabunt, si sint ipsimet vel Haeretici, vel Infideles? An in aliis eam Fidem stabilient, quam ipsimet animo execrantur, & impugnant? Tum quia cum Pontifex sit viva Regula, quam omnes Fideles sequi, & pra oculis semper habere debent, oportet muniri singulari aliquo privilegio, quo ab errore in his, quae sunt Fidei non solum Sedes ipsa, sed etiam illius persona praeservetur, alias si & ipsum Papam in Haeserfism labi, & a Fide deficere admittamus, quid aliud sperari poterit, nisi quod caecus ipse nos caecos simul in foveam trahat? juxta illud *Matth.* 15, *numer.* 14, ubi: *Caecus autem si caeco ducatur praeter, ambo in foveam cadunt, & Luca 6, n. 39, ubi: Numquid potest caecus caecum ducere? non ne ambo in foveam cadunt; & cap. Cum sit ars artium 14, de aetate, & qualitate. ubi: Quia si caecus caecum ducit, ambo in foveam dilabuntur.*

Hinc haec de Romana Ecclesia pra omnibus aliis praedicatur excellentia, & prerogativa singularis, quod omnes aliae principales, & antiquiores Ecclesiae, non solum Haereticos, sed etiam Haeserfarchas habuerunt Episcopos; Antiochena videlicet Paulum Samolatenum; Alexandrina Dioscorum; Constantinopolitana Dioscorum (2) & Macedonium, & sic de reliquis, ut prosequitur Mendoza in *q. 4, Scholast.* §. 4, *arg.* 7. Ecclesia vero Romana nunquam. Ex tot enim Romanis Pontificibus, quamvis aliquibus subinde moribus, utcumque dyccialis, nemo unquam repertus fuit, qui in Haeserfism, vel Apostasiam fuerit prolapsus, ut fuf demonstrationem Bellarminus de *Pontifice lib. 4, cap. 8, & seq.* Laurae de *Fide disp.* 8, *art.* 5, *usque* ad §. 11. Albertus Pighius de *Eccl. Hierarch. lib. 4, cap. 7.* Barboia *lib. 1, Juris Eccl. univ.* cap. 2, n. 52. Matthaeucc. *loc. cit. Controv.* 6, c. 4, & *Controv.* 7, c. 1, & fatentur omnes alii, teste Fagnan. in *Cap. Significasti 4, de electione n. 69.* Et expresse id testatur Agatho Papa in Epistola ad Constantinum Imperatorem, quae lecta est in *VI. Synodo a. 7.* & postea *a. 8.* ab omnibus approbata. *Haec est*, inquit, *vere Fidei Regula, quam, & in prosperis, & in adversis vivaciter tenuit Apostolica Christi Ecclesia, quae per Dei gratiam a tramite Apostolicae traditionis nunquam errasse probatur, nec haereticis novitatibus unquam depravata succubuit, quia dictum est Petro: Simon, ecce Satanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum; Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat Fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos: Hic Dominus Fidem Petri non defecturam promisit, & confirmare eum fratres suos admonuit, quod Apostolicos Pontifices mea exiguitas praedecessores etiam, fidenter fecisse semper cunctis est agnatum; & Vide etiam dicta *supra* n. 48.*

Nec valet obijcere, quod si omnis Papa, ut S. Petrus, neque ut persona privata posset in Haeserfism incidere, & a Fide deficere, hoc esset de Fide, & consequenter essent Haeretici contrariam sententiam tenentes, quod non est dicendum, cum illam teneant clarissimi Doctores, tum Canonistae, tum Theologi, ut patet ex adductis *supra* n. 62. & notat Fagnan. in *cit. Cap. Significasti 4, de elect. n. 68.* Non valet, inquam,

(a) Scilicet Nestorium; Dioscorus enim non fuit Patriarcha Constantinopolitanus.

quia etiam dicitur id esse de Fide, ut volunt aliqui, inter quos Matthæucc. l.c. Controv. 7. cap. 1. n. 6. utpote revelatum saltem implicite, (a) & virtualiter in illa propositione, Ego rogavi pro te, ut non deficiat Fides tua, adhuc tamen contrarium sentientes non essent Hæretici, quia propriam opinionem non sustinent cum pertinacia, ut requiritur ad Hæresim; sed parati sunt parere Ecclesiæ definitioni.

56 Nec etiam valet dicere; quod Sacri Canones supponunt Papam ut personam privatam posse a Fide deficere, ut de facto supponitur in Canone Si Papa 6. dist. 40. ubi statuitur Papam a nemine propter quodcumque crimen posse judicari: Nisi deprehendatur a Fide devius, adeoque Papa quoad se & ut persona privata potest in Hæresim incidere, & a Fide deficere. Non valet, inquam, quia textus ille non est alicujus Pontificis, aut Concilii Generalis, sed cujusdam Bonifacii Martyris Episcopi Moguntini, qui potuit illius esse opinionis, uti fuerunt, & sunt plures alii, & ideo nobis utpote privati Doctoris vim non facit, cum nostra sententia majoribus sit fuffulta auctoritatibus, & rationibus, adeo ut si non sit de Fide, est tamen certa certitudine infallibili infra fidem.

67 De Fide est Benedictum XIV. v.g. legitime electum, & ut talem ab Ecclesia acceptatum esse verum Papam. Est communis inter Catholicos.

68 Probatur primo ex Concilio Constantiensi sess. ultim. ubi Martinus V. Const. incip. Inter cunctos decernit, ut ab iis, qui de Hæresi ad fidem revertuntur, petatur inter alia Verum credant, quod Papa Canonice electus, qui pro tempore fuerit ejus nomine proprio expresso sit Successor B. Petri habens supremam auctoritatem in Ecclesia Dei; adeoque supponit esse articulum Fidei, cum Hæresim abjurantes non nisi de Fidei veritate interrogentur. Tum quia est Hæresis Lutheri, quod Papa non sit Vicarius Christi, cujus error 25. a Leone X. cum aliis proscriptus fuit Const. incip. Exurge, ibi: Roma, nus Pontifex Petri Successor non est Christi Vicarius, sed per omnes totius mundi Ecclesias ab ipso Christo in B. Petro constitutus.

69 Probatur secundo. Illa conclusio est de Fide, cujus duæ præmissæ sunt de Fide; sed hæc conclusio: Benedictus XIV. est verus Papa sequitur ex duabus præmissis de Fide, ergo est de Fide. Major est certissima; Probatur Minor, quia hæc duæ præmissæ (ex quibus sequitur dicta conclusio) omnis in Papam legitime electus, & ut talis ab Ecclesia acceptatus est verus Papa; sed Benedictus XIV. est talis, sunt de Fide; & quidem de Majori nulli Catholicis dubitant, alias non esset de Fide legitimum Petri Successorem esse verum Papam. Minor quoque est certa, quia eo ipso, quod Ecclesia ipsum recipit, ut legitime electum, revelat Deus ipse electionem esse legitimam, cum promiserit Christus numquam Ecclesiam suam erraturam in materia Fidei, ut patet ex Evangelicis textibus adductis supra n. 42. ad 44. erraret autem in tali Fidei materia, si non staret conclusio; Quandoquidem Ecclesia agnosceret electum, ut legitimum Papam, ipsum agnoscat, ut Fidei Regulam infallibilem, qui tunc esset sal-

(a) Nota. Dum Auctor noster ait, Papam ne quidem ut personam privatam incidere in hæresim posse, atque id esse de fide, non ita intelligendum est, ut Ferraris exponit, ut contrariam opinionem tuentes hæretici habendi sint, si pertinaciam non exuant. Nam hæc quæstio Scholastica est, nondum Ecclesiæ judicio definita, ac salva fide cuique opinari fas est, non solum de fide non esse Romanum Pontificem quatenus personam privatam non posse in hæresim incidere, quod verum omnino est, sed etiam errare posse. Item dum Theologi cum Auctore nostro ajunt, de fide esse Romanum Pontificem in Canonizatione Sanctorum errare non posse, ac de fide esse hunc numero Romanum Pontificem esse legitimum Petri Successorem, non ita intelligi debent, ut id veluti fidei dogma amplectendum cuilibet sit; cum enim Ecclesiæ sententia id definitum non sit, pro fidei dogmate proponi non potest; Sed intelligi hoc sensu debet, quod privati Doctores ex principis revelatis deducere contendant, id adeo certum esse, ut ad fidem pertineat. At alii, salvo dogmate, contrarium opinari licet, uti revera opinantur Ludovicus Antonius Muratorius in opere suo de Ingeniorum moderatione, atque alii, qui contendunt, inerrantiæ privilegium Ecclesiæ concessum ad fidei dogmata constabilienda,

libilis, adeoque &c. Tum quia Definitiones Bened. XIV. ex Cathedra loquentis sunt de Fide, sed non essent de Fide, nisi esset de Fide Benedictum XIV. esse verum Papam, ergo &c.

Nec valet objicere, quod non est de Fide, quod Benedictus XIV. sit valide baptizatus, & Canonice electus, cum id non sit revelatum, ergo neque de Fide est, quod sit verus Papa. Non valet, inquam, quia licet non sit revelatum, explicite, est tamen revelatum implicite per pacificam Ecclesiæ universalis acceptationem, eo enim ipso, quo Deus revelet esse legitimum Papam, etiam implicite revelat habere omnia ad Papatum necessaria requisita.

Nec etiam valet objicere, quod licet sit de Fide, Christum esse in Eucharistia, non est tamen de Fide esse in hac numero Hostia, adeoque licet sit de Fide, verum Petri Successorem esse Papam, non est tamen de Fide hunc numero hominem esse Papam. Non valet, inquam, quia negatur consequentia & paritas, & disparitas est, quia non est certum quod hæc numero Hostia sit valide consecrata. Secus autem est de acceptatione Papæ, cum revelatum sit, hunc hominem esse Papam eo ipso, quo per Ecclesiam indefectibilem agnoscutur, & recipitur ut talis.

Primatus Ecclesiæ universalis, seu Papatus est annexus Romano Episcopatu de Jure Divino. Sic tenet Abbas in cap. Per venerabilem 13. Qui filii sint legitimi; Joannes Andreas in cap. Fundamenta, de election. in 6. ubi Ancharanus num. 12. Card. Tufchus Practic. concl. Juris tom. 3. conclus. 3. num. 19., & tom. 7. lit. R. conclus. 362. Bellarmin. tom. 1. de Romano Pontifice lib. 2. a princip. S. Antonin. part. 3. tit. 23. cap. 5. §. 7. Cajetan. tom. 1. Opusc. tract. 3. de Pontif. institut. cap. 13. Canus lib. 6. de locis Theolog. cap. 4. Turrecremata de potest. Eccles. lib. 2. cap. 10. cum seq. Jacobat. de Concil. lib. 8. artic. 6. & 7. Alvar. Pelag. de planctu Ecclesiæ lib. 1. cap. 32. Valentia de Fide disp. 1. quest. 1. punct. 7. §. 37. Guarnieri de Cap. Militan. Eccles. discept. 5. sect. 4. nu. 409. Baronius in addit. ad Martyrologium Romanum die 18. Januarii pag. 1030. Tirinus tom. 2. Comment. in Scripturam in Summar. Controvers. Controv. 6. num. 11. Leytan Synops. de Eccles. Militan. discept. 5. sect. 4. numer. 409. cum pluribus ibi relatis, Azorius Instit. moral. par. 2. lib. 4. cap. 11. quest. 2. Cordub. in quest. lib. 4. quest. 2. propos. 8. Alphons. Mendozia in qu. Quodlibet. quest. 4. Scholast. per tot. Matthæucc. loc. cit. controv. 6. cap. 2. num. 2. Barbola de Offic. & potest. Episcop. part. 1. tit. 3. cap. 2. num. 12., & lib. 1. Juris Ecclesiastic. univ. cap. 1. n. 31. & 32. & alii passim.

Probatur nostra Conclusio ex Sacris Canonibus, & Conciliis. S. enim Pelagius Papa in cap. Quamvis 3. dist. 21. omnibus Orthodoxis scribens sic expresse habet: „ Quamvis „ univ. per orbem Catholica Ecclesiæ unus thalamus „ Christi sint; Sancta tamen Romana Catholica, & Apo- „ stolica Ecclesia nullis Synodis constituitur, ceteris Eccle- „ siis prælata est, sed Evangelica voce Domini, & Salva- „ toris nostri primatum obtinuit. Nicolaus II. in cap. Om- „ nes 1. dist. 22. Mediolanensibus scribit: Qui Romanæ Ec- „ cle-

versari circa ea, quæ sunt a Deo revelata, non vero circa res humanas. Quamobrem cum Romanus Pontifex ferendo judicium in Canonizatione Sanctorum nitatur testimonio hominum, qui de hominis Sanctitate, deque patris in istius confirmationem miraculis testantur; cumque judicium de legitimo Pontifice ferendum pendeat ab ipsius baptisate, rata ordinatione, atque legitima electione, quæ res ab hominibus pendent, putant Auctores isti ad fidei dogma non pertinere Canonizationem Sanctorum, nec Fidei dogma esse hunc Romanum Pontificem esse legitimum Successorem S. Petri; licet de his certi sumus certitudine morali, ac non nisi per summam temeritatem revocare ea in dubium valeamus. Accedit etiam, quod dum nos propugnamus, de Fide esse Romanum Pontificem esse infallibilem, non ita sententiam nostram sustinere debemus, ut Gallos Theologos agentes, infallibilia non esse decreta Romanorum Pontificum, nisi accesserit consensus majoris partis Episcoporum, hæreticos declinemus; hæretici enim non sunt, nisi homines, qui proposito ab Ecclesia dogmati pertinaciter obstint. Ecclesia vero Gallos Theologos hac ulque non damnavit, eorumdemque opinionem tolerat.

elefæ privilegium ab ipso Summo omnium Ecclesiarum. Capite traditum auferre conatur, hic procul dubio in Hæresim labitur. S. Anacleus Papa in cap. Sacrosancta 2. dist. 22. sic præcipit: Sacrosancta Romana, & Apostolica Ecclesia, non ab Apostolis, sed ab ipso Domino Salvatore nostro primatum obtinuit, & eminentiam potestatis super univerfas Ecclesias, ac totum populi gregem assecuta est. S. Marcellus Papa in cap. Rogamus 15. caus. 24. quest. 1. Episcopis per Provinciam Antiochie constitutis scribit: Ejus enim (Petri) Sedes primitus apud vos fuit, quæ postea jubente Domino, Romam translata est, cui, adminiculante gratia Divina, hodierna præsidemus die. Innocentius III. in cap. Per venerabilem 13. Qui filii sint legitimi, sic habet: Locus enim, quem elegit Dominus, Apostolica Sedes esse cognoscitur; Cum enim Petrus, Urbem fugiens exivisset, volens eum Dominus ad locum quem elegerat, revocare, interrogatus ab eo, Domine quo vadis? respondit, venio Romam iterum crucifigi. Quod intelligens pro se dictum, ad locum ipsum protinus est reverfus. Bonifacius VIII. in cap. Unam Sanctam 1. de majoritat., & obedient. inter Communes sic præcipit: Unam Sanctam Ecclesiam Catholicam, & ipsam Apostolicam, urgente Fide credere cogimur, & tenere; Nosque hanc firmiter credimus, & simpliciter confitemur, extra quam nec salus est, nec remissio peccatorum, & ibi est sermo de sola Ecclesia Romana Catholica, ut expressis verbis ibidem in §. final. declaratur, ibi: Porro libelle Romano Pontifici omnem humanam Creaturam declaramus, dicimus, definitimus, & pronunciamus omnino esse de necessitate salutis. Concilium Constantiense damnavit sequentem errorem: Vnicuique in ordine 41. Non est de necessitate salutis credere Romanam Ecclesiam esse supremam inter alias Ecclesias. Concilium Florentinum sub Eugenio IV. in Litteris unionis sic expresse definit: Definimus Sanctam Apostolicam Sedem, & Romanum Pontificem in Univerfum Orbem tenere, Primatum, & ipsam Pontificem Romanum Successorem esse B. Petri Principis Apostolorum, & verum Christi Vicarium, totiusque Ecclesiæ Caput, & omnium Christianorum Patrem, ac Doctorum existere, & ipsi in B. Petro pascendi, regendi, & gubernandi Univerfalem Ecclesiam a Domino nostro Jesu Christo plenam potestatem traditam esse. Quæ omnia clarissime ostendunt, Primatum Ecclesiæ universalis esse annexum Episcopatu Romano ex institutione, & dispositione Christi, & sic de Jure Divino.

Nec valet objicere, quod Primatus Ecclesiæ ex prima sui a Christo facta institutione fuit personalis, hoc est, annexus, & connexus personæ Petri. Matth. 16. Tu es Petrus, & super hanc Petram edificabo Ecclesiam meam. Et tibi dabo Claves Regni Calorum &c. Et Joan. 21. Pascere oves meas, non vero affixus particulari loco, vel determinato Episcopatu. Nam Christus Petrum constituit Generalem totius Ecclesiæ primum Episcopum, supremumque Pastorem, adeoque quod Primatus Ecclesiæ sit Romano Episcopatu potius annexus, quam Viennensi, Parisiensi, Toletano, Mediolanensi, Neapolitano, vel Taurinensi non est Christi institutione, sed quia Petrus Romæ sedem fixit, vel a Nicæna Synodo fuit sic ei annexus, & consequenter non ei annexus de Jure Divino.

Non valet, inquam, quia licet Primatus Ecclesiæ ex prima Christi institutione fuerit personalis, id est, annexus personæ Petri, non tamen ut Petrus erat persona privata, sed ut publica, ipsi nimirum collatus, & in ipso omnibus ejus legitimis Successoribus, & ex tunc fuit iustus Christi etiam localis, seu certo loco, Romanæ Urbi nimirum affixus, non statim pro illo tunc, sed pro tempore subsequenti Petro a Christo, ut supra dictum est, significato; adeoque non ex voluntate Petri, sed ex voluntate, & jussu Christi fuit Primatus Ecclesiæ annexus Episcopatu Romano; Et tanto minus dici potest, quod Primatus Ecclesiæ fuerit unicus Romano Episcopatu a Concilio Nicæno Canon. 6. ut fultio volunt. Græci Schismatici, quia Sextus Canon Concilii Nicæni sic expresse habet: Ecclesiæ Romana semper habuit Primatum, ut notat Bail. summ. Concil. tom. 1. in Concilio Chalcedonensi ad Canon. 27. Caballitus Norit. Ecclesiastic. ad d. Canon. 6. Nicæni, & alii passim. Immo in præfatione dicti Concilii Nicæni, teste Bail. loco citato expresse dicitur, quod Ecclesiæ Romana nullis Synodis decretis prælata est ceteris Eccle-

sis, sed Evangelica voce Domini, & Salvatoris nostri Primatum obtinuit. Nec valet instare, quod hoc dato, de Fide tenendum esset Primatum Ecclesiæ universalis esse annexum Episcopatu Romano, adeoque sententia contraria esset hæretica, & sic non posset a Catholicis Doctoribus defendi, prout a pluribus defenditur. Non valet, inquam, quia etiam dato, quod id de Fide tenendum esset, ut non deficiunt Doctores, qui id velint, inter quos Matthæucci loc. cit. Controv. 6. c. 2. n. 19. adhuc tamen Doctores contrariam sententiam propugnantes, non essent Hæretici, quia non sunt contumaces, & propriam opinionem non sustinent cum pertinacia, ut requiritur ad Hæresim, sed parati sunt parere Ecclesiæ definitioni.

Neque etiam valet instare, quod si Primatus Ecclesiæ esset de Jure Divino annexus Romano Episcopatu, non posset ad invicem separari, quod est manifeste falsum, cum possint Pontifices ad aliam Civitatem transferre sedem Pontificiam, ut de facto fuit translata Avenionem, & per multum temporis ibi remansit; Vel possit funditus destrui Roma, & sic cessare Episcopatus Romanus.

Non valet, inquam, quia revera Primatus Ecclesiæ nequit a Romano Episcopatu ulla humana potestate separari, cum, ut cum multis recte notant Barbola lib. 1. Juris Eccles. univ. cap. 1. num. 32. Sedes Pontificia ex necessitate Divini præcepti Romæ remanere debeat, ac proinde e Roma contra Domini iustum alio transferri non possit, ut colligi etiam videtur ex Sacris Canonibus adductis supra num. 73. & aliis Juribus, & auctoritatibus relatis per Abbatem in c. Per venerabilem 14. Qui filii sint legitimi num. 18. per Jacobat. de Concil. lib. 8. art. 9. per Alphons. Mendozam in quest. Quodlibet. quest. 4. Scholast. per tot. per Card. Tufch. tom. 6. lit. P. conclus. 50. num. 30., & 31. per Card. Bellarmin. tom. 1. de Romano Pontif. lib. 4. cap. 4. & per alios plurimos. Et quamvis aliqui Pontifices Avenione manserint, semper tamen Episcopatum Romanum tenuerunt, & Romani Pontifices fuerunt appellati, ut eorum Bullæ clarissime demonstrant. Et dato etiam, quod Romana Civitas penitus extingueretur (qui casus tamen creditur impossibilis, & speratur a Divina Providencia, Romam usque ad mundi finem esse conservandam) adhuc tamen non extingueretur Episcopatus Romanus, siquidem ut semper duret, sufficit aliquando fuisse cum connotatione ad illos terminos materiales Urbis, ut recte notant Guarnieri de Capite Militan. Eccles. lib. 2. cap. 8. num. 6. Matthæucci loc. cit. Controvers. 6. cap. 2. numer. 20., & alii. Et pro tunc sicuti in casu, quo Papa alio se transferat ad residendum, valeret illud vulgatum, quod ubi Papa, ibi Roma; ut in terminis Eugeniæ Constit. incip. Divina, editæ ab Eugenio IV. octavo Idus Martii 1432. dixerunt Marchelan. de Commis. Eug. part. 3. cap. 11. num. 38. Ridolphin. in prax. part. 3. cap. 4. n. 164. Card. Petra tom. 4. Comment. ad Const. 4. Eugeni IV. n. 6. & alii.

Papa, etiam suis Litteris Apostolicis salutem excommunicatum; Immo quamvis scienter ipsi Excommunicato participet, Litteris, Verbis, Oculo, aut quovis alio modo, non idcirco censetur eum absolvere, nisi expresse se declarat velle per hoc ipsum absolvere. Communis, textu expresse, sed in cap. Si aliquando 41. de sent. Excommunicationis; & in Clement. Si Summus Pont. scienter etiam excommunicato participet, litteris, verbo, vel oculo, seu alio quovis modo, ipsum per hoc absolvere nulla ratione censetur, nisi se velle forsitan exprimat illum ex hoc pro absoluto haberi; Juncto ejus Summario sic expresse habente: Si Papa etiam scienter Excommunicato participet, illum per hoc non absolvit, nisi exprimat, hoc se velle. Vide verb. Probatio a n. 37. ad 39.

Additio ex Auctore.

Papæ primatus a Græcis est agnoscendus. Bened. XIV. 82. tom. 1. Constitut. 57. incip. Etsi Pastoralis §. 3. Papa commemoratio in Missa fieri debet a Græcis Italiæ, & Insularum. 83. Idem ibidem §. 9.

Papæ ex absoluta potestate, etiam inconsulto Diocesis Episcopo, potest concedere exemptionem ab Ordinaria jurisdictione. Idem tom. 2. Constitut. 40. incipient. Casuarum Palatii. Papa, non autem ullus inferior Antistes, potest dispensare in iis, quæ sunt de jure communi Canonico. Idem Const. 51. inc. Magnæ Nobis.

- 86 Papa est supremus dispensator bonorum Ecclesie; Immo Canonice communiore suffragio Dominum eum agnoscunt. Benedict. XIV. Constit. incip. *Cum Eneclias literas*, §.
- 87 4. Papa bona Ecclesie potest in iustis detentoribus concedere, quoties id Religionis utilitas, & detentorum salus postulare videatur. Idem *ibid.* §. 5. & 6. ubi ad id affert exempla predecessorum Pontificum; Id autem Pontifex iure potest non solum cum res est de Hæreticis ad Ecclesiam revocandis, sed etiam cum Christiani fideles a probabili apostatandi periculo revocantur. Idem *ibid.* §. 6. & 7.
- 88 Papa potest Ecclesias quibuscumque in diocesis suas, per se, vel quatenus nolit, aut non possit, per suum Delegatum, irrequisitis locorum Ordinariis, consecrare, Benedict. XIV. Constit. incip. *Jam inde*, §. 25. & 28. Immo olim privativa fuit ipsi auctoritas consecrandi Ecclesias. Idem *ibid.*

* Plura de Papa minus exacte hic dicta emendantur verb. Romanus Pontifex (a).

PAPALIS BENEDICTIO.

Quid novissime statuerit Clemens XIII. circa Benedictionem, quam vocat *Papalem*, cujus impertiendæ aliquoties infra annum facultatem Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis &c. (eam auferendo ceteris Ecclesiasticis omnibus) tribuit, cum præscriptione ritus in casu servandi; vide tom. 1. verb. *Benedicere*, *Benedictio* art. 5. num. 63. ubi ad litteram adducuntur ea de re edita laudati Pontificis *Apostolica Littera*.

PARAMENTA SACRA.

Paramenta Sacra ex Glossa in cap. *Ad nuptiarum* 43. de consecr. dist. 1. non debent fieri ex vestibus mulierum, ibi: *Ex veste alicujus Domine, vel alterius non debet fieri casula, vel aliquis ornatus Ecclesie*, & hanc Glossam sequuntur Bacco in 4. dist. 11. *quest. 1. art. 5.*, & alii, quos tacito nomine citant Barboza lib. 3. *Juris Ecclesiast. univers. cap. 2. num. 33.*, & Suarez *disp. 81. de Sacrificio sect. 8. §. Sed quæres*, & huius opinionis videtur esse etiam Matthæucci *Officialis Curie* cap. 7. num. 23., & alii; *arg. cap. Vestimenta* 42., & *cit. cap. Ad nuptiarum* 43. de consecr. dist. 1., & *cap. Ad hac* 4. de Religiosis Domibus. At vero ipse Barboza loc. cit. num. 33. tenet contrarium, dicit enim expresse: *Non prohibetur autem Sacras Vestes, & alia ornamenta Ecclesie ex materia profana, vel etiam muliebri veste fieri: quamvis aliqui per Gloss. in Cap. ad nuptiarum, de consecr. dist. 1., & in cap. Ad hac, de Religiosis Domibus contrarium sentierint, quia per consecrationem Episcopi sanctificantur, & templa idolorum in Ecclesias convertuntur.* Idem expresse tenet Lezana *Summa quæ, Regularium tom. 4. verb. Paramenta Sacra* num. 3. ubi dicit, quod ornamenta, seu paramenta Sacra possunt fieri ex materia etiam profana, vel etiam ex mulierum vestibus, non solum propter viva vocis oraculum Sixti IV. pro Minoribus, quod refert Casarubius in *Compend. privileg. Mendicant. verb. Ornamenta Ecclesiastica* numer. 6. sed etiam iure communi quia per benedictionem sanctificantur, & ex profanis fiunt Sancta, & Sacra. Et idem absolute tenet Quarti *Comm. in Rubr. Missalis part. 1. tit. 19. dub. 4.* ubi dicit quod communis, & vera sententia docet hoc licite fieri posse absque ullo scrupulo. Tum quia hoc nullibi repe-

(a) Nota. *Monitum ad Lectorem*. Non ut abicias quod verum, & iustum est, sed ut æquus rerum æstimator sis, moneo, Lector veritatis amans, ne more pecudum eas in sententias omnes, quas in medium promittit *Lucius Ferraris*. Illas cribra, & auctoritatem quere in Scripturis Sanctis, in doctrinis Sanctorum Patrum, in Sacrorum Conciliorum Canonibus, atque in Summorum Pontificum sinceris Decretis. Scias velim, neque Ecclesiam, neque Summos Pontifices indignos esse falsitatis, ut auctoritatem, decorem, splendorem tueantur. Ridebis quum leges num. 13. Papam esse Regem Cæli, & Terræ, & Inferorum; indignaberis, quando omnia, quæ sub num. 49. congesta sunt, perlegeris, dicetque Lucium velle definire, quod nondum ab Apostolica Sede expresse definitum est, teste Lambertino. A suspitione Hæresis ille non abicit (inquit *Lambertinus de Ingen. Moder. l. 1. c. 17.*) atque intolerandam, & pænis di-

ritur prohibitum: Tum quia ex communi usu Fideles vestes pretiosas Ecclesiis donant, ut ex illis conficiantur casule, & paramenta Altaris; Et Prefecti Ecclesiarum etiam doctissimi ita exequuntur; Tum etiam quia constat ex praxi communes Domo nonnunquam in Templum converti, exemplo Marcelli Papæ, qui Domum Lucine in Ecclesiam consecravit, & Bonifacii IV. qui Pantheon Templum Idolorum consecravit in honorem omnium Sanctorum. Immo id expresse concessit Sixtus IV. Fratribus Minoribus, ut refert Casarubius in *compendio Privilegiorum* verb. *Ornamenta Ecclesiastica* num. 6.

Paramenta Ecclesiastica debent esse munda, honesta, & proportionata ului, & Ministerio, ad quod accommodantur; *cap. Vestimenta* 42. de consecr. dist. 1. *cap. Relinquit* 2. de custodia *Eucharistia*. Paramenta Ecclesiastica, & præsertim vestes, quibus Sacerdos utitur in Missa, uti Amictus, Alba, & huiusmodi debent esse benedicta, aut colliguntur ex *cit. cap. Vestimenta* 42. de consecr. dist. 1. antiqua Ecclesiæ consuetudine, & benedictionibus pro hac re institutis, & contentis in Cæremoniali Romano. Unde celebrare sine vestibus, seu paramentis benedictis, aut cum aliqua non benedicta, regulariter sine iusta causa, est peccatum mortale; quia est contra Ecclesiæ præceptum, & consuetudinem in re gravi. *Communis*.

Qui autem possint paramenta Ecclesiastica & vestes Sacerdotales benedecere; Vide verb. *Benedicere*, *Benedictio* art. 1. a n. 17. ad 21. & verb. *Vasa Sacra* n. 2. & 3.

Quæ sint paramenta, & ornamenta necessaria pro celebratione Missæ? Vid. verb. *Missæ* art. 10. per tot.

Paramenta Sacra non possunt amplius converti in usus profanos, quia semel Deo dicatum, non est ad usus humanos ulterius transferendum, textu expresso in *cap. Semel* 51. de Reg. *Juris* in 6. & concordat *cap. Quæ semel* 4. *caus. 19. q. 3.* Nec ad alios usus, quam quibus dedicata sunt, transferri debent; *cap. Vestimenta* 42. & *cap. Ad nuptiarum* 43. de consecr. dist. 1. Paramenta Sacra, cum fuerint vetustate consumpta, incendio danda sunt, & cineres in Baptisterio, vel alio loco abdito, & honesto conditi, ne forte transeuntium pedibus conterantur; *cap. Altaris palla* 37. de consecr. dist. 1.

Paramenta pretiosa, nequeant alienari sine iusta causa, & debita solemnitate; *cap. Final. de rebus Ecclesiast. non alienand.* *Clemen. 1. eod. tit. Extravagant. Ambitiose* eod. tit. *inter communes*. Immo possunt hypothecari, & oppignorari; *cit. Extravagant. Ambitiose* cum aliis Juribus adductis sub verb. *Alienatio* art. 1. num. 2. Dicitur autem notanter sine iusta causa, & debita solemnitate; quia istis intervenientibus, & concurrentibus possunt hypothecari, oppignorari, & alienari, ut patet ex variis Juribus adductis sub verb. *Alienatio* art. 2. num. 1. ad 9. Quæ autem, & quot sint istæ causæ, & solemnitates? Vide *ditto verb. Alienatio* art. 2. a n. 2. ad 9.

Paramenta Sacra, quando, urgente aliqua iusta causa, alienantur, oppignorantur, vel hypothecantur, tunc non debent alienari, oppignorari, vel hypothecari, nisi ad servitium, & ministerium alterius Ecclesiæ, & Altaris, & ad usus Sacros, & pios; *cap. Ligna Ecclesiæ* 36. de consecr. dist. 1. Paramenta Sacra, si absque necessitate vendantur, hypothecentur vel oppignorentur etiam ad usus sacros, & pios, & ad servitium alterius Ecclesiæ, quamvis vendantur solum ratione

gnam temeritatem ac impudentiam præ se ferat, qui rituum Cælitum catalogo adscriptos explodit, & in iis, ut ajunt, canonizandis Ecclesiam reipsa, & Romanum Pontificem errasse dicat. Suspicionem Hæresis memoravi, non autem Hæresim formalem; quippe non video quod conciliari possit cum certissimis regulis hæcenus traditis eorum sententia, qui firmissimo assensu, divinaque Fide credendum censent, Ecclesiam, aut Romanos Pontifices talia decernentes falli nunquam posse. Videant ipsi, an non inde sequatur, novas Revelaciones, nova de Factis dogmata in Ecclesiam induci, quod abhorrebat a Catholica doctrina, & ipsi non negant. Nam quæ argumenta pro sua opinione producant, aut nihil aut nimium in ista questione probare facile cognitum est; Dictorum suorum probationes legeris apud eundem Pritanium, quem si legisset Ferraris in negotio Religionis moderatus scripsisset.

ne materiæ; quæ constant, & non quatenus Sacra sunt, adhuc committitur Sacrilegium propter irreverentiam, quæ sit rebus Sacris, dum sine necessitate venales fiunt; Non tamen committitur Simonia, quia non venduntur, quatenus Sacra sunt pro pretio temporali, sed solum venduntur ratione materiæ, quæ constant, & ita venditur materia temporalis pro pretio temporali. Covarruv. lib. 3. *variar. cap. 16. num. 8.* Molina de *justitia tract. 2. disput. 240. vers. Res item Sacra*, Navarr. in *Manual. cap. 17. num. 205.* Barboza lib. 3. *Juris Eccles. univers. c. 2. num. 47.* & alii passim. Paramenta, & Vasa Sacra licet ex iustis causis vendi possint etiam Laicis, & ad usus profanos, tamen prius contracta, & conflata esse debent; *cap. Aurum* 69. *caus. 12. quest. 2.* cum ibi notatis, Sanchez tom. 2. *consil. moral. lib. 2. cap. 2. dub. 15.* *Quarto dico*, Barboza loc. cit. num. 48. Lezana *cit. tom. 4. verb. Vasa Sacra* num. 6. & alii passim.

Paramenta Ecclesiastica, & Sacra exsecrantur, & benedictionem amittunt, ac nova indigent, quando ita franguntur, & in eo statu ponuntur, ut non possint amplius decenter inferire usui sacro, cui fuerant deputata; aut non amplius priorem figuram retineant. Barboza loc. cit. num. 36. Lezana *cit. tom. 4. verb. Paramenta Sacra* num. 3. Armilla verb. *Benedicere* num. 3. Angelus verb. *Benedictio* num. 3. & alii. Hinc Stola facta de Planeta benedicta debet iterum benedicti, quia ad ipsam est data particularis benedictio, & est mutata forma, quæ dabat esse rei. Paul. Fulchius de *Visit. lib. 1. cap. 25. num. 15.* Ugol. de *potest. Episcop. cap. 32. §. 1. num. 6.* Barboza loc. cit. num. 48. Matthæucci loc. cit. num. 22. & alii. Secus autem si de Stola fiat Manipulus. Antonell. de *Regimin. Eccles. lib. 1. cap. 17. num. 13.* Matthæucci. *Official. Curia* cit. cap. 7. n. 22. & alii.

Alba non indiget nova benedictione, si ad eam rescindendam aliqua adiungantur, quorum additio remanet adhuc prior figura, etiam si quæ adduntur, non sint benedicta; *arg. cap. Quod in dubiis* 3. de consecr. *Eccles. vel Altar. Accessorium enim naturam sequi congruit principalis; cap. Accessorium* 42. de Regul. *Juris* in 6. Barboza loc. cit. num. 37. Armilla, Angelus loc. cit. & alii. Si vero resectio fiat secundum majorem partem, tam ipsius Albe, quam alterius paramenti, sui ornamenti, opus est nova benedictione, quia non retinet priorem figuram, & materia addita non benedicta est major priori materia benedicta; *argum. c. p. Si Ecclesiam unice de consecr. Eccles. in 6.* addita ibi ratione: *Ne minus dignum majus, aut accessorium principale ad se trahere videatur.* Vide verb. *Ecclesia* art. 4. num. 25. Paramenta non benedicuntur substantialiter per usum in Sacrificio mala fide factum. La Croix lib. 6. *part. 2. num. 252.* cum pluribus ibi citatis. An autem benedicantur per usum bona fide factum? Vide verb. *Calix* n. 20.

Paramenta Altaris, Celebrantis, & ministrorum debent esse coloris convenientis Officio, & Missæ diei secundum usum Romanæ Ecclesiæ, quæ coloribus uti continevit, albo, rubro, viridi, violaceo, & nigro; *Communis* ex Rubrica Missalis 42. de Regul. *Juris* in 6. Paramenta non est præceptiva, sed directiva, unde non inducit rigorosam obligationem; quia præceptum S. Pii V. latum in Bulla Missalis, ex quo Rubricæ vim obligandi habent, non se extendit ad hanc Rubricam de coloribus. Quarti *Comment. ad Rubr. Missal. qu. prooem. sect. 2. punct. Colligitur* 4. *part. 1. tit. 18. dub. 1.* Suarez tom. 3. in 3. *part. disput. 82. sect. 2. §. Secundo est observandum*; Homobonus in *examine part. 3. tract. 4. cap. 15. quest. 144.* Diana *part. 2. tract. 14. resolut. 57.* Aversa de *Sacrificio quest. 11. sect. 13. §. Rursus*, La Croix lib. 6. *part. 2. num. 340.* & alii notanter, quod neque etiam de materia, ex qua confici debent ipsa paramenta aliquod reperitur statutum sub præcepto, quæ tamen majoris momenti est, quam sint colores, adeoque &c.

Potest tamen peccari venialiter, si absque rationabili causa ex negligentia v. g. vel simili motivo varietur communis Ecclesiæ Ritus circa colores. Immo si ex circumstantiis timere tur grave scandalum, v. g. si in die Paschæ quis celebraret in paramentis nigris in publica Ecclesia, non excluderetur a peccato mortali. Quarti *cit. part. 1. tit. 18. dub. 1.* Gobat in *Exper. tract. 3. num. 382.* La Croix loc. cit. num. 340. & alii. Color autem aureus, seu Croceus æquivalet omni colori, quia omnes ad illum concurrunt. La Croix loc. cit. num. 340. Quarti *cit. part. 1. tit. 18. dub. 2.* qui tamen dicit, quod non videtur absolute substituendus pro colore nigro, & violaceo in diebus jejuniorum, & afflictionis.

Paramenta a Dignitatibus, et Canonicis sumenda sunt juxta regulas libri Cæremonialis in processionibus, et solemnitatibus Pontificalibus, licet præbende non sint distinctæ. *Sacr. Congregat. Rit. in Alexandrina* 17. Mart. 1603. in *respons. ad dubium nonum*, quam refert Aldan. in *Compend. Cæmonic. resolut. lib. 1. tit. 33. num. 50.* et Barboza *Sum. Apostol. dec. verb. Paramenta* n. 1.

Paramenta nova, et antiqua mutare possunt Canonici absque consensu Episcopi, etiam de aliis mobilibus adist consuetudo, quod de consensu Episcopi id fiat. *Sacr. Congregat. Conc. in Maxien. 23. Augusti* 1631. apud Aldan. loc. cit. num. 52. et Barbozam loc. cit. n. 2.

Solis Episcopis licet sumere paramenta de Altar. *Sacr. Congregat. Rit. 7. Jul. 1612.* apud Gavant. in *Rubr. Missal. part. 2. tit. 1. num. 2.* in *prin.* et apud Barbozam loc. cit. num. 3. ubi habetur quod Paramenta non debent poni in Altari, nisi pro solis Episcopis, et Cardinalibus.

Hinc eadem Sacra Congregat. Rit. in Decreto Generali circa usum Pontificalium Prælatis Episcopo inferioribus concessorum coram Sanctissimo Domino Nostro Alexandro Papa VII. emanato die 27. Septembr. 1659. §. XI. statuit, quod *Sacras vestes ex Altari non sumant, nisi Pontificaliter Divinis vacaturi*; & *ibidem §. XXI.* statuit, quod *in Missis privatis quo ad instrumenta, Cæremonias, Ministros, Altaris ornatum, & benedictionis largitionem a simplici Sacerdote non disceptent; ac proinde Sacras vestes induant in Sacrificiis, neque urantur Cruce pectorali, unico sint contenti Ministro, aquam cum pelvi, & uccolo argenteis sibi ministrari non sinant, duasque tantum Candelas super Altari adhibeant.* Et denuo die 20. Julii 1660. in declaratione prædicti Decreti, *Ad §. Unde*, cumum, quo Sacras vestes ex Altari sumere Abbates privatum celebratur prohibentur, asserentibus Monachis, se hæcenus tali privilegio gavisos esse Sacra Congregatio censuit servandum esse Decretum. Et ad §. XXI. quo in Missis privatis prohibentur Abbatibus quivis Ritus, et prærogativæ ad Episcopos private spectantes, exponentibus Monachis, Abbates Cassinenses hæcenus in Missis privatis adhibuisse quatuor Candelas, Ministros ad lotionem manuum, et duos assistentes cum Cotta etc. *Sacr. Congregat. censuit servandum esse Decretum*, vide verb. *Abbas* num. 31. ubi per extensum datur totum Decretum cum sua declaratione.

Episcopus tenetur providere de illis Paramentis, quæ deserviunt pro sua Persona, vel pro Altari Majori, sed pro aliis Altaribus, et Sacriliis providebuntur decenter a Capitulo. *Sacr. Congregat. Episcop. in Maceraten. 9. num. 1533.* apud Nicol. in *Lucubrat. tom. 2. lib. 1. tit. 26. n. 6.*

Sedes Archiepiscopalis esse proprio Archiepiscopi, non ex Sacriliis Sacris vestibus ornanda est. *Sacr. Congr. Conc. in Messan. apud Nicol. in Flosc. verb. Sedes* n. 3.

Non potest Episcopus uti Paramentis Cathedralis extraplasm Cathedralis. *Sacr. Congregat. Episcop. in Savonen. 1. Mart. 1579.* & in *Fundana* 2. Augusti 1652. apud Nicol. in *Fl. sculis. verb. Episcopus* n. 25.

Omnia, et singula Ornamenta, et Paramenta, ac Vasa necnon Missalia, et Gradualia, et Cantus firmi, et Musicæ, ac alii Libri, et alia res sacræ, etiam auri, et argenti, ac quæcumque alia bona per quoscumque Abbates, seu Commendatarios, et alios quoscumque, qualiacumque Beneficia Ecclesiastica etiam quorumvis Ordinum Regularia obtinentes ad usum, et Cultum Divinum etiam in eorum privatis Aediis, et Capellis, vel Oratoriis destinata, tempore eorum obitus extestamento, vel ab intestato relicta, sub quibuscumque facultatibus testandi, et alias disponendi de bonis non comprehendantur, nec sub appellatione Spoliorum veniant, sed ad singulas Ecclesias, Monasteria etiam Conventu carentia, & Beneficia huiusmodi (in quibus resederint, aut quibus præfuerint, seu quæ alias obtinuerint) omnino pertineant. Quod si aliquis ex præfatis Abbatibus, seu Commendatariis, & aliis Beneficiatis pluribus Ecclesiis, seu Monasteriis pro tempore simul, vel successive præfuerit, seu plura Beneficia obtinuerit, Ornamenta, & Paramenta, ac res, & Bona prædicta ad illa omnia (habita ratione fructuum, & temporis quo eadem Beneficia possedit) spectent omnino, & proportionaliter inter ea dividantur. Pius V. apud Cherubin. in *Nullar. Roman. com. 2. Constitut. 42.* quæ incipit *Romani*, & referunt etiam Quaranta in *Sum. Bullar. verb. Spolia Clericorum* pag. mibi 487. Tamburin. de *Jure Abbat. tom. 3. disput. 16. questio* 2. n. 2. pag. 268.

37 In Ecclesiis, quas nunc habent, & quas in posterum edificabunt, vel quovis modo obtinebunt Fratres Minores Ordinis Sancti Francisci de strictiori Observantia, seu Reformati, in quibus non sunt Organa, vel Paramenta, aut Vasa Ecclesiastica, non possint ea de novo facere, nec etiam si piorum elemosinis, vel donatione, aut quovis alio titulo offerrentur, seu fierent, illa valeant acceptare, sed teneantur observare Regulam cum declarationibus Nicolai III. & Clementis V. ac VII. in Ecclesiis vero, quas nunc habent, vel in posterum habebunt, & acceptabunt; sive Fratrum de Familia, sive quavis alia concessione obtinebunt, in quibus essent hujusmodi Organa, & Paramenta, ac Vasa eidem Ecclesiis applicata, conceditur, quod sine scrupulo aliquo, & conscientie onere possint ea tenere, & illis uti, donec duraverint. Clemens VIII. apud Cherubin. in Bullar. Rom. tom. 3. Constit. 84. quae incipit Sanctissimus.

38 Sub excommunicationis latae sententiae (reservata Papae absolutione) ac privationis vocis activae, & passivae poenis per contrafacientes eo ipso incurrendis interdicitur, & prohibetur, ne quisquam Vasa, Calices, Candelabra, Lampades, & alia Paramenta, & Ornamenta Ecclesiastica, aut quamcumque Suppellectilem Sacram ad Ecclesias Congregationis Celestinorum Ordinis S. Benedicti spectantia, aliis Ecclesiis, vel Monasteriis, aut Locis Piis, seu quibusvis commodare, sive sub quovis quaevis colore ex quacumque dictarum Congregationis hujusmodi Ecclesiarum extrahere, & asportare, vel ut commoventur, aut extrahantur, & asportentur permittere, aut consentire audeat, seu praesumat. Alexand. VII. in Bullar. Roman. tom. 5. Constit. 40. quae incipit Conservatio.

39 Fratres Minores de Observantia sub gravissimis poenis prohibentur aliis commodare Paramenta, Vasa, & hujusmodi suarum Ecclesiarum, & ad id datur per extensum Constitutio Innocentii XI. confirmativa Decreti Sacrae Congregat. Episcop. & Regul.

Innocentius Papa XI. ad futuram rei memoriam. Alias ad supplicationem tunc existentis Commissarii Generalis Curiae Ord. Fratrum Min. S. Francisci de Observantia nuncupatorum emanavit a Congregatione Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium, negotiis, & consultationibus Episcoporum, & Regularium praeposita Decretum tenoris, ut sequitur;

„ Sacra Congregatio Eminentissimorum S. R. E. Cardinalium, negotiis, & consultationibus Episcoporum, & Regularium praeposita, Spectabili Cultu, & decoro ornatu Ecclesiarum Ordinis Fratrum Min. Sancti Francisci de Observantia provide consulens injungendum censuit, prout praesentis Decreti tenore injungit omnibus & singulis dicti Ordinis Superioribus, Provincialibus localibus, eorumque subditis sub poena privationis Officiorum Ordinis immediate incurrenda: ne ullo unquam tempore, quavis occasione, vel pretextu ad instantiam, & preces cuiusvis indulgent, aut consentiant, suppellectilem, Vasa, Ornamenta, vestes, atque omnis generis res spectantes aliquo modo ad praefatas eorum Ecclesias, Capellas, Oratoria, Sacristias, extra illa ad usum, vel Officium ceterorum distrahi, asportari, seu alias ab ipsis Minoribus Observantibus commodari, quin prius accesserit consensus saltem ultra duas partes Capituli, cuiuslibet respective Conventus per secreta suffragia singulis vicibus praestandus, nec non a Ministro Provinciae authentice confirmandus, & ita observari mandat. Non obstantibus & c. Datum Romae 4. Martii 1580.

„ Cum autem sicut Dilectus Filius Franciscus Diaz a S. Bonaventura, carissimi in Christo Filii nostri Caroli Hispaniarum Regis Catholici Concionator, & Theologus, ac pro Ultramontana Familia Fratrum dicti Ordinis Vice-Commissarius Generalis nobis exponi nuper fecisset, eo quod ipse Decretum hujusmodi (quo firmus subsistat; & servetur exactius) Apostolicae confirmationis nostrae Patrocinio communiti desideret; Nos ipsius Francisci Vice-Commissarii Generalis votis hac in re (quantum cum Domino possimus) favorabiliter annuere volentes, & eum a quibusvis Excommunicationis, Suspensionis, Interdicti, alitque Ecclesiasticis sententiis, et poenis a Jure, vel ab homine, quavis occasione, vel causa latis (si quibus quomodolibet innotatus existit) ad effectum praesentium dumtaxat consequendum harum serie absolventes, et absolutum fore censentes, supplicationibus ejus nomine super hoc nobis humiliter porrectis inclinatis, Decretum praesentium Auctoritate Apostolica tenore praesentium approbamus, et confirma-

mus, illique inviolabiliter Apostolicae firmitatis robur adjicimus etc.

„ Datum Romae apud Sanctam Mariam Majorem sub anno, nullo Piscatoris die 16. Septembris anno 1685. Pontificatus anno IX.

Leo X. Constitution. incip. Meretur declaravit, et decrevit, quod Fratres Minores de observantia sint tantum Custodes, et non Possessores Paramentorum, et Ornamentorum, ac Vasorum, quae ad Ministerium Sacramenti Altaris habent, et propterea illis, etiam pretiosis, abique suae Professionis macula, aut violatione, uti, et potiri, libere, et licite eos posse, cum debeat juxta solemnitatum celebritatem, decentioribus Paramentis Divinam honorare Majestatem.

Paramenta Sacra, Vestes, et Vasa ad Ministerium Divinum consecrata, non debent commodari ad usus Laicales, et profanos, cap. Ad nuptiarum 43. de consecrat. dist. 1. et Communis Doctorum.

Alia ad rem, Vide verb. vrensilia.

Novae additiones ex aliena manu.

1 SUM Paramentorum Sacrorum Ecclesiae Cathedralis debentur Episcopo vulgo traditur. Sed ne in errores incidamus plures notandi sunt casus.

2 Porro non est dubium, quin usus Paramentorum Sacrorum debeatur Episcopo in ipsa Ecclesia Cathedrali celebranti, et quidem sive Pontificaliter, sive private, ut respondit Rot. in Spolejana Paramentorum super Exequutione Brevis 22. Junii 1722. §. Quoniam, et in confirmatoria 14. Maji 1723. §. Ex his autem, cor. bon. mem. Crispolto.

3 Idemque Jure est, si Episcopus celebret in Capella palatii Episcopalis, modo tamen inibi non private, sed Pontificaliter celebret; Rot. in dicta Spolejana Paramentorum super Exequutione Brevis 14. Maji 1723. §. Quo vero, et turtus §. Inutiliter, cor. bon. mem. Crispolto.

4 Quod procedit sive Palatium Episcopi sit finitimum, sive sit remotum ab Ecclesia Cathedrali, ut prosequitur Rot. in dicta Spolejana Paramentorum super Exequutione Brevis 14. Maji 1723. §. Absque eo quod, cor. bon. mem. Crispolto, et in terminis Palatii Episcopalis distantis ab Ecclesia Cathedrali 470. pass. rescriptis Congregatio Particularis in Alben. 19. Septembris 1710.

5 Controversia vero est, an hic ipse usus debeatur Episcopo Pontificaliter celebranti extra Ecclesiam Cathedrali, tum extra Capellam proprii Palatii? Et negative respondit Rot. in dicta Spolejana Paramentorum super Exequutione Brevis 22. Junii 1722. §. Quoniam, et in confirmatoria 14. Maji 1723. §. Eoque fortius, cor. bon. mem. Crispolto, et resolutum fuit Congregatione Particulari in Casalen. 11. Martii 1708, tum ab altera Congregatione Particulari in dicta Alben. 19. Septembris 1710.

6 Quinimo Rota in dicta Spolejana 22. Junii 1722. §. Et licet id admittit, tamen si ageretur de Paramentis Sacris non expensis Capituli factis, sed comparatis ex legatis Episcoporum antecessorum.

7 Quid vero, si Episcopus habere consueverit hunc usum extra Ecclesiam Cathedrali, Capellamque proprii Palatii? In dubio usum hunc referendum esse ad meram convenientiam Capituli, adeoque nullum ipsi Episcopo praestare titulum, sentit Rota in dicta Spolejana Paramentorum super Exequutione Brevis 22. Junii 1722. §. Longe minus, et in confirmatoria 14. Maji 1723. §. Nec Episcopo, coram bon. mem. Crispolto.

PARENTE S.

1 PARENTES, quo nomine etiam intelliguntur ascendentes; v. g. Avus, Proavus &c. tenentur gravi obligatione juris naturalis servationem, & educationem liberorum curare. Communis. Hinc Parentes tenentur alere prolem suam; l. Si quis a liberis §. ff. de agnoscendis, & alendis liberis; l. Unusquisque 2. Cod. de infantibus expositis, Non solum prolem legitimam, sed etiam spuriam, seu ex coitu damnato ortam. Vid. verb. Filius, Filii num. 127.

2 Cum hac tamen advertentia, quod Mater tenetur alere prolem suam primo triennio, & post triennium tenetur Pater usque ad emancipationem; Vide d. verb. Filius num. 129. Nominem alimentorum aliud intelligitur respectu Patris, & aliud

aliud respectu Matris. Respectu enim Matris intelligitur solum lac; plus enim quam lac non tenetur proli exhibere; Unde si proli alia necessaria subministraverit sine animo donandi, potest repetere a Patre; l. Alimenta, Cod. De negotiis gestis, & cit. l. Si quis a liberis §. ff. de agnoscendis, & alendis liberis §. Si Mater alimenta 2. Si autem nequeat ipsa lac praebere proli, tenetur Pater suis impensis Nutricem conducere; Si vero possit ipsamet, tenetur praebere, vel suis impensis Nutricem conducere; Vid. d. verb. Filius num. 130.

7 In defectu Patris, si is videlicet pauper sit, tenetur alere prolem Avus paternus, vel alii ascendentes, & in defectum ascendentium paternorum, quae obligatio devolvitur ad Matrem, ut colligitur ex cit. l. Si quis a liberis §. ff. de agnoscendis, & alendis liberis §. utrum autem, & Autent. Si pater, Cod. De divortio in sine. Vide dict. verb. Filius num. 131. Deficiente autem Matre, tenetur prolem alere Avus, alique ascendentes materni; l. Non quem admodum §. ff. de agnoscendis, & alendis liberis, & cit. leg. Si quis a liberis §. §. ff. cod.

9 Vide dict. verb. Filius num. 132. Supradicta tamen de praestandis alimentis proli intelligi debent, si proles non possit habere aliunde, unde se alit; cit. l. Si quis a liberis §. ff. de agnoscendis, & alendis liberis §. 7. Vide d. verb. Filius n. 135.

10 Parentes tenentur legitimis relinquere integram Legitimam nullo aggravatum onere. Communis. Vide verbum Legitima. Quenam autem pars, seu portio bonorum debeatur Filiis pro Legitima? Vide dict. verb. Legitima. Parentes

12 nequeunt Filios legitimis privare Legitima eis debita, nisi accurrat aliqua ex quatuordecim causis assignatis in Jure, & adductis sub verb. Exhereditatio. Vide ibi: Parentes, quamvis de rigore juris possint relinquere extraneis id, quod in suis bonis habent supra Legitimam Filii debitam, ut tenent communiter Doctores; Tamen sine gravi, & justa causa non debent suam hereditatem alienis, seu extraneis relinquere, quia juxta monitum Spiritus Sancti Troverb. cap. 13. n. 22. Bonus relinquit heredes filios, & nepotes. Immo nec debent totam hereditatem suam relinquere Ecclesiae, seu Pio loco, cap. Quicumque 43. caus. 17. q. 4. ibi: Quicumque vult, exheredito Filio, heredem facere Ecclesiam, quare alter, rum, qui suscipiat, non Augustinum, immo Deo propitio, neminem inveniet. Et in ejus Summario expresse dicitur. Non debet Ecclesia suscipere, quae filio exhereditato, sibi offeruntur. Quinimmo Parentes neque licite possunt absque justa causa ex inordinato affectu erga liberos successiones inaequalitatem inter eos instituire; Justa autem causa hujus inaequalitatis erunt merita, & majora obsequia; Si pupilli magno sumptu in studiis alii debeant; Si qui plus egere videantur, & hujusmodi. Diana par. 1. tract. 8. resolut. 83. Busemb. lib. 3. par. 2. cap. 4. dub. 5. §. His adde: La Croix ibidem, & alii.

13 Quinimmo Parentes neque licite possunt absque justa causa ex inordinato affectu erga liberos successiones inaequalitatem inter eos instituire; Justa autem causa hujus inaequalitatis erunt merita, & majora obsequia; Si pupilli magno sumptu in studiis alii debeant; Si qui plus egere videantur, & hujusmodi. Diana par. 1. tract. 8. resolut. 83. Busemb. lib. 3. par. 2. cap. 4. dub. 5. §. His adde: La Croix ibidem, & alii.

14 Parentes universim tenentur Filiis procurare educationem corporalem, scilicet providentiam vitae, victus, & status. Communis. Et insuper strictissime tenentur procurare eis bonam educationem spirituales, scilicet eos recte instruere per se, vel per alios in omnibus ad salutem animae necessariis. Communis.

17 Contra debitam educationem corporalem, & signanter contra debitam providentiam vitae peccant Parentes, & quidem graviter, si tempore menstrui, aut alias impuris, & importunis commixtionibus vacent cum evidenti periculo abortus, aut prolis vitiat. & monstruosa concipienda, vel generanda. Item Patres nimia saevitia proprias pregnantis Uxores vexantes, & percutiones in gravissimum damnium foetus in utero existentis; Item Matres post conceptam prolem immoderate saltantes, currentes, nociva bibentes, aut comedentes, & hujusmodi cum praevio, vel praevideri debito periculo abortus. Item peccant saltem venialiter Matres illae, quae sine rationabili causa Filios proprio lacte, seu per se non lactant, cap. Ad ejus 4. dist. 5. ibi: Prava autem in conjugatorum moribus consuetudo surrexit, ut Mulieres filios, quos gignunt, nutrire contempnat, eosque ad nutriendum aliis mulieribus tradant, quod videlicet ex sola carnis incontinentia videtur fuisse inventum, quia dum se contidere nolunt, despiciunt lactare, quos gignunt. Si autem ad id moveat, seu concurrat rationabilis aliqua causa, v. g. Matris imbecillitas, mos patriae, vel gentis, nullum erit peccatum. Item peccant graviter Parentes, qui sine debito, & sufficienti repagulo pueros suos tenellos cum probabili periculo suffocationis secum in lecto recumbendo retinent. Unde merito pluribus in Dictionibus est casus reservatus.

18 Ferrer. Biblioth. Tom. 71.

Contra debitam providentiam victus peccant graviter parentes, qui Filios in aetate infirma, aut alias gravi, vel extrema necessitate pressis, victum, vestitum, alique necessaria denegant, nisi Filii aliunde se providere possint; Item parentes, qui excessivis ludis, iustibus, comestationibus, dotationibus, superfluis, & excessivis aliis expensis, omnia dilapidant, ita ut Filii mendicare cogantur; Item Parentes, qui sine legitima causa Filium aliquem exheredant, vel dotem alicui Filiae negant; Item Parentes, qui cum possint, Filios captivos non redimunt; Item Parentes, qui seclusa vera necessitate, in viis publicis, aut in Hospitalibus publicis Filios alendos exponunt.

19 Circa hoc ultimum tamen est breviter advertendum; quod Parentes, qui exponunt Filios ex mera necessitate, cum non habeant unde eos alant, vel ex mero timore infamiae, si adhibita cautione vitae spiritualis, & corporalis eos exponant, tunc non peccant, ut advertunt Barbosa de offic. & potest. Episcop. par. 3. alleg. 51. num. 147. Amostaz de causis piis lib. 4. cap. 11. num. 78. Monac. tom. 2. tit. 13. formul. 7. num. 14. Sporer tom. 1. tractat. 3. in 17. praecip. Decal. cap. 5. sect. 2. num. 41. & alii passim. Si autem nulla interveniente vera necessitate, nec ullo timore infamiae, eos in viis publicis, aut in publicis Hospitalibus exponant, ultra peccatum mortale, quod committunt, graviter arbitrio Judicis sunt puniendi; l. Sancimus 4. Cod. De infantibus expositis, Menoch. de Arbitr. cas. 396. Vela de delict. c. p. 9. Bollandi in praxi tit. de homic. num. 7. Barbosa loc. cit. num. 144. Monacell. loc. cit. num. 5. Amostaz. de causis piis tom. 1. lib. 4. cap. 11. num. 77. Quae quidem poena aliquando poterit extendi usque ad mortem, scilicet quando in expositione secuta est mors; Dicuntur enim jure Civili hujusmodi crudeliter, & feri parentes parum occidere, dum illum sic periculose exponunt; l. Necare 4. ff. de cognoscendis, & alendis liberis, ibi: Necare videtur non tantum is, qui parturam praefocat, sed & is, qui publicis locis misericordiae causa exponit, quam ipse hereditatem suam relinquere Ecclesiae, seu Pio loco, cap. Quicumque 43. caus. 17. q. 4. ibi: Quicumque vult, exheredito Filio, heredem facere Ecclesiam, quare alter, rum, qui suscipiat, non Augustinum, immo Deo propitio, neminem inveniet. Et in ejus Summario expresse dicitur. Non debet Ecclesia suscipere, quae filio exhereditato, sibi offeruntur. Quinimmo Parentes neque licite possunt absque justa causa ex inordinato affectu erga liberos successiones inaequalitatem inter eos instituire; Justa autem causa hujus inaequalitatis erunt merita, & majora obsequia; Si pupilli magno sumptu in studiis alii debeant; Si qui plus egere videantur, & hujusmodi. Diana par. 1. tract. 8. resolut. 83. Busemb. lib. 3. par. 2. cap. 4. dub. 5. §. His adde: La Croix ibidem, & alii.

20 Parentes propter detestandam crudelitatem, quam in Filios exercent, eos exponendo, privantur patria potestate, sive ipse Pater Filium exponat, sive alius, eo contentiente, vel ratum habente; l. Unusquisque 1. Cod. De infantibus expositis, & cap. Si a Patre unice, de infantibus, & languidus expositis, ibi: Si a Patre, sive alio, sciente ipso, ut ratum habente (relegato pietatis Officio) infans expositus exitit, hoc ipso a potestate fuit patria liberatus; Non enim convenit, ut qui sic crudeliter, & inhumaniter se gessit cum Filio adhuc in eo jura habeat. Sic Doctores communiter. Nec pater ex eo quod amittat patriam potestatem eximitur ab onere dotandi v. gr. Filiam, aut alimentandi ipsam, vel Filium, vel ab obligatione refundendi expensas, quia solum perdit patriam potestatem quoad ea, quae sunt sibi utilia non autem circa sibi onerosa, & damnnum asserentia; Ne videatur de sua malitia commodum reportare, ut de simili dicitur in cap. Intelleximus 7. de iudiciis, quia, ut habetur in l. Nemo ex suo ff. de Regul. Juris; Nemo ex suo delicto meliorem suam conditionem facere potest. Gratianus discept. forens. cap. 267. a numer. 54. Amostaz loc. cit. num. 78. Barbosa loc. cit. num. 146. Homobon. de examine Ecclesiastico p. 10. capit. 4. q. 4. Supp. 1. & alii.

21 An autem Parentes exponentes Filios in Hospitali, vel alio loco ad id erecto, seu deputato teneantur ad restitutionem expensarum pro ipsis alendis, & vestiendis factarum? Respondetur cum distinctione. Vel Parentes, quando Filios exposuerunt, erant vere pauperes, vel divites: Si erant vere pauperes, nec peccarunt, ut dictum est supra num. 21. nec tenentur ad expensas, quia intentio Fundatoris ea fuit, ut ibidem Filii Parentum pauperum alerentur. Unde Parentes Filios exponentes ob inopiam in Hospitali, vel alio loco ad id destinato, ad nihil tenentur, quia id ex pietate concessum est similibus infantibus, ut de communi testatur Monacell. loc. cit. num. 14. Amostaz. loc. cit. num. 66. Lugo tom. 1. disput. 13. n. 4. & alii, arg. leg. Cum deditis 1. Cod. de Latina libertate tollenda.

22 Vel Parentes, quando Filios exposuerunt, erant divites, 26

& quoad istos variae sunt Doctorum sententiae . Prima sententia tenet, quod Parentes quantumvis divites expensas restituere non teneantur ex eo, quia Hospitalia ista intuitu pietatis, & misericordiae alimenta expositis praebent propter Dei amorem, & non animo repetendi, Sic Glossa in cap. Si expositus 9. dist. 87. Acuna ibidem n. 13. Diana part. 3. tract. 6. resol. 40 & alii .

27 Secunda sententia docet, quod Parentes divites non teneantur restituere expensas Hospitali de justitia, & jure stricto, sed solum ex aequitate, quatenus Hospitalia absque causa illas expendit; dum expositus Patrem habet divitem, licet eas det, ne Patres Filios necent, aut aliud malum perpetrent, Sic Henriquez relatus a Bossio de alimentis capit. 9. §. 1. numer. 606. & Amostaz de causis pijs tom. 1. lib. 4. capit. 11. numer. 68.

28 Tertia sententia communior defendit teneri Parentes divites ad has expensas restituendas, ac posse ab Hospitali repeti, quia horum Hospitalium institutio est ad nutriendos pauperes expositos, qui non habent Parentes divites, qui possint eos alere; adeoque Parentes divites teneantur expensas restituere, & Hospitalia potest illas repetere. Sic Leonillus de privileg. pauper. par. 1. q. 3. n. 67. Trullench. in Decalog. lib. 4. cap. 4. dub. 3. num. 2. Layman lib. 3. tract. 3. par. 3. lib. 14. num. 4. Carpio de execut. lib. 3. cap. 12. num. 31. Bossius cit. §. 1. n. 607. Bonacina de contract. disput. 6. quest. unic. punct. 6. §. 1. proposit. 2. num. 6. Sanchez consil. lib. 1. cap. 6. dub. 4. num. 16. Villalobos in Summa part. 2. tract. 41. difficult. 7. num. 10. La Croix lib. 3. part. 2. n. 259. Lugo tom. 1. disp. 13. n. 4. ubi cum multis aliis dicit esse communem .

39 Quarta sententia vult esse attendendam mentem Fundatoris Hospitalis, & dicit, quod si fundavit Hospitalia simpliciter absque aliqua expressione, seu declaratione, Parentes divites teneantur refundere expensas, quia praesumitur tantum fundavit pro egenis, utpote opus magis pium, & Deo gratius. Molina de justitia tract. 3. disp. 203. num. 4. Amostaz loc. cit. num. 70. & in hoc conveniunt omnes citati pro tertia sententia, alique passim. Si autem Fundator Hospitalis expresserit, aut ex verbis ejus clare concipiatur voluisse, ut redditus illi liberaliter expendere in alendis expositis, inspecta solum eorum presenti necessitate absque aliqua consideratione ad Parentes, tunc Parentes licet divites ad nihil teneantur, quia liberaliter expensae illae donatae fuerunt expositis. Sic Villalobos loc. cit. difficult. 7. num. 10. Amostaz loc. cit. num. 70. ubi num. 71. subiungit, quod est gravis conjectura donandi liberaliter has expensas expositis, si Hospitalia fuerit ditissimum, quia compensatione non indiget. Layman lib. 3. de justitia tract. 3. cap. 14. num. 4. vers. Dico 3. Sporer tom. 1. tract. 3. in IV. praecept. Decalog. cap. 5. sect. 2. num. 41. Quod Lessius de justitia lib. 2. cap. 19. dub. 2. num. 69. & alii admittunt, nisi expresse Fundator dicat pro pauperibus fundare .

30 Parentes divites exponentes Filios in locis, ubi aluntur expensis Reipublicae, seu Communitatis, teneantur omnino ad ipsas restituendas, & ad omnia damna rescarcienda, quia Parentes teneantur quantum possunt sine aliorum gravamine providere Filiiis alimenta, & quae necessaria sunt ad illorum educationem, & disciplinam, l. Si quis a liberis 5. ff. De agnoscendis, & alendis liberis, l. Unusquisque 2. Cod. De infansibus expositis. Unde Parentes divites teneantur omnino refundere expensas omnes, quas pro alendis, & educandis suis Filiis expositis fecit Respublica, seu Communitas cum gravamine tot pupillorum, viduarum, & aliorum innocentium, ad ipsas expensas non obligatorum. Communis, & a fortiori omnes Doctores citati supra pro tertia sententia; Vide verb. Adulterium artic. 5. a num. 27. ad 30.

31 Item Parentes divites exponentes Filios ad Ostium alterius, qui ideo facere debet expensas, teneantur ad ipsas restituendas Communis. Qui autem invenit infantem ante Ostium suum, & illum ponit ad Ostium alterius, qui ea de causa facere debet expensas, non tenetur ad ipsas expensas ipsi restituendas, quia non peccat contra justitiam, cum hunc non inducat in obligationem justitiae ad providendum tali infanti, quia ad id non tenetur neque ex caritate, cum possit illum inde mittere ad publicum Hospitalia pro iis infantibus erectum, vel ad Ecclesiae cunabula; & licet teneatur ex Caritate ei providere de alimentis, si non esset alius modus illi subveniendi, adhuc non peccaret contra justitiam, quia non est contra justitiam dare alteri occasionem, qua debeat opera Caritatis ex necessitate exercere; Immo nec videtur peccare contra caritatem in illum, ad cujus Ostium illum infantem exponit, sicut nec esset

contra Caritatem, si pauperem in extrema necessitate existentem ad illum mitteret ex industria, ut ipse ex Caritate teneretur illi succurrere Sanch. lib. 1. Consil. c. 5. dub. 5. a n. 70. Bossius loc. cit. c. 9. §. 1. per tot. Lugo tom. 1. disp. 13. n. 114. La Croix lib. 3. part. 2. n. 160. Amostaz loc. cit. n. 72. ubi dicit id praesertim posse fieri sine delicto, quando aliquis timet infamiam, v. g. si sit Sacerdos, aut alter persona gravis, quia pessimi, & malitiosi dicerent Filium ipsum esse, & idem dicendum, quando non haberet superfluum naturae, sibi, & suis.

Contra debitam providentiam status peccant graviter Parentes, si non adhibeant diligentiam saltem mediocrem secundum suam conditionem, ut acquirant, seu saltem conservent bona, quibus Filii alantur, habeantque hereditatem secundum suum statum. Item peccant graviter, si bona dilapidando impotentes se reddant ad liberos honeste secundum suum statum educandos, & dotandos. Item graviter peccant Parentes, si Filios, vel Filias invitae cogant ad ingrediendum Religionem vel statum Clericalem assumendum; Unde merito a Concilio Tridentino sess. 25. cap. 18. de Regularibus lata est sententia, excommunicationis contra eos, qui feminas ad Religionem cogunt. Item graviter peccant, si Filios, vel Filias a Religione ingressu sine justa causa impediunt. Item si Filios, vel Filias absque justa causa compellant ad Matrimonium ineundum seu a Matrimonio contrahendo impediunt, & abstinere cogant.

Parentes contra debitam Filii bonam educationem spiritua- lem graviter peccant, si Filios in bonis moribus, & necessariis ad salutem per se, vel per alios instruere non curent; Item si occasiones peccandi ab ipsis non removeant, vel in locis, aut domibus suspectis, & periculosis habitare permittant, aut alias peccaminosam vitam agere sinant. Item si consilio, aut malo exemplo eos ad peccata perducant. Item si Filios, aut Filias dissolutas pro posse non corrigant, & juxta exigentiam non puniant; in his enim Parentes non tantum peccant contra virtutem Caritatis, sicuti quisvis alii proximum delinquentem corrigere negligentes, sed etiam contra virtutem justitiae, quia Parentes jure Divino naturali obligantur Filios educare ad bonum, & avertere a malo. Unde Parentes Catholici in illis Regionibus, ubi Catholici contrahunt Matrimonia cum Aethiolicis, si moraliter possint, tenent sub mortali curare, ut proles educatur Catholice, ut ex aliis notant Bulembaum lib. 2. c. 4. dub. 3. n. 7. La Croix ibid. numer. 95. & 100.

Parentes nequeunt licite occidere Filias in adulterio deprehensas; Vide verb. Adulterium art. 2. a num. 10. usque ad finem.

Parentes nequeunt licite occidere Filios suos bannitos, nisi si alter ab armis contra patriam averti possint, quia in tali casu praevalet bonum universale patriae, quae est communis omnium Mater, Ita Laym. lib. 3. par. 2. tract. 3. cap. 2. num. 2. La Croix lib. 3. par. 1. n. 792. & alii passim; arg. l. Minime 35. de Relig. & sumpt. fun.

Parentes in casum necessitatis, si nullus alius existat, possunt baptizare proprios Filios sine solutione coniugii, seu absque debiti Matrimonialis praedictio; Vide verb. Baptismus art. 4. n. 41.

Parentes peccant graviter Filios etiam consentientes castrando, ut evadant praestantiores Musici; Cum enim nemo sit Dominus membrorum sui corporis, tanto minus erunt Parentes Domini membrorum corporum suorum Filiorum, adeoque &c. Sic Laym. Tann. r. Bonac. Lezana, & alii, quos affert, & sequitur Diana par. 6. tract. 8. resol. 36. Quarti de Sacris Benedictionib. tit. 3. sect. 17. difficult. quarta. Bulemb. leg. 2. part. 1. tract. 4. cap. 1. dub. 1. resol. 2. & alii passim.

Parentes dubitantes an proles adulterinae, seu non legitime sint a se genitae, vel ab aliis, quam obligationem contrahant? Vide verb. Adulterium art. 5. a num. 20.

Parentes an, & in qua necessitate sint a suis Filiis subveniendi praesertim ad alios? Vide verb. Filius a num. 91. ad 99.

Parentes ut subveniantur, in qua necessitate, & quomodo possint, vel debeant Filii exire de religione? Vide d. verb. Filius a num. 100. ad 104.

Parentes, quo jure, & in qua necessitate possint vendere suo Filios? Vide d. verb. Filius a n. 105. & 112.

Parentes quando, & quibus modis amittant patriam potestatem super Filios? Vide d. verb. Filius a n. 118. ad 125.

Parentes spirituales, an teneantur alere suos Filios spirituales?

les in defectu Parentum naturalium? Vid. dict. verb. Filius num. 136.

45 Parentes an, & ob quas causas possint Filios exheredare? Vide verb. Exhereditatio.

46 Parentes contrahentes sponsalia pro liberis necdum septennibus invalide contrahunt, nisi liberi septennio majores approbaverint; cap. Unic. de desponsat. impuber. in 6. Sic Communis Doctor. teste La Croix lib. 7. part. 3. n. 118. Parentes etiam invalide contrahunt pro impuberibus septennio majoribus; cit. cap. Unic. de Desponsat. impub. in 6. La Croix loc. cit. & alii communiter.

48 Parentes possunt per se loquendo esse testes Matrimonii prolium suarum; Vid. verb. Impedimenta Matrimonii art. 2. n. 88. In multis autem casibus sunt suspecti, & munus testis implere non possunt; Unde Card. de Luc. de Matrimon. dist. 2. n. 16. citans Passer. Alex. Menoch. Mascard. docet, si v. g. Pater agat pro valore Matrimonii ut salvet honorem Filiae, tunc talem Patrem potius esse partem interestedam, & principalem in causa; ideoque non posse implere munus testis. Hinc Joannes Kugler de Matrim. & sponsalib. n. 343. La Croix lib. 6. p. 3. n. 757. & alii dicunt Parentes in multis casibus merito esse suspectos, nec sufficere.

50 Parentes, quamvis non teneantur obligatione aliqua particulari benedicere propriis Filiis Benedictione materiali, idest expressa verbis, & signis externis, cum haec solum ex beneplacito, & in signum benevolentiae solet conferri a Parentibus propriis Filiis; Teneantur tamen eis benedicere Benedictione formali in ordine ad finem, ad quem dirigi solet, videlicet ut bene sit Filius quoad animam, & corpus, idest procurare, & a Deo precari bona, quae sunt illis necessaria ad salutem animae, & corporis, quia jure naturali tenentur eorum curam habere quoad eorum majus bonum spirituale, & temporale. Communis. Hinc peccant Parentes maledicentes Filiis suis maledictione formali, idest imprecantes eis vere ex animo malum sub ratione mali, cum vero desiderio, ut illud malum eis eveniat, adeoque tenentur Parentes hanc circumstantiam in Confessione explicare, quia in hoc casu maledictio continet speciale malitiam contra virtutem pietatis; quae malitia erit mortalis, si malum Filiis imprecatum sit grave; & venialis, si malum imprecatum sit leve ratione puritatis materiae; Sic Communis Doctorum, cum S. Thoma 2. 2. q. 76. art. 1.

52 Si Parentes maledicant Filiis solum materialiter, idest non ex animo, ut malum aliquod illis eveniat, sed extra quadam, & impatientia, peccant solum venialiter, quia tunc maledictio, ultra quam quod non est ex animo deliberato, non opponitur Caritati, cujus obligatio gravis est, sed manuendini, vel patientiae, quae virtutes levius obligant. Sic Molina Navarr. & alii, quos affert, & sequitur Laym. l. 2. vr. 3. c. 8. & alii passim. (a)

53 Datur Episcopo facultas absolvendi pro suo arbitrio informam privata ob carcerationem Clerici facta per ejus Parentes. Sac. Cong. Immunit. in una Civitatis Ducalis 19. Febr. 1695. lib. 1. Decret. Valleman. pag. 171.

Novae additiones ex aliena manu

DE jure occidendi, vendendi, tum exponendi Liberos secundum jus Civile Romanorum, vide contraria inter se scripta Noodt. in libro singulari: Julius Paulus, sive de partu expositione, & necesse apud veteres, & Bynkershoek in opusculo: De jure occidendi, vendendi, & exponendi liberos apud veteres Romanos, tum ejusdem Noodt. in Amicae Responsione ad difficultates Julio Paulo, sive libro de partu expositione, & necesse nuper motas a viro Amplissimo Cornelio Bynkershoek &c.

Hoc ipsum argumentum illustravit etiam, & quidem accommodate tum ad theoriam, tum ad praxim A. Carena de Partu cap. 4. per tot. ubi de moribus, modisque exponendi, de conditionibus expositorum, de penis exponentium, de cura in expositos adhibenda, de lumpsum in eisdem erogatorum causa et repetitione, et demum de sanguinolentis tractat. Consultae cum ubi res postulat.

Bioth. Ferrar. Tom. VI.

Filius occidens Patrem naturae crudelis saepe saepius indiffere percipientem ipsum Filium bonae indolis, restituitur Ecclesiae, a qua fuit extractus, nec condemnatur ad poenam extraordinariam, ut petebatur; Sacra Congr. Immunit. in Fulginacen. 18. Julii 1690. lib. Decret. Martelli pag. 636. In causa paricidii Sanctissimus tribuit Archiepiscopo Ravennae licentiam consignandi Curiae Legationis Urbani processum constitutum a Notario subdito ejus jurisdictioni; Eadem Sac. Congr. Immunit. in Pisauran. 21. Apr. 1694. lib. 1. Decr. Valleman. pag. 117. Matricida extractus ab Ecclesia gaudere debet Immunitate Ecclesiastica; Eadem Sac. Congr. Immunit. in Arianen. 15. Novembris 1661. lib. Decret. Rocci pag. 367. (b) Paricidii poena quae sit? Vide verb. Poena art. 2. a n. 128. ad 133.

PAROCHIA, PAROCHIALIS, PAROCHIANUS.

Parochia sumitur dupliciter, scilicet stricte, seu proprie & large, seu improprie. Communis.

Parochia large, & improprie sumpta intelligitur pro tota Diocesi, ut clare patet ex c. Si quis ordinatus 4. dist. 92. ibi: Si quis ordinatus Episcopus ad parochiam, cujus est electus, &c. & ex cap. Si quis Episcopus 5. ead. dist. 92. ibi: Si quis Episcopus ordinatus ad Parochiam, cujus est electus, &c. & cap. Si quis Episcopi ordinati sunt, neque recepti ab alia Parochia, in qua fuerant denominati, & ex cap. Ad Apostolicae Sedis regimen 20. de Decimis, ibi: De Parochia unius Episcopi in Diocesi alterius transferatur &c. Unde etiam Parochianus pro Diocesano limitur in cap. Nullus Episcopus 3. de Parochiis, ibi: Nullus Episcopus alterius Parochianum judicare praesumat.

Parochia stricte, & proprie sumpta est certus territorii districtus per Papam, vel Episcopum determinatus, habens unum Rectorem stabilem, cum potestate populam ibidem existentem, regendi, & judicandi, eique Sacramenta, aliaque Divina administrandi. Est in re communis. Parochia ita nuncupatur quasi partitio Curae: Rota recent. part. 15. de c. 39. num. 10. Abbas in Rubr. de Parochiis num. 1. Archidiaconus in cap. Ecclesias 1. caus. 13. q. 1. Fagnan. in cap. Bittere 1. de Matrimonio contracto contra interdictum Ecclesiae num. 12. Barbosa de Officio, & potest. Parochi par. 1. cap. 1. num. 16. cum pluribus ibi citatis; Parochia enim Graece Latinae Partitio dicitur, Fagnan. loc. citat. & alii, Et sic Parochia dicitur quasi Partitio curae, quia Parochus, seu Rector Ecclesiae curam habere debet animarum totius populi intra limites Ecclesiae sibi assignatae congregati, cap. Ecclesias 1. caus. 13. q. 1. cap. In Ecclesiis 1. de Capellis Monachor. cap. Cum singula 32. de Praebend. in 6. cum similibus. Parochia vocatur etiam Parocia, hoc enim nomine utos fuisse antiquos Christianos demonstrat S. Augustinus lib. 14. de Civ. Dei his verbis: Fuit Presbyter nomine Restitutus in Parocia Calamensis Ecclesiae. Parocia autem Graece, Latine Accolarum conventus, seu habitatio, aut Cura dicitur. Barbosa loc. cit. Calvin. in magno lexico Jurid. verb. Parochia; Ubi ex aliis notat non primum Parochias, sed Parocias appellatas esse.

Parochiae antiquitas non erant distinctae, sed Episcopus Curam Animarum totius Diocesis per Sacerdotes pro suo libitu missos, et ad nutum amovibiles administrabat, assignatis cuiuslibet laboranti Sacerdoti iis sustentationis mediis, quae Episcopus pro tali judicabat sufficientia, ut propterea tota Diocesis merito diceretur Parochia, arg. cit. Juribus sub. num. 2. Successu tamen temporis, cum populus Christianus magis, magisque in dies augetur, Dionysius Papa XXIV. post S. Petrum fecatis, et partitis dioecibus in plures Ecclesias Parochiales, seu Parochias, singulas has Parochias singulis

D 2 Sacer-

(a) Nota. Etsi Parentes materialiter filii maledicant, possunt peccare mortaliter ratione scandali, seu mali exempli, & pravi habitus.

(b) Nota. Sed non amplius gaudet Immunitate Ecclesiastica post Constitut. Benedict. XIII., Clementis XII., & Benedict. XIV.

Sacerdotibus assignavit, ut unusquisque proprium haberet territorium, seu certum districtum, ab hac partitione, ut supra dictum fuit, appellatum *Parochiam*, intra cujus fines, ac limites populum inibi existentem in spiritualibus debite pasceret, ac regeret, nec unus alterius fines, & limites ingrederetur, ut expressè habetur in *cap. Ecclesias 1. caus. 13. q. 1.* ubi dicitur Papa Dionysius sic ait: „ Ecclesias singulas singulis Presbyteris dedimus, Parochias, & Cæmeteria eis divisimus, & unicuique Jus proprium habere statuimus, ita videlicet, ut nullius alterius Parochia terminos, aut jus in vadat, sed sit unusquisque suis terminis contentus, & taliter Ecclesiam, & Plebem sibi commissam custodiat, & quod prima Parochiarum divisio facta fuerit a Dionysio Papa, habetur etiam in *c. Pastoralis 9. de his, que sunt a Prælati sine consensu Capituli*, ibi: *Cum auctoritate Dionysii fuerint Parochie limitate: & testantur passim Doctores, & signanter plurimi congesi a Barboza de Offic. & potest. Episcopi par. 1. c. 1. n. 18.* Quamvis, ut ibi ipse notat, Card. Baron. *Annal. Eccles. tom. 3. ad annum 325. Vers. Unde hic*, & Theoph. *Parochialis par. 1. de conc. Paroch. art. 1. pag. 4.* existimaverint, ab ipsismet Apostolis factam divisionem Parochiarum.

10 Parochias erigere, & dividere, præter Papam, solus potest, et debet Episcopus, *cap. Nullus omnino 11. caus. 16. q. 7.* et docet ibi Barboza cum communi Doctorum. Accedit Concilii Tridentini dispositio in *sess. 21. de reform. c. 4. & sess. 24. de reform. c. 13.* Ad Constitutionem Parochiæ, seu ad hoc, ut aliqua Ecclesia dicatur, sit, et probetur Parochialis, plura requiruntur. Primo igitur requiritur, ut auctoritate Papæ, vel Episcopi sit erecta, ut patet ex dictis numero antecedenti; Erecta tamen præsumitur auctoritate Papæ, vel Episcopi ex lapsu temporis, quo Rector Ecclesiæ publice Divina Officia peregit, Sacramenta administravit, ac reliqua Parochialis præstitit, et recepit. Barb. *loc. cit. num. 39.* Afflict. *decis. 368. n. 5.* Lancell. *Gallia conf. 124. n. 6. vol. 1.* et alii passim.

12 Secundo requiritur certum territorium, seu certus locus, ac districtus cum certis limitibus ab Episcopo determinatis; *arg. cit. c. Ecclesias 2. caus. 13. q. 1. & cit. sess. 21. de reform. c. 4. & sess. 24. de reform. c. 13.* Rota recent. *par. 2. dec. 228. n. 5. & seq. & par. 18. tom. 1. dec. 32. n. 2. & seq.*

13 Tertio requiritur, quod in ipso designato loco, seu districtu sint saltem decem mancipia, seu, ut alii legunt, municipia, id est decem Dòmus, ut familiæ, *c. 3. Dno 3. caus. 10. q. 3.* ubi statuitur, *Et Ecclesia, que decem habuerit mancipia, super se habeat Sacerdotem, que vero minus decem mancipia habuerit, aliis conjugatur Ecclesijs;* Barboza *loc. cit. num. 20.* Reiffenschuel *lib. 3. Decretal. tit. 28. n. 6.* Carat. *de iuribus Paroch. tit. 3. cap. 3. in fin. Pacian. de probat. lib. 2. cap. 31. numer. 23.* et alii cum Rota recentior, *par. 11. decis. 348. num. 38.*

14 Quarto requiritur, ut unum solum, ac perpetuum Rectorem, se Parochum habeat cum Cura Animarum, et potestate Fori Pœnitentialis ipsi soli competente, ita ut jure ordinario nullus alius, sed solus, ac unicus Parochus prædictam habeat curam, et potestatem. Conc. *Trid. sess. 24. de reform. c. 13.* ibi: „ Quicumque Parochia suum perpetuum, peculiaremque Parochum assignet, qui eas cognoscere valeat, & a quo solo licite Sacramenta suscipiant, „ *c. Cum non ignoret 15. de Præbendis*, ibi: „ Cum non ignoret, quod una Ecclesia unus debet esse Sacerdotis, „ *c. Exiitpanda 30. eod. tit. §. Qui vero*, ibi: „ Qui vero Parochialem habet Ecclesiam, non per Vicarium, sed per se ipsum illi deserviat, in ordine ad quem ipsius Ecclesiæ cura requiritur, nisi forte Dignitati vel præbendæ Parochialis Ecclesia sit annexa, in quo casu concedimus, ut qui talem habet præbendam, vel Dignitatem, cum oporteat eum in majori Ecclesia deservire, in ipsa Ecclesia Parochiali idoneum, et perpetuum habeat Vicarium Canonice institutum „ Rota *rec. pag. 18. tom. 1. dec. 32. n. 2. & seq.*

15 Quinto requiritur, quod non facta aliqua electione sepulturæ per Defunctos, & non existentibus sepulturis Majorum in dicta Ecclesia, corpora ibi sepeliantur tanquam in Parochiali, in qua concurrentibus prædictis Defuncti debent sepeliri, *cap. Ex parte 4. de Sepulturis;* Rota in *Florentina Parochialis 22. Maii 1630. coram Goccino Decano;* Barboza *loc. cit. num. 30.* & alii.

16 Novæ Parochiæ erectio, & antiquæ dismembratio quomodo, & quando, & quibus concurrentibus fieri possit, & de

beat? Vide verb. *Dismembratio a num. 10. usque in finem.*

Pluribus in locis adfunt Parochiæ, quæ non distinguuntur per Dòmos materiales, & per determinatos districtus locorum, sed per populos, seu familias, & illæ vocantur Parochiæ Gentilitiæ earumdem familiarum, ita ut si eadem familiæ commorentur in districtu alterius Parochiæ, sublimit nihilominus jurisdictioni suæ Parochiæ Gentilitiæ, & has Parochias non extendi ad alias familias diversas ab illis, pro quibus erectæ fuerunt, ad longum probat Urfaya *tom. 8. par. 1. discept. 24. per tot.*

Parochialis Ecclesia dicitur, quæ habet Jus confitens in Cura Animarum Parochianorum ipsis Sacramenta ministrans, & proprium habens Rectorem, seu Parochum; Parochialitas enim nihil aliud est, quam Cura Animarum. Rota recent. *par. 15. dec. 49. num. 3.* Barboza *loc. cit. num. 26.* Abbas in *Rubr. de Paroch. Carat. de iuribus Paroch. tit. 1. cap. 3.* Bellamer. *confil. 38. num. 8.* Guttier. *alleg. 8. num. 6.* & alii passim.

Parochialis Ecclesia, ut probetur, non sufficit, quod Rector admittit Sacramenta, nisi etiam ostendat, quod de necessitate administrat, & populus ab eodem de necessitate recipiat; Gloffa in *Clement. Dudum. sepulcris, verb. Impendat*, & ibi Imola *n. 32.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloss. 6. n. 36.* Mantica *dec. 48. num. 5.* Gregorio *XV. dec. 327. num. 7.* Barb. *loc. cit. num. 28.* & alii cum Rota recent. *par. 2. dec. 228. num. 4.* & *par. 9. tom. 1. dec. 110. num. 21.* Parochialis Ecclesia de jure non præsumitur, sed est probanda, Rota recent. *par. 2. dec. 228. num. 3. dec. 300. num. 5.* Barboza *loc. cit. num. 36.* cum pluribus ibi citatis, qui talem esse asserit, & sic fundat in ea; Rota recent. *par. 2. dec. 228. num. 3. par. 11. dec. 345. num. 9. par. 13. decis. 37. num. 2.* Barboza *loc. cit. numer. 36.* & alii plures apud ipsium.

Jura parochialia Ecclesiæ, & Parochi competentia, ultra potestatem Fori pœnitentialis, sunt sequentia. I. Quod Parochiani proles suas proprio Parocho teneantur baptizandas offerre; *arg. Concil. Florent. in Decreto Eugenii IV. & tenet Barboza de offic. & potest. Parochi part. 1. cap. 18. num. 1. Layman. lib. 5. tract. 2. cap. 7. num. 2.* Reiffenschuel *lib. 3. Decret. 29. cit. num. 9.* et ipsis testibus alii communiter dicentes, Parochianum graviter peccare, si absque licentia proprii Parochi prolem suam baptizandam alieno offerat; intelligitur tamen ubi non reperitur specialis Ecclesia Baptismalis assignata pro omnibus baptizandis cujuscumque Parochiæ, quia tunc Presbyter ibi ad hoc deputatus habetur pro proprio omnium Parocho quoad collationem Baptismi. II. Ut saltem in Paschate Eucharistiæ Sacramentum suscipiant in propria Ecclesia Parochiali, *c. Omnis utriusque sexus 12. de penitent. & remiss.* Unde si quis communicaret in Ecclesijs Regularium infra tempus Paschale animo satisfaciendi præcepto Ecclesiæ, non satisficeret, quia in Canone *Omnis utriusque* præcipitur a proprio Parocho Eucharistiam sumi. *Sacra Congreg. Concilii 23. Jan. 1588.* Immo Regulares non possunt in die Paschatis administrare Sacramentum Eucharistiæ, neque per modum Devotionis, etiam si tales personæ saculares in alia die satisfecerint præcepto, ut respondit *Sacra Congregat. Concilii in Burdigalen. 9. Jun. 1644. in Senonen. 11. Jun. 1650. & in Mechlin. 31. Jan. 1682.* III. Ut solum a proprio Parocho Sacramentum Extræmæ Unctionis percipiant *Clementin. 1. de privilegijs*, ubi etiam exemptis, & privilegiatis Regularibus sub poena excommunicationis prohibetur, ne absque licentia Parochi Sacramentum hoc alicui Parochiano administrarent. IV. Quod mortui in Parochiali Ecclesia sepeliri debeant, nisi alibi sepulturam Majorum habeant, vel propriam eligant; *arg. cap. Nos instituta 1. c. Ex parte 5. & cap. In nostra 10. de sepulcris juncto c. 1. & 3. eod. in 6.* Et si alibi sepulturam Majorum habeant, vel propriam eligant, debent Canonice portionem, *Quartum funeralem* propriæ Parochiæ, *cit. cap. Nos instituta 1. cap. Fratritatem 3. cap. de his 4. cap. Cum supra 8. cap. Certificari 9. cap. in nostra 10. de sepulcris*, cum similibus. V. Quod in Ecclesia Parochiali coram proprio Parocho Matrimonia solemniter rite celebrentur, *cap. 1. de clandestinis sponsat. cap. 1. caus. 30. q. 5. juncto Concil. Trident. sess. 24. de reform. Matrim. cap. 1. VI.* Quod Parocho solvi debeant decimæ, prænitia, et Oblationes, juxta dicta sub verb. *Decimæ* et sub *v. Oblationes.* Vid. ibi.

Alias ad jura parochialia spectabat, quod Parochiani diebus Dominicis, et Festivis Missam audirent in Ecclesia parochialis, *c. Ut Dominicis 2. de Parochiis.* Nunc autem possunt Parochiani Missas audire in Ecclesijs Regularium, et alii non

Paro-

Parochialibus, et ibi satisfacere præcepto de audiendo Missam, ut dictum est sub verb. *Missæ art. 16. n. 9. 10. & 11.*

24 Alias ad jura Parochialia spectabat etiam, quod parochiani semel in anno sua peccata proprio Parocho confiterentur. *c. Omnis utriusque 12. de penitent. & remiss.* ibi: „ Omnis „ utriusque sexus Fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua peccata semel in anno proprio confiteatur Sacerdoti „; Nunc autem certo satisfaciunt, qui confitentur Regularibus, aliique Confessariis ab Ordinario approbatis, ut patet ex *Clement. Dudum 2. de Sepulcris §. Statuimus etiam*, Extrav. Joann. XXII. *Vas electionis, de Hereticis;* Extravagant. Benedicti XI. *Inter cunctas, de Privilegijs*, ex Constit. Leonis X. *incip. Dum intra mentis arcana §. 6.* ex Constit. Pauli III. *incip. Licet debitum*, ex Constit. Clementis VIII. *incip. Significatum fuit Nobis.* Hinc dicentes nunc, quod Confessi Religiosis ab Episcopo approbatis teneantur iterum eadem peccata proprio Parocho confiteri, si peccati sunt de Hæresi, et possunt per Inquisitores puniri, quibus sunt denunciandi; Diana *par. 4. tract. 8. resol. 102.* Nicol. in *Florent. verb. Confessio num. 7.* Viva ad propositionem 21. ex damnatis ab Alexand. VIII. *num. 1.* ubi ex Joanne de La Cruz de *status Religioso lib. 2. c. 6.* advertit id fuisse statutum a Sixto IV.

25 An autem benedictiones, et distributiones Candelarum, Cinerum, et Palmarum sint de Juribus mere Parochialibus; Vid. verb. *Confirmitas art. 2. n. 4. in respons. ad 5. dubium.*

26 An benedictiones mulierum post partum, Fontis Baptismalis, ignis, feminis, ovorum, et similibus sit de juribus mere parochialibus; Vide *ibidem in responsione ad 6.*

27 An functiones omnes hebdomadæ Sanctæ sint de juribus mere parochialibus? Vide *ibidem in resp. ad 7.*

28 An celebratio Missæ solemnis sexta quinta in Coena Domini sit de dictis Juribus mere parochialibus? Vide *ibidem in resp. ad 8.*

29 An prima pulsatio Campanarum in Sabbato Sancto sit de Juribus parochialibus? Vide *ibidem in resp. ad 9.*

30 An celebratio Missarum solemnium per annum, sive pro vivis, sive pro defunctis, sit de dictis Juribus parochialibus? Vide *ibidem in resp. ad 10.*

31 An expositio quadragesimæ Horarum, & benedictio, quæ fit super populum, sit de dictis Juribus parochialibus? Vide *ibidem in responsione ad 11.*

32 An expositio, quæ fit cum Reliquiis, vel Sacris Imaginibus, & benedictio, quæ cum eis fit super populum, sit de dictis Juribus parochialibus? Vide *ibidem in resp. ad 11.*

33 Parochianus alicujus parochiæ, ut quis efficitur, sufficit solum habitationis principium, nec requiritur, quod illi pro majori anni parte habitaverit. Rota recent. *par. 4. decis. 629. num. 3 & 9 par. 15 dec. 252 num. 20.* Barboza *de offic. & potest. Paroch. par. 2. cap. 2. num. 35. & seq.* cum pluribus ibi citatis. Intellege tamen de eo, qui contrahit Domicilium animo non redeundi, fecus vero si de tali animo nullibi constet. Rota recent. *par. 4. tom. 3. dec. 629. num. 3. & 9 par. 11. decis. 348. numer. 3. & seq. par. 11. dec. 162. num. 21.* Efficitur tamen Parochianus illius parochiæ, qui ad habitandum in ea se contulit ad evitanda impedimenta, quæ parentes suo Matrimonio præbere intendunt. Rota *rec. par. 15. decis. 60. num. 28.* Et quoad hoc habentur plures casus sic decis. a Sac. Congr. Conc. & referuntur sub verb. *Impedimenta Matrimonii art. 2. num. 77.* Vide *ibi.* Plures alii quoad hoc resolutiones dicte Sacre Congreg. Conc. referuntur a Barb. *de Offic. & potest. Paroch. par. 2. c. 21. & ab Urfaya tom. 2. part. 1. discept. 10.*

34 Quando quis habitat in confinio duarum Ecclesiarum parochialium, censetur parochianus illius, in qua Dòmus aditum magis frequentatum habet Aloysius Riccius in *praxi rerum Fori Ecclesiasticæ, dec. 333. in 1. edit. alias resolut. 510. in 2. edit.*

35 Barb. *de Offic. & potest. Paroch. part. 2. cap. 21. num. 43. & de Offic. & potest. Episc. part. 2. ali. g. 32. num. 71.* & alii. Parochianus, si in una Ecclesia solet audire Missam, in altera vero recipere Sacramenta, Canonice portio debetur ei, a qua recipit Sacramenta; *cap. Non instituta 1. de sepulcris. Barb. de Offic. & potest. Parochi part. 3. cap. 25.* Silvester in *Summa verb. Canonica portio num. 11.* Fr. Emmanuel *quest. Regul. tom. 1. q. 39. art. 5.* & alii.

36 Parochiani non necessario sunt vocandi in unione parochialium. *Sac. Congr. Concilii in Fulginaten. 30. Januar. 1723.* parochialitatis suppressio, & Cura translato sustinetur, quando ex justa causâ, & cum Superioris permissione facta fuit. *Sacra Congr. Conc. in Cesenat. 31. Jul. 1723.*

Parochianus ex justa causâ eximi potest pro determinato tempore a Jurisdictione sui Parochi. *Sic in una Romana 5. Apr. 1690.* ut refert Urfaya *tom. 1. part. 1. decis. 10. a n. 90.*

Parochiales Ecclesiæ dignioribus sunt conferendæ. Benedictus XIV. *Constitut. 68. incipient. Cum illud §. 1. & 7.* Parochialium Ecclesiarum collatio, prævio concursu, & examine fieri debet. Idem *ib.* Vide *tom. 2. verb. Concursus*, & *tom. 3. verb. Examen.* In electione dignioribus in Parochialium provisione potest Episcopus concedere ex informata conscientia. Idem *ibid. §. 14. & 16.* Si autem appellatum fuerit, causas sibi notas significabit Judici Superiori per litteras familiares. Idem *ibid.* Vel Cardinali Præfecto Congregationis Concilii. Idem *ibid.*

Quando Parochialis collatio spectat ad Datariam Apostolicam, Concursus ab Ordinario iudici, & compleri potest, non petita venia. Idem *ibidem §. 19.* Electio autem dignioribus ab eo fieri potest, si agatur de Beneficiis Curatis reservatis ratione mensum, nec tenetur transmittere acta Concursus, nisi postulata fuerint. Idem *ibidem.* Si vero Beneficium alia quolibet ex causâ reservatum fuerit, acta transmittet, nec digniorem pronunciat. Idem *ibid.*

Parochiales Ecclesiæ conferri nequeunt Canonice Regularibus Lateranensibus absque Indulto Apostolico. Idem *Constitut. 135. incip. Quod inseruabili per tot. Vide tom. 2. verb. Beneficia & ad verb. Canonice Regulares.* Nec Presbyteris sive Clericis Congregationis Missionis. Idem *Constitut. 69. incip. Quo magis §. 4.* Vide *tom. 5. verb. Missionarii.*

Frequentia populi ad Ecclesiam Parochialem turbari non debet per celebrationem solemnitatum in aliis Ecclesijs. Idem *Constitut. 42. incip. Est minime §. 15.* Ante Missam Parochialem celebrari non debent Missæ in Ecclesijs ruralibus Parochiæ proximis. Idem *ibid. §. 14.* In remotioribus autem Sacros celebrans Doctrinam Christianam populo tradere debet. Idem *ibid.* Parochiali Ecclesiæ vacanti Vicarius ab Episcopo deputari statim debet. Idem *Constitut. 68. incipient. Cum illud §. 16.*

Parochiæ Græcorum committi debent iis, qui in Seminariis Italo-Græcorum, seu Albanensium trium ad minus annorum spatio versati sunt. Idem *Constitut. 17. incip. Est Pastoralis §. 5.* Possunt tamen Ordinarii Latini alios Presbyteros idoneos Parochiis Græcis velut Coadiutores ad jungere. Idem *ibid.* Nunquam tamen Monachis Græcis, seu Calogeris animarum Cura debet committi, nisi ex necessitate, vel alia justa causâ. Idem *ibid. §. 9.*

Parochiæ Italo-Græcorum committi non debent Italo-Græcis a Latino Diocetano Episcopo Latine ordinatis, sed ipsi præfici debent Græci, vel Albanenses, catholici tamen, sive advenæ, sive indigenæ Græco ritu viventes. Idem *ibid. §. 9.*

Parochialia munia in Græcos-Melchitas soli exercere possunt Fratres Ordinis Minorum Custodiæ Terræ Sanctæ in defectum Parochi Ritus Græci. Idem *Constitut. 87. incip. Demandatum §. 13.* Parochialia emolumenta jure percipiuntur a Missionariis exercentibus Curam animarum in defectu Parochi Catholici nationalis. Idem *ibid.*

Parochiales Ecclesiæ Regularium in Indiis Regionibus subsunt Episcoporum jurisdictioni. Idem *tom. 2. Constitut. 1. incip. Quamvis.* Parochi Ecclesiarum Regularium, sive Regulares, sive saculares sint, subsunt jurisdictioni Episcopi in iis, quæ animarum Curam respiciunt. Idem *ibidem* Parochi Regulares Curam animarum assumere nequeunt, sine examine, approbatione, & consensu Episcopi. Idem *ibid.*

Ad vacantem Ecclesiam Parochialem tenetur Patronus Ecclesiasticus, etiam in foro externo præsentare magis idoneum, seu digniorem ex approbatis ab Examinatoribus; utrumque enim forum respiciunt verba Conc. *Trid. cap. 18. sess. 24.* ibi: *Quem Patronus digniorem inter approbatos ab Examinatoribus judicabit, Episcopo presentare teneatur.* Benedictus XIV. *de Synodo Diocesana lib. 4. cap. 8. num. 8.* Episcopus debet iudicio Patroni acquiescere, & instituere sic a Patrono præsentatum, si ex approbatis ab Examinatoribus nullus reclamet; cum Concilium Tridentinum edixerit sine ulteriori indagine instituendum, quem Patronus tanquam digniorem præsentaverit. Sed si aliquis ex approbatis de iudicio Patroni conqueratur, & hac de causâ ad Episcopum provocet, debet Episcopus iudicis partes assumere, & diligenter inquirere, an rectum fuerit iudicium a Patrono latum, de sui præsentati meritorum supra reliquos ex approbatis præstantia. Idem *ibid.*

63 *ibid.* Si quis appellet a sententia Episcopi, cujus iudicium sit conforme iudicio Patroni, appellatio est admittenda solum in devoluto. Si vero sit difforme, est admittenda etiam in suspensivo, & interim nullus est instituendus usque ad sententiam iudicis appellationis, & Parochialis est administranda ab Economo. Idem *ibidem*. Quod totum statuit tom. 2. Bullar. Constit. 4. incip. *Reddite*.

70 Si Parochialis Ecclesia fuerit juris patronatus Laicorum, vel mixti, admittendus est sine concursu presentatus a Patrono, & idoneus ab Examinatoribus repertus. Conc. Trident. loc. cit. ibi: *Quod si juris patronatus Laicorum fuerit, debeat qui a Patrono presentatus erit, ab iisdem deputatis, ut supra, examinari, & non nisi idoneus repertus fuerit, admitti, Idem in cit. cap. 8. num. 9.* ubi subiungit, quod idem declaratum fuit a *Sacra Congregatione Concilii* 5. Febr. 1628. de Parochiali juris patronatus mixti, idest partim Ecclesiastici, & partim Laicalis, ne jura Laici ob confortium cum Ecclesiastico ulla ex parte laederentur. Si autem ab uno, aut pluribus Patronis Laicis, gaudentibus aequali jure, plures ad vacantem Parochialem sint nominati, & Episcopo presentati, neque ullus ex presentatis retulerit a Patronis plures voces, quam ceteri; tenetur Episcopus indicere concursum inter eosdem presentatos, atque illum eligere, quem ex approbatis ab Examinatoribus Synodaliibus judicaverit magis idoneum, ut decrevit *eadem Sacra Congr. Concil.* apud ipsam *cit. numer. 9.* & Barbolam de offic. & potest. Parochi par. 1. cap. 2. n. 130.

71 Episcopi jus eligendi digniorem in praedictis omnibus, Sede Episcopali vacante, transit ad Capitulum; & ab hoc ad Vicarium Capitularem sine ulla penitus reservatione. Idem *cit. cap. 8. num. 10.* ex Decreto *Sacra Congr. Concil.* in *Elven.* 1. Decemb. 1736. & ex pluribus aliis jam ad id allatis tom. 2. verb. *Capitulum art. 3. an. 58. ad 63.* Vide *ibi*.

72 Parochie, atque Curata Beneficia, & Officia Indiarum Occidentalium, sub lato alieno privativo jure Regularium, saecularibus Sacerdotibus canonice conferuntur. Bened. XIV. Constit. inc. *Cum alias* §. 2. & 3. Immo si ob defectum Sacerdotum saecularium iisdem praeficiantur Regulares, hi tanquam amovibiles ad nutum, possunt, nulla expressa causa, ab Ordinario, vel etiam a Superiore Regulari removeri. Idem *ibid.* §. 2. Et jam id statuerat ad instantiam Regis Catholici in alia sua Constitutione incip. *Cum usper* confirmata, & declarata in hac ultima *Cum aliis*.

74 Parochialibus Ecclesiis Basilice Assidens Sancti Francisci unitis, praeficiendi sunt Vicarii saeculares ad nutum amovibiles. Bened. XIV. Constit. incip. *Fidelis Dominus* §. 16.

75 Canonici Regulares Praemonstratenses possunt obtinere & retinere perpetuo sine Apostolica dispensatione Ecclesias Parochiales, etiam saeculares, & Vicarias; Sic declaravit Bened. XIV. die 1. Septemb. 1750. Constit. incip. *Oneroso*.

Novae additiones ex aliena manu.

1 **D**E etymologia verborum *Parochia*, *Parochianus*, *Parochus* non sum sollicitus. Vide de ea si lubet varias opiniones apud *Bohemer. Jur. Parochial. sect. 1. cap. 1. §. 1. & plur. sequent.*

2 Nec sum sollicitus de origine Parochiarum, an ea Tito in Creta, an Evertito, an Anacleto, an Dionysio sit attribucenda. Confer itidem *Bohemer. Jur. Parochial. sect. 1. cap. 2. per tot.*

3 Parochia est *Societas quaedam publica Ecclesiastica ex Parochiis, & Parochianis composita in certo districtu constituta, & certis limitibus circumscriptis, vi cujus Parochiani Ecclesiae in illo districtu sitae obligantur ad peragenda ibi sacra, & ad onera tum Parochiae tum Ecclesiae pertanda, Parochus vero ad illa, quae sui officii sunt.* In Parochia igitur considerari debent Parochus, Ecclesia Parochialis, & Parochiani.

4 Facile autem est hinc dignoscere, quid requiratur, ut Ecclesia dici queat parochialis. Sed vide si materiae plenam, discussionem desideres Rota in *Polycastren. Jurium Parochialium* 10. Januarii 1729. cor. clar. mem. Cincio, & in *Sabinen. Jurium Parochialium* 8. Maji 1733. cor. clar. mem. Calcagnini. & 8. Junii 1736. cor. clar. mem. Millin.

5 At non ita facile est breviter tradere quis dicendus sit Parochianus ad omnes praesertim effectus, tum si una in Civitate de qua agitur sit Parochia, tum ex maxime si plures sint in ea Parochie. Ad *Bohemerum Juris Parochialis sect. 3. cap. 2. per tot.*; qui argumentum hoc illustravit.

Parochus quoad ea, quae concernunt ejus nomenclaturam, electionem, atque approbationem.

Parochi apud Ethnicos olim dicebantur illi, qui Legatis publice Romam missis salem, & ligna praeparabant, idest illi, qui omnia necessaria Legatis Regum, Principum, ac Rerumpublicarum hospitio receptis, suppeditabant, teste Acrone in illud Horatii lib. 1. Ser. Sat. 5. ibi:

Proxima Campano ponti, quae villula testum Praebuit, & Parochi, quae debent, ligna, salemque.

Et sic refertur Calvinius in *Magno Lexico juridico tom. 2. verb. Parochus*; Petrus Gregorius *Synag. Juris lib. 36. c. 20. num. 9.* Barbola de *Offic. & potest. Paroch. par. 1. cap. 1. n. 1.* & alii. Unde quidam censent admitti istorum dictos esse Parochos in Ecclesia Catholica, eo quod sint Sacerdotes auctoritate Episcoporum Ecclesiis praefecti, & plebibus, sive populis omnia necessaria ad pascendas animas subministrant. Alii vero existimant Parochum dictum esse quasi Paracum. Paracum autem Graecis est incola, sive habitator in loco, ut habetur in *L. Pupillus* 239. ff. De *verb. signif. ibi: Incola est qui in aliquam regionem domicilium suum contulit, quena Graeci Paracum (idest iuxta habitantem) appellant.* Ita Azorius *Instit. moral. part. 2. lib. 3. cap. 12. q. 1.* Barbos. *loc. cit. n. 3.* & alii.

Parochus, seu Paracum dicitur a *Parochia*, seu *Paracia*, sicut & Parochiani, seu *Paraciani*. Budaeus citatus, & sequutus a Barbola *loc. cit. num. 14.* Calvin. *l. c. verb. Parochia*. Ex Parochiis aliqui vocantur *Plebani*, ut in *cap. Scriptura est* 40. de *electio.* qui videlicet Curam exercent Animarum in Plebania habente sub se plures Ecclesias, vel Capellas; c. *Statutum* 1. Ne *Clerici, vel Monachi* in 6. Et sunt sic dicti plebe, vel populo, qui sub eorum cura regitur, & habet se Plebanus cum ceteris Curatis unius Plebis, sicuti Archiepiscopus cum suffraganeis suae Provinciae. Barbola *loc. cit. n. 5.* & alii passim.

Aliqui vero appellantur *Rectores*, quia plebem, & populum sibi commissum cum Cura regunt, juxta *cap. Ut quisque Presbyter* 3. de *vita, & honestate Clericor.* & c. In *Ecclesiis* 1. de *Capellis Monachor.* & eorum Beneficium vocatur *Rectoria*, c. *Cum olim* 28. de *Praebend.* Alioqui vocantur *Capellani*, & sunt illi qui in Ecclesia Monachorum Curam Animarum exercent, ut in *cap. in Ecclesiis* 1. de *Capellis Monachorum*. Aliqui vocantur *Sacerdotes proprii*; Sacerdos enim proprius vocatur cujuslibet Parochiae Rector, c. *Omnis utriusque sexus* 12. de *poenit. & remiss.* Aliqui vocantur simpliciter *Curati* sic dicti a Cura, quam de regendis Ovis susceperunt. Qui Curati alicubi sunt insigniti nomine *Archipresbyteri*, & alicubi nomine *Praepositi*, & hujusmodi.

Pro Parocho quocunque nomine nuncupetur, eligi debet persona idonea, quae in propria Parochia residere, & per se ipsum Animarum Curam exercere valeat, ut colligitur ex c. In *Parochia* 31. *caus. 16. q. 1. c. Cum in curatis* 7. de *elect. c. Eam te decet* 4. de *erat. & qual. cap. Quia nonnulli* 3. de *Clericis non resident. c. Grave nimis* 29. de *Praebend. cap. Licet Canon. 14. de electio. in 6.* cum similibus, juncto Concilio Tridentini. *sess. 7. de reform. cap. 3.*

Idonea persona in hac materia dicitur praedita aetatis maturitate, morum gravitate, & litterarum scientia, *cap. Cum in curatis* 7. de *electio. §. Inferiora*, ibi: *Alia, quae Curam Animarum habent annexam, nullus omnino suscipit, sed nec Parochialis Ecclesiae regimen, nisi qui cum 25. annorum aetatis attigerit, & scientia, & moribus commendandus existat, cum similibus.*

Hinc Parochi debent eligi, & institui ad praescriptum Concilii Tridentini *sess. 24. de reformat. cap. 18.* & Constitut. S. Pii V. incip. *In conferendis Beneficiis*. Nempe per examen, & concursum coram Episcopo, vel ejus Vicario Generali, & saltem tribus Examinatoribus Synodaliibus. Conc. Trident. *sess. 24. cap. 18. de reform.*

Quomodo autem, quando, tibi, & a quibus sit indicendus concursus pro Parocho eligendis? Vide *verb. Beneficia art. 3. a num. 21. verb. Concursus per tot. verb. Examinatores a num. 25. usque in finem.*

16 In Parochos eligendi, & promovendi sunt sub gravi culpa meliores, seu digniores. Vide *verb. Electio art. 3. per tot. & signanter num. 15.*

17 Parochus in Ecclesia exempta Animarum Curam exercere intendens prius approbandus, & examinandus est ab Episcopo juxta dispositionem *cap. Exemptionem, de privileg. in 6. Sacra Congregat. Concilii in Capua* 23. Junii 1629.

18 Examen, & approbatio Vicariorum ad Curam Animarum positorem in Ecclesiis unitis Ordini S. Joannis Hierosolymitani, ad Episcopum pertinet. *Sacra Congr. Conc. in Augusta* 4. Decembr. 1651.

19 Parochus pro Cura Animarum non potest deputari, nisi de consensu Episcopi, & praevio examine. *Sacra Congr. Concilii in Pictavien.* 4. Junii 1627.

20 Examinato, & approbato in Urbe ad Curam Animarum non possunt ab Episcopo Ordines denegari sub praetextu insufficientis literaturae. *Sac. Congr. Episc. & Regul. in Sutrina* 26. Januarii 1594.

21 An, & quatenus Episcopus possit Parochos rite, ac recte semel approbatos iterum, ac pluries examinare? Respondendum est cum distinctione: Aut enim agitur de Parochis examinatis, & approbatis ab Episcopo antecessore. Si agatur de Parochis examinatis, & approbatis ab eodem Episcopo, non potest idem Episcopus eos iterum examinare, nisi novis supervenientibus vehementibus indicis, etiam extrajudicialibus, de eorum imperitia, seu defectu necessaria scientia ad suum obeundum, & adimplendum officium. Sic expresse Rota recent. 19. tom. 1. *decis. 257. num. 1.* & *§. q. cum pluribus ibi adductis. Monacell. tom. 1. tit. 10. Form. 15. num. 2.* cum Gonzalez, Garcia, Barboja, & Card. de Luca ibi allegatis. Pignatell. *tom. 1. consult. 133. num. 7.* & *seq.* Et sic censuit *Sacra Congr. Concilii in Pampilonensi* apud Pignatell. *loc. cit. n. 8.* ubi cum quaereretur,

Primo: „Utrum Episcopus possit examinare Parochos & Rectores semel approbatos ad Curam Animarum exercendam, quando ex rationabili, & legitima causa habetur vehementis suspicio de illorum imperitia ad Sacramenta ministranda, & munus suum adimplendum, & clarior cognita illorum illiteratura, detur illi Coadiutor benemeritus, cum assignatione alicujus portionis fructuum pro ejus congrua sustentatione?

Secundo: „An possit hoc examen facere non solum in actu Visitationis, sed etiam extra illam respectu alicujus Parochi, de cujus imperitia habetur certa notitia?

Tertio: An ad ejusmodi examen faciendum requiratur, quod imperitia talis Parochi examinandi probetur juridice per testes deponentes; an vero sufficiat talem imperitiam constare Episcopo extrajudicialiter, vel quia expositum fuit illi per personas fide dignas, quae volunt juridice deponere propter metum, respectum, vel aliam rationem, vel quia impletur Episcopus ex aliquibus actionibus quas videt, & notat in ipso Parocho, & ex verbis, quae ab illo audit, & ex aliis accidentibus, quae occurrunt, facit conjecturam fere evidentem de imperitia illius. His igitur scrupulis anxius supplicat pro declaratione, ut salutare pabulum suis Ovis praebere, suoque muneri satisfacere possit;

Sacra Congr. &c. die 16. Januar. 1667, censuit ad omnia respondendum, Affirmative.

Cumque ab eodem Episcopo Pampilonensi iterum die 22. Septembris 1668. quaesitum fuisset, an in actu Visitationis Ordinario liceret examinare Parochos, quamvis contra illos suspicio imperitiae non urgeret; Sacra Congregatio absolute respondit *Negative*. Sic Rota *l. c. decis. 166. num. 1.*

Et sic etiam censuit *Eadem S. Cong. Concilii in Tridentina juris examinandi* 18. Aprilis 1671, consulta enim, *An possit idemmet Ordinarius examinandas, & ad Confessiones audiendas, ac Curam Animarum exercendam, Ecclesiisque Parochiales obtinendas idoneos repertos, & approbatos ad novum examen vocare, quando nulla adest rationabilis suspicio de illorum imperitia?* Respondit, *servandam esse declarationem alias editam sub die 22. Septembris 1668. in Pampilonensi*, quae non potest esse, & intelligi nisi de Episcopo approbante, de quo in Tridentina querebatur, alias Sacra Congregatio ad eam non remississet. Sic expresse Rota *loc. cit. decis. 257. a num. 18.*

Et quod possit idem Episcopus iterum examinare a se ipso jam examinatos, & approbatos Parochos, quos probabiliter judicaverit insufficientes, eo quod non vacaverint studio,

& scientiam, quam prius habebant, deperdidissent; colligitur aperte ex Concilio Tridentino *sess. 21. c. 5.* decernente, quod possit Episcopus Rectoribus Parochialium illiteratis dare Coadjutores; Nam si non possit examinare, aut non possit dare Coadjutores, & sic redderetur inane dictum Decretum Concilii; aut dando, fieri posset, quod iis quoque daret, qui revera essent litterati, & sufficientes; adeoque ad hac inconvenientiam evitanda dicendum est, quod Episcopus possit reexaminare a se ipso jam examinatos, & approbatos Parochos, quos ex supervenientibus vehementibus indicis vere probabiliter judicaverit illiteratos & insufficientes, ex quo non exulta scientia in ipsis defecerit: Opinio enim insufficientiae est veluti quaedam accusatio, seu denunciatio.

Si autem agatur de Parochis examinatis, & approbatis ab Episcopo antecessore, non solum potest Episcopus successor eos examinare, cum probabiliter ex vehementibus indicis eos judicat illiteratos, ac insufficientes, sed etiam sine casibus indicis pro sola quiete conscientiae suae. Sic Rota recent. *p. 19. tom. 1. cit. decis. 257. a n. 5.* cum pluribus ibi citatis, *Soloze. de iure Indiarum c. 17. n. 3. tom. 2. lib. 3. Diana part. 4. tract. 4. resol. 49.* Barbaltren, de *Paroch. p. 1. Cap. 2. n. 10.* & alii. Et ratio est, quia Episcopus tenetur ex munere suo curare, & attente prospicere, ut Ecclesiae sibi subdita recte administrentur, & Oves propriae accurate pascantur; *Cap. Qui Episcopatum* 11. *caus. 3. q. 1.* id autem praestare non potest, nisi per examen inquirendo, an Parochi scientiam semel acquisitam amiserint, vel eam amplius excoluerint, ideoque eos examinare possit, & non alieno, sed proprio iudicio deferre. Glossa ad *Cap. Cum secundum Apostolorum* 19. de *Praebend. verb. Licet*, ibi: *Sed successor potest, & ita semel approbatus iterum probatur, & reprobat sicut Medicus, quod & ante notaverat ad Cap. Accipimus* 15. de *erat. & qual. & ordin. praesent. verb. Examinari*. Unde si in examine eos insufficientes, ac illiteratos reperiat, sufficientem eis Coadjutorem assignare tenetur, ne Oves suae tamen pereant; Quam ob rem Christus ipse Ecclesiasticos alloquens, praesertim Parochos *Matth.* dicit: „ Vos estis sal terrae, quod si sal evanuerit, in quo salietur? Ad nihilum valet ultra, nisi ut mittatur foras. Et Malachi 2. inquit Deus: „ Labia Sacerdotis custodient scientiam, & Legem requirunt ex ore ejus; Vos autem recessistis de via. Et Osee 4. dicit: Quia tu scientiam repulisti, repellam te, ne Sacerdos, doria fungaris mihi. „

Et Conclusionem nostram clare comprobat S. Pius V. Constit. incip. *Romani Pontificis* §. 2. in *fine*, ibi: „ Volumus tamen eos, qui semel ab Episcopo in Civitate, vel Diocesi, sibus suis praevio examine approbati fuerint, ab eodem Episcopo iterum non examinari; Ceterum ab Episcopo successore pro maiori conscientiae suae quiete examinari de novo poterunt etiam si sint Lectores, & in Theologia graduati. Quae sane verba nullam requirunt causam in Successore, ut possit examinare approbatos ab Antecessore, nisi ob solam propriam conscientiae quietem, ac proinde Sanctus P. utitur Lectores, & Graduatos in Theologia noluit excipere, in quibus suspicio imperitiae facile considerari non potest, sed eos pro sola quiete conscientiae suae a Successore examinari posse sancivit. Unde conficitur argumentum a multo magis *Aubert. Milto magis, Cod. de Sacrosanctis Ecclesiis*. Si enim Successor Episcopus Regulares adeo a Sede Privilegiatos semel a Praedecessore approbatos, licet Lectores, & Graduatos in Theologia, potest pro recta, & tuta Sacramenti Poenitentiae administratione ad examen vocare, multo magis poterit Parochos a se nunquam examinatos examinare, ut experiat, an exulta duret scientia, & peritia, de qua cognovit Praedecessor, ut sic consulat quieti conscientiae suae, quam ratiocinationem induxit Capon. *Controv. 42. n. 8.* post Joann. Sanchez in *select. Sacr. disp. 48.* & sic censuit S. C. Concil. in *Placentina* 28. Aug. 1628. his verbis: „ Examinare iterum potest Episcopus, tam in Visitatione, quam extra super doctrina, & litteratura Parochos approbatos ab Antecessoribus tempore provisionis Parochialium, apud Barbolam in *Summa Apostol. dec. verb. Examinare n. 11.* Hactenus Rota *cit. dec. 257. a n. 5. ad 17.*

Recte tamen concludit Monacell. *cit. tom. 1. tit. 10. form. 28. n. 3.* quod Episcopus sententiam hanc ad praxim non debet deducere, nisi raro, cum magna cautela, & non nisi praecedente diffamatione, seu conjectura imperitiae Parochi, ne bonam famam, quae impinguat ossa, *Proverb. c. 15. num. 30.* amittat.

amittat. Immo Pignatell. cit. t. 1. cons. 133. n. 12. absolute dicit, quod extra hos casus, nempe notæ imperitiæ, & illiteraturæ Parochorum, seu erroris in administratione Sacramentorum non potest Episcopus vocare ad examen Parochos; Habent enim intentionem fundatam, ut ad exercitium Curæ Animarum, & ad Sacramentorum administrationem admittantur; Cum hoc veniat in consequentiam approbationis ab Examinatoribus de eorum persona factæ, ut Sacra Congregatio resoluit in Nucerna die 6. Octobris, & 10. Novemb. 1617. Quia cum eorum approbatio se habeat per modum sententiæ decernentis de idoneitate, quam de Jure possidet, & ideo non potest sine causa revocari in dubium ipsa possessio; sicuti revocaretur, si jam approbatus iterum ad examen vocaretur.

Hactenus ipse, qui ibid. num. 19. subjungit, quod tota difficultas reducitur, an fidendum sit arbitrio Episcopi, qui prætextu inhabilitatis Parochos divexare poterit, & num. 20. concludit, se existimare proinde quod constare debeat Episcopo examinandos vere esse illiteratos, vel quia tales fuerint, antequam ad Curam Animarum admittentur, vel propter aliam causam, quæ supervenire poterit; juxta Cap. Acceptimus 15. de atate, & qualitat. & ordin. præficiendor. ibi: Nisi forte postquam promoti fuerint, reddiderint se indignos; Urque id conitet, non debet attendi attestatio ejusdem Episcopi, sed requiruntur necessario diligentes investigationes in scriptis reducende, juxta Felinum in Cap. Ex litteris 11. de Constit. num. 7. ibi: Per diligentiorum investigationem, quæ licet fuerint extrajudicialia, attamen ex iis apparere poterit, an conitet de illiteratura, & imperitiâ; Quod sentire videtur Gonzalez ad Regul. 3. Cancell. gloss. 4. n. 96. Idque ut possint Superiores dignoscere, an Episcopus jure, meritoque processerit, secundum Rotam part. 3. recent. dec. 23. Et ita quæ quæ causa subititit, ea deberet probari: ex l. Cum hi 8. §. ultim. juncto princip. ff. de Transact. Vel ex eo maxime, quia revocatio pertinet ad Forum externum, & versatur in adimendo jure quæsitio. Hactenus ille.

29 * Parochum Regularem suo muneri deficientem potest punire Episcopus cumulative cum Superiore Regulari; ita tamen ut si aliter statuat Superior Regularis, aliter Episcopus, standum sit Episcopi mandato. Ita statuit Benedictus XIV. in Bulla Firmavit, Bull. tom. 1. num. 109. Si removeri debeat, potest tamen Episcopus sine Superiore, quam hic sine illo id præstare. Ibid. §. 11.

30 Parochi Jurisdictionem habent ordinariam in foro interno, non vero externo, quidquid alii censuerint, ut proinde nullam excommunicationis sententiam ferre possint, ut ex communitori, & in praxi recepta sententia. De Synod. Diocesana. libr. 5. cap. 4. §. 2.

31 Episcopi successores ex rationabili causa etiam extra visitationem possunt examinare Parochos ad Ecclesias Parochiales alias approbatos, ut in decreto S. Congr. Concil. Instit. Eccles. §. 16. Quin & hoc potest præstare pro libito, & ex sola quiete animæ suæ, quamvis nihil habeat suspitionis; ibidem.

32 Si vero Episcopus velit iterum examinare quos ipse approbavit, requiritur saltem extrajudicialis infamatio de incertitia. Quamvis hoc non requiratur ab iis, quos laicus Patronus nominavit ad Beneficium curatum, cum probati non fuerint in concursu, ut ex Sac. Rota, & ex Cardinali de Luca ibid.

33 Parochus habendus est quoad crimen complicitatis ille, qui peccat cum famula sua, quæ in ejus domo inhabitat, quamvis in alia Parochia habeat paternam domum. Et respicit quidem præceptum paschale tenetur illa implere in Parochia, ubi famularum habet, Instit. Eccl. 82. §. 22.

34 Tolerari potest, ut Parochus habeat in domo mulieres sibi conjunctas in primo & secundo gradu consanguinitatis, & etiam affines in primo gradu cum ancillis earum, quæ tamen minores non sint annis quadraginta. Ita decretum est a Sac. Congregatione Concilii pro Diocesi Bononiensi. Instit. Eccl. 82. per totam, quamvis hoc decretum respiciat famulas cum uno tantummodo Parocho cohabitantes; quæ vero munus suum præstant propinquis ejusdem Parochi, minoris etiam ætatis permittuntur, dummodo tamen testimonium bonæ famæ suæ habeant.

Novæ additiones ex aliena manu.

DE qualitatibus, quas Sacri Canones in Parochis requirunt, plene tractant Canonizæ ad Tit. de vit. & honest. Clericor. sed cum primis adeundus est Daniel Hannibal Fabrotus de vit. & honest. Cler. Confer etiam Barbos. de offic. & potest. Parochi part. 1. Cap. 2. ubi plena manu totam hanc materiam sistit, quæ omnia sub examen revocare non lubet.

ARTICULUS II.

Parochus quoad ea, quæ concernunt ejus residentiam, præcedentiam, & prædicationem.

Parochus tenetur de jure Divino residere in sua Parochia. Colligitur aperte ex Concilio Tridentino sess. 23. de reform. cap. 1. ubi sic expresse habet: Cum præcepto Divino mandatum sit omnibus, quibus Animarum Cura commissa est, oves suas agnoscere, pro his Sacrificium offerre, verbique Divini prædicatione, Sacramentorum administratione, ac bonorum omnium operum exemplo præscere, pauperum, aliarumque miserabilium personarum Curam paternam gerere, & in cetera munia pastoralia incumbere, quæ omnia nequaquam ab iis præstari, & impleri possunt, qui gregi suo non invigilant, neque assunt, sed mercenariorum more deserunt, Sacrosancta Synodus eos admonet, & hortatur, ut Divinorum præceptorum memores, fælicique forma Gregis in judicio, & veritate præscant, & regant. Per quæ verba licet Concilium loquatur de Episcopis, tamen ibidem subjungit, & vult eadem omnino esse intelligenda etiam de Parochis, ibi: Eadem omnino etiam quoad culpam, amissionem fructuum, & penas de Curatis inferioribus, & aliis quibuscunque, qui Beneficium aliquod Curam animarum habens obtinent, Sacrosancta Synodus declarat, & decernit &c.

Ex quibus verbis sic argumentari licet: Episcopi, & ceteri Curati tenentur jure Divino Oves suas agnoscere, aliaque a Concilio specificata munera obire; sed hæc præstare nequeunt illi, qui Gregi suo non assunt, id est personaliter non resident, ut dicit ipsamet Concilium l. c. ibi: Quæ omnia nequaquam ab iis præstari, & impleri possunt, qui Gregi suo non invigilant, neque assunt, sed mercenariorum more deserunt, & sess. 6. de reform. Cap. 1. ibi: Implere autem illud se nequaquam posse sciunt, si Greges sibi commissos mercenariorum more deserant, ergo &c. Et hanc sententiam tenent Garcias part. 3. de Beneficiis Cap. 2. num. 16. Piching l. 3. decretal. tit. 4. n. 11. Vallensis ibid. num. 1. Zoësius ibid. n. 2. Reiffenst. ibid. n. 58. Bernardus Sannig de residentia Parochor. Cap. 1. n. 4. Navarrus Cap. 29. Manual. n. 121. vers. Ex quo obiter: Lethus lib. 2. de justit. & jur. Cap. 24. dubit. 29. n. 153. Barbola de Off. & potest. Episcop. part. 3. alleg. 53. n. 2. & de Offic. & potest. Parochi p. 1. Cap. 8. n. 1. & super Concil. Trid. sess. 2. de reform. Cap. 1. num. 3. cum innumeris aliis citatis, Fagn. l. 3. Decr. in Cap. Ex parte 8. de Clericis non resident. num. 25. ubi alios plurimos citat, & asserit hanc sententiam teneri ferme ab universâ Schola Theologorum.

Nec valet obijcere, quod Papa sæpè sæpius dispensat in residentia Episcoporum, & Parochorum; quod non possit facere, si eorum residentia esset de jure Divino, cum Papa in iis, quæ sunt de jure Divino, dispensare non possit, ex cap. Sicut quidam 6. caus. 25. q. 1. cum similibus. Non valet, inquam, quia Papa in similibus casibus non dispensat proprie tollendo vinculum, quo Episcopus, seu Parochus obstrictus est ad residentiam, sed iusta, & legitima existente causa declarat vinculum illud cessare ob rationabilem causam, quæ supervenit, & Parochum non teneri in aliquibus casibus residere, & Dei voluntatem esse, ut nunc non cogatur ad residentiam; & quando Pontifex id facit, Deus talem declarationem ita approbat, ut ab obligatione præcepti Divini hominem ipso facto liberet. Unde Papa non dispensat, ut agens principale, sed ut agens instrumentale, seu ministeriale, quatenus ex Officio, & cum auctoritate declarat esse iustas causas, ob quas Deus relaxat obligationem; & ita Deus tunc, ut

ut agens principale tollit illam obligationem; Vide verb. Dispensatio n. 20.

¶ Tum quia, ut notat Fagnanus in cit. cap. ex parte n. 18. & 19. Piching. l. c. n. 12. Reiffenst. l. c. n. 11. & alii, Conc. Trident. l. c. noluit definire hunc articulum, tanquam Dogma Fidei, alioquin enim dilertis verbis eundem posuisset inter Canones ad Dogmata Fidei pertinentes, prout moris est, non autem inter Decreta Reformationis; Unde si quis de facto affirmaret etiam pertinaciter, præceptum residentie Episcoporum, & Parochorum esse tantum de jure positivo Ecclesiastico, ipse non condemnaretur ut Hæreticus. Et de facto Ecclesia neminem hactenus condemnavit, ex quo docuerit, vel affirmaverit etiam cum pertinacia, residentia præceptum esse tantum de jure positivo Ecclesiastico; & tamen secus esset, si hujusmodi articulus esset ab Ecclesia definitus; cap. Sicut 2. distinet. 15. cap. Cum Christus 7. de Hæreticis, & docet S. Thom. in 2. 2. q. 5. art. 3. Fagn. l. c. num. 19.

¶ Parochus residere tenetur, quamvis Parochialem tenuerit habeat. Barb. de offic. & potest. Episc. par. 3. alleg. 53. numer. 70. & de offic. & potest. Parochi p. 1. c. 8. num. 4. & super Concil. Tridentin. sess. 23. de reform. cap. 1. num. 26. Rebuff. in tract. nominat. quest. 8. numer. 27. Valer. Reginald. in praxi Fori pentent. l. 30. num. 294. vers. Si obijcies, & alii passim.

¶ Item Parochus residere tenetur, etiam si in Parochia remanserint tantum tres, vel quatuor Incolæ. Nicolaus Garcias de Beneficiis p. 3. cap. 2. n. 179. Armend. in addit. ad recopilat. legum Navarra lib. 2. tit. 23. l. 2. tit. 23. lib. 2. §. 2. sub tit. Sed an Parochi debeant residere? n. 142. Barbola de offic. & potest. Paroch. l. c. num. 4. & super Trid. numer. 27. & alii.

¶ Parochus, si duas habeat Ecclesias unitas, residere tenetur in Digniore; si vero non conitet quæ sit dignior, in frequentiori; sed si una fuerit extra, & altera intra Urbem, residere debet in ea, quæ est intra. Sic decilium fuisse referunt Garcias loc. cit. numer. 179. in declar. 14. Armend. loc. citat. numer. 142. Barb. de offic. & potest. Parochi p. 1. cap. 8. num. 9.

¶ Unde, si populus dividatur, & una pars habitet in Civitate, & altera extra, Parochus residere debet in Civitate. Garcias l. c. n. 179. in declaratione 15. Armend. l. c. nu. 143. Barb. l. c. n. 10. Immo Parochus tenetur residere prope Ecclesiam in Civitate, licet major pars Parochianorum longe habitent in Oppidis, succurrente illis, qui longe habitant secundum loci antiquum consuetudinem, per cap. 4. sess. 21. Sic decilium referunt Garc. l. c. n. 179. in 20. declar. Armend. l. c. n. 143. Barb. in Conc. Trident. sess. 23. de reform. cap. 1. num. 46.

¶ Parochus habens parochiales duas unitas perpetuo invicem æque principaliter, & non unam alteri accessoria, ambæque pares, ita ut una non sit dignior, & principalior altera, potest in qua maluerit, residere. Sic decilium referunt Garcias l. c. cap. 2. numer. 179. in 16. declar. Armend. l. c. numer. 145. Barbola in Concil. Tridentin. sess. 23. cap. 1. num. 39.

¶ Parochus habens ex legitima dispensatione Parochialem Ecclesiam cum Canonicatu, residere debet in Parochiali, cum prima, & præcipua debeat esse Cura Animarum, juxta Constit. S. Pii V. incip. Cupientes, & percipere fructus Præbendæ, & solum ejus distributiones quotidianas perdit. Sic decilium fuisse referunt Armendar. l. c. n. 135. & Barbos. in Conc. Trid. l. c. n. 40. subdentes, quod si Canonicatus est in eodem loco, ubi Parochialis est, potest utriusque servire, & quotidianas distributiones percipere citaturque Garc. l. c. numer. 179. in septima declaratione.

¶ Unde Parochus residens in Parochiali, quæ non longe abest a Collegiata, in qua Canonicatus obtinet, diebus Ferialibus ad Ecclesiam Collegiatam accedere, & in ea Divinis inservire potest, dummodo omnibus diebus, & horis suis, & congruis Parochiali intervai, & nihil prorsus relinquat ex debito servitio ipsius Parochialis. Sic decilium referunt Garc. l. c. n. 179. in 8. declar. Armend. l. c. n. 136. Barb. in Concil. Trid. l. c. n. 40.

¶ Parochus residere debet in loco, ubi sita est Ecclesia Parochialis, etiam si ei esset datus Coadjutor ratione infirmitatis, S. C. Conc. apud Garciam l. c. numer. 178. & Barbos. in Summa Apostol. decis. verb. Parochus quoad residentiam num. 1.

Parochus, qui non habet domum propriam in loco ubi residere tenetur, aliquam conducere debet. Sac. Congregat. Conc. apud Garciam loc. cit. numer. 179. & Barbosiam loc. cit. num. 2.

¶ Parochus non excusatur, quin intra Parochiam residere debeat, quamvis non adit commoda domus Parochialis, & sit magna aeris intemperies, & retineat Capellanum in Parochia, & ipse accedat singulis diebus Festis. Sac. Congregat. Conc. in Sarzanen. 13. Novemb. 1627.

¶ Parochus cogendus est habitare in Domo Ecclesiæ, vel si Ecclesia eam non habet, in propinquiori intra limites Parochiæ. Sac. Cong. Conc. in Fulginaten. 19. Novemb. 1718. & 13. Januarii 1720. in cujus casu nulla habita fuit ratio contrariæ observantiæ per annos 43, nec ætatis Parochi, qui erat annorum 70. Quod si non habitaverit, tenetur ad restitutionem fructuum, de quibus in Concil. Trid. sess. 23. cap. 1. de reform. Sic Sac. Congregat. Conc. apud Garciam loc. cit. num. 4. Vide Fagnan. lib. 3. Decretal. in cap. Extirpanda, §. Qui vero a n. 13. ad 16.

¶ Parochus Parochiali domo relicta, poterit in paterna, vel cognatorum Domo intra fines Parochiæ habitare, si ex ea poterit residentie muneri satisfacere. Posselin. tract. de offic. Curati cap. 1. numer. 7. Barbola de offic. & potest. Parochi part. 1. cap. 8. num. 37. & alii passim. Immo Beja part. 4. casu 21. sub fin. Maranta contro. Jur. respons. 19. numer. 2. ad fin. Ventrigli. tom. 1. annot. 20. §. 1. numer. 2. & 4. Bonacina tom. 1. de onere Resident. num. 2. & 4. Ricc. par. 4. decis. 41. per tot. Diana part. 3. tract. 4. resol. 156. in fin. La Croix lib. 3. part. 1. num. 745. & alii plures id sustinent, etiam si talis domus sit extra fines Parochiæ, dummodo non distet ultra miliare Italicum.

¶ Parochus tenetur residere personaliter, & non alio modo satisfacit muneri suo, etiam si populo per alium æque bene, & forte melius serviat. Unde Parochus non satisfacit præcepto residentie, si quæ conscientia, si residet quidem personaliter in Parochiali, sed totam Curam relinquat Capellano, nulla per se ipsum munia Parochialia obeundo. Barbos. super Trid. loc. cit. nu. 47. & de offic. & potest. Parochi part. 1. cap. 8. num. 41. cum aliis ibi citatis. Posselin. de offic. Curati cap. 1. num. 10. Reiffenstuel lib. 3. Decretal. tit. 4. §. 3. num. 85. Engel ibidem nu. 15. & alii; Parochi enim cogendi sunt ad subeunda per se ipsos, & non per substitutos ea munia, ad quæ tenentur. Tolerandi autem, ut per substitutos suppleant in illis tantum casibus, in quibus expressis verbis Canonum, & Decretorum Concilii, permittitur eum esse, ut per Vicarios Coadiutores possint Officio suo fungi. Sic censuit Sac. Congreg. Conc. in una Nilius 3. Jul. 1591. apud Garciam loc. cit. num. 53. Reinf. loc. cit. num. 85. Barb. in Conc. Trident. loc. cit. num. 48. Residere enim est Ecclesiæ deservire per se ipsum; Cap. Quia nonnulli 3. & Cap. Relatum 4. de Clericis non residentibus. Unde in cap. Extirpanda 30. de Præbend. §. Qui vero, expresse sic statuitur: Qui vero Parochialem habeat Ecclesiam, non per Vicarium (Cappellanum sive Cooperatorem) sed per se ipsum illi deserviat, in Ordine, quem ipsius Ecclesiæ Cura requirit. Vide Monacell. p. 2. tit. 16. formul. 2. n. 2.

¶ Potest tamen Parochus pro meliori Curâ animarum atque Officiorum Parochialium executione, & aliquali sua quiete unum, vel plures Cooperatores habere, & ipsi, seu ipsi relinquere munera magis ardua, ut ire de nocte ad infirmos, peragere Divina Officia in Ecclesiis filialibus distantibus, Confessiones multas audire, et hujusmodi; dummodo simul ipsemet Parochus, cessante justo impedimento aliqua etiam munia Pastoralia, præsertim principaliora personaliter præstare non intermitat, et quando nominatum vocatur a Parochianis, ad ipsos præsertim infirmos ire non recuset. Barbola de offic. & potest. Parochi loc. cit. num. 41. cum aliis ibi citatis, Reiffenst. loc. cit. num. 86. et alii passim, docetque hoc recepta consuetudo, quæ est optima legum interpret. cap. Cum dilectus 8. de consuetudine.

¶ Parochi non possunt abesse a suis Parochiis, neque per quos menses ipsi a Concilio concessos absque licentiâ Episcopi. Garcias loc. cit. num. 23. Armendar. loc. cit. n. 155. Reiffenst. loc. cit. num. 67. Barb. in Summa Apostolic. decis. verb. parochus quoad residentiam num. 6. Fagnan. lib. 3. decretal. in Cap. Relatum 4. de Clericis non resident. numer. 32. qui omnes referunt Sacram Congregationem Concilii censuisse, quod parochi non possint sic abesse per duos menses

ses, immo nec per hebdomadam absque licentia Episcopi, quæ, causa cognita, et in scriptis concedenda est. Et sic tenet etiam Pialecius *part. 2. prax. Episcop. cap. 3. art. 3. num. 55.* Lessius *lib. 2. de iustitia, & iure cap. 34. dubitat. 29. num. 159.* Ugolin. *de offic. Episcop. cap. 15. §. 5. numer. 2.* Possévin. *loc. cit. cap. 1. num. 11.* Barbosa *de offic. & potest. Episcopi part. 3. allegat. 53. num. 96.* & *de offic. & potest. Parochi part. 1. cap. 8. num. 55.* & *super Conc. Trid. sess. 23. de reformat. cap. 1. num. 76.* cum aliis ibi citatis contra Navarr. *in Manual. cap. 25. num. 121.* & alios apud Barbosa *locis citatis*, existimantes in duobus mensibus a Concilio concessis posse parochum ex justa causa abesse continue, vel divisim sine licentia Episcopi.

22 At veritas nostræ conclusionis clare patet ex verbis Concilii in *cit. sess. 23. de reformat. cap. 1.* ubi dicit, quod quodcumque eos abesse contigerit, debere causam esse prius cognitam, & probatam per Episcopum, ibi: *Quandocumque eos causa prius per Episcopum cognita, & probata abesse contigerit . . . descendendi autem licentiam in scriptis, gratisque concedendam ultra bimestre tempus, nisi ex gravi causa non obtineant:* quæ verba satis clare indicant etiam pro primo bimestri a Concilio concessa non posse abesse sine licentia Episcopi. Et id ipsum declarasse Sacram Congregat. Conc. *ad cit. cap. 1. sess. 23. de reformat. refert Garc. loc. citat. num. 23.* Aliamque talem declarationem refert idem Garc. *part. 2. de Beneficiis cap. 2. num. 295.* asserens, quod cum Episcopus Abulensis de anno 1693. dictam Sac. Congregat. in alia consulisset: *Secundo, an parochi possint abesse duos menses absque Ordinarii licentia ex causa quæ sibi videtur iusta? ut tradit Navarrus in Manual. cap. 25. num. 121.* Respondit: *Ad secundum de licentia parochorum censuit Congregatio eos minime abesse absque amplitudinis iuræ (sive Episcopi) licentia.* Sic ex ipso refert etiam Reiffenstuel *loc. cit. num. 68.*

23 Immo ad hoc, ut parochi possint etiam per bimestre Concilio concessum abesse, non sufficit licentia petita, nisi etiam fuerit obtemperata, & in scriptis data. Ita Abbas *in cap. Relatum 4. de Clericis non residentibus. num. 5.* Fagnan. *ibidem. num. 12.* Reiffenst. *loc. cit. n. 74.* & alii id desinentes ex verbis Concilii *loc. cit.*, ibi: *Descendendi autem licentiam in scriptis, gratisque concedendam &c. ex quibus patet, quod non sufficit licentiam illam dumtaxat peti, sed oportet eam etiam concedi, & quidem in scriptis.* Si autem parochus postulanti prælati, seu Episcopi, & subsistente rationabili causa possit idem Superior compellere prælatum inferiorem ad eam licentiam concedendam, prout censuit Sac. Congregat. Conc. ut referunt, ac tenent Fagnan. *loc. cit. num. 13.* Reiffenstuel *loc. cit. num. 74.* Garcias *part. 3. de Beneficiis cap. 2. num. 37.* & seq. & alii.

25 Occurrente tamen causa aliqua gravi, & necessaria subito abscidendi, quæ tantam celeritatem requirat, ut non patiat dilationem, seu sit periculum in mora petendi, & expectandi licentiam, tunc Parochus, relicto idoneo Vicario, discedere poterit absque præhabita licentia Ordinarii, quia necessitas non habet legem; *cap. Quoniam 1. quest. 7. cap. Sicut 11. dist. 1. de consecrat. cap. Consilium 2. de observat. junior. cap. Omnes 1. de Fervis, cap. Consulatus 3. de celebrat. Missar. cap. Quod non est licitum 4. de Regul. iur.* Ita tamen, ut huiusmodi Parochus quamprimum poterit, teneatur certiorare Ordinarium de tali suo discessu, atque necessitate urgente, ut is de causa cognoscat, & licentiam concedat, nisi sit brevi reversurus. Abbas *loc. cit. num. 6.* Fagnan. *loc. cit. num. 14. 33.* & 45. Garcias *loc. cit. numer. 34.* & alii passim. Et sic declarasse Sac. Congregation. Conc. referunt Garcias *loc. cit. num. 34.* Barbosa *in Summa Apostolicar. de c. verb. Parochus quoad residentiam n. 9.*

26 Parochus non potest abesse a sua Parochia, etiam relicto in ea idoneo Vicario approbato cum congrua mercede, ut doceat in Civitate Grammaticam, etiam si non inveniretur alius idoneus ad legendum, & ipse singulis diebus Festis ad suam Ecclesiam accedere vellet. Sac. Congregat. Conc. testibus Gonzalez *ad Regul. 8. Cancellar. gloss. 6. numer. 255.* Barbosa *loc. cit. num. 12.* & *de offic. & potest. Episcopi part. 3. alleg. 53. numer. 76.* Armendar. *loc. cit. numer. 134.*

27 Parochus autem habens in Civitate suam Ecclesiam potest inibi in publica Universalitate Sacram Scripturam legere, ita tamen, ut Cura Animarum per ipsum exercenda nihil detri-

menti patiat. Sac. Congreg. Conc. apud Sellium *in Selectis Canonis. cap. 18. num. 25.* & Barbosa *loc. cit. in Summa num. 17.*

28 Parochus ex alio loco oriundus non potest propter intemperiem aeris extra Parochiam habitare, quamvis in ea relinquat Vicarium approbatum. Sac. Cong. Conc. testibus Zerola *in praxi Episcop. part. 1. verb. Residentia §. 7.* Barbosa *loc. cit. num. 13.* Armendar. *loc. cit. num. 132.* Nisi accedat Ordinarii consensus ex justa causa, *ibidem num. 180.*

29 Parochi tempore pestis residere omnino tenentur in suis Parochialibus; possunt tamen per alium idoneum ministrare Parochianis suis peste infectis Sacramenta Baptismi, & Pœnitentiæ, & si non resederint, contra eos procedendum est servata forma *cap. 1. in fine sess. 23. de reformat. Sac. Congregat. Conc. in Mediolanen. 10. Octobr. 1576.* apud Barbosa *loc. cit. in Summa num. 16.* Bened. XIV. *de Synod. Dioces. lib. 13. cap. 19. §. 2. nov. edit.*

30 Parochus non potest per hebdomadam abesse a sua Ecclesia, non petita, vel non obtenta licentia, etiam relicto Vicario idoneo ab ipso Ordinario approbato. Sacra Congregat. Conc. apud Garciam *loc. cit. num. 23. in tertia declarat.* Armendar. *loc. cit. num. 157.* Barbosa *loc. cit. in Summa num. 11.* & *de offic. & potest. Parochi loc. cit. num. 56.* Immo nec potest abesse ultra duos dies, si abest Constitutio Episcopi prohibens Parochis, ne ultra biduum sine sua licentia a propriis Ecclesiis abstant; tunc enim Parochi, etiam stante causa rationabili, et constituto idoneo Vicario, non possunt ultra biduum abesse sine licentia Ordinarii. Reiffenstuel *loc. cit. num. 84.* et alii passim. Valet enim Constitutio Episcopi, ne Parochi possint abesse ultra duos dies sine licentia, ut declaravit Sac. Congregat. Conc. apud Garciam *loc. cit. num. 23. in 1. declaratione;* Barbosa *loc. cit. in Summa num. 6.* & *de offic. & potest. Parochi loc. cit. num. 57.* Armendar. *loc. cit. num. 155.* Quinimmo potest Episcopus prohibere Parochis sub pœna pecuniaria arbitraria, quæ tamen dimidium non excedat, ne ultra biduum ab Ecclesia sua possint abesse. Non tamen id prohibere potest sub pœna excommunicationis latæ sententiæ. Sic declaravit Sac. Congregat. Concil. *ad cit. sess. 23. cap. 1. de reform. testibus Garc. loc. cit. num. 23. in 2. declaratione.* Barb. *loc. cit. in Summa num. 7.* Armendar. *loc. cit. num. 156.* et sub pœna pecuniaria esse permissum censuit ead. Sac. Congregat. Conc. *in Trevirensi 11. Februar. 1628.* apud Barbosa *de offic. & potest. Paroch. part. 1. cap. 8. n. 45.* et apud alios mox citatos.

33 Ubi autem non addit talis Constitutio Episcopi, potest Parochus ex causa, quæ sibi legitima videatur per unum, vel alterum diem abesse sine licentia Ordinarii; dummodo interim idoneum Vicarium ab Ordinario approbatum relinquat. *Communis.* Sic enim docet universalis recepta consuetudo, quæ est optima Legum interpretis, *cap. Cum dilectus 81. de consuetudine.* Nec immerito, quoniam qui aliquantisper tantum absunt ex veterum Canonum sententia, non videtur abesse, quia statim reversuri sunt, uti loquitur idemmet ipsum Concil. Tridentinum. *cit. sess. 23. cap. 1. de reform.* Unde in simili, *brevi reversa exor nec diversisse videtur,* juxta textum expressum in *l. Quidquid in calore, ff. de Regul. iuris.* Immo Barbosa *de offic. & potest. Parochi loc. cit. num. 52.* & *de offic. & potest. Episcopi part. 3. allegat. 53. num. 106.* Reiffenstuel *loc. cit. numer. 79.* & seq. & alii docent posse Parochum sine licentia Episcopi ex causa sibi legitima vix abesse per sex, aut septem dies; dummodo interim idoneum Vicarium in illo Episcopatu admissum pro administratione Sacramentorum relinquat. Ita, sicuti fatetur ibi Barbosa, declarante consuetudine universalis.

35 Parochis possunt Ordinarii aliquibus iustis de causis juxta Concil. Trident. formam licentiam concedere recedendi a Parochiali ad aliquod tempus, modo ea tantum intra limites præscriptos a Concilio *sess. 23. de reform. cap. 1.* quia facultas huiusmodi non fuit ipsis Ordinariis ablata per motum proprium Sancti Pii V. publicatum de mense Junii 1568. super residentia Canoniorum habentium Parochiales. Sac. Congregat. Concil. testibus Garcia *loc. cit. num. 179.* Armendar. *loc. cit. num. 87.* Barbosa *loc. cit. in Summa num. 15.* Et pro Ordinariis, qui talem licentiam concedere possunt, veniunt etiam Ordinarii Episcopo inferiores, ut Abbates, & alii similes habentes jurisdictionem, & proprium Territorium, sicuti & Capitulum, Sede vacante. Sanctarell. *variar. resolut. quest. 5. num. 64.* Azorius *part. 2. lib. 6. cap. 10. quest. 4.* Possévin. *de offic. Curati cap. 1. num. 28.* & 29. Barbosa *de offic. & potest. Parochi part. 1. cap. 8. n. 63.* & alii.

37 Ordinarii possunt concedere Parochis licentiam abessendi ad bime-

bimestre tempus ob quamcumque justam causam, veluti recreationis, aut visendi amicos, & huiusmodi. Ultra bimestre autem non possunt illam concedere, nisi ob aliquam gravem causam. Colligitur clare ex Concil. Tridentinum. *cit. sess. 23. de reform. cap. 1.* ibi: *Descendendi autem licentiam in scriptis, gratisque concedendam ultra bimestre tempus, nisi ex gravi causa non obtineant.* Garcias *cit. part. 3. de Beneficiis cap. 2. num. 22.* Fagnan. *in cit. cap. Relatum num. 21.* & 29. Barbosa *de offic. & potest. Parochi loc. cit. num. 58. 59.* & *seq. Reiffenstuel loc. cit. n. 77.* & alii passim.

38 Graves autem causæ, ob quas potest concedi Parochis licentia abessendi ultra bimestre, sunt præcipue quatuor assignatæ a Concil. Trident. *loc. citat.* scilicet *Christiana Charitas, Urgens necessitas, Debita Obedientia, ac evidens Ecclesiæ, vel Reipublicæ Utilitas.* Barbosa *de offic. & potest. Parochi loc. cit. a num. 45.* La Croix *lib. 3. part. 1. numer. 747.* & alii passim.

39 Christiana Charitas intelligitur, cum quis abest ob proximorum utilitatem, ut ad juvandam aliquam Ecclesiam in magno periculo Hæresis versantem, ad dirimendas lites, controversias, & odia; Dummodo ex tali absentia in propria Ecclesia non sequatur notabile detrimentum, quia esset contra ordinem charitatis. Sanctarell. *variar. resolut. quest. 3. num. 1.* Molfesius *in Summa Theolog. moral. tract. 6. cap. 11. num. 29.* Azorius *part. 2. lib. 6. cap. 4.* Barbosa *de offic. & potest. Parochi loc. cit. num. 46.* & *de offic. & potest. Episcopi part. 3. allegat. 53. numer. 6.* & *in Concil. Trident. loc. cit. num. 7.* Reiffenstuel *loc. cit. a n. 90.* La Croix *loc. cit. n. 747.*

40 Urgens necessitas intelligitur, cum quis abest ob morbum, curandum, vel propter aliquam persecutionem, bellum, hostium incursum, pestem levientem, aeris intemperiem, vel ob inimicitias, aut ob Principis, & populi furorem declinandum; Dummodo tamen non imminet detrimentum Ovium in spiritualibus; nam si illud immineret, ex nulla causa posset abesse, quia bonus Pastor animam suam pro ovibus ponit, ut habetur *Joan. 10.* Ita citati Doctores, & alii.

41 Debita obedientia intelligitur, cum quis abest ex mandato Papæ, vel ut occupetur in servicio Sedis Apostolicæ, & Reipublicæ. Sic citati Doctores, & alii.

42 Evidens Ecclesiæ, vel Reipublicæ utilitas intelligitur, cum quis abest ad Synodum Generalem, vel Provincialem, aut Diocesanam rite, & legitime vocatus. Vel cum quis abest pro tuendis iuribus suæ Ecclesiæ, aut pro obtinenda a Superiore, reformatione in variis emergentibus, vel ut id exigente Reipublicæ utilitate fungatur Legatione apud aliquem Sæcularem Principem. Ita cit. Doctores, & alii.

43 Parochis non licet causa studiorum a suis Parochialibus Ecclesiis post Concilium abesse, nec Episcopos licentias ad id concedere potest, illaque, si concessa fuerint non suffragantur. Sac. Cong. Conc. *sub die 8. Maii 1595.* apud Garc. *loc. cit. n. 1.* Barb. *l. c. in Summa n. 18.*

44 Nec Episcopus potest uti opera Parochi in Visitatione, vel alio servicio suæ Ecclesiæ, nisi pro tempore duorum mensium a Concilio Tridentino *cit. sess. 23. cap. 1. de reformat. permittitur.* Sic declaravit Sacra Congregat. Concil. testibus Gonzal. *ad Reg. 8. Cancell. gloss. 6. num. 258.* Pignatell. *tom. 7. consult. 4. num. 3.* & Garcia *loc. cit. num. 42.* Barbosa *loc. cit. in Summa num. 21.* & *de offic. & potest. Episcopi alleg. 53. n. 86.*

45 Item non potest Parochus per Episcopum occupari in sui, vel Ecclesiæ Cathedralis servicio, ut nempe sit Vicarius, Visitator, Secretarius, Fiscalis &c. Sic decrevisse Sac. Congregat. Concil. referunt Gonzal. *loc. cit. num. 258.* Barbosa *loc. cit. in Summa num. 22.* & *cit. allegat. 53. num. 86.* & 87. Garcias *loc. cit. n. 42.* Pignatell. *loc. cit. vide n. seq.*

46 Parochus habens curam Animarum non potest esse Vicarius Episcopi, vel Capituli, Sede vacante. Sac. Congregat. Conc. *sub die 12. Maii 1629.* apud Barbosa *in Summa Apostolicar. decision. loc. cit. num. 23.* & Sellium *in Selectis Canonis. cap. 18. num. 26.* Nam generaliter esse Parochum, & Vicarium sunt Officia male compatibilia in eadem persona, Sac. Congregat. Episcopi & Regul. in Messana 19. Januar. 1603. Ex eo, quod, ut quis bene exerceat alterum ex dictis Officiis, alteri necessario deesse cogitur. Eadem Sacra Congregatio Episcopi, in Sutrina 16. Novembris 1645. apud Nicol. in *Florent. verb. Vicarius Generalis num. 37.* Hæc tamen Decreta esse intelligenda de Parocho Rurali, & extra Civitatem, & non de Parocho intra Civitatem respondisse Sac. Congregat. Episcopi, in Orient. 19. Jul. 1619. testatur, & tenet Monacell. *tom. 1. tit. 10. formul. 18. num. 5.* Et Nicolius *loc. cit.* ex Decretis Sacræ Congregationis Episcopi, dicit, quod non potest Parochus esse Vicarius Generalis. Ferrar. *Biblioth. Tom. VI.*

ralis, maxime si habeat curam Animarum extra Civitatem, & multo magis si extra Diocesim.

47 Parochus non excusatur a residentia propter Officium Inquisitoris. Sac. Congregat. Concil. apud Gonzal. *ad Reg. 8. Cancellar. gloss. 6. n. 265.* Barbosa *loc. cit. in Summa n. 24.*

48 Parochus iusta de causa abens, sive cum Superioris licentia, sive absque ea per aliquot dies, semper tenetur relinquere idoneum Vicarium in suo Episcopatu admissum pro administratione Sacramentorum, qui interim pro se populo interserviat. Sic expresse statuit Concil. Trident. *cit. sess. 23. de reformat. cap. 1. §. Eadem omnino*, ibi: *Quandocumque eos . . . abesse contigerit, Vicarium idoneum ab ipso Ordinario approbandum debita mercedis assignatione relinquunt.*

49 Parochus habens iustam causam abessendi extra Parochiam per duos, aut tres menses, non satisfacit suæ conscientiæ, si petat licentiam jurans se habere gravem causam, quam non expedit manifestare, ut sic petita licentia abesse possit, licet Episcopus non concedat. Similiter abesse non potest in casu, quo causam rationabilem expresserit, sed rigidus Prælati minus æquam judicat, & licentiam denegat, vel quia movetur suspitione quod ficta sit, cum tamen sit vera, sed tunc potest habere recursum ad Superiorem. Sac. Congregat. Concil. apud Garciam *loc. cit. num. 57.* Armendar. *loc. cit. n. 155.* Barbosa *loc. cit. in Summa n. 14.*

50 Parochus obtinens licentiam abessendi, fingendo causam iustam, quam revera non habet, peccat mortaliter, & tenetur restituere fructus in tali absentia perceptos; nam Concil. *loc. cit.* requirit duo ad iustitiam absentiam, scilicet causam iustam, & ejus approbationem, ut acquiratur fructus in absentia; Unde cum sit facta prima, erit etiam inutilis secunda, maxime cum tota ratio acquirendorum fructuum dependeat a iusta causa. Sanctarell. *variar. resolut. quest. 4. num. 15.* Possévin. *de offic. Curati cap. 1. num. 24.* Azorius *part. 2. lib. 6. cap. 10. quæ 5.* Barbosa *de offic. & potest. Episcopi part. 3. allegat. 53. num. 9.* & *de offic. & potest. Parochi part. 1. cap. 8. num. 60.* & alii passim.

51 Parochus absque legitima causa, & licentia non residens in sua Parochia, culpam mortalem, quam incurrit (nisi modicis temporis absentia eum excuset, uti limitat Fagnan. *in cit. cap. Relatum 4. de Clericis non residentibus num. 41.*) pro rata absentia fructus non facit suos, & eos restituere tenetur; Sic expresse statuit Concilium Tridentinum *cit. sess. 23. de reformat. cap. 1. §. Si quis autem*, ibi: *Si quis autem (quod utinam nunquam eveniat) contra huius Decreti dispositionem abfuerit; statuit Sacrosancta Synodus præter alias pœnas adversus non residentes sub Paulo II. impostas, & innovatas, ac mortalis peccati reatum, quem incurrit, eum pro rata temporis absentia fructus suos non facere, nec tuta conscientia, alia etiam declaratione non secuta, illos sibi datinere posse, sed tenevi, aut ipso cessante per Superiorem Ecclesiasticum illos Fabricæ Ecclesiarum, aut pauperibus loci erogare; prohibita quacumque conventione, vel compositione que pro fructibus male perceptis appellatur, ex qua etiam prædicti fructus in totum; aut pro parte ei remitterentur, non obstantibus quibuscumque privilegiis cuicumque loco, aut Fabricæ concessis.*

Quæ dispositio licet loquatur de Episcopis, eadem tamen statim extenditur etiam ad Parochos, ut expresse subiungit Concilium, ibi: *Eadem omnino etiam quoad culpam, amissionem fructuum, & pœnas de Curatis inferioribus, & aliis quibuscumque, qui Beneficium aliquod Ecclesiasticum Curam Animarum habens, obtinent, Sacrosancta Synodus declarat, & decernit.*

52 Restitutio huiusmodi fructuum pro rata non factæ residentia amissionem faciendâ est Fabricæ Ecclesiæ, aut pauperibus; nec obtineri potest compositio, prout habetur expresse ex allatis verbis Concilii, ibi: *illos Fabricæ Ecclesiarum, aut pauperibus loci erogare, prohibita quacumque conventione, vel compositione.* Et sic decilium fuisse a Sacra Congregatione Concilii referunt Garcias *loc. cit. num. 27.* Armendar. *loc. cit. numer. 158.* Barbosa *de offic. & potest. Episcopi part. 3. alleg. 53. num. 101.*

53 Parochus restituere tenetur statim in conscientia huiusmodi fructus amissionis ob non factam residentiam, etiam ante ullam Judicis sententiam; sic habetur expresse ex allatis verbis Concilii, ibi: *Etiam declaratione non secuta, nec ad id requiritur citationem, vel monitionem.* Sic decilium fuisse a Sacra Congregat. Concilii referunt Garcias *loc. cit. num. 27.* Armendar. *loc. cit. n. 259.* Barbosa *l. cit. n. 202.*

54 Parochus Juris remediis etiam usque ad privationem compelli

pellipotest ad residentiam . Sic expresse statuit Concilium Tridentinum loc. cit. ibi : Quod si per Edictum citati etiam non personaliter, contumaces fuerint, liberum esse vult Ordinarius per Censuras Ecclesiasticas, & sequestrationem, & subtractionem fructuum, aliisque juris remedia, etiam usque ad privationem compellere . Nec executionem hanc quolibet privilegio, licentia, familiaritate, exceptione, etiam ratione suorumque Beneficiorum, pactione, statuto, etiam juramento, vel quacumque auctoritate confirmato, consuetudine etiam immemorabili, que potius corruptela censenda est, sine appellatione aut inhibitione etiam in Romana Curia, vel vigore Eugeniane Constitutionis suspendi posse .

55 Ex quo satis clare patet, quod Parochus non residens, etiam monitus, non est hodie ipso jure privatus Parochiali . Quamvis enim olim Parochus non residens esset ipso jure privatus Beneficio Parochiali, ut patet ex cap. Conquerente 6. cap. Ex parte 8. de Clericis non residentibus cum aliis similibus, & signanter cap. Extirpanda 30. §. Qui vero, de Prebendis, ibi : Alioquin non residens illa (scilicet Ecclesia Parochiali) se sciat auctoritate hujus decreti privatum libere alii conferenda . Hodie tamen Parochus non residens, etiam monitus, non est ipso jure privatus sua Parochiali, alias enim statim procedendum esset ad declarandum illum privatum, & non esset in arbitrio Episcopi, quo remedio ex relatis in dist. cap. 1. Tridentini uti vellet, quod non est dicendum, quia Sacra Congregatio Concilii apud Fagnan. lib. 3. Decretal. in cap. Ex tua 11. de Clericis non residentibus, num. 18. generaliter consulta ; An sit arbitrium Episcopi, qua via, & quo remedio uti voluerit contra non residentes, nempe vel censuris, vel sequestratione, & subtractione fructuum, vel privatione ? Respondit, ita esse . Et ita tenent Barboza de Offic. & potest. Parochi part. 1. cap. 8. num. 72. & in Concilio Trident. cit. sess. 23. de reformat. cap. 1. num. 7. Garcia de Beneficiis part. 3. cap. 2. num. 139. referentes etiam ipsi sic declarasse Sacram Congregationem Concilii, & sic alii passim .

56 Ex quibus manifeste patet, quod ad privationem Parochi ob non residentiam non est necessarium, quod prius procedatur per alias poenas, nempe per Censuras Ecclesiasticas, ac sequestrationem, & subtractionem fructuum, aliisque juris remedia ; Nam licet id de jure communi requiri videretur, cap. Ex tua devotionis 11. de Clericis non residentibus cum similibus ; tamen Tridentinum citat. sess. 23. de reformat. cap. 1. id relinquit arbitrio Ordinarii, ibi : Liberum esse vult Ordinarius, ut expresse etiam respondit Sacra Congregatio Concilii, adducta numero antecedenti . Et hoc modo Domini de Rota apud Mantiam decis. 66. num. 6. dixerunt intelligendum etiam esse idem Concilium sess. 24. de reformat. cap. 12. vers. Preterea . Quemadmodum per Sacram Congregationem Concilii fuit declaratum, ut non afficiat Episcopos, qui possunt procedere ad privationem ob non residentiam, tamen illa temporum intervalla non fuerint observata . Sic refert, & tenet Barboza de Offic. & potest. Parochi p. 1. cap. 8. n. 74. & ita docent Fagn. in cit. cap. Ex tua Devotionis num. 18. Garcia loc. cit. n. 139. Flamin. Parisius lib. 1. de resignat. benefic. cap. 10. num. 61. Castropalao tract. 3. de Benefic. disp. 5. punct. 3. num. 10. Reiffenhuell. lib. 3. Decretal. tit. 4. num. 64. Barboza in Concil. Trident. cit. sess. 23. cap. 1. numer. 74. & alii contra alios volentes, procedendum esse contra Parochos non residentes, primo per Censuras, secundo per sequestrationem, & subtractionem fructuum, & postea si hec remedia non proficiunt, possit contra eos procedi per privationem, prout dicunt ipsi videtur declarasse Sacram Congreg. Concilii die 6 Decembris 1565. dum asserit, quod contra Parochos tempore pestis non residentes, pramisso Edicto, seu monitione, sit procedendum, prout Concilium mandat sess. 23. c. 1. de reform. Sic refert Fagn. lib. 3. Decret. in cap. Clericis 17 de Clericis non residentibus num. 41 & seq. Quia tamen est contrarie opinionis, ut clare docet in cit. cap. Ex tua devotionis 11. de Clericis non residentibus num. 18. ubi dicit non obitare illam Declarationem Sacre Congregationis Concilii die 6 Decembris 1565. quia ipsa loquitur de casu speciali, seu de Parochis non residentibus tempore pestis, de quibus cum olim fuisset controversum inter Theologos, & Canonistas : An eo tempore Parochi personaliter residere tenerentur ; noluit Sacra Congregatio statim contra absentes procedi posse per privationem Beneficiorum, nisi prius alia poena per ordinem premitterentur . Verum extra illud tempus generaliter consultata eadem Sacra Congregatio ; An sit arbitrium Episcopi, qua via, & quo remedio uti voluerit contra non residentes, nempe, vel

Censuris, vel sequestratione, & subtractione fructuum, vel privatione ? Respondit : Ita esse, Hactenus Fagnanus ibi .

Præcedentia inter ipsomet Parochos, seu Curatos Ecclesiarum parochialium, sive sint sæculares, sive regulares, datur secundum prerogativam suarum Ecclesiarum, & non secundum prerogativam Regule . Sacra Congreg. Rit. in Assen. 21 Martii 1609. apud Barbozam in Summa Apostolicar. dec. verb. Parochus quoad præcedentiam n. 5.

Parochus indutus superpelliceo in processionibus præcedit omnibus Rectoribus, & Presbyteris Sac. Cong. Rit. in Firmiana Terræ Sanctæ Victorie 31. Martii 1618. apud Sellium in Selectis Canonici cap. 5. n. 40. & Barboza loc. cit. n. 2.

Parochus in funeralibus non debet præcedere Canonici Cathedralis, sed bene omnibus aliis presbyteris, qui non sunt de Cathedrali . Sac. Cong. Rit. in Viterb. 25 Jun. 1611. apud Sellium loc. cit. & Barbozam loc. cit. n. 4.

Parochus, seu Curatus, aut Sacrifici Cathedralis etiam quod sint amovibiles, quando intervenit Capitulum dicte Cathedralis, debent procedere proprio Parocho defuncti . Sacra Congreg. Rituum in Pisaurien. 22 Martii 1631. apud Barbozam loc. cit. num. 7.

Parochus amovibilis Cathedralis in processionibus debet accedere cum Capitulo dicte Cathedralis super Priores, Plebanos, & Curatos perpetuos Beneficiatos Sac. Congreg. Rit. in Callien. 9. Aprilis 1633. apud Barbozam loc. citat. numer. 9.

Præcedentia in funeralibus debetur Archipresbytero Parocho ratione Stole, & non Archidiacono primæ Dignitati . Sac. Congreg. Rit. in Nullius, seu Trojana 12. Martii 1612. & 4. Maii 1613. apud Jul. Lavourium variarum Lucubrationum tom. 1. tit. 2. cap. 3. num. 211. & Barbozam loc. cit. verb. Archidiaconus num. 23. & verb. Archipresbyter n. 16.

Canonici Collegiarum Ecclesiarum supra Parochum semper, & ubique competit præcedentia, etiam in associandis funeribus D. functorum propriæ ipsius Parochiæ . Justa tamen faciendi Officium circa corpus Defuncti ad Parochum in sua parochiali Ecclesia spectat . Sic pluries decrevit Sacra Congreg. Rit. & signanter in Subrina 30. Augusti 1602. & 2. Augusti 1603. & in Meliten. 18. Novembris 1606. & in alia Ostien. Terræ Cori 9. Maii 1617. & in alia Prænestina Cavarum 14. Augusti 1618. Et Sac. Cong. Concil. in Dertthonen. in causâ Oppidi Novarum 3. Decembris 1718. ad 10. dub. Et expresse quod Canonici hujusmodi præcedere debeant omnibus Rectoribus, Curatis, Plebanis, ac Presbyteris Ecclesiarum Parochialium in publicis processionibus, & Functionibus etiam Synodalibus censuit eadem Sac. Congreg. in Verul. 11. Decembris 1613. & in Senogallien. 23. Martii 1619. 4. Aprilis 1720. Etiam si ante erectionem in Collegiatam mixtım incederet cum dictis Rectoribus, ut declarat eadem Sacra Congreg. in Syracusana 20. Decembris 1601. Vel inferiores Ecclesiæ essent antiquiores, & tuisent in quasi possessione præcedendi ante erectionem . Eadem Sacra Congreg. in Ilverden. Præminentiarum 26. Jun. 1602. ubi dicitur hoc procedere, etiam si in erectione adit clausula : sine præjudicio alienius .

Nec obstant contrariæ declarationes ejusdem Sacre Congregationis, quæ ab aliquibus adducuntur, & signanter in una S. Angeli Saxiferrati 24. Octobr. 1609. in Eugubina 15. Jul. 1614. & in alia Prænestina Cavarum 13. Jul. 1619. ubi dicitur fuisse declaratum, quod Parochus debet præcedere Canonici Collegiate Ecclesiæ in associandis funeribus defunctorum propriæ Ecclesiæ . Quibus concordare videtur Rituale Roman. tit. de exequiis pag. 150. ubi Parochus in omnibus funeribus præcedit incedendo ante feretrum .

Non obstant, inquam, quia omnes ipsas, quas adducit Barb. de offic. & potest. Parochi part. 1. cap. 9. num. 8. solvit infra sub num. 11. præcisus his verbis : Ad illam S. Angeli Terræ Saxiferrati, in qua videtur declaratum illum Presbyterum, seu Curatum, aut Priorem, qui desert stolam, & ad ejus Ecclesiam finis defertur aliis omnibus præcedere debere, & sic etiam Canonici Ecclesiæ Collegiatae ; potest responderi, non loqui de præcedentia quando finis defertur ad Ecclesiam ejus, qui stolam defert, sed quando ab eo fit Officium in sua Ecclesia, in qua præcedentiam habere debet . Ad illam vero Eugubinam responderetur, habere locum inter Curatum Cathedralis, & Curatum Sancti Petri Monachorum Olivetanorum, non autem inter Capitula Collegiarum . Ad Rituale Romanum responderetur, habere locum inter Presbyteros ejusdem Ordinis, & alios prerogativam non habentes, cujusmodi non sunt Canonici Collegiarum Ecclesiarum, in quibus terminis

minis loquitur etiam Stephan. Gratian. Discept. Forens. tom. 2. cap. 298. num. 83. & tom. 3. cap. 492. Et dico Parochum debere præcedere ratione Officii, quando est inter partes, non autem quando est inter Majores . Item quod, dum incedit per viam, non videtur exercere Officium, sed lociare una cum aliis . Hactenus Barb. loc. cit. num. 11. Et sic pluribus adductis tenet Panimoll. decis. 1. adnot. 9. a num. 14. ad 20. ubi multa habet ad rem . Immo Canonici Collegiatae debent præcedere etiam Parocho Ecclesiæ Matricis, ut patet ex sequentibus ejusdem Sac. Rituum Congregat. allatis a Pignatell. tom. 6. conf. 74. sub n. 2. ibi .

I. An Parochus, & Clerici Parochiali Ecclesiæ Matricis additi sint præferendi Capitulo, & Canonici Collegiatae ?

II. An Parochus uti Protonotarius, possit uti Almatia ?

III. An Parochus Protonotarius Apostolicus possit uti habitu Prælatiis in processionibus, & functionibus Ecclesiasticis ?

IV. An Capitulum, quavis non invitatum, interesse possit generalibus processionibus ?

V. An Parochus Matricis Ecclesiæ possit ad suum libitum inchoare generales processiones, non expectatis Canonici Collegiatae, vel potius eligenda sit conveniens hora ?

VI. An Decreta alias per dict. Sacra Congregat. emanata, quod Capitulum Collegiatae in omnibus sit præferendum Archipresbytero Matricis Ecclesiæ, quavis Archipresbyteralis Ecclesiæ sit unica Parochialis, & Collegiata animarum cura penitus careat, & cum Capitulum invitatum fuerit ad levanda funera debeant omnes tam sæculares quam regulares convenire in Ecclesiam Collegiatam, ut sub unica Cruce Capituli incedant, debeant feruari etiam in processionibus generalibus, in quibus inceditur etiam sub Cruce Parochiali, & nullam afferri potest præjudicium iuribus Parochialibus, & Parocho ; Et quis debeat facere functiones benedicendi campis, & maledicendi animalia, & a quo debeat præscribi & intimari hora hujusmodi processionum ?

VII. An Archipresbyter in propria Parochia assistens tam in Vesperis & Missis decantatis, quam in Concionibus uti possit habitu Protonotarii ?

VIII. An dum Capitulum fuerit invitatum ad funus, & illud renuat Parochus levare, possit idem Capitulum ab hereditibus requisitum illud levare prævia tamen protestatione Parocho faciendâ ?

IX. An Capitulum Collegiatae, dum non habet jus funerandi, & corpus est sepeliendum in ejus Ecclesia ex electione Defuncti, possit erigere Crucem intra limites Parochiæ, cujus jurisdictioni, & territorium spectat ad Archipresbyterum ?

X. An Officium faciendum in Ecclesia Archipresbyterali circa finem ad eandem delatum pro sepultura spectet ad Archipresbyterum, & Capitulum postquam illud associavit ad portam Ecclesiæ teneatur recedere ?

XI. An Officium faciendum in Collegiata circa finem ad eandem delatum pro sepultura spectet ad Parochum, vel potius ad dignitatem Collegiatae ?

Sacra Rituum Congregat. anno 1666. mense Augusti respondit .

Ad I. Capitulum, & Canonici Parochus Matricis Ecclesiæ in omnibus esse præferendos .

Ad II. Non posse .

Ad III. Non posse uti habitu Prælatiis in processionibus Ecclesiasticis .

Ad IV. Non solum posse, sed etiam esse laudandum .

Ad V. Non posse, sed spectare ad Collegiatam, & indicenda est hora conveniens .

Ad VI. Affirmative ; Et Functiones benedicendi spectare ad Parochum, & hora debet præscribi, & intimari a prima Dignitate Collegiatae .

Ad VII. Posse .

Ad VIII. Posse requisito, & expectato Parocho, & veniente venire .

Ad IX. Posse .

Ad X. Spectare ad Archipresbyterum : Capitulum vero posse expectare, vel recedere .

Ad XI. Spectare ad Dignitatem uti in propria Ecclesia .

Cruce, & sine confesso Capituli incedentibus . Sacra Cong. Rit. 20. Novembris 1603. apud Gavant. in Manual. verb. Præcedentia in addit. n. 10.

Vicarius Foraneus sedeat primus in illis, quas ipse facit Congregationibus . Sacra Cong. Rit. 20. Decembris 1603. apud Gavant. in Manual. verb. Vicarius Foraneus num. 6.

Vicarius Foraneus nullam habet præcedentiam super alios ipso antiquiores in Clero ratione hujus Officii . Sacra Cong. Rit. 30. Junii 1620. apud Gavant. verb. Vicarius Foraneus numer. 5.

Parochus tamquam Caput Ecclesiæ Parochialis thurificandus est ante Dominum loci . Sacra Rituum Congregat. in Thyrana 14. Februarii 1672. apud Barbozam in Summa Apostolicar. decisio. verb. Parochus quoad præcedentiam n. 8.

Parochi tenentur per seipsos, vel alios idoneos, si legitime impediti fuerint, diebus saltem Dominicis, & Festis solemnibus plebes sibi committas pro sua, & earum capacitate pascere prædicatione verbi Dei . Sic expresse Concilium Tridentinum sess. 5. de reform. cap. 2. ibi : Archipresbyteri quoque, plebani, & quicumque parochiales, vel alias Curam Animarum habentes Ecclesias quocumque modo obtinent, per se, vel alios idoneos, si legitime impediti fuerint, diebus, saltem Dominicis, & Festis solemnibus plebes sibi committas pro sua, & earum capacitate pascant salutariis verbis, docendo quæ scire omnibus necessarium sunt ad salutem, & annunciando cum brevitate, & facilitate sermonis vitam, quæ eos declinare, & virtutes, quas sectari oporteat, ut peccata nam æternam evadere, & cœlestem gloriam consequi valeant . Id vero si quis eorum præstare negligat, etiam si ab Episcopi jurisdictione quavis ratione exemptum se esse prætenderet, etiam si Ecclesiæ quovis modo exemptæ dicerentur, aut alicui Monasterio etiam extra Dioccesim existenti forsitan annexæ, vel unite, modo re ipsa in Diocesi fuit, & provi-

da Pastoralis Episcoporum sollicitudo non desit, ne illud impleatur : Parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis . Itaque ubi ab Episcopo moniti trium mensium spatio muneris suo defuerint, per Censuras Ecclesiasticas, seu alias ad ipsius Episcopi arbitrium cogantur, ita ut etiam si ei sic expedire videretur ex Beneficiorum fructibus alteri, qui id præstet, honesta aliqua merces per solvatur, donec principalis ipse resipiscens Officium suum impleat . Et item repetit sess. 22. de sacrific. Missæ cap. 8. his verbis : Quamobrem retento ubique cujuscumque Ecclesiæ antiquo, & a Sancta Romana Ecclesia omniam Ecclesiarum Matre, & Magistra probato ritu, ne Oves Christi esuriant, neve parvuli panem petant, & non sit qui frangat eis, mandat Sancta Synodus Pastoralibus, & singulis Curam Animarum gerentibus, ut frequenter inter Missarum celebrationem, vel per se, vel per alios, ex iis, quæ in Missa leguntur, aliquid exponant, atque inter cætera Sanctissimi hujus Sacrificii Mysterium aliquod declarent, diebus præsertim Dominicis, & Festis . Atque idipsum in parte replicavit sess. 23. de reform. cap. 1. in h. c. verba : Cum præcepto Divino mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, pro his Sacrificium offerre, Verbiq; Divini prædicatione, Sacramentorum administratione, & honorum omnium operum exemplo pascere, pauperum, aliarumque miserabilium personarum curam paternam gerere, & in cætera munia Pastoralia incumbere, &c. ; Et licet ibi loquatur de Episcopis inferioribus tamen intelligit omnia etiam de Curatis .

Parochi, qui raro, aut nunquam Concionem habent ad populum, peccant mortaliter, etiam præciâ gravi populi necessitate ; Et si populus graviter indigeat prædicatione, peccant toties contra Divinum præceptum, quoties populus graviter indiget ipsâ prædicatione : Cum ex Dei præcepto teneantur oves suas verbo divini Prædicatione pascere, ut expresse habet Tridentinum sess. 23. de reform. capit. 1. per verba numero antecedenti adducta, ibi : Cum præcepto Divino mandatum sit &c. Barboza de Offic. & potest. Parochi part. 1. cap. 14. sub num. 8. & alii passim . Hinc graviter peccant Parochi, si tribus mensibus totius anni discontinuis per se, vel per alios non concionentur, cum sit materia gravis ; Concilium enim Tridentinum sess. 5. de reformat. capit. 2. per verba adducta supra sub num. 69. decernit, Parochos, si ab episcopo moniti trium mensium spatio muneris suo defuerint, cogendos esse per Censuras, & alias poenas . Unde Concilium supponit saltem trium mensium spatium esse notabile, & gravem culpam ; cum Ecclesiasticæ Censuræ imponi non soleant, nisi graviter peccantibus ; Barboza locis cit. sub numer. 2.

- mer. 8. & apud ipsum Bonacina, Trullench, & alii (a). Nec Parochi officio suo satisfaciunt quoad Deum prae-dicationes totius anni aliis committentes: Barboſa loc. cit. num. 9. cum pluribus aliis ibi adductis: Vide ſupra n. 18 & 19.
- 74 Quamvis in una Bituntina die 2. Maji 1629. Sacra Congreg. Concilii, de mandato Urbani VIII. ſtatuert, quod dum praedicator Epifcopus, ſilene debeat alii Concionatores, illique poſſit praecipere, ut eo tempore a praedicatione ſe abſtineant;
- 75 Poſſunt tamen Parochi ſermonem habere inter Miſſarum ſolemnia per ſe ipſos etiam quando Epifcopus ipſe praedicator; Sic cenſuit Ead. Sacra Congreg. Concilii in Terulen. 11. Junii 1631. ubi ſubdit, id non intelligi reſpectu parochorum in Eccleſia. Parochialia: Ita apud Barboſam de Offic. & poteſt. Parochi part. 1. cap. 14. n. 3.
- 76 Parochi, ſi per ſe velint munus praedicationis obire, non debent impediri: Sacra Cong. Concilii ad cap. 2. ſeſſ. 5. de reform. in hac verba: Si Curatores unimarum per ſe velint munus praedicationis obire, non debent impediri; Sic reſert Barboſa loc. cit. num. 5. Immo tempore Quadrageſimae poſſunt de mane in ſuis Eccleſiis praedicare, non obſtante conſuetudine, quod in ſola Matrice, vel alia concionentur: Sac. Congreg. Concilii in Florentina Juris praedicatorum 26. Januar. 1797. apud Monacell. tom. 1. tit. 10. formul. 18. n. 4.
- 77 Parocho per ſe ipſum concionanti minime licet praetextu cuſumque pauperis praetendere ſibi praestari elemoſynam ſolitam dari Praedicatoribus ab univerſitate electis. Sacra Congregat. Concilii in Veſtana 26. Martii 1625. apud Sellium in Selectis Canon. cap. 23. num. 13, & apud Barboſam loc. cit. num. 7, & in Summa Apoſtol. Decifion. v. b. Parochus quoad praedicationem num. 3, in Trident. ſeſſ. 5. de ref. cap. 2. numer. 15.
- 78 Parochi prohibentur in ſuis Eccleſiis admittere Concionatores ad Ordinario non approbato, etiamſi praedicare vellet aliquis Epifcopus. Et ita jam hodie nullus etiam a Parocho invitatus praedicare poterit ſine licentia Epifcopi, ut declaravit Clementem VIII; reſerunt Zip. in analitica poſtremi Juris Eccl. enarrat. lib. 3. tit. de Parochis num. 3, Berti Lucenſ. in praxi crimin. Regular. c. 34. de Viſitat. Eccl. Parochial. n. 1. verſ. Regulares. Barboſa de Offic. & poteſt. Parochi. part. 1. cap. 14. n. 8. in Trident. ſeſſ. 24. n. 7.
- 79 Poſſunt tamen Parochi dare licentiam alicui viro docto, & noto etiam Regulari, ut bis, vel ter concionetur in ſuis Eccleſiis, ſine Epifcopi approbatione. Navar. in Manual. cap. 25. num. 141. Ugolin. de Officio Epifcopi cap. 42. §. 1. num. 3. Hieronym. Rodriq. in Compendio quaſtion. Regular. reſolut. 112 num. 4. Berti Lucenſ. loc. cit. Barboſa de Offic. & poteſt. Parochi loc. cit. n. 8, & in Trident. loc. cit. n. 9, & alii. Et a fortiori poſſunt, immo debent Parochi concedere approbato ab Ordinario licentiam praedicatorum in ſuis Parochiis, Sic decifum fuiffe a Sacra Congreg. Concilii reſerunt Galet, in Margarita caſum conſcientiae, verb. Parochus 3, & Barboſa in Trident. ſeſſ. 24. de reformat. c. 4. n. 3.
- 81 Parochi non naturales Indiarum, ſive Saeculares, ſive Regulares ſunt, tenentur omnino habere apud ſe Capellanum natalibus, & origine Indum, pro Confeſſionibus audiendis, & diebus Feſtis hortationibus ad populum lingua vernacula habendis, ne tali auxilio deſtituti, in ea, quae initiati ſunt, Orthodoxa Fide langueant, ac paulatim deſiciant, illque pro ſuſtentatione, & labore, ubi populus ipſe id ſponte non praestiterit, congruum ſuppeditent ſtipendium. Clemens IX Conſtit. 38. incip. In excuſa.
- 82 Parochi in Concionibus caveant ab allegatione Doctorum, & Auctorum modernorum, praefertim viventium. Congreg. S. Officii 27. Octobris 1649. apud Pittonum Conſtit. & decif. ad Parochos ſpectantes n. 539.
- 83 Parochi utantur ſpecialiter in Concionibus Catheciſmo Romano, maximaſque utiles, & Auditorum capacitati adaequatas, ſimpliciter, & clare explicent, ut populus libenter audiat, frequenter concurrat, et fruſtuoſe diſcedat. Clemens XI die 16. Martii 1703 in littera circulari ad quintum.
- 84 Parochi an, et quando teneantur alimenta praestare Praedicatoribus? Vide verb. Alimenta a n. 114 ad 116.
- 85 Attendendum eſt ſequens decretum Sacra Congreg. ſuper

(a) Nota. Eccleſiaſtica Cenſura non ſemper inducunt peccatum mortale, & viceverſa mortale peccatum non ſemper Cenſuris, aliſve poenis Eccleſiaſticis coarctatur.

disciplina Regular. quo Officium Prioratus Conventus Sancti Marcelli de Urbe Ord. Serv. B. M. V. declaratur incompatibile cum cura Animarum ejuſdem Eccleſiae, hincque ſtatutum, duo praedicta munia, tamquam incompatibilia in omnibus Conventibus cujuſcumque Ordinis, Societatis, & Inſtituti ſeorſim diſtinctive perſonis fore demandanda.

„ Mature diſcuſſa in Sacra Congregatione ſuper diſciplina Regular. habita ſub die 28. Maii currentis anni 1715. Cauſa incompatibilitatis Prioratus Conventus Sancti Marcelli de Urbe Ord. Serv. B. M. V. & cura animarum ejuſdem Eccleſiae, unitim in Perſona P. Hieronymi Allegri, EE. PP. auditis partibus unanimiter cenſuerunt, praedicta duo munia eſſe inter ſe incompatibilia, & inſuper nominationem praefati Pat. Allegri in priorem dicti Conventus, eſſe nullam. Mandantes inſimul, Sanctiſſimo Domino N. ap. probante, ut enunciata duo Officia ſeorſim provideantur, in omnibus & ſingulis Conventibus cujuſcumque Ordinis, Societatis, aut Inſtituti, quibus Cura animarum incumbit, aut incumbere contigerit. Et ita perpetuo & inſolubilitate obſervetur, ſub poenis arbitrio ejuſdem Sac. Congregationis.

I. R. Card. Imperialis Praefectus

F. de Vico Secretarius

* Parochus ad reſidentiam materialem, & formalem obſtringitur tempore peſtis (ut ſupra traditum num. 29.) etiam cum periculo morbi contrahendi, ut ex reſcriptis S. Congreg. Gregoio XIII. approbatis. Idque verum eſt, licet Sacerdotem idoneum provideat, ut ſe abſente ejus vicibus fungatur. De Synodo Dioceſ. lib. 13. cap. 19. §. 2. nov. edit.

Fas eſt equidem Parocho propter inimicitias, & perſecutiones a reſidentia recedere ex cap. Ad ſupplication. de Reſcript. quia tunc periculum inimicitiarum ſolus Parocho imminet; quare poteſt alium Sacerdotem ſubſtituere, qui ſine ſuo periculo ejus munus adimpleat. At in peſte omnibus aequae periculum imminet, ideoque convenientius eſt, ut id diſcriminatione ſubeatur a Parocho, quam ab alio Sacerdote. Ibid. Quae de Parocho dicta hic ſunt, valent etiam pro Epifcopo.

Novae additiones ex aliena manu.

Complectitur hic articulus reſidentiam, & praecedentiam parochi, cum praedicationem ejuſdem.

Quod concernit reſidentiam, parochum debere habitare in Aedibus parochialibus, praeter allegatos ab Auctore num. 16. firmavit Rot. in Tarraconen. Juris reſidenti 15. Martii 1734. §. 3. coram bon. mem. Harrach, nec recipi poteſt opinio Doctorum ab Auctore num. 17. allegatorum tenentium poſſe parochum Domo parochiali deſerta in Domo propria, vel paterna, vel Conjunctorum habitare, ſi ex ea poſſit ſuo muneri ſatisfacere, ut reſcriptis Sacra Congregatio Concilii interpres in Pontis Corvi Reſidentia 20. Decembris 1755. Dubium enim ita erat conceptum: An Abbati Curato Lucernari liceat habitare in domo paterna ſita in Regione Civita? Et licet probatum fuerit poſſiſſe ex ea parochum onus ſuum implere, ſuit tamen negative reſcriptum.

Quid ſi in diſtrictu parochiae ſit Eccleſia aliqua filialis, in qua Sacramenta adminiſtrantur, in eaque velit parochus habitare deſerta domo Parochiali? Nec poſſe ſenſit Rota in dict. Tarraconen. Juris reſidenti §. 6., & ſequent., & 11., & quidem etiamſi prope Eccleſiam illam filialem habitet major pars parochianorum.

Neque poteſt Epifcopus poteſtatem facere parochi extra domum parochialem habitandi, niſi ad breve tempus, & quidem dummodo haec altera domus ſit proxima domui Parochiali, ut firmavit idem Sacrum Tribunal in dict. Tarracon. Juris reſidenti §. 8., et 9. Idque procedit etiamſi pro aeris intemperie nequeat parochus in parochiali domo habitare; nam nec concurrente hac, vel alia cauſa poteſt Epifcopus licentiam parochi dare extra domum parochialem in perpetuum habitandi. Conſer Rot. in dict. Tarraconen. Juris reſidenti §. 11.

Quod vero attinet ad praecedentiam, parochus, exceptis illis, quae ſunt ſui officii, nullam regulariter praecedentiam, & praerogativam habet. Atque hinc eſt, quod parochus in Choro locum altiorum, & ornatiorem habere nequit, quam ceteri preſbyteri inibi aſſiſtentes; Rota in Pampilonen. mentionis 10. Maji 1706. coram bon. memor. Cafarelli, ubi quod

quod nec in Sede, ſed in ſcammio ſedere debet, ſi ceteri in ſcammis ſeant.

Huc etiam pertinet, quod ait Rota in Alexanen. 28. Aprilis 1747. §. 1. coram Reverendiſſ. Cortada: Nihilominus (ſunt ejus verba) equum haud erit Reſtorem eo uſque praeminere ſupra Preſbyteros, ut ſecluſis diebus Feſtis ſolemnioribus non permittatur Coctui Preſbyterorum abſente Parocho inchoare per ipſorum Hebdomadarum Sacram Pſalmodiam, et celebrationem Miſſae poſtquam tinnierit ſignum aris Campani, et congruum ſubinde effluxerit tempus; Nam moderatio Chori non habentis verum cum Dignitate Prelatum ordinem mutatur, et regulam a Capitularibus, per organum Hebdomadarii, ſive alterius de gremio, prout fert conſuetudo cujuſque Eccleſiae.

De praedicatione adi Vanesp. Jur. Eccl. Univerſ. part. 1. tit. 3. cap. 4., et plur. ſequent. ubique per tot.

ARTICULUS III.

Parochus quoad ea, quae concernunt Miſſam, Sacramenta, & Funeralia.

- 1 Parochus diebus Feſtis Miſſam celebrare debet in propria Eccleſia, & non in alia, quacumque conſuetudine in contrarium non obſtante; Sacra Congregat. Concilii in Lucana 15. Septembris, et 17. Novembris 1629. apud Sellium in Selectis Canon. cap. 59. num. 34., & Barboſam in Summa Apoſtol. decif. verb. parochus quoad Miſſam.
- 2 Parocho concedere poteſt Epifcopus ob defectum Sacerdotum, ut in diebus Feſtis urgente neceſſitate bis celebret. Sacra Congregat. Concilii ſub die 17. Auguſti 1627. apud Sellium cit. cap. 59. num. 37. & Barboſam loco cit. numer. 6. Vide verb. Miſſa art. 5. a num. 24., & Barboſ. de Offic., et poteſt. Parochi, ubi dicit de hac re melius eſſe eandem Sacra Congreg. conſulere.
- 3 Regulares poſſunt in ſuis Eccleſiis Miſſas celebrare eodem tempore, quo parochi celebrant in ſuis. Vide d. verb. Miſſa art. 5. num. 29.
- 4 Regulares poſſunt pulſare Campanas ad Miſſam, antequam pulſetur Campana Majoris Eccleſiae, praeterquam in die Sabbathi Sancti. Vide ibidem n. 31.
- 5 Immo poſſunt Regulares etiam celebrare Miſſas, priuſquam parochi celebrent. Vide ibidem n. 31.
- 6 Nec Epifcopi poſſunt illis prohibere, ne Campanas pulſent, & Miſſas celebrent in ſuis Eccleſiis ante pulſationem Campanae, & celebrationem Miſſae in Eccleſia parochiali. Sacra Congregat. Concilii 2. Julii 1620. apud Pittonum, Conſtituit. & decif. ad Parochos ſpectantes num. 391. Vide d. verb. Miſſa art. 5. n. 32.
- 7 Poteſt tamen Epifcopus Decreto Synodali ſtatueri, ut diebus Feſtis de praepcepto Miſſae celebrari non debeant in Oratoriis, & Eccleſiis ruralibus, niſi celebrata Miſſa in Eccleſia parochiali; Vide d. verb. Miſſa art. 5. num. 33. Maxime ſi Oratoria, & Eccleſiae rurales parum diſtant a Parochiali Eccleſia, quia alias adeſt Decretum Sacra Congregationis Concilii in Calaritana 18. Septembris 1627., ubi ſuit decifum, quod Parochus non poteſt prohibere, ut abſque ejus licentia celebretur in Capella Ruri adificata per Laicum, antequam celebretur in Parochiali, & Matrice. Sic reſert Barboſa in Summa Apoſtol. decif. verb. Parochus quoad Miſſam num. 3., & Sellius citat. cap. 59. num. 36. Et adeſt etiam ſimile Decretum Sacra Congr. Rit. in Capuana 31. Martii 1629. ubi ſuit decifum, quod non poteſt prohiberi celebratio Miſſae in Oratorio ruri adificato per Laicum ante celebrationem Miſſae Parochialis. Sic reſert Pittonus loco citato num. 467. Barboſa de Officio, & poteſt. Parochi part. 1. cap. 11. num. 23. Gavant. verb. Miſſa Parochial. in addit. Servari debet Decretum, ne in Oratoriis Confraternitatum celebretur in Feſtis ante Parochialem; dummodo Parochus celebret hora competentis. Sacra Congregat. Epifcop. in Senogallien. 29. Januar. 1613. apud Pitton. l. c. n. 209.
- 8 Parochorum de conſenſu liberum eſt Regularibus celebrare in eorum Eccleſiis parochialibus abſque Ordinarii loci licentia. Sacra Congregat. Epifcop., & Regul. 10. Januarii 1617. apud Barboſam l. c. in Summa n. 5.
- 9 Parochi non tenentur ſubminiſtrare Cappellanis, ſeu Prefbyteris in ſuis Eccleſiis Parochialibus celebrare volentibus

aramenta, & alia neceſſaria; Nec ad id poſſunt per Epifcopos cogi, ſed tantum hortari. Sac. Congregat. Epifcop., & Regul. in Montis alii 15. Maii 1699. non obſtante ſolito. Sacra Congregat. Rit. in Egitanien. 10. Junii 1602. conſirmata in Suanen. 31. Maii 1698. apud Monacell. tom. 1. tit. 10. form. 18. n. 6.

Parochi an, & quando teneantur applicare Sacrificium Miſſae pro ſuis Parochianis; Vide verb. Miſſa art. 3. a nu. 1. ad 11.

Sacramenta adminiſtrare non licet Parocho Cathedralis in aliena Parochia. Sacra Congregat. Concilii in Eugubina 29. Septembris 1628. apud Barboſa in Summa Apoſtol. decif. verb. Parochus quoad Sacramenta num. 2. & Sellium in Selectis Canon. cap. 59. num. 30. Neque etiam licet Parocho Cathedralis miniſtrare Sacramenta infirmis Canoniciſ ejuſdem Cathedralis, ſed hoc ſpectat ad parochum Domicilii. Sacra Cong. Epifcop., & Regul. in Tiburtina 12. Maii 1685. in reſponſione ad primum. Vide verb. Canonici art. 8. num. 14. ubi reſertur integrum Decretum, & ſic cenſuit etiam Sacra Cong. Conc. in Novarien. 17. Septembris 1695., & in Narnien. 26. Septembris 1699. apud Monacell. tom. 1. tit. 10. formul. 17. ſub num. 4.

Parocho ſpectat miniſtrare Sacramenta famulis, & famulibus interventibus Monafteriis Monialium, quamvis exemptarum, non autem ad Confeſſarium earumdem Monialium, ut reſpondit Sacra Congreg. Concilii in una Leodiens. 14. Aprilis 1685., & in alia Spoletana 19. Aprilis 1691. Inter famulas Monialium S. Matthaei Congregationis Lateranen. quae habitabant in Domo extructa intra Cortile, ſive Atrium Monafterii, & parochum S. Martini, intra cujus parochiae limites Monafterium exiſtit: apud Monacell. tom. 1. XI. formul. 20. num. 2. Et iterum in Vlixbonen. Occidentalis 19. Septemb. 1722. apud Urfayam in Miscellan. ſacro, & profano lit. M. num. 16.

Non debet Ordinarius ſine cauſa valde gravi, & relevanti auferre a propriis Curatis celebrationem Baptiſmi, ac Matrimoniorum, eaque ipſe miniſtrare, vel aliis delegare. Sacra Congregat. Epifc., & Regul. in Neapolitana 17. Septembris 1604. apud Pitton. l. c. num. 267.

Parochi non poſſunt accipere aliquid a ſponte dantibus pro adminiſtratione Sacramentorum; poſſunt tamen accipere, quod ſponte pro elemoſyna offertur, Sac. Cong. Concilii ſub die 5. Febr. 1593. apud Barb. loc. cit., & Sellium cit. cap. 59. num. 31.

Unde Parochus nihil petere debet pro adminiſtratione Baptiſmi, nec antea inveſtigare, quid ſibi donare velit; Sacra Congregat. Epifcop., & Regul. in Tropien. 5. Junii 1582. apud Pitton. l. c. n. 88.

Item Parochus nihil poteſt percipere pro Matrimonio contrahendo. Sacra Congregat. Concilii 17. Martii 1619. apud Barboſ. loc. cit. num. 7. & Sellium l. c. n. 33.

Item Parochus pro publicationibus Matrimoniorum, & Ordinum nihil exigere poteſt. Pro Fide vero decimam partem unius Scuti. Nec poteſt Parochus cogere parochianos, ut deſerant pro Matrimonio contrahendo ſolita munuſcula, ut ad haec reſpondit Sacra Congregat. Epifcop., & Regul. referente Eminentiſſimo Acciaſolo in Sanctae Severinae emolumentor. 6. Auguſti 1700. apud Monacell. tom. 1. tit. 10. numer. 8.

Parochus poteſt ſimplici Sacerdoti licentiam concedere adminiſtrandi Sacramenta in ſua parochia, excepta Poenitentia. Sacra Congregat. Epifcop., & Regul. in Caſtellanen. 20. Auguſti 1602. apud Sellium cit. cap. 59. numer. 32., & Barboſ. loc. cit. num. 4.

Curati Regulares tenentur adeſſe Benedictioni Fontis Baptiſmalis in Sabbatho Sancto, ſi alii teneantur, Sacra Congregatio Epifcoporum, & Regular. 12. Decembris 1595. apud Pitton. loc. cit. num. 182.

Curatus Regularis debet juxta ſolitum accedere ad aſſiſtendum in Matrice Benedictioni Fontis, indeque aquam accipere, projecta in Sacrum ea, quam ipſe contra ſolitum benedixerat. Sacra Congregat. Epifcop., & Regul. in Ariminen. 6. Septemb. 1625. apud Pitton. l. c. n. 432.

Parochus nequit approbare Confeſſarios non approbato ab Ordinario ad audiendas Confeſſiones ſuorum parochianorum, Communis, & colligitur ex Concilio Tridentino ſeſſ. 23. cap. 15., & expreſſe declaravit Sacra Congregat. Epifcop., & Regul. 20. Auguſti 1602. Vide verb. Approb. art. 1. n. 25.

Immo Parochus nequidem poteſt ſibi in Confeſſarium eligere

gere simplicem Sacerdotem non approbatum ab Ordinario ; Nam Alexander VII. die 24. Septembris 1665. damnavit expresse hanc propositionem 16. in ordine : Qui Beneficium Curatum habent , possunt sibi eligere in Confessarium simplicem Sacerdotem non approbatum ab Ordinario .

26 Parochus potest suorum parochianorum Confessiones audire etiam in aliena Diocesi sine approbatione Episcopi illius Diocesis , quia in eos ordinariam habet Jurisdictionem , & cum actus audiendi Confessiones sit Jurisdictionis voluntarie , potest etiam in alieno territorio exerceri , l. 1. ff. de Offic. Proconsul. Glossa in cap. Novit , de Officio legati , Fagn. leg. 5. decret. in cap. Ne pro dilatione 16. de penit. , & remiss. n. 29. cum aliis ibi citatis , Pialec. Prax. Episc. part. 2. cap. 1. art. 2. num. 5. Barbof. in Trid. sess. 23. cap. 15. num. 20. , & de Offic. Episc. potest. Parochi part. 2. cap. 19. , & de Offic. Episc. potest. part. 2. alleg. 25. num. 18. cum plurimis ibi citatis , & alii contra Matthæucc. Officialis Curie cap. 6. n. 16. & in cautela Confessarii lib. 1. cap. 9. proposit. 13. ab Alex. VII. c. n. 4. , & alios .

27 Et pro nostra conclusione facit resolutio Sacr. Congregat. Concilii 3. Decemb. 1707. in una Posnaniens. in qua fuerunt proposita , & resoluta hæc dubia , ut sequitur .

I. An Curati unius Diocesis vocati a Parochis alienæ Diocesis , possint in ista audire Confessiones tam suorum subditorum , quam alienorum absque licentia Episcopi ?

II. An Sacerdotes approbati ad Confessiones audiendas in una Diocesi vocati a Parochis alterius Diocesis possint in ista audire Confessiones quorumlibet absque approbatione Episcopi loci ? Et quatenus negative ad utrumque ,

III. An , & quomodo in casibus prædictis sit consulendum , si agatur de magno concursu Populi , & magna distantia adeundi pro approbatione Episcopi Diocesani ?

Quibus dicta die responsum fuit .

Ad I. Affirmative quoad subditos ; Negative quoad alios .

Ad II. Negative .

Ad III. Arbitrio , & prudentiæ Ordinariorum .

Sic refert , & tenet Monacell. tom. 4. Supplement. ad t. 1. n. 172. , & seq.

28 Parochus , dimisso Beneficio Parochiali , non potest absque nova approbatione Confessiones audire : Facultas enim ad absolvendum est connexa cum assentione Parochiæ , adeoque , ista dimissa , facultas cessat , quia sicuti statim ac consequitur Beneficium Parochiale , modo sit Sacerdos , & non sit suspensus , consequitur etiam approbationem ad audiendas Confessiones in sua Parochia , ita statim dimissa Parochia , desinit etiam approbatio , & facultas ; Barbof. in Trid. loc. c. n. 21. & de Offic. Episc. potest. Paroc. c. 19. n. 6. cum pluribus ibi citatis , Pialec. l. c. & alii passim .

29 Parochus ex obligatione iustitiæ tenetur ministrare Sacramenta suis Parochianis tempore gravis necessitatis etiam cum certo periculo via suæ . Ubi enim detrimentum Ovium suarum imminet in spiritualibus , non potest nec propter pestem , nec alium morbum contagiosum , aeris intemperiem , seu ob inimicitias , aut Principis , & populi furorcm se excusare , nisi per alios idoneos Ministros sufficienter id præstet ; S. Thomas 2. 2. q. 185. art. 5. Suarez tom. 3. in 3. parte disp. 72. sect. 3. col. 1. Fagundez in quinque Ecclesiæ præcepta præcept. 3. lib. 3. n. 1. Barbof. de Offic. Episc. potest. Parochi p. 2. c. 17. n. 12. & alii communiter .

30 Principes , & Magistratus non possunt impedire Parochos , & Sacerdotes administrare Sacramenta tempore pestis ; poterunt tamen Parochos , & alios ministrantes infectis prohibere a sanorum commercio ; Marta de iurisdic. part. 4. cap. 73. Barbof. l. c. n. 16. & alii passim . Immo potest Episcopus tempore pestis præcipere Parochis etiam cum mortis periculo , ne a sua Parochia discedant , & quod necessaria Sacramenta petentibus administrent ; Duran. in Comment. ad Bullam in Coena Domini l. 1. cap. 2. q. 2. conclus. 4. Chapeaville de administr. Sacr. tempore pestis cap. 1. q. 4. Barb. l. c. n. 17. ubi subiungit , quod de hac re Sacra Congregatio Concilii , in instante S. Carolo Borromæo , sub die 10. Decemb. 1576. censuit , Parochos tempore pestis teneri omnino residere in suis Parochialibus ; posse tamen per alium idoneum ministrare Parochianis suis peste infectis Sacramenta Baptismi , & Penitentia , & si non residerint , contra eos procedendum esse servata forma cap. 1. in fine sess. 23. de reform.

Parochus ministranti Viaticum etiam si prætextu in valetudine , neque de nocte , neque de die permitti debet pileolus , ut contra Parochum Ecclesiæ SS. Laurentii , & Damasi respondit Sac. Congr. Rit. in Romana 13. Augusti 1695. & 22. Januarii 1696. apud Monacell. tom. 4. Supplement. ad tom. 2. numer. 10.

Parochum dolose cogentes ad assistendum Matrimonio communicantur ipso facto in septima Synodo Provinciali Mediolan. & in decima Synodo Diocesana benevent. tit. 12. c. 1. & 2. de qua in Synod. p. 1. fol. 194. Sic apud Ursayam in Missellaneo Sacro , & profano 1. littera P. n. 35.

Alia de Parochia quoad Sacramentum Matrimonii . Vide 34 verb. Impedimentum Matrimonii art. 2. a numer. 59. usque ad numer. 102.

Parochus violenter rapiens , vel spolians funus , antequam veniat ad manus eorum , quibus debetur , perdit jus , quod habet , & quartam Canoniam , teneturque restituere cum Corpore , quidquid accepit . Barbof. de Offic. Episc. potest. Parochi part. 3. cap. 26. num. 27. cum aliis ibi citatis . Et sic pluries censuit S. Congregatio , & signanter S. C. Rit. in Bituntina 21. Julii 1607. & S. C. Episc. & Regul. in Calaritana 12. Martii 1660. confirmata ab Alexandro VII. die 30. Aprilis 1660. Cont. incip. Alias , pro parte , & S. C. Concil. in Alexandrina Restitutionis Cadaveris 27. Julii 1680. Vide verb. Cadaver n. 11. ubi dictæ decisiones referuntur .

Occasione funerationis Cadaverum alterius Diocesis , aut Parochiæ in Ecclesiis Regularium potest proprius Parochus Defuncti ad effectum deferendi processionally Cadaver ad dictas Ecclesias libere transire per quoscumque Dioceses , & Parochias sola , & Cruce elevata , etiam irrequisitis eadem Parochis , Sic S. C. Episc. & Regul. in Placentina 24. Novembris 1713. in responsione ad primum , & pluries alibi .

Parochus consequi nequit , neque prætere ad hereditibus Defuncti , qui sepelitur in Ecclesiis Regularium duplicem Quartam , seu aliquam portionem majorem solito . Eadem S. Congr. in d. Placentina in responsione ad tertium , & pluries alibi .

Parochus occasione transitus per suam Parochiam Cadaveris alterius Parochiæ , & Diocesis , nequit pretendere aliquam partem Ceræ , aut pecuniarum pro Quarta funerali , aut alio titulo ab hereditibus Defuncti . Eadem S. Congregatio in d. Placentina in responsione ad secundum , & pluries alibi .

Heredes Defuncti in associando Cadavere tam ad Ecclesiam Parochialem , quam ad aliam Ecclesiam possunt vocare majorem numerum Regularium , quam sint Sacerdotes sacculares . Ead. S. C. in d. Placentina in responsione ad quartum , & pluries alibi , & signanter in Alexandrina 10. Septembris 1688. Quod Decretum reperitur Authenticum in Archivo hujus Conventus S. Bernardini Alexandriæ , & refertur ad ad litt. sub verb. Heres n. 36. Vide ibi . Ubi insuper ad id citantur Constitutiones Alexandri VII. & Benedicti XIII. & antequam decretum in Albungenensi non obstante Synodo Provinciali , & concordia .

Hinc ad confirmanda hucusque dicta , adducitur sequens decretum S. Cong. Concilii confirmatum ab Innocentio XI. ut sequitur .

INNOCENTIUS PAPA XI.

Ad futuram rei memoriam .

EXponi nobis nuper fecerunt dilecti Filii Fratres Conventus loci de Binasco Papien. diocesis , Ordinis Minorum S. Francisci de Oblervantia Reformatorum nuncupatorum , quod ipsi alias a Congregatione tunc existentium Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum obtinuerunt decretum tenoris , qui sequitur , videlicet : Papien. funerum . Regulares Minores strictioris observantia S. Francisci Diocesis Papien. ob aliquam inconvenientiam ortâ occasione defunctorum , qui ad eorum Ecclesiam deferuntur , ubi habent proprias sepulturas , supplicant declarari : Primo , an Curatus unius diocesis , quæcumque sit , in transitu cadaveris , quod processionally deferretur ad Ecclesiam Regularium ab alia diocesi , transendo per propriam jurisdictionem , & Parochiam , possit aliquam partem ceræ , & pecuniarum ab hereditibus Defuncti pretendere . Secundo , An pro-

Ad primum Affirmative . Ad secundum , & tertium Negative . Ad quartum Affirmative . Roma 24. Novembris 1713.

G. Card. Carpineus .

Loco * Sigilli .

F. A. Nizanus Secret.

proprius Parochus Defuncti transendo per Parochiam unius Parochi alterius cujuscumque Diocesis , ad effectum deferendi processionally Cadaver ad Ecclesiam Regularium , possit libere , & licite per eandem cum stola ; & Cruce elevata transire etiam irrequisito Parocho ? Die XXVIII. Novembris MDCLXXI. Sacra & c. ad primum respondit Negative ; ad secundum Affirmative . In quorum fidem & c. Romæ XIV. Novembris MDCLXXVI. J. M. Braccaccius Episcopus Viterb. Sacræ Congregationis Concilii Secretarius . Cum autem sicut eadem expositio subungebat , dicti exponentes Decretum hujusmodi , quo firmius subsistat , & servetur exactius , Apostolicæ confirmationis nostræ patrocinio communiri summopere desiderent , Nos ipsam ipsi exponentibus gratiam facere volentes , & eorum singulares personas a quibusvis excommunicationis , suspensionis , & interdictionis , aliisque Ecclesiasticis sententiis , censuris , & penis a jure , vel ab homine , quavis occasione , vel causa latis , si quibus quomodolibet innodata existunt , ad effectum presentium dumtaxat consequendum , harum serie absolventes & absolutas fore censentes , supplicationibus eorum nomine Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati , Decretum præsertim auctoritate Apostolica , tenore presentium approbamus , & confirmamus , illique inviolabilis Apostolicæ firmitatis robur adjicimus , salva tamen semper in præmissis auctoritate præfatæ Congregationis Cardinalium , decernentes easdem præsentibus litteris semper firmas , validas , & efficaces existere , & fore , siusque plenarios , & integros effectus sortiri , & obtinere , ac illis , ad quos spectat , & pro tempore spectabit , plenissime suffragari , & ab eis respective inviolabiliter observari , sicut in præmissis per quoscumque judices Ordinarios , & delegatos , etiam causarum Palatii Apostolice Auditorum , & de iudicari debere , ac irritum , & inane , si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter , vel ignoranter contigerit attentari . Non obstantibus Constitutionibus , & ordinationibus Apostolicis , cæteriisque contrariis quibuscumque .

Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die 11. Decembris MDCLXXVI. Pontificatus nostri Anno primo .

Juvat etiam adducere in terminis resolutionem Sacræ Congregationis Episcoporum , & Regularium in d. Placentina 24. Novembris 1713. Quæ Authentica pariter habetur in Archivio hujus Conventus S. Bernardini Alexandriæ , & est ut sequitur .

In causa Placentina Funerum vertente inter Fratres Conventus Clastidii Min. Observ. S. Francisci ex una , & Parochum diocesis Terræ Clastidii partibus ex altera de , & super infrascriptis dubiis , nempe .

Primo , An occasione funerationis cadaverum alterius Diocesis , aut parochiæ in Ecclesia S. Mariæ Angelorum Provincia S. Didaci Minor. Observant. Terræ Clastidii possit proprius Parochus Defuncti ad effectum deferendi processionally cadaver ad dictam Ecclesiam libere per eandem parochiam Clastidii transire stola , & Cruce elevata , etiam irrequisito Parocho Clastidii ?

Secundo , An dictus Parochus Clastidii occasione transitus cadaveris alterius parochiæ , & Diocesis possit aliquam partem ceræ , aut pecuniarum pretendere , pro Quarta funerali , aut alio titulo ab hereditibus Defuncti ?

Tertio , An dictus Parochus consequi possit ab hereditibus Defuncti , qui sepelitur in dicta Ecclesia S. Mariæ Angelorum duplicem Quartam , nempe duos philippos , aut integram ceram , & unum philippum , seu potius debeatur unica Quarta unius philippi , aut solius ceræ ?

Quarto , An hæredes ejusdem Defuncti in associando cadavere tam ad Ecclesiam parochialem , quam ad aliam Ecclesiam possint vocare majorem numerum Regularium , quam sint Sacerdotes Sacculares in casu & c.

Sacræ Congregatio Eminentissimorum , & Reverendissimorum S. R. E. Cardinalium negotiis , & consultationibus Episcoporum , & Regularium præposita , audita relatione Episcopi Placentini referente Eminentissimo Grimaldo , censuit ad infrascripta dubia infrascriptum in modum respondendum , videlicet .

Ferrav. Biblioth. Tom. VI.

Heredes Defunctorum pro illis ad sepulcrum associandi numerum Ceræ sibi benevolum quolibet contrario prætextu per Parochum deducto non obstante subministrare valent . Sac. Congr. Episc. & Regul. in Cassanen. 5. Maji 1617. apud Barb. de Offic. Episc. potest. Parochi p. 3. c. 26. n. 57.

Heredes Defunctorum possunt vocare numerum Religiosorum sibi benevolum in deferendis Cadaveribus ad Ecclesias . S. C. Rit. in Camer. 21. Novembris 1617. & 14. Januarii 1649. Et tunc destinatos Clericos ab eis , & non alios vocare debet Parochus , ut censuit S. C. Rit. in Eadend. 30. Augusti 1601. Si vero dicti hæredes nullos destinaverint , tunc , & eo casu Jus convocandi alios Sacerdotes pro obediendis funeribus Parocho compete . Rota in Alexandrina Funerarium 1. Julii 1630. coram Merlinio . Et ideo dicta Sac. C. Rit. in una Ferrar. 7. Septembris 1631. censuit , Parochum posse ad libitum vocare ad funus Clericos , quos voluerit , nec cogitur vocare viciniores , nisi aliter disponant hæredes defuncti , quorum voluntas est servanda , apud Barbofam l. citat. numer. 60.

Parochi contra voluntatem hæredum defunctorum nequeunt impedire Regulares , aliosque Clericos vocatos , ne veniant ad funus . S. C. Rit. sub die 23. April. 1633. apud Barbofam in Summa Apostol. dec. verb. Parochus quoad funera alia numer. 14.

Parochi non possunt cogere hæredes , seu Executores testamentarios , ut pro defunctis , qui tumulantur in Ecclesiis Regularium , in Ecclesiis etiam Parochialibus celebrari faciant Officia , Novenalia , & Anniversaria pro ut celebrantur in Ecclesiis Regularium , in quibus Cadavera sepeliuntur . Eadem S. C. Rit. sub dicta die 23. April. 1633. apud Barbofam l. c. n. 15. & Sacra Cong. Conc. in Novarien. 15. Martii 1704. in responsione ad 7. Vide verb. Quarta funeralis sub numer. 32.

Parochi licentia , seu interventus requiritur ad hoc ut Regulares possint defunctorum cadavera in ejus Parochia levare , nisi ipse requisitus venire expresse omnino recuset . S. C. Rit. in Catanen. civitatis Platia 18. Octobr. 1619. & in Vercellen. Terra Crescetitini 26. Februarii 1621. apud Sellium in Selectis Canon. cap. 69. num. 48. & Barbof. l. c. n. 3. Vocato enim Parocho , & ipso renuente intervenire , vel alterum mittere , tunc possunt Regulares absque Parocho deferre Cadavera in eorum Ecclesiis sepelienda . S. C. Rit. in Senogallien. 22. Junii 1675. in responsione ad sextum , & sic fuit iterum decisum ab eadem S. Congregatione ad instantiam Ordinis Minorum de Observantia S. P. Francisci die 13. Julii 1675. Et ita jam fuerat decisum a S. C. Episc. & Regul. 14. Januarii 1639. quod Decretum fuit confirmatum ab Alexandro VII. 30. Aprilis in Cont. incip. Alias pro parte .

Parochus proprius nullatenus est excludendus , quamvis ad sepeliendum Cadaver Regulares dumtaxat a Defuncto accessuri jubeantur . S. C. Episc. & Regul. in una Montis pilosi de anno 1581. apud Sellium in selectis Canon. cap. 69. n. 51. & Barbofam l. cit. n. 8.

Parocho spectat declarare , per quam viam sit exportandus Defunctus , & facere omnia necessaria usque ad januam Ecclesiæ Regularium , qui sepeliendus est S. C. Episc. & Regul. in Castellanen. 3. Januarii 1594. apud Barbof. loc. citat. numer. 9.

Vocati omnes ad funus debent convenire ad Parochialem Defuncti . S. C. Rit. in Bonon. 9. Decemb. 1617. & in Tropien. 16. Febr. 1631. apud Barbof. de Off. Episc. potest. Parochi p. 3. c. 26. n. 63.

Excipiuntur tamen Canonici Cathedralis Capitulariter intervenientes , pro quibus servanda est sequens dispositio Sac. Cong. Rit. in Aulina , ubi cum nomine Capituli ejusdem Cathedralis supplicatum fuisset pro declaratione infrascriptorum dubiorum .

Primo : An iidem Regulares teneantur accedere ad Cathedralium ad levandum Capitulum pro associando Cadavere Defuncti sepeliendi etiam in Ecclesia Regularium , licet Defunctus non sit de Parochia Cathedralis ?

F

Se-

Secundo : An plebanus S. Petri, seu Curatus S. Nicolai d. Civitatis pro associando Cadavere sui proprii Parochiani defuncti, in alia tamen Ecclesia, etiam Regularium sepeliendi, teneatur pariter accedere ad Ecclesiam Cathedralis, quando intervenierit Capitulum ejusdem; & idem servandum sit, si predictum Cadaver per modum depositi existat in sua propria Ecclesia Parochiali, vel in alia sita intus, vel extra dictam Parochialem?

Tertio : An dicti Curati teneantur accedere ad d. Cathedralis, quando Capitulum intervenit, si praefatum Cadaver sit sepeliendum in aliqua ex dictis Parochialibus S. Petri, & S. Nicolai.

His omnibus eadem Sac. Cong. affirmative respondit, ex declaratione in similibus facta, proponente Emin. Brancacci in Nicien. die 2. Augusti, quando Capitulum Cathedralis capitulariter intervenit, & ab iplo incipiendam esse Processionem in praefatis omnibus casibus. Hac die 29. Januarii 1671. M. Episcop. Portuen. Card. Ginettus. Loco * Sigilli. Bernardinus Casalius Sac. Rit. Congr. Secret. Sic refert Joannes Baptista Bassi in *Tractatu de Sodalitatibus quest. 5. sub num. 19.* impresse, ad calcem Amostaz de causis piis.

Regulares extra Claustra decedentes possunt ad eorum Ecclesias deferri inconsultis Parochis, ut declaravit Sac. Cong. Concilii sub die 2. Julii 1620. Nec id iisdem Regularibus prohiberi potest sub praetextu, quod debeant prius Jus sepulturae solvere, quia ab hujusmodi praetensionibus Parochos abstinere debere mandavit Sac. Cong. Episc. & Reg. in *Puteolana 22. Maii 1615.*

Parochus facere debet Officium supra Corpus Defuncti, etiam si adfuit Canonici Cathedralis, in sua Parochiali Ecclesia, Sac. Cong. Rit. in *Offen. Cerem. 28. April. 1607. in Viterbien. 25. Junii 1611. & in Pranesina-Cavarrum 25. Augusti 1618. apud Barbof. loc. cit. in Summa num. 1. & Sellium l. cir. cap. 69. num. 45.*

Canonici Cathedralis decedens, non electa sibi sepultura, debet sepeliri in Cathedrali, si in ea adfuit Sepulcrum proprium Canonico. Sin minus in Sepulcro Majorum. Sac. Cong. Concilii in *Tiburina 12. Maii 1685, in respons. ad secundum.*

Pro sepultura Canonico Cathedralis debetur Quarta funeralis Parocho Domicilio, non vero Parocho Cathedralis, neque Parocho, ubi adfuit sepulcrum suorum Majorum. Ead. Sagr. Cong. Concil. in *d. Tiburtina in respons. ad tertium.* Vide verb. *Canonici art. 8. a n. 11. ad 14.* ubi refertur decretum ad literam.

Ubi Parochie distinctae sunt per determinatas familias, administratio Baptismi, aliorumque Sacramentorum spectat ad proprium dictarum familiarum Parochorum, & non ad Archipresbyterum Collegiatum, seu Matricis. Sac. Cong. Concil. in *hojan. sur. Paroch. 24. Maii 1732. in ref. ad VII. dub. Et ibi ad VIII. dub.* respondit, quod ceteri uxorem ducentes de familiaribus Ecclesiarum Rectoralium possint eligere Ecclesiam Rectorem familiae uxoris pro futura administratione Sacramentorum, in exclusionem Ecclesiae Archipresbyteralis. Item ad *IX. dub.* respondit, quod advenae famularum praestantes Oppidanis de familiaribus Ecclesiarum Rectoralium ceteri debeant de iisdem familiaribus, ita ut subjaceant pro administratione Sacramentorum Ecclesiae Rectoralis familiae, cui interveniunt, privative quo ad Archipresbyterum. Sic apud *Theaurum Resolutionum Sac. Cong. Concil. tom. 3. fol. 325. & 326.* quae Resolutiones proficiunt Venetiis apud Joannem Baptistam Recurti.

Parochus debet accedere sub Cruce Regularium, si cadaver ad eorum Ecclesiam deferatur, excepto casu, quo Capitulum Cathedralis, vel Collegiatum funeri associationi interstet; Tunc enim inceditur sub Cruce Capituli. Sic pluries declaravit Sac. Cong. Concil. & signanter in *Fossanen. 21. Julii 1645, in Arcina 22. Decemb. 1697. in Aquen. Jurium Parochialium 9. Junii 1708. & 2. April. 1709. ad 3. dub. in Nullius Aina 7. Septemb. 1710. ad 2. dub. in Civitatis Castellii juris funerandi 16. Aprilis 1732. ad 5. dub. in Volaterrana 16. Martii 1726. & in Sabinen. 29. Januar. 1735.* Nisi tamen alicubi tam Parochi quam Regulares erigant propriam Crucem ex legitima consuetudine, quae est servanda; cum ipsa sit altera Lex, & pro Lege servari debeat, cap. *Dilecti 4. de Arbitris l. De quibus 32. ff. de Legibus, l. Et ab antiquis 31. cod. de Testament. & ipsa sit optima legum interpres, textu expresso in cap. *Dilectus 8. de consuetud. l. Si interpretatione 37. ff. de Legibus.**

Parocho jus funerum cum Cruce, & stola non competit, sed privative ad Confessarium Monialium pertinet occasione delationis cadaverum ad Ecclesiam exteriorem Monialium. Sac. Cong. Concil. in *Novarien. 22. Augusti 1727. ad 1. dub.*

Parocho non licet in Sabbatho Sancto benedicere Collocutoris, aut Januæ Monasterii Monialium. S. Cong. Concil. in *d. Novarien. ad 3. dub.*

Parochus non potest in Ecclesia Monialium assistere Matrimonii, vel eorum denunciations facere, aut benedictiones mulierum post partum, vel similes impertiri. Sacra Congregatio Concilii in *d. Novarien. ad 4. dub.*

Parocho praestare non tenetur Confraternitas eleemosynam, vel alteri per eum deputando Missam celebranti, tam pro consecratione, quam pro consummatione Sanctissimi exponendi occasione, qua exercitia spiritalia peraguntur. Sac. Cong. Concil. in *Bononien. 15. Maii 1728. ad VIII. dub.*

Parochus qui dat benedictionem cum Venerabili Eucharistiae Sacramento in Ecclesia Confraternitatis, nihil omnino exigere potest, sed id gratis agere debet. Sac. Cong. Concil. in *d. Bononien. ad IX. dub.*

Parocho Cathedralis non licet ministrare Sacramenta quibuscumque Clericis, Sacerdotibus infirmis, & in alienis Parochiis commorantibus, sed id competit privative Parochis domiciliaris. S. Cong. Concil. in *Eugubina Jurium Parochialium 2. April. 1729.*

Parochus non tenetur invitare Regulares ad officia, quae in Parochiali peraguntur. Sac. Cong. Concil. in *Volaterrana 16. Mart. 1726. ad VIII. dub.*

Non posse Parochos cum stola, & Cruce elevata ingredi Ecclesias Regularium occasione associationis cadaverum ad illorum Ecclesias, pluries fuit resolutum a Sacris Congregationibus tum Concilii, tum Episcoporum & Regularium, tum Sacrorum Rituum, & confirmatum a pluribus Summis Pontificibus; Et omisit, brevitatis gratia, antiquioribus resolutionibus dictarum Sacrarum Congregationum, sic expresse respondit *Sacra Cong. Concil. 22. April. 1625.* apud *Novar. in Summa Bullar. par. 1. commentar. 91. & in Laudan. 2. Maii 1711. in respons. ad 1. apud Urfayam tom. 1. par. 2. disceptat. 14. n. 137.* Item *Sacra Cong. Episcop. & Regular. in Placentina 16. Decemb. 1661.* expresse confirmata a Clem. X. Constituit. incip. *Nuper edita ad instantiam Procuratoris Generalis Ordinis Minorum de Observantia in Sutrina die ultima Februarii 1708. in Brixinarien. 16. Martii 1717.* Item *Sac. Rit. Congregat. in Vaden. 3. Augusti 1698. in Avenionen. 3. Dec. 1701. in Camerinen. 1. Septembris 1708.* Ita etiam per viam Legis confirmando aliquas ex citatis, & quamplures alias dictarum Sacrarum Congregationum resolutiones, ad instantiam nostri Ordinis Minorum Regularis Observantiae demandarunt Alexander VII. Constituit. 95. incipient. *Alias* & Clemens X. Constituit. 67. incip. *Nuper*, & alia 58. incip. *Alias.* Et Innocent. XI. speciali Indulto concessit Carmelitis Excalceatis Congregationis Italiae, & relato ab Urfaya tom. 1. p. 2. discept. 14. num. 4. Vide infra num. 88.

Contra vero posse Parochos cum stola, & Cruce elevata ingredi dictas Regularium Ecclesias fuit etiam pluries resolutum ab iisdem Sacris Congregationibus, & signanter a Sac. Cong. Episcop. & Regul. in *Firmiana 29. Nov. 1641. in Placentina 9. Nov. 1693. & 7. Decemb. 1668. & in Parmen. 21. Mart. 1720. & 5. Nov. 1721. apud Urfayam tom. 4. part. 2. discept. 6. num. 188.* Item a Sac. Cong. Rit. in *Eugubina 12. Maii & 5. Julii 1613. in Placentina 23. Maii 1619. in Catanen. civitatis platiæ 12. Octob. ejusd. anni 1619. Et in Spoletana 1. Jul. 1702.* favore Parochi Castri Vissi adversus PP. Minores Conventuales, apud Urfayam tom. 4. part. 1. disceptat. 11. num. 16. ibi: *An Parocho Terræ Vissi liceat deferre stola in Ecclesiis Regularium occasione cadaverum in casu &c.* Sac. Cong. respondit, *Affirmative, dummodo non peragat Officium.* Ita etiam per viam Legis expresse statuit Benedictus XIII. Constituit. incip. *Pretiosus* derogando omnibus in contrarium facientibus, etiam consuetudinibus immemorabilibus, & declarando, ac decernendo quod talis Crucis erectio, stola delatio, & ingressus in Ecclesias, nullam penitus jurisdictionem importet, aut minimum in aliquo praesudicium quicumque irroget, aut quomodocumque, & quomodocumque irroget, & inferre possit. Quae Benedictina sanctio est utique ubique servanda, nisi videretur revocata a Clemente XII. Constituit. incipient. *Romanus Pontifex*, in qua dictam Benedicti XIII. Constituit. incip. *Pretiosus* una cum variis aliis ad favorem diversarum Religionum emanatis, moderatur, ac reducit ad terminos juris

juris communis Concilii Tridentini, & Constituit. Apostolicarum, statuendo quod dictae Benedictinae Constituit. habendae sint in omnibus judiciis, etiam in foro conscientiae, perinde ac si illae non emanassent.

Quid autem, attentis tot allatis contrariis resolutionibus, & decisionibus, concludendum sit? mihi videtur standum, est cujusque loci legitime consuetudini, cum ipsa sit optima Legum interpres, textu expresso in cap. *Dilectus 8. de consuetudine. l. Si de interpretatione 37. ff. de Legibus*; Immo ipse sit altera lex, & pro Lege servari debeat, cap. *Dilecti 4. de Arbitris, l. De quibus 32. ff. de Legibus, l. Scavola 26. ff. de aqua, & aqua pluviae arcende, l. Et ab antiquis 31. Cod. de Testament.* cum similibus; Et vel maxime quod plures ex praedictis resolutionibus emanarunt cum addito *salvo jure probandi immemorabilem consuetudinem.*

Nisi tamen declaretur, ut satis probabile, & consonum est, quod Clemens XII. in dicta sua Constitutione *Romanus Pontifex* revocaverit illas ad favorem Regularium a Benedicto XIII. emanatas, solum quo ad maxima privilegia, indulta, gratias, exemptiones, & facultates in eis contenta, & concessa, uti videtur colligi ex verbis ipsiusmet flux Constitutionis §. *Quamvis*, ibi: *Ita ut in posterum supradicti Ordines Regulares earumdem Litterarum, & Constitutionum usu, commodo, & effectu penitus cavere debere intelligantur.* Non autem voluerit revocare dictam Benedicti XIII. Constitutionem *Pretiosus* etiam quo ad hanc dispositionem, & declarationem de ingressu Parochorum cum stola, & Cruce elevata in Ecclesias Regularium factam omnino providere, ac laudabiliter ad tollendum Fidelium scandalum, & nimis frequentium controversiarum originem, ut loquitur ipsa Constitutio, quae proinde quo ad hoc est magis ad favorem, & commodum Parochorum quam Regularium, ut de se patet. Unde hoc stante, quod uti dicebam, satis probabile, & valde consonum est, citi ratio Legis, sit anima Legis, *l. Cam ratio 7. ff. de bonis damnatorum*, possit Parochi cum stola, & Cruce elevata libere ingredi in Ecclesias Regularium, non obstante quacumque in contrarium immemorabili consuetudine, cum Benedictus XIII. in dicta Constitutione *Pretiosus* §. *Et ad tollendum* derogaverit omnibus in contrarium facientibus, & etiam consuetudinibus immemorabilibus.

Parochi frustra repugnant, si Episcopus dederit Confessario absolutam facultatem audiendi Confessiones suorum diaconorum, Confessarius enim qui absolutam facultatem obtinuit ab Episcopo audiendi Confessiones in alterius Parochia independentem a voluntate, & consensu Parochi, non indiget de rigore juris, sed solum ex quadam aequitate, consensu Parochi. Et ratio est, quia singuli Parochiani sunt subditi Episcopo tamquam Pastori universali omnium, etiam ipsorum Parochorum; Episcopus enim habet absolutam jurisdictionem in tota sua Dioecesi independentem a Parochis, & potest ipsis invitis salutem suorum ovium, prout melius sibi videbitur expedire, consulere. Ita Bonacina tom. 1. de *Poenitentis Sacramento disput. 5. quest. 7. punct. 4. §. 1. num. 17.* ubi proposito hoc praecio quaesito: *Utrum Sacerdos, qui fuit ab Episcopo approbatus ab eoque facultatem obtinuit audiendi Confessiones, petere debeat novam licentiam a Parochis, in quorum Parochia vult Confessiones juxta facultatem sibi ab Episcopo concessam audire?* Respondeo, dicit ibi: *Negative, nisi Episcopus concesserit facultatem sub conditione, vel cum onere facultatis a Parocho impetranda; Ratio est, quia Episcopus jurisdictionem habet concedendi facultatem dependentem, & independentem a Parocho.* Sic etiam Suarez *disput. 27. Henriquez lib. 3. de Poenitent. cap. 12. Reginald. lib. 2. num. 46. & 67. Coninch disput. 3. dub. 3. num. 2. & 29. Zerola in praxi cap. 15. quest. 3. La Croix lib. 6. part. 2. num. 1523. Sayrus de Poenit. cap. 22. num. 1.* ubi refert Panormitanum, & alios in contrarium, uti videtur esse saltem quo ad esse licitum etiam Pontas verb. *Approbatio casu 17.*

An autem possit quod Episcopus concedat approbationem pro Confessionibus excipiendis cum supradicta conditione, scilicet de *licentia, seu consensu Parochi*, possit Confessarius ipsas valide excipere, tali licentia non requiritur; Bonacina loc. cit. n. 18. (a) cum aliis probabilibus existimat posse dictum Ferrar. Biblioth. Tom. VI.

Confessarium adhuc Confessiones ipsas valide excipere sine licentia, & consensu Parochi, quia dicit ipse, Sacerdos approbatus per dictum loquendi modum certior tantummodo fit de modo quem debet saltem ex aequitate servare; Nec obstat quod dictus loquendi modus, ut volunt aliqui, tamquam absolutus absolute videatur importare conditionem. Nam absolutus absolute non semper importat conditionem ad aliquid valide agendum, sed aliquando connotat modum ad aliquid licite praestandum.

Quod de sic approbatis Confessariis Regularibus absolute tenet cum multis aliis mox citandis Barbofa de officio, & potestate Parochi part. 2. cap. 19. num. 22. expresse dicens, quod Fratres Minores ex privilegio ad Alexandro IV. sibi concessio possunt Confessiones audire assensu Parochorum minime requisito, ut refertur in *Compendio privilegiorum, verb. Absolutio quo ad saeculares 2. §. 1.* Et idem alii posteriores Pontifices concesserunt; Sicque ipsos, ac alios Regulares cum eis in privilegiis communicantes posse Parochis contradicentibus saecularium Confessiones audire. Ita F. Emmanuel in *explicat. Bullae Cruciatæ §. 9. num. 145. & §. 12. num. 4. & sequent. & quaest. Regul. tom. 1. quest. 60. art. 4. Miranda in manual. Tralat. tom. 1. quest. 44. art. 14. conclus. 2.* Joannes a Cruce de *statu Relig. lib. 2. cap. 6. dub. 1. concl. 3.* Fagundez in *quinq. Eccl. praecpta, praecpt. 2. lib. 1. cap. 5.* Tamburin. de *jure Abbat. tom. 2. disput. 6. qu. 53.* qui omnes asserunt (b) procedere hanc resolutionem, etiam si Episcopi in licentis Regularibus concessis dicant, quod eis Parocho retinente non utantur; quia ipsi Ordinarii, dicunt ipsi Summorum Pontificum hac in re concessa privilegia tollere, aut limitare non possunt, *argument. cap. Inferior 4. dist. 21. cap. Cum inferior 16. De majori. & obediunt. Clement. Ne Romani 2. de elect. Hæc ille loc. cit. num. 32. qui num. 23. insuper addit, quod nec etiam Parochi ipsi impedire possunt Confessarios Regulares quo minus Confessiones audire possint in domibus poenitentium agrotorum, quando ab eis vocantur, dummodo eorumdem infirmorum Parochos de audita Confessione eodem die certiores reddant, ut censuit *Sacra Congregat. Visitationis Apostolicae* apud Lezanam in *Summa Quaest. Regular. cap. 19. nu. 32. & Sac. Congregat. Episcop. & Regul. 2. Julii 1587. 5. Julii 1606. & in senogalliana 22. Januarii 1616. ac in Anconitana 9. Octob. 1640.* & sapientissime alibi, & expresse statuit Clemens X. Constituit. incip. *Superna.**

At veto quo ad illos Confessarios sive saeculares, sive Regulares, quibus ab Episcopo concessa est solum conditionata facultas excipiendi saecularium Confessiones cum hac, vel simili conditione, de *licentia tamen Restorum in Ecclesiis eorum, seu solum consentiente Restore Ecclesiae*; Ego sentio, nisi aliter constet de mente Episcopi quoad vim illius conditionis, quod non possint dictas Confessiones excipere in Ecclesiis Parochorum, nisi accedat eorum licentia, aut consensus, saltem tacitus, aut implicitus; quia conditio in tali concessio videtur apposta tamquam forma; & conditionale nihil ponit in esse nisi purificata conditione *argum. §. Sub conditione 5. institut. de verbor. obligationibus, l. Legata sub conditione 41. ff. de conditionib. & demonstration. & l. Unic. §. Sin autem. Cod. de caducitat. tollentis*; Suspenditur enim ejus valor utique ad eventum conditionis; *l. Is cui 42. ff. de actionib. & obligationib. & cit. l. Legata sub conditione 41. ff. de conditionib. & demonstration. cum similibus.* Tum quia ex Tridentino *sess. 23. cap. 15. de reformat.* nullus quantumvis privilegiatus potest Confessiones saecularium audire absque approbatione Episcopi, ut fuit dictum sub verb. *Approbatio art. 1. num. 44. & sequent.* Et ne quidem Romae approbati, quicumque sint, possunt in aliis Dioecibus sine expressa approbatione suorum respective Ordinariarum dictas Confessiones excipere, ut expresse statuit Urbanus VIII. die 17. Septembris 1628. Constituit. incipient. *Cum sicut accepimus.* Dicti autem Confessarii ut supra sic conditionate approbati, non censentur vere approbati nisi sub tali conditione, nisi, ut dicebam, aliter constet de mente Episcopi quo ad vim illius conditionis, adeoque &c.

Parochi associantes funus sive una cum Capitulo, sive non, nequeunt pretendere candelam majorem illa quae datur

(a) Nota. Periculosa Censoribus Romanis videtur Bonacina opinio, quando licentia Episcopi sit conditionata; quare in praxi non est attendenda.

(b) Nota. Idem dicendum de Regularibus, ac in superiori annotatione de Saecularibus Confessariis diximus.

Superiori Regularium associato ab aliis suis Religiosis: Sic expresse decrevit *sac. Concil. Congregat. in Novar. 15. Martii 1704. in respons. ad 3. apud Monacell. tom. 2. tit. 13. form. 1. sub num. 92.* Sicque neque alii Sacerdotes, ac Canonici sive capitulariter, sive seorsim interveniant, nequeunt prætere candelam majorem illa quæ datur Regularibus, ut expresse defendit D. Ursava *tom. 1. part. 2. discept. 15. num. 13.* ubi ad id adducit Decreta, & Doctores. Et ratio clara, ac convincens est, quia si Parochi qui portant pondus diei, & æstus præstando omnimodam assistentiam, ac Sacramenta suis Parochianis toto tempore vitæ suæ, nequeunt prætere candelam majorem illa, quæ datur Superioribus Regularibus, qui eis ordinarie non ministrant Sacramenta, ac parvam, & interdum nullam assistentiam præstant, tanto minus Canonici, ac alii Sacerdotes poterunt illam prætere candelam majorem ea, quæ datur Regularibus, cum ipsi parvam, & ordinarie nullam, eis præstant assistentiam, ubi Regulares indefesse ipsis assistunt cum in eorum Sacramentalibus Confessionibus excipiendis, tum in eorum ultimo agone suas animas diu, nocteque Deo commendando.

75 Et quoad Canonicos, & Capitula varia ad rem sunt edita Decreta a Sacra Congregatione Concilii, & signanter in *Trojana Feneram 7. & 21. Maii 1701.* ubi ad V. dubium: *An candelam gestanda per Canonicos in associatione funeri debeat esse ponderis ad minus quatuor librarum, vel arbitrio heredum; & an Canonici ultra dictam candelam prætere candelam unum ducatum Regni pro quolibet Canonico?* Dicta Sac. Congregat. Concil. ad V. respondit: *Negative quoad primam partem, sed remittendum arbitrio heredum; Quo vero ad secundam partem, Negative.* Item decrevit, quod Capitulum Canonici, & Parochi nequeunt prætere majorem portionem funeris, quando Cadaver sepelitur in Ecclesiis Regularium extra Civitatem, ac extra Parochiam quamvis sitam intra Civitatem, quam acciperent si cadaver in illorum Ecclesia sepeliretur. *Eadem Sacra Congregat. in dict. Trojana in respons. ad VII. Item quod Capituli Cruce interveniente in funere ducendo ad Ecclesiam Regularium una cum Abbate, vel alio Sacerdote, Capitulum nequit exigere emolumentum eo modo quo exiget, si totum Capitulum interveniret. Eadem Sacra Congregat. ibid. in respons. ad VIII.* Sic apud Theaurum Resolutionum Sacre Congregat. Concil. anni 1740. ubi in fine dicti Tomi referuntur etiam resolutiones ab anno 1700. ad annum 1718. Quæ resolutiones profert Venetis, apud Joannem Baptistam Recurri.

76 Et in Nullius, seu Montis Cassini die 26. Januarii 1726. fuerunt inter alia ab eadem Sacra Congregatione Concilii, edita sequentia Decreta ubi ad VIII. dubium, „ An hæredes defunctorum possint adhibere circa cadavera defunctorum, „ quantitatem cere sibi beneficam, seu potius consistet de „ aliqua consuetudine sine quoad quantitatem cere, eaque sit servanda? *Respondit,* Ad VIII. esse statuendam taxam ab „ Ordinario auditis interesse habentibus, & taxa ab eodem transmittitur ad Sacram Congregationem. *Et ad IX.* An liceat hæredibus defunctorum vocare ultra Parochum Presbyteros sibi beneficos, & excludere integrum Capitulum „ Ecclesiæ Matricis ab associatione cadaverum tam in ipsa „ Ecclesia Matrice, quam in aliis Ecclesiis, in quibus fuerit electa sepultura? *Respondit,* Licere hæredibus defunctorum solum Parochum vocare, sed quatenus alios Presbyteros vocare velint, esse præferendos illos Ecclesiæ Matricis in numero ipsis hæredibus benefico. *Et ad X.* An, & quæ quantitas cere, & quod emolumentum cuilibet ex dictis Presbyteris debeatur pro simplici, & pura associatione cadaverum, tum ad alias Ecclesias, quam ad Ecclesiam Matricem? *Respondit,* Servetur quantitas præscripta in „ concordia. *Et ad XI.* An Presbyteri dictæ Ecclesiæ valeant prohibere sonum campanarum tam de tempore obitus, quam de tempore delationis cadaveris ad aliam Ecclesiam, „ & quod emolumentum ab hæredibus defunctorum Sacri „ sitæ debeatur in casu &c. *Respondit,* Negative quo ad tempus obitus, & pro sonitu nihil debetur; Quoad tempus vero delationis cadaveris pullandas esse campanas, si hæredes „ velint; soluta competentem mercede taxanda ab Ordinario. „ Alia jam posita sunt n. 59. ad 65.

77 Attendenda est ad rem Constitutio Innocentii XIII. incip. *Emanavit super,* edita 24. Augusti 1722. in qua confirmantur Decreta S. Congregationis Episcop. & Regular. super Quarta Funerali, & ingressu Parochorum cum Stola, & Cruce in Ecclesiis Regularium, abique tamen aliquo exercitio;

Et id in *Parmensi*, ubi aderat consuetudo, ut vicissim possent Regulares cum Stola, & Cruce elevata ingredi in Ecclesias Parochorum, & Parochi in Ecclesiis Regularium.

Alia ad rem. Vide verb. *Quarta Funeralis*, & verb. *Sepultura*.

Parochi exercitiis spiritualibus quotannis vacare debent. Bened. XIV. tom. 1. Concl. incip. *Ubi primum* §. 3. Parochi proprii assistentia in celebratione Matrimoniorum non est temere omittenda. Idem Concl. 35. incip. *Nimiam* §. 9. Parochi Missam applicare debent pro populo diebus Festis. Idem Concl. 103. incip. §. 9. *Cum semper*. Vide tom. 5. verb. *Missæ art. 3.*

Parochus duarum Ecclesiarum unitarum Curam exercens, quando Missam eadem die iterare possit. Vide *ad verb. Missa* ex declaratione ejusdem Pontificis in Concl. 3. incip. *Declara- nassi*. Parochus relinquere non potest animarum Curam inconsulto Episcopo. Idem Concl. 25. incip. *Ex quo*. Quod si Religionem ingredi voluerit, Episcopus ipsi licentiam denegare nequit. Idem *ibid.*

Parochi, alique Curam animarum habentes tradere debent Doctrinam Christianam juxta dispositionem Concilii Tridentini omnibus diebus Festis. Idem tom. 1. Concl. 42. incip. *Et si minime* §. 3. & 4. Quæ Doctrina Christiana tradenda est etiam a Sacerdotibus celebrantibus in Ecclesiis ruralibus non Parochialibus. *1. ibid. §. 14.*

Parochi ante, vel post Missam Parochialem recitare elata voce actus Fidei, Spei, & Caritatis, Populo, verba iterant. Bened. XIV. Concl. incip. *Cum religiosi* §. 4. Parochi etiam extra Diocesim possunt audire Confessiones suorum Parochianorum. Idem Concl. incip. *Apostolicum ministerium* §. 22. Vide supra n. 26. & 27.

Quoad dicta supra n. 66. & seqq. concludendum est, non amplius suffragari Parochis pro ingressu cum Cruce & Stola in Ecclesias Regularium Concl. Bened. XIII. incip. *Pretiosus*, hæc enim revocata fuit a Clemente XII. Concl. incip. *Romani Pontifex*, quæ ad litteram adducitur infra, verb. *Privilegium art. 3. n. 64.* ad cuius revocationis tramitem omnia Urbis Tribunalia hodie decidunt, ut videre est in celebri *Baron. Juris tumulandi, coram Aldovrando 12. Januar. 1733. & 29. Novembr. 1743. coram Vajo.* Ac in *Melebitana fuerum coram Millino 23. Novembr. 1744. & novissimæ ita etiam decisum fuit 4. Febr. 1757. a Cong. Episcop. et Reg. in Pientina fuerum pro Minoribus Conventualibus licet eorumdem Conventus subisset jurisdictioni Ordinarii ob defectum præscripti numeri Religiosorum.*

Parochi Ecclesiarum, filialium interesse tenentur benedictioni Fontium diei Sabbathi Sancti, ex sæpe repetitis Sac. Congregationis Concilii decretis. *Instit. Eccles. 1. §. 2. & seq.*

Parochi alienæ Diocesis non possunt in altera audire confessiones sine approbatione Ordinarii illius loci, nisi tantum suorum subditorum. Ita ex decret. S. Congreg. Concilii *Instit. Eccles. 86. §. 7.* Parochi per concursum provisi censentur idonei ad audendas Confessiones in tota Civitate vel oppido, ubi Parochi constituuntur, non vero in tota diocesi Episcopi approbantis, ut ex Decretis S. Congr. *ibid. §. 13.* Ex consuetudine tamen Parochi Civitatis Confessiones audiunt in diocesi & viceversa. *ibid. §. 13.* Si Parochus beneficium renunciet, indiget nova facultate audiendi confessiones, ut ex communi Doctorum. *ibid.*

Parochus habens redditus tenues, & populum frequentem ut per se sufficere nequeat audiendis confessionibus, tenetur sibi adungere alium Sacerdotem adiutorem, cui, si ipse nequeat, populus necessaria ad sustentationem subministrare tenetur. Ita ex Decret. S. Congregationis Concilii, *Instit. Eccles. 94. §. 7.*

Parochus ex privata scientia nocens alterum ex spontis matrimonium celebraturus hæreticæ sectæ occulte adherere, assistere Matrimonio non potest, quemadmodum nequit, si sciret impedimentum etiam impediens. *De Synodo Dioc. lib. 6. c. 7. §. 5. & 7.*

Parochus tempore pestis, & eo morbo infectis tenetur ministrare Sacramenta Baptismi & Penitentia; sed & Viaticum ne tanto bono in illa necessitate Parochiani priventur, nisi in eo rarissimo casu, in quo rarus esset Sacerdos, vel Parochus; ex quo fieret, ut post administratum Sacramentum Penitentia uni, non superesset spatium, ut aliis morituris Penitentia Sacramentum administraretur; vel si eo Sacramento admini-

Parochus quoad ea, quæ concernunt Immunitatem.

Parochus post delictum commissum confugiens ad propriam domum Parochialem gaudet Immunitate; *Sac. Congr. Immunit. in Avinens. 18. Febr. 1631. l. 2. decret. Paul. pag. 96.*

Parochus captus pro debito in propria domo Parochiali gaudet Immunitate Eccles. & est restituendus; *Ead. Sac. Congregat. in Ariminensi 2. Maji 1661. libr. decret. Rocci part. 331.*

Parochus captus in propria domo Parochiali, etiam si distans ab Ecclesia, gaudet; & restituenda ei sunt ablata, seu quæ solvit, ne deduceretur ad Carceres, *Eadem Sacra Congregat. in Portuen. 24. Maji 1672. libr. 1. decret. Alroviti pag. 692.*

Verum Episcopus potest extrahere Parochum a propria domo Parochiali ad correctionem tantum; *Eadem Sac. Congregat. in Interamen. 27. Maji 1640. lib. 3. decret. Paul. pag. 14.*

Sic Parochus repertus in fragranti delicto cum muliere in domo Parochiali extrahi potuit per Episcopum ad effectum correctionis; *Ead. S. C. in Aretina 31. Augusti 1648. lib. 4. decret. Paul. p. 86.*

Circa Parochum inobedientem iterato Episcopi præcepto de dimittenda e domo sua Parochiali muliere malæ famæ, cum de mandato ejusdem Episcopi extractus fuisset e dicta domo simul cum muliere, & coniectus in Carceres; Sacra Congregatio pronunciavit, bene extractum fuisse ad correctionem; & retinendum arbitrio Episcopi ad eundem effectum, nec dimittendum, nisi renovato præcepto de non conversando cum muliere; *Eadem S. C. in Aretina 15. Novemb. 1639. lib. decret. Marcelli p. 526.*

Attamen Parochus nulliter extract. jussu Pro-Vicarii per Curiam Laicam e domo Parochiali, & successive detentus in Carceribus a Vicario Generali nomine Ecclesiæ, est restituendus; *Ead. S. C. in Nonantulana 22. April. 1698. libr. 2. decret. Vallem. p. 149.*

Aliquando datur Episcopo facultas extrahendi cum debita decencia, & interventu Personæ Ecclesiasticæ ad fornam Bullæ e domo Parochiali, tum Parochum, tum mulierem, qua sub prætextu famulæ revera ut concubina utebatur, ad effectum retinendi in carceribus per aliquod tempus nomine Sacre Congr. ad correctionem tantum; *Eadem Sac. Congregat. in Feretrana 10. Decemb. 1692. lib. 1. decret. Vallem. pag. 9.*

Item datur facultas Episcopo carcerandi in Ecclesia, & quocumque loco immuni Parochum pravæ, incorrigibilis, & scandalosæ qualitatis, qui post barbaram occisionem sui Penitentiarii, qui ei resignavit Curam, ac ejus servæ, fugitus e carceribus habitabat cum suis in domo Parochiali, & celebrabat Sacrum suo Populo, & datur etiam facultas ejiciendi ab Ecclesia, & domo Parochiali consanguineos ejusdem, & alias personas ibidem confugas pro dicta causa; *Eadem S. Cong. in Asculana 26. Septemb. 1679. lib. 2. decret. Alroviti pag. 1847.*

Parochum, seu Curatum coniectum in Carceres nimis asperos Sacra Congregatio mandat Episcopo, ut faciat charitative tractari; *Eadem S. C. in Pisana 19. Febr. 1695. lib. 1. decret. Vallem. p. 172.*

Quoad Parochum suspensum ab Episcopo in contumaciam, injungitur eidem Episcopo, ut procedat ad reintegrationem bonorum, & suspensis Censuris per duos menses dictus Parochus compareat coram Episcopo, qui charitative recipiat, & nullo modo molestat; *Ead. S. C. in Aquen. 7. Jul. 1699. lib. 2. decret. Vall. p. 229.*

Eodem recedente comparere, ac denuo suspensio a Curia Episcopali, Sacra Congregatio decrevit, suspensa suspensione per tres menses Episcopus transmittat omnia acta. *Eadem S. C. in eadem 3. Jun. 1700. lib. pag. 293.*

Extractus ab Ecclesia ob violentiam illatam Parochi jubetur restitui Ecclesiæ præstita idonea fidejussione de non offendendo eundem Parochum. *Ead. S. C. in Spoletana 9. Maji 1690. l. Decr. Mart. p. 610.*

Vicarius Generalis ordinans carcerationem Parochi in loco immuni, suspenditur arbitrio Sacre Congregationis. Sic S. C.

ministrando mortem vitare non posset, & sic populus destitueretur Sacerdotibus, ut ex Doctrina Suarii; *De Synodo Dioc. lib. 13. cap. 19. §. 18. 19. nov. edit.*

95 In ordine ad Extremam Unionem ex Doctrina ejusdem Suarii tunc tenetur Parochus illam administrare, quatenus valeat abique morali periculo. *Ibid.*

Novæ additiones ex aliena manu.

1. M Irum quod *Auctor* tametsi Regularis *num. 67.* videatur sentire, quod ex Constitutione Bened. XIII. quæ incipit *Pretiosus* fas sit Parochis associantibus Cadavera suorum parochianorum cum Stola, & Cruce elevata ingredi in Ecclesias Regularium. Nulla enim potest amplius haberi ratio de mox dicta Bened. XIII. Constitutione, utpote quæ non differtent ipso *Auctore n. 67.* a Clemente XII. in Constitutione cui est initium *Romani Pontifex* fuit reducta ad terminos Juris communis Concilii Tridentini, & Apostolicarum Constitutionum. Nec facit ad rem, quod revocata dici debet Bened. XIII. Constitutio in quantum Regularibus est favorabilis. Sciendum enim est, quod ubi Constitutio statuit, ut fas esset Parochis associantibus Cadavera suorum Parochianorum ingredi cum Stola, & Cruce elevata in Ecclesias Regularium, ibi simul statuit, ut & vicissim fas esset Regularibus invitatis ad funera cum Cruce elevata ingredi in Ecclesias Parochiales. Nulla autem æqui bonique ratio patitur, ut ea revocata dicatur in favorabilibus Regularibus, non item in favorabilibus Parochis, quando unum alterius gratia concessum est.

2. De hac igitur questione iudicium ferendum est seposita præfata Constitutione Bened. XIII. Certum autem est, quod ea seposita, ubi agitur (sunt verba Rotæ in *Valentina Fenerum 7. Decemb. 1731. §. 4. & seq. cor. feliciter regnante Summo Pontifice* inter imprælas *dec. 30. num. 2. & plur. seq.*) de Cadaveribus tumulandis in Ecclesia Regularium ratione exemptionis, qui ipsi fere omnes peculiari Sedis Apostolicæ Beneficio fruuntur in suis Ecclesiis, & Monasteriis, quamvis intra limites Parochiæ positus, Rector pastoralis Jurisdictionis præminentia tam actu quam habitu adeo est delitutus, ut si velit in associatione Cadaverum cum Stola, & Cruce per dictas Ecclesias incedere, vel exequias Ecclesiastico ritu celebrare, vel alios quoscumque actus ab officio, & potestate Parochiali simili modo dependentes ibidem exercere, positivam Juris resistentiam potius habere dicatur, sitque omnino excludendus &c. Sed teneatur terminare preces associatorias ante Januam Ecclesiæ, ibique benedicere, & dare ultimum vale.

3. Sentit vero Rotæ in dicta *Valentina Fenerum l. c.* quod ex immemorabili consuetudine, vel alio legitimo titulo possint Parochi Jus acquirere ingrediendi Ecclesias Regularium, non obstantem ipsarum exemptione cum Stola, & Cruce elevata, inibique faciendi officium funebre. Adeoque sentit necessarium esse consuetudinem immemorabilem, ut in specie ejus causæ prodesse haud crediderit consuetudinem, propterea quod de ea testificati haud fuere Testes cum notissimis requisitis *Glossæ in cap. 1. verb. Memoria, de Prescrip. in 6.*

4. At non immerito dubitari de hac opinione potest; Idque quia Regulares nituntur tantummodo Privilegiis exemptionis, & non dispositioni Juris Communis, contra vero Parochi pro se habeant assistentiam juris communis; immemorabilis autem vel centenaria, vel quadragenaria cum titulo colorato nunquam requiritur tunc quum agitur adversus eos, qui non dispositioni juris communis, sed privilegiis nituntur; præsertim si præscribentes habeant pro se juris communis assistentiam.

5. Ceterum excludi Parochi ab ingressu in Ecclesias Regularium nequeunt, si declarant, *impeditum ac privatum exercitium functionum funebrium illis* (id est Ecclesiis Regularium) *relicturos, ac insuper oblata conditione dimittendi propriam Crucem, quæ ingressum præstatum longe faciliorem reddit, remouetque obstructum tum Sacrarum Congregationum, quam Sacre Rotæ obsequium hujusmodi ingressui, quæ intelligenda sunt in casu ingressus cum Cruce elevata, secus ea inclinata.* Sunt verba Rotæ in *Melebitana Fenerum super ingressu in Ecclesias Regularium 23. Novemb. 1744. §. 3. coram clar. mem. Millino.* Confer etiam *Pignatell. consulti. canon. tom. 3. consulti. 43. ser. p. r. tot.*

- S. C. *Immun. in Alban.* 12. Septemb. 1634. lib. 3. Decr. *Altoviti* p. 363.
- 15 Domus Præposituræ contigua Ecclesiæ gaudet Immunitate etiam respectu bonorum ibidem existentium, quamvis pars ejusdem domus sit Laico locata. *Sacr. Congregat. Immun. in una Castris Durantis, sive Urban.* 19. Aug. 1630. lib. 2. Decr. *Paul.* p. 54.
- 16 Domus Parochialis gaudet Immunitate. *Ead. Sacra Cong. Immun. in Comen.* 25. Febr. 1698. lib. 2. Decret. *Vallem.* pag. 138.
- 17 Etiam si ab Ecclesia distans modo non sit locata, & inhabitata a Laicis. *Ead. S. C. Immun. in Casen.* 17. Nov. 1654. l. 5. Decr. *Paul.* p. 24.
- 18 Attamen distans ab Ecclesia Parochiali spatio circiter tertiarum partis milliarum non gaudet Immunitate. *Ead. S. C. Immun. in una Civit. Castell.* 4. Jul. 1673. lib. 1. Decr. *Altoviti* pag. 817.
- 19 Domus, quæ habitatur a Parocho, sed non est Parochialis, id est de pertinentia Parochiæ, non gaudet Immunitate. *Ead. S. C. Immun. in Matrinas.* 5. Maji 1699. lib. 2. Decr. *Vallem.* pag. 217.
- 20 Domuscula de juribus Ecclesiæ Parochialis ab ea tamen, & a domo Parochi distans circa triginta passus, quæ solum infervit pro usu, & servitio Parochi, non gaudet Immunitate. *Ead. S. C. Immun. in Feretana.* 27. Jul. 1683. l. 3. decr. *Altoviti* pag. 209.

PAROCHI PRÆSENTIA QUOAD MATRIMONIA. Vide verb. *Impedimenta Matrimonii art. 2. a num. 60. ad 113.*

PARRICIDIUM.

- 1 Filius occidens proprium Patrem naturæ crudelis sepe sapius indifere percutientem ipsam filium bonæ indolis, relictur Ecclesiæ, a qua fuit extractus, nec condemnatur ad penam extraordinariam, ut petebatur. *Sacra Cong. Immun. in Fulgin.* 18. Jul. 1690. lib. Decret. *Martelli* pag. 636.
- 2 In causa parricidii Sanctissimus tribuit Archiepiscopo Ravennæ licentiam consignandi Curie Legationis Urbini processum constitutum a Notario subdito ejus jurisdictioni. *Ead. S. C. Immun. in Pisaven.* 21. April. 1694. l. 1. Decr. *Vallem.* pag. 117.
- 3 Parricida extractus ab Ecclesia gaudere debet Immunitate Ecclesiastica. *Ead. S. C. Immun. in Arian.* 15. Nov. 1661. lib. Decr. *Rocci* p. 267.
- 4 Parricidii poena quæ sit. Vide verb. *Pœna art. 2. a nu. 28. ad 133.*

PARVULI.

- 1 Parvuli originale tantum peccatum habent. *Cap. Majoris 3. de Baptismo*, ibi: *Qui peccato tantum originali tenentur.*
- 2 Parvuli utiliter baptizantur, licet non credant; Ipsi enim in Baptismo deletur originale peccatum, *cit. Majores 3. de Baptismo.*
- 3 Parvulis in Baptismo Fides aliorum sufficit. *cap. In Ecclesia Salvatoris per alios parvuli credunt*, & in ejus Summario dicitur: *Aliorum Fides in Baptismo parvulos salvat.* Fiant enim Fideles per Fidem offerentium, *Cap. parvuli Fideles* 138. *dist. 4. de consecr.* ibi: *Parvuli Fideles recte vocantur, qui Fidem per verba gestantium quodammodo continentur*, & in ejus Summario dicitur: *Offerentium Fides parvulos facit fideles.*
- 4 Parvuli baptizati dicuntur fideles, non quia actu credunt, sed quia recipiunt Sacramentum Fidei, scilicet Baptismum; *Cap. Nihil est aliud 76. dist. 4. de consecr.*
- 5 Parvuli baptizati morientes salvantur, *cit. cap. Majores 3. de Baptismo.*
- 6 Sine Baptismo enim non possunt salvari, sive moriantur nati, sive in utero Matris, *c. Firmissime 2. & cap. Nulla 142. dist. 4. de consecr.* ibi: *Nulla præter Baptismum salus promittitur in infantibus, quia infantes si per Sacramentum, quod ad hoc est divinitus institutum, in credentiam numerum non transeunt, in tenebris manent.*

- Parvuli decedentes sine Baptismo quomodo puniantur juxta sententiam S. Augustini in Canone *Firmissime tenet 2. dist. 4. de consecr.* vide *ibi*. At observata responsionem datam sub verb. *Peccatum n. 72.*
- Parvulis baptizatis non est necessaria Pœnitentia *Cap. Tres sunt 81. dist. 1. de penit.*
- Parvuli carentes usu rationis non tenentur ad Eucharistiam de necessitate salutis. Non tamen damnari debent Patres antiqui, qui eam dabant: *Conc. Trid. sess. 21. cap. 4. & Can. 4.*
- Parvulorum sepulcrum ab aliis debet esse separatum, *Sac. Congr. Rit. in una Civitate Castellana 22. Decembr. 1620.* Apud Aldan. *in Compendio Canon. resolut. lib. 1. tit. 36. num. 2.* & Barbosa *in summa Apostol. decis. verb. Parochus num. 1.*
- Parvulorum Corpora possunt sepeliri in Ecclesia Regularium, si ibi est sepulcrum Majorum, vel concurrente consuetudine Pater ibi eligit sepulcrum. *Eadem Sac. Congreg. Rit. in d. causa Civitatis Castellana 22. Decembr. 1620.* apud eodem loc. *cit. & Sacra Congreg. Concilii in Novarian.* 15. Martii 1704. *in respons. ad primum.* Vide verb. *Quarta funer. num. 32.*

PASCHA, PASCHALIS COMMUNIO.

- 1 Pascha in uno die, & tempore per universam Ecclesiam celebrari debet. *Conc. Roman. sub Victore I. c. Pascha 22. & cap. De Observatione Pasche 25. dist. 3. de consecr.*
- 2 Pascha celebrari non potest ante æquinoctium vernale cum Judæis. Id faciendum debet ejici ab Ecclesia, *Conc. quod dicitur Apostolor. c. 8.* ubi sic habetur: *Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus Sanctum Pasche diem ante vernale æquinoctium celebraverit, abiciatur; Lib. 6. Constitut. Apostol. c. 16.* ubi sic statuitur: *Oportet ergo fratres, ut qui pretioso Christi Sanguine redempti estis, dies Festos Pasche accurate, & omni diligentia post æquinoctium celebretis. . . . Neque amplius cum Judæis tempore celebrandi Pascha observetis, nulla enim nobis nunc cum eis communitas est.*
- 3 Pascha celebrari debet die Dominico post lunam 14. *Concilium Romanum sub Victore I.* ubi sic habetur statutum: *Decretum est Pascha non decima quarta Luna prima mensis, sed postius die Dominico post 14. Lunam, & vernale æquinoctium, occurrente, prout ab Apostolis traditum est, celebrandum esse.* *Conc. Roman. III. sub Silvestro c. 1.* ibi: *Omnibus Episcopis, & Presbyteris præceptum est Pasche observantiam custodire a Luna 14. usque ad vigesimam primam ita ut Dominicus dies corrumpat. Et dixerunt Episcopi, placet; cap. Nolle 21. dist. 3. de consecr.* ibi: *Nolle vos volumus, quod Pascha Domini die Dominico annuis temporibus sit celebrandum; istis enim temporibus Hermes Doctor Fidei, & Scripturarum effulsit inter nos. Et licet nos idem Pascha prædicto die celebravimus, quia tamen inde quidam dubitaverunt, ad corroborandas animas eorum eidem Hermeli Angelus Domini apparuit in habitu Pastoris, & præcepit ei, ut Pascha Domini die Dominico ab omnibus celebraretur; Unde & Nos Apostolica auctoritate instruimus omnes eadem servare debere, quia & Nos eadem servamus, neque debetis a Capite quocum modo dissidere.*
- 4 Datur præceptum ut Fideles omnes adepti usum rationis communicent singulis annis ad minus in Paschate; *c. Omnis utriusque sexus 12. de Pen. & remiss.* ibi: *Omnis utriusque sexus Fidelis, postquam ad annos discretionis pervenit, confiteatur. . . . suscipiens reverenter ad minus in Pascha Eucharistia Sacramentum, nisi forte de proprii Sacerdotis consilio ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab ipsiusmodi susceptione duxerit abstinendum; alioquin & vivens ab Ecclesia ingressu arceatur, & moriens Christiana caveat sepultura.* Idem declarando statuit *Conc. Trid. sess. 13. Canon. 9.* ibi: *Si quis negaverit omnes, & singulos Christianos utriusque sexus, cum ad annum discretionis pervenerint, teneri singulis annis saltem in Paschate ad communicandum juxta præceptum S. Matris Ecclesiæ, anathema sit.*
- 5 At satisfaciendum tali præcepto sufficit Eucharistiam sumere in hebdomada sancta, vel infra octavam Pasche Resurrectionis. Vide verb. *Eucharistia num. 9.*
- 6 Potest tamen tempus Paschale extendi in longius tempus ex Episcopi, aut Parochi dispensatione rationabili, Vide d. verb. *Eucharistia num. 10.*
- 7 Eucharistia pro adimplendo præcepto Communions Paschalis est sumenda in propria Parochia. Vide d. verb. *Ecclesia num. 10.*

PASCHA, PASCHALIS COMMUNIO.

- 8 Communicans in Ecclesiis Regularium infra tempus Paschale animo satisfaciendi præcepto Ecclesiæ, non satisfacit. Vide d. verb. *Eucharistia num. 12.*
- 9 An communicans in Ecclesia Cathedrali satisfaciat. Vide d. verb. *Eucharistia num. 13.*
- 10 Sacerdos satisfacit pro Communionem Paschali ubicumque celebret Missam; tamen, si non celebret, tenetur communicare in Parochia. Vide d. verb. *Eucharistia num. 14.*
- 11 Vagi, Peregrini, & Advenæ possunt ubilibet præcepto Paschali satisfacere, etiam in Ecclesiis Regularium (a). Vide d. verb. *Eucharistia n. 15.*
- 12 Fratres, & Sorores Tertii Ordinis, nec non Mantellati, Corrigiati, Pinzocheræ, Cordellati, & alii quocumque nomine nuncupati in propriis Domibus habitantes, debent pro satisfaciendo præcepto Paschali Eucharistiam recipere a proprio Parocho, & non a Regularibus. Vide d. verb. *Eucharistia num. 16.*
- 13 Famuli Domestici, & continui commensales in Monasteriis Regularium degentes, satisfaciunt præcepto Paschali recipiendo Eucharistiam ab ipsis Regularibus. Vide d. verb. *Eucharistia n. 17.*
- 14 Hoc tamen privilegio non gaudent Sæculares illi, qui tantum ipsis Monasteriis deserviunt, sed in eis non sunt de familia, nec continui commensales, & cum Sæcularibus exteris extra Monasteria habitant. Vide d. verb. *Eucharistia num. 18.*
- 15 Nec hoc privilegio gaudet Advenæ, qui in Monasteriis Regularium infirmantur. Vide d. verb. *Eucharistia num. 19.*
- 16 Regulares non possunt in die Paschalis administrare Sæcularibus Eucharistiam. Vide d. verb. *Eucharistia n. 20.*
- 17 Etiam tales personæ Sæculares in alia die satisfecerint præcepto. Vide d. verb. *Eucharistia n. 21.*
- 18 Per Communionem sacrilegam non satisficit præcepto. Vide d. verb. *Eucharistia num. 22.*
- 19 Qui culpabiliter non adimplet præceptum Paschale, vivens interdicitur ab ingressu Ecclesiæ, & moriens privatur Ecclesiastica sepultura. Vide d. verb. *Eucharistia num. 23.*
- 20 Ipse tamen non adimplens præceptum Paschale non est ipso jure interdictus, sed interdicens; Unde si ante declarationem moriatur, non est privandus Ecclesiastica sepultura, nisi tamen intermissio esset notoria, vel adesset statutum Synodale in contrarium. Vid. d. verb. *Eucharistia n. 24.*
- 21 Qui ex malitia, vel impotentia non communicavit in Paschate, probabiliter, non tantum probabiliter, sed certe, & in praxi debet statim post communicare quum primum poterit. Ita S. Thomas, Navarr. Suarez, Valquez, Azorius, Cominch, Silvester, Fagund. Layman, Hurtad, Lugo, Bernal, Avers. Illung Plat. citati, & secuti a La Croix lib. 6. part. 1. num. 644. & plures alii contra S. Antoninum, Victoriam, Tolet. Medin. Gran. Præposit. Valent. Henric. alioque cum Diana p. 3. tract. 4. resol. 41. dicentes non amplius ipsum obligari pro tali anno, quia Communio videtur per præceptum fuisse alligata isti determinato tempore, ut obligatio audiendi Missam alligatur certæ diei, qua transacta non est amplius obligatio.
- 22 At ratio pro nostra conclusionem est, quia tempus Paschale est designatum, non ad terminandam, sed ad urgendam obligationem; quod colligitur ex verbis præcepti, nam *c. Omnis utriusque sexus 12. d. Penit. & remiss.* dicit; *Ad minus in Paschate, & Concil. Trident. sess. 13. Canon. 9.* dicit: *Saltem in Paschate;* Tum quia præceptum Communions Paschalis videtur esse virtualiter duplex, & continere in primis præceptum communicandi semel in anno, deinde communicandi circa Pascha ob venerationem Festi, & commemorationem Cœnæ Domini; Unde quamvis hoc posterius non possit amplius impleri, tamen prius, si nondum impletum est, adhuc impleri potest, adeoque etiam debet impleri, sicuti qui ex poenitentia debet jejunare die Sabbati, si ex negligentia, vel impotentia non jejunet tali die, tenetur jejunare tempore sequenti, & idem probat Carden. in 1. Crisi d. 52. dicens esse moraliter certum.
- 23 Qui prævidet tempore Paschali se impediendum, probabiliter non tenetur prævenire, si jam semel eo anno communicaverit, vel brevi post Pascha esset communicaturus; Sua-

- rez, Lugo, Castropal, Bernal, Burg, Platell, Illung citati, & secuti a La Croix lib. 6. par. 1. num. 641. & alii plures. Qui tamen nec ante communicasset, nec postea habiturus esset occasionem, teneretur prævenire, ut satisfaceret præcepto Communions annuæ. *Omnis citati Doctores, & alii.*
- 25 Qui tempore Paschalis Eucharistiam ex negligentia non suscipit, potest ab Ordinario excommunicari. *Sac. Cong. Conc. 28. Jan. 1587. in responsione ad primum.*
- 26 Immo potest etiam multari poena pecuniaria alicui pio loco applicanda. *Eadem Sacra Congreg. Conc. in responsione ad secundum.*
- 27 Non expedit tamen, quod Episcopus talium absolutionem sibi reservet. *Ead. Sacra Cong. Conc. in responsione ad tertium.* Vide verb. *Eucharistia num. 25.* ubi afferuntur dicta dubia cum responsione Sac. Congr.
- 28 Excommunicati paulo ante Pascha non sunt molestandi, si non communicant in Paschate. Vide d. verb. *Eucharistia num. 26.*
- 29 Communio, an, & quando possit dari pueris, mutis, & surdis a nativitate, encephalicis, epilepticis, semifatis, stolicis i phræneticis, & amentibus, aliisque infirmis; Vide d. verb. *Eucharistia a num. 30. ad 33.*
- 30 Studiosi Scholas frequentantes extra propriam Parochiam satisfaciunt præcepto Communions Paschalis communicando in Ecclesiis Regularium, & aliorum, apud quos scholas frequentant (b), Gobat tom. 1. tract. 4. n. 77. consuetudine, inquit, *sepe ubique id obtinente.* La Croix lib. 6. part. 1. num. 636. & alii dicentes, quod ideo committantur prudeniter Ordinarii, & Parochi, quia Professores longe facilius observant defectum, & ad Confessionem, & Communionem urgent; Ubi tamen Ordinarii, & Parochi contradicerent, essent mittendi studiosi singuli ad suas respective Parochias, quia ex supra adductis tenentur omnes pro satisfaciendo præcepto Communions Paschalis communicare in propria respective Parochia, nisi alibi communicent ex dispensatione, vel permissione Ordinarii, seu Parochi.
- 31 Qui fuerint interdicti declarati ex eo, quod tempore Paschalis non communicaverunt in Parochia, si postea ibi communicant, debent absolvi, & Cedulae amoveri. *Sac. Cong. Episcop. in Trojana 30. Apr. 1613.*
- 32 Episcopus non debet procedere contra eos qui in Paschate communicaverunt Romæ. *Sac. Congreg. Episcop. in Castrensi 24. Maii 1624.*
- 33 Paschale tempus pro Communionem Paschali a Dominica Palmarum ad Dominicam in Albis concluditur, nec potest ab Episcopo prorogari, præsertim in sua Synodo usque ad Festum v. g. Ascensionis Dominicæ, vel Sanctissimæ Trinitatis, inconsulta Sacra Congregatione. *Benedict. XIV. de Synodo Diocesana lib. 7. cap. 69. num. 9.* ubi dicit, quod si ejusmodi Synodalis constitutio ederetur, corrigenda foret, quia non decerneret, quod est a jure prætermittendum, sed contra jus limites ampliare, ab ipso jure jam præsumptos, Quo circa Cardinalis Cantelmus Archiepiscopus Neapolitanus probe notens sibi non competere facultatem prorogandi dictum tempus usque ad Diem Ascensionis, illam sibi conceal petiit a Sacra Congregatione, quæ ob ingentem numerum populæ Neapolitanæ Urbem incolentis, petitam prorogationem concessit, *Die 20. Mart. 1694.* quam idem Cardinalis in suam inferuit Diocesanam Synodum, eodem anno celebratam, quod idem præstitum fuit ab ejus successore Cardinali Pignatello in Synodo ab ipso celebrato anno 1726. Hæc ille.
- 35 Superiores Regulares, & non Parochi, debent exquirere a suis familiaribus, & continuis commensalibus, eisque actu interferventibus, an præcepto Paschalis communions satisfecerit. Sic S. Congr. Conc. ex Bullario Ordinis Prædicatorum tom. 7. pag. 332. Constitut. 69.

Novæ additiones ex aliena manu.

Vide additiones ad verbum *Eucharistia*.

PASCUA

(a) Nota. Debent semper in Ecclesia Parochiali præcepto Paschalis Communions satisfacere.

(b) Nota. Falsa videtur hæc opinio Cenforibus, Ordinariis etiam, & Parocho non contradicentibus,

Pascua nomen, & originem ducunt a pascendo; Communis.

Unde pro pascuis intelliguntur illa loca, in quibus pecora, aliaque similia animalia pascuntur sumere solent; Communis.

Pascua, & sylva de jure communi spectant ad Communitatem; leg. Omnes 13. Cod. de operibus publicis. leg. Omne territorium 4. Cod. de Censibus, cum similibus; Rota part. 4. recent. tom. 1. decis. 277. num. 2. Adeo ut communia sint omnibus Pascua publica; leg. In tantum 6. ff. De divisione rerum §. universitatis sunt, leg. Cum nulla 1. & leg. Insignis 2. Cod. de Pascuis publicis. Rota part. 3. recent. decis. 433. num. 1.

Et sic Dominus loci potest & ipse sua animalia mittere ad Pascua; Rota cit. decis. 433. num. 1. Intelligit tamen jus mittendi propria animalia ad Pascua publica competere quidem Domino loci tamquam Civi illius loci; Rota loc. cit. num. 1.

Non autem tamquam Domino, cum ratione Domini, & jurisdictionis nullum habeat jus in publicis Pascuis; Rota loc. cit. num. 1.

Hinc sequitur, quod si ex causa publica per Communitatem fuerit prohibita pascutio, tunc nec ipse Dominus loci potest mittere sua animalia in loco prohibito pascuari, cum talis pascutio sibi non competat tamquam Domino, sed tamquam Civi, & propterea debet subjacere Legibus aliorum Civium; Unde cessat quod dicitur Leges inferiorum non ligare Superiorem, quia hoc est intelligendum respectu illius, in quo est Superior, & Dominus; Rota cit. dec. 433. num. 2.

Jus pascendi in bonis communalibus competit Communitati, & dictum jus potest Communitas exercere in iis tantum, quae sub dominio Universitatis esse censentur; Rota recent. part. 2. decis. 300. num. 1. Adeo ut hujusmodi jus prohiberi non possit a Domino Castri ratione jurisdictionis, quam in eo exercet; Rota loc. cit. num. 2. Dominus enim loci prohibere non potest incolis usum pascendi, lignandi, & hujusmodi. Card. de Luca de servit. disc. 42. per rot. & disc. 36. num. 11. Etiam si Dominus loci per Principem expresse concessum esset feudum cum nemoribus, sylvis, & forestis exemplum ab omni onere. Card. de Luca cit. disc. 42. n. 2.

In aliis vero Pascuis, quae non sunt juris Communitatis, sed ipsius Domini Castri vel privatorum, Communitas non potest, illis invitis, animalia ad pascuum mittere. Rota recent. decis. 300. num. 3. Dominus enim potest prohibere pascuam in suo, Rota loc. cit. num. 4. & Communis Doctorum.

Unde si alicuius animalia depascantur in loco, in quo a Domino fundi jus pascendi sit interdictum, ad relaxandum damnnum inde emergens tenetur ipse animalium Dominus, jure naturali id suadente, & juribus scriptis id demandantibus; textu expresso in l. De his 6. Cod. de Lege Aquilia, ibi: De his, quae per injuriam depasta contentis ex sententia Legis Aquiliae agere minime prohiberis; l. Si Quadrupes 1. ff. Si quadrupes pauperiem fecisse dicatur, ibi: Si quadrupes pauperiem fecisse legatur, alio ex lege 12. tabularum descendit, & concordant l. Si quis 1. Cod. de fundis & saltibus Rei Dominicae; l. Insignis 2. & l. Prata 3. Cod. de Pascuis publicis.

Jus pascendi potest acquiri quinque modis. Primo institutione, vel alia ultima voluntate, si jus pascendi relinquatur, Secundo, stipulatione, pactione, vel emptione, donatione, & simili contractu. Tertio, Sententia. Quarto, Lege, vel statuto. Quinto, praescriptione; Capoll. de servit. rustic. praed. cap. 91. a num. 6. usque ad 31. ubi late de omnibus; Panimol. dec. civil. Moral. Criminal. par. 1. dec. 25. adnotat. 2. n. 2. & alii. Ad praescribendam tamen hanc servitutem juris pascendi requiritur immemorabilis, seu tantum tempus, cujus initium memoria non extet in contrarium, seu centenaria. Capoll. loc. cit. num. 32. Panimol. loc. cit. num. 3. Rota rec. p. 9. tom. 1. dec. 320. num. 8. & par. 9. tom. 2. dec. 337. numer. 17. Vel requiritur, quod probetur quadragenaria cum titulo. Rota par. 9. tom. 1. cit. dec. 300. num. 10.

Qui sine ullo ex dictis quinque titulis animalia sua pascit in interdicto fundo alieno, peccat graviter, vel leviter juxta gravitatem, vel levitatem damni causati, & tenetur ad restitutionem, sicuti in alia re damnificasset. Communis. Item qui sua animalia pascit in Pascuis Communitatis elocatis alicui privato, tenetur restituere damnnum datum, non aliter ac si ad personam privatam ipse fecisset talia pascua, quia Communitas illa locando dicitur personae privatae, transiitque to-

tum suum jus in illam, non aliter ac si pro tempore vendisset. Communis.

Qui pascit animalia sua in Pascuis Communitatis ab ipsa non elocatis alicui personae particulari, sed relictis communibus omnibus incolis, & Civibus, nullimode peccat, nisi fortasse essent Pascua divisa, & assignata singulis pro parte, ut plurimum solet fieri de sylvis ad ratam singulis assignatis pro parte, quia tunc non possent animalia sua pascere, nisi in Pascuis sibi pro sua parte assignatis, & pascendo in Pascuis assignatis aliis, peccaret graviter, vel leviter juxta gravitatem, vel levitatem damni dati, & teneretur ad restitutionem, ac si pasceret in interdicto fundo alieno, maxime si reparatio & divisio talium pascuorum sit iuste, & recte facta, quia quisque in parte sibi iuste a Communitate assignata habet jus strictum, tamquam in Pascuis propriis. Communis.

Qui pascit animalia sua in Pascuis spectantibus ad Communitatem, cujus ipse non est pars, secundum Dicastill. & alios cum Burg. Centur. 3. cas. 77. non peccat, nec tenetur ad restitutionem; Quod admittit Illung c. 4. dec. 2. num. 284. Sanchez in Consil. lib. 1. cap. 5. dec. 1. n. 21. & 35. & alii, si pascat in Pascuis Communitatis viciniae, quia talia damna mutuo compensantur in Oppidanis vicinis; Unde videtur ista licite per consuetudinem, aut solum tantum sub poena prohiberi, vel per pacta disjunctiva, ut vel non pascant, vel si pascant, & deprehendantur, solvant poenam; Opinio tamen contraria est probabilior, & communior cum Bonacina citat. & secut. a la Croix lib. 3. part. 2. num. 255. quod nempe in hoc fiat injuria, possitque etiam peccati mortaliter, si attingatur materia gravis; nam quaevis Communitas habet ad sua Pascua jus strictum contra alias Communitates, neque scitur, quod adiant talia mutua pacta: Neque potest dici, quod talia damna mutuo compensentur, quia, ut recte dicit Valquez cap. 5. de restitutione §. 4. dub. 1. compensatio debet fieri in bonis ejusdem, qui damnnum intulit, & non in bonis alterius innocentis, prout in hoc casu frequenter fieret; cum non fiat ex bonis propriis eius, qui damnnum intulit. sed communibus aliorum qui nihil debent.

Quae dicta sunt de Pascuis, intelligenda sunt etiam de lignatione in sylvis, ut tradunt communiter Doctores. Qui in super docent quoad ista attendendas esse consuetudines, & Leges diversis Provinciis, ac locis proprias.

Gabella imposita ab Universitate super Pascuis non comprehendit animalia Ecclesiasticorum. Sac. Congreg. Immunit. 14. Sept. 1675. lib. 1. Decret. Altonit. pag. 1146.

Pro pascutione animalium Ecclesiasticorum nihil solvendum, si hucusque ita sit observatum. Sac. Congreg. Immunit. in Laquedonen. 2. Jul. 1630. l. 2. Decret. Paul. pag. 51.

Statutum Laicorum prohibens moram, & ingressum animalibus in Pascuis, non comprehendit Ecclesiasticos. Sac. Congreg. Immunit. in una Monti. Falisei 24. Jan. 1646. l. 3. decret. Paulucci pag. 243.

Si territorium sit proprium Communitatis, non; intrat Immunitas Ecclesiasticorum circa Pascua; Sacra Congreg. Immunit. in Amerina 7. Octobris 1631. lib. 2. decr. Paul. pag. 92.

Verum Pascua provenientia, non ex tenua particulari Communitatis, sed totius territorii proprii Ecclesiarum, & particularium Civium, reduci debent ad primum statum Libertatis, tam quoad Laicos, quam quoad Clericos; Sacra Congreg. Immunit. in Faventina 26. Junii 1627. lib. 2. Decr. Paul. pag. 97.

Laici pro belluis ab Ecclesiasticis eis traditis sub specie cuiusdam contractus nominati Censu revera transferentis Dominium ipsarum belluarum in Laicos, tenentur ad solutionem Fidei, seu Pasculi, & in hoc Decreto Sacra Congreg. recessit a jam decisis, quod non tenerentur; Sacra Congreg. Immunit. in Lartinen. 24. Septembris 1697. lib. 2. decret. Vallem. pag. 113.

Circa Edictum Episcopi, an obliget Clericos ad solvendum pro Pascuis aliquam summam minorem, quam Laici Sacra Congreg. remittit causam ad A. C. Sacra Congreg. Immunit. in Mariscen. 7. Julii 1699. lib. 2. Decret. Vallem. pag. 230.

Super controversiis inter Abbatem Commendatarium, & Baronem Loci Lateranensis Sacra Congreg. respondit: Firma remanente restitutione Jacci, omnia quoad Pascua, seu praesentem Fidem remittuntur ad A. C. cum facultatibus Sacrae Congregationis; Sacra Congreg. Immunit. in Acheruntina 2. Decembris 1704. lib. 3. Decr. Vallem. pag. 632.

Cum jus supra Pascua animalium competat Archiepiscopo Rhegiam, ratione Domini temporalis, injungitur Episcopo Boven.

ut informet, & interim nihil innovet; Sacra Congreg. Immunit. in Boven. 3. Septembris 1695. lib. 1. Decret. Vallem. pag. 213.

Nova Additiones ex aliena manu.

De jure pascendi an & quando ipsum secum ferat prohibitionem immutandi culturam, tum restringendi, non incongrue hic disquiritur.

Potest jus pascendi competere vel in propriis agris aliis concessis ad percipiendos fructus dumtaxat industriales; uti est tunc quum competit jure domini fundarii, vel in agris alienis. Priori sane casu non est dubitandum quin possessor agrorum nequeat immutare culturam, & restringere, quum dominium unde provenit libertas illa immutandi culturam, & restringendi, non sit apud Possessores Agrorum, sed apud illum qui jus habet pascendi; Cardin. de Luc. de Servit. disc. 37. num. 10. Capyc. Latr. consil. 83. num. 34. & plur. seq.

At posteriori casu non semper eodem modo se res habet, Porro si jus pascendi in agris alienis competat jure servitutis verae & propriae, ut est dum ab uno praedio alteri praedio debetur, & sic talia pascuntur Animalia, quae praedii vicini instrumento continentur, adeoque praedii accessoria sunt, in hoc pariter casu non est in arbitrio Possessorum Agrorum, quamvis Dominorum, immutare culturam, & restringere; Sura. consil. 27. num. 10. Capoll. de servit. rustic. praed. cap. 9. num. 40. Oter. de Pascuis cap. 16. num. 2. Antunez de Donat. Reg. tom. 2. lib. 3. c. 9. num. 78. Cobel. de Bon. Regim. cap. 10. num. 198.

Quod si jus pascendi in alienis agris competat non jure servitutis verae & propriae, sed abusive & improprie, prout est quum non praedio, sed personae, & quidem indefinite & generaliter quibuscumque animalibus debetur, & in hoc disparato casu si acquisitum ostendatur titulo expresso, eoque oneroso, nec in potestate est Possessorum agrorum licet dominorum culturam immutare & restringere; Rot. in Veliterna Juris pascendi 9. Junii 1755. §. 4. cor. Eminent. Bussio.

Sin autem acquisitum sit titulo quidem expresso, sed liberalis concessionis, puta statuto, privilegio &c. liberum est Possessoribus agrorum vi domini immutare culturam & restringere, quum concessum intelligendum sit, quandiu ipsi agri aperti remaneant, prout erant de tempore ipsius liberalis concessionis, ne alias propria cuique liberalitas noceat; Calcan. consil. 50. num. 4. & sequent. Casanar. Consil. 22. num. 10. Capiblanco de Baron. pragim. 11. num. 115. Corradin. de Jur. Praed. quest. 74. num. 17. & duob. sequent. Thomat. decis. Maceraten. 234. n. 31. & 34. Rot. cor. Molin. decis. 774. num. 16. & sequent.

Idemque juris est si acquisitum sit consuetudine, seu praescriptione; Quum consuetudo hac seu praescriptio proveniat ex natura campestris & aperta agrorum, tamquam ex cessante murorum, vel sepium, aut fovearum impedimento: ut sunt verba Cardin. de Luc. de servit. disc. 37. num. 6. & admodum conveniunt Capiblanco de Baron. Pragm. 11. num. 30. Antonell. de Temp. legal. cap. 110. num. 4. Carol. Anton. de Luc. ad de Franch. decis. 301. num. 6. Thomat. decis. Maceraten. 234. num. 34. Hinc est quod impedire haud valet quominus Possessores eorumdem agrorum virtute domini culturam immutent, & restringant; Rocc. disput. Jur. celest. cap. 169. num. 23. Bonden. ad Oter. de Pasc. cap. 16. num. 5. Panimoll. decis. 25. adnotat. 2. num. 33. Rot. in Pranesina Herbarum 27. Junii 1736. §. 4. cor. clar. mem. Calcagnin.

Idque procedit etiam si agatur de consuetudine, seu praescriptione immemorabili. Tamen enim vigore consuetudinis, seu praescriptionis immemorabilis allegari regulariter queat quicumque titulus magis utilis; ea tamen in casu, uti habens certam originem ex mox dicta natura campestris & aperta agrorum, operari haud valet praesumptionem tituli utilis, adeoque inefficax est ad impediendam immutationem culturae & restrictum; Rot. in Signina Juris pascendi 25. Junii 1725. §. final. cor. clar. mem. Aldovrand. in Carpenteraten. Territorii super damnis 16. Junii 1747. §. 2. & in confirmatoria 2. Decembris 1750. §. 4. cor. Reverendiss. Molin. & in Balneoregien. Juris pascendi super bono jure 25. Januarii 1751. §. 3. cor. Eminentiss. Bussio.

Solumque consuetudo, seu praescriptio immemorabilis efficaciter potest ad impediendam immutationem culturae, & restrictum, si illi, qui ex ea acquisiverunt jus pascendi, simul

prohibuerint, quominus Possessores Agrorum immutarent culturam, & restringerent, & hi acquieverint. Ceterum, seculo concursu talis prohibitionis, talisque acquiescentiae, nequit consuetudo seu praescriptio immemorabilis impedire immutationem culturae & restrictum, eo quia fieret transitus ab affirmativo jure pascendi ad negativum, illudque longe diversum jus prohibendi immutationem culturae, & restrictum, qui sane transitus non permittitur; Rot. in Balneoregien. Juris pascendi super bono jure 25. Januarii 1751. §. 6. cor. Eminent. Bussio, in Sutrina Juris pascendi quoad facultatem faciendi restrictum super reservatis 27. Martii 1752. §. 3. & 16. Martii 1753. §. 3. cor. Emin. Elephant. & in Veliterna Juris pascendi 9. Junii 1755. §. 4. & sequent. cor. Eminent. Bussio.

Pater, & Filius dicuntur una persona, & habetur expresse in juribus, tam Civilibus, quam Canonice; In Civilibus, in l. Si quis duobus, 11. C. de impuberum, & aliis substitutionibus, ibi, Cum, & natura Pater, & Filius eadem esse persona pens intelligantur, & saepe alibi. In Canonice, in cap. Contradicimus 21. cap. 35. quest. 3. §. 1. ibi: Cum una caro probetur Pater, & Filius, & saepe alibi. Dicuntur Pater, & Filius una, & eadem persona, non vere, sed fide, seu juris fictione, ut statuunt Baldus in l. de tutela §. si duo, ff. de legitim. tutel. & alii communiter.

Nomine Patris venit etiam Avus, & Froavus Paternus respectu Nepotum, & Pronepotum, seu respectu Neptum, & Proneptum, si fuerint sub potestate Avi, & Froavi; l. Cum oportet 6. Cod. de bonis, quae liberis in potestate &c. cum similibus. Pater filius Avi, vivente eodem Avo, non habet jus in suos Filios, nisi habitu. l. Nam Civium 4. ff. de his qui sui, vel alieni juris sunt, ibi: Nam qui ex me, & Uxore mea nascuntur, in potestate mea sunt, item qui ex Filio meo, & Uxore ejus, idest Nepos meus, & Neptis aequae in mea sunt potestate. Pater decedente Avo, acquirat actu potestatem in suos Filios; l. Nepotes 5. ff. de his, qui sui, vel alieni juris sunt. ibi: Nepotes ex filio, mortuo Avo, recidere solent in Filii potestatem, hoc est Patris sui.

De jure communi Pater ob transitum ad secundas nuptias non privatur usufructu bonorum Filiorum prioris Matrimonii. Gomez ad leg. 43. Tauri num. 1. in fine, Panchalis de viribus Patr. potest. part. 1. cap. 3. num. 37. Ascanius Clemens de patria potest. cap. 7. effect. 2. num. 40. vers. Amplia decimo tertio, Castillus de usufructu cap. 3. num. 26. Sanchez consil. moral. lib. 1. cap. 2. dub. 23. in fine. Joannes Angelus Bossius de patr. potest. cap. 7. num. 170. & in tractat. de contractu Matrimonii cap. 11. num. 276. & 325. & innumeris alii ibi ab ipso citati.

Et ratio est, quia Filii familias ex priori Matrimonio nati per transitum Patris ad secundas nuptias non desinunt esse sub patria ipsius potestate, ut omnes concedunt, ergo nec eorum bona desinent esse sub ipsius administratione, & usufructu; jura etenim, quae non diffidunt quoad personam, nec diffidere videtur quoad bona; Hoc idem evincitur ex l. Generaliter 5. & l. Hac editali 6. Cod. de secundis nuptiis.

Nec valet objicere, quod sicuti Mater transfert ad secundas nuptias privatur jure educationis, & tutela Filiorum prioris Matrimonii, ita Pater transfert ad secundam vota debet privari usufructu bonorum Filiorum prioris Matrimonii. Non valet, inquam, quia non currit paritas quoad hoc de Matre, & Patre; Mater enim nec habet Filios sub sua patria potestate, nec gaudet usufructu in eorum bonis, sed solummodo exercet munus tutelae, quod est quid diversum a munere patris potestatis, & cum ipsa quodammodo transeat sub potestate secundi Mariti, non est aequum, quod Filios prioris apud se retineat; Quae omnia considerari non possunt in Patre transeunte ad secundas nuptias.

Pater non potest Beneficium habere in una Ecclesia, & Filius in alia, quando ambae sunt sorores, ita ut residens in una censetur in alia residere, quarum aliqua reperitur in Hispania. Sacra Congregat. Concil. apud Nicol. Garciam de Benefic. part. 7. in addit. ad cap. 3. num. 75. & Barb. in Summa Apostol. dec. verb. Pater n. 3.

Pater, & Filius possunt celebrare in eadem Ecclesia. Sac. Congregat. Concil. sub die 31. Januar. 1603; apud Sellium in Selectis Canonice cap. 92. n. 7. Barb. loc. cit. n. 4.

Pater legitimus nulla indiget dispensatione ad obtinendum immediate Beneficium Filii; Licet Filius quamvis legitimus dispensatione egeat ad obtinendum immediate Beneficium Patris

Patris. Sacr. Congregat. Concil. apud Nicol. Garciam in addit. ad dict. part. 7. c. 3. n. 29. & Barb. loc. cit. n. 5. & 6.

Pater enim non prohibetur obtinere immediate Beneficium Filii sui legitimi. Sacr. Congregat. Concil. sub die 30. Maii 1602. & in Macerata. 18. Nov. 1628. apud Sellium cit. c. 92. n. 8. & Barb. loc. cit. n. 7.

Pater, reclamantibus Filiis, etiam minoribus, uxore mortua, potest Professionem in aliqua Religione emittere. Sacr. Congregat. Concil. in Casalen. educationis Filiorum 26. Augusti. & 26. Dec. 1719. de qua late Urfaya rom. 4. part. 1. disceptat. 15.

Pater, qui dormiens in lecto Filium suffocavit, efficitur Irregularis propter culpam, vel negligentiam, quae homicidium praesertit, ut est textus in cap. Quasitum, & ibi DD. de 3. poenit. & remiss. cap. Consulisti 2. quest. 5. cap. ult. cum ibi notatis, de iis, qui Filios occiderunt; Fagnan. lib. 5. Decret. in cap. si constituit 12. de accusat. num. 39. Silvester in verb. Homicidium secund. n. 15. in 23. quaest. & alii passim.

Pater percussus Filium in Sacris constitutum Excommunicationem incurrit, ut efficaciter probat textus a contrario sensu in cap. Cum voluntate §. in de sentent. Excomm. Cum enim percussus correctionis causa propinquos inferiorum graduum, id est Minorum Ordinum in sententiam Excommunicationis non incidant, ut ibi deciditur, utique a contrario sensu in huiusmodi Excommunicationem incidunt, qui percussus propinquos superiorum graduum id est in Sacris constitutos, & ita videtur sentire ibi Glossa final. & tenent expresse Hostiens. num. 13. Butrius num. 25. & Abbas num. 3. vers. item quoad perussionem. Idem firmant Hostiens. in cap. Indecorum 3. de stat. & qualitat. num. 8. vers. Item quoad nimiam violentiam, Jo. Andreas num. 13. vers. item quoad violentiam, Fagnan. num. 48. & ipso teste reliqui omnes.

Immunitas duodecim Filiorum non conceditur Patri propter adoptivos; Si enim per Statutum, seu constitutionem dispositum sit, quod Pater habens duodecim Filios gaudeat Immunitate quoad onera communia, ut in statu Mediolanensi, & pluribus aliis Provinciis habetur concessum, ne nimio gravamine in alendis tot liberis prematur Pater, qui in procreatione tot liberorum sic favorabilis videtur Republicae ad notat. per textum in leg. Cum ratio naturalis 7. §. 8. Si plures filios, ff. de bonis donator. & leg. 2. c. de indicta viduitate. Tunc si Pater non habeat complementum Filiorum duodecim, nisi computatis adoptivis, talis immunitas eidem non competit, argum. l. Sextum 2. ff. de vacatione, & excusatione munerum, §. Adoptivi Filii, ibi: Adoptivi Filii in numerum non proficiunt eorum liberorum, qui excusare parentes solent, & Institut. de excusationibus Tutorum in princ. ibi: Sed adoptivi liberi non proficiunt. Rosignol de patr. potest. discept. 2. cap. 10. n. 4. & alii communiter.

Immunitas duodecim Filiorum Patri concessa non tollitur per emancipationem aliorum ex Filiis. Roland. cons. 52. num. 5. volum. 2. Menoch. cons. 436. num. 6. Rosignol. loc. cit. discept. 6. cap. 23. num. 3. ubi pluribus adductis testatur de commun.

Nec talis Immunitas tollitur ex nuptiis Filiarum, licet plures ex Filiabus nubant, non cessat privilegium in Patre duodecim liberorum, ut definitur Excellentissimus Mediolani Senatus per litteras patentes in casu Joannis Petri de Mutina dicitur Orthona die 7. Maii 1552. teste Rosignolo loc. cit. n. 5.

Item nec talis Immunitas tollitur per Professionem aliquorum ex Filiis in Religione. Communis, teste Rosignolo loc. cit. num. 6.

Alia, Vide verb. Filius, verb. Parentes.

Pater an, & quando teneatur ad restitutionem mutui sine suo consensu accepti a Filio? Vide verb. Mutuum a num. 1. ad 19.

Patris iniquitas transfundi potest in Filium quoad poenam, seu punitionem temporalem, non quoad culpam, seu defectum moralem: quoad poenam quidem, ut exponunt SS. Patres: Exodi cap. 20. vers. 5. Visitans iniquitatem Patrum in filios in tertiam, & quartam generationem; & idem cap. 34. vers. 7. ac num. 14. vers. 18. ut etiam multoties Deus propter unius peccatum populum totum punivit; ita lib. 2. Regul. cap. 24. vers. 15. propter Davidis peccatum pestem in populum Israeliticum immisit in tantum, quod tribus diebus septuaginta hominum millia mortui sunt; immo id etiam quandoque contigit propter privati hominis peccatum; sic Josue cap. 7. accidit propter furtum Achan filius Charmi in Jericho. Praeserta tamen dubio procul a Deo praeserta sunt, & praesertantur sanctissime: siquidem poena in Infante ordinatur in patiente

exercitium, virtutumque excitamentum, atque incrementum; Accedit, quod Exodi cap. 34. vers. 7. nullus apud Deum pe se innocens est proindeque poena illa in proprii piaculi expiationem cedere potest.

At Patris iniquitatem transfundi non posse quoad culpam in 22 Filium lucet Ezech. 18. vers. 20. Anima, quae peccaverit, ipsa morietur; Filius non portabit iniquitatem patris, & pater non portabit iniquitatem filii; iustitia iusti super eum erit, & impietas impij erit super eum; & idem Deuterom. cap. 24. vers. 16. Regum lib. 4. cap. 16. vers. 6. Paralip. lib. 2. cap. 25. vers. 4. Quod si Filius Adam nedum malum poenae sed etiam malum culpae peccati originalis contraxerunt: Psal. 50. vers. 7. „Ecc. enim in iniquitatibus conceptus sum &c. & ad Rom. cap. 5. „vers. 12. Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors; & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt; „ Id sane est, quia Dei infinita Sapientia, & Voluntas aequissima fuit Adamus totius generis humani Caput creatus tum physice, tum moraliter; ac omnium voluntates in Protoparente tanquam in Capite, & principio totius posteritatis repositas fuerunt; sicque ut iustitia originalis participanda erat, si Supremi Numinis mandatum observasset, ita contrahendum originale, quoties violasset; de quo tamen non plus aequo & temere explorandum, sed potius firma mente incessanter volendum, quod iusta iudicia Domini, & in seipsis iustificata; atque non minus grato corde jugiter meditandum hominem primum ac in eo omnes peccavisse, & Filium Dei de Caelis descendisse, amictumque carne Sanguinem, & vitam in copiosam Redemptio nem profudisse.

Novae additiones ex aliena manu

Quod ait Auctor num. 8. scilicet non posse habere Beneficium Patrem in una Ecclesia, & Filium in altera Ecclesia sororia, id intellige de filio illegitimo. Ceterum filius legitimus non prohibetur habere Beneficium non solum in Ecclesia sororia, sed & in eadem Ecclesia, in qua Pater habet Beneficium, solumque prohibetur immediate succedere in Patris Beneficium; Confer Murg. de Benefic. quest. 3. subsect. 2. num. 649.

Quamvis vero Ecclesiae dicantur sororiae, tum quid requiratur ut Ecclesiae possint esse sororiae, tradit Rota in Casaragustana Canonica 2. Julii 1742. coram Eminentissimo Basso, ubi quod si proponatur qualitas sororia ad omnes ius effectus, requiritur vel privilegium apostolicum, vel consuetudo immemorabili; tunc vero si ea proponatur ad simplicem illum effectum, ut Beneficium unius Ecclesiae possint promiscue interesse divinis officiis in altera.

Ut autem prohibeatur filius illegitimus obtinere beneficium in Ecclesia sororia, non est probanda qualitas sororiae ad omnes effectus, sed satis eam probare ad effectum illum, ut possint Beneficiati Ecclesiae, in qua pater habet Beneficium, interesse divinis officiis in altera illa Ecclesia; Rota in d. Casaragustana Canonica §. 2. & 3.

Quod si Filius illegitimus iam obtinuerit Beneficium in una Ecclesia, tunc Pater prohibetur obtinere vel in eadem, vel in sororia Ecclesia alterum Beneficium. Ratio huius est (inquit Murg. de Benefic. quest. 3. subsect. 1. numer. 624.) quia quum simul post Concilium Tridentinum beneficia obtinere nequeant in eadem Ecclesia, congruentius erit prohibere Patrem, ne acquirat de novo, quam compellere Filium ad dimittendum iam quasitum & possessum.

PATRIA POTESTAS.

Patria potestas rigorose capta est jus radicaliter a natura inditum, & per jura Civilia modificatum, quod habet Pater in Filios, eorumque bona ex vi legitimae generationis, Rosign. de Patr. potest. cap. 2. num. 3. Myling. Inst. lib. 1. tit. de patria potest. in princ. numer. 1. Sanchez Opuscul. moral. lib. 1. cap. 1. dub. 11. & in re alii passim. Unde, ut vides, Patria potestas radicaliter oritur a jure naturae corroborato Lege Divina, ut evincitur ex Aristotele lib. 1. politicor. cap. 8. ubi sic habet: Naturae lege, ac praecepto liberos parentum imperio subesse; quod enim procreavit, & genuit, id ut praesit, & amicitiae ratio, & senectutis postulat, & ex quarto Decalogi precepto: Honora parentes, quod praecipuum Doctores communiter asserunt esse Juris naturalis cor-

roboratum Lege Divina. Quoad modum vero, quo utimur, dicta patria potestas oritur a jure Civili, ut evincitur ex §. Jus autem potestatis 2., & §. Qui igitur 3. Inst. de patria potest., & leg. Item 3. de his, qui sui, vel alieni juris sunt, ibi: Item in potestate nostra sunt liberi nostri, quos ex justis nuptiis procreavimus, quod jus proprium Civium Romanorum est.

Dicta autem definitio tradita procedit de patria potestate, ut fuit dictum, rigorose capta, quatenus oritur ex vi naturalis, & legitimae generationis, nam quae oritur, vel per adoptionem, vel per quid aliud, non est proprie talis, sed solum per quamdam accommodationem, nec proprie habet originem a natura, sed solummodo a jure Civili, per quod inducta est adoptio.

Unde ad acquirendam patriam potestatem rigorose captam prout oritur ex vi naturalis, & legitimae generationis, requiritur, ut proles procedat ex justis nuptiis, nempe ex masculo, & femina conjunctis per verum, & legitimum Matrimonium, de quibus loquitur textus Inst. de patria potest. in princ. Hinc patria potestas extenditur ad omnes Filios legitimos, sive fuerint masculi, sive feminae, ut colligitur expresse ex §. Qui igitur 3. Inst. de patria potest. ubi fit mentio aequae de masculis, ac de feminis, ibi: Nepos tuus, et Neptis aequae in tua sunt potestate, et Pronepos, et Proneptris. Etiam ad conjugatos, & tenes, si adhuc eorum Pater, seu Avus vixerit; cit. §. Qui igitur 3. Inst. de patria potestate, ibi: Qui igitur ex te, et uxore tua nascitur, in tua potestate est. Item, qui ex Filio tuo, et uxore ejus nascitur id est Nepos tuus, et Neptis aequae in tua sunt potestate, et pronepos, et proneptis, et deinceps ceteri, et leg. Nam Civium 4. ff. de his, qui sui, vel alieni juris sunt, ibi: Nam qui ex me, et uxore mea nascuntur, in potestate mea sunt. Item qui ex Filio, et uxore ejus, id est Nepos meus, et neptis aequae in mea sunt potestate. Filii enim, Nepotes, & pronepotes, quantumvis Conjugati, dicuntur adhuc Filii familias, & vivunt sub potestate Avi, seu proavi adhuc viventis, nisi fuerint emancipati, cum Avus, & proavus habeant patriam potestatem in Nepotes, & pronepotes descendentes per lineam rectam masculinam, per textum, in cit. §. Qui igitur 3. Inst. de patria potestate, & l. Si Maritus 7. de Cod. eod., ibi: Si Maritus tuus licet militans in Patria potestate constitutus, Filium ex legitimis nuptiis, cum in potestate Avi perleverasse non ambigitur.

Unde Pater Filius Avi, vivente eodem Avo non habet patriam potestatem in suos Filios, nisi habitu, per textum in cit. §. Qui igitur 3. Inst. de patria potestate, & citat. l. Maritus 7. Cod. eodem, & cit. l. Nam Civium 4. ff. de his, qui sui, vel alieni juris sunt, cum similibus.

Decedente autem Avo, Pater acquirit actu patriam potestatem in suos Filios, textu expresso, in l. Nepotes 5. ff. de his, qui sui, vel alieni juris sunt, ibi: Nepotes ex Filio, mortuo Avo, recidere solent in Filii potestatem, hoc est patris sui.

Decedente vero Proavo, & remanente Avo, & ejus Filio patre Nepotum, tunc Filii non recidunt actu in patriam potestatem sui patris, sed in potestatem Avi primi descendentis, §. Permissum est, Institut. de Tutelis, & cit. §. Qui igitur 3. Inst. de patria potestat., & cit. leg. Nepotes 5. ff. de his, qui sui, vel alieni juris sunt. Et ratio est, quia sicuti, mortuo proavo, pater ipse remanet in potestate Avi, ita in ejusdem Avi potestate remanere debent Filii, seu Nepotes ex Filio, cum non possit alios in sua potestate habere, qui non est filius potestatis, textu expresso, in l. Sic evenient, 27. ff. ad Leg. Juliam, de Adulteriis, ibi: In sua enim potestate non videtur habere, qui non est filius potestatis.

Patria potestas, mortuo patre, non transit in matrem: evincitur expresse ex textu, in §. Ceteri 3. Inst. de Heredum qualitate, & differentia, ibi: Quia feminae in potestate liberos non habent, & ex §. Feminae 10. Inst. de adopt., ibi: Feminae quoque adoptare non possunt, quia nec naturales liberos in sua potestate habent. Rota recent. part. 5. tom. 1. dec. 329. num. 15., & Doctores passim.

Mortuo Filio soluto patria potestate, ejus Filii non recidunt in potestate Avi, quia soluto patre a patria potestate sui patris, etiam ejus Filii intelliguntur soluti ab ipsa, cum non ex capite alio subiciantur Nepotes patriae potestati Avi, nisi ex quo d. potestati remanet subiectus eorum Pater, adeoque ipso ab ea soluto, solvuntur &

ipso, nec eo mortuo videntur in eandem recidere, sed remanent sui juris absolute; arg. Leg. Nepotes 5. ff. de his, qui sui, vel alieni juris sunt. Sic Glossa in d. l. Nepotes. verb. In familia; Sanchez lib. 1. consil. moral. cap. 1. dub. 12. n. 4. Joann. Angelus Bossius de patria potest. cap. 1. num. 34. Rosignol. de patria potest. discept. 4. cap. 40. n. 1. & 3.

Filii nati ex Filio illegitimo, sed ex legitimis nuptiis, non transeunt in patriam potestatem Avi, qui non ex legitimis nuptiis, sed fornicarie genuit hunc patrem, sed transeunt immediate sub potestate patris sui licet illegitimi. Communis. Et ratio est, quia in tantum Filii Filiorum non transeunt in potestatem suorum Patrum, sed Avorum, & ascendentium, in quantum & Patres ipsorum non sunt sui juris sed sub potestate Patrum suorum, per jura adducta sup. nu. 7. & leg. sed in hypothesi, de qua loquimur, Patres istorum Filiorum, utpote geniti fornicarie, non sunt sub potestate sui Patris fornicarii, ad terminos Instit. de patr. potest. in princ., ibi: In potestate nostra sunt liberi nostri, quos ex justis nuptiis procreavimus, & cit. §. Qui igitur 3. Inst. sub eodem de patria potestate, & cit. l. Nam Civium 4. ff. de his, qui sui, vel alieni juris sunt; ergo nec Filii istius transeunt in potestatem Patris illegitimi sui Patris, sed immediate in potestatem sui Patris, quamvis illegitimi, quia quamvis ipse sit illegitimus, legitime tamen eos genuit ex justis nuptiis, quas praesertit requirunt supradicta jura ad inducendam Patriam potestatem.

Patria potestas acquiritur, non solum per procreationem in iustis nuptiis, seu legitimo Matrimonio, sed de jure, communi acquiritur etiam per legitimationem prolis, aut per adoptionem hominis liberi. Communis per jura infra adducenda.

Legitimatio prolis fit, vel per subsequens Matrimonium inter parentes ejus legitime contractum, Cap. Conquestus 1., & Cap. Tanta 6. Qui Filii sunt legitimi; l. Divi Constantini 5. leg. Nuper 1. l. cum quis 13. Cod. de natural. liber. cum similibus. Vel per Rescriptum Principis §. Si quis sane non habens Filios legitimos, & §. Sit igitur licentia, Auth. Quibus modis naturales efficiantur legitimi, & Auth. Praeterea, & Auth. Item sine Cod. de natural. liber. c. per venerabilem 13. Qui Filii sunt legitimi cum similibus.

Per quale autem subsequens Matrimonium, & per quale Rescriptum Principis legitimitur proles? Vide verb. Filius a n. 22. ad 56.

Adoptio quid sit? Vide verb. Impedimenta Matrimonii art. 1. n. 74.

Adoptio est duplex, una propria, & perfecta, quae Adrogatio dicitur; & alia impropria, & imperfecta, quae Adoptio simplex, & in specie vocatur; l. 1. de Adoption. Quanam sit utraque? & in quibus differant? Vid. verb. Impedimenta Matrimonii art. 1. n. 7., & leg.

Per simplicem, seu imperfectam, & impropriam adoptionem Adoptans regulariter non acquirit Patriam potestatem in Adoptatum. Communis per textum in §. Sed hodie 2. Inst. de Adoptionibus, ibi: Sed hodie ex nostra Const. cum Filius-Familias a Patre naturali extraneae personae in Adoptione datur, jura Patris naturalis minime dissolvuntur, nec quidquam ad Patrem Adoptivum transit, nec in potestate ejus est. Et ratio est clara, quia qui remanet sub alterius potestate, non potest transire sub potestate Adoptantis, sed dum fit simplex Adoptatio, Adoptatus remanet adhuc sub potestate ejus, sub quo prius erat, ut patet ex ejus definitione, & ex §. Adoptio 1., & cit. §. Sed hodie 2. Inst. de Adoptionibus; & leg. Generalis 2. ff. de Adoptionibus, ergo &c.

Excipe tamen nisi Filius naturalis, & legitimus datus fuerit in Adoptionem Avo materno Filii, vel etiam si ipse Pater naturalis, & legitimus fuerit emancipatus a suo Patre, & Filius suum in Adoptionem dederit suo Patri, & respective Avo sui Filii paterno; Tunc enim ipse Avus maternus, & paternus respective ad casus propositos acquirere in Nepotem Patriam potestatem, per textum in cit. §. Sed hodie 2. Inst. de Adoptionibus, & leg. Cum in adoptivis Filiis 10. Cod. de Adoptionibus addita ratione, quod in hoc casu copulantur jura naturalia.

Per adoptionem vero propriam, & perfectam, seu per Adrogationem Adrogans acquirit Patriam potestatem in Adrogatum. Communis, per textum in §. Adoptio 1. Inst. de Adoptionibus, & l. Generalis 2. ff. eodem tit. Cum enim sic Adrogatus sit sui juris, vel ex eo quod Ascendentes per

lineam masculinam non habeat, vel ex eo quod sit emancipatus, si alia serventur, quæ ad legitimam, & propriam Adrogationem requiruntur, certum est, quod transeat in Patriam potestatem Adrogantis per citata jura.

24 Adoptare, seu Adrogare possunt soli mares, seu masculi, nam femina adoptare non possunt nisi ex speciali concessione Principis, §. *Femina 10. Instit. de Adoptionibus*, ibi: *Femina quoque adoptare non possunt quia nec naturales liberos in sua potestate habent, sed ex indulgentia Principis ad solvendum liberorum amissionem adoptare possunt.*

25 Adoptantes, seu Adrogantes, debent esse majores natu adrogatis, & ipsos decem, & octo annis præcedere, textu expresso in §. *Minorem 4. Instit. de adoptionibus*, ibi: *Minorem natu, majorem non posse adoptare, placet; Adoptio enim naturam imitatur, & pro monstro est ut major sit Filius per Adoptionem, vel Adrogationem facit, plena pæbertate, idest decem, & octo annis præcedere.*

26 Adoptantes, seu Adrogantes debent esse potentes saltem physice, & naturaliter ad generandum; Unde Castrati adoptare non possunt §. *Sed, & illud 9. Instit. de adoptionibus*, ibi: *Sed, & illud utriusque adoptionis commune est, quod et ii, qui generare non possunt, (quales sunt Spadones) adoptare possunt, Castrati autem non possunt.* Ubi, ut videt, Textus dicit, quod Spadones possunt adrogare, non autem Castrati: Nomine autem Spadonum, ut vocat Glossa *ibid. in verb. Spadones* veniunt ii, quibus testiculi, vel genitalia abscessa sunt cultello, vel spatha, nomine vero *Castratorum* veniunt ii, qui sic nati sunt, & ab origine sunt inepti ad generationem; Ratio autem cur possint adoptare Spadones, non autem Castrati, ea est, quam adducit Glossa *ibid.* quia scilicet natura fortius est impedimentum, quam accidentium, per textum in *leg. Sed est quæstio*, §. 1., et 2. ff. *de liberis, et posth.* Et sic tenent Myltingerius in d. §. *Sed, et illud, 9. Instit. de adoptionibus*, Piccardus in d. §. *Minorem 4. eod. tit.* Rosignol. *de Patria potest. discept. 2. cap. 1. num. 10.*, & alii. Vulgo tamen Castrati, Spadones, & Eunuchi pro synonymis solent accipi. Advertendum tamen est, quod Sacri Canonis Castrationem voluntariam expresse vetant, & sic castratos irregulares declarant, *Cap. Si quis 4. Cap. Hi qui 5. Cap. Qui partem 6. Cap. Si Evangelica 13. dist. 55. cap. 1. de Cleric. pugnans. in duell. Cap. Ut. de homicid. in 6. Clem. unic. eodem tit.* cum similibus. Rationes autem quare Sacri Canonis castrationem detententur, enumerat Pignatell. *l. 7. consult. 66.*, & Urlaya *Instr. crim. lib. 2. tit. 5. a numer. 162.* I. scilicet, quia pomorum amoris abscissio magno vitæ periculo peragitur. II. quia vigor etiam mentis interit, & malignitas quadam, pusillitasque accedit, ipsaque corpora deteriora fiunt, quod in belluis experientia manifestum est; & III. quia voluptatum voluntas nullatenus extinguitur, sed potius incrementum accipit, præcipue ex parte mulierum, ob remotionem periculorum gravidationis; juxta lepidum dictum Anton. Abbat. *in l. nulle Frustrer. fol. 198.*

28 Sacerdotes, & alii Sacris Ordinibus initiati possunt adoptare, quia isti non a natura, seu physice, sed per accidens & moraliter tantum inhabiles sunt ad generandum. Abbas in *Cap. si qui 1. de cognatione legali num. 4.* Hostiens. *ibidem n. 4.* Rosign. *loc. cit. n. 11.* & alii.

29 Adoptantes, seu Adrogantes debent esse sui juris, & majores 25. annis, quia alias nondum habent administrationem suorum bonorum. Quæ omnia, & alia habentur *tot. tit. ff. ex Cod. de adoptionibus, et Instit. eodem.*

30 Adoptari, seu adrogari possunt tam masculi, quam feminae, textu expresso in §. *Adoption. 1. Instit. de Adoptionibus*, ibi: *Qualis est Filius, Filia, Nepos, Neptis, Pronepos, Proneptis.*

31 Adoptari possunt solum legitimi, & legitime; spiritus enim, & etiam solum naturales excluduntur; *l. Legem 7. vers. in posterum, Cod. de naturalibus liberis, §. Oportet enim semper, Authent. Quibus modis natural. efficiant. sui.* Sic J. ann. Angel. Bossius *de Patria potest. cap. 1. num. 59.* Aicanus Clemens *de Patria potest. cap. 1. num. 7.* Decius *consult. 283.* & alii.

32 Adoptari possunt solum inferiores ætate saltem 18. annorum Adoptante, vel Adrogante, textu expresso in §. *Minorem 4. Instit. de adoptionibus* per verba adducta *num. 25.*

33 Patria potestas quando, & quibus modis amittatur a patribus super Filios: Vide verb. *Filius a num. 121. ad 128.* Hic autem ad liberiores notitiam insuper accipit, quod patria potestas tanta erat apud Cives Rom. quod lex XII. Tab. sic

præcipiebat: *In liberos supra Patrum auctoritas esto: Venundare, occidere licet.* A patris autem potestate liber efficebatur ac sui juris, Paterque familias Filius constituebatur post triplicem venditionem mox declarandam; *Leg. cit. Si Pater filium ter venundavit. Filius a Patre liber esto.* Hinc præhabendum, emancipationem in jure Romano esse actum, quo Pater, e manu, seu mancipio, idest ex potestate, & dominio Filium etiam impuberem, & Tutore indigentem dimittebat, *Purch. p. 2. Ethica cap. 10. ad Tit. 9. de Patria potestat.* ubi etiam tradit apud Gal. emancipationem esse actum, quo minor 25. annis, altero, vel utroque parente orbatus, ex consanguineorum consilio, auctoritate Principis iudicibus cognita, tutoris potestate dimittitur, ut suorum bonorum usufructum habeat sub curatoris auctoritate, donec completo anno 25. plenum habeat rerum suarum dominium.

Liberorum igitur emancipationes veteri jure Romano fiebant per tres imaginarias venditiones, & totidem manumissiones (est autem manumissio idem, ac de manu missio, sive datio libertatis, at rigorose loquendo est respectu servorum, de quibus in verb. *Servitus*. Pater itaque naturalis adibat Praetorem cum aliquo sibi amico, cui maxime fidebat, ac idcirco Pater fiduciarius appellatur. Huic vendebat, seu mancipabat Filium sic: Pater fiduciarius coram Praetore, & quinque testibus, ac Libripande, sic vocato, quod liberam, seu stateram ferret, Patri naturali dabat in similitudinem pretii unum, vel duos nummos, quos ferebat Libripens, sicque Filius in illius transibat potestate; sic tamen eum manumittebat, ac iterato in patris naturalis potestatem recidens rursum ab eo mancipabatur, & a patre fiduciario manu mittebatur, ut supra bis, & tertio; quibus expletis, Filius e patris potestate dimittebatur.

His successit 1. Emancipatio Analfasiana, quæ fiebat ex rescripto Principis, ut constituerat Imperat. Analfasius *l. 1. Cod. de emancipationibus 2.* Justinianæ, quæ fiebat coram Magistratu, prout statuit Justinianus *l. 6. cod. eod. tit.* Item patria potestas jure Rom. solvebatur per summam Filii dignitatem, & per Patris, aut Filii mortem civilem. Hæc autem erat capitis diminutio, idest status prioris mutatio, quæque triplex distinguitur, nempe minima, media, & maxima; 1. est tantum Familiam mutatio, salva Civitate, & libertate, ut in adoptivis, qui in aliam transferebantur Familiam; 2. est amissio Civitatis, & consequenter Familiam, retenta tamen libertate, ut iis accidebat, quibus aqua, & ignis interdicebatur, sive qui, ut postea mos obtinuit, ob malefium in insulam deportabantur; quod pena major erat Relegatione; deportati namque Civitatem amittebant, & peregrini fiebat, retentis duntaxat iis, quæ de jure Gentium. Relegati vero cives Romani persisterant, iuris Rom. gaudebant, videlicet testamenti factione, iure connubii, patrie potestatis &c. 3. est amissio libertatis, Civitatis, & Familiam, ut eveniebat iis, qui majores 20. annis ad pretium participandum venduntur patiebantur, vel qui servi poenæ efficebantur, idest qui ob maleficia ad metallum e solinis eruentum damnabantur, aut bestiiis subiciebantur. Media, & maxima capitis diminutio solvebatur patria potestas, non tamen minima, ut nec etiam solvebatur, sed solum suspendebatur per captivitatem patris propter Jus postliminii, quo scilicet fingebatur patrem nunquam abfuisse; postliminio autem reverfus dicebatur, qui ab hostibus captus ad Patriam remeabat; *Prælaud. Purch. l. cit.*

Aditio ex Auctore,

Patria potestas neque Divino, neque naturali, aut Gentium jure inducta est, sed Legibus Romanorum; Benedictus XIV. tom. 2. Constituit. 28. incip. *Postremo mense §. 9.* Ea ab Imperatore Antonino ad omnes Imperii Romani subditos ampliatæ est, & consequenter ad Judæorum nationem; *Idem ibid.* Ea amittitur a parentibus, si liberos exponant, & abiciant; *Idem ibid.* Patria potestas residet apud Patrem, non vero apud Matrem; *Idem ibid. §. 15.* Ut tamen infidelium filius licite baptizetur, sufficit, quod a Matre ad Baptismum offeratur, etiam dissentiente Patre; *Idem ibid. §. 16.* Patria potestas non officit, quin baptizetur filius adultus, sive adolescens, qui sponte Baptismum petit; *Idem ibid. §. 36.*

Novæ additiones ex aliena manu.

Am in additionibus ad verbum Mater dictam est, quod inspecto jure nature potestas in filios aequæ Matri, ac Patri competit. Jure vero Romano competit solummodo Patri, & quidem in immensum.

Num autem hodiernis moribus effectus omnes patriæ potestatis secundum jus Romanum obvineant, non inutilis est disquisitio. Confer tamen Strick *de usu modern. Pandect. lib. 1. tit. 16. per tot.* qui rem pro dignitate tractat, confutatis Gronovio, Gudelino, Hugnyon, aliisque tenentibus omnes patriæ potestatis effectus hodie cessasse.

PATRIMONIUM.

Ad titulum Patrimonii, vel Pensionis ordinari posthac non possunt, nisi illi, quos Episcopus judicaverit assumendos pro necessitate, vel commoditate Ecclesiarum suarum. Sic expresse Conc. Trid. *sess. 21. de reform. cap. 2. ibi*: *Patrimonium vero, vel Pensionem obtinentes ordinari posthac non possunt, nisi illi, quos Episcopus judicaverit assumendos pro necessitate, vel commoditate Ecclesiarum suarum, & novissime de mandato Innocentii XI. S. C. Conc. 3. Martii 1679.*

Necessitas autem, vel saltem utilitas Ecclesiæ pro admitendo Patrimonio, vel Pensione regulariter concurrunt, & alteram adesse conetur, quoties agitur de promovendo viro docto, vel nobili, seu potente, probate vitæ, & integritatis, quibus valde indiget Ecclesiæ; *cap. Super specula 5. de Magistri, cap. Cum ex eo 34. de elect. in 6. Riccius prax. For. Eccles. tom. 3. resol. 457. n. 3. Ventrigl. t. 1. adnot. 44. §. Unico num. 29. Monacell. tom. 1. tit. 3. form. 17. num. 3.* ubi addit: *Quod nota pro captando arbitrio Episcopo, rum, qui non semel rerum cortici hærendo exultatione, deficientia Beneficii etiam hos ab Ordinatione repellunt; & eodem tom. 1. in Appendice ad litteram Sac. Congr. Concilii super Patrimonio Ordinandorum num. 7.* ubi citat etiam Garciam.

Patrimonium, seu Pensio debet vere, & realiter ab Ordinando pacifice obtineri, & debet esse sufficiens ad suam honestam sustentationem. Sic expresse Concil. Trid. *cit. sess. 21. cap. 2. ibi*; *Et quoque prius inspecto, Patrimonium illud, vel Pensionem vere ab eis obtineri, taliaque esse, quæ eis ad vitam sustentandam satis sint.* Unde Clericus suscipiens Ordines Sacros cum Patrimonio ficto, si cuti etiam cum ficto Beneficio suspensionem incurrit; Vide verb. *Ordo art. 2. num. 90.* ubi jura, & Decretum ad id adducuntur. Non esset tamen suspensio ipse Ordinatus, si bona fide, & nulla fraude, & dolo absque legitimo titulo ordinaretur. Vide d. verb. *Ordo n. 01.* Et sic ordinatus in Subdiaconom ad titulum Patrimonii ipsi a Patre assignati, si postea habuit notitiam prioris obligationis dicti Patrimonii, non incurrit penas statutas a Trident. *cit. sess. 21. cap. 2.* quia ab initio fuit in bona fide. Sic decisum fuisse a S. C. Conc. *sub die 26. Junii 1621.* referunt Sellius in *Selectis Canon. cap. 3. numer. 17.* & Barbosa in *Concil. Tridentin. loc. citat. numer. 72.*

Donans fraudulenter, vel fide promittens Patrimonium, deprehensa fraude, & constituto quod promissio Patrimonii fuit facta, & donatio tantum verbalis, debet propter fraudem committam contra Ecclesiam puniri per sententiam Judicis amissionem Patrimonii. Nicol. Garcias *de Benefic. p. 2. cap. 5. n. 152.* Sanchez *de Matrim. lib. 5. disp. 32. numer. 8. ad med. Fr. Emmanuel in Summa tom. 2. Cap. 15. num. 7.* Petrus de Ledecima in *Summa p. 1. de Sacram. ubi de Sacram. nro Ordinis cap. 7. conclus. 6. dist. 5. A vila de Conf. p. 2. dist. 5. dub. 5. vers. Tertia Conclusio.* Rodericus a Cunha in *Commen. ad c. 1. num. 23. dist. 70.* Barbosa in *Concil. Trid. cit. sess. 21. cap. 2. n. 70.* & alii.

Patrimonium pro Ordinando semel constitutum non potest amplius revocari prætenu, quod fuerit fictitio constitutum, & donatum, nec admittitur constituens, aut donans ad allegandam & probandam fictionem, sed cogitur illud libere Ordinatio consignare. Sic respondit S. Congr. Episc. in una *Lusena. 6. Septembr. 1697. proponente Eminentissimo Coloredo.*

Patrimonium Clerici non dicitur fictum neque fiduciarium, neque insufficiente, si Patri una cum Fratribus insinul-

donantibus, nihil remaneat pro eorum victu, dummodo donatio sit realis, firma, legitime facta, & tot bonorum, ut fructus ascendant ad summam præscriptam in Diocesi. S. Congr. Episcop. in *Aretina 10. April. 1590.* citat. & tenent a Nicolio Lucubrat. *Canon. lib. 1. tit. 1. post nu. 23. vers. Et quod Patri, & a Monacell. tom. 1. tit. 3. form. 13. num. 5.* Tales autem donationes non debent recipi, nisi prius constet parentes aliunde habere, unde honeste pro status qualitate sustentari queant. S. C. Conc. in *Cesenate. Synodi 26. Febr. 1695.* apud Monacell. *tom. 3. tit. 2. form. 2. n. 4.*

Non potest tamen solus Pater donare uni Filio Clerico pro Patrimonio in præjudicium aliorum Filiorum, non relicta eis legitima portione, sed tantum relicta debita portione aliis Filiis, ita ut talis donatio in præjudicium aliorum Filiorum nec juramento firmetur; Gabriel *de donat. conclus. 4. n. 5.* Marius Antoninus *de Macerata Variar. resol. lib. 1. resolut. 88. num. 9. vers. tertio*, Nicolius Lucubrat. *Civil. l. 2. tit. 7. de donat. inter virum & uxorem, & inter Patrem & Filium num. 15. vers. Immo Filius*, Monacell. *tom. 1. tit. 3. form. 13. num. 6.* Ventriglia *tom. 1. adnot. 42. §. i. numer. 24.* subdens, quod hinc bene servant nonnullæ Curie Ecclesiasticæ informationem capiendæ super numero Filiorum, & bonis Donantis.

Donatio Patrimonii facta a Patre Filio, ut ad Sacros Ordines promoveri possit, non conferri debet, nec imputari in legitimam, quia talis donatio non dicitur ob causam, cum non habeat necessitatem, ut est donatio causa Dotis, nec respiciat commodum donantis; Tum quia Patrimonium non est libere assignatum, ut de illo possit Clericus ad libitum disponere, cum non possit vendi, nec alienari, quod requiritur in legitima, adeoque &c. Gratian. *discept. Forens. c. 159. num. 31.* Squillant. *de privul. Cleric. cap. 12. num. 25.* cum aliis ibi citatis. Venatiglià *l. cit. num. 22.* Barbosa *de offic. & potest. Episcop. part. 2. alleg. 19. a num. 64. ad 69.* cum innumeris ibi citatis contra plures alios citatos *ibid. n. 70.*

Donatione facta, & lecta traditione bonorum donatorum pro Patrimonio ad suscipiendos Ordines Sacros, si Clericus moriatur ante susceptos Ordines, non oblat Decretum Concilii Tridentini. *cit. sess. 21. cap. 2.* quid donans recuperet eadem bona, si attento jure communi restituenda forent. Sic decisum fuisse a Sac. Congregat. Concilii in *Mutinen. 11. Junii 1631.* referunt Sellius in *Select. Canon. cap. 3. num. 2.* & Barbosa in *Concilii Trident. loc. cit. num. 42.* Ventriglia tamen *loc. cit. num. 23.* cum Riccio, Antonio de Marinis, Donat. ibi adductis dicit, quod si hæc donatio facta pro suscipiendis Sacris Ordinibus non habuerit effectum suum, quia donatarius discesserit e vita ante suspensionem Ordinum adhuc donatio ad hæredes donararii transit, & non ad Donantem revertitur.

Patrimonium donatum per parentes ea conditione, ut Filius usufructum habeat donec Beneficium aliquod, aut bona alia ad eum congruam sustentationem sufficientem acquirerit, est sufficiens, & ad illius titulum potest ordinari. Sic decisum fuisse a Sacra Congregat. Episcop. & Regul. in *Eugubina 22. Martii 1590.* referunt Sellius *loc. cit. cap. 3. num. 2.* & Barbosa *loc. cit. num. 41.* Vide *infra num. 28.* Talis autem Clericus non spoliatur Patrimonio, quamvis Beneficium, vel bona acquirat, sed viget Patrimonium ut prius, non obstante dicta conditione, donec ab Episcopo non fiat subrogatio. Vide verb. *Ordo art. 2. num. 93.* ubi afferuntur ad id Decreta Sacre Congregationis.

Tale autem Patrimonium assignatum Clerico a Consanguineis cum clausula: *Donec fuerit de Beneficio provisorius &c.* non comprehendit Officium Organistæ, & Magistri Capellæ; Sacra Congregat. Concilii *26. Junii 1621.* apud Barbosa in *Summ. Apostolic. decis. verb. Patrimonium n. 10.*

Patrimonium super re immobili constitui debet; Communis cum Barbosa in *Concil. Trident. sess. 21. cap. 2. num. 36.* & de *Offic. & potest. Episcop. part. 2. allegat. 19. num. 55.* cum pluribus ibi citatis. Item Patrimonium debet esse res certa, & fructifera. Sic decisum referunt Garcias *de Beneficiis part. 2. cap. 5. n. 96.* & Barbosa in *Trid. loc. c. n. 37.* & in *Summa loc. cit. n. 4.*

Patrimonium pro ordinando Clerico potest constitui super bonis Emphyteuticis. Sacra Congregat. Concilii in *Lucana 7. Septembris 1630.* apud Barbosa in *Summa Apostolic. decis. l. c. num. 12.*

Patrimonium constitui potest etiam in Censibus, dummodo constituentes tale Patrimonium in forma juris valida se obligent, quod in casum redemptionis pro sufficienti Ordinari victu

tu providebunt, donec iterum investiantur. *Sacra Cong. in Nullius 21. Junii 1629. l. 13. decretor. p. 109.*

21 Patrimonium constitui non potest in bonis hypothecatis, quia ordinatus non poterit ex illis bonis sustentari, si Creditor de iis sibi satisfieri voluerit, nam transferunt cum onere hypotheca. *Sacra Congregat. Episcop. in Argentina 6. Octobris 1717.* Potest tamen in ipsis hypothecatis constitui, quando bona hypothecata, deductis oneribus, sufficiunt ad congruam sustentationem. *Eadem Sac. Congregat. Episcop. in Faventina 9. Martii 1614. & etiam Sac. Congregat. Concil. apud Nicol. Lucubrat. Canon. lib. 1. tit. 11. num. 25. vers. Quod tamen.*

22 Item potest in ipsis bonis hypothecatis constitui, quando donator, vel assignator Patrimonii alii hypothecati promittit evictionem, & habet alia bona libera, de quibus eam praestare potest, quia tunc ratio cessat, & multo magis quando ipsa bona donata, vel assignata, deductis oneribus, sufficiunt ad congruam sustentationem. *Eadem Sac. Cong. Episcop. in dict. Faventina 9. Maii 1614. apud Nicol. loc. cit. vers. Limitandum tertio.*

24 Patrimonii quantitas, ad quod quis promoveri possit, non taxatur, sed remittitur ad terminos Concilii. *Sac. Congreg. Concil. penes Garciam de Benefic. part. 2. cap. 5. num. 113. & Barbol. in Tridentin. sess. 21. cap. 2. n. 37. & Jur. Eccles. univers. lib. 1. cap. 33. n. 155. & in Summa loc. cit. n. 3.*

25 Patrimonii examen pertinet ad Episcopum privative quo ad alios. *Sac. Congregat. Concilii in Placentin. 15. Martii 1630. apud Barbolam in Trid. loc. cit. n. 39. & in Summa l. c. n. 11. & Jur. Eccles. univers. loc. cit. n. 156.*

26 Taxa Patrimonii Sacri extra Urbem in Summa Scutorum quadraginta Monetæ Romanæ non dicitur excessiva, nec est reducenda. *S. Cong. Conc. in Senogallien. pro Terra Rôche contrada 20. Junii 1705. in responsion. ad primum dubium.*

27 Ultra taxam non possunt in Patrimonium assignari alia bona. *Eadem Sacra Congregat. Concilii in d. Senogallien. in respons. ad tertium dubium.*

28 Impetrato Beneficio bona assignata in Patrimonium redeunt ad primævam statum etiam pro rata Beneficii obtenti, facta tamen prius subrogatione per Ordinarium. *Eadem Sacra Congregat. Concilii in dict. Senogallien. in responsione ad 4. & 5. dubium juxta alia Decreta in Terracinen. 20. Julii 1619. & in Tolentin. 10. Maii 1692. in quibus responsum fuit, Titulum, & Privilegium Patrimonii Ordinari non extingui, quamvis Ordinatus acquirat Beneficium, nisi fiat ab Episcopo subrogatio.*

29 Patrimonium Ordinandi interveniens solum pro supplemento defectus redditum Beneficii, non admittitur, nisi Ecclesia utilitas, aut necessitas id exigere Episcopo videatur. *Sacra Congregat. Conc. in Aseulan. 13. Martii 1693. l. 23. Decret. fol. 62. & in Tridentina 1. Martii 1687.*

30 Facilius tamen ordinandus admittitur ad hunc Titulum quam si haberet Patrimonium simplex sine admixtione Beneficii. *Monacell. tom. 1. in Appendic. ad litteram Sacra Congregat. Concilii de Patrimon. Ordinandorum n. 16. & tom. 4. Supplement. ad tom. 3. num. 185. Quarant. in Summ. Bullar. verb. Ordo vers. Secundo extendit. Riccius Prax. For. Eccles. tom. 1. resolut. 458. n. 3. ubi declarationem Sacra Congregationis affert.*

31 Obtinens Breve extra tempora cum clausula: *ut ad titulum Patrimonii sui promoveri licite possit.* non censetur dispensatus super necessitate, vel commoditate Ecclesie. *Concil. Tridentin. requisita ad hoc, ut quis ad titulum Patrimonii possit ordinari. Sacra Cong. Concil. in Parmen. 10. Junii 1648. & in S. Agathæ Gothorum eodem die, & anno.*

32 Episcopus non potest ordinare suum Familiarem triennalem ad titulum Patrimonii, vel Penionis ob necessitatem, vel utilitatem Ecclesie, sed requiritur Beneficium, ut declaravit *Sacra Congregat. Concilii in Tricaricen. 27. Julii 1697. in qua proposito dubio: An stante novissima Constitutione Sanctissimi D. N. possit Episcopus Familiarem triennem ad titulum Patrimonii promoveri ad Sacros Ordines ob necessitatem, vel utilitatem Ecclesie nullo collato Ecclesiastico Beneficio; Respondit Negative, & est contra Barbolam in Summa loc. cit. num. 2. Garciam de Benefic. p. 2. cap. 5. n. 81. & alios citantes antiquum Sac. Congr. Decretum.*

33 Patrimonium Clerici ad cuius titulum fuit ad Sacros Ordines promotus non potest capi in executione ob illata vulnera alicui ad sciendos curations expensas a Judice condemnatas, etiam si nihil aliud præterea possideat, quia eius alienatio interdicta est Decreto Concilii *cap. 2. sess. 21. de reformat. Sa-*

era Congregat. Concilii 5. Februarii 1604. apud Barbolam in Summa loc. cit. num. 9. & lib. 1. juris Eccles. univers. cap. 33. n. 160.

Sine Patrimonio, aut Beneficio ad Sacros Ordines promovendi non possunt Clerici Religiosi more Regularium in communi viventes, qui nunquam, vel non nisi ad certum tempus Professionem emittunt, & interim ad seculum redire possunt. *S. Pius V. Constit. 75. incip. Romanus Pontifex.*

Patrimonium an tale sit, quod sufficiat? relinquitur arbitrio Ordinarum propter diversitatem locorum, cum in uno loco sufficiat, quod in alio non erit sufficiens. *Sac. Congregat. Concilii apud Barbolam in Summa loc. citato n. 2.*

Patrimonium, seu Pensio potest sine licentia Episcopi alienari, aut extingui, vel remitti nullatenus potest, donec Ordinari Beneficium Ecclesiasticum sufficiens suo statui sint adepti, vel aliunde habeant, unde vivere possint. Vide verb. *Ordo art. 2. n. 92.*

Unde Patrimonii titulus non extinguitur, etiam si Ordinatus acquirat alia bona, donec ab Episcopo loco Patrimonii subrogentur. Vide d. verb. *Ordo art. 2. n. 93.*

Neque Ordinatus potest abique expressa licentia Episcopi donare Patrimonium libere constitutum, reservato sibi usufructu ad vitam. Vide d. verb. *Ordo art. 2. n. 94.*

Neque potest abique licentia Episcopi illud in Emphytheusim concedere, reservato desuper annuo Canone fructibus correspondente. Vide d. verb. *Ordo art. 2. n. 95.*

Neque Patrimonium potest sine licentia Episcopi alienari, etiam si Ordinatus consequatur Beneficium. Vide dict. verb. *Ordo art. 2. n. 96.*

Prohibito Concil. Tridentin. alienandi Patrimonium extenditur ad Fideiussionem Ordinari. Et quomodo in tali casu provideatur Creditori? Vide d. verb. *Ordo n. 97.*

Venditio, Hypothecatio, extinctio Patrimonii, vel Pensionis subsequens promotionem est invalida, quia dictio illa Concilii: *Nullatenus possint*, importat nullitatem actus ipso jure. *Barbola in Conc. Trid. cit. sess. 21. c. 3. num. 60. & seq. cum pluribus ibi citatis, & alii communiter.*

Patrimonii Sacri permutatio sine Episcopi consensu nulla est. *Sac. Cong. Conc. in Fanen. Patrimonii Sacri 2. Augusti 1717. ad primum dubium.*

Ad uberiorem notitiam juvat hic afferre Epistolam Encyclicam Sacra Congregationis Concilii super Patrimonio Ordinandorum, quæ est, ut sequitur.

„ Etsi Sacra Congregatio Concilii Tridentini *cap. 2. sess. 21. de reformat.* discrete caveat, ne quis Clericus Sæcularis, quævis alias sit idoneus moribus, & scientia, & ætate, ad Sacros Ordines promoveatur, nisi prius legitime coniet, cum Beneficium Ecclesiasticum, quod sibi ad victum honeste sufficiat, pacifice possidere; Patrimonium vero, vel Pensionem obtinentes ordinari non possint, nisi illi, quos Episcopus judicaverit assumendos pro necessitate Ecclesiarum suarum; Temporis tamen cursu animadvertimus esse nonnullos Episcopos ab hac ordinandi norma, ubique ullo discrimine deflexisse, passim quocumque ad Patrimonii titulum ad Sacrum Ministerium admittendo. Quantum ex hoc jactura in Ecclesiastica disciplina acceptum fuerit, manifestum est. Quare Sanctissimus Dominus Noster per suo insigni zelo malis hujusmodi provide obviaturus prædictæ dispositionis exactissimam observantiam in Urbe in primis instauravit, deinde per hæc circulares litteras Ordinariis omnibus Tridentini Decretum in memoriam reduci mandavit, quatenus omnes illud sancte custodiant, sciantque non aliter, eum ordinandum ad titulum Patrimonii, & Pensionis, nisi cum Ecclesiæ necessitas, vel commoditas ita exigat, qua in re prudens Ordinarius, timoratorumque judicium veritari debet. Dominatio igitur tua Sanctitatis suæ exemplo, & mandato sese conformare non omittat, dum ei omnia prospera precamur a Domino. Romæ 3. Maii 1679.

„ *uti Frater.*
„ F. Card. Columna Præfectus.
„ S. Archiepisc. Brancachius Episcopus Viterb. Secret.

Bona assignata in Patrimonium Clericorum pro Ordinibus suscipiendis non sunt subiecta, nisi oneribus certis realibus & invariabilibus, quando tempore assignationis erant subiecta similibus oneribus. *Sac. Cong. Immut. in una Montis Regalis 11. Augusti 1638. lib. 3. Decret. Paul. pag. 69.*

Patrimonia, ad quorum titulum Clerici sunt ordinati, sunt immu-

immunia ab impositionibus, & Gabelis. *Eadem Sac. Cong. Immut. in Alban. 14. Sept. 1626. lib. 1. Decret. Paul. pag. 15. & in Faventina 24. Martii 1627. ibi pag. 42.*

47 Limita tamen quoadusque Clerici non obtineant Beneficium legitime subrogatum loco Patrimonii. *Eadem Sac. Congregat. Immut. in Fundana 25. Septembr. 1627. eodem l. pag. 66. 13. Novembr. 1629. lib. 2. decret. Paul. pag. 62. in Aquilana 27. April. 1638. lib. 3. decret. Paul. pag. 58. in Lycien. 26. Aug. 1636. ibi pag. 12. in Nuceria 23. Januarii 1674. lib. 1. Decret. Alt. pag. 89. in Firmiana 14. Maii 1675. d. lib. p. 1097.*

48 Licet Patrimonia Clericis sint assignata pro assumendis Sacris Ordinibus, non est permittendum gaudere exemptione Patrimonii Ecclesiastici, nisi post assumptionem Sac. Ordinum; gaudere tamen debent exemptione bonorum Clericorum, si vere cum effectu fuerint in Clericum translata. *Eadem Sac. Congregat. Immut. in Aquilana 5. Martii 1641. lib. 3. decret. Paul. p. 138.*

49 Bona integre assignata Clerico in Patrimonium non gaudent Immunitate Patrimonii Sacri ab oneribus Laicis nisi a die suscepti Ordinis Sacri. *Eadem Sacra Congregat. Immut. in Aquilana 4. Augusti 1627. lib. 1. Decret. Paul. pag. 58. in Aprutina 2. Julii 1630. lib. 2. decret. Paul. pag. 47. in Nazarenæ 2. Aprilis 1669. lib. 1. decret. Altov. pag. 336. in Neritonen. 12. Julii 1689. lib. Decret. Martelli pag. 493. in Pedemontana 22. Novembr. 1692. lib. 1. Decret. Vallem. p. 4. in Aquilana 11. Aprilis 1693. d. l. p. 36.*

50 Restituenda sunt quæcumque fuerunt a Clerico indebitè, exacta per Ministros Laicos super bonis, ad quorum titulum fuit ordinatus. *Eadem Sacra Congregat. Immut. in Capuaquæ 30. Mart. 1694. lib. 1. Decret. Vallem. pag. 114.*

51 Amplia I. Etiam si ille promotus fuisset ad Ordines Sacros, incepto jam semestri, in cuius sine collectis solvendis erant. *Eadem Sacra Congregat. Immut. in Asina 5. Octobris 1683. lib. Decret. Martelli pag. 357. excipe tamen onera privilegiata, ibidem.*

52 Amplia II. Etiam quo ad Collectas Camerales. *Eadem Sacra Congregat. Immut. in Camerinen. 7. Octobris 1631. lib. 2. decret. Paul. pag. 93. in rososempronien. 13. Augusti 1647. lib. 4. Decret. Paul. pag. 23. in Montis alii 14. Octobris 1630. lib. 2. Decret. Paul. pag. 62.*

53 Amplia III. Quod bona Patrimonii Clericalis sunt exempta ab onere subsidii triennalis. *Ead. Sac. Cong. Immut. in Anagnina 13. Aug. 1632. lib. 2. Decret. Paul. pag. 166.*

54 Amplia IV. Quamvis in assignatione Patrimonii apposta fuisset clausula: *Donec, & quousque obtinuerit Beneficium Ecclesiasticum, vel de aliis fructibus provivis fuerit quibus se alere possit.* *Ead. Sac. Cong. Immut. in una Civitatis Castellii 2. Martii 1700. lib. 2. Decret. Vallem. pag. 275.*

55 Amplia V. Quod bona subrogata loco bonorum ad quorum titulum quis fuit ordinatus, si subrogatio legitime facta fuerit, gaudent exemptione. *Eadem Sacra Congregat. Immut. in una S. Severini 26. Augusti 1636. lib. 3. Decret. Paul. pag. 13. & in una S. Angeli in Vado 12. Julii 1686. lib. Decret. Mart. pag. 495.*

56 Amplia VI. Quod etiam bona acquisita a Clerico, & subrogata in Patrimonium sunt exempta.

57 Amplia VII. Quod bona assignata pro Patrimonio Clerici defendenda sunt de Catalico Laicorum, & describenda inter bona Ecclesiasticorum. *Ead. S. Cong. Immut. in Squillacen. 21. Jan. 1676. l. 1. Decret. Alt. pag. 1202.*

58 Amplia VIII. Nec possunt confiscari, & ideo restituenda sunt. *Eadem Sacra Congregat. Immutat. in Mutinen. 15. Junii 1638. lib. 3. Decret. Paul. p. 64. & 13. Junii 1630. dict. lib. pag. 127.*

59 Amplia IX. quod bona assignata in Patrimonium ad Sacros Ordines suscipiendos gaudent exemptione a Collectis impositionis per Æs, & libram pro eo tempore, quo Ordinatus non habuit sufficiens Beneficium. *Ead. Sac. Congregat. Immutat. in una Civitatis Plebis 10. Novembr. 1674. lib. 1. Decret. Altov. pag. 1022.*

60 Amplia X. Quod etiam bona assignata pro supplemento Patrimonii juxta taxam factam in Synodo gaudent exemptione. *Ead. Sac. Congregat. Immut. in Recinaten. 18. Decembr. 1668. lib. 1. Decret. Altov. pag. 300.*

61 Amplia XI. Quod bona assignata in Patrimonium Clerici sunt Immunia a Bonatentia; illa vero transeunt cum suis hypothecis, pro quarum liberatione Clericus agere potest contra assignantem. *Ead. Sac. Cong. Immut. in Salmonen. 19. Novembr. 1630. lib. 2. Decret. Paul. pag. 66.*

Sacerdos, cui fuit evicta possessio, super qua erat constitutum 62 Patrimonium, si subrogavit aliam possessionem legitime cum auctoritate Episcopi, gaudet pro subrogata exemptione a Collectis. *Eadem Sac. Cong. Immutat. in Asina 21. Januarii 1676. lib. 1. Decret. Altov. pag. 1158.*

Injungitur Episcopis status Sabaudia, ut circa assignationes 63 pro Patrimoniis Clericorum obviant fraudibus, observando Sacros Canones, Concilia, & Constitutiones Apostolicas in illorum Constitutione. *Eadem S. Cong. Immutat. in Tavriac. 15. Martii 1650. l. 44. Decret. Paul. p. 101.*

Injungitur Episcopis status Pedemontis, ut sedulo curent, 64 ne fiant fraudes circa Patrimonia assignanda Clericis in præjudicium Communitatum, & ne eadem Patrimonia excedant quantitatem sufficientem pro quolibet Ordinandum Episcopi arbitrio juxta dispositionem Sacri Concilii Tridentini. *Ead. Sac. Cong. Immut. in Pedemontana 28. Febr. 1658. lib. Decret. Rocci pag. 70.*

Verum quando Pater habens plures Filios assignat duobus 65 omnia sua bona in Patrimonium, Episcopus provideat, ne subreant fraudes, & informet. *Ead. Sac. Cong. Immut. in Squillac. 9. Junii 1704. lib. 3. Decret. Vallem. pag. 592.*

Patrimonii loco ad suscipiendos Ordines sacros a Græcis 66 assignari nequit dos uxoris. *Bened. XIV. tom. 1. Constit. 57. incip. Etsi pastoralis §. 7.*

Constitut non debet Patrimonium in industria Clerici ad 67 si sit Musicus Ludimagister &c. ut respondit Sacra Congregatio in una *Segunt. mense Octobr. 1579.* Sicut nec constitui potest in bonis mobilibus, & removentibus, ut respondit Sacra Congregat. Conc. 29. Novembr. 1670. *Institut. Eccl. 26. §. 7.*

Patrimonium admittitur se proficitur Benedictus XIV. 68 dum erat tunc Archiepiscopus Bononiensis in Capellaniam amovibili, dummodo Patronus obligasset fidem suam nunquam ab ordinato removendi illam Capellaniam, quoadusque ille vixisset, vel quoadusque ordinandus non obtinisset aliud sive Beneficium sive patrimonium, & idem Patronus, vel alius se pariter obtinisset ad alimenta ordinato præstanda, si forte impediretur a celebratione Missæ. *Ibid. §. 11.*

Item admittit in censibus perpetuis, dummodo debitores 69 census, si voluissent illum restituere obligasset sese ad depouendam pecuniam in loco tuto, ad hoc ut in novis censibus, vel itabilibus impenderetur. *Ibid. §. 12.* Tunc autem curæ erit ordinato sub pena suspensionis de investiganda pecunia.

Si quis voluerit assignare de suo patrimonium sufficiens or- 70 dinando, dummodo hæc liberalitas sit vera, & inalienabilis abique licentia Ordinarii, id ubique admitti poterit ex variis responsis Sacra Congregationis. *Ibid. §. 13.* Curandum est tamen, ut bona illa adeo libera sint ab aliis oneribus, ut remaneant ex iis sufficientia alimenta ordinato. *Ibid. §. 14.* Dummodo etiam absit omnis pactio tacita, vel expressa extrumentum, ut possessio bonorum remaneat apud assignantem. Non valet assignatio patrimonii facta a patre respectu filii, cui in præjudicium patrimonii legitime reliquorum filiorum omnia sua tribuit. Sicut nec admittitur, si pater transferat omnia sua in filium cum onere, ut se aliat, nisi id expressum candide fuerit in instrumento patrimonii. *Ibid.*

Si quis factum patrimonium suum sciat, & nihil secus or- 71 dinationem recipiat manet suspensus, ut ex Can. *Neminem, & Canon. Cunctorum, dist. 79.* & ex decreto Sacra Congregationis An. 1610. Si vero ignoscatur, sciat autem Ordinarius, & tamen ordinat, Ordinarius quidem suspensionem non incurrit, tenetur tamen de suo ordinatum alere ex vi eorumdem Canonum, & sentit S. Congr. Concilii. *Ibid. §. 16.*

Patrimonii alienatio absque ordinarii licentia ipso jure nulla est, ut ex decretis Sacra Congregationis, *ibid. §. 23.* Nec commutari potest in alia bona, vel in aliud pariter beneficium sine facultate ordinarii, ut ex similibus decretis. *Ibid. §. 29.* Nec tandem obligari possunt bona patrimonii adeo ut si forte accidat, ut debitum solvendum sit, nulla fieri executio poterit, nisi supra eorum bonorum partem, quæ alimentis ordinari superfluit. Fas est tamen creditorum recipere in solutum, seu vendere jus, quod post mortem non transiret ad hæredes. Ita ex decretis Sacra Cong. *ibid. §. 30.*

Denique ordinari ad titulum Beneficii, resignare illud nequeant, nisi facta mentione tituli, qui Beneficio resignando adjacet, & concludentibus probationibus demonstretur aliam suppetere resignanti viam, qua commode sibi de victu provideat. Ita ex decretis S. Congr. *ibid. §. 30.*

Novae additiones ex aliena manu.

DECRETUM.

Super electione sanctorum in Patronos a Sacra Rituum Congregat. de ordine SS. D. N.

URBANI PAPAE VIII.

Emanatum die 23. Martii 1630.

Ad titulum patrimonii non posse ordinari, nisi eos, qui vel necessarii, vel utiles sunt Ecclesiae, communiter traditur. At non in eo omnes conveniunt, qui nam dicendi sunt vel utiles vel necessarii Ecclesiae.

PATRINUS. Vide verb. Baptismus art. 7. a num. 4. ad 43.

PATRONI BENEFICIORUM.

Patronus Ecclesiasticus tenetur praesentare ad Beneficium Curatum illum, quem digniorem putat inter approbatos ab examinatore, ex vi Tridentini sess. 24. cap. 18. etiam si de praeselectione dignioris non fuerit ei facta interpellatio.

PATRONI SANCTI.

Electio Sanctorum in Patronos debet fieri juxta Decretum a Sacra Congregatione Rituum editum de mandato Urbani VIII. quod ut ab omnibus praecipue habeatur, hic ad litteram datur.

Sacra Rituum Congregatio, anante SS. D. N. in electionem Patronorum mandavit inscripta in posterum servari debere, declarans, quod aliter facta electio nulla sit ipso jure.

Hoc decretum est in viridi observantia, nam recurrentibus Universitatibus ad Sacram Congregationem Rituum pro approbatione electionis in Patronum alicujus Sancti, si preces dicti: requisitis sunt destituta; rescribitur: Doceant de servato Decreto Urbani VIII. prout non semel se vidisse testatur Monacell. tom. 2. tit. 16. formul. 10. num. 11. vel Pro concessione servata forma Decreti Urbani VIII.

Item edoceri expedit Clerus, & populus, quod in hujusmodi Patronorum electione fieri non debent promissiones, & vota, quae frequenter fieri solent ab Universitatibus servandi diem Festum Patroni electi tamquam de praecipito, ac jejunandi in ejus Vigilia: Nam has promissiones, & vota Sacra Congregatio Rit. non admittit, nec approbat, sed rejicit, & tantum ex devotione servari posse concedit; ut respondit in Theatina 15. Martii 1698. pro Clero, & populo nonnullorum Oppidorum, ut refert Monacell. loc. cit. num. 12. & d. tom. 2. tit. 13. formul. 1. num. 15. ubi dicit se pluries vidisse supplisse Libellos hac in re Sacrae Congregationis Rituum portectos pro confirmatione hujusmodi promissionum, & votorum fuisse rejectos, & precise in Urbevetana 6. Octobris 1696. in Messanen. loci Milazzi 25. Januarii, & in Alessanen. Terza Corsani 6. Septembris 1698. Haec tenus Monacell.

Excipitur tamen Festum unius ex principalioribus Patronis in quocumque Regno, sive Provincia, & alterius pariter principalioris in quacumque Civitate, Oppido, vel Pago, ubi hos Patronos haberi, & venerari contigerit. Nam tale Festum est

est de praecipito observandum, ut expresse statuit Urbanus VIII. Concl. incip. Universa §. 2.

Excipiuntur etiam electiones Sanctorum Patronorum factae ante emanationem supra allati Decreti Urbani VIII. quia tale Decretum licet irritet electiones jam antea celebratas, ut respondit Sacra Rit. Congregat. in Trojanensi Patronatus 15. Junii 1633. & in Pamplonen. Patronatus Sancti Francisci Xavierii, in qua fuit approbata electio facta in Comitibus Regni Navarrae; quae resolutio tamquam juridica fuit per Rotam, proponente Reverendissimo Decano, approbata, considerata solum, quod ad evitandum praedictum electionis antiquissimae S. Firmini debet uterque tamquam Patronus coli, quod certo praesupponit validitatem electionis. Et Neapolitana Patronatus ejusdem Sancti Francis sub die 15. Septembris 1656. Et in terminis electionis Patroni, qui ab Ecclesia universalis titulo Sancti nondum celebratur, post dictum Decretum fuit observatum in admissione Beati pro tunc, & nunc Sancti Jacobi de Marchia, cujus electio anno 1620, atque adeo ante Decretum editum, celebrata fuit, & deinde anno 1647. admiffa, & solemniter repositione statuta in Thesaurum Neapolitanum comprobata.

Regulares tenentur celebrare Festum, & Officium de Patrono Principali loci Conventus, ac de Patrono, seu Protectore principali Civitatis, Regni, aut Provinciae sub ritu duplici primae Classis, & sine Octava. Sacra Congregat. Rituum 3. Junii 1682. & 20. Martii 1683. ut patet in Rubricis particularibus nostri Breviarii Franciscani num. 78. & 80. Ad Officia vero de Patronis minus principalibus, ac de Sanctis Diocesum non tenentur, nisi sint descripta in Calendario, & tunc non sub alio ritu, quam ibi assignato. Cir. Rubr. parti. cul. d. n. 78. ex decreto Sacrae Congregationis Rit. ibi adducto

Ad hoc autem, ut Regulares tenentur ad Officia Patronorum principalium, & Clerici Saeculares etiam ad Officia Patronorum minus principalium, debent esse electi in Patronos juxta conditiones praescriptas in d. Decreto Urbani VIII. adducto supra num. 1. Regulares exempti utentes Breviario Romano an possint recitare Officia de Patronis minus principalibus, & de Sanctis Diocesium, seu solitis recitari in Diocesis in quibus existunt? Vide verb. Officium divinum art. 3. num. 86. Regulares sub ritu primae Classis, sed sine Octava, tenentur recitare Officium Sanctorum, qui Provincialis ipsorum Regularium praesunt, tanquam eorum Patroni, seu Titulares. Rubr. particular. nostri Breviarii Franciscani num. 77. Officium Patroni principalis loci tenentur omnes recitare sub duplici primae Classis; Clerici quidem Saeculares cum Octava; Regulares autem sine Octava. Sacra Cong. Rit. 27. Martii 1628. & pluries in aliis Decretis. Si in locis Diocesis nullus reperitur electus Patronus, tenentur Diocesis non solum ad Festum de Patrono Civitatis, sed etiam ad Octavam. Sacra Rit. Congreg. 28. Sept. 1658. In Patronorum, sive Protectorum praecedentia servandum est ordo Hierarchiae Ecclesiae, & inter ordinem Hierarchicum anterioritas in electione. Sacra Rit. Congreg. 12. Martii 1690. Patronus Civitatis, Nationis, & hujusmodi non constituitur Sanctus aliquis, nisi ab Ecclesia universalis titulo Sancti colatur. Benedic. XIV. tom. 2. Constitut. 29. incip. Jam pridem §. 22. Patroni principales plures Sancti ad sedandas Populorum controversias interdum a Sede Apostolica conceduntur. Idem ibid. Patroni principales Urbis Romae denominandi sunt SS. Apostoli Petrus & Paulus. Idem in Appendic. num. 4. pag. 29.

Novae Additiones ex aliena manu.

Sacrum Tribunal Rotae in Tarentina celebrationis Festivitate super Processione 25. Junii 1744. §. 6. cor. Reverendiss. P. D. Canillac Decano in medio reliquit: an approbatio (sunt ejus verba) seu confirmatio Apostolica in electione S. Patroni necessaria duntaxat sit ad certos principales effectus, ex. gr. vel ad effectum concedendi Officium, & Missam propriam, vel ad effectum recitandi Officium sub ritu duplici secundae classis, vel denique ad effectum determinandi Festum de praecipito, quod alias non esset; non autem requiratur ad alios, & quoscumque effectus licet minus principales, qualis reputatur ille celebrandi cum exteriori pompa, & solemnitate diem a. S. Sede in honorem ejusdem Sancti consecratam, quum catholicae gentis pietatem, ac devotianem favore quoquo modo deceat, ac nutrire. Biblioth. Ferrar. Tom. VI.

Illud tamen ex mente ejusdem supremi Auditorii in d. Tarentina celebrationis Festivitate super Processione §. 6. certum est, quod si actus electionis Sancti in Patronum praecederit Decretum Urbani VIII. quo necessitas haec approbationis Sacrae Congregationis Rituum imposita est, ea non requiratur, tamen si actus ille post Decretum hoc fuerit innovatus, & confirmatus. Praesumitur itidem haec approbatio Sacrae Congregationis Rituum ex centenaria observantia, ut firmavit idem Tribunal in d. Tarentina celebrationis Festivitate super Processione §. 7.

PATRONUS ECCLESIASTICUS.

Additio ex Auctore.

Patronus Ecclesiasticus tenetur praesentare ad Ecclesiam Parochialem digniorem inter approbatos ab Examinatoribus; Bened. XIV. tom. 2. Constitut. 4. incip. Reddito Nobis. Etiam si de praeselectione dignioris non fuerit ei facta interpellatio; Idem ibid. Episcopus tenetur sequi iudicium Patroni Ecclesiastici in electione dignioris, si nemo adversus Patroni iudicium reclamet; Secus vero, si inter approbatos ab Examinatoribus sit, qui reclamet a praeselectione Patroni; Idem ibidem.

Patroni praesentare possunt Canonicos Regulares Lateranenses, & Sanctissimi Salvatoris ad Beneficia saecularia Curata, & residentialia, cum praeservatione Beneficiorum Apostolicis, aliisque conditionibus latius expressis a Benedic. XIV. tom. 1. Constitut. 135. incip. Quod inscrutabili §. 17. & 18.

PAUPERIAS.

Vid. verb. Potum art. 2. a num. 43. ad 116.

PAX.

Pax est vinculum Charitatis, & spiritualis virtus, qua salvamur, & in bono pacis consistit Universorum salus; Leo X. Concl. 20. incip. Pastor.

Pacem cum alio facere nullus est compellendus, sufficit enim pro foro conscientiae intus injuriam remittere (a); Sacra Cong. Episcop. & Regular. in Cujetana 15. Novembris 1588. apud Sellium in selectis Canon. cap. 17. num. 24. & Barbosa in Summa Apostolicar. Decision. verb. Pax n. 2.

Pacis osculum viris Ecclesiasticis in Choro fidentibus, non cum instrumento, sed cum osculo oris dandum est; Sacra Congregat. Rit. in Messanen. 8. Julii 1620. apud Sellium loc. cit. num. 25. & Barbosa loc. cit. num. 3.

Pacis osculum nulli, etiam Praesidenti, vel Regio Consiliario dandum est ante Episcopum; Sacra Congregat. Rit. Granaten. 9. Maii 1605. apud Sellium loc. cit. num. 26. & Barbosa loc. cit. num. 4.

Pax, & Thus debet dari Domino loci juxta formam libri Caeremonialis; Sacra Congregat. Rit. in Strongolen. 4. Martii 1606. apud Sellium loc. cit. numer. 29. & Barbosa loc. cit. numer. 6.

Pax non debet dari Domino loci, & aliis Laicis, nisi post datam pacem omnibus de Choro, & tunc debebitur non a Beneficiario, sed ab aliquo Ministro Cotta induto, non cum osculo, sed cum instrumento; S. Cong. Rit. in Pacen. 28. Martii 1609, & in Calagurit. 5. Julii 1614. apud Sell. loc. cit. n. 30. & Barb. loc. cit. n. 7.

Pax mulieribus non datur Sacra Congregat. Rit. in Lucerin. 5. Junii 1617. & aliquando an danda sit? remittitur arbitrio Episcopi: Eadem Sacra Congregat. Rit. in Pacen. 28. Januarii 1612. apud Sellium loc. cit. num. 11. & Barb. loc. cit. n. 8.

PECCATUM.

Peccatum generalissime sumptum potest esse vel naturae, vel artis, vel moris. Communis. Peccatum sic generalissime

(a) Nota. Signis tamen externis annuum debet sumi, ostendere.

siue sumptum definitur a S. Augustino lib. 2. de consensu Evangelistarum cap. 3. dicendo: Peccatum est transgressio Legis. In hoc enim sensu etiam natura dicitur peccare in suis effectibus; quando producit monstra, aliaque naturaliter defectuosa, & imperfecta, & appellatur Peccatum natura. Item in hoc sensu etiam Artifex dicitur peccare, quando errat in operibus suis, illa non faciendū juxta regulas artis, & vocatur Peccatum Artis. In proposito autem non est sermo de peccato natura, vel artis, sed solum de peccato moris, quod proprie dicitur culpa; in quantum est transgressio Legis per carentiam rectitudinis debita in actibus moralibus. Peccatum moris interdum sumitur pro causa, vel effectu peccati, ut ad Romanos c. 7. n. 17. ibi: Quod habitat in me peccatum, id est fomes peccati, seu concupiscentia; Interdum sumitur pro materia, circa quam versatur peccatum, uti Deuteronom. c. 9. num. 11. ibi: Peccatum autem vestrum, quod feceratis, id est vitulum, arripiens igne consumpsit; Interdum sumitur pro hostia in expiationem peccati, uti 2. ad Corinth. cap. 5. n. 21. dicitur, quod Christus factus sit pro nobis peccatum, id est Hostia pro nostro peccato. Hic autem nos agimus de peccato moris, sive morali stricte, & rigorose sumpto.

Peccatum moris, seu morale stricte, & rigorose sumptum varie definitur a Patribus, & Doctoribus, sed in re omnes conveniunt. Sanctus enim Joannes Apostolus in sua prima Epistola cap. 3. num. 4. dicit, quod Peccatum est iniquitas. S. Ambrosius lib. de Paradiso cap. 8. sic habet: Quid est peccatum, nisi pravarium Legis Divinae, & celestium inobedientia preceptorum? S. Augustinus lib. 22. contra Faustum cap. 27. eumque secutus S. Thomas 1. 2. q. 71. art. 6. ita definiunt actuale peccatum, dicendo: Peccatum est dictum, vel factum, vel concupitum contra Legem Dei. Scotus in 2. dist. 37. q. 1. dicit quod Peccatum est carentia rectitudinis debite inesse actui. Alii passim dicunt, quod Peccatum est actio, vel omisso voluntaria contra Legem Divinam. (a)

Unde hic explicatur per singulas particulas illa tradita a Divo Augustino, cum qua omnes alie in re conveniunt. Dicitur autem primo: *dictum, vel factum, vel concupitum* ad denotandum triplex peccatum, quod committi potest scilicet cogitatione, verbo, & opere; Et quamvis talia videantur comprehendere sola peccata commissionis, & non omissionis, tamen, quia affirmatio, & negatio reducuntur ad idem genus, ut notant communiter Doctores, & constat etiam ex l. si mora 9. juxta Glossa verb. Facto, ff. Solutio Matrimonio, vere comprehendunt etiam peccata omissionis, per ly enim dictum vel factum &c. intelligitur etiam horum negationes, scilicet non dictum, non factum, & sic peccata omissionis reducuntur ad peccata commissionis, ut expresse dicit D. Thomas de veritate quest. 15. art. 4. ad 10. ibi: Agere, & non agere, cum quis agere debet, ad idem genus actus, reducuntur, secundum quod peccatum omissionis ad peccatum, tum actus reducitur. Et idemmet S. Augustinus de peccatis, fecit. Just. par. 3. dicit: Duobus modis constat esse peccatum, si aut fiant illa, quae prohibentur, aut illa non fiant, quae jubentur. Dicitur secundo contra Legem, in quo consistit formale peccati; Est enim peccatum terminus concretus dicens pro materiali ipsam actionem, vel omissionem; pro formali inobedientiam, seu actum contra Legem. Dicitur tertio contra Legem Dei simpliciter, quia peccans contra Legem humanam, peccat saltem mediate contra Divinam, cum transgressio Legis humanae, sive Canonicae, sive Civilis, non aliter sit peccatum, nisi quia est contra Legem Dei volentis, ac precipientis, ut nostris legitimis Superioribus aliquid juxta precipientibus obediamus. Ad Hebraeos enim cap. 13. num. 17. habetur expresse: Obedite Praepositis vestris, & subjacet eis, ipsi enim pervigilant quasi rationem pro animabus vestris reddaturi. Et ad Romanos cap. 13. n. 2. praeclare dicitur: Qui resistit Potestati, Dei ordinationi resistit. Et sic sufficit, quod S. Augustinus posuerit in definitione verba illa contra Legem Dei, nec fuit necesse addere contra Legem humanam.

(a) Nota. Verbum, quo utitur Joannes Apostolus epistolae cap. 3. vers. 4. significat Transgressionem Legis, discrepantiam a Lege. Et in im Anomia, ex a priv. & Nomis Lex Ideoque definitiones Ambrosii, Augustini, & Thomae eodem recidunt.

Peccatum ut sic varie dividitur. Primo enim dividitur in peccatum Originale, & peccatum Personale. Peccatum Originale est carentia iustitiae originalis transfusa ab Adamo per virtutem feminalem, seu carnalem propagationem in posterum; Siquidem juxta illud Apostoli ad Romanos cap. 5. n. 12. Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt, quod de peccato Originali est intelligendum, prout communiter docent SS. Patres, & Theologi, & ipsum Concilium Tridentinum sess. 5. in Decret. de peccat. Originali. Ut autem peccati originalis descriptio perfecte percipiatur, ad mentem breviter revocandum est, per iustitiam originalem dona illa omnia supernaturalia designari, per quae homo rectus efficiebatur, per quae scilicet portio, sive pars inferior hominis; videlicet appetitus sensitivus portio, sive pars superior, nempe Rationi perfecte subiciebatur; aut (proh dolor!) Homo, cum in tanto honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Hinc ultra exclusionem a vita aeterna secum traxit originalia praecipua quatuor vulnera, quibus saepe lauciamur, & sunt ignorantia intellectus, malitia voluntatis, seu pronitas ad malum, concupiscentia carnis adversus spiritum, & infirmitas corporis aggravantis animam, ac voluntatis ad tentationes vincendas, & ad bonum arduum aggrediendum; & haec vulnera neque per Baptismum tolluntur, unde PP., & Theologi docent, semper in nobis fontem peccati manere, puta perduellionem appetitus sensitivi contra rationem &c. Peccatum Personale est illud, quod a propria culpaque voluntate contrahitur; atque a propria (ut ita dicam) cuiusque persona committitur, unde & Personale nuncupatur. Communis.

Secundo, Peccatum Personale subdividitur in actuale, & habituale. Peccatum actuale est actualis transgressio Legis Divinae; Et sic tunc committitur Peccatum actuale quando actualiter violatur Lex Divina, sive efliciendo actum ad ipsa prohibendum, sive omitiendo actum ab ipsa praecipuum: Communis. Peccatum habituale est macula relicta in anima de peccato actuali moraliter permanente; Unde peccatum habituale nihil aliud est, quam peccatum actuale, cuius commissio physice jam praeterit, moraliter tamen permanet, donec per veram Penitentiam excipitur. Communis.

Tertio, Peccatum personale actuale dividitur in peccatum commissionis, & omissionis. Peccatum commissionis, est quo fit id, quod a Lege divina prohibetur. Communis. Peccatum omissionis est, quo omittitur id, quod a Lege Divina praecipitur. Communis. Unde S. Augustinus de peccat. just. c. 3. ad rem sic dicit: Inobis modis constat esse peccatum: si aut fiant illa, quae prohibentur, aut illa non fiant, quae jubentur.

Quarto, Peccatum personale dividitur in peccatum carnale, & spirituale juxta illud Apostoli 2. ad Corinth. cap. 7. Mundemus nos ab omni iniquo inamento carnis, & spiritus. Peccatum carnale est illud, quod in concupiscentia carnis, seu in inordinata delectatione carnis consistit, uti sunt Gula, & Luxuria, & diversae peccatorum species ad haec duo peccata reducibiles. Communis. Peccatum spirituale est illud, quod in concupiscentia, seu in inordinata delectatione spirituali perfitur, & contumatur, uti sunt superbia, inanis Gloria, & hujusmodi. Communis. Quinimo S. Gregorius l. 31. moral. c. 31. dicit, quod Capitalium vitiorum quinque sunt spiritualia, scilicet Superbia, Invidia, Avaritia, Ira, & Acedia, duo vero carnalia, scilicet Gula, & Luxuria.

Quinto, peccatum personale dividitur in mortale, & veniale. Peccatum mortale est defectus contra Legem, vel praceptum, cujus observantia necessaria est simpliciter ad consequendam gratiam; & salutem finalem coniequendam. Unde dicitur mortale, quia ob sui gravitatem solvit penitus amicitiam, & gratiam cum Deo, poenamque meretur aeternam, quae est mors secunda; Et de hoc dicitur Sapient. 16. Homo per malitiam occidit animam suam. Et Ezechiel. 18. Anima quae peccaverit, ipsa morietur. Et ad Romanos 6. Stipendium peccati mors. Et Jacobi 1. Peccatum cum consummatum fuerit, generat mortem. Peccatum veniale est defectus contra Legem, vel praceptum, cujus observantia non est simpliciter necessaria, sed tantum secundum quid ad melius, & citius salutem finalem consequendam; Unde dicitur veniale, quia licet fervorem Charitatis minuat non tamen penitus amicitiam, & gratiam cum Deo solvit, nec meretur poenam aeternam, adeoque ob sui levitatem veniam facilius coniequitur; Et de hoc intelligitur illud Proverb. 24. Septies enim cadet iustus.

Et ratio est, quia peccatum de sua ratione adversatur formali rationi: implicat autem, quod rationis dictamini adversetur, & non adversetur simul Legi aeternae, cum dictamen rationis sit veluti praeco indicens nobis Divinam voluntatem, sive praepceptivam, sive prohibitivam, sive permissivam, ut docent Doctores communissime ex S. Augustino sermon. 6. de verb. Domini cum S. Thoma p. 3. q. 91. art. 2. ubi dicit lumen rationis nihil aliud esse, quam impressionem Divini luminis in nobis, juxta illud Regi Plaltis in Ps. 4. qui cum inter rogaret: Quis ostendit nobis bona? ut scilicet ea sequamur, statim respondet: Signatum est super nos lumen vultus tui Domine. Hinc Apostolus ad Romanos cap. 2. num. 14. scribit: Gentes, quae Legem non habent, naturaliter ea, quae Legis sunt, faciunt, ejusmodi Legem non habentes, ipsi sibi sunt Lex, qui ostendunt opus Legis scriptum in cordibus suis, . . . Et Cicero l. de Legibus, Legem naturalem, definit, quod sit: Ratio summa insita in natura, quae jubet ea, quae faciendae sunt, prohibetque contraria. Unde revera implicat peccatum, quod solum sit philosophicum, & non etiam simul theologicum, cum implicet, quod dari possit homo Legis naturalis invincibiliter ignarus. Hinc merito ab Alexandro VIII die 24 Augusti 1690, damnata fuit sequens propositio in ordine 2. Peccatum Philosophicum, seu morale, est actus humanus disconveniens naturae rationali, & rectae rationi; Theologicum vero, & mortale est transgressio liberae Divinae Legis. Philosophicum quantumvis grave, in illo, qui vel Deum ignorat, vel de Deo actu non cogitat, est grave peccatum, sed non est offensa Dei, neque peccatum mortale dissolvens amicitiam Dei, neque poena aeterna dignum.

Sexto, aliqui dividunt peccatum personale in Philosophicum, & Theologicum. Peccatum Philosophicum, dicunt ipsi, est actus humanus disconveniens tantum naturae rationali, seu rationi. Peccatum vero Theologicum est actus humanus Dei offensivus, ut disconveniens ejus Legi aeternae; Unde primum dicitur Philosophicum, quia consideratio rationis, & virtutis moralis naturalis est Philosophi; Secundum vero dicitur Theologicum, quia consideratio Dei, ejusque Legis aeternae est Theologi; hinc homicidium v. gr. innocens consideratum, ut contrarium naturae rationali, seu principio naturali rationis: Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris, dicitur Peccatum Philosophicum; consideratum autem, ut contrarium voluntati Dei, & ejus Legi aeternae, dicitur peccatum Theologicum.

At tamen revera, & ex natura rei idem peccatum v. gr. idem homicidium innocens est simul Philosophicum, & Theologicum, quia eo ipso, quod adversatur rationi naturali, indispensabiliter adversatur Deo, ejusque Legi aeternae, adeoque est offensa Dei, & Peccatum Theologicum: cum quando attingitur peccatum, ut disconveniens naturae rationali, attingatur impraeiubiliter, ut prohibetur a Deo, atque adeo ut Dei offensivum, ex quo in actibus ab intrinseco malis malitia philosophicae sit naturaliter, & inseparabiliter annexa malitia Theologica, seu offensa Dei: Unde non datur peccatum philosophicum ipsae, & in praxi Theologico separatum: Immo implicat peccatum, quod solum sit Philosophicum, & non etiam Theologicum.

Silobib. Ferrar. Tom. VI.

(a) Nota. Circa advertentiam ad malitiam peccati, quae n. 17. & sequentibus plena a P. Lucio desideratur, ut homo mortalis culpa sit reus, notare necesse est, atque distinguere; Primum posse esse peccatum mortale imputabile sine advertentia actuali malitiae. Nam falsum omnino est nunquam graviter peccari, nisi praviam peccati cognitione animus illud treuit, ut per plenum, & firmum iudicium intellectus de malitia objecti deliberet, ac vitandi peccati desiderio extimuletur. Haec doctrina firmissimis argumentis ex Scriptura depromptis fulcitur. Primo absurdum enim est a peccato excusare peccatores Apostolorum, qui tantum praevidiam mentis illustrationem circa illius peccati malitiam non habebant, nec illud vitandi desiderio stimulantur: cum potius hac in persecutione obsequium se praestare Deo arbitrentur, juxta illud Christi Discipulo alloquentis oraculum; Venit hora, ut omnis qui in vestris vos arbitretur obsequium se praestare Deo: & hoc faciunt vobis, quia non noverunt Patrem, neque me. Secundo, Apostolus, dum persequeretur Ecclesiam, proculdubio graviter peccabat, ut ipse fatetur i. ad Timotheum 1. In blasphemus, inquit, & persecutor, & commotiosus. Sed praviam illam

Et ratio est, quia peccatum de sua ratione adversatur formali rationi: implicat autem, quod rationis dictamini adversetur, & non adversetur simul Legi aeternae, cum dictamen rationis sit veluti praeco indicens nobis Divinam voluntatem, sive praepceptivam, sive prohibitivam, sive permissivam, ut docent Doctores communissime ex S. Augustino sermon. 6. de verb. Domini cum S. Thoma p. 3. q. 91. art. 2. ubi dicit lumen rationis nihil aliud esse, quam impressionem Divini luminis in nobis, juxta illud Regi Plaltis in Ps. 4. qui cum inter rogaret: Quis ostendit nobis bona? ut scilicet ea sequamur, statim respondet: Signatum est super nos lumen vultus tui Domine. Hinc Apostolus ad Romanos cap. 2. num. 14. scribit: Gentes, quae Legem non habent, naturaliter ea, quae Legis sunt, faciunt, ejusmodi Legem non habentes, ipsi sibi sunt Lex, qui ostendunt opus Legis scriptum in cordibus suis, . . . Et Cicero l. de Legibus, Legem naturalem, definit, quod sit: Ratio summa insita in natura, quae jubet ea, quae faciendae sunt, prohibetque contraria. Unde revera implicat peccatum, quod solum sit philosophicum, & non etiam simul theologicum, cum implicet, quod dari possit homo Legis naturalis invincibiliter ignarus. Hinc merito ab Alexandro VIII die 24 Augusti 1690, damnata fuit sequens propositio in ordine 2. Peccatum Philosophicum, seu morale, est actus humanus disconveniens naturae rationali, & rectae rationi; Theologicum vero, & mortale est transgressio liberae Divinae Legis. Philosophicum quantumvis grave, in illo, qui vel Deum ignorat, vel de Deo actu non cogitat, est grave peccatum, sed non est offensa Dei, neque peccatum mortale dissolvens amicitiam Dei, neque poena aeterna dignum.

Ad contrahendum quodcumque peccatum actuale, sive mortale, sive veniale, tres requiruntur conditiones. Prima est, ut sit voluntarium, id est, ut fiat a voluntate consentiente: Unde Sanctus Augustinus lib. de vera Religione cap. 4. dicit: Viget adeo peccatum voluntarium est malum, ut nullo modo sit peccatum, si non sit voluntarium. Secunda est, ut sit liberum, id est, ut sit in potestate voluntatis illud facere, vel non facere; Non enim sufficit libertas a coactione, sed requiritur libertas a necessitate, id est potentia indifferens, tum ad ponendum, tum ad omitendum actum; Hinc ab Innocentio X pridie Kalend. Junii anno 1653. damnata est sequens propositio Janfenii tertia in ordine; Ad merendum, & demerendum in statu naturae lapsae non requiritur in homine libertas a necessitate, sed sufficit libertas a coactione. Nec etiam sufficit aequilibriumque libertas in causa, seu mediata; sed peccatum debet dependere a propria libertate operantis. Unde ab Alexandro VIII die 7 Decembris 1690. damnata fuit sequens propositio prima in ordine; In statu naturae lapsae ad peccatum mortale, & demerendum sufficit illa libertas, qua voluntarium, ac liberum fuit in causa sua peccato Originali, & voluntate Adami peccantis, &c. Et quamvis damnato dicat Ad peccatum mortale, tamen eadem ratio est etiam de peccato veniali; hinc additur & demerendum: quod etiam veniali convenit. Tertia conditio est, ut advertatur malitia peccati, Communis. (a)

animi illustrationem & attentionem ad actionis pravitatem non habebat, imo potius se laude dignum ob illud facinus existimabat, dum se abundantius supra coactaneos suos paternarum traditionum amulatore agnoscebat, juxta illud Epistolae ad Galatas c. 1. Audistis conversationem meam aliquando in Judaismo, quoniam supra modum persequer bar Ecclesiam Dei, & expugnabant illam, & proficiebam in Judaismo, supra multos coactaneos meos in genere meo, abundantius emulorum existens paternarum mearum traditionum, . . . Non ergo necesse est ad peccatum, ut attendat peccator ad actionis pravitatem. Tertio, idem probat Christi Domini pro suis crucifixoribus oratio. Luc. 23. Pater dimitte illis: non enim sciunt quid faciunt. At tantum abest, ut se prave agere arbitrentur, quin potius iustitiam se adimplere existimabant, cum Christum seductorem, & malefactorem haberent, non Dominum gloriae cognosceret. Quarto, illos peccare certum est, quos Deus dimisit vias suas ingredi, quosque tradidit in desideria cordis eorum: At illi non modo ad actionis pravitatem non attendunt, nec desiderii ab ea abstinendi stimulis agitantur: quin potius cum gaudio, & ostentatione quadam

18 Item tria requiruntur potissimum ad peccatum mortale, quorum si unum desit, jam non erit peccatum mortale, sed ad summum veniale. Primo igitur ex parte intellectus requiritur plena advertentia, & deliberatio. Secundo ex parte voluntatis requiritur perfectus consensus. Tertio requiritur gravitas materiae. Communis. Ad pleniorem autem horum captum est advertendum 1. Plenam, & perfectam advertentiam in eo consistere, quod intellectus per plenum, & firmum iudicium cum

libero, & expedito interiorum sensuum usu de malitia objecti deliberet expendendo singula; e contra vero esse semiplenam, & imperfectam advertentiam ad mortale insufficientem: 2. Plenum & perfectum voluntatis consentium situm esse in plena, & perfecta voluntatis approbatione plenam intellectus advertentiam praesupponente; e contra vero esse semiplenum, & imperfectum consentium item ad letale insufficientem; ex quibus consequens est cum plena advertentia competere posse imperfectum

faria perpetrant facinora. Non est igitur necesse ad imputationem peccati, ut homo ad ejus pravitatem attendat, ejusque vitandi desiderio moveatur. His omnibus expletis, S. Bernardus in Tractatu ad Hugonem a S. Victore probat in magnis ignorantiae tenebris eos versari, qui peccari posse per ignorantiam non agnoscunt. Adde illa Psalmorum Oracula: Psalm. 9. „ Exacerbavit Dominum peccator, secundum multitudinem irae suae non quareat. Non est Deus in conspectu ejus, inquinatae sunt viae illius in omni tempore. „ Auferentur judicia tua a facie ejus. Psal. 49. „ Intelligite haec qui obliviscimini Deum, nequando rapiat, & non sit qui eripiat. Psal. 71. „ Effunde iram tuam in gentes, quae te non noverunt.

Confirmatur ex S. Augustino, lib. 1. Retractionum cap. 15. „ Nam & qui nesciens peccavit, inquit, non incongruenter nolens peccasse dici potest, quamvis & ipse quod nesciens fecit, volens tamen fecit; ita nec ipse esse potuit sine voluntate peccatum. Quae voluntas utique, sicut definita est, animi motus fuit, nullo cogente, ad aliquid vel non admittendum, vel aspiciendum. Quod enim si noluisse, non fecisset, non coactus est facere. Quia voluit, ergo fecit, etiamsi non quia voluit peccavit, nesciens peccatum esse quod fecit; Ita nec peccatum sine voluntate esse potuit, sed voluntate facti, non voluntate peccati, quod tamen factum peccatum fuit. Hoc enim factum est, quod fieri non debuit. At si necessaria esset attentio ad actionis pravitatem, nunquam peccaret, qui nescit peccatum esse quod facit, neque sola facti voluntate, sed etiam voluntate peccati, quodlibet peccatum esset voluntarium.

Iterum confirmatur ex eodem S. Doctore. Manichaeis affingebat Julianus Pelagianus errorem illum, quod a peccato immunem esse dicerent eum, qui flagitium aliquod perpetravit ad malitiam ejus non attendens, nec repugnante conscientia illud committens, immo exultante in perpetrans audacia, & quasi se bene agere existimans. Quid ad haec S. Augustinus? De Manichaeis ipsis id credere refugit, ceterum assertionem horret, ut Catholicam Fidem repugnantem, Libro 4. contra Julianum Pelagianum, cap. 8. „ Quid autem ad nos pertinet, quia Manichaeos dicere affirmas, si quis hominum cognitione animus illustretur, ejusque vitandi desiderio excusetur, plerique Galliarum Episcopi, & Parisiensis Academia, Fallam esse, & viam aperire ad excusandas excusationes in peccatis, olim promittantur. Non minus erronea est illa Propositio: Peccatum Philosophicum, seu Morale est actus humanus incongruus naturae rationali, & rectae rationi. Theologicum vero & mortale est transgressio libera divinae legis. Philosophicum quantumvis grave, in eo qui Deum vel ignorat, vel de Deo actu non cogitat, est grave peccatum, sed non est offensa Dei, neque peccatum mortale dissolvens amicitiam Dei, neque aeterna poena dignum. Quae propositio Atheos, & Infideles omnes, & peccata quantumvis gravia perpetrantes, nec non Christianos excusatos, & obdutos, a peccato absolvit, a poena immunes facit: ut felicior illorum conditio hac ex parte videatur, quam Fidelium qui Deum noverunt, & nondum in illam caecitatis abyssum prolapsi sunt: At vero, Paganos in ignorantiae tenebris sedentes, peccata nihilominus aeterna poena digna commisisse, testatur Apostolus ad Ephesios 4.

Ostendi potest etiam ex aliis absurdis. Superflua certe diceretur paterna Dei erga nos sollicitudo, inutilis charitatis divinae Filium Unigenitum pro salute hominum dantis commendatio censeretur, labores Apostolici pro revocandis ab errore hominibus, ut vani abjicerentur, si prava illa opinio recepta esset: Ad quid enim verbi divini Praedicatorum in Regionibus remotissimas proficiscuntur, si Gentes Christianorum dogmatum insitiae nullatenus Deum offendant, nec peccata mortalia & aeterna poena digna committant; immo in salutis discrimen vocentur documentis, & adhortationibus Concionatorum qui illos ad cogitandum de Deo, & de Lege Divina excitant, quam alias sine mortali peccati, & aeternae poenae reatu violarent, ut peccati Philosophici inventoribus, aut propugnatoribus visum est? Non esset cur parentes de sua filiorumque salute solliciti, tam sedulam in illorum institutione operam collocarent; cur Pastores & sacris Pulpitis verbum, Legemque Dei tam accurate exponerent. Siquidem homines in ignorantia Dei Legumque divinarum relictis, voluptatibus tranquillo servirent animo, & absque peccati formidine. Denique tam exiguus non esset Electorum numerus, tam ardua non esset via, quae ducit ad vitam. Non diceret Propheta: Psal. 118. „ Longe a peccatoribus salus, quia justificationes tuas non exquisierunt. Quae verba S. Hilarius expendens in Psalmum 118. Littera 20. „ Non habet veniam, inquit, ignorantia voluntatis, quia sub scientiae facultate nescire, re, pudiat magis quam non reperta scientiae est reatus. Ob id enim longe a peccatoribus salus est, quia non exquisierunt justificationes Dei: cum non utique ob aliud consignatae litteris maneat, quam ut ad universorum scientiam notationemque defluerent.

Merito itaque Alexander VIII. Pontifex Maximus distinguit illam peccati Philosophici, & Theologici, & opinionem, quae hoc veluti cardine nitebatur, damnavit ut scandalosam, temerariam, piam avarum offensivam, et erroneam; Excommunicationem ipso facto incurrendam, Sedique Apostolica reservatam tulit in eos omnes, qui hanc Propositionem atque opinionem docuerint, defenderint, ediderint, aut de ea etiam disputaverint, publice seu privatim (nisi forsitan impugando) tractaverint; In virtute denique Sanctae Obedientiae, & sub interminatione Divini Iudicii omnibus Christi Fidelibus prohibuit, ne damnatam Propositionem ad praxim deducant, Decreto edito die vigesima quarta Augusti, anno Domini millesimo sexcentesimo nonagesimo.

Deinde ne ex Luciana Doctrina decipiari, praeter ea quae ex Summa Alexandrina haecenus recentissimus, placet etiam haec alia ex P. Antonine subnectere, quo facilius valeas gravia peccata distinguere, ac declinare. Ait itaque: Ad Mortale, etiam secundum se imputabile, sufficit advertentia virtualis, & interpretativa malitiae, aut periculi illius, consistens in eo quod quis possit ac debeat advertere malitiam, vel ejus periculum, nec tamen advertat. Quia 1. malitiae actus secundum se ei merito imputatur, qui debuit, & potuit illam advertere, & vitare actum, cui annexa est. Nam ei malitia latis voluntaria est, & libera, cum potuerit, & debuerit ab eo vitari. Ut malitia secundum se imputetur, excommuni sententia sufficit consensus voluntatis interpretativus, cum scilicet voluntas potest, & debet repudiare objectum malum, & non repudiat. Ergo etiam sufficit advertentia interpretativa: nam ad peccatum imputabile non minus requiritur consensus voluntatis, quam advertentia rationis. 2. Peccatum mortale est libera transgressio praeccepti graviter obligantis; Sed ad talem transgressionem sufficit advertentia virtualis interpretativa: nam talis transgressio est libera, hoc ipso quod posita est ex defectu advertentiae actualis, quae potuit, & debuit haberi: hoc ipso enim talis transgressio ita posita est, ut potuerit non poni a voluntate.

Adver-

factum consensus; est enim voluntas semper libera; & cum imperfecta advertentia minime stare posse plenum consensus, nil namque volutum, quin praecognitum; atque ideo si objecti malitia sit imperfecte representata, non potest esse perfecte voluta. 3. Quod tres in voluntate spectantur motus, videlicet primo primus, qui vel omnem rationis usum, & malitiam advertentiam praeventit, vel ex vehementissima passione sensitiva, & distractione rationem perturbante ita celer est, ut cohiberi non possit; unde motus primo primus libertate non potitur: 2. motus secundus primus, qui advertentiam supponit aliqualem, vel majorem, adhuc tamen ita imperfectam, ut solum semiplene liber haberi possit; denominatur autem praefati actus primo primus, & secundus primus respectu ad plenam advertentiam, quam suo ordine praeventiunt; 3. motus perfectus, & plene deliberatus, & est, qui supponit rationem plene expendentem singula, & non perturbatam, vel vehementissima passione libertatem simpliciter tollente, nec vehementi eam diminvente, proin est actus consensus perfecte liber.

22 Ulterius magis magisque dicta elucidantur adducendo juxta communes conjecturas, signa valde utilia imperfectae advertentiae, imperfectique consensus, per quae quisque tute ad iudicandum potest se non habuisse plenum consensus, ac proinde memoriae committenda pro serenitate conscientiae, ut advertit Fel. Pot. c. 4. de peccatis: ex quo ut sequitur. Signa igitur imperfectae advertentiae sunt 1. Si remissus, & ut ita dicam, ad similitudinem semidormientis rei malitiam apprehendit, 2. Si postea melius considerans iudicas te id non fuisse facturum, & ita apprehendit. 3. Vehementi passione, apprehensione, vel distractione laborasti, vel turbatus fuisti ita ut fere nescires quid ageres.

Signa imperfecti consensus sunt 1. Si quando actionem alias graviter malam quis fecit, non fuit plene sui compos, sed quasi semidormiens, distractus &c. ita ut iudicet se id non fuisse facturum, si plene vigilasset; immo addit. Mast. in Theol. Moral. disp. 15. de peccatis, quod si quis post factum dubitet an

id fecerit in somno, vel in vigilia, num esset sui compos, vel non? non est leve indicium id fecisse sine plena advertentia, & sine pleno consensu; nam quae cum plena advertentia sunt facilius sic facta cognoscuntur, quia plena advertentia praeventa liberam permittit homini de suis actibus cognitionem, nisi forte temporis mora aliquam induxerit oblivionem. 2. Si quis dubitet an plene consenserit, & timorata sit conscientia peccatum mortale abhorrens, etque dissentire solitus, praesumendus est non plene consensisse, licet aliquam in repellendis tentationibus negligentiam admiserit; secus est iudicandum de viro perditio tentationibus succumbere solito: ratio utriusque est, quia ex juris peritis valida praesumptio, & probabilitas ex consuetis desumitur, 3. Si quis valde timide, & suspensive se processisse meminit, 4. Si comperiat se fuisse sub tali dispositione talibusque circumstantiis, ut faciliter potuisset peccatum exequi, non tamen sis exequutus, immo cum tui plene compos es praeviribus respuis, praesumere potes te non plene consensisse; quia non ita faciliter affectus deliberatus mutatur. Hinc ut advertit Tambur. cap. 1. de pecc. §. 3. quando motus praevis tempore imperceptibili insurgit, & paulo post ut advertis curas expellere, est signum nullius aut certe dumtaxat imperfecti consensus praesentis. 5. Si quis soleat ita esse affectus, ut animum firmum, & saepe repetitum non committendi mortale habeat, praesumere potest non plene consensisse peccato; hic enim non consensit faciliter, & quod est multoties odio habitum, si postea plene ametur, facillime cognoscitur.

23 Postremo circa gravitatem materiae est eam agnoscere, vel ex horrore rei, & gravi conscientiae remorsu, vel ex eo quod deprehendatur rem esse contra legem graviter obligantem; legem vero graviter obligare dignoscitur, vel ex modo loquendi Sac. Scripturae, ut si poenam aeternam v. g. committitur, vel ex declaratione Ecclesiae, vel ex communi sensu Doctorum.

Peccatum mortale potest esse triplex. Primo mortale ex genere suo, quod scilicet ex ipso objecto secundum se habet

Advertentia virtualis, & interpretativa est ea, quae quidem non habetur, sed haberi potest ac debet. Sed qui legem violat, quam potuit ac debuit cognoscere, perinde se habet moraliter, & in aestimatione prudenti, in ordine ad imputabilitatem etiam moralem (licet non tantam, quando advertentia non est affectata) ac si eam actu cognosceret; ac proinde non excusatur a peccato etiam mortali; Paulo aliter. Advertentia interpretativa est ea, cuius privatio est culpabilis, cum ipsa potuerit, ac debuerit haberi, ac proinde non excusatur a peccato actiones, & omissiones secutas contra legem; cum ipsa sit culpabilis, nec tollat voluntarium indirectum, ac interpretativum sufficiens ad culpam; nec culpa possit quemquam excusare. Igitur malitia actus merito imputatur voluntati, hoc ipso quod actus malus procedit a voluntate libere, & scienter, vel cum vincibili ac culpabili ignorantia aut inadvertentia agente. 3. Vincibilis ignorantia seu carentia cognitionis habitualis, non excusatur a peccato. Ergo multo minus excusatur inconsideratio, & inadvertentia vincibilis: nam (ut ait Suarez) ignorantia non refertur ad voluntarium, vel involuntarium ratione habitualis scientiae qua privat, sed proxime, & immediate ratione actualis considerationis quam tollit: quia voluntas non movetur proxime, & immediate ab habituali cognitione, sed ab actuali. Inadvertentia autem erit vincibilis, & voluntaria, hoc ipso quod potuit, & debuit depelli per advertentiam; sicut ignorantia habitualis est vincibilis, & voluntaria hoc ipso quod potuit, & debuit depelli per inquisitionem veritatis.

Equidem nihil est volitum quin praecognitum: & voluntarium est id, quod est a principio intrinseco cum cognitione; sed cum cognitione vel actuali, vel virtuali & interpretativa. Nam ad voluntarium indirectum, & interpretativum sufficit cognitio virtualis, & interpretativa. Item cum actus mortalis definitur, actus qui libere fit cum advertentia ad regulam morum, intelligi debet advertentia vel actualis, vel virtualis, & interpretativa; alioqui definitio mala est, cum non conveniat omni actui morali, nempe peccato commisso ex ignorantia, vel inadvertentia vincibili.

Advertentia virtualis, & interpretativa adest, cum quis potest, & debet advertere ad praecceptum, seu obligationem,

vel malitiam actus, & tamen non advertit. Potest tamen advertere, quando ex aliqua cognitione praesentis ejusdem, vel alterius objecti, aut circumstantiae, prudenter ac circumspiciente agendo, deveniret in cognitionem malitiae, quam novit quidem habitu, sed actu non advertit. Tunc enim habet sufficiens principium discurrendi, & considerandi, an actus sit licitus vel illicitus. Et si hoc non cognoscit aut considerat, male consulat, & imprudenter agit: unde merito illi imputatur peccatum, quod inde sequitur. Nam in omni liberatione humana primo considerandum est, utrum res liceat, nec ne: eodem enim praeccepto, quo tenemur vitare peccatum, & servare legem, tenemur adhibere advertentiam & considerationem, cum sine ea lex observari nequeat.

Hinc in his, quae intrinsece mala sunt, & contra Legem naturalem, ad virtuales advertentiam malitiae moralis habitualiter notae sufficit, ut consideretur ipsa actio secundum se, seu ut quis mere advertat, quid agat. Nam hoc ipso facillime excitari potest actualis cognitio malitiae, utpote habitus cum illa intrinsecam connexionem, si consideratur, & sine praecipitatione agatur, ut notat Suarez. In iis vero, quae non sunt per se mala, sed vitata, solo jure positivo, quamvis semper sufficit consideratio ipsarum actionum secundum se, cum non habeant intrinsecam connexionem; tamen si quis non labore ulla ignorantia facti, si qua par est consideratione & mora, in agendo procedatur. Possunt & alia principia deliberandi in talibus rebus occurrere, ut si quis non cogitans de die abstinenciae, videat alios vesci cibis quadragesimalibus; vel die festo nihil cogitans de sacro, audiat festivum campanarum pulsus, aut videat populum ad templum accurrentem. Ex his aut similibus excitari potest cogitatio praeccepti: quae tamen si adhibita sufficienti attentione, & consideratione non habeatur, tunc inadvertentia erit naturalis, & invincibilis, qualis esse solet in timoratis, & circumspiciente agentibus: in aliis autem plerumque est vincibilis, & culpabilis. Quod si malitia non sit habitualiter nota, tunc actus est culpabilis, si ignorantia sit vincibilis, quia haec non excusatur a peccato.

bet intrinsecam malitiam mortalem, seclusa prohibitione Legis, ut blasphemia, adulterium, & huiusmodi. Secundo mortale ex *præcepto*, quod ideo solum mortale est, quia Legge positiva prohibetur, ut comedere carnes diebus Veneris, & Saturni, opera servilia facere diebus Festis, & huiusmodi: Tertio mortale *ex accidente*, vel *circumstantia*, quod licet secundum se, neque ex objecto, neque ex præcepto mortale sit, sed vel veniale, vel omnino indifferens, tamen ex accidente, vel circumstantia aliqua malitiam mortalem contrahit, ut ratione conscientia erronea, ratione mortalis finis adiuncti, ratione contemptus, & huiusmodi, ut clarius infra. Sic *Communis Doctorum*.

25 Peccatum veniale etiam triplex esse potest. Primo veniale *ex genere suo*, quod scilicet ex natura sua, & proprio objecto ita levis est malitiae, ut, seclusa malitia alterius speciei, non possit excrecere in peccatum mortale, ut est verbum otiosum, mendacium iocolum, vel officiosum, vana cogitatio, & huiusmodi. Secundo veniale *ex imperfectione actus*, quod scilicet, quamvis ex genere suo sit mortale, tamen ex defectu plenae advertentiae, & perfectae deliberationis evadit hic, & nunc in individuo veniale, ut est libitatio, & non plene deliberatus motus odii, luxuria, superbia, invidia, & huiusmodi. Tertio veniale *ex parvitate materiae*, quod scilicet quamvis ex genere suo sit mortale in sufficienti materia, evadit veniale ratione parvitatatis, ut est furtum unius oboli, aut alterius rei levis, & huiusmodi. Sic *Doctores communiter*.

26 Peccatum mortale *ex suo genere* fit veniale per accidens in individuo potissimum quatuor modis. Primo *ex conscientia erronea* (a), quando scilicet quis ex errore invincibili putat peccatum aliquid esse veniale tantum, quod revera mortale est, et perjurium assertorium in re levi, tunc enim is solum venialiter peccat; Secundo *ex causa excusante*, quando scilicet quamvis non ad sit plena causa excusans a peccato in toto, ad sit tamen aliqualis causa excusans in modico sui defectu a mortali, & veniale constituit, ut ignorantia invincibilis excusât a toto peccato, ignorantia tamen aliquantulum vincibilis, & leviter culpabilis excusât a mortali, & constituit veniale; (b) Item metus gravioris morbi excusât omnino a jejuniis, vel ab auditione Sacri; metus autem morbi non ita gravis excusât a mortali, & veniale efficit transgressionem, & sic de similibus; Tertio *ex imperfectione actus*, quando scilicet, nec ex parte intellectus ad sit perfectam advertentiam, nec ex parte voluntatis plenus consensus; quorum unum si desit, & ad sit solum imperfecta advertentia, vel semiplenus consensus, erit solum peccatum veniale ex imperfectione actus in quacumque materia, Legge, seu præcepto; Sic omnis actio de se mortaliter peccaminosa, quae fit a semidormiente, semiebrio, distracto, vel turbato vehementi passione, ita ut ad id, quod agit, ejusque malitiam advertere plene non possit, nec plenum, & perfectum consensum præbere ratione imperfectae advertentiae, & imperfecti, seu non pleni consensus, erit solum peccatum veniale; dummodo non fuerit mortale in causa; Quarto *ex parvitate materiae*, quando scilicet aliquid quod ex genere suo in sufficienti materia esset mortale, hic, & nunc evadit veniale ratione parvitatatis materiae, ut furtum unius oboli, aut alterius levis rei, & huiusmodi. Sic *communis Doctorum*.

27 Peccatum ex genere suo veniale potest per accidens fieri mortale potissimum sex modis: Primo *ex conscientia erronea*, quando scilicet quis ex errore invincibili credit peccatum aliquid esse mortale, licet de se revera non sit, nisi veniale, ut credens erronee, quod mendacium iocolum sit mortale, si iocose mentiatum cum tali errore invincibili, peccat mortaliter. Secundo *ex sine mortaliter modo*, quando scilicet ratione finis mortalis adiuncti, quod est de se leve, evadit mortaliter grave, ut si quis leviter, vel officiose, mentiatum, ut feminam inducat ad fornicationem, vel adulterium, ipsum mendacium de se veniale fit mortale ratione talis pravi finis. Tertio *ex contemptu*, quando scilicet tran-

gressio aliqua, seu inobedientia de se venialis committitur ex formali contemptu Legis, vel Legislatoris, tunc enim licet materia Legis obligantis sub veniali sit levis, contemptus tamen Legis, seu Legislatoris est gravis. Quarto *ex scandalo*, quando scilicet ratione gravis scandali, quod peccator secuturum praevidit, aut praevidere potuit, ac debuit aliqua sua actio venialis cedit directe in grave proximorum scandalum, seu ruinam spiritualem; Sic levitates de se veniales Religiosorum coram secularibus exinde graviter scandalizandis evadunt mortales. Quinto *ex ultimo fine constituto*, quando scilicet ex nimio affectu ad aliquod peccatum de se veniale constituit quis in eo ultimum finem, ut si quis ita inordinate afficiatur ad fabulas, ad verba otiosa, seu iocosa, ad lusum, & huiusmodi, ut propterea paratus sit porius quamcumque Legem Dei transgredi, vel Deum quomodolibet offendere, & non raro transgrediatur, seu offendat, quam illis privati, tunc enim is graviter peccat, quia in ipsis peccatis de se venialibus constituit ultimum finem, cum plus creaturam, quam Deum diligit. Sexto *ex periculo*, quando scilicet advertitur in aliqua actione de se veniali tantum, aut etiam indifferenti, adesse periculum proximum labendi in mortale, juxta illud *Ecclesiastici cap. 3. numer. 27. Qui amat periculum, in illo peribit*. Sic si quis excedendo in potu, est venialiter tantum, certo praevidet se inebriandum, in pollutionem, aliudve peccatum lapsurum, si frequentando conversationes de se non mortaliter malas, certo ex experientia praevidet se mortaliter peccaturum, & huiusmodi, eo ipso peccat mortaliter. Sic *Doctores communiter*.

28 Peccatum formaliter acceptum non consistit in positivo, sed in privativo, id est in carentia, seu privatione debitae rectitudinis, seu conformitatis ad Legem Divinam. S. Bonaventura in 2. dist. 37. art. 2. q. 1. Scotus in 2. dist. 37. qu. 1. & Scotus passim cum plurimis aliis contra varios alios.

29 Noltram tamen conclusionem videntur aperte tenere plurimi Sancti Patres; Sanctus enim Dionysius de *Divinis nomin. cap. 4. circa finem* sic ait: *Relinquitur ergo malum imbecillitatem, atque privationem boni esse*. S. Ambrosius lib. de *fuga saeculi cap. 4.* sic habet: *Non invenit in me malitiam quia malitia nihil est*. S. Augustinus tract. 1. in *Joann.* sic habet: *Peccatum nihil est, & nihil sunt homines cum peccant*. S. Damascenus lib. 7. de *Fide cap. 4.* sic expresse dicit: *Nihil aliud est malum, nisi boni privatio*; quae verba habet etiam S. Fulgentius lib. de *Fide ad Petrum cap. 11.* S. Anselmus lib. de *concordia praescientiae, & praedestinationis cap. 1.* aperte pronunciat: *Non est injustitia qualitas, aut aliqua essentia, sed tantum absentia debitae iustitiae*.

30 Et probatur ratione, quia, si peccatum non consisteret in privativo, sed in positivo, haberet causam sui efficientem: sed non habet causam sui efficientem, ut expresse docet S. Augustinus lib. 7. de *Civitate Dei cap. 7.*, ibi: *Nemo ergo querat efficientem causam mala voluntatis; Non enim est efficiens, sed deficiens, quia nec illa effectio est, sed defectio, adeoque &c.* Tum quia eodem modo se habet peccatum ad Legem, sicut malitia moralis ad dictamen rationis; sed moralis consistit formaliter in privatione conformitatis, seu convenientiae ad dictamen rationis; ergo peccatum consistit in privatione rectitudinis, seu conformitatis ad Legem; Unde S. Thomas 1. 2. *quest. 85. art. 4.* dicit, quod ordinatio actus sit quoddam bonum, & subdit; *Huius privatio est essentialiter ipsum peccatum*. Tum etiam quia si peccatum formaliter consisteret in positivo, sequeretur, quod Deus per se, & directe esset causa peccati; quia omne positivum per se, & immediate efficitur a Deo: *Omnia enim per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil*; *Joan. 1.* Quod autem Deus per se, & directe sit causa peccati, est falsissimum, quia Deo, qui nihil odit eorum, quae fecit, odio sunt *impis, & impietas ejus*. *Sapient. 14.* adeoque &c.

31 Distinctio specifica moralis peccatorum omissionis desinitur ex actibus debitis, quorum sunt omissiones; Unde omissiones illae sunt peccata specie distincta, quae privant actibus

actibus debitis secundum speciem moraliter distinctis. *Communis*; Hinc omisso Missae die Festo audiendae distinguitur specie ab omissione præcepti jejunii, quia auditio Missae, & observantia jejunii sunt actus debiti specie distincti; E contra omisso Missae in die Dominico, & omisso Missae in die Festo non distinguuntur specie moraliter, quia neque actus præceptus auditionis Missae in praedictis diebus distinguitur specie.

32 Distinctio specifica moralis peccatorum commissionis desinitur ex diversis specie virtutibus, seu diversis ejusdem virtutis rectitudinibus, quibus privant. Sic Scotus in 2. dist. 37. *quest. 1.*, & Scotus passim, alique tenentes peccatum actuale formaliter consistere in privativo, & non in positivo. Et ratio est, quia peccatum formaliter sumptum est privatio rectitudinis debitae, seu debitae conformitatis præcepto; ergo ubi reperitur diversitas specifica privationum, reperitur & diversitas specifica peccatorum, licet sit unicus actus, vel plures; Atqui ubi actus privatur diversis specie rectitudinibus debitis, adsunt diversae specie privationes, cum privationes specificentur a formis, quibus privant, ergo &c.

33 Dicitur autem notanter sub disjunctione *ex diversis specie virtutibus, seu diversis ejusdem virtutis rectitudinibus*, quia ad distinctionem specificam moralem peccatorum sufficit, ut vel diversis specie virtutibus opponantur, ut v. g. Furtum, & Mollities, quorum prius opponitur virtuti iustitiae, & alterum virtuti Castitatis; Vel opponantur eidem virtuti secundum diversas specie honestates, & rectitudines, ut v. g. Mollities, Sodomia, & Bestialitas, quae non obstant quod opponantur eidem virtuti Castitatis, & eidem ipsimet naturae, tamen quia ipsae opponuntur secundum diversas honestates, & rectitudines, propterea distinguitur specie, non solum in genere entis, sed etiam in genere moris; Unde merito ab Alexandro VII. die 24. Septembris 1665. fuit damnata sequens propositio 24. in ordine; *Mollities, Sodomia, & Bestialitas sunt peccata ejusdem speciei infimae, ideoque sufficit dicere in Confessione se procurasse pollutionem*.

34 Distinctio numerica moralis peccatorum desinitur ex distinctione numerica actum voluntatis moraliter interruptorum; Unde tot sunt numero distincta peccata, quot sunt actus voluntatis moraliter interrupti, & repetiti. *Communis*. Et ratio est, quia cum voluntas sit principium actuum moralium bonorum, & malorum, nec ullum sit peccatum nisi in quantum ab ipsa voluntate deliberata procedit, hinc sequitur, quod tot peccata numero distincta multiplicentur, quot actus pravi ipsius voluntatis moraliter interrupti repetuntur.

35 Actus autem voluntatis interni moraliter interrupti censentur, quoties nec formaliter, nec virtualiter perseverant, id est quoties nullus effectus assignari potest, in quo virtualiter prior ejusmodi actus permanere censetur. Et ita actus internus voluntatis moraliter interruptitur per retractionem, seu voluntatem contrariam. Item moraliter interruptitur actus internus voluntatis per cessationem ab illo voluntariam, & liberam. Immo aliqui, inter quos Valquez 12. *disp. 75. cap. 3.* Diana, & alii, tenent actum internum peccaminosum moraliter interrupti etiam per cessationem involuntariam, & naturalem, sive ea fiat per somnum, sive per distractionem ad alia.

36 Hinc resolves primo, quod peccata interna, quae solo animo perficiuntur, ut Odium Dei, vel proximi, Haeresis, Delectatio venerea morosa, & huiusmodi, toties multiplicentur numero, quoties actus ipse internus peccati renovatur quia quilibet talis actus internus in se est completus, & posterior actus internus in se est completus, & posterior actus nullam habet dependentiam, vel connexionem cum priori. *Communis*.

37 Resolves secundo, quod peccata, quae opere externo perpetrantur, toties numero multiplicentur, quoties actus ipsi exteriores peccatum illud consummantes repetuntur, quia, interveniunt plures actus mali, quorum unus ad alterum non ordinatur, nullamque cum ipso habet connexio-

nem, cum quilibet eorum in se sit completus actus. *Communis*.

38 Resolves tertio, quod quando actus sunt ordinati ad unum numero actum, seu finem principalem, omnes illi actus non sunt tot peccata distincta ab ipso actu finali, sed unum duntaxat peccatum, quia unitatem numericam desumunt ab ipso actu finali, sed unum duntaxat peccatum, quia unitatem numericam desumunt ab ipso actu principali, & finali; Unde oculo, tactus, verba impudica, & alii actus copulati praecedentes, comitantes, & subsequentes unum numero peccatum integrant cum actu principali, seu finali, nempe cum copula, quae sola est explicanda in Confessione. *Communis*.

39 Resolves quarto, quod quando actus sunt disparati, ita, ut unus non dependeat ab alio, nec ordinetur ad ipsum, tunc tot sunt numero peccata, quot sunt actus in se completi, & consummati, quia quilibet actus habet terminum definitum, & limitatum, in quo completur, & terminatur; adeoque de se independenter ab alio est peccatum; Unde qui plures homines successively occidit, plura commisit homicidia numero distincta: qui plures fornicationes commisit eadem nocte etiam cum eadem muliere, & voluntate continuata per totam noctem fornicandi, plura commisit peccata fornicationis numero distincta in Confessione explicanda. *Communis* (a).

40 Peccatum Originale deletur in infantibus per solum Baptismum in re susceptum: *Cap. Majores 3. de Baptismo Cap. Firmissime 2.*, & *Cap. Nulla praeter 142. dist. 4. de consecrati. ibi: Nulla praeter Baptismum salus promittitur infantibus, quia infantes, si per Sacramentum, quod ad hoc est Divinitus institutum, in credentium numerum non transeunt, in tenebris manent*, cum similibus juncto Concilio Florentino in Decreto Eugenii III. §. *Primum omnium*, & Concilio Tridentino sess. 5. §. 5. & sess. 6. cap. 14. & sess. 14. cap. 8. * Nota, quod ubi noiter Auctor ait, *per solum Baptismum in re susceptum*, loquitur de Baptismo sive fluminis, sive sanguinis, ut cohaereat haec doctrina, cum iis, quae alibi dicta sunt, verb. *Baptismus art. 1. num. 16.*, & verb. *Martyrium, n. 13.* & 14. * In adultis autem peccatum Originale deletur per Baptismum sive in re, sive in Voto. Immo in ipsis adultis per Baptismum deletur insuper omnia peccata personalia, anto ipsum Baptismum commissa, non solum quoad culpam, sed etiam quoad totam poenam; sic expresse Concilium Florentinum in citat. *Decret. Eugenii §. Primum omnium*, his verbis: *Huius Sacramenti effectus est remissio omnis culpae Originalis, & actualis, omnis quoque poenae, quae pro ipsa culpa debetur; propterea baptizatis nulla pro peccatis praeteritis injungenda est satisfactio, sed morientes antequam culpam aliquam committant, statim ad Regnum Caelorum, & Dei visionem perveniunt*. Et hoc idem definit Concilium Tridentinum sess. 5. §. 5. ubi docet, homines per Baptismum renati Deo innocentes, immaculatos, puros, innoxios, Deo dilectos, haereditates Dei, & cohaereditas Christi: *Ita ut nihil proventus eos ab ingressu caeli remoretur*, & expressius sess. 6. cap. 14. ubi dicit, in Sacramento Poenitentiae non semper totam poenam remitti, ut in Baptismo fit; quod latius repetit sess. 14. cap. 8. ubi in hoc constituit discrimen inter justificationem, quae per Baptismum, & per Sacramentum Poenitentiae fit.

41 Peccatum mortale post Baptismum commissum remittitur solum per Sacramentum Poenitentiae in re, vel in voto, id est per Sacramentum Poenitentiae vere, & realiter susceptum, aut per Contritionem cum Voto tale Sacramentum suscipiendi. Sic ultra varia Sacrae Scripturae testimonia, expresse Sacrum Concilium Tridentinum sess. 14. cap. 1. 2. & 4. & ibidem *Can. 1. 2.*, & 3. Unum autem peccatum mortale in hac providentia remitti non potest sine alio, & expresse enim deducitur, tum ex Sacra Scriptura, quae non nisi integram peccatorum remissionem promittit pro integra poenitentia, ut patet *Ezechiel. cap. 18. num. 21.*, ibi: *Si autem impius egerit poenitentiam ab omnibus peccatis suis, quae operatus est, omnium iniquitatum ejus, quas operatus est, non recordabori*

(a) Animadvertas velim, mi lector, perraro contingere, in præceptis præsertim divinis, & naturalibus, peccatum mortale, ex conscientia erronea, veniale evadere. Hæc enim præcepta talia, ut ignorantiam invincibilem a culpa excusantem haud facile admittant.

(b) Nota. Cave ne putes, metum levem quoque excusare hominem a mortali culpa, levis enim metus est vanus, ac lex aliunde obligat saltem cum aliquo incommodo, est Ecclesiastica sit. Hinc regula juris habet, *vani timoris nulla excusatio non est*.

(a) Etiam si non successively, sed unica actione, seu ictu occideret, plura homicidia committeret numero distincta.

bor. Unde si penitens de uno solo peccato complacentiam haberet, iam esset prorsus indignus remissionis aliorum, juxta illud Jacobi cap. 2. num. 10. ubi: *Quicumque totam Legem servaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus; Tum ex doctrina Concilii Tridentini de justificatione sess. 6. de Penitentia sess. 14. ubi justificationem declarat per motum vivificationis, & liberationis a morte juxta modum loquendi Sacrae Scripturae. Hæc autem non habetur, nisi per integram omnium peccatorum mortalium remissionem, nam per unum solum peccatum mortale, quod in anima remaneret, homo non esset justus, sed impius, non esset vivus, sed mortuus spiritualiter, demum non esset in statu salutis, sed damnationis æternæ. Sic Communis Catholicorum.*

44 Neque de facto unquam remittitur peccatum veniale sine remissione peccati mortalis. Communis Catholicorum cum S. Thoma 3. part. quest. 87. art. 4. Et ratio est, quia nullum etiam veniale peccatum remittitur de facto sine infusione gratiæ sanctificantis; sed gratia sanctificans non potest de facto consistere cum peccato mortali, ergo &c. Tum quia inconveniens, & absurdum est, quod Deus reconciliaret in re levi illi, a quo manet graviter offensus, & cum quo graves adhuc gerit inimicitias, ut est peccator perseverans in peccato mortali. Potest tamen e contra remitti peccatum mortale, quin remittatur peccatum veniale, quia potest haberi dolor de mortali, quin habeatur dolor de veniali, immo adhi compensantia de ipso veniali, quod infusionem gratiæ sanctificantis non impedit. Communis.

45 Peccatum veniale post Baptismum commissum remittitur univrsim duobus modis, primo ex opere operantis, secundo ex opere operato per Sacramenta, & aliquatenus per Sacramentalia. Communis.

47 Ex opere operantis remittuntur peccata venialia per Contritionem, & quidem omnia, quorum displicentiam continet, seu de quibus in genere habetur Contritio. Communis ac certa; Cum enim Contritio perfecta sufficiat ad tollenda peccata mortalia, multo magis sufficiat ad tollenda venialia. Item ex opere operantis peccata venialia delentur in homine justo per Attritionem de eisdem conceptam; ut patet quod Deum offendendo venialiter sit peccator pœnas purgatorii, aliaque pœnas temporales promeritus. Item privationem majoris gratiæ, gloriæ &c. Suarez part. 3. tract. 4. disp. 11. sect. 3. num. 11. Maltrius Theol. moral. disp. 11. q. 4. num. 32. & ipso teste omnes Scotistæ, Coninch. disp. 2. 2. dub. 4. Reiffenstuel Theol. moral. tract. 3. de peccatis dist. 1. quest. 3. num. 28. Sporer tom. 3. Theol. Sacramental. part. 3. cap. 2. sect. 4. num. 37. & plures alii contra Valquez, & quosdam Recentiores in homine justo ad deletionem venialium extra Sacramentum requirentes Contritionem formalem, vel saltem virtutalem; Et ratio nostræ conclusionis est, quia ex opposita sententia sequeretur, quod magis vel eque rigorosa satisfactio exigeretur pro peccato levi, seu veniali, ac pro peccato gravi, seu mortali, quod non convenit justitiæ; sed Contritio formalis, seu virtualis necessario extra Sacramentum exigitur ad deletionem peccati mortalis, ergo talis satisfactio non necessario exigitur ad deletionem venialis, præsertim in homine justo, sed minor sufficiet, qualis est Attritio, cum minor offensa sit venialis, quam mortalis.

49 Item ex opere operantis peccata venialia delentur in homine justo per omne opus meritorium propter Deum factum in ordine ad deletionem peccatorum venialium, seu saltem in ordine ad deletionem omnium suorum peccatorum, ut sic a Deo ad talem finem acceptetur. Sic Scotus in 4. dist. 21. q. 1. §. In ista questione, Maltrius l. cit. n. 83. & ipso teste Scotistæ omnes, Suarez l. cit. & plerumque alii; Et ratio desumitur ex illa Salvatoris promissione Lucæ cap. 6. Dimitte, & dimitte mihi, quæ promissio habetur similiter de actibus aliarum virtutum, ac præsertim Misericordiæ sæpe sæpius in Sacra Scriptura; Tum quia Concilium Tridentinum sess. 14. c. 5. dicit, quod peccata venialia multis aliis remediis expiari possunt, ibi: *Multique aliis remediis expiari possunt*; Unde S. Augustinus alique Sancti Patres, & Doctores dicunt, quod peccatorum venialium remissionem a Deo consequimur per Orationem Dominicam, & alias preces ad Deum factas continentes in se petitionem veniæ peccatorum, atque per omne opus bonum factum, & Deo ad talem finem oblatum.

50 Item ex opere operantis peccata venialia delentur in homine justo per actum formalem amoris Dei super omnia, quo

Deus præfertur omnibus omnino rebus ei displicitis, tam levis, quam gravibus; Justus enim perfectio amoris actu se Deo absolute, & penitus subiciens, volens ipsi in omnibus actionibus placere, & obtemperare, eo ipso implicite saltem, & virtualiter detestatur omnia peccata, non solum mortalia, sed etiam venialia, quatenus omnia Deo displicent; adeoque talis actus perfecti amoris semper ad omnia etiam venialia se extendit, atque omnia delet secundum culpæ reatum. Communis.

Ex opere operato peccata venialia remittuntur per omnia Sacramenta novæ Legis cum debita dispositione suscepta; dummodo ad ea nullus formalis, vel virtualis viceat affectus. Sic S. Thomas 3. part. q. 37. art. 3. Maltrius l. cit. num. 85. & ipso teste Communis Sanctorum Patrum, & Doctorum. Et ratio est, quia omnia Sacramenta novæ Legis instituta sunt ad sanctificandas animas nostras ex opere operato, easque perfecte disponendas ad gloriæ consecutionem, & consequenter ad tollenda omnia impedimenta, quæ aliquo modo possunt a gloriæ consecutione impedire; Unde cum peccata venialia nos retardent a consecutione gloriæ, debent per Sacramenta dignè suscepta remitti.

Per Sacramentalia remittuntur peccata venialia ex opere operato, remote tamen, & mediate, quatenus nempe per preces Ecclesiæ junctas rebus Sacramentalibus, dum iis pie utimur, movetur Deus (et non infallibiliter) ut in nobis excitet pios illos motus, quibus annexa est remissio venialium, partim ex opere operantis, quatenus homo iis Sacramentalibus pie utitur in remedium, ac remissionem peccatorum suorum cum piis motibus displicentiæ peccatorum, conversionis in Deum, amoris, adorationis, & hujusmodi; Et hæc videtur esse mens D. Thomæ 3. part. q. 87. art. 3. ubi: *habet hæc verba: Triplici ratione aliqua causant remissionem venialium peccatorum; Uno modo in quantum eis infunditur gratia, quia per infusionem gratiæ tolluntur venialia peccata, ut supra dictum est; Et hoc modo per Eucharistiam, & Extremam Unctionem, & univrsaliter per omnia Sacramenta novæ Legis, in quibus confertur: Secundo in quantum sunt cum aliquo motu detestationis peccatorum; Et hoc modo Confessio generalis, tuncio pectoris, Oratio Dominica operatur ad remissionem peccatorum venialium. Nam in Oratione Dominica petimus: Dimitte nobis debita nostra; Tertio modo in quantum sunt cum aliquo motu reverentiæ in Deum; & ad res Divinas. Et hoc modo Benedictio Episcopi, (& quidem etiam Sacerdotis in Missa, & præsertim cum Venerabili Sacramento) aspersio aquæ benedictæ, qualibet Sacramentalis Unctio, oratio in Ecclesia dedicata, & si quæ alia sunt hujusmodi, operantur ad remissionem venialium peccatorum. Hactenus S. Doctor relatans, & secutus a Sporer tom. 3. Theol. Sacram. p. 3. cap. 1. sect. 4. num. 45. Et videtur idem sentire Scot. in 4. dist. 21. q. 1. idemque sentit Reiffenst. l. c. num. 31. & seq. & communior Doctorum.*

Sacramentalia autem sic appellantur, vel ex eo quod soleant adhiberi ad Sacramenta efficienda, vel ministranda, ut effusio Crucis, Benedictiones, Orationes Ecclesiæ, vel ex eo, quod aliqualem sequantur, & imitentur virtutem Sacramentorum, ut aspersio aquæ lustralis, usus rerum benedictarum ab Ecclesia, Confessio generalis, tuncio pectoris, & hujusmodi. Et communiter enumerantur sex, ad quæ cetera reducuntur, & continentur sequenti versiculo.

Orans, Timens, Edens, Confessus, Dans, Benedicens.
Per ly *Orans* denotatur quotidiana Oratio Fidelium, ac præsertim *Pater noster*, de quo dicitur cap. *De quotidianis*, de *Penit. dist. 3.*, De quotidianis, brevioribus, levibus, que peccatis, sine quibus hæc vita non ducitur, quotidiana Oratio Fidelium satisfaciunt; eorum est enim dicere *Pater noster*, qui es in cælis, &c. Delet omnino hæc Oratio minima, & quotidiana peccata; Huc reducitur *Tuncio pectoris*.

Per ly *Timens* significatur aspersio Aquæ Benedictæ, de qua c. *Aquam, de consecr. dist. 4.* sic legitur: *Nam si Cinis, vitulæ sanguine aspersus populum sanctificabat, & mundabat, multo magis aqua sale aspersa, Divinitus precebus sacraata populum sanctificat, atque mundat.* Huc reducitur Unctio Careminalis in Regem, & similes Unctiones; item impositio Cineris benedicti.

Per ly *Edens* intelliguntur aliqui dignam Sacrosanctæ Eucharistiæ, immo cujuslibet Sacramenti susceptionem; Verum hoc non tam videtur spectare ad Sacramentalia; quam ad ip-

sa Sacramenta, & hinc alii per ly *Edens* intelligunt devoram manducationem panis benedicti, & hujusmodi.

58 Per ly *Confessus* communiter intelligitur Confessio generalis, quæ in hunc finem ab Ecclesia est instituta ut dicatur in principio Missæ, atque sub *Prima, & Completorio*.

59 Per ly *Dans* denotatur elargitio Eleemosynæ, juxta illud Tob. 4. *Eleemosyna ab omni peccato liberat.* Daniel. cap. 4. *Peccata tua eleemosynis redime, & alibi; Huc reducuntur alia Opera Misericordiæ, tum corporalia, tum spiritualia.*

60 Tandem per ly *Benedicens* designatur Benedictio Episcopi, vel Abbatis consecrati alios benedicens, prout explicat Bonacina tom. 1. disp. 4. q. 6. sect. 2. punit. 2. citans plures alios, & tenet Glossa in *Proemio sexti Decretalium veri. Benedictio-nem*, ubi inquit: *Per benedictionem Prælati devote susceptam venialia remittuntur*, atque ad hoc allegat cap. *Distum est, c. Maledicam, c. Intra 1. q. 1.* quamvis non adeo clare id habeant. Hæc ad litteram P. Reiffenst. *Theol. moral. tract. 3. dist. 2. q. 3. a n. 134. ad 39.*

61 Pœna debita decedentibus cum solo peccato Originali non una, & eadem ab omnibus assignatur; Quinque enim de infantibus non baptizatis referuntur Auctorum sententiæ a Bellarmino l. 4. de *contro. lib. 6. de statu peccati cap. 1.* ubi sic habet: *Prima sententia fuit eorum, qui Regnum Cælorum infantibus non baptizatis promittere audebant, etiam si non negarent eos in peccato Originali conceptos, & natos. Ita sentit quidam Vincentius, quem refellit S. Augustinus in lib. 1. de origine. anima cap. 9. & lib. 3. cap. 13.* Idem sentit Zuinglius in *declar. de peccato Originali ad Urbanum Regium*, ubi docet probabile esse per Christum univrsam naturam humanam ita esse resuscitam, ut etiam Filii infidelium sine Baptismo decedentes salventur: Et id sentit non solum probabile, sed etiam certum de filiis Fidelium; quem errorem, quod attinet ad filios Fidelium; sequuntur multi Sæctorum, ut Bucerus, Martyr, Calvinus, & alii.

62 Secunda sententia paulo quidem minus liberalis, sed tamen valde mitis, fuit eorum qui parvulos non baptizatos excludebant a Regno Cælorum, & vita beata Sanctis promissa; tamen eis dabant vitam æternam, & naturalem beatitudinem sine ulla molestia, aut dolore extra Regnum Beatorum, & procul a carcere Damnatorum, hoc est in loco medio inter gehennam, & Cælum, qualis locus vix potest fingi alius, quam terræ convexum; Ita sentisse olim Pelagianus docet S. Augustinus in *lib. de hæresibus c. 88.* Nam inquit, *etiam si non baptizentur, promittunt eis extra Regnum, quidem Dei, sed tamen æternam, & beatam quandam vitam suam.* Ad quem errorem proxime accessisse videtur Ambrosius Catharinus in *lib. de statu puerorum sine Baptismo decedentium*, Albertus Pighius in *prima controversia*, & Hieronymus Savonarola in *l. de triumpho Crucis*; docent enim ipsi, & alii, infantes sine Baptismo morientes futuros post judicium beatos naturali beatitudine, & in quodam veluti Paradiso terrestri perpetuo, feliciterque vi-turos.

63 Tertia sententia jam aliquanto severior, docet, parvulos sine Baptismo decedentes damnari apud inferos æterna morte, sed tamen sic puniri carentia visionis Dei, quæ dicitur poena damni, ut nullum patiantur omnino dolorem, neque internum neque externum. Ita docet S. Thom. in q. 5. de malo art. 1. 2. & 3. & tum ipse, tum alii aliquot scholastici Doctores in 1. *sententiar. dist. 33.*

64 Quarta sententia superiore adhuc severior liberat quidem parvulos ejusmodi a cruciatu ignis, & vermis, de quo legitur *Marci 9. Vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur*; quæ proprie dicitur poena sensus, sed non eos liberat ab interno dolore, qui sequitur ex amissa beatitudine sempiternæ felicitatis; Ita docet Petrus Lombardus in 2. *sentent. dist. 33. lit. E.* eumque nonnulli alii secuti sunt; ut referunt S. Thomas, S. Bonaventura, Gregorius Ariminensis, & alii in *Comment. ejusdem l. cit.*

65 Quinta sententia severissima, atque extrema docet, parvulos propter Originalem peccatum utroque poenæ genere, damni scilicet, & sensus in Gehenna perpetuo cruciari. In hanc sententiam satis aperte propendit Gregorius Ariminensis in 2. *sent. dist. 33. q. 3.* & Joannes Driedo in 1. *lib. de gratia, & libero arbitri. tract. 3. cap. 2.* Hactenus Doctissimus Bellarminus l. citat. & hanc sententiam sequitur novissime Poncius *disp. 8. q. 6. & alii.*

66 Ex enumeratis sententiis, prima, & secunda non solum salte, sed etiam hæreticæ exitimandæ sunt: Et contra, Ferrar. *Biblioth. Tom. VI.*

do Catholica tenendum est, Parvulos sine Baptismo decedentes absolute esse damnatos, & non solum cælesti, sed etiam naturali beatitudine perpetuo carituros. Sic expressè Bellarminus l. c. cap. 2.

Quarta sententia licet non careat sua probabilitate, 67 eamque sequatur idem Bellarminus l. c. cap. 6. citans pro ipsa varios SS. Patres, & Theologos; Tamen a nobis non admittitur, cum ut infra patebit, teneamus, quod quamvis pueri decedentes sine Baptismo sint passuri re ipsa poenam damni, non tamen de illa ullum habituri sunt dolorem, vel tristitiam.

Quinta sententia licet non videatur aperte ab Ecclesia Catholica reprobata rejicitur tamen passim in Scholis, ut testatur idem Bellarminus l. c. c. 4. Unde sicut ipsi, ita & nobis improbabilis esse videtur; Unde tertiæ sententiæ adherentes concludimus, quod

Pueri decedentes cum solo Originali peccato secundum tertiam sententiam, quam sequimur, nullam patiuntur poenam sensus, nec post diem Judicii passuri sunt alias corporis afflictiones; sed tantum patiuntur, & patientur solam poenam damni sine ullo dolore interno, & externo, seu sine ullo prorsus dolore, vel tristitia de amissione beatitudinis. Sic S. Thomas, & Bonaventura, & Scotus in 2. *sentent. dist. 33.* alique Scholastici. Et pro hac nostra sententia citantur etiam Nyssenus *Oratione de infantibus*, & S. Augustinus *lib. de peccatorum meritis, & remissione cap. 27.* asserens infantes in Limbo non tristari, nec dolorem pati; Idem tenent Valquez, Suarez, Salas, Lessius, Becanus, Ariaga, Turrianus, Averla, Oviedus, Amicus, & late Maltrius in 2. *sent. disp. 4. q. 6. de peccato Originali art. 1. & 3. & in Theolog. Moral. disp. 28. q. 3. num. 67.* ubi testatur esse hanc sententiam omnium Recentiorum.

Probatum igitur prima pars nostræ Conclusionis, scilicet quod pueri decedentes cum solo Originali peccato nullam patiantur poenam sensus, nec post diem Judicii passuri sint corporis afflictiones; Quam sententiam S. Bonaventura dicit omnes Magistros magis approbare communiter, & Scotus hanc sententiam Magistrorum appellat teste ipsomet *Magistro in 2. sentent. disp. 4. q. 5. art. 1. num. 159.* Et ratio est quia, ut dicunt Scotus, & S. Bonaventura l. c. acerbitas poenæ correspondet quantitati delectationis juxta illud *Apocalyp. cap. 18. n. 7. Quantum glorificavit se, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum, & lucrum*; sed parvuli nullam delectationem inordinatam habuerunt, nec in spiritu, nec in carne; ergo non debent ullum tormentum, & poenam sensus pati. Tum quia quod poena sensus, & afflictio Corporis soli peccato actuali, ac delectationi illud consequenti correspondeat, habetur ex variis aliis Sacrae Scripturæ consimilibus locis, ut, Deuteronom. 24. *Pro mensura peccati erit, & plagarum modus, & Apocalyp. 22. Ecce venio cito...* reddere unicuique juxta opera sua, & Matthæi 25. *Discedite a me maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, & Angelis ejus; Esturivi enim, & non dedistis mihi manducare: sitivi, & non dedistis mihi potum &c.* & ad Romanos 2. *Qui reddet unicuique secundum opera ejus, & 2. Ad Corinth. cap. 5. numer. 10.* Omnes enim nos manifestari oportet ante Tribunal Christi, ut re-ferat unicuique propria Corporis, pro ut gessit, sive bonum, sive malum; ex quibus, & similibus locis aperte desumitur, poenam ignis, seu corporis afflictivam soli correspondere peccato actuali, quod cum pueri decedentes sine Baptismo non habuerint, tali poenæ obnoxii esse non debent.

Probatum secunda pars nostræ conclusionis, quod scilicet pueri decedentes sine Baptismo patiantur, & passuri sint perpetuo poenam damni, idest visione Dei perpetuo sint carituri, & primo ex illo *Joann. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto non potest introire in Regnum Dei, & secundo ex cap. *Majores 3. de Baptismo*, ubi Innocentius III. dicit: *Pœnam peccati Originalis esse carentiam Divinæ visionis, actualis vero perpetuæ gehennæ cruciatum, & idem habetur c. Nulla 142. dist. 4. de consecrat. his verbis: Nulla præter Baptismum Christi salus promittitur, infantibus, quia infantes, si per Sacramentum, quod ad hoc est Divinitus institutum, in credentium puerum non transeant, profecto in tenebris manent, idest Divina visione carent, quia illuminantur.* Item ex Concil. Flor. sub Eugenio IV. in litteris Unionis afferente: *Decedentes in mortali vel Originali mox in infernum descendere, hoc est in**

in inferiores terræ partes, ut teste Mastrio l. cit. exponunt communiter Doctores, sed poenis inaequalibus puniendos, quæ inaequalitas in eo consistere dicit, quod Originali sola poena damni respondet, actuali autem utraque, scilicet & poena damni, & poena sensus.

72 Tum quia absolute loquendo non est futurus aliquis medius status inter Beatos, & damnatos, in quo quis feliciter, & beate vivat, ut definitum est in Concilio Arausicano post Canon. 77. tom. 1. Conciliorum, ubi dicitur: Si quis dicat ideo dixisse Dominum in Domo Patris mei mansiones multe sunt, ut intelligatur, quia in Regno Celorum erit aliquis medius, aut alius, aut alicubi locus, ubi beate vivant parvuli, qui sine Baptismo ex hac vita migraverunt, anathema sit. Plures etiam Patrum auctoritates refert Salméron in cap. 5. ad Romanos disput. 43. apud ipsum videndas, quibus permotus Angles merito inquit, oppositam sententiam tenentes parvulorum tortores vocari, & propterea illam tamquam duram esse ab omnibus exclusam, quam etiam valde duram appellat S. Bonav. dist. 33. par. 3. quæst. 1. (a).

73 Probatur tertia pars nostræ conclusionis, scilicet quod licet pueri patiantur & re ipsa patiuntur poenam damni sine ullo tamen dolore interno, & externo de illa, seu sine ullo prorsus dolore vel tristitia de amissione Beatitudinis; quia, ut dicitur S. Bonaventura, & Scotus loc. cit. si infantes de tali privatione Beatitudinis tristarentur, cum tristitia secundum S. Augustinum sit de his, quæ nobis invidis accidunt, ipsi involuntarie sustinerent suum statum & vellent oppositam ad Divinam voluntatem, & dispositionem, quia Ecclesiastes c. 11. num. 3. statutum est quod ubique ceciderit lignum, ibi erit: sed quod tales infantes velint oppositum ad divinam voluntatem, & dispositionem nullo modo est dicendum, cum isti nullam inordinatam volitionem habuerint in isto statu, ergo nullam etiam habebunt inordinatam volitionem in alio statu, & consequenter neque ullam tristitiam interioriorem habebunt. Tum quia si tristarentur de carentia visionis Dei, cum desperent de ea, haberent poenam gravissimam inter poenas omnium damnatorum, scilicet tristitiam ex desperatione. Hoc autem non est dicendum, adeoque &c. Tum etiam quia tales infantes, ut probatum est supra sub num. 65. ex fere communi omnium Patrum, & Theologorum non habebunt poenam sensus ab extrinseco, ergo tanto minus habebunt poenam interioriorem, scilicet tristitiam spiritus, cum longe major sit dolor, & poena spiritus, quam dolor, & poena sensus. Sic in re dicitur Scotus cit. dist. 33.

74 Obijciunt tamen primo Adversarii contra nostram Conclusionem dicentes, quod cum Dominus juxta cap. 25. Matthæi ad iudicandum venerit, quæ tantu assignabuntur hominibus, Classes, una eorum, qui a dextris erunt, & ibunt in vitam æternam, & alteram eorum, qui a sinistris erunt, & ibunt in ignem æternum; Atqui parvuli non erunt a dextris, neque ibunt in vitam æternam, ut omnes fere fatentur, ergo erunt a sinistris, & ibunt in ignem æternum.

75 Respondetur, quod ibi est sermo solum de adultis damnatis ob proprias culpas actuales, ut ex ipso textu clare habetur; reddens enim ibi Christus Dominus causam eorum qui sunt a sinistris, in ignem æternum sunt ituri, inquit: *Esurivi enim, & non dedistis mihi manducare &c.* Unde ex hoc potius nostra confirmatur sententia, quod pro solis actualibus, & personalibus peccatis infligenda sit omnis positiva poena sensus universaliter nomine æterni ignis significata. Tum quia, ut talem textum exponit S. Augustinus lib. 6. contra Donatistas post collationem cap. 4. ibi, dicit S. Doctor, exprimitur forma, qua iudicabuntur Fideles in Ecclesia existentes, comparantur enim boni, & mali Ovis, & Hædus ejusdem Pailoris, & Ovis. Certum est parvulos ante Baptismum ad Ovilis Ecclesiæ non pertinere. Et sic etiam explicandi sunt alii consimiles textus, qui solent adduci ab Adversariis, quod nempe in eis sermo sit de adultis puniendis propter peccata sua personalia, & actualia, ut communiter exponunt Sacri Interpretes; vel de Fidelibus intra gremium Ecclesiæ, ut dicebat S. Augustinus.

76 Obijciunt secundo dicentes, quod S. Augustinus serm. 24. de verb. Apostol. satis aperte scribit: Parvulos decedentes sine Baptismo igne sempiterno esse cruciandos, & idem S. Augustinus (seu, ut alii volunt, S. Fulgentius sub nomine Augustini) de Fide ad Petrum Diaconum cap. 17. relatus in cap.

Firmissime tene 3. dist. 4. de consecration. sic expresse dicit, Firmissime tene, non solum homines ratione utentes, verum etiam parvulos, qui sine in veris Matrum vivere incipiunt, & ibi mori natur, sive jam de Matribus nati sine Sacramento Baptismi, quod datur in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, de hoc seculo transiunt, sempiterno igne puniendos; quia est peccatum propriæ abitionis nullum habeant, Originalis tamen peccati damnationem carnali conceptione ex nativitate traverunt.

Respondetur, quod ibi S. Augustinus, & S. Fulgentius sub nomine Augustini, loquuntur metaphoricè, & nomine ignis poenam Damni significant, ut docent S. Thomas q. 5. de malo, & in 2. dist. 22. q. 2. art. 1. ad 1. S. Bonaventura ead. dist. 33. q. 1. ad 1. & Glossa in c. Nulla 143. de consecr. dist. 4. Nominè enim ignis quælibet poena designatur, ut patet ex illo Psalm. 65. Transivimus per ignem, & aquam, & eduxisti nos in refrigerium, quod expresse tradit ipsemet S. Augustinus q. 9. in Josue. Et quod sic veniat intelligendus S. Augustinus aperte constat, ex quo suum intentum erat contra Pelagianos probare, quod parvuli decessi sine Baptismo non essent æterna felicitate donandi; quod satis convincitur dicendo ipsos parvulos esse poenam Damni, cum qua nequit conjungi æterna felicitas; Tum quia S. Augustinus (seu ut alii volunt S. Fulgentius sub nomine Augustini) in cit. Canone Firmissime tene, asserit pertinere ad Fidem, quod tales parvuli sint sempiterno igne puniendi. Nemo autem audebit dicere, dogma Fidei esse, quod tales parvuli sint cruciandi æterna poena sensus, sed solum quod sint damnati, & puniendi æterna poena damni; adeoque S. Augustinus, seu S. Fulgentius sub nomine S. Augustini, nomine ignis poenam damni ibi significare intendit; Unde Glossa supracitata in dicto Canone Nulla sic ait: Carentia visionis Dei est poena ignis, de qua intelligendus est Canon; Firmissime tene.

77 Obijciunt tertio dicentes, quod pueri passuri saltem sint tristitia ad amissionem gloriæ consequentem, quia, ut arguit Bellarminus loc. cit. cap. 6. ubi hanc defendit opinionem, ex apprehensione privationis æternæ felicitatis naturaliter sequitur aliqua tristitia; sed tales infantes cognoscunt, seu cognoscunt se privatos esse æterna felicitate, quia, quamvis nunc fortasse nesciant se propter peccatum originale excludi a Regno Dei, scient tamen in die iudicii, in quo hoc Mysterium eis revelabitur; ergo &c.

Respondetur cum Scoto loc. cit. quod relictis variis aliis responsionibus ab aliis datis, & videndis apud Mastrium loc. cit. num. 174. & 175. tales infantes non sunt triatur de amissione æternæ felicitatis, quia erunt contenti de statu suo, scientes Deum de se ita disposuisse; nec suo actu id aliquando demeruisse. Tum quia, ut dicit S. Bonav. dist. 33. art. 3. q. 2. tales infantes non sunt habituri tristitiam de dicta amissione felicitatis, seu gloriæ æternæ, quia causas solatii habebunt, quæ eandem impediunt, v. g. quod non peccaverint peccato actionis ex una parte, & quod non patiantur poenam ignis, ut damnati in inferno ex alia; pro quo rationem satis idoneam affert S. Doctor quia nimirum infantes constituti sunt a Deo in statu quodam medio inter Beatos, & damnatos; quare opus fuit, ut ex una parte Beatitudine carerent sicut damnati, & ex altera nullam haberent dolorem, sicuti Beati; Ex quo fit, licet agnoscant se carere Beatitudine, ad quam fuerant ordinati, & ex hac parte magnam habeant tristitiæ occasionem. Quia tamen simul agnoscunt se evasisse gravissimas inferni poenas, & peccata mortalia, quasi in æquilibrio sunt constituti, ut non doleant de ea Beatitudinis amissione, sed potius gaudeant de poenarum inferni evasione, quam rationem ceteris probabiliorum existimat Arriaga d. 52. sect. 3.

78 Hic juvat adducere distinctionem locorum, in quibus recipiuntur anime ex hoc mundo decedentes, ut optime declarat S. Bonav. in 4. dist. 45. art. 1. q. 1. & 2. ubi ait, quod loca animarum sunt in duplici differentia; est enim locus gloriæ, scilicet Cælum, & quia Charitas, quæ meretur gloriam, est unius speciei, ideo iste locus non subdividitur; Alius autem est locus poenæ, qui dicitur infernus generaliter accipiendo nomen inferni; Est autem locus iste pœnalis dupliciter, scilicet secundum poenam damni, & secundum poenam sensus, & utrumque membrum dividitur. Illi enim, qui puniuntur poena damni, aut simpliciter, & æternaliter puniuntur, & sic locus iste dicitur Limbus puerorum cum solo Originali decedentium; aut ad tempus, & sic locus illorum est Superior, qui dicitur sinus Abraham; Similiter illi, qui puniuntur poena sensus, aut puniuntur æternaliter, & sic istorum locus est infernus proprie dictus inferior alius; aut ad tempus, & sic istorum locus est Purgatorium, quod est locus alii superior secundum legem communem, & ordinariam; & subdit tandem S. Bonav. l. c. q. 2. quod post Christi adventum vel in Paradiso, vel in Inferno, vel in Limbo, vel in Purgatorio animæ Defunctorum recipiuntur, ergo secundum veriore, & probabilior sententiam animæ puerorum cum solo Originali decedentium in Limbo recipiuntur, & detinentur, non autem in Inferno, etiam post diem iudicii, & in perpetuum; Unde auctoritates Scripturæ & SS. Patrum, quæ dicunt, animas puerorum cum solo Originali decedentium in Infernum descendere, vel in Inferno detineri, non sunt intelligendæ de Inferno proprie dicto, qui est locus damnatorum, sed de Inferno generaliter sumpto, ut significet quemlibet locum inferioriorem in visceribus terræ existentem; Sicut alia quoque auctoritates Scripturæ, & Patrum, quæ locum, in quo purgantur animæ iustorum, appellant Infernum, quæ tamen de tali Inferno proprie dicto, qui est locus Damnatorum, non sunt intelligendæ, ut magis ostenditur sub verb. Purgatorium. Sic ex Divo Bonaventura habet expresse Matrua Theolog. Moral. dist. 28. q. 3. art. 3. n. 69.

81 Poena debita decedentibus cum peccato actuali mortali est poena æterna, tam damni, quam sensus, & quidem de poena damni, quæ in Beatificæ visionis privatione consistit, satis constat ex illo Matthæi 8. ubi de reprobis, & peccatoribus dicitur, quod ejicientur in tenebras exteriores; De poena vero sensus habetur ex Matthæi 25. ibi: *Discedite a me maledicti in ignem æternum qui paratus est Diabolo, & Angelis ejus;* & sic de variis aliis similibus, quæ non juvat hic in longum adducere; cum hoc sit de Fide.

82 Poena debita decedentibus cum solis peccatis venialibus non est æterna, sed solummodo temporalis. Communis, & de Fide. Difficultas solum est de peccatis illis venialibus, cum quibus decedunt etiam peccato mortali obnoxii; an scilicet peccatum veniale conjunctum peccato mortali puniatur in Inferno poena æterna, vel temporali? Thomista cum D. Thoma q. 87. art. 5. ad 3. tenent, tale peccatum veniale puniri poena æterna, cum in Inferno nullus neque remissioni, neque redemptioni sit locus. Scotista vero cum Scoto in 4. dist. 21. quæst. 1. asserunt, peccatum veniale, sive in hac vita remissum quoad culpam, sive non, sola temporali poena etiam in Inferno puniri, licet cum peccato mortali conjunctum, atque ideo peccatum veniale in Inferno remitti posse nedum quoad poenam, sed etiam quoad culpam. Et quidem de peccato veniali in hac vita remisso quoad culpam, non vero quoad poenam, est ratio evidens, quia qui solvit rem, quam debet, a debito illius omnino liberatur, adeoque damnatus, qui totam temporalem poenam veniali correspondentem patitur in Inferno, vere liberatur a debito illius poenæ, cum passione illius solvat, & patitur totum id quod solvere, & pati debebat. Idem dicendum est etiam de peccato veniali non remisso in hac vita quoad culpam, quia peccatum veniale, quamvis non remissum quoad culpam, tantum est dignum poena temporali, & determinata, quam vere solvit qui patitur in Inferno, & passione illius temporalis poenæ extinguitur debitum illius poenæ.

83 Nec valet dicere, quod damnatus in Inferno existat in peccato mortali, adeoque non possit solvere debitum pro culpa neque veniali. Non valet, inquam, quia, licet damnatus in Inferno existat in peccato mortali, adhuc vere solvit debitum pro culpa veniali, quæ est solum digna poena temporali, sive jam ipsa culpa venialis fuerit remissa in hac vita, sive non; Deus enim semper punit citra condignum, & eito quod secundum rigorem iustitiæ puniret ad condignum, omnino injustum esset æternam poenam infligere pro peccato veniali, cui secundum se solum poena temporalis debebatur. Vide Mastrium in 2. sent. disp. 6. de peccatis q. 8. per tot. & in Theol. moral. disp. 25. n. 53. & 54. ubi multa ad rem.

84 Sentus autem illius Catholici axiomatis: *Quod in inferno nulla est redemptio*, est solum, quod nulla sit spes inde evadendi, juxta illud Lucæ 16. n. 26. ibi: *Hi qui volunt hic transire ad vos, non possunt, neque inde huc transire.* Unde nihil facit, sive ibi aliquid veniale remitti possit, aut aliqua poena venialis, vel etiam mortalis jam hic dimissa, sive non. Vide Mastrium cit. q. 8. n. 222. & 223. & cit. disp. 25. n. 54.

85 Circumstantiæ peccati. Vide verb. Penitentia Sacramentum art. 2. n. 100.

Peccatum letale mortua constituit bona opera, quæ in eo sunt, & jam facta reddit mortificata. Vide verb. Penitentia art. 3. num. 8.

PECCATUM CONTRA NATURAM.

Vide verb. Luxuria a num. 33. ad 70.

PECCATA CAPITALIA.

Peccata Capitalia communiter cum S. Greg. lib. 31. mor. c. 31. enumerantur septem indicata hac dictione *Saligia* singulis litteris ordine indicantibus litteras initiales peccatorum. Superbia, Avaritia, Luxuria, Ira, Gula, Invidia, Acedia. Dicuntur autem Capitalia vulgo etiam Mortalia, non quod de se semper mortalia sint, sed quia ab illis alia peccata oriuntur, & instar Capitis, quod fuit in membra, ipsa influunt in alia peccata, ut inquit S. Greg. loc. cit. Siquidem ex his septem Capitalibus peccatis frequentius cetera peccata oriuntur secundum rationem cause finalis; quamvis nonnulla ex illis causis interdum non oriuntur. Quid autem, & quale peccatum sit quolibet ipsorum? Vide ubi proprio cuiuscumque verbo, scilicet sub verb. Superbia, verb. Avaritia, verb. Luxuria, verb. Invidia, verb. Gula, verb. Ira, verb. Acedia.

PECULATUS.

Peculatus est species furti, quo vel pecunia ad Ærarium publicum, aut Fiscum Principis pertinet, vel pecunia Sacra, aut Religiosa subripitur ab eo, cujus Fidei non est commissa, l. *Legge Julia Peculatus* 1. l. *Legge Julia Peculatus* 4. §. 1. & 7. l. *Sacrilegii* 9. §. 2. ff. *Ad Legem Juliam Peculatus*, & §. 9. *Inst. de publicis Judiciis*. Et sic quando ex publica pecunia aliquid aufertur, occultatur, & quomodolibet defraudatur, committi dicitur Peculatus. Ludov. Gilleaufen in arbor. *Judicior. Crimin. cap. 29. n. 7. Valenz. conf. 10. Sanfelice. dec. 285. num. 5. 29. & seq. Bugiot. Inst. Crim. l. 2. c. 19. num. 1. Urlaya Inst. Crimin. lib. 2. tit. 3. n. 2. & alii.*

Committitur autem a Judicibus, & Officialibus publicis de tempore suæ administrationis, & in administratione ipsa publicas pecunias subripientibus, vel eas ab aliis administratis subtrahentibus, quam ab aliis personis privatis non administrantibus subripientibus; §. 9. *Inst. de publicis Judiciis*, & l. *Judices* 1. c. *de crimine peculatus*, Farinac. q. 171. num. 64. & seq. Galeot. *Respons. Fiscal.* 22. num. 15. & seq. Raynald. tom. 2. cap. 14. §. 21. n. 29. & seq. Urlaya loc. cit. num. 3. & 4. & alii.

Peculatus committitur multis modis juxta casus enumeratos a Raynald. tom. 2. cap. 14. §. 21. a num. 28. usque ad 42. & ab Urlaya loc. cit. a n. 5. ad num. 11. Et primo si quis per semetipsum pecuniam quomodolibet auferat, interceptat, & exportet, l. *Legge Julia Peculatus* 1. ad *Legem Juliam Peculatus*. Secundo, si mandet, ut quis auferat, & interceptat; cit. l. *Legge Julia Peculatus*, ibi: *Neve faciat quo quis auferat, interceptat*. Tertio, si quis ex metallis Cæsariis, id est ex virgibus aureis, & argenteis, quæ sunt Cæsaris, & ad publicam monetam cudendam, vel ad aliud publicum opus destinatis, furatus fuerit, l. *Sacrilegii* 6. §. 2. ff. *ad Legem Jul. Peculatus*. Quarto, si quis prædam ab hostibus captam subripuerit, l. *Is qui prædam* 13. ff. *Ad Legem Juliam Peculatus*. Quinto, si quis muros publicos perfoderit, & inde aliquid abstulerit, puta pecuniam, metalla, vel alia pretiosa, vel de materia ipsa murorum aliquid exemerit, & abstulerit; l. *Qui perforaverit* 11. ff. *ad Legem Juliam Peculatus*. Sexto, si quis publicam tabulam continentem formam, & fines agrorum publicorum, & latitudinem, & mensuram viarum publicarum, & Curiarum resinxerit, & aliquid inde commutaverit, vel deleverit; l. *Qui tabulam* 8. ff. *Ad Legem Juliam Peculatus*. Septimo, si quis etiam privatam pecuniam subripuerit, quæ tamen publica evadere debebat; veluti si quis, quod Fisco debetur, simulans se Fiscum Creditorem acceperit; l. *Sacrilegii* 9. §. 3. ff. *Ad Legem Juliam Peculatus*. Octavo, si quis pecuniam Sacram, Religiosam, & quidquid donatum Deo abstulerit, intercepterit; l. *Legge Julia Peculatus* 4. ff. *Ad Legem Juliam Peculatus*.

(a) Nota. Vide ea, quæ disputavimus de poena parvulorum sine Baptismo decedentium in appendice nostra de Inferno.

- 12 Poe na criminis Peculatus est a Lege diversimode taxata, juxta diversitatem personarum ipsum committentium; Si enim committatur a Judicibus, vel aliis Officialibus durante tempore suae administrationis, hi Capitali poena puniuntur; *l. Judices* 1. *C. de crimine Peculatus*, ubi Glossa verb. *Judices*, & verb. *Publicas*, Decian. *lib. 3. c. 28. num. 29. c. 39. num. 6. Berlich. conclus. 57. n. 2. lib. 5. Rovit. conf. 60. n. 4. lib. 4. Raynald. tom. 2. c. 14. §. 21. n. 42. Urfaya loc. cit. n. 23. & alii.*
- 13 Si committatur ab aliis personis privatis, subripiuntibus pecunias ab aliis administratas, puniuntur civiliter, & criminaliter. *Civiliter*, hoc est, poena pecuniaria, seu quae ad dupli; dummodo lis contestata, vel inquisitio formata sit, vivente ipso delinquente, alias secus, Anell. *Amat. conf. 55. per tot. Card. de Luca de Regularibus disc. 119. n. 25. Urfaya loc. cit. num. 25. & alii. Criminaliter* vero poena Judicis arbitraria, seu Deportationis, *l. Peculatus poena* 3. *ff. ad Legem Juliam Peculatus*, cum aliis apud Farin. *q. 171. num. 8. & Rovit. conf. 60. lib. 5. num. 3.* Ubi quod quando idem crimen est pluries reiteratum, tunc devenitur ad poenam mortis, quod admittit etiam Caball. *resolut. crim. cas. 99. num. 4.* Quando vero cum Peculatu concurrat falsitas, a quibuscumque personis committatur, semper intrat poena mortis, *l. Sciant omnes*, *C. de his, qui ex publicis rationibus*. Ibi que Glossa verb. *Omnibus*, Rovit. *conf. 60. n. 6. lib. 3. Urfaya loc. cit. num. 28. & alii.*
- 16 Reus delicti Peculatus confugitus gaudet immunitate, cum non sit de exceptis in Bulla Greg. XIII. (adde nec in Bulla Bened. XIII.) *Sac. Congr. Immut. in Neapolitana 24. Martii 1627. lib. 1. Decret. Paul. pag. 43. & dic 31. Jan. 1628. eodem lib. pag. 82.*
- 17 Ex gratia speciali Sanctissimus annuit pro retentione mulier extracti ex causa Peculatus ab Archiepiscopo, attento quod Princeps suspendit acceptare sententiam Archiepiscopi ulquecum audiret sensum Sacrae Congregationis. *Sac. Congr. Immut. in Tavinen. 8. Febr. 1667. lib. 1. Decret. Atroviti pag. 84.*
- 18 Datur facultas Archiepiscopo extrahendi Thesaurarium; & alios Debitores Aerarii Ducalis, & aliorum interesse habentium uti reos Peculatus, modo constat summarie de veritate facti, & retinendi in carceribus Eccles. ad dispositionem Sacrae Congregationis, & etiam perquirendi, & extrahendi eorum bona in quocumque loco immuni, exceptis Monasteriis Monialium, & Conservatoriis, & consignandi. *Sac. Congr. Immut. in Tavinen. 14. Jun. 1698. lib. 2. decr. Alt. pag. 157.*
- 19 Depositarium in alios ipsius convertens pecunias publicas non tenetur poena Peculatus, quia pecunie, quae penes Depositarium sunt, ejus periculo subiant. Ad hoc autem, ut Peculatus verificetur, debet fieri pecuniarum factum ab eo, cujus periculo non sunt, Urfaya *loc. cit. n. 34.* cum aliis ibi citatis.

Nova Additiones ex aliena manu.

- 1 Interdum, tamen si publica pecunia intervertatur, minime tamen peculatus admittitur; ut si illi intervererint, ad quorum periculum pecunia pertinebat, aditui scilicet, & qui trajiciendam pecuniam acceperunt; *L. 9. ff. ad l. Peculatus*, idque quia eo ipso quod periculum pecuniae suscipiunt, de accusatione peculatus quasi cum ipsis deciditur.
- 2 Objici potest, quod Arcarii, & qui Aerario praesunt, peculatum committunt, si vel mutuo cederint pecuniam fidei suae commissam; *L. 1. & 2. C. de his qui ex public. ration.* quanto igitur magis si intervererint? quum etiam capite eo casu plectantur, ex *L. unie. c. de crimine peculatus*. Tum quod absurdum sit, extra poenam eos esse, quorum fidei, & periculo pecuniae publicae sunt commissae, quive eas administrant, quum his major peccandi, quam ceteris facultas sit, eo autem gravius puniendi delicta, quo major peccantibus delinquendi facultas, atque copia patet.
- 3 Ad videndam, ne male confundantur exactores, arcarii, aerario praefecti, Judices denique, & Administratores pecuniarum publicarum, cum iis denique, quorum periculo ipsae sunt. Illi administrant quidem, cogunt, curant, non tamen suo periculo; ideoque si quid interceperint, rei sunt peculatus. Hi autem, quorum periculo sunt pecuniae, peculatus re non sunt, propterea quod, ut dictum mox est, periculo imposito de crimine cum eis decidi videtur, ita ut eam pecuniam, si intervererint, tamquam privati debitores Reipublicae debeant, non tamquam criminis Rei.

Publica pecunia, cujus subtractio locum facit peculati, est pecunia Populi Romani, non item pecunia Civitatum, secundum Papinianum in *Leg. 81. de Furtis*, ita ut subtracta pecunia hac Civitatum, furti, non peculatus actio competat. At Imperatores Trajanus, & Hadrianus etiam ad pecunias Civitatum accusationem peculatus produxerunt, *L. 4. §. ultim. ff. ad L. Tul. peculat.* quo jure utimur.

Poena peculatus ex lege Julia erat aquae, & ignis interdictio; Constitutionibus vero Principum capite plectitur, qui peculatum committit; *L. unie. C. h. t.* Et frustra hanc poenam, ut duram improbavit Leo *novell. 135.* defenditur enim rigor utilitate publica, quae tanta est, ut nisi peculatores severissime puniantur, nunquam desaturae sint hirundines, quae corpus Reipublicae sanguine, & nervis destitutum relictae sunt.

P E C U N I A.

Vide verb. *Emptio art. 1. num. 8. & 9.*

PEDAGIUM, SEU GUIDAGIUM.

Vide verb. *Gabella num. 9.*

P E D O M A N T I A.

Vide verb. *Superstitio num. 23.*

P E N S I O, P E N S I O N A R I U S.

Pensio est ita dicta, vel quia penditur, id est solvitur, nam & quolibet annua solutio dicitur Pensio, & ipsius Pensionis solutio dicitur Pensio, ut cum multis notat Barbosa *lib. 3. Juris Ecclesiastici universi. cap. 1. num. 2.* Vel dicitur Pensio a pendo, quia dependet formaliter a Beneficio, a quo detrahitur, sicut ususfructus a proprietate, ut notant Card. in *Clementin. 1. de supplend. negligenc. Praelator.* Barbosa *loc. cit.* & expresse Fagnan. *lib. 1. Decretal. in cap. Ad audientiam 35. de Rescriptis num. 49.* per text. in *cap. Quicumque 12. quast. 2. cap. Possessiones 16. quast. 1. cap. Final. de Pignoribus*, & *cap. Quamvis 4. de praebend. in 6.*

Pensio dividitur in Laicalem, & Clericalem. *Communis.* Pensio Laicalis est, quae datur ob ministerium temporale, aut aliam temporalem causam, & ista convenire potest nedum Clericis, sed etiam Laicis, ut v. g. Oeconomis Ecclesiae, Cantoribus, Organistis, Adituis, & aliis hujusmodi. Pensio Clericalis, seu Ecclesiastica e contra est, quae Clericis auctoritate Superioris Ecclesiastici iustis de causis constituitur, ipsique solis competere potest. Et de hac sola Clericali in praesenti est sermo, & non de Laicali.

Pensio Clericalis subdividitur in duas species, una est, quae assignatur in titulum Beneficii Ecclesiastici, prout accidit cum Ecclesia redditibus abundat, & caret suffragio Ministri, & auctoritate superioris statuitur, ut ibi sit unum Beneficium perpetuum, v. gr. perpetua Vicaria pro Clerico, cui assignetur Pensio, seu portio fructuum ejusdem Ecclesiae annuatim percipienda, ut habetur in *cap. Conquerente 6. de Cleric. non resident.* & docent Abbas in *cit. cap. Conquerente num. 1. & 5.* Anton. de Butrio in *1. notabil.* Petr. de Ancharan. *num. 2. & Joann. de Imol. in 1. notabil.* Fagnan. in *cit. cap. Ad Audientiam 31. de Rescriptis num. 42. & seq.* Reiffenstuel *lib. 3. Decretal. tit. 5. num. 85. & 87.* dicentes expresse, quod, cessante fraude, super fructibus Ecclesiae potest constitui certa Pensio nomine Beneficii, & sic potest super uno Beneficio creari aliud; dummodo primo Rectori remaneat tantum unde honeste sustentari valeat, & dummodo id non fiat in fraudem, quo casu est locus prohibitioni Concilii Generalis in *cap. Extirpanda 30. §. fin. de praebend.* ubi statuitur; *Illud autem penitus interdicimus, ne quis in fraudem de proventibus Ecclesiae, quae curam habere debet proprii Sacerdotis, pensionem alicui quasi pro Beneficio conferre praesumat.*

Alia est Pensio, quae nomine Pensionis communiter intelligitur, & ea est, quae simpliciter constituitur ad tempus de fructibus alicujus Beneficii, iustaque de causa cuiuspiam assignatur auctoritate superioris. Et Pensio sic accepta definitur, quod sit, Jus percipiendi partem fructuum ex alieno Beneficio auctoritate superioris Ecclesiastici cuiuspiam Clerico jurata de causa constitutum. Est in re Communis.

Pen-

Pensio Clericalis primo modo accepta, & collata in titulum est vere & proprie dictum Beneficium Ecclesiasticum, ut probatur in *cit. cap. Conquerente 6. de Cleric. non resid.* & tenent expresse Covarravias *pract. quast. cap. 36. num. 10. vers. Quarto quoties*, Cardinal. in *Clementin. 1. §. Eadem num. 4. vers. Sed quatenus est Beneficium, de supplend. negligenc. Praelator.* Reiffenstuel *loc. cit. num. 90.* Fagnan. *loc. cit. num. 44. & 46.* ubi cum aliis ibi citatis indubitanter infert, quod de tali Pensione facienda est mentio in Rescriptis Beneficialibus perinde ac de Beneficio.

Nec refert quod appelletur Pensio, quia non est vis in nomine, quando constat de re: Tali enim Pensioni, utpote datae in titulum, atque tribuenti Jus perpetuum percipiendi fructus ex bonis Ecclesiasticis integre convenit definitio Beneficii. Ancharan. in *cap. 1. num. 5. vers. si igitur praedictae conditiones, de Regul. Juris in 6. Abbas consil. 46. incip. Illud de jure quaritur vers. Quartam consideretur lib. 2. Caccialup. de Pensionibus quast. 12. Vigas de Pensionibus quast. 1. num. 1. & quast. 28. num. 20. & quast. 96. num. 23. Redoan. de Simonia 2. par. cap. 14. num. 11. Cardinal. *loc. cit.* Ancharan. *loc. cit.* Abbas *loc. cit.* Covarruv. *loc. cit.* Fagnan. *loc. cit.* Reiffenstuel *loc. citat. n. 91. & alii.**

Pensio Clericalis secundo modo accepta, scilicet constituta ad tempus in materia odiosa non venit nomine Beneficii, bene tamen in materia favorabili. Sic expresse Fagnan. in *2. cit. cap. Ad audientiam 31. de Rescriptis a num. 117.* ubi cum fuisse praemississet contrarias Doctorum opiniones, tandem *num. 117. & seq.* eandem hac ratione conciliat, & addit *n. 120. & 134.* quod hanc distinctionem inter materiam odiosam, & favorabilem saepius probaverit *Sacra Congr. Conc.* quod ipsam repetit in *cap. Cum in cunctis 7. de electione num. 103. & seq.* & Gregor. XIII. proposito sibi dubio a Sacra Congregatione die 19. Jul. 1577. respondit in materia favorabili, ut est illa Privilegii Fori, appellatione Beneficii venire Pensionem. Unde die 8. Augusti ejusdem anni 1577. Congregatio Generalis, cum essent sibi haec relata, dixit servandam esse hanc distinctionem, & ita rescribendum, prout refert idem Fagnan. in *cit. cap. Ad audientiam num. 134. & Reiffenstuel loc. cit. num. 92. ad 98.* ad longum variis adductis id probans.

Pensio hujusmodi potest imponi, vel Personae Beneficariae, vel Beneficio. Pensio tunc imponitur personae Beneficariae, quando ea imponitur soli personae Clericali gravatae, ita ut talis obligatio solvendi non transeat in successorem ipsius in Beneficio, sed cum se ipso solo extinguatur, ut est casus in *cap. Nisi essent 21. de praebend.* Tunc autem Pensio imponitur ipsi Beneficio, quando imponitur ad vitam Pensionarii, ita ut transeat etiam ad Successores ejus in Beneficio, quando vixerit ille, cui Pensio constituta fuit. *Communis.*

Papa potest ex rationabili motivo, ac dispensando in Jure communi omnibus praefatis modis Pensionem Beneficium imponere. *Communis.* per text. in *cap. Licet 2. de praeb. in 6.* ubi habetur, quod, si duoque sunt, Perlonarum, Dignitatum, & aliorumque Beneficiorum Ecclesiasticorum plenaria dispositio ad Romanum noscat Pontificem pertinere, & Clementin. Si duobus 1. Ut lite pendente §. final. ibi: *Salva tamen in praemissis omnibus Romani Pontificis potestate, ad quem Ecclesiarum, Personarum, Dignitatum, aliorumque Beneficiorum plena, & libera dispositio ex iure potestatis plenitudine noceatur pertinere.*

Hinc Papa potest Pensionem imponere quocumque Beneficio imponere, etiam nulla causa expresse, cum in Beneficiis plenitudine habeat potestatem per citatos textus, & de Jure possit secundum plenitudinem potestatis supra Jus dispensare, *cap. Proposuit 4. de concessione praebend. ibi: Qui secundum plenitudinem potestatis de iure possunt supra Jus dispensare.* Fagnan. in *cit. cap. Nisi essent 21. de praebend. in 6.* Barbosa *lib. 3. Juris Eccles. universi. cap. 11. num. 55.* & alii passim. Unde Papa potest etiam imponere Pensionem super Beneficio Patronato, facta mentione huius qualitatatis; Card. de Luca de *Jur. discurs. 66. num. 14.* Excepto Beneficio de Jure patronatus Regio, cui Papa derogare non solet; Card. de Luca *loc. citat. num. 15.* cum super Beneficio de Jure patronatus Regio imponi non solet Pensio sine consensu Patroni, Card. de Luca de *Jure disc. 66. n. 15. & de Pensionibus disc. 58. n. 3. & disc. 94. n. 5. & 8.*

Episcopus, & quicumque alius Collator Papa inferior non potest novum Census, vel pensionem perpetuam Beneficio imponere, neque antiquum Census, seu pensionem augere, textu expresse in *cap. Prohibemus 7. de Censibus*, ibi: *Pro-*

hibemus, ne ab Abbatibus, Episcopis, vel ab aliis Praelatis novi Census imponantur Ecclesiae, nec veteres augeantur, . . . Si quis vero aliter fecerit, irritum, quod egerit, habeatur. . . Et concordant *cap. Sciencas 3. eodem, & Clementin. 1. §. Eadem quoque, de supplenda negligenc. Praelator.* Ita Abbas in *cit. cap. Prohibemus num. 2. de Censibus*, Fagnan. in *cap. Nisi essent 21. de Praebend. num. 46.* Pirhing *lib. 3. Decretal. tit. 39. num. 8.* Engel *ibidem num. 2.* Reiffenstuel *ibid. num. 8. & tit. 12. num. 87.* Barbosa in *cit. cap. Prohibemus 7. de Censibus num. 2. & part. 3. de Offic. & potest. Episcop. allegat. 85. num. 1.* citans alios, & Communiem Doctorem.

Regulariter loquendo Episcopus nequit conferre Beneficium sub reservatione Pensionis cuiuspiam perlovendae. *Communis.* ac certa ex Rubrica, & textu tituli 12. libri Tertii Decretalium, ubi pro Regula ponitur: *Ut Ecclesiastica Beneficia sine diminutione conferantur cum similibus.*

Potest tamen Episcopus ex causa rationabili Pensionem imponere saltem duraturam ad vitam Beneficarii gravati, atque in eam contententis, cum quo extingatur Pensio. Glossa in *cap. Audivimus, verb. Pensionem, de collation. detegend.* Innocentius in *cap. de cetero num. 7. & Abbas ibidem num. 2. de transactionibus*, Navarr. *consil. 43. num. 4. de Simonia. Garcias part. 1. de Benefic. cap. 5. num. 295. & 296.* Gonzalez ad *regul. 3. Cancell. r. Glos. §. 57. num. 27.* citans Rotam in *una Meliense. Canonat. 6. Mart. 1596. coram Millino*, & alias saepius, Fagnan. in *cap. Nisi essent 21. de praebend. num. 28.* ubi cum pluribus aliis dicit receptissimam sententiam esse, Episcopum Jure suo ordinario posse imponere Pensionem ad vitam Titularis gravati, Reiffenstuel *loc. cit. lib. 3. decretal. tit. 12. num. 89. & tit. 39. num. 9.* Engel *ibid. num. 3.* Barbosa de *Offic. & potest. Episcop. part. 3. allegat. 85. num. 11. & in cap. Prohibemus 7. de Censibus num. 3.* atque ibi Joan. Andr. *num. 1. Card. de Luca de Pensionibus discurs. 40. num. 2. & 3.* citans plures alios, & Rotam apud Millin. *decis. 104. decis. 166. n. 5. part. 2. recent.* ubi in specie de Pensione reservata ad favorem pauperis Nepotis studii operam dantis & *decis. 386. num. 3. part. 5. decis. 94. num. 6. part. 6. Monacell. part. 2. tit. 14. form. 7. num. 5.* Et conclusio nostra desumitur dare ex *cap. Nisi essent 21. de praebend.* ubi Pensio quadraginta librarum alteri litigantium, eo quod Dignitati Prioratus cesserit, per Judices Compromissarios fuit pro bono pacis, & utilitatis ordinata, eidem per Priorem confirmatum annuatim portendae, quam etiam Papa toleravit, ac confirmavit, ibi: *Nos eam*

hoc adhibito moderamine toleramus, ut ad praestationem quadraginta librarum non Dignitas Prioratus, sed persona Prioris maneat onerata. Ne forte circa proventus aliqua videatur facta lectio Prioratus, ita quod Prior defuncto, successor ipsius ad praestationem quadraginta librarum minime teneatur. *Accedit alius notabilis recentis in cap. de cetero 5. de transactionibus*, ibi: *Si compositio non est Juri contraria; non est a loci Episcopo reprobanda. sed census abique Episcopali auctoritate cui praestit Ecclesiae, sub hoc praetextu solutus, vitam ejus, qui solverit, non excedit.*

Talis autem Pensio non potest constitui ab Episcopo in certa quota reddituum (puta in dimidia, vel tertia) ne videatur facta lectio Beneficii contra expresse prohibitionem in *cap. Majoribus 8. & cap. Tria 30. de praebend.* sed in certa quantitate fructuum, seu reddituum. Sic Abbas in *cit. cap. de cetero 5. de transactionibus num. 2.* cum aliis ibi citatis, Fagnan. in *cit. cap. Nisi essent 21. de praebend. num. 37.* cum aliis ibi adductis, Reiffenstuel *loc. cit. tit. 12. num. 98.* Card. de Luca de *Pensionibus disc. 40. num. 2. & discurs. 41. num. 12. & alii passim.*

Iusta causa, propter quas potest Episcopus Pensionem in certa quantitate reddituum imponere personae Beneficariae ad ejus solum vitam duraturam, sunt pro bono pacis, pro aliqua lite componenda, pro studio alicujus Scholaris pauperis, pro utilitate Ecclesiae, pro pauperibus, & egenis, pro benemeritis, pro usu pio, pro renunciantibus ex causa renunciationis loco alimentorum in quantitate moderata, & non ex pacto partium. Barbosa de *Offic. & potest. Episcop. part. 3. cit. allegat. 83. num. 11. & lib. 3. Jur. Eccles. universi. cap. 11. num. 56.* cum aliis ibi citatis, Card. de Luca de *Pensionibus disc. 40. num. 3.* & alii passim teste Barbosa *loc. cit.*

Iusta causa, ut Episcopus reservet Pensionem, est quoque amor, quo ille suum ex Fratre Nepotem prosequitur, vel ut commodius Sacrae Theologiae, & Sacris Canonibus, seu Sacrae Scripturae operam dare possit. Barbosa *cit. lib. 3. Im.*

Jur. Eccl. univ. cap. 1. num. 57. ad textum in cap. Dilectio 25. de prabend. ubi, ipso teste, id notant Doctores, & expresse Rota part. 2. Recentior. decis. 166. num. 4. quam citat, & sequitur etiam Card. de Luca de Pensionibus disc. 40. num. 3. Rebuff. de pacific. possess. num. 23. & alii. Justam similiter causam reputat eadem Rota in una Meliten. Canonica 9. Martii 1596. coram Card. Millino impressa per Marchesan. de commissionibus part. 1. §. 1. pag. 611. quia ille, ad cuius favorem Episcopus Pensionem imposuerat, originarius Melitenensis erat, & in Urbe Sacris litteris operam dabat, quæ causa respicit utilitatem, non solum illius particularis Ecclesiæ, sed etiam Universalis, quæ ad suum regimen viris litteratis maxime indiget, cum ab ipsis regatur, & sustineatur, cap. Super specula, de prabend. cap. Cum ex eo, de election. in 6. cum similibus, & notant Doctores communiter cum Barbola de Offic. & potest. Episcop. part. 2. allegat. 46. num. 1. & seq.

20 Episcopus non potest propter prædictas causas Beneficio imponere Pensionem transmissibilem ad Successorem, seu ad vitam ipsius Pensionarii, ita ut post mortem Beneficarii gravati transeat onus Pensionis præstandæ ad Successorem ipsius in Beneficio; Cardinal. de Luca de Pensionibus disc. 40. n. 4. Navarr. consil. 8. num. 9. de Jurat. & Consil. 43. num. 4. de Simonia, Flamin. Parisius de Confidentiis Benefic. q. 28. num. 120. Azorius part. 2. lib. 8. cap. 6. quest. 11. Lessius lib. 2. de justit. & jur. cap. 34. num. 206. Sanchez lib. 8. in Decalog. cap. 29. num. 99. Reiffenstuel lib. 3. Decretal. tit. 12. num. 92. Fagnan. in cit. cap. Nisi essent 21. numer. 40. & seq. de prabend. ubi ex professo, ac fuisse hanc sententiam propugnat, & multipliciter probat, scilicet Episcopum ordinaria sua potestate non posse pensionem imponere transmissibilem ad Successores in Beneficio. Et ratio hujus nostræ conclusionis deducitur clare ex cit. cap. Nisi essent 21. de prabend. ubi Innocentius III. Papa expresse decernit, quod pensio pro bono pacis ex jussione Judicum Delegatorum super Prioratu constituta, non debeat vitam ejus, qui solverit, excedere, neque Successorem ad ejus præstationem ullo modo obligari, ne forte circa proventus ipsius Prioratus aliqua videatur facta sectio illis explicitis verbis adductis supra n. 16.

Contrarium tamen, scilicet, quod ex gravi causa possit Episcopus pensionem constituere transmissibilem ad Successorem, seu ad vitam ipsius Pensionarii, ita ut post mortem Beneficarii gravati transeat onus præstandæ ad Successorem ipsius in Beneficio, tenet Felinus in cap. Ad audientiam 31. de Rescriptis num. 2. conc. 2. Gigas de Pensionibus quest. 6. num. 4. Garcias de Benef. part. 1. cap. 5. num. 339. Layman lib. 4. Theolog. moral. tract. 2. cap. 18. num. 3. citans alios adducentes pro sua ratione cap. De cetero 5. de transactionibus, ubi dicitur; Sed Census absque Episcopali auctoritate, cui præest Ecclesiæ sub hoc prætextu solutus, vitam ejus, qui solverit non excedat, ex quibus verbis argumento a sensu contrario desumpto inferunt, auctoritate Episcopi posse excedere. Vide Fagnan. in cit. cap. Nisi essent 21. de prabend. a num. 40. & signanter num. 63. & Reiffenstuel lib. 3. Decretal. cit. tit. 12. a num. 61. ad 97. ubi ad longum istam sententiam cum suis fundamentis rescindit, & enervat.

22 Episcopus in collatione Beneficii convenire non potest, ut Pensio solvatur sibi: Hoc enim est Simoniacum, quia omne pactum, & omnis modus, & conditio, quæ Jure non inest, adjecta collationi Beneficii, efficit eam Simoniacam, ut cap. Quam pio 1. quest. 2. & cap. final. de pactis, & in hac specie respondit Navarrus consil. 4. An committatur Simonia, si Episcopus de Simonia, & cum multis probat Fagnan. in cit. cap. Nisi essent 21. de prabend. n. 5. & 18. per textum ibi: Non ex pactione partium, sed ex jussione Judicum.

23 Simoniaca est pactio inter partes sine Jure, ut una pars cedat liti super Beneficio, & recipiat Pensionem annuatim ab altera, si pars cedens habeat Jus in causa, alias secus, quia, si altera pars Jus non haberet, non esset aliqua simonia, sed pars potius redimeret vexationem suam, ut dicit Glossa in cap. Cum pridem verb. Illicite pactionis, de pactis, & pluribus adductis Fagnan. in cit. cap. Nisi essent 21.

24 Potest Episcopus, cessante pacto partium, in permutatione Beneficiorum mandare, quod recipiens Beneficium pinguius solvat aliquam Pensionem alteri suo tempore duraturam ad coequandos fructus utriusque Beneficii. Rota part. 4. recent. decis. 165. num. 4. & Meliten. Canonica 9. Martii 1596. coram Card. Millino, & in Albinganen. Confidentia 9. Martii 1606. coram Card. Marquemontio, Ancharan. consil.

219. Quæstio proponitur vers. ex qua causa num. 1. Flamin. Parisius de Confidentiis Benefic. quest. 28. num. 120. in princip. & in fine vers. ad coequandum: Redoan. de simonia part. 2. cap. 21. num. 34. & seq. Stephan. Gratian. discept. Forcisi. part. 6. cap. 18. num. 2. & 3. Camil. Curt. de Pensionibus in princip. Paulus Roman. de pensio. cap. 4. num. 10. Caccialup. de Pensionibus quest. 13. nu. 4. Gambartup. de Offic. Legati lib. 6. num. 77. Barbola de Offic. & potest. Episcop. part. 3. allegat. 85. num. 11. & lib. 3. Juris Eccl. univ. cap. 11. num. 58. & alii contra alios citatos, & secutos a La Croix lib. 4. num. 1104. Vide ibi.

25 Quamvis de Jure illicitum sit, atque simoniacum resignare Beneficium cum pacto, seu conditione apposta parti solvendi pensionem, tamen ex justa, & gravi causa (puta si Resignans est ætate decrepitus, vel infirmus, aut quia pro bono pacis sit resignatio Beneficii litigiosa, & hujusmodi) potest Episcopus Resignanti Pensionem constituere solvendam ipsi ad vitam Clerici gravati, seu consentientis in eam. Colligitur ex cit. cap. Nisi essent 21. de prabend. & tradit Barbola ibidem num. 8. Fagnan. ibidem num. 28. Abbas in cap. Ad audientiam 31. de Rescriptis num. 6. Felinus ibidem num. 2. Navarr. consil. 5. num. 1. & 2. de Simonia, Plalec. in prax. Episcop. cap. part. 2. cap. 5. num. 64. Garcias part. 1. de Beneficiis c. 5. num. 295. & seq. Reiffenstuel lib. 3. Decret. tit. 12. num. 102. Rota recent. part. 5. tom. 1. dec. 386. n. 10.

26 Immo Resignans existente rationabili causa pro reservanda sibi moderata Pensione, ut securior sit, potest ante suam resignationem Episcopo supplicare, Colligitur ex cap. Tua nos 34. de Simonia, ibi: Rogans humiliter, & docent Engel lib. 3. Decretal. tit. 12. num. 10. Reiffenstuel ibidem n. 105. & alii.

27 Insuper possunt partes prius inter se tractare, atque Resignans super aliqua pensione sibi danda cum successore amabiliter componere, non quidem absolute, & quasi per se ipsos illam concludendo (hoc enim esset simoniacum, cap. Quam pio 1. quest. 2. cap. final. de pactis, & cap. Quæstium 5. de rerum permutat. cum similibus) sed sub conditione relata in consensum Superioris, seu Episcopi, in cuius manibus Beneficium resignatur, ac sese omnimode submittendo ejus liberæ dispositioni, Glossa in Clement. unica verb. Volentibus, de rerum perm. Abbas in cit. cap. Quæstium num. 10. eodem hanc opinionem appellans veriore. Navarrus consil. 18. num. 1. de Simonia, Layman lib. 4. Theolog. moral. tract. 10. cap. ultim. §. 5. num. 50. Reiffenstuel loc. cit. nu. 106. Suarez, Silvester, & alii plures. Cavendum tamen est, ne in his committatur Simonia, cum compositiones, & conventiones pro Beneficiis ad hoc, ut a Simonia exculentur, debeant capere principium ab auctoritate Superioris, & non a pactione, seu a conventionem latam absolute partium, arg. cap. Nisi essent 21. de prabend. ubi: Non ex pactione partium, sed ex jussione Judicum, & notant Fagnan. ibid. num. 5. & Garcias cit. part. 1. de Benefic. cap. 5. n. 340. & 343.

28 Episcopus, & quicumque Collator Papa inferior nequit imponere Pensionem super Parochialibus. Sic declaravit per speciale Edictum Innocentius XII. die 11. Novembris 1692. & per specialem Constitutionem confirmavit & innovavit novissime Benedictus XIII. octavo Idus Septembris 1724. Quæ Constitutio, ut scitu summopere necessaria, hic ad litteram datur.

CONSTITUTIO.

Qua Edictum felic. recordat. Innocentii Pape XII. de Parochialibus Ecclesiis Pensionum onere non gravandis confirmatur, perpetuisque futuris temporibus observari mandatur.

BENEDICTUS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei,

Ad perpetuam rei memoriam.

Quanta Pastoribus animarum, quas Redemptor Noster Jesus Christus pretiosissimo cruce suo acquisivit, in crediti sibi Gregis regimine adhibenda sit vigilantia exacti muneris ratio ab ipsis Supremo Pastorum Principi districte reddenda aperte nos docet, dum commissarum Ovium san-

anguinea, quæ ex Custodum fortasse incuria peribunt, extremi examinis die de illorum manibus severus Judex requireret. Porro inter cetera, quæ animarum Rectioribus Divino præcepto mandata sunt, quemadmodum Sancta Tridentina Synodus recte admonet, illud esse dignoscitur, ut ipsi pauperum, aliarumque miserabilium personarum curam paternam gerant; hoc est illis, qui inopia laborant, præstentim vero Viduis, atque Virginitibus, Orphanis, pupillis, & infirmis, non modo spiritualia debita pietatis, & Caritatis officia tribuant, verum etiam more boni Parisfamilias, eorum necessitatibus pro viribus subveniant, & quæcumque possunt, temporalia subsidia conferre non prætermittant. Nec sane minorem, immo forte potiore iudem animarum Rectores adhibere tenentur curam, & diligentiam, ut Parochiales cujusque ipsorum Ecclesiæ, quas maxima decet Sanctitudo, quoties necessitas exigat, a temporis injuriis vindicentur, ac insuper omni cultu, ornatu, atque decore præfulgeant. Quæ quidem omnia a plerisque Parochiis, præsertim in Italia (ut diuturno quinquaginta annorum in Episcopatu, licet infeliciter a Nobis tranfactorem experimento satis novimus) præstari, & impleri non possunt, quoniam Parochiales, quæ obtinent Beneficia gravibus adeo Pensionibus, fructuum reservationibus, aliisque oneribus, ut plurimum obnoxia sunt, ut ipsi interdum proprio victui necessaria vix superent, & qui Altari servant, de Altari vivere aliquando non valeant.

§. 1. Gravem ejusmodi pensionum, onerumque ab usum animo seculi reputans fel. rec. Innocentius Papa XII. Prædecessor Noster, pro eximio zelo suo a Sancta Dei Ecclesia eum submovere curavit, & re ipsa toto Pontificatus sui tempore submovit, ac e medio sustulit, saluberrimo desuper promulgato, typique edito edicto tenoris sequentis, videlicet: „Bando del Titolo di San Pancrazio, Prete Cardinale Panciatichi, e della Santità di Nostro Signore Prodattario. Volendo la Santità di Nostro Signore con la sua paterna Carità, e zelo eccitare li Parochi alla maggiore vigilanza dell' anime alla di loro cura commesse, e facilitarli il modo di sovvenire alle necessità delle medesime con più abbondanti elemosine; Quandi è che per ordine datoci a bocca della Santità Sua comandiamo, ed ordiniamo, che per l'avvenire non s'abbiano da aggravare le Parochiali etiam di Julpadronato Laicale di pensioni, e che ciò debba osservarsi ancora dagli Ordinarij nelle provviste, che essi faranno per farne. Inoltre che non si ammettino rallegrie, o permutate di Parochiali con riserva di Pensioni a favore di chi si sia, e iotto qualsivoglia Titolo etiam di prestazione di alimenti, e che molto meno si riferino pensioni sopra le medesime Parochiali, sine causa Beneficio pleno di consenso de' Possessori per qualsivoglia causa, e titolo. Dalla Dataria questo di 11. Novembre 1692. Bando Carl. Prodattario. Quod quidem Edictum, tamquam aequitati, justitiæ, factique sanctionibus maxime contentaneum, ut omnibus innotesceret, & ab omnibus etiam quemadmodum pareretur, observaretur, Nos, qui tunc, præter Cardinalatus honorem, Metropolitanæ Ecclesiæ Benevolentæ regimini præeramus, in prima nostra Provinciali Synodo ejusdem Ecclesiæ habita anno 1693, tit. 22. cap. 2. expresse memoravimus, ejusque præterea integrum tenorem in Appendice retulimus.

§. 2. Verum postquam antedictus Innocentius Prædecessoriam universæ carnis ingressus fuit, præfatum Edictum, utpote temporarium, in defestudinem abiit, omnique penitus effectu caruit, & Parochiales Ecclesiæ illdem, ut antea, Pensionibus, aliisque oneribus prægravari ceperunt: quin etiam, sicut accepimus, atque diuturno Pastoralis muneris exercitio abunde comperimus, quorundam Patronorum laicorum, quibus Jus præstanti, seu nominandi Rectorem pro tempore earundem Parochialium Ecclesiarum, occurrente illarum vacatione, ceteroqui legitime competit, impudentia, ac effrenis avaritia, quæ Idolorum servitus est, alicubi eo utique processit, ut ejusmodi præstationem, seu nominationem veluti sub hasta ponere, & (quod dolentes dicimus) licitatori ampliore Pensionem offerenti polliceri, & addicere non erubuerint.

§. 3. Hinc igitur est, quod Nos detestandæ huic Beneficiorum Ecclesiasticorum nundinationi, aliisque præmissis pro Pastoralis Officii nostri debito consulere, ac simul opportune providere volentes, ut antedictis animarum Pastoribus de cetero commodior suppetat modus, nedum suas Parochiales Ecclesias, quotiescumque oportuerit, reparandi, ornandi, sacril-

que suppellecilibus, ad Divinum cultum necessariis instruedi, sed etiam subveniendi pauperum, aliarumque miserabilium personarum præfatarum indigentibus ex eo, quod honestæ, & congruæ ipsorum sustentationi supererit, ac insuper ipsi incitamentum præbere cupientes, ut suscepti ministerii labores, & incommoda libentius perferant, & Græci alacritus attendant, in quo positi sunt regere plebem Dei; Motu proprio, ac ex certa scientia, & matura deliberatione nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, hac nostra perpetuo valitura Constitutione præinsertum laudatissimi Prædecessoris Edictum, omniaque, & singula in eo contenta amplissime confirmamus, & approbamus, illisque perpetuæ, ac irrefragabilis Apostolicæ firmitatis vim, robur, & munimen adjicimus, omnesque, & singulos Juris, & facti, ac alios defectus, si qui forsitan intervenerint, in eisdem supplemus, atque illud, & illas, quatenus opus sit, innovamus, ac instauramus, & ab omnibus, ad quos spectat, ac de cetero quomodolibet spectabit perpetuis futuris temporibus inviolabiliter, & inconcusse observari volumus statuimus, & mandamus. Reservata tamen Nobis, & Romano Pontifici pro tempore existentis facultate, ac auctoritate, imponendi antedictis Parochialibus Ecclesiis eas Pensiones, quas Beneficiorum proventus, & locorum, personarumque conditio imponi permiserint, in favorem dumtaxat, & commodum Fabricæ earundem Ecclesiarum, ad hoc ut illa ejusmodi certo subsidio promptius reparari, opportune manuteneri, & congruis etiam ornamentis, ut præfertur, augeri possint, & valeant.

§. 4. Decernentes præfatas Litteras, & in eis contenta quæcumque etiam ex eo, quod in permissis Jus, vel interesse habentes, aut habere quomodolibet prætendentes, illis non consentierint, nec ad ea vocati, ac auditi, cause, propter quas eadem præfates emanarunt verificata, seu alias sufficenter, aut etiam in aliquo justificata non fuerint, vel alius quibuscumque de causis quantumvis urgentibus, ullo unquam tempore, quoquam de subreptionis, vel obreptionis vitio, aut intentionis nostræ, vel alio quolibet, quantumvis magno, formali, & substantiali defectu, notari, impugnari, retardari, invalidari, aut ex quovis quæsito prætextu, vel colore in controversiam vocare, ad terminos Juris reduci, seu adversus illas operationis oris, restitutionis in integrum, aliudve quodcumque Juris, vel gratiæ remedium impetrari, aut quempiam impetrato, seu etiam motu, scientia, & potestatis plenitudine similibus, concessio uti nullatenus possit, sed easdem præfatas litteras semper, & perpetuo validas, firmas, & efficaces existere ac fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, ac obtinere, necnon memoratis animarum Rectioribus plenissime suffragari; Sicque, & non aliter in præmissis omnibus, & singulis per quocumque Judices ordinarios, & delegatos etiam causarum Palatii Apostolice Auditoris, ac Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales etiam de Latere Legatos, ac Nuncios, & quovis alios qualibet auctoritate, præerogentia, & potestate fungentes, & quodcumque functionibus in quolibet causa, & instantia, sublata eis, & eorum cuilibet in quocumque judicio aliter judicandi, ac interpretandi facultate, privandi, & definiti debere, irritumque, inane, nullumque prorsus roboris, vel momenti, quidquid secus super his a quoquam, quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

§. 5. Non obstantibus, quatenus opus sit de jure quæsito non tollendo, aliisque nostris, & Cancellariæ Apostolicæ Regulis, necnon aliorum Romanorum Pontificum Prædecessorum nostrorum Constitutionibus, & Ordinationibus quibuscumque, ac illa præsertim fel. record. Pii IV. de gratiis quæcumque interesse Camerae Nostræ Apostolicæ concernentibus intra certum inibi expressum tempus exhibendis, ac registrandis, itaut easdem præfates Litt. ibidem exhiberi, & registrari nunquam necesse sit; aliisque quibuscumque Apostolicis, & in Provincialibus, ac Synodalibus Conciliis editis, ac edendis specialibus vel generalibus Constitutionibus, statutisque, Decretis, & consuetudinibus etiam immemorabilibus, ac Privilegiis, Indultis, & Litteris Apostolicis sub quibusvis tenoribus, & formis, etiam motu simili, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, & cum quibuscumque etiam derogatoriis derogatoriis, aliisque efficacioribus, efficacissimis, & insolitis clausulis, irritantibusque, & aliis Decretis, etiam consistorialiter, ac alias quomodolibet in contrarium præmissorum concessis, editis, confirmatis, & approbatis, ac pluries, & quantivis motu vicibus innovatis. Quibus omnibus, & singulis, etiam pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & individua,

vidua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quælibet alia exceptio habenda, aut aliqua alia exquestra forma ad hoc servanda foret, illorum omnium, & singulorum tenores, formas, causas, & occasiones præsentibus pro plene, & sufficienter, ac exactissime expressis, insertis, servatis, & specificatis respectu habentes, illis alias in suo robore permanentibus, ad præmissorum effectum specialiter, & expresse, ac plenissime, & amplissime derogamus, & derogatum esse volumus, & mandamus; ceterisque contrariis quibuscumque.

§. 6. Volumus autem, ut earumdem præsentium litterarum transumptis, seu exemplis etiam impressis manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo alicujus Personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides in judicio, & extra illud ab omnibus habeatur, quæ haberetur præsentibus, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

§. 7. Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc nostrarum voluntatis, confirmationis, approbationis, præcepti, sanctionis, mandati, & derogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire; Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ millesimo septingentesimo vigesimo quarto, Octavo idus Septembris, Pontificatus Nostri anno primo.

P. M. Card. Prodaturus, R. Card. Oliverius.

Visa de Curia T. C. Archiepiscopus Amasenus.

Loço * Plumbi.

L. Martinettus

Registrata in Secretaria Brevium.

Vicarius Episcopi non potest vi sui Officii imponere Pensionem. Garcias, Sbroz, Bero, Leurenus citati, & secuti a La Croix lib. 4. num. 1123.

Legatus a latere potest idem circa impositionem Pensionum, quod potest Episcopus. Azorius, Garcias, Filliuc, Castropol, Leurenus citati, & secuti a La Croix loc. citat. numer. 1123.

Collatores inferiores, item Compromissarii, & judices non possunt nisi auctoritate Episcopi. Garcias, Leurenus citati, & secuti a La Croix loc. cit. n. 1123.

Superiores Regularium possunt Pensionem imponere in Beneficiis suæ Religionis manualibus, amovibilibus, seu incorporatis suis Monasteriis, & per Vicarios administratos. Barbosa lib. 3. Juris Ecclesiastici. univers. cap. 11. num. 61. Abbas in cap. Nisi essent 21. de præbend. num. 12. La Croix loc. cit. numer. 1123. & alibi. Rota in Trojana Pensionis 24. Junii 1610. coram Pirowano.

Præceptor Generalis Militarium potest imponere Pensionem in Commendis suæ Religionis spectantibus ad ipsam, ad favorem Religiosorum, sive Equitum ejusdem Religionis. Rota in una Montis Falisci Pensionis 10. Junii 1630. coram Pirowano. Barb. loc. cit. num. 62., & in specie quod Magnus Magister Religionis Hierosolymitanæ possit illam reservare super Commendis, vel Dignitatibus. Card. de Luca de Pensionibus Discurs. 42. per totum.

Laicus de Jure est capax Pensionis temporalis. Rota recent. part. 5. tom. 1. decis. 50. num. 22. & Communis Doctorum. Immo de Jure communi est capax etiam Pensionis Ecclesiasticæ, quando non confertur in titulum, Rota recent. part. 5. tom. 2. decis. 450. num. 3. Card. de Luca de Pensionibus disc. 10. numer. 5. disc. 7. num. 10. disc. 81. num. 25. disc. 95. num. 3. & alii.

Ex Stylo tamen, & observantia Curia non conceduntur Pensiones, nisi Clericis cum exercitio, seu privilegio Clericali. Rota recent. part. 5. tom. 2. decis. 450. num. 20. 21. 31. & 34. & decis. 450. num. 4. & decis. 539. n. 6. Card. de Luca de Pensionibus disc. 2. sub. num. 3. disc. 78. n. 11. disc. 81. num. 21. disc. 82. n. 9. & 10. de Benefic. disc. 94. n. 3. Annotat. ad Concil. disc. 12. num. 5. Sanctus enim Pius V. expresse statuit, quod Pensiones Ecclesiasticæ non possint concedi Laicis. Sic in Constit. 73. incip. Sacrosanctum.

Sicuti Laici non sunt capaces Pensionis Ecclesiasticæ, ita neque illius commoditatis, seu perceptionis fructuum. Rota recent. part. 5. tom. 2. decis. 539. num. 17. & 19. Papa vero potest Pensiones etiam Laico reservare. Rota part. 4. tom. 1. decis. 12. sub num. 3. Prout eidem Laico concedi po-

test facultas retinendi Pensionem. Rota part. 5. tom. 2. dec. 450. num. 25. Quinimo ubi Pensio Ecclesiastica concedatur alicui tamquam Laico, tunc si sit Bigamus, non eget alia dispensatione. Rota part. 5. tom. 1. decis. 12. num. 39.

Pensio conferri potest puero septennali. Sacra Congregat. Concil. in Nullius 24. Martii 1627. lib. 13. Decret. fol. 123. Urtaya in 1. Miscellan. Sacr. & profan. libr. P. num. 137. qui ibi n. 144. subiungit, quod Pensionis capax est puer annorum septem. Imolen. Pensionis ann. 1604. de qua in tom. 3. part. 1. discipat. 32. ubi ad rem plura habet per totam. Monacell. tom. 2. tit. 14. formul. 7. num. 3. & multi alii citati a Barbosa lib. 3. Juris Ecclesiastici. univers. cap. 11. num. 42. & a Ventriglia tom. 2. Annotat. 11. §. 1. num. 28. ubi testantur ex Stylo Dataria sufficere septem annorum ætatem ad obtinendam Pensionem.

Filii Clericorum, qui non ex legitimo nati sunt Matrimonio, non possunt obtinere Pensiones super fructibus Beneficiorum, quæ parentes eorum obtinent, vel obtinuerunt. Concil. Trident. sess. 25. de reform. cap. 14. ibi. Nec pensiones super fructibus Beneficiorum, quæ parentes eorum obtinent, vel alias obtinuerunt, habere. Rota recent. part. 2. decis. 549. num. 4. & fuit dictum in Meliten. Pensionis 14. Martii 1604. coram Buratto. & tenent expresse Barbosa supra Conc. l. cit. n. 32. & de Offic. & potest. Episc. part. 3. allegat. 65. n. 26. & lib. 3. Juris Ecclesiastici. univers. cap. 11. num. 64. & plures alii ibi citati.

Filius autem legitimus potest obtinere Pensionem super Beneficio, quod Pater obtinet de præsentibus, non obstante Concil. Trident. cap. sess. 25. cap. 15. de reform. Sic Sacra Congreg. Concil. die 11. Januarii 1601. apud Barbof. in Summa Apostolic. decis. verb. Pensio num. 5. & in Concil. Trident. loc. cit. n. 33.

Pater Clericus habens facultatem, Pensionem, quam possidet, transferendi, illam transferre potest in Filium Clericum, etiam illegitimum dispensatum simpliciter ad Beneficia, & Pensiones, quia Concil. Tridentin. loc. cit. loquitur de Pensione reservata super Beneficio, quod habuit pater. Gonzal. ad regul. 8. Cancellar. gloss. 5. num. 22. & 23. Barbosa lib. 2. Juris Ecclesiastici. univers. cap. 11. num. 66. & de Offic. & potest. Episcop. part. 3. allegat. 65. num. 27. & in Trid. loc. cit. num. 35. cum pluribus ibi citatis, ubi refert, quod Sacra Congregatio Concilii in Zamorensi 9. Novemb. 1619. censuit, Clericum reservatarium Pensionis annuæ Scutorum 200. super Ecclesia, quam ipse nunquam obtinuit, posse transferre medietatem ad favorem sui Filii illegitimi, & sic etiam in alia sub die 15. Septembris 1629., ut refert etiam in Summa loc. cit. num. 6. & in Trident. loc. cit. num. 35.

Milites Lauretani ex peculiari privilegio possunt retinere Pensionem Ecclesiasticam usque ad summam ducentorum Ducatorum auri de Camera, non obstante Matrimonio contrahendo, & Bigamia. Sixtus V. Constitut. incip. Postquam Divina Clementia, & alia incipient. Ad exequendum, & alia incipient. Solet Apostolicæ Sedis. Rota in Hydracens Pensionis 21. Junii 1531. coram Vespasio, cujus dispositio vindicat sibi locum, non solum super Beneficiis liberæ Collationis, sed etiam Juspatronatus, etiam Principum, & Regum. Rota in Terulensi Pensionis 15. Septembris 1600. coram Cardinal. Sacrato.

Milites SS. Mauriti, & Lazari, etiam si contrahant Matrimonium, dummodo cum unica tantum, & Virgine, remanent capaces retinendi Pensiones usque ad summam Ducatorum 400. auri de Camera. Clemens VIII. Constit. incip. Decet, ubi ad id moderatè limitat, & reducit facultatem retinendi Pensiones pro summa Ducator. 500. auri eis prius concessam a Pio IV. Constit. 95. §. 48.

Milites S. Stephani retinent Pensiones usque ad summam 400. Ducatorum auri de Camera, non obstante Matrimonio contracto, & Bigamia; Paulus V. Constit. incipien. Dum generose.

Milites etiam Bigami militiæ Christianæ possunt recipere Pensiones usque ad summam Scutorum 300. Urbanus VIII. Constit. incip. Insuperabilis.

Equites Hierosolymitani, seu Melitenenses capaces sunt Pensionis super Commendis, & Beneficiis suæ Religionis, & Magnus Magister habet amplissimam facultatem a Statuto imponendi tales Pensiones. Rota recent. part. 16. decis. 152. num. 13. & patet ex dictis supra num. 33. Sunt autem incapaces Pensionis Beneficio seculari impositæ. Lotter, Leurenus citati, & secuti a la Croix lib. 4. num. 1145. vide verb. Heretic.

Hereticus, sicuti est incapax Beneficii Ecclesiastici ex cap. 1. de Clericis conjugat. ita vacant ejus Pensiones. Barb. loc. cit. num. 30. & alii communiter; Rota recent. part. 5. tom. 1. decis. 50. num. 10. part. 8. decis. 31. num. 1. Ceterum enim Pensio ipso Jure, & est incompatibilis cum Matrimonio, sive Matrimonium fuerit contractum cum Virgine, sive Ferrar. Biblioth. Tom. VI.

Hierosolymitani Milites num. 16, ubi fuit probatum, Equites Melitenenses sine dispensatione Pontificia non esse capaces Pensionis super Beneficia Ecclesiastica, sicuti nec capaces Beneficii secularis, & mediante Pontificia dispensatione fieri capaces sicuti alios Regulares.

Regulares non possunt obtinere Pensionem super Beneficiis Ecclesiasticis secularibus, & vacantibus per Professionem. Rota part. 4. tom. 1. decis. 246. num. 2. & 6. & part. 12. decis. 121. num. 1. Card. de Luca de Beneficiis disc. 64. num. 3, 5. & 6. de Pensionibus disc. 44. num. 2. & Annotat. ad Concil. disc. 13. num. 2.; & Communis aliorum. Nisi præcesserit gratia Apostolica, & dispensatio retinendi Pensionem etiam, emissâ Professione, cum dispensatio præservet pensionem, & removeat omne impedimentum, & incapacitatem ex futura professione contrahendam, & Regularis media ipsa dispensatione Apostolica fiat capax pensionis super Beneficio seculari. Doctores communiter in cap. Cum de Beneficio, de Præbend. in 6. Rota part. 12. decis. 121. num. 2. & 3.

Religiosi Societatis Jesu post Professionem trium votorum, & ante Professionem quarti voti possunt retinere pensiones Ecclesiasticas super Beneficiis secularibus, quarum Regularis professi sunt incapaces. Card. de Luca de renunciation. disc. 17. num. 7. de Regularibus disc. 62. numer. 12. Annotat. ad Concil. disc. 13. num. 6. Ventriglia tom. 2. annotat. 11. §. 3. numer. 23. & alii passim.

Illegitimus, sicuti est incapax Beneficii Ecclesiastici ex cap. 1. de Filiis Presbyter. in 6. cum similibus, est etiam incapax pensionis Ecclesiasticæ. Barbosa lib. 3. Juris Ecclesiastici. univers. cap. 11. n. 26. cum plurimis ibi citatis, & alii communiter.

Illegitimus prævia dispensatione ordinatus, eo ipso censetur, & efficitur capax pensionis abique particulari dispensatione. Rota in Veneta Pensionis 10. Decembris 1572. coram Robustero, in Casarangustana Pensionis 19. Februarii 1595. coram Gippo, in Meliteni Pensionis 14. Maji 1614. coram Buratto, & saepe alibi. Barbosa loc. cit. num. 28. & Communis aliorum.

Excommunicatus, Suspendus, Interdictus est incapax pensionis; Ideo enim præmittitur absolutio pensionarii ab his Censuris. Leurenus in Foro Benefic. dist. 3. quæst. 524. La Croix lib. 4. num. 1149. & alii passim.

Regularis, quod sit incapax obtinendæ, & retinendæ Pensionis, tenent Barbosa loc. cit. num. 46. Ugolin. Zerola. Campanil. Sayrus, Avila ibi citati, Ventriglia tom. 2. annotat. 11 §. 1. num. 20. cum pluribus ibi citatis, & alii, At quod Irregularitas non causet amissionem Pensionis, tenet expresse Card. de Luca de Pensionibus disc. 47. num. 11. dicens, quod neque homicidium voluntarium, vel aliud crimen, quantumvis majoris Irregularitatis inductivum, hujusmodi effectum producat, citans ad id Rotam in Persulina Pensionis 29. Januarii 1663. coram Cerro. Et de facto Pagn. l. 1. Decret. in cap. Ad audientiam 31. de Rescriptis num. 134. refert Sacram Congregationem Concil. die 11. Julii 1577. & iterum de mente Sanctissimi die 8. Augusti eod. anno 1577. quod Clericus homicidia voluntaria, ejusque socii obtinere, & obtentas retinere possent Pensiones abique dispensatione, non obstante c. 7. sess. 14. Concilio Trident. Vide verb. Homicidium n. 66. & sic tenent Leurenus in Foro Benefic. dist. 3. qu. 640. La Croix lib. 4. num. 1175. & alii.

Filii; & Nepotes Hereticorum, & a fortiori ipsi Heretici, sicuti sunt inhabiles ad Beneficia obtinenda ex cap. 2. §. Heretici, de heretic. in 6. ita etiam inhabiles sunt ad obtinendas Pensiones. Barbosa locis cit. numer. 43. & alii communiter.

Militiæ seculari operam dantes, sicuti sunt incapaces Beneficii, immo ipsam amittunt statim ac declarantur milites, ex cap. final. de Cleric. conjugat. cum similibus; ita etiam incapaces evadunt Pensionis, ipsamque amittunt, si habeant. Barbosa loc. cit. n. 50. Rota coram Celfo decis. 69. num. 16. & 17. ubi ampliat num. 22. locum habere etiam si re integra, antequam pugnent, militiam deserant, & primævum statum reassumant. & sic respondit quoque Sacra Congreg. Concilii in Nicensi 19. Decemb. 1648.

Sicuti per Matrimonium a Clerico contractum vacant ejus Beneficia ex cap. 1. de Clericis conjugat. ita vacant ejus Pensiones. Barb. loc. cit. num. 30. & alii communiter; Rota recent. part. 5. tom. 1. decis. 50. num. 10. part. 8. decis. 31. num. 1. Ceterum enim Pensio ipso Jure, & est incompatibilis cum Matrimonio, sive Matrimonium fuerit contractum cum Virgine, sive Ferrar. Biblioth. Tom. VI.

cum Vidua. Rota part. 5. tom. 2. decis. 450. num. 6. part. 18. tom. 1. decis. 126. num. 12. Nisi pensio fuerit reservata alicui, non tamquam Clerico, sed tamquam benemerito pro servitiis præstitis. Rota part. 2. decis. 387. num. 3. Vel nisi dispensatio Apostolica intercesserit. Rota part. 5. tom. 1. decis. 50. num. 10. & seq. Aut privilegium Apostolicum, juxta dicta supra a num. 45. ad 48. de militibus Lauretanis, SS. Mauriti, & Lazari, S. Stephani, & Militiæ Christianæ.

Sicut per Professionem Regularem in Religione approbata vacant Beneficia, ex cap. Beneficium 4. de Regularibus in 6. ita vacant etiam Pensiones; Barbosa loc. cit. num. 39. cum communi aliorum; Rota recent. part. 4. tom. 1. decis. 246. n. 2. & 6. part. 12. decis. 121. num. 1. & patet ex dictis supra num. 51. & seq. Potest tamen Regularis Professus obtinere pensionem super Beneficio Regulari ad nutum Superioris amovibilem, non obstante voto paupertatis, & præcipue si interviere debeat ad sublevandam Religionem ab oneribus, quibus alias Religio gravaretur. Rota recent. part. 2. decis. 302. numer. 2. & 3.

Sicuti vacant Beneficia per promotionem ad Episcopatum, ita etiam vacant pensiones datæ in titulum Clericali; Barbosa loc. cit. num. 38. & alii communiter; Rota part. 2. decis. 143. num. 1. part. 18. tom. 1. decis. 126. num. 11. Nisi concedatur a Papa retentio; Rota ibi, num. 11. Facultas autem retinendi pensionem concessa promotore ad Episcopatum non intelligitur cum facultate transferendi, quæ ante promotionem competeat, nisi fuerit expressa; Rot. part. 2. decis. 143. num. 1. Barbosa loc. cit., & alii passim.

Non vacant tamen Pensiones per promotionem ad Episcopatum titularem, seu in partibus Infidelium, Card. de Luca de Pensionibus disc. 43. num. 3. disc. 58. sub num. 11. disc. 75. n. 3. La Croix lib. 4. num. 1177. & alii passim. Neque vacant per promotionem ad Episcopatum Cardinalitium non obligantem ad residentiam. Card. de Luca de Pensionibus disc. 58. n. 10. disc. 75. num. 6. & alii.

Per promotionem autem ad Episcopatum non vacant Pensiones, nisi secuta consecratione, & adepta possessione. Card. de Luca de Pensionibus disc. 43. numer. 2. circa finem Gratian. discipat. Forens. cap. 296. num. 1. & seq. Ventriglia tom. 2. annotat. 11. §. 3. num. 32. Seraphin. decis. 110. ubi in fine concludit, Rotam voluisse ad inducendam extinctionem Pensionis, & vacationem Beneficiorum, requiri utrumque, scilicet Consecrationem, & adeptionem possessionis.

Pensio non extinguitur per promotionem ad Cardinalatum, Card. de Luca de Pensionibus disc. 75. n. 4, 5, & 9. La Croix loc. cit. num. 1177. & alii passim. Amplia, ut reservata ad favorem Cardinalis duret etiam dimisso Cardinalatu. Cardin. de Luca de Benefic. disc. 2. num. 3. de Pensionibus disc. 2. num. 4.

Neque etiam extinguitur Pensio per assumptionem, seu auspiciationem Cardinalis ad Papatum; Lotter. de re Benefic. lib. 1. q. 41. num. 1. & seq. ubi id non solum de Jure comprobatur, sed servatum fuisse in praxi in multis casibus refert, & tenet Ventriglia tom. 2. annotat. 11. §. 4. num. 36. La Croix loc. cit. n. 1177. & alii contra Gabriel. concl. 209. num. 2. l. 2. & Gratian. discipat. forens. cap. 296. num. 11. & seq.

Pensio excedens summam scutorum 60. de Camera extinguitur eo ipso sine ulla monitione, citatione, Judicis Decreto, aut ministerio, si Pensionarius non deserat Habitum, & Tonsturam Clericalem tanto tempore, ut ab omnibus reputetur Laicus. Sic expresse Sixtus V. Constit. incip. Pastoralis, Card. de Luca de Pensionibus disc. 48. num. 7. Leurenus in Foro Benefic. part. 3. q. 642. Ventriglia tom. 2. Annot. 11. §. 3. n. 28. Barbosa loc. cit. num. 49. La Croix loc. cit. num. 1176. & alii communiter.

Si Pensio sit reservata in persona unius ad commodum tamen, & utilitatem alterius, prout servatur in locis, in quibus viget Pragmatica, ne Pensiones reserventur ad favorem exterrorum tunc extinguitur per mortem unius ex his duobus, scilicet, tam per mortem personæ contemplatæ, si præmonatur, ita ut cum ea remaneant extintæ omnes obligationes, quam etiam per mortem Reservatarii, in quo actio formaliter radicitur, nisi tamen, qui præmonitur, in alium ante mortem transulerit. Seraphin. decis. 1088. Ventriglia loc. cit. n. 15. Lotter. de re Benefic. lib. 1. qu. 36. n. 98. & seq. Gargias de Benefic. part. 1. cap. 5. n. 266. La Croix loc. cit. num. 1179. cum aliis ibi citatis.

Pensio potest transferri cum legitima facultate ab una in aliam personam. Leurenus in Foro Benefic. part. 3. q. 607. cum

75 cum communi aliorum. Et tunc ad vitam Pensionarii constituitur novum Jus ad Pensionem. Leurenius *loc. cit.* & alii
 76 communiter Pensionis translatio fieri potest etiam in articulo mortis. Neque hic locum habet Regula Cancellariæ de infirmis intra viginti dies morientibus. Leurenius *loc. cit.* q. 616, & 622. La Croix *l. 4. n. 170.* & alii passim, patetque ex verbis Indulti concedi soliti.
 77 Indultum autem, vel facultas transferendi Pensionem, seu concedendi Pensionem, cum facultate illam transferendi in alium, potest concedi a solo summo Pontifice. Leurenius *loc. cit.* q. 613. La Croix *loc. cit. num. 1170.* Parisius Gamb.
 78 Garcias, Castropal, Lotterius ibi citati, & alii passim. Pro transferenda in alium Pensione est sub pœna nullitatis servanda forma translationis præscripta a Papa in Indulto. Leurenius *loc. cit.* q. 660. La Croix *loc. cit. num. 1170.* Corrad. Lotter. & alii passim. Formula talis Indulti traditur a Card. de Luca *post tractat. de Pensionibus ad ornatum Constitutionis Innocentii XI. de non transferendis Pensionibus ultra medietatem illarum.*
 80 Vide ibi. In quo Indulto apponitur clausula: *Servata tamen forma Constitutionis Innocentii XI. super translationibus Pensionum editæ.* Unde, ut ab omnibus præ oculis haberi possit, hic ad litteram datur.

CONSTITUTIO,

Ut nemini liceat Pensiones, vel fructus Ecclesiasticos transferre ultra illorum medietatem.

INNOCENTIUS XI.

Ad perpetuam rei memoriam.

§. I. Circumspecta Sedis Apostolicæ providentiâ Christianissimum commodis jugiter invigilans, ea, quæ alias pro Ecclesiis, & Beneficiorum Ecclesiasticorum exoneratione optimo quidem constituta fuere consilio, si optatus inde effectus minime proveniat, sed gravia potius exoriantur incommoda, in melius commutare, atque reformare studet, sicuti Magistra rerum experientia faciendum suadet, ac æqui bonique ratio, nec non Ecclesiarum, & Beneficiorum ipsorum utilitas, & Christianissimum pax, & tranquillitas noscuntur postulare.

§. II. Cum itaque dudum fel. rec. Urbanus VIII. Prædecessor noster omnes, & singulas facultates, Indulta, & Privilegia transferendi quascumque Pensiones annuas super Patriarchalium, Metropolitanarum, Cathedralium, & Abbatialium Menſarum, & quorumvis Ecclesiasticorum, tam Sæcularium, quam Regularium Beneficiorum, quomodocumque qualificatorum, fructibus, tam certis, quam incertis, ac etiam distributionibus quotidianis reservatas, quæ tamen per extractionem integram Pensionum hujusmodi ab ipsis translatis factam realem, & actualem effectum sortita non essent, pro summa, quæ medietatem veri anni valoris fructuum, seu Mensæ, seu Beneficii, super quibus Pensio transferenda, seu translata reperiretur, excederet, quibusvis personis, etiam Abbatiali, Episcopali, Archiepiscopali, Patriarchali, vel alia, quavis dignitate, etiam Cardinalatus honore fulgentibus, si ve etiam ad favorem quorumcumque locorum piorum, & Collegiorum, quovis intuitu, & consideratione, etiam motu proprio, ac ex certa scientia, & de Apostolicæ potestatis plenitudine, ac cum quibusvis clausulis, & Decretis, tam per quoscumque Romanos Pontifices Prædecessores suos, quam ipsum Urbanum Prædecessorem concessa eatenus revocaverit, cassaverit, & annullaverit, ac viribus, & effectu evacuaverit, ita tamen, ut facultates transferendi Pensiones hujusmodi pro ea parte, quæ medietatem fructuum, etiam incertorum, vel distributionum, quatenus super illis essent impostæ, non excederent, firmæ, & illæ remaneret: Et insuper voluerit, & ordinaverit, eos, qui prætextu excessus medietatis fructuum, seu distributionum, hujusmodi partem Pensionum translatarum solvere reculerent, ad excessum ipsum probandum teneri, nec interim illius dispositionis prætextu processum executivum aut solutionem integram pensionis, seu legitime percipiendi, impediri, aut retardari debere, quatenus alias illis locus esset, impediri, aut retardari debere, quatenus alias illis eisdem Urbani Prædecessoris Constitutione desuper edita, & in Cancellaria Apostolica, anno Incarnationis Dominicæ MDCXXIV. die XXIV. Januarii publicata, cujus tenorem

presentibus pro plene, & sufficienter expressio, & inserto haberi volumus, uberius continetur.

§. III. Verum cum quotidiano experimento compertum, sit, prænaratam Constitutionis hujusmodi dispositionem Ecclesiis, & Beneficiis, Pensionum hujusmodi onere gravatis, illisque obtinentibus, qui excessum medietatis fructuum illdem Pensionibus gravatorum probare, & interea donec rei judicæ effectum desuper obtinerint, Pensiones ipsas solve- re tenerent, parum esse proficuum, & e converso tam transferentibus, quam translatis Pensionum hujusmodi non modicum adferre incommodum; illis quidem, quod propter ignorantiam, tum veri valoris anni fructuum, & distributionum, tum quantitatis aliarum pensionum desuper reservatarum, frequentissime, ac fere semper dubii sint, & incerti, quas Pensiones transferre possint, his vero, quod lites super Pensionibus in eos translatis, quas Ecclesiis, & Beneficiis hujusmodi possessores, sub prætextu excessus prædicti impugnant, sustinere, & prosequi cogantur, ita ut ejusmodi litibus discutendis ac decidendis Tribunalia assidue fatigantur, partes vero erumnosis dispendiis prægraventur.

§. IV. Hinc est, quod non litibus, & dispendiis hujusmodi ansam præcidere, ac tam Ecclesiis, & Beneficiis prædictorum exonerationi, quam illas, & illa obtinentium, nec non eorum, quibus ejusmodi facultates transferendi Pensiones ab hac S. Sede concessæ sunt, & in posterum concedentur, ac illorum, in quos Pensiones ipsæ transferentur, commoditati, securitati, & indemnitati, quantum Nobis ex alto conceditur, providere cupientes, ac quorumcumque privilegiorum, indulgentiarum, & facultatum transferendi Pensiones hujusmodi, seu illarum loco fructus, redditus, & proventus Ecclesiasticos reservatos, & reservandos, quibusvis personis, cujuscumque status, gradus, ordinis, præminentia, & Dignitatis excellentibus, etiam Cardinalatus honore fulgentibus, seu alias specificis, & individua mentione, & expressione dignis, etiam motu proprio, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, ac cum quibusvis clausulis, derogationibus, & decretis per quoscumque Romanos Pontifices prædecessores nostros, ac etiam per Nos, & Sedem prædictam hæcenus quomodolibet concessorum, litterarumque Apostolicarum, tam sub plumbo, quam in simili forma Brevis, Cædularum motus proprii desuper expeditarum, & Chirographorum cujusvis Romani Pontificis manu subscriptorum tenores, etiam veriores, & datas; aliæque omnia, & singula, etiam specialem, & individua mentionem & expressionem requirentia, presentibus pariter pro plene, & sufficienter expressis, & insertis, exactissime, et accuratissime specificatis habentes: Motu proprio, non ad cuiusquam Nobis super hoc oblata petitionis instantiam, sed ex certa scientia, et matura deliberatione nostra, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, ut de cetero omnes, et singuli etiam S. R. E. Cardinales, seu quavis alia præminentia, et dignitate prædicti, et alias quomodolibet qualificati, seu specificam, et individua mentionem requirentes, quibus ejusmodi Indulta, privilegia, et facultates transferendi Pensiones annuas super fructibus, et redditibus, et proventus, Juribus, obventionibus, et emolumentis undecumque provenientibus, et in quibuscumque rebus consistuntibus, ac distributionibus etiam quotidianis, et manualibus, Patriarchalium, Metropolitanarum, Cathedralium, Abbatialium, aliarumve Menſarum, ac Dignitatum etiam majorum, et principalium, Personatum, Officiorum, Præpositurarum, Præposituratum, Canoniatuum, et Præbendarum, aliorumve quorumlibet cum Cura, et sine Cura, Sæcularium, et cujusvis Ordinis, Congregationis, et Instituti Regularium Beneficiorum reservatas, seu illarum loco fructus, redditus, et proventus hujusmodi reservatos, si ve per viam cassationis, et nova reservationis, si ve simplicis translationis, seu alias quomodolibet hæcenus a Sede Apostolica concessæ sunt, et in futurum tam per Nos, quam per Romanos Pontifices Successores nostros, et Sedem prædictam concedentur, eorundem privilegiorum, indulgentiarum, et facultatum vigore dimidia dumtaxat, seu dimidia minore partem ipsarum Pensionum, seu fructuum, reddituum, et proventuum illarum loco reservatorum hujusmodi, quas, et quos vigore primæ reservationis, seu in eos factæ translationis de præsentibus percipiunt, et pro tempore percipient, seu legitime percipere possunt, et poterunt respective, transferre valeant, ita tamen, ut ejusmodi translationes, si servata ceteroquin dictorum privilegiorum, indulgentiarum, et facultatum, ac præsentium quoad quantitatem Pensionum, et fructuum transferendorum in eis expressam, forma, et dispositione, factæ fuerint, tamen

meti fructus, redditus, proventus, jura, obventiones, et emolumenta, ac distributiones, etiam quotidianæ, et manuales Menſarum, aliorumque Beneficiorum hujusmodi Pensionum, et Fructuum reservatorum oneribus ultra eorum medietatem adhuc gravata remanent, nihilominus valide, firmæ, et effectivæ existant, nec ex capite excessus medietatis fructuum, aliorumque prædictorum in vim prædictæ Constitutionis Urbani prædecessoris, quam hac in parte quoad futuras translationes nullius roboris, et momenti fore decernimus, ullo modo impugnari possint, tenore præsentis perpetuo statuimus, et ordinamus.

§. V. Decernentes, easdem præsentibus litteras, & in eis contenta quæcumque, etiam ex eo, quod præfati, & alii quilibet, etiam specificæ, & individua mentione digni, ac Cardinalatus honore fulgentes, in præmissis interesse habentes, seu habere quomodolibet prætendentes illis non consenserint, nec ad ea vocati, & auditi, seu causæ, propter quas ipsæ præsentibus emanarint, adductæ, specificatæ, & justificatæ non fuerint, aut ex alia qualibet, etiam quantumvis juridica, pia, & privilegiata causa, colore, prætextu, & capite, etiam in Corpore Juris clauso, etiam enormis, enormissimæ, & totalis læsionis, nullo unquam tempore, de subreptionis, vel obreptionis vicio, aut intentionis nostræ, seu interesse habentium consensus, aliove quolibet etiam quantumvis magno, & substantiali, ac incogitato, & incogitabili, individuamque expressionem requirentem defectu notari, impugnari, infringi, retractari, in controversiam vocari, seu ad terminos Juris reduci, aut adversus illas apertitionis oris, restitutionis in integrum, aliudve quodcumque Juris, facti, vel gratiæ remedium intentari, vel impetrari, aut impetrato, seu etiam motu, scientia, & potestate plenitudine paribus concessio, vel emanato quempiam in Judicio, vel extra illud uti, seu se jure ullo modo posse, sed easdem præsentibus litteras semper firmas, validas, & effectivas existere, & fore, suisque plenioribus, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac illis, ad quos spectat, & pro tempore quodcumque spectabit, & in omnibus, & per omnia plenissime suffragari, & ab eis respective inviolabiliter, & inconcussè observari, sicque, & non aliter in præmissis censi, acque ita per quoscumque Judices ordinarios, & delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, Sancti Rom. Eccl. Cardinales, etiam de latere Legatos, & Apostolicæ Sedis prædictæ Nuncios, aliove quoslibet, quacumque præminentia, & potestate fungentes, & functiones, sublata eis, & eorum cultibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, judicari, & definiti debere, ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

§. VI. Non obstantibus facultatibus, privilegiis, indultis, aliisque præmissis, ac de jure quæsito non tollendo, & quod Cardinales prædicti sub Regulis, & Constitutionibus faciendis non comprehendantur, ceterisque nostris, & Cancellariæ Apostolicæ regulis, nec non prædictæ Urbani prædecessoris, aliisque Apostolicis, ac in Universalibus, Provincialibusque Conciliis editis, generalibus, vel specialibus Constitutionibus, & Ordinationibus, ac quibusvis, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, stylis, usibus, & consuetudinibus, etiam immemorabilibus, privilegiis quoque, indultis, & litteris Apostolicis præfatis, aliisque personis, et Collegiis quibuslibet, sub quibuscumque verborum tenoribus, et formis, ac cum quibusvis, etiam derogatoriis derogatorum, aliisque efficacioribus, efficacissimis, et insolitis clausulis irritantibusque, et aliis decretis, etiam motu, et scientia, et potestate plenitudine, paribus, ac etiam consistorialiter; et alias quomodolibet in contrarium promissorum concessis, ac pluries, et quantumcumque vicibus, iteratis confirmatis, approbatis, et innovatis. Quibus omnibus, & singulis, etiam si pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quavis expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores hujusmodi, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso, & forma in illis tradita observata exprimerentur, et inferrentur, præsentibus plene, et sufficienter expressis, et insertis habentes, aliis alias in suo robore permanens; ad præmissorum effectum hac vice dumtaxat specialiter, et expresse derogamus, ac plenissime, & amplissime derogatum esse volumus, cæterisque contrariis quibuscumque.

Biblioth. Ferrar. Tom. VI.

§. VII. Ut autem præsentibus litteris omnibus validus innotescant, volumus illa, seu earum exempla ad valvas Basilicæ Principis Apostolorum, ac Cancellariæ Apostolicæ, et in Acie Campi Floræ de Urbe publicari, & affigi, sicque publicatas omnes, et singulos, quos concernunt, perinde afficere, ac si unicuique illorum personaliter intimatæ fuissent; Ipsarum vero præsentium litterarum transumptis, seu exemplis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, et sigillo alicujus personæ in Ecclesiastica Dignitate constitutæ munitis, eandem prorsus fidem, tam in Judicio, quam extra illud, ubicumque locorum haberi, quæ haberetur ipsis præsentibus, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ apud Sancti Petrum sub Anno Piscatoris die 7. Februarii 1677. Pontificatus Nostri Anno secundo.
 J. G. Slusius.

In qua, ut vides, translatio pensionis ab habentibus Indultum fieri non potest nisi pro medietate. Innocentius XI. ibi: Si tamen Indultarius Pensionem transferret ultra medietatem, & summam permissam, translatio non esset nulla, sed solum maneret vitiosa in excessu, quia cum sit materia dividua, vitæ perinutile non vitatur. Card. de Luca. *de Pensionibus disc. 66. n. 6.* Lotter. *de re Benefic. lib. 1. qu. 49. n. 74.* Tondut. *de Pensionibus c. 23. n. 14.* Adden. *ad Burat. dec. 12. lit. P.* Monacell. *tom. 2. tit. 14. form. 7. n. 7.* Item per translationem invalidam non remanet consumpta facultas transferendi. Garc. *de Benefic. part. 1. cap. 5. n. 249.* Monacell. *loc. cit. num. 7.* & alii passim.

Translatio pensionis potest fieri coram omnibus in Dignitate Ecclesiastica constitutis, id est non solum coram Episcopis, aut aliis Dignitatibus, sed etiam coram Canonicis Cathedralium, qui ad hoc dicuntur in Dignitate constituti, ut patet ex verbis ipsi Indulti, ibi: *Et quicumque loci Ordinarius, vel Canonicus Metropolitanæ, aut alterius Cathedralis Ecclesiæ, vel alia persona in Dignitate Ecclesiastica constituta a te quomodocumque eligendi, vel eligenda.* Tondut. *de Pensionibus cap. 23. n. 30.* Monacell. *loc. cit. numer. 1.* & alii communiter.

Non habentes ad id speciale privilegium debent pro translatione Pensionis exhibere Executori Indultum. Rota recent. *p. 5. t. 1. dec. 113. n. 8. p. 13. dec. 142. num. 4.* La Croix *lib. 4. n. 170.* Leurenius & alii passim. Tale autem privilegium transferendi Pensiones sine exhibitione Indulti ipsi habent omnes Cardinales, ut patet ex verbis Indulti soliti ipsi concedi, & relati a Card. de Luca *post dict. tract. de Pensionibus* in quo hæc præfata verba leguntur: *Seu si tibi magis placuerit, & ita voluerit, etiam presentibus litteris non exhibitis, vel presentibus Pensionem, seu Pensiones pro summa, & quantitate &c. in unam, vel plures personas, & alias saltem Characterè Clericali insignitas &c. quando cumque tibi placuerit, etiam in mortis articulo nominandas, etiam coram solo Notario, & testibus, transferre possis, concedimus, & indulgemus &c.* Quod privilegium habere etiam Milites Sancti Petri, testatur Tondutus *de Pensionibus cap. 28. n. 31.* & Monacell. *l. c. n. 2.*

Translatio autem Pensionis debet fieri in Clericum, qui talis sit tempore translationis, & qui capax esset primo recipiendi Pensionem, nisi in Indulto habeatur aliud speciale privilegium. *Communis*, & patet ex citatis verbis consueti Indulti, & alias saltem Characterè Clericali insignitus.

Facultas transferendi Pensionem exerceri potest etiam per Procuratorem Indultarii; dummodo persona, in quam est transferenda, sit certa, & nominata ab Indultario. Rota coram Dumozet. *lun. dec. 208. num. 2. 11. 50. 53. 62.* & per tot. Garcias *de Benefic. p. 1. cap. 5. n. 246.* Tondut. *de Pensionibus cap. 39. n. 5.* & 6. Monacell. *loc. cit. numer. 5.* & alii passim.

Pensio translata est eadem Pensio cum prima, & transit in Translatarium cum illdem privilegiis, quibus utebatur Transferens. Rota *p. 1. recent. dec. 122. n. 10.* Lotter. *de re Beneficaria p. 1. q. 40. n. 346.* Unde etiam illius favore vigent, & intactæ remanent obligationes factæ, & fidejussiones datæ in Pensionis reservatione. Addend. *ad Greg. dec. 445. n. 9.* Addend. *ad Burat. dec. 638. n. 13.* Tondut. *de Pensionibus c. 30. n. 32.* Monacell. *l. c. n. 15.* & alii.

Ad translationem Pensionis requiritur consensus Titularis, seu Beneficiati. Rota recent. *p. 13. dec. 142. n. 5.* Adeoque translatio ab initio facta absque consensu Titularis est nulla. Rota *ibid. n. 9.* Quandoque tamen sufficiens reputatur, quod

93 consensus superveniat. Rota p. 13. dec. 299. n. 6. & 7. Nisi aliter habeatur ex mandato Papae, ibid. n. 8.

94 Papa tamen potest absque alicujus consensu ex mera ejus liberalitate transferre pensionem, & concedendo facultatem illam transferendi dicitur supplere consensum Titularis. Rota p. 11. dec. 247. n. 18. & 23. Intellige tamen hoc verum solum respectu consensu requisiti juxta Regulas Cancellariae, non autem requisiti vigore pacti inter Titularem, & Pensionarium initi, quia facultas transferendi Pensionem non suffragatur, quando illius translatio est prohibita ratione pacti in illius reservatione appositi. Rota dec. 689. n. 1. p. 4. diver. & p. 5. rec. t. 1. dec. 153. n. 1. & p. 11. dec. 247. num. 17. & 24.

96 Papa enim in facultate translationis Pensionis derogando simpliciter consensui Titularis, non censetur derogasse specialia consensui illius virtute pacti acquisiti, cum derogatio tamquam odiosa non debeat extendi ad alios casus; arg. cap. Odia 15. de regul. juris in 6. & pluribus adductis sic expressit tenet Rota p. 11. dec. 247. num. 25. & 26. Unde mentio specialia requiritur pro derogatione pacti inter partes initi, & acceptati, alias subreptio committitur, si in Indulto translationis Pensionis non fuerit narratum Papae, quod in Litteris reservationis fuerit expresse prohibita translatio, etiam vigore Indulti. Rota part. 11. rec. decis. 147. a numer. 12. ad 17.

98 Qui non habet Indultum transferendi Pensionem, potest illam in totum, vel in parte quoad commoditatem ipsam percipiendi gratuito libere, et sine ullo pacto, et pecunia, sive anticipata solutione, cedere, & remittere ad favorem Titularis, donec naturaliter vixerit, etiam sine Beneplacito Apostolico. Sic expresse Rota recent. p. 12. dec. 397. num. 3. 19. & 20. Card. de Luca de Pensionibus disc. 68. num. 6. & de Regalibus disc. 37. sub num. 9. in fine; Lotter. de re Benef. libr. 3. q. 39. n. 86. & seq. Tondut. de Pension. cap. 17. n. 25. & seq. Ventriglia tom. 2. annot. 12. §. 3. n. 38. Monacell. t. 2. tit. 14. form. 7. num. 10. & apud ipsum Sac. Congr. Conc. in Nidulius 27. M. ji 1645. lib. 27. dec. p. 432.

99 Pensio secundum se non potest sine Beneplacito Apostolico redimi pecuniis, licet ista dicantur esse veluti anticipata aliquot annorum solutiones. Navarr. Gigas, Parisius, Azorius, Garcias, Bonacina, Barbosa, Lotterius, Leurenus citati, & secuti a La Croix lib. 4. n. 1183. Card. de Luca de Pensionibus disc. 6. n. 3. disc. 1. n. 10. disc. 80. n. 5. dicens expresse, quod extinctio Pensionis facta gratis non exigit beneplacitum, secus mediante pretio; Ventriglia tom. 1. annot. 11. §. 3. n. 42. ubi dicit expresse, quod de stylo Curiae, qui facit Legem, & vigore Constitutionis S. Pii V. incip. Ex proximo non potest Pensio vendi, aut redimi sine auctoritate Summi Pontificis, alias incurritur crimen Simoniae, ut post Azorium, Reginald. Suarez, Filliuc. Layman, Bonacinam, & alios advertit Barbosa lib. 3. Jur. Eccles. univ. cap. 11. n. 20. & seq.

100 At tamen ipse Barbosa l. c. n. 25. cum Bonacina per eum adducto; dicit absolute Pensionarium absque Simonie labe posse alteri vendere, vel donare fructus sua Pensionis etiam ad totam vitam, modo illius titulum retineat, quod & videtur tenere etiam Rota par. 12. recent. dec. 397. numer. 19. expresse dicens, quod Pensionis commoditas exigendi cadit in commercio, recipit hypothecam, & potest libere vendi, & ad id citat aliam Rotae decisionem 834. num. 11. coram Buratt. Azorium, Suarez, Bonacinam, & Larream. In tali enim casu cessio, seu venditio, aut donatio Pensionis comprehendit solum commoditatem, & Jus casuale ejusdem Pensionis, non autem titulum, & Jus formale, cum talis titulus, & Jus formale Pensionis remaneat semper penes cedentem, ut advertit eadem Rota recent. p. 15. dec. 8. n. 2. Et probabilis cum plurimis aliis tenent La Croix lib. 4. num. 1184. ubi contra Henric. Layman, Garciam, Tondut. Lotter. Lucam apud Leuren. l. c. qu. 668. tenentes redemptionem Pensionis propria auctoritate factam esse absolute Simoniacam, dicit quod, probabilis tenent plurimi cum Diana p. 12. tract. 5. resol. 5. Haun. de justitia t. 6. tract. 2. n. 564. nullo modo esse Simoniacam; Immo Cajetan. Valent. Tolet. Suarez, Rayn. Less. Castropal. Pirhing dicunt nullum esse peccatum, Pensionem jam antecedenter constitutam redimere anticipata solvendo, quia dicunt, ibi tantum emitti immunitas ab obligatione quotannis solvendi Pensionem, quae immunitas est quid mere temporale. Idem etiam tenet Felix Potestas t. 2. p. 2. n. 1381. cum Castrop. Taner. Ant. a Spiritu Sancto contra Navar. Sotum, & alios, quia, dicit ipse, redemptio

Pensionis non est emptio alicujus Juris Spiritualis, sed extinctio debiti temporalis; Immo est quadam anticipata solutio, per quam non tollitur, nec dissolvitur Jus, quod Pensionarius habet ad recipiendos fructus, sed perficitur, & completur; Adeoque, qui Pensionem redimit, non emit Jus Pensionarii ad fructus, sed anticipat ei fructus, ad quos habet Jus, solvit. Haec ille.

At dato etiam, quod vendere fructus Pensionis, retento adhuc Titulo, non sit Simonia, tamen haec venditio non potest ad totam vitam, & pro longo tempore fieri sine Beneplacito Apostolico, cum de stylo Curiae, qui facit Legem, & vigore Constitutionis S. Pii V. incip. Ex proximo, non possit Pensio vendi, aut redimi sine auctoritate Papae, & sic contra Extravag. Ambrosio, de reb. Eccles. non alienand. cujus vigore fructus Pensionis non potest vendi, vel locari ultra triennium defendunt Navarr. consil. 11. de reb. Eccles. Lessius de just. & Jur. lib. 2. cap. 35. num. 122. ad finem, Garcias de Benefic. p. 2. cap. 1. n. 37. Ventriglia tom. 1. annotat. 1. num. 29. & tom. 2. annot. 11. §. 3. n. 42. & alii. Unde tenentes fructus Pensionis, & commoditatem posse vendi, intelligendi sunt, & admittendi solum per triennium, & non ultra secundum dicta per Garciam l. c. cap. 5. n. 26. & seq. & per Ventrigliam l. c. n. 42. & per alios.

Pensio debet esse ita moderata, ut congrua sustentatio adhuc remaneat Beneficiario. Rota recent. p. 5. t. 1. dec. 287. n. 13. Et ideo Papa solet reservare pensiones, dummodo re-103 maneant pro titulari, seu Beneficiario duae tertiae partes fructuum: Rota recent. p. 11. dec. 11. n. 15. Quandoque tamen Pensio reservatur utque ad dimidiam partem fructuum. Rota p. 19. tom. 1. dec. 379. n. 13. Et sane juxta styllum Datariae Beneficia solent gravari Pensione ascendente ad medietatem fructuum. Rota p. 4. tom. 3. dec. 536. num. 6. Ultra tertiam vero, aut dimidiam partem reservari non solent Pensiones. Rota p. 2. dec. 444. n. 1. Ita ut Pensio reservata ultra medietatem fructuum sit nulla, & pro nulla declarari debeat. Rota p. 16. dec. 341. n. 2. Gigas, Barbosa, Lotter. Ventriglia, Leurenus l. c. q. 484. apud La Croix l. c. n. 1133. dicentes Pensionem excedentem determinatam quantitatem corrumpere totam.

Hinc clausula solita apponi: Dummodo Pensio veriam, 105 partem, seu medietatem fructuum non excedat, operatur, ut Pensionarius non possit agere ad Pensionem, nisi prius eandem clausulam verificaverit, etiam si Titularis consenserit Pensioni. Rot. p. 11. dec. 288. n. 4. & p. 8. dec. 24. n. 2. et 3. p. 17. dec. 24. num. 33. et 34. Quia dicta clausula qualificat reservationem Pensionis, ita ut non mereatur executionem antequam eadem qualitas fuerit justificata, seu pensio possit exigi, donec a Pensionario non fuerit justificata non excessus. Rota p. 10. dec. 3. n. 5. 7. et 8. Dicta enim clausula in reservatione Pensionis apposita reddit illam conditionalem. Rota p. 17. dec. 41. n. 11. Immo non solum reddit illam conditionalem, sed etiam onus probandi transmittit in Pensionarium. Rota p. 3. dec. 747. n. 1. Et sic Pensio reservata cum dicta clausula nullatenus sustinetur, nisi prius illa verificata fuerit. Rota p. 13. t. 1. dec. 135. num. 1. Qua non verificata, corrumpit reservatio Pensionis. Rota p. 11. dec. 187. n. 10.

In impetratione, & impositione Pensionis facienda est 106 mentio, quod Beneficium sit alia Pensione gravatum. Rota p. 5. tom. 1. dec. 49. n. 7. Reservatio enim Pensionis super Beneficio alia Pensione gravato plerumque denegatur, vel difficiliter conceditur a Papa. Rota p. 16. dec. 69. n. 4. Pensio autem reservata, nulla facta mentione primae antecedenter impostae super eodem Beneficio, dicitur subrepticia, & nulla. Rota p. 2. dec. 666. n. 2. et dec. 739. n. 1. p. 4. tom. 1. dec. 119. n. 2. p. 7. dec. 169. n. 1. p. 10. dec. 107. n. 15. p. 16. dec. 69. n. 4. & saepe alibi. Panimol. dec. 136. num. 54. cum aliis ibi citatis. Et quidem nulla est ipso Jure, non ope exceptionis, adeo ut nec reviviscat, ubi prima Pensio cesset, etiam si secunda Pensio motu proprio fuerit reservata. Rota p. 7. decis. 169. num. 1. et 3. Immo corrumpit in totum. Rota p. 7. cit. dec. 169. num. 1. p. 17. dec. 279. n. 15. Garcias de Benefic. p. 1. Cap. 5. n. 561. Parisius de Reginald. Benef. lib. 6. q. 2. num. 4. Caputaquen. decis. 312. numer. 3. et 4. par. 2. Panimol. dec. 136. num. 54. & alii passim.

Pensio legitime imposita, est a Beneficiario sub mortali 108 solvenda, quia acceptando Beneficium Pensione gravatum, censetur contraxisse cum Pensionario, & se obligasse ad solutionem. Rota recent. p. 1. dec. 176. n. 1. p. 3. dec. 110. n. 14. Barbosa lib. 3. Juris Eccles. univ. cap. 11. n. 70. cum pluribus ibi citatis, Leurenus in Foro Benef. p. 3. qu. 544. La Croix

l. 4. n. 1159. cum Azor. Garcia, Barbosa, Castropal. ibi cit. & alii passim.

109 Si pensiones non sint solutae a priore Beneficiario, tenentur ejus haeredes, & si hi non possint, & Pensionarius probet se fecisse debitas diligencias pro obtinenda Pensione suis temporibus, tenetur successor in Beneficio solvere ipsas Pensiones decursas, non solutas ab antecessore, & ad id datur actio Pensionario contra ipsum. Rota in una Canariensi Pensionis 15 Jan. 1567. cor. Gypso, in Hispanensi Pensionis 16 Decemb. 1577. coram Card. Blanchetto, et in Ojensensi, et Barbarfrensi Pensionis 19. April. 1609. coram Card. Lancelot. & Lepissime in aliis citatis, in Nebriconensi Pensionis 10. Jun. 1611. coram Gregori o XV. impressa per Farinac. dec. 152. n. 2. p. 2. recent. & per Bellarm. dec. 507. num. 1. & per Campanil in divers. Jur. Canon. Rubr. 11. c. 24. n. 20. & sic tenent Gratian. discept. Forens. cap. 9. n. 59. Garcias de Benef. p. 1. cap. 5. n. 199. Panimoll. dec. 134. n. 33. et seq. Barbosa l. c. n. 72. Card. de Luca de Pensionibus disc. 19. n. 5. et 14. disc. 31. n. 8. disc. 33. n. 4. disc. 87. n. 2. et 7. Ventrigl. tom. 2. annot. 11. §. 2. a n. 42. cum plurimis ibi adductis, & alii passim. Et ratio est, quia onus solvendi Pensionem videtur esse impositum non hujus, vel illius anni fructibus, sed quibuscumque aliquando solvatur Pensio. Tum quia Papa videtur ab initio ad hoc obligasse Beneficiarium, & Successores in beneficio gravato. Et sic Successores tenentur ad solutionem Pensionis decursae, non tanquam debitum proprium, sed tanquam debitum beneficiarii. Rota rec. p. 16. dec. 23. n. 4.

110 Pensionario moriente ante terminum solvendae Pensionis, beneficiarius tenetur solvere haeredibus pro rata fructuum perceptorum, vivente Pensionario. Rota apud Coccin. decis. 327. n. 1. & apud Cavaler. dec. 129. Panimol. dec. 134. n. 25. et seq. Riccius in praxi p. 3. resol. 468. n. 1. Bellet. Disquisit. Cler. p. 1. tit. de Bonis Cleric. §. 18. Ventriglia tom. 2. annot. 11. §. 3. n. 7. et 8. Card. de Luca de Benef. disc. 31. n. 23. disc. 138. num. 10. de Pension. disc. 28. n. 3. et 4. & alii passim dicentes hoc idem servandum, esse, quando Camera Apostolica mediante spolio defuncto succedit; debetur enim Camerae, ubi adeit usus spoliatorum. Panimol. dec. 134. n. 32.

111 Annus pro solvenda Pensione incipit currere a die constitutae Pensionis, & terminat eadem die sequentis anni. Rota p. 15. recent. dec. 356. num. 3. Leurenus l. c. q. 561. La Croix l. c. num. 1164. & alii communiter. Locus, in quo solvi debet Pensio, est ordinarius, ubi situm est beneficium, & ubi fructus percipiuntur, nisi aliter in Litteris reservationis sit dispositum. Leurenus l. c. q. 562. Bartol. Garcias, Corrad. Castrop. citati, & secuti a La Croix loc. c. numer. 1164. et alii passim.

112 Pensio imposita in pecunia solvenda est in pecunia debita, nec Beneficiatus liberatur solvendo aliam, per textum in l. 2. §. Mutui datio ad fin. ff. Si certum petatur; ubicumque enim deducta est qualitas in stipulationem, ea est praesumenda, nec potest solutio fieri in diversa, per textum in l. Cum quid, ff. Si certum petatur, per Baldum in d. l. 2. §. Mutui datio n. 3. et in terminis Lotter. de re Benef. lib. 1. q. 39. n. 172. et seq. Ventriglia t. 2. annot. 11. §. 2. n. 26. et alii passim. Vide verb. Moneta n. 19.

114 Esset tamen admittenda solutio in alia specie pecuniae, quando esset penuria qualitatis Monetae promissae, et debita, et quando Pensionarius nullum damnus reportaret ex mutatione, sed omnino conservaretur indemnis. Rota in una Cremonensi Pensionis 15 Julii 1589. coram D. Orano, arg. Cap. Olim 20. & Cap. Cum Canonici 25. de Consibus, Ventriglia l. c. n. 26. Lotter. l. c. num. 174. et 175. et alii communiter; Vid. verb. Moneta n. 20.

115 Pensio simpliciter, et distincte constituta, et reservata in Ducatis, aut in Scutis, nulla facta mentione, an sint ducati de Camera, vel monetae usualis? an sint Scuti aurei, vel argentei? solvenda est in Ducatis, seu Scutis monetae usualis regionis, et exigentibus, et minus gravantibus Beneficiatum, per text. in l. Nummis indistincte legatis 75. ff. de Legatis 111. ibi: „ Nummis indistincte legatis, hoc receptum est, ut „ exigentibus legati videantur, si neque ex consuetudine Patris familiae, neque Regionis. unde fuit, neque ex contextu testamenti possit apparere; I. Semper in oblcuris, de Reg. Juris, ubi in oblcuris, quod minimum est, debetur, et in dubio semper pro Debitori judicandum est. l. 1. §. Cui certum, et l. Cum certum, ff. de aur. et argent. legat. Si autem certum usum, vel ex Regione, vel ex contextu Litterarum reservationis possit haberi interpretatio, de qua specie Summus Ponti-

flex intellexit, tunc in illa specie facienda est solutio, per textum expressum in cit. l. Nummis 75. de Legatis 111. Communis cum Ventriglia l. c. n. 28. Vide ipsum ibi multa adducentem ad rem sub num. 29. et 30.

Pensio reservata in Ducatis Camerae, si solvatur in Curia, 117 debet solvi in Ducatis auri de Camera, & pro eis Scuta auri in auro cum additione unius Julii juxta formam Litterarum Apostolicarum: si autem solvatur extra Urbem in aliis Regionibus, ubi difficulter reperitur aurea, sufficit, quod fiat solutio in alia Moneta valoris aequivalentis. Rota par. 4. tom. 1. dec. 430. num. 1. & saepe alibi, Ventriglia loc. cit. n. 27. & alii passim. Vide verb. Moneta num. 20. Aurea autem de Camera attimatur in ratione Juliorum quatuordecim, nec ab eorum valuatione recedendum est de tempore gratiae. Rota part. 4. tom. 2. dec. 488. num. 1.

Quomodo autem solvenda sit Pensio, quando valor Mo-119 netae, qui erat tempore reservationis pensionis, fuit alteratus, & mutatus? Vide dicta sub verb. Moneta a num. 13. ad 17.

Pensio exigi non potest ante expeditionem Litterarum 120 Apostolicarum; & si ante fuerit exacta, redditur nulla stante Decreto in reservatione apponi solito: Vigore Litterarum Apostolicarum desuper consueudarum, nec ante; alias praesens reservatio sit nulla. Barbosa l. 3. Juris Ecclesiast. citat. cap. 1. num. 98. La Croix lib. 4. num. 1168. Card. de Luca de Pensionibus disc. 22. num. 3. disc. 29. num. 3. disc. 30. num. 9. disc. 40. n. 7. disc. 44. num. 9. de Benefic. disc. 94. num. 10. & comm. aliorum. Rota part. 2. recent. dec. 392. num. 1. part. 3. dec. 78. num. 4. & saepe alibi. Dicuntur autem Litterae expeditae, quando 122 sunt plumbatae Rota par. 4. dec. 68. sub num. 4. & saepe alibi; Barbosa loc. cit. num. 100. cum pluribus ibi citatis. Debita tamen Pensio post expeditas Litteras, est solvenda a die reservationis, non autem a die expeditionis ipsarum Litterarum, quamvis expeditio sit in conditione posita, Rota rec. part. 5. tom. 2. dec. 539. num. 15. Leurenus loc. cit. qu. 585. Card. de Luca, & alii.

Pensionarius sub onere non faciendi fructus suos, sed re-123 stituendi, tenetur quotidie recitare Officium B. M. V. ex Constitutione 135. S. Pii V. incip. Ex proximo. Barbosa loc. cit. num. 11. cum pluribus ibi citatis; Ventrigl. tom. 2. §. 2. num. 86. & alii communiter, dicentes Pensionarios teneri ad recitationem Officii B. M. V. sub eadem poena, sub qua Beneficiarii tenentur ad recitationem Officii Divini. Satisfacta 124 tamen Pensionarius si recitet Officium Divinum, & omittat Officium B. M. V. Barbosa loc. cit. num. 13. Ventriglia loc. cit. num. 86. Bonacina de Horis Canonici disp. 1. qu. 2. punct. 4. num. 10. & alii passim. Insuper Clericus in Sacris, vel ha-125 bens Beneficium, & Pensionem satisfactis obligationi unica recitatione Divini Officii, etiam si omittat Officium parvum B. M. V. Barbosa, Ventriglia, Bonacin. locis citatis, & alii passim. Pensionarius, cui auctoritate Apostolica est 126 redempta Pensio in totum, non obligatur ad Officium B. M. V. quia S. Pius obligat solos Pensionarios, qualis hic non est, cum dimiserit totaliter Jus Pensionis auctoritate legitima Papae. Bonacina loc. cit. num. 11. La Croix lib. 4. num. 1156. Barbosa loc. cit. sub num. 14. & alii. Secus autem si auctoritate propria 127 admittat tantum aliquas anticipatas solutiones, quia hic revera remanet adhuc Pensionarius, cum adhuc retineat Jus Pensionis, la Croix loc. cit. num. 1156. & alii passim.

Quando Pensio est reservata in capite, seu persona unius 128 in commodum, & utilitatem alterius, ille dumtaxat ad Officii recitationem obligatur; in cuius commodum Pensio reservata est. Barbosa loc. cit. num. 12. Bonacina loc. cit. num. 7. Ventriglia loc. cit. num. 86. & alii passim.

Pensionarius ex redditibus Pensionis impositae super Benefi-129 cio tenetur pro rata concurrere ad Ecclesiae reparationem, sicuti tenetur ipse Titularis, seu Beneficiatus; Nisi Pensio ita imposita fuerit, ut ab omni proliis onere libera solvatur. Panimoll. dec. 6. adnotat. 8. n. 53. Navarr. consil. unico de Eccles. edificand. relat. per Barbol. de Offic. & potest. Episcop. allegat. 64. num. 18. Ventriglia tom. 2. annotat. 11. §. 2. num. 1. & seq. cum pluribus ibi citatis. Rota recent. par. 9. tom. 2. dec. 343. n. 32. Nisi enim Papa exemerit Pensionem a quibus 130 libet oneribus, & impositionibus; tenetur Pensionarius ad onera, quae in dies imponuntur super Beneficiis. Rota rec. part. 3. decis. 407. num. 3. Immo ubi agatur de Pensionibus super Beneficiis Religionis Hierosolymitanae impositis, Pensionarius, etiam si sit Cardinalis, tenetur ad onera ejusdem Religionis. Rota ibid. n. 16. Prout in casu contributionis te-132 netur.

netur Pensionarius contribuere pro rata Pensionis. Rota par. 5. tom. 1. dec. 23. num. 4. Adeoque tenetur ad solutionem decimarum, & onerum prestantiam Principi, nisi fuerit specialiter derogatum. Rota par. 5. tom. 1. d. dec. 23. num. 31. Atque etiam concurrere debet ad necessarias impensas reparatio-
 133 num. Rota par. 9. tom. 2. dec. 343. n. 32. Unde generaliter tenetur Pensionarius pro rata Pensionis contribuere ad omnia onera Beneficii, nisi Papa addiderit, quod Pensio sit omnino libera, immunitis, & exempta: Azor. Barbosa, Lotter. Leuren. citati, & secuti a la Croix lib. 4. num. 1158.
 134 Pensionarius habens Pensionem ultra valorem 60. Ducatorum auri de Camera, tenetur deferre vestes Clericales Talares sub pena privationis; Sixtus V. Constituit. 92. incip. Sacro. sanctam.
 135 Pensionarius habens Pensionem solitam concedi Clerico gaudet privilegio Fori, etiam si non deferat Habitum, & Tonsuram. Sic Barbosa de Offic. & potest. Episcop. par. 2. alleg. 12. num. 8. cum pluribus aliis ibi citatis, asserens id decidisse Sacram Congregationem Concilii, & de offic. & potest. Episc. par. 3. alleg. 57. num. 151. ubi assert praximum Decretum Sacre Congregationis Concilii, & testatur se vidisse, & legisse ejus Originale, & in Summa Apostolic. decis. verb. Pensio num. 4. ubi expresse dicit, quod Pensionem obtinens habetur pro Clerico Beneficiario ad effectum privilegii, & Fori exemptionis, & refert sic decidisse Sacram Congregationem Concilii sub die 18. Decembris 1595. & item in Portugallien. 10. Aprilis 1622. Sperell. dec. 66. num. 34. ubi etiam ipse asserit sic decrevisse Sacram Congregationem Concilii, ob quam de cetero non varii sentientes contrarium se retractarunt, & novissime D. Riccius in sua Synopsi Decretorum Sacre Congreg. Immut. verb. Pensionarius num. 1. praxibus his verbis asserens Decretum ejusdem Congregationis, ibi: Pensionarius censetur Beneficiarius ad effectum fruendi privilegio Fori, etiam si non incedat in Habitum, & Tonsura. Perugia 20. Febr. 1652. lib. 4.
 135 Decret. Paul. pag. 175. Contrarium tamen, scilicet non gaudere privilegio Fori Pensionarium, nisi deferat Habitum, & Tonsuram, sustinent Azeved. lib. 1. num. 5. vers. Sed an Pensio tit. 4. lib. 1. novae recopil. Flamin. de Resignationibus lib. 1. quest. 11. num. 70. Garzias de Benefic. par. 1. cap. 5. numer. 70. Gonzalez ad Regul. 8. Cancellar. gloss. 5. n. 6. & alii apud Barbotam in cit. allegat. 12. num. 8. asserentes etiam pro se aliam Decisionem Sacre Congregationis, & novissime Monacell. tom. 2. tit. 14. formul. 7. num. 14. ubi dicit sic decrevisse Sacre Congregat. Concil. 6. Jun. 1622. & late idem Monacell. tom. 4. supplement. ad d. tom. 2. a. 150. ad 154. ubi etiam pro se allegat plures Doctores, inter quos Fagnan. lib. 1. Decretal. in cap. Ad audientiam 31. de Rescriptis n. 232. dicens ibi adducere ad id declarationem Sacre Congregationis Concilii; Qui tamen Fagnanus si ibi attente legatur cum declaratione dicte Sacre Congregationis, immo & cum declaratione Sanctissimi aperte favet nostre sententiae, ipsamque tuetur contra sententiam oppositam defensam a Monacell. & ab aliis supra citatis, ut ibi videri potest, & ea, quae diximus supra num. 8. adeoque &c.
 137 Pensionarius, qui habet Indultum retinendi Pensionem, etiam si non incedat in Habitum, & Tonsura Clericali, & Matrimonium contrahat, non censetur dispensatus ad militiam, ad quam si transeat, amittit Pensionem, quia talis dispensatio nequit supplere defectum proveniente ex militia, quae est in diversa specie impedimenti, nempe illius, per quod exercetur, seu exerceri possunt laeva, unde indiget sua speciali dispensatione, alias statim ac efficitur miles, Beneficium, & Pensionem amittit. Rota coram Aldo dec. 69. n. 16. & 17. & num. 22. ubi ampliat locum habere, etiam re integra, antequam laeva exerceat, militiam deserat, & primarium statum reassumat; & ita respondit quoque Sacre Congreg. Conc. in Nicensi 19. Decemb. 1648. 18. pag. 563. & tenet Card. de Luca, de Pensionibus disc. 46. numer. 3. Monacell. tom. 2. tit. 14. formul. 7. n. 11. & alii passim.
 138 Item Pensionario pro obtinenda Pensione obstat Officium militis levis armaturae. Sacre Congregat. Conc. in Romana Indulti 7. Decembris 1720. ad quem effectum concedi non solet sanatoria. Sacra Congreg. Conc. dist. die ad s. dub. quam deinde concessit die 22. Mart. 1721. Sic refert Urtaya 1. Miscell. Sacro, & profano litt. P. num. 145.
 139 An, & quando Pensionarius teneatur, vel non, Pensionem minuere, seu remittere? Vide verb. Locatio a num. 37. ad 47. & sicuti ibi de Locatore, discurrere hic, salva proportione, de Pensionario.

An Pensionarius teneatur eodem modo, ac Beneficiarius, superfluos fructus Pensionum in pios usus expendere? Variant Doctores. Negat absolute la Croix l. 4. n. 1157. cum Covarr. Menoch. Tusc. Vasquez, Ricc. Nald. Gallet. Lugo, Binsf. Redoan. Azor. Reginald. Gigant. Trullench. Vallens. Taber. Leurenio, ibi citatis. At Matrius Theolog. Moral. disp. 14. num. 77. Thom. Hurtad. respos. moral. lib. 2. num. 649. Molina tom. 1. de justitia, & iure tract. 2. disp. 145. & plures alii affirmant valde probabiliter ad id obligari.

Advertendum est, quod Pensio reservata Clerico habitum, & Tonsuram Clericalem non deserenti, & etiam carnales nuptias cum pluribus successive, aut cum vidua inuenti amittitur ob transitum ad saecularem militiam. Sic expresse Sacre Congregat. Conc. in Vlixbonen. Orientalis Pensionis 23. Nov. 1737. Quod procedit etiam in terminis Equitum levis Armaturae Custodiae Corporis Summi Pontificis destinationum, ut resolvit eadem Sacre Congreg. in Romana Indulti 7. Decemb. 1720. Ad hoc enim ut Pensio retineatur post assumptam saecularem militiam, necesse est ut ad id, ultra supradictum Indultum, specifica dispensatio obtineatur, ut declaravit eadem Sacre Congreg. in Nicensi 19. Decemb. 1648. & coram Cello dec. 69. num. 16. 17. 19. & 22. Nec ad id solum concedi sanatoria. Eadem Sacra Congregat. in D. Romana Indulti 7. Dec. 1720. ad 2. dub. pro Equite levis Armaturae, quamvis ipsi postea ex speciali gratia fuerit concessa die 22. Mart. 1721. Vide Theaurum Resolutionum Sacre Congregat. Concil. ad an. 1737. in dist. vlixbonen. Orientalis Pensionis, ubi ab Eminent. Card. Cavalchino, tunc ejusdem Secretario plurima sapientissime ac eruditissime suo more adducuntur ad rem.

Pensionum abolendarum pacta contemporanea resignatio Beneficiorum, & earundem Pensionum reservationibus damnantur, & annullantur. Bened. XIV. tom. 1. Constituit. 30. incip. In sublimi §. 3. Pensionum abolitiones, & cassationes obtentae intra sex menses a die captae possessionis Beneficii annullantur. Idem ibidem.

Novae additiones ex aliena manu.

PER promotionem ad Episcopatum non modo cessant pensiones, sed & evanescit indultum eas transferendi; Rota in Tricaricen. pensionis 8. Junii 1735. §. 4. cor. Eminent. Cresc. inter impressas decis. 134. n. 3. & in Imolen. pensionis 21. Junii 1748. §. 7. cor. bon. mem. Vicecomit.
 Quod si in Indulto dictum sit: Decernentes, praedicta omnia, & singula, praesentisque litteras &c. nec non quae in praemissis facta sunt, aut fieri contigerit &c. nec etiam pro promotionem ad Ecclesiam Cathedralis, etiam Metropolitanam, aut translationem, vel aliam statum, & personae vestre mutationem; intelligitur Papa fecisse potestatem Indultario transferendi pensiones, non obstante promotione ad Episcopatum; Rot. in Imolen. pensionis 22. Junii 1748. §. 8. cor. bon. mem. Vicecom.

Quid si promotio indultario ad Episcopatum in decreto consistoriali dictum sit: Pensiones annuas quoad vires obtinere, retinere, & percipere, & de illis disponere libere, & licite val. res? Praevaluit opinio, quod his verbis tributa intelligatur facultas retinendi, non item transferendi pensiones. Vide Rot. in d. Tricaricen. pensionis 8. Junii 1735. §. 4. & plur. sequent. cor. Eminentiss. Crescent. inter impressas decis. 134. n. 4. & plur. sequent.

Votantes Signaturae Justitiae fruuntur indulto transferendi pensiones. Num autem hoc indulto frui possit aliquis de votantibus Signaturae Justitiae, qui sententia Judicis ob crimina fuerit relegatus, privatus advocata Consistoriali, & clericali Camerae, ad quem ascenderit, & de quo viva vox oraculo dictum fuerit, ut in futurum non describeretur in albo Praelatorum? Affirmat Rota in Romana pensionis 7. Junii 1743. cor. clar. num. Tanario, inter impressas decis. 268. idque ex ea potissimum ratione, quod ille haud deserit esse Praelatus.

De eo etiam quaeri solet, an sustineatur translatio pensionis ab Indultario facta, si pridem is Titulari promiserit, se non esse translaturum? Confer Rot. in Aretina pensionis 16. Junii 1721. & 2. Martii 1722. cor. bon. mem. Gamaches.

PERCUSSIO.

Vide verb. Excommunicatio, art. 12. a num. 2. ad 6.

PEREGRINI.

Vide verb. Lex artic. 3. a num. 18. ad num. 45.

PERJURIUM.

Vide verb. Accusatus a n. 31. ad 43. verb. Juramentum, art. 1. a num. 13. usque in finem, verb. Mendacium a num. 17. ad 21. verb. Poena art. 2. a n. 176. verb. Restrictio mentalis per tot. verb. Reus n. 26.

PERMUTATIO BENEFICIORUM.

Vide verb. Resignatio, seu Renunciatio Beneficiorum.

PERQUISITIO.

PERQUISITIO frumenti Ecclesiasticorum in locis Immunibus a Nuncio demandata Ministro Laico improbat; & injungitur, ut deputet personam Ecclesiasticam non dissidentem Ministris Abundantiae. Sacra Congreg. Immut. in Florentina. 9. Februarii 1694. lib. 2. Decret. Paul. pag. 71.

Perquisitio in Molendinis, & in aliis locis Commendae Religionis Hierosolymitanae, Appaltatoribus non est licita, nisi mediante Ministerio Curiae Ecclesiae habentis facultatem a Sacra Congregatione. Ead. Sacra Congreg. Immut. in Auximana. 25. Julii 1643. lib. 4. decret. Paul. pag. 18.

Perquisitiones scripturarum, & rerum factae a Fiscali Nunciaturae in Conventu, seu Cella Regularis praetensi Monetarii, sunt nullae, & cum Sanctissimo pro facultate Nuncio utendi rebus, & scripturis sic extractis, & prosequendi processum etiam super asserita moneta contra d. Regularem carceratum a Curia Laica, & statim remissum in carceribus Nunciaturae. Ead. Sac. Congreg. Immut. in Neapolitana 29. Maii 1696. lib. 2. Decret. Vallem. pag. 26.

Vigore Litterarum perquisitionis rerum furatarum Vicarius non consignet iudicii saeculari res, & pecunias, quae non sunt expressae, & indicatae inter res furatas, sed ipsas consignet cui de Jure. Eadem Sacra Congreg. Immut. in Neapolitana 15. Junii 1688. lib. Decret. Mart. pag. 306.

Permittitur perquisitio furti pecuniarum commissi a Ministris Domus Sanctissimae Annuntiatae, ut pratenditur, absconditi in Monasterio Monialium, facienda tamen per Episcopum, vel aliam personam Ecclesiasticam. Eadem Sacra Congreg. Immut. in Trojana 21. Januarii. 1626. lib. Scripturarum Veterum pag. 91.

Datur facultas perquirendi thesaurum in Ecclesia ad effectum consignandi cui de Jure, facta tamen obligatione de reducendo omnia in pristinum. Eadem Sacra Congreg. Immut. in Capuana 6. Maii 1664. lib. Decret. Rocci pag. 553.

Datur facultas perquirendi, & extrahendi instrumenta ad utum conficiendi aleas in locis immunibus, etiam in Monasteriis Regularium, non tamen mulierum. Ead. Sacre Congreg. Immut. in Romana 12. Julii 1678. lib. 2. Decret. Alt. p. 1612.

Datur facultas Episcopis status Mediolan. perquirendi fraudes, & res repositas in locis immunibus in praedictum Appaltatorum in forma, etiam Domos Regularium, & illius vigore procedant, & provideant per viam praeccepti tantum, non autem per viam Edicti. Eadem Sacre Congreg. Immut. in Mediol. 23. Sept. 1659. lib. Decret. Rocci pag. 210.

De mandato Sanctissimi datur Em. Archiepiscopo facultas ad annum perquirendi res furatas; res, uti dicitur di contrabbando, res dolose Decoctorum, & res Administratum substantiae pupillorum in locis immunibus quibuscumque (exceptis Monasteriis Monialium, & Conservatoriis) & consignandi iudici saeculari, ut de ipsis disponat, prout de Jure, recepta promissione prius, & juramento non utendi rebus sic extractis pro corpore delicti. Ead. Sacre Congreg. Immut. in Mediol. 12. Aug. 1696. lib. 2. Decret. Vall. pag. 168.

Datur facultas, annuente Sanctissimo, perquirendi Eminentiss. Legato in omnibus locis immunibus (exceptis Monasteriis Monialium) fraudes contra Appaltatores Tabacchi; Dummodo in faciendis iitis perquisitionibus utatur Ministerio

Ecclesiasticae cum solitis cautelis. Eadem Sacra Congregat. Immut. in Ferraricn. 14. April. 1693. lib. 1. Decret. Vallem. pag. 39.

Conceditur facultas perquirendi in locis immunibus bona spectantia ad spoliolum, & extrahendi in forma. Eadem Sac. Congr. Immut. in Ferent. 7. Maii 1650. lib. Decret. Rocci p. 86.

Dantur A. C. litterae perquisitionis in forma contra bona Episcopi debitoris Pensionis, excepta Cathedrali, & Palatio Episcopali. Ead. Sacre Congreg. Immut. in Callien. 31. Jul. 1674. lib. 1. Decret. Altov. pag. 977.

Dantur litterae Perquisitionis in forma A. C. pro rebus, seu frumentis, ac penoribus Episcopi ad favorem Pensionarii d. Episcopi. Ead. Sacre Congreg. Immut. in Romana, seu Nolana 21. Octobris 1679. lib. 2. Decret. Altov. pag. 1863.

Dantur A. C. litterae Perquisitionis in forma contra Episcopum, qui fraudulenter transfulerit omnia sua bona in locis immunibus ad effectum satisfaciendi Eminentiss. Cardin. Creditori Pensionis. Ead. Sacre Congreg. Immut. in Terracinen. 8. Septemb. 1675. lib. 1. Decret. Altov. pag. 1144.

In casu, quo Parochus debitor cuiusdam Sacerdotis conservabat omnia omnino bona sua in domo Parochiali, conceduntur Episcopo litterae Perquisitionis, & extractionis ad favorem Creditoris, attento quod jam obtinuerat mandatum executivum contra Parochum. Ead. Sacre Congreg. Immut. in Tiburtina 19. Septemb. 1703. lib. Decret. Marsusci.

Contra Debitores, qui fraudulenter transfulerunt omnia bona sua in diversis locis immunibus, conceditur Episcopo, ut possit perquirere, & extrahere ea ad effectum consignandi, facto inventario, iudici competenti, ut de eis disponat, prout de Jure. Ead. Sacra Congreg. Immut. in Catacen. 6. Octob. 1703. lib. Decret. Marsusci, in Neapolitana 19. Septembris d. A. & lib.

Censurati ob Perquisitiones eorum iusti factas in Aedibus Canonicalibus absolventur in forma privata, qui vero illas fecerunt, quatenus petant, absolvantur in forma Ecclesiae. Eadem Sacra Congreg. Immut. in Florentina 9. Febr. 1694. lib. 2. Altoviti pag. 103.

PERSONATUS.

Vide verb. Beneficium art. 1. num. 27.

PESTIS.

Ubente Sanctissimo injungitur Archiepiscopo Neapolitano publicare Edictum penale, ne aliqua persona Ecclesiastica saecularis, & Regularis audeat tempore suspensionis Pests ingredi Civitatem Neapolitanam absque speciali licentia ejusdem Archiepiscopi gratis concedenda. Sacre Congreg. Immut. in Neapolitana 20. Jun. 1606. lib. 5. Decret. Paul. p. 100. apud Riccium verb. Edicta Ecclesiastica n. 10.

Et injungitur Nuncio, ut quinque Canonicos Lateranenses, qui fuerunt ingressi, puniat rigorose, nec non Abbatem, qui illos recepit. Ead. Sac. Congregat. Immut. ibid.

Datur facultas extrahendi personas, & res inspectas morbo pestilentiali. Unde fuit prorogata ad decennium talis facultas extrahendi personas, & res inspectas morbo Pestilentiali. Ead. Sacre Congreg. Immut. in Meliten. 26. Mart. 1695. lib. 1. Decret. Vallem. pag. 179.

Regulares, qui tempore Pests absque Beneplacito Apostolico solvunt scuta duo millia pro construendis Lazaretis, incidunt in penas contentas in Decreto de rebus Ecclesiae non alienandis. Eadem Sacre Congreg. Immut. in Florentina 21. Januarii 1631. lib. 2. Decret. Paul. pag. 72.

Similiter Regulares, qui sine dicta facultate tempore Pests concedunt, vel consentiunt concessioni Conventuum pro usu Lazaretti, incidunt in Excommunicationem. Eadem Sacre Congreg. Immut. ibid. apud Riccium verb. Pests.

Quomodo Episcopi residere, & ministrare Sacramenta debeant, & possint tempore Pests: Vide verb. Episcopus art. 3. n. 12. & seq.

Parochi tempore Pests residere omnino tenentur in suis Parochialibus; Possunt tamen per alium idoneum ministrare Parochianis suis peste infectis Sacramenta Baptitini, & Penitentiae, & si non residerint, contra eos procedendum est, servata forma Concilii Tridentini cap. 1. in fine sess. 23. de ref. Sacre Congreg. Concil. in Mediol. 10. Octob. 1576. apud Barbotam in Summa Apostol. dec. verb. Parochus quoad residendum n. 16. Parochi

- 8 Parochi tempore Pestis an teneantur etiam ministrare Eucharistiam Peste infectis? Variant Doctores. Molfesius enim, Major, & alii apud Dianam par. 3. tract. 4. resol. 174. & par. 5. tract. 3. resol. 53. Lohner in instrum. 6. par. 3. de Eucharistia art. 3. quest. 5. Gobat tract. 4. n. 414. & alii, docent, Parochum tempore pestis non teneri ministrare Eucharistiam, quia cum ejus vita requiratur ad alia Sacramenta magis necessaria, etiam aliis conferenda, non videtur esse propter aliquos exponenda tanto periculo in administratione Sacramenti, utilis quidem, sed minus necessarii. Contra Suarez. Fagundes, Tolet. Navarr. Sotus, Henrici, Villalob. Filiuc. Silvester, Nugnus, Marchant. Mancin. Tabiena, Sa, Castropol. Lugo, Bulemb. Aversa, Cardenas, Verivys apud la Croix lib. 6. par. 1. num. 484. dicunt, Parochum teneri, sive per se, sive per alium Eucharistiam ministrare omnibus sicite petentibus, etiam peste infectis, quia peste infecti habent Jus illam petendi, & sunt in gravi necessitate spiritali illam suscipiendi, licet forte Sacramentum Poenitentiae susceperint; cum nihilominus valde infestentur a Dæmone, indigeantque viribus spiritalibus, quas hoc Sacramentum causat, possitque ipsis etiam per accidens causare primam gratiam, si non haberent; Unde revera saltem per alium, si possit haberi: Si vero in aliquo loco non adesset alius Sacerdos, qui in defectum Parochi posset substitui, tunc ipse Parochus ad id non teneretur, quia non deberet, ministrando aliquibus Eucharistiam, exponere se periculo destituendi totum populum, eumque relinquendi sine aliis magis necessariis Sacramentis; nam necessitas Communitatis prævalet necessitati private, & inter duo mala majus est evitandum, & minus eligendum; c. Duo mala 1. dist. 13.
- 9 Idem patet est dicendum de obligatione Parochorum administrandi peste infectis Extremam Unctionem, sive per se, sive per alios, quando possunt haberi; secus autem non, uti mox dictum est de Eucharistia; Vide verb. Extrema Unctio num. 43. et 44.
- 10 Pestis causa qui absterunt, quotidianæ distributiones illis non debentur, nisi probetur legitima consuetudo, quod distributiones hujusmodi darentur absentibus ex justa causa. S. C. Conc. apud Barbofam in Summa Apostol. dec. verb. Pestis num. 2.
- 11 Pestis occasione Canonicus absens non lucratur distributiones quotidianas, nisi pestis grassetur, et probetur legitima consuetudo, quod distributiones hujusmodi dari contineverunt absentibus ex justa causa; Quando autem dicatur pestis grassari, ut sit justa causa absentiae, relinquendum est arbitrio Episcopi. S. C. Conc. in Mediol. 9. Nov. 1630. apud Barbofam l. c. n. 3. et 4.
- 12 Cautela adhibenda a Parochis, et eorum Vicariis pro se conservandis in administratione Sacramentorum tempore pestis, traduntur a Reiffenstuel lib. 3. Decret. tit. 4. num. 106. Vide ibi.
- 13 Pestis tempore quid agi liceat, vel secus, circa administrationem Sacramenti Confirmationis, Poenitentiae, Extremæ Unctionis, vide in singulis eorum articulis.
- 14 Num liceat dimidiare confessionem mortalium ex timore contrahendi morbi, quæstio est anceps inter Doctores, in qua nihil certe decernitur. De Synodo Dioec. lib. 3. cap. 19. §. 19. nov. edit.
- 15 In ordine ad ministrandam Eucharistiam non esse omnem Ecclesiæ ritum servandum, qui modo ab Ecclesia præscribitur, docet immortalis memoriæ vir Muratorius in Tract. de Peste; sed ab Episcopi judicio expetendum esse quid a singulis præstari posset, ut minus periculose, sed decenter ministraretur, quod etiam rescriptum fuit ad postulatam Vicarii Apostolici Julii Cæsareæ. De Synod. Dioecesan. ibidem §. 25.
- 16 Tuto posset Episcopus judicare tempore pestis, quod Eucharistia laicis porrigeretur suis manibus accipienda, ut ipsi per se illam inducerent. Ibid. §. 27.
- 17 Extrema Unctio erga peste infectos conferri potest inungendo organum illius sensus qui unctioni magis expositum, se offert, ita formam proferendo, quomodo fieri solet cum unus tantummodo sensus inungitur. Ibid. §. 29.
- 18 Licet autem judicio Episcopi in eo casu inungere agrotum adhibita oblonga virga, cujus in extrema parte: sit gossypium oleo Sacro imbutum. Ibid. §. 30.

PHISIOGNOMIA. Vide verb. Superstitio n. 24.

Quæ vendi non possunt, nec possunt in pignus dari; L. Pignus, §. Eam rem ff. Quæ res pignori. Quare res Ecclesiæ, & etiam mobilia pretiosa non nisi concurrente legitima causa, & accedente licentia Sedis Apostolicæ, vel Episcopi respectu mobilitum minoris pretii vendi possunt. Instit. Eccles. 69. §. 5.

Alia: Vide verb. Hypoteca, per tot.

Pileoli usus in Missa etiam extra Canonem concedi non potest ab Episcopo, sed solum a Papa S. C. Episc. & Reg. 3 Januar. 1590 & die 17 Jun. 1595 & Sacr. C. Rit. 24. Aprilis 1626. & colligitur ex cap. Nullus 56. de consecrat. dist. 1.

Nullus etiam Episcopus Pileolo uti potest in Missa sine Sedis Apostolicæ licentia, Sacr. Congr. Rit. 3 Januar. & 24. April. 1626. apud Barb. in Summa Apostol. dec. verb. Pileolus n. 1.

Qui assistit in Choro Missæ Conventuali, non potest portare Pileolum per totum Canonem; In aliis vero Divinis Officiis uti potest. S. C. Episc. & Reg. in una S. Angeli 5 Novemb. 1602. apud Nicol. in Floscul. verb. Pileolus n. 2. Alii vero dicunt hoc Decretum esse Sacræ Congregationis Rituum, ut videre est apud La Croix lib. 6. p. 2. num. 2055. Decr. 55.

Pileolo uti non possunt Parochi, tam de die, quam de nocte ministrantes infirmis Sanctissimæ Eucharistiæ Sacramentum, neque prætextu invalentudin. Sic reponit S. C. Rit. in Romana 13 Aug. 1695. & 2 Jan. 1696. Parocho Sancti Laurentii in Damasio apud Monac. tom. 4. suppl. ad 3 tom. n. 9 & 10.

Alia. Vide verb. Birretum.

Immo neque in Choro potest portari Coma fictitia, seu, ut vulgo dicitur Perucca. Sac. C. Conc. in una Bergomensi 9. Decemb. 1690 lib. 4. Decr. fol. 765. ubi rejecit instantiam Abbatris Petri Nigrone Canonici Cathedralis deferendi Comam fictitiam in Choro sub prætextu frigiditatis, & subtilitatis aeris, apud Monacell. supplement. ad 3. tom. 9 & 10.

Et tanto minus Coma fictitia, seu Capillium adscititium potest deferri, & retineri in actu celebrationis Missæ, ut expressè prohibuit Innocentius XI. ut patet ex Decreto de ejus mandato publicato in Dioecesi Colon. die 21 Mart. 1689. quod refertur sub verbo Missa art. 9 n. 4. Vide ibi: & apud Reiffent. lib. 3. Decret. tit. 1. n. 93. ubi refertur consimile Decretum publicatum de mandato Innocent. XII. die 18. Septemb. 1692.

Quinimmo Clerici deferentes Comam fictitiam, vulgo Perucca, possunt excommunicari, si sint Beneficiarii, vel in Ordinibus Sacris constituti, ut habetur in Concil. III. Constantin. Canon. 96. Et hanc poenam excommunicationis ferendæ sententiæ contra Beneficiarios, & in Sacris constitutos deferentes Comam fictitiam, sustinendam, & imponendam, esse declaravit Sacra Congregatio Nonnullorum Cardinalium specialiter a Papa deputata in Vigilien. Synodi 18. Maji 1695. In responsione ad 28. Contra vero ceteros Clericos Minorum Ordinum esse procedendum juxta dispositionem Concilii sess. 23. cap. 6. de reform. apud Monac. tom. 1. in Append. annot. ad Liter. Encyclicam Sacræ Congregationis Episcoporum & Regularium super exercitiis indicentibus Ecclesiasticorum n. 20.

Et quod Capillitium adscititium permittendum non sit Ecclesiasticis personis, decrevit novissime S. C. Conc. in Melphit. 8. Aug. 1722 quod fuit expressè pariter prohibitum in Urbe de menis Februarii 1725. de mandato Sanctissimi D. N. Benedicti XIII. ut refert Urfaya in Miscell. Sacro, & profano 1. litt. C. n. 52. & habetur in Concilio Romano ab eodem Summo Pontifice celebrato anno 1725. sub tit. 16. de vita & honestate Clericor. capitul. 3. ubi expressè statuitur, quod Comam fictitiam vulgo Perucca, aut Cerchietti nunquam adhibeant.

Alia ad rem. Vide verb. Coma fictitia per tot. & verb. Missa art. 9. a n. 2. ad 4.

PLA.

Plagium est crimen publicum, quo quis dolose furtipit hominem liberum, vel servum alienum, sive detineat illum vincitum, aut celet, vel ei suadeat, ut a Patre, vel Domino suo aufugiat, sive vendat, donet, permutat, vel alio contractu, quo dominium rerum transfertur, aliis tradat, l. 1. cum sequentibus ff. & Codic. ad leg. Fabiam, de Plagiariis.

Hinc qui tale crimen committunt, Plagiarii appellantur, citat. l. 1. cum sequentibus, ff. & Codic. ad L. Fabiam, de Plagiariis. Et Plagiarii dicti sunt a Plaga, quia Patri, & Domino magna plaga infligitur, dum ipsi liberi, & servi subtrahuntur, & furtipiuntur, quo casu committi dicitur furtum, & Plagium, juxta text. in §. Interdum, Instit. de oblig. quæ ex delictis nascuntur, & observat Corca in Memor. verb. Plagiarius fol. 450. Urfaya Institution. Crimin. leg. 2. titul. 8. numer. 216.

Tale crimen si homo, qui subripitur, sit sui Juris, non est proprie furtum, quia libera persona sub nullius est dominio, l. Item Juris, Instit. de inutil. stipul. Si autem persona, quæ subripitur; est adhuc sub patria potestate constituta, verum furtum est; §. Instit. de oblig. quæ ex delictis nascuntur. Et inde Patri actio furti competit: l. Eum qui 14 §. Si filius familias 13. ff. de furtis, ibi: Si filius familias subreptus sit, patrem habere furti actionem, palam est: & idem reperitur l. 37 ff. eod.

Talis autem actio Furti non competit Matri, utpote potestate in prolem carenti; l. Mater filii 38 ff. eod. de furt. ibi: Mater filii subrepti, furti actionem non habet.

Pœna Plagii olim erat poena pecuniaria, l. final. ff. ad L. Fabiam, de Plagiariis. Hodierno autem Jure est poena mortis. Cap. Qui furatur 1. de furtis, ibi: Qui furatur hominem, & vendiderit, convicius, morte moriatur, juxta leg. Quoniam 7. & leg. final. Codic. Ad Leg. Fabiam, de Plagiariis.

Plagii crimen committunt illi, qui modica pecunia data, vel fraudulentis suasionibus incautos alliciunt juvenes ad se adscribendum militiæ, ut observat Amenus de delictis, & poenis tit. 3 §. 6 n. 36. ubi quod id praticitari vidit in Urbe pro cujusdam Principis servitio, sed seditione facta, opus fuit ad illam sopiendam captos pristinæ libertati restituere, & refert etiam Urfaya l. c. num. 219. Quod, & novissime accidisse anno 1738. refertur.

Novæ additiones ex aliena manu.

Ridiculus fere semper Auctor est, dum etymon nominis tradit; at maxime hic ridiculus est, qui Plagiarii (inquit), dicti sunt a plaga, quia Patri, & Domino magna plaga infligitur, dum ipsi liberi, & servi subtrahuntur. Vide si lubet de etymologia hujus vocis Antonium Matthæum de Crimin. titul. de Legib. Fabia de Plagiari. capitul. 1. numer. 2.

Illud hic non omittendum, quod is, cujus consilio plagium committum est, plagii non tenetur. Non advenitur quod qui Plagiario in quare socius est, & ipse Plagiarius sit; l. penul. §. ultim. ff. de L. Fab. de Plagiari. Socium enim (ut recte inquit Antonius Matthæus ubi supra n. 4.) intelligere debemus, non qui consilium dumtaxat dedit, aut scias forte commo-davit, sed qui societatem sceleris contraxit, & in ipsa suppressione socius fuit.

Nec refragatur quod plagiarius sit qui servo alieno persuasit, ut a Domino fugiat; Dum enim dicimus plagii non teneri eum, cujus consilio plagium commissum est, intelligimus si consilium datum Tertio sit, non item si consilium servo datum sit; Anton. Matt. ibid.

De poenis in genere.

Pœna, ut expressè habetur in l. Aliud 131. ff. de verbor. signif. est noxæ vindicta, ibi: Poena est noxæ vindicta, id est est delictorum, sive criminum coercitio, seu vindicta Biblioth. Ferrar. Tom. VI.

in emendationem hominum constituta: l. Si poena 26. de poenis, ibi: Poena constituitur in emendationem hominum. Poena enim est mensura culpæ, juxta illud Deuteronomii 25. Pro mensura peccati erit & plagarum modus, & c. Sane 11. de officio Delegati cum similibus. Et regulariter sine culpa nemo punitur; l. Sancimus 22. Cod. de poenis, cap. Joannes 23. & Cap. Quidam 25. de homicid. Cap. sine culpa 23. de Regul. Juris, ibi: Sine culpa (nisi subit causa) non est aliquis puniendus. Quamvis interdum ob publicum bonum puniatur quis sine propria culpa, ut fit in crimine læsæ Majestatis, ratione cuius filii etiam innocentes puniuntur in derelictionem tanti paterni criminis; l. Quisquis 5 §. 1 Cod. ad l. Jul. Majest. & in aliquibus aliis casibus ubi subest justa causa puniendi etiam innocentes ad ceterorum terrorem; unde in cit. cap. sine culpa 23. de Reg. juris merito dicitur quod sine culpa non est aliquis puniendus nisi subit causa.

Pœna differt a multa, ut patet ex l. Aliud 131. ff. de verborum signif. ibi: Inter multam autem & poenam multum interest: Pœna enim nomen est generale conveniens cuilibet criminis coercitio, multa vero nomen est speciale conveniens tantum poenæ pecuniariæ, ibi: Cum poena generale sit nomen omnium delictorum coercitio, multa specialis peccati, cujus animadversio hodie pecuniaria est; pœna autem non tantum pecuniaria, verum capitæ, & existimationis irrogari solet. Item pœna a lege decernitur, multa vero arbitrarie a Judice datur, ibi: Multa quidem ex arbitrio ejus venit, qui multam dicit, pœna non irrogatur, nisi quæ quaque lege, vel quo alio jure specialiter huic delicto imposita est; quinimmo multa ibi dicitur, ubi specialis pœna non est imposita.

Pœna differt etiam a poenitentia, quia hæc imponitur, ut satisfiat Deo in foro interno; pœna autem, ut satisfiat Reipublicæ in foro externo, & ideo poenitentia non liberat a pœna, ut recte notant Abbas in cap. De his num. 3. de accusat. Amenus de delictis, & poenis tit. 1. proœmial. §. 4. num. 5. & alii, unde excommunicatus denunciatus, ut absolvetur a Censura debet subire poenitentiam sibi injunctam ab absolvente ad satisfaciendum Ecclesiæ offensæ, & poenam inflatam a Judice ad satisfaciendum pro delicto commisso in ceterorum exemplum, & terrorem. Item pœna infligitur invito independentem, & contra Rei voluntatem, poenitentia autem indiget acceptatione, & consensu poenitentis, ut recte observant The-saurus de poen. par. 1. cap. 2. vers. secundo poena, Amenus loc. cit. n. 6. & alii passim.

Pœna in genere alia est Civilis, & alia Criminalis, Pœna Criminalis est, quæ tendit ad vindictam publicam, estque definita supra num. 1. Pœna Civilis est, quæ non tendit ad vindictam publicam, sed ad privatum commodum partis læsæ, quæ tamen rigorose loquendo non est poena proprie dicta, sed solum minus proprie talis. Hęc poena subdividitur in Conventionalem, Legalem, & Judicialem. Pœna Conventionalis est, quæ committitur, & præstari debet ex conventio ne-partium, si aliquid v. g. datum, vel factum non fuerit, ut patet in cap. Constitutus 7. de poenis. Pœna Legalis est, quæ imponitur a Lege, vel pro reparatione damni illati, vel propter contumaciam, aut contemptum. Pœna Judicialis est, quæ a Judice infligitur.

Pœna Criminalis subdividitur in Capitale, & non Capitale. Pœna Capitalis est, per quam inferitur mors naturalis, vel Civilis per mediam, vel maximam capitæ diminutionem, adimendo libertatem, vel jus Civitatis, sicque poenæ capitales sunt tres, scilicet ultimum supplicium, quæ vocatur maxima, damnatio ad metallum, quæ dicitur media, & deportatio in Insulam, quæ appellatur minima; l. Rei capitalis 2. & l. Capitalium poenarum 28. ff. de poenis, & l. Licet 103. ff. de verbor. significat. Pœna non Capitalis est, qua quis salva vita naturalis, & civili coercetur, uti est pœna relegationis, fustigationis, amputationis alicujus membri, stigmatis, seu bullationis, & hujusmodi; cit. l. Capitalium 23. §. 1. ff. de poenis.

Pœna criminalis alia est corporalis, seu corporis afflictiva, & alia pecuniaria. Item alia temporalis, & alia perpetua, patetque omnes ex terminis.

Pœna in genere alia est ordinaria, & alia extraordinaria, seu arbitraria. Poena ordinaria, seu Legalis est, quam lex, seu Princeps expressè, & determinate statuit, aut consuetudo induxit, seu præscripsit. Extraordinaria autem seu arbitraria est, quæ nulla lege, statuto, aut consuetudine est definita, sed extra ordinem a Judice imponitur juxta prudens,

L

ac

ac iustum ejus arbitrium pro varia delictorum qualitate . Sic in re *Communis Doctorem* .

11 Item Poena in genere alia est lata , & alia ferenda sententia . Poena lata sententia est , qua ipso facto , seu criminis perpetratione , & Legis , seu mandati transgressione incurritur absque sententia condemnatoria , Poena ferenda sententia est , qua a delincente non statim ipso facto seu legis , aut mandati transgressione incurritur , sed requirit sententiam Judicis condemnatoriam , debetque primum a Judice infligi . Sic in re *Doctores communiter* .

12 Ad cognoscendum an poena sit lata , vel ferenda sententia traduntur quinque regulae , quae assignantur sub verb. *Lex art. 2. a n. 28. ad 35. Vide ibi* .

13 An quando Lex utitur verbis imperativi modi , quae afficiunt immediate ipsam poenam , sit lata , vel ferenda sententia ? multi volunt , quod sit lata sententia . Vide *d. verb. Lex art. 2. n. 32.*

14 Plurimi tamen alii tenent , quod sit solum sententia ferenda . Vide *ibid. n. 33.*

15 Respondetur ad auctoritates pro prima opinione adductas : Vide *ibid. n. 34.*

16 Poena , seu Lex poenalis sententia ferenda non obligat ante sententiam Judicis . Vide *ibid. n. 35.*

17 Poena , seu Lex poenalis lata sententia in iis , quae aliam executionem externam non requirunt , obligat in conscientia ante sententiam declaratoriam Judicis . Vide *ibid. n. 37.*

18 Poena , seu Lex poenalis lata sententia in iis , quae externam executionem requirunt , non obligat in conscientia ante Judicis sententiam declaratoriam de crimine commisso , nisi Lex in specie addat clausulam : *alia etiam declaratione non secuta* . Vide *ibid. n. 38.*

19 Immo secundum plurimos , etiam si Lex addat talem clausulam , *alia etiam declaratione non secuta* , vel simile , non obligat ante declaratoriam Judicis de crimine commisso , nisi in aliquibus specialibus poenis , quae assignantur . Vide *ibid. n. 39.*

20 Declaratoria de crimine commisso requirit citationem partis , & ab ea dari potest appellatio . Vide *ibidem n. 40.*

21 Ad iudicium , & solvitur instantia . Vide *ibidem n. 41.*

22 Assignatur notabilis differentia inter sententiam condemnatoriam , & declaratoriam . Vide *ibid. n. 42.*

23 Assignatur quomodo non obstante clausula *ipso facto incurrenda* , adhuc requiratur sententia declaratoria Judicis , Vide *ibid. n. 43.*

24 Assignatur , quomodo non obstante clausula ; *absque alia declaratione* , adhuc requiratur talis sententia declaratoria Judicis . Vide *ibid. n. 44.*

25 Transgressores Legis incurrunt poenam illius , etiam si talem poenam ignorent , exceptis tamen Censuris . *Communis* . Et ratio est , quia ignorantia solius poenae non tollit causam poenae , adeoque nec effectum , seu ipsam poenam ; Tum quia ex praxi omnium Tribunalium Rei , & Legum transgressores puniuntur variis poenis v. g. patibuli , gladii , combustionis , rotae , & hujusmodi , quamvis invincibiliter ignoraverint delicta a se committenda , & commissa poenis hujusmodi subiacere .

26 Index inferior regulariter loquendo non potest augere , vel minuire poenas a jure statutas . *Communis* . Et ratio est , quia Index tenetur servare aequitatem Legalem , debetque , non de Legibus , sed secundum Leges judicare ; *cap. in istis 3. d. 4. ibi : In istis temporalibus Legibus , cum fuerint instituta & confirmata , non licebit Judici de ipsis judicare , sed secundum ipsas , & concordat cap. Summopere 70. caus. 11. quest. 3. & l. Accusatorum 1. §. 4. ff. Ad Senatus Consultum Turpillianum , ibi : Facti quidem questio in arbitrio judicantis est , poena vero prosecutio non ejus voluntati mandatur , sed Legis auctoritati reservatur .*

27 Id tamen potest Princeps Supremus . *Communis* . Et ratio est , quia cum ipse Lege humana superior censeatur ; *leg. Princeps 31. ff. de Legibus* , potest licite Reo poenam aut minuire , vel omnino remittere , aut augere , quod & interdum expedit , praesertim in delictis enormibus , & atrocibus . aliique frequentatis , cum majorum poenarum metu delinquentes facilius a delictis abstineant , ut quos timor Dei a peccatis non revocat , saltem coerceat severitas disciplina , textu expresso in *cap. Cum in cunctis 7. §. Clerici sane , de electione* . Unde Princeps ut non debet lenitate contra delinquentes , sed potius severitate , per lenitatem enim Rex contemnitur , Lex despicitur , & Rex inficitur : Econtra vero per severitatem Rex

honoratur , Lex servatur , & Rex salvatur , ut observant Luc. de Penna in l. 3. Cod. De his , qui ex publicat. collect. & Caballus R. solut. crim. 99. n. 102. ac alii .

Et ex iustis causis id potest interdum etiam Index inferior : Ipse enim ob speciales circumstantias potest poenas ordinarias , & a Lege praescriptas minuire , aut aggravare . *Communis* per text. in l. Aut facta 16. ff. de poenis , ubi inter alia dicitur , quod quantum ad hoc delicta consideranda sunt septem modis , causa , persona , loco , tempore , qualitate , quantitate , eventu .

Iustae autem causae , ex quibus eorum poenae a Judice inferiori augeri possunt , sunt praesertim sequentes . Prima est ratio qualitatis personae delinquentis ; l. Aut facta 16. §. 3. ff. De poenis ; quae si ob rationem sui status obliget ad evitanda delicta , & tamen delinquit , gravius evadit ejus delictum , graviusque est puniendum , juxta illud Sancti Gregorii Homilia 9. in Evangelia , ibi : *Lectione Sancti Evangelii Fratres carissimi sollicite considerare nos admonet ; ne nos qui plus ceteris in hoc mundo accipisse aliquid cernimur ab Auctore mundi , gravius inde judicemur* .

Secunda , ratione objecti , seu personae offensae ; cit. l. Aut facta §. 3. gravius est enim offendere Deum , quam hominem , *cap. Sicut qui Ecclesiam 17. quest. 4. cap. Vergentis , de Haeretic. Audent. Catharos cod. tit. & gravitas delicti contra hominem commisi mensuratur a dignitate personae offensae . Clementin. 1. §. Nec super , de poenis* .

Tertia , ratione causae ; cit. l. Aut facta , §. 2. ubi enim nulla , aut debilis est causa delinquendi , gravius evadit delictum , quia in tali casu major arguitur perveritas voluntatis in delinquente ; Unde gravius puniuntur homicidia sine ulla , aut debili causa commissa ; quam cum aliqua gravi causa parata ; *cap. Sicut dignum 6. de homicid.*

Quarta ratione advertentiae ; gravius enim delinquit , qui advertenter , & pensate delictum committit , quam qui ex perturbatione mentis ab ira , amore , furore , & hujusmodi cit. l. aut facta §. 2. ut patet de graviori punitione homicidii appensati , quam casualis ; *cap. Sicut dignum 6. de homicid. & cap. Lator 9. tit. eodem* .

Quinta , ratione consuetudinis delinquendi , quia ob talem consuetudinem censetur delinquens magis deliberato animo , & iniquiori voluntate delinquere ; l. Capitalium 28. §. 3. & 10. ff. de poenis : l. Nemo aciniceps 3. Cod. de Episcopali audentia , *cap. Sicut dignum 6. de homicid.*

Sexta , ratione loci cit. l. Aut facta §. 4. gravius enim evadit crimen commissum in Palatio , aut praesentia Principis , quam alibi , juxta illud *Esther cap. 7. num. 3. ibi : Etiam Reginam vult opprimere me praesentem in domo mea* . Et univrsaliter locus majori reverentia dignus auget delictum in eo commissum ; *argum. cap. 1. de poenit. dist. 5. l. Sed est questio in princip. ff. de injuriis §. Atrox , Instituit. eod. tit. l. Aut facta §. 4. ff. de poenis , l. Prator dixit §. Atrocem , ff. de injuriis* .

Septima , ratione temporis , cit. l. Aut facta §. 5. & cit. 35. *cap. Sicut dignum* . Sic omnia delicta commissa tempore nocturno graviora evadunt ratione talis temporis , ut patet de furto , quod ratione nocturni temporis gravius reputatur omni jure Divino , Ecclesiastico , & Civili . *Exodi cap. 22. nu. 2. cap. Si perfodens 3. de homicid. leg. 4. §. 1. ff. Ad Leg. Aquil. leg. 9. ff. ad Leg. Cornel. de Siciariis . l. Sacrilegii vers. Ceterum , ff. ad Leg. Jul. peculatus* , & sic etiam graviora sunt delicta commissa temporibus poenitentiae , jejuniorum , Resurrectionum , & Divinorum Officiorum , & hujusmodi .

Octava , ratione modi , cit. l. Aut facta , §. 6. cit. *cap. Sicut dignum* ; gravius enim delictum est hominem repetitis tormentis , ac lenta morte perimere , quam simpliciter necare ; & gravius est homicidium proditorium , quam aperta aggressionem commissum ; l. Plus est 1. C. de Maleficiis , & *Mathebat. ibi ; Plus est hominem extinguere veneno , quam occidere gladio , cum similibus* .

Nona , ratione scandali , cum enim scandalum ex se grave peccatum sit , juxta illud *Matthaei , cap. 18. num. 6. Qui scandalizaverit unum ex his pusillis , qui in me credunt , expedit ei , ut suspendatur mola asinaria in collo ejus , & demargatur in profundum maris* , si adjungatur alicui delicto ex tali adjectione gravius redditur crimen . Unde jure merito Leges tum Civiles , tum Canonicae talia scandalosa crimina maxime averlantur , l. Si quis filio 6. §. 7. & 8. ff. & de injusto , rupto , irritato Testamento . l. Qui cadem 16. ff. ad Leg. Cornel. de Siciariis , *cap. Consideravimus , 10. de election. cap. Su-*

per es 1. de sentent. excommuni. cum similibus . Aliae adhuc justae causae augendi Reorum poenas possent adduci , sed brevitate gratia videnda apud Criminalistas relinquuntur , & ad iustas causas dictas minuendi & temperandi poenas transimus .

38 Prima igitur justa causa minuendi poenas est credulitas , & opinio non delinquendi , mitius enim punitur qui delinquendo credit se non delinquere , sed licite agere ; l. Igitur , vers. Et generaliter , ff. de liber. caus. l. Clam possidere , ff. de acquir. rend. posses. cap. Sicut dignum 6. de homicid. cum similibus .

39 Secunda est aetas delinquentis , sive tenella , & imbecillis , ut in pueris , sive ingravescentis , ut in Senibus ; Minores enim , & Senes delinquentes mitius puniri consuetum est ; l. Fere omnibus , ff. de Regul. Juris , l. Aut facta 6. §. 3. in fine , ff. de poenis cap. 1. & 2. de delictis puer. cap. Sicut dignum 6. de homicid. cap. Fraternitatis dist. 34. & cap. Tanta nequitia dist. 86. cum similibus .

40 Tertia est iracundia ; delictum enim ex ira commissum , mitius puniri debet ; l. Aut facta 16. §. 2. de poenis , l. Abolitio 2. Cod. de abolitionibus , cap. Si quis iratus , 2. qu. 3. cum similibus .

41 Quarta est sexus fragilitas : Mitius enim puniri debent feminae , quam viri , cum in poenis infligendis sexus ratio habenda sit , text. expresso in cit. C. Sicut dignum 6. de homicid. & in c. Indignanter 4. caus. 32. q. 6.

42 Quinta est praesentia , & nobilitas personae delinquentis ; Nobiles enim , & digniores mitius puniri debent , quam ignobiles , & minus digni , l. Podius , §. 1. & l. final. de incendio , ruina , & naufragio , l. Aut damnus 11. in ministerium , ff. de poenis , l. Sacrilegii , §. 1. ff. Ad leg. Jul. Peculatus , l. Anormum , §. poena , ff. de sepulcro violato , c. final. de poenis , & c. Pastoralis , de officio delegat.

43 Sexta est insignis peritiae delinquentis ; Excellens enim , & unicus in arte non debet mori , & propter ejus excellentem artificium , & eximiam industriadm ei minuitur , vel in totum , poena remittitur , l. Ad bestias 31. ff. de poenis .

44 Septima est ebrietas : omne enim delictum quamvis grave & atrox durante ebrietate commissum , non rigorosa poena ordinaria , sed mitiori extraordinaria punitur ; *leg. Omne delictum 2. §. 7. verb. Per vinum , ff. de re militari , c. Sane , & c. Inebriaverunt 25. q. 1.*

45 Octava est diuturnitas temporis lapsa a die commissi delicti . Qui enim jam a multo tempore delictum commisit , non rigorosa poena ordinaria , uti de recenti delinquentes , sed mitiori extraordinaria puniendi sunt , text. expresso in *leg. Si diutino tempore 25. ff. de poenis* . Variæ aliae adhuc justae causae minuendi Reorum poenas esse hic adducenda , sed sit etiam apud Criminalistas videnda relinquuntur , notando solum , quod omnes illae adductae , si adint , augent Reorum culpam , & poenam ; si abint , ipsam minorant .

46 In poenis arbitrariis debet Index procedere juxta qualitatem delicti , ut sic poena crimini commensuratur : *Cap. Sane 11. de officio Delegati , cap. Sicut dignum 6. de homicid. Quantum enim quis peccavit , tantum puniri debet , juxta illud Deuteronomii cap. 25. numer. 3. Pro mensura peccati erit , & plagarum modus* . & aliud Apocalypsi. cap. 18. num. 7. *Quantum glorificavit se , & in deliciis fuit , tantum date illi tormentum , & luctum* . Et ratio conclusionis est , quia Arbitrium Judicis relictum non sumitur pro arbitrio libero , & absoluto , ac pleno suae voluntatis , sed pro arbitrio regulari a jure , & recta ratione , sive pro arbitrio boni Viri ; *arg. leg. Non possunt 12. ff. de legibus , leg. Si societatem 6. & leg. Societatem 76. ff. Pro socio* .

47 Stante autem dubio , aut diversa juris intelligentia , Index debet semper in mitiorem partem declinare , *Cap. In obscuris 30. de Regul. juris in 6. ibi : In obscuris minimum est sequendum , Cap. In poenis 49. eodem in 6. , ibi : In poenis benignior est interpretatio facienda , l. Factum 155. §. 2. ff. de regul. juris , ibi : In poenaliibus causis benignis interpretandum est . Ex capite enim Alligant 12. caus. 26. quest. 7. expressè habetur , quod melius est propter misericordiam rationem reddere , quam propter crudelitatem , & in ejus Summario dicitur : melius est errare in misericordia remittendi , quam in severitate ulciscendi .*

48 Cum hoc tamen , quod circa Reos in gravioribus criminibus legitime convictos non debet uti nimia clementia , juxta illud *Exodi 22. Maleficos non pariter vivere* , ne inde malefactores spe clementiae , & ulterioris veniae sensum multiplicentur in grave Reipublicae detrimentum , sed cum istis juxta Ferrar. Biblioth. Tom. VI.

Legum severitatem cum aliquo temperamento benignitatis procedat , prout statuitur in l. Respicendum 21. ff. de poenis , ad hoc ut ceteri punitorum exemplo edocti ad crimina perpetranda non prosiliant , ut minus poena metus possit esse multorum , textu expresso in l. Ut unus 1. Cod. ad Leg. Jul. Reperundarum . Unde ad rem Seneca de Clementia lib. 1. cap. 22. 49 in princip. sic habet : *In vindicandis injuriis tria Lex secuta est , quae Princeps quoque sequi debet ; Aut ut eum , quem puniit , emendet . Aut ut poena ejus ceteros meliores reddat . Aut ut sublatis malis securiores ceteri vivant* .

Poenae imposita in foro conscientiae non liberat a poena imposita in foro fori . *Clar. quest. 16. num. 5. & quest. 60. num. 21. Amenus de delictis , & poenis tit. 8. §. 6. num. 60. & alii passim* .

Poenas pecuniarias , seu multas tenetur Episcopus applicare locis , & usibus piis , tum ex dispositione Juris in *cap. Presbyteri 2. de poenis* , tum ex precepto Conc. Trident. cap. 1. sess. 6. cap. 1. sess. 23. , & cap. 3. sess. 25. de reform. ut pluries decrevit Sacra Congregat. Concil. ac Episc. , & Regul. apud Barbofam de offic. , & potest. Episcop. part. 3. allegat. 107. a num. 19. Dianam part. 10. tract. 8. resolut. 2. §. Ad hoc , Quarant. in Summa Bullar. verb. poena pecuniaria , Nicol. Lucubrat. Canon. lib. 5. tit. 37. per tot. Fagn. lib. 1. De cretal. in cap. Presbyteri 2. de poenis per tot. , & tenet Reiffentuel lib. 5. Decretal. tit. 37. numer. 101. Conciol. resolut. criminal. verb. Episcopus resol. 1. num. 10. Monacell. tom. 1. formul. 13. num. 1. Urfayam Instit. criminal. lib. 4. tit. 5. numer. 196. , & alii passim . Vide verb. Episcopus art. 6. a n. 63.

Poenae omnes , & multae , sive ex Constitutionibus Synodalibus , sive ex praecipitis , sive ex decretis Episcopi , vel Vicarii proveniant , sive ex stipulatione Praetoria descendunt , sunt piis locis , non autem Fabricae , vel Sacristiae Ecclesiae applicandae . *Sacra Congregat. Concil. in Messanen. apud Fagnan. loc. cit. num. 32. , & Barbofam in Summa Apostol. dec. verb. Poena criminalis pecuniaria n. 2.*

Poenae pecuniariae non possunt erogari in reparationem Palatii Episcopalis , aut domus Vicarii Generalis . *Sac. Congregat. Concil. apud Fagnan. loc. cit. num. 38. , & Sac. Congregat. Episc. , & Regul. in Aversana 22. Jan. 1591. apud Barbofam loc. cit. n. 3.*

Poenarum , seu multarum nulla portio potest ab Episcopo assignari Depositario earundem poenarum . nec reintegrationi carcerum Episcopali , nec pro vestendis Apostolis , quibus lavantur pedes in die Coenae Domini , nec pro supplemento Salarii Musicorum Ecclesiae Cathedrali intervientium , *Sac. Congregat. Concil. in Firmiana 16. Apr. 1633. apud Barb. loc. cit. n. 9.*

Nec potest Episcopus applicare poenas pecuniarias pro Vicario Curiae Episcopalis , aut Salario Notarii , & Ministrorum . *Sac. Congregat. Concil. in Albanen. 5. Febr. 1618. apud Barbofam loc. cit. n. 7.*

Nec eas pro aliqua parte applicare potest Procuratori Fiscalis , Executoribus , ac Ministris Curiae . *Sacra Congregat. Concil. in una Montis Alcinii 10. Jul. 1610. apud Fagnan. loc. cit. num. 30.*

Nec eas assignare potest pro Birruariis Curiae Episcopalis . *57 Sac. Congregat. Concil. in Januani. 5. Jun. 1632. apud Barb. loc. cit. num. 8.*

Nec eas applicare potest pro expensis Tribunalis , quia haec causa non potest dici pia ; Tum quia cum expensae hujusmodi spectent ad Episcopum , *Cap. Militare 5. caus. 23. qu. 1. , & notantur in Cap. Cum ab omni 10. de vita , & honestate Cleric. talis applicatio cederet in Episcopi utilitatem , quo casu nec ipsi Ecclesiae vel Sacristiae fieri potest earum applicatio , ut respondit Sac. Congregat. Concil. teite Fagnan. loc. cit. n. 31. & 37.*

Nec potest Episcopus , etiam pauper , eas sibi , seu Camerae Episcopali applicare non obstante contraria consuetudine ; *Sac. Congregat. Concil. apud Quarant. in Summa Bullar. verb. Poena pecuniariae , Piatec. in praxi Episc. par. 2. cap. 4. num. 97. Barbof. loc. cit. num. 5. Monacell. loc. cit. n. 2. , & seg. Urfayam loc. cit. n. 196.*

Unde si Episcopus vere sit pauper , vereque indigeat , debet recurrere ad Sac. Congregat. Concil. pro gratia applicationis dictarum multarum , quae solet illas ad tempus remittere Episcopo vere pauperibus , vereque indigentibus , vel pro sua , & familia necessitate , vel pro Episcopalis Palatii refectione , & similibus , ut pluries fuisse decitum referat Zaul. tom. 1. lib. 4. rubr. 20. num. 57. , & resolvit d. Sac. Cong. Concil.

Concil. in Ravenna. 13. Jan. 1646. & in Civitatis Ducalis 27. Maii 1656. ac in Narvica. 6. Febr. 1700. apud Urfayam loc. cit. num. 198.

- 61 Et Episcopus multas pecuniarias locis, & usibus piis non assignans, sed sibi, aut suis Officialibus, & Ministris applicans sine facultate Sacre Congregationis non est immunis a culpa mortali, ut multis probat Monacell. loc. cit. num. 7., & sequitur Urfaya loc. cit. num. 197. & alii; Talis enim Episcopus contemnit in re gravi Sacros Canones, ac Concilium Tridentinum, quod sess. 25. de reform. cap. 3. non hortatur, neque obiter decernit, sed imperatively omnibus Episcopis tam pauperibus, quam divitibus præcipit, quod multæ pecuniaræ locis piis assignentur, adeoque transgressio ex sui natura erit mortalis, cum Decreta Apostolica, & Conciliaria obligandi vim habeant etiam sub reatu peccati mortalis; Cap. Nulli fas 5. dist. 19. Cap. De his 6. distincti. 5. Cap. Quia 6. dist. 64. Cap. Violatores 5. caus. 25. quest. 1., & tenent Fagnan. in Cap. Quoniam 13. de Constit. num. 22. cum Archidiacono, Gemmano, Felino, & aliis ibi citatis, & in Cap. A crapula 14. de vit. & honest. cleric. num. 21. cum aliis ibi allegatis.
62 Si concedatur Episcopo applicatio pœnæ pecuniaræ pro Episcopatu, & Sacratio, sub nomine Episcopatus intelligitur Ecclesia Cathedralis, Palatium Episcopale, & omnes Fabricæ, quibus Episcopus providere tenetur: sub nomine vero Sacratio, non solum suppellex, quæ interviit pro Ecclesia Cathedrali, sed etiam quælibet alia necessaria pro aliis Ecclesiis, Oratoriis, vel Capellis ab ipso Episcopatu, vel Capellis ab ipso Episcopatu, vel Cathedrali dependentibus. Sac. Congregat. Episcop. & Regular. in Assisen. 17. Maii 1592., & in una Montis Pelasii 17. Novembris 1593. apud Piton. Constitut. ad Episcopum n. 27.
63 Pœnæ, & multæ delinquentium in ura ex duabus Diocæssibus unitis applicandæ sunt piis locis Diocæsis, cujus sunt delinquentes, & in pari necessitate pauperibus loci, ubi habitant ipsi delinquentes. Sac. Congregat. Episcop. & Regular. in Venetina 21. Novemb. 1600. apud Piton. loc. cit. num. 376. Barb. loc. cit. num. 4., & eadem Sac. Congregat. in Squillac. 6. Mart. 1618. apud Monacell. loc. cit. num. 6.
64 Si multæ non fuerint per Episcopum in vita applicatæ, non possunt ad minorem summam reduci per Vicarium Capitularem. Sic respondit Sac. Congregat. Concilii in Ripana 18. Apr. 1654. lib. 19. Decretal. fol. 336. apud Urfayam loc. cit. num. 199.
65 Pro multis retinendis debet ab Episcopo fieri Depositarius iparum. Sac. Congregat. Episcop. in Ostunen. 3. Septembris 1577. in Spolevana 25. Octobris 1580. in Andrien. 6. Augusti 1602., & 17. Februarii 1645., & Sac. Congregat. Conc. apud Fagnan. loc. cit. n. 32. et seq.
66 Et talis multarum Depositarius debet esse aliquis de Capitulo. Sac. Congregat. in Messanen. apud Fagnan. loc. cit. num. 32. Monacell. loc. cit. num. 7. Debetque cautionem præstare de bene administrando, expendendo, seu distribuendo cum mandato subscripto ab Ordinario, & reddenda ratione in fine anni cor. Ordinario, & duobus Capitularibus. Sac. Congregat. Episcop. et Regul. in Cathacen. 17. Febr. 1645., et in Minerbiens. 6. Septemb. 1652. Quorum Canoniarum alter debet eligi ab Episcopo, & alter a Capitulo. Sac. Congregat. Episcop. in Terracinen. 20. Novembris 1654.
69 Pecunia multarum nullo modo retineri potest ab Ordinario. Sacra Congregat. Episcop. et Regul. in Andrien. 10. Septemb. 1596. apud Nicol. in Floscul. verb. Poena num. 6., & sic videtur voluisse etiam Sac. Congregat. Concil. in Messanen. apud Fagnan. loc. cit. numer. 32. dum Archiepiscopo Messanen. non debet deputari pro forma, sed ut vere, & realiter multæ apud eum deponantur. Monacell. loc. cit. num. 9., & alii id colligentes ex allatis Decretis.
71 Pœnæ, & multæ non observantur dies Festos pro tertia parte applicari debent accusatori, & pro quarta executoribus; S. Pius V. Concl. incip. Cum primum. Fagn. loc. cit. num. 4.
72 Pœna, & multa interficientis Presbyterum applicanda est pro medietate Ecclesiæ, cui præfuit, & pro alia medietate distribuenda est in pauperes pro anima mortui, textu expresso in Cap. Presbyteris de poenis, & ibi Canonistæ communiter,

Ordinarius abstinere debet a pœnis pecuniariis contra Regulares. Sac. Congregat. Episcop., & Regul. in una Convencionalium 29. Septemb. 1645. apud Nicol. loc. cit. n. 7.

Novæ additiones ex aliena manu.

Quædam sunt crimina, in quibus minor ætas non minuit pœnam. Hujusmodi sunt furtum Hostiæ ex Constitutione Innocentii XI. Ad nostri Apostolatus confirmata a feliciter regnante Summo Pontifice in Constitutione Gravissimum: celebratio Missæ facta a non promotus ad Presbyteratus Ordinem ex Constitutione Urbani VIII. Apostolatus Officium confirmata a san. memor. Benedicto XIV. in Constitutione Sacerdos in æternum. Idemque obtinet, si quis non promotus ad Ordinem Presbyteratus Confessiones Fidelium audiverit, ut ex ipsa Constitutionibus. Adverte tamen id procedere, dummodo Reus vigesimum annum compleverit. Quod si infra annum vigesimum fuerit, locus est diminutioni pœnæ, ut habetur in mox citatis Constitutionibus.

Quinimo attentis ipsæ Constitutionibus aliud singulare in delictis hisce occurrit, quod scilicet confessio, quam vocat de plano, facta scilicet a Reo in primo generali Interrogatorio, nec etiam suffragatur ad pœnam minuendam. De Episcopo quæri solet, an valeat componere delicta Clericorum convertendo pœnam in multam aliquam pecuniariam? Varias Doctorum opiniones refert Rosa de Rejid. Episcop. cap. 4. sect. ultim. num. 58., & plur. sequet. qui tamen pro affirmativa est; Confer etiam Romaguer. ad Synodal. Gerund. lib. 3. tit. 2. cap. 3. num. 11.

Ceterum non debet temere, & sine causa Episcopus ad compositionem devenire: Episcopus (inquit, Rosa ubi supra) debet multa observare, præsertim, ut eas tunc faciat, quando pars est concordata, & habita fuit remissio, seu exculpato a parte offensæ &c. Secundo, ut fiat ante sententiam latam, licet nunc in praxi utatur illa clausula: Salva potestate minuendi, aggregandi &c. Quæ attenta post sententiam latam a Vicario potest Episcopus facere compositionem &c. Et sic Episcopus compositionem facere debet, quando hæc pecuniaria plus juvaret quam alia &c. Divitibus autem cum magna cautela, & prudentia imponenda est pœna hæc pecuniaria, quia nullam Reus prætermittit culpam, quam redimere potest auro &c. Et docent etiam hujusmodi Doctores, quod tantum facere potest hanc compositionem quando venit imponenda pœna extraordinaria, & ubi pœna non est a jure taxata; sedus autem si esset statuta, vel in gravioribus criminibus, vel manifestis &c. Tandem compositionem facere debet gratia correctionis pro corrigendis excessibus, & charitatis ardore &c. In visitationibus autem ab hujusmodi compositionibus abstinere debet: Constat etiam Squillan. de Privileg. Episcop. part. 1. cap. 28. numer. 15., & plur. sequent.

De applicatione pœnæ pecuniaræ faciendæ ab Episcopo, vide distinctiones, cum quibus procedunt, apud Rosa loco citato, & Fagnanum in Cap. Presbyteri, de poenis.

Illud vero non est hic præterendum, quod Episcopus pœnas a Sacris Canonibus impostas, non potest remittere nisi in casibus expressis; Romaguer. ad Synodal. Gerund. lib. 1. de Summa Trinit. num. 87.

ARTICULUS II.

De poenis in specie, & variorum delictorum.

Amputationis alicujus membri, puta manus, aurium, narium &c. pœna est quæ solet infligi in delictis atrocibus, & præsertim quando agitur de fallantibus scripturas, armata manu insurgentibus in Officiales majores, ipsosque ferientibus, ac occidentibus, & hujusmodi. Sic solet manus abscindi Notariis falsa instrumenta conficientibus, scribis Scripturas fallantibus, Libellos famosos contra Principes componentibus, Militibusque suos majores Officiales ferientibus, ac occidentibus; sicque aliis propter gravia ignominiosa facinora, naves, seu aures ad eorum perpetuum edecus solent abscindi. Urfaya Institut. Criminal. lib. 4. tit. 5. num. 166. cum aliis ibi citatis.

Ber.

Berlinæ, seu ut alii dicunt, Catenæ infamis pœna est species punitiois dari solitæ malefactoribus eos publicæ delitioni, & ludibrio exponendo in loco, qui vulgo Berlinæ vocatur, & hæc irrogari solet furibus, incitoribus bursarum truffatoribus, falsis testibus, meretricibus, & similibus vilibus personis. Farinac. prax. crim. quest. 19. num. 28. Gandin. in praxi tit. de penis Reorum quest. 16. Urfaya loc. citat. numer. 176.

Bullationis, seu stygmatis pœna est species punitiois, qua antiquitus bullabantur Rei in facie, sed hæc sublata fuit per Constantinum Imperatorem in leg. Si quis in merallum. 17. Cod. de poenis; Et quidem pia, & sanctæ ratione, quia, ut ibi dicitur, facies hominis ad Dei similitudinem est efformata, ideo scædri non debet, ibi: Facies quæ ad similitudinem pulcherrimæ celestis figurata, minime maculetur. Farinac. loc. cit. quest. 18. numer. 97., & seq. Urfaya loc. cit. num. 182. & seq. & alii.

Carceris pœna possunt Rei puniri juxta eorum delicta perpetuo, vel ad tempus. Quamvis enim inventio carceris ad Reorum custodiam, & non ad pœnam; ex recepta tamen communi hodierna praxi formalis carcer tam perpetuus, quam temporalis pro pœna Reis infligitur, cap. Excommunicamus 15. §. final. de Hæreticis, Cap. Quamvis 3. de poen. n. 6., ibi: Quamvis ad Reorum custodiam, non ad pœnam carcer specialiter deputatus esse notatur; Nos tamen non improbamus, si subiectos tibi Clericos confessos de criminibus, vel convictos (eorum excessibus, personis, ceterisque circumstantiis provida deliberatione penam) in perpetuum, vel ad tempus, prout videris expetire, carceri mancipes ad penitentiam peragendam. Catena infamis pœna est eadem ac illa Berlinæ. Vide supra num. 2.

Confiscationis bonorum pœna est auctio universalis omnium bonorum, vel alicujus quotæ ad Fiscum, ita ut idem sit dicere confiscatio, ac applicatio, ut notat Cassan. ad consuet. Burg. rubr. 2. de confiscat. num. 2. Urfaya loc. citat. tit. 6. num. 4., & 5. cum aliis ibi citatis. Fiscus autem, qui Saccus male ablatorum vocatur, a De Rubeis in dist. ad scient. Amat. in princip. tom. 3. recitat. numer. 412. dicitur bursa publica, in qua pecunia publica reponitur, illumque describit Guazzin. de confiscat. concl. 1. num. 3. ut sit vir parum placidus, omnibus invisus, Deo odiosus, & nihil in se equitatis habens. Bajard. vero ad Clar. quest. 3. num. 4. asserit, Fiscum nihil aliud esse, quam subditorum calamitatem, & late Peregr. de jure Fisci tit. de Fisco num. 1. ubi quod primo loco Fiscus erat bursa, seu crumena publica, deinde transiit in Saccum, & tandem in domum seu Cameram, indeque appellatur Camera; sic expressè Urfaya loc. cit. numer. 6., & 7. Pœna confiscationis bonorum Clericis quoque imponi potest, Cap. Vergentis 10. de Hæreticis, Cap. Cum secundum 19. eodem in 6. Cap. Super 25. de verbor. significat. ita tamen ut bona confiscata applicentur Ecclesiæ, in qua Clericus Beneficium habuit, Cap. Excommunicamus 13. §. Dammati, de Hæreticis, ibi: Si vero Clerici, applicentur (bona) Ecclesiis, a quibus stipendia receperunt. Si autem Clericus nullum Beneficium habuit, bona illius confiscata veniunt ad Fiscum Ecclesiæ, vel Episcopi convertenda in pios usus. Farin. prax. crim. quest. 190. a num. 154., & alii passim juxta dicta supra art. 1. num. 50. ad 62.

Damnationis in metallum, seu in opus metalli pœna erat antiquitus multum in usu, & per ipsam licet Rei vitam non amitterent, amittebant tamen libertatem, & Civitatem, juxta text. in leg. Aut damnus 3. ff. de poenis cum aliis apud Alciat. lib. 2. Parergon cap. 39. At hodie illius loco pœna Tritremium subrogata est, vulgo Galera, ubi Rei asperis catenis vincuntur, & ad opus remigandi damnantur. Jul. Clar. in Praxi quest. 67., & 70. Urfaya loc. cit. num. 132., & seq. & alii passim.

Degradationis Poena quid sit, & in quibus casibus locum habeat? Vid. verb. Degradatio per tot.

Deportationis pœna antiquitus satis frequens consistebat in amissione Civitatis, retentis vita, & libertate; Leg. Relegati 4., & Leg. Inter poenas 6. ff. de Interdictis, & Relegatis: Hodie tamen in ejus locum successit bannum, seu exilium. Farinac. loc. cit. quest. 19. num. 15., & 16. Clar. in Prax. quest. 67. num. 9. Urfaya loc. cit. num. 155. & alii.

Detractionis in arctum Monasterium pœna antiquo jure infligi solita, Cap. Pervenit 2. de Adulter. cap. Inter 10. de Purgat. Canon. Cap. Tunc 6. de poenis cum similibus, hodie

in desuetudinem abiit, & loco illius vel Tritremes, vel carceres perpetui infliguntur. Farinac. in Prax. crimin. q. 119. num. 55. Urfaya loc. cit. tit. 5. a num. 90. Fagnan. in Cap. Cern non ab homine 10. num. 104. de Judiciis, Reiffent. l. 5. Dec. tit. 37. n. 111. & alii.

Exilii pœna est ejectio a Civitate, & interdum etiam a tota ditione, seu statu, quæ in presentes dicitur exilium, in absentes vero bannum. Scann. de Visit. carcer. lib. 1. cap. 3. num. 15. Urfaya loc. cit. num. 156., & alii passim. Vide verb. Bannus, Bannum.

Fustigationis pœna de se clara ex ipso nomine est, quæ irrogari solet furibus, incitoribus bursarum, truffatoribus, falsis testibus, & similibus vilibus personis. Scann. de visitat. car. lib. 1. cap. 3. num. 12. Urfaya loc. cit. num. 174. Farin. loc. cit. q. 19. num. 29. Gandin. in praxi tit. de poen. Reor. q. 16. De hoc fit sermo in l. Ictus fustium 23. ff. de his, qui notantur infamia, & in l. Fustibus 16. Cod. Ex quibus causis infamia irrogatur. Vide infra numer. 26. de verberationis pœna.

Ictuum funis, seu Torturæ pœna est, quæ infligitur in delictorum vindictam, & sæpe sapius in publico loco etiam pro levibus delictis hac pœna torquentur viles personæ, ut pro ludis vetitis, pro delatione amorum; & similibus. Urfaya loc. cit. n. 179. & alii passim.

Immurationis pœna est, qua Rei clauduntur intra Cellam, muro obstructa porta, & relicta tantum parva fenestra ad recipiendum lumen, & altera, per quam eis subministrari possint necessaria ad victum, qua pœna puniendi sunt Religiosi hæretici; cap. Accusatus 3. §. final. de Hæreticis in 6 & Moniales ob delicta carnis consummata, & scandalosa. Sac. Congregat. Episcop., & Regularium in Regulina 16. Martii 1620. Nicol. in Floscul. verb. Poena num. 2. Urfaya loc. cit. n. 162. & alii.

Infamiae pœna quid sit, & quos pariat effectus? Vide verb. Infamia per tot.

Inhabilitatis ad Beneficia pœna est, qua quis inhabilis, & ineptus redditur ad valide recipiendum Beneficium, Dignitatem, & Officium Ecclesiasticum, ita ut collatio ipso facto, & ante omnem sententiam sit nulla. Communis, & patet ex dictis sub verb. Lex art. 2. num. 37. ubi fuit dictum, quod Poena seu Lex poenalis lata sententiæ in his, quæ nullam executionem requirunt, sed potius in negatione, & carentia, seu abilitentia consistunt, obligant statim in conscientia ante sententiam Judicis. Quinam autem inhabiles sint ad obtinenda Beneficia? Vide verb. Beneficia art. 5. a num. 65. ad 90.

Mitræ pœna est, cum qua Reus mitratus producitur in publicum, dum fustigatur, idque pro majori ignominia, & Judices hanc poenam infligere solent lenonibus, ut observant Vulpin. de delictis carnis quest. 144. per tot. Peguer. decis. criminal. 14. Sabell. in prax. univers. §. Russiani num. 1. Urfaya loc. cit. tit. 5. num. 178. referens hac poena punitos fuisse publice per Urbem die 16. Septembris 1711. Maritum, & Uxorem ob lenocinium ejusdem Martii cum sua Uxore.

Pecuniaria pœna in hoc consistens, quod delinquentes loco alterius poenæ, vel una simul cum alia certam summam pecuniariam solvere debeat, licite, & valide etiam a Judicibus Ecclesiasticis imponi potest. Communis, arg. cap. Statutum 55. caus. 16. quest. 1. cap. Dilectus 6. de Offic. Ordinar. Cap. Postulasti 14. de Judicis, ibi: Ipsum poena pecuniaria punias, vel alia temporalis, ita tamen, ut regulariter loquendo non ipsi Judici, sed causis piis debeat applicari, juxta dicta art. antecedenti a n. 50. ad 62.

Privationis Beneficiorum pœna est, qua quis privatur Beneficiis, Dignitatibus, vel Officiis Ecclesiasticis rite obtentis. Communis. Quot autem modis, & ex quibus causis proveniat talis pœna? Vide verb. Beneficia art. 7. per tot.

Relegationis pœna, quæ confunditur cum Exilio, est ad Banno cum hac differentia; quod Relegatio restricta, seu ad certam Civitatem, & locum; Exilium autem seu Bannum non sic, potest, & solet etiam adhiberi ab Episcopis contra Clericos delinquentes ipsos relegando in aliquem certum locum suæ Diocæsis, vel etiam in exilium mittere extra Diocæsim. Communis per text. in Cap. Cum fortius 1. de calumniatoribus, Cap. Cum beatus 8. dist. 45. cum similibus. Stigmatis, seu Bullationis pœna quid sit, & quare sublata fuerit? Vide supra n. 3.

Talionis pœna est, quæ indicta est contra calumniatores, 24 seu falsi criminis accusatores a S. Damaso Papa Epist. 4. c. 7., & ab

& ab Adriano I. Ep. Decret. cap. 24. relat. in Cap. Calumniator 2., & Cap. Qui non probaverit 3. caus. 2. quæst. 3. leg. Quisquis 10. Cod. de Calumniatoribus, & est, ut Calumniator, seu falsi criminis accusator subire teneatur eas poenas, quas de jure subire debuisset accusatus, si concludenter probatus fuisset delinquens; Et quamvis hæc poena videatur hiæ nostris temporibus abesse in desuetudinem, ejus tamen vim innovavit S. Pius V. Constituit. incip. Cum primum; Unde adhuc omnino poena talionis infligenda est in illis locis, & Religionibus, in quibus iustis de causis per suas peculiæres Leges præcipitur observari ut præcipitur observari in nostra Religione Minorum de Observantia Statut. Vallisolet. c. 7. tit. de poena talionis. Amenus de delictis, & poenis tit. 5. §. 4. verb. Calumniatio n. 17. Compend. Sanct. verb. Accusatio, Accusator. n. 5., 6., 8., & 9. verb. Talionis poena, Reiffensuel lib. 5. Decret. tit. 1. n. 12.

25 Triemium poena vulgo Galera est, qua Rei catenis asperis, & durissimis vincuntur, & ad opus remigandi damnantur. Raynald. tom. 2. ad cap. 19. §. 4. num. 8. Urfaya loc. cit. tit. 5. num. 33. & alii passim.

26 Verberationis, seu Flagellationis poena quamvis plerisque in locis in desuetudinem abiit, & Clerici præsertim verberari non consueverint, teste Claro §. final. quæst. 71. numer. 2. tamen de jure adhuc infligi potest; dummodo absque sanguinis effusione, & non enormiter, sed moderate fiat; Clericus enim alium Clericum calumnie accusans Beneficio, & Officio privari, & verberibus castigatus in exilium mitti potest, textu expresso in Cap. Cum foris 1. de Calumniatoribus; ibi: Subdiaconatus, quo indignus fungitur, privari Officio, & verberibus publice castigatum in exilium deportari; cap. In Archiepiscopatu 4. de Raptoribus, ibi: Pecuniaria poteris poena multare, & etiam flagellis afficere moderate adhibita, qua flagella in vindictam sanguinis transire minime videantur. Clarus loc. cit. Reiffensuel lib. 5. decretal. tit. 2. num. 10. & tit. 37. n. 104. & alii passim.

27 Ultimi supplicii poena consistit in separatione animæ a corpore; l. Ultimum supplicium 21. ff. de penis, ibi: Ultimum supplicium esse mortem solam interpretamur. Dicitur etiam Capitale, l. Presenti 6. Cod. de his, qui ad Ecclesiam confugiunt, ibi: Capitali, & ultimi supplicii animæ versione plendi. Et etiam Capitis, l. Relegati 4. ff. de poenis, ibi: Poena capitis. Item vocatur Poena gladii, l. Si quis 20. Cod. de his, qui accusare non possunt, ibi: Ultimo gladio feriatur. Item appellatur simpliciter Supplicium sine aliquo addito, per Antonianum enim intelligitur poena mortis; l. Quis cum major natu 14. §. 3. ff. de bonis Libertorum, ibi: Supplicium habuit, l. Fratres 2. ff. de Lege Pompeja, de Parricidiis, ibi: Supplicium affectus.

28 Poenam hanc ultimi supplicii, seu mortis naturalis in tres dividit species Carena de Offic. Inquis. part. 3. tit. 13. n. 1. & seq. In quarum prima ponit illam, quæ sequitur ex conrematione, ac excommunicatione, et sectione per ferram, ex dissectione in partes, ex objectione bestiis ad dilaniandum, ex reptatione, et laceratione per spinas, et tribulos, ex perpetuis vigiliis, ex lapidatione, et ex inedia. In secunda ponit illam, quæ sequitur ex furca, et ex præcipatione. In tertia ponit illam, quæ sequitur ex capitis amputatione, et ex sanguinis per venas paulatim, et non copiose facta emissione, sic literaliter Urfaya loc. cit. lib. 4. tit. 1. a num. 105. ad 107.

29 Delictorum poenæ variæ pro varietate criminum hic subnectuntur. Et primo Abigeatus poena de jure communis varia est pro varietate circumstantiarum delicti, et personæ, ita ut aliquando ad bestias damnentur, et aliquando relegentur; l. De abigeis puniendis 1. l. Ambigeatus 2. & l. Oves 3. ff. de Abigeis: Hodierna autem consuetudine puniri solent ut Fures, prout ad citatas Leges magis declarant Doctores.

30 Abortus poenæ quæ sint; Vide verb. Abortus per tot.

31 Abusus in Baptismo, si committatur malitiose ex parte materis, aut formæ, aut intentionis, judicialiter potest probari aliquem sic abulum fuisse ad positivum finem non conferendi Sacramentum, quamvis poena pro tali crudeli delicto non reperitur in jure expressa, esset tamen ultimi supplicii, quia si tali poena puniendus est injustus homicida corporis, ut dicitur de poena homicidii, a fortiori tali poena puniendus esset homicida animæ. Amenus de delictis, & poenis tit. 8. §. 1. verb. 6. Abusus in Baptismo n. 13, & 14. Si abusus committatur in voluntaria, & malitiosa reiteratione Baptismi, de jure Civili est mors tam in conferente, quam in malitiose susci-

piente, textu expresso in l. Si quis 2. Cod. Ne Sanctum Baptisma iteretur. Et de jure Canonico talis rebaptizans, & rebaptizatus etiam occulte sunt irregulares, cap. Confirmandum 65. dist. 50. cap. Afris 3. dist. 98. cap. Qui in quolibet 10. caus. 1. quæst. 7. cap. Qui in his 117. & cap. Eos 118. de consecrat. dist. 4. cum similibus.

Abusus in Confessione, si committatur a non Sacerdote ex-cipiente Sacramentales Confessiones, prima poena est irregularitas, c. 1. & 2. de Cleric. non ordinat. ministrant. Secunda poena est, quod taliter absolvens puniatur tamquam vehementer suspensus de hæresi, ut statuit Gregorius XIII. Constit. incip. Officii nostri. Tertia poena est traditio in manus Judicis Laici, qui Reum ultimo supplicio afficiat, ut statuit Clemens VIII. Constit. incip. Etsi alia, & quamvis minor ætas salvet Reos ab ultimo supplicio, tamen si Reus hujus delicti superet annos 20. licet non compleverit annos 25. adhuc est morte plectendus, ut decrevit Urbanus VIII. Constit. incip. Apostolatus officium. Si committatur a Sacerdote absolvente poenitentis absque Jurisdictione est Suspendio ex lententia Judicis, cap. Placuit. 9. q. 2. cap. Placuit, de poenit. dist. 6. & cum talis se gerat ut Confessarius, & Confessarius non sit, potest insuper puniri poena falsi, arg. l. Eos qui diversa §. final. ff. Ad Leg. Corn. de Fals. Amen. loc. cit. tit. 8. §. 4. n. 29. & alii. Si committatur a Sacerdote absolvente a Censuris, & calibus reservatis sine jurisdictione, est Excommunicatio, privato Officiorum, Dignitatum, & Beneficiorum, ac inhabilitas ad ipsa, ut jussu Clementis VIII. statuit Sacra Cong. 26. Novembris 1602. contra omnes Sacerdotes seculares, aut Regulares præsumentes absolvere extra mortis articulum ubique a casibus contentis in Bulla Coenæ, aut a quinque casibus Clementis Papæ reservatis extra Urbem, & intra Italiam. Si committatur a Sacerdote frangente sigillum Confessionis, quas poenas incurrat? Vide verb. Sigillum Sacramentalis Confessionis a n. 25.

Abusus in Eucharistia, si contumeliose, & sacrilege committatur, eam pedibus concalcando, brutis comederdam, projiciendo, in herquillium, aut ignem injiciendo, aut cultro, eu pugionibus dilacerando, & hujusmodi, est mors qualificata juxta modum, & gravitatem contemptus, & quidem severior ea, quæ debetur pro crimine læsæ Majestatis humanæ; cum longe gravior sit tale crimen læsæ Majestatis Divinæ; Si committatur per Sacrilegum furtum ipsum, ut furans eatur ad superstitiones, incantationes, aliæque sortilegia, seu illam de manu Sacerdotis ore accipiat communicare fingens, & deinde ad dictos superstitiones, & sortilegos fines conservet, atque adhibeat, est etiam mors qualificata juxta gravitatem contemptus; sicuti si furans sacram Pyxidem, indigne projiciat SS. Sacramentum in terram. Vide verb. Fur. n. 7. Item si furans Sacram Pyxidem ad eam conflandam, ac vendendam, & occasione etiam Eucharistiam asportat, ultimo supplicio puniatur, uti etiam morte punitur furans Sacram Pyxidem, & Sacra Particulas relinquens in Ciborio, Altari, aut in terra; Amenus loc. cit. tit. 8. §. 2. a n. 13. ad 15. Vide verb. Fur a n. 75. Vide infra n. 115. Si committantur abusus per Vomitus Eucharistie causatum ex ebrietate, seu voracitate, si talis abuten sit Laicus, debet poenitere per 40. dies, si est Clericus, vel Monachus per 70. si vero Episcopus per 90. dies; cap. Si per ebrietatem; de consecrat. dist. 2. Si autem abusus committatur in negligenti, seu minus decenti ipsius Eucharistie custodia, ita ut ob talem negligentiam Eucharistia aliqua injuria afficiatur, is, cui demandata est talis custodia, debet per trimestre a proprio officio suspendi, textu expresso in cap. Statuimus 1. de custodia Eucharistie: Et si per ejus incuriam aliquid nefandi inde contingerit (ut videlicet Eucharistia fuerit a muribus corrola, aut temeraria manu furto sublata) ad aliqua horribilia, vel nefaria exerecenda... graviori subjacere debet ultioni, arbitrio nempe Superioris infligenda, textu expresso in cit. cap. Statuimus. Si tandem abusus committatur a Sacerdote, qui sine aqua, & candelis accensis, vel in pane fermentato, vel vase ligneo sacrificet, tunc Officio, & Beneficio privatur, textu expresso in cap. Litteras 14. de celebratione Missarum.

Abusus in Matrimonio, si committatur a Clerico in Sacris contrahente Matrimonium, poena est Excommunicatio, & Irregularitas, Vide verb. Impedimenta Matrimonii art. 2. n. 6. & 7. insuper tamquam suspectus de Hæresi potest puniri in Sancta Inquisitione poena arbitraria Sacræ Congregationi superæ Inquisitionis, quæ poena aliquando ex circumstantiis facti extenditur usque ad damnationem ad Triremes. Amenus

43 nus loc. cit. tit. 8. §. 5. num. 29. Si autem committatur Polygamia variæ pro varietate abusus sunt poenæ. Vide verb. Polygamia a num. 27. ad 33.

44 Abusus in Ordine, si committatur, ex quo conferatur, & suscipiatur ante legitimum ætatem, vel extra tempora, aut sine Litteris Dimissorias, seu sine legitimo Titulo, aut sine celebratione Missæ, vel ex quo eidem conferatur duo Sacri Ordines eodem die, aut non expectatis interstitiis, variæ pro varietate abusus sunt poenæ. Vide verb. Ordo, Ordinare, art. 4 per tot. Si committatur, ex quo Ordines sint furtive suscepti sic ordinatus non potest ministrare in taliter susceptis, nec ad superiores Ordines promoveri. Et si Episcopus protulit Excommunicationem contra furtive accedentes, solus Papa dispensare potest. Si autem Religionem ingrediatur, & in ea laudabiliter vivat, potest Episcopus, aut ejus Prælatus dispensare. Quod si Episcopus nullam excommunicationem interminavit, potest Episcopus cum illo dispensare, peracta poenitentia imposita: cap. Veniens 1. cap. Cum collator 2. cap. Innotuit 3. de eo qui Ordinem furtive suscepit. Amenus loc. cit. tit. 8. §. 3. num. 19. Si committatur abusus, ex quo quis per saltum Ordinem suscipiat, ipse est suspensus ab Ordine per saltum suscepto, & non potest sine dispensatione ad alios Ordines promoveri, & ab ipsa suspensione, si promotus non ministravit in Ordine male suscepto, dispensare potest illius Episcopus etiam, cum scienter male promotus, & etiam in casu publico, ut ex Trid. sess. 23. cap. 14. de ref. ubi Barbosa num. 9. Si autem ministravit, indiget dispensatione Apostolica, ut firmant Majol. Sauced. Filic. Riccius, Homobon. Bonacin. apud Barbol. loc. cit. num. 7. Amen. loc. cit. num. 22. & alii. Si committatur abusus, ex quo Clericus, aut Laicus ministret in Ordine Sacro, quem non habet, ipse est Irregularis respectu Ordinum suscipiendorum, & respectu ordinum susceptorum, manet suspensus arbitrio Episcopi, qui potest (imposita prius poenitentia, & ea in parte a Reo adimpleta) illum tollere; cap. Ex litteris 2. de Clerico non ordinato ministrante. Non promotus autem ad Sacerdotium attentans Missam celebrare, aut Sacramentales Confessiones excipere (post abjuracionem de vehementi, & si Clericus sit, degradationem) tradendus est Curie seculari ultimo supplicio perimendus. Gregor. XIII. Constit. incip. Officii nostri; Clemens VIII. Constit. incip. Etsi alia; Urbanus VIII. Constit. incip. Apostolatus Officium. Vide supra n. 33. Si tandem committatur abusus, ex quo Sacerdos absque privilegio, vel necessitate plures Missas celebret eadem die, tunc talis Sacerdos sit Irregularis. Sac. Congregatio Concil. in Placentina 11. Januarii 1710. ad primum dub. Vide verb. Missa art. 5. numer. 10. & a n. 18. ad 27. ubi assignantur sufficientes necessitates celebrandi plures Missas eadem die. Et si plures Missas celebret propter solam avaritiam, & non jejuniis, peccat mortaliter, & est puniendus poena arbitraria juxta circumstantias delicti, temporis, loci, & personæ, cum id sit contra multos Canones: cap. Et jejuni dist. 5. cap. Nichil 7. quæst. 1. cap. Sufficit, & cap. Consulisti 3. cap. Te referente 12. de celebrat. Missarum cum similibus. Vide Anien. loc. cit. n. 40. & seq.

49 Abusus Sacræ Scripturæ variæ sunt poenæ pro varietate multiplicis abusus; Potest enim abusus committi in usurpatione verborum Sacræ Scripturæ ad ostendendum acumen ingenii in re lubrica, aut scurrili, aut proximi contumeliosa. Vel ad irridendam simplicitatem phrasæ Sacræ Scripturæ, aut Mysterium aliquod Fidei, aut Ecclesiæ institutionem. Vel ad docendum ex verbis Scripturæ perverse detoris errorem manifestum in Fide, seu moribus. Vel tandem ad producendos malos effectus per sortilegia, incantationes &c. Hinc juxta majorem, vel minorem gravitatem abusus attentis circumstantiis loci, & temporis, personæ, consuetudinis scandalosæ, & mali effectus, majori, vel minori gravitate poenarum est puniendus, ut sic poena crimini commentaretur, cap. Sane 11. de offi. delegat. cap. Sicut dignum. 6. de homicid. Denteronom. cap. 25. num. 3., & Apocalyp. cap. 18. num. 7. Vide art. antec. num. 45. cum hac semper advertentia, quod si abusus Sacræ Scripturæ sit ad inducendam, vel defendendam hæresim, debet puniri poena Hæreticorum.

50 Adulterii poena, Vide verb. Adulterium artic. 2. per tot. & art. 3. 4. & 5.

51 Alchimitarum poena, ut vult Amenus loc. cit. tit. 6 n. 10. est de jure Casareo, quod si Reus sit ingenuus, deportetur, & omnia ipsius bona publicentur; Si autem servus, ultimo supplicio afficiatur, & allegat lib. 1. §. final. ad Leg. Corn. l. de fals. Et si aurum adulteratum signetur in monetam, delin-

quens declaratur Reus læsæ Majestatis, & igne comburendus decernitur, l. Si quis nummos 2. Cod. de falsa moneta. Concludit tamen, quod circa hoc crimen diversificantur poenæ juxta statuta municipalia, seu consuetudines Regionum. Quæ autem sit eorum poena de jure Canonico? Vid. verb. Alchimian. 2. & seq.

Alienationis bonorum Eccles. poena? Vid. verb. Aliena- tio art. 6. per tot. & verb. Libri a n. 15. ad 23.

Ambitus poena, cum a Laicis committitur vibat pecunia pro obtinendis publicis Officiis ac Dignitatibus secularibus, est, ut convictus de hoc crimine uti vis publica Reus in Insulam deportetur; l. Nullus omnino, Cod. Ad Leg. Jul. de Ambitu, & ut puniatur in quadruplum ejus, quod dedit pro assumendo Magistratu, vel pro illo dando acceptis; l. Sancimus 6. Cod. Ad Leg. Jul. Reperundar. & ut sit infamis; l. Hæc Lex, 1. ff. de Lege Jul. Ambitus. Urfaya Instit. crim. lib. 2. tit. 2. a n. 78. ad 82. Si autem Clericus circa Officia, & dignitates Eccles. reus sit hujus criminis, puniri debet poena Simoniacorum, quæ infra assignabitur sub. num. 197.

Annonæ fraudatæ poena est, quod qui aliquid facit quo annonæ carius vendatur, vel impedit quominus annonæ in Civitatem deferatur, multa 20. aureorum puniatur; leg. Lege Julia 2. ff. Ad Leg. Jul. de Annona. Item poena 20. aureorum puniuntur, qui monopolium faciunt, ut annonæ carior evadat; l. Jubemus 1. Cod. de monopolis. Item poenæ criminis stellationatus puniuntur, qui publice emunt annonam pluris quam valeat, ut ceteri ad emendam eodem pretio incitentur, & sic rerum pretium augeatur; leg. Stellationatus 3. ff. de crimine stellationatus. Item poena extraordinaria puniuntur, qui totam annonam emunt, quam reperiunt in Provinciis, ut soli possint eo pretio, quo volunt, eam deinde vendere; & si sint negotiatores, ac mercatores, interdicitur eis negotiatio, & interdum relegantur, si sint nobiliores; si autem humilioris status personæ, damnantur in opus publicum, l. Annonam 6. ff. de extraordinariis criminibus, Urfaya loc. cit. lib. 2. tit. 4. n. 36.

Apostata, seu Apostatarum poena. Vide verb. Apostata 55

Appellationis malæ poena, si sit appellantium a Papa ad futurum Concilium, est Excommunicatio Papæ reservata ipso facto incurrenda, quæ incurritur non solum ab appellantibus principaliter, sed etiam a dantibus circa hoc consilium, auxilium, seu favorem. Bull. Cæna Excommunicat. 2. Si sit trahentium causam Ecclesiasticam ad Forum Laicum, appellando scilicet a sententia lata, aut obtinendo a Judicibus Laicis prohibitiones, aut mandata contra Judices Ecclesiasticos Ordinarios, aut Delegatos, aut impediendo executionem Decretorum Romanæ Sedis, aut quorumcumque ipsorum Judicium, est pariter Excommunicatio Papæ reservata ipso facto incurrenda, quam incurritur non tantum principales, sed etiam dantes consilium, patrocinium, & favorem; Bull. Cæna Excomm. 16.

Si sit Regularium temere appellantium ad Tribunal seculari, ultra dictam Excommunicationem latam in Bulla Cænæ contra trahentes causas Ecclesiasticas ad Tribunalia Laica, Regulares sic appellantes incurunt particulares Excommunicationes Pontificum, qui fere omnibus Ordinibus specialibus sub simili Censura veterunt hujusmodi appellationes, ut videre est in Compendio Privilegiorum Medicantium, & non Mendicantium, & proprio cuiusque Ordinis. Et nobis Minoribus de Observantia specialiter id prohibuit inter alios Gregor. XIII. Constituit. incip. Quoniam nostro sub poena Excommunicationis Papæ reservata ipso facto incurrenda, privationis vocis activæ, & passivæ, omnium Officiorum Ordinis, & perpetuæ inhabilitatis ad ipsa, quas poenas incurunt etiam omnes quomodocumque directe, vel indirecte per consilium, auxilium, aut favorem ad talem appellationem concurrentes.

Et dictas Gregorii poenas incurunt etiam appellantes ad Tribunal Episcopi, cum Constitutio, seu Breve Gregorii loquatur de Tribunalibus secularibus, quale est Tribunal Episcoporum, quod non est Regulare, sed seculare, cum Clerus alius sit secularis, & alius Regularis. Sanctior. de penis cap. 13. quæst. 3. vers. Respondet 3. Amenus loc. cit. tit. 2. §. 3. num. 35. qui num. 36. subdit, quod appellantes ad Tribunal Episcopi licet incurant poenas latas a Pontificibus contra appellantes ad Tribunalia secularia, non tamen incurunt Excommunicationem latam in Bulla Cænæ contra trahentes causas Ecclesiasticas ad Tribunalia Laica, cum Tribunal Episcopi, licet sit seculare, tamen non sit Laicum.

60 Arma prohibita deferentium poena quoad Laicos dependet a dispositione statutorum, ac Edictorum Principum, quae Edicta, seu statuta aliquando multas pecuniarias, aliquando poenas corporales etiam ultimi supplicii cum bonorum confiscatione pro diversitate armorum indicunt. Univerſaliter autem prima poena est amiffio eorumdem armorum, quamvis de hac poena nihil loquantur Statuta, & Edicta, ut cum aliis notat Ripa de nocturno temp. cap. 8. n. 63. & 69. Amenus loc. cit. tit. 7. §. 1. num. 17. qui ante num. 7. dicit, quod in statu Ecclesiastico deferentes, seu etiam domi retinentes archibusillos breviores duobus palmis, vulgo *Mazzagattii* turcis suspendendi ſanciuntur, vocanturque Rei criminis laeta Majestatis, & Rebellionis a Pio IV. Constituit. 49. incip. *Cum vices ejus*, & hanc Pii IV Constitutionem confirmavit, & ampliavit ad arma breviora tribus palmis, ut pugiones, Stylos & cultellos, exceptis cultellis ad frangendum panem, S. Pius V. Constit. 45. incip. *Cum vices*. Quas autem poenas incurrant Clerici, & Regulares deferentes, & retinentes arma, & an quoad hanc subjacent bannimentis Laicalibus, possintque a Curia ſecuri ipsis ſpoliari? Vide verb. *Arma per tot.*

61 Assassini poena. Vide verb. *Assassinum, Assassinus per tot.*

62 Astrologiam judicariam profitentium poena. Vide verb. *Astrologia, Astrologus,* & verb. *superstitio a num. 40.*

63 Bestialitatem committentium poena. Vide verb. *Luxuria num. 69.*

64 Blasphemias loquentium poena. Vide verb. *Blasphemia art. 2. per tot.*

65 Calumniatorum poena est, quod im primis teneatur calumniator Reo refundere expensas litis, & relacire omne damnium eidem secutum. Farin. in *prax. crim. quest. 16. a num. 10.* Clarus *quest. 62. num. 4.* Reiffenstuel *lib. 5. Decretal. tit. 2. num. 6.* & communis aliorum; arg. l. *Eum quem 79. ff. de iudicis, l. Praeparandum 13. Cod. eod. cap. Finem 5. de dolo*, cum similibus. Item Calumniator evadit infamis infamia juris; cap. *Siquis 1. caus. 2. quest. 3. l. Prætoris verba 1. Et. Athletas 4. §. 4. ff. de his, qui notantur infamia, l. Nostris 8. Cod. de Calumniatorib. cum similibus. Unde incurrit etiam Irregularitatem, ita ut neque Ordines suscipere, neque ſulceptos exercere valeat, cap. *Qui aliquo crimine 5. dist. 51. cap. Infames 17. caus. 6. quest. 1.*, ac fit inhabilis ad Beneficia, & dignitates Ecclesiasticas, arg. c. *Inter 11. de excessibus Prælat. cum similibus. Item incurrit poenam talionis; cap. Calumniator 2. & cap. Qui non probaverit 3. caus. 2. qu. 3. l. Quisquis 10. Cod. de Calumniatorib. Vide supra num. 24. Item Clericus alium Clericum calumniose accusans Beneficio, & Officio suo privari, et verberibus castigatus in exilium mitti potest: cap. *Cum foris 1. de calumniatoribus, cum similibus. Vide supra num. 26.***

66 Collusionis, seu prævaricationis poena, quamvis sit arbitraria, seu extraordinaria pro diversitate circumstantiarum imponenda; l. *Sciendum 2. ff. de prævaricatione ibi: Sciendum est, quod hodie iis, qui prævaricati sunt, poena injungitur extraordinaria, juncta l. Accusatorum 1. §. 7. ac l. Et in privatis 3. ff. Ad Senatus consultum Turpillianum*; tamen Prævaricator etiam poenam infamiae in specie incurrat; l. *Sis 4. ff. de prævaricatione. Si autem collusio fiat super Beneficio Ecclesiastico (uti casus habetur in cap. Audivimus 3. de collusione detegenda) uterque colludentium privari debet ipſo Beneficio, tum ne fraus, et dolus alicui patrocinetur, cit. cap. Audivimus, cum similibus; tum ne delicta maneat impunita contra l. *Ita vulneratus ff. Ad Leg. Aquil. cap. De fame 35. de sentent. Excommunic. ibi: cum publica Communitati intersit, ne crimina maneat impunita.**

67 Et hic adverte, quod Collusio est inter Actorem, et Reum latens, & fraudulenta conventio, qua interveniente, aliquando delicta manent impunita, vel etiam committuntur, ut explicat Glossa in cit. cap. *Audivimus, verb. Collusione. Unde Actor, seu Accusator in Judicio dicitur colludere cum Reo convento, seu accusato, si ejus partes adjuvet celando, vel dissimulando veras probationes, et fallas defensiones, seu exceptiones admitiendo, vel ab accusatione omnino desistendo, ut Reus absolvatur, et poenam ipſi infligendam evitet, ac judicium publicum reddat illusorium, arg. cap. Scripta 1. cap. *Audivimus 3. & cap. In tantum 1. de Collusione detegenda. Hac autem Collusio a Civilibus vocatur Prævaricatio, quae est verorum criminum palliatio; Prævaricari enim est vera crimina abscondere, et palliare, ad hoc ut veritas non appareat, l. Accusatorum 1. §. Calumniari, Ad S. C. Turpillianum. Ille enim prævaricator dicitur, qui ali-**

quem de vero crimine accusat, sed veras probationes omittit, & fictitias solum adducit, ut ex eis nihil contra accusatum concludi possit; l. *Prævaricator 1. ibi: Glossa ff. de Prævaricatione. Item Collusio a Civilibus vocatur Tergiversatio, quae nihil aliud est, quam accusationis desertio, dum nemp accuſator ab accusatione jam capta omnino desistit. Tergiversari enim in universum ab accusatione desistere est; l. Accusatorum 1. ff. Ad S. C. Turpillianum; Vide num. 208.*

Concubinatus poena, quamvis olim de jure Civili nulla ordinaria, & determinata fuerit expresse statuta l. *In Concubinatu 3. §. 1. ff. de Concubinis, & l. unic. Cod. de Concubinis*; tamen hinc temporibus etiam in foro ſæculari punitur, & quidem gravius, quam simplex fornicatio, licet poena extraordinaria, & arbitraria Judicis, Clarus in *praxi §. Formicatio sub num. 6.* Decian. *lib. 6. cap. 21 num. 38.* Panimoll. *dec. 19 num. 28.* Reiffenstuel *lib. 5. Decretal. tit. 16. num. 62.* Engel. *ibid. num. 22.* & alii passim. De jure autem Canonico Concubinatus semper fuit prohibitus, & specialibus poenis punitus, tam respectu Laicorum, quam Clericorum, ut patet ex Concilio Toletano. 1. cap. 17. Concil. *Arelariano. III. cap. 9.* Concil. *Turonen. IV. cap. 10.* Concil. *Triburien. I. cap. 49.* Concil. *Roman. sub Nicolao II. cap. 13.* Concil. *Mediolanen. II. tit. 1. Decret. 29.* Concil. *Lateran. V. sess. 9. in Bulla Reformatione Curiae, & ex cap. Audire 6. dist. 33 cap. Concubina 5. caus. 32. quest. 2. cap. Nemo 4. cap. Dicit 9. caus. 32. quest. 4. c. Cum dilectus 20. de accusationibus, cap. Si Concubina 55. de sent. Excom. cum similibus, & specialiter Concil. Trident. sess. 24. de reformatione. *Matrim. c. 8.* ubi contra Concubinarios Laicos, sic præcisè statuitur: „ Grave peccatum est, homines solutos concubinas habere; gravissimum vero, & in hujus magni Sacramenti linguarum contemptum admissum, uxoratos quoque in hoc damnationis statu vivere, ac audere eas quandoque domi etiam cum uxoriſus alere, & retinere. Quare ut huic tanto malo S. Synodus opportunis remediis provideat, statuit, hujusmodi concubinarios, tam solutos, quam uxoratos cuiuscumque status, dignitatis, & conditionis existant, si postquam ab Ordinario, etiam ex officio ter admoniti ea de re fuerint, concubinas non eſerint, seque ab earum consuetudine non seſunxerint, Excommunicatione feriendos esse, a qua non absolvantur, donec re ipsa admonitioni factae paruerint. Quos si in concubinato per annum Censuris neglectis permanserint, contra eos per Ordinarios severe pro qualitate criminis procedatur: Mulieres ſive conjugatae, ſive solutae, quae cum adulteris, seu concubinariis publice vivunt, si ter admonitæ non paruerint, ab Ordinario locorum nullo etiam requirente ex Officio graviter pro modo culpae puniantur, & extra Oppidum, vel Diæcesim, si id eisdem Ordinariis videbitur, invocato, si opus fuerit, brachio ſæculari, ejiciantur, aliis poenis contra adulteros, & concubinarios inflictis in suo robore permanentibus.*

Ad hoc, ut Ordinarius possit ferre sententiam Excommunicationis contra Concubinarios, præcedere debent tres conditiones dilinctæ, & separatæ, ex quibus eorum vera contumacia eliciatur non respiciendi a peccato; Si autem Episcopus velit eos punire poenis pecuniariis, aut aliis a jure communi; vel a Synodo statutis, non requiritur talis triplex prævia monitio, sed probato concludente crimine, potest poenam infligere, ut declaravit S. Cong. Conc. cujus declarationem refert Gabriel Pereira de manu Regia part. 2. cap. 34. num. 12. in fine, vers. *Quare*, relat. a Barbosa in Concil. Trident. sess. 24. cap. 8. num. 4. his verbis: „ Ad quartum responsetur, trinam monitionem tunc tantum esse necessariam, cum ad Excommunicationem contra concubinarios proceditur; quod si aliis poenis a jure communi, vel a Synodo statutis Episcopus afficere velit hujusmodi delinquentes, utique trinam monitionem minime requiri. Episcopus potest punire concubinarios, non solum poena pecuniaria, sed etiam poenis corporalibus, nempe carceris, fustigationis, & hujusmodi; maxime si sint personæ viles, & infimæ plebis cum ratione concubinatus reddantur infames, & ut tales repellantur ab accusando, & testificando arg. cap. *Cum dilectus 20 de accusationibus*, juncta Glossa *ibid. verb. concubinarius*. Amenus loc. cit. tit. 4. §. 3. num. 17. Concubinatus crimen est mixti fori; ut tenent Barbosa in Concil. sess. 24. de reformatione. *Matrim. cap. 8. num. 5.* cum pluribus ibi citatis, Amenus loc. cit. num. 14. cum multis ibi allegatis, & alii plures. Unde ſæcularis concubinarius punitus de hoc crimine a Judice Laico, potest iterum puniri ab Ecclesiastico, & sic viceversa, quia

quia Judex Laicus procedit ad solum punctionem hujus delicti, ne crimina maneat impunita, Ecclesiasticus autem procedit ad correctionem morum pro salute animæ. Hinc cum diversi sint fines Judicium in ferenda poena, unus post alium potest procedere, & punire, ut tradunt Pereira loc. cit. n. 22 Amenus loc. cit. num. 14. Barbosa loc. cit. n. 6. & alii. Concubinarius, si moriatur in concubinato, nullo dato signo poenitentia, carere debet Ecclesiastica sepultura, & si sine poenitentia signo in loco ſacro fuerit sepultus, debet exhumari, & in loco profano sepeliri: cap. *Sacris 12. de sepulturis, Clementin. 1. de sepulturis. Amenus loc. cit. num. 18.* cum pluribus ibi allegatis, Farinac. loc. cit. quest. 138. num. 68. & seq. Panimoll. *decis. 59. a num. 11.* Urtaya loc. cit. lib. 3. tit. 5. n. 220. & alii.

61 Clericorum Concubinarios poena sunt, quod ab ipsis nullus Miſam audire, aut Sacramenta recipere debeat, excepto Baptismo, Poenitentia, & Sacro Viatico, cap. *Nullus, cap. Præter, dist. 32.* Item, quod simoniti non respiciant, sint ab Officio, & Beneficio suspensii; cap. *Sicut 4. de cohabit. Clericor. & mulier. cap. Quæſtum, cap. Vestra, tit. eod. c. A multis 9. de atat. & qualitat. præſerend. cap. Decemimus c. De his, cap. Præbyter distinct. 28. cap. Erubeſcunt distinct. 32.* cum similibus, Concil. Tridentin. sess. 24. cap. 14. de reformatione, & quod Clerici concubinariis notorie, & publice tales sint ipſo jure suspensii ab Officio, & Beneficio, ita quod si celebrant, incurrant Irregularitatem, deſitum referunt Belletus *disquis. Cleric. part. 1. tit. de disciplin. Cleric. §. 5. numer. 45.* Nicol. *Garcias de Benefic. part. 7. cap. 14. num. 11.* & 15. Barbosa in Conc. *Trid. sess. 25. de reformatione. cap. 14. num. 17.* & alii, arg. c. *Is cui 20. de sent. Excomm. in 6. Item, si adhuc contumaciter in concubinato perſiſtant, ſunt excommunicandi; cap. Si quispiam 2. cap. Clericos 3. de cohabit. Clericor. & mulier. Concilium Trident. sess. 25. de reformatione. cap. 14. vers. *Sed si postquam.* Et si adhuc non se corrigant, perpetuo deponuntur, textu expreſſo in cap. *Sicut 4. & cap. Si autem 6. de cohabit. Clericor. & mulier. Item* efficitur infames, & inhabiles ad Beneficia, & dignitates obtinendas, c. *Infames 6. g. 1. Concil. Lateranense V. sess. 9. Bulla de reformatione Curiae cap. 3. Leo X. Constit. incip. Superna.* Clerici concubinariis non habentes Beneficia debent ab Episcopo puniri poena carceris, suspensione ab Ordine, ac inhabilitate ad Beneficia, aliisque modis juxta Sacros Canones. Sic expreſſe Concil. Trident. cap. 14. vers. *Clerici vero.* Et tandem omnes Clerici concubinariis, si moriantur in concubinato sine signo poenitentia, carere debent sepultura Ecclesiastica, & si sine poenitentia signo in loco ſacro fuerint sepulti, debent exhumari, & in loco profano sepeliri; cap. *Sacris 12. de sepulturis, Clement. 1. de sepulturis. Vide supra num. 80.**

62 Concussionis poena de jure communi est extraordinaria, & pro modo, & qualitate delicti infligenda. Glossa in l. *Si simulato 1. verb. Coerct.*, ubi Bartolus, et Salicet, ff. de concussione, Raynald. *lib. 2. observat. criminal. c. 14. num. 92.* cum pluribus ibi citatis, ubi ex aliis refert, concussores aliquando fuisse flagellatos, vel fustigatos, aliquando ad Tiresmes transmissos, aliquando in exilium extra Provinciam, aliquando ad privationem Officii. Urtaya *lib. 2. tit. 2. a n. 104.* ubi dicit Concussores posse puniri Civiliter, et Criminaliter. Civiliter mediante pecuniæ restitutione cum concussionis extortæ per text. in l. *Si simulato 1. ff. de concussione*, et Gloss. *ibid. verb. Ablatum. Criminaliter* vero poena extraordinaria.

63 Hic autem adverte, quod Concussio nihil aliud est, quam extortio pecuniarum facta per vim, vel metum, et dicitur quasi intimidatio, quia terror, & timor incutitur ad extorquendam ab aliquo pecuniam. l. *Si simulato 1. & l. Concussio. 2. ff. de Concussione.* Raynald. *loc. cit. n. 88.* cum aliis ibi allegatis, diciturque Concussio quasi timoris incussio; Urtaya *loc. cit. num. 73.*

64 Brugiot. *Instit. crimin. lib. 12. tit. 10. n. 30. & seq.* Et quamvis concussio solet committi a persona habente Officium, ut quando Officialis, seu Judex indebitè aliquem vexando pecuniam ab eo invito extorquet, l. *Quod evitandi 3. Cod. de condition. ob turpam caus. veluti* si Judex minetur honestæ mulieris processum de crimine adulterii, nisi ei pecuniam det juxta exemplum Jodochi, in *prax. crimin. cap. 129. de Concussione. num. 5.* Tamen potest committi a quavis alia persona, ut inquit Glossa in l. *Si simulato 1. verb. Oblatum*, ubi Bartol. ff. de Concussione, et Farinac. *loc. cit. n. 46.* Raynald. *loc. cit. numer. 98.* veluti si non Judex, sed quisvis alter privatus, alicui minetur se illum accuturum de crimine aliquo non commisso, nisi sibi pecuniam det; & ideo ab ipſo pecuniam extor-

queat, l. *Si simulato 1. & l. Concussionis 2. ff. de Concussione, Decian. lib. 8. cap. 35. n. 24.* Urtaya *loc. cit. n. 76.*

Adverte hic etiam, quod quamvis hæc tria, scilicet *Concurrere, Compellere, & Superbiare* videantur esse Synonima, ac unum et idem significare, tamen ponderata vi, et natura cujuslibet horum, interdicit inter ipsa aliqua differentia. Nam *Concurrere* dicitur is, qui metum infert, & eo illato alium invitum inducit ad faciendum, quod non vult. Amad. de *Synodic. num. 165.* Raynald. *l. 1. observ. ad cap. 12. §. 2. ad 4. num. 22.* Urtaya *loc. cit. lib. 2. tit. 5. n. 242.* Farinac. *g. 211. num. 42. & 45.* ubi explicat verb. *Concurrere, hoc est intimorare*, quod significat actum intrinsecum animum perstringentem, juxta text. in l. *Seculari §. Sunt quadam, ff. de extraordin. criminibus.* *Compellere* autem dicitur is, qui per vim aliquem repugnantem inducit ad aliquid faciendum, argumento eorum, quæ dicit Farinac. *g. 109. n. 76.* Raynald. *loc. cit. numer. 21.* & *Compellere* significat actum extrinsecum personam attingentem, arg. l. *In eadem Lege, verb. deſeruit, ff. Ad Leg. Jul. de vi pub. Superbiare* dicitur is, qui recurrit ad favorem Potentis, vel alicujus factionarii ad hoc, ut ope, & auxilio ejusdem inducat aliquid ad contrahendum, vel distrahendum, seu *Superbiare* dicitur is, qui ad perterrefaciendum adversarium ad hoc, ut desistat a lite, vel aliud faciat, superponit domui inscriptionem alicujus Potentis, vel in actus asserit, domum, seu fundum esse alicujus Potentis; l. *Unic. de iis, qui Potentiorum nomine titulos prædiis assignunt, vel eorum nomina in lite prætendunt;* & *Superbiare* significat utrumque actum, scilicet intrinsecum, & extrinsecum personam attingentem, nam & incutit timorem intrinsecum, & incutit compulsionem extrinsecum. Raynald. *l. c. n. 25 28, & 30.* Urtaya *loc. cit. n. 241.* & alii.

Consortii suspecti poena in Clericis, ex decreto Conc. *Trid. sess. 25. de reformatione. c. 14.* prohibente Clericis non solum Concubinatum, sed etiam consortium suspectum, ibi: „ Prohibet „ Sancta Synodus quibuscumque Clericis, ne concubinas, „ aut alias mulieres, de quibus possit haberi suspicio, in „ domo, vel extra retinere, aut cum illis consuetudinem ha- „ bere audeant, „ sunt ſequentes, nempe quod si moniti a Superioribus non desistant a tali suspecto consortio, pro prima vice privantur tertia parte fructuum, obventionum, ac proventus Beneficiorum suorum quorumcumque, & Pensionum, ipſo facto; si secundæ monitioni non paruerint Fructus Beneficiorum ex integro amittant; & si post tertiam monitionem adhuc perleverint, privantur Beneficiis, & si postquam eas dimiserint, semel intermissum consortium repetere, aut alias scandalosas mulieres sibi adjungere ausi fuerint, præter prædictas poenas, excommunicentur; sic expreſſe Concil. *Trid. loc. cit.*

Quo ad poenas Clericis Beneficia, & Pensiones non habentibus, & hujus criminis Reis debitas, sic statuit Concilium *loc. cit. ibi:* „ Clerici vero Beneficia Ecclesiastica, aut Pensiones non habentes juxta delicti, & contumaciae perlevere, „ rantiam, & qualitatem ab ipſo Episcopo carceris poena, „ suspensione ab Ordine, ac inhabilitate ad Beneficia obtinenda, aliisque modis juxta Sacros Canones puniantur.

Pœna lata pro frequentatibus Monasteria Monialium, sic que Reis quodammodo suspecti consortii, si sint Clerici, est depositio, si autem Laici, est Excommunicatio, si non obstante canonica monitione non desistant, textu expreſſo in cap. *Monasteria 8. de vita & honestat. Clericor.* Si vero sint Regulares, variis aliis subjiciuntur poenis. Vid. verb. *Moniales art. 4. a num. 12. usque in finem.*

Conspirantium poenæ, si conspiratio facta sit in Principem supremum, sunt ipsismet statuta pro Reis lætæ Majestatis, quæ adducuntur *infra num. 148.* Si conspiratio facta sit contra Episcopum, aut Clericum Clericis, seu Monachis, debent deponi; si a Laicis, debent excommunicari, & omnes declarari infames, ac poena carceris puniri, cap. *Conjuratum 20. cap. Conjuratum 21. cap. Si qui Clerici 22. cap. Si Clerici 23. cap. Si qui Clericorum 24. caus. 11. q. 1.* Si conspiratio facta sit a Laicis contra privatam personam, est poena arbitraria, l. *Hodie 13. ff. de poenis, Amenus loc. cit. tit. 2. §. 4. num. 8.* Si conspiratio facta sit a Regularibus contra Superiorem, vel aliquem particularem Religiosum, attendi debent poenæ statutz a suis specialibus respective Constitutionibus. Dilapidationis poena, si dilapidatio facta sit a Laico habente administrationem communis pecuniæ, & bonorum alicujus Communitatis, Collegii, Societatis, & hujusmodi, & contra illos tanquam dolo malo delinquentes in di-

lapidatione procedatur, talis damnandus est ad compensationem damni, & pro qualitate culpæ puniendus poena peculatus. *Amenus l.c. tit. 3 §. 7. num. 20, & 21.* Vide verb. *Peculatus per tot.* Si dilapidatio facta sit a Prælo faculari abique dolo, sed sola incuria, imprudentia, aut inhabilitate ipsius, dandus est ei Coadjutor, in quo nihil agere possit, & prohibenda est utrique omnis alienatio. *cap. Venerabili 37. de Offic. deleg. & ibi Abbas n. 6 & 11. ac alii passim.* Si autem facta sit ex dolo, debet deponi, *cap. Apostolicas 13. & c. Monemus 58. cap. 12 q. 2.* Et idem dicendum est de quolibet Clerico beneficiato bona Beneficii sui dilapidante; *Bernardus Diaz præf. crimin. canon. c. 71. Amenus l. c. num. 22.*

91 Et si dilapidatio facta sit a Clerico Officiali amovibili, ut Syndico, aut Procuratore Capituli, si probetur Reus dolosus, puniendus est poena Peculatus arbitrio Judicis. *Amenus l. c. n. 22.* Vide verb. *Peculatus per tot.* Regulares tandem dilapidatores bonorum Conventus, & Religionis puniendi sunt juxta proprii Ordinis statuta, & Constitutiones.

97 Duellantium poena. Vide verb. *Duellum, artic. 2. per tot.*

98 Expilatæ hæreditatis poena est arbitraria juxta facti, & personarum qualitatem, *l. 1 & 3 ff. Expilatæ hæreditatis; Card. de Luca in Summ. de hæredit. n. 13. Urlaya Inst. crimin. lib. 2. tit. 10. n. 54. cum aliis ibi citatis.* Pro intelligentia autem criminis expilatæ hæreditatis advertendum est, quod hæredem non adveniente hæreditatem, hæreditas dicitur jacens, & nullum dominum habere dicitur; *l. 1. §. Sevolæ, ff. Si quis testam. lib. esse, & consequenter si aliqua res hæreditaria sublatâ fuerit, non est proprie furtum, sed ab ipso actu explicationis, & diminutionis hæreditatis crimen expilatæ hæreditatis appellatur, & eas res auferens, non fur, sed expilator hæreditatis dicitur: *l. si expilatæ hæreditatis 2. ff. Expilatæ hæreditatis, Urlaya l. c. num. 34. Brugnot. Inst. crimin. lib. 2. tit. 8. n. 2.* ubi quod Expilator hæreditatis dicitur improbiore fure.*

100 Falliariorum poena. Vide verb. *Falsarius.*

101 Falsificationum monetæ poena. Vide verb. *Moneta.*

102 Fornicationis poena quamvis olim de jure Civili nulla fuerit constituta, *l. si uxor 13. §. 2 ff. Ad l. Jul. de adult. & l. Quæ adulterium 29. Cod. eod.* Tamen hodie Laici fornicatores, nedum in Foro Ecclesiastico, & de jure Canonico, sed etiam in Foro Civili pro diversitate personarum, & circumstantiarum puniri solent poena arbitraria. *Reiffenstuel lib. 5. Decret. tit. 16 n. 57. Urlaya l. c. lib. 3 tit. 5 n. 221. Panimol. de- cif. 38. num. 13.* & alii apud Farinac. *q. 137 num. 36.* Clericorum fornicantium poenæ ex antiquis Canonibus variæ erant, ut patet ex *Canonè 24. Apostolorum, c. Presbyter & Diaconus dist. 81. cap. Si quis Episcopus ead. dist. 81. c. Presbyter 51. dist. 82. cap. Attendendum 57 q. 4. Cap. Sicut 4. Cap. Si autem 6. de cohabit. Cler. & mulier. Cap. Clericorum 13. de vita & honest. Clericorum.* At hodie ex communi praxi poena Clericorum fornicantium est arbitraria, & ad pecuniariam reduci solet, & juxta qualitates personarum, & circumstantias delicti, quandoque extenditur ad carcerationem, & potest extendi etiam ad suspensionem, & privationem Beneficii, si Fornicatio fuerit notoria, & scandalosa. *Abbas in Cap. At si Clerici num. 35 de Judic. Farin. q. 137 num. 17 & 24. Bagnam. Cap. Non debet. numer. 3 de consanguin. & affin. Panimol. dec. 38. n. 6. Reiffenst. lib. 3. decr. tit. 2 a num. 49 & lib. 5. tit. 16 n. 58 & seq. Amenus l. c. tit. 4 §. 3 n. 13.* ubi observat, quod poena ab antiquis Canonibus statuta jam abiicit in de- fuerunt.

104 Furti poena pecuniaria est, ut, si sit furti manifesti, præter rem Furto ablatam solvatur quadruplum; & si sit furti non manifesti, solvatur duplum, textu expresso in *§. Panam 5. Inst. de obligationibus, quæ ex delicto nascuntur;* ibi: *Pœna manifesti furti quadrupli est... non manifesti, dupli.* Et concordat *§. Furti actio 19. Inst. eod. & §. Ex maleficio 18. Inst. de actionibus.* Poenæ autem Criminales Furti præter solutionem quadrupli, vel dupli sunt, quod in primis Furti condemnatus sit infamis, *l. Athletas 4. §. fin. ff. de his, qui infamia notantur.* Deinde si criminaliter agitur contra fures vi juris antiqui puniuntur poena arbitraria, vel pecuniæ Fisco applicandæ, vel fustigationis, vel carceris, vel exilii, & hujusmodi pro diversitate criminum, personarum, & aliarum qualitatum, ac circumstantiarum, *l. Meminisse 92 ff. de furtis, l. Fures 1. & l. Sed si 2. ff. de furtibus balneariis, l. De his 1. & l. Inter 2. ff. de EffraCTORIBUS, & Expilatoribus. Authent. Sed novo jure, Cod. de servis fugitiv. Novell. Et nulli*

Judicum 134. cap. 13. vers. Pro furto. Ita tamen quod pro simplici furto verum fuerit aliquem puniri poena mortis, aut mutilationis, textu expresso in *cit. Authent. Sed novo jure, & cit. Novella v. nulli Judicum.*

Jure autem novo Casareo Friderici I. & Caroli V. pro 108 furtis poenæ graviores etiam mutilationis, & mortis sunt statuta: Dicitur enim Fridericus I. *lib. 2. Feudor. tit. 27. §. 8.* sic expresse statuit: *Si quis quinque solidos valens, aut plus fur sit furatus, laqueo suspendatur: Si minus scopis, & forcipe excoriatur, & tondeatur.* Et Carolus V. in *Constitutione Crim. de poenis Furri* ubique recepta, teste *Reiffenstuel lib. 5. detret. tit. 18. n. 37.* sic statuit, nempe quod Furtum primum, seu prima vice commissum, si sit parvum, idest quinque solidos non attingens, & simplex, idest tale quod in solo furandi actu sine concurrentia alterius delicti consistat, & non sit manifestum, puniatur poena dupli, si fur est solvendo; si non, poena carceris, ac debeat rem ablatam restituere; *art. 157.* Si vero hujusmodi primum simplex, & parvum, furtum sit manifestum, & fur honestæ conditionis existat, spesque emendationis appareat, puniatur poena quadrupli, si est solvendo, si minus, poena carceris corporalis. Si autem fur vilis conditionis sit, ad numellas virgias damnatur, & relegatur, ita tamen quod uterque prius restituat rem ablatam, vel æstimationem ejus *art. 158.* Si tamen furtum primum simplex, & magnum sit, idest quinque solidos adæquans, vel excedens, arbitrio Judicis puniendus relinquatur, *art. 160.*

Furtum secundum, seu secunda vice commissum, si utrius-109 que valor quinque solidos non adæquat, hanc poenam secum trahit, videlicet positionem pro numellis, relegationem, & confinementem; Si vero quinque dictos solidos excedat, poena Judicis arbitrio imponitur, *art. 161.*

Furtum tertium, seu tertia vice commissum, etiam sim-110 plex, nulla attenda quantitate, & valore rei ablatæ, poenam capitalem habet, ita ut mas laqueo, foemina autem suffocatione aquæ, vel alia simili mortis poena, gladii v. g. perimatur *art. 162.*

Furtum violentum vero, idest quod cum ædium effractione-111 ne, vel cum telo, & armis fit, quod etiam furtum periculosum vocatur poena capitali, vel si circumstantiæ aliud suadeant, non capitali puniatur, *art. 159.* sic litteraliter *l. citat. n. 37. ad 41.*

Ex dicta Constitutione Carolina sub n. 108. relata patet, 112 quod furti etiam parvi tertia vice commissi poena est mors; quod tenet Clarus *§. Furtum n. 14. Bajard. ad Clar. in §. Furtum n. 28 29. & 88. Reiffenst. l. c. numer. 40. Mascard. de probation. lib. 2. Concl. 338 num. 6. Menoch. de arbit. Judic. l. 2. caus. 295 num. 17. Grana. vot. 9. n. 25. & vot. 17. num. 25. Jodoch. in pract. crim. c. 110. rubr. de furt. n. 35. Pirhing. l. 5. decret. tit. 8. num. 22. & seq. Amenus l. c. tit. 3 §. 8 a n. 18. ad 20. & alii plures tenentes, quod tria furta etiam parva poenam mortis impotent; Dummodo sint non solum re, sed etiam loco, tempore, & intentione distincta.*

Et ex citata Constitutione Friderici I. allata sub num. 108. 113 colligitur, quod poena mortis possit infligi etiam propter unicum simplex furtum magnum, quod & innuere videtur etiam Constitutio Caroli V. allata supra num. 108. in fine, ubi dum pro uno simplici furto magno relinquit poenam arbitrio Judicis, videtur statuere, quod si furtum tam magnum sit, ut arbitrio Judicis poenam mortis mereatur, eam imponere possit, & sic tenent Baldus in *Authentic. Sed novo jure num. 5. Cod. de servis fugitiv. Covarruv. lib. 2. variar. resol. cap. 5 num. 7. Menochius de arbit. Judic. cas. 295 n. 9. Reiffenstuel l. c. num. 43. Amenus l. c. tit. 3 §. 6. a numer. 23. Caballus resolut. crim. centur. 5. cas. 18 num. 6. cum pluribus aliis ibi citatis contra varios alios.*

Si furtum sit sacrilegum, variis punitur poenis pro varie-114 tate rerum, personarum, circumstantiarum, modi, temporis, ætatis, & sexus, textu expresso in *l. Sacrilegii 6. ff. ad Leg. Jul. Peculatus.* Hinc furtum Sacræ Hostiæ, vel unius, 115 vel plurium Particularum consecratarum cum Sacra Pyxide, vel sine illa, puniatur poena mortis, ut tradunt communiter Doctores, & statuit Carolus V. *Constit. Crimin. art. 172.* decernens, quod hujusmodi fures vivi comburantur, & Innocentius XI. Constit. incip. *Ad nostræ Apostolicæ auctoritatis* decrevit, quod tales fures confessi, aut convicti etiam pro prima vice a Curia Ecclesiastica, seu Sancti Officii, cui hujus criminis spectat cognitio, tradantur Curie seculari condignis poenis pro criminis atrocitate puniendi, non ob-

stante minori ætate, dummodo 20. annum attingant. Vide 116 supra n. 38. Si fur vas aureum, vel argenteum cum, vel sine reliquiis, aut Calicem, vel Patenam abtulerit, vel Ecclesiam, seu Sacristiam, aut gazophylacium, seu Cippum, vel caplam elemosinarum animo furandi effregerit, aut dolosis instrumentis aperuerit, poena corporali, vel capitali exasperata, vel mitigata pro diversitate circumstantiarum est puniendus, ut statuit Carolus V. in *cit. sua Constit. Criminal. art. 172. & 173. & concordat l. Sacrilegii 9. & leg. Hac lege 10 ff. Ad l. Jul. Peculatus, l. Si quis 10. Authent. de Episcopis & Clericis.*

117 De jure Canonico furti Sacrilegi poena, si sit factum cum fractura muri, portæ, aut Sacræ Ecclesiæ, aut hujusmodi, est Excommunicatio lata sententia, *cap. Canonica 107. caus. 11 q. 3. cap. Omnes 5. caus. 17 q. 4. Cap. Quisquis 21 eadem caus. & q. & cap. Conquesti 22. de sent. Excomm.* Quæ excommunicatio post denunciationem ab Episcopo factam a Papa solum potest absolvi, *cap. Conquesti 22. de sent. Excomm.* juncto ejus Summario sic dicente: *Qui cum effractione spoliant Ecclesias, excommunicati sunt, & per Papam tantum post denunciationem absolvuntur.* Amenus l. c. num. 34. Si autem furtum sacrilegum commissum sit sine ulla effractione, ejus poena est quidem Excommunicatio, sed solum ferendæ sententia expresso in *cap. Conquestus 16. de foro competent.*

119 Clericus fur notorius, aut furti condemnatus est infamis, *Cap. Infames 17. caus. 9 q. 1. & consequenter etiam irregularis, adeo ut ad Sacros Ordines promoveri, vel in jam susceptis ministrare non valeat.* Abbas in *cap. fin. de furtis num. 3 & 14. Navarr. in Manual. cap. 17 num. 104. Suarez de Consuris disp. 43. sect. 2 num. 2. Pirhing lib. 5. Decret. tit. 18. num. 2. Reiffenst. ibid. num. 50 & alii; cap. Qui in aliquo 5. dist. 51. cum simili- 20 bus. Immo præter poenam infamiam, & irregularitatis Clericus fur notorius ab Officio, & Ordine Clericali deponi debet, *cap. Presbyter 12 dist. 31 & Cap. Cum non ab homine 10 de Judiciis.* Et si non resipiscat, debet excommunicari, & tandem si incorrigibilis evadat, Curia Seculari tradi debet, *Regulares aut fures puniendi sunt juxta proprii Ordinis statuta, ac Constitutiones.**

122 Hæreticorum poenæ. Vide verb. *Hæreticus.*

123 Homicidium simplicis voluntarii injulti poena est mors tam de Lege Divina, quam Civili humana: *Genesius enim Cap. 9. num. 6. habetur; Quicumque effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius. Levitic. Cap. 24 n. 17. Qui percusserit, & occiderit hominem, morte moriatur. Matth. cap. 26 nu. 52. Qui acceperint gladium (eoque percusserint) gladio peribunt. Apocal. Cap. 13 num. 10. Qui in gladio occiderit, oportet eum gladio occidi; & hoc poena mortis in homicidas voluntarios injultos statuitur pluribus Legibus in jure Civili, & signanter §. Item Lex Cornelia 5. Inst. de publ. jud. l. Quoniam 6. Cod. de vi publica, l. Unic. vers. Ex merito, Cod. de rapto virg. Constit. Crim. Caroli V. art. 37. & 137.*

124 Si autem homicidium voluntarium injustum non sit simplex, sed qualificatum, poena mortis exasperatur pro diversitate atrocitatis, & malæ qualitatis admixtæ, ita ut gladius augeatur in furcam, rotam, truncationem membrorum, rogam, adusionem per ferrum candens &c. juxta cit. Constit. Crimin. Caroli V.

125 Homicidium proditorium ultra exasperationem poenæ ordinariæ privat etiam jure Aiyli. Vide verb. *Immunitas art. 2 a num. 109. ad 116.*

126 Homicidium assassinum ultra exasperationem poenæ ordinariæ, & excommunicationem ac depositionem ab Officio, & Beneficio ipso facto, & diffidationem perpetuam a toto populo Christiano, juxta *cap. 1. de homicidio in 6. privat etiam jure Aiyli.* Vide d. verb. *Immunitas artic. 2. a numer. 117. ad 125.*

127 Homicidium sacrilegum ratione personæ occisæ præter exasperationem poenæ ordinariæ inducit etiam Excommunicationem majorem ipso facto, juxta *cap. Si quis suadente 29. caus. 17 q. 4. Sacrilegium vero ratione loci sacri, in quo committitur, secum trahit etiam privationem Aiyli.* Vide V. *Immunitas art. 2 a num. 102 ad 107.*

128 Poena Parricidii proprie talis de Jure Civili olim erat, ut Parricida virgibus sanguineis verberatus in corio insuleretur, & includeretur cum cane, gallo gallinaceo, vipera, et similibus, et in profundum maris, et vel si mare longe distet, in flumen, vel lacum projiceretur; *§. Alia deinde 6. Inst. de publicis judic. l. Poena Parricidii 9. ff. Ad Leg. Pompejam, de Parricid. Ferrar. Biblioth. Tom. VI.*

diis, l. Unic. Codic. de his, qui parentes, vel liberos occiderunt. Verum hæc poena ob nimiam ejus crudelitatem recessit ab aula criminali, & in ejus locum imponitur poena ultimi supplicii pro diversitate circumstantiarum arbitrio Judicis, & consuetudine locorum, ac Legum municipalium exasperanda, vel mitiganda, ut tradunt communiter Criminalitæ, & signanter Urlaya *l. 2. tit. 5. Inst. crimin. n. 475. Julius Clarus verb. Parricidium num. 5.*

Pœna Parricidii improprie talis de jure Civili est ordinaria 129 rium homicidii supplicium; *§. Alia deinde 6. Inst. de public. jud. l. lege Pompeja 2. & l. Poena Parricidii 9. ff. Ad leg. Pompejam, de Parricid.* cum hoc tamen quod juxta diversas circumstantias, & locorum consuetudines poenæ hæc exasperetur, vel mitigetur.

Parricidium autem proprie tale est homicidium, quo pro-131 les parentem, avum, aut aviam, vel parens prolem occidit, *l. Unic. Cod. de his qui parentes, vel liberos occiderunt, l. Lege Pompeja 1. & l. Poena Parricidii 9. ff. Ad Leg. Pompejam, de Parricid.* Parricidium vero improprie tale, ac large sumptum, est quodvis homicidium cuiusvis consanguinei etiam collateralis, aut etiam affinis, & conjugis, *citat. l. Lege Pompeja 1. ff. Ad Leg. Pompejam, de Parricidii, & insuper homicidium Novercæ, & Sponiæ, vel Sponiæ, l. Sed sciendum 3. ff. Ad Legem Pompejam, de Parricidii.*

De jure Canonico Parricidæ olim puniebantur variis illis 133 poenis, quæ recensentur in *cap. Latorem 15. caus. 33. quæ 2. & toto tit. de his, qui filios occiderunt.* Verum tales poenæ recesserunt ab aula: Unde in casu Parricidii Judices Ecclesiastici remittere debent Laicos Parricidas Judicibus secularibus poenis Legis Civili puniendos, Clericos vero prius juxta præscriptum Canonis deponere debent, ac degradare, si eque degradatos Curia seculari consignare debita poenâ puniendos, ut tradunt Pirhing *lib. 5. decretal. tit. 10. nu. 5. Reiffenstuel ibid. num. 10. & alii.*

Quibus poenis subjaceant parentes, & alii procurantes 134 abortum? Vide verb. *Abortus per tot.*

Parentes sine debita cautela infantes noctu in lecto cum 135 ipsis tenentes, ac ex culpabili negligentia ipsos suffocantes, aut opprimentes tamquam Rei homicidii, seu infanticidii, licet moderatius, sunt puniendi, *cap. Consulisti 20. caus. 2. quæst. 4. ibi: Monentur sum namque, & protestandi parentes ne tan tenellos secum in uno lecto collocent, ne negligentibus quilibet proveniente suffocentur, aut opprimantur, unde ipsi homicidii Rei inveniantur...* Hi autem, qui prostantur, vel consistunt talis reus se noxios, tua eos confilger moderatio, quia si ille, qui conceptum in utero per abortum deleverit, homicida est, quanto magis qui unius saltem diei puerulum premerit, homicidam se esse excusare nequit? & conc. rdat *cap. De infantibus 3. de his, qui filios occiderunt,* ubi statuitur, quod parentes contra prohibitionem infantes tenellos secum in lecto tenentes, ac ipsos ex negligentia suffocantes, aut opprimentes, trium annorum poenitentiam, & quidem uno integro in pane, & aqua transigere debeant. Vide verb. *Mater n. 16.*

De jure Canonico homicidæ injulti voluntarii subjacenti 136 Excommunicationi sententiæ ferendæ, nisi poenitentia satisfactioe commissum homicidii crimen deleverint, & diluerint; *cap. Itaque 20. caus. 24. quæst. 3. Et si fuerint Clerici, sunt ab Ordine, & Officio deponendi, cap. Si Episcopus 7. dist. 50. cap. Inquisitionis 21. de accusationibus; cap. Sicuti 6. §. fin. de homicid. cap. Tue 6. de poenis cum similibus, juncto Concilio Tridentino sess. 14. cap. 7. de reform. & in arctum Monasterium sunt detrudendi; cit. cap. Si Episcopus, & cit. cap. Tue, quæ poena detractionis jam abijt in delectudinem, & mutata est in poenam perpetui carceris, aut condemnationis ad Triremes, ut observat Farin. *prax. crim. quæst. 119. num. 149. & 155.* Item incurunt ipso facto Irregularitatem a solo Summo Pontifice dispensabilem, *cap. Minor 4. cap. Clericus 5. dist. 50. cap. De cetero 7. eod. Clementin. unic. eod. juncto Concilio Tridentino sess. 14. cap. 7. & sess. 24. cap. 8. de reform.* Item perpetuo inhabiles sunt ad omnia Beneficia, & Officia Ecclesiastica, Concil. Tridentin. *cit. sess. 14. cap. 7. de reform.* Ac insuper privandi sunt Beneficiis prius rite obtentis; *cap. Si Episcopus 7. dist. 50. cap. Inquisitionis 21. de accusat. cap. Sicut 6. §. Clericos, de homicid. cap. Tua 6. de poenis, cap. Clericis 5. Ne Clerici, vel Monachi; cap. Ex litteris 10. de excessibus Prælator. Tandem si Clerici homicidiam**

- dium tereat , gravius plectuntur , & si incorrigibiles sunt, sunt etiam anatrem atizandi , degradandi , & Curie seculari tradendi , cap. *Cum non ab homine* 10. de iudiciis , & ibi Doctores communiter ter .
- 137 Incendiarii in poena . Vid. verb. *Incendiarius* .
 - 138 Incestus simplicis sine Matrimonio commissi poena pro Foro seculari est ultimum supplicium , si committatur inter ascendentes , & descendentes , argum. l. *Si adulteri* 38. §. 2. ff. *Ad Leg. Jul. de adulter. & ibi Glossa verb. Gentium* , Farinac. *quæst. 149. num. 14. & 16. Monac. de arbitr. iudic. caus. 502. a num. 1. Bajard. ad Clarum §. Incestus num. 3.* Item si committatur inter Collaterales in primo gradu , v. g. inter fratrem , & sororem . Menoch. *loc. cit. a num. 14.* Haunoldus de iustit. & iur. tom. 6. tract. 2. num. 347. Reiffenstuel lib. 5. Decretal. tit. 16. num. 7. Item quando cum incestu conjunctum est adulterium . Clarus §. *Incestus num. 2.* Haunoldus *loc. cit. n. 245.* Reiffenstuel l. cit. n. 70.
 - 139 Incestuosum Matrimonium scienter contrahentes incurrun de iure Civili confiscationem omnium bonorum , tam dotalium , quam patrimonialium , exilium , spoliationem , cinguli militaris , id est privationem Dignitatis , & administrationis , & si Rei viles sint , etiam verberationem , textu expresso in *Amben. Incestus , Cod. Ad Leg. Jul. de incest. mpt.*
 - 140 De iure Canonico Laici incestum simplicem sine Matrimonio committentes sunt excommunicandi , cap. *De his, qui incesti 9. caus. 35. quæst. 2.* Et si aliquis ex conjugibus incestum committat cum consanguineo aut consanguinea alterius conjugis , privatur iure petendi debitum conjugale , cap. *Si quis 1. & cap. Transmissa 4. de eo, qui cognovit consanguin.*
 - 141 *xor.* Si autem cum Matrimonio , seu incestuosas contrahendo nuptias ipsum committant , sunt ipso facto excommunicati , *Clementin. unic. de consanguinit. & affinit.* Nec possunt amplius cum alia persona Matrimonium licite contrahere , nisi ignoranter contraxerint , cap. *Qui propinquam 4. caus. 35. quæst. 2.* Laici incestuosi de iure Canonico sunt infames ipso iure , & facto , cap. *Consanguineorum 4. caus. 3. quæst. 4. & cap. conjunctiones 2. caus. 35. q. 2.* Amenus de delictis , & poenis tit. 4. §. 6. n. 17.
 - 143 Clerici incestum committentes deponuntur , & Beneficiis privantur , argum. cap. *Si quis 20. & seq. dist. 81. & cap. Si adulterium 11. caus. 32. qu. 7.* Farinac. *prax. crim. quæst. 149. num. 35.* Pirhing lib. 5. Decretal. tit. 16. num. 65. Reiffenstuel *ibid. num. 74.* Ac idem procedit etiam si agatur de incestu minus proprie dicto proveniente ex cognatione spiritali , puta quia Clericus rem habuit cum filia Spirituali , quam e Baptismo levavit , aut tenuit in Confirmatione , aut audit , ac absolvit in Confessione Sacramentali , aut commatrem , seu illius Matrem cognovit , argum. cap. *Omnes , & cap. Si quis 9. & cap. Non debet 10. caus. 30. quæst. 1.* Farinac. l. cit. num. 53. & seq. Menoch. l. cit. *caus. 502. n. 27.* Reiffenstuel l. cit. n. 75. Pignatell. tom. 1. *consult. 116.* Urfaya *Instit. criminal. l. 3. tit. 5. n. 130.*
 - 145 Injuriantium poena de iure communi sunt extraordinaria , & arbitraria iudicibus , §. *In summa 10. Institut. de iniuriis , & l. De iniuria 45. ff. de iniuriis* . Unde pro diversitate injuriarum iudici debet injurianti satisfactio erga injuratum , quæ regulanda est iuxta atrocitatem , aut levitatem injuriæ , attentis circumstantiis personarum , locorum , & temporum .
 - 146 Condemnati a cessione injuriarum poenali , sive hæc Civilis , sive Criminalis sit , incurrun infamiam juris , tum de iure Canonico , tum de iure Civili , cap. *Cum te 23. de sentent. & re judicata , l. Athletas 4. §. final. ff. De his qui notantur infamia* . Dummodo tamen injuria , de qua condemnati sunt , fuerit atrox , ut cum communi docet Clarus §. *Injuria verbi. Item condemnatus* . Vide supra num. 66. verb. *Calumniatorum poena* , & infra verb. *Libellos famosos componentium poena* , & verb. *Maledicorum poena* .
 - 147 Largitionis , & receptionis numerum in Regularibus , & aliis poena . Vide verb. *Donatio art. 2. a num. 34. verb. Moniales art. 2. a n. 62. verb. Regulares art. 1. a n. 68. & verb. Xenia* .
 - 148 Læse Majestatis poena (si Reus hujus criminis sit vivens , ac prælens in manibus Curie , & crimen commissum sit in primo capite) sunt multæ . Primo igitur est perpetua infamia , cap. *Felices 4. de poenis in 6. Farinac. quæst. 116. §. 1. num. 4.* Urfaya *Institut. crimin. lib. 2. tit. 1. num. 145. & 169.* Secunda est delectio armorum , & insignium ipsius Rei , atque agnationis , Gigas de *crim. læse Majestatis lib. 2.*

tit. de Proditor. qu. 8. num. 2. Urfaya l. cit. num. 147. Amenus de delictis , & poenis cit. vit. 2. §. 6. num. 40. argum. l. *Eorum* , ff. de poenis . Tertia est confiscatio omnium bonorum ; l. *Quisquis 5. Cod. Ad Leg. Jul. de Majestatis* , & *Amben. Boni damnatorum §. final. Cod. de bonis proscriptor.* Quarta est privatio omnium beneficiorum , ac privilegiorum Reo a jure Civili competentium ; l. *Amiffione §. 1. ff. de capitibus diminut. l. 1. ff. de iurisdic. omnium iudic. Extravagant. Qui sint rebelles ?* ibique Bartolus verb. *Rebellanda.* num. 13. 19. & 20. Farinac. *qu. 116. §. 2. num. 92.* Amenus l. cit. num. 41. Urfaya l. cit. num. 149. Quinta est devastatio , & demolitio ejus domus a fundamentis , ita quod non remaneant ejus vestigia , & amplius reedificari non possit , c. *cap. Felices 5. de poenis in 6.* Urfaya l. cit. num. 152. & 169. Raynald. tom. 1. *cap. 2. §. 1. num. 109.* Sexta est ultimum supplicium . *Quisquis 5. Cod. Ad Legem Juliam Majestatis :* Urfaya l. cit. num. 160. & 169. Raynald. l. cit. num. 49. Amenus l. cit. num. 39. ubi quod mortis genus est per ignem , vel per dissectionem in frusta , vel per aliam atrocior formam , & testatur Farinacius *cit. q. 116. n. 2.*

Insuper Filii talis Rei evadunt infames , amittunt Beneficia juris Civilis , arma , & insignia domus , privantur omni hæreditate , & successione sibi ex testamento , aut ab intestato obveniente ; l. *Quisquis 3. §. Filiis* , *Cod. Ad Legem Juliam Majestatis ; l. Quando* , *Cod. de bonis proscriptor. Novella 134. cap. final.* Urfaya l. cit. num. 170. Amenus *loc. cit. num. 42.*

Excipiuntur tamen a supradictis poenis filii emancipati ante crimen Patris , ut defendit Gloffa in *cap. Si quis cum militibus* , in verb. *Filii vero caus. 6. quæst. 1.* communiter approbata , teste Ameno l. cit. num. 45. adducens pro ratione , quod filius emancipatus desinit esse de familia . *Quin etiam §. final. ff. de ritu nuptiar. & ex aliis subdens* , quod a dictis poenis excipiuntur etiam filii adoptivi , Nepotes , & filii Clerici , & filia . Immo dictas poenas cit. l. *Quisquis* ex laudabili consuetudine hodie non extendi ad filios , testatur Angelus in l. *Fallaciter num. 4. Cod. de abolit. Gigas de crim. læse Majestatis lib. 3. rubr. de poenis , quas filii incurrun* *quæst. 23. num. 3.* Decian. *lib. 7. cap. 41. num. 38.* teste Urfaya l. cit. num. 172. ubi ipse ex aliis habet , quod dictæ poene non comprehendunt filios natos , antequam Pater commisit tale delictum .

Si autem crimen commissum sit solum in secundo capite , ut tunc talis Reus punitur poena ultimi supplicii , & confiscationis omnium bonorum . Farinac. *quæst. 116. §. 1. num. 23. & 24.* Urfaya l. cit. num. 173. At poena devastationis domus non habet locum , minisque alia tangentes filiorum præjudicium . Gloffa in l. *Eorum* , ff. *Ad Legem Juliam Majestatis ; Farinacius q. 116. num. 123. & seq. Urfaya l. cit. n. 173. & seq.*

Si Reus hujus criminis sit absens , nec haberi possit in potestate Curie , depingitur ejus effigies in tabella , capite ad terram verso , & pedibus furæ insipientia cum inscriptione proditorum , & læsæ Majestatis Reum indicante . Decianus *lib. 7. cap. 31. num. 15. & cap. 30. num. 27.* cum aliis ibi citatis , Urfaya l. cit. num. 147. & 175. Amenus l. cit. num. 40. Et qui talem imaginem delet , seu autem , poena quingentorum aureorum tenetur ; l. *Si quis id 7. ff. de iurisdicitione* .

Si Reus talis criminis sit prædefunctus , & crimen commissum sit in primo capite , tunc ejus memoria damnatur , declaratur infamis , ejusque bona confiscantur , atque ad alios heredes adiunguntur ; l. *Majestatis 6. l. Meminisse 7. & l. Post D. Marci 8. Cod. Ad Legem Juliam Majestatis : l. Is qui 11. ff. eod. Urfaya l. cit. num. 164. & seq. Amenus loc. cit. n. 4.*

Si vero crimen commissum sit in secundo capite , tunc post mortem delinquentis non potest agi , nec memoria defuncti damnari , vel aliter cognosci , aut procedi contra illum , cit. l. *Is qui 11. ff. Ad Legem Juliam Majestatis.* Decianus *lib. 7. cap. 30. num. 37. & 38.* Amenus l. cit. num. 40. Urfaya l. cit. num. 166. Gloffa in cit. l. *Meminisse* , verb. *Meminisse* , *Cod. ad Legem Juliam Majestatis* .

Qua autem poena , & a quo iudice puniendi sint Clerici , 155 & Religiosi Rei hujus criminis , seu potius proditionis , ut voluit Clarus *quæst. 36. num. 27.* Farinac. *quæst. 111. n. 261.* & Pignatell. tom. 1. *consule. 124. num. 3.* ac alii , dissentiunt Doctores : Pignatell. enim *cit. consule. 124. sub num. 1. & per tot.* pluribus adductis contendit , Clericos offendentes iun-

sum Principem naturalem , seu temporalem non esse Reos læsæ Majestatis , nec posse ab eo puniri per varios Sacros Canones , & signanter per *cap. At si Clerici , de iudic. cap. Significantiibus , de Offic. Delegati , cap. Si diligenti , de foro competent. cap. Si Imperator dist. 96.* cum similibus referens *ibid. sub num. 2.* ex Tapia , Riccio , Genuens. Diana , & aliis , sub Clemente VIII. in quadam rebellionis fuisse processum contra Clericos , & Monachos ex delegatione Summi Pontificis per Judicem Laicum Clericali characterè insignitum infimul cum iudice Ecclesiastico . Gigas vero *tract. de crim. læse Majestatis rubr. Qualiter , & a quibus crimen læse Majestatis committ. quæst. 63.* Decian. *prax. crimin. lib. 7. cap. 8. num. 6.* & alii plures sustinent , tales Clericos , ac Religiosos evadere Reos læsæ Majestatis , & posse puniri a Iudice Laico , per text. in *cap. Hac constitutio 15. vers. Nec aliquis , de Offic. delegat. in 6. in cap. Perpendimus 23. de sentent. excommunic. & in cap. Si quis Laicus 19. caus. 22. quæst. 5.* Urfaya l. cit. num. 176. expressè habet , quod quia hoc crimen committi potest a Clericis a iudice Ecclesiastico in hoc casu privari debent Beneficiis , atque degradari , iuxta textum in *cap. Si quis Laicus 19. caus. 22. quæst. 5. quem textum notabilem dicit Abbas in cap. At si Clerici , in princip. de iudic. Amenus autem l. cit. num. 49.* concludit , quod quidquid sit de jure , scilicet Principes de facto in casu contingentia , maxime si lædatur Majestas in primo capite , procedere per suos iudices , & ultimo supplicio Reos afficere . An autem bene , vel male procedant , non hominum , sed Dei iudicio dimittit . Unde in tanta Doctorem diversitate concluderem pro tutiori cautela posse consulto Summo Pontificè similes Clericos , & Religiosos degradari , & tradi Curie seculari puniendos prout de jure , ut etiam teste Pignatello l. cit. num. 6. admittunt Doctores , ut videre est apud Farinac. in *prax. qu. 8. num. 81.* Episcop. Scalens. *de irregularit. cap. 14.* Felician. *de censur. cap. 14.* Delbene de immunit. *Benefic. c. 8. dub. 5. sect. 3. n. 17.*

156 Libellos famosos componentium , dictantium , & vulgantium poena . Vide verb. *Libellus famosus per tot.*

157 Litteras alienas aperientium , lacerantium , & intercipientium poena varia est iuxta varietatem personarum , quarum litteræ aperiantur , lacerantur , ac intercipiuntur , & etiam iuxta diversitatem finis , quem intendit aperiens , lacerans , aut intercipientis . Unde quia aliquando id potest esse crimen læsæ Majestatis , aliquando crimen falsi , aliquando *stellionatus* , aliquando *injuriarum* , ideo Reus puniendus est aliquando poenis læsæ Majestatis , aliquando falsi , aliquando *stellionatus* , & aliquando *injuriarum* . Hinc videnda sunt poenæ assignatæ sub propriis dictis verbis .

158 Litteras Apostolicas , aliasque falsificantium poena . Vide verb. *Falsarius* .

159 Magia poenæ eadem sunt ac maleficii , & fortilegii . Unde vide verb. *Superstitio n. 40. & sequent. ac 78.*

160 Maledicorum poena , si maledictum sit in personam privatam commissum , est quod præter reatum peccati , & obligationem restituendi famam , maledicens sit obnoxius actioni injuriarum , & palmodiæ , seu recantationi : arg. l. *Item 14. §. 27. ff. de iniuriis , & famosis libellis* , Reiffenst. *lib. 5. Decret. tit. 26. num. 5.* Si maledictum commissum sit in Principem supremum , quamvis olim ejus poena fuerit eadem cum poena criminis læsæ Majestatis , teste Amobio *lib. adversus gentes* , hodie tamen de jure communi nulli certæ , & determinatæ poenæ , sed solum arbitrarie poenæ ipsius Principis subest ; l. *Unic. Cod. Si quis imperatori maledixerit* . Si autem maledictum sit in ipsum Officium Principis , aut circumstantia aliud suadeant , tunc ad terrorem aliorum graviter puniri debet ; argum. *cap. 1. de Maledicis* , Menochius de *arbit. iudic. cas. 177. num. 7. & seq. Reiffenstuel loc. cit. n. 6. & 7.*

161 Item quamvis consultum sit , ut Papa exemplo mansuetudinis Christi remittat maledicta in solam suam personam illata ; arg. *e. Inter querelas 57. caus. 23. q. 4. & l. Si quis 10. Cod. de Episcop. & Cleric. juncta cit. l. Unic. Cod. Si quis imperatori maledixerit* , & ut præcavit S. Pius V. testibus Bartolæa in *cit. cap. 1. n. 2. de Maledicis* , & Reiffenstuel *loc. cit. num. 8.* Tamen gravi , & exemplari poena ad terrorem aliorum punienda sunt maledicta prolata contra ipsam Sedem Apostolicam , seu Officium , & Primum ipsius , textu expresso in *cit. c. 1. de Maledicis* , ut tradunt ibi Doctores communiter .

162 Sic quamvis Episcopus punire non debeat maledictum contra solam suam personam prolatum , ut tradit Gloffa com-

muniter recepta in *cit. e. Inter querelas , arg. cit. l. Si quis 10. Cod. de Episcopis , & Clericis* , ibi : *Cui Sanctitas significandi gloriam dereliquit* . Tamen arbitrio alterius iudicis pro qualitate injuriæ puniendum est , ut tradunt Hollent. in *Summa. tit. de Maledicis §. Alii maledicunt* , Farinac. *prax. crimin. q. 105. n. 402.* Reiffenst. *loc. cit. n. 11.* Clerici maledicti poena est , quæ statuitur in *c. Clericus 5. dist. 46.* his verbis : *Clericus maledicus (maxime in Sacerdotibus) cogatur ad postulandam veniam , si noluerit , degradetur , nec unquam ad Officium absque satisfactione revocetur* .

Religiosi autem aliquem Ecclesiæ Prælatum maledicto offendentes , aut eidem detrahentes , de jure communi debent per duos menses subiaccere illis poenis , quæ iuxta Regulas , seu statuta eorum ob gravia crimina sunt impositæ , textu expresso in *Clementin. 1. §. Quibus etiam , de Privileg.*

Monopolii poena est , quod hujus criminis Rei puniantur perpetuo exilio , & confiscatione bonorum textu expresso in *leg. Unic. Codic. de Monopoliis* , Urfaya *Institut. crimin. lib. 2. tit. 4. num. 12.* cum pluribus ibi citatis .

Omittentium Sacramentalem Confessionem , & Communionem in Paschate , poena est Interdictum ab ingressu Ecclesiæ , & si in hoc peccato decesserint absque signo Contritionis , est privatio Ecclesiasticæ sepulturae , textu expresso in *e. Omnis utriusque sexus , de poenitent. & remissionibus* . Tale autem interdictum est solum sententiæ ferendæ ; Unde talis censura non incurritur , nisi a Iudice competente in Reum contumacem per sententiam feratur . Privatio tamen sepulturae Ecclesiasticæ est poena læsæ sententiæ , ut patet ex verbis citati Canonis : *Christiana caveat sepultura* . Amenus *loc. cit. tit. 5. §. 1. n. 11. & 12.*

Omittentium recitationem Horarum Canonicarum , si Beneficiarii Ecclesiastici sint , seu Officii Beatæ Mariæ Virginis , si tantum Pensionarii Ecclesiastici sint , poena est obligatio ad restituendum fructus Beneficii , sive Pensionis pro omissionibus , & talis poena subiri debent in conscientia ante quamvis iudicis sententiam . Concil. Lateranense *sub Leone X. sess. 9. Statutum* , S. Pius V. *Const. incip. Ex primo* , Amenus *loc. cit. num. 13.* Vide verb. *Officium Divinum , art. 1. a n. 29.*

Osculantis feminam invitam poena est extraordinaria , & arbitraria iudici pro qualitate personæ , loci , & intentionis . Farinac. *quæst. 142. num. 161.* Amenus *loc. cit. tit. 4. §. 2. n. 40.* Et si osculum fiat in publico ad finem injuriandi feminam invitam osculatam , vel ejus illustrem familiam , aut alia ad sint gravantes circumstantiæ , potest extendi poena etiam ad ultimum supplicium , quo revera punitus fuit quidam nobilis Gallus , qui osculum rapuerat Susanæ Trivulciæ illustri feminæ nuptæ , ut refert Bossius *tit. de extraordinariis criminibus num. 3.* & ex ipso Amenus *loc. cit. num. 40.* ubi subdit , quod deficiente publicitate loci , ac malo exemplo , temperatur poena .

Osculans ob æstrum amoris puellam in publico , puniendus est exilio , & poena pecuniaria . Giurba *consil. crim. 47. num. 16.* Amenus *loc. cit. num. 41.* Afflicti . Farinac. Decian. Menoch. & Caball. ab ipsis citati . Osculans in publico puellam invitam , & ducat in uxorem contemplatione dotis pinguis , & hoc modo impediatur Matrimonium cum alio , puniendus est poena extraordinaria trirremium . Raynald. *Syntax. crim. lib. 1. c. 11. §. 6. n. 3.* cum Bartol. Boss. Farinac. & aliis ibi citatis , Amenus *loc. cit. n. 42.*

Osculantis obiter Monialem poena est extraordinaria . Farinacius *quæst. 146. num. 33.* Decian. *tract. crimin. lib. 6. c. 20. num. 16.* Amenus *loc. cit. tit. 4. §. 9. num. 17. & 18.* ubi subdit graviori poena extraordinaria puniendum esse talem sacrilegum , si post osculum ad alios impudicos , & laicos actus cum ipsa Moniali procederet . Et si carnalem copulam cum Moniali habeat , vel Matrimonium cum ea contrahere attentaverit de jure Civili punitur poena mortis , & bona delinquentis jubentur applicari Monasterio , in quo Monialis degebat . Menoch. *de arbitr. iudic. casu 389. q. 4.* & l. *Si quis 10. Cod. de Episcop. & Cleric. juncta cit. l. Unic. Cod. Si quis imperatori maledixerit* , & ut præcavit S. Pius V. testibus Bartolæa in *cit. cap. 1. n. 2. de Maledicis* , & Reiffenstuel *loc. cit. caus. 36. quæst. 2.* Advertit tamen Farinac. *quæst. 146. num. 1.* quod licet poena capitali adhuc puniatur tale Sacrilægum crimen cum Moniali committens , tamen bona illius non Monasterio Monialis , sed delinquentis heredibus applicari solent , iuxta *Amben. Boni damnator. Cod. de bonis proscriptor.* nisi raptus , aut violentia in Monialem intervenerit . De jure autem Canonico sic peccans cum Moniali si sit Laicus , ex-

communicatur, si sit Clericus, non solum Beneficio privatur, sed etiam ab Ordine depositus in Monasterium ad poenitentiam agendam detruditur. Menoch. *de arbit. judic. casu* 189. num. 24. Farinacius *loc. cit. num. 4. & 26.* Reiffensuel *loc. cit. num. 30. c. Si quis Episcopus 6. cap. Virginibus 14. & cap. Si qua Monachorum 28. caus. 27. quest. 1.* Montalis autem, quæ ad tale sacrilegium libere consensit, ad agendam poenitentiam in arcibus Monasterium detrudi jubetur; *cap. Si qua Monachorum 28. & cap. Si quis rapuerit 39. caus. 27. q. 1. juncta Novella 123. quest. 43.* Vel, quod convenientius est, ad perpetuos carceres sui proprii Monasterii condemnanda est; *cap. Impudicas 11. caus. 27. quest. 1. Menochius loc. cit. num. 26. Farinacius loc. cit. num. 12. Reiffensuel loc. cit. n. 31.*

173 Parricidii poenæ. Vide supra a num. 128. ad num. 134.

174 Partus suppositi (id est cum aliqua sterilis femina factum, tanquam ex se natum supponit, cum revera alterius femine sit; ut ex l. Si partus subjecti. 1. & l. Cum suppositi parvus 10. Cod. ad Legem Cornel. de falsis, & ex cap. Officii 9. de poenitentia, & remissionibus) ex cit. l. Si partus subjecti, existimat Peguer. *dec. crim. 80. num. 8.* esse poenam capitale. Bassilius autem *dec. 7. n. 11.* dicit id esse arbitrio Judicis remittendum, qui vel poenam minuat, vel augeturque ad mortem pro diversitate circumstantiarum; Poena vero partus suppositi hoc modo, si nutrix v. gr. aliqua, quæ infantem opprimat alienum, eique mortuo proprium supponat ut habetur 3. Regum *cap. 4.* de litigio duarum meretricum ante Tribunal Salomonis, secundum opinionem Alexandri *consil. 50. num. 2. vers. Tertio per id, volum. 1.* citantis ad hoc l. Quamvis 7. & l. Plagiarii 16. Cod. ad Legem Fabiam, de Plagiariis, & l. 1. ac penult. ff. eod. tit. est ultimi supplicii; & concordat Bossius *tract. crim. tit. de Plagiariis* allegans ad id statutum Mediolani imponens Plagiariis poenam capitale. Quod tamen intelligendum esse de consuetis in hoc delicto, dicit Clarus *quest. 68. num. 31. & sequitur Amenus loc. cit. tit. 3. §. 6. num. 39.* concludens, quod citra mortem puniri deberet nutrix, quæ infantem, ut præmissum est, furripere.

175 Peculatus poena. Vide verb. Peculatus.

176 Perjurii poena olim de jure Civili erat tanquam de crimine lesæ Majestatis, si sponte, & deliberate quis pejerasset; l. 2. Cod. Ad Leg. Jul. M. Jestatis, & sic perjurii ultimo supplicio afficiebantur, *cap. Rex debet, caus. 23. quest. 5.* Sed hæc die dictæ poenæ abierunt in desuetudinem, & redactæ sunt ad poenam Judicis arbitriam, & regulariter imponitur pro perjurio poena exilii ultra refectionem damni, & interesse faciendæ illi, contra quem quis pejeravit. Glossa in l. final. verb. Lucrum, c. de pejerando cum aliis apud Decianum *lib. 6. cap. 23. num. 27. Farinac. quest. 161. num. 36. Raynald. tom. 2. cap. 20. §. nuic. num. 20. & seq. Amen. loc. cit. tit. 5. §. 7. num. 31. Urfaya Instit. Crim. lib. 3. num. 17.* De jure Canonico perjurus, si sit Laicus, efficitur infamis, & consequenter irregularitatem incurrit; *cap. Infames 18. causa 6. quest. 1.* Si vero sit Clericus, deponendus est ab Ordine, *cap. Cum non ab homine 10. de judiciis;* Privandus est Beneficius, *cap. Quereiam 19. & cap. Tui 11. de jurejurando;* Atque efficitur inhabilis ad alia obtinenda, *cit. cap. Quereiam 10. de jurejurando, Urfaya.* Et si fuerit Episcopus, privandus, & deponendus est; *cap. Si quis causa 22. q. 5. & cap. Cum quidam 12. de jurejurando, Urfaya loc. cit. a n. 59. ad 62. cum pluribus ibi citatis.*

177 Plagii poena. Vide verb. Plagium.

178 Polygamie poena. Vid. verb. Polygamia.

179 Prævaricationis poena. Vide supra a n. 70. ad 72.

180 Rapina poenæ, si agatur civiliter, est restitutio in quadruplum, ita ut præter rem ablatam, eandem in triplo adhuc pretii, vel æstimationis compensare, post annum vero non nisi ipsam rem rapina ablatam, vel æstimationem illius una cum restitutione lucri cessantis, & damni emergentis restituere debeat, *princip. Instit. de vi bonorum raptor. & concordat l. 1. & 2. ff. eod. Si autem agatur criminaliter, & rapina commissa sit cum armis, Raptor poenam capitale incurrit; l. Penult. ad Leg. Jul. de vi public. & ordin. Caroli V. art. 126.* Et si commissa sit sine armis, poena illius est amissio tertiarum partium bonorum, dignitatis, irem & honoris cum infamia; *§. Item Lex Julia 8. Institut. de public. jud. l. 1. in princip. ff. de vi privata, juncta l. 2. Cod. eod.*

181 De jure Canonico poena Raptorum est Excommunicatio infligenda ab Episcopo loci, ubi rapina committitur, etsi Raptor sit alterius Dioecesis, a qua nequit absolvi a proprio Episcopo Dioecelano, nec recipi ab eo, sed ad Episcopum

excommunicantem remitti debet, nisi plene satisfecerit; c. De illis 1. de Raporibus. Et si Raptor in ipsa rapina moriatur, vel satisfacere nolens decedat, tanquam in peccato mortali defunctus caret Ecclesiastica sepultura; c. Super eo 2. de Raporibus, & c. Fures 2. de Furtis.

Raptus poena. Vide verb. Impedimenta Matrimonii art. 5. a num. 148.

Repetundarum criminis poena est varia pro varietate hujus delicti. Vel hoc crimen commissum est a Judice corrupto in causa criminali capitali accipiendo pecuniam, vel aliam rem a sponte dantibus, ut hominem innocentem condemnaret ad mortem, & mors de facto est secuta, & tunc punitur poena capitis; l. Lex Julia 7. §. final. ff. Ad Leg. Jul. Repetundar. & insuper confiscatione bonorum. Authent. Novo jure. Cod. de poena Judicis, qui male judicavit, cum aliis apud Farinac. *quest. 111. num. 61. & seq.* Et si causa criminalis non sit capitalis, punitur talis corruptus Judex poena Relegationis. Decian. *lib. 8. cap. 39. num. 15. & 19. Urfaya Instit. crim. lib. 2. tit. 2. num. 85.* Vel hoc crimen commissum est a Judice pecunia corrupto in causa Civili, & tunc punitur civiliter, & criminaliter. Civiliter condemnatur ad expensas, & damnâ passâ per litigatorem propter ejus corruptionem l. de eo 2. Cod. de poena Judic. qui male judicavit, & ultra damnum, & interesse tenetur ad restituendum quadruplum ejus quod accipit; l. De unius 1. in fine, Cod. Ad Legem Jul. Repetundar. Quamvis juxta Authent. Novo jure, §. 1. Cod. de poena Judicis, qui male judicavit sit restricte talis poena ad triplum dati, & respective recepti, ad duplum vero simpliciter promissi, ut ex Farinac. & aliis notat Urfaya *loc. cit. numer. 30.* Criminaliter autem talis Judex privatur dignitate, qua erat insignitus, & redditur inhabilis ad judicandum in futurum, ac efficitur infamis: *cit. Authent. Novo jure, & l. Judices, Cod. de dignitatibus, ac l. Eadem Lege 6. §. 1. ff. Ad Leg. Jul. Repetundar.* ac insuper punitur poena extraordinaria, quæ solet esse exilii, vel durior, aut mitior juxta delicti qualitatem. Glossa in l. Lex Julia, §. Hodie, verb. Extra ordinem, ff. Ad Leg. Jul. Repetundar. Urfaya *loc. cit. num. 94.* cum aliis ibi allegatis.

Si vero crimen commissum sit ab aliquo, qui pecuniam sponte dedit, ut Judicem corrumperet, & in suam voluntatem traheret, tunc iste tam in Civilibus, quam in Criminalibus teneret eadem poena Judicis corrupti, & insuper si Reus hujus criminis sit Actor, punitur amissione causæ; & actionis; l. Constit. 1. Cod. de poena Judicis, qui male judicavit; Et si sit Reus, amittit jus se defendendi, & sic etiam ipse pro suo jure, & interesse causam amittit. Glossa in cit. l. Constit. verb. Amittat; Farinac. *quest. 111. tit. 3. numer. 125. & 129. Urfaya loc. cit. num. 100. & seq.* Nisi tamen agatur de causa criminali sanguinis, quia tunc licitum est Reo sanguinem suum, & vexationem quoquo modo redimere; l. Transigere 18. Cod. de transact. lib. 3. num. 103. cum aliis ibi allegatis.

Si autem pecunia non a sponte dantibus, sed per violentiam, et concussionem recipiatur a Judice, vel ab alio Officiali, qui minetur alicui crimen, et capitale iudicium, ut sub hoc pretextu pecuniam ab illo extorqueat, seu recipiatur talis pecunia ab aliquo privato minante alicui se illum accusaturum de crimine aliquo non commisso; et ideo ab eo pecuniam extorsit, tunc punitur poena concessionis. Vide supra a num. 82. Conspirantes enim in accusationem, et condemnationem innocentem, et pecuniam accipientes ad non accusandum, vel non condemnandum, tenentur Lege Cornelia, de Sycariis, quæ est publici iudicii, lib. 1. ff. Ad Leg. Cornel. de falsis. Et insuper Lege Julia Repetundarum; quæ etiam est publici iudicii; l. Eadem Lege 6. ff. Ad Legem Jul. Repetundar.

De Residuis criminis poena est, quod præter restitutionem pecuniæ inique detentæ, vel non debite erogatæ solvat adhuc triplum seu tertiam partem, ita ut qui 90. duplas male erogavit, 120. duplas restituere teneatur; l. Lex Julia 4. ff. Ad Leg. Juliam Peculatus. Et insuper Reus hujus criminis incurrit infamiam cunctis criminibus publicis debitam; l. Infamem 7. ff. de public. judic. Et ulterius puniri debet criminaliter poena arbitraria graviori, quam puniatur simplex furtum. Urfaya *Institut. crim. lib. 2. tit. 3. num. 31. & seq. cum aliis ibi citatis.* Crimen autem de Residuis est delictum publicum, quod poena ad certum debitum usum non erogatur, sed vel retinetur vel in alium usum convertitur; l. Lex Julia 4. §. 3. 4. ff. Ad Leg. Juliam Peculatus.

188 Revelantis secretorum poenæ variaz sunt pro varietate revelantium. Si revelans sit persona privata, quæ secretum amici sibi communicatum fuit dolo malo ad perniciem ipsius amici, est poena falsi; *arg. leg. Poena 1. §. 4. & 6. ff. Ad Legem Cornel. de falsis, Amenus tit. 5. §. 6. num. 32.* cum aliis ibi citatis. Hujusmodi enim profutores amicitiaz falsarii sunt, et juxta Scotum in 4. dist. 21. q. 2. art. 1. sunt infames.

189 Consiliarius, seu alius revelans secreta Principis ubi commissa poenæ perjurii subire debet, ut ex aliis tradit Amenus *loc. cit. num. 34.* Et si illa panderet hostibus Principis, de jure Canonico anathema esset; *cap. Si quis Laicus 23. quest. 5.* Et si esset Clericus, deberet degradari, De jure vero Civili tanquam Reus criminis lesæ Majestatis debet ultimo supplicio affici; l. Omne delictum 6. §. 4. ff. de re militari, & leg. Si quis 38. §. 1. de poenis, ubi habetur, quod hujusmodi Rei aut vivi exuruntur, aut furcæ suspenduntur.

190 Testes propterea propria testimonio in iudicio sub juramento deposita, antequam auctoritate Judicis publicentur, puniuntur poena Judicis arbitraria juxta damnum sua propalatione parti, vel Filco causatum; l. Qui, ff. de Testibus. Notarius, seu secretarius, qui secreta Judicis partibus, vel secreta unius partis, alteri avertentem indicat, incurrit poenam falsi; *leg. Poena 1. §. 6. ff. ad Legem Cornel. de falsis.* Et eandem poenam incurrit Causidicus, qui secretum instrumentum unius partis alteri ostendit; *cit. l. Poena 1. §. 6.* Seniores autem, & qui præsidet alicui Universitati si revelant quod pro bono Universitatis in Senatu, aut Consilio tractatum est sub secreto, privari debent Officio. Amenus *loc. cit. num. 35.* cum aliis ibi allegatis.

192 Qui per se, vel per alios de rebus Christianæ Reipublicæ Turcas, ac Hæreticos certiores faciunt, ac secreta, revelant, incurrit Excommunicationem in Bulla Cœnæ Papæ reservatam. Bulla Cœnæ Excommunicat. 7.

193 Auditores Rotæ, ac eorum Locatenentes, & Coadjuutores revelantes vota, seu suffragia in causis, quæ in eorum Auditorio discutuntur, aut suffragantium, & non suffragantium nomina, incurrit poenam perjurii, & Excommunicationem Papæ reservatam, Urban. VIII. in Appendic. Bullarii *Confl. 57.* alias 167. incip. Exponi.

194 Revelantes quæ secreto tractantur cum Papa, poenis maximis afficiendi sunt, & confiscanda eorum bona, & aliquando ultimo supplicio puniendi. S. Pius V. *Concl. 147.* incip. Romani.

195 Revelantes audita in Sacramentali Confessione subjacent gravissimis poenis. Vide verb. Sigillum Sacramentalis Confessionis a num. 25.

196 Sacrilegiorum poenæ. Vide supra a num. 31. ad 50. n. 103. a n. 114. ad 118. n. 127. 143. & seq. n. 170. & infra num. 205. & num. 214. & verb. Ecclesia art. 4. verb. Excommunicatio art. 10. 11. & 12. verb. Furtum.

197 Schismaticorum poenæ. Vide verb. Schismatici an. 14.

198 Sepulcri violati poena est, præter infamiam, quam incurrit hujus criminis Reus, textu expresso in c. Sepulcri violati 1. ff. de sepulcro violato, arbitraria, & subinde etiam capitalis, præsertim si corpora, vel ossa eruantur, l. Prætor ait 2. l. Sepulcri violati 6. & l. Rei sepulcrorum 11. ff. de sepulcro violato. Sepulcri autem violati crimen est, quo quis sepulcrum non tantum violat, sed etiam inde monumenta, vel alia auferit, vel cadavera effodit, & spoliat; l. Si sepulcrum 2. & l. Prætor ait 3. ff. de sepulcro violato.

199 Simoniacorum poenæ. Vide verb. Simonia art. 3. a num. 4.

200 Sodomitarum poenæ. Vide verb. Luxuria a n. 60. ad 63.

201 Sollicitantium ad turpia extra Confessionem poenæ sunt arbitrariæ pro qualitate, & diversitate circumstantiarum; l. Sollicitatores 1. ff. de extraordinariis criminibus, & c. Sollicitatores 15 dist. 1. de poenitentia, Amenus *tit. 4. §. 2. a num. 35.* varia ad rem adducens.

202 Sollicitantium ad turpia in Confessione Sacramentali poenæ. Vide verb. Sollicitatio ad turpia in Confessione.

203 Sortilegiorum poenæ. Vide verb. Superstitio a n. 40.

204 Stellionatus poena est extraordinaria, & arbitraria; l. Stellionatus 2. & l. Stellionatus accusatio 3. §. 2. ff. Stellionatus. Stellionatus autem est quoddam crimen irregulare, vagum, atque incertum, nam quodcumque in aliqua actione hominis injuste, & dolose facta, & quæ meretur poenalem animadversionem, deficit titulus criminis, illic stellionatus crimen obicitur, textu expresso in l. Stellionatus accusatio 3. §. 1. ff. Stellionatus. Et hoc crimen fuit appellatum Stellionatus ob suam varietatem, & instabilem, atque irregularem

naturam, sumpta similitudine ab animali, quod vocatur stellio, quo nullum aliud animal fraudulentiùs homini invadere observat Plin. *lib. 4. cap. 10.* Animal hoc tergum habet luculentibus quibusdam guttis depictum ad modum stellarum, est varii, & diversi coloris, & ut Coelum stellis, ita intentionem oculis apparet variis stellulis diversi coloris tinctum, & transpersum, ut tradit Glossa in cit. l. Stellionatus accusatio 3. ff. Stellionatus, & doctores communiter, teste Urfaya *Instit. Crim. l. 2. tit. 10. num. 123.* Duo inter alia hujus criminis afferuntur exempla in cit. cap. Stellionatus accusatio. Primum est, si quis rem alteri obligatam dissimulata obligatione in alium per calliditatem distraxerit, & alienaverit, vel cum alia re permutaverit, aut alteri Creditori in solutum dederit. Secundum si quis merces jam debitori obligatas avertit, quia scilicet bonas jam antea obligatas non traderet, postea vero ei tradidit, malas & viliores dicens eas esse illas quas ei obligaverat. Caball. *resolut. criminal. caus. 66. num. 1. & 3. Urfaya l. cit. num. 125. Rota par. 19. recent. deci. 263. num. 16.* ubi de cedente creditum jam exactum.

Stupri poena est, quod si quis vilioris conditionis stuprum sine vi committit, flagitetur ac relegatur; si vero stuprator sit melioris, ac considerabilioris conditionis, publicatione dimidiæ partis bonorum puniatur; §. Item Lex 2. vers. Poenam, Institut. de public. judic. Si autem quis vi, seu violentia non tantum invitam virginem violaverit, sed etiam honestam viduam, aut maritam, punitur poena capitis; l. Sollicitatores 1. §. 2. ff. de extraordin. criminib. Constituitur crim. Caroli V. *art. 119.* Clarus §. Stuprum 3. ad finem. Farinac. *prax. crimin. quest. 147. num. 6.* Glossa in cap. Pervenit 2. verb. Plebendus, de adulteriis, & stupro, & ibi Abbas *num. 5.* Reiffensuel *lib. 5. decretal. tit. 16. §. 2. num. 48.* & alii.

De jure Canonico qua poena stuprator puniri debeat? 207 Vide verb. Stuprator num. 6. & verb. Dos art. 2. a num. 14. ad 38. Addo tamen, quod si stuprator sit Clericus, præter donationem debitam jubetur deponi, maxime si cum vi stuprum commiserit. Clarus verb. Adulterium num. 3. Abbas in cap. Si seduxerit 1. num. 4. de adulteriis, & stupro, & in cap. Ad si Clerici 4. de Judic. num. 35. Farinac. *prax. criminal. quest. 147. num. 62.* Pirhing *lib. 5. decretal. tit. 16. num. 43.* Reiffensuel *ibi num. 52.* & teste Claro communis aliorum argument. *cap. Presbyteri aut Diaconus 12. & cap. Si quis Episcopus 13. dist. 81.* cum similibus. Menoch. tamen *de Arbitr. Jud. cas. 288. num. 6.* Valensis *tit. de stupro §. 2. num. 2.* & etiam Farinac. *l. cit. num. 65.* & alii, censent, stupratorem Clericum posse a Judice puniri poena arbitraria, videlicet quandoque poena pecuniaria, vel carceris, quandoque poena suspensionis, depositionis, vel privationis Beneficii, prout circumstantiæ personarum, & delicti suaferint.

Subornationis testium ad dicendam falsitatem poenæ variaz sunt pro varietate subornationum. Si subornatus sit testis ad offensam, & ejus falsa testificatio sortita sit suum effectum, tunc sicut poena testis falsi est poena talionis; l. Lege Cornelia 1. §. 1. ff. Ad Legem Cornelianam, de Sycariis, ita poena inducentis ad testificandum falsum est ad similitudinem ejus, quæ ipsi testi falso debetur. Ita Clarus, Bertazzin, Menoch. Farinac. & Caball. citati, & secuti ab Ameno *tit. 5. §. 8. num. 31.* Si autem effectus non sit secutus, eo quia falso accusatus se defendit probando falsitatem testimonii, tunc & falsus testis, & subornator puniuntur poena arbitraria. Farinac. *quest. 67. num. 9. 10. 14. 17. & 21.* Guazzin. *defens. 28. cap. 18. num. 3.* Amen. *l. cit. num. 31.* Item poena arbitraria, seu extraordinaria puniuntur testis falsus, & subornans, si subornatio, & falsa testificatio fuit ad defensionem. Clarus, Farinac. Bertazzin, & alii citati, & secuti ab Ameno *l. cit. num. 31.* Intelligit tamen hoc, quando subornatio, & falsa testificatio est ad puram defensionem Rei contra Filicum, non autem quando est ad defensionem Rei contra Accusatorem, quia tunc probando Reum innocentem probat Accusatorem ex consequenti calumniolum, & perinde est ac si testis examinaretur ad offensam Accusatoris: Unde in casu tam subornator, quam falsus testis puniendus esset, ut supra dictum est, poena talionis, ut recte advertit Amenus *l. cit. n. 32.*

Regulares subornantes Electores pro consequendis Officiis 209 Regularibus incurrit Excommunicationem latæ sententiæ reservatam Summo Pontifici, & privationem perpetuam vocis activæ & passivæ, ex Constitut. 138. Sancti Pii V. incip. Tr-

Pastoralis Officii, quæ tamen Excommunicatio modo potest absolvi a Superioribus Generalibus, ubi agitur de electione Superiorum inferiorum ex declaratione Gregorii XIII. Constitut. incip. *Consuevit* edit. 8. Septembr. 1573. & dictæ Constitutiones quavis editæ sint pro Ordine Minorum de Observantia, afficiunt tamen omnes Regulares, ut docent Peliziar. *Manual. Regular. tom. 2. tract. 9. cap. 2. num. 131. vers. Cum autem*, & num. 182. *Amenus l. cit. num. 34. & alii.* Et præsertim quia Pianam Constitutionem confirmavit Clemens VIII. in decretis pro reformatione omnium Regularium Constitut. 60. incip. *Nullus omnino* §. 35. & innovavit Urbanus VIII. decreto edito a Sacra Congregatione Concilii in Constitut. 26. ejusdem Pontificis, ut tradit etiam Justus Redn. *tom. 2. part. 2. tit. 6. n. 16.*

210 Tergiversationis poena est extraordinaria, & arbitraria. *Urfaya Institut. crim. lib. 2. tit. 10. num. 121.* cum aliis ibi allegatis per text. in l. *Accusatorum* 1. §. 7. & in l. *Si quis 7. in fine*, ff. *Ad Senatus consultum Tuspilianum*. Vide supra n. 73.

211 Termini moti poena est vel pecuniaria 50. aureorum, l. *Lege Agraria* 3. ff. *de termino moto*, vel etiam relegatio, aut fugitatio illorum, qui occupandorum aliorum finium causâ 212 id fecerint, l. *Divus Adrianus* 2. ff. *eod.* Termini autem moti crimen est, quo quis terminos, vel lapides finales dolose eruit, aufert, aut mutat, vel ut præcite noceat alteri, vel ut eidem de fundo aliquid detrahat, & suo adjiciat, l. 1. & tot. tit. ff. *de termino moto*, *Urfaya Institut. crim. l. 2. tit. 10. n. 55.* & seq. ubi multa ad rem, *Reiffensthal lib. 5. decret. tit. 13. n. 63.*

213 Truffatorum poena varia est, & regulatur a qualitatibus, & circumstantiis truffæ, aliquando enim est fugitatio, ut notat Bajard. *ad Clarum quest. 70. num. 5.* quandoque est poena relegationis, & aliquando tritremium, ut advertit Sanch. *decif. 42.* & interdum est extraordinaria, & Judici arbitraria, ut observat Cortiad. *decif. 106. num. 61.* apud Urfayam *Institut. crim. lib. 2. tit. 8. num. 146.* Truffa autem generaliter sumpta idem sonat, ac deceptio, fraus, seu dolose gestum, *Cyriac. controvers. 76. num. 1. & 2. Rota par. 19. recent. decif. 473. num. 1.* ubi quod idem est truffare, ac decipere, specialiter vero importat furtum improprium. Unde truffam committere dicitur, qui non restituit id, quod ei ad aliquem finem consignatum fuit, & etiam truffam committit, & Truffator dicitur, qui sub colore, seu prætextu nutui, commodati, conducti, vel depositi rem sibi traditam in ejus usum diltrahit. Et generaliter quod qui utitur re ad alium usum, quam destinatum, dicatur Truffator, advertunt multi allegati ab Urfaya *l. cit. a n. 143. ad 145.* ubi sub n. 146. refert ad id aliquos casus.

215 Vis publicæ poena varia est pro varietate casuum, in quibus committitur; Si enim committatur in latrocinio, & grassatione a Latronibus, & Grassatoribus simplicibus, est poena damnationis in metallum, vel relegationis in Insulam, l. *Capitalium* 28. §. *Grassatores*, ff. *de poenis*; Si vero commissa sit a Latronibus, & Grassatoribus famosis, est poena ultimi supplicii, & furcæ: *cit. l. Capitalium* 28. §. *Famosos*, ff. *de poenis*. Et si Clericus sit hujus criminis Reus, degradatur, & in arcum Monasterium detruditur *cap. Tue 6. de Poenis*, *Farinac. in Pragm. verb. Clericus num. 314. & 318. Urfaya Institut. crim. lib. 2. tit. 7. a n. 138. & alii.*

216 Si committatur in Raptu, tunc tam Raptores, quam auxiliatores, & fautores, si fuerint Laici, puniuntur ultimo supplicio; §. *Si aucta per vim*, *Institut. de publicis iudiciis*, & l. 1. *Cod. de raptu virgin.* & l. *Si quis*, *Cod. de Episcop. & Cleric.* qui licet loquatur de rapientibus Moniales, ex communi tamen DD. opinione extenditur etiam contra rapientes mulieres non sacratas. Insuper Raptores perdunt omnia bona applicanda raptæ mulieri, si illa sit laicalis conditionis; l. 1. §. *Et si*, & seq. *Cod. de raptu virgin.* ubi Glossa verb. *Diminutionem*, & verb. *Transferantur*. Si autem sit Monialis, applicanda ipsimet raptæ quoad usum fructuum, donec vixerit, post mortem vero Monasterio ipsius Monialis, l. *Raptores*, §. *Pona*, *Cod. de Episcop. & Cler.* *Urfaya l. cit. a num. 142.* cum aliis ibi allegatis. Si vero Raptores fuerint Ecclesiastici, deponuntur ad eorum Officiis, nec eis imponitur poena degradationis, & multo minus mortis, etiam si agatur de raptu Monialium, sed alia Judicis arbitraria regulanda a circumstantiis casus, ut late probat Bertachin. *ut. decif. 504. per tot.* ubi quod die 4. Septembr. 1696. Sacra Consulta, cui S. M. Innocentius XII. commisit causam

cujusdam Sacerdotis Religiosi, qui invitis parentibus rapuerat puellam honestæ conditionis, resolvit, eundem Religiosum esse perpetuo suspendendum a Divinis, & relegandum in arcum Ergastulum per decennium. Sic litteraliter *Urfaya l. citat. n. 146. & seq.*

Si vis publica committatur in stupro Virginis invitæ, punitur hujus criminis Reus poena capitis; l. *Sollicitatores* 1. §. 2. ff. *de extraord. crimin.* *Confl. crim. Caroli V. art. 119. Vide supra n. 204.*

Si vis publica committatur ades, vel Villas alienas cum turba armata expugnando, expilando, & bona ibidem existentia rapiendo, Rei capite plectuntur; l. *Hi qui ades* 11. ff. *ad leg. Jul. de vi publica*. Item qui ad aliquem expellendum de possessione domus, Agri, Navis, & hujusmodi accedunt cum armatis hominibus propter quam causam homicidia secuta sunt, capite puniuntur, l. *Quoniam 9. Cod. Ad Leg. Jul. de vi publica*. Item poena capitis puniuntur Rei quoties cum vi publica reperitur conjuncta causa læsæ Majestatis, veluti seditio, tumultus, rebellio, & hujusmodi, ut tradunt communiter DD. per text. in tot. tit. ff. & *Cod. Ad leg. Jul. Majestatis*. Vide supra a num. 248. in aliis autem casibus hodie usus, & praxis obtinuit, ut pro vi publica Rei hujus criminis extraordinaria, & arbitraria poena puniantur, ut testantur Decian. *lib. 8. cap. 18. num. 29. Urfaya l. cit. n. 150. & alii.*

Vis privatæ poena est, quod hujus criminis Rei puniantur publicatione tertiæ partis bonorum; §. *Item Lex Julia* 8. *Institut. de public. judic.* Usus tamen, & praxis hodie obtinuit, quod pro ea imponatur poena arbitraria, ut observat Decian. *l. citat. & Urfaya l. cit. n. 156.*

Intercedit autem hæc differentia inter vim privatam, & publicam, quod vis publica sit cum armis, privata vero sine illis; §. *Item Lex Julia* 8. *Institut. de publicis iudiciis*, *Raynal. tom. 2. cap. 23. §. 1. n. 3. Urfaya l. cit. n. 2. & alii.*

Ufurarium poena. Vide verb. *Usura* a num. 88. usque in finem.

Alia de variis aliis delictorum poenis brevitatè gratia relinquuntur videnda apud Criminalitas de ipsis ex professo tractantes. Sicuti, & poenæ impositæ pro delinquentibus Regularibus videndæ relinquuntur apud suas cujusque Religionis peculiare Constitutiones.

Poenæ adversus baptizantes Hebræorum filios illicito modo, & sine consensu parentum, est, quod mulctentur pro Judicis arbitrio, & prudentia, poena scilicet autmitiori, aut severiori juxta circumstantias. *Benedict. XIV. tom. 2. Constit. 28. incip. Postremo mense* §. 31.

Poenæ contra Confessarios exquirentes a poenitentibus complicitum nomina, cum denegatione absolutionis, sunt, quod puniantur uti tradentes, & tuentes opiniones scandalosas & perniciosas uti tales a Sede Apostolica condemnatas, & in eos pro criminum qualitate, & circumstantiis suspensionis ab officio, confessiones audiendi, vel etiam ab executione Ordinis, privationis Beneficiorum, Dignitatum, ac perpetuæ inhabilitatis ad illa, & si fuerint Regulares, vocis activæ, & passivæ, aliæque poenæ decernuntur. Idem Constit. 8. incip. *Vbi primum*. Vide tom. 2. ad verb. *Confessarius*.

Poenæ contra impediētes libertatem nutui commercii inter subditos Ditionis Ecclesiasticæ, seu Contravenientes Constitutioni hæc de re editæ, sunt, quod incurrant omnes poenas inflictas a Pio IV. Pio V. Gregorio XIII. Clemente VII. Gregorio XIV. Urbano VIII. & Innocentio X. contra extrahentes triticum, & aliud genus prohibitum extrahi extra statum, & insuper in poenam 500. aureorum toties quoties contrafecerint. Idem Constit. 53. incip. *Quo die* ubi plura ad id.

Poenæ adversus Episcopos in propria Dioecesi non resistentes sunt omnes, & singulæ illæ comminate a Tridentino, & Constitutionibus Apostolicis, amissionis scilicet quartæ partis fructuum unius anni, si sex mensibus continuis abfuerint, & alia quartæ partis, si absentia ad alios sex menses pertrahatur, incurrit etiam in peccatum mortale, et obligationis restituendi fructus in absentia perceptos abique prævia declaratione. Idem Constit. 18. incip. *Ad universæ*, ubi multa alia ad rem merito observanda.

Poenæ contra imprimentes, aut publicantes libros, scripturas, et hujusmodi circa innumerationem dierum Festorum de præcepto, sunt quoad contravenientes, præter librorum, et operum prohibitionem, si Laici, excommunicationem lætæ sententiæ Papæ reservatam incurrant, si Ecclesiastici usque

usque ad Sacerdotalem gradum, poenam Suspensionis a Divinis, in superioribus vero gradibus constituti suspensionis a Pontificalibus, et a perceptione fructuum omnium suorum Beneficiorum, atque Pensionum, quarum poenarum relaxatio, et respective rehabilitatio Papæ reservatur. Idem Constit. 63. incip. *Non multi menses*, ubi multa alia merito observanda.

228 Poenæ jam statutæ in Præbyteros Sacrificio Missæ ad fortilegia abutentes, confirmantur, iisque additur perpetua inhabilitatio ad ipsius Missæ celebrationem. Idem in *Appendic. n. VIII. pag. 46.*

229 Poenæ in Præbyteros, qui vigore Indulti Pontificii plures Missas in die commemorationis omnium fidelium Defunctorum celebrantes, aliquid plus elemosynæ loco acceperint, quam pro unica Missa, juxta Locorum consuetudines, aut leges Synodales percipi solet, sunt, quod contrafacientes poenam Suspensionis a Divinis Papæ reservatæ iplo facto incurrant; Quam tamen Episcopi jure Delegato relaxare poterunt, facta prius restitutione elemosynæ perceptæ in pius usus ab Episcopis erogandæ; Et si dicti Sacerdotes post incurram præfatam suspensionem celebraverint, incurrant irregularitatem omnino Papæ reservatam. Idem Constit. 61. incip. *Quod expensis*, ubi varia alia scitu necessaria.

230 Poenæ in eos, qui ad Sacerdotium non promoti Missas celebrant, ut Fideiium Confessiones excipiunt, itatue recententur, reprobatæque benigniori praxi, Apostolicarum Constitutionum vigor restituitur a Benedicto XIV. Constit. incip. *Quam gravat*, & Constit. incip. *Divinarum*, in cuius Summario sic expresse habetur: „Celebrantibus, aut Fideiium Confessiones excipientibus, sine Sacerdotali Characterè, sincera criminis confessio facta in primo inrerogatorio generali nihil suffragaturæ decernitur ad evadendam poenam traditionis brachio læculari, indictam a Constitutionibus Apostolicis;” Vide ad id jam tradita a nobis verb. *Missæ art. 6. num. 12. 13.* & verb. *Sacerdos* n. 5. ubi assignantur poenæ itatue etiam contra Sacerdotes abutentes Sacrificio Missæ, ad fortilegia, vel in Sacramentali Confessione sollicitantes ad turpia; juxta Decretum Universalis Inquisitionis coram Benedicto XIV. editum, & a nobis a litterarum jam adductum verb. *Confessarius*.

Novæ additiones ex aliena manu.

231 **A**gere de singulis singulorum delictorum poenis immensè esset laboris. Vide tamen, ubi res postulat, de poenis delictorum Ecclesiasticorum *Thesaurum de poenis Ecclesiasticis*, illustratum tamen a clarissimo *P. Givaldi Scholarum Pianum*, qui tum poenas omiffas ab ipso *Fedawo* supplevit, tum vel postmodum mutatas, vel omnino novas addidit.

232 Hic vero præterire haud possumus, male *Auctorem num. 184.* sequutum *Urfayam*, per text. in l. 18. c. de *Transact.* asseruisse, licere Reo in causa criminali, cui poena sanguinis imposita sit, corrumpere Judicem, ex ratione illa, quod licet *Reo sanguinem suum*, & *vesicationem quoquo modo redimere*.

233 In mox allegata enim l. 18. c. de *Transact.* habetur, quod acculatus de crimine capitali excepto adulterio transigere, & pacificè potest impune, ut non habeatur pro confesso; idque quia quam agatur de vita hominis, non præsumitur Reus fateri delictum, sed periculi gravitate propter dubium litis eventum compulsus.

234 Non videmus autem quomodo inferri ex hac lege possit, quod valeat Reus in causa criminali, cui imposita sit poena sanguinis, Judicem corrumpere.

235 Aliud enim est transactio, aliud corruptio Judicis. Transactio enim nil turpe in se continet, adeoque permitti potest, corruptio vero Judicis mala in se est, adeoque nunquam permittenda.

P O E N I T E N T I Æ S A C R A M E N T U M .

A R T I C U L U S I .

Quoad ea, quæ concernunt Poenitentiaæ naturam, materiam, & formam, ac Ministrum.

Poenitentia ex Divo Isidoro l. 6. *Eymolog. Cap. ult.* dicta est a nomine *Poenæ*, & a verbo *tenere*, quasi idem sit *Poen-Biblioth. Ferrar. Tom. VI.*

tenere, ac *poenam tenere*. Unde Poenitens est *poenam tenens*, & Poenitentia est *poena tenentia*, ut semper qui puniat in se ulciscendo quod commisit peccando. Sic in re omnes *Catholici*.

Poenitentia dupliciter sumitur, nempe ut est virtus, & ut est Sacramentum, *Communis*. Poenitentia ut virtus est *delectatio*, ac *dolor animi de peccato quatenus est offensus*, & *injuria Dei*, cum intentione eam delendi, ac vindicandi, seu compensandi. Estque in re ipsa Contritio generatim sumpta, de qua infra. Sic in re *Communis*. Poenitentia ut Sacramentum est *absolutio hominis poenitentis facta certis verbis cum debita intentione prolatis a Sacerdote jurisdictionem habente ex institutione divina efficaciter significantibus absolutionem animæ a peccato*. Sic *Scotus in 4. dist. 14.* Seu, quod idem est, & captu facilius; *Est Sacramentum novæ legis, quo homo vere poenitens, & confessus a Sacerdote legitime certa verborum forma a peccatis absolvitur*. Sic in re *Communis*.

Poenitentia sic sumpta est verum, & proprie dictum novæ Legis Sacramentum. *Est de Fide certa inter Catholicos*; Habetur enim *Matth. 16. Tibi dabo Claves Regni Cœlorum, & quodcumque solveris super terram erit solutum & in Cœlis, & Matth. 18. Amen dico vobis, quaecumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in Cœlis, & quaecumque solveritis super terram, erunt soluta & in Cœlis*, & est expresse definitum in pluribus Conciliis, & novissime in Conc. *Trid. sess. 14. Can. 1. Si quis dixerit, in Catholica Ecclesia Poenitentiam non esse vere, & proprie Sacramentum pro Fidelibus, quoties post baptismum in peccata labuntur, ipsi Deo reconciliandi a Christo Domino institutum, anathema sit*.

Uade patet, quod Sacramentum Poenitentiaæ est immediate institutum a Christo Domino: *Est de Fide certum ex mox adducto Canon. 1. sess. 14. Conc. Trid.* Et quidem potestatis absolvendi prædicta, & promissa Apostolis, adeoque Sacramentum Poenitentiaæ inchoative institutum est a Christo adhuc vivente vita mortali; c. e. 13. *Matth. simpliciter tamen, & absolute in effectu institutum est post Resurrectionem, Joann. 20. quando Christus Apostolis dixit: Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, tum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, Sic Conc. Trid. sess. 14. c. 1. dicens: Dominus autem Sacramentum Poenitentiaæ tunc præcipue instituit, cum a mortuis excitatus insufflavit in discipulos suos dicens; Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum remiseritis, retenta sunt. Quo tam insigni facto, & verbis tam perspicuis potestatem remittendi, & retinendi peccata ad reconciliandos Fideles post baptismum lapsos, Apostolis, & eorum legitimis Successoribus fuisse communicatam, universorum Patrum consensus semper intellexit.*

Sacramentum Poenitentiaæ est omnibus post baptismum in peccatum mortale lapsis omnino necessarium ad salutem in re, vel saltem in voto, eliciendo actum Contritionis. *Est certa, & indubitata inter Catholicos*: Habetur expresse in Concilio Tridentino *sess. 14. cap. 1. ibi: Est autem hoc Sacramentum Poenitentiaæ lapsis post baptismum ad salutem necessarium, ut nondum regeneratis ipse Baptismus; Unde Sacramentum Poenitentiaæ rectissime appellatur a Sanctis Patribus Secunda post naufragium tabula naufragis præparata, prout habetur in cap. Secunda post naufragium tabula de Poenitentia dist. 1. & a Concilio Tridentino *cit. sess. 14. Canon. 2. ibi: Si quis Sacramenta confundens ipsum baptismum Sacramentum Poenitentiaæ dixerit, quasi hæc duo Sacramenta distincta non sint, atque ideo Poenitentiam non recite secundam post naufragium tabulam appellari, Anathema sit*.*

Materia Sacramenti Poenitentiaæ est duplex, scilicet proxima, & remota. *Communis*. Materia proxima sunt actus poenitentis; videlicet Contritio, Confessio, & Satisfactio, de quibus infra. *Communis*. Et hi actus Poenitentis dicuntur materia proxima, quia proxime applicant materiam remotam, scilicet peccata Sacris Clavibus, ut per absolutionem remitti possint; In omni enim Sacramento materia proxima dicitur id, quo materia remota proxime applicatur, ut accedente forma Sacramentum proxime, & immediate perficitur, ut absolutio aquæ in Baptismo, Unctio Chrismatis in Confirmatione, traditio Calicis, & cujuslibet respectivè materia remotæ in Ordine, seu Ordinibus &c. Materia remota sunt peccata actualia post baptismum commissa, *Communis*. Et hæc pec-

peccata dicuntur materia remota, quia non sunt proxime, & immediate remissibilia, nisi mediatis actibus Poenitentis proxime applicentur Sacris Clavibus, ut per Absolutionem remitti possint. Communis.

13 Dicitur autem notanter materiam remotam esse peccata actualia post Baptismum commissa: quia peccatum Originale, & peccata actualia ante Baptismum commissa, non sunt materia apta Sacramenti Poenitentiae, cum ipsa omnia deleantur per Baptismum, & Sacramentum Poenitentiae, tamquam secunda post naufragium tabula institutum sit a Christo ad delenda peccata post Baptismum commissa, ut docet Scotus in 4. dist. 4. q. 5. cum communi Catholicorum, & expresse definit Concilium Tridentinum sess. 14. Canon. 1. ibi: Si quis dixerit, in Catholica Ecclesia Poenitentiam non esse vere, & proprie Sacramentum pro Fidelibus, quoties post Baptismum in peccata labuntur, ipsi Deo reconciliandis, a Christo Domino nostro institutum, anathema sit, & ibi, dem Can. 2. ubi definit: Poenitentiam appellari secundam post naufragium tabulam per verba adducta supra nu. 7. Hinc si Judaeus seu Gentilis de recenti baptizatus sola peccata ante Baptismum commissa vellet confiteri, ipse non posset absolvi, quia non asserret materiam aptam hujus Sacramenti Poenitentiae. Communis.

* An autem peccata mortalia commissa in ipsa susceptione Baptismi; sive Peccatum fictionis, ut vocant Theologi (quod est illud, quo quis adultus sine debito dolore peccatorum a se commissorum ad Baptismum forte accedit, vel accedit cum voluntate aliquod peccatum mortale committendi) sint etiam materia hujus Sacramenti Poenitentiae: adeoque in Confessione Sacramentali explicanda, non audeat affirmare Ligorius lib. 6. num. 427. sed pro parte affirmativa stat mordicus Tamburinus lib. 5. Cap. 1. num. 2. Felix Potestas in Exam. Confess. Tom. 1. p. 4. num. 3039. Suarez, alique multi cum S. Bonaventura, D. Thoma, & S. Augustino, apud Ligorium l. c. *

15 Materia remota Sacramenti Poenitentiae est duplex, videlicet necessaria, & sufficiens. Materia remota necessaria est omne peccatum mortale post Baptismum commissum, & nunquam legitime confessum, & absolutum: Communis. Materia remota sufficiens est omne peccatum veniale, vel mortale jam rite confessum, & absolutum. Communis.

16 Quod peccata jam rite confessam, & absoluta sint materia sufficiens Sacramenti Poenitentiae, possintque denuo fructuose confiteri, & subici Clavibus Ecclesiae. praxim communem priorum hominum saepe saepius peragentium confessiones, tum generales, tum certorum particularium peccatorum jam rite confessorum, & absolutorum, habetur expresse in Exer. vaganti inter communes incip. Inter cunctas q. Ceterum, de privilegiis, ibi: Ceterum licet, sicut praedicitur, de necessitate non sit iterum eadem confiteri peccata, tamen, quia propter erubescendum, quae magna est poenitentiae pars, ut eorumdem peccatorum iteretur Confessio, reputamus salubre.

17 Nec valet dicere, quod peccata jam rite confessam, & absoluta, & consequenter remissa non possunt iterum confiteri, ut absolvantur, seu remittantur, cum non amplius extet, quid absolvatur, & remittatur. Non valet, inquam, quia de ratione Sacramenti per se remissivi peccatorum & collativi gratiae, non est quod actu semper remittat peccata, sed quod per se conferat gratiam sanctificantem, quae ex natura sua est remissiva peccati, si nondum fuisset remissum, ut patet in peccatore jam ante confessionem sanctificato per veram Contritionem, ubi licet Sacramentum Poenitentiae tunc nihil remittat, confert tamen gratiam natura sua remissivam peccati, si nondum remissum esset; & tale peccatum mortale jam ante confessionem deletum per veram Contritionem, adhuc est materia non solum sufficiens, sed etiam necessaria Sacramenti Poenitentiae secundum omnes; Adeoque a fortiori peccatum mortale jam rite confessum, & remissum, erit materia sufficiens remota, si nova accedat materia proxima, nempe nova dispositio poenitentis, scilicet novus dolor, & nova Confessio ejusdem: Et sic quamvis Sacramentum Poenitentiae non sit in tali casu remissivum peccati, cum non

(a) Si peccata mortalia dubia non includant certum peccatum veniale: scilicet si peccata dubia sint tam in ratione peccati mortalis, quam in ratione peccati venialis; tunc recte

adfit; nec collativum primae gratiae sanctificantis, cum jam adfit; est tamen remissivum peccati, si adesset, & collativum gratiae secundae, seu augmenti prioris gratiae jam receptae, & remissivum poenae temporalis debita peccatis jam antea remissis; idque ex opere operato, & virtute Sacramenti, & non solum ex opere operantis, seu novae dispositionis, doloris, erubescendum, aliorumque actuum Poenitentis, per quos Julius meretur gratiae augmentum, & remissionem poenae temporalis. Sic Communis Doctorum cum S. Thom. in 4. dist. 17. q. 3. art. 3.

18 Dicitur materia necessaria, & sufficiens solet addi tertia materia remota, scilicet materia necessaria, sed non sufficiens; Et pro tali materia assignantur peccata mortalia dubia, quae quidem sunt materia necessaria; quia sunt necessario aperienda in Confessione, at non sunt materia sufficiens, quia sola peccata dubia sine additione materiae certae non sufficiunt pro obtinenda absolutione absoluta. Unde si daretur casus, quod aliquis non haberet materiam certam praeteritam, nec jam confessam, & absolutam, quam adderet, tunc posset solum ei impendi absolutio conditionata, cum non posset dari sententia absoluta, & certa pro peccato dubio, sed solum dicta absolutio conditionata, quia sic consuleretur & saluti animae poenitentis, & reverentiae Sacramenti, cujus vitaretur irreverentia, quae posset oriri ex periculo, quod poenitens careret materia supra quam caderet absolutio Sacramentalis: Et sic Sacramentum esset nullum (a).

19 Forma Sacramenti Poenitentiae sunt verba absolutionis a Sacerdote prolata, scilicet illa: Ego te absolvo a peccatis tuis, vel alia aequipollentia actum Judicalem sententiae absolventis sufficienter exprimant; Habetur ex Concilio Florentino in 2. Decreto Unionis, ubi dicit: Docet praeterea Sancta Synodus, Sacramenti Poenitentiae formam, in qua praecipua, ejus vis sita est, in illis Ministerii verbis positam esse: Ego te absolvo &c. Quibus quidem de Ecclesiae Sanctae more preces quaedam laudabiliter adjunguntur; Ad ipsius tamen formae essentiam nequaquam spectant, neque ad ipsius Sacramenti administrationem sunt necessaria.

20 Licet speculative loquendo sola illa duo verba Absolvo te, vel aequivalentia, sint de essentia formae absolutionis, ac necessario exprimens necessitate Sacramenti; Vide verb. Absolutio art. 3. num. 2.

21 In praxi tantum tutius tenendum est requiri tamquam de essentia formae Sacramentalis etiam illa verba a peccatis tuis, vel saltem a peccatis. Vide ibid. num. 3.

22 Aliter Confessarius peccaret mortaliter, & exponeret Sacramentum probabili periculo nullitatis sine necessitate, & contra iustissimam voluntatem poenitentis. Vide ibidem num. 4.

23 Absolutio est valida, sed illicita, si detur aliis verbis, quae tamen non mutant sententiam formae ordinariae, nec actum iudicii; & asseruntur variae similes formae. Vide ibid. num. 5. Omnes dictae, & similes formae sunt valide. Vide ibid. num. 6. Sunt tamen illicitae. Vide ibid. num. 7.

24 Absolutio data his verbis: Ego te mundo a peccatis tuis, vel aliis verbis consimilibus, a pluribus censetur insufficientis; Et qui eam daret sub similibus verbis, peccaret mortaliter, sicuti peccaret mortaliter, qui extra casum necessitatis voluntarie relinqueret: Ego, & in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Vide ibid. n. 8.

25 Omisio vero aliarum precum, si fiat aliqua rationabili causa, non est ne quidem peccatum veniale. Vide ibidem num. 9.

26 Urgente aliqua gravi necessitate, v. g. periculo mortis instantis, potest Confessarius breviter dicere: Ego te absolvo ab omnibus peccatis, & peccatis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen. Vide ibid. n. 11.

27 Absolutionis verba non praecise, & nude indicant, & declarant poenitentem esse a Deo absolutum, sed vere, & per modum sententiae Judicialis important absolutionem poenitentis a peccatis loco Dei a Confessario, velut a Iudice pronunciatam. Vide ibid. num. 12.

28 Absolutio non est valida, si proferatur modo deprecativo, Vide ibidem num. 13.

Alia.

procedit Doctrina Auctoris. Verum si dubium sit tantum de mortali, non item de veniali incluso, & inhaerenti: tunc locum habet Doctrina posita sub n. 16.

32 Alia. Vide ibid. usque in finem.

33 Absolutio a quibus, & de quibus dari possit, vel non possit? Vide d. verb. Absolutio art. 1. per totum.

34 Absolutio quibus dari possit, vel non? Vide d. verb. Absolutio art. 2. per totum.

35 Minister Sacramenti Poenitentiae est solus Sacerdos. Communis inter Catholicos, & habetur expresse pluribus Conciliis, & signanter ex Concilio Trid. sess. 14. cap. 6. & Canon. 10., & ex illo Joan. 20. ubi Christus solus Apostolis jam antea in ultima Coena in Sacerdotes ordinatis postquam a mortuis surrexerat, dixit: Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.

36 Licet autem solus Sacerdos sit legitimus Sacramenti Poenitentiae Minister, non tamen quicumque Sacerdos est talis, sed solum ille, qui praeter potestatem Ordinis habet etiam potestatem Jurisdictionis, id est legitimam Jurisdictionem, vel Ordinariam, vel saltem delegatam. Communis inter Catholicos; & clare patet ex perpetua traditione, ac sensu Ecclesiae, & pluribus Conciliis, & praesertim ex Trid. citat. sess. 14. cap. 7. ubi expresse dicit: Persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, & verissimum esse Synodus haec confirmat, nullius momenti absolutionem esse debere, quam Sacerdos in eum proferat, in quem ordinariam, aut subdelegatam non habet Jurisdictionem.

37 Quae autem requirantur in Ministro Sacramenti Poenitentiae ad valide, & rite ejus Officium exercendum? Vide verb. Confessarius art. 1. per totum.

38 Ea, quae concernunt Ministerium Sacramenti Poenitentiae quoad ejus approbationem. Vide verb. Approbatio, per totum.

39 Ea, quae concernunt Ministerium Sacramenti Poenitentiae facultatem quoad absolutionem. Vide verb. Absolutio, per totum.

40 Varia alia, quae concernunt Ministerium Sacramenti Poenitentiae. Vide verb. Confessarius art. 4. per totum, & verb. Sigillum.

41 Poenitentiae Sacramentum iis, qui morbo pestis infecti sunt non tenetur per se prestare Episcopus, cum ille agat per Parochos, ut causa universalis per particulares, sed Parochus omnino tenetur, quod & ratio suadet, & Decreta S. Congregationis approbata a Gregorio XIII. declarant; quamquam administrare illud possit aut directe per se, aut adhibita opera alicujus Sacerdotis ad Ordinario approbati; nam si Parochus omnino per se id agere deberet, ceteri Parochiani morbo non affecti nollent tunc a Parocho recipere Sacramentum, eo quod sibi metuerent. De Synodo Dioc. lib. 23. c. 19. §. 7. nov. edit. *

ARTICULUS II.

Quoad ea, quae concernunt Contritionem, & Confessionem.

1 Contritio in communi, pro ut est genus ad Attritionem & Contritionem: Est dolor animi, ac detestatio de peccato commisso cum proposito non peccandi de cetero. Sic expresse Concilium Tridentinum sess. 14. cap. 4.

2 Contritio sic generatur, & in communi sumpta dividitur in Contritionem perfectam, & in Contritionem imperfectam, seu Attritionem, Communis Catholicorum cum Tridentino loco citato. Contritio perfecta, quae est Contritio simpliciter, & absolute dicta, est dolor animi, ac detestatio peccati propter Deum summe dilectum, & super omnia, cum firmo proposito non peccandi de cetero. Communis. Et dicitur Contritio, quia peccatorem perfecte, & proxime disponit ad gratiam sanctificantem, ipsiisque peccatum omnino delet, ac veluti conterit. Communis; & de hac in art. mortis: Vide verb. Moribundus num. 30. Contritio imperfecta, sive Attritio est dolor animi, ac detestatio peccati contra Deum commisso propter turpitudinem peccati, vel merum Inferni, vel alterius mali, conceptus cum firmo proposito non peccandi de cetero. Communis. Et dicitur Attritio, quia peccatorem non penitus disponit ad ipsam gratiam sanctificantem, sed solum ita disponit, ut cum Sacramento Poenitentiae capax sit gratiae sanctificantis, ipsiisque per se non delet, vel conterit; sed solum quasi atterit; & ita applicat, ut per Sacramentum remissibile fiat. Communis.

3 Unde Contritio, & Attritio conveniunt in hoc, quod utraque Ferrar. Biblioth. Tom. VI.

que est dolor supernaturalis cum proposito non peccandi de cetero, sed differunt inter se, & ratione motivi, & ratione effectus. Ratione motivi differunt, quia Contritio sit ex motivo Charitatis erga Deum, id est ex motivo objecti, nempe Dei summe, & super omnia diligendi, ipsiisque Deum respicit quatenus in se absolute bonum atque perfectum. Attritio vero ex motivo Charitatis erga se ipsum, seu ex motivo timoris Inferni, vel alterius mali, quibus Deus castigare solet peccata, ac in Deum tendit quatenus nobis bonus, & nostra beatitudo, Ratione effectus differunt, quia Contritio per se remittit peccata, & iustificat extra Sacramentum in re, quamvis non sine voto Sacramenti Poenitentiae; Unde Contritus tenetur sub mortali suo tempore confiteri. Attritio vero quantumvis supernaturalis per se non sufficit ad justificationem, & remissionem peccati mortalis sine Sacramento Poenitentiae in re. Sic Doctores communiter juncto Conc. Trid. sess. 14. cap. 4.

4 Difficultas autem est, an Attritio, ut ad Sacramentum Poenitentiae, gratiamque per ipsum percipiendam sufficiat, debeat esse cum aliquo Dei amore conjuncta, & quidem hac de re multa est inter Theologos varie sentientes ut infra: prius tamen animadvertendum necesse arbitror hoc in puncto ad haec usque tempora nil Ecclesiam definitum, itemque adhuc sub Iudice fore. Porro nihil decretorie pronuntiavit imprimis Conc. Trident. ut fuisse ac perdocte ostendit inter alios Tournely in praedictionibus de Sacramento Poenitentiae, quae 5. art. 2. siquidem ex locis in quibus S. Synodus circa dispositiones ad justificationis gratiam obtinendam necessarias mentem suam aperit, nulla extunditur definitio, nullumque decretum controversiam praemissam dirimens; quippe procul dubio in locis praesignatis, vel nullam de dilectione facit mentionem; vel si de dilectione, verba facit, non est respectu attritionis ad confessionem, vel non constat, an de dispositionibus agat necessarias ad iustitiam obtinendam in Sacramento Poenitentiae, vel extra: immo dum de attritione generatim, vel de attritione in ordine ad Sacramentum Poenitentiae peragitur, amor non exprimitur, ut singula percurrenti sit obvium, nec inter canones, in quibus dogmaticae definitur veritates, sed illius, qui expresse statuat amorem Dei necessariam esse dispositionem ad gratiam in Sacramento Poenitentiae percipiendam. Rem plene comprobat Alexander VII. auctoritas; siquidem nil ea in re definitum fuisse in Concilio Trid. supponit, dum de anno 1667. die 5. Maii ad exortas inter schola Theologos dissertationes extinguendas, pacemque eos inter fovendam conceptis verbis prohibuit, ne quis audeat alienis theologicae censurae alteriusve injuria, aut contumelia nota taxare alteram sententiam, sive negantem necessitatem aliquis dilectionis in praefata attritione ex metu gehennae conceptae, quae hodie inter Scholasticos communior videtur, sive asserentem dictae dilectionis necessitatem, donec ab hac Sancta Sede fuerit aliquid hac in re definitum; igitur &c. Secundo nec tempestive posteriori aliquid ab Ecclesia definitum est, siquidem nulla prolat assignabilis determinatio circa controversiam: immo impraesentiarum adversi inter se Theologi permittuntur contrarie opinari. Hinc nemo inficias ibit quidquid a Theologis in diversis aequantibus ex Trident. vel ex Eccl. ingeritur de dilectionis actu in attritione respectu Sacramenti Poenitentiae, id mere opinative, & ex ratiocinio Theologico proficisci.

5 Proclamant igitur aliqui, quod ut Poenitens sufficienter dispositus extet ad Sacramenti Poenitentiae gratiam obtinendam, nullum necesse exposulari in attritione amorem Dei; ac attritionis notionem non nisi esse juxta sess. 14. Trid. cap. 4. quod sit animi dolor, ac detestatio de peccato commisso cum proposito non peccandi de cetero, ex turpitudine peccati, vel ex gehennae metu conceptus; & hac est, quam inter Scholasticos suo tempore communior supra testatus est Alex. VII. Alii opinaverunt attritionem talem haberi debere, ut bona fide contritio existimetur. Alii contendunt, & quidem communius haece temporibus attritionem, ut sufficientem sit ad Sacramentum, requirere Dei amorem, non sane contritionis perfectae ex motivo charitatis, & amicitiae tendentis in Deum ut in se summum bonum, sed ex motivo spei, & amoris concupiscentiae terminantis in Deum, quatenus nobis bonus, nostra beatitudo, & finis ultimus. Uno verbo: Necessarium in attritione aliuum aliquem Dei amorem imperfectum, quem initialem, & inchoatum nuncupatum habent, quo Poenitens incipiat, & inchoet diligere Deum, tamquam fontem totius iustitiae, phrase accepta ex sess. 6. cap.

6. ubi Sacros. Syn. præter actus fidei, & spei, requirit in Catechumenis ad Baptismum, ut Deum tanquam totius iustitiæ fontem diligere incipiant, ac propterea moveantur ad versus peccata per odium aliquod, & detestationem. Alii nota non minus conspicunt, tum ante, tum post Trident. ferventius quidem sed rigidius censuerunt, ad Sacramentum Poenitentia necessariam contritionem perfectam; cumque Trident. sess. 14. cap. 4. de contritione imperfecta doceat, quod quamvis extra Sacros. Poenit. ad justificationem perducere non valeat, tamen ad impetrandam justificationis gratiam in ipso Sacramento disponat, reponunt qui post Trident. scripsere, contritionem imperfectam admittendam esse tamquam remotam dispositionem; Cæterum proximam, et immediatam fatendam esse contritionem perfectam. Verum illi ex Trident., et Eccles. minus potius foriuntur præsidium, quam attritionis amore initiali informatæ Patroni; enim verò licet Trid. can. 4. inter actus poenitentis, quos quasi materiam Sacramenti Poenit. definit, contritionem enumeret, non exprimit tamen se perfectam intelligere, et alibi ne verbum quidem habet Concil. de necessitate contritionis perfectæ ad Sacram. Poenitentia, ut legenti sit palam: immo haud obscure oppositum patet ex allatis verb. sess. 14. cap. 4. pluries cit. Nec magis eis favet Ecclesia, siquidem nedum pro ipsis nullam protulit sententiam, sed ex eisdem praxi, ut jam alibi monuimus, moraliter certum est attritionem ad Sacram. sufficere; immo aliqui post Tridentinum sententiam exigentem perfectam Contritionem erroneitatis nota incurrunt; tamen nunquam satis laudatum, et commendatum se in actibus contritionis perfectæ exercere, atque ad id singulariter sub munimen summi Dei divitis in omnes, qui invocant illum, confugere.

10. Ut autem, quid circa difficultatem mea fert opinio, exploratum habeas, meminit oportet, quæ de attritione Sacros. Syn. sess. 14. c. 4. tradidit adversus veritatis hostes, nempe attritionem non facere hominem hypocritam, et magis peccatorem, sed esse donum Dei, et impulsium Spiritus Sancti, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantum morientis, quo poenitens ad vitam sibi ad iustitiam parat; et quamvis extra Sacramentum, ad justificationem perducere non valeat, tamen ad impetrandam justificationis gratiam in ipso Sacram. disponit; quibus positus, opinor non scrupulizandum, et ipsammet supernaturalem attritionis actum ex sui natura vel explicitè, vel implicitè secum semper ducere aliquem Dei amorem; movetur enim poenitens per attritionem ad aversionem a peccatis, et conversionem ad Deum, eisque ille supernaturalis dolor de peccatis, eo quia ipsis quatenus Dei offensâ, debita est poena, atque ideo ad dolendum movetur poenitens de peccatis prout ibi offensâ Dei cum proposito observandi deinceps illius mandata, et similia; hæc autem non videntur posse concipi absque aliquo Dei amore explicito, vel implicito, formali, seu virtuali, ac quin vehant secum dilectionem in Deum, ut avertat a poenis, et se misericordem ostendat; unde juxta D. Aug. lib. 14. de Civ. Dei cap. 7., et S. Thomam in suppl. quest. 3. art. 1. dolor in amore fundatur rei illius, de cuius jactura dolemus, igitur etc. nec non in præfato sensu varia infra posita veniunt intelligenda.

* Attritio de peccatis sufficit quidem ex mente Tridentini ad disponendum poenitentem ut Dei gratiam in Sacramento Poenitentia obtineat, sed quenam sit ista attritio non satis liquet; potest enim esse cum aliquo Dei amore conjuncta, sed debili, tenui, ac remisso. Potest etiam esse dolor propter Deum non quatenus est summe bonus, sed quatenus est bonus nobis; potest insuper esse dolor de peccatis unice conceptus propter eorum turpitudinem, aut solum metum poenarum, et gehennæ absque ulla Dei dilectione. Hæc tamen postrema attritio potest etiam excitari ex metu gehennæ, ut conjungatur cum aliquo Dei amore initiali, quatenus ita peccata odio habentur propter supplicia, ut simul animus feratur in Deum ut objectum diligibile. Quæstio est anceps inter Theologos, num sufficiat attritio servilis, quæ elicitur ex unico metu gehennæ, et poenarum, nullo vel initiali Dei amore adjuncto: vel requiratur saltem conjunctus amor Dei initialis. In hac quæstione nihil decidendum ab Episcopo monet Sapientissimus Pontifex Benedictus XIV.; suadet tamen, ut doceantur Confessarii æquum esse hortari poenitentes, ad veram, et perfectam contritionem, quod, et in Rituali jussu Pauli V. edito monetur, De Synodo Dioecel. lib. 7. c. 3. per totum. *

Attritio in Sacramento Poenitentia dicitur fieri Contritio, et Attritio fieri Contritus, non formaliter, quia non variatur objectum, seu motivum, cum adhuc Attritio sit ex motivo timoris Inferni, vel alterius mali, quibus Deus castigare solet peccata, sed solum effective, et æquivalente, quatenus Attritio cum Sacramento in re justificat peccatorem, sicuti Contritio cum Sacramento in voto. Communis cum S. Thoma in suppl. quest. 1. art. 2. et Scoto in 4. dist. 14. quest. 4. ad 2. Sporer tom. 3. part. 3. cap. 2. sect. 3. q. 3. num. 277., et seqq.

Ut autem Attritio cum Sacramento in re sufficiat ad justificationem peccatoris, requiritur, quod procedat ex aliquo motivo supernaturali; Unde dolor mere naturalis non sufficit; Sic non sufficit dolor de peccato, eo quod propter ipsum peccator publicam infamiam incurritur, poena pecuniaria multatus fuerit, et hujusmodi. Habetur clare ex Concilio Tridentino sess. 14. cap. 4. ubi docet, quod Attritio, quæ ad Dei gratiam in Sacramento Poenitentia impetrandum disponit, debet esse donum Dei, et Spiritus Sancti impulsus, qualis non est Attritio naturalis ex motivo pure humano, et naturali. Hinc merito Innocentius XI. die 2. Martii 1679. damnavit sequentem propositionem in ordine 57., ibi: Probabile est, sufficere Attritionem modo honestam.

Sufficit tamen dolor de peccatis ob metum poenarum temporalium, ut a Deo immisurarum, vel immittendarum, v. g. Si quis doleat de peccatis propter morbum, famem, sterilitatem, bellum, aliaque similes poenas temporales, ut a Deo inflictas, vel infligendas propter ipsa peccata; Nam talis dolor non elicitur ex motivo mere humano, & naturali, sed respicit Deum, ut justum vindicem peccati, & ultorem ejus per poenas etiam temporales; adeoque cum sic sit elicitus ex motivo supernaturali, est dolor supernaturalis, & sufficiens. Communior inter Doctores, & probabilissima, Sic La Croix lib. 6. part. 2. num. 884. cum plurimis ibi citatis, Anacleto, Theol. moral. tract. 14. de Sacramentis dist. 6. q. 4. num. 42. Sporer loc. cit. num. 243., et seq. Felix Potestas tom. 1. part. 4. num. 3063. Rosignol. de Poenitentia p. 1. qu. 3. art. 12. num. 9., et seq. Viva ad propos. 57. ex damnat. ab Innocentio XI. num. 1. alii passim, & colligitur ex Concilio Tridentino sess. 4. ubi dicit, Attritionem supernaturalem concipi, aut ex consideratione turpitudinis peccati, aut ex Gehennæ, & poenarum metu; & insuper addit exemplum de Ninivitis, qui timore subversionis Civitatis, & mortis quæ erat poena temporalis, poenitentiam egerunt, & misericordiam a Domino impetrarunt, ibi: Hoc enim timore vultus concussit Ninivita ad Jonæ prædicationem plenam terroribus poenitentiam egerunt, et misericordiam a Domino impetrarunt. Unde merito ab Alexandro VIII. die 7. Decembris 1690. damnata fuit sequens propositio 15. in ordine ibi: Attritio, quæ gehennæ, et poenarum metu concipitur, sine dilectione benevolentia Dei propter se, non est bonus metus, ac supernaturalis.

Et a fortiori sufficit Attritio, seu dolor de peccatis ob metum Gehennæ. Communis. Habetur enim clare ex Concilio Tridentino sess. 6. Canon. 8. ibi: Si quis dixerit, gehennæ metum, per quem ad misericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel a peccando abstinemus, peccatum esse, aut peccatores peiores facere, anathema sit, et sess. 14. cap. 4. ibi: Contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur, quoniam, vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ, et poenarum metu communiter concipitur, si voluntatem peccandi excludat cum spe veniæ, declarat non solum non facere hominem hypocritam, et magis peccatorem, verum etiam donum Dei esse, et Spiritus Sancti impulsus, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantum morientis, quo poenitens adjutus viam sibi ad iustitiam parat. Et quamvis sine Sacramento Poenitentia per se ad justificationem perducere peccatorem nequeat, tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento Poenitentia impetrandum disponit. Hinc Alexander VIII. d. die 7. Decembris 1690. merito damnavit sequentem propositionem 14. in ordine ibi: Timor gehennæ non est supernaturalis.

Item sufficit Attritio ob turpitudinem peccati supernaturaliter, seu ex Fide cognitam. Communis. Habetur ex Concilio Tridentino cit. sess. 14. cap. 4. per hæc verba relata numero antecedenti, Vel ex turpitudinis peccati consideratione, ubi subdit, Attritionem ex tali consideratione conceptam, verum donum Dei esse, et Spiritus Sancti impulsus. Unde merito ab Alexandro VIII. d. die 7. Dec. 1690. fuit damnata sequens propositio 9. inter alias. Revera peccat, qui odio habet

bet peccatum mere ob ejus turpitudinem, et disconvenientiam cum natura naturali sine ullo ad Deum offensum respectu.

16. Item sufficit ille dolor, quo quis dolet se non dolere de peccatis, sicuti deberet, si per hoc judicet, quod de suis peccatis vere dolet, sed non tam vehementi dolore ac deberet, quia cum Sacramento Poenitentia sufficit ad justificationem etiam remississimus dolor, si nihil aliud desit, quam intentio, & dummodo sit verus dolor de peccatis conceptus ex motivo supernaturali cum absoluto proposito non peccandi de cetero. Gobat tract. 6. num. 111. Lessius in Auctario verb. Confessio cas. 2. & alii passim.

Non sufficit tamen dolor ille, quo quis dolet se non dolere de suis peccatis, si per hoc judicet se dolere vera detestatione, & displicentia peccatorum, & potius sentire complacentiam de illis, quam odium, ac proinde dolere, quod hanc complacentiam, & affectum jam nequeat superare, et ratio est, quia hic non est dolor, sed carentia doloris peccatorum, & venia peccatorum, seu justificatio non acquiritur per dolorem solummodo concupitum, sed per re ipsa existentem, dolorem de peccatis. Gobat loc. cit. Felix Potestas t. 1. p. 4. n. 3068. & alii communiter.

Attritio etiam cognita ut talis sufficit cum Sacramento ad salutem, & justificationem. Est Communis. Et ratio est, quia Concilium Tridentinum sess. 14. c. 4. dogmaticè loquens per verba adducta supra n. 11. absolute, & simpliciter dicit Attritionem cum Sacramento disponere ad gratiam, adeoque sufficit Attritio etiam cognita ut talis, quando scilicet poenitens certo scit, ac cognoscit se esse dumtaxat Attritum; Alias Sacramentum Poenitentia non esset Sacramentum mortuorum, idest per se, ac primario a Christo Domino institutum ad remissionem peccati mortalis, & collationem primæ gratiæ Sanctificantis, si virtute ejus nunquam conferretur prima gratia, sed mediante Contritione perfecta, semper supponeretur jam ante Confessionem collata, & remissio peccatorum concessa.

Attritio putata, & æstimata tantum etiam invincibiliter, quæ secundum se non sit re ipsa vera Attritio, sicuti non est sufficiens ad fructuosam susceptionem Sacramenti Poenitentia, ut testantur omnes, ita neque est sufficiens ad validam ejus susceptionem; Seu quod idem est, non potest dari Sacramentum Poenitentia validum quoad essentiam, & informè quoad effectum Gratia, ut docent Scotus in 4. dist. 1. q. 5. §. Contra istam opinionem, in fine, Mastrius Theolog. moral. disp. 21. num. 135. Sporer tom. 3. part. 3. cap. 2. sect. 3. n. 263. cum sequentibus, et 275. cum seq. Felix Potestas tom. 1. p. 4. num. 3081. & alii Scotistæ, Gabr. in 4. dist. 17. quest. 1. art. 1. dub. 2. & ibi Major q. 9. Vega lib. 13. in Trid. cap. 26. et 34. Valquez q. 92. art. 2. Coninch disp. 4. dub. 5. et 11. Turrian. disp. 28. dub. 1. Layman lib. 5. tract. 6. cap. 9. num. 2. et seq. Ariaga tom. 7. de Sacrament. in genere disp. 1. sect. 1. 2. et 3. Maderum tract. 4. de virtut. et Sacrament. Poenitent. quest. 4. artic. 12. num. 1. Rosignol. de Sacrament. Poenitentia part. 1. q. 5. art. 14. n. 2. et seq. Joannes Medina, Adrianus, Amicus, Emmanuel Sa, Fagundes, & alii plures contra Thomistas, & Suarez, Lugo, Valent. Averf. Caspensi. Henriquez, Navarr. Dianam, Bonacinam, & alios Morales.

Et ratio nostræ Conclusionis est, quia & Concilium Florentinum in Decreto Unionis, & Tridentinum cit. sess. 14. c. 4. requirunt ad hoc Sacramentum Attritionem veram, & non æstimatam, vel putatam tantum; nam Attritio putata tantum etiam invincibiliter non est vera Attritio, sicut homo pictus non est verus homo, quamvis etiam invincibiliter æstimata, vel putata, v. g. inefficax, naturalis tantum, &c. est donum Dei, vel impulsus Spiritus Sancti, cum non sit concepta veris motivis a Concilio loc. cit. assignatis, nec habeat alias conditiones, & perfectiones, quas ibi Concilium attribuit Attritioni sufficiens in Sacramento ad justificationem.

Hinc clare patet, quod Sacramentum Poenitentia non potest esse validum quoad essentiam, & informè quoad effectum Gratia, quia, deficiente aliqua parte substantiali, & essentiali Sacramentum ipsum est invalidum, & Atqui Attritio vera supernaturalis est pars substantialis, & essentialis Sacramenti, & non mera dispositio; ergo non existente vera Attritione supernaturali, non potest existerè validum Sacramentum. Major est infallibilis, admittit ab omnibus, etiam ad universariis; Minor patet ex Concilio Tridentino cit. sess. 14. c. 4. ubi inter partes essentielles Sacramenti Poenitentia assignat ipsam Attritionem veram, & supernaturalem.

Nec valet objicere, quod, quamvis deficiat hujusmodi Attritio secundum suum esse verum, & reale, existit tamen secundum exultimationem, & apprehensionem Poenitentis confitentis; non valet, inquam, quia Attritio requiritur secundum suum esse verum, & reale; non autem secundum meram exultimationem, & apprehensionem Poenitentis confitentis; quia, sicuti a pari si in Sacramento Eucharistia adhiberetur Hostia, quæ etiam invincibiliter reputaretur triticea, & talis secundum suum esse reale non esset, non validum conficeretur Sacramentum, quia secundum verum esse reale deficeret pars essentialis materialis; ita si in Sacramento Poenitentia adhiberetur Attritio, quæ etiam invincibiliter existimaretur, & reputaretur sufficiens, & secundum suum esse reale non esset talis, non conficeretur validum Sacramentum. Cum Attritio secundum suum esse reale non minus sit pars essentialis Sacramenti Poenitentia, ac Hostia triticea secundum suum esse reale sit pars essentialis materialis Sacramenti Eucharistia, adeoque &c.

Tum quia Sacramentum Poenitentia validum, est Sacramentum verum, & perfectum includens omnes suas partes essentielles cum debita intentione Ministri, adeoque est signum verum efficax practicum Gratia ex institutione Christi, & acceptatione, ac promissione Dei, qui est infallibilis veritatis; Atqui implicat tale signum verum efficax, practicum Gratia suo signato, scilicet sine suo effectu Gratia; ergo implicat Sacramentum Poenitentia validum quo ad essentiam, & informè, quod ad effectum Gratia. Major est de se clara, & Minor patet, quia alias tale Sacramentum non esset signum verum, efficax, practicum Gratia ex institutione Christi, & acceptatione, ac promissione Dei infallibilis veritatis, quod non est dicendum.

Nec valet dicere, quod sicuti alia quædam Sacramenta possunt esse valida quoad essentiam, & informia quoad effectum, scilicet carere effectu Gratia, ob indispositionem incipientis, ut præsertim asseritur communiter de Baptismo, ad quem si adultus sine debita dispositione accedat, scilicet sicte sine dolore, & Fide, hic recipit Baptismum validum quo ad essentiam, & informem quoad effectum Gratia quam prout tunc ratione indispositionis, seu fictionis non recipit, sed solum recipit ex post, recedente fictione, et vi Baptismi præteriti.

Non valet, inquam paritas adducta de aliis Sacramentis, & de Sacramento Poenitentia, quia magna est disparitas, & differentia inter hoc, & alia Sacramenta; quia in aliis Sacramentis dispositio necessaria ad effectum distinguitur ab omnibus iis, quæ ad eorum essentiam requiruntur; At in hoc Sacramento Poenitentia idem actus, qui est dispositio necessaria ad ipsius effectum, est etiam ipsius pars essentialis, cum dolor sit ejus materia proxima; Unde alia Sacramenta, cum non includant ut partem essentialem ipsam suscipientis dispositionem possunt esse valida quo ad essentiam, & informia quo ad effectum Gratia, quia omnia essentialia includere possunt, etiam si debitam suscipientis dispositionem non includant in ordine ad effectum Gratia. At non sic Sacramentum Poenitentia, quod cum ipsam Poenitentis dispositionem includat, ut partem essentialem, quoties eam includit, non solum est validum quo ad essentiam, sed etiam efficax, & formatum quo ad effectum Gratia; Et quoties eam non includit, non solum est inefficax, & informè quo ad effectum Gratia, sed etiam invalidum quo ad essentiam.

Item nec valet dicere, quod Sacramentum Poenitentia potest esse validum, & informè ex defectu doloris extensive, quia potest dari casus, quod quis habens tantum duo peccata mortalia disparata, v. g. Mollitiæ, & Homicidii, invincibiliter oblitus peccati Mollitiæ, eliciat actum doloris tantum de peccato Homicidii, ex speciali motivo, & peculiari turpitudine illius peccati in specie, illudque confiteatur; Atqui in hoc casu Sacramentum esset validum, & informè, ergo &c. Major est clara, cum casus non sit impossibilis; Minor autem ostenditur, quia in tali casu Sacramentum esset validum, cum ibi adessent omnes partes essentielles; scilicet sufficiens dolor, & Confessio de peccatis memoriæ occurrentibus, de quibus tantummodo tenetur Poenitens dolere, & ea solum confiteri, cum nemo ad impossibile possit obligari, textu expresso in l. impossibilem 185. ff. de Regul. Juris, et c. Nemo potest 6. de Reg. Juris in 6. Esset autem informè, scilicet sine effectu Gratia, quia in tali casu peccatum Mollitiæ oblitum non esset remissum; nec directè, ut de se patet, cum non esset con-

confessum, nec indirecte ex vi absolutionis peccati homicidii confessum, quia nullum peccatum remitti potest sine ullo dolore formali, aut saltem virtuali supra ipsum cadente, & in dicto casu non caderet supra peccatum. Mollitiei dolor formalis, ut supponitur, nec dolor virtualis, quia dolor peccati homicidii, cum supponatur habitus ex solo speciali motivo, & ex sola peculiari turpitudine peccati homicidii, non potest virtualiter extendi ad peccatum Mollitiei penitus diversæ rationis, & speciei, cum non possit comprehendere sub illa speciali turpitudine. Unde cum in tali casu neque esset remissum peccatum homicidii confessum, ex quo, ut omnes fatentur, non possit unum peccatum mortale remitti sine alio, tunc daretur Sacramentum validum quo ad essentiam, & in forme quo ad effectum Gratia.

27 Non valet, inquam, quia etiam admissa majori, negatur absolute minor, scilicet quod tunc Sacramentum esset validum, & informe, quia vel talis dolor esset sufficiens, ad valorem Sacramenti, vel non; Si esset sufficiens ad valorem Sacramenti, esset etiam sufficiens ad effectum & fructum Sacramenti, quia non potest esse dolor sufficiens ad valorem Sacramenti, nisi sit dolor reconciliativus cum Deo; Concilium enim Tridentinum sess. 14. cap. 3. dicit: *Sane vero res, & effectus hujus Sacramenti quantum ad ejus vim & efficaciam pertinet, reconciliatio est cum Deo, & dolor reconciliativus cum Deo continet implicitam, & virtualiter detestationem omnium mortalium, sicuti patet de actu perfectæ Charitatis, qui virtualiter continet detestationem omnium peccatorum mortalium, quamvis homo eorum omnium non recederet, quia actus ille stare non potest cum affectu ad aliquod peccatum mortale; Et sic cum talis dolor de Homicidio contineret in dicto casu etiam implicitam, & virtualiter dolorem, & detestationem Mollitiei, Sacramentum non solum esset validum quoad essentiam, sed etiam formatum, quo ad effectum Gratia. Si autem non esset dolor sufficiens, tunc Sacramentum non solum esset informe, sed etiam invalidum, & nullum ob defectum materiae proximæ necessariæ, qui est dolor reconciliativus cum Deo continens saltem implicitam, & virtualiter detestationem omnium mortalium, etiam invincibiliter, & inculpabiliter oblatorum.*

28 Nec valet instare, quod potest dari casus, quo quis vere doleat de aliis suis peccatis mortalibus, & ipsa confiteatur; At de aliquo non doleat, nec ipsum confiteatur, credens, & firmiter tenens ex aliquo sibi violo rationabili motivo non obligari ad dolorem, & Confessionem dicti peccati, ut fertur de Adultera Matre illorum trium insignium Fratrum, videlicet Gratiani celeberrimi Compilatoris Decreti, Petri Lombardi vulgo Magistri sententiarum, & Petri Comestoris Historiæ Ecclesiasticæ eximii Collectoris, quæ cum dictis tres suos Filios ex adulterio procreasset, & postea videns, & audiens quanta nominis celebritate dicti sui Filii in Orbe florent, quæ tantumque commodum, & utilitatem universæ Ecclesiæ atulissent, ita gravata fuit de tali conceptione liberorum, ut crederet stulte se acturam, si doleret de peccato, quo tantos viros pepererat; Unde vere ipsa dolente de aliis peccatis, eaque confitente, de tali autem adulterina conceptione non dolente, nec ipsam confitente, ratione talis inculpabilis credulitatis, fuit Sacramentum vere quidem validum, sed informe, ex quo fuit sine remissione etiam illorum peccatorum, quæ cum vero dolore in Confessione aperuit, quamvis ipsa ratione talis inculpabilis credulitatis non peccaverit.

29 Non valet, inquam, quia in primis dictus casus est fabulosus. ut testantur Bellarminus in libro de Scripturis Ecclesiasticis, verb. Petrus Lombardus, Gobat tract. 6. n. 171. cum sequentibus, pluresque alii, & novissime doct. P. Ignatius Hyacinthus Amat. de Gravelon in sua Historia Ecclesiastica tom. 4. par. 2. fol. 644. prima impressio Romæ, his præcis verbis: Fertur, Petrum Lombardum, Gratianum, & Petrum Comestorem germanos Fratres fuisse ex adulterio procreatos, quorum Mater de peccato, quo tantos viros pepererat, vix dolere potuerit; Sed hæc historiola inter aniles fabulas reponenda est, cum certissime constet, Petrum Lombardum Insulbrum fuisse, & Patria Novariensem, Gratianum ex Etruria in oppido Clusio oriundum, Petrum vero Comestorem natione Gallum, Patria Trecentem. Qui igitur fieri possunt, ut tres illi insignes viri nationibus adeo diversis ejusdem Matris ex utero prodierint, apage fabulam. Hæc tamen ille. Et in vita Gratiani apposta ad Calcem sui Decreti in vete-

ribus exemplaribus habetur sic præcise: Alii tamen fatentur eos nec germanos, nec contemporaneos fuisse, et si tempore vicinos; Claruit enim Gratianus temporibus Henrici IV. anno Domini millesimo centesimo vigesimo, Petrus Lombardus sub Conrado Imperatore III. anno Domini millesimo quadagesimo, & Petrus Comestor sub Friderico Imperatore primo anno Domini millesimo centesimo sexagesimo. Hæc ibi.

30 Alit dato etiam, & non concessio pro vero dicto casu, cum illum referant plures Scriptores, ut habetur in dicta vita Gratiani his verbis: Et a quibusdam prædicatur in populis, hostes, Gratianum videlicet, Petrum Lombardum, & Petrum Comestorem fuisse germanos ex adulterio natos. Quorum Mater cum in extremis peccatum suum confiteretur, & Confessor redargueret crimen perpetrati adulterii, quia valde grave esset, & ideo multum deberet dolore, & poenitentiam agere; Respondit illa: Pater, scio, quod adulterium peccatum magnum est, sed considerans quantum bonum secutum est, cum isti Filii mei sint lumina magna in Ecclesia, ego non valeo poenitere. Et Confessor ad eam; Quod tui Filii sint notabiles viri, & opera utilia fecerint Ecclesiæ Dei, non ex te, sed ex dono Dei est. Ex te autem adulterium crimen magnum & de hoc doleas. Et si non habes tantum dolorem, quantum exigit tam horrendum scelus, de hoc tamen doleas, quod non potes dolere. Hæc ibi. Et referunt etiam Tiraquell. de nobilitate cap. 15. num. 32. Caramuel in Theologia fundamentalis, & alii plures. Dato igitur, & non concessio pro vero dicto casu, Respondetur, quod si dicta Mater in dolore formali de aliis suis peccatis mortalibus non habuit etiam dolorem saltem implicitum, & virtualem de ipso suo adulterio, sed potius eum exclusit, Sacramentum nedum fuit informe, & infructuosum, sed etiam omnino invalidum, quia non habuit dolorem requisitum, & sufficientem ad valorem Sacramenti. Ad valorem enim Sacramenti requiritur dolor supernaturalis, & universalis saltem virtualiter respectu omnium peccatorum mortalium. Unde si de uno solo mortali scilicet non habeatur, nec scilicet veluti haberi dolor, peccatur gravissime, & nullum redditur Sacramentum, quia deficit materia proxima necessaria, quæ est dolor reconciliativus cum Deo, qui saltem implicite, & virtualiter debet includere detestationem omnium mortalium, etiam invincibiliter oblatorum, aut inculpabiliter ignorantum.

31 Dicitur autem notanter respectu omnium peccatorum mortalium; nam secus est de peccatis venialibus, ad quorum Confessionem licet requiratur aliquis dolor, ac propositum eadem evitandi, tamen potest haberi dolor, & remissio de uno, etiam si non habeatur dolor, & remissio de aliis, quia venialia, cum non sint materia necessaria, sed solum sufficiens, possunt omnia, vel aliqua eorum in Confessione etiam voluntarie omitti sine ullo peccato, ut expresse habetur ex Concilio Tridentino sess. 14. cap. 5. ibi: *Nam venialia, quibus a gratia Dei non excludimur, & in quæ frequenter labimur, quamquam recte, & utiliter, citraque omnem præsumptionem in Confessione dicantur, quod peccatorum hominum usus demonstrat, taceri tamen citra culpam, multisque aliis modis expiari possunt.*

32 Dolor de peccatis mortalibus commissis debet esse summus, non intensivè, sed appreciativè, ita ut Poenitens nihil magis detestetur, quam peccatum, & velit potius omnia mala mundi perpeti, quam mortaliter Deum offendere. Communis.

33 Dolor requisitus ad Sacramentum Poenitentia: consulto, & utilissime præmittitur Confessionem; Non debet tamen necessario Confessionem præcedere, sed sufficit, ut eliciatur in ipsomet Confessionis actu, ut patet ex communi sensu Fidei, & recepta praxi Confessorum, qui post auditam Confessionem solent exhortari Poenitentes ad eliciendum dolorem, quem de facto ipsi Poenitentes amplius pro tunc elicere curant. Sic Doctores communitè.

34 Debet tamen talis dolor necessario præcedere absolutionem, nec sufficit, si eliciatur post ipsam absolutionem; alias Confessio non esset accusatio, sed simplex peccatorum narratio; & absolutio non datur nisi Poenitentibus de suis peccatis cum dolore, & firmo proposito accusantibus. Communis.

35 Non est autem necesse, quod dolor, seu Attritio eliciatur immediate ante absolutionem, vel Confessionem, sed sufficit, quod dolor sit elicitus mane, & actu non retractato Poenitens confiteatur post quatuor, quinque, & sex horas. Communis. Immo sufficit etiam si quis vespere examinans suam

conscientiam eliciat actum doloris pro habenda Confessione, in crastinum; hic enim actu non retractato poterit sequenti mane valide confiteri sine novo actu doloris; Communis: Quinimo Tamburinus in methodo expedita Confessionis l. 1. c. 2. §. 4. Gobat. tr. 6. n. 159. & alii, dicunt valere actum doloris elicitem non solum præcedenti vespere, sed etiam præcedenti die; dummodo relate ad Confessionem habendam, & actus non sit retractatus, cum adhuc moraliter, & virtualiter perseveret. (a)

37 Qui in Confessione oblitus est alicujus peccati mortalis, de quo antea explicite, & formaliter non doluit, potest paulo post datam absolutionem illud confiteri, absque eo quod habeat novum dolorem, cum dolor prior virtualiter, et moraliter se extendat etiam ad peccata oblita, & perseveret, ac valeat, ac si esset novus dolor de solis peccatis oblitis. Diana part. 9. tract. 3. resol. 50, & 51. Lugo disp. 14. de Poenitent. sect. 3. Gobat. tr. 6. n. 165. ubi cum Dicastillo disp. 2. dub. 12. testatur de communi.

38 Item si propter imminens mortis periculum absolvatur moribundus, audit tantum uno, vel altero peccato, potest, postea auditis reliquis secundo absolvi ab illis ex vi prioris doloris moraliter permanentis, absque eo quod novum eliciat dolorem. Citati Doctores, & alii passim.

39 Dolor ad hoc, ut sufficiat pro valore Sacramenti, debet esse conjunctus cum proposito non peccandi de cetero. Communis, ex Tridentino sess. 14. cap. 4. Propositum non peccandi de cetero, quamvis per se loquendo debeat esse formale, & expressum, ut tenet communior Theologorum, tamen sufficit etiam, quod sit implicitum, & virtuale, quia verus dolor reconciliativus animæ cum Deo est incompossibilis cum proposito peccandi, unde includit virtualiter propositum de non peccando de cetero, adeoque sufficit propositum virtuale, & implicitum. Scotus in 4. diff. 14. q. 4. §. Ad primum argumentum diff. 17. q. unic. in solut. principium, & alibi, Felix Potestas tom. 1. part. 4. n. 3072. Leand. tract. 5. disp. 7. q. 22. & alii passim. (b)

40 Propositum debet esse absolutum, firmum, efficax, & universale se extendens ad omnia mortalia in posterum evitanda. Communis. Quamvis autem propositum debeat esse absolutum, firmum, efficax, & universale, non requiritur tamen credulitas, seu exillimatio, vel persuasio certa ex parte intellectus, quod quis deinceps non amplius sit relapsurus, Layman lib. 5. tr. 6. c. 4. num. 8. Petrus Marchantius r. 1. Tribunalis tract. 4. tit. 3. q. 3. Reinssentuel Theolog. moral. tract. 14. diff. 6. q. 4. n. 52. Sporer tom. 3. p. 2. cap. 2. sect. 4. n. 310. ubi testatur de communi, Felix Potestas loc. cit. numer. 3073. ubi dicit esse commune. Et ratio est; quia dolere de peccatis, & proponere de cetero non peccare, est actus voluntatis; exillimare autem, seu credere, vel sibi persuadere, quod non amplius sit relapsurus, sed servaturus propositum voluntatis præsentis, est actus intellectus, qui ob cognitam humanæ conditionis fragilitatem, nostræque voluntatis mutabilitatem, & plurimas hinc inde peccandi occasiones, ex dicto dolore, & proposito voluntatis non necessario consequitur: Potest enim quis vere dolere, & detestari peccatum, ac vere, & absolute proponere se de cetero non peccaturum, & nihilominus timere, aut exillimare, inimo certe credere se ob dictas rationes non omnia mortalia evitaturum, sed in hoc, vel illud peccati genus iterum relapsurum. Unde si Poenitens dicat: „Omnia quidem dolo ac firmiter propono in posterum abstinere, interim tamen scio quod iterum faciam, iterum labar, jam toties expertis &c. „

is tamquam bene dispositus præmissa confirmatione, & consolatione debita absolvendus est, quia sensus verbi *iterum faciam* est tantum indicativus, seu enumerativus ex parte intellectus; Secus autem, si sensus esset optativus ex parte voluntatis significans scilicet actualem aliquem affectum voluntatis ad peccatum in futuro, quod valde notandum est, ut ex communi expresse notat, & docet Sporer l. c. n. 310. (c)

41 Circa sola peccata venialia, sicuti in Sacramento Poenitentia: requiritur supernaturalis dolor, & detestatio eorum, ita requiritur propositum absolutum saltem virtuale, & implicitum vitandi ipsa venialia confessæ, vel saltem unum, vel alterum ipsorum, quia Poenitens debet habere voluntatem efficacem absolute vitandi id omne, de quo sperat absolutionem, alioquin non esset vere Poenitens. Dicitur autem notanter *vel saltem unum, vel alterum ipsorum*, quia licet peccata venialiter qui confitentur alia venialia, quibus non habet verum dolorem, & propositum sufficiens; si tamen de illo uno, vel altero vere Poenitens proponat efficaciter illud vitare, valet Sacramentum secundum communiorum Doctorum, quamvis aliqui defendant contrarium.

42 Quantum ad Confessionem Sacramentalem plures extortæ sunt Hæreses, & præcipue tres hic adducuntur, & confutantur. Prima docet Confessionem Sacramentalem non esse Deo institutam, sed esse merum humanum inventum. Auctor hujus falsitatis fuit quidam Petrus Hispanus Oxoniensis in Salmantina Univeritate Theologiæ Professor, qui postea hanc Hæresim, & alias, quas evomuerat, retractavit. Huic inter alios accessit Calvinus, qui libro tertio Institutionum c. 4. §. Septimo sic expresse habet: „Miror qua fronte audent contendere Confessionem, de qua loquuntur, Juris esse Divini, cujus equidem iustissimum esse usum fatentur, sed quem possumus evincere olim fuisse liberum; Certe nullam de ea statutam fuisse Legem, aut Constitutionem ante Innocentii III. tempora, eorum quoque Annales narrat, Et infra: Itaque ipsi testibus nondum elapsi sunt anni centi, ex quo injectus est ab Innocentio III. laqueus, & imposita consistendi necessitas; Atque ut de tempore taceam, sola verborum barbaries fidem Legi abrogat; Nam quod jubent boni Patres omnem utriusque sexus quotannis semel proprio Sacerdoti confiteri omnia peccata, faceret homines lepide excipiunt hoc præcepto teneri solos heretico maphroditos, ad neminem vero spectare, qui sit, vel mas, vel femina. „ Et in suo Tridentini supra omne venenum pestifero antidoto dicit, nullum post annos mille a Christo natum fuisse in Ecclesia Confessionis usum, donec, inquit, Innocentius III. cum pauculis Cornutiæ bestis (hoc nomine appellat Sacros Antistes in Concilio Lateranensi congregatos) laqueum hunc populo Christiano induxit, quem Tridentini Patres adstringunt.

43 Alit hæc Hæresis facile evincitur, ut manifesta falsitas, tum ex variis Sacre Scripture locis, tum ex Conciliis; Fuisse enim Sacramentalem Confessionem a Christo Domino institutam habetur expresse ex illo Joann. 20. *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt*, ex quibus verbis stat clarum, præcepto Divino ordinatam esse Confessionem Sacramentalem, cum non possint peccata remitti, nisi ea cognoscantur; & judicialiter subiciantur Clavibus, seu Confessionem Sacramentalem, ut advertit Concilium Tridentinum sess. 14. cap. 5. Et quod semper fuerit in usu usque de tempore Apostolorum habetur ex ipsis Actibus Apostolicis cap. 19. ibi: „Multi credentium, veniebant confitentes, & annunciantes actus suos, Item, ex 2.

(a) Nota. Doloris actus materia proxima est Sacramenti Poenitentia: Materiam Sacramentorum proximam, seu applicationem materiae remotæ (quod idem est) debere moraliter formæ conjungi, ut unum cum ipsa constituat, atque Sacramentum unde coalescat, sententia est certissima penes omnes Theologos. Qui igitur fieri potest, ut juxta Tamburinianam, & Gobatianam hypothesein, qua doloris actum heisterna die elicuisse sufficit, eundem actum doloris moraliter formæ conjungatur, unumque cum ipsa constituat? Hinc hujusmodi Sententiam, atque alias huic affines eodem in numero relatas, nullatenus esse ad praxim deducendas, certo certius tenendum est.

(b) Nota. Huic sententia: opponimus auctoritatem, &

verba Card. Bellarmini lib. 2. de poenit. cap. 6. ubi necessitatem propositi formalis, et expliciti adfruit per totum. *Sed nobis, inquit, communis, ac vrita a veteribus via semper visa est tutior, & commodior; (utinam ejus semitas Caluistæ calcassent.) Probatur igitur, ad contritionem requiri explicitum, ac formalem propositum vitæ melioris.*

(c) Nota. Laxissimæ doctrinæ hoc in numero traditæ Apostoli verba oppono, ad Rom. cap. 8. scribentis: „Certus sum enim, quia neque mors, neque vita, neque Angelus, neque Principatus, neque Virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare a charitate Dei, quæ est Christo Jesu Domino nostro.

ex 2. *Ad Corinth. cap. 5.* ibi : „ Dedit nobis ministerium re-
 „ conciliationis, & posuit in nobis verbum reconciliationis,
 „ pro Christo ergo legatione fungimur, &c. „ Item ex Episto-
 „ la Catholica Jacobi Apostoli *cap. 5.* ibi : *Confitemini alteru-
 „ trum peccata vestra.* Item ex Epistola prima Joannis Apostoli
 „ *cap. 1.* ibi : „ Si confiteamur peccata nostra, fidelis est, &
 „ iustus, ut remittat nobis peccata nostra, & mundet nos ab
 „ omni iniquitate. „
 46 Evincitur falsitas talis haresis etiam ex Concilio, & si-
 „ gnanter ex Concilio Laodiceno *Canon. 2.* ibi : „ His, qui di-
 „ versorum peccatorum lapsus incurunt, & instant Oratio-
 „ ni, Confessione, ac Poenitentia malorum suorum, perfe-
 „ ctam conversionem demonstrantes, pro qualitate peccati
 „ tempus poenitentiae tribuendum est. „ Item ex *Canone 102.*
 „ *Sextae Synodi*, ibi : „ Oportet autem eos, qui solvendi, &
 „ ligandi potestatem a Deo accepere, peccati qualiter
 „ considerare, & ejus, qui peccavit ad eam conversationem
 „ promptum studium, & sic morbo convenientem adferre
 „ medicinam. „ Item ex *Canone 8. Concilii 1. Cabilonenfis*,
 „ ibi : „ Ut poenitentibus a Sacerdotibus, facta Confessione,
 „ indicatur Poenitentia, universitas Sacerdotum nolit
 „ convenire. „ Item ex *Canone 32. Concilii 11. Cabilonenfis*,
 „ ibi : „ Sed & hoc emendatione indigere perspeximus, quod
 „ quidam, dum confitentur peccata sua Sacerdotibus, non
 „ plene id faciunt; Quia ergo constat hominem ex duabus
 „ esse substantiis, anima videlicet, & corpore; & interdum
 „ animi motu, interdum carnis fragilitate peccatur, solerti
 „ indagatione debent inquiri ipsa peccata, ut ex utroque
 „ plena sit Confessio, scilicet ut & ea confiteantur, quae per
 „ Corpus gesta sunt, & ea, quibus in sola cogitatione delin-
 „ quitur. „ Consimiliter habetur ex pluribus alii Conciliis,
 „ & praesertim ex Concilio Generalibus, Lateranensi sub Inno-
 „ centio III. *cap. 21.* Constantiensi *sess. 8.* Florentino in *Institu-
 „ tione Armenorum*, & Tridentino, *sess. 14. cap. 5.* ibi : „ Ex
 „ Institutione Sacramenti Poenitentiae jam explicata univer-
 „ sa Ecclesia semper intellexit institutam etiam esse a Do-
 „ mino integram peccatorum Confessionem, & omnibus
 „ post Baptismum lapsis Jure divino necessariam existere. „
 „ Et infra circa finem subiungit : „ Neque enim per Lateranen-
 „ se Concilium Ecclesia statuit, ut Christifideles confiteren-
 „ tur, quod Jure Divino necessarium, & institutum esse in-
 „ tellexerat; sed ut praecipuum Confessionis saltem semel
 „ in anno ab omnibus, & singulis, cum ad annos discretionem
 „ pervenissent, impletur. „ Et eadem *sess. 14. Canon. 6.*
 „ definit sic : „ Si quis negaverit Confessionem Sacramenta-
 „ lem, vel institutam, vel ad salutem necessariam esse Jure
 „ Divino; aut dixerit modum secretae confitendi soli Sacer-
 „ doti, quem Ecclesia Catholica ab initio semper observa-
 „ vit, & observat, alienum esse ab institutione, & mandato
 „ Christi, & inventum esse humanum, anathema sit.
 47 Secunda haeresis est Montani, & Novati cum aliis docentium
 „ quod lapsi a Deo venia petenda, & non ab Ecclesia Sa-
 „ cerdotibus venia speranda sit, ut refert Sozomenus *lib. 3.*
 „ *cap. 21.* & Layman *lib. 5. cap. 7. sub num. 1. §. Tertium.* Et
 „ haec haeresis, quod non sit necessarium confiteri peccata
 „ Sacerdoti, sed soli Deo, quamplurimis etiam moderniori-
 „ bus Haereticis, ut Lutheranis, Calvinistis, & aliis secuta
 „ fuit, & sequitur in dies. At facillime evincitur, quia ex quo
 48 Joannis 20. Christus tradiderit Sacerdotibus facultatem re-
 „ mittendi, & retinendi peccata peccatoribus, hoc ipso impli-
 „ cite obligavit peccatores ad ipsam subiicienda propria pec-
 „ cata; alias frustranea esset talis potestas, si non esset obliga-
 „ tio peccatorum peccata sua ipsam subiiciendi; Cum Sacer-
 „ dotes hoc interioris Fori iudicium lapsis necessarium, inco-
 „ gnita causa, sive incognitis criminibus, a Reo particulatim
 „ non explicatis, exercere nequaquam possint. Alia enim
 „ ratione Sacerdotes cognoscere nequeunt, quanam peccata
 „ sint remittenda, & quae retinenda: Unde Concilium Triden-
 „ tinum *sess. 4. cap. 5.* dixit : „ Quia Dominus noster Jesus Chri-
 „ stus e terris ascensus ad Caelos, Sacerdotes, sui ipsius
 „ Vicarios reliquit, tamquam Praesides, & Judices, ad quos
 „ omnia mortalia crimina deferantur, in quae Christifideles
 „ ceciderint, quo pro potestate Clavium remissionis, aut re-
 „ tentionis peccatorum sententiam pronunciant: Constat
 „ enim Sacerdotes iudicium hoc, incognita causa, exercere
 „ non potuisse, neque aequitatem quidem illos in poenis injun-
 „ gendis servare potuisse, si in genere duntaxat, & non po-
 „ tius in specie, ac singulatim sua ipsi peccata declarassent. „
 „ *Canon. 3. ejusdem sess. 14.* definit sic : „ Si quis dixerit,

„ verba illa Salvatoris : Accipite Spiritum Sanctum, quorum
 „ remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retine-
 „ ritis, retenta sunt, non esse intelligenda de potestate remit-
 „ tendi, & retinendi peccata in Sacramento Poenitentiae sicut
 „ Ecclesia Catholica semper intellexit; Detorserit autem
 „ contra institutionem huius Sacramenti ad auctoritatem
 „ praedicandi Evangelium, anathema sit; & Canon. 6. sic :
 „ Si quis negaverit Confessionem Sacramentalem &c. Vide
 „ reliqua verba *supra num. 43.*
 Nec valet objicere, quod Nectarius Patriarcha Constan-
 „ tinopolitanus, & S. Joannes Chrysostomus ejus Successor ab-
 „ solute docent Confessionem non esse faciendam Sacerdoti,
 „ sed soli Deo; Immo ipse Nectarius Confessionem fieri soli-
 „ tana Sacerdoti penitus abrogavit ob scandalum ortum ex Con-
 „ fessione nobilis cujusdam foeminae, quae se accusaverat patri-
 „ ti cum Diacono Sagrilegi in Ecclesia, ubi Domino supplica-
 „ tura diutius morabatur ex Poenitentiarum mandato, ut refe-
 „ rant Sozates *lib. 5. cap. 19.* Sozomenus *lib. 7. cap. 16.* Nice-
 „ phorus *lib. 12. Histor. cap. 28.* & ex ipsis alii passim.
 Non valet, inquam, quia Nectarius abrogavit solum Con-
 „ fessionem peccatorum occultorum publicam, non autem Con-
 „ fessionem Sacramentalem auricularem, & secretam; Cum
 „ enim tunc Poenitentiarum, audita secreta peccatorum Con-
 „ fessione quorundam, interdum publicationem consuleret in
 „ satisfactionem, ubi contentirent Poenitentem, ut expresse in-
 „ sinuat Origenes *homil. 2. in psalm. 37.* ibi : „ Circumspice,
 „ inquit, diligentius, cui debeas confiteri peccatum tuum ...
 „ si intellexeris talem esse languorem tuum, qui in conventu
 „ totius Ecclesiae exponi debeat &c. „ Hanc tantum peccato-
 „ rum publicam expositionem, seu manifestationem sustulit Ne-
 „ ctarius, ut sic auferret causam dicti scandali, quod a Con-
 „ fessione non auriculari, & secreta, ut patet, sed a publica ortum
 „ fuerat; Hocque evidenter ostendit Sozates *cit. lib. 5. cap. 19.*
 „ ibi : *Mulier, inquit, longius in confitendo progressa, alte-
 „ rius culpe seipsum insinuat, ac docet Diaconum Ecclie-
 „ siae cum ipsa dormivisse, ob quod facinus hoc modo patefa-
 „ ctum (adeoque per Confessionem publicam) Diaconus ab Ec-
 „ clesia ejectus est, tumultus inde in populi multitudine exci-
 „ tatus. Et sic quemadmodum Nectarius non Confessionem
 „ Sacramentalem privatam, & auricularem, sed publicam
 „ abrogavit: Etiam S. Chrysostomus passim Confessionem pub-
 „ licam carpit, privatam autem, & auricularem nusquam re-
 „ prehendit, ut late ex propriis ipsius verbis ostendit Doctissi-
 „ mus Card. Bellarminus *tom. 3. Controvers. de Poenitent. lib. 3.*
 „ *cap. 15. per tot.* Vide ipsum ibi, & *cap. antecedenti*, ubi
 „ abunde satis fit objectionibus, quae adducuntur ab Haereticis de
 „ facto Nectarii, & dictis S. Joannis Chrysostomi.
 Tertia Haeresis docet, quod quamvis admitteretur necessi-
 „ tas Confessionis Sacramentalis, adhuc tamen ante ipsam Con-
 „ fessionem non esset necessaria conscientiae discussio, & omnium
 „ suorum peccatorum examinatio, & hanc docuit Lutherus cum
 „ aliis, & sequuntur Haeretici passim; At haec Haeresis aperte
 „ evellitur ex Concilio Tridentino *cit. sess. 14. cap. 5.* ubi dicit
 „ oportere a Poenitentibus omnia peccata mortalia, quorum post
 „ diligentem sui discussionem, conscientiam habent, in Confessio-
 „ ne recitari; & ibidem *Canon. 7.* ubi necessitas talis discussio-
 „ nis, seu examinationis indicatur, ibi : „ Si quis dixerit, in
 „ Sacramento Poenitentiae ad remissionem peccatorum neces-
 „ sarium non esse Jure Divino confiteri omnia, & singula,
 „ peccata, quorum memoria cum debita, & diligenti pra-
 „ meditatione habeatur ... anathema sit. „ Insuper haec
 „ Haeresis evincitur etiam ratione, quia de Jure Divino debemus
 „ confiteri omnia peccata mortalia, non solum secundum diver-
 „ sitatem specificam, sed etiam secundum numericam; & cir-
 „ cumstantias mutantes speciem, ut definit Concilium Tri-
 „ dentinum *cit. Can. 7. sess. 14.* sed hoc non possumus prestare,
 „ nisi praemittamus diligentem discussionem, & examinationem
 „ propriae nostrae conscientiae, & peccatorum, in quae lapsi su-
 „ mus, ergo &c.
 Confessio Sacramentalis, ut supra a Christo instituta, & ne-
 „ cessaria peccatoribus ad justificationem, & salutem, recte sic
 „ definitur: *Est legitima, & Sacramentalis accusatio de propriis
 „ peccatis facta coram Sacerdote legitimo ad eorum remissionem
 „ obtinendam per absolutionem. Sic in re Communis.*
 Ad constituendam, seu faciendam legitimam, & perfectam
 „ Sacramentalem Confessionem sexdecim communiter assignan-
 „ tur qualitates, seu conditiones; quarum aliquae pertinent ad
 „ substantiam, & aliae ad modum, & perfectionem, quae omnes
 „ sequentibus versiculis continentur.*

*Sit simplex, humilis Confessio, pura, fidelis,
 „ Aequa frequens, nuda, & discreta, libens, verecunda,
 „ Integra, secreta, lacrymabilis, accelerata,
 „ Fortis, & accusans, & sit parere parata.*

55 Prima igitur conditio, seu qualitas est, quod sit *simplex*, idest
 „ quod non sit composita ex inutilibus, & impertinentibus verbis,
 „ seu historiis, sed simpliciter veritatem, & statum conscientiae,
 „ uti vere est, aperiat.
 56 Secunda, quod sit *humilis*, idest sine audacia, & iactantia,
 „ ita ut Poenitens non solum interne coram Deo cognoscendo
 „ sua crimina se humiliter veniam suppliciter impetraturus, sed
 „ etiam externe coram Confessario humiliter explicans eadem
 „ peccata absolutionem ipso accepturus.
 57 Tertia, quod sit *pura*, idest nullo pravo fine affecta, sed cum
 „ animi puritate, & sola intentione consequendi finem Sacramen-
 „ ti, nempe recuperandi Dei amicitiam, & propriam justifica-
 „ tionem.
 58 Quarta, quod sit *fidelis*, idest sincera sine ulla deceptione,
 „ & mendacio referens certa pro certis, & dubia pro dubiis,
 „ prout vere sunt, & ipse Poenitens ipsa cognoscit.
 59 Quinta, quod sit *frequens*, idest ut frequenter quis confitea-
 „ tur, quae conditio requiritur tantum ex consilio, & ad melius,
 „ & perfectius esse, nam circa hanc nullum adest praecipuum,
 „ nisi de Confessione annua, de qua infra. (a)
 60 Sexta, quod sit *nuda*, idest non palliata, & vestita certis
 „ verborum ambagibus, quibus peccata obscurantur, ne eorum
 „ gravitas a Confessario plene percipiatur, sed sit clara, & distin-
 „ cte peccata explicans sine ulla diminutione, & aequivo-
 „ catione.
 61 Septima, quod sit *discreta*, idest fiat verbis discretis, & ho-
 „ nestis apud discretum, & prudentem Confessarium, qui sciat
 „ discernere inter lepraem, & lepraem, ac debita remedia, &
 „ consilia praebere.
 62 Octava, quod sit *libens*, idest voluntaria ex proprio animo,
 „ ita ut non coacte, sed sponte fiat cum animo vere consentienti,
 „ ac recipiendi Sacramentum.
 63 Nona, quod sit *verecunda*, idest cum pudore, ita ut Po-
 „ nitens corde, & ore debeat praeferre verecundiam: ne sicut
 „ fabulum, aut historiam impudenter narret peccata sua.
 64 Decima, quod sit *integra*, idest, quod omnia peccata
 „ mortalia, quae memoriae occurrunt, prius non confessa, tam
 „ in specie, & numero, quam quoad omnes circumstantias mu-
 „ tantes speciem aperiantur, ut expresse habetur ex Concilio
 „ Trid. *sess. 14. cap. 5. Canon. 7.*
 65 Undecima, quod sit *secreta*, idest sine teste, & eorum solo
 „ Sacerdote, quae propterea dicitur Confessio *auricularis*,
 „ quia ordinarie fit ad aures Sacerdotis, ne quid ab aliis perci-
 „ piatur, quamvis possit aliter fieri, modo quis sit solus cum
 „ solo; & quod debeat esse secreta, habetur ex *cap. Omnis
 „ utriusque sexus 12. de poenitentis, & remissionibus*, ubi dicitur:
 „ *Solus peccata confiteatur, & Trident. sess. 14. cap. 5.*
 „ *ibi: Secreto apud solum Sacerdotem, & Canon. 6. ibi: Secre-
 „ te soli Sacerdoti.* Non esset tamen invalida Confessio, si ex
 „ aliqua necessitate, aut alia de causa publice, seu aliis audien-
 „ tibus fieret, quia ex institutione Christi, Confessio secreta
 „ ita est praecipua, ut publica nec sit praecipua, nec prohibita,
 „ ut habetur ex Concilio Tridentino *cit. sess. 14. cap. 5.* ibi : „
 „ Ceterum quoad modum confitendi secreto apud solum Sa-
 „ cerdotem, etsi Christus non vetuerit, quin aliquis in vin-
 „ dictam suorum scelerum, & sui humiliationem, cum ob
 „ „ aliorum exemplum, tum ob Ecclesiae offensam edificationem,
 „ nem delicta sua publice confiteri possit, non est tamen
 „ hoc Divino praecipuo mandatum, nec satis consulte huma-
 „ na aliqua Lege praecipitur, ut delicta praesertim secre-
 „ ta publica essent Confessione aperienda.
 67 Duodecima, quod sit *lacrymabilis*, idest saltem cum lacry-
 „ mis cordis, videlicet cum vera displicentia, atque interno do-

(a) Nota. Adest quidem praecipuum diutius non per-
 „ mittendi in statu Latae culpaee se sequae ad Deum quantocius
 „ convertendi. Si quis autem gratiam recuperare non possit,
 „ nisi per poenitentiae Sacramentum, defectu perfectae Contri-
 „ tionis, quae hominem ante Sacramenti susceptionem iusti-
 „ ficet: nonne pro isto verum adest praecipuum confitendi
 „ frequentius, quam semel in anno?
 Ferrar. Biblioth. Tom. VI.

lore de peccatis cum firmo proposito non peccandi de cetero,
 „ unde lacrymabilis hicidem importat, ac dolorosa.
 Terdecima, quod sit *accelerata*, idest quod post com-
 „ missum peccatum non diu differatur ipsius Confessio, si com-
 „ mode fieri potest; quamvis hoc sit solum consilium, & non
 „ praecipuum, cum nullum praecipuum inveniatur circa tempus
 „ Confessionis faciendae, nisi Divinum pro tempore mortis, &
 „ Ecclesiasticum de ipsa facienda semel in anno. Vide nota ad
 „ num. 59.
 69 Quartadecima, quod sit *fortis*, idest cum animi constan-
 „ tia, ita ut nullo motivo humano sinat Poenitens se retrahere
 „ a Confessione omnium suorum peccatorum, sed vincat omnes
 „ tentationes, superet omnes difficultates, & timorem, seu pu-
 „ dorem, retrahentem a Confessione penitus destruat, &
 „ extirpet.
 70 Quintadecima, quod sit *accusans*, idest, quod Poenitens
 „ sibi imputet peccata sua, & se solum reum accuset. Non au-
 „ tem inaniter se excuset alteri ea imputando, v. g. Demoni,
 „ malis sociis, complexionibus, Coelo, Pato, & huiusmodi.
 71 Sextadecima, quod sit *parere parata*, idest, quod Poeni-
 „ tens accedat cum animo obediendi Confessario in omnibus
 „ iis, in quibus tenetur ipsi obedire, videlicet in ordine ad evi-
 „ tandas proximas peccatorum occasiones, ad faciendas debi-
 „ tas restitutiones, & huiusmodi, nec non ad acceptandam, &
 „ implendam Poenitentiam.
 72 Supradictis sexdecim conditionibus, seu qualitatibus
 „ bonae, & perfectae Confessionis solae tres sunt necessariae ad
 „ valorem Sacramenti, nempe fidelitas, dolor, & integritas;
 „ Aliae autem pertinent solum ad modum, & perfectionem ip-
 „ sius. *Communis.*
 Quoad fidelitatem, & dolorem nihil remanet addendum,
 „ cum de se satis pateant, & satis de ipsis. & praesertim de
 „ dolore sit dictum supra. Quoad integritatem autem varia
 „ adhuc remanent addenda, & praesertim quod ipsa integritas
 „ est duplex, scilicet materialis, & formalis. *Communis.* In-
 „ tegritas materialis in eo consistit, quod Poenitens declaret
 „ omnia omnino mortalia secundum numerum, speciem, &
 „ circumstantias, ita ut nullum ex mortalibus nondum confessis
 „ remaneat aperendum. *Communis.* Integritas formalis in
 „ eo consistit, quod Poenitens omnia illa peccata mortalia ex-
 „ primat, quae hic, & nunc potest, & tenetur exprimere, licet
 „ aliquando ex necessitate, vel impedimento non exprimat cum
 „ voluntate illud postea exprimendi, necessitate, aut impedi-
 „ mento cessante. *Communis.*
 77 Confessio, ut sit valida, debet semper esse integra, saltem
 „ integritate formali, adeoque, qui vel unicum mortale sponte
 „ & sine justa causa omittit in Confessione, committit
 „ grave Sacriligium, & Sacramentum non suscipit, cum talis
 „ Confessio sit invalida. *Communis.* & patet ex Conc. Trid.
 „ *sess. 14. cap. 5.* ubi expresse dicit: „ Qui vero secus faciunt, &
 „ scienter aliqua retinent, nihil Divinae bonitatis per Sacerdo-
 „ tem remittendum proponunt; si enim erubescat egrotus
 „ vulnus Medico detegere, quod ignorat, medicina non cu-
 „ rat, & Canon. 7. per verba mox adducenda.
 78 Item per se, ac regulariter loquendo Confessio debet sem-
 „ per esse integra integritate materiali. *Communis.* & patet ex
 „ Concil. Trid. *cit. sess. 14. cap. 5. & Canon. 7.* ibi : „ Si quis
 „ dixerit, in Sacramento Poenitentiae ad remissionem pecca-
 „ torum necessarium non esse Jure Divino confiteri omnia,
 „ & singula peccata mortalia, quorum memoria cum debita,
 „ & diligenti praemeditatione habeatur, etiam occulta, &
 „ quae sunt contra duo ultima Decalogi praecipua, & circum-
 „ stantias, quae peccati speciem mutant ... anathema sit.
 Dicitur autem notanter per se, & regulariter loquendo,
 „ quia per accidens, & in quodam casu extraordinario Confes-
 „ sio potest esse valida cum sola integritate formali absque inte-
 „ gritate materiali. *Communis.* Praecipuum enim Divinum de
 „ faciendae Confessione peccatorum integra integritate materia-
 „ li non obligat cum impotentia physica, vel morali, cum ad im-
 „ possibile nemo obligetur, textu expresso in *l. Impossibilium*
 „ *185. ff. de regul. Juris & cap. Nemo potest 6. de Regul. Ju-
 „ ris in 6.*
 Causae excusantes ab integritate materiali Confessionis ge-
 „ neratim tres assignantur, scilicet inculpata ignorantia, seu
 „ oblitio, impotentia physica, & impotentia moralis ob gra-
 „ ve damnum proprium, vel alienum, tam corporale, quam
 „ spirituale aliquo securum. *Communis.*
 Ratione inculpatae ignorantiae, seu oblivionis excusantur
 „ omnes illi, qui praemisso sufficienti examine non recordantur
 „ alicu.

alicujus peccati mortalis, aut ignorantia invincibili penitus ignorant illud esse grave peccatum. *Communis.*

22 Ratione impotentiae physicae excusantur omnes illi, qui aliqua impotentia physica omnino impediuntur ad integre confitendum, si ve impotentia oriatur ex parte Confessarii, si ve ex parte Poenitentis, ut si imminet periculum mortis Poenitentis, & per hoc non habeat tempus confitendi integre omnia sua peccata. Vel periculum sit, ne Confessarius amittat ulum loquelae ante integram omnium peccatorum Confessionem. Item si in periculo naufragii, grassantis pestis, subiti praelii, incendii, & hujusmodi imminet multitudo moribundorum, qui nequeant singuli integre confiteri, sufficit illis aliqua peccata breviter aperire, Immo in hujusmodi casibus, quando periculum imminens aliud non permittit, possunt omnes simul aliquod peccatum confiteri, & omnes simul absolvi cum illa formula: *Ego vos absolvo &c.* Quinimmo si aliter fieri non possit, sufficit in simili casu dicere in genere *se esse peccatores*, aut etiam signo aliquo exteriori Poenitentiam suorum peccatorum ostendere, & absolutionem sacramentalem petere uti fit in repentinis praeliis, ubi milites jamjam praeliatur, vel genuflexione, vel manuum conjunctione, vel pectoris tumore Poenitentiam ostendentes, & absolutionem petentes, a Confessario omnes simul absolvantur sub hac forma: *Ego vos absolvo a peccatis vestris &c.*

23 Item ab integritate materiali Confessionis excusatur mutus, qui uno, vel altero peccato explicato per nutus, vel si neque hoc facere possit, signo doloris de suis peccatis v. g. per cutiendum pectus, edito, absolvi potest; Si tamen hic scribere sciat, expedit, ut sua peccata in scriptis Confessario exhibeat, ad quod teneri probabilis, & tutius dicunt Doctores magis communiter.

24 Item ab integritate materiali Confessionis excusatur vir ignarus idiomatis non habens Confessarium peritum suae linguae; Is enim tempore praeccepti, aut alterius necessitatis potest absolvi, quamvis non integre percipiatur, cum ipse faciat, quod moraliter potest. Is autem, quamvis urgente praeccepto Ecclesiastico annuae Confessionis non teneatur confiteri per interpretem, & excusetur tunc ab observatione dicti praeccepti Ecclesiastici, ex quo Ecclesia non praecipiat nisi Confessionem secretam, nec velit obligare ad Confessionem per interpretem cum tanto incommodo, & iactura aliqua propriae famae, ut docet Scotus in 4. dist. 17. quaest. 1. art. 4. Cajetanus in Summa verb. Confessio condit. 11. Navarrus in cap. Fratres num. 86 dist. 5. de Poenitent. Toletus libr. 3. cap. 6. num. 4. Valentia dist. 7. quaest. 1. punct. 1. Layman lib. 5. tract. 6. cap. 6. numer. 5. Bonacina de Sacrament. Poenitent. disp. 5. q. 5. sect. 2. punct. 5. 2. proposit. 11. num. 22. Rosignol. de Sacram. Poenit. part. 1. quaest. 4. art. 6. numer. 6. Reiffenhuell Theolog. moral. tract. 14. dist. 7. quaest. 1. numer. 23. & alii passim; Tamen in periculo mortis, si dubitet non posse verum Contritionis actum elicere, tenetur, non quidem praeccepto Divino, sed ex praeccepto Charitatis erga se ipsam, per interpretem confiteri, ut sic una cum Attritione, & Sacramento Poenitentiae evitet aeternam damnationem, & procuret salutem animae suae; Sannig. dist. 19. de Confession. quaest. 2. num. 6. & 7. allegans Scotum in 4. dist. 17. q. unic. Herincx disp. 3. de Confessione q. 7. n. 19. Reiffenhuell. loc. cit. n. 23. Canus Praelection. 9. de Poenitent. Suarez disp. 21. sect. 3. Henriquez lib. 4. cap. 4. numer. 4. Layman lib. 5. tract. 6. cap. 6. num. 5. Bonacina loc. cit. num. 23. vers. Adde fieri posse, Rosignol. loc. cit. n. 7. & alii.

25 Ratione impotentiae moralis ob grave damnum proprium, vel alienum, tam corporale, quam spirituale alioquin securum, excusantur ab integritate materiali Confessionis omnes illi, qui ex Confessione omnium peccatorum rationabiliter, & prudenter timent sibi, aut Confessario, vel tertiae personae aliquod grave damnum corporale, vel spirituale: Sic quando poenitens rationabiliter timet aliquod suum peccatum a Confessario fore revelandum, aut tali scientia contra se esse usum in grave ipsius praedictum spirituale, vel corporale tunc potest alia peccata confiteri, dicto peccato praetermissis, alteri Confessario postea aperiendo; quia pro tunc censetur moraliter impotens ad tale peccatum confitendum, cum praecceptum Divinum positivum confitendi integre non obliget cum tanto incommodo, sed cedat praeccepto Legis naturae de conservanda propria fama, & vertendis propriis damnis, & periculis gravibus spiritualibus, & corporalibus. Item si foemina ex jam expertis, vel aliis probabilibus causis, ex peccati carnis Confessione rationabiliter timet fore sollicitandam a Confessario juvenem, non bonae famae, hujusmodi, tunc, si non ha-

beat copiam alterius Confessarii, potest illud peccatum omittere, & alii confiteri (a).

Item ob damnum alienum, nempe ipsius Confessarii, vel corporale, ut si ex mora Confessionis integre audienda timeat probabiliter esse inficiendum tempore pestis, occidendum vel male tractandum ab infidelibus, aut Haereticis tempore persecutionis, comburendum tempore subiti incendii, naufragandum tempore naufragii, & hujusmodi; tunc, audito uno, vel altero peccato, abrupta Confessione, potest Confessarius Poenitentem absolvere ab omnibus peccatis. Vel etiam ob damnum spirituale, ut si ex Confessione alicujus peccati carnis prudenter timeatur Confessario periculum ruinae spiritualis, seu si ipsemet Confessarius nequeat alteri Confessario confiteri aliquod suum peccatum absque iactura sigilli Sacramentalis, ut si invalide culpabiliter absolvisset aliquem simoniacum, incestuosum, & hujusmodi, & non potest confiteri, nisi illi, qui facile cognoscant quistam sit ille simoniacus, incestuosus &c. tunc potest illud peccatum praetermitti alteri Confessario aperiendum.

Non excusat tamen ab integritate materiali Confessionis magnus Poenitentium concursus, ob quem non licet facere dimidiatam Confessionem; Unde Innocent. XI. die 2. Maii 1679. inter alias merito damnavit sequentem propositionem 50. in ordine, ibi: *Lacet sacramentaliter absolvere dimidiata tantum confessos ratione magni concursus Poenitentium, qualis n. g. potest contingere in die magna alicujus Festivitatis, aut Indulgentiae.*

Quantum ad peccata, quae propter supradictas causas licite in Confessione retinentur, non requiritur dolor Contritionis ad eorum remissionem, sed sufficit Attritionis, & propositum illa confitendi, cessante causa, seu impotentia, quia per directam sacramentalem absolutionem cadentem supra peccata confessam, jam indirecte Poenitens absolvitur etiam a non confessis ob justam causam; *Communis.* Dicitur autem notanter, quod sufficit dolor Attritionis, & propositum illa confitendi, cessante causa, seu impotentia; quia ea peccata, quae antea ob justam causam, seu impotentiam non potuit quis confiteri, debet postea data opportunitate in proxima Confessione exprimere & directe Clavibus Ecclesiae subijcere, ut ab ipsis directe absolvetur. Hinc Alexander VII. die 24. Septembris 1665. merito inter alias damnavit sequentem propositionem 11. in ordine, ibi: *Peccata in Confessione ommissa, seu oblita ob instans periculum vitae, aut ob aliam causam non tenentur in sequenti Confessione exprimere.*

Poenitens habens mortalia, & venialia, non peccat contra Confessionis integritatem, si prius confiteatur uni Confessario mortalia, & postea alteri bonam opinionem de ipso habenti nimia verecundia affectus confiteatur sola venialia; peccata enim venialia non sunt materia necessaria, unde Poenitens non teneatur ad integrandam Confessionem ipsa confiteri primo Confessario, ut expresse docet Concilium Tridentinum sess. 14. cap. 6. ibi: *Taceri tamen circa culpam, multaque aliis remediis expiari possunt;* Et mortalia respectu posterioris Confessarii, cum supponantur rite confessam, & absoluta a priori, pariter non sunt materia necessaria, sed solum sufficiens, quae circa culpam recitari potest. Sic Bonacina, Leander, Ardekin citati, & secuti a Felice Potest. tom. 1. p. 4. n. 3. 106. & alii passim.

Vide Appendicem Romani Theologi, num. 54.

Ab integritate materiali Confessionis non excusatur infamia propria, aut complicitas apud solum Confessarium; Quoad primam partem est *Communis*; quoad secundam autem, quamvis Diana part. 1. tract. 7. resolut. 49. Volpi resolut. 150. num. 7. Navarr. in Manual. cap. 7. num. 3. & alii plures dicant excusare ab integritate materiali Confessionis infamiam complicitas apud Confessarium, adeoque teneri Poenitentem tacere illud peccatum ad servandam famam proximi cum proposito illud postea confitendi, habita copia alterius Confessarii, cui ignotus sit complex, quia dicunt praecceptum de servanda fama proximi, cum sit juris Divini naturalis fundatum in illo principio: *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris*, magis urget, quam praecceptum de integritate materiali Confessionis, cum sit juris Divini positivi; Tamen contrarium est tenendum, scilicet non debere Poenitentem illud peccatum tacere, sed confiteri,

(a) Nota. Excusatur impotentia moralis tunc tantum, quando urget necessitas emittendae Confessionis.

fteri, si non extante alio Confessario, qui complice ignoret, non possit ipse aliter peccatum, vel circumstantiarum mutaret speciem explicare, quin complice manifestet. Sic expresse docet S. Bernardus in opusculo de formula vitae honestae, ibi: *De nullo proptius sine loquaris quantumcumque sit verum, vel manifestum, nisi in Confessione, & hoc ubi non potes aliter manifestare peccatum tuum.* Et sic tenet Scotus in 4. dist. 21. quaest. 3. litt. L. S. Thomas, S. Bonaventura, S. Antoninus, Alentis, Gerion. Suarez, Vasquez, Coninch, Fillucius, aliique relatis Layman lib. 5. tract. 6. cap. 8. n. 12. Lugo disput. 16. sect. 8. num. 394. Tamburin. Opuscul. expedit. Confess. lib. 2. cap. 9. §. 2. Sporer tom. 2. part. 3. cap. 3. sect. 1. num. 471. Henno tom. 2. tract. de Poenitent. disp. 5. quaest. 9. conclus. 8. Felix Potestas l. cit. num. 3111. Leander de Poenitentia tract. 5. d. 5. quaest. 61. Durandus, Paludanus, Major, Almainus, Becanus, Amicus, Averla, Caspensis, & alii citati, & secuti a Matrio Theol. moral. disput. 21. quaest. 7. art. 4. num. 185. ubi dicit hanc esse communem, & probabiliorum opinionem, quam de facto defendunt plures alii, & Recentiores passim. Et ratio est, quia, si non teneremur confiteri peccatum hoc unico timore inflamandi complice, apud illum Confessarium, sequeretur quod conjugati non tenerentur ad confitenda peccata commissa in casu Matrimonii, quando uterque est Confessario notus, hoc autem non est dicendum, adeoque &c.

Nec valet adductum fundamentum pro opinione contraria ab Adversariis, quod nempe sit praecceptum Juris Divini naturalis de non infamando proximo, adeoque non posse violari ob servandum praecceptum de integritate materiali Confessionis, quod est solum Juris Divini positivi. Non valet, inquam, quia occultum proximi peccatum alteri manifestare est solum contra praecceptum Juris Divini naturalis in duobus casibus, ut recte notat Becanus cap. 36. quaest. 2. Matrius loc. cit. num. 185. & alii, nempe quando fit sine rationabili causa, & quando fit ex intentione infamandi proximum, in nostro autem casu nulla adest intentio infamandi proximum manifestando complice, sed hoc fit sola iusta intentione, & causa integre confitendi, quia Deus obligat ad manifestandum peccatum in specie, quae exprimit nequit sine manifestatione personae complicitas; Tum quia ratione sigilli, quo Confessarius obstringitur, & ratione obligationis Poenitentis integre confitendi, nulla sequitur infamatio complicitas apud Confessarium per talem directam ipsius manifestationem factam solummodo ad proprium peccatum exprimentum, quod etiam innuit Scotus in 4. dist. 21. quaest. 2. Litt. L. ut notat Matrius l. cit. adeoque &c.

Poenitens habens peccata reservata, si in urgente necessitate celebrandi, vel communicandi non habeat copiam Confessarii valentis a reservatis absolvere, tenetur pro servanda integritate Confessionis ipsa peccata reservata una cum non reservatis confiteri Confessario inferiori, etiam non habenti facultatem absolvendi a reservatis. Sic expresse S. Thomas in opinionem inter Doctores, Volpi resolut. 63. num. 11. Felix Potestas tom. 1. part. 4. num. 3121. Matrius Theolog. moral. disput. 21. qu. 9. art. 3. num. 241. & apud ipsum Suarez, Lugo, Coninch. Amicus, Averla, Bonacina, Pontius, & alii Recentiores, & Summistae passim, dicentes Sacrodotem peccatis reservatis obstrictum, si necessitate habeat celebrandi, nec copiam habeat Confessarii approbati pro reservatis, posse, & debere Confessario non approbato pro reservatis omnia peccata sua confiteri, ut directe a non reservatis, indirecte vero, & consecutive a reservatis, absolvetur cum onere, & obligatione adeundi postea Superiorem pro absolutione directa reservatorum; non desunt tamen, qui contrarium sentiant.

Non potest superior sine urgente causa absolvere tantum a reservatis, & quo ad reliqua remittere Poenitentem ad inferiorem; Ita Silveiter, Victoria, Canus, Suarez, Vasquez, Coninchius, Becanus, Caspensis, Amicus, Bonacina, Brancatus, Faber, & alii Recentiores passim citati, & secuti a Matrio l. cit. num. 238. contra Cajetanum, Navarrum, Sotum Valentiam, & alios; Et ratio est, quia integritas Confessionis est de Jure Divino, quod omnino servandum est, nisi aliter permittat urgens, & rationabilis causa, v. g. periculi mortis, amissionis loquelae, damni notabilis, & similibus, quae non minus ex parte Absolventis contingere possunt, quam

ex parte Poenitentis; & in his casibus tantum, aliisque similibus assignatis supra a num. 77. quae deobligant ab integritate Confessionis, potest Superior dimidiare Confessionem absolvendo solum a reservatis directe, & indirecte a non reservatis cum obligatione Poenitentis adeundi, cum possit, Confessarium inferiorem, ut etiam directe absolvetur ab aliis non reservatis.

An autem Poenitens, sic absolutus a reservatis a Superiore, adeundo Confessarium inferiorem pro absolutione directa a non reservatis, debeat reconferri cum ipsis etiam reservatis jam confessam, & absolutam; variant Doctores. Cajetanus enim, Navarrus, Sotus, Valentia, & alii dicunt teneri talem Poenitentem reconferri etiam reservata jam dimissa; At probabilis id negant, & defendunt contrarium, Matrius l. cit. num. 239. & omnes Auctores numero antecedenti citati, & ab ipso secuti pro nostra sententia; Et ratio est, quia sicuti quando Poenitens ex oblivione inculpabili, vel ignorantia invincibili, aut alia iusta de causa ex enumeratis supra a num. 76. aliquod peccatum in Confessione omittit, non tenetur simul cum illo etiam alia jam directe confessam, & absolutam reconferri, cum datur opportunus alterius Confessionis, quia ipsa jam supponitur rite confessam, nec calunt ius voto alterius Confessionis, sicuti illud omnium ex dicta oblivione, seu ignorantia, aut iusta causa, ita a pari non tenetur talis Poenitens in Confessione non reservatorum apud Confessarium inferiorem reconferri etiam reservata jam absoluta a Superiore, cum ipsa supponatur vere, & rite confessam, & absoluta.

Nec valet objicere cum adversariis, quod ex cap. Omnis 97 utriusque sexus 12. de poenitentis, & remissionibus omnia peccata sunt integre confitenda saltem uni Sacerdoti, adeoque etiam reservata jam dimissa a Superiore deberi cum non reservatis reconferri a tali Poenitente apud Confessarium inferiorem, ut sic omnia peccata sint integre confessa uni Sacerdoti. Non valet, inquam, quia auctoritas allata ex cap. Omnis utriusque sexus, debet intelligi de integritate materiali, alioquin semper cum oblitis, et ex iusta causa non confessis essent etiam reconfitenda jam rite confessam, et absoluta quod non est dicendum; Unde Confessio facta Superiore de iolis reservatis est integra formaliter, quamvis non sit integra materialiter ob iustam aliquam causam, et tunc absoluta est valida directe remittens peccata reservata, indirecte vero, et consecutive non reservata, adeoque in nostro casu talis Poenitens absolutus a reservatis a Superiore, non tenetur postea inferiori Confessario reconferri etiam ipsa reservata jam confessam, et absoluta directe cum non reservatis solum indirecte, et nondum directe absolutis.

Sicuti etiam qui iusta de causa in aliquo casu urgentis necessitatis, v. g. tuendi famam, vitandi scandalum, et hujusmodi, non extante Confessario approbato pro reservatis, fuit absolutus a Confessario non approbato pro reservatis, directe a peccatis non reservatis, et indirecte, et consecutive a reservatis iuxta dicta supra num. 91. non tenetur denuo confiteri Confessario pro reservatis etiam peccata non reservata, a quibus fuit directe absolutus a Confessario approbato pro reservatis; sed tantummodo tenetur reconferri peccata reservata, a quibus fuit absolutus solum indirecte, ut sic etiam reservata directe subijciuntur Clavibus Ecclesiae, ut directe absolvantur; Et ratio est, quia peccata non reservata jam fuerunt directe confessam, et absoluta, nec adest obligatio bis directe subijciendi eadem peccata Confessionis; Sic Matrius loc. cit. num. 239. in fine, & num. 241. cum omnibus adductis supra num. 91. contra Vasquez, & alios citatos ab ipso Matrio l. cit. n. 240.

Ad integritatem Confessionis requiritur, ut Poenitens omnia mortalia confiteatur, tam quo ad speciem, quam quo ad numerum in eadem specie. *Communis*; & habetur expresse a Concilio Tridentino, sess. 14. cap. 5. & Canon. 7. ubi anathematizantur tenentes contrarium; Unde autem sumatur 100 distinctio specifica, & numerica peccatorum, Vide verb. peccatum a n. 26. ad 34.

Poenitens igitur debet in Confessione exprimere numerum omnium suorum mortalium peccatorum, de quibus post diligens examen recordatur, dicendo v. g. toties sum furatus, fornicatus, mentitus, & hujusmodi; Si autem certus numerus non occurrat, debet exprimere numerum verisimilem, dicendo v. g. se quinques, sexies, aut septies, vel circiter plus, minuve tale peccatum commisisse, seu in tali peccato continuasse tanto tempore, illud committendo tot, vel tot

Ferrar. Biblioth. Tom. VI.

tot circiter vicibus, plus, minusve per mensem, hebdomadam, vel diem.

102 Item ad integritatem Confessionis requiritur, ut poenitens confiteatur, non solum omnia peccata mortalia, tam quo ad speciem, quam quo ad numerum in eadem specie, sed etiam circumstantias speciem peccati mutant. *Communis*, & habetur expresse ex Concilio Tridentino, *cit. sess. 14. cap. 5. & Canon. 7. ibi: Si quis dixerit, in Sacramento Poenitentiae ad remissionem peccatorum necessarium non esse Tunc Divino confiteri omnia, & singula peccata mortalia, quorum memoria cum debita, & diligenti praemeditatione habeatur, etiam occulta, & quae sunt contra duo ultima Decalogi praecpta, & circumstantias, quae peccati speciem mutant... Anathema sit.*

103 An autem sint a Poenitente necessario explicandae, & confitendae etiam circumstantiae solum aggravantes? Variant Doctores; At hic pro clariori resolutione notandum est, quod circumstantiae peccati dicuntur ejusdem peccati particulares, & accidentales conditiones, & affectiones, eo quod vel actum peccati, vel ejus objectum accidentaliter afficiant, & quasi circumstantent. *Sic in re Communis*, Circumstantiae septem enumerantur in hoc vulgari versu contentae.

Quis, Quid, Ubi, Quibus auxiliis, Cur, Quomodo, Quando.

105 Ubi, ut vides, per ly *Quis* denotatur qualitas, seu conditio personae, v. g. in peccato fornicationis an sit persona libera, an conjugata, an voto Castitatis ligata; in peccato furti an sit pauper, vel dives, & hujusmodi.

106 Per ly *Quid* denotatur res, circa quam, seu objectum, circa quod sit peccatum, v. g. in furto an sit multum, an parum, an res sacra vel profana; in percussione, seu occisione an percussus, seu occisus sit Clericus, sit Pater, vel Mater; & hujusmodi.

107 Per ly *Ubi* denotatur locus, in quo fuit commissum peccatum, v. g. in peccato carnis an sit commissum in loco sacro, vel profano, an in loco privato, vel publico, & hujusmodi.

108 Per ly *Quibus auxiliis* denotatur concomitantia, seu coadjuvantia ad peccatum; vel instrumenta, & media, ad ipsum, v. g. in provocanda ad malum muliere, an quis sit usus medicis magicis, instrumentis prohibitis, personis innocentibus sic ad malitiam eductis, & hujusmodi.

109 Per ly *Cur* denotatur finis peccantis, v. g. in furto, an sit quis furatus ad malum finem, ut ad fornicandum, ad se inebriandum, ad ludendum, vel ad sublevandam suam paupertatem, & hujusmodi.

110 Per ly *Quomodo* denotatur modus, quo commissum fuit peccatum, v. g. in furto, an violentur, an dolose, an palam, an occulte, an effractione, an falsa clavi & hujusmodi.

111 Per ly *Quando* denotatur tempus, quo commissum est peccatum, v. g. in furto, an sit factum tempore belli, famis, necessitatis, an sit factum quando quis erat dives, vel pauper, an in gravi, an in extrema necessitate, & hujusmodi.

112 Tales circumstantiae aliae sunt mutant speciem, & aliae simpliciter aggravantes intra eandem speciem. *Communis*, Circumstantiae mutant speciem sunt illae, quae actui novam, & diversam speciem malitiae contra aliam virtutem afferunt, quando scilicet circumstantia addita actui ex se habet propriam specialem malitiam, ac deformitatem distinctam a malitia propria specifica ipsius actus peccati, & sic transfert actum ex materia unius vitii, & peccati in materiam alterius vitii, & peccati, ut clare patet in peccato carnis, quod si committatur inter personas solutas, est simplex fornicatio contra virtutem Castitatis tantum, si committatur a persona, vel cum persona conjugata, est adulterium contra virtutem Justitiae; si committatur a persona, vel cum persona Sacra, est Sacrilegium contra virtutem Religionis; si committatur inter personas consanguineas, vel affines, est incestus contra virtutem Pietatis; & sic de aliis. *Communis*, Circumstantiae simpliciter aggravantes intra eandem speciem sunt illae, quae non transferunt malitiam peccati ad aliam speciem, sed solum intra eandem speciem eam augent, vel minuunt, & hujusmodi, uti sunt major, vel minor intensio actus peccaminosi, major, vel minor duratio ipsius, major, vel minor quantitas materiae, ut patet clare in peccato furti, qui enim heri furatus est decem, & hodie centum, ejusdem

speciei peccati furti committit; At hodie gravius furtum committit, quam heri, & scilicet circumstantia solum aggravans, et non mutans speciem. *Communis*.

Circumstantiae aggravantes, aliae sunt notabiliter aggravantes, et aliae parum, seu leviter aggravantes. *Communis*, 116 Circumstantiae notabiliter aggravantes sunt illae, quae secundum communem conceptum augent notabiliter gravitatem peccati, v. g. in peccato furti addit quis circumstantiam, notabiliter aggravantem, si furetur supra quantitatem requisitam ad peccatum mortale aliam quantitatem simul, et semel considerabilem aequivalentem pluribus peccatis mortalibus intra eandem speciem in gravitate, ut si non solum furetur decem scuta, sed etiam mille, et bis mille; *Communis*, 117 *nis*. Et his addi possunt aggravantes in infinitum, quae scilicet materiam venialem transferunt in mortalem; sic esset mendacium cum gravi damno Proximi; et dicuntur aggravantes in infinitum eo quod lethalis gravitas quasi infinite distat a peccato veniali. Circumstantiae parum, vel leviter aggravantes sunt illae, quae secundum communem conceptum non nisi modice, et parum augent gravitatem peccati, ut si furto pervenienti ad mortale addatur solum modica quantitas, v. g. unus solus Julius, unus solus obulus, et hujusmodi; *Communis*.

Ex supradictis circumstantiis sunt necessario confitendae 118 ille, quae mutant speciem, ut certum est apud omnes, et jam resolutum est supra, nec non aggravantes in infinitum, 119 ut de se patet. Item certum est apud omnes, quod non sunt necessario confitendae circumstantiae parum, seu leviter aggravantes. De circumstantiis autem notabiliter aggravantibus variant, ut supra dictum est, Doctores. Non esse tales circumstantias necessario confitendas tenent S. Thomas in 4. dist. 16. quest. 3. art. 2. quest. 5. in corpore, & dist. 41. quest. 1. art. 4. in corpore, S. Bonaventura, S. Antonius, alique probatissimi Auctores pluraquam 45. quos refert, et sequitur Diana part. 1. tract. 7. resol. 1. part. 3. tract. 4. resol. 67. Lugo de poenitent. disput. 16. sect. 3. Sporer tom. 3. part. 3. cap. 3. sect. 1. num. 407. ubi dicit, hanc opinionem esse satis tutam, et valde probabilem, citatque pro hac plurimos alios Doctores, inter quos Scotum in 4. dist. 17. Reiffenstuel Theolog. moral. tract. 14. dist. 7. quest. 3. num. 49. ubi dicit, quod Scotus in 4. dist. 17. §. De secundo libertatem suis reliquit hanc, vel contrariam sententiam tenendi, Maffrius Theolog. moral. disput. 21. num. 174. & 175. citans plurimos alios, Rosignolus de poenitent. part. 1. q. 4. art. 14. num. 1. cum aliis ibi citatis, Stoz. lib. 1. part. 1. a. num. 83. citans etiam plurimos alios, Moya, Dicastillus. Bonacina, Albertus Magnus, Durandus Calpenfis, Vaquez, et alii plures.

Et ratio potissima pro hac sententia est, quia Conc. Trident. 122 sess. 14. Cap. 5. & Canon. 7. ubi exacte tradit, & docet, quid confitendum sit, solummodo meminit obligationis confitendi omnia, & singula peccata mortalia, & circumstantias, quae speciem peccati mutant; ergo sufficienter innuit non esse necessario confitendas circumstantias solum aggravantes, alioquin non processisset doctrinaliter, sed valde mance; sicuti, inquit Lugo de Poenit. dist. 16. n. 108. qui doctrinaliter procederet, & explicaret necessitatem confitendi peccata, & semper adderet quae mortalia sunt, sufficienter doceret venialia non necessario esse confitenda, adeoque &c. Tum quia Tridentinum cit. cap. 4. expresse subjungit: *Nihil aliud in Ecclesia a Poenitentibus exigi.*

Tales circumstantiae esse necessario confitendas defendunt 123 alii Auctores gravissimi, quorum 25. referunt Diana part. 1. tract. 7. resol. 1. p. 3. tract. 4. resol. 67. & Averia q. 10. sect. 3. & apud Maltrium l. c. n. 174. idem tenent, Alensis, Altissiodorensis, Major, Marsilius, Suarez, Coninchius, Nugnus, Sanchez, Fagandez, Henriquez, Amicus, Abellius, & Recentiores alii; & ex Scotistis Hiquæus, Faber, Aretinus, Henno tom. 2. tract. de Poenit. disp. 5. q. 6. concl. 3. Felix potestas l. c. p. 4. cap. 4. n. 3143. ubi citat Scotum in 4. dist. 17. q. univ. de 2. art. lxx. N. his verbis. *Nec solum peccata, sed circumstantias peccatorum notabiliter aggravantes includit dictum praecipuum, quamvis ab aliis Scotus citetur in contrarium, qui tamen revera talis non est, sed vere dubius, ut patet ex praedictis suis verbis in 4. dist. 17. n. 10. ibi: Non est ita certum, quod oporteat illas, scilicet circumstantias aggravantes, confiteri, tamen tutum, & utile id fieri, & sic tenent plures alii Scotistae, Sanchez in Decal. lib. 2. cap. 32. num. 39. vocat hanc verissimam sententiam, Bonae spei de peccatis d. 4. a. n. 85.*

num. 85. ubi num. 122. dicit, sententiam hanc non esse quidem de Fide, aramten, attentis locutionibus Tridentini, videri manifeste induci ex principis Fidei, oppositam autem infirmis valde, & parum Tridentino consensu initi fundamentis; Sic apud La Croix lib. 6. p. 2. num. 977. ubi hanc sententiam fuisse propugnat, citatque pro ista plurimos alios Doctores, & solvit argumenta, quae adducuntur pro contraria sententia; & hanc uti probabiliorum, communionem, & tutorem amplectimur, praesertim si circumstantiae notabiliter aggravantes ad malitiam substantialem actus concurrant ratione materiae majoris, aut objecti multiplicati, ut tenent etiam Sporer loc. cit. num. 109. cum sequentibus, Petrus Marchant. Tribunal. p. 1. tract. 3. tit. 3. q. 4. Suarez de poenit. disp. 12. sect. 3. Lavman lib. 1. tract. 2. cap. 10. n. 3. Bispacia q. 9. art. 4. ad 8. & alii plures apud ipsos.

123 Et ratio nostrae Conclusionis est, quia illae peccatorum circumstantiae sunt necessario confitendae, quae notabiliter alterant Judicium Sacramentale; quibus scilicet cognitis, aliter agere debet Juxta Sacramentale, quam si ignote sint, cum peccata in Confessione ita sint explicanda Confessario, ut is de eorum qualitate, & quantitate possit recte judicare, & convenienter Poenitentiam, & medicinam ac obligationem praescribere, ut insinuat Conc. Trid. cit. sess. 14. cap. 5. ubi ita tenent necessario confitendas esse circumstantias, quae peccat speciem mutant, hanc ipsam dat ratione praecisus his verbis: „ Quod sine illis peccata ipsa neque a Poenitentibus integre exponantur, neque Judicibus innotescant, & fieri nequeat, ut de gravitate criminum recte censere possint, & poenam quam oportet imponere, . . . Atqui dictae circumstantiae notabiliter aggravantes eodem modo, & saepe multo magis, quam circumstantiae speciem mutant, alterant, & immutant Judicium Sacramentale, ut sine illis neque peccata ipsa a Poenitentibus integre exponantur, nec a Judice Sacramentali rite judicari possint; ergo tales circumstantiae sunt necessario confitendae, cum Tridentinum licet explicitae, & aperte solum exprimat circumstantias speciem mutantis, tamen per ipsam allegatam rationem innuit implicite voluisse comprehendere etiam dictas circumstantias notabiliter aggravantes. Major est certa, & admittitur ab omnibus. Probatur minor, quia dictae circumstantiae notabiliter augent malitiam, ideoque etiam notabiliter alterant, & mutant Judicium Confessarii: immo saepe multo magis, quam circumstantiae speciem mutant; clare enim patet quod major est malitia, & magis alterat Judicium Sacramentale furari v. g. mille, Florenos extra locum Sacrum, quam furari locum decem in loco Sacro, licet haec circumstantia furandi solum decem in loco Sacro mutet speciem, & illa furandi mille extra locum Sacrum aggravet tantum. Item major est malitia, & magis alterat Judicium Judicis Sacramentalis furari mille aureos, & magis quam furari calidam exigui valoris, quamvis circumstantia furti casuale, utpote rei sacrae, mutet speciem, & circumstantia furti mille aureorum solum notabiliter aggravet. Item major est malitia, & magis alterat & mutat Judicium Judicis Sacramentalis priusquam homo occidatur, ipsi amputare brachia, & pedes, oculos effodere, nasum comburere, ventrem aperire &c. & postea ipsum occidere, quam unico solo ictu gladii ipsum occidere in Ecclesia, licet circumstantia occisionis in Ecclesia, utpote loco Sacro, mutet speciem, & circumstantia occisionis cum priori amputatione brachiorum, & pedum, oculorum effusione, nasi combustione, ventris aperitione &c. solum notabiliter aggravet; ergo etiam ipsa circumstantiae notabiliter aggravantes sunt necessario confitendae; tum ut recte, & integre percipiantur peccata a Judice Sacramentali, tum ut juxta eorum gravitatem imponatur ab ipso debita, & proportionata Poenitentia, seu satisfactio peccatoribus, ut patet etiam ex Canonibus Poenitentia libus, qui habentur in sine Decreti Gratiani, & dantur art. sequent. n. 49. in quibus designantur notabiliter diversa Poenitentiae pro peccatis ejusdem speciei ob solas diversas circumstantias, ut patet in casu 21. 22. 37. 38. & alii.

124 Tum quia si circumstantiae sic notabiliter aggravantes non essent necessario confitendae, sequeretur, quod Confessarius non posset injungere majorem Poenitentiam majoribus peccatoribus, quam minoribus; sed hoc non est dicendum, ergo &c. Minor de se patet: Major autem clare ostenditur, quia in tali casu Confessarius non posset imponere majorem Poenitentiam furi unius millionis aureorum, quam furi unius auri; Incendiario Villae integrae, quam Incendiario paucorum fegetum; foveanti odium, vindictam, desiderium im-

purum per quindecim annos, quam illis adherenti per solum quadrantem, cum possent eodem modo peccatum suum exprimerere dicendo in primo casu *commissi Furtum mortale*, in secundo, *nocui proximo notabiliter*, & intentio habui odium grave, desiderium impurum, & hujusmodi, quae omnia, ut vides, sunt absurda, adeoque &c.

Confirmatur nostra Conclusio auctoritate Cathedrae RO-125 mani jussu S. Pii V. conscripti, & ex Decreto Concilii Tridentini editi, qui cap. 9. de Poenitentia sic praecise habet: „ Neque vero solum peccata gravia narrando explicare, „ oportet, verum etiam illa, quae unumquodque peccatum „ circumstant, & pravitatem valde augent, vel minuunt; „ Et infra subjicit: Hae igitur, ut diximus, enumeranda „ sunt; quae vero pravitatem rei magnopere non augent, „ sine crimine omitti possunt, & concordat c. *Confitentur* 1 de Poenit. dist. 5. ubi inter alia dicitur, quod Poenitens debet considerare qualitatem criminis, quantum in eo perseveraverit, & ut agnoscat augmentum peccati, consideret cuius aetatis fuerit, cujus sapientia &c. quia, inquit, *omnis ista varietas confitenda est.*

Ad rationem autem pro optione contraria adductam supra 126 pra. n. 118. Respondetur, quod licet Concilium cit. sess. 14. cap. 5. expresse mentionem fecerit solum de obligatione confitendi circumstantias mutant speciem, implicite tamen factis indicavit esse necessario confitendas etiam circumstantias notabiliter aggravantes, ut patet ex ipsamet allegata ratione ab eodem Concilio per sua praecisa verba adducta supra numer. 123. Ex confirmatione, in fine numer. 121. nihil sequitur ad rem, quia ibi Concilium, ut patet ex contextu, & observant Lugo, La Croix loc. citat. & alii, solum dicit, nihil exigit praeter confessionem mortali, quae Poenitens agnovit post diligens examen, nec ibi ullum habet sermonem de circumstantiis mutantibus speciem.

Circumstantia consuetudinis, quamvis per se loquendo 127 non sit necessario aperienda in Confessione. (Vide Appendice, num. 55.) ut recte docent Suarez, Vaquez, Reginaldus Bonacina, Averia, Lugo citati, & secuti a La Croix lib. 6. p. 2. num. 968. Reiffenst. Theolog. moral. tract. 14. dist. 7. q. 3. num. 53. & alii; Tamen interdum per accidens obligatur Poenitens ad alicam circumstantiam consuetudinis aperiendam, & signanter, quando a Confessario, ut rectum Judicium formari valeat de dispositione ipsius Poenitentis interrogatur; Unde Innocentius VI. die 2. Martii 1679. merito inter alias damnavit sequentem propositionem 58. in ordine, ibi: „ Non „ tenemus Confessario interroganti fateri peccati alicujus „ consuetudinem. „

Peccata mortalia debita sunt necessario confitenda, sub duobus 128 bio tamen; S. Thom. in 4. dist. 1. q. 3. art. 2. ad 3. S. Bonaventura ibid. p. 2. art. 1. q. 2. Alensis p. 4. quest. 77. membr. 2. art. 5. Sporer l. c. n. 392. Reiffenst. l. c. n. 54. & seq. Felix Potestas tom. 1. p. 4. 23. n. 3040. & satis Communis contra paucos. Et ratio est, quia ex Concilio Tridentino cit. sess. 14. c. 5. confitenda sunt, prout sunt in conscientia, seu prout occurrunt memoriae, adeoque sicuti peccata certa confitenda sunt necessario ut certa, quia sic occurrunt memoriae Poenitentis, ita dubia ut dubia propter eandem rationem, alias Poenitens se exponeret periculo peccandi, & errandi circa integritatem Confessionis.

Qui confessus est peccatum aliquod mortale, ut dubium, 129 si postea reperiat illud certum, seu certo illud commissum, tenetur illud denuo ut certum confiteri; Sic Communior Doctorum, adeo ut Dicastillus disp. 9. dub. 2. num. 141. dicat, oppositum esse inauditum in Ecclesia Dei; Sanchez in Decalog. lib. 1. cap. 10. numer. 69. Cardan. in Crisi disputat. 51. numer. 6. Moya tom. 3. disputat. 1. quest. 6. numer. 1. dicunt hanc opinionem esse certam, & communi praxi totius Ecclesiae conformem, & absolute tenent Mendo d. 10. num. 70. & plurimi alii apud ipsum, Lugo d. 16. a. n. 77. ubi postquam pro utraque parte rationes attulit, concludit se ab hac, utpote communi nolle recedere; Felix Potestas l. c. num. 3045. Henno l. c. d. 5. q. 8. conclus. 2. Turrian. de poenitent. q. 9. art. 2. disp. 26. dub. 6. Hurtad. de Sacram. disp. 9. de Poenit. diff. 7. Diana p. 2. tract. 4. resol. 91. Rosignol. de Poenit. p. 1. qu. 2. art. 1. num. 21. La Croix lib. 6. p. 2. a. n. 615. cum pluribus ibi citatis, ubi solvit insuper argumenta contraria, & alii contra Arriagam disp. 31. de Poenit. sect. 6. Sporer l. c. n. 397. & alios ab ipso citatos, & adductos a La Croix l. c. Et ratio nostrae conclusionis est, quia ex Tridentino cit. sess. 14. cap. 5. peccata debent sic exponi Confessario, ut de ipsis possit ef-

formare rectum iudicium, & peccatori congruentem impo- nere Poenitentiam, seu satisfactionem: Atqui Confessarius diversimodum efformat iudicium circa peccatum certum, ac circa peccatum omnino dubium, ergo &c. Tum quia peccata sunt confitenda, uti sunt in conscientia Poenitentis, ex eodem Concilio Tridentino l. c. dictum autem peccatum confessum solum ut dubium jam nunc est certum in conscientia Poenitentis, nec ut certum est adhuc confessum, adeoque ut tale debet iterum confiteri, quamvis jam fuerit confessum, ut dubium.

130 Quia confessus est peccatum mortale tamquam certum, quale tunc putabat esse, quamvis postea iudicet esse dubium, non tenetur iterum confiteri tamquam dubium, quia qui absolvitur a peccato certo, magis absolvitur a peccato dubio, cum sententia lata in illud ut certum, afficiat, & exacte totam rationem dubii quodammodo includam, & superatam in ratione certitudinis; Communis.

131 Item qui confessus est peccatum integre prout commissum est, & prout erat in sua conscientia tempore Confessionis, quamvis pro tunc, & ipse, & Confessarius dubitaverint, an esset mortale, vel veniale; non tenetur illud iterum confiteri, licet postea ipse, vel Confessarius comperiat, seu agnoscat fuisse mortale, quia jam integre suum manifestavit peccatum, nec ex modo confitendi determinavit peccatum ad falsum iudicandum; Nec est necesse ad Confessionis valorem, quod Poenitens vel Confessarius sciat determinate peccatum confessum esse mortale, vel veniale; Unde quamvis per accidens iudicetur esse veniale, quando est mortale, adhuc valida est Confessio; Dummodo Poenitens dixerit factum peccaminosum, sicuti tunc in conscientia novit; Stoz. lib. 1. part. 5. numer. 170. La Croix loc. cit. numer. 619. Tabur. de Confessione lib. 2. cap. 1. numer. 26. Sanchez in Decal. lib. 1. cap. 10. numer. 69. Dicastill. d. 10. numer. 248. Felix Poteslas l. c. num. 3044. Bolco d. 7. sect. 3. numer. 147. ubi dicit esse communem.

132 Poenitens non potest, nec licite, nec valide confiteri Confessario absenti per litteras, aut nuncium, & ab eo absolvi, etiam si reperitur in articulo mortis, vel impotens ad accedendum ad illum; Scotus in 4. dist. 17. q. unic. litt. Z. & communis aliorum, & colligitur ex c. Quam poenitentia 88. de poenit. dist. 1. & ex prelo ex Clemente VIII. Constit. incip. Sanctissimus. Vide verb. Absens art. 4. n. 1.

133 Sic etiam in valida esset absolutio, si Confessarius Poenitentem presentem audiret, & postea per litteras eum absentem absolveret. V. d. verb. Absens n. 2.

134 Valida autem est Confessio, si per litteras Poenitens mittat peccata Confessario absenti, qui ea legat, & huic factus praeiens dicat: Accuso me de peccatis illis, quae scripsi, & peto absolvi; Sicuti etiam, si praeiens peccata scripta det Confessario legenda, & postea dicat, de istis peccatis hic scripsit me accuso, & peto absolvi. Non est tamen hoc faciendum sine rationabili causa (a). Vide dist. verb. Absens num. 3.

135 Immo volunt multi, hoc extra casum necessitatis esse illicitum. Vide dist. verb. Absens n. 4.

136 Confessio ex traditione, consuetudine, & usu Ecclesiae debet regulariter, & ordinarie esse vocalis; Communis ex Concilio Florentino in Decreto Eugenii IV. ad Amenos, c. Extravag. Inter cunctas, de privilegiis, ubi habetur: „Nisi, si articulus necessitatis occurrat, Sacerdoti facienda est oris Confessio, prout scriptum est, Corde ad iustitiam, creditur, ore autem fit Confessio ad salutem, & ex cap. Quem poenitentia 88. de Poenit. dist. 1. ibi: Praecipit Dominus mundanilis, ut ostenderent ora Sacerdotibus, docens corporali praesentia confitenda peccata, non per nuntium, non per scriptum manifestanda, quia si per vos peccatis, per vos erubescatis; erubescientia enim ipsa, partem habet remissionis.

137 Unde graviter peccaret, qui sine iusta causa signis, vel nutibus solum confiteretur; Communis cum Sporer l. c. num.

138 Si perpetuo mutus possit scribere, aut si hoc non possit, possit autem saltem nutibus, & signis sua peccata in

(a) Nota. Vide adnotationem adjectam verbo Absolutio.

(b) Adderem V. Si Confessarius ea quae ad Poenitentiae Sacramenti administrationem necessaria sunt, penitus ignoraverit.

particulari aperire, cessetque periculum publicationis, tenetur ita scripto, nutibus, vel signis confiteri non tantum ex precepto Divino in articulo mortis, sed etiam ex precepto Ecclesiastico semel in anno; Communis; cum Sporer l. c. n. 491. quamvis tamen extra articulum mortis non pauci id negent.

Confessio est necessario reiteranda, quoties est invalida, quod ex duplici capite accidere potest, scilicet ex parte Confessarii, & ex parte Poenitentis; Communis.

Ex parte Confessarii invalida est, & reiteranda Confessio, I. Si Confessarius formam omisit, aut substantialiter vitavit, vel intentionem actualem, aut virtuales absolvendi non habuit. II. Si Confessarius non habeat Jurisdictionem. III. Si Confessarius habeat Jurisdictionem impeditam per Censuram, utpote si fuit excommunicatus vitandus, quatenus est publice denunciatus, vel notorius persecutor Clerici. IV. Si nullum prorsus peccatum intellexit, quia tunc praeterea non habuit materiam, quam absolveret. Communis (b).

Ex parte Poenitentis est valida, & reiteranda Confessio, I. Si Poenitens confessus est sine dolore requisitio, aut cum defectu alterius partis essentialis. II. Si Poenitens confessus est sine vero proposito se emendandi, aut cum voluntate adhuc peccandi mortaliter. III. Si Poenitens voluntarie, & culpabiliter tacuit in Confessione aliquod peccatum mortale, aut in re gravi, & necessaria mentis fuit, verum negando, aut falsum dicendo. IV. Si Poenitens in ipsa Confessione peccavit mortaliter, ut si eam fecit ad finem mortaliter malum cum iniusta infamatione, vel detractione proximi, & huiusmodi. V. Si Poenitens mortaliter negligens fuit in examinanda sua conscientia de commissis peccatis. Communis.

Valida est, & non iteranda Confessio bona fide facta Confessario quantumvis indocto, & ignaro, etiam si inter mortale, & veniale discernere nequeat. Immo etiam si putasset aliquod peccatum esse veniale, quo tamen est mortale; quia ad valorem Confessionis sufficit notitia peccati in communi, seu confusio, videlicet quod Poenitens habeat peccatum. Diana part. 3. tract. 4. resol. 121. Leander tract. 9. disc. 5. quest. 74. Tambur. lib. 2. cap. 10. §. 3. Sporer loc. cit. n. 496. cum Suarez, Sanchez & Layman ibi citatis, & alii passim. In-143 valida tamen, & iteranda est Confessio, si scierit, & ex malitia fiat cum eo, ut peccata discernere nesciat, & Poenitenti mederi, ut oportet, non possit, non possit, Confessio ratione indispositio, & malitiae Poenitentis fuisse mortaliter mala, & Sacrilega, adeo ut tota repetenda esset. Citati Doctores, & alii communiter.

Item valida est, & non iteranda Confessio bona fide facta Confessario furdralro, iemidormienti, vel distracto, qui aliqua peccata etiam mortalia non intellexit sine omni culpa Poenitentis, quia e sententia, & effectus Sacramenti consistere potest absque integra, & specifica explicatione peccatorum, si a absque ulla culpa Poenitentis vere dispositi omittatur. Quod si Poenitens postea alverat, tenetur in sequenti Confessione ea sola repetere, quae probabiliter iudicat, aut cognoscit non fuisse audita, & percepta Sporer loc. cit. n. 497. cum supracitatis, Felix Poteslas loc. cit. n. 3173. & alii passim.

Si autem Poenitens post talem Confessionem nesciat, quae nam sint illa peccata, quae Confessarius non audivit, vel non percepit, tenetur tunc repetere totam Confessionem, si illa sit brevis, & paucorum peccatorum, quia tunc prudenter debet, & potest dubitare, quod nulla intellexerit, aut percepit. Si autem Confessio fuit prolata, & multorum peccatorum, tunc non tenetur omnia repetere, sed satis erit se accusare in communi de illis peccatis mortalibus, quae Confessarius non audivit, seu non percepit, quia in tanta multitudine peccatorum non potest prudenter dubitare, quod nulla intellexerit, aut percepit. Diana part. 4. tract. 4. resol. 198. Leander tract. 5. disp. 5. quest. 86. Lugo disp. 16. a num. 607. Illung num. 149. Sporer loc. cit. num. 497. Tamb. loc. cit. cap. 10. §. 3. num. 5. Felix Poteslas loc. cit. num. 3174. cum sequentibus, ubi sub num. 3175. recte subjungit, quod Poenitens tunc debet determinare materiam, quantum fieri potest, v. g. dicendo: sito, vel dubio, an Confessarius audivit

verit. Etenim S. Carolus in Instructionibus Confessorum, inter ea quae Confessiones nullas, atque iterandas, constituunt reponit ex parte Confessarii, Si quis sunt ad hoc Sacramentum ministrandum necessaria, penitus ignoraverit.

dierit unum meum grave peccatum, vel aliqua mea gravia peccata, & nescio quale, vel qualia fuerint, sed tempore illo solentur confiteri tales, vel tales species peccatorum.

Qui culpabiliter in Confessione aliquod peccatum mortale tacuit, & postea in aliis subsequenti Confessionibus inculpabiliter est oblitus Sacrilegii, non tenetur ad omnes illas subsequentes fideles, integros, dolorosas Confessiones iterandas, quando talis Sacrilegii, seu sacrilege factae Confessionis recordatur, sed solum tenetur ad iterandam illam, in qua per culpabilem reticentiam illius mortalis peccati sacrilegium commisit, quia aliae Confessiones bona fide factae post Confessionem illam sacrilegam, & invalidam ratione bonae fidei, & inculpabilis oblivionis illius sacrilegii jam fuerunt validae, & fructuosae. Communis.

Qui certus de mortali in Confessione omisso negative dubitavit, an illud omiserit ex verecundia, an ex iusta causa, tenetur cum illo reliquorum mortalium Confessionem repetere, quia certus est de precepto consistendi huic peccata, & dubitat de exemptione, cum dubitet de valore Confessionis; Debito autem certo non satisfit per solutionem ita incertam, cum possessio iter pro debito. Moya d. 1. quest. 8. numer. 17. La Croix lib. 6. part. 2. n. 1212. & alii plures contra paucos alios oppositum sentientes.

Qui inculpabiliter omisit in Confessione aliam circumstantiam, etiam speciem mutantem, si talis circumstantia theoriam sufficienter declarari possit, non tenetur repetere totum peccatum, & nullo minus totam Confessionem praeiteritam. La Croix loc. cit. num. 1209. cum communis aliorum.

Qui culpabiliter fecit Confessionem invalidam, undecumque provenierit invaliditas, tenetur totam Confessionem repetere.

Si talis Confessio invalida, & Sacrilega reiteretur apud Confessarium diversimodum a primo, tunc debent necessario repeti apud hunc omnino, et singula mortalia distincte, et in particulari, ac si nunquam fuissent confessae, exprimentes Sacrilegium, quod fecit. Communis.

Si autem Confessio, invalida repetatur apud eundem Confessarium, et hic adhuc habeat distinctam memoriam peccatorum sibi confessorum, satis est, si Poenitens defectum Confessionis aperiat, et in genere addat: Etiam me accuso de omnibus peccatis in tali Confessione sacrilega tibi confessis. Communis Doctores. Immo id verum est, etiam si Confessarius eorum peccatorum singillatim in ipse, et numero non recordetur; Dummodo saltem confusio recordetur itatus Poenitentis, ut convenientem Poenitentiam, medicinam, ac remedia praescribere possit. Sic satis Communis sententia cum S. Antonino, Navaro, Toletio, Emmanuel Sa., Valquez, aliiisque citatis Layman c. 9. n. 6. Sporer loc. cit. n. 101. La Croix loc. cit. num. 1216. Felix Poteslas loc. cit. n. 3168. Maffrius Theol. moral. disp. 1. q. 8. n. 198. cum pluribus aliis citatis, et alii passim.

Item hoc verum est, et sufficiens in repetendis multis, et plurimis Confessionibus invalide factis apud eundem Confessarium, siue invaliditas proveniat ex defectu doloris, siue ex defectu integritatis, siue ex aliis capitibus: Non enim opus est, ut Confessarius distincte, et in specie recordetur omnium illorum peccatorum sibi confessorum, in dictis omnibus Confessionibus, sed sufficit, quod recordetur in confusio et in communi status, ac vitae Poenitentis, quam tunc dicebat. Nec est necesse, quod Poenitens omnia peccata repetat distincte, et singillatim, sed sufficit, quod in compendio, et generatim de omnibus se accuset, et defectus corrigat, dicendo verb. gr. Accuso me de omnibus illis peccatis, quae tibi confessus sum in cunctis sacrilegis Confessionibus tuis ab hinc annis usque ad hanc, a quo tempore bis ordinarie omni mensi sacrilego confessus sum, & communicavi, quia reticueram malitiose istud peccatum, vel non habui verum dolorem, & propositum, et huiusmodi: Sic enim Confessio adhuc erit formaliter integra, et Confessarius, ut supponimus, sufficientem notitiam habet, ac memoriam peccatorum, quae absolutioni Sacramentali modo subjiciuntur. Ita Navar. Silvester, Valq. Valencia, Henriquez, Tokus, Bonacina, Reginaldus, Layman, Caspensis, Aversa, et alii passim citati, et secuti a Maffrius loc. cit. num. 198. Sporer loc. cit. num. 503. Felix Poteslas loc. cit. num. 3170. La Croix loc. cit. a num. 1216. cum pluribus aliis.

Si vero Confessarius nequidem in confusio, et in communi recordetur status, ac vitae poenitentis, quam tunc dicebat, aut Poenitentia a se ipsi imposita, tunc Poenitens tenetur saltem ita distincte repetere peccata in aliis Confessionibus

134 Si vero Confessarius nequidem in confusio, et in communi recordetur status, ac vitae poenitentis, quam tunc dicebat, aut Poenitentia a se ipsi imposita, tunc Poenitens tenetur saltem ita distincte repetere peccata in aliis Confessionibus

confessa, ut ex ipsis, et aliis modo confessis possit iterum formare iudicium saltem confusum de statu Poenitentis, et ipsi congruam injungere Poenitentiam. Lugo disp. 16. num. 642. Aversa q. 10. sect. 20. La Croix loc. cit. num. 1218. Felix Poteslas loc. cit. n. 3168. Cum Divo Th. Maffrio, Bonacina, Navar. et aliis ibi citatis.

Praeceptum Confessionis tum Divinum, tum Ecclesiasticum cum obligat omnes Fideles peccato mortali obnoxios, adeoque etiam Haereticos, et pueros doli capaces. Communis.

Praeceptum divinum Confessionis obligat per se potissimum in articulo mortis, ac quolibet ejus mortali periculo, id est quando quis infirmus est infirmitate mortali, vel est ad iudicium mortis, vel ingreditur periculosum mortale bellum, aut periculosam navigationem; seu quando mulier tenera est proxime paritura, vel alias est jam experta habere partus difficiles, et periculosos; et huiusmodi. Communis. Et ratio est, quia non est assignabile aliud tempus, in quo hoc Divinum praeceptum potius obliget, quam in mortis articulo, seu periculo, a quo pendet nostra aeterna salus, propter quam Sacramentalis Confessio instituta est et praecipua, iuxta Conc. Trid. sess. 24. Canon. 6. ibi: Si quis negaverit, Confessionem Sacramentalem, vel institutam, vel ad salutem necessariam esse iure Divino; aut dixerit, modum secrete confitendi soli Sacerdoti, quem Ecclesia Catholica ab initio semper observavit, & observat, alienum esse ab institutione, & mandato Christi, & inventum esse humanum, anathema sit: Tum quia nisi tunc saltem homo peccato mortali obnoxios constitatur, nunquam implebitur hoc praeceptum, aut certe homo exponet se periculo certo, vel probabili nunquam implendi hoc divinum praeceptum, cum, secuta morte, amplius adimpleri non possit, adeoque &c.

Per accidens autem praeceptum Divinum de habenda Confessione Sacramentali obligat, quando sumendum est aliud Sacramentum respectu eorum, qui sibi confitii sunt peccata mortalia, & praeterea quoties sumendum est Sacramentum Eucharistiae, iuxta illud Apostoli 1. ad Corinth. cap. 11. ibi: Prober autem se ipsum homo, & sic de Pane illo edat, & de calice bibat. Unde quandoque etiam per vitae decursum, atque extra articulum, & periculum mortis obligare Divinum praeceptum Confessionis Sacramentalis colligitur ex Concilio Tridentino sess. 14. n. 5. ubi sic habet: Unde cum a Sanctissimis, & Antiquissimis Patribus magno, unanimique consensu secreta Confessio Sacramentalis, quae ab initio Ecclesia sancta usque usque, & modo etiam utitur, fuerit semper commendata, manifeste refellitur inanis eorum calumnia, quia eam a Divino mandato alienam, inventum humanum esse atque a Patribus in Concilio Lateranensi congregatis initium habuisse dicere non verentur. Neque enim per Lateranense Concilium Ecclesia statuit, ut Christiani confiterentur, quod iure Divino necessarium, & institutum esse intellexerat. Sed ut praeceptum Confessionis saltem semel in anno ab omnibus, & singulis, cum ad annos discretionis pervenissent, impleverit. Ex quibus verbis clare colligitur, quod Ecclesia semper intellexerit, Praeceptum Confessionis, quandoque extra mortis articulum, & periculum obligare iure Divino, & cum tempus illud non fuerit praesens, & expresse determinatum a Christo Domino, illud designavit Ecclesia statuendo, quod omnis utriusque sexus Fidelis, postquam ad annos discretionis devenit, omnia sua peccata saltem semel in anno fideliter confiteatur proprio Sacerdoti. Sic expresse in cap. Omnis utriusque sexus 12. de Poenitentis, & remissionibus. Sic Maffrius Theolog. Moral. disp. 11. quest. 8. art. 1. n. 160. cum pluribus ibi citatis, Reiffentuel Theol. moral. tract. 10. dist. 3. q. 1. n. 11. & 12. La Croix lib. 6. part. 2. n. 2023. & alii passim.

Praeceptum Confessionis Ecclesiasticum obligat omnes Fideles, etiam Haereticos, & pueros doli capaces ad semel saltem in anno confitenda omnia peccata sua mortalia. Communis, & habetur expresse ex Concilio Generali Lateranensi sub Innocentio III. celebrato, & relato in c. Omnis utriusque sexus 12. de Poenitentis, & remissionibus, ibi: Omnis utriusque sexus Fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua peccata saltem in anno fideliter confiteatur proprio Sacerdoti, & injunctam sibi Poenitentiam propriis viribus studeat adimplere, suscipiens reverenter ad minus in Pascha Eucharistia Sacramentum. Et definit Concilium Tridentinum sess. 14. Canon. 8. ibi: Si quis dixerit, Confessionem peccatorum, qualem Ecclesia servat, esse impossibilem, & traditionem humanam a piis abolendam, aut ad eam non teneri omnes, & singulos utriusque sexus Christiani iuxta magnum Conci-

Concilio Lateranense constitutionem semel in anno, & ob id suadendum esse Christianis, ut non confiteantur tempore Quadragesimae, anathema sit.

159 Dicitur notanter in conclusione: Omnia peccata sua mortalia, quia nullum datur praeceptum, nec Ecclesiasticum quidem, obligans omnes Fideles ad Confessionem peccatorum venialium. Communis cum Sporer loc. cit. n. 371. contra aliquos antiquos, & habetur clare ex Concilio Trid. sess. 14. cap. 5. ibi: Venialia, quibus a Deo gratia non excluditur, & in quae frequentius labimur, quamquam velle, & utiliter, citraque omnem presumptionem in Confessione dicantur, quod piorum hominum usus demonstrat, taceri tamen citra culpam, multo fortiusque aliis remediis expiari possunt. Quamvis autem non habentes ullum peccatum mortale nullo praecepto obligentur per se ad Confessionem annuam venialium, tamen, quia qui sub praetextu carentiae peccati mortalis, omittent penitentiam Confessionem, non leve praerent fundamentum sinistras suspensionem, censetur per accidens ad ipsam obligari ratione scandalii, quod tempore fere timendum est. Sic Escobar, & alii apud Sporer loc. cit. n. 527. Et vel maxime, quod S. Bonaventura, Abulensis, Richardus, Nugnus, Rhod. aliique apud Averl. quae. 15. sect. 3. dicunt, habentes tantum venialia nihilominus obligari ad Confessionem annuam, quia Ecclesia absolute praecipit Confessionem, adeoque, si non habent mortalia, tenebuntur ad confitenda venialia; quam sententiam vocat probabilem Gobat in Experient. tr. 4. num. 230.

161 Qui pluries in anno confessus est peccata sola venialia, si die ultima anni peccat mortaliter, vel recordetur peccati mortalis non confessi, tenetur illa ultima die confiteri ad satisfaciendum praecepto, cui necdum satisfecit, cum Confessio venialium non sit materia praecepti. Vasquez, Reginaldus, Layman, Bonacina. Lugo. Arriaga, Averla. Castropalaus, cum La Croix lib. 6. part. 2. n. 2040. & alii passim contra paucos.

162 Qui tamen mortale peccatum anno praecedente commisit, & per oblivionem omissum, hoc anno confessus est, satisfecit praecepto, quia licet tale peccatum remissum esset indirecte, adhuc tamen erat materia necessaria hujus Confessionis, ut remitteretur directe. La Croix loc. cit. n. 2041. & alii passim. Qui per annum saltem semel confessus est mortale, dubium cum venialibus, satisfecit praecepto, nec tenetur iterum confiteri, quamvis postea incidat in mortale certum, quia erat obligatio confitendi illud peccatum dubium, adeoque potuit materiam praecepti. Lugo disp. 15. num. 169. Dicastill. dist. 7. n. 135. La Croix loc. cit. & alii passim.

164 Annus pro implendo hoc praecepto secundum Vasquez, Nugnum, Sylv. Castrop. Lug. Rhod. Dicastill. Gorm. Boic. & alios cum Diana part. 3. tract. 4. resol. 81. computandus est a die prima Januarii usque ad ultimam Decemb. quia nomine, anni per praeceptum expressi in communi acceptatione intelligitur illud tempus, quod a prima die Januarii decurrit usque ad ultimam diem Decembris; Secundum autem Sotum, Navarrum, Suarez, Coninch, Layman, Fagundez, Bonacina, Arriag. Averl. Tannerum, & alios computandus est a Paschate ad alterum Pascha, ita ut, qui post Paschalem hanc Confessionem in peccatum mortale lapsus est, ejus Confessionem usque ad sequens Pascha differre possit, & non amplius, citra peccatum mortale. Et haec opinio est communior, & Ecclesiastica consuetudini conformior, ut recte notant Suarez disp. 36. sect. 3. Coninch disp. 5. dub. 6. Tannerus disp. 4. q. 7. Layman cap. 6. n. 8. Sporer loc. cit. num. 534. & alii. Et de facto id confirmat praxis Ecclesiae, siquidem eo solo tempore Pastores a Fidelibus suis Confessionem peccatorum intra annum commissorum exigere solent; arg. Extravagant. Vices illius, de Tregua, & pace, ubi dicitur: De Jure (id est cap. Omnis utriusque 12. de Poenitentia, & remissionibus) tenetur Parochianus saltem in Paschate proprio confiteri Sacerdoti.

165 Praeceptum annuae Confessionis potest per se adimpleri in quocumque anni tempore; nec obligat per se tempore Paschali, sed solum per accidens, ratione Communionis Paschalis, quam Confessio peccatorum mortalium necessario praecedere debet. Sic communior, & probabilior sententia cum Soto, Victor. Henrici, Sa, Vasquez, Valentia, Coninch, Bonacina, Layman, Filiuc, Castropal. Lug. Dicastill. Arriag. Tamburin, Boic. Gorm. citatis, & secutis a La Croix loc. cit. n. 2042. Sporer loc. cit. n. 535. cum aliis ibi citatis, Reiffensuel Theol. moral. tract. 10. dist. 3. quae. 2. n. 15. & 16. & alii passim contra P. Sot. Suarez, Fagund. & alios; Et ratio est, quia Concilium Lateranense in cit. cap. Omnis utriusque sexus aliter statuit de annua Confessione, & aliter de Sacra Communione: De Sacra enim Communione statuit, quod ad minus in Pascha suscipiatur: suscipiens reverenter ad minus in Pascha Eucharistiae Sacramentum; De annua Confessione vero, quod saltem semel in anno habeatur: Omnis utriusque sexus Fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua peccata saltem semel in anno fideliter confiteatur: Quae verba nisi ad alienum sensum torqueantur, satis clare significant tempus praecepti pro Confessione esse totum annum, ut recte intelligunt La Croix loc. cit. Reiffensuel l. cit. aliique supracitati.

166 Nec obstat communis consuetudo confitendi in Paschate, & quod tunc Pastores soleant a suis Fidelibus Parochianis exigere testimonium Confessionis, & quod in cit. Extravagant. Vices illius, de Tregua, & pace, dicatur, quod de Jure tenetur Parochianus saltem in Paschate proprio confiteri Sacerdoti, quia legenti contextum patet, mentem Pontificis fuisse tantum dicere, quod saltem semel in anno debeat Parochianus recognoscere Parochum, quod si alias non fecerit, debeat in Paschate, de quo ideo specialiter meminit, quia tunc solent omnes confiteri, & qui est in mortali, per accidens tenetur ratione Communionis, cujus digna perceptioni, habita copia Confessarii, praemittenda est Confessio Sacramentalis; nec sufficit sola Contritio de commissis peccato mortali, pro ut declaravit Concilium Tridentinum, sess. 13. cap. 7.

Unde si quis sine culpabiliter, sive ob legitimum impedimentum in Paschate non est confessus, is tenetur postea per anni decursum confiteri, quia hoc praeceptum urget toto anno. Sic Doctores citati. Qui toto anno non confitetur sine justa causa, peccat mortaliter, quia transgreditur praeceptum in re gravissimum. Communis. Insuper qui culpabiliter non confitetur semel in anno, vivens interdicitur ingressu Ecclesiae, & moriens privatur Ecclesiastica sepultura; cit. cap. Omnis utriusque sexus 12. de Poenitentia, & remissionibus. Ipse tamen non adimplens praeceptum annuae Confessionis non est ipso Jure interdictus, sed interdicendus. Unde, si ante declarationem moriatur, non est privandus Ecclesiastica sepultura, nisi tamen intermissio esset notoria, vel adesse statutum Synodale in contrarium. Vide verb. Eucharistia n. 24. & verb. Pascha n. 19. & 20.

Qui sine justa sive in justa de causa Confessionem annuam omisit, tenetur postea confiteri, cum primum commode poterit. Sic Sporer l. c. num. 536. ubi dicit esse hanc communem, & sibi omnino veram sententiam cum Navarro, Suar. Coninch. Laym. Gobat. & aliis, quam ut probabilior defendit etiam La Croix lib. 6. part. 2. num. 2046. cum plurimis ibi citatis contra S. Anroninum, Silvestrum, & alios non paucos. Vide verb. Pascha num. 21. & 22.

2 Quo quis diutius differat Confessionem ultra annum, probabilis est eo gravius peccare, quia longius recedit ab intentione praecepti jubentis Confessionem fieri saltem semel quolibet anno; Dilatationem tamen illam esse unicuique peccatum continuatum, tenent Valentia, Coninch, Nugnus, Laym. Diana, Silvest. & alii cum Averla apud La Croix l. c. n. 2044. Sporer l. c. n. 536. & plures alii contra Bonacina, Vasquez, & alios volentes, talem peccare toties mortaliter, quoties occasionem commodam confitendi oblatam negligit.

Qui pluribus annis jam elapsis non est confessus, confitendo prima, vel secunda die, vel alia hujus currentis anni, valet haec sua unica Confessio, tam pro hoc anno, quam pro omnibus annis praeteritis, quia per unicam hanc Confessionem obtinet finem praecepti, qui est reconciliatio cum Deo per Confessionem omnium mortalium eoque committorum. La Croix loc. cit. n. 2047. cum Averla, Boico, Gorm. ibi citatis, Sporer loc. cit. n. 533. Lugo disp. 15. num. 180. & alii. Si autem adhuc ante finem hujus anni relaberetur in mortale, obligaretur ad iterum confitendum hoc anno, quia priori Confessione censetur satisfecisse obligationi praecedentis anni, cujus obligatio necdum erat sublata; ad hoc, si iterum peccaret mortaliter, cum nova adveniret obligatio per novum peccatum, iterum confiteri obligabitur. La Croix loc. cit. num. 2047. cum Suarez, Nugn. Coninch, Hurtad. Filiuc. Bonacina, Laym. Averla ibi citatis, Sporer loc. cit. n. 536. ubi cum Coninch & Layman omnino certam putat hanc sententiam, quidquid negent alii.

5 Praecepto Ecclesiastico annuae Confessionis non satisficit per Confessionem voluntarie nullam, & scienter invalidam, & sacrilegam. Unde Alexander VII. die 24. Septembr. 1665 inter

inter alias merito damnavit sequentem propositionem 14: in ordine, ibi: Qui facit Confessionem voluntarie nullam satisficit praecepto Ecclesiae.

276 Praecepto annuae Confessionis potest satisfieri confitendo, tum proprio Parocho, tum aliis Confessariis, legitime approbatis, sive laicis, sive Regularibus. Communis. Quamvis enim esset olim obligatio confitendi proprio Parocho, ex quo Concilium Lateranense relat. in cap. Omnis utriusque sexus dicit, Confiteatur proprio Sacerdoti, tamen nunc certo satisfaciunt, qui confitentur Regularibus legitime approbatis, ut patet ex Bulla 22. Leonis X. incipiens. Dum intra mentis arcana §. 6. Bulla 48. Pauli III. incip. Licet debitum; Item, ex Extravag. Joannis XXII. incip. Vas electionis, de Haereticis; Item ex Extravagant. Benedicti XI. incip. Inter cunctas, de Privilegiis; Item ex Constitutione Clementis VII. incip. Significatum fuit nobis cum similibus. Unde Alexander VIII. die 21. Augusti 1690. merito damnavit sequentem propositionem 20. in ordine, ibi: Confessiones apud Religiosos factae plerumque vel sacrilegae sunt, vel invalidae. Non sufficit tamen Confessio facta Regulari, qui pro approbatione se praesentavit Episcopo, & fuit injuste reprobatus, ut expresse habetur ex sequenti propositione 13. in ordine inter merito damnatas ab Alex. VII. die 24. Septembr. 1665. ibi: Satisficit praecepto annuae Confessionis, qui confitetur Regulari Episcopo praesentato, sed ab eo injuste reprobato.

177 Alia. Vide verb. Absolutio verb. Approbatio, verb. Confessarius, verb. Sigillum.

179 Moriturus, qui, antequam incidat subitus aegritudinis gravis casus, signa contritionis exhibuit, & postquam supervenit Confessarius nullo signo hanc voluntatem ostendit, adhuc tamen absolvi potest multo verior, & tuta est opinio. Neque hic locum habet controversia, num absolutio conferenda sit sub conditione, an absolute; haec enim tantum valet in casu, quo moriturus dubia prorsus, & ambigua contritionis signa praebuit. De Synodo Diocesana. lib. 7. cap. 15. §. 8. nov. edit.

180 Si vero ex nullo testimonio constet, illum ante casum mortalis illius morbi signa dol. oris exhibuisse, & petiisse Confessionem, adhuc tamen multo verior est opinio contentendentium, ut absolvat sub conditione, dummodo moriturus Christiane vixerit; nam acta Christianae vitae totidem sunt voces, quibus miser ille abolitionem sibi dari petierit, & contritionem exhibuerit; & nisi sint praesentes actus poenitentis, per vitam illam antea Christiane actam, praecessisse dicendi essent, & tunc pro praesentibus haberi, quemadmodum praesens censetur contritio ante subitum mortis casum praemissa. De Synodo Diocesana. lib. 7. cap. 15. §. 10. nov. edit.

181 Sunt etiam qui velint, neque iis negandam abolitionem sub conditione, qui licet male vixerint, tamen Catholicam Fidem retinuerunt, & pro Catholicis se gesserunt, quorum tamen sententia nimis laxior videtur. Ibid. §. 13.

ARTICULUS III.

Quoad ea, quae concernunt satisfactionem Sacramentalem, seu Penitentiam.

- 1 Satisfactio Sacramentalis est solutio, seu compensatio poenae temporalis debitae ob injuriam Deo illatam consistens in operibus bonis, & poenitentibus a Confessario taxatis in Sacramento Poenitentiae. Est in re Communis.
2 Effectus satisfactionis Sacramentalis est remissio poenae temporalis, quia ipsa praeter generalem virtutem satisfactoriam, cujuscumque boni operis in gratia facti ex opere operantis, habet virtutem specialem ex opere operato compensandi, & delendi partem poenae temporalis peccatis debitae, quam non haberet, si illud opus esset voluntarie assumptum, aut aliunde impostum. Communis ex Conc. Trid. sess. 14. cap. 3. & Canon. 12. 13. 14. & 15. Cum enim sit pars integralis Sacramenti a Christo specialiter instituta ad satisfactionem poenae debet virtute Sacramentali habere aliquem effectum ex opere operato, quem alias non haberet.
3 An autem satisfactio Sacramentalis a Confessario imposita remittat totam poenam temporalem peccatis debitam, ita ut satisfactio peracta, nihil amplius remaneat. Poenitentiam luendum in Purgatorio? Variant Doctores Affirmativam, sententiam tenent Major, Sotus, Medina, Hurtadus, & alii Ferrar. Biblioth. Tom. VI.

apud Mairium, in Theol. moral. disp. 21. num. 267. Oppositam negativam sententiam tanquam probabilioram, & communioram defendunt Suarez, Vasquez, Lugo, Bonacina, Averla, Meratius, Valentia, Nugnus, Reginaldus, Caspensis, & ex Scotis Aretinus, & alii passim citati, & secuti ab ipso Mairio loc. cit. num. 267. Et ratio hujus nostrae probabilioris, & communioris sententiae est, quia admittitur contraria sententia, sequeretur, quod quicumque decederet ex hac vita paulo post Confessionem, Poenitentia peracta, nullas omnino poenas luere deberet in Purgatorio, quod est alienum a communi sensu Ecclesiae; Sic enim negligerentur penitus Indulgentiae, & alia opera bona; Tum quia nullus Confessarius quantumvis prudens, & doctus certo scit, qua mensura puniantur peccata in Purgatorio, & quanta poena cuicumque peccato correfpondeat, & qualis satisfactio Sacramentalis correfpondeat tantae poenae Purgatorii, adeoque, ut recte argumentatur Mairius loc. cit. non potest inferri, ut praetendunt adversarii, quod per satisfactionem a Confessario taxatam etiam prudenti Judicio juxta peccatorum gravitatem tollatur omnis poena peccato debita: ita ut poenitentia, peracta satisfactione, nihil in Purgatorio luendum remaneat.

Unde dicendum est, quod per satisfactionem Sacramentalem non remittitur tota poena temporalis, sed eo major, vel minor poena remittitur, quo major, vel minor fuerit satisfactio, & quo majori, vel minori dispositione fuerit adimpleta. Sic Mairius loc. cit. num. 268. Henno tom. 2. tract. de Poenitent. disp. 6. quae. 5. conclus. 3. Lugo disp. 25. num. 265. & 27. La Croix lib. 6. part. 2. num. 1237. & alii. Et ratio primae partis est, quia, si parva satisfactio remittit ex opere operato aliquid poenae temporalis, quia virtute Clavium est ad id elevata, plus sine dubio remittet satisfactio, cum sit etiam secundum se totam elevata. Ratio autem secundae partis est, quia, sicut idem Sacramentum cum majori dispositione susceptum plus de Gratia confert, ut expresse docet Concil. Tridentinum, sess. 6. cap. 7. ubi loquens de adultorum justificatione per Sacramenta, dicit, illos justitiam recipere secundum propriam cujusque dispositionem, & cooperationem, ita & haec pars Sacramenti plus de poena remittit, quando fit cum majori dispositione; & e contra minus remittit, quando fit, seu adimpletur cum minori dispositione; Est enim dicendum de effectu satisfactionis Sacramentalis proportionate ad effectum Sacramentorum.

An vero satisfactio Sacramentalis, ut effectum suum sortiat, debeat necessario adimpleri a Poenitente in statu Gratiae, vel etiam sufficit ad talem effectum, quamvis adimpleatur in statu peccati mortalis? Tres sunt Doctorum sententiae. Prima absolute negat, satisfactionem Sacramentalem in statu peccati adimpletam suum sortiri effectum, non solum pro eo tunc, sed nec etiam postea, remoto obice peccati, & succedente statu Gratiae, & pro hac citantur D. Thom. Richardus, Capreolus, Adrianus, Valentia, Ledesma, Hurtadus, & alii quamplures apud Mairium loc. cit. num. 276. & apud La Croix lib. 6. part. 2. num. 1245. Secunda absolute affirmat, satisfactionem Sacramentalem in statu peccati mortalis adimpletam etiam tunc suum sortiri effectum, remittendo scilicet poenam illi proportionatam, non obstantem tali statu peccati mortalis, in quo adimpletur. Sic Scotus in 4. dist. 15. quae. 1. num. 26. quem secuti sunt, non solum Scotista omnes, tam veteres, quam recentiores, sed etiam Gabriel, Marsilius, Medina, Navarrus, Vasquez, Diana, Amicus, & alii quamplures apud Mair. loc. cit. num. 276. & sequent. ubi hanc late propugnat, & apud La Croix loc. cit. Tertia, media via procedens, negat quidem satisfactionem Sacramentalem in statu peccati mortalis adimpletam sortiri suum effectum, nempe remissionem poenae pro tunc, scilicet statu peccati mortalis; At vero affirmat talem suum effectum sortiri postea, ablato obice peccati mortalis, seu recuperato statu Gratiae. Sic Cajeta. Petrus Soto, Henriquez, Suarez, Coninchus, Lugo, Averla, & alii Recentiores apud Mairium loc. cit. n. 276. Layman lib. 5. tract. 6. cap. 15. n. 15. cum aliis ibi citatis, Rosignolus de Poenitentia part. 1. quae. 5. art. 11. num. 7. & 9. cum aliis ibi citatis, Viva ad prop. 18. Alex. VIII. num. 14. & alii plures, & ex Scotis Sporer tom. 3. part. 3. cap. 4. quae. 1. n. 140. & seq. Felix Potestas tom. 1. part. 4. numer. 3190. & seq. Et haec opinio videtur jam communior, & probabilior.

Unde probatur specialiter, quod durante statu peccati mortalis, satisfactio Sacramentalis non sortiat suum effectum, quia effectus primarius satisfactionis Sacramentalis est remissio.

remissio poenae temporalis; sed existens in peccato mortali pro eo tempore, quo in eodem exiliis, non potest mereri talem remissionem, ergo &c. Major est certa, Probatur minor, quia, qui dignus est poena aeterna, non est dignus, ut obtineat remissionem poenae temporalis, cum non possit remitti temporalis, nisi prius remissa culpa mortali, poena aeterna ipsi debita commutata sit in poenam temporalem, & sic sola ipsa poena temporalis luenda superfit, adeoque &c. Tum quia remissio poenae temporalis est effectus secundarius Sacramenti, ideoque pendere videtur a permanentia effectus principalis, ac primarii, qui est remissio culpae mortalis per infusionem Gratiae sanctificantis.

Item probatur specialiter, quod ablato obice peccati mortalis, seu recuperato statu Gratiae, satisfactio Sacramentalis fortiter suum effectum, quia satisfactio in iuncta a Confessario virtute Clavium, ut definitur a Concilio Tridentino sess. 14. c. 3. est pars Sacramenti Penitentiae, & confertur ad perfectam peccatorum remissionem in ordine ad poenam temporalem, pro eisdem debitam; sed Sacramenta, quae suum producunt effectum ex opere operato, si illud non obtinent, extant obice, obtinent postea, eodem obice ablato, & remoto; ergo hoc idem dicendum est de satisfactione Sacramentali, quae ut pars Sacramenti operatur virtute Clavium, & ex opere operato, adeoque licet satisfactio Sacramentalis adimpleta, in statu peccati mortalis non potuerit pro tunc sortiri suum effectum, stante obice peccati mortalis; ipsam tamen suum effectum sortietur, recedente, seu remoto obice dicti peccati mortalis: alias non cautaret dictam remissionem poenae temporalis ex opere operato. Ex occasione autem n. 7. & 8. non omittendum, bona opera ratione peccati lethalis alia esse mortua, & alia mortificata, Prima sunt quae fiunt in peccato mortali, quod est mors animae; unde dicuntur nasci mortua, & reviviscere impossibilia. Secunda sunt, quae facta fuerunt in gratia, quae est vita animae; his tamen accessit peccatum mortale, ob quod rationem meriti ad vitam deperdunt aeternam, utpote tamen nata viva, recedente lethali reviviscunt: Hinc prodire verius

illa reviviscunt, quae mortificata fuerunt. Vivere non possunt, quae mortua nata fuerunt.

Bona autem opera mortua, licet non proficiunt ad vitam aeternam, nec per poenitentiam reviviscunt, juvant tamen ab alia, iusta verius Glossae cap. 2. *quod quidam s. de Penitentia, & remissio, verb. Penitentia.*

Quae cum mortali bona fiunt, dant bona terra. Cor faciunt humile, & minuant tormenta gehennae.

Satisfactio, seu Poenitentia Sacramentalis adimpleta, seu peracta in statu peccati mortalis sufficit ad integritatem Sacramenti, & ad implendum praecipuum Confessarii de perfolvenda Poenitentia. Communis. Et ratio est, quia Confessarius praecipit opus, & non modum, & ipse Poenitens illud implet quo ad substantiam, cum ponat totum opus praecipuum; Tum quia talis est communis sensus, & praxis Fidelium, qui nec solent Poenitentias in statu peccati peractas repetere, nec a Confessariis obligari ad ipsas repetendas.

Confessarius tenetur sub gravi in iungere Poenitenti aliquam satisfactionem, seu Poenitentiam. Communis, & patet ex verbis praecipuis Concilii Tridentini sess. 14. cap. 8. ibi: *Debent ergo Sacerdotes Domini, quantum spiritus, & prudentia suggererit, pro qualitate criminum, & Poenitentiarum facultate salutaris, & convenientes satisfactiones, in iungere.* Unde idem Concilium cit. sess. 14. cap. 3. & Can. 4. enumerat satisfactionem inter partes Sacramenti Poenitentiae.

Et quidem licet satisfactio in esse exhibitio, seu in actuali executione posita, sit solum pars integralis Sacramenti Poenitentiae; Satisfactio tamen in voto, idest propositum saltem implicitum satisfaciendi potest dici pars essentialis ipsius tenens ex parte materiae proximae, in quantum hoc sublatum (idest si Poenitens tale propositum saltem implicitum non haberet, sed contrariam voluntatem) non conficeretur Sacramentum, cum qui contritus, vel Attritus confitetur, debeat habere etiam votum, & propositum satisfaciendi, idest solvendi poenam post absolutionem remanentem; nam si peccator tale propositum saltem implicitum non haberet, sed potius voluntatem contrariam, Sacramentum non conficeretur. Scotus in 4. dist. 16. q. 1. litter. E. *Matheus in Theolog. Ma-*

tal. disp. 21. quest. 11. art. 1. n. 264. & in 4. disp. 5. numer. 569. cum aliis, Felix Poteitas t. 1. part. 4. n. 3180. & alii.

Hinc Poenitens sub gravi obligatione ex genere suo mortali tenetur acceptare, & implere Poenitentiam rationabilem obligatorie impositam a Confessario, ita ut, qui nullam poenitentiam acceptare vellet, non posset absolvi, quia non esset dispositus, nec verum dolorem haberet. Sic Communissima. *Doctorum sententia omnino vera, Concilii conformis, & in praxi omnimode tenenda:* teste Sporer loc. cit. n. 547. contra Medinam, Sotum, Cajetanum, Silvestrum, Armillam, Navarum, & paucos alios.

Probatur nostra Conclusio ex Concilio Tridentino sess. 14. cap. 8. ubi ex verbis Christi Mart. 18. *Quaecumque ligaveritis super terram, erunt ligata & in Coelis, & Joannis 20. Quorum retinueritis peccata, retenta sunt;* concludit in Confessariis esse potestatem ligandi, non tantum ad infirmitatis medicamentum, sed etiam ad peccati commissi vindictam, ac satisfactionem, ibi: *Habeant praec oculis, ut satisfactio, quam imponunt, non sit tantum ad nostrae vitae custodiam, & infirmitatis medicamentum sed etiam in praeteritum peccatorum vindictam, & castigationem;* Nam claves Sacerdotum, non ad solvendum duntaxat, sed & ad ligandum concessas antiqui Patres, & credunt, & docent: *Ex quibus verbis clare patet, non posse Poenitentes rationabilem Poenitentiam respicere, cum in iudice potestas imponendi supponat in reo obligationem acceptandi.* Unde haec veritas temerarie jam negaretur, inquit Suarez; Immo Victoria, & quidam alii volunt esse de Fide ob cit. Concil. Trid. textum, ut notat Henno rom. 2. tract. de Penitentia disp. 6. q. 3. concl. 1.

Nec valet obijcere, quod etiam Scotus in 4. dist. 15. q. 2. §. *De secundo principali, & dist. 19. §. Ad quaestionem, litt. D.* uti a pluribus etiam Scotistis intelligitur, & citatur, teneat Poenitentem posse Poenitentiam non acceptare, & absolvi, si dicat velle poenam solvere in Purgatorio. Non valet, quia Scotus tantum vult absolvendum esse ex caritate Poenitentem, qui ex nimia animi fragilitate respiceret omnem Poenitentiam peccatis condignam si aliunde esset dispositus, ubi non vult omnem poenitentiam simpliciter, sed omnem Poenitentiam condignam, ut satis explicat in Reportat. Col. dist. 19. quest. 1. num. 14. indicans quod alibi loqueretur de eo qui nolle recipere Poenitentiam nullam de quacumque imposita. *quae esset condigna, ut expresse notant Henno loc. cit. concl. 1. & Herincx disp. 4. de satisfact. num. 15. Sannig dist. 12. quest. 2. num. 10. & 11. Reiffenstuel tract. 4. distinct. 19. quest. 1. num. 12. & alii;* Tum quia, ut recte observat Maltrius in Theolog. Moral. disp. 21. q. 11. art. 4. n. 282. certum est etiam de mente Scoti simpliciter, & absolute loquendo Poenitentem obligari ad acceptandam, & implendam Poenitentiam sibi rationabiliter a Confessario impositam, nec posse licite illam respicere, & satisfactionem in Purgatorio implendam reservare, quia cit. dist. 19. Scotus dicit Poenitentem teneri Poenitentiam, acceptatam adimplere sub poena peccati, quae obligatio nulla esset, nisi potestas ligandi obligationem induceret, in qua potestate fundatur haec obligatio ex parte poenitentis, non autem in sola ipsius acceptance, ut innuit Scotus illis verbis: *Tunc enim obligatur praeccepto Ecclesiae, cui se voluntarie submitit, quibus verbis significat hanc obligationem oriri ex impositione ipsa, & iustione Confessarii, ne dicatur potestas Confessarii coarctata, & subiecta ad consensum ipsius Poenitentis, ut solum possit obligare quando alter vult obligari.* Haec Maltrius loc. cit. num. 282.

Potest tamen Poenitens ex aliqua rationabili causa, v. g. quia ipse commode secundum suum statum, & conditionem peragi nequit, licite hanc, vel illam in particulari Poenitentiam respicere, veluti sibi non convenientiorem, ac rogare Confessarium, ut aliam mitiorem, sibique convenientiorem imponat, ut docet Scotus in 4. dist. 15. quest. 1. litt. M. & communis Doctorum, quia ex Tridentino cit. sess. 14. cap. 8. Poenitentia a Confessario in iungenda debent esse salutaris, & convenientis statui, seu facultati Poenitentium, ibi: *Pro quali tate criminum, & Poenitentiarum facultate, salutaris & convenientes Poenitentias in iungere.*

Poenitens tenetur satisfactionem, seu Poenitentiam acceptatam adimplere; & quidem sub gravi peccato, si sit gravis, & pro gravibus peccatis: sub levi autem, si sit levis, & pro peccatis venialibus, aut mortalibus jam antea confessis, & remissis; Communis. Et quidem prima pars de gravi obligatione

tionem eam adimplendi, si Poenitentia sit gravis, & pro gravibus peccatis imposita; patet ex cap. *Omnis utriusque sexus 12 de Poenitentia, & remissionibus,* ubi cuilibet poenitenti praecipunt, quod in iunctam sibi poenitentiam propriis viribus studeat adimplere. Et ratio est, quia cum poenitentia gravis sit quid notabile, tum ex parte materiae, tum ex parte positionis, quae sunt gravia peccata, tum etiam ex parte Confessarii imponentis, qui confertur velle obligationem proportionare materiae, stat certum, quod Poenitens ad eam graviter obligatur; Secunda autem pars de levi obligatione eam adimplendi, si poenitentia sit levis, & pro peccatis venialibus, aut mortalibus jam antea confessis, & remissis imposita, de se patet, quia cum Poenitentia ex omni assignato capite sit levis, non est unde graviter obliget, cum etiam hic levitas materiae excuset a mortali.

Poenitens tenetur implere poenitentiam tempore, vel termino sibi a Confessario praefixo, & determinato; Communis. Potest tamen talis terminus dilato facile excusari a mortali, quia plerumque praecipuum Confessarii cadit magis in rem ipsam praestandam, quam in tempus praefixum, & determinatum; Hinc Doctores sejunare hac die Veneris, v. g. differunt in diem Veneris sequentem; Item si iustus communicare, singulis mensibus, mense finito, differat ad sex, vel octo dies, praeterim ex causa, quam vis levi; Diana part. 9. tract. 7. resolut. 57. Sporer loc. cit. num. 577. & alii passim.

Si terminus a Confessario praefixus non sit, tenetur Poenitens Poenitentiam implere quam primum commode moraliter potest. Communis, quia cum adimpletio seu executio Poenitentiae sit pars integralis, non potest sine iusta causa diutius differri; Unde quamvis sit leve peccatum ipsam adimpletionem Poenitentiae differre ad duos, vel tres, aut quatuor, vel quinque dies plus minuisse, tamen peccatum grave erit, si nimium, et ad longum tempus differatur, praeterim si praevideatur impotentia, seu oblitio eam adimplendi, aut si Poenitentia implenda ipsa dilacione minuat, uti esset, si alicui essent pro Poenitentia impositae certae quotidianae perpetuae preces, ut quinquae Pater, Corona, Rosarium, et huiusmodi; Tunc enim ad obsequium sine iusta causa a mortali excusant plerique apud Spor. l. cit. num. 578. ubi addit, quod ipse aliquid amplius concederet, reprobatque Dianam dicentem l. cit. Poenitentiam sine mortali differri posse usque ad annum, quod tamen ultra Dianam tenent etiam Leander, Escobar, Henricus, Fernand. et alii apud Fellicem Poteit. l. cit. n. 3188.

Poenitens potest adimplere Poenitentiam, quando adimplet aliud opus praecipuum, modo Poenitentia, et aliud opus sit invicem non excludunt; Unde dum quis v. g. audit Missam de praeccepto, potest recitare certas preces sibi pro Poenitentia in iunctas, quia haec invicem se non excludunt, cum dicatur preces, seu Rosarium, vel Officium etiam libere, et non pro Poenitentia recte recitentur, dum auditur Missa de praeccepto. Communis ex universali praxi Fidelium.

Poenitens satisfacit Poenitentiae sibi in iunctae, ita ut nihil repetere teneatur, si rem in iunctam integre adimpleat, quamvis non intendat, immo nec cogitet tunc implere Poenitentiam, & satisfacere suae obligationi; Sporer l. cit. num. 180. cum aliis ibi citatis. Vide verb. *Officium Divinum art. 2. numer. 17. & seq.* (Videm Appendicem, n. 60.)

Poenitens tenetur per seipsum Poenitentiam implere, ita ut nec auctoritate propria, nec Confessarii possit eam implere per alium, Maltrius in Theolog. moral. disp. 21. num. 287. & apud ipsum Valquez, Coninch, Lugo, Amicus, Aversa, Bonac. & alii passim. Et quidem quod propria auctoritate id facere nequeat, habetur ex propositione 15. inter merito damnatas ab Alexandro VII. die 24. septembris 1665. ibi: *Poenitens propria auctoritate substituere sibi alium potest, qui loco ipsius Poenitentiam adimpleat.* Quod autem neque id facere possit auctoritate Confessarii, colligitur clare ex Tridentino sess. 14. cap. 3. ubi pro materia proxima huius Sacramenti statuuntur tres actus, *Contritio, Confessio, & Satisfactio* Poenitentis solum, & non alterius, ibi: *Sunt autem quasi materia huius Sacramenti ipsius Poenitentis actus, nempe Contritio, Confessio, & Satisfactio; qui quatenus in Poenitente ad integritatem Sacramenti, ad plenamque, & perfectam peccatorum remissionem ex Dei institutione requiruntur, hac ratione Poenitentiae partes dicuntur.*

Poenitens non tenetur adimplere Poenitentiam ante absolutionem, aut communionem. Communis. Unde merito Alexander VIII. die 4. Decembris 1690. damnavit inter alias pro Ferrar. Biblioth. Tom. VI.

positionem 16. in ordine, ibi: *Ordinem praemittendi Satisfactionem absolutioni induxit, non polizza, aut institutio Ecclesiae, sed ipsa Christi Lex, & praescriptio naturae, rei ipsam quodammodo dicitur.* Item damnavit propositionem 17. in ordine, ibi: *Per illam praxim mox absolvendi ordo Penitentiae est inversus.* Item damnavit propositionem 22. in ordine, ibi: *Sacrilegi sunt iudicandi, qui Ius ad Communionem percipiendam praecedunt, antequam condignam de delictis suis Penitentiam egerint.*

Quando Poenitens sive inculpabiliter, sive culpabiliter oblitus est Poenitentiae sibi impositae, quamdiu non recordatur, nec memorem Confessarium consulere potest, tunc cessat eius obligatio illam adimplendi, nec tenetur Confessionem repetere, ut aliam Poenitentiam recipiat (Vide ibidem, num. 63.) Unde si culpabiliter oblitus sit, v. g. ob voluntariam nimiam dilacionem in ipsa adimplenda, satis erit confiteri dictam culpabilem oblivionem, ut contra Richardum, Silvestrum, & quosdam alios docent Paludan. in 4. d. 17. q. 5. art. 3. in fine, Cajetanum verb. *Confessio iteranda, verb. Ex parte satisfactiois.* Coninch. disput. 10. dub. 6. num. 86. Layman lib. 5. tract. 6. cap. 15. num. 17. verb. *Sed quid?* Valquez, Lugo, & alii communiter cum Sporer l. cit. num. 552. Et ratio est, quia praecipuum Confessarii non plus obligat, quam aliae leges, & praeccepta, quae dum ignorantur, obligare nequeunt; Merito tamen consulunt citati Doctores expedire, ut Poenitens, qui sive inculpabiliter, sive culpabiliter oblitus est Poenitentiae, in sequenti Confessione petat sibi imponi aliam congruam peccatis, quae confiteri solet. Longe enim melius est satisfacere in hac vita, quam in alia.

Poenitens inyalide absolutus non tenetur Poenitentiam adimplere, quia tenetur postea Confessionem repetere, & inde novam Poenitentiam peragere. Communis.

Poenitentiae in iungenda debent esse aliquo modo proportionatae delictis, salutaris, & convenientes Poenitentium dispositioni, facultati, & utilitati. Communis ex Concilio Tridentino sess. 14. cap. 8. ibi: *Debent ergo Sacerdotes Domini quantum spiritus, & prudentia suggererit pro qualitate criminum, & Poenitentiarum facultate salutaris, & convenientes Poenitentias in iungere.*

Unde graviter peccant Confessarii, qui absque ulla iusta causa ex mera connivencia, affectu, vel respectu humano levissimas, seu nimis leves in iungunt Poenitentias pro gravibus peccatis, v. g. pro peccatis carnalibus aliquot Pater, & Ave; Et si tali connivencia aniam praebant licentius peccandi, eorum peccatorum participes fiunt, ut expresse habetur ex Tridentino loc. citato, ubi sic praecise profequitur: *Ne si forte indulgentius cum Poenitentibus egerint, levissima quaedam opera pro gravissimis delictis imponendo, alienorum peccatorum participes efficiantur.*

In poenitentis in iungendis hos duos fines praec oculis semper habere debent Confessarii: primo nempe ut quantum fieri potest, Poenitentia in iuncta sit ad aliquam saltem castigationem, & vindictam peccatorum, & secundo, ut aliquo modo conducatur ad novam vitae custodiam, & infirmitatis contra relapsus medicamentum, ut expresse praescribit Tridentinum, loco citato his verbis: *Habeant praec oculis, ut satisfactio, quam imponunt, non sit tantum ad novae vitae custodiam, & infirmitatis medicamentum, sed etiam in praeteritum peccatorum vindictam, & castigationem.*

Confessarii dictos duos fines praec oculis habentes possunt quandoque etiam leviores Poenitentias pro qualitate, dispositione, & statu Poenitentium imponere, quia ut loquitur idem Tridentinum cit. sess. 14. cap. 8. Tribunal Poenitentiae non est Forum irae, vel poenarum, ibi: *Nec propterea existimamus Sacramentum Penitentiae esse Forum irae, vel poenarum.* Et S. Joan. Crysolom. homil. 43. cap. 23. *Matthaei relatus in cap. Alligant. 12. caus. 26. quest. 7.* sic expresse dicit: *Si erramus modisam Poenitentiam imponentes, non ne melius est propter misericordiam reddere rationem, quam propter crudelitatem? Ubi Pater largus est, Dispensator non debet esse tenax, Si Deus benignus est, cur Sacerdos austerus? Vis apparere Sanctus? circa vitam tuam esto austerus, circa aliorum benignus; Audiant te homines parva mandantem, & gravia facientem.* Et S. Greg. Nazianz. Oration. 26. sic habet: *Hanc rationem tene, ut partim illum corrigas, idque leviter & humane, non ut hostis, neque ut durus, & rigorosus Medicus.* Sanctus Franciscus Salesius agens de Poenitentis imponendis sic dicit: *Confessarius melleis & consolatoris verbis imponere debet Poenitentias, & petere semper de*

bet ab eo, an Poenitentiam injunctam libenter faciat? Quia, si videret eum angustiari, reliquis faceret aliam ei levio- rem imponendo. Sanctus Carolus Borromeus in Instruct. Poenitent. part. 4. pag. 523. sic docet: Si ita expedire viderit, illum interroget, an possit, anve dubitet Poenitentiam sibi injunctam peragere? alioquin eam mutabit, aut minuet. S. Antoninus part. 3. tit. 17. cap. 20. sic hortatur: Confessor nullo modo debet permittere peccatorem desperatum recedere a se, sed potius imponat ei unum Pater, & aliud leve. Unde ibidem dicit: Si Sacerdos non possit gaudere de omnimoda purgatione ejus, saltem gaudeat, quod liberatum a Gehenna transmittat ad Purgatorium. Et Gerson. part. 2. Operum in regul. moral. sic recte concludit: Tutius est cum parva Poenitentia, qua sponte suscipitur, & verisimiliter adimpletur, ducere confes- sos ad Purgatorium, quam cum magna non implenda praecipit- are in Infernum.

Unde hic assignantur in specie praecipuae aliquaer causae, pro- pter quas levior Poenitentia, quam alioquin peccata mereantur, possit licite a Confessariis imponi. Prima est infirma Poenitentis dispositio, & fragilitas, sive corporis, sive animi, ob quam prudenter timetur majorem etiam iustissimam non im- pleturum; Secunda est, quando in Poenitente apparet extra- ordinaria magna contritio, qua jam multum expunxit de debitis penis, quippe quae per se ipsam potest sola totam abolere poenam: Tertia est, quando Poenitens lucratur Jubilaeum, vel aliam Indulgentiam plenariam, (Vide Appendicem. num. 63.) tunc enim non cogitur Poenitens, nisi leviori acceptare Poenitentiam, quae se habeat per modum medicinae ad tollendas peccatorum reliquias. Henric. lib. 7. cap. 17. num. 2. Suarez disp. 38. sect. 10. num. 10. & disp. 59. sect. 2. num. 7. Layman lib. 5. tract. 6. cap. 15. num. 12. Sporer l. cit. n. 545. qui num. 538. addit iustam causam diminuendi Poenitentiam esse etiam, quando Poenitens lucratur, vel lucrari solet In- dulgentias, etiam non plenarias. Quarta est gravis infirmitas Poenitentis, ob quam, si jam desperata sit ejus salus, & plus ab ipso exigi non possit, expedit ei saltem injungere, ut Sa- crosanctum Jesu nomen tenet, vel quinquies ore proferat; vel si non possit ore proferre, saltem corde concipiat, & invocet, & inde moneatur, ut Poenitentiae loco ipsam suam infirmi- tatem, et mortem impendentem Deo offerat in satisfactio- nem pro peccatis suis idque in unione Passionis, & mortis Christi; Item moneatur, ut de bonis suis elemosynas lar- giatur, Missas celebrari curet; Si autem non sit desperata, ejus salus, est ei imponenda congrua Poenitentia, quae si forte pro gravitate criminum gravior esse debeat, injungi ei de- bet, praesertim postquam convalescit.

Opera pro Poenitentia Sacramentali regulariter injungenda consistunt genere in Jejunio, Oratione, & Elemosyna; Si- cut enim peccatum in genere distinguitur in tria membra, scilicet in Peccatum, seu Concupiscentiam carnis, in Concupiscentiam oculorum, & Superbiam vitae; 1. Joann. 2. Hinc Scotus in 4. dist. 15. quaest. 1. recte notat, quod singulis pec- catis sic in genere distinctis correspondeat de congruo prop- ria satisfactio in genere, scilicet Peccato carnis Jejunium, sub quo comprehenduntur omnes poenitentiae, ac afflictiones, seu mortificationes corporales, disciplinae, Cilicia, humi- cationes, peregrinationes, & hujusmodi: Peccato Superbiae, & ceteris spiritualibus Oratione, quae & humiliat Spiritum Deo, & roborat contra peccata; & sub Oratione comprehenduntur omnes actus Religionis, ac Virtutum Theologicarum, ut actus Fidei, Spei, & Charitatis, seu amoris Dei, Contritio- nis, laudis Divinae, adorationes, genuflexiones, Ecclesiarum visitationes, & hujusmodi; Peccato circa Concupiscentiam temporalium, scilicet Avaritiae, & hujusmodi, Ele- mosyna; sub qua comprehenduntur omnia opera misericordiae corporalia, & spiritualia, omnesque actus Charitatis erga proximum. Idipsum habet Rituale Romanum tit. De Sacra- mento Poenitentiae, ibi: Quare curet (Minister) quantum fieri potest, ut contrarias peccatis Poenitentiae injungat, vel- luti Avaris elemosynas, libidinosis jejunia, vel alias carnis afflictiones, Superbis humiliatis officia, desolatis devotionis studia &c.

Pro satisfactioe, seu Poenitentia Sacramentali potest, ne- dum injungi opus bonum externum, sed interdum conside- rato Poenitentis statu, etiam opus bonum internum, v. g. ac- tus Fidei, Spei, Charitatis, Oratione mentalis, meditatio Mortis, Judicii, Inferni, Passionis Christi, & hujusmodi, quia ex una parte hi actus in ordine ad Sacramentum satis sensibiles sunt per externam injunctionem Confessarii, & ac-

ceptionem Poenitentis, & plerumque se sensibilibus pro- dunt signis, & motibus sensibilibus; & ex altera parte sunt opus aptum ad satisfaciendum, & plurimum utile Poenitenti; immo sapissime multo magis, quam opera externa, ut docet experientia. Est fere communis contra paucos.

Pro Poenitentia imponi potest etiam opus aliunde praec- ceptum, v. g. Jejunium in Quadragesima. Communis. (Vide Appendicem, num. 61.). Et ratio est, quia tale opus, ultra quam quod potest esse meritorium gratiae, potest etiam esse satisfactorium poenae, cum, non obstante priori praeccepto, adhuc sit liberum, & consequenter virtute Clavium elevari potest ad satisfactionem Sacramentalem. Et tunc in illud cadet duplex obligatio, una praeccepti, alia Sacramenti. Unde tale opus omittens, v. g. Jejunium in Quadragesima, debe- ret utriusque praeccepti circumstantiam confiteri, quia contra- heret duas malitias specie distinctas; Transgredieretur enim praecceptum Ecclesiae intendens obedientiam, seu temperan- tiam, & praecceptum Confessarii intendens satisfactionem, & sic iustitiam. Communis.

Ordinarie tamen, cessante iusta causa, non sunt imponen- da pro Poenitentia opera aliunde jam praeccepta, & debita, sed opera supererogatoria, & aliunde indebita. Unde si Con- fessarius aliud non exprimat, aut ex ejus verbis, aut aliis cir- cumstantiis contrarium non appareat, semper est intelligenda Poenitentia de opere non praeccepto, & aliunde indebita, adeo- que, si injungat auditionem Missae in die Festo, tenetur Poe- nitens audire duas. Communis.

Potest Confessarius interdum, modica Poenitentia imposi- ta, etiam reliqua Poenitentis opera, tam debita, quam libera determinato aliquo tempore facienda, v. g. toto hoc mense, tota hac Quadragesima, tot hoc anno auctoritate Clavium elevare, & imponere in Poenitentiam Sacramentalem. Im- mo hoc quandoque expedit magnis peccatoribus, quibus propter fragilitatem, vel occupationes condigna pro peccatis Poenitentia imponi non potest; Marchant. Trib. part. 1. tract. 4. t. 7. quaest. 4. Sporer l. cit. num. 567. & seq. & ipsis testibus, Communis aliorum. Et ratio est, quia sicuti potest Confessarius imponere Poenitentiam totius anni in certo opere debi- to, vel indebito, ita etiam potest imponere in pluribus atque omnibus bonis operibus, quae Poenitens tali tempore facturus est, v. g. elevare in satisfactionem Sacramentalem omnia je- junia totius Adventus, totius Quadragesimae, Officium Divi- num totius anni, omnes elemosynas fieri solitas, omnes au- ditiones Missarum fieri consuetas, & hujusmodi.

Potest pro Poenitentia injungi Oratione, Elemosyna, vel aliud opus bonum applicandum pro animabus Purgatorii. Lu- go disp. 25. sect. 4. num. 62. Sporer l. cit. num. 570. Diana part. 3. tract. 24. resolut. 54. Reiffenuel l. cit. num. 30. Henno l. cit. quaest. 7. petes 5. Felix poetas l. cit. num. 3194. & com- munion aliorum cum Catechismo Romano part. 2. cap. 5. q. 63. contra paucos alios. Et ratio est, quia talis charitativa applica- tio operis boni in suffragium defunctorum habet rationem sa- tisfactionis ex duplici capite. I. quantum est ex opere opera- to illius operis per Sacramentum elevati in applicationem ipsius Poenitentis. II. quantum est ex opere operantis appli- cantis fructum satisfactorium, & impetratorium dictis anima- bus, ut proinde ea obligatio sic applicandi non impediatur, sed merito Charitatis, & misericordiae etiam augeat satisfactio- nem propriam Poenitentis. Tum quia si Confessarius potest imponere pro satisfactioe elemosynam corporalem dandam pauperibus hujus saeculi, cur non potest elemosynam spiri- tualem pauperibus, & animabus Purgatorii.

Poenitentia regulariter imponenda est post audita peccata ante datam absolutionem, quia sic Ordo Judicii, Iustitiae via- dicativae melius servatur, & omnes partes materiales Sacra- menti subjunguntur Sacerdotis absolutioni tamquam parti for- mali Sacramenti. Sic communis Doctorum, & universalis pra- xis Ecclesiae. Ceterum fatentur omnes posse etiam imponi Poenitentiam post datam absolutionem, non solum quando Confessarius est oblitus eam imponere ante absolutionem, sed etiam aliquando ex studio, & voluntate, quia talis ordinis nulla apparet necessitas, vel obligatio; Tum quia satisfactio imposita paulo post absolutionem censetur moraliter fieri in ipso Sacramento, sicuti imposita ante absolutionem; In Jure enim quae incontinenti fiunt simul esse videntur.

Poenitentiam sibi a Confessario impositam non potest Poe- nitens commutare in aliud opus etiam evidenter melius, quia inferior nunquam potest commutare in melius opus a Supe- riore praecceptum: Poenitens autem Judicio Confessarii tam-

quam Superioris se subiecit; adeoque tenetur stare ejus sen- tentiae. Communis contra paucos.

Poenitentiam commutare potest, non solum ille Confessa- rius, qui ipsam imposuit, sed etiam quicumque alius aequa- lem potestatem habens, quia idem est Tribunal, idem Judi- cium ejusdem potestatis; & quavis diversis in individuo sint Ministri, eorum tamen potestas est ejusdem rationis in omnibus, cum secundum Confessarios se habeat ut successor prioris in eodem Tribunali. Communis.

Dicitur autem notanter aequalem potestatem habens, quia Confessarius non habens potestatem in casus reservatos non potest commutare Poenitentiam pro reservatis ab alio imposi- tum, quia non potest Confessarius commutare Poenitentiam, quam non potest imponere: sed non potest imponere Poeni- tentiam pro reservatis, cum non possit ab illis absolvere: ergo nec potest talem Poenitentiam commutare. Sic communis, & probabilior sententia Doctorum contra Vasquez, Henri- quez, Fernandez, Navarrum, Bonacinam, & quosdam alios probabiliter tenentes contrarium, ex quo reservatio illorum peccatorum per primam absolutionem sit jam ablata, adeo- que alius inferior Confessarius respectu illius Poenitentis jam habeat sufficientem Jurisdictionem in illa peccata.

Commutato Poenitentia, si fiat ab eodem Confessario qui illam imposuit, potest etiam fieri extra Confessionem; dum- modo duret adhuc Sacramentum moraliter, id est dummodo Confessarius adhuc habeat notitiam saltem confusam Confes- sionis, & status poenitentis. Communis. Et ratio est, quia quoad durat moraliter Sacramentum, commutatio censetur ad idem Judicium pertinere, & intra illud fieri; Confessarius enim ex peracto Judicio adhuc memor Confessionis, & status Poenitentis virtualiter retinet potestatem mitigandi, & com- mutandi poenam ad petitionem, & preces ipsius Poeni- tentis.

Si autem Confessarius omnino oblitus esset Confessionis, & nullam penitus retineret notitiam status Poenitentis, non pos- set Poenitentiam commutare, nisi repereretur Confessio, seu saltem Poenitens rememoraret in confuso sua peccata; quia Confessarius non potest sententiam ferre, nisi cognita causa. Sic communis, & tutior sententia Henno, Scoti, Valentiae, Sporer, Suarez, Coninch, & aliorum cum Layman lib. 5. tract. 6. cap. 15. num. 16. ubi addit, quod secundum hanc probabilior sententiam repetenda sit quoque confessio pe- nes eundem Confessarium adhuc retinentem memoriam pec- catorum, seu status poenitentis, si commutatio pos- sibiletur, elapso longo tempore a peracto Confessione, v. g. trium, vel quatuor dierum intervallo, quia cum prioris Sa- cramentalis Confessionis Judicium legitime absolutum fuerit, & cum eo posterior Poenitentiae impositio ob temporis inter- vallum nullum ordinem gerat, sequitur non fore hanc Poeni- tentiam Sacramentalem, seu pertinentem ad Sacramentum Poenitentiae, nisi de novo Sacramentalis Confessionis, & absolutionis Judicium institueretur. Sic sane probabilissime, Layman tutiora suadens, ut fatetur etiam Sporer l. cit. n. 586. quamvis ipse cum aliis contrariam sententiam, ut probabi- lem, & tutam teneat, & defendat, uti tenet & defendit etiam Lugo disp. 25. num. 112. & plures alii.

Si commutatio Poenitentiae fiat a Confessario diverso ab illo, qui illam imposuit, debet necessario fieri in Confessio- ne, alias, si fieret extra Confessionem, non esset Sacramen- talis, & consequenter nulla, quia Confessarius nullam ha- bet Jurisdictionem Sacramentalem in Poenitentem, nisi dum sedet ut in Tribunali Poenitentiae. Communis & certa.

An autem ad hoc, ut posterior Confessarius possit in nova Confessione commutare Poenitentiam prius ab alio imposi- tam, necesse sit, quod ipsi repetatur, & explicentur a Poenitente illa praeterita peccata jam confessa, ob quae prior Poenitentia fuit imposita? Variant Doctores; Navarrum enim in Manual. cap. 6. num. 22. Tamburin. Tolet. Henriquez, Rod- riguez, Emmanuel Sa, & quatuordecim citati a Diana part. 3. tract. 4. resolut. 53. & part. 4. tract. 4. resolut. 241. Sporer l. cit. num. 589. & alii tenent, probabile esse posse posteriorem Confessarium in nova Confessione commutare il- lam Poenitentiam, etiam non auditis praeteritis peccatis, ob quae fuit imposita; quia posterior Confessarius cum sit Judex, & Medicus, potest de tota causa simul judicare juxta praesentem statum, & dispositionem Poenitentis, pro ut magis videbitur expedire; De tota autem simul causa sufficienter judicat, quando etiam non repetita praeterita Confessione ju- dicat hic: & nunc Poenitenti non expedire talem Poeniten- tiam, sed magis expedire aliam.

Communior tamen, & sine dubio probabilior, & tutior sen- tentia, teste ipsomet Sporer loc. cit. num. 583. cum Suarez, Coninch, Layman & aliis tenet, non posse Confessarium, posteriorem commutare Poenitentiam, nisi auditis saltem in confuso peccatis prioribus. Sic etiam Lugo disp. 25. num. 107. cum aliis ibi citatis recte notans etiam, quod ex Aucto- ribus, qui pro prima sententia afferuntur, multi non eam docent universaliter, sed solum quando subest aliqua gravis, & rationabilis causa. Maltrius Theolog. moral. dist. 21. num. 295. Reiffenuel Theolog. moral. tract. 14. dist. 10. quaest. 1. num. 17. Felix Potestas loc. cit. quaest. 3. conclus. 2. verb. Hic autem controversatur, & plurimi alii; Et ratio nostrae conclusionis est, quia Confessarius, ut Judex, non potest ferre sententiam, nisi cognita causa, in nova autem Confessione, quamvis cog- noscat causam praesentem, non cognoscit tamen causam praeteritam, adeoque non potest disponere de sententia praeterita, nisi notitiam saltem in confuso habeat causae praeteri- ta; Tum quia Poenitentia, quam posterior Confessarius im- ponit pro prioribus peccatis est Sacramentalis, ergo debet esse pars Sacramenti; sed non potest esse pars Sacramenti, ergo &c. Probatur minor subsumpta, quia non potest esse pars hujus Sacramenti secundi, cum non possit esse pars hujus Sa- cramenti ea satisfactio, quae non imponitur pro peccatis Con- fessis in hoc Sacramento, & quorum non datur absolutio; nam Satisfactio sequitur Confessionem, & absolutionem; Ne- que potest esse pars prioris Sacramenti, quia non est ex praec- cepto, & impositione primi Confessarii, qui fuit ejus Mi- nister, sed ex praeccepto, & impositione secundi, seu po- sterioris Confessarii, qui in dicto casu non est Minister prio- ris Sacramenti: ergo ea Satisfactio imposita a secundo, seu posteriore Confessario, non est pars illius prioris Sacramenti, adeoque &c.

Adducuntur hic Canones Poenitentiales, quorum notitia viris Ecclesiasticis est valde necessaria.

Sunt enim quaedam regulae directivae ad Poenitentias delin- quentibus imponendas.

Considerandum est de Canonibus Poenitentialibus: ad quorum intelligentiam praenotandum est, quod sicut est in scientiis practiis, quae versantur circa opera, quod sermo in universalis est incertus, & dubius, sed cum applicatur ad singularia, incipit quodammodo habere certitudinem, ut qui non considerat circumstantias particulares, potius deviat, quam se rectificet, ut patet in medicina, & scientia morali: Sic est intelligendum in proposito, quod Canones instruant in generali quomodo est Poenitentia imponenda: sed de- scendum ad singularia Presbyteris discretis relinquunt, qui considerant circumstantias Personarum attendentes ad Cano- nes, sicut ad regulas directivas, quia si contra Canones im- ponant, non recte imponunt. Nulli ergo Presbytero licet facere aliquid, quod possit Patrum regulis obviare dist. 38. Nullis. In Canonibus autem maxime determinatur Poeni- tentia quo ad tempus, & magis quam quoad modum: quia illa determinatio est certior, & communior; Haec Bonaven- tura. Ut ergo scias qualiter debeat procedere arbitrium Pres- byteri, nota regulariter, sicut dictum est supra; septennis est pro peccato mortali Poenitentia imponenda; & hoc non tantum propter temporis diuturnitatem, sed magis propter significationem. In veteri enim lege Maria toror Moysi lepra percussa separata fuit extra castra VII. diebus, Num. 12. Maria significat poenitentem; Interpretatur enim amarum mare. Haec poenituit VII. diebus, sed nunc poenitet VII. annis, quod significatum est Exzech. 4. Diem pro anno dedi tibi.

Si quaeratur quare Poenitentia sit aggravata, cum Lex nova sit Lex misericordiae? Resp. quod hic est major ingrati- tudo propter majorem gratiam, & major contemptus pro- pter majorem dignitatem novae Legis, in qua Christi Sanguis est effusus, & gravius peccatum propter statum peccantis, qui debet esse perfectior. Et ulterius satisfactio in Lege nova debet esse perfectior. Et ulterius satisfactio in Lege nova debet esse perfecta, ut in pristinum statum reducat; Et quia sol in una die non redit in idem punctum, sed in anno, ideo dies conversus est in annum. Rursum, quia perfectum reme- dium est in Lege nova, ideo annus multiplicari debet per septem propter septem dona Spiritus Sancti recuperanda, & propter septem dotes, scilicet tres animae, & quatuor cor- poris obtinendas. Hujusmodi autem Poenitentia non est om- nibus imponenda, nec tamen est infirmenda, sed est infir- nuanda, ut cognoscatur, quam gravis est culpa. Haec S. Bonaven-

naventura. Licet autem pro singulis peccatis criminalibus sit statuta talis Pœnitentia, debet tamen imponi magis, vel minus aspera, prout majoritas, vel minoritas criminis cum ceteris circumstantiis hoc expolcit, ut in sequentibus patet. A prædicta namque regula excipiuntur plurimi casus, in quibus propter dignitatem peccantis, vel criminis enormitatem imponitur pœnitentia major, aliquando etiam ex variis causis minor. Ad hoc ergo quod Presbyter circa Pœnitentiam disponendo cautius arbitretur, norandi sunt casus, in quibus per Canones certæ Pœnitentiæ imponuntur, quos scilicet Canones tenetur Presbyter scire, ut dictum est supra. Sunt autem isti

Primus est, quod si Presbyter fornicationem fecerit, Pœnitentiam X. annorum faciat hoc modo, scilicet quod sit inclusus, sive a ceteris in aliquo loco remotus, sacco indutus, & humi prostratus misericordiam Dei jugiter implorans, primis tribus mensibus a vespera pane, & aqua utatur, exceptis Dominicis diebus, & festis præcipuis, in quibus modico vino, pisciculis, & leguminibus recreetur. Elapsis autem sic tribus primis mensibus, de illo exeat, non tamen in publicum procedat, ne populus in eum scandalizetur. Et per hoc videtur, quod in publico crimine loquatur; Post hoc resumptis viribus aliquantulum, unum annum, & dimidium in pane, & aqua expleat, exceptis Dominicis, & aliis præcipuis festis, in quibus vino, sagimine, ovis, & caseo poterit uti: Finito sic primo anno, & dimidio, particeps sit Corporis Domini, & ad pacem veniat, & ad Psalmos cum aliis fratribus canendos in Choro ultimus recipiatur. Ad cornu tamen Altaris non accedat, sed minorum Ordinum tantum Officia gerat, deinde usque ad completionem septimi anni tres legitimas ferias, scilicet secundam, quartam, & sextam, exceptis diebus Paschalibus, qui sunt quinquaginta, in pane, & aqua jejunet. Secundam tamen feriam uno Psalterio, vel denario si sit operarius redimere poterit. Et sic cum septimum annum compleverit, potest eum Episcopus ad gradum pristinum revocare; ita tamen quod in tribus annis sequentibus sine ulla redemptione omni sexta feria in pane, & aqua jejunet. Et eadem Pœnitentia imponenda est Presbytero de omnibus aliis peccatis, quæ depositionem inducunt. Probantur autem hæc omnia 82. dist. Presbyter si fornicationem; quod intelligunt quidam de simplici fornicatione, alii forte melius licet si incedit Rayn. de adulterio, vel incestu: puta quia cognovit conjugatam, consanguineam, vel affinem.

Secundus casus est, si Presbyter cognovit Filiam suam spirituales, quam scilicet baptizavit, vel in Baptismo, vel in Confirmatione tenuit, vel quæ sibi confessa fuit, debet Pœnitentiam agere XII. annis, & etiam debet deponi, si crimen sit manifestum, & peregrinando XV. annis pœniteat, & postea Monasterium intret, tota vita sua moraturus ibidem. Episcopus vero, qui talia commisit, pœniteat XV. annis. Ipsa vero mulier debet omnia relinquere, & res suas pauperibus dare, & conversa usque ad mortem in Monasterio Deo servire, 30. q. 1. Si quis Sacerdos, & cap. Non debet.

Tertius est, quod quicumque Filiam suam spirituales, vel Matrem cognoscit, septem annis pœniteat, & similiter ei consentientes, 30. q. 3. Non oportet.

Quartus est, quod qui contrahit cum aliqua alii desponsata per verba de præfenti, ipsa dimissa 40. diebus jejunet in pane, & aqua, & sequentibus septem annis pœniteat. De sponsa duorum, Accipisti.

Quintus est, quod qui cognoscit duas commatres, vel sorores, sive uxor vivat, sive non, ad minus VII. annis pœniteat, licet plus deberet, 30. q. 4. Si Pater.

Sextus est, quod qui cognoverit Moniale, sive devotam, X. annis pœniteat, & similiter ipsa secundum formam traditam 27. q. 1. De filia, & c. Devotam, in quorum I. C. dicitur, quod si filia Episcopi, vel Presbyteri, vel Diaconi post votum sollemnem contraxerit Matrimonium, non admittitur ad communionem, nisi marito defuncto Pœnitentiam egerit, si autem eo vivente decesserit, & Pœnitentiam egerit, & communionem petierit, tantum in fine vitæ recipiet eam; in 2. c. dicitur, quod Devota peccans non est recipienda in Ecclesia, nisi peccare desierit, & desinens egerit Pœnitentiam X. Annis, postea rediatur ad communionem, & antequam in Ecclesia admittatur ad orationem ad nullus convivium Christianæ mulieris accedat.

Septimus est de eo, qui ignoranter cognoscit duas sorores, vel Matrem, & Filiam, vel Anitiam, & Neptem, pœniteat

VII. annis, si autem scienter, perpetuo priveatur conjugio, 34. q. 1. Si quis cum duabus.

Octavus est, quod qui duxit in uxorem eam, quam polluit per adulterium, pœniteat V. annis, 31. quest. 1. Si qua fuerit vidua.

Nonus est, quod qui contra naturam peccavit, si sit Clericus, debet deponi, vel Religioni tradi, si corrigibilis appareat ad perpetuam Pœnitentiam peragenda. Si vero sit Laicus a coetu Fidelium usque ad condignam satisfactionem debet fieri alienus, De excess. Prælat. Clerici. Hoc enim vitium majus est, quam cognoscere Matrem, 39. q. 7. Adulterii & hæc August. Adulterii, inquit, malum vincit fornicationem, vincitur autem ab incestu fornicatio. Pejus enim est cum Matre, quam cum aliena uxore concumbere, sed omnium horum pessimum, est, quod contra naturam fit, ut si vir membrum mulieris non ad hoc concessit voluerit uti Hæc August. Quocumque autem modo tale factum exerceatur, præterquam inter virum, & feminam ordinate, & in vase debito, vitium contra naturam, & sodomiticum judicatur, ut dicit Raynal.

Decimus est, quod qui coierit cum brutis pœniteat plusquam VII. annis, & similiter pro incestu, 33. quest. 2. Hoc ipsum.

Undecimus est, quod Presbyter qui interest Clandestinis nuptiis triennio suspendatur, & si culpa exegerit, gravius puniatur. De Cland. despons. Cum inhibito.

Duodecimus est, quod qui votum simplex violaverit, pœniteat 3. an. 27. dist. Si vir.

Decimus tertius est, quod qui excommunicatus celebraverit, debet triennio pœnitere, & per 2. 4. & 6. feriam a vino, & carnibus abstinere, 11. q. 3. de His. De poena vero degradati celebrantis habetur dist. 50. Accedens.

Decimus quartus est, quod homicida voluntarius sine spe restitutionis deponitur, & pœniteat VII. annis 50. dist. Miror.

Decimus quintus est, quod homicida casualis pœniteat V. ann. & hoc secundum Rayn. si culpa casum præcessit, aliter non, nisi forte ad cautelam, dist. 50. Eps, & duobus Cap. sequen.

Decimus sextus est, quod si quis fecerit homicidium propter necessitatem evitabilem pœniteat II. ann. dist. 50. Cap. De his Clericis, quæ licet si inevitabilis esset, in nullo sibi imputaretur, 50. dist. Quia te. Quod verum est quoad culpam, sed bonum esset, quod pœniteret quoad cautelam, & innocentiam suam Ecclesia ostendendam, De homic. cap. 2. §. ultim. Et secundum Rayn. forte distingui potest in homicidio necessario, sicut in casu, & utrum culpa præcesserit necessitatem, vel non. Arg. dist. 50. De homicid. Interfessu. Sed si quis per insaniam committat homicidium, non ei imputatur, 3. q. 9. Judicæ: quin etiam, qui intuitu disciplina incaute percutiendo occidit, deponitur, De homic. Presbyterum 15. q. 1. Si quis non iratus. Sed qui ligatum latronem interficit, deponitur, de homic. suscipimus. Qui autem latronem occultum occidit, quom vivum comprehendere potuit, 40. diebus non intret Ecclesiam, & alias pœnitere debet, De homic. Interfessu. Qui vero Paganum, vel Judæum occidit, pœniteat 40. diebus dist. 50. cap. Qui vere odit.

Decimus septimus est, quod matricida pœniteat X. ann. secundum formam satis aperte traditam 33. q. 2. Latorem. Ut uxoricida vero gravior pœnitentia debet imponi. Talis enim, & qui Dominum occidit, numquam equitat, nec vehiculo portatur, nec Matrimonium contrahit usque ad X. an. carnes non comedit, nec vinum bibit, & alia, quæ habentur 33. q. 2. Admonere, & c. Quicumque. Imponitur autem Pœnitentia major uxoricida, non quia illud peccatum sit gravius isto, sed quia homines promiores sunt ad occidendum uxores, quam Matres; Majus enim peccatum est occidere Matrem, quam uxorem occidere, ut dicit Bonaventura in 4. sent. & communiter omnes Doct. Gul. vero Duran. tenet contrarium in Reperior. pro eo quod uxoricida imponitur Pœnitentia major. Mihi autem magis placet sententia aliorum; Sed qualem Pœnitentiam agere debent qui filios occidunt? Resp. Aut est certum quod ipsimet interfecerunt, & sic debet eis imponi Pœnitentia major, quam pro alio homicidio. Arg. de his, qui filios occiderunt, cap. ult. in text. & gl. & de homicid. Cum juramento, De poen. dist. 1. Aut facta. In hoc tamen casu vir uxorem recuperat, quam coactus abjuraverat, & ipsa Pœnitentiam agit secundum arbitrium

rium Episcopi, ita quod si habet alios filios, pacifice gubernare possit uxorem, c. Intelleximus, eod. tit. quod si virum non habet, induci debet, ut intret Religionem, ad quod si non potest induci, tutius est ei dare licentiam nubendi, ut eod. tit. c. Veniens. Et hoc quando timetur de incontinentia, alias non, ut patet 33. q. 1. In adolescentia. Et si pater sit Clericus, ab officio Altaris debet perpetuo abstinere, & ei gravior quam Laico, non tamen publica (nisi veniat in publicum) Pœnitentia debet imponi, de poen. Quasi sum. Aut certum est quod non interfecerunt sponte, nec in culpa fuerunt, sed casu fortuito contigit; & sic de stricto jure in nullo tenentur. Arg. De homic. Ex litteris 2. c. Joannes & c. ult. Nisi velint ad cautelam pœnitere. In dubio tamen præsumitur, quod non hoc ex certa scientia, sed potius ex incuria provenerit; De præsumpt. Afferre. Aut certum est, quod non exhibuerunt omnem diligentiam, quam potuerunt & debuerunt, & sic culpa præcessit casum. Et si sit gravis culpa, ut si posuit puerum in medio utriusque, sequendum arbitrium Pœnitentiarii imponitur Pœnitentia V. vel VII. an. 50. dist. Si qua femina, & cap. seq. & c. Si quis sponte, occulta, si sit occultum, publica, si sit publicum; & major si in lecto suffocetur, quam si in cunis, & major Presbytero Græco, quam Latino, ut habetur De Pœnitent. Quasi sum, & licet dispensetur quoad Pœnitentiam, quæ est arbitraria, ut dicitur ibid., non tamen quoad Ordines propter homicidium, quod est delictum enorme, & indispensabile, dist. 50. Miror. Si autem culpa, quæ præcessit casum sit levis, ut si posuit puerum in eodem lecto longe tamen a se, imponitur pœnitentia 3. ann. Secundum hoc intellige illud cap. de infantibus, De his, qui filios occiderunt; Momeni ergo sunt parentes, quod tam tenellos secum in uno non collocent lecto, ne qualibet negligentia interveniente opprimantur, & suffocentur, ut 2. q. 5. Consulisti. Et hoc modo distinguit Host. Ber. cap. de infant. de his, qui filios occiderunt. Qui de illis, qui filios, vel servos suos infantes, vel etiam adultos languidos relegata pietate exponunt, ide est extra se ponunt ante Ecclesiam, ut aliqui moti misericordia colligant eos? Resp. Tales graviter peccant, quia cum ignorent sapie consanguinitas expositorum, contrahere præsent Matrimonium cum sorore, vel consanguinea, ideo exponens tenetur de hoc peccato pœnitere, & est puniendus, sicut expositus, si scienter cum tali contraheret, puniretur. De poenit. Officii secundum Host. Talis enim secundum Rayn. est tamquam homicida judicandus, qui hominem sibi ita conjunctum periculo mortis exponit. Consideratis tamen circumstantiis, & utrum ob hoc mors secuta fuerit, vel non fuerit, Pœnitentia moderanda erit. Erunt autem tales irregulares secundum Rayn. si mors inde sit secuta, quia scilicet fuerunt in culpa eos exponendo, vel alimenta negando; tamen secundum Rom. si in nulla culpa fuissent, quia forte nec elemosynas querendo, nec aliter eos alere possent, irregulares non essent, nec peccarent.

Decimus octavus est, quod qui Presbyterum interfecit, pœniteat XII. ann. De Pœnit. rem. cap. 2. de Pœnitentia, vero ejus, qui occidit Monachum, vel Clericum, Subdiaconum, vel Diaconum, habetur 17. q. 4. Qui occidit. De pœnitentia autem ejus, qui machinatur in mortem Domini sui vel in regimen ejus, habetur 23. q. ult. cap. Si quis.

Decimus nonus est, quod qui iniuste alium ad mortem accusat 40. diebus in pane, & aqua per VII. ann. jejunet, & hoc si accusatus sit occisus. Si autem tantum membrum perdidit, triennio pœniteat, de accus. Accusasti. Host. vero, & Joan. de Deo in jejunando intellexerunt, quod primus pœniteat per VII. ann. quolibet anno jejunando 40. diebus in pane, & aqua, secundus vero per tres ann. G. vero Duran. intellexit, prout littera magis sonat, scilicet quod primus jejunabit 40. diebus in pane, & aqua, sive continue, sive interpolate, & per VII. ann. jejunabit, & pœnibit, non tamen in pane, & aqua, sed ad arbitrium Presbyteri, secundus vero per tres Quadragesimas, prima ante Natalem Domini, secunda ante Pascha, tertia ante S. Joannem, has enim instituit B. Petrus, ut habetur in Chronicis. Jejunabit autem tunc in pane, & aqua; probantur hæc secundum Host. 22. q. 5. cap. 1. 2. & 3.

Vigésimus est, quod perjurus 40. diebus in pane, & aqua jejunet, & VII. ann. seq. pœniteat, & semper debet esse in pœnitentia, scilicet interiori; 6. q. 1. Quicumque.

Vigésimus primus est, quod qui compulsus conditionaliter a Domino scienter pejerat, si liber sit, 40. diebus in pane, &

aqua, & hoc secundum Gl. intellige vel continue, vel interpolate, pœniteat VII. ann. seq. non tamen in pane, & aqua, ut dicit Gl. Si vero servus sit ejus, qui eum coegerit, tribus Quadragesimis, & legitimis feriis scilicet 2. 4. & 6. 22. q. 5. Qui compulsus.

Vigésimus secundus est, quod qui pejerat in manu Episcopi, vel in Cruce consecrata, pœniteat 3. ann. Si vero in Cruce non consecrata, uno anno. Qui vero coactus, & ignorans ignorantia juris, & postea cognoscit, pœniteat tribus Quadragesimis; 22. q. 5. c. 2. Qui vero coactus pro vita redimenda, vel qualibet causa, vel necessitate pejerat (quia corpus pluraquam animam dilexit) tribus Quadragesimis pœniteat, ead. q. 5. cap. Si quis coactus. Alii in lucunt 3. ann. & unum ex his in pane, & aqua.

Vigésimus tertius est, quod qui falsum scienter jurat, vel alium jurare cogit, diebus 40. pœniteat in pane, & aqua & VII. seq. annis nunquam sit sine Pœnitentia, scilicet interiori. Alii etiam si conscius fuerint, similiter pœniteant 22. q. 5. Si quis convictus.

Vigésimus quartus est, quod qui mensurat in falsa mensura, 30. diebus in pane, & aqua jejunet. De contrah. emp. Ut mensura. De poena vero falsarii Litterarum habetur extr. cap. Ad audientiam; Cap. Ad falsarium, & de verb. sign. Novimus.

Vigésimus quintus est, quod qui frangunt Pœnitentiam solemnem, sive redeundo ad crimina priora, vel similia, sive redeundo ad negotiationem, vel militiam sæcularem, quæ sibi fuerint interdicta: iola inter Ecclesiam Fidelibus oratione junguntur, a communionem suspenduntur, a Catholicorum convivio separantur, & pœnitere debent X. ann. & communient in fine, 33. q. 2. de his vero, & de poenit. dist. 5. Si quis vero.

Vigésimus sextus est, quod qui canit Missam, & non communicat, debet uno anno pœnitere, & interim Missas non cantare. De conf. dist. 2. Relatum.

Vigésimus septimus est, quod Presbyter, qui mortuum, Clericum involvit in palla Altaris, pœniteat X. annis, & mensibus V. Diaconus vero triennio, & dimidio. De conf. d. 1. Nemo per ignorantiam.

Vigésimus octavus est, quod qui committit sacrilegium, Ecclesiam violando, vel Chrilma, sive Calicem sacrum pollutis manibus accipit, vel similia sacrilegia committit, pœniteat VII. annis. Primo anno extra Coemeterium, quod violavit, consistat. Secundo anno ante fores Ecclesiæ; tertio in Ecclesia, & in hoc triennio carnes non comedat, vinum non bibat, nisi in Pascha, vel Natali, non offerat, nec communionem accipiat; quarto anno communicabit, & in illo, & in V. & VI. & in VII. tribus feriis a carnibus, & vino abstineat jejunando, 12. quest. 2. De viro. Comburens autem Ecclesiam, XV. annis pœniteat, & eam restituit, 17. q. 4. cap. Si quis. De poena vero raptoris, sive furis rei Ecclesiæ, & de poena furis, & effractoris tam Clerici, quam Laici, habetur, cap. Pecunia, & cap. Si quis Clericus ead. caus. 17. q. 4.

Vigésimus nonus est, quod si parentes frangunt sponsalia filiorum, a communionem triennio separantur, & similiter filii si sint in culpa. Si tamen filii secundum promissionem factam contraxerint, excusantur utique, scilicet quoad poenam Ecclesiæ, sed non quoad reatum ex quo dederunt operam in contrarium, 31. q. 3. Si quis parentes, arg. de pœnitent. d. 1. Si cui.

Trigésimus est, quod qui blasphemaverit publice Deum, vel aliquem Sanctorum, & maxime Beatissimam Virginem Mariam, illi debet Episcopus hanc Pœnitentiam injungere, scilicet ut VII. diebus Dominicis præ foribus Ecclesiæ in manifesto, dum Missa cantatur, exiliat, & ultimo illorum dierum Dominicorum pallium, & calceamenta deponat, & corrigiam ligatam circa collum habeat, & septem præcedentibus sextis feriis in pane, & aqua jejunet Ecclesiam nullatenus ingressurus; & quolibet prædictorum dierum tres pauperes, vel saltem unum reficiat, si potest, & si non potest, hæc poena in aliam commutetur: quod si renuerit agere, omnia prædicta, interdicitur sibi Ecclesia, & in morte privetur Ecclesiastica sepultura. De maled. Scatimus. Item blasphemus si dives fuerit, 40. alioquin 30. vel 20. & si ad hoc non sufficit, quinque solidorum usualis monætz poena mulctetur, nullamque misericordiam in hoc habiturus, ut dicitur ibidem, scilicet quin solvat quinque solidos, quos si non habet, curat per Civitatem, vel commutetur in pœnam

poenam aliam temporalem. Hæc autem poena solvetur ei, qui condemnatus, idest Potestati seculari: Hanc enim poenam temporalem præcepit Papa imponi per Potestatem temporalem; quod si neglexerit, per Episcopum precipitur cogi. *Hæc Host.* Habet autem prædicta poena locum secundum Gof. cum quis blasphemat non ex ira, vel ebrietate, vel dementia, quia tunc cum eo mitius ageretur, 2. q. 3. *Si quis iratus.* Secundum vero Host. hæc poena est specialiter inducta contra eos, qui Deum blasphemant ex ira; Non enim aliquis de levi blasphemat Deum, nisi iratus. Tanta tamen potest esse iracundia, quod æquiparetur dementia, & tunc illud quod dicit Gof. locum potest habere. *Hæc Host.*

Quod si quis juret per caput, vel per ventrem, vel capillum; Reip. Host. quod si faciat hoc affirmando, vel jurando, non habet locum hæc poena: Secus est si faciat hoc detestando, vel vituperando, licet iratus. Item secundum Gof. & Host. hæc, quæ dicuntur de poena temporali, sunt Judice pro tribunali sedente. In Judicio autem animæ Prelbyter discretus moliendo rigorem dispensare poterit ex causa circa poenam spiritualem superiorem, 26. q. 7. *Poenitent.* *Hæc Host.* Item blasphemus Clericus, maxime Presbyter cogatur ad veniam postulandam: quod si noluerit, degradetur, d. 46. *Cler.*

Notandum vero quod blasphemus secundum Leges est decapitandus, ut in *Auth. Ut non lux contra nat. circa med. coll. 6.* Secundum vero Canonem antiquum Clericus erat degradandus, & Laicus excommunicandus, 22. q. 1. *Si quis per capillum.* Hodie vero Laicus per Penitentiam supradictam, scilicet illius Canonis *stratumus*, & hoc si publice blasphemavit. Si enim occulte, non poenitebit publice, ut putat: Clericus vero hodie est corrigendus poena arbitraria, & occulta, non illa, quæ est publica. Clericus enim publice non debet poenitere. Si autem rebellis fuerit, vel læpius hoc commiserit, locum habet poena Legis, scilicet ut Laicus decapitetur in Foro Civili, & in Canonico anathematizetur, idest ingressus Ecclesiæ sibi interdicitur, & in morte privetur Ecclesiastica sepultura. Clericus vero degradetur. *Hæc Host. tit. de maled.*

Trigesimus primus est de Presbytero, qui revelat Confessionem, quod de jure antiquo debet deponi, & omnibus diebus vitæ suæ ignominiosus peregrinari. *Poenit. dist. 6. Sacentis.*

Trigesimus secundus est, quod qui in dicendis Horis Canonis, & aliis Officiis Divinis discrepat a consuetudine propriæ Metropolitanæ Ecclesiæ, VI. mensibus privatur communione, si hoc accidat ex contemptu, 12. *dist. de his.*

Trigesimus tertius est, quod Episcopus, qui ordinat sine justa causa Clericum invitum, aut reclamantem, vel penitus invitum, absolute suspenditur uno anno, 74. *dist. Episcopis.*

Trigesimus quartus est, quod Episcopus, qui correctionem de venditione Ministeriorum dissimulat, 2. mensibus, Presbyter 3. Diaconus 3. Subdiaconus, & ceteri ad arbitrium Judicis poenitere debent, 1. *quæst. 1. Quidquid invisibilis.*

Trigesimus quintus est, quod fortilegus 40. diebus poeniteat. *De sortil. in tabulis.*

Trigesimus sextus est, quod qui videt in astrolabio, poeniteat 2. ann. *De sor. Ex tuarum.*

Trigesimus septimus, est, de stilla Sanguinis Altaris cadentis super terram, vel aliquid propter negligentiam Prelbyteri, debet Presbyter poenitere 40. diebus, si cecidit super pallio Altaris, poeniteat 4. diebus, *de conf. dist. 2. cap. Si per negligentiam.*

Trigesimus octavus est, quod si aliquis evomit Eucharium propter ebrietatem, & voracitatem, si Laicus, poeniteat 40. diebus, si Clericus, vel Monachus, vel Presbyter, vel Diaconus poeniteat 70. diebus, si Episcopus poeniteat 90. diebus; Et debet vomitura comburi, & juxta Altare collocari. Si vero causa infirmitatis evomerit, 7. diebus poeniteat. *De conf. dist. 2. Si per ebrietatem.*

Trigesimus nonus est, quando mus corrodit, vel comedit Corpus Christi; de Poenitentia hujus casus Vide *Cap. Qui bene 94. dist. 2. de consecrat.*

Quadragesimus est, quod qui domum, vel aream voluntarie luccendit, sublata, vul incensa omnia restituat, & 2. ann. poeniteat. *De injur. Si quis domum.* Canon tamen dicit quod si ex odio, vel Injuria hoc fecerit, excommunicari debet, nec absolvi, donec satisfecerit, & juraverit quod

ignem de cetero non apponet. Imponitur autem sibi, ut Hierosolymam, vel in Hispaniam vadat in Dei servicio anno integro ibi moraturus. Si quis autem Archiepiscopus vel Episcopus hoc relaxaverit, damnum restituat, & ab Officio Episcopali per annum abintineat, 22. *quæst. 8. Peñsimam.* Hodie autem postquam sunt denuntiati non possunt nisi per Sedem Apostolicam absolvi, tract. *De sent. excom. Tua nos.* Immo text. loquitur de incendiariis indistincte postquam sunt publicati, & Ber. hoc idem dicit expresse, & Gratian. *ext. de sent. excom. in 6. Quicumque*, & Gof. licet Rom. contrarium dicat. Secundum autem Leges qui in Civitate data opera incendium fecerit, si sit humilis, subjicitur beatiis; si sit in aliquo Gradu, decapitatur, vel in insulam relegatur, *ff. de incend. ruin. naufrag. l. fin.* Qui vero alibi, ut Villis, vel Castris remissis ibidem ædes politas combulerit, si hoc dolo fecerit, comburitur. Et hoc intelligendum com. Host. si sit humilis. Si autem hoc ex sua negligentia contigerit, refarciat damnum, vel si minus idoneus sit, parum, vel leviter castigetur, & nomine adum omne ædificium continetur, ut ibidem dicitur: *Qui ades.*

Quadragesimus primus est; quod qui dederit, vel acceperit communionem ab Hæretico, & nesciverit hoc esse prohibitum ab Ecclesiâ, & postea intelligit, poeniteat uno anno, si autem scivit, & neglexit, poeniteat X. ann. vel secundum quoddam 7. vel secundum alios 5. Qui vero permittit Hæreticum Missam celebrare in Ecclesiâ Catholica per ignorantiam juris, poeniteat 40. diebus; Si pro reverentia ejus, per annum poeniteat. Si pro damnatione Ecclesiæ Catholicæ, & pro consuetudine Romanorum, projiciatur ab Ecclesiâ sicut Hæreticus, si sit impenitens, alioquin poeniteat X. ann. Si autem relicta Ecclesiâ ad Hæreticos transferit, & alios ad hoc induxerit, poeniteat XII. ann. 3. extra Ecclesiâ, 7. inter audientes, 2. extra Communionem, & sic XII. anno communionem, sive oblationem percipiat, 24. q. 1. *Si quis dederit.*

Quadragesimus secundus est, quod patronus qui res Ecclesiæ dilapidat, uno anno poeniteat, 16. q. 7. *cap. Filiis.*

Quadragesimus tertius est, quod qui domum suam magicis, & incantationibus lustrat, vel aliud facit, & qui ei hoc consiluit annis V. poeniteat, 6. q. 3. *qui divinationes, & c. Non liceat.*

Quadragesimus quartus est, quod qui pacem cum proximo suo non facere jurat, anno uno poeniteat, & ad pacem redeat, 22. q. 4. *Qui Sacramento.*

Quadragesimus quintus est, quod pro perjurio, adulterio, homicidio dantur pro Poenitentia regulariter 7. anni, & similiter pro fornicatione, licet non ita alpera Poenitentia injungitur, 22. q. 1. *Prædicandum 33. q. 2. Hoc ipsum.*

Quadragesimus sextus est, quod qui scienter rebaptizat, 7. ann. poeniteat, & feria 4., & 6. in pane, & aqua jejunando, tres quadragesimas facit, & hoc si fecit pro Hæresi introducenda. Si autem pro munditia, 1. pro salute corporis obtinenda, tract. *de Apost. cap. 2.* tribus annis poeniteat. *De conf. dist. 4. Qui bis*, & talis qui bis baptizatur, vel confirmatur, fit de foro Ecclesiæ, & cogitur fieri irregularis *dist. 84. Dicitur est.* De poena autem talium habetur *De conf. dist. 4. eos*, cujus capituli sententiam prætermitto græciæ brevitate.

Quadragesimus septimus est, quod qui uxorem adulteram cognoscit, antequam poeniteat, 3. ann. poeniteat, *cap. Si quis, 6. caus. 32. q. 1.* Qui vero cognoscit eam poenitentem, ante poenitentiam peractam, poeniteat 2. ann. *Cap. Si quis 4. caus. 32. q. 1.* Quomodo vero Poenitentia injungenda sit mulieri partum alterius supponenti, vel etiam de non suo viro concipienti, habetur *de Poenit., & rem. Officii.*

Ad regulas igitur prædictas inspiciendo potest studiose indagator procedere ad poenitentias pro diversis criminibus secundum Canones imponendas, & ex causa consideratis circumstantiis, ut dictum est supra, moderari poterit eas, & licet ab ipso omnes circumstantiæ sint diligenter attendendæ, principaliter tamen qualitates personæ, & præcipue utrum sit persona obnoxia alicui aliquo vinculo servitutis. Nam circa tales personas cavere debet pro posse Presbyter ne talia poenitentiam eis imponat, per quam illis, quibus sunt adstrictæ, præjudicium fiat, maxime circa conjugatos, unde si servus sit, & amore peccaverit obediens Domino suo in atrocioribus, est mitius puniendus, 22. q. 5. *Qui compulsus*, obedire tamen non tenebatur in talibus, 11. q. 3. *Si Dominus.* Si autem voluntarie peccaverit, corpore punietur, etiam acrius,

acrius, quam alius, 24. q. 1. *Qui contra pacem.* Nec est servo injungenda peregrinatio, per quam Dominus ejus, qui non est in culpa, illius servicio defraudatur. *De sent. excomm. Relatum.* Si vero liber sit, tota Poenitentia Canonis, si poterit facere, debet imponi, 26. q. 7. *Sacerdos Poenitentiam:* sed ex causa poterit eam Presbyter moderari.

Considerandum etiam erit, utrum sit Persona nova in Fide, quia novus in Fide minor debet etiam Poenitentia imponi, *de Poenitent., & rem. Deus qui.* Et similiter considerandæ erunt aliæ personarum circumstantiæ, de quibus ad prælens superioredæ gratia brevitate.

Sciendum autem, quod in foro Poenitentiæ dicuntur legitime feriæ 2. 4., & 6. *Dist. 32. Presbyter, de conf. dist. 3. jejunia.* Aliqui tamen ut dicit Rom. pro secunda feria ponunt Sabbatum.

Insuper notandum est, quod si Poenitentia in pane, et aqua imponatur non habenti panem, potest loco panis leguminibus, et pisciculis vesci, et etiam aliis, si necessitas illud requirat, *de Poenitent., & rem. Licet in text., & gl. alias non licet.*

Notandum etiam secundum Joan. Si Poenitentia sit imposta a Canone, liberatur quis a jejuniis dando Denarium, vel legendo Psalterium propria auctoritate. Innoc. vero dicit, quod jejunia necessaria, ut quatuor temporum, et hujusmodi non possunt redimi, nisi subit rationabilis causa, voluntaria vero redimi possunt etiam sine auctoritate Superioris.

Ad hoc etiam nota; quod ubi imponitur Poenitentia aliquot annorum, sive Quadragesimarum, nec additur quomodo quis debeat poenitere, hoc relinquatur arbitrio Presbyteri, cum Poenitentia sint arbitraria, ut dictum est super. Ipse enim Presbyter arbitratur eam per ferias legitimas faciendam, secundum *can. 50. dist. De his Clericis, de hom. cap. 2.,* et in multis aliis jur., et sic intelligitur illud *De accus. Accusasti, & de spons. Dilectus*, et similia. *Explicit Canones Poenitentiales.*

Subnequitur hic poenitentia solita imponi ob violatam Immunitatem Ecclesiasticam, prout habetur ex variis Decretis ejusdem Sacre Congregat. collectis a D. Petro Andrea Riccio in sua Synopsi verb. *Poenitentia.*

Quando Ecclesiâ violata non potest reintegrari, vel quia extractus fuit occisus, vel quia Reus in Ecclesiâ ipsâ fuit occisus, vel ex alio actu irretractabili, in absoluteione a Censuris imponitur pro Poenitentia elemosyna faciendâ Ecclesiæ violatæ convertenda, vel in vas Sacrum, vel in lampadem argenteam, vel in suppellectilem ad perpetuam rei memoriam: *Sacra Congregatio Immunitat. in Salmantina 28. Octobris 1628. lib. 1. Decret. Paul. pag. 110. in Rossanen. 26. Maii 1632. lib. 2. Decret. Paul. pag. 128. in Mutinen. 17. Januarii 1640. lib. 3. Decret. Paul. pag. 118. in Neapolitana 5. Martii 1641. d. lib. pag. 140. in Pinnen. 16. Decemb. 1654. lib. Decret. Rocci pag. 607. in Vicana 16. Junii 1673. lib. 1. Decret. Alt. pag. 813. in Militen. 16. Februar. 1676. ibi pag. 1064. in Papien. 5. Martii 1675. ibi pag. 1071. in Chelmen. in Polonia 29. Maii 1696. lib. 2. decr. Vall. pag. 25.*

Sic occidentes exilentem in Campaniâ Ecclesiæ absolventur, facta prius Elemosyna Ecclesiæ violatæ. *Eadem Sacra Congregat. Immunit. in Feretrana 3. Octobris 1673. lib. 1. decr. Alt. pag. 351.*

In absoluteione a Censuris ob extractionem dolosam imponitur salutaris Poenitentia, sed non in enumerata pecunia, data jam reintegracione Ecclesiæ, et satisfacione Partis. *Eadem Sacra Congregat. Immunit. in Hydruntina 22. Octobris 1692. lib. Decret. Grimaldi pag. 213.*

Prævia elemosyna Ecclesiæ spoliatæ in summa arbitrio Archiepiscopi, & præcepto de non accedendo saltem per quinque annos ad Terram Longobucis, Archiepiscopi arbitrio Milites Campanæ absolventur publice præ foribus Ecclesiæ, impositis gravibus, & publicis Poenitentis. *Eadem Sacra Congregatio. Immunit. in Rossanen. 2. Octob. 1703. Dec. Vall. pag. 524.*

Rex Catholicus pro reparatione Immunitatis Ecclesiæ S. Laurentii Excurialis violatæ per extractionem violentam Marchionis de Valenuele elargitur inuito omnium culpabilitum ad hoc, ut possint obtinere absoluteionem a Censuris incurfis, elemosynam viginti quatuor mille Pezze da oro, ut dicitur, applicandam in confeccionem Reliquiarum pro pro Reliquiis San Laurentii apponendi in dict. Ecclesiâ ad publicam, & perpetuam rei memoriam. *Eadem Sacra Ferrar. Biblioth. Tom. 11.*

Congregat. Immunit. in Tolotana 18. Febr. 1678. lib. 2. Decret. Alt. pag. 1533.

Ad complacendum simpliciter Majestati Regis Catholici 56 instantis apud Sanctissimum, quod Gubernator, & alii declarati excommunicati ob extractionem violentam mulieris ab Ecclesiâ, & deinde fustigatæ per Civitatem, Sanctissimus permittit, ut possint absolvi, non adimpletis conditionibus, seu Poenitentis appositis in facultate eos absolvi vendi, nempe quod Gubernator abstineret per unum mensem ad exercitio suorum Officiorum, ut se gereret tanquam excommunicatum, ut solveret Ecclesiæ violatæ centum duplas, & alii aliam summam, solum quod ad poenam pecuniariam remisit ad arbitrium omnino Episcopi. *Eadem Sac. Congregat. Immunit. in Placentina 20. Martii 1700. liber. 2. Decretal. Vallem. pag. 275.*

Aliquando Violatori Immunitatis Ecclesiæ, in absoluteione a Censuris imponitur Poenitentia visitandi septem Ecclesias Urbis. *Eadem Sacra Congregat. Immunit. in Beneventana 7. Maii 1630. lib. 2. Decret. Paul. pag. 39.*

Aliquando imponitur Poenitentia Gubernatori in absoluteione a Censuris habens tractum successivum ratione exempli. *Eadem Sacra Congregat. Immunit. in Aprutina 9. Aug. 1639. l. 3. Decret. Paul. p. 39.*

Ministri, & Satellites Regiæ Audientia absolventur in forma publica, & impositis gravibus Poenitentis salutaribus ob extractionem. *Eadem Sacra Congregat. Immunit. in Beneventana 13. Decemb. 1692. lib. 1. Decr. Vall. part. 10. in Cosentina 28. Maii 1695. d. l. p. 192., & ibi.*

Attento accessu ad Urbem remittitur Censuratus Ordinario, ut absolvat impositis gravibus Poenitentis salutaribus. *Eadem Sacra Congregat. Immunit. in Avers. 19. April. d. A. & l. p. 183. in Alben. 4. Maii 1700. lib. 2. Decret. Vall. pag. 285.*

Prævio consensu Partis, & obligatione de parento Mandatis Ecclesiæ super restitutione extracti facta alteri Ecclesiæ, quam spoliata, impositis gravibus Poenitentis salutaribus, & præstita obligatione jurata de non amplius incurrendo in similia ob extractionem Confugiti factam ab Ecclesiâ Parochiali, absolvitur Potestas Oppidi N. private, sed servata forma, alii vero in forma consueta, & publice. *Eadem Sacra Congregat. Immunit. in Regien. 3. Sept. 1695. leg. 1. Dec. Vall. pag. 214.*

Arbitrio Emin. Episcopi prævia erogatione elemosynæ Ecclesiæ spoliata in summa ab eodem Eminentissimo arbitrandâ, servata forma, & impositis gravibus Poenitentis salutaribus absolvitur Gubernator ob extractionem. *Eadem Sac. Congregat. Immunit. in Aversana 17. Maii 1695. lib. 1. Decr. Vall. pag. 191.*

Prævia cautione quatenus possit dari per Oratorem, attendis eius paupertate, sin minus prævia obligatione de reficiendis damnis absolvitur in forma consueta ob extractionem Confugiti ab Ecclesiâ, impositis gravibus Poenitentis salutaribus. *Eadem Sacra Congregat. Immunit. in Sab. 16. Novemb. 1695. d. l. b. pag. 157.*

Injungitur Episcopo, qui vigore facultatis absolverat Judicem Censuratum ob violatam Immunitatem, cum Poenitentia salutaris, ut removeat Poenam privationis Officii, uti improporionatam. *Eadem Sacra Congregat. Immunit. in Balnear. 16. Dec. 1630. l. 2. Dec. Paul. p. 57.*

Censurati ob attentatam extractionem ab Ecclesiâ absolventur impositis gravibus Poenitentis salutaribus. *Eadem Sacra Congregat. Immunit. in Minerbin. 26. Decemb. 1693. lib. 1. Decr. Vall. pag. 96. in Sutrina 20. Augusti 1695. dist. lib. pag. 210.*

Baroncellus, & Socii Executores Curia Laicæ ob dolosam extractionem absolventur; impositis gravibus Poenitentis salutaribus. *Eadem Sacra Congregat. Imm. in Hydruntina 22. Octob. 1692. lib. Decr. Grim. pag. 213. in Spoletina 20. Februarii 1694. lib. 1. Decr. Vall. pag. 106. in Nucetina 22. Junii d. Ann. & lib. p. 130.*

Officiales Regiæ Audientia Salerni absolventur arbitrio Episcopi in forma Ecclesiæ impositis gravibus Poenitentis salutaribus ob carcerationem exempti. *Eadem Sacra Congregat. Immunit. in Caputaquen. 24. Julii 1694. lib. 1. Decret. Vall. pag. 136.*

Item Affictuarii, & Executores Curia Laicalis, qui carceraverant operarios cuiusdam Parochi. *Eadem Sacra Congregat. Immunit. in Theanen. 1. Martii 1695. ibi pag. 170. in Drb.*

Verb. 12. Decembr. 1693. d. lib. pag. 93. in Theanen. 4. Sept. 1703. lib. 3. Decr. Vall. p. 512. in Milit. 20. Februar. 1694. l. 1. Decr. Vall. pag. 106.

- 69 Notarius, qui scribendo processum cooperatus est ad carcerationem Sacerdotis factam de ordine Judicis Laici absoluitur impositis gravibus Poenitentis salutaribus. Eadem Sac. Congreg. Immu. in Placent. in Hispania 24. Febr. 1694. d. l. p. 107. in Egitanien. 23. Jan. 1694. ibi p. 101.
- 70 In forma Ecclesiae impositis gravibus Poenitentis salutaribus Executores Curiae Laicae ob tentam Carcerationem Curforis Curiae Episcop. absoluntur. Eadem Sacra Congr. Immu. in Anglon. 19. Jul. 1695. d. l. p. 203.
- 71 Satellites Regiae Audientiae ob vexationes Clerico illatas absoluntur in forma publica impositis gravibus Poenitentis salutaribus. Eadem Sac. Congr. Immu. in Cosentina 28. Maii 1695. l. 1. Decr. Vall. p. 192.
- 72 Ministri, & Officiales Curiae Laicae ob recognitionem corporis delicti, et si ignoranter, ut asserunt, factam super Sacerdote occiso, absoluntur impositis gravibus Poenitentis salutaribus. Eadem Sac. Congregat. Immu. in Alatriana 13. April. 1696. d. l. p. 182.
- 73 Birruarius percutiens Religiosum absoluitur, impositis gravibus, & publicis Poenitentis salutaribus in forma Ecclesiae arbitrio Episcopi, & adimpletis conditionibus expressis in Litteris sub die 23. Decembris praeteriti. Eadem Sac. Cong. Immu. in Brundisina 7. Aprilis 1694. l. 1. Dec. Vallemani pag. 115.
- 74 In casu necessitatis Presbyteri Graeci Catholici possunt latinos absolvere, debent tamen uti forma abolitionis in Concilio Generali Florentino praescripta. Benedic. XIV. tom. 1. Constitut. 57. incipient. Et si Pastoralis. §. 5. Extra necessitatis casum prudentiae, & arbitrio Ordinarium relinquunt ut Presbyteri Graeci Albanenses Latinorum etiam Confessiones excipere valent. Item ibid. Sacerdotes Graeci Conjugati possunt, & Curam suscipere Parochiarum, & Parochianorum suorum confessiones audire. Idem ibid.
- 77 In Poenitentiae Sacramenti administratione damnatur, & prohibetur sub gravissimis poenis perversa praxis introducta exquirendi a poenitentibus complicum nomina, & denegandi abolitionem, nisi illa manifestent. Idem t. 2. Constitut. 8. incip. Ubi primum. Vide tom. 2. verb. Confessarius, & verb. Complex.

A P P E N D I X,

Sive Novus de Poenitentia

A R T I C U L U S.

NOVUM, Amice Lector, tibi offero de poenitentia articulum, ne nimium dittrahi cogaris notulis, & animadvertionibus, quas variis secundis, & tertii articuli locis, subficiendas monuere Censores; & ut per certa, ac peritioribus Theologis nostris probata principia, securiorem, ac veram, de hominis per poenitentiam reconciliatione, doctrinam, proponam, & explicem. Si quae vero a Lucio nostro assera, aut falsa, aut minus tuta pronuncio, ne putes, me probo, atque docto viro, fratrique meo dilectissimo detractum quidpiam voluisse. Moveor enim ad ita scribendum, cum, ut Censorem iustitiam, tum etiam indito quoque mihi veritatis amore, ac studio quodam, quo ferri me lentio ad vulgandam, ac omnibus quoad fieri possit explicandam puriorem Ethicam Christianam, ac utam aeternae salutis viam; Et opinionones, quas noto, non Patris Lucii sunt, sed Lacroixii, Vivae, Tamburini, Sporerii, aliorumque hujus furfuris Auditorum, quorum ipse opinionones fideliter recenset. Ut autem ad rem veniam, primum de dolore, deinde de confessionis integritate, ac demum de satisfactione disputabo.

I. Ut autem intelligas, quinam, & qualis esse debeat dolor necessarius ad obtinendam per poenitentiam remissionem peccatorum, operae pretium duxi perspicue exponere, in quo virtus poenitentiae consistat, quae teste Tridentina Synodo sess. 14. cap. 4. ad impetrandam veniam peccatorum quovis tempore necessaria fuit; & quae necessariam illam dispositionem constituit, quae in poenitente desideratur, ut per abolitionem Sacramentalem justificationem obtineat. Est ita-

que virtus Poenitentiae, *sincera hominis ad Deum conversio, qua peccata commissa detestatur, & odio habet, propter Deum, cum gravi animi dolore, & cum firmo proposito deinceps non peccandi, sed malam vitam consuetudinem, corruptisque mores emendandi, & spe veniae a Dei misericordia consequendae.* Dubitari non potest, quin poenitentia virtus sit proprie dicta: quae enim divina lege praecipitur, ad virtutem proprie dictam pertinet. Nil vero frequentius in sacris litteris praecipitur, quam de perpetratis flagitiis poenitentia. Ezechielis 18. habetur: *Convertimini, ait Dominus Deus, & agite poenitentiam de omnibus iniquitatibus vestris: Matthaei 3. Poenitentiam agite... facite fructus dignos poenitentiae.* Et, ut alia mittam Lucae 6. legitur: *Coepit Jesus praedicare, & dicere: Agite poenitentiam.* Deinde dolor de peccatis eo modo, & sine conceptu, ut extrema declinet, nequit non esse virtutis actus, ut inquit S. Thomas 3. part. quest. 85. art. 1. quoniam latantur cum male fecerint peccant, ac peccant itidem, ita dolent, ut in desperationem se coniciant, ut Cain, & Judas. Dolor ergo ad leges aequitatis, & Christianae moderationis mensuram conceptus, actus virtutis est. Virtus autem haec non generalis, sed peculiaris est, & revocatur ad iustitiam commutantem. Nam poenitentia dolet de malo commisso, quatenus est offensa Dei, cujus laesum jus reparare conatur. Violati vero alterius juris compensatio, ad iustitiam commutantem atinet. Cum vero pro illata Deo injuria ad aequalitatem satisfacere, atque compensare peccator nequeat, cum sit incapax, ac debeat tantum, quantum potest, ac Deus exigit, compensare, ideo a Theologis non pars subiectiva, sed potentialis tantum iustitiae commutantis appellatur.

II. Virtus autem haec non acquisita est humanis actibus, ut iustitia, fortitudo &c. sed gratuito infusa a Deo est, ut sunt virtutes Theologicae, fides, spes, & caritas. Haec enim veritas aperte revelata in Scripturis est. Jerem. xxxi. dicitur: *Convertite me, & convertar: quia tu Dominus Deus meus Postquam enim convertisti me, egi poenitentiam;* Ezechiel sic Deum loquentem inducit: *Dabo vobis cor novum, & spiritum novum ponam in medio vestri... & dabo vobis cor carum... & faciam ut in preceptis meis ambuletis.* Hinc Concilium Tridentinum sess. 6. can. 8. hanc veritatem definit: *Si quis dixerit, sine praeveniente Spiritus Sancti inspiratione, atque ejus adiutorio hominem credere, sperare, diligere, aut poenitere posse, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur; anathema sit.* Illa enim virtus infusa dicitur, inquit S. Thomas 3. parte 985. art. 5. quam Deus in nobis sine nobis, non tamen sine nobis dispositively cooperantibus, in primis producit. Eiusmodi est habitus poenitentiae, ut ex Scripturarum testimonio constat.

III. Poenitentia haec necessaria est necessitate medii, & necessitate divini praeccepti, ut ex divinis Scripturis patet; Matth. 4. inquit: *Coepit Jesus praedicare, & dicere: Poenitentiam agite: appropinquavit enim regnum coelorum.* Item Lucas Act. 3. *Poenitentiam igitur, & convertimini, ut deleantur peccata vestra;* Iterum Lucas in Evang. cap. 13. inquit: *Si poenitentiam non egeritis omnes simul peribitis.*

Adducta testimonia, & alia plurima, quae brevitate studio omitto, necessitatem tum medii, tum praeccepti evincunt. Nam illud dicitur necessarium necessitate medii, sine quo obtineri finis nequit. Porro aeterna salus, quae est hominis finis, ita a poenitentia pendet, ut sine ea haberi non possit: *Si poenitentiam non egeritis, omnes simul peribitis.* Hanc veritatem definit Concilium Tridentinum sess. 14. cap. 1. his verbis: *Fuit quidem poenitentia univrsis hominibus, qui se mortali aliquo peccato inquinassent, quovis tempore ad gratiam & iustitiam assequendam necessaria, illis etiam, qui baptismi Sacramento ablui pervissent, ut perversitate abiectione, & emendata, tantam Dei offensionem cum peccati odio, & pio animi dolore detestarentur.* Poenitentia igitur ante omnem legem scriptam fuit peccatoribus necessaria ad salutem, atque adeo necessaria necessitate medii, & quidem intrinseci, cum sit natura sua cum fine conjuncta. Quomobrem Tertullianus lib. de poenit. cap. 11. *Dens post tot, ac tanta delicta humane temeritatis a principe generis humani aspiciata, post condemnationem hominem, post ejectionem paradisi, mortisque subiectum, cum rursus ad suam misericordiam maturavisset, jam inde in semetipso poenitentiam deducisset.* Accedit etiam evidens ex ipsa naturae lege de promptum argumentum. Nam homo per peccatum fit a Deo averfus; Deum injuria afficit; legis transgressione Deum ipsum contemnit; ac secundum incom-

mutabiles providentiae, ac iustitiae leges, fit ira ac divinae vindictae obnoxius. Ergo ut Deo reconcilietur, converti per poenitentiam ad ipsum debet, compensare quantum potest illatam injuriam, se se paratum exhibere ad legem, & Dei voluntatem faciendam, ac punire in semetipso peccatum, per quod divinae iustitiae iram, atque vindictam subire oportebat. Idem enim exigunt incommutabiles divinae providentiae, & iustitiae leges, secundum quas homo, hominisque voluntas divinae voluntati subiecta esse debet, ac summum Deo honorem deferre.

IV. Gradus, per quos pervenimus ad poenitentiae virtutem, sex a Theologis designantur cum S. Thoma 3. p. q. 85. art. 5. ubi haec habet: „Dicens, quod de poenitentia loqui possumus dupliciter. Uno modo quantum ad habitum; & sic immediate a Deo infunditur sine nobis principiter operantibus, non tamen sine nobis dispositively cooperantibus per aliquos actus. Alio modo possumus loqui de poenitentia quantum ad actus, quibus Deo operanti in poenitentia cooperamur. Quorum actuum primum principium est Dei operatio convertentis cor, secundum illud Thren. ult. *Convertite nos Domine ad te, & convertemur.* Secundus actus est motus fidei. Tertius est motus timoris servilis, quo quis timore suppliciorum a peccatis retrahitur. Quartus actus est motus spei, quo quis sub spe veniae consequendae assumit propositum emendandi. Quintus actus est motus charitatis, quo alicui peccatum displicet secundum seipsum, & non jam propter supplicia. Sextus actus est motus timoris filialis, quo propter reverentiam Dei alicui emendandam Deo voluntarius offert. Eandem doctrinam confirmat Tridentina Synodus sess. 6. cap. 6. atque facile Sacramentum scripturarum oraculis comprobamus. Nam Joannis 15. Christus ait, *Sine me nihil potest fieri, & cap. 4. Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum;* quomobrem Concilium Trident. sess. 6. can. 3. ita definit: *Si quis dixerit, sine praeveniente Spiritus Sancti inspiratione, atque ejus adiutorio hominem credere, sperare, diligere, aut poenitere posse sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit.* Dogma itaque catholicum est, veram poenitentiam a Dei operatione, sive Sancti Spiritus impulsu initium sumere. Secundo huic succedit fidei motus. Ad Hebraeos enim 11. Paulus, scribit, *Sine fide impossibile est placere Deo. Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, & quod inquirentibus se remuneratorem sit.* Est enim fides virtutum omnium fundamentum, religionis principium, conversionis peccatoris initium, ac prima justificationis radix. Haec praecedat poenitentiam, non vero constituit, nec ejusdem pars est, ut peperam commentum sunt Novatores. Fidem sequitur timor servilis; cum enim per fidem Deus exhibeat remuneratorem bonorum, ac malorum vindicem, qui iis paravit aeterna supplicia, fide posita, terror in peccatore oritur aeternorum suppliciorum, quo terrore utiliter concutitur, ut ait Tridentina Synodus, & a peccatis retrahitur. Timorem hunc non esse malum, sed utilem adversus haereticos facile demonstramus, nam a superno fidei motu oritur, atque a peccato hominem revocat; quomobrem in sacris litteris commendatur, atque praecipitur. Nam Ecclesiastici 1. habetur: *Timor Domini expellit peccatum.* Nam qui sine timore est, non poterit justificari. Et Christus Dominus Matthaei 10. vers. 28. hunc timorem praecipit, *Timete eum, inquit, qui potest, & animam, & corpus perdere in gehennam.* Quartus gradus est motus spei, quam concipimus, dum servili illo timore concussi ad divinam misericordiam confugientes, confidimus Deum nobis propter Christum propitium fore: quae spe erecti vitam, & mores emendare constituitur. Quintus motus est charitatis, quo peccatum displicet poenitenti secundum seipsum, & quatenus Dei summe boni offensam est, vel propter suam turpitudinem, non suppliciorum metu; *Sicque Deum tamquam iustitiae fontem diligere incipit, ut loquitur Tridentinum.* Poenitens enim superna illa spe erectus, ad peccati turpitudinem, ac summam Dei bonitatem attendens, peccatum detestatur, quod Dei offensam est, & ob propriam turpitudinem, quod charitatem pertinet, ut ait S. Thomas 3. part. 15. q. 85. art. 5. ad 1.

Atque hinc sextus oritur gradus, qui motus timoris filialis appellatur, quo poenitens Deum tamquam Patrem optimum revereri incipit, atque ob reverentiam erga beneficentissimum Patrem offensam illatam satisfactionem offert, atque in seipso peccatum punire constituit.

V. Motus illi, quos ex Tridentino, & S. Thoma descripsi, Ferrar. Biblioth. Tom. VI.

non sunt omnes ita absolute necessarii, ut omnes explicite, & formaliter requirantur; Sed posito gratiae praeveniens motu, qui semper est formaliter necessarius, ceteri in unico formali actu comprehendendi valent. Potest enim unico instanti peccator converti, ut patet in conversione S. Pauli Apolloli. Ideo autem Tridentinum, & S. Thomas post alios Patres ejusmodi actus in oeconomia poenitentiae enumerant, quia iuxta consuetum divinae providentiae cursum hoc ordine concurrunt ad justificationem. Motus illi veri meriti rationem ad justificationem obtinendam non habent, prout praecedunt justificationem: nam gratia ipsa justificans est principium meriti. Porro motus illi, qui justificationis gratiam praecedunt, sunt dispositiones veluti materiales, quae nobis consentiantibus, & per Dei gratiam operantibus, in animam introducuntur, & illdem ad justificationis gratiam per merita Christi Jesu obtinendam praeparantur. Quae doctrina traditur a Synodo Trid. sess. 6. cap. 8. his verbis: „Cum vero Apostolus dicit justificari hominem per fidem, & gratias; ea verba in eo sensu intelligenda sunt, quem perpe- tuus Ecclesiae Catholicae consensus tenuit, & expressit, ut scilicet per fidem ideo justificari dicatur, quia fides est humanae salutis initium, fundamentum, & radix omnis justificationis; sine qua impossibile est placere Deo, & ad filiorum ejus consortium pervenire: gratias autem justificari ideo dicimus, quia nihil eorum, quae justificati- onem praecedunt, sive fides, sive opera ipsam justificati- onis gratiam promeretur. Si enim gratia est, jam non ex operibus: alioquin, ut idem Apollolus inquit, gratia jam non est gratia.

VI. Haecenus de poenitentiae virtute hominibus in mortale aliquod peccatum lapsis quovis tempore necessaria; ut ex dictis liquet, atque ex definitione Concilii Tridentini sess. 14. cap. 1. Nunc de poenitentiae Sacramento agendum est, quod a Christo Domino institutum est, ut perjuridicum Sacerdotis abolitionem homini contrito, & confessio remittantur peccata post baptismum commissa. Singulare hoc beneficio, quo Ecclesiam suam Christus Dominus ornavit, atque munivit, potestatem faciendo Sacerdotibus remittendi per abolitionem Sacramentalem peccata, homines peccatores a virtutis poenitentiae exercitio non liberantur, sed novo potius titulo novoque incitamento ad illam exercendam ferventius stimulantur. Tum quia Sacramenta ad perficiendas, non ad infirmas virtutes destinata sunt; tum quia, haec peculiaria beneficia cum sint, homines adstringere debent ad gratum quoque animum ob nova suscepta beneficia exhibendum per ferventius virtutis exercitium; tum demum, quia, cum in poenitentiae Sacramento ad alios virtutis actus, per quos homo ad reconciliationem disponitur, addita sit peccatorum confessio, quae affectu verecundiae, atque confessione inde orta, plurimum confert ad detestationem peccati, facile intelligere est. Christum Dominum voluisse, ut institutum a se Sacramentum poenitentiae, novos stimulos afferret ad detestanda peccata, ac ferventius exercendam poenitentiae virtutem. Sacramentum ergo poenitentiae institutum a Christo Domino fuit ad fovendam perficiendamque virtutem poenitentiae, non vero ad attenuandam, & ad suppleendum per virtutem clavium perfectae contritionis defectum. Audiantur verba Cathedra Concilii Tridentini part. 2. de poenitentia, §. 46. *Ut enim hoc concedamus, inquit, Contritione peccata delent, quis ignorat, illam adeo vehementem, acrem, intensam esse oportere, ut doloris acerbitas cum scelerum magnitudine aequari conferrique possit? Haec est contritio charitate perfecta, qua justificatur peccator absque actuali Sacramenti susceptione, cum solo illius voto. De imperfecta vero subdit: *At quoniam pauci admodum ad hunc gradum pervenerunt, fiebat etiam, ut a paucissimis hac via peccatorum venia speranda esset. Quare necesse fuit, ut clementissimus Dominus facilliori ratione Communi hominum rationi consulere, quod quidem admirabili consilio effecit, eum claves Regni Coelestis Ecclesiae tradidit. Etenim ex Fidei Catholicae doctrina, omnibus credendum, & constantem affirmandum est: Si quis ita animo affectus sit, ut peccata admissa doleat, simulque in posterum non peccare constituat, & si hujusmodi dolore non afficiatur, qui ad impetrandam veniam satis esse possit, ei tamen, cum peccata Sacerdoti rite confessus fuerit, vi clavium scelerum omnia remitti, ac condonari: ut merito a sanctis viris Patribus nostris celebratum sit, Ecclesiae clavibus aditum in Coelum aperiri; de quo nemini dubitare fas est, cum a Florent. Conc. decretum legamus; Poenitentiae effectum esse abolitionem a peccatis. Vides ergo, Sacramentum**

penitentia fovere, atque perficere virtutem, atque virtutis conatus augere potius, quam infirmare debere; in eo vero ipsius beneficii repositum esse, ut vehementer, acris, intensaque contritionis defectum suppleat, conferendo absolutionis beneficio justificationem etiam illi, qui non vehementem, acrem, & intensam, sed remissam, & imperfectam Contritionem habeat. Hac ratione faciliorem reddidit communitati credentium remissionem peccatorum, cum valde difficile sit vehementem, acrem, intensamque illum contritionis motum concipere, quo extra Sacramentum homines iustificentur. Hæc notata, ac fusius explicata sunt, ut videas, quam inepte philosophentur, qui pro extollenda clavium virtute, ac efficacia Sacramenti, obligationem inchoatam penitentia ita in peccatoribus minuant, ut disponi illum posse credant ad absolutionem recipiendam sine ullo divini amoris actu, quo se a creaturis averfi, & conversi ad Deum profiteantur.

VII. Sacramentum poenitentia suam, ut Sacramenta reliqua, materiam habet: Hæc vero duplex est, remota, & proxima. Materia remota sunt peccata detestanda, & destruenda: Nam sicut ligna ignis materiam dicimus, quia igni consumenda subjiciuntur, ita Theologi, peccata, quæ clavium virtuti, ac poenitentia Sacramento supponuntur, ut deleantur, materiam Sacramenti poenitentia appellat. Peccata vero, quæ post Baptismum committuntur, proprie sine Sacramenti Poenitentia constituntur: Mortalia materiam necessariam, venialia vero materiam tantum sufficientem; cum absque confessione Sacramentali, et ejus voto, atque Sacerdotis absolutione remitti possint. Media autem, quibus remissio peccatorum venialium confertur, sunt fervor caritatis; Sacramenta vivorum; & Sacramentalia, quatenus sint cum motu detestationis peccatorum conjuncta, ut confessio generalis, confessio peccatoris; & oratio Dominica: vel cum motu reverentia in Deum, relique divinas, ut Benedictio Episcopalis, aspersio Aquæ Benedictæ, Oratio in Ecclesia consecrata, & alia hujusmodi: Dixi cum detestatione peccatorum conjuncta, quia remitti nunquam possunt peccata etiam venialia, quandiu voluntas illis adhæret; quamobrem ait S. Thomas, ne Martyrium quidem venialia peccata delere: Si actualiter voluntatem peccato inveniunt inherentem. Sacramentalia ergo, ac vivorum Sacramenta ad venialium remissionem conducunt, quatenus Inclinant, inquit idem Doctor Angelicus, animam ad motum Poenitentia, qui est detestatio peccatorum, vel implicita, vel explicita.

VIII. Materia proxima hujus Sacramenti vocantur actus poenitentia, per quos delenda peccata subjiciuntur potestati Clavium, ac satisfactioe puniuntur. Sunt autem hujusmodi actus, cordis contritio, oris confessio, atque operis satisfactio. Primum de contritione, deinceps de confessione, ac demum de satisfactioe dicemus. Hic tamen obiter notare juvat, tres antedictos actus a Florentina Synodo non Materiam, sed quasi materiam appellari, quia Scotista alique Theologi, ac viri gravissimi, ajunt quidem, tres illos actus necessario in Sacramento poenitentia requiri, ut Sacramentum ex effectu sit integrum, sive esse materiam, circa quam proximè, & objective poenitentia occupatur; sed negant ad integritatem substantialem pertinere, aut intrinsece Sacramentum ipsum componere; Doctor enim Subtilis in 4. dist. 14. quæst. 4. & dist. 16. quæst. 1. hujus Sacramenti essentiam in sola absolutione repositam, ita ait, quatenus ritus sensibilis est, pro materia, quatenus vero remissionem peccatorum significat, haberi pro forma debeat. Nec opinio hæc fuit unquam ab Ecclesia improbatâ, aut censura ulla notari potest.

IX. Contritio, inquit Trid. Sess. 14. cap. 4. quæ primum locum inter actus poenitentia habet: Animi dolor, ac detestatio est de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero. Fuit autem quovis temporis ad impetrandam veniam peccatorum hic contritionis motus necessarius, & in homine post Baptismum lapsio, ita demum præparat ad remissionem peccatorum, nisi cum fiducia divinae misericordiae, & voto præstandi reliqua conjunctus sit, quæ ad rite suscipiendum hoc Sacramentum requiruntur. Declarat igitur S. Synodus, hanc contritionem non solum cessationem a peccato, & vitæ novæ propositum, & inchoationem, sed veteris etiam odium continere. Perpende quæto Concilii declarationem? Ait contritionem, quæ necessaria est ad præparandum hominem in Sacramento poenitentia ad remissionem peccatorum, detestationem peccatorum, propositum non peccandi, sive novæ vitæ propositum, & inchoationem continere, atque exprimere. Vide ergo x. num. sufficientem

illam Probabilissimam opinio, quæ ait, non requiri in poenitente propositum expressum de non peccando de cætero; sed implicitum sufficere, illud scilicet, quod dolor ipse, ac detestatio peccatorum in se involvit. Nam Concilium duo hæc expressè postulat, ut poenitens detestetur peccatum & propositum habeat non peccandi de cætero; cessationem a peccato; & vitæ novæ propositum. Satis ergo superque declarat, necessarium in poenitente esse expressam peccati detestationem, ac expressum quoque propositum non peccandi de cætero, quod novæ vitæ inchoationem contineat. Concilii ergo menti repugnat benigna illa Caluistiarum opinio, quæ solum implicitum propositum sufficere affirmat. Num novæ vitæ propositum, & inchoatio haberi possit sine ullo Dei amore, sine ullo caritatis initio: Cum enim caritas, & amor Dei vita hominis spiritualis sit, cujus privatio mors spiritualis hominis nuncupatur, non videtur hominem poenitentem non vni inchoare posse vitam, quin aliquem in se Dei amorem, atque caritatis initium habeat; & qui primum omnium maximum Dei mandatum servare incipiat. Sed iis paulo infra.

X. Contritio, ab eodem Concilio cap. citato, dividitur in perfectam, & imperfectam. Perfectam vocat, quæ ex caritate perfecta concipitur, quæ est hominem Deo reconciliat priusquam etiam hoc Sacramentum actu suscipiat, declarat tamen reconciliationem ipsi contritioni sine Sacramenti voto non esse adscribendam; imperfectam vero, quæ attritio dicitur, eam, quæ vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehenna, & poenarum metu communitur concipitur; Hæc, si voluntatem peccandi excludat, cum spe venia, non solum non facit hominem hypocritam, & magis peccatorem, sed etiam donum Dei est, & Spiritus Sancti impulsus, non adhuc quidem inhabitans, sed tantum moventis, quo poenitens adjutus, viam sibi ad Justitiam parat. Et quamvis sine Sacramento Poenitentia per se ad justificationem perducere peccatorem nequeat; tamen cum ad Dei gratiam in Sacramento Poenitentia impetrandam disponit. Ad imperfectam contritionem, sive attritionem quod attinet, observare necesse est primum, attritionem naturalem, id est quam rationes mere naturales excitant, & quæ solis naturæ viribus concipitur, non sufficere, etiam cum Sacramento Poenitentia; ad hominem Deo reconciliandum; opposita enim opinio damnata fuit ab Innocentio XI. Deinde nequidem attritionem illam sufficere, quæ quis doleat de peccato, quatenus offensâ Dei &c. si peccandi voluntatem, & peccati affectum non excludat; attritio enim necessaria ad reconciliandum hominem in Sacramento Poenitentia, detestationem secum ferre debet de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero, ac vitæ veteris odium, & vitæ novæ propositum, & inchoationem; ubi vero peccandi voluntas, & peccati affectus non excludatur, verum non peccandi propositum deest, verum peccati odium desideratur, nec efficax propositum adest, neque efficax novæ vitæ inchoatio, ut consideranti patet. Denique observare est, attritionem ex turpitudinis peccati consideratione, atque ex gehenna, & poenarum metu conceptam, utilem esse, atque ad justificationem disponere, ut est a Concilio Tridentino adversus Lutheranos definitum. Idque constat etiam ex his, quæ supra novè de timore disputavimus. At aliud est utilem esse, atque disponere ad justificationem, & aliud sufficientem esse. Nam fides utilis sane est, atque disponit, sola vero non sufficit: Spes quoque inter utiles dispositiones recensetur; sed nec hæc etiam cum fide conjuncta sufficit. Est ergo dolor ex metu illo conceptus utilis sit, atque disponit, non inde percipit sequitur, dolorem hujusmodi cum ipsa fide, & spe conjunctum sufficientem esse ad hominum Deo reconciliandum in Sacramento. Quamobrem jure meritoque disputant Theologi, num attritio necessaria in Sacramento Poenitentia, sine Dei amore saltem inchoato, sufficiens sit ad justificationem obtinendam.

XI. Supervacaneum autem existimo disputare, num in Sacramento requiratur contritio perfecta. falsam enim opinionem id asserentem communitur omnes Theologi extirpant. At neque in Concilio Tridentino, neque alio Ecclesiæ Decreto hæc sententia proscripta unquam fuit. Præfatam sententiam gravissimi Theologi ante Concilium Tridentinum propugnant, Hugo a S. Victore lib. 2. de sacram. part. 14. cap. 8. Richardus Victorinus lib. de potestat. absolvenda. cap. 7. Robertus Pullus de Sacram. part. 5. cap. 13. Innocentius III. in Psalm. 2 poenit. Guillelmus Antistodorensis in Sum. Albertus Magnus in 4. sentent. dist. 17. & 18. Alexander Aletius part. 4. Sum. quæst. 3. memb. 1. S. Raymundus lib. 3. de poenit. §. 3. Vincentius

tius Bollovacensis lib. 8. specul. Hist. cap. 43. S. Bonaventura in 4. dist. 18. par. 1. art. 2. quæst. 1. S. Bernardinus Senensis tom. 2. Serm. 27. de confess. Gabriel Biel in 4. dist. 14. quæst. 1. art. 2. Alphonsus Tostatus cap. 5. Defensoris. Guillelmus Pepinus serm. 5. in Coena Domini; inquit: Regula generalis Theologorum est, quod Confessor neminem debet absolovere, quem non credit verisimiliter a Deo absolutum. Nemo Theologorum tribus integris sæculis ante Tridentinum notam heresis huic sententia impexit, neque in Concilio Lateranensi IV. Lugdunensi II. Viennensi, Constantiensi, Basiliensi, Florentino de eadem querela aliqua mota fuit. Immo necipsum Concilium Tridentinum aliquam in eadem sententiam tulit, ut testatur Cardinalis Pallavicinus lib. 4. hist. cap. 10; atque gravissimi Theologi, qui eidem Concilio interfuerunt, Andreas Vega lib. 13. in Concil. Trident. cap. 33. Richardus Tapperus, ut colligitur ex historia Concil. Trident. lib. 12. cap. 10. Dominicus Soto in 4. dist. 18. quæst. 3. art. 2. Relata sententia de perfecta contritione, quæ culpam delet, non ita facile cum potestate clavium imponi valet; quævis hæc duo variis viis conciliare illius Auctores studeant. Idcirco omnes Theologi jure nunc hanc sententiam rejiciunt, non quod sit ab Ecclesiâ peculiari decreto proscripta; sed quia re ipsa falsa est, & clavium potestati derogare videtur; Si plura hæc de re cupis legas P. Drui Tomus 2. lib. 2. cap. 3.

XII. Hæc præmittenda duximus, ut facilius Lectores intelligant, quamnam cavenda, ac aliqua reprehensione digna habeantur in 2. & 3. articulo de poenitentia; itaque num. 13. secundi art. exponitur, atque probatur eorum opinio, qui cum Lacroixio, aliisque benignioribus Theologis tuerentur; sufficere in poenitentia dolorem de peccatis ob metum poenarum temporalium, ut a Deo immittarum, vel immittendarum; qui ergo de peccato ea unice de causa doleat, quia timet, vel morbum gallicum, vel carcerem, vel famem, vel infamiam, vel gravem infirmitatem, quam peccati causa a Deo inflictam, vel infligendam credit, satis superque paratus est ad obtinendam in Sacramento Poenitentia justificationem. Ita ne, mi Lucr, fideles poenitentes intrudendos putas? Nihil aliud ab homine expostes, qui ad te peccata manifestatur accedat? At Innocentius XI. decreto sancitum est, non licere, ubi de valore Sacramenti agitur, sequi opinionem probabilis, aut etiam probabilissimam, relicta tutiore. Igitur cum te sitente probabilissimam lineam non excedat assertio de sufficientia hujus timoris, ut Pontificio decreto obsequaris, cogentis obligare poenitentem ad novum, & perfectiorem dolorem concipiendum. Sed quid, si levisissima etiam sit probabilitas? Nam graviores Theologi opinionem istam pro laxa; atque falsa omnino habent. Et quidem jure atque merito ita opinari videntur. Primum, quia Concilium Tridentinum, utilem attritionem describens ex metu poenarum conceptam, ait ex gehenna, & poenarum metu. Alias ergo poenas cum gehenna conjungit, hoc est cum poena æterna, quæ propria peccati mortalis poena est, quæque per fidem unice proponitur, non vero per sensus, perque rerum sensibilibus amorem, quo ad averfanda, & timenda mala temporalia trahimur. Deinde Concilium Tridentinum dolorem disponentem ad justificationem in Sacramento ex supernaturali motivo, atque ex superio S. Spiritus impulsu, concipi oportere declarat. Supernus vero Divini Spiritus impulsus, hominem a terrenis, & temporalibus retrahit, atque ad coelestia & æterna vocat, & dirigit. Id adeo certum est, ut in controversiam revocari nequeat. Dum ergo homo detestando peccatum, sicut in timore, vel carceris, vel infamiae, vel morbi gallici, aut etiam temporariae mortis, qua se a Deo puniri iri metuat, dubitari prudenter poterit, timorem illum non esse ex impulsu supernæ gratiæ, sed ex proprio potius, & humano illo amore, quo natura hominis impetu quodam mala hæc refugit, & averfatur. Atque hæc nostra conjectura consona est Christi Domini sententia, qui Matthæi 10. utilem Discipulis suis timorem demonstrans, inquit: Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere; sed timete eum, qui potest, & animam, & corpus perdere in gehennam. Monet itaque Servator noster, ne timorem illum concipiamus, & foveamus, qui pro objecto habeat mala temporalia, quorum mors extremum est, sed illum tantum, quo a gehenna, & æterna poena retrahimur. Quorum vero hoc, nisi quia timor ille infirma semper, aut fœvæ semper humanitatis est motus; hic vero superius illius Spiritus, qui per fidem æternas poenas demonstrat, & quo ad Coelestia, & æterna dirigimur? Et sane debita peccato mor-

tali poena æterna est, non temporaria; qua de causa apposite Concilium Tridentinum poenarum metum cum metu gehennæ copulavit; scilicet, ut intelligeremus, primum hominis peccatoris objectum timoris, æternas esse poenas, poenas vero reliquas, veluti illius confectaria. Non disiteor, utilem esse posse hujusmodi timorem, cum retrahere aliquo modo hominem a peccato possit, ac excitare illum ad æternas poenas considerandas, quarum timore intimum, atque validius concutitur. Sed hunc tantum timorem sufficere, probare nullo modo possumus. Distinguat ergo Lucius inter utilem, & sufficientem: non enim quæcumque utilia sunt, ea sufficiunt ad justificationem obtinendam. Nec ad rem facit Ninivitarum, quod ipse asserit, exemplum: si enim utiliter timore concussi dicuntur a Concilio Tridentino; sed quis dicit, timorem tantum poenæ temporalis concepsisse, cum Jonas Civitatis exterminium, mortem, ac divinam illis imitatus fuerit vindictam, & cum ex iis concepto timore utiliter concussi fuerint? Videndum etiam qua ratione utiliter concussi fuerint. Non alia sane ratione, nisi quia ex hujusmodi timore moti sunt ad considerandam Divinam misericordiam, in qua ipem venia collocaverunt, & ad considerandam Divinam justitiam, cujus deinceps amore conversi sunt de via sua mala, hoc est facti sunt averfi a creatura, & conversi ad Creatorem, qua unice via obtinere tunc poterant justificationem. Accedit etiam, quod de Ninivitis legatur: Vidit Deus opera eorum, quia conversi sunt de via sua mala &c. Deus porro nullam rationem habet operum in ordine ad justificationem, nisi procedant ex fide, quæ per dilectionem operatur. Ut enim ait S. Augustinus serm. 88. alias 50. de verbis Domini cap. 2. Adde charitatem, profunt omnia; detrahe charitatem, nihil profunt cætera.

XIII. Non solum dolorem ob metum poenæ temporariae insufficientem habemus ad justificationem obtinendam; sed dubitamus etiam de sufficientia doloris ex solo metu gehennæ concepti, aut ex turpitudinis peccati consideratione, si initialis ille amor non accedat, quo homo averfius a peccato & creatura, & conversus ad Deum esse incipiat, & quo novam illam vitam inchoet, quam a Tridentina Synodo commemoratam diximus. Et cum in Sacramenti consuetudinis, tutam sectari teneatur viam post laudatum Innocentii XI. decretum, contendimus, teneri Confessarios ad hortandos poenitentes, ut conentur, ex aliquo saltem initiali Dei amore, dolorem de peccatis concipere. Si opinio hæc asserens probabilis sit, nemo dubitat ad id teneri. Quid vero, si probabilior quoque sit? At ita te res habet, ut facile quique intelliget, dum serio attendat ad vera, atque solida Theologia principia. Nos hic pauca primum dicemus de fervili timore gehennæ, ac de dolore ex turpitudinis peccati consideratione; deinde de initialis amoris necessitate.

XIV. Jam diximus, fervilem gehennæ timorem bonum, atque utilem esse motum, quo scilicet homines utiliter concutuntur, ac retrahuntur a peccatis. Ostendendum nunc est, utilem hujusmodi timorem ad justificandum hominem cum Sacramento nequam sufficere. Id autem ostenditur primo, quia nova est, nec duobus sæculis vetustior doctrina, quæ asserit sufficientem esse hujusmodi timorem, ut docet Benedictus XIV. de Synodo Dioeceliana lib. 7. cap. 13. num. 6. inquit: Quamvis ante Tridentinum communitur Theologi doquerent, ad Dei gratiam in Sacramento Poenitentia obtinendam satis esse contritionem imperfectam; quam jam tunc attritionem nuncupabant, attritionis tamen nomine nunquam dolorem intellexerunt de peccatis, aliunde excitatum, quam ex motivo charitatis, seu omnino sejunctum ab aliquo saltem remisso, tenui, debili, seu initiali amore benevolæ Dei. Si nova est in Theologia doctrina de sufficientia timoris fervilis; ergo suspecta, & minus tuta; cum vera doctrina sit ea, quam per manus Patrum ex Apostolis a Christo Domino deductam, Ecclesia, atque antiquiores Theologi acceperunt. Deinde, dolor disponens ad justificationem ex Concilio Tridentino loco supra citato debet excludere voluntatem peccandi; cum voluntate enim peccandi vera virtus poenitentia consistere nequit; atqui dolor ex metu gehennæ, sive gehennæ timor, quod idem est, voluntatem peccandi non excludit; timor enim, ut pluries docuit Augustinus, ac alii tradidere Patres, manum cohibet, non animum. En verba Augustini Concione 25. in psal. 118. Timor, quo non amatur justitia, sed timetur poena, servilis est, & ideo non crucifigit carnem, Vivit enim peccandi voluntas, quæ tunc apparet in opere, quando speratur impunitas. Similia habent Gregorius Magnus in lib. Mor. cap. 27.

cap. 27. atque alibi, S. Bernardus *Epist.* 11. alique Patres. Ex Theologis sufficient S. Thomas, & S. Bonaventura: Doctor enim Angelicus 2. 2. q. 19. art. 9. ait: *Timor servilis non est numerandus inter septem dona Spiritus S., licet sit a Spiritu S., quia, ut Augustinus dicit in lib. de natura, & gratia cap. 57. potest habere annexam voluntatem peccandi: dona autem Spiritus S. non possunt esse cum voluntate peccandi, quia non sunt sine charitate*; S. Bonaventura 3. *sententiarum dist.* 34. *quest.* 1. de timore n. 59. affirmat, metu suppliciorum aeternorum, & Divinae justitiae, hominem cessare a peccatorum perpetracione, sed non omnino a voluntate, & *quest.* 2. num. 65. expresse ait: *manere voluntatem peccandi in habitu & radice in eo, qui a peccato abstinere ob timorem poenae. Timor ergo hujusmodi voluntatem peccandi non excludit. Denique dolor, quo homo ad poenitentiam, & justificationem preparatur, cordis conversionem secum ferre debet: ut enim peccatum sit homo averfus a Deo, & conversus ad creaturam, ita per poenitentiam averfus a peccato, & a creatura fieri debet, & conversus ad Deum: Offensa peccati mortalis, inquit S. Thomas 3. part. *quest.* 86. art. 2. procedit ex hoc, quod voluntas hominis est averfa a Deo, per conversionem ad aliquod bonum commutabile. Unde requiritur ad remissionem Divinae offensa, quod voluntas hominis sic immutetur, ut convertatur ad Deum cum detestatione conversionis praedita, & proposito emendandi. Atqui conversio haec solo timore gehennae fieri non potest, tum quia conversio haec debet esse motus contrarius conversioni ad creaturam; motus autem huic conversioni contrarius, non est nisi conversio ad Deum per amorem: hinc S. Thomas lib. 4. contra Gemes cap. 72. Mens nostra, inquit, debite ad Deum converti non potest sine charitate. Tum etiam quia non habetur vera ad Deum conversio, quia illi restituitur, quod per injuriam ablatum fuit. Itaque cum homo peccando debitum Deo amorem creaturis tribuerit, manifestum est, non posse ad reconciliacionem disponi, nisi advertendo se a creaturis, ac se convertendo per amorem ad ipsum Deum. Et sane perniciosa res videtur, hominem, qui peccavit, detrahendo Deo debitum amorem, reconciliacionem cum eo per poenitentiam expolcere, & ne quidem amoris initium reddere eidem oportere. Tum demum quia impossibile est converti hominem ad Deum posse, quando in ipso homine praedominans creaturae amor incalcescat: hic enim amor malus cum sit, nequit cum vera ad Deum conversione componi. & cum hujusmodi conversio aliqualem a creatura aversionem, & debitam humanam voluntatis Deo subjectionem secum fere debeat, manifestum est, cum praedominante sui ipsius amore conciliari in homine non posse; atqui quando ex solo gehennae metu homo de peccato dolet, in se ipso creaturae, ac sui ipsius praedominantem amorem gerit; nam sine amore, qui vita cordis est, esse homo non potest, ut Auctor libri de substantia Dilectionis, & S. Fulgentius lib. 1. ad Monim, aperte tradunt. Ergo cum in homine amor Dei non itatuatur, necesse est ut Creaturae amor praevalcat. Et sane, unde nam metus mali in homine oritur, nisi ex praedominante sui ipsius amore, quo quidquid ei malum exhibeatur averfatur, & fugit? Ex quo apparet, hominem per timorem retrahi potius a Deo, quam eidem per debitam obedientiam subjici, ac per actum voluntatis ad ipsum converti. Opus ergo est dilectione aliqua, quo amare incipiat Divinam bonitatem atque Justitiam, ut homo ad Deum conversus dicatur. Audiatur ergo Lucius noiter Alexandrum Alensem qui in 4. *quest.* 17. art. 6. haec de servili timore habet: *Dico, quod timor est principium remorum (poenitentiae) quia ex hoc quod poenam timet, desistit ab actione peccati, sed nondum justificatur. Sed post incipit (poenitens) moveri in Deum per amorem, & sic timor est principium remorum, amor vero propinquum.* Et in Speculo animae: *Timor, inquit, semper cum mortali peccato est, scilicet cum quis dimittit peccatum facere solummodo ratione poenae.* Et in libro de 7. donis Spiritus S. cap. 1. *Timor servilis non mutat voluntatem in bonum, licet criminis impediatur executionem.* Disponit itaque timor, sed non sufficit ad justificationem obtinendam, sicut fides, & spes disponunt, sed non sufficient.*

XV. Venio nunc ad attritionem ex turpitudine peccati conceptam. Triplex in peccato turpitudine concipitur, 1. in eo consistit, quod peccatum v. gr. furti res sit in humana societate probrosa, & ignominia plena: 2. Peccato ipsi intima est in quantum peccatum natura difforme est, & honestati, ac rationi, animaeque nostrae pulchritudini contrarium; atque ita furtum turpe sua natura est. 3. Denique peccati turpitudine in

oppositione consistit peccati cum justitia, & sanctitate Dei; dubitari enim non potest, quin turpe sit, quod Dei sanctitati ejusque aeternae legi contrarium est. Jam vero, si quis de peccato doleat, quia sibi, propriaeque exificationi noxium est, non peccatum, sed propriae suae laetiam detestatur, & gemit; Itaque conversus ad Deum dici nequit. Item qui peccatum detestatur, quia honestati repugnat, ac propriae animae pulchritudinem deformat: nec alio altiori motivo de patris iniquitatibus affligitur; is constituit in se ipso finem suum, ideoque vere poenitens dici nequit: immo novum peccatum suis superbiae crimen addit; Audi Augustinum lib. 5. de Civ. Dei cap. 20. *Cum anima, inquit, in se delectatur, nondum re incommutabili delectatur: & ideo adhuc superba est, quia se pro summo habet, cum Superior sit Deus.* Superest ergo, ut solus ille dolor vere ad justificationem in Sacramento obtinendam disponat, qui ex turpitudinis peccati consideratione concipitur, quatenus Deo, fonti sanctitatis infinite, displicet ejusque incommutabili justitiae contrarium est. Non potest vero hic dolor esse sine aliquo Dei amore, imo ex amore ipso velut ex causa, ac principio nascitur: quod erit ex his, quae dicenda super sunt, certissimum.

XVI. Contritio ergo imperfecta, sive attritio, quae hominem proxime disponit ad justificationem in Sacramento poenitentiae, amorem Dei, sive charitatem initialem, qua Deum diligere incipiat veluti omnis justitiae fontem, necesse ferre secum debet. Ne a sodalium meorum doctrina recessisse videar, praeter Alensis, & S. Bonaventurae auctoritates, supra recensitas, in medium hic afferre duxi, primum S. Bernardini Senensis, deinde Doctoris Subtilis sententias. Ille itaque ait: *Qui contritur principaliter propter timorem inferni, & non propter amorem Dei, non est in statu salutis, quia non dolet amore Dei, sed amore sui, ut si cessaret damnatio ex propria culpa, cessaret & contritio illa. Licet ad veram contritionem concurrat dolor humilians, debet tamen concurrere amor inflammans: unde, etsi in peccatore incipit timor poenae, superveniens tamen amor talem timorem debet repellere.* Scotus vero in 4. *Senten. dist.* 18. *Contritio ad hoc ut sit dispositio ex congruo ad receptionem gratiae, oportet, quod sit voluntaria detestatio, & debita circumstantia finis; quod homo poeniteat, non solum propter timorem poenae, sed timore filialis... Et timor non sit cum amore, non disponit ex congruo.* Et ibidem *dist.* 20. *quest.* unica, inquit: *Ad hoc, quod displicentia valeat, & sit ordinata, oportet quod sit debite circumstantiata, & maxime circumstantia finis, & principii activi principalis: ut scilicet sit voluntaria propter Deum... oportet non solum ut vere judicet, sed diligere: ut enim dolere possit commissa, (Juxta Deum) arbitrii libertatem querit, non necessitatem, & libertatem, non timorem.* In hanc opinionem propensos fuisse Tridentinos Patres, facile patet; licet enim controversiam hanc definire noluerint, ut habemus ex ejusdem Concilii historia, tamen praefere voluisse videntur opinionem, adstruente necessariam esse aliquam Dei dilectionem, ut homines proxime ad justificationem disponantur; habent enim *sess.* 6. *cap.* 6. homines adultos justificari, *Dum peccatores se esse intelligentes a Divina justitia timore, quo utiliter concipiuntur, ad considerandam Dei misericordiam se convertendo, in spem eriguntur, fidentes Deum sibi propter Christum propitium fore: illumque tanquam omnis justitiae fontem diligere incipiunt: ac propterea moventur adversus peccata per odium aliquod: & detestationem, hoc est, per eam Poenitentiam, quam ante Baptismum agi oportet.* Si haec desiderantur in baptismo, quanto magis in poenitentia, quae a Tridentinis laboriosius baptismus nuncupatur? Atque hinc apparet, injuria Auctorem Bibliothecae num. 14. secundum articuli concludere ex Tridentino, sufficientem esse timorem servilem in Sacramento poenitentiae, quia Patres dixerant, per hunc peccatorem utiliter concipi. Qua enim ratione utiliter concipiatur, expositis Concilii verbis declaratur. Fides Deum veluti supremum Judicem exhibet peccatori, qui per aeterna supplicia punit vellet homines laetali culpa gravatos: haec representatio timorem in homine excitat suppliciorum, per quem a peccato eorundem causa retrahitur, & qui amorem in homine excitat concupiscentiae, quo Deum sibi propitium, ac bonum fore optat: tum spes sequitur, quae amoris concupiscentiae, sive desiderio antedicto juxta doctrinam S. Thomae 1. 2. q. 25. art. 1. *addit quemdam conatum, & quandam elevationem animi ad consequendum bonum arduum, quo sensu Concilium dixit, in spem eriguntur, fidentes Deum sibi per Christum propitium fore: elevato denique in spem animo, Deus*

summe

summe bonus, & summe justus exhibetur, quo fit, ut contritus homo diligere Divinam bonitatem, & justitiam incipiat, Deum nempe veluti totius rectitudinis, sive justitiae fontem, & hujusmodi amor est novae illa vitae inchoatio, de qua Tridentinum loquitur, & efficax novae vitae propositum, quod consistere in homine sine Dei summe boni dilectione non potest.

XVII. Ex his facile liquet, quam aequa sit censura Cleri Gallicani, dum hanc propositionem proscripsit in Comitibus Generalibus anno 1700. celebratis, *Attritio ex gehenna metu, sufficit etiam sine ulla Dei dilectione, sine ullo ad Deum offensum respectu, quia talis honesta, & supernaturalis est.* Ait enim: *Haec propositio, qua a dispositionibus necessariis ad absolutionem, excluditur quilibet ad Deum offensum respectus, temeraria est, scandalosa, perniciosa, & in heresim inducit; deinde vero suam doctrinam ita explicat: Post absolutas propositionum censuras, super sunt quaedam pro rei gravitate emendatius exponenda, & ab ipsis principibus in apertam lucem deducenda.*

Et quidem de dilectione Dei, sicut ad Sacramento baptismi in adultis, ita ad Sacramento poenitentiae, quae est laboriosus baptismus, requisita, ne necessariam doctrinam omittamus; haec dicit in primis ex Sacrosancta Synodo Tridentina monenda, & docenda esse duximus.

Primum, ne quis putet, in utroque Sacramento requiri, ut praeviam contritionem, eam quae sit charitate perfecta, antequam actu suscipiatur, hominemque Deo reconciliat; alterum, ne quis putet, in utroque Sacramento securum se esse, si praeter fidei & spei actus, non incipiat diligere Deum, tanquam omnis justitiae fontem.

Neque vero satis adimpleri potest utrique Sacramento necessarium vitae novae inchoanda, ac servandi mandata divina propositum, si poenitens prius, ac maximi mandati, quo Deus toto corde diligitur, nullam curam gerat, nec sit saltem animo ita preparato, ut ad illud exequendum, divina operante gratia, se se excitet, ac provocet.

Placet etiam caveri a Sacramento poenitentiae admittentibus, ne in hoc poenitentiae Sacramento, alique Sacramento confitendis, sequatur opinionem probabilem de valore Sacramento, relicta tutiore; Neve poenitentes ipsorum fidei animam suam committentes admonere cessent, ut in peccando inchoata saltem dilectionis Dei ineam viam, qua sola secreta sit: graviter peccatum in hoc salutis discrimine, vel eo solo quod certis incerta praepouant.

XVIII. Afferenda hic essent ad id magis comprobandum, Scripturae, ac Patrum auctoritates: at eas de industria omitimus, cum legere quae illas possit apud factis obvios auctores, qui easdem collegere. Videantur Carolus Vvitalis, Laurentius Berti, Auctor de re Sacramentaria, Daniel Concina, alique doctissimi Recentiores, qui hanc controversiam in suis operibus Theologicis fufum pertractant. Nobis enim sat est argumenta indicare, quae Patres, antiquioresque

Theologi suggerunt. Primum itaque sit: Lex ipsa naturae postulat, ut homo, qui peccando pervertit Divinae providentiae ordinem, Deum offendit, ejusque inimicus evadit, dum eidem Deo reconciliari desiderat, ita in se ipsum redeat, ut serio, atque efficaciter proponat, restitutum velle turbatum per ipsum Divinae providentiae ordinem, compensatam Deo illatam injuriam, ac conciliatam iterum sibi Dei amicitiam. Quis enim dicat, conversum ad Deum peccatorem esse, si servatum nolit stabilitum a Divina justitia ordinem, si compensare pro illata injuria recuset, si denique inire cum Deo amicitiam eorum non optet? At efficaciter non vult servatum constitutum ordinem, qui amare saltem non incipit Deum, tanquam totius rectitudinis fontem, scilicet tanquam eum, per quem totius rectitudinis ordo constitutus est, si non incipiat diligere ipsum tanquam summum bonum, cum rectus ordo exposcat, ut Deus super omnia toto corde diligitur: neque pro illata Deo injuria vult efficaciter compensare, qui lublatum Deo debitum amorem, ac creaturis tributum, eidem Deo iterum restituere efficaciter non constituit, qui vero Deum amare non incipit, qua summum bonum est, non vult profecto efficaciter idem debitum restituere amorem: nec demum inire cum Deo amicitiam efficaciter desiderat, qui eum initiali saltem amore amicitiae non diligit. Deinde, Scripturae in homine poenitente exigunt, *Ut revertatur ad Deum in universo corde suo, & tota anima sua*, 3. Regum 8. atque 1. Joannis 3. ajunt: *Eum, qui non diligit, manere in morte.* Quomodo vero in universo corde suo, & in tota anima sua

reversus ad Deum homo dici potest, si saltem amare ipsum non incipiat? Scimus enim non nisi per amorem cor & animam hominis ad Deum reverti. Quomodo deinde novam vitam inchoasse dicitur, ut Concilium Tridentinum in poenitente postulat, qui non diligendo maneat in morte, si saltem per initium charitatis non incipiat diligere Deum? Reliqua facile patent ex dictis.

XIX. Ex his, quae dicta sunt, facile colliges, amorem qui requiritur in poenitentia, secundum Tridentini definitionem, non esse amorem concupiscentiae, & ipsi, sed amorem amicitiae, ac saltem charitatis initium. Id enim cum ex eo constat, quod amor concupiscentiae spem praecedat, ut diximus, & quod Concilium praeter fidem, & spem, aliud virtutis actum exposcat: *Quo diligere incipiat Deum, tanquam justitiae fontem*; tum etiam ex eo, quod propositum novae inchoatae vitae involvere secum debeat efficax desiderium servandi primum, & maximum mandatum, diligendi scilicet Deum super omnia. Efficax autem hujusmodi desiderium, aut dilectionis initium est, aut dilectionem ipsam secum necessario trahit, per quam homo dicitur novam inchoare vitam. Non est ergo audiendus Honoratus Tournely, qui de amore concupiscentiae, & spei locutos fuisse Tridentinos Patres affirmat, nec etiam P. Gabriel Antoine, qui postquam probavit necessitatem initii charitatis, ad declinandam fortasse aliquorum invidiam, concludit, sufficere amorem, quo Deus diligitur praefere ex motivo, spei, seu concupiscentiae.

XX. At inquit, in Sacramento poenitentiae hominem ex attritio fieri contritum, ut universum Theologi affirmant; id vero dici non posset, si ex motivo charitatis concipi deberet dolor praerquisitus; tunc enim ante absolutionem contritus homo esset. At audiant doctissimum Theologum Alphonsum Vivaldum, qui in *Candelabro ameo, tit. de attritione q. 9.* rem ita exponit: „ Quotiescumque invenitur in Doctoribus, quod attritio sit contritio, vel attritus cum Sacramento sit contritus, intelligendum est de attritione perfecta, de illa, nimirum, qua propter Deum pure dolemus de peccatis; sed non ita fervide, & super omnia, ut par erat. Audiant Joannem Figuerium Illite, de Sacram. poenit. cap. 16. §. 4. tit. de Contritione: Si attritio dicatur dolor de peccatis voluntarie assumptus propter timorem servilem, . . . ut scilicet sit detestatio peccatorum propter metum poenae, vel propter Deum non summe dilectum; tunc attritio nunquam fit contritio, nec ex attrito aliquis fit contritus, nisi ad hunc sentium, quo post attritionem venit contritio: sicut dicimus, ex mane fit merities, & ex injusto fit justus consecutive: sic postquam aliquis fuit attritus, fit contritus, attritione desinente propter aliud principium, sive obiectum superveiciens, quod est timor filialis, vel Deus summe dilectus; & haec fuit opinio S. Thomae in 4. Si vero attritio dicatur, dolor voluntarie assumptus propter Deum summe dilectum, sed non cum sufficienti, & requisita intentione, sive gradu, puta quia non est ex toto corde, & ex tota mente &c. sicut cum motus naturalis a principio fit remissus, & in fine velocissimus, & tamen est idem motus: quia successive perficitur: sic attritio illa per continuationem, vel applicationem absolutionis fit contritio: & sic intelligitur id, quod a Doctoribus communiter dicitur, quod virtute clavium ex attrito fit contritus.

XXI. Sed iterum ajunt, qui Deum amat, spiritualiter vivit: praemisso ergo amore Dei super omnia, quid Sacramentum praestabit? Qua ratione poenitentia vere dici Sacramentum mortuorum poterit? Respondet Auctor Summae Alexandrinae, varios esse vitae spiritualis gradus: *Habet illud exordium suum, progressum, perfectionem. Amor vitae cordis est. Amor inchoatus est initium vitae spiritualis: amor proventus est progressus vitae spiritualis: amor perfectus est perfectio vitae spiritualis; secundum illud S. Augustini: Inchoata charitas inchoata justitia est: proventus charitas proventus justitia est: perfecta charitas perfecta justitia est: Peccator itaque imperfecte contritus, sive attritus, Deumque, ut omnis justitiae fontem, diligere incipiens, vivit vita inchoata, quae dispositio est ad vitam perfectam, ex charitate perfecta & a Sacramento ipsam conferente procedentem. Duplex hujus vitae distinctio approbavit Pius Quinto Sanctissimus Pontifex, cum Michaelis Bati Propositionem sexagesimam tertiam his verbis conceptam inter alias damnavit: Illa distinctio duplicis vivificationis, alterius qua vivificatur peccator dum ei Poenitenti, & vitae novae propositum, & inchoatio per gratiam inspiratur: alterius, qua vivificatur qui vere justificatur, & palmes*

mes vivus in Christo rite efficitur, commentitia est, & Scripturis minime conveniens judicatur, Et quamvis ante susceptionem Sacramenti, seu ante Absolutionem Sacramentalem vivat Poenitens, seu vita inchoata & imperfecta, cum imperfecte contritus est, seu vita perfecta, cum perfectam Contritionem habet; Poenitentia nihilominus Sacramentum est mortuum, quia peccatores vivificat per dispositiones, vel partes sibi praevias, sibi que connexas, quae etiam efficaciam ab ipsa mutantur.

51 XXII. Cum itaque valde probabile sit, hominem, ex motivo charitatis dolere oportere de peccatis, ut sufficienter dispositus sit ad justificationem obtinendam in Sacramento poenitentiae: & cum haec tutior sit via, quae ad salutem peccatores perducat, manifestum est post Innocentii XI. Decretum, Confessores omnes teneri ad hortandos poenitentes suos, ut pro viribus conentur dolorem ex hoc motivo concipere ante, quam absolutionem recipiant, secundum monitum S. Caroli Borromaei in edita pro Confessariis instructione. Ad tollendos vero hac de re scrupulos, animadvertendum duximus, ex motivo charitatis detestari peccata etiam illos, qui doleant ex eo, quod a Deo separari timeant, & ejulque beatifica visione privari. Si enim Deum tamquam omnis justitiae fontem gratis amore casto diligant, ut docent S. Augustinus serm. 78. alias 19. de verbis Apostoli cap. 10. quia qui amant videre Deum suum, timeantque hac visione privari, divinam justitiam amant, sive Deum tamquam omnis justitiae fontem. Item qui Deum diligunt ut bonum suum, & aeternam suam beatitudinem, illum amicitiae, non concupiscentiae desiderio expetunt; nam non depriment Deum ad commodum suum, quod amoris concupiscentiae proprium est; sed eum ira diligunt, ut se illi omnino subiciant, illi obediant, & in illo tamquam in suo ulteio sine requiescant. Idem etiam constat ex S. Augustino in Psal. 43. ubi ait: Exigitur a te, ut eum gratis colas, nam quia dat temporalia; sed quia praestat aeterna. Hinc S. Bernardus serm. 8. de diversis invicte probat, mercenarium non esse hominem, qui Deum diligit ut finem suae beatitudinis, & qui paternam inhiat hereditatem, eamque toto affectu expetit, & expectat, quam nimirum filii mercedem esse, non mercenarii, Prophetam testatur, inquit: Cum dederit dilectis tuis somnum, ecce hereditas Domini, filii merces &c. Nam anima Dei amore sive charitate mota tota, inquit pergit in Deum, unicumque ei, ac perfectum desiderium est, ut introducat eam Rex in cubiculum suum, ut ipsi adhaereat, ipso fruatur. Et Hugo a S. Victore lib. 2. de Sacram. cap. 8. perspicue demonstrat, purum Dei amorem non excludere desiderium Dei, quatenus beatitudo nostra est, sed necessario hujusmodi desiderium involvere, quia diligere nil aliud est, quam illud velle habere; quod diligimus. Item, qui dolent, quod Deum, ut par est, non diligant, ac magis ipsam diligere cupiunt, jam Deum, ut omnis justitiae fontem diligere incipiunt; ac proinde sufficienter contriti censendi sunt ad absolutionem Sacramentalem recipiendam. Nam desiderium amoris initium amoris est. Hinc Guillelmus Parisiensis lib. de Sacram. poenitent. cap. 6. inquit: Qui querit amare Deum, utique jam amat Deum, licet nondum ex amore, quem querit. Cum enim querat amare Deum, utique desiderat amare Deum: qui autem desiderat, amat. Amat ergo amare Deum, & non amat illud, nisi propter Deum. Tandem, qui firmum & efficacax propositum habeant non peccandi de caetero, etiam ii, Deum amare firmo proposito secum ipsi constitunt. Proponunt enim servare mandata Dei, ac proinde servare primum, & maximum mandatum, amandi scilicet Dominum Deum ex toto corde; illum igitur amare incipiunt. Nonne enim vero fur est, quisquis gerit furandi propositum? Nonne adulter est, quisquis firmum adulterandi propositum concepit? Nonne avarus, sive amator pecuniae est, quisquis firmo proposito decrevit pecuniam amare? Eadem igitur ratione Dei amator est, quisquis firmo proposito decrevit Deum amare. Quisquis autem peccatum sincere detestatur, & deinceps non peccare decrevit, Deum amare sincere desiderat ac firmiter decernit. Quomodo enim illum veteris amoris poeniteret, qui novo amore succendi non inciperet? Quomodo creaturam cupiditate detestaretur, qui cor suum non devoveret Creatori? Quomodo diceret, Iniquitatem odio habui, & abominatus sum, qui una diceret, Legem autem tuam dilexi?

52 XXIII. Haec quantum ad cordis contritionem, quibus unum adhuc addendum superest, ut recte Lectores intelligant, quae minus tuta in secundo Article reputantur. Num. 16. Au-

tor ex Gobat, & Lessio ait, sufficere ad justificationem in hoc Sacramento etiam remississimum dolorem, dummodo verus dolor sit ex motivo supernaturali. Si dolor hujusmodi peccati affectum excludat, non dubito, quin sufficiat; cum quandoque sensibilis apparere possit dolor remississimus, quia motivum remotissimum apparet nocumento sensibili, re tamen vera, talem potest in animo, & ratione dispositionem habere, quae peccati affectum excludat. At non adeo facile probanda in usu est hujusmodi doctrina, cum gravem Tridentini Patres dolorem exposcant, cumque peccatum mortale, quod maximum malorum est, gravissimum in sui detestationem dolorem requirat. Quamobrem opinio illa de remississimo dolore suspecta esse potest.

XXIV. In eodem articulo num. 91. ait Auctor, non peccare poenitentem contra integritatem Confessionis, si uni Confessario mortalia, & postea alteri bonam opinionem de ipso habenti, nimia verecundia affectus, confiteatur sola venialia. Stat utique Confessionis integritas, sed cum hac via Poenitens graviter peccandi periculo se exponat, hujus doctrinae usus non probandus, sed damnandus est. Audiatur Auctor Summae Alexandrinae de Sacram. poenitent. num. 102. ubi ait: Hypocritis reus est, & periculo peccandi mortaliter se exponit, qui duos dicit Confessarios, quorum uni venialia duntaxat, alteri vero levia peccata aperiat. Peccat enim ille contra sinceritatem Poenitentiae Sacramento debitam; & inanis gloriae studio inflammatus, suae potius famae, & existimationi, quam animae salutari, & gloriae Dei consulit; ac praeterea exponit se periculo frequentioris prolapsionis in peccata mortalia, si Confessarium adeat, vel imperitum, vel cui est ignotus, qui proinde opportuna Poenitentiae, & satisfactionis remedia non applicet; Cum. Consideret, dist. De Poenitent. Qui autem ita est affectus, ut Confessario suo mortale peccatum non aperiret, si alterius Confessarii copiam non haberet, proculdubio peccat lethaliter.

XXV. Num. 127. probat Auctor P. Vivae, aliorumque opinionem, qui ajunt, circumstantiam consuetudinis per se loquendo aperiendam in Confessione non esse, sed per accidens tantum, dum scilicet de ea poenitens a Confessario interrogetur. At doctrina haec falsa visa est nostris Theologis, ac omnino improbanda. Haec enim circumstantia peccati gravitatem plurimum auget. Nam Christus Dominus Lucae 11. de recidivo loquens ait: Et sunt novissima hominis illius peiora prioribus, & S. Thomas 1. 2. quest. 78. art. 2. probat, eum, qui peccat ex habitu, & consuetudine, peccare ex certa malitia; & in 4. dist. 22. quest. 1. art. 3. retellens contrariam opinionem, inquit, sed ex hac opinione videtur relinquere, quod non possit plene recidivantis morbo remedium adhiberi: multa enim experientia ad spirituales salutem recidivantis quae non sunt necessaria innocenti; ut scilicet circa eum major cautela adhibeatur. Et tunc non poenitens ad Sacram. Ministerium accedere tenetur, tamquam ad Doctorem, ad Judicem, ad Medicum? Quomodo ergo muneris satisfaciendi suo, si consuetudinis vitium non aperiat Doctorem, qui salutariter eum instruat, Judicem, qui aequam de eo sententiam ferat, Medicum, qui salutarem medicinam praescribat? Nisi enim poenitentiae Ministro status poenitentis apprimae sit cognitus, is antedicta efficaciam rite, & salubriter exercere non potest. Vitiosa ergo consuetudo ad statum peccatoris aperiendum necessario manifestanda est; quod innuere procul dubio voluit Innocentius XI. dum hanc propositionem damnavit, Non tenemur Confessario interroganti fateri peccati alicujus consuetudinem; ac clarius constat ex nota, quam eidem affinxit Clerus Gallicanus anno 1700. per haec verba: Falsa est, temeraria, in errorem inducit, sacrilegiis favet, Christianae simplicitati, Ministrorum Christi judicaria potestati, Confessionis integritati, atque ipsius Sacramenti institutioni ac fini derogat. Ecce quae interroganti peccandi consuetudinem fateri poenitens cogitur, nisi quia consuetudo haec certam malitiam habet; ut loquitur S. Thomas, nisi quia peccatum est Ecclesia clavibus subiciendum, nisi quia morbus est animi, cui Medicus spiritualis apte medicinam designare, ac tribuere debet. Nam quae peccata non sunt, nec poenitens manifestare tenetur, nec adigi ad ea confitenda a Confessario potest. Quoniam hic de circumstantia agimus, placet etiam adnotare, & retellere, quod num. 148. scribit, de eo qui circumstantiam speciem mutantem inculpabiliter omiserit, quam ita debeat postea in alia Confessione aperire, ut non teneatur fateri peccatum, si sola declarari circumstantia possit. Quis namque sanae mentis homo concipiat fieri id rite posse? Quin enim

iterum peccatum dicatur, quodnam judicium de circumstantia fieri potest? Et quomodo circumstantia peccati malitiam explicabit, cui sit satisfactio injungenda, nisi peccatum, ipsum declaretur?

57 XXVI. De Confessionis integritate periculo non earent, quae num. 142. & 143. ejusdem secundi articuli exposita, atque probata sunt: nempe dum scripsit, non iterandam Confessionem bona fide factam, vel Confessario ita ignaro, & indocto, ut inter veniale, & mortale peccatum discederet, nequiverit; imo etiam existimavit veniale, quod mortale peccatum esset, vel Confessario surdato, semidormienti, & distraeto, qui aliqua peccata etiam mortalia non audierit, modo in eo nulla poenitentis culpa intercesserit. Nolo hic cum Lucio disputare de speculatione, & num theoricè sustineri haec doctrina possit. Uium doctrinae perniciosum assero, ac non modo non consulendam, sed ne scribendam quidem fuisse ab Auctore arbitror, ne apud imperitos vulgata pravum illorum consuetudinem foveret, qui de industria imperitos, aut surdulos Confessarios aleunt, ut minori cum verecundia peccata fateantur; ut facilius, & quin de dispositionibus necessariis interrogetur, absolutionem obtineant; & ut etiam minima injungatur ipsis pro satisfactione poenitentiae. Haec sane indicia cum sint, poenitentes aut dispositos non esse, aut saltem parum de dispositione sollicitos, periculi plena sunt. At haec sunt quae expositum numeris illis doctrinam font. Quamobrem illis in casibus prudentem Confessarium consulere oportere ait poenitentes ad iterandam confessionem. Nam quis sanae mentis homo, qui doctorem adierit pro rei suae familiaris instructione obtinenda, atque huic omnino ea de re imperitum repererit, alium peritum, & doctum non querat? Quis est, qui postquam Judicem adierit pro domesticae rei causa expedienda, illumque adeo ignarum repeterit, ut quae ipsius causa sit non intelligat, alium Judicem non inquirat, si liceat, qui causa cognita pro justitia decernat? Quis denique erit, qui gravi morbo pressus, dum Medicum advocaverit, qui nec morbum agnoscat, nec praescribere aptam medicinam sciat, alium non accertat Medicum peritum, & doctum, qui pro morbi qualitate decernat? At poenitentes ad Sacros Ministros accedere tenentur veluti ad doctores, qui eosdem instruant, & moneant; veluti ad Judices, qui eorumdem cognita de aeterna salute causa aequam sententiam ferant, ac debitam satisfactionem decernant; veluti denique ad Medicos, qui adversus animi morbos, salutares, atque aptissimas medicinas praescribant. Quae cum ita se habeant, quis hominem poenitentem, qui ad eum accesserit Ministrum, quem ineptum omnino norit ad salutarem instructionem, ad rectum justumque judicium ferendum, atque ad debitam ei medicinam designandam, non moneat & consulat, ut doctum adeat, & peritum Ministrum, ut ab eo exponat salutarem juxta miseram sui conditionem, instructionem, rectum de peccatis se peccatis judicium, ac proficinas pro illis deinceps praecavendis medicinas? Deinde, dum poenitens se a Confessario deceptum agnovit, an non alium adire tenetur, qui ipsum recte instruat? Dum verotam ignaro Ministro confessus sit peccata sua, ut mortale pro veniali peccato habuerit, jam scit se in hoc fuisse deceptum, ac prudenter existimat, se in reliquis quoque deceptum fuisse. Ad surdulos vero, semidormientes, & distraetos quod spectat, si poenitens dubitet plura non audivisse peccata, fatentibus omnibus, iterare confessionem debet. At haec dubitatio non adeo facile excludi potest, ut consideranti patet; quamobrem non adeo facile vulgata est probanda Auctoris assertio, cum admodum difficile sit poenitenti scire, quod nam sit peccatum, quod non audierit; & cum facile opinio haec aniam praebere possit minus fervidis hominibus adeundi suspectos hujusmodi Confessarios. Haecenas de his, quae secundo articulo continentur. Paucis nunc addemus circa tertium articulum, qui est De Satisfactione.

58 XXVII. Satisfactio, voluntaria est poenae permissio ad compendendam injuriam Deo illatam, ipsi quoque placandum, cum firmo proposito peccata impollerunt omni studio vitandi. Hanc injungere poenitentibus tenetur Sacerdos, pro viribus enim conari debet, ut integrum sit poenitentiae Sacramentum, quod sine satisfactione integrum proculdubio non esset. Concilium Tridentinum sess. 15. cap. 8. haec habet: Debent ergo Sacerdotes Domini, quantum spiritus, & prudentia suggererit, pro qualitate criminum, & Poenitentium facultate, salutaris, & convenientes satisfactiones injungere: ne, si forte peccatis commoveant, & indulgentius cum Poenitentibus agant, Biblioth. Ferrar. Tom. VI.

levissima quadam opera pro gravissimis delictis injungendo, aliorum peccatorum participes efficiantur. Et S. Carolus Borromaeus, in Instructionibus Sacramenti Poenitentiae: Injungat, inquit, Poenitentiam pro culpa, & persona ratione: ita ut superbis humilitatis opera; carnis voluptatem sectantibus, jejunia, abstinentiam, cilicium gestationem, aliamque corporis macerationem pro peccati gravitate indicat; in oratione negligentibus, ut singulis diebus mane saltem, & vespere orationi vacent; feria secunda, & aliis certis feriis pro Defunctis orent; certis item definitisque diebus devote visitent Stationales, & praecipue devotioris Ecclesias, & Altaria, praesertim in Quadragesima, & in Adventu: Mundi pompas, choraeas, aliaque opera Satanae sectantibus, eam Poenitentiam imponant, ut in hebdomada mane certis diebus (id quod in singulis dies etiam faciendum esse gravissime Beatus Chrysostomus monet) sancta meditatione sibi propolita, solemnem illam sponsonem, quam per Compates in Baptismo sancte fecerunt, redintegrent, intime Deum precando; in qua precatione firmo stabilique animo proposito statuatur, se Christo Domino adhaerere, renunciareque iterum atque iterum saeculi pompis, operibus tenebrarum, & diabolo in primis; cui se adversarios esse, & professi sunt, & profrentur perpetuo.

XXVIII. Haec autem poenitentiae sunt genera a Sanctis Viris accepta, & Ecclesiasticae disciplinae Interpretibus, quae pro peccatorum ratione adhiberi etiam nunc poterunt, attendita etiam personarum qualitate.

De Poenitentis vestium sericarum usu, auri ornamento, conviviorum apparatu, venatione, aliquo certo tempore abstinere.

De egenis hominibus cibum suppeditet, ac ministret, pedes item lavet.

De peregrinis pro facultatum ratione hospitio excipiat.

De in publica domo, hospitali, locove pio aliquot dies operam navet.

De visitet, qui in carcere sunt, eosdem consoletur, & cum per facultates potest, abat certo praescripto tempore.

De se per aliquot dies in Monasterium aliquod, aliumve remotum locum abdat, ubi poenitens vivat.

De aliquot diebus carne, aut vino item abstinere.

De certis diebus, praesertim feria quarta, sexta, & Sabbatho jejumet; vel etiam vescatur solum pane, & aqua potuatur.

De certo aliquo tempore non equitet.

De, si facultates suppetant, certam pecuniam, aut frumenti, aut vini quantitatem in elemosinam pauperibus Christi conferat.

De genibus flexis, aut etiam brachiis extensis in modum crucis, certo tempore, & hora praesentia, ante Crucem, aliamve Sacram Imaginem in Ecclesia oret.

De humi aliquamdiu jaceat, cinberve.

De flagella certis praescriptis diebus sibi adhibeat.

De cilicium aliquot dies induat.

De religiosam aliquam peregrinationem suscipiat, sanctaeque consuetudine.

De statos Psalmos Poenitentiales, aliasque poenitentiales preces pie recitet aliquot dierum spatio.

De certis Ecclesiis, puta Stationales, vel praecipue devotioris visitet.

XXIX. Satisfactio itaque pars integralis Sacramenti est, ac suscipienda a Poenitente est, ut peccatum in se puniendo Deo satisfaciatur. Si pars integralis est Sacramenti, facile patet, non posse a Poenitente sine gravi culpa omitti, etiam si levis sit, vel prolevis culpa a Confessario injuncta. Licet enim venialia peccata, vel mortalia jam confessi non necessaria, sed tantum sufficiens materia sint hujus Sacramenti, tamen posito quod confiteri ea Poenitens velit, & Sacramentum suscipere partes, quas Sacramentum requirit, sub gravi culpa adimplere tenetur. Sunt vero satisfactiones partes Sacramenti. Gravitas vero illius obligationis, non a levi, vel gravi satisfactionis materia, sed a Sacramenti natura repetitur, ut observat optime Elizalde, Quamobrem corrigendus Ferraris est n. 16. oppositum asserens. Et ob eandem rationem, improbandum videtur quod num. 22. asseritur de eo, qui sine animo satisfaciendi pro injuncta poenitentia opera illa fecerit, quae injuncta a Confessario fuerant. Nam qui animo non contentat satisfacere oneri a Sacro Ministro injuncto, atque ita integrum perficere Sacramentum, opus efficit, quod nulla ratione ad Sacramentum refertur; sola enim facientis voluntate ad illud refertur: ergo opus illud integra pars Sacramenti.

mentu haberi non potest; præsertim cum præsumatur alia de causa ab homine factum, qui secum ipse constituerit alio voluisse tempore pro iniuncta poenitentia opus illud suscipere.

61 XXX. Ac multo minus ferri potest, quod nu. 34. adstruitur, scilicet imponi posse pro poenitentia opus aliunde præceptum. Audiat Gabriel Antoine de poenit. art. 3. q. 3. ubi ait, non posse hæc opera licite imponi, si Poenitens possit alia præstare. Quia ex Concilio Trid. sess. 14. cap. 3. Satisfactio, quam imponitur, non fit tantum ad novæ vitæ custodiam, & infirmitatis medicamentum, sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam, & castigationem. At opera jam aliunde præcepta nequeunt esse ad vindictam, & castigationem peccatorum præteritorum: nam etiam si nulla peccata commisisset poenitens, teneretur illa præstare, nec illis iterum impositis puniri censetur. Idcirco relictio injuriæ, & damni compensationis, ac fuga occasione peccandi non sunt satisfactiones vindictivæ.

62 Porro Concessarius censendus est imposuisse opus non aliunde præceptum, nisi illud exprimat, vel ex circumstantia colligi queat, nam hæc est rationabilis ejus intentio. Quare si simpliciter imponat jejunium, Poenitens non satisfacit jejunando uno die, in quo ex præcepto Ecclesiæ, vel ex voto tenetur.

63 XXXI. Duo quoque alia in articulo de satisfactione supersunt animadversione digna. Primum occurrit in num. 25. ubi eximitur ab onere iterandæ confessionis Poenitens, qui inculpabiliter, vel culpabiliter injunctæ poenitentiae oblitus, eandem prætermiserit; sed sufficere asseritur, ut in alia confessione petat sibi imponi altam congruam poenitentiam pro peccatis, quæ confiteri solet. Nam quam ratione poterit congruam pro peccatis poenitentiam recipere, nisi peccata sua Confessario manifestet? Et quomodo Confessarius causâ cognita poenitentiam præscribet, ut jubet Tridentina Synodus, si peccata ipsi non ostendantur per eorumdem confessionem? Tenetur ergo Poenitens ille iterare Confessionem; sicuti etiam iterare confessionem debet, qui poenitentiam commutari velit ab alio Confessario rationabili de causa, cum hic non possit iudicium ferre, nisi causâ cognita, cumque debitam pro peccatis vindictam discernere, atque aptam medicinam præscribere nequeat, quin cognita per confessionem peccata sint, ac status poenitentis exploratus: quamobrem dum ab eodem Confessario quoque poenitentia commutatio exquiritur, si hic consilium saltem peccatorum memoriam, ac status poenitentis notitiam non servet, etiam ipse cogere poenitentem debet ad confessionem iterandam. Alterum occurrit num. 31. ubi inter causas minuendi poenitentiam, Jubileum, & Indulgentia recensentur: id vero jam refutatum est in nostra de Indulgentia appendice. Ac refelli quoque ex eo potest, quia Seraphicus Patriarcha Franciscus, lumine coelestis perfusus, intellexit ex 24. millia hominum Admissum confluentium, quatuor aut sex, nisi fallor, lucratos fuisse; Indulgentiam illam Plenariam. Debitum satisfactionis exhibendæ Deo certum, & liquidum est, & jure divino solvendum Indulgentiarum affectio incertissima: & pauci sunt qui eas assequantur: Debitum autem certum solutione incerta non extinguitur. Rogo ergo benignos nostros Theologos, ut observent, & intelligant, clavium potestatem, Sacramenta, & Indulgentias non ad extenuandas virtutes, nec ad impediendum virtutis exercitium, sed in subsidium imbecillitatis nostræ, & ad fovendam, roborandam, perficiendamque virtutem fuisse a Christo Domino hominibus concessa.

POENITENTIARIA APOSTOLICA.

POENITENTIARIUS MAJOR.

Additio Auctoris e II. Editione.

1 POenitentiarie facultates late traduntur a Benedic. XIV. tom. 1. Constit. 95. incip. Pastor Bonus. Poenitentiarie Apostolicæ facultates Sede vacante absolvendi a quibuslibet Consecratis, & dispensandi in foro Conscientiæ, & ad tempus, persolverant juxta disposita ab eodem *ibid.* §. 51. Pro foro tamen externo coquelescit, præterquam quoad Regulares, & Moniales, & quoad absolutiones cum reincidentia. *ibid.* §. 53.

Poenitentiarie Apostolicæ Officiales sunt Major Poenitentarius, Regens, Theologus, Datarius, Canonista, Corrector, Sigillator, Procuratores, seu Secretarii tres, & Scriptores Ordinarii itidem tres cum additione unius Procuratoris, & unius Scriptoris. Idem Constit. 95. incip. In Apostolicæ Poenitentiarie §. 2. per tot. ubi assignantur eorum qualitates, munera, & emolumenta, & alia eos concernentia. Et §. 21. statuit de Signatura Poenitentiarie, intercessoria Officialium, methodoque in ea servanda.

Ad Poenitentiarie Apostolicæ Scripturum Officium non debent admitti, qui alienis servitiis, vel alteri incompatibili Officio addicti sint. Idem tom. 2. Constit. 41. incip. Quamvis. Itidem injungitur, ut Procuratorem, seu Secretarium Officia frequentent. Idem *ibid.* Poenitentiarie Apostolicæ Secretarii, seu Procuratores, ipsius Officii praxim didicisse debent in prævio executionis muneris Scriptoris. Idem *ibidem*. Tam Procuratores, quam Scriptores, per Concursum eligendi sunt. Idem *ibid.* Poenitentiarie Majori R. E. Cardinali injungitur præmissorum executio. Idem *ibid.*

Poenitentiarie expeditiones omnes secreto, & gratis fiunt. Idem cit. Constit. incip. In Apostolicæ §. 22. Poenitentiarie emolumenta unde sumenda, & quomodo administranda assignat Idem *ibid.* §. 29. & seq. Superflua applicantur Hospitio pauperum invalidorum de Urbe. Idem *ibid.* §. 33. Poenitentiarie Archivum publicum, & secretum, omni diligentia disponendum & custodiendum constituitur. Idem *ibid.* §. 37. & seq.

Major Poenitentarius unus ex S. R. E. Cardinalibus debet esse Presbyter, & in Theologia Magister, seu Decretorum Doctor a solo Romano Pontifice per Literas eligendus. Ipse etiam vita discedente tempore Sedis vacantis, tunc a majore numero Cardinalium per secreta suffragia eligendus est alius Cardinalis Pro-Poenitentarius ad ejusdem Sedis vacantis tempus. Idem *ibid.* §. 3. & 4. Præcipuum Majoris Poenitentarii munus consistit in recto, ac prudenti exercitio facultatum sibi concessarum. Et in quatuor diebus Majoris hebdomadæ, Dominica quidem Palmarum in Basilica S. Joannis in Laterano, Feria vero quarta in Basilica S. Mariæ Majoris & quinta, & sextis feriis in Basilica S. Petri Vaticana Fidelium confessiones in Sede ad id constituta excipere, nec non capitula se se submittentium Virga Poenitentarii tangere; Indulgentiam centum dierum ipsi impartiendo, & sic loquendo eidem concessam in alia Constitutione. incipiens. Pastor Bonus. Præterea tribus anni diebus, videlicet Feria quarta Cinerum (qua die ipse Cineres capiti Summi Pontificis, Cardinalium, ceterorumque assidentium inspergit) & mane Feriæ sextæ in Parasceve, & die Commemoratiois Fidelium Defunctorum, solemniter ritu rem Divinam in Pontificia capella peragere. Et ad hæc Romano Pontifici in supremo vitæ agone constituto ad spiritualem eidem in tali articulo ferendam opem, assistere; Idem *ibid.* §. 5.

Major Poenitentarius Minores Penitentiarum in tribus Basilicis Urbis in Ecclesia Lauretana, ac pro anni Sancti tempore in Basilica S. Pauli, aliisque Urbis Ecclesiis deputat; *ibid.* §. 6. Majori Poenitentiarie assignantur emolumenta centum fœtorum auri pro quolibet mensē. Et aliorum 200. annuorum monetæ e superfluis Poenitentiarie emolumentis. Idem *ibid.* §. 8. & 9.

Poenitentarius major potest consulere Papam etiam in prohibitis, & ei de vivæ vocis oraculo asserenti est fides habenda. Idem in cit. Constit. 95. incip. Pastor Bonus §. 5. Poenitentarii Majoris facultates a pluribus Pontificibus concessæ colliguntur & ordinantur ab eod. per tot. dict. Constitutionem. Absolvit enim a peccatis, & censuris. Idem *ibidem* §. 16. 23. Dispensat super irregularitate. Idem *ibid.* §. 17. Convalidat titulos Beneficiorum condonando, seu componendo quo ad fructus male perceptos. Idem *ibid.* §. 20. Remittit, seu condonat alia male percepta, & habilitat ad percipiendum. Idem *ibid.* §. 25. Relaxat, seu commutat juramenta, vota, & onera. Idem *ibid.* §. 28. Regulares habilitat, absolvit, & transitus eidem concedit de una ad aliam Religionem. Idem *ibid.* §. 31. Et eadem respectu Monialium. Idem *ibid.* §. 36. 29. Dispensat in Matrimonialibus super impedimentis impedientibus occultis, revalidat dispensationes male obtentas etiam legitimando prolem. Idem *ibid.* §. 29. Dat facultatem Minoribus Poenitentariis. Idem *ibid.* §. 47. Concedit indulgentiam centum dierum in tactu Virgæ. Idem *ibid.* §. 50. Commisiones Majoris Poenitentarii. vel Pro-Poenitentarii non expirant eo decedente, vel ab Officio cessante. Idem *ibid.* §. 49.

34 §. 49. Poenitentarii Minores in Basilicis Urbis, & in Æde Lauretana deputantur a Cardinali Majori Poenitentiarie cum facultatibus ipsius arbitrio. Idem cit. Constit. 66. incip. In Apostolicæ Poenitentiarie §. 6. Vide dictas duas Constitutiones Pastor Bonus, & In Apostolicæ Poenitentiarie, ubi declarantur supradictæ facultates, & plurima alia statuuntur ad rem.

35 Ad Poenitentiarium Majorem pertinet supplere negligentiam, tam Ordinariorum Localium, quam Regularium Superiorum Monialium, in deputacionibus Confessariorum in casibus a Concilio Tridentino præscriptis, aliisque recensitis in Constitutione 66. incip. Pastoralis; *ibid.* Poenitentiarium Major, etiam vacante Apostolica Sede Monialibus deputare nequit Confessarios, qui ab Ordinariis locorum pro Monialibus expresse approbati non fuerint; Idem *ibid.*

Poenitentiaris Minoribus Basilicæ Lateranensis Ordinis Minorum Reformatorum, inopia laborantibus, annui redditus augentur in fœtus ducentis, ex Officio Sigillatoris Poenitentiarie Apostolicæ dismembratis; Idem Constit. 39. incip. Laborantibus. Item in aliis fœtus centum ex redditibus Poenitentiarie arbitrio Poenitentarii Majoris alias permissis; Idem *ibid.* Præterea eorum Collegio assignantur multæ ejusdem Officii Poenitentiarie. Idem *ibid.* Hujusmodi autem assignatio declaratur, quod facta fuerit eorum Collegio per modum elemosinæ. Idem Constit. 11. incip. Decet.

Alia ad rem, vide verb. Dispensatio a n. 68. ad fin.

POENITENTIARIUS. Vide verb. Canonicus art. 9. a num. 45. ad 49.

POLLUTIO. Vide verb. Luxuria a n. 35. ad 45.

POLYGAMIA.

1 PLYGAMIA, seu Uxorum pluralitas duplex esse potest, scilicet successiva, & simultanea. Communis. Polygamia successiva est, quando quis successively plures habet uxores. Communis. Et hic si duas successive habuit, dicitur Bigamus, si tres, dicitur Trigamus, si quinque, dicitur Quintogamus, si octo, dicitur Octogamus, & sic loquendo de aliis, textu expresso in cap. Aperiunt 11. caus. 31. quest. 1. Polygamia simultanea est, quando quis simul plures habet uxores. Communis. Et hæc simultanea pluralitas Uxorum est vera, & propria Polygamia, de qua in præsentem est sermo. Et quidem pluralitatem Uxorum successivam validam esse, & licitam, altero conjugum mortuo, est communis Catholicorum sensus contra Montanistas, & Novatianos olim secundas nuptias damnantes, & expresse habetur ex 1. Ad Corinth. 6. ibi; Mulier alligata est Legi, quanto tempore vir ejus vivit; Quod si dormierit vir ejus, liberata est, cui vult nubat, tantum in Domino. Et 1. Ad Timoth. 6. 5. vult Apostolus Viduas juniores nubere. Et c. Aperiunt 11. caus. 31. q. 1. dicitur expresse; Ego nunc libera voce proclamo non damnari in Ecclesia Bigamiam, immo nec Trigamiam, & ita licere quinto, & sexto, & ultra; quomodo & secundo marito recte nubere. Et hoc supponitur pro certo, & indubitato tot. tit. de secundis nuptiis 21. lib. 4. Decretalium.

2 Polygamia, seu pluralitas simultanea Uxorum est Jure Divino prohibita; Est certa de Fide, & qui contrarium assereret, esset Hæreticus reputandus. Sic Catholici omnes ex Canon. 48. Apostolorum, ex Concilio Nicæno 1. can. 25. & 26. ex Innocent. I. Epistola 36. ex Syrico Epistola 1. cap. 4. ut in cap. De conjugali 27. q. 2. ex Coelestino I. in c. Videtur nobis 35. q. 6. ex Concilio Toletano I. c. 17. ex Nicolao I. ad Consulem Bulgaror. c. 15. ex Alexandro III. in Appendice c. 15. & 25. ex Innocentio III. in cap. Gaudemus 8. de divorciis, ubi ad hoc dicit unam tantum coltam in unam tantum foeminam converteri fuisse, & non plures in plures; Ex Concilio Florentino in Decret. pro Armenis; ex Colonienfi sub Paulo III. p. 1. c. 41. ex Concilio Moguntino sub eodem in Decretis fidei cap. 36. & ex Concilio Tridentino sess. 24. Canon. 2. ubi sic est definitum: Si quis dixerit, licere Christianis plures simul habere uxores, & hoc nulla Lege Divina esse prohibitum, anathema sit; & hoc aperte colligitur ex verbo ipsius Christi Mat. 19. & Marc. 10. ubi expresse docet, esse adulterium eum, qui, dimissa Uxore, ducit aliam, quod non esset, si vivente priori, alia quoque esset Uxor ejus legitima. Ferrar. Biblioth. Tom. VI.

In Lege veteri Polygamia, seu pluralitas Uxorum fuit licita, & permittitur Divina dispensatione ab ipso Deo indicata primis aliquot Patribus, deinde illorum verbo, aut exemplo ad ceteros perventa. Communis cum Scoto in 4. dist. 33. quest. 1. art. 2. S. Thoma, & S. Bonaventura *ibid.* Bellarmino l. 1. de Matrim. cap. 11. proposition. quarta, & aliis passim. Et probat Scotus ex Genes. 16. & 25. de Abrahamo, qui habuit uxores Saram, Agar, & Ceturam; De Jacob, qui habuit uxores Rachelem, & Liam; & de David 2. Reg. 5. qui plures habuit uxores: Credibile autem non est, quod hi Sancti Patres duobus plures simul uxores fecerint aliquid illicitum, sed potius credendum est, quod illas non accepissent, nisi fuisset illis Divina dispensatione, seu inspiratione concessum, & in casu paucitatis Fidelium procreantium prolem, ut hoc modo plures mulieres ab uno fecundarentur, & sic proles ad Divinum cultum propagaretur, & multiplicaretur. Et de facto Moyses in Deuteronomio c. 21. tamquam de re nota, & passim licita loquitur dicens: Si fuerint alicui duæ uxores, una dilecta, altera odiosa.

Polygamia autem, seu potius Polyviria plurium virorum cum una Uxore nunquam nec in Lege veteri fuit licita, & permittitur. Communis cum S. Augustino lib. 3. de Doctrina Christiana cap. 12., & lib. de bono Conjugator. cap. 17. S. Thoma in 4. dist. 33. quest. 1. art. 1. ad 7. Scoto in 4. dist. 17. & 26. Bellarm. loc. cit. Et ratio est, quia hæc Polygamia, seu potius Polyviria adversatur fini primario Matrimonii, qui est propagatio prolis, & educatio ejusdem, & explarium virorum concubitu cum eadem muliere, vel nunquam proles progignatur, vel non nisi rarissime, ut notavit S. Augustinus in lib. de bono Conjug. cap. 17., & docet experientia de meretricibus.

An autem poterit Deus in Lege veteri, & possit nunc dispensare in hac Polygamia, seu Polyviria, nempe plurium virorum cum una Uxore? Variant Doctores; Negativam sententiam defendunt Bellarminus cit. l. 1. de Matr. cap. 11. proposit. 2. Rosignol. in universas de Matrim. controversias contr. alt. XV. de Matrim. 11. unanot. 15. num. 5. citans ibi S. Augustin. leg. 3. de Doctrina Christiana cap. 12., & lib. de bono Conjugator. cap. 17. S. Thomam in 4. dist. 33. quest. 1. art. 3. ad septimum, & sic tenent plures alii, ex eo quia hæc Polygamia, seu Polyviria plurium virorum cum una Uxore sit contra prima principia Juris naturæ, nec per ullam mutationem circumstantiarum possit fieri bona, cum repugnet omnibus finibus Matrimonii; In iis autem, quæ sunt contra principia Juris naturæ non potest Deus dispensare; scilicet non essent prima principia Juris naturæ, adeoque &c. Affirmativam sententiam, nempe posse Deum in hac Polygamia, seu Polyviria dispensare, tenent communis, & probabilis Doctores, ut tenet, & testatur Matrim. in Theol. mor. disp. 20. quest. 3. num. 53. in 3. dist. 36. Et ratio est, quia Deus dispensare potest in aliis quoque præceptis Juris naturæ, ut in fornicatione, furto, homicidio, & similibus, ut docet Scotus in 3. dist. 36. adeoque etiam in hoc dispensare posset, cum non sit præceptum urgentius istis; Tum, quia Deus in tali casu posset res ita disponere, ut ex hujusmodi Polygamia, seu Polyviria non sequerentur illa inconvenientia, ob quæ a Lege naturæ est prohibita, atque ideo tali dispositione facta Lex naturæ non obligaret; Tum quia, quod sit contra Jus naturale, non obstat, quin Deus id concedere possit, quia non est contra Jus naturale strictè sumptum, & primario, sed tantum late sumptum, & secundario, ut distinguit ipsum Jus naturale Scotus in 4. dist. 17., & dist. 26., & repetit dist. 33. quest. 1. Matrim. loc. cit. num. 52., & alii plures; Tum etiam quia, ut docet Scotus in 3. dist. 36., & sequitur Hurtad. disp. 9. dif. 2. cum pluribus aliis recentioribus, ipsius Dei concessione, & dispensatione, quæ est Juris declaratio, definit esse contra Jus naturæ, quia definit esse contra Jus mariti, cum Deus ut supremus corporum Dominus possit uxori facultatem concedere, ut valide, & absque injustitiâ in Matrim., aliis quoque Maritis suum tradat corpus; Sicuti etiam concessione Divina facta alicui, ut alterum occidat, vel ejus bona accipiat, occisio illius, & bonorum acceptio definit esse injusta, & contra Jus natura, quia Deus est supremus Dominus bonorum, & vitæ omnium; arg. Cap. Gaudemus 8. de Divorciis.

Circa Polygamiam, seu pluralitatem simultaneam uxorum, sicuti de facto Deus in Lege veteri dispensavit, ut satis ostentum fuit super num. 8. ita posset, si vellet, dispensare.

fare etiam nunc in lege Evangelica . Communis cum San Thoma in 4. dist. 73. quest. 1. art. 2. in corpore , Scoto loc. cit. Rosignol. num. 5. , & alii passim : Unde non indiget probatione .

13 Nullus autem homo , neque Summus Pontifex dispensare potest circa utramque Polygamiam , scilicet tam viri cum multis uxoris simul , quam Uxoris cum multis simul viris . Communis . Et ratio est , quia Polygamia est Jure Divino prohibita , ut patet ex dictis supra num. 7. sed nullus homo dispensare potest in Lege Dei , cum inferior nequeat dispensare in lege superioris , cap. inferior 4. dist. 21. Cap. Cum inferior 16. de major. , & obediunt. Clement. Ne Romani , de electione. adeoque &c.

14 Ad vitandum Polygamiam , & contrahendum secundum Matrimonium ob mortem alterius Conjugis requiritur , & sufficit certitudo saltem moralis de morte ejusdem conjugis . Barboia in cap. In presentia 19. de spons. numer. 7. Abbas ibid. num. 6. Alexander de Nevo numer. 22. Mascard. de probationibus conclus. 1074. Gutierrez pract. l. 2. q. 8. nu. 4. & seq. Reiffensuel lib. 7. decret. tit. 21. numer. 7. Rosignol. loc. cit. num. 6. cum aliis ibi citatis , Bolco disp. 12. sect. 12. concl. 2. n. 22. Sanchez de Matrimonio lib. 2. disp. 46. num. 6. cum pluribus ibi citatis , Layman lib. 5. tract. 10. part. 3. num. 1. & 2. ubi testatur de communissima aliorum .

15 Probatur igitur prima pars , quod requiratur certitudo , & non sufficiat solum dubium , aut probabilis opinio de morte alterius Conjugis , nec ejus absentia plurium annorum , ex Cap. Dominus 2. de secundis nuptiis , ubi Lucius III. universis Christianis in captivitate Saracenum positus sic respondit : Sane super Matrimonio , que quidam , ex vobis (non dum habita obeuntis Conjugis certitudine) contraxerunt , id vobis respondemus , ut nullus amodo ad secundas Nuptias migrare presumat , donec ei constet , quod ab hac vita migraverit conjux ejus . Et ex Cap. In presentia 19. de sponsalibus , ubi Clemens III. sic respondit Casaravulgano Episcopo : In presentia nostra quasi videri , quid agendum sit de mulieribus , que viros suos causa captivitatis , vel peregrinationis absentes ultra septennium prestatate fuerint , nec certificare possint de vita , vel de morte ipsorum , licet super hoc sollicitudinem adhibuerint diligentem , & pro juvenili etate , seu fragilitate carnis nequeant continere ; petentes alii Matrimonii copulari . Consultationi ergo tua taliter respondemus , quod quantumcumque annorum numero ita remaneant viventibus viris suis , non possint ad aliorum consortium Canonice convolare . Nec auctoritate Ecclesie permittas contrahere , donec certum nunciium recipiant de morte virorum . Ex quibus Sacris Canonibus clare constat , requiri certitudinem ad secundas nuptias celebrandas , seu secundum Matrimonium contrahendum .

16 Probatur secunda pars , quod sufficit certitudo certitudo mortalis , ut tenent omnes Doctores citati numero antecedenti . Scotus in 4. dist. 22. quest. 1. art. 5. Valentia tom. 4. disp. 10. quest. 2. punct. 2. , & alii passim , arg. cap. Cum jam belluam 1. caus. 34. quest. 2. , ibi ; Nec tamen culpabilis iudicetur , qui personam ejus mariti , qui jam non esse existimabatur , assumpsit , ubi ly non esse existimabatur , vere , & realiter non plus importat , quam certitudinem moralem , & Cap. final. §. Porro ut lite non contestata ibi : Tandem alteruter conjugum expelletur , donec de ipsius obitu verosimiliter presumatur , ubi ly verosimiliter presumatur , plus sane non significat , quam certitudinem moralem . Et colligitur etiam ex Instructione per examine ill. r. m. , qui inducuntur pro contrahendis matrimoniis , tamen Curia Eminentissimi D. Card. Urbis Vicarii , quam in aliis Curis ceterorum Ordinariorum , relata a Monacell. tom. 3. Append. ad Formular. Instructione 6. ubi num. 12. in fine sic habetur ; Si tamen hujusmodi testimonia haberi non possint , Sacra Congregatio non intendit excludere alias probationes , que de Jure communi possunt admitti ; Dummodo sint legitime , & sufficientes .

17 Probatio autem legitima , & sufficiens , seu moralis certitudo de morte conjugis habetur , Primo , si de ea testetur Parochus , quia hujus testimonium , ex libro Baptismi , Matrimoniorum , & Mortuorum sufficienter probat ; Ex prescripto enim , & auctoritate Concilii Tridentini sess. 24. cap. 1. , & 2. de reform. Matrimon. industria , & Fides Parochi est electa ad conscribendum talem librum , adeoque indubitanter fides tali libro adhibenda est . Mascard. de probationibus conclus. 673. num. 1. , & seq. allegans plurimos alios , Pax Jordanus tom. 3. tit. de Fide instrument.

num. 48. citans Rotam decif. 321. num. 3. part. 1. noviss. Reiffensuel loc. cit. num. 10. & alii passim .

Secundo , si constat de tali morte publice , & authentice , idest per attestationem , aut instrumentum publicum , vel authenticum a Magistratu Ecclesiastico , Politico , aut Militari datum , vel a Notario publico , vel alia persona in publica auctoritate constituta confectum . Hec omnia plene probant , ut docet Mascardus de probationibus conclus. 1101. num. 5. Reiffensuel loc. cit. num. 11. , & Communis aliorum .

Tertio , si adsint duo testes de visu ; Isti enim ordinarie plene probant , ex l. Ubi numerus , ff. de testibus , quae canonizata est in Cap. Si testes §. Ubi ; num. 4. quest. 3. quo utroque in loco dicitur : Ubi numerus testium non additur etiam duo sufficunt ; Concordat textus in Cap. Licet univ. sis 23. de testibus , ubi Papa Alexander III. sic expresse dicit : Mandamus , si inter vos . . . emerferit questio . . . non minus , quam duorum , vel trium virorum , qui sint probata vita , & fidelis conversationis testimonium admittatis , juxta illud Dominicus (Math. cap. 18. , & Luc. cap. 17.) in ore duorum , vel trium testium stat omne verbum ; Quia licet quadam sint cause , que plures , quam duas exigant testes , nulla est tamen causa , que unius testimonio (quamvis legitimo) terminetur , & quid simile habetur in Cap. In omni negotio 4. de testibus , ubi expresse dicitur , quod duorum hominum testimonium verum est . Constat autem ad presens testes de visu , non solum qui conjugis morti vere presentes fuerunt , vel illum mortuum viderunt propriis oculis , sed etiam qui ejusdem sepulture , aut exequiis , die tertia , septima , & trigesima interfuerunt , & consanguineos illius viderunt , & audierunt talem Conjugem mortuum , sepulchrum , & hujusmodi etc. Mascardus de probationibus conclus. 1077. Gobat tract. 9. n. 312. Reiffensuel loc. cit. n. 12.

In similibus casibus etiam parentes , consanguinei , et affines sufficiens testimonium ferre possunt , utpote ordinarie magis , quam alii consilii de morte suorum conjunctorum ; arg. l. De tutela 7. Cod. de in integrum restitutione . Sic post Jo. Andream Mascard. loc. cit. num. 3. Reiffensuel loc. cit. num. 13. , et alii passim ; Exceptis tamen ad id interesse habentibus , uti sunt ipsimet Conjuges superstitis , quia in propria causa nemo idoneum testimonium ferre potest ; leg. Nullus , ff. de testibus , & leg. Omnibus , Cod. eodem Gobat loc. cit. num. 310. Reiffensuel loc. cit. numer. 13. , et alii .

Quarto , si cum uno teste de visu , aut cum fama , et rumore , vel cum pluribus testibus de auditu concurrant alia verosimilia indicia , et conjecturae de morte conjugis , v. g. si calu e ponte , muro , vel navi in flumen decidit , nec amplius apparuerit , et quamvis diligenter in tali flumine inquisit , minime reperitus fuerit ; si periculosam navigationem , aut praelium ingressus , vel in loco , ubi peritissimus , aut famas grallabatur , diu moratur jam a longo tempore non compareat , et interim scitur in talibus occasio-nibus plures naufragio , gladio , contagiosa lue , aut penuria peritisse , et hujusmodi ; per ipsa enim , et similia sit sufficiens probatio , arg. l. Vlt. Cod. De probation. l. indicia certa , Cod. de rei vindic. l. 3. §. Eiusdem , ff. de testibus , leg. Heredes palam §. Sed si notam , ff. de testamen-tis , l. Cum proponeretur , ff. de Legatis 1. l. 1. §. in al. ff. de verbor. obligat. cum similibus , cap. Si testes §. Sape 4. quest. 3. cap. 1. de appellationibus , cap. Præterea 27. de testibus , Cap. Illud quoque XI. de presumptionibus cum similibus , Et in specie tenent Gobat loc. cit. num. 314. Reiffensuel loc. cit. num. 14. Gutierrez de Matrimonio cap. 51. n. 2. et alii plures .

Immo Abbas in cap. In presentia 19. de sponsalibus nu. 6. 22 et ibi Hostiensis in fine , Angelus , Veracrux , et alii , volunt etiam unicum testem de visu facere sufficientem probationem de morte Conjugis ; arg. cit. cap. In presentia 19. de sponsalibus , ubi statuitur , quod mulieres nequeant contrahere aliud Matrimonium , donec certum nuntium recipiant de morte virorum , ubi per ly certum Nuntium , videtur designari unum testem de visu deponentem ; Quod admittit etiam Farinac. in praxi criminal. part. 5. quest. 140. num. 73. calu , quo Conjuges obierit in loco ita distante , ut facile nequeant alie probationes haberi , quod cum hac limitatio-ne recipit etiam Sanchez cit. disp. 45. num. 12.

23 At ille Sanchez ibidem cum Bartolo , Emmanuel , & aliis docet , probabilius non valere unicum testem , nisi concurrant aliqua adminicula , aut conjecturae ex recensitis supra numer. 21. Quod , & tenent Rosignol. loc. cit. num. 6. in fine cum aliis ibi citatis , Gutierrez de Matrimonio cap. 51. num. 2. Reiffensuel loc. cit. num. 15. Barboia in cit. cap. In presentia 19. de sponsalibus num. 3. , & alii recte intelligentes dicta verba Certum Nuntium non in masculino , sed in genere neutro ita ut significant certa nova , vel certam relationem , non autem certam personam , quia una sola persona quantumvis legitima , & idonea relationem de Jure certam non facit , nec sufficienter probat ; leg. Jurisjurandi , Cod. de testibus , ibi : Manifeste sancimus , ut unus omnino testis responsio non auctoretur , etiamsi præclara Curie honore præfulgeat , ubi proinde Summarius refert illud vulgatum Vox unus , vox nullius ; Concordant Cap. Admonere 33. quest. 1. ubi Stephanus Papa V. generaliter inquit ; Nec Evangelicum , nec ulla Divina , humanaque Lex unius testimonio quempiam condemnat , vel justificat , C. p. Veniens 10. de testibus , ibi : Nec unius testimonium ad condemnationem sufficit alicujus , cap. Licet universis 23. eodem , ibi ; Nulla est tamen causa , que unius testimonio quamvis legitimo terminetur .

Item nec sufficit sola fama ad probandam mortem Conjugis sine aliquo ex indicis , adminiculis , aut conjecturis relatis supra num. 21. quia sola fama sine adminiculis , & indicis non facit plenam probationem ; Fama enim sæpe est fallax , teste experientia , nam dicit. unus , facile sequitur multitudo , ut dicit expresse Innocentius III. in Cap. Cum in adventu 12. de purgatione Canonica . Et tenent Barboia in cit. cap. In presentia 19. de sponsalibus num. 3. cum plurimis ibi citatis , Sanchez cit. disp. 46. num. 15. Rosignol. loc. cit. num. 6. Reiffensuel loc. cit. num. 10. Glossa in cap. si testes 4. quest. 3. verb. Fama , Mascardus de probationibus conclus. 754. ubi testatur de communium .

25 Item nec sufficit sine aliquo ex dictis adminiculis , aut conjecturis absentia alterius Conjugis ad multos annos ; Sanchez cit. disp. 46. Gutierrez loc. cit. num. 3. Silveiter verb. Matrimonium 3. quest. 23. Navarr. cap. 22. num. 53. Rosignol. loc. cit. num. 6. , & alii passim , per textum cit. cap. In presentia 19. de sponsalibus relat. supra num. 15. , ibi : Absentes ultra septennium . . . Quantumcumque annorum numero ita remaneant .

26 Quandoque autem ex supradictis habeatur sufficiens certitudo moralis de morte conjugis ? spectat ad Judicem Ecclesiasticum suo prudenti judicio , attentis omnibus circumstantiis locorum , & temporum , & personarum , judicare . Sanchez lib. 2. de Matrimo. disp. 47. num. 7. Gutierrez l. 2. prælitic. qq. quest. 8. num. 9. Layman l. 5. tract. 10. cap. 2. n. 1. Reiffensuel loc. cit. num. 9. Abbas in cap. In presentia 19. de sponsalibus num. 6. & alii passim per textum in l. 3. §. Eiusdem , ff. de testibus . Quia Lex canonizata est in cap. si testes 3. caus. 4. quest. 2. ibi : , Sæpe sine publicis monumentis citius , julque rei veritas deprehenditur , alias numerus testium , alias dignitas , & auctoritas , alias veluti contententis fama , confirmat rei , de qua queritur , fidem . Hoc ergo solum tibi rescribere passum summam (alloquitur Judicem imperator) non utique ad unam probationis speciem committionem statim alligare debere , sed ex sententia animi tui te exultimare oportere , quid aut credas , aut parum probatum tibi opinaris . . . Et cit. c. si testes 3. caus. 4. quest. 2. ibi , Confirmabitque Juxta motum animi sui ex argumentis , & testimonis , quæ rei aptiora , & veritas proximiora esse compererit . Et c. Præterea 27. de testibus , ibi ; , Etenim circumspicere Juxta atque discretus motum animi sui ex argumentis , & testimonis , quæ rei aptiora esse compererit , confirmabit .

27 Polygami in Jure Civili etiam ab Imperatoribus Gentilibus infamitate nota , aliisque poenis afficiuntur ; l. Prætoris verb. 1. ff. de his. qui notantur infamia , l. Neminem 2. Cod. de incestis , & inutibus nuptiis ; Bellarmin. lib. 1. de Matrim. cap. X. in fine , & alii passim .

28 Polygami , nedum in Jure Civili , sed potissimum in Jure Canonico infames declarantur , textu expresse in cap. Nuper 4. de Bigamis non ordinandis , ibi : Unde illum comittatur infamia , qui duas simul uxores habet .

29 Polygami condemnantur ad Trirèmes per quinquennium ; vel si falsos prodixerunt testes ad probandam mortem prioris conjugis , ad septennium , prout late docet Carena par. 2. de

Polygamis tit. 5. §. 12. cum plurimis aliis , Rosignol. loc. cit. n. 11. Quinimmo Urban. VIII. die 20. Jul. 1627. Constit. incip. Magnum in Christo decrevit , quod ii , qui merito nomine , vel cognomine , prima uxore vivente , secundam ducunt ; præter pœnas , quas ordinarie incurrunt Polygami , damnentur ad trirèmes in perpetuum , & si fuerint inhabiles , sustulandi , & ad carceres perpetuos damnentur ; Si vero pro qualitate , & enormitate criminis majores pœnas meruerint , etiam Curia Seculari arbitrio Sacra Congregationis Cardinalium Generalium Inquisitorum puniendi tradantur .

Polygami tamquam suspecti de Hæresi debent abjurare de levi , vel de vehementi , prout fuerint , vel leviter , vel vehementer , de Hæresi suspecti . Carena loc. cit. §. 11. per tot. Rosignol. loc. cit. num. 11. & alii passim . Unde crimen polygamie spectat ad Forum Ecclesiasticum ; sive ad Inquisitores Hæreticæ pravitatis , privative quoad Judices seculares . Rosignol. loc. cit. num. 11. cum aliis ibi citatis ; & late Pignatell. tom. 1. consult. 115. per tot. & præsertim num. 3. ubi dicit , quod generatim observatur per totam Italiam , & Europam , ac ubicumque sunt Inquisitores Fidei , quod ex hujusmodi Hæresis suspitione Officium S. Inquisitionis procedat contra ducentes secundam uxorem , vivente prima ; Quod ab anno 1625. ulque ad hanc diem semper in suprema , & universali Inquisitione fuit habitum pro constante , itaut contra Judices Laicos prætendentes causam Polygamie ad se spectare , privative quoad Ordinarios , & Inquisitores , proceiserit tamquam contra impediens S. Officium , præsertim die 18. Jan. 1601. & die 30. Septembris 1604.

Polygamus , qui Polygamie pœnitentiam , seu pœnam trirerem jam explevit , non potest cum secunda uxore denuo Matrimonium contrahere , quamvis prima legitima uxor decesserit , nisi habeat dispensationem Apostolicam ; quia obstat ei impedimentum criminis . Sac. Cong. Conc. in S. Severi 10. Jun. 1704. ut refert Monacell. tom. 2. tit. 16. formul. 2. num. 30 & Urfaya in Miscellaneo 2. & profano 1. litt. P. numer. 227.

Novæ additiones ex aliena manu .

1 Quidmodo sit probanda mors conjugis , ut permittantur secundæ nuptiæ , non male hic expendit Auctor . Sed confert etiam Navarrat de vita. & morte hominis Theorem 50. per tot. cum Albic. de Inconstant. in Fid. cap. 36. num. 90. & plur. seq.

2 Polygamiam non esse delictum mixti Fori , sed unice pertinere ad Judicium Ecclesiasticum , vel Tribunal Inquisitionis , vel Ordinarium , pluribus probat Albic. de Inconstantia in Fide dist. cap. 36. a num. 1. ad plur. seq.

3 Quid autem si Polygamus in Tribunali Inquisitionis exceptionem opponat nullitatis prioris matrimonii a se contracti , an remittenda sit causa ad Ordinarium , ita ut prius de exceptione hac sit cognoscendum ?

4 Varias Doctorum opiniones , tum praxim Supremæ Inquisitionis affert Albic. de Inconstant. in Fid. dist. cap. 36. num. 103. & plur. sequent.

5 Gravior questio est , an puniri in S. Officio possit qui pendente lite super validitate primi matrimonii , contraxerit secundum matrimonium ?

6 At consule etiam de hac questione eundem Albic. de Inconstant. in Fid. cap. 36. num. 118. & seq.

7 Ex Constitutione Urbani VIII. cui initium est : Magnum Polygami , qui falsis testibus decepti Curiam Ecclesiasticam ad obtinendam licentiam contrahendi secundum matrimonium , damnandi sunt ad Trirèmes in perpetuum , vel si sunt inhabiles , publice sunt sustulandi , & damnandi in perpetuum quoque sunt ad carceres ; quinimo ex circumstantiis possunt arbitrio Supremæ Congregationis Universalis tradi brachio Seculari .

8 Verum hanc Constitutionem emanasse ad terrorem indeliquet , quod vix elapsis decem annis ab ejus promulgatione , Suprema Congregatio Archiepiscopo Beneventano rescripsit , Polygamos , qui ad suum statum liberum probandum usi haud fuerunt falsis testibus , damnandos esse ad trirèmes per quinquennium . Polygamos vero qui usi sunt falsis testibus ad probandum suum liberum statum , ad trirèmes per septennium esse damnandos , & falsos Testes damnandos esse ad trirèmes ad quinquennium , vel brevius tempus pro varietate circumstantiarum . Et ita semper postea servatum est .

Non immerito dubitari potest, an hac poena obtineat contra Polygamos, qui non falsis Testibus, sed falsis scripturis uti sunt?

PONTIFICALIA.

- Pontificalia exercere, & Pontificaliter celebrare de Jure potest Episcopus in locis exemptis suae Diocesis; S. C. Rit. in Ferrar. 20. Junii 1600. teste Aldan. in Compendio Canon. resol. lib. 2. tit. 8. n. 15. Pontificalia exercens Episcopus in Ecclesiis Regularium Baldachinum erigere potest; Sacra Cong. Episcop. & Regul. die 10 Julii 1603. Pontificalia exercens Episcopus extra Cathedralium, non Presbyteros simplices, sed Canonicos Cathedralis intervenientes adhibere debet; Sacra Cong. Rit. die 2. Augusti 1631. penes Aldan. d. lib. 2. tit. 8. n. 16. Vide tamen verb. Assistentia n. 25. Pontificalia exercere in Ecclesiis Suffraganeorum absque licentia Episcopi Ordinarii prohibetur, ut Archiepiscopo per Concil. Trid. sess. 6. de reformat. cap. 5. Sacra Cong. Episcop. & Regul. die 18. April. 1599. apud Addan. d. lib. 2. tit. 8. numer. 17. Pontificalia exercere non potest Suffraganeus datus Episcopo post illius mortem, Sede vacante, Capitulo contradicente; Sacra Cong. Concil. in Vlnen. 22. Februarii 1631. referente Sellio in Selectis Canon. cap. 21. numer. 3. Pontificalia exercens Episcopus in aliena Dioecesi de Ordinarii loci expressa licentia potest Ordines conferre, etiam suis propriis Dioecesanis, non obitante Conc. cap. 5. sess. 6. de reform. Sacra Congreg. Concilii, de qua Sell. d. cap. 21. numer. 5. Pontificalia exercere in loco exempto, & Jurisdictionis non Episcopi, sed inferioris, non potest Episcopus vocatus etiam ab ipso inferiore sine licentia Episcopi, intra cujus Dioecesis fines esset locus ille, etiamsi ille inferior praeponderet ratione exemptionis vocare Episcopum, quem maluerit, ad administrandum Sacramentum Confirmationis; Dummodo locus ipsius exempti sit intra fines Dioecesis alicujus, ita ut non sit nullus, quia tunc potest; Sacra Cong. Conc. cujus meminit Armend. in add. ad recop. Leg. Navarra l. 1. tit. 18. l. 7. de Episcop. n. 68. apud Barbofam in Summ. Apost. decis. verb. Pontificalia num. 7. Pontificalia exercere non potest alienus Episcopus de licentia Patriarchae in Dioecesi alicujus Episcopi Suffraganei sine ipsius licentia; Sacra Congreg. Conc. apud Barbof. in Summa Apostolic. decis. verb. Pontificalia num. 8. Alia Vid. verb. Episcopus art. 4. & art. 7. Episcopus, & Praepositus Militiae S. Georgii Martyris in Bavaria Pontificalia exercere solummodo possunt in Ecclesia in Aedibus Ducalibus, & Electoralibus sita, & Militum Equitum dicti Ordinis conventui assignata, & exempta, atque immuni ab omni Ordinarii Episcopi Loci jurisdictione. In quibuscumque autem aliis Ecclesiis, nullo pacto, nisi de Ordinarii Locorum permittu, toties quoties occasio postulaverit, sub poenis juxta Canonicas sanctiones infligendis exercere valent; Benedict. XIV. tom. 1. Constit. 32. incipient. Militares §. 6. Pontificalium ritus, quo quis ex privilegio gaudeat, non probat illius exemptionem ab Ordinaria jurisdictione; Idem tom. 2. Constit. 40. incip. Casuarum. Ideo in cap. de Apostolica, de privileg. in 6. distinctio fit inter Praelatos Pontificalibus utentes, qui exempti sunt, & eos, qui non sunt exempti; Idem ibid.

PONTIUS PILATUS.

Addimenta novissima Auctoris.

Pilatus, quis, & unde esset, variant Auctores. Quidam ipsum dicunt Romanum, alii Italum. Petrus Comestor sustinet fuisse Gallum a Delphinatu, & Theophilactus natum in Ponto. Calmet in Dictionario verb. Pilatus haec habet: Pontius Pilatus, cujus genus & patria latent; quamvis Romanus, vel saltem Italus vulgo credatur; vir erat ingenio fervido, & pervicaci, avarus, inflatibilis, sententias vendicans, rapinas, injurias, clades, tormenta, crebras caedes, & viffimam

crudelitatem, etiam contra innocentes exerens. Is cum sederet pro tribunali in examine cauae Domini Nostri Jesu Christi, per internuncium a sua uxore monitus fuit, ne se in causa, iusti illius hominis immitteret: Sedente autem illo pro tribunali, misit ad eam uxor ejus, dicens: nihil tibi & iusto illi; multa enim passa sum hodie per visum propter eum. Matth. 27. & 19.

De hoc somnio uxori Pilati immisso unum divinitus, vel a diabolo, non conveniunt Doctores. S. Ignatius Martyr. Epist. 8. ad Philipp. vult, somnium illud a diabolo fuisse immisissum, quia metuebat, ne Christi morte regnum suum everteretur, ibi: Caedam non terreat in dierculam uxorem Pilati, turbans eandem in somniis, & ut a crucifigendo cessaret, moliebatur, quia sentiebat suam perniciem. Et idem sentit Beda in Matth. ad Origenes, Theophilactus, Euthimius, Ambrosius, Augustinus, & Chryostomus tenent, somnium illud divinitus immisissum fuisse, ut antequam injustissima Christus damnaretur sententia, hoc quoque somnio illum esse innocentem aperte contaret. Sic apud Card. Lambertin. deinde Bened. XIV. in Opere de Festis D. N. J. C. num. 242. ubi etiam refert, quod dicta uxor Pilati vocaretur, ut tradunt aliqui, Claudia Proconsula; & Cornelius a Lapide testatur, quod apud Graecos sit in Sanctorum numero adscripta. Pilatus autem suorum scelerum poenas luit; damnatus enim ad perpetuum carcerem Viennae in Gallia, quam urbem popularis Viennensium traditio fert, suam fuisse patriam, in tantis angustiis redactus, eo furoris devenit, ut necem sibi concitaret. Eusebius lib. 2. cap. 7. Orofius lib. 7. cap. 5. apud Calmet loc. cit. Adeo Viennensis Episcopus in Chronico apud Lambertin. loc. cit.

P O R T A .

- Episcopus facit claudere portas habentes aditum immediate ad Ecclesiam; Sac. C. Immun. 20. Novemb. 1640. l. 2. Decret. Paul. p. 133. Janua domus positae super Sacristiam locatae Laicis, si habeat aditum ad ipsam Sacristiam, claudenda est; Sac. Cong. Immun. in Reatina 4. Decemb. 1628. lib. 1. Decret. Paulucci pag. 115. Injungitur Ordinatio, ut faciat claudere janua[m] apertam a Debitore, per quam sibi aditum aperuit ad Ecclesiam infrandem Creditorum, Sacra Cong. Immun. in Cosentina 26. Februarii 1636. l. 1. Decret. Paul. p. 243. Injungitur Episcopo, ut janua[m] domus Laici tendentem ad Ecclesiam claudere faciat ad vitanda inconvenientia ob confugium male viventium; Sacra Cong. Immun. in Vrbetana 7. Maji 1658. lib. Decret. Rocci pag. 89. in Theanen. 30. Martii 1677. lib. 2. Decret. Alb. pag. 1581. in Bojanen. 15. Julii 1679. d. lib. pag. 1799. Similiter Janua e Monasterio habens ingressum ad Molendinum, a quo patet aditus ad viam publicam, est claudenda ad fraudes vitandas; Sac. Cong. Immun. in Vrbetana 7. Maji 1658. lib. Decret. Rocci pag. 89. in Theanen. 30. Martii 1677. lib. 2. Decret. Alb. pag. 1581. in Bojanen. 15. Julii 1679. d. lib. pag. 1799. Janua domus Ecclesiae Commendae Equitum Hierosolymitanorum, per quam patet aditus ad ipsam Ecclesiam, quatenus locetur Laicis, claudatur; Sac. Cong. Immun. in Ascanaha 17. Sept. 1980. lib. 2. Decret. Alb. pag. 2049. Claudatur Janua Sacristiae, per quam habetur exitus extra Civitatem; Sacra Cong. Immun. in Sorana 2. Junii 1693. lib. 1. Decret. Vallemani pag. 51. Episcopus mandet claudi aditum ad Cameterium, & eo claudito, declaret domum contiguam Ecclesiae, & Cameterio non gaudere Immunitate; Sac. Cong. Immun. in Alatrina 2. Martii 1700. lib. 2. decret. Vallemani pag. 276. Episcopus absque facultate Apostolica nulliter absolvens ab excommunicatione effractores januae Ecclesiae, tenetur illis notificare se absque facultate absolvit; Sacra Cong. Immun. in Bobien. 2. Martii 1700. ibi pag. 275. Injungitur Episcopo, ut cryptas, & aditus subterraneos a domibus privatorum ad Ecclesias, & loca immunita claudere faciat. Sacra Cong. Imm. in Aquilana 9. Mart. 1632. lib. 2. Decret. Paul. pag. 115. apud D. Riccio in sua Synopsi verb. Episcopus quoad Immunitatem num. 30. Januam per quam habetur aditus ad Ecclesiam claudenda est. S. C. C. in Eugubina 2. Jun. & 4. Augusti 1736. non obitante transactione, & concordia cum quadam Societate Lanariorum facta a Dominis de Tundis. Sic apud Theaurum reiol.

Resol. S. C. C. tom. 7. quae Resolutiones prostant Venetiis apud Jo. Bapt. Recurri.

PORTIO, PORTIONARII CATHEDRALIUM.

- Portio, quae sit in Ecclesia, erigi non potest in Praebendam Praebendam, sed Praebenda Canonicalis: at si non essent Praebendae, sed fructus omnes in distributionibus quotidianis consisterent, tunc distributiones haberentur pro Praebenda. Sac. Congreg. Concil. teste Nicolao Garc. de Benefic. part. 5. cap. 4. num. 127. Portiones, si perpetuo unitae sint Dignitatibus, ita ut Portionum titulo suppresso, effectum sit unum duntaxat Beneficium, non tenentur ii, qui tales obtinent Dignitates ad aliud servitium, quam suarum Dignitatum; Quod si absque suppressione tituli Portiones unitae sint Dignitatibus ad vitam obtinentium, & alias uti quoque Beneficia obtineantur, utriusque Beneficii servitia praestanda sunt. Sac. Cong. Concilii referente Nicol. Garc. de Benefic. part. 3. cap. 2. n. 509. Portionarii, & dimidii Portionarii vocem in Capitulo habentes sunt Capitulares; sed tunc inter Capitulares censendi sunt, cum ex Apostolico privilegio, vel ex consuetudine, aut Ecclesiae statuto inter Capitulares connumerantur; Si autem ipsi talibus facultatibus non possint, Episcopus poterit contra eos absque Adjunctis procedere. Sacra Congreg. Concil. penes Nicol. Garc. in addit. ad sum tractat. de Benefic. part. 11. cap. 1. num. 210. & Rotam decis. 296. num. 1. part. 2. dverfar., & decis. 708. part. 2. recent. & apud Barb. in Sum. Apost. decis. verb. Portio, Portionarii Cathedralium n. 3. Portionarii representant Beneficiatos, seu Mansionarios, & tenentur ad omnia sicut Beneficiati. Sac. Congreg. Rit. in Hispanen. die 5. Julii 1603. quam refert Sellius in Selectis Canon. cap. 35. num. 48. Portionarii, & alii Beneficiati, si in omnibus sunt aequales Canonicis, duplici ductu, sicut Canonici, thurificandi sunt, non obitante libro Caeremonialis, quia intelligitur, quando Presbyteri non sunt aequales Canonicis. Sacra Congreg. Rit. in Caesaraugustana de Daroca 21. Martii 1615. penes Sell. d. cap. 35. num. 47. Portionarii Ecclesiae Cathedralis, etiam animarum curam habentes, debent in Processionibus incedere post Canonicos, & tamquam membra non debent a corpore separari per interpositionem Rectorum aliarum Ecclesiarum. Sacra Cong. Rit. in Turritana 1. Junii 1601. & 27. Julii ejusdem anni, & in Terulen. 20. Decembris 1601. apud Sellium dist. cap. 45. numer. 48. Portionarii perpetui Ecclesiarum Parochialium praecedere debent Portionariis amovibilibus Ecclesiae Cathedralis in Processionibus, in quibus dantur distributiones ex redditibus Capituli Cathedralis. Sac. Cong. Rit. in Terulen. 17. Decembris 1605. quam citat. Sellius d. c. 35. num. 49. Portionarii non debent quidquam alterare, & aequiparare se Canonicis in vestibus. Sacra Cong. Rit. in Segobien. 7. Julii 1612. de qua Sellius d. cap. 35. num. 50. Portionarii non comprehenduntur sub c. 6. sess. 25. de reformat. si solum vocem in Capitulo habeant, & ideo potest Episcopus sine Adjunctis Capitularibus ad correctionem, & punitionem eorum procedere. Sac. Cong. Concil. quam adducit Sellius d. cap. 35. num. 51. Portionarii, & Beneficiati Ecclesiae Toletanae prohibetur uti habitu concessio Canonici, sed ut antiquum Habitum retinere debeant, declarat Sac. Cong. Rit. in Toletana 17. Decemb. 1605. apud Sell. d. c. 35. num. 52. Portionarii Ecclesiae Terulen. uti de corpore illius Ecclesiae debent insimul cum Canonicis, & aliis Ministris incedere, & praecedere Portionarios, & Vicarios aliarum Ecclesiarum Parochialium illius Civitatis. Sac. Cong. Rit. in Terulen. 15. Martii 1603. & 16. Sept. 1606. & 12. Maii 1612. ut per Sell. d. cap. 35. n. 53.

Novae additiones ex aliena manu.

Sunt in Cathedralibus, & Collegiatis Beneficiarii, qui alibi Portionarii, alibi Mansionarii, alibi Hebdomadarii, & alibi aliter nuncupantur. Videbis Ayer de Benefic. Assessorum institutio exeunte saeculo decimotertio Roma primum facta est in Basilica S. Petri a Joanne XXI. de anno

1277. ut ex ejus Bulla relata in collectione Bullarum S. Basilicae Vaticanae tom. 1. ad annum 1277. Primis enim illis temporibus, quibus in Cathedralibus Ecclesiis Capitula inducta fuere, uni Canonici, si Clericos ministeriales excipias, divina Officia in Choro persolvebant, majori vel minori frequentia pro Cathedralium diversitate. At ex quo Canonici residentiae leges violare coeperunt, ne ipsa divina Officia penitus in Ecclesiis Cathedralibus desererentur, instituti fuere hi Beneficiarii, ut vice Canonicorum eademmet divina Officia persolverent, cum plena tamen ad ipsos Canonicos subjectione, servitiumque Cathedralis habitum fuit pro titulo Beneficii eorumdem, ut colligitur ex dicta Bulla Joannis XXI. tum ex altera Nicolai III. anni 1279. Confer etiam Ayer ubi supra. Atque exinde ea differentia nata est inter Canonicos Capitularum Cathedralium, & hosce Beneficiarios i quod illi pro titulo habent Ecclesiam ipsam, cui inordinati sunt, hi vero habent pro titulo non quidem Ecclesiam ipsam, sed ejusdem servitium ab ipsis in illius Choro praestandum, ut patet ex mox citatis Bullis.

Ex hac ipsa ratione, quod assumpti hi Beneficiarii sunt ad supplendas vices Canonicorum non residentium, facile colligi potest, cur secus ac Canonici ipsi, quippe quibus longe facilius absentia indulgetur, ad assiduum praesentiam, & perpetuam residentiam, neque illam otiosam, & desidiosam, sed laboriosam qualem Canones volunt teneantur.

Qua Beneficiorum Chori recenti origine spectata mirandum haud est, si nulla eorum fiat mentio in decretalibus Greg. IX. & propterea dum de hujusmodi Beneficiariis differendum occurrat, loco textus, qui sane deest, allegatur communiter celebris Glossa in cap. penultimo, verbo Assisus, de Cleric. non resident. quae Glossa post tempora Joannis XXI. & Nicolai III. scripta fuit, & quod a dictis Pontificibus in dictis Bullis traditum est de dictis Beneficiariis, applicat Assisus in dictis cap. penultimo memoratis, vocatoisque Assisus vult, quasi assiduos scilicet ex eo quod in ipsos assiduum, & quotidianum Chori servitium rejecerint Canonici, rariori assistentia ob dignitatem sibi reservata: quod est verum vocis illius etymon non sit (verum enim profert Ducange) ad rem tamen alludit.

Hi Beneficiarii non veniunt nomine Capituli, neque italium in Choro, neque vocem in Capitulo habent. Anton. Fabricium Blyenam. in pras. Beneficial. titul. de Reliq. stipend. Ecclesiast. fere per tot.

Eadem tamen haud est horum Beneficiorum conditio in omnibus Ecclesiis; Idem Auctor. ubi supra. Quinimo hi Beneficiarii in aliquibus Ecclesiis jure Collegii gaudent, & sic peragunt suas peculiare Congregationes, habent proprium illudque distinctum Archivium, arcam communem, peculiare sigillum, stallum in Choro, tum pro capite Dignitatem. Sed hinc non sequitur, quod corpus efformetur a Canonici distinctum. Jus enim Collegii solummodo tribuere iis valet facultatem se congregandi pro negotiis propriis, & de iis statuendi sine dependentia a Capitulo, tum caetera mox dicta; non item efformationem Corporis distincti, quae in una eademque Ecclesia repugnat. Quocirca & hi Beneficiarii gaudent jure Collegii in reliquis Capitulo obedire debent. Confer Rot. in Gerunden. servitium super bono jure 23. Februarii 1731. §. siguidem, cor. clar. mem. Civico.

Nec ulla in Ecclesia sunt hi Beneficiarii in omnibus aequales Canonicis, & propterea thurificandi duplici ductu non secus ac ipsi Canonici, ut vult Auctor num. 5. allegata. ex Sellio Resolutione Sacrae Congregationis Rituum in Caesaraugustana de Daroca 21. Martii 1615. Possunt sane ex inveterata consuetudine esse hi Beneficiarii, qui perinde ac Canonici thurificentur duplici ductu, at non inde sequitur, quod sint, & esse possint in omnibus Canonicis aequales, contra ipsorum institutionem. Et in his terminis accipienda est dicta Resolutio S. Congregationis Rituum, si vera est; nam Sellius hinc inter Apocryphos Auctores recensendus est, observante Drsaye tom. 2. part. 2. discept. 17. num. 37.

PORTIO CONGRUA.

Portio congrua assignanda Parocho ex causa debiti Pensionum carcerato censeri debet Summa Scutorum centum argenti illarum partium Sac. Cong. Concil. in Albinganen. 27. Junii 1626. teste Aldan. in Compend. Can. ref. lib. 3. n. 4. Portio congrua Vicario praestanda interim, dum Parochiali de idoneo Rectore providetur, est, duorum aureorum pro

pro singulis mensibus. *Sacr. Congreg. Conc. referente Nicol. Garc. de Benefic. part. 9. c. 2. n. 15.*

3 Portio congrua assignanda Vicario est arbitraria Episcopo, pensata qualitate personæ, Beneficii, & loci. *Sac. Cong. Conc. juxta Nicol. Garc. d. p. 9. c. 2. n. 15. & Masfobr. in praxi habendi concursum reg. 1. dub. 25. & apud Barb. in Summ. Apostol. Decis. verb. Portio congrua n. 3.*

4 Portio fructuum Parochialium Ecclesiarum vacantium constituenda Vicario curam exercenti, quousque ad novam institutionem deveniatur, referenda est ad congruam portionem, & stipendium arbitrio Ordinarii sumendum ex fructibus percipiendis, nisi aliqua personæ sint Jure obligata ad suppleendum aliunde. *Sacr. Congreg. Concil. teste Nicol. Garc. d. c. 2. numer. 15.*

5 Portio non detrahatur ex distributionibus quotidianis pro constructione, & sustentatione Seminarii. *Sac. Cong. Conc. in Lucana 5. Jul. 1628. in respons. ad 2. penes Aldan. d. li. ber. 3. tit. 3. num. 6.*

6 Portio debita Seminario ratione Beneficiorum exigi potest post unionem ejusdem Beneficii factam Regularibus, qui Mendicantium privilegis gaudent. *Sacra Congreg. Concil. die 21. Jul. 1629. apud Aldan. dicit. lib. 3. tit. 3. n. 7.*

7 Alia ad rem. Vide verb. Congrua, verb. Vicarius Parochialis.

Novæ Additiones ex aliena manu.

VIDE additiones ad verbum Congrua.

PORTORIUM,

Vide verb. Gabella n. 8.

POSSESSIO.

1 Possessione sua nemo inauditus est spoliandus, quamvis illa dicatur injusta. *Sacr. Cong. Rit. in Elven. 10. Januar. 1604. de qua Sell. in scholis Canon. c. 43. n. 16.*

2 Possessionis exercendi suas functiones manutentionem debet habere ille, qui per decennium præteritum illas exercuit, donec in petitorio aliter declaratur. *S. Cong. Rit. in Asten. 16. Jul. 1605. teste Sellio d. c. 43. n. 22.*

3 Possessionem quadragenariam cum titulo, seu privilegio sustulit omnino Concil. Trid. sess. 24. de reform. c. 20. vers. Ad hæc. *Sac. Congreg. Conc. in Theatina 22. Jul. 1613. referente Sellio d. c. 43. n. 25.*

4 Possessio capta a Coadjutore, vivente Coadjuto, non suffragatur post mortem coadjuti, nisi de novo capiatur. *S. Cong. Rit. in Colimbr. 16. Sept. 1606. & in Patavina 30. Januar. 1616. penes Sell. d. c. 43. n. 26.*

5 Possessio ab obitu Coadjuti numeranda est quamvis prior Possessio per Coadjutorem capta accederet ad annos viginti. *Sac. Cong. Rit. in Bergom. 7. Aug. 1627. apud Sellium dicit. c. 43. n. 27. & apud Barbol. in Sum. Apostol. Decis. verb. Possessio n. 5.*

6 Alia. Vide verb. Dominium. art. 1. a n. 21. usque in finem.

7 Possessio immemorabilis tribuit Prælo inferiori jurisdictionem intra Episcopi Dioecesim Bened. XIV. tom. 1. Constit. 76. incip. *Apostolica* §. 2. Non idem dicendum est de possessione quadragenaria cum titulo colorato. Idem *ibid.* §. 3.

8 Possessio immemorabilis solo labefactatur rumore. Idem *ibid.* §. 4.

10 Possessio Beneficiorum resignatorum capienda est intra sex menses a data concessionis gratiæ, si Beneficia sint citra montes, vel intra novem, si ultra; Idem tom. 2. Constit. 10. incip. *Ecclesiastica Ministeria.*

POSSESSOR BONÆ, ET MALÆ FIDEI.

1 Possessor bonæ fidei dicitur ille, qui detinet rem alienam bona fide, idest sciens talem rem esse alienam & probe existimans ejusmodi rem esse suam. *Communis*, per textum in *l. Possideri* 3. §. 21. & 22. & cap. si virgo 5. caus. 34. q. 2. & similibus. Possessor autem malæ fidei e contra dicitur ille, qui detinet rem alienam mala fide, idest certo sciens talem

rem esse alienam, & non suam, prout fur detinet rem furtivam *Communis*, per text in *cir. cap. Possideri*, & *cit. cap. Si virgo*, cum similibus.

Possessor bonæ fidei tempore a Jure statuto potest præscribere, & sibi acquirere, & rem possessam, & fructus inde perceptos. *Communis*, per text. in *l. Bone fidei* §. 1. ff. De acquir. rerum Domin. l. Item veniat §. Præter hæc ff. de Petit. heredit. Instit. de usucapionibus, & longi temporis præscriptionibus in princip. cum similibus. Et quidem res mobiles cum titulo possessor bonæ fidei præscribit, & sibi acquirit triennio. Res vero immobiles per longi temporis possessionem: *Cir. Instit. de usucapionibus, & longi temporis præscriptionibus in princip. ibi: Jure civili constitutum fuerat, ut qui bona fide ab eo, qui Dominus non erat, cum crederet eum Dominum esse, rem emerit, vel ex donatione, aliove quavis justa causa accepit; ubi vides, quod sit mentio de bona fide, & iusto titulo, atque ibidem loquendo de rebus taliter acquisitis, atque possessis, subiungitur: Constitutionem super hoc promulgavimus, qua tum est, ut res quidem mobiles per triennium, immobiles vero per longi temporis possessionem (idest inter præsentem decennio, inter absentes viginti annis) usucapiantur; & concordant l. Cum nostri un. Cod. de usucapione transformanda. Possessor autem malæ fidei nullo tempore potest præscribere, & sibi acquirere rem possessam, & fructus inde perceptos. *Communis*, per text. in *c. Vigilanti* 5. de præscriptionibus, ibi: Vigilanti studio cavendum est, ne malæ fidei possessores in præliis alienis, quoniam nulla antiquorum dierum possessio jure aliquid malæ fidei possessorem, & cap. Quoniam 20. cod. ibi: Quoniam omne, quod non est ex fide, peccatum est, synodali iudicio definitum, ut nulla valeat absque bona fide præscriptio tam Canonica, quam civilis. Hinc c. Possessor 2. de Regul. iur. in 6. absolute dicitur Possessor malæ fidei nullo tempore præscribit. Ut recte percipiatur qualis sit obligatio possessoris, tam bonæ, quam malæ fidei restituendi citi re possessa, etiam fructus; Advertendum est, quod fructus rei, alii sunt naturales, alii industriales, & alii mixti. Fructus naturales sunt illi, quos res ipsa ex natura sua sponte producit, nullo, seu vix ullo humano labore, vel industria cooperante ut sunt foetus animalium, herbæ pratorii, silvæ cædunt, & hujusmodi; *l. Fructus 45. ff. de usur.* Fructus industriales sunt illi, quos sola humana industria profert, & nullo modo natura rei ex se producit, quamvis concurrat ut instrumentum hominis industriæ operantis, vel negotiantis, ut est stipendium, quod quis accipit, dum ipsemet ad aliquod opus, seu artefactum utitur alieno instrumento, item lucrum, quod quis reperit ex pecunia, vino, frumento, & hujusmodi ad negotiationem positus; *l. Bone fidei*, ff. de acquir. rerum Domin. l. Si ejus ff. de rei vindicat. Fructus mixti sunt illi, ad quos producendos notabiliter concurrunt tam natura rei, quam industria hominis, ut sunt fructus, uvæ, omnesque fructus ferendo, & colendo producti, vinum, oleum, calcus, & hujusmodi, quæ hæc producit quidem natura rei, at debet industria hominis ad ipsa notabiliter concurrere.*

Alii quartam speciem fructuum addunt, quos fructus Civiles appellant, uti sunt pensiones domorum, & navium vecturæ, mercedes, salariæ, uturæ, pretia rerum elocatarum, & hujusmodi, quæ omnia in foro Civili habentur veluti fructus; non quia proprie fructus sunt, sed quia ad similitudinem fructuum Jure Civili sunt constituta, ut habetur *l. Prædiorum* 36. ff. de usuris, ibi: Prædiorum urbanorum pro fructibus accipiuntur.

Item advertendum est, quod fructus alii sunt percipienti, & adhuc pendentes, & alii jam percepti. *Communis*. Fructus percipiendi, & adhuc pendentes sunt illi, quonondum sunt collecti, sed in rebus, & quibus nascuntur, adhuc existunt, & pendunt; Et tales fundo cedunt, fundumque sequuntur, ac proinde una cum fundo (deductis tamen expensis) restituendi sunt; nam fructus pendentes pars fundi esse videntur, ut loquitur textus in *leg. Fructus pendentes* 45. de rei vindicat. Fructus percepti sunt illi, qui jam perfecte collecti sunt, & in horreis, vel cellariis jam reconditi. Immo etiam illi, qui industria hominis sunt a solo separati, licet nondum sint in horreis, vel cellariis reconditi. *l. Si usufructuarius* ff. Quibus modis usufructus, vel usus amittitur, ubi expresse dicitur: Fructum percipi spica, aut feno cæso, aut vva adempta, aut excussa olea, quamvis non solum tritum frumentum, aut oleum factum, vel vindemia coacta sit.

Fructus percepti, alii sunt adhuc extantes, & nondum consumpti, & alii non amplius extantes, & jam consumpti. Fructus adhuc extantes & nondum consumpti, sunt illi, qui adhuc existunt, & nondum a possessore conversi sunt in suos usus,

usuf. Fructus non amplius extantes, & jam consumpti e contra sunt illi, qui non amplius existunt, & jam a possessore conversi sunt in suos usus. *Communis*.

12 A possessore rei alienæ, tum bonæ, tum malæ fidei sepæ sæpius sunt expensæ, vel pro re conservanda, vel pro ipsa melioranda, aut pro fructibus ex ea percipiendis. Et tales expensæ possunt esse tripliciter generis, scilicet vel necessariæ, vel utiles, vel voluntariæ, & voluptuosæ. Expensæ necessariæ sunt illæ, quæ necessario sunt ad conservationem rei alienæ, quæ sine ipsis, vel omnino periret, vel notabiliter deterior efficeretur, aut nullos, seu non ordinarios fructus afferret, ut rescicere domum, agrum, vel vineam e tribulis mundare, fruges sub tecto conservare, & hujusmodi. Expensæ utiles sunt illæ, quæ sunt ad rem utiliore reddendam, seu ut plures fructus afferat, quam adferret, si fierent solum expensæ necessariæ, uti esset v. gr. agros, & vineas ampliare, extraordinarie meliorare, novas arbores plantare, & hujusmodi. Expensæ voluntariæ, & voluptuosæ sunt illæ, quæ sunt tantum ad voluptatem, vel ad ornatum, aut de delicias, ut sunt fontes, viridaria, statuar, picturæ, & hujusmodi, a quibus licet res reddatur pretiosior, & æstimabilior, tamen non ideo afferat majores fructus; Unde tales expensæ non sunt, nec necessariæ, nec utiles, sed tantum voluntariæ, & voluptuosæ.

13 Res aliena apud possessorem, sive bonæ, sive malæ fidei potest crescere, & decrescere dupliciter, videlicet, aut intrinsicè, & in se, & secundum suam substantiam, ut si vitulus fiat bos, pullus equinus fiat equus, Bos, seu Equus de macro fiat pinguis, & sic plus valeat; Vel contra de pingui fiat macer, & de juvene robusto & forti fiat senex, & debilis, & sic minus valeat. Aut extrinseco quoad solum valorem, ut si modicus tritici modo valeat quatuor scutis, deinde ob penuriam, vel multitudinem ementium valeat sex, seu octo; Vel e contra modo valeat sex seu octo, deinde propter abundantiam, vel paucitatem ementium valeat solum quatuor, seu quinque. *Communis*.

14 His notatis, & bene perceptis resolvitur, quod possessor malæ fidei tenetur restituere rem mala fide possessam, si adhuc extet, aut si non extet, quantum ex illa factus est ditor. *Communis*, ac certa. Item possessor malæ fidei tenetur restituere etiam omnes fructus naturales ex re aliena perceptos, sive adhuc extant sive jam consumpti sunt. *Communis*, per textum in *l. Si fundum* 17. Cod. de rei vindicatione, ibi: Tam fundum vestrum quam fructus, quos cum mala fide percipisse fuerit probatum, aditus Præses Provincia restitui jubebit; *l. Certum est* 22. Cod. eod. ibi: Certum est, malæ fidei possessores omnes fructus solvere cum ipsa re præstare; & concordat textus in §. Si quis a non Domino 35. Instit. de rerum divisione, ibi: Qui alienum fundum percipere videtur. cum fundo possidet. . . cum fundo possidet etiam fructus licet consumpti sint, cogitur restituere. Insuper possessor malæ fidei tenetur restituere, non solum fructus perceptos, sed etiam qui a Domino honeste percipi potuissent. *Communis* per textum in *l. Fructus non modo percepti* 33. ff. de rei vindicatione, & *l. si de possessione*, 4. Cod. unde vi, ibi: Reum causam omnem præstare oportet, in qua fructus etiam, quos verus possessor percipere potuit, non tantum quos prædo percipit, venire non ambigitur, & cap. Gravis 11. de restitutione spoliatorum. ubi Papa loquens de restitutione fructuum percipiendorum clarissime id ipsum insinuat his præcisius verbis; Sed quos (si eis possidere fuisset licitum) possessores veteres percipissent, reddi faciatis eisdem.

17 Possessor malæ fidei non tenetur restituere fructus mere industriales. *Communis*. Et ratio est, quia ad eum spectant fructus, cujus est causa fructificans, sed fructus mere industriales non sine effectus rei alienæ; utpote omnino sterilis, ut supponitur, sed solius hominis industriæ operantis, vel negotiantis, ergo fructus mere industriales ex re aliena non sunt restituendi a possessore malæ fidei, cum isti non sint fructus suæ malæ fidei, & iniquitatis, sed solius suæ industriæ: Hinc qui mala fide possidens pecuniam alienam, exponit eam cum lucro ad ludum, ad negotiationem, ad Census &c. non tenetur hoc lucrum restituere, quia pecunia est res de se sterilis, & lucrum inde acquisitum est mere industriale. Si autem Dominus pecuniæ, si ipsam habuisset, ipsa usurus fuisset ad lucrum quaerendum, tenebitur quidem possessor malæ fidei compensare lucrum speratum, at non per modum fructus, sed per modum interesse, & lucri cessantis, ut fatentur omnes.

18 Possessor malæ fidei tenetur restituere fructus mixtos quoad illam partem, quæ respondet nature rei, non autem quoad illam partem, quæ respondet suæ industriæ; seu quoad idem

est, possessor malæ fidei tenetur restituere fructus mixtos, sed detractis expensis, & æstimatione suæ industriæ. *Communis*. Et ratio est, quia fructus rei sequuntur rem, & fructus industriæ sequuntur industriam tamquam suam causam; adeoque cum fructus omni jure spectet ad eum, cujus est causa fructificans, & causa fructificans fructus mixtos partim sit natura rei, & partim industria hominis, sunt pro rata concurrentis dividendi inter Dominum rei, & possessorem industriam.

Idem per eandem dictam rationem dicendum est de fructibus vocatis, ut supra, Civilibus; Si quis enim mala fide possidens alienam navim, domum, seu alienum Equum, Camelum & similia, ea locavit pro pretio, pretium istud spectat ad Dominum rei, detractis tamen, si quæ factæ sint a possessore malæ fidei, expensis. *Communis*.

Idem pariter est dicendum de eo, qui mala fide possidens alienum torquem aureum, ipsum elocavit pro pretio; Hoc enim pretium restituendum est Domino torquis, cum non sit fructus industriæ locantis, quia torques non habet se veluti instrumentum, per quod operetur industria ipsius mala fidei possessoris, sed veluti domus, quæ elocatur; adeoque sicuti tenetur restituere pretium acceptum pro elocatione Domus alienæ mala fide possessæ, ita etiam tenetur restituere pretium acceptum pro elocatione torquis mala fide possessæ. *Communis*, teste Sporer tom. 2. tract. 4. cap. 2. sect. 2. n. 78.

Possessor malæ fidei potest in restitutione deducere expensæ necessarias factas circa rem, & fructus. *Communis*, textu expresso in *l. Domum*, Cod. de rei vindic. Et ratio est, quia Dominus ipse dictas expensæ facere debuisset. Tum quia fructus non habent rationem fructus, nisi deductis his expensis, *l. 36. §. final. ff. de heredit. petit. adeoque &c.*

Item possessor malæ fidei potest in restitutione deducere etiam expensæ utiles. *Communis* cum Sporer loc. cit. num. 82. Quamvis enim in *l. Adeo* 7. §. Ex diverso, ff. de acquirendo rerum dominio, possessori malæ fidei negetur actio ad illas repetendas, tamen est Lex pænalis, quæ non obligat in conscientia ante sententiam Judicis; Tum quia rigor illius Legis mitigatus est per *l. Plane* 38. de hereditatis petitione, ibi: Sed benignius est in hujus quoque persona (scilicet malæ fidei) haberi rationem impensarum; non enim debet petitor ex aliena factura lucrum facere. Plane potest in eo differre esse, ut bonæ fidei quidem possessor omnimode impensas deducat, licet res non extet, in quam fecit, sicut Tutor, vel Curator consequuntur; prædo autem non aliter, quam si res melior sit. Unde etiam in *leg. Fundus* 51. ff. Familia Herculeæ, absolute dicitur: Nullus casus intervenire potest, qui hoc genus deductionis (scilicet expensarum) impediat. Et ratio est, quia tales expensæ celscrunt in commodum, & utilitatem Domini rei, adeoque, quamvis possessor malæ fidei, cum utiliter rem Domini gesserit, ex æquitate Juris naturalis etiam ipsi compensandæ sunt dictæ utiles expensæ.

Item possessor malæ fidei potest in restitutione deducere expensæ voluntarias, seu voluptuarias factas in ornatum separabilem a re mala fide possessa. Quæ enim ab ipsa re sine sui damno separari possunt, ut portæ, fenestræ, statuar, horrologia, insignia, & hujusmodi alienis ædibus, seu prædiis affixa, licite auferuntur etiam a possessore malæ fidei, ut omnes concedunt, teste Sporer loc. cit. num. 85. Si autem sine damno rei separari nequeant, Molina, Lessius, Sayr, & alii apud La Croix lib. 3. part. 2. nam. 222. dicunt, in foro conscientiarum posse deduci etiam tales expensæ voluntarias, & voluptuarias factas in dictum ornatum, non separabilem; quia res per illas facta est pretiosior, potestque pluris vendi. Unde videtur iniquum, ut quis ditescat ex damno alterius contra expressa Jura in *l. Jure nature* 206. ff. de Reg. Juris, ibi: Jure nature æquum est neminem cum alterius detrimento, & injuria fieri locupletariorem. & in cap. Locupletari, 48. de Reg. Jur. in 6. ibi: Locupletari non debet aliquis cum alterius injuria, vel jactura. Sanchez tamen, Layman, Rebell. Castropal. & alii apud eundem *ibidem* tenent, deduci non posse tales expensæ voluntarias, & voluptuarias factas in ornatum non separabilem, quia Dominus injuste eogeretur ornatum illum emere.

Possessor malæ fidei tenetur restituere rem alienam cum omni suo incremento, tam intrinsicè, quam extrinseco. *Communis*. Et ratio est, quia quando res crescit, suo Domino crescit, adeoque, cum possessor malæ fidei non sit Dominus rei alienæ mala fide possessæ, non potest esse Dominus ejus augmenti, vel majoris valoris, & consequenter tota res aliena, quomodo cumque creverit, est ita restituenda Domino vero,

vero, & proprio; Sic v. g. si apud possesorem malæ fidei pullus equinus, seu vitulus juvenis jam adolevit, & crevit, vel impinguatus est, si vinea meliorata, si in agro, in viridario multæ adactæ sint plantæ arborum, & hujusmodi, Item si interim pretium rei alienæ, v. g. frumenti, vini, equi, bovis &c. propter raritatem similibus, & multitudinem emptorum creverit, quantumcumque creverit, totum spectat ad Dominum, ut docent omnes communiter.

26 Si res aliena apud possesorem malæ fidei aucta sit augmento intrinseco, debet fieri restitutio secundum optimum statum, quem in manu ejus habuit, quamvis fortasse augmentum illud apud suum Dominum habitura non fuisset. Communis, textu expresso; in l. In re furto, de conditione fur-tiva §. 3. ibi: Si ex causa fur-tiva res condicatur, cujus temporis æstimatio fiat, queritur, placet tamen id tempus spectandum, quo res nunquam plurimi fuit, maxime cum deteriorem factam fur dando non liberatur, semper enim moram sui facere videtur. Sic verb. grat. qui furatus vitulum, seu bovem macrum, & postea factum bovem adultum, seu pinguem consumpsit, vendidit, vel sua culpa perire, aut deteriorari permisit, tenetur restituere pretium, vel æstimationem bovis adulti, seu pinguis secundum optimum statum, quem talis bos habuit apud ipsum furem, seu possesorem malæ fidei, quamvis fortasse apud suum Dominum manens bos ille nunquam accepisset illud augmentum, nec illum Dominus deduxisset ad illum optimum statum, sed antea consumpsisset, perdidisset, vendidisset. Et ratio est clara, quia talis bos, quando fuit in illo optimo statu apud possesorem malæ fidei, erat res Domini sui, ergo secundum illum optimum statum spectabat ad Dominum, cum totum incrementum intrinsecum, & optimus status rei inhærens, una cum ipsa re ad Dominum spectet, adeoque possessor malæ fidei tenetur restituere pretium, vel æstimationem bovis adulti, seu pinguis secundum illum optimum statum, quem semel talis bos habuit ad ipsum possesorem malæ fidei, quamvis fortasse manens apud suum Dominum nunquam ad tale intrinsecum incrementum, seu optimum statum pervenisset.

27 E contra autem, si talis vitulus, seu bos macer apud Dominum suum manens adolevisset, seu impinguatus fuisset, sicque incrementum multum intrinsecum recepisset, quod de facto apud possesorem malæ fidei non recepit ob ejus negligentiam culpabilem, vel quia statim adhuc vitulum seu bovem macrum consumpsit, seu vendidit, tenetur possessor malæ fidei reddere æstimationem secundum summum illum valorem, ad quem Dominus dictum vitulum, seu bovem macrum certo, vel probabilius deduxisset, seu vendidisset, & hoc ratione damni emergentis, & lucri cessantis, Communis.

28 Si res aliena apud possesorem malæ fidei aucta sit augmento seu valore solum extrinseco, debet fieri restitutio secundum valorem majorem, quo ipsi Domino valuisset, si ei iniuste ablata, aut detenta non fuisset. Communis, Sic v. g. si Dominus fuisset et rem suam venditurus tempore, quo summum valorem habebat, tunc clare patet, furem, seu possesorem malæ fidei teneri restituere summum illum valorem, quia in summo illo valore damnificaverit Dominum. Item fur, seu possessor malæ fidei tenetur restituere illum summum valorem, si Dominus ex quo tempore currentis talis summi valoris carendo sua re iniuste a possesore malæ fidei possessa, verb. grat. tritico, debuit emere aliud illo summo valore, quia sic malæ fidei possessor fuit causa, quod tantum damnum iniuste emerit Domino rei, adeoque totum compensare debet. Communis. Item tenetur fur, seu possessor malæ fidei restituere illum valorem, quamvis Dominus rei, verb. grat. tritici, non fuisset venditurus tritico, nec aliud sibi empturum tempore dicti summi valoris, sed eo tempore ipse consumpsisset, vel donasset amico, qui fuit iniusta causa, ne Dominus re sua, scilicet suo tritico eo tempore uteretur; Dominus enim non solum passus est carentiam tritici, sed etiam passus est damnum carendo tritico, ejusque usû, quando usus erat majoris æstimationis, sive pro se, sive pro aliis; adeoque possessor malæ fidei debet reddere tantum, quantum tunc valebat ille usus, nec satisfacit reddendo nunc simile triticum, Sic Lugo disput. 18. sect. 6. numer. 123. Tamburin. lib. 8. tract. 3. cap. 2. §. 7. numer. 9. Illiung tom. 4. d. 3. numer. 164. Petſchacher de restitutione part. 221. Sporer loc. citat. numer. 151. La Croix lib. 3. part. 2. numer. 234. & alii contra Valquez, Turrian. & alios.

29 Si Dominus rei consumpturus, vel alienaturus erat rem

30 suam eodem tempore, quo fur, seu possessor malæ fidei eam consumpsit, tunc possessor malæ fidei, seu fur tenetur solum restituere tantum, quanti pro eo tunc valebat ipsa res, quia Dominus plus non est damnificatus, quam in valore, qui tunc erat. Communis, Quamvis Dominus consumpturus, vel alienaturus fuisset rem suam tempore minoris valoris, ante tempus majoris valoris, quo ipsam consumpsit, vel alienavit possessor malæ fidei, adhuc ipse possessor malæ fidei tenetur restituere ipsum totum pretium majus, currentis tempore, quo eam consumpsit. Communis, & certa cum Tamburin. loc. cit. numer. 13. & Sporer loc. cit. numer. 153. Et ratio clara est, quia res adhuc existens illo tempore aucti valoris, est adhuc Domini sui, & non possessoris malæ fidei, & consequenter in valore crevit Domino, & non possessori malæ fidei, cum res Domino suo crevit, adeoque, si illo tempore majoris aucti valoris iniuste a possesore malæ fidei consumatur, vel vendatur, totum illud pretium majoris valoris est ab ipso restituendum Domino rei, est non ratione damni majoris, tamen ratione Juris Domini. Item quamvis Dominus conservaturus fuisset rem suam usque in tempus, quo minus valeret, possessor malæ fidei adhuc tenetur restituere totum pretium, seu illum majorem valorem currentem pro tempore, quo ipse iniuste rem consumpsisset, vel alienasset. Sic Lugo loc. cit. numer. 136. cum aliis ibi allegatis, Sporer loc. cit. numer. 155. La Croix loc. cit. numer. 233. Petſchacher de restitu. pag. 223. Tamburin. loc. cit. numer. 13. ubi hanc vocat verissimam, licet oppositam sententiam teneant Lessius lib. 2. cap. 12. dub. 16. numer. 105. & ex illo Layman l. 3. tract. 2. cap. 4. numer. 6. & alii. Et ratio nostra satis urgens a priori est hæc, quam assert Sporer loc. citat. quia, dicit, quando possessor malæ fidei, seu fur rem alienam consumpsit iniuste, tunc statim absque mora ratione iniuste consumptionis tenebatur ex justitia restituere totum valorem, seu pretium, quantum eo tempore res valebat, & non quantum valitura erat postea, decrecente ejus pretio; Res enim tunc in toto suo valore erat Domini, & non possessoris malæ fidei, seu furis, & postea jam absumpta non poterat amplius decrecere Domino, immo nulli, adeoque possessor malæ fidei tempore restitutionis debet eundem valorem majorem illius temporis, quo rem consumpsit, vel alienavit; Tum quia si possessor malæ fidei, seu fur posset sibi retinere excessum illum majoris pretii, reportaret lucrum, & dispiceret ex duplici suo delicto, scilicet ex furto, seu iniusta detentione, & ex iniusta rei alienæ consumptione, quod nullimode potest dici secundum justitiam, & rectam rationem, quia, ut habetur in l. Non fraudantur 134. §. 1. ff. De Reg. Juris, ibi: Nemo ex suo delicto meliorem suam conditionem facere potest. Ne, ut dicitur in cap. Intelleximus 7. de iudiciis, Ne videatur de sua malitia commodum reportare.

31 Si Dominus rei consumpturus, vel alienaturus erat rem

32 suam eodem tempore, quo fur, seu possessor malæ fidei eam consumpsit, tunc possessor malæ fidei, seu fur tenetur solum restituere tantum, quanti pro eo tunc valebat ipsa res, quia Dominus plus non est damnificatus, quam in valore, qui tunc erat. Communis, Quamvis Dominus consumpturus, vel alienaturus fuisset rem suam tempore minoris valoris, ante tempus majoris valoris, quo ipsam consumpsit, vel alienavit possessor malæ fidei, adhuc ipse possessor malæ fidei tenetur restituere ipsum totum pretium majus, currentis tempore, quo eam consumpsit. Communis, & certa cum Tamburin. loc. cit. numer. 13. & Sporer loc. cit. numer. 153. Et ratio clara est, quia res adhuc existens illo tempore aucti valoris, est adhuc Domini sui, & non possessoris malæ fidei, & consequenter in valore crevit Domino, & non possessori malæ fidei, cum res Domino suo crevit, adeoque, si illo tempore majoris aucti valoris iniuste a possesore malæ fidei consumatur, vel vendatur, totum illud pretium majoris valoris est ab ipso restituendum Domino rei, est non ratione damni majoris, tamen ratione Juris Domini. Item quamvis Dominus conservaturus fuisset rem suam usque in tempus, quo minus valeret, possessor malæ fidei adhuc tenetur restituere totum pretium, seu illum majorem valorem currentem pro tempore, quo ipse iniuste rem consumpsisset, vel alienasset. Sic Lugo loc. cit. numer. 136. cum aliis ibi allegatis, Sporer loc. cit. numer. 155. La Croix loc. cit. numer. 233. Petſchacher de restitu. pag. 223. Tamburin. loc. cit. numer. 13. ubi hanc vocat verissimam, licet oppositam sententiam teneant Lessius lib. 2. cap. 12. dub. 16. numer. 105. & ex illo Layman l. 3. tract. 2. cap. 4. numer. 6. & alii. Et ratio nostra satis urgens a priori est hæc, quam assert Sporer loc. citat. quia, dicit, quando possessor malæ fidei, seu fur rem alienam consumpsit iniuste, tunc statim absque mora ratione iniuste consumptionis tenebatur ex justitia restituere totum valorem, seu pretium, quantum eo tempore res valebat, & non quantum valitura erat postea, decrecente ejus pretio; Res enim tunc in toto suo valore erat Domini, & non possessoris malæ fidei, seu furis, & postea jam absumpta non poterat amplius decrecere Domino, immo nulli, adeoque possessor malæ fidei tempore restitutionis debet eundem valorem majorem illius temporis, quo rem consumpsit, vel alienavit; Tum quia si possessor malæ fidei, seu fur posset sibi retinere excessum illum majoris pretii, reportaret lucrum, & dispiceret ex duplici suo delicto, scilicet ex furto, seu iniusta detentione, & ex iniusta rei alienæ consumptione, quod nullimode potest dici secundum justitiam, & rectam rationem, quia, ut habetur in l. Non fraudantur 134. §. 1. ff. De Reg. Juris, ibi: Nemo ex suo delicto meliorem suam conditionem facere potest. Ne, ut dicitur in cap. Intelleximus 7. de iudiciis, Ne videatur de sua malitia commodum reportare.

33 Si dubitetur ad quodnam tempus, scilicet majoris, vel minoris valoris Dominus rem suam fuisset servaturus, nisi a possesore malæ fidei fuisset iniuste detenta, & consumpta? Valquez, Azorius, Reb. & alii cenent, esse tunc judicandum in favorem Domini, & totum valorem majorem esse ipsi restituendum, eo quod in dubio inclinandum sit in favorem innocentis, cujus conditio melior est; At Lugo d. sup. 18. numer. 133. Lessius loc. cit. numer. 109. Tamburin. loc. cit. nu. 7. Petſchacher loc. cit. p. 227. Illiung. loc. cit. numer. 155. Dicastill. d. 2. numer. 17. La Croix loc. cit. numer. 576. Sporer loc. cit. numer. 159. & alii probabilius docent media via esse incedendum, & pro ratione dubii esse restituendum secundum judicium prudentum, quia pro damno incerto non debet restitui tantum, quantum pro damno certo; Dubietas enim, & incertitudo imminuit æstimationem lucri, & damni.

34 Nec valet dicere, quod in dubio est judicandum in favorem innocentis, adeoque totum valorem majorem esse restituendum Domino innocenti. Non valet, inquam, quia hoc verum est solum, quando adest possessio pro innocente, quæ in hoc casu non adest, cum necdum extiterit major valor. Vel quando res dividi non potest, neque utrique parti satisfieri, quod utique in hoc casu potest.

35 Immo possessor malæ fidei nec tenetur credere Domino, se rem suam fuisset servaturum, seu venditurum tempore majoris valoris, nisi accedat alix circumstantiæ, & conjecturæ, quibus certo cognosci possit talis veritas; Unde si certitudo haberi non possit, & adhuc res maneat dubia, erit adhuc restituendum solum secundum proportionem dubii, & majoris, vel minoris apparentis veritatis. Sic Sporer loc. cit. numer. 160. & Diana. Lugo, Tamburin. Lessius. Turrian. Petſchacher citati, & secuti a La Croix l. cit. n. 576. Pol-

37 Possessor malæ fidei tenetur compensare omne datum emergens, & lucrum cessans Domino ex iniusta detentione rei suæ. Communis; Possessor enim malæ fidei tenetur restituere ad æqualitatem recipiat, & habeat quantum habuisset, si res sua iniuste detenta non fuisset, ad hoc autem requiritur, ut de se patet, compenlatio omnis damni emergentis, & lucri cessantis.

38 Possessor malæ fidei debet suis expensis restituere rem manam fidei possessam in loco, ubi Dominus eam haberet, si iniuste detenta, aut destructa non fuisset. Communis; Per restitutionem enim Creditor debet reduci ad æqualitatem, ita ut nullum patiarur damnum, aut gravamen ex iniusta detentione, aut destructione rei suæ; Ad hoc autem requiritur, ut sine ulla sua expensa rem suam recipiat in loco, ubi eam haberet, si iniuste detenta, aut destructa non fuisset, alias per restitutionem non reduceretur ad æqualitatem.

39 Possessor bonæ fidei tenetur restituere rem bona fidei possessam statim ac cognoscit esse alienam, & quamprimum commode fieri potest. Communis, ac certa. Possessor bonæ fidei tenetur rem bona fidei possessam restituere ipsi Domino, etiam si non repetat ob ignorantiam, vel aliam causam, quæ non denotet implicitam remissionem. Communis; quia cum sciat rem esse alienam, & cujus sit, jam cum urget preceptum restitutionis. Et probabiliter tenetur eam rem restituere ipsi Domino, si non fur, seu alteri possessori malæ fidei, quamvis aliter suum pretium datum pro ejus verb. grat. emptione recuperare non possit. Sporer loc. cit. numer. 120. cum plurimis ibi adductis. Vide verb. Emptio art. 2. numer. 6. Revera tamen est etiam probabile, quod talis possessor bonæ fidei possit talem rem reddere furi, aut alteri possessori malæ fidei ad pretium suum recuperandum, seque indemnem servandum. Sporer loc. citat. numer. 121. cum plurimis ibi citatis. Vide verb. Emptio art. 2. numer. 7. Nec talis possessor bonæ fidei restituendo talem rem Domino potest ab ipso repetere expensum pro ea, textu expresso in l. Mater 3. Cod. de rei vindic. ibi; Rem tuam a possessore, etiam non oblato pretio, vindicare poteris. Vide dict. verb. Emptio art. 2. n. 32. & n. 10. & resolve ut ibi.

40 Possessor bonæ fidei incipiens dubitare solum per leves rationes, vel leves conjecturas, an res sit sua, vel aliena? non tenetur examinare veritatem, sed tuto pergit possidere, quia nemo tenetur inquisitionem contra se ipsam instituire ex levis solum rationibus, & conjecturis. Sic expressè Sporer loc. cit. numer. 91. addita ratione, quod sicut ipse Superior non tenetur, & forte non potest ex levis conjecturis moveri ad inquirendum contra te verb. grat. sic multo minus nec tu contra te ipsum; perge ergo in possessione tua. Hæc ille.

41 Si autem possessor bonæ fidei incipiat dubitare ob graves, & probabiles rationes occurrentes; tenetur omnino inquirere, & examinare veritatem, adhibita diligentia humana, morali, ordinaria, majori, vel minori, prout res possessa incipiens esse dubia majoris, vel minoris fuerit momenti. Communis; Et ratio est, quia dubitans ob graves, & probabiles rationes, an res sit sua, vel aliena? si omittat inquirere veritatem, desinit esse possessor bonæ fidei, cum prudenter timere debeat, ne sua possessio sit iniusta forte talis sibi apparitura post factam debitam inquisitionem ad indagandam veritatem, adeoque, ne se exponat periculo detinendi iniuste rem alienam, sicque peccandi peccato iniustitiam pergero possidere cum conscientia prædicte dubia de validitate, & honestate suæ possessionis, debet omnino inquirere, & examinare veritatem pro deponendo tali pratico dubio, & sic inde licite, & tute possideat, si repererit rem possessam esse vere suam; vel restituat, si compererit esse alienam.

42 Quod si post factam talem inquisitionem nequeat reperire veritatem, & deponere tale dubium, tunc potest ipsam rem possessam licite, & iuste retinere uti suam, Communis, per textum in l. Nemo 126. §. 2. ff. de Regul. Juris, ibi: Cum de lucro duorum quaritur, melior est causa possidentis; l. In pari causa 128. ff. eod. ibi: In pari causa possessor prior haberi debet; cap. Quod autem 5. De Surepatronat. ibi: Melior est conditio possidentis, cap. In pari 65. de Reg. Juris in 6. ibi: In pari delicto, vel causa potior est conditio possidentis.

43 Si facta debita diligentia adhuc perseveret possessor bonæ fidei in tali dubio, & interim compareat Dominus, tenetur ei restituere rem extantem; Si autem rem jam consumplerit, Ferrar. Biblioth. Tom. VI.

44 Possessor bonæ fidei cognoscens rem esse alienam, non tantum ipsam, sed etiam fructus rei naturales, & mixtos quoad eam partem, quæ respondet naturæ rei, restituere tenetur, solum tamen adhuc extantes. Communis, textu expresso in l. Certum est 22. Cod. de rei vindicatione, ibi: Certum est malæ fidei possessores omnes fructus solere cum ipsa re præstare; bonæ fidei vero, extantes. Concordat l. Fructus percipiendo 45. De usuris, ibi: Fructus percipiendo Uxor, vel Vir ex re sibi donata suos facti, illos tamen, quos suis operis acquisierit (veluti ferendo) nam si postea decederit, vel ex silva cæciderit, non sit ejus, sicut nec cui juslibet bonæ fidei possessoris, quia non ex factis ejus is fructus nascitur.

45 Dicitur autem notanter solum tamen adhuc extantes, quia si, bona fide durante, eos consumpsit, vel donavit, vel perdidit, ad nihil tenetur, ratione assumptionis, nisi in quantum inde factus sit ditior; l. Senatus consultum 1. Cod. De petitione hereditatis, ibi: Fructus bonæ fidei possessoris reddere cogendi non sunt, nisi ex his locupletiores extiterint; leg. Sed & si lege 25. ff. De hereditatis petitione §. 11. ibi: Confuluit Senatus bonæ fidei possessoribus, ne in totum damno afficiantur, sed in id dumtaxat teneantur, in quo locupletiores facti sunt; leg. Illud 40. §. 1. ff. eodem, & sic; In bonæ fidei autem possessore hi tantum veniunt in restitutione, quasi augmenta hereditatis, per quos locupletior factus est.

46 Possessor bonæ fidei non tenetur restituere dictos fructus naturales, sive adhuc extant, sive eos consumplerit, & ex ipsis factus sit ditior, si eos bona fide possedit per integrum triennium; antequam a vero Domino una cum fundo repeterentur, quia cenetur eos præscripsisse; Institut. de usur. p. pionibus, & longi temporis præscriptionibus in princip. ibi: Captum est, ut res quidem mobiles per triennium usucapiantur, & concordat l. Sequitur 4. §. Fructus, ff. de usurpationibus, & usucapionibus, & l. Cum nosri unice. Cod. De usurpatione transformanda; Covarruy. lib. 1. variar. resolut. 6. 3. n. 7.

47 vel alienaverit, & postea compareat Dominus, tenetur solum restituere quantum inde factus est ditior; Sic ex communi Covar. Reg. Possessor, part. 7. §. 5. & Reg. Peccatum part. 3. princip. num. 4. Valquez disput. 66. cap. 7. Silveſter verb. Restitutio 3. quest. 7. disto 3. Suarez tom. 5. disput. 40. sect. 5. num. 14. Molina tom. 1. art. 2. disput. 25. & 36. Layman lib. 1. tract. 1. cap. 5. num. 21. Sanchez l. 2. de Marr. disput. 41. num. 12. Sporer l. cit. numer. 95. & alii passim.

48 Unde si quis alius talem rem dubiam a dicto possesore bona fide possessam æque dubitet vel probabiliter putet esse suam, non potest eam sine Judicis auctoritate auferre, & si auferat, injultum ei damnum infert, & ad integram restitutionem tenetur. Sanchez lib. 2. de Matrimonio disput. 41. num. 26. Navar. cap. 17. num. 117. Layman loc. cit. numer. 21. Sporer loc. cit. numer. 94. & alii. Et ratio est, quia dum res incerta est, seu partium jura obſcura sunt, interim ordinario loquendo est presumptio pro possesore ex Juris dispositione, uti clare constat ex §. Retinenda possessionis 4. Institut. de Interdictis, ibi: Commodum autem possidentis in eo est, quod etiam si ejus res non sit, qui possidet, si modo Actor non poterit suam esse probare, remanet in suo loco possessio, propter quam causam, cum obſcura sunt utriusque jura, contra petentorem judicari solet.

49 Possessor bonæ fidei, qui, bona fide durante, ita rem alienam consumpsit, ut nihil omnino remaneret, in quo factus sit ditior, nihil restituere tenetur. Communis, per textum in l. Bona fides 136. ff. de Reg. Juris, ibi: Bona fides tantumdem possidentis præstat, quantum veritas, quoties Lex impedimento non est; Cum enim talis res, durante bona fide, consumpta sine ulla culpa contra justitiam fuerit consumpta, non est unde oriatur obligatio restitutionis. Vide verb. Emptio art. 2. n. 4.

50 Si vero possessor bonæ fidei non ita in totum rem alienam consumpsit, quæ remaneat aliquid in quo factus sit ditior, id restituere tenetur, quamprimum advertit sibi provenisse præcise ex re aliena, & non ex industria, Communis, per textum in l. Item veniunt 20. §. 6. D. de hereditatis petitione, ibi: Eos autem, qui iustas causas habuissent, quare bona ad se pertinere existimassent, usque adeo dumtaxat quo locupletiores ex ea re facti essent, condemnandos, scilicet ad restitutionem, ubi Glosa ait: Hanc esse optimam regulam, quæ nulla verior in jure, ut bone fidei possessor ad id tantum, quod ad se pervenerit, teneatur.

51 Possessor bonæ fidei cognoscens rem esse alienam, non tantum ipsam, sed etiam fructus rei naturales, & mixtos quoad eam partem, quæ respondet naturæ rei, restituere tenetur, solum tamen adhuc extantes. Communis, textu expresso in l. Certum est 22. Cod. de rei vindicatione, ibi: Certum est malæ fidei possessores omnes fructus solere cum ipsa re præstare; bonæ fidei vero, extantes. Concordat l. Fructus percipiendo 45. De usuris, ibi: Fructus percipiendo Uxor, vel Vir ex re sibi donata suos facti, illos tamen, quos suis operis acquisierit (veluti ferendo) nam si postea decederit, vel ex silva cæciderit, non sit ejus, sicut nec cui juslibet bonæ fidei possessoris, quia non ex factis ejus is fructus nascitur.

52 Dicitur autem notanter solum tamen adhuc extantes, quia si, bona fide durante, eos consumpsit, vel donavit, vel perdidit, ad nihil tenetur, ratione assumptionis, nisi in quantum inde factus sit ditior; l. Senatus consultum 1. Cod. De petitione hereditatis, ibi: Fructus bonæ fidei possessoris reddere cogendi non sunt, nisi ex his locupletiores extiterint; leg. Sed & si lege 25. ff. De hereditatis petitione §. 11. ibi: Confuluit Senatus bonæ fidei possessoribus, ne in totum damno afficiantur, sed in id dumtaxat teneantur, in quo locupletiores facti sunt; leg. Illud 40. §. 1. ff. eodem, & sic; In bonæ fidei autem possessore hi tantum veniunt in restitutione, quasi augmenta hereditatis, per quos locupletior factus est.

53 Possessor bonæ fidei non tenetur restituere dictos fructus naturales, sive adhuc extant, sive eos consumplerit, & ex ipsis factus sit ditior, si eos bona fide possedit per integrum triennium; antequam a vero Domino una cum fundo repeterentur, quia cenetur eos præscripsisse; Institut. de usur. p. pionibus, & longi temporis præscriptionibus in princip. ibi: Captum est, ut res quidem mobiles per triennium usucapiantur, & concordat l. Sequitur 4. §. Fructus, ff. de usurpationibus, & usucapionibus, & l. Cum nosri unice. Cod. De usurpatione transformanda; Covarruy. lib. 1. variar. resolut. 6. 3. n. 7.

n.7. Menoch. de recuperand. possess. remed. 15. n.583. Reiffen-
stuel l.2. Decr. t.13. num. 14. & alii passim.

54 Bonæ fidei possessor semper, etiam sine titulo, facit suos
fructus industriales; *dir. l. Fructus percipiendo 45. ff. De usuri-
s, §.35. Instit. de rerum division. ibi.* Si quis a non Domi-
no, quem Dominum esse crediderit, bona fide fundum
emerit, vel ex donatione, aliaque qualibet iusta causa,
æque bona fide acceperit; naturali ratione placuit, fructus
quos percepit, ejus esse pro cultura, & cura. Et ideo si
postea Dominus supervenerit, & fundum vindicet, de
fructibus ab eo consumptis agere non potest; Sic expresse
Fagnan. *libr. 2. Decret. in Cap. Gravis 11. de restitutione
spoliator. num. 45.* cum triplici Glossa ibi citata, & plurimis aliis
adductis; Ubi n.56. addit, quod si habeat titulum, tunc fru-
ctus omnes, etiam naturales non consumptos facit suos; &
ita intelligi debet textus in *l. Bona fidei emptor 46. ff. de acquir.
rem. Dominio*, ubi dicitur: Bonæ fidei emptor non du-
bit percipiendo fructus ex aliena re, suos interim facit;
non tantum eos, qui diligentia, & opera ejus provenerunt,
sed omnes: quia quod ad fructus attinet, loco Domini pe-
ne est; & plurimis adductis dicit sic hodie communiter
sentire modernos, nec obitare textum in *l. Fructus percipi-
endo 45. ff. de usuris*, jam adductum supra n.51. quia, inquit,
textus ille intelligi debet de fructibus naturalibus extantibus,
quos bonæ fidei possessor, etiam cum titulo, facit suos, non
autem de consumptis, produciturque rationem. Vide ipsum
ibid. & Reiffenstuel *lib. 2. Decret. tit. 13. a. n. 135. ad 141.*
ubi dicitur textus in *l. Bona fidei emptor 46. ff. de acquirend.
rem. domin.* & in *l. Fructus percipiendo 45. ff. de usuris* ex-
plicat, & conciliat.

56 Possessor bonæ fidei, etiam sine titulo, facit suos fructus
Civiles, quos facti, provisione, seu diligentia sua percep-
sit, eo quod ipsolaboravit, & ei solvens liberatur, ut in *l.
Si urbana prædia 55. De conditione indebiti*, Innocent. in *c.
In lit. 5. de restitut. spol. num. 3. in fine vers. Nisi forte*, Bar-
tolus in *l. Ex divers. ff. De rei vindicat. num. 5. Fagn. l. c. n. 49.*
Butrius, Ancharan. & Bero apud ipsum a fortiori id conclu-
dentes; Nam si male fidei possessor tales fructus civiles facit
suos, licet revocabiliter, quia tandem tenetur illos restituere,
ergo multo magis bonæ fidei possessor sine titulo.

57 Possessor bonæ fidei non tenetur restituere ullos fructus
ante litem contestatam consumptos, si ex eis non sit factus
ditior. Glossa in *l. c. Cap. Gravis 11. de restitutione spoliator.
vers. Fructus*. Abbas *ibid. n. 4.* Barboza *ibid. n. 3.* Reiffenst.
l. c. num. 142. & ipso teste, communis aliorum, per textum
in *l. Sed & loci 4. §. 2. ff. Finium regundorum*, ubi generali-
ter, & absque distinctione inter fructus industriales & natu-
rales, vel inter bonæ fidei possessorem cum titulo, aut sine
titulo expresse dicitur: Aut enim bona fide percepit,
& lucrari eum oportet, aut mala fide, & condici oportet
& concordant textus in *l. Senatus consultum 1. Cod. de peti-
tione hereditatis l. Sed & si lege 25. ff. de here ditatis petitione;
l. illud 40. ff. eodem*, adducti supra n. 52. quibus, ut patet,
statuitur possessor bonæ fidei de fructibus consumptis teneri
solum restituere id, in quo ditiores facti sunt; Unde a sententi-
a contrario recte inferatur eos ad nihil teneri, quando non sunt
facti ditiores; ut colligitur ex *l. Derrum autem 22. ff. De here-
ditatis petitione*, ubi expresse deciditur, quod bonæ fidei
possessor nec teneatur ad pretium, nisi quatenus facti sunt
locupletiores.

58 Possessor bonæ fidei, re per Dominum evicta, tenetur re-
stituere univerfos fructus ejus post litem contestatam con-
sumptos. Communis, per expressam textum in *l. Certum est
22. Cod. de rei vindicatione*, ubi dicitur, quod possessor bonæ
fidei fructus ante litem contestationem perceptos soleat cum
ipso re præstare extantes, post litem contestationem
universos; ibi: Certum est malæ fidei possessores omnes
fructus solvere cum ipsa re præstare: bonæ fidei vero, ex-
tantes; post litem contestationem universos; Et ratio
est, quia talis possessor quoad fructus post litem contesta-
tam perceptos, & consumptos incipit esse possessor malæ fi-
dei, & concordat textus in *l. Et ex diverso 35. §. 1. ff. de rei
vindicat. l. Ad litem etiam 25. §. 8. ff. de Ad litem Edicto*, &
§. Et si in re 2. Instit. de Officio Judicis, ubi expresse dicitur:
Post inchoatam autem petitionem etiam illorum
fructuum ratio habetur, qui culpa possessoris percepti non
sunt, vel percepti, consumpti sunt.

59 Antem possessor bonæ fidei teneatur ad restituendos
omnes fructus ante litem contestationem consumptos, quando

ex eis factus est ditior? Conveniunt Doctores, quod teneatur
ad restitutionem fructuum naturalium quoad excessum,
factæ locupletationis, deductis prius omnibus factis expen-
sis; Et id iuris patet ex dictis supra n.53. & 57. & magis pa-
tebit ex mox dicendis. Quantum autem ad fructus industria-
les, & civiles differant Doctores inter se. Plurimi enim,
& quidem probabiliter, communius, & tutius docent, quod
possessor bonæ fidei teneatur restituere fructus, etiam indu-
striales, & civiles ante litem contestationem consumptos, in
quantum ex eis factus est ditior. Sic Bartolus in *l. Et ex diver-
so 35. de rei vindicatione n. 6. & 7.* Antonius Butrius in *cit.
Cap. Gravis 11. de restitutione spoliatorum num. 12. col. 3. cir-
ca med. vers. Bartolus dicit*, Abbas *ibid. n. 6.* Fagnan. *ibidem
n. 57.* Covarruv. *lib. 1. variar. resolut. Cap. 3. num. 6. conclus.
3.* Alexander consil. 21 num. 10. lib. 4. Jason *l. Si me, & Ti-
rium num. 1. ff. Si certum peratur*, allegans alios, Sanchez
l. 2. in Decalog. Cap. 23. n. 76. & seq. Reiffenst. *l. c. n. 153.*
Pontas in suo *Dictionario verb. Restitutio casu 9.* & plures
alii, per text. in *l. Item veniunt §. 6. ff. de heredit. petit.* ibi:
Eos autem, qui iustas causas habuerunt, quare bona ad se
pertinere existimassent, usque eo duntaxat, quo locu-
pletiores ex ea re facti essent, condemnandos esse, l. Si &
rem, & pretium 32. l. Utrum autem 23. l. Sed & si lege 25.
ff. de hereditatis petitione, l. Nam hoc natura 14. ff. de
conditione indebiti, cum similibus. Et ratio est, quia pos-
sessor bonæ fidei tenetur vero Domino comparati restituere
fructus, etiam industriales adhuc extantes, ut habetur ex *c.
l. Certum est 22. ff. de rei vindicatione*, ubi: Bonæ fidei vero ex-
tantes, cum similibus. Atqui fructus illi, ex quibus possessor
bonæ fidei factus est ditior, licet secundum se ac substantiam
suam sint consumpti, nihilominus adhuc extant, & perleve-
rant in illo augmento, per quod possessor factus est ditior, ergo
tale augmentum (deductis prius expensis) reddi debet vero
Domino rei, cum qualibet res Domino fructificet; Tum
quia: Nam hoc natura equum est, neminem cum alte-
rius detrimento fieri locupletiores, ut expresse dicitur
in *l. Nam hoc natura 14. ff. de conditione indebiti*, & in *l.
Iure natura 206. ff. De Regul. Juris*, ibi: Jure nature æquum
est neminem cum alterius detrimento, & injuria fieri locu-
pletiores, & c. Locupletari 49. de Regula Juris in 6. ibi:
Locupletari non debet aliquis cum alterius injuria, vel ja-
ctura; Unde cum Leges dicunt possessorem bonæ fidei non
obligari ad restitutionem hujusmodi fructuum, quando eos
consumpsit, istud intelligendum esse secundum hanc opinio-
nem de his fructibus, qui sic consumpti sunt, ut neque in
natura sua, neque in pretio suo ullatenus perleverent.

Multi autem alii factis probabiliter tenent, non obligari
possessorem bonæ fidei ad restituendos fructus industriales,
& civiles ante litem contestationem consumptos, quamvis ex
eis factus sit ditior; Sic Glossa in *l. Et ex diverso 35. de rei
vindicat. vers. De consumptis*, dicens expresse, quod bonæ
fidei possessor de fructibus consumptis nullo modo tenetur,
quia lucrificat eos pro cultura, & cura, & hujus Glossæ do-
ctrinæ communiter acquiescere Doctores fatetur Bartolus *ib.
§. Sequitur in Glossa*, quamvis ipse postea teneat oppositum.
Joannes Garcias *l. 17. Tractatum tract. de expensis cap. 23.
n. 40.* Cynus in *l. Non est, Cod. Familia Hereticorum*, Baldus
in *l. 2. Cod. De usur. & fructibus legat.* Angelus & Imola in *l.
sequitur §. 1. ff. de usurpationibus, & usucapionibus*, & plures
alii, quos pro hac sententia cit. Joann. Garcias *l. c.* & San-
chez *l. c.* ubi appellat hanc sententiam valde probabilem, uti
eam censent etiam Abbas in *cit. cap. Gravis n. 6.* Pontas *l. c.
casu 9.* Reiffenst. *l. cit. n. 151. & seq.* per text. in *l. Fructus
percipiendo 5. ff. de usuris*, ibi: Fructus percipiendo Uxor,
vel Vir ex re sibi donata suos facit, illos tamen, quos suis
operis adquisierit (veluti serendo) nam, si pomum decer-
serit, vel ex Silva cæciderit, non sit ejus, sicut nec caju-
slibet bonæ fidei possessoris, quia non ex facto ejus is fru-
ctus nascitur, quibus verbis satis evidenter videtur ostendi,
quod possessor bonæ fidei suos omnimode faciat fructus indu-
striales, seu civiles, tanquam debitos ipsius industria, la-
bori, ac diligentia; Illos tamen quos sui operis adquisierit,
veluti serendo; Econtra autem suos non faciat fructus mere na-
turales, quia non sunt fructus de ejus labore, industria, ac
diligentia, Quia non ex facto ejus is fructus nascitur; Item per
textum in *§. 35. Instit. De rerum division. ibi.* Si quis a
non Domino, quem Dominum esse crediderit, bona fide
fundum emerit, vel ex donatione, aliaque qualibet iusta
causa æque bona fide acceperit, naturali ratione placuit,
fructus, quos percepit, ejus esse pro cultura, & cura. Et
ideo si postea Dominus supervenerit, & fundum vindicet,
de fructibus ab eo consumptis agere non potest; Quibus
verbis satis indicatur naturali ratione possessorem bonæ fidei
sibi totaliter acquirere fructus industriales, seu civiles pro ejus
erga ipsos adhibita cultura, & cura; nec eos debere restituere
Domino comparati, si ipsis consumptis, inde factus sit
ditior; Et Leges numero antecedenti pro contraria opinione
adductæ, & alia consimiles, quæ videntur dicere posses-
sorem bonæ fidei teneri restituere id, in quo ex fructibus ante
litem contestationem consumptis, factus est ditior, intelligen-
dæ sunt solum de fructibus naturalibus, & nullatenus de in-
dustrialibus, uti notat ipsamet Glossa in *cit. §. 35. Instit. de
rerum divisione, verb. Fructus.*

Possessor partim bonæ, partim malæ fidei si bona fide cæ-
pit, sed mala fide superveniente consumpsit, tenetur ex re
accepta restituere pro tempore bonæ fidei, sed a tempore
malæ fidei tenetur etiam ex injusta acceptione ad omnia dam-
na Communis, per textum in *l. Qui bona fide 23. ff. de acquir-
endo rerum Dominio §. 1. cap. Si virgo 5. casu 34. q. 2.*

Possessor partim bonæ, partim malæ fidei, qui prius mala
fide possedit, & consumpsit partem rei mala fide possessæ,
& postea cum titulo apparenter iusto bona fide consumpsit re-
liquum, si inde cognoscatur se verum Jus non habuisse, tene-
tur ex injusta acceptione ad restitutionem pro tempore malæ
fidei, & a tempore bonæ fidei tenetur tantum ex re accepta,
quia mala fides præcedens non fuit causa posterioris damni,
seu consumptionis reliqui factæ tempore bonæ fidei, cum dic-
ta mala fides fuerit jam purgata per hanc supervenientem
bonam fidem; Unde nunc Dominus non patitur damnum ob
iniquam perceptionem, sed ob consumptionem bona fide sub-
sequentem, & sic in ordine ad posteriorius tempus bona fidei
idem est moraliter, ac si non præcessisset mala fides.

Qui prius percepit, & possedit mala fide, sed nihil con-
sumpsit, nisi postquam supervenit bona fides, non tenetur re-
stituere nisi ex re accepta quantum factus est ditior, quia in-
iustæ perceptionis, & possessionis inique in damnum Domini
interceptus fuit per bonam fidem supervenientem, qua ju-
ste fructus illos retinuit, & inde consumpsit, quæ bona fides,
& iusta retentio fuit causa, quod illi fructus consumperentur,
& quod Dominus patitur damnum non ex injusta percep-
tione, sed ex iusta retentione, bona fide subsequuta. Unde juxta
dicta numero antecedenti Dominus nunc non patitur dam-
num ob iniquam perceptionem, sed ob consumptionem bona
fide subsequentem, adeoque & c.

Qui bona fide percepit fructus, si supervenit mala fides,
antequam consumantur, vel quandiu ex illis manet ditior jam
ex tunc tenetur restituere id totum Domino; Et si non resti-
tuat, tenebitur postea ratione injustæ detentionis ad totum
damnum inde vero Domino postea sequentum.

Succesor possessoris malæ fidei, si succedat ut hæres im-
mediatus, & rem ab hoc acceptam consumat etiam bona fide,
neque inde factus sit ditior, tenetur adhuc restituere ex injusta
acceptione non sua, sed illi antecessoris rem, & fructus; &
compensare omnia damna, & lucra cessantia ex mala fide
antecessoris orta, quantum vires hereditatis patiuntur, Sic
Atrich. *dec. 240. n. 10.* ubi refert, quemdam heredem a
Concilio Neapolitano condemnatum fuisse ad restitutionem
fructuum ad exonerandam conscientiam Defuncti, Fagnan.
l. 2. Decret. in c. Gravis 11. de restitutione spoliator. a. n. 130.
ad 134. cum Bartol. Abbat. Bero, Ruin. Socin. ibi citatis. &
alii passim; Et ratio est, quia tunc bona Fides hæredis non
sibi prodest, quia cum succedat in jus omne Defuncti, & in
omnibus ejus personam representent, ut in *Authent. de Jure-
jurand. a morient. præstit.* sequitur, ut succedat quoque in
vitium, ac malam fidem Defuncti, quæ propterea sibi etiam
nocet, ut habetur in *l. Litigator 2. Cod. de fructibus, & litium
expensis*, ubi postquam statutum est, possessorem post litem
contestatam teneri de fructibus perceptis, & percipiendis, sta-
tim subiungitur: *Hæredis quoque succedentis in vitium par ha-
benda fortuna est, & in l. Cum hæres 11. ff. De diversis tempo-
ralibus præscriptionibus*, ubi expresse habetur: *Cum hæres in
jus omne Defuncti succedit, ignoratione sua Defuncti vitia non
excludit, & in fine subiungitur: Neque enim recte defende-
rit, cum exordium ei bona fidei ratio non teneatur, & in ter-
minis docet Glossa in l. Sequitur §. Fructus, in verb. Non
fuerit ff. De usufructibus, & usucapionibus* reddens ratio-
nem, quia hæres victoriam & culpæ Defuncti est successor;
l. Si ego emi 11. §. 2. ff. De publiciana in rem action. & cit. leg.

Cum hæres 11. ff. de diversis temporalibus præscription. Et totum
hoc etiam verum esse de hæredibus mediatis probabili-
us docent Lugo, & alii cum La Croix *lib. 3. p. 2. n. 190.*

Si successor possessoris malæ fidei succedat ei, non ut hæ-
res, sed alio nomine, v.g. ut Legatarius, Donatarius, em-
ptor, & hujusmodi, non tenetur ex injusta acceptione, sed
tantum ex re accepta. Si quis enim a malæ fidei possessore
emerit, aut dono acceperit bona fide, tunc talis bona Fi-
des in successore prodest ad fructuum acquisitionem, potest-
que ipse successor cum bona fide præscribere, a qua causam ha-
bit, quia in illius vitium non succedit, ut colligitur ex *d. l.
Si ego emi 11. §. 2. ff. de Publiciana in rem actione*, ubi te-
xus constituit differentiam inter successorem singularem, &
universalem, & ibi hoc tenet Glossa in *verb. sed hæres*,
Abbas in *cit. Cap. Gravis 11. de restit. spoliator. num. 10.* Bero
ibid. n. 38. Fagn. *ibid. v. 135.* Menoch. *de recuperand. possess.
remed. 15. numer. 120.* La Croix *lib. 4. part. 2. num. 238.* &
alii passim.

Alia, Vide verb. *Dominium*, verb. *Emptio*, verb. *Re-
stitutio.*

Novæ additiones ex aliena manu.

Possessor bonæ ne, an malæ fidei præsumi debeat utilis
disquisitio est. Possessorem autem, tametsi titulo desti-
tutum bonæ fidei esse præsumendum, si jus commune non
contradicit, nec alius appareat antiquior possessor, commu-
nis est sententia, ut videre est apud Vasquium *controvers.
illustr. lib. 2. cap. 79. n. 15. & c. 81. n. 8.*

At Fachinus *controv. jur. lib. 8. c. 32.* communem hanc
sententiam impugnat, tenetque bonæ fidei possessorem præ-
sumi eum non posse, qui titulo caret; idque quia omnes
scire debent, quod suum non est, ad alios modis omnibus perti-
nere; *L. ultim. Cod. unde vi.*

De possessore autem bonæ fidei notissima est Regula illa
juris: *Bona fides tantum possidenti præstat, quantum veri-
tas, quoties Lex impedimento non est; Leg. 136. ff. de Re-
gul. Jur.*

Et factum quidem par est bonæ fidei possessoris, & Domini
ratio in actionibus excipiendis, par est & in actionibus exer-
cendis. Amissa possessione uti dominus rei vindicatione, ita
& possessor bonæ fidei Publiciana actione adversus tertium
agit; *l. 1. ff. de Publician.*

Parratio est, etsi de utilitate rei differatur, Possessor enim
bonæ fidei, non secus ac dominus, de re disponere potest;
*l. 25. §. 1. ff. de usur. l. 48. ff. de Acquir. rer. domin. §. Si quis
a non domino, Inst. de rer. divis. Immobilem demum, sive
possessor bonæ fidei five dominus, iudicio fitti, damni que
infecti satisfacere non cogitur; l. penult. §. 7. ff. Qui satisd. co-
gunt. l. 9. §. penult. ff. de damn. infect.*

Modus vero hinc exaurationi positum est verbis illis: *Quo-
ties lex impedimento non est.* Non una vero est Interpretum
sententia de hoc modo. Vide eas apud Jacobum Gothofredum
in *comment. ad hanc leg. 136. ff. de Regul. Jur.* qui ita de eo
sentit: *Primo igitur* (inquit), ponimus exemplum in
Sen. Conf. Sydoniano, eoque odioso: Ibi scilicet domini
appellatione non continetur, qui servum bona fide posse-
dit non magis, quam usufructum solum habuit, *leg. 1. §. 2.
ff. de Sen. Conf. Sydonian.* Secundo ponamus in actione ex
edicto de servo corrupto, quæ utique bonæ fidei possesso-
ri non competit, seu hoc edicto agere non potest, ut idem
Ulpianus istud edictum interpretans definit *leg. 1. de serv.
corrupt.* quæ potissimum species hic mihi placet una cum
sequenti. Tertio ponamus, & in edicto de Religiosis, ad
quod pertinent tres proxime sequentes Regule, & de qua
Paulus egit *lib. 27.* Ibi edictum diserte domino dat actio-
nem in eum, qui mortuum in locum alienum intulit, vel
inferre curavit, non vero bonæ fidei possessoris; *l. 2. §. 1.
ff. de Religio.*

Sed nec male exemplum meo iudicio in fructibus poni po-
teat. In fructuum enim ratione non semper bona fides tan-
tum præstat, quantum veritas. Quare caute idem Juriscon-
sultus Paulus in *l. 48. ff. de acquirend. rer. domin.* scripsit:
*Quod ad fructus attinet, bona fidei emptorem loco domini
esse. Exempli gratia bonæ fidei possessor restituere,*
cogi-

57 tum hoc etiam verum esse de hæredibus mediatis probabili-
us docent Lugo, & alii cum La Croix *lib. 3. p. 2. n. 190.*

58 Si successor possessoris malæ fidei succedat ei, non ut hæ-
res, sed alio nomine, v.g. ut Legatarius, Donatarius, em-
ptor, & hujusmodi, non tenetur ex injusta acceptione, sed
tantum ex re accepta. Si quis enim a malæ fidei possessore
emerit, aut dono acceperit bona fide, tunc talis bona Fi-
des in successore prodest ad fructuum acquisitionem, potest-
que ipse successor cum bona fide præscribere, a qua causam ha-
bit, quia in illius vitium non succedit, ut colligitur ex *d. l.
Si ego emi 11. §. 2. ff. de Publiciana in rem actione*, ubi te-
xus constituit differentiam inter successorem singularem, &
universalem, & ibi hoc tenet Glossa in *verb. sed hæres*,
Abbas in *cit. Cap. Gravis 11. de restit. spoliator. num. 10.* Bero
ibid. n. 38. Fagn. *ibid. v. 135.* Menoch. *de recuperand. possess.
remed. 15. numer. 120.* La Croix *lib. 4. part. 2. num. 238.* &
alii passim.

59 Alia, Vide verb. *Dominium*, verb. *Emptio*, verb. *Re-
stitutio.*

Novæ additiones ex aliena manu.

Possessor bonæ ne, an malæ fidei præsumi debeat utilis
disquisitio est. Possessorem autem, tametsi titulo desti-
tutum bonæ fidei esse præsumendum, si jus commune non
contradicit, nec alius appareat antiquior possessor, commu-
nis est sententia, ut videre est apud Vasquium *controvers.
illustr. lib. 2. cap. 79. n. 15. & c. 81. n. 8.*

At Fachinus *controv. jur. lib. 8. c. 32.* communem hanc
sententiam impugnat, tenetque bonæ fidei possessorem præ-
sumi eum non posse, qui titulo caret; idque quia omnes
scire debent, quod suum non est, ad alios modis omnibus perti-
nere; *L. ultim. Cod. unde vi.*

De possessore autem bonæ fidei notissima est Regula illa
juris: *Bona fides tantum possidenti præstat, quantum veri-
tas, quoties Lex impedimento non est; Leg. 136. ff. de Re-
gul. Jur.*

Et factum quidem par est bonæ fidei possessoris, & Domini
ratio in actionibus excipiendis, par est & in actionibus exer-
cendis. Amissa possessione uti dominus rei vindicatione, ita
& possessor bonæ fidei Publiciana actione adversus tertium
agit; *l. 1. ff. de Publician.*

Parratio est, etsi de utilitate rei differatur, Possessor enim
bonæ fidei, non secus ac dominus, de re disponere potest;
*l. 25. §. 1. ff. de usur. l. 48. ff. de Acquir. rer. domin. §. Si quis
a non domino, Inst. de rer. divis. Immobilem demum, sive
possessor bonæ fidei five dominus, iudicio fitti, damni que
infecti satisfacere non cogitur; l. penult. §. 7. ff. Qui satisd. co-
gunt. l. 9. §. penult. ff. de damn. infect.*

Modus vero hinc exaurationi positum est verbis illis: *Quo-
ties lex impedimento non est.* Non una vero est Interpretum
sententia de hoc modo. Vide eas apud Jacobum Gothofredum
in *comment. ad hanc leg. 136. ff. de Regul. Jur.* qui ita de eo
sentit: *Primo igitur* (inquit), ponimus exemplum in
Sen. Conf. Sydoniano, eoque odioso: Ibi scilicet domini
appellatione non continetur, qui servum bona fide posse-
dit non magis, quam usufructum solum habuit, *leg. 1. §. 2.
ff. de Sen. Conf. Sydonian.* Secundo ponamus in actione ex
edicto de servo corrupto, quæ utique bonæ fidei possesso-
ri non competit, seu hoc edicto agere non potest, ut idem
Ulpianus istud edictum interpretans definit *leg. 1. de serv.
corrupt.* quæ potissimum species hic mihi placet una cum
sequenti. Tertio ponamus, & in edicto de Religiosis, ad
quod pertinent tres proxime sequentes Regule, & de qua
Paulus egit *lib. 27.* Ibi edictum diserte domino dat actio-
nem in eum, qui mortuum in locum alienum intulit, vel
inferre curavit, non vero bonæ fidei possessoris; *l. 2. §. 1.
ff. de Religio.*

Sed nec male exemplum meo iudicio in fructibus poni po-
teat. In fructuum enim ratione non semper bona fides tan-
tum præstat, quantum veritas. Quare caute idem Juriscon-
sultus Paulus in *l. 48. ff. de acquirend. rer. domin.* scripsit:
*Quod ad fructus attinet, bona fidei emptorem loco domini
esse. Exempli gratia bonæ fidei possessor restituere,*
cogi-

cogitur domino supervenienti fructus extantes, nec dum consumptos. Sed, & quidquid Paulus addat itidem de fructibus naturalibus, Pomponius tamen in l. 45. ff. de usur. & hos denegare videtur bonæ fidei possessori.

- 11 Latissimus hic se offert campus differendi de fructibus, quos suos facit bonæ fidei possessor; Sed ne nimis sim, vide qui rem pro dignitate tractant Stryk. in usu modern. Pandect. l. 6. tit. 1. §. 12. & plur. seq. ubi de eo etiam dicitur, an Iudex possit ex officio adjudicare fructus ab Auctore non petitos, Bohemer. introduc. in jus digestor. lib. 6. tit. 1. §. 11. & seq.
12 De possessore bonæ fidei quoad recuperationem impensarum adi quoque Stryk. in usu modern. Pandect. l. 6. tit. 1. §. 16. & seq.
14 Et demum quando possessor bonæ fidei, talis esse desinat, tradit idem Stryk. in usu modern. Pandect. lib. 6. tit. 1. §. 14.

POSTLIMINIUM.

Postliminium est ejus amissæ rei recuperandæ ab extraneo, & in statum pristinum restaurandæ. Sic in re Communis, per textum in l. Postliminium 19. ff. de captivis, & redemptis ab hostibus.

Postliminii Jus non habet locum in Officiis minoribus Regularium, ad quæ Regularis non assumuntur per electionem Canonicam, sed sunt Obedientiarii, & ad nutum superiorum amovibiles. Communis per textum in cap. Cum ad Monasterium §. Tales. vers. Nec alicui, de statu Monachor. Habet tamen locum Postliminii Jus in Prælatibus electivis, etiam si non sint perpetuæ, sed ad certum tempus, puta ad biennium, triennium, & sexennium; quia Prælati sic Canonicè electi, eo tempore durante, Juris ordine non servato, & sine iusta, & rationabili causâ removeri non possunt; textu expresso in c. Monachi §. Priores, de statu Monachorum.

Et de factio Postliminium habet etiam locum in Officiis ad certum tempus solum duraturis, ut patet in Officio Tutelæ; Licet enim Officium Tutoris non sit perpetuum, sed temporale, & finitur Pubertate, ut Inst. de Areliano Tutore, §. Ab hostibus, tamen reverius recipit tutelam Jure Postliminii, ut expresse dicitur in cit. Ab hostibus, ibi: Nam reversus recipiebat Tutelam Jure Postliminii. Quo jure alia quoque omnia recuperat, ut ibi notat Glossa in verb. Jure Postliminii, sicuti quilibet alius reverius ab hostibus, ut est textus expressus in l. Postliminii 5. ff. de captivis, & postliminio, §. 1. ibi: Omnia restituantur ei Jura, ac si captus ab hostibus, non esset; l. Cum duæ 14. ff. eodem, ibi: Cum duæ species postliminii sint, ut aut nos reveramur, aut aliquid recipiamus, cum filius revertatur, duplicem in eo causam esse oportet postliminii, & quod pater eum reciperet, & ipse Jus suum, l. Hostes, 24. eodem, ibi: Ab hostibus autem captus..... postliminio statum pristinum recuperat, & Institut. Quibus modis Jus patriæ potestatis solvitur, §. Si ab hostibus. Unde & mania Civilita recuperat; l. Liber captus 17. Cod. de Postliminio reversis, l. Libertus 17. ff. At municipalem, §. 6. & incolumia cuncta ei servanda sunt; l. Diversarum, 20. Cod. de Postliminio reversis, vers. Reddantur, ibi: Quibus Jure Postliminii etiam veterum responsis incolumia cuncta servanda sunt.

Postliminii Jus secundum Canones locum non habet quantum ad hoc, ut Christiani capti ab hostibus eorum servi efficiantur, ut erat cautum de Jure Civili, ut §. Servi, Institut. de Jure personar. sed bene quantum ad hoc, ut recuperent omnia, quæ prius habebant, ut clare constat ex Cap. Primæ actione, 14. caus. 16. q. 4. & Cap. Cum per bellicam, 1. caus. 34. q. 1. & tenent communiter Doctores, & sic semper fuit judicatum. Et signanter in casu Patris Joannis Cheron Provincialis Carmelitarum Vasconie, qui rediens a Capitulo Generali in Urbe celebrato, die 31. Maji 1648. fuit in Mari captus a Turcis, & cum Generalis Ordinis de illius captivitate certior factus fuisset, creavit Vicarium Provinciale, sed eo conquereute, quod Vicario nomine non posset Provinciam gubernare, & Regularis obervantia multum periclitaretur, cumque nulla spes subesset redemptionis Patri Cheron, comitatus Provincialis instituit, in quibus, die 8. Maji 1650. idem Vicarius in Provinciale electus est, sed die 16. Aprilis immediate precedentis antiquus Provincialis præter spem redemptus Romam perrexit, & postulavit sibi reddi Provinciale, sed, Generali remente, recursum habuit ad Sancti-

simum D. N. reque a Sanctitate sua ad Sacram Congregationem Episcop. & Regular. delata, tamen nonnulli regulares contenderent electionem secundi Provincialis tuis legitimum, nec Provinciale Redemptum posse Provinciale repetere, ut in specie P. Lezana in suis consultationibus, consult. 42. Nihilominus Sac. Cong. mandavit Generali Ordinis, ut Patrem Cheron in possessione Provincialatus manerent, & ad liberum illius exercitium restitueret, & reintegraret, electionem novi Provincialis cum omnibus inde sequentis casando, & annullando, contrariis non obstantibus. Die 12. Augusti 1650. Sic refert Fagnan. lib. 5. Decret. in cap. Per tuas, 32. de Simonia num. 45.

Immo etiam secundum Leges Civiles, capti a Piratis, vel Latronibus liberi permassent, ut expresse habetur, in cit. l. Postliminium, 19. ff. de Captivis, & Postliminio, §. 2. ibi: Piratis, aut Latronibus capti, liberi permanent, & ideo retinent omnia sua Jura, & postliminium non est illis necessarium, ut expresse dicit textus in cit. l. Hostes, 24. ff. eodem, §. ibi: Et ideo qui a Latronibus captus est, servus Latronum non est, nec Postliminium illi necessarium est.

Novæ additiones ex aliena manu.

Num dicto juris postliminii, tunc legis Cornelie hodie obtineat, vide apud Stryk. in usu modern. Pandect. lib. 45. tit. 15. §. 1.

POSTULATIO PRÆLATORUM.

Postulatio proprie dicta, & quantum ad propositum, est alicujus personæ ad Prælatum, seu Dignitatem Ecclesiasticam erga Superiorem directa petitio, ut eam dispensative admittere dignetur. Est in re Communis; Unde, ut vides, Postulatio est de personâ aliquo impedimento aut defectu laborante, ratione cujus non est eligibilis, ac propterea opus habet dispensatione, ut si quis non sit procreatus de legitimo Matrimonio, cap. Immoit 20. de electione, vel quia non habet legitimam ætatem, aut similem defectum patitur, quem Superior non tenetur dispensative admittere ex Jussitia, sed solum ad dispensandum cum eo, atque ad ejus administrationem concedendam quandoque movetur ex Gratia, cap. Bonæ memoriæ 3. de Postulatione Prælatorum, & Glossa ibi, verb. Gratia.

Hinc Postulatio potissimum differt ab Electione, quia Electio est personæ habilis sine dispensatione ad Dignitatem, ut patet ex ejus definitione tradita sub verb. Electio art. 1. n. 3. Postulatio vero est personæ aliquo defectu, vel impedimento laborantis, ratione cujus non est eligibilis sine dispensatione; Ac proinde Postulatio innititur Gratia, Electio Juri, ut notat Glossa communiter recepta in cap. Unico Verb. Eligo postulando, de Postulatione Prælat. in 6. Postulatio enim nullum tribuit Jus Postulato, utpote ex aliquo defectu inhabili, quem Superior non tenetur dispensative admittere ex Jussitia, sed solum ex Gratia, cap. Bonæ memoriæ 3. de Postulatione Prælatorum, junctâ Glossa ibidem verb. Gratia. Electio autem, si sit canonicè celebrata, & ab Electo acceptata, tribuit Jus ipsi Electo ad Prælatum, seu Dignitatem, & ei, si dignus & idoneus sit, ut supponitur, ex Jussitia debetur, c. Postquam 3. de electione, & docet communiter recepta Glossa ad Rubricam tituli de Postulatione Prælatorum in 6.

Postulatio est duplex, scilicet solemnis, & non solemnis. Postulatio solemnis est, quando postulator quis ab eo Superiore, qui potest in impedimento, seu defectu Postulati dispensare, & de hac procedit tradita superius definitio Postulationis: Postulatio non solemnis seu simplex est, quando quis postulatus ab eo Superiore, qui non potest dispensare super impedimento, seu defectu Postulati, sed solum licentiam, seu consensum concedere potest ad Postulati promotionem, ex quo Postulatus subsit ejus jurisdictioni, nec potest sine ejus licentia, aut consensu promoveri, ut si Religiosus a Capitulo, seu Canonicis eligatur in Episcopatum, debet simpliciter, seu non solemniter Postulari a suo Prælate, seu Superiore Regulari pro habenda ejus licentia, ut Religiosus electus, seu eligendus possit in sui electionem consentire, & sic transire de Monasterio ad Episcopatum, quod sine dicta sui Superioris licentia, seu consensu Religiosus nullimodo potest; cap. Si Religiosus 27. cap. Si Abbatem 3. de elect. in 6. Postu-

Postulare possunt omnes illi, qui possunt eligere, Communis per text. in cap. Ad hoc 1. §. Licet, de Postul. Prælat. c. Bonæ memoriæ 3. §. Mandantes, tit. eod. cap. Bonæ memoriæ 4. §. Ceterum, tit. eod. cap. Immoit 20. de electione, ubi electio, & postulatio quo ad Jus suffragandi æquiparantur, & qui eligere possunt, etiam postulare permittuntur.

Postulari possunt, generatim loquendo, soli illi, qui propter aliquem dispensabilem Canonicum defectum eligi non possunt, & cum dispensatione habiles sunt ad promoveri. Communis, per textum, in cap. Unico, de postulatione Prælatorum in 6. Postulatio enim est inventa in subsidium Electionis, ut sic illi, qui secundum Canones eligi non possunt, saltem postulari, atque ex Superioris Gratia dispensative promoveri valeant, quando ceteroquin Ecclesiæ utiles esse futuri dignoscuntur; Unde quando potest fieri Electio, nequit fieri Postulatio; cum hæc duo sibi invicem adversentur; c. Unico, de Postulat. Prælat. in 6. & ibi Glossa communiter recepta in verb. Eligo, Postulando.

Dicitur autem notanter propter aliquem dispensabilem Canonicum defectum eligi non possunt, quia duplex dat ut defectus, seu inhabilitas, scilicet dispensabilis, & indispensabilis. Defectus, seu inhabilitas dispensabilis est ille, seu illa, in quo, seu in qua Superior potest & solet dispensare, ut est defectus natalium in illegitimis natis cap. Immoit 20. de elect. Item defectus Sacri Ordinis ad Prælatum requisiti, c. Dudum 22. de electione; Item defectus ætatis, Extravag. Unico, de Postulatione, Prælat. Vinculum etiam alterius Episcopatus, cap. Est unanimiter 6. de Postulatione Prælatorum, & hujusmodi alii defectus dispensabiles, qui non impediunt, quominus Postulatus possit cum utilitate, & ædificatione populi, præfici, & Prælati munus obire, de quibus late Joan. Andr. in cit. cap. Est unanimiter 6. de Postulatione Prælatorum n. 4. & seq. Defectus, seu inhabilitas indispensabilis est ille, seu illa, in quo, seu in qua Superior non potest, vel non solet dispensare ad Prælatum obtinendam; ut est morum infamia, Heresis, inordinentia in Excommunicatione, suspensione; seu interdicto, ut in c. Ad hoc 1. de Postulatione Prælatorum Item si defectus, seu inhabilitas sit talis, in quo, seu in qua dispensari non solet, ut si quis sit bigamus, spurius, aut ex damnato coitu procreatus, ut colligitur ex cap. Nisi cum pridem 10. §. Persona vero, de renuntiata.

In Postulatione ad Superiorem directe oportet exprimere omnes hujusmodi defectus, seu inhabilitates, etsi dispensabiles in Postulato existentes; alioquin Postulatio erit irrita, ut colligitur ex cit. cap. Immoit 20. de electione; Si enim taceatur unus solus defectus, dispensatio veluti subrepticia corruit in totum, arg. cap. 1. de atar. & qualitat. in 6. & tenent Doctores communiter.

Episcopus consecratus, immo Episcopus solum confirmatus, licet nondum consecratus, nequit eligi ad alium Episcopatum, sed solum potest postulari. Communis per textum expressum in cit. cap. Est unanimiter 6. de Postulatione Prælat. ibi: Cum eligi nullo jure poterit, sed potius postulari; Episcopus enim, licet solum confirmatus, cum contraxerit spirituale Matrimonium cum sua Ecclesia, cap. Inter corporalia 2. cap. Licet 4. de translatione Episcop. non potest ad aliam Ecclesiam sine Papæ auctoritate transferri, aut propria temeritate transire; c. Cum ex illo 1. c. Inter corporalia 2. c. Quamvis 8. c. Licet 4. de translatione Episcop. Potest tamen eligi Episcopus nominatus, seu electus ante factam suam confirmationem; quia licet sedus conjugii spiritualis inter Episcopum, & Ecclesiam in electione sit initiatum, adhuc tamen nondum est ratum, seu perfecte contractum, cum ratum primo fiat in ejus confirmatione; per textum in cit. c. Licet 4. de translatione Episcop. Item Episcopus, qui renunciavit Episcopatu, eligi potest ad aliam Episcopalem Ecclesiam, nec debet postulari, quia talis non est amplius alligatus alicui Ecclesiæ, cum vinculum prioris Ecclesiæ per renunciationem legitime factam, & acceptatam, sit jam penitus dissolutum. Communis.

De Episcopis Titularibus est pariformiter discurrendum, ac de ceteris aliis Episcopis; Unde dicti Episcopi Titulares non sunt eligendi, sed postulandi, ut alii Episcopi, cum sint veri Episcopi, sicuti alii, arg. c. Legimus §. Ubicumque, dist. 93. c. Pastoralis 7. q. 1. cum similibus, & etiam inter ipsos, & Ecclesias, ad quas consecrantur, intercedat sedus conjugii spiritualis cap. Inter corporalia 2. de translatione Episcop. adeoque dispositio loquens simpliciter de Episcopis comprehendat etiam Episcopos Titulares; quia ubi eadem ratio,

eadem est Legis dispositio, l. Illud, ff. Ad legem Aquiliam, & cit. cap. Inter corporalia 2. de translatione Episcop.

Item per eandem rationem Cardinales Episcopi non possunt eligi ad alium Episcopatum, sed solum postulari, cum hoc generale sit de omnibus, & singulis Episcopis per superius dicta. Communis.

Cardinales autem non Episcopi, uti sunt Cardinales Presbyteri, & Diaconi, possunt eligi ad Episcopatum, non vero postulari Postulatione solemni, quamvis debeant postulari Postulatione non solemni, seu simplici pro obtinenda licentia Papæ, ut possint discedere a Curia Romana, & a suis respective Titulis, & transire ad sibi destinatos Episcopatus; Ita Abbas Panormit. in c. Cum Ecclesia vestra 57. de electione num. 15. Fagnan. in cap. Bonæ memoriæ 3. de postulatione Prælatorum n. 18. Pirhing. lib. 1. Decretal. tit. 5. n. 15. Reiffenst. ibidem n. 56. & alii passim, per textum in cap. Ecclesia vestra 57. de electione, ubi legitur quemdam Presbyterum Cardinalem fuisse electum in Episcopum; Et ratio est, quia in Cardinalibus non Episcopis cessat ratio spiritualis conjugii, ob quod Episcopi non possunt eligi, sed solum postulari ad alium Episcopatum; Unde Doctores dicentes, Cardinales non Episcopos postulandos esse ad Episcopatum, per textum in cit. cap. Bonæ memoriæ 3. de postulatione Prælatorum, intelligendi sunt, sicuti & ipse textus cap. Bonæ memoriæ 3. de Postulatione simplici, & minus solemni; quia reipso est Electio; Quam postulationem simplicem, & minus solemnem esse, necessariam in Electione Cardinalium non Episcoporum ad Episcopatum, & nos ultro fateamur, ut patet supra in conclusionem; cum Cardinales habeant alas ligatas nec possint sine licentia Papæ discedere ab Ecclesia Romana, & sui Tituli, ubi residere tenentur; cap. 2. Ex gestis, de Clericis non residentibus, & si moniti non resident, seu discesserint non redeant ad residentiam, privandi sunt, ut de facto fuit privatus Cardinalis Anastasius a Leone IV, in Concilio Romano, prout refertur in cit. cap. Ex gestis, ibi: In Synodo Anastasius Presbyter Cardinalis Tituli Beati Marcelli ad omnibus Canonice est depositus: eo quod Parochiam suam per annos quinque contra Canonem instituta deseruit, & in aliis usque hodie demoratur.

Prælati, alique Clerici, & Religiosi Episcopo inferiores eligi possunt ad alterius Ecclesiæ similem, seu superiorem dignitatem, aut Prælatum, & etiam ad Episcopatum; Dummodo accedat Postulatio simplex, & non solemnis, seu licentia suorum respective superiorum. Communis per textum in cap. Cum inter 21. cap. Dudum 12. de electione, cap. Si Religiosus 27. c. Nullus 28. cap. Si Abbatem 36. de electione in 6. Dicti enim Sacri Canones, alique similes permittuntur, ut alii Prælati, & Clerici, seu Religiosi Episcopo inferiores ad alias Dignitates, seu Prælaturas, & etiam ad Episcopatum eligi possunt; Dummodo accedat licentia, seu consentus suorum respective superiorum, sine qua, vel sine quo in electionem de se factam nequeunt consentire; c. Quorundam 24. c. Si Religiosus 27. de electione in 6.

Postulantes non possunt amplius variare postulationem, seu ab illa recedere, postquam postulatio est eorum subscriptionibus roborata, & Superiori v. g. Papæ est jam tradita, seu præsentata. Communis, textu expresso in cit. cap. Bonæ memoriæ 4. de postulatione Prælatorum §. Nec obstat, ibi: Si enim postquam postulatio subscriptionibus postulantium roboratur, & præsentatur Summo Pontifici approbata, possent ab ea recedere postulantes, Nobis (inquit Innocentius III. Papa) frequenter illuderent, & judicium nostrum ex eorum pendere arbitrio videretur.

Possent tamen postulantes variare postulationem, seu ab illa recedere, si Superior cum ipsis ad id consentiret, non obstante tali Præsentatione facta, nec non contradictione postulati, arg. cit. cap. Bonæ memoriæ 4. de postulatione Prælatorum, ac notant Abbas ibid. n. 12. Fagnan. ibid. n. 50. cum aliis ibi citatis, Reiffenstuel lib. 1. Decretal. tit. 5. num. 21. & alii passim, quia tunc cessat ratio illudendi Superiori, nec postulatus haberet, unde iuste conquereretur, cum nullum adhuc esset ipsi Jus questum.

Item Postulantes possunt variare postulationem, seu ab illa recedere, quamvis jam fuerit publicata, vel etiam ad Superiorem destinata; Dummodo ipsi actualiter nec dum fuerit tradita vel præsentata; Colligitur ex cit. c. Bonæ memoriæ 4. §. Nec obstat, de postulat. Prælat. & tenent ibi Abbas n. 11. Barbosa ibid. n. 14. cum aliis ibi citatis Reiffenstuel l. c. num. 17. & alii passim; Per dictam rationem, quod postulatus non

non habet, unde iuste conqueratur, cum per dictam postulationem nullum adhuc jus acquiescit ratione suæ inhabilitatis nondum a Superiore dispensatæ.

20 Immo per eandem rationem possunt postulationes variare postulationem, seu ab illa recedere, quamvis talis postulatio fuerit iam ipsi postulato presentata, & ab eo iam præstitus fuerit conditionatus consensus: Si tamen necdum fuerit præsentata, & tradita Superiori, Engel lib. 1. Decret. tit. 5. n. 4. Reiffenstuel ibid. n. 18. Passerinus c. 24. de election. q. 9. n. 17. Baldus in c. postulationem 5. de postulatione prælator. num. 2. insuper addens hoc ipsum esse verum, quamvis promiserint se non variaturos.

21 Non possunt tamen in foro conscientie postulantes variare postulationem seu ab illa recedere absque gravi, & iusta causa, quia talis variatio, seu recessio, ultra quam quod solet parere graves discordias, & inimicitias, cedit in præiudicium honoris, & reputationis postulati, habetque in se contumeliam, arg. l. si vero §. final. ff. Qui satis dare cogantur, & notant Baldus in cap. publicato 58. de electione num. 3. Reiffenstuel loc. cit. n. 19. Passerinus l. c. q. 9. num. 19. & 20. recte addens, quod si postulatus de consensu postulantium fecerit aliquas expensas, teneantur ad earum restitutionem, si sic iniuste variant postulationem, cum sit penitus illicitum variare, seu mutare cum alterius detrimento, c. Mutare 33. de Regul. iuris in 6. ibi: Mutare quis consilium non potest in alterius detrimentum.

22 Postulantes ad Prælaturas scienter indignum, seu laborantem defectu indispensabili, pro ea vice sunt ipso iure privati potestate postulandi, seu eligendi. Communis, per textum in cap. Ad hoc 1. §. Licet, de postulatione prælator. cap. Gratium 2. eod. cap. Scriptum est 40. §. Si vero, de electione, cum similibus.

Item ipso iure sunt pro ea vice privati potestate postulandi, seu eligendi, qui Postulationem vitio persone cassatam, de novo innovare præsumunt. Communis, textu expresso in cap. Gratium 2. de postulatione prælatorum.

24 Postulantes ad Episcopatum minorem viginti septem annis saltem inceptis, aut Regularem cuiusvis Ordinis Mendicantium, non solum sunt ipso iure privati pro ea vice potestate postulandi, & eligendi, seu etiam Beneficii, quæ obtinent in illa Ecclesia, ad quam illum postulatur, suspensi per triennium declarantur. Communis, textu expresso in Extravagant. vniuersa, de postulatione prælatorum inter communes.

25 In similibus casibus, quando postulantes privati sunt ipso iure potestate postulandi, & eligendi, ea potestas devolvitur ad alios Capitulares licet numero pauciores, qui in tales indignas, seu defectuosas postulationes non consenserunt, sed expresse contradixerunt, Communis, textu expresso in c. cap. Gratium 2. de postulatione prælator. & concordant c. Bonæ memoriæ 23. & c. cum vintoniensis 25. de electione. Immo si unus tantum e Capitularibus innocens superstit, aliis omnibus mortuis, vel privatis, ille solus Prælaturam eligere, vel postulare poterit, ut tradit Glossa communiter recepta in c. cap. Gratium verb. pauciores, & habetur clare ex l. Sicur 7. ff. Quod cuiuscumque Universitatis nomine §. 2. ubi statuitur, quod ius, & nomen Universitatis stet, & conservetur etiam in uno, ibi: Cum ius omnium in unum reciderit, & stet nomen Universitatis, Gloss. ib. verb. Nomen Universitatis, & Communis Doctorum. Vide verb. Electio art. 2. num. 5. & art. 4. a n. 23. ad 25.

27 Si Postulatio non concurrat cum electione alterius in discordia, sed sola fiat, parte una Capitularium postulante, & parte altera postulante aliam, tunc sufficit ad eius validitatem, & ut admitti possit a Superiore, quod sit facta a maiori parte Capituli, etiam penitus invita parte minori. Abbas in c. Bonæ memoriæ 2. de Postulatione Prælator. n. 12. Layman ibid. n. 5. Pirhing l. 1. decretal. tit. 5. n. 18. Reiffenstuel ibid. n. 22. & alii passim; Et ratio est, quia ordinariæ ad gesta Capituli sufficit, quod concurrat maior pars Capitularium suffragantium, per textum in cap. Cum in cunctis 1. De his, quæ fiunt a maiori parte Capituli, c. Bonæ memoriæ 3. de Postulat. Prælator. cap. Dudum 12. cap. Auditis 29. c. Coram 35. c. Quia propter 42. cap. Ecclesia 48. cap. Cumana 50. cap. In Genes 55. de electione, c. Quoniam 3. de iurepatron. cap. Hoc ipsum 11. caus. 33. q. 2. & l. Quod maior, ff. Ad municipalem.

28 Si autem Postulatio concurrat cum Electione alterius in discordia, idest si una pars Capitularium unum postulet, & altera pars alium eligat, tunc requiritur, quod Postulantium

numerus sit duplo maior, quam numerus Eligentium, ita, ut duæ partes, seu duæ tertiæ Capitularium in Postulationem Personæ idoneæ concurrant, seu consentiant, quibus duabus partibus concurrentibus, admittitur Postulatio unius, & rejicitur Electio alterius. Communis, textu expresso in cap. Scriptum est 40. §. Et si partes, de electione, juncto ejus Summario, in quo sic præcise habetur, ibi: Si postulatio cum electione concurrat, & numerus Postulantium est duplo maior, & Postulatus est idoneus, Postulatio admittitur, rejecta electione.

Si vero in concursu Electionis cum Postulatione, numerus Postulantium non sit duplo maior, tunc, rejecta Postulatione, Electio ab alia parte quamvis minore celebrata valet, & confirmari debet; Dummodo hæc pars Eligentium superet unam tertiam omnium suffragantium saltem per unicum votum, & aliunde Electus sit idoneus. Colligitur clare ex cit. c. Scriptum est 40. de Electione, ubi postquam Papa decrevit, quod, rejecta Electione, admittatur Postulatio, si Postulantium numerus fuerit duplo maior Eligentium, statim in §. Quod si, subiungit, oppositum esse observandum, quando Postulantium numerus non reperiretur duplo maior, neque Eligentes excederent unam tertiam saltem per unum votum, ibi: Quod si ad faciendum duplo majorem numerum simul omnes prædicti (scilicet Postulantes) minime sufficerent, sive dignus, sive indignus fuerit Postulatus; in postulatione repulsa, Electionem Elebani auctoritate nostra confirmes; Dummodo nihil obstat eidem, quod ipsum tanto præstatu reddat indignum; Et sic tenent in d. cap. Scriptum est, Innocentius, & Abbas n. 13. & 14. Barbosa ib. n. 11. Hostiensis in Summa, de postulat. Prælator. n. 13. §. final. Reiffenstuel lib. 1. decret. tit. 6. num. 154. & alii plures; & de facto fuit sic novissime observatum in famosa Controversia inter Serenissimum Josephum Clementem e Ducibus Bavaricæ, & Eminentissimum Cardinalem de Furstenberg, Episcopum Argentinensem pro Electione, & Postulatione de eis respective facta ad Archiepiscopatum Coloniensem de anno 1688. Cum enim dictus Serenissimus, & Reverendissimus Princeps, Josephus Clementis Episcopus tunc Frisingensis, & Ratisbonensis, (obtentio prius eligibilitatis suæ Indulto Apostolico) ex convenientibus viginti quatuor Capitularibus per novem vota electus fuisset in Archiepiscopatum Coloniensem, ejusdem Electio per Sacram Congregationem Rebus Consistorialibus præposita, fuit tanquam Canonica, & legitima declarata die 15. Septembris 1688. & per Summum Pontificem Innocentium XI. confirmata fuit die 20. Septembris ejusdem anni 1688. non obstante concursu Postulationis, per quam dictus Eminentissimus Cardinalis de Furstenberg Episcopus Argentinenfis tredecim votis (nam alia duo vota dispersa erant) ad prædictum Archiepiscopatum postulatus fuisset: quæ Postulatio, omnibus mature perpenfis, & luculenter discussis, fuit rejecta, & repulsa, tum a dicta Sacra Congregatione, tum a præfato Summo Pontifice, ut videtur etiam apud P. Justum Redn. tom. 1. Operis Canonico-Politici tit. 2. sect. 4. n. 133. ubi ad litteram refert & Decretum Sacre Congregationis, & Breve Summi Pontificis, & late per totum dictum Titulum secundo dunt refert integre præstatam celebrem Controversiam digne ibi animadvertendam.

Postulatio fieri debet, & admitti potest ab eo Superiore, ad quem alias spectat Prælati confirmatio, dummodo habeat potestatem dispensandi super impedimento, & defectu Electionis; nam admissio Postulationis vim confirmationis habet. Communis. Sic in meo Seraphico Franciscano Minorum de Observantia Ordine, si pro una Provincia, & alia per Provinciale Capitulum legitime celebratum postuletur Pater aliquis in Ministerium Provinciale, cujus alias Electio irrita esset, & nulla ob Canonice Extraneitatis impedimentum juxta nostra statuta per Summum Pontificem approbata cap. 8. §. 37. n. 3. admissio hujus Postulationis pertinet ad Ministerium Generale, cum ad eundem pertineat confirmatio Electionum Provincialium. Clementin. Exivi, de verb. significativne; Et ita est dicendum pariformiter de aliis Regularibus habitibus consimiles quo ad hoc Constitutiones.

Item generatim, si quis legitime postuletur ad aliquam Ecclesiam, seu Dignitatem Episcopatu inferiorem, talis postulatio admitti potest ab Episcopis, aliisque Prælatibus, quibus competit potestas confirmandi Electos ad talem Ecclesiam, seu dignitatem, & qui possunt dispensare super defectu, ob quem fit Postulatio; nam qui dispensare non potest, nec potest postulationem admittit, cum in illa requiratur dispensatio,

ut patet ex ejus definitione tradita num. 1. & declaratione data num. 2. Unde si minor 20. annis juxta cap. permittimus unic. de etat. & qualitat. in 6. vel minor 22. annis juxta Concil. Trident. sess. 24. cap. 11. de reform. ad dignitatem, cui Cura animarum non est annexa, verb. grat. Degonatum, Archidiaconatum, fuerit postulatus, non potest Episcopostalem Postulationem admittit, quia ipse non potest dispensare in defectu ætatis jure communi Canonico requisitæ ad Ordines, vel Beneficia, ut delimitur clare ex citato cap. permittimus unic. de etat. & qualitat. in 6. & Concil. Tridentin. cit. sess. 24. cap. 2. de Reform.

Item Postulatio unius Episcopi ad alium Episcopatum admitti potest a solo Summo Pontifice, cum cessio & translatio Episcoporum numeretur inter causas majores, seu graves, quæ soli Summo Pontifici sunt reservatæ; cap. Quod translationem 4. de Offic. Legat. cap. Majores 3. de Baptismo, cap. Ut debitis 59. in fine, de appellation. cap. Cum ex illo 1. de translat. Episcop. cum similibus.

Superior, absolute loquendo, non tenetur ex obligatione justitiæ strictæ sumptæ admittit Postulationem, etiam si facta a Capitularibus unanimiter de persona idonea, sed potest Postulationem rejicere absque cujuscumque injuria; Colligitur clare ex cap. Bonæ memoriæ 3. de postulatione prælatorum, verb. Attendentes, ibi: Cum etiam quando aliquis ab aliis unanimiter postuletur ad admittendam postulationem eorum non tam ex justitiâ, quam ex Gratia moveatur, scilicet Apostolica Sedes, & ex cap. Postulationem 5. tit. eodem, ibi: Licet ergo per postulationem hujusmodi nullum jus sit alicui acquisitum, id est sine præiudicio alicuius postulationem potest semper repellere memoratum. Sic tenent Glossa in cit. cap. Bonæ memoriæ verb. Gratia; Hostiensis in Summa de postulatione prælator. numer. 12. Gregor. Tolosan. tract. de election. cap. 2. num. 11. Pirhing lib. 1. Decret. tit. 5. num. 115. Justus Redn. tom. 1. Operis Canonico-Politici tit. 2. num. 129. & alii contra alios. Et ratio nostre Conclusionis est, quia tota admissio Postulationis nititur Gratia Superioris, ut patet ex cit. cap. Bonæ memoriæ 3. de postulatione prælator. ubi: Non tam ex justitiâ, quam ex Gratia. & concordat cit. cap. postulationem 5. tit. eodem, ubi dicitur, quod per postulationem hujusmodi nullum jus sit alicui acquisitum, ideoque sine præiudicio alicuius postulatio potest repelli; adeoque & c. Tum quia admissio Postulationis continet dispensationem, cum in Postulato semper sit impedimentum, seu inhabilitas ad Prælaturam obtinendam, in quo, seu in qua Superior dispensare debet: Atqui omnis dispensatio Superioris in impedimento, vel inhabilitate, non ex justitiâ debito proprie, sed ex Gratia procedit, cum jure inhabilitas ad rem aliquam non habeat jus exigendi illam tanquam sibi debitam, cap. Litteras 14. dist. 63. ergo per Postulationem nullum acquiritur jus Postulato, & consequenter nulla etiam illi irrogatur injuria, seu præiudicium, etiam si repellatur quævis Postulatio a Superiore, adeoque Superior non tenetur ex debito justitiæ strictæ sumptæ illam admittit, cum nemo invitus de suo cogatur facere beneficium, textu expresso in cap. Præcario 4. caus. 10. q. 2.

Quamvis tamen non teneatur Superior admittit talem Postulationem, ut dicebatur, absolute loquendo, & ex obligatione justitiæ strictæ sumptæ; Tamen ex debito sui Officii tenetur Superior admittit Postulationem rite celebratam, & factam ob urgentem necessitatem, vel magnam utilitatem Ecclesiæ, verb. grat. si Postulatus esset necessarius, vel valde utilis Ecclesiæ, seu bono communi, & hujusmodi; Glossa notabilis in cap. Cipientes §. Denique, verb. Gratia, de election. in 6. id a simili probans ex l. 1. §. penult. ff. de aqua quotid. Alia Glossa in cap. Ut constitueretur 25. verb. Detrahendum dist. 50. Abbas in cap. postulationem 5. de postulatione prælator. num. 2. Post Joann. Andream, & Hostiensium in cap. Cum ad Monasterium, de electione. Alexander consil. 80. num. 12. l. 1. Fagnan. in cit. cap. Bonæ memoriæ 3. de Postulatione Prælator. num. 66. Pirhing lib. 1. Decretal. tit. 5. sub num. 15. Reiffenstuel ibid. num. 72. Justus Redn loc. cit. num. 131. & alii passim; Et ratio est, quia Superior ex vi sui Officii tenetur necessitatibus, & utilitatibus commissæ sibi Ecclesiæ, & Boni communis providere, & non impedire; Et si ad id quandoque necessaria sit aliqua dispensatio propter urgentem, justamque rationem atque majorem utilitatem, erit ab ipso concedenda; Concil. Tridentin. sess. 25. de reform. cap. 18. ibi: Quod si urgens justaque ratio, & major quoadque utilitas postulaverit, cum aliquibus dispensandum esse, id

causa cognita, ac summa maturitate, atque gratis a quibuscumque, ad quos dispensatio pertinebit, erit præstatum; ergo Superior in dictis casibus tenetur talem postulationem dispensative admittit, alias si ipsam non admittit in justitiam committeret contra Ecclesiam, ut videtur colligi ex cap. Postulationem 5. in fin. de Postulatione Prælator. ubi Pontifex quo ad controversiam Postulationem, citat ad sui præsentium utramque contendentem partem sic concludens; Quatenus (utraque parte præsentem) quod justum fuerit, decernamus; Superior enim Ecclesiæ sibi commissæ omni meliori modo ex justitiâ mutua providere tenetur, cap. Ne pro defectu q. 1. de election. Immo Superior non admittendo talem legitimam Postulationem ultra injuriam quam faceret Postulantibus, faceret injuriam etiam ipsi Postulato, si aliunde, ut supponitur, idoneus esset, argument. cap. Pastoralis 29. de iurepatron. ubi Episcopus condemnatur ad providendum de Beneficio competenti Clerico præsentato legitime a Patronis, & ab ipso iniuste repulso, ibi: Verumtamen constitutum, ut Episcopus, qui præsentatum idoneum malitiose recusavit admittit, ad providendum eidem in competenti Beneficio compellatur, quatenus puniatur in eo, in quo ipsum non est dubium deliquisse.

Unde si Prælati inferior habens potestatem dispensandi in defectu, seu impedimento, dictam legitimam Postulationem rejicit, & nolit admittit, possunt Postulantes Superioris Prælati Officium implorare, ut recusantem compellat admittit. Glossa in cit. cap. Bonæ memoriæ 3. de Postulatione Prælator. verb. Gratia, Layman. ib. num. 7. Abbas ibid. num. 13. Pirhing l. cit. sub n. 16. Reiffenstuel l. cit. n. 73. & alii.

Postulantes tenentur Postulationem præsentare Postulato quam citius commode poterunt; Et si ipsi fuerint negligentes, non præsentando infra octo dies, puniuntur, ut Electores, colligitur ex cap. Quam sit Ecclesiis 6. de election. in 6. & cap. Cipientes 16. §. Ceterum, & §. Denique eod. in 6. & Glossa in d. §. Denique, verb. Consensum, ubi sic expresse habet; Et si Postulantes negligentes fuerint in præsentando, puniuntur, ut electores; Electores autem sub gravissimis poenis statuuntur in cit. cap. Cipientes 16. de election. in 6. §. Ceterum tenentur Electum præsentare infra octo dies, postquam commode poterunt, ibi: Ceterum si Eligentes Electiones ipsas concorditer vel in discordia celebratas infra octo dies, postquam commode poterunt, Postulantes præsentare distulerint, ipsos, qui culpabiles in hoc extiterint & c.

Postulatus autem post factam sibi Præsentationem Postulationis, teneatur intra mensem, si velit acceptare Prælaturam, præstare consensum conditionatum, aut saltem dicere, quod non dissentiat, sed in hoc voluntati Domini Papæ se submittat, argument. cit. cap. Quam sit Ecclesiis §. Electus, ibi: Intra mensem a tempore præsentationis, & cit. cap. Cipientes 16. de election. in 6. §. 1. ibi: Infra unum mensem, & §. Denique, ibi: Si non dissenserint & Glossa ibid. verb. Consensum, ubi sic expresse habet: Episcopus postulatus ad Ecclesiam sic debet respondere, nec consensio, nec dissentio; sed in hoc me voluntati Domini Papæ suppono; cap. Ad hoc, cap. in Scripturis 9. caus. 8. q. 1. ibi: quod infra mensem facere debet.

Pro faciendi Postulationis solemnii tutius, seu securius est observare formam scrutinii, qualis pro faciendi Electione præscribitur in cap. Quia propter 42. de Electione. Cum enim Abbas Panormitan. in cit. cap. Quia propter 42. de Electione num. 9. quæst. 2. Innocentius in cap. In causis 30. num. 1. de electione. Gregor. Thololon. tract. de election. cap. 2. num. 11. Baldus ad Rubricam de election. num. 4. Layman in qq. de Prælat. election. quæst. 80. & varii alii teneant etiam in solemnii Postulatione necessario observandam esse dictam formam scrutinii, tutius est illam observare; argument. cap. Si quis autem 4. de Penitent. dist. 7. ubi ex verbis S. Augustini dicitur: Ergo tene certum, dimitte incertum.

Nihilominus non esse absolute necessarium pro Postulatione faciendi observare dictam formam Scrutinii tenent Hostiensis in Summa tit. de Postulation. num. 10. Fagnan. in cap. Publicato num. 50. de election. Franchus in cap. unico num. 3. de Postulat. in 6. Layman ibid. num. 5. Sylvester verb. Postulatio quæst. 1. Passerinus cit. cap. 24. quæst. 5. num. 9. Pirhing lib. 1. Decretal. tit. 5. num. 21. Reiffenstuel ibid. num. 59. & seq. & alii plures; Et ratio est, quia si eadem forma Scrutinii requireretur ad Postulationem, sicuti ad Electionem, sequeretur, quod sicuti publicato Scrutinio, non possunt variare Electores, ita nec possent variare Postulantes; hoc autem est falsum, ut patet ex dictis supra num. 19. & 20. adeoque

que &c. Tum quia nullibi in Jure reperitur expresse requisi-
ta talis forma Scrutini pro faciendâ Postulatione, sicuti pro
faciendâ Electione reperitur expresse requisita in cit. cap.
Quia propter, de elect. Et jure merito requiritur pro Electione
& non pro Postulatione, quia per Electionem acquiritur
Jus Electio, cap. Postquam 2. de election. cum similibus; per
Postulationem autem nullum Jus acquiritur Postulato; cap.
Bona memoria 3. & cap. Postulationem 5. de Postulatione Præ-
latorum per verba adducta supra num. 35. Unde non mirum,
quod pro Electione requirantur majores solemnitates, quam
pro Postulatione, sicuti ad testamentum, quia perfectior est
actus, requiruntur plures solemnitates, quam ad Codicillum,
utpote actum minus perfectum, adeoque &c.

42 Pro faciendâ Postulatione prohibita sunt, & reprobata a
Jure Canonico sequentes formulae nempe: *Eligo Postulando*
Et Postulo Eligendo; aut *Eligo Postulandum*, seu *Postulo Eli-*
gendum; Sic textu expresse in cap. Unico, de Postulatione Præ-
latorum in 6. addita ibi hac ratione, cum nec vera Electio,
nec vera Postulatio resultet ex ipsis, quin sibi potius invicem
43 adversentur. Item probantur ista formulae: *Eligo in postu-*
landum, vel *Postulo in Eligendum*, textu expresse in cit. cap.
Unico, addita ibi hac ratione: *Cum rem imperfectam signifi-*
care noscantur. Item reprobatur etiam ista formula: *Eligo,*
Et Postulo, prout potest melius de Jure valere, textu exp-
44 presso ibidem addita hac ratione: *Cum incertitudinem conti-*
neat. Excipitur tamen casus, quando probabiliter dubitatur,
utrum quis sit eligendus, vel potius postulandus, quo casu
45 qui sic Postulatus fuerit, & electus consensu tempore, viam
Electionis, vel Postulationis, ne in incerto vagetur, eligere
necessario tenetur, redempti ad aliam (postquam unam elegerit)
sibi licentia penitus interdicta. Sic præcisè verbis Boni-
facius VIII. in cit. cap. Unico, de Postulatione Prælatorum
in 6.

46 Ubi, ut videtur, in tali casu debet sic Postulatus, seu Ele-
ctus tempore consensu, eligere viam Electionis, vel postula-
tionis, ne vagetur in incerto; Et una harum electa, non
poterit redire ad alteram, id est si elegerit viam Electionis,
non poterit amplius redire ad viam Postulationis, & si elegerit
viam Postulationis, non poterit amplius redire ad viam
47 Electionis; Consensum autem præstare debet intra mensum
post præsentationem sibi factam ex citatis Juribus, & Glof.
supra num. 39. addita Glof. in cit. cap. Unico, de Postulatione
Prælat. in 6. verb. Consensus, ubi sic expresse dicit: *Quem in-*
fra mensum post præsentationem sibi factam exhibere tenetur;
48 Alia ad rem. Vide verb. *Episcopus art. 2. & 3.*

PRÆBENDA.

1 Præbenda suppressa, ut fructus assignentur Theologo,
qui legat, & prædicet, Clerico Seculari, & non Regu-
lari assignandi sunt. *Sacra Congregat. Rit. in Illerden,*
15. Novemb. 1602. quam refert Sellius, in *Selectis Canon.*
cap. 52. num. 11. & Barbofa in *Summ. Apostolic. Decisio.*
Verb. *Præbenda n. 1.*

2 Præbenda, quæ mutat statum, & de Diaconali effecta
est Presbyteralis, debet gerere habitum Presbyteralem, non
autem Diaconalem. *Sacra Congregat. Rit. in Januen. 24. Mar-*
tii 1612. teste Sellio d. cap. 42. num. 12. Barbofa loc. citat.
num. 7.

3 Præbenda Presbyterali vacante, poterit Episcopus eam
conferre illi, qui Diaconalem, seu Subdiaconalem habet, &
has uni, qui ætatem habet pro his obtinendis. *Sacra Con-*
gregat. Concil. penes Nic. Garc. de Ben. p. 7. cap. 4. num. 26.
Barb. l. cit. n. 3.

4 Præbenda in mensibus reservatis Sedi Apost. vacans non
potest erigi in Præbendam Pœnitentialem. *Sacra Congregat.*
Concil. apud Nicol. Garc. de Benefic. p. 5. cap. 4. n. 127. Barb.
l. cit. n. 5.

5 Præbenda post Concilium primo vacans, si non fuit in
Pœnitentialem erecta, potest optari, sed si ante optionem
Episcopus erexit, erectio prævalet, etiam si postea optaretur.
Sacra Congregat. Concil. apud Nicol. Garc. de Benefic.
part. 5. c. 4. n. 129. & apud Barbof. in d. *Summ. Apost. decis.*
verb. *Præbenda n. 4.*

PRÆBENDA THEOLOGALIS, & PŒNITENTIALIS.

1 Præbendæ Theologalis ad erectionem requiritur actualis
deputatio, & ideo si in provisione Præbendæ non fuit
facta actualis deputatio, non potest provilius compelli obire
re munus lecturæ. *Sacra Congregat. Concil. teste Nicol.*
Garc. de Benefic. part. 5. cap. 4. num. 155. & apud Barbof.
in *Summ. Apostol. dec. verb. Præbenda Theologalis n. 1.*

2 Præbendæ Theologalis erectio locum non habet in ea, quæ
vigore statuti a sequenti Canonico optatur, sed illa Præbenda,
quam dimittere Canonicus novissime optat, huic mun-
neri unita, & affecta remaneat. *Sacra Congregat. Concil. in*
Saonen. 6. Junii 1592. penes Nicol. Garc. in *addit. ad summ.*
tract. de Benefic. part. 5. cap. 4. num. 130. & Barbof. loc. cit.
num. 2.

3 Præbendæ Theologalis deputatio non habet locum in Ec-
clesiis Regularibus, ubi Ecclesiæ non sunt distinctæ, nec
Ecclesiæ numeratæ, prout est Ecclesiæ Cathedralis Pamplonen-
sis, sed cogendi sunt Monachi, ut provideant de Lectore
idoneo Theologiæ, qui publice legat, non solum ipsis Mo-
nachis, sed omnibus aliis audire volentibus. *Sacra Congre-*
gat. Concil. in Pamplon. 9. Septemb. 1573. apud Barbofam
l. cit. n. 3.

4 Præbendæ Theologalis collatio erecta post Concilium
spectat ad eum, ad quem ante Concilium spectabat, scilicet
ad Capitulum, & institutio ad Episcopum. *Sacra Congregat.*
Concil. in Toletana 24. Septembr. 1592. apud Barbofam loc. cit.
num. 5.

5 Præbenda Theologalis Ecclesiæ Cathedralis conferri Regu-
lari non potest. *Sacra Congr. Episcop. & Regul. 28. Junii 1583.*
quam refert Sell. in *Select. Canon. c. 16. n. 42.*

6 Præbendam Theologalem habens diebus, quibus legit, ha-
bendus est tamquam præbens in Choro, non modo pro illis
Horis Matutinis, & Missa solemnibus, sed etiam pro tota die,
ac distributiones quotidianas percipere debet. *Sacra Congre-*
gat. Concil. testibus Armenar. in addit. ad recop. legum Na-
varræ lib. 2. tit. 27. l. 2. §. 2. de resident. Canon. num. 68. Ni-
col. Garc. de *Benefic. part. 3. cap. 2. num. 218.* apud Barb.
l. c. n. 6.

7 Præbendam Theologalem obtinens, si legere ullo modo
nolit, poterit Episcopus illum cogere comminationibus, pen-
narum, sequestrationibus fructuum, assignatione portionis
de eisdem fructibus alteri, qui ipsius loco legat: deimur
crescente contumacia, ad alias poenas etiam privationis: de-
venire poterit, factaque privatione ad corroborandum Con-
cilio Decretum Episcopus declarare debet talem Præbendam,
& Canonicatum affectum fuisse, & esse ex Concilio pro Sa-
cra Scriptura Lectore: tunc eligat personam idoneam, quæ
id munus per se ipsam exequi valeat, & illi per Ordinarium
Collatorem hujusmodi Præbenda conferatur. *Sacra Congregat.*
Concil. in Majoriten. apud Sellium in Sel. Can. cap. 8. num. 12.
& Barb. l. cit. n. 7.

8 Præbenda Theologalis non est Dignitas, & ideo primum
locum eam obtinens relinquere debet antiquioribus Canoni-
cis. *Sacra Congr. Conc. in Mediol. apud Barb. l. c. n. 3.*

9 Præbenda optari non potest, quæ fuit er. cta, & deputa-
ta in Theologalem pro Theologo a sequenti Canon. *Sacra*
Congregat. Concil. teste Nicol. Garc. de Benefic. part. 5. cap. 4.
n. 132.

10 Præbenda tam Theologi, quam Pœnitentiarii, etiam post-
quam est effectum sortita, non subjacet optioni. *Sacra Con-*
gregat. Concil. 12. Febr. 1601. quam cit. Nicol. Garcia, de
Benefic. in addit. p. 5. cap. 4. n. 122.

11 Præbendam Theologalem obtinens non est admittendus ad
Jus optandi competens Canonicis, *Sacra Congregat. Concil.*
quam adducit Nicol. Garc. in *addit. ad p. 5. cap. 4. n. 124.*

12 Præbendam Theologalem obtinens non potest illam dimit-
tere, & aliam optare ad instar aliorum Canonicorum. *Sacra*
Congr. Conc. die 7. Jun. 1601. apud Barbofam l. cit. n. 12.

13 Præbenda Theologalis, vel Pœnitentiarii, sicut non po-
test ab aliquo Canonico optari, cum detur per electionem,
prævio examine, ita Theologus, vel Pœnitentiarius non est
admittendus ad Jus optandi. *Sacra Congr. Conc. die 12. Fe-*
bruar. 1601. quam refert Sell. a r. 8. n. 13.

14 Præbenda Theologalis, dum vacat, potest Episcopus fru-
ctus applicare alicui personæ, quæ suppleat munus legendi.
Sacra Congregat. Episcop. & Regul. in Camer. 8. Febr. 1604.
penes

penes Sellium, d. cap. 8. num. 15. & Barb. l. c. num. 14.

15 Pœnitentiarium providere de prima Præbenda non est in
optione Episcopi, licet ratione Curæ Animarum videatur
esse magis necessarium, sed potius de ipso providere debet
prius Theologum propter verba Concilii *Jess. 5. cap. 1. de re-*
form. Verum si magis expediens in aliquo loco particulari
fuerit iudicatum, ut prius de Pœnitentiario provideatur, ha-
benda est confirmatio a Sede Apostolica ad omnem difficul-
tatem tollendam. *Sacra Congregat. Concil. in Civitatis Castell-*
ana 17. Novembr. 1629. quam refert Sellius in *Select. Canon.*
cap. 26. n. 40.

16 Collatio Præbendæ uniendæ Officio Pœnitentiarii ab illis
fieri debet, ad quos antea spectabat: Unde si contingat in
mente Apostolico Officii Pœnitentiarii, & unitæ Præbendæ
vacatio, vel alias Præbenda esset reservata, vel affecta, ele-
ctio personæ hujusmodi Pœnitentiarii pertinet ad Papam. *Sa-*
cra Congregat. Concil. teste Nicol. Garcia de Benefic. part. 5.
cap. 4. n. 144.

Novæ additiones ex aliena manu.

1 Confer, quæ diximus in additione ad verb. *Canonicatus*
art. 1. & 2.

PRÆCEDENTIA.

1 Præcedentiarum Controversias in Funeralibus, & Pro-
cessionibus componere potest Episcopus brevi manu,
summarie, & de plano, ac sine strepitu, & figura Judicii;
Sacra Congregat. Concil. testibus Franc. Leone in Theaur. Fori
Eccles. part. 1. cap. 8. num. 18. Campan. in *diversorio juris*
Can. rub. 12. cap. 13. num. 120. Armend. in *addit. ad recop.*
Legum Navarra lib. 1. tit. 14. l. 24. §. 31. de process. num. 10.
Modern. *Hilp. de Regia protect. tom. 1. part. 2. cap. 9. num. 15.*
Lezana in *summ. qu. Regul. tom. 3. verb. Episcopus quoad*
Regulares num. 13. & Barbofa in *Summ. Apost. dec. verb.*
Præcedentia num. 1.

2 Præcedentia semper Dignioribus danda est. *Sacra Congregat.*
Rit. in Sancti Severin. 1. Septemb. 1607. quam refert Sellius
in *Selectis Canon. cap. 47. numer. 5.* & Barbofa loc. cit.
numer. 2.

3 Præcedentia inter Episcopos nulla alia ratione regulatur,
nisi electionis, seu provisionis, ut qui prius electus, seu
provilius fuit de aliquo Episcopatu, alteri postea electo, seu
promoto præcedat. *Sacra Congregat. Rit. in Segobien. 31. Mart.*
1609. penes Sell. d. cap. 46. num. 6. Et de præcedentia inter
Episcopos, & Protonotarios participantibus Pius II. Const.
4. incip. *Cum servare, pridie Id. Jun. 1459.* apud Laert. Cherub.
in *Bullar. tom. primo pag. 316.*

4 Præcedentia Episcoporum in Conciliis Provincialibus sta-
tuenda est juxta tempus Ordinationis, non autem secundum
Dignitatem Ecclesiarum. *Sacra Congregat. Conc. die 9. Apr.*
1596. referente Sellio d. cap. 46. num. 7. & Barbofa loc. cit.
num. 4.

5 Præcedentia semper debetur Canonicis Ecclesiæ Cathedra-
lis supra Canonicos Ecclesiæ Collegiatæ, etiam in allo-
ciandis Funeralibus propriæ ipsius Collegiatæ Parochiæ. *Sacra*
Cong. Rit. in Prænestina Cavarum 28. Aug. 1618. de qua
Aldan. in *Compendio Canon. ref. lib. 3. tit. 6. num. 3.* & Bar-
bofa loc. cit. num. 5.

6 Præcedentia in Processionibus, & Funeralibus danda est
Canonicis Ecclesiæ Cathedralis. *Sacra Congregat. Rit. in Ri-*
pana 30. Jul. 1616. apud Aldan. d. tit. 6. num. 4. & Barbo-
fa loc. cit. num. 6.

7 Præcedentia debetur Canonicis Ecclesiæ Collegiatæ su-
pra Collegium Parochorum, & aliorum Presbyterorum etiam
ipsius Civitatis, dum occasione Synodi, vel alterius
similis causæ simul conveniunt. *Sacra Congregat. Rit. in Fi-*
rentina Briggella 12. Mart. 1616. attestante Sellio d. c. 47.
n. 8. & Barbofa loc. cit. num. 7.

8 Præcedentia inter Curatos Ecclesiarum Parochialium non
ratione Regulæ, sed ratione antianitatis, seu prerogativæ
Ecclesiæ Parochialis Curatis danda est. *Sacra Congregat. Rit.*
in Asten. 21. Mart. 1639. teste Sellio d. cap. 47. numer. 9. &
Barbofa loc. cit. n. 8.

9 Præcedentia semper debetur Clero seculari supra Regula-
Ferrar. Biblioth. Tom. VI.

res, etiam in ipsorum Regularium Ecclesiis; Cap. *Alia 6.*
caus. 16. quæst. 1. cum similibus. *Sacra Congregat. Rit. in Fir-*
mana Terra Sanctæ Victoria 31. Mart. 1618. cuius memi-
nit Joann. Maria Novar. in *Lucerna Reg. verb. Præcedentia*
num. 4. & 5. Hinc *Eadem Sacra Congregat. Rit. die 3. Aug.*
1602. decrevit, & ordinavit, ut in generalibus Processio-
nibus Fratres, seu Monachi, vel Ordines Regulares antecedant,
& Presbyteri, seu Clerici Sæculares subsequantur, & utrumque
locum teneant, nec mixtum cum Regularibus incedant, & Cle-
mens VIII. in sua Constit. incip. *Quæ ad removendum 5. No-*
vembris 1603. ex voto ejusdem Sacræ Congreg. declaravit,
Clerum Sæcularem in omnibus locis, etiam in propriis Ec-
clesiis, Conventibus Patrum, Monachorum, & Religio-
rum quorumcumque in universo Regno Castellæ, & Legio-
nis præferendum esse, & præcedere debere, quam Clemen-
tis VIII. Constitutionem observari mandavit Greg. XV. in
sua Constit. incip. *Alia a felix, die 3. Aug. 1622.* quæ
reperiuntur impressæ apud collectionem Apostolicarum
Constitutionum, quam imprimi curavit status Ecclesiasticus
Regnorum Castellæ, & Legionis. Sic apud Barbofam loc.
cit. num. 9.

10 Præcedentia inter Presbyteros sumitur ex antianitate Or-
dinis, non ex gradu Doctoratus, quia Presbyteratus Ordo
longe dignior est, quam gradus Doctoratus. *Sacra Congregat.*
Rit. in Mediolanen. 29. Novembri 1603. & in *Messanen.*
Taurinen. 20. Jun. 1609. & in *Panormit. 15. Maii 1610.*
& in *Terra Conigliensis in Sicilia 19. Mart. 1611.* & in
Fanen. Sancti Constantii 4. Jul. 1615. & in *Cataniens. 30.*
Januar. 1616. & in *Nucerina Terra Gualdi 19. Jan. 1619.*
& in *Cephaluden. ac Cataniens. eadem die.* & in *Messanen.*
Terra Gagliani 20. Apr. 1619. & in *Cataniens. 22. Aug.*
1620. & in *Cephaluden. 30. Mart. 1621.* quorum meminit
Sellius d. cap. 47. num. 10. Beneficiatus in Ecclesia sui Benefi-
cii præcedentiam habere debet supra alios Beneficiatos in
eadem Ecclesia non Sacerdotes. *Sacra Congregat. Rit. in*
nullius provi. Florentina de mense Jan. 1633. quam refert Ron-
fadin. in *thesaur. Eccles. dec. resol. 32. num. 10.* & Barbofa
loc. cit. num. 10.

Præcedentia antianitatis inter ejusdem Ordinis Milites ser-
vanda est, non autem inter milites diversi Ordinis. *Sacra Con-*
gregat. Rit. in Meliten. 9. Maii 1609. penes Aldan. d. tit. 6.
num. 7. Barbofa loc. cit. n. 11.

11 Præcedentia inter Balfios Capitulares, & Milites magnæ
Crucis Religionis Hierosolymit. per antianitatem, & non
per aliam rationem est discutienda. *Sacra Congregat. Rit. in*
Meliten. 12. Aug. 1608. teste Aldan. d. tit. 6. num. 8. &
Barbofa loc. cit. n. 12.

12 Præcedentia Advocatorum Consistorialium est ante alios
Advocatos Romanæ Curie. Sixtus V. Const. 62. incip. *Sacra*
10. Kal. Sept. 1587. apud Laert. Cherub. in *Bullario tom. 2.*
pag. 588. alias pag. 477. in noviss. impress. & Barbofa loc.
cit. num. 13.

13 Præcedentia Canonicorum secularium Ecclesiæ Latera-
nensis est ante Canonicos S. Petri de Urbe. S. Pius V. Const.
94. incip. *Infirmia 12. Kal. Januar. 1596.* apud Laert. Cher-
rub. tom. 2. pag. 296. alias pag. 223. in noviss. impress. &
Barbofa loc. cit. n. 14.

14 Præcedentiam habent Canonici S. Georgii in Alga quoad
Canonicos Congregationis Lateranensis. S. Pius V. Const.
127. incip. *Cum alias 11. Kal. Junii 1571.* apud Laert. Cher-
rub. d. tom. 1. pag. 340. alias pag. 255. & Barbofa loc. cit.
numer. 15.

15 Præcedentiam habent Canonici Regulares Lateranenses quo-
ad Monachos Cassinenses. S. Pius V. Const. 75. incip. *Roma-*
manus, pridie Idus Octob. 1568. apud Laert. Cherub. *di. 16*
tom. 2. pag. 272. Immo etiam ante omnes alios Regulares
post Clerum Sæcularem; idem S. Pius V. Const. incip. *Cum*
ex Ordinum 10. Kal. Jan. 1570. apud Laert. Cherub. d. tom.
2. pag. 342. alias pag. 243. in noviss. impress. & Barbofa
loc. cit. num. 16.

17 Præcedentiam Fratrum Prædicatorum quoad alios Mendi-
cantes, & etiam non Mendicantes post Clerum Sæcularem,
& antiquos Ordines Monachales statuit S. Pius V. Const. 75.
incip. *Divina 27. Aug. 1578.* apud Laert. Cherub. d. tom. 2.
pag. 267. Clemens VIII. Const. 13. incip. *Inter cetera 25.*
Sept. 2592. referente Joann. Maria Novar. *Lucerna Regul.*
verb. Præcedentia num. 16. & illarum meminere Fr. Eri-
man. qu. Reg. tom. 1. q. 35. art. 1. Piassec. in *praxi Episcop.*
part. 3. cap. 3. pag. 210. Scortia in *relect. Summarum Pontifi-*
cum.

- 18 *Præcedentia inter Regulares de subordiis, & territorio Romano servatur sicut in ipsa Urbe. Sac. Congreg. Rit. in Tusulanæ 2. Mart. 1631. de qua Sellius d. cap. 47. num. 11. Nam ad tollendas omnes lites, & controversias in materia præcedentiarum debet servari id, quod in Alma Urbe omnium Magistræ servatur. Sac. Congregat. & Regul. 26. & 30. Aug. 1593. referente R. P. D. Sperello in dec. Fori Ecclesiast. decis. 76. num. 16., & Barbol. l. c. n. 18.*
- 19 *Præcedentia inter Monachos servatur juxta Bullam Gregorii XIII. Sac. Congreg. Rit. in Saxoferraten. Nucernæ Diocesis 16. Maii 1614. penes Aldan. d. tit. 6. num. 10. & Barbolæ loc. cit. num. 19.*
- 20 *Præcedentiam habent Monachi Cisterciensium reformati Ordinis B. Mariæ Fulien. ante Ordines Mendicantes. Clemens VIII. Constit. 56. incip. Regis, Non Febr. 1599. apud Laert. Cherub. in Bullar. tom. 3. pag. 72. alias pag. 53., & illius meminit Mich. Ferrus de præcedent. Ecclesiast. quæst. 45. n. 5., & Barb. l. c. n. 20.*
- 21 *Præcedentiam Monachis semper, & ubique tribuere debent Fratres Mendicantes. Sac. Congregat. Rit. in Monopolitana 23. Mart. 1619. teste Alden. d. tit. 6. num. 12., & Barbolæ l. c. n. 21.*
- 22 *Præcedentiam habent Fratres Minores S. Francisci de Observantia ante Fratres Minores Conventuales. Leo X. Constit. 26. incip. Licet 6. Decemb. 1517. apud Laert. Cherub. in Bullar. tom. 1. pag. 520. alias pag. 429. in noviss. impress. & Barbolæ loc. cit. n. 22.*
- 23 *Præcedentia inter Fratres etiam Observantes, & Tertiarios S. Francisci servatur juxta Bullam Gregorii XIII. ut ii præferantur, qui prius in loco Controversiæ Monasterium, & locum obtulerunt. Sac. Congregat. Rit. in causa Montis feltri 3. Octob. 1613., & in Cusentina 1. Mart. 1614., & in Teracina. 3. Sept. ejusdem anni, & in Rossanen. terræ novæ 14. Febr. 1615., & in Agrigentina terræ Mari 4. April. ejusdem anni, & in Meliten. 15. Jul. 1617., & in Spolemana 8. Aug. 1618., & in Oritana terræ Frat. 28. Septem. 1619., & in Tudertina terræ Altaris 1620. De quibus Aldan. d. tit. 6. n. 13., & Barbolæ l. c. num. 23.*
- 24 *Præcedentia inter simplices Presbyteros debetur antianis, nisi Presbyteri minores suppleant vices, & munus parochi. Sac. Congreg. Rit. in Prænestina præcedentiæ 13. Aug. 1701. apud Monacell. tom. 4. Supplement. ad vertium tom. num. 100.*
- 25 *Protonotarius ratione hujus Dignitatis non præcedit in Choro, & functionibus aliis Presbyteris antianis, quamvis in Ecclesia non adsint distributiones. Sac. Congregat. Rit. in Nullius Phasani, Præcedentiæ 24. Jan. 1688. apud Monacell. l. c. n. 101.*
- 26 *Secus tamen si incederet in Habitu Protonotarii, ut declaravit. Eadem Sac. Congregat. in alia Ventimilien. 13. Sept. 1670. apud Monacell. l. c. n. 101.*
- 27 *In Processionibus, quæ sunt cum interventu Capituli Capituli Cathedralis, præcedentia debetur Beneficiatis ejusdem supra Parochos. Sac. Congreg. Rit. in Taurinen. 2. Octob. 1683. Et licet contrarium decilum reperitur in alia Bimuntina 21. Augusti 1688. in qua præcedentia data fuit Parochis supra Beneficiatos Cathedralis, hoc venit, quia Parochi Bimuntini habent stallum in Choro, & sunt de Gremio illius Capituli, ut positive se recognovisse testatur Monacell. loc. cit. num. 104.*
- 28 *Præcedentia, quæ debetur Parochis perpetuis, eadem debetur Parochis, & Curatis amovibilibus ad nutum, quia etiam hi gaudent prærogativi Parochorum perpetuorum, ut respondit. Sac. Congregat. Concilii in una Comensu 7. Martii 1706.*
- 29 *Et hoc procedit etiam in eorum Substitutis, & Subrogatis, Sac. Congreg. Rit. 20. Januar. 1691. apud Monacell. loc. cit. n. 106.*
- 30 *Præcedentia inter Regulares utriusque utriusque sexus incipit a die Professionis, non Habitus, non obstante quolibet prætextu, & contraria consuetudine. Sac. Congregat. & Regul. in Ravennatensi 12. Septem. 1588. in una Augustiniana. Lombardiæ 7. Januarii 1650. apud Nicolium in Flosculis verb. Præcedentia n. 15. Et pro Monialibus est Decretum a Sac. Congreg. Concil. in Paduana, de anno 1608. apud Barbol. in Summ. Apostolic. decis. verb. Præcedentia nu. 29.*

Quod scilicet præcedentia inter Moniales a die Professionis, non autem receptionis Habitus Regularis debetur; quatenus vero duæ insimul Professionem emitterent, illa, quæ prius admissa fuerit, præcedere debet; & si eodem tempore ad Habitum admittæ fuerint, data etiam Professionis paritate, quæ prius in Capitulo acceptata fuerint præcedere debet. *Hæc ibi.*

Si duo profiterentur eodem profus temporis momento, & eodem quoque tempore fuissent vellicæ, data paritate Professionis, præcedit qui prius acceptatus fuit, licet in eodem Capitulo, S. Cong. Episcop. & Reg. in Assisien. 13. Mart. 1603. apud Nicol. loc. cit. sub n. 15.

Etiam si Professio facta fuisset in alio Monasterio. Sac. Cong. Episcop. & Regul. in Mexicana 3. Januar. 1594. apud Nicol. loc. cit. sub num. 15.

Licet quis vellet cedere Juri suo Sac. Cong. Episc. & Reg. 33. in Assis. 30. Octob. 1600. apud Nicol. l. c. sub n. 15.

Non obstante quolibet contraria consuetudine, quæ declaratur abutulis. Sac. Cong. Episcop. & Reg. in Neapol. 23. Novem. 1592. in Anconitana 14. Jun. 1595. apud Nicol. loc. cit. sub n. 15.

Qui Professionem nulliter omittam ratificavit, non nisi tempore ratificatæ Professionis præcedentiam metitur, prout declaravit, & censuit Sac. Cong. Conc. 1. Octob. 1672. in dubio Præcedentiæ. Quod Decretum refert Card. Petra in comment. ad Const. Apostol. t. 4. circa Constit. 8. Eugen. IV. sub num. 17.

Ex gratia concessa fuit præcedentia a Sacra Congregatione a die completi anni Novitiatus, dum per Novitium non feterat, quominus Professionem emitteret. Sac. Congreg. Episcoporum & Regul. in una Vallisumbrosianor. 14. Novem. 1657. & in una Augustinianor. 24. Julii 1654. apud Nicol. loc. citat. sub numer. 15.

Præcedentia in Professis ante tempus bona fide incipit fine 16. annorum, S. Cong. Episcop. & Reg. in una Basilianensium 13. Novem. 1647. apud Nicol. l. c. n. 16.

In Laicis factis Clericis per Breve incipit a die Professionis Clericalis S. C. Episcop. & Reg. 26. Feb. 1649. apud Nicol. loc. cit. n. 16., & Lantulch. Theatr. Reg. verb. Præcedentia. n. 3. ubi affert Decretum ad litteram.

In Novitiis, durante Novitiatu, præcedentia desumitur a die Habitus. S. C. Episcop. & Reg. in Forcompronten. 1. Januar. 1601. apud Nicol. l. c. n. 17.

Novitii Clerici in Ordine Minorum de Observantia, & Reformati, non præcedunt Laicos Profetos. Sic Sac. C. Episcop. & Reg. 8. Augusti 1663. apud Lantulch. in Theatro Regular. verb. Præcedentia n. 1. his verbis: „ S. Congregatio „ S. R. E. Cardinalium negotiis, & consultationibus Episcop. & Regular. præposita. Auditio Comitum Generalium „ li Ordinis hujusmodi statuit, atque decrevit dictis Novitiis „ quousque Professionem emiserint, tam in publicis, quam in „ privatis functionibus ultimum locum debent, „ Romæ 8. Augusti 1653. M. Card. Ginettus H. Archiepiscop. Patracen. Secretarius, & refert etiam Matthæucc. loc. citat. num. 10. Quoad Novitios tamen Minorum refert Pignatell. tom. 10. consulti. 56. numer. 8. & 9. quod relata in Sacrorum Rit. Congregatione per Cardinalem Franciottum Controversa a Fratibus Conventis, & Oblatis Professis Ordinis Minorum excitata, ex quo ipsi præcedentia sibi debent præsumerent supra Novitios Clericos, qui nondum Professionem emiserant. Eminentissimi Domini vixit, ac mature perpensis partium viribus, censuerunt præcedentiam debent Novitiis Clericis supra Laicos juxta dispositionem juris communis, & Constitutiones editas a Capitulis Generalibus Romano, & Massiliensi, & ita ubique, & in toto Orbe servandum esse mandarunt sub penis in contravenientis, vel non acquiescentes per Regulæ Constitutiones decretis, aliisque arbitrio Sacre Congregationis. Die 28. Sept. 1615. Julius Episcopus Sabinensis Cardinalis Sachertus. Franciscus Maria Phabæus Congregationis Sacrorum Rituum Secretarius.

Clerici, & Choristæ præcedunt Conventis licet Professione antiquioribus. Sacra Cong. Episcop. & Regul. in Fulginaten. 19. Octob. 1611 apud Nicol. in Flosculis verb. Præcedentia sub num. 15. Et expresse Urbanus VIII. in suo Brevis incipientium sentent. In quo sub Excommunicationis pæna ipso facto incurrenda prohibetur, ne Laici Ordinis Minorum, etiam ratione antiquioris receptionis ad Habitum, vel Professionis primo emittæ Clericos, tam in publicis, quam in privatis ejusdem

dem Ordinis functionibus præcedere audeant; Qua Censura ligantur quoque Superiores id permittentes. Vide apud Lantulch. in Theatro Regular. verb. Præcedentia num. 2. ubi per extensum refert totum dictum Urbani VIII. Breve dat. 16. Novem. 1642.

Clericis Religionis ministrantium infirmis in quibusvis actibus, Laicis ejusdem Ordinis etiam antiquioribus Professione præferunt, ut expresse statuit Alexander VII. in suo Brevis incip. Alias emanavit, dat. 5. Decemb. 1662. relat. per extensum a Lantulcha in additione ad Theatrum Regular. verb. Præcedentia n. 2.

Præcedentia Fratibus Minoribus de observantia de una ad aliam Provinciam incorporatis debetur a die tantum suæ incorporationis; Sic expresse statutum est in Capitulo Generali de anno 1625. tit. pro Cismoniana Familia, ibi: *Qui sua sponte, licet obtenta prius licentia ad alienam Provinciam transferunt, Fratres tam incorporati, quam incorporandi, in ealocum ordinem, & præcedentiam a die tantum incorporationis suæ, non autem a die receptionis Habitus, aut emissæ Professionis teneant, & habeant, quæ statuta fuerunt in forma specifica confirmata ab Urbano VIII. Constit. 49. incip. Sacrosanctum.* Et hoc est intelligendum, etiam si Religiosi incorporatus in alia Provincia, denuo redeat ad suam primam, ibique, ubi primo Habitum sumpserat, reincorporetur. Sic expresse multis adductis docet Pignatell. t. 10. consulti. 62. per tot. & ex ipso Matthæucc. Officialis Curie ultimæ impressi Venetæ cap. 37. num. 9. per textum in c. Mandamus 2. caus. 19. quæst. 2. ibi: *Mandamus, & universaliter interdiximus, ne quis Canonicus Regulariter professus Monachus efficiatur: Quod si Decreto nostro contraire presumens agere tentaverit ad Ordinem Canonicum, precipimus ut redeat. . . . Et ultimus in Choro maneat: & capitellimus 12. de etate, & qualitate, ibi: *Ne quis Canonicus Regularis, . . . efficiatur Monachus, & si factus fuerit, ad Canonicatus Ordinem revertatur, ultimus in Choro manendo.* Hinc non poterit Denitorium Provinciam, in qua ipse primo Habitum sumpserat, illum reincorporare cum privilegio præcedentiæ a die susceptionis Habitus, cum sit contra dictum statutum a Summo Pontifice confirmatum, in quo nullus inferior Romano Pontifice dispensare potest; c. inferior 4. dist. 21. c. Cum inferior 16. de majoritat. & obediens. Clementin. Ne Romani, de electione. Sic cit. Doctores, & alii.*

Regulares inter se præcedunt secundum Ordinem præscriptum in Bulla Gregorii XIII. quæ quantum ad præsens hic affertur.

Tenor igitur dictæ Constitutionis est: „ Expõsit & infra: „ De Nobis attributa potestatis plenitudine volumus, & „ Apostolica auctoritate decernimus, quod quicumque ex „ dictis Fratibus Mendicantibus, inter se de præcedentia „ hujusmodi contententibus, aut Confratibus Confraternitatum prædictarum, inter quos lites, & causæ præmissorum occasione ortæ jam sint, seu oriri contigerint in futurum, qui in quasi possessione præcedentiæ, ac Juris præcedenti sunt positi, quibuscumque reclamacionibus, appellacionibus, & aliis subterfugiis prorsus remotis, & cessantibus, & postpositis in Processionibus, tam publicis, quam privatis præcedere debeant.

Quando vero non probetur, aut non consistat de quasi possessione præcedentiæ hujusmodi, inter Fratres quidem Mendicantes, ii, qui antiquiores in loco controversiæ, Confratres vero inter se litigantes, ii, qui prius factis usi sunt in Processionibus, tam publicis, quam privatis præcedere debeant, ita ut si contigerint nova Monasteria, aut Domus alicuius Ordinis Mendicantium fundari in loco, in quo alterius Ordinis ex dictis Mendicantibus Monasteria, aut Domus prius erectæ, & instituta sint, ille Ordo qui prius Monasterium, seu Domum in loco habuerit, præcedat.

Præterea quia inter prædictos Ordines plerumque alia in Processionibus, & alia in Conciliis Generalibus, & aliis actibus publicis, five privatis ratio circa modum præcedendi servatur, nolumus per præsentis prærogativis dictorum Ordinum quoad præcedentias hujusmodi, quæ propriis Ordinibus, præterquam in Processionibus prædictis debentur, præjudicium generare. Sicque per quoscumque & c. irritum, & c. non obstantibus & c. Romæ 25. Julii 1582.

Insuper assertur ad hoc alia consimilis Constit. Urbani VIII confirmans Decreta Sacre Congregationis, utpote ad mentem dictæ Constitutionis Gregorii XIII.

Nuper pro parte Dilccti filii Blasiæ a Cherisfo, Procuro-

ratoris Generalis Patrum Ordinis Minorum S. Francisci, Conventualium nuncupatorum, Nobis expositum fuit, quod dictus Ordo gravatur admodum litibus occasione præcedentiæ cum aliis aliorum Religionum Regularibus in Processionibus, ex quo etiam alias a Venerabilibus Fratribus S. R. E. Cardinalibus negotiis Regularium Præpositis, diversis in præfata materia præcedentiæ Litteris emanatis, unam videlicet contra ejusdem Ordinis de observantia nuncupatos Arbenies, aliam contra Servorum Beatae Mariæ Virginis Soanen., nec non duas Litteras contra Prædicatorem respectu Ordinum Fratres Callanen. & Ferentinos obtinuerit tenoris subloquentis videlicet.

Arbi. All' Arcivescovo.

Pare che sia nata differenza della precedenza tra cotesti Frati di S. Francesco Conventuali, ed Osservanti, allegando ogn'una di loro alcune ragioni, per le quali si persuadono di dover precedere agli altri, le quali essendo diligentemente considerate, nella Congregazione di questi miei Illustrissimi Signori preposti da Nostro Signore sopra le cose de' Vescovi, e Regulari, s'è risoluto etiam con il parere degl' Illustrissimi Proccettori di tutte due le Religioni di far scrivere a V. S. che occorrendo più simili differenze, le termini senza alcuna eccezione nell'istesso modo, che quel Convento tenga il primo, e più degno luogo, che è più antico nella Città, secondo che si è fatto sin' ora, per quanto si presuppone. Imperciocchè questo mezzo usato altrove è stato tale, che ha finito ogni controversia, come si spera, che farà anche costì per mezzo della prudenza, e destrezza di V. S. Dio & c. Roma 6. Marzo 1528.

Al Vescovo di Soana, o suo Vicario.

Avendo inteso questi miei Signori Illustrissimi, che in cotesta Città sono in dispartire di precedenza li Frati de' Servi con quelli di San Francesco Conventuali, hanno voluto, che io faccia sapere a V. S. che nella precedenza di questi Mendicanti, secondo il parere di Nostro Signore, s'attende solamente l'antichità de' loro Conventi, cioè, che precedono quelli, che prima hanno ottenuto i Monasterj ne' luoghi, ove è nata la differenza, e perciò ella potrà dichiarare, che quelli precedono, li quali prima sono venuti ad abitare in cotesta Città, che sarà appunto conforme a quello, che s'è risoluto, ed osservato in altri luoghi & c. Roma li 24. Maggio 1583.

Al Vescovo di Cassano.

Fu dato in Congregazione un memoriale dal Procuratore Generale de' Frati Conventuali di San Francesco a nome del suddetto Monastero di Castrovillari di cotesta Diocesi, nel qual si dolleva, che alcuni Padri di San Domenico che poco fa hanno pigliato luogo nella medesima Terra, pretendevano nelle azioni pubbliche di precedergli, non ostante, che già siano 350. anni, che quel Monastero di S. Francesco è fondato, e sapendosi, che Nostro Signore altre volte aveva dichiarato, come si doveva procedere in simili casi, questi miei Signori Illustrissimi vollero, che se ne desse conto a Sua Beatitudine, la quale ha commesso, che si scriva a V. S. che faccia avere la prerogativa, ove sia, come queste novità, alle Religioni, che sono più antiche nel luogo, il che farà V. S. intendere a' detti Padri di San Domenico, ed opererà, che così s'effegnisca. Roma li 24. Maggio 1583.

Ferentino al Vescovo.

Nella differenza, che verte tra cotesti Frati di San Domenico, e quelli di San Francesco per conto della precedenza, la Sacra Congregazione vuole, che s'osservi per l'ervenire quello, che è stato osservato tra loro per lo passato, sin tanto che non sia destinato altro, ed inclina, che conforme al moto proprio di Gregorio XIII. di fel. mem. debbano precedere quelli, che prima anno avuto il luogo nella Città: ed i Decreti, che si allegano per parte de' Frati di San Domenico in contrario non sono stati fatti per derogare generalmente al moto proprio di Gregorio XIII. oltre che in quelle occasioni militavano altre ragioni da quelle, che possono militare costì. Questa è la mente di questi Illustrissimi miei Signori, e ella doverà esseguire, e Dio & c. Roma il 1. Giugno 1604.

Attamen in casibus occurrentibus eadem Litteræ repuntantur provisiones particulares, non autem Declarationes Generales, dictique Fratres Conventuales nova semper judicia iisdem de rebus subire coguntur. Quare d. Blasius Procurator Generalis, Nobis humiliter supplicare fecit, ut circa prædictarum Litterarum observantiam per aliquod „ oppor-

„ opportunitatem declarationis nostræ ministerium providere ,
 „ ac alias , & infra indulgere de benignitate Apostolica digna-
 „ remur . Nos igitur &c. preinleras Litteras ab eisdem
 „ Card. alias utcumque in casibus particularibus emanatas ,
 „ cum imitantur Justitiæ motus proprii Gregorii XIII hac
 „ de re editi , & sint conformes Declarationibus Sac. Conc.
 „ Trident. , ac Rituum Congregationum , ut qui sunt in
 „ possessione præcedentiæ , præcedant , & ubi non probat-
 „ ur , aut non conitat de possessione , præcedant ii , qui sunt
 „ antiquiores in loco controversiæ , esse generaliter obser-
 „ vanda , ubicumque contigerit de eadem præcedentia dubi-
 „ tati , Apostolica auctoritate tenore præsentium præcipi-
 „ mus , & mandamus . Decernentes &c. non obstantibus &c.
 „ 18. Decembris 1629.

46 „ Constitutio Gregorii XIII. comprehendit etiam PP. Ordinis
 „ Prædicatorum , adeo ut in materia præcedentiæ in Processio-
 „ nibus , etiam quoad ipsos sit procedendum ad præscriptum
 „ dictæ Gregorianæ , cum etiam respectu dictorum Patrum vi-
 „ geat motivum , fratres quod Gregorius XIII. edidit dictam
 „ Constitutionem , nempe ob sedandas lites , & controversias ,
 „ quæ in dies oriebantur occasione præcedentiæ , vel Juris præ-
 „ cedendi in Processionibus , ut innuitur in præmio dictæ Con-
 „ stitutionis ; Tum quia etiam ex mox adducta Const. Urb. VIII.
 „ constat expressè etiam contra ipsos fuisse editam sine ullo du-
 „ bio Constitutionem Greg. XIII. & revera comprehendere
 „ etiam PP. utriusque dignissimos Prædicatores , seu Domi-
 „ nicanos , & per dictas Constitutiones Gregorii XIII. & Urbani
 „ VIII moderari quoad Constitutionem Sancti Pii V.
 „ incip. *Divina* , & Constitutionem Clementis VIII. incip. *In-
 „ ter cetera* restringi ad loca Aragoniæ , Valentiniæ , & Catalo-
 „ niæ ; ut plurimis adluctis late probat Pignatell. tom. 1. conf.
 „ 138. per tot. & Matthæuc. loc. cit. num. 3. & alii . Hinc Sacra
 „ Congregatio deinceps ubicumque casus evenit , respondit
 „ juxta dispositionem dictæ Constitutionis Gregorianæ , &
 „ præsertim in una *Arben*. die 13. Mart. 1582. in una *Cassanen*.
 „ 24. Maii 1583. in una *Ferentina* die 1. Junii 1604. in una
 „ *Leuitanarum* die 15. Julii 1616. in una *Conventualium* die 13.
 „ *Novembr.* 1627. in una *Augustinianorum* die 8. Octobris 1645.
 „ ut observat Pignatell. loc. cit. num. 14. & idem confirmavit
 „ Urbanus VIII. in allata Constitutione supra num. 45. & utri-
 „ usque Pontificis Litteras expressè servari mandavit dicta *Sacra
 „ Congr. gat. Episcoporum*. & *Regular.* die 6. Octobris 1645. his
 „ verbis : *Sacra Congregatio constituit servandas esse Litteras Gre-
 „ gorii XIII. & Urbani VIII. ea de re editas , ut qui sunt in pos-
 „ sessione præcedentiæ , præcedant , & ubi non constat de posses-
 „ sione , præcedant ii , qui sunt antiquiores in loco controversiæ ,
 „ & ita ab iis , ad quos spectat , servari mandat , & præcipit ;
 „ & sic refert Lantucha loc. cit. n. 10. & Matthæucci l. cit.
 „ sub n. 3. ubi subiungit : Ceterum ubi est consuetudo , quod
 „ Regulares præcedant inter se ratione Originis Religionis , &
 „ non fundationis Conventus est servanda , ut respondit S. Con-
 „ greg. Episcop. & Regul. in *Rovoliacen.* 23. Febr. 1693. Item
 „ dicta Constitutio comprehendit etiam Monachos , & adducta
 „ quod Monachi præcedant inter se secundum ordinem præscrip-
 „ tum in Bulla Gregorii XIII. incip. *Exposit* , & adducta
 „ supra n. 44. Sic Sac. Cong. Rit. in *Saxoferrat. Nucernæ Die-
 „ cesis* 19. Maii 1614. & in *alia causa Monachorum* 29. No-
 „ vemb. 1618. & idem pluries declaravit Sacra Congregatio
 „ Episcop. & Regul. ut referunt Pignatell. loc. cit. n. 22. &
 „ Barbola lib. 1. *Juris Ecclesiastic. Univers.* c. 43. a n. 183. ubi
 „ variis ejusdem Congregationis in casibus occurrentibus datas
 „ declarationes ad litteram adducit.*

47 „ Regulares Conventus de recenti fundati in loco , in quo
 „ adest alter ejusdem Ordinis Conventus , gaudent eadem præ-
 „ cedentia , qua gaudent Fratres illius antiquioris sui Ordinis
 „ Conventus ; Sic expressè habetur ex declaratione , & respon-
 „ sione Sac. Rit. Congreg. ad sequens dubium ei propositum
 „ his verbis .

„ Pro parte Procuratoris Generalis Ordinis Minorum Ob-
 „ servantiæ Sac. Rit. Congregationi expositum fuit , quod
 „ cum in pluribus locis , & Civitatibus Orbis inveniantur
 „ duo , & aliquando plura Monasteria ejusdem Ordinis Mi-
 „ norum Regularis Observantiæ , & in publicis , & privatis
 „ Processionibus circa modum præcedendi , dubitetur , quo
 „ loco incedere debeant Fratres Monasterii novissime funda-
 „ ti in eodem loco , seu Civitate ? An in ultimo loco , ut ali-
 „ qui opinantur , juxta tempus fundationis sui Monasterii ,
 „ disjuncti , & separati a Fratribus ejusdem Ordinis antiquio-
 „ ribus , qui ab antiquo Monasterio habuerunt in eodem

„ loco , seu Civitate , vel potius uniti , & conjuncti cum Fra-
 „ tribus ejusdem Ordinis incedere , & procedere in publicis ,
 „ & privatis Processionibus debeant ?
 „ Audita relatione Illustrissimi , & Reverendissimi Card. de
 „ Monte , cui hæc causa commissa fuerat ; Eadem Sac. Con-
 „ gregatio respondit , & declaravit juxta Constitut. Fel. rec.
 „ Greg. XIII. quæ incipit : *Exposit* &c. Præcedentiam
 „ dandam esse Ordini , qui prius in loco Monasterium habuit
 „ & non tantum illi Monasterio , ita ut in illo loco per fun-
 „ dationem primi Monasterii acquiratur anterioritas ejus-
 „ dem , sed etiam cuilibet alii posteriori fundato ejusdem Or-
 „ dinis . Idem quoque servandum , quando præcedentia com-
 „ petit ex quasi possessione , & Jure præcedendi in terminis
 „ dictæ Constitutionis , & quando concurrant ad Processiones
 „ tam publicas , quam privatas omnes ejusdem Ordinis Fra-
 „ tres uniti , & non divisim debere procedere , ita ut post
 „ crucem Fratres strictioris Observantiæ , sive discalceati ,
 „ seu Recollecti , vel Reformati uniti immediate incedant ,
 „ & post illos Fratres de Observantia dicti , si juxta Regu-
 „ laria Ordinis statuta , vel ex quasi possessione , & Jure præ-
 „ cedendi præcedentiam habent . Alioquin in præcedentia
 „ servetur etiam inter ejusdem Ordinis Fratres anterioritas
 „ fundationis Monasterii cujuscumque . Neque Monasteria
 „ alterius Ordinis debere , neque posse impedire frui dicto
 „ Jure præcedendi , neque ordinem incedendi pervertere , &
 „ ita in causa prædicta Eadem Sac. Rit. Congr. declaravit , &
 „ servari mandavit . Die 3. Jun. 1617.
 „ M. Mar. Episcop. Ostien. Card. Gallus .
 „ Loco * Sigilli .
 „ F. P. Macantius Secr.

Et hoc procedit non solum quando Fratres modernioris
 „ Conventus incedunt simul sub Cruce antiquioris Conventus ;
 „ sed etiam quando incedunt soli sub propria Cruce ; Sic expres-
 „ se decrevit Sac. Rit. Congr. ut infra .

SALERINITANA PRÆCEDENTIAE.

„ Orta alias controversia inter Fratres Reformatos ex una
 „ & nonnullos Regulares Civitatis Salernitanæ partibus ex
 „ altera , de , & super præcedendi Jure in publicis Processio-
 „ nibus , & Funeribus , quando Reformati non incedant
 „ cum Familia Min. Observ. Sac. Rit. Congr. die 10. Dec.
 „ 1629. Respondit , Præcedentiam semper dandam esse Fra-
 „ tribus Reformatis , sive soli de per se , & sub propria
 „ Cruce , sive cum Familia , & sub Cruce Minor. Obser-
 „ vantium processionaliter , sive in funeribus incedant , & ita
 „ ubique servari mandavit ; Cui Decreto non acquiescentes
 „ Patres S. Augustini , B. Mariæ de Carmelo . S. Francisci
 „ de Paula , & B. Petri de Pisis . ac B. Joannis Dei licis con-
 „ sortes existentes in Civitate Salerni , quotiescunque in-
 „ ce dant sub propria Cruce , & sine Fratribus Observantibus
 „ de Familia , adiverunt Sac. Congr. Rit. ut declarare dig-
 „ naretur , cui danda sit præcedentia , & proposita iterum
 „ causa die 21. Apr. 1640. per Emin. D. Card. Rondini-
 „ num , pluries citatis . & auditis in Jure , & in factis Procuro-
 „ ratoribus Generalibus Ordinum ambarum partium , Emi-
 „ nentiss. Patres Sac. Rit. Congregationi præpositi confir-
 „ mandum esse prædictum Decretum 1629. censuerunt ; sed
 „ cum Patres S. Aug. & Iritis consortes , ut denuo revideretur
 „ hujusmodi quæstio , instanter supplicassent . placuit Emi-
 „ nentiss. Domini novam audientiam eis concedere , unde
 „ tertia vice proposita præfata causa per eumdemmet Emi-
 „ nentiss. D. Card. Rondinum , & acerrime atque
 „ parte informante , Sac. Rit. Cong. iterit in decisis . Die
 „ 15. Decembris 1646.
 „ A. A. Card. Capponius .
 „ Loco * Sigilli .
 „ M. Gallus Sac. Rit. Congr. Secr.

Item aliud consimile in materia dictæ Præcedentiæ ema-
 „ navit no vissime Decretum a Sacra Rit. Congr. die 3. Martii
 „ 1700. quod fuit confirmatum ab Innocentio XII. die 4. Junii
 „ 1700. ut infra .
 „ Emanavit nuper a Congregatione Venerabilium Fra-
 „ trum Nostrorum S. R. E. Card. Sacris Ritibus Præposito-
 „ rum in causa præcedentiæ inter dilectos Filios Fratres Pro-
 „ vinciarum S. Didaci novæ Hispaniæ in Indiis Ordinis Mino-
 „ rum S. Francisci de Observantia Discalceatorum nuncu-
 „ cupa-

„ patorum ex una , & Fratres Provinciæ Sanctissimi Nomi-
 „ nis Jesu Ordinis Eremitarum Sancti Augustini ex altera
 „ partibus , vertente , Decretum tenoris , qui sequitur ,
 „ videlicet .

„ Mexicana præcedentia . Cum sub die 13. Martii proximi
 „ effluxi in causâ Præcedentiæ inter Fratres Discalcea-
 „ tos strictioris Observantiæ S. Francisci Provinciæ S. Didaci
 „ ex una , & Patres Augustinianos Provinciæ Sanctissimi
 „ Nominis Jesu ex altera partibus , super executione Decre-
 „ torum Sacra Rituum Congregationis diversis temporibus
 „ ad favorem eorumdem Patrum Discalceatorum S. Francisci
 „ alias editorum , & signanter lati sub die 3. Junii 1676. &
 „ per Litteras in forma Brevis data 19. Junii ejusdem anni
 „ sancti . mem. Clem. PP. X. approbati , ac confirmati in
 „ Regno Mexicano ultimo loco agitata . Sac. eadem Rituum
 „ Congregatio super infrascripto dubio ab Eminentissimo
 „ & Reverendissimo Domino Cardinali Petruccio
 „ relato , videlicet :

„ An Fratres Discalceati , strictioris Observantiæ Ordi-
 „ nis S. Francisci , non solum in Processionibus solis , & sub
 „ propria Cruce , sed etiam in Concionibus , disputationibus ,
 „ concurrentia Prælatorum , aliisque actibus , tam publicis ,
 „ quam privatis , interveniente , vel non interveniente fami-
 „ lia de Observantia , competat præcedentia supra Fra-
 „ tres S. Augustini , tam in voce , quam in scriptis partibus acer-
 „ rime informantibus auditis , respondit : in casu de quo
 „ agitur , Præcedentiam competere Patribus Discalceatis
 „ S. Francisci , ac amplius dubium proponi vetuerit : Et ni-
 „ hilominus non acquiescentes Patres Augustiniani intulerunt
 „ præter ordinem pro declaratione suprascripti rescripti Sa-
 „ cra eadem Rituum Congreg. die 8. Maji currentis 1700.
 „ Partibus auditis , referente Eminentissimo , & Reveren-
 „ dissimo Cardinali Petruccio , respondit : Fratres Augustini-
 „ niani pareant , & perpetuo acquiescant , & ita decrevit , &
 „ servari , ac exequi mandavit .
 „ Alderanus Card. Cibo .
 „ Loco * Sigilli .
 „ B. Inghirami Sac. Rit. Cong. Secr.

Cum autem sicut dilectus pariter Filius Josephus Mon-
 „ toro prædicti Ordinis Fratrum de Observantia Discalcea-
 „ torum Professor , ac Sac. Theolog. Lector , necnon Tribu-
 „ nali Sac. Inquisitionis Qualificator . ac dictæ Provinciæ
 „ Sancti Didaci Cultos , & Procurator , nomine dilectorum
 „ etiam Filiorum Ministris Provincialibus , & Definitorum ejus-
 „ dem Provinciæ Nobis subinde exponi fecerit , ipse De-
 „ cretum hujusmodi , quo firmus subsistat , & servetur ex-
 „ actius , Apostolica confirmationis nostræ patrocinio com-
 „ maniri , perpetuumque desuper Fratrum Ordinis Eremitarum
 „ S. Augustini suprascriptis silentium imponi , ac tan-
 „ dem ejusmodi diuturnam controversiam finiri immopere
 „ desideret ; Nos ipsos &c. supplicationibus eorum nomine
 „ nobis super hoc humiliter porrectis inclinatis , Decr. præ-
 „ insertum auctoritate Apostolica tenore presentium confir-
 „ mamus , & approbamus , illicque inviolabilis Apostolica
 „ firmitatis robur adjicimus . ac perpetuum prædictis Fratri-
 „ bus Ordinis Eremitarum S. Augustini silentium super præ-
 „ missis imponimus . Decernentes &c. ; sicque &c. irritum
 „ &c. non obstantibus &c. Romæ 4. Junii 1700.
 „ Unde , ut vides , Præcedentia debetur Fratribus Minoribus
 „ Discalceatis , Recollectis , & Reformatis , aliisque de Cor-
 „ pore Observantium , etiam si sint posteriores in loco contro-
 „ versie ; Dummodo in eo loco priores ad alios Regulares ,
 „ & in possessione præcedendi fuerint Observantes ; quoties
 „ enim in eadem Civitate , seu Oppido existunt plures ejusdem
 „ Ordinis Conventus diversis temporibus fundati , antiquiori-
 „ tas unius influit , & communicat præcedentiam omnibus aliis
 „ ejusdem Ordinis quomodolibet posterioribus , ut præcisè
 „ verbis censuit Rota die 21. Aprilis 1690. in *Hispanen. Præce-
 „ dentiæ coram Emerix Decano* dec. 16. num. 4. ex impressis apud
 „ Monacell. part. 2. in *Appendic.* addens , quod sic expressè
 „ disponit eadem Bulla Gregorii XII. §. *Quando vero* , ibi : *Si
 „ contigerit nova Monasteria , aut Domus aliquis Ordinis Mendican-
 „ tium in loco , in quo alterius Ordinis ex dictis Mendicantibus
 „ Monasteria , aut Domus prius erecta , & instituta sint , ille
 „ Ordo , qui prius Monasterium , seu Domum in loco habuerit ,
 „ præcedat ; & inherendo illius Bullæ dispositioni tradunt Car-
 „ din. de Luca de *Præcedent.* discurs. 25. Lantucha in *Thea-
 „ tro Regular. verb. Præcedentia* n. 11. & 13. in fine, Novarius*

in *Summ. Bullar. comment.* 96. n. 11. *Bordon. Oper. moral. in
 „ Theatr. Præcedentiæ* n. 478. ac respondit Sac. Rit. Congr.
 „ in *Salernitana Præcedentiæ* sub die 3. Junii 1617. Et summa
 „ quidem ratione , nam alias scinderetur unitas Ordinis , ac
 „ non levia scandala orientur in populo , ut advertit Cardin.
 „ de Luca *disc.* discurs. 25. de *Præcedent.* Sic expresse Rota
 „ loc. cit.

Quæ Rota *decis.* 17. num. 8. inter impressas apud eundem. Mo-
 „ nacell. loc. cit. enervat insuper objectionem , & paritatem
 „ adductam in exemplis PP. Carmelitarum , & Augustiniano-
 „ rum Discalceatorum præcedentiam desumentium solum
 „ fundatione propriorum Conventuum , quamvis sint ejusdem
 „ Ordinis cum aliis Carmelitis , & Augustinianis Calceatis ;
 „ Rectissime enim ibi respondet Rota , quod Patres Carmeli-
 „ tæ , & Augustiniani Discalceati sint quidem ejusdem Ordi-
 „ nis , sed non ejusdem corporis cum aliis Carmelitis , & Au-
 „ gustinianis Calceatis , cum semper incedant separati ab illis
 „ sub propria Cruce , & regantur a diversis Superioribus , nec
 „ eligi possint ad munera aliorum Carmelitarum , & Augustinia-
 „ norum Calceatorum ; At Fratres Discalceati , Recollecti , &
 „ Reformati , non solum sunt ejusdem Ordinis , sed etiam abso-
 „ lute faciunt unum corpus cum Observantibus cum incedant
 „ sub illorum Cruce , recognoscant eundem Superiorem Ge-
 „ neralem , & eisdem Definitoribus Generales &c. Vide apud
 „ Monacell. loc. cit. *decis.* 16. in *Hispanen. Præcedentiæ coram
 „ Emerix Decano* , *decis.* 17. Eadem coram Caprara , *decis.* 19
 „ Eadem coram Emmanuel. *decis.* 20. Eadem coram Molines ,
 „ in quibus omnia ad rem optime resolvuntur.

Item Regulares incedentes de recenti in Conventum eis
 „ cessum ab aliis Religiosis ejusdem Ordinis gaudent Præceden-
 „ tia , qua super alios gaudebant Religiosi primo ipsium inhabi-
 „ tantes ; Sic late probat Urtaya tom. 2. part. 2. *disc.* 11. per
 „ tot. referens plures Rotæ decisiones ; & decreta Sacra Rit.
 „ Congregationis , & signanter Decretum emanatum per viam
 „ legis die 17. Junii 1627. relat. ibi *num.* 24. sub his verbis ;
 „ *Procuratore enim M. O. R. narrante eidem Sacra Congregatio-
 „ ni , Fratres Observantes Reformatos pari controversiam circa
 „ præcedentiam quasi nuper adscutos in Civitate , cum tamen in-
 „ gressi sint . & habitent in Monasteriis Familie ; ideo supplica-
 „ vit provideri , & Sacra Cong. Rit. referente Cardinali Millino ,
 „ mandavit dari omnino præcedentiam dictis Reformatis . Et con-
 „ cordat Pignatell. tom. 4. *consul.* 19. num. 13. ubi postquam proba-
 „ vit . quod quando antiquior Conventus conceditur aliis Re-
 „ gularibus , in istos transferuntur omnes prærogative antiqui
 „ Conventus , ait : *Et in hac specie admittit Sac. Cong. Rit. decla-
 „ rando præcedentiam debere Fratribus Minoribus strictioris Obser-
 „ vantia ratione Conventuum eisdem cessionum per Fratres Mino-
 „ res ; Et ipse Urtaya , qui loc. cit. *disc.* 11. in Pinn. Præce-
 „ dentiæ pro PP. Reformatis Terræ Laureti cum PP. Cappuccini-
 „ nis ejusdem Oppidi dixerat cautam pendere adhuc indecisam ,
 „ postea in *Miscellaneo* 1. *Sacro* , & *Prophano* lit. P. num. 258
 „ dicit , quod die 1. Septembris 1719. a Sacra Congregat. Episcop.
 „ & Regular. Ponente Card. Casano , resoluta fuit contra
 „ Cappuccinos .**

Religiosi diversorum Conventuum ejusdem Ordinis præ-
 „ cedunt inter se juxta anterioritatem Conventuum , quando qui-
 „ libet Conventus erigit propriam Crucem juxta Decret. Sacra
 „ Congreg. Rit. adduct. supra num. 48. Et sic Rota 21. April.
 „ 1690. in d. *Hispanen. Præcedentiæ coram Emerix Decano* §. *Neque*
 „ Lantucha loc. cit. num. 11. Matthæucci loc. cit. sub num. 7.
 „ & alii passim . Minores tamen de Observantia ubique . & in
 „ omnibus gaudent Præcedentia super omnes Reformatos , ut
 „ novissime statuit Benedictus XIII. Constitut. incip. *Pastoralis
 „ Officii* , quæ hic ad litteram datur .

BENEDICTUS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei .

Ad perpetuum rei memoriam .

„ Pastoralis Officii nobis divinitus injuncti sollicitudo nos
 „ admonet , ut omni cura , ac studio ad ea juxta intendam-
 „ mus , per quæ Christianis sub suavi arciori Religio-
 „ nis jugo mancipatorum , uberesque bonorum operum fructus
 „ benedicente Domino , proferre juxta fatigentium quieti
 „ & tranquillitati consulatur , & quæ Religiosum eorum pro-
 „ positum turbare possunt , removeantur , ut nullare præpedi-
 „ ti .

ti, ac sublati animorum diffidiis, & amulationibus juxta Regularia suorum Ordinum Instituta in pacis amantate gratum Altissimo impendant famulatum, felicioribusque in dies in via Domini proficiant incrementis. Cum itaque, sicut accepimus, tametsi Fratres Ordinis Minorum S. Francisci de Observantia, Excalceati, Recollecti, ac Reformati respective nuncupati, unicum corpus Religionis, ac Ordinem insimul constituant, atque sub uno, eodemque Capite, & Ministro Generali, etiam sub diversis Constitutionibus in Ecclesia Dei militent, antiquus tamen usus, ac generalis prope consuetudo invaluit, ut ipsi Fratres de Observantia ubique nedom in Galliarum, Hispaniarum, Portugallia, & Algarbiorum Regnis, ac universa Germania, verum, & in hac Alma Urbe nostra, ac reliqua passim Italia, ubi fel. rec. Gregorii XIII. Prædecessoris nostri Constitutio super præcedentia edita maxime viget, eisdem Fratres Excalceatos, Recollectos, & Reformatos in Professionibus, aliisque tum privatis, tum publicis actibus, & functionibus quibuscumque nulla habita ratione majoris, vel minoris antiquitatis suorum Conventuum præcedant, solumque aliquot ab hinc annis, pro parte dictorum Fratrum Reformatorum nonnullæ quæstiones super ejusmodi præcedentia memoratis Fratibus de Observantia in quibusdam Italiae Provinciis motæ fuerunt sub obtentu, quod quidam eorum Conv. tempore, & fundatione illis Fratrum de Observantia forent priores, licet in reliquis ejusdem Italiae Provinciis Fratres de Observantia prædicti præcedentiam præferant pacifice obtineant, etiam si eorum Conventuum post alios Fratrum Reformatorum inibi erecti repellantur; Nos considerantes ejusmodi controversias inter Fratres dicti Ordinis, qui vota sua in spiritu humilitatis, & paupertatis Domino exhibere profitentur, minime decere, ac turbas in eundem Ordinem non sine scandalo ac mutua inter eos Caritati, detrimento invehere posse, adeoque illas omni ratione recidere, unamque, ac certam hæc in re formam ab omnibus Fratribus Reformatis prædictis servandam præscribere volentes, nec non Gregorii Prædecessoris Litterarum prædictarum tenorem, & alia quæcumque etiam specificam, & individua mentionem, & expressionem requirentia præsentibus pro plene, & sufficienter expressis & exacte specificatis habentes, motu proprio, & ex certa scientia, maturaque deliberatione nostris deque Apostolica potestatis plenitudine, qualicumque causas, lites, seu controversias inter Fratres de Observantia, & Reformatos prædictos super præcedentia præferat ubilibet, & coram quibusvis Judicibus quomodolibet motas, ac pendentes ad Nos harum serie avocamus, illasque penitus, & omnino extinguimus, ac supprimimus, & perpetuum desuper silentium imponimus; Utque deinceps idem usus, ac mos, qui in Urbe præfata, ac alibi inter Fratres de Observantia, & Reformatos servatur, ac retinetur, in universa Italia observari, & retineri debeat, quod scilicet dicti Fratres de Observantia ubique in Professionibus, aliisque actibus, tam publicis, quam privatis digniorem, & honorabiliorem locum obtineant, ac ipsos fratres Reformatos præcedant, motu, scientia, & potestatis plenitudine paribus tenore præsentium statuimus, & ordinamus. Districte in virtute sanctæ Obedientiae, & sub Excommunicationis majoris lætæ sententiæ eo ipso per contrafactantes incurrenda pœna omnibus, & singulis Fratribus Reformatis Ordinis prædicti nunc, & pro tempore existentibus inhibentes, sine deinceps super præmissis, eorumve occasione Fratres de Observantia hujusmodi molestare, inquietare, perturbare, aut quoquomodo impedire audeant, vel presument. Sicque per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales, etiam de Latere Legatos, et alios quo libet quacumque auctoritate, et potestate fungentes, et functuros, sublata eis, et eorum cuilibet aliter judicandi, et interpretandi facultate, et auctoritate ubique judicari, et defini debere, ac irritum, et inane, si secus si per his a quoquam, quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, decernimus. Quocirca Venerabilibus Fratibus Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, et dilectis Filiis locorum Ordinariis per præcipientes, motu simili mandamus, quatenus ipsi, vel eorum quilibet per se, vel alium, seu alios, ubi et quando opus fuerit, et quoties pro parte dictorum Fratrum de Observantia fuerint requisiti, eis efficacis defensionis præ-

sidio assistentes, faciant auctoritate nostra præmissa, juxta præsentium continentiam, et dispositionem observari: Contradictores quoslibet, et rebelles, ac præmissis non parentes, per Sententias, Centuras, et pœnas Ecclesiasticas, aliaque opportuna juris, et facti remedia, appellatione postposita, compescendo, invocato etiam ad hoc, Non obstantibus dictis Gregorii Prædecessoris litteris, ac Nostra, & Cancellariæ Apostolicæ Regula de jure quæsito non tollendo, aliisque quibusvis Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, nec non Ordinis, ac Fratrum Reformatorum prædictorum, illorumque Conventuum, Domorum, & Locorum, etiam juramento, confirmatione, Apostolorum, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, etiam immemorabilibus, Privilegiis quoque, Indultis, & Litteris Apostolicis sub quibuscumque verborum tenoribus, & formis, ac cum quibusvis derogatoriis derogatoris, aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis, irritantibusque, & aliis Decretis, etiam per modum statuti perpetui, etiam motu, scientia, & potestatis plenitudine similibus, etiam iteratis vicibus concessis, approbatis, & innovatis: Quibus omnibus, & singulis, etiam si pro eorum sufficienti derogatione illis, eorumdem totis tenoribus, specialis, specifica, individua, & expressa, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores hujusmodi, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso, & forma in illis tradita observata exprimerentur, & intererentur, præsentibus pro plene, et sufficienter expressis, et insertis habentes, illis alias in suo robore, & permanentibus, ad præmissorum effectum hac vice dumtaxat specialiter, et expresse derogamus, cæteriisque contrariis quibuscumque: Aut si aliquibus communitur, vel divisim ab eadem sit Sede indultum, quod interdicti, suspendi, vel excommunicari non possint per Litteras Apostolicas non facientes plenam, & expressam, & de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem; Volumus autem, quod præsentium Litterarum transumptis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & Sigillo personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus ubique fides, tam in iudicio, quam extra illud, adhibeatur, quæ præsentibus ipsis adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostentæ.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris die decima quarta Februarii anni millesimi septingentesimi vigesimi sexti, Pontificatus Nostri Anno secundo.

F. Cardinalis Oliverius.

Locus * Annuli Piscatoris.

Regulares Conventus conatu, seu violentia Turcarum, vel Hæreticorum, aut hostili furore suppressi, & postea ipsis restituti gaudent pristina præcedentia, & recuperant omnia primæva Jura; Sic enim in facti contingentia fuit resolutum a Sac. Rit. Congregatione die 6. Decembr. 1645. in Augustana Præcedentia inter Minores Conventuales (quorum Conventus fuerat Hæreticis Lutheranis Augustæ suppressus) & Fratres Minores de Observantia, qui post Conventualium expulsionem Conventum in dicta Civitate obtinuerant; Et fuit decretum, Præcedentium tam in Professionibus publicis, quam in eis, quæ sunt in tumulandis Cadaveribus Defunctorum, & in sessionibus, aliisque similibus, debere Conventualibus postea restituti; Et quidem merito, quia cum dictus Conventus fuerit iniuste, & violenter suppressus, nunquam Conventuales fuerunt privati sua legitima possessione præcedendi, licet per aliquod tempus caruerint exercitio, adeoque ex capite Justitiæ illam recuperare potuerunt; l. final. Cod. Si per vim, & l. clam possidere, §. Qui ad nuditas ff. de acquirend. vel amittend. possess. In similibus enim casibus reintegratio retrahitur ad tempus primæ erectionis, cum currat in istis natura Possibilitatis, quod rem in pristinum statum reponit, ut patet ex dictis verb. Possibilitatis per tot. & signanter n. 7. ubi P. Joannes Cheron Provincialis Carmelitarum a Turcis captus, & postea liberatus, ex Decreto Sacræ Congregationis Episcop. & Regul. fuit manentus in possessione sui Provincialatus, cassata alterius Provincialis electione. Et sic tenet Rota coram Merlino decis. 302. num. 2. Pignatell. tom. 9. consil. 183. num. 12.

num. 12. Menoch. de recuperand. possess. remed. 10. num. 111. Gratian. discept. 1545. n. 9. & sequenti. Capon disceptat. 345 tom. 5. & alii passim.

Secus autem, si fuerit motu proprio Papæ suppressus, & postea ex mera gratia a Sancta Sede restitutus; Tunc enim præcedentia in Professionibus, & aliis actibus debetur Regularibus præexistentibus, quia talis restitutio habetur pro nova fundatione. Sic S. Congr. Rit. in Senogallien. 21. Januarii, & 1. Septembris 1696. apud Monacell. par. 1. tit. 6. formul. 19. num. 14. Nisi restitutio fiat plenarie quoad omnia, de quo textus in Cap. Quamvis de rescriptis in 6. alias nequaquam, ut ibi in Littera: Cum talis restitutio, ubi aliud non exprimitur, intelligatur fieri sine juris prejudicio alieni: Quia licet dicti Regulares sint primi ratione Conventus, ad quem restituti fuerunt, sunt tamen secundi respectu ad restitutionem, & novam gratiam, adeoque nisi Pontifex in Litteris restitutionis expresserit eos restituere etiam quoad præcedentiam, non possunt præcedentiam pretendere, ut ponderat Glos. in cit. cap. Quamvis, verb. Præsupponatur in fine, ibi: Nisi aliud Papa diceret in restitutione, videlicet quod me restituit ad datam, & prioritatem temporis, & vult gratiam meam valere perinde ac si revocata non fuisset, etiam quoad prioritatem temporis, Pignatell. t. 9. consil. 183. n. 10. & seq. & alii passim.

Regulares in Professionibus incedunt post Confraternitates Laicorum, & post eos in digniore loco Clerus secularis. Sac. Congr. Rit. in Messan. 7. Augusti 1621. apud Sellium in Select. Canon. cap. 25. n. 17. Barbosa Summ. Apostol. dec. verb. Regulares quoad præcedentiam n. 5.

Regulares in suburbis, & territorio Romano servant præcedentiam, sicuti in ipsa Urbe. Sac. C. Rit. in Tusculana 2. Martii 1613. & in Anagnina 20. Junii 1626. apud Lantulich. in Theat. Regul. verb. Præcedentia, ubi per extensum refert dicta Decreta.

Regulares in Professionibus debent Clerum secularem anteire, nec cum Clero seculari mixti incedere valent. S. C. Rit. in causa Castellæ, & Legionis 30. Augusti 1592. & in Legion. 24. Septem. 1605. & in Neapolit. 7. Julii 1612. apud Barbosa in Summa Apostol. decision. verb. Regulares quoad præcedentiam n. 7.

Regulares non possunt pretendere præcedentiam super Parochum Regularum, quando inter alios Parochos procedit in Professionibus. S. Congr. Rit. in Asten. 23. Novembris 1602. apud Sell. cit. Cap. 25. numer. 18. & Barbosa loc. cit. num. 8.

Regulares debent locum digniorem in Professionibus cedere Clero seculari, licet Prior Regularium deferat in Professione Reliquiam. S. C. Rit. in Senogall. Montis Bodi 24. Septembris 1605. & 23. Januarii 1610. apud Barbosa l. c. n. 5. Præcedentia enim supra Clerum secularem debetur solis Regularibus paratis deferentibus in Professione Reliquias, non tamen ceteris non paratis. S. C. Episcop. in juvenac. 4. Sept. 1693. apud Monac. t. 1. tit. 5. n. 32.

Quoad ea, quæ concernunt præcedentiam Episcoporum. Vide verb. Episcop. art. 4. & 7.

Quoad ea, quæ concernunt præcedentiam Vicarii Generalis. Vide verb. Vicarius Generalis art. 3.

Quoad ea, quæ concernunt præcedentiam Canonicorum. Vide verb. Canon. art. 7. & 8.

Quoad ea, quæ concernunt præcedentiam Coadjutorum. Vide verb. Canonicus art. 10. & verb. Coadjutor.

Quoad ea, quæ concernunt præcedentiam Vicarii Foranei. Vide verb. Vicarius Foraneus.

Quoad ea, quæ concernunt præcedentiam Confraternitatum. Vide verb. Confraternitas art. 6.

Quoad ea, quæ concernunt præcedentiam Magistratus. Vide verb. Magistratus.

Quoad ea, quæ concernunt præcedentiam generatim. Vide Pignatell. tom. 5. consil. 12. per tot. ubi numer. 31. habet ut infra.

In disputationibus publicis Romæ observatur fere semper hic præcedentis ordo. Si inter invitatos ad arguendum aliquis sit Prælatus, hic ratione dignitatis est primus argumentator. Secundus Regularis Thomista. Tertius Regularis Scotista, vel alterius Religionis, aut Secularis. Si vero Prælatus nullus arguat, ferventur privilegia concessa a Summis Pontificibus, præsertim Thomistis, & Scotistis representantibus propriam scholam. Unde Primus Arguens est Regularis Thomista, secundus Regularis Scotista, tertius ad libitum, nisi forte tam Prælatus, quam Thomista, & Scotista velit resumere tertium argumentum, quod reputatur specialis honor; Doctores autem seculares, etiam actu legentes, cum non representent propriam scholam, cedere debent Thomistis, & Scotistis.

His adde quod Canonici Clerici, ubi Præbendæ non sunt distinctæ in Presbyterales, Diaconales, ac Subdiaconales, quamvis antiquiores receptione, non sunt præferendi Canonicis Presbyteris, etiam postquam ipsi Canonici Clerici fuerint effecti Sacerdotes, & tunc nec ipsis competit reintegratio, seu præcedentia adversus Canonicos Sacerdotes, & posteriores receptione; cum jus semel adeptum ex Sacerdotio, nunquam amittatur, non obstante immemorabili in contrarium consuetudine, quam ab usum imperceptibilem declaravit, S. C. Rit. in Surina Præcedentia, die 27. Aug. 1707. & alibi sæpissime, ut refert Scarfantonus ad Ceccoperinum p. 1. in animadv. ad tit. 11. sub num. 16. & refert etiam Monacell. p. 4. in supplement. ad III. Tomum n. 108. & Piton. de S. R. t. 2. n. 1632.

Canonici Collegiæ capitulariter incedentes in omnibus sunt præferendi Parochis, & etiam Parocho Ecclesiæ Matricis. Sic expresse S. R. C. anno 1666. mense Augusti in resp. ad 1. dub. apud Pignatell. tom. 6. consil. 74. & novissime in Januarii 19. Jul. 1710. ubi cum Parochi Urbani præviderent præcedentiam supra Collegiatam insignem S. Mariæ Vinearum, proposito dubio: An Canonici dictæ Collegiæ præcedentia adversus Parochos Urbanos; Sacra Rit. Congr. ad relationem Eminentissimi Barberini sub die 19. Julii 1710. ad 111. dub. respondit: Affirmative, ut refert Ursaya, qui in hac causa egregie scripsit ad favorem ejusdem Collegiæ t. 1. p. 1. discept. 6. sub n. 192. Et iterum confirmavit stando in Decisis anno 1716. 19. Julii, ut refert eruditissimus Nicolaus Coleti in additione ad Ughellum in Italia Sacra t. 4. Provinc. 8. de Januarii. Episc. p. 836. Et pluries firmavit etiam Sacra Rota, & signanter p. 17. recent. dec. 17. in Surgen. Præminentiar. coram Rondinino numer. 4. ubi plura adducit merito videnda.

Quæ præcedentia debeatur Missionariis Ordini Minor. de Observantia pro Sanctis Lociis, & aliis; Vide verb. Privilegium art. 1. num. 31.

Et hic attendendum est novissimum Decretum Sacræ Congregationis Generalis de Propaganda Fide, habitæ die 30. Maji 1747. ibi: Iterum propoita per Eminentissimum, & Reverendissimum Dominum D. Cardinalem Moiscam Ponentem Causa vertente inter PP. Missionarios Duodennales Ordinis Minorum S. Francisci de Observantia nuncupatorum, & PP. Lectores Jubilatos de non numero ejusdem Ordinis super præcedentia; Sacra Congregatio mature perpensis utriusque partis rationibus, & prævio recessu a Decisis sub die 10. Martii 1744. declaravit, & decrevit competere præcedentiam PP. Missionariis Duodennales Ordinis Minorum S. Francisci de Observantia nuncupatorum, & PP. Lectores Jubilatos de non numero ejusdem Ordinis super præcedentia; Sacra Congregatio mature perpensis utriusque partis rationibus, & prævio recessu a Decisis sub die 10. Martii 1744. declaravit, & decrevit competere præcedentiam PP. Missionariis Duodennariis supra Lectores Jubilatos de non numero ad formam Brevis Sanctæ Memor. Clementis PP. Lectores Jubilatos de non numero ad formam Brevis Sanctæ Memor. Clementis Papæ XI. incip. Commissi Nobis, sub dat. 21. Januarii 1710.

Datum ex Actibus ejusdem S. Congregat. die 10. Junii anno quo supra.

S. C. Valenti Præfectus. (a)

Loco * Sigilli. Nicolaus Lercarius Secretarius.

V

Atten-

(a) Nota. Supradictum Decretum eadem, qua conditum fuit, die auctoritate SS. D. N. Benedicti Papæ XIV. revocatum fuit.

- 71 Attendenda est hic Constitutio Bened. XIII. incip. *Militantis Ecclesie*, edita 25. Junii 1727. in qua confirmatur Constitutio S. Pii V. super præcedentia Canonorum Regularium Congregationis Lateranensis Ordinis S. Augustini in Processionibus, & in aliis actibus publicis, & privatis, statuendo quod ipsi, ubi interesse contigerit, statim ipsum Clerum Sæcularem non exemptum subsequi, dum ipsi subeundo præcedunt, dum vero præcedendo præcedunt, illum immediate sequi debeant.
- 72 Observanda est Constitutio Innoc. XIII. incip. *Dudum*, edita 5. Julii 1725. qua statuitur, ut Fratres Laici de Observant. Reform. ac Tertii Ordinis in Regno Siciliae præstent juramentum, vel votum emittant coram testibus cedendi Clericis præcedentiam, nec Superiores Ordinis prædicti possint impostum Laicos, seu Conversos quoscumque ad Professionem admittere, nisi prius ab ipsis emissio tali voto, vel juramento; Injuncta Superioribus contrafacientibus privationis Officii, & vocis activæ, & passivæ pena ipso facto incurritur. *Idem* vero, seu Conversis sine prædicto voto seu juramento præstentibus nullitatis Professionis. Et interim Superiores ejusmodi Laicos, seu Conversos compellant ad observantiam Litterarum Urbani VIII. hac de re emanatarum 16. Novembris 1642. in quibus statuit præcedentiam debere Clericis, sub pena excommunicationis contra ipsos, & Superiores contrafacientes circa dictam præcedentiam, & non obstante quocumque prætextu anterioritatis Vestitionis, & Professionis, & consuetudinis.
- 73 Præcedentia non semper a personali dignitate desumuntur; Abbates enim simplices aliquando præcedere possunt Superioribus Generalibus sui Ordinis præsertim extra actus Monasticos. Bened. XIV. tom. i. Constit. 98. incip. *Inter plures*, §. 16. ubi affert exempla promiscuæ præcedentia.
- 74 Nempe, inter Canonicos Basilicarum Urbis quum aliqui sint Episcopali, & Archiepiscopali Dignitate insigniti, hi quidem reliquos omnes Canonicos præcedunt; Vicarius autem representans personam Cardinalis Archiepiscopi, qui Basilicæ caput est, quamvis idem simplex Prælati sit abique Ordine Episcopali; tamen in Choro, & in omnibus actibus Capitularibus, prædictos Canonicos Episcopos præcedit; Extra Chorum vero, & extra actus Capitulares, infra eosdem incedit, & sedet. Idem pariter procedit in Collegio Advocatorum Consistorialium inter Advocatos Episcopali dignitate insignitos, & Decanum Collegii, qui uti caput, quamvis plerumque simplex Clericus existat, in actibus Collegialibus, ipsis præcedit, extra vero in omnibus decedit.
- 75 Præcedentia inter Græcos, & Latinos desumuntur ab Ordine, antianitate, aut Dignitate personali. Idem Constit. 57. incip. *Et si Pastoralis* §. 9. Præcedentia inter Episcopos & Gubernatores Prælatos, aut Vicelegatos Ditionis Ecclesiasticæ stabilitæ sunt ab eodem Pontifice Constit. 18. incip. *Quod Apostolus*, & in *Appendic. 1. 2. n. 2. p. 6.* Vide ibi, late de omnibus. Præcedentia Ordo inter vorantes signaturæ Justitiæ, & Gratiæ servandus præscribitur ab eodem Pontifice tom. 2. Constit. 9. incip. *Militantis Ecclesie*, nempe quod votans prius in suo respective Tribunali admittitur, alteri in suo posterius votantes eodem die in suo respective Tribunali admittitur fuisse, præcedentia detur illi, qui in Prælatiura quacumque antiquior, & prior reperitur, Verum cum aliquis votans alterius Tribunalis hujusmodi sive Episcopali caractere insignitus, sive Protonotarii Apostolici dignitate ornatus, sive quocumque alio ejusdem Romane Curia munere, vel Officio decoratus reperitur, præcipit; ut nulla habita Signaturæ Justitiæ, aut Gratiæ votantis ratione, illa duntaxat præcedentia illæstis remaneat, quæ votanti alias debetur. Et denique statuit, hujusmodi præcedentiam, cum quivis votans in utroque Signaturæ Justitiæ, & Gratiæ Tribunali adscriptus fuerit a primæva ipsius votantis in altero utriusque Signaturæ Tribunali admissione esse repetendam, & definiendam.
- 81 Quoad præcedentiam hic juvat adducere, quæ tradit eruditissimus Franciscus Maria Pitonius Advocatus Romanus, Episcopus Ineritæ, & Benedicti XIII. Auditor, in *parte tertia discept. 57. num. 14.* ubi in Summario sic præcisè habet: *Parochus Regularis Ecclesie Matricis præcedit Parocho Ecclesie Sæcularis eidem subditæ, & sic etiam Clerus Regularis Ecclesie Cathedralis quoad Clerum sæcularem Ecclesiarum inferiorum, & in corpore, sub eodem num. 54.* ita pariter præcisè: *Ex quo principio decisam habemus illam questionem,*

an Parochus Regularis Ecclesie Matricis præcedere debeat Parocho Ecclesie Sæcularis in quibuscumque processionibus, & functionibus Publicis; licet enim de jure præcedentia competat Parochis, & Clero Sæculari supra Regularem; id tamen procedit, ubi uterque Clerus, & Parochus interveniunt tamquam Personæ de Ordine, & hierarchia Ecclesiastica in genere inter se coæquales, secus autem ubi Parochus, & Clerus Regularis interveniunt tamquam representans Ecclesiam Superiorem, nempe aut Cathedralis, aut Matricem, hoc enim casu non intrat ratio ordinis hierarchici circa præcedentiam Cleri Sæcularis supra Regularem; sed ratio superioritatis, & respectivæ subjectionis, ne detur absurdum, quod Subditus præcedat Superiorem, dum tali casu Regularis dicitur intervenire in figura, & representantia Superioris, & sic procedit, ut, quicquid dixerit Pignatelli, *tom. 4. bene firmavit Cardin. de Luca de præminent. discurs. 51. n. 20.* Ansalda, *in annot. ad dec. 55. num. 17.* & ego obtinui in una Melevitana præminentiarum in S. Congr. Rituum 27. Februarii 1723. in respons. ad dub. secundum ad relat. Eminent. D. Card. Gualterii, ubi scribendo pro PP. Dominicis Ecclesie Parochialis B. Mariæ de Portu Salvo Civitatis Vallette, obtinui resolutionem, quod Parochus Regulari supra dictæ Ecclesie Regularis tamquam Matricis competere præcedentia supra Parochum Ecclesie Parochialis Sæcularis Sancti Pauli in quibuscumque Processionibus Generalibus, & functionibus Episcoporum, juxta quam resolutionem, Me scribente judicavit etiam Rota in Nullius Calaguritana juris ingrediendi Chorum super mantentione 10. Maji 1723. §. aut vero, coram Reverend. Patre Domino Cerro.

Et revera Sapientissimus, & practissimus Card. de Luca loco ab ipso citato sic præcisè habet: *His ita constitutis, de consequenti nimium planam esse dicebam responsum ad objectum præcedentia debita Clericis sæcularibus supra Regulares ex deductis supra dict. disc. 24. §. alibi, quod scilicet conclusio sit in suo casu verissima, sed male ad rem applicata; procedit etenim, quando Clerici sæculares, & Regulares diversarum Ecclesiarum inferiorum æque subditarum in functionibus interveniunt, adeo ut aliam non faciant figuram, nisi illam, quam proprius Ordo, propriæque Ecclesie qualitas præbeat, cum tunc dicta distinctio hierarchica intret; secus autem ubi aliqui Regulares interveniant tamquam representantes corpus Cathedralicum, ut sequitur in illis Cathedralibus, vel Metropolitanis, quæ sint Regulares, juxta recentissimas supra dict. disc. 3. §. seq. sive tamquam representantes Ecclesiam Superiorem, & constituentes unum corpus cum Prælato Regulari, ut in istis Ecclesiis Monasticis contingit, quoniam tunc non intrat d. ratio ordinis hierarchici, sed intrat altera Superioritatis, & subjectionis respectivæ, & ne detur absurdum, quod subditus præcedat Superiorem, quodque membra inferiora præcedant caput. Ideoque Monachi Benedictini seu Cassinenses, vel Canonici Regulares Lateranenses hodie in Urbe occupant suum locum in ratione antiquitatis, sed quando erant Canonici Ecclesie Lateranensis, occupabant primum locum supra universum Clerum Romanum cum similibus, atque in hoc versantur adeo frequentia modernorum æquivoca, quæ eorum quibus quotidianus esse videntur intelligendi, & practicandi conclusiones in abstracto, sive in littera non reflectendo ad hujusmodi distinctiones, & circumstantias, ex quibus applicatio pendet, in qua totus est punctus.*

Præcedentia inter Parochos debetur illi, qui prior fuit assumptus ad regimen suæ Parochialis: de jure enim is præcedit, qui in labore est antiquior instar Militiæ; *l. Nemo 2. de Officio Magistris Officior. l. Tirones 4. Cod. de Tironib. Cyriac. contrrov. 201. num. 44.* Seraphin. *dec. 326. num. 3.* Pignatelli. *tom. 6. consult. 67. num. 1.* ubi refert, quod id resolvit S. Rit. Congregatio in Macerateni præcedentia referente Eminentiss. Sacchetto, atque habetur in Statuto Cleri Romani cap. 2. §. 6.

Quilibet autem Parochus in propria Ecclesia omnibus aliis Parochis præcedit, excepto Capitulo Cathedralis, quia conclusio hoc casu de interventu Capituli Cathedralis respectu præcedentia, quilibet in Domo sua regulariter dicitur major. *l. Nihil omnino 4. & ibi Glossa final. cod. de Palatinis sacrar. largition. & expresse cum aliis Rota recent. p. 1. decif. 616. n. 3.* Rectores autem Ecclesiarum in propriis Ecclesiis dicuntur esse in propria domo, *cap. duo 23. q. 4.* Abbas in *cap. venerabilem, de elect. n. 19.* cum aliis relatis per Gonzalez ad Regul. §. gloss. 6. n. 102. Quinimo in casu Reges, & Impera-

- peratores: Unde etiam Rex existens in aliena Domo, debet cedere Domino, ut notat Decian, *Conf. 67. num. 12. & 13. volum. 2. Solerzan. in alleg. pro supremo Conc. Indiar. super præcedent. n. 92.* Besold. *differt. de præcedent. cap. 3. n. 15.* & expresse Pignatelli. *tom. 3. consult. 17. n. 14.* Vide tom. 8. in *Appendice*, Decreta Sacr. Congreg. Concil. in *Maceraten. jurium Parochial. in respons. ad 6. & 7. dub.*
- 86 Prior enim in propria Ecclesia, etiam si sit aliis Parochis inferior, dicitur pro se habere juris assistentiam in procedendo cæteris aliis, ad text. in *cit. l. Nihil omnino, Cod. de Palat. Sacr. largit. & ibi etiam Glossa final. Decian. consil. 69. n. 12. & sequent. volum. 2. & Rota in Calaguritana præminentiarum de victoria 16. Novembris 1591. coram Penia. Abbas in cap. Postulastis num. 8. de concess. Præbend. Geminian. in cap. A collatione num. 7. de appellat. Put. decif. 104. num. 4. 5. & 6. lib. 3. in correct. allegat. a Rota recent. part. 5. tom. 1. decif. 111. num. 6. & 27. & ita expresse resolvit Sac. Rituum Congregatio in Aculana 23. Maji 1641. apud Pignatelli. *tom. 7. consultat. 46. num. 6.* ubi expresse dicit, quod prædicta eo magis locum habent in Ecclesia propria, etiam si Parochus alter sit dignior, citans ad id, Abbatem, Gonzal. & Gratian. & asserens id sapius declarasse eandem Sacr. Congregat. Rit. Et ad hoc facit etiam, quod nec Episcopo extra suam Ecclesiam, & Dioecesim conveniunt ea, quæ proprio Episcopo in sua Ecclesia, & Dioecesi debentur, ut declaravit eadem Sacra Rituum Congregatio in Policastro. 21. Augusti 1694. his verbis: *Episcopo extra suam Dioecesim, & in loco, in quo non habet jurisdictionem non conveniunt ea, quæ proprio Episcopo in sua Ecclesia, & Dioecesi debentur*, Sic apud Pignatelli. *tom. 3. consult. 54. n. 3.**
- 87 Attendenda tamen semper in his legitima consuetudo, quæ in materia præcedentia inducitur per decem annos, eaque præscribitur. Cyriac. *contrrov. 201. num. 169.* Pignatelli. *tom. 6. consult. 67. numer. 5.* cum pluribus ibi allegatis. Rota in Mantineni præcedentia 25. Junii 1683. & part. 5. recentior. decif. 483. num. 1. Etiam si sit contraria juris dispositioni, cum ipsa habeatur pro jure, & prævaleat etiam ipsi juri. Cyriac. *l. cit. num. 171.* Seraphin. *decif. 964. num. 1.* Gregor. *decif. 224. num. 2.* Sperell. *decif. 36. num. 4.* Pignatelli. *l. cit. num. 3.* Et Rota in dict. Mantineni, accedente præsertim scientia, & patientia adversarii, Greg. *decif. 417. num. 2.* Coccin. *decif. 26. numer. 3.* & decif. 31. num. 6. apud Post. de mantentione. Pignatelli. *l. cit. num. 3.* Rota recent. part. 2. dec. 716. num. 3. quæ consuetudo nec interruptitur per reclamationem, in qua quis succubuit. Rota recent. part. 4. tom. 2. decif. 214. num. 2. & 3. & part. 29. tom. 1. decif. 99. num. 10. & sequent. Et actus quamvis unicus tribuit quasi possessionem mantentionibilem in materia præcedentia. Rota recent. part. 11. decif. 320. num. 14. & part. 14. decif. 148. num. 8. Præsertim confitto de bono jure, Rota recent. part. 17. decif. 156. num. 13. Licet secus sit, ubi actus sit æquivocus. Rota recent. part. 11. dec. 320. n. 32.
- 88 Parochus loci, ubi quis obiit, cadaver associans semper habet præcedentiam supra alios, quoadusque est intra limites Paroeciæ suæ. *Institut. Ecclesiast. 105. §. 54.*

Novæ additiones ex aliena manu.

- 1 Consuetudinem utramque paginam facere in subiecta materia præcedentia, proverbii loco dici solet.
- 2 Nihil tamen minus gravis est questio, an sit servanda consuetudo, per quam minus dignus præfertur magis digno? Varii in varias abierunt sententias; Rota vero processit hac cum distinctione, ut si agatur de præferendo minus digno magis digno in omnibus actibus, stari minime debeat huic consuetudini; sin vero res sit de prælatione minus digni magis digno in aliquibus tantummodo actibus, recedi haud possit ab hac consuetudine. Vide Decisiones in Capnana, seu Casertana Processionum super præcedentia 10. Martii 1743. §. 8. Eminentiss. cor. bon. mem. de Vais, & 17. Junii 1746. §. 8. Eminentiss. Elephant. ubi quod procedit tum si triginta, vel quadraginta annorum, tum & maxime si centenaria, vel immemorabilis sit consuetudo.
- 3 Sequi dubitari non immerito potest, an hæc distinctio locum sibi vindicare queat, ubi ex dispositione expressa Ritualis, vel Cæremonialis Episcoporum, magis dignus obtinere debeat præcedentiam supra minus dignum in actu particulari?
- 4 Sacrum Tribunal Rotæ etiam in hoc casu admittere videtur Biblioth. Ferrar. Tom. VI.

mox dictam distinctionem, in mox allegatis decisionibus; Sed præter causæ illius necessitatem; nam ut habet *Decisio diei 17. Junii 1746. §. 7.* præcedentia in illo casu non descendebat ex Rituali, vel Cæremoniali. Magis arduæ sententiarum, qui hoc in casu tenent, servandam haud esse consuetudinem, ex Decreto irritante, quo munitæ sunt Constitutiones confirmatorie Ritualis, & Cæremonialis; *Sperell. decif. 179. numer. 34. & plur. sequent. Confer & Clericat. de Benefic. discord. 63. n. 6. & plur. sequent.*

De præcedentia, ubi res postulat, consule Jacobum Gothofredum de jure præcedentia, qui accuratissime de ea agit.

PRÆCEPTUM. Vide verb. *Lex art. 1. a n. 16. ad 13.*

PRÆDICARE, PRÆDICATOR.

Prædicare tenentur Episcopi, & hoc est præcipuum eorum munus, ac per se, vel per alios in casu legitimi impedimenti id facere debent. Concil. Tridentin. *sess. 5. cap. 2. de reform.* ibi: „ Quia vero Christianæ Reipublicæ non minus necessaria est prædicatio Evangelii, quam lectio, & hoc est præcipuum Episcoporum munus, statuit, & decrevit eadem Sancta Synodus omnes Episcopos, Archiepiscopos, Primates, & omnes alios Ecclesiarum Prælatos teneri per se ipsos, si legitime impediti non fuerint, ad prædicandum Sanctum Jesu Christi Evangelium; Si vero contigerit Episcopos, & alios prædictos legitimo detineri impedimento, juxta formam Concilii viros idoneos assumere, teneantur ad hujusmodi prædicationis Officium salubriter exequendum. Si quis autem hoc adimplere contempserit, districtè subiaceat ultioni. „ Et *sess. 24. de reform. cap. 4. ibi: Prædicationis munus, quod Episcoporum præcipuum est &c.* Concil. Mediol. *part. 1. de prædicat. Verbi Dei*, ubi post multa de gravi obligatione Episcoporum prædicandi Verbi Dei subiungit: „ Quod si levi de causa, aut quodam animi languore impediti non fecerint, sciant sibi prætermissi necessarii Officii Judici Deo præcipue rationem esse reddendam; Sin autem se interdum vere impeditos cognoverint, per viros idoneos ex præscripto ejusdem Concilii diligendos hoc munus studiosissime populo præstent. „ Unde in Episcopali consecratione cuilibet Episcopo dicitur: *Accipe Evangelium, vade, prædica populo tibi commissio.* Et ideo Apostolus hanc strictam, & gravem prædicandi in Episcopis obligationem agnoscens, tremens 1. ad Corinth. *cap. 6. scribit: Vae enim mihi, si non Evangelizavero.*

Item prædicare tenentur Parochi per se, vel per alios, Concil. Tridentin. *sess. 5. de reform. cap. 2. ibi: „* Archiepiscopi, presbyteri quoque, Plebani, & quicumque Parochiales, vel alias curam animarum habentes Ecclesias quocumque modo obtinent, per se, vel per alios idoneos, si legitime impediti fuerint, diebus saltem Dominicis, & Festis sollemnibus plebes sibi commissas pro sua, & earum capacitæ pascant salutaribus verbis &c. Concil. Mediolanens. *loc. cit.* Immo Parochi, si ab Episcopo moniti trium mensium spatii suo prædicandi muneri defuerint, possunt ad id per Censuras compelli, seu per alias poenas arbitrio ipsius Episcopi, & etiam per subtractionem fructuum Beneficij, alteri, qui id præstet, persolvendorum, textu expresse in Concilio Tridentino *cit. sess. 5. cap. 2. ibi: „* Itaque ubi ab Episcopo moniti trium mensium spatii muneri suo defuerint, per Censuras Ecclesiasticas, seu alias ad ipsius Episcopi arbitrium cogantur, ita ut etiam, si ei sic expedire visum fuerit, ex Beneficiorum fructibus alteri, qui id præstet, honesta aliqua merces persolvatur, donec principalis ipse restituerit Officium suum impleat. „ Quomodo autem, & quando peccent Parochi in hoc deficientes? Vide verb. *Parochus art. 2. n. 71. 72. & 73.*

Prædicandum est per annum saltem omnibus Dominicis, & solemnibus diebus Festis: Tempore autem jejuniorum, Quadragesimæ, Adventus Domini quotidie, vel saltem tribus in hebdomada diebus, si ita oportere duxerint Episcopi. Sic expresse Concil. Trident. *cit. sess. 24. de reform. cap. 3.* Et Prædicator dicitur salutacionem Angelicam semper non vero Regina Coeli, etiam tempore Paschali. Ita Cæremon. Episcop. *lib. 1. cap. 22. §. 3.* Merati *tom. 1. pag. 2. tit. 6. n. 38. vers. Postquam.*

Per ly Tempore jejuniorum intelligitur solummodo tempus Quadragesimæ, & Adventus, non autem tempus Vigiliarum.

Sic decifum refert Barbosa ad Concilium Tridentin. cit. feff. 24. de reformat. cap. 5. num. 14. & de Offic. & potest. Episcop. part. 3. allegat. 76. num. 30. ubi insuper addit decifum fuisse per dictum cap. 4. Concilii Tridentini. relinquendo arbitrio Episcoporum, an tempore Quadragesimæ, & Adventus quotidie, vel tribus diebus in hebdomada, vel minus illis tribus diebus prædicetur; Dicit enim Concilium: *si ita oportere duxerint.* Et de facto tempore Adventus solis Dominicis, & Festivis diebus prædicari solet, ut etiam Romæ prædicatur, & tempore Quadragesimæ pluribus in locis solet prædicari solum tribus diebus in hebdomada, etiam in Ecclesiis majoribus, & Cathedralibus, & teste Barbosa cit. allegat. 76. num. 30. in Regno Portugaliæ singulis diebus per loci Ecclesiis distributis in Quadragesima, excepto Sabbatho prædicatur.

Prædicationis tempore in Ecclesiis separata, seu distincta sunt loca virorum, & mulierum. Concil. Mediolanens. 1. p. 1. tit. de prædicatione Verbi Dei; ibi: „Concionis audiendæ, causa loca virorum, & mulierum, si fieri potest, Episcopopi cura distinguantur; Qui ad id exequendum idoneos alios, quot viros adhibeat, & a laicis Magistratibus, si opus erit, auxilium petat. Unde omnes etiam Regulares tenere debent in Concionibus velum divisum mulierum a viris. Sacra Congregat. Episcop. & Regul. in Fanensi 22. Maii 1609. apud Nicol. in Floscul. verb. Prædicator num. 20. & apud Pignatell. 1. 4. consult. 206. n. 72.

Concionandum est Judais semel in hebdomada, qui tenentur ad Concionem accedere, Gregorius XIII. Constit. 92. incip. *Sancta Mater.*

Prædicationem in Ecclesia omnes possunt audire, Gentiles, Judai, & Hæretici. Conc. Carthag. IV. cap. 48.

Prædicationis tempore interesse tenentur Episcopi non impediti, Clerici, & alii ejusdem Ecclesiæ. Concil. Mediolanens. 1. part. 1. tit. de prædicatione Verbi Dei; Unde potest Episcopus statuere, ne Canonici, & alii de Capitulo discedant ab Ecclesia tempore Concionis, & quod illi intersint quotidie sub pœna amissionis distributionum illius diei, in qua defuerint. Sacra Congregat. Episcop. in Comens. 16. Maii 1580. in Castellaten. 20. Augusti. 1602. & Sacra Congregat. Concilii in Nicien. 18. Novembris 1628.

Prædicationis tempore non potest in Ecclesia dici Missa. Concil. Colonienf. III. tit. Censura cap. 19. Concil. Mediolan. part. 1. tit. de prædicatione Verbi Dei. Prædicationis tempore prohibendi sunt populi stare otiosi in Foro, seu in Platea. Concil. Trevirenf. cap. 10.

Non est prædicandum de nocte, sed tempore prescripto ab Ordinariis, Concil. Mediolanens. 1. part. 1. tit. de prædicatione Verbi Dei; Unde nulla Concio, neque Passionis Dominicæ debet fieri de nocte. Sacra Congregat. Episcop. & Regul. in Castrensi 20. Martii 1629. apud Nicol. in Floscul. verb. Prædicator num. 17. & apud Pignatell. tom. 4. consult. 206. num. 72.

Si Concio habeatur tempore Missæ, debet haberi statim post Evangelium, vel post *Credo*, si in dicta Missa tali die prædicatur; Rubricæ enim vetant, ne habeatur post Oblationem; Quod si Celebrans ipse concionetur, deposita Casula, & Manipulo, sedet ad cornu Evangelii, vel ascendit Cathedram; Si quis tempore Missæ sit concionaturus coram Episcopo loci, circa initium Evangelii genuflexus petit ab illo Benedictionem per *Jube Domine benedicere*, osculata Episcopi manu, postmodum Cathedram ascendit, & de more concionatur. Prædicator, si concionetur, dum est expositum SS. Sacramentum, stat nudo capite, ex Decreto Sacra Congregationis Rit. 16. Februar. 1630. ibi: *Ne fiat Concio coram SS. Sacramento in Altari exposito capite tecto.* & habetur in Instructione edita de mandato Clementis XI. ab Eminentiſſimo Urbis Vicario die 20. Januarii 1705. pro observandis in Oratione 40. horarum cum expositione SS. Sacramenti n. 22. quæ refertur sub verb. *Eucharistia* n. 64.

Prædicare non possunt Laici cujuscumque sint Ordinis, & Professionis; textu expresso in cap. Sicut 14. de Hæreticis ibi: „Cum igitur nonnulli Laici prædicare præsumant, & verendum nimis existat, ne vitia sub specie virtutum subintrent. Nos attendentes, quod Doctorum ordo est in Ecclesia, Dei quasi præcipuus: mandamus, quatenus cum alios Dominus Apostolos dederit, alios Prophetas, alios vero Doctores, interdicas Laicis universis cujuscumque Ordinis, censentur, usurpare Officium prædicandi, & concordat cap. Cum ex injuncto 12. eod. Concil. Carthaginens. IV. cap. 68.

Concil. Trevirenf. II. cap. 2. Immo Laici prædicantes subja-

cent Excommunicationi, & nisi quamcitus resipuerint, alia competenti pœna sunt plectendi; textu expresso in cap. Excommunicamus 13. de Hæreticis, §. Quia vero, ibi: „Quia vero nonnulli sub specie pietatis virtutem ejus (juxta, quod Apostolus ait) abnegantes auctoritatem sibi vindicant prædicandi, cum idem Apostolus dicat (quomodo prædicabunt, nisi mittantur?) omnes, qui prohibiti, vel non missi præter auctoritatem ab Apostolica Sede, vel Catholico Episcopo loci susceptam, publice, vel privatim prædicationis Officium usurpare præsumserint; Excommunicationis vinculo innodentur, & nisi quam citius resipuerint, alia competenti pœna plectantur; & concordat Concil. Constantiens. feff. ultim. in Constitutione Martini V. circa finem, & sic expressè decrevit Sacra Congregat. Concilii die 23. Junii 1580. apud Fagnan. in cap. Respons. 43. de sentent. Excomm. num. 19.

Et a fortiori prædicare nequeunt Mulieres, lib. 3. Constitut. Apostolor. cap. 6. ibi: „Igitur mulieribus, ut in Ecclesia doceant, non concedimus, sed tantum ut precatones faciant, & audiant Doctores: Noster enim Magister, ac Dominus Jesus Christus, cum nos duodecim ad docendum populum, & gentes misit, nusquam mulieres ad prædicandum misit, tamen non deerant, Erant enim nobiscum, Mater Domini, & sorores ejus præterea... Sane quidem si necesse fuisset, ut mulieres docerent, ipse primus iis quoque mulieribus, quæ nobiscum erant, populum erudire præcepisset. Si enim viri caput mulieris est, non est æquum reliquum corpus capiti præesse; & concordat cap. Mulier 29. dist. 23. Concil. Carthaginens. IV. cap. 68. Concil. Constantiens. feff. ult. in Constitutione Martini V. circa finem.

Potest tamen prædicationis munus ab Episcopo committi etiam Clerico, qui non sit in Sacris Ordinibus constitutus. Sacra Congregat. Concil. die 23. Junii 1580. apud Fagnan. in cap. Respons. 43. de sentent. Excomm. num. 19. Apud Barbof. in Summa Apostolic. dec. verb. Prædicator num. 6. & de Offic. & potest. Episcop. part. 3. allegat. 76. num. 45. & ad Concil. Trid. feff. 5. de reformat. cap. 2. n. 4. Poitevin. de Offic. Curati cap. 3. n. 14.

Regulariter vero facultas prædicandi non conceditur, nisi Sacerdotibus, vel saltem constitutis in Ordine Diaconatus; Unde Sacra Congregat. in una Caputagen. 14. Decembris 1696. cuidam Clerico Andree Sancton. ætatis annorum viginti unius licentiatum in Philoſophia, & Theologia prædicare volenti tempore Quadragesimæ in uno ex locis dictæ Diocesis, & contra Episcopum eum talem licentiam denegantem ad dictam Sacram Congregationem pro facultate recurrentem respondit *Relata*. Et quod talis facultas non sit concedenda, nisi saltem constitutis in Ordine Diaconatus, fuit expressè ordinatum in Edicto de mandato Clementis XI. publicato, die 20. Januarii 1705. ibi: *Quello poi dov'è fermoneggiare, sarà almeno costituito nell'Ordine Diaconale.*

Episcopus potest prædicare in quacumque Ecclesia, etiam Regulari, lue Diocesis, nec ab ullo potest impediri, & prohiberi. Sacra Congregat. Episcop. & Regul. die 17. Januarii 1584. apud Barbof. in Summa Apostolic. dec. verb. Prædicare num. 1. & ad Concil. Trident. feff. 24. de reformat. cap. 4. num. 3. apud Lezan. in Summ. qq. Regular. tom. 3. verb. Concionari num. 12. & apud Nicol. in Floscul. verb. Prædicator num. 14. Non potest tamen prædicare extra suam Dioccesim sine licentia Ordinarii loci. Sacra Congregat. Episcop. & Regul. in Theatina 12. Decembr. 1614. apud Nicol. l. cit.

Episcopo prædicanti per se ipsum in sua Ecclesia, cum ex proprio munere ad id teneatur, minime licet etiam ex prætextu paupertatis prætere sibi præstari eleemosynam solitam dari Prædicatoribus electis ab Universitate. Sacra Congregat. Episcop. & Regul. in Vestana 20. Martii 1621. apud Sellium in Selectis Canon. cap. 27. num. 18. & Barbof. ad Concil. Tridentin. cit. feff. 24. cap. 5. num. 4. & Gavant. in Manual. Episcop. verb. Concio Sacra n. 2.

Quando implet Episcopus prædicat, siliere debent alii Concionatores, illique poterit præcipere, ut eo tempore a Prædicatione se ablineant. Sic de mandato Urbani VIII. statuit Sacra Cong. Conc. in Bituntina 2. Maii 1629. Vide verb. *Parochus* art. 3. n. 74.

Possunt tamen Parochi per se ipsos inter Missarum solemnium sermonem habere, etiam quando Episcopus ipse prædicat. Sic censuit eadem Sacra Congregat. Concil. in Terrulen. 11. Junii 1631. ubi subdit, id non intelligi respectu Parochorum in

in sua Ecclesia Parochiali. Ita apud Barbof. de Offic. & potest. Parochi part. 1. c. 14. n. 3.

Parochi, si per se velint munus Prædicationis obire, non debent impediri. Sacra Congregat. Concilii ad cap. 2. feff. 5. de reformat. in hæc verba: *Si Curatores animarum per se velint munus prædicationis obire, non debent impediri.* Sic refert Barbof. l. cit. n. 5.

Immo tempore Quadragesimæ possunt de mane in suis Ecclesiis prædicare, non obstante consuetudine, quod in sola Matrice, vel alia Ecclesia concionetur. Sacra Congregat. Concilii in Florentina juris prædicandi 26. Januarii 1697. apud Monacell. part. 1. tit. 10. formul. 19. num. 4.

Parochi per se ipsum concionanti in sua Ecclesia, cum ex proprio munere ad id teneatur, minime licet prætextu cujuscumque paupertatis prætere sibi præstari eleemosynam solitam dari Prædicatoribus ab Universitate electis. Vide verb. *Parochus* art. 2. n. 77.

Parochi prohibentur in suis Ecclesiis admittere Concionatores ab Ordinario non approbatos, etiam si prædicare vellet aliqui Episcopus. Vid. d. verb. *Parochus* art. 2. n. 78.

Possunt tamen Parochi dare licentiam alicui viro docto, & noto, etiam Regulari, ut bis, vel ter concionetur in suis Ecclesiis sine Episcopi approbatione. Vide dict. verb. *Parochus* art. 2. n. 79.

Et a fortiori possunt, immo debent Parochi concedere, approbati ab Ordinario licentiam prædicandi in suis Parochiis. Vide d. verb. *Parochus* art. 2. n. 80.

Approbare Prædicatores spectat ad Episcopum, licet electio spectaret ad alios. Sacra Congregat. Episcop. & Regul. in Aquensi 8. Aprilis 1603. apud Nicol. in Floscul. verb. Prædicator num. 15. Unde Prælati exemptus inferior Episcopo, qui non habet Territorium separatum cum vera qualitate Nullius, non dat licentiam, neque Benedictionem Prædicatoribus, qui prædicare debent in locis tunc Jurisdictionis, sed ista facultas spectat ad Episcopum, in cujus Diocesi locus exemptus existit. Sacra Congregat. Concil. 21. Novemb. 1596. Pignatell. 10. consult. 151. num. 16. & 17. Cardinal. Petra tom. 4. Commentar. ad Constitut. 4. Calisti III. feff. 2. num. 57. & seq. ubi adducit plures Sac. Cong. Conc. & Rotæ decisiones.

Hinc ad Episcopum spectat dare Benedictionem Concionatori, qui prædicare debet in Ecclesia Conventuali Ordinis Militaris Sancti Stephani, ut declaravit Sacra Congregat. Concil. in Pisana Jurisdictionis 21. Februarii 1638. in responsione ad 18. Item ad Episcopum Diocesanum spectat dare licentiam, & Benedictionem Prædicatoribus, qui debent prædicare in Ecclesiis Prioratum Religionis Hierosolymitanæ non habentium Territorium separatum cum Jurisdictione quasi Episcopali, & vera qualitate Nullius. Sic Sacra Congregat. Concil. in Vulturariensi apud Cardinalem Petram loc. cit. n. 5. ubi refert totum Decretum, & etiam plures decisiones Sacra Rotæ Romanæ.

Ordinarius debet eligere Prædicatores, nisi in contrarium sit consuetudo ab immemorabili tempore. Sacra Congregat. Concil. apud Zerol. in praxi Episcop. part. 1. verb. Prædicatio §. 7. Barbof. de Offic. & potest. Episcop. part. 3. allegat. 76. num. 5. & in Summ. Apostolic. decis. verb. Prædicator num. 12. & supra Concil. Tridentin. feff. 5. cap. 2. num. 5. Electio tamen, & deputatio Prædicatoris in sua Cathedrali spectat ad solum Episcopum, nulla habita ratione consuetudinis etiam immemorabilis, quæ competeret Capitulo, seu Episcopo cum Capitulo, vel de consilio Capituli. Sacra Congregat. Concil. in Abulensi 3. Augusti 1586. apud Barbof. in Summa Apostolic. decis. verb. Prædicator num. 11. & supra Concil. loc. cit. num. 6. & seq. & citat. allegat. 76. num. 6. & Pignatell. tom. 4. consult. 206. num. 41. Unde Capitulum in electione Prædicatoris pro Ecclesia Cathedrali nihil potest. Sic Sacra Congregat. Concil. apud Barbof. in Summa loc. cit. num. 8. & supra Concil. loc. cit. num. 8. & cit. allegat. 76. num. 7. Adenda sunt sequentia resoluta dubia a Sacra Congregatione Concilii die 5. Septembris 1705. in Urgellen. juris concionandi, videlicet.

Primo: an Concionator deputatus ab Episcopo ad prædicandum in Cathedrali, aliique Ecclesiis in ejus ambitu existentibus teneatur exhibere Litteras Patentes Capitulum in casu &c.

Secundo: an liceat Capitulo, seu ejus Decano retinere clavem pulpiti ejusdem Ecclesiæ Cathedralis?

Tertio: An Episcopus procedere possit per censuras in

casu, quo Decanus, & Canonici se opponant in casu &c. non obstante quod Capitulum se tueretur observantia sibi favorabili, ac præteritione ordinaria jurisdictionis super Ecclesia Cathedrali, ejusque ambitu?

Sacra Congregatio die qua supra respondit: *Quoad primum, & secundum, Negative. Ad tertium, Affirmative, & amplius in omnibus.* Sic apud Scarfanton. part. 3. addit. 18. n. 11 per tot. ubi multa alia adducit ad rem.

Si Civitas, seu Universitas sit in possessione nominandi, & præsentandi Prædicatorem pro Cathedrali cum onere solvendi eleemosynam, debet manentem in tali possessione; At si Episcopus vellet Jus nominandi sibi vindicare (prout vere potest), non possit eandem ad solutionem cogere, sed teneatur de proprio expensas, & eleemosynam subministrare. Sic pluries respondit Sacra Congregat. Concilii apud Pignatell. tom. 4. consult. 206. num. 41. & apud Monacell. p. 1. tit. 11. formul. 7. n. 14. & signanter 11. Junii 1596. Decreto tenoris sequentis: *Sacra Congregat. Concilii censuit, esse in electione Episcopi, vel deputata in sua Cathedrali Prædicatorem, etiam quod populus illum ab immemorabili tempore eligere consueverit; Vel prædictam nominationem ipsi populo relinquere, ita ut si Episcopus Prædicatorem eligat, populum si eleemosynas Prædicatori erogandas non compellet. Verum si populum prædicta facultate eligendi Prædicatorem uti permiserit, tunc populum ad solitas eleemosynas præstandas cogere poterit; & in Urbinate. 7. Junii 1698. in Espina 30. Septembr. 1702. in Neocastren. 6. Octob. 1703. apud Monacell. part. 2. tit. 3. formul. 8. n. 3. & sic pluries respondit etiam Sacra Congregat. Episcop. apud Pignatell. loc. cit. & Monacell. part. 1. loc. cit. n. 14.*

Nec in tali casu Pensionarii Mensæ Episcopalis contribuere tenentur ad dictam eleemosynam taxam, seu Prædicatoris maintenance expensas. Sacra Congregat. Concil. in Nullius 29. Maii 1649. in qua sic habetur: *Sacra Congregatio Concilii censuit, Pensionarios Mensæ Episcopalis non teneri contribuere pro rata expensis, quas Episcopus annuatim solvit ex fructibus Mensæ Prædicatori in Cathedrali concionanti, lib. 18. Decret. p. 624.*

Et dato, quod Episcopus ab exercitio Jurisdictionis pro aliquo tempore suspendatur, & datur ei Vicarius Apostolicus, adhuc retinet Jus talis electionis, quia si ipse solvit, debet Prædicatorem in Cathedrali eligere, & non Vicarium Apostolicum, ut respondit Sacra Congregat. Episcop. in Sorana 13. Febr. 1690.

Consuetudo immemorabilis nominandi, vel præsentandi Prædicatorem Episcopo pro Ecclesiis inferioribus non est sublatam, ut decifum fuisse refert Barbof. supra Concil. cit. feff. 5. cap. 2. n. 16. & Pignatell. tom. 4. consult. 206. n. 26. Unde si Communitas, vel Dominus loci temporalis nominat Prædicatorem, & solvit eleemosynam, consuetudo hujusmodi servanda est. S. C. Episc. in Aprutina, seu Theranen. 7. Februarii 1615. S. C. Conc. in Aquilana 2. Junii 1696.

Item si Episcopus consueverit eligere, & Communitas solvere, talis consuetudo servanda est; absque eo quod Universitas, seu Communitas possit prætere nominationem. Sacra Congregat. Concil. in Ostunen. 15. Novemb. 1692. & in Bovinen. 20. Junii 1693.

Si autem Communitas, seu Universitas, vel Dominus loci temporalis nominat, & non solvit eleemosynam, tunc nisi consuetudo esset immemorabilis, & probata, possit, & deberet Episcopus hoc Jus impugnare, & sibi vindicare deputando Prædicatorem pro libito; In hoc enim casu nulla concurret æquitas, neque adest correspondens nominationis ad eleemosynam, ut docent Card. de Luca adnotat. Ad Concil. disc. 3. num. 6. Monacell. part. 1. tit. 11. formul. 7. num. 13.

Communitas dare debet Prædicatoribus mercedem dari solitam, nec potest ipsam imminuere, & reducere ad certam parvam quantitatem. Sacra Congregat. Concil. in Viterbensi Civitatis Petula de mense Septembr. 1620. apud Barbof. in Summa Apostolic. decis. verb. Prædicator, num. 13. & pluries S. Cong. Episcop. & Regul. apud Nicol. in Floscul. verb. Prædicator, n. 21. & nuper in Tyburtina contra Universitatem Terræ Poli 4. Julii 1693. referente Eminentiſſ. Card. de Judice, & recurrente P. Bucciarello Monacho Silvestrino. Vide verb. *Alimenta* an. 114. ad 116. ubi de alimentis Prædicatori debitis, Episcopus præterdens Communitatem teneri prætere eleemosynam pro Prædicatore Cathedralis, teneatur ipse probare consuetudinem immemorabilem. Sacra Congregat. Concil. in Surtina 10. Martii 1613. & 10. Julii 1627. apud Barbof. in Summa Apostolic. decis. verb. Prædicator, n. 10. & apud Sellium in Selectis Canon. cap. 8. num. 11.

48 Habentes Jus nominandi Prædicatorem Quadragesimalem debent illum nominare, & præsentare Episcopo in termino a Synodo Diocæsana præscripto, vel ante Festum Nativitatis Domini Nostri Jesu Christi, vel duobus mensibus ante Quadragesimam, alias nominatio devolvitur ad Episcopum. S. Cong. Conc. in Narnien. 24. Februar. 1625. lib. posit. fol. 383. & 446. & in Theanen. 14. April. 1635. apud Monacell. p. 4. ad supplement. ad 2. tom. n. 110. Vel ut habet idem Monacell. part. 1. tit. 1. formul. 7. n. 1. debent præsentare Episcopo intra Mensem Novemb. Quadragesimæ præcedentem; & si præsentatus fuerit rejectus, alium per totum mensem Decemb. nominare, & præsentare, alias pro illa vice jus amitterent, & ad Episcopum devolveretur, & solitam eleemosynam ad huc cogentur solvere, ut pluries decrevit Sac. Cong. Episc. & Regul. apud Pignatell. tom. 4. consulti. 206. n. 54. & Nicol. in Flojculis verb. Prædicator num. 1. & signanter in Rossanen. 10. Decemb. 1591. in Mariscensi 13. April. 1612. in Meleventani 22. Junii 1612. Cassanen. 11. Junii 1627. & nuper teste ipso Monacell. cit. n. 1. declaravit Sac. Congreg. Concil. in Trojana 14. Augusti 1700. & novissime ead. Sac. Cong. Conc. in Theanen. 1728. ad 1. dub. respondit, quod Communitas tenetur exhibere Episcopo nominationem Prædicatoris per duos menses ante initium Quadragesimæ. Sic apud Theſaur. Reliol. Sac. Congr. Concil. tom. 4. Quæ resolutiones præstant Venetiis apud Joan. Bapt. Recurti.

49 Si tamen nominatio, & præsentatio Prædicatoris fiat re integra, paulo post terminum elapsum, admitti debet, saltem ex gratia. Eadem Sac. Congr. Episcop. in Nucerna 29. Januarii 1627. apud Pignatell. l. c. n. 54.

50 Item quando habentes Jus nominandi nominaverunt, & præsentaverunt in tempore, si nominatus, & electus postea non vult, vel non potest illuc ire, non idcirco debent privari Jure suo sine culpa. Eadem Sac. Congr. Episcop. in Narnienſi 14. Februarii 1612. apud Pignatell. loc. cit. num. 54. & Nicol. loc. cit. n. 3. & ead. Sac. Congr. in Ariminen. 8. Febr. 1686. apud Monacell. part. 2. tit. 12. formul. 8. num. 4.

51 Nisi accideret in ultimis diebus ante Quadragesimam, quia tunc providebit Episcopus: Nec Universitates habentes dictum Jus recusare poterunt Prædicatorem, vel ei eleemosynam solitam denegare. Eadem Sac. Congr. Episcop. in Montis Falisci 28. Septembr. 1648. apud Pignatell. & Nicol. l. c.

52 Universitates, seu alii habentes Jus nominandi Prædicatorem, non possunt in suis Patentibus Litteris uti verbis: Eligimus, & deputamus, ac electum, & deputatum declaramus, sed debent ubi verbis: Nominamus, & presentamus, uti pluries declaravit Sac. Cong. Episcop. & Regul. apud Pignatell. loc. cit. n. 54. & sequent. & signanter in Casenavensis die 17. Septembr. 1635. & nuper Sac. Congr. Concil. in Surina 8. Maii 1686. & in Urbinaten. 7. Junii 1698. & 10. Januarii 1699. apud Monacell. part. 1. tit. 11. form. 6. n. 3.

53 Ubi sub num. 4. subiungit, quod hæc Regula etiam procedit, quamvis nominatio Prædicatoris ad Generalem aliquis Religionis pertineret; quotiescumque, non pro Religione, sed pro commoditate Universitatis, quæ eleemosynam solvat, in Ecclesia Regulari Concio habenda sit, prout censuit S. Cong. Episc. & Reg. in Alatrina 3. Julii 1693. proponente Eminent. Card. de Indice.

54 Prædicator destinatus ab Episcopo defuncto, vel electus a Rectoribus antiquis, prædicare debet, nec Successores possunt alium eligere, Sacra Congr. Episcop. in Acheruntina 2. Aprilis 1601. & 17. Februarii 1645. & antea in Mazzarinenſi 15. Decemb. 1687. apud Pignat. l. c. n. 57. & apud Nicol. loc. cit. num. 4.

55 Turnus, seu Circulus Concionum, ubi est in usu, debet observari. Sac. Cong. Episcop. in Surina 4. Februarii 1611. & in Senogallienſi 3. Novemb. 1612. apud Pignatell. loc. cit. n. 56. & apud Nicol. loc. cit. num. 7. Licet alternativa esset inter Universitatem, & Regulares; S. Congr. Episcop. & Regul. in Universalianorum 22. Julii 1646. apud Pignatell. l. c. num. 56.

57 At ubi non est in usu, non debet introduci. Sac. Cong. Episc. & Regular. in Firmana 24. Januarii 1617. apud Pignatell. l. c. n. 36. & Nicol. l. c. n. 7.

58 Quando partes non sunt concordæ, seu vertitur lis inter Episcopum, & Communitatem, Sacra Congregatio solet eligere Prædicatorem, vel præcipere, ut jam electus profereatur sine præjudicio partium; Ita sæpe S. Congr. Episcop. & Regul. & signanter in Dertonenſi 10. Novemb. 1645. & in Montis Falisci 5. Martii 1648. & alibi frequenter apud Pignat. loc. cit. n. 57. In quo casu tenetur Communitas, seu Universi-

tas eleemosynam erogare. Sac. Congr. Episcop. & Reg. in una Civitatis Plebis 24. Februarii 1617. apud Pignatell. loc. cit. n. 57. & Nicol. l. c. n. 6.

Casu, quo Parochus velit per se ipsum prædicare, debet id intimare, & notificare iis, qui jus nominandi Prædicatorem habent, ante tempus præfixum ad faciendam nominationem; alias habentes tale jus possent juxta consuetum libere nominare, & eorum nominatio, & præsentatio valeret, essetque executioni demandanda. S. Cong. Episcop. & Regul. in Senogall. inter Parochum Matthæum Fabri, & Universitatem Montis Novi 16. Martii 1690.

Ubi adeit consuetudo, quod non prædicetur nisi in Ecclesia Cathedrali, vel Matrice, Episcopus potest prohibere, ne prædicetur in aliis Ecclesiis, etiam Regularium. S. C. Episcop. & Regul. in Dertonen. 10. Februarii. & in Aſten. 6. Septemb. 1604. apud Monac. part. 2. t. 13. formul. 8. n. 5. Excipiunt tamen Ecclesiæ Parochiales, in quibus prædicatio Verbi Dei prohiberi non potest, si Parochus per se ipsum hoc munus adimpleat, cum od id Parochus teneatur ex suo Officio. Vide supra n. 26. 27. 28.

Episcopus prohibere potest Regularibus, ne aliquo die concionentur, ut totus populus conveniat ad Cathedralem. Sac. Congregat. Concil. apud Barbosa in Summa Apostolic. decis. verb. Prædicator numer. 19. & Lezanam in Summa quest. Reg. verb. Concionari numer. 13. & Gavant. in Manual. Episcop. verb. Concio Sacra num. 51.

Abſque licentia Episcopi Prædicatores non possunt tempore Quadragesimæ, & Adventus, aliisque temporibus commendare in Pulpito pauperes, & miserabiles Personas. Sac. Congregat. Episcop. & Reg. in Placentina 20. Jul. 1619. apud Barbosa l. c. num. 17.

Prædicatores etiam Regulares tenentur emitte Professorem Fidei, si ab Episcopo exigatur. Vide verb. Fidei professio n. 4. & 22.

Episcopus examinare potest Prædicatores etiam Regulares prædicare volentes in Ecclesiis, quæ suorum Ordinum non sunt. Sac. Congregat. Concil. in Vgentin. 22. Januar. 1628. Clemens X. Constit. incip. Superna, ibi: Possit autem Episcopus licentiam concessuram Regularibus in Ecclesiis, quæ suorum Ordinum non sunt, prædicare volentibus, illos, quamvis ab Universitatibus, aut Magistratibus laicis nominatos, etiam si Episcopi antecessores per tempus immemorabile hæc licentiam absque examine; si ipsius arbitrio, quod moderatum, & discretum esse debet, visum fuerit.

Et Episcopus licentiam prædicandi semel iisdem Regularibus concessam ob rationabiles causas, licet occultas, Prædicationem tamen concernentes, suspendere potest. Sic præcise Clemens X. in d. Constit. Superna, ibi: Et licentiam prædicandi semel iisdem concessam ob rationabiles causas, licet occultas, Prædicationem tamen concernentes, suspendere.

Non potest tamen Episcopus generatim prohibere Regularibus, quin in Ecclesiis suorum Ordinum prædicent. Sic expresse Clem. X. in d. Constit. Superna, ibi: Non potest tamen Episcopus generatim prohibere Regularibus, quin in Ecclesiis suorum Ordinum prædicent.

Prædicatores Regulares non possunt prædicare, ne quidem in Ecclesiis sui Ordinis, nisi prius a suis Superioribus Regularibus fuerint examinati, & approbati, & ab eis licentiam obtinuerint. Sic expresse Concil. Trid. sess. 5. de reform. c. 2. ibi: Regulares vero cuiuscumque Ordinis, nisi a suis superioribus de vita, moribus, & scientia examinati, & approbati fuerint, ac de eorum licentia etiam in Ecclesiis suorum Ordinum prædicare non possint.

Insuper Prædicatores Regulares, ut prædicent etiam in Ecclesiis sui Ordinis, debent prius petere Benedictionem ab Ordinario: Sic expresse Concil. Trid. loc. cit. ibi: Cum qua licentia personaliter se coram Episcopi præsentare, & ab eis Benedictionem petere teneantur antequam prædicare incipiant. Idem statuit Gregorius XV. Constit. incip. Superna, ibi: Regulares, qui in Ecclesiis sui Ordinis prædicare voluerint, teneri ab Episcopo Diocæsano Benedictionem petere.

Sufficit autem, ut Regulares in Ecclesiis sui Ordinis prædicare possint, quod Benedictionem ab Ordinario petierint, quamvis illam non obtinuerint. Sic expresse Clemens X. in d. Constit. Superna, ibi: Prædicare tamen posse quamvis illam non obtinuerint.

Dum-

72 Dummodo tamen Episcop. expresse non contradixerit, quia si Episcopus nedum non concesserit Benedictionem, sed etiam contradixerit, tunc Regulares nequeunt prædicare nequidem in Ecclesiis sui Ordinis. Sic expresse Clemens X. in d. Constit. Superna, ibi: Quod si Episcopus Benedictionem nedum non concesserit, sed etiam contradixerit, nec in prædictis quidem Ecclesiis licere Regularibus prædicare, eosque contravenientes ab illo tamquam Sedis Apostolicæ Delegato Censuris, aliisque poenis Ecclesiasticis in vim Constitutionis fel. rec. Gregorii XV. prædecessoris Nostri incip. Inscrutabili Dei providentia, coerceri, & puniri posse; Episcopus tamen abſque iusta, & rationabili causa contradicere non debere. Et videtur sic prius statuiffe Concilium Tridentinum sess. 24. de reformation. cap. 4. ibi: Nullus autem Secularis, sive Regularis etiam in Ecclesiis suorum Ordinum, contradicente Episcopo prædicare præsumat, & sic declaravit Sac. Congregat. Concil. in una Foroliv. 4. Feb. 1647. ad cap. 4. sess. 24. de reform. apud Pign. tom. 1. consulti. 325. ubi reprobat Peyrinum, Diam, Mirandam, Villalobum, & alios, quos minus recte dicit sequitur esse Barboſ. de pot. Episc. part. 3. alleg. 76. num. 20. Vide ipsum Barb. ibi, & supra Conc. cit. sess. 24. cap. 4. de ref. num. 23. ubi ad id affert Litteras Urbani VIII. in forma Brevis directas Emin. Card. de Sandoval Episcopo Giennensii sub dat. 30. Jan. 1629.

Nec Episcopus tenetur significare Regularibus causam, ob quam contradicatur eis, ne prædicent: Sic decreviſſe Sacram Congreg. Concilii refert cum aliis Barb. sup. Concil. cit. sess. 24. cap. 4. num. 22. et Pignat. tom. 4. consulti. 206. num. 68. Et videtur esse juxta mentem dictæ Constitutionis Superna; in qua, §. 5. statuitur, Episcopum non teneri significari Regularibus causam, ob quam Confessarios a se simpliciter approbatos ad Confessiones Secularium, ab iisdem audiendis suspendat, ibi: Nec eam teneri Episcopum ipsi Regularibus significare, sed Sedi Apostolicæ duntaxat, ubi eam sibi aperiri postulaverit, Sic cum aliis Anton de regimine Ecclesiæ lib. 7. cap. 13. sub num. 9. Matthæucci Officialis Curie c. 12. n. 5. et alii.

Prædicatores Regulares tenentur petere Benedictionem ab Ordinario, etiam quando in quibusvis Oratoriis sui Ordinis sermonem coram populo, vel in Ecclesiis, aut ad crates Monasteriorum Monialium sibi subjeçarum licet clausis januis, et nullus secularis ibi interfit, habere voluerint. Sic expresse Clemens X. in d. Constit. incip. Superna, ibi: Et hujusmodi Benedictionem teneri etiam Regulares petere, si in quibuscumque Oratoriis sui Ordinis sermonem coram populo, vel in Ecclesiis, aut ad crates Monasteriorum Sanctimonialium eorum Jurisdictioni subjeçarum, licet clausis januis, et nullus secularis ibi interfit, habere voluerint.

Hinc non possunt Regulares in propriis Oratoriis, vel in propriis Ecclesiis, nequidem unum sermonem in eorum Festis, etiam extra tempus Adventus, et Quadragesimæ habere coram populo sine Benedictione Ordinarii, ut colligitur ex citatis verbis d. Constitutionis Superna, et expresse jam declaraverat Sac. Congr. Concil. in Vertellenſi die 21. Martii 1643. ex Tridentin. cap. 2. sess. 25. & cap. 4. sess. 24. de reform. apud Pignatell. tom. 1. consulti. 266. Item Regulares, qui occasione recitandi Rosarium in suis Ecclesiis exponunt Sacra Myſteria, et faciunt piæ exhortationes, tenentur petere Benedictionem ab Ordinario loci. Sic declaravit Sac. Congregat. Concil. in una N. die 14. Augusti 1643. apud Pignatell. tom. 1. concl. 1. consulti. 407.

Tempore Quadragesimæ, Adventus, et hujusmodi longi temporis continue prædicandi non est necesse, quod Prædicatores Regulares singulis diebus pro singulis Concionibus petant ab Ordinario Benedictionem, sed sufficit, quod illam petant, et obtineant in principio, ut aperte colligitur ex Conc. Tridentino cit. sess. 4. de reform. cap. 2. ibi: Antequam prædicare incipiant; Et pro certo tenet Mattheucc. Official. Cur. c. 12. n. 5. et alii.

Regulares ad prædicandum in Ecclesiis non suorum Ordinum, nedum indigent Benedictione, sed etiam licentia Episcopi, ultra licentiam suorum Superiorum. Sic expresse Concil. Trid. sess. 5. cap. 2. ibi: In Ecclesiis vero, quæ suorum Ordinum non sunt, ultra licentiam suorum Superiorum, etiam Episcopi licentiam habere teneantur, sine qua in ipsi Ecclesiis non suorum Ordinum nullo modo prædicare possint, ipsam autem licentiam gratis Episcopi concedant. Quod confirmavit Gregorius XV. cit. Constit. incip. Inscrutabili. Unde nota, quod Episcopi gratis concedere debent licentiam prædicandi, ibi: Ipsam 79 autem licentiam gratis Episcopi concedant. Quod, et expresse mandatur in Taxa Innocentiana, et, §. Si dicitur, ibi: Si dicitur anche illecito ogni emolumento diretto, e per consequenza ſe ne proibisce al Vescovo, o Prelato, Vicario, e Caneiliere, ed ogni altro Ministro, e Familiare ogni elazione sotto qualsivoglia pretesto anche di Mancianza, e donativo, nell' infrascripte colè, cioè per la licenza, o Patente di prædicare così nella Quaragesima, o nell' Avvento, come in tutti li altri tempi, e in qualsivoglia luogo. Vide verb. Taxa.

In locis Diocæsibus distantibus, et difficilis itineris debet Episcopus aliquem deputare, qui det approbationem, et Benedictionem. Sac. Congregat. Episcop. & Regul. 20. Septemb. 1583. et Sac. Congreg. 10. Maii 1635. quæ scripsit Litteras hortatorias ad Episcopos, qui per amplas habent Diocæsibus, ut Regularibus longe distantibus Benedictionem, vel licentiam prædicandi concedant per Litteras Patentes, vel per suos Vicarios Foraneos, apud Pignatell. tom. 4. consulti. 206. n. 67.

Regulares prædicare volentes in Ecclesiis suorum Ordinum non spectat ad Ordinarium eos examinare, sed ad eorum Superiores, Sac. Congreg. Episcop. & Regul. in Salernitana 19. Decembris 1610. Secus autem si Prædicator sit Clericus secularis, etiam electus a Regularibus, vel si Regularis prædicare velit in Ecclesiis aliorum Ordinum, etiam ab ipsis Regularibus electus. Sac. Congreg. Episcop. & Reg. in Casertana 15. Decemb. 1607. apud Pignatell. cit. consulti. 206. num. 66.

Regulares nequidem in propriis Ecclesiis possunt tempore Quadragesimæ, et Adventus, aliisque temporibus in Pulpito pauperes, et miserabiles personas absque licentia Episcopi commendare. Sac. Congreg. Episcop. & Regul. in Placentina 20. Julii 1619. Possunt tamen commendare propria Monasteria. Sac. Congregat. Episc. & Reg. 8. Maii 1602. Ac etiam possunt, dum prædicant in suis Ecclesiis, recipere, ac distribuere eleemosynas arbitrio suo, & commendare quemcumque locum pium ex iis, quæ Episcopus edixerit; at extra suas Ecclesias prout Episcopus voluerit. Ad commendandum vero familias, seu personas particulares indiffinitè necessarie est licentia Episcopi. Sac. Congregat. Concil. in Paduana 27. Novemb. 1526. Sic expresse apud Pignatell. consulti. 206. num. 69.

Ad prædicandum Monialibus mitti potest quilibet Regularis, modo non alloquatur seorsim aliquam ex ipsis. Sac. Congregat. Episc. & Regul. in Montisfalisci 25. Mart. 1591. & in Hieracenſi 2. Mart. 1592. Etiam pro sermonibus Spiritualibus ad crates. Eadem Sac. Congreg. Episcop. & Regul. in Interamnenſi 8. Junii 1563. & in Taracinenſi 5. Mart. 1608. Vel ad conferendum cum Monialibus sermonem de rebus spiritualibus, sive ad rates, sive ad colloquium. Eadem Sac. Congr. Episcop. & Regul. 2. Jun. & 14. Novembris 1601. apud Pignat. l. c. n. 71.

Regulares vero missi ad crates Monialium pro munere Prædicationis obeundo peccant mortaliter, & incurunt Censuras, & poenas, si sine expressa licentia ad colloquendum immediate post Concionem cum aliquibus, seu cum una tantum, omnibus aliis audientibus, immisceant sermones cum questionibus, vel dubiis spiritualibus, aut materiis ipsius Concionis. Sac. Congregat. Concil. die 21. Maii 1678. Vide verb. Moniales art. 4. num. 20. & 21. ubi affertur integrum Decretum.

Prædicatores Regulares non acquirunt stipendium sibi, sed immediate Monasterio. Donat. prav. rerum Reg. pag. 2. tr. 11. quest. 3. Matthæucci Offic. Curie cap. 12. & Communis aliorum. Quidquid enim acquirit Monachus, acquirit Monasterio; Cap. Statutum. 1. cap. 18. quest. 1. Cap. Abbatibus 17. caus. 19. quest. 3. cap. In presentia 8. de probationibus 7. caus. 19. quest. 3. Cap. In presentia 8. de probationibus, Cap. Cum ad Monaster. 6. de statu Monach. Cap. Exiit in 6. de verbor. significatione, §. Ne alium, cum similibus, Fagn. lib. 3. Decr. in Cap. Monachi 2. de statu Monachor. numer. 11. & alii passim. Et expresse Concil. Trid. sess. 15. de Regularibus, & Monialibus cap. 2. ibi: Nemini igitur Regularium, tam virorum, quam mulierum liceat bona immobilia, vel mobilia cuiuscumque qualitatis fuerint, etiam quovis modo ab eis acquisita, tamquam propria, aut etiam nomine conventus possidere, vel tenere, sed statim ea Superiori tradan-

880

- 119, & *Conventui incorporantur*. Et expressius de cr. Clement. VIII. pro reformatione Regul. incip. *Nullus omnino*, §. 3. Vide verb. *Legatum a n. 88. ad n. 94.*, & verb. *Monialis art. 2. a n. 64. usque in finem*.
- 91 Die 7. Octobris 1649. Sacra Congregatio S. Officii mandavit, ut Superioribus Religionum notificetur, quod Prædicatores significant, ut caveant ab allegatione Doctorum, & Auctorum modernorum, præsertim viventium, apud Nic. in *Flosculis verb. Prædicator num. 28.*
- 92 Prædicatores non possunt publicare Indulgentias non publicatas per Ordinarios Locorum. Conc. Tridentin. *sess. 21. cap. 9.*
- 93 Protonotarii extra numerum possunt concionari cum amico brevi, passim Mantelleta, & Carbasina Prælati, vulgo Roccelto. Sic probat Pignatell. *tom. 4. consult. 22.* adducens ad id Decretum Sac. Congregat. Rit. in una *Mazarinensi die 28. Septembris 1630.*
- 94 Prædicatores debent salutare prius Capitulum, quam Magistratum; In causa enim Capuana fuerit proposita, & resoluta sequentia dubia:
- I. An Capitulo Ecclesiæ Metropolitanæ debeat præcedentia super Magistratum Sæcularem ejusdem Civitatis in omnibus functionibus Ecclesiasticis?
- II. An Concionator debeat salutare prius Capitulum, vel Magistratum?
- III. An absente Archiepiscopo Magistratus debeat salutare cum titulo Illustrissimi, & Capitulum cum titulo Reverendissimi?
- Sacra Congregatio Rit. 23. Januarii 1700. respondit.
- Ad I. *Deberi*.
- Ad II. *Affirmative*.
- Ad III. *Negative in casu proposito*.
- 95 Et jam in alia Vercelleni 2. Augusti. 1691. declaraverat, quod Concionator debet prius salutare Canonicos, quam Gubernatorem Civitatis. Sic apud Mon. *p. 4. supplem. ad 1. tom. num. 19. 20.*, & 21. Et in eadem Vercelleni. Cum sub die 11. Aug. 1691. Sacrorum Rituum Congregat. ad instantiam Canonico Cathedralis Vercellen. declaraverit, a Concionatore salutandos esse prius Canonicos dictæ Cathedralis in apparatu Choralis, absente Episcopo, Capitulariter sedentes, & deinde Gubernatorem; modo exortur fuit dubium, An hoc procedere debeat, etiam præsentem Episcopo? Et eadem Sac. Congregat. respondit: In *decisis*; etiam præsentem Episcopo die 24. Januarii. 1693. Quæ Decreta videntur intelligenda, ubi Gubernator est Laicus; secus si Prælati, prout esse solet in Provinciis, & Civitatibus Itatus Ecclesiastici; Sic Joann. Baptista Bassi *Tractat. de Sodalitatibus q. 19. sub. n. 15.*
- 96 Prædicatores institui non debent, nisi sint ætatis 30. annorum sintque graves, maturi, & dicti. Concil. Ravennaten. II. sub *Clemente V. Cap. 13.* Concil. Senonens. in *Decret. morum cap. 35. Extravagan. de privileg. c. 35. Inter cunctas*.
- 97 Prædicatores tenentur predicare Sacram Scripturam receptam a S. Ecclesia, & a Doctoribus Ecclesiæ approbatis sub pena Excommunicationis Papæ reservatæ. Conc. Colonien. II. *p. 6. c. 20.* Concil. Lateranen. V. *sess. 11. Constitut. 1.*
- 98 Prædicatores deviantes a communi sensu Patrum in exponendis Sacris Scripturis sunt ab Ordinario corripiendi, & a Ministerio abjiciendi. Conc. Mog. IV. *cap. 50.*
- 99 Prædicatores prohibentur obloqui de Magistratu, vel de Episcopo coram populo. Clem. 1. *de privilegiis*, Concil. Mediolan. I. *tit. de prædicatione Verbi Dei*; Unde Prædicatores etiam Regulares obloquentes de Ordinario in suis sermonibus, quos habent in Oratoriis, vel in propriis Ecclesiis possunt ab eodem Ordinario puniri. Sac. Congregat. Concil. in *Vercelleni die 21. Mart. 1643. ex cap. 3. sess. 6.*, & *cap. 14. sess. 25. juncto cap. 2. sess. 5.* apud Pignatell. *tom. 1. consult. 268.*
- 100 Prædicatores non possunt redarguere aliquem expresso nomine in actu prædicandi sub pena Excommunicationis Papæ reservatæ. Concil. Lateranen. V. *sess. 11. Constit. 1.*
- 101 Prædicatores prædicantem scandalosa, aut erronea in qualibet Ecclesia, debent ab Episcopo removeri ab Officio prædicandi, etiam si sint exempti, & contra ipsos potest procedere prout de jure. Concil. Trident. *sess. 5. de reformat. cap. 2.*
- 102 Prædicatores non debent proponere quæstiones difficiles populo rudi. Concil. Trid. *sess. 24. de ref. cap. 4.*
- 103 Prædicari non potest determinatum tempus futurorum;

Antichristi, vel Judicii; neque vana revelationes de his; vel aliis, sub pena Excommunicationis Papæ reservatæ. Concil. Lateranen. V. *sess. 11. Constit. 1.*

Prædicari non possunt nova inspirationes, vel revelationes; nisi a Papa, vel Locis Episcopo sint examinatae, & approbatae, sub pena Excommunicationis Papæ reservatæ: Concilium Lateranen. V. *cit. sess. 11. Constit. 1.*

Prædicari non possunt dubia pro certis, neque apocrypha, neque comica, neque anilia, fabule, obcenitates, aut que risum movent, sed que lacrymas. Concil. Treviren. II. *cap. 4.* Concil. Tridentin. *sess. 24. de reformat. capitul. 4.*

Prædicari non possunt miracula nova, nisi per Episcopum sint approbata. Conc. Senon. in *Decret. mor. 40.* Conc. Trid. *sess. 25. dec. de invoc. Sanctiorum*.

Prædicari, & imprimi non possunt sine Sedis licentia, Apolliticæ miracula, gratiæ, Beneficia &c. quæ præsumuntur accepta a Deo ad intercessionem alicujus mortui cum opinione Sanctitatis, nisi fuerit Canonizatus, vel Beatificatus. Urban. VIII. Constituit. 17. incipient. *Sanctissimus*.

Prædicari non possunt miracula, gratiæ &c. talis mortui non canonizati, nec Beatificati sine tali licentia Sedis Apolliticæ sub penis Clericis Sæcularibus privationis Officiorum, Suspensionis a Divinis, & administrationis Sacramentorum; Regularibus vero omnium Officiorum, nec non vocis activæ, et passivæ. Urb. VIII. *cit. Constit. 37. incip. Sanctissimus*.

De mandato SS. injungitur Episcopo, ut prohibeat nobiles Feminas vulgo *Dame* quætuare elemosynam pro Concionatoribus in Civitate Casalen. juxta Edictum ab eodem Episcopo nuper publicatum, et in casu inobedientiæ suspendat concionatorem, et prohibeat, ne concionetur in ea Ecclesia. Sac. Cong. Imm. in *Casal. 17. Januar. 1703. l. 3. Dec. Vall. p. 463.*

Canonicus Theologus petita, et obtenta licentia a Capitulo potest concionari per alium. Sac. Congregat. Concil. in *Vergellen. 15. Decemb. 1725.* ubi ad 111. dubium, *An Canonicus Theologus concionari possit per alium in casu?* Respondit posse, *petita licentia a Capitulo*. Et repropoita causa die 28. Septemb. 1726. ad 11. dubium: *An Canonicus Theologus concionari possit per alium, & quatenus id facere possit petita licentia a Capitulo, sufficiat, quod canonicus petat, vel ulterius necessarium sit, quod obtineat?* Respondit: *Quod secundum teneri petere, & obtinere licentiam a Capitulo, salvo recursum ad Episcopum*. Sic apud d. Theol. Resol. Sac. Cong. Conc. *tom. 3.*

Aditio ex Auctore, sub verbo Concio.

Conciones in Ecclesiis de die haberi debent; Benedict. XIV. *tom. 1. Constit. 137. incip. Singularem* §. 3. Conciones in Capella Pontificia, & in Basilica Vaticana habentur inter Missarum solemnias; Idem *ibid.* §. 9. Concionatoris Apollitici munus Ordini Fratrum Minorum Sancti Francisci, Capitulorum perpetuo addicitur; Idem Constituit. 75. incipient. *Indultum*.

Aditio ex Auctore, verbo Prædicare.

Numeris 38. & 39. addenda sunt sequentia resoluta dubia a Sacra Congregatione Concilii die 5. Septemb. 1705. in Urgellen. juris concionandi, videlicet.

„ Primo an Concionator deputatus ab Episcopo ad prædicandum in Cathedrali, aliisque Ecclesiis in ejus ambitu existentibus teneatur exhibere Litteras Patentes Capituli in casu &c.

„ Secundo an liceat Capitulo, seu ejus Decano retinere clavem pulpiti ejusdem Ecclesiæ Cathedralis?

„ Tertio an Episcopus procedere possit per censuras in casu, quo Decanus, & Canonici se opponant in casu etc.

„ non obstant quod Capitulum se tueretur observantia sibi favorabili, ac præteritione ordinariæ Jurisdictionis super Ecclesia Cathedrali ejusque ambitu?

„ Sacra Congregatio die qua supra respondit: Quoad primum, et secundum Negative. Ad tertium Affirmative, & amplius in omnibus; Sic apud Scarfanton. *p. 3. addit. 18 num. 11* per tot. ubi multa alia adducit ad rem.

Dum Episcopus per semetipsum prædicat, alii, nec etiam Regu-

- Regulares in propriis Ecclesiis prædicare nequeunt, nisi ipse Episcopus permittat; Benedict. XIV. de Synodo Diocesana *lib. 7. cap. 43. n. 6 et 7 ex Decr. S. Congregationis Concil. in Paccen. 26 April. 1607. ad 4 in Bituntina 17 Februarii 1629. et in Brundusina 10 Martii 1645.* Possunt tamen, si Episcopus alios coram se prædicare jubeat; Idem *ibid.* n. 7 *ex cit. Decr. in Paccen. 26 April. 1607.* Quod si idipsum ex causa publica, convocatis Clero Magillratu, et populo faciat, potest Episcopus præcipere Regularibus, etiam sub censuris, ut a prædicando abstineant; Idem *ibid.* n. 6 *ex cit. Decr. in Brundusina 10 Martii 1645.* Non expedit tamen ad præcavendas lites, et discordias inter Episcopos, et Regulares, ut id generali constitutione statuat; Idem *ibid.* num. 8 S. C. Concil. 2 Julii 1687. quæ ad evitandas dictas lites et discordias, censuit, posse quidem Episcopos in peculiaribus eventibus, in quibus opportunum reputet solemnem indicare concionem coram se ab alio habendam, inhibere Regularibus, ne ea ipsa hora in suis Ecclesiis prædicent; minime tamen expedire, ut Constitutione, seu Edicto illis generatim prædicare prohibeat, quotiescumque ipse coram se solemniter prædicare faciet.
- * Parochi singuli tenentur concionem habere in suis Ecclesiis, nec excusantur ex consuetudine etiam immemorabili, sive quod in aliis Ecclesiis conciones habeantur, sive ex infrequenti auditorum numero. Ita Innocentius XIII. in sua Constitutione pro reformatione disciplina regnorum Hispaniæ, quam Benedictus XIII. confirmavit, ut esset norma ceteris Ordinariis. *Institu. Eccles. 10. §. 3.* Sufficit tamen pro concione allocutio pia, singulari festis, ut respondit S. Congregatio die 8. Augusti 1732.
- Concionem proprii Parochi, quam in Parochiali Ecclesia diebus festis habet auctoritate parochiani non tenentur, præcipiente licet Tridentino, cujus sanctionem contraria modo consuetudo abrogavit. *De Synodo Diocesana lib. 7. cap. 64. §. 13.*
- Concionatores si per scurrilitatem *Verbum Dei, veluti in scenam adducant, non levem culpam committunt, sed grande peccatum*, ita ex verbis encyclicæ S. Congregationis Concilii sub Innocentio XI. datæ 6. Julii 1686. *Institu. Eccles. 17. §. 13.*
- Alia, Vide supra verb. *Conciones*.
- Novæ additiones ex aliena manu.
- Præcipuum Episcoporum munus esse prædicare, & quidem per se ipsos, pluribus monstrant *Pan essen Jur. Eccles. univ. p. 1. tit. 16 cap. 7. ser. per tot.* ubi quod nulla consuetudo Episcopos ab hac obligatione eximere valeat, & *Rousseaud de La Combe in sua Jurisprud. Canon. verbo Prædicator sess. 1. n. 1 & 2.*
- Atque hinc descendit, quod nemo regulariter prædicare potest dissentiente Episcopo; *Rousseaud de La Combe ubi supra n. 3.* Confer etiam *Ducass. de Jurisd. Eccles. cap. 7. sess. 4. n. 1.* Et jure meritoque; repugnat enim ut quis vices alterius gerat, eo contradicente.
- Quod attinet ad Regulares, in Concilio Tridentino, diu multumque disputatum est an & ii hinc legi obstricti esse deberent. Causam disputationi dederunt privilegia, quibus Regulares a S. Sede donati sunt; *Consule Pallavicin. Histor. Conc. Triad. lib. 7. cap. 7.*
- At *sess. 5. cap. 2. de Reform.* placuit distinguere Ecclesias suorum Ordinum inter ac Ecclesias non suorum Ordinum. In illis ultra licentiam suorum superiorum necessaria quoque, fuit existimata licentia Episcopi. In his vero sufficere visa est simplex Benedictio Episcopi cum licentia suorum superiorum.
- Decretum hoc in quantum permittit Regularibus prædicare in Ecclesiis suorum Ordinum, de licentia suorum superiorum, & vix petita benedictione ab Episcopo, valde displicuit nonnullis Patribus Tridentinis, & præsertim Brachio Martello Episcopo Feulan. *Acerbe se ang.* inquit in cœtu Patrum super discussione hujus decreti instituto 15. Aprilis 1546. quod liberum esset Regularibus neque missis, neque vocatis suis in Coenobiis, per Episcoporum dieceses concionari. Quod, exclamavit, quidam aliud est, nisi permittere, ut Lupi non per ovium, sed aliunde ingressi ovile perturbent?
- Deinde in Congregatione generali habita 10. Maji demum *Ferrat. Biblioth. Tom. 71.*

oratione satis proluxa coram Patribus id ipsum urgere, & quidem vehementissime perrexit. Atque hoc in causa fuit, ut *sess. 24. cap. 4. de Reform.* habita die 11. Novembris 1563. quum jam numerus Episcoporum esset frequentior, & temporum conditio convenientior, decretum fuerit, ut: *Nullus in Ecclesiis suorum Ordinum contradicente Episcopo prædicare presumat*: Nec diversum statuit Constitutio Clementis X. quæ incipit *Superna*, si serio perpendatur.

Quo respiciens *Rousseaud de La Combe l. cit. §. 25.* ait Regulares sine permissione Episcopi, vix prædicare posse in eorum Capitulis, aliisque locis Monasteriorum Fratrum suis, non item Populo.

Sine Episcopi licentia prædicare & Regulares posse Monialibus sibi subiectis, itique solis & clausis Januis, rescriptis Sacra Congregatio Concilii interpres in *Conversana Jurisdictionis 8. Maji 1751. ad dubium decimum tertium*. Conceptum enim fuerat hoc dubium, An ad crates Ecclesiæ seu collocutorii, aut alibi, liceat Commissario Monasterii, sermonem aut Conciones habere ad Moniales sine Episcopi licentia? Et responsum fuit affirmative pro solis Monialibus, & clausis Januis. Videtur autem hac resolutione recessum a mox dicta Constitutione Clementis X.

Quod vero concernit Clericos sæculares, a mox dicta lege excipiendi sunt Parochi, tum Canonici Theologi, qui vi proprium munus prædicare possunt & tenentur, quin opus habeant licentiam Episcopi impetrare. Ceterum si vel Parochus vel Canonicus Theologus impeditus sit prædicare per se ipsum, nequit alium substituere sine approbatione Episcopi; *Rousseaud de La Combe eodem loco sess. 3. n. 1. & sess. 5. num. 5.* Quod si vel unus vel alter negligat prædicare, potest Episcopus alium substituere impensis negligentis, secus vero si prædicare velit; Idem *Auctor ubi supra*.

Notabile est, quod Episcopus potest, ubi ita existimat, non approbare Clericum vel sæcularem vel Regularem ad prædicandum; nec tenetur causam aperire cur illum non approbet. Sin autem ipse Episcopus causam manifestaverit cur illum non approbaverit, eaque minus legitima sit, non prohibetur recursum ad Superiores; *Rousseaud de La Combe, ibidem sess. 2. n. 4.*

Quamvis autem Episcopi munus præcipuum sit prædicare nominatio tamen Prædicatorum potest pertinere ad alios, reservata Episcopo approbatione, sed confer *Rousseaud de La Combe cit. loc. sess. 7. num. 6.* de hac nominatione.

De qualitatibus requisitis in Prædicatore vide *Ducasse de Jurisd. Eccles. cap. 7. sess. 4. num. 2.* Illud vero non est hic omittendum, necesse non esse quod Prædicator sit Sacerdos, vel in sacris Ordinibus constitutus, sed satis esse quod sit Clericus; *Ducasse ubi supra*. Consule etiam *Fagnan. in cap. Responso n. 14. & plur. sequent. de Sentent. Excommunicat.* ubi quod ita resolvit Sacra Congregatio Concilii interpres.

De iis, quæ Episcopus Prædicatoribus injungere debeat, consule *Asta Eccles. Mediolan. tit. de Concionator. Confer itidem Ducasse l. c. n. 3.*

PRÆDICATORUM ORDO.

Aditio novissima Auctoris.

Prædicatorum nomen præclarissimo Ordini Dominicorum ab Innocentio III. concessum est. Sic in Bullario dicti Ordinis in Indice rerum *r. 3. p. 771.* ubi citatur ad id. *l. 1. p. 5. Constit. 3. n. 3.* in quo sic expresse: Prædicatorum quo tempore nomen illud nobis fuerit inditum, docet Stephanus Salanchus Auctor cœvus in *Tract. de glorioso nomine Prædicatorum cap. 1. Celebrato siquidem Concilio Lateranensi An. MCCXVI. Summus Pontifex (Innocentius III.) ordinans quædam circa negotium Fidei in partibus Tolosanensibus agenda, & decernens super his scribere B. Dominico & iis, qui cum eo erant, accito notario, dixit ei, sede scribe super his Fratri Dominico, & factis suis in hæc verba... & stans paululum, noli scribere, inquit, sic sed hoc modo: Fratri Dominico, & cum eo prædicantibus in partibus Tolosanensibus... statimque aliquandiu considerans plus, sic inquit, scribe: Magistro Dominico, & Fratribus prædicatoribus &c. & surrexit. Sic dixit Dominus, scripsit notarius. Nuntius Dei præsens tunc Romæ aderat Pater sanctus, qui audito verbo Domini totius mundi Vicarii J. C. gavisus est gaudio magno valde, nam deinceps in Arabia, & ubique*

ubique, ipse & filii ejus ceperunt se fratres predicatorum vocare, ceperuntque in Curia, & ubique ab omnibus sic vocari.

Qua de causa hoc præclaro nomine Prædicatorum fuerint insigniti, tradit Benedictus XIII. in Const. incip. *Præiosus* §. 29. ibi: *Memores porro quantum ex prædicatione verbi Dei Catholica Religio incrementum reportaverit, & quantum proinde meritum sibi comparaverint Fratres hujus Ordinis, quos proinde Sedes Apostolica ab incomparabili ejusdem Ordinis præclaro nomine prædicatorum insignivit &c.*

Asi nedom ex prædicatione Verbi Dei, sed etiam ex eorum scholastica Doctrina Catholica Religio maximum incrementum reportavit, ut jure merito Sanctissimi eorum Angelici Doctoris doctrina, nedum a Summis Pontificibus, omnibusque aliis usque ad sidera commendetur, sed & ab iplomet Christo fuerit semel, bis, & ter commendata præcis his verbis: *Bene de me, Thoma, scripsisti*; ut proin Sixtus V. effigiem S. Thomæ pingi jussit sinistra manu Ecclesiam gestantis, dextera vero, qua scribit, magnum luminis splendorem in eam effundentis; hac addita epigrapha: *S. Thomæ de Christo scripta, a Christo Crucifixo probantur*. Unde ad id juvat afferre, quæ traduntur in laudato Bullario s. 5. p. 157. num. 6. ibi: *Factum referunt antiqui scriptores laudatis in notis ad Constitutionem XL. Joannis dicti XXII. Eiusdem meminere Summi Pontifices quorum diplomata postea tranloquens scribentur. Ex ipsis Clemens VIII. alloquens Neapolitanis, hæc habet: pie, prudenterque cogitatis de novo Civitati Patrono addicendo, Cive vestro, divinæ voluntatis Angelico interprete, vitæ sanctitate, & miraculis clari Thomæ Aquinate, cujus doctrinæ fuit tantum tributum, ut christianæ eruditionis suæ divinam etiam illud habeat testimonium: Bene de me, Thoma, scripsisti. In alio autem diplomate sic loquitur idem Clemens: Doctrinæ (S. Thomæ) testis est ingens librorum numerus, quos ille brevissimo tempore in omni fere disciplinarum genere, singulari ordine, ac mira perspicuitate, sine ullo profluo errore conscripsit. In quibus conscribendis interdum Sanctos Apostolos Petrum, & Paulum colloquentes, locoque illi quosdam Dei iusti enarrantes habuit. Quos deinde conscriptos expressa Christi Domini voce comprobatos audivit. Id perenni monumento posteris perennium esse voluit Sixtus V. prudentissimus Pontifex, cum in Bibliotheca Vaticana S. Thomæ pingi jussit effigiem sinistra manu Ecclesiam gestantis, dextera vero, qua scripsit, magnum luminis splendorem in eam effundentis; addita epigrapha: *S. Thomæ de Christo scripta, a Christo Crucifixo probantur*. Hac de re legendus Angelus Rocca de Bibliotheca Vaticana. Notat Joannes Dielleminus Blarus S. Jacobi Leodiensis Prior Ordinis S. Benedicti art. VIII. Commentarii de Institutione Corporis Christi Anno MGCXCVI. conscripsit, quod in foribus Ecclesiæ Bolsenæ . . . depictus . . . est B. Thomas fedens ac scribens tanquam doctor in cathedra circumstante Curia: depictus est insuper Crucifixus, alloquens S. Thomam, coram se super genua adorantem, & dicens: *Bene scripsisti de me, Thoma. Ter a Christo Domino commendatam fuisse doctrinam S. Thomæ, referunt Auctores.**

Hinc Benedictus XIII. Const. incip. *demissas preces* retundit calumnias adversus doctrinam SS. Augustini, & Thomæ intentatas, uti & fecit Clemens XII. Const. incip. *Apostolice providentiæ*, retundens calumnias eorum, qui asserbant, censuras Constitutionis Unigenitus doctrinam SS. Augustini, & Thomæ Aquinatis de divinæ Gratiæ efficacia esse restrictam; laudæque, quibus SS. Augustini, & Thomæ doctrina celebratur, confirmat, ne quis eandem calumniatur,

cavet, & scholarum catholicarum paci consulit. Videatur etiam Constitutio Sixti V. incip. *Triumphans Jerusalem*, in qua doctrinam SS. Thomæ Aquinatis, & Bonaventuræ egregius laudibus ornat; asseritque expressè: hi enim sunt duæ olivæ, & duo candelabra in Domino Dei lucentia, qui & charitatis pinguedine, & scientiæ luce Ecclesiam collustrant. Hi singulari Dei providentiâ eodem tempore tamquam duæ stellæ exorientes ex duabus clarissimis Regularium familiis prodierunt, quæ Sanctæ Ecclesiæ ad Catholicam Religionem propugnandam maxime utiles, & ad omnes labores, & pericula pro Orthodoxa fide subeunda paratæ semper existunt, ex quibus tanquam ex fertili, & bene culto solo quotidie per Dei gratiam fecundæ & fructuosæ plantæ procreantur, hoc est, viri Doctrinæ & Sanctitatis præstantes, qui Petri naviculæ tot fluctibus agitate, & Romano Pontifici ejus clavum non sine magna sollicitudine tenenti, fortem & fidelem operam navant.

Crucis obvia retro incedentibus ubique terrarum PP. Prædicatoribus familiaris est gestatio; ex laudato suo Bullario tom. 8. in indice rerum pag. 637. & p. 320. n. 111. ubi traditur, quod ad dubium inter alia quintum; an liceat dictis Patribus in eisdem processionibus gerere Crucem obviam retro incedentibus? S. Congregat. Rit. die 10. Martii 1736. respondit; ad V. quoad gestationem Crucis obvia retro incedentibus, licere &c. Sic ubique terrarum Fratribus Prædicatoribus solemne est, ut in publicis supplicationibus, seu processionibus, ut loquuntur, Imaginem Crucifixi deferant ad ipsos fratres convertam. Vide etiam ejusdem Bullarii t. 7. p. 392. & seq. ubi cum ipso quinto dubio referuntur alia septem proposita, & a dicta Sac. Congreg. resoluta, die, qua supra.

PRÆDICTIONES DETERMINATI TEMPORIS FUTURORUM. Vide verb. *Prædicare* num. 103. & verb. *Astrologia* per tot.

P R Æ F A T I O .

Missa Præfationes novem pro diversitate temporum, & Festivitatum secundum Romanum Rytum ab omnibus Sacerdotibus recitanda, fuerunt comprobata, & mandata a Pelagio II. in Concilio Romano ad id anno 590. celebrato, ut constat ex Epistola ejusdem Pelagii II. ad Episcopos Germaniæ, & Galliæ penes Labbè t. 3. fol. 913. Cum in Dei &c. & referunt Baronius ad an. 590. num. 5. & seq. Battaglinus tom. 1. *Histor. univ. Concil. ad an. 590. fol. 301.* & alii, & tales Præfationes enumerantur in cap. *Invenimus* 71. *dist. 1. de Consecrat.* ibi: *Invenimus has novem Præfationes in Sacro Catalogo tantummodo recipiendas, quas longa retro vetustas in Romana Ecclesia hæctenus servavit, idest unam in Albis Paschalibus, aliam de Ascensione Domini, tertiam de Pentecoste, quartam de Natali Domini, quintam de Apparitione Domini, sextam de Apostolis, septimam de sancta Trinitate octavam de Cruce, novam de jejunio in Quadragesima tantummodo recitandam; Has Præfationes tenet, & custodit Sancta Romana Ecclesia; has tenendas vobis mandamus, ut de his sit mentio etiam in cap. *Sanctorum* 2. *dist. 70.* (a) (b)*

Dictis novem Præfationibus addita est decima de B. M. V. ab Urbano II. in Concilio Placentino celebrato anno 1095. ipsam canendo, dum Missam celebrabat in Ecclesia B. M. V. ejusdem Civitatis Placentiæ, vulgo nuncupatæ *Madonna di Cam-*

(a) Nota. Clemens XIII. jussit, ut qualibet die die Dominica non habente propriam Præfationem, recitetur ea, quæ est de SS. Trinitate.

(b) Cardinalis Bona *Ret. Liturgic.* l. 2. cap. 10. epistolam Pelagii II. ad Episcopos Germaniæ, & Galliæ refert, subditque; *Hoc ipsum Decretum in antiquis editionibus Gratiani de consecr. dist. 1. cap. Invenimus, Gelasio adscribitur. Sed hanc Epistolam dum attentius considero, hac suspitione vehementer percussus sum, ne alterius forte Pontificis recentioris sit, & Pelagio per errorem tributa. Si enim ætate Pelagii illis tantum Præfationibus Romana Ecclesia tanquam dudum in ea receptis, & approbatis utebatur, quomodo Gregorius ejus immediatus successor,*

factorumque rituum tenacissimus custos, alias novas instituit? . . . De epistola Pelagii silent scriptores illius, & alii quot sequentium hæctorum. Quod si mea suspitio æquo lectori non placet, hoc saltem negare non poterit. . . Decretum de novem Præfationibus nullibi receptum, nec executioni mandatum, nisi sæculo X. vel XI. Evidens enim est in libris antiquis sacramentorum, qui Romanæ Ecclesiæ titulum præferunt, plures reperiri Præfationes, vixque ulla Missa est, cui propria, & peculiaris non assignetur, hæctenus dona, qui §. 2. scripserat; Cornelius Schultingius tom. 1. *Biblioth. Eccles. par. 2. c. 12.* laudat librum, in quo sunt ducentæ quadraginta Præfationes propriæ.

Campagna, nunc a Nostratibus cum Magnifico Conventu inhabitata; nec antea compositam, sed ex improvilo in illo actu celebrationis Missæ sibi coelitus inspiratam, ac revelatam, ut refert Battaglinus l. c. fol. 302. Et additio talis Præfationis habetur expressè in *Cap. Sanctorum* 2. *dist. 70.* ibi: *Et in eodem etiam Concilio antiquo novem Præfationibus, decima addita est, quæ ita se habet: Aquum, & salutarem: Et te in Veneratione, vel Assumptione B. V. M. colaudare, benedicere, et prædicare. Quæ & Unigenitum tuum Sancti Spiritus obumbratione concepit, & Virginitatis gloria permanente lumen æternum mundo effudit Jesum Christum Dominum nostrum.*

Præfatio Missæ Sancti Patris nostri Francisci composita a nostro Beato Joanne ab Alvernia, ut refert P. Petrus Antonius a Venetis nel Giardino Serafico tom. 2. p. 5. cap. 5. quæque recitatur a Nostratibus in Solemnitate, & tota Octava ejusdem Seraphici Patris, recitari potest, & debet in Festo Omnium Sanctorum nostri Ordinis S. Congr. Rit. 22. *Augusti* 1722. Vide inter *Resolutiones Sacrarum Congregationum* nostr. tom. 8.

In Missa feriæ quartæ Quatuor Temporum occurrentis in die Octava Nativitatis B. Virginis Mariæ dicenda est præfatio communis, non vero de B. M. V. *Sac. Rit. Congreg.* 12. *Decemb.* 1626.

Si Festa SS. Apostolorum Philippi, & Jacobi, ac Inventionis Sanctæ Crucis occurrerint infra Octavam Ascensionis, præfatio in Missa erit de Apostolis, vel de Cruce, ac *Communicantes* de Ascensione, *S. Rit. Congreg.* 23. *Aug.* 1627. Idem dicendum est de aliis Festis, ac de Missis votivis propriam habentibus præfationem, & infra eandem Octavam celebrandis. Non sic autem de Festis occurrentibus infra Octavam Nativitatis Domini, in quibus non solum semper dicitur *Communicantes* ejusdem Nativitatis, sed etiam Præfatio, licet Missa occurrens propriam habeat præfationem, ut clare patet ex Missa Sancti Joannis Evangelistæ, in qua recitatur præfatio Nativitatis, non vero Apostolorum. Vide inter *Resolutiones Sacrarum Congregationum* citat. tom. 8.

* Præfationem SS. Trinitatis *in singulis Dominicis diebus, quibus Præfationes propriæ per rubricas non sunt assignatæ* recitandam decrevit Clemens XIII. die 3. Janu. 1759. cujus Decretum habes tom. 8. inter Decreta Sanctæ R. C. sub num. 1602.

Nota ** Illustris. ac Reverendiss. DD. Alphonsus de Ligorio in sua Instructione practica pro Confessariis Italicè scripta, *Tom. 2. cap. 15. num. 88.* hæc in proposito relati Decreti subiungit: *Si avverta qui di più, che il nostro prete, sente Pontefice CLEMENTE XIII. ha ordinato, che in tutte le Domeniche il Prefazio nella Messa sia de Trinitate, purchè non vi sia Prefazio proprio di quel giorno. Si è dubitato poi se dentro la Quaresima, o dentro l'Ottava, (per esempio) della B. Vergine, o degli Apostoli, e simili, debbasi dire il Prefazio proprio, o della Trinità. Sin tanto che dalla Sacra Congregazione de' Riti ciò non si dichiarerà, io fimo che dentro le Ottave debbasi dire il Prefazio della Ottava, perchè quello è Prefazio proprio del giorno, ma dentro la Quaresima debbasi dire il Prefazio de Trinitate, perchè quello della Quaresima non è proprio del giorno, ma del tempo. Hæc Auctor doctissimus æque ac piissimus, cujus ratio, quando subsistat, valebit etiam pro tempore Paschali.*

PRÆLATUS REGULARIS.

Prælati generatim dicuntur illi, qui aliis cum honore, & jurisdictione præferuntur, seu præficiuntur. *Sic in re. 2. Communis.* Prælatura enim est gradus honorificus cum jurisdictione in subditos. *Est etiam in re Communis.* Prælati inter Regulares, supremi sunt Generales, medii sunt Provinciales, & infirmi sunt Superiores locales, videlicet Piores, Rectores, Guardiani, & hujusmodi, & Vicarii in capite, scilicet non habentes in suis Conventibus Superiorem; Ipsi enim omnes sunt vere Prælati, cum habeant in suos subditos jurisdictionem quasi Episcopalem, ut tradunt communiter Doctores in *Clem. 1. de rebus Eccles. non alienand. verb. Proprii*, & limitur ex *Abbatibus* 3. *de privilegiis* in 6.

Tales Prælati, & Superiores Religiosorum, non solum habent potestatem dominativam, qualem habent Patresfamilias in suos, sed etiam spirituales jurisdictionem, cum utrum-

que sit necessarium ad rectam gubernationem, æconomiam spirituales, & temporales Religiosorum suæ Curie commissorum, & in ipsis talis jurisdictione est ordinaria, & non delegata, cum ipsis competat virtute Legis, & non virtute commissionis saltem temporalis, ut tradunt communiter Doctores.

Pro eligendis Prælatibus Regularibus est attendenda forma, in unaquaque Religione præscripta, & consuetæ; Et talis forma electionis potest esse triplex, scilicet forma scrutinii, compromissi, & inspirationis. Vide verb. *Elect.* art. 1. a n. 20. usque in finem.

Quoad illos, qui possunt eligere, vel eligi in Prælatos. Vide d. verb. *Electio* num. 2. per tot.

Quoad obligationem, quam habent Electores eligendi digniores in Prælatos, & ipsi Prælati, si indigni sint, renuntiandi. Vide d. verb. *Electio* art. 3. & 4. ubi multa ad rem, attente ibi legenda.

Prælati putativi gesta regulariter sunt valida, si talis reputetur communi errore cum titulo colorato. *Communis*, per textum in *l. Barbarius*, ff. *de Offic. Prætor.* & *cap. Infamis* 1. *caus.* 3. *quæst.* 7. cum similibus: Quamvis enim quis ratione alicujus positivi occulti impedimenti non sit legitimus Prælati, seu Superior, adhuc omnia ejus gesta sunt valida, quia error communis cum titulo colorato, seu putativo dat jurisdictionem, Ecclesia enim ob bonum commune ad vitanda gravia incommoda, quæ alias sequerentur, dat ei auctoritatem, & valorem, & supplet in eo defectum vere jurisdictionis, tollitque omne impedimentum juris humani, seu a Jure positivo proveniens; Et hæc conclusio habet locum etiam quoad spiritualia, & pertinentia ad forum conscientiæ. Sic Henricus, Innocent. Card. & alii in *cap. Nihil*, de *electio* n. Navarr. in *cap. Placuit*, de *pæn. d. 6. n. 177.* Silvester verb. *Conf.* 2. n. 15. *Fagn. lib. 5. Decret. in cap. Super eo* 2. *de crimine falsi*, & alii passim.

Ad validitatem eorum, quæ sunt a Prælato putativo requiritur, quod error communis sit facti, non autem juris; Nam in *d. l. Barbarius*, ff. *de Offic. Prætoris* ille servus credebatur liber, & sic factum servitutis ignorabatur; idem patet in *cap. Infamis* *vers. Veruntamen* 3. q. 7. ibi: *Servus cum putaretur liber, ex delegatione sententiam dixit*, *Fagn. l. 5. Decr. in c. Quod a Prædecessore* 1. *de schismaticis* num. 135. *Federic. de Senis consil.* 137. *Viso*, & *examinato* sub num. 2. *vers. Hoc salvo*, & alii passim.

Gesta per Prælaturam putativam valent, quandiu toleratur. Secus si esset notorium eum esse insipientem; per textum in *c. Veritatis*, de *dolo*, & *contumac. cap. Ad probandum*, de *re judicat.* & *cap. verum* *dist.* 32. cum similibus, *Fagn. sac. cit.* num. 186. & alii communiter.

Unde Prælato putativo est obediendum, quandiu est in pacifica possessione, & toleratur; Dummodo concurrat titulus putatæ legitimæ electionis, aut auctoritas Superioris; Et subditus ei non obediens graviter peccat. *Sic Communis Doctorum*, ut ex aliis testantur *Fagnanus l. 5. Decr. cit. cap. Super eo* 2. *de crimine falsi* numer. 12. *Matthæucci Officialis Curie* *cap. 38. num. 31.* Sanchez, Peyrin. & alii.

Prælati Regulares, sub Excommunicationis pœna ipso facto incurrenda, non possunt ad instantiam, & requisitionem quarumcumque Personarum extra Ordines suos existentium, etiam Cardinalium, Ducum, Regum, & Imperatoris, alicui Religioso suæ Religionis aliquod Officium, vel Dignitatem concedere, aut pœnas remittere. Sic expressè pro Minoribus de Observantia Urbanus VIII. Constit. incip. *Admonemur*. Benedictus tamen XIII. Constit. incip. *Universalis Ecclesiæ regimini* id prohibet in virtute S. Obedientiæ, & solum sub pœna privationis Officiorum arbitrio Romani Pontificis Superioribus Generalibus ejusdem Ordinis, Provincialibus vero, & reliquis dicti Ordinis Prælatibus arbitrio ipsorum Superiorum Generalium. Item sub pœna Excomm. lata sententiæ id prohibuit Carmelitarum Prælati Clemens VIII. Constit. incip. *Quia nemo*. Item in virtute S. Obedientiæ Prælati Ordinis Prædicatorum id prohibuit Gregorius XIII. Constit. incip. *Cum nihil*; quod etiam confirmavit Clem. VIII. Constit. incip. *Religiosus viros*. Item id prohibuit Angulinianorum Prælati Clemens VIII. Constit. incip. *Admonemur*. Et idem pariter est prohibitum fere cunctis Prælatibus omnium Religionum; Unde quisque consulat Constitutiones Apostolicas hac de re pro sua respective Religione editas.

Prælati Regulares, uti Generales, & Provinciales possunt absolvere suos subditos ab omnibus casibus, a quibus possunt

Ferrar. Biblioth. Tom. VI.

Episcopi absolvere suos Diœcesanos . Vide verb. *Absolvere, Absolutio, num. 29.*

15 Immo possunt absolvere suos subditos etiam ab omnibus casibus in Bulla Cœnæ contentis quinque solum exceptis, qui assignantur. Vid. d. verb. *Absolvere num. 30.*

16 Quinimo ex amplissima concessione S. Pii V. possunt suos subditos absolvere ab omnibus casibus, excepto homicidio voluntario in iusto, & mutilatione commissa post ingressum in Religionem. Vide d. verb. *Absolvere num. 31.*

17 Unde majorem, & ampliorem facultatem absolventi, & dispensandi habent Prælati Regulares in suos subditos, quam Prælati Sæculares in suos Diœcesanos. Vide d. verb. *Absolvere n. 32.*

18 Nec ista tam ampla privilegia Prælatorum Regularium sunt revocata. Vide d. verb. *Absolvere num. 33. usque ad 35.*

19 Immo Julius II. expresse declaravit, quod non obstante Bulla Cœnæ, possint Prælati Regulares absolvere suos subditos juxta sua privilegia. Vid. d. *Absolvere num. 36.*

20 Et Sac. Cong. Episc. & Regul. facto verbo cum Clemente VIII. absoluto decrevit, quod omnes Bullæ, & Decreta derogatoria privilegiorum Regularium (a); quantum ad facultatem absolventi a casibus Papæ reservatis, sunt intelligenda solum in ordine ad Sæculares, non autem in ordine ad suos subditos Regulares. Vide d. verb. *Absolvere n. 37.*

21 Nec officit, quod de stylo Curie, seu Sacræ Pœnitentiariæ soleant quandoque Regulares recurrentes ab ipsa absolvi, & dispensari super aliquos ex casibus Papæ reservatis. Vide d. verb. *Absolvere n. 38.*

22 Nec per hoc, quod Sacra Pœnitentiaria absolvat, & dispenset Regulares, si qui ad ipsam recurrant, sequitur, quod non sit in Prælati Regularibus talis potestas: Vide d. verb. *Absolvere num. 39.* Et supradictas Conclusiones an. 14. ad hunc n. 22. tenent, & defendunt Suarez de Religione tom. 4. tract. 9. lib. 3. cap. 20. Peyrin. de priv. Regular. in Constitut. Sixti IV. n. 35. Coriolanus de casibus reservatis part. 1. sect. 1. art. 23. num. 6. Baunius in Theologia morali de censuris par. 2. dist. 3. tract. 2. q. 26. Torranus a pag. 22. ad 35. Amendolia tom. 2. in edition. de anno 1698. ubi se retractat a sententia negativa, quam in priorj editione tenebat, Hablenis in Sum. q. Regul. verb. *Absolutio quoad Fratres*, Uterque Rodriguez, Portell. Villalobos, Bannes, Soufa apud Melphi in Comm. cap. 2. stat. ut. 4. Insuper statuta nostri Ordinis cap. 7. §. 4. n. 1. Donatus tom. 1. part. 1. tract. 13. quest. 17. & tom. 2. part. 2. tract. 11. quest. 17. & 18. Felix Potestas tom. 1. part. 4. a num. 3375. ad num. 3424. ubi ex supradictis late, & solide plurimis adductis hanc sententiam propugnat, & fundamenta contrariæ opinionis solvit, dicitque quod ex rationibus, & fundamentis adductis a supradictis sèctoribus hujus sententiæ evidenter concluditur recentium jus Prælatorum Regularium in suos subditos esse certum; revocationem vero nendum esse dubium, sed potius clare constare nullam adesse, ac proinde hanc sententiam remanere moraliter certam: Vide ipsum, & sapientissimum P. Donatum loc. cit. ubi non solum id docet, & resolvit de aliis casibus Bullæ Cœnæ, & de Hæresi, sed etiam de relapsu in Hæresim ex privilegio Gregorii XIII. 10. Martij 1584. quo conceditur Generali Societatis Jesu suos subditos absolvere ad Hæresim, & relapsu in Hæresim.

23 Nec obstat Decretum Sac. Congreg. Episcop. & Regular. sub die 17. Novemb. 1628. expresse approbatum, & reservari mandatum ab Urbano VIII. in quo ab Adversariis pretenditur

(a) Privilegia Prælati Regularibus a P. Lucio asserta, ab aliis quoque Authoribus etiam ex professo hac de re disputantibus, recensentur, atque probantur. Videatur P. Gaudentius a Janua in suo opere de visitatione tom. 2. dubitat. 19. ubi plura de hujusmodi privilegiis differit, eorumque originem exponit. Nos vero hic Lectores monemus, pios doctosque Regulares nec uti, nec ulros esse privilegia, nisi ea certo sint expressa, & ita cognita, ut in Constitutionibus Pontificiis extent, nec sint revocata: II enim Regulares nunquam abolitionem frustrationis periculo exponunt. Cavent ergo Regularium Confessarii, ne obtentu privilegiorum absolvant sæculares a votis, a debiti petitione in conjug. & c. nisi certo iis constet habere revera hujusmodi privilegia. Videantur hac de re P. Daniel Concina tom. 10. pag. 345. n. 10. & Angelus Franzoja lib. 6. cap. 3. de Sacramentis animad. 31. Quo ad subditos vero illud certum videtur, non habere majorem

fuisse declaratum non posse Prælatos Regulares absolvere suos subditos a casibus Bullæ Cœnæ, & præsertim ab Hæresi occulta. Non obstat, inquam, quædam tale Decretum, ut illud legenti patet, censuit solum extincta esse privilegia, si quæ Regulares habebant, absolventi a casibus Ordinario locis reservatis, & a casibus in Bulla Cœnæ contentis, adeoque Regulares, nec extra Italiam posse quemquam absolvere ab eisdem casibus in Bulla Cœnæ contentis, aut Ordinario loci reservatis. Decretum ipsum referunt Diana par. 8. tract. 7. resol. 50. Donatus tom. 2. par. 1. tract. 11. q. 17. n. 6. & ex ipsis Felix Potestas tom. 1. par. 4. n. 3414. & est, ut sequitur:

„ Sacra Congregatio S. R. E. Cardinalium negotiis, & consultationibus Episcoporum, & Regularium præposita censuit, per confirmationes privilegiorum, quas Regulares a Sede Apostolica post Sacrum Conc. Trident. obtinuerunt, nequaquam revixisse privilegia prius ab eodem Concilio, ac deinde etiam ipsius Congregationis decretis sublata, atque extincta, si quæ habebant, absolventi a casibus Ordinario loci reservatis. Quemadmodum nec indulta absolventi a casibus contentis in Bulla, quæ in die Cœnæ Domini legi consuevit, utpote sublata per annuam ipsius Bullæ publicationem, vires, aut robur acquisivisse ex subsequentibus privilegiorum confirmationibus. Ac proinde Regulares cujusvis Ordinis, Congregationis, Societatis, & instituti etiam necessario exprimendi, nec intra, nec extra Italiam in vim privilegiorum, aut confirmationum ejusmodi, quas vel hæctenus obtinuerunt, vel deinceps forte obtinerunt, vel deinceps forte obtinebunt, posse quemquam absolvere ab eisdem casibus in Bulla Cœnæ, aut Ordinario loci reservatis. Ac si secus egerint, absolutiones nullas, atque irritas fuisse, ac fore. Ab aliis vero casibus, & Censuris Sedis Apostolicæ reservatis siquidem Regulares habent a Sede Apostolica absolventi facultatem, illam extra Italiam minime sublata fuisse iisdem Sacræ Congregationis decretis hac de re editis jussu Sanct. Memor. Clementis VIII.

„ Quam Sacræ Congr. sententiam Sanctitas Sua ad se relata, tam approbavit, mandavitque ab omnibus, ad quos pertinet, inviolabiliter observari. Romæ 17. Novemb. 1628. F. A. Cardinalis S. Nonuphr.

Quod Decretum non est novum, sed confirmativum aliorum similium jussu Clementis VIII. & Pauli V. editorum, quæ referuntur in Decreto responsali ejusdem Sacræ Congregationis de die 7. Decembris 1646. ad Cardinalem Filomarinum, quod refert Donatus tom. 1. part. 1. tract. 13. quest. 17. post num. 27. & est, ut sequitur:

„ Afcancio per la Dio misericordia del Titolo S. Maria Araceli della Santa Romana Chiesa Prete Cardinale Filomarino, Arcivescovo di Napoli, e Delegato Apostolico. Avendo la Sacra Congregazione sopra i negozi dei Vescovi, e Regolari dettata a Noi lettera del tenor seguente vid. A foris all' Eminentissimo, e Reverendissimo Signor mio Osservandissimo, il Signor Cardinale Filomarino Arcivescovo di Napoli. Locus * Signilli, intus vero. Eminentissimo, e Reverendissimo. Signor mio Osservandissimo, Questa Sacra Congregazione ha più volte dichiarato con ordini espressi di Clemente Ottavo di Gennaio, e Novembre 1602. di Paolo Quinto di Gennaio 1617. e di Urbano Ottavo, Santa Memoria, di Novembre 1628. Che tutte le facultà d'assolvere dai casi riservati, o riservandi da gli Ordinarj, ovvero compresi,

rem facultatem Prælatos Regularium, quam Episcopi in suos subditos habent. Episcopos ab hæresi manifesta ac etiam occulta absolvere suos subditos non posse, Bulla, quæ in Cœna Domini legi solet, satis aperte indicat, ut verba ejusdem Bullæ a P. Lucio n. 30. relata manifeste demonstrant. Circa enormem quoque Clerici percussorem, irregularitatem, aliasque censuras Romano Pontifici reservatas, non adeo facile absolvere suos subditos debent Regulares, nisi peripetca ex concessione Pontificia privilegia habeant, quæ revocata non sint. Vide etiam P. Matthæucci Officialis civis cap. 38. num. 24. ubi ostendit, Prælatos Regulares subditos suos absolvere non posse a casibus Bullæ Cœnæ, nec ab excommunicatione propter admissionem mulierum intra clausuram conventus, nec ingredientibus sine licentia clausuram Monialium, nec Moniales sibi subditas ob violationem clausuræ.

o da comprendersi nella Bolla in Cœna Domini implicite, vel explicitè, ed altri riservati solamente alla Santa Sede, nel medesimo Decreto di Novembre 1602. concessa a Secolari, o Regulari, Congregazioni, o Confraternità di qualunque prerogativa, o specialità etiam necessario esprimenda, sono state annullate, ed estinte, così dal Sacro Concilio di Trento, come dalle suddette Constitutioni. E che in vigore delle confermazioni, esentioni, o conuinciazioni, ottenute dopo, o da ottenersi per l'avvenire, sotto qualsivogliano amplissime clausule, non s'intenda mai rinnovata la suddetta facultà, riservando solo gli indulti concessi specialmente fuori d'Italia, o dentro Roma, quanto alli casi riservati alla Santa Sede, non compresi nella suddetta Bolla: onde venendo rappresentato alla Santità di Nostro Signore da Vostra Eminenza con sua Lettera de' 4. di Agosto precedente, che in questa Città, e sua Diocesi alcuni Confessori Secolari, e Regolari, senza giustificare, con quali facultà assolvano de fatto dalle Censure, e casi suddetti. Ed inoltre disseminando opinioni erronee, afferiscono, che per poter assolvere validamente dalli casi riservati all'Ordinario, basti aver domandato al medesimo la facultà, ancorchè ricusi di concederla. Quei Eminentissimi miei Signori di commissione espressi di Sua Beatitudine, mi hanno imposto di scriverle, che coll' autorità, che a tal effetto se le comunica, in virtù delle presenti, e sotto le penne, che giudicherà espedienti, faccia intendere a tutti i Confessori di costì siano quanto si vogliono privilegiati, ed esenti, che omninamente si conformino con i suddetti Decreti, e non ardiscano di contravenire sotto qualsivoglia pretesto, o caso, etiam di precisa necessità, fuorchè in articolo mortis, con reincidenza, si convaluerint. Dichiaro similmente annullati tutti gli Oracoli, e Indulti Apostolici ottenuti in voce da detto tempo in qua, e agli altri, che pretendano averne Breve, o Bolla in forma specifica dopo l'ultima Costituzione d'Urbano, prefigga un termine perentorio di tre mesi ad esibire questa Sacra Congregazione: altrimenti vuole, e dichiara Nostro Signore, che s'intendano decaduti, e privati di essi eo ipso senza altra intimazione. E finalmente, che dopo aver fatto notificati costì, e come timere etier di bisogno, che quelli, che dimandano all' Ordinario la facultà d'assolvere, e non l'ottengono, non possono valersene; Ella dichiaro incorrere nella sospensione dall'udir le Confessioni Sacramentali quelli, che pubblicamente difenderanno la dottrina suddetta, o pure presumessero temerariamente d'assolvere, ancorchè loro sia stata denegata, o non concessa la facultà dagli Ordinarj; Così V. Emilenza resti servita di fare, che puntualmente si eseguisca, con dar qua distinto avviso dell'operato. Ed io le bacio umilmente le mani. Di Roma 7. Dicembre 1646. Di V. E. umilissimo, e affezionatissimo Servitore. M. Cardinale Ginetti. G. Arcivescovo di Patrasso, Segretario. Napoli, Sign. Card. Arcivescovo sopra li Confessori. Per l'autorità a Noi concessa a tal effetto in virtù di detta Lettera ordiniamo, e comandiamo a tutti i Confessori Regolari, Secolari, omnibusque in executione presentium nominan. & cognominan, di questa nostra Città, e Diocesi, siano quanto si vogliono privilegiati, ed esenti sotto pena della revocatione della facultà d'udir le Confessioni Sacramentali, eo ipso, che contraverranno, carceri formali, ed altre a nostro arbitrio, che omninamente debbano ad unguem osservare il contenuto in detta preinserta Lettera, prefiggendo agli altri, che pretendono averne Breve, o Bolla in forma specifica dopo l'ultima Costituzione della felice memoria d'Urbano Ottavo per termine perentorio tre mesi dal dì della notificazione della presente ad esibire alla medesima Sacra Congregazione, dichiarando incorrere nella sospensione dall'udir le Confessioni Sacramentali, quelli che pubblicamente difenderanno la dottrina suddetta, ovvero presumessero temerariamente d'assolvere, ancorchè loro sia stata denegata, o non concessa da Noi la facultà. Ed acciò da niuno si possi allegare causa d'ignoranza, Ordiniamo, che la copia della presente sia personalmente intimata alli Superiori delli Regulari, quali debbano fra due giorni quella notificare in pubblico Capitolo a' aetti suoi Regulari; Volendo, che dopo detta notificazione astringa tutti, come se fosse stata a ciascuno personalmente intimata. Data dal nostro Palazzo Arcivescovale il dì 16. Febbrajo 1647. Afcancio Card. Filoma-

„ rino Arcivescovo di Napoli, e Delegato Apostolico. D. Bartholomæus de Neapol. Actorum Mag. Sancti Officii. Ex quibus Decretis clare patet, non loqui ibi Pontifices de Prælati, seu Superioribus Regularibus in ordine ad suos subditos, sed solum de ipsis Confessariis Regularibus; adeoque intelligi debent in ordine ad Sæculares, & non in ordine ad Regulares; Et aperte indicat idem Eminentissimus Cardinalis Filomarinus Archiepiscopus Neapolitanus in ordinatione facta Confessariis Regularibus, & Sæcularibus dictæ sine Civitatis, & Diœcesis in virtute dictæ Epistolæ cum præciseris Decretis sibi transmissis; ibi: *Per l'autorità a Noi concessa a tal effetto in virtù di detta Lettera ordiniamo, e comandiamo a tutti i Confessori, Regulari, secolari &c. ubi, ut vides, implemet expresse loquitur solum de Confessariis Regularibus in ordine ad Sæculares, & non de Prælati, seu Superioribus Regularibus in ordine ad suos subditos, qui non indigent facultate Ordinarii ad suos subditos absolventos. Et pœvera cum dicta Decreta loquantur indiscriminatim, & unitim de reservatis Ordinario, & de reservatis Papæ in Bulla Cœnæ, & iisdem, quibus prohibent abolitionem a reservatis Ordinariis locorum, prohibent abolitionem a reservatis Papæ in Bulla Cœnæ, manifeste patet, quod loquantur solum de ipsis Confessariis in ordine ad Sæculares, & minime de Prælati, seu Superioribus Regularibus in ordine ad suos subditos, quia isti non subjacent casibus reservatis Ordinariis locorum.*

Tum quia, ut supra num. 20. dictum est, ut ex Peregrino, 28 & Naldo refert Peyrinus in Constitut. 6. Jul. II. n. 21. & Felix Potestas loc. cit. n. 3417. Sac. Cong. Episcop. & Regul. facto verbo cum Clemente VIII. expresse declaravit, quod omnes Bullæ, & Decreta derogatoria privilegiorum Regularium, quantum ad facultatem absolventi a casibus Papæ reservatis sunt intelligenda solum in ordine ad Sæculares, non autem in ordine ad suos subditos Regulares: Et ad hoc multum confert declaratio Alexandri VII. sub die 25. Septembris 1665. qua damnavit sequentem propositionem 4. in ordine ibi: *Prælati Regulares possunt in foro conscientie absolvere quoscunque Sæculares ab Hæresi occulta, & ab excommunicatione propter eam incurta, ubi, ut vides, Pontifex damnat solum dictam absolutionem in ordine ad Sæculares, ibi: Absolvere quoscunque Sæculares.*

Altamen, si verum esset, quod Sacra Congregatio declaraverit non posse Prælatos Regulares absolvere ab Hæresi occulta, ut ex Mendo refert Viva ad propos. Alex. and. VII. Rosignol. de Pœnitentiâ part. 1. quest. 7. art. 19. sect. 5. n. 19. & alii, non esset a tali sententia recedendum; Et vel maxime, quod sic expresse tenent plurimi Classici Doctores etiam independenter a tali declaratione Sacræ Congr. innixi præsertim textui ejusdem Bullæ Cœnæ, quæ §. Ceterum utitur universaliter negativa, qua omnes excluduntur, ibi: *Ceterum a prædictis sententiis nullus per alium, quam per Romanum Pontificem, & absolvi possit etiam prætextu quarumvis facultatum, & indulgentiarum, quibuscumque personis Ecclesiasticis Sæcularibus, & quorumvis Ordinum etiam Mendicantium, ac Militarium Regularibus, &c. Per Nos, & dictam Sedem, ac cujusvis Concilii Decreto, verbo, Litteris, aut alia, quacunque scriptura in genere, vel in specie concessorum, & innovatorum, aut concedendorum, & innovandorum;* Qui textus revera multum urget; Unde in praxi tuadeo hanc opinionem tamquam tutiorem tenendam, uti eam expresse tenent Tambur. t. 2. de Jure Abbat. disp. 12. q. 2. Sigismundus a Bononia, Bartholomæus de Vecchis, & alii apud ipsum, Calar. Comp. md. Priv. Fratrum Minor. verb. *Absolutio ord. quoad Fratres n. 9. Confessarius Summa priv. Mendic. cit. 17. c. 7. Diana part. 1. tract. 4. resol. 6. par. 3. tract. 2. resol. 122. par. 6. tract. 7. resol. 63. part. 8. tract. 7. resol. 70. La Croix lib. 7. part. 2. n. 1622. cum aliis ibi citatis, Matthæucc. Offic. Civie c. 38. n. 24. cum pluribus ibi citatis, ubi usque ad n. 28. late probat, Mendo d. 1. q. 4. dicens sententiam Bonagratiz Hablenis, & aliorum ipsam tenentium non amplius esse probabilem.*

Prælati Regulares (pro quibus in hoc non veniunt Superiores locales Conventuum ex Decreto Visitationis Apostolicæ 13. Maii 1601. relato infra n. 48.) possunt suos subditos, & non vitios absolvere ab Excommunicatione contracta; nedium ob percussorem levem, & mediocrem, sed etiam ab Excommunicatione contracta ob percussorem enormem. Vide verb. *Excommunicatio art. 11. a n. 15. ad 17.* Id tamen possunt etiam Superiores locales, si a Generali, vel Provinciali habeant,

res locales Conventuum ex Decreto Visitationis Apostolicæ 13. Maii 1601. relato infra n. 48.) possunt suos subditos, & non vitios absolvere ab Excommunicatione contracta; nedium ob percussorem levem, & mediocrem, sed etiam ab Excommunicatione contracta ob percussorem enormem. Vide verb. *Excommunicatio art. 11. a n. 15. ad 17.* Id tamen possunt etiam Superiores locales, si a Generali, vel Provinciali habeant,

habeant, ut communiter solent habere, in suos reservatos casus jurisdictionem delegatam. *Matthæucc. Offic. Cur. c. 19. n. 21. & alii.* Immo Roncaglia *tom. 1. n. 4. cap. 2.* citans Palium, Bordonum, & alios absolute dicit posse Superiores locales, & in eorum absentia eorum Vicarios absolvere suos subditos ab Excommunicatione contracta ob quamcumque percussione vel alterius Religiosi, vel Clerici etiam secularis ex concessione Bonifacii VIII. & Clementis VII. Vide verb. *Excommunicatio art. 12. n. 15. ad 17.*

32 Prælati Regulares licet a Tridentino non habeant facultatem dispensandi ab Irregularitate concessam Episcopis, eandem tamen habent in suos subditos per concessionem variorum Pontificum. Vide verb. *Irregularitas art. 3. n. 17.*

33 Refertur ad id amplissimum privilegium concessum Prælati Regularibus. Vide d. verb. *Irregular. art. 3. n. 18.*

34 Nec hoc privilegium videtur revocatum per Conc. Trid. Vide *ibid. n. 19.*

35 Itæ tamen tam amplæ facultates non sunt de facili deducendæ ad praxim: Immo per varios graves Doctores nequeunt Prælati Regulares dispensare cum suis subditis furiosis, Epilepticis, lunaticis, encephalicis, enormiter leprosis, & aliis, qui enumerantur. Vide *ibidem n. 20.* Vide verb. *Abolutio art. 2. n. 29. ad 40.* Prælati Regulares, & de eorum licentia sui Religiosi Confessarii, possunt dispensare super impedimento petendi debitum ratione affinitatis contractæ ex copula post contractum Matrimonium cum aliqua, vel aliquo sui conjugis consanguinea, vel consanguineo in primo, vel secundo gradu. Vide verb. *Debitum conjugale art. 2. n. 20.*

37 Quando autem possint dispensare Confessarii Regulares super impedimento petendi debitum conjugale sine speciali commissione, seu licentia Prælati Generalis, aut Provincialis? Vide *ibid. n. 12. usq. in fin.*

38 Prælati Regulares ingredientes extra necessitatem Monasteria Monialium sibi subjeetarum ligantur Excommunicatione majori, & privantur omnibus Officiis, & Dignitatibus. Vide verb. *Moniales art. 3. n. 73.*

39 Nec possunt Prælati Regulares ordinari ingredi Monasteria Monialium, nisi ex causa *Visitationis localis*, & hoc semel tantum in anno, ita ut in eo anno, in quo unus ex memoratis Superioribus visitaverit, alius Superior a *Visitatione hujusmodi se omnino abstinere.* Vide *ibid. n. 74.*

40 Prælati Regularis, si fuerit Generalis, potest secum introducere duos locios sui Ordinis; si fuerit alius a Generali, potest introducere secum unum tantum locium sui Ordinis. Vide *ibid. n. 75.*

41 Nec ipsæ Visitator, nec ejus Socii possunt sumere intra clausuram ullam refectionem. Vide *ibid. n. 76.*

42 Si ob clausuram, aut aliam urgentem, ac necessariam causam oportuerit Prælatum Regularem eodem anno pluries ingredi septa Monasterii, tunc non aliter ingredi potest, quam cum presentia Episcopi Diocesani, vel alterius personæ Ecclesiasticæ secularis boni exempli, ac maturæ ætatis ab ipso Episcopo ad hoc specialiter deputatæ. Vide *ibid. n. 77.*

43 Si Prælati Regularis supradictis contraxerit, ipso facto pœnam Excommunicationis, & privationem omnium Officiorum, quæ obtinet, ac perpetuam inhabilitatis ad illam, vel aliam in posterum obtinenda, vocisque activæ, & passivæ absque alia declaratione incurrit; Et nihilominus nullis privilegiis, & exemptionibus tueri se potest, quominus ab Episcopo loci, tamquam ad hoc Sedis Apostolicæ Delegato quoties, & quando opus fuerit, corrigi, & puniri valeat. Vide *ibid. n. 78.*

44 Prælati Regularis quando, & quomodo possit concedere licentiam ingrediendi clausuram Monialium sibi subjectarum. Vide *ibid. n. 88. ad 93.*

45 Prælati Regulares quoad absolutionem ab Excommunicatione violatæ clausuræ respectu suorum subditorum eadem facultate, qua gaudent Episcopi respectu suorum. Vide *ibidem n. 22.*

46 A pœnis privationis Officiorum, & Dignitatum, & inhabilitatis latis a S. Pio V. in violantem clausuram possunt Prælati Regulares absolvere suos subditos pro utroque foro. Vide *ibidem n. 24. & 25.*

47 Prælati Regulares, etiam si sint Generales, nequeunt sine approbatione Episcopi audire Confessiones Monialium sibi subjectarum. Vide verb. *Moniales art. 5. n. 8.*

48 Prælati Regulares Jure nequeunt proprio, & ordinario

concedere Indulgentias suis subditis. Vide verb. *Indulgentia n. 27. art. 2.*

Possunt tamen Jure delegato, & ex speciali concessione. Vide *ibid. n. 28.*

Monitoria concedere pro suis subditis possunt solum Prælati Generales, eorumque Visitatores, & Provinciales, non vero Superiores locales. Vide verb. *Monitorium n. 10.*

Possent autem Superiores locales Monitoria edere in suis Conventibus, non quidem ad finem revelandi pro rebus, aut scripturis deperditis, vel subtraçtis, sed pro aliis delictis, tenent multi. Vide *ibidem n. 11.*

Prælati Regulares in quibus votis, & juramentis possint dispensare, seu ipsa irritare respectu suorum subditorum? Vide verb. *Juramentum art. 3. n. 30. & verb. *Votum.**

Prælati Regulares, puta Generales, & Provinciales undecim tantum casus reservare possunt, & non plures sine consensu Capituli Generalis pro tota Religione, vel Capituli Provincialis pro Provincia. Sic expresse decrevit Clemens VIII. decreto tenoris sequentis.

Sanctissimus D. N. jam pridem accurate perpendit, & re ipsa comperit, quod reservatio facultatis absolvendi Religiosos pœnitentes a peccatis quibusdam gravioribus, nisi Superiores admodum prudenter, ac moderate illa utantur, nonnullis infirmiores, qui interdum Superiori suo conscientiam maculas detegere formidant, adducere possent in æternam damnationis periculum, & spiritualis remedii desperationem;

Quo circa, ut huic malo Sanctitas Sua opportune provideret, decrevit, ut nemo ex Regularium Superioribus peccatorum absolutiones sibi reservet, exceptis iis, quæ sequuntur, aut omnibus, aut eorum aliquot prout subditorum utilitati expedire in Domino judicaverit.

I. Veneficia, Incantationes, Sortilegia.

II. Apostasia a Religione, sive Habitu dimisso, sive retento, quando eo provererit, ut extra septa Monasterii, seu Conventus fiat ingressio.

III. Nocturna, & furtiva e Monasterio, seu Conventu egressio etiam non animo apostatandi facta.

IV. Proprietas contra votum paupertatis, quæ sit peccatum mortale.

V. Juramentum falsum in Judicio Regulari, seu legitimo.

VI. Procuratio, auxilium, seu consilium ad abortum faciendum post animatum factum, etiam effectu non secuto.

VII. Falsificatio manus, aut sigilli Officialium Monasterii, aut Conventus.

VIII. Furtum de rebus Monasterii, seu Conventus in ea quantitate, quæ sit peccatum mortale.

IX. Lapsus carnis opere consummatus.

X. Occisio, aut vulneratio, seu gravis percussio cujuscumque personæ.

XI. Malitiosum impedimentum, aut retardatio, aut apertio litterarum a Superioribus ad inferiores, & ab inferioribus ad Superiores.

Si quod aliud peccatum grave pro Religionis conservatione, aut pro conscientia puritate reservandum videtur, id non aliter fiat, quam Generalis Capituli in toto Ordine, aut Provincialis in Provincia, matura discussione, & consensu; Superiores in singulis Domibus deputent duos, tres, aut plures Confessarios pro subditorum numero majori, vel minori &c. qui a non reservatis eos absolvant, & quibus etiam reservatorum oblatio committatur, quando casus occurrerit &c.

Dat. Romæ apud S. Petrum 26. Maii 1593.

Præfatum Decretum confirmavit Urb. VIII. per Decret. Sacræ Congreg. Concilii die 21. Septembris 1624. addens quod sequitur.

Sanctitas sua deinceps declaravit. ut si hujusmodi Regularium Confessarii casus aliquis reservati facultatem petentibus, Superior dare noluerit, possint nihilominus Confessarii illa vice pœnitentes Regulares, etiam non obtenta a Superiore facultate, absolvere.

Super dict. Dec. Clem. VIII. dubitatum, ut infra, fuit.

An in Dec. Clem. Papæ VIII. de ann. 1593. 26 Maii super qualitate Casuum ab eorundem Regularium Superioribus reservandorum edito Censuræ etiam comprehenderentur; ita ut iisdem Superioribus absque Capituli Generalis, aut Provincialis consensu, aliquibus peccatis in Decreto hujusmodi non contentis, Excommunicationem antecedere, ejusdemque absolutionem sibi reservare liceat?

Sacræ Congregatio Card. negotiis Regularium præposita Illustrissimo Bandino referente, Censuras in supradicto Decreto comprehendi censuit.

Romæ 7. Julii 1616.

56 Soli Prælati auctoritatem quasi Episc. habentes, nempe Generales, & Provinciales possunt in Religiosis reservare casus; & nullatenus Superiores locales, Communis, & clare patet ex adductis Decretis. Unde in nostra Religione adest statutum Capituli Generalis celebrati Assisii de anno 1526. quo expresse ordinatur, & mandatur auctoritate Apostolica, & totius Capituli Generalis, quod nullus Guardianus possit sibi reservare aliquem casum.

57 Immo Guardiani, & ceteri Superiores locales quocumque nomine nuncupati, sine facultate a Generali, vel Provinciali obtenta, seu de consuetudine sibi commissa, & delegata, nequeunt absolvere a dictis casibus in suis respectiva Religiosis, vel Provincialis reservatis, cum soli Generales, Provinciales, & nullatenus Superiores locales habeant ad id jurisdictionem, & auctoritatem ordinariam, ut expresse decrevit Sacra Cong. Visitationis Apostolicæ de mandato Sanctissimi die 13. Martii 1601. decreto ut infra:

58 In Congregatione adm. Illustrum, RR. DD. Prælatorum Visitationis Apostolicæ de mandato Sanctiss. D. N. Papæ die 13. Martii 1601. habitæ; Inter alia: Al Memoriale del P. Custode de' Reformati di S. Francesco la Santità sua dichiara, che il Decreto suo sopra la riservazione de' casi de' Religiosi fatto alli 26. di Maggio 1593. non dispone, nè determina a chi spetti l' autorità d' assolvere da' detti casi, rimettendosi in questo alle Costituzioni, uti, & ed osservanza commune delle Religioni, che il Generale, & Provinciale abbiano questi' autorità ordinaria, e non li Guardiani e Priori Superiori immediati de' Conventi; e dov' vrranno però detti Provinciali, & Generali comunicare detta facoltà in qualcheuno Convento a persona discreta, & intelligente per assolvere i Religiosi di quel Convento, che faranno ricorso, ovvero nelli casi particolari che occurreranno, concedere la facoltà a ciascuno Confessore deputato in detto Convento, quando esso Confessore ne faccia istanza, e giudica expediente, se gli conceda, nel qual caso li Superiori, anco delegati, dovranno prontamente concederla, conforme al detto Decreto Pontificio, perchè, negandosi, la Santità Sua intende, che il Confessore possa assolvere da detto caso. *Orb. Seraph. tom. 4.*

59 Hinc Superiores locales, uti Priores, Rectores, Guardiani, & hujusmodi nequeunt in suis Conventibus sibi eligere in Confessarium simplicem Religiosum Sacerdotem sibi subditum non approbatum a Generali, vel Provinciali; Superiores enim locales in suis Conventibus sunt veluti Parochi in suis Parochiis; Parochi autem nequeunt sibi in Confessarium eligere Sacerdotem non approbatum ab Ordinario, ut est certissimum post Decretum Alexandri VII. qui die 24. Septembris 1665. inter alias merito damnavit sequentem propositionem 16. in ordine; ibi: *Qui Beneficium Curatum habent, possunt sibi eligere Confessarium simplicem Sacerdotem non approbatum ab Ordinario; ergo neque Superiores locales possunt sibi in Confessarium eligere simplicem Sacerdotem non approbatum a Generali, vel Provinciali;* Cum enim nequeant ipsum approbare pro aliis, neque possunt approbare pro se *Matthæucci Officialis Curie cap. 32. & alii passim.*

60 Regularis, qui incito, vel invito Prælati sui Ordinis approbatur ab Ordinario loci ad audiendas Confessiones in sua Diocesi, an valide eas excipiat; Vide verb. *Approbatio art. 1. n. 18. & 19.*

61 Prælati Regularium possunt suos subditos a se, vel suis Prædecessoribus, vel aliis quibuscumque Superioribus ad audiendas Confessiones approbatos, ab eisdem Confessionibus audiendis suspendere, etiam ex causa occulta, & extrajudicialiter, ut declaravit Sac. Cong. Episc. & Reg. in una Theatinorum 2. Jul. 1617. Vide *idem verb. n. 20.*

62 Prælati Regulares, nempe Generales, & Provinciales possunt Religiosos sibi subditos in Notarios creare, & deputare. Sic S. Pius V. Constituit. incip. *Debitum* concessit expresse Prælati Ordin. Prædicatorum, de quo privilegio participant ceteri Regulares communicantes cum ipsis in privilegiis. Vide verb. *Notarius.*

63 Prælati Regulares, puta Generales, & Provinciales, possunt cum Generali, & Provinciali, seu Intermedio Capitulo dispensare cum suis Religiosis illegitimis ad Officia, & Prælati Ordinis obtinenda; Quamvis enim Privilegia ad id concessa Religionibus, & relata a Rodriguez *to. 1. q. Regul. q. 13. art. 6. & Peyrin. to. 1. pr. vil. Minim. in Constit. 2. Julii II. §. 29. num. 93.* fuerint abrogata a Sixto V. Constituit. incip. *Cum de omnibus*, & alia incip. *Ad Romanum Pontificem*; tamen ex post Gregorius XIV. Constituit. 3. incip. *Circumspecta Romani Pontificis providentia* §. 4. moderans prædictas Sixti V. Constitutiones id eis iterum concessit, statuens, Licere Generali, aut Provinciali singulorum Ordinum, aut Congregationum, aut Hospitalium, ad quos dicta dispensatio spectat, (juxta tenorem privilegiorum, & Indultorum Apostolicorum eis concessorum, quæ dummodo usû recepta, nec alias sub illis revocationibus comprehensa sint, ut præfertur, in hac parte revalidamus cum illegitimis, quos alias dictus Generalis, aut Provincialis cum Generali, Provinciali, seu Intermedio Capitulo, & non alias, suffragantibus meritis, dignos judicaverint, ad honores, gradus, & dignitates obtinendas dispensare, ac dispensationes hujusmodi ita factas, & inde sequuta quacumque, ut antea, valere, ac tenere perinde, ac si dictæ Constitutiones non emanassent. Miranda in *Manu. d. tom. 2. quest. 2. art. 3.* Matthæucci *Official. Curie cap. 38. num. 20.* Lezana *Summ. quest. Regular. tom. 1. cap. 18. num. 60.* Peyrin. *tom. 1. privilegior. Minimor. in Constit. 2. Julii II. §. 29. a num. 95.* & alii passim. Et idem sub ampliori forma concessit postea, Gregorius XIV. in privilegio dato Congregationi Clericorum Regularium Ministrantium infirmis Constit. 17. incip. *Illius* §. 29. his verbis. Ac dicto Præfæcto Generali pro tempore existenti, seu de illius licentia Præfæctis inferioribus aliorum locorum, seu Provincialibus dictæ Congregationis pro tempore existentibus, & illorum Vicariis, ac loca tenentibus, ut cum existent Congregationis personis defectum natalium etiam ex adulterio, sacrilegio, incestu, & quovis alio nefario, & illicito, ac prohibito, & damnato coitu provenientem patientibus, postquam in dicta Congregatione vota emisserint, ut defectu hujusmodi non obstante, ad quoscumque Sacrorum etiam Presbyteratus Ordines promoveri, & in illis etiam in Altaris ministerio ministrare, necnon ad quascumque Administrationes, Personatus, Præeminencias, & Officia dictæ Congregationis eligi, admitti, & assumi illaque gerere, & exercere.

Prælati Regulares habentes, ut supra, facultatem dispensandi cum subditis Religiosis illegitimis, quoties scientes esse tales conferunt illis aliquam Prælatiam, vel Officium, censentur saltem in foro conscientia cum illis dispensare; Talis enim Prælatiæ, vel Officii collatio est quedam virtualis dispensatio. Rodriguez *tom. 1. quest. Regular. q. 13. artic. 16.* Navarr. in *Manuali cap. 25. num. 74.* Lezana *loc. cit. cap. 18. num. 63.* & alii.

Prælati Regularis, sicuti & quilibet alius captus a Turcis, vel Saracenis, seu ab aliis hostibus, non est ipso Jure privatus sua dignitate, nec privandus per sententiam, sed interim deputandus est Vicarius, qui, durante captivitate, Provinciam, seu Monasterium regat, & ipse ex captivitate reversus pristinam Dignitatem, & Prælatiam recuperat; *cap. si Episcopus, de supplend. negligent. Prælator. in 6.* Captivitas enim non est delictum, & ubi delictum non est, ibi non debet esse pœna. *cap. Cognoscentes, de Constitutionibus, & Glossa communi recepta in cap. si Beneficia vers. sine culpa, de præbend. in 6.* Tum quia nimia crudelitas esset talem affligere, cui potius est miserandum, *cap. Licet, de Consibus, & ibi Glossa communiter recepta verb. Miserevi, & facit textus in cap. Cum percussio 7. quest. 1.* ibi *Non debet a nobis addi flagellatis afflictio, in cap. Em parte de Cleric. agrotant. ibi: Nec afflictio afflictio sit addenda; cap. At si Clerici, de iudiciis §. De adulteriis, ibi: Nec duplici debeat ipsum contritione contere, & in leg. Navis onusta §. Cum autem ff. Ad Leg. Rhod. de jactu; ibi: Quia non debet duplici damno onerari, cum similibus.*

Unde P. Joannes Cheron Provincialis Carmelitarum a Barbaris captus, ac postea liberatus, a Sacra Congregatione Episcop. & Regul. jubetur in possessione Provincialatus manentem, & ad liberum illius exercitium reintegrari, cassata alterius Provincialis electione. Vide verb. *Postliminium n. 7.* ubi refert casus.

Assignatur quid importent absolutiones Generales, quas Prælati Regulares in fine Visitationis, & in quibusdam anni solemnitatibus dare consueverunt suis subditis Religiosis, quæ Absolutiones cadunt super Excommunicationibus, Suspensionibus, & Irregularitatibus, quas subditi forte ignoranter contraxerunt,

cessa Religionibus, & relata a Rodriguez *to. 1. q. Regul. q. 13. art. 6. & Peyrin. to. 1. pr. vil. Minim. in Constit. 2. Julii II. §. 29. num. 93.* fuerint abrogata a Sixto V. Constituit. incip. *Cum de omnibus*, & alia incip. *Ad Romanum Pontificem*; tamen ex post Gregorius XIV. Constituit. 3. incip. *Circumspecta Romani Pontificis providentia* §. 4. moderans prædictas Sixti V. Constitutiones id eis iterum concessit, statuens, Licere Generali, aut Provinciali singulorum Ordinum, aut Congregationum, aut Hospitalium, ad quos dicta dispensatio spectat, (juxta tenorem privilegiorum, & Indultorum Apostolicorum eis concessorum, quæ dummodo usû recepta, nec alias sub illis revocationibus comprehensa sint, ut præfertur, in hac parte revalidamus cum illegitimis, quos alias dictus Generalis, aut Provincialis cum Generali, Provinciali, seu Intermedio Capitulo, & non alias, suffragantibus meritis, dignos judicaverint, ad honores, gradus, & dignitates obtinendas dispensare, ac dispensationes hujusmodi ita factas, & inde sequuta quacumque, ut antea, valere, ac tenere perinde, ac si dictæ Constitutiones non emanassent. Miranda in *Manu. d. tom. 2. quest. 2. art. 3.* Matthæucci *Official. Curie cap. 38. num. 20.* Lezana *Summ. quest. Regular. tom. 1. cap. 18. num. 60.* Peyrin. *tom. 1. privilegior. Minimor. in Constit. 2. Julii II. §. 29. a num. 95.* & alii passim. Et idem sub ampliori forma concessit postea, Gregorius XIV. in privilegio dato Congregationi Clericorum Regularium Ministrantium infirmis Constit. 17. incip. *Illius* §. 29. his verbis. Ac dicto Præfæcto Generali pro tempore existenti, seu de illius licentia Præfæctis inferioribus aliorum locorum, seu Provincialibus dictæ Congregationis pro tempore existentibus, & illorum Vicariis, ac loca tenentibus, ut cum existent Congregationis personis defectum natalium etiam ex adulterio, sacrilegio, incestu, & quovis alio nefario, & illicito, ac prohibito, & damnato coitu provenientem patientibus, postquam in dicta Congregatione vota emisserint, ut defectu hujusmodi non obstante, ad quoscumque Sacrorum etiam Presbyteratus Ordines promoveri, & in illis etiam in Altaris ministerio ministrare, necnon ad quascumque Administrationes, Personatus, Præeminencias, & Officia dictæ Congregationis eligi, admitti, & assumi illaque gerere, & exercere.

Prælati Regulares habentes, ut supra, facultatem dispensandi cum subditis Religiosis illegitimis, quoties scientes esse tales conferunt illis aliquam Prælatiam, vel Officium, censentur saltem in foro conscientia cum illis dispensare; Talis enim Prælatiæ, vel Officii collatio est quedam virtualis dispensatio. Rodriguez *tom. 1. quest. Regular. q. 13. artic. 16.* Navarr. in *Manuali cap. 25. num. 74.* Lezana *loc. cit. cap. 18. num. 63.* & alii.

Prælati Regularis, sicuti & quilibet alius captus a Turcis, vel Saracenis, seu ab aliis hostibus, non est ipso Jure privatus sua dignitate, nec privandus per sententiam, sed interim deputandus est Vicarius, qui, durante captivitate, Provinciam, seu Monasterium regat, & ipse ex captivitate reversus pristinam Dignitatem, & Prælatiam recuperat; *cap. si Episcopus, de supplend. negligent. Prælator. in 6.* Captivitas enim non est delictum, & ubi delictum non est, ibi non debet esse pœna. *cap. Cognoscentes, de Constitutionibus, & Glossa communi recepta in cap. si Beneficia vers. sine culpa, de præbend. in 6.* Tum quia nimia crudelitas esset talem affligere, cui potius est miserandum, *cap. Licet, de Consibus, & ibi Glossa communiter recepta verb. Miserevi, & facit textus in cap. Cum percussio 7. quest. 1.* ibi *Non debet a nobis addi flagellatis afflictio, in cap. Em parte de Cleric. agrotant. ibi: Nec afflictio afflictio sit addenda; cap. At si Clerici, de iudiciis §. De adulteriis, ibi: Nec duplici debeat ipsum contritione contere, & in leg. Navis onusta §. Cum autem ff. Ad Leg. Rhod. de jactu; ibi: Quia non debet duplici damno onerari, cum similibus.*

Unde P. Joannes Cheron Provincialis Carmelitarum a Barbaris captus, ac postea liberatus, a Sacra Congregatione Episcop. & Regul. jubetur in possessione Provincialatus manentem, & ad liberum illius exercitium reintegrari, cassata alterius Provincialis electione. Vide verb. *Postliminium n. 7.* ubi refert casus.

Assignatur quid importent absolutiones Generales, quas Prælati Regulares in fine Visitationis, & in quibusdam anni solemnitatibus dare consueverunt suis subditis Religiosis, quæ Absolutiones cadunt super Excommunicationibus, Suspensionibus, & Irregularitatibus, quas subditi forte ignoranter contraxerunt,

traxerunt, vel oblitū sunt, ita ut si postea recordentur, & cognoſcant ſe aliquam Cenſuram, vel pœnam reſervatam incurſiſſe, non teneantur amplius pro abſolutione ab illis Cenſuris, vel pœnis recurrere ad Superiorem habentem facultatem, ſed ſufficiat, quod conſiteantur communi Confeſſario peccata, ob quæ illas incurſerunt; nam illa peccata, ut ſupponitur, erant ſolum reſervata ratione Cenſuræ, qua ſublata, ceſſat reſervatio peccati; Illæ tamen Abſolutiones non ſunt Sacramentales, nec per eas quis abſolvitur a culpa peccati, cum tunc non fiat Confeſſio ſpecifica peccatorum, ſed ſunt quedam abſolutiones deprecativæ, per quas ſubditi abſolvuntur ab omnibus Cenſuris &c. & a pœna debita pro peccatis jam quoad culpam dimiſſis, adhuc in hac, vel altera vita exſolvenda. Unde cum in talibus abſolutionibus dicitur: *Absolve vos ab omnibus peccatis veſtris*, idem eſt, ac *ab omnibus pœnis debitis pro iſdem*, juxta illud 2. *Machabæorum cap. 12. Sancta, & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare, ut a peccatis ſolvantur*, ubi peccata ſumuntur, ut vides pro pœnis debitis pro iſdem; Sic Rodriguez tom. 1. *quaſt. 20. art. 26. in Kerchove in Statuta generalia c. 6. §. 22. n. 161. Kazenberger Supplem. Theolog. Sacramental. P. Sporer cap. 3. ſeſſion. 2. quaſt. 3. numer. 142. fol. 260. & alii paſſim. Vide verb. Indulgentia art. 2. num. 28. art. 4. num. 11. & art. 5. a n. 65. ad 69.*

78 Unde enixe deprecantur, & ſerio monentur Prælati omnes Regulares ad has Generales abſolutiones ſuis ſubditis impertiendas diebus omnibus, & Feſtivities, quibus id eis eſt a Sede Apoſtolica per ſpecialia privilegia conſeſſum, ne tanto ſpirituali bono fraudentur. Dies autem, & Feſtivities, in quibus id eis conſeſſum, aſſignantur cum ſuis reſpectivis formulis Abſolutionum ſub verb. *Indulgentia art. 5. a n. 65. ad 69. Vide ibi.*

79 Idem quod de abſolutionibus Generalibus, a Prælati Regularibus dari conſuevit, dicendum eſt de abſolutionibus cum Indulgentia in articulo mortis dari ſolitis infirmis moribundis, quibus dari poſſunt etiamſi eas non petierint, & jam ſint ſenſibus deſtituti, nihilque percipiant, aut ſciant de tali Indulgentia. *Doctores citati.*

80 Abſolutio, quæ datur a Prælate, ſeu Præſide ante electionem Capitularem cadit ſuper Cenſuras, & Irregularitates, quæ poſſunt eſſe impedimentum inhabilitatis ad eligi, & eligere; Et patet expreſſe ex ſequenti formula uti conſueta: *Miſereatur veſtri &c. Indulgentiam &c. Si tenemini aliquo vinculo Excommunicationis majoris, vel minoris, Interdicti, vel ſuſpenſionis, in quantum ſe extendunt gratia, & privilegia Ordini veſtro conſeſſa, vos omnes auctoritate Beatorum Petri, & Pauli, ac S. Sedis Apoſtolice, mihi in hac parte commiſſa, & vobis conſeſſa, ad effectum electionis (vel electionum,) canonice, ac rite per vos faciendæ (vel faciendarum) abſolve. Item, eadem auctoritate, & ad eundem effectum diſpenſo vobiscum ſuper omni Irregularitate, ſi quam contraxiſtis, quatenus opus ſit, & indigeris, vos habilito executioni Ordinum, & Officiorum veſtrorum. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.*

81 Si quis Religioſus eſſet ligatus aliqua Cenſura, a qua Prælati, ſeu Præſes Capituli non poſſet abſolvere, tunc ipſe non eſſet abſolutus, & ſic non poſſet in dicta Capitulari electione eligi, aut eligere; Hoc enim videtur expreſſum in hac clauiſula dictæ abſolutionis: *In quantum ſe extendunt privilegia, & gratia Ordini veſtro conſeſſa.* Sic Peyrin. *de Prælat. q. 2. cap. 5. num. 9.* cum quo tranſeunt Doctores, teſte Matthæucci *Officialis Curie cap. 38. n. 18.*

82 Item talis abſolutio non prodeſt abſentibus; Quamvis enim abſolutio ab Excommunicatione dari poſſit etiam abſentibus per Litteras, ut tradunt communiter Doctores: Hæc tamen ſolum ad præſentes dirigitur, ut demonſtrat aperte illud pronomen demonſtrativum *Vos*, quod Electores præſentes exigit, ut de Beneficio talis abſolutionis participent. Sic expreſſe Matthæucc. *loc. cit. num. 18. Qui cap. 19. num. 58. & ſeq. ex multis probat contra Sanctorum*, quod talis abſolutio ſit, cum reiſidentia, cum ſit data ad cautelam, ne ex titulo Cenſurarum poſſit poſtea electio, alias valida impugnari: Unde cum non abſolute detur, ſed reſtrictè ad effectum electionis faciendæ, completa electione, Capitulares, qui aliqua Cenſura erant irretiti, in eandem reiſident; & ſic, ut electus poſſit deinde Officium exercere, debet abſolutionem petere a Sacra Pœnitentiaria. Nam abſolutio, quæ a Præſide præſtat, ſolum operatur, ut poſſit canonice eligi, non vero quod valeat exercere; Sed hic opus eſt puro, & abſoluto abſolutionis Beneficio. *Hæc ille. Vide ibi.*

Prælati Regulares poſſunt concedere ſpecialibus Benefactoribus ſuæ reſpectivæ Religionis Filiantias, ſeu Litteras Filiationis, eis communicando, Suffragia, Indulgentias, Orationes, & bona ſpiritualia tamquam Filiis propriæ Religionis ex conſeſſione Urbani V. facta Prælatiſ totius Ordinis Minorum, prout referuntur in *Compendio Privilegiorum verb. Indulgentia quoad ſæculares quæſto num. 6. ibi: Urbanus V. conceſſit, ut Generalis, & Provincialis totius Ordinis Minorum poſſint communicare Suffragia, Indulgentias, Orationes, & bona ſpiritualia Benefactoribus Ordinis.* Per quæ quid intelligatur, & veniat, patet ex ipſis Litteris Filiationis, quæ ipſis Benefactoribus paſſim dantur, in quibus omnia ad longum clare exprimitur.

Prælati Regulares, an, & quando teneantur applicare Miſſam pro ovis ſuis? Vide verb. *Miſſa art. 13. ſub num. 11. circa finem.*

Prælati inferiores juriſdictionem quaſi Episcopalem exercentes, tenentur, ſtatutis temporibus viſitare, Limina Apoſolorum, & Eccleſiarum ſtatim exponere; Bened. XIV. tom. 1. *Conſtit. 7. incip. Quod Sancta §. 5. Vide tom. 4. Verb. Limina Apoſolorum.*

Prælato inferiori acquiritur juriſdictione intra Episcopali Diocæſim, vel ex privilegio, vel ex conſuetudine immemorabili. Idem *Conſtit. 76. incip. Apoſtolica ſervitutis §. 2. Non vero ex poſſeſſione quadragenaria ex titulo colorato. Idem ibid. §. 3. Vide tom. 4. ad verba juriſdictione.*

Prælati inferioribus Juriſdictionem habentibus in Clerum, & Populum, conceditur facultas impertiendi Benedictionem cum Indulgentia plenaria in articulo mortis. Idem tom. 2. *Conſtit. 34. incip. Pia Mater. Vide ſupra verb. Moribundus n. 38. & 39. ubi datur etiam formula eam impertiendi.*

Novæ additiones ex aliena manu.

DE Privilegiis Prælati Regularis, tum de poteſtate ejuſdem in ſuos ſubditos, plene agit Grueber de *Privileg. Religioſ.* de privilegiis *tract. 2. per tot. & de poteſtate tract. 3. pariter per tot. Conſule, & cum locis citatis de Privilegiis, & poteſtate Abbatis Commendatarii.*

PRÆSCRIPTIO.

ARTICULUS I.

Quoad ea, quæ concernunt naturam, effectum, & conditiones Præſcriptionis, ſeu Uſucapionis.

Præſcriptionis nomen ſignificat dupliciter, ſcilicet generatim, & magis proprie; *Communis.* Præſcriptio generatim ſumpta idem eſt ac exceptio, ſive oppoſitio ad excluſionem actionem, ſeu intentionem alterius; Sic accipitur Præſcriptio in *l. Sed. & ſi §. ult. ff. De judiciis, & in toto ff. & Cod. tit. de Exceptionibus, & Præſcriptionibus.* Præſcriptio magis proprie ſumpta idem eſt, ac Exceptio Peremptoria, per quam Poſſeſſor bonæ fidei poſt decurſum certi temporis a Lege deſinito poteſt repellere Dominum rem ſuam priſtinam repetentem, vel antiquo ſuo Jure uti volentem, opponendo ei continuatam poſſeſſionem talis rei, vel juris bona fide factam tempore a Lege deſinito ad præſcribendum, ſeu peremptorie excipiendum, per quam poſſeſſionem talem rem, vel jus fecit ſuum, & ſic accipitur Præſcriptio toto titulo 26. de præſcriptionibus lib. 2. *Decretal. & tit. 6. Inſtitut. de Uſucapionibus, & longi temporis Præſcriptionibus, & ff. De Uſurpationibus, & Uſucapionibus.*

Unde quamvis nonnulli Doctores cum Gloſſa in *l. 3. ff. De Uſucapion.* in hoc diſtingui dicant Præſcriptionem ab Uſucapione, quod Præſcriptio proprie ſit rerum immobilium; Uſucapio vero rerum mobilium, quam differentiam etiam Scotus in *4. diſt. 15. q. 7. §. De ſecundo* ſupponere videtur; ibi: *Et hoc dico, quod Præſcriptio in immobilibus, & Uſucapio in mobilibus &c.* Tamen hæc diſtinctio non habet fundamentum in jure, ut patet *lex princip. Inſtitut. de Uſuca p. & Præſcript.* ubi Uſucapio etiam ad res immobiles referunt, & ex *l. unic. Cod. De Uſucapion. transformand.* ubi ſublata eſt omnis differentia inter Uſucapionem, & Præſcriptionem; Nam Præſcriptio locum habet in rebus mobilibus, cum poſt illa-

illarum Uſucapionem oppoſi exceptio Præſcriptionis contra priorem Dominum. Covarr. in *Regul. Poſſeſſor. par. 1. §. unic. n. 2. & 3.* Unde jam paſſim pro Synonymis accipiuntur hæc nomina Præſcriptio, & Uſucapio.

Hinc Præſcriptio, ſeu Uſucapio deſinitur communiter a Doctores, quod ſit *Acquiſitio, ſeu Adſectio Domini rei alienæ, vel alieni juris peremptio per continuationem poſſeſſionis tempore, & modo Legis deſinito.* In qua deſinitione notanter ponitur *Vel alieni juris peremptio*; ad denotandum, quod per Præſcriptionem, ſeu Uſucapionem eliditur etiam jus alienum, ſeu acquiritur jus aliquod, quod antea alteri competeſſet, cum etiam jura aliena præſcribi poſſunt, ut uluſfructus, ſervitus &c. immo etiam liberatio a debito aliquo.

Præſcriptio, ſeu Uſucapio ſit primitus introducta per jus Civile, & deinde per jus Canonicum approbata. Patetque ex *l. 1. & ſeq. ff. De Uſurpationibus, & Uſucapionibus, & l. 1. & ſeq. Cod. De Præſcription. longi temporis*, cum ſimilibus, ubi plurimæ Leges Præſcriptionem, ſeu Uſucapionem introductas reperuntur, quæ poſtea per jus Canonicum *l. 2. Decretal. tot. tit. 26. de Præſcriptionibus* fuerunt approbata; Quod & patet ex *cap. Vigilanti 5. de Præſcriptionibus*; ubi Alexander III. Summus Pontifex dicit, quod *Ephreſius enim legiſlator ſolum propter vitandam miſerorum ſegnitiam, & longi temporis errorem, & conſuſionem, primus Tricenarii, vel quadragenarii Præſcriptioni vigorem Legis impoſuit.*

Præſcriptio, ſeu Uſucapio varias ob juſtas cauſas ſit introducta; Primo ſcilicet ob bonum publicum, ne rerum dominia diu, & ſere ſemper eſſent incerta, textu expreſſo in *l. Bono publico 1. ff. de Uſurpationibus, & Uſucapionibus*, ibi: *Bono publico Uſucapio interducta eſt, ne ſcilicet quærumdam rerum diu, & ſere ſemper incerta dominia eſſent, cum ſufficeret Dominis ad acquirendas res ſuas ſtatuti temporis ſpatium.* Secundo, ut præciderent innumerabiles, & perpetuæ lites, quæ ceteroquin oriri poſſent; textu expreſſo in *l. Uſucapio 5. ff. Pro ſuo*, ibi: *Uſucapio rerum etiam ex aliis cauſis conſeſſa, interim propter ea, quæ noſtra exiſtentes poſſederamus; conſtituta eſt, ut aliquis litem ſuis eſſet;* Tertio, ne rerum Poſſeſſores prope immortalis timore teneantur; textu expreſſo in *l. Cum noſtriſſimi 7. in princ. Cod. de Præſcript. 30. vel 40. ann. ibi: Ne poſſeſſores ejuſmodi prope immortalis timore teneantur.* In perpetuum enim timore eſſent, ne res ab ipſis poſſeſſa eviacerentur; Unde in præjudicium boni publici fieret, ut nemo auderet fundos colere. Quarto, ut hoc modo ſegnitias, ac deſidia hominum qui res ſuas, ac jura in judicio perſequi negligunt, evacuetur, dum ea puniunt ademptione Domini, juxta *l. Ut perſeſſus 2. de annali exceptione*, ibi: *Sed ſit aliqua inter deſides, & vigilantis differentia, & cap. Vigilanti 5. de Præſcriptionibus*, ibi: *Ephreſius enim propter vitandam miſerorum ſegnitiam, & longi temporis errorem, & conſuſionem, primus tricennarii, vel quadragenarii Præſcriptioni vigorem Legis impoſuit.* Unde ſibi imputare debet negligens; *l. Quod quis, ff. de Reg. d. juris.* Jura enim ſubveniunt vigilantibus, & non dormientibus, ut habetur in *leg. Non enim, ff. Ex quibus cauſis majores, & leg. Pupillus, ff. de iis, quæ in fraudem Creditorum.*

Præſcriptio, ſeu Uſucapio eſt valida, & licita, nedum in foro externo, ſed etiam in foro interno, ſeu conſcientiæ, adeo ut, qui aliquam rem legitime præſcripſit, non teneatur ad ejus reſtitutionem, nequidem in foro conſcientiæ, quamvis poſt legitime completam Præſcriptionem certo cognoſcat rem illam antea fuiſſe vere alienam. Sic expreſſe Gloſſa in *cit. cap. Vigilanti 5. de Præſcriptionibus verb. Noverit*; Abbas *ibid. num. 6. Fagnan. in cap. Si quis num. 40. de Regularibus*, Scotus in *4. diſt. 15. q. 2. §. De ſecundo*, & communis aliorum; Et ratio, quam optime adducit Scotus *loc. cit.* eſt quia translatio Domini facta auctoritate Legis publicæ juſta, juſta, & licita eſt; ſed in Præſcriptione, ſeu Uſucapione legitime completa intervenit talis translatio Domini, ergo injuſta, & licita eſt etiam in foro interno, ſeu conſcientiæ; Minor clare patet ex Juribus adductis *ſupra n. 7. & 8.* Major autem probatur, quia Lex juſta potuit a principio juſte determinare prima rerum Domina, ut in conſeſſo eſt apud omnes, ergo etiam poſterior Lex juſta juſte de iſdem potuit, & poterit diſponere juxta temporum varietatem, & exigentiam, ſeu neceſſitatem boni publici, *arg. c. Sciendum 1. & c. Regule 2. diſt. 29. ibi: Regule Sanctorum Patrum pro tempore, loco, & perſona, & negotio, inſtante neceſſitate, tradita ſunt.* Quod autem Præſcriptio, ſeu Uſucapio introducta ſit a Lege publica propter exigentiam, & neceſſitatem

Farrm. Biblioth. Tom. VI.

boni publici, clare, & expreſſe habetur ex *l. Bono publico 1. ff. de Uſurpationibus, & Uſucapionibus*, & aliis Legibus cum præciſis ſuis verbis relatis *ſupra numer. 8.* adeoque &c. Tum quia non eſt verofimile, quod Sacri Canonice, qui principaliter ſalutem animarum conſiderant, *cap. Novit. 13. de Jud. cap. Ut animarum 2. de Conſtitut. in 6.* Præſcriptionis Jura approbaſſent, ſi effectus eorum conſcientiæ repugnaret.

Ut autem Præſcriptio, ſeu Uſucapio ſit legitima, vimque licite, & juſte transferendi rerum Dominium habeat, requiruntur quinque conditiones a Doctores in his vulgatis verſiculis comprehenſæ.

*Non uſucapies, ni ſint tibi talia quingue.
Bona fides, juſtus titulus, res non vitioſa.
Ut reſtradatur, tempus quoque continetur.*

*Non uſucapies, ni ſint tibi talia quingue.
Si res apta, fides bona, ſit titulus quoque juſtus.
Poſſideas juſte, completo tempore legis.*

Unde juxta ordinem horum ut imo rum verſiculorum expendantur ſingulæ conditiones per diſtinctos Paragraphos majoris claritatis gratia.

Novæ Additiones ex aliena manu.

Præſcriptio jure Digeforum nil aliud erat, quam modus excluſendi Actorem, ejuſque actionem, & quidem vel ideo, quod elapſo tempore legitimo ageret. Sunt enim quibuſcumque actionibus præfixa certa tempora, intra quæ inſtitui debebant, quo non facta, Actoris intentio præſcriptione excludebatur; idque ut finis imponeretur litibus, quæ alias perpetuum habituræ eſſent effectum in detrimentum Republicæ, tum etiam, ut puniretur negligentia ceſſantium agere, & jus ſuum perlequi.

Dominium interim præſcriptio haud tribuebat præſcribendi, ſed hunc effectum tantummodo habebat uſucapio, quæ currebat etiam contra negligentem, ſalva interim quandoque reſtitutione in integrum. Præſcriptio vero haud obrat impeditis, & non negligentibus; *L. 16. Cod. de Inofficioſ. Teſtam.* Quod & jus Canonicum repetit, *cap. 13. & ſeq. cap. 16. qu. 3. cap. 10. 14. 15. de Præſcript.*

Quoniam vero præſcriptio exceptionem ſolummodo producebat, & poſſidentem defendebat, inde quoties reus poſſeſſione calu exciderat, rei vindictatione uti, & rem a quovis poſſeſſore repetere haud poterat, quem effectum unice habebat uſucapio.

At Imperator Juſtinianus, in *L. un. C. de Transform. uſucap.* illi præſcriptioni, quæ poſſeſſionem quandam qualificatam, rerum a reo poſſeſſarum continebat, effectum uſucapionis tribuit, ut non tantum jus excipiendi, ſed etiam agendi reo tribueret, id quod etiam jus Canonicum è jure Romano aſſumpſit, & nonnulla quedam noviter ei addidit.

§. I.

Si res apta,

Quoad ea, quæ concernunt, res quæ poſſunt præſcribi, vel non.

Omnes res poſſunt præſcribi, ſeu uſucapi, niſi Lege aliqua, vel ſpecialia ratione præſcribi, ſeu uſucapi prohibeantur; *Communis*, per text. in *§. 1. & ſeq. Inſtit. de uſucapionibus*; & in *l. Longi temporis, Cod. de Præſcriptionibus longi temporis*, cum ſimilibus, ubi, ut legenti patet, rerum Præſcriptio ſeu Uſucapio conceditur indiftincte aliquibus dumtaxat rebus poſtmodum exceptis.

In ſpecie autem præſcribi, ſeu uſucapi non poſſunt homines liberi, quia nullo tempore præſcribi poſſent, ut homines liberi ſiant ſervi, licet Poſſeſſores bona fide illos emerint, putantes eſſe ſervos; *Communis* per text. in *§. Sed aliquando, Inſtitut. de Uſucapionibus*; *l. Uſucapionem 9. ff. de Uſurpationibus, & Uſucapionibus*; & *leg. Ultim. Cod. De longi temporis præſcriptione, que pro libertate*, ubi dicitur, contra libertatem hominis non præſcribitur etiam tempore ſexaginta annorum.

Eccontra tamen poſſunt homines ſervi præſcribere libertatem contra Dominos, ſi ſpatio viginti annorum bona fide ſe geſerint pro liberis, etiam ſine titulo libertatis; *Communis*, per text. in *cit. l. Ultim. Cod. De longi temporis præſcriptione, que pro libertate*, & Gloſſa, *ibi: verb. bona fide, & verb.*

Per 20.

Per 20. Hoc enim statutum est favore libertatis, cum libertas hominis connumeretur inter causas favorabiles; cap. Ultim. de sentent. & re iudicat. adeoque possunt homines servi præscribere libertatem contra Dominos, non vero Domini præscribere servitutem contra homines liberos; quia, cum servitus sit quid odiosum, & libertas quid favorabile, currit Reg. 15. Juris in 6. quod Odia restringi, & favores convenit, ampliare.

4 Item res Sacre, V. G. Ecclesiæ, Jura spiritualia, Jus conferendi Beneficia Ecclesiastica, & hujusmodi nullo tempore a Laicis præscribi possunt, cum nec talia a Laicis possideri valeant Communis, per text. in cap. Causam 7. de Præscriptionibus, & in l. Usucapionem 9. ff. de Usurpationibus, & Usucapionibus, §. Sed aliquando, Institut. de Usucapionibus, cum similibus.

5 Dicitur autem notanter a Laicis; quia Ecclesiæ quoad proprietatem ab uno Prælato Ecclesiastico contra alium, & alia Jura spiritualia possunt sine dubio præscribi a Clericis aliisque personis Ecclesiasticis; Communis, per text. in cap. Placuit 1. cap. De quart. 4. c. Ad aures 6. cap. Auditis 15. & cap. Cum olim 18. de Præscriptionibus, cum similibus.

6 An autem possit dari, & valeat Præscriptio contra onera, & Fundationes Beneficiorum, & contra onus, & numerum Missarum? Variant Doctores; Possit enim præscribi contra onera, & conditiones Fundationum tenent multi cum Layman lib. 3. sect. 3. tr. 1. cap. 8. num. 17. & Paqualig. de Sac. qu. 1192. Similiter præscribi posse contra onus, & numerum Missarum docent Paqualig. q. 1192. & s. q. Tamburina in Method. celeb. lib. 3. cap. 7. §. 1. Pellizarius tract. 5. cap. 9. numer. 92. testans Viros doctos a se consultos esse ejusdem mentis, Thomas Hurtad. de residentia c. 1. lib. 6. R. 6. §. 4. n. 8. & §. 6. a. n. 14. Gobat in Exper. tr. 3. n. 514. addens n. 515. idem esse de obligatione Anniversariorum, Officii Defunctorum, elemosinarum &c. La Croix l. 4. n. 352. testans ex Tusch. litt. S. conclus. 424. n. 9. & Corrad. lib. 1. cap. 6. n. 324. hanc sententiam secutam esse Rotam. Et ratio potissima inter alias, quas adferunt apud La Croix l. cit. est, quia fundatio, & Beneficium admittunt Præscriptionem, cap. Cum. de Beneficio 5. de prebend. in 6. ibid. Glossa, Anchar. Franch. Silv. Gom. Barb. num. 4. Rebuff. in praxi Benef. tit. Regularia Benef. insuper Gobat, & alii in principio cit. putant sufficere ad id inter præsentis annos 20. & inter absentis 30. requiri tamen 40. annos docet Paqual. q. 1193. quia agitur contra Ecclesiam. Hos autem sufficere tenent Glossa, aliique cum Barbosa l. c. n. 5. Gonzal. ad Regul. 7. Cancellaria gloss. 7. num. 8. & 25. Tusch. litt. P. conclus. 542. Etsi successor in Beneficio potest, ut dicit Dicaflill. de Justitia lib. 2. tom. 1. d. 1. num. 263. gaudere accessione temporis antecessorum suorum, ut ab aliqua conditione, seu onere in Fundatione requisito liberetur, eamque libertatem bona fide illos possedisse in dubio præsumendum, juxta Regul. 24. Juris in 6. ibi: Cum quis in Jus succedit alterius, justam ignorantiam causam censetur habere, & notavit Nav. lib. 2. consil. 1. de Præscrip. & in simili Covarr. Regul. Possessor. part. 2. §. 11. num. 6. Corollario 4. Hactenus La Croix loc. cit.

7 Alii vero tenent oppositum, & signanter Felix Potestas tom. 1. part. 2. num. 2345. dicens sibi probabilibus esse contra Tamburin. quod non possit dari Præscriptio contra onus Missarum, quia dicit, ex Jure Res pupillaris, durante statu pupillari, præscribi non potest; l. Bona fidei, juncta Gloss. verb. Pupilli ff. de acquir. rerum domin. & l. Sicut in rem Cod. de Præscriptionibus, 30. vel 40. annorum; Atqui Animæ Purgatorii quoad suffragia eis debita, sunt pupillæ, quia sicut pupilli ob defectum ætatis, ita Animæ ob defectum status, causam suam agere non valent; Unde sicut negligentia, aut carentia Tutoris non potest cadere in detrimentum pupilli, ita nec negligentia, aut carentia hæredum &c. in detrimentum illarum Animarum; Adeoque contra eas non datur Præscriptio; Nam Præscriptio est in pœnam negligentium Jus proprium; l. Ut perfectus 2. de annati exceptione. & cap. Vigilanti 5. de Præscriptionibus; Nam autem negligentia imputari potest illis Animabus, cum alia voce clamare non possint, nisi illa Job. capit. 29. Miseremini mei &c. Hactenus ille loc. citat. Vide ibi.

8 Et pro hac opinione facit id, quod refert Monacell. part. 4. Supplement. ad 2. tom. num. 53. ibi: Quidam Testator mandavit suis Executoribus, ut erigerent pro amore Dei, & remedio anime sue unam Capellaniam cum destinatione Capellani, qui Missam singulo mane celebrare curaret. Fuit erecta Capel-

lania cum assignatione congruæ dotis: At quia Capellani pro tempore semel in hebdomada vacare consueverant, & Sacrificium pro Testatore applicare omiserant, delata causa ad Sac. Congregationem Concil. hæc in Lucan. 18. Febr. 1702. declaravit Capellanum teneri applicare Sacrificium pro Fundatore, licet ipse id non expresserit, et condemnavit Capellanos, seu Rectores pro tempore, quod celebrare, & applicare Sacrificium omiserint; non obstantibus descriptione contraria facta, in Tabella occasione Visitationis Apostolicæ a centum annis circa. Hæc ille.

An Capellanus, qui per annos 30. qualibet hebdomada legit ex errore tres Missas pro Fundatore, putans ad tot teneri, si postea in Fundatione inveniat, quod ad duas tantum sit obligatio, præscripsit contra se, & teneatur continuare celebrare tres qualibet hebdomada? Variant quoque Doctores. Tamburinus enim, & Paqualig. quest. 1193. cum La Croix loc. cit. num. 353. docent, probabilibus non præscripsisse contra se, adeoque non teneri nisi ad duas Missas in fundatione impositas, quia, dicunt, nemo est, qui possideat contra se ipsum; Præscriptio autem non inducitur sine possessione, juxta Regul. 3. Juris in 6. ibi: Sine possessione Præscriptio non procedit; Tum quia actus per errorem gelitus non nocet erranti, l. Si per errorem ff. de Jurisdic. adeoque &c. Pellizarius autem loc. cit. num. 94. dicit, talem Capellanum teneri ad celebrandas tres, docetque posse contra Capellanos præscribi spatio decem annorum, ad contra Regulares exigi triginta annos; Ego vero dicerem, talem Capellanum præscribere contra se, & teneri ad tres Missas, in sententia illorum, qui tenent posse Capellanum præscribere contra onus, & numerum Missarum; Et e contra non præscribere contra se, in sententia illorum, qui docent non posse Capellanum præscribere contra onus, & numerum Missarum, id suadet hæc ratio, quia qui sentit commodum sentire etiam debet onus, & e contra, l. Si merces 23. §. 6. ff. Locati, & cap. Qui sentit 55. de Regul. Juris in 6. ibi: Qui sentit onus, sentire debet commodum, & e contra; Et Leges permittentes, ut Cajus verb. grat. præscribat contra Sempronium, permittunt quoque ut Sempronius præscribat contra Cajum; Contrarium enim eadem est ratio, & disciplina, l. 1. ff. de his, qui sui, vel alieni Juris. Et sic sentire videtur Felix Potestas tom. 1. part. 2. cit. num. 2345. & Gobat loc. cit. num. 516. quavis concludat nihil se determinare in hac re, & materia neglecta fere ab aliis.

Item præscribi non possunt nec in totum, nec in partem, 10 res publicis usibus deputatæ, ut via publicæ, Pontes, Plateæ, Fora, Theatra, & hujusmodi. Communis per text. in l. Usucapionem 9. ff. de Usurp. & Usucapionibus, & l. Præscriptio 7. Cod. de operib. publ. Et ratio clara est; quia hujusmodi res publicæ, utpote omnibus communes, a privatis non possidentur, sed promiscue usurpantur, l. 1. §. Final. de acquir. possession. Sine possessione autem non procedit Præscriptio, ut expresse cavetur in Reg. 3. Juris in 6. ibi: Sine possessione Præscriptio non procedit. Et hoc procedit, etiam si populus ipsi uti desierit, ut expresse cavetur, in l. 2. ff. de vi public. & itineribus public. ibi: Viam publicam populus non utendo amittere non potest, etiam si centum annis per ipsam non iverit, prout subjungit Glossa Unica ibid. communiter recepta asserens hoc contingere favore publicæ utilitatis.

Item præscribi non possunt limites, seu termini Provincia- 11 rum, Diocesum, & Parochiarum, vel finibus coherentia; Dummodo constet tales fines fuisse legitima auctoritate præfixos, & constitutos. Communis, textu expresso, in cap. Super eo 4. de Parochis, cap. Quicumque 4. caus. 16. quest. 4. ubi & hujus ratio redditur: Ne Provinciarum terminus confundantur; & concordat cap. Licet 5. cap. Inter memoratos, 6. cap. Dilectio tua 7. ead. caus. 16. & quest. 4. Si autem non 12 constet tales fines fuisse legitima auctoritate præfixos & constitutos, tunc procedit, & valet Præscriptio. Abbas in cit. cap. Super eo num. 2. Engel l. 2. Decret. tit. 26. §. 2. num. 3. Reiffenstuel ibid. num. 43. & alii passim. Sicut etiam procedit, & valet Præscriptio in litibus prædiorum, qui privata auctoritate, ac conventionem præfiguntur, & constituantur; Ipsi enim limites præscribuntur spatio 40. annorum. Communis, textu expresso in cap. Quia judicante 9. de Præscriptionibus, cum similibus.

Item Res indivisim communes pluribus præscribi non possunt ad aliquo Sociorum etiam si longissimo tempore eas detinerit, sed ceteris sociis semper tenebitur tunc sua portio- nem,

nem, quia non fit tantum, sed omnium sociorum, seu coheredum nomine rem, seu hereditatem communem possidere dicitur. Communis, per textum, in l. Si communem, 10. ff. Quædammodum servitus amittantur.

15 Item præscribi non possunt res pupillares. Communis, per textum, in l. Bona fidei, juncta Gloss. verb. Pupilli, ff. de acquir. rer. domin. Contra ætatem enim pupillarem non currit Præscriptio, l. Sicut in rem, Cod. de præscript. 30. vel 40. annor.

16 Item præscribi non possunt res dotales, nisi Præscriptio, antequam res dotales efficerentur, inchoata fuerit. Communis, textu expresso, in l. Si fundum 16. ff. de fundo dotali.

17 Item præscribi non possunt res meræ facultatis, seu gratiæ voluntatis. Communis; Sic enim desumitur ex l. 2. ff. De via public. & itin. public. ubi dicitur, quod, Viam publicam populus, non utendo amittere non potest, etiam si centum annis per ipsam non iverit, ut addit Glossa Unica ibidem. Unde, si quis etiam per centum annos, & ultra iverit ad centum Molendinum, vel ad certum furnum, seu ad certam officinam, pro suis respectivis indigentibus; Vel si quis domum suam hæctenus nunquam altius edificaverit, non tamen vi Præscriptionis cogi potest, ut deinceps dictum Molendinum Furnum, Officinam frequenter, seu quod altius Domum suam non ædificet; quia in facultativis non datur Præscriptio. Excipie tamen casus, in quibus Domino Molendini, Furni, & Officinæ Jus hujusmodi quæsitum fuerit contra suos Va. fallos, five, iudicatos, ex eo quod ex consuetudine jam antea vigente, vel privilegio saltem colorato, sique bona fide prohibuerit suis subditis, ne frequentarent alia Molendina, alios Furnos, & alias Officinas, & ipsi prohibitioni sic interpositæ acquieverint, quia tunc etiam ea, quæ meræ facultatis sunt, præscribi possunt: Sicuti esset etiam de eo, qui prohibuit a vicino, ne Domum suam altius edificaret, ab ædificando desisteret, & mandato, ne ædificaret, obtemperavit; Tunc enim locum potest habere Præscriptio incipiens a die factæ prohibitionis. Sic Abbas, in cap. Significante, de appel. num. 1. Covarr. in Reg. Possessor. part. 2. §. 4. num. 7. allegans plurimos alios, Pirhing l. 2. Decret. tit. 26. n. 17. Reiffenstuel ibid. num. 39. Engel ibid. n. 9. & alii passim.

18 Item præscribi non possunt res reservatæ Supremo Principi in signum absoluti, & supremi domini, verb. grat. Prælatio tributi, & hujusmodi. Communis, textu expresso, in l. Comp. Cod. de Præscr. 30. vel 40. annor.

19 Item præscribi non potest Precarium, Commodatum, Pignus, Conductum, Depositum, & quælibet res Emphyteutica. Communis, per textum in l. Cum notissimi 7. §. 6. Cod. de præscriptionibus, 30. vel 40. annorum. Et ratio clara est, quia talia alieno nomine possidentur; alieno autem nomine possidens, non præscribit, nam si possidet, cuius nomine possidetur, cap. Si diligenti 17. de præscriptionibus.

20 Item præscribi non possunt res furtivæ, vel vi possessæ, non tantum a fure ipso, qui malæ fidei est, sed nec a quocumque bonæ fidei possessore, qui forte illas a fure, vel a tertio emit, vel alio quocumque iusto titulo accept, & possidet. Communis, per text. in §. Furtiva, & ibi, Glossa verb. Vi, instituit. de Usucap. l. Sciens 7. Cod. de Usucap. pro emptore l. Vicia 11. Cod. de acquir. possess. ubi expresse habetur, quod Vicia possessionum a mafioribus contraria perdurant, & Successorem auctoris sui culpa comitatur.

21 Intellige etiam nisi res furtiva, & vi possessæ non possunt præscribi tempore ordinario trium, decem, vel viginti annorum; Attamen præscribi possunt tempore extraordinario, seu longissimo triginta, vel quadraginta annorum, si tanto tempore bona fide possessæ fuerint, quia per Præscriptionem longissimi temporis purgatur vitium furti, vel violentiæ, quo affecta erat res, & omnis actio extinguitur: l. Sicut 3. & l. Omnes 4. Cod. de præscr. 30. vel 40. annorum. Et sic tenet Communis Doctores.

22 Intellige etiam nisi res furtiva, vel vi possessæ in potestatem Domini sui redierit, quia tunc, vitio purgato, ab alio bonæ fidei possessore præscribi potest tempore ordinario, §. Aliquando, Institut. de Usucap. &c. l. Sciens 7. Cod. de Usucap. pro emptore.

23 Item regulariter præscribi, seu usucapi non possunt res, quæ alienari nequeunt, argument. l. Alienationis 26. ff. de verb. signific. ibi: Alienationis verbum etiam Usucapionem continet; vix est enim, ut non videatur alienare, qui patitur usucapi. Hinc prohibita alienatione, hoc ipso saltem tacite censetur prohibita Usucapio, l. Si fundum 19. ff. de Fundo do-

Ferrar. Biblioth. Tom. VI.

tali, & l. Bona fidei, 48. ff. de acquir. rerum domin. Desinit enim in his plerumque iustus titulus ex defectu iustæ alienationis, concurruntque error Juris, qui non predest ad Usucapionem, seu Præscriptionem, l. Nunquam, 31. ff. de Usurpat. & Usucap. & cap. 2. de rebus Eccles. non alienand. in 6.

Præscriptio induci nunquam potest adversus Jus Divinum; raro autem adversus Jus Commune Ecclesiasticum. Benedict. XIV. c. 2. Constituit. incip. Declarasti.

Nonne additiones ex aliena manu.

DE rebus, quæ tum jure Civili, tum jure Canonico præscribi nequeunt, agere nimium esset; Consule, si lubet, Danod de Præscription. part. 1. cap. 12. per tot. Tantum hic disseremus, & quidem breviter, de rebus aliquibus, quæ præscribi jure Canonico haud possunt.

Huc I. pertinent decimæ maxime respectu laicorum, quia eas contra Ecclesiam præscribere nullo pacto possunt, quia, ait Pontifex in cap. 7. de Præscription. Quam laici decimæ detinere non possunt, eas nulla valent præscribere ratione. Confer etiam cap. 15. 19. de decim.

II. Bona mensalia. Jam in addition. ad verbum Alienatio articulo 1. num. 3. tradidimus distinctionem bona communia Ecclesiæ inter, & bona mensalia ejusdem Præscribi autem non posse bona mensalia utpote speciali fundatione destinata ad sustentationem illorum, qui Ecclesiæ intersunt, & ita officio sacro connexa, probant Bohemer. in decretal. lib. 2. tit. 26. §. 25. & sequent. Lyncker. respons. 2. num. 157. contradicentibus licet Bruneman. Jur. Eccles. univers. lib. 2. c. 11. fer. per tot. Horn. in consil. & respons. class. 1. n. 21.

III. Quæ ad curam animarum, & ea, quæ Ordinis sunt, spectant. utpote quæ commercio civili prorsus exempta sunt; Lyncker. respons. 74. num. 32. Item itaque præscriptione nequit visitatio Ecclesiastica, quæ officio sacro intime coheret, & ex cura animarum fluit; cap. 16. de Præscription. Ad etiam Fritsch. de Jur. visitand. cap. 3. in fin. Quis nec procuratores præscriptione tolli possunt, idque quia quum eæ debeat ratione visitationis, præscriptione tolli nequeunt, sicut tolli ipsa visitatio præscriptione nequit; dist. cap. 16. de Præscription. Vide quoque Bruneman. Jur. Eccles. lib. 2. cap. 9. §. 11. & Strvck. in notis.

IV. Jurisdictio Ecclesiastica respectu Laicorum. Præscriptio enim sine possessione haud procedit. Laici autem possidere nequeunt jurisdictionem Ecclesiasticam, & sic præscribere eam nequeunt; Consule Sperell. dec. 2. n. 126.

V. Debita jurata, secundum Bacion. in select. allegat. Canon. & Civil. allegat. 28. in fin. Seraphin. de Privileg. jurament. 47. fer. per tot. ex ea ratione, quod juramentum inducat moram ipso jure, & instat interpellationis sit. Sed referant opinionem hanc de credito, & quidem recte, Cardinal. de Luca discurs. 129. n. 2. Cyriac. controverf. 618. num. 35. & sequent.

Afferet & Auctor res alias, quæ jure Canonico præscribi haud possunt. Sed non inutilis est inquisitio, an hæc res uti a præscriptione longissimi temporis eximuntur; ita immunes sint a præscriptione immemorabili, vel centenaria? Confer omnino Bohemer. in decretal. lib. 2. tit. 26. §. 35. & plur. sequent.

§. II.

Bona fides.

Quo ad ea, quæ concernunt bonam fidem ad Præscriptionem requisitam.

Bona fides in proposito est sincera rei alienæ ignorantia, seu illa dicitur bona fides, qua quis probabiliter, & prudenter existimat rem, quam possidet, ad se pertinere, vel saltem alienam esse non cognoscit: Unde Glossa, in cap. Si Diligenter 17. de Præscriptionibus verb. Bona fides expresse dicit: Bona fides intelligitur, cum aliquis credit tradentem esse Dominum, vel habere Jus distrabendi, licet erret in facto, l. Bona fidei emptor 109. de verb. significat. ibi: Bona fidei emptor esse videtur, qui ignoravit eam rem esse alienam, aut putavit eum, qui vendidit, Jus vendendi habere. Mala autem fide possidere dicitur, qui scit, vel credit rem, quam possidet, alienam esse, vel non esse suam. Sic in re Communis.

Jure Civili Cæsareo in Præscriptione longi temporis bona fides requiritur solum ab initio ad inchoandam Præscriptionem; l. *Unica*, & ibi Glossa verb. *Ab initio*, Cod. De Usucapion. *transformati*. Unde secundum Jus Civile Præscriptio cepta per defunctum bona fide continuari, & compleri potest ab hærede, quamvis ipse sit in mala fide, & sciat rem esse alienam; cit. l. *Unica* & §. *Diutina*, Institut. de Usucap. Immo secundum Jus Civile in Præscriptione longissimi temporis 30. vel 40. ann. nullo tempore, nequidem ab initio requiritur bona fides, adeo ut quamvis Præscriptor malam fidem habuerit ab initio, si tamen rem alienam tali longissimo tempore possedit, eam sibi Præscriptione acquisivit, adversus Dominum petentem, & requirentem talem rem, exceptione tutus est, & hoc statutum est ob odium Domini res suas petere negligentis, l. *Si quis emptiois*, §. 6. §. *Quod si quis*, Cod. de Præscription. 30. vel 40. annorum.

Jure tamen Canonico ad legitimam Præscriptionem omnino requiritur bona fides, adeo ut nec in Foro Canonico, nec in Foro Civili valeat Præscriptio cum mala fide. *Communis*, textu expresso in cap. *Vigilanti* 5. & cap. *Quoniam* 20. de Præscriptionibus, ubi in Concilio Generali Lateranensi sub Innocentio III. sic decisum expresse refertur, *Quoniam omne, quod non est ex fide, peccatum est, Synodali iudicio definitum, ut nulla valeat absque bona fide Præscriptio, tam Canonica, quam Civilis*. Unde in cap. *Possessor* 2. de Regul. Juris in 6. expresse cavetur, quod *Possessor mala fidei nullo tempore non præscribit*.

Et talis bona fides requiritur, quod interit toto illo tempore, quo currit Præscriptio. *Communis*, textu expresso in cap. *Quoniam* 20. de Præscriptionibus, ubi: *Unde oportet, ut qui præscribit, in nulla temporis parte rei habeat notitiam alienæ*.

Leges enim Civiles adductæ supra num. 3. ad 5. alteri disponentes, tanquam nutritivæ peccati (eo quod homines ob desiderium præscribendi animarent ad continuandam injustam rei alienæ possessionem) fuerunt a Jure Canonico correctæ, & abrogatæ, in cit. cap. *Vigilanti* 5. & in cit. cap. *Quoniam* 20. de Præscriptionibus, ubi: *Cum generaliter sit omni Constitutioni, atque consuetudini derogandum, quæ absque mortali peccato non potest observari*. Et hæc Juris Canonici dispositio est impræsentiarum observanda, & de facto observatur in utroque Foro, tam Civili, quam Canonico, juxta definitionem Concilii Generalis, in cit. cap. *Quoniam* 20. de Præscriptionibus, ubi: *Quoniam omne, quod non est ex fide, peccatum est, Synodali iudicio definitum, ut nulla valeat absque bona fide præscriptio, tam Canonica, quam Civilis*.

Hinc Possessor mala fidei, quamvis per centum, & mille annos possiderit rem alienam, numquam poterit eam præscribere. *Communis*, textu expresso, in cit. cap. *Vigilanti* 5. de Præscriptionibus, ubi: *Vigilanti studio cavendum est, ne mala fidei possessores firmos in prædiis alienis, quoniam nulla antiqua diuturn possessio jure aliquem mala fidei possessorem, &c. Possessor 2. de Regul. Juris in 6. ubi: Possessor mala fidei nullo tempore non præscribit*.

Immo mala fides possessoris nocet etiam suo hæredi immediato, adeo ut, si defunctus fuerit possessor mala fidei, tunc hæres ejus immediatus non potest ullo tempore rem a defuncto mala fide possessam præscribere, quamvis eam bona fide habeat, & velit a se ipso Præscriptionem inchoare. *Communis*, per textum, in l. *Ultim*, Cod. *communis*, de Usucapionibus, l. *Cum hæres*, ff. de diversis & temporal. Præscriptionibus & §. *Diutina*, Institut. de Usucapionibus.

Rem autem mala fide a defuncto possessam, licet non possit ullo tempore præscribere hæres immediatus, potest tamen ipsam præscribere tempore ordinario hæres mediatas, id est hæres primi hæredis; dummodo talis hæres mediatas bona fide rem possidens incipiat Præscriptionem, computando solum tempus, quo ipse possedit, & non connumerando tempus, quo possedit suus antecessor seu hæres immediatus. *Pirhing l. 2. Decr. tit. 26. num. 70. Reiffenhuell ibid. num. 138. Covarruv. part. 2. in Regul. Possessor. §. 9. num. 7. Lessius, l. 2. cap. 6. num. 43. & alii passim*. Et ratio disparitatis inter hæredem immediatum, & mediatum est; quia hæres immediatus repræsentat omnino personam defuncti, immo censetur una, & eadem persona cum defuncto. *Authent. de Jurjurando a moriente præstito*, adeoque censetur fictione Juris habere eandem malam fidem; non sic autem hæres mediatas, seu hæres hæredis, quia cum ipse non censetur una, & eadem persona cum tali primo defuncto, nec etiam cen-

setur habere eandem malam fidem sicutam fictione Juris; Fictio enim non parit fictionem.

Et tanto magis potest ipsam tempore ordinario præscribere Successor singularis, verb. grat. Donatarius, Emptor, cui primus hæres rem hujusmodi bona fide donavit, vel vendidit. Ipse enim successor singularis nullo modo personam Defuncti repræsentat. *Communis*, textu expresso, in §. *Sed tamen*, Institut. de Usucapion.

Item successor in Dignitate, Beneficio, vel Officio potest cum bona fide præscribere rem a Defuncto, vel antecessore suo habitam, dummodo solum competat tempus, quo ipse bona fide possedit. Glossa in cap. *De quarta verb. Se possederit*, de Præscription. Abbas *ibid. num. 9. Felinus ibid. n. 23. Covarruv. loc. cit. num. 7. Pirhing loc. cit. num. 72. Reiffenhuell loc. cit. num. 140. & alii passim*. Et ratio clara est, quia talis successor non possidet Dignitatem, Beneficium, vel Officium Jure sui Antecessoris, sed Jure sibi tributo a legitimo Collatore, adeoque mala fides Antecessoris non potest nocere suæ bonæ fidei, sicque ipse sine dubio potest præscribere rem a se bona fide possessam.

Dubitans, num res sit sua, nec ne? si cum tali dubio incipit rem possidere, non censetur habere bonam fidem, adeoque, stante illo dubio, nequit Præscriptionem inchoare. *Communis*. Et ratio est evidens, quia incipiens possidere rem cum dubio an sit sua, vel alterius? in iuste, & inique agit eam sibi arrogando, cum non sit melior ipsius conditio, quam alterius, qui eam rem prius possederat; sed e contra melior fuerit conditio istius, utpote conditio possessoris, quæ semper melior est; cap. *Ad aures 6. de Præscriptionibus*, cap. *Quod autem 5. de Jurepatron. cap. in pari 64. de Regul. Juris in 6. l. Nemo 126. §. 2. & l. In pari causa 128. ff. De Regul. Juris*. Cum in iustitia autem, malitia, seu peccato non fiat bona fides, qualis requiritur ad Præscriptionem; ergo, ut incipiat Præscriptionem, requiritur, ut is determinate iudicet rem, quam incipit possidere, vel esse nullius; sicque fieri suam per occupationem, vel probabiliter iudicet habere Jus illam sibi arrogandi, & possidendi.

Si autem tale dubium superveniat post Præscriptionem bona fide jam inceptam, tunc sic dubitans potest continuare rem possidere, & perficere Præscriptionem; dummodo interim debitam diligentiam adhibeat ad investigandum, an res sit vere sua, vel aliena? *Communis*, per text. in cap. *Si virgo 5. caus. 34. quest. 1. ubi de talibus bona fide possessionem inchoantibus expresse dicitur: Tandem quique bona fidei possessor rectissime dicitur, quamdiu se possidere ignorat alienum, & per text. in cap. Quoniam 20. de Præscriptionibus*, ubi solum requiritur ad continuandam Præscriptionem, ut possessor, in nulla temporis parte ad præscribendum constituta, habeat conscientiam rei alienæ, ubi: *Unde oportet, ut qui præscribit, in nulla temporis parte rei habeat conscientiam alienam*; Tum quia, ut expresse dicitur, in cap. *Ad aures 6. de Præscriptionibus*: *De Jure melior est conditio possidentis*, ut consimiliter dicitur etiam in aliis citatis Juribus *num. antecedenti*, adeoque, qui postquam incipit bona fide rem possidere, dubitat, an sua sit, potest continuare possessionem, sicque tempore ordinario præscribere; dummodo, ut dicebatur in conclusione, adhibeat moralem diligentiam ad investigandam veritatem, an res sit sua, vel alterius; In tali enim casu præsumptio stat pro possessore, *arg. citatis Juribus*, & cap. *Occidit 14. caus. 23. q. 1. 3.*

Ignorantia Juris clari, & indubitati impedit bonam fidem, & Præscriptionem, in utroque Foro, etiam si sit invincibilis, seu inculpata; Sic fere communis Doctorum sententia cum Glossa in cap. *Apollonica verb. Præscriptionis, de Donationibus*, Abbas, in cap. *De quarta num. 12. de Præscriptionibus*, Covarruv. in *Regula Possessor. part. 2. §. 9. num. 8. Layman lib. 3. Theolog. moral. sect. 5. tract. 1. cap. 8. num. 11. Lessius l. 2. cap. 6. num. 14. Engel lib. 2. Decretal. tit. 26. num. 15. Pirhing ibid. num. 62. Reiffenhuell ibid. num. 68. & seq. & alii passim contra paucos arbitrantes ignorantiam inculpata Juris sufficere ad præscribendum pro Foro conscientia. Et ratio nostræ conclusionis est, quia Præscriptio, per quam aliquis amittit Dominium rei suæ, & alius illud acquirit, est introducta Jure positivo humano præter Jus nature, ergo non habet locum in casu, ubi Jura positiva humana expresse statuunt errorem Juris non prodesse ad Præscriptionem, seu Usucapionem, ut clare patet in l. *Nunquam*, ff. De Usucapionibus, ubi: *Nunquam in Usucapionibus Juris error possessoribus prodest*. Item l. 2. §. *Si a pupillo*, ff. Pro Emptore, ubi:*

Si a pupillo emeris, & scias pupillum esse, putas tamen pupillo licere res suas sine Tutoris auctoritate administrare, non capies usum, quia Juris error nulli prodest. Item l. 4. ff. de Juris, & facti ignorantia, ubi: *Juris ignorantia Usucapione negatur prodesse constat*. Tum quia errans in Jure præsumitur malam fidem habere, l. *Quem admodum*, Cod. de Agric. & Condit. ubi: *Mala fidei namque possessorem esse nullus ambigit, qui aliquid contra Legum interdictionem mercatur*, cap. *Qui mercatur* §. 2. de Regul. Juris in 6. ubi: *Qui contra Jura mercatur, bonam fidem præsumitur non habere*. Possessor autem mala fidei ullo tempore non præscribit, textu expresso in cap. *Possessor*, de Regul. Juris in 6.

Nec valet dicere, quod, sicuti ignorantia inculpata Juris excusat a peccato, ita potest constituitur possidentem in bona fide sufficere ad Præscriptionem. Non valet, inquam, quia licet talis ignorantia inculpata sufficiat ad constituendum possidentem in bona fide Theologicæ, seu moraliter excludente peccatum; non sufficit tamen ad constituendum ipsum in bona fide Civiliter, seu Juridice necessaria ad inducendam Præscriptionem, ex eo quod a Jure expresse reprobat in ordine ad effectum Præscriptionis; Quamvis enim ad inducendam Præscriptionem requiratur necessario semper bona fides Theologicæ, seu moraliter, non sufficit tamen de se sola, nisi concurrat etiam simul bona fides Civiliter, seu Juridice, quia, ut diximus, Jura positiva humana, a quibus Præscriptio suam originem, & totam vim habet, expresse statuerunt, quod error Juris ad Præscriptionem, seu Usucapionem non proficit, ut patet ex citatis Legibus *num. antecedenti*.

Probabile autem est secundum aliquos, quod ignorantia Juris invincibilis non impedit in Foro conscientia bonam fidem requisitam, & sufficientem ad legitime præscribendum. Sic Lessius loc. cit. n. 17. Lugo de Institut. & Jur. disp. 7. sect. 3. num. 33. Medina in tract. de contractibus quest. 17. prope finem, Cætopal. in c. p. 22. §. 8. n. 7. & alii. Et ratio est, quia Jura ideo negant cum ignorantia Juris præscribi posse, quia non præsumunt bonam fidem in possidente, cum possidens contra Jura clara, manifesta, & indubitata ordinariæ præsumatur mala fide possidere, ut patet ex cit. l. *Quem admodum*, Cod. de Agric. & Condit. ubi: *Mala fidei namque possessorem esse nullus ambigit, qui aliquid contra Legum interdictionem mercatur*, & cit. c. *Qui contra* §. 2. de Reg. Juris in 6. ubi: *Qui contra Jura mercatur, bonam fidem præsumitur non habere*, ergo cum in Foro conscientia, in quo de veritate, & de bona fide constat, cesset dicta præsumptio Juris, ignorantia Juris invincibilis, & inculpata non impedit Præscriptionem.

Ignorantia Juris dubii, & inter Doctores controversi non impedit bonam fidem requisitam, & sufficientem ad legitimam Præscriptionem. Abbas in cap. *De quarta numer. 12. de Præscriptionibus*, Covarruv. l. c. §. 7. n. 19. Lessius loc. cit. num. 16. Layman loc. cit. n. 11. Pirhing loc. cit. n. 60. Reiffenhuell loc. cit. n. 77. & alii. Et ratio est, quia ipsa ambiguitas Juris, circa quod sunt diversæ Doctorum sententiæ, utramque partem facit probabilem, ita ut utramvis prudenter in praxi sequi quis possit, ergo non impedit bonam fidem requisitam, & sufficientem ad legitimam Præscriptionem. Videatur hac de Angelus Franojoja (a).

Ignorantia facti, si sit invincibilis, non impedit bonam fidem requisitam ad legitime præscribendum. *Communis*, textu expresso in l. 4. ff. De Juris, & facti ignorantia, ubi: *Juris ignorantia in Usucapione negatur prodesse, facti vero ignorantiam prodesse constat*; Ignorantia enim, seu error invincibilis facti, sicuti excusat a culpa, ita constituit possessorem in bona fide ad legitime præscribendum; Si quis enim acceperit rem a fure, ignorans invincibiliter esse furem, durante tali invincibili ignorantia, seu errore, bona fide possidet rem alienam, eamque sic possidendo præscribit.

Novæ additiones ex aliena manu.

De eo, utrum dubitare sit in bona, an in mala fide; tum an error Juris excludat malam fidem, consule *Dunod de præscript. part. 1. cap. 8. sub initium*.

Hic vero ea non est omittenda investigatio, an doctrina

(a) Cum principium, cui consequentia innititur, claudicat; scilicet, posse quemquam in praxi sequi utramvis partem probabilem; claudicabit etiam consequentia, nempe posse ali-

Juris Canonici de bona fide locum etiam sibi vindicet in præscriptione actionum maxime personalium? Affirmant inter alios Lyncker. in dissertat. de bona fide in præscript. tam Jur. civil. quam canon. thes. 24. & seq. Stryk. de Act. investigat. sect. 3. m. 1. axiom. 6. num. 1. & seq. Negant vero Coccejus in dissert. 1. de finib. bon. fid. in præscript. sect. 2. §. 11. & sect. 3. per tot. Franck. lib. 3. resolut. 13. fer. per tot. Rauehbar part. 2. quest. 38. num. 23. Zanger. de except. lib. 3. cap. 10. num. 106. & seq. Adde etiam *Dunod de præscript. dist. p. 1. dist. cap. 8.*

Rectius meo judicio Bohemer. in decretal. lib. 2. tit. 26. §. 66. & seq. Neque, inquit, mala fidei definitio eis applicari potest, qui aliquid de suo debent, non vero rem alienam possident; alioquin dicendum foret omnes omnino homines esse in mala fide, quia vix ullus reperitur, qui non de suo aliquid debeat. Audio, pergit, quidem objectionem, Aliud esse debere, & aliud æs alienum solvere nolle; illi notam malæ fidei adspersi non posse, bene tamen huic, quum sciat se debere, & tamen solvere differat. Verum, qui non solvit, aut interpellatus est ad solvendum, aut non. Priori casu Præscriptionem interruptam esse concedo, quia negligens dici nequit, qui interpellavit debitorem. Siftitur hoc casu cursus præscriptionis, non quod per interpellationem mala fides proprie inducitur sit, sed quod præscriptio fuerit interrupta. Cæterum, non insistitur interpellationi, post interpellationem de novo currere incipit, & perficitur præscriptio, ut optime obviavit Coccejus in dissert. de finib. bon. fid. in præscript. sect. 2. §. 12. Quod si dicamus per interpellationem malam fidem inducitur esse, nullo tempore deinceps possit perfici præscriptio, quod tamen ex definitione malæ fidei elici nequit. Posteriori casu nullum plane indicium malæ fidei apparet, quum nequidem debitor solvere cogatur, qui haud interpellatur; imo qui tanto tempore suad exigit debitum, jure existimari potest debitum remississe; Confer eundem loco citato §. 68.

An de Jure Canonico mala fides obstat etiam immemorabili, & centenaria, ad *Dunod ubi supra*, qui & de hoc distulit, an Communitas semel in mala fide existens, semper dicatur exitere in mala fide.

§. III.

Sit titulus quoque justus.

Quoad ea, quæ concernunt titulum ad Præscriptionem requisitum.

Ad legitimam Præscriptionem requiritur justus titulus; *Communis*, textu expresso in cap. *Si diligenti* 17. de Præscriptionibus, ubi: *Cum in præscriptione rerum Ecclesiasticarum bona fides, & justus titulus exigatur*, & concordat cap. *Dudum* 31. de Decimis; Item text. in l. *ultima* Cod. de Usucapion. pro hærede, ubi: *Usucapio, non præcedente vero titulo, procedere non potest*, & l. *Nullus justo titulo præcedente, ratio Juris querere dominium prohibet*, cum multis similibus.

Titulus ad Præscriptionem requisitus nihil est aliud, quam causa habilis ad transferendum dominium, vel ad præbendam Usucapienti conditionem, sic in re communis Doctorum. Et hujusmodi titulus potest esse multiplex, scilicet *Donatio, Emptio, Permutatio, Transactio, Legatum, Hereditas, Dos*, & similia, quibus, si tradens rem sit ejus Dominus, transfert dominium, si autem non sit Dominus, præbet saltem Usucapienti conditionem.

Hinc qui bona fide possidet rem alienam pro Donato, pro Empto, pro Transacto, pro Hærede, pro Legato, pro Dote, & hujusmodi, licet non acquirat ejus dominium, ex quo non acceperit ipsam a vero Domino, acquirit tamen Usucapienti conditionem, cum tales tituli ex natura sua tendant ad Domini translationem. Alii autem tituli, qui ex natura sua non tendunt ad Domini translationem, sicuti Commodatum, Depositum, Præcarium, & hujusmodi, neque etiam usu-

quem præscribere cum ignorantia dubii Juris, & inter Doctores controversi.

ufucapiendi conditionem præbent, nihilque profunt ad Præscriptionem; Sic communiter Doctores.

Ad faciliorem horum titulorum intelligentiam datur hic pro omnibus explicatio tituli pro hærede. Titulus enim pro hærede tunc juvat ad Præscriptionem, quando Defunctus rem bona fide possedit ut suam, & necdum tempus Præscriptionis complevit; in tali enim casu possessio defuncti continuatur in hærede, textu expresso in §. Divina Instit. de Usucapionibus, ibi: Divina possessio, que prodesse cooperat defuncto, & hæredi honorum possessori continuatur, & concordant l. Dolia §. Eum, qui ff. de contrahend. empt. & l. Pomponius §. i. ff. de acquirend. possess. Hinc hæres alicujus bonæ fidei possessoris, qui rem immobilem alterius privati quinquennio cum titulo, v. g. Emptionis, Donationis, Legati, & hujusmodi possedit, potest additis aliis quinque annis suæ possessionis æquali bona fide continuatæ Præscriptionem inter præsentem complere. Secus autem esset, si defunctus talem rem detinisset, veluti sibi commodatam, locatam, oppignoratam, vel apud se depositatam; tunc enim ipse hæres nunquam talem rem præscribere poterit, quantumvis bona fide, ac Jure hæreditario ipsam possideat, quia cum hæres succedat in omne Jus defuncti; text. expresso in l. Cum hæres ff. de diversis, & temporal. præscr. & c. Regul. 46. Juris in 6. is, qui in Jus succedit alterius, eo jure, quo ille, uti debet, non potest tenere illam rem, nisi eo modo, ac Jure, quo ipsam tenuit defunctus, scilicet per modum Commodati, Locati, Pignoris, & Depositæ, & hujusmodi, adeoque cum defunctus nunquam bona fide possederit illam rem ut suam ullo titulo ad Præscriptionem requisito, & sufficienti, neque id poterit, sius immediatus hæres.

Titulus specialis, v. g. Emptionis, Donationis, Transactionis, Legati, & hujusmodi requiritur solummodo in duobus casibus. Primo scilicet, ut Præscriptio compleatur breviori, seu ordinario tempore; Cum aliquo ex dictis titulis bona immobilia privatorum præscribuntur solo spatio decem annorum inter præsentem, & viginti inter abentes, textu expresso in §. i. Instit. de Usucapionibus; Sine ullo autem ex dictis titulis talia bona non præscribuntur nisi spatio 30. annorum; l. Sicut in rem Cod. de Præscription. 30. vel 40. annorum. Secundo requiritur titulus, quando Jus commune refilist Præscribenti, vel alias habetur præsumptio contra ipsam; textu expresso in cap. 1. de Præscriptionibus in 6. ibi: Licet ei, qui rem præscribit Ecclesiasticam, si sibi non est contrarium Jus commune, vel contra eum præsumptio non habeatur, sufficit bona fides, ubi tamen est ei Jus commune contrarium, vel habetur Præsumptio contra ipsum, bona fides non sufficit, sed est necessarius titulus, qui possessori causam tribuat præscribendi; Nisi tanti temporis allegetur Præscriptio, cujus contrarii memoria non existat. Ubi, ut vides, extra hos duos casus sufficit ad Præscriptionem bona fides etiam sine speciali titulo; & concordat etiam textus in c. De quarta 4. c. Ad aures 6. & c. Quoniam 20. de Præscription. ubi nulla prorsus fit mentio de titulo, & tamen interveniente bona fide, & possessione legitimo tempore continuata admittitur Præscriptio.

Præscriptio autem immemorabilis ea dicitur, cujus contrarii, vel inaiti memoria non extat, & contra quam nihil unquam actum, vitium, vel auditum fuerit, l. In summa 2. §. 7. ff. de aqua, & aquæ pluvia arcenda, l. Hoc Jure 3. §. 4. ff. de aqua quotidian. c. Super quibusdam 26. de verbor. significat. Rota recent. part. 5. tom. 1. decis. 126. n. 22. part. 10. dec. 253. num. 8. part. 12. decis. 279. num. 14. & 16. part. 13. decis. 70. n. 65. & sæpe alibi. Præscriptio immemorabilis habet vim veri, & legitimi tituli, & privilegii, & propterea illam habens potest allegare meliorem titulum de mundo, per text. in citatis Juribus, cum similibus; Rota recent. part. 1. dec. 677. n. 4. part. 3. decis. 489. num. 2. part. 4. tom. 1. decis. 542. num. 2. part. 5. tom. 1. decis. 240. num. 4. part. 8. decis. 249. numer. 2.

& sæpissime alibi. Præscriptio immemorabilis probari debet per testes, qui saltem per 40. annos testentur de visu, vel sensu proprio, ac de cætero etiam a suis majoribus semper audierint rei statum sic fuisse, & sic tales testes debent habere ætatem saltem annorum 54. ita ut de principio visus haberint saltem annos 14. Rota part. 1. decis. 254. n. 1. part. 2. decis. 248. part. 3. decis. 432. n. 1. & 2. part. 4. tom. 1. dec. 47. num. 2. part. 7. decis. 56. num. 3. part. 11. decis. 163. num. 16. & sæpissime alibi.

Novæ additiones ex aliena manu.

Confer hic omnino Dumod. de Præscript. part. 1. cap. 8. qui materiam recte expendit.

§. IV.

Possideas juste.

Quoad ea, quæ concernunt possessionem ad præscriptionem requisitam, ejusque dormitionem, & interruptionem, ac restitutionem in integrum contra eam.

Ad præscriptionem requiritur possessio, quæ sit tempore a Jure constituto legitime continuata; Communis, textu expresso in l. Sine possessione 25. ff. de Usurpationibus, & Usucapionibus, ibi: Sine possessione Usucapio contingere non potest; & cap. Sine possessione 3. de Regulis Juris in 6. ibi: Sine possessione Præscriptio non procedit, cum similibus. Ad Præscriptionem requiritur talis possessio, ut quis rem proprio nomine possideat, non autem alieno, quia is, qui alieno nomine possidet, revera non est proprie possessor, sed alter, qui per ipsum possidet, ut expresse habetur in c. Cum venissent 9. de restitut. spoliat. ibi: Cum sicut cautum est, is possideat, cujus nomine possidetur, & Glossa ibid. verb. Cujus nomine, cum pluribus ibi ab ipsa citatis, & c. Si diligenti 17. de Præscriptionibus, ibi: Cum... is possidere dicitur, cujus nomine possidetur; & Glossa ibid. verb. Cujus nomine, cum aliis Juribus ibi adductis; Et sic tenet Communis Doctorum.

Ad Præscriptionem requiritur, & sufficit sola possessio Civilis sine naturali; Communis, teste Pirhing. lib. 2. Decret. tit. 26. n. 39. Et ratio est, quia ad Præscriptionem requiritur, & sufficit talis possessio, ex qua sequi possit translatio, sive acquisitio Domini; cit. l. Sine 25. ff. de Usurp. & Usucapionibus, l. Acquiritur 10. §. ultim. ff. de acquirend. rerum domin. cum similibus; sed ex sola possessione Naturali sine Civili sequi potest translatio, sive acquisitio domini; abens enim, quem contat, solam Civilem possessionem animo retinere, possidet quantum ad hoc, ac Usucapio continuatur; l. Servi 17. §. ultim. ff. De furtis, l. 1. §. Per servum, qui in fuga ff. De acquirenda possess. ergo &c.

Non sufficit autem ad Præscriptionem sola possessio Naturalis sine Civili; Communis. Et ratio est, quia, ut dicebatur, ad Præscriptionem requiritur talis possessio, ex qua sequi possit translatio, sive acquisitio domini; cit. l. Sine 25. de Usucapionibus, l. Acquiritur 10. §. ultim. ff. de acquirend. rerum domin. Sed ex sola possessione Naturali sine Civili non potest sequi domini acquisitio, cum desit animus possidendi rem, alioquin non solum Naturaliter, sed etiam Civiliter consideretur; ergo &c. Tum quia Depositarius, & Colonus possident Naturaliter, & tamen non præscribunt, ex quo non possideant Civiliter, ergo non sufficit ad Præscriptionem sola possessio Naturalis sine Civili.

An autem ad Præscriptionem sufficiat possessio Civilissima? Variant Doctores. Negativam sententiam tenent Felinus in cap. Illud col. ultim. de Præscriptionibus, Baldus tom. 17. Tractatum tract. de Præscriptionibus. part. 3. principal. circa fin. Romanus singul. 401. Affirmativa autem sententia est probabilior per text. in l. Raptores Cod. De Episcop. & Cleric. ibi: Ecclesia vero omnium proprietatem, & plenam possessionem earumdem rerum, nostro habeat beneficio, Et sic tenent Glossa final. in cap. Contingit 9. de Dolo, & contum. Covart. allegans commune Doctorem cum Reiff. loc. cit. num. 190. Et ratio est, quia possessio Civilissima censetur ministerio Legis vera possessio; cit. l. Raptores Cod. De Episcop. & Cler. Jalon in l. Possessio n. 72. ff. De acquirend. possess. ergo eundem sortitur effectum, ac possessio Civilis, adeoque &c.

Quid autem sit possessio Naturalis, Civilis, & Civilissima? Vide v. Dominium art. 1. a n. 23. ad 27. Quæ hic dicuntur de possessione, intelligenda etiam sunt de quasi possessione; Nam incorporalia, seu Jura proprie non possidentur, sed quasi possideri dicuntur; l. 3. ff. De acquirend. vel amittend. possess. l. Servum §. Incorporales ff. de acquirend. rerum domin. & l. Sequitur §. 27. ff. de Usurp. & Usucapionibus, cap. Cum Ecclesia 3. de causa possess. & proprietat. & Glossa ibidem verb. Quasi possessionem, cap. Si diligenti

lignenti 17. de Præscriptionibus, & Glossa ibidem verb. In quasi, ubi expresse habet: Hoc ideo dicit, quia incorporalia non possidentur, sed quasi possidentur.

Præscriptio tunc dicitur non procedere, seu non currere, quando ex defectu alicujus conditionis ad ipsam requisitæ ipsa nec incipit, nec incipere potest; Sic intervenit, quando desit ei legitima possessio, textu expresso in cap. Sine possessione Præscriptio non procedit, & leg. Sine possessione 25. ff. de Usurpationibus, & Usucapionibus, ibi: Sine possessione Usucapio contingere non potest; Item quando desit ei bona fides, textu expresso in cap. Possessor 2. de Reg. Juris in 6. ibi: Possessor mala fidei ullo tempore non præscribit; cap. Quoniam 20. de Præscriptionibus, ibi: Synodali Judicio definitum, ut nulla valeat absque bona fide Præscriptio, tam Canonica, quam Civilis; Item quando desit ei verus titulus; textu expresso in l. ultima Cod. de Usucapion. pro hærede, ibi: Usucapio, non præcedente vero titulo, procedere non potest. Et sic de similibus.

Præscriptio jam inchoata dicitur dormire, quando cessat currere tempus propter impedimentum adveniens, & interim suspensa manet, sive quietat, donec, cessante illo impedimento, denuo curat, & compleatur, computato tempore præcedente, & subsequente dictum impedimentum; Et sic Præscriptio dicitur dormire tempore hostilitatis, seu belli; textu expresso in cap. Transmissa 10. De Præscriptionibus; Item dormit Præscriptio adversus Ecclesiam vacantem, seu delinitam Præbato, aut Rectore suo; cap. Novit ille 1. & cap. Constitutus 3. Ne Sede vacante, cap. Placuit 1. cap. De quarta 4. & cap. Auditis 15. de Præscript. Item dormit contra Ecclesiam tempore Schismatis; c. Placuit 1. & cap. Dura nobis 14. de Præscriptionibus; Item dormit Præscriptio contra Pupillum, durante ætate pupillari, non item cum ad Pubertatis annos pervenit; l. Sicut in rem 2. Cod. De Præscript. 30. vel 50. annor. & Authen. Nisi triennale Cod. De bon. matern. Item dormit Præscriptio contra de Jure impeditum, & non valentem agere; l. Super annali 1. §. final. Cod. De annali exceptione.

Præscriptio dicitur interrumpi, quando ipsa semel legitime cæpta ex aliqua causa ita cessat, ut totum præcedens tempus ipsius omnino extinguatur, ita ut sublata tali causa, seu cessante tali impedimento, dictum tempus quoad Præscriptionem non amplius reviviscat, & ad nihil inserviat, sed debeat de novo Præscriptio inchoari, & compleri per totum tempus ad præscribendum requisitum, nullatenus computato tempore illo præcedente interruptionem; Communis, & colligitur ex cap. Illud 8. de Præscription. ubi in fine expresse dicitur: Est probata fuerit interruptio, Præscriptio non tenebit; Ubi, ut vides, in hoc differunt dormitio, & interruptio Præscriptionis, quod in dormitione adhuc computatur tempus ipsam præcedens, & conjungitur cum tempore ipsam sequente ad complendam Præscriptionem; In interruptione autem nullimode computatur tempus ipsam præcedens, sed solummodo tempus sequens.

Interruptio Præscriptionis est duplex, scilicet Naturalis, & Civilis. Sic Glossa communiter recepta in cit. cap. Illud 8. de Præscriptionibus, verb. Interruptio. Naturaliter interruptitur Præscriptio, quando incipit aliquid deficere ex his, quæ necessario ad Præscriptionem requiruntur, ut si amittatur possessio, quia v. gr. per inundationem maris, aut fluminis occupatus est fundus; l. Possideri 30. §. 17. ff. de acquirend. vel amittend. possess. l. Qui universas 30. §. 3. ff. eodem, & Glossa cit. in d. cap. Illud; Vel si omitta sit possessio Civilis per spoliationem; l. Naturaliter 5. ff. de Usurp. & Usucapionibus, & cit. Glossa in d. cap. Illud 8. de Præscriptionibus verb. Interruptio; Vel denique si bona fides cesset, & interveniat mala fides, interveniente rei alienæ notitia, nam bona fides necessaria requiritur, non solum ad inchoandam, sed etiam ad continuandam Præscriptionem; cap. Vigilanti 5. & c. Quoniam 20. de Præscriptionibus, & cap. Possessor 2. de Reg. Juris in 6. Civiliter autem interruptitur Præscriptio ex Juris dispositione per actum alicujus Judicii interpositum, v. gr. motæ litis coram Judice competente super re ab altero possedita; l. Motæ litis 26. Cod. de rei vindicat. l. Si Pater tuus 7. Cod. de statu defunctorum, cum similibus.

Præscriptio autem, seu Usucapio triennis per litis contestationem non interruptitur, sed continuatur, & perfici potest, etiam durante lite, ita tamen, ut quamvis post lapsum

interca triennium adversus possessorem sententia feratur, ipsa res possessa debeat Domino, pro quo judicatum est, restitui, non obstante Usucapione; l. Pro emptore possidet 2. §. 1. ff. Pro emptore. l. Si post acceptum 18. ff. de rei vindicat.

Præscriptio tamen decem, vel viginti annorum cum titulo, & bona fide, aut triginta, vel quadraginta annorum cum bona fide, licet sine titulo, interruptitur per litis contestationem coram Judice competente factam, non vero per simplicem citationem; l. Motæ litis 26. Cod. de rei vindicat. cum similibus.

Præscriptio ulterius interruptitur Civiliter, quando quis non valens litem contestari, Judicem adit, eique libellum offert contra absentem, seu contra eum, qui aliqua de causa conveniri nequit, & in dicto libello querimoniam producit contra injuste possidentem rem suam; vel si Judex hanc non potest, ut facit coram publicis personis, vel ad domicilium Rei, ut expresse dicit Glossa communiter recepta in cit. cap. Illud 8. de Præscriptionibus verb. Interruptio, per text. in l. Ut perfectius 2. Cod. de annali exceptione, & l. Nemo ambigit 10. Cod. De acquirend. & amittend. possess.

Item interruptitur Civiliter Præscriptio per Sacrum Oraculum, idest per Petitorium, seu Rescriptum Principi proferctum, quando per Executorem, seu Nuncium postea subsecuta fuit conventio, seu citatio; l. Sicut in rem 3. Cod. De Præscriptione 30. vel 40. annorum, & expresse Glossa in cit. cap. Illud 8. de Præscriptionibus verb. Interruptio, ubi insuper plura alia subjungit, quibus dicit Civiliter interrupti Præscriptio.

Præscriptio sive Naturaliter, sive Civiliter sit interrupta cessante impedimento, seu causa interruptionis, potest denuo inchoari a bonæ fidei possessore, dummodo nova, seu a tempore cessantis interruptionis computanda præscriptio instituat; Covarruv. in cit. Regul. Possessor 2. de Reg. Juris in 6. §. 12. n. 6. & 7. Pirhing. loc. cit. n. 138. Reiffenstuel l. c. n. 218. & seq. & alii communiter, per text. in l. Saepè quidam 9. de Præscriptione 30. vel 40. annorum.

Beneficium, seu remedium restitutionis in integrum conceditur minoribus viginti quinque annis, & Ecclesiis, aliisque piis locis adversus præscriptionem etiam longissimi temporis 30. vel plurium annorum completam, & finitam, idque intra quadriennium computandum a die præscriptionis completa; & cognita; l. unic. Cod. Si adversus Usucapionem, l. Super vacuum 7. Cod. de temporibus in integrum restitutionis, l. Sancimus 5. Cod. in quibus causis in integrum restitutio necessaria non est, cap. Ecclesia 1. de restitutione in integrum in 6. cum similibus.

Novæ additiones ex aliena manu.

Gravissima hic se offert quæstio, utrum ad dormitionem possessionis sufficiat sola hostilitas, vel belli status, an requiratur præterea justitium, quod scilicet Curia sileat? Sunt, qui tenent requiri simul justitium; Ita censuit Peta in Cracovien. venditionis 15. Martii 1752. §. 5. cor. Illustriss. Figueroa, & 11. Martii 1754. §. 6. cor. bon. mem. Piceora. Alii vero distinguunt inter Jus civile, & canonicum, & secundum hoc sufficere autumant solam hostilitatem, non item secundum hoc. Meo judicio rectius Bohemerus exercit. ad Pandect. tom. 2. exercit. 25. cap. 2. §. 16. & plur. seq. distinguit usucapionem inter ac præscriptionem, & in illa, quæ non tam fundata est in odio ejus, qui intra illud tempus non egit, quam in favore publicæ utilitatis, tum ejus, qui bona fide, & justo titulo per tempus idoneum rem detinuit, requirit simul justitium: in hac vero, quæ unicuique habet fundamentum in pœna ejus, qui quum experiendi potestatem habuisset, expirari neglexit, minime justitium requirit.

Notabilis est differentia inter casum, quo dormit præscriptio, & casum, quo interruptitur eadem præscriptio. Priori casu sublato impedimento tempus prius cum sequenti conjungitur, posteriori vero casu prius tempus penitus non prodicit, sed de novo est inchoanda præscriptio; Petr. Barbof. in l. 2. §. Immo numer. 27. Cod. de præscript. 30. vel 40. annor. Zanger. de except. part. 3. cap. 10. num. 157. & plur. seq. Stryk. juridic. dissert. volum. 9. disput. 22. c. 1. §. 30. Dumod. de præscript. lib. 1. cap. 9.

Æque notabilis est differentia inter interruptionem naturalem, & interruptionem civilem præscriptionis. Interruptio enim naturalis prodest omnibus, contra quos præscriptio curbebat. Civilis vero ei tantum prodest, qui actum interruptio-

nis exercuit, nec ipsius personam egreditur; *Brumem. in l. 7. §. 5. fer. per tot. Cod. de præscript. 30. vel 40. annor. Stryk. Juridic. dissert. vol. 9. disput. 13. cap. 4. §. 4. ubi & de eo agit, an interruptio contra principalem facta noceat fidejussori.*

7 Quibus modis dormiat præscriptio, tradit *Dunod. de præscriptio. lib. 1. cap. 10.*

8 Et quibus modis præscriptio, tum naturalis, tum civiliter interrumpatur, optime explicat *Stryk. Juridic. dissert. volum. 9. disput. 13. cap. 2. & 3. utrobique per tot.*

§. V.

Completo tempore Legis.

Quoad ea, quæ concernunt tempus ad complendam Præscriptionem rerum, servitutum, & actionum, requisitum.

- 1 Res mobiles privatorum cum titulo, & bona fide præscribuntur, seu usucipiuntur triennio; Res autem immobiles per longi temporis possessionem, id est decennio inter præsentem, & viginti annis inter absentes. *Communis*, textu expresso in §. 1. *Instit. de usucapionibus*, ibi: *Cantum est, ut res quidem mobiles per triennium, immobiles vero per longi temporis possessionem (idest inter præsentem decennio, inter absentes viginti annis) usucipiuntur*; & concordat *l. Unic. Cod. de usucapione transformanda*, contra Jus antiquum requirens ad Præscriptionem rerum mobilium unum solum annum.
- 2 Pro rebus mobilibus veniunt omnes illæ, quæ loco moveri possunt, ut pecunia, vestis, navis, animalia, & hujusmodi; Pro rebus autem immobilibus veniunt illæ, quæ loco non moventur, ut Domus, agri, vineæ, & hujusmodi.
- 3 Nomine rerum immobilium veniunt etiam Beneficia, Census, Reditus, iustpatronatus, Ulusfructus, & Servitutes, Privilegia, & similia: Ita enim omnia fixa manent, & instar immobilium afferunt fructum, & commoditatem suam; Sic *Letisius lib. 2. cap. 6. n. 25. Pirhing lib. 2. Decretal. tit. 26. n. 89. Reiffenstuel ibid. n. 150.* & alii communiter, per text. in *Clement. Exvii §. Cumque annui redditus, de verbor. significat.* ibi: *Cumque annui redditus inter immobilia censentur a Jure.*
- 4 Jura autem & Actiones, si sint ad res immobiles, veniunt nomine immobilium; Si vero sint ad res mobiles, veniunt nomine mobilium, per text. in *cap. Accessorium 42. de Reg. Juris in 6. ibi: Accessorium naturam sequi congruit principalis.*
- 5 Præsentem quantum ad propositum dicuntur illi, qui habitant in eadem Civitate, vel in ejusdem Territorio; Absentes vero dicuntur illi, qui habitant in diversis Civitatibus, seu in Territorio diversarum Civitatum. *Communis*, per textum in *l. Cum in longi temporis præscriptione 12. Cod. de præscriptione longi temporis*. Ubi insuper statuitur, quod nihil referat, si res præscribenda sit pariter in eodem loco, sive diverso, & distanti, ibi: *De rebus autem, de quibus dubitatio est, nulla erit differentia, si in eadem Provincia sint, sive in Vicinia vel trans mare positæ, vel longo spatio separatae. . . . Nihil enim prohibet, si in eadem Provincia res constitutæ sint, sive in Judicio Provinciali moveri, & multo magis in hac florentissima Civitate; Quid enim prodest in ipsa Provincia esse possessionem, an in alia? Cum Jus vindicationis incorporale est, & ubicumque res positæ sunt, & Dominum earum, & vinculum ad Dominum, vel Creditorem possit reverti?*
- 7 Si quis quibusdam annis fuit præsens, & quibusdam aliis fuit absens, tunc unus annus præsentie æquivaleret duobus annis absentie, & vicissim duo anni absentie æquivalent unum anno præsentie; Unde si quis per octo annos v. gr. fuerit præsens, & per duos fuerit absens, alii duo anni debent superaddi Præscriptioni decem annorum, quia in tali, antequam compleatur dicta Præscriptio, debet abesse quatuor annis, quæ quatuor anni absentie, sunt velati duo anni præsentie, qui cum aliis dictis octo præsentie constituunt decem annos præsentie requisitos ad Præscriptionem decem annorum inter præsentem: & sic dicendum est de ceteris Præscriptionibus, per textum expressum in *Authent. Quod si quis, Cod. de Præ-*

script. longi temporis. ibi: *Quod si quis quibusdam annis præsens sit, quibusdam absens, adjiciant ei super decennium tot anni, quot annis ex decennio fuit absens.*

Ab Usucapione, seu Præscriptione triennali excipiuntur res furtivæ, seu vi possessæ; Tales enim res, si prius non redierint ad Dominum, vel nisi fur, aut rapiens sit factus hæres Domini, non præscribuntur ordinario tempore, nequidem a mediato possessore, §. *Furtiva Instit. De usucap. l. Si aliena, ff. De usucap. Unde ut præscribantur a mediato possessore, Domino ignorante, requiruntur 30. anni, *Novell. 119. c. 7.* Si autem Dominus sciat, & negligat contestari, iusticiam decem anni inter præsentem, & 20. inter absentes, ut habetur in *cit. Novell.* Ab ipso fure autem, seu per vim possidente, tamquam possessore mala fidei, numquam possunt præscribi, per text. in *c. Vigilanti 5. & c. Quoniam 20. de Præscriptionibus*; & *cap. Possessor 2. de Regul. Juris in 6.* ibi: *Possessor mala fidei ullo tempore non præscribit.* Si tamen ipse furi, seu per vim possidenti, supervenerit bona fides, v. g. quia a Confessario ei dictum est licite potuisse tunc accipi, (a) vel nunc res retineri, possunt etiam ab ipso præscribi tempore extraordinario, seu longissimo 30. vel 40. annor., si tanto tempore bona fide possessæ fuerint, quia per præscriptionem longissimam temporis purgatur vitium furti, vel violentiæ, quo affecta erant res, & omnis actio extinguitur, *l. Sicut in rem 3. & l. Omnes 4. Cod. de Præscript. 30. vel 40. annorum. Vide supra §. 2. num. 22. & seq.**

Res tam mobiles, quam immobiles privatorum sine titulo, sed cum bona fide præscribuntur 30. annis. *Communis*, per textum in *l. Sicut in rem 3. Cod. de Præscript. 30. vel 40. annor.* ubi generaliter dicitur: *Si qua res, vel Jus aliquod potest, stuletur, vel persona quacumque actione, vel persequutione pulsetur, nihilominus erit agenti 30. annorum præscriptio mutanda, & concordat *cap. Sanctorum 3. de præscriptionibus.**

Res immobiles Ecclesiæ Romanæ non præscribuntur nisi spatio 100. annorum; *cap. Nemo 16. caus. 16. q. 4. c. Ad audientiam 13. et Cap. Cum nobis 26. de Præscript. Cap. Si quis 2. eod. in 6. Authent. Quas actiones, Cod. de Sacrosanctis Ecclesiis*; ubi expresse habetur: *Quas actiones, alias decennales, alias vicennales, alias triennales præscriptio excluditur; dit; Hæ, si loco Religioso competant, quadraginta annis excluduntur; Usucapione triennali, vel quadrienni præscriptio in suo robore duratibus; Sola Romana Ecclesiæ, gaudente centum annorum spatio, vel privilegio. Pro rebus autem Romanæ Ecclesiæ intelliguntur res Ecclesiæ Lateranensis, & Romani Pontificis bona, ac Patrimonium; ut explicat *La Croix l. 3. p. 2. n. 533. & alii passim.**

Res immobiles aliarum Ecclesiarum inferiorum, & aliorum Locorum piorum, seu causarum piarum præscribuntur spatio annorum 40. *Cap. De quarta 4. cap. Ad auris 6. cap. Illud autem 8. & c. Quia judicante 2. de Præscriptionibus*, ubi clare habetur decem, quod contra Ecclesiam. Jura Episcopalia, Decimas, & hujusmodi quadraginta annorum spatio præscribatur, & concordat *cit. Authent. Quas actiones, Cod. de Sacrosanctis Ecclesiis*, ibi: *Hæ, si loco Religioso competant, quadraginta annis excluduntur.*

Monasteria quædam, & Ordines quidam sunt specialiter privilegiati, ut majori, quam quadraginta annorum, Præscriptione gaudeant. Sic Præscriptione 60. annorum gaudet Ordo S. Ben. ex concessione Eugenii IV. & Ordo S. Salvatoris ex concessione Jul. II. Et Præscriptione centenaria gaudent Cistercienses, & Ordines Mendicantes, & alii communicantes cum eorum privilegiis ex concessione eis facta a diversis Summis Pontificibus, ut testantur *Engel l. 2. Decret. tit. 26. num. 33.* & alii plures apud ipsum, *Reiffenstuel ibid. n. 166. La Croix, l. c. n. 534.* & alii passim; & Nota recent. p. 15. dec. 285 num. 17. ubi expresse dicit, quod centenaria Præscriptio requiritur ad præscribendum adversus Regulares.

Res mobiles Ecclesiarum, aliorumque piorum Locorum (ademptis tamen pretiosis) cum titulo, & bona fide præscribuntur, seu usucipiuntur triennio. *Sic Communis, et probabilior Doctorum sententia*, cum Innocent. in c. 1. de integritate restit. Dyno in *Regul. Possessor. n. 18. de Regul. Juris in 6.* ex professo hanc questionem examinante, Covarruv. p. 2. in d. *Regul. Possessor. §. 2. num. 3. Lessius lib. 2. cap. 6. numer. 22.*

Lay-

Layman lib. 3. tract. 1. cap. 8. n. 13. Pirhing lib. 2. Decr. tit. 26. num. 90. Reiffenst. *ibid. n. 171. Zoefio ibid. n. 5. Sanig. eodem cap. 5. num. 1.* Vallens. *eod. §. 6. n. 3. La Croix lib. 3. p. 2. n. 529.* & plures alii apud ipsos; Et ratio hujus communioris, & probabilioris sententia delimitur ex *Authent. Quas actiones, Cod. de Sacrosan. Eccles.* ubi locus Religiosus conceditur privilegium Præscriptionis quadragenaria, sed cum addita limitatione illis verbis: *Usucapione triennali, vel quadrienni Præscriptione in suo robore duratibus*; Et hæc Authentica est per Gratianum inserta Juri Canonico in c. *Placuit 15. §. Quas actiones caus. 16. q. 4.* atque ab Ecclesia recepta, uti voluit Layman, Vallens, Pirhing, Reiffenstuel, & alii hujus sententia Patroni contra plures alios; quos adducit Reiffenstuel *l. c. num. 169. & seq.* cum suis fundamentis, quæ deinde solvit n. 172. *& seq.* Immo La Croix *l. c. num. 529.* insuper addit, quod neque Romana Ecclesia in mobilibus habet speciale privilegium præ alii, uti tenent Glossa, Molina, Layman, Sanchez, Castrop, Lugo, Haun, contra Silv. Covarruv. Panormitan. Pel. Bald. Less. & alios.

Bona privata, & patrimonialia Clericorum præscribuntur tempore ordinario, sicut bona Laicorum; Glossa in *cap. possessiones 16. qu. 4. verb. Episcop.* Covarruv. *lib. 1. Variar. resol. cap. 4. num. 3. & 4. Pirhing. l. cit. n. 95.* Reiffenstuel *loc. cit. n. 167.* Abbas, in *cap. Sanctorum 3. de Præscriptionibus in 6.* Barbosa *ibid. num. 2.* testans de communis, La Croix *l. c. n. 535.* ubi dicit, sic sentire omnes; Privilegium enim Quadragenaria Præscriptionis, quamvis sit concessum Ecclesiis, aliisque Locis piis ex dictis, & Juribus adductis supra n. 15. nullibi tamen reperitur concessum Clericis, immoque bonis Patrimonialibus. Quinimo oppositum videtur innuere textus in *cap. Sanctor. 3. de Præscriptionibus*, ut explicat Glossa in c. *Possessiones 16. q. 4. vers. Episcop.* adeoque eorum bona patrimonialia præscribuntur tempore ordinario sicut bona Laicorum.

Bona etiam mobilia Fisco seculari propter delictum addicta, & per sententiam Judic. incorporata præscribuntur spatio 40. annorum. Sic Bartol. Panorm. Covarr. Molina, Laym. Silv. Lugo, Illing, & alii ex *l. Omnes 4. et l. Competit 6. Cod. de Præscript. 30. vel 40. annor.* Si autem necdum sint Fisco incorporata, præscribuntur spatio quinque annorum, *l. Neque commissum 2. Cod. de Vectigalibus, et commiss.* Pirhing *l. citat. num. 105. La Croix l. citat. numer. 535.* & alii passim.

Bona Fisco debita, ex quo vacant ob mortem alicujus decedentis sine legitimo hærede, si necdum sint denunciata fisco, præscribuntur tempore ordinario, sicut alia bona privatorum, cum bona fide, & titulo, mobilia spatio trium annorum, immobilia spatio decem, vel viginti annorum, & sine titulo cum sola bona fide spatio triginta annorum; *l. Quamvis 18. juncta Glossa ibidem verb. Diutina, de usucapionibus, Pirhing l. c. num. 105. & alii passim.* Si autem talia bona sint fisco denunciata, & tamen nondum ab eo occupata, tunc præscribuntur adversus fiscum quadriennio cum titulo, vel etiam sine illo, sed cum bona fide, *l. 1. Codic. de Quadrien. Præscript. et l. Intra 10. ff. de divers. et tempor. Præscription. Pirhing l. c. & alii passim.*

Quamvis Servitus mere personalis, quæ tollitur libertas hominis, nullo unquam tempore possit præscribi, ut tenet *Communis Doctorum*, per text. in §. *Sed aliquando, Instit. De usucapionibus, l. Usucapione 9. ff. De usucapionibus, & usucapionibus, et l. Ultra. Cod. de longi temporis Præscriptione, qua pro libertate*; Tamen Servitus personalis extinguitur per Præscriptionem, si servus bona fide etiam sine titulo per 20. annos gesserit se ut liberum. *Communis* per textum in *cit. leg. Ultra. Codic. de longi temporis Præscriptione, qua pro libertate*, & Glossa *ibidem verbor. Bona fides, & verbor. Per 20.* Vide supra, §. 1. numer. 2. & 3.

Servitus mere realis, seu quæ a re debetur rei tam affirmativa, quam negativa, tam rustica, quam urbana, sive sit continua, vel quasi continua, uti est Servitus oneris ferendi, stillicidii, tigni immittendi, aquæ ductus, & hujusmodi, sive sit discontinua, cujus usus per intervalla est, uti est Servitus itineris per fundum alienum ducendi currum, & hujusmodi cum titulo, & bona fide præscribitur spatio decem annorum contra præsentem, & 20. contra absentes, *l. Cum in longi temporis Præscriptione 12. Cod. de Præscriptione longi temporis*; Neque requiritur scientia, & patientia ejus contra quem præscribitur, quando adest titulus; Sic ex *Com-*

Biblioth. Ferrar. Tom. VI.

muni docent Lessius *lib. de justit. & jure cap. 6. num. 28.* Pirhing *l. c. num. 119.*

Servitus mere realis, si sit continua, vel quasi continua, cum bona fide, licet sine titulo, sciente tamen, & patiente adversario, contra quem sit Præscriptio, præscribitur spatio decem annorum inter præsentem, & 20. inter absentes. *Communis*, per text. in *l. Si quas actiones 1. & l. Si aquam 2. de servitutibus, & l. Si quis 10. ff. de servitut. vindic.* Et ratio est clara, quia si Dominus, seu is, cujus interest, sciat, & permittat tanto tempore rem suam alteri servire, ut v. g. tolerando tignum alterius suo parieti immisissum, vel aqueductum in suo fundo factum, & similia, censetur hoc Jus sponte cedere, adeoque dummodo interveniat bona fides, non est opus alio titulo ex parte Præscriptentis.

Si autem Servitus sit discontinua, uti est Servitus itineris, seu viæ per fundum alienum ducendi currum, & hujusmodi, non præscribitur absque titulo, nisi tempore immemorabili, *Communis*, per text. in *l. Servitutibus 4. ff. de servitutibus*. Et ratio disparitatis est evidens, quia Servitus discontinua ab altero prætena, cum ejus usus sit rarus, & valde interruptus, non potest ita facile adverti a Domino fundi, uti eam possit impedire; At vero in servitute continua, vel quasi continua, ejus usus facile advertitur, cum sit continuus, vel quasi continuus, adeoque Dominus potest facile eum impedire, si velit, & si non impedit, censetur sponte cedere.

Servitus mixta, quæ a re debetur personæ, ut est ususfructus, ulus, & habitatio, præscribitur cum bona fide, & titulo, spatio 10. annorum inter præsentem, & 20. inter absentes, sed sine titulo spatio 30. annor. *Communis*; per text. in *l. Cum in longi temporis Præscriptione 12. Cod. de Præscriptione longi temporis, in fine.*

Actiones Civiles, tam reales, quam personales, & obligationes, seu debita rerum mobilium, & immobilium, quæ per actiones exigi possunt, præscribuntur regulariter spatio 30. annorum contra Creditores cum bona fide. *Communis*, per text. *Sicut in rem, Cod. de Præscriptione 30. vel 40. annor. & l. 1. Cod. de annali exception.*

Excipitur tamen ab hac regulâ Actio hypothecaria, quia si res hypothecata possideatur ab ipso Debitore, qui eum oppignoravit, vel ejus hæredibus, non præscribitur contra Creditorem nisi annis 40. computandis a die, quo debitum solvendum erat. *Communis*, per text. in *l. Cum novissimi 7. Cod. de Præscriptione 30. vel 40. annor.* Si autem res hypothecata possideatur cum titulo, & bona fide ab aliquo alio, qui nec Debitor, nec Debitoris hæres sit (ut si fuisse vendita alicui ignoranti, quod sit hypothecata) tunc actio hypothecaria præscribitur spatio 10. annorum inter præsentem, & 20. inter absentes; sine titulo autem spatio annorum 30. *Communis*, per text. in *cit. l. Cum novissimi*.

Legata, & fideicommissa contra Legatarium, & fideicommissarium præscribuntur solum 10. annis, non autem præscribi possunt tempore ordinario, sive longo 10. vel 20. annorum. *Communis*, per text. in *leg. si duobus 3. §. penult. Cod. Communia, de Legatis, & Fideicom.*

Actiones, & obligationes adversus Ecclesias, & Loca pia præscribuntur eodem tempore, quo præscribuntur earum res, seu bona. Unde vide dicta supra n. 13. ad n. 18. & concludit sicut ibi.

Actiones Criminales ordinariæ præscribuntur, & tolluntur spatio 20. annorum, computando hoc tempus a die commissi Criminis. *Communis*; per text. in *l. Querela falsi 12. Cod. ad l. Cornel. de falsis*, ibi: *Querela falsi temporalibus Præscriptionibus non excluditur, nisi 20. annorum exceptione, sicuti cetera quoque fere crimina.*

Dantur tamen quedam delicta, quorum actio ad accusandum minori tempore extinguitur, seu præscribitur; Sic actio injuriarum expirat, seu præscribitur lapsu unius anni: *Communis*, textu expresso in *l. Si non convici 5. Cod. de injuriis*, ibi: *Et ex eo die annus excessit, cum injuriarum actio, annuo tempore præscripta sit, ob injuriæ admissum con-*

veniri non potest. Actio ad accusandum crimen Peculatus extinguitur, seu præscribitur lapsu quinquennii. *Communis*, textu expresso in *l. Peculatus 7. ff. ad Leg. Jul. peculatus*, ibi: *Peculatus crimen ante quinquennium admissum obijci non oportet.* Item Actio ad accusandum adulterium, vel alia peccata carnis extinguitur, seu præscribitur lapsu quinquennii. *Communis*, textu expresso in *l. Mariti 29. §. 5. & seq. ff. Ad Leg. Jul. de adulteriis*. Excipitur tamen hinc stuprum per vim illatum,

Z

(a) Nota. At si Confessarius erraverit, quo jure id retinere poterit?

178 PRÆSENTATIO, PRÆSENTATUS AD BENEFICIUM.

latum, textu expresso in cit. l. Mariti §. 9. ibi: „Eum autem, qui per vim supram intulit mari, vel feminae sine praesentatione hujus temporis aculari posse, dubium non est, cum cum publicam vim committere, nulla dubitatio est. Item excipitur adulterium cum incestu, textu expresso in l. Vim passam 30. §. 5. ff. Ad leg. Jul. de adulteriis. ibi: Praescriptione quinque annorum crimen incesti conjunctum adulterio non excluditur. Item excipitur Raptus, textu expresso in l. Qui caetu 5. §. 2. ff. Ad l. Juliam, de vi publica, ibi: „Qui vacantem mulierem rapuit, vel nuptam, ultimo supplicio punitur, & si pater injuriam suam precibus exoratus remiserit, tamen extraneus sine quinquennii praescriptione reum postulare poterit, cum Raptus crimen legis Juliae de adulteriis potestatem excedat. Actio redhibitoria, qua Emptor intra sex menses, rescissa emptione, reddere potest propter vitium, quod si scivisset, non fuisset empturus, praescribitur contra emptorem sex mensibus computandis a die, quo emptor vitium rescivit. Communis textu expresso in l. Sciendum §. 6. ff. de Edilitio Edicto, ibi: Tempus autem redhibitionis sex menses utiles habet. Actio autem quanti minoris, competens intra annum illi, qui cognito rei vitio, empturus quidem fuisset, sed minori praetio, ut quanto minoris emisisset, repetere possit, praescribitur integro anno. Communis, textu expresso in cit. l. Sciendum §. 6. de Edilitio Edicto, ibi: si autem mancipium non redhibeatur, sed quanti minoris agitur, annus utilis est. Ad praescribendum, aut quasi praescribendum contra Legem Civilem requiruntur, & sufficiunt decem anni. Communis. Vide verbum Consuetudo n. 20. Contra tamen Legem Canonicam requiruntur & sufficiunt 40. anni. Vide ibid. n. 2. & seq. Probabile tamen est, quod etiam ad praescribendum contra Legem Canonicam sufficiant 10. anni, sicuti sufficiunt ad praescribendum contra Legem Civilem. Vide ibid. num. 23. & seq. An requiratur bona fides ad praescribendum contra Legem? Vide ibid. a num. 29. ad 31. Quantum tempus requiratur ad praescriptionem Jurispatronatus? Vide verb. Juspatronatus artic. 1. a numer. 34. usq. in fin. Praescriptio principaliter differt a Consuetudine, quia praescriptio datur inter privatos, & a privatis inducitur; Consuetudo vero non inducitur nisi a communitate, cum ipsa sit Lex, & Jus non scriptum, l. De quibus 32. ff. de legibus §. Sine scripto 9. Instit. De jure naturali. Vide verb. Consuetudo num. 36.

Additio ex Auctore.

50 Praescriptio induci numquam potest adversus Jus Divinum; raro autem adversus Jus Commune Ecclesiasticum; Benedicti. XIV. tom. 2. Conf. 3. incip. Declarasti.

Nova additiones ex aliena manu.

1 Non omnes praescriptiones eodem tempore complentur. Pro diversitate enim actionum aliae complentur paucis mensibus, aliae uno anno, aliae duobus annis, aliae tribus, aliae quatuor, aliae quinque, aliae decem, aliae triginta, aliae quadraginta, aliae centum, & aliae demum tempore immemorabili. Utile porro esset, de hisce omnibus praescriptionibus agere; At limites additionum haud patiuntur adeo diffusam tractationem, Satis sit indicare, qui de ipsis accuratissime, & accommodate ad praxim agit, Dumod. de Praescrip. part. 2. a cap. 1. ad cap. 15. Coniule eum igitur, ubi ita res postulat.

PRÆSENTATIO, PRÆSENTATUS AD BENEFICIUM.

1 Praesentatio, quando competit vigore Turni non dicitur consumpta in primo praesentato, si hic post acceptam praesentationem renunciavit, vel alias institutio effectum non habuit, ut respondit S. Cong. Conc. in Bononien. 10. April. 1680. seu 1681. apud Monacell. par. 2 tit. 15. formul. 1 n. 12. & facit cap. si electio 26. de election. in 6. ac tenet ibi Barbolà n. 2. & 3. citans Rotam, & alios.

Praesentantes, aut Nominantes ad Episcopatus, digniores promovere tenentur. Benedicti. XIV. tom. 1. Conf. 5. incip. Ad Apostolica §. 7. Praesentatio ad Beneficia de jurepatronatus Ecclesiastici in mensis Apostolicae Sedi non reservata fieri debet coram Ordinario. Idem tom. 2. Conf. 32. incip. Dam universi. Si autem patronus sit S. R. E. Cardinalis habens indultum conferendi Beneficia, etiam reservata, quando praesentat vigore indulti, praesentatio fieri debet coram Pontifice; Idem ibid.

Circa praesentationem ad parochialem notanda sunt responsa Benedicti XIV. ad dubia sibi proposita ab Archiepiscopo Florentino in Epistola incip. Reddita Nobis, 9. April. 1746. I. Patronum Ecclesiasticum teneri in foro externo praesentare ad Beneficium Curatum magis idoneum, & magis dignum inter approbatos ab Examinatoribus. II. Episcopum debere Beneficium conferre praesentato a Patrono absque eo quod inquirat de illius judicio, si inter examinatos nemo de hoc queratur; si vero sit qui queratur, teneri in dictum judicium inquirere. III. Admittendam esse appellationem in devoluto tantum, interpositam ab eo, qui se digniore existimat, et posthabitus est, non retardata possessione praesentati, si Episcopi, & Patroni iudicium de magis digno conveniat. Si vero non conveniat, tunc si quis ex approbatis ab Examinatoribus & tanquam magis dignus praesentatus a Patrono, putet se gravatum esse ab Episcopo, & ideo appellat, ejus appellationem operari debere ad effectum suspensionis; & interim Ecclesiam Parochialem remanere sub oeconomio, donec lis finiat.

Alla, Vide verb. Beneficia art. 3. a n. 69. & art. 5. a n. 31. Vide etiam verb. Juspatronatus art. 3. a n. 36. & art. 4. a n. 5. usque ad n. 103.

PRÆSTIMONIUM.

1 Praestimonium vi nominis idem est ac praestans munium; Sic Hostiensis in c. Postulasti, de Rescriptis, Menochius l. 2. de arbit. Judic. cas. 201. num. 56. & alii. Pro ut autem Praestimonium sumitur pro portione praestimoniali, nihil aliud est, quam stipendium, quod ab Ecclesiasticis redditibus abstractum dari solet Canonicis, vel aliis Clericis in vitae subsidium, praesertim ubi litteris, seu titulis vacant; Menochius l. c. n. 56. Layman lib. 4. Theol. moral. tract. 2. cap. 5. num. 5. & 6. & alii passim.

2 Praestimonia, seu portiones praestimoniales, cum dantur solummodo ad certum tempus in vitae subsidium, v. g. durante tempore studiorum, non sunt Beneficium Ecclesiasticum proprie dictum. Menochius l. c. n. 57. & 60. Layman l. cit. num. 5. & 6. Azorius p. 2. Instit. moral. cap. 7. q. 1. testans de communi; Et ratio est clara, quia de ratione Beneficii proprie dicti est tribuere Jus percipiendi fructus ex bonis Ecclesiae; Adeoque, cum praestimonia dantur solummodo ad certum tempus, v. g. ad tempus studiorum, non sunt Beneficium proprie dictum.

3 Si autem praestimonia conferantur in titulum, atque in perpetuum, ita ut cum obitu illius, qui accepit, vacent (pro ut in Hispaniis communiter dari talia Praestimonia tenentur Garciae de Benefic. p. 1. cap. 2. num. 218. & Fagnan. in c. Ad audientiam 31. de Rescriptis num. 62. Gonzalez ad reg. 7. Conc. gloss. 5. §. 2. & alii) tunc connumerantur inter Beneficia proprie dicta, ut tenent Menoch. loc. c. 58. & 59. Azorius loc. cit. cap. 7. q. 2. Garciae l. c. num. 117. & alii passim per text. in cap. ultim. de concess. praebend. in 6. ubi praestimonia aperte connumerantur inter Beneficia, ibi: „Concessiones super Canonicatibus, Dignitatibus, praestimoniis, & aliis quibuscumque Beneficiis Ecclesiasticis; in tali enim casu nihil ipsis deficit ex requisitis ad beneficium Ecclesiasticum.

4 Talia praestimonia in titulum perpetuum Beneficii data, seu collata, quamvis habeant annexum onus spirituale recitandi Horas Canonicas; Ex sua tamen institutione nullum servitium in Ecclesia habere solent; Garciae de Beneficiis p. 1. cap. 2. num. 117. cum aliis ibi citatis, Azorius cap. 2. Instit. moral. cap. 7. quest. 1. vers. In hac Controver. ubi expresse dicit, quod qui praestimonia nunc habent liberi sint ab onere, obligatione, & praescripto residendi in Ecclesiis, quorum sunt praestimonia, ita ut nec per alios in sui locum successores, inservire ullo jure cogantur, quod certe horum Beneficiorum est proprium.

5 Praestimonia autem data solummodo ad tempus; v. g. Durante

Durante tempore studiorum, cum ex dictis supra numer. 3. non sint proprie Beneficia, habent solum saepe adjunctum onus orandi quotidie quinquies Pater, & Ave. Sic refert La Croix lib. 4. num. 217.

Nova additiones ex aliena manu.

1 Praestimonia licet antiquis temporibus nihil aliud essent, quam certae portiones fructuum, quae a Capitulis Ecclesiarum praestabantur iis, qui Litteris operam navarent; deinde tamen inter Ecclesiastica Beneficia enumerata sunt, & tanquam Beneficia Ecclesiastica conferri consueverunt ferè ubique, & praesertim in Hispania, itaut obnoxia sint Apostolicis reservationibus. Confer Rot. in Aurien. Beneficium de Serboi 12. Martii 1725. §. Non relevante, cor. bon. memor. Ratt., & 25. Februarii 1726. §. Posita, coram bon. memor. Carr., & 13. Aprilis 1728. §. Hujusmodi, cor. mox dicto bon. mem. Ratt.

PRÆSUMPTIO.

1 Praesumptio generatim sumpta alia est, quae dicitur filia Superbiae, & alia, quae est quoddam probationis genus. Communis. Praesumptio filia Superbiae est appetitus temere aliquid aggrediendi supra vires, seu contra Jus; sic cum homo vult temere facere, seu tentare aliquid supra id quod potest, seu contra Jus, dicitur Praesumptuosus; Unde Praesumptio, prout importat temere tentare, seu facere aliquid contra Jus, habetur in Jure non semel expressa, & signanter in Cap. Sed nec 4. Ne Clerici, vel Monachi, ibi: Ne... Clericorum quisquam exercere praesumat; Et Clementin. 1. de privilegiis, ibi: Religiosi, qui... a pena & culpa absolvere quemquam praesumpserint; & saepe alibi. Praesumptio autem, ut est quoddam probationis genus, definitur, quod rationabilis conjectura (vel probatio) rei dubiae collecta ex argumentis, & indicis, quae per rerum circumstantias frequenter eveniunt. Sic in re Communis; & de praesumptione sic sumpta erit hic sermo.

2 Praesumptio igitur sic sumpta ex vi nominis idem est ac ante, & sumptio; hoc est antea sumptio, quia videlicet ante legitimas probationes aliquid sumit pro vero. Ita Simancae lib. Catholic. Instit. tit. 50. de praes. Menoch. lib. 1. de praesumpt. quest. 7. num. 4. Reiffenstuel l. 2. Decr. tom. 23. nu. 2. & alii.

3 Praesumptio alia est Juris, & alia est Hominis. Communis.

4 Praesumptio Juris est, quae ex Juris auctoritate, ac praescripto procedit, quando scilicet Lex ipsa ex aliquo indicio rem dubiam colligit; Sive que in ipso Jure est scripta, vel a Lege approbata. Sic in re Communis. Praesumptio Hominis e contra est, quae nullo Jure scripta reperitur, sed juxta rerum, circumstantiarumque exigentiam, & varietatem ex variis verisimilibus conjecturis, seu indicis prudentis Homini, scilicet Judicis arbitrio, concipitur, seu formatur. Sic in re Communis.

5 Praesumptio Juris subdividitur in Praesumptionem Juris tantum, & in Praesumptionem Juris, & de Jure. Communis. Praesumptio Juris tantum est illa, cui Jus tandem innititur donec contrarium probetur; contra hanc enim Praesumptionem probatio in contrarium admittitur. Sic in re Communis. Hinc de Jure quilibet praesumitur bonus, nisi probetur malus; ut Cap. Mandata 6. de praesumptionibus, ibi: Quia ex transacta in te vita didicimus, quid de subsequenti conversatione tua praesumamus, & Cap. Dudum 16. eodem, ibi: Cum prima facie praesumatur idoneus, nisi aliud in contrarium ostendatur. Et contra ex Cap. Semel malus 8. de Regul. Juris in 6., ibi: Semel malus semper praesumitur esse malus, intellige tamen in eodem genere mali, ut explicat Glossa ibid. in casu, & nisi de emendatione appareat; Cap. Ferrum 18. dist. 50. Item hac praesumptione Juris vicinus praesumitur scire ea, quae facta sunt in vicinia; Cap. Quosdam 7. de praesumptionibus, in 2. cuius Summario sic expresse habet: Ex vicinitate praesumitur notitia facti loci vicini, & concordat cap. Quanto 3. eodem, in cuius Summario sic praescripte notatur: Praesumitur factum notum in vicino loco, quod est notum in remoto. Item praesumitur filius ex Uxore natus, cum qua vir cohabitavit; l. Filium 6. ff. De his, qui sui, vel alieni Juris sunt; Ferrar. Biblioth. Tom. VI.

Item si Chirographum Debitoris sit cancellatum, vel deletum, praesumitur Debitori esse satisfactum; l. si Chirographum 24. ff. de probationibus. Et sic de plurimis similibus.

6 Praesumptio Juris, & de Jure est illa, cui Jus adeo fortiter innititur, ut eam plene pro veritate habendam decernat; Unde haec praesumptio in Foro judiciali tantum operatur, quantum veritas. Et contra hanc praesumptionem regulariter non admittitur probatio in contrarium: textu expresso in Cap. Is qui fidem 30. de sponsalibus, ibi: Contra praesumptionem hujusmodi non est probatio admittenda. Nisi de contraria veritate aperte constet, quia tunc omnis praesumptio cessat, & cedit veritati; arg. Cap. Super hoc 5. de renunciat., leg. Continuus 137. ff. De verb. significat. leg. Ultim. ff. Quod metus causa, leg. Imperatores, ff. De probationibus. Et sic in re Communis Doctorum. Et de hac praesumptione Juris, & de Jure plena exempla habentur in utroque Jure; Sic in cit. cap. Is, qui fidem 30. de spons. cognoscens sponfam de futuro praesumitur in Matrimonium consensisse, ita ut non admittatur probatio in contrarium; Hodie tamen tale Matrimonium praesumptum propter subsequentem copulam carnalem, tamquam clandestinum est reprobatum, & irritatum per Concil. Trid. sess. 24. cap. 1. de ref. Matr. Item in Clement. Litteris, de Probat. contra Litteras Summi Pontificis de facto proprio attestantis non admittitur probatio in contrarium; Item in l. Ult. Cod. Arbitrium Tut. praesumitur, quod res in Inventario a Tutore descriptae vere fuerint in bonis Defuncti, nec regulariter admittitur idem Tutor ad probandum oppositum, & sic plura alia habentur in Jure consimilia exempla, quae adducit Glossa final. in cit. cap. Is, qui fidem 30. verb. contra praesumptionem, de spons.

7 Praesumptio Hominis subdividitur in vehementem, seu violentam, in probabilem, & in levem, seu temerariam. Communis. Praesumptio vehemens, seu violenta, est, quae per urgentes conjecturas vehementer movet, & quasi violenter trahit animum Judicis ad credendum. Sic in re Communis; Et exemplum hujus vehementis, seu violentae praesumptionis est, si mulier undecimo mense post mortem mariti peperit; praesumitur enim tunc ex fornicatione peperisse, & sic de similibus. Praesumptio probabilis est, quae oritur ex probabilibus, & minus urgentibus conjecturis, & in indicis. Sic in re Communis; Et exemplum hujus probabilis praesumptionis est, quod non sit Virgo illa femina, quae saepe in obscuro, & remotis locis sola cum juvenibus, & uxoris versatur, & sic de similibus. Praesumptio levis, seu temeraria est, quae ex levibus, & minus probabilibus, ac proinde insufficientibus conjecturis, & indicis oritur, vel ex factis aequè in bonam, & malam partem referribilibus concipitur. Sic in re Communis; Et exemplum hujus levis, seu temerariae praesumptionis est, si quis v. g. suspicetur Petrum esse adulterum, quia interdum conversatur cum alterius Uxore, etsi non in loco suspecto; & sic de similibus.

8 Praesumptio levis, seu temeraria nihil penitus probat, sed est omnino repellenda. Communis per text. in Cap. Primo semper 13. caus. 2. q. 2. cap. Oves 9. caus. 6. q. 1., & cap. Inquisitioni tuae 44. §. in secundo, de sentent. excomm. ubi expresse statuitur, conscientiam levis, & temerariae credulitatis esse expellendam, ibi: Conscientia levis, & temerariae credulitatis expulsa.

9 Praesumptio probabilis se sola probat tantum semiplene; colligitur clare ex cit. cap. Inquisitioni tuae 44. §. final. de sentent. excomm., & ex cap. Tertio loco 14. de praesumptio. in quo habita tali praesumptione probabilis deferretur partibus juramentum suppletorium; Illud enim deferri non potuisset, si praesumptio illa semiplene non probasset; arg. l. In bonae fidei, Cod. De rebus credit. neque potuisset exigi, si dicta praesumptio plene probasset; cap. Sicut 2. de probationibus. Et sic tenent passim Doctores.

10 Si autem praesumptio probabilis adjuvetur publica fama, vel aliis adminiculis, potest etiam facere plenam probationem; colligitur clare ex cap. Illud 11. de praesumptionibus; juncto ejus Summario, ubi dicitur, quod per cohabitationem diutinam, & famam de Matrimonio, aliaque adminicula, probatur Matrimonium; & ex cit. cap. Tertio loco 13. eodem, juncta Glossa, & DD. ibidem.

11 Praesumptio vehemens, seu violenta facit plenam probationem, adeo ut ad condemnationem sufficiat saltem in causis Civilibus non nimium arduis. Communis, per textum in Cap. Averte 2. de praesumptionibus, ubi refertur, quod Salmion Regum Sapientissimus ex hujusmodi violenta praesumptione

ſumpſione tulerit definitivam ſententiam inter duas feminas de filio vivente coram eo litigantes, & in ejus Summario expreſſe dicitur: Ex violenta præſumpſione fertur definitiva.

20 Dicitur autem notanter; Adeo ut ad condemnationem ſufficiat ſaltem in cauſis Civilibus non nimium arduis: quia alicuius in cauſis Criminalibus (quibus æquivalentur cauſæ Civiles arduæ, & magni momenti) Reus ex præſumpſionibus etiam vehementibus, ſeu violentis condemnari poſſit? multum variant Doctores; Aliqui enim affirmant, & alii negant; Alii autem mediam viam tenentes, dicunt, condemnari quidem poſſe reum ex præſumpſionibus vehementibus, & violentis; at tamen ad pœnam ſolum mitiorem, ſeu extraordinariam, uti notant, & referunt Menochius l. 1. de præſumpſionibus q. 97. num. 19., & ſeq. Engel l. 2. Decretal. tit. 23. num. 3. Fachin. lib. 1. Controverſ. Jur. cap. 29., & alii. In hæc igitur opinionum varietate concludendum eſt, quod ex ſolis præſumpſionibus etiam vehementibus, & violentis nemo in cauſa Criminali Criminaliter mota condemnandus eſt; Niſi tamen indicia ſint indubitata, & luce clariora, ſeu talia, quæ evidenter rei inducant. Sic Engel leg. 2. Dec. tit. 23. num. 4., & ſeq. Pirhing. ibid. num. 49. Reiff. ibid. num. 63., Fachin. cit. lib. 1. Controv. Jur. cap. 29. Malcard. de probationibus concluſ. 1128. num. 73., & ſeq. cum aliis ibi citatis per textum expreſſum in Cap. Litteras veſtras 14. de præſumpſionibus, ubi: Propter ſuſpicionem, quamvis vehementem notumus illum de tali gravi crimine condemnari, juncto ejus Summario, ubi ſic expreſſe habetur; Propter præſumpſionem etiam vehementem non debet quis de gravi crimine condemnari; Et ſic ibi Abbas numer. 5., & alii Canonice communitur, teſte Pirhing loc. cit. Et ratio eſt, quia in cauſis Criminalibus criminaliter motis, ut poſſit Reus condemnari, requiruntur probationes indubitatae, & luce meridiana clariores; l. 2. l. 1. de obligationibus & action. cum ſimilibus, multo magis id debet verificari in Criminalibus, cum multo plus ſit alicui eripere vitam, & ſanguinem, quam pecunias, & modica temporalia.

21 Merito autem fuit addita in concluſione illa limitatio: Niſi tamen indicia ſint indubitata, & luce clariora, ſeu talia, quæ evidenter rei inducant, ut v. g. ſi marito per annum abſente, interim Uxor prægans invenitur: ſi vir cum femina in eodem lecto nudus cum nuda deprehendatur, & hujusmodi; quia cum talia indicia ſint indubitata, evidenter, & luce meridiana clariora, ſufficientem probationem conſtituunt, adeoque in concluſione expreſſe excipiuntur; Et ſic tenent citati Doctores, & alii paſſim; Et hoc modo facile ſolvuntur argumenta, quæ ab adverſariis afferri ſolent; Et ſignanter ad objectionem, quam afferunt ex l. ult. Cod. de Probationibus, ubi dicitur etiam indicia ſufficere poſſe ad condemnationem in cauſa criminali: Item ex cap. Litteris 12., & Cap. Tertio loco 13. de præſumpſionibus, ubi habentur ſola præſumpſiones, & tamen ex illis lata eſt ſententia; Reſpondetur enim, quod textus in cit. l. ult. loquitur dumtaxat de iudiciis indubitatis, & luce clarioribus, ut patet ex verbis ipſius numero antecedenti relatis: Ad Cap. Ex Litteris, & Cap. Tertio loco, Reſpondetur, quod ibi intervenerunt indicia indubitata carnis, ut legenti patet; Immo indicia incitat. Cap. Tertio loco relata manifeſtam facti evidenter induxerunt, ut ibi fatetur ipſemet Pontifex, qui ex ipſis ſententiam tulit, ubi: Nos autem, quæ dicta ſunt, intelligentes, præſertim cum hoc non dicatur occultum, ſed quaſi prædicetur a pluribus manifeſtum.

22 Præſumens prudenter reſtitutionem faciendam, ſibi liberaliter condonandam eſſe, ſi debitum ſuum manifeſtaret, vel rogaret Dominum, non tenetur ad reſtitutionem, quia tunc adeſt voluntas præſumptæ Domini ſufficiens, ut retentione non

ſiat illo quoad ſubſtantiam invito (a). Quod ſi revera Dominum invitum poſtea reſciret, ad eam teneretur. Molina t. 3. d. 68. num. 3. Burg. Centur. 3. caſ. 85. Lugo diſp. 21. a. num. 53. La Croix lib. 3. part. 2. num. 462. cum Leſſ. Reginald. Sa ibi citatis, & alii paſſim. Vide in calce Tomi verb. Præſumpſio, Notas R. Theol. ad hunc n. 22.

Inventus mortuus non eſt præſumendus a ſeipſo, vel Dæmone occiſus, niſi ſigna certa adſint, v. g. ſi invenitur in laqueo mortuus, ſi caput plane in tergus ſit obtortum, & hujusmodi; Unde non ideo ſtatim privati debet ſepultura Eccleſiaſtica, quia talis non ſufficienter probatur eſſe malus, cum potius præſumi debeat mortuus morte naturali, præſumendum eſt ſemper pro cuiuſque innocentia, cum de Jure quilibet præſumatur bonus, donec probetur malus Cap. In omnibus 52. cauſ. 11. q. 3. Cap. Mandata 6., & Cap. Dudum 16. de præſumpſionibus. La Croix l. 4. n. 1477. & alii.

Additio ex Auctore.

Præſumpſio Conceſſionis Apoſtolice non admittitur in iis, quæ nunquam a Sede Apoſtolica concedi ſolent. Benedic. XIV. tom. 2. Conſtit. 3. incip. Declaraſti.

Novæ additiones ex aliena manu.

Probatio inartificialis inſtruitur ex præſumpſione. Eſt autem præſumpſio, conjectura probabilis deſumpta ex circumſtantiis ejuſmodi, quæ probabilitatem animo ingenerare poſſunt.

Dividitur præſumpſio in præſumpſionem Juris, & præſumpſionem Hominis. Vulgo creditur omnem præſumpſionem, quæ in jure reperitur expreſſa, Juris eſſe, eam vero præſumpſionem, quæ in jure non exprimitur, eſſe Hominis. At male. Potest enim eſſe præſumpſio Juris, tamen in jure non expreſſa. Quum enim is, qui iurisdictioni præſert, debeat procedere ad familia; l. 12. ff. de Legib. omnis præſumpſio, ex qua aliquid legitime inferitur, eſſet dicenda Juris, quia licet expreſſe in legibus non contineretur, ſufficere tamen poſſet, quod Legibus præſentibus ita ad ſimiles caſus fieret extenſio. Conſert Bohemer. in diſſert. de Collif. Præſumpt. cap. 1. §. 9. Contra vero non omnis præſumpſio in jure expreſſa eſt Juris, pariter effectus præſumpſionis Juris. Aut (recte inquit Andreol. Controverſ. 104. in fin.) lex habet hujusmodi præſumpſionem pro vera adeo ut faciat plenam probationem, tunc ſemper tranſfundit onus probandi in eum, contra quem ſtat præſumpſio. Aut lex tantum eam habet pro adjuvante veritatem, non pro ſummate, tunc non ſufficit ad tranſferendum onus probandi contrarium, ſed ſolum confirmat probationem probantis minus plenam.

Quoad effectus differunt inter ſe præſumpſio Juris, & præſumpſio Hominis. I. Præſumpſio Juris liberat a probando, non vero Hominis, quæ probantem ſaltem adjuvat. II. Illam ſequitur Judex in dubio in cauſis civilibus, & pro eo pronunciat, pro quo eſt præſumpſio, nequam vero hanc, utpote quæ vim probandi plenam non habet. III. Illa rejicit onus probandi in Adverſarium, non item hæc, quia alioquin Actor qui onus probandi ſubire debet, leves quaſdam præſumpſiones pro ſe adferre, & ita urgere poſſet Reum, contrarium probare debere, id quod tamen Praxi repugnat. Qui probare tenetur, non nudis conjecturis incedere debet. IV. Illa vim probationis habet; non hæc, quæ aliquando vel purgatorio, vel ſuppletorio facit locum, quum præſumpſio Juris adjuvamento nullo indigeat. Conſule Coccejum de direct. probat. negativ. c. 3. §. 8., & 9.

Præſumpſio Juris dividitur in præſumpſionem Juris tantum, & præſumpſionem Juris, & de jure. Hæc adeo fortis reputatur, ut probationem in contrarium haud admittat. At admittere probationem in contrarium, & præſumpſionem hanc Juris, & de jure, demonſtrare nituntur Coccejus in diſſert. de Probat. negativ. cap. 3. ſer. per tot. Bohemer. in diſſert. de Collif. Probat. cap. 1. §. 5., & plur. ſequent.

Fundantur præſumpſiones rationibus naturalibus generalibus, quæ ut plurimum locum habere, & in vita communi contingere ſolent, ex quibus ſubinde varix ſpeciales concluſiones derivantur. Prima, eaque generalis Regula eſt, quod natura-

17 naturalia inſe ſubjecto præſumuntur. Altera Regula eſt; Mutatio non præſumitur. Tertia Regula: Præſumpſio facienda in meliorem partem. Vide Concluſiones ſpeciales ex his regulis derivatas apud Bohemer. in decretal. lib. 2. tit. 23. §. 4. & plur. ſequent.

19 Aliquando utrinque præſumpſiones concurrunt, ita ut colliſio oriatur. Judicio propterea limato opus eſt, ut attendatur quantum ſint fortiores, probabiliores, & ſpecialiores, utpote quæ debiliores enervant, tolluntque ut pro veritate amplius haberi nequeant.

21 Meo judicio Bohemer. in cit. diſſert. de Collif. Præſumpt. cap. 20. per tot. rejicit Regulas Menochio aliſque traditis, alias ſuggeſſit huic rei maxime infervientes. Adi ipſum, ubi e re tua ſit materiam hanc diſcutere.

lib. 2. Decretal. tit. 2. num. 174. & alii; Et id ſentire videtur Sac. Congr. Immunit. in ſequent. Decret.

In Delictis mixti Fori, qui prævenit in captura reali, procedat, præterquam in Cenſuris; Nam ſuper his ſolus Judex Eccleſiaſticus procedere poſteſt, Sac. Congr. Immunit. in Senogall. 9. Octobris 1640 lib. 3. Decret. Paul. pag. 133.

Judex, qui prævenit realiter, cognoscere debet cauſam, mixti Fori, & in contumaciam uterque Judex procedere poſteſt; Sac. Congr. Immunit. in Ceſenatenſ. 16. Julii 1626. lib. 1. Decret. Paul. pag. 9.

In dubio de præventione utriuſque Curie cauſa ſupri cognoscenda eſt ab Episcopopo Sac. Congr. Immunit. in Agnina 30. Martii 1666. lib. Decretal. Borrom. pag. 146.

Attenta præventione in cauſa vulnerum Clerico inſiſtorum a Laico ſpectat ad Curiam Episcopopalem, non ad Gubernatorem, Sac. Congr. Immunit. in Senogallienſ. 11. Auguſti 1631. lib. 2. Decret. Paul. pag. 87.

Quando Laicus dedit cauſam rixæ cum Clerico a ſe invicem vulnerato, attendenda eſt Præventio Judicis Laici. Sac. Congr. Immunit. in Eſina 10. Januarii 1639. lib. 3. Decret. Paul. pag. 83.

Data præventione per Curiam Eccleſiaſticam in cognitione cauſæ criminis nefandi, & facta assignatione Domus pro carcere, Reus poſtea carceratus formiter per Curiam Sæcularem, reſtituendus eſt Curie Archiepiscopali in formalibus carceribus, inde non dimittendus, niſi conſulta Sacra Congregatione. Sac. Cong. Immunit. in Bononiens. 23. Martii 1683. lib. 3. Decret. Altorini pag. 153.

Poſita Præventione Curie Laicæ ſuper delicto mixti Fori, v. g. ſupri, Curia Eccleſiaſtica abſtineat a procedendo. Sac. Congr. Immunit. in Nucerna 8. Julii 1687. lib. Decret. Martelli pag. 130.

Amplia. Quam vis præcipitanter, & abſque ſufficientibus probationibus Reus fuerit abſolutus. Sac. Congr. Immunit. ibidem.

In dubio an teſtis Laicus pro falſitate examinis commiſſa coram Judice Eccleſiaſtico puniri poſſit a Judice Laico, vel potius ab eodem Judice Eccleſiaſtico privative, non obſtante Præventione Fori Laici, Congregatio cenſuit locum eſſe præventioni, niſi adſit contraria conſuetudo. Sac. Congr. Immunit. in Lycienſ. 11. Januar. 1665. lib. 1. Decret. Vallem pag. 166.

Non obſtante Præventione Fori Eccleſiaſtici in cauſa furti Sacrilegi Sanctiſſimus advocat cauſam a Curia Eccleſiaſtica, & illam committit Eminentiffimo Legato. Sac. Congr. Immunit. in Urbina. 21. Sept. 1697. lib. 2. Decret. Vallem pag. 113. etiamſi fures ſint Coloni Commendæ Religi. Jerolymitanæ. Ead. Sac. Congr. Immunit. in Senogallienſ. 25. Februar. 1698. pag. 139.

Novæ Additiones ex aliena manu.

Graviſſima hic ſe offert quaſtio, an præventio locum ſibi vindicet per citationem, ex L. Diffamari C. de Ingen. & Manumiſſ.

Præventionem, & litis pendentiam per citationem hanc induci non tam reſpectu judicii diffamatorii, ſed & reſpectu ipſius cauſæ principalis. tradunt Egid. Boſſ. de crim. tit. de For. comper. num. 107. Blarer. ad L. Diffamari cap. 4. num. 4. Adde etiam Munda. ad eandem l. Diffamari c. 5. §. 1. num. 36. & ſeq.

At negant Brunemann. ad L. Diffamari ſer. per tot. C. de Ingen. & Manumiſſ. Carprov. lib. 2. Reſponſ. 34. num. 10. & ſequent. Zanger. de except. part. 2. cap. 13. n. 21. Mew. deciſ. 198 ſer. per tot. part. 1. Diffamatus enim, ut mox laudati Auctores ajunt, non agit, ſed per citationem alterum ad agendum invitatur. Atque hinc inferunt, quod ejus citatio nullam litis pendentiam, ſeu præventionem inducere poſteſt.

Alii diſtinguunt judicium diffamationis inter, & cauſam principalem; tenetque induci præventionem quoad diffamationem, non item quoad cauſam principalem, quam ſint ſeparata judicia, quorum diverſi ſunt fines; Gail. lib. 1. obſerv. 11 num. 6. Grav. lib. 1. concluſ. 11. num. 3.

PRÆVENTIO JURISDICTIONIS.

Præventio Jurisdictionis eſt illa, per quam unus Judex Jurisdictionem alterius Judicis ceteroquin etiam competentis prævenit, ſeu præoccupat, ita ut ille amplius cauſæ præventæ ſe nequeat intromittere. Sic in re Communit.

Præventio Jurisdictionis poteſt contingere tripliciter. Primo in cauſis mixti Fori, quæ ſcilicet in utroque Foro tam Eccleſiaſtico, quam Civili tractari poſſunt, ita ut præventio locus ſit; Sic deſumitur. ex c. Sicut quedam 38. cauſ. 21. q. 5. & c. 1. de Offic. Ordin. ac notavit Sacra Congregatio Immunitatis ſapraſapius, & ſignanter in Sorana 18. Februar. 1631. apud Pignat. tom. 5. conſult. 2. n. 58. & in Decretis, quæ infra a n. 11. dantur. Secundo in Reo mutante domicilium, poſtquam a Judice prioris loci jam citatus, ſicque præventus fuit, c. propoſuiſti 19. de Foro comper. ente. Tertio in pluribus

4 delagatis in ſolidum; nam tunc uno eorum cauſam committam, ſeu delegatam inchoante, alii tæ nequeunt intromittere, cap. Cum plures 8. de Officio Delegati, in 6.

Præventio Fori, ſeu Jurisdictionis inducitur per citationem legitime interpoſitam. Commis, per textum, in cit. cap. Propoſuiſti 16. de Foro competente, juncto ejus Summario; c. Non injuſti 14. de Procur. c. Si quis juſto 46. §. 1. de Elect. in 6. l. Si quis poſteaquam 7. l. Qui appell. 29. & l. Vbi acceptum 30. ff. de Judiciis, cum ſimilibus.

Præventio per Citationem inducatur, requiritur, quod fuerit legitime facta; cit. c. Propoſuiſti 19. de Foro competente; Alias eſt invalida, & Citatio invalida, ſeu facta a Judice incompetente, vel a Jure reprobatâ, non arctat Citatum; cap. Bona memoria 36. de Electione, juncta ibi Gloſſa finali communiter recepta; Nec perpetuat Jurisdictionem Citantis, arg. cit. c. Propoſuiſti 19. de Foro competente, juncta Gloſſa ibid. & DD.

Ut per Citationem inducatur Præventio, atque perpetuetur Jurisdictione Judicis citantis, requiritur, quod dicta Citatio emanaverit auctoritate Judicis ad petitionem partis; Unde, ubi agit ad utilitatem privatam, non ſufficit, quod Judex motu proprio aliquem citaverit, aut quis extrajudicialiter alicui litem denunciaverit, ut recte notant Abbas in cit. cap. Propoſuiſti num. 3. Barb. ibid. num. 2. & 3. Bartolus in l. Ad peremptorium, ff. de Judiciis, & alii arg. cit. cap. Propoſuiſti, ubi: ad petitionem cuiuſdam Adverſarii ſui a Te legitime citatus ad cauſam.

Sufficit tamen Citatio facta a Judice motu proprio, quando procedit ex Officio ad utilitatem publicam, uti ſit in Judicio Inquiſitionis, arg. c. Qualiter, & quando 24. de Accuſationibus; Et ſic Abbas loc. cit. n. 3. Eng. l. 2. Decret. tit. 2. n. 52. & alii paſſim.

Sufficit citatio unica, & ſimplex ad notitiam citati perventâ, ſive ſit verbalis, ſive ſit realis, ſeu facta per capturam; Malcardus, de Probationibus concluſ. 1233. n. 7. & 8. & alii paſſim.

Citatio autem realis fortior eſt, ac præfertur Citationi verbali etiam anteriori. Fagn. l. 5. Decret. in cap. Pervenit 2. de Aucteris num. 40. ubi cum Bartol. in l. Sepultura, ff. de ſepulcr. volat. & aliis ibi citatis, docet, quod ſi in crimine mixti Fori, Judex Eccleſiaſticus præveniat in Citatione, Laicus autem Judex præveniat in Captura criminofa, adhuc præventio realis, ſeu captura facta a Judice Laico præfertur præventioni verbali, licet anteriori factæ a Judice Eccleſiaſtico, & idem tenent etiam Farinac. lib. 1. prax. criminal. tit. 1. de Inquiſitione q. 7. n. 53. cum aliis ibi citatis, Reiffentuel

(a) Nota. Nimis periculofa hæc opinio eſt, adeoque falſa, & in praxi rejicienda.

- 1 Precarium est, quod precibus petenti utendum conceditur tamdiu, quamdiu is, qui concessit, patitur; Sic expresse definitur in l. Precarium 1. ff. de Precario, & concordat cap. Precarium 3. de Precariis, ibi: Precarium utendum conceditur, quamdiu patitur, qui concessit.
- 2 Precarium est species quædam liberalitatis, adeoque contractus gratuitus; textu expresse in cit. l. Precarium §. 1. ff. De Precario, ibi: Quod genus liberalitatis ex Jure gentium descendit.
- 3 Precarium differt a donatione per hoc, quia qui donat, sic dat, ne amplius recipiat; Qui autem Precario concedit, sic dat quasi tunc recepturus, cum sibi liberit Precarium solvere, seu revocare; textu expresse in cit. l. Precarium §. 2. ibi: Et distat a donatione, eo quod, qui donat, sic dat, ne recipiat; At qui Precario concedit, sic dat, quasi tunc recepturus, cum sibi liberit Precarium solvere.
- 4 Precarium quamvis ex cit. lege Precarium §. 3. simile sit Commodato, quantum ad hoc, quia etiam si, qui commodat alteri rem suam, sic commodat, ut eam non faciat recipientis, sed post certum tempus, aut completum usum ab eo recipiat, ibi: Et est simile Commodato, nam & qui commodat rem, sic commodat, ut non faciat rem accipientis, sed ut ei uti re commodata permittat; Nihilominus differt a Commodato in pluribus aliis. Sic Com. Doctor. Primo igitur differt Precarium a Commodato, quia qui rem commodatam recipit, nec civiliter, nec naturaliter possidet, cum rei commodatæ possessionem retineat ipsemet Commodans; leg. Rei commodatæ 8. ff. Commodati, ibi: Rei Commodatæ, & possessionem, & proprietatem retinemus, & concordat §. Possidere, insinuat. de interditiis; At vero is, qui Precario rem accepit, naturaliter eam possidet, retinente possessione solum Civili penes Dominum concedentem; leg. Et habet 15 §. 4. ff. De Precario, & ibi Glossa verb. Corpore, & verb. A possessione, & Glossa in cap. Precarium 3. de precario, verb. Precarium, Azor. part. 3. lib. 7. cap. 2. qu. 4. Pirhing lib. 3. Decretal. tit. 14. sub num. 6. verb. Secundo differunt, Reiffentuel ibid. num. 8. & alii passim.
- 6 Secundo differt Precarium a Commodato, quia Commodatum conceditur utendum ad certum, & speciale usum, & ad certum tempus expresse, vel tacitum, ut si alicui commodetur equus ad faciendum iter, ad quod certum tempus requiritur, videlicet quantum ad commodate faciendum taliter sufficit, & exigitur, l. Interdum 73. in princ. & l. Continuum 137. §. Cum ita, de verb. Obligat. Precarium autem non datur ad certum, & determinatum usum, neque ad certum tempus, sed quamdiu concedens permiserit, sive Precarium non revocaverit, cit. l. Precarium 1. ff. De Precario, & cit. c. Precarium 3. de Precariis; Immo etiam si Precarium concedatur ad certum tempus, v. gr. ad kalendas Julias, ut in l. Cum Precario 12. ff. De Precario, tamen eo pacto conceditur, ut semper liberum sit concedenti revocare rem Precario concessam, etiam ante tempus illud finitum; textu expresse in cit. leg. Cum Precario ff. de Precario, & concordat cit. leg. Precarium, & cit. cap. Precarium, juncta Glossa ibidem, verb. Per conventionem, & tenent Abbas ibidem num. 11. & 12. Pirhing loc. cit. num. 6. Reiffentuel loc. cit. num. 5. & 7. & alii communiter.
- 7 Tertio differt Precarium a Commodato, quia qui rem Precario accepit, tenetur dumtaxat ex dolo, & culpa lata, que dolo in Jure æquiparatur, non tamen ex culpa levi, & levissima l. Quæsitum 3. §. 3. ff. De Precario, leg. Contractus 23. ff. De Reg. Jur. Qui autem Commodatum accepit tenetur etiam ex culpa levi, & levissima, citat. leg. Quæsitum 8. §. 3. ff. De Precario: Ubi etiam ratio affertur, quia Precarium totum procedit ex mera liberalitate Concedentis, qui potest illud revocare, quandocumque voluerit, & ideo sibi imputare debet, si ipsum non revocaverit antequam accipiens commisit culpam levem in ejus custodia; Secus autem est dicendum de Commodato, quia ipsum non potest revocari ante completum usum, sive tempus determinatum: Unde Commodatarius tenetur adhibere in custodia rei sibi commodatæ majorem diligentiam, quam is, qui Precario accepit in custodia rei Precario acceptæ; Sic Glossa in cit. leg. Quæsitum §. 3. verb. Ex liberalitate, Abbas in cit. cap. Precarium n. 15. Pirhing. loc. cit. num. 6. verb. Tertio differt, Reiff. loc. cit. num. 9. & alii passim.
- 8 Precarium expirat per revocationem Concedentis, Com-

munis, per text. in leg. Precarium 1. & leg. At Precator 2. de Precario, & cap. Precarium 3. de Precariis, ibi: Precarium utendum conceditur, quamdiu patitur qui concessit, uti expresse etiam dicitur in cit. leg. Precarium, per verb. adducta supra num. 1.

Item Precarium expirat moriente illo, cui concessum est, non item morte illius, qui concessit. Communis, textu expresse in cit. cap. Precarium 3. de Precariis, ibi: Solvitur quoque obitu ejus, cui, concessum est, non etiam concedentis; Licet enim expirat per obitum ejus, cui concessum est, ex quo Precarium sit Beneficium personale ipsi precanti concessum, & Beneficium personale sequatur personam, & cum ipsa extingatur textu expresse in c. Privilegium 7. de Regul. juris in 6. ibi: Privilegium personale personam sequitur, & extinguitur cum persona; Tamen non expirat per obitum ejus, qui concessit, sed transit ad ejus heredem; textu expresse in l. Quæsitum 8. §. 1. & leg. Cum Precario 12. §. 1. ff. De Precario, ibi: Precarii rogatio, & ad heredem ejus, qui concessit, transit; Ad heredem autem ejus, qui Precario rogavit, non transit, quippe ipsi dumtaxat, non etiam heredi concessa possessio est.

Item precarium expirat, si istud concedens rem Precariam concessam alienaverit; Tunc enim emptor eam revocare potest, & sic per ejus revocationem expirat, & tollitur Precarium Communis, textu expresse in cit. cap. Precarium 3. de Precariis, ubi dicitur, quod solvitur Precarium, Aut cum ipsum alienari, contingit alicui hoc revocare volenti, quia per conventionem hujusmodi non licet rem alienam invito Domino possideri.

Precariæ, seu precaria in singulari numero est contractus Jure Canonico introductus, quo alicui ad preces, & plerumque causa remunerationis usufructus alicuius prædii, vel alterius rei Ecclesiasticæ immobilis ad dies vitæ, vel ad aliud tempus conceditur, ea lege, ut singulis quinquenniis renovatio hujus concessionis, seu contractus petatur: Sic in re communis per text. in cap. Ea etiam 2. cap. precariæ nomine 3. c. Precaria, de quinquennio 4. & cap. de precariis 5. caus. 10. q. 2. & cap. Precariæ 1. & cap. de Precariis 2. de Precariis.

Contractus Precariæ, seu Precarium multum differt a contractu Precarii; Primo enim differt, quia Precario concedi possunt tam res mobiles, quam res immobiles: Item Jura, & servitutes, v. gr. iter, vel actus per fundum alterius; l. Precator 2. §. 3. l. In rebus 4. in princip. ff. De Precario: Precariæ autem locum solum habent in possessionibus, seu rebus immobilibus, cap. Ea etiam 2. §. Si Æconomus, & cap. Precaria a nemine 3. caus. 10. qu. 2. & sic notant Pirhing l. 3. Decretal. tit. 14. num. 10. Reiffentuel ibidem num. 11. & alii.

Secundo differt contractus Precariæ, seu precarium a contractu precarii, quia precarium ordinariæ ad certum, & determinatum tempus non conceditur, sed solum tandiu, quamdiu placuerit concedenti, l. Precarium 1. ff. De Precario: cap. Precarium 3. de Precariis; Precariæ autem concedi possunt, vel ad dies vitæ, vel ad aliud certum tempus quamvis de quinquennio in quinquennium renovari debeant cap. Precariæ 1. & cap. Precarium 3. de Precario, cap. Precariæ, de quinquennio 4. caus. 10. qu. 2.

Tertio differt contractus Precariæ, seu precarium a contractu precarii, quia precarium potest semper revocari pro arbitrio concedentis; l. Precarium 1. ff. De precario, cap. precarium 3. §. 1. de precariis; Precariæ autem revocari non possunt, antequam tempus concessionis sit elapsum, textu expresse in cap. precarium 3. §. final. de precariis, ibi: Porro precariæ, quæ quandoque de Ecclesiarum possessionibus fieri solent, non sunt pro voluntate concedentium revocanda.

Dummodo tamen Precariæ de rebus Ecclesiæ non sint irrationabiliter, seu in grave damnum Ecclesiæ factæ, nam in tali casu revocari possunt, ac deberent a successore concedentis; textu expresse in cap. De Precariis 2. De Precariis, juncta Glossa communiter recepta ibid. verb. Ab eo; ubi insuper, adductis variis Juribus, dicit posse, & debere etiam revocari ab ipsomet concedente, seu alienante; & sic tenent Engel lib. 4. Decretal. tit. 14. n. 5. Reiffent. ibid. num. 14. & alii passim.

Et ratio est clara, quia ad alienationem quamcumque rerum Ecclesiasticarum, immo etiam ad locationem ultra triennium requiruntur solemnitates Juris; textu expresse in Extrav. Ambrosio, de rebus Eccles. non alienand. Unde cum Precariæ contineant hujusmodi alienationem similem locationi ultra triennium, ex quo, ut patet ex dictis, per ipsas Precariæ

cariæ concedatur usufructus rei Ecclesiasticæ immobilis ad dies vitæ, vel ad certum tempus, si concedatur, ut fieri solet, ultra triennium; requiruntur solemnitates Juris, quæ si non adhibita fuerint, tales Precariæ, utpote nullæ, ipso Jure revocari possunt ac debent, nedum a Successore, sed etiam ab ipsomet concedente, seu alienante: Secus autem, si Precariæ essent concessæ ad solum triennium, seu infra triennium, quia tunc, cum non requirantur solemnitates Juris, sicut nec requiruntur ad locationem (cui assimilantur) non excedentem triennium, ex cit. Extravagant. Ambrosio, de reb. Eccles. non alienand. si rationabiliter, & sine gravi damno Ecclesiæ sint concessæ, revocari non debent, nec possunt, nec a Successore, nec ab ipsomet concedente, ut patet ex dictis verb. Alienatio, & verb. Locatio.

Precariæ expirant, quando ipsæ fuerunt concessæ ad longum tempus, & elapso quinquennio, is, qui eas accepit, non petit renovationem earum; colligitur ex cap. Precariæ de quinquennio 4. caus. 10. quæst. 2. & cap. Precariæ 1. De Precariis, ubi expresse præcipitur, quod Precariæ de quinquennio in quinquennium secundum auctoritatem, & antiquam consuetudinem renoventur; Adeoque qui negligunt sic renovare, cadunt Jure suo, sicuti cadit suo Jure Vassallus non petens renovationem Investituræ a novo Domino intra legitimum tempus, ut recte probant Abbas in cit. cap. Precariæ 1. De Precariis num. 5. Pirhing. loc. cit. num. 14. Reiffent. loc. cit. n. 21. & alii.

Novæ Additiones ex aliena manu.

- 1 Varias a variis adductas rationes, cur in precario præstetur dolo, & quæ in civilibus nomine doli venit culpa lata, & in commodato præstetur culpa etiam levissima, affert, & una confutat Jacob. Gothofred. in L. 23. ff. de Regul. Jur.
- 2 Meo judicio: Ulpiam rationem (recte inquit idem Jacobus Gothofred. ubi supra (ad harendum est in d. leg. 14. §. 11. de Furt. quæ huic conjungenda est ut & secunda quæ ab Interpretibus redditur, sed quas ita evolvo, „ In precario ideo dolo, dumtaxat præstatur, eo quod hac liberalitas sit, seu donatio, qua scilicet possessio rei datur, donatur, „ leg. 15 §. Eum qui de Precar. conceditur (qua quidem in re concedendi vox propria est, leg. 1. princip. §. 2. leg. 4. in fin. l. 6. §. 4. leg. 7 §. 3. leg. 12. §. 1. de Precar. leg. 1. §. 11. de Trin. actioque privar. l. 163. infr.) „, est non perpetuo jure habenda (precario enim id opponitur) attamen proprio interim quodam jure Precarium conceditur possidendum, fideique Rogantis committitur, sic ut re tamquam sua, qui precario habet, interim utatur, eamque possideat. Quare ab eo culpa exigi non debet, non potest, quum res ejus sit interim quodammodo, sed dolo tantum, quia reddendi conditio ei inest. Nam etsi rogantis arbitrio res utenda possidenda conceditur, tamen ex fide bona oritur precarium, l. 2. §. 2. ff. de precar., quæ in omnibus contractibus, quibus vitæ societas continetur, præstanda est. Neque is, qui precario rogavit, eo animo possessionem nanciscitur, ut credat se dominum esse, leg. 13. §. 1. ff. de Publician. Eadem proinde hic ratio, quæ in deposito, quod in utroque res in totum fidei, arbitrioque accipientis deposita, vel precario data committatur, concedatur.
- 3 Tertius Precariæ olim denotavit concessionem ad preces factam ex largitate Episcoporum, quæ ostendebatur res tales mansisse in dominio Ecclesiæ, & redditus tantum detentori attributos fuisse: Ea de causa antiquitus priusquam Beneficia Ecclesiastica, ita ut hodie, ordinata fuere, Clerici ab Episcopo nonnunquam bona ecclesiastica in vicem salarii fruenda hoc titulo occuparunt, ut docet Concilium Toletanum VI. cap. 5. re. latum in cap. 72. causa 12. quæst. 2.
- 4 Laici quoque nonnunquam per preces ab Episcopis obtinebant, ut rerum ecclesiasticarum redditus usque ad vitam suam perciperent, maxime qui valde pauperes erant, idque quia ex penu Ecclesiæ alendi erant omnes Pauperes; Confer de Precariis Bohemer. in decretal. lib. 3. tit. 14. per tot.

PRECES PUBLICÆ.

Principes Seculares si petant ab Episcopo ut preces publicæ indicantur pro necessitate status, id utique potest,

& debet. Nonnisi vero summa abusio esset, si etiam ex consuetudine Principes Episcopali auctoritate neglecta indicer, illas vellent. Benedictus XIV. Constitut. Bull. tom. 1. n. 82. incip. Quemadmodum preces *

PRESBYTERATUS.

Vide verb. Ordo a num. 48. ad 50.

PRETATICUM.

Vide verb. Habreus num. 7.

PRIMÆ PRECES IMPERATORIS.

Vide verb. Beneficia art. 12. per totum.

PRIMICERIIUS.

Primicerius generaliter loquendo dicitur ille, qui primus juxta antiquorum consuetudinem erat scriptus in ordine cæra seu scripturæ; Mos enim erat antiquis in tabulis cæris, & pugillaribus scribere, & hinc quicumque in quolibet hominum ordine primo loco scriptus erat in albo, seu tabula cærata, Primicerius appellabatur; & qui secundo loco secundocerus, & qui tertio Teriocerus, ut colligitur ex l. Primicerius 2. & l. Lege pragmatica 4. De Domesticis, & protectoribus; Sic in Rubrica Cod. De primicerio lib. 12. Primus Notariorum appellatur primicerius, eo quod in Matricula Notariorum primo loco sit scriptus, ut explicat Glossa ibidem. Similiter l. Primicerium 2. Cod. de Fabricensibus; Primus Fabricensium vocatur primicerius, ut tradunt Gregor. Tholosan. lib. 15. Syntagm. Jur. cap. 22. numer. 5. & seq. Azorius part. 2. lib. 3. cap. 16. q. 1. Pirhing. lib. 1. Decret. tit. 25. num. 1. Reiffentuel ibid. num. 1. & alii passim.

Quoad præsens autem Primicerius dicitur primus Cantor, seu primus in Cantu, seu Choro, qui alio nomine appellatur Precator, ut patet ex cap. Cum olim 6. de consuetud. & qui secundum locum post ipsum tenent, ejusque absentis vice gerit, vocatur Succentor, ut cap. Inter dilectos 11. de excessibus Prelator, sibi Vicecantor. Azor. cit. par. 2. lib. 3. c. 22. q. 2. Pirhing. loc. cit. n. 1. & alii; Et alicubi vocatur Magister Scholarium, seu Scholasticus; Sic notat Hostiens. in Summa num. 1. tit. de Primicerio, Pirhing. loc. cit. num. 1. Reiffentuel loc. cit. num. 1. & alii.

Primicerii Officium describitur in cap. perleclis 1. §. Ad primicerium dist. 25., & c. Unic. de Officio primicerii; quod sit præste Diaconis, & reliquis Clericis in docendo ordinem, & modum psallendi, & canendi in Choro pro diversitate, & solemnitate temporum, & ad ipsum spectet Divinum Officium ordinare, Psalmos, Lectiones, Responsoria, & alia hujusmodi assignare, quæ quisque Clericorum dicere debeat, ipsiunque Chororum regere, operam dare, ut omnes ab ipso, vel a quo ipse iusserit, instruantur; & disciplina inter eos observetur, tamquam pro his rationem coram Deo redditurus, alioquin enim tenetur de negligentia in Officio suo commissis.

Primicerius, Cantor, seu Precator in illis locis, seu Ecclesiis, in quibus ratione sui Officii præcedit aliis Canonis, censetur constitutus in Dignitate, seu Personatu, ibique Primiceriatus est Dignitas, seu Personatus, ut constat ex cap. Cum accessissent 8. de Constitutionibus, & cap. Cum olim 6. de consuetud. Ubi vero nullam præminentiam, seu præcedentiam inter alios Canonicos habet, non censetur in Dignitate, seu Personatu constitutus, sed ibi nudum Officium, seu administrationem habet. Et idem dicendum est de thesaurario, Sacrista, & Custode. Azorius loc. cit. cap. 16. q. 3. & c. 22. q. 1. Pirhing. loc. cit. n. 1. Reiffentuel loc. cit. n. 3. Layman in cit. cap. Unic. de Officio primicerii, & alii passim.

Novæ Additiones ex aliena manu.

Vicarii nati Episcopi primitus fuere Archidiaconus, & Archiepiscopus. Additus postmodum fuit in Ecclesiis Cathedralibus Primicerius, qui ex delegata potestate Episcopi præerat Clero inferiori, seu minori. Primis temporibus hac

hæc potestas Archidiacono demandata erat ab Episcopo, ut omni Clero etiam Presbyteris, & Archipresbyteris præset, ut ejus quasi effectus administraret, & Vicarius Generalis. Quam vero hic potissimum auctoritatem suam in Clerum majorem, & superiorem extendisset, substitutus est ei alius Vicarius, a quo Clerus inferior regeretur: *Thomassin. vet. & nov. Eccles. disciplin. tom. 1. lib. 2. cap. 103. §. 10.* Factum est inde, ut in absentia Episcopi his tribus Vicariis Archidiacono, Archipresbytero, & Primicerio gubernacula Ecclesiæ demandarentur, ut *max. laudatus Auctor citato loco §. 5. ex Epistola Papæ Martini* ostendit.

Plene officium Primicerii in Cathedralibus describit, *Isidorus in C. 1. d. 25. Ad Primicerium, inquit, pertinent Acolythi, Exorcistæ, Psalmistæ, atque Lectores. Pergit vero: Signum quoque dandum pro Officio Clericorum, pro vita honestate, & Officio meditando, & peragendi sollicitè lectiones, benedictiones, psalmum, laudes, offeruntur, & responsoria, quis Clericorum dicere debeat. Ordo quoque, & modus psallendi in Choro pro solemnitate temporum, ordinatio quoque pro luminibus deportandis. Si quid etiam necessarium est, pro reparatione Basilicarum, quæ sunt in Urbe, ipse denunciât Sacerdoti, Epistolâ Episcopi pro diebus jejuniorum Parochianis ipse per Offitios dirigat Clericos, quos delinquere cognovit, ipse distinguat, quos vero emendare non valet, eorum excessus ad cognitionem Episcopi deferat. Basilicanos ipse constituat, & matriculam ipse disponat. Plenus hoc declarat in C. un. de offic. Primicer. ubi additur, quod præsit Diaconis, & reliquis gradibus Ecclesiasticis in ordine positus, quamvis sub Archidiacono constitutus sit, & ejus sub officialis esse videatur.*

De primicerio juxta hodiernam disciplinam, consule *Corvin de Person. & Benefic. Eccles. tit. de Primic.*

Alias constat Primicerium vocari Antefignanum cujuscumque Officii Civilis & Sacri. Fit hoc sentu in antiquis monumentis mentione Primicerii Notariorum Palatii, Aula, sacri cubiculi, sacrarum largitionum, Defensorum, Judicum, Lectorum, Silentiariorum &c. *Du-Cange in Glossar. ad Script. med. & infim. Latinit. voce Primicer.* Confer etiam *Jacob. Gothofred. ad L. 19. C. Theodos. de Palatin. Sacr. Largit. Erisson de verb. signific. voce Primicerius.* Sicuti itaque qui primum locum tenebant, Primicerii appellabantur, ita qui secundum, & tertium locum, dicebantur Secundicerii, Tertioerii. *Brisson, ubi supra.*

PRIMITIÆ.

Primitiæ sunt primi fructus agrorum, vinearum, hortorum, arborum, & hujusmodi. *Communis;* & colligitur aperte *ex lib. Exodi cap. 23. n. 16., & 19. ex lib. Numer. c. 18. n. 12. & ex lib. Deuteronom. c. 16. n. 2.* Vocantur autem primitiæ, quia sunt primi fructus. *Communis;* per text. in *leg. Num. cap. 18. num. 12. & 13. ibi:* „ Quidquid offerunt primitiarum Domino, tibi dedi, Universa frugum, initia, quas gignit humus, & Domino deportantur. cedant, in usus tuos „ . Insuper *Barbosa in Rubric. de primitiis numer. 6. Silveiter verb. Decima n. 1. in sine. Reiffenit. lib. 3. Decretal. tit. 30. num. 171.* addunt vocari primitias, quia sunt fructus optimi, sive primi in bonitate, per text. in *cit. lib. Num. cap. 18. num. 12. ibi: Omnem medullam olei, & vini, ac frumenti, quidquid offerunt primitiarum Domino &c.* Quod negat *Suarez libr. 1. de Divino cultu cap. 8. numer. 2. Pirhing. lib. 3. Decretal. tit. 30. num. 169.* & alii dicentes, quod significatur hic nomine Primitiarum primi fructus tempore, non bonitate, idest optimi, ut colligitur in *cit. lib. numer. c. 18. n. 13. ibi: Unversa frugum initia (idest Primitias) quas gignit humus &c.*

Per primitias non intelliguntur, nec olim intelligebantur omnes primi fructus alicujus terræ, agri verbi gratia aut vineæ, nec erat quantitas certa, & determinata; Postea vero fuit determinata hæc quantitas, scilicet; Quod nemo plusquam Quadragesimam partem dare teneretur, & nemo minus, quam Sexagesimam dare posset de primis fructibus; textu expresso in *cap. Decimam partem 1. de Decimis, Primitias, & Oblationibus §. At vero, ibi:* „ At vero primitiæ, quas de frugibus offerebant, non erant specialiter definitæ, sed offerentium arbitrio derelictæ; Traditionem quoque accepimus Hebræorum, non Lege præceptam, sed abi-

trio Magistrorum inditam; Quod qui plurimum, Quadragesimam partem dabant Sacerdotibus, qui minimum, Sexagesimam; inter Quadragesimam & Sexagesimam licet quodcumque voluissent offerre; Quod igitur in Pentateuchæ dubium derelictum est; hoc specialiter definitur, propter Sacerdotum avaritiam, ne amplius a populo exigant in Primitiis offerendis.

Ad primitias reducuntur omnia Primogenita, idest primi partus, tam de hominibus, quam de animalibus, qui Deo specialiter offerri, & sacrificari debebant, juxta *cap. 13. Exodi n. 2. ibi:* „ Sanctifica mihi omnem primogenitum, quod aperit vulvam, tam de hominibus, quam de jumentis, & cap. 18. Numer. ibi: Quidquid primum erumpit & vulva cunctæ carnis, quam offerunt Domino, sive ex hominibus, sive de pecoribus fuerit, tui Juris erit, ita dumtaxat, ut pro hominis Primogenito pretium accipias.

Primitiæ in Lege veteri debebantur Jure Divino positivo, *Communis,* per text. in *cap. 23. n. 19. Exodi c. 48. n. 12. Num. c. 16. n. 2. Deuteron. cum similibus.*

Primitiæ secundum substantiam, quatenus videlicet spectant ad honestam sustentationem Ministrorum Ecclesiæ etiam in Lege nova ad huc debentur de Jure Divino; Formaliter vero sumptæ, seu pro certa quantitate, debentur solum Jure humano. Prima pars colligitur *ex cap. Revertimini 65. caus. 16. q. 1. ubi Decimæ, ac Primitiæ quoad substantiam Jure Divino obligari supponunt, & cap. Tua 26. de Decimis, Primitiis, & Oblationibus,* ubi expresse habetur: *Nimis profecto videtur iniquum, si Decimæ, quas Deus in signum universalis Domini sibi reddi præcepit, suas esse Decimas, & Primitias asseverans &c. dimitti valeant.* Et tenent *Glossa in cap. Ecclesiæ 1. caus. 13. q. 1. verb. Primitias, Gutierrez Canon. qq. lib. 2. cap. 21. num. 6. Barbosa de Offic. & potest. Parochi par. 3. cap. 27. numer. 5. Reiffenit. loc. cit. n. 175. Didac. & alii.* Secunda autem pars clare patet *ex cap. Revertimini 65. cap. 16. q. 2. & cap. Decimas 1. ead. caus. 16. q. 7. ibi: Oportet autem... Primitias quas Jure Sacerdotum esse sancimus, ab omni populo accipere; cap. præter. 6. dist. 32. in sine, ibi: Primitiæ... fideliter reddantur a Laicis.*

Primitiæ formaliter sumptæ non amplius debentur; ubi non adest consuetudo eas solvendi. *Communis;* ut patet ex fere universali praxi eas non solvendi; Cum enim primitiæ formaliter sumptæ, idest secundum specificam, & determinatam quantitatem sint introductæ sola Lege humana, potuit huic derogare consuetudo legitime præscripta; textu expresso in *cap. Cum tanto 11. de consuetudine.*

Inter Primitias, Decimas, & Oblationes hæc adest differentia, quod Primitiæ solvuntur semel tantum de primis fructibus Novalium, agrorum, vinearum, arborum, & animalium in signum gratitudinis erga Deum. Decimæ solvuntur singulis annis in recognitionem universalis Dei Domini de omnibus fructibus. Oblationes solvuntur sine determinatione temporis, qualitatibus, aut quantitatis ex causâ devotionis. Sic expresse *Engel lib. 3. Decretal. tit. 30. num. 60. & alii.* Vid. verb. Decimæ, & verb. Oblationes.

Novæ Additiones ex aliena manu.

Primitiæ dicuntur primæ fructuum obventiones, ut primi animalium foetus, primi fructus de terra ad culturam redacta, & denique prima de fructibus singulorum annorum, commoda.

Antiquissimi sane fuit instituti, eas Deo consecrare Ponti omnis boni, & omnium commodorum largitori. Tenebantur hæc etiam devotione Gentiles: Consule *Samuel. Pitisc. in Lexic. antiq. Roman. voce Primitiæ, Spencer. de leg. Hebræor. Ritual. lib. 3. dist. 1. capit. 5. Guther. de vet. jur. pontif. lib. 3.*

Male vero *Spencerus* in le colligit, institutum primitiarum ex Religionibus Gentilium esse petendum. Prima ejus vestigia inter eos, qui verum Deum colebant, deprehendimus, Sacra Scriptura exemplo Abelis id corroborante; *Gen. IV. 4.*

Nulla in Ecclesia nascente erat Lex de Primitiis solvendis. Quod enim in *can. 4. Apostolorum apud Hardum. tom. 1. Concil. p. 10. & p. 33.* de Primitis traditur, non est Apostolicum institutum, sed sæculorum sublequentium usus; Pseudo Clementis ait; Omnis autem fructus domum mittatur. Primitiæ Episcopis & Presbyteris. Clarum est, quod Episcopi, & Presbyteri Diaconis, & reliquis distribuunt; Canone, Præ-

præcedente III. Apostoli finguntur indulisse, ut tantum le-gumina nova tempore opportuno ad Altare deferantur, quod eo tempore inter non entia relatam est. Qui mensas Agapis destinatas Altaria fuisse asserunt, nã graviter errant, ut Eruditi docuerunt.

Si canones arabici Nicaeni genuini forent, jam sæculo IV. fuisset Lex de solvendis primitiis. Siquidem *can. 1. constitutum apud Harduinum tom. 1. Concil. p. 510.* fingitur: „ Item exigit a vobis Deus, ut offeratis primitias frugum vestrarum, & primitias fructuum vinearum, & jumentorum vestrorum Ecclesiis, ut ex iis alantur Sacerdotes, & Ecclesiæ Ministri; „ Hanc vero Legem ignorant Canones Nicaeni genuini ignorant Canones Synodorum reliquarum hujus sæculi.

Posterioribus vero temporibus legem de solvendis primitiis in Ecclesiâ fuisse indicam tenent nonnulli præsertim *ex can. 7. Concilii a S. Gregorio VII. Romæ in Laterano anno 1208. habiti,* quod relatam est in *can. 1. caus. 16. quest. 7.* At alii content, potius contineri adhortationem, & consilium, quam jussum. Sed quidquid hujus rei sit, si spectes usum, primitiæ non sunt sub obligatione.

Duobus vero casibus adhuc debentur. Primo si Parochorum facultates adeo angustæ sint, ut congruè ipsarum sustentationis haud sufficiant. Secundo si solvi alicubi consueverunt. Et, quod mirum est, *Jacobus la Lande in Rubric. ad tit. Decret. de decim.* cenet, oblationes consuetudine quantumvis vetustissima haud evadere obligatorias, primitias vero consuetudine obligatorias evadere. Rationem vero diversitatis his verbis reddere nititur: „ Oblationes (inquit) ex pietatis officio & mera donantium voluntate proficiuntur, & nullo jure cogente celebrari debent juxta id, quod ait sacer textus: Voluntarie sacrificabo tibi: & illud *Exodi 35. Omnes viri, & mulieres mente devota obtulerunt donaria, ut fierent opera, quæ jussit Dominus per manum Moysi: cuncti filii Israel voluntaria donaria domino dedicaverunt: can. 6. Concilii Cabilon.* Aliud obtinet circa Primitias, propterea, quod specialis sit ratio eas præstandi, nimirum in recognitionem divinæ liberalitatis ob fructus concessos, quæ cum temporis diuturnitate concurrunt, atque ita Primitiæ duobus calibus obligationis nexu continentur, si Populus usu longoavo eas rependere solitus sit, vel si Sacerdotes indigeant, quibus intervenientibus sunt in mandato, & primitias reuentes possunt excommunicari. *Can. Præter hoc dist. 32.* Sed & oblationes consuetudine obligatorias evadere, monstravimus in *addit. ad verb. Oblationes.*

PRIVATIO VOCIS ACTIVÆ, ET PASSIVÆ, ET OFFICII, VEL BENEFICII.

Vide verb. Lex art. 2. a num. 27. ad 44.

PRIVILEGIUM. ARTICULUS I.

Quoad ea, quæ concernunt Privilegiorum naturam, divisionem, concessionem, acquisitionem, & communicationem.

Privilegium proprie sumptum est Supremi Principis Constitutio specialem favorem concedens; Unde Privilegium dici solet Lex privata contra, vel præter Jus aliquid concedens; *cap. Privilegia 3. dist. 1. & cap. Abbas 25. de verbor. significat. ibi: Cum Privilegium sit Lex privata, nec esset privata, nisi aliquid specialiter indulgeret. Sic in re Communis.*

Ad substantiam Privilegii non requiritur, quod sit scriptum; *cap. Institutionis 7. caus. 25. quest. 2. & ibi Glossa verb. Præsentia, Clementin. 2. §. Nos enim, de sepulturis,* ibi: *Unversa privilegia, gratias, Indulgentias, verbo, seu scripto concessa &c.* & Glossa ibidem verb. Verbo. Et *Extravagant. ultim. post initium, de panit. & remissionib. inter Communes,* ibi: *Facultatem per vos concessarum, tam verbo, quam in scriptis concessis exinde literis, vel non.* Et sic *Doctores communiter.*

Ferrar. Biblioth. Tom. XI.

Privilegium dividitur primo in Privilegium contra Jus, & Privilegium ultra, vel præter Jus. Privilegium contra Jus est, quo Juri communi derogatur, ut exemplo a solvendis Decimis, vel a Jurisdictione Ordinarii, & hujusmodi, quæ conceduntur contra jus commune; Privilegium ultra, vel præter Jus est, cujus actus, vel materia non est quidem jure prohibita, sed tamen non nisi certis personis concessa, ut potestas absolvendi a Reservatis, vel dispensandi, & hujusmodi.

Secundo, Privilegium dividitur in Privilegium clausum in corpore juris, & in Privilegium extra Corpus juris, seu datum per speciale Rescriptum Principis. Privilegium clausum in corpore juris est, quod inter alia jura, seu alias Leges Corpori juris insertum est, ut sunt Privilegia Ecclesiarum, & Ecclesiasticorum, quæ habentur passim, tum in jure Canonico, tum etiam Civili in *Titulo, & Cod. de SS. Eccles. & Cod. de Episcop. & Cleric.* Item Privilegia Pupillorum, Minoremium, Studiosorum, Militum, Fisci, Creditorum, & similia, quæ passim habentur in utroque jure. Privilegium extra Corpus Juris est illud, quod per speciale Rescriptum Principis seu per speciales litteras, vel per Bullam, Diploma, seu Indultum alicui personæ, Communitati, vel loco est concessum, & necdum juri communi est insertum.

Tertio, Privilegium dividitur in reale, personale, & mixtum. Privilegium reale est illud, quod proxime, immediate, & directe confertur rei, loco, muneris, dignitati, & hujusmodi, verb. grat. Prædio, Ecclesiæ, Monasterio, Prælatuæ, & consequenter etiam, & ultimate personis, quæ talem rem, locum, Prælatuam, Dignitatem, vel Officium habent. Privilegium personale est illud, quod proxime immediate, & directe confertur personæ ratione illius personæ sine contemplatione rei, *argument. cap. Mandata 6. de Præsumpt. ibi: Quas non loco tribuimus, sed Personæ.* Privilegium mixtum, idest partim personale, & partim reale est illud, quod conceditur certo personarum generi, seu qualitati, ut privilegium restitutionis in integrum concessum Minoribus 25. annis, quod etiam ad hæredes transit, *l. Non solum 6. ff. de in integrum restitut. Item Privilegium S. C. Vellejani concessum homini, ne ex fidejussione obligentur; Item Privilegium S. C. Macedoniani concessum filiis familias, ne ex mutuo sine consensu Patris accepto obligentur. Item Privilegia Clericorum, Studiosorum, Militum, & hujusmodi; Talia enim Privilegia dicuntur mixta, quia conceduntur non mere respectu personæ, nec mere respectu rei, sed mixte, & respectu personæ, & respectu rei, videlicet intervenientis lætionis, vel ratione status, Dignitatis, Officii, aut conditionis ipsi adherentis; ideoque etiam perpetua sunt, & transeunt ad personas succedentes in Dignitate, Officioque, & sic etiam realia privilegia censentur.*

Quarto, Privilegium dividitur in Privilegium remuneratorium, & in privilegium mere gratiosum. Privilegium remuneratorium est illud, quod conceditur intuitu meritorum v.g. laborum, molestiarum, fidelitatis, servitiorum, expensarum, & hujusmodi, in conversione infidelium, Hæreticorum, Rebelligum, Schiffmaticorum, in bello, & hujusmodi exhibitorum, & præstitorum; sicque hoc Privilegium censetur datum, seu concessum tamquam in præmium, & quamdam remunerationem, seu compensationem, Privilegium mere gratiosum est illud, quod ex mera Concedentis gratia, & benevolentia, non intuitu meritorum, aut in illorum compensationem conceditur.

Quinto, Privilegium dividitur in scriptum & non scriptum. Privilegium scriptum est illud quod per scripturam, seu Rescriptum Principis conceditur. Privilegium non scriptum est illud, quod Princeps oratenus dumtaxat sine scriptura concedit, & dicitur privilegium *viva vocis oraculo concessum,* de quo fute sub verb. *Oracula viva vocis.*

Sexto, Privilegium dividitur in perpetuum, & temporale. Privilegium perpetuum est illud, quod conceditur absque limitatione temporis, vel adhaeret rei de se perpetuo duraturæ. Privilegium temporale est illud, quod conceditur pro determinato, & limitato tempore.

Septimo, Privilegium dividitur in Commune, seu Communitatis, & in privatum, seu privatorum. Privilegium Commune, seu Communitatis est, quod primario conceditur Communitati, seu Universitati, & per se respicit bonum Communitatis, cui est concessum, quamvis etiam redundet in membra ejus, ut est privilegium Fori, & Canonis concessum toti statui Clericali. Privilegium privatum, seu privatorum, est, quod primario conceditur personis particularibus,

A 2

bus, & per se respicit bonum personarum particularium, quamvis mediate redundet etiam in bonum Commune, ut est privilegium restitutionis in integrum Minoribus 25. annis concessum, & huiusmodi.

10 Octavo, Privilegium dividitur in purum, & in Conventionale. Privilegium purum est illud, quod sine aliqua conventionione, seu reciproca obligatione conceditur. Privilegium Conventionale est illud, quod conceditur cum conventionione, & obligatione aliquid dandi, aut faciendi, & huiusmodi; Unde hoc privilegium quoadmodum emittitur, seu per contractum, onerosum acquiritur.

11 Nono, Privilegium dividitur in privilegium pro foro conscientiae tantum, & pro foro externo. Privilegium pro foro conscientiae est, quod solum prodest, ut quis salva conscientia illo uti possit, non vero, ut quis exterius, & in foro contentioso pro privilegiato agnoscat. Privilegium pro foro externo est, quod non tantum prodest in conscientia, sed etiam in iudicio externo.

12 Decimo, Privilegium dividitur in privilegium concessum ex motu proprio concedentis, & in privilegium concessum ad preces, seu supplicationem privilegiati. Privilegium concessum ex motu proprio est illud, quod in Litteris privilegii insertam habet clausulam Motu proprio, etiam si forte privilegiatus per se, vel per alium pro eo supplicaverit; Textus, & Glossa communiter recepta, in cap. Si motu proprio 23. de Præbend. in 6. Unde idem operatur motus proprius ad instantiam partis concessus, ac motus proprius ex mera Principis liberalitate procedens. Barbosa clausul. 79. n. 6. & alii passim. Privilegium concessum ad preces, seu supplicationem Privilegiati est illud, quod sine dicta clausula simpliciter ad preces, seu supplicationem conceditur.

13 Inter utrumque hoc privilegium notabilis intercedit differentia, quod scilicet privilegium motu proprio concessum, non tantum sit altero favorabilius, & plenissima interpretationis, cap. Quamvis 4. cum ibi notatis per Glossam in verb. Plenissima, de Præbend. in 6. sed etiam non possit argui de subreptione, cit. cap. Si motu proprio 23. de Præbend. in 6. B. contra vero privilegium, quod sine dicta clausula simpliciter ad preces, seu supplicationem conceditur, corrumpit per falsam narratam, vel tacitam veritatem, quæ de iure, aut stylo Curiae exprimi debuit; Semper enim intelligitur illa tacita conditio; Si preces veritate nitantur, textu expresso in cap. Ex parte 2. de Rescriptis, ibi: In huiusmodi Litteris intelligenda est hæc conditio, etiam si non apponatur: Si preces veritate nitantur.

14 Privilegium concedere potest solus ille, qui Legem condere potest. Communis; Privilegium enim, vel est contra Jus, & tunc clarum stat, quod soli Legislatori, vel eius Successori, vel utriusque Superiori concessit facultas concedendi tale privilegium, cum includat dispensationem, & derogationem Legis. Vel est privilegium ultra, seu præter Jus commune, vel municipale, & tunc etiam clare patet, quod solus Legislator, vel Successor, seu Superior utriusque potest ipsum concedere, cum solus ipse obligare possit saltem suos subditos, ne impediant privilegium in usu sui privilegii.

15 Privilegium contra Jus, non potest concedi nisi aliquo modo subditis. Communis. Per tale enim privilegium eximitur privilegiatus a Lege, seu Jure, cui subditi debet; aut exercetur aliquis actus Jurisdictionis, qui exerceri non potest nisi in aliquo modo subditos. Privilegium autem ultra, seu præter Jus potest concedi etiam non subditis. Communis; Concessio enim talis privilegii non est tam actus jurisdictionis, quam cuiusdam Donationis, & Domini illius rei, vel Juris, quod per privilegium datur: Videmus enim in dies Principes concedere sibi benemeritis forensibus, & extraneis privilegium, ut in suis Ditionibus liberi sint a præstantibus Vestigialibus, ut possint extrahere frumentum, merces, arma, milites, & huiusmodi.

17 Ut concessio privilegii sit licita, requiritur iusta causa. Communis; Iustitia enim distributiva, & Legalis requirit, ut nullus abique rationabili causa eximatur a Lege communi, & sic ne concedatur alicui privilegium contra jus; Immo neque privilegium ultra, seu præter Jus, quia si sine iusta causa id Princeps concederet, argueretur prodigalitate, & acceptionis personarum, daretque occasionem invidiæ, & perturbationis aliis non privilegiatis.

18 Potest tamen concessio privilegii esse valida, quamvis sit facta sine iusta causa. Communis: Valor enim privilegii, sive

contra Jus, sive ultra, seu præter Jus pendet omnino a voluntate Concedentis ipsam privilegium; Unde sicut ipse potest absque ulla causa tollere valide huiusmodi jus, seu Legem ex toto; Ita a fortiori ex parte unam, vel aliam personam per speciale privilegium ab eius obligatione eximendo saltem valide.

Privilegium acquiri potest ex concessione Principis, sive facta motu proprio ex ultronea ipsius liberalitate, sive facta ad preces, & supplicationem privilegiati. Qui tamen privilegiatus ad hoc ut valide, & licite privilegium acquirat, debet in supplicatione evitare obreptionem, & subreptionem, necessario enim debet fideliter exprimere ea omnia, quæ verisimiliter retrahere possent animum a concessione Privilegii. Sic notant passim Doctores post Clarum, §. simul. quest. 59. verb. Debes advertere.

Item privilegium acquiri potest Præscriptione, seu consuetudine legitime præscripta. Communis, per textum, in cap. Novit 13. de Judiciis, & cap. Super quibusdam 26. de verborum significat. Consuetudo enim legitime præscripta habet vim Privilegii, & inducit jus, argument. citat. cap. Novit 13. de Judiciis, ibi: Nisi forte iura communi per speciale Privilegium, vel contrariam consuetudinem aliquid sit detractum. Ubi Glossa communiter recepta verb. Consuetudinem, sic dicit: Nota, quod consuetudo parificatur Privilegio; cap. Conquestus 8. caus. 9. quest. 3. cap. Quia sancta 28. dist. 63. cap. Quia per ambitionem 6. dist. 64. Unde per consuetudinem legitime præscriptam acquiritur iurisdictio, cap. duo simul 9. & ibi Glossa verb. Consuetudo, de Offic. Judic. Ordinar. cap. Cum contingat 13. in fine de Foro compet. Item per ipsam acquiritur jus exigendi tributa, & pedagia, cap. Super quibusdam, 26. §. Præterea, & ibi Glossa verb. Non extat memoria, de verbor. significat. Item per ipsam acquiritur exceptio a Decimis a Funeralibus, & similibus; cap. De quarta 4. & cap. Cum olim 18. de Præscriptionibus, cum similibus.

Item Privilegium acquiritur per communicationem. Communis.

Communicatio autem seu communicare idem est, ac commune facere, & conferre alicui quod prius jam alteri fuerat concessum; Unde communicatio Privilegiorum consistit in participatione, & concessione quadam Privilegii, quod Superior, postquam illud iam simpliciter concesserat, etiam ad alium extendit, argument. cap. Cum de Diversis 2. de Privilegiis in 6.

Regulares Mendicantes habent plenissimam inter se communicationem Privilegiorum; Immo communicant etiam Privilegiis concessis aliis Ordinibus non Mendicantibus. Sic Hericinx dist. 4. de legibus quest. 6. num. 75. Sannig. dist. 2. de privileg. Regular. quest. 4. Cassing. de privileg. Regular. tract. 1. cap. 3. præposit. 1. Portel. verb. Communicatio privilegiorum, Catarubios eodem verbo, Rodriquez tom. 1. quest. Regular. quest. 55. Reiffenhuell lib. 5. Decretal. tit. 33. numer. 55. & seq. & alii communiter. Et id clare patet ex variis Summorum Pontificum Constitutionibus, & signanter Sixti IV. Alexandri VI. Julii II. Leonis X. Clementis VII. Pauli V. Pii IV. S. Pii V. Gregorii XIII. Sixti V. Clementis VIII. plurimque aliorum, quos enumerat, & adducit novissime Benedictus XIII. Constitut. incipient. Summe decet, & Constitut. incip. Pretiosus, & in aliis Constitutionibus specificatis, & moderatis a Clemente XII. Constitut. incip. Romanus Pontifex.

Et quo ad hanc Privilegiorum communicationem mea Religio Fratrum Minorum Regularium Observantiæ inter alias amplissimam concessionem obtinuit a Clemente VII. Constitut. incipient. Dum fructus uberes quæ Bulla fuit postea confirmata a Paulo IV. Pio IV. Gregorio XIII. Sixto V. & aliis Pontificibus, & specialiter a Clemente VII. Constitut. incipient. Ratio Pastoralis, & a Benedicto XIII. Constitut. incipient. Summe decet; quæ tamen Benedicti XIII. Constitutio quo ad maximas ampliationes, & ingentes novas concessionem una cum aliis ab eodem emanatis pro aliis Ordinibus Regularibus fuit moderata a Clemente XII. Constitut. incip. Romanus Pontifex.

Unde hic juvat adducere dictam Constitutionem Clement. VII. quæ est, ut sequitur.

CLE-

CLEMENS PAPA VII.

Ad perpetuam rei memoriam.

DUM fructus uberes, quos ordo Sacer dilectorum Fratrum Minorum Regularis observantiæ in agro militanti Ecclesiæ cum propagatione Religionis, ac defensione, & augmento fidei Catholicæ, ac salute Christianitatis, produxit hæcenus, & in dies producit, diligenter attendimus, dignum, quin potius debitum putamus (ut ejus statum prosperum, & tranquillum omni diligentia procuramus) illius Religiosas personas specialibus favoribus, & gratiis prosequi. Hinc est, quod Nos motu proprio, & ex certa nostra scientia, tenore præsentium, omnia, & singula Privilegia, immunitates, exemptiones, præsentium, de non solvendo Clericis Sæcularibus Quartam funeralium quoad fratres in possessione non solvendi quartam huiusmodi exitentes, ac omnia, & singula Indulta, indulgentias, peccatorum remissiones, & gratias dicti Minorum, ac S. Claræ, ac tercio de Pœnitentia nuncupato Ordinibus illorumque Fratribus, Monialibus, Sororibus, & utriusque sexus personis, atque Monasteriis, Domibus, Ecclesiis, & Locis quibuscumque, etiam per modum extensionis, seu communicationis, & per alias quomodolibet, per quoscumque Romanos Pontifices Prædecessores nostros, ac per Nos, & Sedem prædictam concessa, auctoritate Apostolica, tenore præsentium approbamus, & innovamus, & perpetuæ firmitatis robur obtinere, & inviolabiliter observari debere, ipsosque Fratres, Moniales, Sorores, Personas, Monasteria, Domus, Ecclesias, & alia loca huiusmodi omnia, & singulis Privilegiis, immunitatibus, exemptionibus, concessionibus, indulta, indulgentiis, peccatorum remissionibus, & gratiis, quibusvis Congregationibus dictorum Ordinum, aliorumque Ordinum Mendicantium quomodolibet concessis, & concedendis, nec non etiam quibusvis facultatibus, & gratiis suæ professioni Regularis Observantiæ non contrariis, aliis Ordinibus quibuscumque non Mendicantibus quomodolibet concessis, & concedendis, uti, frui, & gaudere possit, atque debere in omnibus, & per omnia perinde, ac si eis specialiter concessa fuissent, & Constitutiones in ultimo Capitulo Generali dicti Ordinis Minorum Regularis Observantiæ, in Provincia Burgensi Regni Castellæ factas pleno robore firmitatem obtinere, & ab omnibus quamdiu per Capitulum aliud Generale dicti Ordinis mutata non fuerint, inviolabiliter observari debere, nec non Regulam ipsam per Sanctum Franciscum, pro Fratribus Minoribus institutam, observabilem, meritoriam &c. Cum omnibus clausulis revocativis.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die 30. Maii Anno Millelesimo quingentesimo vigesimo quinto Pontificatus Nostri Anno secundo.

Hæc Bulla videri potest in compendio privilegiorum nostrorum P. Alphonsi Casarubios in fine.

Adducitur etiam alia dicta Constitutio Clementis VIII. quæ est, ut sequitur.

CLEMENS PAPA VIII.

Ad perpetuam rei memoriam.

Ratio Pastoralis Officii nostri exigit, atque efflagitat, ut quorum Religionem, ac virtutem Sedi Apostolicæ, totique Ecclesiæ non modo illustrarem, & præclaram, sed utilem etiam, ac necessariam esse animadvertimus, eosdem nostris, & ejus Sedis Apostolicæ honoribus, ac beneficiis libenter prosequamur. Cum vero ex bonis, & commodis spiritualibus Ordinum Mendicantium, ea longe lateque pateant, semperque patuerint, quæ a Sacro Ordine Fratrum Minorum de Observantiæ, ab ipsis fundatæ Religionis initis in omnes Christianiæ Reipublicæ Provincias profuissent, quotidieque profluent, & promanant, faciendum Nobis esse statuimus, ut in eodem Ordine, nostris, & Sedis Apostolicæ gratiis, atque muneribus honestando, nihil Romanorum Pontificum Prædecessorum nostrorum benignitatis, ac studio concedamus.

§. 1. Cum igitur pro parte dilecti Filii Joannis Baptistæ Moles Communiarum Generalis in Romana Curia ultramontanæ Familie prædicti Ordinis de Observantiæ Nobis expo-

Ferrari. Biblioth. Tom. VI.

situm fuerit, ex ipsius Sedis benigna dignatione provenire, ut Romanus Pontifex, quandoque Prædecessorum suorum, Romanorum Pontificum gesta innovet ac Apostolica auctoritate innovata, & restaurata muniat, & fulciat, & in pristinum statum reponat, ac reeducat, nec non propterea nonnulli Romani Pontifices Prædecessores nostri quoddam gratias, Concessionem, Indulgentias, & peccatorum remissiones, absolutiones, etiam plenarias libertates, prærogativas, favores, immunitates, exemptiones, declarationes, facultates, multaque alia Privilegia, & Indulta, tam prædicti Fratrum Minorum, quam Sanctæ Claræ, ac tercio de Pœnitentia nuncupato Ordinibus, illorumque Superioribus, Fratribus, Monialibus, & Sororibus, ac utriusque sexus personis, & Monasteriis, Domibus, Ecclesiis, & locis quibuscumque dictorum Ordinum nunc, & pro tempore existentibus in genere, vel in specie etiam per modum communicationis, sive extensionis privilegiorum aliis Ordinibus, Domibus, Ecclesiis, & utriusque sexus personis Ordinum Mendicantium, & non Mendicantium existentibus concesserunt, aut jam concessa confirmarunt, prout in singulis Concessionibus, Declarationibus, & Litteris eorumdem Prædecessorum expeditis plenius dicitur contineri.

§. 2. Cum autem sicut eadem expositio subiungebat, illa, quæ sæpius Apostolica auctoritate prædicta, munita existunt, Majorem obtineant roboris firmitatem, pro parte prædicti Joan. Bapt. Moles Nobis fuit humiliter supplicatum, ut prædictis Privilegiis, Immunitatibus, favoribus, conservatoriis, declarationibus, facultatibus, dispensationibus, gratiis, concessionibus, Indulgentiis, & Indulta, pro illorum observantia, nostræ approbationis robur adjicere, aliisque in præmissis opportune providere, benignitate, & Apostolica dignaremur.

§. 3. Nos igitur, qui omnium votis, præsertimque illorum, qui sub suavi Religionis iugo Divinis Laudibus, & Christianæ Religionis augmento incumbuntium personarum tranquillitati, & commoditati consulunt, libenter annuimus, eaque favoribus prosequimur opportunis, huiusmodi supplicationibus inclinati, quæcumque præmissa, ac omnia singula alia Privilegia, immunitates, exemptiones, libertates, prærogativas, favores, conservatorias, declarationes, facultates, dispensationes, gratias, Concessionem, Indulgentias, & Indulta spiritualia, & temporalia, etiam per modum communicationis, & extensionis inter se, & cum aliis Ordinibus Mendicantibus, & non Mendicantibus ejusdem Fratrum Minorum Regularis Observantiæ, & S. Claræ, & de Pœnitentia Tertio Ordinibus, etiam in Congregatione sub trium votorum substantialium Professione, & eorumdem Superiorum Ordinis Minorum Regularis Observantiæ huiusmodi obedientia degentibus, ipsorumque Superiorum Fratribus, Monialibus, Sororibus, ac utriusque sexus etiam singularibus personis, nec non Monasteriis, Domibus, Ecclesiis, & locis quibuscumque in genere, & in specie, etiam per solam signaturam, etiam vivæ vocis oraculo, ut præteritur, aut alias per eosdem Romanos Pontifices Prædecessores nostros, ac Nos, & Sedem prædictam, sub quacumque forma, & expressione verborum concessa, ac etiam iteratis vicibus approbata, nec non omnibus, & singulis, in eis forsitan contentis clausulis, Decretis, & Declarationibus quibuscumque, ac singulis desuper etiam pluribus vicibus confectas litteras, & in eis contenta, & inde secuta quæcumque illorum omnium tenores, & formas datas, effectus, & Decreta in illis apposita, ac si de verbo ad verbum inderentur, & in his essent inserta, præsentibus pro sufficienter expressis habentes, dicta Auctoritate Apostolica, tenore præsentium, ex certa scientia (in his omnibus, in quibus Decretis Concilii Tridentini non adversatur, salvis etiam Decretis a Nobis in favorem Fratrum Reformatorum concessis) approbamus, & confirmamus, ac innovamus, perpetuamque roboris firmitatem obtinere, & firmiter observare, nec non Ordinibus Fratrum Minorum Regularis Observantiæ, & Sanctæ Claræ, ac Tertio de Pœnitentia nuncupato, etiam in Congregatione sub obedientia Fratrum Minorum de Observantiæ huiusmodi degentibus Superioribus, Fratribus, Monialibus, etiam Tertiaris nuncupatis, sororibus, personis, Monasteriis, Domibus, & Ecclesiis, & locis prædictis, etiam per modum communicationis, & extensionis huiusmodi suffragari, illisque frui, uti, & gaudere, & quando, & quoties opus fuerit, posse;

A a z

posse, & debere, in iudicio, & extra, ac etiam in foro conscientiae, in omnibus, & per omnia, ac si specialiter, & expresse eidem Fratrum Minorum, & Sanctae Clarae, & Tertio de Penitentia Ordinibus per Nos concessa fuissent, decernimus; Supplentes omnes, & singulos juris, & facti, ac solemnitatum etiam de iuris necessitate, aut alias quomodolibet requisitarum fortan omissarum, & alios quolibetque defectus, si qui fortan intervenerint in eisdem.

§. 4. Quo circa venerabilibus Fratribus Mantuan. & Carnariens. Episcopis, ac dilecto Filio caularum Curiae Cameracensis Apolliticæ generali Auditori per eandem presentes committimus, & mandamus, quatenus ipsi, vel duo, vel unus eorum per se, vel alium, seu alios faciant auctoritate nostra presentes Litteras, et in eis contenta quaecumque, plenam eorum effectum sortiri, illisque omnes, quos, concesserunt, pacifice frui, et gaudere. Non permitentes quemquam desuper contra presentium tenorem sub quovis pre-textu, et causa, etiam defectu intentionis nostrae per quoscumque quomodolibet indebite molestari: quominus quidquid contrarium attentari, vel fieri contingeret, omnia semper in pristinum reponi; Contradictores quoslibet, et rebelles, etiam per quascumque poenas Ecclesiasticas, et alia opportuna juris, et facti remedia, appellatione quacumque postposita, compescendo, ac legitimis super his habendis, servatis processibus, etiam iteratis vicibus aggravando, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis. Sicque per quoscumque Iudices, et Commissarios, ac S. R. E. Cardinales, nec non Sacri Palatii Apostolici causarum Auditores, sublata eis quavis aliter iudicandi, et interpretandi facultate, iudicari, et definiti debere.

§. 5. Non obstantibus praemissis, ac pia memoriae Bonifacii Papae VIII. etiam Praedecessoris nostri de una, et in Concilio generali de duabus dietis, dummodo ultra tres dietas aliquis presentium vigore ad iudicium non trahatur, aliisque Apostolicis Constitutionibus, ac Provincialibus, et Capitularibus statutis, et Constitutionibus, etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, Privilegiis quoque, Indultis, et Litteris Apostolicis, etiam in forma Brevis per quoscumque Romanos Pontifices Praedecessores nostros, ac etiam Nos, et Sedem praedictam, et motu proprio, ac scientia, et potestatis plenitudine similibus, ac cum quibusvis irritativis, annullativis, restrictivis, et reservativis, exceptivis, resitutivis, declarativis, mentis attestativis, ac derogatoriis derogatoriis, aliisque efficacioribus, efficacissimis, et insolitis clausulis, quomodolibet, etiam pluries concessis, firmatis, et innovatis, Quibus omnibus, etiam pro illorum sufficienti derogatione, de illis, earumque totis tenoribus, specialis, specifica, expressa, & individua, ac de verbo ad verbum, & non autem per Clausulas Generales, idem importantes, mentio, seu quavis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, etiam, quod in eis caveatur expressis, quod illis nullatenus, aut non nisi sub certis modo, & forma derogari possit, tenoris huiusmodi, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso, & forma in illis tradita, observata inserti forent, presentibus pro sufficienter expressis, & insertis habentes, motu, scientia, & auctoritate similibus derogamus. Aut si aliquibus communiter, vel divisim ab eadem sit Sede indultum, quod interdicti, suspensi, vel excommunicari non possint per Litteras Apostolicas, non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de Indulto huiusmodi mentionem, ceterisque contrariis quibuscumque.

§. 6. Verum, quia difficile foret, presentes Litteras ad singula quaque loca, in quibus forte opus esset, deferri, volumus, & pariter Apostolica auctoritate decernimus, quod illarum transumptis manu alicujus ex Secretariis curialibus praedictorum Praelatorum, Generalium, ac Romanae Curiae Commissarii, & suorum successorum, aut Notarii publici subscriptis, & Sigillo Officii alterius eorumdem, aut alicujus personae in dignitate Ecclesiastica constituta, seu Curiae Ecclesiasticae munitis, eadem prorsus fides, in iudicio, & extra illud adhibeatur, quae presentibus adhiberetur, si forent exhibitae, vel ostentae.

„ Datum Roma apud Sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris die vigesima Dec. 1595. Pontificatus Nostri Anno sexto.

Hæc Bulla habetur in Bullario Cherubini t. 3. p. 66.

Regulares Mendicantes communicant in omnibus privilegiis Societatis Jesu, etiam in quibus apposita est sequens, seu similis clausula: (a) *Ne illis per communicationem fruatur ceteri Mendicantes.* Sic Diana, p. 3. tract. 2. resol. 81. Rodriq. tom. 1. q. Regul. q. 55. art. 7. Herincx disp. 4. de legibus q. 6. n. 75. Donatus, tom. 1. p. 1. tract. 7. q. 8. Miranda in Manual. Pralat. tom. 2. q. 46. art. 5. conclus. 2. Reiffenst. libr. 5. decret. tit. 3. num. 64. Kazenberg. in supplem. Theol. moral. P. Sporer, cap. 1. sect. 4. §. 2. n. 225. & alii. Et ratio est, quia Pontifices Successores Gregorii XIII. (qui talem clausulam prohibitive communicationis apposuit in Constitutione incip. *Pium, & mile*, de novo abique tali, seu simili clausula prohibitive Communicationis amplissimam concesserunt Mendicantibus, & confirmantur communicationem Privilegiolorum, quorum Pontificum potestati derogare non statuit, immo non potuit ullus Antecessor, quia Par in Paren non habet imperium; cap. *Immo* 20. de electione, §. *Quamvis*, & cap. *Exiit* 3. §. *Ceterum Sancta memoria*, de verbor. signific. in 6.

Quod autem sine tali, seu simili clausula prohibitive communicationis concesserint, seu confirmant Successores Pontifices, patet ex variis eorum Bullis, & signanter ex Bulla Pii IV. incipien. *Circumspecta*, confirmata per S. Pium V. Constit. incip. *Etsi cuncta*, & per Insuper Gregorium XIII. Constit. incip. *Quo magis*, & per Sixtum V. Constit. incip. *Etsi* & per Gregorium XV. Constit. incip. *Quanta Christiana*, & per Clement. VIII. Constit. incip. *Pastoralis*. Quibus accedit Constitutio Clementis VIII. incip. *Ratio Pastoralis* adducta supra n. 24. in qua Ordini nostro Minorum de Observantia, & singula Privilegia, quibuscumque, & quomodocumque concessa, non obstantibus quibusvis irritativis, annullativis, cassativis etiam Privilegiolorum earum revocativis, & restrictivis &c. prout amplius potest videri in dicta Bulla, §. 5. Item Constitutio Gregorii XIV. incip. *Illius*, qui, in qua concessit Cisterciensibus, & Cruciferis praeter cuncta alia privilegia, etiam in specie privilegia Societatis Jesu; Item Constitutio Benedicti XIII. incip. *Summe decet* emanata pro nostro Ordine Minorum de Observantia, & alia incip. *Pretiosus* emanata pro praclarissimo Praedicatorum Ordine, in quibus praeter omnia alia summa privilegia concedit eis in specie sine ulla limitatione cuncta privilegia praesentissimae Societatis Jesu, quamvis dictae Benedicti XIII. Constitutiones, quoad maximas ampliationes, & ingentes novas concessiones, una cum aliis ab ipso pariter editis pro diversis aliis Ordinibus Regularibus fuerint moderatae a Clemente XII. Constit. incip. *Romanus Pontifex*. Et jam amplissimam Privilegiolorum confirmationem, extensionem, & innovationem sine superius dicta limitatione, aut simili restrictione concesserant nostro Minorum Ordini de Observantia variis Summi Pontifices, & signanter ipsemet Gregorius XIII. Constit. incip. *Ex benigna*; Paulus V. Constit. incip. *Injuncti Nobis*, Clemens VIII. Constit. incip. *Ratio Pastoralis*; Urbanus VIII. Constit. incip. *In plenitudine*, quae omnes & aliae confirmatoriae Bullae Privilegiolorum nostrorum de novo fuerunt plenissime, & amplissime confirmatae sine tali, aut simili clausula prohibitive communicationis ab Innocentio XI. Constit. incip. *Exponi Nobis*; Unde ut concludunt Reiffenstuel loc. cit. num. 65. Kazenberg. l. c. n. 425. & alii, nullum prorsus dubium superest, quin ceteri Mendicantes, & praesertim fratres Minores gaudeant quoque Privilegiis Societatis Jesu etiam cum clausula: *Ne illis per communicationem fruatur ceteri Mendicantes*, aut alia simili concessis.

Si Privilegium alteri Religioni communicatum, apud primam Religionem privilegiatam restringatur, vel uti contrario penitus aboleatur, seu abrogetur, id non nocet dictae secundae Religioni privilegiatae per communicationem. Sic Engel lib. 5. decret. tit. 3. num. 1. Suarez de legibus cap. 15. Reiffenstuel l. c. n. 69. & ipso teste alii passim. Et ratio est, quia licet tale Privilegium dependat a priore privilegiata Religione in productione, non dependeat tamen ab ipsa in conservatione sed a secunda privilegiata per Communicationem cum

cum statim ac Privilegium est concessum uni Religioni efficitur etiam proprium alterius Religionis habentis communicationem cum illa; adeoque quamvis prima Religio privilegiata per non usum, seu revocationem illud amiserit, adhuc reservatur in secunda Religione, cui fuit communicatum, potestque ipsa illo libere uti, cum eidem Jus fuerit jam acquisitum ante illius cessationem seu revocationem.

Communicantes Privilegiis aliorum possunt illis uti contra eosdem. Unde Regulares communicantes in Privilegiis aliorum Regularium possunt illis uti in iudicio contra eosdem. Regulares, quibus ea primitus fuerunt concessa; Dummodo Regulares communicantes sint rei, vel agant de damno vitandos facta enim semel privilegiorum communicatione quaelibet Religio aequaliter, et independenter ab alia gaudet talibus Privilegiis. *Communis*, teste Reiffenstuel loc. cit. num. 70. & sequen.

APPROBATIO.

Et confirmatio Regularum Collegii, seu Seminarii Missionariorum in Conventu S. Bartholomaei in Insula de Urbe Ordinis fratrum Minorum de Observantia nuncupatorum destinati.

CLEMENS PAPA XI.

Ad futuram Rei memoriam.

Commisi Nobis Divinitus Sacrosancti Apostolatus officii ratio postulat, ut illis, quae provido consilio pro Collegiorum, seu Seminariorum, in quibus Religiosi viri ad Christianam fidem, et Catholicam Religionem propagandam mittendi opportune instituantur, salubri directione, felicitateque progressu constituta esse noscuntur, quo firmiter subsistant, et ferventer exactus, Apostolici muniminis adiungamus similitem.

§. 1. Alias siquidem Nos juxta Decretum, quod prius nempe in Congregatione Venerabilium fratrum Nostrorum Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium negotiis propagandae fidei praepositorum die tertia Octob. MDCCVII. coram Nobis habita edideramus, dilectis filiis quorundam Religiosorum Ordinum superioribus praecipimus, ut omnino, ac quamprimum suo cuique in Ordine Conventum aliquem, veluti pro Seminario Missionariorum, ad instar Seminariorum, seu Collegiorum in S. Pancratii prope, & extra muros Urbis Ordinis fratrum B. M. Virginis de Monte Carmelo discedentium nuncupatorum, ac S. Petri in Monte aureo de eadem Urbe Ordinis fratrum Minorum Sancti Francisci de Observantia Reformatorum etiam nuncupatorum Conventibus respective institutorum deputarent, in quo diu, ac diligenter vocatio, et spiritus eorum, qui Missionibus destinarentur, probarentur, ipsique etiam ibidem de omnibus, quae ad hoc Apostolicum Ministerium cum laude, et fructu exercendum utilia, ac necessaria forent, plene instruerentur, quatenus vero in aliquo Ordine Conventus huiusmodi destinatio ad hunc effectum tantum non tam cito fieri posset, donec ea fieret, ubi omnia in aliquo Conventu, vel Domo ejusdem Ordinis, ubi Regularis Observantia magis vigeret, executioni mandarentur.

§. 2. Porro in praemissorum implementum, sicut praefati Cardinales Nobis nuper exposuerunt, novissime in Conventu S. Bartholomaei in Insula de Urbe praefatae Ordinis fratrum Minorum S. Francisci de Observantia nuncupatorum novum Collegium, seu Seminarium pro Missionariis huiusmodi erectum, seu destinatum, nec non dormitorium pro duodecim Religiosis ad loca Terrae Sanctae, & alias Missiones expediendis assignatum fuit, & insinuat nonnullae Regulae pro novo Collegio, seu Seminario huiusmodi confectae, illaque ipsi Cardinalibus, ut ab eis confirmarentur, exhibitae fuerunt tenoris, ut sequitur, videlicet: *Regulae, & provisiones pro novo Collegio, seu Seminario Minorum Observantium erecto in Conventu S. Bartholomaei in Insula ejusdem Ordinis sacra Congregatione generali de Propaganda Fide confirmatae.*

I. Cum a Congregatione particulari habita die duodecima Septembr. MDCCIX. resolutum fuerit esse destinandum locum, seu dormitorium in dicto Conventu pro duodecim

Religiosis expediendis ad loca sancta, & respective ad alias Missiones, & Pater Coelestinus a Mediolano Vice-Commissarius Generalis assignaverit Dormitorium, e conspectu Palatii Dominorum de Sabellis continens duodecim cellas, & alias contiguas pro Lectoribus juxta numerum inferius praefigendum, confirmanda videtur dicta assignatio, & ponenda in principio Dormitorii, vel in loco aptiori inscripto.

Collegium, seu Seminarium pro Missionibus Sanctorum, & aliorum locorum.

II. Ut Missionum munus, quod vere Apostolicum est, per viros undequaque idoneos omni cura, & fervore, ac cum fructu exerceatur, incumbat Superiori Generali eligere Religiosos Regulari disciplina, probitate morum, ac zelo gloriae Dei praeditos; & ad animarum salutem eximia charitate accensos, qui veluti caudela supra Montium jugis sita, ac tenebras tam infidelitatis, quam haereseos pro viribus distolendas sint apti, quique nec minores sint annis viginti quinque, nec trigesimoquinto majores, exceptis tamen lectoribus Jubilatis, & sexennialibus Sacrae Theologiae ad has Missiones divinitus vocatis, dummodo tamen quadragesimum annum non excedant, robusta quoque corporis valetudine polleant ad jugiter laborandum in vinea Domini, & quidem indistincte, tam pro locis Terrae Sanctae, quam pro aliis Missionibus: Theologiae pariter cursum expleverint, ac Lectores, seu Concionatores fuerint, aut saltem in Morali Theologia bene versati, illosque non ex sola Italia sed ex omnibus Provinciis advocare curet, & plures etiam ex una Provincia, dummodo sic electi praedictas habeant qualitates, moenaeque insuper Provinciales, Guardianos, aliosque, si opus fuerit, Religiosos, ne accedere volentes ullo modo retrahant, & contra tales dissuadentes, ac male consulentes, poenas commineatur privationis vocis activae, & passivae, aliasque arbitrio Sacrae Congregationis.

III. In ipso ingressu singuli exercitia spiritualia peragant per decem, aut saltem octo dies, cum omne donum perfectum detursum sit, descendens a Patre luminum, & deinde immediate in manibus dicti Patri Superioris Generalis Cisfontani, aut eo absente, alterius ab eo deputandi iuramentum juxta infra scriptam formulam praesent, illudque ad Sacram Congregationem transmittatur. Formula iuramenti talis est.

Ego Frater N. professus in Conventu N. Provinciae N. Ordinis S. Francisci de Observantia iuro, & promitto in manibus Paternitatis vestrae Reverendissimae. N. sive superioris Delegati me ab hoc seminario non discessurum, neque discedere procuraturum, mediate, vel immediate per interpositam Personam, nisi ex legitima causa admittenda a Paternitate vestra Reverendissima, vel a vestris successoribus canonice intrantibus, & non alias. Insuper pro Fidei Catholicae propagandae causa, ac salute infidelium procuranda ad loca Terrae Sanctae aut aliam quancumque Provinciam, vel Regnum, sine aliqua repugnantia, & exceptione, quandoocumque iterum, & ad illam partem ex dictis locis, aut Provinciis, ad quam a Paternitate vestra Reverendissima ero destinatus, & missus; Sic me Deus adjuvet, & haec Sancta Dei Evangelia: Ego N. N. affirmo ut supra manu propria.

IV. In dicto Seminario permaneat spatium duorum annorum, & non ultra, nisi fortasse cum aliquo ob insignis spei profectus, vel ex alia legitima causa censuerint Lectores protrahendam esse moram ad triennium, idque cum dispensatione in scriptis Patris Superioris Generalis Cisfontani, & Sacrae Congregationis.

V. In omnibus Collegiales subsint, prout etiam Lectores obedientiae Guardiani, & Superiorum Ordinis respective, sicut ceteri Fratres, & Lectores de Familia, ac de iis habeantur, dum in Seminario permanserint, eadem ratio, ac si hujus Provinciae Fratres essent, tum circa praecedentiam juxta susceptionem habitus, cum hac tamen declaratione respectu Lectorum Jubilatorum, & Sexennialium, ut dum acti sunt Collegiales, praecedentia, & praesentia ipsi competentibus secundum statuta Ordinis fruatur; & si Sexennales in propria Provincia locum non haberent, sint immediate post ultimum aggregatum de numero. Tum etiam circa reliqua eorum Religiosis necessitatibus convenientia, exceptis his, quae sequuntur hoc modo, nempe vestitarium cuique ex dictis studentibus subministraretur a singulis respective eorum Provinciis, juxta morem in Religione observatum, ac practiacatura erga alios studentes. Quo vero ad Lectores actu legentes Vestitarium subministraretur ex pecuniis Terrae Sanctae;

(a) Nota. Nisi aliunde constet de Communicatione, & quidem, expresse, id falsum est.

etæ; mediante Syndico Apostolico, eisdemque Lectoribus, prout etiam sex studentibus ex eisdem pecuniis subministrantur ceteræ, quæ in Religione vocantur necessitates. Quo vero ad alios sex, subministrantur a Guardiano dicti Conventus, & Dominus Secretarius Sacræ Congregationis supplicabit Sanctissimo pro elemosyna Missarum in dicta Ecclesia S. Bartholomæi celebrandarum pro sex ad minus dictorum Religiosorum, ne pro habenda dicta elemosyna, ad alias Ecclesias divagentur.

VI. Duo semper in hoc Seminario ad minus pro nunc ad sint Lectores, alter controversiarum, & alter pro lingua Arabica; & si possibile sit, addatur tertius, pro lingua Illyrica, & remittitur prudentiæ Patris Superioris Generalis Cismontani invenire lectorem, qui utramque ex dictis linguis calleat, & non admittantur nisi prævio examine, & confirmatione Sacræ Congregationis, iisdemque serio injungatur sedulitas, & assiduitas in lectionibus, repetitionibus, & exercitiis, ac dicti lectores dum actu legunt, habeant præcedentiam modo, quo sequitur, nempe Lector Controversiarum, si fuerit lector Jubilatus de non numero, inter lectores Jubilatos de numero ultimo tamen loco; si fuerit solum sexennalis, omnes Ex-Definitores, lectores linguæ Arabicæ, si fuerint Jubilati, vel sexennales, eo modo, quo lector Controversiarum; si tantum instituti lectores Theologi, inter Ex-Definitores juxta antiquitatem habitus; si non sint lectores Theologi: & trigésimum annum compleverint, immediate post Vicarium; si non compleverint trigésimum annum, inter lectores artium cum prærogativis secundum morem, & statuta Ordinis respective competentibus præcedant, incedant, et potiantur.

VII. Præfatus lector Controversiarum binas ad minus singulis hebdomadis tradat in scriptis lectiones utiles locis Terræ Sanctæ, ac aliis respective locis, ubi Religio Missiones habeat, et post Vesperas earumdem agat conferentiam, frequentibusque exercitiis studentes instituat, singulis vero mensibus traditæ doctrinæ disputationes habeantur intervenientibus etiam aliis lectoribus, & Religiosis ejusdem Conventus. Alii autem lectores linguarum ter in hebdomada legant, & rerum, quas docuerint, repetitionem a studentibus exigant singulis diebus, quibus legere tenentur, per horam post Vesperas auditores suos exercendo.

VIII. Prohibetur æque lectoribus, ac studentibus diebus lectionum a Conventu egredi quacumque de causa, nisi expletis integre lectionibus, ac exercitiis ea die, qua fieri debeant, et in hoc Guardianus diligenter incumbat, et si Thefes eadem die habeantur, si ita expediens videbitur, absolute licentiam denegat.

IX. Interdictum pariter æque lectoribus, ac Collegialibus quadragesimalium concionum cursus aggredi, et solummodo permittatur studentibus sermonem aliquem, aut concionem, interdum infra annum habere ob aliquam occurrentem Festivitatem, aut quadragesima horarum, et similiter in mensa, aut in Conventu, ad hoc ut prompti sint ad hujusmodi exercitium subeundum tempore Missionum, dummodo per id a studiis prædictis nulla penitus distractio sequatur.

X. A lectionibus, repetitionibus, ac exercitiis utriusque studii, nemo prorsus ex studentibus quocumque titulo, aut colore, eximatur, aut unquam permittatur abesse, et si quis neglexerit, a Guardiano corrigatur; idemque fiat, si aliquem negligentem in exscribendis lectionibus, aut in dictis studiis desidiosum reperiat, & tam lectores, quam Guardianus de omnibus Superiorem Generalem, ac etiam Sac. Congregationem certiorant.

XI. Senis quibuscumque mensibus Theses Theologiæ, seu Controversiarum Arabico, Latino, & quatenus fieri possit, Illyrico idiomate habeantur, quibus Guardianus interesse tenetur ad dignoscendum eos, qui proficiant, & monere debeat Patrem Superiorem Generalem de iis, qui forsitan studio hujusmodi minus vacaverint, ut valeant, illis submotis, alios subrogare.

XII. Curet Superior Generalis aliquem Religiosorum deputare, qui ad ipsos studentes singulis mensibus magno zelo, ac fervore concionem habeat de Missionariorum muneris præstantia, deque peculiaribus ejusdem functionibus, quo Spiritus Apostolicus in eis succendatur, ac perseveret, erudianturque in iis omnibus, quæ ad illud congrue, & cum Dei Gloria peragendum pertinent.

XIII. Superior Generalis Familiæ Cismontanæ, vel alter ab eo delegatus singulis saltem quatuor mensibus studium illud visitet, & si studentem aliquem minime proficentem

invenerit, aliqua poenitentia injuncta, qua alii ab assumpto munere negligendo deterreantur, eum ad propriam Provinciam redire jubeat, & eandem Sacram Congregationem de remotione moneat, aliumque in remoti locum quamprimum subroget. Ultra vero præfatum Patris Superioris Generalis visitationem, Secretarius eisdem Sacræ Congregationis idem Collegium bis visitet in anno absque Superiorum interventu, ut liberius queat statum, & necessitates Collegii exponere, adhibito secum dumtaxat aliquo Arabicæ linguæ perito, per quem possit alumnos examinare, & de eorum progressu certiorare.

XIV. Singulis diebus Dominicis, & aliis festivis de præcepto præfati Collegiales in loco per Superiorem Cismontanum in Conventu destinando post Vesperas serio, & cum opportunis observationibus explicent Religiosis Sacerdotibus, Clericis, & Laicis Catechismum Romanum, & unusquisque turnarie continuet per mensem, quousque compleatur, & deinde de novo per ordinem incipitur, ad hoc, ut aptiores evadant tempore, quo in Missionibus permanuri erunt.

XV. Completo biennio singuli Collegiales juxta Decretum die tertia Octobris MDCCVII, emanatum in Congregatione coram Sanctitate sua examinentur, præfente quoque Eminentissimo Protectore Ordinis, qui cum Superiore Generali eligat illos ad Sancta loca mittendos, & alios pro ceteris Missionibus eidem Eminentissimo benevisis, & referre dignatur Sacræ Congregationi, & si nullus tunc temporis in promptu sit Terræ Sanctæ, vel Missionis locus, aut saltem non pro omnibus Collegialibus, a Patre Superiore Generali destinentur, ut inferius, in aliquibus Conventibus, quousque advenerit occasio juxta indigentiam, & opportunitatem transmittendi, & Sacram Congregationem certoret, & si aliquis ad locum destinatum renueret, aut accedere negligeret, arbitrio Sacræ Congregationis plectetur, & adventibus novis Collegialibus, præmissis exercitiis spiritualibus, factoque juramento, illud ad Sacram Congregationem transmittat.

XVI. Ut autem dicti Ordinis Collegiales, aliquo etiam temporali premio alliciantur, animosque libentius intendant ad Sacrum Missionum Ministerium, ac consequenter studiis præfatis, veluti ad Missiones ipsas directis, infra dicendis privilegiis gaudeant, & potiantur.

XVII. Donec completo studio sese obtulerit occasio ad loca Sancta, vel alias Missiones accedendi, Pater Superior Generalis illos ad proprias revocet, collocetque in aliquo principali Provincie Conventu iisdem grato, ex quo, ipso Generali Superiore Cismontano inconsulto, dimoveri nequeant.

XVIII. Iis vero, qui in Missione aliqua Præfati munere per sexennium laudabiliter perfuncti fuerint, liceat in reditu aliquem ex principalibus propriæ Provincie Conventibus sibi deligere ac inter Lectores Jubilatos de numero præcedentiam habere juxta antiquitatem institutionis cum omnibus præminentibus per Constitutionem san. mem. Urbani VIII, concessis; etsi jam iisdem Præfati fuerint Lectores Jubilati instituti, si ve de numero si ve de non numero, potiantur præcedentia, & loco immediato ad usum Ex-Ministrum Provinciale in propria Provincia, nec non præminentibus eorundem Ex-Ministrorum Provincialium in propria Provincia, ac si officio Ministeriatu hujusmodi functi fuissent.

XIX. Liceat pariter iis, qui laudabiliter duodecim annorum spatio Sacræ Congregationi in Missionibus, vel in locis Sanctis inservierint, post reditum unum ex principalibus propriæ Provincie Conventibus sibi deligere, eorumque locus sit (si jam non fuerint instituti Lectores Jubilati, vel Lectores sexennales) immediate post actuales Definitores supra quoscumque alios; si vero jam fuerint instituti Lectores Jubilati, vel Sexennales, & inservierint, ut supra, per octo annos post reditum ad propriam Provinciam, potiantur præcedentia, & præminentibus Lectoribus Jubilatis de numero concessis, servando inter se anterioritatem institutionis; Et sic discedentes ex Missionibus pro negotiis earumdem Missionum ad Urbem se conferant de licentia Sac. Congregationis, maneat in dicto Conventu S. Bartholomæi si commode recipi possint, vel in alio Conventu B. Mariæ de Araceli, & interim habeantur, ac si essent de Familia quousque per Sacram Congregationem expendantur.

XX. Utque similiter tam Lectores Controversiarum, quam lectores, seu Magistri linguarum, qui laudabiliter, & cum approbatione Patris Superioris Generalis Cismontani in

Concessio Indulgentiæ Plenariæ Missionariis Ordin. Minor. de Oblervantia, & Christianifidelibus, ad quos missi fuerint.

INNOCENTIUS PAPA XII.

Universis Christianifidelibus presentes Litteras inspecturis salutem, & Apostolicam benedictionem.

prædictis se gesserint, aliquod premium pro eorum laboribus consequantur, conceditur, ut si lectores Jubilati de non numero per quadriennium, sexennales per octennium, & Lectores Theologi tantum instituti per decennium legerint; non instituti vero Theologi, linguas per quinquennium docuerint redeantes ad propriam Provinciam, potiantur eadem præcedentia, & præminentibus, quibus gaudent lectores Jubilati de numero, servata pariter inter eos anterioritate institutionis.

XXI. Studeat Superior Generalis Cismontanus deputare, Procuratorem pro Missionibus, qui vel in Sancti Bartholomæi, vel in Araceliano Conventibus commoretur, & unum socium gratum habeat, qui in gerendis negotiis Missionum eum coadiuvet, & petita solita benedictione a Superiore locali, e Conventu exeat, qui quidem Procurator, vel per sexennium completum fuerit Præfatus, aut Officialis locorum Terræ Sanctæ, vel per decennium Missionarius, aut servio Terræ Sanctæ per idem tempus permanerit. In his omnibus Sacra Congregatio conscientiam Superiorum Ordinis Familiæ Cismontanæ oreratum esse voluit, eorumque arbitrio reliquit Regulas (supradictis tamen firmis remanentibus) tum exactam regularem disciplinam, tum studiorum Præfatum, respicientis, & per eandem Sacram Congregationem approbandas.

§. 3. Cum autem, sicut eadem expositio subjungebat, memorati Cardinales, facta sibi per dilectum Filium Secretarium prædictæ Congregationis omnium, & singularum Regularum hujusmodi distincta relatione, unanimi consensu illas approbantes, confirmandas esse censuerint: Hinc est, quod Nos in violabili earumdem Regularum robore, & efficaciac provide volentes, supplicationibus eorumdem Cardinalium Nobis super hoc humiliter porrectis benigne inclinasti, easdem præsertim Regulas cum omnibus, & singulis in eis contentis auctoritate Apostolica tenore præsentium confirmamus, & approbamus, illisque in violabilis Apostolicæ firmitatis robore adjicimus, ac omnes, & singulos juris, & facti defectus, si qui deliquerit quomodolibet intervenerint, supplementis: salva tamen semper in præmissis auctoritate præfata Congregationis Cardinalium.

§. 4. Decemtes, eisdem præsentis Litteras, ac Regulas hujusmodi, semper firmas, validas, & efficaces existere, & fore, suoque plenarias, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac illis, ad quos spectat, & pro tempore quodcumque spectabit, in omnibus, & per omnia plenissime suffragari, & ab eis respective in violabiliter observari, si que in præmissis quolcumque Judices Ordinarios, & delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditorum judicari, & definituri debere, ac irritum, & inane, si secus super his a quocumque quavis auctoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, ac quatenus opus sit præfati Conventus S. Bartholomæi, & illius Ordinis, aliisque quibusvis etiam juramento, Confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, stabilimentis, & usibus, privilegiis quoque, indultis, & Litteris Apostolicis in contrarium præmissorum quomodolibet concessis, confirmatis, innovatis. Quibus omnibus, & singulis, illorum tenores præsentibus pro plene, & sufficienter expressis, ac de verbo ad verbum inseris habentes, illis alias in suo robore permanentis, ad præmissorum effectum hac vice dumtaxat specialiter, & expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, ut earumdem præsentium Litterarum transumptis, seu exemplis etiam impressis, manu alienius Notarii publici subscriptis, & sigillo Personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides in judicio, & extra adhibeatur, quæ adhiberetur ipsius præsentibus, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die 21. Januarii 1710. Pontificatus nostri anno decimo.

F. Oliverius.

Cælestium munerum Thesaurus, quorum dispensatores esse non voluit Altissimus, libenter is impertimur, quos pro sua in Deum, & proximos charitate, & Christianæ Religionis zelo animarum salutem omni studio procurare intelligimus. Quo in genere cum Fratres Minores Ordinis Sancti Francisci de Oblervantia habeamus, eoque in primis, quos Dilecti Filii eorumdem Fratrum Superiores ob hanc causam hoc ipso, & consequentibus annis in diversis Provinciis Christianæ Reipublicæ mittere constituerunt; Nos sane eorumdem Fratrum pietatem, ac operam eorumque ad quos illi mittendi erunt, religionem, & devotionem spiritualibus gratis confovere, atque augere cupientes, Supplicationibus dilecti filii Matthæi a Sancto Stephano dicti Ordinis Ministri Generalis Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, piamque illius deliberationem, quantum cum Domino possumus, promovere volentes: de Omnipotentis Dei Misericordia, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, omnibus, & singulis Fratribus dicti Ordinis tam Reformatis, quam non Reformatis, Ministro Generali ejusdem Ordinis subiectis, ad Missiones in quibusvis locis de Ordinariorum licentia respective exercendas in futurum mittendi (ubi tamen non erunt Missionarii Congregationis de propaganda Fide) & aliis de utriusque Sexus Christianifidelibus, ad quos ipsi mittendi accesserint, nostram, & Apostolicam benedictionem, per præsentis impertimur: Nec non iisdem, vere poenitentibus, & concessis, ac Sacra Communionem receptis, qui pro Sanctæ Romanæ Ecclesiæ exaltatione, Principum Christianorum unione, Infidelium Conversione, hæresum extirpatione prout unicuique suggeret devotio, pias ad Deum preces effuderint, Plenariam omnium suorum peccatorum Indulgentiam, & remissionem misericorditer in Domino auctoritate Apostolica tenore præsentium pro una vice dumtaxat pro unaquaque Missionem de Ordinariorum locorum licentia respective faciendi concedimus, & largimur. Hortantes Venerabiles Fratres, Patriarchas, Primites, Archiepiscopos, Episcopos, & alios Ecclesiarum Prælatos, & Rectores, ac verbi Dei Prædicatores, ut in suis quilibet Ecclesiis, cum populus frequentior fuerit, præsentis Litteras, & omnia in eis contenta publicent, & publicari faciant, ac omnem eisdem fratribus, tam Reformatis, quam non Reformatis, favorem, & auxilium in præmissis præstent: Volumus autem, ut præsentium transumptis, etiam impressis, manu alienius Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ obligatis, eadem prorsus fides adhibeatur, quæ ipsius præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub annulo Piscatoris, die XX. Aug. MDCXCIX. Pontificatus Nostri Anno Nono.

J. F. Cardinalis Albanus.

Novæ additiones ex aliena manu.

DE Privilegio personali, tum reali, de quo frequenter in Foro disputari solet, non male paulo latius hic agitur. Personale Privilegium dicitur quod Personæ concessum, cum ea extinguitur, nec ad hæredes transit. Reale vero, quod rei coheret, & ad hæredes, aliosque successores transmittitur; L. 3. §. 1. L. 4. §. 3. ff. de censib. L. 4. ff. de Immunit. L. 7. §. 1. ff. de except. L. 196. ff. de Regul. Jur. At privilegium personale non est tantum quod uni certæ personæ datur, sed & quod uni generi certarum personarum lege generali conceditur. Sic quondam Pupillis pro administratione tutelæ, Uxori pro recuperatione dotis, privilegium inter Tutorum, ac Maritorum Creditores tributum, ipsi solis, non item hæredibus prælationem tribuebat; L. 19. ff. de reb. Auct. Ind. possid. L. unic. C. de Privileg. Dot. §. Fuerat 29. Instit. de Action. Pariter solis Maritis conventis de dote, uti & cæteris quibus competentia beneficium a Lege datum, id ipsum prodest, nequaquam hæredibus; L. Mari-
tum.

zum, & L. sequent. ff. de re Judicat. Leg. 7. princip. ff. de excep. Reale quoque privilegium non rei seu causae tantum 6
7 singulari sed & generaliter conceditur. Actioni enim iudicati contra condemnatos intendenda privilegium dilationis quatuor mensium additum est, non ipsis solummodo condemnatis, sed & haeredibus, & aliis in locum eorum succedentibus profuturum; L. 29. ff. de Judic. & actioni funerariae cohaerens privilegium religionis favore non funeranti tantum, sed & haeredi ejus agenti utile est.

9 Privilegium personale uti ad haeredes non transit, ita nec cessione juris, aut actionis in aliam personam transferri potest; idque quia hac ratione personam egredere contra concedentis intentionem; L. 42. ff. de Admin. & Peric. Tur. 10
11 Contra reale privilegium concessio transit; L. 68. de Regal. Jur. Licetque fortassis extra materiam privilegiorum non universaliter verum sit illud, omne quod ad haeredes transire valet, etiam post cessione transferri; tamen quum reale privilegium dicatur ex eo quod rei, seu causae ipsi adit, & insit. equum est, ut quemadmodum ipsa causa, seu actio recte creditur, ita & inherens ei privilegium cedendo censeatur translatum; Confer Anton. Matth. de Auction. lib. 2. cap. 6. num. 3. & seq.

13 Quod si de concessio privilegio non satis constet, utrum personale an reale sit, illud ex onerosa, vel gratuita concessione dijudicari oportere censent Gail. lib. 2. observ. 2. num. 13. & seq. Anton. Matth. de Auction. lib. 2. cap. 7. num. 50. sic ut gratis datum putent in dubio personale, ex contractu oneroso impetratum reale esse. At quum onerosa impedire haud debeat restrictionem ejus, quod odiosum est, maxime si per modum privilegii concessum sit, ac gratuitam concessionem non raro procedant benemerita, Principis benevolentiam non minus provocantia, quam ex contractu numeratum pretium; ideo inspiciendum potius, utrum in privilegio id comprehensum sit, quod est favorabile, & publicam utilitatem & jus tertii non laedit, an contra odiosum in praedictum Reipublicae, aut juris tertio quaesiti datum.

15 Privilegium personale, posteriori vero reale censendum est, 17
17 Zoef. in commentar. ad Pandect. lib. 1. tit. 4. num. 18. Consule etiam Emenkel de Privileg. lib. 3. cap. 1. num. 25. Klock de contrib. cap. 16. num. 51. & seq. Mev. part. 5. decis. 182. num. 8. Christ. vol. 5. decis. 47. num. 37.

18 Negandum vero haud est, quod ex variis personarum, rerumque circumstantiis aliis, utrum privilegium personale, an reale sit, quandoque sit judicandum, ut id pluribus tractant Menoch. de praesumpt. lib. 3. praesumpt. 103. Klock de contrib. cap. 16. num. 75. & sequent.

ARTICULUS II.

Quo ad ea, quae concernunt Privilegiorum confirmationem, extensionem, & interpretationem.

1 Confirmatio seu innovatio Privilegiorum est Privilegii prius legitime habitum per legitimum Superiorem facta corroboratio. Est in re Communis.

2 Confirmatio est duplex, una in forma communi, seu simpliciter, & ordinaria, & alia in forma speciali, seu ex certa scientia. Communis. Confirmatio in forma communi, quae & confirmatio simplex, & ordinaria appellatur, ea est, qua Jus, seu Privilegium prout hic & nunc reperitur, non praecedente alia cognitione causae, corroboratur, seu confirmatur, relinquendo ipsum in eodem statu, in quo prius fuerat. Communis, per textum mox adducendos. Notanter autem additur:

4 Relinquendo ipsam in eodem statu, in quo prius fuerat; Quia Confirmatio in forma communi nullum Jus novum, neque valorem tribuit illi, cui accedit, sed supponit Privilegium jam validum; approbatque illud sicuti reperitur validum, nec tamen facit Privilegium de novo validum, si prius reperiebatur invalidum, ut clare habetur ex cap. Cum dilecta 4. de confirmatione utilis, vel inutili, ubi Pontifex in simili confirmatione sic loquitur: Nolentes, quod ex innovatione hujusmodi novum Jus Monasterio acquiratur, sed antiquum (si quod habet per innovationem Privilegii conservetur; & cap. Quia diversitate 5. de concess. praeben. ubi sic dicitur: Non obstante confirmatione a Sede Apostolica obventa sub forma communi, quae confirmat Beneficia, & Praebendas, sicuti iuste, & pacifice possidentur, & concordat id, quod habet in c. Prae-

ceptis 2. dist. 12. ibi: Non novum aliquid praesentis iustione praecipimus, sed illa, quae olim videntur indulta, confirmamus.

Confirmatio in forma speciali, seu ex certa scientia ea est, quae fit cum perfecta notitia totius negotii, seu Privilegii, & omnium ejus circumstantiarum, novumque Jus tribuit, ita ut non solum valida corroboraret, sed insuper revalidet, & de novo concedat Privilegia etiam revocata; Communis, argum. cap. Sicut grave 1. de transactionibus; Et ratio est clara, quia confirmatio in forma speciali, seu ex certa scientia non est nuda, & simplex confirmatio, sed potius est in re, & effectu nova concessio, adeoque vim habet Privilegia ceteroquin nulla, & invalida reddendi valida.

Quod confirmatio facta sit in forma speciali, & non solum in forma communi, colligitur ex variis signis, videlicet si in ipsa confirmatione apponatur clausula ex certa scientia, seu clausula Ex plenitudine potestatis, aut clausula Non obstante quacumque Lege, consuetudine in contrarium vel clausula Supplentes omnes Juris, & facti defectus, seu clausula Sublata &c. aut in Litteris confirmationis interatur tenor totius Privilegii, aut Instrumenti; Sic passim Doctores.

Confirmatio Privilegiorum alia censetur utilis, & alia inutilis; Communis. Confirmatio utilis tunc censetur, quando est valida, & tali Judex inferior nequit contravenire, nec de ea judicare potest; cap. Si quis 1. & c. De confirmationibus 2. de confirmatione utilis, vel inutili. Confirmatio inutilis tunc censetur, quando ipsa nullus est valoris, ut si obreptitiae, vel subreptitiae fuit obventa, narrato scilicet falso, aut suppresso & rejecto vero, quod de Jure exprimi debuisset; c. Bene memoria 3. cap. Ad nostram 5. cap. Porrepta 6. & c. Examinata 7. de confirmatione utilis, vel inutili, & c. Super Litteris 20. de Rescriptis, cum similibus.

Regularium Privilegia plures sunt a Summis Pontificibus concessa, innovata, & confirmata, non tantum in forma communi, sed etiam in forma speciali, seu ex certa scientia, & sic non confirmatione inutili, sed confirmatione utili, ut patet ex variis Summorum Pontificum Constitutionibus, & signanter editis pro nostro Ordine Minorum, quas ad 120. enumerat, & initiativae adducit una cum aliis favorabilibus Decretis Benedicti XIII. Constit. incip. Summe decet.

Et ad haec habentur plurimae aliae Pontificiae concessiones, innovationes, confirmationes, ampliationes, & extensiones, & communicationes in nostro Compendio privilegiorum Fratrum Minorum; omni cum debita reverentia, & obedientia erga S. Sedem juxta Dec. Concilii Tridentini, & aliarum constitutionum reformatam, & sic reformato edito, adeo ut nullum in illo reperitur Privilegium a Concilio Tridentino, vel aliqua Constitutione usque ad Clementem VIII. sub quo reformatum fuit) rennovatum, seu abrogatum, ut testantur Reiffentuel lib. 5. Decret. tit. 33. num. 235. Kazenberger l. c. sub num. 441. vers. Quancum ad privilegia.

Unde ex his colligitur, quod Privilegia nostra etiam per communicationem cum aliis tam Mendicantibus, quam non Mendicantibus, vel alia ratione nobis competentia omnino adhuc valere, & firma subsistere, solis illis exceptis, quae a Constitutionibus Apostolicis post allegatas Bullas, & dictum reformatum Privilegiorum compendium emanatis expresse fiere derogata, & quae Sacri Concilii Tridentini Decretis, aut Regularibus nostri Ordinis Instituti adveniunt. Sic expresse Reiffentuel loc. cit. n. 37. Kazenberger loc. cit. n. 441. & alii.

Idem dicendum est de Privilegiis aliorum Regularium, & variis Summis Pontificibus eis concessis, confirmatis, & communicatis, & in Pontificis Constitutionibus, atque in suorum Privilegiorum reformatis compendiis contentis.

Dum Privilegia saepius confirmantur, & in una Bulla confirmatoria quaedam omittuntur: quae in alia ponuntur, non censentur esse revocata quae fuerunt omissa, sed relinquuntur in suo vigore, quem pro tunc habent; Unde plene adhuc valent, nisi sint revocata ab aliqua posteriore Constitutione, aut Sacris Canonibus, & Decretis Concilii Tridentini adveniant: Pontifex enim per Constitutiones confirmatorias non intendit, nec solet aliqua Privilegia revocare, nisi id exprimat. Communis.

Clausula: Quatenus, vel, Dummodo sint in usu (quae in Constitutionibus confirmatoriis Privilegiorum solet apponi) significat, quod Papa nolit de novo confirmare, seu confirmando de novo revalidare illa Privilegia, quae per non usum, vel usum contrarium jam cessarunt, seu amissa fiere, & consequenter non amplius sunt in usu. Sic Donatus tom. 1. part. 1. tr. 11. q. 13. Rodriq. tom. 1. quest. Regular. q. 8. art. 3. Peyrin.

Peyrin. in declarat. privileg. Ordin. Minor. tom. 2. Const. 1. Gregorii XIII. num. 1. Reiffentuel loc. cit. num. 108. & alii passim.

16 Clausula: Dummodo Sacris Canonibus, & Decretis Concilii Tridentini non adversentur, facit solum hunc sensum; Dummodo Sacris Canonibus Concilii Tridentini, & Decretis Concilii Tridentini non adversentur; Non enim per illa verba Sacris Canonibus intelliguntur Sacri Canonibus in Corpore Juris clausi, seu contenti, alias nulla, & otiosa, sibi que contradictoria esset omnis confirmatio Privilegiorum, cum omnia Regularium Privilegia proprie dicta adveniant Juri communi: Privilegium enim dicitur Lex privata contra, vel praeter Jus aliquid concedens; cap. Privilegia 3. dist. 3. c. Abates 25. de verb. significat. Et sic illam clausulam intelligit Communis Doctorum teste Reiffentuel loc. cit. num. 113. (a).

17 Per clausulam: Dummodo Decretis Concilii Tridentini non adversentur, Reiffentuel loc. cit. n. 116. & num. 139. usque ad 146. cum Suarez, Miranda, Rodriquez ibi citatis, & pluribus rationibus adductis, contrariisque argumentis solutis, dicit, & docet, quod probabilissime a confirmatione eximuntur illa dumtaxat Privilegia, quae a Concilio Tridentino sunt revocata, qualia sunt omnia, & quae contraria sunt Decretis sess. 25. de Regularibus, sicut & illa, quae adversantur praecedentium Sessionum Decretis postis cum clausula, Non obstantibus Privilegiis, seu alia simili clausula privilegiorum derogatoria, seu revocatoria. Alia vero Privilegia, quae contraria sunt Decretis aliarum Sessionum (excepta dicta sess. 25. de Regularibus) & clausulam Privilegiorum derogatoriam expressam non habentibus, docet non censeri revocata ab eodem Concilio, nec eximia confirmatione per illam clausulam: Dummodo Decretis Concilii Tridentini non adversentur. Vide ipsum loc. cit. ubi multa ad rem (b).

18 Clausula: Quatenus, vel, Dummodo non sint revocata, vel, sub aliqua revocatione comprehensa significat aperte, quod Pontifex nolit confirmare illa Privilegia, quae per Legem, Constitutionem, vel Decretum generale, aut speciale, expresse, vel tacite fuerunt revocata, & de novo non amplius concessa, vel confirmata. Communis, ac certa.

19 Extensio, & Interpretatio Privilegiorum est duplex, una proprietate, quam aliqui extensivam vocant, & alia impropre dicta, seu comprehensiva: Seu ut loquitur Fagnanus in c. Quod nonnullis 25. de privileg. n. 26. & 28. & duplex est interpretatio, una per extensionem, seu extensivam, & alia per comprehensionem, seu comprehensivam.

20 Interpretatio per extensionem, seu Extensio extensiva est illa, per quam Legis alicujus decisio transferatur, seu extenditur ad alium casum, vel personas, tam ultra verba Legis, quam ultra mentem Legislatoris, quamvis non contra mentem ipsius, arg. c. Cum dilecta 4. §. Nos igitur, de confirm. utilis, vel inutili.

21 Interpretatio per comprehensionem, & Declarationem, seu extensio comprehensiva est illa, quae fit ultra verba Legis, sed non ultra mentem Legislatoris; Et haec tunc intervenit, quando decisio Legis transferatur, seu extenditur ad alium casum, seu personam non comprehensam sub verbis Legis, comprehensionem tamen sub mente Legislatoris, juxta quod l. Scire oportet 13. §. 2. ff. De excusationibus, dicitur: Sed etsi maxime verba Legis hanc habeant intellectum, tamen mens Legislatoris aliud vult: Interpretatio enim potius menti, quam verbis Legis convenire debet; cap. Humana aures 11. caus. 22. quest. 5. ibi: Non debet aliquis verba considerare (intelligere nude, & simpliciter) sed voluntatem, & intentionem, quia non debet intentio verbis deservire, sed verba intentioni. Unde l. Scire 16. ff. De legibus dicitur: Scire leges, non hoc est, verba earum tenere, sed vim, ac potestatem; & cap. certum est 88. de Regul. Juris in 6. expresse habetur: Certum est, quod is committit in legem, qui legis verba complectens, contra legis nititur voluntatem. Idem dicitur in l. Non dubium est in legem committere eum, qui verba legis amplexus, contra legis nititur voluntatem.

22 Interpretatio, alia est Autoritativa, seu Authentica, Ferrar. Biblioth. Tom. VI.

vel Descriptiva, ac Judicialis, & alia Doctrinalis, seu Magisterialis. Prima est illa, quae fit a Principe privilegium concedente, seu ejus Successore, & ipsi standum est, tam inquam extra Judicium, arg. l. Inter aequitatem 1. l. leges 9. l. Si imperialis 12. Cod. De legibus, ibi: Si enim in praesentibus leges condere soli Imperatori concessum est, & leges interpretari solo dignum Imperio esse oportet, juncto ejus Summario, in quo praecise dicitur: Eius est legem interpretari, cujus est condere; & cap. Inter alia 31. de sententia excomm. ibi: Unde Jus produit, interpretatio quoque procedat. Secunda, scilicet Doctrinalis, seu Magisterialis est illa, quae a Magistris, seu Doctoribus dari potest, & solet, l. Vnic. Cod. De Professoribus Urbis Constantinopolis.

Hinc Interpretatio Privilegiorum Authentica, seu Autoritativa, vel descriptiva, ac judicialis fieri potest a solo Concedente Privilegium, vel ejus Successore, seu Superiore, arg. cit. l. Inter aequitatem 1. l. leges 9. l. Si imperialis 12. Cod. De legibus, cap. Cum venissent 12. de judiciis, ibi: Cum super privilegii Sedis Apostolicae causa vertatur, nolumus de ipsis per alios judicari, juncto ejus Summario, ibi: Solus Papa cognoscit de dubiis Privilegiorum Apostolicae Sedis, & non inferior: & concordat cit. cap. Inter alia 31. de sentent. excomm. Interpretatio autem Doctrinalis, seu Magisterialis Privilegiorum potest fieri etiam a Doctoribus, seu Magistris, aliique viris doctis, & in Jure versatis, cit. l. Vnic. Cod. De Professoribus Urbis Constantinopolis. quae tamen interpretatio probabiliter dumtaxat assert, non autem necessitatem, sicuti prima Autoritativa, seu Authentica, vel Descriptiva, ac judicialis.

Ubi verba sunt clara, nulla admittitur interpretatio, licet imperator, ff. De legatis 1. §. l. ille, aut illa, ff. de legatis 11. c. Ad audientiam 12. de Decimis, cap. Porro 7. de Privileg. ibi: Quod totum inspectione Privilegiorum suorum plenius advertere potes, & secundum quod inveneris, ita observas, cap. Receptimus 8. eod. ibi: Inspectenda sunt ergo Privilegia, & ipsum tenor est diligentius attendendus. Unde Glossa communiter recepta in cap. Cum dilectus 8. de consuet. verb. Nec juri communi in fine, sic expresse habet: Ubi verba non sunt ambigua, non est locus Interpretationi, sed ubi sunt dubia, necessaria est interpretatio.

Privilegium non est extendendum ab una persona, cui concessum est, ad aliam non expressam, & sic nec ab uno casu ad alium, Communis, per text. in cap. Sans 9. de Privileg. ibi: Temerarium est, & indignum, aliquem sibi sua auctoritate presumere, quod Romana Ecclesia alicui, certa ratione inspecta, singularibus voluit beneficiis indulgere, & cap. Quod alicui 74. de Reg. juris in 6. ibi: Quod alicui gratiose concessum, trahi non debet ad alium exemplum, Nota recent. p. 13. decis. 70. num. 43. part. 14. decis. 338. num. 12. part. 18. tom. 2. decis. 741. num. 10. & saepe alibi.

Privilegia, quae non sunt contra Jus commune, sed solum praeter, vel ultra Jus, nec cedunt in praedictum alterius, cum sint mere gratiae, seu beneficia Principis, sunt late interpretanda. Communis, per text. in c. Cum olim 16. de verb. significat. ubi dicitur: Cum beneficia Principum sint interpretanda latissime, & l. Beneficium 3. ff. de Constitutionib. Princ. ibi: Beneficium Imperatoris, quod a Divina scilicet ejus Indulgentia proficitur, quam plenissime interpretari debemus; cap. Quia circa 22. de Privilegiis. ibi: Ac in beneficiis plenissima sit interpretatio adhibenda, cap. Odia 15. de Regul. juris in 6. ibi: Odia restringi, & favores convenit ampliari.

Privilegia autem, quae sunt contra Jus commune, & quae cedunt in praedictum alterius sunt stricte interpretanda. Communis. Et quidem quoad primam partem ratio est clara, quia omnis recessus a Jure communi censetur odiosus, cap. is qui 1. & cap. Si quis 2. de filiis Presbyt. in 6. Odiola autem sunt restringenda, cap. Odia 15. de Reg. juris in 6. ibi: Odia restringi, & favores convenit ampliari, & c. Quae a jure 28. de Reg. juris in 6. ibi: Quae a jure communi exorbitant, nequaquam ad consequentia sunt trahenda, Quoad secundam autem partem clare desumitur ex cap. Super eo 15. de Officio Delegati. ibi: Non tamen est nostra intentionis Diocesano Episcopo praed-

(a). Nimis deflectit a sensu istorum verborum: Dummodo Sacris Canonibus & Decretis Concilii Tridentini non adversentur, explicatio ab Auctore tradita. Canones Tridentini Fidem dumtaxat spectant. Numquid praesumendum est Pontificem concedere velle privilegium fidei contrarium? Igitur verba illa; Sacris canonibus denotant Canones in corpore juris con-

tentos, quibus Papa derogare minime intendit per privilegiorum confirmationem, nisi alias privilegium aliquod speciale concesserit ipsi contrarium.

(b). Nota. Haec opinio Regularibus nimium indulget, propereaque non videtur in omnibus probanda.

judicium generare; & concordant cap. Licet 12. de Offic. Ordinar. cap. cum Capella 16. cap. Pastoralis 19. & c. Dudum 31. de privileg. juncta Glossa; & DD. inde inferentibus, quod Pontifex nullius Juri intendat derogare, nisi fortasse hoc expresserit, adeoque Privilegium cedens in præjudicium alterius, si in ipso aliud non sit expressum, est strictè interpretandum.

29 Privilegia non attenduntur, nisi de eorum veritate doceatur. Ben. XIV. tom. 2. Constit. 40. incip. *Causarum*. Privilegia Regularium a Gregorio XIII. redacta fuerunt ad terminos juris. Idem Constitut. 27. incip. *Impositi Nobis*. Privilegia recipiendi Ordines a quocumque abolita fuerunt in Concilio Tridentino, ideoque nisi post confirmationem ipsius Concilii ex integro concessa fuerint, minime suffragantur. Idem Constitut. 50. incip. *Causarum*. Vide tom. V. verb. *Ordo*, *Ordinare*.

30 Privilegia honoris non inducunt exemptionem ab Ordinaria Episcopi jurisdictione. Idem Constitut. 40. incip. *Causarum*. Privilegium, ne locus, aut persona Ecclesiasticæ jurisdictioni subijciatur sine mandato Sedis Apostolicæ, non probat loci, aut personarum exemptionem ab Ordinaria Episcopi jurisdictione. Idem *ibid.* Hujusmodi privilegia, præterquam Regibus, Reginis, eorumque Filiis, aut Ordinibus Regularibus univèrsim concessa ad Ordinariorum sententias, & processus non extenduntur. Idem *ibid.*

Novæ additiones ex aliena manu.

1 Valde interest dignoscere, utrum confirmatio privilegii facta sit in forma communi, an in forma specifica. Duae inter alias solent Doctores asserre conjecturas, quibus confirmationem in forma specifica esse credunt.

2 Prima est, si tenor privilegii confirmationi fuerit insertus, quod colligitur ex cap. 3. de confirmat. ut. vel in ut. At Bohemer. in decretal. lib. 2. tit. 30. §. 4. & seq. postquam ostendit conatus esse textum hunc minime primam hanc conjecturam suppeditare: In privilegii (ait) ubique praxis obtinet, ut confirmationibus tenor privilegiorum plene inseratur, unde tamen majorem vim hanc accipiunt. Insertio siquidem privilegiorum docet scientiam eius confirmantem habuisse, aut quod certam, & solidam scientiam habuerit, inde non liquet, quum aliter habere nequit nisi maturo, plena, & solida causæ cognitio, & dubiorum excussio deliberata accesserit. Quidquid verò dicat Bohemer. confirmatio in forma specifica dicenda est semper ac totus tenor privilegii confirmati fuit confirmationi insertus, ut probat Rot. cor. Coccia. decis. 1573. a numer. 15. ad plur. sequent. cor. Falconer. decis. 5. num. 24. de Offic. Ordinar. & Territ. s. parat.

3 Altera est, si confirmationi apposita sit clausula: Ex certa scientia, vel ex plenitudine potestatis, vel non obstante quacumque lege statuto, & consuetudine, que sit in contrarium. Hanc verò conjecturam ab Auctore traditam num. 6. non male rejiciunt inter alios, Bohemer. in decretal. lib. 2. tit. 30. §. 6. & sequent. Stryk. juridic. dissert. vol. 1. disput. 2. cap. 1. §. 6. Idque quia tales clausulæ hodie plerumque fere apponuntur potius de stylo, quam ea mente, ut singulare quid ex Principis intentione operari debeant.

4 Præcipua autem differentia confirmationem in forma communi inter, & confirmationem in forma specifica quod attinet ad privilegia, est, quod ex illa probatum haud remanet ipsum privilegium confirmatum, ex hac verò privilegium confirmatum remanet probatum; Stryk. juridic. dissert. vol. 1. disput. 2. c. 1. §. 28.

5 De interpretatione privilegiorum, de qua pariter in hoc articulo agit Auctor, consule Stryk. juridic. dissert. vol. 4. disput. 24. de Privilegiorum interpretatione, qui septem integris capitulis materiam hanc tractat, & quidem accuratissime. Primo enim capitulo agit de sensu Rubricæ, secundo de Privilegiorum interprete, tertio de modo interpretandi privilegia in genere, quarto de authentica, & in specie de simpliciter Privilegiorum interpretatione, quinto de extensiva privilegiorum interpretatione, sexto de restrictiva Privilegiorum interpretatione, & septimo de correctiva Privilegiorum interpretatione.

Quoad ea, quæ concernunt modos, quibus Privilegia cessant, seu amittuntur.

1 Privilegium singulariter personale cessat per mortem personæ privilegiatæ; Communis per text. in cap. Privilegium 7. de Regul. Juris in 6. ibi: Privilegium personale personam sequitur, & extinguitur cum persona, & concordat l. In omnibus causis 68. & l. Privilegia quedam 196. ff. de Regul. Jur.

2 Non cessat tamen Privilegium per mortem, seu depositionem ab Officio ipsius Privilegiantis, seu concedentis Privilegium absolute, & sine limitatione: Regula enim generalis est, & communiter recepta, quod Gratia, uti est Privilegium, absolute concessa & acceptata non cessat per mortem, aut depositionem ab Officio ipsius concedentis; cap. Si super Gratia 9. de Officio Jud. Delegat. in 6. & cap. Si cui 26. de præbend. in 6.

3 Si autem Privilegium non sit absolute, & sine limitatione concessum, seu cum aliqua conditione, aut limitatione ad certum tempus: dicendo v. g. Usque ad beneplacitum nostrum, tunc ipso facto cessat per mortem concedentis, per mortem enim concedentis omnino etiam extinguitur ipsius beneplacitum; Communis. textu expresso in cap. Si gratiose 5. de Rescriptis in 6. ibi: Hujusmodi Gratia per ejus obitum, per quem ipsius beneplacitum omnino extinguitur, eo ipso expirat.

4 Si vero Privilegium concessum sit sub clausula: Usque ad beneplacitum Sedis Apostolicæ, aut hujusmodi, durat perpetuo, nisi a Concedente, vel ipsius Successore revocetur, neque cessat morte ipsius Concedentis; Communis, textu expresso in cit. cap. Si gratiose 5. de Rescriptis in 6. ibi: Secus autem, si usque ad Apostolicæ Sedis beneplacitum Gratia concedatur prædicta; Tunc enim, quia Sedes ipsa non moritur, durabit perpetuo, nisi a Successore fuerit revocata.

5 Item non cessat morte concedentis Privilegium concessum sub clausula Donec revocaverit; Suarez lib. 3. de Legibus c. 32. num. 2. & seq. Layman lib. 1. tract. 4. cap. 23. num. 11. post Navarrum, Covarraviam, & alios, Pirhing. lib. 5. Decret. tit. 33. n. 172. Reiffensuel *ibid.* n. 160. & lib. 1. Decret. tit. 3. num. 262. ubi testatur de Communi, Barbosa clausula 43. n. 21. Menochius de Arbitr. Judic. lib. 1. q. 69. num. 12. citans Communem aliorum contra Bartolum; Et ratio est, quia ad revocationem requiritur actus novus positivus contrarius, qualis non habetur per solam mortem concedentis; Nam, ut rectè argumentatur Menochius *consil.* 360. n. 9. cum aliis, aliud est voluntatem cessare, & aliud eam revocare; Voluntatis cessatio fit per mortem; quia morte finitur voluntas hominis; l. Locati 4. ff. Locati; Voluntatis autem revocatio requirit factum quoddam, nempe expressionem ipsius revocationis, Privilegium reale cessat, & extinguitur, extincta re, cui inhæret. Communis, per text. in cap. Accessorium 42. de Regul. Juris in 6. ibi: Accessorium naturam sequi congruit principali.

6 Intellige tamen cum hac distinctione, nempe quod Privilegium reale cesset per extinctionem rei, cui inhæret, si ipsa res privilegiata extingatur sine spe restitutionis prout contingit, si res, Ecclesia, vel alius locus destruat Superiores auctoritate absque ulla spe restitutionis, aut reparationis; Tunc enim extinguuntur etiam, & perduntur omnia privilegia ei coherentia, tamquam sublata in perpetuum a fundamento, cui inhærent, nec amplius dici possunt illius Ecclesiæ Clerici, aut illius Oppidi Cives, vel Municipipes, ut colligitur ex cap. Placuit 26. dist. 1. de consecrat. & cap. Et hoc diximus 9. caus. 16. q. 7. Sic Glossa communiter recepta in cap. Privilegium 7. de Reg. Juris in 6. Pirhing loc. cit. num. 193. Reiffens. l. cit. num. 171. & 172. & Communis aliorum.

7 Si autem res privilegiata extingatur cum spe restitutionis, prout contingit, si res, Ecclesia, vel alius locus ab hostibus destruat, aut occupetur, seu casu fortuito comburatur cum spe refectionis, aut reedificationis, tunc conservantur omnia ejus Privilegia, & Jura, ut colligitur ex cap. Pastoralis 24. caus. 7. quest. 1. & cap. Quæ semel, 4. caus. 19. quest. 3. Sed tamen cum hoc discrimine, quod, si Privilegia, seu Jura sint concessa ipsi loco, seu pavimento, eique adhareant, ut est Consecratio, & Benedictio loci sacri, & Privilegia inde provenientia, nempe quod locus ille non possit

possit vendi, nec converti in usus profanos, & hujusmodi, tunc semper remanent, & conservantur, quia eorum fundamentum non est destructum, l. Ad Sacra 73. ff. de contrahenda emptione, ibi: Ad Sacra terramotum diruta locus Edificii non est profanus; Reiffensuel loc. cit. num. 173. Pirhing l. c. num. 199. Suarez lib. 3. de Legibus cap. 5. numer. 6., & alii passim.

10 Si vero Privilegia loci sint concessa principaliter ipsi edificio, aut Ecclesiæ, Altari, & hujusmodi, tunc, vel Privilegia sunt talia, ut eorum usus præcisè requiratur illum locum v. g. ut intra talem Ecclesiam, seu ad tale Altare fiat, ut Indulgentia concessa visitantibus talem Ecclesiam, Indultum pro celebrantibus ad tale Altare privilegiatum; & hoc casu, quamvis Privilegia illa non omnino extinguantur, suspenduntur tamen, donec reedificetur talis Ecclesia, seu tale Altare; arg. Cap. Pastoralis 24. caus. 7. quest. 1., & l. Cum loca 36. ff. de Religios., & sumptib. funer. Pirhing loc. cit. num. 199. Reiffensuel loc. cit. num. 164. Suarez loc. cit. num. 6. Zoësius lib. 5., Decretal. tit. 33. de privileg. num. 53., & alii communiter. Vel Privilegia sunt talia, ut etiam extra illum locum, v. g. extra illam Ecclesiam alibi exerceri possint, & tunc Privilegia ne quidem suspenduntur, pro illo tempore, quia manent in personis, quæ uti possunt talibus Privilegiis loci; Sic Episcopus, vel Canonicus alicujus Ecclesiæ occupatæ, vel destructæ ab infidelibus, seu Hæreticis adhuc retinet denominationem ab illa Ecclesiâ, quamvis extra illam resideat, & gaudet Privilegiis ipsi concessis ratione Episcopatus, vel Canonicatus talis loci, ut patet de Episcopo Gebennensi, seu Genevensi, qui cum suis Canonicis fruatur titulo, & Privilegiis Ecclesiæ Gebennensis, seu Genevensis, quamvis cum ipsis resideat Annesii in Sabaudia, & sic de aliis; Pirhing loc. cit. numer. 199. Reiffensuel loc. cit. numer. 175. Suarez loc. cit. numer. 6., & alii passim.

11 Sic si Superioris auctoritate Ecclesiâ, Monasterium, seu Conventus, Civitas, vel Oppidum transferatur ad alium locum, vel alteri uniat, tunc non cessant ejus privilegia, sed una cum Ecclesiâ, Monasterio, seu Conventu, Civitate, vel Oppido transferuntur, quando non sunt concessa ratione situs; sed directe ipsi Ecclesiæ, Monasterio, seu Conventui, Civitati, vel Oppido, eisque nomine; colligitur ex cap. Et temporis 48., & cap. Postquam 49. caus. 16. q. 1., & cap. Quia Monasterium 2. de Religiosis Domibus; Ita Glossa communiter recepta in cit. Cap. Privilegium 7. de Reg. Jur. in 6. Pirhing loc. cit. num. 163. Suar. loc. cit. num. 4., & seq. Azorius part. 1. lib. 5. cap. 22. quest. 11., & alii communiter.

12 Privilegium cessat etiam, & perditur per abusum, textu expresso in cap. Ubi ista 7. dist. 84., ibi: Nam Privilegium dignitatis meretur amittere, qui permixta sibi abutitur potestate; cap. Privilegium 63. caus. 11. quest. 4., ibi: Privilegium omnino meretur amittere, qui permixta sibi abutitur potestate, & cap. Ut privilegia 13. de Privilegiis, ibi: Quia Privilegium meretur amittere, qui permixta sibi abutitur potestate.

13 Privilegium autem non semper ipso Jure, & facto amittitur per abusum, sed per sententiam, & revocationem est auferendum, nisi in Jure aliud exprimat. Zoësius lib. 5. Decret. tit. 33. de Privileg. num. 38. Reiffensuel *ibidem* numer. 179. Suarez, & alii, per text. in cit. Cap. Ut Privilegia 24. de Privileg., ibi: Quaedam in eisdem Privilegiis duximus declarare, ne minus sane intellecta pertrahantur ad abusum, propter quem possint merito revocari.

14 Privilegium revocari potest saltem per sententiam, si incipit cedere in grave præjudicium aliorum, seu Communitatis. Colligitur ex cap. Suggestum 9. de Decimis; ubi Summarium sic expresse habet: Revocatur Privilegium si ex post facto incipit enormiter esse nocivum, & cap. Cum ad hoc sint 16. de Clericis non residentibus, in cuius Summario sic expresse dicitur: Si Ecclesia patitur Ministeriorum defectum, Privilegiati super absentia per subtractionem proventuum redire coguntur.

15 Privilegium cessat etiam, cessante causa, ob quam datum est. Communis, per textum in cap. Cum cessante 66. de appellat. ibi: Cum cessante causa, cesset effectus.

16 Hoc tamen intelligendum est solummodo de causa finali, quæ est principalis causa Privilegii, sine qua princeps Privilegium nullo modo concessisset, & a quo valor Privilegii pendet in fieri, & conservari: non autem de causa duntaxat impulsiva, quæ secundario solum movet Principem ad concessionem Privilegii, adeoque, ipsa cessante, non cessat Privilegium, cum in ea non nitatur. Abbas in cap. Suggestum 9. de Decimis num. 5. Suarez lib. 3. de Legibus cap. 30. num. 1. cum aliis ibi citatis, Reiffensuel loc. cit. numer. 184. Pirhing loc. cit. num. 163. & alii passim.

Item est hoc intelligendum solum de Privilegio, quod de iure rogat Juri communi, vel alterius tertii, ad cuius etiam, conservationem requiritur causa: Secus autem est de Privilegio præter, vel ultra Jus commune, seu quod continet metum beneficium Principis; & ad sui conservationem non requiritur aliam causam præter liberalem Principis concessionem; Tale enim Privilegium perseverat, etiam si causa, ob quam concessum fuit, cessaverit, Suarez loc. cit. num. 169. Reiffensuel loc. cit. num. 185. Zoësius loc. cit. num. 32., & alii per text. in cap. Decet 16. de Regul. Juris in 6., ibi: Decet concessum a Principe beneficium esse mansurum, juncta Glossa *ibidem* verb. Decet cum pluribus Juribus ab ipsa adductis.

17 Privilegium cessat etiam lapso tempore, ad quod duntaxat fuit concessum, & restrictum, quod verificatur solummodo in Privilegio temporali, & non in perpetuo. Communis, arg. cap. De causis 4. de Offic. Judic. Delegat. Idem, dicendum est de Privilegio concessio sub conditione. Nam ipsum est solum concessum pro tanto tempore, quanto duraverit ipsa conditio, adeoque, cessante conditio, cessat etiam Privilegium, cum sit finitum tempus, pro quo fuit concessum. Communis.

18 Privilegium cessat etiam per renunciationem liberam, & expressam alicujus personæ particularis, si in ejus solius favorem sit Privilegium concessum. Communis. text. expresso in cap. si de terra 6. de privilegiis, ibi: Cum liberum sit unicuique Juri suo renuntiare, & l. si quis 29. Cod. de pactis, ibi: Regula est Juris antiqui, omnes licentiam habere, iis, quæ pro se introducta sunt, renuntiare.

19 Si autem Privilegium sit principaliter concessum in favorem alicujus Communitatis, Dignitatis, Loci, v. g. Civitatis, Ecclesiæ, vel Monasterii, non potest ei renunciari a personis particularibus illius Communitatis, vel Loci. Communis, textu expresso in cap. Si diligenti 52. de Foro competent. ibi: Cum non sit beneficium hoc personale, cui renunciare valeat, sed potius toti Collegio Ecclesiastico publice sit indultum, cui privatorum pacto derogare non potest.

20 Unde Clerici nec volentes possunt renunciare Privilegio Fori Communitatis, per text. in cit. cap. si diligenti 12. de Foro compet. Neque possunt renunciare Privilegio Canonis. Communis, textu expresso in c. Contingit 36. de sententia excom. ibi: Cum ille Canon non tam in favorem Clerici, ordinati, quam in favorem Ordinis Clericalis fuerit promulgatus.

21 Item nec Religiosi possunt renunciare Privilegiis suæ Religionis concessis, ut Privilegio Emptionis, sine consensu Papæ, qui eos ab aliorum Ordinariorum jurisdictione exemta, & suæ gubernationi ac protectioni immediate subjecerit; arg. cap. cum tempore 5. de Arbitr. num. 2. Suarez lib. 3. de Legibus cap. 53. numer. 2. Pirhing loc. cit. num. 174. Reiffensuel loc. cit. num. 193.

22 Possunt tamen Prælati Regulares limitare, restringere, immo etiam tollere suis subditis usum quorumcumque Privilegiorum etiam a Sede Apostolica concessorum, ita ut nequeant talibus Privilegiis uti; Sic concessit Leo X. Minoribus, & Augustinianis, Clemens IV. Cisterciensibus, & Gregorius XIII. Societati Jesu; Compend. privilegior. Mendicant. verb. Privilegia Fratrum §. 26. Miranda in Manual. t. 2. q. 43. art. 4. Rodriguez tom. 1. quest. Regular. q. 9. art. 2. Tamburin. de Jure Abbatum tom. 1. disp. 6. q. 9. Reiffensuel loc. cit. num. 199., & 200. Lezana in Summa q. 108. Regular. num. 2. cap. 18. numer. 56., & alii; & ad hoc faciunt cap. Cum accessissent 8. de Constitutionibus, cap. per illorum 22. de præbend. Et ad hoc locum habet Regula, quod favori suo ii, quibus competit, renunciare possunt; arg. l. si quis 39. Cod. de pactis, cap. si de terra 6. de privilegiis; Et quod nemo beneficio sibi concessio uti cogitur; arg. l. invito, ff. de Regul. Jur.

23 Sic potest tota aliqua Communitas, v. gr. Civitas, Prælati cum Capitulo, & hujusmodi renunciare Privilegio sibi concessio, quod eidem vel non est utile, vel est indifferens; per cit. cap. Cum accessissent 8. de Constitutionibus, cap. per illorum 22. de præbend. cap. si de terra 6. de privileg. leg. si quis 29. Cod. de pactis, l. invito, ff. de Regul. Juris.

Secus autem, si talis renunciatio cederet in præjudicium Ecclesiæ.

Ecclesiæ, vel Communitatis, in quo casu etiam unus solus de Capitulo contradicens impedire potest renunciationem. Innocent. in cap. Accedentibus 15. de privilegiis; & Glossator, Abbas, Alexander de Nevo ibidem in additionibus, Pirhing loc. cit. num. 174. Reiffenstuel loc. citat. num. 196. & alii passim.

29 Si vero Privilegium incipiat esse nocivum, per se cessat, ita ut observari non debeat. Communis, per text. in Cap. Quod ob gratiam 61. de Regul. Juris in 6. ibi; Quod ob gratiam alicujus conceditur, non est in ejus dispendium retorquendum.

30 Privilegia affirmativa concessa cum gravamine aliorum, v. gr. exigendi Decimas, imponendi Tributum, & hujusmodi amittuntur per non usum via Prescriptionis, si interim fuit occasio utendi privilegio, & tamen eo usus non fuerit Privilegiatus scienter, sponte, ac voluntarie, & per tempus requisitum ad prescriptionem pro qualitate privilegiorum. Communis, per text. in cap. Cum super 23. de Offic. Delegat., ibi: Cum voluerit, quod potuerit, & leg. Nundinis 1. ff. de Nundinis, ibi: Nundinis impetratis a principe non utendo, qui meruit, accenti tempore usum amittit, & cap. Si de terra 6. de Privileg., ibi: De privilegio tamen indulto tanto tempore quodis detrahere voluistis: cum liberum sit unicuique suo Juri renunciare, eoque modo non potestis vos in hac parte mveri.

31 Dicitur tamen notanter; si interim fuit occasio utendi Privilegio, & tamen eo usus non fuerit Privilegiatus, quia si occasio utendi Privilegio nunquam se offerat, per non usum non amittitur, quamvis per mille annos nullus exerceatur usus Privilegii. Communis, arg. l. Archidiaconus ff. de servitut. Rust. predior.

32 Item notanter dicitur scienter, quod quis sciat se habere tale Privilegium, & tamen oblata sibi favorabili occasione, eo uti omittat; Quia qui ignorat se habere tale Privilegium, illud non amittit, si eo uti omittat. Communis, arg. l. Is qui usum fructuum 20. ff. Quibus modis usus fructus, vel usus amittitur.

33 Item notanter dicitur sponte, ac voluntarie, quia si quis violenter, aut ob infirmitatem, vel abentiam ab usu impeditur, Privilegium non amittit. Communis cum Glossa in Cap. ut privilegia 24. de privilegiis. verb. Semel in anno.

24 Item notanter dicitur: Et per tempus requisitum ad prescriptionem pro qualitate Privilegiorum, quia tempus ad Prescriptionem requisitum est varium pro diversitate rerum, Jurium, Actionum, & Servitutum, ut patet ex dictis sub verb. Prescriptio §. 6. Unde cum Jura, Actiones, Privilegia, & similia veniant nomine rerum immobilium, ex dictis sub d. verb. Prescriptio §. 5. num. 3. & 4. Et res immobiles privatorum cum titulo, & bona fide prescribantur decennio inter presentes, & 20. annis inter abentes, ex dictis ibidem num. 1. sine titulo autem, sed cum bona fide prescribantur triginta annis, ex dictis ibidem num. 12. Et res immobiles Ecclesiæ Romanæ prescribantur dumtaxat spatio 100. annorum, ex dictis ibidem num. 13. Et res immobiles aliarum Ecclesiarum inferiorum, & aliorum locorum piorum, seu causarum piarum prescribantur spatio 40. annorum, ex dictis ibidem num. 15. Et res immobiles Ordinum, & Monasteriorum Regularium prescribantur sola centenaria, ex dictis ibidem numer. 16. Sic pariformiter est discurrendum de tempore requisito ad Prescriptionem cujuscumque respective Privilegii in specie, Communis.

35 Privilegia affirmativa que sunt meræ Gratia, atque in nullius gravamen cedunt, v. g. celebrandi ante auroram, absolvendi, dispensandi, & hujusmodi per merum non usum nunquam amittuntur; Glossa in Cap. ut privilegia 24. de Privileg. verb. Semel in anno, Engel lib. 5. Decretal. tit. 22. num. 19. Pirhing ibidem num. 176. Reiffenstuel ibidem num. 707. Bassaus verb. Privilegium 3. num. 16. Suarez, Layman, Bonacina, Rodriguez, & alii passim; Et ratio est, quia merus non usus est actus liberæ facultatis, qui non inducit Prescriptionem, seu renunciationem. In facultatibus enim non datur prescriptio, ex dictis sub verb. Prescriptio §. 1. num. 17.

36 Similiter per eandem rationem Privilegia negativæ mere gratiosa, v. g. non jejunandi, nunquam amittuntur per usum contrarium; Suarez lib. 3. de Legibus cap. 25. num. 22. Pontius lib. 8. de Matrimonio cap. 13. num. 25. Pirhing loc. cit. numer. 183. Reiffenstuel loc. citat. numer. 212. cum communi aliorum.

Econtra autem Privilegia negativæ cum onere aliorum concessa, v. g. non solvendi Decimas, seu Tributum, amitti possunt per usum contrarium. Suarez loc. cit. cap. 34. numer. 20. & cap. 35. num. 1. & 2. Layman lib. 1. tract. 9. cap. 23. Pirhing loc. cit. num. 178. Reiffenstuel loc. cit. numer. 213. cum communi, & certa aliorum; arg. cap. Cum accessissent 8. de Constitutionibus.

Ut dicta Privilegia negativæ, quæ in non faciendo consistunt, & aliis onerosa sunt, ut est Privilegium immunitatis a solvendis Decimis, vel Tributis, Privilegium exemptionis a Jurisdictione Ordinarii, amittantur per usum contrarium, v. g. voluntarie, libere, ac sponte solvendo Decimas, vel Tributa, sitendo se Tribunali, seu Jurisdictioni Ordinarii sine protestatione, requiritur tantum temporis, quantum requiritur ad Prescriptionem juxta dicta supra num. 34.

Privilegium cessat, seu amittitur per revocationem Concedentis, Successoris, vel Superioris. Communissima. Revocatio autem Privilegii duobus modis fieri potest, scilicet expressæ, vel tacite, seu duplex est revocatio, una expressa, & alia tacita. Communis. Revocatio expressa subdividitur in specialem, & generalem. Specialis est quando illud, vel illud Privilegium in specie revocatur. Generalis est, quando in genere revocantur omnia Privilegia alicui Constitutioni, & Decreto contraria. Sic Doctores communiter. Revocatio Generalis, alia est communis, & alia extraordinaria; Revocatio generalis communis est, quæ fit per clausulam generalem communem, dicendo v. g. Non obstantibus quibuscumque Privilegiis; Revocatio generalis extraordinaria est, quæ fit per clausulam generalem extraordinariam, & fortiorum, dicendo v. g. Non obstantibus Privilegiis quibuscumque sub quacumque verborum forma concessis; Vel sic: Etiam si de verbo ad verbum deberet de ipsis fieri mentio, & hujusmodi. Communis.

Per clausulam communem generalem. Non obstantibus quibuscumque Privilegiis in posteriore Privilegio positam abque alia expressa, & specifica mentione non revocantur Privilegia clausa in corpore Juris, & certis personis concessa. Communis. Et ratio est, quia correctio Jurium est evitanda, quantum fieri potest, nec est facile præsumenda, nisi clare exprimat, arg. Cap. Cum expediat, de election. in 6. adeoque per generalem derogationem, nisi clare exprimat, non censetur tolli Jus speciale prius habens rationem specialem; Si enim hoc Princeps voluisset, expressisset. Arg. cap. Inter Corporalia 2. de translatione Episcopi §. Sed neque istud, cap. Ad audientiam 12. de Decimis, & Cap. Quia circa 21. de privileg.

Per dictam clausulam communem generalem, Non obstantibus quibuscumque Privilegiis, nec revocantur Privilegia extra corpus Juris existentia, si fuerint concessa cum clausula, quod revocata non censentur, nisi expressè eorum mentio fiat. Communis. Dicta tamen Privilegia revocata per clausulam Non obstantibus quibuscumque Privilegiis sub quacumque verborum forma concessis. Vel sic, Etiam si de verbo ad verbum deberet de ipsis fieri mentio, & hujusmodi. Communis, & clare patet ex ipsimet verbis clausularum.

Per nullam ex prædictis clausulis generalibus censentur revocata Privilegia per modum contractus concessa, vel in remunerationem meritorum, & obsequiorum præstitorum, nisi saltem in genere addatur clausula; Etiam si per modum contractus fuerint concessa, vel etiam meritorum intuitu. Communis. Et ratio est, quia talis revocatio cedit in prejudicium tertii auferendo ei jus que situm, adeoque non præsumitur in Principe voluntas revocandi, nisi exprimat; Tum quia talia Privilegia ordinarie revocari non possunt, nisi ex causa gravi ad bonum publicum pertinente, adeoque revocata censeri non debent, nisi specialiter exprimat.

Tacita autem Privilegii revocatio fit per actum Principis directe contrarium privilegio, seu qui non potest subditere, vel non habere effectum intentum sine revocatione privilegii antea concessi. Dummodo possit præsumi eum scire privilegium antea concessum, illiusque recordari. Communis, argum. l. Idem Ulpianus, ff. de excusationibus Tutorum &c.

Unde circa hanc etiam privilegiorum revocationem traduntur communiter sequentes Regula. Prima est: per Legem generalem, quæ non expressè revocat privilegia, censentur tacite revocata privilegia in corpore Juris contenta; Non autem censentur revocata privilegia extra corpus Juris existentia, nisi eorum mentio specialis fiat. Et ratio prima

partis est, quia cum privilegia in corpore Juris contenta pertineant ad Legem universalem, præsumitur Legislatorem ea scire, adeoque revocare legem priorem consentem privilegiorum juris communis, quamvis in posteriore lege non exprimat. Ratio autem secundæ partis est, quia cum privilegia extra Corpus Juris existentia contineant Jus privatum, & particulare factum, Legislator vero non præsumatur scite Jura privata, aut particularia facta. Licet 1. de Constit. in 6 sequitur aperte, quod non censetur ea velle revocare nisi ea exprimat.

Secunda Regula est. Privilegium prius concessum non tollitur, nec tacite revocatur per Privilegium posterius priori contrarium, nisi illius prioris fiat mentio specialis; Cum enim Privilegium sit Jus privatum, & particulare, præsumitur, quod Princeps concesserit privilegium se cundum ex ignorantia primi, si de illo nullam mentionem fecit; Adeoque secundum concessum privilegium censetur subreptitium, & invalidum, arg. e. Cum ordinem 6. de Rescriptis, cap. Ex parte 12. de Offic. Deleg. cap. Peniens 19. de Prescriptionibus, cap. Licet 1. de Constitutionibus in 6. & late id declarat Glossa in cap. Sicut 1. de Rescriptis verb. Mandatum.

Tertia Regula. Per sententiam latam contra privilegium a Principe, qui potuit Privilegium concedere, non revocatur privilegium tacite, sed potius reprobat, id est tanquam defectivum, seu invalidum rejicitur, & sic non tanquam prius validum auferitur, seu tacite revocatur, arg. cap. Suborta 21. de sent. & re judicat.

Privilegium mere gratiosum subdito concessum potest ex justa causa revocari a concedente, vel ejus Successore, seu Superiore valide, & licite; Sine justa causa autem valide quidem, sed illicite, Communissima, & satis clara, unde non indiget probatione.

Si autem Privilegium mere gratiosum sit concessum non subdito, nequit amplius revocari. Communis cum Pirhing loc. cit. n. 186. Suarez lib. 3. de Legibus cap. 37. n. 2. Reiffenstuel loc. cit. num. 121. Et ratio est, quia, postquam Privilegium fuit acceptatum, transit in pactum, seu contractum, quo proprio dictum Jus acquiritur Privilegiato, quod non subdito auferri nequit; Tale enim Privilegium concessum non subdito, quamvis ab initio sit contractus voluntarius, ex post facto tamen est necessarius, ut dicit Glossa in d. Decret 16. de Regul. Juris in 6. verb. Nota ulterius in fine, juxta illam vulgatam: Quod a principio est voluntatis, ex post factum necessitatis, arg. l. Si cur 5. Cod. de obligationibus & actionibus.

Hinc per dictam rationem Privilegia, quæ Imperatores, alii que Principes concesserunt Ecclesiis, nequeunt amplius revocari; Sic expressè Glossa in cit. cap. Decret, Pirhing, loc. cit. num. 186. Reiffenstuel loc. cit. num. 121. Layman loc. cit. cap. 23. num. 25. & alii passim.

Privilegia remuneratoria, vel per modum pacti, seu contractus onerosi concessa etiam subdito nequeunt amplius revocari, nisi ex gravi causa spectante ad bonum commune, & cum compensatione aliqua Juris ablati; Pirhing, loc. cit. n. 187. Reiffenstuel loc. cit. num. 122. Engel loc. cit. num. 22. Suarez loc. cit. cap. 37. num. 5. & seq. & alii passim; Et ratio est, quia etiam Princeps tenetur servare pacta præsertim onerosa inita eum subditis: arg. cap. 1. de probationibus: adeo ab eis recedere non possit, etiam de plenitudine potestatis, ut notat Fagnanus in cap. Antigonus num. 7. de Pactis; Et ratio est, quia Princeps ex pacto præsertim oneroso obligatur jure naturali, ac Divino, cui, & Papa, & Imperator subjiciuntur; Et licet ob publicam necessitatem rescindere possit contractum cum subdito initum, non, tamen potest juste illum omnino privare re sua sine ulla compensatione, cum Princeps non sit absolutus Dominus rerum subditi.

Privilegia Regularium non sunt omnia a Concilio Tridentino revocata, sed plurima ab eodem sunt confirmata; Communis, textu expresso in eodem Concilio sess. 25. de Regularibus, cap. 20. ad finem, ubi in plurimis Privilegia Regularium firma, & illæsa asserens, ac denuo confirmans sic expressè habet: In cæteris omnibus profectorum Ordinum Privilegia, & facultates, quæ ipsorum personarum, loca, & jura concernunt, firma sint, & illæsa.

Omnia, & singula Privilegia Regularium ante Concilium Tridentinum eis concessa, quæ adversantur Decretis in sess. 25. de Regularibus, & Monialibus, sunt revocata ab eodem Concilio. Communis, per text. ejusdem Concilii cit. sess. 25. de Regularibus, cap. 22. ubi ab omnibus Regularibus, omnia, & singula in superioribus Decretis contenta observari præcipit

&c. Non obstantibus eorum omnium & singulorum Privilegiorum, legis sub quibuscumque verborum formulis conceptis, ac mare magnum appellatis, etiam in fundatione obtentis, nec non Constitutionibus, & Regulis etiam juratis atque etiam consuetudinibus, vel Prescriptionibus, etiam immemorabilibus, &c.

Item revocata sunt Privilegia illa Regularium ante Tridentinum eis concessa, quæ adversantur præcedentium sessionum Decretis habentibus supradictam, vel similem clausulam Privilegiorum revocatoriam: Non obstantibus quibuscumque Privilegiis &c. Communis; Et ratio est, quia, ubi adest expressa clausula Privilegiorum revocatoria, de Revocatione dubitare non licet; In claris enim, & expressis non datur interpretatio, vel voluntatis conjectura, l. Licet Imperator, ff. De Legatis 1. & l. ille, aut illa, ff. De legatis 111. Unde Glossa communiter recepta in cap. Cum delictis 8. de consuetudine verb. Nec Juri communi, sic expressè habet: Ubi verba non sunt ambigua non est locus Interpretationi, sed ubi sunt dubia, necessaria est interpretatio, & concordat cap. Ad audientiam 12. de Decimis & cap. Porro 7. de privilegiis.

An autem revocata censentur non solum illa Regularium Privilegia, quæ adversantur alicui ex Decretis Concilii Tridentini cit. sess. 25. de Regularibus, vel alicui ex Decretis præcedentium sessionum habentibus supradictam expressam clausulam privilegiorum revocatoriam non obstantibus quibuscumque Privilegiis &c. sed illa quoque, quæ adversantur, seu contraria sunt Decretis aliarum sessionum (excepta dicta sess. 25. de Regularibus) & clausulam Privilegiorum revocatoriam expressam non habentibus, ita ut per Bullas confirmatorias Privilegiorum Regularium nunquam censentur confirmari, sed potius pro invalidis declarari per illam clausulam: Dummodo Sacris Canonibus, & Decretis Concilii Tridentini non adversentur? Non conveniunt Doctores, Donatus enim tom. 1. part. 1. tract. 11. q. 15. a num. 4. Peyrin, in declarat. privilegior. tom. 2. in Constit. 1. Gregorii XIII. num. 3. & alii, tenent sententiam affirmativam, Suarez autem lib. 8. de Legibus cap. 13. in fine, Rodriguez tom. 1. q. Regular. q. 6. art. 7. Miranda Manual. Pralat. tom. 2. q. 8. art. 3. vers. Sed alii, & plures alii, signanterque Reiffenstuel lib. 5. Decretal. tit. 33. a num. 116. ad num. 218. & a n. 139. ad 146. defendunt sententiam negativam, dicentes, quod illa Regularium Privilegia, quæ adversantur, seu contraria sunt Decretis aliarum sessionum (excepta dicta sess. 25. de Regularibus) & clausulam Privilegiorum revocatoriam expressam non habentibus, probabilissime non censentur revocata ab eodem Concilio, nec eximuntur a confirmatione per illam clausulam Dummodo Sacris Canonibus, & Decretis Concilii Tridentini non adversentur Vide ipsum Reiffenstuel loc. cit. ubi pluribus rationibus, & Juribus adductis, contrariisque argumentis solutis, solide & fuse hanc sententiam propagare.

Vide nota ad num. 16. art. 2.

Regulares non possunt nec in foro conscientia; uti suis Privilegiis, quæ sunt expressè revocata a Concilio Tridentino. Communis, ac certa; Sententia enim contraria fuit expressè damnata ab Alexandro VII. die 18. Martii 1666. propositione 36. in ordine, ibi: Regulares possunt in foro conscientia; uti Privilegiis suis, que sunt expressè revocata per Conc. Trid. Immo Regulares non possunt in foro conscientia; uti suis Privilegiis a Concilio Tridentino expressè revocatis, nec in locis, ubi Trident. Conc. non est receptum. Sic cum aliis solide probat Viva ad dictam propositionem §. n. 10. Qui ibi dem n. 11. ex communiori dicit, neque posse Regulares in foro conscientia; uti suis Privilegiis solum implicite a Trid. revocatis quia Tridentinum condendo Legem in contrarium illam revocavit implicite, & in Bullis confirmatoris Privilegiorum Regularium addi solet clausula illa, Dummodo Decretis Conc. Trid. non adversentur, adeoque neque iis possunt Regulares uti in foro conscientia; quidquid in contrarium docuerit Rodriguez cum Miranda, & Portello, quos postea cum aliis sequutus est Reiffenstuel loc. supra cit.

Quamvis multa Regularium Privilegia, tum per Conc. Trid. tum per varias Pontificias Constitutiones fuerint vere revocata; Adhuc tamen multa, & plurima alia existunt, quæ nec dicto Conc. Trid. nec dictis Constitutionibus Pontificiis adversantur, seu contraria sunt, & consequenter non sunt ab eis revocata, uti clare patet in Compendiis privilegiorum Regularium recenter editis, & juxta Decreta Conc. Trid. & aliarum Pontificiarum Constitutionum reformatis, & signanter

ter in nostro Privilegiorum Compendio primitus compilato ab Alphonso de Casaribus Hispano, & postea per Hieronymum a Sorbo omni debita cum reverentia, & obedientia erga Sedem Apostolicam juxta Decreta Conc. Trid. & aliarum Pontificiarum Constitutionum reformato, in quo nullum privilegium a Conc. Trid. vel aliqua Pontificia Constitutione usque ad Clementem VIII. (sub quo reformatum fuit) reperitur revocatum, & tamen plurima in illo reperuntur privilegia etiam nulli posteriori constitutioni Pontificiae contraria, nec per usum contrarium, vel non usum, Renunciationem, Prescriptionem, vel aliam viam amissa. Sic Reiffensuel loc. cit. a num. 232. Käzenberger loc. cit. num. 441. & alii.

63 Alia, vide verb. *Oracula viva vocis per tot.* Hic autem pro complemento tandem sit.

64 Constitutio Clementis XII. in qua nonnullas Apostolicas Litteras Ordinibus Regularibus, & Mendicantibus a pia mem. Benedicto Papa XIII. concessas moderatur, ac reducit ad terminos juris communis, Concilii Tridentini, & Constitutionum Apostolicarum.

CLEMENS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei,

Ad perpetuam rei memoriam.

Romanus Pontifex, quem caelestis Paterfamilias Vineae suae custodiendae praeposuit, diu nocturne operarios, impigre in ea laborantes, circumspicit, congruam, immo amplam mercedem eis largiturus, ut Vineae, probis Agriculis hoc pacto ad eam alacrius excolendam incumbenti- bus, uberiori proventu fructificare possit.

Sane fel. recordat. Praedecessor noster Benedict. XIII. strenuas Ordinum Regularium, & Mendicantium cohortes, hanc Domini Vineam, atque Agrum Ecclesiae indefinenter colere conspicatus, ac paterno erga eos animo affectus, quo etiam Nos ipsi utique afficimur, plura eis privilegia concessit, ratus, ea pari voluntate universim excipienda: Quod tamen secus evenisse, Nos ad supremi Sacerdotii apicem, disponente Domino, everti, & agrum intelleximus; inde nimirum praeter omnem expectationem nostram variis litibus, & controversiis exortis, ac nisi opportune occurratur, fortasse in posterum exorituris; Quare nonnullis ex hujusmodi Litteris, & Constitutionibus Apostolicis mature perpensis, ad sedandos rumores propterea excitatos, mutuaque, & vere Christianam inter Episcopos, & Regulares Familias, ac etiam Seculares Ordines, & Sodalitates, publicaue Universitates benevolentiam, & pacem ubique in Ecclesia servandam, de consilio nonnullorum ex Venerabilibus Fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus in hanc sententiam devenimus, ut subsequenter Litteris, & Constitutionibus Apostolicis, eodem Pontifice Benedicto sedente vulgatis, moderationem aliquam auctoritate nostra adhibendam esse decerneremus. Litterae vero ipsae, & Constitutiones Ordinibus Regularibus pridem concessae haec sunt. Edict. IV. Idus Decemb. ann. MDCCXXV. quae incipiunt: *Paterna.* Aliq. IX. Kalendas Januar. ann. MDCCXXVI. quae incipiunt: *Ratio Apostolici ministerii.* Aliq. III. Nonas Julias ejusdem anni, quae incipiunt: *Singularis devotio.* Aliq. VIII. Augusti ejusdem anni, quae incipiunt: *Exponi nobis nuper fecerunt.* Aliq. Kalendis Septembris ejusdem anni, quae incipiunt: *Viva & morum integritas.* Aliq. Kalendis Januarii anni MDCCXXVII. quae incipiunt: *Libenter.* Aliq. V. nonas Martias ejusdem anni, quae incipiunt: *Loca Sancta.* Aliq. Kalendas Aprilis ejusdem anni, quae incipiunt: *Ex quo Sedes.* Aliq. V. Nonas Aprilis ejusdem anni, quae incipiunt: *Summe decet.* Aliq. VII. Kalendis Junias ejusdem anni, quae incipiunt: *Pretiosus,* una cum declarationibus sub die XXVIII. Septembris anni MDCCXXVIII. ab eodem Pontifice factis super quibusdam dubiis circa intelligentiam rerum in ipsa Constitutione contentarum exortis. Aliq. XXI. Martii anni MDCCXXIX. quae incipiunt: *Exponi nobis fecit.* Aliq. demum VII. Kalendas Aprilis ejusdem anni MDCCXXIX. quae incipiunt: *In Sede.* Quamvis autem haec omnia, & singula ex ejusdem recolendae memoriae Benedicti pia, & laudabili erga Regularium Familias voluntate, profecta fuerint, quos ipse

ob eorum zelum de salute animarum, religionis fervorem, doctrinam, & regularis disciplinae observantiam, magna, ac vere paterna dilectione prosequeretur, Notque ipsi aequae prosequimur, concessa, extensa, decreta, confirmata, & declarata fuerint; Nos tamen qui post varias alterationes, & difficultates de eisdem Litteris, & Constitutionibus excitatas, & optatam Sanctae Dei Ecclesiae tranquillitatem praeculis habemus, volentes, ut universis Dominici gregis Pastoribus, ac praesertim Venerabilibus Fratribus Patriarchis, Archiepiscopis, & Episcopis in partem sollicitudinis nostrae vocatis, liberum iurium suorum, quae summi Dei gloriam, & animarum salutem respiciunt, in illorum Dioecibus exercitum fervent, quaeque illud quomodocumque impedire, & laedere fortasse possunt, pro virili nostra penitus amovere cupientes, quemadmodum alias Romani Pontifices Antecessores nostri saepius egerunt; Nos quoque ad preservandum eisdem Patriarchis, Archiepiscopis, & Episcopis, ac quibuscumque aliis Ordinibus, ac Coetibus Ecclesiasticis, & Saecularibus suorum iurium exercitum, & possessionem, amovendamque quaecumque diffensionem, & litium occasionem ex concessa Nobis Divinitus Apostolica potestate plenitudine, eorundem Antecessorum nostrorum Pontificum Romanorum vestigiis inhaerentes, statuimus, & decernimus de omnibus & singulis praedictis Litteris, & Constitutionibus, quae ab eodem Antecessore nostro Benedicto prodierunt, nec non de omnibus privilegiis, Gratiis, Favoribus, Indultis, Exemptionibus, Facultatibus, & Declarationibus in iisdem contentis, eam deinceps decisionem, ac iudicium, etiam in foro conscientiae habendum, quod sive ex iuri communi, sive ex Concilio Tridentino, sive ex Decretis, Constitutionibus Apostolicis, sive alias, legitime habebatur, antequam eadem Litterae, & declarationes ab eodem Benedicto concessae fuissent, perinde, scilicet ac si illae non emanassent; Ad quam dispositionem ejusque pristinum statum, ac terminum, omnia superius enunciata, omnino reducimus, & reducta esse volumus, itaut in posterum praedicti Ordines Regulares earundem Litterarum, & Constitutionum usu, commodo, & effectu penitus carere debere intelligantur.

Hinc ad praemissorum effectum pro nullis, & infectis haberi volumus omnia Decreta irritantia Prohibitiones, Declarationes, Mandata, & quaecumque in Litteris, & Constitutionibus praedictis quomodolibet apposta, atque alia, eorundem occasione facta, huic reductioni Decreto, & Voluntati nostrae quomodocumque adversantia, quibuscumque ea essent concepta formulis, ac praeservationibus, declarationibus, modificationibus, restrictionibus, explanationibus, derogatoriis derogatoriis, aliisque validissimis, efficacissimis, & in violabilibus clausulis, praesertim quod semper in data cuicumque Constitutioni illarum revocatoriis, in posterum edenda, posteriores censeantur. Etiam motu proprio, & potestatis pari plenitudine, ac ex certa scientia; Etiam Consistorialiter, etiam pro conservatione status regularis, etiam in vim contractus, & stipulationis inter Sedem Apostolicam, & Ordines praedictos inter, quam ad hujusmodi effectum rescindimus, & ex nunc rescissam, nulliusque roboris, & momenti esse volumus, & decernimus; Ideoque omnes diffensiones, alterationes, & lites coram quibuscumque Judicibus Ordinariis, Extraordinariis, & Commissariis, etiam a Causarum Palatii nostri Auditoribus, & S. R. E. Cardinalibus, etiam de Latere Legatis, nec non quacumque eorundem Cardinalium Congregatione, praedictarum Litterarum, & Constitutionum occasione, jam motas, necdum decitas, aut finitas, ve etiam, quae jam decise essent, si modo tractum habeant successivum, eisque rursus in posterum excitari contingat, juxta juris communis, Conc. Trid. Decretorum, & Constitutionum Apostolicarum, ac praesentem hanc nostram dispositionem, nec aliter decidendas esse praecipimus. Futura vero dubia & difficultates ubicumque, & quomodocumque oriantur, ad Nos, & Sedem Apostolicam, ad quam Pontificiarum Constitutionum, atque Ecclesiasticarum sanctionum interpretatio pertinet, referendum esse decernimus.

Itaque omnia, & singula haecenus memorata, nec non praesentes, etiam ex eo quod causae ob quas emanaverint, comprobatae, expressae, & verificate, aut in praemissis interesse habentes, vel praetendentes, ad hoc vocati, citati, & auditi non fuerint, ne que eisdem contulerint, vel alias

ex quocumque capite, praetextu, colore, ingenio, vel causa, de subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vicio, vel intentionis nostrae, sive alio quovis defectu notari, & impugnari, argui, infringi, retractari, in jus, vel controversiam vocari, ad terminos juris reduci, aut contra eas quodvis gratia, vel iustitia remedium impetrari, seu concedi nullatenus posse; Sed eas, ac omnia, & singula in eis contenta semper, & perpetuo valida, firma, & efficacia esse, & fore, suorum plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac ab omnibus, & singulis ad quos spectat, & pro tempore quomodolibet spectabit, inviolabiliter observari, omnino statuimus; Sicque, & non alias per quoscumque Judices Ordinarios, & delegatos, etiam Causarum Palatii nostri Auditores, ac praedictae S. R. E. Cardinales, etiam de Latere Legatos, Vice Legatos, dictaque Sedis Nuncios, quavis auctoritate fungentes, sublati, & eorum cuilibet quavis aliter iudicandi, definiendi, & interpretandi facultate, et auctoritate, iudicari, defini, & interpretari debere, ac irritum, & inane, si secus fuerit super his a quoquam quavis auctoritate, scienter, vel ignoranter contingerit attentari, decernimus, & decretum esse volumus; Non obstantibus praemissis, nec non nostrae, & Cancellariae Apostolicae regulae de iure quae sita non tollendo, nec non omnibus, & singulis praedicti Benedicti praedecessoris, declarationibus super dubiis, aliisque Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, nec non omnium, & singulorum Ordinum praedictorum, ac eorum cuilibet, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, Privilegiis quoque, Indultis, etiam Mare Magnum, vel alias quomodolibet nuncupatis, Litterisque Apostolicis, sub quibuscumque tenoribus, & formis cum quibuscumque etiam derogatoriis derogatoriis, aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis, ac irritantibus, aliisque decretis in genere, vel in specie, etiam motu proprio, & Consistorialiter, ac alias quomodolibet in contrarium praemissorum, concessis, confirmatis, & pluries innovatis: Quibus, & singulis, etiam praedictorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quaevis alia expressio habenda, aut alia exquisita forma ad hoc servanda foret: eorum omnium, & singulorum tenores, & iisdem praesentibus pro plene, & sufficienter expressis, & ad verbum insertis habentes, illis alias in suo robore permanentibus, latissime, & plenissime hac vice dumtaxat specialiter, & expresse derogamus, ceterisque quomodolibet contrariis quibuscumque.

Volumus autem, &c.

Nulli ergo omnino hominum, &c.

Datum Romae apud S. Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicae 1731. tertio Kalendas Aprilis Pontificatus nostri anno secundo.

ARTICULUS IV.

Quoad ea, quae concernunt Privilegia viva vocis Oraculo concessa.

Vide verb. *Oracula viva vocis, per tot.*

ARTICULUS V.

Quoad ea, quae concernunt Privilegium Fori, & Privilegium Canonis.

Vide verb. *Clericus art. 2. per tot.*

PROBATIO.

Probatio ut sic, est rei dubiae, seu controversiae per legitima argumenta facta ostensio. Mascard. de probationibus, volum. 1. quest. 2. proamial. num. 8. Abbas ad Rub. de probationibus, num. 1. Hostiensis in Summa de probationibus, num. 2. Reiffensuel. lib. 2. Decret. tit. 19. num. 2. & alii passim. Probatio Judicialis est Judici rei dubiae apud eum controversiae per legi-

timos modos facta ostensio. Mascard. l. cit. num. 17. Engel lib. 2. Decret. tit. 19. num. 1. Vallens. ibid. §. 1. Sannig ibidem c. 1. Reiffens. ibid. n. 5. & alii.

Probatio generatim sumpta dividitur in Judicialem, & extrajudicialem. Judicialis est illa, quae fit in Judicio; Extrajudicialis est illa, quae fit extra iudicium, ut sunt probationes, quae solent adhiberi inter homines privatos in Contractibus Civilibus. Sic in re Communis.

Insuper probatio dividitur in plenam, & semiplenam. Plena est illa, quae tantam fidem facit, quanta ad definiendas controversias sufficit, ut est probatio, quae fit per duos testes omni exceptione majores, per instrumenta authentica, per confessionem propriam, & hujusmodi. Semiplena est illa, quae facit quidem aliquam fidem rei gestae, sed non tantam, quae sufficit ad definiendas controversias, ut est probatio per unum testem, per confessionem extrajudicialem, per scripturam privatam, per fugam Rei, qui debuisset respondere, per firmam, & hujusmodi. Sic in re Communis.

Probatio plena subdividitur ab aliquibus in plenam, plenior, & plenissimam, seu in evidentissimam, claram, & minus evidentem. Probatio evidentissima censetur illa quae fit per privilegia, & instrumenta indubitata, ut notant Mascard. l. cit. quest. 4. num. 5. Abbas in cap. Licet num. 11. de probationibus, Reiffensuel l. cit. num. 12. & alii. Et huc accedunt probationes apertissimae, prout appellantur in cap. Pia, de exceptionibus in 5. & l. Sci. ut. Cod. de probation. & istae probationes apertissimae, seu plenissimae, atque luce clariores habentur per facti evidentiam, & aliis modis indubitatis. Probatio clara est illa, quae fit per testes, & hujusmodi. Probatio minus evidens, quae alio nomine dicitur Probatio praesumptiva est illa, quae fit per conjecturas, & praesumptiones, ut cap. Afferte 2. de praesumptionibus.

Probationum species quamvis alii assignent duodecim, alii decem, commode tamen reducuntur ad novem, prout assignantur ab Hostiensis in Summa tit. de probationibus num. 6. Engel l. cit. n. 7. Reiffens. l. cit. n. 18. & ab aliis, quae in sequentibus vericulis breviter continentur.

Aspectus, Sculptum, Testis, Notoria, Scriptum, Jurans, Confessus, Praesumptio, Fama probavit.

Per ly autem *Aspectus* indicatur probatio per *Inspectio-7 nem ocularem.* Per ly *Sculptum* indicatur probatio per antiquas *Sculpturas* in lapidibus marmoreis impressas: Per ly *Testis* indicatur probatio, quae fit per *Testes.* Per ly *Notoria* indicatur probatio, quae fit per *Evidentiam rei,* seu per *Notorietatem facti.* Per ly *Scriptum* indicatur probatio, quae fit per *Instrumenta.* Per ly *Jurans* indicatur probatio quae fit per *Proprium confessorem.* Per ly *Praesumptio* indicatur probatio, quae fit per *Praesumptionem.* Per ly *Fama* indicatur probatio, quae fit per *Famam.* Ad quas novem praecipuas probationum species, ut vides, caeterae aliae possunt commode reduci.

Probatio debet esse clara, & certa. *Communis,* per text. in cap. in praesentia 8. de Probationibus, juncta Glossa in casu ad cit. cap. in praesentia, ubi expresse dicit, quod *Clara, & certa debet esse probatio, & non dubia.* Unde probatio dubia, seu equivoca, id est, quae potest referri ad unum & ad alium, non relevat probantem, sed rejici debet, cum nihil concludat, nec ullum probationis gradum constituat. Rota recent. part. 3. decis. 176. num. 8. decis. 232. num. 9. decis. 311. num. 2. dec. 509. num. 5. decis. 511. num. 3. part. 4. tom. 1. decis. 263. num. 3. part. 4. tom. 2. decis. 254. num. 22. decis. 335. num. 7. decis. 437. num. 11. part. 6. decis. 121. num. 22. & sapissime alibi cum communi Doctorem. Nam juxta illud vulgatum: *Non probat hoc esse, quod ad hoc, quandoque contigit abesse,* prout loquitur Summarium in l. Neque Natales, Cod. de Probationibus, & probat text. ibid. & l. Non hoc, Cod. Unde vi, & Rota rec. par. 19. tom. 1. dec. 469. n. 15.

Probatio judicialis debet fieri secundum formam Libelli, 10 cap. Cum dilectus §. Sed quoniam, de ordin. cognition. Est enim pronuntiandum secundum formam Libelli. Clementin. Saepenumero contingit, §. Verum quia de verbor. significat. Et ideo illa solimmodo sunt probanda, quae mediante Libello in iudicium deducta fuerint, ac desuper lis moveretur, sive directe, sive in modum executionis, vel replicationis, ut cap. De testibus 29. de testibus, & l. Ad probationem domui, Cod. de Probationibus. Unde si per testes probatur aliud, quam est deduc-

atum per Libellum in iudicium, non valet dictum eorum super illo, lib. 1. §. Divus Antoninus, ff. de Questionibus iunctis iuris proxime allegatis, Hostiens. in Summa tit. de probationibus numer. 5. Malcard. de probationibus, quest. 17. num. 17. Speculator tit. de Teste §. 1. n. 62. Reiffenstuel l. cit. n. 56. & alii passim.

11 Probatio judicialis regulariter debet esse plena, & concludens. Rota recent. part. 1. decif. 169. numer. 2. & decif. 568. numer. 5. & saepe alibi, et Communis Doctorum, per textum in citat. capit. In presentia §. de Probationibus, cap. Recipiunt 18. de Privileg. & ex l. Iudices, Cod. de iudiciis, ibi: Iudices oportet imprimis rei veritatem plena inquisitione discutere.

12 Quamvis autem probatio hic et nunc sit plena, et concludens, plurimum iudicis arbitrio relinquitur. Rota recent. part. 3. decif. 466. sub num. 4. part. 4. tom. 2. decif. 53. num. 13. part. 18. tom. 1. decif. 146. num. 19. et saepe alibi, et Doctores communiter, per text. in l. 3. §. Ideoque Divus, ff. de Testibus, cap. In nostra 33. de Testibus.

13 Dantur tamen plures casus, in quibus non requiritur probatio plena, sed sufficit semiplena, vel alia ex conjecturis de prompta, ut sunt casus, in quibus sententia lata facit modicum præjudicium. Rota recentior, part. 15. decif. 190. numer. 15. & Communis Doctorum, per text. in l. 3. §. Cause, ff. de Carbonian. Edict. & l. 4. §. Sciendum, ff. Ad exhibendum.

14 Sic probatio plena non requiritur, sed sufficit semiplena, et præsumptiva in materia difficilis probationis. Rota part. 4. tom. 3. decif. 619. num. 4. part. 13. decif. 537. num. 9. Et Doctores communiter per text. in cap. Cum dilectus 32. de election. cap. Proterea 27. de Testibus, l. Filium, ff. de his, qui sui, vel alieni iuris &c.

15 Item sufficit probatio semiplena, et ex conjecturis, seu iudicis in rebus antiquis, præsertim si excedant 100. annos. Rota recent. part. 2. decif. 556. num. 3. part. 4. tom. 2. decif. 254. num. 48. part. 10. decif. 234. num. 10. part. 19. tom. 1. decif. 44. num. 17. & decif. 270. num. 8. et saepe alibi. Et Doctores passim, per text. in l. Censuræ, & monumenta, ff. de probationibus. l. Qui ex liberis, ff. de honorum possessione secundum tabul. capit. Cum causam 13. de probation. cap. Cum olim 19. de Censibus, juncta Glossa ibidem verb. Antiquis.

16 Item sufficit probatio semiplena, et unus testis depositio in iis, quæ nemini nocent, et alteri prostant. Communis, per text. in c. Parvulus, et cap. Itaque, dist. 4. de Consecrat.

17 Item sufficit probatio semiplena in iudicio Manutentionis et Interdictio retinendæ. Communis cum Rota recent. part. 2. dec. 147. num. 1. part. 10. decif. 11. num. 2. part. 24. dec. 493. num. 8.

18 Item sufficit probatio semiplena in materia de sui natura verisimili. Communis cum Rota part. 38. tom. 1. decif. 92. num. 7. Et quando agitur de aliqua re incidenter. Rota part. 14. dec. 361. n. 6.

19 Tandem sufficit probatio semiplena in causis summaris ubi agitur de rebus modicis, et quasi nullis præjudicii. Communis cum Rota part. 15. decif. 190. num. 14. per textum in cap. Ex litteris de integritate restitution. cap. Cum Bertoldus 18. de sentent. & re iudicat. l. 3. §. causa, ff. de Carbonian. Edict. & l. 4. §. Sciendum, ff. Ad exhibendum, cum similibus.

20 In concursu contrariorum probationum plenior. fortior, seu efficacior prævalere debet, et minor, seu minus plena habetur pro non facta. Communis cum Rota recent. part. 1. dec. 303. num. 13. decif. 494. num. 11. decif. 509. num. 9. part. 2. dec. 44. num. 6. part. 7. decif. 203. num. 12. part. 8. decif. 212. num. 10. part. 12. decif. 336. num. 34. et saepe alibi, per text. in cap. cum Ecclesia 3. §. Partibus de causa possess. cap. Licet causam 9. §. final. de probat. l. Nam & iis, ff. de inofficiis, testament. cum similibus.

21 Item probatio clara, et magis distincta prævalet probationi præsumptivæ, obscure, & minus distinctæ. Communis cum Rota part. 7. decif. 269. num. 12. part. 14. decif. 520. num. 80. part. 15. decif. 323. num. 5. per text. in l. Imperatores, ff. de probationibus. l. In rebus, Cod. de iure Dotium, cum similibus.

22 Item probatio certa, & concludens superat probationem æquivocam, & imperfectam. Communis cum Rota part. 5. tom. 1. decif. 313. num. 6. part. 5. tom. 2. decif. 430. num. 104. part. 17. decif. 208. num. 17. per text. in cap. Per totas, & si filii sint legitimi, & l. 1. & seq. Cod. Plus valere quod &c. & l. Ob carnem §. final. ff. de Testibus.

Item probatio specialis prævalet probationi generali. Communis, cum Rota part. 1. decif. 246. num. 5. part. 2. decif. 209. part. 3. decif. 556. num. 3. part. 4. decif. 447. num. 3. part. 7. decif. 272. num. 7. part. 11. decif. 305. num. 8. & saepe alibi, per text. in cap. Generi 34. de Reg. Juris in 6. cum similibus.

Probatio per aspectum corporis præfertur probationi per 24 attestacionem juratam in contrarium. Communis per text. in cap. Proposui 4. de probationibus, juxta Gloss. ibid. verb. Puellæ.

Probatio per evidentiam facti, seu per inspectionem ocularem, vel per instrumentum vel per rem iudicatam, vel per confessionem partis superat quamcumque aliam probationem. Communis, cum Rota part. 4. tom. 1. decif. 568. num. 7. per text. in cap. Evidentiæ 9. de accusationibus, cap. ultim. de cobabit. Cleric. cap. Cum olim 24. de verbor. signific. l. Cum te, Cod. de transactionibus, l. Generaliter, Cod. de non numerand. pecun. cum similibus.

Sic nulla alia datur major probatio, quam ea, quæ fit ex 26 proprii oris confessione. Communis cum Rota part. 9. tom. 1. decif. 98. num. 4. per text. in cap. Per tuas 10. de probationibus. l. Cum te, Cod. de transact. l. Generaliter, Cod. de non numerand. pecun.

In æqualitate probationum favetur Reo. Communis, per 27 text. in cap. Ex litteris 3. de probationibus, cap. ultim. de sent. & re iudicat. cap. Cum sunt 11. de Regul. Juris in 6. juncta Glossa ibid. verb. Cum sunt, cum pluribus iuribus ab ipsa citatis.

Item in æqualitate probationum favetur possessori. Communis, per text. in cap. In pari 65. de Regul. Juris in 6. & l. In pari, ff. de Regul. Jur.

Excipit tamen hic causas favorabiles, quales sunt quatuor; 29 scilicet pro matrimonio, pro Libertate, pro Dote, ac pro Testamento; Nam si in illis utriusque partis probationes fuerint æquales, non pro possessore, sed pro valde Matrimonio, si pro Libertate, vel pro Dote, aut Testamento profertur sententia; Istæ enim quatuor causæ propter favorem excipiuntur. Communis, per text. in cap. Ex litteris 3. de probationibus, & cap. ultim. de sent. & re iudicat. Glossa ibid. verb. Proferentibus in fine; ubi allegat sequentes vulgatos versiculos.

Stat Testamentum, Libertas, Conjugium, Dos.
Si sint æquales, qui producuntur utrinque.

Plures probationes semiplenæ possunt conjungi ad faciendam seu constituendam plenam probationem; Dummodo 30 qualibet de per se, & in suo genere sit perfecta, & tendat ad eundem finem. Communis cum Rota part. 2. decif. 519. num. 7. part. 3. decif. 526. num. 10. & saepe alibi per text. in cap. Cum causam 13. de probationibus, cap. Per tuas 32. de Simonia, l. Instrumenta, Cod. de probationibus, cum similibus. Si 31 autem probationes semiplenæ in suo genere sint imperfectæ, licet plures, non conjunguntur ad constituendam plenam probationem. Communis cum Rota part. 3. decif. 117. num. 3. part. 4. tom. 2. dec. 391. num. 34. part. 12. dec. 8. n. 29. part. 17. dec. 171. n. 26. & saepe alibi.

Ubi probationes concludentes requiruntur, debent illæ per 32 necesse concludere, & non per possibile. Communis cum Rota part. 4. tom. 2. decif. 173. num. 13. & Annotat. ad decif. 131. num. 50. & seq. part. 8. per text. in l. Non hoc, Cod. Unde legitimi, l. Neque naturales 10. & leg. Ad probationem 22. de probationibus.

Probatio plena, & concludentissima requiritur in materia 33 objectiva, & quæ sapiat delictum, præsertim ubi agitur de magno præjudicio. Communis cum Rota part. 2. decif. 179. num. 3. part. 3. decif. 117. num. 11. part. 10. decif. 51. num. 30. part. 11. decif. 229. num. 7. art. 12. decif. 347. num. 26. & saepe alibi, per text. in cap. per Litteras vestras 14. de præsumptionibus, l. ultim. Cod. de probationibus, cum similibus.

Unde probatio ex solis præsumptionibus etiam vehementi 34 bus, nemo in causis criminalibus criminaliter motis (quibus æquiparantur causæ Civiles arduæ, & magni momenti) condemnandus est. Nisi tamen Indicia sint indubitata, & lucidiora, seu talia, quæ evidentiam rei inducant. Vide verb. Præsumptio a. n. 19. ad 21.

Verba narrativa Papæ, quibus in suis Apostolicis Litteris 35 proprium factum narrat, plenam probationem faciunt, si super illis intentio ipsius fundetur. Communis cum Rota part. 1. decif. 416. num. 1. part. 4. tom. 1. decif. 307. num. 12. part. 12. decif.

decif. 357. num. 26. part. 18. tom. 1. decif. 159. num. 9. per text. in Clementin. Unica, de probationibus, juncto Summario ibid. in quo sic expresse habetur: Verba Litterarum Apostolicarum, quibus Papa proprium factum narrat, plene probant, si super illis gratia, vel intentio Papæ fundatur.

36 Si autem intentio Papæ super eis non fundetur, tunc verba narrativa Papæ, seu Litterarum Apostolicarum nihil probant. Glossa communiter recepta in cit. Clementin. Unica, verb. Fundatur, Abbas ibid. num. 1. Malcard. de probationibus conclus. 236. num. 35. & 29. Reiffenstuel lib. 2. Decretal. tit. 19. num. 108. & alii passim, arg. cap. si aliquando 41. de sent. excomm. Clementin. si summus 4. de sent. excomm.

37 Hinc si Papa suis Litteris Apostolicis salutat Excommunicatum, non per hoc censetur eum absolvere, quia intentio Papæ Litteras illas dantis super impedienda tali absolutione se non fundabat. Communis, textu expresso in cit. cap. si aliquando 41. de sentent. excomm. ibi: ,, si aliquando forte ,, contingerit, quod eis, qui auctoritate Apostolica sunt excommunicati subiecti, nostræ Litteræ cum salutationis ,, alloquio destinentur, non propter hoc excommunicatio- ,, nis credatur sententia relaxata. Dum perignorantiam, vel ,, negligentiam, aut occupationem nitium, vel etiam per ,, surreptionem ,, (tacendo videlicet quod quis sit excommunicatus) contingat huiusmodi Litteras imperari. Et ibi Summar. expresse habet: Si Papa suis Litteris excommunicatum salutat, non propter hoc eum absolvit.

38 Immo quamvis Papa scienter excommunicato participet Litteris, verbis, osculo, aut quovis alio modo, non idcirco censetur eum absolvere, nisi expresse se declarat velle per hoc ipsum absolvere. Communis, textu expresso in Clementin. Si summus 4. de sentent. Excomm. m. ibi: ,, Si summus Pontifex scienter etiam excommunicato participet Litteris, ver- ,, bo, vel osculo, seu alio quovis modo, ipsum per hoc ab- ,, solvere nulla ratione censetur, nisi se velle scilicet expris- ,, mat illum ex hoc pro absoluto haberi, juncto ejus Summario sic expresse habente: Si Papa etiam scienter excommuni- cato participat, illum per hoc non absolvit, nisi exprimat hoc se velle.

39 Similiter si Papa quempiam sub titulo cujuslibet Dignitatis nominet, honoret, tractet, & huiusmodi, non per hoc in Dignitate illa ipsum approbare intelligitur. Communis, textu expresso in cit. Clementin. si summus 4. de sentent. Excomm. ibi: ,, Similiter quoque si quem sub titulo cujuslibet Digni- ,, tatis ex certa etiam scientia, verbo, Constitutione, vel Litteris nominet, honoret, seu quovis alio modo tractet, per ,, hoc in Dignitate illa ipsum approbare non intelligitur, aut ,, quicquam ei tribuere novi iuris, juncto Summario ibidem sic expresse dicente; Et si scienter sub titulo Dignitatis aliquem nominet, vel honoret, per hoc illum in Dignitate non approbat. Et ratio est, quia super talibus verbis, signis, vel factis non fundatur intentio Papæ, seu talia non sunt ad conferendam, vel abrogandam dignitatem illam, sed incidenter solum similia narratur, aut sunt, & ita dicendum est de similibus.

40 Quando intentio Papæ fundatur supra facto alieno a se narrato, tunc narratio, seu assertio Papæ facit quidem plenam fidem, si nihil opponatur; sed tamen admittitur probatio in contrarium. Rota part. 2. decif. 580. num. 6. part. 5. decif. 510. num. 1. & saepe alibi, Glossa in cit. Clement. Unica, de probat. verb. Fecisse narramus, Abbas ibid. num. 2. Barbosa num. 6. Pirhing lib. 2. Decretal. tit. 19. num. 61. Malcard. de probat. conclus. 39. num. 21. & 22. cum plurimis aliis docens, quod attestacioni Papæ de facto alieno statur, donec probetur contrarium; Cum enim ob falsam aliorum relationem, seu informationem possit Papa in narrativa facti alieni errare; cap. Lator 7. de sentent. & re iudicata, & cap. A nobis 28. de sentent. Excomm. merito relinquitur locus probationi in contrarium. Unde Rota part. 2. decif. 46. num. 2. dicit, quod narrativa Papæ facta per verba Ut accepimus, non probat, sed debet a parte justificari.

41 Enunciativa Papæ, matura consideratione emissæ omnino probant. Rota part. 18. tom. 1. decif. 192. num. 13. præsertim si sint antiquæ, & motu proprio emanatæ. Rota part. 1. decif. 312. num. 18. part. 5. tom. 1. decif. 288. num. 7. part. 18. tom. 1. decif. 754. num. 9. Unde Enunciativa Papæ motu proprio emanatæ plene probant etiam de facto alieno. Rota part. 1. decif. 212. num. 18. Item etiam unica in antiquissimis probationem constituit. Rota part. 1. decif. 25. num. 2. Item Enunciativa antiquissimæ Pontificis probant qualitatem Ec-

clesiæ. Rota part. 4. tom. 1. decif. 120. sub num. 6. Item probant etiam dominium possessionis. Rota part. 5. tom. 1. decif. 93. num. 21. Item probant etiam Ecclesiam esse in uno potius Territorio, quam in alio. Rota part. 1. dec. 432. n. 2.

Limitantur prædicta tamen, quando non motu proprio, sed 47 ad instantiam, supplicationem, vel suggestionem partis sunt emissæ, quo casu licet sint antiquæ, contra tertium non probant. Rota part. 1. decif. 25. num. 3. part. 4. tom. 3. decif. 722. num. 9. part. 5. tom. 1. decif. 353. num. 95. part. 10. decif. 147. num. 20. part. 12. decif. 336. num. 11. part. 13. decif. 452. num. 11. part. 18. tom. 2. decif. 628. num. 14. & saepe alibi.

48 Quod procedit, etiam si in illis fundetur intentio Papæ. Rota part. 19. tom. 2. decif. 494. num. 21. præsertim ubi de illis certiore notitia verisimiliter non habebat. Rota part. 5. tom. 1. dec. 353. n. 95. par. 10. dec. 347. n. 30.

Hinc inter Narrativas, & Enunciativas colligitur esse hanc 49 differentiam, quod per Verba Narrativa dicitur quis loqui, quando narrat factum aliquod, verb. grat. quod talis commiserit adulterium, prout accidit, si Papa dicat; Multorum clamor ad nos pervenit, quod talis commiserit adulterium &c. At vero per verba Enunciativa dicitur quis loqui, quando loquitur hoc modo: Quia constat nobis eadem commisisse adulterium &c. Ita Abbas in cap. Cum oportet num. 7. de accusationibus, Malcard. de probationibus, conclus. 622. num. 1. & conclus. 754. num. 35. cum aliis a se citatis, Petrus Duconas Regul. 229. limit. 18. Reiffenstuel lib. 2. Decretal. tit. 19. nu. 103. & alii.

50 Probatio est faciendi Judici, & non Adversario, vel alteri. Glossa communiter recepta in l. Quinquaginta verb. Judici, ff. de probationibus. Rota recent. part. 6. decif. 8. num. 3. Malcard. de probationibus, quest. 2. prægmal. num. 24. Hostiens. in Summa tit. de probationibus, num. 3. Abbas in cap. Ex litteris 3. de probationibus, num. 7. & alii passim, per text. in cit. l. Quinquaginta, de probationibus, in cit. cap. Ex litteris 3. de probationibus, cap. in nostra 32. de testibus cum similibus. Potes tamen 51 Judex alium deputare ad recipiendos testes, depositiones, aliaque probationes, Communis ex praxi universalis.

52 Probationes ex testium depositionibus recipi non possunt, nisi citato, & si venire voluerit, præsentè Adversario, alioquin non valent. Communis, textu expresso in cap. In nomine Domini 2. de Testibus, juncto ejus Summario sic dicente: Nulla est receptio Testium facta contra non citatum, & concordat Authentica, de Testibus §. Et hæc vero, Collat. 7.

53 Probationes Judiciales debent fieri Judici in præsentia publici Notarii, aut duorum virorum idoneorum, qui præter cetera acta iudicii diligenter easdem conscribant. Communis, textu expresso in cap. Quoniam 11. de probationibus, juncto Summario ibidem sic expresse habente: ,, Judex debet habere ,, re Notarium, vel duos viros idoneos, qui scribant Acta ,, iudicii; Alias si quid difficultatis emerit, per Superiorem ,, punietur. Nec credetur ei super processum, nisi in quan- ,, tum per acta, vel alias per legitima documenta constabit.

54 Probationes generatim loquendo faciendæ sunt ab eo, qui dicit, non ab eo, qui negat. Communis, textu expresso in l. Et incumbit 2. ff. de probationibus, ibi: Ei incumbit probatio, qui dicit, non qui negat. Et hoc iure merito, quia negantis factum per rerum naturam nulla est divisa probatio, ut expresse dicitur in cap. Bonæ memoria 23. de Election. cap. Accusator 6. quest. 5. l. Actor 23. Cod. de probationibus, cum similibus.

55 Probatio, seu onus probandi regulariter incumbit Actori. Ad ipsum enim spectat illud, quod proposuerit, probare, si Reus id neget; alioquin, ipso non probante, Reus absolvetur ab ejus impetitione. Communis, textu expresso in cap. Cum Ecclesia 3. §. fin. de causa possession. & l. Qui accusare 4. Cod. de Edendo, ibi: Actore non probante, qui convenitur, & si nihil ipse præstiterit, obtinebit, & concordat textus in cit. cap. Accusator 6. quest. 5. & l. Actor 23. Cod. de probationibus, ibi: Actor (seu Accusator) quod asseverat, probare se non posse proficundo, rerum necessitate monstrandi contrarium non adstringit, cum per rerum naturam factum negantis probatio nulla sit.

56 Dicitur autem notanter, quod onus probandi incumbit Actori regulariter, quia quandoque transferitur onus probandi in Reum, & signanter ipsi Reo incumbit onus probandi, si is excipiendo aliquid affirmat, quod deinde in replicatione ab Actore negatur, textu expresso in l. 1. ff. de Exceptionibus, ibi: ,, Agere etiam is videtur, qui exceptione uritur. Nam

Reus in exceptione Actor est, & l. In exceptionibus 19 ff. de probationibus ibi: „ In exceptionibus dicendum est, Reum partibus Actoris fungi oportere, ipsamque exceptionem velut intentionem implere, ut puta si pacti conventi exceptione utatur, docere debet pactum conventum factum esse.

57 Item Reo incumbit probatio, quotiescumque presumpcio Juris fiat pro Actore: Hinc si Parochus petat decimas intra fines sue Parochie existentes, nihil probare tenetur; sed Reus tenetur ostendere quo Jure ad ipsam decimam pertineant; Parochus enim habet fundatam intentionem in Jure, quod decimam ad se pertineant, nisi contrarium ostendatur. Communis textu expresso in cap. Ad decimas 2. de restitution. spoliator. l. in 6.

58 Item etiam Reo incumbit probatio in Judiciis duplicibus, seu communibus, quia in ipsis utraque pars litigantium vicem duorum sustinet, scilicet Actoris, & Rei, c. Ex litteris 3. de probatione. l. Judicium 10. ff. Finitum regundorum. c. l. Inter Cohæredes, §. Qui familie, ff. familie Herciscundæ, in quibus Juribus habetur, quod in Judiciis duplicibus utrique parti incumbat onus probandi, & quæ melius suam intentionem probaverit, obtineat. Hujusmodi autem Judicia duplicia, seu communia sunt tria, videlicet Judicium communi dividendo, quo agitur ad communium rerum divisionem; Judicium Familie Herciscundæ, idest hereditatis inter cohæredes dividendæ; & Judicium Finitum regundorum, quod datur inter eos, qui agros, & confines habent, & prædicia ad horum fines dirimendos, textu expresso in l. in tribus 13. de iudiciis, ibi: „ In tribus istis Judiciis Familie Herciscundæ, seu communi dividendo, & Finitum regundorum, quæritur quis Actor intelligatur, quia par causa omnium videtur? Sed magis placuit eum videri Actorem, qui ad Judicium provocasset; l. iudicium 10. ff. Finitum regundorum, ibi: Judicium Communi dividendo, Familie Herciscundæ, Finitum regundorum, tale est, ut in eo singulæ personæ duplex jus habeant, Agentis, & ejus, cum quo agitur.

60 Item etiam Reo incumbit probatio in interdictis duplicibus, qualia sunt, Interdictum Vri possidetis, & Interdictum Vtrubi, quorum prior certatur de retinenda possessione rei immobilis, v. g. fundi, ædium, & hujusmodi; posteriore vero, seu Interdicto Vtrubi contenditur de rerum mobilium possessione, textu expresso in §. Retinendæ 4. Institut. de Interdictis, ibi: „ Sed interdicto quidem Vri possidetis, de fundi, vel ædium possessione contenditur; Vtrubi vero Interdicto, de rerum mobilium possessione, & §. Tertia divisio 7. Institut. eodem ibi: „ Duplicita sunt veluti Vri possidetis Interdictum, & Vtrubi; Ideo autem duplicia vocantur, quia par utriusque litigatoris in his conditio est, nec quilibet præcipue Reus, vel Actor intelligitur, sed utriusque tam Rei, quam Actoris partes sustinet. Quibus Interdictis accedit etiam Interdictum De superficiebus, nam & hoc duplex est exemplo Interdicti Vri possidetis, prout desumitur ex l. 1. §. Proponitur, ff. de superficiebus. In hujusmodi enim Judiciis, atque interdictis duplicibus cum uterque litigans, tam Actoris, quam Rei partes sustineat, cap. Ex litteris 2. de probationibus; l. si duo ff. Vri possidetis, l. iudicium 10. ff. Finitum regundorum. c. §. Tertia divisio 7. Institut. de Interdictis. proinde utrique parti incumbit onus probandi, & quæ melius probaverit suam intentionem, obtinebit; arg. cit. Juribus.

61 Actor non potest regulariter petere, ut Scripturæ, & Instrumenta propria Rei sibi ab ipso tradantur ad probandum suam intentionem; Nec Reus suas scripturas, & instrumenta, quibus in iudicio non est usus, tenetur tradere, seu consignare ipsi Actori. Communis, per text. in c. 1. de probationibus, juncto ejus Summario in quo expresse dicitur: Reus Actori sua propria instrumenta edere non tenetur, c. leg. Qui accusare 4. Cod. de Edendo; Non enim juris aut æquitatis ratio permittit, ut quis inventus arma, quibus impugnetur, Adversario suo tradere, eumque contra se adjuvare cogatur, l. Nimis grave, Cod. de Testibus.

62 Tenetur tamen Reus tradere Actori petenti instrumenta communia; Et si Judex parti petenti non faciat tradi instrumenta communia, licite ab ipso appellatur, & quidquid post appellationem attentatum fuerit, non valet. Communis textu expresso in c. Cod. Perpetuus Vicarius 12. de Fide Instrument. juxta Glois. ibid. verb. Instrumentorum communium, cum pluribus Juribus ibi a se adductis.

Probationes post publicationem attestacionum regulariter non possunt amplius fieri, seu alii Testes super eisdem articulis, vel directe contrariis produci, quamvis possint produci nova instrumenta usque ad conclusionem in causa; Sic Glossa communiter recepta in c. Cum dilectus 7. de fide Instrument. verb. Post publicationem, Mascard. De probat. quest. proamial. 5. num. 45. c. q. 6. n. 130. Speculator tit. de Testib. verb. Satis utiliter nu. 3. c. tit. de Instrumentorum editione. §. Nunc dicamus num. 1. Farinac. tit. 8. de Testibus q. 75. n. 68. c. seq. & alii passim, per text. in cap. Fraternitatis 17. cap. Inimicitia 18. cap. Ex tenore 35. de Testibus, c. cum dilectus 9. de Fide Instrument. Authentic. de Testibus §. Quia vero, verb. Illud tamen collat. 7. c. Authen. Qui semel, Codic. de probationibus.

64 Post conclusionem in causa non amplius super eisdem articulis examinandi sunt Testes, neque admittendæ novæ probationes per Instrumenta, vel hujusmodi, sed est ferenda sententia super allegata, & probata. Ita Glossa communiter recepta in cit. cap. cum dilectus 9. de fide Instrument. verb. Conclusum; Abbas ibid. n. 8. Menoch. p. 6. speculi awei tit. de Instrumentorum production. num. 47. & alii passim, per text. in cap. Juravit 6. de probat. c. Dilectus 9. de Fide Instrument. Et ratio est clara ex ipsamet significatione hujus verbi conclusio in causa, cum per ipsam, ut ipsiusmet nomen importat, partes sive expresse, sive tacite ulteriori probationi renuntient, seque ad sententiam submittant.

65 Dicitur autem notanter super eisdem articulis, quia super novis articulis, etiam si pendeant ex veteribus, aut ex illis oriuntur, bene possunt aliæ probationes admitti; arg. cap. Fraternitatis 17. c. c. Ex tenore 35. de Testibus, c. cum Joannes 10. §. Penult. de fide Instrum. juncta Glossa communiter recepta in cit. c. fraternitatis, verb. Novis, c. in cit. c. cum Joannes, verb. Postquam.

66 Quamvis autem præmissæ conclusiones sub num. 63. & 64. regulariter procedant; Nihilominus dantur plures casus, in quibus possunt adhuc produci novi testes, etiam super eisdem articulis post publicationem attestacionum, & admitti novæ probationes post conclusionem in causa. Communis, & ostenditur inductione.

67 Sic in primis post publicatas attestaciones possunt adhuc produci novi testes super eisdem articulis, & admitti novæ probationes post conclusionem in causa in casibus, ubi agitur de valore Matrimonii; Nam in his ob periculum animarum, seu ne conjuges legitime copulati separentur etiam post publicatas attestaciones, & conclusionem in causa, debent admitti novi testes, & novæ probationes pro valore Matrimonii jam contracti militantes. Immo etiam ipsamet sententia contra Matrimonium contractum lata, numquam transit in rem judicatam, sed potest quocumque tempore revocari, ostensa per novas attestaciones, & probationes ejusdem fidesitate, c. Lator 7. c. cap. consanguinei 11. de sentent. c. re judicat.

68 Item possunt adhuc produci novi testes, & admitti novæ probationes in causis Beneficialibus; Idque propter dictum periculum animarum, & ne quis per subreptionem ad Dignitatem Ecclesiasticam ascendat. Mascard. de probatione. q. 17. proamial. num. 47. allegans Rotam dec. 1. c. dec. 2. de Testibus in novis, Reiffenstuel l. c. num. 164. & alii passim.

69 Item in causis Criminalibus præsertim capitalibus; Ubi enim agitur de causis criminalibus capitalibus, possunt ad defensionem Rei etiam post publicationem attestacionum produci novi testes, & post conclusionem in causa admitti novæ probationes ad ejus innocentiam detegendam, & vitam conservandam, ne Reus subitis Accusatorum criminibus opprimatur, & injure condemnetur. Communis, textu expresso in l. Vnius facinoris 18. §. 9. ff. de Questionibus, ibi: Ne hi, qui defendendi sunt, subitis Accusatorum criminibus opprimantur, defensionem quocumque tempore postulante Reo negari non oportet.

70 Alii plures consimiles casus referunt passim ab Auctoribus, & signanter ab Abbate in cap. fraternitatis 17. de Testibus numer. 4. Farinac. tit. 8. de Testib. q. 75. a num. 98. usque ad numer. 255. Speculator tit. de Testibus §. Satis utiliter, numer. 3. c. seq. qui brevitate gratia relinquuntur videndi apud ipsos.

71 Nominis identitas personarum identitatem non probat. Benedict. XIV. Constit. incipien. Inter cætera §. 11. ubi affert exempla, quibus non semel contingit, ut uno nomine, & Sanctus, et Hæreticus designarentur; Ex Raymundis enim

Lullis, unus martyrii fama prædicatur, ac non alter, qui infelicem vitam, ac mortem sortitus est; Unus pariter Johannes Cantius Beati nomine insignitur, & alter veluti hæresi inquinatus excrucatur, & sic de aliis.

72 Alia ad rem. Vide verb. Fama, verb. Scripturæ, Instrumenta, verb. Sententia, et verb. Testis, cap. 2.

Novæ additiones ex aliena manu.

1 Negativam directo haud posse probari communis fere est sententia. Causam huic sententia dederunt textus nonnulli, tum juris civilis, tum juris canonici, quibus asseri videtur, Negantem probare nec posse, nec debere. Confer l. 103. C. de Probat. l. 10. C. de non numerat. pecun. cap. 11. c. 12. eod. tit. de Probat.

2 Quoniam vero ex multis aliis textibus apparet, negativam, et probari posse, et aliquando debere, ut ipse Potifex in c. 5. in fin. de Renunc. non diffidetur; Hinc est, quod multi post Glossam in cap. 13. de elect. excogitarunt tres species negativæ, 3 juris facti, & qualitatis; negativam juris probari posse et debere censent, ut si quis impugnet testamentum, quod rite haud sit conditum; idem affirmant de negativa qualitatis, quando scilicet negatur qualitas inesse, quæ communiter et regulariter inesse solet; circa vero negativam facti distinguunt utrum sit facti definiti, an indefiniti, hanc probari directo posse negant, illius autem probationem saltem per indirectum admittunt. Hoc etiam concedunt, si negativa prægnans est; quæ propositionem affirmantem implicite in se contineat. Vide Granatien. in cap. 11. num. 3. de Probat. Wiestner in Decretal. lib. 2. tit. 19. num. 12. c. seq. Alia via processit Herculanus in tract. de proband. negati. Primo enim Regulam præmittit: negativam ab eo probandam esse, qui in ipsa se fundat, ac num. 27. c. seq. plures subdit limitationes, quæ ferè destruant Regulam.

4 Ostendit vero & quidem solidissime Coccejus in dissertatione de directa probatione negativæ, negativam non tantum directo probari posse, sed etiam probari debere ab eo, qui in ea se fundat, sive is sit Actor, sive sit Reus; Ut non sit necesse ad distinctionem illas confingere, quas mox attulimus. Confule etiam Zoil. in tract. de Except. non numerat. pecun. thes. 4. §. 12.

5 Patet autem hinc male ex sententia illa, quæ negativam haud probari posse tenebat, olim non fuisse admittas positiones negativas, vitiosas fuisse reputatas articulos negativos, & non probandos esse ab eo, qui iudici ipsos offert.

6 De collisione probationum materia in Foro frequentissima, agendum hic quoque esset. Sed ne nimis sum, vide Bohemer. in Exercitat. ad Pandect. libr. 22. Pandect. tit. 2. exercit. 65.

PROCESSIONES.

1 Processiones a procedendo, & eundo dicuntur, nam convocato, & procedente Clero cum Crucibus, Vexillis, & Cereis, ac sequente populo fiunt. Ita Petrus Gregor. l. 1. partition. Juris Canonici tit. 20. cap. 4. Barbosa de Offic. c. potest. Episcop. p. 3. allegat. 78. num. 1. & alii. Unde processiones dicuntur Chori ambulantes, ut ex aliis notat Urtaya t. 1. p. 2. discept. 26. num. 38. vers. Quin obstat, c. t. 2. p. 2. disceptat. 23. n. 50.

2 Processiones semper fuerunt in usu in Ecclesia etiam a primordiis illius. Card. Baronius in notis ad Martyr. Roman. 7. Kalendas Maji, Durand. de Ritibus Eccles. lib. 2. cap. 10. Rota recent. p. 17. dec. 87. n. 13. Fuerunt enim adumbratæ etiam in veteri Testamento, Esura cap. 12. ubi habetur, quod instaurata Jerusalem post captivitatem Babilonicam, indicta fuit solemniss Processio cum interventu Sacerdotum, Levitarum, & populi ad reddendas in gratiarum actionem pro tanto beneficio cum Choris cantantium debitas Dei laudes. Josue 6. refertur quod in oblatione Civitatis Jericho celebrata fuit Dei moniti veluti quadam Processio circumdanda per septem dies dictam Civitatem cum delatione Arceæ fœderis omnes Sacerdotes, Levitas, Milites, ac reliquum populum, buccinis clangentes, ac concrepantes. 2. Reg. 6. c. 3. Reg. 8. etiam innuuntur quadam nostrarum Processionum figuræ occasione translationis Arceæ fœderis ex uno in alium locum indictæ a David, & Salomone, In novo autem Testamento cœ-

ptas quodammodo fuisse a Christo, Domino Processiones habetur Matthæi 21. ubi ipse ascensus in Jerusalem ad perficienda Mytheria nostræ Redemptionis veluti processionaliter solemniter ritu voluit ingredi in Sanctam Civitatem, turbis præcedentibus, ac sequentibus, clamantibusque, Hosanna Filio David, Benedictus qui venit in nomine Domini; a qua originem desumpsisse nostras Processiones certius tenent Gavantus, & Merati p. 1. tit. 19. litt. E. ubi sic expresse habent: Cujus idest Processionis, origo an a Purificatione B. M. Virginis cum Iosepho, Simeone, & Anna? Vel certius ex Historia Evangelica a turbis in die Palmarum &c. Hinc patet, usum Sacrarum Processionum esse antiquissimum, & post promulgationem Evangelii dicendum est, manasse ex doctrina, & traditione Apostolica. Et quamvis tempore Apostolorum ob sævitiam persecutorum non potuerint, sicuti nunc, palam & publice fieri, credibile tamen est etiam a primordiis Ecclesiæ celebratas fuisse Sacras Processiones in cryptis, & speluncis ad memorias Martyrum ibi quiescentium; Et tandem cessata sævitie persecutorum tempore Constantini Magni Imperatoris, & S. Silvestri Papæ, juxta doctrinam, & traditionem Apostolicam tempore opportuno exequendam, statim cœpit frequens usus publicarum Processionum, cum interventu utriusque Cleri, & populi, ut variis adductis exemplis refertur Baronius, tom. 5. Annalium, & annotationibus ad Martyrolog. Romanum sub die 25. April. Gulielmus Durandus in suo Rationali lib. 4. cap. 6. Stephanus Durandus de Ritibus Eccles. lib. 2. cap. 10. & alii. Et sic tenent expresse Gretzerus de Sacris Processionibus lib. 1. cap. 2. Quarti de Processionibus in genere sect. 1. punct. 3. & alii.

3 Processiones publicas indicere, dirigere, & ordinare spectat ad Episcopum privative quoad alios. Sic sapius decrevit Sacra Congregat. Romanæ & signanter in Trident. 17. Decembr. 1602. in Elbor. 14. Januarii 1617. c. 28. Martii 1628. c. in Squillacen. Processionum 9. Maii 1697. Et hoc non obstante, quod Capitulum, vel alii sine per longum tempus in possessione indicendi publicas processiones, vel prescribendi quomodo, & quo sint dirigendæ. Sacra Congregat. Concil. sub die 16. Februarii 1619. Et non obstante etiam immemorabili consuetudine. Sacra Cong. Rit. in Camerinesu 24. Augusti 1619.

4 Requiritur tamen ad id consilium, non autem consensus Capituli. Sacra Congregat. Rit. in Elborn. 28. Martii 1628. Et expresse quod consilium requiritur, declaravit Sac. Cong. Concil. in Comensi 7. Februarii 1632.

5 Ita ut Episcopus solus sine consilio Capituli eas indicere, & dirigere minime valeat, ut decium fuisse ab eadem Sacra Congregatione referunt Francisc. Leo in Thesaurio Fori Ecclesiastic. part. 4. cap. 2. num. 145. Armendar. in addit. ad compil. legum Navarrae l. 2. tit. 14. l. 28. §. 1. de processione. num. 4. Aloysius Ricc. Neapolit. decis. part. 4. decis. 379. n. 4. Valenzuel. consil. 184. num. 23. volum. 1. c. num. 31. c. 32. Barbos. supra Concil. Trident. sess. 25. de Regul. cap. 13. nu. 41. c. part. 3. de Offic. c. potest. Episcop. allegat. 73. num. 4. c. in Summ. Apostol. decisio. verb. Processio n. 4.

6 Processionis hora indicenda est arbitrio Episcopi, cui Magistratus, & omnes debent obedire. Sacra Cong. Rit. in Urbeveterana 17. Junii 1606. apud Barbos. in Summ. Apostolic. dec. verb. processio n. 9.

7 Processiones ex devotione populi, & Confratrum introductæ possunt ex causa ab Episcopo prohiberi. Sacra Congregat. Rit. in Elbor. 14. Januarii 1617. apud Barbos. l. cit. n. 10.

8 Quamvis Processiones solite privatæ, quæ fiunt a Parochis in Parochia, & a Capitulo in Cathedrali, fiant sine licentia Episcopi; Adhuc tamen, si transferantur, exigitur Episcopi approbatio, ut partibus informantibus fuit decisum a Sacra Congregat. Rit. in Hispal. 3. Septemb. 1695. c. 21. Julii 1696. c. in Asten. 31. Januarii ejusdem anni apud Monacell. tom. 1. tit. 5. form. 7. num. 22. Nec ipse Parochus sine licentia Episcopi potest Processiones extraordinarias facere. Sacra Congregat. Concil. 13. Julii 1636. in qua fuit dictum non sufficere licentiam Vicarii Foranei.

9 Processiones publicas indicere, & dirigere, absente Episcopo, spectat ad Vicarium Generalem cum consilio Capituli, prout potest Episcopus, si præsens esset. Sacra Congregat. Rit. in Vigilien. 28. Septemb. 1630. in Bituntina 3. Aprilis 1632. c. in Cassan. 3. Martii 1633. apud Barbosam in Summa Apostolicar. decisio. l. cit. num. 7. c. 8. super Concilium Trident. tit. l. citat. num. 42. c. citat. allegat. 78. n. 5.

10 Processionibus generalibus indicendis pro causa, bono, vel

honore publico, tam Clerici seculares Beneficia, vel Officia Ecclesiastica habentes, quam Regulares invitati, omnes interesse tenentur, & adesse compelluntur Juris remediis, juxta dispositionem Concilii Tridentini. *Jess. 25. cap. 13. de Regular. Sacr. Congregat. Episcop. in Cajetana 25. Octobris 1602. confirmat. 7. April. 1690. & novissime Sacra Congregat. Concil. in Neapolitana processione 3. Augusti 1709. & in alia Neapolitana processione 11. Novembr. 1724. ubi fuit resolutum, quod ad Processiones generales tenentur accedere exempti, & illis recusantes intervenire, excommunicationis pœna puniri possunt, teste Ursaya in Miscellaneo sacro, & profano 1. l. P. num. 32.*

14 Tales autem Processiones, ad quas tenentur accedere Regulares, sunt solum illæ, de quibus fuit dispositum in Congregatione particulari de ordine Urbani VIII. celebrata sub die 27. Julii 1628. & 21. Augusti, ac 19. Septembr. ejusdem anni apud Pignatell. *tom. 1. consult. 122. ut infra:* Aditus Procuratoribus Ordinum, negotioque mature discusso, unanimiter censuerunt posse Episcopos pœnis sibi beneficiis, compellere quoscumque Regulares recusantes, etiam si Monachos, & quomodolibet exemptos, ad infra scriptas processiones accedere, atque illis interesse, exceptis dumtaxat in strictiori clausura viventibus, & Monasteriis ultra medium milliare a Civitate distantibus, nempe in die Festo SS. Corporis Christi, in Litanis majoribus, in Rogationibus, ac in quibuscumque aliis publicis, & consuetis, vel pro bono, causa, aut honore publico, ab Episcopis indictis processionibus, non obstantibus quibuscumque privilegiis, consuetudinibus, vel præscriptionibus etiam immemorabilibus, privilegiis tantum Apostolicis Sac. Concil. Trident. posterioribus contrarium desuper disponentibus minime sublati.

15 Processiones vero, quæ referuntur ad causam, bonum, & honorem publicum sunt illæ, quæ fiunt & indicuntur pro gratiarum actione de re gravi, pro pace inter Catholicos Principes, vel victoria impetranda contra infideles, pro electione Romani Pontificis, pro lucrando Jubileo, pro placando Deo occasione pestis, famis, belli, sterilitatis, terræmotus; & similia, ut traduntur Pax Jordan. *Lucubrat. tom. 2. lib. 11. tit. 2. n. 4. Passerin. de statibus homin. tom. 3. quest. 189. numer. 996. & alii passim.*

16 Istæ tamen Processiones ad effectum obligandi Regulares ad interessendum, non sunt renovandæ annuatim, & perpetuandæ, nisi nova motiva, & novæ causæ concurrant. Sic censuit Sac. Congregat. Rit. in Bistonen. 19. Januarii 1697. ad relationem Cardinal. Petrucci, in qua declaratum fuit, *Edictum Episcopi* (quo adstringebantur Regulares sub pœna suspensionis, & Interdicti Ecclesie ipso facto incurrenda ad interessendum Processioni indictæ pro obtinenda liberatione a terræmotu semel jam factæ anno præcedenti, & postea renovatæ) non *assisteri cum omnibus inde secutis*. Sic refert Monacell. *tom. 1. tit. 5. formul. 7. n. 25.*

17 Nec possunt Episcopi obligare Regulares ad interessendum cum Clero seculari Processioni indictæ occasione suæ primæ Visitationis, ut expresse censuit Sacra Congregat. Concilii, in *Anagnina processione 9. Decembr. 1662.* Decreto ut infra.

In Anagnina Processione.

Occasione suæ primæ Visitationis, primique ingressus in Terram Carpineti Dominus Episcopus Anagninus Plenariam Indulgentiam ex Auctoritate S. D. N. publicare intendens, Edictum tenori sequentis promulgavit. Omnis &c.

Di qui è, che abbiamo risoluto di fare una pubblica generale, e generalissima Processione per solennizzare con la dovuta decenza dette Sacre azioni per eccitamento maggiore de' Fedeli alla divozione, e pietà; che perciò invitiamo tutto il Popolo, comandando a detto effetto a tutti gli Ecclesiastici, così Secolari, come Regulari di detta Terra, che, debbano intervenire personalmente sotto pena a detti Ecclesiastici di scomunica lata sententia da incorrersi ipso tunc, che non faranno intervenuti, ed altre pene a nostro arbitrio &c.

Conqueruntur Fratres Ordinis strictioris Observantiæ se inmerito, atque injuste compelli ad hujusmodi Processionem; Econtra vero conqueritur D. Episcopus, dictos Fratres præfatum Edictum non sine populi scandalo contententes dictæ Processioni non interfuisse, & non obstantibus Censuris eorum contumaciam ipso facto incurris, a celebratione Divi-

norum Officiorum non abstinuisse; Quare præsuppositis iis, quæ ab utraque parte informantè deducuntur;

Quaritur, an dicti Fratres potuerint ad prænominatam Processionem ab Episcopo compelli.

Die 9. Decembris 1662.

Sacra Congregatio Eminentissimorum Sanctæ Romanæ Ecclesie Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum censuit non potuisse.

F. Episc. Sabinen. Card. Sacchetti.

Nec possunt Episcopi cogere ad interessendum Processionibus publicis Regulares, qui distant a Civitate, vel Oppido per dimidium milliare; Sic decium fuisse a Sacra Congregat. Concil. referunt Plac. Armendar. Lezana, Idelphoni, a Jesu Maria apud Barbof. in *Summa Apostolic. decis. Collectan. 607. num. 17. & de Offic. & potest. Episcop. part. 3. allegat. 78. num. 21. & expresse patet etiam in Decreto allato supra num. 14.*

Ubi tamen viget consuetudo, quod Regulares, vel etiam Confraternitates Laicorum, non obstante distantia unius milliarii, conveniant ad Processiones, est servanda, & convenire tenentur. Passerin. *de statu homin. tom. 3. quest. 189. art. 10. inspect. 10. num. 100. Monacell. l. cit. num. 30. & novissime censuit Sac. Congregat. Rit. in Nucerna Pagavorum 12. Septembr. 1699. ad relationem Cardinal. Francisci Barberini.*

Regulares ad Processiones, ad quas tenentur accedere, sufficit, quod invitentur per Edictum. Monacell. *tom. 1. tit. 5. formul. 7. num. 23. & tom. 3. tit. 3. formul. 6. num. 3.* ubi tradit formulam Edicti, & docet quomodo Regulares & exempti sint in Edicto invitandi, & monendi; Et sic multis in locis servat praxis; Ubi autem adesset legitima praxis in contrarium, esset servanda, *argument. cap. Cum tanto 11. de consuetud. cum similibus.*

Regulares non debent accedere ad Processiones publicas cum Cruce, & numero duorum tantum Religiosorum. Sac. Congregat. Concil. in Aquen. 9. Junii 1708. in responsion. ad 2. Neque eorum Laici deferentes Crucem in Processionibus, vel Candelabra debent uti Alba, vel Dalmatica, seu Pluviali, ut respondit Sac. Congregat. Rit. in Casenat. ad 6. & quod talis usus non sit permittendus, declaraverat 19. Maii 1659. apud Monacell. *tom. 4. supplement. ad 1. tom. n. 78.*

Regulares in Processionibus deferre non debent Galerum, sive Fileum, non obstante prætenso solito; Sac. Congregat. Rit. 30. Augusti 1664. cum facultate data Episcopis illos cogendi ad deponendum etiam Censuris; Quod Decretum eadem Congregatio innovavit, & servari mandavit in *Aquipendii 2. Aprilis 1692.* contra PP. Augustinianos, & Minores Conventuales.

Cruce in Processionibus deferenda est a Regularibus cum velo pendente, seu pallio; Sac. Congregat. Rit. 14. Januarii 1617.

Regulares accedentes ad publicas Processiones, non debent, Processione terminata, statim a loco recedere, sed tenentur tam in accessu, quam in reditu Ecclesiam ex qua & in qua functio incipit, vel terminatur, ingredi, ibique precibus, seu Benedictioni assistere usque in finem; Sic decrevit Sacra Congregat. Rit. in Syracusana 6. Septembr. 1636. & in Pisaurensi 7. Martii 1648. apud Pignatell. *tom. 3. consult. 46. a num. 32.* ubi docet id haberi etiam ex *Ritu. l. Romano tit. de Process. Litan. major. & tit. de Procession. Corporis Christi, & ex Cereemoniali Episcop. lib. 2. cap. 32. & seq. & ex Decreto Sacre Congregationis Episcop. & Regular.*

Regulares in Processionibus, quas ipsi faciunt extra Claustra, egent licentia Episcopi, vel respectivi Parochi, non obstante quacumque consuetudine in contrarium; Nisi pro aliquibus Processionibus habeant speciale Privilegium; Sic pluries decrevisse Sacram Congregat. Concilii, & Rituum referunt Riccius, Lauret. de Franch. Donat. Ventriglia, Romaguer apud Monacell. *tom. 1. tit. 5. formul. 7. n. 26.*

Episcopi autem, & Parochi non debent denegare talem licentiam Regularibus, aliquoquin si denegetur, recurritur Episcopo, ut licentiam concedat, pro ut rescripsit Sac. Congregat. Episcop. in Papien. 11. Maii 1696. Vel servetur solitum, ut ab eadem Sacra Congregat. Episcop. fuit rescriptum in Savon. 4. Septembris 1693. & a Sac. Congrat. Rit. in Ferentina 21. No.

Novemb. 1699. Et a Sac. Congregat. Concilii in Aquen. 6. Junii 1708. ad 7. Dubium, ibi: An Patribus Carmelitis loci Lucis liceat extra propria claustra, & districtum, per loca consueata facere Processionem B. M. V. de Monte Carmelo, occasione suæ Festivitatis, petita tamen licentia a Parocho, licet non obstantia? Respondit Affirmative. Et die 27. Aprilis 1709. reclamante Parocho, ite in decis.

28 Notante autem supra num. 26. fuit dictum: Nisi pro aliquibus Processionibus habeant speciale Privilegium, quia pro ipsis nulla indigent licentia, nec Episcoporum, nec Parochorum, ut pro faciendis Processionibus Sanctissimi Sacramenti in quacumque die infra Octavam Corporis Christi habent Regulares omnes Privilegium cum amplissimis derogatoriis sibi concessum a Gregorio XIII. Constitut. 10. incip. *Cum interdum*, in cujus §. 2. sic expresse habetur, *Universis, & singulis Clero, & Clericis, ac personis Ecclesiasticis, tam secularibus, quam Ordinibus, Religionibus, ac Militiarum Regularibus, ac etiam &c. liceat ipsis, tam die ipsâ Dominica infra Octavam Corporis Christi, quam aliis totius Octavæ prædictæ diebus; Processiones suas celebrare &c. Nec super eo tam ab Ordinis Prædicatorum hujusmodi, quam aliis quibuscumque personis &c. quomodolibet molestari, inquietari, vel perturbari &c. tenore præsentium concedimus, & permittimus; Quam late examinat, & propugnat D. Ursaya tom. 2. part. 1. dissectat. 4. in cujus Summario, seu argumento sic expresse habet, Vigore Constitutionis 10. Sanctæ memoriæ Gregorii XIII. absque ulla Ordinariorum, vel Parochorum licentia possunt omnes, tam de Clero seculari, quam Regulari etiam extra earum claustra facere processiones in die Octavæ SS. Corporis Christi, & in aliis diebus ejusdem Festivitatis, Et pluries id novissime statuit Sacra Congregatio Episcoporum, & Regular., & signanter in Tricaricen. Processione 18. Aprilis 1714., & 4. Martii 1717. & in Potentina Processione 13. Maii 1718.*

29 Et quidem eadem die possunt plures fieri Processiones a diversis Regularibus; Dummodo fiant distinctis horis, pro ut Innocentius XII. disposuit in causa vertente inter Fratres Ordinis Minor., & PP. Ordinis Prædicatorum in Indiis Constit. incip. *Sua Nobis*, in qua sic expresse habetur.

Cum Sacra Rituum Congregat. sub die decima mensis Februarii de Anno Domini, millesimo sexcentesimo octuagesimo quinto decrevisset, & declarasset, competere PP. Dominicani Jus peragendi processionem Sanctissimi Corporis Christi Dominica infra Octavam illius, privatim ad PP. Minores de Observantia, & signanter in Civitate Quiten. ita tamen, ut liceret eidem PP. Minoribus eadem die Dominica infra Octavam facere processionem intra Claustra eorum Conventus.

Pro parte eorumdem PP. Dominicani Provincia Quiten. habitus est recursus ad Sanctæ memoriæ Innocentium Papam XII. prædecessorem nostrum ad obtinendam specificam confirmationem præmemorati Decreti, quam eis idem Innocentius Prædecessor benigne impertitus est per Litteras in forma Brevis incipientes Emanavit, sub die vigesima sexta Martii ejusdem anni millesimi sexcentissimi octuagesimi quinti expeditas.

Verum causa hujusmodi cum Juribus ex tunc ad Urbem pro Patribus Franciscanis allatis, iterum coram ea lem. Sacra Congregat. ad plenum discussa, ipsamet Congregatio Decretum elidit, quo præscripsit, quid tandem observandum sit ab utraque parte circa prædictam processionem, tenoris sequentis, videlicet: In causa Quiten. inter PP. Ordinis Minorum Familie Ultramontane, & Conventus Civitatis Quiten ex una, & PP. Dominicanos ejusdem Civitatis ex altera partibus a dilecto Filio nostro Cardinali Pamphilio re proposita dumtaxat super dubio processionis Sanctissimi Corporis Christi, eadem Sac. Congregat. auditis utriusque partibus, tam in voce, quam in scriptis informantibus censuit, recedendum a decis. & in casu, de quo agitur, licere Patribus Franciscanis facere Processionem die Dominica infra Octavam Sanctissimi Corporis Christi: Sed PP. Ordinis Prædicatorum de mane; Patribus vero Minoribus de sero, & ita decrevit, & servari mandavit die vigesima quarta Martii, millesimi sexcentissimi nonagesimi sexti.

Attamen non acquiescentibus prædictis PP. Ordinis Minor. Familie Ultramontane Conventus Quiten. hujusmodi Decreto in ea tantum parte, in qua hora peragendi

processionem ipsi præscribitur, repropósito ab eodem Cardinali Pamphilio in Sacra Rituum Congregatione hujusmodi dubio, eadem Congregatio PP. Dominicani licet citatis non informantibus, In decis. super negotio principali, & licere PP. Franciscanis facere Processionem etiam de mane, distinctis tamen horis ab Episcopo præscribendis, censuit, & ita servari mandavit die septima Aprilis millesimi sexcentissimi nonagesimi sexti.

Sed ab hujusmodi Decreto reclamantibus Patribus Dominicani, proposita iterum causa per præfatum Cardinalem Pamphilius, utraque parte informante, & Juribus hinc inde discussis; Sacra Congregat. prædicta rescribendum censuit, In decis. super negotio principali, & licere Patribus Franciscanis facere Processionem extra claustra per loca solita, etiam de mane, distinctis tamen horis, ab Episcopo præscribendis, & data electione horæ Patribus Dominicani, a qua semel electa, non liceat amplius recedere, & ita decrevit, & servari mandavit die 1. Septemb. millesimi sexcentissimi nonagesimi sexti.

Verum quia sicut eadem petitio subungebat, dicti Patres Franciscani dubitant, ne executio, & observatio Decreti hujusmodi a dictis Patribus Dominicani forsitan impugnari possit, & in simili eventum idem Decretum suo fructu litetur effectu; ideo prædictus Frater Nicolaus ad Nos recurrit humiliter supplicando quatenus tibi, ut ad executionem dicti Decreti juxta illius tenorem, & formam processus Apostolicæ auctoritatis committere, aliaque sibi in præmissis opportune providere de benignitate Apostolicæ dignemur. Nos igitur statum, & merita causæ hujusmodi præsentibus &c. Deinde committit Episcopo Quiteni, ut contradictores ad exequendum Decretum omnibus Juris remediis, & factis compellat, ut ibi late non obstantibus &c. Romæ 5. Kal. Martii 1696.

Et sic expresse fuit resolutum etiam novissime a Sac. Cong. 30. Episcop. & Regul. in Tricaricensi Processione die 17. Aprilis 1714., & 4. Martii 1717. cum præciso Rescripto: *Affirmative, dummodo fiant Processiones distinctis horis.*

Item speciale Privilegium habet Præstantissima Prædicatio- rum Religio pro faciendi sine prædicta licentia Processionem SS. Rosarii, uti inter alios refert Eminentissimus Cardinal. Petra tom. 5. Commentariorum ad Constit. XVIII. Sixti IV. numer. 15., & 16. his verbis: Adstant tamen resolutiones SS. Congregationum favorabiles dictæ Processioni Rosarii, ut sine licentia aliqua celebretur, sed concurrente consuetudine celebrationis ut in Baren. *resoluit* Sacra Congregat. Rituum 11. Martii 1690., & Sacra Congregat. Concilii in Ripana Confraternitatis 30. Martii 1715. in qua causâ aderat consuetudo, & ad rem fuerunt inter alia proposita plura dubia respicientia controversias inter Confratres Sanctissimi Rosarii, Patres Prædicatores, & Episcopum, quæ possunt videri in Regesto Congregationis pro opportunitate, & integrum referendum puto ad rem infra scriptam dubium VIII. An liceat Fratribus sine licentia Episcopi peragere per Civitatem Processiones tam in prima Dominica Octobris, quam aliis temporibus, in casu &c., Sacra Congregat. censuit ad VIII. negative, exceptis Processionibus Sanctissimi Corporis Christi, & Rosarii in prima Dominica Octobris; Verum Sanctissimus Dominus Nolter Benedictus XIII. in re edidit novissime Litteras Apostolicas in forma Brevis sub die 10. Aprilis 1725. anno primo Pontificatus, in quibus Fratribus Prædicatoribus indulgit, ut ipsi de cetero processionem præfatum Sanctissimi Rosarii, qualibet prima Dominica mensis Octobris, ingrediendo limites cujuscumque Parochiæ, Ordinarium licentia minime requisita, & absque assistentia Parochi, ac cum omni pompa peragere libere, & licite possint.

Regulares, qui gaudent speciali Privilegio faciendi dictas Processiones extra claustra sine ulla licentia, tenentur accedere per viam semel electam. Sac. Congregat. Rit. in Pisauran. 3. Novembris 1613. in Materan. 15. Maii 1932. in Belcastren. 28. Aprilis 1690. ad relat. Cardin. Petrucci, & in Quiten. Processione 1. Septembris 1696. referente Card. Pamphilio.

Regulares possunt in suis Processionibus uti Pluviali; Nec talis usus est signum, seu testimonium Jurisdictionis in utente Sacerdote, ut patet ex resolutione, & response Sac. Congreg. Rit. ad sequentia dubia.

Supplicante humiliter P. Procuratore Generali Ordinis Minor.

Minorum Observantium S. Francisci a Sacra Rituum Cong. declarari infra scripta dubia.

Primum. An Guardiani Ordinis Minorum Observ. S. Francisci Provinciarum Regni Neapolis, obtenta ab Ordinaris locorum oretenus, vel in scriptis licentia faciendi solemnes Processiones per Civitates, vel Oppida extra limites Conventuum suar Religionis cum statua, aut Reliquia alicujus Sancti, possint Religiosi sui Ordinis uti pluvialis; licet in licentia obtenta non fuerit expressus usus pluvialis?

Secundum. An usus pluvialis in Processionibus solem-nibus sit testimonium, & signum Jurisdictionis in utente Sacerdote?

Sacra eadem Rituum Congregationibus censuit respon-dendum,

Ad primum Affirmative.

Ad secundum Negative, & ita declaravit, die 21. Martii 1699.

Regulares in suis Processionibus non possunt, nec debent ducere puellas habitu fictio Angelorum, neque Bizzoche-ras, ut declaravit Sacra Congregat. Episcop. & Regul. in Ebredum. 19. Januar. 1691. apud Monac. tom. 1. tit. 5. formul. 7. num. 33. Et jam decreverat in Placentina 4. Septemb. 1602., & in Mautin. 14. Junii 1619. quod in dictis Processionibus, nec intermiscantur pueri, puellae, vel etiam viri cum ex-traordinariis habitibus, puta Angelos, vel Dæmones refe-rentibus; Puellae vero neque cum suis vestibus ordinariis, nisi in loco solito aliarum mulierum cum facultate Ordinario procedendi contra Regulares cujuscumque Ordinis inobe-dientes, ut in Cremonen. 6. Septembris 1604. apud Nicol. in Floscul. verb. Processio n. 8.

Regulares non possunt Processiones in Monialium Eccle-sias, quamvis eorum regimini subiectarum inferre, & intro-ducere, licet adesset consuetudo. Sic Sacra Congregat. Epi-scop. & Regul. in una Oliveretorum 27. Martii 1602., & in Pisaurum. 24. Novembr. 1617. in una Dominicanorum, his verbis: Cum Sacra Congregationi innotuisset, nonnullos Ordinis S. Dominici Regulares occasione Processionum per eosdem diebus Dominicis, & post Vesperas celebrari solitarum proces-sionaliter in Monialium eorum regimini subiectarum Ecclesiis ingredi consuevisse, Illustrissimi ejusdem Congregationis Praes Episcopo Pisaurum. Litteras dari mandarunt, ut praefatum abusum omnino tollat, provideatque, ut praefati Regulares, quovis praetextu Processionum per ipsos fieri solitarum in-dictarum Monialium Ecclesiis in posterum nullatenus ingre-diantur.

Intra clausuram Monialium fieri non debent ab exteris Pro-cediones, neque cum Sanctissimo Sacramento. Sac. Congreg. Episcop. & Regul. in Neapolitana 10. Januar. 1596. apud Nicol. loc. cit. num. 18.

Imaginem Beatissimae Virginis cum Baldachino, & intor-titiis in Processione deferri non est prohibendum. Sac. Cong. Episcop. & Regul. in Cremon. 11. Martii 1579. in Patavina 20. Decembr. 1609., & in una Servitarum Perusia 20. Julii 1621. Modo petatur ab Ordinario licentia, ut occurrere possit abusibus. Eadem Sac. Cong. in Taurinen. 12. Martii 1613.

Idem dicendum est de imaginibus, si ve statuis Sanctorum. Ead. Sac. Cong. in Taurinen. 12. Martii 1613.

Regularibus paratis, & deferentibus in Processione Reli-quias debetur praecedentia (non tamen ceteris non paratis) supra Clerum Saecularem. Sac. Cong. Episcop. & Regul. in Juvenac. 4. Septemb. 1693.

Quomodo regulanda sit praecedentia Regularium inter se, & inter alios in Processionibus? Vide verb. Praecedentia a num. 44. ad 48.

Processio SS. Corporis Christi inchoari non debet ab Ec-clesia inferiori, non attenta immemorabili consuetudine. Sac. Congregat. Concil. in Sarnen. 7. Augusti 1633. Item Pro-cedio SS. Corporis Christi terminari debet in illa Ecclesia, a qua incipit. Sac. Cong. Rit. in Nolana Processionis 1. Se-ptemb. 1718. apud Urayam tom. 3. part. 1. disceptat. 26. num. 45. & 46.

Processio SS. Corporis Christi, Sede plena, ob commo-dum Papae fit in Basilica Vaticana. At, Sede vacante, quia cessat dicta ratio, fit in Ecclesia S. Joannis Lateranensis, ut evenit tempore Sedis vacantis per obitum Alexandri VIII. anno 1691. cum ipsa sit major Ecclesia, Rota part. 19. tom. 2. recent. decis. 479. numer. 64. Card. Petra tom. 4. Com-ment. ad Constitut. 1. Gregorii XI. num. 18., & 19.

Processiones in Festo Corporis Christi facere non licet aliis Ecclesiis, sed soli Episcopo, seu Ecclesiae Cathedrali. Sac. Rit. Congregat. in Pisana 22. Maii 1615. Processio Sanctissimi Sacramenti in ejus Festo debet inchoari a Cathedrali, & 45 in ea terminari. Sac. Rit. Congregat. in Tuscan. 29. Augu-sti 1619.

In Festo Corporis Christi non est deferenda in Processione 46 Eucharistia Sacerdotum humeris, sed Celebrantis manibus. Sac. Rit. Congregat. 2. Junii 1618.

In Festo Corporis Christi Eucharistia non est deferenda per 47 vias Hebraeorum. Sac. Cong. Rit. 22. Feb. 1593.

In Festo Corporis Christi debet deferri Eucharistia a Ce-lebrante; Et in Vesperis diei Octavae, si fiat Processio, de-bet deferri ab eo, qui cantavit Vesperas, modo saltem sit Canonicus in Collegiatis. Sac. Rit. Cong. 12. Junii 1627. & 23. Martii 1709. in respons. ad 4. teste Uraya tom. 2. part. 1. num. 59.

Non convenit, quod prima Dignitas celebret Missam ante 49 Processionem SS. Sacramenti, & deinde altera Dignitas mi-nor gesserit illud in Processione. Sac. Congregat. Rit. 31. Junii 1632., & 13. Martii 1700. in respons. ad 5. teste Uraya loc. cit. n. 60.

Si Episcopus in Festo Corporis Christi non deferat Eucha-ristiam, Canonici tamen debent induere Sacras Veltes. Sac. Cong. Rit. 17. Martii 1628.

Canonici Ecclesiae Collegiatae non debent in Processione 51 bus incedere parati sicut Canonici Cathedralis. Sac. Rit. Cong. 17. Maii 1607.

In Festo Corporis Christi non sunt canenda cantiones vul-gari sermone. Sac. Rit. Cong. 21. Martii 1609.

In Festo SS. Corporis Christi non est facienda Processio si-ne Pluviali. Sac. Rit. Cong. 22. Jan. 1701.

In Processionibus, quae sunt cum Sanctissimo Sacramen-to, qui incedunt ante illud, in occurru, & transitu a late-re ejusdem debent facere genuflexionem, dummodo videant praedictum Sanctissimum Sacramentum. Sac. Rit. Cong. Martii 1631.

In Processione solemni Corporis Christi, quando Procef-sio fitit, Sacerdos celebrans, Subdiaconus, & Diaconus non debent sedere, neque in scamno, neque in Sedibus. Sac. Congregat. Rit. in Hispanen. 21. Januarii 1690. in responsione ad 4.

In Processione, in qua defertur SS. Sacramentum, vel 56 Lignum Sanctissimae Crucis, tam Clerici Regulares, quam Saeculares, omnesque Laici incedere debent detecto capite; In aliis vero Processionibus Clerici deferentes Reliquias, & omnes saeculares comitantes incedere debent detecto capite; Alii vero Clerici tecto capite cum bireto. Sac. Congregat. Rit. in Cajetana 2. Septemb. 1690. Episcopus vero deferens 57 Reliquiam Ligni Sanctissimae Crucis in Pontificalibus poterit incedere cum Mitra. Sac. Congregation. Rit. in Materanen. 14. Junii 1692.

Occurrente Festo S. Antonii de Padua in Dominica infra 58 Octavam Corporis Christi, quamvis PP. Dominicani in dic-ta die peragant Processionem SS. Sacramenti; Nihilominus potest a Franciscanis fieri Processio de dicto Sancto; Dum-modo fiat diversa hora, & data praelatione temporis PP. Do-minicanis de mane, vel de Vespere. Sac. Congregation. Rit. in Placentina 30. April. 1701., & in Aliphana 18. Mar-tii 1702.

In processionibus non sunt deferenda Reliquiae Beatorum, 59 Sac. Rit. Cong. 27. Septemb. 1659.

Abusus antiqui in processionibus tollendi sunt cum magna 60 cautela, ne majora scandala sequantur. Sac. Congregat. Rit. 13. Maii 1603.

Canonici in processione intra Ecclesiam debent incedere 61 capite detecto, & extra eam cum bireto in capite. Sac. Rit. Cong. 30. Martii 1633.

In processionibus Candelarum, Palmarum, & similium, 62 quae sunt intra Ecclesiam sine Sacramento, non est pulsanda campanula ad elevationem SS. Corporis Christi in Missa privata; Quod si pulsatur, & advertatur elevatio, tunc ge-nuflexionem est utroque genu a transeuntibus ante Altare, ubi Missa celebratur, & deposito SS. Sacramento, progre-diendum; Similiter si aliqui transeant in elevatione Calicis. Sac. Rit. Cong. 1. Martii 1681.

Processiones facere de nocte cum SS. Sacramento feria 63 quinta, & sexta majoris habedomadae non convexit, & re-pugnat Mysteris Ecclesiae, & est abusus omnino tollendus. Sac. 546.

Sac. Cong. Rit. in Mantuana 18. Augusti 1606. apud Barbof. in Sum. Apostol. decis. verb. Processio num. 12.

Processiones, ut de nocte fieri possint feria sexta majoris hebdomadae, arbitrio Episcopi conceditur. Sac. Cong. Rit. in causa Indiarum 20. Julii 1600. apud Barbof. loc. citat. num. 13.

Si autem aliqua Processio fiat de nocte, non debet inferri in Ecclesiis Monialium. Sac. Congregation. Episcop. & Regul. 6. Septemb. 1709.

Licet PP. Capuccini possint retinere, & processionaliter etiam deferre imagines S. Antonii Patavini, & S. Francisci in habitu Capuccini, non possunt tamen subius imagines S. Antonii, vel S. Francisci de Assisi depictas, sculptas, vel imprelas cum eodem habitu apponere, & retinere in-scriptiones indicantes illas esse effigies dictorum Sanctorum, cum veriori forma habitus ipsius S. Francisci, sed moniti de-bent illas delere, & cancellare, ut justit Sac. Cong. Rit. in Neocastren. 22. Januarii 1707.

Episcopus potest cogere Clericos Beneficiatos ad interes-sum Processionibus publicis. Sacra Cong. Concil. in Nullius Altiterrae 26. Martii 1678. etiam Censuris, quamvis non probetur conluctudo accedendi; Dummodo Censurae sint comminatoriae, ferendae sententiae, & in subsidium, Eadem Sac. Cong. in Surrentina 6. Augusti 1689.

Item processionibus publicis interesse etiam tenentur Cle-rici Saeculares alicujus Ecclesiae, quamvis in fundatione il-lius exempti sint a Jurisdictione Ordinarii intra cujus Diocese-sim existunt. Sac. Cong. Concil. 21. Martii 1602.

Item processionibus publicis interesse cogi possunt Sacer-dotes intervientes Ecclesiis Religionis Hierosolymitanarum. Sac. Cong. Concil. apud Barbola in Summ. Apostolic. decis. Collec-tan. 907. num. 3.

Non sunt tamen ab Episcopo compellendi interesse proces-sionibus publicis Sacerdotes nullum Officium, aut Benefi-cium Ecclesiasticum in Civitate, vel Diocesi obtinentes. Sacra Cong. Concil. 9. Maji 1597. apud Barbola loc. citat. num. 5. & Benedic. XIV. Instit. Eccles. 31. §. 2.

Processiones publicas comitari cogere non potest Episcopus Clericos, qui sunt nullius Diocesis. Sac. Cong. Concil. apud Barbof. loc. cit. num. 6.

Processionibus publicis ab Episcopo cogendi non sunt inter-esse degentes extra Civitatem in locis, in quibus habent ple-bem, quia cum illa plebe debent facere Processionem, S. C. Concil. apud Campanil. in diversor. Jur. Canon. rubr. 12. c. 33. num. 117. Barbof. loc. cit. num. 7.

Processionibus publicis cogi non possunt interesse Clerici Regulares Societatis Jesu. Gregorius XIII. Constit. incip. Quaecumque.

Processionibus publicis interesse ab Episcopo compelli non possunt Clerici Regulares Congregationis S. Pauli decollati. Sixtus V. Constit. incip. Rationi.

Processionibus publicis interesse cogi non possunt Clerici Regulares Matris Dei Scholarum piarum. Urbanus VIII. Constit. incip. Debitum.

Processionibus publicis ultra solitum cogendi non sunt inter-esse Canonici Regulares Congregationis Lateranensis. Sac. Cong. Rit. in causa Canon. Regul. Lateran. 30. Julii 1616.

Processionibus publicis interesse non sunt ullo modo cog-endi Monachi Congregationis Cassinensis, nisi ad Processio-nem SS. Sacramenti juxta eorum antiquam consuetudinem. S. Cong. Rit. in Placentina 10. Junii 1602.

Processionibus interesse cogi non debent Monachi Olive-tani. S. Cong. Rit. apud Joann. Mariam Novar. in Lucerna Regular. verb. Processio numer. 11. & Barbof. loc. cit. nu-mer. 13.

Processionibus publicis interesse non sunt cogendi Monachi S. Hieronymi. Sacra Congreg. Concilii apud Joann. Mariam Novar. loc. cit. & Barbof. loc. cit. num. 14.

Processionibus publicis interesse compelli non possunt Mo-nachi SS. Trinitatis Caven. quorum Monasterium est imme-diate subiectum Sedi Apostolicae. Sac. Cong. Concil. 13. Au-gusti 1579.

Processionibus publicis interesse cogi non possunt Carmelitae Discalceati. Clemens VIII. Constit. incip. Religio-sorum. Et sic etiam plures alii Regulares, uti constant ex eorum respectivis Privilegiis.

Episcopus cogere non potest Canonicos ad interessendum Processioni, quae fit in tertia Dominica Mensis. Sac. Cong. Conc. in Sarnen. 27. Junii 1705. in responsione ad 7.

Processiones fieri possunt a Canonicis Cathedralis etiam, 83 per limites Parochiarum sine licentia Curati. Sac. Cong. Rit. in Thelesina 28. Augusti 1615. & 15. Junii 1619.

Processionibus solitis, ut Confratres conveniant, compelle-re potest Episcopus sub penis arbitrio illius, maxime itante possessione illos vocandi per Edicta. Sacra Cong. Conc. 21. Ja-nuarii 1622. & 8. Maii 1627.

Processiones debent fieri ordinatim, & successive absque 85 aliqua divisione, tam quando incedunt, quam quando stant; Sac. Cong. Rit. in Toletana 15. Maji 1612.

Edictum Episcopi prohibens explodi tormenta bellica per 86 vias, dum fiebant Processiones, sustinetur; Econtra Edictum Curiae Latinae permissivum post peractam Processionem resel-litur, prout de Jure. Sacra Cong. Immut. 2. Decembr. 1698. lib. 2. Decretal. Vallemani pag. 190.

Si ratiore alicujus solemnis Processionis, seu alterius ur-gentis necessitatis Religiosi omnes egrediantur a Conventu, feminae tunc illum ingredientes, graviter peccant, & penis ingredientium afficiuntur. Sic expresse Bonacina tom. 1. tra-ctat. de Clausura q. 5. punct. 2. n. 7. Donatus Prax. Regular. tom. 1. tract. 4. q. 16. & alii. Et ratio est, quia in tali casu facerent contra legem, quae sub gravissimis penis prohibet foeminas intrare in Conventu virorum. Nec obstat quod pro-tunc cesset finis Legis, nempe Regulares perturbari, vel in-cititari ad peccandum, cum, ut supponitur, in Conventu nullus existat; Quia per accidens est, finem legis in aliquo raro casu non violari; Lex autem respicit id, quod est per se, & saepius accidit, non autem id, quod est per accidens, & raro contingit; l. Ex his 4. & l. Nam ad ea 5. ff. de Legib. Authent. ut sine prohibitione matres, cum similibus.

Nec valet dicere, quod cessante causa prohibitionis cessat ipsa prohibitio, cap. Cum cessante 60. de appellationib. l. Cum ancillam 6. Cod. de conditione ob causam, & Glof. final. ibi-dem, cum similibus. Non valet, inquam, quia id procedit quando causa cessat per se; scilicet autem si ex aliquo acciden-ti, ut in nostro casu. Et id, quod dicitur de ingressu fami-narum in Conventu Religiosorum, venit dicendum etiam de ingressu virorum in Monasteria Monialium, si ex aliquo acci-dentali casu ad breve tempus omnes egrediantur a Mona-sterio. Et a fortiori si aliqui Religiosi, vel aliqua Monialis remaneat in Conventu, & respective Monasterio ad custo-diam, vel ob aliam causam pro illo brevi tempore; maxime cum novissime edita sint a Benedic. XIV. duae Constitutio-nes rigidissime prohibentes, una quemcumque ingressum in-clausuram Religiosorum, prima quae incipit Regularis disci-plina; & altera ingressum in clausuram Monialium, quae in-cipit: Salutare in Catholica Ecclesia institutum.

Alia ad rem. Vide verb. Crux.

Processio Generalis in solemnitate Corporis Christi, Sede 88 Apostolica vacante, de more celebrari jubetur, cum praefcri-ptione ritus, & personarum, quae interesse debent. Benedic. XIV. tom. 1. Constitut. 122. incip. Pastoralis Sollicitudinis. Et praescribit, quod celebretur apud Basilicam Vaticanam. 90 Idem ibid. §. 3. Electio Antifistis, qui deferat Sanctissimum Sacramentum, tribuitur Collegio Cardinalium, Idem ibid. 91 §. 5.

Processiones Confraternitatum singulis diebus per Octavam 92 Sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli in Urbe habenda, statuuntur ad diversas, & designatas Ecclesias. Idem Constit. 83. incip. Admirabilis §. 11. Vide supra ad verb. Cappella a num. 65. ubi assignantur Ecclesiae, & Indulgentiae.

Regularibus liberum est pro Processionibus peragendis extra 93 claustra licentiam petere vel ab Episcopo, vel a Parocho; Immo habita licentia ab Episcopo, qui est parochus Parocho-rum, etiam contradicente Parocho, possunt Processiones ipsas extra claustra peragere. Sac. Cong. Concil. in Nepefina 3. Augusti 1686. & in Volaterrana 16. Martii 1725. ad deci-mum, ut refertur in Thesuro Resolutionum Sac. Cong. Concil. tom. 4. in dicta Volaterrana.

Processio Kalend. Augusti ab Ecclesia S. Francisci Assisien. 94 ad Ecclesiam S. Mariae Angelorum, ad forniam veterum In-dultorum approbata & confirmata fuit a Benedic. XIV. Constit. incip. Fidelis Dominus §. 10.

Processionibus publicis, quocumque jure, seu auctoritate 95 indicis ab Archiepiscopo Neapolitano, interesse non tenentur Rector, aliique Clerici, seu Presbyteri actu intervientes in Hospitali S. Angeli a Nido Neapolitane Civitatis. Bene-dic. XIV. Constit. incip. Praclarum §. 15.

Processiones prius fieri debent, dein Missa solemniter can- 96 tanda

tanda ex Rubrica Missalis Romani. Institut. Eccles. 68. §. 12. Nisi tamen aliter ob gravem causam Episcopo, vel Clero videatur. Ibid. ex ead.

97 Processio in Festo S. Marci, si incidat in ipsam Paschae Resurrectionis diem, transferenda est ad tertiam diem Paschae ex decreto Sac. Cong. Rit. die 25. Septembr. 1734. Institut. Eccles. 28. §. 3.

Novae additiones ex aliena manu.

1 NON obstante Concilio Tridentino sess. 25. cap. 13. de Regular. obligante Regulares tamen exemptos ad publicas processiones, possunt adhuc ii, vel ex privilegio, vel ex praescriptione non teneri in iis intervenire.

2 Quod attinet vero ad privilegium, non hoc debere esse re-cta concessum, minimeque venire in generali privilegiorum communicatione, ne ex ea quamfere omnes Religiones habent communicatione privilegiorum, Regularibus orbata remaneant publicae processiones contra mentem Concilii Tridentini; Pellizar. in Manual. Regular. tract. 5. cap. 2. q. 4. Pasqualig. ad Laurer. de Franch. de Process. q. 2. numer. 63. Quartus de Process. sect. 3. punct. 1. q. 4. in fin. P. Gauden. a Janua de Visitat. cap. 4. dub. 10. sect. 4. num. 63. Rotam in Meliten. Processionum 24. Januarii 1757. §. 6. cor. R. P. D. Parraccian. & 14. Februarii 1759. §. 1. coram. R. P. D. Herberos.

3 De privilegio concessio a S. M. Pio V. in Bulla Esti mendicantium Collegiis studiorum non interveniendi in publicis processionibus, queri solet, an revocatum illud fuerit a Gregorio XIII. in Bulla In tanta? Affirmavit autem Rota in d. Meliten. Processionum 24. Januarii 1757. §. 3. & 14. Februarii 1759. §. 4.

4 Caterum attendit Bulla: Esti mendicantium non omnia Collegia studiorum, sed Mendicantium tantum, non item Monachorum, & quidem ea, in quibus Fratres sub arctiori custodia degunt, ita ut nec in Choro cantent, nec ad mortuos accedant, sed tantum studiis, & lectionibus vacent, gaudent privilegio non interveniendi in publicis processionibus; Rot. in d. Meliten. Processionum 24. Januarii 1757. §. 4. & 14. Februarii 1759. §. 3.

5 Quod vero concernit praescriptionem, ea non aliter potest opponi, quam si Regulares vocati, per tempus legitimum non intervenerunt in publicis processionibus. Caterum Regulares non vocati tamen per diuturnum tempus non intervenierunt in publicis processionibus, praescriptionem opponere nequeunt, idque quia ubi questio est de praescriptione juris negativi cum iis, qui ante interpellationem nulla tenentur obligatione, ea non incipit nisi a die, qua interpellari contraxerint, & sic possidere ceperint; Perrin. ad Constit. 2. Sixti IV. §. 11. numer. 57. Maron. Respons. 12. numer. 3. & 35. Pellizar. in Manual. Regular. tract. 1. cap. 11. numer. 13. Bordon. variar. resolut. p. 2. resolut. 7. numer. 142. Luzzan. in Summ. tom. 1. cap. 9. numer. 47. Rot. in d. Meliten. Processionum 24. Januarii 1717. §. 15. & 14. Februarii 1759. §. 10.

8 Quantum vero tempus requiritur ad hanc praescriptionem, variant Doctores. At si ponderetur, quod singulis Decretis Concilii Tridentini inest decretum irritans ex Constitutione S. M. Pii IV. ejusdem Concilii Tridentini confirmatoria, quae in radice submovet quamlibet contrariam consuetudinem in futurum, vim nullam habere poterit quadragenaria; Ursaya discept. Eccles. tom. 6. part. 2. discept. 19. numer. 105. & plur. seq. Rot. in d. Meliten. Processionum 24. Januarii 1757. §. 14. & 14. Februarii 1759. §. 10.

PROCESSUS CURIAE LAICI LAESIVI IMMUNITATIS.

1 Processus Laicorum post confugium factio nulla adhiberi potest fides per Judicem Eccles. quo vero ad probationem revelantiam remittitur iudicio Episcopi; Sacra Congr. Immunit. in Laudem. 13. Decembr. 1633. lib. 4. Decret. Paul. p. 8. 179.

2 Immo injungitur Episcopo, ut non recipiat Processus fabricatos in Curia Laica post extractionem confugitorum; Eadem Sacra Congr. Immunit. in Pinnen. 2. Junii 1624. ex Regesto Scripturarum veterum pag. 26.

3 Processibus Curiae Laicae super delictis eorum, qui fuerunt ab Ecclesia postea extracti, Episcopus potest adhibere fidem, si ante extractionem fuerint fabricati, vel ante confugium; Eadem Sacra Congr. Immunit. in Caputaquen. 15. Julii 1636. lib. 3. Decretor. Paul. pag. 9. in Syracusana 13. Julii 1626. lib. 1. Decret. Paul. pag. 8.

4 Processus originalis cum omnibus actis contra Clericum, per Judicem Laicum est ab ipso transmittendus Judicis Eccles. ut aboleatur, & igni tradatur; Eadem Sacra Congr. Immunit. in Nepefina 27. April. 1638. lib. 2. Decret. Paul. p. 6. in Civitatis Plebis 31. Maji 1639. dist. lib. pag. 92.

5 Quatenus sit impossibilis laceratio Processus in ea parte, quae concernit Ecclesiasticum, vel castatio nominis ipsius Ecclesiastici, facta prius declaratione per Judicem, qui confecit dictum Processum, irritante ipsum cum omnibus actis contra Ecclesiasticum, uti invalidum defectus Jurisdictionis, datur facultas absolvendi censuratos, tam nominatos, quam innominatos in Cedulaibus; Eadem Sacra Congr. Immunit. in Aquilana 27. Januarii 1634. lib. 3. Decret. Paul. pag. 194.

6 Processus, & alii actus Curiae Laicae contra Equites Hierosolymitanos sunt prorsus invalidi; Eadem Sacra Congr. Immunit. in Messanen. 18. Novemb. 1653. lib. 5. Decret. Paul. pag. 25.

7 Officiales, & Ministri Curiae Laicae conficientes Processum contra Clericum excommunicationem incurrun; Eadem Sacra Congr. Immunit. in Recinaten. 27. Julii 1683. lib. 3. Decret. Altoviti pag. 211.

PROCESSUS CURIAE ECCLESIASTICAE.

1 Processus Curiae Ecclesiasticae non sunt consignandi iudici laico; Sacra Congr. Immunit. in Terracinen. 18. Februarii 1631. lib. 2. Decret. Paul. p. 97.

2 In confectioe Processus super Immunitate non est permit-tenda a Ministris Episcopi assentientia iudicis laici; Sacra Congr. Immunit. in Aviminen. 6. Maji 1631. ibi pag. 76.

3 In fabricatioe Processus contra Personas Ecclesiasticas caveat Episcopus, ne utatur ministerio Laicalium Ministrorum Sac. Cong. Immunit. in Pientina 30. Junii 1700. lib. 2. Decret. Vallem. pag. 297.

4 Episcopus conficiat Processum ad formam Bullae super delicto praesentio exceptuato, observans, quod nullus habendus est respectus ad Processum fabricatum in Tribunali Laico pro probatione Juridica delicti, sed solum permittum est uti Processu Curiae Laicae pro simplici instructione animi; Sac. Cong. Immunit. in Alexandrina 17. Aprilis 1700. ibi p. 282.

5 Aliquando injungitur Vicario, ut abstineat ab ulteriori Processu super delictis Extractorum, atenta eorum restitutione ad Ecclesiam. Sac. Cong. Immunit. in S. Severina 18. Augusti 1663. l. Decret. Fani p. 10.

6 Cum Curia Legationis peteret sibi communicari Processus fabricatos in Curia Eccles. contra Extractores, Sacra Congr. Immunit. in Aviminen. 6. Maji 1631. ibi pag. 76.

7 Processus occasione Immunitatis factus a Curia Eccles. ex stylo Sac. Cong. non consignatur Partibus, S. C. Immunit. in Bononten. 19. Julii 1695. lib. 1. Decret. Vallem. pag. 201.

8 Confessio Processus super loco capturae ad effectum declarandi, an quis gaudeat nec ne Immunitate? spectat ad Episcopum. S. C. Immunit. in Neritonem. 1. Septemb. 1643. l. 3. decis. Paul. p. 208.

9 Episcopus Mantuanus supplicat S. Cong. pro resolutione infra scriptorum, scilicet: aliqui Sacerdotes cum aliis Laicis prentu Monasterii carcerati fuere a Curia Seculari, & adhuc detinentur in Carceribus Laicis pro tuta custodia, sed nomine Episcopi, qui querit.

I. An possit Episcopus circa Ecclesiasticos conficere Processum conjunctum cum Curia Laica ob Laicos complices?

II. An ad conficiendum Processum possit delegare usque ad sententiam exclusive Judicem Laicum?

III. An factio Processu in Curia Episcopali possint communicari indicia resultantia ab ipso Curiae Seculari contra Laicos?

IV. An dato, quod Curia Secularis perseveret in denegatione communicationis sui Processus Curiae Episcopali in parte tangente Ecclesiasticos, si vicissim Curia Episcopalis non communicet Curiae Seculari indicia, quae resultant ab ex-

quo suo Processu, debeat Episcopus dimittere Sacerdotes, cum contra ipsos, nec indicia, nec corpus delicti habeat?

Sacra Congregatio respondit:

Ad I. Episcopum non posse conjunctim procedere, & ad ipsum spectare integram cognitionem causae.

Ad II. Eundem Episcopum non posse delegare Judicem Laicum.

Ad III. Non posse Processum communicare.

Ad IV. Non posse de rigore Juris procedere, sed facere debere diligenter pro habendo Processu, & corpore delicti; quod si non habuerit, dimittat carceratos cum cautione de se praesentando; S. C. Immunit. in Mantuana 18 Julii 1651. l. 4. Decret. Paul. p. 154.

10 Episcopus formet Processum contra eos, qui in actis producerunt Episcopum non esse Judicem competentem Immunitatis Eccles. neque Sac. Cong. sed solum Regiam Camerae S. C. Immunit. in Orjeu. 29. Decemb. 1625. l. Scripturarum Veterum p. 80.

11 Pendente fabricatioe Processus super requisitis Clericatus Episcopus faciat sibi consignare Clericum a Curia seculari, & caute in suis carceribus custodiat S. Cong. Imm. in Aquin. 18. Febr. 1673. lib. 1. Decret. Altov. pag. 772.

12 Processus fabricatus a Clerico conjugato uti subdelegato a Delegato Papae contra Personas Ecclesiasticas, est nullus, eo quia subdelegatio virtute facultatis Pontificiae solum concedi solet Clericis simpliciter. Sac. Cong. Immunit. in Viterb. 13. Septembr. 1679. lib. 2. Decret. Altov. pag. 1833.

13 Processus fabricatus a Clerico conjugato de ordine Sac. Confessioe extracta habitata a Sanctissimo, in qua tamen non erat expressum Processum fieri posse a Clerico conjugato, non sustinetur. Sac. Congr. Immunit. in Interam. 20. Decemb. 1702. lib. 3. Decret. Vallem. pag. 46.

14 Processus confectus a Bigamo abique expressioe Bigamiae in facultate concessa a Sanctissimo procedendi contra Clericum, non sustinetur Sac. Cong. Immunit. in Moris Falisci 19. Decemb. 1702. ibi pag. 462.

15 Processus Curiae Episcopalis, & condemnatio ad Triremes Clerici dolose extracti ab Ecclesia per Capitaneum di Capri-pagna, ut dicitur, est omnino abolendus. Sac. Cong. Immunit. in Cassanen. 10. Martii 1693. lib. 1. Decret. Vallem. pag. 29.

16 Cum Episcopus suffraganeus in confectioe Processus contra Canonicos praesentum Reum homicidii proditorii commiserit plurimos defectus, ad hos vitandos Sac. Congr. ordinat, quod praevia consignatione Canonici carcerati Metropolitano, ut idem conficiat novum Processum iuxta instructionem faciem dam per D. Ponentem. Sac. Congr. Immunit. in Oppiden. 17. Februarii 1693. lib. 1. Decret. Vallem. pag. 24.

17 Processus fabricatus a Vicario Gener. contra perturbatores Libertatis Eccles. cum subscriptionibus dedita opera falsis, & datis diem pariter falsis, impedit validitatem Censurarum, & Episcopus procedat contra falsarios. Sac. Cong. Immunit. in Caven. 24. Augusti 1694. ibi pag. 141.

18 Confessio Processus super extractione Parochi a propria Domo Parochiali propter causam Civilem committitur Episcopo viciniore, quando Episcopus Dioecesanus Parochi est suspectus extracto, immo allegatur ut ordinans talem extractionem. Sac. Congr. Immunit. in Oppiden. 21. Januarii 1687. lib. Decret. Martelli pag. 42.

19 Assignandus est terminus duorum mensium Fisco, & adhaerentibus pro legitimatione Processus, quo elapso, & nihil iustificato, restituantur Ecclesiae extracti Sac. Cong. Immunit. in Squilac. 25. Maii 1655. lib. 5. Decret. Paul. p. 66. in una Marforum 9. Maii 1656. ibi pag. 94.

20 Aliquando in causis particularis attentionis injungitur Episcopo, ut per se ipsum conficiat Processum. Sac. Cong. Immunit. in Tudertina 17. Aprilis. 1675. lib. 1. Decret. Altoviti. p. 1087.

21 Impinguatio Processus committitur Metropolitanis quando Episcopus non agit viriliter circa Ordines Sac. Congr. pro reparatione Immunitatis. Sac. Cong. Immunit. in una S. Agathe Got. 27. Maii 1687. l. Decret. Martelli pag. 108.

22 Injungitur Judici Ecclesiastico, ut in conficiendo Processu utatur Cancellario idoneo, & examinare faciat testes de vili inductos. Sac. Congr. Immunit. in Viterbien. 3. Mar. 1694. l. 1. Decret. Vallem. p. 107.

23 Aliquando ut utatur alio Cancellario Ecclesiastico. Partibus Ferrar. Biblioth. Tom. VI.

secreto. Sac. Congr. Immunit. in Meliten. 7. Julii 1699. l. 2. Decret. Vallem. pag. 230. & in locum Assessoris deputet alium Partibus non suspectum. Sac. Cong. Immunit. in eadem 9. Februarii 1700. ibi pag. 270.

24 Quoad Processum formatum in Curia Episcopali solvenda est merces dumtaxat Copistae. Sac. Cong. Immunit. in Balneo-regien. 6. Julii 1694. l. 1. Decret. Vallem. p. 132.

25 Aliquando transmittitur Processus absque solutione, donec cognoscatur de assera paupertate Partis. Sac. Cong. Immunit. in Trojana 6. Dec. 1692. d. l. p. 9.

26 Aliquando praevia cautione personae Eccles. ab Episcopo approbandae solvendi Cancellario Episcopali summam taxandam a Sac. Congr. Ead. Sac. Cong. Immunit. in Theanen. 13. Nov. 1694. d. l. p. 156. & Nullius Atini 11. Dec. d. Anni, & l. p. 161.

27 Saepe Sac. Congr. injungit Judici Ecclesiastico, ut conficiat Processum, & transmittat, ac informet. Sac. Cong. Immunit. in Ferracinen. 13. Maii 1698. l. 2. Decret. Vallem. p. 154. & alibi.

28 Aliquando iussu Sac. Cong. per D. Ponentem, vel D. Secretarium datur instructio Judici Eccles. sive Episcopo, seu Vicario Apostolico, seu Capituli, seu Generali, seu Nuntio pro conficiendo, vel impinguando Processu. Sac. Cong. Immunit. in Perusina 14. Jan. 1698. d. l. p. 133. in Sorana 8. Jul. d. Anni, & l. p. 162. & in eadem 13. Januarii 1699. lib. 2. Decret. Vall. p. 197. & alibi.

29 Pro sanatione praeteritorum processuum agenda cum Sanctissimo. Sac. Cong. Immunit. in Urbevetana 16. Januarii 1691. l. Decret. Martell. pag. 719.

30 Saevantur, annuente Sanctissimo, Processus facti contra Reum assasinii extractum, tum ob nullitatem provenientem ex eo, quod Judices subdelegati auctoritate Apostolica processerunt in Constitutione Rei, & in aliis actibus non conjunctim iuxta eorum deputationem, sed divisim; tum ob nullitatem provenientem ex eo, quod ad efficiendos compleres contumaces recepta sunt ratificatio extracti in tormentis absque speciali facultate Apostolica. Sac. Cong. Immunit. in Bonon. 16. April. 1797. lib. 2. Decret. Vall. pag. 86.

31 Processus fabricatus a Curia Episcopali super delicta extracti auctoritate Laicali, est nullus, sed annuente Sanctissimo sanatur. Sac. Cong. Immunit. in Asten. 11. Martii 1681. lib. 2. dec. Altov. pag. 2165.

32 Saepe injungitur Judici Ecclesiastico, ut legitimo Processu assignet defensiones, & transmittat. Sac. Congr. Immunit. in Capuana, seu Neapolitana 12. Julii 1698. lib. Decret. Martell. pag. 491. in Anglonen. 2. Junii 1699. lib. 2. Decret. Vallem. pag. 223.

33 Item ut impingnet Processum, eum legitimet, & assignet defensiones, ac transmittat. Sac. Cong. Immunit. in Nullius Atini 16. Septemb. 1698. l. 2. Decret. Vall. pag. 176.

34 Saepe ex commissione Sanctissimi, vel Sac. Congr. Curia Ecclesiastica Processum a se factum consignat Curiae Laicali. Sac. Congr. Immunit. in Pisaur. 21. April. 1694. lib. 1. Decret. Vallem. pag. 178. & alibi in Senogallien. 17. Decemb. 1658. lib. Decret. Rocci pag. 143.

35 Modus fabricandi processus, brevitatis gratia, videndus relinquitur apud Farinacium, Julium Clarum, Gomez, Raynaldum, Passerinum, Sanctorium, Reiffenstuel, de Bictis, aliisque similes classicos Auctores.

PROCURATIO.

1 Procuratio, quamvis generatim varia significet, ad praesens tamen nihil aliud est, quam contributio sumptuum, & expensarum necessariorum pro victu, & honesta sustentatione tempore Visitationis praestanda illis, qui Ecclesias Dioecesis visitant. Sic in re communis, arg. cap. procuraciones 23. de Censibus, & Conc. Trident. sess. 24. de reform. cap. 3.

2 Sub procuratione comprehenduntur omnia, quae sunt necessaria pro victu, nempe cibus, potus, & habitatio ipsius Visitatoris, & honesti comitatus ejusdem. Item pabulum pro Equis, & Jumentis necessariis. Communis. Omnia enim supra dicta veniunt nomine victus; l. Verbo victus 43. l. Et cetera 44. & l. in stratum 45. de verb. significat. Unde supra dicta omnia debent subministrari Episcopo, seu Visitatori a Clericis, & Ecclesiis visitatis. Communis per text. in c. procuraciones 23. c. Venerabili 24. & fere per tot. tit. de Censib. & Conc. Trident. sess. 24. de reform. c. 3.

3 Non potest tamen Episcopus, seu Visitator Ordinarius exi-

gere Procuracionem pro Equitatis, & vecturis, neque pro aliis expensis faciendis extra victum, quia ad ista, & alia (solum victu excepto) tenetur de suo. Sac. Cong. Episcoporum. Regular. in *Virtutibus*. 24. Augusti 1606. in *Cajacen.* 20. Martii 1615, & *Sacra Congr. Concil. in Lavinon.* 12. April. 1698, & in *Amalphan.* 18. Julii 1699. Et sic communis Doctorum.

Si autem Visitator sit Delegatus Apostolicus, ultra victum, sunt etiam ei solvenda expensa pro Equis, seu vectura, & itinere de loco ad locum necessariam. Communis, ex Decreto *Sacrae Congregationis* 10. Junii 1627. relato per extensum a Nicol. in *Florentis verb. visitatio n. 15.* ubi recte advertit, quod ea, que statuit Concilium Trid. cit. sess. 24. cap. 3. non intelliguntur nisi de Visitatore Ordinarii, non autem de Apostolica, quae ad relationem Sacrae Congregationis destinari solet a Summo Pontifice sub forma ibi a se adducta.

Ordinarie loquendo ad Procuracionem praestandam Visitatoribus tenentur omnes Ecclesiae Visitatori subjectae, nisi Privilegio, vel legitima consuetudine sint exemptae. Communis, arg. cap. conquirente 16. de Offic. Ordinar. cap. Ex Officij 16. de prescript. cap. Procuraciones 23. de censibus cum similibus, juncto Concilio Trid. cit. sess. 24. de reform. cap. 3.

Dicitur autem notanter: Nisi Privilegio, vel legitima consuetudine sint exemptae, quia Ecclesiae, quae speciali Privilegio Pontificio sunt exemptae, ad eam praestandam non tenentur, textu expresso in cap. cum instantia 17. de censibus.

Sicuti etiam non tenentur Ecclesiae illae, quae legitimam consuetudinem habent eam non praestandi, textu expresso in Concilio Trid. cit. sess. 24. de reform. cap. 3. ibi: In his vero locis, seu Provinciis, ubi consuetudo est, ut nec visitalia, nec pecunia, nec quidquam aliud a visitatoribus accipiatur, sed omnia gratis fiant. ibi id observetur.

Sic non potest Episcopus visitans parvos Conventus sibi suppositos, seu subjectos aliquid accipere procuracionis nomine, seu in pecunia, seu in victualibus, ut expresse declaravit Sac. Cong. super statu Regularium 25. Junii 1665. Papa approbante Decretum, ut sequitur.

Cum Sacra Congregatio super statu Regularium alias consulta: An Episcopus visitans parvos conventus suae Jurisdictionis suppositos, aut personas in eis degentes ad praescriptum Decreti san. mem. Innocentii X., quod incipit, Ut in parvis &c. possit a visitatis procuracionem exigere in victualibus, vel in pecunia, duxerit expedire, ut Sanctiss. D. N. decernat, & declaret non licere Episcopo tales conventus visitanti quicquam accipere procuracionis nomine. Sanctitas Sua Congregationis sententia audita, eam expresse approbavit, noluitque licere Episcopis hujusmodi conventus visitantibus aliquid accipere procuracionis nomine, seu in pecunia, seu in victualibus, & ita observari praecipit. Non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, etiam in corpore Juris clausis, ceterisque contrariis quiblibetque.

Datum Romae die 23. Junii 1665,
 Marcus Antonius Card. Franciottus.
 Loco * Sigilli.
 Prosper Fagnanus Secret. Custos.

Item non potest Episcopus Procuracionem exigere pro Visitatore Oratorij privati. Communis, textu expresso in cap. Auctoritate 27. de Censibus, juncto ejus Summario, in quo sic precise habetur: Propter privatam Oratorum Procuracionem ratione visitationis non debetur.

Item Episcopus non potest procuracionem exigere ab Ecclesiis, & Beneficiis pauperibus sufficientes redditus non habentibus ad ipsam praestandam. Communis, arg. cap. Cavendum 7. caus. 10. q. 3. cap. Statutum 11. §. Insuper, de rescript. in 6. ibi: Vbi notabiliter fuerint pauperes, etiam pro expensis nihil proventus exigatur ab eis. cap. Placuit 1. q. 2. ibi: Si autem paupertas, aut necessitas illum retinet, nihil exigatur ab eo, cap. Cum instantia 17. de Censibus, & ibi Glossa verb. Indebite praegravari, ubi ait: Immo a paupere non debet exigere, quin nec Judex exigat sportulas a pauperibus. Novel. 17. cap. 3.

Item non potest Episcopus procuracionem exigere ab Hospitalibus, Leprosariis, & aliis piis locis pro pauperibus, aut infirmis deputatis, etiam si amplissimos habeant redditus. Redditi enim talium locorum omnes quantumvis ampli applicari debent in usus pauperum; Clement. Quia contingit, De Religiosis Domibus; Unde si quid ab eis exigetur, pauperibus

praediceretur, utpote qui ad victualia praestanda non tenentur, arg. c. Licet multum 4. de Censibus; & sic expresse declaravit Sacra Congregacionem Concil. testatur Fagnan. l. 3. Decretal. in cap. Venerabili 24. de Censibus num. 34.

Item non potest Episcopus post Concilium Tridentinum procuracionem exigere ab Ecclesia sua Cathedrali, aut aliis Ecclesiis, seu locis piis, & Clero Civitatis, in qua Sedem habet. Communis; Et sic expresse pluries declaravit Sacra Cong. Episcoporum apud Nicol. verb. Visitatio num. 10. Amplia 1. & Sacra Congr. Concilii ex cap. 3. sess. 24. teste Fagnano loc. cit. num. 15. & 38. Immo etiam ipse Episcopus moretur in alio Oppido Diocesis. Sac. Cong. Concilii in Aliphana 18. Julii 1705. apud Monacell. tom. 4. supplement. ad tom. 3. num. 78.

Episcopus, quando vadit per Diocesim extra Visitacionis occasionem, licet ad consecrandam, vel reconsecrandam Ecclesiam, vel Sacramentum Confirmationis administrandum, neminem cogere potest ad subministrandas expensas, neque pro Equis, neque pro victualibus. Sacra Cong. Episcoporum Regular. in Ajacc. 14. Novemb. 1581. in Albinganen. 18. Januarii & in Florentina 25. Junii 1627. apud Nicol. in Florentis verb. Visitatio limit. num. 10. 12. & Sacra Cong. Concilii in Amalphan. 18. Jul. 1699. in responsione ad secundum apud Monacell. tom. 1. tit. 5. formul. 1. a num. 20. ad 23. ubi plurimis adductis testatur de communi, & Fagnan. loc. cit. numer. 19.

Procuratio non debetur Episcopo, cum per alium visitat, sed ipsi Visitanti. Communis, per text. in cap. 6. §. Episcopus, de Offic. Ordinarium in 6. juncto Summario ibi: & Concil. Trid. cit. sess. 24. cap. 3. & expresse declaravit Sac. Cong. Conc. in Elven. 23. Nov. 1613. apud Fagnan. in cap. Procuraciones 23. de censibus num. 14.

Visitatores contenti esse debent modesto equitatu, famulatuque, ne scilicet inutilibus sumptibus quicquam onerosive sint. Communis, per text. in c. cum Apostolus 6. c. Procuraciones 23. de censibus cap. conquirente 16. de Offic. Ordinarium, & Conc. Trid. cit. sess. 24. cap. 3. ibi: Exceptis tantum victualibus, quae sibi, ac suis frugaliter, ac moderate pro temporis tantum necessitate, & non ultra erunt ministranda; Unde in cap. cum Apostolus 6. de Censibus, expresse prohibetur, ne Visitatores, cum canibus venatoriis, & avibus proficiantur, sed ita procedant, ut non quae sua sunt, sed quae Jesu Christi quaerere videantur; Nec sumptuosas epulas quaerant, sed cum gratiarum actione recipiant, quod honeste, & competenter eis fuerit ministratum.

Unde non debet Episcopus secum ducere plusquam ad summum octo personas, ut observat S. Carolus, qui etiam pro sua mensa uno ferulo contentus erat. S. C. Episcoporum in Germanen. 26. Augusti 1575. apud Nicol. loc. citat. numer. 10. limit. 1.

Vicarius autem Capitularis, seu Vicarius Generalis, vel alius Substitutus, qui non sit Episcopus, non potest exigere, nisi medietatem Procuracionis dari solita Episcopo. Sic pluries decrevit Sac. Cong. Episc. apud Nicol. loc. cit. num. 19. limit. 9. & novissime Sac. Cong. Concil. in Amalphan. 18. Julii 1699. in responsione ad 4. confirmata auditis partibus 6. Februarii 1700. & in Nullius Provinciae Hispaniae, excessum 11. Septemb. 1706. ad 5. apud Monacell. tom. 3. tit. 2. formul. 4. num. 3. & eadem Sac. Cong. Concil. in Ostien. 28. Julii 1708. in responsione ad 5. apud Monacell. tom. 4. supplement. ad tom. 3. num. 79. Ubi num. 80. ex aliis resolvit, quod hoc procedat etiam respectu Vicarii Apostolici Visitantis, cum & ipse visitet tamquam Vicarius Capitularis, adeoque tractandus est tamquam inferior Episcopo.

Procuracionum numerus commenlurandus est numero dierum, in quibus munus Visitacionis impeditur. Communis; textu expresso in cit. cap. Procuraciones 23. de Censibus, ibi: Ita quod numerus Procuracionum numerum dierum, quibus hujusmodi moram fecerint, non excedat. Fagn. ibid. num. 19. Et concordat cap. Inter cetera 8. caus. 10. q. 3. ubi ad evitanda gravamina Ecclesiarum ordinatur, ut nisi necessitas aliquid exigat, cum Episcopus Diocesim visitat... amplius, quam una die per unamquamque Basilicam remorandi licentiam habeat.

Unde si Visitator una die plures Ecclesias visitando absolvat, non licet ei accipere ab omnibus ipsis simul, nisi unam Procuracionem pro tali unica die, quantumvis quilibet Ecclesia de per se sufficiat ad integram Procuracionem praestandam. Communis, textu expresso in cap. Felicis 3. de Censibus in 6. ibi: Ad-

Adjicientes, quod non licet Visitanti, nisi unam Procuracionem recipere una die, sive unum locum solum visitare, sive ita, sive plura; etiam si locus quilibet visitatus ab illo sufficeret ad Procuracionem integram persolvendam, cum eidem sufficere debeat, ut temporalia metat a locis peronaliter visitatis pro diebus, quibus eis spiritualia subministrat. Et in tali casu ille plures Ecclesias una die visitare debent inter se proportionaliter dividere solas expensas necessarias pro tali unica Procuracione, seu honesta sustentatione; unius diei ipsius Visitacionis, & comitatus ejusdem, & nihil amplius; ut notant communiter Doctores.

Nullam tamen Procuracionem exigere potest Ordinarius pro Visitacione Parochialium unitarum Religioni Hierosolymitanae; Nisi ipse Ordinarius, quando concessit Ecclesiam illi Religioni, sibi, & Successoribus suis Jus Procuracionis expresse reservasset. S. Pius V. Constit. 136. incip. Exposcit, & Lexius declaravit Sac. Cong. Episcoporum. & signanter in Perusina 11. Januarii, & in Senesi 8. Martii 1578. & in Elven. 27. Julii 1604.

Visitator hospitatus a Laicis non potest exigere Procuracionem a Clericis, dummodo illi victualia non recusaverint. Barboza de Offic. & potest. Episcoporum. par. 3. allegat. 73. num. 66. & in cap. Felicis 3. de Censibus in 6. num. 3. Graff. decis. aur. part. 2. cap. 27. num. 90. lib. 3. Monacell. tom. 3. tit. 2. formul. 4. num. 6. & alii passim, arg. cap. Procuraciones 23. de Censibus, & cit. cap. Felicis 3. eod. in 6. cum similibus.

Laici, nisi velint solvere, non debent cogi Censuris, ut solvant Procuracionem, non obstante solito. Glossa in cap. Cavendum 7. caus. 10. quest. 3. Glossa in cap. Felicis 3. de Censibus in 6. verb. Laicos, Monacell. loc. cit. numer. 4. Pignatelli. tom. 1. consil. 47. per tot. & tom. 9. consil. 146. num. 30. ubi ad id plura decreta afferit.

Visitator non potest praetendere victualia in pecunia praestare, quamvis antea visitati soliti fuissent solvere tantam pecuniam summam loco victualium, sed est in optione eorum, qui visitantur, an malint solvere id, quod erat ab ipsis antea solvi certa pecunia taxata consuetum, an vero praedicta victualia subministrare, textu expresso in Concilio Trid. cit. sess. 24. de reform. cap. 3. ibi: Sit tamen in optione eorum, qui visitantur, si malint solvere, id, quod erat ab ipsis antea solvi certa pecunia taxata consuetum, an vero praedicta victualia subministrare, textu expresso in Concilio Trid. cit. sess. 24. de reform. cap. 3. ibi: Sit tamen in optione eorum, qui visitantur, si malint solvere, id, quod erat ab ipsis antea solvi certa pecunia taxata consuetum, an vero praedicta victualia subministrare, . . . Et concordat cap. Felicis 3. de Censibus in 6. ubi conceditur facultas Visitatoribus accipiendi procuracionem in pecunia a volentibus illa solvere, ibi: Concedimus, ut Episcopi, & alii, quibus ex Officio competit visitare, a volentibus Ecclesiarum, & locorum visitatorum, Rectoribus, seu personis, pecuniam libere accipere valeant pro sumptibus moderatis faciendis in victualibus, diebus, quibus Visitacionis Officium personaliter exercebunt. Non obstante, quod olim id, scilicet praetium moderatae Procuracionis, in pecunia accipere prohibuit fuerit in cap. Relata 9. caus. 10. q. 1. cap. Romana 1. §. Procuraciones, & cap. Exigit 2. de censibus in 6.

Intuitu Procuracionis non potest Visitator, sive ejus Secretarius, sive quis alius de suo comitatu aliquid munus, etiam gratis oblatum, accipere, etiam quovis praetextu, seu quovis colore, puta pro Equis ferrandis, seu pro xenis famulorum, seu qualitercumque; Et hoc sub poena maledictionis, a qua non liberetur, nisi duplum restituat; textu expresso in cit. cap. Romana 1. de Censibus in 7. §. Procuraciones, ibi: Caveat insuper, ne ipse, vel quisquam suorum aliquid munus quodcumque sit, & qualiterque offeratur, presumat recipere; Ut non quae sua sunt videatur quaerere, seu quae Jesu Christi. Quod si fecerit contra praescriptum recipiens, maledictionem incurrat, a qua nunquam, nisi duplum restituat, liberetur. Volumus enim in his fraudem quamlibet penitus evitari. Insuper si duplum ejus, quod receperit, intra mensem non restituerit, si sit Episcopus, vel superior, est ipso facto interdictus ab ingressu Ecclesiae; Si vero sit inferior ipso facto est suspensus ab Officio, & Beneficio, quousque de populo hujusmodi gratis Ecclesiam plenaria satisfacionem impendat, nulla ei in hoc duntium remissione, liberalitate, seu gratia valitura; Et praeterea aliis penis abique ulla spe veniae arbitrio Synodi Provincialis puniri debet. Communis, per text. in cap. Exigit 2. de Censibus, & Conc. Trid. cit. sess. 24. cap. 3. de reform.

Addenda sunt ad rem sequentes resolutiones Sacrae Congregationis, prout habentur in Thesauro Resolutionum tom. 6. S. Marci Visitacionis ibi: Anno 1708. Clerus Oppidi Belvederii Ferrar. Biblioth. Tom. VI.

eisdem Diocesis S. Marci alias quaestiones adversus Episcopum praedecessorem proposuit circa modum, & quantitatem Procuracionis. Disceptatum quippe fuit;

I. An sit in libertate Cleri Terrae Belvederii solvere Episcopo S. Marci visitanti Procuracionem in pecunia, vel subministrare victualia? Et quatenus in pecunia?

II. An, & in qua summa sint taxanda?

III. An, & per quot dies liceat Episcopo visitanti protrahere visitationem?

IV. An, et quot personas possit secum ducere Episcopus occasione dictae visitacionis?

V. An Clerus teneatur quidquam solvere Ministris, aliisque Officialibus Episcopi visitantis?

VI. An idem Clerus teneatur solvere Episcopo visitanti vecturas equorum?

Die vero 7. Julii rescriptum fuit: Danda esse Decretalia alias edita, & signanter ad I. in Tyratonen. Junii 1586. lib. 4. Decret. pag. 146. & in Potentina Procuracionis 24. Jan. 1705. ad primum dubium, lib. 55. Decret. pag. 23. ad II. in eadem Potentina ad secundum dudum, ad III. in Turritana 15. Novembris 1704. ad sextum dubium libr. 14. Decretal. pag. 415. ad IV. in Forosempronien. Novembris 1587. lib. 5. Decret. pag. 64. ad V. in Amalphan. 18. Julii 1699. ad tertium dubium, lib. 49. Decret. pag. 252. ad VI. in Aprutina Dec. 1584. lib. 4. Decret. pag. 10.

Sentus autem, qui hujusmodi responsis inest, ex vi aliorum Decretorum, quae ibi indicantur, est hic, videlicet: Ad I. Affirmative. Ad II. in summa moderata ad formam Concilii. Ad III. arbitrio & conscientia Ordinarii ad formam Concilii. Ad IV. Episcopum modesto equitatu, & famulatu oportere contentum esse. Ad V. debere victualia tantum ad id plura decreta afferit.

Rursum in alia causa Sancti Marci plurimum die 16. Jan. 1723. 28. proposita fuerunt haec quae sequuntur dubia.

I. An Episcopus S. Marci possit per se ipsum quotannis visitare omnes Ecclesias, omniaque loca suae Diocesis, & an intra annum possit plures facere visitationes?

II. An dicto Episcopo visitanti per se ipsum debeatur integra solita procuratio, seu potius sit servanda alternativa?

III. An praedicta integra solita procuratio sit solvenda in illa solita quantitate pecuniae juxta morem ejusdem loci visitandi, & in tribus prandiiis dandis Episcopo, ejusque comitatu in vecturis, habitatione, & utensilibus necessariis juxta praesentiam antiquissimam consuetudinem.

IV. An Episcopo ejusque Comitatu debeantur cibaria, alia que necessaria toto tempore permanet in visitatione?

V. An eidem Episcopo visitanti possit praefigi numerus personarum ejus comitatus?

VI. An eidem Episcopo visitanti possit praefigi numerus dierum, quibus permanere debeat in visitatione loci visitandi?

Rescriptum vero sic fuit: Ad I. Affirmative quoad primam, & secundam partem pariter affirmative, sed absque ulla procuracione. Ad II. servandam esse alternativam. Ad III. esse in optione visitandorum solvere procuracionem vel in victualibus vel in pecunia, exclusis tribus prandiiis in casu solutionis pecuniae & quoad vecturam equorum detur Decretum 7. Julii 1708. in S. Marci ad sextum. Ad IV. provifum in tertio. Ad V. & VI. arbitrio & conscientiae Episcopi ad formam Concilii, & ad mentem, ut in lib. 73. Decret. pag. 3.

In Ferentina, in qua proposito inter alia hoc secundo dubio: II. An & in qua summa seu specie sit taxanda procuratio solvenda, seu subministranda Episcopo Visitanti? S. C. Concil. die 26. Martii 1735. Respondit: Ad secundum taxandum esse in suis septem, quatenus visitandi nolint praestare victualia, danda in quantitate moderata ad formam Concilii. Sic apud Thesaurum Resolutionum tom. 7. in d. Ferentina.

Quae autem summa aliquando augenda decernitur, cum paupertas intervenit Episcopi, ac multiplicatur dies in Visitacione necessari, attentis Ecclesiis pluribus, & locis piis non adeo perfunctorie, & der solam apparentiam visitandis, ut resolutum fuit in Juvenacen. sub die 3. Septemb. 1740. in qua proposito dubio, An, & in qua summa, seu quantitate, debeatur Episcopo Juvenacen, Procuratio pro Visitacionibus Ecclesiarum, & locorum pitorum Oppidi Terlii expletis absque solutione per tres vices, scilicet annis elapsis, 1734. 1735. & 1737. Eadem Sac. Congreg. Concil. die qua supra auditis partibus discutique earum rationibus, Respondit,

pondit, contra Capitulum Collegiate Oppidi Terlitii, de-
beri pro utraque Visitatione in ducatis bis centum no-
,, comprehensis ducatis septendecim jam solutis. Et re-
proposita causa sub die 20. Januarii 1742. Eadem Sacra Con-
gregatio Respondit in decisio, & amplius, ut apud Thesaur.
Resolution. distorum amorum.

31 Episcopus Procuracionem exigere nequit nedum ab Eccle-
sias, & Clero Civitatis suae Ordinariae Residentiae, sed neque
ab Ecclesiis, & Clero Oppidi, in quo aliqua parte anni re-
sident, ut resolvit Sac. Cong. Conc. in Polycastren. Procura-
tionis 5. Junii 1737. In qua inter alia propositis quatuor se-
quentibus dubiis I., An Episcopus in actu visitationis possit
,, exigere ab Archipresbytero, & Clericis Participantibus
,, Ecclesiae S. Nicolai Tereae Laure procuracionem in casu
,, &c., & quatenus affirmative, II., An dictus Episcopus
,, possit exigere ab eodem Archipresbytero, & Clericis ul-
tra procuracionem ducatorum 15. in Pecunia victuaria &
,, vecturas equorum pro se, & familia in casu &c. III. An
idem Episcopus, non completo anno ab ultima visitatione
,, possit iterum eandem Ecclesiam visitare, & aliam procu-
,, rationem a visitandis exigere, & quatenus in omnibus
negative IV. An praefatus Episcopus teneatur restituere hu-
,, jusque exatim. Eadem Sac. Congreg. Conc. die qua supra
Respondit: ad primum Negative, quatenus Episcopus resi-
deat al qua parte anni in terra Laure. Ad secundum Negati-
ve. Ad tertium Affirmative quoad primam partem, & Ne-
gative quoad secundam. Ad quartum ad Mentem.

32 Et cum nihilominus Episcopus pothabita dicta resolutio-
ne, Procuracionem singulis annis adhuc voluisset exigere,
propositis duobus sequentibus dubiis: I. An constet de exa-
tione procuracionum contra formam Resolutionis Sacrae Congre-
gationis die 1. Junii 1737. in casu &c. & quatenus Affir-
mative, II. An Episcopus Polycastren. incurrit poenas con-
ventas in cap. Exigit, de censib. in 6. & cap. 3. sess. 24. de refor-
mat. S. Conc. Trident. in casu &c. Ead. Sac. Congreg. die
7. April. 1742. Respondit. Affirmative ad utrumque. Sic
apud Thesaur. Resol. dist. anorum.

33 Et eadem Sac. Congreg. si quando aliquid exactum fuit,
supra quam exigi debuisset, iussit restituere, ut in Nullius pro-
vinciae Hispaniae. 11. Septemb. 1706. in Brinoren. 27. Au-
gusti 1712. lib. 61. decret. pag. 326. in Florentina 7. Junii 1737.
lib. 77. decret. pag. 42. & in Pacen. 29. Jan. 1739. lib. 79.
decret. pag. 35. ut apud Thesaur. Resolution. tom. 6. in cau-
sa S. Marci Visitationis.

Novae additiones ex aliena manu.

34 Quaesitio, de qua Auctor num. 13. agit, an Episcopus exi-
gere valeat procuracionem ab Ecclesiis in Civitate positis,
si ad tramites juris resolvenda sit, non negative, ut sentit
ipse Auctor, sed affirmative resolvi debet. In textu enim in
cap. 24. de censibus Honorius III. statuit, ut & Ecclesiae posita
in Civitate oneri procuracionis subjectae esse debeant, ut patet
ex eius verbis, & tradunt Gonzalez in Commentar ad d. ca-
pit. 24. num. 2. & Nicolaus le Maître de Bon. & Possession. Ec-
clesiar. lib. 2. cap. 1. fol. 174. edition. Parisiensis anni 1636.

35 Caterum in Foro prevaluit opinio, quod non tenentur ad
procuracionem Ecclesiae in Civitate posita, Quinimo, & re-
ceptum est, ut Episcopus exigere nec valeat procuracionem,
visitando Clerum, & Oppidium suae Diocesis, si aliqua parte
anni inibi resideret, ut rescripsit S. Congreg. Concilii interpres
in Polycastren. Procuracionis 1. Junii 1637. Vid. num. 31. &
segg.

36 Pariter quaesitio illa, an Episcopus iterando eodem anno vi-
sitationem, possit iterum procuracionem exigere, attenta dis-
positione juris in c. 21. de censib. pro ipso Episcopo esset de-
cidenda. At & contrarium in praxi servatur. Quo fortassis
respicit S. Congregatio Concilii interpres resolvit Episcopo
eodem anno iteranti visitationem non deberi iteratam procu-
racionem, ut in S. Marci 23. Januarii 1723. & in alia Poly-
castren. 18. Maji 1737. Vide n. 28. & 31.

37 De summa, in qua praestari debeant procuraciones, quate-
nus non subministrantur victualia, vide Resoluciones S. Con-
gregacionis Concilii interpretis relatas a P. Gudentio a Janua de
visitat. dub. 6. prooemial. n. 6. caeque varias pro varietate lo-
corum.

Procurator ex nominis etymologia idem est, ac pro alio
Curator, nempe pro Domino, cuius loco, & nomine res,
seu negotia sua gerit, & administrat; Unde Procurator est, qui
aliena negotia mandato Domini administrat; Sic expresse de-
finitur in l. Procurator 1. ff. de Procuratoribus.

Procurator alius est Procurator ad Judicia, seu Judicialis, &
alius Procurator ad Negotia, seu Extrajudicialis. Procurator
ad Judicia, seu Judicialis, est ille, qui alterius vices in sus-
tinentis Judiciis gerit, atque in his alieno nomine lites profes-
quitur; Procurator ad Negotia, seu Extrajudicialis est ille,
cui negotia extra Judicium gerenda committuntur, seu de-
mandantur. Sic in re Communis.

Item Procurator alius est generalis, & alius specialis. Pro-
curator generalis est ille, cui universorum bonorum, seu ne-
gotiorum administratio commissa est; l. Procurator 1. §. 1. &
l. Procurator totorum bonorum 63. ff. de Procuratoribus, & c.
Dilectus 11. juncta Glossa vrb. Generalis, de Procuratoribus.
Et sic etiam Procurator generalis ad Judicia, seu lites est ille,
qui ad omnes lites, tum praesentes, tum futuras sui Principalis
prosequendas constituitur est. Procurator specialis econtra est
ille, qui ad certum dumtaxat negotium, aut ad certam dumtaxat
litem expediendam constituitur est, l. Procurator 1. §. 1.
ff. de Procuratoribus. Et sic in re Communis.

Item Procurator generalis alius est constitutus adjecta clau-
sula cum libera, hoc est cum plena, & libera potestate admi-
nistrandi omnia, quae Domini sunt: ut l. Procurator cui 58.
de Procuratoribus. Et alius simpliciter constituitur sine adjecta
tali clausula cum libera, ut fit in cit. Procurator totorum bono-
rum 63. ff. de Procuratoribus.

Item Procurator alius est datus in rem alienam, & alius
datus in rem suam. Procurator datus in rem alienam est ille,
qui aliena negotia de mandato Domini administrat in eius
utilitatem, & talis est proprie dictus Procurator. Procurator
datus in rem suam est ille, qui aliena negotia de mandato Do-
mini administrat, sed in propriam suam utilitatem sive com-
modum; Ut si Pater Filio, vel Dominus Extraneo cedat
omnia sua Jura, & bona, & eum constituit Procuratorem in
talia Jura, & bona, & talis dicitur Procurator solum impro-
pie. Sic in re Communis.

Item Procurator alius est verus, & alius falsus. Procurator
verus est ille, qui legitimum habet mandatum procuratorum.
Procurator falsus est ille, qui vel nullum habet mandatum
Procuratorum; Vel si habet, non est legitimum, nec suf-
ficiens; ut si habeat solum mandatum generale, ubi requiritur
speciale, vel habeat mandatum impertinens ad causam pen-
dentem, vel mandatum jam revocatum. Sic in re Communis.

Item Procuratores alii sunt simpliciter constituti, & alii in
solidum. Procuratores simpliciter constituti sunt illi, qui plu-
res simul constituuntur, non adjecta clausula in solidum, adeo
ut unus sine alio non debet admitti, nec negotium, sive cau-
sam ejusmodi solus possit expedire; sed necesse sit, ut simul
interfint, & quilibet eorum pro sua concurrat, cap. si duo 6.
de Procuratoribus in 6. cap. causam Matrimonii 16. de Offic.
Delegat. & l. Duo ex tribus, ff. de re judicat. Procuratores
in solidum constituti sunt illi, qui plures simul constituuntur,
adjecta hac clausula in solidum, hoc est in totum, adeo ut
quilibet eorum ex se solo possit negotium, sive causam ejus-
modi expedire; Cum hoc tamen, quod postquam unus pri-
mo per lites contestationem negotium, seu causam occupavit,
alii penitus excludantur, nisi fortan in Constitutione talium
Procuratorum fuerit adjectum, quod primo occupante cau-
sam non prosequente, nec alium substituente, alter admittatur;
textu expresso in cit. cap. si duo 6. de Procuratoribus in
6. ibi: „ Si duo Procuratores simul, non adjecto in soli-
,, dum deputentur, unus sine altero non debet admitti; Se-
,, cus si sint in solidum constituti, sed tunc illius melior erit
,, conditio, qui per lites contestationem negotium primitus oc-
,, cupabit: Post occupationem autem & hujusmodi alter se
,, introni tere nequibit ulterius, cum ille lites Dominus sit
,, effectus; Nisi dictum in constitutione fuisset, quod non
,, fieret melior conditio occupantis: Tunc enim, si eum, qui
,, occupavit infirmari, mori, absertari, vel alias impedi-
,, ri contingat, aut si quis prosequi forte nolit, poterit alter
,, suscipere, ac perficere negotium ab alio inchoatum dum
,, tamen ab alio non fuerit alius substitutus; nam si sit, is prae-
,, ferri debet eidem, juncto Summario, & Glossa ibid.

communiter recepta.

Gen

Generatim loquendo quilibet, qui non reperitur in Jure,
prohibitus, potest Procuratorem constituere. Communis,
per text. in l. Mutus 43. §. 1. ff. de Procurator.

9 In Jure autem prohibetur constituere Procuratorem Pupil-
lus, vel Minor habens Curatorem, nisi adsit Tutoris seu
Curatoris Auctoritas; l. Neque Tutores 11. Cod. de Procura-
toribus.

10 Item Filius familias non aliter constituit Procuratorem, ni-
si quatenus ipse experiri potest: l. Filius familias 8. ff. de
Procuratoribus.

11 Item capti ab hostibus nequeunt dare, vel habere Procura-
torem, quia quando sunt in potestate hostium, non sunt sui
Juris, nec rerum suarum Domini, l. Ab hostibus, ff. Ex qui-
bus causis majores &c. Et sic de aliis similibus.

12 Item Excommunicati Excommunicatione majori non pos-
sunt constituere Procuratorem ad agendum. Communis, arg.
c. ultim. de Procuratoribus. Possunt tamen Excommunicati
Procuratorem constituere ad defendendum, seu quando ab
aliis in Judicio conveniuntur, Communis, textu expresso in
c. Intelleximus 7. de Judiciis, ibi: „ Quia postulasti a nobis,
,, utrum Excommunicatus in Judicio stare possit? Respon-
,, demus, quod conveniri potest, & debet per alium res-
,, pondere in Judicio, ne videatur de sua malitia commodum
,, reportare.

14 Generatim loquendo quilibet, qui non reperitur in Jure,
prohibitus, potest Procurator constitui. Communis, per text.
in c. Non indifferete 1. §. 1. de Procuratoribus in 6. & l. Mutus
43. §. 1. ff. eod.

15 In Jure autem prohibentur esse Procuratores Excommuni-
cati Excommunicatione majori. Communis, arg. cap. ultim.
de Procurat. & c. Intelleximus 7. de Judiciis.

16 Item Procuratores constituti in Foro Laicali prohibentur
Clerici Beneficiati, seu in Sacris constituti. Communis per
text. in Authent. de Sac. Episcop. §. Deo autem, c. Quia Episcopus
5. q. 3. c. Nullus 11. q. 1. c. Credo 21. q. 3. c. Clerici 1. de
Postulando, c. Multa sunt negotia 1. c. Sacerdotibus 2. & c.
Sed nec 4. Ne Clerici, vel Monachi. Vide verb. Clericus ar-
tic. 3. num. 59. & seq.

17 Item prohibentur esse Procuratores Religiosi, nisi cum
licentia sui Praelati, & pro utilitate sui Monasterii, vel suae
Religionis. Communis, per text. in Clement. Religiosus de
Procuratoribus, cap. 2. de postulando, cap. De presentium, &
cap. Monachi 16. q. 1. cum similibus.

18 Fratres autem Minores, nedum non possunt esse Procura-
tores, & Advocati, sed neque possunt personaliter assiste-
re Procuratoribus, & Advocatis ad eosdem litigandos, quan-
do ipsorum negotia pro rebus temporalibus agitantur in Ci-
vitatibus. Communis, per text. in Clement. Exivi §. Proinde, de
verbor. significat. Ubi adducitur ratio, quia Fratres Minores
nihil habent proprium, ne quidem in communi, sicuti habent
alii Regulares; Atqui, ex talibus assistentibus in Curia, &
,, instigacionibus, cum de rebus agitur in ipsorum commo-
,, da convertendis, creduntur verisimiliter ex his, quae fo-
,, ris patent (de quibus habent homines foris judicare) in-
,, ipsi rebus Fratres assistentes aliquid querere tamquam
,, suum, prout argumentatur Pontifex ibidem, adeoque
,, nullo modo debent hoc facere, ut & testimonium habeant
ab his qui foris sunt, & privatim satisfaciunt voti sui, ac evi-
,, tetur per hoc scandalum pusillorum, ut ibidem subjungit Pon-
,, tifex.

19 Item prohibentur esse Procuratores omnes impuberes, l.
Feminae 2. ff. de Regal. Juris.

20 Immo etiam minores septendecim annis non possunt esse
Procuratores, nequidem ad negotia, & Minores viginquin-
que annis nequeunt esse procuratores ad judicia, c. qui gene-
raliter §. final. de Procuratoribus in 6. & leg. Minor 51. ff.
eodem.

21 Item prohibentur, & ab Officio Procuratoris excluduntur
feminae, l. Alienum, Cod. de Probacionibus, & cit. l. femi-
nae 2. ff. de Regal. Juris; Exceptis necessitatibus suorum pa-
rentum, pro quibus, alio non existente Procuratore, pos-
sunt feminae Procuratoris obire Officium, textu expresso in
l. feminae 41. ff. de Procurator. ibi: „ Feminas pro parenti-
,, bus agere interdum permittitur causa cognita, si forte pa-
,, rentes morbus, aut aetas impediat, nec quemquam qui agat
,, habeant.

22 Item prohibentur esse Procuratores in alienis negotiis mili-
tibus, l. Neque Feminae 54. de Procuratoribus; Ipsis enim, quia
armis, & non privatis negotiis occupari debent, nec pro con-

junctis personis, v.g. Patre, Matre, vel Uxore, Procura-
toris vices agere possunt, l. Militem 7. Cod. de Procuratoribus.
Possunt tamen Milites esse Procuratores in propriis causis,
& negotiis, l. qui stipendia 9. Cod. de Procuratoribus. Sicut
& in negotiis suae Cohortis, l. filius familias §. Veterani, ff.
de Procuratoribus.

Item Potentiores prohibentur esse Procuratores ad lites, 23
l. Divini admodum 1. Cod. Ne liceat potentioribus. Et idem
dicendum est de Redemptoriis alienarum litium, arg. l. Li-
tem 14. de Procuratoribus.

Item Jure Canonico prohibentur esse Procuratores omnes
infames, textu expresso in cap. Infamis 1. caus. 3. q. 7. ibi:
Infamis persona nec Procurator esse potest, cap. Infames 2.
ead. caus. 3. & q. 7. ibi; Infames non possunt esse Procuratores,
vel Patroni causarum, cum similibus. Dicitur autem notan-
ter Jure Canonico; Nam, inspecto Jure Civili, infames non
prohibentur esse Procuratores, §. final. Institution. de Exce-
ptionibus.

Procurator judicialis, seu ad judicia post litem contesta-
tam potest alium substituere; Tunc enim Dominus lites jam
effectus est. Communis, textu expresso in c. Non indifferete 1.
§. Licet a Procuratoribus in 6. & l. Nulla, Cod. eodem cum
similibus.

Et a fortiori potest alium libere substituere Procurator Ex-
trajudicialis, seu ad negotia. Communis, textu expresso in
cit. cap. Non indifferete 1. §. Procurator, de Procuratoribus in
6. Cum enim in negotiis non agatur de tam gravi praesudicio,
sicut in judicialibus, si potest alium substituere Procurator
judicialis, seu ad judicia, vel ad lites, a fortiori poterit alium
substituere Procurator extrajudicialis, seu ad negotia.

Procurator non praesudicat Domino, si extra fines mandati
aliquid egerit. Communis, per text. in l. Si Procurator 10.
Cod. de Procuratoribus. Talis enim procurator fines mandati
excedens aliud agit, quam sibi fuerat injunctum; l. Diligen-
ter, ff. Mandati, adeoque non praesudicat Domino, ne-
quis alieno facto oneretur, leg. in causa 27. ff. de provera-
toribus.

Procuratoris generalis omnium rerum factum, seu negli-
gentia, vel dolus nocet Domino. Communis, per text. in l.
procuratoris, ff. de Tributor. action. Dominus enim debet sibi
imputare, quod negligentem, aut dolosum Procuratorem,
praesertim generalem omnium suarum rerum constituerit, leg.
Cum mandato, ff. de Minoribus. Poterit tamen Dominus actio-
ne mandati directa agere contra talem Procuratorem de omni
damno, & interesse per ejus dolum, culpam, aut negligen-
tiam sibi illato, l. Si procurator 10. l. Licet in popularibus 42.
§. Ea obligatio, Cod. de procuratoribus, l. Si procuratorem 8.
§. final. ff. Mandati, & l. procuratorem, Cod. eodem cum si-
milibus.

Item nocet Domino etiam factum, seu negligentia, vel do-
lus Procuratoris specialis, qui fines Mandati non excessit.
Communis, per text. in l. procurator 10. Cod. de procuratoribus.
l. Eum qui res, Cod. eod. l. quoties, Cod. de dignit. cap. Cum
olim Abbas 32. de Offic. Delegat. cap. Cum olim 7. de causis
possess. & proprietat. cum similibus. Et contra hunc etiam
Procuratorem poterit Dominus, actione Mandati directa
agere de omni damno, & interesse per ejus dolum, culpam,
aut negligentiam sibi illato. Communis per citata Jura suis
num. 25.

Procuratoris tamen specialis factum, seu negligentia, vel
dolos non nocet Domino, si fines Mandati excederit. Com-
munis, per text. in l. Si Procurator 10. Cod. de Procuratoribus,
ibi: „ Si Procurator ad unam speciem constitutus Offi-
,, cium mandati egressus est, id, quod gessit, nullum Do-
,, mino praesudicium facere potuit, & patet ex dictis supra
numer. 27.

Procuratoris officium finitur quinque potissimum modis. Et
primo finitur Revocatione: Procurator enim, tum judicialis,
tum extrajudicialis, re integra, potest libere a Domino revo-
cari etiam sine causa, cap. quamvis 2. de Procuratoribus in
6. l. Si Procuratorem §. Recte, Instit. de Mandato. Re autem
non integra, seu post litem contestatam, aut inceptum nego-
tium, revocari potest solum cum justa, & rationabili cau-
sa, cit. c. quamvis, de procuratoribus in 6. l. Post litem 17.
ff. de procuratoribus.

Causae autem iustae, & rationabiles revocandi Procurato-
rem etiam re non amplius integra recententur in c. cap. quam-
vis 2. de procuratoribus in 6. ubi postquam Pontifex dixit: „
,, Quamvis procurator possit ante litem contestatam, etiam
,, sine

sine

interno, quam externo, ac si ab initio valide professi fuissent: Sic expresse statuit, & declaravit Urbanus VIII. Contituit. incipient. Alias, quæ hic per extensam ad uberio rem notitiam adducitur.

URBANUS PAPA VIII.

Ad perpetuam rei memoriam.

33 A Lias per Nos accepto, quod quamplures Ordinum, Congregationum, & Institutum Regularium Professores, ad Habitum Regularem recepti, probationis annum in Monasteriis, seu Domibus Regularibus ad id designatis, vel ab Apostolica Sede approbatis minime fecerunt, perindeque juxta Constitut. fel. record. Clement. Papæ VIII. prædecessoris nostri desuper editam, Professio per eos subinde emissâ in invalida existebat; Nos motu proprio, & ex certa scientia, ac matura deliberatione, nostris bonæ mem. Scipione Episcopo Sabinensi Cardinali Burghesio nuncupato, Majori Penitentiario, vel Venerabilibus Fratrum Patriarchis, Archiepiscopis, & Episcopis, ceterisque Ordinariis Locorum, in quibus eorumdem Religiosorum Monasteria, Domus, seu Conventus, aliæque Regularia loca consistebant, sive ipsorum Religiosorum Præfatis, vel Superioribus Generalibus per nostras in simili forma Brevis sub die 11. Aprilis MDCXXXI. expeditas litteras, commissimus, & mandavimus, quatenus omnes, & singulos Religiosos prædictos, qui ad Habitum Regularem alias canonice recepti, annum probationis in Monasteriis, seu Domibus Regularibus ad id designatis, minime fecerant; subindeque Professionem denuo, servatis alias servandis, emittendam, quæ sic emissâ illis, & eorum cuilibet, tam in foro interiori, quam exteriori, suffragari deberet, absque novo probationis anno, ex speciali hujus Sanctæ Sedis benignitate, auctoritate nostra Apostolica reciperent, & admitterent, eisdemque postquam Professionem denuo, ut præsertim, emississent, ad omnes Gradus, Honores, Dignitates, Præminentias, atque Habilitates, quas, si ab initio valide professi essent, legitime obtinerent, eadem auctoritate restituerent, ac restitutos eo ipso esse, & ceteri declararent, ita ut haberent eundem locum, sessionem, & votum, prout haberent, si priores Professiones validæ fuissent: & nondum promoti ad omnes, etiam Sacros, & Presbyteratus Ordines, servatis alias servandis, promoveri, & tam ipsi, quam alii ad eosdem Ordines jam recte promoti in susceptis Ordinibus hujusmodi, etiam in Altaris ministerio ministrare licite, & libere valeret, nec non omnes actus, sive contractus, quos contraxerant, & legitime contraxissent, vel cum Laicis, vel cum aliis Monasteriis, seu alterius Religionis Viris, si nullum aliud paterentur vitium, vel defectum, nisi ex eo solum, quia inchoati, aut contracti erant invalide ab eis, quod contra dictam Constitutionem in Domibus non designatis, sive ab eadem Sede non approbatis, Professus erant, auctoritate nostra prædicta confirmarent, & approbarent, ac validos omnino declararent, super quibus omnibus & singulis plenam, & amplam facultatem dictâ auctoritate tribuimus, & impartiti sumus, & alias, prout in dictis litteris, quarum tenores, præsentibus pro expressis haberi volumus, plenius continentur; Cum autem sicut dilectus Filius Procurator Generalis Fratrum Ordinis Prædicatorum Nobis nuper exponi fecit, in nonnullis dicti Ordinis Provinciis, novæ oriatur difficultates, quæ conscientias multorum sollicitas habent, Nobis propterea humiliter supplicari fecit dictus Procurator Generalis, ut super præmissis opportune providere de benignitate Apostolica dignaremur; Nos igitur omnem in præmissis ambigendi, seu excitandi materiam e medio tollere, dictorumque Fratrum quieti, quantum cum Domino possumus consulere, ac Procuratorem Generalem prædictum, specialibus favoribus & gratiis prosequi volentes, & a quibusvis Excommunicationibus, Suspensionibus, & Interdictis, aliisque Ecclesiasticis sententiis, Censuris, & pœnis, quæ Jure, vel ab homine, quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innotatus existit, ad effectum præsentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes, & absolutum fore censentes, hujusmodi supplicationibus inclinati; De Venerabilibus Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium negotiis Regularium præpositorum consilio, Apostolica auctoritate prædicta, tenore præsentium statuimus,

atque ordinamus, quod in Ratificationibus, sive novis Professionibus, faciendis in manibus Prælati nova Fratrum votum acceptatio nullatenus requiratur, sed statim Professus intelligatur, & Filius ejus Conventus, in quo Professionem fecerat, supplendo cum simplici ratificatione, seu nova Professione quaecumque requisitum, quod de Jure requireretur, seu de facto occurreret, cum retentione eorum Graduum, Officiorum, Honorum, Dignitatum, vel Præminentiarum, quibus ad præfens gauderent, ita tamen, ut qui de facto Habitum Regularem dimiserint, recipiantur salva Ordinis disciplina. Decernentes, præfatas litteras validas, firmas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac ab omnibus, & singulis, quos illæ concernunt, plenissime suffragari, rursusque, & inane quicquid secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus præmissis, ac omnibus illis, quæ in dictis Litteris volumus non obitare, ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romæ apud S. Petrum sub Annulo Piscatoris die 31. Januarii 1635. Pontificatus nostri anno duodecimo.

Item ad valorem Professionis requiritur, quod omnino libero consensu Proficientis absque metu gravi, sive cadente in virum constantem ab extrinseco injuria incusso fiat. Communis, per text. in cap. 1. de Regularibus, cap. 1. De his, quæ vi, metusve causa sunt, cap. Præfens 4. caus. 20. quest. 3. juncto Concil. Tridentin. sess. 25. de Regularibus cap. 15. ubi inter causas reclamandi contra Professionem prima ponitur: Si quis per vim, vel metum indutus est.

Dicitur autem notanter: absque metu gravi, seu cadente in constantem virum, quia metus levis non reddit Professionem invalidam, ut docet Communis Doctorum, argument. l. Metus autem 3. ff. Ex quibus causis majores &c. ibi: Sed non sufficit quolibet terrore abductum tenuisse.

Sic etiam notanter dicitur: ab extrinseco injuste incusso, quia metus proveniens ab intrinseco, & causis naturalibus non invalidat Professionem, ut patet de argroto, qui metu imminentis mortis, aut timore inferni, completo anno probationis, emittit Professionem, quam alias non esset emissurus, textu expresse in cap. Sicut nobis 17. de Regularibus, & concordat cap. Per laicum est, de his, quæ vi, metusve causa sunt; Unde Fagnanus lib. 3. Decretal. in cap. Si quis 2. de Regularibus, num. 82. refert, fuisse a Sacra Congregatione Concilii, articulo diligenter discusso, declaratum, quod si quis, ut evadat ultimum supplicium ob conscientiam scelerum committendum, aut mortem sibi timens ab inimicis, Religionem profiteatur, nisi aliud obstitit, est valide professus, licet alias professus non fuisset.

Hinc tenendum est, quod solum metus mortis violentæ incussum a causa libera extrinseca cadens in constantem virum invalidat Professionem. Vide verb. Metus n. 14.

Non invalidat autem dictam Professionem metus mortis naturalis, seu ab intrinseco. Vide ibidem num. 15. Nec dictam Professionem invalidat metus mortis accidentalis casualis. Vide ibidem n. 16.

Cur Professionem inficiat timor mortis violentæ incussum a causa libera extrinseca, & non timor mortis naturalis, vel accidentalis casualis? Vide ibidem n. 7.

Metus mortis violentæ ad hoc, ut invalidet Professionem, debet esse ab homine incussum, & ordinatus ad ipsam Professionem extorquendam. Vide ibidem n. 18.

Secus autem non invalidat. Vide ibidem num. 19.

Metus reverentialis, si præcesserint minæ, vel verbera, aut Pater sit terribilis, annullat Professionem. Vide ibidem num. 20.

Professio dicitur metu facta ex præcedentibus minis, aut verberibus a Patre illatis, etiam sine expresse præcepto. Vide ibid. n. 21.

Insuper volunt sufficere solum metum reverentialem absque metu. Vide ibid. n. 22.

In praxi tamen tenendum est, non sufficere solum metum reverentialem ad annullandam, seu invalidandam Professionem. Vide ibid. num. 23.

Alia de metu. Vide ibid. per tot. & verb. Impedimenta Matrimonii artic. 1. q. n. 98. ad 107.

Quibus adde, quod Professio emissâ per vim, & metum, & ante annum 16. a Concilio Trident. præscriptam, nulla declarata est a Sacra Congreg. Conc. in Veneta, seu Mantuana N. 1.

Nullitatis Professionis 18. Augusti 1697. de qua Ursula tom. 1. part. 1. discept. 3. Item Professio per vim, & metum emissâ, & Novitiu interrupto, nulla declarata est ab ead. S. Cong. Concil. in Præfata Nullitatis Professionis 17. Julii, & 12. Novembr. 1717. de qua Ursula tom. 3. part. 1. discept. 7. Item Professio emissâ ob metum interversionis status, & denegationis alimentorum fuit nulla declarata ab eadem Sacra Congreg. Concil. in Romana Nullitatis Professionis 1. Octobris 1720. & 11. Januarii 1721. de qua Ursula tom. 4. part. 1. discept. 1.

Item ad valorem Professionis requiritur consensus, & acceptatio illius, vel illorum, ad quos spectat aliquem ad Professionem recipere. Communis, arg. cap. porrectum 13. de Regularibus. ibi: Et recipitur ab Abbate, cap. Ad Apostolicam 16. eodem, ibi: Abbate per se, vel per alium professionem recipientem. Et ratio est, quia cum Professio sit contractus ultro citroque obligatorius; Professum quidem obligans ad observantiam Regularem, Religionem vero eundem alendum, & juxta Ordinis Constitutiones tractandum, requiritur necessario, ad ipsam consensus utriusque partis, sicut in aliis contractibus reciprocis, arg. l. in omnibus 55. de oblat. & adition.

Ad quem autem spectet Novitius ad Professionem recipere; recurrendum est ad consuetudines legitimas, Constitutiones, & Privilegia cujuscumque Ordinis, ut in cap. Si ad solum 6. de Regularibus in 6. ubi id notat Glossa verb. Tertineat, Fagn. in cap. porrectum 13. de Regularibus num. 34. cum Archidiacono, Jo. Andr. Ancharan. Gemianin. Franc. Abbat. Navarr. ibi citatis.

Unde in illis Religionibus, in quibus receptio ad Professionem spectat ad Prælatus consensu, & suffragio Religiosorum Conventus, non potest Prælatus solus sine tali consensu, & suffragio aliquem ad Professionem recipere; aliter si non concurrat saltem major pars Capituli, talis Professio erit nulla. Communis, per text. in cap. Ea noscitur 7. De his, quæ sunt a Prælato sine consensu Capituli, ibi: Quod fiat de Collegiorum suorum assensu, sine quo non obtinent firmitatem, & concordant cap. Novit 4. & cap. Quanto 5. cod.

Ubi autem receptio ad Professionem spectat ad solum Prælatum sine consensu, suffragio, aut consilio Religiosorum Conventus, tunc Professio ab ipso solo, alias legitime recepta, erit valida. Nec Prælato defuncto, aut absente poterit a Conventu aliquis ad Professionem valide admitti. Communis, per text. in cap. Si ad solum 6. de Regularibus in 6. ibi: Si ad solum Abbatem pertinet creatio Monachorum, & defuncto, nequibit novus Monachus a Conventu creari. Poterit tamen Conventus valide ad Professionem admittere, Prælato defuncto, ubi receptio ad Professionem spectat insimul ad utramque, textu expr. in cap. Si ad solum, ibi: Alias poterit, si eorum creatio spectat insimul ad utramque.

In Ordine nostro Fratrum Minorum de Observantia talis facultas competit Generalibus, & Provincialibus privative quo ad alios, c. 4. Regul. S. Francisci, relat. & confirmat ab Honorio III. Contit. incip. Soler, & expressius habetur in cap. Exiit, de verbor. signific. in 6. §. Sed quoniam, ibi: Concedimus, & præfati statuto firmamus, licere non solum Generali, sed etiam provincialibus Ministris personas fugientes a Sæculo in Fratres recipere, quæ Ministrorum provincialium licentia per ipsum Generalem (sicut expedire viderit) possit arctari. Vicarii vero provincialium Ministrorum ex Officio Vicariæ licentiam hanc sibi videntur interdiciam, nisi per Ministros eosdem (quibus hoc posse committere Vicariis, & aliis licere decernimus) hoc ipsis Vicariis specialiter committatur. Ubi nota, quod pro Vicariis, quibus Pontifex dicit licentiam hanc admittendi ad Professionem esse interdiciam, intelliguntur solum Vicarii illi, seu Commissarii Provinciales, qui in absentia dictorum Provincialium relinquuntur ad Provinciarum gubernium. Non autem illi Vicarii Provinciales, qui secuta morte vel legitima renunciatione Ministri Provincialis, eliguntur; nam illis competit talis facultas ex Officio, sicut competit ipsimet Provincialibus, cum in re ab ipsis non differant, ut recte observat Matthæus. Official. Cur. e cap. 41. Officialis quoad professionem num. 4.

Ut autem valide possit Generalis, vel Provincialis ad Professionem recipere, requiritur consensus, & suffragium majoris partis Religiosorum in Conventu Novitiatu a duobus saltem mensibus ibi actu de familia existentium, ut statuit Innocentius X. Constitut. incip. Ad propagandam §. 3. ibi: Qui, postea quarto quoque mense a Communitate Fratrum...

Conventus ipsius Novitiatu a duobus saltem mensibus ibi actu de familia existentium per secreta majoris partis suffragia habiles inventi fuerint, elapso anno post susceptum Habitum ad Professionem admittat. Vide ipsam Constitutionem relata in Lantulca in Theat. Regular. verb. Novitius num. 4. In novissimo Capitulo Generali totius nostri Ordinis celebrato Mediolani 1729. die 4. Junii in Conventu S. Angeli (cui interfui & ego, dum Ministrum Provinciale, licet immerito, agerem) in statuto pro Cismontana Familia num. 48. fuit dispositum ut infra: In paritate votorum, dum tertia vice feruntur pro Novitiis ad professionem, admittentis, statuitur, ut absque ulla ulteriori computatione Novitius expellatur, nisi aliter in Domino contulerit, P. Provincialis, qui in hoc votum decisivum habere, vel aliam computationem imponere valeat.

Prælatus potest aliis committere, ut nomine suo Novitios ad Professionem recipiant, Communis, arg. cap. Ad Apostolicam 16. de Regularibus ibi: Abbate per se, vel per alium professionem recipientem. Et ratio est, quia, ut expresse dicitur in cap. potest 68. de Regul. Juris in 6. ibi: potest quis per alium, quod potest facere per seipsum.

Ad valorem professionis expressæ non requiritur certa verborum forma, sed sufficit qualibet, quibuscumque sit verbis concepta; Dummodo profertens per ea ad tria vota & certam Regulam se stringere revera intendat. Communis, arg. cap. porrectum 13. de Regularibus; Et ratio est, quia, ut dicitur in cap. Nihil obstat 7. de verbor. significat. Nihil obstat narrandi diversitas, ubi eadem dicuntur, & in ejus Summario expresse habetur: Non vitiat factum vario modo narratum, ubi idem in substantia concluditur. Valde tamen expedit, & omnino convenit, ut adhibeatur propria, & consuetæ cujusque Religionis formula. Communis.

Professio expressa potest valide fieri, non solum expressis verbis, seu scriptis, sed etiam signis, & nutibus, ut si Prælatus dicat: vis ne tu vovere, seu profiteri Religionem nostram? Et Novitius annuat capite, vel alio claro signo, vel nutu indicet se de facto talem Religionem, seu Regulam profiteri. Pirhing l. 3. Decret. tit. 32. n. 96. & seq. Reiffenstuel ibidem num. 174. Miranda tom. 1. q. 24. art. 1. Donatus tom. 2. part. 2. tract. 10. q. 4. Sanchez lib. 5. mor. cap. 3. num. 2. Layman lib. 4. tract. 5. n. 1. & alii passim; Nullibi enim Jure reperitur, quod ad valorem Professionis requiratur, quod fiat verbis, vel scriptis.

Professio expressa potest etiam fieri per Procuratorem, Pirhing loc. cit. n. 101. Reiffenstuel loc. cit. num. 174. Donat. loc. cit. q. 3. Rodriquez tom. 3. q. 17. art. 13. & alii communiter; Sicut enim potest fieri per Procuratorem Matrimonium carnale, ita & Matrimonium spirituale, cum valeat argumentum a Matrimonio carnali ad spirituale, arg. cap. Inter corporalia 2. de translatione Episcop. & cap. Quoniam frequenter §. Porro, de lite non contestata.

Professio tacita non est revocata, seu ablata per Concilium Trid. cit. sess. 25. cap. 15. de Regular. Sed adhuc in suo pristino valore manet, & fieri valide censetur, si ad ipsam concurrant ea, quæ a Tridentino loc. cit. præscribuntur, scilicet quod Novitius annum 16. jam compleverit, & per annum integrum in probatione, seu Novitiatu iterit. Communis, ac certa; Sic enim expresse declaravit Sac. Congreg. Concil. apud Fagnan. l. 3. Decretal. cap. Ad nostram 8. de Regularibus num. 8. Barbof. in Summa Apostolicæ decis. verb. Professio Regular. n. 13. Navarr. in Lucerna verb. Professio numer. 24. Donat. tom. 2. part. 2. tract. 10. quest. 21.

Hinc si quis, expleto anno decimo sexto, annoque probationis finito, exerceat actus, qui ad solos Professos pertinent, uti est deferre patenter eorum habitum, promoveri ad Sacros ordines, eligi, vel eligere in Capitulo, & similia, tacite profiteri censetur; cap. Vidua 4. & cap. Porrectum 13. de Regularibus, cap. Nullus, de elect. in 6. Clementin. Eos qui 2. de Regularibus, & sæpius declaravit Sac. Congreg. Conc. apud Fagnan. l. 3. Decr. in cap. Ad nostram 8. de Regularibus n. 8.

Ad hoc autem, ut Professio tacita sit valida, requiruntur quinque potissimum conditiones. Prima, quod Novitius exercent actum ad solos Professos spectantes sciat, quod per talem actum inducitur Professio tacita; Secus si ignoraret, quia ignorans, & errans non consentit; l. Non idcirco 9. Cod. de Jur. & facti ignorantia, ibi: Cum nullus sit errantis consensus, l. si per errorem 15. ff. De Jurisdic. ibi: Cum, ut Julianus scribit, non consentiant qui errant. Quid enim tam contrarium consensui, quam error? Secunda est, quod ad talem Professionem

tionem concurrat consensus illius, qui potest ad Professionem recipere, arg. c. Torretum 13. & c. Ad Apostolicam 16. de Regularibus, & patet ex dictis supra n. 40. Tertia est, quod fiat sponte, & libere, sine vi, & metu; arg. cap. 1. & c. 4. de Regularibus, cap. 1. De his, quae vi, metu, & causa fiunt, cap. Praesens 4. caus. 20. q. 3. iuncto Concilio Trid. sess. 25. de Regularibus cap. 15. & patet ex dictis supra num. 24. & seq. Quarta est, quod Novitius tales actus ad solos Professos spectantes exercens habeat animum tacite proficendi; arg. cap. 1. de Regularibus; Actus enim agentium non operantur ultra voluntatem eorum; leg. non omnis 19. ff. Si certum petatur. Quinta, quod sit in legitima etate constitutus, & completo probationis anno ad praescriptum Conc. Trid. sess. 25. c. 15. de Regularibus, & juxta declarationem Sacrae Congregationis Concilii apud Fagnan. lib. 3. Decretal. in cap. Nullus 1. de Regularibus, sub num. 8. vers. Et hanc sententiam, ibi: Nam cum dubitatum esset, an tacita Professio, quae non est exclusiva Decreto Concilii, inciperet completo decimo sexto anno, & an statim post dictum tempus emissa censeretur? Sacra Cong. respondit, tacitam professionem incipere a prima hora post perfectum annum decimum sextum, & finire anno decimo septimo. Et eandem Sacrae Congreg. declarationem refert in cap. Ad nostram 8. de Regularibus n. 30. ubi eam conciliat cum ejusdem Congregationis declaratione, & concludit, quod annus decimus septimus debet esse completus ex eadem Sacra Congreg. quae dixit tacitam Professionem induci post annum, & diem, juxta text. in c. Puellam 2. caus. 20. q. 2. ibi: At si per annum, & diem. Vide ipsum ibi, quem sequitur Matthaeucc. c. 41. Officialis q. 10 ad Professionem n. 6.

55 Alia ad rem, Vide verb. Annus probationis, verb. Habitus, verb. Monialis art. 1. verb. Novitius.

56 An professus ignoranter ante 16. etatis annum ex errore fidei Baptismalis, si exerceat postea actus solitos a Professis fieri, tenendus sic tacite Professus? Variant Doctores. Negativam enim sententiam tenent plures cum Rota in Mediolanensi Nullitatis Professionis 3. Martii 1690. coram Emeris, pro qua 18. Theologos, & 17. Juristas cumulat, ac recenset iurisperitos fuisse ab eadem Rota resolutum, ut videri potest in ipsa Rotae decisione, quae est 14. inter impressas apud Monacell. tom. 2. in Appendic. Quam opinionem Matthaeucci l. cit. n. 7. dicit videri communioem, & in puncto Juris veriore, ipsamque sequitur Monacell. loc. cit. & revera videtur in praxi sequenda. Afirmativam autem sententiam defendunt Fagnanus lib. 3. Decret. in cap. Significatum 11. de Regularibus, a num. 19. usque in finem; Pignatell. tom. 1. consule. 85. num. 5. & consule. 146. n. 53. Antiquell. de Tempore legal. lib. 2. c. 63. Ventrigl. prax. tom. 1. Annot. 47. §. Unic. num. 30. Barbos. Panjmol. Diana, & alii plures citati a Rota in dicta Mediol. num. 3. referentes sic pluries fuisse resolutum a Sacra Congreg. Concilii, ut in Romana 28. Martii 1578. in Nullius 13. Januarii 1618. in Neapolitana 3. Aprilis 1621. in alia Romana 28. Aug. 1621. & in Cameracensi 14. Decemb. 1724. Quas Sacrae Congregationis resolutiones vivae vocis Oraculo laudavit, & approbavit tunc ipse Sacrae Congreg. a secretis in ejus voto recensito in liberulo particulariter dato. Sic Rota in d. Mediol. n. 3. Quae tamen ibid. n. 11. clare demonstrat, praedicta Decreta Cong. Concilii, ut praefertur, Apostolico Oraculo roborata, non esse applicabilia ad praesentem casum. Unde, hoc stante, videtur in praxi esse sequendam dictae Rotae sententiam. Vide ibi.

57 Hermaphroditus non est admittendus ad Professionem, neque in Monasterio sexus in ipso praevaleatis. Vide verb. Hermaphroditus num. 18.

58 Hinc Sac. Congreg. Concilii, decrevit, quod Hermaphrodita, mulier recepta in aliquo Monasterio non est admittenda ad Professionem, etiam si sexus femineus praevaleat. Vide ibidem num. 19.

59 Immo Hermaphroditus, si fiat Monialis, Professio irrita est. Vide ibidem num. 20.

60 Religiosus Professus non potest a Religione ejici sub praetextu, quod laboret morbo gallico, lepra, vel alio morbo incurabili relicto tempore Professionis, quia de Jure communi nulla est aegritudo, etiam mortifera, quae annullat Professionem. Donat. de Regul. l. 4. par. 2. tr. 3. de qualitat. recipiend. q. 25. a. 6. & seq. Monacell. l. 1. in Append. Adnot. ad Decr. de Ejectione n. 4. & alii; Et quod proinde talis ejectione sit nulla declaravit nuper Sac. Congreg. Concilii in Sicilianae Ejectionis 1. Septemb. & in Cameracensi Ejectionis 22. Decemb. 1691. Nisi ta-

men adesset speciale Statutum Religionis a Papa ad id confirmatum, quod aliter habere PP. Capucc. Passerin. de Statib. homin. tom. 2. q. 189. art. 10. insp. 4. numer. 155. & tribus seq. Monacell. loc. cit. num. 4. & novissime Sac. Cong. Concilii, in Provincia Romana Capuccinorum 1. Julii 1724. de Professione emissa a Religioso, qui tacuit morbum habitualem.

Statutum tamen hujusmodi non suffragatur, si morbus incurabilis superveniat post Professionem, quia tunc nec Religiosus ita infirmus potest e Claustris egredi, nec Religio illum dimittere, ut respondit Sacra Congreg. Episcop. & Regul. in un. Capuccinorum 5. Septemb. 1692. pro Fratre Secundo a S. Damiano, qui cum diu profugus a Religione vagasset, & declarari se non teneri ad Religionem redire; neque Religio illum recipere (ex quo morbo gallico incurabili laboraret) petisset, sub dicta die proliit Rescriptum: Teneri redire, & Superiores teneri recipere. Sic praef. apud Monacell. loc. cit. num. 5.

Professus per simulationem in Monasterio Monialis, ex inhonesta causa, licet non sit Monachus, tamen cogitur in alio Monasterio manere in poenam commissi delicti: Sicut etiam Professus per simulationem in Conventu Virorum ex inhonesta causa, licet non sit Monialis, tamen cogitur in alio Monasterio manere in poenam commissi delicti; cap. Quod interrogasti 6. dist. 27. Fagnan. lib. 4. Decr. in cap. Consultum 4. Qui Clerici vel voverunt n. 25. cum pluribus aliis ibi citatis, arg. c. Si quis Clericus 10. cap. Romanus 11. dist. 81. c. Si quis Monachorum 28. caus. 27. q. 1.

Novitius, qui post annum probationis exiit e Monasterio de licentia Superiorum, inde ad triennium reverus potest statim proferri nisi Religionis, aut personae conditio sit immutata. Sic expresse censuit Sacra Congreg. Concilii, apud Fagnan. lib. 4. Decr. in cap. Ad Apostol. cam 16. de Regularibus num. 43. ibi: „Cum olim dubitatum esset in Sacra Congreg. Concilii, an is, qui, Habitu Regulari suscepto, annum integrum mansit in Religione, eoque elapso, gravi morbo correptus, & propterea Professione nequaquam emissa, permissu Superiorum ad saeculum rediit, postquam inde ad triennium morbo liberatus, & ad Monasterium reverus, proinus emittere Professionem, non expectato alio probationis anno, no, vel potius per alium annum stare in probatione teneatur? Sacra Congregatio censuit posse statim emittere Professionem, non expectato alio probationis anno, nisi Religionis, aut personae conditio sit immutata.

Quicumque nulliter Professus potest reclamare contra suam nullam Professionem, ex quacunque causa sit nulla, dummodo servet dispositionem Concilii Trid. Communis, per text. in ipso Concilio Trid. sess. 25. de Regularibus cap. 19. ibi: „Qui, cumque Regularis praetendat se per vim, & metum ingressum esse Religionem, aut etiam dicat ante etatem debitam professum fuisse, aut quid simile, velitque Habitum dimittere quacunque de causa, aut etiam cum Habitu dimittere sine licentia Superiorum, non audiat, nisi intra quinquennium tantum a die Professionis, & tunc non aliter, nisi causas, quas praetenderit, deduxerit coram Superiore suo, & Ordinario, Quod si antea Habitum sponte dimiserit, nullatenus ad allegandam quacunque causam admittatur, se ad Monasterium redire cogatur, & tamquam Apostata puniatur, interim vero nullo Privilegio sui Ordinis juvetur.

Ad legitimam reclamationem contra nullitatem Professionis tres potissimum conditiones sunt necessariae, quarum una, si negligatur, aut omittatur, reclamans non auditur, sed ad Monasterium redire cogitur, vel nondum egressus ibidem manere compellitur; Communis.

Prima igitur conditio est, quod reclamans ante deductionem, & probationem Nullitatis suae Professionis coram legitimo Jure facienda Habitum non deponat, nec etiam absque licentia Superioris cum Habitu propria auctoritate a Monasterio discedat, textu expresso in Concilio Trident. per verba adducta supra num. 65. Et sepius respondit Sac. Cong. Concilii, & signanter in Bononien. 4. Junii 1689. in Claramontan. 29. Novemb. 1662. in Bituntina 23. Martii 1697. & in Mantuana 15. Junii ejusdem anni 1697. in Giennensi 9. Aprilis 1701. & alibi frequenter rescribens contra illos, qui propria auctoritate deposuerunt Habitum, & a Monasterio discesserunt, & petunt audiri: Reassumit habitum, redeat ad Claustra, & postea supplicet. Etiam si egressi vellent transire ad aliam Religionem, ut declaravit Sac. Cong. Episcop. in Provinciae Bogotica 30. April. 1700. Immo etiam tamquam incorrigibiles, fer-

vata forma Constitutionum Apostolicarum, fuissent ejectioni; S. Congreg. Concilii in Papien. Rescript. in integrum 15. Martii 1692.

Si tamen aliquis Religiosus, vel Religiosa non temere, sed ex aliqua iusta causa, vel sine Habitu a Monasterio autigeret ad Urbem & accederet, seu ad majorem Superiorem, vel Ordinarium, seu ad alium Monasterium se transferret, quia v. gr. non posset a Superiore licentiam adeundi obtinere, vel prohiberetur coram Ordinario causam nullitatis proponere, seu Procuratorem ad reclamandum constituere, & hujusmodi; tunc posset, reassumpto Habitu, etiam extra Claustra audiri, prout plures auditus fuisse tempore suo, testatur Navarrus Comment. 4. de Regularibus num. 78. & tenent Sanchez l. 8. de Matrimonio disp. 37. n. 3. Pirhing lib. 3. Decret. tit. 31. n. 152. Reiffentuel ibid. numer. 196. Monacell. tom. 4. tit. 1. form. 36. num. 2. & alii communiter.

Secunda conditio est, quod reclamans causam Nullitatis Professionis ante egressum coram Superiore suo, & loci Ordinario legitime deducat, & probet. Communis, tamen expresso in Concilii Trid. l. c. ibi: „Et tunc non aliter, nisi causas, quas praetenderit, deduxerit coram Superiore suo, & Ordinario. Pro Superiore suo, hic intelligitur Superior localis, seu Conventus, aut Monasterii, v. g. Prior, Guardianus, Abbas, Rector, & hujusmodi, & non Supremus Ordinarius, vel Provinciae, ut communiter tradunt Doctores, & censuit S. C. Concilii in Aleten. & Romana 7. April. 1629. apud Barb. in Summa Apostol. dec. verb. Professio Regular. n. 12. & supra Trid. sess. 27. cit. cap. 19. num. 12. Nisi aliud habeant Religionum Constitutiones, & legitime consuetudines, ut hujusmodi causae deducantur coram Provinciali, ut docent Bordon. tract. De profess. c. 7. num. 29. Pellizar. tom. 1. tr. 3. c. 5. num. 35. Reiffent. l. c. n. 197. & alii. Et pro Ordinario intelligitur Episcopus Diocesis illius, in qua exiit Conventus, seu Monasterium nulliter Professus, aut Professae, Communis, & censuit Sac. Congreg. Concilii 1. Decemb. 1593. & 12. Decemb. 1665.

Reclamans pro nullitate suae Professionis debet causam deducere, & probare coram Superiore Religiosis, & Ordinario conjunctim, seu copulative, etiam si agatur de nullitate ratione morbi, seu alterius defectus naturalis, ut respondit S. C. Concilii 1. Decemb. 1593. & 12. Decemb. 1665. apud Monacell. tom. 2. in Appendic. adnot. ad decis. 15. num. 1. Et haec facultas cognoscendi causam nullitatis professionis conjunctim cum Episcopo competit Superioribus etiam in casu, quo Religio se opponat, & contradicat, ut declaravit Eadem S. C. Concilii in Olomucon. 10. Junii 1684. apud Monacell. l. c. num. 2.

Reclamans autem pro nullitate suae Professionis, eo quod eam, & Novitiatum emisit in Conv. non designato, tenetur etiam infra quinquennium causam deducere immediate coram Sacra Congregatione Concilii: Non enim potest nullitatem suae professionis proveniente ex hoc capite deducere coram suo Superiore, & loci Ordinario. Et sic resolvit novissime S. C. Concilii die 24. Septemb. 1740. & confirmavit Benedict. XIV. 28. Septem. ejusdem anni 1740. ut patet infra in fine hujus num. 76. Nec ipsi in hoc se possunt ingerere sub gravissimis poenis, ut patet ex Decreto Urbani VIII. adducto supra sub num. 21. An autem hoc Urbani VIII. Decretum de non reclamando etiam infra quinquennium, nisi coram Sacra Congregatione Concilii comprehendat etiam dispositionem Concilii Tridentini, c. 19. sess. 25. de Regularibus, ita ut nullitas Professionis proveniens etiam ex aliis capitibus nequeat hodie, sicut poterat prius ex dicta Conciliaria dispositione cognosci, & declarari per Superiorem Regularem, & loci Ordinarium? Variant Doctores. Plurimi enim communius sustinent negativam sententiam, nempe non obstante dicto Urbani Decreto, posse adhuc hodie ab Ordinario loci, & Superiore Regulari, sicuti prius, cognosci, & declarari nullitatem Professionis proveniente ex vi, metu, vel alio capite, praeterquam enumeratis in dicto Urbani decreto, id est Novitiatu, & Professione peractis in Conventu non designato, quia dictum Urbani VIII. Decretum loquitur solum de iis, qui se praetendunt nulliter professos, eo quod Novitiatum peregerint, & Professionem emisissent in Conventu non designato, & contra formam Decreti Clementis VIII. Non autem de iis, qui praetendunt suam Professionem nullam, eo quod illam emisissent per vim, aut metum, ante requisitam etatem, aut Novitiatum non integre completo, & hujusmodi: Unde non obstante dicto Urbani Decreto, manet adhuc in suo robore Conciliaris dispositio, in cit. c. 19. Ferrar. Biblioth. Tom. VI.

sess. 25. de Regularibus, quo ad nullitatem Professionis ex aliis capitibus proveniente cognoscendam, & declarandam a Superiore Regulari, & loci Ordinario. Sic Pellizzarius tr. 3. cap. 5. sess. 2. num. 37. & cap. 1. eod. tract. sub num. 60. ubi ait locum fuisse alios viros dictos, Pignat. l. 9. consule. 170. n. 32. Moronus Ref. mor. 82. n. 184. Panim. d. 42. n. 13. Card. de Luca de Regul. disc. 41. n. 8. disc. 42. n. 8. & Annot. ad Concil. discurs. 42. num. 8. & Annot. ad Concil. Trident. disc. 41. num. 2. Ventriglia tom. 1. annot. 47. n. 26 Barboia in Conc. Trident. cit. sess. 25. de Regul. cap. 19. num. 21 & de offic. & potest. Episcop. part. 3. alleg. 164. num. 12. Fr. Emmanuel t. 1. q. 36. art. 3. Ludov. Beja respons. casuum conscientiae p. 4. casu 18. Novarius in Lucerna Regular. verb. Nullitas 1. p. 177. Tamburin. de jure Abbat. tom. 3. disp. 6. q. 26. n. 3. Bonacina de Clausura, & poenis eam violentibus impositis q. 2. punct. 15. diff. 3. num. 1. Aloysius Riccius in praxi aurea resol. 20. Pirhing lib. 3. Decret. tit. 31. num. 152. Reiffent. ibidem nu. 197. & innumeri alii absolute dicentes, quod reclamans pro nullitate suae Professionis debeat causam deducere coram Superiore suo, & loci Ordinario, juxta clarain, & expressam dispositionem Concilii l. c. ibi: Et tunc non aliter, nisi causas, quas praetenderit, deduxerit coram Superiore suo, & Ordinario.

Afirmativam autem sententiam, nempe dictum Urbani VIII. Decretum de non reclamando etiam infra quinquennium, nisi in Sacra Congreg. Concilii, comprehendere etiam dispositionem Concilii Tridentini sess. 25. de Regular. cap. 19. tuentur varii alii, & signanter doctissimus Donatus Praet. rerum Regul. tom. 2. tract. 17. q. 28. per tot. Remigius Scropha in moral. q. 8. art. 10. Pyrrhus Corradus in praxi dispens. Apostol. lib. 5. cap. 14. num. 11. Matthaeucc. Offic. Curiae cap. 41. num. 17. „expresse dicens, quod, declaratoria nullitatis ex stylo Curiae est de reservatis Sacrae Congreg. Concilii, adeo ut ante ipsam, licet prius causae nullitatis coram Ordinario, & Superiore fuerint productae, non dicatur legitime, & authentice de ipsa nullitate constare. Et id colligitur ex illis verbis Decreti Urbani VIII. ibi: Ad occurrendum motibus, qui possent in Religionibus oriri, quae verba, cum sint generalia, includunt omnes casus, & generaliter sunt intelligenda, arg. cap. circa 22. de privilegiis, cum similibus. Item ex illis; Inhibendo & c. ne in posterum in hoc quoquo modo se ingerant absque speciali ejusdem Sanctitatis commissione. Quae dictio, cum sit pariter universalis, continet omnes modos, etiam improprios ex lib. Quidam §. 1. ibid. gloss. ff. de fideicommiss. lib. & notat Menoch. consil. n. 19. ubi ait, quod includit modos majores expressis, & facit aliqua comprehendere, quae alias minime comprehenderentur. Sic Donatus cit. q. 28. ubi n. 8. expresse subjungit; „Nec Dices Decretum, tum praedictum loqui tantum de praetendentibus reclamare super nullitate Professionis orta ex defectu Novitiatu facti, est in loco non designato; Secus autem in aliis, quia in dicto Decreto nulla reperitur dictio taxativa. Unde etiam occasio reclamandi fuerit desumpta ex Novitiatu indebita facta, provisio tamen facta est universaliter in favorem Religionis, & ad occurrendum motibus omnibus volentium reclamare super nullitate Professionum undecumque, & quomodocumque praetensa, & hoc pro communi quiete Religiosorum. Cui consonat Remigius Scropha cit. q. 8. art. 10. sic expresse ad rem dicens: „Immo rigorosius proceditur contra istos, nam virtute Concilii infra quinquennium poterat nulliter Professus praetendere nullitatem coram Superiore suo, & Ordinario. Modo hoc non fit; est; non enim potest coram Superiore litigare, sed oportet ire ad Sacram Congregationem. Et peritissimum praedictum de his materiis Pyrrhus Corradus in cit. praxi dispensation. Apostol. lib. 5. cap. 14. num. 11. in fine sic expresse concludit: „Quinimmo licet antea de stylo introducendi videretur, ut etiam infra quinquennium pro hujusmodi irritanda Professio ad Romanam Curiam, etiamque Signaturam recurreretur, per quam ejusdem nullitatis declaratio committi consueverat eo item modo, quo ab ipso Concilio statutum est, nimirum Ordinario loci, & Superiori domus cum clausula, „Dummodo quinquennium lapsum non sit, ac indubitanter adhuc etiam potuisse eisdem Superioribus absque speciali Rescripto intra dictum tempus super hujusmodi nullitate pronunciare, ex quo contrarium colligi non potest ex contextu praedicti Concilii. Attamen hodie omnis proliis difficultas sublata est, cum Sacra Congregatio Conc. tam super hoc, quam aliiis capitibus circa

„ hujusmodi Professionem quid de cetero observandum sit, statuerit, dum præcipit, quod etiam infra quinquennium requiratur specialis Summi Pontificis commissio. Cujus quidem Decreti tenorem, cum etiam quoad alios casus factis inconcussè servetur, hic annexere visum est, & adducit ipsum Decretum a nobis jam adductum supra num. 21. Vide ibi.

Unde si verum sit, quod dicti Decreti tenor etiam quoad alios casus factis inconcussè servetur, & ut dicit Matthæucc. l. c. declaratoria nullitatis professionis ex Stylo Curiae sit de reservatis Sacrae Congregationi Concilii, non est ab hac sententia recedendum; Quia stylus Curiae facit jus, sicut Lex Canonica, aut Constitutio Papalis, text. in c. quam gravi 6. de criminis falsi, & expresse docent Pitonius, p. 2. discip. 47. num. 14. Gomez in Regul. de subrogand. qu. 15. n. 4. in fine, & in Regul. de trienn. q. 7. n. 3. Urlaya, tom. 4. p. 2. disc. 19. num. 134. & alii passim. Stylus enim Curiae dicitur interpres Voluntatis Principis. Card. de Luca de iudic. disc. 3. num. 20. Tum quia dictum Urbani Decretum editum, est ad occurrendum motibus, qui possent in Religionibus oriri, ut in ipso expresse dicitur; Dicti autem motus possunt in Religionibus oriri, non solum in reclamationibus pro nullitate Professionum emissarum in Conventibus non designatis, sed etiam in reclamationibus pro nullitate professionum provenientium ex aliis capitibus. Unde videtur dictum Decretum observandum esse in omnibus reclamationibus pro nullitate Professionum ex quocumque capite proveniente, cum ubi eadem est ratio, eadem sit Legis dispositio; l. Ideo 27. ff. de legibus, l. illud 32. ff. Ad Legem Aquiliam, & c. Inter corporalia 2. de translatione Episcopi. Si autem talis non sit tenor, & Stylus Curiae, tenenda est prima sententia propter nimis claram dispositionem Concilii Tridentini cit. sess. 25. de regularibus cap. 19. expresse statuentis, quod reclamans pro nullitate suae professionis debet causam deducere coram Superiore suo, & loci Ordinario nullum aliud Tribunal nominando, & requisendo. Tum quia dictum Urbani Decretum solum disponit recurrendum esse ad Sacram Congregationem Concilii pro nullitate Professionis orta ex defectu Novitatus, & Professionis emissa in Conventu non designato. Nec verbum quidem facit de nullitatis Professionum provenientibus ex aliis capitibus. Unde non est facienda extensio de casu ad casum; quia quod voluit, expressit, & si quid aliud voluisset, expressisset, arg. c. Inter corporalia 2. de translatione Episcopi §. Sed neq. id istud; cap. quia circa 22. de privilegiis, & c. Ad Audientiam 12. de decimis. Et de facto pro prima sententia solvit novissime Sacra Congr. Concil. 24. Septembr. 1740. & confirmavit Benedict. XIV. 28. Septem. ejusdem anni 1740. dummodo causa nullitatis professionis proponatur cor. Ordinario, & Superiore Regulari conjunctim, & intra quinquennium a die professionis; quo elapso, recurrendum est omnino ad Sedem Apostolicam. Sic apud Theaur. Resol. S. Cong. Conc. d. ann. 1740.

77 Tertia conditio est, quod reclamans proponat causam nullitatis intra quinquennium a die Professionis. Communis, textu expresso in Conc. Trid. l. c. ibi: Non audiatur nisi infra quinquennium tantum a die Professionis . . . causas, quas pretendere, deduxerit.

78 Hic via ordinaria post quinquennium in foro externo non amplius audiendus est reclamans contra Professionem, etiam si alleget, quod intra quinquennium ignoraverit nullitatem Professionis suae, vel alias absque culpa sua a reclamando impeditus fuerit. Sic pluries declarasse Sacram Congregationem Concilii refert Fagnan. lib. 1. decret. in cap. Perlatum est 1. De his, quae vi, metu, & causa sunt num. 40. his verbis; Professi per vim, & metum, elapso quinquennio, a die professionis, non sunt audiendi, nisi infra quinquennium reclamaverint, etiam si pretendunt vim, & metum semper durasse, ut olim, articulo saepius discusso, respondit Sacra Congr. Concilii, cujus sententiam Gregorius XIII. ad se revocavit approbavit, & idem tenet, & refert Pignatell. tom. 3. consulti. 37. his verbis: Felices recordationis Gregorius XIII. ex sententia Congregationis Concilii declaravit, eos, qui per vim, vel metum se ad Religionem praetererant, derent, nisi intra quinquennium reclamaverint, eo elapso, non esse audiendos tametsi allegent vim, & metum semper durasse: & sic tenet Donatus tom. 1. tr. 12. qu. 13. num. 4. Pellizzar. tom. 1. tr. 5. cap. 5. num. 54. Sanchez de Matrim. lib. 7. disp. 3. 7. n. 18. Reiffenstuel l. c. num. 202 & alii passim, arg. Conc. Trid. l. c. ubi expresse dicit, quod quinquennium

durat a die Professionis tantum, ibi: Nisi intra quinquennium tantum a die Professionis; quae particula tantum exclusiva, affirmans id, quod ponit, & negans omnes alios casus praeter expressos; l. Ob as alienum 12. Cod. de Praediis, & alii rebus Minorum, l. Contra actus 23. ff. de Regul. Juris cum similibus; Tum quia Concilium statuit quinquennium ad reclamandum concessum incipiendum esse a die Professionis, & non a die notitiae nullitatis professionis, vel cessantis impedimenti; Et quod quinquennium ad reclamandum incipiat a die Professionis, & non a die sublato impedimenti, vel impotentiae reclamandi declarat novissime S. C. Conc. in Melevis. Nullitatis professionis 17. Maji 1723. teste Urlaya in Miscell. 1. ltt. 2. num. 19.

Unde, qui vult reclamare post quinquennium elapsam, debet obtinere restitutionem in integrum a Papa, cum Ordinario post elapsam quinquennium a die emissa Professionis non possit amplius se ingerere, ut disponit Tridentinum, cit. sess. 25. cap. 19. de Regul. & ad obtinendam dictam restitutionem in integrum debet in simplici libello saltem summarie exprimere causas nullitatis suae professionis una cum causa, ob quam non potuit intra quinquennium reclamare; tunc enim solet a Papa, seu a Sacra Congregatione Concilii, vel Episcopo, & Regul. concedi restitutio in integrum, conlito de nullitate, & impedimento reclamandi intra quinquennium. Barbof. in Trid. cit. sess. 25. cap. 19. num. 9. cum aliis ibi citatis, Sanchez l. c. num. 22. Donatus l. c. q. 14. & tom. 4. tr. 12. de profession. Monial. q. 30. n. 2. Reiffenst. l. c. num. 64. Monacell. 23. tit. 1. form. 36. n. 3. & alii passim; & sic saepius respondit S. Cong. Conc. & signanter in Colimbr. 24. April. 1630. in Mantuana 18. Maji 1697 in Melevisana restitutionis in integrum 15. Decemb. 1703. in Neapolitana restitutionis in integrum 7. Septemb. 1718. in Cencen. restitutionis in integrum 16. Martii 1720. & saepe alibi. Religiosus tamen recurrens intra quinquennium, & post ipsum reassumens instantiam, non indiget restitutione in integrum, ut fuit resolutum a S. C. Conc. in Cencen. 16. Martii 1720.

Vir professus in Monasterio Monialium est illico ejiciendus, non obstante lapsu quinquennii, ut pluribus adductis probat Fagnan. lib. 1. decret. in cap. Perlatum est 1. De his, quae vi, metu, & causa sunt num. 41. Vide supra n. 63.

Nulliter professus certo sciens coram Deo, & in conscientia ex aliquo essentiali defectu suam professionem esse nullam, si nolit eam ratificare, potest tuta conscientia in occulto discedere, ac etiam nubere; Dummodo tamen sine gravi scandalo, aut alio majori incommodo, aut praedicio abire possit. Navarr. lib. 3. cons. 89. de Regul., Sanchez lib. 7. de Matrim. disp. 37. num. 11. Layman lib. 4. tract. 5. cap. 5. num. 7. Donatus tom. 2. tract. 12. q. 21. Pirhing lib. 3. decret. tit. 31. numer. 184. Reiffenst. ibidem num. 207 & ipso teste Communis aliorum.

Si autem nulliter professus absque scandalo, aut alio majori incommodo, vel gravi praedicio Religionis occulte discedere nequeat, nec in foro externo possit propter aliquod impedimentum probare certam nullitatem suae professionis, debet manere in Religione, donec commoda occasio sine scandalo occulte fugiendi se offerat, & interim, absente scandalali periculo, non tenetur ad vota, & regulam Ordinis, cum sua professione exstante certo nulla, non adsit titulus unde in conscientia obligetur; Debet tamen saltem in publico ad evitandum scandalum Regularum Ordinis observare, & consueta Religioni servitia praestare in compensationem alimentatationis, & sustentationis interim a Monasterio receptae; Sanchez l. c. num. 38. Pellizzar. tom. 1. tr. 3. cap. 1. num. 48. & cap. 3. numer. 56. Reiffenstuel loc. citat. numer. 208. & seq. & alii passim.

Nulliter professus, si dubitet, an tacite, vel expresse ratificavit suam Professionem, postquam scivit certo esse nullam; si nondum sit elapsum quinquennium a die Professionis, potest adhuc reclamare; Si autem sit jam elapsum quinquennium, tenetur perseverare in Religione, nec potest per viam restitutionis in integrum reclamare, quia in dubio recurrendum est ad praesumptionem; Praesumptio autem ante quinquennium stat pro Novitio, ut post quinquennium stat pro Religione, arg. Concil. Trid. cit. sess. 25. cap. 19. Sic expresse Donatus tom. 2. tract. 12. quæst. 9. Faultus de Relig. statu lib. 5. quæst. 87. in fine, Barbof. ad Tridentin. sess. 25. cap. 19. num. 13. Sanctaref. varior. resolut. part. 1. quæst. 48. num. 46. Merol. tom. 1. disp. 3. cap. 3. numer. 283. Diana part. 4. tract. 3. de conscientia dubia resolut. 40. Reiffenstuel loc. cit. n. 212., & alii passim.

Nul-

84 Nulliter professus potest Professionem suam ratificare sive tacite, sive expresse. Communis, ac certa, nec indiget probatione. Nisi tamen habeat perpetuum impedimentum, quia talis nunquam potest ratificare Professionem, nec tacite, nec expresse, sed tenetur quocumque tempore decursu reclamare, vel occulte discedere. Nemo enim lanæ mentis dicit, quod Vir v. g. in Monasterio Monialium mentito sexu professus, vel mulier mentito sexu professus in Conventu Religiosorum, lapsu quinquennio, non possit ex illo exire, sed ibidem teneatur remanere; Barbof. ad Concil. Trid. sess. 25. cap. 19. num. 19. Navarr. consil. 26. num. 12., & ultim. de Regularib. Donatus tom. 2. tract. 2. quæst. 10., & ipso teste Communis aliorum.

85 Nulliter professus necessario scire debet suam professionem fuisse nullam ad hoc, ut eam valide ratificet, & sic de irrita fiat valida. Barbof. ad Concil. Trid. cit. sess. 25. c. 19. num. 18. Navarr. lib. 3. tit. de Regularib. consil. 5. numer. 15., & 23. & consil. 39. num. 4. Pellizzar. tom. 3. tract. 3. cap. 5. num. 57. Sanchez de Matrim. lib. 7. disp. 37. num. 59. Layman l. c. num. 9. Pirhing. loc. cit. num. 149. Reiffenstuel loc. cit. n. 215. & ipso teste Communis aliorum.

86 Nulliter professus potest valide suam ratificare Professionem absque novo consensu Superioris, seu Capituli Regularis. Barbof. ad Concil. Trid. cit. sess. 25. cap. 19. num. 17. cum aliis ibi citatis, Fagnan. lib. 3. Decretal. in cap. Significatum est 11. de Regularibus num. 47. Navarr. consil. 35. n. 3., & consil. 46. num. 2. de Regularibus in prima editione, & consil. 27. num. 2., & consil. 28. num. 3. in secunda editione. Rodrig. tom. 3. qq. Regul. quæst. 17. art. 3. Pirhing. loc. cit. numer. 140. Reiffenstuel loc. cit. an. num. 219. Matthæucc. cap. 41. Officialis quoad professionem sub num. 17. vers. Nota, & alii passim, per text. in cap. Cum virum 12. de Regularibus, ibi: Praetertim si rati habitatione secuta; cap. Is qui Monasterium 1. de Regularibus in 6., ibi: Seu Professionem a se prius factam ratam expresse habeat; cap. Perlatum est 1. De his, quae vi metu, & causa sunt, ibi: Si legitime probatum fuerit . . . ipsam mulierem . . . quod fuit postmodum ratum habuit se; ipsam ad Monasterium redire, & Habitum depositum realsumere Censura Ecclesiastica, & compellatis, . . . Quae Jura satis demonstrant solam rati habitationem Professi desiderari ad hoc, ut Professio nulliter facta efficiatur valida, nec Praetati, seu Religiosis requiri novum consensum, cum hujus consensum jam interierit a principio validus, ut supponitur, & perdurare praesumatur; Et quantum requireretur, tamen Summi Pontifices tanquam Suprema Ordinum Regularium Capita, Cap. Exit §. Ad haec cum Fratres, de verb. significat. in 6. ut Religionum paci, & tranquillitati consulere, voluerunt illam supplere, admittendo Professionem illam de irrita fieri validam per solam ratificationem, seu rati habitationem Professi. Tum quia hoc indicat clausula Rescriptorum, quae in Curia dari solent illis, qui post quinquennium ex aliqua iusta causa reclamantes contra suam Professionem restituntur in integrum; In his enim Rescriptis, teste Hyacintho Donato tom. 2. tract. 12. quæst. 14. num. 14. ordinarie inseritur clausula; Dummodo Professionem tacite, vel expresse non ratificaverit, qua Praetextus clare indicat Professionem per solam praesentem rati habitationem absque nulla nova acceptatione, aut consensu Superiorum, valide ratificari posse, cum, ut supponitur, Superiores ignorent Professionem fuisse invalidam, & consequenter in tali casu novum consensum non praesent, cum ignorantis nullus sit consensus; Leg. Non idcirco 6. Cod. de Jur., & fact. ignorant. l. Si per errorem 15. ff. De iurisdictione.

87 Receptus pro Laico, seu Converso, si in Novitatu de licentia quorum interest, transeat ad statum Clericalem, & subinde, anno probationis integre peracto, profiteatur, valida est ejus Professio; Tunc enim, si a Provinciali, & Definitorio examinatus reperitur intrusus sufficienti litteratura, aliique ad Clericatum requisitis, non videtur eisa Decretis Clementis VIII. prohibitum, quin possint illum ad Clericorum statum transferre, cum pro eo tempore non sit adhuc irrevocabiler in Statu Conversorum. Sanctorus in Statu. cap. 2. statut. 24. verb. Alia difficultas; Matthæucc. cap. 41. Officialis quoad Professionem num. 21. & alii. Vide tamen ipsa Decreta §. 23. ubi id expresse prohibetur; & sic tenet Donatus tom. 2. tr. 14. quæst. 14. Vide ibi, & verb. Transitus num. 5.

88 Si tamen jam Professionem emisit in Statu Laicorum, seu conversorum, non potest de sola licentia Praetati Regularis, & Definitorii transire ad statum Clericorum; sed talis licentia obtineri debet a Sede Apostolica, quae ad id solet expedire Brevia cum clausula: De licentia tamen suorum Superiorum, quae debet intelligi copulative de illa Generali, & Provinciali simul, prout expresse declaravit Sacra Congr. & Regul. de mandato Urbani VIII. di. 2. Augusti 1630. apud Peyrin. de Praet. q. 3. cap. 1. §. 5. num. 149. nempe clausula, lam, De licentia Superiorum in Brevibus praedictis apposita, tam esse intelligendam de Generali Ordinis, & Provinciali Oblatorum hujusmodi, ita ut pro eorumdem executione requiratur utriusque licentia, & consensus. Vide verb. Novitatus num. 98., & §. 23. dist. Decretor. Clement. VIII., & Donatum prax. Regular. tom. 3. tract. 14. q. 14., & 15. ubi recte adrem, & verb. Transitus n. 6. & 7.

Professus in una Religione non potest transire ad aliam, etiam strictiorem, sine licentia Sedis Apostolicae. Communis, ex praxi, & stylo Curiae. Et transiens de licentia Sedis Apostolicae ad laxiorem Religionem, etiam ejusdem Ordinis, tenetur in secunda Religione novum annum probationis peragere, & ibi Professionem emittere. Sic Sacra Congregat. Concilii, quae apud Fagnan. lib. 3. Decr. in cap. Ad Apostolicam 16. de Regularibus num. 67. respondit: Transientem de licentia Sedis Apostolicae ad laxiorem Religionem, etiam ejusdem Ordinis, teneri in secunda Religione novum annum probationis peragere.

Excommunicantur omnes, qui quocumque virginem, vel viduam, vel aliam mulierem coegerint invitam ad ingrediendum Monasterium, vel Habitum suscipiendum Religionis, vel ad Professionem emittendam. Conc. Tr. sess. 25. de Regular. cap. 18. Item qui consilium, auxilium, favorem dederint, quinque scientes eam non sponte facere, quoquo modo eidem actui, vel praesentiam, vel consensum, vel auctoritatem interposuerint. Concil. Trident. ibid. Non excommunicantur tamen ii, qui per vim inductivam, non coactivam, coegerint virginem Monasterium ingredi. Sic decilium refert Barb. de Offic. et potest. Episcop. part. 3. alleg. 104. num. 2., et Conc. Trid. cit. sess. 25. cap. 18. numer. 5. Excommunicantur & ii, qui sanctam virginum, vel aliarum mulierum voluntatem veli vel accipiendi, voti emittendi quocummodo sine iusta causa impederint. Conc. Trid. loc. cit.

Dictam tamen excommunicationem latam a Concil. Trid. cit. sess. 25. cap. 18. contra cogentes ad Religionem, vel ad Professionem emittendam, seu ab ipsa retrahentes viros, ut de Comuni tradunt Barb. in dicta sess. 25. cap. 18. num. 6. Bonac. tom. 1. de Excomm. disp. 2. quæst. 6. punct. 2. num. 15. Pafferin. de statib. hom. tom. 3. quæst. 189. art. 9. numer. 24. Don. tom. 2. part. 2. tract. 1. de recipiend. ad Habitum q. 12. num. 4. Monac. tom. 3. tit. 1. form. 36. num. 9. Sanchez tom. 1. decal. leg. 4. cap. 4. Suar. tom. 5. de Cens. disp. 25. sect. 7. numer. 8. Rodriguez tom. 3. qq. Regular. 14. art. 3., & alii passim. Attamen sic cogentes, vel retrahentes viros, graviter peccant, & possunt ab Ordinariis puniri juris remediis, idest Censuris, ut pluries respondit Sacra Congregat. Concilii, & signanter in Hispanen. 23. Septembr. 1690., ibi: Archiepiscopus procedat ad Censuras contra Patrem, si adhuc vivat; in Bononien. 16. Septembr. 1692., ibi: Archiepiscopus procedat contra Matrem cogentem prout de Jure, in Mediolan. 7. Februar. 1700.; ibi: Ordinarius procedat juris remediis contra Patrem cogentem.

Professio Regularis varios habet, & sortitur effectus respectu Religiosorum eam emittentium. Primo per Religiosam Professionem confertur Professo perfectissima remissio omnium peccatorum, tam quoad culpam, quam quoad poenam; Dummodo tamen profitens sit in statu gratiae. Communis, cum S. Thoma 2. 2. q. 189. art. 3. ad Tertium, Rodrig. tom. 2. q. 88. art. 1. Layman lib. 4. tr. 5. cap. 11. num. 1. Reiffenstuel loc. cit. num. 187. Miranda tom. 1. quæst. 25. art. 8. arg. Cap. Quis aliquando 87. §. His Auctoritatibus d. 1. de Penitentia; ubi dicitur, quod ingredientes Religionem nulla amplius pro commissis criminibus poenitentia sit injungenda, & concordat Novell. 5. ubi Justinianus Imperator, in princip. sic expresse dicit: Conversationis Monachae, si vita sic est honesta, sic commendare novit Deo ad hoc venientem hominem, ut omnem humanam ejus maculam detergat, ubi Glossa verb. Maculam explicat, idest purgat a peccatis. Unde Sancti Patres, ut S. Hieronymus & Epistol. 8. & 15. S. Bernardus lib. de praeepto, & dispens. ad finem Professionem communiter vocare solent secundum

dum Baptisma; Et Paulus V. inter alios Summos Pontifices Constitit. incip. Romanus Pontifex, expresse concessit Indulgentiam plenariam omnibus Regularibus Professionem emittentibus. Immo S. Bernardinus Senensis in *Quadragesimo tract. 2. serm. 24. art. 1.* Pellizzarius tom. 1. *tract. 3. cap. 4. numer. 12.* Sa verb. *Religio num. 17.* Carhuil. in *Opuscul. de Profession. Mon.* Paulus Mezegeer *tract. 8. disp. 39. art. 5. n. 4.* & alii contra Sanchez, addunt hanc plenariam omnium peccatorum remissionem obtineri, quoties Religiosus Professionem suam renovat, etiam privatim. Et novissime Clemens XII. die 30. Martii 1735. Constitit. incip. *Cum sicut*, expresse concessit Indulgentiam plenariam omnibus Religiosis nostri Franciscani Ordinis, qui confessi, & Sacra communione resecti Professionem suam quomodocumque renovaverint quotannis die 16. Aprilis, in qua S. P. N. Franciscus una cum sociis suis anno 1209. Professionem emisit in manibus Innocentii III. & dicta Constitutio, ut ab omnibus in promptu habeatur, hic ad litteram datur.

Indulgentia plenaria perpetua pro omnibus Religiosis, qui die 16. Aprilis Professionem suam renovaverint.

CLEMENS PAPA XII.

Ad perpetuam rei memoriam.

CUM sicut dilectus filius Iosephus Maria ab Eboracensi Archiepiscopo Generalis Fratrum Ordinis Minorum S. Francisci de Observantia nuncupatorum. Nobis nuper exponi fecit. Fratres quorumcumque Conventuum dicti Ordinis Professionem Regularem die 16. mensis Aprilis, qua die S. Franciscus de Assisio ejusdem Ordinis Fundator. una cum iis sociis Professionem huiusmodi in manibus fecit. Innocentii III. Praedecessoris Nostri, ut fertur, emisit, quomodo libet singulis annis renovare consueverint; Nos, ut opus tam pium majori cum fructu fiat, & ad augendam eorumdem Fratrum devotionem, & animarum salutem, & celestibus Ecclesiae Thesauris pia caritate intenti, omnibus, & singulis quorumcumque Conventuum Fratrum Ordinis praefati praesentibus, & futuris vere poenitentibus, & confessis. ac Sacra Communione resectis, qui praedicta die 16. mensis Aprilis Professionem praefatam quomodolibet renovaverint, ut praefertur, ac pro Christianorum Principum concordia, haereticum extirpatione, ac S. Matris Ecclesiae exaltatione, pias ad Deum preces effuderint; plenariam omnium peccatorum suorum Indulgentiam, & remissionem misericorditer in Domino concedimus, praesentibus perpetuis futuris temporibus valituris. Volumus autem, ut earumdem praesentium Litterarum transumptis, seu exemplis, etiam impressis manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo personae in Ecclesiastica Dignitate constitutae munitis, eadem prorsus fides adhibeatur, quae adhiberetur ipsis praesentibus, si forent exhibitae, vel ostentae.

Datum Romae apud S. Mariam Majorem sub annulo Pontificatoris, die 30. Martii 1735. Pontificatus Nostri anno 5.

F. Card. Oliverius.

Secundo, Professio Religiosa extinguit omnia vota prius emissas. *Communis*, textu expresso, in cap. *Scriptura 4.* de voto, & voti redemptione, ibi: *Reus fracti voti aliquid, quatenus non habetur qui temporale obsequium in perpetuum noceat Religionis observantiam commutare.* Et hoc etiam quis voverit aliam Religionem etiam strictiorem intrare, textu expresso in cap. *Qui post votum 5. de Regularibus in 6.* ubi etiam assignatur ratio, ibi: *Qui post votum a se de certa Religione intranda emissum Religionem aliam etiam laxiorem ingreditur, & proficitur in ipsa, potest (voto non obstante, cui tamquam simplici iper votum solenne noceat derogatum) manere licite in eadem; Pro voto tamen non completo erit eadem poenitentia imponenda.*

Tertio, Professio Religiosa aufert Irregularitatem ex naturalium defectu provenientem in ordine ad suscipiendos Sacros Ordines, ita ut etiam Spuria in Religione aliqua profecti ad Sacros Ordines abique alia dispensatione promoveri possint. Non possunt tamen absque Sedis Apostolicae

dispensatione promoveri ad Praelaturas, vel Dignitates Ecclesiasticas. *Communis*, textu expresso in cap. *De filiis 1. de Filiis Presbyterorum*, ibi: *De Filiis Presbyterorum, & ceteri in fornicatione nati ad Sacros Ordines non promoventur, nisi, aut Monachi fuerint, vel in Congregatione Canonica Regulari viventes; Praelationem vero nullatenus habeant.* Alia autem Irregularitates non auferuntur per Professionem Religiosam, ut cum communiore, & probabiliori docent Rodriguez tom. 1. *quest. 13. art. 3.* Layman *loc. citat.* Sanchez lib. 5. *mor. cap. 5. num. 9.* Pellizzar. *loc. cit. n. 33.* Reiffenil. *loc. cit. num. 189.* Rebuffus, Navarrus, Henriquez, Suarez, & alii; Textus enim in cit. cap. ut *Filius Presbyterorum* loquitur de illa sola, & nulla alia, & quidem ad solum effectum suscipiendi Sacros Ordines; Si enim voluisset extendere etiam ad alias Irregularitates, expressisset: quod enim voluit, expressit, *arg. Cap. Inter corporalia 2. de translatione Episcop. §. Sed neque istud, Cap. Quia circa 22. de privileg., & Cap. Ad audientiam 12. de Decimis.* Unde cum Jura ad alias non extendant, neque nos cum Jurium correctione extendere debemus; *arg. Cap. Quae a Jure 28. de Regul. Juris in 6.* ibi: *Quae a Jure communi exorbitant, nequaquam ad consequentiam sunt trahenda.*

Quarto, Professio Religiosa dirimit non solum Sponsalia, sed etiam Matrimonium jam contractum, & nondum consummatum. *Communis*, textu expresso in cap. *Verum 2. cap. Ex publico 7. & cap. Ex parte 14. de conversione conjugatorum.* Et itaque definitum a Concilio Tridentino *sess. 24. de Matrimonio Canon. 6.* ibi: *Si quis dixerit, Matrimonium ratum, non consummatum, per solemnem Religionis Professionem alterius conjugum non dirimi, anathema sit.* Et in hoc Voto solemne Professionis differt a Voto solemne Professionis differt a Voto solemni Ordinis Sacri, cum hoc dirimat solum Matrimonium contrahendum, seu sponsalia, & nullatenus Matrimonium jam contractum, licet nondum consummatum. *Communis* ob claram dispositionem Joann. XXII. in Extravagant. *Antique conversationi Duce. de Voto, & Voti redemptione*, ibi: *Antique conversationi finem cupientes imponere, ac animarum periculis inde provenientibus salubriter providere, de Fratrum nostrorum consilio praesenti declaramus Editio, quod licet votum sollemnizatum per Sacri susceptionem Ordinis quantum ad impediendum contrahendum, ac ad dirimendum, si post contractum fuerit, secundum statuta Canonum sit efficax reputandum; ad dissolvendum tamen prius contractum, etiam si per carnis copulam non fuerit consummatum, cum nec Jure Divino, nec per Sacros Canones reperitur hoc statum, invalidum est censendum.*

Quinto, Professio Religiosa tollit maculam quo ad actus temporales, ita ut, qui ante Professionem ratione perjurii, furti; & huiusmodi ineptus erat ad forendum testimonium in Judicio, per Professionem rehabilitetur, & aptus reddatur ad ipsos, & similes actus, ut colligitur ex *Novell. 5.* ubi Justinianus Imperator sic expresse dicit; *Conversacionis Monachalis vita sic est honesta . . . ut omnem humanam maculam detergat.* Idque docet Glossa communiter recepta in cap. *Cum deputati 16. de Judiciis verb. Nationis in fine*, Abbas *ibidem in fine*, Sanchez *loc. cit. numer. 27.* Layman *loc. cit. num. 4.* Reiffenil. *loc. cit. num. 192.* & alii passim.

Sexto, Professio Religiosa liberat Professum a patria potestate. Glossa communiter recepta in *Leg. Si ex causa 9. §. 4. ff. De Minoribus*, Pirhing *leg. 3. Decretal. tit. 31. num. 141.* Reiffenil. *ibidem num. 191.* Sanchez *lib. 5. moral. cap. 5. num. 29.* Layman *lib. 4. tract. 5. cap. 10. num. 5.* & alii passim. Professus enim a die Professionis transit omnino in potestatem Superiorum Regularium, & consequenter a Patria potestate eximitur; Non tamen in iis, quae in damnum Religiosi cedere possunt, quia, ut habetur in cap. *Quod ob gratiam 16. de Regul. Juris in 6.*, ibi: *Quod ob gratiam alicujus conceditur, non est in ejus dispendium retorquendum;* Unde Professus retinet Jura suavitatis, & successione, & si post Professionem Filio bona obveniant, ad peculium quasi castrense reducuntur. *Authentic. Presbyteros, Cod. De Episcop. & Cleric.*

Septimo, Professio Religiosa tollit Filii ingratitudinem erga Parentes, ita ut, si proles post datam exheredationis causam Monasterium ingreditur, & in ipso proficiatur, ipso Jure exhereditatio esset, quamvis reconciliatio subsequuta non sit, prout docent Covarruvias *de Testament. cap. 16. num. 28.*

num. 28. Abbas *volum. 2. consil. 7.* Felinus in cap. *Rodulphus, de Rescriptis*; Glossa in *leg. Deo nobis, Cod. de Episc. & Cler. arg. Cap. Non liceat 10. caus. 19. q. 3.*, ibi: *Non liceat Parentibus liberis, vel liberis parentibus ab hereditate repellere Monachos factos, quamvis, dum laici fuerint, in causam ingratitudinis inciderint.* *Novel. 12. cap. 41.*, ibi: *Nullam vero licentiam damus, aut Parentibus filios, aut filius Parentes seculares vitam sectantes, & relinquentes velut ingratos a sua excludere hereditate, Monasterium, aut Monasticam vitam subsequantur.*

Regulares non tenentur ratificare suam Professionem coram Episcopo ante susceptionem Sacrorum Ordinum; non obstante, quod id fuerit demandatum in pluribus Conciliis Provincialibus, & Synodis dioecesanis; Cum enim in Concilio Romano, sub recollectione memorie Benedicto XIII. anno 1725. celebrato, fuerit quaesitum aliquod medium ad retrahendos Regulares ab impugnatione propriarum Professionum, circa quas in forensibus iudiciis sepius iurum bunt. Re mature perpensa a particulari Congregatione, non fuit approbatum temperamentum istud, ut obligarentur Religiosi ante susceptionem Sacrorum Ordinum ad ratificationem eorum Professiones, mediante formula impressa in Appendice ad Synodum Fulginatei, Episcopi Bapitelli fol. 153. vel alia simili forma, ut refertur in Folio Congregationis Concilii, in Policaetren 24. Augusti 1726. his verbis: *Qua potissimum de causa in ultima Synodo Romana non fuit determinatum, quod Regulares ante receptionem Sacrorum Ordinum Professionem ratificarent, licet in plerisque Synodis, & signanter Mediolanensibus sub S. Carolo Borromeo id fuerit statutum; & in Contradictorio partium admissum fuerit a Congregatione particulari super examine ultima Synodi Fulginatei.* Sic apud Ulayam tom. 6. *part. 2. disceptat. 32. num. 114. qui tom. 1. part. 1. discept. 1. a num. 55. ad 58. & discept. 4. num. 42. plura refert decreta.*

Et hoc omni fundamento rationis, & juris; quia cum talis ratificatio Professionis esset praecise facta, ut imperata ad suscipiendos Sacros Ordines, non esset voluntaria, sed necessaria, & iurisdictionaria, adeoque nullam haberet vim validandi invalidam Professionem, ut in fortioribus terminis Constitutionum diversarum Religionum a Summis Pontificibus approbatarum, & praecipuum annuale ratificationem, seu renovationem Professionis pluries solvit *Sac. Congregat. Concilii*, & signanter in *Lingonien. 12. Aprilis & 30. Decemb. 1698.* ubi adducta fuit eadem ratio his verbis: *Percipere essendo detta ratifica necessaria, e di Regola, non puo divsi approvazione voluntaria, prout ad valore Professionis requiritur.* Et sic etiam in *Cephalud. n. 4. Febr. 1699. in Mantuana 9. Julii 1701. in Melovit. 8. Augusti 1701.*, & in *Vienne. 26. Januar. 1721.*, & *8. Febr. ac 12. Septemb. 1721. apud Thesaurum Resoluzion. Sac. Cong. Concilii tom. 2.* Unde in supradicto Concilio Romano *tit. 21. de Regularibus cap. 1.* fuit solum statutum, quod Regulares ad Subdiaconatum promovendi authenticum Episcopis testimonium de solemni emissas Professione, & exercitibus spiritualibus factis exhibeant, ibi: *Antiqua cum sit Ecclesiastica consuetudine inductum, & Apostolicis Constitutionibus probatum, ut Regulares tantummodo, quibus gloriosum est mendicare, non alio quam paupertatis, seu profectae ab his approbatas Religionis titulo; sacris possint Ordinibus initiari; attendant Episcopi, ne Regularium quempiam ad Subdiaconatum Ordinem promoveant, si initiandus ipse, ut exploratius de requisito valeat Ordinationis titulo constare, expressa de solemni per eum emissas Regulari Professione, proprii non secum attulerit fidem Superioris, deque praebuit exercitibus spiritualibus peractis attestationem non exhibuerit; una postmodum cum Dimissoriis Litteris servanda in Archivio Episcopali.*

Additur attendenda sequens Resolutio.

Decretum Editum in Sicilia Restitutionis in integrum, & Nullitatis Professionum.

Cum plures Religiosi Regularium Ordinum Regni, & Provinciae Siciliae a Religione egressi vigore sententiarum super nullitate eorum Professionis minus legitime obtentorum Sacrae huic Congregationi Concilii preces direxerint pro facienda Missam celebrandi, quippe qui suspensionis poena obstricti remanserunt ex defectu congrui Patrimonii, tria hac occasione in quibusdam Siciliae Dioecibus ex ipsis

etiam ejusdem Regni Ordinariorum relationibus contra Sacri Concilii Tridentini praescriptum nulliter, & vitiose peragi detectum fuit. Primum est, quod Ordinarii locorum de asserta Professionis nullitate post elapsum quinquennium, praecipue si recurrentes ad reclamandum intra idem quinquennium legitimo impedimento detenti fuerint, non indulta ab Apostolica Sede Restitutione in integrum, quorumdam Doctorum opinionibus, alioquin reprobatis, innixi, praesumunt agnoscere, Sententiam de illa ferentes, & inter eos praeterim Episcopus Catanensis, asserto quodam privilegio, sive immemorabili illius Curiae consuetudine, suffultus, praetendit sententiam Nullitatis Professionis dicere posse tum intra, tum post elapsum quinquennium ab ejus emissionem, & sive Regulares ab illa reclamantes vota emisissent in ejus Dioecesi, sive in aliena, dummodo in aliquo ejusdem Dioecesis loco, & Conventu, dum reclamant, ex Obedientia fuerint constituti. Secundum, quod ab iisdem Ordinariis tam exacto jam quinquennio, quam illo adhuc decurrente, educuntur sententiae invalidam declarantes Professionem, Superioribus Conventuum, in quibus Professio emissas fuit, non auditis, Et tertium denique, quod ipsi etiam Superiores Regulares super asserta nullitate Professionis, nec habito, nec requisito Ordinarii loci iudicio, aliquando sententiam pronunciant. Quae quidem omnia cum aperte repugnent non solum notissimae Tridentinorum Patrum dispositioni sub *cap. 19. sess. 25. de Regular. verum etiam iteratis Sacrae hujus Congregationis resolutionibus, idcirco ne deinceps tot consultiissima decreta amplius violentur, Eminentissimi VV. deliberandum proponitur.*

An, & quomodo sit providendum in casu &c. Die 24. Septembris 1740. Sacra Congregatio Eminentissimorum S. R. E. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum censuit: *Providendum juxta modum a Domino Secretario explicandum, facto verbo cum Sanctissimo.*

Modus autem est, quod scribatur Episcopo Catanensi, aliisque Praesulibus Provinciae Siciliae, nullum Episcopum, sive Ordinarium, inaudito Superiore Regulari Conventu in quo fuit emissas professio, neque ullum Superiorem Regularem independenter ab Episcopo, vel Ordinario posse sub poena privationis Officii, et vocis activae et passivae ipso facto incurrenda, Causas Nullitatis professionis cognoscere, sed eas conjunctim ab iisdem Episcopo vel Ordinario loci, ac Superiore Regulari esse decidendas, sive professionis invaliditas a Religiosis, sive ab ipsa Religione ex quocumque capite proponatur. Restitutionem vero in integrum adversus lapsum quinquennium, quod a die professionis decurrit etiam si perduraverit causa metus, aut aliquod aliud impedimentum fuerit ad reclamandum interiectum, a Sancta Sede omnino esse impetrandam juxta Decreta alias edita non obstante, quacumque contraria consuetudine, etiam immemorabili, et quolibet asserto privilegio. Religiosos autem, de quibus agitur, et quorum professio contra formam Sacri Concilii declarata fuit invalida, teneri intra terminum unius anni restituere habitum et ad Claustra redire, tam pro obtinenda Sancta Sede restitutione in integrum, quatenus illa in integrum, quam pro instituendo iudicio servatis servandis super nullitate suae professionis, quatenus hanc velint deducere, eoque termino elapso, si non paruerint, habendos esse tamquam Apostatas; et tandem quoad licentias ab ipsis petitas celebrandi, firma pro nunc manente eorum suspensione, seorsim deinceps providebitur, juxta singulorum preces, et circumstantias. Hanc vero resolutionem significandam esse Procuratoribus Generalibus Ordinum, qui Superiores locales de illa moneant, et Sacram Congregationem de executione certiorum reddant. Factaque de praemis per infra scriptum Secretarium relatione Sanctissimo, Sanctitas Sua praedictam Sacrae Congregationis sententiam in omnibus approbavit die 28. Septembris 1740. Sic expresse habetur ad calcem Tomi 9. Thesauri Resoluzionum Sacrae Congregationis Concilii, quae profert Venetiis apud Joannem Baptistam Recurti, et exaratae fuere ab undequaque Dignissimo Eminentissimo, et Reverendissimo Cardinali Cavalchino, tunc ejusdem Sacrae Congregat. Secretario, qui eruditissime suo more in dicta Sicilia pag. 35. ad 43. ibidem impressa, plurima ad rem egregia documenta, & Decreta adducit merito ibi videntia.

Alia ad rem. Vide verb. *Habitus, Metus, Moniales art. 1. 112. Novitius.*

Professio in Ordine Regulari strictiore emissas ab eo qui 13

- antea in laxiori professus fuerat, pendente judiciali opposi-
tione priorum superiorum, valida, aut invalida censenda,
erit, prout sententia pro una, aut altera parte emanaverit.
Benedict. XIV. tom. 2. Constitut. 25. incip. *Ex quo.*
- 114 Pro impugnanda validitate Professionis Regularis atten-
denda est ejusdem Pontificis novissima Constitutio 47. incip.
- 115 Si *datam*: in qua varia statuit. Primo quod reclamatio ad-
versus Professionem factam per vim, & metum, aut ante
debitam aetatem, fiat intra quinquennium tantum a die pro-
fessionis coram superiore suo, & Ordinario juxta Decretum
Concilii Tridentini, & hoc sive agatur de professione Regu-
larium, sive Monialium: Quod æque procedit in casu actio-
nis intentatae ex parte Religionis. Secundo, quod actio serio
intentata intra quinquennium, licet deserta, adhuc post ela-
psum dictum quinquennium, judicanda sit ab Ordinario, &
Superiore Regulari; Et Superior Regularis, sit Superior lo-
calis illius Monasterii, in quo reclamans professionem emisit,
& quidem actualis, quo tempore causa super nullitate pro-
fessionis in judicium deducitur, & quo ad Moniales Superior
sit ille, cui conceditur est Monasterii Regimen, non autem
Confessarius; Et pro Monialibus Ordinario subiectis, solus
ipse intra quinquennium de professione reclamantium judi-
cabit; Tertio quod si Superior Regularis tale judicium assu-
mere nolit, aut non possit, vices suas delegare valeat alteri,
vel Regulari, vel etiam Ecclesiastico seculari juris Canonici
perito, qui una cum Ordinario Judicis partes exerceat,
nec possit jus suum cedere Ordinario loci, ut solus procedat.
Et quod disceptantibus inter se iudicibus, causa censetur
ad Sedem Apostolicam devoluta. Quarto, quod ad eandem
Sedem Apostolicam, seu Sacram Congregationem Concilii
privative spectet causa professionis emissæ extra Conventus
pro Novitiatu assignatos. Quinto, quod nullus Regularis
adversus suam professionem reclamare possit, nisi intra Reli-
gionis suæ claustra existat, & habitu Regulari reassumpto,
120 si ipsum antea depolierit. Sexto, quod sub pœna nullitatis
judicium inniti debeat rigorosis probationibus, ac proces-
sibus judicialibus, & testes examinandi sint, & super articulis
a reclamante exhibitis, & juxta interrogatoria danda ab al-
tera parte, nec non citentur defensores Monasterii, in quo
fuit professio emissâ, & omnes interesse habentes.
- 121 Septimo, quod in singulis Diocœsibus deputetur ab Ordina-
rio aliquis probitate, & doctrina commendatus, sive Regu-
laris, sive Ecclesiasticus Sæcularis, juxta disposita pro de-
fensore Matrimonii, cui *Defensoris Professionum* munus im-
ponant, ac ei pro honorario, aut mercede, & pro expen-
sis ad id necessario assignent, quod Judex prudenter arbitra-
tus fuerit exsolvendum ex bonis a Professo renunciatis in Reli-
gionis ingressu, si quæ habuerit, aut in defectu, id suppleat
ipsa Religio, si sit bona temporalia possidens; Si autem
non adsint bona renunciata, nec ipsa Religio bona possideat,
tunc defensori professionis satisfiat ex pecuniis mulctarum il-
lius Tribunalis, in quo causa agitata fuerit, sive alterius,
122 prout statuit de Matrimonii defensore in Constitutione incip.
Dei miseratione. Octavo, quod lata sententia a Superiore
Regulari, & ab Ordinario loci, si ipsa pro validitate pro-
fessionis fuerit, nec Professus appellationem interpolaverit,
causa finita censetur; Si vero Professus ad Judicium secunda
instantia appellaverit, vel etiam ulterius eadem causa
retractanda fuerit, in omnibus hujusmodi iudiciis mandat defen-
sorem professionis ex Officio deputatum semper adesse, & a
prima sententia pro nullitate lata semper appellare debere,
123 prout statuit de Defensore Matrimonii. Nono, quod sicuti
constituit legitimas poenas adversus eos, qui post unicam
sententiam pro prioris Matrimonii nullitate, sive pendente
appellatione, sive ea per incuriam, aut fraudem defensoris
non interposita, ausi fuissent novas nuptias contrahere, atque
decevit nemini licere ad altera vota transire, nisi duæ saltem
sententiæ conformes pro nullitate prioris Matrimonii emana-
verint; ita si quis Professus post unicam sententiam pro nulli-
tate suæ professionis pronunciata, sive pendente, sive omi-
ssa culpabiliter appellatione a Religione exire, ac habitum
Regularem abicere præsumpserit, statim eum subjacere
omnibus poenis, atque censuris a sacris Canonibus, & a Con-
stitutionibus Apostolicis latis, atque sancitis, decernendo
numquam posse Profesum a Religione discedere, nisi duas
saltem sententiis conformes pro nullitate suæ professionis
obtinuerit.
- 124 Decimo, quod sicut supradictus, est, Judices primæ in-
stantiæ super validitate professionum intra quinquennium ju-

dicialiter impugnatarum esse debeant Superior Regularis, si-
mulque Ordinarius loci: Si vero eadem cause in secunda,
aut ulteriori instantia sint discutende, devolvantur ad quos
de jure ab Ordinariorum sententiis appellatur, ita tamen ut
hi quoque iudices procedere, & judicare debeant una cum
Superiore Regulari, non quidem illius Monasterii, in quo
reclamans professus est, sed alterius Monasterii, ejusdem
Ordinis in eorum Civitate, aut Dioecesi existentis, vel eo
non existente cum Superiore vicinioris Monasterii ejusdem
pariter Ordinis, seu cum alia persona Ecclesiastica, cui juxta
præmissa Superior ille, ad quem pertinent, suas vices ad
hunc effectum delegaverit. Si autem hujusmodi causæ in se-
cunda, aut ulteriori instantia ad Sedem Apostolicam devol-
vantur, & a prædicta Congregatione Concilii, sive ab al-
tera Eiscoporum, & Regularium, aut denique ad Auditori-
bus Rotæ, ut respectivo asolet, discutendæ fuerint, nullus
sit locus ad judicandum Superiore Regulari, qui neque tunc
adferendam sententiam admittitur, cum, ut supradictum est
agitur, etiam intra quinquennium de professione emissâ in
Monasterio pro Novitiatu minime designato. Undecimo,
125 quod præmissa locum habeant etiam in Curia Eminentissimi
Cardinalis Vicarii pro tempore in Urbe, ejusque districtu.
Duodecimo, quod elapso quinquennio remedium restitu-
tionis in integrum ad Sedem Apostolicam privative pertineat, si-
ve ex parte Professi, sive ex parte Religionis hujusmodi in-
stantia proponatur; Si autem quandoque a Sede Apostolica
ejus concessio inferioribus iudicibus delegetur, ii non nisi
prævio processu, & maturo examine cum assensu defen-
soris professionis in utroque ad id procedere debeant, nec una
eorum resolutio favorabilis pro restitutione in integrum suffi-
ciat, nisi ea per secundam conformem iterato causæ exami-
ne, auditoque semper defensore professionis confirmata
fuerit & reclamans remanere debeat in Religione, donec
prævis duabus conformibus resolutionibus pro restitutione in
integrum sententiæ super nullitate professionis ab ipsis, ut su-
pra delegatis Superiore Regulari, & Ordinario loci legitime
lata fuerit. Reprobando interim praxim illorum Superiorum,
qui reclamantibus adversus professionem sive intra quin-
quennium, sive post ejus decursum, contradictores se se,
7 non exhibeant, aut etiam aperte suffragentur. Tertiodeci-
127 mo, quod Episcopi justis, gravibusque poenis procedant
contra intererentes vim, & metum, & ad id consilium, auxi-
lium, vel favorem dantes; & quod Judices ad exactam ju-
stitiæ lancem omnia ad id facientia expendant, ac numerum,
& qualitatem testium, aliisque omnes circumstantias sedulo
animadvertant, eis districtè præcipiendo, ut in cunctis ad
eorum officia pertinentibus, a justitiæ tramite, & a præ-
scriptis sibi legibus ne minimum quidem discedant; ac memi-
nerint omnium, quæcumque gesserint, severissimam sibi ra-
tionem tum apud Divinum Judicem, tum apud homines fore
reddendam.

Nova additiones ex aliena manu.

DE professione fidei emissâ, scilicet sine interno consensu
Profitentis, non incongruum est hic paucis differere.
Professionem factam irritam esse, etiam si nec vis, nec me-
tus gravis intercesserit, communis est sententia, idque quia
obligatio, quam inducit professio, non ex Lege oritur, sed
ex privata hominis voluntate, adeoque ubi deest voluntas,
deesse debet & hæc obligatio; Confer Rotam cor. *Molin. de-
cis. 798. n. 7. Et seq.*
Etique *fidei* hæc Professio irrita non in Foro tantum Poli,
sed & in Foro Fori; quum necessarius ad professionem con-
sensus nequeat ab Ecclesia suppleri. Nec refragatur textus
in cap. *Quod interrogasti distinct. 27.* ubi vidua fidei professa
redire fuit coacta ad Monasterium, & quidem quamvis matri-
monium inisset. In casu enim illo id ita factum fuit, non
quia consensus fuit ab Ecclesia suppletus, sed quia vidua illa
nequirit ostendere ex causa iusta professionem fidei emissâ;
imo constitit ex causa *Hypocrisis* emissam ab ipsa fuisse pro-
fessionem. Eademque de ratione in cap. *Si quis, de Regular.*
altera Vidua coacta fuit in Monasterio permanere, quia scilicet
demonstrare nequirit ex iusta causa fidei omisit professionem.
Accedit quod in casu hujus *Decretalis* rehabilita tacite
fuit professio; Consule pariter Rotam cor. *Molin. decis. 793, a n. 2. ad n. 13.*

Qui-

- 6 Quinimo nec is, qui professionem fidei ex causa minus ju-
sta emittit, obligatur ex vi consensu ab Ecclesia suppleri, sed
in poenam admittæ fraudis permanere in Religione tenetur ut
optime inter alios adnotavit *Turrecremat. in dist. cap. Quod
interrogasti dist. distinct. 27. Eagnanus in dist. cap. Si quis
n. 36. de Regul. Rota cor. Molines d. decis. 798. n. 15.*
- 7 Quomodo vero in Foro Fori fidei hæc probari queat, nec-
cessarium est hic expendere. Videndum, utrum allegetur fidei
sine ulla causa, an cum causa. Priors casu non est audiendus
qui fidei professionem emisit, idque quia nulla allegari
potest simulatio sine causa. Posteriori vero casu, interest
scire utrum causa sit iusta, an minus iusta. Si causa non sit
iusta, etiam si eam allegans probare possit fictionem, in poenam
permanere in Religione tenetur, ut mox dictum est. Si
autem causa sit iusta, auditur si probare velit fictionem; Rot.
cor. *Molin. dist. decis. 798. a num. 25. ad plur. sequent.* Exem-
plum causa iusta poni potest in metu, & quidem quicumque.
Si enim metus esset gravis, opus haud esset probare
fictionem, sed ipse sufficeret ad professionem invalidandam.
At metus quicumque præbet iustam causam fictionis; Rota
cor. *Molines dist. decis. 798. num. 29.* Ea tamen probari de-
bet ex actibus antecedentibus, concomitantibus, & subse-
quentibus professioni contrariis, ut idem supremum Tribunal
Rota d. *dec. 798. n. 30.*
- 9 Hic vero silentio non est prætereundum, quod supremum
Tribunal Rotæ coram *Molines decis. 798.* examinavit plures
actus antecedentes, concomitantes, & subsequentes profes-
sioni contrarios, qui in specie illa afferbantur ad probandam
fictionem, & eos sufficientes haud reputavit. At sciendum
est, quod commissa deinde a S. M. Clemente XI. revisione
ejus decisionis Particulari Congregationi quinque Sancti Ro-
manæ Ecclesiæ Cardinalium, nimirum Carpinci, Colloredi,
Marellotti, Panciatici, & Bichii, fuit ipsa revocata,
& irrita declarata professio, ut refert *Ursaya discept. Eccles.
tom. 1. part. 1. discept. 20. num. 26.* Quocirca qui in mox dic-
ta decisione afferuntur actus antecedentes, concomitantes, &
subsequentes contrarii professioni, pro sufficientibus haberi
queunt ad fictionem probandam.

PROPOSITIONES DAMNATÆ.

I. Articuli XLV. Joannis Wiclefi

Damnati anno 1418. in Concilio Constantiensi Sessione 45. Tom. 29. Concilior. Regiorum pag. 617.

- 1 Substantia panis materialis, & similiter substantia vini ma-
terialis remanet in Sacramento Altaris.
- 2 Accidentia panis non manent sine subiecto in eodem
Sacramento.
- 3 Christus non est in eodem Sacramento identice, & rea-
liter in propria presentia corporali.
- 4 Si Episcopus, vel Sacerdos existat in peccato mortali,
non ordinar, non consecrat, non conficit, non baptizat,
- 5 Non est fundatum in Evangelio, quod Christus Mis-
sam ordinarerit.
- 6 Deus debet obedire Diabolo.
- 7 Si homo fuerit debite contritus, omnis Confessio ex-
terior est sibi superflua, & inutilis.
- 8 Si Papa sit præcitus, & malus, & per consequens
membrum Diaboli, non habet Potestatem super fideles sibi
ab aliquo datam, nisi forte a Cæsare.
- 9 Post Urbanum VI. non est aliquis recipiendus in Pa-
pam, sed vivendum est more Græcorum sub Legibus pro-
priis.
- 10 Contra Scripturam Sacram est, quod viri Ecclesia-
stici habeant possessiones.
- 11 Nullus Prælatas debet aliquem excommunicare, nisi
prius sciat eum excommunicatum a Deo, & qui sic excom-
municat, sit ex hoc hæreticus, vel excommunicatus.
- 12 Prælatas excommunicans Clericum, qui appellavit
ad Regem, vel ad Concilium Regni, eo ipso traditor est Re-
gis, & Regni.
- 13 Illi, qui dimittunt prædicare, sive audire verbum
Dei propter excommunicationem hominum, sunt excommu-
nicati, & in Dei Judicio traditores Christi habebuntur.
Ferrar. Biblioth. Tom. VI.

- 14 Licet alicui Diacono, vel Presbytero prædicare ver-
bum Dei absque auctoritate Sedis Apostolicæ, sive Episcopi
Catholici.
- 15 Nullus est Dominus civilis, nullus est Prælatas, nul-
lus est Episcopus, dum est in peccato mortali.
- 16 Domini temporales possunt ad arbitrium suum auferre
bona temporalia ab Ecclesia, possessionatis habitualiter
delinquentibus, idest ex habitu, non solum actu delin-
quentibus.
- 17 Populares possunt ad suum arbitrium Dominos delin-
quentes corrigere.
- 18 Decime sunt puræ eleemosynæ, & possunt Pato-
chiani propter peccata suorum Prælatorum ad libitum suum
eas auferre.
- 19 Speciales orationes applicatæ uni personæ per Præla-
tos, vel Religiosos, non plus prosunt eidem, quam gene-
rales ceteris paribus.
- 20 Conferens eleemosynam Fratibus est excommunica-
tus eo facto.
- 21 Si aliquis ingreditur in Religionem privatam qualem-
cumque, quam possessionatorum, quam mendicantium, red-
ditur inceptor, & inhabilis ad observationem mandato-
rum Dei.
- 22 Sancti insituentes Religiones privatas, sic insituen-
do peccaverunt.
- 23 Religiosi viventes in Religionibus privatis non sunt
de Religione Christiana.
- 24 Fratres tenentur per laborem manuum victum acqui-
rere, & non per mendicitatem.
- 25 Omnes sunt Simoniaci, qui se obligant orare pro
aliis, eis in temporalibus subvenientibus.
- 26 Oratio præciti nulli valet.
- 27 Omnia de necessitate absoluta eveniunt.
- 28 Confirmatio juvenum Clericorum Ordinatio, lo-
corum Consecratio reservantur Papæ, & Episcopis propter
aviditatem lucri temporalis, & honoris.
- 29 Universitates, Studia, Collegia, Graduationes, &
Magisteria in eisdem sunt vana gentilitate introducta, tantum
prosunt Ecclesiæ sicut Diabolus.
- 30 Excommunicatio Papæ, vel cuiuscumque prælati non
est timenda, quia est centura Anti-Christi.
- 31 Peccant fundantes claustra, & ingredientiens sunt viri
Diabolici.
- 32 Ditare Clerum est contra Regulam Christi.
- 33 Silvester Papa, & Constantinus Imperator errarunt
Ecclesiam dotando.
- 34 Omnes de Ordine Mendicantium sunt hæretici, &
dantes eis eleemosynas excommunicati.
- 35 Ingredientes Religionem, aut aliquem Ordinem eo
ipso inhabiles sunt ad observanda divina præcepta, & per
consequens ad perveniendum ad Regnum Cælorum, nisi
apostata verint ab eisdem.
- 36 Papa cum omnibus Clericis suis possessionem haben-
tibus sunt hæretici, eo quod possessionem habent, & consen-
tientes eis, omnes videlicet Domini seculares, & ceteri
laici.
- 37 Ecclesia Romana est Synagoga Satanæ, nec Papa est
proximus, & immediatus Vicarius Christi, & Apostolorum.
- 38 Decretales Epistolæ sunt apocryphæ, & seducunt a
Fide Christi, & Clerici sunt stulti, qui student eis.
- 39 Imperator, & Domini seculares sunt seducti a Dia-
bolo, ut Ecclesiam dotarent bonis temporalibus.
- 40 Electio Papæ a Cardinalibus a Diabolo est intro-
ducta.
- 41 Non est de necessitate salutis credere Romanam Ec-
clesiam esse supremam inter alias Ecclesias.
- 42 Fatuum est credere Indulgentiis Papæ, & Episcopo-
rum.
- 43 Juramenta illicita sunt, quæ sunt ad corroborandos hu-
manos contractus, & commercia civilia.
- 44 Augustinus, Benedictus, Bernardus damnati sunt, nisi
pœnuerint de hoc, quod habuerunt possessiones, & intitu-
erunt, & intraverunt Religiones, & sic a Papa usque ad ulti-
mum Religiosum omnes sunt hæretici.
- 45 Omnes Religiones indifferenter introductæ sunt a dia-
bolo.

FF

II. Arti-

*Damnati anni 1418. in eod. Concilio Constantiensi sess. 45.
Tom. 29. Concil. Regiorum pag. 620.*

1. Unica est Sancta universalis Ecclesia, quæ est prædestinatorum unive rsitas.
2. Paulus nunquam fuit membrum Diaboli, licet fecerit quosquam actus actibus Ecclesiæ malignantium conformes.
3. Præfati non sunt partes Ecclesiæ, cum nulla pars ejus similiter excidat ab ea, eo quod prædestinationis charitas, quæ ipsam ligat, non excidat.
4. Duæ naturæ Divinitas, & Humanitas sunt unus Christus.
5. Præfatus, etsi aliquando est in gratia secundum præsentem iustitiam, tamen nunquam est pars Ecclesiæ, & Prædestinationem semper manet membrum Ecclesiæ, licet aliquando excidat a gratia adventitia, sed non a gratia prædestinationis.
6. Sumendo Ecclesiam pro convocatione prædestinatorum, sive fuerint in gratia, sive non, secundum præsentem iustitiam illo modo Ecclesia est articulus Fidei.
7. Petrus non est, nec fuit caput Ecclesiæ Sanctæ Catholicæ.
8. Sacerdotes quomodolibet criminose viventes Sacerdotii pollunt potestatem, & sicut filii infideles sentiunt infideliter de VII. Sacramentis, Ecclesiæ, de clavibus, Officiis, Censuris, moribus, & Sacris rebus Ecclesiæ, veneratione Reliquiarum, Indulgentiis, & Ordinibus.
9. Papalis dignitas a Cæsare inolevit, & Papæ perfectio, & institutio a Cæsaris potentia emanavit.
10. Nullus sine revelatione assereret rationabiliter de se, vel alio, quod esset caput Ecclesiæ particularis, nec Romanus Pontifex est caput Romanæ Ecclesiæ particularis.
11. Non oportet credere, quod iste, quicumque est, Romanus Pontifex, sit caput cuiuscumque particularis Ecclesiæ sanctæ, nisi Deus eum prædestinaverit.
12. Nemo gerit vicem Christi, vel Petri, nisi sequatur eum in moribus, cum nulla alia sequela sit pertinentior, nec aliter recipiat a Deo procuratoriam potestatem, quia ad illud Officium Vicariatus requiritur, & morum conformitas, & instituentis auctoritas.
13. Papa non est verus, & manifestus successor Apostolorum Principis Petri, si vivit moribus contrariis Petro; & si quærit avaritiam, tunc est Vicarius Judæ Iscarioth. Et pari evidenti Cardinales non sunt veri, & manifesti Successores Collegii aliorum Apostolorum Christi, nisi vixerint more Apostolorum, servantes Mandata, & consilia Domini nostri Jesu Christi.
14. Doctores ponentes, quod aliquis per Censuram Ecclesiæ sticam emendandus, si corrigi noluerit, seculari Judicio est tradendus, pro certo sequuntur in hoc Pontifices, scribas, & Phariseos, qui Christum non volentem eis obedire in omnibus, dicentes *Nobis non licet interficere quemquam*, ipsum, seculari Judicio tradiderunt, & quod tales sint homicidæ graviores, quam Pilatus.
15. Obedientia Ecclesiastica est obedientia secundum adinventiorem Sacerdotum Ecclesiæ, præter expressam auctoritatem Scripturæ.
16. Divisio immediata humanorum operum est, quod sunt, vel virtuosa, vel vitiosa, quia si homo est vitiosus, & agit quicquam, tunc agit vitiose, & si est virtuosus, & agit quicquam, tunc agit virtuosè, quia sicut vitium, quod crimen dicitur, seu mortale peccatum, inficit universaliter actus hominis vitiosus, sic virtus vivificat omnes actus hominis virtuosus.
17. Sacerdotes Christi viventes secundum legem ejus, & habentes Scripturæ notitiam, & affectum ad edificandum populum, debent prædicare, non obstante præsentia Excommunicatione. Quod si Papa, vel aliquis Prælatus mandat Sacerdoti sic disposito non prædicare, non debet subditus obedire.
18. Quilibet prædicantis officium de mandato accipit, qui ad Sacerdotium accedit, & illud mandatum debet exequi, præsentia excommunicatione non obstante.
19. Per Censuras Ecclesiasticas Excommunicationis, Suspensionis, & Interdicti ad sui exaltationem Clerus populum laicalem sibi suppeditat, avaritiam multiplicat, malitiam protegit, & viam præparat Anti-Christo; Signum autem evidens est, quod ab Anti-Christo tales procedunt Censuræ, quas vocant in suis processibus fulminationes, quibus Clerus principalissime procedit contra illos, qui denudant nequitiam Anti-Christi, qui Clerum pro se maxime usurpabit.

20. Si Papa est malus, & præfatus si est præfatus, tunc ut Judas Apoitolus est Diaboli fur, & filius perditionis, & non est caput S. Militantis Ecclesiæ, cum nec sit membrum ejus.

21. Gratia prædestinationis est vinculum, quo corpus Ecclesiæ, & quodlibet ejus membrum jungitur Christo capiti insolubiliter.

22. Papa, vel Prælatus malus, & præfatus est æquivoce Pastor, & vere fur, & latro.

23. Papa non debet dici Sanctissimus, etiam secundum Officium, quia alias Rex deberet etiam dici Sanctissimus secundum Officium, & tortores, & præcones dicerentur sanctissimi etiam Diabolus deberet dici Sanctus, cum sit Officiarius Dei.

24. Si Papa vivat Christo, etiam si ascenderit per ritam, & legitimam electionem secundum constitutionem humanam, vulgatam, tamen aliunde ascenderet, quam per Christum, dato etiam, quod intraret per electionem a Deo principaliter factam, nam Judas Iscariotes rite, & legitime est electus a Deo Christo Jesu ad Episcopatum, & tamen ascendit aliunde ad ovile Ovium.

25. Condemnatio 45. articuli. Joannis VVicleffi per Doctores facta est irrationabilis, & iniqua, & male facta & ficta, est causa pereos allegata, videlicet ex eo, quod nullus eorum sit Catholicus, sed quilibet eorum aut est hæreticus, aut erroneus, aut scandalosus.

26. Non eo ipso, quo Electores, vel major pars eorum consenserint viva voce secundum ritum hominum in personam aliquam, eo ipso illa persona est legitime electa, vel eo ipso est verus, & manifestus successor, vel Vicarius Petri Apoitoli in Officio Ecclesiastico; unde sive Electores bene, vel male elegerint, operibus electi debemus credere, nam eo ipso, quo quis copiosus operatur merito ad profectum Ecclesiæ, habet a Deo ad hoc copiosius facultatem.

27. Non est scintilla apparentiæ, quod oporteat esse unum caput in spiritualibus regens Ecclesiam, quod semper cum Ecclesia ipsa militante conversetur, & consurvetur.

28. Christus sine talibus molitiosis capitibus per suos veraces Discipulos sparsos per Orbem terrarum melius suam Ecclesiam regularet.

29. Apostoli, & fideles Sacerdotes Domini strenue in necessariis ad salutem regularunt Ecclesiam, antequam Papæ Officium foret introductum; sic facerent, deficiente per summe possibile Papa, usque ad diem Judicii.

30. Nullus est Dominus Civilis, nullus est Prælatus, nullus est Episcopus, dum est in peccato mortali.

Articuli XLI. Martini Luteri

*Anno 1520. damnati a Leone X. Constitut. incipient.
Exurge Domine.*

1. Hæretica sententia est, sed usitata, Sacramenta novæ Legis iustificantem gratiam illis dare, qui non ponunt obicem.
2. In puero post Baptismum negare remanens peccatum, est Paulum, & Christum simul conculare.
3. Fomes peccati, etiam si nullum ad sit actuale peccatum, moratur exeuntem a corpore animam ab ingressu Coeli.
4. Imperfecta Caritas morituri fert secum necessario magnum timorem, qui se solo latens est facere penam Purgatorii, & impedit introitum regni.
5. Tres esse partes Pœnitentiæ; Contritionem, Confessionem, & Satisfactionem, non est fundatum in S. Scriptura, nec in antiquis Sanctis Christianis Doctoribus.
6. Contritio, quæ paratur per discussionem, collationem & detestationem peccatorum, quæ quis recogitat annos suos in amaritudine animæ suæ, ponderando peccatorum gravitatem, multitudinem, & fœditatem, amissionem æternæ beatitudinis, ac æternæ damnationis acquisitionem, hæc Contritio facit hypocritam, immo magis peccatorem.
7. Verissimum est proverbium, & omnium doctrina de Contritionibus hucusque data præstantius, de cetero non facere, summa Pœnitentiæ: optima pœnitentia, nova vita.
8. Nullo modo præsumas confiteri peccata venialia, sed nec omnia mortalia, quia impossibile est, ut omnia peccata mortalia cognoscas; unde in primitiva Ecclesia solum manifesta mortalia confitebantur.

9. Deum

9. Deum volumus omnia pure confiteri, nihil aliud facimus, quam quod misericordix Dei nihil volumus relinquere ignoscendum.

10. Peccata non sunt ulli remissa, nisi remittente Sacerdote, credat sibi remitti: immo peccatum maneret, sibi remissum crederet, non enim sufficit remissio peccati, & gratiæ donatio, sed oportet etiam credere esse remissam.

11. Nullo modo confidas absolvi propter tuam Contritionem, sed propter verbum Christi: *Quodcumque solveris &c.* Hic, inquam, confide, si Sacerdotis obtinueris absolutionem, & crede fortiter te absolutum, & absolutus vere eris, quidquid sit de Contritione.

12. Si per impossibile confessus non esset contritus, aut Sacerdos non serio, sed joco absolveret, si tamen credat se absolutum, verissime est absolutus.

13. In Sacramento Pœnitentiæ, ac remissione culpæ non plus facit Papa, aut Episcopus, quam infimus Sacerdos, immo ubi non est Sacerdos, æque tantum quilibet Christianus, etiam si mulier, aut puer esset.

14. Nullus debet Sacerdo ti respondere se esse contritum nec Sacerdos requirere.

15. Magnus est error eorum, qui ad Sacramenta Eucharistiæ accedunt, huic inixi, quod sint confessi, quod non sint sibi coalitii alicujus peccati mortalis, quod præmiserint orationes suas, & preparatoria, omnes illi ad iudicium sibi manducant, & bibunt; sed si credant, & confidunt se gratiam ibi consecuturos, hæc sola fides facit eos puros, & dignos.

16. Consultum videtur, quod Ecclesia in Communi Concilio statueret Laicos sub utraque specie communicandos: nec Bohemi sub utraque specie communicantes sunt Hæretici, sed Schismatici.

17. Thesauri Ecclesiæ, unde Papa dat Indulgentias, non sunt merita Christi &c.

18. Indulgentiæ sunt piæ fraudes fidelium, & remissiones bonorum operum, & sunt de numero eorum, quæ licent, & non de numero eorum, quæ expediunt.

19. Indulgentiæ his, qui veraciter eas consequuntur, non valent ad remissionem pœnæ pro peccatis actualibus debitiæ apud Divinam Iustitiam.

20. Seducuntur credentes Indulgentias esse salutare, & ad fructum spiritus utiles.

21. Indulgentiæ necessariae sunt solum publicis criminibus, & proprie conceduntur duris solummodo, & impatientibus.

22. Sex generibus hominum Indulgentiæ, nec sunt necessariae, nec utiles; videlicet mortuis, seu morituris, infirmis, legitime impeditis, his, qui non commiserunt crimina, his, qui crimina commiserunt, sed non publica, his, qui meliora operantur.

23. Excommunicationes sunt tantum externæ pœnæ, nec privant hominem communibus spiritualibus Ecclesiæ orationibus.

24. Docendi sunt Christiani plus diligere Excommunicationem, quam timere.

25. Romanus Pontifex Petri successor non est Christi Vicarius super omnes totius Mundi Ecclesias ab ipso Christo in Beato Petro institutus.

26. Verbum Christi ad Petrum: *Quodcumque solveris super terram &c.* extenditur dumtaxat ab ligata ab ipso Petro.

27. Certum, in manu Papæ aut Ecclesiæ prorsus non esse statueri articulos Fidei, immo nec Leges morum, seu bonorum operum.

28. Si Papa cum magna parte Ecclesiæ sic, vel sic sentiret, nec etiam erraret; adhuc non esset peccatum, aut Hæresis contrarium sentire, præfertim in re non necessaria ad salutem, donec fuerit per Concilium universale alterum reprobatum, alterum approbatum.

29. Via nobis facta est enervandi auctoritatem Conciliorum & libere contradicendi eorum gestis, & iudicandi eorum decreta, & confitendi quidquid verum videtur, sive probatum fuerit, sive reprobatum a quocumque Concilio.

30. Aliqui articuli Joannis Hus condemnati in Conc. Constantiensi sunt Christianissimi, verissimi, & Evangelici, quos nec universalis Ecclesia posset damnare.

31. In omni opere bono iustus peccat.

32. Opus bonum optime factum est veniale peccatum.

33. Hæreticos comburi est contra voluntatem Spiritus Sancti.

34. Præliari adversus Turcas est repugnare Deo visitant iniquitates nostras per illos.

Errat. Biblioth. Tom. VI.

35. Nemo est certus se non semper peccare mortaliter propter occultissimum superbiæ vitium.

36. Liberum arbitrium post peccatum est res de solo titulu & dum facit quod in se est, peccat mortaliter.

37. Purgatorium non potest probari ex Sacra Scriptura, quæ sit in Canone.

38. Animæ in purgatorio non sunt securæ de earum salute, saltem omnes, nec probatum est ullis, aut rationibus, aut Scripturis ipsas esse extra statum merendi, aut augendæ Caritatis.

39. Animæ in Purgatorio peccant sine intermissione, quamdiu quærunt requiem, & horrent pœnas.

40. Animæ ex Purgatorio liberatæ suffragiis, minus beatitur, quam si per se satisfecissent.

41. Prælati, Ecclesiastici, & Principes sæculares non male facerent, si omnes Saccos mendicitatis delerent.

Propositiones LXXIX. Michaelis Baii, & aliorum,

Quas damnavit S. Pius V. die 1. Octob. 1567. Constitut. incip. Ex omnibus:

Quam damnationem confirmarunt Gregor. XIII. die 20. Januarii 1579. Const. incip. *Provisionis nostræ*; Urbanus VIII. die 6. Martii 1641.

1. Nec Angeli, nec primi Hominis adhuc integri merita recte vocantur Gratia.

2. Sic opus malum ex natura sua est mortis æternæ meritum, sic bonum opus ex natura sua est vitæ, æternæ meritum.

3. Et bonis Angelis, & primo Homini, si in statu illo perseverasset usque ad ultimum vitæ felicitas esset merces, & non gratia.

4. Vita æterna Homini integro, & Angelo promissa fuit intuitu bonorum operum, & bona opera ex Lege naturæ ad illam consequendam per se sufficientia.

5. In promissione facta, & Angelo, & primo Homini continetur naturalis iustitiæ constitutio, qua pro bonis operibus sine alio respectu vitæ æternæ iustus promittitur.

6. Naturali Lege constitutum fuit Homini, ut si in obedientia perseveraret, ad eam vitam pertransiret, in qua mori non posset.

7. Primi Hominis integri merita fuerunt primæ creationis munera; sed juxta modum loquendi Scripturæ Sacræ non recte vocantur gratia, quo fit, ut tantum merita, non etiam gratia, debeant muncupari.

8. In redemptis per gratiam Christi nullum inveniri potest bonum meritum, quod non sit gratis indigno collatum.

9. Dona concessa Homini integro & Angelo, forsitan non improbanda ratione possunt dici Gratia, sed quia secundum usum Sacræ Scripturæ nomine Gratia tantum munera intelliguntur, quæ per Jesum Christum male meritis, & indignis conferuntur, ideo neque merita, neque merces, quæ illis redditur, Gratia dici debet.

10. Solutio pœnæ temporalis, quæ peccato dimisso sæpe remanet, & corporis relurrectio proprie non nisi meritis Christi adscribenda est.

11. Quod pie, & iuste in hac vita mortali usque in finem conversati vitam consequimur æternam, id non proprie Gratia Dei, sed ordinationi naturali statim initio Creationis constitutæ, iusto Dei iudicio deputandum est, neque in hac retributione bonorum ad Christi meritum respicitur, sed tantum ad primam institutionem generis humani, in qua Lege naturali constitutum est, ut iusto Dei iudicio obedientiæ mandatorum vitæ æternæ reddatur.

12. Pelagii sententia est: Opus bonum, citra Gratiam adoptionis factum, non est regni Cœlestis meritum.

13. Opera bona a filijs adoptionis facta non accipiunt rationem meriti ex eo, quod fiunt per Spiritum adoptionis inhabitantem corda filiorum Dei, sed tantum ex eo, quod fiunt conformia Legi, quodque per ea præstatur obedientia Legi.

14. Opera bona iustorum non accipiunt in die iudicii extremi amplio rem mercedem, quam iusto Dei iudicio mereantur accipere.

15. Ratio meriti non consistit in eo, quod qui bene operatur, habeat Gratiam, & inhabitantem Spiritum Sanctum, sed in eo solum, quod obedit Divinæ Legi.

16. Non est vera Legis obedientia, quæ fit sine Caritate.

17. Sentiant cum Pelagio, qui dicunt esse necessarium ad rationem meriti, ut homo per gratiam adoptionis subleuetur ad statum Deificum.

18. Opera Catechumenorum ut Fides, & Pœnitentia ante remissionem peccatorum facta, sunt vitæ æternæ merita, quam vitam ipsi non consequentur, nisi prius præcedentium delictorum impedimenta tollantur.

19. Opera Justitiæ, & Temperantiæ, quæ Christus facit, ex dignitate personæ operantis non traxerunt majorem valorem.

20. Nullum est peccatum ex natura sua veniale, sed omne peccatum meretur pœnam æternam.

21. Humanæ naturæ sublimatio, & exaltatio in consortium Divinæ naturæ debita integritati primæ conditionis, & proinde naturalis dicenda est, & non supernaturalis.

22. Cum Pelagio sentiunt, qui textum Apostoli ad Rom. 2. Centes, quæ Legem non habent, naturaliter ea, quæ Legis sunt, faciunt, intelligunt de gentibus Fidei Gratiam non habentibus.

23. Absurda est eorum sententia, qui dicunt: hominem ab initio dono quodam supernaturali, & gratuito, supra conditionem naturæ suæ fuisse exaltatum, ut Fide, Spe, & Caritate Deum supernaturaliter coleret.

24. A vanis, & otiosis hominibus secundum insipientiam Philosophorū, excogitata est sententia, quæ ad Pelagianismum rejicienda est, Hominem ab initio sic constitutum, ut per dona naturæ superaddita fuerit largitate Conditoris, sublimatus, & ad Dei Filium adoptatus.

25. Omnia opera Infidelium sunt peccata, & Philosophorum virtutes sunt vitia.

26. Integritas primæ creationis non fuit indebita humanæ naturæ exaltatio, sed naturalis ejus conditio.

27. Liberum arbitrium sine gratiæ Dei adjutorio, non nisi ad peccandum valet.

28. Pelagianus est error, dicere, quod liberum arbitrium valet ad illum peccatum vitandum.

29. Non soli fures ii sunt, & latrones, qui Christum viam & ostium veritatis, & vitæ negant; sed etiam quicumque aliunde, quam per ipsum, in viam justitiæ (hoc est ad aliquam justitiam) conscendi posse docent.

30. Aut tentationi ulli sine gratiæ ipsius adjutorio resistere hominem posse, sic ut in eam non inducatur, ac ab ea non superetur.

31. Caritas perfecta, & sincera, quæ est de corde puro, & conscientia bona, & Fide non ficta, tam in Catechumenis, quam in pœnitentibus potest esse sine remissione peccatorum.

32. Caritas illa, quæ est Plenitudo Legis, non est semper conjuncta cum remissione peccatorum.

33. Catechumenus juste, & recte, & sancte vivit, & mandata Dei observat, ac Legem implet per caritatem, ante obtentam remissionem peccatorum, quæ in Baptismi lavacro demum percipitur.

34. Distinctio illa duplicis amoris, naturalis videlicet, quo Deus amatur, ut auctor naturæ, & gratuiti, quo Deus amatur, ut beaeficator, vana est, & commentitia, & ad illudendum Sacris Literis, & plurimis veterum testimonis, excogitata.

35. Omne, quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est.

36. Amor naturalis, qui ex viribus naturæ exoritur ex sola Philosophia per elationem præsumptionis humanæ, cum injuria Crucis Christi defenditur a nonnullis Doctoribus.

37. Cum Pelagio sentit, qui boni aliquid naturalis, hoc est, quod ex naturæ solis viribus ortum ducit, agnoscit.

38. Omnis amor Creaturæ rationalis, aut vitiosa est cupiditas, qua mundus diligitur, quæ a Joanne prohibetur, aut laudabilis illa caritas, qua per Spiritum Sanctum in corde diffusa Deus amatur.

39. Quod voluntarie fit, etiam si necessario fiat, libere tamen fit.

40. In omnibus suis actibus peccator fertur dominantis cupiditati.

41. Libertatis modus, qui est a necessitate, sub libertatis nomine non reperitur in Scripturis; sed solum nomen libertati a peccato.

42. Justitia, qua justificatur per Fidem impius, consistit formaliter in obedientia mandatorum, quæ est operum Justitiæ, non autem in Gratia aliqua animæ infusa, qua adoptatur

homo in filium Dei, & secundum interiorem hominem renovatur, ac Divinæ naturæ confors efficitur, ut sic per Spiritum Sanctum renovatus, deinceps bene vivere, & Dei mandatis obedire possit.

43. In hominibus pœnitentibus, ante Sacramentum absolutionis, & in Cathecumenis ante Baptismum, est vera justificatio, separata tamen a remissione peccatorum.

44. Operibusque, respiciuntur a fidelibus sunt, solum ut Dei mandatis pareant, cujusmodi sunt obedire parentibus, depositum reddere, ab homicidio, a fornicatione abstinere, justificantur quidem homines, quia sunt Legis obedientia, & vera Legis justitia, non tamen iis obtinent incrementa virtutum.

45. Sacrificium Missæ, non alia ratione est Sacrificium, quam generali illa, qua omne opus, quod fit ut sancta societate Deo homo inhaereat.

46. Ad rationem, & definitionem peccati non pertinet voluntarium, nec definitionis questio est, sed causæ, & originis, utrum omne peccatum debeat esse voluntarium.

47. Unde peccatum originis vere habet rationem peccati sine ulla relatione, ac respectu ad voluntatem, a qua originem habuit.

48. Peccatum originis est habituali parvuli voluntate voluntarium, & habituales dominatur parvulos, eo quod non gerit contrarium voluntatis arbitrium.

49. Et ex habituali voluntate dominante fit, ut parvulus decedens sine regenerationis Sacramento, quando usum rationis consecutus erit, actualiter Deum odio habeat, Deum blasphemet, & Legi Dei repugnet.

50. Prava desideria, quibus ratio non consentit, & quæ homo invitatus patitur, sunt prohibita præcepto, Non concupisces.

51. Concupiscentia, sive Lex membrorum, & prava ejus desideria, quæ inviti sentiunt homines, sunt vera Legis inobediencia.

52. Omne sceles est ejus conditionis, ut solum Auctorem, & omnes poteros eo modo inficere possit, quo infecit prima transgressio.

53. Quantum est ex vi transgressionis, tantum meritorum malorum a generante contrahunt, qui cum minoribus nascuntur vitiis, quam qui majoribus.

54. Definitiva hæc sententia, Deum homini nihil impossibile præcepisse, falso tribuitur Augustino, cum Pelagii sit.

55. Deus non potuisset ab initio talem creare hominem, qualis nunc nascitur.

56. In peccato duo sunt, actus, & reatus, transiente autem actu, nihil manet, nisi reatus, sive obligatio ad pœnam.

57. Unde in Sacramento Baptismi, aut Sacerdotis absolutione proprie reatus peccati dumtaxat tollitur, & ministerio Sacerdotum solum liberat a reatu.

58. Peccator Pœnitens non vivificatur ministerio Sacerdotis absolvantis, sed a solo Deo, qui Pœnitentiam suggerens, & inspirans vivificat eum, & resuscitat, ministerio autem Sacerdotis solum reatus tollitur.

59. Quando per elemosinas, aliaque pœnitentiæ opera Deo satisfacimus pro peccatis temporalibus, non dignum pretium Deo pro peccatis nostris offerimus, sicut quidam errantes autumant (nam aliquissemus saltem aliqua ex parte redemptores) sed aliquid facimus, cujus intuitu Christi satisfactio nobis applicatur, & communicatur.

60. Per Passiones Sanctorum in Indulgentiis communicatas non proprie redimuntur nostra delicta, sed per communionem Caritatis nobis eorum passiones impartiantur, & ut digni simus qui pretio Sanguinis Christi a pœnis pro peccatis debitis liberemur.

61. Celebris illa Doctorum distinctio, Divinæ Legis mandata bifariam impleri, altero modo quantum a præceptorum operum substantiam tantum, altero, quantum ad certum quemdam modum, videlicet secundum quem valeant operantem perducere ad regnum (hoc est ad modum meritatum) commentitia est, & explodenda.

62. Illa quoque distinctio, qua opus dicitur bifariam bonum vel quia ex objecto, & omnibus circumstantiis rectum est, & bonum (quod moraliter bonum appellare consueverunt) vel quia est meritatum Regni æterni, eo quod fit a vivo Christi membro per Spiritum Caritatis rejicienda est.

63. Sed et illa distinctio duplicis justitiæ, alterius, quæ fit per Spiritum Caritatis inhabitantem, alterius, quæ fit ex inspiratione quidem Spiritus Sancti cor ad pœnitentiam excitantis,

tantis, sed nondum cor inhabitantis, & in eo Caritatem diffundentis, qua Divinæ legis justificatio impleatur, similiter rejicitur.

64. Item & illa distinctio duplicis vivificationis, alterius qua vivificatur peccator, dum ei pœnitentia, & vitæ novæ propositum, & inchoatio per Dei gratiam inspiratur, alterius, qua vivificatur, qui vere justificatur; & palmis vivus in vite Christo efficitur, pariter commentitia est, & Scripturis minime congruens.

65. Non nisi Pelagiano errore admitti potest usus aliquis liberi arbitrii bonus, sive non malus, & gratiæ Christi injuriam facit, qui ita sentit, & docet.

66. Sola violentia repugnat libertati hominis naturali.

67. Homo peccat etiam damnabiliter in eo, quod necessario facit.

68. Infidelitas pure negativa in his, in quibus Christus non est prædicatus, peccatum est.

69. Justificatio impij fit formaliter per obedientiam Legis, non autem per occultam communicationem, & inspirationem Gratia, quæ per eam justificatos facit implere Legem.

70. Homo existens in peccato mortali, sive in reatu æternæ damnationis potest habere veram Caritatem, & Caritas etiam perfecta potest consistere cum reatu æternæ damnationis.

71. Per contritionem, etiam cum Caritate perfecta, & cum voto suscipiendi Sacramenti in conjunctam, non remittitur crimen extra casum necessitatis, aut Martyrii sine actuali susceptione Sacramenti.

72. Omnes omnino Justorum afflictiones sunt ultione peccatorum ipsorum. Unde & Job, & Martyres, quæ passi sunt, propter peccata sua passi sunt.

73. Nemo, præter Christum, est absque peccato Originali; hinc B. Virgo mortua est propter peccatum ex Adam contractum, omneque ejus afflictionis in hac vita, sicut & aliorum Justorum, fuerunt ultiones peccati actualis, vel originalis.

74. Concupiscentia in renatis relapsis in peccatum mortale, in quibus jam dominatur, peccatum est, sicut & alii habitus pravi.

75. Motus pravi concupiscentiæ sunt pro statu hominis vitati prohibiti præcepto: Non concupisces. Unde homo eos sentiens, & non consentiens, transgreditur præceptum Non concupisces, quamvis transgressio in peccatum non deputetur.

76. Quandiu aliquid concupiscentiæ carnalis in diligente est non facit præceptum, Diliges Deum tuum ex toto corde tuo.

77. Satisfactiones laboriosæ Justificatorum non valent expiare de condigno pœnam temporalem remanentem post culpam conditionatam.

78. Immortalitas primi Hominis non erat Gratia beneficium, sed naturalis conditio.

79. Falsa est Doctorum sententia primum Hominem potuisse a Deo creari, & institui sine Justitia naturali.

80. Damnatio propositionis permittentis Confessionem, & absolutionem per Epistolam, aut per Internuncium facta a Clemente VIII. die 20 Julii 1602. Constituit. 87. incip. Sanctissimus, & reperitur in Bullario Cherubini t. 3. fol. 132. ut infra.

Sanctissimus D. N. D. Clemens Papa VIII. &c. auditis votis Patrum Theologorum, & re cum Illustriss. & Reverendiss. Dominis Cardinal. contra hæreticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus mature, ac diligenter considerata, §. 1. Hanc propositionem, scilicet licere per Literas, seu Internuncium Confessario absenti peccata Sacramentaliter confiteri, & ab eodem absente absolutionem obtinere, ad minus uti falsam, veterariam, & scandalosam damnavit, ac prohibuit.

§. 2. Præcepitque, ne deinceps ista propositio publicis, privatisque lectionibus, concionibus, & congressibus doceatur, neve unquam tamquam aliquo casu probabilis defendatur, imprimatur, aut ad praxim quovis modo deducatur, quod si quis illam docuerit, defenderit, imprimi fecerit, aut de ea etiam disputative tractaverit (nisi forsitan impugnavit) vel ad praxim directe, seu indirecte deduxerit, præter Excommunicationem latæ sententiæ, quam ipso facto incurrat, & a qua non possit præterquam in articulo mortis) ab alio quocumque etiam dignitate subgente, etiam S. R. E. Majori Penitentiario, nisi a pro tempore existente Romano Pontifici absolvi, aliis etiam pœnis infligendis subjaceat.

In Generali Congregatione Sanctæ Romanæ & universalis Inquisitionis habita in Palatio Apostolico in Monte Quirinali, die 20. Mensis Julii 1602.

VI. Propositiones V. Iaseni, & designatio quorundam locorum, e quibus desumptæ sunt.

I. Propositio. Aliqua Dei præcepta hominibus justis volentibus, & conantibus secundum præsentem, quas habent, vires sunt impossibilia; deest quoque illis Fratit, qua possibilia fiant.

Iansenius in suo Augustino tom. 3. l. 3. c. 13. sic habet: Ex hac indubitata Doctrina quedam non parvi momenti ad hanc rem spectantia inferuntur, & clarescunt: 1. Quidem esse quadam homini præcepta secundum statum, & vires, in quibus constitutus est, impossibilia: 2. Non adesse semper Gratiam, qua possimus, hoc est, qua illa eadem præcepta implere sufficimus. 3. Hanc impotentiam reperiri non solum in excæcatis, obduratis, & infidelibus, sed etiam fidelibus, & justis, qui fidem Christi, & charitatem justitiæ susceperunt. 4. Hanc impossibilitatem fidelibus accidere, non tantum quando nolunt præcepta facere, sed etiam quando nolunt. . . . Hæc igitur omnia plenissime, planissimeque demonstrant, nihil esse in S. Augustini Doctrina certius, ac fundatius, quam esse præcepta quadam, qua hominibus non tantum infidelibus excæcatis, & obduratis, sed fidelibus quoque, & justis volentibus, & conantibus, secundum præsentem, quas habent, vires, sunt impossibilia, deesse quoque Gratiam, qua fiant possibilia. Hanc eandem propositionem inculcat toto illo libro, exceptis duobus ultimis capitibus.

II. Propositio. Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur.

Iansenius tom. 3. l. 6. cap. 24. ait: Gratiam Dei Augustinus ita vitricem statuit, ut non raro dicat, hominem operandi Deo per Gratiam non posse resistere. Cap. 25. Quod est perinde ac si aperissime diceret, nunquam illa caret effectu suo. C. 29. Docent ipsimet recentiores, cum omnibus istis Gratias optime consistere posse, ut voluntas iis excitata, & suasa, atque proleptæa nolit, quod certissimum est illi Gratia medicinali repugnare, quam Augustinum lapsis hominibus dari tradit. Tom. 3. l. 3. cap. 1. pro titulo habet: Nullum dari post lapsum Adami adjutorium sufficiens, quin simul sit efficax. Et totus secundus liber fuit pro ea propositione firmata.

III. Propositio. Ad merendum & demerendum in statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas a necessitate, sed sufficit libertas a coactione.

Iansenius t. 3. l. 6. cap. 6. ait: Quod sola necessitas coactionis adimat libertatem. . . demonstrari potest. Lib. 8. cap. 19. ait: Nulla necessitas actibus voluntatis liberis formidanda est, sed sola vis, coactio, & necessitas violentiæ. Toti l. 6. 7. & 8. non continent, nisi unam illam propositionem, prout etiam tituli ostendunt manifeste.

IV. Propositio. Semipelagiani admittebant prævenientem Gratia interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium Fidei; & in hoc erant Hæretici quod vellent eam Gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare.

Iansenius tom. 1. lib. 8. cap. 6. ait: Certum esse, & indubitatum esse debere sentio, quod Massilienses præter prædictam coactionem, atque naturam, veram etiam, atque internam, & actualem Gratiam ad ipsam etiam Fidem, quam humanæ voluntatis, ac libertatis adscribunt viribus necessitatem esse fatentur. Idem docet cap. 7. 8. & seqq. Eodem cap. 6. ait: In hoc ergo proprie Massiliensium error situs est, quod aliquid præventivæ libertatis reliquum putant, quo sicut Adam, si voluisset, poterat perseveranter operari bonum, ita lapsus homo saltem credere posset, si vellet, neuter tamen absque interioris gratiæ adjutorio, cujus usus, vel abusus relictus esset in uniuscujusque arbitrio, & potestate. Cap. 15. dicit: errorem Massiliensium fuisse, quod initium Fidei, orationem, gemitus, & desideria, & hujusmodi ex nobis, hoc est, ex libero arbitrio prodire sentiant, & tamen Gratiam etiam actualem in eorum opinione fuisse ad istos actus necessariam, cujus influxus in eorum libero relinquere arbitrio; Et hic est Icopus omnium librorum de Hæresi Pelagiana.

V. Propositio. Semipelagianum est dicere Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut sanguinem effudisse.

Iansenius T. 3. l. 3. c. 21. Respondetur & ad hoc argumentum, quod Christus sit Redemptor omnium, pro omnibus Crucif.

crucifixus, & mortuus; sicut alia præcedentia jam olim ad naufragam usque a Pelagianis, præsertimque Massiliensibus inculcatam fuit, ut mirum sit, Recentiores tanto studio ritæ Hæreticorum arma colligere, & absola recedere. Ibidem ait: juxta doctrinam antiquiorum respiciendum tamquam errorem a Fide Catholica abhorrentem, quod Christus pro omnibus omnino passus, aut mortuus, aut pro omnibus tam generaliter Sanguinem fudit. . . . Vanum est, & sultum pro eo irritando, vel avertendo rogare Deum, quod immutabili decreto sanctum & prædeterminatum esse jam nosse: vanum etiam pro talibus salvandis pati, mori, vanum pro talibus a perditione decreta liberandis offerre Patri vota, preces, mortem, & Sanguinem suum. . . . Quæ sane cum in August. doctrina perspicua, ceræque sint, nullo modo principis ejus consentaneum est, ut Christus Dominus pro infidelium in infidelitate morientium, vel pro Iustorum non perseverantium æterna salute mortuum esse, sanguinem fuisse, semper ipsum redemptionem dedisse, Patrem orasse sentiat, ex quo factum est, ut juxta summum Doctorem non magis Patrem pro æterna salute ipsorum, quam pro Diaboli deprecatus fuerit. Postrema capita hujus libri 3. non sunt nisi hæc 5. propositio repetita.

7 Unde dantur hic Bullæ Pontificum, & modus, quo singulæ hæc propositiones damnatae sunt.

SS.D.N. Clementis XI. Confirmatio, & innovatio Constitutionum Innocentii X. & Alexandri VII. adversus Janfenianam Hæresim editarum cum nonnullis Declarationibus pro debita illorum observantia adjectis.

1. Vineam Domini Sabaoth, quæ est Catholica Ecclesia, pro commissio Nobis divinitus Apostolica servituti munere custodire, atque excolere omni studio, atque industria jugiter satagere, ea, quæ a Romanis Pontificibus Prædecessoribus nostris ad succrescentes in illa perniciolarum novitatum vepres radicitus evellendos, prudenti, salubrique consilio constituta esse noscuntur, ut quibuscumque inimici hominis molitionibus dejectis, firmius semper, atque exactius observentur, Apostolici muniminis nostri præsidio libenter roboramus; atque alias desuper sollicitudinis, & providentiæ nostræ partes interponimus sicut omnibus maturæ considerationis trutinâ perpensis ad fidelem, ac tutam orthodoxæ veritatis custodiam, nec non animarum pretioso Unigeniti Dei Filii Domini nostri Jesu Christi sanguine redemptarum salutem expedire in Domino arbitramur.

2. Sane postquam fel. rec. Innocentius Papa X. Prædecessor noster per quamdam suam desuper editam Constitutionem quinque famolas propositiones ex Libro Cornelii Janfenii Episcopi Iprensis, cui titulus Augustinus, excerptas Apostolicæ censura Judicii rite confixerat, rec. mem. Alexander Papa VII. etiam Prædecessor noster ad ejusmodi jam damnatos errores e Christianissimorum mentibus prorsus abolendos, publicæque tranquillitatis perturbatorum subtili rectas calliditate machinationes penitus evitandas, prædictam Innocentii Prædecessoris Constitutionem, toto illius inserto tenore, confirmavit, novarumque Declarationum accessione constabiliavit, sua in id pariter edita Constitutione tenoris, qui sequitur, videlicet:

ALEXANDER EPISCOPUS

Servus Servorum Dei,

Universis Christianissimorum salutem, & Apostolicam benedictionem.

AD Sanctam B. Petri Sedem, & universalem Ecclesiæ regimen, inscrutabili Divinæ Providentiæ dispositione, nullis nostris suffragantibus meritis effectis, nihil Nobis antiquius ex muneris nostri debito esse duximus, quam ut Sanctæ Fidei nostræ, ac Sacrorum Dogmatum integritati, tradita Nobis a Deo potestate, opportune consulere-

remus. Ac licet ea, quæ Apostolicis Constitutionibus abunde fuerant definita, novæ decisionis, sive declarationis occasione nequaquam indigeant, quia tamen aliqui publicæ tranquillitatis perturbatores illa in dubium revocare, vel subdolis interpretationibus labefactare non verentur, ne

morbus iste latius divagetur, promptum Apostolicæ auctoritatis remedium cœnium non esse differendum. Bmanavit siquidem a fel. rec. Innocentio Papa X. Prædecessore nostro Constitutio, & definitio tenoris, qui sequitur, videlicet;

INNOCENTIUS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei.

Universis Christianissimorum salutem, & Apostolicam benedictionem.

CUM occasione impressi libri, cui titulus Augustinus Cornelii Janfenii Episcopi Iprensis, inter alias ejus opiniones orta fuerit, præsertim in Galliis, controversia super quinque ex illis, complures Galliarum Episcopi apud Nos inlitterunt, ut eisdem propositiones Nobis oblatas expendere, ac de unaquaque earum certam, & perspicuam ferremus sententiam: Tenor vero præfatarum propositio-

num est, pro ut sequitur: Prima: Aliqua Dei præcepta hominibus jussis volentibus, & conantibus, secundum præfatas, quas habent, vires, sunt impossibilia; deest quoque illis Gratia, qua possibilia fiant. Secunda: Interiori Gratia in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur. Tertia: Ad merendum & demerendum in statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas a necessitate, sed sufficit libertas a coactione. Quarta: Semipelagiani admittent prævenientis Gratia interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium Fidei, & in hoc erant Hæretici, quod vellent eam Gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare. Quinta: Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut Sanguinem fuisse. Nos, quibus inter multiplices curas, quæ animum nostrum assiduo pulsan, illa in primis cordi est, ut Ecclesiæ Dei Nobis ex alto commissa, purgatis pravæ opinionum erroribus, tuto militare, & tamquam navis in tranquillo mari, sedatis omnium tempestatum fluctibus, ac procellis, secure navigare, & ad optatum salutis portum pervenire possit, pro rei gravitate coram aliquibus S.R.E. Cardinalibus ad id specialiter sæpius congregatis, ac pluribus in Sacra Theologia Magistris, eisdem quinque propositiones, ut supra, Nobis oblatas fecimus sigillatim diligenter examinari, eorumque iustitiam, tum voce, tum scripto relata, mature consideravimus, eisdemque Magistris variis coram Nobis actis Congregationibus prolixè super eisdem, ac super earum qualibet differentes audivimus. Cum autem ab initio hujusmodi discussionis ad Divinum implorandum auxilium, multorum Christianissimorum preces, tum privatim, tum publice indixissemus; postmodum iteratis eisdem ferventibus, ac per nos sollicite implorata, Sancta Spiritus assistentia, tandem Divino Numine favente ad infrascriptam devenimus declarationem, & definitionem.

Primum prædictarum propositionum: Aliqua Dei præcepta hominibus jussis volentibus & conantibus secundum præfatas, quas habent, vires, sunt impossibilia; deest quoque illis Gratia, qua possibilia fiant: Temerariam, impiam, blasphemam, anathemate damnatam, & hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.

Secundam: Interiori Gratia in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur: Hæreticam declaramus & uti talem damnamus. Tertiam: Ad merendum, & demerendum in statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas a necessitate, sed sufficit libertas a coactione: Hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.

Quartam: Semipelagiani admittent prævenientis Gratia interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium Fidei; & in hoc erant Hæretici, quod vellent, eam Gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare; Falsam, & Hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.

Quintam: Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut Sanguinem fuisse: Falsam, temerariam, scandalosam, & intellectam eo sensu, ut Christus pro salute dumtaxat prædestinatorum

ALEXANDER EPISCOPUS

Servus Servorum Dei,

Ad perpetuam rei memoriam.

mortuus sit, impiam, blasphemam, contumeliosam, Divinæ pietati derogantem, & Hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.

Mandamus igitur omnibus Christianissimorum utriusque sexus, ne de dictis propositionibus sentire, docere, prædicare aliter præsumant, quam in hac præfata nostra declaratione, & definitione continetur sub Censuris, & poenis contra Hæreticos, & eorum fautores in Jure expressis. Præcipimus pariter omnibus Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, aliisque locorum Ordinariis, nec non Hæreticæ pravitatis Inquisitoribus, ut contradictores, & rebelles quoscumque per Censuras, & poenas prædictas, ceteraque Juris, & facti remedia opportuna, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis omnino coercerent, & compescerent.

Non intendentes tamen per hanc declarationem, & definitionem super prædictis quinque propositionibus factam, approbare nullatenus alias opiniones, quæ continentur in prædicto libro Cornelii Janfenii.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam in Majorem Anno incarnationis Dominicæ 1653, 31. Maii.

Cum autem, sicut accepimus, nonnulli iniquitatis filii prædictas quinque propositiones, vel in libro prædicto ejusdem Cornelii Janfenii non reperiri, sed fictæ, & pro arbitrio compositas esse, vel in sensu ab eodem intento non damnatas fuisse asserere magno cum Christianissimorum scandalo non reformident;

Nos, qui omnia, quæ in hac gesta sunt sufficienter, & attente perpeximus, utpote qui ejusdem Innocentii Prædecessoris jussu, dum adhuc in Minoribus constituti Cardinalis munere fungeremur, omnibus illis congressibus interfuissemus, in quibus Apostolica auctoritate eadem causa discussa est, ea profecto diligentia, quæ major designari non posset, quamcumque dubitationem super præmissis imposterum auferre volentes, ut omnes Christianissimos in ejus Fidei unitate sese contineant, ex debito nostri Pastoralis Officii, ac matura deliberatione, præsertim Innocentii Prædecessoris nostri Constitutionem, declarationem, & definitionem, harum serie confirmamus, approbamus, & innovamus, & quinque illas propositiones ex libro præmemorari Cornelii Janfenii Episcopi Iprensis, cui titulus Augustinus excerptas, ac in sensu ab eodem Cornelio Janfenio intento damnatas fuisse declaramus, & definimus, ac uti tales, inusta scilicet eadem singulis nota, quæ in prædicta declaratione, & definitione uniuersique illarum singillarum inuritur, iterum damnamus, ac eundem librum sæpe dicti Cornelii Janfenii, cui titulus Augustinus, omnesque alios, tam manuscriptos, quam typis editos, & si quos forsitan imposterum edi contigerit, in quibus prædicta ejusdem Cornelii Janfenii doctrina, ut supra damnata defenditur, vel asstruitur, aut defenditur, vel asstruetur, damnamus eidem, atque prohibemus: mandamus omnibus Christianissimorum, ne prædictam doctrinam teneant, prædicent, doceant, verbo, vel scripto exponant, vel interpretentur, publice, vel privatim, palam, vel occulte imprimant, sub poenis, & Censuris contra Hæreticos in Jure expressis ipso facto absque alia declaratione incurrendis.

Præcipimus igitur omnibus Venerabilibus Fratribus nostris, Patriarchis, Primatibus, Metropolitanis, Archiepiscopis, Episcopis, ceterisque locorum Ordinariis, ac Hæreticæ pravitatis Inquisitoribus, Judicibus Ecclesiasticis, ad quos pertinet, ut præsertim ejusdem Innocentii Prædecessoris constitutionem, declarationem, ac definitionem juxta præsentem nostram determinationem ab omnibus observari faciant, ac inobedientes, & rebelles prædictis poenis, aliisque Juris, & facti remediis, invocato etiam, si opus fuerit, brachii secularis auxilio, omnino coercerent, Dat. Romæ apud S. Mariam Majorem Anno Incar. Dom. 1656. 16. Octob.

Subinde vero, quo omnis Apostolicarum definitionum, eludendarum aditus intercluderetur, memoratus Alexander Prædecessor priscum Ecclesiæ morem secutus certam edidit formulam ab omnibus Ecclesiastici Ordinis, tam Sacularibus, quam Regularibus personis subscribendam per aliam suam hac in re promulgatam Constitutionem tenoris sequentis, videlicet;

Regiminis Apostolici Divina Providentiâ Nobis, quamvis immeritis, commissi ratio postulat, ut ad ea potissimum, quæ Catholica Religionis integritati, & propagationi, animarumque salutem, & fidelium tranquillitati consulere apta, & idonea esse judicantur, animam, & curam omnem, quantum licet, in Domino applicemus; Quamobrem Cornelii Janfenii Hæresim in Gallia præsertim serpente, ab Innocentio X. felic. rec. Prædecessore nostro fere oppressam, adinstar colubri tortuosi, cujus caput attritum est in varios gyros, & cavillationum deflexus euntem, singulari Constitutione ad hunc finem edita, altero assumptionis nostræ anno, extinguere conati fuimus.

Sed ut multiplices hostis hominum generis artes adhibet, nondum plene consequi potuimus, ut omnes errantes in viam salutis redirent, qui tamen unicus erat votorum, & curarum nostrarum scopus, quibus operam, & industriam suam egregio sane studio Venerabiles Fratres nostri Archiepiscopi, & Episcopi Regni Galliæ, earumdem Constitutionum Apostolicarum executioni præcipue intenti contulerunt, & Clarissimus in Christo Filius noster Rex Christianissimus singulari pietate auxiliarem dexteram strenuam, ac constantissimam animo porrexit.

Cum autem præfatus Rex Christianissimus eodem Religionis zelo ductus per suum in Urbe Oratorem Nobis significari exponere curaverit, nullum aliud opportunius remedium petisserat hujus contagionis reliquiis extirpandis, adhiberi posse, quam si omnes certam formulam subscriberent nostra auctoritate firmatam, in qua quinque propositiones ex Cornelii libro, cui titulus Augustinus, excerptas sincere damnarent, ac proinde illam a Nobis quantumcunque expediri ad quolibet effugia præcedenda, omnesque removendos obtentus flagitaverit.

Nos tam piis dicti Regis Christianissimi votis benigne annuendum esse ducentes, Formulam infrascriptam ab omnibus Ecclesiasticis, etiam Venerabilibus Fratribus nostris Archiepiscopis, & Episcopis, nec non aliis quibuscumque Ecclesiastici Ordinis, tam Regularibus, quam Secularibus, etiam Monialibus, Doctores, & licentiat, aliisque Collegiorum Rectoribus, atque Magistris subscribi districte mandamus, idque intra tres menses a die publicationis, seu notificationis præsentium, alias contra eos, qui intra terminum prædictum non paucuerint, irremissibiliter procedi volumus, juxta Canonicas Constitutiones, & Conciliorum Decreta.

Formula a prædictis subscribenda.

Ego N. Constitutioni Apostolicæ Innocentii X. datæ die 31. Maii 1653, & Constitut. Alex. VII. datæ die 16. Oct. 1656. Summorum Pontificum me subiecto, & quinque propositiones e Cornelii Janfenii libro, cui nomen Augustinus, excerptas, & in sensu ab eodem Auctore intento, prout illas per dictas Constitutiones Sedes Apostolica damnavit, sincero animo rejicio, ac damno, & ita juro; Sic me Deus adjuvet, & hæc Sancta Evangelia.

Decernentes insuper, præfatas Litteras semper, & perpetuo validas, & efficaces existere, & fore, tuosque plenè nos, & integros effectus sortiri, & obtinere; Sicque per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos ubique judicari, & definiri debere, sublata eis, & eorum quilibet, quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate; ac irritum, & inane, si secus super his a quocumque quavis auctoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Quocirca Venerabilibus Fratribus Archiepiscopis, Episcopis, aliisque locorum Ordinariis committimus, & mandamus, ut singuli in suis Diocesis, ac locis suæ Jurisdictioni subiectis, præfatas Litteras, & in eis contentas, quacumque exequantur, & executioni mandari, & observari ab omnibus curent, & inobedientes quoscumque per sententias, & poenas, aliaque Juris, & facti remedia, applicent.

„ pollatione postposita, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, brachii secularis auxilio, omnino compellunt.

„ Volumus autem, ut præsentium transumptis etiam impressis, manu Notarii publici subscriptis, & sigillo alicujus personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem fides prorsus adhibeatur, quæ ipsis originalibus Litteris adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

„ Nulli ergo omnino hominum liceat hanc nostram Constitutionem, & Ordinationem infringere, vel ei ausu temerario contraire: Si quis autem hoc attentare presumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursum.

„ Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem anno 1664. 15. Februarii.

„ Sic equidem causa finita est, non tamen sic, ut par erat, finitus esset error Apostolico toties mucrone percussus: Neque enim defecere, nec adhuc defuncti homines veritati non acquiescentes, & nunquam Ecclesiæ contradicendi finem facientes, qui variis distinctionibus, seu potius effugiis ad circumventionem erroris excogitatis, Ecclesiam ipsam turbare, eamque interminatis quæstionibus, quantum in ipsis est, involvere, & implicare conantur, quodque deterius est, ipsam Apostolicæ Sedis Decreta redarguendis eorum pravis sensibus condita, ac præsertim quædam præmem. Clementis Papæ IX. die 19. Januarii 1669. ad quatuor Gallie Episcopos, nec non binas similis mem. Innocentii Papæ XII. etiam Prædecessorum nostrorum die 6. Febr. 1694. & die 24. Novembris 1696. Ad Episcopos Belgii in forma Brevis respectivè datas Litteras in erroris sui patrocinium advocare, temerario plane ausu non erubescunt, perinde ac si memoratus Clemens Prædecessor, qui eisdem suis Litteris se Innocentii X. & Alexandri VIII. Prædecessorum Constitutionibus supradictis firmissime inhaerere, ac a dictis quatuor Episcopis veram, & totalem obedientiam, adeoque Formulæ a præfato Alexandro Prædecessore, sicut præmittitur, editæ sincere per eos subscribi voluisse declaravit, aliquam in tam gravi negotio exceptionem, seu restrictionem, quam nullam prorsus se unquam admitturum fuisse protestatus fuit, re ipsa admisisset: Dicitur vero Innocentius XII. Prædecessor, dum sapienter, ac proinde prædictas quinque propositiones ex memorato libro Jansenii excerptas in sensu obvio, quem ipsamet propositionum verba exhibent, ac præferunt, damnatas esse pronuntiavit, non eo ipso temerario sensu, quem in Jansenii libro habent, quive ab eodem Jansenio intentus, ac a præfatis Innocentio X. & Alexandro VII. Prædecessoribus damnatus fuit, sed de alio quopiam diverso sensu cogitasset; dictaque Innocentii X. & Alexandri VII. Prædecessorum Constitutiones temperare, restringere, aut alio quovis modo immutare voluisset, iidem ipsi Litteris, quibus eas in suo robore fuisse, & esse, seque illis firmiter inhaerere verbis aperitissimis assererat.

„ Præterea iidem inquieti homines, sparsis undequaque scriptionibus, ac libellis exquisitis ad fallendum arte compositis, non sine gravi Apostolicæ Sedis injuria, maximoque totius Ecclesiæ scandalo docere non sunt veriti, ad obedientiam præfatis Apostol. Constitutionibus debitam non requiri, ut quis prædicti Janseniani libri sensum in anteceditis quinque propositionibus, sicut præmittitur, damnatum, interius ut Hæreticum damnet, sed satis esse, si ea de re obsequiosum (ut ipsi vocant) silentium teneatur.

„ Quæ quidem assertio, quam absurda sit, & animabus Fidelium perniciofa; satis apparet, dum fallacis hujus doctrinæ pallio non deponitur error, sed absconditur, vulnus tegitur, non curatur, Ecclesiæ illuditur, non paretur: Et lata demum filii inobedientiæ via sternitur ad fovendam silentio Hæresim, dum ipsam Jansenii doctrinam, quam ab Apostolica Sede damnatam Ecclesia universalis exhorruit, adhuc interius abjicere, & corde improbare detrectent.

„ Quin etiam eo impudentiæ nonnullos devenisse comperit, ut veluti naturalis honestatis, nedum Christianæ sinceritatis obliti asserere non dubitaverint, præfata Formulæ a memorato Alexandro Prædecessore scriptis subscripti licite posse etiam ab iis, qui interius non judicant prædicto Jansenii libro doctrinam Hæreticam contineri; Quasi vero contra quam scriptum est: Qui loquitur veritatem in corde suo. Et: Qui jurat proximo suo, & non decipit; hujusmodi erroris sectatoribus liceat Ecclesiam

„ ipsam jurejurando decipere, simulque Apostolicæ Sedis providentiam fallere, dum ejusdem Formulæ conceptis verbis loquuntur, quod Ecclesia loquitur, quod tamen sentit ipsa, non sentit: seque parere Constitutionibus Apostolicis profiterentur, quibus animo contradicunt.

„ Hinc est, quod Nos ad opportunum, & efficax tam exiti morbo, qui ut cancer serpit, & quotidie in deterius vergit, remedium adhibendum, non minus demandat. Nobis omnium Ecclesiarum sollicitudinis debito quamplurimorum Venerabilium Fratrum nostrorum diversarum partium, ac præsertim Regni Galliarum, Episcoporum zelo, ac precibus excitati, ne hujusmodi pravi homines Catholicæ Ecclesiæ pacem subvertere impune pergant, & simplicium, ac pusillorum mentibus imponere, docentes quæ non oportet; neve ullus apud eos quoque, qui bona, ut a jure, fide, ac falsis rumoribus decipi se fortasse patiuntur, de mente, ac sententia Apostolicæ Sedis amplius ambigendi superstiti locus, Divino prius tam privatis nostris, quam publice indictis precibus, implorato præsidio, ac remature discussa, de nonnullorum Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium consilio, auditisque complurimum in Sacra Theologia Magistrorum suffragiis, Primo quidem præsertim Innocentii X. & Alexandri VII. Prædecessorum Constitutionibus, omniaque, & singula in iis contenta, auctoritate Apostolica tenore præsentium confirmamus, approbamus, & innovamus.

„ Ac insuper, ut quævis in posterum erroris occasio penitus præcludatur, atque omnes Catholicæ Ecclesiæ filii Ecclesiam ipsam audire, non tacendo solum (nam & impij in tenebris conticefcunt) sed & interius obsequendo, & vera est Orthodoxi hominis obedientia, condiscant, hac nostra perpetuo valitura Constitutione; Obedientiæ quæ præsertim Apostolicæ Constitutionibus debetur, obsequio illo silentio minime satisfieri, sed damnatum in quinque præfatis propositionibus Janseniani libri sensum, quem illarum verba præferunt, ut præsertim, ad omnibus Christianis libris, ut Hæreticum, non ore solum, sed corde rejici, ac damnari debere, nec alia mente, animo, crudelitate supradictæ Formulæ scribendi licite posse, ita ut qui secus, aut contra quoad hæc omnia, & singula senserint, prædicaverint, verbo, vel scripto docuerint, aut asseruerint, tamquam præfatarum Apostolicarum Constitutionum transgressores omnibus, & singulis illarum Censuris, & pœnis omnino subjaceant, eadem auctoritate Apostolica decernimus, declaramus, statuimus, & ordinamus. Decernentes pariter easdem præfatas, & præsertim Litteras semper, & perpetuo validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus fortiri, & obtinere; Siquæ per quoscunque Judices Ordinarios, & Delegatos, ubique judicari, & definiti debere, sublatæque eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam, quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

„ Quo circa Venerabilibus Fratribus Archiepiscopis, aliisque locorum Ordinariis, nec non Hæreticæ pravitatis Inquisitoribus, & Judicibus Ecclesiasticis, ad quos pertinet, committimus, & mandamus, ut singuli in suis respective Diocæsibus, ac locis sue Jurisdictioni subiectis, ipsas præfatas Litteras, & in eis contenta quæcumque exequantur, & executioni mandari, & observari ab omnibus current, & inobedientes, & rebelles quoscunque per Censuras, & pœnas præfatas, aliaque Juris, & Facti remedia, appellatione postposita, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, brachii secularis auxilio, omnino coercant, & compellant.

„ Volumus autem, ut earumdem præsentium transumptis etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in Dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis eadem fides prorsus adhibeatur, quæ ipsis originalibus Litteris adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

„ Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ Confirmationis, Approbationis, Innovationis, Decreti, Declarationis, Statuti, & Ordinationis infringere, vel ei ausu temerario contraire; Si quis autem hoc attentare presumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursum. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem anno 1705. 16. Julii.

Inno-

Innocentii D. P. Papæ X.

VII. Decretum adversus libros continentes propositionem, qua asseritur aequalitas SS. Petri & Pauli.

„ Feria V. die 29. Januarii 1647. In Congregatione Generali S. Rom. & universalis Inquisitionis &c.

„ Editus est anno 1645. Liber Gallico idiomate impressus, cui titulus, *De l'autorité de S. Pierre, & de S. Paul, qui reside dans le Pape Successeur de ces deux Apôtres*, absque nomine Auctoris, & impressionis loco. Hujus Libri evulgationem subsecuta editio est alterius Libri anonymi eodem Idiomate impressi, cui titulus: *La Grandeur de l'Eglise Romaine établie sur l'autorité de S. Pierre, & de S. Paul*, necnon Epistolæ ejusdem argumenti Latino idiomate scriptæ, ac typis excusæ, plurimis adductis, atque congestis Sacrorum Patrum, Summorum Pontificum, Sacrorum Conciliorum, & Doctorum locis.

„ Quo circa, ne in re tanti ponderis error aliquibus mentibus Christianidelium irreperet, libris prædictis de mandato Sanctissimi mature examinatis, locisque adductis diligenter inspectis, ac ponderatis.

„ Sanctissimus relata unanimi Theologorum ad hoc specialiter deputatorum censura, & auditis votis Eminentissimorum, & Reverentissimorum DD. Cardinalium Generalium Inquisitorum propositionem hanc: S. Petrus, & S. Paulus sunt duo Ecclesiæ Principes, qui unicum efficiunt. Vel ut duo Ecclesiæ Catholicæ Corinthi, ac Summi Duces summa inter se unitate conjuncti. Vel sunt Gemini universalis Ecclesiæ vertex, qui unum divinisime coaluerunt. Vel sunt duo Ecclesiæ Summi Pastores, ac Præsides, qui unicum caput constituunt, ita explicatam, ut ponat omnimodam aequalitatem inter S. Petrum, & S. Paulum sine subordinacione, & subjectione S. Pauli ad S. Petrum in potestate suprema, & regimine Universalis Ecclesiæ Hæreticam censuit, & declaravit.

„ Epistolam vero, ac libros prædictos, aliosque, in quibus propositio, ut supra explicata, & damaata asseritur, & defenditur, tam impressos, quam imprimendos, quocumque idiomate, aut quomodolibet, etiam in scriptis evulgatos, vel imposterum evulgandos, Sanctitas sua omnino damnatos, & prohibitos esse voluit, prout præfati Decreto damnat, & prohibet.

„ Mandans, ut nemo cujuscumque gradus, & conditionis existat, etiam specialis, seu specialissima nota dignus, libros prædictos, aut aliquem ex illis apud se retineat, aut legat, nec imprimere, aut imprimi curare audeat, sub Censuris, & pœnis contra hujusmodi delinquentes statutis, sed statim a præfatis Decreti notitia, quicumque illos habuerit, locorum Ordinariis, seu Inquisitoribus consignare teneatur.

Alexandri Divina Providentia Papæ VII.

VIII. Decretum prius adversus propositiones 28. scandalosæ, & perniciosas in praxi.

Feria 5. die 24. Septembris 1665.

„ Sanctissimus D.N. audivit non sine magno animi sui dolore, complures opiniones Christianæ discipline relaxativas, & animarum perniciem inferentes partim antiquatas iterum suscitari, partim noviter prodire, & sumnam illam luxuriantium ingeniorum licentiam in dies magis excrefcere, per quam in rebus ad conscientiam pertinentibus modus opinandi irrepsit alienus omnino ab Evangelica simplicitate, Sanctorumque Patrum doctrina, & quem si pro recta regula Fideles in praxi sequerentur, ingens irreptura esset vitæ Christianæ corruptela. Quare, ne ullo unquam tempore viam salutis, quam Suprema veritas Deus, cujus verba in aeternum permanent, arctam esse definitum, in animarum perniciem dilatarî, seu verius perverti contingeret, idem Sanctissimus D.N. ut oves sibi creditas ad ejusmodi spatiofa, lataque, per quam itur ad perditionem, via, pro Pastoralis sollicitudine in rectam semitam evocaret, earumdem opinionum examen pluribus in Sacra Theologia Magistris, & deinde Eminentissimis, & Reverendissimis DD. Cardinalibus, contra Hæreticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus serio commisit, qui tantum ne

Ferrari. Biblioth. Tom. VI.

„ gotium strenue aggressi; eique sedulo incumbentes, & mature discussi usque ad hanc diem infrascriptis propositionibus, super unaquaque ipsarum sua suffragia Sanctitati suæ singillatim exposuerunt.

1. Homo nullo unquam vitæ suæ tempore tenetur edicere actum Fidei, Spei, & Caritatis ex vi præceptorum divinarum ad eas virtutes pertinentium.
2. Vir Equestris ad duellum provocatus potest illud accipere, ne timiditatis notam apud alios incurrat.
3. Sententia asserens, Bullam Cœnæ solum prohibere, abolitionem Hæresis, & aliorum criminum, quando publica sunt, & id non derogare Facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus sermo est, anno 1629. 18. Julii in Consistorio Sac. Congregationis Eminentissimorum Cardinalium visa, & tolerata est.
4. Prælati Regulares possunt in foro conscientie absolvere quoscunque seculares ab Hæresi occulta, & ab Excommunicatione propter eam incurfa.
5. Quamvis evidenter tibi constet Petrum esse Hæreticum, non teneris denunciare, si probare non possis.
6. Confessarius, qui in Sacramentali Confessione tribuit penitentem chartam postea legendam, in qua ad Venerem incitat, non censetur sollicitasse in Confessione, ac proinde non est denunciandus.
7. Modus evadendi obligationem denunciandæ sollicitationis est, si sollicitatus confiteatur cum sollicitante, hic potest ipsum absolvere absque onere denunciandi.
8. Duplicatum stipendium potest Sacerdos pro eadem. Missa licite accipere, applicando petenti partem etiam specialissimam fructus ipsius Celebranti correspondentem, idque post Decretum Urbani VIII.
9. Post Decretum Urbani potest Sacerdos, cui Missæ celebrandæ traduntur, per alium satisfacere, collato illi minori stipendio, alia parte stipendii sibi retenta.
10. Non est contra Justitiam pro pluribus Sacrificiis stipendium accipere, & Sacrificium unum offerre: neque etiam est contra fidelitatem, etiam si promittam, promissione etiam juramento firmata danti stipendium, quod pro nullo alio offeram.
11. Peccata in Confessione omissa, seu oblita ob instans periculum vitæ, aut ob aliam causam non tenemur in sequenti Confessione exprimere.
12. Mendicantes possunt absolvere a casibus Episcopis reservatis, non obtenta ad id Episcoporum facultate.
13. Satisfacit præcepto annuæ Confessionis, qui confitetur Regulari Episcopo præsentatos, ed ab eo injuste reprobato.
14. Qui facit Confessionem voluntarie nullam, satisfacit præcepto Ecclesiæ.
15. Penitens propria auctoritate substituere sibi alium, potest, qui loco ipsius Penitentiam adimpleat.
16. Qui beneficium Curatum habent, possunt sibi eligere in Confessarium simplicem Sacerdotem non approbatum ab Ordinario.
17. Est licitum Religioso, vel Clerico calumniatorem, gravia crimina de se, vel de sua Religione spargere minantem occidere, quando alius modo defendendi non suppetit, uti suppetere non videtur, si calumniator sit paratus, vel ipsi Religioso, vel ejus Religioni publice, & coram gravissimis viri, prædicta impingere, nisi occidatur.
18. Licet interficere falsum accusatorem, falsos testes, ac etiam Judicem, a quo iniqua certo imminet sententia, si alia via non potest innocens damnum evitare.
19. Non peccat maritus occidens propriam auctoritate, uxorem in adulterio deprehensam.
20. Restitutio a S. Pio V. imposita Beneficiatis non recitantis, non debetur in conscientia ante sententiam declarationis Judicis, eo quod sit pœna.
21. Habens Capellaniam collativam, aut quodvis aliud Beneficium Ecclesiasticum, si studio litterarum vacet, satisfacit suæ obligationi, si Officium per alium recitet.
22. Non est contra Justitiam Beneficia Ecclesiastica non conferre gratis, quia collator conferens illa Beneficia Ecclesiastica, pecunia interveniente, non exigit illam pro collatione Beneficii, sed veluti pro emolumento temporalis, quod tibi conferre non tenebatur.
23. Frangens jejunium Ecclesiæ, ad quod tenetur, non peccat mortaliter, nisi ex contemptu, vel inobedientia hoc faciat, puta, quia non vult se subicere præcepto.
24. Mollities, sodomia, & bestialitas sunt peccata ejusdem

G g

eiusdem speciei infimæ, ideoque sufficit dicere in Confessione se procurasse pollutionem.

25. Qui habuit copulam cum soluta, satisfacit Confessionis præcepto, dicens, commissi cum soluta grave peccatum contra Castitatem non explicando copulam.

26. Quando litigantes habent pro se opiniones æque probabiles, potest iudex pecuniam accipere pro ferenda sententia in favorem unius præ alio.

27. Si liber sit alicujus junioris & moderni, debet opinio censeri probabilis dum non constet rejectam esse a Sede Apostolica tamquam improbabilem.

28. Populus non peccat, etiam si absque ulla causa non recipiat Legem a Principe promulgatam.

Quibus peractis, dum similibus propositionum examini cura, & studium impenditur, interea idem Sanctissimus re mature considerata statuit, & decrevit prædictas Propositiones, & unamquamque ipsarum, ut minimum tamquam scandalosam esse damnandas, & prohibendas, sicut eas damnat, ac prohibet; ita ut quicumque illas, aut conjunctim, aut divisim docuerit, defenderit, ediderit, aut de eis etiam disputative, publice, aut privatim tractaverit, nisi forsan impugnando, ipso facto incidat in Excommunicationem, a qua non possit (præterquam in articulo mortis) ab alio, quacumque etiam Dignitate fulgente, nisi a pro tempore existente Romano Pontifice absolvi.

Insuper districte in virtute S. Obedientiæ, & sub interminatione Divini Judicii prohibet omnibus Christianis fidelibus, cujuscumque conditionis, dignitatis, ac status, etiam speciali, & specialissima nota dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipsarum ad praxim deducant.

Alexandri D. P. Papæ VII.

34. *Decretum posterius adversus Propositiones alias scandalosas, & in praxi perniciosas.*

Feria 5. die 19. Martii 1666.

Sanctissimus D. N. post latum Decretum die 24. Septemb. proxime elapsi, quo viginti octo Propositiones damnatæ fuerunt, examinatis sedulo, & accurate usque ad hanc diem, infrascriptis aliis quadragesimum quintum numerum implementibus, per plures in Sacra Theologia Magistros, ac per Eminentissimos, & Reverendissimos DD. Cardinales adversus Hæreticam pravitatem Generales Inquisitores, eorum suffragia sigillatim super unaquaque ipsarum audivit.

Propositio 29.

29. In die jejunii, qui sæpius modicum quid comedit, etiam notabilem quantitatem in sine comederit, non frangit jejunium.

30. Omnes Officiales, qui in Republica corporaliter laborant, sunt excusati ab obligatione jejunii, nec debent se certificare, an labor sit compatibilis cum jejunio.

31. Excusantur absolute a præcepto jejunii omnes illi, qui iter agunt equitando, utcumque iter agant, etiam si iter necessarium non sit, & etiam si iter unius diei consistat.

32. Non est evidens, quod consuetudo non comedendi Ova, & lacticia in Quadragesima obliget.

33. Restitutio fructuum ob omissionem Horarum suppleri potest per quascumque elemosynas, quas antea Beneficiarius de fructibus sui Beneficii fecerit.

34. In die Palmarum recitans Officium Paschale satisfacit Præcepto.

35. Unico Officio potest quis satisfacere duplici præcepto, pro die præsentis, & crastino.

36. Regulares possunt in foro conscientie uti Privilegiis suis, quæ sunt expresse revocata per Concilium Tridentinum.

37. Indulgentiæ concessæ Regularibus, & revocata a Paulo V. hodie sunt revalidatæ.

38. Mandatum Tridentini factum Sacerdoti Sacrificanti ex necessitate cum peccato mortali, consistendi quam primum, est consilium, non præceptum.

39. Illa particula, *quamprimum*, intelligitur, cum Sacerdos suo tempore consistebit.

40. Est probabilis opinio, quæ dicit, esse tantum veniale osculum habitum ob delectationem carnalem, & sensibilem,

quæ ex osculo oritur, seculo periculo consensus ulterioris, & pollutionis.

41. Non est obligandus Concubinarius ad efficiendam concubinam, si hæc nimis utilis esset ad oblectamentum Concubinarii, vulgo *Regalo*, dum deficiente illo, nimis ægre ageret vitam, & alia epulæ tradio magnò concubinarius afficerent, & alia famula nimis difficile inveniretur.

42. Licitum est mutuanti aliquid ultra sortem exigere, si se obliget ad non repetendam sortem ad certum tempus.

43. Annum legatum pro Anima relictum non durat plus, quam per decem annos.

44. Quoad forum conscientie, Reo correcto, ejusque contumacia cessante, cessant Censuræ.

45. Libri prohibiti, donec expurgentur, possunt retineri, usque dum, adhibita diligentia, corrigantur.

Quibus mature penlatis, idem Sanctissimus statuit, ac decrevit, prædictas Propositiones, & unamquamque ipsarum, ut minimum, tamquam scandalosam esse damnandas, & prohibendas, sicut eas damnat, ac prohibet; Ita ut quicumque illas &c. uti in priori Decreto.

Insuper districte in virtute S. Obedientiæ &c. ut in priori Decreto.

Innocentii D. P. Papæ XI.

IX. *Decretum contra Propositiones LXV. scandalosas, & in praxi perniciosas.*

Feria 5. die 2. Martii 1676.

Sanctissimus D. N. Innocentius Papa XI. prædictus, Ovium sibi a Deo creditarum salutem sedulo incumbens, & salubre opus in segregandis noxiis doctrinarum pascuis ab innoxiiis a se. record. Alexandro VII. Prædecessore suo inchoatum, & prosecui volens, plurimas Propositiones, partim ex diversis, vel libris, vel Thesis, seu scriptis excerptas, & partim noviter adinventas, Theologorum plurimum examini, & deinde Eminentissimis, & Reverendissimis Dominis Cardinalibus, contra Hæreticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus subiecit; Quibus Propositionibus sedulo, & accurate sæpius discussis, eorumdem Eminentissimorum Cardinal. & Theol. votis per Sanctitatem tuam auditis: Idem Sanctiss. D. N. re postea mature considerata, statuit, & decrevit pro nunc sequentes Propositiones, & unamquamque ipsarum, sicut jacent, ut minimum, tamquam scandalosam, & in praxi perniciosam esse damnandas, & prohibendas, sicuti eas damnat, & prohibet. Non intendens tamen Sanctitas Sua per hoc Decretum alias propositiones in ipso non expressas, & Sanctitati suæ quomodolibet, & ex quacumque parte exhibitas vel exhibendas, illatenus approbare.

1. Non est illicitum in Sacramento conferendis sequi opinionem probabilem, de valore Sacramenti, relicta tutiore, nisi id vetet Lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi; hinc sententia probabilis tantum utendum non est in Collatione Baptismi, Ordinis Sacerdotalis, aut Episcopalis.

2. Probabiliter exitimo Judicem posse judicare juxta opinionem etiam minus probabilem.

3. Generatim dum probabilitate, sive intrinseca, sive extrinseca, quantumvis tenui, modo a probabilitatis finibus non exeat, consisti aliquid agimus, semper prudentet agimus.

4. Ab infidelitate excusabitur infidelis, non credens ductus opinione minus probabili.

5. An peccet mortaliter, qui actum dilectionis Dei semel tantum in vita eliceret, condemnare non audent.

6. Probabile est, ne singulis quidem rigorose quinquenniis per se obligare præceptum Caritatis erga Deum.

7. Tunc solum obligat, quando tenetur justificari, & non habemus aliam viam, qua justificari possimus.

8. Comedere, & bibere usque ad satietatem ob solum voluptatem non est peccatum, modo non obfit valetudini, quia licite potest appetitus naturalis suis actibus frui.

9. Opus conjugii ob solum voluptatem exercitum omni penitus caret culpa, ac defectu veniali.

10. Non tenemur proximum diligere actu interno, & formali.

11. Præcepto proximum diligendi satisfacere possumus per solos actus externos.

12. Vix in sæcularibus invenies, etiam in Regibus superfluum.

fluum statui, & ita vix aliquis tenetur ad elemosynam, quando tenetur tantum ex superfluo statui.

13. Si cum debita moderatione facias, potes absque peccato mortali de via alienius tritari, & de illius morte naturali gaudere, illam inefficaci affectu petere, & desiderare, non quidem ex displicentia personæ, sed ob aliquod temporale emolumentum.

14. Licitum est absolute desiderio cupere mortem Patris, non quidem ut malum Patris, sed ut bonum cupientis, quia nimirum ei obventura est pinguis hereditas.

15. Licitum est filio gaudere de parricidio Parentis a se in ebrietate perpetrato propter ingentes divitias inde ex hereditate consecutas.

16. Fides non censetur cadere sub præceptum speciale, & secundum se.

17. Satis est actum Fidei semel in vita elicere.

18. Si a potestate publica quis interrogetur, Fidem ingenue confiteri, ut Deo, & Fidei gloriosum consilio tacere, ut peccaminosum per se non damno.

19. Voluntas non potest efficere, ut assensus fidei in ipso sit magis firmus, quam mereatur pondus rationum ad assensum impellentium.

20. Hinc potest quis prudenter repudiare assensum, quem habebat supernaturalem.

21. Assensus fidei supernaturalis, & utilis ad salutem statim cum notitia solum probabili revelationis, immo cum formidine, qua quis formidet, ne non sit locutus Deus.

22. Non nisi Fides unius Dei necessaria videtur necessitate medi, non autem explicita Remuneratoris.

23. Fides late dicta ex testimonio creaturarum, similive motivo ad justificationem sufficit.

24. Vocare Deum in telem mendacii levis non est tanta irreverentia, propter quam velit, aut possit damnare hominem.

25. Cum causa licitum est jurare sine animo jurandi, sive res sit levis, sive gravis.

26. Si quis, vel solus, vel coram aliis, sive interrogatus, sive propria sponte, sive recreationis causa, sive quocumque alio sine juret se non fecisse aliquid, quod revera fecit, intelligendo intra se aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam viam ab ea in qua fecit, vel quodvis aliud additum verum, revera non mentitur, non est perjurus.

27. Causa justa utendi his amphibologiis est quoties id necessarium, aut utile est ad salutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, ita ut veritatis occultatio censetur tunc expediens, & studiosa.

28. Qui mediante commendatione, vel munere, ad Magistratum, vel officium publicum promotus est, poterit cum restrictione mentali præstare juramentum, quod de mandato Regis a similibus solet exigi, non habito respectu ad intentionem exigentis, quia non tenetur fateri crimen occultum.

29. Urgens metus gravis est causa justa Sacramentorum administrationem simulandi.

30. Fas est viro honorato occidere inavorem, qui nititur calumniam inferre, si aliter hæc ignominia vitari nequit; Idem quoque dicendum, si quis impingat alapam, vel fuisse percutiat, & post impactam alapam vel ictum fultis fugiat.

31. Regulariter occidere possum furem pro conservatione unius aurei.

32. Non solum licitum est defendere defensione occisiva que actu possidemus, sed etiam ad quæ Jus inchoatum habemus, & quæ nos possessuros speramus.

33. Licitum est tam heredi, quam legatario contra injuste impediendum, ne vel hereditas adeatur, vel legata solvantur, se taliter defendere, sicut & Jus habenti in cathedram, vel præbendam contra eorum possessionem injuste impediendam.

34. Licet procurare abortum ante animationem foetus, ne puella deprehensa gravida occidatur, aut infametur.

35. Videtur probabile omnem foetum, quandiu in utero est, carere anima rationali, & tunc primum incipere eandem habere, cum paritur, ac consequenter dicendum erit, in nullo abortu homicidium committi.

36. Permissum est furari, non solum in extrema necessitate, sed etiam in gravi.

37. Famuli, & famule domesticæ possunt occulte heri suis furripere ad compensandam operam suam, quam majorem judicant salarium, quod recipiunt.

38. Non tenetur, quis sub pena peccati mortalis restituere;

quod ablatum est per pauca furta, quantumcumque sit magna summa totalis.

39. Qui alium movet, aut inducit ad inferendum grave damnum tertio, non tenetur ad restitutionem istius damni illati.

40. Contractus Mohatra licitus est, etiam respectu ejusdem personæ, & cum contractu retrovenditionis prævie inito cum intentione lucri.

41. Cum numerata pecunia pretiosior sit numeranda, & nullus sit, qui non majoris faciat pecuniam præsentem, quam futuram, potest creditor aliquid ultra sortem a mutuatario exigere, & eo titulo ab usura excusari.

42. Usura non est, dum ultra sortem aliquid exigitur, tamquam ex benevolentia, & gratitudine debitum, sed solum si exigatur tamquam ex iustitia debitum.

43. Quidam non nisi veniale sit detrahentis auctoritatem, magnam sibi noxiam, & falso crimine elidere?

44. Probabile est non peccare mortaliter, qui imponit falsum crimen alicui, ut suam iustitiam, & honorem defendat: Et si hoc non sit probabile, vix ulla erit opinio probabilis in Theologia.

45. Dare temporale pro spirituali non est Simonia, quando temporale non datur tamquam pretium, sed dumtaxat tamquam motivum conferendi, vel efficiendi spirituale, vel etiam quando temporale sit solum gratuita compensatio pro spirituali, aut e contra.

46. Et id quoque locum habet, etiam si temporale sit principale motivum dandi spirituale; Immo etiam si sit finis ipsius rei spiritualis, sic ut illud plurius estimetur, quam res spiritualis.

47. Cum dixit Concilium Tridentinum eos alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, qui, nisi quos digniores, & Ecclesiæ magis utiles ipsi judicaverint, a Ecclesiis promoveant, Concilium, vel primo videtur per hoc, *Digniores* non aliud significare velle, nisi dignitatem eligendorum, sumpto comparativo pro passivo; vel secundo locutione minus propria ponit digniores, ut excludat indignos, non vero dignos, vel tandem loquitur tertio, quando sit concursus.

48. Tam clarum videtur fornicationem secundum se nullam involvere malitiam, & solum esse malam, quia interdicta, ut contrarium omnino rationi dissonum videatur.

49. Mollitæ Jure naturæ prohibita non est; Unde si Deus eam non interdixisset, sæpe eisset bona, & aliquando obligatoria sub mortali.

50. Copula cum conjugata, consentiente marito, non est adulterium, ideoque sufficit in Confessione dicere se esse fornicatum.

51. Famulus, qui submissis humeris scienter adjuvat herum suum ascendere per fenestras ad stuprandam virginem, & multoties eidem subservit deferendo scalam, aperiendo januam, aut quid simile cooperando, non peccat mortaliter, si id faciat metu notabilis detrimenti, puta, ne a Domino male tractetur, ne torvis oculis aspiciatur, ne domo expellatur.

52. Præceptum servandi Festa non obligat sub mortali, seposito scandalo, si abut contemptus.

53. Satisfacit præcepto Ecclesiæ de audiendo Sacro, qui duas ejus partes, immo quatuor simul a diversis celebrantibus audit.

54. Qui non potest recitare Matutinum, & Laudes potest autem reliquas Horas, ad nihil tenetur; quia major pars trahit ad se minorem.

55. Præcepto Communionis annuæ satisficit per sacrilegam Corporis Domini manducationem.

56. Frequens Confessio, & Communio etiam in his, qui gentiliter vivunt, est nota prædestinationis.

57. Probabile est sufficere Attritionem naturalem, modo honestam.

58. Non tenemur Confessario interroganti fateri peccata alicujus consuetudinem.

59. Licet sacramentaliter absolovere dimidiata tantum confessio, ratione magni concursus penitentium, qualis v. gr. potest contingere in die magnæ alicujus Festivitatæ, aut Indulgentiæ.

60. Penitenti habenti consuetudinem peccandi contra Legem Dei, naturæ, aut Ecclesiæ, est emendationis spes nulla appareat, nec est neganda, nec differenda absolutio, dummodo ore profærat se dolere, & proponere emendationem.

61. Potest aliquando absolvi, qui in proxima occasione peccandi versatur, quam potest, & non vult omittere, quinimmo directe, & ex proposito querit, aut ei se ingerit.

62. Proxima occasio peccandi non est fugienda, quando causa aliqua utilis, aut honesta non fugiendi occurrit.

63. Licitum est querere directe occasionem proximam, peccandi pro bono spirituali, vel temporali, nostro, vel proximi.

64. Absolutionis capax est homo, quantumvis labore ignorantia Mysteriorum fidei, & etiam per negligentiam etiam culpabilem nesciat Mysterium Sanctissimæ Trinitatis, & Incarnationis Domini nostri Jesu Christi.

65. Sufficit illa Mytheria semel credidisse. Quicumque autem ejusmodi conditionis, status, & dignitatis illas, vel illarum aliquam, conjunctim, vel divisim defendere, vel ediderit, vel de eis disputare, publice, aut privatim tractaverit, vel predicaverit, nisi forsitan impugnavit, ipso facto incidat in Excommunicationem lætæ sententiæ, a qua non possit (preterquam in articulo mortis) ab alio quacumque etiam dignitate fulgente, nisi a pro tempore existente Romano Pontifice absolvi.

Insuper districte in virtute Sanctæ Obedientiæ, & sub interminatione Divini Judicii prohibet omnibus Christianis cujuscumque conditionis, Dignitatis, & status, etiam speciali, & specialissima nota dignis, ne predictas opiniones, aut aliquam ipsarum ad praxim deducant.

Tandem, ne ab injuriosis conventionibus Doctores, seu Scholastici, aut alii quicumque in posterum se abstineant, & ut paci, & caritati consulatur, idem Sanctissimus in virtute Sanctæ Obedientiæ eis precipit, ut tam in libris imprimendis, ac manuscriptis, quam in thesibus, disputationibus, ac prædicationibus caveant ab omni censura, & nota, nec non a quibuscumque conviciis contra eas propositiones, que adhuc inter Catholicos hinc inde controversantur, donec a S. Sede recognoscantur super istem Propositionibus Judicium proferatur.

16. Constitutio Innocentii XI. proscriventis octo & sesaginta Theses, que prætextu Orationis Quietis a Michaele de Molinos docebantur.

INNOCENTIUS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei

Ad perpetuam Rei memoriam.

Celestis Pastor Christus Dominus ut jacentem in tenebris mundum, variisque gentibus erroribus involutum a potestate Diaboli, sub qua misere post lapsum primi Parentis tenebatur, sua ineffabili misericordia liberaret carnem sumere et in ligno Crucis Chirographo Redemptionis nostræ affixo, in testimonium sue in nos caritatis, sese Hosiam viventem Deo pro nobis offerre dignatus est, mox rediturus in Calum Ecclesiæ Catholicæ Sponsam suam, tamquam novam Civitatem Sanctam Hierusalem descendentem de Cælo non habentem virgam, neque maculam, unam, sanctamque in terris relinquens, armis potentia sue contra Portas inferi circumvallatam, Petro Apostolorum Principi, & Successoribus ejus regendam tradidit, ut Doctrinam ab ipsius ore haustam sanctam, testamque custodirent, ne oves pretioso suo Sanguine redemptæ pravæ opinionum pabulo in antiquos errores residerent, quod præcipue Beato Petro mandasse Sacra Litteræ docent; Cui enim Apostolorum, nisi Petro dixit; Paice Oves meas, & rursus, Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando convertis confirma fratres tuos? Quare Nobis, quia non nostris meritis, sed inscrutabili Dei Omnipotentis consilio in ejusdem Petri cathedra, pari potestate sedemus, semper fixum in animo fuit, ut populus Christianus eam sectaretur Fidem, que a Christo Domino per Apostolos suos perpetua, & nunquam interrupta traditione prædicata fuit, quamque ipse usque ad sæculi consummationem permansuram esse promissit.

Cum igitur ad Apostolatam nostrum relatum fuisset, quemdam Michaelem de Molinos præva dogmata, tum verbo, tum scripto docuisse, & in praxim deduxisse, que prætextu Orationis quietis, contra doctrinam, & usum a Sanctis Patribus ab ipsis nascentis Ecclesiæ primordis receptum, Fideles a vera Religione, & a Christiana pietatis puritate in maximos er-

rores, & turpissima quæque inducebant: Nos, cui cordi semper fuit, ut Fidelium anime Nobis ex alto commisse, præva opinionum erroribus, ad optatum salutis portum tuo pervenire possint, legitimis præcedentibus iudiciis, prædictum Michaelem de Molinos Carceribus mancipari mandavimus. Deinde coram Nobis, & Venerabilibus Fratribus nostris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus in tota Republica Christiana Generalibus Inquisitoribus Apostolica auctoritate specialiter deputatis, auditis pluribus in Sacra Theologia Magistris, eorumque suffragiis, tum voce, tum scripto susceptis, matureque perpenis, impetrata etiam Sancti Spiritus assistentia, cum predictorum Fratrum nostrorum unanimi voto ad damnationem infrascriptarum Propositionum ejusdem Michaelis de Molinos, a quo fuerunt pro suis recognita, & de quibus Propositionibus tanquam a se dictatis, scriptis, communicatis, & creditis, ipse convictus, respective confessus fuerat, ut latius in Processu, & Decreto de mandato nostro lato die 28. Augusti præsentis Anni 1687. devenire, ut infra, decrevimus.

Propositiones 68.

1. Oportet Hominem suas potencias annihilare; Et hæc est Via interna.

2. Velte operari active, est Deum offendere, qui vult esse ipse solus Agens; & ideo opus est, seipsum in Deo totum, & totaliter derelinquere, & postea permanere velut corpus exanime.

3. Vota de aliquo faciendū sunt Perfectionis impeditiva.

4. Activitas naturalis est Gratia inimica, impeditque Dei operationes, & veram perfectionem, quia Deus operari vult in nobis sine nobis.

5. Nihil operando Anima se annihilat, & ad ipsum principium redit, & ad suam originem, quæ est essentia Dei, in qua transformata remanet, ac Divinizata, & Deus tunc in se ipso remanet; quia tunc non sunt amplius duæ res unitæ, sed una tantum, & hac ratione Deus vivit, & regnat in nobis, & Anima seipsum annihilat in esse operativo.

6. Via interna est illa, qua non cognoscitur nec lumen, nec amor, nec resignatio & non oportet Deum cognoscere, & hoc modo recte proceditur.

7. Non debet Anima cogitare nec de præmio, nec de punitione, nec de Paradiso, nec de Inferno, nec de morte, nec de Aternitate.

8. Non debet velle scire, an gradiatur cum voluntate Dei an cum eadem voluntate resignata maneat, nec ne? nec opus est, ut velit cognoscere suum statum, nec proprium nihil, sed debet ut corpus exanime manere.

9. Non debet Anima reminisci, nec sui, nec Dei, nec cuiuscumque rei; & in via interna omnis reflexio est nociva, etiam reflexio ad suas humanas actiones, & ad proprios defectus.

10. Si propriis defectibus alios scandalizet non est necessarium reflectere, dummodo non adsit voluntas scandalizandi, & ad proprios defectus non posse reflectere, Gratia Dei est.

11. Ad dubia, quæ occurrunt, an recte procedatur, nec ne, non est opus reflectere.

12. Qui suam liberum arbitrium Deo donavit, de nulla re debet curam habere, nec de Inferno, nec de Paradiso, nec debet desiderium habere propriæ perfectionis, nec virtutum, nec propriæ sanctitatis, nec propriæ salutis, cujus spem expurgare debet.

13. Resignato Deo libero arbitrio, eidem Deo relinquenda est cogitatio, & cura de omni re nostra, & relinquere ut faciat in nobis suam Divinam voluntatem.

14. Qui Divinæ voluntati resignatus est, non convenit, ut a Deo rem aliquam petat, quia petere est imperfectio, cum sit actus propriæ voluntatis, & electionis, & est velle, quod Divina voluntas nostræ conformetur, & non quod nostra Divinæ. Et illud Evangelii: Petite et accipietis non est dictum a Christo pro animabus internis, quæ nolunt habere voluntatem. Immo hujusmodi Animæ eo perveniunt, ut non possint a Deo rem aliquam petere.

15. Sicut non debent a Deo rem aliquam petere, ita nec illi ob rem aliquam gratias agere debent, quia utrumque est actus propriæ voluntatis.

16. Non convenit Indulgentias querere pro pœna propriis peccatis debita, quia melius est Divinæ justitiæ satisfacere, quam Divinam Misericordiam querere, quoniam illud ex puro Dei amore procedit, & itud ab amore nostri interestato, nec est res Deo grata, nec meritoria, quia est velle Crucem fugere.

17. Tradito Deo libero arbitrio, & eidem relicta cura, & cogitatione Animæ nostræ, non est amplius habenda ratio tentationum, nec eis alia resistentia fieri debet, nisi negativa, nulla adhibita industria, & si natura commoveatur, oportet inere, ut commoveatur, quia est natura.

18. Qui in Oratione utitur imaginibus, figuris, speciebus, & propriis conceptibus, non adorat Deum in spiritu, & veritate.

19. Qui amat Deum eo modo, quo ratio argumentatur, aut intellectus comprehendit; non amat verum Deum.

20. Afferere, quod in Oratione opus est sibi per discursum auxilium ferre, & per cogitationes, quando Deus animam non alloquitur, ignorantia est. Deus nunquam loquitur, ejus locutio est operatio, & semper in anima operatur, quando hæc suis discursibus, cogitationibus, & operationibus eum non impedit.

21. In oratione opus est manere in fide obscura, & universalium quiete, & oblivione cuiuscumque cogitationis particularis, ac distinctæ Atributorum Dei, ac Trinitatis, & sic in Dei præsentia manere ad illud adorandum, & amandum, eique inserviendum, sed absque productione actuum; quia Deus in his sibi non complacet.

22. Cognitio hæc per fidem non est actus a creatura productus, sed est cognitio a Deo creaturæ tradita, quam creatura se habere non cognoscit, nec postea cognoscit illam se habuisse, & idem dicitur de amore.

23. Mystici cum S. Bernardo in Scala Claustralium distinguunt quatuor Gradus, Lectionem, Meditationem, Orationem, & Contemplationem insulam; Qui semper in primo sistit, nunquam ad secundum pertransit; qui semper in secundo persistit nunquam ad tertium pervenit, qui est nostra Contemplatio acquisita, in qua per totam vitam persistendum est; Dummodo Deus Animam non trahat, absque eo quod ipsa id expectet, ad contemplationem insulam, & hac cessante, Anima regredi debet ad tertium gradum, & in ipso permanere, absque eo quod amplius redeat ad secundum, aut primum.

24. Qualescumque cogitationes in oratione occurrant, etiam impuræ, etiam contra Deum, Sanctos, fidem, & Sacramenta, si voluntarie non nutriantur, nec voluntarie expellantur, sed cum indifferentia, & resignatione tolerantur, non impediunt Orationem Fidei: Immo eam perfectiorem efficiunt, quia anima tunc magis Divinæ voluntati resignata remanet.

25. Etiam si superveniat somnus, & dormiatur, nihilominus sit Oratio, & contemplatio actualis; quia Oratio, & resignatio, resignatio, & Oratio idem sunt, & dum resignatio perdurat, perdurat & Oratio.

26. Tres illæ viæ, Purgativa, Illuminativa, & Unitiva, sunt absurdum maximum, quod dictum fuerit in Mystica, cum non sit nisi unica via, scilicet via interna.

27. Qui desiderat, & amplectitur devotionem sensibilem, non desiderat, nec querit Deum, sed seipsum; & male agit, cum eam desiderat, & eam habere conatur, qui per viam internam incedit, tam in locis sacris, quam in diebus solemnibus.

28. Tadium rerum spiritualium bonum est, siquidem per illud purgatur amor proprius.

29. Dum Anima interna fastidit discursus de Deo, & virtute, & frigida remanet, nullum in se ipsa sentiens fervorem, bonum signum est.

30. Totum sensibile, quod experimur in vita spirituali, est abominabile, spurcum, & immundum.

31. Nullus meditativus veras virtutes exercet internas, quæ non debent a sensibus cognosci. Opus est amittere virtutes.

32. Nec ante, nec post Communionem alia requiritur preparatio, aut gratiarum actio (pro itis Animabus internis) quam permanentia in solita resignatione passiva, quia modo perfectiore supplet omnes actus virtutum, qui possunt, & sunt in via ordinaria; Et si hac occasione Communionis insurgunt motus humilationis, aut gratiarum actionis, reprimendi sunt, quoties non dignoscatur eos esse

ex impulsu speciali Dei; alias sunt impulsus naturæ nondum mortuæ.

33. Male agit Anima, quæ procedit per hanc viam internam, si in diebus solemnibus vult aliquo conatu particulari excitare in se devotum aliquem sensum; quoniam Anima internæ omnes dies sunt æquales, omnes festivi; Et idem dicitur de locis sacris, quia hujusmodi Animabus omnia loca æqualia sunt.

34. Verbis, & lingua gratias agere Deo non est pro Animabus internis, quæ in silentio manere debent, nullum Deo impedimentum apponendo, quod operetur in illis; & quo magis Deo se resignant, experiuntur se non posse Orationem Dominicam, seu Pater noster recitare.

35. Non convenit Animabus hujus viæ internæ, quod faciant operationes etiam virtuosas, ex propria electione, & activitate, alias non essent mortuæ; nec debent elicere actus amoris erga B. V. Sanctos, aut humanitatem Christi, quia cum ista objecta sensibilia sint, talis est amor erga illa.

36. Nulla creatura, nec B. V. nec Sancti sedere debent in nostro corde, quia solus Deus vult illud occupare, & possidere.

37. In occasione tentationum etiam furiosarum non debet Anima elicere actus explicitos virtutum oppositarum, sed debet in suprascripto amore, & resignatione permanere.

38. Crux voluntaria mortificationum pondus grave est, & infructuosum, idæque dimittenda.

39. Sanctiora opera, & poenitentia, quas peregerunt Sancti, non sufficiunt ad removendam ab anima vel unicam adhesionem.

40. Beata V. nullum unquam opus exterius peregit, & tamen fuit Sanctis omnibus sanctior; igitur ad sanctitatem perveniri potest absque opere exteriori.

41. Deus permittit, & vult ad nos humiliandos, & ad veram transformationem perducendos, quod in aliquibus animabus perfectis, etiam non arreptis, Dæmon violentiam inferat earum corporibus, eaque actus carnales committere, faciat, etiam in vigilia & sine mentis offuscatione, movendo physice illarum manus, & alia membra contra earum voluntatem. Et idem dicitur quoad alios actus per se peccaminosos, in quo casu non sunt peccata, quia his non adest consentus.

42. Potest dari casus, quod hujusmodi violentiæ ad actus carnales contingant eodem tempore ex parte duarum personarum, scilicet maris, & femine, & ex parte utriusque sequatur actus.

43. Deus præteritis sæculis sanctos efficiebat Tyrannorum ministerio, nunc vero eos efficit Sanctos Ministerio Dæmonis, qui causando in eis prædictas violentias, facit, ut illi se ipsos magis despiciant, atque annihilent, & se Deo resignent.

44. Job blasphemavit, & tamen non peccavit labiis suis, quia fuit ex Dæmonis violentia.

45. Sanctus Paulus hujusmodi Dæmonis violentias in suo corpore passus est, unde scripsit: Non quod volo bonum hoc ago, sed quod nolo malum, hoc facio.

46. Hujusmodi violentiæ sunt medium magis proportionatum ad annihilandam animam, & eam ad veram transformationem, & unionem perducendam, nec alia superest via facilior, & tutior.

47. Cum hujusmodi violentiæ occurrunt, sinere oportet, ut Satan operetur, nullam adhibendo industriam, nullumque proprium conatum, sed permanere debet homo in suo nihilo, & etiam si sequatur pollutiones, & actus obsecni propriis manibus, & etiam peiora, non opus est seipsum inquietare, sed foras emittendi sunt serupuli, dubia, & timores, quia anima fit magis illuminata, magis roborata, magisque candida, & acquiritur sancta libertas; Et præ omnibus non opus est hæc confiteri, & sanctissime sit non confitendo, quia hoc pacto superatur Dæmon, & acquiritur thesaurus pacis.

48. Satan, qui hujusmodi violentias infert, suadet deinde gravia esse delicta; ut anima se inquietet, ne in via interna ulterius progrediatur, unde ad ejus vires enervandas melius est ea non confiteri, quia non sunt peccata, nec etiam venialia.

49. Job ex violentia Dæmonis se propriis manibus polluebat eodem tempore, quo mundas habebat ad Deum preces (sic interpretando locum ex cap. 16. Job.)

50. David, Hieremias, & multi ex Sanctis Prophetis hujus-

huiusmodi violentias patiebantur harum impurarum operationum exterarum.

51. In Sacra Scriptura multa sunt exempla violentiarum ad actus externos peccaminosos, ut illud de Samione, qui per violentiam seipsum occidit cum Philistæis, conjugium iniit cum alienigena, & cum Dalila meretrice fornicatus est, quæ alias erant prohibita, & peccata fuerunt: De Juditha, quæ Holophernimentia fuit: De Eliseo, qui pueris maledixit: De Elia, qui combussit Duces cum turmis Regis Achab. An vero fuerit violentia immedie a Deo peracta, vel demonum ministerio, ut in aliis animabus contingit, in dubio relinquitur.

52. Cum huiusmodi violentiæ etiam impuræ absque mentis offuscatione accidunt, tunc anima Deo potest uniri, & de facto semper magis unitur.

53. Ad cognoscendum in praxi, an aliqua operatio in aliis personis fuerit violenta, regula, quam de hoc habeo, nendum sunt protestationes animarum illarum, quæ protestantur se dictis violentiis non consensisse, aut jurare non posse, quod in iis consenserint, & videre, quod sint Animæ, quæ proficiunt in via in terra: sed regulam sumerem a lumine quodam actuali, cognitione humana, ac Theologica superiore, quod me certo cognoscere facit cum interna certitudine, & quod talis operatio est violenta, & certus sum, quod hoc lumen a Deo procedit, quia ad me pervenit conjunctum cum certitudine, quod a Deo proveniat, & mihi nec umbram dubii relinquit in contrarium, eo modo, quo interdum contingit, quod Deus aliquid revelando, eodem tempore animam certam reddit, quod ipse sit, qui revelat, & anima in contrarium non potest dubitare.

54. Spirituales vitæ ordinariæ in hora mortis se delusos inveniunt, & confusos, & cum omnibus passionibus in alio mundo purgandis.

55. Per hanc viam internam pervenitur, etsi multa cum sufferentia, ad purgandas, & extinguendas omnes passiones, ita quod nihil amplius sentitur, nihil, nihil, nec ulla sentitur inquietudo, sicut corpus mortuum, nec anima se amplius commoveri sinit.

56. Duæ leges, duæ cupiditates animæ una, & amoris proprii altera, tamdiu perdurant, quamdiu perdurat amor proprius; unde quando hic purgatus est, & mortuus, ut fit per viam internam, non adiunt amplius illæ duæ leges, & cupiditates, nec alterius lapsus aliquis incurritur, nec aliquid sentitur amplius, nequidem veniale peccatum.

57. Per contemplationem acquisitam pervenitur ad statum non faciendi amplius peccata mortalia, nec venialia.

58. Ad huiusmodi statum pervenitur non reflectendo amplius ad proprias operationes, quia defectus ex reflexione oriuntur.

59. Via interna sejuncta est a Confessione, a confessariis, & a casibus conscientiæ, a Theologia, & Philosophia.

60. Animabus provectis, quæ reflexionibus mori incipiunt, & eo etiam perveniunt, ut sint mortuæ, Deus Confessionem aliquando efficit impossibilem, & supplet ipse tanta gratia præservante, quantam in Sacramento reciperent, & ideo huiusmodi animabus non est bonum in tali casu ad Sacramentum Pœnitentiæ accedere, quia id est illis impossibile.

61. Anima cum ad mortem mysticam pervenit, non potest amplius aliud velle, quam quod Deus vult, quia non habet amplius voluntatem, & Deus illi eam abstulit.

62. Per viam internam pervenitur ad continuum statum immobilem in pace imperturbabili.

63. Per viam internam pervenitur etiam ad mortem sensuum: quinimo signum quod quis in statu nihilitatis maneat, id est mortis mysticæ, est si sensus exteriores non repræsentent amplius res sensibiles, unde sint, ac si non essent, quia non perveniunt ad faciendum, quod intellectus se ad eas applicat.

64. Theologus minorem dispositionem habet, quam homo rudis ad statum contemplativi. Primo quia non habet Fidem adeo puram; Secundo quia non est adeo humilis; Tertio quia non adeo curat propriam salutem: Quarto quia caput reterum habet phantasmatis, speciebus, opinionibus & speculationibus, & non potest in illum ingredi verum lumen.

65. Præpositis obediendum est in exteriori, & latitudo voti obedientiæ Religiosorum tantummodo ad exterius pertinet.

git. In interiore vero aliter se habet, quo solus Deus, & Director intrant.

66. Ritu digna est nova quædam Doctrina in Ecclesia Dei, quod anima quoad internum gubernari debeat ab Episcopo; Quod si Episcopus non sit capax, anima ipsum cum suo Directore adeat; novam dico Doctrinam, quia, nec Sacra Scriptura, nec Canones, nec Bullæ, nec Sancti, nec Auctores eam unquam tradiderunt, nec tradere possunt, quia Ecclesia non iudicat de occultis, & anima Jus habet eligendi quemcumque sibi benevisum.

67. Dicere quod internum manifestandum est exteriori Tribunali Præpositorum, & quod peccatum sit id non facere, est manifesta deceptio, quia Ecclesia non iudicat de occultis, & propriis animabus præiudicat his deceptionibus, & simulationibus.

68. In mundo non est Facultas, nec Jurisdictio ad præcipiendum, ut manifestentur Epistolæ directoris quoad internum animæ, & ideo opus est animadvertere, quod hoc est insultus Satanæ.

„ Quas quidem Propositiones tamquam hæreticas, suspectas, erroneas, scandalosas, blasphemias, piarum aurium offensivas, temerarias, Christianæ disciplinæ relaxativas, & everivas, & seditiosas respective: ac quæcumque super iis verbo, scripto, typis emissa, pariter cum voto eorumdem Fratrum nostrorum S.R.E. Cardinalium, & Inquisitorum Generalium damnavimus, circumscriptimus, & abolevimus: æque eisdem, & similibus omnibus, & singulis posthac quoquo modo loquendi, scribendi, disputandi, easque credendi, tenendi, docendi, aut in praxim reducendi, facultatem quibuscumque interdiximus, & contrafacientes omnibus Dignitatibus, Gradibus, Honoribus, Beneficiis, Officiis ipso facto perpetuo privavimus, et inhabiles ad quæcumque decrevimus, vinculoque etiam anathematis eo ipso innodavimus, quo non nisi a Nobis, et a Romanis Pontificibus Successoribus nostris valeant absolvi; Præterea eodem nostro Decreto prohibuimus, et damnavimus omnes libros, omniaque opera, quocumque loco, et idiomate impressa, nec non omnia manuscripta ejusdem Michaelis de Molinos, vetumalique, ne quis cur juscumque gradus, conditionis, vel status, etiam specialiter nota dignus audeat sub quovis prætextu, quolibet pariter idiomate, sive sub eisdem verbis, sive sub æqualibus, aut æquipollentibus, sive absque nomine, seu ficto, aut alieno nomine ea imprimi facere, neque impressa, seu manuscripta legere, vel apud se retinere, sed Ordinariis locorum, aut Hæreticæ pravitate Inquisitoribus statim tradere, & consignare teneantur sub eisdem penis superius inflictis, qui Ordinarii, & Inquisitores statim ea igni comburi faciant, Tandem ut prædictus Michael de Molinos ob Hæreses, errores, & turpia facta prædicta debitis penis in aliorum exemplum, & ipsius emendationem plecteretur, lecto in eadem nostra Congregatione toto processu, & auditis dilectis Filiis Contuloribus nostræ Sanctæ Inquisitionis Officii, in Sacra Theologia, & in Jure Pontificio Magistris cum eorumdem Venerabilium Fratrum nostrorum S.R.E. Cardinalium unanimi voto dictum Michael de Molinos tamquam Reum convictum, & confessum respectivo, & uti Hæreticum formalem, licet pœnitentem in pœnam arcti, & perpetui carceris, & ad peragendas alias pœnitentiæ salutares, prævia tamen abjuracione de forma, si per ipsum emittenda, servato Jure ordine, damnavimus, mandantes, ut die, & hora præfigendis in Ecclesia Sanctæ Mariæ supra Minervam huius Urbis, præsentibus omnibus Venerabilibus Fratribus nostris, S.R.E. Cardinalibus, & Romanæ Curiæ nostræ Prælatibus, universonque populo ad id etiam per concessionem Indulgentiarum convocando, ex alto tenor processu stante in suggestu eodem Michael de Molinos una cum sententia inde secuta legeretur, & postquam idem de Molinos, habitu Pœnitentiæ indutus, prædictos errores, & Hæreses publicæ abjurasset, facultatem dedimus dilecto Filio nostro Sancti Officii Commissario, ut eum a Censuris quibus innodatus erat, in forma Ecclesiæ consueta absolveret; quæ omnia in executionem nem dictæ nostræ Ordinationis die 3. Septembris labentis anni solemniter adimpleri sunt.

„ Et licet supranarratum Decretum de Mandato nostro latum ad majorem Fidelium cautelam typis editum publicis locis affixum, & divulgatum fuerit; Nihilominus ne huiusmodi Apostolicæ damnationis memoria futuris temporibus, de-

„ deleri possit, utque populus Christianus Catholica veritate instructior per viam salutis incedere valeat, Prædecessorum nostrorum summorum Pontificum vestigiis inhaerentes, hac nostra perpetuo valitura Constitutione prædictam Decretum denuo approbavimus, confirmavimus, & debitas executioni tradidimus, iterum prædictas Propositiones definitive damnantes, reprobantes, libelloque, & manuscripta ejusdem Michaelis de Molinos prohibentes, & interdicentes sub eisdem penis, & Censuris contra transgressores latis, & inflictis.

Decernentes &c. Nulli ergo omnino hominum &c.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicæ millesimo sexcentesimo octogesimo septimo, duodecimo Kalendas Decembris Pontificatus nostri anno duodecimo.

Alexandri Divina Providentia Papæ VIII.

XI. Decretum contra duas Propositiones,

Feria V. die 24. Aug. 1690.

„ Sanctissimus D.N. Alexander Papa VIII. non sine magno animi sui dolore audivit duas Theses, seu Propositiones, unam denuo, & in majorem fidelium perniciem suscitari, alteram de novo erumpere, & cum sui Pastoralis Officii munus sit, Oves sibi creditas a noxiis pascuis avertere, & ad salutaria semper dirigere, dictarum Thesium, sive Propositionum examen pluribus in Sacra Theologia Magistris, & deinde Eminentissimis, & Reverendissimis DD. Cardinalibus Inquisitoribus sedulo commissit, qui pluries re-mature di scussa infrascriptis Thesibus, seu Propositionibus, super unaquaque ipsarum sua suffragia Sanctitati suæ sigillatim exposuerunt.

1. Bonitas objectiva consistit in convenientia objecti cum natura rationali; Formalis vero in conformitate actus cum regula morum. Ad hoc sufficit, ut actus moralis tendat in finem ultimum interpretative; Hinc Homo non tenetur amare, neque in principio, neque in decursu vitæ suæ moralis.

2. Peccatum Philosophicum, seu morale est actus humanus disconveniens naturæ rationali, & rectæ rationi; Theologicum vero, & mortale est transgressio libera divinæ Legis Philosophicum, quantumvis grave, in illo, qui Deum vel ignorat, vel de Deo actu non cogitat, est grave peccatum, sed non est offensæ Dei; neque peccatum mortale, dissolvens amicitiam Dei, neque æterna pœna dignum.

Quibus prædictis Sanctissimus omnibus plene, & mature consideratis, Primam Thesim, seu Propositionem declaravit Hæreticam, & uti talem damnandam, & prohibendam esse, sicuti damnat, & prohibet sub Censuris, & penis contra Hæreticos, & eorum fautores in Jure expressis. Secundam Thesim, seu Propositionem declaravit scandalosam, temerariam, & piarum aurium offensivam, & erroneam, & uti talem damnandam, & prohibendam esse, sicuti damnat, & prohibet, ita ut quicumque illam docuerit, defenderit, ediderit, aut de ea etiam disputaverit publice, seu privatim tractaverit, nisi forsitan impugnando, ipso facto incidat in Excommunicationem, a qua non possit præterquam in articulo mortis ab alio quocumque etiam Dignitate fulgente, nisi a pro tempore existente Romano Pontifice absolvi. Insuper districte in virtute Sanctæ Obedientiæ, & sub interminatione Divini iudicii, prohibet omnibus Christianis fidelibus anjuscumque conditionis, dignitatis, & status, etiam speciali, & specialissima nota dignis, ne prædictam Thesim, seu Propositionem ad praxim deducant.

XII. Decretum S.D.N. Alexandri VIII.

Contra Propositiones 31.

Feria V. die 7. Decembris 1690.

„ Sanctissimus D.N. Alexander Divina Providentia Papæ VIII. prædictus pro Pastoralis cura Ovium a Christo Domino sibi commissa, de earum salute sollicitus, ut inoffensio-

„ gradu per rectas semitas possint incedere, & pascua nimum perniciosâ in pravi doctrinis exhibitâ vitare, unius supra triginta Propositionum examen pluribus in Sacra Theologia Magistris, deinde Eminentissimis, & Reverendissimis Cardinalibus contra Hæreticam pravitatem, Generalibus Inquisitoribus commissit, qui tantum negotium diligenter aggressi, atque sedulo, ac pluries incumbentes super unaquaque ipsarum sua suffragia Sanctitati suæ sigillatim detulerunt.

Propositiones autem 31. sunt infrascriptæ, videlicet.

I. In statu naturæ lapsæ ad peccatum formale, & demeritum sufficit illa libertas; qua voluntarium, ac liberum fuit in causa sua peccato originali, & voluntate Adami peccantis.

II. Tametsi detur ignorantia invincibilis Juris naturæ, hæc in statu naturæ lapsæ operantem ex ipsa non excusat a peccato formali.

III. Non licet sequi opinionem vel inter probabiles probabilissimam.

IV. Dedit semetipsum pro nobis oblationem Deo, non pro solis Electis, sed pro omnibus, & solis Fidelibus.

V. Pagani, Judæi, Hæretici, alique huius generis nullum omnino accipiunt a Jesu Christo influxum, adeoque hinc recte inferes in illis esse voluntatem nudam, & inertem sine omni gratia sufficienti.

VI. Gratia sufficiens statui nostro, non tam utilis, quam perniciosa est, sic ut proinde merito possimus petere: a Gratia sufficienti libera nos Domine.

VII. Omnis humana actio deliberata, est Dei dilectio, vel mundi; si Dei, Caritas Patris est; si mundi, concupiscentia carnis, hoc est, mala est.

VIII. Necessè est Infidelem in omni opere peccare.

IX. Revera peccat, qui odio habet peccatum mere ob ejus turpitudinem, & disconvenientiam cum natura, sine ullo ad Deum offensum respectu.

X. Intentio, qua quis detestatur malum, & prosequitur bonum, mere ut cœlestem obtineat gloriam, non est recta, nec Deo placens.

XI. Omne, quod non est ex Fide Christiana supernaturali, quæ per dilectionem operatur, peccatum est.

XII. Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor, deficit etiam Fides, & etiam videantur credere, non est Fides Divina, sed humana.

XIII. Quisquis etiam æternæ mercedis intuitu Deo famulatur, Charitate si caruerit, vitio non caret, quoties intuitu licet beatitudinis operatur.

XIV. Timor gehennæ non est supernaturalis.

XV. Attritio, quæ gehennæ, & pœnarum metu concipitur sine dilectione benevolentia Dei propter se, non est bonus motus, ac supernaturalis.

XVI. Ordinem præmittendi satisfactionem absolutioni induxit non politia, aut institutio Ecclesiæ, sed ipsa Christi Lex, & præscriptio, natura rei id ipsum quodammodo dicente.

XVII. Per illam praxim mox absolventi ordo Pœnitentiæ est inversus.

XVIII. Consuetudo moderna quo ad administrationem Sacramenti Pœnitentiæ, etiam si eam plurimorum hominum sustentet auctoritas, & multitemporis diuturnitas confirmet; nihilominus ab Ecclesia non habetur pro usu, sed abusu.

XIX. Homo debet agere totâ vita Pœnitentiam pro peccato originali.

XXI. Confessiones apud Religiosos factæ, pleræque vel sacrilegæ sunt, vel invalidæ.

XXI. Parochianus potest suspicari de Mendicantibus qui elemosynis communibus vivunt, de imponenda nimis levè, & incongrua Pœnitentiâ, seu satisfactione ob quæstum, seu lucrum subsidii temporalis.

XXII. Sacrilegi sunt iudicandi, qui jus ad Communionem percipiendam prætentunt, antequam condignam de delictis suis Pœnitentiam egerint.

XXIII. Similiter accendi sunt a Sacra Communione, quibus nondum inest amor Dei purissimus, & omnis mixtionis expertus.

XXIV. Oblatio in Templo, quæ fiebat a B. M. V. die Purificationis suæ per duos pullos Columbarum, unum in holocau-

locustum, & alterum pro peccatis, sufficienter testatur, quod indiguerit Purificatione, & quod Filius, qui offerebatur, etiam macula Matris maculatus esset secundum verba Legis.

XXV. Dei Patris sedentis simulacrum nefas est Christiano in Templo collocare.

XXVI. Laus, quæ defertur Mariæ, ut Mariæ, vana est.

XXVII. Valuit aliquando Baptismus sub hac forma collatus: *In nomine Patris &c. prætermis illis: Ego te baptizo.*

XXVIII. Valet Baptismus collatus a Ministro, qui omnem ritum externum, formamque baptizandi observat, intus vero in corde suo apud se resolvit: *Non incendo facere quod facit Ecclesia.*

XXIX. Futilis & toties convulsa est assertio de Pontificis Romani supra Concilium Œcumenicum auctoritate, atque in Fidei questionibus decernendi infallibilitate.

XXX. Ubi quis inveniit doctrinam in Augustino clare fundatam, illam absolute potest tenere, & docere, non respiciendo ad ullam Pontificis Bullam.

XXXI. Bulla Urbani VIII. *In eminenti*, est subreptitia.

Quibus mature consideratis idem Sanctissimus statuit, & decrevit 31. supradictas Propositiones, tamquam temerarias, scandalosâs, male sonantes, injuriosas, Hæresis proximas, Hæresim sapientes, erroneas, schismaticas, & hæreticas repective, esse damnandas, & prohibendas, sicut eas damnat, & prohibet, ita ut quicumque illas, aut conjunctim, aut divisim docuerit, defenderit, ediderit, aut de eis etiam disputative, publice, aut privatim tractaverit, nisi forsitan impugnano, ipso facto incidat in Excommunicationem, a quo non possit (præterquam in articulo mortis) ab alio quacumque etiam Dignitate fulgente, nisi a pro tempore existente Romano Pontifice absolvi.

Insuper districte in virtute S. Obedientiæ, & sub interminatione Divini Judicii, prohibet omnibus Christianis, quibus cujuscumque conditionis, dignitatis, & status etiam specialis, & specialissima nota dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipsarum ad praxim deducant.

Non intendit tamen Sanctitas Sua per hoc Decretum alias Propositiones in majori numero, ultra supradictas 31. jam exhibitas, & in hoc Decreto non expressas, approbare.

Breve Innocentii XII. *proscribens tres & viginti Theses, quæ prætextu amoris erga Deum purissimi in Galliis doceantur.*

INNOCENTIUS PAPA XII.

Servus Servorum Dei

Ad perpetuam rei memoriam.

CUM alias ad Apostolatus nostri notitiam pervenerit, in lucem proditit librum quendam Gallico Idiome editum, cui titulus, *Explication des Maximes des Saints sur la vie interieure par Messire Francois de Salignac Feneçon Archeveque Duc de Cambray, Precepteur de Messieurs les Ducs de Bourgogne, d'Anjou, & de Berry: A Paris chez Pierre Aubouin, Pierre Emery, Charles Cloussier 1697.* Ingens vero subinde de non sana libri hujusmodi doctrina excitatus in Galliis tumor adeo percubuerit, ut opportunam Pastoralis vigilantia nostræ opem efflagitaverit; Nos eum Librum nonnullis ex Venerabilibus Fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus, aliisque in Sacra Theologia Magistris, mature, ut rei gravitas postulare videbatur examinandum commisimus. Porro hi Mandatis nostris obloquentes, postquam in quamplurimis Congregationibus varias Propositiones ex eodem libro excerptas, diuturno, accurateque examine discussissent, quid super earum singulis sibi videretur, tam voce, quam scripto Nobis exposuerunt. Auditis igitur in pluribus eidem coram Nobis desuper actis Congregationibus memoratorum Cardinalium, & in Sacra Theologia Magistrorum sententiis, Dominici gregis Nobis ab Æterno Pastore crediti periculis, quantum Nobis ex alto conceditur, occurrere cupientes, motu proprio, ac ex certa scientia, & matura deliberatione nostra, deque Apostolica potestatis plenitudine, librum prædictum, ubicumque, & quocumque alio idioma, seu quavis editione, aut versione hucusque impressum, aut in posterum imprimendum, quippe ex ejus lectione, & usu fideles sensum in errores ab Ecclesia Catholica damnatos induci possent, ac insuper tamquam continentem propositiones, si-

ve in obvio earum verborum sensu, siue attenda sententiarum connexionem temerarias, scandalosâs, male sonantes, piarum aurium offensivas, in praxi perniciosas, ac etiam, erroneas repective, tenore præsentium damnamus, & reprobamus, ipsiusque libri impressionem, descriptionem, lectionem, retentionem, & ulum omnibus, & singulis Christianis fidelibus, etiam specificis, & individua mentione, & expressione dignis, sub pœna excommunicationis per contrahentes, ipso facto absque alia declaratione incurrenda interdiciamus, & prohibemus. Volentes, & Apostolica auctoritate mandantes, ut quicumque supradictum librum penes se habuerint, illum, statim atque præsentibus litteris eis innotuerint, locorum Ordinariis, vel hæreticæ pravitatis Inquisitoribus tradere, ac consignare omnino teneantur. In contrarium facientibus non obstantibus quibuscumque, &c. Ceterum Propositiones in dicto libro contentas, quas Apostolice Censura judicii, sicut præmittitur, consignandas duximus, ex Gallico idioma in latinum versas sunt tenoris qui sequitur, videlicet.

1. Datur habitualis status amoris Dei, qui est Charitas pura, & sine ulla mixtione motivi proprii interesse. Neque timor pœnarum, neque desiderium remunerationum habent amplius in partem; Non amatur amplius Deus propter meritum, neque propter perfectionem, neque propter felicitatem in eo amando.

2. In statu vitæ contemplativæ, seu unitivæ omittitur omne motivum interessatum timoris, & spei.

3. Id, quod est essentialia in directione animæ, est non aliud facere, quam sequi pedetentim gratiam cum infinita patientia, præcautione, & subtilitate: Oportet se intra hos limites continere, ut sinatur Deus agere, & nunquam ad purum amorem ducere, nisi quando Deus per unionem interiorum incipit aperire cor huic verbo, quod adeo durum est animabus adhuc sibi met affixis, & adeo potest illas scandalizare, aut in perturbationem conjicere.

4. In statu Sanctæ indifferentiæ anima non habet amplius desideria voluntaria, & deliberata propter suum interesse, exceptis iis occasionibus, in quibus toti suæ gratiæ fideliter non cooperatur.

5. In eodem statu sanctæ indifferentiæ nihil nobis, omnia Deo volumus; Nihil volumus, ut status perfecti & beati propter interesse proprium, sed omnem perfectionem, ac beatitudinem volumus, in quantum Deo placet efficere, ut velimus res illas impressione suæ gratiæ.

6. In hoc sanctæ indifferentiæ statu volumus amplius salutem, ut salutem propriam, ut liberationem æternam, ut mercedem nostrorum meritorum, ut nostrorum interessatum omnium maximum, sed eam volumus voluntate plena ut gloriam, & beneplacitum Dei, ut rem, quam ipse vult, quam nos vult velle propter ipsum.

7. Derelictio non est nisi abnegatio, seu sui ipsius renuntiatio, quam Jesus Christus a nobis in Evangelio requirit, postquam externa omnia reliquerimus: Ista non sibi ipsorum abnegatio non est, nisi quoad interesse proprium. Extrinsecus probationes, in quibus hac abnegatio, seu sui ipsius derelictio exerceri debet, sunt tentationes, quibus Deus amulor vult purgare amorem, nullum ei ostendendo persequium, neque ullam spem quoad suum interesse proprium, etiam externum.

8. Omnia Sacrificia, que fieri solent ab animabus quam maxime disinteressatis circa earum æternam beatitudinem sunt conditionalia; sed hoc sacrificium non potest esse absolutum in statu ordinario; In uno extremarum probationum casu hoc Sacrificium fit aliquo modo absolutum.

9. In extremis probationibus potest animæ invincibiliter persuasum esse persuasione reflexa, quæ non est intus conscientia fundus, se iuste reprobam esse a Deo.

10. Tunc anima divisa a semetipsa expirat cum Christo in se dicens: *Deus, Deus meus ut quid dereliquisti me?* In hac involuntaria impressione desperationis conficit Sacrificium absolutum sui interesse proprii quoad æternitatem.

11. In hoc statu anima amittit omnem spem sui proprii interesse, sed nunquam amittit in parte superiori; id est in suis actibus directis, & intimis spem perfectam, quæ est desiderium disinteressatum promissionum.

12. Director tunc potest huic animæ permittere, ut simpliciter acquiescat facturæ sui proprii interesse, & iustæ condemnationi, quam sibi a Deo indictam credit.

13. Inferior Christi pars in Cruce non communicavit superiori suas involuntarias perturbationes.

14. In

14. In extremis probationibus pro purificatione amoris fit quedam separatio partis superioris animæ ab inferiori. In ista separationem actus partis inferioris manant ex omnino cæca, & involuntaria perturbatione: Nam totum, quod est involuntarium, & intellectuale est partis superioris.

15. Meditatio constat discursivis actibus, qui a se invicem facile distinguuntur. Ista compositio actuum discursivorum, & reflexorum est propria exercitatio amoris interessati.

16. Datur status contemplationis adeo sublimis, adeoque perfectæ, ut fiat habitualis, ita ut quoties anima actu orat, sua oratio fit contemplativa, non discursiva. Tunc non amplius indiget redire ad meditationem, ejusque actus methodicos.

17. Animæ contemplativæ privantur intuitu distincto, sensibili, & reflexo Jesu Christi duobus temporibus diversis; Primo in fervore nascente earum contemplationis; Secundo Anima amittit intuitum Jesu Christi in extremis probationibus.

18. In statu passivo exercentur omnes virtutes distincte, non cogitando, quod sint virtutes. In quolibet momento aliud non cogitatur, quam facere id, quod Deus vult, & amor zelotypus simul efficit, ne quis amplius sibi virtutem velit, nec unquam sit adeo virtute præditus, quam cum virtuti amplius affixus non est.

19. Potest dici in hoc sensu, quod anima passiva, & disinteressata nec ipsum amorem vult amplius, quatenus est sua perfectio, & sua felicitas, sed solum quatenus est id, quod Deus a nobis vult.

20. In consistendo debent animæ transformari sua peccata detestari, & condemnare se, & desiderare remissionem suorum peccatorum, non ut propriam purificationem, et liberationem, sed ut rem, quam Deus vult, et vult nos velle propter suam gloriam.

21. Sancti mystici excludunt a statu animarum transformatarum exercitationes virtutum.

22. Quamvis hæc doctrina (de puro amore) esset pura, et simplex perfectio Evangelica in universa traditione designata, antiqui pastores non proponebant passim multitudini iustorum, nisi exercitationem amoris interessati, eorum gratia proportionatam.

23. Purus amor ipse solum constituit totam vitam interiorem, et tunc evadit unicum principium, et unicum motivum omnium actuum, qui deliberati, et meritorii sunt.

Non intendimus tamen per expressam Propositionem hujusmodi reprobationem, alia in eodem libro contenta, ullatenus approbare. Ut autem eadem præsentibus Litteris omnibus facilius innotescat, nec quicquam illarum ignorantiam valeat allegare, volumus pariter, et auctoritate præfata decernimus, ut illæ ad vallas Basilicæ Principis Apostolorum, ac Cancellariæ Apostolicæ, nec non Curia Generalis in Monte Citorio, et in Acie Campi Floræ de Urbis per aliquem ex Curatoribus nostris, ut moris est, publicentur, illarumque exempla ibidem affixa relinquuntur; ita ut sic publicata, omnes, et singulos, quos concernunt, perinde afficiant, ac si unicuique illorum personaliter notificata, et intimata fuissent: utque ipsarum præsentium Litterarum transumptis, seu exemplis etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, et sigillo personæ in Ecclesiastica Dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides, tam in iudicio, quam extra illud ubique locorum, habeatur, quæ ipsi præsentibus haberetur, si forent exhibite vel ostense.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die 12. Martii 1699. Pontificatus nostri Anno octavo.

Condannatio duarum Thesium de Omnipotentia donata, & subiecta Creaturæ.

Feria 5. die 23. Novembris 1679.

In Congregatione Generali Sanctæ Romanæ, & universalis Inquisitionis habita in Valesio Apostolice Montis Quirinalis coram SS. D. N. Innoc. Div. Prov. PP. XI. ac Emin. & Rev. Dominis S. R. E. Cardinalibus, in tota Rep. Christiana contra Hæreticam pravitatem generalibus Inquisitoribus a S. Sede Apostolica specialiter deputatis.

Cum supradictis Emin. & Reverendis. D. D. d. latæ fuerint hæc duæ propositiones:

Feria 5. die 23. Novembris 1679.

I. Deus donat nobis Omnipotentiam suam, ut ea utamur, sicut aliquis donat alteri villam, aut librum.

II. Deus subicit nobis suam Omnipotentiam.

Eorundem iussu per Theologos ad id specialiter deputatos SS. D. N. relatæ, & coram sua Sanctitate posuit, una cum votis Eminen. & Rev. S. R. E. Cardinalium, Sanctitas Sua decrevit, & mandavit, ut ambæ propositiones prohiberentur, sicut eas præsentibus Decreto damnat, & prohibet, ut temerarias ad minimum, & novas, mandataque, ne quis deinceps cujuscumque sit gradus, Ordinis, aut conditionis, illas, vel illarum alterutram audeat imprimere, vel imprimi facere, siue scriptis, siue etiam ore, nus docere, vel asserere, sub pœnis, & Censuris in Indice librorum prohibitorum contentis, aliisque Sanctitati Suae bene visis.

Prohibitio Thesium de usu scientiæ ex Confessione acquisita.

Feria 4. die 18. Novembris 1682.

In Generali Congregatione S. Romanæ, & Universalis Inquisitionis habita in Conventu S. Mariæ supra Minervam coram Eminen. & Reverendis. DD. S. R. E. Cardinalibus, in tota Rep. Christiana contra Hæreticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus a S. Sede Apostolica specialiter deputatis.

Prævia matura consultatione Dominorum Consultorum facta fuit discussio sequentis Propositionis:

Scientia ex Confessione acquisita uti licet, modo fiat sine directa, aut indirecta revelatione, & gravamine Penitentis, nisi aliud multo majus ex non usu sequatur, in cuius comparatione prius merito contemnatur.

Addita deinde explicatione, siue limitatione, quod sit intelligenda de usu scientiæ ex Confessione acquisita cum gravamine Penitentis, seculâ quacumque revelatione, atque in casu, quo multo majus gravamen ejusdem Penitentis ex non usu sequeretur, statuerunt dictam propositionem, quatenus admittit ulum dictæ scientiæ cum gravamine Penitentis, omnino prohibendam esse, etiam cum dicta explicatione, siue limitatione, & præsentibus Decreto prohibente, ne quis ultra audeat talem doctrinam, publice, aut privatim docere, aut defendere sub pœnis arbitrio Sacre Congregationis infligendis; Mandantes etiam universis Sacramenti Penitentia Ministris, ut ab ea in praxim deducenda prorsus ablineant.

XVI. Sanctissimi D. N. D. Clementis Divina Providentia Papa XI. Damnatio quamplurium Propositionum excerptarum ex libro Gallico idioma impresso, & in plures Tomos distributo sub titulo: *Le Nouveau Testament en Francois avec des reflexions morales sur chaque verset &c.* A Paris 1699. *Ac aliter Abbregé de la morale de l'Evangile, des Actes des Apostres, des Epistres de S. Paul, des Epistres Canoniques, & de l'Apocalypse, ou Penées Chretiennes sur le Texte de ces Livres Sacrez &c.* A Paris 1693. & 1694.

Cum prohibitione ejusdem libri, & aliorum quorumcumque in ejus defensionem, tam hæcenus editorum, quam in posterum edendorum.

CLEMENS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei

Universis Christianis salutem, & Apostolicam Benedictionem.

UNigenitus Dei Filius pro nostra, & totius Mundi salute Filius hominis factus, dum discipulos suos doctrina veritatis instrueret, universamque Ecclesiam suam in Apostolis erudiret, præsentia disponens, & futura prospiciens, præclaro, ac saluberrimo documento nos admonuit, ut attenderemus a falsis Prophetis, qui veniunt ad nos in vestimentis Ovium, quorum nomine potissimum demonstrantur Magistri isti mendaces, & in deceptioe illusores, qui splendida pietatis specie pravæ dogmata latenter insinuantes, introducunt sectas perditionis sub imagine Sanctitatis; utque facilius incautus obrepant, quasi deponentes lupinam pellem, & se se Divinæ legis sententiis velut quibusdam Ovium velleribus obvolventes Sanctarum Scripturarum, adeoque etiam ipsius No-

H h vi Tc.

vi Testamenti verbis, quæ multipliciter in suam, aliorumque perditionem depravant, nequiter abutuntur; antiqui scilicet, a quo progeniti sunt, mendacii Parentis exemplo, ac magisterio edocti, nullam omnino esse ad fallendum expeditorem viam, quam ut ubi nefarii erroris subintroductur fraudulencia, ibi Divinorum verborum pretendatur auctoritas.

His nos verè Divinis monitis instructi, ubi primum, non sine intima cordis nostri amaritudine, accepimus, Librum quemdam Gallico idiomate olim impressum, & in plures Tomos distributum sub titulo: *Le Nouveau Testament en François, avec des reflexions morales sur chaque verset &c. A Paris 1699.* Aliter vero: *Abregé de la morale de l'Évangile, des Actes des Apôtres, des Epistres de S. Paul, des Epistres Canoniques, & de l'Apocalypse, ou Pensées Chrétiennes sur le Texte des ces Livres Sacrez &c. A Paris 1693, & 1694.*

Tametsi alias a Nobis damnatum, ac revera Catholicis veritatibus pravaram doctrinarum mendacia multifariam permiscentem, adhuc tamen tamquam ab omni errore immunem a pluribus haberi, Christianidelium manibus passim obtrudi, ac nonnullorum nova semper tentantium consilio, & opera studiose nimis quaquaversam disseminari, etiam latine redditum, ut perniciose institutionis contagium, si fieri possit, pertranseat de gente in gentem, & de Regno ad populum alterum; verus hujusmodi, seductionibus, atque fallacis creditum Nobis Dominicum gregem in viam perditionis sensum adduci summopere, doluimus; adeoque Pastoralis non minus curæ nostræ simul, quam frequentibus Orthodoxæ Fidei zelatorum, querelis, maxime vero complurium Venerabilium Fratrum, præsertim Galliæ Episcoporum litteris, ac precibus excitati, gliscenti morbo, qui etiam aliquando posset in deteriora quæque prorueret, validiori aliquo remedio obviam ire decrevimus.

Et quidem ad ipsam ingruentis mali causam providæ nostræ considerationis intuitum convertentes, perspicue novimus summam hujusmodi Libri perniciem ideo potissimum progredi, & invalescere, quod eadem intus lateat, & velut improba sanies, non nisi secto ulcere foras erumpat, cum liber ipse primo aspectu legentes specie quadam pietatis illiciat; molliti enim sunt sermones eius super oleum, sed ipsi sunt jacula, & quidem intento arcu ad nocendum parata, ut sagittent in obscuro rectos corde. Nihil propterea opportunius, aut salubrius præstari a Nobis posse arbitrati sumus, quam si fallacem Libri doctrinam generatim solummodo a nobis hæcenus indicatam, pluribus singillatim ex eo exceptis Propositionibus, distinctius, & apertius explicarem, atque universis Christianidelibus noxia zizaniorum semina e medio Tritici, quo tegebantur, educta, velut ob oculos exponeremus. Ita nimirum denudatis, & quasi in propatulo positus, non uno quidem, aut altero, sed plurimis, gravissimisque tum pridem damnatis, tum etiam voce adinventis erroribus, plane confidimus, benedicente Domino, fore, ut omnes tandem apertæ jam manifestæque veritati cedere compellantur.

Id ipsum maxime e re Catholica futurum sedandis præsertim in florentissimo Galliæ regno exortis ingeniorum varie opinantium, jamque in acerbiores scissuras protendentium dissidiis apprimè proficuum: Conscientiarum denique tranquillitati perutile, & propemodum necessarium non modo præfati Episcopi, sed & ipse in primis Carissimus in Christo Filius noster Ludovicus Francorum Rex Christianissimus, cuius eximium in tuenda Catholice fidei puritate, extirpandisque erroribus Zelum satis laudare non possumus, sæpius Nobis est contestatus, repetitis propterea vere pijs, & Christianissimo Rege dignis Officialibus, ardentibus votis a nobis efflagitans, ut instanti animarum necessitati prolata quantocius Apostolici Censuræ Judicii consuleremus.

Hinc adspirante Domino, ejusque Cælesti ope confisi, salutare opus sedulo diligenterque, ut rei magnitudo postulabat, aggressi sumus, ac plerimas ex prædicto Libro, juxta supra recensitas respectivè editiones, fideliter extractas, & tum Gallico, tum Latino idiomate expressas Propositiones a compluribus in Sacra Theologia Magistris; primo quidem coram duobus ex Venerabilibus Fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus accurate discuti: Deinde vero eo-

ram Nobis, adhibito etiam aliorum plurium Cardinalium consilio, quam maxima diligentia, ac maturitate singularum insuper Propositionum cum ipsomet Libri Textu exactissime facta collatione, pluries iteratis Congregationibus expendi, & examinari mandavimus; Hujusmodi autem Propositiones sunt, quæ sequuntur, videlicet:

1. Quid aliud remanet animæ, quæ Deum, atque ipsius Gratiæ amisit, nisi peccatum, & peccati consecutiones, superba paupertas, & segnis indigentia, hoc est generalis impotentia ad laborem, & orationem, & ad omne opus bonum?
2. Jesu Christi Gratiæ, principium efficacæ boni cujuscumque generis, necessaria est ad omne opus bonum; atque illa, non solum nihil fit, sed nec fieri potest.
3. In vanum, Domine, præcipis, si tu ipse non das, quod præcipis.
4. Ita Domine: Omnia possibilia sunt ei, cui omnia possibilia facis, eadem operando in illo.
5. Quando Deus non emollit cor per interiorum unctiorem Gratiæ suæ exhortationes, & Gratiæ exteriores non interviunt, nisi ad illud magis obdurandum.
6. Discrimen inter Fœdus Judaicum, & Christianum est, quod in illo Deus exigit fugam peccati, & implementum Legis a peccatore, vel inquando illum in sua impotentia; in isto vero Deus peccatoris dat, quod jubet, illum sua Gratiæ purificando.
7. Quæ utilitas pro homine in veteri fœdere, in quo Deus illum reliquit ejus propriæ infirmitati, imponendo ipsi suam legem? Quæ vero felicitas non est, admitti ad fœdus, in quo Deus nobis donat, quod petit a nobis?
8. Nos non pertinemus ad novum fœdus, nisi in quantum participes sumus ipsius novæ Gratiæ, quæ operatur in nobis id, quod Deus nobis præcipit.
9. Gratiæ Christi est gratia suprema, sine qua constiteri Christum nunquam possumus, & cum qua nunquam illum abnegamus.
10. Gratiæ est operatio manus Omnipotentis Dei, quam nihil impedire potest, aut retardare.
11. Gratiæ non est aliud, quam voluntas Omnipotentis Dei jubentis, & facientis, quod jubet.
12. Quando Deus vult salvare animam, quocumque tempore, quocumque loco effectus indubitabilis sequitur voluntatem Dei.
13. Quando Deus vult animam salvam facere, & eam tangit interiori Gratiæ suæ manu, nulla voluntas humana ei resistit.
14. Quantumcumque remotus a salute sit Peccator obli-vatus, quando Jesus se ei videndum exhibet lumine salutari suæ Gratiæ, oportet, ut se dedat, acurrat, sese humiliet, & adoret Salvatorem suum.
15. Quando Deus mandatum suum, & suam æternam, locutionem comitatur unctiōe sui Spiritus, & interiori vigiliæ suæ, operatur illa in corde obedientiam, quam petit.
16. Nullæ sunt illecebre, quæ non cedant illecebris Gratiæ, quia nihil resistit Omnipotentis.
17. Gratiæ est vox illa Patris, quæ homines interiori docet, ac eos veniens facit ad Jesum Christum; quicumque ad eum non venit, postquam audivit vocem exteriori Filii, nullatenus est doctus a Patre.
18. Semen verbi, quod manus Dei irrigat, semper affert fructum suum.
19. Dei gratia nihil aliud est, quam ejus Omnipotens voluntas: hæc est idea, quam Deus ipse nobis tradit in omnibus suis Scripturis.
20. Vera Gratiæ idea est, quod Deus vult sibi a nobis obediri, & obediri; imperat, & omnia sibi submissa sunt.
21. Gratiæ Jesu Christi est Gratiæ fortis, potens, suprema, invincibilis, utpote quæ est operatio voluntatis omnipotentis, sequela, & imitatio operationis Dei incarnantis, & resuscitantis Filium suum.
22. Concordia Omnipotentis operationis Dei in corde hominis cum libero ipsius voluntatis consensu demonstratur illico nobis in incarnatione, veluti in fonte, atque Archetypo omnium aliarum operationum Misericordiæ, & Gratiæ, quæ omnes ita gratiæ, atque ita dependentes a Deo sunt, sicut ipse originalis operatio.
23. Deus ipse nobis ideam tradidit omnipotentis operationis suæ Gratiæ, eam significans per illam, qua Creaturas e nihilo producit, & mortuis reddit vitam.

24. Justa

24. Justa idea, quam Centurio habet de Omnipotentia Dei, & Jesu Christi in sanandis corporibus solo motu suæ voluntatis, est imago ideæ, quæ haberi debet de Omnipotentia suæ Gratiæ in sanandis animabus a cupiditate.

25. Deus illuminat animam, & eam sanat æque ac corpus sola sua voluntate; jubet, & ipsi obtemperatur.

26. Nullæ dantur Gratiæ, nisi per Fidem.

27. Fides est prima Gratiæ, & fons omnium aliarum.

28. Prima gratia, quam Deus concedit Peccatori, est Peccatorum remissio.

29. Extra Ecclesiam nulla conceditur Gratiæ.

30. Omnes, quos Deus vult salvare per Christum, salvantur infallibiliter.

31. Desideria Christi semper habent suum effectum, pacem intimo cordium infert, quando eis illam optat.

32. Jesus Christus se morti tradidit ad liberandum pro semper suo sanguine Primogenitos, id est Electos de manu Angeli exterminatoris.

33. Proh quantum oportet bonis terrenis, & sibi met ipsi renunciasse, ad hoc, ut quis fiduciam habeat sibi, ut ita dicam, appropriandi Christum Jesum, ejus amorem, mortem & mysteria, ut facit S. Paulus dicens: Qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me.

34. Gratiæ Adami non producebat, nisi merita humana.

35. Gratiæ Adami est sequela creationis, & erat debita naturæ sanæ, & integræ.

36. Differentia essentialis inter Gratiæ Adami, & status innocentiam, ac Gratiæ Christianam est, quod primam unum quisque in propria persona receperit; ista vero non recipitur, nisi in persona Jesu Christi resuscitati, cui nos uniti sumus.

37. Gratiæ Adami, sanctificando illum in semetipso erat illi proportionata; Gratiæ Christiana nos sanctificando in Jesu Christo est omnipotens, & digna Filio Dei.

38. Peccator non est liber, nisi ad malum, sine Gratiæ Liberatoris.

39. Voluntas, quam Gratiæ non prævenit, nihil habet luminis, nisi ad aberrandum; ardoris, nisi ad se præcipitandum; virium, nisi ad se vulnerandum; Est capax omnis mali, & incapax ad omne bonum.

40. Sine Gratiæ nihil amare possumus, nisi ad nostram condemnationem.

41. Omnis cognitio Dei, etiam naturalis, etiam in Philosophis, Ethnicis, non potest venire nisi a Deo; & sine Gratiæ non producit nisi presumptionem, vanitatem, & oppositionem ad ipsum Deum loco affectuum adorationis, gratitudinis, & amoris.

42. Sola Gratiæ Christi reddit hominem aptum ad Sacrificium Fidei; sine hoc nihil, nisi impuritas, nihil nisi indignitas.

43. Primus effectus Gratiæ Baptismalis est facere, ut moriamur peccato, adeo ut Spiritus, cor, sensus non habeant plus vitæ pro peccato, quam homo mortuus habeat pro rebus mundi.

44. Non sunt nisi duo amores, unde volitiones, & actiones omnes nostræ nascuntur; Amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; & amor, quo nos ipsos, ac mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum est, non refert, & propter hoc ipsum fit malus.

45. Amore Dei in corde Peccatorum non amplius regnante, necesse est, ut in eo carnalis regnet cupiditas, omnemque actiones ejus corrumpat.

46. Cupiditas, aut Caritas usum sensuum bonum, vel malum faciunt.

47. Obedientia Legis posfluere debet ex fonte; Et hic fons est Caritas; Quando Dei amor est illius principium interius, & Dei gloria ejus finis, tunc purum est, quod apparet exterius; alioquin non est, nisi hypocrisis, aut falsa justitia.

48. Quid aliud esse possumus, nisi tenebræ, nisi aberratio, & nisi peccatum, sine Fidei lumine, sine Christo, & sine Caritate?

49. Ut nullum peccatum est sine amore nostri, ita nullum est opus bonum sine Amore Dei.

50. Falstra clamamus ad Deum, Pater mi, si Spiritus Caritatis non est ille, qui clamat.

51. Fides justificat, quando operatur, sed ipsa non operatur nisi per Caritatem.

52. Omnia alia salutis media continentur in Fide tamquam in suo germine, & semine, sed hæc Fides non est absque amore, & fiducia.

53. Sola Caritas Cristiano modo facit (actiones christianas) per relationem ad Deum, & Jesum Christum.

54. Sola Caritas est, quæ Deo loquitur; eam solum Deum audit.

55. Deus non coronat, nisi Caritatem, qui currit ex alio impulsu; & ex alio motivo, in vanum currit.

56. Deus non remunerat, nisi Caritatem, quoniam Caritas sola Deum honorat.

57. Totum deest Peccatori, quando ei deest spes, & non est spes in Deo, ubi non est amor Dei.

58. Nec Deus est, nec Religio, ubi non est Caritas.

59. Oratio Impiorum est novum peccatum, & quod Deus illi concedit, est novum in eos iudicium.

60. Si solus supplicii timor animat Penitentiam, quæ hæc magis violenta, eo magis ducit ad desperationem.

61. Timor non nisi manum cohibet, cor autem tandem peccato adducit, quando ab amore justitiæ non ducitur.

62. Qui a malo non abstinet, nisi timore pœnæ, illud committit in corde suo, & jam est reus coram Deo.

63. Baptizatus adhuc est sub Lege, sicut Judæus, si Legem non adimpleat, aut adimpleat ex solo timore.

64. Sub maledicto Legis nunquam fit bonum, quia peccatur sive faciendo malum, sive illud non nisi ob timorem evitando.

65. Moyses, Prophetæ, Sacerdotes, & Doctores Legis mortui sunt absque eo quod ullum Deo dederint filium; cum non effecerint nisi mancipia per timorem.

66. Qui vult Deo appropinquare, nec debet ad ipsum venire cum brutalibus passionibus, neque adduci per instinctum naturalem, aut per timorem, sicuti bestia; sed per Fidem, & per amorem, sicuti Filius.

67. Timor servilis non sibi repræsentat Deum, nisi ut Dominum durum, imperiosum, in usum, intractabilem.

68. Dei bonitas abbreviavit viam salutis claudendo totum in Fide, & precibus.

69. Fides, usus, augmentum, & præmium Fidei totum est donum puræ liberalitatis Dei.

70. Nunquam Deus affligit innocentes, & afflictiones semper serviunt, vel ad puniendum peccatum, vel ad purificandos peccatores.

71. Homo ob sui conservationem potest se dispensare ab ea Lege, quam Deus condidit propter ejus utilitatem.

72. Nota Ecclesiæ Christianæ est, quod sit Catholica, comprehendens & omnes Angelos Cœli, & omnes Electos, & justos terræ, & omnium sæculorum.

73. Quid est Ecclesia, nisi cæcus Filiorum Dei, manentium in ejus sinu, adoptatorum in Christo, subsistentium in ejus persona, redemptorum ejus sanguine, viventium ejus spiritu, agentium per ejus gratiam & expectantium Gratiæ futuri Sæculi.

74. Ecclesia, sive integer Christus, Incarnatum Verbum habet ut Caput, omnes vero Sanctos ut membra.

75. Ecclesia est unus solus homo compositus ex pluribus membris, quorum Christus est Caput; vita, subsistentia, & persona; Unus solus Christus compositus ex pluribus Sanctis, quorum est Sanctificator.

76. Nihil spatiosius Ecclesia Dei, quia omnes Electi, & Justi omnium Sæculorum illam componunt.

77. Qui non ducit vitam dignam Filio Dei, & membro Christi, cessat interius habere Deum pro Patre, & Christum pro Capite.

78. Separatur quis a Populo Electo, cuius figura fuit populus Judaicus, & Caput est Jesus Christus, cum non vivendo secundum Evangelium, quam non credendo Evangelio.

79. Utile, & necessarium est omni tempore, omni loco, & omni personarum generi studere, & cognoscere Spiritum, Pietatem, & Mytheria Sacre Scripturæ.

80. Lectio Sacre Scripturæ est pro omnibus.

81. Obscuritas Sancta verbi Dei non est Laicis ratio dispensandi se ipsos ab ejus lectione.

82. Dies Dominicus a Christianis debet sanctificari lectionibus pietatis, & super omnia Sanctarum Scripturarum; Damnosum est velle Christianum ab hac lectione retrahere.

83. Est illusio sibi persuadere, quod notitia Mytheriorum Religionis non debeat communicari fœminis lectione Sacrorum Librorum; Non ex fœminarum simplicitate, sed ex superbia virorum scientia ortus est Scripturarum abusus, & nœtæ sunt Hæreses.

84. Abripere e Christianorum manibus novum Testamen- tum, seu eis illud clausum tenere auferendo eis modum illud intelligendi, est illis Christi os obturare.

85. Interdicere Christianis lectionem Sacrae Scripturae, praesertim Evangelii, est interdicare eum luminis Filiis lucis, & facere, ut patiantur speciem quandam Excommunicationis.

86. Eripere simplici Populo hoc solatium iungendi vocem suam voci totius Ecclesiae, est usus contrarius praxi Apostolicae, & intentioni Dei.

87. Modus plenus sapientia, lumine, & Caritate est dare animabus tempus portandi cum humilitate, & sentiendi statum peccati, petendi spiritum Poenitentiae, & contritionis, & incipiendi ad minus satisfacere Iustitiae Dei, antequam reconcilietur.

88. Ignoramus quod sit peccatum, & vera Poenitentia, quando volumus statim restitui possessioni bonorum illorum, quibus nos peccatum spoliarit, & detrectamus separationis istius ferre confusionem.

89. Quartuldecimus gradus conversionis Peccatoris est, quod, cum sit jam reconciliatus, habet Jus assistendi Sacrificio Ecclesiae.

90. Ecclesia auctoritatem excommunicandi habet, ut eam exerceat per primos Pastores de consensu, saltem praesumpto, totius Corporis.

91. Excommunicationis injusta metus nunquam debet nos impedire ab implendo debito nostro. Nunquam eximus ab Ecclesia etiam quando hominum nequitia videtur ab ea expulsi, quando Deo, Jesu Christo, atque ipsi Ecclesiae per Caritatem affixi sumus.

92. Pati potius in pace Excommunicationem, & Anathema injustum, quam prodere veritatem, est imitari Sanctum Paulum: tantum abest, ut sit erigere se contra Auctoritatem, aut incidere unitatem.

93. Jesus quandoque sanat vulnera, quae praecipis primorum Pastorum festinatio infligit sine ipsius mandato; Jesus restituit, quod ipsi inconsiderato Zelore scindunt.

94. Nihil peiorem de Ecclesia opinionem ingerit ejus inimicis, quam videre illic dominatum exerceri supra Fidem fidelium, & foveri divisiones propter res, quae nec Fidem laedunt, nec mores.

95. Veritates eo devenerunt, ut sint lingua peregrina, quasi plerisque Christianis, modus eas praedicandi est veluti idiomata incognita, adeo remotus est a simplicitate Apostolorum, & supra communem captum Fidelium; Neque satis advertitur, quod hic defectus sit unum ex signis maxime sensibilibus senectutis Ecclesiae, & irae Dei in Filios suos.

96. Deus permittit, ut omnes Potestates sint contrariae Praedicatoribus veritatis, ut ejus victoria attribui non possit nisi Divinae Gratiae.

97. Nimis saepe contingit, membra illa, quae magis sanctae, ac magis stricte unita Ecclesiae sunt, respici, atque tractari tamquam indigna, ut sint in Ecclesia, vel tamquam ab ea separata; sed Iustus vivit ex Fide, & non ex opinione hominum.

98. Status persecutionis, & poenarum, quas quis tolerat, tamquam Haereticus, flagitiosus, & impius, ultima plerumque probatio est, & maxime meritoria, utpote quae facit hominem conformem Jesu Christo.

99. Pervicacia, praeventio, obstinatio in nolendo, aut aliquid examinare, aut agnoscere se fuisse deceptum, mutant quotidie quod ad multos in odorem mortis id, quod Deus in sua Ecclesia posuit, ut in ea esset odor vitae, v. g. bonos libros, instructiones, sancta exempla &c.

100. Tempus deplorabile, quo creditur honorari Deus, persequendo veritatem, ejusque discipulos! Tempus hoc advenit... Haberi, & tractari a Religionis Ministris, tamquam impium, & indignum omni commercio cum Deo tamquam membrum putridum, capax corrupendi omnia in Societate Sanctorum, est hominibus piis morte corporis mors terribilior; Frustra quis sibi blanditur, de suarum intentionum puritate, & Zelo quodam Religionis, persequendo flamma, ferroque viros probos, si propria passione est excelsus, aut abreptus aliena, propterea quod nihil vult examinare. Frequenter credimus sacrificare Deo impium, & sacrificamus Diabolo Dei servum.

101. Nihil Spiritui Dei, & Doctrinae Jesu Christi magis opponitur, quam communia facere juramenta in Ecclesia, quia hoc est multiplicare occasiones pejerandi, laqueos ten-

dere infirmis, & idiotis, & efficere, ut nomen et veritas Dei aliquando deserviant consilio Impiorum.

„ Auditis itaque tum voce, tum scripto Nobis exhibitis „ praefatorum Cardinalium, aliorumque Theologorum sus- „ fragiis, Divinique in primis luminis, privatis ad eum si- „ nem, publicisque etiam indictis precibus, implorato praesi- „ dio, omnes, & singulas Propositiones praesertitas, tam- „ quam fallas, & captiosas, male sonantes, piarum aurium „ offensivas, scandalosas, perniciosas, temerarias, Ecclesiae „ & ejus praxi injurias, neque in Ecclesiam solum, sed „ etiam in Potestates saeculi contumeliosas, seditiosas, im- „ pias, blasphemias, suspectas de Haeresi, ac Haesim ipsam „ sapientes, nec non Haereticis, & Haesibus, ac etiam Schis- „ mati faventes, erroneas, Haeresi proximas, pluries damna- „ tas, ac demum etiam Haereticas, variisque Haereses, & po- „ tissimum illas, quae in famosissimis Propositionibus, & „ quidem in eo sensu, in quo haec damnatae fuerunt, acceptis „ continentur, manifeste innovantes, respectively, haec nostra „ perpetuo valitura Constitutione, declaramus, damnamus, „ & reprobamus.

„ Mandantes omnibus utriusque sexus Christi fidelibus „ ne de dictis Propositionibus sentire, docere, praedicare ali- „ ter praesumant, quam in hac eadem nostra Constitutione, „ continetur; ita ut quicumque illas, vel illarum aliquam „ conjunctam, vel divisim docuerit, defenderit, ediderit, aut „ de his etiam disputante publice, aut privatim tractaverit, „ nisi forsitan impugnando, Ecclesiasticis Censuris aliisque con- „ tra similia perpetrantes a Jure statutis poenis, ipso facto, ab- „ ique alia declaratione subiacent.

„ Ceterum per expressam praefatarum Propositionum re- „ probationem, alia in eodem Libro contenta nullatenus ap- „ probare intendimus, cum praesertim in decursu examinis „ complures alia in eo deprehenderimus Propositiones illis, „ quae, ut supra, damnatae fuerunt, consimiles, & affines, „ iidemque erroribus imbutas, nec san- paucas suo imagina- „ rio quodam, veluti grassantis hodie persecutionis obtentu, „ inobedientiam, & perveraciam nutriendas, easque falso Chri- „ stianae patientiae nomine praedicantes, quas propterea sin- „ gulatim recensere, & nimis longum esse duximus, & mini- „ me necessarium, ac demum quod intolerabilis est, Sa- „ crum ipsum novi Testamenti Textum damnabiliter vitium „ compererimus, & alteri dudum reprobatae versioni „ Gallicae Montensi in multis conformem; a vulgata vero „ editione, quae tot saeculorum usu in Ecclesia probata est, „ atque ab Orthodoxis omnibus pro authentica haberi debet, „ multipliciter discrepantem, & aberrantem, pluriusque „ in alienis, exoticis, ac saepe noxios sensus non sine ma- „ xima perveritate detortum.

„ Eundem propterea Librum, utpote per duces sermones „ & Benedictiones, ut Apostolus loquitur, hoc est, sub falsa „ pia institutionis imagine seducendis Innocentium cordibus „ longe accommodatum, sive praemissis, sive alio quovis ti- „ tulo in scriptum, ubicumque, & quocumque alio idiomate, „ seu quavis editione, aut versione haecenus impressum, „ aut in posterum (quod absit) imprimendum, Auctoritate „ Apostolica tenore praesentium iterum prohibemus, ac simi- „ liter damnamus, quemadmodum etiam alios omnes, & sin- „ gulos in ejus defensionem tam scripto, quam typis editos, „ seu forsitan (quod Deus avertat) edendos libros, seu libel- „ los, eorumque lectionem, descriptionem, retentionem, & „ utrum omnibus, & singulis Christianis libi poena Ex- „ communicationis per contrascentes ipso facto incurrenda, „ prohibemus pariter, & interdicimus.

„ Praecipimus insuper Venerevilibus Fratribus, Patriar- „ chis, Archiepiscopis, Episcopis, aliisque locorum Ordina- „ riis, nec non Haereticis pravitatis Inquisitoribus, ut contra- „ dictores, & rebelles quocumque per Censuras, & poenas „ praefatas, aliaque Juris, & Facti remedia, invocato etiam „ ad hoc, si opus fuerit, brachii saecularis auxilio, omnino „ coerceant, & compellant.

„ Volumus autem, ut eorumdem praesentium transumptis „ &c. Nulli ergo hominum &c.

Datum Romae apud Sanctam Mariam Majorem anno Incarna- tionis Dominicae 1713. 6. Idus Septembris, Pontificatus Nostri anno 13.

J. Card. Prodaturus.

F. Olivierius. V. de Curia L. Sergardus.

Loco * Plumbi.

Registrata in Secretaria Brevium.

L. Martinettus.

Anno a Nativitate Domini N. Jesu Christi millesimo septin- gesimo decimo tertio, Indictione sexta, die vero decimo Sept. Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Nostri Domini Clementis Divina Providentia Papae XI. Anno decimo tertio, supradictae Littere Apostolicae affixae, & publicatae fuerunt ad vobis Ecclesiae Lateranensis, & Basilicae Principis Apostolorum, Cancellariae Apostolicae Curiae Generalis in Monte Citorio, in Aede Campi Florae, & in aliis locis solitis, & consuetis Ur- bis per me Petrum Ramulatum Apostolicum Cursorem.

Antonius Piacentinus Magister Curforum.

Constitutionem Sanctissimi Domini Nostri Benedicti XIV. incip. *Detestabilem*, qua anno 1752. quarto idus Novembris, damnavit atque prohibuit quinque propositiones Duellorum abusu faventes, jam protulimus ad litteram tom. 2. in verb. *Duellum* in quam, ne alibi dicta repetantur, vide ibi.

* Decretum autem Sacrae Congregationis Inquisitionis Rom. quo novissime damnatae sunt quaedam Theses circa usum Opiniones probabilis, allatum est tom. 5. verb. *Opinio probabilis*.

Qua censura notandus sit, qui Propositiones a Pontifice loquente ex Cathedra damnatas amplectitur ad huc, ut probabiles, seu veras; Non omnes in omnibus conveniunt Doctores. Quamvis enim omnes communiter conveniant in hoc quod Propositiones damnatae, ut *Haereticae*, non possint citra Haesim negari tales, nempe quod sint *Haereticae*, & *falsae*, utpote immediate oppositae Doctrinae Fidei & essentialiter verae ab Ecclesia definitae, Tamen circa Propositiones alias Censura notatas, nempe quod sint *scandalosae*, *temerariae*, *erroneae*, *seditiosae*, *blasphemae*, et hujusmodi, valde discrepant inter se Doctores; Bannes enim q. 11. de Fide art. 2. in fine, Turrianus de Fide disp. 55. dub. 5. §. *Deinde in aliis; Lugo de virtute Fidei disp. 20. sect. 3. a n. 108.* citati a Viva ad *Proposit. damnat. quae est. Prodroma n. 18.* et alii putant solum esse errorem, aut errori proximum negare, quod aliqua talis propositio mereatur notam, qua inuritur a Sancta Sede; ipse tamen Viva cit. q. *Prodroma ad Propositiones damnatas num. 18.* cum Maldero, Coninch, et aliis dicit, quod licet propositio alias censura notata, v. g. quod sit *scandalosa*, citra Haesim negari non possit, quod sit *scandalosa*, prout ea definitur a Pontifice loquente ex Cathedra; Nihilominus negare, quod ea sint falsa in omnium sententia, non continet Haesim, sed solum errorem, cum non definitur a Sancta Sede immediate ejus falsitas, sed solum per illationem certam descendat falsitas ex eo, quod sit *scandalosa*; Unde secundum hanc veriore sententiam, qui docet, et teneat propositio- nem *scandalosam*, non est formaliter, et proprie, seu rigoro- se *Haereticus*, sed solum formaliter, et rigoro se *scandalosus* et sic *temerarius*, qui docet, et tenet *temerariam*, *Seditiosus*, qui *seditiosam*, et similiter de aliis.

Hinc ad uberiorem notitiam juvat hic recensere praecipua censurarum genera, quibus notari possunt propositiones referentes doctrinam Fidei Catholicae, & Christianis moribus nocivam, seu noxiam, a quibus eadem propositiones denominationem sortiuntur.

26. *Haereticum* propositio est illa, quae formaliter opponitur veritati a Deo revelatae, & per Ecclesiam definitae, seu cujus contradictoria est de Fide.

27. *Sapientem Haesim* est illa, cujus contradictoria non est quidem expresse definita, sed tamen sic communiter recipitur in Ecclesia, ac si esset de Fide, ideoque praebet iudicium saltem, probabile judicandi, quod in defensore illius lateat Haereticus.

28. *Septem de Haeresi* est illa, quae in rigore grammatico vera esse potest; Attamen ex quibusdam circumstantiis persona loci, & temporis innuere videtur latentem Haesim.

29. *Haeresi proxima* ea est, quae est contradictoria illi, quae vel a plerisque habetur tamquam de Fide, vel per evidentem, consequentiam inferitur ex una de Fide, & altera indubitata.

30. *Schismatica* est illa, quae aperit viam divisioni Corporis Mysici Christi, id est separat, seu retrahit Ecclesiam, seu Fideles a suo capite, seu Romano Pontifice.

31. *Judaica* est illa, quae de Christo sentit cum Judaeis, asserens v. g. Christum, seu Messiam nondum advenisse, sed adhuc esse venturum.

32. *Pagana* est illa, quae cum Paganis plures Deos admitti;

33. *Athea* est illa, quae cum Atheis Deum esse negat.

34. *Blasphema* est illa, quae continet injuriam, & irreveren- tiam contra Deum, vel Deiparam, vel Sanctos.

35.

Impia est illa, qua verus cultus Deo, vel Deiparae, vel Sanctis debitus evertitur, vel minuitur.

Erronea est illa, quae contradicit Conclusioni Theologi- cae, sive deductae ex una de Fide, & altera evidente.

Errori proxima est illa, quae contradicit tali conclusioni, quae a plerisque, non tamen ab omnibus habetur tamquam Theologica.

Sapientem errorem, suspecta erroris est illa, quae licet in rigore sermonis non contradicat alicui Conclusioni Theologi- cae, tamen ex circumstantiis personae loci, & temporis, gra- vem adjunctam habet erroris suspicionem.

Scandalosa est illa, quae immediate, & de se praebet alii occasionem ruinae spiritualis circa doctrinam morum, & Fidei.

Temeraria positive est illa, quae contra se habet firmissimas rationes, & gravissimorum Doctorem auctoritates, & pro se nullam firmam, & gravem. *Temeraria* negative est illa, quae nec pro se, nec contra se habet ullam rationem, & auctoritatem.

Seditiosa est illa, quae inducit divisionem in populo, seu concitat tumultum contra Superiores in Ecclesia, vel Republica.

Male sonans est illa, quae abutitur vocibus contra commu- nem sensum Fidelium; & licet habeat duos sensus, unum Fidei congruum alterum non congruum; saepe tamen ab audien- tibus sumitur in malam partem.

Piarum aurium offensiva est illa, quae nedom male sonat, sed aliquid in seipso indignum, seu indecens in materia Reli- gionis pronunciat.

Laxa est illa, quae multum favet conscientiae libertati, & in materia morum est nimis licentiosa.

Simpliciter seductiva est illa, quae sub specie pietatis, vel boni praetextu errorem tegeus, apta est simplicium mentes seducere.

Insana, fabulosa, & mendosa est illa, quae nec ratione, nec auctoritate constat, neque aliqua verisimilitudine nititur.

Apocrypha est illa, cujus Auctor incognitus, aut incertus est; Vel de qua non constat, quod sit Canonica, vel Divina.

Antiquata est illa, quae antiquis admittatur tamquam probabilis, quia nondum erat cognitum principium certum, sed jam licet non sit expresse damnata, est tamen impossi- bilis cum novo Decreto Romanae Cathedrae.

Improbabilis est illa, quae nititur motivo fallibili, non gravi, sed simpliciter indigno, propter quod fiat assensus.

Additio.

Nota, Benedicti XIV. die 16. April. 1744. damnatae, Dissertationem in casus reservatos Venetae Dioeceseos &c. editam an. 1743. tamquam continentem Propositiones res- pective fallas, malesonantes, scandalosas; & piarum au- rium offensivas.

Additio ex Auctore.

Hic ad litteram tradimus sequentem SS. D. N. Benedicti XI XIV. Constitutionem, qua damnantur, & prohibentur quin- quo propositionis Duellorum abusu faventes; Ac veteres leg- ges adversus duellantes editae novis poenalis Sanctionibus cumulantur.

BENEDITUS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei

Ad perpetuam rei memoriam.

Detestabilem, ac Divina naturalique lege damnatum duel- lorum abusum, a barbaris gentibus, atque superstitio- sis, non sine ingenti corporum, animarumque clade, in Christianam Rempublicam auctore Diabolo invecum, cum semper execrata sit, atque improbari Ecclesia, tum praeci- puo in eam curam studio, vigilantia, ac zelo incubaverunt Romani Pontifices, ut a Fidelium caetu longissime arceretur, Nam, ut antiquiora mittamus Praedecessorum nostrorum Nico-

Nicolaï (a), Coelestini III. Innocentii II. Eugenii III. Alexandri III. (b), Innocentii IV. (c) Adversus singulares pugnas decreta, extant recentiores Apostolicæ Sedis Constitutiones, quibus Romani Pontifices Julius II. (d), Leo X. (e), Clemens VII. (f), ac demum Pius IV. (g) gravissimas penas antea statutas confirmarunt, aliasque de novo addiderunt, contra duellantes ex quacunque causa, etiam per Sæculares Regionum, aut Locorum leges forsan permittæ, adjecta infamia, bonorumque proscriptione etiam adversus complices, ac participes, & qualemcumque operam istidem præbentes.

Tridentina vero Synodus (h) latam in eos excommunicationem extendit ad Imperatores, & Reges, Duces, ac Principes, ceterosque Dominos temporales, si locum ad Monomachiam in terris suis concesserint, ac jurisdictione, & dominio loci, in quo duellum fieri permiserint, quem ab Ecclesia obtineant, eo ipso privatos declaravit. Committentes vero pugnam, eorumque Patrimonos, excommunicationis, ac omnium bonorum proscriptionis, nec non perpetuam infamiam penam incurrere statuit; & si in ipso conflictu decesserint, Ecclesiastica sepultura perpetuo carituros decrevit.

Cum vero præfatis saluberrimis Legibus judicialia duntaxat, ac solemnia duella comprehensa, ac proscripita viderentur, piæ memoriæ Prædecessor Noster Gregorius Papa XIII. (i) hujusmodi penas adversus eos omnes extendit, qui nedum publice, sed etiam privatim ex condicito, statuto tempore, & loco, Monomachiam commiserint, etiam si nulli patrini, sociive ad id vocati fuerint; nec loci securitas habita, nullave provocatoriæ litteræ, aut denunciationis Chartulæ præcesserint.

Denique felicis recordationis Clemens Papa VIII. etiam Prædecessor Noster, Apostolicas Romanorum ante se Pontificum leges omnes, & penas in eis statutas, sua Constitutione, quæ incipit: Illius vices, Data xvi. Kalen. Septemb. anno MDXCII. diserte complexus, eisdem extendit ad omnes non solum duello certantes, sed etiam provocantes, suadentes, equos, arma, comæatus præbentes, comitantes, chartulas, libellos, Manifesta mittentes, scribentes, vel divulgantes, aut quomodolibet circa ista cooperantes, Socios, Patrimonos, de industria spectatores, fautores, criminis demum participes, illudque permittentes, vel quantum in ipsis est, non prohibentes, ac delinquentibus veniam, & impunitatem concedentes, quique se prædictis quoquomodo immiscuerint, etiam si neque pugnae effectus, neque accessus ad locum sit subsequutus.

His tam sapienter, tam a parte, atque perspicue ab Ecclesia, & ab Apostolica Sede constitutis, dubitari jam nullo modo posse videatur, quin duella omnia, tam publica, quam privata, & naturali, & divino, & Ecclesiastico jure, prorsus illicita, vitata, atque damnata censei degerent. Sed nonnulli earum legum inter pretes, per benignitatis speciem humanis, pravique cupiditatibus plus æquo faventes, Apostolicas Sanctiones ad corrupta hominum judicia inflectentes, ac temperantes, licere docuerunt, (k) Viro Equitri duellum acceptare, ne timiditatis notam apud alios incurrat: (l) Fas esse defensione occisiva, vel ipsis Clericis, ac Religiosis, tueri honorem, dum alia declinandæ calumniæ via non suppetat, (m) Propullare damna, quæ ex iniqua Judicis sententia certo imminet; (n) Defendere non solum, quæ possidemus, sed etiam ea, ad quæ jus inchoatum habemus, dum alia via id assequi non valeamus: Quas quidem assertiones duellis faventes, Apostolica Sedes censura notavit, rejecit, proscripsit.

Et nihilominus extiterunt quam proxime Recentiores alii, qui etsi duella, vel odii, vel vindictæ, vel honoris tuendi causa, vel levioris momenti res, fortunæque servandi, fatentur illicita; aliis tamen in circumstantiis, & casibus, vel

amittendi officii, & sustentationis, vel denegatæ sibi a Magistratu justitiæ, Defensionis innocentiæ titulo, ea licere pronunciant. Laxas, & pericali plenas opiniones hujusmodi, ex vulgatis eorum libris ad nos delatas, ubi primum accepimus, earum examen nonnullis ex Venerabilibus Fratribus Nostris S. R. E. Cardinalibus, & quibusdam dilectis Filiis Sacræ Theologiæ Magistris specialiter ad id per nos Deputatis, commisimus; qui, re mature discussa, latis coram Nobis tum voce, tum scripto suffragiis, infra scriptas propositiones, censura, & proscriptione dignas existimarunt.

PROPOSITIO I.

„Vir militaris, qui nisi offerat, vel acceptet duellum, tamquam formidolosus, timidus, abjectus, & ad officia militaria ineptus habebitur, indeque officio, quo se, suscipit, que sustentat, privaretur, vel promotionis, alias sibi debite, ac promerite, spe perpetuo carere deberet, culpa, & pena vacaret, sive offerat, sive acceptet duellum.

I I.

„Excusari possunt etiam, honoris tuendi, vel humane vilipensionis vitanda gratia, duellum acceptantes, vel ad illum provocantes, quando certo sciunt pugnam non esse secuturam, ut pote ab aliis impediendam.

I I I.

„Non incurrit Ecclesiasticas penas ab Ecclesia contra duellantes latas, Dum, vel Officialis Militiæ, acceptans duellum, ex gravi metu amissionis famæ, & officii.

I V.

„Licitum est, in statu hominis naturali acceptare, & offerre duellum, ad servandas cum honore fortunas, quando alio remedio earum jactura populari nequit.

V.

„Asserta licentia pro statu naturali, applicari etiam potest statum Civitatis male ordinatæ, in qua nimirum, vel negligentia, vel malitia Magistratus, justitia aperte denegatur.

Auditis itaque, super unaquaque earum Propositionum, dictorum Cardinalium, & Consultorum Judiciis, atque omnibus rite, & mature consideratis, Nos ipsas, præsentium Litterarum tenore, & Apostolice Auctoritate, tamquam falsas, scandalosas, & perniciosas rejicimus, damnamus, ac prohibemus, ita ut quicumque illas, aut conjunctim, aut divisim docuerit, defenderit, aut de eis, etiam disputandi gratia, publice, aut privatim tractaverit, nisi forsitan impugnando, ipso facto incidat in excommunicationem, a qua non possit (præterquam in mortis articulo) ab alio, quacumque etiam dignitate fulgente, nisi ab existente pro tempore Romano Pontifice absolvi.

Insuper dilicite, in virtute Sanctæ Obedientiæ, & sub interminatione Divini Judicii, prohibemus omnibus Christianidelibus cujuscumque conditionis, dignitatis, & status, etiam speciali, & specialissima nota dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipsarum, ad praxim deducant.

Jam vero ut exitiosam duellorum licentiam, in Christiana, ac præsertim Militari Republica, non obstantibus providis legi-

(a) Epist. I. ad Carolum Calvum. (b) In Concil. Lateranensi cap. 1., & 2. de Torneamentis, ubi trium Prædecessorum decreta citantur. (c) In Epist. ad Archiepiscopos, Episcopos, aliosque Ecclesiasticos Regni Franciæ apud Raynald. ad ann. 1252. numer. 31. (d) Constitut. incip. Regis Pacifici. (e) Constitut. Quam Deo, & hominibus.

(f) Constitut. Consuevit Romanus Pontifex. (g) Constit. Ea quæ a Prædecessoribus, (h) Sess. 25. cap. 19. de Reform. (i) Constit. Ad tollendum. (k) 2. Prop. damnata ab Alexandro VIII. (l) 17. Prop. ex damnatis ab eodem. (m) 18. Prop. ab eodem damnata. (n) 32. Prop. ex damnatis ab Innocentio XI.

legibus a plerisque etiam Sæcularibus Principibus, & Potestatibus ad eandem extirpandam laudabiliter editis, adhuc gliscentem, validiore manu coerceamus, gravissimumque scelus Apostolicæ dilictionis gladio magis, magisque insequamur, omnes, & singulas dictorum Romanorum Pontificum Prædecessorum nostrorum Constitutiones superius enunciatas, quarum tenores, ac si præsentibus de verbo ad verbum insertæ forent, pro sufficienter expressis haberi volumus Apostolica Auctoritate confirmantes, ad hoc ut poenarum gravitas, & severitas majorem perditis hominibus ingerat peccandi metum, Nostro motu proprio, ac de Apostolicæ Auctoritatis plenitudine earumdem præsentium Litterarum serie, statuimus, atque decernimus, ut si quis in duello, sive publice, sive privatim indicto, hominem occiderit, sive hic mortuus fuerit in loco conflictus, sive extra illum ex vulnere in duello accepto, hujusmodi homicida, tamquam interficiens proximum suum animo præmeditato, ac deliberato, ad formam Constitut. fel. rec. Prædecessoris Nostri Benedicti Pape XIII. quæ incipit: Ex quo Divina, data vi Idus Junii anno Domini MDCCXXV. ab Ecclesiasticæ Immunitatis beneficio exclusus, & repulsus omnino censetur; ita ut a cujuscumque Sacri, aut Religiosi loci Asylò, ad quod confugerit, servatis tamen de jure servandis, extrahi, & Judicis competentis Curie pro merito puniendus, traditus possit, ac debeat; Super Nos Episcopis, aliisque Superioribus Antilibus, ad quos respectivo pertinet, & pertinere in posterum, necessariis, & opportunis facultates præsentium quoque tenore impertimur. Quin etiam vivente adhuc altero in singulari certamine graviter vulnerato, percussor in locum immunem se receperit, ex quo, eventiente illius morte, fugam arripere, & legum severitatem evadere posse prospiciatur; Volumus, & respectivo permittimus, ut, quatenus periti ad inspicendum vulnus acciti, grave vitæ periculum adesse retulerint, percussor ipse, prævio semper Decreto Episcopi, & cum assensu personæ Ecclesiasticæ ab eodem Episcopo deputatæ, ab hujusmodi loco immuni extractus, sine mora carceribus mancipetur; ea tamen lege Judicibus indicta, ut illum Ecclesiæ restituere debeant, si vulnerant, si vulneratus superstitis vivat ultra tempus a legibus, quæ de homicidio sunt, constitutum, alioquin in eisdem poenas incidant, quæ in memoratis Benedicti XIII. Litteris constitutæ sunt adversus illos, qui delinquentem in aliquo ex casibus ibidem expressis, ex indicis ad id sufficientibus sibi traditum, restituere recusent, postquam is in suis defensionibus hujusmodi indicia diluerit.

Præterea, simili motu, & auctoritate decernimus, ac declaramus, Sepulturæ Sacræ privationem a Sacrosancta Tridentina Synodo inflictam morientibus in loco duelli, & conflictus, incurrendam perpetuo fore, etiam ante Sententiam Judicis, a decedente quoque extra locum conflictus ex vulnere ibidem accepto, sive duellum publice, sive privatim indictum fuerit, ac etiam si vulneratus ante mortem non incerta Poenitentia signa dederit, atque a peccatis, & censuris absolutionem obtinuerit; sublata Episcopis, & Ordinariis locorum super hac poena interpretandi, ac dispensandi facultate, quo cæteris documentum præbeatur fugiendi celeris, ac debitam Ecclesiæ legibus obedientiam præstandi.

In hujus demum sollicitudinis nostræ societatem vocantes Charissimos in Christo Filio nostros, Imperatorem Electum, cunctoque Catholicos Reges, necnon Principes, Magistratus, Militiæ Duces, atque Præfectos, eos omnes, & singulos, pro sua in Deum Religione, ac pietate, enixe obtestamur in Domino, ut conjunctis studiis, & animis, exitiosæ duellorum licentiæ, qua Regnorum tranquillitas, Populorum securitas atque incolunitas, neque corporum solum, sed, quæ nullo pretio æstimari potest, æterna animarum vita certo periclitatur, omni nitu, & constantia vehementer obstant. Neque sibi, luxque in Deum fidei, munerisque rationi fecisse satis intelligant, quod optime constitutis legibus, indictisque gravissimis poenis horrendum scelus proscripsum sit, nisi accuratam ipsarum Legum, poenarumque executionem naviter urgeant, ac promoveant, sequæ inexcusabiles Dei vindices in eos, qui talia agunt, diligenter exhibeant; Nam si delinquentes, aut oscitanter ferant, aut molliiter puniant, alieno seles crimine polluent, omneque illius sanguinis reos se constituent, quem in crudeliter inultum effundis permiserint. Vani enim, falsique honoris Idolo humanas litari victimas non impune feret Supremus omnium Judex Deus, rationem ab iis aliquando exacturus, quorum

est Divina, & humana jura tueri, sibi que creditorum hominum vitam servare, pro quibus Sanguinem ipsè suum Jesus Christus effudit. Volumus autem, ut præsentium Litterarum transumptis &c. Nulli &c.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem, anno Incarnationis Dominicæ MDCCCLII. quarto Idus Novembris, Pontificatus nostri anno tertio decimo.

D. Card. Passioneus.

J. Datarius.

Visa de Curia J. C. Boschi.

Loco * Plumbi.

J. B. Eugenius.

Registrata in Secretaria Brevium.

PROSPECTUS.

Nullo modo debet ab Episcopo permitti, quod in fundatione Monasterii, nec postea Moniales habeant prospectum, vel retineant Crates correspondentes in Ecclesia Presbyterorum sæcularium, sive Regularium pro audienda Missa. Sub prætextu, quod non possint ob illarum pauperum manutene re Capellanum, sed ubi inveniat adesse, & retineri, omnino debet mandare removeri, prout ita fieri jussit S. C. Episcopi in Trojana adversus Moniales Annuntiæ Foggæ ad relationem Cardin. Petrucci 27. Februarii 1693. quæ cum parere distulissent variis excusationibus, iterum recurribus Canonici Collegiata, in quorum Ecclesia prospectus in vim concordie retinebatur: Eadem Sacra Congregat. 16. Novembris 1696. rescripsit: Episcopus omnino intra mensem Decretæ Sacræ Congregationis exequatur, & procedat ad destructionem transitus; Sic apud Monacell. tom. 1. tit. 6. formul. 19. num. 35.

Injungitur Episcopo, ut cryptas, & aditus subterraneos a Domibus privatorum ad Ecclesias, & loca immunita claudere faciat; Sac. Congregat. Immunit. 9. Martii 1632. lib. 2. Decret. Paulucci pag. 115. apud Ricciam in sua Synopsi verb. Episcopus quoad Immunitatem n. 30.

Alia ad rem, Vid. verb. Fenestre, verb. Ecclesia artic. 3. & verb. Porta; ibique adde sequentia ex accidenti omnia, nimirum: Janua per quam habeatur aditus ad Ecclesiam, claudenda est; Sac. Congregat. Concil. in Eugubina 2. Junii, & 4. Augusti 1736. non obstante transactione, & concordia cum quadam Societate Lanariorum facta a Dominis de Tundis; Sic apud Theaur. Resol. Sac. Congregat. Concil. tom. 7. quæ Resolutiones profant Romæ apud Maynardum.

PROTONOTARII DE NUMERO PARTICIPANTIUM.

Protonotarii dicti sunt a verbo græco Protos, quod latine idem est ac primus. Unde S. Stephanus Protomartyr dicitur, quia primus pro Christi nomine martyrio coronatus fuit, sicque est primus Martyr, ut declarat Glossa in Authentic. de Tabellionibus §. Illud quoque collat. 4. Hinc Protonotarii sunt primi Notarii Sedis Apostolicæ. Hæc tamen in Bullis aliisque Pontificiis Litteris illo nominat simpliciter ut notant Chaffan. in Catalog. gloriæ mundi part. 4. considerat. 28. Card. Petra Commentar. ad Constit. Apostolic. 1. 5. in Constit. 4. Pii II. numer. 2. Barbosa lib. 1. Juris Ecclesiastic. univers. cap. 23. num. 4., & alii passim; Quamvis in Regulis Cancellariæ ponatur illud nomen ad majorem excellentiam; In Litteris tamen Apostolicis isti, qui Collegium Prælatorum in Curia constitunt, appellantur cum adjecto de numero Participantium, ut ita distinguantur ab aliis simplicibus, ut tradunt Card. de Luca in Relat. Romanæ Curie discurs. 44. num. 2. Card. Petra loc. cit. n. 2. & alii. Potestque addi quod sic appellentur ex quo, præ aliis, participant, & habeant quoti

quotidie partem honoris, & vestes in Coronatione, & morte Pontificis, & locum in Cavalcatibus Pontificalibus; ex Constitut. Sixti V. incipient. *Romanus Pontifex*.

3 Dicitur Protonotarius, seu Notarius Sedis Apostolicæ fuerunt numero septem instituti a primordiis Ecclesiæ; a SS. Clemente I. Anthero etiam I., & Julio similiter I. ad res Martyrum & quæcumque ad Ecclesiam pertinerent, fideliter describenda, & descripta scriptis Ecclesiæ recondenda, ut dicit Sixtus V. in cit. Constitut. *Romanus Pontifex*. Ideoque præcipuum eorum munus versatur in processibus, qui sunt super Canonizationibus, seu Beatificationibus Servorum Dei, & in registrando acta Summorum Pontificum, & Ecclesiæ; Card. de Luca loc. cit. num. 2. Card. Petra loc. cit. num. 1., & 8. Card. Baronius ad annum 238. n. 1. & alii.

4 Illud Collegium septem Notariorum Sedis Apostolicæ, fuit ampliatum ad numerum duodecim a Sixto V. Constituit. incipient. *Romanus Pontifex*: maximilque privilegii fuit decoratum eodem Sixto V. in cit. & alia Constit. incipient. *Laudabilis*: Et in primis §. 3. Doctorandi facultatem concedit; Et §. 4. Notarios creandi; Et §. 5. Spuriis legitimi ad successione honorum etiam Ecclesiasticorum; Et §. 6. Statuta pro Collegio condendi; Et §. 7. Familiare Papæ, & Prælati domestici declarantur; Et §. 8. concedit, ut panem honoris quotidie, & vestes in coronatione, & morte Papæ, & locum in Cavalcatibus Pontificalibus habeant; Et §. 9. Ut Litteræ Apostolicæ gratis pro eis expediantur; Et §. 10. Ut emolumenta illis assignata nunquam eis diminuatur; Et §. 11. Licentiam dat deferendi arma pro ipsis, & eorum familiaribus; Et §. 12. Facultatem eis concedit testandi, etiam de acquisitis ex bonis Ecclesiasticis pro ducatis duobus mille; Et §. 13. eos eximit & totaliter liberat a quorumcumque Ordinariorum, & aliorum omnium Judicum jurisdictione, potestate, superioritate, & dominio, ac Sedis Apostolicæ jurisdictioni, & potestati dumtaxat immediate subijcit; Et §. 14. Facultatem concedit creandi quolibet anno unum Notarium, seu Protonotarium Titularem, non participantem; Et §. 15. Locum eis designat in Signaturis; Et §. 16. Pariter in actibus publicis Consistorii. Et §. 17. Canonizationibusque Sanctorum. Et §. 18. Consistorii quoque publicis, & Capellis. Et §. 19. Concedit, ut habeant monetas argenteas, & aureas Coronationis. Et §. 20. Constituit quando Papæ serviant. Et §. 21. Quando utantur Pontificalibus. Et §. 22. Altarique portatili.

5 Officium Protonotarium Apostolicorum Participantium est venale ratione emolumentorum valoris scutorum duodecim mille circiter, magis vel minus juxta diversas temporum contingentias, ex quibus emolumenta crescere, vel decrescere solent; Card. de Luca loc. cit. num. 2. Card. Petra loc. cit. num. 29. ubi dicit esse in pretio scutorum 14. mille circiter.

6 Hoc Protonotariorum Collegium fuit semper in maxima veneratione: & in illud admitti non solent, nisi nobilissimi, & undequaque ornatissimi viri; Unde ex illorum numero quamplurimi ad Cardinalatum, & multi etiam ad Summum Pontificatum promoti fuerunt, ut tradunt Card. Petra loc. cit. num. 22. Barbosa loc. cit. n. 7. & alii passim.

7 Olim isti Protonotarii habebant præcedentiam super Episcopos, ac consequenter super omnes Prælatos, ut inter alios tradit Cardinal. Petra loc. cit. num. 4. At Pius II. Constituit. *Cum servare*, præcedentiam Episcopis etiam edicis, super Notarios Papæ, vulgo Protonotarios nuncupatos, deberi statuit ubique in Curia, & extra.

8 In Consistoriis vero publicis quatuor Notarios assistere decrevit proximiores Solio Pontificio honorabili loco, ut videri potest in dicta Constitutione. In ipsis enim publicis Consistoriis, ubi de rebus, quæ geruntur, authentica conficiant instrumenta rogari consueverunt, quatuor ex eis, qui Numerati dicuntur, aut ipsis absentibus, totidem ex aliis secundum institutionem eorum seniores, juxta gradum Apostolici Solii honorabilem occupant locum, Sedi que Pontificæ proximiores assident; Sicque isti Protonotarii in equitationibus solemnibus, quæ fiunt occasione Possessionis Romani Pontificis apud Ecclesiam Lateranensem, in ingressu Regum, & Magnorum Principum, ac hujusmodi, præcedentiam habent super Episcopos, & Archiepiscopos non Assistentes; Tunc enim primum locum occupant Episcopi Assistentes Capellæ Pontificæ, deinde Protonotarii, & post eos accedunt Archiepiscopi, & Episcopi non Assistentes, aliique Prælati juxta eorum ordinem. Sic Cardinal. de Luca loc. cit.

num. 3. Cardinal. Petra loc. cit. num. 10. Barbosa loc. cit. n. 3. & alii passim.

9 Protonotarii Apostolici in Capella Pontificia, aliisque actibus distinctis a mox dictis præcedunt quoscumque alios Prælatos non Episcopos; Sicque præcedunt Auditores Rotæ, Clericos Cameræ, alioque inferiores Prælatos, ac Generales Religionum; Cardinal. de Luca loc. cit. num. 2. Cardinal. Petra loc. cit. num. 13. & alii communiter; & colligitur ex citat. Constitut. Pii II. incipient. *Cum servare*: ubi statuitur quod ubique habeant locum post Episcopos.

10 Item præcedunt Sacristiam Papæ, si non sit Episcopus. Sac. Rit. Congregat. 11. Febr. 1598. & 13. Januar. 1601. Cardinal. Petra loc. cit. num. 14. & alii communiter innixi dictæ Const. Pii II. *Cum servare*.

11 Insuper præcedunt Præceptorem Hospitalis S. Spiritus Urbis, Archimandritam Mellanensem, & Abbates utrumque Mitræ habentes, ac Correetorem Cancellariæ. Sic expresse Sac. Rit. Congr. 11. Julii 1601. apud Barb. l. cit. n. 8. Card. Petra loc. cit. num. 15. & alii passim per cit. Constitut. Pii II. *Cum servare*.

12 Item præcedunt omnes Canonicos Patriarchatum Urbis tam in ipsis Patriarchalibus, quam in quibuscumque Cathedralibus extra Urbem; sic servari mandavit Sac. Rit. Congregat. cum oraculo Pauli V. sub die 4. Maii 1613. testibus Barbof. loc. cit. num. 10. Cardinal. Petra loc. cit. num. 21. & Nov. in Summa Bullar. tit. de Protonotariis n. 8.

13 Protonotarii participantem induunt Vestem, & Mantelletam violaceam cum ulis Rochetti in publicis functionibus, & habent in pileo privative quoad alios Prælatos floccum rosacei coloris; nec non pileum Prelatitium nigrum cordalis violaceis circumdatum cum floccis dicti coloris rosacei. Sac. Rit. Congregat. in causa Urbis Protonotariorum 17. Febr. 1617. apud Barbof. l. cit. num. 7. & tradit expresse Cardinal. Petra l. cit. n. 23. qui immediate sub n. 24. sic iungit.

14 Quoad pileos usuales fuit habita Congregatio quædam particularis die 6. Augusti. 1674. in causa Vitæ Protonotarii; & inter positiones Card. Casanate reperitur sequens adnotatio.

Die 6. Aug. 1674. Vitæ Protonotariorum.

In Congregatione particulari habita in edibus Eminentissimi Brancatii, in qua interfuerunt idem Eminentissimus, nec non Eminentiss. D. D. Cardinales Raponus, de Maximis, Carpineus, & Casanate, in præsentia a Secretis Congregat. Rituum, fuit propositum votum, An Collegio D. D. Protonotariorum participantium concedenda sit facultas Vitæ argenteæ in pileo, atque quod vitæ violaceæ ex concessione Apostolica fuit concessa Auditoribus Rotæ, & Clericis Camera Apostolicæ, Eminentissimus Brancatii dixit, posse concedi; Eminentiss. de Maximis non esse concedendum, quia metalla sunt promissa & talis concessio forsitan esset injuriosa Sacro Collegio. Eminentissimus Carpineus dixit posse concedi Vitam coloris rosacei, nec non tintinnabula in cingulo. Eminentiss. Casanate in voto Eminentiss. Carpinei. Omnes tandem convenire in voto Eminentiss. Carpinei quoad Vitam tantum.

15 In Capella Pontificia Protonotarii Participantes utuntur Cappis juxta morem aliorum Prælatorum, nunquam tamen Cottis super Rochettum, uti utuntur Auditores Rotæ, Clerici Cameræ, & alii inferiores Prælati in Processionibus, & certis aliis actibus; Ipsi enim Protonotarii semper incedunt cum cappis. Sic expresse Cardinal. Petra l. cit. n. 25.

16 Unus istorum Protonotariorum Participantium semper intervenit in Congregatione de Propaganda Fide, in Congregatione Sacrorum Rituum, & in confectione Processuum Canonizationum, seu Beatificationum Servorum Dei, Cardinal. de Luca in Relatione Romana Curie discurs. 18. num. 14. & disc. 44. n. 4. Card. Petra l. cit. n. 27. Vide supra num. 4. §. 17. Constitutionem Sixti V.

17 Collegium Protonotariorum Participantium tenere solet Capellas, prout quolibet anno eam tenent in Ecclesia Sancti Andrea de Valle Clericorum Regularium, in Festivitate S. Cajetani, qui de eodem Collegio fuit, teste Card. Petra loc. cit. n. 26.

18 Protonotarii Apostolici participantem nequeunt promovere ad gradus Doctoratus. Benedict. XIV. tom. 1. Constitut. 106. incip. *Inter Confucios*, §. 23. Præfentes vero in Urbe, non nisi sex in singulos annos servatis servandis, & cum conditionibus præscriptis. Idem ibidem §. 25. Protonotario-

tariorum non participantium numerus immerito incufatur. Idem Const. incip. *Quamvis* §. 1. & 4.

Novæ additiones ex aliena manu

DE origine Protonotariorum vide si lubet Macr. in Hiero-lexic. verb. Protonotarius, Cardinal. Jacobat. de Concil. lib. 1. art. 5. Felice. Anton. Guarnier. de Eccles. militanti. lib. 4. cap. 7.

2 Duo vero hic non sunt omittenda. Alterum est, quod ex Constitutione S. M. Benedicti XIV. data quarto Kalendas Septembris 1744. de qua meminit etiam Auctor in supplem. num. 18. & 19. Collegio Protonotariorum de numero participantium non licet hodie ad Doctoratus gradum abentes promovere, prævio examine in partibus explendo; sed solum conceditur sex personis singulis annis in Urbe vere, & realiter præfentes prævio rigoroso examine personaliter, & collegialiter per ipsos Protonotarios faciundo promovere. Et numerus dictorum sex Doctorum quavis de causa uno anno non completus haud potest subsequenter annis suppleri. Qui vero ita ab hoc Collegio in Urbe ad Doctoratus gradum promoveretur, iidem gaudent privilegiis, quibus gaudent promoti ab Archiepiscopo Sapientie etiam ad effectum assequendi Ecclesias Cathedralis.

3 Alterum, quod hic expendere necessarium est, an vacato per contractum Matrimonii Protonotariatu, Reservatarius decreti amittat pretium? Rationes hinc inde afferit Rigant. in commentar. ad Regul. Cancellar. Regul. 58. a num. 87. ad plur. sequent. & pro affirmativa opinione de rigore juris concludit; æquitate vero habere subdit opinionem negativam: Et æquitatem hanc sequitur (inquit) S. M. Clemens XI. quum anno 1705. per matrimonium contractum a Principe Hieronymo Pamphilio vacasset Protonotariatus per ipsum obtentus, pro cuius pretio, & emolumentis reservatum erat decretum favore clar. mem. Principis Joannis Baptiste Patris, mandavit ex gratia Protonotariatus pretium eidem Principi Patri restitui.

PROTONOTARIUS TITULARIS, SEU EXTRA NUMERUM.

Protonotarius titularis ex privilegio in Civilibus est exemptus a Jurisdictione Ordinarii quoad causas excedentes summam 25. Ducatorum. Leo X. Constituit. 10. incipient. *Regimini*; Concil. Lateranen. V. Sess. 24. de Reformat. cap. 11. non derogavit privilegii Protonotariorum, nisi in causis Criminalibus, prout declaravit Sac. Congregat. ejusdem Concilii in Papien. 14. Decembris 1630. apud Barbofam supra Concil. Tridentin. l. cit. n. 2. & in Summa l. cit. n. 3.

Protonotarius ut Dignitas non potest præparare Abacum, dum celebrat more Prælatorum; Sac. Cong. Rit. in Comaclden. & Neocastren. 21. Augusti 1601.

Protonotarius titularis non participans potest apponere Pileum super insignis, & habere annulum, dum celebrat, dummodo non cum Gemma. Sacra Congregat. Rit. in dist. Comacl. & Neocastren. 21. Augusti 1601. apud Cordubam in Prax. dispens. Apostolicar. lib. 5. cap. 6. num. 52. Barbofa in Summa decil. Apostol. verb. Protonotarius titularis num. 6. Piton. Constitut. & Decis. ad Canonicos n. 119.

Unde quamvis Protonotarii titulares non possunt in Missa gestare annulum cum Gemma, ut censuit Sac. Congregat. Rit. in dist. Comaclden. & Neocastren. & alias die 13. Februarii 1725. & 20. Novembr. 1620. apud Piton. l. cit. n. 499. ex Gavant. his verbis: *Annuli usus prohibetur Protonotariis non participantibus, Doctoribus quibuscumque, Canonicis Cathedralium*; Tamen die 4. Augusti 1663. Eadem Sac. Congregat. Rit. apud eundem Piton. l. cit. numer. 722. ex eodem Gavant. statuit, ut sequitur: *Postum Canonici Missam celebrare cum annulo aureo, & de rigore uti, sed sine Gemma, & sine aliqua effigie*.

Protonotarii titulares possunt concionari cum Mantelletta, 16 & Rocchetto. Vide verb. *Prædicator* u. m. 93.

Protonotarius incedere potest cum Habitu Prælatitio, et suum retinere locum in Choro. Sac. Congregat. Rit. in Burgi Sancti Sepulchri 22. Augusti. 1722. teste Uraya in Miscell. primo litt. C. n. 36.

Alia, quæ concernunt Protonotarios Canonicos; Vide verb. *Canonici* art. 9. a num. 81. ad 90. et verb. *Resolutiones Sacre Congregat.* in relato Indice 1. Decret. Merati num. 171. 337. & 437. & 445.

Novæ Additiones ex aliena manu

Protonotarius titularis, seu extra numerum, non potest prohiberi deferre Habitum Prælatitium, nempe Rochettum cum Mantelletta coloris violacei, & in Ecclesiis, & functionibus Ecclesiasticis cum eodem habitu incedere, & ledere juxta dispositionem Cæremonialis, lib. 1. cap. 13. Sac. Congregat. Rit. in Mazarien. 28. Septembr. 1630. & in Catanien. 5. Julii 1631.

2 Protonotarius titularis præcedit Canonicis Cathedralium, uti singulis, non autem Collegialiter. Sac. Cong. Rit. in Concord. 16. Maii 1601. & 12. Julii 1602.

3 Protonotarius titularis non debet ratione sui Protonotariatus muneris aliis de Jure, seu de consuetudine spectantia, sibi vindicare. Sac. Congregat. Rit. in Caputaquen. 16. Maii 1601.

4 Protonotarius titularis paramenta benedicere non potest. Sac. Congr. Rituum die 27. Julii 1627.

5 Protonotarius titularis non potest paramenta sumere pro Missa de Altari, sed in Sacristia ut ceteri. Sac. Cong. Rit. in Asculana in Apulia 6. Martii 1610.

6 Protonotarii titulares possunt Abbates, & non supra, sedere debent. Sacra Congregatio Rituum in dist. Asculana in Apulia 6. Martii 1610.

7 Protonotarii titulares tam in Sessionibus in Ecclesia, quam in Processionibus debent cedere locum digniorem Officialibus Episcopi, & Dignitates obtinentibus, & Canonicis Ecclesiarum Cathedralium; Sacra Congregat. Rit. in causa Castellæ, & Legionis 30. Aprilis 1604. Clemens VIII. Constituit. incip. *Decret Romanum*.

8 Protonotarii titulares neque supra, neque inter Canonicos locum habere debent. Sacra Congregatio in Spoletana Terræ Castiæ 23. Martii 1619.

9 Protonotarii titulares in Conservatores deputari possunt. Sac. Cong. Conc. de anno 1630. apud Barbofam in Summa Const. Apost. verb. Protonotarius titularis n. 18.

10 Protonotarius titularis in Habitu Clericali incedens, tam in Civilibus quam in Criminalibus causis Fori privilegio gaudet, quamvis non sit adscriptus servitio alicujus Ecclesiæ. Sacra Congregatio Concilii in Toletana 27. Martii 1632. Ferrar. Biblioth. Tom. VI.

Protonotarii de quibus hic agitur creari possunt non solum a Papa, sed et a Legatis de latere alii que quos recenset Rigant. in commentar. ad Regul. Cancellar. Regul. 1. §. 4. num. 45. et quidem etiam in Urbe, quum agatur de actu voluntariæ jurisdictionis, qui ubique locorum etiam in Urbe Summo Pontifice non absente exerceri potest; *Ventriglia in Prax. part. 1. adnot. 26. num. 15. Rotæ cor. Puteo decis. 162. lib. 1.* Confer etiam Rigant. ibidem num. 137. & 159.

Omnium autem horum Protonotariorum Beneficia sunt reservata vigore Extravaganantis ad Regimen, & Regule primæ Cancellar. Confer Rigant. ubi supra num. 45. & plur. sequent. ubi quid in Germania, tum quid in Polonia servetur quoad reservationem hanc.

Ut autem locum sibi vindicet hæc reservatio, debet Protonotariatus probari, et quidem plene, & conclusivè, sive agatur de ea probanda favore Sanctæ Sedis, sive favore Protonotarii, Præsertim si ex capite Protonotariatus induci prætentatur reservatio contra Reum, & positorem Beneficii, atque in ea per provisum Apostolicum reponatur principale fundamentum gratiæ tendentis ad irritam declarandam præcedentem collationem Ordinarii; *Riganti loco citato num. 61. & plur. sequent.* ubi & de conclusivibus modis ipsum probandi agit, examinatque, an per Testes probari ipse valeat.

Questionarium etiam est, an necessaria sit acceptio Protonotariatus ad effectum reservationis. Vide & de ea eundem Riganti eodem loco a num. 74. ad plur. sequent.

Convenit vero inter omnes, quod Beneficia Protonotariorum sint reservata, etiam si fidei professionem & fidelitatis juramentum non emiserint, tum propria insignia non assumpserint; *Rot. cor. Caprar. decis. 131. num. 10. & sequent. & in Segobien. Beneficii cor. Lancet. decis. 1292. num. 8. cor. Crisp. §. Quin.*

Quinimodò, & reservata sunt Beneficia illius, qui fuit Protonotarius de facto, & non de jure; maxime si publice, & palam se gesserit uti Protonotarium, nam sicuti sustentur ætus ab eo gelli, ita illius Beneficia sunt reservata; *Rigant. loco*

loco roties memorato num. 123. & plur. sequent. Protonotariatus, qui vero concedi solet a Comitibus Domus Sfortie, reservationem non inducit. Nec eum admittit Secretaria Brevium.

PRUDENTIA. Vide verb. Virtus num. 96.

PSALMUS, PSALTERIUM.

1 Psalmus vox est Hebraea, significans Cantum, Oden, Hymnum. Beyerlinck in Theatro vite humane verb. Psalmus lit. E. Unde apud Ecclesiasticos Scriptores Psalmus intelligitur carmen sacrum, sive Dei laus metrica scripta, sive solo ore, sive instrumento decantata. Quamvis Psalmus generice captus etiam de profanis cantionibus, & quae ad quicumque musicum instrumentum recitantur, accipiatur. Idem ibidem.

2 Psalterium dicitur Vas musicum decem chordarum. Tostat. Comment. in 1. Paralip. p. 297. col. 1. Unde Scripturae saepius Psalterii decem chordarum meminit. Hoc decachordum Psalterium pullatur a parte inferiori, & reddit sonum a superiori. Et Hebraice vocatur Nablum, & Psalterium, Graece Organa. Tostat. in Genes. fol. 44. col. 2.

3 Psalterium, ut opinatur Euthymius apud Beyerlinck loc. cit. antiquitus mulcendo gregi serviebat. At David ejus usum sapienter ad Dei cultum transtulit, cantoresque instituit, quod primum fecit in translatione Arcae ex domo Obbedom 1. Paralipom. cap. 15. Unde usus invaluit, quod apud Ecclesiasticos pro Psalterio intelligatur Liber Psalmorum, juxta illud Lucae 29. num. 42. David dicit in Libro Psalmorum, & illud Actior. 1. num. 20. Scriptum est enim in Libro Psalmorum.

4 Psalterii vestitus, etsi in nostra lingua sine metro procedat, apud Hebraeos tamen versibus metricis sunt ex pedibus lyricis, juxta illud: Psalterium lyrici composuere pedes. Et dicuntur pedes lyrici, quia ad lyricam concinentem dicebantur, scilicet Citharis, Organis, & musicis instrumentis; Tostat. in Genes. fol. 44. col. 1.

5 Quoad Psalmorum Auctorem, seu Auctores, varii varia sentiunt. Ludovicus enim Vives in cap. 14. lib. 17. ad C. vitat. asserit ante Origenem nullum fuisse dubium apud Judaeos Davidem omnium Psalmorum esse Auctorem: Postquam vero Origenes summa sua eruditione cepit ostendere quaecumque in Prophetis, maxime in Psalmis contenta, a Christo jam natum pertinere, Judaei talibus convicti fortissimis argumentis, ad novas opiniones veteribus suorum Magistrorum contrarias confugerunt: Alii solum illorum Psalmorum, qui ejus nomine inscribuntur, Auctorem Davidem asserentes; Alii novem solummodo ab eo conscriptos, ceteros vero ab illis quorum nominibus praetulerunt fuisse dictatos, sustinentes: Inde factum est, ut etiam Sacri Interpretes Christiani in variis abierint sententias. Sanctus enim Augustinus, Theophylact. Euthymius, & hos secuti Emanuel Sa, Mariana, & alii apud Tirinum praef. in l. Psalmorum, volunt solum Davidem omnium Psalmorum fuisse Auctorem. Et de facto Sanctus Augustinus, l. 14. de Civitate Dei cap. 17. sic expresse dicit: Mihi credibile videtur existimare, qui omnes illos centum quinquaginta Psalmos Davidis operi tribuunt. Et quamvis ipse Sanctus Augustinus tom. 8. impressiois Lugdunensis de anno 1564. in expositione tituli primi Psalmi dicat, Non enim omnes psalmi a David editi sunt. David ergo solum novem psalmos ore proprio cecinit: Haec aliena manu in textum Augustini irrepsisse Eruditi animadvertunt, ut notat Calmet in Dictionario Sacrae Scripturae verb. Psalmi vers. Haec pro Davide. Et quod solum David omnium sit Auctor Psalmorum deducit Cassiodorus Praef. in Psalm. ex constanti usu, & traditione Ecclesiae, ibi: Usus Ecclesiae Catholicae Spiritum Sancti inspiratione generaliter, & immobiliter tenet, ut quicumque eorum psalmorum cantandus fuerit, Lector aliud predicare non audeat, nisi psalmos David. Quod & tenet Theodoretus, Chrysostomus, & alii Praef. in Psalm. & Gavant. tom. 2. sect. 5. cap. 8. num. 4. vocat sententiam hanc communem. Immo S. Philastrius Haeresi 126. inter Haereticos reputat qui secus sentierit.

7 Et hanc sententiam de solo Davide omnium Auctore Psalmorum colligunt supradicti ex variis Scripturae locis, & in primis ex 2. Regum cap. 23. num. 1. ubi David ipse haec de se prodit: Dixit David filius Isai. Regis Psalter: Spiritus Domini locutus est per me. Item ex 2. Paralipomenon

cap. 7. num. 6. ubi expresse dicitur: Sacerdotes autem stabant in Officiis suis, & Levitae in Organis carminum, quae fecit David ad laudandum Dominum, quoniam in aeternum misericordia ejus, hymnos David canentes per manus suas. Et variis aliis veteris Testamenti relictis Textibus, in Testamento novo Lucae cap. 20. num. 42. aperte dicitur: David dicit in Libro Psalmorum, & concordant Matth. cap. 22. num. 43. & Marc. cap. 12. num. 36.

8 Contrariam sententiam, nempe non omnium Psalmorum Auctorem esse Davidem defendunt Sanctus Hieronymus, Hilarius, Tostatus, Tirinus, & alii plures dicentes varios Psalmos a variis Prophetis compositos fuisse, iis nempe, qui in Titulis subinde praenotantur, verb. grat. Asaph Moyses, Ethan, Eman, Idithum, & tribus filiis Core, sed plures a Davide; Quos deinde Ekdas simul omnes in unum volumen compexit, & incipit esse Liber Psalmorum. Et revera Sanctus Hieronymus Epist. ad Cyprianum de seipso pronunciat: Scimus errare eos, qui psalmos omnes David arbitrarentur, & non eorum, quorum nominibus inscripti sunt. Et distinctus Epist. ad Sophronium scribit: Psalmos omnes eorum testamur Auctorem, qui ponuntur in titulis, David scilicet, Asaph & Idithum filiorum Core, Eman, Esraie, Moyses, & Salomonis, & reliquorum, quos Esdras primo volumine comprehendit. Et Sanctus Hilarius Praef. in Psalm. & Comment. in Psalm. 131. expresse dicit: Absurdum est psalmos David dicere, vel nominare, cum ibi Auctores eorum ipsi inscriptionum titulis commendantur, & Tostatus Praef. in lib. Regum quest. 20. vers. Respondendum est de psalmis, ait: Quamquam David fecerit quosdam psalmos, tamen non omnes, feruntur enim fuisse decem Auctores psalmorum. Quod & clarius dicit in cap. 22. Matth. quest. 340. Et Tirinus Praef. in lib. psalm. probabiliorem hanc vocat sententiam, quia in fine Psalmi 71. desinere dicuntur Psalmi Davidis, ibi: Desceperunt laudes David filii Jesse, & mox subnectuntur Psalmi Asaph Prophetae, ut patet in titulo Psalmi 72. Et 2. Paralipomen. cap. 29. n. 30. praecipit Ezechias Levitis, ut cantent Psalmos non modo Davidis, sed etiam Asaph, ibi: Praecipite Ezechias, & Princeps Levitis, ut laudent Dominum sermonibus David, & Asaph videntis.

9 Unde quamvis difficile sit in hac ancipiti materia quidquam certi statuere, tamen probabilius est, Davidem solum non omnium Psalmorum esse Auctorem, sed & alios, qui in eorum titulis praenotantur. Hinc ad Scripturas, & Auctoritates pro prima sententia adductas, quibus videtur innui Davidem unicum esse Psalmographum, respondetur, quod ipsi totum Psalterium videtur tribui, eo quod ipsi plures ediderit Psalmos, quam aliqui aliorum Auctorum, immo quam omnes alii simul. ut vult Tostatus in Matth. cap. 22. quest. 346. Quemadmodum Ciceronianarum Epistoliarum volumen, est aliorum plurimorum Epistoliarum ad eum scriptis constat, uni tamen Ciceroni, cujus est major Epistoliarum pars tribuitur. Vel ideo omnium Psalmorum Auctor unus David innuitur, ac dicitur, quia nedom ipse solus plurimos edidit, sed & editos ab aliis ipse recensuit, & modulationi, ac musicis instrumentis aptavit: Unde notabile est illud Ecclesiastici cap. 47. num. 10. ubi dicitur, quod David de omni corde suo laudavit Dominum. & stare fecit Cantores contra Altare, & in sono eorum dulces fecit modos. Hanc sententiam ultra recensitos numero immediate antecedenti tenent etiam Eusebius Casariensis Praef. in psalm. & in Inscript. psalm. & in psalm. 41. 60. & 62. Sanctus Athanasius in psalm. p. 70. tom. 2. nov. edit. Collect. Graecor. PP. & Auctor Synopsis, quae ipsi Sancto Athanasio tribuitur, in qua Synopsi, ut notat Calmet in Dictionario Sacrae Scripturae verb. Psalmi vers. Nec Patres Graeci, Psalmi quidam Auctoribus Idithum, Asaph, Filiis Core, Aggaeo, Zachariae, Eman, quidam vero quibus Al-leluja inscribitur haece omnibus simul tribuuntur; Quod autem ipse David in causa fuit qui primus Psalmorum inventor habetur, & quorumdam Psalmographorum munera, & tempora direxit. Haec ille. Sic etiam Fraffen D'Inquisition. Biblic. §. 11. de libro psalmorum num. 9. Cajetanus, alique Bellarminum in Praef. ad explanat. in psalmos, ubi eos vocat Davidis, qui carent titulo, & eos item, qui nomen David in titulo praerantur quocumque casu sive Genitivo, sive Dativo.

Hinc fidem adhibendo titulis nostrorum Bibliorum sub Davidis

vidis nomine 72. Psalmi producuntur, nullo inscripti nomine 50. quos tamen ad praecedentem Psalmi Auctores Rabbinii referendos venient. Hanc Judaeorum traditionem probant Sanctus Hieronymus in Malachiam, & Epist. ad Cyprian. Sanctus Hilarius prolog. in psalm. Sanctus Athanasius Praef. in psalm. tom. 2. nov. edit. & Eusebius in psalm. 25. Filii Core Auctores laudantur Psalmorum 41. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. Salomoni adscribitur Psalmus 71. Deus iudicium tuum, & Psalm. 126. Nisi Dominus, Ethan Psalm. 88. Misericordias Domini, Idithum Psalm. 76. Voce mea, Moysi Psalm. 89. Domine refugium, Asaph Psalm. 46. Deus Deorum Dominus, Psalm. 72. Quam bonus Israel Deus, Psalm. 71. Ut quid Deus, Psalm. 74. Confitebimur tibi Deus. Item Psalmi a 75. usque ad totum 83. Adamo psalm. 91. Bonum est confiteri Domino. Melchisedech psalm. 109. Dixit Dominus Domino meo. Jeremie & Ezechieli psalm. 64. Te decet Hymnus, Jeremie psalm. 136. Super flumina Babylonis, qui etiam Davidi tribuitur. Aggaeo, & Zachariae Psalm. 111. Beatus vir, qui timeat Dominum. psalm. 145. Lauda anima mea Dominum. Sic expresse Calmet loc. cit. vers. Si titulus.

11 Liber Psalmorum, aut Psalterium constat ex centum & quinquaginta psalmis, cujus numeri mysticas assignant causas Doctores, ut Trinitatis ob tres quinquagenarios Hieronymus, Angustinus, Remigius, Lombardus; ob Fidem, Spem, & Caritatem, per quas obtinemus Jubilaeum, Rupertus; ob status Poenitentium, Iustorum, & Beatorum, B. Thomas Sic Beyerlinck in Theatro vite humane verb. Psalmi §. 8. n. 2. merus. Vel ob tres gradus vite, seu viae spiritualis, nempe purgativae, Illuminativae, & Unitivae. Fraffen loc. cit. n. 6. & alii.

12 Psalmorum alii sunt Invitatoriales, alii Poenitentiales, & alii Graduales, Invitatoriales unicus est, scilicet 94. Venite exultemus, quem Ecclesia quotidie, paucis diebus exceptis, legit initio Matutini, ut per ipsum animae devotae inventur ad Deo in corde cantandum, eius inspirantibus prompte attendendum, & ejus auxilium implorandum. Beyerlinck loc. cit. §. Partitio, & Varietas.

13 Poenitentiales sunt septem, qui a poenitentibus maxima utilitate leguntur, seu recitantur, cum exemplo Davidis eorumdem Auctoris ad poenitentiam, & culpae derelictionem excitent, Deum ad veniam, & misericordiam incitent, eumque propitium reddant: Unde solent Litaniae Sanctorum illis addi, ut poenitentes multiplicatis Intercessionibus apud Deum ab ipso facilius veniam peccatorum consequantur, juxta illud Ecclesiae in Oratione Festi omnium Sanctorum: Et desideratam nobis tua propitiationis abundantiam, multiplicatis Intercessionibus largiaris.

14 Cur autem Psalmi poenitentiales sint septem? Varias rationes assignat doctissimus Tostatus in Genes. cap. 17. quest. 606. quarum praecipuae sunt. Primo, quia inter omnes psalmos solos istos septem invenimus, qui aperte loquantur de poenitentia. Secundo, quia nos facimus poenitentiam de peccatis praecipue mortalibus, quae sunt septem. Tertio, quia numerus septenarius convenit remissioni peccatorum, & etiam poenis peccatorum; Unde Ecclesia septem assignavit psalmos poenitentiales, ut per ipsos significet nos petere veniam de peccatis, & poenam non inferri pro peccatis, cum utrumque Scriptura per septenarium significet. De remissione enim Peccatorum, quod significetur per numerum septenarium, patet Matth. cap. 18. num. 21. & 22. ubi dicit Petrus ad Jesum: Domine quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei? usque septies? Dicit illi Jesus, non dico tibi usque septies, sed usque septuagies septies, in quibus per dictum numerum septenarium signatur remissio universorum delictorum. De poenis autem patet Gen. cap. 4. num. 15. ubi dixit Deus: Nequaquam ita fiet, sed omnis, qui occiderit Cain septuplum punietur, & infra num. 24. Septuplum ultio dabitur de Cain, de Lamech vero septuagies septies, ubi tota poena signata fuit per septem, adeoque conveniens fuit septem esse Psalmos Poenitentiales.

15 Graduales numero sunt 15. a psalmo 119. usque ad 134. Dicitur autem Graduales, quod veluti ad templum Salomonis ascendebatur 15. gradibus canendo ipsos 15. psalmos, ita etiam Anima devota 15. his psalmis velut gradibus ad Deum mente conscendat, & quae iustum sunt, sapiat. Unde psalmi Graduales appellatur in Textu Hebraeo Canticum ascensionum. Calmet loc. cit. vers. Psalmi Graduales, & vers. Unde autem, ubi testatur, quod sic vulgo censent Interpretes.

16 Psalmorum, & Hymnorum cantus fuit jam in usu a tem-

pore Apostolorum, ut patet ex Epist. B. Pauli ad Ephesios cap. 5. num. 19. ibi: Loquentes vobismetipsi in Psalmis, & Hymnis, & Canticis spiritualibus in gratia cantantes, & psallentes, & ad Colossen. cap. 3. num. 16. ibi: Docentes, & commonentes vosmetipsos Psalmis, Hymnis, & Canticis spiritualibus in gratia cantantes. Et etiam jam tempore Apostolorum fuisse in usu aeternum psalmorum cantum probabile censet Beyerlinck in Theatro vite humane, verb. Psalmus vers. Est tamen probabile. Nam, dicit ipse, Philo scribit ab Alexandrinis suis Religiosis Viris id esse factum. Inter Graecos videtur Dionysius de Celesti Hierarchia cap. 3. hunc invenire alterum cantum, Item Basiliius Epist. 43. qui testatur de ritu communi omnibus Ecclesiis exempto sumpto a cantu Antiphonarum Ignatiano; Ignatius enim Antiochenus ex Cassiodoro in Tripartita lib. 10. cap. 9. postquamdam visionem Angelorum unum ad alterum cantantium Sanctus, Sanctus, praescripsit aeternum cantum in Ecclesia Antiochena. Inter Latinos autem Sanctus Ambrosius Graecos imitatus ex Isidoro lib. 1. de Offic. cap. 7. & teste Augustino lib. 9. Confes. cap. 6. primus invexit in Ecclesiam alterum cantum, quem Sanctus Damianus Papa Decreto generali firmavit, & communem toti Ecclesiae fecit, ut habetur in Breviario lect. 6. ejus Festi; Qui ut patet ibidem etiam statuit, ut in fine cujuslibet psalmi diceretur Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto & c.

18 Psalmi, uti modo recitantur in Divino Officio fuerunt 19 partiti; & distributi a Sancto Hieronymo, qui 18. constituit in Matutinis Dominicarum, 12. in Matutinis Feriarum, 9. in matutinis Festorum, & ad Horas Ambrosium secutus distribuit in plures partes psalm. 118. Beati immaculati, quo ordine recitari praecipit Sanctus Damianus ex Baronio anno 603. Gavant. Comment. in Rubric. Breviarii tom. 2. sect. 5. cap. 8. num. 8. & aliis. Et de hoc habetur Decretum Gregorii VII. in cap. In die 14. de consecrat. dist. 5. ibi: In die Resurrexerunt usque ad Sabbatum in Albis, & in die Pentecostes usque in Sabbatum ejusdem tres Psalmos tantum ad nocturnos, tresque lectiones antiquo more canimus, & legimus. Omnibus diebus aliis per totum annum, si festum est, novem psalmos, & novem lectiones dicimus. Aliis vero diebus 12. Psalmos, & tres lectiones recitamus. In Dominicis vero diebus 18. Psalmos (excepto die Pasche, & Pentecostas) & novem lectiones celebramus.

20 Decem & octo psalmi in Matutinis Dominicarum ita sunt constituti, & distributi, ut primi 12. per quaternos divisi significant Patriarcharum 12. & Apostolorum totidem cultum erga Sanctissimam Trinitatem per quatuor virtutes Cardinales. Reliqui tres in secundo, & tertio Nocturno significant electos sub lege, & sub Gratia cum eodem cultu SS. Trinitatis. Amalarius lib. 4. de Divinis Officiis cap. 9. Gavant. loc. citat. sect. 4. cap. 1. n. 11.

21 Duodecim psalmi in Matutinis Feriarum ideo sunt constituti, & distributi, quia duodecim sunt horae noctis, & quilibet horae psalmus unus respondet. Amalarius loc. citat. cap. 11. Gavant. loc. citat. num. 12. qui dicuntur binj ad Caritatem excitandam ex Hugon. Victor. specul. Eccles. cap. 3. Gavant. loc. cit. n. 12.

22 Novem psalmi in Matutinis Festorum Domini ideo sunt sic ordinati, ut per ipsos gratias agamus Deo de descensu ejusdem propter nos sub novem Choris Angelorum. Et in Matutinis Festorum de Sanctis, eo quod sint ipsi tacti digni ascendere usque ad altitudinem Coeli, ubi habitant sicut Chori novem Angelorum; Amalarius loc. cit. Gavant. loc. cit. n. 10. Vel ter tria cantamus cum Angelis. Durandus in Rational. lib. 5. cap. 3. Gavant. l. cit. n. 10.

23 Psalmi quinque recitantur in Laudibus ad munandos quinque corporis sensus, ut dicit Hugo Victorin. in specul. Eccles. cap. 3. qui notat pruterea eos esse octo vere ad significantes octo ordines Electorum, sed dicuntur quinque, quia tertius, & quartus sub una conclusione terminantur, ad denotandum ex Amalario de Ordin. Antiphonarii cap. 5. geminam dilectionem Dei, & proximi. Vel ex eodem lib. 4. de Divinis Officiis cap. 10. unionem Ecclesiae ex Judaeis, & Gentilibus. Item sextus, septimus, & octavus unam habent conclusionem ad significantem ex Amalario loc. cit. cap. 2. Fidem, spem, & Caritatem unitas, & junctas erga Deum (inquit cap. 5.) Trinum, & Unum, Gavant. loc. citat. cap. 2. num. 6. seu ex Durand. in Rational. Divinor. Officior. lib. 5. cap. 4. ad denotandum triumphum de mundo, carne, & Diabolo, & quoniam unum sine altero non habetur, ideo merito conjunguntur.

- 24. Dicitur autem esse psalmos Laudum esse quinque, quia licet quartus sit proprie Canticum, abusive tamen appellatur psalmus, cum, ut infra num. 30. & 44. videbitur, parum differat Canticum a psalmo; Gavant. loc. cit. n. 7.
- 25. Ex dictis Laudum psalmis; duo mutantur in Dominicis a Septuagesima usque ad Dominicam Palmaram inclusivè, vice quorum dicuntur psalmi Misereere, & Confitemini ad timorem, & ipem eo tempore excitand. timorem ob peccata in psalmo Misereere, & ipem ex bonitate Dei in psalmo Confitemini. Et quia non est tempus lætitiæ, quam expriment illi duo psalmi Dominus regnavit, & subilate. Amalarius lib. 4. de Divin. Offic. cap. 18. Gavant. loc. cit. n. 9. Psalmus autem Dominus regnavit dicitur tunc in Prima, ne in tota hebdomada omittatur psalmus ullus de psalterio, & ideo psalmus Jubilate ponitur in Matutino Sabbati. Amalarius, Gavant. loc. cit.
- 26. In Laudibus ferialis Officii per annum prius psalmus est Poenitentialis Misereere, quia dies feriales sunt poenitentiae. Hugo Victor. lib. 2. de Offic. cap. 10. Gavant. loc. cit. num. 10. subdens, quod tunc variatur 2. ut expleatur psalterium.
- 27. In Laudibus qualibet die hebdomada loco quarti psalmi ponitur unum Canticum, quia Canticum laudem Divinam, & gratiarum actionem significat, ex Durand. in Rational. lib. 7. cap. 4. Et laudes dictæ sunt ex Hugon. lib. 2. de Offic. cap. 10. eo quod laudem aperte loquant Divinam, quod repetit in 2. Specul. Eccles. cap. 3. Et Canticum ibi sumitur pro psalmo, cum parum differant inter se. Psalmus enim est cæcumen, seu Canticum instrumentum psalterii. Et canticum est vox musica cum harmonia ore solo prolata, ut ex Euthymio notat Gavant. loc. cit. sect. 5. cap. 9. num. 1.
- 31. In Prima Dominicis diebus per annum & Ferialis, Sabbata excepto, recitantur 4. psalmi, ne de psalterio quidquam superfluum. Unde in Sabbato recitantur tantum 3. quia nullus superfluit, qui ipsi assignari possit. Et talis quaternarius psalmorum numerus denotat, quod in quatuor mundi partibus Doctrina Evangelicæ laudatur. Durand. in Rational. Divin. Offic. lib. 5. cap. 5. Gavant. loc. cit. sect. 4. cap. 3. n. 5.
- 33. In Ferialis autem tempore, & Dominicis tempore Paschali dicuntur tantum tres psalmi ob temporis jucunditatem, quæ labore multa canendi excludit, ex Radulpho proposuit. 10. Gavant. loc. cit. num. 7. ubi subdit, quod Amalarius lib. 3. de Offic. cap. 3. tres ideo dici putat, quia pro tribus horis a Prima ad Tertiam laudandus est Deus Trinus, & armandi sumus contra tres hostes.
- 34. In Tertia, Sexta, & Nona recitantur 3. psalmi propter eandem supradictam rationem, quia 3. psalmi protegent nos in tribus horis seqq. cum qualibet ex tribus Horis tres continet temporis horas. Amalarius lib. 4. de Offic. c. 3. Gavant. loc. cit. sect. 4. cap. 4. n. 3. Immo ut subdit ipse Gavant. ibid. & Amalar. cap. 1. ibid. in Prima, Tertia, Sexta, & Nona 12 canimus psalmos (in Ferialis) pro numero 12. horarum diei, ut Deo præfentes sumus omnibus horis.
- 35. Advertendum tamen hic est, quod d. Divinarum Horarum psalmi a beati immaculati usque Principes persecuti sunt, non sunt revera distincti psalmi, sed potius unicus tantum psalterii psalmus in ordine 118. in plures partes distributus, quarum qualibet ex 16. versibus est constituta (ut in dd. Divinis Horis patet) ad significandos 16. Prophetas, 12. minores, & 4. majores; seu ad designandos 12. Apostolos, & 4. Evangelistas, ut sic ostendatur, quod ea, quæ 12. Prophetæ dixerunt, scripserunt, ac docuerunt, pro se observare debemus. Sic Durand. in Rational. lib. 5. cap. 5.
- 36. In Vesperis 5. recitantur psalmi, quia 5. vulnera Christi recolenda moment, quorum ultimum vulnus hora vespertina fuit Sacro lateri illatum Gemma lib. 2. cap. 62. Gavant. loc. cit. sect. 4. cap. 5. num. 5. Item quia sicut quinque sensibus quotidiano affectu tendimus ad tenebras, ita necesse est, ut initio noctis pro eis veniam precemur. Amalarius lib. 4. de Offic. cap. 7. Gavant. loc. cit. Item recitamus in Vesperis quinque psalmos, ut quasi quinque Evangelicæ prudentes Virgines quinque lampadibus oleo bonorum operum plenis, veniente nocte, Domino obviam eamus. Amalarius de ordin. Antiphonarum cap. 6. Gavant. loc. cit. num. 5.
- 37. In Completorio quatuor psalmi recitantur, quia per ipsos quatuor elementa corporis nostri Domino commendamus: In primo enim psalmo cum Christo quietem poscimus: In pace in idipsum dormiam, & requiescam. In secundo ad ea verba quæ protulit Christus in extremo vitæ: In manus tuas &c.

optamus mori cum eo. In tertio, & quarto contra tentationes nocturnas armamur. Amalar. lib. 4. de Offic. cap. 8. & de ordin. Antiphon. cap. 7. Gavant. loc. cit. sect. 4. cap. 6. numer. 7. & alii.

Hinc habes, quod si dividas omnes psalterii psalmos per 38. Horas, ad Matutinum recitantur in tota hebdomada 91. ad Laudes 13. ad Vesperas 35. ad alias Horas 11. qui omnes faciunt summam 150. quibus constat psalterium. Gav. loc. cit. sect. 5. cap. 8. n. 7.

Psalterium autem, quo Romana Ecclesia utitur, est ex 39. translatione Romana (a) S. Hieronymi teste Rodulph. propos. 8. & differt a psalterio translationis septuaginta Interpretum, quod adhibetur Romæ in Æde Vaticana S. Petri, quo etiam utuntur Ambrosiani. Gav. cit. sect. 5. cap. 8. n. 2. Unde S. P. N. Seraphicus Franciscus in c. 3. sive Regulæ ubi excipit ab Officio Divino psalterium, intelligit de dicto psalterio translationis septuaginta Interpretum, quod in Vaticana Sancti Petri est in usu antiquissimo. Gavant. loc. cit. sect. 5. cap. 8. num. 2. S. Bonaventura citatus, & secutus a Petro Marchant. in expositione dictæ Regulæ cap. 3. quæst. 4.

Ultra supradictos centum quinquaginta psalmos habentur 41. in Breviario ex Sacris Litteris Cantica distributa, & posita in unaquaque die hebdomadæ loco quarti psalmi Laudum, nempe die Dominica Canticum Benedicite omnia opera Domini Domina, quod est trium puerorum Daniel. cap. 3. Feria 2. Canticum Confitebor tibi Domine, quod est Isaiæ cap. 12. Feria 3. Canticum Ego dixi, quod est Ezechie Regis. Isaiæ cap. 38. Feria 4. Canticum Exultavit cor meum, quod est Annæ Matris Samuelis, 1. Regum cap. 2. Feria 5. Canticum Cantemus Domino, quod est Moysis, Exodi cap. 15. Feria 6. Canticum Domine audivi, quod est Habacuc, Habacuc. c. 3. Sabbat. Canticum Audite Cœli, quod est Moysis, Deut. c. 32.

Ex Evangelio habentur in Breviario alia tria Cantica, nempe Canticum Magnificat, quod est B. M. V. Lucæ cap. 1. & recitatur, seu canitur in Vesperis. Canticum Benedictus Dominus Deus Israel, quod est Zachariæ Patris S. Joannis Baptiste, Lucæ cap. 1. & recitatur, seu canitur in Laudibus, & Canticum Nunc dimittis, quod est Simeonis; Lucæ cap. 2. recitatur, seu canitur in Completorio.

Etiam varii psalmi prænotantur in psalterio cum titulo Cantici, ut Canticum psalmi, & alii cum titulo psalmi Cantici. Unde ad plenioris intelligentiam notandum est, quod hoc interest inter psalmum, Canticum, & psalmum Cantici, Canticum psalmi, & Hymnum, quod psalmus est cæcumen instrumentum psalterii. Canticum est vox musica cum harmonia ore solo prolata. psalmus Cantici dicitur, dum Cantore præcinate, organi modulatio subsequitur. Canticum psalmi e contra, cum vox humana concentum sequitur Organi. Hymnus autem est sermo in Dei laudem metricè compositus, sive ore, sive humana voce, sive instrumento musico recitatus. Sic colligitur ex Sanctis Hilario, & Chrysostomo in Prolog. psalm. Fratzen. disquisit. Biblica §. XI. de libro psalmorum num. 2. Euthymio citato, & secuto a Gavant. loc. cit. sect. 5. cap. 9. num. 1. & alii.

Psallendi ordo sequendus, quem tenet Ecclesia Metropolitana, cap. De his 13. dist. 12. ex Concilio Toletano 11. c. 1. psalmi vulgares non possunt in Ecclesia recitari. Concil. Bracharen. 11. cap. 57.

Psalterium B. M. V. quod ex 150. Ave Maria constat ad 47. instant.

(a) S. Hieronymus, ter circa psalterium insudasse, communitor Sententia est inter Eruditos. De versione psalterii ex Hebraico fonte non loquor, cum nunquam in usu fuerit, vel apud Ecclesiam Romanam, vel pens. aliam quancumque Ecclesiam. De emendatione igitur psalmorum juxta septuaginta Interpretum versionem, est sermo, in qua elaboranda bis S. Doctor suum impendit laborem. Hujusmodi emendationes sub nomine psalterii Romani, & psalterii Gallicani vulgo recensentur. De utraque sermonem habet S. Doctor in Prefatione, seu Prologo in Librum psalmorum. psalterium Romanum adhuc in usu est in Vaticana Basilica. Gallicano psalterio utimur in Romano Breviario, atque illud est, quod insertum habemus in Vulgata Latina editione. Hæc tria sunt. Hinc constat, quantum a vero abhorret Auctor noster hocce in loco. * Legis Disserationem P. D. Augustini Calmet in textum, & veteres psalmorum Versiones Art. III.

instantiam Ducis Britannia recitari concessit cum indulgentiis Sixtus IV. Const. 18. incip. Ea quæ.

Psallendi debitum omnibus in Choro incumbit, etiam Dignitatibus, & Canonicis, quacumque contraria consuetudine, aut præsumpto privilegio non suffragante. Bened. XIV tom. 1. Constitut. incip. Cum semper §. 24.

(Nota Plura hic Auctor sine fundamento aliquo adducit; ideo Lectores admonuisse oportuit.)

PUBERTAS.

Vide Verb. Matrimonium art. 2. a num. 31. ad 37.

PUBLICA HONESTAS.

Vide verb. Impedimenta Matrimonii art. 2. a num. 20. ad 27.

PUNCTATOR, PUNCTATURA.

- 1. Punctator retinere debet librum in loco publico, ibique deficientes adnotare, & librum ostendere cuicumque postulant. Sacra Congr. Episcop. in Pisaurien. 19. Nov. 1649.
- 2. Contrapunctato r eusdem Ecclesiæ eligendus ut confrontatione, si opus sit, possit detegi fraudes. Sac. Cong. Episcop. in Fundana 15. Februarii 1593. & in Lycien. 18. Februarii 1602.
- 3. Compelli possunt Punctatores ad exhibendum librum Ordinarium, non vero ad oreptum eisdem quotidie significandum deficientes. Sacra Cong. Episcop. in Castellatenen. 20. Aug. 1692.
- 4. Potest Episcopus cogere Canonicos ad præstandum Juramentum de fideliter punctando in Choro. Sacra Cong. Concil. 17. Mart. 1619. apud Barb. de Canonis c. 34. num. 20.
- 5. Punctator, quorum electio spectat ad Capitulum, ut decrevit Sac. Cong. Concilii in Conversanen. 4. Decemb. 1706. admonendi sunt, quod si conniverent prætermittant punctare eos, qui juxta Ecclesiæ, & Collegii statuta punctandi sunt, tenentur de proprio restituere distributiones quæ accreverint interistentibus; Et ulterius graviter peccant, prout illos monendo tradit Episcopus Graevinum. in suo tractatu L. Ecclesiastica in Coro cap. 27. num. 33. his verbis: Or se noudimeno i Punctatori per riguardi unani d' affetto, timore, speranza, o qual altro sia tralasciano di punzare i difettanti, vengono ad essere ladri sfacciati, perche levano passivamente l' emolumento a chi tocca per ragione di accrescimento, o altro titolo, o lo danno a chi per legge non tocca; Oltre di che si ven l' uno egli no stes si rei del diserviggio di Dio sul punto geloso del Divino suo pubblica culto, ed il loro peccato viene a contrarre certo che del grande coram Deo cotanto da lui detestato in quei suoi Ministri, i quali retraherant homines a Sacrificio Domini; Sic apud Monacell. tom. 4. supplement. ad 1. tom. n. 148.
- 6. Pœna Censurarum imponi non debet non restituendi damnum ex omissione punctandi, sed carceris ad triennium, & similium. Sacra Cong. Episcop. in Castellatenen. 21. Augusti 1602. apud Nicol. in flosculis verb. Punctator num. 6.
- 7. Punctatura dari debent interistentibus, licet ex decreto Episcopi applicandæ essent aliis vobis, nisi adesset statutum in contrarium. Sacra Cong. Episcop. 16. Junii 1601. apud Nicol. loc. cit. num. 7. & sæpe alibi, ut refert idem Nicol. in flosculis verb. Distributiones sub num. 6. Distributiones enim amittæ a Canonicis absentibus accreverint interistentibus, quacumque contraria consuetudine, etiam impermemorabili non obstant; Sacra Cong. Concil. in Civitatis Castellane 30. Aprilis 1623. & in Nicen. 18. Novemb. 1528. & sæpe alibi apud Nicol. cit. verb. Distributiones sub. n. 6.
- 9. Salarium debetur Punctatoribus. Sac. Cong. Episcop. in Meliten. 16. April. 1602. apud Nicol. loc. cit. n. 5.
- 10. Canonici confabulantes in Choro sunt punctandi, & privandi distributionibus tamquam adolentes. Sacra Congregatione Episcop. in Nucerna 7. Septembris 1591.
- 11. Canonici non interistentes Concioni tempore Quadragesimæ possunt punctari, quia est defectus gravis, & mali exempli. Sacra Congreg. Episcop. in Comenji 10. Maii 1580. & in Castellatenen. 20. August. 1602. & alibi, ut refert Pignatell. tom. 4. consultation. 206. numer. 61.
- 12. Canonici non possunt exire a Choro, nisi petita venia Archidiacono, sive Præsidentis per salutationem sub pœna punctationis. Sac. Congr. Episcop. in Aprutina 18. Ap. 1616. & Sac. Congreg. Concil. in Lumen Sarzanen. 3. Junii 1702. ad 1.
- 13. Episcopus potest augere Punctaturas, quando servitium Ecclesiæ negligitur. Sac. Congreg. Concil. in Civitatis Castell-

lane 25. Junii 1697. apud Monac. tom. 1. tit. 2. formul. 4. n. 4.

Canonici in Choro, vel in Ecclesia Divinis Officiis interistentes sine Habitu Canonicali, & Superpellico debent punctari S. Cong. Rit. in Lumen Sarzanen. 3. Martii 1637.

Ad colligendum servitium novem Mensium, quibus restituere tenentur Canonici quolibet anno, non sunt colligendæ Punctaturæ, quasi si qui novem partes punctaturarum ex duodecim habuerint, servitium novem mensium, debeant satisfacere, sed ipsi dies residentia, & servitii sive continui fuerint, sive interpolati, numerandi sunt ad complementum dierum novem Mensium. Sac. Cong. Episcop. in Aquilana 25. Septemb. 1584. apud Barbol. De Canonis cap. 26. n. 14.

PURGATORIUM.

Purgatorium est quidam locus, in quo tamquam in carcere post hanc vitam purgantur Animæ, quæ in hac non plene purgatæ fuerunt, ut nimirum sic purgatæ in Cœlum ingredi valeant, in quod nihil coinquinatum introire potest: Est in re Communis inter Catholicos.

Dari Purgatorium est de Fide; Communis inter Catholicos ex Concil. Trident. sess. 5. Canon. 30. sess. 22. c. 2. & Canon. 3. & sess. 25. in Decreto de Purgatorio, & habetur ex pluribus Sacre Scripturæ locis tum veteris, tum novi Testamenti; Et quidem ex veteri Testamento habetur 2. Machabæorum cap. 12. ubi expressè dicitur: Sancta ergo, & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut a peccatis solvantur: Quæ verba cum neque de Beatis, neque de damnatis intelligi possint, sequitur necessario intelligenda esse de illis, qui in Gratia Dei ad hanc vitam decedentes non plene satisfecerunt, & adhuc aliqua vincula habeant, a quibus post mortem solvi queant fidelium suffragiis, & potissimum acceptabili Altaris Sacrificio, ut dicit Concilium Tridentinum sess. 26. in Decreto de Purgatorio; & proinde dari Purgatorium, & Sacrificia, & Orationes vivorum processit defunctis illis, qui inibi pro plena purificatione, & satisfactione detinentur: Purgatorium esse, Animæque ibi decens fidelium suffragiis potissimum vero acceptabili Altaris Sacrificio juvari, sunt verba Concilii Tridentini.

Item habetur ex cap. 4. Tobia, ibi: Pone panem tuum, & vinum super sepulcrum justit conlute. quod Sacri expositores intelligunt de pane, & vino quod Deo in Sacrificio pro Animabus justis offertur, & de illo, quod elargitur in sustentationem pauperum, & Religiosorum, & Sacerdotum ut pro ipsis defunctis orent, ut dicunt Turrianus lib. 4. pro Epist. Pont. cap. 14. Matris in Theolog. moral. disp. 24. quæst. 1. art. 1. num. 4. Bellarmin. de Purgatorio lib. 1. cap. 3. litt. B. & alii. Unde S. Joann. Chrysolost. homil. 32. in Math. sic habet: Cur, inquit, post mortem tuorum Pauperes convocas? Cur Presbyteros, ut pro eis velint orare, obsecras?

Item habetur ex cap. 4. Isaiæ ibi: Si abluerit Dominus sordes filiarum Sion, & sanguinem Jerusalem lave it de medio ejus in spiritu iudicii, & spiritu ardoris, ubi alii legunt: Purgabit Dominus sordes filiarum Sion, & sanguinem mundabit de medio earum in spiritu iudicii, & spiritu ardoris. quem locum de Animabus, & penis Purgatorii intelligunt S. Augustinus liber. 20. de Civitate Dei cap. 25. Bellarmin. loc. cit. litt. E. Ma strusloc. cit. n. 4. et alii.

Item ex cap. 7. Micheæ, ibi: Ne lateris inimica mea sperper, me quia recidi, confurgam cum sede o in tenebris. Dominus lux mea est, iram Domini portabo, quoniam peccavi ei: donec causam meam iudicet, & faciat iudicium meum, educet me in lucem, justitiam ejus videbo. Quem locum asserti solitum pro Purgatorio docet S. Hieronymus in cap. ult. Isaiæ, & Glossa ordinaria exponit: iram Domini portabo hic, vel in Purgatorio.

Item ex cap. 3. Malachia, ibi: Ipse enim quasi ignis conflans, & quasi herba fullonum, & sedebit conflans, & emundans argentum. & purgabit filios Levi, & colabit eos &c. Quem locum exponunt de pœna purgatoria Origines hom. 6. in Exod. S. Ambrosius in psalm 36. S. Augustinus lib. 20. de Civitate Dei cap. 25. & S. Hieronymus in hunc locum & Bellarminus loco cit. cap. 3. in fine, ubi dicit ex illa pœna purgatoria viventium recte inferri pœna purgatoria, seu Purgatorium Defunctorum.

In novo autem Testamento habetur ex cap. 5. Matthæi n. 26. ibi: Esto consenties adversario tuo cito, dum es in via cum eo, ne forte tradat te adversarius iudici, & iudex tradat te Ministro & in carcerem mittaris. Amen dico tibi; Non exies

exies inde, donec reddas novissimum quadransum. Et concordat cap. 12. Luca num. 58 ibi: Cum autem vadis cum adversario tuo ad Principem, in via da operam liberari ab illo, ne forte trahat te ad Judicem, & Index tradat te exactori, & exactor mittat te in carcerem; dico tibi Non exies inde, donec etiam novissimum manutera reddas. Quae loca passim ad purgandum Purgatorio adducuntur a Patribus, & signanter a S. Augu- stino in cit. cap. 5. Matthaei; & Homil. 1. de verbis Domini; Homil. 4. in l. 50. Homiliarum, & in lib. de decem chordis. cap. 3. S. Ambrosius, S. Bonaventura, & Beda incit. c. 12. Luca, S. Gregorius Homil. 39. S. Bernardus serm. 85. in Cantica S. Anselmus in cit. cap. 5. Matthaei, Bellarmin. loc. cit. cap. 7. vers. Est ergo verissima Expositio, & alii dicentes, pro Adversario in dictis locis intelligi Legem Dei, quatenus precipit contraria carni; sive Conscientiam, quae Dei Legem semper obliquit peccanti; Lex enim Dei, & Conscientia nostra semper sunt nobiscum in via, & semper adversantur nostris pravis desideris, itaque utilissimum est cito consentire, & ab eorum inimicitia liberari; & denique acculatores, & testes erunt contra nos in Judicio, ut recte observat Bellarmin. loc. cit.

8 Item ex cap. 12. Matthaei num. 32. ubi Dominus dicit esse quoddam peccatum, quod non remittitur, neque in hoc saeculo, neque in futuro, ibi: Qui autem dixerit contra Spiritum Sanctum, non remittetur ei, neque in hoc saeculo, neque in futuro; Ubi, ut vides, clare supponitur, & demonstratur quaedam peccata remitti in futuro saeculo, idest post hanc vitam per orationes, & suffragia Ecclesiae, ut exponunt S. Gregorius lib. 4. Dialogorum cap. 39. S. Augustinus lib. 21. de Civitate Dei cap. 24. & lib. 6. in Julianum cap. 5. S. Bernardus Homil. 66. in Cantica, & alii passim.

9 Item ex 1. ad Corinth. cap. 5. num. 15. ibi: Ipsa autem salvus erit, sic tamen quasi per ignem, quem locum Scotos in 4. dist. 21. qu. 1. lit. A, & communiter alii Patres, quos fuisse adducit Faber disp. 36. de Purgatorio cap. 1. intelligunt de Purgatorio.

10 Item ex 1. ad Corinth. cap. 15. num. 29. ibi: Quid facient qui baptizantur pro mortuis, si omnino mortui non resurgunt? Et quid & baptizantur pro illis? Ubi Patres, & signanter Dionysius, Hugo, Gagnejus, & alii in hunc locum, Ephrem in suo Testamento, Petrus Cluniacensis in lib. Contra P. trobrianos Bellarmin. loc. cit. cap. 6. vers. Et igitur dicunt, & exponunt, quod Apostolus ibi loquitur de Baptismo lacrymarum, & Pœnitentiæ, qui suscipitur orando, jejunando, elemosynas faciendo, se affligendo, & hujusmodi, ita ut sentus sit: Quid facient, qui baptizantur pro mortuis, si omnino mortui non resurgunt? Idest quid facient, qui orant, jejunant, gemunt, affligunt se pro mortuis, si mortui non resurgunt? Et revera non baptizari passim in Scriptura accipiuntur pro pati, & affligit, ut Marc. 10. Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum, & Baptismo, quo ego baptizor, baptizari? Luc. 12. ibi: Baptismo habeo baptizari; Unde Patres passim vocant pœnitentiæ afflictionem Baptismum laboriosum, & secundam tabulam, S. Cyprianus in sermone de Cena Domini: Lacrymis, inquit, se baptizat, S. Gregorius Nazianzenus in Oratione de Epiphania: Scio, inquit, quartum Baptisma, quod per Martyrium, & sanguinem sit, scio & quintum lacrymarum & pœnitentiæ, & consimiliter alii passim.

11 Alia plura Scriptura loca brevitas gratia relinquuntur videnda cum variis Conciliis, plurimis Sanctis Patribus, & solidis rationibus apud Brancatum t. 4. de Omnibus Novissimis disp. 26. art. 2. §. 1. Bellarmin. de Purgatorio lib. 1. per tot. Patrem Antonium a Venetiis in Ecclesia Jesu Christi contra Piceninum tom. 2. cap. 16. art. 8. per tot. Panigaurolam, & alios.

12 Purgatorii locus communis secundum Legem communem & ordinariam Dei est in ipsterre visceribus, & Inferno conjunctus. Sic, Communis cum S. Thoma in 4. dist. 20. S. Bonaventura ibidem par. 1. qu. 6. Bellarmin. de Purgatorio lib. 2. cap. 6. lit. B. Maffrio in Theolog. moral. disp. 24. q. 1. art. 1. num. 9. Et colligitur ex variis Scriptura locis, & signanter ex cap. 2. Actuum ibi: Solutis doloribus Inferni, quæ verba S. Augustinus Epist. 09. intelligit de pœnis Purgatorii. Idem ex cap. 2. ad Philipenses, ibi: In nomine Jesu omne, quod suscitatur Cœlestium, Terrestrium, & Infernorum, ubi per ly Infernorum intelligitur solum Animæ Purgatorii; cum nequeant intelligi Animæ in Inferno damnatæ, quæ tantum abest, ut Christo genua flectant, quod potius illum continuo blasphemant, juxta illud Psalm. 75. num. 23. Superbia

earum, quæ te oderunt, ascendit semper. Item ex illo Psalm. 113. ibi: Non mortui laudabunt te Domine, neque omnes quæ descendunt in Infernum, quæ verba indicant etiam aliquos, qui descendunt in Infernum, idest in interiores terræ partes Deum laudare, quod cum nequeat intelligi de damnatis in Inferno, qui ex dictis Deum semper blasphemant, intelligi debet de existentibus in Purgatorio, ut communiter Patres exponunt. Item ex cap. 5. Apocalyp. ibi. Nemo inventus est signus aperire librum neque in Cælo neque in Terra, neque sub us Terram. Ubi cum Apostolus Joannes non enumeret nisi justos, aperte indicat etiam sub terra esse Justos idest Animæ Purgatorii; Unde etiam Ecclesia in Missa de Defunctis dicit Libera Domine animas omnium Fidelium Defunctorum de pœnis Inferni, & de profundo lacus; & id confirmatur ex visione, quam refert Beda lib. 5. cap. 13. Historia, ubi aperte visum est Purgatorium Inferno damnatorum contiguum. (Vide tamen verb. Infernus in novo Artic. num. 18.)

Dicitur autem notanter Purgatorii locus communis secundum Legem communem, & ordinariam Dei, quia secundum Legem Dei particularem, & dispensationem Divinam interdum aliquibus animabus destinatur pro Purgatorio aliquis locus particularis, vel quia in ipso peccaverunt, vel propter nostram instructionem, ut aliquando recogitemus, magnum post hanc vitam pœnam insigi peccantibus, vel propter earum celeriorem liberationem, ut possint aliis suam indigentiam revelare, vel propter alicujus Sancti impetrationem, sicut legitur, quod S. Patritius impetravit cuidam, quod puniretur in quodam loco interra; Sic expresse docet S. Bonaventura in 4. dist. 20. par. 1. q. 6. Item dicendi modum sequuntur omnes recentiores, teste Maffrio loc. cit. num. 9. in fine, & ad id referuntur plurima exempla a Patribus, & Scrip- toribus, & signanter a S. Gregorio lib. 4. Dialogorum c. 40. & 55, qui refert Animam Palchastii, & cuiusdam alterius in balneis quibuidam fuisse purgatas, a S. Petro Damiano Epist. 13. ad Desiderium cap. 7. de miraculis sui temporis, ubi describit visionem de purgatione animæ S. Severini in quodam flumine; a Dionys. Carthusian. in Dialogo de judicio particulari art. 31. ab Hugone de S. Victore lib. 2. de Sacram. part. 16. cap. 4. & ab aliis passim.

Purgatorium non est æternum, sed temporale. Communis & clare habetur ex 1. ad Corinth. cap. 3. ibi. Salvus erit, sic tamen quasi per ignem, quibus verbis significat Animas Purgatorii ad illis pœnis tandem evaturas. Unde Purgatorium non est ultra diem Judicii universalis, & finalis duraturum Communis, & aperte habetur ex cap. 25. Matthaei, ubi expresse dicitur, quod omnes adulti secundum opera eorum judicanduntur, & boni in Cœlum, mali autem in Infernum finaliter deputabuntur.

13 Anime in Purgatorio plene purgatæ recipiuntur in Beati- tudine ante diem Judicii. Communis, etique definita a Benedic- to XII. Constit. incip. Benedic- tus Deus contra illos, qui dicebant Animas in Gratia decedentes, non recipi in Beati- tudinem nisi post diem Judicii. Quantonam tempore unaquaque Anima in purgatorio deti- neat; Nulla certa habetur definitio. Scitus in 4. sentent. dist. 19. quæst. 3. art. 2. dicit, neminem manere in Purgatorio ad decem annos; Nam, dicit ipse, cum nemo illic sit, nisi Dei amicus, contritio ejus, & post Christum passum Sacramenta, & suffragia, & bona, quæ egit, opera ad cumulum ei satisfactio accedunt; In summa non est credibile, ut quos pœnarum accumulatio expedire Deo brevis inde potuit, temporis prolixitate detineat. Hæc ipse loc. cit. At vero communis Doctorem sententia docet, quamplures animas in pœnis Purgatorii longe majori tempore detineri, ac proinde terminum assignari non posse, ultra quem Purgatorii poena non duret, & huic communi sententiæ contra Sorum, & paucos alios favet Ecclesie praxis, & universalis consuetudo quæ anniversaria Sacra celebrat pro Defunctis, etiam si constet eos ante centum, vel ducentos annos esse mortuos; quod certe non fieret, si Ecclesia crederet non puniri animas ultra decem annos. Tum quia plurimæ revelationes, visiones, & Ecclesiasticæ Historiæ ostendunt plures animas diutius in Purgatorio detineri, uti referunt S. Bernardus in vita S. Mal- lachie, Carthusianus in Dialogo de judicio particulari art. 31. Beda lib. 5. Histor. cap. 13. Henriquez lib. 7. cap. 16. lit. I. ubi ex Surio notat de Innocentio Papa III. quod esset atque in diem Judicii in Purgatorio detinendus. Viva ad propos. 43. ex damnat. ab Alexandro VII. num. 7. referens, quod pauci ab hinc annis in quodam Conventu prope Neapolim apparuit Reli-

Religiosus, qui fere centum ab hinc annis decesserat, & suf- fragia postulavit, & similiter de pluribus aliis referunt passim scriptores; Unde merito ab Alexandro VII. die 18. Martii 1666. fuit inter alias damnata sequens propositio 43. in ordine ibi: Annum Legatum pro anima relictum non durat plus quamdecem annos.

Animæ in Purgatorio cruciantur vero igne corporeo, & eisdem speciei cum nostro elementari Communis, & clare, desinitur ex 1. ad Corinth. cap. 3. num. 15. ibi: Ipse autem salvus erit, sic tamen quasi per ignem, ubi, ut vides, dicit existentes in Purgatorio salvas fieri quasi per ignem: Nec ob- stat illa particula quasi, quia ut advertit Faber disp. 36. c. 4. cum pluribus aliis, & Maffrio loc. cit. q. 2. art. 1. num. 23. illa particula non est diminuens veritatem ignis, sed explicat modum, quo illi salvantur, & liberantur, qui est mediate, illo instrumento ignis, ita ut sensus sit, quod ille ignis est quasi causa salutis earum, quamvis non sit causa principalis, est tamen causa instrumentalis cum medio illo igne purgentur, & sic liberentur ab illo carcere.

Poteit etiam dici, quod illa particula quasi signum sit veritatis, non similitudinis, ut Joannis cap. 1. num. 14. Vidi- mus gloriam ejus gloriam quasi unigeniti; quem locum sic ex- plicat Euthymius; Gloriam, non qualis est Sanctorum beatorum, vel Angelorum, sed gloriam vere unigeniti, nam hic dicitur os (tamquam) idem significat quod vere.

14 Animæ in Purgatorio non torquentur a Dæmonibus tam- quam Divinæ Justitiæ Ministri, sed ab ipsâ Divina Justitia immediate per ignem tamquam per instrumentum obedi- entiale puniuntur, & purgantur. Sic Communis Theologorum cum S. Thoma in 4. dist. 20. art. 5. S. Bonaventura ibidem, Richard. ibid. Maffrio loc. cit. q. 2. art. 1. num. 24. Coninch. de Purgatorio disp. 11. dub. 3. in fine, & alii passim contra paucos tenentes contrarium per hoc, quod aliqua visiones, & apparitiones videantur ostendere, quod animæ Purgatorii torqueantur a Dæmonibus; & ratio nostra est, quod omnes Animæ Purgatorii in ultimo conflictu dæmones superarunt, & victoriam contra ipsos in hac vita reportarunt; ergo non decet Divinam Justitiam, ut sinat eas cruciari in Purgatorio ab hostibus, quos ipse in hoc Mundo vicerunt; Tum quia indecens est, ut Deus utatur dæmonibus tamquam Ordinaris Ministris ad amicos suos puniendos, cum i non facerent in Divinæ Justitiæ executionem, sed potius ex odio in genus humanum, & pessima voluntate, ut faciunt in Inferno. Nec obstant visiones, & apparitiones, quæ id videntur ostendere, & signantur illa, quæ refertur in vita S. Bernardi lib. 1. cap. 10. in qua dicitur, quemdam Religiosum illi apparuisse cum quatuor, qui ipsum dilaniabant, & postea fuisse liberatum precibus ejusdem Sancti, & aliæ similes, quas referunt Beda lib. 3. Histor. Anglic. cap. 19. Dionysius Carthusianus lib. de quatuor novissimis, & alii. Non obstant, inquam, quia, ut recte advertit Maffrio loc. cit. num. 24. & alii; tales visiones, et apparitiones sunt symbolice, et allegorice, et a Sanctis, et Scrip- toribus narratæ hoc modo ad ostendendam pœnarum illarum acerbitatem, quæ a nobis intelli- nequeunt, nisi per exempla nobis conaturalia.

21 An Animæ in Purgatorio existentes possunt pro nobis ora- re, et aliquid nobis de congruo mereri, vel impetrare? Et an miracula facere possint, cum plurimis aliis ad rem; Vi- de verb. Anima per tot.

22 De Purgatorio Catholicum Dogma est, quod, qui vere pœnitentes in Dei caritate decesserint, antequam dignis pœ- nitentiæ fructibus, de commissis, et omissis satisfecerint, eorum anime pœnis Purgatorii post mortem purgari debeant. Et ut a pœnis hujusmodi releventur, prodesset eis fidelium vivorum suffragia, Missarum scilicet Sacrificia, Orationes, Eleemosynas, et alia pietatis officia, quæ a Fidelibus fieri consueverunt secundum Ecclesie instituta, probat Benedic- tus XIV. Tom. 1. Conit. 17. incip. Etsi Pastoralis §. 1.

24 Hic juvat refutare saltam opinionem vulgarem de exi- stentia Putei, seu Purgatorii, vulgo dicti S. Patritii, quæ opinio a pluribus sæculis adeo invaluit, ut etiam in Breviariis aliarum particularium Ecclesiarum fuerit commemo- rata existentia dicti Putei, seu Purgatorii Sancti Patritii, et signanter in Breviario Ecclesie Parisiensis edito anno 1622. ibi; Antrum vero pœnitentiæ etiamnum visitur, quod de- ejus nomine Puteus, seu Purgatorium Sancti Patritii vocatur. Et in Breviario Venetiis anno 1522. per Antonium de Giun- ta impresso habebantur lectiones totæ fere de hoc puteo, seu Purgatorio. At biennio postquam prodierant, ab ipsâ

Breviario, Pontificio mandato fuerunt expunctæ, ut patet ex iterata ejusdem Breviarii impressione per eundem Giuntam anno 1524. facta. Uti etiam Romana Sedes negavit, hanc Historiam de puteo, seu Purgatorio prætenso Sancti Patritii inlerendum, ut patebant in Breviario Romano. Videantur ad rem Eruditiss. Bollandistæ ad diem septimanam Martii in le- genda Sancti Patritii §. 5. & 6. ubi omnia a variis Scrip- toribus de hoc prætenso Puteo, seu Purgatorio fuisse recentet, referunt, que, quod serio exploratis omnibus, quæ de hoc asserto Puteo, seu Purgatorio circumferebantur, & comperta ad integrum ejus existentie falsitate, fuisse de mandato Alexandri VI. solam illam pro dicto Puteo, seu Purgatorio falso prædica- tam, habitam, & creditam, penitus obtrusam, uti & refert exactissimus Petrus Le Brun nella Storia Critica delle pratiche superstiziose, tomo terzo, italico sermo ne edita, nella dister- tazione sopra il Purgatorio di San Patrizio; ubi subjun- git sic:

„ Convengono assai bene queste circostanze con ciò, che è detto dal Vareo nelle sue antichità d' Irlanda, che nel mille quattrocento novanta sette un Guardiano dell' Ordine di S. Francelco fece demolire esso luogo per autorità de Papa Alexandro VI. ubi in fine insuper addit; non reche- rà noja il leggerne i propri termini, con cui con erudicè il Signor Girardo Boato nella Storia naturale d' Irlanda al la pagina 137. ivi.

„ Nel lago di Dirg, il quale è nel numero di que' della mezzana spezie, ita piantata una di esse isolette, che è stata in gran grido in tutta la Christianità per più secoli, perchè si era fatto credere al Mondo, che in quel luogo si trovasse i Sobborghi del Purgatorio, e che coloro, che aveano il coraggio d'entrarvi, e di dimorarvi il tempo pre- fissò, vedessero, e vi notassero terribili, e straordinarie cose. Ha durato una tal opinione fino al nostro tempo; ma finalmente si è discoperto, ciò non essere, che una pura illusione. Avvenne questa discoperta sotto il gover- no di Ricardo Boile Conte di Cork, e di Adamo Loiso Visconte di Eli, Cancelliere d' Irlanda, il quale governa- va quel paese negli anni ultimi del Re Jacobo. Indotti dal- la curiosità di rilevare il vero d' un tal affare, spedirono essi Signori sopra luogo alcune persone di probità per prati- carne un ricercamento esatto. Esaminatè, che ebbero ap- puntino le cose tutte, rinvennero dette persone, che la pretesa miracolosa caverna, che davasi ad intendere, ca- lare fino nel Purgatorio, e nell' Inferno, non era altro che una celletta scavata in un fondo di rupe, senza finestra, e senza apertura, e sì tenebrosa, che quando n' era ser- rato l' ufcio non entravavi qual che fosse raggio menomo di luce: del restante si bassa, che appena poteva un uo- mo di alta statura introdurvisi in piedi, e sì picciola, che contener non potea, se non sei persone, o sette al più. Qualora capitava in quell' isola taluno involgiato di fare il viaggio del Purgatorio, alcuni pochi Monaci, che d'or- dinario soggiornavano quivi prelo, digiunati lo facevano, e vegghiare straordinariamente, trattenendosi per tutto quel tempo delle terribili cose, ch' egli vedrebbe nel suo viaggio sotterraneo; e dopo averlo così preparato, lo rin- ferravano in quell' oscura, e tenebrosa buca, donde qual- che tempo dopo ritiravano per modo sfordito, che il viag- giatore meschino senza essersi punto moilo dalla prima sua situazione, dicea d' essersi penetrato assai dentro la ter- ra; e narrava strane avventure vedute all' ascerir di lui, nel suo cammino, conformi a quelle idee ed impressioni, che gliene avevamo formate i monaci prima di metterlo in essa buca; e di cui empito aveano il vuoto di lui cere- bro affievolito dalle lunghe viglie, e dagli anteriori e cec- sivi sofferti digiuni, valevoli a stemperare un intelletto an- che meglio composto.

„ Per impedire in avvenire si fatte furberie, ed imposture, i prefati Signori costrinsero i Monaci ad arrrare le loro abitazioni, e a distruggere quella celletta, la quale da quel tempo inanzi rimase discoperta, ed esposta alla vista di tutti; cosicchè di poi più non si è udito parlare del viag- gio del Purgatorio.

„ Per dar credito a questo viaggio del Purgatorio, si era dato ad intendere al popolo idiota e superstizioso, che S. Patrizio, da cui gli Irlandesi furono convertiti al Cris- tianesimo, quattrocent' anni, o a un dipresso dopo il nasci- mento del N. S. Gesù Cristo, l' avea ottenuto da Dio per mezzo delle sue orazioni, e istituito per convincere colo- ro,

ro, che non credeano l' immortalità dell' anima, nè le pene ingioste per la punizion de' malvagi dopo morte. Quindi li fu imposto il nome di Purgatorio di S. Patrizio; ma egli è cosa fuor d' ogni dubbio, che in vita d' esso Santo non avefene conoscenza veruna in Irlanda, e che non se n' è ragionato, che di là a lunguiffimo tempo; effendo la verità, che è stata questa un' invenzione de' fecoli posteriori, autorizzata dall' ignoranza, che allora correva, e che di molto favoreggiava gli Autori di fomiglianti imposture, i quali introdussero ovunque la superstizione, e valsero scaltamente della divozione del popolo, per rendere soddisfatta l' infame e fordida loro avarizia. Hæc ad convincendam, & penitus eliminandam erroneam

fallam, ac superstitiosam opinionem; & credulitatem penes idiotas, nec non aliquos etiam prætenfos eruditos adhuc in dies vigentem, ut non semel egomet ipse audivi, impulsus sum his additionibus adnectere.

PYROMANTIA.

Vid. verb. Superstitio num. 19.

PYTONIA.

Vide ibidem num. 27.

Q

QUADRAGESIMA.

- 1 Quadragesima est religiosa in Ecclesia recepta abstinencia ante solemnitatem Pasche instituta ab Apostolis, & a Successoribus eorum ad nostra usque tempora observata, adjunctum habens ciborum delectum, & ad alia penitentia. & virtutum opera incitans. Est in re Communis. Dicitur autem Quadragesima a numero quadraginta dierum, quibus durat; Quadragesimum enim est, quod continet in se Quadragesima.
- 2 Quadragesima autem dies, & non plures, nec pauciores deputati sunt pro abstinencia, & jejuniis, ut imitemur numerum quadraginta dierum, quem Salvator noster suo sacro jejuniis consecravit; & ut sic anni decimas Deo solvamus; cap. Quadragesima 16. dist. 5. de consecratione, ibi: A prima igitur Dominica Quadragesimæ usque in Pascha Domini sex hebdomada computantur; quarum videlicet dies quadraginta & duo sunt; Ex quibus, dum sex dominici dies abstinencia subtrahuntur, non plus in abstinencia, quam triginta & sex dies remanent. Verbi gratia, si per 365. dies annus voluitur, & nos per triginta, & sex dies affligimur, quasi anni decimas Deo damus, sed ut sacer numerus quadraginta dierum adimpleatur, quem Salvator noster suo sacro jejuniis consecravit, quatuor dies prioris hebdomadae ad supplementum quadraginta dierum tolluntur, id est quarta Feria, quæ caput jejunii subnotatur, & quinta feria sequens, & sexta, & Sabbatum: Nisi enim istos dies quatuor superioribus triginta sex adjunxerimus, quadraginta dies in abstinencia non habemus. Jubemus etiam Omnipotenti Deo omnium bonorum nostrorum decimas dare. Et Glossa ibidem vers. Casus sic expresse habet: Quæstionem fuit in Concilio Gregorii Papæ quare quadraginta dies abstinencia, & jejuniis deputentur, & non plures, vel pauciores, & responsum; Id eo fit, quia jubemur dare decimas omnium bonorum nostrorum, & 36. dies sunt decime totius anni; quibus quatuor additi sunt, ut adimpleatur quadragenarium quem Dominus suo sacro jejuniis consecravit.
- 3 Unde Quadragesimæ jejunium a Christo consecratum fuit ab Apostolis observatum, & universæ Ecclesiæ traditum. Concil. Senonens. cap. 7. ibi: Quæ res Apostolos impulit, ut Quadragesimale jejunium sanctificarent, quo Christiani, non tam Moysen, aut Eliam, quem Christum imitari totius anni, decime exsolvent, ut habetur in Canone 68. ipsorum Apostolorum, ibi: Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus aut Lector, aut Cantor Sacram quadragesimam Pasche, aut quartam feriam, aut Parasceven non jejunaverit, deponitur, præterquam si imbecillitate impediatur corporis; si Laicus sit, Communionem deponitur, & concordat Conc. Colonienf. II. part. 9. cap. 6. traduntque communiter Patres.
- 4 Hinc Quadragesimam ratione Jejuniis esse de Jure divino, ratione temporis esse ex traditione Apostolorum per multos Canones antiquos, & dicta SS. Patrum docet Martin. Ajala de tradit. part. 3. de jejuniis, & Quadragesim. et Cardinalis Varmensis de Ceremon. a tempore sumptis cap. 1. et sequitur Fagnan. lib. 3. decretal. in cap. 1. Explicat. 3. de observatione jejuniorum num. 31.
- 5 Quadragesima Christi fuit a sexta die Januarii usque ad decimam quartam Februarii; Nos autem ut plurimum eam

incipimus, ubi ipse desit; Nostra enim non semper est eodem tempore. Sic Bellarm. rom. 3. lib. 2. de bonis operibus cap. 16. litt. C. ubi ad quæsitum fieri solitum, quare, si Quadragesima jejunii Christi imitatio est, non jejunemus eo tempore quo ipse jejunavit, dicit, quod facilis est responso; Primum enim maluit Ecclesia post Dominum, quam cum ipso Domino jejunare, ut vere ejus vestigia sequeretur; Deinde par erat, ut jejuniis celeberrimum cum Festo celeberrimo jungeretur, in qua parte anni (inquit S. Augustinus in Epistol. 119. cap. 15.) congruentius observantia Quadragesimæ constitueretur, nisi consuetudine atque consuetudine dominice passionis; insuper nunquam magis sunt necessaria arma jejunii, quam in eunte Vere, quo tempore, crescentibus humoribus, acriter tentationes existere solent. Hæc ille, qui alias subiungit congruentia:

Quadragesima in Ecclesia Orientali continent Septem hebdomadas, & incipit in Quinquagesima, ex quo Orientales non jejunent Sabbato, & sic subtrahunt abstinencia septem dies dominicos, & sex dies Sabbati; Cassianus Collatione 21. cap. 27. Fagnan. loco cit. num. 33. & seq. Bellarm. loc. cit. cap. 15. & alii. In Ecclesia vero Romana Quadragesima continent sex hebdomadas, quibus additi sunt quatuor alii præcedentes dies ad complendum numerum quadragenarium jejunii a Christo consecrati, & quo ab ipsis sex hebdomadis subtrahantur abstinencia, & Jejunio sex dies dominici; textu expresso in cit. cap. Quadragesima 16. dist. 5. de consecratione, adduct. supra n. 3. docetque expresse S. Gregorius Homil. 16. Fagnan. loc. cit. num. 34. Bellarm. loc. cit. et alii passim.

A Clericis autem Quadragesima olim de mandato Telephori servabatur per septem integras hebdomadas; cap. Statutum 4. cap. Quadragesima 5. & c. Denique 6. dist. 4. Bellarm. loc. cit. c. 14. et alii passim.

Quadragesimæ Jejunium in Ecclesia Romana incipit a Feria quarta Cinerum, textu expresso in cit. cap. Quadragesima 16. dist. 5. de consecratione, ibi: Id est feria quarta, quæ caput jejunii subnotatur. Excepto tamen Mediolano, et locis aliis, in quibus Ambrosiano ritu Officium celebratur, ubi, ex quo non jejunetur quatuor primis diebus, jejunatur in diebus Rogationum; Concil. Mediolanens. I. part. 2. tit. De jejuniis.

In quadragesima non est prandendum ante recitationem, saltem publicam Vesperarum. Cap. Solent. 49. dist. 1. de consecrat. Vide verb. Officium Divinum art. 4. num. 16. & seq. & verb. Jejuniis art. 1. num. 47.

Dispensatus, circa etiam carnium ob debilitatem virium, ad eas recuperandas, est etiam dispensatus a jejuniis. Vide verb. Jejuniis art. 1. num. 30.

Non sic tamen est dispensatus a jejuniis, quia est dispensatus circa etiam carnium, quia cibi Quadragesimales, seu jejuniata sunt ei nocivi, seu naualeas. Vide ibidem a num. 31 ad 34.

Ad quem spectet dispensare circa Quadragesimam jejunium? Vide verb. Jejuniis art. 2. num. 25. & hic infra numer. 26.

Qui in fraudem jejunii de loco, ubi viget præceptum jejunandi, seu jam incæpta est Quadragesima, se transfert ad locum,

- locum, ubi non jejunatur, seu nondum incæpta est Quadragesima, peccat graviter. Vide verb. Jejuniis art. 2. num. 29. & 30.
- 17 Qui autem de loco, ubi jejunatur, non in fraudem jejunii sed bona fide transit ad loca, seu per loca ubi non jejunatur non tenetur jejunare. Vide ibid. n. 31.
- 18 Si quis non in fraudem jejuni, sed negotiorum causa de loco populi domicilii, ubi nondum est incæpta Quadragesima, pergat ad locum, ubi per hebdomadam est jam incæpta Quadragesima, non tenetur jejunare illic per octo alios dies Pasche ad complendam Quadragesimam. Vide ibid. numer. 32.
- 19 E contra vero, si talis in loco sui domicilii compleset Quadragesimam, non tenetur postea alii observare illos octo dies. Vide ibid. n. 33.
- 20 Episcopus in sua Diocesi concedere debet facultatem etiam Vicariis forans, & Archipresbyteris, ut de consilio Medicorum imperiti possint indigetibus licentiam vescendi cibis veteris, quæ detur omnino gratis, ita ut nec pro scriptura quidquam accipere liceat. Sac. Congr. Episcop. in Hydruntina 20. Augusti 1591.
- 21 In Quadragesima non est venandum Nicolaus I. ad consult. 22 Bulgar. cap. 44. Item non sunt facienda Judicia Criminalia, nec aliquis morti est addicendus. Nicolaus I. ibidem cap. 45.
- 22 Item non est vacandum jocis; Nicolaus I. ibidem cap. 47.
- 23 Item non est præliandum, nisi urgente necessitate. Nicolaus I. ibidem cap. 46. & in Decreto tit. de bellis cap. 4. Item fieri non possunt nuptiæ neque convivia. Nicolaus I. ibidem cap. 48. & in Decreto tit. de Matrimon. cap. 9. Item fieri non debent Consilia, seu Placita populorum; capit. Placita 2. cap. 15. quæst. 4.
- 24 In Quadragesima prædicandum est omni die, vel saltem ter in hebdomada. Conc. Tridentin. sess. 24. cap. 4.
- 25 Dominicis Quadragesimæ olim ex antiqua consuetudine Fideles vescabantur carnibus, & ultra modum se ingurgitabant per totas noctes carnibus vescentes; Quod valde detestabatur Sanctus Gregorius, ut patet in cap. Denique 6. dist. 4. At nunc ablata est illa consuetudo. Et Ecclesia ut excessum in estu carnium auferret, totaliter carnes illis diebus abtulit. Dies tamen non fecit jejunabiles quia Dominicis erant. Sic Testatus tom. 20. in tertiam partem Matthæi c. 6. q. 95. edit. Venetæ 1728.
- 26 An Concionatores in Quadragesima excusentur a jejuniis, & abstinencia a carnibus, variant Doctores. De Concionatore, qui per integram Quadragesimam continuo prædicat cum valde gravi suo incommodo, & studio, & seu multus eodem die conciones habet, & pagos peragat verbum Dei nunciaturus sic commode ob id jejunare, & abstinere a carnibus non possit absolute concedunt Natalis Alexander Theolog. dogmatic. & moral. tom. 2. lib. 4. art. 7. Regula 5. de Decologo vers. Necessitas denique. Lessius, Navarrus, Filliucius, Layman & alii cum Sporer tom. 1. appen. 3. ad præcept. decalog. sect. 4. num. 63. Diana coordinat. tom. 4. tract. 6. resolut. 24. cum Joann. de la Cruz, Tabiena, Azorio, Graff, Fernandez, Reginald. Silvio, & aliis ibi allegatis, & Reiffenstuel Theolog. moral. tract. 10. dist. 2. q. 2. num. 67. Felix Potestas tom. 1. tract. De peccatis actualibus dispus. 1. quæst. 8. art. 4. conclus. 2. resolut. 2. Bulemb. lib. 3. part. 2. cap. 3. dub. 2. num. 4. cum aliis ibi citatis, & alii plurimi. Negant autem ipsi, & alii communiter, ut & nos docuimus sub verb. Jejuniis art. 2. num. 34. de Concionatore, qui ob conciones alibi repetitas, vel ob suæ memoriæ facilitatem non indigeat longo studio, & labore, sed qui unam tantum, vel alteram concionem in hebdomada habeat; cum in ipso nescit causa exemptionis, nempe labor notabilis, grave incommodum, arg. cap. Cum cessante 60. de appellat. L. cum ancillam 6. ff. de condition. ob causam. L. Adigere 6. §. 2. ff. de jurepatronat.
- 27 Alii autem cum distinctione respondent; Aut enim ipse Concionator prædicat ex officio, puta ex voto, seu obedientia Superioris, ejulque concio propter imperitiam, & carentiam aliorum ad idem ministerium, est populo valde utilis, & necessaria, & tunc si non obitante sua cognita impotentia ad simul jejunandum, & concionandum, adhuc ex justa, & rationabili causa a superiore ad concionandum mittitur, ab jejuniis excusatur, quia jejunium præcipitur ut promotivum ad bonum, & non impeditivum majoris boni, in casu, & ut diximus sub verb. jejuniis. c. Aut talis concionator voluntarie prædicat, & non missus; seu ideo missus, quia vult, aut mitti quærit ob mercedem, & lucrum, nec sua prædicatio est

ita necessaria, quin alii sint qui æque bene, vel melius supplere possint, & tunc jejunare, & abstinere a carnibus tenetur, quia non sunt facienda mala, ut evaniant bona. Ad Rom. 3. num. 8. cap. Non est probanda 27. caus. 1. q. 1. c. Super eo 4. de usuris, c. Ex turarum 2. de sacrileg. cum ipse in fraudem jejunii voluntarie, sine necessitate, & obedientia quærendo quæ sua sunt, non quæ Jesu Christi, exponendo se ad prædicandum propter mercedem, & lucrum, se culpabiliter reddat impotentem ad præceptum Ecclesiæ servandum, possitque merito ipsi obijci illud Apostoli ad Rom. 2. n. 21. Qui prædicat non servandum, servans, prædicat non violandum jejunium, & violas, & illud Michæ 3. n. 4. Sacerdotes ejus in mercede docebant, & Propheta ejus in pecunia divinabant. Sic Silvester verb. Jejuniis q. 9. n. 2. & ex ipso & Cajetano Binsfeldius in Enchirid. Theolog. part. 3. cap. 33. Conclus. 2. Matthæus. Cautela Confessarii lib. 1. cap. 22. n. 7. Et idem videtur docere Philiarth. de Offic. Sac. tom. 2. p. 2. l. 3. cap. 25. Toletus l. 6. cap. 5. Fernandez in Examin. Theolog. c. 2. c. 8. §. 2. num. 12. Fagundes Præcept. 4. l. 1. c. 9. & alii plures, qui tunc solum excusant Concionatores a jejuniis quando concionarentur ex officio, nempe ex voto, seu obedientia, aut eorum conciones essent populo valde utiles & necessaria; Navarrus autem in Manual. cap. 21. num. 17. & post illum Graffius part. 1. lib. 2. cap. 37. n. 14. et Reginaldus in praxi t. 1. lib. 4. cap. 17. num. 219. et alii putant hanc sententiam esse veram, quando talis Concionator prædicaret principaliter propter mercedem, et lucrum; Secus vero si minus principaliter ob necessitatem se sustentandi, in quo sensu dicimus esse intelligendum id, quod ex aliis asseruimus sub verb. Jejuniis art. 2. n. 3. in fine.

Quamvis tamen Bonacina tract. de præcept. Eccles. disp. 31 ultim. part. 1. punct. ultim. num. 13. Diana coord. tom. 4. resolut. 25. num. 3. Filliuc. in praxi tom. 3. tract. 27. p. 2. c. 6. n. 124. Lessius l. 4. c. 2. dub. 6. num. 44. Sporer loco cit. sect. 4. num. 19. & 63. Bulemb. l. c. cum aliis ibi allegatis, et plures alii velint, quod absolute excusentur tales Prædicatores a jejuniis, etiam si conciones suscipiant ob mercedem, putantes, quod non sit necesse contra superacitatos, ut prædicatio efficiatur ex voto, vel officio.

At vero in praxi tamquam probabilior, ac magis tuta, pia, ac rationi consentanea, sequenda est sententia dicentium non excusari ab obligatione jejunii, et abstinencia a carnibus Prædicatores illos, qui voluntarie, et sponte prædicant principaliter propter mercedem, et lucrum; Et solum posse excusari, si prædicent ex officio, nempe voto, aut obedientia, ac propter mercedem minus principaliter, ob solum nempe necessitatem se sustentandi; Unde semper commendabilis remanet recolenda memoria Benedictus XIII. qui, cum esset Archiepiscopus Beneventanus, nullum in sua Archidiecepsi concionari sinebat, qui in cibis Quadragesimalibus Quadragesimam non servaret; probe sciens, quod magis movent exempla quam verba, et efficacius est vitæ quam linguæ testimonium, ac longum iter per præcepta, breve, et efficax per exempla, cum homines amplius oculo, quam auribus credant. Et tanto magis est hæc nostra sententia tenenda hisce diebus post tria in ævum commendabilia pro debita jejunii observantia a fel. rec. Benedicto XIV. edita Beneventano, primo nempe incipiente, Non ambigimus; secundo: In superprema; ac tertio Libertissimus; ex quibus clare insuper habetur, quod qui juxta prædicta excusantur simpliciter a lege, jejunii, non remanent liberi ab abstinencia a carnibus; et econtra qui simpliciter excusantur ab abstinencia a carnibus, non remanent liberi a lege jejunii; Cum diversâ sint præcepta, et a diversis non fiat illatio; Leg. sed si ante 17. ff. de except. L. Papinianus 20. ff. de minorib. l. Si maritus 10. in fine, Cod. de donat. inter vir. & uxor. cap. Ad audientiam 12. de decimis, cum similibus; Quæ utinam pro sua æterna salute ab omnibus plene, et integre observentur.

Coqui Religiosorum peccant parando Religiosis in Quadragesima, aliisque jejuniorum diebus cibos in quantitate, et qualitate sufficientes ad fractionem jejunii, præsertim si sciunt aliquos ob id jejunium vere fracturos. Sic explicite Matthæus, in Cautela Confessarii lib. 1. cap. 22. num. 11. et alii plures implicite. Et ratio est, quia, ex suo officio tenentur parare, et ministrare solum eam ciborum quantitatem, et qualitatem, quæ ab Ecclesia, et propria Regula est permittita, seu tolerata; alias sic ponendo aliquos in occasione frangendi jejunium, fierent participes peccati eorum, juxta illud Apostoli ad Romanos 1. num. 31. Digni sunt morte, & non solum

solum qui ea faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus, et juxta regulam Nicolai I. in cap. Notum 10. caus. 2. qu. 1. Facientem, & consentientem par pena constringit. Sicut enim, uti dicitur in verb. *Tabernarius* ex communi Doctorum, caupones, seu tabernarii peccant, si alteram refectionem, seu cibos vetitos apponant illis, quos certo sciunt ad jejunium obligari, et ab illis cibis teneri abstinere, nisi rationabiliter timeant ex tali denegatione sibi obventurum gravissimum malum, seu damnum, quia alias participes fierent eorum peccati; Ita et in nostro, ac simili casu; nam de similibus idem est iudicium; *L. Non possunt 12. & L. Nam ait Pedius 13. ff. de Legibus.*

34 Nec valent se excusare quod Superiores sic eis precipiant, quia in tali casu eis in hoc obedire non teneantur, immo prohiberentur, cum sit res ab Ecclesia, seu Regula prohibita, sicut contra animam precepti, & ex *actibus Apostol. cap. 5. num. 29. Obedire oportet Deo, nec non Ecclesiae, seu Regulae, magis quam hominibus.* Unde S. P. N. Franciscus in cap. 10. *Regulae* sic expresse mandat; *Firmiter precipio eis, ut obediant suis Ministris omnibus, quae promiserunt Domino observare, & non sint contraria animae suae, & Regulae nostrae.* Hinc tanto magis peccarent superiores, si qui essent, qui ob avaritiam non sufficiens ad jejunandum praestarent subsidium prandium, & ob id subditi cogentur vespertinam refectionem quasi in cenam convertere, contra praescriptum a Benedicto XIV. recolend. memor. in novissimo suo Brevi incipient. *Libentissime*, ubi ad secundum hoc dubium; *An ii, quibus concessum est vesel canibus, possint in vespertina refectione ea quantitate carnis vesci, quae jejunantibus permittitur?* Respondit; *Non licere, sed opus habere eo cibo, eaque uti portione, quibus utuntur homines jejunantes recta meretriciosa conscientia.* Cum enim ipsi sua detestanda avaritia essent causa, cur subditi non haberent sufficientem refectionem ad jejunandum, essent consequenter culpabilis causa fractionis eorum jejunii, nam quod est causa caulae, est etiam causa causati, per text. in *l. Manumissiones 4. ff. de iustit. & iure, & arg. cap. Ad audientiam 12. de homicid. ac cap. Si culpa 9. de iuratis*, cum similibus. Caveant igitur huiusmodi Superiores, si qui sint, ut nedum propriis, sed & alienis onerentur peccatis, et praesidio ad id opportuno remedio, contriti dicant cum Regio Plalte: *Delicta quis intelligit? ab oculis meis munda me, & ab alienis parce servo tuo Psal. 18. num. 14.*

35 Quadragesimae tempus cum ceteris jejunii temporibus, et diebus exaequatur in eo quod respicit observantiam legum a SS. Domino Nostro statutorum. Benedict. XIV. tom. 1. Constitut. 99. incipient. *Si Fratemitas* §. 1. In Quadragesima diebus Dominicis non licet epulas licitas cum vetitis permiscere. Idem *ibid.*

36 Quadragesimae diebus permittitur Militibus S. Januarii efus lactificiorum, et cum opus fuerit, etiam carnum. Idem *Cont. 24. incip. Romanae Ecclesiae* §. 6. Quadragesimae jejunium juxta Calendarium Romanum ab Italo-Graecis est observandum. Idem *Constitution. 57. incipient. Et si Pastoralis* §. 3.

38 Quadragesimali tempore pisces non edunt, nec vinum bibunt Maronitae; Veterum enim jejunii disciplinam iidem Maronitis, seu Syris, Armenisque Catholicis relaxari nunquam passa est Apostolica Sedes, ideoque rejecta tanquam minus legitima causa ad facultatem dispensandi obtinendam a Missionariis allata, jejunii lex servari praecipitur. Benedictus XIV. *Cont. incip. Allatae sunt* §. 47. in cuius Summario sic praecite habetur: *A Syriacus, & Armenus in Latinorum Ecclesiis Sacrum peragentibus proprium Ritum servari praecipitur: Missionariis denegatur facultas dispensandi eisdem Syros, & Armenos super abstinentia a piscibus jejunii tempore; Omnes denique Graecos, & Orientales Ritus conservandos esse decernitur; Monenturque Missionarii, ut in Orientalibus convertendis, eos ab erroribus, & schismate revocent, non a suis approbatis Ritibus avertant.*

39 Quoad quadragesimalis jejunii debitam observantiam, vide novissimam Encyclicam Clementis XIII. incip. *Appetente* allatam jam tom. 4. verb. *Jejunium, art. 1. n. 50.*

QUARTA FUNERALIS.

Quarta funeralis, seu Canonica portio est Jure Canonico inducta ob Sacramenta, quae suis Parochianis Parochus ipse administrat, et ideo illi de Jure debetur, *cap.*

Nos instituta 1. cap. Relatum 2. cap. de his 4. & cap. Cum super 8. de sepulchris, & Clementin. Dudum, de sepulchris. Talis Canonica portio de legitima, et rationabili consuetudine potest induci, ut sit Medietas, vel Tertia pars; *cap. Antiquos 10. q. 1. cap. Explicari 9. de sepulchris.* Unde attendenda est cujusque Provinciae, et loci legitima, et rationabilis consuetudo. *Communis*, per text. in *c. cap. Explicari, & cap. Cum tanto 11. de consuetudine.* Et sic expresse decrevit S. C. *Conc. in Abredunensi. 25. Julii 1695. in respon. ad 12. & in Mantuana 18. Jan. 1699.*

Quarta funeralis, seu portio Canonica usque ad quartam exclusive potest praescribi ipatio decem annorum abique titulo; Ad hoc autem ut praescribatur infra quartam, vel ut nihil solvatur, requiritur consuetudo 40. annorum cum titulo, aut immemorabilis. *Alexander cons. 196. num. 15. vers. de praescriptione lib. 2. Sylvester verb. Canonica Portio n. 2. & 4. Molina de iustitia, & iure tract. 2. disp. 215. n. 7. Lapsus de Canonica portione c. 2. n. 64. & 65. Barbosa de Offic. & potest. Parochi p. 3. c. 25. n. 106. Samuel de sepulchris tract. 1. contr. 9. conclus. 5. et alii passim.*

Quarta funeralis debetur Ecclesiae, in qua Parochianus continevit Missam audire, et Divina, et recipere Sacramenta, *cap. Cum quis 2. de sepulchris in 6. Rota part. 1. recent. decis. 376. num. 1.* Et sic de Jure debetur proprio Parocho, seu Vicario, vel Sacerdoti habenti curam Parochianorum, *cap. Requisivisti, de testam. cap. Cum ex eo de elect. Clement. Dudum §. Verum, de sepulchris, Rota in Mediol. Quarta funeralium 14. Martii 1632. coram Merlino, Barbo. l. c. n. 19. & 20. Samuel l. c. conclus. 8. & alii communiter.*

Si Parochianus in una Ecclesia solet audire Divina, & in altera recipere Sacramenta. Quarta debetur ei, a qua solet recipere Sacramenta; *c. Nos instituta 1. de sepulchris, Sylvester verb. Canonica Portio n. 11. Barbo. loc. citat. concl. 11. & alii.*

Quarta funeralis debetur Parochiae, ubi quis habet domicilium, licet propter bellum, aut pestem, seu alium levandi gratia in Villam, seu alium locum se contulerit animo redeundi, & ibi obierit; *Abbas in c. de his 4. de sepulchris, Barbo. l. c. n. 26. Samuel l. c. concl. 15. Rodrig. t. 3. qu. Regul. 9. 45. art. 9. concl. 2. & alii passim.*

Quarta funeralis debetur Ecclesiae Parochiali, etiam si quis aegrotus ad aliam Parochiam deferri se fecerit, & ibi obierit, cum ob domicilii mutationem in tali casu Ecclesia sua Parochialis non perdat Jus quarta funeralis, *ex Clement. dudum, de sepulchris, Barbo. l. c. n. 27. Samuel l. c. concl. 14. Abbas in cit. cap. de his 4. de sepulchris, Sylvester in Summa verb. Canonica 15. cum multis aliis.*

Quarta funeralis pro sepultura Parochiali debet qui in agitudine constitutus, se enim bonis suis ad Religionem in aliam Ecclesiam transtulerit; Secus vero est dicendum, si sanus bona sua Monasterio, aut alteri Ecclesiae dederit, *cap. De his 4. de sepulchris, Barbo. l. c. n. 28. Samuel l. c. concl. 15. Miranda l. c. q. 43. art. 9. concl. 3. & alii passim.*

Sepultura electa apud Ecclesiam, ubi majores defuncti solent ab antiquo sepeliri, quarta funeralis non debetur ei, sed Ecclesiae sua Parochiali, in qua continevit audire Divina, & recipere Sacramenta; *cap. Cum quis 2. de sepulchris in 6. Barbo. l. c. n. 29. Miranda l. c. art. 9. concl. 4. Samuel loc. c. concl. 16. & Communitis aliorum.*

Quarta funeralis pro sepultura Canonice Cathedralium debetur Parocho domicilii, non vero Parocho Cathedralis, neque Parocho Parochiae, ubi adeit sepultura suorum Majorum. Sic expresse decrevit *Sac. C. Conc. in Tiburtina 12. Maji 1685. in respon. ad 3. & in Narnien. 26. Septemb. 1699.* Vide verb. *Canonice art. 8. num. 14.*

Servanda est consuetudo, quod in funeralibus eadem facultas, seu Intortitias, quae fuerunt accensa in associatione Cadaveris, deterviant, & reaccendantur circa feretrum in Ecclesia, in qua sepeliendum est Cadaver. Sic expresse decrevit S. C. *Conc. in Tiburtina 12. Maji 1685. in responsione ad 4.*

Quarta funeralis non debetur Parocho, intra cuius limites viator retentus pro delicto, & habitatus cum cautione decessit, stante consuetudine in Civitate, quod Jus sepeliendi Peregrinos, & Viatores spectet ad Ecclesiam Cathedralium. *S. C. Conc. in Tiburtina 22. Januar. 1628.*

Quarta Parochialis debetur Ecclesiae Cathedrali, vel praescriptione, vel eo quod illam sibi reservavit, quando Parochus fuerit erectus in signum Superioritatis. *Rota p. 1. recent.*

cent. dec. 376. num. 2. & 3. Barbo. l. c. num. 22. Samuel l. c. concl. 9. Riccius resolut. 299. n. 4. & alii.

Curatus unius Dioecesis (quaecumque sit) in transitu Cadaveris, quod processionaliter deterrur ad Ecclesiam Regularium ab alia Dioecesi, transiendo per propriam Parochiam, & Jurisdictionem, non potest aliquam partem Ceræ, & punitiarum praetendere. *S. C. Episc. & Regul. 15. Novembr. 1675. & Ead. S. C. Episc. novissime in Placentina pro Terra Classitii 24. Novembr. 1713. in respon. ad 2. Vide verb. Parochus art. 3. n. 37.*

Quarta funeralis, seu Canonica portio debetur de iis, quae ratione funeris praebentur ab haeredibus defuncti, *cap. Inter cunctos 1. de Primil. inter Extravag. communes, Sixtus IV. Const. incip. Regimini, S. Pius V. Const. incip. Et si Mendicantium, Barbo. l. c. concl. 1. & plures alii apud ipsos.*

Funeralia de Jure Communi dicuntur, quae ratione sepulturae obveniunt, & quaecumque occasione funerum ad Ecclesiam perveniunt cum defuncti Corpore; *cap. Cum liberum 5. & cap. In vestra 10. de sepulchris, Barbo. l. c. n. 37. Samuel l. c. concl. 2. Portell. in dub. Regul. verb. Canonica portio n. 5. & alii plurimi apud ipsos.*

Quarta debetur de omnibus Intortitiis, & Candelis, quibus defuncti Cadaver in itinere ad Ecclesiam tumulantem, associatur, nec non de omnibus Intortitiis, & Candelis, quae in eadem Ecclesia circa Cadaver, vel etiam in Altaribus in die funeris accendantur; Sic expresse statuit novissime Benedictus XIII. *Cont. incip. Romanus Pontifex*; unde ubi ad eum consuetudo, quod in Ecclesia circa Cadaver diversa accendantur Intortitias ab illis, quae fuerunt accensa in associatione Cadaveris in itinere ad Ecclesiam tumulantem, debetur quarta de omnibus. *Vide supra n. 12.*

Etiam si funus non fiat in die tumulationis, sed ad diversam diem, vel ad aliud longius tempus differatur, debetur nihilominus Parocho quarta de omnibus Intortitiis, & Candelis, quae circa Caenothaphium, seu tumulum honorarium, & in Altaribus ejusdem Ecclesiae accendantur. Sic expresse Benedictus XIII. *ibidem*, & jam pluries fuerat declaratum a S. C. *Episcop. & Regul. & signanter 29. Novemb. 1588. in Firmiana 5. Martii 1516.*

Quarta autem non debetur de Intortitiis, & Candelis, quae Sacerdotes, etiam Regulares, vel parum Sodalicium Confratres funus associantes manualiter per viam deferunt. Sic expresse Benedictus XIII. *ibidem*, & jam pluries fuerat declaratum a S. C. *Episcop. & Regul. & signanter 29. Novemb. 1588. in Firmiana 5. Martii 1516.*

Item quarta funeralis non debetur de Missis, Legatis, Anniversariis, hisque similibus pijs relictis ad favorem Ecclesiae tumulantis, vel exponentis a defuncto dispositis; Sic expresse Benedictus XIII. *ibid.* & jam fuerat declaratum a S. P. V. *Cont. incip. Et si mendicantium.*

Vela, Sudariola, & umiles panni, non solum peti, sed neque etiam a sponte dantibus occasione funerum accipi possunt a Parochis: *Die enim 13. Augusti 1718. in una Terra Massa Tuderina Dioecesis* proposito dubio in Sacra Congregatione Concilii: *An sub quarta comprehendantur Frumentum, Panum, Sudariolum, & Cera, quae accenditur, & extinguitur ante Ecclesiam Fratrum?* Respondit fuit: *Comprehendi sub quarta funerali Frumentum, & Ceram, non autem Panum, & Sudariolum, & quoad Sudariolum Sac. Congregatio mandavit illud amplius non auferri cum Cadavere, nec ab haeredibus Parocho consignari.* Sic refert *Ursula tom. 4. p. 1. n. 13. in Tuderina Funerum pro Patribus Tertii Ordinis S. Francisci Terra Massa cum Archiepiscopo eisdem loci, ubi multa docet ad rem.*

Regulares olim Quartam funeralem solvere tenebantur solum in illis Conventibus, seu Monasteriis, quae eam solvere conlueverant 40. annis ante Concilium Tridentinum; Secus vero in aliis ex ipso aedificatis, & quae in dies aedificabantur, ut patet ex ipso Concilio Tridentino *sess. 25. cap. 13. de reform. & declaraverat S. Pius V. Const. incip. Et si Mendicantium*; & pluries *Sacra Congr. Concilii, ut in Pampilon. 22. Septembr. 1591. in Meliten. 2. Augusti 1607. in Asculana 2. Septembr. 1679. in Lunden. 2. Maji 1711. Et Sacra Congr. Episcop. & Regular. 17. Novembris 1673. in Senogall. 23. Decembr. 1707. in Brichinorien. 16. Martii 1717. & saepe alibi.*

At novissime Contrarium determinavit Benedictus XIII. *Cont. incip. Romanus Pontifex*; qua decernitur, & mandatur, ut in Italia, etque adjacentibus Insulis Parochis defun-

ctorum, qui in Ecclesiis quorumcumque Regularium de cetero tumulabantur, Quarta funeralis persolvatur, praeservando favore Parochorum consuetudines legitimas pro illis locis, in quibus vigent, percipiendi portionem majorem. Quartae, cum aliis ordinationibus, & derogationibus opportunis; Et in Concilio Romano *tit. 8. de Officio Judicii Ordinarii c. 5.* mandat Episcopis, ut ipsam publicari curent, atque pro illius observantia invigilent, etiam tamquam Sedis Apostolicae Delegati. Unde, ut ejus dispositio ab omnibus plene percipiatur, hic ad litteram datur.

BENEDICTUS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei,

Ad perpetuam rei memoriam.

Romanus Pontifex aequi, bonique supremus Assertor, Auctoritatem a Chrillo per beatum Petrum, Apostolorum culmen, sibi traditam intelligens, ut ex Agro Dominico pro temporum necessitate noxia evellat, & destruat, utriusque plantet, ac aedificet, ea interdum, quae a Praedecessoribus suis ob rationabiles, & iustas causas olim sancta fuerunt, ubi in grave aliorum praedudicium, & detrimentum redundare cognoscit, atque diffidit, & contentionibus fomentum praebere animadvertit, maxime inter Dei, & Ecclesiae Ministros, quorum est evangelizare pacem, & quibus a Domino non aliud frequentius, neque enixius commendatur, quam ut pacem, ac unitatem diligant, moderari, & immutare, aliaque Pastoralis Officii sui partes desuper interponere solet, prout rerum, locorum, temporumque circumstantiis mature pensatis, & scordiarum extinctioni, Ecclesiasticorum Ministrorum quieti, fidelium animarum saluti, Divinoque cultui conspicit salubriter expedire.

Sane quamplures Romani Pontifices Praedecessores nostri multiplicia, ac plane insignia considerantes merita Ordinum Regularium, qui militantem in Terris Ecclesiam fortissimis omni tempore auxerunt praesidiis, Viris nempe vitae Sanctitate, Doctrinae laude, ac Orthodoxae Religionis Zelo praestantibus, eidemque in Coelis triumphantis eximii fulgoris lumina addiderunt, ipsos Ordines, eorumque Professores, plurimis satis amplius Indultis, & Privilegiis benigne decorarunt; ac inter alia iis illud concesserunt, ut Canonice portionem, seu Quartam funeralem emolumentorum partem pro personis, quae in Eorum Ecclesiis sepulturam sibi eligerent, Parochis persolvere minime tenerentur, ac ad majorem ejusmodi Privilegii firmitatem, sanctioni etiam a fel. rec. Clemente V. Praedecessore Nostro edita in Concilio Viennensi, & relaxata in Clementina *Dudum, de Sepulchris, nec non Concilii Tridentini, Decreto* relato in *cap. 13. sess. 25. de reform. praedictam Quartam funeralem Parocho aperte reservantibus non semel amplissime derogarunt, Unde non acerbae modo Parochorum querelae, sed innumerae etiam contentiones, atque lites inter eos & Regulares super solutione ejusdem Quartae diversis temporibus excitatae fuerunt, quae coram Ordinariis Locorum, & deinde in variis quoque aliae Urbis Nostrae Tribunalibus, praesertim vero in Auditorio Palatii Nostrae Apostolice, & in Congregatione Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium, praefati Concilii Tridentini Interpretum, magno partium studio, nec minori sumptuum incommodo discussae, sicut accepimus, aliquando ad favorem Parochorum, aliquando autem ad favorem Regularium pro diversis Causarum circumstantiis, atque vario Iudicantium sensu, decisae, ac definitae fuerunt. Haec porro iudicatorum, sententiarumque diversitas, cum nullam certam, ac determinatam constituerit regulam, in evenientibus casibus observandam, magnum plane fomentum, & ansam relinquit, immo & latam iterum viam ulterioribus inter praedictos Regulares, & Parochos litibus, & controversiis, ex quibus ipsi, qui in domo Dei ambulare debent cum consensu, novis de cetero perturbari diffidiis, novisque praegravari dispendiis possunt cum Divini cultus detrimento, & scandalo plurimorum.*

Quo circa Nos maxime expedire censentes, ut ejusmodi controversiae, & lites ab Ecclesia Dei penitus arceantur, ac insuper, licet universis Ordinibus Regularibus, in quibus

quibus, nempe in Ordine Fratrum Prædicatorum, Nos ipsi plurimum annorum spatio versati sumus, specialem paternæ caritatis affectu profequamur, eoque, uti de Ecclesia, Catholica Fide, & Sede Apostolica optime meritis præcipuo semper in honore, ac pretio habuimus, & habemus; Nichilominus considerantes exemptionem a solutione Quartæ funeralis, præfatis Ordinibus a dicta Apostolica Sede concessam, modo vergere in maximum Parochorum præjudicium, tum propter multiplicationem Conventuum, & Monasteriorum Regularium, tum etiam propter auctam devotionem, & consuetudinem Fidelium sepulturam eligendi in Ecclesiis prædictorum Regularium, ac proinde non modo consentaneum, sed etiam necessarium arbitran- tes, ut eorundem Parochorum, quibus ceteroquin Sacri Canones, & præfata Ecclesiæ disciplina aperte suffragantur, indemnitati opportune consulatur, & antedicta Apostolica Privilegia ad æquitatis limites reducantur: Hinc igitur est, quod Nos omnia, & singula memorata Privilegia exemptiva a solutione Quartæ funeralis quibusvis Ordinibus, Congregationibus, ac Institutis Regularibus ab Apostolica Sede, ut præfertur, quocumque, & quomodocumque concessa, præsentibus, pro plene, & sufficienter expressis habentes, ac de eorum tenore, & substantia satis superque instructi de nonnullorum Venerabilium Fratrum Nostrorum S.R.E. Cardinalium, & aliquot etiam Romanæ Curia Prælatorum a Nobis ad id specialiter deputatorum consilio, suadentibus etiam Episcopis, & aliis Ecclesiasticis Prælatibus, in præfatis Sacro Concilio congregatis, ac insuper motu proprio, & ex certa scientia, ac matura deliberatione Nostri, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, hac Nostra perpetua valitura Constitutione, præmissa omnia Privilegia quoad Quartam funeraliam, tantum pro locis infra exprimendis, moderamus, reformamus, ad viam Juris reducimus, & quatenus opus sit, etiam revocamus, & abrogamus, neque cuiquam deinceps suffragari posse, vel debere decernimus.

Præterea motu, scientia, & potestatis plenitudine similibus sancimus, & statuimus, & mandamus, ut in Italia, eisque adjacentibus Insulis, a die publicationis præfatis Constitutionis in futurum Parochis defunctorum, qui in Ecclesiis quoruncumque Regularium prædictorum tumulabuntur, persolvatur, & cum effectu tradatur Quartæ pars omnium Intorticiorum, & Candelarum, quibus defuncti Cadaver in itinere ad Ecclesiam tumulantem associabitur, nec non omnibus Intorticiorum, & Candelarum, quæ in eadem Ecclesia circa Cadaver, vel etiam in Altaribus in die funeris accenduntur; A prædicta tamen Quartæ funerali accepte intelligantur, & sint Candelæ, quas Sacerdotes, etiam Regulares, vel parvam Sodalitatum, Confratres, funus associantes, manualiter per viam accensas deferunt. Quod si funus non ferret in die tumulationis, sed ad diversam diem, vel ad aliud longius tempus differretur, Parocho nihilominus assignetur Quartæ pars omnium Intorticiorum, & Candelarum, quæ ipsamet præfati funeris die in Ecclesia, ubi Defunctus humanatus fuit, circa Cænotaphium, seu tumulum honorarium, atque etiam in Altaribus ejusdem Ecclesiæ accensa fuerint; Hæc porro omnia locum habeant, & exacte in posterum observantur, quotiescumque Defunctis extra suam Parochialem Ecclesiam tumuletur, vel exponitur, sive in Ecclesia tumulante, vel exponente Beneficium obtinuerit, sive quia ibidem sepulcrum habuerit gentilitium, sive tandem quia in ea Sepulturam elegerit sub prædicta Quartæ funerali comprehendi non intendimus, immo expressè ab ea excipimus Legata Missarum, & Anniversariorum, hisque similia præfata ad favorem Ecclesiæ tumulantis, vel exponentis a Defuncto deposita: Circa quæ, ac omnia, & singula alia, de quibus in præfatis Constitutionibus, & mentione facta non sunt, Privilegia prædictis Regularibus Ordinibus ab Apostolica Sede concessa, salva prorsus & illata, ac inviolata perpetuo permanere, & ab omnibus, ad quos spectat, & pro tempore, quocumque spectabit, inconcusse, & irrefragabiliter observari debere volumus, decernimus, & mandamus. Ubi vero consuetudines legitime probate, conventiones, concordie, vel ita tuta vigerent, quæ præfatis Parochis magis faverent, illique pinguiorem prædicta Quartæ emolumentorum funeralium portionem assignarent, ea in his, in quibus vigent, locis inconcusse ab omnibus observari motu, scientia, ac

potestatis plenitudine partibus sancimus, præcipimus, & jubemus.

Decernentes pariter, præfatas Litteras, & in eis contenta quocumque, etiam ex ea, quod prædictorum Ordinum Regularium Superiores, quocumque alii in præmissis interesse habentes, seu habere quomodolibet prætendentes, illis non contulerint, nec ad ea vocati, & auditi, seu causa, propter quas præfatas emanarint, adductæ, verificatæ, seu alias justificatæ fuerint, vel etiam enormis, enormissimæ, & totalis læsionis, aut alio quovis pretextu, & ex quocumque capite, colore, & causa, etiam necessario exprimens, de subreptionis, vel obreptionis, seu nullitatis vitio, aut intentionis Nostre, vel alio quopiam defectu notari, impugnari, in toto, vel in parte rescindi, retractari, invalidari, in Jus, vel controverisiam revocari ad terminos juris reduci, seu adversus illa restitutionis in integrum aperiendi oris, aut quocumque aliud Juris, vel Facti, Gratia, vel Justitiæ remedium impetrari, seu eo impetrato quemquam uti, seu juvare in Judicio, vel extra nullatenus posse, sed eas semper validas, firmas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, ac obtinere, & ab omnibus, ad quos spectat, & pro tempore quocumque spectabit, inviolabiliter, & inconcusse observari debere. Sicque & non aliter in præmissis per quoscumque Judices ordinarios, & delegatos etiam causarum dicti Palatii Apostolici Auditores, & S.R.E. Card. etiam de latere Legatos, & Nuncios, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate judicari, & definiti debere, ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus, quatenus opus sit, Nostri, & Cancellariæ Apostolicæ Regula de Jure quaesito non tollendo, aliique Apostolicis, ac in universalibus, Provincialibusque, & Synodalibus editis, generalibus vel specialibus Constitutionibus, nec quorumvis Ordinum prædictorum, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate aliâ roboratis statutis, Consuetudinibus, etiam immemorabilibus, Privilegiis quoque, Indultis, & Litteris Apostolicis per quoscumque Romanos Pontifices Prædecessores Nostros eidem Ordinibus, ut præfertur, illorumque Superioribus, & Professoribus quibuscumque sub quibusvis verborum tenoribus, & formis, ac cum quibuscumque etiam derogatoriis derogatoris, & aliis efficacioribus, & insolitis clausulis, & Decretis irritantibus, etiam motu simili, & consistorialiter, ac alias quomodolibet in contrarium præmissorum concessis, confirmatis, & innovatis; Quibus omnibus, & singulis, etiam si pro sufficienti illorum derogatione de illis, eorumque tenoribus specialis, specifica, expressa, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quævis aliâ expressio faciendâ, aut aliqua aliâ exquisita forma ad hoc servanda foret, illorum omnium, & singulorum tenores formas, & occasionis, ac alia etiam speciali expressione digna præsentibus pro plene, & sufficienter expressis, insertis, ac servatis respectivo habentes, hac vice dimittat, illis alias in suo robore permanentibus ad præmissorum effectum specialiter, & expressè derogamus, & derogatum esse volumus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Ut autem præfatas Litteras &c.

Nulli ergo omaino hominum &c.

Datum Romæ apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicæ millesimo septingentesimo vigesimo quinto, quartæ Kalendas Maii, Pontificatus Nostri Anno Primo.

P. M. Card. Prodât.

F. Card. Oliverius.

Parochi consequi non possunt, neque prætere ab hæredibus Defunctorum, qui sepeliuntur in Ecclesiis Regularium, duplicem Quartam, seu portionem majorem solita dari pro illis, qui sepeliuntur in propria Parochia. Sic expressè declaravit Sac. Congr. Episcop. & Regul. in Brundusina 7. Decemb. 1640. quod cum aliis Decretis confirmavit Clemens X. Constitucp. Alias, quæ ut ab omnibus in promptu habeatur, hic, pro ut jacet, subnequitur.

CLE-

Ad futuram rei memoriam.

27. **A**lias pro parte tunc existentis Commissarii Curie Fratrum Ordinis Minorum Sancti Francisci de Observantia nuncupatorium, Congregationi tunc existentium S. R. E. Cardinalium negotiis, & Consultationibus Episcoporum, & Regularium præposita supplicato, ut prohiberetur Parochis, & Clericis Terræ Lezerano Brundusinae Diocesis, omnibusque aliis Parochis, & Presbyteris, ne auderent accipere majorem elemosynam pro defunctis, qui sepeliuntur in Ecclesiis dictorum Fratrum, quam acciperent pro iis, qui in ipsorum Parochorum, & Presbyterorum secularium Ecclesiis sepeliebantur; Emanavit die 7. Decemb. 1640. ab eadem Congregatione Decretum tenoris sequentis: Videlicet.

Sacra Congregatio Eminentissimorum S. R. E. Cardinalium, negotiis, & Consultationibus Episcoporum, & Regularium præposita, ad tollendas indebitas exactiones, quæ, ut proponitur, in tumulandis Defunctorum corporibus fieri solent, censuit injungendum, prout præfatis Decreti tenore injunxit Archiepiscopo Brundusino, ceterisque Locorum Ordinariis, ne permittant, ut Parochi, aliique de Clero seculari, majorem post hæc elemosynam sibi attribui faciant ab hæredibus Defunctorum, qui in Ecclesiis Regularium prædictorum sepeliantur sibi elegerint, quam percipere possent, si in Parochiali, seu alia ipsius Cleri secularis Ecclesia sepeliri voluissent, contrariis quibuscumque non obstantibus &c. die 7. Decembri 1640. Et subinde cum tunc existentes Fratres Provincie Dalmatice dicti Ordinis Congregationis præfate, exposuissent, functiones funerales Defunctorum, quorum cadavera in eorum Ecclesiis sepelire mandarentur fecere ad eos, non autem ad Parochos spectare; Congregatio præfata die 31. Augusti 1657. aliud Decretum edidit tenoris, qui sequitur, videlicet. Sac. Congreg. Eminentiss. S. R. E. Card. negotiis, & Consultationibus Episcoporum, & Regularium præposita, attentis narratis, juxta alias resoluta, censuit, functiones funerales super Cadavera Defunctorum, quæ in Ecclesiis Regularium contingit sepeliri, postquam ad eandem Ecclesiam pervenerint, ad ipsos Regulares, non ad Parochos pertinere, ac proinde ita in Oratorum Ecclesiis circa præmissa servandum esse, prout servari mandat, & præcipit, contrariis non obstantibus quibuscumque. Die 31. Augusti 1657.

Cum autem sicut pro parte dilecti filii Francisci Marie a Castro S. Petri de Bononia Procuratoris Generalis Ordinis præfati, Nobis nuper expositum fuit, ipse Decreta hujusmodi pro firmiori illorum subsistentia Apostolicæ Confirmationis Nostre patrocinio communitari summopere desideret: Nos specialem ipsi Francisci Marie Procuratori Generali gratiam facere volentes, eumque a quibusvis Excommunicationis, Suspensionis, & Interdicti, aliique Ecclesiasticis sententiis, Censuris, & penis a Jure, vel ab homine, quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet immoderata existit, ad effectum presentium dimittat consequendum, harum serie absolventes, & absolventium fore censentes; Supplicationibus ejus nomine Nobis super hoc humiliter porrectis inclinatis, Decretis præinserta Auctoritate Apostolica tenore presentium approbamus, & confirmamus, illisque salva tamen semper in præmissis auctoritate memoratæ Congregationis Cardinalium, inviolabilis Apostolicæ firmitatis robur adijcimus, Decernentes, eisdem præfatis Litteras semper firmas, validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac illis, ad quos spectat, & pro tempore spectabit, plenissime suffragari, & ab eis respectivo inviolabiliter observari, sicque in præmissis per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores judicari, & definiti debere, ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annula Piscatorum die 18. Januarii 1672. Pontificatus Nostri anno secundo.

Et novissime fuit iterum resolutum a Sacra Congregatione Episcoporum & Regularium 24. Novembri 1713. in responsi. ad 3. in causa Placentina funerum vertente inter Fratres Conventus Classidii Min. Observ. S. Francisci ex una, & Parochum dictæ Terræ Classidii partibus ex altera, de, & super infra scriptis dubiis &c. Vide verb. Parochus art. 3. numer. 40.

ubi Decretum, & responsio Sacra Congregationis ad singula dubia.

Dantur hic alia Decreta Sacra Congregationis Episcoporum 29 in una Placentina 16. Decembr. 1661. edita pro causa inter Clerum Sæcularem Placentiæ, & Monachos Cassinenses ejusdem Civitatis Ecclesiæ S. Sixti ad relationem Eminentiss. Pallotta, apud Impressores Camerales tenoris sequentis.

Eminentissimi, & Reverendissimi Signori.

Per occasione di mortori & funerali sono nate tra li Monachi Cassinesi di S. Sisto di Placenza umilissimi Oratori dell' E. E. V. V. ed i Parochi della stessa Città alcune differenze, che in sostanza si riducono a tre.

Primo se i Monachi suddetti, quando sono invitati, e vanno alli Mortori, siano obbligati convenire alla Chiesa Parrocchiale.

Secondo, se possano quei, che fanno li Mortori, ed eseguir, dar maggior quantità di Candele, e Cera alli detti Monachi, di quello che diano al Paroco, o Parochi, ed al Clero secolare.

Terzo, se portandosi a seppellire i morti nelle Chiese della Monchi sia lecito alli Parochi coprire nelle dette Chiese, o pare siano obbligati a lasciare i Cadaveri su la porta, ed vi dare l'ultimo vale?

Per terminazione di queste differenze è piaciuto all' E. E. V. V. dar per ponere l' Eminentiss. Pallotta, ed avendo l' Eminenza sua riferito, e le parti informato hinc inde in fatto, & in Jure, vengona ora l' E. E. V. V. umilmente supplicata a dare la risoluzione, e tutto &c. Quam Deus &c.

Sacra Congregatio Eminentissimorum S. R. E. Cardinalium, negotiis, & Consultationibus Episcoporum, & Regularium præposita, attentis narratis, causaque, auditis partibus Eminentissimo Pallotta referente, mature discussa, & examinata, censuit, declaravit, & decrevit, quoad primum: Monachos hujusmodi accedentes ad funera Defunctorum in aliena Parochia, convenire debere in Ecclesia Parochiali cum aliis pariter accessuris, & deinde omnes una cum Paroco ad Domum defuncti efereandi ritualiter procedere.

Circa secundum, distributionem Candelarum, quoad differentiam qualitatis, pendere ab arbitrio Hæredum, aut aliorum distribui mandatum.

Et demum circa tertium, servanda esse decreta, & declarationes alias factas, scilicet Parochis in associatione, sive occasione associationis Cadaverum non licere ingredi Ecclesiam Monachorum prædictorum, sed teneri dimittere Cadavera ad Januam Ecclesiarum, ibique solum posse benedicere, & dare ultimum vale; Officia vero, & alia munia, quæ in hujusmodi ministeriis adhiberi solent, ab ipsis Monachis peragi debere, non autem a Parochis.

Atque ita in præmissis omnino deinceps fieri, & exequi presentium vigore mandat, ac præcipit, contrariis quibuscumque non obstantibus. Romæ 16. Decembri. 1661.

M. Card. Eminentiss.

Item dantur Decreta Sacra Congr. Rit. in una Senogallien. 13. Julii 1675. edita pro causa inter Archiepiscopum, Canonicos, & Curatos Parochiales, & Collegiatæ S. Petri Corinthalii Senogallienis Diocesis ex una, & Conventus, & P. E. Augustinianos, & Minores Conventuales dictæ Terræ Corinthalii ex altera partibus, ipsisque partibus auditis, Eminent. & Reverendiss. Card. Casanate referente, infra scripta dubia proposita, & resoluta fuerunt una cum aliis.

I. An hæredes Defunctorum sint cogendi ad retinendum Domi Cadavera usque ad tempus sepeliendi? An vero eisdem hæredibus liceat prohibito asportare dicta Cadavera & propriis Domibus ad quancumque aliam Ecclesiam, per modum depositi usque ad horam illa tumulandi, etiam sepelienda essent in Ecclesiis Regularium, non obstante dissentu Parochi, seu prohibitione ab eodem facta, uti Vicario Foraneo?

II. An illatis Cadaveribus private ab hæredibus ad aliquam tertiam Ecclesiam per modum depositi, Regulares convenire, & congregari debeant in dicta tertia Ecclesia, aut in Parochiali, ad effectum illa associandi ad Ecclesiam, ubi sunt tumulanda?

III. An Cadavera sepelienda in Ecclesiis Regularium, antequam ad eorum Ecclesiam deferantur, debeant prius asportari ad Parochialem, & in ea permanere per aliquod tempus?

IV. An Regulares possint cogi ad associanda Cadavera in eorum Ecclesiis tumulanda? An vero possint expecta-

re

re in dictis propriis eorum Ecclesiis? Et an in casu, quo Regularis non accedat ad associandum dicta Cadavera, amittere debeant Intortita, uti Parochus pratendit?

V. An Parochus teneatur associare Cadavera in Ecclesiis Regularium sepelienda usque ad Januas ejusdem Ecclesie, etiam ipsi Regularibus non associantibus; Et an Parochus associantibus liceat ingredi Ecclesias Regularium cum stola, & Cruce?

VI. An si Parochus requisitus intervenire recuset funeribus Defunctorum in Ecclesiis Regularium sepeliendorum: possint heredes, immo & ipsi Regulares, alportare cadavera ad Ecclesiam sepulturæ electæ. Parochus non interveniente, ac prædicti Regulares eadem cadavera sepulturæ tradere? Et an Parochus in funeralibus dictorum Defunctorum majorem elemosynam solito præterdere possit?

Ad primum; Sacra Congregatio respondit quoad tempus humationis Cadaverum servandam esse Synodum; & in reliquis, petita, & etiam non obtenta licentia, posse Cadavera deponi arbitrio heredum in qualibet Ecclesia usque ad tempus illa processionaliter deferendi ad Ecclesiam sepulturæ.

Ad secundum; Sacra Congregatio inhærendo aliis Decretis respondit: Regulares debere congregari in illa Ecclesia tertia, ubi Cadaver fuit depositum, ut supra.

Ad tertium; Sac. Congr. respondit Negative.

Ad quartum; Sacra Congregatio respondit: Regulares non posse cogi ad exeundum a propriis Ecclesiis ad effectum associandi cadavera in eisdem sepelienda, sed sufficere, quod illa expectent ad Januas; quo vero ad Intortita; remisit causam ad Judices suos.

Ad quintum; Sacra Cong. respondit, Parochum teneri associare Cadavera in Ecclesiis Regularium sepelienda; Quo vero ad ingressum Parochi cum stola, & Cruce. distulit resolutionem; eam videas inferius num. 31.

Ad sextum; Sac. Congr. respondit, vocato Parochus, & ipso temente intervenire, vel alterum mittere, tunc Regularibus licere absque Parochus deferre Cadavera in eorum Ecclesiis sepelienda; quo vero ad emolumenta per Parochum præsentia, nihil dandum ultra solitum. Et id denuo declaravit, & servari mandavit. Hac die 13. Julii 1675.

Item referuntur alia Decreta ejusdem Sacre Congr. Rituum in una Vaden, ad dubia eidem proposita die 2. Augusti 1698. ut sequitur: Præterdentibus Parochis, seu Mansionariis Ecclesie Cathedralis Civitatis Vaden, in associatione defunctorum, qui sepulturam sibi eligunt, sive alio quovis modo in Ecclesia Regularium sunt tumulandi, ab eorumdem hæredibus una cum proprio Parochus Defuncti, omnes esse invitandos: Ecclesias Regularium ingredi cum stola, & Cruce: ibique sanctiones, & Officium circa Cadaver peragere, ac insuper pinguiorem elemosynam pro associandis, seu tumulandis forensium, seu externorum cadaveribus in Ecclesiis prædictis Regularium, quam a Civibus, posse exigere, si in ipsi Parochialibus sepeliuntur. Dedita coram Reverendissimo Episcopo Vaden, controversia, & ab eo post quamplurimas comparationes pro declaratione ad Sacram Rituum Congregationem remissa: Exinde Eminentiſſimo, & Reverendissimo Domino Cardinali de Nori, commissa, & ab eodem propositis infrascriptis dubiis videlicet:

An in associatione Cadaverum ad Ecclesias Regularium sint vocandi omnes Mansionarii præter Parochum?

II. An Parochus ingredi possit Ecclesias Regularium cum stola, & Cruce, ibique Officium, & functiones peragere?

III. An liceat Parochus exigere majorem elemosynam ab exteris tumulandis in Ecclesiis Regularium, quam a Civibus?

Sac. eadem Rit. Congreg. utraque parte tam in voce, quam in scriptis, prius audita, Negative in omnibus respondit, & ita declaravit, & servari mandavit die 2. Aug. 1698.

Item adducuntur Decreta Sacre Congregationis Concilii in una Novarien. Funerum 15. Mart. 1704. edita pro causa inter Parochos, & PP. Reformatos Oppidi Varalli ejusdem Diocesis Novariensis, in qua propositis dubiis sequentibus, nempe:

I. An Cadavera impuberum Oppidi Varalli debeant ex aliqua speciali consuetudine sepeliri in sepultura designata

existente in Ecclesia Parochiali, vel potius licitum sit Parochis, tam ante, quam post mortem illorum pro eis sepulturam eligere, eaque tumulari facere in proprio sepulchro majorum in Ecclesia PP. Reformatorem existente & quatenus affirmative quoad secundam partem;

II. An dicta Cadavera deferri possint ad dictum sepulchrum Majorum absque associatione Parochorum, & Cleri secularis post eorum monitionem ad interveniendum funeris, & recusantium?

III. An Parochis intervenientibus, sive associatis, sive non ab aliis Canonicis ejusdem Parochie distribui debeat Candelæ major illa, quæ datur Superiori Regularium associati ab aliis Fratibus?

IV. An dicta Cadavera deferri valeant ad Ecclesiam in quacumque hora diei, & an de nocte absque expressa licentia Ordinarii?

V. An Parochi sub aliqua, & quacumque præsentatione possint differre, vel impedire, ne tempore debito Cadavera ad sepeliendum deferantur, & quatenus Negative?

VI. An Parochis impediendis licitum sit hæredi post expeccatum triduum a morte Defuncti ducere funus; etiam de nocte ad Ecclesiam, in qua Cadaver est sepeliendum.

VII. An Parochi cogere possint hæredes ad peragendum in Ecclesia Parochiali omnes functiones Missæ solemnis ac censibus luminibus in singulis Altaribus Anniverſariorum, quæ sunt in Ecclesia Reformatorum occasione funerum?

VIII. An dicti Parochi possint cogere hæredes, ut celebrare faciant Missas pro Defuncto singulis Sacerdotibus secularibus funus associantibus?

IX. An in præsentia associatione Cadaverum sint per hæredem Defuncti in aequali numero convocandi tot Sacerdotes seculares, quot convocantur Fratres Reformati?

An in casu, de quo agitur, Episcopus Novarien. habeat jurisdictionem in prædictos Fratres Reformatos præsentos delinquentes extra Claustra, seu turbantes Jura Parochorum?

XI. An interdictum, de quo agitur susineatur in casu? Die 15. Mart. 1704. respondit prout infra.

Ad I. Negative quoad primam partem; Affirmative quoad secundam.

Ad II. Affirmative.

Ad III. Negative.

Ad IV. Affirmative de die, de nocte Negative, nisi de licentia Ordinarii.

Ad V. Negative.

Ad VI. Affirmative, præterquam de nocte ut supra.

Ad reliqua Dubia Negative sigillatim responsum fuit.

Parochis pro associandis, & tumulandis Cadaveribus eorum qui repentina, vel violenta morte decedunt, non licet exigere majorem Quartam, seu majus emolumentum eo quod exigi, seu præstari solet ab eo, qui testamentum condidit. Sacra Congr. Conc. 24. Augusti. 1699. lib. 6. Decretal. fol. 283.

Item nec licet Parochis exigere majorem Quartam seu majorem elemosynam ab exteris tumulandis in Ecclesiis Regularium, quam a Civibus, ut respondit Sac. Congreg. Rit. in Vaden. 2. Augusti. 1689. in respons. ad 3. ut patet supra n. 31.

Pro exactiōne Quartæ funeralis non gravatur hæres, sed licet agitur inter Parochum, & Ecclesiam tumulantem. Sac. Congregation. Episcop. & Regular. in una Civitatis Castellæ 14. April. 1615. Nicol. Lucubrator. Civil. lib. 4. tit. de Interdict. num. 26. limit. 10. ubi Decretum Sac. Congregation. Conc. refert Monacell. tom. 2. tit. 14. formul. 1. num. 14.

Quarta funeralis solvitur in quantitate juxta consuetudinem Regionis, & Locorum solita, & præscripta. Sacra Congr. Concil. in Ebrud. men. 21. Jul. 1695. in respons. ad 12., & in Mantuana 18. Jun. 1699. apud Monacell. loc. citat. numer. 14.

Confraternitates, quæ habent Jus Sepulturæ, debent se pelire sine præjudicio Quartæ funeralis, aliorumque emolumentorum, quæ spectant ad Capitulum, vel Parochum. Sac. Congregat. Episcop. in una Anconitana 19. Decemb. 1608. apud Nicol. in Flosculis verb. Confraternitas num. 22. & apud Piton. Conſtit. ad Parochos n. 290.

Quarta funeralis pro sepultura Educandarum, ac Mulierum secularium in Monasteriis Monialium decedentium cui debeatur. Vide verb. Monialium art. 1. a num. 61. ad 63.

Alia ad rem Vide verb. Parochus art. 3., & verb. Sepulchra.

Additio

Additio ex Auctore.

Addenda sunt ad rem sequentia decreta, quod attentè consuetudine Diocesis debeat Episcopo Quarta, tum decimarum, tum Funeralium, in Anglonen. Cathedrali, Decimarum, & Quartæ Funeralis propositis sequentibus dubiis. I. An Episcopo debeat Cathedralium in casu &c. II. An eidem debeat Quarta Decimarum in casu &c. III. An eidem debeat Quarta Funeralium in casu &c. Sac. Congregat. Concil. 30. Januar. 1723. Respondit, Ad primum, secundum, & tertium Affirmative. Sic apud Theſaurum Resolution. 7. in d. Anglonen.

In Casanen. Quartæ decimarum proposito dubio, An Clerus Ecclesie Parochialis Marathæ continuare debeat in annua præstatione modiorum, seu tumulorum 50. frumenti pro quarta decimarum debita Episcopo, in casu &c. Sacra Congregat. Concil. die 27. Septembr. 1738. Respondit, Affirmative. Et proposita causa in eadem Casanen. Quartæ decimarum sub dubiis: I. An sit standum, vel recedendum a decisio in casu? II. An Episcopus Casanen. sis pro Quarta Decimarum teneatur contribuere expensis, ac iuribus litis motæ per Communitatem Marathæ, super exactiōne ipsarum decimarum in casu &c. Sac. Cong. Concil. die 4. Jul. 1739. Respondit, Ad primum in Decisio, & amplius. Ad secundum Negative. Sic apud Theſaurum Resolution. dictor. Annorum.

Novæ additiones ex aliena manu.

Extra Italiam, Insulasque adjacentes, ad quas vires suas haud porrexit Constitutio S. M. Benedicti XIII. incip. Romanus Pontifex, de qua Auctor num. 24. servatur quoad solutionem quartæ funeralis a Regularibus faciendam Concilium Tridentinum sess. 25. cap. 13. de Reform. demandans, ut Regulares non aliter sint exempti a solutione quartæ funeralis, quam si per quadraginta annos ante ipsum Concilium eam non solverint. Vide ultra allegatos ab Auctore numer. 23. Rotam in Vilnen. quartæ funeralis 6. Junii 1749. §. 2. & 23. Januarii 1750. §. 2. coram R. P. D. Camilliac Decano.

Quæstionem autem est, utrum ad Regulares, an ad Parochos spectet probare, quod ipsi Regulares per quadraginta annos ante Tridentinum Concilium quartam funerariam haud solverint. Spectare ad Parochos, resolvit Sac. Congregatio Concilii Interpres in una Minorum Observantia Polonia 14. Novemb. 1682., & allegata hac Resolutione sumant Mattheuc. in suo Officiali Curie Ecclesiæ. cap. 42. num. 9. Rot. in Calaguritanæ quartæ funeralis 2. Julii 1728. §. 8. coram bon. mem. Rati. inter impressas decis. 214. numer. 5. in d. Vilnen. quartæ funeralis 6. Junii 1749. §. 11., & 23. Januarii 1750. §. 17. cor. R. P. D. Camilliac Decano.

Differt Ecclesia Cathedralis ab aliis Ecclesiis quoad acquirendam præscriptionem exemptionem a solutione quartæ funeralis; Cathedralis enim Ecclesia quadragenaria acquirit exemptionem a solutione quartæ funeralis; Cæteræ vero Ecclesie indigent immemorabili, vel centenaria ad hanc acquirendam exemptionem; Rota in Barchinonen. Jurium Parochialium super quarta, & oblationibus 9. Julii 1732. §. 4. coram clar. mem. Aldrovand.

Quoad quantitatem quartæ funeralis standum consuetudini, ut innuit Auctor num. 2. At notabile est, quod si ea prætendatur infra medietatem, sufficit præscriptio decem annorum; si autem ultra medietatem prætendatur, necessaria est præscriptio quadraginta annorum. Rota in Florentina quartæ funeralis 6. Martii 1711. fer. per tot. coram bon. mem. Cafarell.

Reliquum est, ut notetur; quartam funerariam peti haud posse ab Hæredibus defuncti, sed ab Ecclesia ubi ille tumulatur. Rot. in Calaguritanæ quartæ funeralis super bono jure 2. Julii 1728. §. 5. coram bon. mem. Rati. inter impressas decis. 214. num. 1.

QUATUOR TEMPORA.

Jejunium Quatuor Temporum, idest Veris, Æstatis, Autumni, & Hyemis, quamvis multi per text. in cap. Jejunium 1. dist. 85. existiment institutum fuisse a S. Callisto Pa-

pa, & Martyre, qui creatus fuit Summus Pontifex die 2. Septemb. anni 221. Baronius tamen, & Spondanus ad ann. Domini 57. num. 62. ad ann. 226. num. 1. Auctoritate SS. Patrum, & antiquorum Scriptorum tenent, Jejunium Quatuor Temporum institutum fuisse ab Apostolis, ex quo jam observaretur a Fidelibus primo, & secundo Saeculo Ecclesie, & sic plusquam ducentis annis ante S. Callistum Papam, & Martyrem, qui tamen hujus obligationis jejunandi dictis Temporibus admonuit aliquos populos, qui illud negligebant, ut notant dicti Baronius, & Spondanus locis citatis, & sequitur Clericatus nelle sue spigbe raccolte verb. Quattro tempi numer. 500. & alii plures, & concordat Lectio 4. in Festo ipsius S. Callisti die 14. Octobris, ibi: Constituit Quatuor anni Tempora, quibus jejunium ex Apostolica traditione acceptum, ab omnibus servaretur, ubi nota ly ex Apostolica traditione; & ly Ab omnibus servaretur.

Myſterium autem, & causa, cur in unoquoque istorum Temporum fuerint instituti tres dies jejunii? est, quia sicut Dominus in Lege veteri præcipiebat, ut lux Divina Majestati in recognitione sui supreni Domini offerrentur omnium Primitiæ, ut Exodi 13., & alibi, ita in Lege nova, seu Evangelica, ut renovaretur talis recognitio, seu confessio supreni Domini Dei super omnia nostra, statuerunt Sancti Apostoli, ut Christianifideles jejunarent in unoquoque Quatuor Temporum, Veris, scilicet, Æstatis, Autumni, & Hyemis tribus diebus, idest die Mercurii, Veneris, & Saturni; Cum enim omnia, simul duodecim sint jejunia, correspondent duodecim mensibus anni, symbolizantque, quod omni mense offerimus Divina Majestati primam diem, tamquam Primitiam totius illius mensis, & anni, sique talibus jejunii recognoscimus, & confitemur Deum ipsum tamquam absolutum Supremum Dominum nostrum. Unde Doctissimus Carolus Magri, in suo Hierolexico verb. Jejunium sic expressit: Jejunium Quatuor Temporum tamquam Primitias (Apostoli) instituentes, in quibus duodecim dies tamquam Primitia duodecim Mensium observantur; sic etiam tenet Clericatus loc. cit. num. 501., & alii: Et concordat cap. Jejunium 1. dist. 76., ibi: Ut sicut annus per Quatuor volvitur tempora, sic, & nos quatenus somne agamus jejunium per anni quatuor tempora. Quamvis tamen in iplo Cap. Jejunium dicatur, quod tale jejunium prius celebrabatur solum ter in anno, ibi: Jejunium, quod ter in anno apud nos celebrare didicisti convenientius nunc per quatuor tempora fieri decernimus.

Primum jejunium Quatuor Temporum celebratur in prima hebdomada Quadragesimæ. Secundum, in hebdomada Pentecostes. Tertium, in mense Septembris post Exaltationem Sanctæ Crucis. Quartum, in mense Decembris ultima hebdomada completa ante Vigiliam Nativitatis, cap. Constitutum 2. cap. De jejunio 3., & cap. Statuimus 4. dist. 76. in quo ultimo cap. sic expresse habetur. Statuimus etiam, ut jejunium Quatuor Temporum hoc ordine celebretur: Primum, in initio Quadragesimæ. Secundum, in hebdomada Pentecostes. Tertium, vero in Septembri Quartum, in Decembri more solito fiat. Unde Glossa in citat. Cap. De jejunio 3. dist. 79. verb. In Decembri habet verius.

Prima Quadragesimæ servet jejunia Veris.
Pneumatis hebdomada servare secunda juberis.
Tertia Septembris cultum fert Mercuris istum.
Sabahra jejunent vigilem præcunctia Christum.

Et facilius vulgaris versus indicat talia Tempora his verbis.

Post Cen, & Post Pen, Post Cru, & post Lu.
Post Cen, idest prima hebdomada post Cineres. Post Pen, idest post Festum Pentecostes. Post Cru, idest Festum Exaltationis Sanctæ Crucis in mense Septembris. Post Lu, idest post Festum S. Lucie in mense Decembris.
Et circa hæc Quatuor anni Tempora dantur etiam sequentes versus, quos refert Urylaya in Miscellaneo Sacro, & profano primo lit. 2. num. 8.

Dat Clemens hyemem, dat Petrus Ver Cathedralis.
Æstuat Urbanus, autumnat Bartholomæus.

QUAE.

QUÆSTUARE, QUÆSTUARI, SEU QUÆSTORES.

- 1 Quæstuarii, seu Quæstores eleemosynarum non sunt admittendi, nisi habeant Litteras Diocesani, vel Pape. Conc. Lateranens. IV. cap. 62. Cum ex eo 14. de Poenit. & remissionibus. Clementin. Abusibus 2. de poenitentis, & remissionibus.
- 2 Unde licentia concedi non potest a Principibus, vel Magistratibus secularibus, sed obtinenda est a Papa, vel Episcopo. Clementin. Abusibus 2. de poenitent. & remissionibus. & declaravit Sac. Congregation. Concil. in Regien. 9. Jan. 1583. & in Aversana 22. Febr. 1610. Pro licentia quæstuarum pro locis piis juxta solitum exigi solum possunt oboli quinque ad mercedem Notarii. S. Cong. Episcop. in una Civit. Castell. 14. Apr. 1615.
- 4 Quæstores eleemosynarum non debent permitti ab Episcopis predicare. Concil. Trident. sess. 5. de reform. cap. 2.
- 5 Quæstores, qui Indulgentias publicant, & eleemosynas colligunt, debent omnino aboleri, & prohiberi. Conc. Trident. sess. 21. de reform. c. 9.
- 6 Quæstores eleemosynarum nihil possunt populis proponere præter id, quod in litteris, seu licentiis continetur. Conc. Lateran. IV. cap. 62. Cap. Cum ex eo 14. de poenit., & remissionibus. Clementin. Abusibus 2. de poenit., & remissionibus.
- 7 Quæstores eleemosynarum non possunt gestare Habitum sanctæ Religionis, neque versari in tabernis, aliisque locis indecentibus. Concil. Later. IV. cap. 62. cap. Dum ex eo 14. de Poenitent. & remissionibus.
- 8 Quæstores eleemosynarum sub falso nomine Crucesignatorum, si sunt Laici excommunicantur, & Clerici suspenduntur ab Officiis, & Beneficiis, Cap. Tuarum 11. de privilegii.
- 9 Quæstores contra præmissa, & alia delinquentes puniri debent per Episcopos, non obstantibus Privilegiis. Clement. Abusibus 2. de poenitent., & remissionibus, §. Quæstores, & sæpe declaravit Sac. Congreg. Episcop. & signanter in Spolehana 16. Septemb. 1596. 18. Dec. 1600., & 3. Decemb. 1601. in Lancianen. 5. Febr. 1602., & 5. Mart. ejusdem anni, & in Vistorien. 7. Jun. 1605.
- 10 Eleemosynæ reperta poenæ Quæstuariorum delinquentes, si dari non possint eidem loco, cujus contemplatione fuerunt factæ, distribuendæ sunt Monasteriis Monialium, quæ magis egent. Sacra Congreg. Episcop. in Baren. 20. Aug. 1596. in ordinaten. 4. Septemb. ejusdem anni, in Vintimilien. 3. Jun. 1597. in Aquensi 13. Jul. 1605.
- 11 Quæstores eleemosynarum in statu Ecclesiastico deputari possunt a Ministris Confraternitatis Confalonis pro colligendis eleemosynis ad redimendos captivos ejusdem status. Sixt. V. Const. 38. incip. Cum benigna.
- 12 Quæstuarum nullus potest pro eleemosynis S. Antonii de Vienna sine licentia Generalis, vel Capituli Religionis S. Antonii sub poena Excommunicationis Pape reservatæ. Clementis VII. Constit. 2. incip. Rationi. Nec Patentati, seu Commissarii talis Abbatis Generalis S. Antonii Viennensis possunt quæstuarum, sine licentia in scriptis Ordinarii loci, non obstantibus eorum Privilegiis. Sac. Congreg. Concil. in Theanen. 30. April. 1678. in qua utraque parte informante censuit, non posse a prædictis Commissariis quæstuari, nisi ad formam Sacri Concilii Tridentini cap. 9. sess. 21. de reform. & Bullæ Gregorianæ incip. Romanum, & iterum in Casacen. 28. Augusti 1683. in qua censuit danda, & servanda esse Decreta edita in dicta Theanen. Et si ipsi Commissarii quæstuarum circa id committant excessus, & falsitates, seu quomodocumque delinquant, debent ab Episcopis carcerari, eorumque pecuniæ, scripturæ, & reliquæ alia sequestrari. Sac. Cong. Episc. in Regien. 15. Jun. 1613.
- 15 Confraternitatibus, & aliis locis piis, quæ hospitalitatem actu non exercent, non est regulariter danda licentia quæstuarum. Vide verb. Eleemosyna n. 41.
- 16 Ordinarii prohibere non possunt Regularibus, ne quæstuarum ante Confraternitates, nisi probetur consuetudo in individuo. Vide ibidem n. 42.
- 17 Religiosi Mendicantes possunt eleemosynas ostiatis querere, nec prohiberi possunt fideles, ne eas ipsi conferant; Unde si aliqui Ordinarios, vel alii impediunt per vim, vel dolum, aut consulant, ne eleemosynæ dentur Regularibus Mendicantibus, tunc ipso facto Excommunicationem incurrunt. Vide d. verb. Eleemosyna n. 32.

Non possunt tamen quæstuarum extra districtus consuetos, & assignatos propriis Conventibus. *ibid.* n. 33.

Et sic novissime statuit iterum Sacra Congregat. Episcop. in Lauden. quæstuarum in causa vertente inter PP. Minores de Observantia loci Sancti Columbanii, & P. P. Reformatos loci Codunei ejusdem Diocesis, ubi quærebatur, an P. P. Reformati possent quæstuarum in illis locis, in quibus quæstuarum solent P. P. Observantes, tam respectu vini, quam aliorum comestibilium, & an possent habere privatum Hospitium in illis Civitatibus, & oppidis, in quibus moram facere possunt in Conventibus P. P. Observantium. Unde die 5. Sept. 1710. propositis in Sacra Congregatione Episcoporum, & Regular. Ponente Card. de Abdua tribus sequentibus dubiis, resoluta fuerunt ut infra.

I. An liceat P. P. Reformati loci Codunei quæstuarum in loco S. Columbanii, ejusque districtu?

II. An liceat ejusdem P. P. Reformati habere Hospitium proprium in dicto loco S. Columbanii, seu potius debeant hospitari in Conventu Minorum Observantium S. Francisci sito in d. loco S. Columbanii?

III. An, & in quas poenas dicti P. P. Reformati incidere ab operationem præsentis Oratorii publici in dicto loco S. Columbanii absque licentia Ordinarii?

An I. Responsum fuit Negative præterquam quoad quæstuarum vini tantum tempore vindemiarum, & semel post Pascha juxta solitum.

Ad II. Negative, quoad primam partem; Affirmative quoad secundam.

Ad III. Remaneant suspensi ab Officio, donec petierint ab Episcopo, a quo benigne recipiantur.

Sic refert D. Ursula tom. 8. part. 1. discept. 40. ubi per tot. multa habet ad rem.

Item sic novissime iterum statuit, Eadem Sac. Congreg. Episcop. & Regul. in Vintimilien. Quæstuarum in causa P. P. Capuccinorum cum P. P. Reformat. Vide dict. verb. Eleemosyna n. 34.

Regulares vere Mendicantes non tenentur petere licentiam ab Ordinario, in cuius Diocesi situm est eorum Monasterium. Vide *ibidem* num. 35.

Nec tenentur Regulares vere Mendicantes ostendere Ordinaris licentiam suorum Superiorum, dum eleemosynas quærant in locis, ubi existunt Conventus, sed solum si eas velint colligere extra ipsa. Vide *ibidem* n. 36.

Si autem extra Diocesim, in qua erecti sunt Conventus, quæstuarum voluerit, debent obtinere consensum ab Ordinario illius Diocesis. Vide *ibidem* n. 37.

Fratres Mendicantes querere nequeunt per alios, quam per sui Ordinis Religiosos, vel Oblatos. Vide *ibidem* num. 38.

Quæstores Regulares non possunt retinere sibi partem eleemosynæ, sed totam deferre, & consignare debent Monasterio. Conc. Trevirensis cap. 12. Nec Superiores Locales possunt quæstuarum locare suis Oblatis, seu Conventibus, & sic facientes graviter peccant, & tenentur ad restitutionem, quia sic tamquam sancti pauperes avaritiæ student, & injulte auferunt eleemosynas aliis pauperibus vere indigentibus; & Regularibus ex sola mendicitate viventibus. Vide dict. verb. Eleemosyna nu. 25. Et tales superflua quæstuarum impediunt, & prohiberi possunt ab Ordinario, & contrafacientes coerceri. Genuens. Prax. cap. 57. num. 11. Donat. Prax. tom. 1. trabl. 13. quest. 32. num. 11. Monacell. tom. 1. tit. 1. formul. 6. num. 8. Matthæus. cap. 43. Officialis quoad Quæstus num. 8., & alii.

Quæstuarum pro Monasteriis Monialium indigentium non est faciendæ per mulieres Conventas, etiam non profectas, sed per Deputatos ab Ordinariis locorum, ut ad tollenda pericula violandæ honestatis, statuit expresse Gregorius XIII. Constitut. incip. Deo sacris, & recte observant Tambur. de jure Abbatissar. disp. 18. quest. 2. numer. 4. Monacell. tom. 1. tit. 6. formul. 6. n. 4., & alii.

* Græci quantumvis exhibentes Testimoniales de adhesionem suam Romanæ Ecclesiæ, adhuc tamen ex Decreto Innocentii XI. prohibentur quæstuarum, & facultatem ea de re obtentam a quocumque, vel ab ipsa pariter Congregatione ju-

ne jubentur Episcopi ad se recipere, & ad eandem Congregationem de Propaganda Fide transmittere. Insuper Clemens XII. in suo Brevis mandavit, pecuniam ita a Græcis collectam, & alicubi depositam sequestrari ab Episcopo, & ad eandem Congregationem transmitti. Instr. Eccles. 75. §. 1. *

Novæ Additiones ex aliena manu.

- 1 Quomodo in quæstuarum se gerere debeant Religiosi Mendicantes, tradit Vaneusen Jur. Eccl. univ. part. 1. tit. 29. cap. 4. ser. per tot. ubi num. 43. ita concludit, Denique (ait) in hac quæstuarum se ita exhibere debent, ut suo modesto, & religioso agendi modo ab otioso illo quæstorum hominum genere a Concilio Trident. abolito se plane distinguant, non minis, aut fraudibus inducant Fideles ad eleemosynas, non petant tanquam debitum, aut solitum, neque ulla arte, etiam prætextu dicendi aliquas orationes, aut lucrandi certas indulgentias, aut aliter extorqueant pecunias, aut alia bona, sed simpliciter, pie, & modeste petendo eleemosynam pro sustentatione Fratrum, accipiant tantum quod sibi sponte offertur, nec super his eleemosynis ullam quovis nomine conventionem faciant, etiam in utilitatem ipsorum Conventuum, quemadmodum Pius V., & Gregorius XIII. ex sententia Sac. Congregationis Concilii Tridentini in simili quoad collectionem eleemosynarum ac interventionem Hospitalium responderunt, ut refert Fagnanus ad Cap. Quum ex eo, de poenit. & remissi. num. 21. 22. & 23.
- 2 Quod ait Auctor hic num. 17. tum verbo Eleemosyna numer. 32. Ordinarios quoquo modo impediendes, quominus Religiosi mendicantes quæstuarum, ipso facto excommunicationem incurrere, absolute verum haud est. Perpena enim ipsa Constitut. incip. Sævi a Sixto IV. favore Ordinum Prædicatorum, & Minorum edita allegata, Ordinarii ut supra impediendes, interdictum ingressus Ecclesiæ, & suspensionem a regimine, & administratione suarum Ecclesiarum, alii vero inferiores excommunicationem incurrunt. Sed nec statim, verum nisi poenituerint, sunt verba Constitut. §. 8. & per suasiones, & inhibitiones, & prædicta revocaverint infra triduum postquam desuper requisiti fuerint.

QUINQUAGESIMA.

- 1 Quinquagesima a S. Telephoro Papa fuit instituta; Cap. Quadragesima 5. dist. 4. In quinquagesima olim Clerici tenebantur ad jejunium, ex S. Telephoro Papa in Cap. Statuimus 4. dist. 4., & S. Gregorio Papa in capit. Denique 6. ead. dist. 4.

Additio ex Auctore.

- 3 Advertendum est, quod nostra S. Mater Ecclesia nos dispenit ad Sanctam quadragesimam tribus antecedentibus Dominicis, nempe Septuagesimæ, sic nuncupatis, eo quod cum præcedant Dominicam quadragesimæ sic dictam a numero subsequente quadragesima dierum jejunii, conveniebat nuncupare remotiorem ex ipsis Septuagesimam intermediam Sexagesimam, & ultimam Quinquagesimam, ut respon-

dit Carolus Magnus Alcuino, deindeque docuit idem Alcuinus, & tradunt moderni antiquitatis Ecclesiasticæ studiosi apud Baillet in Historia Festorum mobilium tom. 4. de vitis Sanctorum §. 2. num. 4. quamvis aliqui attribuant nomenclaturam Septuagesimæ memoria septuaginta annorum Captivitatis populi Hebraici, apud Raynaud. Oper. tom. 1. pag. 492. teste toties laudato eruditissimo Card. Lambert. deinde Summo Pont. Benedicto XIV. volum. 1. notificat. 14. recte advertens, quod stante horum opinione, non haberi posset sufficiens fundamentum nuncupandi aliam Sexagesimam, allamque Quinquagesimam.

In illis tribus Dominicis suadet Ecclesia suis fidelibus majoris pietatis, ac devotionis exercitia, ut tradit Thomassin. lib. 2. cap. 13. num. 4. ubi: Satis constat, tres istas Dominicos dies majoris pietatis studio colendos esse. Et Concil. Provincial. Mediolanen. 3. tit. de Festorum dierum cultu, sic expresse habet: Studeat Episcopus, ut quo tempore in Septuagesimæ, Sexagesimæ, & quinquagesimæ hebdomadis Ecclesia Mater, & Officiorum Ritu, & Hymnis, Canticisque Fidelium mentes ad mælitiam, atque ad poenitentiam excitantibus, & omni denique tum vestimentorum, tum aliarum rerum apparatu populum Dei instruit, ac præparat tot ante diebus ad sanctæ recolendam Christi Passionem, & Crucem, eo potissimum tempore Fideles sibi in curam traditos, spectacula, ludos scenicos, & alia, quæ Gentilitatis speciem præferunt, tunc præsertim morum corruptelis introducta, illa ipsa tamquam a Sanctissimis Ecclesiæ institutis abhorrentia omnino fugientes ad pietatis Christianæ studia, & ad orationem attentiores sint, proposita omni Christianarum actionum exercitatione.

Ab illis Dominicæ diebus primitivis temporibus incipiebant Ecclesiastica jejunia, ut habetur in sermone tertio decimo adscripto Petro Blefensi, quamvis ab aliis alii attributo, ut notat dict. Card. Lambertin. loc. cit. ubi: Jejunium quadragesimale Regularis Cœnobite incipiunt a Septuagesima, Græci vero a Sexagesima, Clerici nostri, auctore Telephoro, a quinquagesima. Univerfus exercitus Christianæ militiæ, juvenes, & Virgines, senes cum junioribus ab hac Quadragesima. Et quod Clerici olim tenerentur incipere jejunia a quinquagesima, habetur expresse ex Cap. Statuimus 4., & Cap. Denique 6. dist. 4. Sanctus enim Telephorus Papa addidit quadragesimam septimanam hebdomadam, quæ vocatur quinquagesima, textu expresso, in cap. quadragesima 5. dist. 4., ubi: Quadragesima sex leprimas habet, cui addidit Telephorus Pontifex septimanam hebdomadam, & vocatum est hoc tempus quinquagesima. At dicta antiqua jejunia observantia fere penes omnes abiit in deluetudinem. ut docet universalis praxis, & solum remanet apud quosdam castigatores, & observantiores Regulares familias; Ecclesia tamen ob dictam jejuniarum anticipationem harum trium hebdomadarum nomenclaturam retinuit.

Quando in Dominicis Septuagesimæ, Sexagesimæ, & quinquagesimæ occurrit Festum Purificationis B. M. V. in Ecclesiis eidem sub alio titulo dicatis scilicet Annuntiationis & c. Mihi debet cantari de Dominica tantum, nec faciendæ est commemoratio Purificationis B. M. V. Sac. Rit. Congregat. 23. August. & 13. Septemb. 1704. in Catanen. & 15. Septemb. 1736. in Toletana.

R

RAPINA.

Vide verb. FURTUM.

RAPTOR, RAPTUS.

- 1 Raptor Virginis, & violenter ipsam stuprans non committit delictum exceptum in Bulla Gregor. XIV. incip. Cum alias (nec consequenter exceptum in Bulla Benedicti Ferrar. Biblioth. Tom. VI.

XIII. incip. Ex quo). Sic Sac. Congregat. Immunitatis in Theatina 9. Octobr. 1628. lib. primo Decret. Pauluc. pagin. 108.

Non censetur casus exceptus Raptus puellæ, ita ut Raptor possit sola. Episcopi auctoritate extrahi e Domo Canonicali immu-

immuni: Attamen recurritur ad Sanctissimum pro confessione, & transmissione processus super asserto Rapto, & qualitate delinquentis; Et Episcopus informet an, & quomodo possit commode provideri in posterum super Canonica Sacra Congregat. Immunitat. in Mantuana 8. Decemb. 1703. l.3. Dec. Vall. pag. 540.

RATIONIS USUS

Additio ex Auctore.

Rationis usus circa septennium inchoari solet. Benedict. XIV. tom. 2. Concl. 28. incip. Postremo mense §. 32. Et reprobat sententia Natæ, & Bursati, qui requirunt ætatem duodecim annorum. Idem ibidem. Immo quandoque contingit, ut ante septennium quis ratione præditus inveniat. Idem ibidem.

RECOGNITIO CORPORIS DELICTI.

Recognitionem Cadaveris permittat Episcopus etiam post humationem in casibus permisis, servatis servandis. Sac. Congregat. Immun. in Signina 24. Mart. 1627. l.1. Decret. Paul. pag. 43.

Ita datur facultas exhumandi Cadaver pro Recognitione corporis delicti. Sac. Congregat. Immun. in Civitatis Castellana 1. Feb. 1673. l.1. Dec. Alt. pag. 763.

Datur facultas Episcopo pro aliquibus casibus faciendi Recognitionem Cadaverum ad effectum procedendi etiam in Ecclesiis, & Conventibus Regularium. Sacra Congregat. Immunitat. in Favent. 20. Aprilis 1649. lib. 4. Decret. Paul. pag. 76.

Aliquando conceditur Vicario Generali facultas pro quinque casibus dandi licentiam pro sua prudentia, ut vulnerati, vel cadavera existantia in locis immunibus transferantur serv. serv. in locum vicinum, & opportunum pro Recognitione corporis delicti. Sac. Congregat. Imm. in Prænestina 19. Jan. 1669. l.1. Dec. Altoviti pag. 306.

Aliquando conceditur facultas Archiepiscopo consignandi arma Extractorum Curie Sæculari pro Recognitione corporis delicti cum præservatione ab Irregularitate, facta protestatione ad formam Cap. Prælati, de homicid. in 6. Sac. Cong. Imm. in Beneventana 15. Augusti 1668. l.2. decretal. Altoviti pag. 252.

Ministri excommunicantur, si propria auctoritate faciant extrahere ab Ecclesia Cadaver pro facienda Recognitione. S. Congregat. Immun. in Portuen. 21. Novemb. 1693. l.1. Dec. Vall. pag. 87.

Non absolvantur, nisi petita venia, atque deleta Recognitione corporis delicti. Sacra Congregat. Immun. in Hydruntina 29. Decemb. 1625. Ex Regesto Scrip. veterum pag. 80. in Eugubina 22. Januarii 1673. lib. 1. decret. Altoviti pag. 763.

Constat, Recognitionem corporis delicti factam fuisse in loco immuni, quando cadaver ab eo fuit extractum de Mandato Judicis Laici. Sac. Congregat. Immunitat. in Oritana 30. Septemb. 1704. lib. 3. Decret. Vallem. pag. 618.

Et præfatus Judex incurrit Excommunicationem, & acta gesta per d. Judicem concernentia Recognitionem corporis delicti nulla sunt, quamvis non præcesserit declaratoria Excommunicationis incurse. Sac. Congregat. Immunitat. ibid.

Judex Eccles. non potest de se tribuere licentiam Gubernatori, seu Curie Sæculari faciendi hujusmodi Receptionem.

Ministri Curie Laicæ, quamvis requisiti ab Abbate ad faciendas Recognitiones judiciales in Monasterio contra Collegiales Collegii Borromæi, excommunicantur. Sac. Cong. Immun. in Papien. 15. Novembris 1689. lib. Decret. Mart. pag. 530.

Curia Sæcularis non potest absque facultate Apostolica facere hujusmodi Recognitionem in persona exempta, ut in Colono partiaro Menæ Episcopalis vulnerato. S. Congregat. Imm. in Fanen. 12. Jul. 1689. d. lib. p. 491.

Qui in Sacerdote occiso id egerint, incidunt in Censuras.

S. Cong. Immun. in Ferentana 3. Julii 1674. lib. Decretal. Altoviti pag. 562.

Recognitionem personalem Regularis offensi degentis in Monasterio non est admittendum fieri per Curiam Sæcularem, quæ tamen poterit ab eadem Curia fieri, mediante persona Medici, Chirurgi, & Testium. Sac. Cong. Immun. in una Burgi S. Sepulcri 13. Novemb. 1629. lib. 2. Decret. Pauluc. pag. 12.

Recognitio cadaveris facta a Curia Laica, petita, sed non expectata licentia Ordinarii, in Domo Sæculari, ad quam per confratres totalitè delatum fuerat cadaver in solamen Parentum, non lædit Immunitatem. Sacra Congregat. in Sutrina 13. Novembris 1691. lib. Decret. Martelli pag. 38.

Secus dicendum de Recognitione eadem facta a Curia Laica, dum defertur a Parocho ad sepulturam. Sac. Cong. Imm. in Nullius S. Ruffi d. die ibid.

Pro simplici Recognitione corporis cadaveris Tertiariæ extra locum immunem non incurritur Excommunicatio. S. Congregat. Imm. in Maceraten. 1. Maii 1677. lib. 2. Decret. Altov. p. 1387.

Non obstat de læsione Immunitatis, quando Curia Laica processit ad Recognitionem Corporis Delicti, habita solum, ut dicitur, Denuncia Barocelli contra Laicum ob attentatum furtum in Domo Laici, quamvis ante d. Recognitionem, & in actu illius fuerit datus pro suspecto ejusdem furti quidam Sacerdos. Sac. Congregation. Imm. in una S. Severin. 11. Dec. 1703. l.3. Decret. Vallem. pag. 541.

Ex Recognitione corporis Cadaveris Parochi sepulti in Ecclesia Parochiali commendatæ Religionis Hierosolymitanæ, a qua Parochi d. Ecclesie nominantur, facta auctoritate, & cum interventu Equitis dict. Religionis, non constat de læsione Immunitatis. Sac. Congregat. Immun. in Papien. 24. Maii 1701. ibi pag. 354.

Valida est recognitio corporis delicti, facta in Domo, & in Cadavere personæ exemptæ a Curia Laica, quæ primo impeditur transferri Cadaver ad locum immunem, sed habito præcepto a Ministro Ecclesiastico de non impediendo, amplius non obstat, & tunc Censuras non incurrit. Sac. Cong. Immun. in Terracinen. 20. Jun. 1690. lib. Decret. Martelli pag. 525.

Aliquando cum facultate Apostolica Episcopus potest communicare, vel etiam consignare corpus delicti, & etiam acta facta pro Recognitione ejusdem. Sac. Congregat. Immun. in Fulginaten. 16. Jul. 1658. lib. Decret. Rocci p. 104. in Nepefina 30. Octob. 1694. ibi pag. 154. in Clusina 2. Aug. 1695. ibi p. 106. & in Immolen. 30. Novemb. dict. An. & lib. pag. 231. & alibi.

RECURSUS.

PRO incurrendis Censuris sufficit recursus ad Judicem Laicum contra Jurisdictionem Ecclesiasticam. Sac. Cong. Imm. in Clusina 5. Jul. 1639. lib. 3. Dec. Paul. pag. 94.

Ob Recursum ad hanc Sacram Congregationem Archiepiscopus ablineat a molestitis. Sac. Cong. Immun. in Regien. 14. Decemb. 1660. lib. Decret. Rocci p. 305.

Ob Recursum habitum pro bono pacis ad Magistratum Sæcularem Ecclesiastici non incidunt in Censuras. Sac. Cong. Immun. in Assisen. 12. Septemb. 1673. lib. 1. Decret. Altoviti pag. 839.

Ob Recursum ad Judices Laicos pro impediendo, ne Curia Ecclesiastica possit vocare Laicos ad comparandum personaliter pro examine, Ordinarii procedat. Sac. Cong. Imm. in Montis Cassini 20. Nov. 1696. lib. 2. Decret. Vallem. pag. 59.

Contra Superiorem Regularem qui habuit Recursum ad Judicem Laicum contra confugitum in suo Conventu, qui pluries percussit Fratrem Laicum; unde Judex Laicus misit Birruarios in Conventum, Archiepiscopus procedat, & quatenus Confugitus sit extractus, restituat Ecclesie sibi beneficia. Sac. Cong. Immun. in Theanen. 27. Mart. 1635. lib. 3. Decret. Altov. pag. 427.

Religiosi incurritur in Censuras, & sunt puniendi ob Recursum ad Ministros Laicos ad effectum, ut Milites hospitarentur in bonis Abbatis Commendatarii. S. C. Immun. in Mediolan. 7. Octob. 1631. lib. 2. Decret. Pauluc. p. 93.

Qui habuit recursum ad forum Laicum contra Clericum.

antequam absolvatur, debet renunciare judicio intentato in Tribunali Laico. S. C. Immun. in Aversa 10. Januar. 1693. lib. 1. decret. Vallem. pag. 15.

Recurrere ad Judicem Laicum contra Clericos, & obtinens sequitrum super bona donata eidem Clericis, constat conscientiam suam. S. C. Immun. in Nullius Altamura 1. Septemb. 1693. ibi p. 72.

Sacerdos, qui auxilio brachii Sæcularis capit possessionem beneficii, incurrit Excommunicationem. Sac. Congreg. Immun. in Atrina 29. April. 1704. lib. Decret. Vallem. pag. 576.

Recurrere ad Ministros Regios contra Auctoritatem, seu Jurisdictionem Ecclesiasticam. Censuras incurrit. S. C. Immun. in S. Severi 8. Jul. 1637. lib. decr. Mart. p. 131. & 16. Novemb. 1638. ibi p. 380. in Reven. 18. Mart. 1698. lib. decr. Vallem. pag. 142.

Committitur Ordinario, ut procedat contra Ecclesiasticum ad Censuras, & alias pœnas, juxta Sac. Can. ob recursus habitos ad Judices Laicos. S. C. Immun. in Papien. 24. Jul. 1638. lib. 1. decret. Paul. p. 101. in Neapolitana 9. Maji 1693. l. 1. decr. Vallem. pag. 44.

Item Vicarius Generalis procedat prout de Jure contra Sacerdotem ex causa recursus habitus ad Judicem Laicum contra Clericum. S. C. Immun. in Hydruntina 30. Sept. 1704. l. 3. decr. Vallem. p. 618.

Constituto de renunciatione, & revocatione recursus ad Potestatem Laicam, & obligatione de se abstinendo a similibus, datur facultas absolventium censuratum ob ipsos recursus. S. C. Immun. in Theat. 27. Jun. 1699. lib. 2. decr. Vall. p. 223. & 2. Venusina 2. Sept. d. A. & lib. p. 247. in Cosentina, seu S. 10. annis in Flore 9. Augusti 1701. lib. 3. decr. Vallem. pag. 371.

Et si oriatur controversia super refectione damnorum absolvitur cum reintentia post duos menses. S. Congreg. Immun. in Aquil. 15. Novemb. 1704. lib. 3. decr. Vallem. pag. 627.

Suspensis Censuris, & facta per Baronem N. renunciatione recursibus ad Judicem Laicum, Judex Ecclesiasticus compensat procedat super negotio principali. Sac. C. Immun. in Insulana 25. Februarii 1682. lib. 2. Decret. Vallem. pag. 138.

Prævia renunciatione recursibus, & dimissa possessione Domus, ac præstita refectione damnorum, Episcopus procedat in causa, qui datur facultas absolventi. S. C. Immun. in Osunen. 22. April. d. Anni, & l. p. 149. & 19. Aug. dict. Anni, & l. p. 170.

Attenta renunciatione recursibus, absolvuntur etiam in forma privata censurati, qui executi fuerunt bullas Ecclesiasticorum. S. C. Immun. in Policastr. 12. Januar. 1700. lib. 2. Decr. Vallem. p. 266.

Regulares habentes recursum, seu recurrentes ad personas extra Ordinem pro obtinendis Dignitatibus, Officiis, gratiis, seu pœnarum remissionibus, incurritur privationem vocis activæ, & passivæ, & perpetuam inhabilitatem ad omnes Dignitates, Gradus, Honores, Officia, & Munia sui Ordinis. Et easdem pœnas incurrit etiam Superiores aliquas gratias suis subditis concedentes, seu pœnas aliquas remittentes ad instantiam, & requisitionem quarumcumque Personarum, tam Laicarum, quam Ecclesiasticarum extra Ordinem existentium. Immo Regulares neque ad hunc effectum recipere possunt favores Sæcularium etiam sponte oblatos, aut ab eis minime procuratos. Sic sepe sepius statuerunt plures Summi Pontifices pro diversis Ordinibus. Et signanter Gregorius XIII. die 17. April. 1574. Constit. 66. incip. Nihil in unaqueque pro Castinenfibus, quam confirmavit Urbanus VIII. die 11. Maji 1638. Constit. 248. incip. Alias. Idem Gregorius XIII. die 1. Jun. 1580. Constit. 62. incip. Cum nihil magis pro Dominicis, quam confirmavit Clemens VIII. die 23. Maji 1592. Constit. 7. incip. Religiosos Viros, & Paulus V. die 7. Januar. 1608. Constit. 39. incip. Admonemur. Clemens VIII. die 8. Jun. 1692. Constit. incip. Religiosorum pro Congregatione Cisterciensi S. Mariæ de Alcobatia in Regno Portugallie. Idem Clemens VIII. die 14. April. 1593. Constit. 21. incip. Que ad prosperam pro Congregatione Eremitarum S. Hieronymi de Observantia. Idem Clemens VIII. die 21. Maji 1563. Constit. 23. incipien. Quoniam pro Carmelitanis.

Idem Clemens VIII. die 3. Septemb. 1596. Constit. 43. incip. Ambrosium pro Camaldulensibus. Idem Clemens VIII. die 23. Decemb. 1690. Constit. incip. Ambrosium pro Congregatione Ferrar. Biblioth. Tom. VI.

gatione B. Petri de Pisis. Idem Clemens VIII. die 23. Julii 1604. Constit. 109. incip. Quoniam pro Cruciferis. Idem Clemens VIII. die 1. Decemb. 1604. Constit. 114. incip. Quoniam pro Augustinianis, quam Constitutionem confirmavit Paulus V. die 4. Julii 1603. Constit. 31. incip. Admonemur, & Alexander VII. die 1. Julii 1601. Constit. 113. incip. Admonet Paulus V. die 22. Septemb. 1607. Constit. 35. incipien. Quoniam pro Congregatione S. Salvatoris. Idem Paulus V. die 30. Martii 1613. Constit. 79. incip. Alias per Nos pro Cisterciensibus Italia. Idem Paulus V. die 27. Aug. 1616. Constit. 98. incip. Quoniam pro Celestinis, quam confirmavit Alexander VII. die 5. Julii 1655. Constit. 3. inc. Alias Idem Paulus V. die 18. April. 1619. Constit. 114. incip. Admonemur pro Minoribus de Observantia, quam Constitutionem confirmavit Urbanus VIII. die 29. Julii 1622. Constit. 271. incip. Admonemur, & novissime Benedictus XIII. die 16. Novemb. 1724. Constit. 6. incip. Universalis Ecclesie Regimini. Idem Paulus V. die 4. Septemb. 1619. Constit. 116. incip. Admonemur pro Minoribus Conventualibus. Idem Paulus V. die 6. Septemb. 1619. Constit. 117. incip. Admonemur pro Minimis. Urbanus VIII. die 15. Februarii 1639. Constit. 258. 34 incip. Quoniam pro Congregatione Felulana S. Hieronymi. Alexander VII. die 27. Jun. 1656. Constit. 12. incip. Sacrosancti pro Congregatione Montis Virginis de Ordine S. Benedicti. Clemens X. die 27. Febr. 1671. Constit. 31. incip. Exponi Nobis fecit pro Congregatione Montis Oliveti Monachorum Ordinis S. Benedicti, in qua confirmat alias constitutiones Pii IV. & Gregorii XIII. ad id emanatas. Idem Clemens X. die 2. Octob. 1671. Constit. 46. incip. Ex injuncto pro Capucinis, ubi id prohibetur etiam sub pena excommunicationis late sententiæ, & comprehenduntur omnes Religiosi recurrentes ad quascumque Personas extra dictum Ordinem existentes pro obtinendis Obedientiis, seu permissionibus visitandi eorum Parentes, seu Propinquos, aut loca Sacra quacumque, vel ut ad Dignitates, sive Officia quælibet ejusdem Ordinis, aut ut ad studia promovantur, sive ut ab uno loco ad alium locum transferre, vel in aliquo particulari Conventu permanere eis liceat, vel ut cum eis dispentetur, ut ante præfatum septennium studium in Concionatoribus assilim, aut ut ante completum in eodem Ordine septennium ad Sacrum Presbyteratus Ordinem promoveri valeant, sive ad alia similia consequenda, tam pro se quam pro aliis ejusdem Ordinis Fratribus. Vide D. Ursayam, tom. 2. part. 1. discip. 37. per tot. a numer. 1. usque ad numer. 332. ubi egregie plurima revolvit ad rem icitu dignissima. Vide etiam infra num. 41.

Censuris aliisque Ecclesiasticis pœnis punire debet Episcopus Clericos recursum habentes ad Judices Laicos. Sac. C. Conc. in Derthonen. 6. Julii 1726. ad 1. dub. apud Thesaurum Resolutionum Sacre Congr. Concil. tom. 3. p. 344.

Recurrere ad Sedem Apostolicam, eorumque Procuratores offendi prohibentur sub pena excommunicationis in Bulla Cæne. Bened. XIV. tom. 1. Constit. 14. incip. Pastoralis Romani §. 12. Recurrentes a Sententiis, vel Decretis Judicum Ecclesiasticorum ad Tribunalia laica, excommunicantur. Idem ibid.

Ad dicta supra post n. 37. addenda est novissima dispositio ejusdem Pontificis in Constit. incip. Sacrosancti Apostolicatus, in qua sub dat. 11. Augusti 1748. memoratis variis Summorum Pontificum Constitutionibus variis pro Religiosis Ordinibus ad id emanatis, & Decreto pro omnibus Regularibus a particulari Congregatione a Sixto V. deputata anno 1587. edito, ac confirmato, nunc denuo confirmat, ac renovat pro Ordine Fratrum Minorum sub Obedientia Ministri Generalis totius Ordinis degentium Pontificias Constitutiones, ac Sacrarum Congregationum resolutiones ipsi inhibentes recursus ad Sæculares, vel alias Personas extra dictum proprium Ordinem pro obtinenda intra præfatum Ordinem gratia, vel vitanda Pœna. Nec non præcipit Generalibus, vel Provincialibus, cæterisque Ordinis hujusmodi Superioribus cujusvis status, gradus, & qualitatis nunc, & pro tempore eisdem existentibus: ne ipsi ad instantiam, & requisitionem quarumcumque Personarum, tam Laicalium, quam Ecclesiasticarum extra dictum Ordinem constitutarum, etiam Cardinalatus honore, ac quacumque Sæculari dignitate, & præeminentia Ducali, & Imperiali fulgentium; cuicumque ipsius Ordinis professori ullam gratiam, ullamque gradum, aut dignitates, vel Officia, & administrationes concedere, vel penam aliquam remittere, & condonare audeant quovis modo res-

peccati.

L 1 2

pective, seu presumant sub excommunicationis poena eo ipso absque alia declaratione incurrenda.

- 43 Præterea (sunt præcisa verba dictæ Constitutionis) Præterea in casibus, in quibus fratribus dicti Ordinis de iure, vel juxta illius Constitutiones appellare, aut recurtus habere licet, id non aliter deinceps fieri posse, auctoritate, & tenore presentis statumus, & ordinamus, ut gradatum, a gravamine scilicet Guardiani ad Provincialem, a Provinciali ad Commissarium Generalem Familiae si de negotio & causa agatur familiam dicti Commissarii concernente, alias immediate ad Generalem) & ab isto ad Ministrum Generalem, itaut causa appellationis hujusmodi antequam ab eodem Ministro generali cognita, & definita fuerint, extra dictum Ordinem deferri, & agitari nequeant. Quam quidem legem non solum in appellationibus, sed in quibuscumque recursibus, & querelis, aut causis inter dictos Ordinis hujusmodi professores quoquomodo agitandis inviolabiliter observari, sub poenis per memoratas ejusdem Ordinis Constitutiones præscriptis, & in illis contentis ipso facto absque alia pariter declaratione incurrendis. Demum omnibus Romanæ Curie Tribunalibus, ac Judicibus, & quibusvis Venerabilium fratrum, Nostrorum S. R. E. præfatæ Cardinalium Congregationibus, nec non Sedis Apostolicæ Nunciis nunc, & protempore existentibus, ne fratrum dicti Ordinis recurtus, aut appellationes super cujuscumque causa cognitiones admittant, Causaque ipsas cognoscant, nisi prius eis legitime constituerit, illas juxta præfens decretum per dictos Superiores præscripto ordine servatò cognitæ, & definitæ, fuisse, sub poena nullitatis actorum inde secutorum, auctoritate, & tenore presentis itidem harum serie interdicimus; Ac omnibus, & singulis Ordinis præfati professoribus sub poenis in supradictis Gregorii Prædecessoris Litteris contentis, & contra inobedientes inflictis eo ipso irremissibiliter incurrendis, ne ipsi ad secularia Tribunalia, ea quæ a dicti Ordinis Superioribus, vel ab hac Sancta Sede acta, aut decreta fuerint, sub quovis pretextu appellare, aut quovis modo recurrere audeant, quoque, seu presumant, seu per interpositas personas præmissa peragere curent, & faciant dicta auctoritate prohibemus.

Vide tamen verb. Appellatio art. 3. num. 29. *

REFERENDARIII CURIÆ ROMANÆ.

- 1 Referendarii utriusque Signaturæ Papæ nobilitatis veræ Privilegio decorantur. Paul. III. Const. 23. incip. Debita consideratione. Sixtus V. Constitution. 41. incipien. Quemadmodum.
- 2 Comites Palatini creantur. Paul. III. & Sixtus V. in citatis Constitutionibus.
- 3 Insignis Pontificis, vel Pontificalibus, si Abbates fuerint, in eorum Ecclesiis, uti possunt. Paulus III. & Sixtus V. in cit. Constitutionibus.
- 4 Beneficia ubique existentia obtinere, & retinere possunt. Paul. III. & Sixt. V. in cit. Constitutionibus.
- 5 Studii occasione absentes fructus suorum Beneficiorum percipiunt. Paul. III. & Sixt. V. in cit. Const.
- 6 Horas Canonicas postpositis horis recitare valent. Paul. III. & Sixt. V. in c. Const.
- 7 Illi, & duo eorum familiares nihil solvunt pro expeditione Litterarum Apostolicarum. Paulus III. & Sixtus V. in citat. Constitut.
- 8 Testari possunt de bonis acquisitis ex Beneficiis. Paul. III. & Sixtus V. in cit. Const.
- 9 Exempti sunt a Jurisdictione Ordinariorum ipsi, & eorum familiares. Paul. III. & Sixt. V. in c. Const.
- 10 Referendarii Officium est perpetuum. Paulus III. & Sixtus V. in cit. Const.
- 11 Antiani præcedunt aliis, etiam si isti essent Episcopi. Paul. III. & Sixtus V. in c. Const.
- 12 Referendarii quas materias proponere possint in signaturis, & quas non? Quando manus apponere, & quando non? In Commissionibus quas causas possint Ordinarii committere, quomodo debeant abbreviare lites? &c. Statuit Pius IV. Const. 53. incip. Cum nuper.
- 13 Referendarii utriusque signaturæ quales debeant esse? Ita ut Sixtus V. Const. 41. incip. quemadmodum.

Centum debent esse Signaturæ Justitiæ, & non plures; Et 14 ex his septuaginta tantum Signaturæ Gratiæ. Sixtus V. in cit. Const. incip. quemadmodum.

Referendarii Signaturæ Gratiæ, & Justitiæ in causarum expeditionibus ad quid teneantur, & ad quid possint se extendere? omnia distincte itatuit Paulus V. Const. 71. incip. Universi, tit. de Signaturæ Gratiæ, & Justitiæ.

Referendarius extra Ecclesiam præcedere debet Canonice, & Dignitatibus, non tamen intra eam. S. C. Rit. in Veron. 6. Jan. & 4. Jul. 1626.

Referendarii cedunt præcedentiam Auditori Confidentiarum. Sacr. Congregat. Rit. 6. Decembr. 1621.

REFRACTARIII.

Additio Auctoris e III. Editione.

Refractarii Bullæ Inigenitus, an, & quando sint a Sacra Eucharistia, & Viatico repellendi? Vide tom. 7. verb. Viaticum, ubi ad litteram affertur novissima Constitutio Benedicti XIV. id declarans cum pluribus aliis ad rem facientibus.

REGIMEN.

Triplex est regendi forma, scilicet Monastica, Oeconomica, & Politica. Prima circa privatæ personæ mores instituendos; Secunda circa circumdant familiam; Tertia circa Rempublicam gubernandam occupatur. Communis.

Monastica igitur est, qua quilibet le, suoque personales mores ad regulam rectæ rationis componit: Monastica enim edocet qualiter quævis privata persona suos personales actus recte, ac juste moderetur, rebellem portionem inferiorem superiori subiiciendo, omnesque suas actiones ad rectum rationis dictamen componendo, & hujusmodi. Oeconomica est, qua caput, & rector domus & familiæ, suos liberos, ac subditos recte gubernat: Oeconomia enim instruit quomodo in familia sit honeste, ac probe vivendum; ad quod tenentur genitores, liberi, superiores, subditi, servi, & hujusmodi. Politica est, qua populus, seu Respublica gubernatur; Politica enim demonstrat quomodo regenda sit Civitas, & Provincia, quæ spectent ad Principem, quæ ad subditos, quæ sint Leges condendæ, quæ artes, & professiones sint excolendæ, quæ præmia probis, quæ improbis supplicia debeantur pro bona, ac pacifica Reipublicæ conservatione. Sic in re communis.

Politica forma regendi Rempublicam est triplex, scilicet Monarchica, Aristocratica, & Democratica. In Politica enim aut unus tantum regit ceteros, & hoc regimen dicitur Monarchia, cuius contrarium vitium est Tyrannis; Aut pauci, sique optimates, ac divites, & est Aristocratia, cui opponitur Oligarchia, hoc est factio paucorum; Aut denique omnes nobiles, & plebes, seu saltem plures nobiles, & plebei ex populi electione promittunt imperant, & est Democratia, hoc est populi totius imperium, cui adversatur Ochlocratia, quæ Populi confusionem significat. Communis.

Regimen ergo Monarchicum, seu forma regendi Monarchica est, cum tota regendi potestas residet apud unum; Monarchica enim est illa, in qua summum imperium sine superioris, aut æqualis populi, vel alterius Principis consortio exercetur, ut in Gallia &c. Regimen Aristocraticum, seu forma regendi Aristocratica est, cum pauci, & ipsi optimates, ac divites regunt; Aristocratia enim illa dicitur, in qua nobilior pars Reipublicæ supremam potestatem in illa habens imperium absolutum exercet in ceteros, ut apud Venetos, Januenses &c. Regimen Democraticum, seu forma regendi Democratica est, cum totus populus regimen habet, aut saltem aliqui tum ex nobilibus, tum ex plebeis ex populi electione, seu est illa in qua tota jurisdictione formaliter, & subiective residet in tota Communitate, ministerialiter vero, & quo ad executionem ex arbitrio ipsius Communitatis particularibus Ministris convenit ministerium, & potestatis executio, ut quondam Athenis, & nunc in Batavia. Sic in re communis.

Quanam vero ex supradictis regendi formis melior, ac utilior sit? magna est controversia. Plures enim, præsertim Hæretici, inter quos signanter Calvinus lib. 4. Institut. cap. 6. §. 9. cap. 20. §. 8. ad impugnandam Ecclesiasticam Monarchiam, volunt ex tribus dictis formis meliorem, ac perfectiorem esse Aristocraticam, & omnium deteriorem esse formam regendi Monarchicam, præsertim si in toto Orbe terrarum, aut in universa Ecclesia constitutam. Nos vero absolute concludimus, quod ex dictis tribus formis nobilior, perfectior, & præstantior sit forma regendi Monarchica. Sic testè eruditissimo Bellarmino, tom. 1. de Romano Pontifice, cap. 2. veteres omnes Scriptores Hebræi, Græci, Latini, Theologi, Philosophi, Oratores, Historici, ac Poetæ, quos ibi ad longum adducit, & nos brevitate gratia apud ipsum videndos relinquimus, breviterque rationes pro nostra sententia adducimus.

Probatum igitur nostra conclusio, quia Regimen Monarchicum perfectissimum Dei Regimen imitatur, sicut enim omnia solius Dei Regimini, & imperio subjacent, sic in Monarchia omnes subditi Principis Monarchici Legibus obtemperant. Tum quia hanc Monarchicam Regimini formam Deus ipse constituit in populo Judaico, apud quem uti Monarchici Principes imperarunt primo Patriarchæ, ut Abraham, Jacob, Judas, & ceteri alii; Deinde Duces, ut Moyses, Josue, & alii. Tum Judices, ut Samuel, Sampson & alii. Postea Reges, ut Saul, David, Salomon; Postremo iterum Duces, ut Zorobabel, & Machabæi. Abraham enim Genes. 14. sine alicujus Senatus, aut Magistratus dependentia bellum gessit adversus quatuor Reges. Judas Genes. 38. de se solo nurum suam, quam utipri fuerat accusata, igni adjudicavit. Moyses Exodi 32. ut vetus & summus Princeps populi Hebraici vitium occidi iussit illa tot millia Hebræorum, qui exererunt vitulum aureum; Siquæ dici potest idem omnino de Judicibus, qui de se sine ulla ab aliis dependentia, & bella gerebant, & reos morti adjudicabant, uti patet Judic. 8. de Gedeon, qui post victoriam de Madianitis occidit septuaginta viros Urbis Socoth, & turrim Phanuel subvertit. Tum etiam quia Monarchia respicit bonum Regni, tamquam suum proprium, sicque omnes suas vires, & curas impendit ad illud defendendum, ac recte justèque regendum; In Regimine autem Aristocratico, & Democratico, ubi multi regunt, nascitur ambitiosa contentio inter ipsos, ita ut alii alios impediunt, aut saltem alii alios respicientes, in collegas suos onus Regimini rejiciant, sicut nemo bono communi serio intendat, ac quicquæ querat quæ sua sunt, non quæ Reipublicæ, ac non pauca exempla demonstrant, adeoque stat vera nostra conclusio, quod forma regendi Monarchica perfectior, ac præstantior sit forma regendi Aristocratica, & Democratica.

Nec valet objicere, quod Israelitæ lib. 1. Reg. cap. 8. petentes sibi dari Regem, Constitue nobis Regem... da nobis Regem, fuerint a Samuele Propheta ex parte Dei acriter reprehensi, adeoque Regimen Monarchicum debeat potius generi damnum, quam aliis præferendum. Non valet, inquam, quia non fuerint reprehensi Israelitæ Regem petentes, quasi Regis Regimen esset culpandum cum ipsemet Deus Regis Regum nomen sibi vindicet; Sed idcirco reprehensi fuerunt, quia ablegato Dei Regimine per Duces, & Judices nullo modo a populo sibi subiecto, sed a solo nutu Regis Dei pendentes exercito petebant dari sibi Regem, qualem universæ habent nationes, ibi num. 5. Constitue nobis Regem, ut iudicet nos, sicut & universæ habent nationes, id est qui populum regat, non ex nutu Dei, sed pro suo beneplacito, & peregrinis aliis institutis, quæ auctore Diabolo barbaræ, & idololatricæ habent nationes, atque usurpant; ut clare colligitur ex ipsamet Domini ad Samuelem responsione; Dixit autem Dominus ad Samuelem; audi vocem populi in omnibus, quæ loquuntur tibi: Non enim te abjecerunt, sed me, ne regnem super eos. Hinc jubet Deus Samuelem ut narret caeco populo quale jus usurpaturus sit Rex (a), quem similem Regibus aliarum nationum petebant, Prædic eis jus Regis &c. Quod jus in tali loco non est intelligendum de vero, ac justo, sed de usurpatio, & injusto, ut optime docet sanct. Thomas lib. 3. de Regimine Principis c. 11. & 1. 2. quæst. 105. vers. 1. & 2. (b) & testè Tirino in cit. cap. 8. Sanctus Gregorius, Ca-

janus, Abulensis, & Vatablus, ac alii passim; Jus enim verum, & iustum Regni regulandum est juxta leges ab eis observandas præscriptas Deuteronomii cap. 17.

Forma regendi politica per aliquos quintuplex distinguitur, 13 adjectis videlicet Dispotica, & Mixta. Regimen dispoticum seu forma regendi dispotica est, cum tota regendi potestas nedum apud unum residet, sed insuper ita dominatur est, ut inter Imperantem & Subditos se habeat velut Dominus ad mancipia, & plane arbitra de substantiis, ac vita subditorum, seu penes Turcarum Imperatorem. Regimen mixtum seu forma regendi mixta est, cum plures Potentia non subordinata necesse conveniunt ad efformandas, vel mutandas leges, ut in Germania; seu potius est, cum regendi potestas participare quasi videtur de Monarchico, Aristocratico, & Democratico, ut in Anglia, ubi adeit Rex, & duplex Senatus, seu Concilium, superius unum, inferius aliud. Num vero hæc ad præfata sint latius reducenda, vel specie secernenda, non est multi momenti hic ad trutinam ponere.

Regimen Ecclesiæ Catholicæ est Monarchicum sine per- 14 mixtione Aristocratia, & Democratia. Ita Octavius Taderinus Episcopus Assisensis Introd. ad Lectur. Offic. disput. 2. art. 1. Boyvin Theolog. Scoti tom. 4. disput. 2. de Summo Pontifice quæst. 2. & 3. Mathæucc. in Opera Dogmatic. Controvers. 4. cap. 3. cum plurimis aliis. Siquæ sententia videtur Pius II. Constitut. incipient. In minoribus, §. 10. ubi sic habet: Inter cetera gubernationum genera communis Philosophorum sententia est præstare Monarchiam. Et infra: Liqueat igitur unum in Ecclesia caput esse, & unum Principem, quia pax populi ex uno Rectore dependet, & pluralitas Principum discordiam parit; Christus Ecclesiæ suæ in ultimo Testamento pacem reliquit, & pacem multis verbis commendavit. Dedit ergo & Regimen pacis unicam, id est Monarchicum, sub Beato Petro, & successoribus ejus, administrari cuncta præcipiens clavibus illi commissis, & cura Gregis demandata. Si igitur inter cetera gubernationum genera ex Pontificio testimonio, & ut nos supra ostendimus, communiter tenetur optimum, perfectissimum & præstantissimum esse Regimen Monarchicum, nemo inficiari potest, Ecclesiæ Regimen debere esse Monarchicum; Cum pro certo tenendum sit, quod Christus Ecclesiæ suæ sponsa, pro qua mortuus est, melius, perfectius, & præstantius inter tria gubernationum genera, reliquerit, ac tradiderit. Hinc in Sacra Scriptura Ecclesia nuncupatur variis nominibus, quæ Monarchiam redolent. Cant. 6. vocatur Exercitus ordinatus; Matth. 13. Regnum; Joan. 10. Ovile, 1. ad Corinth. 12. Corpus, 1. ad Timoth. 3. Domus, 1. Petri 2. Navis. Unde sicut Exercitus bene ordinatus ab uno duce regitur Regnum ab uno Rege, Ovile ab uno Pastore, Corpus ab uno Patrefamilias, Navis ab uno Gubernatore. Ita Ecclesia ab uno solo supremo Moderatore regi, & gubernari debet; alias si plures supremi Rectores essent, confusio, & divisio oriretur, juxta illud Divi Augustini serm. 15. de verbis Domini, ibi: Da unum, & populus est, tolle unum, & turba est, quid est enim turba, nisi multitudo turbata?

Confirmatur ex Doctoribus Parisiensibus, quorum aliqui licet supremam Ecclesiæ auctoritatem constituant in Concilio, alii tamen ipsam in Summo Pontifice recognoscunt, ut Cardinalis Alliaccensis, qui tractat de origine Ecclesiasticæ Potestatis. conclus. 2. sic expresse fatetur; ideo Dominus prævidens schisma, & diffusionem, contulit Petro, & successoribus suis auctoritatem disponendi Ministros Ecclesiæ, & determinandi eorum jurisdictionem dicens, Pasce oves meas, sis Rector, & Prælatas Generalis, ad quem pertineat Regimen Regale ovium, & ovilis. Gerlon Cancellarius Parisiensis lib. de infallibilit. Papæ considerat. 8. sic expresse dicit: Nullam potestatem in Ecclesia instituit Christus, præter Monarchicam, & quodammodo Regalem; & oppositè tum sentientes, quod videlicet fas est dicere plures Papas, aut quilibet Episcopus in sua Diocesi est Papa, vel Pastor, Supremus æqualis Papæ Romano, errat in Fide, & unitate Ecclesiæ contra articulum hunc; Et Unam Sanctam Ecclesiam; Et si pertinaces manent, judicandi sunt Hæretici, sicut Marsilius de Padua, & quidem alii. Almatinus de Suprema potestate Ecclesiastica cap. 1. sic expresse habet: Christus, itus

(a) Seu potius ad Regem pertineret. Vid. Bossuet. ad monit. V. ad Protest. num. 38. ubi verum jus Regis hic describit evidentè ostendit. (b) Animadvertendum cum Doctiss. Echardo. Biblioth. Script. Ord. Præd. tertium & quartum librum de Regimine Principum fortum non esse Sancti Thomæ. Ita ille Tom. 1. pag. 336.

„ flus fuit Sapientiffimus, quia plenus fapientia, & quod in-
 „ flituerit optimam politiam; fed optima politia debet regi
 „ Regimine Regali, ut dicit Ariftoteles in polit. itaut unus fit
 „ qui in quemque habeat poteflatem, & nemo in eum, ergo
 „ dicendum eft quod Chriftus inftituit in Ecclefia formam re-
 „ gendi Monarchicam fine permixtione Ariftocratia, & Demo-
 „ cratie, & non temperatam ipla Ariftocratia, ut eft in Re-
 „ gno Poloniae, ubi Rex non habet plenam, et abfolutam po-
 „ tellatam circa omnia, fed neceffe eft ut accedat Optimatum
 „ auctoritas; Nec temperatam ipla Democratia, ut eft in Re-
 „ gno Angliae, ubi Rex de fe folo nihil difponere potefit nifi
 „ dependenter a Parlamentis nobilium, et plebeiorum, vulgo
 „ nuncupatis *Parlamento alto*, & *Parlamento baffo*. (a)

16 Dices: Romanus Pontifex pro definiendis rebus Fidei, mo-
 rum, et difciplinæ, aliisque gravibus dubiis congregat Con-
 cilia, tum Generalia, tum Provincialia Epifcoporum, ut patet
 ex innumeris fic congregatis Conciliis: ergo Romanus
 Pontifex non habet fupremam, et abfolutam independentem
 auctoritatem, fed folam dependentem ab Epifcoporum judi-
 cio, et auctoritate, adeoque ejus Ecclefia Regimen non eft
 pure Monarchicum, fed Ariftocratia temperatum.

17 Respondetur, quod licet a Romanis Pontificibus plura
 fuerint convocata Concilia tum Generalia, tum Provincialia,
 id folum fuit de folemnitate, et congruentia, ut nempe de-
 finitiones Pontificie folemniores eflent, facilius executioni
 mandarentur, et convocatis ex omni, feu majori natione Pa-
 tribus, et in fpectis cujufque nationis confuetudinibus et in-
 digentis, facilius, et convenientius Leges communes, et mu-
 nicipales cujufque Provinciae commodius difponi, et approba-
 ri poffent. Non autem id factum eft de neceffitate, quafi Pa-
 pa sine Concilio non poffit de fola fua Suprema Monarchica
 auctoritate infallibiliter definire. An quia Rex verb. grat.
 Germaniae, Galliae, Hifpaniae, Sardiniae, et hujufmodi,
 ad condendas commode, et provide Leges, fuos Magiftratus,
 jurifque peritos in Comitibus Regni convocat, fuprema, &
 abfoluta auctoritas ferendi Leges, non in folo Rege, fed
 etiam in fubordinatis Magiftratibus, ac Miniftris reperitur (b)?
 Nemo quidem fanæ mentis quantumvis minima cognitionis
 id diceret. Si ergo nemo auderet hanc negare Regi Monar-
 chicam auctoritatem in fuo Regno temporalis, quis audebit
 hanc Monarchicam jurifdictionem negare Romano Pontifici
 Supremo totius Ecclefiae Principi in Sancto Petro ab ipfo
 Chrifto Domino inftituito? *Matthaei 16. ibi*: „ Tu es Petrus,
 „ & fuper hanc Petram aedificabo Ecclefiam meam. Et tibi
 „ dabo claves Regni Caelorum, & quodcumque ligaveris fu-
 „ per terram, erit ligatum & in Caelis, & quodcumque
 „ folveris fuper terram, erit folvatum & in Caelis; Et Joann.
 „ ultimo, ibi: *Palce oves meas*.

18 Tum quia innumera a Romanis Pontificibus sine Conciliis,
 & abique ullo interventu Epifcoporum fuerunt definita, prae-
 cepta, & ordinata, quae a tota Ecclefia, prout ab eis fue-
 runt ftatuta, & recepta, & obfervata funt, ac in dies reci-
 piuntur, & obfervantur. In tribus enim primis feculis nullum
 habitum fuit Concilium, & tamen Romani Pontifices fola
 fua Suprema Monarchica auctoritate plures Hærefarchas
 condemnarunt. Sic Cerdon damnatus fuit ab Higinio, Mar-
 cion ab Eleuthero, Theodorus Coriarius a Victore, Pelagianus,
 Valentinianus, Novatianus, & multi alii ab aliis Summis
 Pontificibus; & horum omnium hærefes tamquam fufficienter
 damnatas illico tenuit univerfalis Ecclefia.

19 Item sine Concilio Joann. XXII. Conftituit. incipient. *Vas*
Electiois, plures damnavit propofitiones, quæ in ipfa refe-
 runtur. Benedictus XI. Conftituit, incipient. *Benedictus*
Deus, definivit animas decedentes in gratia, & non egen-
 tes purgatione aliqua, vel ea peracta, fi egeant, ftatim gau-
 dere ante judicium univerfale Dei vifione faciali, & intuitiva,
 & animas decedentes in peccato mortali ftatim ad poenas in-

fernales defcendere. Martinus V. Conftituit. incipient. *Inter*
canes, damnavit 48. articulos Joannis Wicleff, & alios 30.
 Joannis Huft. Eugenius IV. Conftituit. incipient. *Latenur*, &
 alia incipient. *Exultate*, ac alia incipient. *Cantate*, varios ar-
 ticulos ad Fidem Catholicam fpectantes definivit, & expli-
 cavit. Sixtus IV. Conftituit. incipient. *Luce*, proferipfit va-
 rios errores Petri de Olina. Leo X. Conftituit. incipient. *Pa-*
ftor damnavit Pragmaticam Sanctionem adverfus facultatem
 poteflatem, & dignitatem Romani Pontificis, & Conftituit.
 incipient. *Exurge* proferipfit 41. errores Lutheri, eumque
 cum fuis fequacibus damnavit, & excommunicavit Conftituit.
 incipient. *Decet*. Paulus V. Conftituit. incipient. *Quarundam*,
 declaravit Hæreticos negantes Trinitatem Perfonarum in Di-
 vinitate unitate Divinae Effentiae, aut Divinitatem Jefu Chri-
 fti & c. Sanctus Pius V. Conftituit. incipient. *Ex omnibus*, dam-
 navit 79. propofitiones Michaelis Baii. Sixtus V. Conftituit.
 incipient. *Celi*, & *terra*, condemnavit Aftrologiam Judicia-
 riam. Clemens VIII. Conftituit. incipient. *Sanctiffimus*, dam-
 navit fententiam docentem licere confiteri per litteras Con-
 fefario abfenti. Urbanus VIII. Conftituit. incipient. *In emi-*
nenti; prohibuit librum, cui titulus *Augustinus Cornelii Jan-*
fenii olim Epifcopi Irenæus. Innocentius X. Conftituit. incipient.
Cum occasione, ut hæreticos proferipfit quinque propo-
 fitiones Janfenii. Item per Decretum Congregationis S.
 Officii fub 29. Januar. 1647. ut hæreticam damnavit propo-
 fitionem afferentem Paulum non fuisse fubjectum Petro, fed in
 primatu aequalem, Alexander VII. Conftituit. incipient. *Ad*
Sanctam, definivit prædictas quinque Janfenii propofitiones
 reperiri in libro Janfenii, & in fenfu ab eodem Janfenio in-
 tento damnatas fuisse. Item duobus aliis Decretis fub 24.
 feptembr. 1665. & 18. Martii 1666. refpective damnavit 45.
 propofitiones ad materiam moralem fpectantes. Innocent.
 XI. fub die 2. Martii 1679. proferipfit 65. propofitiones circa
 eandem materiam; & Conftituit. incipient. *Ad abolendam*,
 damnavit 68. propofitiones Michaelis de Molinos, Alexander
 VIII. die 24. Augufti 1690. duas propofitiones proferipfit,
 & alias 31. fub 7. Decembris ejufdem anni. Innocent. XII.
 Conftituit. incipient. *Cum alias*, damnavit 23. propofitiones Ar-
 chepifcopi Cameracenfis. Clemens XI. Conftituit. incipient.
Vineam Domini, declaravit, „ Obiectione, quæ prænitiertis
 „ Apoftolicis Conftitutionibus (Innocentii X. & Alexandri
 „ VII. editis adverfus propofitiones Janfenii) debetur, ob-
 „ fequofe filentio non fatisfieri; fed damnatum in quinque
 „ præfatis propofitionibus Janfenii libri fenfum. quoniam illa-
 „ rum verba præferunt, ab omnibus Chriftifidelibus, ut hæ-
 „ reticum; non ore folum, fed & corde rejici, ac damnari
 „ debere. „ Item Conftituit. incipient. *Unigenitus*, damnavit
 101. propofitiones excerptas ex libro gallico idiomate im-
 preffo. Quorum omnium Pontificum Decreta, & Statuta licet
 extra Concilia, fuerunt ftatim e tota Ecclefia recepta, & fi-
 deliter obfervata, prout in dies prompte recipiuntur, & fi-
 deliter obfervantur.

Unde concludendum eft, Romanum Pontificem habere
 totius Ecclefiae Regimen pure Monarchicum, nec indigere
 aliqua Concilii convocazione pro definiendis rebus Fidei,
 morum, & difciplinæ, aliisque gravibus dubiis, prout ex-
 preffe pro damnatis etiam Hærefibus neceffitas Conciliorum
 excluditur a Sancto Auguftino *lib. 4. contra duas Epiftholas Pe-*
lagianorum cap. 12. ibi: „ An vero Congregatione Synodi
 „ opus erat, ut aperta pernicies damnaretur, quali nulla
 „ Hærefis aliquando, nifi Synodi Congregatione damnata fit;
 „ cum potius rariffime inveniantur, propter quas damnandas
 „ neceffitas talis extiterit; ? Et a Sancto meo Bernardino
 Senenfi in *Mariali part. 2. Sermone. 3. exprefse dicente*, quod
 magis eft ftandum fententiæ Summi Pontificis, quam fententiæ
 totius mundi, ibi: „ Cum Papa fit Chrifti Vicarius, &
 „ gerat vicem Dei in terris: ex quo fequitur quod habeat
 „ ple-

(a) Leges, Difert. Eminentiffimi Orfi qua Ecclefiafticæ
 Monarchia forma feu ratio explicatur. l. 7. de auctorit. R. P.
 T. 4. pag. 559.

(b) Paritas ab Auctore noftro prolata non videtur
 aperta ulnis quoad omnes ejus partes eflè fufcipien-
 da. Ea enim oftenderet Epifcopos ad Concilia vocatos
 fuffragio dumtaxat confultivo pollere, quemadmodum
 pari fuffragio gaudent Magiftratus, jurifque periti, quan-
 do a

Rege ad Comitæ arceffuntur. Quod quidem repugnare Epi-
 fcoporum inftitutiõni, manifeflum eft. Quis enim Catho-
 licorum ignorat Epifcopos in cauffis Fidei vere Judices eflè,
 tamen non fupremos, atque a Romanis Pontificis approba-
 tione eorum judicium firmitatem fuam pertinere? Ipfa Ecclè-
 fia Fides hoc docet, confuetudo offendit, & Concilia tra-
 dunt.

plenitudinem poteflatis; & illud quod facit, præfuntur
 3, facere auctoritate Dei; ideo ipfo approbante aliquid, &
 4, nos debemus approbare; Immo ipfius fententiæ eflè ma-
 5, gis ftandum, quam fententiæ totius mundi.

Novæ additiones ex aliena manu .

1 M Onarchia, Ariftocratia, & Democratia modi funt fim-
 plices Regiminis. At omnes hi regiminis modi ulro-
 citroque miferi poffunt, & quidem tripliciter. Vel etiam
 2 dividuntur majeflatis jura, ut verb. grat. quædam Princeps
 3 exercet, quædam Senatus; vel eadem communicantur, quum
 4 Rex quædam sine Nobilitatis, vel Populi arbitrio exequi ne-
 quit; vel denique fummum imperium certis conditionibus ad-
 5 ftringitur.

6 Exhibet Sparta exemplum primi generis, ubi hoc modo
 omnes itatus contemperati fuerunt, potiffimum quum Ephori
 fuerint inftituti. A Jæcoque auctor efl *Julianus*, Lycurgum in
 fundanda aquo jure Sparta fic diftribuilfe vim majeflatis, ut
 Regibus auctoritas efleret gerendi belli, Senatui tutela Legum,
 Magiftratibus judicia, & demum electio Magiftratum Popu-
 lo. Mixtum quoque ad hunc fere modum Germanici Imperii
 ftatum nonnulli tenent.

7 Apparet fecunda fpecies mixtionis in Regno Poloniae, ubi
 sine arbitrio Nobilitatis jura condere, abrogare, aut mutare
 Regi permiffum non efl. Idemque fere condendum de cæteris
 Imperiis, ubi O. lines funt, quos vulgo *Status* appellamus,
 præfertim fi fuo jure convenire valeant.

8 Tertia fpecies conftituit Regnum legitimum, non quia &
 alias Rex non promifcue legibus fit folutus, fed quia nequi-
 dem poteflas ex ulu, & ratione flectenti, mutandique Leges
 tunc ioli Regi fit, fed pariter Ordinibus. Nam & hi fere, ut
 auctores Privilegiorum, Legumque, fibi quibus Rex recipi-
 tur, conftituti folent. Sic quibufdam in Rebus publicis in hanc
 legem adigi novus Rex folet, ne sine contentu Populi bel-
 lum, aut fedus faciat, neve militia munis, (nifi pro de-
 fenfione Patriæ) invitos implicet.

9 Variis quoque sanctionibus hæ Leges folent muniri. Ali-
 quando enim (fed periculofò exemplo) fubditis exuendi ob-
 fequium jus datur, fi pactis legibusque non itetur; Utitiffi-
 mum efl religiofe jurifjurandi eos adftringi, quos illos admo-
 neat Poete verius:

*Si genus humanum & mortalia fpernitis arma,
 At fperate Deos memores fandè, atque nefandè.*

R E G U L A R E S .

A R T I C U L U S I .

Regulares quoad ea, quæ poffunt, & debent, vel non .
 1 R egulares poffunt sine approbatione Epifcopi, & cum fo-
 la approbatione fui Prælati Regularis audire Confef-
 fionem facularium, qui verè de familia in fuis Mo-
 nasteriis, & continui commenales. Vid. verb. *Approbatio*
 pro *Confeflionibus excipientis art. 1. n. 64.*
 2 Secus verò illorum, qui tantum ipfis Regularibus defer-
 viunt, & cum facularibus exteris extra Monasterium habi-
 tant, & vivunt. Vide *ibid. n. 65.*
 3 Quinam fint vere de familia, & qui non, ad hoc ut poffint
 abfolvi, vel non, a diçtis Regularibus? Vide *ibidem a num.*
 66. ad 70.
 4 Quoad ea, quæ concernunt approbationem Regularium

pro Confeflionibus Regularium, & refpiciunt de pendentiam
 ab eorum Superioribus. Vide diçt. verb. *Approbatio art. 2.*
per tot.

Quoad ea, quæ concernunt approbationem Confeflorum
 Regularium pro Mortalibus eis fubjectis; Vide d. verb. *Ap-*
probatio art. 3. & verb. Mortales art. 5.

Prælati Regulares a quibus cafibus, & Cenfuris poffint ab-
 olvere fuos fubditos; Vide verb. *Abfolutio art. 2. a num.*
 29. ad 40.

Quid importent Abfolutiones Generales, quas Prælati Re-
 gulares in fine Vifitationis, & in quibusdam anni folemnitati-
 bus dare confueverunt fuos fubditis Religiofis? Et quid abfo-
 lutiones in articulo mortis dari folita moribundis? Et quid
 abfolutiones, quæ dantur a Prælati, feu Præfidibus ante
 electiones capitulares? Vide verb. *Prælati Regularis a nu.*
 67. ad 73.

Quoad ea, quæ concernunt approbationem, & facultatem
 Regularium pro audiendis Confeflionibus facularium; Vide
 verb. *Approbatio art. 1. a n. 41. ufque in finem, & verb. Con-*
feflorum art. 4. a n. 6. ad 10.

Regulares fimpliciter approbati in Dicecefi Epifcopi app-
 robantis poffunt etiam audire Confefiones infirmorum in
 propriis Domibus abque alla Parochorum, vel ipfius Epi-
 fcopi licentia; At vero tenentur Regulares de tali audita
 Confefione eorumdem infirmorum Parochum illico certio-
 rem reddere, & hoc potefit illis ab Epifcopo fub pœna Suf-
 penfionis a facultate audiendi Confefiones præcipi, fufficit
 tamen, ut certioratio hujufmodi fiat faltem per fcripturam
 apud ipfum infirmum relinquentiam. Sic exprefse ftatuit Cle-
 mens X. in Conftituit. incipient. *Suprema*; & jam antea de-
 claraverat *Sacr. Congregat. Epifcop. & Regular. die 2. Julii*
1606. & in una Senogallien. 23. Jan. 1616. & in Anconitana
6. Octob. 1645.

Confefarii Regulares, a quibus cafibus poffint abolvere
 faculares? Vide verb. *Abfolutio art. 1. a n. 41. ad 47.*

Confefarii Regulares quando poffint difpenfare fuper im-
 pedimento petendi debitum conjugale? Vide verb. *Debi-*
tum conjugale art. 1. a n. 12. ufq. in finem.

Regulares an, & quando teneantur ad folvendas Decimas?
 Vide verb. *Decimæ art. 2. a n. 44. ufq. in finem.*

Regulares an poffint benedire mulieres poft partum, &
 ad purificationem admittere in propria Ecclefia? Vide verb.
Benedictio art. 3. a num. 13. ad 16. & per tot. ubi multa
 ad rem.

Regulares utriufque fexus nequeunt eflè Compadres, feu
 Commatres, neque per Procuratorem. Vide verb. *Baptif-*
mus art. 7. n. 41. ad 47. & verb. Mortales art. 6. n. 79.

Regulares utriufque fexus nequeunt in particulari, neque
 de licentia, ac difpenfatione Superioris habere peculium feu
 aliquid proprium; Immo talis licentia, etiam fi obtena ab eor-
 um Generalibus, qui dicunt eam poffe concedere, non ex-
 cufaret Fratres, aut Moniales a culpa, & pœna a Tridentino
 impofita. Vide verb. *Legatum a n. 38. ad 95. & verb. Morta-*
les art. 2. n. 64. ufq. in finem.

Regularis deprehensus in morte habere aliquam proprie-
 tatem debet cum ipfa fubterrari extra Monasterium in fterqui-
 lino in fignum fuae perditionis, & damnationis æternæ, quia
 in peccato mortali decessit, textu exprefso in cap. *Cum ad*
Monasterium 6. de ftatu Monachor. ibi: *Quid fi proprietates*
apud quempiam inventa fuerit in morte? Ipfa cum eo in fi-
gnum perditionis extra Monasterium in fterquilino fubterre-
tur, fecundum quod beatus Gregorius narrat in Dialogo fe-
feciffe. Gloffa communiter recepta ibidem verb. in fterquili-
no. Et ita Sanctus Gregorius narrat fe feciffe lib. 4. Dialo-
gorum cap. 5. ut innuitur in cap. Cum Monasterium; & San-
ctus Hieronymus Ad Eufochium de virginitate litt. D. rela-
tus a Joann. Andrea in cit. cap. Cum ad Monasterium num. 4.
in verb. Gregorius, refert de Monacho, qui lina texendo
 centum lucraus illa reliquit in morte, & habito confilio, qui-
 dam dicebant illa eflè tribuenda pauperibus, alii Ecclefia,
 alii parentibus, fed decreverunt Patres illa cum eo fubterra-
 ri cum verbis: *Pecunia tua fit tecum in perditione*, ex quo
 magnus per totum Agyptum cunctos terror invafit. Et con-
 cordat cap. *Monachi 2. de Monachor. ibi*: *Et qui in extremis*
cum peculio inventus fuerit, & digne non penituerit, nec
oblatio pro eo fiat, nec inter Fratres accipiat fepulturam, quod
etiam de univerfis Religiofis præcipimus obfervari. Quintimo
 Regularis Canonicus, qui in articulo mortis non relinquit
 propriam, quod latenter habuerat, non folum in Cœmeterio
 fep-

17

18

19

20

21

22

23

24

- 272 sepeliri non debet, sed si ibi sepultus fuerit, inde debet exhumari, si sine maximo scandalo fieri poterit, textu expresso in cap. Super quodam q. de statu Monachor. ibi: „ Super quodam Canonico Regulari, qui in articulo mortis agens licet a Priore suo commonitus proprium, quod contra regulam latenter habuerat, noluit resignare, & sic diem clausit extremum, & fuit inter alios Fratres traditus sepulture. Inquisitioni tuæ respondemus, quod ille Canonicus, non tantum fuit Christiana sepultura privandus, verum etiam si sine maximo scandalo potuit fieri, de ipsa projici dignus est Ecclesia. Hoc autem cum forte contigerit, in similibus est agendum; Et in ejus Summario expresse dicitur: Regularis Canonicus, qui non resignavit proprium, in morte, non debet in Coemeterio sepeliri. Et si de factis sepultus fuit, inde debet exhumari, si sine scandalo fieri potest. . . .
- 20 Delicta una semel hoc animadvertant, & contremiscant Regulares, si qui sint proprietarii, & præsertim Superiores Ordinum, qui proprietatem Monachorum decedentium sibi appropriant tamquam spolia, contra omnia Jura, tum communia, tum propria cujusque Religionis specialia, seu municipalia statuentia omne id, quod ex defunctorum Religiosorum expropriatione remanserit, converti debere in utilitatem Ecclesiæ, seu Monasterii. Et id possunt sine Beneficentia Apostolico. Vide verb. Alienatio artic. 4. n. 39. in fin.
- 21 Quoad ea, quæ concernunt Regulares Apostatas, seu fugitivos. Vide verb. Apostasia, Apostata per tot. & infra nu. 141. & seqq.
- 22 Quoad ea, quæ concernunt Regulares tamquam incorrigibiles ejiciendos, & ejectos. Vide verb. Ejicere, Ejecti per tot. & infra n. 146. ad n. 155.
- 23 Religiosus transmissus ad tremes, terminato tempore condemnationis, non est recipiendus inter Religiosos suæ Provinciæ, ut in una Aculana anni 1711 late, & pluribus adductis solide probat D. Urtaya tom. 1. part. 2. discept. 18. per tot. Vide ibi: & infra n. 156.
- 24 Quoad ea, quæ possunt, & debent Regulares circa recitationem Divini Officii. Vide verb. Officium Divinum art. 3. a num. 52.
- 25 Quoad ea, quæ concernunt promotionem Regularium ad Ordines. Vid. verb. Ordo art. 3. a n. 51.
- 26 Quoad ea, quæ concernunt locutionem Regularium cum Monialibus. Vide verb. Moniales art. 4.
- 27 Quoad ea, quæ concernunt Regularium præcedentiam. Vide verb. Præcedentia.
- 28 Quoad ea, quæ concernunt Regularium prædicationem. Vide verb. Prædicare, Prædicator.
- 29 Quoad ea, quæ concernunt Regulares circa Processiones. Vide verb. Processio.
- 30 Quoad ea, quæ concernunt Regularium Novitiatum. Vide verb. Novitatus.
- 31 Quoad ea, quæ concernunt Regularium Professionem. Vide verb. Professio.
- 32 Quoad ea, quæ concernunt Regularium Privilegia. Vide verb. Oracula vive vocis, & verb. Privilegium.
- 33 Quoad ea, quæ concernunt Regularium Quæstum. Vide verb. Eleemosyna, & verb. Quæstuaræ.
- 34 Quoad ea, quæ possunt, & debent Regulares circa Funera, Quartam, & Sepulturam. Vide verb. Quarta, & verb. Sepultura.
- 35 Quoad ea, quæ possunt, et debent Regulares circa Eucharistiam. Vide verb. Eucharistia, & infra art. 2. n. 126.
- 36 Regulares non possunt ministrare Laicis secularibus infirmis hospitibus in eorum Conventibus Sacramenta Eucharistiæ per modum Viatici, & Extremæ Unctionis absque Episcopi, vel Parochi licentia; Et si id faciant, incurrunt Censuras inflatas in Clementin. I. de privi. & possunt per Ordinarium per Cedulares excommunicati declarari. Sac. Congr. Concil. in Nullus 19. Septembr. 1637. in Cremonensi 27. Februarii 1649. in Ripana 3. Februarii 1652. confirmata in Gerunden. 13. Februarii 1649. & in Neapolitana 5. Junii 1700. apud Monacell. tom. 1. tit. 6. formul. 20. n. 16.
- 37 Regulares erigentes Altare portatile, & Sacrum facientes in Domo privatorum, ut ibidem Viaticum ministrant Regulari infirmo absque licentia Ordinarii, vel Parochi, possunt Censuris coerceri, & ligari, ut declaravit Sacra C. Conc. in Messanen. 20. Septemb. 1639. apud Monacell. loco cit. n. 20. Vide verb. Oratorium num. 30.
- 38 Regulares omnes tenentur in quacumque alienationis specie, tam stabiliam, quam mobiliam preciosorum, sive translatione Domini, aut creatione censuum, licentiam petere, & obtinere a Sac. Congregatione Conc., prout Decreto Generali mandavit Urbanus VIII. die 7. Septembr. 1624. Immo nequeunt nedium censuario nomine, sed neque ad cambium, vel mutuo accipere pecuniam cum solutione alicujus lucri, vel cum obligatione bonorum. Vide verb. Alienatio art. 4. num. 30. & 33.

Et hæc licentia gratis ab eadem Congregatione expediti debet, sicuti in dicto Decreto injunctum fuit, cujus observantia denuo demandata fuit ab eadem S. Congreg. sub die 1. Decemb. 1691. his verbis: „ Pro omnimoda observantia, & executione Decreti, & gratis expeditur res Regularium, aliorumque in Decreto comprehensorum de licentia hujus Sacre Congregationis tantum in scriptis danda, juxta formam, & tenorem a san. memor. Urbano VIII. confirmati, si Sanctissimo D. N. placuerit. Die 4. Decembris 1691. facta relatione per Secretarium, Sanctissimus mandavit servandum esse Decretum san. mem. Urbani VIII. super hac re editum, & de licentia Congregationis Concilii, & gratis juxta ejusdem formam, & tenorem.

R. Pallavicinus S. C. Conc. Secr.

Sic apud Monacell. loc. cit. n. 30. & 31. Regulares non possunt in Sabbato Sancto pulsare Campanas ante pulsationem in Ecclesia Cathedrali, vel Matrice. Leo X. Constit. incip. Dum intra §. 12. & sæpe sæpius declaravit Sac. Congreg. Rit. Vide verb. Campana a n. 11. Regulares ratione hujusmodi pulsationis in Sabbato Sancto potest conveniri coram Loco Ordinatio decrevit Sac. Congr. Concilii in Capuana 23. Aprilis 1591. Nisi consuetudo in contrarium esset legitima, vel Ecclesiæ multum ditarent, Ex Sac. Congreg. Episcop. & Regular. in Surrentina 16. Julii 1611. & postea in Thelesina 5. Febr. 1622.

Possunt tamen Regulares in quibuscumque aliis diebus, etiam Dominicis, seu Festivis in suis Ecclesiis pulsare Campanas, & Missas celebrare ante celebrationem Missæ, & pulsationem Campanæ in Ecclesia Cathedrali, seu Matrice, vel Parochiali, nec impediri possunt ab Episcopis, & Parochis. Vide verb. Campana art. 16. ad 21.

Regulares omnes, quamvis sint Canonici Lateranenses, si five Præmonstratenses, aut quicumque alii Canonici Regulares non possunt sine expressa dispensatione Apostolica obtinere ullum Beneficium Saculare, sive Cnratum, sive simplex, & hujusmodi. Vide verb. Cnratum art. 1. a n. 38. ad n. 56. & verb. Habitus n. 69.

Regulares, sicuti alii Clerici seculares non possunt aliquos medio voto, vel juramento, aut pacto, seu promissione inducere, ut apud eorum Ecclesias sepulturam eligant, vel jam electam ulterius non immutent, & hoc sub virtute Sanctæ Obedientiæ, & sub interminatione maledictionis æternæ, & sub pœna nullitatis, & obligatione restitutionis, & interdicti Ecclesiastici, nisi restituerint, textu expresso in cap. Animarum 1. de sepulturis in 6. ibi. . . Animarum periculis & scandalis, quæ frequenter ex his proveniunt, obviare volentes, universis Religiosis, & secularibus Clericis, cujuscumque status, vel conditionis existant, in virtute S. Obedientiæ ac sub interminatione maledictionis æternæ districte prohibemus, ne aliquos ad vovendum, jurandum, vel fide interposita, seu alias promittendum inducant, ut apud eorum Ecclesias sepulturam eligant, vel jam electam ulterius non immutent. Nos enim si secus actum, fuerit, electionem talem decernimus, nullius penitus existere firmitatis. Statuentes &c. sequuntur alia pœna.

Insuper Regulares, & omnes alii Clerici seculares inducentes aliquos, ut supra, ad eligendam sepulturam in eorum Ecclesiis, incurrunt Excommunicationem Papæ reservatam, textu expresso in Clementin. Cupientes 3. de penis §. Sane, ibi. . . Sane temerarios violatores Constitutionis illius, quæ Religiosis, & Clericis secularibus prohibet, ne aliquos ad vovendum, jurandum, vel fide interposita, seu alias promittendum inducant, ut sepulturam apud eorum Ecclesias eligant, vel jam electam ulterius non immutent, similem sententiam (excommunicationis) pœna in dicta Constitutione contenta, in suo perdurante robore, incurrere volumus ipso facto, ab alio, quam a Sede Apostolica, præterquam in mortis articulo, nullatenus absolvendos, nullis privilegiis, aut statutis cujuscumque tenoris existant, super his, vulturis.

Servus Servorum Dei

Ad perpetuam rei memoriam.

- 47 Regularibus non licet in suis Ecclesiis admittere ad celebrandum Presbyteros seculares contra prohibitionem Episcopi. Sac. Congreg. Concilii in Bononiens. 2. Junii 1620. & in Limana 29. Januarii 1633. Vide verb. Missa art. 4. n. 20. & 21.
- 48 Regulares inter Missarum solemniam possunt recipere ea, quæ sibi offeruntur; Dummodo a perambulationibus per Ecclesiam, ac similibus elemosynarum extorsionibus se abstinant. Sacra Congregatio Concilii in Bononiens. 2. Junii 1620.
- 49 Regularium numerus cuique Monasterio, & Conventui præfixendus est. Paul. V. Constitutione 9. incipient Sanctissimus.
- 50 Plurima alia, quæ concernunt Regulares circa Conventus, seu Monasteria; Vide verb. Conventus per tot.
- 51 Regulares cujuscumque Ordinis, etiam Mendicantium, quantumvis Sedis Apostolicæ sint Capellani, Superioribus suis subiecti esse debent; Gregorius IX. Constit. 6. incip. Per Roman.
- 52 Regularium Superiores non cognoscunt causas suorum subditorum ad Officium Sanctissimæ Inquisitionis spectantes; Paulus V. Constit. 26. incip. Romanus.
- 53 Regulares cujuscumque Ordinis, quantumvis exempti, de Hæresi suspecti puniuntur ab Inquisitoribus Hæreticæ pravitatis; S. Pius V. Constit. 51 incip. Pastoris.
- 54 Regulares omnes cujusvis Ordinis, Religionis, & Instituti, pro delictis ad Sanctæ Inquisitionis Officium spectantibus penitentia genus aliquod impostum fuit (salutaribus poenitentis exceptis) eo ipso ad omnes Religionis suæ Gratus, & Officia inhabiles censentur, & deinceps, etiam si poenitentia tempus expleverint vel gratiam receperint, ad illa tamen promoveri nullatenus possunt, nisi prius obtenta a S. D. N. vel ab hac Sacra Congregatione coram Sanctitate sua habenda specialia, & expressa rehabilitationis gratia; alias promotio qualibet nulla sit, & promoventes ipsi privationem suorum Officiorum, ac præterea vocis activæ, & passivæ ipso facto incurrant, qui restitui, nisi ab eodem S. D. N. vel ab eadem Sacra Congregatione coram Sanctitate sua habenda, non possunt; Sacra Congregatio Generalis S. R. & universalis Inquisitionis die 1. Octobris 1626.
- 55 Regulares non possunt in Sabbato Sancto benedicere Domingos, cum non possint hoc munus extra Conventum suum exercere; Sac. Cong. Concil. die 23. Novemb. 1619. & in Bononiens. 2. Julii 1620.
- 56 Regulares non possunt aggregare suæ Regulæ Personas in articulo mortis constitutas; Sac. Cong. Rit. in Spoletana Terra de Villo 20. Junii 1609. apud Barbol. in Summa Apostol. Decis. verb. Regularis num. 39.
- 57 Regulares non possunt constringi ab Ordinariis ad interveniendum Orationi Quadragesima horarum in Cathedrali; Sac. Cong. Episc. & Regul. in Salernitana 8. Novemb. 1581.
- 58 Regulares non debent permittere pauperes mendicare in eorum Ecclesiis, quando Divina celebrantur Officia, S. Pius V. Constit. incip. Cum primum.
- 59 Regulares Religionis suppressæ non remanent liberati a votis, sed adhuc his obstricti sunt; adeo ut nec Matrimonium, nec Testamentum facere, nec in Fideicommissis, & hæreditatibus succedere, nec acquirere possint, ut respondit Sac. Cong. Concil. in Veneta 13. Maji 1679. & in Bononiens. 25. Augusti 1692.
- 60 Superiores Regulares non possunt apponere Interdictum in Ecclesiis sibi subiectis; Sic partibus auditis, & informantibus declaravit Sac. Cong. Episcop. & Regul. in Neapolitana Censurarum 21. Junii 1697. contra Abbatem S. Petri ad Aram, qui Ecclesiam Monialium Reginae Coeli sibi subiectam Interdicto subiecerat.
- 61 Regulares professi non possunt ad aliam Religionem, etiam strictiorem transire sine licentia Sedis Apostolicæ; Monacell. tom. 2. tit. 16. formul. 3. num. 18. Donat. Prax. rerum Regul. tom. 2. par. 2. tract. 5. q. 22. num. 11. & communis aliorum exempli, & stylo Curæ; & quoad transitum ad alias Religionem edita est novissime a Benedicto XIII. Constitutio incip. Licet Sacra, quæ ad uberiorem notitiam hic ad litteram datur.

Licet Sacra Tridentina Synodus, ut integritati disciplinæ Regularium prospiceret, provido consilio statuerit neminem cujuscumque Ordinis Prælatum, vel Superiorem vigore cujusvis facultatis aliquem ad Habitum, & Professionem admittere posse, nisi, ut in Ordine ipso ad quem transferretur, sub sui superioris obedientia in claustris perpetuo maneat; & licet Pius Papa Prædecessor noster Constitutionem ediderit, qua omnia Privilegia abrogavit quibuscumque Ordinibus, Monasteriis, Hospitalibus, & locis Pius olim concessa, excipiendi, & retinendi Fratres, Monachos, Canonicos, alioque, quamvis in Ordine mitiori Professos, prohibendo, ne illi in posterum ad Habitum, & Professionem Regularem admitterentur, etiam si perpetuo manere, & vivere deberent in claustris; nihilominus viri pietate, & prudentia conspicui Nobis exposuerunt se longa experientia didicisse, Nosque ipsi, qui, Deo favente, hac ipsa die Regulare institutum Ordinis Prædicatorum in adolescentia professi fuimus, & adhuc profitemur, sæpe longo usu cognovimus, prædictas sanctiones, & cautelas pro recta Ordinum Regularium disciplina adversus calliditatem, & malitiam hominum tuenda, partim sufficere; Siquidem compluribus contigit, & in dies contingere videmus quospiam, Ordinis Regularis, & Claustralis institutum professos, deinde postquam illud Apostasia deseruerunt, vel etiam aliquando sine Apostasia, peculiares ob causas, ejusmodi transitus facultatem postulare, & impetrare consuevisse a propriis Superioribus se Privilegium subditis suis Regularibus eundem transitum ad alias Religionem concedendi habere jactantibus, vel ejusmodi facultatem sibi dari procurare a Sanctæ Rom. Ecclesiæ Cardinalibus Legatis, vel ab eisdem Ecclesiæ Cardinali Majori Pœnitentiario, & non raro a Nostræ Civitatis Avenionensis Vicelegato, vel ab alterutra ex Congregationibus Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium negotiis Episcoporum, & Regularium præposita, & Sac. Concilii Tridentini Interpretum. Quæ facultas transeundi ad proficiendam Regulam alterius Religionis, in qua nulla vigeat Claustralis, & Regularis observantia, vel in aliam Religionem Hospitalariam, aut Militarem, vel Hospitalariam simul, & Militarem, ubi etiam vigeat Claustralis, & Regularis observantia compluribus decretis earundem Congregationum, & optimo statui Ordinum Regularium maxime opponitur.

§. 2. Quare præcipua sollicitudo nostra erga omnes Regularium familias, quas veluti acies Castrorum, ad excubias militantis Ecclesiæ ordinatas, magno, & vere paterno amore complectimur, Nos monet, ut præsentis Constitutione in suo pleno robore, & vigore perpetuis temporibus duratura, integriori eorumdem Regularium disciplinæ providentes, prædictam corruptelam evellere studeamus; Itaque omnibus, & singulis Regularibus, in quocumque Regulari, & Claustrali Ordine professis, transitum ad quancumque alium Ordinem, in quo Claustralis, & Regularis observantia non vigeat, post maturam hac de re habitam deliberationem, motu proprio, & ex certa scientia omnino prohibemus; Transitum etiam ad quancumque Ordinem Hospitalarium, vel Militarem, vel Hospitalarium simul, & Militarem, etiam si in hujusmodi Ordinibus Claustralis, & Regularis observantia vigeret: ac etiam si ageretur de Apostata, vel non Apostata, a primævo suo Ordine ad ejusmodi alium transire volente pari modo prohibemus. Insuper quibuscumque Superioribus Regularium, S. R. E. Cardinalibus Legatis, ejusdem S. R. E. Cardinali Majori Pœnitentiario, Nunciis Apostolicæ Sedis, Vicelegato Avenionensi utrique Congregationi Cardinalium negotiis Episcoporum, & Regularium præpositæ Interpretum, per præsentis tollimus, revocamus, & abrogamus quancumque Privilegia, Auctoritates, facultates, & consuetudines, ejusmodi transitum concedendi cuicumque Regulari, Claustrali, Apostata, vel non Apostata, quancumque de causa, quamvis etiam contentus, tam superioris, in ejus Ordine antea professus fuerit, quam alterius Superioris in cujus Ordine novam Professionem emitte re voluerit; Nobis autem, Nostrisque Successoribus Romanis Pontificibus pro tempore exituris similes concessionem penitus reservamus.

mus, ita ut in posterum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis Legati, ejusdem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis Major Prænitentiarius, Nuncii Apostolicæ Sedis, Vicelegatus Avenionensis, prædictæque Congregationis in examine libellorum supplicum, hujusmodi transitus postulantium, hac de re nihil omnino decernere possint, nisi Nostro, vel Romani Pontificis pro tempore exituri speciali Rescripto, ejusmodi libelli supplices ad illos remissi fuerint: quo rescripto etiam obtento, nihilominus transitus facultatem, etiam si causæ ejus concedendi summæ viderentur, nullo modo concedere valeant, nisi postquam Nobis, & pro tempore exituro Romano Pontifici, totius rei distincta, & accurata relatio facta fuerit, & postquam a Nobis ipsis, vel a Romano Pontifice pro tempore exituro eorumdem causarum pondus approbatum, & transitus facultas concessa fuerit.

§. 3. Eisdem vero præsentibus litteris nostris quoscumque transitus, non observato ad unguem harum tenore, imposterum faciendos, nullos, & invalidos fore, & esse declaramus; Ordinarius Locorum concedentes, vel ad illos extendentes eandem facultatem procedendi in eos, qui deinceps, præsentibus Constitutionibus non observata, ad alium Ordinem, transire ausi fuerint, quam Tridentina Synodus Ordinarius concessit in Regulares extra Monasteria vagantes, & crimina committentes.

§. 4. Decernimus quoque &c.

§. 5. Quocirca mandamus universis locorum Ordinariis, ut, quando, ubi, & quoties opus fuerit, eisdem præsentibus solemniter publicantes, eis in præmissis efficacis defensionis præsidio, assistant, non obstantibus Constitutionibus, &c.

§. 6. Nulli ergo omnino hominum &c.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ millesimo septingentesimo vigesimo sexto, Idibus Februarii, Pontificatus Nostri anno secundo.

P. Card. Prolocutarius.

Visa de Curia.

F. Cardinalis Olivarius Archiepiscopus Ancyranus.
L. Martiniæ.

62 Regulares omnes Professores tam Superiores, quam subditi nequeunt condere Testamentum. *Communis, & iura, per text. in cap. Quia ingredientibus 2. de Testamentis, & cap. Quia ingredientibus 7. can. 19. q. 3. ibi: Quia ingredientibus Monasterium convertendi gratia, ulterius nulla sit testandi licentia, sed res eorum ejusdem Monasterii iuris sunt, aperta Legis definitione decretum est. Idem habetur Authent. Ingressi, Cod. de SS. Ecclesiis. Et ratio clara est, quia ob votum Obedientiæ, & paupertatis omni libertate, & proprietate se privant, ita ut nec velle, nec nolle, nec quidquam proprium, de quo disponere possint, amplius habeant, arg. citatis iuris, juncto capite Non dicatis 11. can. 12. q. 1.*

63 Neque Regulares testari possunt ad pias causas. *Communis. Juris enim rationes æque in Testamentis ad pias causas, ac in aliis locum habent; A quoque Jure indistincte sunt intelligenda, cum ubi Lex non distinguit, neque nos distinguere debeamus, cap. Quia circa 22. de Privilegiis, & l. de pretio 8. ff. de Publiciana in rem actione. Immo neque de licentia Prælati, seu Superioribus. Communis, quia, ut dicitur in l. Nemo 45. ff. de Regul. Jur. Nemo plus iuris ad alium transferre potest, quam ipse haberet, & cap. Nemo potest 79. de Regul. Jur. in 6. Nemo potest plus iuris transferre in alium, quam si ipse competere dignoscatur; Cum nemo possit dare quod non habet; l. Tr. dit. q. 20. ff. de acquirendo rerum dominio, cap. Dalbertum 1. que. 7. cap. Quomodo, de consecrat. dist. 4. cap. Quod autem 5. de Insuperat. Et expresse declaravit Sacra Congregatio Visitationis Apostolicæ sub die 19. Januarii. 1696. Decret. 5. & approbavit Congregatio particularis quinque Cardinalium die 25. Julii ejusdem anni in causa Religiosorum S. Spiritus in Saceria de Urbe, ubi quod dicti Religiosi non possunt Testamentum condere, neque de licentia Præceptoris, seu Commendatoris Domus, apud Monacell. tom. 2. tit. 13. formul. 17 num. 13.*

64 Publiana in rem actione. Immo neque de licentia Prælati, seu Superioribus. *Communis, quia, ut dicitur in l. Nemo 45. ff. de Regul. Jur. Nemo plus iuris ad alium transferre potest, quam ipse haberet, & cap. Nemo potest 79. de Regul. Jur. in 6. Nemo potest plus iuris transferre in alium, quam si ipse competere dignoscatur; Cum nemo possit dare quod non habet; l. Tr. dit. q. 20. ff. de acquirendo rerum dominio, cap. Dalbertum 1. que. 7. cap. Quomodo, de consecrat. dist. 4. cap. Quod autem 5. de Insuperat. Et expresse declaravit Sacra Congregatio Visitationis Apostolicæ sub die 19. Januarii. 1696. Decret. 5. & approbavit Congregatio particularis quinque Cardinalium die 25. Julii ejusdem anni in causa Religiosorum S. Spiritus in Saceria de Urbe, ubi quod dicti Religiosi non possunt Testamentum condere, neque de licentia Præceptoris, seu Commendatoris Domus, apud Monacell. tom. 2. tit. 13. formul. 17 num. 13.*

65 Neque possunt Regulares testari, etiam si ante Professionem sibi aliquam summam suorum honorum reservasset cum facta esse testandi, quia est actus dominii, pro quo explendo deficit prorsus in eis habilitas, cum sit species novæ ultimæ voluntatis: Patris. de statu homin. tom. 1. q. 186. art. 7.

num. 540. Monacell. tom. 1. in Appendic. Adnotas. ad Constit. rui. Clementis VIII. de largitione muner. num. 17. Sanchez, & alii passim, arg. supradictis iuris. Quinimo Regularibus Professibus neque licet Testamentum a se conditum ante emissionem professionem moderare per viam declarationis. Sacra Congreg. Concil. 4. Augusti 1635. lib. 25. Decretal. fol. 238. apud Monacell. tom. 4. Supplement. ad 2. tom. num. 277. Vide 67 verb. Testamentum art. 3. num. 35.

Quoad ea, quæ possunt, & debent necessario observare, Regulares circa largitionem munerum, datur hic ad litteram.

Constitutio Clementis VIII. De largitione munerum una cum ejus confirmatione facta ab Urbano VIII. sub penis privationis officii, voc. sive activæ, & passivæ ipso Jure incurrendis, Januarii quoque mensis legenda.

CLEMENS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei

Ad perpetuam rei memoriam.

Religiosa Congregationes ab insigni Sanctitate viris Spiritus Sancti afflatu institutæ, tantas Ecclesiæ Dei utilitates omni tempore attulerunt, ut ad eas conservandas, insaurandas Romani Pontificis prædecessores Nostri, magnam jure optimo diligentiam semper adhibuerint; Nam, cum ea sit rerum humanarum conditio, & natura, ut etiam quæ optime fundata, et constituta sunt, partim humanum imbecillitate, et ad malum proclivitate; partim Dæmonis astutia, paulatim deficient, nisi cura pervigil sustententur, in deterius prolabantur; idcirco Summorum Pontificum vigilantia magnopere laboravit, ut Regularium Ordinum disciplina, aut labefacta in pristinum restitueretur, aut salutaribus Constitutionibus communita, integra, atque incolomis permaneret. Quorum nos vestigiis pro eodem officio munere insistere, et pastorem illorum sollicitudinem (quantum possumus) Divina adiutrice gratia, cupimus imitari.

§. 1. Quare, ne ex muneribus, quæ a pluribus Religiosis vitæ professoribus ex Christi patrocinio, quibusvis hominibus quavis ex causa sæpe tribuuntur, gravia incommoda, et mala, etiam boni speciei, existant, præcavere studentes, hac nostra perpetuo valitura Constitutione universis, et singulis cujuscumque Ordinis Mendicantium vel non Mendicantium, bona immobilia, et redditus certos ex Indulto Apostolico possidentium, vel non possidentium, seu cujusvis Congregationis, Societatis, et Instituti (non tamen Militiæ) Regularibus personis utriuslibet sexus omnem, et quancumque largitionem, et missionem munerum penitus interdiximus; Sub qua prohibitione comprehendimus volumus omnia, et singula Capitula, Conventus, et Congregationes, tam singulorum, Conventuum, Monasteriorum, Prioratum, Prepositurarum, Præceptoriarum, Domorum, et Locorum, quam Provincialia, aut Generalia cuiuslibet Provinciæ, sive universi Ordinis, Societatis, aut Instituti; eorumque, vel earum, Camerarios, Commissarios, et quoscumque Officiales, et singulares personas; ipsos etiam Ordinum, Congregationum, et Societatum hujusmodi Superiores, quoscumque.

Dignitates obtinentes, etiam Generales, et Provinciales, Magistros, et quoscumque nomine Præfectos, necnon Conventuum, Monasteriorum, Prioratum, Prepositurarum, Præceptoriarum, Domorum, et Locorum quoruncumque Abbates, Priores, Prepositos, Præceptores, etiam majores Guardianos, Ministros, Rectores, atque Abbatibus, Prioribus, et aliis quavis titulo Præsidentes; tam ipsi Regularibus, quam locorum Ordinariis, seu quibusvis Superioribus subiectis utriuslibet sexus ad vitam, vel ad tempus deputatos: adeo, ut nemo unquam eorum, vel earum directe, vel indirecte, palam, vel occulte tam communi, quam particulari, et proprio nomine, etiam sub quovis statuti, vel consuetudinis, seu verius corruptelæ, aut alio prætextu, vel quacumque causa, nisi in generali Capitulo, aut alia generali Congregatione, re mature discussa, unanimi consensu omnium, Superiorumque permisso, causa approbata fuerit, quicquam tale attentare valeat.

§. 2. Id autem ita absolute, et generatim vetitum intelligatur, ut neque omnino fas sit, quicquam donare, tam ex fructibus, redditibus, et proventus collectis, vel contributo-

butioibus, aut obligationibus, sive elemosynis, aut subsidiis certis, vel incertis ordinariis, seu extraordinariis, mensæ, seu mensæ communis, vel cuiusvis fabricæ; & Sacristiæ, quorum bona communiter, ut præfertur, administrantur, seu quæ rationibus redditus sunt obnoxia, quæ ex pecuniis etiam, quæ a singulis quovis modo acquisite in commune conferenda omnino sunt: Nec si per viam voluntariæ contributionis in communi generantur: Nec si forsan privatim, & nominatim cuilibet Religioso a suis Superioribus, vel a propriis affinis, propinquis, familiaribus, amicis, aut benevolis, vel a piis Christianis, etiam elemosynæ, aut Caritatis, & illius propriæ Personæ intuitu attributæ, seu quocumque per quemlibet Religiosorum suo Monasterio, Domui, aut loco acquisite, fuerit, ut ad libitum de iis disponat, per Superiores concessæ, etque, præterquam leviora esculenta, aut poculenta, seu ad devotionem, vel Religionem pertinentia munuscula communi tantum, nunquam vero particulari nomine (nisi Superiori de Consensu Conventus videbitur) tradenda.

§. 3. Sed & hujusmodi missiones munerum ipsi Religiosis utriuslibet sexus, non solum per se, verum etiam per alios tam directe, quam indirecte prohibitas declaramus.

§. 4. Neque vero quisquam ab hac generali prohibitione se excusare valeat, etiam si munera miseris cuiusvis Personæ Laicæ, vel Ecclesiasticæ cujuscumque status, gradus, dignitatis, Ordinis, vel conditionis, & quavis, non solum magnæ, & Ducali, Regia, Imperiali, verum etiam Ecclesiastica, & Pontificali, aut alia majori, etiam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalatus dignitate fulgentibus, etiam proprio loci Ordinario, etiam ex causa, & occasione benedictionis, vel suspensionis Habituum Regularium, Tonsuræ, aut Professionis Monachialium, tam sibi subditarum, quam non subditarum, aut ipsi etiam proprio Ordinis, vel Congregationis Protectori, Vice-Protectori, Generali, vel Provinciali, aut cuiusvis Monasterii, Prioratus, Domus, aut cuiuslibet alterius loci Regularis Superioris, aut aliquo quocumque Officio, munere, aut Dignitate fulgenti, vel cuicumque etiam simplici, & particulari Religioso; ita ut inter ipsos quoque Religiosos (ne prava ambitiosi impulsus pro consequendis in sua Religione Gradibus, & Dignitatibus alter alterius gratiam, aut benevolentiam aucupetur) quacumque largitio, aut donatio munerum (nisi rerum minimarum de licentia expressa, & in scriptis Superiorum) sit penitus interdicta.

§. 5. Insuper prohibemus, ne unquam eisdem Regularibus liceat ullas pecunias quomodocumque erogare in aliquo: etiam Benefactoris, aut Protectoris, vel Ordinariorum honorum, etiam occasione transitus, vel primi ingressus, aut ad Beneficiorum acceptorum memoriam, gratiæ animiutilitacionem, seu pro prædictis personis, quavis auctoritate, vel Dignitate fulgentibus honorifice, laute, & opipare excipiendis, seu pro quibusvis conviviis eisdem, aut cuiusvis illorum, quacumque occasione, vel causa exhibendis, vel pro comestationibus, aut comotationibus quibusvis personis, tam eisdem Ordinis, Congregationis, Monasterii, Domus, aut loci, quam extraneis largiendis, aut pro exhibendis spectaculis etiam piis intra Ecclesias, Monasteria, & Domos Sacras, seu pias, vel extra eas, in quibus publicis, aut privatis, Sacris, aut profanis locis, etiam ubi Sanctorum, & Sanctarum vita, aut res pie gerit, etiam in memoriam Passionis Dominicæ populis spectandæ proponuntur, aut alias in prædictis, sive in quibusvis rebus supervacaneis ad pompam, & ostentationem, aut ad oblectationem, vel paucorum lucrum, & privata commoda quomodolibet pertinentibus, nisi re ipsa pro divino cultu, & veris Christi pauperum indigentis, servato in hoc Caritatis ordine, & habita necessitatis ratione, de consilio, & consensu Superiorum sublevandis, aut alias in rebus licitis, & per Capitulum Generale, aut Provinciale non prohibitis, vel Taxam ibi forsan præscriptam non excedentibus sumptus hujusmodi fiant.

§. 6. Declarantes tamen, per hæc laudabilem, & Apostolicam doctrinam, sacrilicæ Canonibus commendatam hospitalitatem, præsertim erga pauperes, & peregrinos nequaquam imminui, aut prohiberi. Quinimo si quis redditus ad id, vel ex fundatione, vel ex institutis, statutis, aut consuetudinibus aliquorum Monasteriorum, Ordinum, aut Regularium hujusmodi Locorum, aut ex Testatorum, vel Donantium voluntatibus, sive alias applicati, aut donati sunt, eos omnino (ut decet) integre in usus pios hospitalitatis hujusmodi erogandos esse, & præsertim in Monasteriis, seu Locis Ferrar. Biblioth. Tom. VI.

desertis, & ab Laicorum adibus longius remotis, ubi tamen pauperum, & vere egenorum ratio in primis habeatur.

§. 7. Si quis vero ditiores occasione transitus, sive alias ex devotionis, aut necessitatis causa eo divertere contigerit, eos sane deceret Refectorio communi cum Religiosis mensæque, & ferculis communibus, nequaquam a ceteris distinctis contentos esse; Verum omnino ipsi Regulares in hospitibus hujusmodi potentioribus excipiendis ita se gerant, ut eis frugalitas, & pauperis Religio profus eluceat.

§. 8. Pari etiam ratione distincte inhibemus, ne quisquam ex prædictis Laicis alias, quam, ut superius dictum est, vel Clericus læcularis, vel Regularis quocumque honore, præminentia, nobilitate, aut excellentia, etiam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalatus dignitate præditus, etiam Protector, Vice-Protector, loci Ordinarius, Prælati, Generales, Provinciales, aut Monasterii, Domus, vel loci cuiuslibet Superior, eorumve affines, propinqui, familiares, aut Ministri utriuslibet sexus, quicquam contra hanc superius expressam prohibitionem recipiant.

§. 9. Quod, si vel ab aliquo particulari Religioso, vel a Superiore quopiam Generali, Provinciali, aut quocumque Officio fungente, aut a Conventu, Capitulo, vel Congregatione, sive ab universo Ordine, & Religione quicquam receperint, id quod acceperint, suum non faciant; Verum, ipso facto, absque aliqua monitione Judicis, decreto, Sententia, aut Declaratione, ad illius restitutionem omnino in utroque Foro teneantur, adeo ut, restitutione ipsa realiter non facta, neque etiam in Foro conscientie absolvi possint.

§. 10. Hanc autem restitutionem fieri volumus non privatim ei Religioso, qui donavit, sed ei Monasterio, Domui, vel alteri loco, de cuius bonis facta est largitio, vel si non, de ejus bonis donatum est, in quo idem Religiosus donans Professionem emisit, vel si nomine totius Capitali Conventus, aut Congregationis, vel universi Ordinis, seu Religionis donatio facta extiterit, pariter communi mensæ, aut mensæ, cuius nomine donatum fuerit, accepta munera restituantur, ita ut, nec qui donavit, nec Conventus, Capitulum, Congregatio, Ordo, aut Religio, cui restitutio faciendæ est, illam remittere, & iterum condonare, aut recipientem ab obligatione restituendi eximere, vel ut in pauperes erogat, concedere quocumque possit.

§. 11. Quod si quis ex prædictis Regularibus utriuslibet sexus, cujuscumque Gradus, ordinis, Dignitatis, ac ubilibet locorum existentibus, junctum cum ceteris, seu divisim nostrarum hujusmodi prohibitionum, itatorum, ordinationum, iussionum, decretorum, mandatorum transgressor fuerit, itauimus, ut omnibus, & singulis per eum obtentis Dignitatibus, Gradibus, Mancibus, & Officiis, eo ipso privatus, ac ad illa, & alia similia, vel dissimilia in futurum obtinenda inhabilis perpetuo, & incapax ac perpetua infamia, & ignominia notatus existat; sit præterea privationem vocis activæ, & passivæ, absque ullo Superioris Decreto, aut ministerio, ipso tacto incurrat: nec non ultra inhumanam poenam, etiam tanquam contra furti, & simoniaci criminum reum, tam per viam denuntiacionis, accusationis, aut querelæ, quam etiam ex Officio procedi, & inquiri, condignique supplicis affici debeat.

§. 12. Poenæ aliis a Jure statutis, ac per alias Constitutiones Apostolicas, aut propria cujusvis Ordinis, Congregationis, Monasterii, Domus, aut Loci statuta, vel contra tudes contra Personas aliquid præmissorum committentes, forsan decretis, & inflicis, nihilominus in suo robore permanentis.

§. 13. Quo circa universis, & singulis modernis, & pro tempore existentibus locorum Ordinariis, eorumque Vicariis, & Officialibus, nec non quoruncumque Ordinum, Prioratum, Monasteriorum, & Domorum Superioribus, etiam Generalibus, seu Provincialibus, ceterisque, ad quos spectat, per Apostolica Scripta mandamus, quatenus ipsi, & eorum, singuli, quantum ad eos pertinet, curent omni studio, diligentia, auctoritate, & vigilantia, præsentem Constitutionem firmam, & inviolate observari, & contra inobedientes, vel transgressores condignis poenis animadverti; eisdem inobedientes, nec non contraditores quoslibet, & rebelles per opportuna iuris, & Facti remedia, appellacione postposita, compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii sæcularis.

§. 14. Non obstantibus Constitutionibus, &c.

§. 15. Volumus autem, ut præsentibus Litteræ in valvis Sancti Martini.

Et Joannis Lateranen. & Principis Apofolorum de Urbe Baſilicarum, & in Acie Campi Floræ publicentur, affixis inibi earum exemplis, & dimiſſis; Quodque earum exempla, ſeu illarum compendia in libris quorumcumque Statutorum prædictorum Monafteriorum, Prioratuum, Collegiorum, Domorum, Ordinum, & Congregationum (quoad Moniales in vernaculum, & vulgarem cuiuſque Regionis ſermonem verſa,) & a loci Ordinario, qui id quamprimum fieri curet, ſubſcripta inferantur, & ſaltem quorannis in Capitulis ſive Congregationibus cuiuſque earum alta, & intelligibili voce legantur; Et nihilominus poſt ſexaginta dies a die publicationis (ut præfertur) in Rom. Curia facienda, unumquemque extra montes, ultra montes vero poſt quatuor menſes perinde aſcendat, & aſſiciant, ac ſi cuique perſonaliter intimatæ, & per eos juratæ fuiſſent.

§. 16. Quodve earum tranſumptis, &c.
Nulli ergo omnino &c.
L. Card. Prodat.

M. Veſtrius Barbanius.
A. de Alexiis.

Reſcripta apud Marcellum Secretarium.

Confirmatio, & moderatio ſupradictæ Conſtitutionis.

URBANUS PAPA VIII.

Ad perpetuam rei memoriam.

1. Nuper a Congregatione nonnullorum Romanæ Curie Prælatorum coram dilecto Filio Noſtro Antonio tituli S. Petri ad Vincula Presbytero Cardinali S. Onuphrii nuncupato, Majori Pœnitentiario, ac Noſtro in Alma Urbe Pro-Vicario in ſpiritualibus generali, & noſtro ſecundum carnem Fratre Germano a Nobis deputata, emanavit Declaratio tenoris ſubſequentis, videlicet.

Cum circa Interpretationem Conſtitutionis ſel. rec. Clementis VIII. ſub dat. XIII. Kal. Julii Pontificatus ſui anno tertio de largitione munerum Regularibus utriuſque ſexus interdicta, nonnullæ difficultates, & ambiguitates ſint exorta; Congregatio ſpecialiter a S. D. N. Urbano Divina Providentia Papa VIII. coram Eminentiſſimo Cardinali S. Onuphrii Majori Pœnitentiario, ac Urbis Pro-Vicario deputata, auctoritate ſibi attributa declaravit, & declarat, munera a Religioſis utriuſque ſexus tribui poſſe ex cauſis gratitudinis, conciliationis benevolentia, ejuſque conſervationis erga ipſam Religionem, vel Conventum, aliſive cauſis ex ſui natura actum virtutis, & meriti continentibus, modelte tamen ac diſcrete, & dummodo id non fiat niſi de Superiorum localium licentia, ac etiam cum conſenſu majoris partis Conventus, ſi talis conſenſus de Jure, vel ex Conſtitutionibus, ſeu conſuetudinibus cuiuſque Religionis reſpective, in huiuſmodi cauſibus requiratur; Conſenſum vero Conventus in §. 2. ejuſdem Conſtitutionis ad leviora eſculenta, aut poculenta, ſeu ad devotionem, & religioſitatem pertinentia munuſcula largienda &c. requiſitum, intelligi debere de conſenſu alias de Jure requiſito, & ubi concurrat ambitionis ſuſpicio, qua ceſſante, nec in his requiri licentiam Superiorum in ſcriptis in §. 4. ejuſdem Bullæ requiſitam, ſed ſufficere licentiam, etiam oretenus eiſdem conceſſam, declarat; Comeſſationes autem, Compotationes, & Convivia, in excipientis præſertim Benefactoribus, Protectoribus, vel Ordinariis honorifice, et laute, de quibus in §. 5. & 6. ejuſdem Conſtitutionis, cenſeri tantummodo prohibita, ſi decentia ſtatus Regularis adverſentur; Reſtitutionem vero receptorum Conventibus faciendam, de qua in §. 10. ibidem tantum eſt, intelligi debere de Conventibus, ad quos data, ſeu Miſſa de Jure pertinent ſi id comode fieri poteit, alias Conventui ejuſdem Religionis viciniori loco, ubi petita ſuit abſolutio, reſtituantur; In ſuper eadem facultate ſibi tributa, omnes, qui hucusque adverſus ſupradictæ Conſtitutionis Capitula hic moderata largiri fuerunt, vel receperunt, a poenis quibuſcumque in eadem Conſtitutione inſictis, & incurſis poſſe, & debere a propriis Conſeſſariis abſolvi in foro conſcientia, etiam non facta prius huiuſmodi rerum donatarum, ſeu datarum, reſtitutione; quoad eos vero, qui præter modum prædictum, graviori Religionis detrimento largiendo tranſgreſſi ſunt ſed ob inopiam reſtituere nequeunt, eadem Sanctitas concedit Majori Pœnitentiario, ut de præteritis uſque ad diem datæ

præſentium in Foro conſcientia abſolvat, diſpenſet, & condonet, ſeu abſolvi, diſpenſari, & condonari mandet, prout in Domino magis expedire judicaverit.

§. 2. Et ne prædictæ Clementis VIII. Conſtitutionis memoria dilabatur, Superiores locales cuiuſcumque Monasterii, Conventus, Domus, ac Collegii Regularis ſub poena privationis Officii, vocisque activæ, & paſſivæ ipſo Jure incurrenda, efficiere teſentur in perpetuum ſingulis annis mente Januario, non ſolum prædictæ Conſtitutio (quam in reliquis ejus partibus eadem Sanctitas omnino obſervari jubet, & quantum opus ſit, innovat, quemcumque præſentium non ulum, aut præſentium uſum, ſeu præſentiam conſuetudinem damnando, & irritando) verum etiam hoc Decretum in aliqua publica Congregatione, vel ſaltem in publica mente perlegatur; Omnibus tam Eccleſiaſticis Perſonis, etiam Regularibus, quam Laicis cuiuſcumque ſint Ordinis, Conditionis, Gradus, ac Dignitatis, etiam ſpeciali nota dignis, & qui ſub generali diſpoſitione comprehenderentur, prædictam Clementis Conſtitutionem contra præſentis Decreti tenorem declarandi, vel interpretandi facultate penitus interdicta, ſuper quibus Sanctiſſimus mandavit expediri Breve datum Romæ die decima quinta Septembris 1640.

§. 3. Quapropter, ut præmiſſa firmius ſubſiſtant, & inviolabiliter obſerventur, quantum cum Domino poſſimus, providere volentes: Motu proprio, & ex certa ſcientia, ac mature deliberatione Noſtris, deque Apoſtolica poteſtatis plenitudine, declarationem præſertim cum omnibus, & ſingulis in ea contentis, tenore præſentium perpetuo conſtituimus, & approbamus, illiſque inviolabilis Apoſtolica firmitatis robur adjuicimus, ac omnes, & ſingulos, tam Juris, quam Facti defectus, ſi qui deſuper quomodolibet intervenerint, ſupplemus illaque inviolabiliter ab omnibus, ad quos ſpectat, & ſpectabit in futurum, obſervari.

§. 4. Sicque, & non aliter &c.
§. 5. Non obſtantibus &c.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem ſub Anulo Piſcatoris, die XVI. Octobris MDCXL. Pontificatus Noſtri anno 18.

M. A. Maraldus.

Recipientes munera a Regularibus contra præſcriptum, dictarum Conſtitutionum Clementis, & Urbani VIII. quicumque ſint ſive Regulares, ſive Sæculares, quacumque Dignitate, vel Superioritate Prædicti, in neutro Foro abſolvi poſſunt ante factam reſtitutionem, ut patet in d. Conſtit. Clementis VIII. §. 9. Et ſi minus excedat ſummam ſecutorum decem, neque poſſunt abſolvi a Summo Pœnitentiario, prout patet ex noviſſima Conſtitutione Innocentii XII. declaratoria facultatis Cardinalis Pœnitentiarii, emanata tertio Nonas Septembris 1692. incip. *Romanus Pontifex*, in qua §. 7. ſic expreſſe habetur: *Munera a Regularibus contra recolend. mem. Clementis Papæ VIII. pariter Prædeceſſoris Noſtri anno Incarnationis præſatæ 1594. tertio decimo Kalendas Julii editam Conſtitutionem ultra valorem decem ſecutorum monetæ recipientes, exceptis rerum medicinalium, ſeu devotionis muneribus, ante factam reſtitutionem non abſolvat, nec mandet abſolvi. Infra vero prædictum valorem, nonniſi facta arbitrio ipſius Majoris Pœnitentiarii, ſeu per eum eligendæ Conſeſſarii elemoſyna, que in beneficium Religionis, ſeu Conventus, cui de jure faciendæ eſſet reſtitutio, ſi caute fieri poteit, erogaetur, abſolvat, ſeu mandet abſolvi. Vide infra numer. 128.*

Regulares non poſſunt uti Livellis, niſi ſervata forma dictæ Conſtitutionis Clementis VIII.; ſic declaravit Sac. Congreg. Episcop. in Florentina 21. Jul. 1690. ad relationem clare memor. Cardinalis Petrucci, apud Monacell. loc. citat. numer. 7.

Quoad ea, quæ concernunt Regulares aſſumptos ad Episcop. copatum. Vide verb. *Episcop. art. 7.*

Aſſignantur tempus, quo a Regularibus legenda ſunt varia Conſtitutiones Apoſtolica, & Decreta Sacrarum Congregationum ſub poena privationis Officii, v. ocisque activæ & paſſivæ ipſo facto a Superioribus incurrenda, ut notat Lanſulca, in *Theatr. Reg. verb. Decret. n. 2.*

Mense igitur Januario

Legi debent Conſtitutiones Clementis VIII. incip. *Religio ſe Congregationes*, & Urb. VIII. incip. *Nuper a Congregatione* de largitione munerum. Sic ſtatuitur in Conſt. Urbani VIII. incip. *Nuper* §. 2.

Kalen-

Kalendis Martii

Legi debet Decretum ſpectans ad Sanct. Officium Alexandri VII. juſſu editum incip. *Licet alias*. Sic ſtatuitur in ipſa Conſtitutione §. 5. ubi mandatur, quod legatur una cum aliis Decretis, & Conſtitutionibus Apoſtolicis ad S. Officium Inquiſitionis adverſus Hæreticam pravitatem pertinentibus quotannis legi ſolitis juxta Decretum Urbani VIII. incip. *Sanctiſſimus Dominus*.

Feria ſexta poſt Octavam Corporis Chriſti, & Feria ſecunda poſt primam Dominicam Adventus; Vel infra terminum unius menſis immediate ſubſequentis, juxta Decret. Sacræ Congregationis Regular. ad inſtantiam Procuratoris Generalis Congregationis Lateranenſis editum die 16. Ap. 1630. Vel infra terminum decem dierum immediate ſubſequentium juxta Decretum ejuſdem Sacræ Congr. Regular. ad inſtantiam Procuratoris Generalis Ordinis Eremitarum S. Auguſtini editum die 21. Maii 1638.

Legi debent Decreta Sacra Congregationis Concilii de celebratione Militarium Dominic. *Nuper a Congregatione*.

Feria ſexta poſt octavam Aſſumptionis B. M. V. vel per totum reſiduum Menſis Auguſti, juxta Decretum Sacræ Congregationis S. Inquiſitionis ad inſtantiam Procuratoris Generalis Congregationis Lateranenſis editum die 11. Febr. 1638.

Legi debet ſub poenis privationis Officii, vocisque activæ, & paſſivæ ipſo facto incurrendis, atque aliis ſive Sanctitatis arbitrio inſigendis &c. Decretum Sacræ Congregationis Sancti Officii juſſu Urbani VIII. editum de obſervantia Conſtitutionum Apoſtolicarum ad Sanctum Officium pertinentium incip. *Sanctiſſimus Dominus*.

Diebus a Superiore aſſignandis bis quotannis, Legi debent ſub poenis privationis Officiorum, & vocis activæ, & paſſivæ Decreta Generalia Clementis VIII. pro reformatione Regularium incip. *Nullus omnino*; Et Decreta Sacræ Congregationis Concilii Urbani VIII. juſſu edita de Regularibus Apoſtatis, & Ejectis incip. *Sacra Congregatio* una cum Decreto ejuſdem Sacræ Congregationis Innocentii XII. juſſu editum, moderatorio, & incorrigibilium reſpectivè innovatorio incip. *Instantibus Procuratoribus*.

Item bis quotannis diebus a Superiore aſſignandis. Legi debent Decreta Clementis VIII. ſuper receptione, educatione, et Profeſſione Novitiorum, quorum primum incip. *Regularis disciplina*, Secundum incip. *Sanctiſſimus in Chriſto*, Tertium iterum incip. *Sanctiſſimus in Chriſto Pater*, Quartum iterum incip. *Sanctiſſimus in Chriſto Pater*, Quintum incip. *Cum ad Regularem disciplinam*.

Item in quolibet Generali, vel Provinciali Capitulo, Congregatione, Capitulari Congreſſus, Dieta &c. ſub poenis privationis Officii, vocisque activæ, & paſſivæ ipſo facto incurrendis.

Legi debet Decretum Sacræ Congregationis S. Officii Urbani VIII. juſſu editum de obſervantia Conſtitutionum Apoſtolicarum, & decretorum ad Sanctum Officium pertinentium incip. *Sanctiſſimus Dominus*. Item ſub iſdem poenis legi debet ſaltem ſemel ſingulis annis Kalendis Martii in publica Menſa, vel alias in Capitulo ad hoc ſpecialiter convocato una cum aliis Decretis, & Conſtitutionibus Apoſtolicis ad S. Officium Inquiſitionis adverſus Hæreticam pravitatem pertinentibus quotannis legi ſolitis, juxta dictum Decretum Urbani VIII. incip. *Sanctiſſimus Dominus*.

Item ſexto quoque menſe in Conventibus Recollectionis, & Novitiatu pro Noſtratibus, legi debet Decretum Innocentii XI. incip. *Pro meliori Novitiorum*.

Item pro Noſtratibus his ſaltem in ſingulis annis ſub poena deſtitutionis Superiorum Localium ipſo facto incurrenda.

Legi debet Conſtitutio pro reſtituendo, ac conſervando Candore Regularis diſciplinæ edita ab Urbano VIII. die 1. Junii 1640. & incip. *Militantis Eccleſiæ*.

Regulares utriuſque ſexus tenentur ad obſervantiam Regulæ ſecundum primævam inſtitutionem; textu expreſſo in Concilio Tridentino ſeſſ. 25. de Regularibus c. 1. c. *Cum cauſam 27. de elect. cap. Ad noſtram 4. de appellat. cap. Super eo 9. & cap. ex parte 29. de Regularibus, cap. Recolentes 3. Et cap. ea que 8. de ſtat. Monachor.* Quamvis enim controvertant Doctores, an ſi reducatur religio, ſeu Monasterium, ad primum regulæ rigorem, priſtinamque ſeveritatem, teneantur Regulares inibi profeſſi ad illam reformationem; poſſintque ad illam ſervandam compelli; Et Oltral. conf. 96. & alii alii tenuerint non poſſe præſertim compelli; Tamen

contraria opinio eſt *Communis per Jura citata*, & eam tenent Innocentius in *cit. cap. Super eo 9. de Regularibus*, & ibi Joannes Andreas, Butrius, Card. & Abbas, & idem Abbas plene in *cap. Ad noſtram 3. de appellat. n. 4.* & ibi late Felinus num. 4. & 5. Decius n. 5. & 6. Præpoſitus n. 9. Butrius in *cap. Cum cauſam 27. de elect. n. 14. & 15.* ubi ſic expreſſe dicit: *Non excuſantur inſtantes Religionem collapſam, ſi ipſam proſitentur, licet tempore, quo proſitentur, non ſit ibi obſervantia, ſi Regulam ad unguem non ſervant, & ſic videtur, quod omnes Monachi vadant ad Domum Diaboli*. Et ibidem Joan. de Aniana n. 4. dicens: *Nota textum (& ſervent regulam), qui probat, quod non excuſatur ille, qui intrat Religionem collapſam, in qua Regula non ſervatur ad unguem, ſi illam proſitetur, & ſic videtur ſecundum Dominum Antonium, quod hodie omnes Monachi vadant ad Domum Diaboli*. Et ſequitur Fagn. *ibid. n. 33. & in c. Ne imitatis 5. de Conſtitutionibus n. 326. & in c. Recolentes 3. de ſtat. Monachor. a n. 4. ad 7. Donatus prax. rerum Regularium tom. 4. tr. 15. q. 5. per tot.* & alii paſſim; quæ ſententiam uti veram, & communem amplexu eſt Rota dec. 216. part. 2. diverſ. per tot. & præſertim n. 7. & ſeq. & probavit S. C. Concil. apud Fagn. in *cit. cap. Recolentes 3. de ſtat. Monachorum n. 7.* ubi cenſuit poſſe Superiores Regularium inducere reformationem juxta ipſorum Inſtituta, ſi eorum Monasteria ſint relaxata, & regula collapſa, & ad illam omnes obligare, ut colligitur ex *cit. capit. 1. ſeſſ. 25. de Regularibus*.

Et ratio eſt, quia Religioſi per Profeſſionem renunciaverunt propria voluntati, cum non amplius habeant velle, nec nolle; textu expreſſo in *cap. Si Religioſus 27. de electione in 6. cap. Religioſus 2. de Teſtam. etiam in 6. cap. Religioſi 5. de ſepulturis; item in 6. cap. Non dicatis 11. cauſ. 12. q. 1.* & ut recte dicunt Summa Alſen. *tit. 47. de Regul. art. 3. in 7. qu. Fagnan. l. c. n. 6.* & alii.

Proſitentes proſitentur Regulam, non conſuetudinem, & relaxationem, immo ad id expreſſam faciunt proſeſſionem, adeoque ad regulæ obſervantiam compelli poſſunt a Superioribus, non obſtante contraria conſuetudine, & inducæ relaxatione.

Et tanto magis hoc poteit fieri a Summo Pontifice, Regularibus enim neſas eſſet reſuſtari Papæ reformationem inducenti; Unde miratur, & recte conſequitur Fagnanus in *cit. c. Ne imitatis 5. de Conſtitutionibus n. 326.* quod quidam Regulares, audita opinione, quam nonnulli Auctores probabiliter dicunt, quod Summus Pontifex non poſſit Regularibus ad præſcriptum Regulæ reformationem indicare præter conſuetudinem, quæ in Religione vigeat tempore profeſſionis emiſſæ, anſi ſint debitum mandatis Apoſtolicis obedientiam denegare, cum talis opinio ſit maſiſte falſa, & contra *C. Cum cauſam 27. de elect. c. Ad noſtram 3. de appell. c. Super eo 9. & cap. ex parte 29. de Regul. c. Recolentes 3. & c. Ea, que 8. de ſtat. Monach.* & expreſſe contra Concil. Trid. *cit. cap. 1. ſeſſ. 25. de Regularibus*, & contra communem Doctorem.

Immo Papa poteit indicare Religioſis etiam ſtrictiorem vitam, quam Regula exigat, ut per Doctores in *cit. c. Super eo 9. de Regularibus, & c. Ad noſtram 3. de appellat.* & Fagnan. expreſſe in *cit. cap. Recolentes 3. de ſtat. Monachorum n. 7.* ſicut de facto Bonifacius VIII. indixit univerſis Monialibus clauſuram perpetuam, ut in *c. Periculoso unic. de ſtat. Regularium in 6.* innovato a Concilio Trid. in *c. 5. ſeſſ. 24. de Regularibus*: Et S. Pius V. in Conſt. incip. *Decoris*, ad eam clauſula legem adſtrinxit etiam Sanctimonialibus illas, quæ ex Fundatione Religionis, ſeu Monasterii ad eam non tenebantur; Et Clemens VIII. in Decretis de reform. Regul. incip. *Nullus omnino* in pluribus Regulares reſtrinxit ultra præſcriptum Regulæ; Quod factum eſt etiam in Decretis Sacræ Congregationis Concilii juſſu Urbani VIII. editis de Regularibus Apoſtatis, & Ejectis incip. *Sacra Congregatio*, & in Decreto ejuſdem Sacræ Congregationis moderatorio, & Incorrigibilium reſpectivè innovatorio juſſu Innocentii XII. edito, & incip. *Instantibus Procuratoribus*; Neque in his poſſunt Religioſi reſiſtere, quia, ut expreſſe dicitur in *c. Si Religioſus 27. de electione in 6.* Religioſorum arbitrium non eſt ſua, cum velle, vel nolle non habeant, ſed eſt illius, quem vice Dei ſupra caput ſuum poſuerunt, & cujus imperio ſe ſubjecerunt, voluntate dependet, ibi: *Si Religioſus, cujus arbitrium non eſt ſua, cum velle, vel nolle non habeat, ſed eſt illius, quem vice Dei ſupra caput ſuum poſuit, & cujus imperio ſe ſubjecit, voluntate dependet &c.* Et concordant

cap.

cap. Religiosus 2. de Testam. in 6. & cap. Religiosi 5. de sepulch. eod. in 6. cap. Non dicatis 21. caus. 12. quest. 1. cum similibus.

78 Unde Regularibus renuentibus reformationem indictam recipere, & integre observare, solet Sedes Apostolica interdiceret, & denegare licentiam recipiendi, & admittendi aliquos ad Habitum, & Professionem, ut patet ex Decretis Clementis VIII. citatis supra n. 72. §. Item his quotannis, & Constat. Innocentii X. incip. Inter cetera, & pluribus aliis Decretis Sacrarum Congregationum.

79 Et quod etiam Monasteriis renuentibus reformationem acceptare non concedatur licentia recipiendi Puellas ad Habitum, statuit S. C. Episcop. & Regul. in Neapolitana 26. Maii

80 Item nec admittendi ad Professionem eas, quæ se ad illam nolunt obligare. Ead. Sac. C. Episc. in Neapolitana 8. Aprilis

81 1605. In iis Monasteriis, quæ partim illam reformationem recipiunt, & partim non, recipi non debent nisi illæ, quæ se volunt reformationi subijcere; Ead. S. C. Episc. 17. Aprilis

82 1702. Nec reformatio est credenda statim, sed probanda diu, antequam detur licentia vestiendi. Ead. S. C. Episcop. in Capuana 17. Novemb. 1602. & 4. Maii 1604. & confirmati-

83 liter saepe sæpius alibi. Quæ tamen Professionem emisissent, antequam introduceretur reformatio, hortari debent ad illam acceptandam, sed non cogi. Ead. S. C. Episc. & Regul. in Neapolitana 5. Mart. 1602. apud Nicol. in Floscul. verb. Reformatio n. 10.

84 Unde Pignatell. tom. 1. consult. 45. num. 25. sic expresse habet: In Mediolanensi. Licet Regulares Regulam, quam professi sunt, observare teneantur, & cogendi sint; Nihilominus Moniales, quæ non ita exacte eam observant, veluti in Tejanis. in comedendo carnes, gestando indusium lineum, recitandis Horis Matutinis certa hora noctis, sint tolerandæ, ut in Monialibus S. Benedicti juxta mentem Gregorii XIII. Et legitur D. Cajetanus de Alexandris in Confessario Monialium cap. 1. §. 1. q. 4. ubi dicit. quod si Moniales tempore Professionis limitatam habuerunt intentionem non se amplius obligandi, quam ad illam Regulam sic relaxatam, tunc non tenentur reformatam ex parte servare, quia actus non obligantur ultra intentionem agentium; l. Non omnis 19. ff. Si certum petatur; Ita multi apud Sanch. in decal. l. 5. c. 2. n. 39. Si vero absque ulla expressa limitatione professæ sunt, tenentur Regulam sic reformatam amplecti, & observare, quia sponte sua in Religione profitentes ita Regulæ, & vitæ Religiosæ subijciunt, ut paratæ esse debeant, quantum ex se est, ad conservationem ipsius procurandam; Quare si Regularis observantia collapsa, & relaxata sit, tenentur Moniales pati, ut restitueretur, seu reformetur, & per consequens tenentur etiam Regulam sic instauratam, seu reformatam observare. Sanchez l. c. alique plurimi ibi relati; Et Monacell. tom. 2. tit. 13. form. 5. num. 7. dicit expresse, quod Monialis, quæ vult vivere secundum corruptelas, & abusus Monasterii, est in periculo damnationis.

85 Afferuntur Decreta Generalia Clementis VIII. pro reformatione Regularium tam Monachorum, quam Mendicantium cujuscumque Ordinis, & Instituti, quæ ut dictum est supra sub num. 72. §. Diebus a superiore assignandis bis quotannis legi debent sub pœna privationis Officiorum, & vocis activæ, & passivæ.

CLEMENS PAPA VIII.

§. 1. Nullus omnino, prætextu cujuscumque Privilegii, vel Superioritatis, etiam Generalatus a servitio Chori censeatur immunis, nisi pro tempore, quo quis in proprio Officio munere actu fuerit occupatus. Cum Lectoriibus autem, & Prædicatoribus, Superiores, iis tantum diebus, quibus eos legere, aut prædicare contigerit, dispensare possint; idem quoque præstare valeant cum ægrotis, & studiorum causa legitime impeditis; In eos vero, qui negligentes, aut inobedientes fuerint, salutari pœnitentia Superiores animadvertant, ad præscriptum Regulæ, & Constitutionum, alimentum etiam, si opus fuerit, subtractione.

§. 2. Lectio Sacre Scripturæ, vel Cælium Conscientiæ bis in hebdomada, præscriptis diebus, in singulis Monasteriis, & Conventibus habeatur, ad quam Fratres omnes conveniant, eaque absoluta, mutua collatione, circa explicatam Doctrinam sese utilitererceant.

§. 3. Quo Trid. Concilii Decreta de paupertatis voto cur-

stodiendo fidelius observentur, præcipitur, ut nullus ex Fratribus, etiam si Superior sit, bona immobilia, vel mobilia, aut pecuniam, proventus, Centus, elemosinas, sive ex concionibus, sive ex lectionibus, aut pro Missis, tam in propria Ecclesia, quam ubicumque celebrandis, alioquin, ipsorum iusto labore, & causa, & quocumque nomine acquisita, etiam si subsidia sanguineorum, aut piorum, largitiones, legata, aut donationes fuerint, tamquam propria, aut etiam nomine Conventus possidere possit, sed ea omnia statim Superiori tradantur, & Conventui incorporentur, atque cum ceteris illius bonis, redditibus, pecuniis, ac proventus confundantur, quo communis inde victus, & veltitus omnibus suppeditari possit.

§. 4. Neque Superioribus, quicumque illi sint, ullo pacto liceat eisdem Fratribus, aut eorum alicui bona stabilia etiam ad usumfructum, vel usum, administrationem, aut commendam etiam depositi, aut custodiæ nomine concedere.

§. 5. Eorum vero, quæ ad necessitatem concessa erunt, nullus quicumque possideat ut proprium, neque ut proprio utatur.

§. 6. Qui in præmissorum aliquo deliquerit, pœnas, nedum a Concilio Trid. præscriptas, sed alias quoque multo graviores Superiorum arbitrio imponendas, incurrat.

§. 7. Nulla quorumcumque Superiorum dispensatio, nulla licentia, quantum ad bona immobilia, vel mobilia, Fratres excusare possit, quominus culpæ, & pœnæ ab eisdem Concilii Decretis impostæ, & ipso facto incurrendæ, obnoxii sint, etiam si Superiores asseverent, hujusmodi dispensationes, aut licentias concedere posse, quibus in ea re fidem minime adhibere volumus.

§. 8. Fratrum veltitus, & supellex Cellarum ex communi pecunia comparetur, & omnino uniformis sit Fratrum, & quorumcumque Superiorum, statuique paupertatis, quam professi sunt, conveniat, ita ut nihil superflui admittatur, nihil etiam, quod sit necessarium, alicui denegetur.

§. 9. Quæcumque fratrum vestes, sive laneæ, sive lineæ, omnique alia supellex in aliquem commodum Conventus locum deferantur, & ibique ab uno vel duobus fratribus huic muneri deputatis diligenter custodiantur, ut inde Superioris arbitrio, prout unicuique opus fuerit, ministrari opportune possint.

§. 10. Omnes etiam Superiores, quicumque illi sint, eodem vino, eodemque obsonio, sive eadem (ut ajunt) pistantia in communi mensa, prima, vel secunda, nisi infirmitatis causa impediti fuerint, vescantur, neque singulare aliquid, quo privatim quisque in cibum utatur, ullo modo afferri possit; Si quis ea in re peccaverit, nihil ea die alimentum percipiat, nisi panem, & aquam.

§. 11. Superiores omnes, etiam Generalis, qui redditus, aut præstationes peculiare ratione Officiorum habent, eorum accepta, & expensa in libro distincto fideliter, & diligenter annotari curent, neque in alios usus, quam ratione Officii sui necessarios, quicumque expendant; Cum vero contigerit, ipsos in aliquo Conventu commorari, eam pecuniæ quantitatem in communem conferant, ex qua sibi, & iis, qui secum erunt, victus ad præscriptum Regulæ & Constitutionum, suppeditetur.

§. 12. Nullus ex Superioribus locorum administrationem bonorum, aut aliarum rerum, dispensationemque pecuniarum, & reddituum sui Conventus, etiam nomine Conventus, per se ipsum habere, sive exercere possit, sed universum id onus tribus fratribus ejusdem Conventus a Generali ita demandetur, ut unus rerum, & bonorum, reddituumque colligendorum, ac exigendorum curam habeat; alter tamquam Depositarius pecunias, ac cetera ab illo collecta, & exacta fideliter asservet; alius de pecuniis, & rebus a depositario acceptis Priori, & Fratribus, ac Conventui universis de necessariis, mandante tamen ipso Priore, non secundum proprium affectum, sed juxta Caritatis Regulam, veluti bonus dispensator, provideatur, Officiorum hujusmodi consensione penitus interdicitur.

§. 13. Ceterum hi tres, tam impensæ, quam accepti singulis mensibus Superiori locali, adhibitis etiam duobus, vel tribus Fratribus ejusdem Conventus probatoribus, rerumque usui peritis, rationem reddant; Deinde ipsimet rursus, presentibus Priore & peritis prædictis, Generali, vel Visitatoribus, cum advenerint; Denique ipse Generalis, vel Visitator in quolibet proximo Capitulo Generali, saltem coram tribus Judicibus, ab ipso Capitulo ad hoc constitutis, il-

lorum

lorum omnium, universaque suæ administrationis, tunc publicæ, quam privata rationem reddere teneantur, cujus etiam exemplum authenticum ex actis Capitulo extrahatur, ad hoc ut ad omne mandatum Nostrum, vel Sedis Apostolicæ Romam transmitti possit.

§. 14. In unoquoque Conventu fratrum in tantum deinceps constituatur, & in posterum retineatur numerus, qui ex redditibus illius propriis, vel ex communibus constitutis, vel etiam singulorum elemosynis, aliiive quibuscumque obventionibus in commune, ut præfertur, conferendis, commode possit sustentari; redditus vero, & supradicta omnia in communi loco, ac tuto diligenter adserventur.

§. 15. Superioribus autem, ne Concilii Trident. aut hæc nostra Decreta declarare, interpretari, aut relaxare ullo modo possint, omnino interdiciamus, & prohibemus. Decernentes irritum & c. Si quis autem contra præsumpserit attentare, is eo ipso omni Gradu, Officioque privatus, & ad ea perpetuo inabilis exillet.

§. 16. Nullus, nisi actu legat, vel prædicet, aliquo sui Gradus Privilegio gaudeat.

§. 17. Si alicui ex necessaria causa, Generalis judicio probanda, locus ex eodem Ordine, qui illi ministrat, concedendus erit, is, nisi vigesimum quintum agat annum, & qui communi servitio sit deputatus, non concedatur, & si commode fieri potest, sit Laicus conversus.

§. 18. Ut omnis scandalorum, & vagationis occasio tollatur, Conventus clausura perpetuo ac diligenter servetur, ac propterea a Superiore janitor constituatur, qui diligentia, ac morum integritate maxime commendetur, is janua custodiendæ semper assidat, eamque nemini fratrum aperiat, nisi socium, & exeundi licentiam obtinuerit.

§. 19. Nullus a Conventu egredi audeat, nisi ex causa, & cum socio, licentiaque singulis vicibus impetrata, aut benedictione accepta a Superiore, qui non aliter eam concedat, nisi causa probata, sociumque exituro adjungat, non petentis rogatu, sed arbitrio suo, neque eundem sæpius; Licentia vero generalis exeundi nulli omnino concedatur.

§. 20. Contravenientes autem pœna gravi, etiam carceris ad Superioris arbitrium plectantur, eandem etiam janitor subeat, si sciens exeundi facultatem fecerit.

§. 21. Cum autem quis in Conventum revertitur, superiorem iterum adibit benedictionem recepturus, qui a socio itineris rationem, & quid rei actum sit, diligenter perquirat.

§. 22. Nullos Fratres Romam pervenire Superiores permittant, nisi prius a Generali, vel Protectore dumtaxat licentia in scriptis impetraverint.

§. 23. Si quis autem sine hujusmodi facultate Romam venire præsumpserit, voce activa, & passiva biennio privatus exsiliat, subiturus etiam alias, arbitrato Superiorum, infingendas pœnas. Quæ item omnia advertis eos, qui supradictos admiserint, & receperint, sine ulla exceptione, locum habeant.

§. 24. Habeat Superior clavem ita fabrefactam, ut cum sibi videbitur, cellas omnes referat possit, & propterea nullus Cellam etiam noctu ita claudat, quin semper a Superiore possit aperiri.

§. 25. In medio Dormitorii per totam noctem lampas colliceat.

§. 26. Nullus, etiam Superior cellas, sive in claustris, sive alibi separatas a communi Dormitorio habeat, sed unusquisque unica cella, eadem cum ceteris aliorum fratrum conjuncta, nudis omnino parietibus, ac lecto & mensa humilibus, uniformique supellectili, ut præfertur, quemadmodum Religiosus decet, contentus sit. Possit tamen Generalis alicui ex Superioribus Conventuum, si eorum muneri, & Officii necessitatem id exigere cognoverit, alteram etiam Cellam concedere.

§. 27. Cellæ, sive ædiculæ, quæ extra Dormitorium preparatæ sunt, ad Officinas, aut alias ad communem usum, & commoditatem Conventus redigantur.

§. 28. Sigillatum suo quilibet lecto cibet, neque ullibi duo eodem lecto dormire possint, qui omnes ad certam formam redigendi erunt.

§. 29. In privatis cellis nulli camini permittantur, sed omnes obscurantur statim, cardinibus etiam e parietibus convulsis, ut res illa non ad tempus facta, sed perpetuo duratura videatur; Cellis tamen Generalis, aut alterius Superioris, ac Prædicatoris exceptis.

§. 30. Conventus fenestræ omnes, quæ in vias publicas, aut in vicinas Laicorum redere prospiciunt, muro ita obstruantur, ut omnino is prospectus impediatur.

§. 31. Valetudinarium in singulis Conventibus certo, ac salubriori loco constituatur, quod pro loci situ, ac fratrum numero, quoad fieri poterit, commodissimum esse possit, in quo fratres omnes, cum ægrotabunt, curentur, nec inde, nisi recuperata sanitate, abire permittantur; qui vero infirmorum curæ præpositi sunt, omni sedulitate, ac caritate, operam suam præstent, ac curabunt, ne quid ægrotis omnino deficiat, quod ad sanitatem recuperandam pertineat.

§. 32. Ineatur ratio, qua, sublatis licentiis ac facultatibus hæcenus quibuscumque concessis, degentes extra Conventus claustra, ad ea quamprimum revocentur, nec de cetero, nisi ex gravissima causa, a Sede Apostolica probanda, hujusmodi facultates concedi possint.

§. 33. Nulli in posterum ad Habitum, aut Professionem admittantur, nisi in Conventibus per Sedem Apostolicam in qualibet Provincia deputandis.

§. 34. Curent Superiores, ut Constitutio interdicens largitiones munerum, & præscribens hospitalitatis formam ab omnibus in quolibet Conventu inviolabiliter observetur.

§. 35. Ut omnis Officiorum ambitus occasio præcludatur, caveant omnes a directa, vel indirecta voce, seu suffragiorum procuratore, tam pro se ipsis, quam pro aliis, tum in Capitulis locorum, tum in ceteris, præsertim Generalibus Capitulis, aut Congregationibus, seu alibi; Quicumque secus fecerint, præter alias pœnas, & Censuras hæcenus contra hujusmodi ambientes inflictas, quas in suo robore permanere volumus, in pœnam privationis Officiorum, quæ obtinent, eo ipso incidant, & ad futura quæcumque pariter inhabiles habeantur: super quo cum eis dispensari a nemine possit, nisi a Nobis, vel successoribus Nostris, & pro qualitate culparum, gravius etiam plectantur; Porro supradictas omnes pœnas ad complices, ac simpliciter scientes, & non revelantes, extendimus.

§. 36. In Superiorum, & Officialium omnium electionibus forma præscripta a Sacro Concilio Tridentino, & Ordinis Constitutionibus inviolabiliter servetur, jureque Electores secundum veritatem cujusque conscientie, prohibeas, ac magis idoneos se electuros; Ac propterea, priusquam ad electionem deveniatur, in primis, & ante omnia prælegantur Constitutiones de qualitate, & requisitis eligendorum; Ad Officia, Grados, & Prælaturas illi precipue eligantur, qui possint, & consueverint Regulæ Ordinis, & Constitutiones observare, præsertim quæ pertinent ad servitium Chori, ac veltitum, & victum communem.

§. 37. Eligantur in Capitulo Generali, vel Provinciali aliquot graves, & periti ex fratribus cujuslibet Provincie, saltem tres, qui admittendos ad prædicationem verbi Dei, vel ad audiendas Confessiones, etiam ipsorum fratrum, ac Lectores publicos diligenter simul examinent, priusquam probentur, & ad hujusmodi ministerium admittantur; Horum etiam curæ sit examinare, & probare, tam quoad doctrinam, quam quoad mores promovendos ad quoscumque Ordines, in quo servetur Decretum Congregationis Interpretum Sacra Concil. Trid. hac de causa nuper editum, & promulgatum.

§. 38. Illud porro Superiores omnes in Domino admoneamus, ut memores sint rationis, quam in Novissimo die reddendi sunt pro grege sibi commisso, ac propterea omni studio invigilent, ut, quæ eorumdem Ordinum Regulis, & Constitutionibus, de Oratione mentali, silentio, ieiuniis, capitulo culparum, aliisque spiritualibus exercitiis prudenter, ac pie sancta sunt, ea omnia, & singula ad unguem observentur, intelligantque super his, veluti fundamentis, omnium Religionum ædificia construenda, & amplianda esse, quæ ut faciliorem exitum sortiantur, & fructus uberiores in animis fratrum producant, valde opportunum erit, si in quolibet Conventu, singulis hebdomadis, habeatur sermo de Religiosa disciplina, Regularique observantia.

§. 39. Quo vero omnia ordinate peragantur, appendatur tabella in loco conspicuo uniuscujusque Conventus, in qua distincte amoretur, quid singulis horis cujusque diei, quilibet frater præstare debeat, ut certo quoque signo præmonitus, majori animi preparatione suo muneri satisfacere possit; Quæ Ordinis Constitutionibus, his Decretis non adverfantur, inviolate custodiendæ erunt.

§. 40. Quibus horum Decretorum capitibus certa pœna præ-

præ-

præscripta non est, arbitrio Generalis, vel alterius immediati Superioris infligatur; Ut autem hæc Decreta, donec alia, quæ pleniorum reformationem facient, edantur, ac ab omnibus observari possint, districtè præcipimus Generalibus, ac omnibus aliis quibuscumque Superioribus, ad quos hoc spectat, ut curent, ac efficiant, ea omnia inter alias eorundem Ordinum Constitutiones perpetuo valituras redigi, interdicta omnino eorum singulis facultate illas declarandi, & adversus eas unquam dispensandi, alioquin sciant, se in pœnam Generalitatis, & Officiorum privationis, ac inhabilitatis perpetuæ ad alia quoque munera ipsò facto, & sine ulla exceptione respectivè incidisse.

§. 41. Ne vero, prætextu dilatae publicationis eorum observatio quoquomodo differri possit, aut impediri, volumus ut post illorum publicationem, in Conventu, vel Monasterio casualiter Ordinibus, de Urbe factam, Generalem, alioque Ordinum Superiores, ceteroque quoscumque fratres præsentis, itatim, reliquos vero absentes citra montes, unius mensis, ultra montes, trium mensium spatium ita arctent, ac si eorum singulis personaliter intimata fuissent.

§. 42. Insuper mandamus, quod Generales in singulis Conventibus, citra montes, unius mensis; ultra vero montes, trium mensium cursum, decreta supradicta publicari faciant, sub pœna privationis Generalitatis, aliisque arbitrio nostro imponendis.

Datum Romæ apud S. Petrum die 25. Mensis Junii 1599. §. 43. Decretum illud, quo fratres Romam petere cum Generalis, & Protectoris licentia dumtaxat permissum est, est, Sanctitas Sua extendi ad Provinciam decrevit, ita ut is ipse ex causa communi totius Provincie dumtaxat facultatem hujusmodi facere valeat, declaravitque, pœnam privationis vocis activæ, & passivæ contrahentibus infligendam, Sanctitatis Sæ servatam esse, interdicta omnino eorum Superioribus singulis, etiam Generali, ac Protectori facultate illam moderandi, ac relaxandi.

Datum Romæ die 20. Martii 1601.

36 Regulares tot solum stare debent in Monasteriis, quot ali commode possunt per redditus, & elemosynam eorum. Conc. Trident. sess. 25. de Regul. c. 3. Clemens VIII. Constit. 60. incip. Nullus Paul. V. Constit. 9. incip. Sanctissimus Urban. VIII. Constit. 43. incip. Cum sape, Innocent. X. Constit. incip. Inter cetera, Innocent. XII. Constit. incip. Nuper a Congregatione. Vide verb. Moniales art. 2. a numer. 12. ad 62. verb. Novitius a n. 56. ad 65. verb. Simonia art. 7. ad numer. 20. ad 23.

37 Unde Regularium numerus pro unoquoque Conventu præfixus, & a Sacra Congregatione approbatus, prout necessario debet esse præfixus, & approbatus, uti statuerunt varii Summi Pontifices, & signanter Urbanus VIII. Innocentius X. & Innocentius XII. in citandis suis Constitutionibus, non potest a Superioribus augeri, etiam sub prætextu augmenti Redditiu abque ipsius Sacre Congregationis Concilii licentia, sub pœna privationis Officiorum, vocis activæ, & passivæ, ac inhabilitatis perpetuæ. Urbanus VIII. Constit. incip. Cum sape contingat; Innoc. X. Constit. incip. Inter cetera; Innocent. XII. Constit. incip. Nuper a Congregatione.

38 Regularis non potest habere locum in duobus Monasteriis, textu expresso in c. Ne nimia 9. de Religiosis Domibus; ibi: Illud etiam prohibemus, ne quis in diversis Monasteriis locum Monachi habere præsumat, nec unus Abbas pluribus Monasteriis præsidere.

39 Regulares sunt exempti ab oneribus, & collectis; S. C. Immunit. in Cremonen. 11. Jan. 1695. lib. 1. Decr. Vallem. p. 166. & 11. Jun. d. A. & lib. p. 194. in Aquin. 5. Febr. d. Ami, & lib. p. 170. & alibi. Exempti quoque sunt ab hospitio, seu hospitiatione militum, etiam pro bello adversus Turcas. Sic Sanctus Pius V. in Constit. incip. Cum sciet.

40 Regulares non tenentur ad onera, impositiones, & collectas pro bonis acquisitis, nisi juxta decisionem in Brundusina coram Penia, & Decretum editum sub Clemente VIII. Anno 1600. S. C. Immunit. in una status Ecclesiastici 9. Novemb. 1632. lib. 2. Decr. Paul. p. 144. & in Montis Alti 29. Maii 1629. l. 1. Decr. Paul. p. 139.

41 Regulares Carmelitani non tenentur ad solutionem gabellæ Dataris carnis ex forma Constit. Clementis VIII. & Pauli V. non solum pro animalibus natis in eorundem prædiis, sed nec etiam pro emptis pro usu proprio, cum iste casus non sit expressus in dictis Constit. & de Jure sint exempti. Sac. Cong.

Immun. in Ferrarien. 15. Septemb. 1637. lib. 3. Decret. Paul. pag. 43.

Regulares gaudere debent exemptione pro vino, quod minutatim vendunt. S. C. Immunit. in Fav. 19. Decemb. 1634. lib. 2. Decr. Paul. p. 212.

Canonici Regulares Lateranenses in vim motus proprii Urbani VIII. F. R. tenentur ad solutionem Gabellæ carnis, etiam pro animalibus, quæ in propriis Domibus & Monasteriis macantur. S. Cong. Immunit. in Ravennat. 27. Febr. 1646. lib. 3. Decret. Paul. pag. 273.

Fratres Minores S. Francisci de Observantia gaudent, prout ceteri Ecclesiastici, tam Sæculares, quam Regulares, exemptionibus pro rebus emptis ab eorum Syndico, pro victu, & vestitu eorundem Sac. Cong. Immunit. in Valentina 17. Martii 1658. lib. Decret. Rocci pag. 172.

PP. Dominicani sunt exempti a Collectis impositis a Communitate, tam de Jure communi, quam ex Privilegiis Pontificiis. Sac. Cong. Immunit. in Firmana 6. Maii 1631. l. 2. Decr. Paul. 76.

Regulares sunt exempti a Gabella portæ Civitatis pro introductione frumenti. Sac. Cong. Immunit. in Materat. 31. Aug. 1646. lib. 3. Decr. Paul. pag. 290.

Regulares circa libertatem emeriti carnes remittuntur ad Sacram Congr. Boni Regiminis. Sac. Cong. Immunit. in Anconitana 5. Martii 1675. lib. 1. Decr. Altoviti pag. 1078.

PP. Societatis Jesu tenentur pro bonis acquisitis, ad onera, quæ sint certa, realia, & invariabilia; pro aliis vero bonis tenentur ad Collectas auctoritate Apostolica impositas, cum specifica expressione Ecclesiasticorum, dummodo in locis bonorum non adsit consuetudo contraria. Sac. Cong. Immunit. in Firmana 9. Octobris 1692. lib. 2. Decr. Paul. pag. 8.

An FF. Minimi contra formam Privilegiorum possint conveniri ab Ordinario, aut Vicario Apostolico pro reddenda ratione bonorum temporalium ab eis possessorum? Sac. C. respondit hujusmodi Fratres uti jure suo. Sac. Cong. Immunit. in Bisin. an. 14. Januar. 1693. lib. 5. Decret. Paul. pag. 5.

Licet Regularibus in eorum Conventu sito in loco, ubi Dominus Loci exigit unum pro quindecim ab Ecclesiasticis pro coactura panis in Furnis sibi competentibus, habere Furnum pro eorum usu, & venientium sumptibus Conventus. Sac. Cong. Immunit. in Materaten. 22. Septemb. 1624. lib. 3. Decret. Altoviti pag. 87.

Regulares sunt Testes idonei ad probandum extractionem, tot & violationem Immunitatis Eccles. secutam in eorum Ecclesia. Sac. Cong. Immunit. in Regien. 1. Julii 1642. lib. 3. Decret. Paul. pag. 177.

Minor observans S. Francisci potest de licentia Em. Vicarii Urbis in causa Civili deponere. Sac. Cong. Immunit. in Romana 4. Septembris 1640. lib. pag. 129.

Datur facultas Episcopo, non solum examinandi, sed etiam etiam cogendi Regulares ad se subiendum examini in causa violatæ Immunitatis. Sac. Cong. Immunit. in Aprutina 20. Novemb. 1640. lib. 3. Decret. Paul. pag. 135. in Neapolitana 6. Octobris 1643. lib. pag. 211.

Datur facultas Episcopo examinandi etiam Regulares, dummodo actu, & habitu aliunde veritas haberi non possit, ac citra incursum Irregularitatis. Sac. Cong. Immunit. in Novarien. 27. Julii 1635. lib. 2. Decr. Paul. p. 229.

Similis facultas conceditur aliquando etiam Vicario. Sac. Cong. Immunit. in Tropien. 3. Augusti 1639. lib. 3. Decr. Paul. pag. 99.

Regulares dare debent Eminentissimo Legato uti Delegato Apostolico notam animalium, quæ per eosdem Regulares introducuntur ad effectum macandæ pro servitio Religiosorum. Sac. Cong. Immunit. in Tropien. 9. Augusti 1639. lib. 3. Decret. Paul. p. 89.

Scribitur Archiepiscopo, ut provideat, & ordinet pro suo arbitrio, quod Regulares quomodolibet privilegiati non locent appartamenti ordinata ad habitationem Religiosorum Sæcularibus, ad effectum vitandi abusus, & controversas Immunitatis Eccles. Sac. Cong. Immunit. in Neapolitana 10. Nov. 1676. lib. 1. Decret. Altoviti pag. 1302.

Qui carceraverant, & modo tempore detinuerant Regularem, absolvuntur in forma Ecclesiæ arbitrio Episcopi. Sac. Cong. Immunit. in Litteren. 4. Decemb. 1694. lib. 1. Decret. Vall. p. 159.

Alia ad rem; Vide verb. Alienatio, verb. Baptismus art. 7. 109 verb. Benedictio, verb. Conventus, verb. Ecclesia, verb. Fenesira, verb. Habitus, verb. Massa, verb. Oratorium, verb. Oracula

Oracula vice vocis, verb. Privilegium, verb. Quarta, verb. Sepultura, verb. Testis, verb. Vicarius.

110 Regularis nequit simul esse Parochus, & Superior sui Conventus. Sac. Cong. Disziplinæ Regular. 28. Maii 1715. Decreto 6. in Bullario Clementis XI. Vide in hoc Tomo verb. Parochus; Art. 11. num. 85.

111 Regulares, sicuti dictum est in verb. Jejunium art. 1. n. 12. uti possunt ovis, & lactiniis in suis jejunis, extra tamen tempora ab Ecclesia universaliter prohibita, ut fuit determinatum in Capitulo Generali PP. Capuccinorum 1596. ac fuit approbatum a Sacra Congr. Episcoporum & Regular. in Cosentina 15. Julii 1606. apud Nicol. in Flocculis verb. Cappuccini n. 9. & apud Piton. Constit. & dec. Pontific. ad Regulares tom. 4. n. 1672. Quod tamen intelligendum est ex vi propriæ Regule; quia alias etiam ipsi in jejunis uti debent cibis secundum legitimam aliorum consuetudinem, & maxime Religiosorum regionis, & loci, ubi morantur, cum consuetudo sit optima Legum interpres, textu expresso in c. Dilectus 8. de consuetud. l. si de interpretatione 37. ff. de Legibus; Immo ipsa sit altera Lex, & pro Lege servari debeat; cap. Dilecti 4. de arbitris. l. de quibus 32. ff. de Legibus, l. Scævola 26. ff. de aqua & aqua pluvia arcenda; l. Et ab antiquis 31. Cod. de testamentis cum similibus. Unde Marchant. in expositione Regule Fratrum Minorum cap. 3. q. 2. sic expresse concludit; Jejunia Regule servari debent juxta morem patriæ, & jejunantium communem formam, adducens ad id sententiam 4. Magistro; qui expresse dicit, Jejunant ergo &c. debet intelligi cibis jejunantium secundum consuetudinem hominum, & maxime Religiosorum terre, in qua morantur. Et opinionem Hugonis de Dina sic habentis: Ubi a lactiniis abstineant jejunantes, scandalum est, si nos morem patriæ &c. violamus. Juxta Sancti. Canonem, mos Ecclesiæ, sive Diocesis, in qua sumus, est servandus; & infra; Debemus ergo in jejunis secundum morem jejunantium uti. Hinc Diana in Summa verb. Jejunium n. 56. adductus a Patre Viva in proposit. 32. ex damnatis ab Alexandro VII. n. 10. in fin. dicit consuetudinem abstinendi a Lactiniis in vigiliis & quatuor Temporibus in Sicilia videri gravem, & sub mortali receptam, etiam apud Regulares; qualis procul dubio est apud Nostrates consuetudo jejunandi in cibis quadragesimalibus diebus Adventus, juxta Constitutiones Capituli Generalis celebrati anno 1500. Interamni de mandato Alexand. VI. cap. 3. artic. 2. apud Orbem Seraphic. tom. 3. de jejunio, ubi sic expresse habetur: Ad hanc autem Quadragesimam jejunandum Fratres sunt obligati modo, quo ceteri Christiani ad illam communem obligantur, ut lactinia in ea comedere nequeant.

At vero in Ferris laxis, aliisque jejunii diebus infra annum extra Quadragesimam, & Adventum teste communi praxi jejunatur, & jejunandum esse dicimus juxta diversarum Provinciarum, & Regionum probatam consuetudinem per supra adducta jura, & dicta etiam sub verb. Jejunium loc. cit. n. 11. & juxta S. Thomam 2. 2. quest. 166. art. 3. ad 3. sic expresse dicentem: In jejunio Quadragesimali interdicitur universaliter etiam ova, & lactinia, circa quorum abstinentiam in aliis jejunis diversæ consuetudines existunt apud diversos, quas quisque observare debet secundum morem eorum, inter quos conversatur. Et sic de jejunis præscriptis in Regula Fratrum Minorum ultra supradictatos sustinent moderni Expositores Regule, Corduba, Politius, Longus, quo refert, & sequitur Melpini in Comm. cap. 3. tract. 13. quest. 1. & 2. Matthauc. Cuncta Confess. lib. 3. cap. 4. num. 36. ubi ad id allegat Marchant. 4. Magistros, Hugonem de Dina, Sanctorum, & Amenum, ac dicit non subsistere opinionem Felicis Potestatis tom. 1. part. 3. a num. 2853. afferentis, Fratres Minores non teneri in jejunis Regule extra Quadragesimam, hoc est Adventus, & ferie sextæ abstinere ab ovis, & lactiniis, qui tamen Felix loc. cit. n. 2856. dicit, circa id nolle suum proferre judicium, ibi: Si autem quid ego sentiam, cupis, judicium ferre ova, & infra sub num. 2899. ad consimilem petitionem dicit: Hinc petitioni nolo ego respondere, quamvis ex rationibus & fundamentis, ibi a num. 2856. ad n. 2875. adductis videatur in dictam sententiam propendere. Concludendum igitur est, quod quamvis cit. statuta & Constitutiones Ordinis nostri, non obligarent sub culpa mortali per Constitutionem Sixti IV. incip. Circumspicua adductam ab ipso Felice Potestate loc. cit. num. 2831. & allegatam, ut intellectum suum, discurrendi gratia, aperiat, loc. cit. num. 2856. 2865. 2870. & 2875. per supra adducta jura, & allegatos Doctores, adhuc tenentur Nostrates sub gravi fact observan-

da jejunia Ecclesiæ, & Regule in cibis juxta dictam legitimam aliorum consuetudinem, & maxime Religiosorum regionis, & loci, ubi morantur; Nimis enim mirum esset quod Religiosi majori perfectioni, & mortificationi addicti, atque obstricti, in suis Regule jejunis adinstar illorum Ecclesiæ universalis instituti, & minorem abstinentiam, & mortificationem tenerent, quam sæculares. Quod & dicendum venit de aliis Religiosis pro jejunis sub præcepto eis impositis a suis respective Regulis, & Constitutionibus; Cum de omnibus, ceteris paribus, militet eadem ratio, & ubi militat eadem ratio, eadem etiam militare debeat juris dispositio, l. Ideo 27. ff. de Legibus; l. Illud 32. ff. ad Legem Aquil. & cap. Inter corporalia 2. de translatione Episcop. cum similibus.

Regulares utriusque sexus nequeunt licite esse Patrini, non solum in Sacramento Baptismi, per jura allegata, & dicta, in verb. Baptismus art. 7. num. 41. & sequent. sed neque in Sacramento Confirmationis; propter eandem rationem ibi a Sacris Canonibus, & Conciliis adductam. Ubi enim eadem est ratio, eadem debet esse Legis dispositio; l. Ideo 27. ff. de legib. l. Illud 32. ff. ad leg. Aquil. cap. Inter corporalia 2. de translatione Episcop. Cum ratio Legis sit anima Legis; l. Cum ratio 7. ff. de bonis damnator. Et tanto magis urget talis prohibitio quoad illos Regulares, qui nedum jure communi, sed & jure speciali propriæ Regule ad id veniantur, ut in specie Fratres Minores, ex cap. XI. sua Regule sic expresse prohibentis: Nec fiant compadres virorum vel mulierum, ne hac occasione inter Fratres, vel de Fratibus scandalum oriat, pro qua prohibita compaternitate ex vi Regule venit compaternitas quorumcumque in Baptismo, & Confirmatione, ut recte citatis aliis Regule Expositoribus, docet Corduba in cit. cap. XI. Regule q. 4. Lex enim generaliter loquens, generaliter est intelligenda, cap. Si Evangelica 13. dist. 55. cap. Quia circa 22. de privileg. l. Prætor 20. §. At Prætor, ff. de novi operis nunciat. cum similibus; Et ubi Lex non distinguit, neque nos distinguere debemus; l. Non distinguemus 32. ff. de recept. arbit. l. De prætor 8. ff. de publiciana in rem action. l. Prætes 3. ff. de officio Præsid.

Compaternitas prohibita Fratribus Minoribus ex vi Regule, est solum illa, quæ contrahitur in tenendo suscipiendum Sacramentum, præsertim Baptismi, & non ipsam ministrando, Et ratio est, quia hæc solum scandalum generare potest, ut in præcepto Regule continetur; ubi autem, ut in ministrando Sacramentum, cessat causa, & finis Legis, nempe occasio scandalum, cessat ex vi Regule ipsa Lex. c. Cum cessante 60. de appellat. l. Cum ancillam 6. Cod. de condit. ob causam. Tum quia generaliter, & proprie tales compadres dicuntur solum tenentes suscipiendum Sacramentum, non autem ipsum ministrantes. Et sic expresse declaravit Capitulum Generale Meclinien. anno 1499. & habetur in Tabul. Vic. gen. ibi: Et cum in Regula prohibeatur, ne Fratres fiant compadres virorum, vel mulierum &c. intelligendum est quo ad elevationem de Fonte Baptismatis, non quo ad Baptizationem; Sic refert, & tenet Corduba loc. cit. ubi recte cum aliis ibi allegatis Regule Expositoribus, docet, quod ad tenendum, seu levandum de Fonte Baptismatis prohibetur Fratribus Minoribus, nedum jure communi, sed etiam ex vi Regule. Quoad ministrandum vero Baptismum prohibetur ipsis, sicuti & omnibus aliis Regularibus solum jure Ecclesiastico communi, capit. Placuit 8. caus. 16. quest. 1. ibi; Neque filium de Baptismo accipere, neque baptizare; Ex vi Regule prohiberi Fratribus Minoribus solum compaternitatem ex susceptione prolis de Sacro Baptismatis Fonte, tenet expresse Marchant. in cit. c. XI. Regula quest. & conclus; unica, & alii Expositores.

Nec valet dicere, quod inter casus, ratione quorum Fratres Minores a loco recedere possunt, referunt antiqui Expositores, esse, si in ipso loco obligentur Fratres ad baptizandos pueros, adeoque eis prohibetur ex vi Regule etiam Baptismum ministrare. Non valet, inquam, quia iste casus, ut explicat Marchant. l. c. referendus est ad locum, ubi sine Apostolica dispensatione adeit Cura animarum, & obligatio baptizandi ex officio, non autem ex caritate, aut ex vi compaternitatis; Ex Lege enim Charitatis in casu necessitatis articuli mortis probabiliter imminenti puero, si nullus alius esset qui legitime posset, & vellet ipsum baptizare, nedum alii Regulares, sed & ipsi Fratres Minores, non solum licite possent, sed immo tenerentur ipsum baptizare, quia lex char-

ritatis jubet in tali casu providere de remedio ad salutem æternam omnino necessario, quale est Baptisma; & contra hoc nullum jus præcipere potest, cum necessitas non habeat, nec recognoscit Legem, *cap. Quoniam* 13. *caus. 1. q. 7. c. Sicut* 11. *de consecr. dist. 1. c. Omnes* 1. *de fer. cap. Consulisti* 3. *de celebr. Missar. cap. Concilium* 2. *de observat. jejum. cap. Quod non est licitum* 4. *de Regul. jur.* Et tenent expresse Cordub. l. c. cum Hugone, & Pifano ibi allegatis, & alii passim; Prohibitio enim de non baptizando intelligi debet extra casum similis necessitatis.

116 Fratres Minores electi ad Curam animarum, alique ad id subdelegati in Conventibus, ubi ex dispensatione Apostolica adest Parochia, possunt licite, sicut & alii Regulares similiter electi seu subdelegati baptizare; quia Summus Pontifex, qui est super jus positivum Ecclesiasticum, *cap. Proposuit* 4. *de concessione præbende*, concedendo Parochiam, concedere intelligitur omne id, quod ad Officium Parochiale spectat; Concesso enim sine, etiam media, quibus ad eum pervenitur, concessa intelliguntur; *cap. Præterea* 5. *c. Prudentiam* 21. *cap. Suspicionis* 39. *de Officio delegat. l. Cui jurisdicchio* 2. *ff. de jurisdic. cum* similibus, & ubi majus conceditur, minus concessum esse videtur, *cap. Ex parte* 27. *de decimis*; & cui licet quod est plus, licet utique quod est minus; *cap. Cui licet* 53. *de Reg. jur. in 6. l. Non debet* 21. *ff. de Regul. jur.*

117 Non possunt tamen nec ibi, nec alibi levare de Sacro Fonte infantes, seu fieri compates in tenendo suscipientem Sacramentum, etiam si non oriatur aliquando scandalum, & de hoc constat, quia licet causa propter quam fit prohibitio, cesset in casu particulari, & quo ad aliquem pro tunc, manet tamen in generali, & simpliciter quo ad alios, & quo ad se, quia Leges adaptantur ad ea, que ut plurimum contingunt, non autem ad illa, que raro accidunt, & ad accidentalibus casibus dependet, ad text. in *Authent. Ut sine prohibitione marres*, in *L. Ex his* 4. *in L. Num ad ea*, *ff. de Legibus*, cum similibus. Et ideo simpliciter manet & ipsum præceptum obligans etiam pro tunc, ut est communis regula Doctorum in omnibus similibus præceptis; Atque sic debet intelligi caput cessante causa cessat effectus præcepti, *cap. Cum cessante* 60. *de appellatione*. quando scilicet causa cessat omnino secundum quid, & simpliciter, ac generaliter, ut explicat Richard. in *4. dist. 4. Silvester. verb. Euntium quest. 15. Corduba loc. cit.* & alii, & sic servat praxis, & communis consuetudo, que est optima Legum interpretis, *cap. Dilectus* 8. *de consuetud. l. Si de interpretatione* 37. *ff. de Legibus*.

118 Sub dicta prohibitione non comprehenditur Regularis quicumque factus Episcopus. Sic expresse Glossa communiter recepta in *cap. Statutum* 1. *cap. 18. q. 1. verb. Absolvit*, ibi: *Item potest sibi facere commatres, quod prius non licuit, exemplo Gregorii, qui prius Monachus factus est, & postea cum esset Diaconus Cardinalis compater Mauricii Imperatoris factus est. Henno tom. 2. tract. de Baptismo disp. 5. quest. 2. concl. 2. resol. 4. & alii passim.* Et ratio est quia Episcopus Regularis a die suæ confirmationis, et assumptionis ad Episcopatum, exceptis votis essentialibus, liberatur ab aliis obligationibus suæ Regulæ, ut habetur *ex cit. cap. Statutum* 1. *caus. 18. q. 1.* & tenent communiter Doctores, ut dictum fuit sub verb. *Episcopus art. 7. n. 1. & 2.*

119 Regularibus licet invitare populum ad faciendam Officia pro animabus Purgatorii in eorum Ecclesia; *Sacr. Congregatio Concil. in Volaterrana* 16. *Martii* 1726. *ad IX. dub.*

120 Regulares possunt impediri quominus in Ecclesia intra limites Parochiæ erecta Missas canant, licet vocati a Prioribus, & Officialibus Laicis dictæ Ecclesiæ; *Sacra Cong. Concil. in Valken. seu Sulmonen.* 10. *Martii* 1727. *ad 111. dub.*

121 Regulares ad Ordines promovendi præter Literas Obedientiales superioris non tenentur exhibere Ordinario fidem sui Baptismatis ad docendum de legitima etate, dummodo in Literis obedientialibus exprimitur etas; *Sac. Congregat. Concil. in Braxinen.* 12. *Decemb.* 1733. *ad 2. dub.*

122 Additur attendenda ad rem Constitutio Benedicti XIII. incip. *Postulat*, edita 7. *Martii* 1725, in qua interdicitur Regularibus omnibus ad Dignitates Ecclesiasticas promotis, ne aliquid, seu ulla bona extra Cœnobium secum asportare audeant; & insuper admittitur Superioribus Ordinum facultas concedendi promotis eisdem ad tempus usum librorum, aliorumque, sub pena Suspensionis a Divinis eo ipso incurrenda, reservata Papæ privative quoad omnes alios; revocanturque Prædecessorum Pontificum facultates quicumque Ordini ad id concessæ.

Regulares Curam subditorum Secularium assumere nequeunt absque consensu, & approbatione Episcopi; *Benedict. XIV. tom. 1. Constitut. 109. incip. Firmandis* §. 11. *Regulares Curam Animarum exercentes, vel Sacramenta quovis titulo administrantes, subint in his jurisdictioni, visitationi, & correctioni Episcoporum; Idem ibidem* §. 2. *et* 123 §. 3. quod intelligitur de jurisdictione Ordinaria, non vero Delegata; *Idem ibid.* §. 12.

Regularis Parochus exemptus est a visitatione, & correctione Episcopi in his, que pertinent ad observantiam disciplinæ Regularis; *Idem ibidem* §. 8. Non autem in his, que spectant ad mores, & exemplarem vivendi rationem; *Idem ibidem* §. 8. Multoque minus in his, que pertinent ad ipsius Officium Parochiale; *Idem ibidem* §. 9. Regularis Parochi correctio competit tam Episcopo, quam Superiori Regulari, cum præponderantia favore Episcopi. *Idem ibidem* §. 10. Ipsius remotio decerni potest tam ab Episcopo, quam a Superiori Regulari, absque alterius consensu. *Idem ibidem* §. 11.

Exempti tamen sunt ab Episcopi visitatione, & correctione Parochi Regulares, qui curam exercent in Ecclesiis eorum Monasteriorum, sive locorum, in quibus Abbates, aut alii Superiores Regulares jurisdictionem Episcopalem, & temporalem in Parochos, & Parochianos habent. *Idem ibidem* §. 12. Nisi Episcopus probeat ampliolem jurisdictionem ex alio capite sibi acquisitam esse, *Idem ibidem* Exempti sunt etiam animarum curam gerentes in Ecclesiis eorum Monasteriorum, in quibus Abbates Generales, seu Capita Ordinum Sedem Ordinariam principalem habent. *Idem ibidem* §. 13. Quod non extenditur ad residentias aliorum Præsulum Regularium non Generalium. *Idem ibidem* §. 13.

Illam autem dicenda est Superioris Generalis residentia ad effectum hujusmodi exemptionis, que a Constitutionibus, vel a consuetudine Ordinis præsumitur. Idque tantummodo Monasterium, non vero aliud, in quo quacumque de causa Superior Generalis commoratus fuerit, pro ordinaria Sede haberi præcipit, licet ipse Generalis ibi actu non resideat; *Idem ibidem* §. 17. Vel si a Constitutionibus, vel Consuetudine alicujus Ordinis residentia non sit præsumpta, illa erit pro residentia ordinaria habenda, quam Superior Generalis, seu Caput Ordinis initio Generalatus elegerit. Verum, si facta semel hujusmodi electione, eandem postmodum variare præsumperit, declarat, neque Monasterium initio electum, neque alterum, etiam si cum sua Curia eo se transtulerit, privilegia ordinariæ, & principalis Generalitatis Sedis habiturum. *Idem ibidem* §. 18. Hac exemptione non gaudent alie Parochiæ hujusmodi Monasteriis unitæ. *Idem ibidem* §. 15.

Episcopus pro dictorum exemptorum Parochorum remotio potest instare apud Superiorem Generalem, si cognoverit Parochiam non recte administrari, & aliquando etiam debet pro sui Officii munere, implorata quoque, quatenus opus sit, Apostolicæ Sedis auctoritate, si nempe Generalis prædictum, aut reluctantem, aut Parochum plus æquo faventem invenerit. *Idem ibidem* §. 16. Et in his etiam præsertim servatur majus jus, quod Episcopo alias acquisitum fuisse probetur, *Idem ibidem* §. 19.

Regulares Parochi, aut Vicarii Curati Missam Parochialem applicare debent pro populo diebus Festis. *Idem Constitut. 103. incip. Cum semper* §. 4. Regulares Parochi tenentur recipere in propriis Ecclesiis, & domibus Missionarios ab Episcopo missos ante Visitationem paritoralem. *Idem Constitut. 109. incip. Firmandis.*

In Regularium Ecclesiis Parochialibus Episcopus visitare potest illud dumtaxat Altare, in quo SS. Eucharistiæ Sacramentum aservatur, & consequenter Sacrum ipsum Tabernaculum, Fontem Baptisterii, si adsit, Confessionale Parochi, Pulpitum Ecclesiæ, a quo Parochus jus habet Verbi Dei annunciandi. Sacrarium pariter Ecclesiæ ad inspicendum locum, in quo aservatur Sacra suppelles pro Sacramentis administrandis. Sepulcrum, & Cæmeterium Parochiale; Turrim Campanariam, dummodo in ea sint campanæ ad Parochiam proprie spectantes; ac demum præter res supra enumeratas, omnia sacra vasa, quibus vel particule consecratur servantur, vel sacra olea, vel aqua Baptisterii, vel alia rite benedicta, que pro ingredientium aspergione ad Ecclesiæ fores poni consuevit. *Idem ibidem* §. 7.

In Regularium Ecclesiis, sive Parochialibus, sive non, potest Episcopus Confirmationis Sacramentum arbitrio suo ministrare. *Idem ibidem* §. 6. Regulares Superiores Parochium Regularem corrigere possunt; *Idem ibidem* §. 10. Atque etiam ab animarum cura removere absque consensu Episcopi. *Idem ibid.* §. 11. Nullam vero jurisdictionem habent in subditos Parochiæ sæculares. *Idem ibidem* §. 10.

143 Regularis Superioris approbatio ad Confessiones non suffragatur, ut quis absolvere possit a peccatis, & Censuris reservatis, in vim indulti Apostolici requirentis approbationem Ordinarii. *Idem Constit. 100. incip. Apostolica* 144 *duca* §. 6. Regularibus non suffragatur Indultum Cruciatæ quoad electionem Confessarii pro absolutione a Censuris, & peccatis reservatis. *Idem ibidem* §. 7.

145 Accipientes munera a Regularibus, exceptis rerum medicinalium, seu devotionis muneribus, ultra valorem decem scutorum monetæ nequeant absolvi a Summo Pœnitentiario, nisi prius facta restitutione, vel si eam de præsentibus nequeant implere, cum obligatione eandem quam primum poterunt faciendi. Qui vero infra prædictum valorem ejusmodi munera acceperint, eos junctæ arbitrio ipsius majoris Pœnitentiarii, seu Confessarii per eum eligendi elemosyna, que in beneficium Religionis, seu conventus, cui de jure faciendæ esset restitutio, si caute fieri possit, erogetur, absolvere, seu absolvi mandare possit; *Idem Constitut. 115. incip. Pastor bonus* §. 25.

147 Regulares, quibus a Sancta Sede concessa est facultas impertiendi beneficium super populum cum Indulgentiæ plenaria, quo uti id facere debeant? *Vide supra ad verb. Benedictio.* Regulares Superiores quid præstare debeant deputandis Confessariis extraordinariis pro Monialibus sibi subiectis? *Vide supra ad verb. Confessarius.* Regulares quando, & in quibus subiciantur jurisdictioni Episcopi? *Vide supra ad verb. Episcopus*, & verb. *India, Indi.* Regulares quoad Ordines recipiendos, *Vide supra ad verb. Ordinare, Ordo.* Regulares quoad reclamandum contra validitatem Professionis, *Vide supra ad verb. Professio Regularis.*

152 Regularibus non conceditur translatio, nisi ad Ordines in quibus viget claustralis, & Regularis observantia; *Idem tom. 2. Constitut. 7. incip. Pontificia.* Regularibus ab ordine laxiori ad strictiorem transferri cupientibus, an, & quomodo convenire necesse sit inter utriusque Ordinis Superiores, in jure cautum non reperitur, sed hodierna praxis est, per quam omnes hujus generis controverfæ, & morarum prolixitates devitantur, ut Religiosis viris, qui a laxiori ad strictiorem Ordinem transire cupiunt, postquam voluntatis suæ causas coram competentibus Apostolicæ Sedis Tribunalibus exposuerint, atque probaverint, haud ægre a Romano Pontifice indulgentiæ opportunitate facultatis, in quibus derogatio super consensu Superioris Ordinis laxioris includitur. *Idem Constitut. 25. incip. Ex quo.*

155 Regulares Superiores an expectare debeant consensum Episcopi, ut Clericum Sæcularem ad habitum suæ Religionis admittere possint? In jure pariter cautum non reperitur, quamvis hujusmodi consultatio inter Episcopum, & Superiorem Regularem, ut unicuique sua ratio constet, ipseque Superior Regularis ab Episcopo eloceri valeat de idoneitate Clerici, numquam interdicta fuerit, nec ipse Pontifex eam vetare intendat, quin potius illius utilitatem, atque opportunitatem agnoscat, resolvens opus esse ad id novam Constitutionem. *Idem ibidem.*

156 Non licet Episcopis in Synodis derogare privilegiis a Sede Apostolica concessis Regularium Ordinibus; *Benedict. XIV. De synodo Dioecesana lib. 7. cap. 41. numer. 1.* adductis ad id pluribus iuribus. Regulares enim sæpe conquesti sunt, Episcopos in Synodis præcepta, & statuta emisisse de Regulari observantia, cum verbo præcipimus, seu statuiamus; Quapropter Sacra Congregat. Concilii justam agnoscentes Regularium querelam, verbum illud præcipimus, seu statuiamus ne dum a Dioecesana, verum etiam a Provinciali Synodi Constitutionibus justè expungi, & Decretum in hunc modum reformari. „ Intelligant Regulares se teneri ad Regulæ, quam professi sunt, vitam instituisse; *Idem ibid. cap. 43. numer. 1.* ex Fagnano in *cap. Quod super his numer. 25. de majori. & obedient.*

158 Possunt tamen Episcopi tamquam Sedis Apostolicæ delegati plura sancire quoad Regulares. *Idem ibidem numer. 3.* Et præcipuus ea, in quibus subducuntur ipsis, juxta allegata *160 verb. Regulares art. 2. per tot.* Et signanter Regulares obstringuntur Constitutionibus Synodalibus in his, que respiciunt

Curam animarum, administrationem Sacramentorum, & jurisdictionem Episcopi delegatam. *Idem ibidem* l. 8. *cap. 4. numer. 5.* ex *Concil. Trident. sess. 25. cap. 11. de Regularibus*, & *cap. 1. de Privileg. in 6.* Et ad evitandum scandalum, tenentur etiam aliis Constitutionibus, licet non semper sub gravi. *Idem cit. numer. 5.* Tenentur servare Festum indictum, & Interdictum promulgatum ab Episcopo, non tamen jejunium, in Synodo, vel extra denuntiatum. Nisi alia esset antiqua consuetudo, aut scandalum urgeret. *Idem ibidem numer. 6. & 7.*

Regulares quicumque, nec per modicum quidem tempus, nec ulla occasione possunt ad alloquendas Moniales sine Episcopi licentia accedere absque gravi culpa. *Idem ibidem* l. 7. *cap. 41. numer. 7.* ex variis Pontificis Constitutionibus, & Sacrarum Congregationum Decretis, que concessa habentur apud Dioecesanam Synodum Pisanam 1708., & in appendic. ad Synodum Dioecesanam Lucanam habitam ab Episcopo Colloredo 1736., & a me jam relat. *tom. 5. verb. Moniales art. 2. a numer. 12. ad 21. Vide ibid.*

Prælati Regulares privilegium post Concilium Tridentinum habentes, possunt suos subditos ab Interdictionum lege ad Ordines suscipiendos dispensare. *Idem ibidem* lib. 7. *c. 42. numer. 5.* ubi refert quod, cum Episcopus Midentis in sua Synodali Constitutione 8. expresse denuntiasset, se nulli, sive Sæcularium, sive Regularium Ordines collaturum, qui non servasset, qui non servasset temporum interdicta Concilio Tridentino præscripta, a quibus, an quæpiam absolvendum Ecclesiæ necessitas, aut utilitas exquireret, id non a Prælato Regulari, sed a se fore disjudicandum, delecta causâ ad Sacram Congregationem Concilii, ipsa sub die 24. Augusti 1686. rescripsit, dictam Constitutionem Synodalem Midentem esse reformandam quoad eos Regulares, qui habent privilegium concessum post Tridentinum. An, quando, & quomodo possint, vel non, Prælati Regulares suos subditos in una Dioecesi morantes, dimittere ordinandos in aliam? *Vide supra ad verb. Ordo, art. 3. ac in addit. quoad verb. Ordo.*

Novæ additiones ex aliena manu.

Tamet si plura hoc in articulo ab Auctore cumulata sint, nihilo tamen minus, & plura addi possent, vel illustrando tradita ab ipso Auctore, vel ommissa ab eo suppleudo. Angusti vero limites additionum cogunt, ut vix pauca innuamus.

De Laico post patratum delictum effecto Regulari, quatuor queri solent. Primum an valide sit professus? Secundum an debeat puniri a Superiori Regulari? Tertium an sit standum processui confecto a Judice laico? Quartum demum an puniri debeat juxta præsentem statum?

Vide autem de his omnibus controvers. 55., & 57. *Sam. 3. minati*, ubi insinuetur valide fuisse professum, & quod ei confectarium est, debere puniri a Superiori Regulari, stando tamen processui confecto a Judice laico, & quidem secundum præsentem statum. Et quod caput est, affertur in casu illo consentanea resolutio S. Congregation. Immunitatis edita 19. *Januarii* 1677.

De Regulari, quando ex necessitate Patri, Matri, &c. superveniente exire e Religione possit, & eis subvenire, non inutilis hic quoque esset inquisitio. At brevitas gratia consule qui de ea late agit *Resignol. de Patr. Possess. discept. 3. cap. 4. numer. 11. & sequent.*

Pariter brevitas gratia de Regulari an possit esse Testis in Testamento, adi *Scopp. ad Merlin. Pignatell. Schol. 88. numer. 28. tom. 2. Sanchez in præcept. Decalog. lib. 6. cap. 13. fer. per tot.*

An possit esse Procurator in Judicio pro sæculari, de *Alexio observ. 108. ad Capyo. Latr. consult. tom. 2. Novar. in Lucerna Regular. verb. Procurator numer. 4. & 5. Ruger. de Testament. Canon. lib. 1. disput. 2. c. 4. nu. 7. Grass. decis. aur. part. 3. lib. 3. c. 26. n. 15.*

An possit esse executor testamentarius sine superioris licentia, *Capon. controvers. for. 54. numer. 29. & sequent. ubi etiam de Jesuitis, & rursus late discept. 32. fere per tot. Oliv. de For. Eccles. part. 3. quest. 35. numer. 9. & seq. Themed. decis. vlyssippon. 62. numer. 5.* ubi quod Fratres Minores nec cum licentia Superioris possunt esse executores Testamentarii.

- 8 An possit esse arbiter, Sanchez in præcept. Decal. lib. 6. cap. 13. num. 52. & seq. & num. 65. de Fratibus Minoribus, Scopp. ad Gratian. decis. 64. ser. per tot.
- 9 Et quid si electus fuerit ante Religionis ingressum? Sanchez ubi supra.
- 10 An possit esse Tutor, Laurea Alleg. fiscal. 36. num. 3. lib. 2. Sanchez in præcept. Decalog. lib. 6. cap. 14. numer. 21. & seq.
- 11 An possit munus Tabellionis exercere, eisdem Auctores ibidem.
- 12 An possit esse depositarius, Sanch. eodem loco numer. 27. & sequent.
- 13 Quid recuperet ubi exeat e Religione, Capon. disceptat. 201. cap. 1. numer. 4. Schectin. de pact. success. part. 3. sect. 9. num. 59. & sequent. Rot. in Anconitana donationis 33. Julii 1733. cor. bon. mem. Peralt.
- 14 Et quid suppressa Religione, Torr. de pact. futur. success. lib. 2. cap. 25. num. 95. Rot. in Anconitana, seu Senogallien. success. 22. Martii 1726. coram bon. mem. Nunez.
- 15 Et quid si transeat ad Religionem capacem, Capon. discept. 64. & 280. Staiban. Jur. resolut. 125. & 126. lib. 2. Schectin. de pact. success. part. 3. sect. 9. numer. 64. Gobbi. consult. decis. 12. & 13. Rovit. dec. 10. ibique Altimar. in Addition.
- 16 Et quid si promoveatur ad Episcopatum? Maran. part. 3. respons. 55. Capon. controvers. 22. num. 20. ubi de bonis donatis Monasterio, de Marin. resolut. quotid. cap. 185. tom. 2. Lucarin. de Episcop. Regular. part. 3. cap. 2. Argueré ad Consuet. Britann. artic. 510. gloss. 2. num. 4. Rovit. dec. 10. & 11. ibique Altimar. in addit.

ARTICULUS II.

Quoad ea, quæ concernunt Regularium exemptionem ab Jurisdictione, vel non, Ordinariorum, seu quoad ea, in quibus Regulares subduntur, vel non, Jurisdictioni Ordinariorum.

- 1 Exemptio est Privilegium, quo persona, aut locus ab Jurisdictione Episcoporum, seu Ordinariorum liberantur, & subtrahuntur, ac Summo Pontifici immediate subicitur. Est in re communis, arg. Cap. Si Papa 10. de Privileg. in 6.
- 2 Episcopi, seu Ordinarii in pluribus casibus Jurisdictionem habent in Regulares, sive Ordinariam, sive Delegatam. Communis, & clare patebit ex infra dicendis. Jurisdictionem Ordinariam in ipsos habent in iis, in quibus Jure Ordinario, seu ex suo ordinario Officio, ex Lege, Canone, vel consuetudine sibi competente possunt contra eos procedere. Communis. Jurisdictionem vero Delegatam in ipsos habent in iis, in quibus, non Jure proprio, & ordinario suo Officio, sed ex sola demandata sibi auctoritate a Sede Apostolica possunt contra eos procedere, uti cum Canones, & Jura disponunt, ut contra eos auctoritate Apostolica, vel tamquam Sedis Apostolicæ Delegati procedant. Communis.
- 3 Afferunt Constitutionem 18. Gregorii XV. de Exemptorum Privilegiis, & subiectione, multa ad rem continens scitu digna.

GREGORIUS EPISCOPUS &c.

Inscrutabili &c.

- §. 1. Sane Tridentinæ Synodi Decretis provide cautum est, nullum Presbyterum, etiam Regularem posse Confessiones secularium, etiam Sacerdotum audire, nec ad id idoneum reputari, nisi aut Parochiale Beneficium habeat, aut ab Episcopo per examen, si illis videbitur esse necessarium, aut alias idoneus judicetur, & approbationem, quæ gratis detur, obtineat.
- §. 2. Nec non, ut in Monasteriis, seu Domibus Virorum, seu Mulierum, quibus imminet animarum cura personarum secularium, præter eas, quæ sunt de illorum Monasteriorum, seu Locorum familia, personarum tam Regularium, quam secularium ejusmodi Curam exercentium subint immed-

iate, in his, quæ ad dictam Curam, & Sacramentorum administrationem pertinent, Jurisdictioni, & Correctioni Episcopi, in cujus Diocesi sunt sita. Itemque ut Episcopi universi sub oblatione Divini Judicii, & interminatione maledictionis æternæ in omnibus Monasteriis sibi subiectis Ordinaria, in aliis vero Sedis Apostolicæ auctoritate Claustrum Sanctimonialium, ubi violata fuerit, diligenter restitui, & ubi in violata est, conservari maxime procurent. Inobedientes, atque contradictores per Censuras Ecclesiasticas, aliasque pœnas, quacumque appellatione postposita, compescentes.

§. 3. Atque ut Regulares in Ecclesiis suorum Ordinum prædicare volentes se coram Episcopis præsentare, & ab eis Benedictionem petere teneantur. In Ecclesiis vero, quæ suorum Ordinum non sunt, nullo modo prædicare possint sine Episcopi licentia; contradicente autem Episcopo nulli, etiam in suorum Ordinum Ecclesiis, prædicare præsumant.

§. 4. Verum quia experientia compertum est, Ecclesiasticæ regiminis rationes postulare, ut Decretis ejusmodi aliquid adjungatur: matura deliberatione nostra, & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, hac generalis, ac perpetua valitura Constitutione, decernimus, statuimus, & declaramus, ut deinceps tam Regulares, quam seculares, quomodolibet exempti, sive animarum curam personarum secularium Monasteriis, seu Domibus Regularibus, aut quibusvis aliis Ecclesiis, vel Beneficiis, sive secularibus incumbentes exercent, sive alias Ecclesiasticæ Sacramenta, aut unum ex illis ministrant, prævia Episcopi licentia, & approbatione, sive quoquomodo in dictæ Curæ exercitio, aut in eorumdem Sacramentorum, vel alicujus ex illis administratione de facto abique ulla auctoritate se ingerant: in his, quæ ejusmodi Curam, seu administrationem concernunt, omnimodæ Jurisdictioni, Visitationi, & Correctioni Diocesani Episcopi tamquam Sedis Apostolicæ Delegati, plene in omnibus subiciantur; Ad hæc tam Regulares, quam seculares hujusmodi nullis Privilegiis, aut Exemptionibus tueri se possint, quominus, si deliquerint circa personas intra septa degentes, aut circa Claustrum, vel circa bonorum administrationem Monasteriorum Monialium, etiam Regularibus subiectarum, ab Episcopo loci similiter tamquam ad hoc Sedis Apostolicæ Delegati, quoties, & quando opus fuerit, puniri, & corrigi valeant.

§. 5. Confessores vero, seu seculares quomodocumque exempti, tam Ordinarii, quam Extraordinarii ad Confessiones Monialium, etiam Regularibus subiectarum, audiendas, nullatenus deputari valeant, nisi prius ab Episcopo Diocesano idonei judicentur, & approbationem, quæ gratis concedatur, obtineant; Sed, & Administrantes bona ad ejusmodi Monasteria Sanctimonialium, ut præfertur, etiam Regularibus subiectarum, pertinentia, sive Regulares extiterint, sive seculares quomodolibet exempti, Episcopo loci, adhibitis etiam Superioribus Regularibus, singulis annis rationes administrationis, gratis tamen exigendas, reddere teneantur, ad idque juris remediis cogi, & compelli queant; Liceatque Episcopo ex rationabili causa Superiores Regulares admonere, ut ejusmodi Confessores, atque Administratores amoveant: iisque Superioribus id facere detrectantibus, aut negligentibus, habeat Episcopus facultatem prædictos Confessores, & Administratores amovendi toties, quoties, & quando opus esse judicaverit; Ac similiter possit Episcopus una cum Superioribus Regularibus quarumcumque Abbatiarum, Prioriarum, Præfectarum, vel Propositarum, eorumdem Monasteriorum, quocumque nomine appellentur, electionibus per se, vel per alium interese, ac præsidere absque ulla tamen ipsorum Monasteriorum impentia.

§. 6. Ac demum habeat Episcopus, tamquam dictæ Sedis Delegatus, auctoritatem coercendi, ac puniendi quoscumque Exemptos, tam seculares, quam Regulares, qui in alienis Ecclesiis, aut quæ suorum Ordinum non sunt absque Episcopi licentia, & in Ecclesiis, aut suorum Ordinum, non petita illius Benedictione, aut ipso contradicente, prædicare præsumperint. Ita ut Episcopi in supra scriptis casibus, in prænomintas personas, in præmissis omnibus, & singulis, aut circa quoquomodo delinquentes, quoties, & quando opus fuerit, etiam extra Visitationem, per Censuras Ecclesiasticas, aliasque pœnas, uti ejusdem Sedis Delegati procedere, omnemque Jurisdictionem exercere libere, & licite valeant.

Et se-

§. 7. (Et sequitur clausula præservativa una cum aliis derogatoriis.)

Datum Romæ apud S. Petrum Nonis Februarii 1622. Pontificatus Anno secundo; Bullar. tom. 4. p. 98.

6 Afferunt responsa Sacre Congregationis Concilii ad varia dubia super dicta Constitutione Gregorii XV. exorta. Posita Constituc. fel. rec. Gregorii XV. de Exemptorum Privilegiis &c. Dubitatur,

1. An liceat Episcopis visitare Altaria Regularium Ecclesiarum, quibus Cura Animarum personarum secularium non incumbit, aut loca, ubi in eisdem Ecclesiis aservatur Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum, vel ubi audiuntur Confessiones personarum secularium?

2. An Episcopi possint Regularibus præscribere, ut certis tantum in locis, ac temporibus, aut certarum professiones audiant, vel alias illorum Privilegia in Sacramentis ministrandis restringere, ac moderari. Quod si aliunde Episcopis hujusmodi facultas competat, illam non fuisse ab eadem Constitutione sublata.

3. An facultas Episcopis per Constitutionem attributa in Exemptos, tam seculares, quam Regulares, intelligatur etiam tributa in personas nullius Dioecesis?

4. An eadem facultas competat inferioribus Prælati proprium Territorium, ac Jurisdictionem quasi Episcopalem habentibus?

5. An per eandem Constitutionem in illis verbis: Possit Episcopus una cum Superioribus Regularibus quarumcumque Abbatiarum &c. electionibus per se, vel per alium interese, ac præsidere, Jus Abbatias confirmandi Episcopis attributum censetur?

6. An Confessores Monialium ante dictam Constitutionem deputati debeant ab Episcopo examinari, & approbari?

7. An Superiores Regulares similiter ante ipsius Constitutionis publicationem electi, seu deputati, alia indigeant Episcopi approbatione pro Confessionibus Sanctimonialium sibi subiectarum audiendis?

8. An Confessiones, quas audiunt Superiores Regulares electi, seu deputati, vel confirmati post publicationem, & scientiam tenoris dictæ Bullæ, non obtenta Episcopi approbatione, sint nullæ, atque irritæ, nec ne?

9. An Regulares generaliter ab Episcopo approbati ad Confessiones personarum secularium audiendas, censentur etiam approbati ad audiendas Confessiones Monialium sibi subiectarum?

10. An Regularis ad audiendas Confessiones Monialium unius Monasterii ab Episcopo approbatus Confessiones Monialium alterius Monasterii audire possit?

11. An Confessores Regulares Extraordinarii semel ab Episcopo deputati, & approbati ad audiendas Monialium Confessiones pro una vice infra annum ad præscriptum Sacri Concilii Trident. possint virtute dictæ approbationis pluries tamquam Confessores Extraordinarii eorumdem Confessiones audire abique nova Episcopi licentia?

12. Cum in eadem Constitutione statutum sit, ut liceat Episcopo ex rationabili causa Superiores Regulares admonere, ut amoveant Confessores Monialium, atque Administratores bonorum ad eorumdem Monialium Monasteria pertinentium: iisque Superioribus id facere detrectantibus, habeat Episcopus facultatem prædictos Confessores, & administratores amovendi quoties, & quando opus esse judicaverit: An ejusmodi causam Episcopus Superioribus Regularibus significare teneatur?

13. An eadem Constitutio qua parte supponit Episcopi Jurisdictionem in Regulares delinquentes circa personas degentes intra septa monasteriorum monialium, aut circa Claustrum, vel bonorum Administrationem eorumdem monasteriorum, habeat locum in omnibus delictis, an vero solum in notoriis, & cum scandalo populi?

Sacra Congregatio Cardinalium Concilii Trident. Interpretum censuit, Constit. san. memor. Gregorii XV. de Exemptis quibus Cura Animarum personarum secularium non incumbit, Episcoporum Jurisdictioni in his, quæ Sacramentorum Administrationem concernunt, nisi cum in Sacramentis personis secularibus ministrandis iisdem Regulares delinquant; ac propterea

Ad I. Dubium respondit, Episcopis non licere in vim ejusdem Constitutionis visitare Altaria Ecclesiarum Regularium, quibus non incumbit Animarum Cura personarum secularium, nec loca, ubi in iisdem Ecclesiis aservatur SS. Eucharistiæ Sacramentum, vel ubi Confessiones personarum secularium audiuntur.

Ad II. Hac in parte Constitutionem nihil novi Juris induxisse, nec ullam novam auctoritatem Episcopis in Regulares attribuisse; ideoque in vim ipsius Constitutionis non posse Episcopos Regularibus præscribere, ut certis tantum in locis, ac temporibus, aut certarum professiones audiant, vel alias illorum Privilegia in Sacramentis ministrandis restringere, ac moderari. Quod si aliunde Episcopis hujusmodi facultas competat, illam non fuisse ab eadem Constitutione sublata.

Ad III. Censuit, ejusdem facultatem non intelligi tributam Episcopis in personam nullius Dioecesis.

Ad IV. Non competere.

Ad V. Jus confirmandi Abbatias minime fuisse Episcopis per Constitutionem attributum.

Ad VI. Confessores quidem Extraordinarios Monialium nullatenus posse post Constitutionem illarum Confessiones audire, nisi prius ab Episcopo Diocesano idonei judicentur, & approbentur; Ordinarios vero Confessores ante Constitutionem deputatos, posse, durante triennio ab eorum deputatione inchoando, pergere in Confessionibus Sanctimonialium audiendis abique alio examine, & approbatione Episcopi. Quod si contingat, ut illorum facultas a Sede Apostolica ultra triennium prorogetur, tunc debere eos ab Episcopo examinari, & approbari.

Ad VII. Superiores Regulares electos, seu deputatos ante ipsius Constitutionis publicationem, quibus aliquam facultas competat audire Confessiones Monialium si i subiectarum, posse, durante eorum Officio, pergere sine alia Episcopi approbatione in Confessionibus audiendis illarum tantum, quæ sponte, ac proprio motu id ab eis petierint; At vero eos, qui post Constitutionem eliguntur, aut quoquo modo deputantur, vel qui in eorum Officiis, seu Dignitatibus, expleto jam tempore a Constitutionibus ejusdemque Ordinis, vel alias legitime præfinito, ad aliud tempus confirmantur, nequaquam posse in Sanctimonialium Confessiones audire, nisi prius a Diocesano Episcopo idonei judicati, & approbati fuerint.

Ad VIII. Confessiones hujusmodi nullas, atque irritas esse.

Ad IX. Regulares generaliter ab Episcopo approbatos ad Confessiones personarum secularium audiendas, nequaquam censeri approbatos ad audiendas Confessiones Monialium sibi subiectarum; sed egeri quoad hoc speciali Episcopi approbatione.

Ad X. Regularem ad audiendas Confessiones Monialium alterius Monasterii.

Ad XI. Confessores Extraordinarios semel deontatos, atque approbatos ab Episcopo ad Monialium Confessiones pro una vice audiendas, non posse pluries in vim approbationis ejusmodi illarum Confessiones audire: sed ab Episcopo toties esse approbandos, quoties casus deputationis contigerit.

Ad XII. Non teneri ejusmodi causam significare Superioribus Regularibus, sed hoc relinquere arbitrio, & prudenti Episcoporum, quorum conscientiam Sacra Congregatio serio oneravit, ne facultate sibi in hac parte attributa quoquomodo abutantur, ejus rei in stricto Dei iudicio rationem reddituri.

Ad XIII. Constitutionem habere locum in omnibus delictis, non autem in notoriis tantum, & cum populi scandalo.

Quæ Sacre Congregationis responsa ad se relata fel. rec. Gregorius XV. & S. D. N. Urbanus VIII. in omnibus approbarunt: Bullar. tom. 4. pag. 101. & 102.

A. Card. Cajetanus.

Prosper Fagnanus Sacre Congregationis Secretarius.

Afferunt alia duo dubia ab eadem Sacra Congregatione declarata, & a S. D. N. approbata.

1. An Regularis absque legitima licentia accedens ad Monasterium Monialium Regularibus subiectarum, ibique in loco colloquii destinato cum Moniali, colloquens, 2. Diocesano Episcopo, tamquam Sedis Apostolicæ Delegato, coerceri, & puniri possit?

Sacra

Sacra Congregatio Cardinalium Concilii Trid. Inter preum censuit posse. Quam Congregationis sententiam Sancitissimus D. N. Urbanus VIII. ad se relata approbavit.

2. An liceat Episcopo in vim Constitutionis san. mem. Gregor. XV. de Exemptorum Privilegiis punire Regulares, qui ad Abbatissae electionem procedunt ante tempus ipsi Episcopo significatum, aut die electionis eidem nullatenus praenunciata?

Sacra Congregatio respondit: Regulares ex eadem Constitutione ita demum teneri Episcopo significare diem electionis Abbatissae, eumque usque ad praefinitum tempus expectare, si antea ipse expresse declaravit, se uti velle facultate sibi hac in parte attributa, Abbatissarumque electionibus per se, vel per alium interesse, ac praesidere; Post eam vero declarationem licere Episcopo animadvertere in Regulares, qui ante tempus significatum, aut die electionis eidem non praenunciata, ad Abbatissae electionem procedunt, Bullar. d. tom. 4. d. pag. 102. Cos. Card. de Torres. Prosper Fagnanus Secretarius.

3. Afferuntur variae resolutiones Sacrae Congregationis specialiter deputatae in causa Angelopolitana jurisdictionis vertente inter Episcopum, & Patres Jesuitas, confirmata ab Innocentio X. Constitut. 29. incip. Cum sicut accepimus, ubi referant ordine sequenti.

I. An in casu, quo Episcopus praecipiat Decreta aliqua Concilii Tridentini a Regularibus observari, & executioni demandari, Regulares quicumque etiam Societatis Jesu sub praetextu, quod huiusmodi praeccepta infringant sua Privilegia, possint eligere Conservatores? Congregatio respondit: Si Episcopus praecipiat Regularibus, etiam Societatis Jesu, in illis casibus, in quibus per ipsum Concilium, vel Constitutiones Apostolicas Regulares exempti subiciuntur Jurisdictioni, & Correctioni Episcopi minime licere ipsis Regularibus ob eam causam Conservatores eligere.

II. An quando Ordinarius procedit Juris ordine servato, adversus Regulares exemptos in casibus, in quibus per Concil. Trid. vel Constitutiones Apostolicas ipsi subiciuntur, possint Conservatores Judices assignare? Respondit ut ad proximum, non posse.

III. An Regularibus, etiam Societatis Jesu, asserentibus se habere Privilegia quominus obediant Episcopo in executione Decretorum Juris communis, Conc. Tridentini, & Constitutionum Apostolicarum, Ordinarii debeant ipsis adhibere fidem absque exhibitione huiusmodi Privilegiorum? Respondit, Ordinarios non teneri huiusmodi asseritioni fidem adhibere absque integrali Privilegiorum exhibitione.

IV. An in casu, quo Regulares quicumque, etiam Societatis Jesu, exhibeant aliqua Privilegia, & Ordinarii judicent ea non suffragari casu, de quo agitur, & ad rem non facere, Regulares praefati possint, ac debeant provocare ad Summum Pontificem, vel in partibus Indiarum, remotissimis, ad Metropolitanum, sive Ordinarium vicinorem, vel potius possint hoc casu eligere Judices Conservatores? Respondit, si verba Privilegiorum sunt obicura, & ambigua, non licere recurrere ad Metropolitanum, vel vicinorem Episcopum, nec Conservatores eligere, sed Summum Pontificem pro interpretatione esse adendum.

V. Utrum Constitut. felic. record. Gregor. XV. circa Conservatores Regularium publicata anno 1621. cum Declarationibus Eminentissimorum Sacrae Congreg. Concil. Interpretum desuper editis, aequae afficiant, & comprehendant Religiosos Societatis Jesu, ac reliquos Regulares, ita ut omnia alia praefata Societatis Privilegia fuerint redacta ad terminos dictae Constitutionis, & sic in posterum debeant ab ipsis eligi Conservatores juxta formam, & tenorem praescriptae Constitutionis? Respondit, huiusmodi Constitutionem cum declarationibus, ut praefertur, editis aequae afficere Religiosos Societatis Jesu, atque aliorum Ordinum, & Conservatores ad illius praescriptum esse eligendos, non obstantibus quibusvis privilegiis, quippe quae omnia sunt redacta ad terminos ipsius Constitutionis.

VI. An Regulares praedicti gravati aere alieno, vel ad ratiocinia, vel Testamentorum Executores possint conveniri coram Ordinario, si Conservatores non nominaverint intra tempus habile ab Ordinario praescriptum? Respondit, Regulares in causis praefatis coram Ordinario loci esse conveniendos, si ad praescriptum Constitut. san. memor. Gregor. XV. Conservatores non elegerint, ipsium electionis docu-

mentum intra praefinitum tempus in actis Curiae ipsius Ordinarii non exhibuerint, ac dimiserint.

VII. An dicti Regulares, Conservatores, sive ad Jura, sive ad privilegia tuenda assentes, teneantur ante exercitium commissiois praestare cautionem coram Ordinario, sive alio Judice competente de iudicio fisci, & iudicatum solvendo, casu, quo in lite, sive causa succubuerint? Respondit, non teneri.

VIII. An quando Episcopi Jura, vel Decimas Cathedralium adversus Regulares praedictos de sua spoliantes Ecclesias coram Judice competente tuerentur, librisque, memorialia, & allegationes producunt, Jus Ecclesiarum Cathedralium exprimentes, & acquisitiones Religiosorum, aliaque id generis ad numerantes, huiusmodi scriptorum occasione possint Regulares nominare Conservatores, praetendentes injuriam sibi inferri in referendo immoderatas acquisitiones? Respondit, si Episcopi pro tuendis Juribus Cathedralium, Ecclesiarum coram Judice competente huiusmodi scripta producant, & Regularium immoderatas acquisitiones veraciter, & modeste referant, non licere ob eam causam ad Conservatores recurrere.

IX. Utrum Regularis quicumque, etiam Societatis Jesu, possit administrare Sacramentum Poenitentiae Saecularibus absque licentia Episcopi Dioecesei, etiam in alia Dioecesi ab Episcopo approbatus sit? Respondit, Regulares etiam, Societatis Jesu in una Dioecesi ab Episcopo approbati ad Confessiones personarum Saecularium audiendas, nequaquam posse in alia Dioecesi huiusmodi Confessiones audire sine approbatione Episcopi Dioecesei.

X. An Episcopus contra dictos Regulares, audientes in sua Dioecesi Confessiones Saecularium absque approbatione, vel concionantes absque licentia Episcopi intra & extra proprias Ecclesias, possit procedere, eos a talibus ministeriis removendo, sive praecceptis, & aliis Juris remediis coercendo? Respondit, eidem Regularibus, qui confessiones personarum Saecularium audiunt sine approbatione Episcopi loci, vel praedicant in Ecclesiis Ordinis, non petita illius benedictione, aut in aliis Ecclesiis absque illius licentia, vel in Ecclesiis, etiam sui Ordinis, ipso contradicente posse Episcopum in vim Constit. fel. rec. Gregor. XV. quae incipit Inscrutabili Divina Providentia, tamquam Sedis Apostolicae Delegatum, administrationem Sacramenti Poenitentiae, ac munus praedicationis interdiceret, eosque Juris remediis coercere, ac punire.

XI. An quando Episcopo constat, dictas licentias obtentas non fuisse, possit ipse praecipere, ut, donec licentiam intra praescriptum tempus exhibeant, a tali ministerio abstinant? & an requirendus sit per Episcopum pro his exhibendis Provincialis in alia Dioecesi, vel longissime exiens, vel ipsi Regulares Confessarii, vel eorum Superiores ejusdem Dioecesis, in qua praedicta exercentur? Respondit: Possit Episcopum sic praecipere, nec pro huiusmodi licentia requirendum esse Provinciale, sed satis esse ipsos Religiosos requirere, aut eorum Superiores in Dioecesi Episcopi existentes.

XII. An si contingat, ut aliquis praedictorum Regularium infurgat contra Episcopum in propria Dioecesi, maledicto, scripto, vel dicto, populum scandalizando, possit ab Episcopo puniri, & qua animadvertione? Et quid, si huiusmodi delinquens transiverit ad aliam Dioecesim, hoc casu servandum sit, & qua poena puniendus sit Regularis, qui commorans in una Dioecesi spargat famosos libellos contra Ordinarium alterius Dioecesis? Respondit: Si Regularis intra Claustra degens, extra ea in casibus in dubio expressis, ita notorie deliquerit, ut populo scandalo sit, Episcopo instante, teneri Superiorem Regularem, intra tempus ab eo praefigendum, severe illum punire, ac de punitione Episcopum certiores facere; alioquin sic delinquentem ab Episcopo puniri posse ad praescriptum Concilii Trid. cap. 14. sess. 25. de Regular. Quod si delinquens ad aliam Dioecesim migraverit, servandum esse, quod praecipitur in Constit. san. mem. Clem. VIII. incip. Suscepti numeris ratio.

XIII. An Conservatores nominati, & electi a Regularibus praescriptis ante exercitium suae jurisdictionis teneantur electionis authenticum documentum exhibere coram Ordinario sub poena nullitatis actuum? Respondit: Ubique teneri.

XIV. An Privilegia, quae sunt contra Jurisdictionem Ordinarii, & quibus gaudent, & gaudere praetendunt Regu-

lares praefati, debeant Episcopis notificari, seu insinuari? Respondit: Regulares teneri huiusmodi Privilegia Episcopo exhibere, si eis uti voluerint.

XV. An praedia, metallorum fodinae, sacchari officinae a Regularibus Societatis, vel aliis possessa, vel aliae Domus Regulares, in quibus videlicet unus, vel duo Regulares tantum commorantur, gaudeant Privilegio Collegiorum, seu Conventuum? Respondit, Non gaudere.

XVI. Utrum Regulares praescripti apothecas quarumcumque mercium, macella, & similia praesertim prope Collegia, seu Conventus exercentes possint ab Ordinario sub Censuris inhiberi, ne huiusmodi exercent? Respondit; Non posse Episcopum hoc prohibere Regularibus exemptis: sed si in praemissis ita notorie delinquant extra Claustra, ut populo scandalo sint, servandum esse, quod dictum est supra in responsione ad duodecimum.

XVII. Utrum Regulares etiam Jesuitae in suis praediis, Officiis, aliisque suis Domibus saecularibus sitis intra limites Parochialium ab se non spectantium, possint administrare Sacramentum Baptismatis solemnis, Matrimonii, Extremae Unctionis, & Eucharistiae in Felto Pascatis famulis, mercenariis, rusticis, sive aliis id genus hominibus saecularibus absque Ordinarii, vel Parochi licentia? Respondit; Non posse.

XVIII. Utrum Patres Societatis in Civitate, & Dioecesi Angelorum possint consecrare Vala Sacra, Altraria, & similia in quibus Unctio requiritur? Respondit: Itidem non posse.

Pro parte vero Religiosorum Societatis Jesu proposita fuerunt infra scripta dubia.

I. An Episcopi in partibus Indiarum, possint ex integro totum unum Monasterium, vel Collegium ab audiendis Confessionibus suspendere? Respondit; Episcopos Indiarum, posse quidem omnibus simul unius Monasterii, vel Collegii Confessariis adire facultatem audiendi Confessiones personarum Saecularium, etiam inconsulta Sacra Congreg. Episcoporum, & Regularium negotiis praeposita, cum Decretum ab ea editum sub die 20. Novembris 1615. ex intentionis defectu, & convenientia morali non extendatur ad regiones illas, tam longe distitas. Verum ab hac generali Suspensione, quae vix sine scandalo, & animarum pernicie contingere potest, abstinendum esse Episcopis, nisi gravissima subsistente causa super quo Sacra Congregat. illorum conscientias graviter voluit oneratas.

II. An Episcopus Regularem pro Confessionibus femel approbatum sine nova causa suspendere possit ab ipsis Confessionibus audiendis? Respondit: Regulares, alias libere ab Episcopo praevo examine, approbato ad audiendas Confessiones personarum Saecularium, ab eodem Episcopo suspendi non posse sine nova causa, eaque ad Confessiones ipsas pertinente.

III. An Bulla Pii V. 34. in ordine tom. 2. Bullar. concessa, instante, & supplicante Serenissimo Rege Catholico, non ad petitionem Regularium, sit revocata in Bullis Summorum Pontificum, in quibus exemptiones Regularium mitigantur? Respondit: Agendum cum Sanctissimo, an velit declarare Bullam non esse revocatam; illam tamen non suffragari, nisi in locis ubi est defectus Parochorum.

IV. An Episcopus possit cum Censuris procedere contra Regulares exemptos, nisi inobedientes fuerint in Confessionibus audiendis, vel praedicatione Verbi Dei, & hoc vigore Concilii Trid. vel per quem Canonem? Respondit: Possit procedere, non quidem in vim Concilii Tridentini, sed in vim Constitutionis, Gregor. XV. quae incipit Inscrutabili Dei Providentia.

V. An licentia audiendi Confessiones, & praedicandi, ab Episcopo per litteras missivas, an solum per litteras patentes Cancellariae concedi possit? Respondit: Possit concedi etiam per litteras missivas, si ita Episcopo videbitur.

VI. An talis licentia ore tenus sine scriptis concedi possit? Respondit: Ut ad proximum.

VII. An facultas eligendi Conservatores concessa Societati a Gregorio XIII. suffragetur illis in locis, in quibus non adiunt Judices Synodales? Respondit: Privilegium Gregor. XIII. suffragari, ut Societas non teneatur ex illis eligere Conservatores; Demmodo tamen in reliquis servetur forma Constit. Gregor. XV. hac de re edita.

VIII. An Conservatores Societatis, Vicarios Generales Episcoporum auctoritate Apostolica per sententias, Censuras, & poenas Ecclesiasticas compellere possint virtute Bullae Gregor. XIII. inc. Equum reputamus datae ultima Februarii 1573? Respondit: Possit a manifestis injuriis & violentiis eos compescere etiam Censuris, & poenis Ecclesiasticis. Datum Romae die 16. Aprilis 1648. Quapropter, ut praemissa firmius subsistant, & inviolabiliter observentur, nobis pro parte Joannis Episcopi huiusmodi fuit humiliter supplicatum, ut illa, auctoritate Apostolica, confirmare dignaremur. Nos igitur &c. Decernentes &c. Sic non aliter &c. Irritum, & inane &c. Non obstantibus &c. Romae 14. Maji 1648.

Regulares subduntur Episcopis quoad causas Fidei; Concil. Tridentin. sess. 5. de reformat. cap. 2. Paulus V. Constitut. incipien. Romanus Pontifex, Gregorius XV. Constitut. incip. Universi Dominici, ubi subduntur ipsis Episcopis, & Inquisitoribus.

Item subduntur Episcopis quoad praedicationem verbi Dei; Concil. Tridentin. cit. sess. 5. de reformat. cap. 4. Gregor. XV. Constitut. incipien. Inscrutabili, & Clemens X. Constitut. incip. Superna. Vide verb. Praedicatorum, Praedicator.

Item subduntur Episcopis quantum ad susceptionem Ordinum; Concil. Trid. sess. 23. de reformat. cap. 8. 11. 12. & 14. Vide verb. Ordo.

Item subduntur Episcopis quantum ad audiendas Confessiones Sacramentales Saecularium; Concil. Tridentin. sess. 23. de reformat. cap. 15. Gregorius XV. citat. Constitut. incip. Inscrutabili, Clemens X. citat. Constitut. incipien. Superna. Vide verb. Approbatio, verb. Confessarius, & verb. Reservatio Casuum.

Item subduntur Episcopis, & ab ipsis possunt excommunicati declarari, si minitrent Laicis infirmis, etiam hospitantibus in eorum Conventibus, Viaticum, & Extremam Unctionem, absque Episcopi, vel Parochi licentia; Clemens XI. de privileg. & saepius declaravit Sacra Congregat. Concilii, & signanter in Nullius 19. Septembr. 1637. in Cremonen. 27. Februarii 1649. in Ripanen. 3. Februarii 1652. in Gerunden. 13. Februarii 1694. & in Neapolitana 5. Junii 1700.

Item subduntur Episcopis quantum ad audiendas Confessiones Monialium, etiam sibi subiectarum; Gregorius XV. citat. Constitut. incipien. Inscrutabili, Clemens X. citat. Constitut. incipien. Superna. Vide verb. Moniales articulo 5. verb. Jubilaeum.

Item subduntur Episcopis, & ab ipsis possunt puniri, si violent sigillum Sacramentale Confessionis, cum illi censentur delinquere circa administrationem Sacramenti Poenitentiae; Gregor. XV. cit. Constit. incip. Inscrutabili.

Item subduntur Episcopis, si sollicitent Poenitentes in Confessione, vel doceant Poenitentes non teneri ad denunciandos Confessarios sollicitantes; Gregorius XV. Constitut. incipien. Universi.

Item subduntur Episcopis quantum ad observanda, & evitanda in celebratione Missarum; Concil. Tridentin. sess. 22. de Sacrific. Missa in decret. de evitand. in celebration. Missar. & Sacra Congregat. Concil. in Vercellen. ad dubium: An liceat Episcopo punire Regulares prohibita, vel indecentia in Ecclesiis suorum Ordinum committentes circa Missae Sacrificium? Die 21. Martii 1643. respondit, licere punire Regulares committentes prohibita, vel indecentia in Ecclesiis etiam suorum Ordinum circa Missae Sacrificium, apud Monacell. tom. 2. tit. 13. formul. 1. n. 45.

Item subduntur Episcopis, & possunt ab ipsis coerceri, si erigant Altare portatile in Domo privatorum, ut ibi celebrent, & Viaticum minitrent Regulari infirmo, absque licentia Episcopi, vel Parochi; Sacra Cong. Conc. in Messanen. 28. Septembr. 1698. Vide verb. Oratorium n. 80.

Item subduntur Episcopis, & ab ipsis puniri possunt, si celebrent Missas in Oratoriis privatis Domicellorum diebus exceptis, vel postquam eadem die fuit ibidem jam celebrata unica Missa in Apostolico Indulto concessa; Sacra Congregat. Concil. in Neapolitana 30. Maji 1699. & expresse Clemens XI. die 15. Decemb. 1703. in Decreto de celebratione in Oratoriis privatis incipien. Quoniam Sancta. Vide verb. Oratorium n. 5.

Item subduntur Episcopis quo ad admissionem ad Habitatum, & ad Professionem Monialium in Monasteriis sibi subiectis, & possunt ab illis puniri, si non fuerint prius certiorati. Sacra Congregat. Concil. in Limana 19. Novembr. 1625. in Burgen. 4. Decembr. 1627. in Dertonen. 16. Decembr. 1646. Vide verb. Moniales art. 1. a. n. 68. Item

- 21 Item subduntur Episcopis quo ad Electionem Abbatissarum Monasteriorum sui Ordinis, cui per se, vel per alium potest Episcopis interesse, si vult; Gregorius XV. in cit. Constitut. incipient. *Inscrutabili*, Vide verb. *Abbatissa*.
- Item subduntur Episcopis, si Confessarii Monialium Monasteriorum intra Mœnia Civitatis permaneant, & pernoctent in mansione per parietes, & per tecta non penitus diluncta, & separata a Monasterio. Alexander VII. Constitut. incip. *Felici*.
- Item subduntur Episcopis, & ab ipsis puniri possunt, si Superiores extra necessitatem ingrediuntur Monasteria Monialium sibi subiectarum. Gregorius XIII. Constitut. incip. *Dubius*, Alexander VII. citat. Constitut. incipient. *Felici*. Item si Superiores pluraqum semel in anno ex causa Visitacionis dicta Monasteria ingrediuntur. Alexander VII. citat. Constitut. *Felici*. Item si Superior Generalis introducat secum in dicta Monasteria pluraqum duos socios sui Ordinis, & Superior alius a Generali pluraqum unum. Alexander VII. citat. Constitut. *Felici*. Item, si ipse Superior Visitator, aut ejus socii suspenderit intra Clausuram aliquam refectionem. Alexander VII. in citat. Constitut. *Felici*. Item, si urgente causa eodem anno pluries ingrediendi septa Monasterii, Superior fuerit ingressus absque presentia Episcopi Diœcesani, vel alterius perionæ Ecclesiasticæ ab ipso ad hoc specialiter delegata. Alexander VII. citat. Constitut. *Felici*. Vide verb. *Moniales art. 3. a n. 73. ad 78.*
- Item subduntur Episcopis Regulares quo ad locutionem, cum Monialibus, etiam sibi subiectis, & si sine legitima licentia cum illis loquantur, possunt ab ipsis puniri. *Sac. Congregat. Concil. approbante Sanctissimo* in duobus resolutis dubiis allatis *supra num. 7.* Vide verb. *Moniales art. 4.* ubi plura alia afferuntur ad id Decreta.
- Item Regulares subduntur Episcopis in iis, quæ concernunt Clausuram Monialium, etiam sibi subiectarum, & si quo ad hanc reperiantur delinquentes, possunt ab ipsis puniri. Vide verb. *Moniales art. 3.* ubi plura afferuntur Decreta ad rem.
- Item subduntur Episcopis, si Immunitatem Ecclesiasticam violaverint, vel læserint; *Sac. Congregat. Immunit. in Panormitana 3. Februarii 1537.* Gregor. XIV. Constitut. incip. *Ex quo*, ubi cognitio Immunitatis demandatur Episcopis private quo ad omnes, & novissime in *Papien. 28. Julii 1736.* Vide verb. *Immunitas art. 2. per tot. & signanter a num. 134. ad 136.*
- Item subduntur Episcopis, si offendant Ministros, & Officiales Curia Episcopalis, & tunc possunt ab eis puniri, & carcerari, ut declaravit, & laudavit *Sac. Congregat. Episcop. & Regular. in Theatina 26. Martii 1692. referente Card. Caruffi.*
- Item subduntur Episcopis, si Interdicta per Episcopos promulgata non servant. *Clementin. 1. de sentent. excomm. Concil. Tridentin. sess. 25. de Regularib. cap. 11. & Sacra Congregat. Concil. in Casarugustana Interdicti 11. Junii 1695.* in qua declaratum fuit, Milites Hierosolymitanos, sicut ceteros Regulares, & exemptos teneri, & obligatos esse ad observantiam Interdicti per Archiepiscopum promulgati, non obstante allegata in contrarium consuetudine immemorabili.
- Item subduntur Episcopis si in eorum personas delinquant, vel Prælatorum jurisdictionem competentem impediant, ne munus suum exequantur; Tunc enim possunt ab Ordinariis puniri, & legitime coerceri, ut declaravit *Sac. Congregat. Concilii*, & approbavit Gregorius XIII. apud Fagnan. lib. 1. *Decretal. in cap. Grave gerimus 19. de Offic. Ordinarii nu. 76.* per text. in cap. 1. *de Offic. Delegat. ibi: Si eos manifeste cognoveris Instituti impedire, & cap. 1. de penis in 6. ibi: Si hac occasione sua impediatur jurisdictione.*
- Item subduntur Episcopis, si Censuram Canonis *Si quis suadente 29. caus. 17. quest. 4. vel aliam a Jure latam* ob notorium delictum incurrerint; Tunc enim possunt ab Episcopis publice denunciari excommunicati, ut ab aliis vitentur, ut declarasse Sacram Congregationem Concilii refert Fagnan. loc. cit. num. 75. & declaravit *Eadem Sac. Congregat. novissime in Neapolitana 18. Aprilis 1693.*
- Item subduntur Episcopis, si degant & delinquant extra Clausura, textu expresso in Concilio Tridentin. *sess. 6. de reformat. cap. 3. ibi: Nemo Regularis extra Clausura degens, etiam sui Ordinis Privilegii pretextus, cuius censatur quo minus si deliquerit. ab Ordinario loci, tamquam super hoc a Sede Apostolica delegato secundum Canonicas sanctiones visitari, puniri, & corrigi valeat.*

Et hoc procedit etiam in Regulari existente extra Clausura ad erectionem Monasterii de sui Superioris licentia; Cum licentia operetur solum, ut recte cum aliis notat Sperellus *act. 38. num. 19.* ne committatur Apostasia, non vero quia ab Ordinario pro excessibus puniri possit, & sic resolvit Sacra Congregat. Concilii cum limitatione ut infra: *Regularis manens extra Clausura de licentia Superioris, etiam in Domino destinata ad erectionem Monasterii, nisi in dicta Domo sit Regularis Observantia, ut saltem vivat sub Superiore conveniunt, potest puniri ab Ordinario.* Ita testantur Genuent. *in prax. cap. 59. num. 2.* Sperell. loc. cit. num. 21. Fagnan. lib. 1. *Decretal. in cap. Grave gerimus 19. de Offic. Ordinarii num. 36.* Barbof. *ad dict. sess. 6. cap. 3. num. 1.* & alii plures ibi citati.

Regulares degentes in Parochialibus Monasterio unitis non possunt puniri ab Ordinariis, nisi delinquant circa Curam Animarum, & Sacramentoꝝ administrationem. Sic in causa Canonici Regularis Lateranensis respondit *Sacra Congregat. Concilii*, ut testatur Fagnan. loc. cit. num. 35. & sic resolutum fuisse die 8. Februarii 1601. refert Barbof. loc. cit. num. 4. & alii. Et ratio est, quia ipsi censentur degere intra Clausura. Regulares tamen de licentia suorum Superiorum manentes in aliquo membro, seu Gangia sui Monasterii pro Religioꝝ servitio, si ibi delinquant, possunt ab Ordinario puniri. Sic respondit *Sac. Congregat. Episcop. & Regular. die 27. Junii 1655. ad 6. dubium*, in quo quærebatur: *An ipse Grangias, & Conversi in eis degentes subsint Visitacioni Episcopi?* Et respondit, *Ad 6. Jubejse.*

Regularis degens intra Clausura, & extra cum scandalo populi delinquens, puniri debet a suo Superiore, certiorato de punitione Episcopo instante, alias puniri poterit ab ipso Episcopo, textu expresso in Concilio Tridentino *sess. 25. de reformat. cap. 14. ibi: Regularis non subditus Episcopo, qui intra Clausura Monasterii degit, & extra ea ita notorie deliquerit, ut populo scandalo sit, Episcopo instante, a suo Superiore intra tempus, ab Episcopo præfigendum, severe puniatur: ac de punitione Episcopum certiorum faciat, sin minus a suo Superiore Officio priveatur, & delinquens ab Episcopo puniri possit.* Vide infra n. 87.

Superior Regularis ab Episcopo admonitus non puniens, ut supra, talem Regularem delinquentem, incurrit ipso facto privationem Dignitatis, & Officii per eum obtenti; Et si illi impunitum ad alium Conventum extra Diœcesim transfugerit, tenetur eum revocare intra terminum ab Episcopo præfigendum, sub poenis privationis Dignitatis, & inhabilitatis ad illa, & alia impossibilem obtinenda, ac ulterius privationis vocis activa, et passiva ipso facto incurrendis, ad quas a solo Romano Pontifice restitui potest. Sic expresse statuit Clemens VIII. Constitut. incipient. *Suscepti muneris*, in qua prope medium sic habet: *„ Motu &c. Omnibus, et singulis, cuiuscumque Ordinis, et Instituti Regularium Mendicantium Superioribus in virtute Sanctæ Obedientie, & sub indignationis Nostræ, ac privationis Dignitatum, et Officiorum per eos obtentorum, eo ipso incurrendis poenis, præcipimus, & mandamus, ut juxta prædictum Decretum, quilibet ipsorum Regularium etc. ubi tenorem Decreti allegat, et infra subjungit: „ Ceterum si Superior in Regulari rem delinquentem non animadverit, quinimo si illum impunitum ad alia suorum Ordinum loca extra Diœcesim, præfertur, transmiserit, volumus, et simili motu, atque auctoritate discernimus, ut Superior, instante Episcopo intra terminum ab Episcopo præfigendum, et sub eisdem indignationis Nostræ, ac privationis Dignitatum, et Officiorum obtentorum, nec non et sub inhabilitatis ad illa, et alia iustitiam obtinenda, ac ulterius privationis activæ, et passivæ vocis, ad quas a nemine, præterquam a Nobis, et Romano Pontifice pro tempore existente, restitui possit, ipso facto similiter incurrendis poenis, ipsum Regularem delinquentem a loco, ad quem transmissus fuit, revocare, et in quo deliquit, constituere, seu sistere teneatur.*

Et insuper addit Pontifex, quod si Superior Regularis ipsum delinquentem revocare, ut supra, prætermiserit, Ordinarius loci, ad quem transmissus fuerit, ab Ordinario loci commissi delicti requisitus, vel alias de illius delicto informatus, tamquam Sedis Apostolicæ Delegatus, Decretum Concilii exequi, et eum punire possit, ac debeat, ibi: *„ Quod si hoc etiam facere prætermiserit, per presentes similiter statuimus, ut Ordinarius Loci, ad quem Regularis delinquens transmissus fuerit, super præmissis ab ipso Ordina-*

rio loci, in quo deliquit, similiter requisitus, vel de illius delicto informatus, ut præfertur, tamquam Sedis Apostolicæ delegatus, prædictum Concilii decretum omnino exequi, et in Regularem delinquentem levare animadvertere possit, et debeat etc. non obstantibus etc.

Regularis delinquens intra Clausura, seu in Ecclesia, vel Monasterio sui Ordinis cum populi scandalo, censetur, et reputatur delinquere extra Clausura; Sic decrevit *Sacram Congregationem Concilii* refert Fagnan. loc. cit. num. 69. et Sperellus *decis. 38. num. 15.* ubi ad litteram refert Decretum dictæ Sacre Congregationis Concilii, quæ ad dubium: *An Regularis delinquens notorie in Ecclesia, seu Monasterio sui Ordinis, in quo degit, ita ut populo scandalo sit, dicatur delinquere extra Clausura, ut locus sit dispositioni Concil. cap. 14. sess. 25. de Regularibus; Censuit delinquere extra Clausura, si in Ecclesia Monasterii delinquit, nisi clausis portis Ecclesiæ, & solis Regularibus in ea existentibus, fuerit commissum delictum; Si vero intra Clausura Monasterii, vel Ecclesiæ interioris delictum sit commissum, ex verbis Concilii non videtur procedere dict. cap. 14. quod expresse dicit extra Clausura; tamen si scandalum sit notorium populo, ex identitate rationis idem videtur.*

Episcopus potest procedere ad summariam informationem de delicto a dicto Regulari extra Clausura commisso; Sic censuit *Sacra Congregat. Concilii* apud Donatum *Prax. rerum Regular. tom. 1. part. 2. tract. 1. quest. 54. num. 11.* quæ ad dubium: *An Episcopus statim habita noticia delictorum possit capere informationem, & illam ad Superiorem delinquentis remittere, ut nequeat de illo delicto ignorantiam præsumere?* Respondit. *Possit.*

Quando Regularis extra Clausura delinquit, cum dubitatum fuerit: *An detinendus sit in Carceribus ab Episcopo, donec processus in Curia Episcopali conficiatur, eoque compilato, instante Superiore, remittendus sit una cum processu puniendus, vel potius non expectata compilatio processus, statim remittendus sit ad Superiorem una cum iis probationibus, quæ habentur?* *Sac. Congregat. respondit: Statim remittendum esse, etiam postea, quod Superior nullam instantiam faceret; Sic refertur Donatus loc. cit. num. 7. Fagnan. loc. cit. num. 69. et alii plures.*

Regularis deprehensus in delicto, ubi timetur de fuga, potest juxta Tridentin. *sess. 25. de reformat. cap. 6.* ab Episcopo capi per suos Ministros, et recta duci ad suum Superiorem cum instantia, ut intra certum tempus eum puniat, et de punitione ipsum certiorum faciat, juxta Tridentin. *sess. 25. de reformat. cap. 14.* Matthæucci *Officialis Curia cap. ultim. sub num. 22. in fine*, et de quolibet in casibus a Jure permixta firmant Antonell. *de Regimin. Eccles. lib. 7. cap. 18. num. 3.* Sperell. *decis. 38. n. 13.* Palficium *Prax. Episcop. part. 2. c. 3. art. 6. sub n. 23.* Panimoll. *dec. 84. adnotat. 4. n. 4. et alii passim.*

Regulares autem Superiores, qui ad præscriptum Concilii tenentur facere certiores Episcopos de punitione Regularium extra Clausura delinquentium, non satisfaciunt faciendum verbo hujusmodi certiorationem, sed in scriptis facere debent; *Sac. Congregat. Concilii in Lucana 14. Decembr. 1630.* quam refertur Tamburin. *de Jure Abbat. tom. 3. disp. 5. quest. 11. num. 64.* Barbof. *in Summa Apostolic. decis. verb. Regularis delinquens num. 5. et alii.*

Regularis, qui sine Obedientialibus sui Superioris a suo Conventu recesserit, et repertus fuerit, potest ab Ordinariis locorum puniri, textu expresso in Concilio Tridentin. *sess. 25. de Regularibus cap. 4. ibi: Nec liceat Regularibus a suis Conventibus recedere, etiam pretextu ad Superiores suos accedendi, nisi ab iis fuerint missi, aut vocati fuerint: qui vero sine prædicto mandato in scriptis obtento repertus fuerit, ab Ordinariis locorum, tamquam desertor sui Instituti puniatur. Vide tamen dicta sub verb. *Apostata.**

Regulares incedentes per Civitatem, et loca sine socio, vel de nocte, aut indecenter vestiti, et sine debita modestia Religiosa, possunt per Episcopum in carceribus mancipari tamquam delinquentes extra Clausura; servata tamen forma Concilii Tridentini *sess. 25. cap. 14. de reformat. Regular. Sic Sac. Congregat. Episcop. in Andien. 15. Decembr. 1584. & in Ravennaten. 12. Sept. 1594.* apud Monacel. *tom. 1. tit. 6. formul. 20. n. 13.*

Regulares deferentes publice arma de mandato Episcopi possunt coerceri. *Sac. Congregat. Concil. in Turritana 3. Februarii 1635.* apud Monacel. *tom. 2. tit. 15. formul. 3. num. 3.* ubi affert Decretum per extensum.

Regulares subduntur Episcopis quo ad Expositionem solemnem SS. Sacramenti; Cum non possint illud solemniter exponere sine licentia Ordinarii, et nisi ex causa publica, ut sæpius declaraverunt Sacra Congregationes Episcoporum Concilii et Rituum. Vide verb. *Eucharistia num. 57.* ubi afferuntur Decreta.

Regulares subduntur Episcopis quantum ad accedendum ad Processiones publicas. Vide verb. *Processiones a n. 13.*

Item subduntur Episcopis quantum ad componendas controversias super præcedentia in Processionibus Concilii. *Trid. sess. 25. de Regul. cap. 13.* Vide verb. *Præcedentia.*

Item subduntur Episcopis quantum ad Sacras Imagines, & Reliquias ponendas, & exponendas in suis Regularibus Ecclesiis, cum id debeat fieri prævia approbatione Episcopi, Conc. *Trid. sess. 25. in Decreto de Invocatione, & Veneratione, & Reliquis Sanctorum, & Sacris Imaginibus.*

Item subduntur Episcopis quantum ad publicationem Indulgentiarum. Concilii. *Trid. sess. 21. cap. 9. de reformat. & S. C. Conc. super d. c. 9. sess. 21. de reform.* apud Monacell. *tit. 16. form. 5. n. 8.* ubi refert, quod ita etiam declaravit S. C. *Immun. in Firmana 13 Junii 1703. libr. 3. Decret. Vallemanni pag. 494.*

Item subduntur Episcopis quantum ad erectionem Confraternitatum; Ipsas enim nequeunt ulli Regulares erigere, & instituire, nisi de consensu Ordinarii. Clemens VIII. *Const. 125. incip. Quicumque.* Vide verb. *Confraternitas.*

Item subduntur Episcopis quantum ad susceptam administrationem Confraternitatum, vel Hospitalium; cum possit Episcopus eos cogere ad reddendam rationem administrationis, & culpabiles reprobos ad Juris præscriptum punire, juxta Conc. *Trid. sess. 22. cap. 8. & 9.* ut expresse declaravit S. C. *Conc. apud Fagn. l. c. n. 47.*

Item subduntur Episcopis quoad Confraternitates Laicorum in suis Regularibus Ecclesiis existentes, cum possit Episcopus eas visitare, & ab ipsarum Administratoribus rationem Administrationis exigere ad præscriptum *cit. c. 8. & 9. ejusdem sess. 22.* Non potest tamen earum Capellas, Icones, aut Altaria visitare, nisi quatenus Confratrum administrationem concernunt. S. C. *Conc. apud Fagnan. l. c. n. 48.* Vide verb. *Confraternitas, & verb. Visitatio.*

Item subduntur Episcopis Regulares Parochi, seu Curati quoad ea, quæ concernunt curam Animarum, Conc. *Trid. sess. 25. de Regularibus cap. 11.* Gregorius XV. *Const. incip. Inscrutabilis.* Dummodo Ecclesia Parochialis non sit illius Conventus, in quo Generalis Ordinarius residens tamen ordinariam, quia ipsa gaudet exemptione a jurisdictione Ordinarii; Conc. *Trid. cit. sess. 25. de Regul. cap. 11. & S. C. Conc. in Laud. Jurisd. 1. Decemb. 1691.* in qua plene articulo dicto, & partibus informatibus fuit resolutum, citatam Bullam Greg. XV. incip. *Inscrutabilis*, non derogasse Privilegio *c. 11. sess. 25. de Regul. favore Generalium Ordinum concessio, apud Monacell. p. 1. tit. 6. form. 20. n. 14.*

Item subduntur Episcopis Regulares Parochi quo ad accessum ad Synodum, & conferentias casuum, si enim ipsi renuant accedere ad Synodum, & Congregationem casuum conscientia, possunt ab Episcopo compelli Juris remediis. S. C. *Conc. in dicta Landen. in responsione ad octavum, & novum, confirmata 20. Septem. 1692. juxta resoluta in Sustino-politana 24. Septem. 1639. in Comen. 16. Decemb. 1645. & in Forosemprenten. 3. Septem. 1650.*

Non possunt tamen Episcopi compellere Regulares ad accedendum ad conferentias casuum conscientia, neque in Conventibus suppressis, & postea restitutis, in quibus non degunt de familia duodecim Religiosi. Sic expresse respondit S. C. *Episc. & Regular.* ut infra: *Cum Conventus suppressi, & postea restituti, in quibus non degunt de familia duodecim Religiosi, sint vigore Decreti. Ut in parvis Innocent. X. subiecti Visitacioni, Correctioni, & Ordinaria Jurisdictione Ordinariorum locorum, contigit dubitari: An Religiosi Confessores, & non Parochi in hujusmodi Conventibus degentes compelli possint ab eisdem Ordinariis, ut accedant ad conferentias casuum conscientia?*

Proposito hoc dubio in S. C. super statu Regularium habitata in Palatio Vaticano die 15. Januarii 1682. Em. PP. censuerunt, Ordinarios Locorum posse quidem hortari, non autem compellere Religiosos Confessores non Parochos ad accedendum ad conferentiam casuum conscientia.

Item Regulares subduntur Episcopis quoad renunciations, & obli-

& obligationes Novitiorum, quæ nullæ decernuntur, nisi fiant cum licentia Episcopi, vel ejus Vicarii infra duos menses ante Professionem. Concil. Trident. sess. 25. de Regul. cap. 16.

63 Item subjiçiantur Episcopis quoad restituendas Novitiis abeuntibus ante Professionem res omnes, quæ ipsorum erant; & possunt ii, ad quos spectat, ab Episcopis per censuras ad id compelli, Concil. Tridentina, cit. sess. 25. de Regularibus cap. 16.

64 Item subjiçiantur Episcopis quoad observandos dies Festos in Diocesis legitime præfixos, Conc. Trid. cit. sess. 25. de Regul. c. 12. Vide verb. Festa.

65 Item subjiçiantur Episcopis quoad eis præstanda debita obsequia, & Baldachinum erigendum in eorum accessu ad Ecclesias Regulares pro ibi celebrandis Pontificalibus, & hujusmodi. Si enim Regulares id renuant, potest Episcopus ita- tum absque alia monitione interdictionem Ecclesie indicere, & denunciare. S. C. Conc. in Veneranda Interdicti 26. Januar. 1697. Vide verb. Baldachinum n. 6. ubi ad id affertur Decretum iusti Clementis VIII. editum.

66 Moniales tamen Regularibus subiectæ non tenentur erigere Baldachinum Episcopo claufuram visitare volenti, sed sufficit Stratum præparare. S. C. Conc. 19. Januar. 1686. Vide verb. Baldachinum n. 7.

67 Regulares subjiçiantur Episcopis quo ad delicta commissa circa personas intra septa, aut circa claufuram, vel honorum administrationem Monasteriorum Monialium, etiam Regularibus subiectarum. Gregor. XV. Constit. incip. Inscrutabili. Vide supra n. 5. & 6.

68 Item subjiçiantur Episcopis, si ab ipsis moniti, sepulturas sub Altaribus, & prædellis in eorum Ecclesiis constructas nolint, aut differant expurgare, & illas muro obstrui facere, & replere. Vide verb. Altare a numer. 48. ubi ad id dantur Decreta.

69 Item subjiçiantur Episcopis, & Censuris Ecclesiasticis possunt coerceri, si Ecclesiastica, & Sacra paramenta benedicant pro usu aliarum Ecclesiarum, non suarum; Sic expresse S. C. Rit. Decreto 18. ex Decretis generalibus emanatis 27. Septembris 1650. & 20. Julii 1660. quo ad hoc confirmatis, & approbatis ab Alexandro VII.

70 Item subjiçiantur Episcopis quoad exequendam Testatoris voluntatem, & reddendam rationem, si illis fuerit commissa executio, seu distributio reddituum, aliorumque bonorum Hereditatis. Clementina Religiosis, de Testam. Fagnan. in cap. Tua nobis, de Testam. n. 19. & 49. Passerin. de stat. homin. tom. 2. q. 186. art. 2. n. 121. Capon. discept. 64. nu. 7. ubi dicit conclusionem esse veram, etiam si Testator rationem exigi prohibuisset; Tamburin. de Jure Abbat. tom. 1. disp. 15. q. 7. num. 23. Ventrig. in prax. p. 1. adnot. 48. §. Unico numer. 116. Monacell. t. 1. adnot. in Append. ad Const. Gregor. VII. de exemptor. privileg. n. 3. Vide verb. Administratio, Administratio.

71 Item subjiçiantur Episcopis quo ad tenendam lampadem accensam ante Altare, in quo est Tabernaculum SS. Sacramenti; Transgressores enim possunt ab Episcopis auctoritate sibi delegata a Concilio Tridentino in Decreto de evitand. in celebrat. Miss. sess. 22. Nec sufficit tenere lampadem accensam in Choro, sed tenenda est ante, & prope Altare Tabernaculi SS. Sacramenti, prout S. C. Rit. die 22. Augusti 169. respondit Generali Capucchinorum, qui dubium proposuerat. Monacell. l. c. n. 1. & 2. Matthæucci Official. Curie cap. 19. n. 68.

72 Item potestatem, & jurisdictionem habent Episcopi supra Regulares in spectantibus ad venerationem eorum, qui cum Sanctitatis opinione, vel fama Martyrii ex hac vita migraverunt. Urbanus VIII. Constit. incip. Cælestis Hierusalem.

73 Item procedere possunt Episcopi, etiam contra Regulares afferentes Beatam Virginem conceptam esse cum peccato Originali. Gregorius XV. Constit. incip. Sanctissimus.

74 Item procedere possunt Episcopi etiam contra Regulares Missas celebrantes, & Confessiones Sacramentales excipientes, antequam fuerint promoti ad Sacrum Præbyteratus Ordinem. Clemens VIII. Constit. incip. Etsi alias, Urbanus VIII. constituit. incipien. Apostolatus.

75 Regulares subjiçiantur Episcopis quo ad iudices conservatores; Si enim conservatores non elegerint, aut electi uti aut fuerint, aliter, quam juxta formam præscriptam a Gregorio XV. Constit. incip. Sanctissimus, ad annum Conservat ore carere debent, & interea eorum causæ coram loco-

rum Ordinariis cognosci, & desiniri debent. Vide verb. Conservatores art. 2. n. 35.

Regulares autem intra claustra degentes, & habentes suos Conservatores legitime electos in casibus civilibus conveniri solum possunt coram electis Conservatoribus, vel coram suis Superioribus, non autem coram Ordinariis, seu Episcopis; Sic pluries decrevit S. C. Concil. & expresse statuit, & confirmavit Paulus V. Constit. 34. incip. Religiosorum. Vide verb. Conservatores per tot. ubi abunde ad rem.

Regulares subjiçiantur Episcopis, si in numero a Constitutionibus Apostolicis præscripto in Conventu non commoventur, & Regularem disciplinam non servant. Urban. VIII. Constit. incip. Cum sæpe contingat. Innocent. X. Constit. incip. Instauranda, & Decret. incip. Ut in praxis, Innocent. XIII. Constit. incip. Nuper, Vide verb. Conventus art. 2. ubi afferuntur multa ad rem.

Regulares, quamvis ordinariæ nequeant ab Episcopis Censuris coerceri propter amplissima eorum Privilegia, quibus eis concessum, ne sine Sedis Apostolicæ auctoritate possint a quopiam excommunicari, suspendi, & interdicti; Tamen in casibus particularibus, in quibus vigore Concilii Tridentini, vel Constitutionum Apostolicarum datur Episcopis facultas coercendi, corrigendi, & puniendi Regulares, ab ipsis possunt Censuris coerceri, nisi habeant ad id Privilegia sibi concessa, vel confirmata. post Concilium Tridentinum, Sic Pignatell. t. 3. consulti. 46. a. n. 11. & Jegg. ad 18. ubi plura refert Decreta Sacræ Congregationis, & signanter sub n. 12 ubi refert, S. C. Conc. die 17. Jul. 1627. negotio mature discussio, respondiisse, posse Episcopos pœnis sibi benevolis, etiam Censurarum, compellere quotcumque Regulares recalcantes, etiam Monachos, & quomodolibet exemptos ad Processiones publicas, & consuetas accedere, atque illis interesse; Non obstantibus quibuscumque Privilegiis, Consuetudinibus, vel præscriptionibus, etiam immemorabilibus; Privilegiis tantum Apostolicis Sacro Concilio Tridentino posterioribus minime sublati, & sub n. 17. refert, S. C. Rit. in Tarentina die 3. Maji 1642. ad dubium: Utrum teneantur Fratres Minores Reformati S. Francisci accedere ad Processiones rogationum, & S. Cataldi Patroni, & an Censuris compelli possint; respondiisse, observari debere Decreta antiqua Sacræ Congr. Concilii, scilicet Regulares pœnis arbitrariis cogi posse ab Episcopo ad interveniendum prædictis Processionibus: Nisi docuerint de Apostolicis Privilegiis contrarium disponentibus, que snt Concilio Tridentino posteriora.

Et quod Episcopi possint contra Regulares Censuras relaxare in casibus, quibus eos impedirent, ne suæ Dignitatis insignia, & præminantias haberent, ipsique debita obsequia in accessu ad suas Ecclesias denegarent, statuit S. Congr. Concil. in Veneranda Interdicti 26. Januar. 1679. Et Sac. Rit. Congr. in Camerini 21. Februar. 1699. & sæpe alibi in consimilibus casibus.

Et quod in dictis particularibus casibus possint Episcopi contra Regulares Censuras relaxare, non tamquam Iudices, sed tamquam Juris Executores, ut dicunt Lauret. de Franch. p. 2. q. 30. num. 1. & Monacell. t. 4. suppl. ad t. 2. num. 365. tenent Ric. in prax. ver. for. Eccles. p. 2. resol. 210. nu. 1. limit. 2. & Collect. 4050. Leo Thesaur. for. Eccles. p. 1. c. 8. numer. 18. p. 4. c. 2. n. 143. Pax Jord. elucubrat. t. 2. l. 7. tit. 14. num. 59. Ventrig. in prax. p. 1. annot. 48. §. Unico. n. 106. Gallemart. Collect. in Conc. Trid. sess. 25. cap. 13. remiss. verb. nota ex Farinacio, Romaguer. ad Synod. Gerund. l. 3. tit. 10. c. 1. n. 10. Monacell. t. 1. tit. 8. form. 20. n. 26 & t. 3. tit. 3. form. 6. n. 13. Card. de Luca de Jurisf. disc. 29. n. 7 & disc. 104. num. 2 & in Miscell. disc. 115. n. 8. ubi dicit, quod ille punctus post emanatam Constitutionem Gregor. XV. incip. Inscrutabili, non mereatur amplius discussum. Passerinus præclarissimæ Religionis Prædicatorum doctissimus Filius de stat. homin. tom. 3. q. 189. art. 10. insp. 10. n. 768. sic expresse dicit: Sed ubi Episcopis datur facultas coercendi, corrigendi, & puniendi Regulares, datur etiam facultas eos excommunicandi, & sic v. gr. dum sess. 25. cap. 13. datur Episcopis facultas compellendi eos ad Processiones, datur etiam facultas eos compellendi per Censuras, Barbola in Conc. Trid. sess. 25. de Regul. t. 13. n. 19 & de Offic. & potest. Episc. p. 3. alleg. 78. n. 25. cum pluribus ibi citatis dicens in fine non semel sic censuisse Sac. Congr. Rit. ut in Ferrar. 37. Jul. 1600. in Chilensi in Indiis 27. Februar. & 15. Maji 1610 & in Toletana 4. Jun. 1615.

Non posse autem Regulares ab Episcopis Censuris diltinggi, resolvunt multi, quos refert, & sequitur Sanchez de Matrim.

trim. l. 5. disp. 33. n. 28. Donatus prax. rerum regul. tom. 1. tract. 13. q. 24. Idem tenent Henriquez in Summa lib. 7. cap. 25. §. 7. P. Einmanuel in Summa tom. 1. cap. 74. num. 4. Villalobos in Summa t. 2. tract. 35. difficult. 5. num. 17. Portell. in addit. ad dub. Regul. verb. Episc. n. 7 & verb. Processiones num. 1. Hieronymus Roderic. in Compend. qq. regul. resol. 118. numer. 1. Scott. in Bullis select. Bulla 393. vers. Si autem, Laurent. de Peyrinis tom. 1. in Const. sui Ordin. Minor. Const. 2. Sixti IV. num. 60. Tambur. de Jure Abbat. t. 1. disp. 19. q. 7. n. 7. Diana p. 3. tract. 2. resol. 75. & dicit decisum, Quaranta verb. Præcedentia in fine; Et sic tenent plurimi alii acriter defendentes, quod Episcopi non possint Censuris adversus Regulares exemptos procedere, ex quo nulla addit Religio, quæ sive per specialem concessionem, sive per communicationem tale Privilegium habere non præcedat.

Unde pendente lite super exhibitione Privilegii, non potest Episcopus Regulares turbare in sua possessione exemptionis, neque in eos poterit suam Jurisdictionem exercere, & in dubio an Jurisdictione pertineat ad Episcopum? non potest Episcopus in causa cognoscere, ne sit Juxta in propria causa, sed examen. & decisio sunt de reservatis Sedi Apostolicæ, juxta Constitutionem Clementis X. incip. Superne & interim abstinendum est a Censuris, admonitis Superioribus, & certiorata Sacra Congregatione de excessu Regularium, ut accidit in sua Foroliv. die 6. Martii 1692. ubi cum Patres Camaldulenses occasione accessus Episcopi ad eorum Ecclesiam tempore expositionis Venerabilis Sacramenti, illum nec in ingressu, nec in egressu associare, neque naviculam incensus, ut moris erat (licet a Ministro Cæremoniarum moniti, utthurificare posset Sanctissimum, porrigere voluissent; Et Episcopus de his Sacram Congregationem reddidisset instructam, hæc ad relationem Cardin. Petrucci die 6. Martii 1692. rescriptit: PP. Camaldulenses teneri præferre Episcopo accedere ad eorum Ecclesiam omnes actus reverentiales, & ad mentem. Mens est, quod P. Abbas accedat ad Episcopum, & exprimat obsequia, tam suo, quam Religiosorum suorum nomine; Sic refert Monacell. t. 4. suppl. ad t. 2. num. 356.

Ceterum quamvis Regulares exempti sint a Jurisdictione Ordinariarum, & sic non teneantur comparere, dum ab eis citantur; tamen id non procedit, cum in citatione exprimitur causa, quæ fundat super Regulares Jurisdictionem, si non ordinariam, saltem delegatam, in aliquibus particularibus casibus, ut si citentur ad comparandum, & reddendam rationem, quare ad Processionem non accesserint; tunc enim tenentur comparere, cum ad id assintat Episcopi dispositio Concilii Tridentini sess. 25. de Regularibus c. 13. eisdem tribuens Jus compellendi Regulares ad Processiones; alias poterunt Episcopi contra ipsos contumaces Censuras relaxare, declarando ad removeniendum omne dubium validitatis Censurarum, quod id faciunt tamquam Sedis Apostolicæ Delegati, ut sic declarandum esse censuit pluries in similibus S. C. Concilii apud Fagnan. in c. Quoniam n. 35. de Officio Delegati, & in cap. Nullus num. 32. de Paroch. & recentior ita faciendum esse respondit Eadem S. C. Concilii in Militen. 17. Novembr. 1703. ad tertium apud Monac. tom. 2. t. 3. form. 6. num. 5. Vide Uryam tom. 2. par. 1. discept. 15. & tom. 6. discept. 36. per tot. ubi multa adducit ad rem, Donat. prax. rer. regul. t. 1. tract. 13. q. 17. Panimoll. dec. 84. n. 8.

Concludendum igitur est, quod licet Regulares exempti sint a Jurisdictione Episcoporum, non sunt tamen exempti a stricto debito exhibendi eis omne obsequium, & reverentiam, quia Jus reverentiale eis per exemptionem non fuit ablatum, ut recte dicunt Card. de Luca de Regul. disc. 1. numer. 21 & disc. 64. n. 15. Passerin. de statib. homin. t. 3. q. 189. art. 19. insp. 10. n. 798. Monacell. t. 3. tit. 3. form. 6. n. 20 & alii passim, & declaravit S. C. Episc. in Foroliv. 6. Mart. 1692. & habet ex Constit. Leonis X. incip. Dum intra, in qua §. 24. Pontifex ipse sic Regulares alloquitur: „Eisdem insuper Fratres in virtute Sanctæ Obedientiæ monemus (hoc est præcipimus) ut eisdem Episcopos loco Sanctorum Apostolorum subrogatos pro debita, & nostra, ac Apostolicæ Sedis reverentia, congruo honore, & convenienti observantia venerentur.

Et Episcopos sic monet: „ Ipsos quoque Episcopos hortamur, & per viscera misericordie Dei nostri requirimus, ut Fratres ipsos affectu benevolo protequentes, caritative tractent, ac benigne foveant, seque illis minime difficiles, aut duros, vel morosos, sed potius faciles, mites, proci-

tos, piaque munificentia liberales exhibeant, ac in omnibus prædictis, tamquam in agro Dominico cooperatores, eorumque laborum participes, prompta benignitate recipiant, eorumque Jura omni cum caritate custodiant, atque defendant. „ Et Clement. Unica Frequens, & Assidua, de excessibus Prælatorum enunciatis triginta gravaminitate illatis per Prælatos §. Verum, Episcopos non hortatur, sed eis præcipit, ut Vros Religiosos exemptos, privilegiatos, & non exemptos, Mendicantes, & non Mendicantes caritative tractent, & foveant, & sua Jura, & Privilegia inviolabiliter eis servent.

Et ibidem §. Verum sive Episcopis sive Regularibus exemptis, & non exemptis in mutua debita dilectionis argumentum, sentus, & voluntas Concilii Generalis Viennensis per infrascripta prædicta verba exhibetur, ibi: Verum, quia una est Regularium, & Secularium Prælatorum, & subditorum, exemptorum, & non exemptorum universalis Ecclesia, extra quam nullus omnino salvatur, quorum omnium unus est Dominus, una Fides, & unum Baptisma, decet, ut omnes, qui ejusdem sunt corporis, unius ecclesie sint voluntatis, & sicut fratres ad invicem vinculo caritatis sint adstricti, decet igitur, ut & Prælati, & alii tam exempti, quam non exempti suis Jurebus sint contenti, & alter in alterius injuriam non proficiat, seu facturam. Hæc in dicta Clementin. Unica, Frequens, & assidua: De excessibus Prælatorum.

Ad dicta supra n. 39. addenda sunt quæ tradit P. Gauden. 87. titus de Janua in suo Opere ann. 1748. Romæ impresso, de Visitatione cap. 4. Dubit. 10. n. 46. ibi: Nihilominus pro Regularibus omnibus absque distinctione inter mendicantes, & non mendicantes, si intra claustra vivant, quamvis extra claustra quomodolibet delinquant; quod subint Jurisdictioni, & punitioni propriorum Superiorum private, nisi, quatenus negligentibus Superioribus fontes punire scandalosos, Jurisdictione ad Episcopos devolvatur in terminis Concil. Trid. adeo apertus Motus proprius Benedicti San. mem. XIII. editus quidem ad dirimendas lites quoad hoc inter Neapolitanum Nuncium, & Abbatem Generalem pro tempore Montis Virginis; Sed pro omnibus Regularibus, & Episcopis, ex altera parte, vigorem eundem præferentes, ut evidens erit legenti; sic infra:

BENEDICTUS XIII.

Motu proprio &c. Exponi nuper Nobis fecerunt Don. Gallus Galluccio Abbas Generalis, & Abbas Don Ramirus Girardus Procurator Generalis Ordinis Sancti Benedicti Congregationis Montis Virginis, quod licet Monachi omnes ejusdem Ordinis degentes in Monasteriis, seu Obedientiis, Abbatis cum aliis requisitis, per Concilium Tridentinum statutis, etiam si deliquerint extra Claustra, juxta privilegia, ipsis concessa per sel. record. Urbanum VIII. prædecessorem nostrum in litteris Apostolicis expeditis sub datum Idibus Januarii 1264. & dispositionem ejusdem Concilii cap. 14. sess. 25. de Regularibus, sint proliis immunes, & exempti a Jurisdictione nostri in Regno Neapolitano Reverendissimi Nuncii, & subiecti private tantummodo eorum Superioribus Regularibus, prout ita declaravit Cameræ Nostræ Generalis Auditor per sententiam definitivam in contradictorio judicio, promulgatam contra Curiam Nunciaturæ die 27. Nov. 1671. novas nihilominus modernis Nunciis excitavit protestationes procedendi contra eisdem Regulares, sic exemptos, vigore facultatum sibi concessarum per sel. record. Clementem PP. VIII. nostrum pariter prædecessorem in Litteris Apostolicis in forma Brevis expeditis diebus 19. Junii 1592. & 22. Augusti 1601. sub inani etiam supposito, quod hujusmodi facultas ipsi delegata quoque appareat per idem Concilium Tridentinum in supra relato cap. 14. ac ex observantia, approbata per sel. rec. Clementem Undecimum nostrum similiter prædecessorem, non attenta remissione hujusmodi controversiæ præcedenter facta ad nostram ejusdem Concilii Tridentini Congregationem, & alteram particularem specialiter delegatam; Subortis proinde variis casibus, & remissa illorum eidem Nuncio causa, propterea in eadem Congregatione Concilii, nec in altera particulari priori loco, ut supra delegata discussa, neque proposita extiterit. Agnoscente, modo ipsi Oratores, non leve sibi inferri præjudicium pro continuationem Jurisdictionis prædicti Reverendissimi Nuncii in detrimentum eorum exemptionis prædictæ, preces Nobis humiliter porrexerunt, ut pro majori eorum tranquillitate con-

troverfiam hujusmodi ad nos avocare, & privilegia prædicta juxta fenfum ejuſdem Concilii Tridentini, & Litterarum Apoftolicarum interpretari, ac declarare, & fic ab ulterioribus vexationibus, deluper uſque modo paſſis eximere, liberare, & alias opportune prout juris fuerit, Apoftolica Auctoritate providere dignemur. Noſque ut diſſenſiones, & jurgia inter Eccleſiaſticos, omni celeritate dirimantur, & ad hoc, ut privilegia per Romanos Pontifices conceſſa, contrario fenſu non explicentur, auditis prius per Reverendiſſimum Episcopum Himerienſem noſtrum modernum Auditorem, de ſpeciali noſtro mandato, partibus prædictis, earumque Procuratoribus, & defenſoribus, tam in voce, quam in ſcriptis, & conſideratis omnibus, de jure videndis, & viſitandis, & conſideratis omnibus, de jure videndis, & conſiderandis, juxta illius ſenſum Nobis relatum, & cum illius voto, privilegia prædicta, & exemptionem reſpective declarare, licetque hujusmodi terminare, prout infra decrevimus. Litteraſtaſque Apoftolicas Urbani Papæ IV. favore diſtæ Congregationis Montis Virginis, & reſpective Clementis VIII. favore prædicti Reverendiſſimi Nuncii, privilegia, & facultates in eis, aliſque poſterioribus litteris etiam Clementis XI. conceſſas, & expreſſas, diſpoſitionem quoque prædicti Concilii Tridentini, in enunciato *capit. 4.* & alia quæcumque Decreta in præmiſſis citata, & quomodolibet edita, & acta deluper geſta, totumque, & integrum ſtatum, & merita cauſæ in eadem Congregatione Concilii altera particulari Congregatione, & alio quocumque Judice particulari pendenti; Rationes itidem utriusque Parti competentes ſingulariter præſentibus pro expreſſis de verbo ad verbum habentes, cauſam, & litem prædictam in ſtatu, & terminis, in quibus ad præſens reperitur cum omnibus, & ſingulis illius emergentibus, dependentibus, adnexis, & connexis, & cum clauſula *quam, & quas &c.* ad Nos avocantes, illam penitus extinguimus, & abolemus, ac partibus prædictis perpetuum ſilentium imponimus. Et Auctoritate noſtra Apoftolica declaramus, & decernimus, Privilegia conceſſa dicto Reverendiſſimo Nuncio in Regno Neapolitano per eundem Clementem VIII. non aliter intelligi poſſe, & debere, quam de facultate procedendi contra *cuiuscumque Ordinis Regulares exemptos, qui tamen ſunt devii & errantes, & extra Clauſtra in delicto deprehendantur*, nullam propterea ipſi competiſſe, neque competere facultatem procedendi private, neque cumulative contra *Monachos, & Regulares degentes in Conv. n. tibus, & Monasteriis ſub obedientia Abbatum, aliorumque Superiorum*, & cum aliis requiſitis per Concilium Tridentinum præſcriptis; reſpectu enim ſitorum, totam *jurisdictionem private ſpectare ad Superiores Regulares, etiamſi Monachi, ſive Regulares extra Clauſtra ita notorie deliquerint, ut Populo ſcandalum publice oriantur*, juxta diſpoſitionem Concilii Tridentini in ſupra relato Capitulo, & in caſu negligentia Superiorum Regularium eſſe locum præſcriptioni termini, ſicut ab Episcopo, ita etiam a Reverendiſſimo Nuncio, ut eo tranſacto, jurisdictione ad ipſum devolvatur, juxta conſentiam Concilii prædicti. Verba autem illa in primo dicto Privilegio Clementis VIII. *Et itidem Regulares ſciant, ſc. præter eorum Superiorum correctionem noſtram etiam animadverſionem incurſuros*: intelligi ſemper debere de Regularibus deviiſ, & errantibus & extra Clauſtra vitam degentibus, non obitante quacumque aſſerta contraria obſervantia. Litteras Apoftolicas proinde ejuſdem Urbani IV. & exemptiones ibidem conceſſas eidem Congregationi Montis Virginis, ac ſententiam per eundem Camera Apoftolicæ Generalem Auditorem in criminalibus latam prædicta die 22. *Novemb. 1671.* in quo pronunciata extitit; Reverendiſſimo Nuncio nullum jus competiſſe, & competere cognofcendi cauſas civiles, criminales, & mixtas, prædictorum Monachorum Congregationis Montis Virginis intra Clauſtra cum requiſitis Concilii degentium, etiam extra ea delinquentium, & in delicto deprehenſorum, eſſeque private ſubjectos eorum Superioribus Regularibus, juxta exemptionem ipſorum favore conceſſam in præcitatâ Litteris Urbani IV. & Concilio Tridentino prædicto in omnibus, & per omnia confirmamus, approbamus, convalidamus, & renovamus, ſuumque debitum tortiri effectum, ac omnimode executioni perpetuis futuris temporibus demandari Apoftolica Auctoritate ſtatimus. Decernentes præſentibus noſtris Litteris, licet non admiſſis, neque in Camera noſtra regiſtratis, nullo umquam tempore opponi de ſubreptione, obreptione, vel alio quovis vitio, aut defectu voluntatis, vel intentionis noſtræ, etiam ex eo, quod modernus Nuncius in Regno Neapolitano, ejuſ-

que Promotor Fiſcalis, & alii quicumque in præmiſſis forſitan intereſſe habentes, vel habere quomodolibet prætendentes, ad hoc vocari, citari, vel auditi non fuerint, vel ex alia quavis cauſa quantumvis valida, legitima, urgenti, & juridica, etiam neceſſario exprienda, notari, impugnari, invalidari, ad terminos juris reduci, ac in jus, & controverſiam revocari, aut adverſus illas quocumque juris, & facti, vel gratie remedium impetrari poſſe, ſicque, & non aliter per quocumque Judices Ordinarios, Commiſſarios, Delegatos, Tribunalia, Collegia, etiam S. Roman. Eccleſiæ Cardinalium Congregationem particularem, ut ſupra deputatam, a latere Legatos, Nuncios Apoftolicos, cauſarum Palatii Apôſtolici Auditores, & alios quavis Auctoritate fulgentes, ſemper judicari, & deſiniri debere; Sublata eis, & eorum cuilibet, quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate; ac ex nunc irritum, et inane, nulliusque roboris, & efficacitæ declarantes quicquid ſuper iis, et circa ea quavis Auctoritate, etiam a Nobis, vel Succeſſoribus noſtris pro tempore exiſtentibus contigerit attentari. Non obſtantibus præmiſſis, nec non dictis Conſtitutionibus Clementis VIII. ut ſupra editis, et quacumque aſſerta obſervantia; altera Conſtitutione ſel. rec. Pii IV. pariter prædeceſſoris noſtri de regiſtrandis, Regula Cancellariæ noſtræ Apoftolicæ de jure quaſito non tollendo, Conciliariis etiam univerſalibus, et Provincialibus, et quibusvis aliis Conſtitutionibus, et Ordinationibus Apoftolicis, per Nos, et Romanos Pontifices prædeceſſores, ſub quibus tenoribus et formis, ac cum quibus etiam derogatoriis derogatoriis, aliſque efficacioribus, ac indolitis Clauſulis irritantibus, et aliis Decretis in genere, et in ſpecie, etiam iteratis vicibus, et motu ſimili conceſſis, approbatis, aut innovatis legibus, ſtatutis, etiam juramento, confirmatione Apoftolica, vel quavis firmitate alia roboratis reformationibus, conſuetudinibus, ceteriſque aliis in contrarium quomodolibet diſponentibus: quibus omnibus, et ſingulis, ac omnibus aliis hic non expreſſis, de quibus ſpecialis, ſpecifica, expreſſa etc. ac de verbo ad verbum, non autem per Clauſulas generales idem importantes mentio, aut quævis alia ſpecificatio habenda, vel aliqua alia forma ad hec ſervanda foret, illorum tenores præſentibus pro expreſſis habentes, illis alias in ſuo robore permanſuris hac vice duntaxat, hæc ſerie, motu, et ſcientia ſimilibus ſpecialiter, et expreſſe derogamus, ac plene, et ſufficienter derogatum eſſe decernimus, et declaramus.

Datum Romæ ex noſtro Palatio Apoftolico Vaticano hac die 26. Martii 1729.

Sed an in Conſtitutione Clementis XII. incip. *Romans Pontifex 7. Kal. April. 1732.* (quam ad litteram retulimus ſupra ad verb. *Privilegia art. 3. num. 64.*) cum aliis recentis ibi Bullis fuerit hic Motus proprius Benedicti XIII. revocatus, ut Conc. Trid. non omnino conformis, dubitari poteſt.

Inſuper facultas puniendi Regularum vere degentem, et prævaricantem ſcandalolè extra Clauſtra, competit ſane Episcopo, ut præmiſſum eſt *num. 43. verb. Inſuper*, ſed cumulative cum Superiore ejuſdem delinquentis, non private, quia private non exprimit Tridentinum, nec aliud Sedis Apoftolicæ Decretum, ut advertit Lauretus de Franchis *prima part. Controverſ. in addition. num. 117.* allegans plures; ita quod Regularis ipſe Superior poſſet cauſam utique prevenire, & contra captum, ſive habitum reum procedere, juxta Conſtitutiones Ordinis puniendum. Anacletus Reiffenſuel *cit. num. 115. de Offic. Jud. Ord.* ſequens Lauretum. *Hæc ille expreſſis verbis.*

Regulares Curam ſubditorum Sæcularium aſſumere nequeunt abſque conſenſu, & approbatione Episcopi. Benedict. XIV. tom. 1. Conſt. 109. incip. *Firmandis*. §. 11. Regulares Curam Animarum exercentes, vel Sacramenta quovis titulo adminiſtrantes, ſubſunt in his jurisdictioni, viſitationi, & correctioni Episcoporum. Idem *ibid.* §. 2. & 3. Quod intelligitur de jurisdictione Ordinaria, non vero delegata. Idem *ibid.* §. 12.

Regularis Parochus exemptus eſt a viſitatione, & correctione Episcopi in his, quæ pertinent ad obſervantiam diſciplinæ Regularis. Idem *ibid.* §. 8. Non autem in his, quæ ſpectant ad mores, & exemplarem vivendi rationem. Idem *ibid.* §. 3. Multoque minus in his, quæ pertinent ad ipſius Officium Parochiale. Idem *ibid.* §. 9. Regularis Parochi correctio competit tam Episcopo, quam ſuperiori Regulari, cum præponderantia favore Episcopi. Idem *ibid.* §. 10. Ipſius remotio decerni poteſt tam ab Episcopo, quam a Superiore

- 99 Regulari, abſque alterius conſenſu. Idem *ibidem* §. 11. Exempti tamen ſunt ab Episcopi viſitatione, & correctione Parochi Regularis, qui curam exercent in Eccleſiis eorum Monasteriorum, ſive locorum, in quibus Abbates, aut alii Superiores Regulares jurisdictionem Episcopalem & temporalem in Parochos, & Parochianos habent. Idem *ibid.* §. 12. Niſi Episcopus probet ampliorem jurisdictionem ex alio capite ſibi acquiſitam eſſe. Exempti ſunt etiam animarum curam gerentes in Eccleſiis eorum Monasteriorum in quibus Abbates Generales, ſeu Capita Ordinum Sedem ordinariam principalem habent. Idem *ibid.* §. 13. Quod non extenditur ad reſidentias aliorum Præſulum Regularium in Generalium. Idem *ibid.* §. 13.
- 100 Illa autem dicenda eſt Superioris Generalis reſidentia ad effectum hujusmodi exemptionis, quæ a Conſtitutionibus, vel a conſuetudine Ordinis præſinitur. Idque tantummodo Monasterium, non vero aliud, in quo quacumque de cauſa Superior Generalis commoratus fuerit pro ordinaria Sede haberi præcipit, licet ipſe Generalis ibi actu non reſideat. Idem *ibid.* §. 17. Vel ſi a Conſtitutionibus, vel Conſuetudine alicujus Ordinis reſidentia non ſit præſinita, illa erit pro reſidentia ordinaria habenda, quam Superior Generalis, ſeu Caput Ordinis, initio Generalatus elegerit. Verum ſi facta ſemel hujusmodi electione, eandem poſtmodum variare præſumpſerit, declarat, neque Monasterium initio electum, alterum, etiamſi cum ſua Curia eo ſe tranſulerit, privilegia ordinariæ & principalis Generalitæ Sedis habiturum. Idem *ibid.* §. 18. Hac exemptione non gaudet alia Parochia hujusmodi Monasterii unitæ. Idem *ibid.* §. 15.
- 102 Episcopus pro dictorum exemptorum Parochorum remotione poteſt inire apud Superiorem Generalem ſi cognoverit, Parochiam non recte adminiſtrari, & aliquando etiam debet pro ſui Officii munere, implorata quoque, quatenus opus ſit, Apoftolicæ Sedis Auctoritate, ſi nempe Generalem prædictam, aut reſultantem, aut Parochio plus æquo faventem invenerit. Idem *ibid.* §. 16. Et in his etiam præſervatur majus jus, quod Episcopo alias acquiſitum fuiſſe probetur. Idem *ibidem* §. 19.
- 104 In Regularium Eccleſiis Parochialibus Episcopus viſitare, poteſt illud duntaxat Altare, in quo SS. Eucharistiæ Sacramentum aſſervatur, & conſequenter Sacrum ipſum Tabernaculum Fontem Baptiſteri, ſi aſſit, Confeſſionale Parochi, Pulpitum Eccleſiæ a quo Parochus jus habet Verbi Dei annunciandi, Sacrarium pariter Eccleſiæ ad inſpiciendum locum, in quo aſſervatur Sacra ſuppellex pro Sacramentis adminiſtrandis, Sepulcrum, & Cœmeterium Parochiale, Turrim Campanariam, dummodo in ea ſint campanæ ad Parochiam proprie ſpectantes; ac demum præter res ſupra enunciatas, omnia ſacra vaſa, quibus vel particulæ conſecrata ſervantur, vel ſacra olea, vel aqua Baptiſteri, vel alia rite benediſta, quæ pro ingredientium alperſione ad Eccleſiæ fores poni conſuevit. Idem *ibid.* §. 7.
- 105 In Regularibus Eccleſiis, ſive Parochialibus, ſive non, poteſt Episcopus Conſcriptionis Sacramentum arbitrio ſuo miniſtrare. Idem *ibid.* §. 6.
- 106 Regularis Superioris approbatio ad Confeſſiones non ſuffragatur, ut quis abſolvere poſſit a peccatis, & Cenſuris reſervatis in vim indulti Apoftolici requirentis approbationem Ordinarii. Idem Conſtit. 100. incip. *Apoſtolica Indulta* §. 6. Regularibus non inſuffragatur Indultum Cruciatæ quoad electionem Confeſſarii pro abſolutione a Cenſuris, & peccatis reſervatis. Idem *ibid.* §. 7.
- 108 Regulares Superiores an expectare debeant conſenſum Episcopi, ut Clericum Sæcularem ad habitum ſuæ Religionis admittere poſſint? In jure pariter cautum non reperitur; quamvis hujusmodi conſultatio inter Episcopum, & Superiorem Regularem, ut unicuique ſua ratio conſtat, ipſeque Superior Regularis ab Episcopo edoceri poteſt de idoneitate Clerici, numquam interdiciſta fuerit, nec ipſe Pontifex eam vetare intendat, quin potius illius utilitatem, atque opportunitatem agnoſcat, reſolvens opus non eſſe ad id nova Conſtitutione. Idem *ibid.*
- 109 Non licet Episcopiſ in Synodis derogare privilegiis a Sede Apoftolica conceſſis Regularium Ordinibus. Benedict. XIV. *De Synodo Diœceſana lib. 7. cap. 41. num. 1.* adductis ad id pluribus juriſtis. Regulares enim ſæpe conſequeſti ſunt Episcopos in Synodis præcepta, & ita emiſſe de Regulari obſervantia, cum verbo *præcipimus*, ſeu *ſtatimus*; Quapropter Sacra Congregatio Concilii juſtam agnoſcens Regularium

querelam, verbum illud *præcipimus*, ſeu *ſtatimus* nem dum a Diœceſanæ, verum etiam a Provinciali Synodi Conſtitutionibus juſſit expungi, & Decretum in hunc modum reformari. Intelligant Regulares ſe teneri ad Regulæ, quam profeſſi ſunt, normam, vitam inſtituere. Idem *ibid.* c. 43. n. 1. ex Fagnano in c. *Quod ſuper bis n. 25. de majori. & obed.*

Poſſunt tamen Episcopi tamquam Sedis Apoftolicæ delegati plura ſancire quoad Regulares. Idem *ibid.* num. 3. Et præcipue ea, in quibus ſubduntur ipſis, juxta allata in hoc art. Et ſignanter Regulares obſtrunguntur Conſtitutionibus Synodalibus in iis, quæ reſpiciunt Curam animarum, adminiſtrationem Sacramentorum, & jurisdictionem Episcopi delegatam. Idem *ibid.* l. 8. cap. 4. num. 5. Ex Concil. Trid. *ſeſſ. 25. cap. 11. de Regularibus & cap. 1. de Privileg. in 6.* Et ad evitandum ſcandalum, tenentur etiam aliis Conſtitutionibus. licet non ſemper ſub gravi. Idem *cit. n. 5.* Tenentur ſervare Feſtum indiſtinctum, & Interdictum promulgatum ab Episcopo, non tamen jejunium, in Synodo, vel extra denuntiatum; Niſi alia eſſet antiqua conſuetudo, aut ſcandalum urgeret. Idem *ibid.* n. 6. & 7.

Præmoſtratenſis Ordinis Canonici, & Moniales ſunt a jurisdictione cujuſcumque Ordinarii exempti, & ſedi immediate ſubjecti. Benedict. XIV. Conſtit. incip. *ſuper eminenti* §. 1. & ſeq. Eodem privilegio gaudet Monasteria, Prioratus, Eccleſiæ, prædia, & res quæcumque ad eundem Ordinem pertinentes. Idem *ibid.* §. 5. & 7. Hac tamen exemptione uti non poſſunt Canonici Curæ animarum addicti in iis, quæ ipſam Curam reſpiciunt. Idem *ibid.* §. 8.

Regulares ſunt ab Ordinariis jurisdictione exempti. Benedict. XIV. Conſtit. incip. *Apoſtolicum Miniſterium* §. 3. Tamen extra Diœceſim, ubi promoti ſunt, Ordinem in alienis Eccleſiis exercere non poſſunt, niſi Ordinario, ejuſve Officialibus Teſtimoniales ſuorum Superiorum exhibeant. Idem *ibid.* §. 6. Multoque minus licet ipſis ſæcularium Confeſſiones audire, niſi approbati fuerint a loci Ordinario. Idem *ibid.* §. 7. Nihil obſtantibus ampliſſimis quibuscumque privilegiis, ac etiam conſuetudine. Idem *ibidem* §. 7. Et approbare poteſt Ordinarius Regulares ad excipiendas ſæcularium Confeſſiones indefinite, & cum præſcriptione temporis; Approbatus autem indefinite ſine cauſa ſuſpendi non poteſt. Idem *ibid.* §. 9.

Regulares in iis, quæ curam animarum, & adminiſtrationem Sacramentorum reſpiciunt, ſubſunt jurisdictioni, & viſitationi Episcopi; Niſiſque hac in re ipſorum privilegiis juvantur. Idem *ibid.* §. 12. & 13. Idque obtinet, ſive Regularis Parochus ſit, ſive plura, vel unum Sacramentum ſæcularibus miniſtret, ſive initio, ſive annuente Episcopo. Idem *ibid.* §. 14. Non tamen ſubſcitantur in iis, qua Regularem obſervantiam reſpiciunt; niſi maneant extra clauſtra, vel publice delinquentes, a ſuperioribus poſt interpellationem Episcopi, non corrigantur. Idem *ibid.* §. 15. Superior autem Regularis poteſt ſibi ſubditum, non ſolum in iis, quæ ſunt Regularis obſervantia, ſed etiam curæ animarum, & adminiſtrationis ſacramentorum, punire. Idem *ibid.* §. 17.

Regulares, ob mutatam rerum faciem, in Indiis Occidentibus, non fruuntur amplius privato jure obtinendi Parochias, aliaque Officia Curata. Benedict. XIV. Conſtit. incip. *Cum alias* §. 2. & ſeq. Immo qui iis præpoſiti ſunt, tamquam ad nutum amovibiles, poſſunt, nulla expreſſa cauſa, ab Ordinario, æque ac a Superiore Regulari amoveri. Idem *ibid.* Alia vide tom. 5. verb. *Miſſionarii*.

Regulares non Parochi ſæcularium Confeſſiones excipientes, an Conferentis caſum pro Clero ſæculari ſtatutis intereſſe debeant? Ad id juvat adducere quæ tradit Ben. XIV. in Appendice ad totum quartum ſui Bullarii, pag. 25. & ſeq. ut ſequitur.

Lettera circolare della Sagra Congregazione della Diſciplina, diretta a Superiori Regulari d'Italia, e dell' Iſole adiacenti, ſopra il dubbio ſe li Confeſſori Regulari non Curati, ſiano obbligati ad intervenire alla Conferenza dei Caſi morali, ordinata dalli Veſcovi nelle loro Diœceſi.

§. 1. Altre volte è ſtata eſaminata nelle ſagge Congregazioni l' iſtanza d'alcuni Veſcovi di potere aſtringere li Confeſſori Regulari non Curati, a dovere intervenire nella Conferenza de' Caſi morali, da detti Veſcovi in certi giorni della Settimana deſtinati, e varie furono le Reſoluzioni, ſecondo la diſverſità de i Caſi, i quali nelle medefime furono propoſti. Eſſendoſi

- cap. 117. *Raban. ibidem 2. de Institut. Clerical. cap. 41. optime Garvan. in Theſaur. Sacror. R. tuum part. 1. tit. 17. Paſqualig. de Sacrific. Miſſ. q. 225. n. 5.*
- 9 Quo fit, ut quoties in Rubricis Miſſalis, ac Cereemonialis mentio occurrit reverentiæ, non genuflexio, ſed capitis & humerorum inclinatio intelligatur, ut poſt *Petrum de Ruis*, & alios firmat *Tiſcar. in Prae. Cereemon. lib. 1. ſect. 7. cap. 4. num. 2. & lib. 2. ſect. 1. cap. 4. per tot. optime cap. 5. num. 7.*
- 10 Nec obſtat Cereemoniale Episcoporum lib. 1. cap. 18. in quo habetur: *Beneficiati autem, & ceteri de Clero genuſcendere debent tranſeundo tam ante Altare, quam ante Episcopum.* Impugnari enim nequit, quod ubi Cereemoniale expreſſim præſcribit genuflexionem, ea omitti nequeat. At negatur, quod loco citato ſub verbis illis: *Et ceteri de Clero intellexerit de Regularibus.* Quidquid enim ſit, an in hac materia præjudiciali nomine *Cleri* veniant *Regulares*, ex duabus ſolidis animadverſionibus patet mox dictis verbis. *Et ceteri de Clero*, non venire *Regulares*.
- 11 Prior inde ſcietur, quod Cereemoniale tunc, quum comprehendere intendit *Regulares*, haud utitur verbo generali *Clericorum*, ſed ſemper expreſſe meminit de iſtis Regularibus. Vide lib. 1. cap. 2. lib. 2. cap. 33. & cap. 38. Si igitur Cereemoniale in loco, de quo diſſeritur, expreſſe haud meminit de Regularibus, tutiſſime affirmari poteſt, minime eos comprehendere, argumento ducto a *diſcretiva*, quæ æque in legibus, ac in aliis diſpoſitionibus interpretandis locum ſibi vindicat.
- 12 Altera animadverſio promanat ex iplâ materia, de qua eo loco tractat Cereemoniale, comprehenſioni Regularium aperte reſiſtenti. Tractat enim ibi Cereemoniale de divinis officiis, in quibus Canonici, Beneficarii, alique de Clero ſæculari, non item *Regulares* interveniunt. Qua de re certifiſſima res videtur, quod Cereemoniale minime comprehendere intellexerit *Regulares* ſub verbis illis: *Et ceteri de Clero*, quum nulla melior detur interpretatio verborum, vel obſcurorum, vel ambiguum Legis, quum ea, quæ deſumuntur ex *Subje-cta materia*.
- 13 Non ignoro tamen, in contrariam iſſe ſententiam Sacram Congregationem Particularem in *Cajacen.* Sacram Congregationem Episcoporum, & Regularium negotiis præpoſitam, in *Sueſſana*, tum recentis Sacram Rituum Congregationem in *Monopolitana*. At in caſibus *Cajacenſi*, & *Sueſſana* obſervantia militabat contra *Regulares*. Et in caſu *Monopolitana*, *Regulares* ſua jura non deduxerunt. Accedit, quod obtinuerunt novam audientiam; Cauſa vero nondum fuit propoſita.

REGULARIS DELINQUENS, & QUOAD IMMUNITATEM.

- 1 Quoad *Regulares delinquentes extra*, vel intra Clauſtra Vide artic. *antedec. a num. 35. ad 49.*
- 2 Quoad bona Regularium decedentium extra Clauſtra, Vide verb. *Eficere, Et electi a Religione, a num. 70. ad 73.*
- 3 Sacerdos Regularis proſeſſus poteſt retineri in carceribus Religionis ad ſimplicem tantum correptionem, dummodo Extractio ab Eccleſia ſit facta auctoritate, & licentia expreſſa Archiepiscopi. *Sac. Congr. Immunit. in Mediolanen. 6. Aprilis 1644. lib. 3. Decret. Paul. pag. 224.*
- 4 Ob extractionem Regularis rei Epistolæ infamatoræ ab Eccleſia Conventus, in quo moratur, factam de ordine Provincialis ad correptionem, & ob id ad Domum diſciplinæ, non ad carceres formales translata, Provincialis, & Fratres Executores non incurrunt Excommunicationem. *Sac. Congr. Immunit. in Eſina 19. Aprilis 1701. lib. 3. Decret. Vallem. p. 247. Vide tamen verb. Immunitas art. 2. num. 136.*
- 5 Regularis captus in loco immuni pro delicto non excepto in Bulla Gregorii XIV. gaudere debet Immunitate Eccleſ. *Sac. Congr. Immunit. in Fulginaten. 9. Martii 1631. lib. 1. Decret. Paul. 116.*
- 6 Mandante Sanctiſſimo datur facultas Superioribus Religionis Theatorum conſiſtendi proceſſum contra ſuum Religioſum carceratum in loco Immuni utque ad ſententiam excluſive, *Sac. Congr. Immunit. die 21. Auguſti 1706. lib. Martiſchi.*
- 7 Regularis Sacerdos de ordine Prioris Conventus, & Commiſſarius cauſe criminalis extractus ab Eccleſia Conventus,

- ad quam confugerat e carceribus ipſius Conventus, reſiſtendus ei, & injungitur Archiepiscopo, ut mandet reſiſtendi. *Sac. Congr. Immunit. in Neapolitana 11. Octobris 1692. lib. Decret. Grimaldi pag. 209.*
- 8 Ex gratia Sanctiſſimi Regularis ad Tirimem juxta condemnationem tranſmittitur, attentata atrocitate delictorum, & infantia Religionis. *Sac. Congr. Immunit. in Neapolitana 7. Auguſti 1640. lib. 3. Decret. Paul. pag. 126.*
- 9 Regularis committens homicidium de nocte in perſonam ſui Superioris una cum tribus Laicis, & aliis circumſtantii enormibus tradendus eſt Curia Sæculari. ſi non eſt in Sacris Ordinibus conſtitutus; ſecus vero ſi ſit in Sacris conſtitutus, *Sac. Congr. Immunit. in una Siciliae 27. April. 1632. lib. 2. Decret. Paul. pag. 125.*
- 10 Regularis propinans venenum ſuo Guardiano condemnatur ad poenam Tirimium. *Sac. Congr. Immunit. in una N. 26. 5. ptrembris 1651. lib. 4. Decret. Paul. pag. 161.*
- 11 Regularis converſus, qui in actu Apollitæ furatus fuiſt ſcuta mille ab Arario Conventus, & minatur ſuo Superiori, ac ceteris Religioſis, necnon ſcandalofe cohabitavit cum concubina, de ordine Sanctiſſimi extrahitur, & conſignatur ſuo Superiori, ad hoc, ut eum retineat in carceribus ad correptionem ulque ad novos ordines Sac. Congregat. *Eadem Sac. Congregat. Immunit. in Ariminen. 2. Junii 1676. lib. 1. Decret. Altoviti pag. 1262.*
- 12 Ex gratia ſpeciali Sanctiſſimi permittitur, ut Regularis præſentis reus criminis læſæ Majeſtatis carceratus a Regiis, retineatur in carceribus Laicis, & non reſtituatur, ſicut oportet; Et ad preces Proregis Sac. Congreg. particularis deſuper congregata injungit D. Nuncio, ut prævia abſolutione carcerantium, deputet Eccleſiaſticum ad procedendum in hac cauſa ulque ad ſententiam excluſive, cum facultate utendi opera, & aſſiſtencia Laicorum in confeſſione, Proceſſus, qui tamen non ſe intromittant in actibus Judicialibus. *Sac. Congr. Imm. in Neapolitana 29. Aprilis 1677. lib. 2. Decret. Altov. pag. 1381.*
- 13 Similis gratia conceditur pro eodem delicto contra alium Regularem. *Sac. Congr. Imm. in Mediolan. 26. April. 1672. ibi pag. 1752. & 17. Julii 1677. ibi pag. 1419.*
- 14 Regularis excommunicatus, & irregularis ſcandalofe quotidie celebrans Sacrum, extrahitur ad formam Bullæ, & conſignatur ſuo Superiori ad correptionem tantum. *Sac. Congregat. Immunit. in Urbinate. 10. Auguſti 1680. lib. 2. Decret. Altoviti pag. 2029.*
- 15 Sacra Congregatio cenſuit, Clericos Minores Provinciae Hiſpaniarum, qui occasione Capituli Provincialis celebrati in Oppido Matriti (in quo Nuncios præſidebat) recurſum habuerunt ad Tribunal ſæculare, inciſiſſe in Excommunicationem contentam in Can. 13. Bullæ Cœnæ, & indigere abſolutione, & quatenus poſtea celebraverint, etiam diſpenſatione ab Irregularitate; Nihilominus Sacra Congregatio, prævia eorum ſuſpenſione, a voce activa, & paſſiva cenſuit poſſe (quatenus humiliter petatur) ex elementia Sanctiſſimi per litteras in forma Brevis concedi Eminentis Urbis Vicario facultatem abſolvendi, & reſpectively diſpenſandi accoſſo ad Urbem, & ſimilem facultatem per litteras Sac. Cong. concedi Nuncio Hiſpaniarum cum facultate ſubdelegandi. *Sac. Congr. Immunit. in Toletana 16. Jan. 1681. ibi pag. 2136.*
- 16 PP. Clerici Minores, qui acceſſerunt ad Urbem ob recurſum præſatum, reintegrantur in voce activa, & paſſiva *Sac. Congr. Immunit. in Toletana 28. Maji 1681. lib. 2. Decret. Altoviti pag. 2177.*
- 17 Provincialis Ordinis S. Auguſtini, qui in executionem ordinis Potentatis Laicæ privavit quemdam Priorem Prioratu ſui Conventus, ac relegavit extra Regnum, eo quia dictus Prior habuit recurſum ad Curiam Eccleſiaſticam contra Laicos Debitores Canonum, de mandato Sanctiſſimi præcipitur Generali Ordinis, ut ſtatim debeat privari Officio Provincialitatus, voce activa, & paſſiva, inhabilitari in perpetuum ad Officia, & Dignitates, & ſub rigorofis poenis fiat præceptum ut accedat ad Urbem. Ordo præſatus d. Provincialis deleatur de Libro Ordinum Superiorum, ac ſi non eſſet factus, & ne unquam præjudicet dicto Priori, & Pater Generalis injungat omnibus Superioribus Provinciae, ut amplius non agnoſcant Provinciale. *Sac. Congr. Immunit. in Romæ 410 Febr. 1696. lib. 4. Litterarum Vallem. pag. 311.*
- 18 Et cum præſatus Provincialis acceſſiſſet ad Urbem, data fuit facultas Vicegerentium abſolvendi a cenſuris in aula inferiori Conventus S. Aug. in præſentia ſuorum Religioſo-

- rum tantum. *S. Cong. Immunit. in Romanæ 4. Mart. 1656. lib. 3. Litterarum Vallem. pag. 38.*
- 19 Regulares Theologi, qui conſilium dederunt Proregi poſſe cognoscere cauſam Regularis; Unde de ordine ejuſdem Proregis poſtea jugulatus fuit. Inciderunt in Excommunicationem, & Irregularitatem; Attamen, annuente Sanctiſſimo conceditur Nuncio Hiſpaniarum, ut eos abſolvat, ſi petierint, prævia privatione vocis activa, & paſſiva. *Sac. Congr. Immunit. in Valent. 17. Julii 1631. lib. 2. Decret. Altoviti. n. 2229.*
- 20 Superior Regularis una cum ſuis Fratribus recurrens ad Tribunalia Laica contra reſolutum in Sac. Cong. vocatur ad Urbem. *S. Cong. Imm. in Contronen. 19. Dec. 1673. lib. 1. Decret. Altov. pag. 373.*
- 21 Regulares adeuntes Tribunalia Laica acriter puniuntur, & prævia renunciatione deſiſtant a proſecutione cauſæ cor. Laicæ. *S. Cong. Imm. in Nuſcana 26. Apr. 1634. lib. 2. Decret. Paul. pag. 189.*
- 22 Superior Regularis qui ex licentia ſui Provincialis permiſſi fieri recognitionem corporis delicti in Conventu per Notarium Laicum, incidit in Excommunicationem, & contra ipſum Episcopopus bene proceſſit. *Sac. Congr. Immunit. in Feretrana 22. Sep. 1671. lib. 1. Decret. Altoviti pag. 662.*
- 23 Contra præſatum Superiorem denegantem Episcopopo recognitionem corporis delicti, & ipſam concedentem Judici caico Episcopopus conſtat proceſſum. *Sac. Congr. Immunit. in Feretrana 7. Jul. 1671. ibi pag. 571.*
- 24 Contra Superiorem Carthufianum, & alios, qui extraxerunt ab Eccleſia Matrice Fratrum Converterum, Vicarius Apoftolicus procedat prout de Jure. *Sac. Congr. Immunit. in Capren. 9. Sept. 1670. Decret. Altov. pag. 477.* Idem tamen abſolvuntur ad cautelam, reintegrata Eccleſia, & privatim. *In eadem 3. Febr. 1671. ibi pag. 618.*
- 25 Regularis extrahens doleſe reum criminis nefandi, & beſſilitatis, & dicendo: *veni, & noli timere, & deinde conſignans Curia Laicæ incidit in Excommunicationem. S. Cong. Immunit. in Nulli s. Orbetelli 26. Jan. 1689. lib. Decret. Martelli pag. 412.*
- 26 Superior Regularis, & ejus Religioſi, qui ſtipularerunt tranſactionem, & alios contractus de ſolvendis oneribus Laicis pro bonis acquiſitis ab eorum Conventu, accedant ad Urbem. *Sac. Congr. Imm. in Taurinen. 14. Januar. 1698. lib. 2. Decret. Vallem. pag. 133.*
- 27 Episcopopus poteſt præcipere, & procedere contra *Regulares* ex delegatione particulari habita vi Litterarum electionis a Sac. Cong. *S. Cong. Imm. in Ortoſen. 25. Apr. 1633. lib. 2. Decret. Paul. pag. 189.*
- 28 Aliquando datur Episcopopo facultas procedendi contra *Regulares* in cauſa violatæ Immunitatis Eccleſ. *Sac. Congr. Imm. in Senen. 4. Aug. 1639. lib. 4. Decret. Paul. pag. 81.*
- 29 Superior Regularis recuſans extractum remitti in Eccleſia, de ordine S. Congr. graviter corripitur a Procuratore Generali Ordinis. *Sac. Congr. Imm. in Aquen. 3. Mart. 1654. lib. 5. Decret. Paul. pag. 33.*
- 30 *Regulares*, qui reſiſterunt ad recipiendas perſonas diſcolas in eorum conventu, non debent ex hoc capite moleſtari. *Sac. Congr. Imm. in Florentina 31. Aug. 1677. lib. 2. Decret. Altov. pag. 1446.*
- 31 Injungitur Episcopopo, ut procedat contra *Regulares*, qui reſiſterunt, & impediunt perquiſitionem faciendam ex facultate Sacæ Cong. in eorum Conventu, & procedat etiam quoad contrahendum receptum in Conventu. *Sac. Congr. Imm. in Eugubina 17. Sept. 1680. pag. 2049.*
- 32 Archiepiscopopus procedat contra *Regularem*, qui dolofis verbis exire fecit conſugitum a loco immuni, ut incidere in manus Curia. *Sac. Congr. Imm. in Bononien. 23. Januarii 1680. ibi pag. 1913.*
- 33 Datur facultas, annuente Sanctiſſimo, Eminent. Legato procedendi, etiam per alium (modo ſit Clericus) contra *Regularem* indicatum, ut mandatum homicidium. *Sac. Congr. Immunit. in Ravennaten. 20. Febr. 1680. ibi pag. 1925.*
- 34 *Regulares* extractos a Conventu per Cancellarium Episcopopi ob rixam ſecutam inter ipſos, Episcopopus reſtituat. *S. Congr. Imm. in Fanen. 30. Maji 1679. ibi pag. 1767.*
- 35 Regularis in rixa, & ad propriam deſenſam occidens *Regularem* ejuſdem Ordinis, extractus ab Eccleſia aliorum Regularium gaudet Immunitate. *Sac. Congr. Immunit. in Melphien. 19. Februarii 1669. lib. 1. Decret. Altoviti pag. 319.*
- 36 Datur facultas extrahendi *Regularem* a quocumque loco

- immuni, & conſignandi ſuis Superioribus, præſiſta per ipſos obligatione de non puniendo ob inobedientiam, & delicta commiſſa, ſeu prævia obligatione de non irroganda ulla poena. *Sac. Congr. Immunit. in Neapolitana 19. Februarii 1704. lib. 3. Decret. Vallem. pag. 559. in Tiburtina 30. Julii 1696. lib. 2. Decret. Vallem. pag. 34.*
- 37 Suspenditur ab officio, & exercitio Ordinum Provincialis qui, invocato auxilio brachii ſæcularis, exequitur Regi mandatum relegationis contra aliquos ſuos Religioſos, & declaratur incurriſſe in Can. 10. Bullæ Cœnæ Domini, eo quod egit quodammodo partem executoris mandati Regi, & cauſa non cognita, ſe geſſit, ut privatus, non ut Judex. *Sac. Congr. Immunit. in Dyſſiponen. 31. Julii. ſeu 1. Auguſti 1691. lib. Decret. Martelli pag. 72.*
- 38 Prior Conventus S. Auguſtini, eo quia permiſſerat Judici, & Cancellario Curia Laicæ facere examen in dicti Conventu, Cenſuras incurrit, a quibus datur facultas Vicario Generali abſolvendi in forma Eccleſiæ conſueſta, & interim ſuſpenditur ab Officio ad arbitrium Sac. Congr. *Sac. Congr. Imm. in Viſanen. 26. Mart. 1658. lib. Decret. Rocci pag. 80.*
- 39 Provincialis Fratrum S. Joannis Dei, qui extraſi fecerat a Domino Eccleſiæ Parochialis Religioſum Sacerdotem ſui Ordinis attenda reintegracione Eccleſiæ, & prævia obligatione de ſe abſtinendo a ſimilibus, abſolvitur privatim ab Episcopopo. *Sac. Congr. Imm. in Mediolanen. 26. Maji 1703. lib. 3. Decret. Vallem. pag. 491.*
- 40 Regularis prævia reſtitutione, vel Depoſito Ducatorum tringentæ pecuniæ expenſæ a Canonico in reſectione muri ab ipſis deſtructi, & obligatione de ſtando Juri, & parendo mandatis Eccleſiæ quoad alias prætenſiones d. Canonici, abſolvuntur ab Episcopopo. *Sac. Congr. Immunit. in Baren. 2. Jul. 1695. lib. 1. Decret. Vallem. pag. 197.*
- 41 Religioſus excommunicatus ab Archiepiscopo Baren. cum perſonaliter ad Urbem acceſſiſſet, abſolvitur private cum reintencientia a D. Vicegerente ex commiſſione Sac. Congr. *Sac. Congr. Imm. in eadem 30. Martii d. Anni, & lib. pag. 18.*
- 42 Quoad Religioſum extractum a Vicario Capituli, eo quod conſilium, & auxilium præſtuliſſet Mulieri ſecum adulteræ venenum propinandi Marito, Sacra Congregatio decrevit, quod prævia caſtatione, & circumscriptione omnium actorum Judicialium, Episcopopus Mantuanus procedat nomine Sac. Congregat. contra quos de jure pro actibus læſivis Immunitatis, & Jurisdictionis Eccleſ. in reliquis ad Sacram Congregationem Episcoporum. *Sac. Congr. Immunit. in Brixien. ſeu Mantuana 15. Auguſti 1700. lib. 2. Decretorum Vallem. pag. 310.*
- 43 In cauſa Palatini Vilnen. *Regulares* ab Episcopopo innotantur Interdicto, & Cenſuris non ſolum ob contumaciam erga d. Episcopopum, ſed etiam erga mandata Sanctiſſimi. *S. Congr. Imm. in Vilnenſ. 16. Nov. 1694. lib. 1. Decret. Vallem. pag. 158. & in Regeſto Litterarum ſub die 27. d. Menſis.*
- 44 Inſuper auctoritate Apoſtolica ſuperiores *Regulares* Vilnenſes contumaces per D. Nuncium, vel Generales Ordinum, privantur Officiis, declarantur inhabiles ad alia impoſterum obtinenda, et privantur voce activa, et paſſiva, niſi intra brevem terminum paruerint. *Sacra Congregatio Immunitat. ibidem.*
- 45 Datur facultas Episcopopo abſolvendi *Regulares* pro ſuo arbitrio, eo quod adimpleverunt impoſita pro emendatione tranſcurſum, impoſita poenitentia publica; Dicti *Regulares* declarati fuere excommunicati a Curia Episcopali ob contumaciam erga Ordines ejuſdem Curia, concernentes deſenſionem Immunitatis, et Libertatis Eccleſ. *Sac. Congr. Immunit. in Vilnen. 25. Martii 1696. lib. 2. Decret. Vallem. pag. 211.*
- 46 *Regulares* vocati ad Urbem ex cauſa violatæ Immunitatis ſuſpendantur per ſuperiores Ordinis ab omnibus Officiis, et priventur voce activa, et paſſiva, donec pareant. *Sac. Congr. Immunit. in Tam. 8. Julii 1698. ibi pag. 162.*
- 47 Super homicidio Patris N. commiſſo Tarenti injungitur D. Nuncio, ut tranſmittat proceſſum, et omnes alios actus contra Patrem N. confeſtos, et conſtituat alium contra eundem ſuper mala qualitate, et pariter tranſmittat. *Sac. Congr. Imm. in Neapolitana 9. Febr. 1700 d. lib. pag. 271.*
- 48 Et cum indicia præſati homicidii P. N. eſſent contra dicti P. N. tum ob commaculatas ſanguine veſtes, tum ob fugam e Monafterio ad Eccleſiam Jeſuitarum, tum denique ob aſſuetudinem ad delicta, annuente Sanctiſſimo, aſportatur ad Ergatuſulum loco cuſtodie. *Sac. Congr. Immunit. in eadem 8. Junii d. Anni, & lib. pag. 293.*

Sanctissimus, intercedente Em. Protectore Congregationis Cassinensis, benigne annuit, ut tribus Monachis suspensis ab exercitio Ordinum, & privatis eorum Officiis & Dignitatibus ob inobstantiam Interdicti appositi civitati Mediolanen. pro qua justificaverunt non intercessisse dolium, ex nunc removeatur suspensio a Divinis, & tempore celebrationis proximi Capituli, iidem rehabilitentur ad vocem activam, & passivam, & ad alia Officia & Dignitates Congregationis; ita tamen ut D. Julius in d. Capitulo eligi non possit Generalis, neque per quinquennium abbas in Monasteriis Civit. Mediolan. & D. Benedictus pariter per quinquennium nequeat obtinere munia, & Officia publica in d. Monasteriis; Sac. Cong. *Immun. Mediolanen.* 7. Januarii 1633. in *Pontificii Archiep. Vaticani.*

Episcopus debet tueri Regulares contra Violatores Immunitatis, & Libertatis Ecclesiasticæ. Sac. Cong. *Immun. in Aquen.* 5. Febr. 1695. lib. 1. *Decret. Vallem.* pag. 170. in *Cremonen.* 11. Jan. pag. 166. Item 11. Junii 1695. pag. 194. & 20. Aug. pag. 210. in *Casalen.* 25. Sept. 1700. lib. 2. *Decret. Vall.* pag. 315. in *Nullius Guastalla.* 17. Febr. 1693. in *Regien.* 17. Martii 1694. lib. 1. *Decret. Vallem.* pag. 142.

Insuper Episcopus Cremonen. ex commissione Sac. Congreg. procedit etiam ad Interdictum Locale contra Communitatem Laicalem prætententem exigere collectas a Regularibus. Sac. Cong. *Immun. in Cremonen.* 19. Julii 1695. lib. 1. *Decret. Vallem.* pag. 202.

Episcopus non potest concedere facultatem examinandi Regulares Sac. Cong. *Immun. in Hyeracen.* 3. Aprilis 1632. lib. 2. *Decret. Paul.* p. 121.

Nec cogere F. F. Capucinos ad faciendam recognitionem persone delinquentis. S. Cong. *Immun. in Neritonen.* 13. Augusti 1622. lib. 2. *Decret. Paul.* pag. 1.

Verum ex commissione Sacræ Congreg. potest examinare Regulares. S. Cong. *Immun. in Peretrana.* 12. Julii 1689. lib. *Decret. Martelli* pag. 492. in *Fanen.* 30. Jul. seu 1. Augusti 1691. d. lib. pag. 747.

Iussu Sanctissimi præcipitur, ut Regularis, qui ab Episcopo juxta facultates Sacræ Congreg. extractus fuerat a loco immuni ob vitam dissolutam cum meretricibus, & ob alia scandala, consignetur libere Superioribus Religionis cum facultate illum retineri in carceribus eorum arbitrio per tres menses ad correctionem. Sac. Cong. *Immun. in Nolana.* 5. April. 1661. lib. *Decret. Rocci* pag. 329.

Immo Archiepiscopus Mediolanen. etiam auctoritate Sacræ Congreg. procedit contra Abbatem, & Religiosos, & alios ob recursus ad Forum Laicale contra Collegiales Collegii Boromæi. S. Cong. *Immun. in Papien.* 7. Sept. 1688. lib. *Decret. Martelli* pag. 344.

Injunctur Episcopo, ut reintegret Guardianum ad Confessiones. & ad alia, in quibus illum suspendit ob gesta contra Episcopum in defensionem Immunitatis, & Libertatis Ecclesiasticæ. Sac. Cong. *Immun. in Collen.* 13. Julii 1631. lib. 2. *Decret. Paul.* pag. 83.

Episcopus non incurrit in Excommunicationem per hoc, quod fecerit carcerare Regularem prætentum Reum copulæ carnalis in proprio Conventu subiecto Jurisdictioni ejusdem Episcopi, uti comprehensio in Decreto *De in parvis* S. M. Innocentii X. & ducere ad carceres Episcopales. S. Cong. *Immun. in una Montis Alti.* 19. Aprilis 1701. lib. 3. *Decret. Vallem.* pag. 347.

Religiosus Apostata sola Episcopi auctoritate extractus e Conventu restituitur eidem conventui, deinde extrahatur ad formam Bullæ, & retineatur in suis carceribus ad correctionem nomine Sacræ Congreg. S. Cong. *Immun. in Brundisina.* 24. Augusti 1694. lib. 1. *Decret. Vallem.* pag. 141.

Idem gaudet immunitate, sed retineatur ad dispositionem Sacræ Congreg. Episcop. & Regul. apud quam fiat recursus. Sac. Cong. *Immun. in eadem.* 1. Martii 1695. d. l. p. 174.

In causa Fratris N. Ordinis Prædicatorum injungitur Episcopo, ut illum consignet suis Superioribus, quibus injungat, ut caritative tractent ad correctionem tantam, & non ad punitionem, & invigilet, ut ita exequantur. Sac. Cong. *Immun. in Regien.* 12. Julii 1689. *Decret. Martelli* pag. 494.

In causa homicidii, de quo indicia sunt contra Religiosum, qui etiam in Conventu transfudit diversas res occisi ereptas, Sanctissimus tribuit Episcopo Narnien. facultatem procedendi ad carcerationem d. Religiosi etiam in quocumque loco immuni, cum facultate perquirendi res ablatas in locis immunitatis. Sac. Cong. *Immun. in Narnien.* 2. Dec. 1693. lib. 1. *Decret. Vallem.* pag. 91.

Deinde Sanctissimus præcepit eidem Episcopo, ut consignet Curia Laicali Reos, & acta, resque extractas a locis immunitatis, atque præfatum Religiosum carceratum. Sac. Cong. *Immun. in eadem.* 6. & 9. Decembris d. Anni, & l. pag. 92.

In causa Palatini Vilnen. Episcopus subdit Interdicto, & Gen. iuris quoddam Regulares ob contumaciam, non solum erga Episcopum, sed etiam erga mandata Sanctissimi Sac. Cong. *Immun. in Vilnen.* 16. Nov. 1694. d. lib. pag. 158. *Acta in Registro Litter.* legitur die 27. Nov. in eodem 2. Julii 1695. d. lib. pa. 199.

In causa homicidii P. Guardiani N. datur Episcopo facultas extrahendi e locis immunitatis Reos ejusdem delicti ad requisitionem Communitatis Laicalis, cum debita tamen decentia, & interventu personæ Eccles. Sac. Cong. *Immun. in Savonen.* 8. Januarii 1695. lib. 1. *Decret. Vallem.* pa. 165.

Religiosus invite directus a suis Superioribus ad alium Conventum, ob idque confugiens ad Ecclesiam, iussu Sacræ Congreg. extrahitur per Episcopum, servata forma, & consignatur suis Superioribus, cum cautione, ne illum puniant ob dictum confugium. S. Cong. *Immun. in Aversana.* 26. Januarii 1695. d. lib. pag. 169.

Deinde habita informatione Episcopi super exactione Religiosi ab Ecclesia, qui subinde consignatus suis Superioribus, ab iis confectus fuit in carcerem, injungitur Episcopo, ut faciat illum restitui Ecclesie. S. Cong. *Immun. in Neapolitana.* 19. Apr. d. Anni, & lib. pag. 184.

Episcopus mandat restitui belluam executam a Ministro Laicali, quæ interviebat Monachis N. prævia obligatione ab iisdem facienda de stando Juri, & iudicatum solvendo. S. Cong. *Immun. in Narnien.* 30. Mart. *dict. Anni,* & lib. pag. 180.

Prævia restitutione, vel deposito summe impense in reedificatione muri, & obligatione de stando Juri, & parendo Mandatis Sacræ Congregationis super altis prætentibus Canonici, Episcopus absolvit nonnullos Religiosos. S. Cong. *Immun. in Baren.* 2. Jul. d. Anni pag. 17.

Nuncio Apostolico injungitur, ut assistat Abbati Generali Montis Virginis, ejusque conianguineis, ne vexentur a Ministris Regis. Sac. Cong. *Immun. in Nullius Montis Virginis.* 9. Nov. 1693. lib. 1. *Decret. Vall.* pag. 85.

Item, ut teneat Priorem, & Monachos Camaldulenses. S. Cong. *Immun. in Benevent.* 6. Marti. 1694. d. lib. pag. 507.

In causa ejusdem Regularis extracti a loco immuni de mandato S. Congreg. & confecti in carceres Nunciaturæ Sacræ Congreg. Episc. & Regul. mensis Aug. 1683, dedit Nuncio facultatem procedendi usque ad sententiam exclusive, frustra prætentibus Regularibus procedere contra supradictum, in vim Privilegiorum suæ Religionis; postea Sacra Cong. Immunitatis decernit, ut retento in carceribus Reo procedat Tribunal Nunciaturæ ad impinguationem processum, quatenus opus sit, deinde iis legitimatis, assignet defensiones, & tranlmittat. S. Cong. *Immun. in Capuana, seu Neapolitana.* 12. Jul. 1689. lib. *Decret. Martelli* pag. 491.

Præterea quatenus idem Regularis pertinaciter respondere nolit sub prætextu, quod fuerit extractus ab Ecclesia, datur Nuncio facultas illum torquendi solum pro habenda responsione, non vero pro habenda Confessione delictorum. Sac. Cong. *Immun. ibid.*

Deinde Sac. Congreg. sic decrevit cum Eminent. Protectore, ut detrudatur in carcerem formalem alicujus Monasterii suæ Religionis ad correctionem per triennium & ultra, arbitrio ejusdem Eminent. Sac. Cong. *Immun. in eadem.* 16. Januarii 1691. lib. *Decret. Martelli* pag. 77.

Et cum supplicaret sibi commutari carcerem Religionis in aliqua alia Religione, vel in carceribus quibuscumque Ecclesiasticis sub prætextu timoris contra propriam vitam. Sac. Congreg. respondit, *In decis. & amplius non proponatur.* In eadem 31. Jul. d. Anni & lib. pag. 747.

Tandem ad preces ejus Matris decrepitæ, ejusdem operis indigentis, & habita attestatione Correligiosorum super illius emendatione, Sacra Congregat. respiciit; Pro gratia Eminent. Protectori In ead. 23. Sept. 1692. lib. *Decret. Grimald.* pag. 197.

Sac. Congreg. præcipit Nuncio, ut quatenus non addit alia causa, mandat excarcerari quoddam Religiosos detentos in carceribus Nunciaturæ ob recursum ad Judices Laicos contra N. Canonicum, & ob destructionem muri ad eundem pertinentis. Sac. Cong. *Immun. in Baren.* 9. Febr. 1694. lib. 1. *Decret. Vall.* pag. 104. & seq.

Item, ut procedat contra Superiores Congregationis, non obstantem illorum appellatione ad Sanctissimum pro liberatione N. Canonici Sux Congregationis iussu suorum Superiorum, carcerati per manus Laicorum in Cæmeterio Cathedralis. S. Cong. *Immun. in Vilnen.* 11. Jan. 1695. d. lib. pag. 167.

A Sanctissimo ex voto S. Congregationis denuo conceditur D. Nuncio facultas prorogandi Jurisdictionem usque ad sententiam inclusive Judicis Eccles. ad eodem Nuncio pro fabricando processu jam deputati ex speciali Sanctissimi facultate contra Regularem prætentum Reum criminis lætæ Majestatis, & Beneficii, & cum Reus gauderet Immunitate, Sanctissimus pro hac vice derogavit Bullæ Greg. XIV. attentis circumstantiis facti, S. Cong. *Immun. in Neapolitana.* 7. Septemb. 1734. lib. 2. *Decret. Paulic.* pag. 199.

Nuncios de ordine Sacræ Congreg. declarat Provinciam O. incurrisse in Excommunicationem Bullæ Cœnæ ob delictum contra Libertatem Ecclesiasticam. S. Cong. *Immun. in Vlixponen.* 21. Jul. seu 1. Augusti 1691. lib. *Decret. Martelli* pag. 752.

Item Superiores Vilnen. contumaces privat Officiis, & declarat inhabiles ad alia in posterum obtinenda, & privat etiam voce activa, & passiva nisi intra brevem terminum paruerint circa Censuras, & Interdicta. S. Cong. *Immun. in Vilnen.* 16. Nov. 1694. lib. 1. *Decret. Vall.* pag. 158.

Nuncio injungitur, ut mandet caritative tractari Religiosum feris, & compediatur detentum in carceribus Nunciaturæ extractum ab Ecclesia ob homicidium commissum. Sac. Cong. *Immun. in Neapolit.* 22. Nov. 1704. lib. 3. *Decret. Vallem.* pag. 629.

Datur Nuncio facultas absolvendi Regulares a Censuris juxta Decretum in Toletana 16. Januarii 1681. Sac. Cong. *Immun. in Vlixponen.* 16. Nov. 1688. lib. *Decret. Martelli* pag. 373. & seq.

Item datur facultas eisdem dispensandi ab Irregularitate, prævia tamen eorum supplicatione eidem Nuncio, & renunciatione recursum habitis ad Tribunal Laicum facienda per actum publicum registrandum in actis Nunciaturæ. Sacra Cong. *Immun. ibid.*

Nuntio Hispano datur facultas absolvendi Abbatissam, aliasque personas excommunicatas ob complicitatem carcerationis Ministrorum Nunciaturæ. Sac. Cong. *Immun. in Toletana.* 19. Febr. 1704. lib. 3. *Decret. Vall.* p. 599.

Eidem datur facultas absolvendi Clericos Regulares Ministros infirmorum Provinciæ Hispaniarum ob recursum ad Potestatem Laicam, etiam privatim cum facultate subdelegandi, prævia tamen obligatione de se abstinendo a similibus. Sac. Cong. *Immun. in Toletana.* 17. Mart. 1704. *dict. lib. pag. 565.*

Alia ad rem; Vide verb. *Immunitas art. 1. a n. 133. ad 137. & verb. Regulares, art. 1. a n. 89. ad 110.*

REGULÆ CANCELLARIÆ.

Vide verb. Beneficia art. 9. & 10. per tot.

REGULÆ JURIS CANONICI.

in 5. Decretalium.

Capitulum primum.

Non potest brevis sumari. Joann. Chrysostomus.

1. Omnis res per quascumque causas nascitur, per easdem dissolvitur.

Capitulum secundum.

Dubia in meliorem partem interpretari debent. Beda in Homiliis.

2. Estote misericordes &c. Hoc loco nihil aliud nobis præcipi æstimo, nisi ut ea facta, quæ dubium est quo animo fiant, in meliorem partem interpretentur; quod enim scriptum est: Ex fructibus eorum cognoscetis eos; De manifestis dictum est, quæ non possunt bono animo fieri, ut superbum, blasphemiam, turba, ebrietates, similia, de quibus nobis permittitur judicare.

Capitulum tertium.

Propter scandalum vitandum veritas non est omissenda. Idem.

Ferrary. Biblioth. Tom. VI.

3. Qui scandalizaverit &c. Utilius scandalum nasci permittitur, quam veritas relinquatur.

Capitulum quartum.

Propter necessitatem illicitum efficitur licitum Idem. 4. Quod non est licitum in lege, necessitas facit licitum. Nam & Sabbatum custodiri præceptum est Machabæi tamen sine culpa sua in Sabbato pugnant, & sic hodie si quis jejunium fregit ægrotus, reus voti non habetur.

Capitulum quintum.

Illicite factum obligationem non inducit. Gregor. VII. 5. Quod latenter, aut per vim, vel alias illicite introductum est, nulla debet stabilitate subsistere.

Capitulum sextum.

Tormenta, indicia non præcedentibus, inferenda non sunt. Idem Variensi Episcopo. 6. Cum in contemplatione, & infra. In ipso causæ initio non est a questionibus inchoandum.

Capitulum septimum.

Sacrilegus est offendens rem, vel personam Ecclesiasticam. Stephanus Papa. 7. Quæ multoties; & infra: Quidquid in sacratis Deo rebus, & Episcopis injuste agitur, pro Sacrilegio reputatur, quia sacra sunt, & a quoquam violari non debent.

Capitulum octavum.

Qui facit aliter quam debet, facere non dicitur Augustinus. 8. Qui ex timore facit præceptum aliter, quam debeat, facit, & ideo non facit.

Capitulum nonum.

Committens unum peccatum reus est omnium quoad vitam æternam. Idem lib. de penitent. 9. Desinat peccator, quia offendens in uno factus est omnium reus.

Capitulum decimum.

Ignorantia non excusat Prælatum in peccatis subditorum h. d. quoad mysticum, & moralem intellectum. Gregorius in Regulo. 10. Quamvis causæ & infra: Non potest esse Pastoris excusatio, si lupus oves comedit, Pastor nescit.

Capitulum undecimum.

Pro spiritualibus homagium non præstatur. Lucius III. 11. Indignum est, & a Romanæ Ecclesiæ consuetudine alienum, ut pro spiritualibus facere quis homagium compellatur.

REGULÆ JURIS CANONICI

in 6. Decretalium.

Bonifacius Octavus.

- Beneficium Ecclesiasticum non potest licite sine institutione Canonica obtineri. idem.
- Possessor malæ fidei ullo tempore non præscribit. idem.
- Sine possessione præscriptio non procedit. idem.
- Peccatum non dimittitur, nisi restituatur ablatum. id.
- Peccati venia non datur nisi correcto. idem.
- Nemo potest ad impossibile obligari. idem.
- Privilegium personam sequitur: extinguitur cum persona. idem.
- Semel malus semper præsumitur malus. idem.
- Ratum quis habere non potest, quod ipsius nomine non est gestum. idem.
- Ratificationem retrahere, & mandato non est dubium comparari. idem.
- Cum sunt partium jura obscura, Reo favendum est potius quam Actori. idem.
- In Judiciis non est acceptio personarum habenda. idem.
- Ignorantia facti, non juris excusat. idem.
- Cum quis in jus succedit alterius, justam ignorantiam causam censetur habere. idem.
- Odia restringi, favores convenit ampliari. idem.

16. Deest concessum a Principe beneficium esse mansurum. *idem.*
 17. Indulgentiam a jure beneficium non est alicui auferendum. *idem.*
 18. Non confirmatur tractu temporis quod de jure ab initio non subsistit. *idem.*
 19. Non est sine culpa, qui rei, quæ ad eum non pertinet, se immittet. *idem.*
 20. Nullus pluribus uti defensionibus prohibetur. *idem.*
 21. Quod semel placuit, amplius displicere non potest. *idem.*
 22. Non debet aliquis alterius odio prægravari. *idem.*
 23. Sine culpa (nisi subsit cautâ) non est aliquis puniendus. *idem.*
 24. Quod quis mandato facit Judicis, dolo facere non videtur, cum habeat parere necesse. *idem.*
 25. Mora sua cuiuslibet est nociva. *idem.*
 26. Ea, quæ sunt a Judice, si ad eum non spectant Officium, viribus non subsistunt. *idem.*
 27. Scienti & consentienti non fit injuria, neque dolus. *idem.*
 28. Quæ a jure communi exorbitant, nequaquam ad consequentiam sunt trahenda. *idem.*
 29. Quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari. *idem.*
 30. In obsecris minimum est sequendum. *idem.*
 31. Eum, qui certus est, certiorari ulterius non oportet. *idem.*
 32. Non licet Actori, quod Reo licitum non existit. *idem.*
 33. Mutare consilium quis non potest in alterius detrimentum. *idem.*
 34. Generi per speciem derogatur. *idem.*
 35. Plus semper in se continet, quod est minus. *idem.*
 36. Pro possessore habetur, qui dolo desit possidere. *idem.*
 37. Utile non debet per inutile viciari. *idem.*
 38. Ex eo non debet quis fructuum consequi, quod nihil extitit impugnare. *idem.*
 39. Cum quid prohibetur, prohibentur omnia, quæ sequuntur ex illo. *idem.*
 40. Pluralis locutio duorum numero est contenta. *idem.*
 41. Imputari non debet ei, per quem non stat si non faciat quod per eum fuerat faciendum. *idem.*
 42. Accessorium naturam sequi congruit principalis. *idem.*
 43. Qui tacet, consentire videtur. *idem.*
 44. Is, qui tacet, non fatetur, sed nec utique negare videtur. *idem.*
 45. Inspicimus in obscuris, quod est verisimilius, vel quod plerumque fieri consuevit. *idem.*
 46. Is, qui in jus succedit alterius, eo jure, quo ille, uti debebit. *idem.*
 47. Præsumitur ignorantia, ubi scientia non probatur. *idem.*
 48. Locupletari non debet aliquis cum alterius injuria, vel jactura. *idem.*
 49. In poenis benignior est interpretatio facienda. *idem.*
 50. Actus legitimi conditionem non recipiunt, neque diem. *idem.*
 51. Semel Deo dicatum non est ad usus humanos ulterius transferendum. *idem.*
 52. Non præstat impedimentum, quod de jure non sortitur effectum. *idem.*
 53. Cui licet, quod est plus, licet utique quod est minus. *idem.*
 54. Qui prior est tempore, prior est jure. *idem.*
 55. Qui sentit onus, & contra, sentire debet commodum, *idem.*
 56. In re communi potior est conditio possidentis. *idem.*
 57. Contra eum, qui legem dicere potuit, apertius est interpretatio facienda. *idem.*
 58. Non est obligatorium contra bonos mores præstitum juramentum. *idem.*
 59. Dolo facit, qui petit, quod restituere oportet eundem. *idem.*
 60. Non est in mora qui potest exceptione legitima severti. *idem.*
 61. Quod ob gratiam alicui conceditur, non est in ejus dispendium retorquendum. *idem.*
 62. Nullus ex consilio (dummodo fraudulentum non fuerit) obligatur. *idem.*
 63. Exceptionem objiciens non videtur de intentione ad veritatem confiteri. *idem.*

64. Quæ contra jus fiunt, debent utique pro infectis haberi. *idem.*
 65. In pari delicto, vel causa potior est conditio possidentis. *idem.*
 66. Cum non stat per eum, ad quem pertinet, quominus consilio impleatur, haberi debet perinde, ac si impleta fuisset. *idem.*
 67. Quod alicui suo non licet nomine, nec alieno licebit. *idem.*
 68. Potest quis per alium, quod potest facere per se ipsum; *idem.*
 69. In malis promissis fidem non expedit observari; *idem.*
 70. In alternativis debitoris est electio, & sufficit alterum adimpleri; *idem.*
 71. Qui ad agendum admittitur, est ad excipiendum magis admittendus; *idem.*
 72. Qui facit per alium, est perinde, ac si faciat per se ipsum; *idem.*
 73. Factum legitime retractari non debet, licet casus postea eveniat, quo non potuit inchoari; *idem.*
 74. Quod alicui gratiose conceditur, trahi non debet aliis in exemplum; *idem.*
 75. Frustra sibi fidem quis postulat ab eo servari, cui fidem a se præstitam servare recusat; *idem.*
 76. Delictum personæ non debet in detrimentum Ecclesiæ redundare; *idem.*
 77. Rationi congruit, ut succedat in onere, qui substituitur in honore; *idem.*
 78. In argumentum trahi nequeunt, quæ propter necessitatem aliquando sunt concessa; *idem.*
 79. Nemo potest plus juris transferre in alium, quam sibi competere dignoscatur; *idem.*
 80. In toto partem non est dubium contineri; *idem.*
 81. In generali concessione non veniunt ea, quæ quis non esset verisimiliter in specie concessurus; *idem.*
 82. Qui contra jura mercatur, bonam fidem præsumitur non habere; *idem.*
 83. Bona fides non patitur, ut semel exactum iterum exigatur; *idem.*
 84. Cum quid una via prohibetur alicui, ad id alia non debet admitti; *idem.*
 85. Contractus ex conventionione legem accipere dignoscuntur; *idem.*
 86. Damnum, quod quis sua culpa sentit, sibi debet, non aliis imputare; *idem.*
 87. Infamibus portæ non pateant Dignitatum; *idem.*
 88. Certum est, quod is committit in legem, qui legis verba complectens contra legis nititur voluntatem; *idem.*
 Data Romæ apud S. Petrum quinto nonas Martii, Pontificatus nostri anno quarto.

REGULÆ JURIS CIVILIS.

1. Paulus lib. 16. ad Plautium.
 Regula est, quæ rem, quæ est, breviter enarrat. * Non, ut ex regula jus sumatur, sed ex Jure quod est, regula fiat. * Per regulam igitur brevis rerum narratio traditur, & (ut ait Sabinus,) quasi causæ conjectio est; quæ simul cum in aliquo vitata est, perdit officium suum.
2. Ulpianus lib. 1. ad Sabinum.
 Fœminæ ab omnibus officiis Civilibus, vel publicis remotæ sunt, & ideo nec Judices esse possunt, nec Magistratum gerere nec postulare, nec pro alio intervenire, nec procuratores existere.
3. Idem lib. 3. ad Sabinum.
 Ejus est non nolle, qui potest velle.
4. Idem lib. 6. ad Sabinum.
 Velle non creditur, qui obsequitur imperio Patris, vel Domini.
5. Paulus lib. 2. ad Sabinum.
 In negotiis contrahentis alia cautâ habita est furioforum, alia eorum, qui fari possunt, quam vis actum rei non intellexerint, nam furiosus nullum negotium contrahere potest; pupillus omnia, tutore auctore, agere potest.

6. Ulpia-

6. Ulpianus lib. 7. ad Sabinum.
 Non vult hæres esse, qui ad alium transferre voluit hereditatem.
7. Pomponius lib. 3. ad Sabinum.
 Jus nostrum non patitur eundem in paganis & testato, & intestato decessisse, earumque rerum naturaliter inter se pugna est (testatus, & intestatus).
8. Idem lib. 4. ad Sabinum.
 Jura sanguinis nullo jure civili dirimi possunt.
9. Ulpianus lib. 15. ad Sabinum.
 Semper in obscuris, quod minimum est, sequimur.
10. Paulus lib. 3. ad Sabinum.
 Secundum naturam est commoda cuiusque rei eum sequi, quem sequentur incommoda.
11. Pomponius lib. 3. ad Sabinum.
 Id, quod nostrum est, sine facto nostro ad alium transferri non potest.
12. Paulus lib. 3. ad Sabinum.
 In Testamentis plenius voluntates testantium interpretantur.
13. Ulpianus lib. 10. ad Sabinum.
 Non videtur capisse, qui per exceptionem (a petitione) emovetur.
14. Pomponius lib. 10. ad Sabinum.
 In omnibus obligationibus, in quibus dies non ponitur, præfenti die debetur.
15. Paulus lib. 4. ad Sabinum.
 Is, qui actionem habet ad rem recuperandam, ipsam rem habere videtur.
16. Ulpianus lib. 21. ad Sabinum.
 Imaginaria venditio non est pretio accedente.
17. Idem lib. 23. ad Sabinum.
 Cum tempus in testamento adjectum, credendum est pro hærede adjectum, nisi alia mens fuerit testatoris; sicuti in stipulationibus promissoris gratia tempus adjectum.
18. Pomponius lib. 6. ad Sabinum.
 Quæ legata, mortuis nobis, ad hæredem nostrum transeunt eorum commodum per non his, quorum in potestate sumus eodem casu adquisimus: aliter atque quod stipulati sumus: nam & sub conditione stipulantes, omnimodo eis adquisimus, etiam si liberatis nobis potestate Domini, conditio existat.
- Paulus.
 Si filius familias sub conditione stipularis, emancipatus fuerit, deinde extiterit conditio, patri actio competit, quia in stipulationibus id tempus spectatur, quo contrahimus.
19. Ulpianus lib. 24. ad Sabinum.
 Qui cum alio contrahit, vel est, vel debet esse non ignarus conditionis ejus, hæredi autem hoc imputari non potest, cum non sponte cum legataris contrahit. §. 1. Non solet exceptio doli nocere his, quibus voluntas testatoris non refragatur.
20. Pomponius lib. 7. ad Sabinum.
 Quoties dubia interpretatio libertatis est, secundum libertatem respondendum erit.
21. Ulpianus lib. 27. ad Sabinum.
 Non debet, cui plus licet, quod minus est, non licere.
22. Idem lib. 28. ad Sabinum.
 In personam servilem nulla cadit obligatio.
- §. 1. Generaliter probandum est, ubicumque in bonæ fidei Judicis confertur in arbitrium Domini, vel procuratoris ejus conditio, pro boni viri arbitrio hoc habendum esse.
23. Idem lib. 29. ad Sabinum.
 Contractus quidam dolum malum dumtaxat recipiunt, quidam & dolum, & culpam: dolum tantum, depositum, & precarium: dolum & culpam, mandatam, commodatum, venditum, pignori acceptum, locatum, item Dotis datio, tutela, negotia gesta (in his quidem, & diligentiam): societas & rerum communio & dolum & culpam recipit; sed hæc ita, nisi id quid nominatim convenit, vel plus, vel minus, in singulis contractibus; nam hoc servabitur, quod initio convenit; legem enim contractus dedit, excepto eo, quod Cælius putat, non valere, si convenerit, ne dolus præstetur; hoc enim bonæ fidei iudicio contrarium est, & ita utimur. Animalium vero casus, mortes, quæ quæ sine culpa accidunt, fugæ servorum, qui custodiri non solent, rapinæ, tumultus, incendia, aquarum magnitudines, impetus prædonum a nullo præstantur.
24. Paulus lib. 5. ad Sabinum.
 Quatenus cuius interit, in facto, non in jure consistit.

25. Pomponius lib. 11. ad Sabinum.
 Plus cautionis in re est, quam in persona.
26. Ulpianus lib. 30. ad Sabinum.
 Qui potest invitis alienare, multo magis & ignorantibus, & absentibus potest.
27. Pomponius lib. 16. ad Sabinum.
 Neque ex Prætorio, nec ex solemnibus jure, privatorum, conventionem quicquam immutandum est; quamvis obligationum causæ pactione possint immutari & ipso jure, & per pacti conventi exceptionem: quia actio num modus vel lege, vel per Prætorum introductus, privatorum pactionibus non infirmatur: nisi tunc, cum inchoatur actio, inter eos convenit.
28. Ulpianus lib. 5. ad Sabinum.
 Divus Pius rescriptit, eos, qui ex liberalitate conveniuntur, in id, quod facere possunt, condemnandos.
29. Paulus lib. 8. ad Sabinum.
 Quod initio vitiosum est, non potest tractu temporis convalescere.
30. Ulpianus lib. 36. ad Sabinum.
 Nuptias non concubitus, sed consensus facit.
31. Idem lib. 42. ad Sabinum.
 Verum est, neque pacta, neque stipulationes factum posse tollere: quod enim impossibile est, neque pacto, neque stipulatione potest comprehendere, ut utilem actionem, aut factum efficere possit.
32. Idem lib. 43. ad Sabinum.
 Quod attinet ad jus Civile, servi pro nullis habentur: non tamen & jure naturali, quia quod ad jus naturale attinet, omnes æquales sunt.
33. Pomponius lib. 22. ad Sabinum.
 In eo, quod velis, qui petit, vel is, a quo petitur, lucro facturus est, durior causa est petitoris.
34. Ulpianus lib. 43. ad Sabinum.
 Semper in stipulationibus, & in ceteris contractibus id sequimur, quod actum est: aut si non appareat, quid actum est, erit consequens, ut id sequamur, quod in regione, in qua actum est, frequentatur. Quid ergo, si neque regionis mos appareat, quia varius fuit? ad id, quod minimum est, redigenda summa est.
35. Idem lib. 48. ad Sabinum.
 Nihil tam naturale est, quam eo genere quidque dissolvere, quo colligatum est: ideo verborum obligatio verbis tollitur: nudi consensus obligatio contrario consensu dissolvitur.
36. Pomponius lib. 27. ad Sabinum.
 Culpa est, immiscere se rei ad se non pertinenti.
37. Ulpianus lib. 51. ad Sabinum.
 Nemo qui condemnare potest, absolvere non potest.
38. Pomponius lib. 29. ad Sabinum.
 Sicuti poena ex delicto defuncti hæres teneri non debet, ita nec lucrum facere, si quid ex ea re ad eum pervenisset.
39. Idem lib. 32. ad Sabinum.
 In omnibus causis pro facto accipitur id, in quo per alium malæ sit, quominus fiat.
40. Idem lib. 34. ad Sabinum.
 Furiosus, vel ejus, cui bonis interdictum sit, nulla voluntas est.
41. Ulpianus lib. 26. ad Edictum.
 Non debet Actori licere, quod Reo non permittitur §. 1. In re obscura melius est favore repetitioni, quam adventitio lucro.
42. Gajus lib. 9. ad Edictum provinc.
 Qui in alterius locum succedunt, justam habent causam ignorantiam, an id, quod peteretur, deberetur. Fidei iudices quoque non minus, quam hæredes justam ignorantiam, possunt allegare; nam plane qui agit, hæc ita de hærede dicta sunt, si cum eo agatur: non etiam si agat, certus esse debet, cum sit in potestate ejus, quando velit, experiri: & ante debet rem diligenter explorare, & tunc ad agendum, procedere.
43. Ulpianus lib. 28. ad Edictum.
 Nemo ex his, qui negant se debere, prohibetur etiam alia defensione uti, nisi Lex impedit. §. 1. Quoties concurrunt plures actiones ejusdem rei nomine, una quis experiri debet.
44. Idem lib. 29. ad Edictum.
 Totiens in hæredem damus de eo, quod ad eum pervenit, quotiens ex dolo defuncti convenitur: non quotiens ex suo.
45. Idem lib. 30. ad Edictum.
 Neque pignus, neque depositum, neque precarium, neque

neque locatio rei consistere potest. §. 1. Privatorum conventio juri publico non derogat.

45. Gajus lib. 10. ad Edictum provinc.

Quod a quoquo pœnæ nomine exactum est idem restituere nemo cogitur.

47. Ulpianus lib. 30. ad Edictum.

Consilii non fraudulentum nulla obligatio est: ceterum si dolus, & calliditas intercessit, de dolo actio competit. §. 1. Socii mei Socius, meus socius non est.

48. Paulus lib. 35. Ad Edictum.

Quidquid (in) calore iracundiæ vel fit, vel dicitur, non prius ratum est, quam si perseverantia apparuit, iudicium animi fuisse, ideoque brevi reversa uxor nec divertisse videtur.

49. Ulpianus lib. 35. ad Edictum.

Alterius circumventio alii non præbet actionem,

50. Paulus lib. 39. ad Edictum.

Culpa caret, qui scit, sed prohibere non potest.

51. Gajus lib. 15. ad Edictum provinc.

Non videtur quicumque id capere, quod ei necesse est alii restituere.

52. Ulpianus lib. 44. ad Edictum.

Non defendere videtur, non tantum, qui latitat, sed & is, qui præsens negant se defendere, aut non vult suscipere actionem.

53. Paulus lib. 42. ad Edictum.

Cujus per errorum dati repetitio est, ejus consulto dati donatio est.

54. Ulpianus lib. 4. ad Edictum.

Nemo plus juris ad alium transferre potest, quam ipse haberet.

55. Gajus lib. 2. de Testamentis ad Edictum Urbicum.

Nullus videtur dolo facere, qui suo jure utitur.

56. Idem lib. 3. de Legatis ad Edictum Urbicum.

Semper in dubiis benigniora præferenda sunt.

57. Item lib. 18. ad Edictum Provinciale.

Bona fides non patitur, ut his idem exigatur.

58. Ulpianus lib. 2. Disputationum.

Ex pœnalibus causis non solet in patrem de peculio actio dari.

59. Idem lib. 3. Disputationum.

Hæredem ejusdem potestatis, jurique esse, cujus fuit defunctus constat.

60. Idem lib. 10. Disputationum.

Semper, qui non prohibet pro se intervenire, mandare creditur. * Sed & si quis ratum habuerit, quod gestum est, obstringitur mandati actione.

61. Idem lib. 3. Opinione.

Domum suam rescere unicuique licet, dum non officiat invito alteri, in quo jus non habet.

62. Julianus lib. 6. Digestorum.

Hæreditas nihil aliud est, quam successio in universum, jus, quod defunctus habuerit.

63. Idem lib. 17. Digestorum.

Qui sine dolo malo ad iudicium provocat, non videtur moram facere.

64. Idem lib. 29. Digestorum.

Ea, quæ raro accidunt, non temere (in) agendis negotiis computantur.

65. Idem lib. 54. Digestorum.

Ea est natura cavillationis, quam Græci *εὐρησία* (id est *acervulem Syllogismum*) appellant, ut ab evidentibus veris per brevissimas mutationes disputatio ad ea, quæ evidentibus falsa sunt, perducatur.

66. Idem lib. 60. Digestorum.

Marcellus: definit debitor esse is, qui nactus est exceptionem jurtam, nec ab æquitate naturali abhorrentem.

67. Item lib. 87. Digestorum.

Quotiens idem sermo duas sententias exprimit: ea potissimum excipitur, quæ rei gerendæ aptior est.

68. Paulus lib. sing. de Dotis repet.

In omnibus causis id observatur: ut, ubi personæ conditio locum facit beneficio, ibi deficiente ea, beneficium quoque deficiat, ubi vero genus actionis id desiderat, ibi ad quemvis præsentio eius devenerit, non deficiat ratio auxilii.

69. Idem lib. sing. de ading. libert.

Invito Beneficium non datur.

70. Ulpianus lib. 1. de Officio Proconf.

Nemo potest gladii potestatem sibi datam, vel cuius alterius coercitionis, ad alium transferre.

71. Idem lib. 2. de Officio Proconf.

Omnia, quæcumque causæ cognitionem desiderant, per libellum expediti non possunt.

72. Javolenus lib. 3. exposter. Lab.

Fructus rei est vel pignori dare licere.

73. Quintus Mucius Scaevola lib. singul.

Quo tutela redit, eo hereditas pervenit, nisi cum feminæ heredes intercedunt. §. 1. Nemo potest tutorem dare, cuiquam, nisi ei, quem in suis hereditatibus, cum moritur, habuit, habiturusve esset, si vixisset, §. 2. Vi factum id videtur esse, quæ de re quis, cum prohibetur, fecit clam, quod quisque, cum controversiam haberet, habiturum se putaret, fecit §. 3. Quæ in testamento ita sunt scripta, ut intelligi non possunt, perinde sunt, ac si scripta non essent. §. 4. Nec pascendo, nec legem dicendo, nec stipulando quicumque alteri cavere potest.

74. Papinianus lib. 1. Quæst.

Non debet alteri per alterum iniqua conditio inferri.

75. Idem lib. 3. Quæstionum.

Nemo potest mutare consilium suum in alterius injuriam.

76. Idem lib. 24. Quæstionum.

In totum omnia, quæ animi destinatione agenda sunt, non nisi vera, & certa scientia perfici possunt.

77. Idem lib. 28. Quæstionum.

Actus legitimi, quæ recipiunt diem, vel conditionem, veluti mancipatio, acceptilatio, hære ditatis aditio, servi optio, datio tutoris, in totum vitantur per temporis, vel conditionis adjectionem: non umquam tamen actus superscripti tacite recipiunt, quæ a parte comprehensa vitium adferunt: nam si acceptum feratur ei, qui sub conditione promissit, ita demum egisse aliquid acceptilatio intelligitur, si obligationis conditio extiterit: quæ si verbis nominatim acceptilationis comprehendatur, nullius momenti facit actum.

78. Idem lib. 31. Quæstionum.

Generaliter cum de fraude disputatur, non quid habeat Actor, sed quid per adversarium habere non potuerit, considerandum est.

79. Idem lib. 32. Quæstionum.

Fraudis interpretatio semper in jure Civili, non ex eventu dumtaxat, sed ex consilio quoque desideratur.

80. Item lib. 33. Quæstionum.

In toto jure generi per speciem derogatur, & illud potissimum habetur, quod ad speciem directum est.

81. Idem lib. 3. Responsorum.

Quæ dubitationis tollendæ causa contractibus inferuntur, jus commune non ledunt.

82. Idem lib. 9. Responsorum.

Donari videtur, quod nullo jure cogente conceditur.

83. Idem lib. 2. Definitionum.

Non videtur rem amittere, quibus propria non fuit.

84. Paulus lib. 3. Quæstionum.

Cum amplius solutum est, quam debebatur, cuius pars non invenitur, quæ repeti possit, totum esse indebitum intelligitur, manente pristina obligatione. §. 1. Is natura debet, quem jure gentium dare oportet, cuius fidem secuti sumus.

85. Idem lib. 6. Quæstionum.

In ambiguis pro Dotibus respondere melius est. §. 1. Non est novum, ut quæ semel utiliter constituta sunt, durent, licet ille casus extiterit, a quo initium capere non potuerunt. §. 2. Quotiens æquitas, desiderii naturalis ratio, aut dubitatio juris moratur, iustis decretis res temperanda est.

86. Idem lib. 7. Quæstionum.

Non solet deterior conditio fieri eorum, qui litem contestati sunt, quam si non: sed plerumque melior.

87. Idem lib. 13. Quæstionum.

Nemo enim in persequendo, deteriorem causam, sed meliorem facit, denique post litem contestatam heredi quoque prospicietur, & heres tenetur ex omnibus causis.

88. Scaevola lib. 5. Quæstionum.

Nulla intelligitur mera ibi fieri, ubi nulla petitio est.

89. Paulus lib. 10. Quæstionum.

Quando possit valere testamentum, tandiu legitimus non admittitur.

90. Idem lib. 15. Quæstionum.

In omnibus quidem, maxime tamen in jure æquitas spectanda sit.

91. Idem lib. 17. Quæstionum.

Quotiens duplici jure defertur alicui successio: repudiato novo jure, quod ante defertur, supererit vetus.

92. Scaevola lib. 5. Responsorum.

Si librarius in transcribendis stipulationis verbis errasset, nihil nocere, quominus & reus, & de iudice teneatur.

93. Mæcianus lib. 1. Fideicommissorum.

Filius familias neque retinere (neque recuperare) neque adipisci possessionem rei peculiaris videtur.

94. Ulpianus lib. 2. Fideicommissorum.

Non solent, quæ abundant, vitari scripturas.

95. Idem lib. 7. Fideicommissorum.

Nemo dubitat, solvendo videri eum, qui defenditur.

96. Mæcianus lib. 12. Fideicommissorum.

In ambiguis orationibus maxime sententia (est) ejus, qui eas protulit.

97. Hermogenianus lib. 3. Epitomarum.

Ea sola de portationis sententia aufert, quæ ad filium perveniunt.

98. Idem lib. 4. juris Epitomarum.

Quotiens utriusque causæ lucri ratio vertitur, is præferendus est, cuius in lucrum causâ tempore præcedit.

99. Venulejus lib. 12. Stipulationum.

Non potest improbus videri, qui ignorat, quantum solvere debeat.

100. Gajus lib. 1. Regularum.

Omnia, quæ jure contrahuntur, contrario jure pereunt.

101. Paulus lib. sing. de Cognit.

Ubi lex duorum mensuram fecit mentionem, & qui sexagesimo, & primo die venerit, audientus est: ita enim & imperator Antoninus cum Divo Patre suo referipit.

102. Ulpianus lib. 1. ad Edictum.

Qui vetante Prætoris fecit, hic adversus Edictum fecisse, proprie dicitur. §. 1. Eius est actionem denegare, qui possit & dare.

103. Paulus lib. 1. ad Edictum.

Nemo de Domino sua extrahi debet.

104. Ulpianus lib. 2. ad Edictum.

Si in duabus actionibus alibi summamajor, alibi infamia est, præponenda est causa exiliminationis; Ubi autem æquiparant famosa iudicia, est summam impariorem habent, pro paribus accipienda sunt.

105. Paulus lib. 1. ad Edictum.

Ubi cumque causæ cognitio est, ibi Prætor desideratur.

106. Idem lib. 2. ad Edictum.

Libertas inaximabilis res est.

107. Gajus lib. 1. ad Edictum provinciale.

Cum servo nulla actio est.

108. Paulus lib. 4. ad Edictum.

Fere in omnibus pœnalibus iudiciis, & arati, & imprudentiæ succurritur.

109. Idem lib. 5. ad Edictum.

Nullum crimen patitur is, qui non prohibet, cum prohibere (non potest.)

110. Idem lib. 6. ad Edictum.

In eo quod plus sit, semper inest & minus. §. 1. Nemo alienæ rei expromissor idoneus videtur, nisi sit cum faldatione. §. 2. Pupillus pati potest intelligitur. §. 3. Ubi verba conjuncta non sunt, sufficit alterum esse factum. §. 4. Mulieribus tunc succurrendum est, cum defendantur, non ut facillius calumniantur.

111. Gajus lib. 2. ad Edictum provinc.

Pupillum, qui proximus pubertati sit, capacem esse, & furandi, & injuriæ faciendæ. §. 1. In heredem non solent actiones transferre, quæ pœnales sunt ex maleficio, veluti furti, damni, injuriæ, vi bonorum raptorum, injuriarum.

112. Paulus lib. 8. ad Edictum.

Nihil interest, ipso jure quis actionem non habeat, an per exceptionem infirmetur.

113. Gajus lib. 3. ad Edictum provinc.

In toto & pars continetur.

114. Paulus lib. 9. ad Edictum.

In obscuris inspicere solet, quod verisimiliter est aut quod plerumque fieri solet.

115. Idem lib. 10. ad Edictum.

Si quis obligatione liberatus sit, potest videri coepisse. §. 1. Non potest videri accepisse, qui stipulatus potest exceptione summoveri.

116. Ulpianus lib. 11. ad Edictum.

Nihil consensum contrarium est, qui ac bonæ fidei iudicia iustinet, quam vis, atque metus: quem comprobare, contra bonos mores est. §. 1. Non capitur, qui jus publicum sequitur. §. 2. Non videntur, qui errant, contentire.

117. Paulus lib. 11. ad Edictum.

Prætor bonorum possidorem heredis loco in omni causa, habet.

118. Ulpianus lib. 12. ad Edictum.

Qui in servitute est, uticape non potest; nam, cum possideatur, possidere non videtur.

119. Idem lib. 13. ad Edictum.

Non alienat, qui dumtaxat omittit possessionem.

120. Paulus lib. 12. ad Edictum.

Nemo plus commodi heredi suo relinquit, quam ipse habuit.

121. Paulus lib. 13. ad Edictum.

Qui non facit, quod facere debet, videtur facere adversus ea, quæ non facit. Et qui facit, quod facere non debet non videtur facere id, quod facere iustus est.

122. Gajus lib. 5. ad Edictum provinc.

Libertas omnibus rebus favorabilior est.

123. Ulpianus lib. 14. ad Edictum.

Nemo alieno nomine Lege agere potest. §. 1. Temporalis permutatio Jus provinciæ non innovat.

124. Paulus lib. 16. ad Edictum.

Ubi non voce, sed præsentia opus est, mutus, si intellectum habet, potest videri respondere. Idem in surdo: hic quidem (&) respondere potest. §. 1. Furiosus absentis loco est; & ita Pomponius lib. 1. Epistolarum scribit.

125. Gajus lib. 5. ad Edictum provinc.

Favorabiliores rei potius, quam actores habentur.

126. Ulpianus lib. 15. ad Edictum.

Nemo prædo est, qui pretium numeravit. §. 1. Locupletior non est factus, qui libertum adquisiverit. §. 2. Cum de lucro duorum queratur, melior est causa possidentis.

127. Paulus lib. 20. ad Edictum.

Cum Prætor in Heredem dat actionem, quatenus ad eum pervenit, sufficit, si vel momento ad eum pervenit ex Dolo Defuncti.

128. Idem lib. 19. ad Edictum.

In pari causa possessor potior haberi debet. §. 1. Hi, qui in universum jus succedant, heredis loco habentur.

129. Idem lib. 21. ad Edictum.

Nihil dolo creditor facit, qui suum recipit. §. 1. Cum principalis causa non consistit, ne ea eadem, quæ sequuntur, locum habent.

130. Ulpianus lib. 18. ad Edictum.

Nunquam actiones, præsertim pœnales de eadem re concurrentes, alia aliam consumunt.

131. Paulus lib. 22. ad Edictum.

Qui dolo deserit possidere, pro possidente damnatur: quia pro possessione dolus est.

132. Gajus lib. 7. ad Edictum provinc.

Imperitia culpæ adnumeratur.

133. Idem lib. 8. ad Edictum provinc.

Melior conditio nostra per servos fieri potest, deterior fieri non potest.

134. Ulpianus lib. 21. ad Edictum.

Non fraudantur Creditores, cum quid non acquiritur a debitore; sed cum quid de bonis diminuitur. §. 1. Nemo ex suo delicto meliorem suam conditionem facere potest.

135. Idem lib. 23. ad Edictum.

Ea, quæ dari impossibilia sunt, vel quæ in rerum natura non sunt, pro non adjectis habentur.

136. Paulus lib. 18. ad Edictum.

Bona fides tantumdem possidenti præstat, quantum veritas, quoties Lex impedimento non est.

137. Ulpianus lib. 25. ad Edictum.

Qui Auctore iudice comparavit, bonæ fidei possessor est.

138. Paulus lib. 27. ad Edictum.

Omnis hæreditas, quam vir postea adeatur, tamen cum tempore mortis continuatur. §. 1. Nunquam crescit ex post facto pœteriti delicti æstimatio.

139. Gajus lib. ad Edictum Prætor. Urb.

Omnes actiones, quæ morte, aut tempore pereunt, semel inclusæ iudicio salvæ permanent. §. 1. Non videtur perfectæ cuiusque id esse, quod ex causa aufertur potest.

Ulpianus

140. Ulpianus lib. 56. ad Edictum.
Absentia eius, qui Reipublicæ causa abest, neque ei, neque alii damnosa esse debet.

141. Paulus lib. 54. ad Edictum.
Quod contra rationem juris receptum est, non est producendum ad consequentia. §. 1. Unus duo pro solido heredes esse non possunt.

142. Idem lib. 56. ad Edictum.
Qui tacet, non utique fatetur: sed tamen verum est: eum non negare.

143. Ulpianus lib. 62. ad Edictum.
Quod ipsi, qui contraxerunt, obstat: & successoribus eorum obstat.

144. Paulus lib. 62. ad Edictum.
Non omne quod licet, honestum est §. 1. In stipulationibus id tempus spectatur, quo contrahitur.

145. Ulpianus lib. 60. ad Edictum.
Nemo videtur fraudare eos, qui sciunt, ac consentiunt.

146. Paulus lib. 62. ad Edictum.
Quod quis, dum servus est, egit, proficere libero factum non potest.

147. Gajus lib. 24. ad Edictum provinc.
Semper specialia generalibus insunt.

148. Paulus lib. 16. brevis Edicti.
Cujus effectus omnibus prodest, ejus & partes ad omnes pertinent.

149. Ulpianus lib. 67. ad Edictum.
Ex qua persona quis lucrum capit, ejus factum præstare debet.

150. Idem lib. 68. ad Edictum.
Parem esse conditionem oportet ejus, qui quid possideat, vel habeat, atque ejus, cujus dolo malo factum sit, quo minus possideret, vel haberet.

151. Paulus lib. 64. ad Edictum.
Nemo damnus facit, nisi qui id fecit, quod facere jus non habet.

152. Ulpianus lib. 69. ad Edictum.
Hoc iure utimur, ut quicquid omnino per vim fiat, aut in vis publicæ, aut (in vis) privatorum crimen incidat. §. 1. Deicit, & qui mandat §. 2. In malefico rati habitio mandato comparatur. §. 3. In contractibus, quibus doli præstatio, vel bona fides inest, heres in solidum tenetur.

153. Paulus lib. 67. ad Edictum.
Fere quibuscumque modis obligamur, iidem in contrarium actus liberamur: cum quibus modis adquirimus, iidem in contrarium actus amittimus. Ut igitur nulla possessio adquiri, nisi animo, & corpore potest: ita nulla amittitur, nisi in qua utrumque in contrarium actum sit.

154. Ulpianus lib. 70. ad Edictum.
Cum par delictum est duorum, semper oneratur petitor, & melior habetur possessoris causa, sicut fit. cum de dolo excipitur petitoris, neque enim datur talis replicatio petitori; Aut si rei quoque in ea re dolo actum sit. §. 1. Illi debet permissi pœnam petere, qui in ipsam non incidit.

155. Paulus lib. 65. ad Edictum.
Factum cuique suum, non adversario nocere debet §. 1. Non videtur vim facere, qui suo iure utitur, & Ordinaria actione experitur. §. 2. In pœnalibus causis benignius interpretandum est.

156. Ulpianus lib. 79. ad Edictum.
Invitus nemo (rem) cogitur defendere. §. 1. Cui damus actiones, eidem & exceptionem competere multo magis quis dixerit. §. 2. Cum quis in alicujus locum successerit, non est æquum, ei nocere hoc, quod adversus eum nocuit, in cuius locum successerit. §. 3. Plerumque emptoris eadem causa esse debet circa petendum, ac defendendum, quæ fuit actoris. §. 4. Quod cuique (pro eo) præstatur, invito non tribuitur.

157. Idem lib. 71. ad Edictum.
Ad ea, quæ non habent atrocitatem facinoris, vel sceleris, ignoscitur servis, si vel Dominis, vel his, qui vice Dominorum sunt (veluti tutoribus, & Curatoribus) obtemperaverint. §. 1. Semper qui dolo fecit, quominus haberet, pro eo habendus est, ac si haberet. §. 2. In contractibus successores ex dolo eorum (quibus) successerunt, non tantum in id, quod pervenit, verum etiam in solidum tenentur, hoc est, unumquodque pro ea parte, qua heres est.

158. Gajus lib. 26. ad Edict. Prov.
Creditor, qui permittit rem venire, pignus dimittit.

159. Paulus lib. 7. ad Edictum.
Non ut ex pluribus causis deberi nobis idem potest, ita ex pluribus causis idem posse nostrum esse.

160. Ulpianus lib. 76. ad Edictum.
Aliud est vendere, aliud vendenti consentire. §. 1. Refertur ad universos, quod publice fit per majorem partem. §. 2. Absurdum est, plus juris habere (eum) cui legatus sit fundus, quam heredem, aut ipsam testatorem, si viveret.

161. Idem lib. 77. ad Edictum.
In Jure Civili receptum est, quoties per eum, cujus interest, conditionem non impleri, fiat quo minus impleatur, perinde haberi, ac si impleta conditio fuisset, quod ad libertatem, & legata, & ad heredum institutiones perducitur, quibus exemplis stipulationes quoque committuntur, cum per promissorem factum esset, quo minus stipulatio conditioni pareret.

162. Paulus lib. 70. ad Edictum.
Quæ propter necessitatem recepta sunt, non debent in argumentum trahi.

163. Ulpianus lib. 55. ad Edictum.
Cujus est donandi, eidem & vendendi, & concedendi jus est.

164. Paulus lib. 5. ad Edictum.
Pœnalia Judicia semel accepta in heredes transmitti possunt.

165. Ulpianus lib. 53. ad Edictum.
Cum quis possit alienare, poterit & consentire alienationi. Cui autem donare non conceditur, probandum erit, nec si donationis causa consenserit, ratam ejus voluntatem habendam.

166. Paulus lib. 48. ad Edictum.
Qui rem alienam defendit, nunquam locuples habetur.

167. Idem lib. 49. ad Edictum.
Non videntur data, quæ eo tempore, quo dantur, accipientis non sunt §. 1. Qui iussu Judicis aliquid facit, non videtur dolo malo facere, qui parere necesse habet.

168. Idem lib. 1. ad Plautium.
Rapienda occasio est, quæ præbet benignius responsum. §. 1. Quod factum est, cum in obscuro sit, ex affectione, cuiusque capit interpretationem.

169. Idem lib. 2. ad Plautium.
Is damnus dat, qui jubet dare; ejus vero nulla culpa est, cui parere necesse sit. §. 1. Quod pendet, non est pro eo, quasi sit.

170. Idem lib. 4. ad Plautium.
Factum a Jure, quod ad Officium ejus non pertinet, ratum non est.

171. Idem lib. 4. ad Plautium.
Nemo ideo obligatur, quia recepturus est ab alio, quod præstiterit.

172. Idem lib. 5. ad Plautium.
In contrahenda venditione ambiguum pactum contra venditorem interpretandum est. §. 1. Ambigua autem intentio ita accipienda est, ut res salva actori sit.

173. Idem lib. 6. ad Plautium.
In condemnatione personarum, quæ in id, quod facere possunt, damnatur, non totum, quod habent, extorquendum est, sed & ipsarum ratio habenda est, ne egeant §. 1. Cum verbum restitutus lege invenitur, & si non specialiter de Fructibus additum est, tamen etiam fructus sunt restituendi. §. 2. Unicusque sua mora nocet: quod & in duobus reis promittendi observatur. §. 3. Dolo facit, qui petit, quod redditurus est.

174. Idem lib. 8. ad Plautium.
Qui potest facere, ut possit conditioni parere, jam possidet §. 1. Quod quis, si velit, habere non potest, id repudiare non potest.

175. Idem lib. 11. ad Plautium.
In his, quæ Officium per liberam fieri personas leges deserant, servus intervenire non potest §. 1. Non debet melioris conditionis esse, quam auctor meus, a quo jus in me transit.

176. Idem lib. 13. ad Plautium.
Non est singulis concedendum, quod per Magistratum publice possit fieri, ne occasio sit majoris tumultus faciendi. §. infinita æstimatio est libertatis, & necessitudinis.

177. Idem lib. 14. ad Plautium.
Qui in jus, dominiumve alterius succedit, iure ejus uti debet. §. 1. Nemo videtur dolo exæqui, qui ignorat causam cur non debeat petere.

Idem

178. Idem lib. 15. ad Plautium.
Cum principalis causa non consistat, plerumque ne ea quidem, quæ sequuntur, locum habent.

179. Idem lib. 16. ad Plautium.
In obscura voluntate manumittentis favendum est libertati.

180. Idem lib. 17. ad Plautium.
Quod iussu alterius solvitur, pro eo est, quasi ipsi solum esset.

181. Idem lib. 1. ad Vitellium.
Si nemo subit hereditatem, omnis vis testamenti solvitur.

182. Idem lib. 3. ad Vitellium.
Quod nullius esse potest, id ut alicujus fieret, nulla obligatio valet efficere.

183. Marcellus lib. 3. Digestorum.
Etsi nihil facile mutandum est ex solemnibus; tamen ubi æquitas evidens polcit, subveniendum est.

184. Celsus lib. 7. Digestorum.
Vani timoris iusta excusatio non est.

185. Item lib. 8. Digestorum.
Impossibile nulla obligatio est.

186. Idem lib. 12. Digestorum.
Nihil peti potest ante id tempus quo per rerum naturam perfolvi possit. Et cum solvendi tempus obligationi additur, nisi eo preterito, peti non potest.

187. Idem lib. 16. Digestorum.
Si quis prægnantem uxorem reliquit, non videtur sine liberis decessisse.

188. Idem lib. 17. Digestorum.
Ubi pugnantia inter se in Testamento iuberentur, neutrum ratum est. §. 1. Quæ rerum natura prohibentur, nulla lege confirmata sunt.

189. Idem lib. 12. Digestorum.
Pupillus nec velle, nec nolle in ea ætate, nisi apposita tutoris auctoritate, creditur; nam quod animi iudicio fit, in eo tutoris auctoritas necessaria est.

190. Idem lib. 24. Digestorum.
Quod evincitur, in bonis non est.

191. Idem lib. 33. Digestorum.
Nervatius consultus, an, quod beneficium dare se, quasi venienti, Cæsar rescipierat, jam defuncto dedisse existimaretur, Respondit, non videri sibi, Principem, quod est, quem vivere existimabat, concessisse, defuncto concessisse, quem tamen modum esse beneficii sui vellet, ipsi æstimationem esse.

192. Marcellus lib. 29. Digestorum.
Ea, quæ in partes dividi non possunt, solida a singulis heredibus debentur. §. 1. In re dubia benigniorem interpretationem sequi non minus justius est, quam tutius.

193. Celsus lib. 38. Digestorum.
Omnia fere jura heredum perinde habentur, ac si continuo sub tempus mortis heredes extitissent.

194. Modestinus lib. 6. Differentiarum.
Qui per successionem, quamvis longissimam, Defuncto heredes consisterunt, non minus heredes intelliguntur, quam qui principaliter heredes existunt.

195. Idem lib. 7. Differentiarum.
Expressa nocent, non expressa non nocent.

196. Idem lib. 7. Regularium.
Privilegia quedam causæ sunt; quedam personæ: & ideo quedam ad heredem transmittuntur, quæ causæ sunt: quæ personæ sunt, ad heredem non transeunt.

197. Idem lib. sing. de ritu nuptiarum.
Semper in conjunctionibus non solum quid liceat considerandum est, sed & quid honestum sit.

198. Javolenus lib. 13. ex Cassio.
Neque in Interdicto, neque in ceteris causis pupillo nocere oportet dolum Tutoris, sive solvendo est, sive non est.

199. Idem lib. 6. Epistolarum.
Non potest dolo carere, qui imperio Magistratus non paruit.

200. Idem lib. 7. Epistolarum.
Quotiens nihil sine captione investigari potest, eligendum est, quod minimum habeat iniquitatis.

201. Idem lib. 10. Epistolarum.
Omnia, quæ ex testamento proficiuntur, ita statum eventus capiunt, si initium quoque sine viro ceperint.

Ferrar. Biblioth. Tom. VI.

202. Idem lib. 11. Epistolarum.
Omnis definitio, jure Civili, periculosa est: parum est enim ut non subverti possit.

203. Pomponius lib. 8. ad Quint. Muc.
Quod quis ex culpa ita damnus sentit, non intelligitur damnus sentire.

204. Idem lib. 28. ad Quint. Muc.
Minus est actionem habere, quam rem.

205. Idem lib. 39. ad Quint. Muc.
Plerumque fit, ut etiam ea, quæ nobis abire possint, proinde in eodem statu sint, atque si non essent ejus conditionis, ut abire possent; & ideo quod fisco obligamus, & vindicare interdum, & alienare, et servitutem (in) prædio imponere, possumus.

206. Idem lib. 9. ex variis Lectionibus.
Jure naturæ æquum est neminem cum alterius detrimento, et injuria fieri locupletiores.

207. Ulpianus lib. 1. ad Leg. Jul. et Pap.
Res Judicata pro veritate accipitur.

208. Paulus lib. 3. ad Leg. Jul. et Pap.
Non potest videri desisse habere, qui nunquam habuit.

209. Ulpianus lib. 4. ad Leg. Jul. & Pap.
Servitutem mortalitati fere comparamus.

210. Lucius Rufinus lib. 2. Reg.
Quæ ab initio inutilis fuit institutio, ex post facto convalescere non potest.

211. Paulus lib. 59. ad Edictum.
Servus Reipublicæ causa abesse non potest.

Novæ additiones ex aliena manu.

Hoc in articulo factis est eos indicare, qui interpretati sunt tum Regulas Juris Canonici, tum Regulas Juris civilis. Expolierunt Regulas Juris Canonici inter alios *Canisius*, *Perkins*, *Nidus*, *Reiffenstuel*, *Schorrenberg*. Optima vero sunt prælectiones *Joannis Brunemanni* in hæc Juris Canonici Regulas.

Regulas Juris Civilis, ut antiquiores prætereamus, commentariis Illustrarunt *Calvinus*, *Revardus*, *Petrus Faber*, *Bronchorst*, *Giphanius*, *Hoënius*, *Ludwollus*, *Wilsenbachius*, *Gumelius*, *Mullerus*, & qui cæteris est præferendus *Jacobus Gothofredus*.

Ad rectum vero usum Regularum Juris ob oculos semper habenda sunt verba illa *Pauli in L. 1. ff. de Regul. Jur. Non ex Regula jus sumatur, sed ex jure quod est, Regulam fiat*; Tamen enim maxime justæ Regulæ sint, tamen eo usque sui valere momento debent, ut illico quarumlibet caularum, casuumque promissæ decisio exinde peti possit. Sed ea juris pars, materia, articulus, species, subiectum, sic ut dicam genus tandem proprium liquido teneri debet, sic & ad suam juris speciem Regula restringatur. Et si quando aptanda ea videatur ad propositam aliquam juris questionem, seu controversiam, illud attendatur, num omnes circumstantiæ qualitates in casu proposito concurrant, ad quem, & cujus causâ Regula semel confecta fuit. Et hoc est: *Non esse jus sumendum ex Regula, sed ex jure quod est, Regulam fieri*.

Facilius vero est recte ad præcedens monitum uti in ultimo titulo libri ultimi Pandectarum; tamen desumptæ sunt ex variis Jurisconsultorum libris. Ope propterea conjunctionis *Inscriptionum* facile est invenire loca, unde sunt desumptæ, & sic nosse genus proprium cuiusque Regulæ, sine quo rectus ejus usus fieri nequit. Et hoc modo *Jacobus Gothofredus* in interpretationem harum Regularum ceteros superavit. At Regulæ Juris Canonici non sunt desumptæ ex Decretalibus Summorum Pontificum. Quocirca teneri nequit genus proprium ipsarum, quod tanti est momenti in recta applicatione Regularum juris.

69

RELI

ARTICULUS I.

Quoad ea, quae concernunt Religiones in genere.

Religio secundum D. Isidorum lib. 10. Etymol. cap. 19. dicitur a relegendo, ubi: Religio nominatur a relegendo, quod est verbum compositum ex praepositione re, & lego, legis, & significat semel, atque iterum legere ea, quae sunt Domini cultus, quia Religiosus relegit, atque retractat, id est iterum atque iterum legit, & tractat ea, quae ad Divinum cultum spectant; quae enim sunt Domini cultus, frequenter in corde sunt revolvenda, ut dicit D. Thomas 2. 2. quest. 81. art. 2. juxta illud Proverb. 2. In omnibus viis tuis, cogita illum.

Sanctus autem Augustinus lib. 19. de Civitate Dei cap. 4. dicit, quod Religio dicitur a relegendo, ubi: Religio ex hoc dicitur, quod Deum religere debemus, quem amiseramus negligenter, & est verbum compositum ex praepositione re, & eligo, eligis; quod significat iterum eligere, quod jam erat electum.

Lactantius Firmianus lib. 4. Divin. instit. cap. 24. dicit, quod Religio dicitur, & derivatur a relegendo, quod est verbum compositum ex praepositione re, & ligo, ligas; significatque iterum atque iterum ligare id, quod semel erat ligatum; Et tenet etiam D. Augustinus lib. de vera Religione tom. 1. cap. ult. ubi post multa alia verba inquit: Religer nos unum omnipotentem Deo vera Religio; & amplectitur etiam S. Thomas 2. 2. quest. 81. art. 1. & in Opuscul. 19. cap. 1. in princip. ubi dicit: Nomen igitur Religionis, ut Augustinus lib. de vera Religione innuere videtur, a relegendo sumptum est.

Religio, seu status Religiosus est Fidelium ad Christianam Charitatis perfectionem tendentium editis votis perpetua Obedientiae, Paupertatis, & Castitatis, stabilis in communi vivendi modus ab Ecclesia approbatus. Est in re communis (a).

Religiosus autem, seu Regularis est persona, quae emissis tribus votis substantialibus, in aliqua Religione ab Ecclesia approbata vivit, ibique abjectis hujus saeculi curis, & perfectionis impedimentis, propriaque abnegata voluntate, & carnis oblectamentis, ad id solum incumbit, ut ad perfectionem veniat. Deoq; perfecte serviat. Sic in re communis. Unde Religiosus, & Regularis idem significant, & solum differunt, quod ly Religiosus venit a verbo Religio, Regularis vero a Regula, quam quivis Regularis proficitur.

Hinc tria dicta vota, Paupertatis scilicet, Obedientiae, & Castitatis perpetua sunt omnino de essentia Religionis; adeo ut sine illis Religio aliqua proprie dicta nullatenus consistere possit. S. Thom. 2. 2. quest. 186. art. 1. Miranda in Manual. Praelat. tom. 1. quest. 1. art. 4. Pellizzar. in Manual. Regular. tom. 1. tract. 1. cap. 1. quest. 2. & 3. Donatus praev. verum Regular. tom. 4. tract. 1. q. 5. & communis, ac certaliorum, argum. cap. Cum ad Monasterium 6. de statu Monach. & Extravagant. Joann. XXII. incip. Quorundam de verbor. significac. §. penult.

Tria dicta vota sunt de essentia Religionis ex Jure Divino; adeo ut nec Papa possit dispensare in sensu composito, quod aliquis sit, & maneat proprie Religiosus, & tamen non sit adstrictus tribus allegatis votis; quamvis ex aliqua gravissima causa bonum commune concernente possit dispensando ex Religioso facere non Religiosum, & ei concedere facultatem ad saeculum redeundi, & nubendi. Miranda in Manual. Praelat. tom. 1. quest. 1. art. 5. conclus. 1. Donatus loc. cit. q. 12. & 13. Reiffenhuell lib. 3. Decretal. lib. 3. n. 12. ubi testatur de communi, per text. in cit. cap. Cum ad Monasterium 6. de statu Monach. in fine, ubi Innocentius Papa III. sic expresse dicit: Abdicatio Proprietatis, sicut & circa

(a) Castitatem atque paupertatem expressis quidem verbis non spondebant cogvi Gregorio Magno Monachi, nec illas aetate nostra expresse profertur Benedictinus Ordo: sed neque Canonici Regulares, Carthusiani, Carmelitar, ac Praedicatorum ex prima institutione. Expressam utriusque mentionem fieri voluit S. Franciscus; utraque tamen

stodia Castitatis adeo est annexa Regulae Monachali, ut contra eam nec Summus Pontifex possit licentiam indulgere, & Glossa ibidem verb. Abdicatio, dicit: Papa non potest dispensare, ut Monachus habeat propriam existentem Monachum, sed de Monacho potest facere non Monachum; Ex quo clare sequitur, quod dicta tria vota non solo Jure humano, sed Divino requiruntur ad essentiam Religionis, quia si solo Jure humano essent ad eam necessaria, Papa in iis sine dubio posset dispensare, cum ipsemet Innocentius Papa III. in cap. Proposuit 4. de concessione praebend. expresse dicat; Qui secundum plenitudinem potestatis de Jure possimus supra Jus dispensare. Vide verb. Dispensatio n. 19. & seq. verb. Impedimenta Matrimonii art. 3. n. 1. ad o.

Et ratio est, quia status Religiosus secundum suam substantiam, seu essentiam, non ab aliquo puro homine, sed immediate a Christo Domino fuit institutus; Christus enim ipse homines ad tria illa consilia Evangelica est cohortatus, & ad vota perpetua de illis facienda, ut colligitur de paupertate ex Matthaei 19. ubi: Vade, & vende quae habes &c. De Castitate ex Matth. 19. ubi: Sunt Eunuchi, qui se ipsos castraverunt propter Regnum Caelorum. De Obedientia, quae fit per abnegationem sui, & sua propria voluntatis ex Matth. 16. ubi: Qui vult venire post me, abneget semetipsum &c. adeoque dicit debet esse de Jure Divino, non praecipiente, sed consulente, ut docent communiter Doctores mox citandi.

Unde talis status Religiosus a Christo Domino sic institutus, eo invitante, & hortante, statim ab initio Ecclesiae fuit susceptus ab ipsis Apostolis, ac aliis Christi discipulis, qui emissis dictis tribus votis, veram vitam Religiosam duxerunt, verique Religiosi extiterunt, & delimitur clare ex illo Matth. 18. ubi postquam Christus requisita ad statum Religiosum Adolescenti proposuit dicens: Si vis perfectus esse, vade, vende quae habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in caelo. & veni sequere me; Petrus nomine omnium Apostolorum indicavit, hunc statum se una cum omnibus aliis jam assumptis, dicendo: Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te, vivendo in Obedientia; sine proprio, & in Castitate, reliquimus omnia, id est bona temporalia, quod fit per voluntariam Paupertatem, & Uxorem, quod fit per Castitatem, & secuti sumus te, per Obedientiam. Hinc in Actib. Apostolorum cap. 4. num. 32. expresse dicitur: Multitudinis credentium erat cor unum & anima una; nec quivisquam eorum, quae possidebant, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis communia. Ita docent S. Augustinus Epist. 89. n. 4. Sanctus Hieronymus in lib. contra Jovinian. & in Apolog. ad Pamac. S. Chrysostom. l. 3. contra Monach. vitia vitup. S. Th. 2. 2. quest. 88. art. 4. ad 3. Bellarmin. tom. 2. Controvers. de Monachis tit. 2. cap. 2. Joann. Gerson. Alphab. 42. serm. de Cena Domini; Tamburini. de Jur. Abbat. tom. 1. disp. 2. q. 8. & 9. Hieronymus Plat. de bono statu Relig. lib. 2. cap. 2. Miranda loc. cit. quest. 3. artic. 1. conclus. 1. 2. Donat. tom. 4. tract. 1. quest. 7. Suarez tom. 3. de Relig. l. 3. cap. 2. numer. 3. Engel l. 3. Decr. tit. 41. num. 4. Pirhing ibid. n. 18. Reiffenhuell ibid. n. 19. & alii passim.

Dicta tria vota potius, quam alia fuerunt constituta pro ipsa essentia status Religiosi, quia per ea homo perfectus se consecrat, & unit Deo: Cum enim homo tria principalia habeat, nempe animam, corpus, & bona temporalia, haec omnia per tria illa vota plene Deo consecrantur. Primum, scilicet Anima, per Obedientiam, qua Religiosi voluntas se subijciend. dispositioni Superioris plene Deo consecratur: ita ut Religiosus non habeat amplius velle, nec nolle, ut expresse dicitur in cap. Si Religiosus 21. de electio. in 6. c. Religiosus 2. de testam. item in 6. cap. Religiosus 5. de sepul. item in 6. Secundum, scilicet Corpus, plene consecratur Deo per Castitatem, dum per eam omni voluptati carnali propter Deum renunciat; Tertium, scilicet Bona temporalia, plene consecrantur Deo per Paupertatem; Unde de his tribus votis ad propositum sic loquitur Joann. XXII. in Extravagant. incip. Quorundam 1. de verb. signific. §. penult. circa

monasticae conditionis pars semper fuit, insdemque Legibus firmatus erat Gregorii Magni a quo Monachismus, quibus nunc stat, Verba sunt Clarissimi Dionysii Samaritanici Congreg. S. Mauri Editoris Operum S. Gregorii Magni in not. ad Ep. 114. Lib. 9. Indict. 2. T. 2. Operum col. 1021.

circa finem, ubi: Religio namque perimitur, si a meritioribus subditi Obedientia subtrahantur; magna quidem paupertas, sed major integritas, bonum est Obedientia maximum si custodiatur illa, nam prima rebus, secunda carni, tertia vero menti dominatur, & animo.

Ante adventum Christi nulla fuit vera, & proprie dicta Religio cum dictis essentialibus votis perpetua Paupertatis, Castitatis & Obedientiae. Communis. Quamvis enim in ipsa Lege naturae ante diluvium quaedam Religiosi status vestigia, ac figurae fuerint, ut patet ex illo Genes. 4. in fine, ubi de Eno dicitur: Iste capit invocare nomen Domini. Quod Expositores communiter intelligunt de speciali ritu colendi Deum, cum ante ipsum jam Adam, & iustus Abel Deum invocaverint. Et in Lege veteri scripta status Religiosus fuerit figuratus in Nazaraeis; de quibus fit mentio Numerorum cap. 6. & in grege illo, seu Cuneo Prophetarum psallentium Deo, de quibus 1. Reg. cap. 10. Unde S. Hieronymus Epist. 4. ad Rusticum ait: Filii Prophetarum, quos Monachos in veteri Testam. no legimus adificabant sibi casulas, prope fluenta Jordanis, & turbis Urbium derelictis, polenta, & herbis agrestibus victitabant. Et in Elia, & Eliseo, de quibus 1. Reg. cap. 17. 3. Reg. cap. 19. & 4. Reg. cap. 1. & in Samuele tamquam eorum Principe, de quo Genebrardus in Chronologia, & ex ipso Tamourinus de Jur. Abbat. tom. 1. disp. 2. q. 1. dicit: Nota q. iud Sam. in primo instituitur: Conventus Religiosorum, juxta psallentium. Tamen pro tunc nulla fuit vera & proprie dicta Religio cum perfectione dictorum trium essentialium votorum, perpetua Paupertatis, Castitatis, & Obedientiae, ut tradunt communiter Doctores, quia, ut dicit Apostolus ad Hebraeos 7. num. 19. Nihil ad perfectum adduxit Lex, & ad Galatas 4. num. 3. dicit, quod i. tempus veteris Legis fuit tempus infantiae, ubi: Ita & nos cum essemus parvuli, sub elementis mundi eramus servientes; At ubi venit plenitudo temporis, misit Deus filium suum &c.

Hinc recte concludunt communiter Doctores, quod verus, & perfectus status Religiosus secundum essentiam cum tribus dictis votis fuit primo, & immediate institutus a Christo Domino, & eo invitante, & hortante, statim ab initio Ecclesiae ab ipsis Apostolis, & aliis Christi discipulis fuit susceptus; ut patet ex dictis supra num. 9. & 10. Secundum autem peculiare, & certas vivendi regulas Religionis substantiae, seu essentiae superadditas (postquam institutum a Christo Domino Religionis, sive Religiosi status substantiam) fuerunt a perfectis & sanctis Fundatoribus variae Religiones institutae, & ab Ecclesia approbatae; ita ut quilibet earum suum speciale habeat Fundatorem, seu Institutorem; Quamvis enim Christus Religionem, seu statum Religiosum instituerit secundum substantiam; tamen accidentalita ejusdem reliquit Ecclesiae determinanda; sicuti quamvis Christus ipse instituerit Sacramenta quoad substantiam, tamen accidentalita eorum reliquit Ecclesiae determinanda. Sic communis Doctorum: Sicuti etiam quamvis dicta tria vota per substantiam, seu essentia Religionis, seu status fuerint a Christo Domino instituta, ut patet ex antea dictis; tamen eorum solemnitas a sola Constitutione Ecclesiae fuit inventa, textu expresse in cap. Quod votum unic. de voto, & voti redempt. in 6. ubi: Nos igitur attendentes, quod voti solemnitas ex sola Constitutione Ecclesiae est inventa, & expresse declaravit Gregorius XIII. Constit. incip. Ascendente Domino, statuendo, quod Religiosi praedictissimae Societatis Jesu, qui, peracto Novitatu, primam Professionem emittunt, pro veris habeantur Religiosi non obstant quod non nisi simplicia tunc edant vota, & non solemnita emittant, ubi: Nos considerantes, voti solemnitate sola Constitutione Ecclesiae inventam esse, trique hujusmodi Societatis vota, tamen simplicia, ut substantia Religiosis data ab hac Sede fuisse admittenda, illaque emittentes in statu Religionis vere constituti &c. ex quo clare conitat, quod votorum solemnitas non fuerit instituta a Christo, sed a sola Ecclesia, & sic quod ipsa Ecclesia possit admittere, & approbare ut veram Religionem etiam sine votis solemnibus, & cum solis simplicibus; Pirhing lib. 3. Decret. tit. 31. num. 10. & seq. Reiffenhuell ibid. num. 14. Suarez tom. 3. de Religion. lib. 3. cap. 1. q. num. 9. Donat. tom. 4. tract. 1. quest. 10. Sanchez in Summa lib. 5. cap. 1. q. 18. num. 11. Pellizzar. tom. 1. Manual. tract. 1. cap. 1. q. 18. num. 26. Rodriguez tom. 1. q. 1. art. 4. Henriquez lib. 12. Summ. cap. 5. n. 6. & alii passim.

Unde quamvis omnes Religiones, seu Ordines conveniant in substantia dictorum Votorum, & in fine principali tendendi in modis ipsis votis ad perfectionem; Tamen differunt in acc. Ferrar. Biblioth. Tom. VI.

Intuper Religiones, aliae sunt Clericales, aliae Monachales, aliae Mendicantes, & aliae Militares. Communis. Religiones Clericales sunt, quae ex primava sua institutione principaliter ordinantur ad Ministeria Clericorum in Divino cultu promovendo, & salute animarum procuranda, & tales sunt Religiones Canonico-regularium. S. Thomas 2. 2. q. 189. art. 3. ad 2. Suarez cit. lib. 1. c. 7. n. 6. Pirhing loc. cit. n. 21. Reiffenhuell loc. cit. n. 25. & alii passim.

Religiones Monachales sunt, quae ex primava sua institutione principaliter ordinantur ad vitam contemplativam, & solitariam. S. Thomas loc. cit. Suarez loc. cit. Pirhing loc. cit. num. 21. Reiffenhuell loc. cit. num. 26. Barbosa lib. 1. Jur. Ecclesiast. univers. cap. 41. num. 15. & alii communiter. argum. cap. Placuit 1. caus. 16. q. 1. ubi Monachus idem significatur, dicitur, quod singularis, ubi: Monachus enim graece, latine singularis dicitur, c. si capis 4. ead. caus. & quest. ubi: Si capis esse, quod dicitur, Monachus, id est solus, quid facis in Urbibus? quae utique non sunt solorum habitacula, sed multorum; cap. Placuit 3. ead. caus. & quest. ubi: Sedet itaque solitarius, & taceat, quia in mdo mortuus est, deo autem vivit. Agnoscat nomen suum. Monos enim graece, latine est unus, Achos graece, latine est tristis, inde dicitur Monachus, id est unus tristis. Sedet ergo tristis, & officio suo vacet. Officium enim Monachi est plangere; cap. Monachus 4. ead. caus. & quest. ubi: Monachus non docentis, sed plangens habet officium. Tales Monachi vi primava sua institutionis sunt Basiliani Benedictini, Cistercienses, Carthusiani, Camaldulenses, & hujusmodi.

Religiones Mendicantes sunt, quae ex primava sua institutione paupertatem non tantum in particulari, sed etiam in communi observant, nulla penitus bona immobilia possidentes, contentae iis solis, quae vel mendicantur humiliter, vel donantur liberaliter, vel honesto acquiruntur labore, & industria: arg. cap. Exiit 3. de verb. signific. in 6. Clementina Exiit 1. de verb. signific. & Glossa in cap. Cum ex comie. de excessib. Praelat. in 6. verb. Mendicantes. ubi expresse dicit: Hi dicuntur Mendicantes, quibus victum tribuit incerta mendicitas. & qui redditus, aut possessiones ex Regula, vel Constitutionibus habere non possunt. Pirhing loc. cit. num. 22. Reiffenhuell loc. cit. numer. 27. Pellizzar. in Manual. Regular. tract. 1. cap. 3. sect. 1. num. 12. & alii passim. Tales Religiones de jure communi approbatae sunt quatuor, scilicet Religio Praedicatorum, Minorum, Eremitarum S. Augustini, & Carmelitarum, textu expresse in c. Religionum diversitatem unic. de Religiosis Dombus in 6.

Dicitur autem notanter ex primava sua institutione, quia ex variis posterioribus Concessionibus, ac Privilegiis Apostolicis, & ex Ordinatione Concilii Tridentini sess. 25. de Regularibus cap. 3. concessum est omnibus Religiosis, tam virorum, quam mulierum, etiam olim vere Mendicantibus (sola Religione Sancti Francisci Minorum de Obiervantia, & Capuccinorum excepta) bona immobilia, Dominiumque rerum habere in communi, ita ut soli dicti Minores de Obiervantia & Capuccini in propria acceptione Juris Antiqui Mendican-

dentibus, & praecipue in duobus, nempe primo in fine, cuiusque Religionis proprio, ac particulari, ac quem quavis Religio instituta est; & secundo in diversis mediis, & spiritalibus exercitiis, quibus qualibet uritur, tum ad dicta tria vota substantialia exacte observanda, tum ad tium proprium, & particularem finem melius obtinendum. Sanctus Thomas 2. 2. q. 183. art. 1. Suarez tom. 4. de Relig. lib. 1. c. 1. n. 3. Miranda tom. 1. q. 6. art. 2. Pirhing loc. cit. n. 20. Reiffenhuell loc. cit. n. 21. & alii communiter.

Et hinc Religio alia est Contemplativa, alia Activa, & alia Mixta. Communis. Contemplativa est, quae praeter obsequium trium votorum substantialium ex primava sola institutione principaliter in contemplatione rerum Coelestium, & Divinarum se exercet; sicque ad vitam contemplativam potissimum ordinatur. Activa est, quae principaliter ex primava sua institutione ordinatur ad vitam activam, & opera misericordiae & charitatis erga proximum, sive spiritualia, sive corporalia exercenda. Mixta est, quae utramque includit, scilicet contemplativam, & activam, eo quod ex primava sua institutione ordinata sit, tam ad contemplationem rerum Coelestium, & Divinarum, quam ad actionem operum misericordiae, & Charitatis erga proximum. Suarez cit. lib. 1. cap. 5. num. 7. & seq. Pirhing loc. cit. num. 1. Reiffenhuell loc. cit. n. 27. Miranda loc. cit. q. 6. art. 2. & alii communiter.

Intuper Religiones, aliae sunt Clericales, aliae Monachales, aliae Mendicantes, & aliae Militares. Communis. Religiones Clericales sunt, quae ex primava sua institutione principaliter ordinantur ad Ministeria Clericorum in Divino cultu promovendo, & salute animarum procuranda, & tales sunt Religiones Canonico-regularium. S. Thomas 2. 2. q. 189. art. 3. ad 2. Suarez cit. lib. 1. c. 7. n. 6. Pirhing loc. cit. n. 21. Reiffenhuell loc. cit. n. 25. & alii passim.

Religiones Monachales sunt, quae ex primava sua institutione principaliter ordinantur ad vitam contemplativam, & solitariam. S. Thomas loc. cit. Suarez loc. cit. Pirhing loc. cit. num. 21. Reiffenhuell loc. cit. num. 26. Barbosa lib. 1. Jur. Ecclesiast. univers. cap. 41. num. 15. & alii communiter. argum. cap. Placuit 1. caus. 16. q. 1. ubi Monachus idem significatur, dicitur, quod singularis, ubi: Monachus enim graece, latine singularis dicitur, c. si capis 4. ead. caus. & quest. ubi: Si capis esse, quod dicitur, Monachus, id est solus, quid facis in Urbibus? quae utique non sunt solorum habitacula, sed multorum; cap. Placuit 3. ead. caus. & quest. ubi: Sedet itaque solitarius, & taceat, quia in mdo mortuus est, deo autem vivit. Agnoscat nomen suum. Monos enim graece, latine est unus, Achos graece, latine est tristis, inde dicitur Monachus, id est unus tristis. Sedet ergo tristis, & officio suo vacet. Officium enim Monachi est plangere; cap. Monachus 4. ead. caus. & quest. ubi: Monachus non docentis, sed plangens habet officium. Tales Monachi vi primava sua institutionis sunt Basiliani Benedictini, Cistercienses, Carthusiani, Camaldulenses, & hujusmodi.

Religiones Mendicantes sunt, quae ex primava sua institutione paupertatem non tantum in particulari, sed etiam in communi observant, nulla penitus bona immobilia possidentes, contentae iis solis, quae vel mendicantur humiliter, vel donantur liberaliter, vel honesto acquiruntur labore, & industria: arg. cap. Exiit 3. de verb. signific. in 6. Clementina Exiit 1. de verb. signific. & Glossa in cap. Cum ex comie. de excessib. Praelat. in 6. verb. Mendicantes. ubi expresse dicit: Hi dicuntur Mendicantes, quibus victum tribuit incerta mendicitas. & qui redditus, aut possessiones ex Regula, vel Constitutionibus habere non possunt. Pirhing loc. cit. num. 22. Reiffenhuell loc. cit. numer. 27. Pellizzar. in Manual. Regular. tract. 1. cap. 3. sect. 1. num. 12. & alii passim. Tales Religiones de jure communi approbatae sunt quatuor, scilicet Religio Praedicatorum, Minorum, Eremitarum S. Augustini, & Carmelitarum, textu expresse in c. Religionum diversitatem unic. de Religiosis Dombus in 6.

Dicitur autem notanter ex primava sua institutione, quia ex variis posterioribus Concessionibus, ac Privilegiis Apostolicis, & ex Ordinatione Concilii Tridentini sess. 25. de Regularibus cap. 3. concessum est omnibus Religiosis, tam virorum, quam mulierum, etiam olim vere Mendicantibus (sola Religione Sancti Francisci Minorum de Obiervantia, & Capuccinorum excepta) bona immobilia, Dominiumque rerum habere in communi, ita ut soli dicti Minores de Obiervantia & Capuccini in propria acceptione Juris Antiqui Mendican-

tes sunt, ibi: *Concedit Sancta Synodus omnibus Monasteriis, & Domibus, tam virorum, quam mulierum, & Mendicantium, exceptis Domibus Fratrum Sancti Fratris Capuccinorum, & eorum, qui Minorum de Obsequia vocantur, etiam quibus, aut ex Constitutionibus suis erat prohibendum, aut ex privilegio Apostolico non erat concessum, ut acciperent bona immobilia eis possidere liceat; Ita tamen nomen, & amplissima Mendicantium Privilegia adhuc retinent, illique plenissime gaudent Religionis Prædicatorum, Eremitarum Sancti Augustini, & Carmelitæ, quibus plures alia Religiones expositæ a Sede Apostolica fuerunt annuerate, quæ infra distincte adducuntur.*

- 27 Religiones Militares sunt, quæ in primario suæ institutionis sine potissimum ordinantur ad militandum pro defensione Religionis Christianæ, & Ecclesiæ; Et tales sunt Ordo Teutonicus, Melitensis, & plures alii apud Barboli, loc. cit. n. 150. Sic Pirhing loc. cit. n. 24. Reiffenstuel loc. cit. num. 10. Suarez tom. 4. lib. 1. de Relig. cap. 3. num. 4. alii communiter. Professi in illis Religionibus Militaribus, in quibus præter votum Paupertatis, & Obedientiæ, etiam emittitur perfectum, & totale votum Castitatis, qualis est Ordo Militaris Sancti Joannis Hierosolymitani, seu Equitum Melitensium, sunt veri ac proprie dicti Religiosi, cum habeant omnia requisita ad essentiam vere, & propriæ Religionis, nempe tria vota substantia, & Pontificis approbationem. Communis. Vide verb. Hierosolymitani Equites, per tot. Professi autem in illis Religionibus Militaribus, in quibus non emittuntur omnia dicta tria vota substantia, nempe perpetuæ Paupertatis, Castitatis, & Obedientiæ, quamvis sint, & dici possint Religiosi cum addito Militares; Non sunt tamen, nec dici possunt absolute, & simpliciter, proprie, & rigorose Religiosi, quia dicta tria vota sunt de essentia Religionis proprie dictæ, ex jure Divino, ut patet ex dictis supra an. 8. Sic Rodriguez tom. 1. q. 1. art. 6. Miranda tom. 1. q. 10. art. 4. Reiffenstuel loc. cit. n. 32. & alii communiter.

30 Utilissimum semper fuit, & adhuc est Ecclesiæ Catholicæ, quod in ea fuerint, & adhuc sint Religiones, Communis. Nec indiget probatione, cum teste experientia, & fatentibus Pontificis Oraculis, Religiosi tum præcibus, & exemplis, tum Doctrinis, & laboribus, innumera Ecclesiæ attulerint bona, & ab ea averterint mala, adeo ut merito Christus ipse Sanctæ Teresiæ dixerit: *Ve mundo, si Religiosi non essent.* Et omnibus nota est famosissima illa visio, quam habuit Innocentius Papa III. qua vidit Lateranensem Ecclesiam (quæ tunc erat Sedes Pontificum) convulsis fundamentis, ruinæ propinquam, & jam labentem Seraphici S. P. mei Francisci suppositis humeris sustineri: *Vere, inquit Pontifex, hic est ille, qui opere, ac doctrina Christi sustentabit Ecclesiam.* Sit in.

32 Breviario Franciscano die 5. Octob. lectione 6. Unde in coronatione Papæ tertia Collecta, seu Oratio canitur de S. P. N. Franciscio; Canitur enim prima de Spiritu Sancto, ut illuminet, secunda de B. Virgine Maria, ut protegat, tertia de S. P. N. Franciscio, ut sicut reparavit Ecclesiam, eandem sustentet. Ita Kazenberger in Supplem. Theologie, Sporer in in prerogativis Ordinis nostri Seraphici n. 10. & alii.

33 Insuper utilissimum, ac summe expediens est, quod plures, & variæ institutæ fuerint & vigeant in Ecclesiâ Catholica Religiones Communis, cum Sancto Thoma 2. 2. q. 183. art. 2. & q. 188. art. 1. & seq. & patet experientia, & fuerint etiam Pontificia Oracula, inter quæ signanter illud Gregorii XIII. merito prolatum in laudem, & gloriam præclarissimæ Societatis Jesu in Constit. incip. Ascendente; Et ad rem facit illud Psalm. 44. ibi: *Aspirat Regina a dextris tuis in vestitu deaurato circumdata varietate, ubi per Reginam, Ecclesiam, per varietatem autem, qua decoratur, varias Religiones, plures Interpretes intelligunt, teste Reiffenstuel lib. 3. Decret. tit. 31. n. 58. Tum quia, cum variæ sunt inclinationes, & propensiones hominum, nec sint in omnibus pares vires, & habilitates, ex speciali Dei providentiâ, plures, ac variæ Religiones saluberrime, ac sapientissime fuerint institutæ, ut si una Religio alioquin inclinationi, propensioni, viribus, ac habilitati non quadraret, alia pro inclinatione, & viribus in promptu haberetur: Nam in cap. Quia diversitatem 5. de concess. præbend. sic expresse dicitur: *Quia diversitatem corporum diversitas saepe sequitur animorum.* Et*

juxta illud Poetæ: *Velle suum cuique est, nec voto vivere rano.* Unde Apollonius l. ad Corint. 1. cap. 7. numer. 20. sic dicit: *Unusquisque, in qua vocatus est, in ea permaneat, & ibidem n. 34. subiungit: Unusquisque in quo vocatus est, Fratres, in hoc permanet apud Deum.*

Nimia tamen, & excelsiva multitudo, & varietas Religionum, tamquam confusionis causativa est vitanda; Unde merito in Concilio Lateranensi sub Innocentio III. sic fuit statutum, ut expresse refertur in cap. Ne nimia 9. de Religiosis Domibus. ibi: *Ne nimia religionum diversitas gravem in Ecclesia Dei confusionem inducat, firmiter prohibemus, ne quis de cetero novam religionem inveniat, sed quicumque ad Religionem converti voluerit, maneat de approbata assumat; Similiter qui voluerit religionem Domini de novo fundare, regulam, & institutionem accipiat de approbata, & concordat omnino c. religionum diversitatem unice de Religiosis Domibus in 6. ibi: *religionum diversitatem nimiam, ne confusionem induceret Generale Concilium consensu prohibuit: et cetera. . . repetita Constitutione districtius inhibemus, ne aliquis de cetero novum Ordinem, aut religionem adinventat, vel habitum novæ religionis assumat.**

Religiones in specie, quamvis plures sint, tamen fere omnes sub quatuor principalioribus Regulis, S. Basilii videlicet, S. Augustini, S. Benedicti, & S. P. N. Francisci militant, exceptis aliquibus infra assignandis, quæ in pluribus quatuor prædictis Regulis se uniformantes propria statuta, & peculiaria Constitutiones pro Regulis habent. Barbola lib. 2. Jur. Eccles. univ. c. 41. num. 20. Layman lib. 4. tract. 5. cap. 2. n. 3. Pirhing l. c. num. 25. Reiffenstuel loc. citat. num. 34. & alii communiter.

Quatuor Ordines mendicantium quatuor fluminibus Paradisi sunt comparati ab Eugenio IV. Constit. incip. Summa Divine Bonitatis, allata in Bullario Inlyti Ordinis Prædicatorum tom. 3. p. 12. & seq.

ARTICULUS II.

Quo ad primam principaliorum Regulam, & militantes sub ipsa.

Prima igitur principalior Regula est S. Basilii ab eodem Sancto instituta anno 369. (a) Pontifice Felice II. Imperatore Juliano Apostata, ut refert Barbola l. c. n. 11. Vel circa annum 350. plus, minusve, ut tradit Miranda in Monumentis Prædicatorum tom. 1. q. 4. art. 1. Sanctissimus hic Monachorum antiquorum Orientalis Ecclesiæ Patriarcha fuit primus, qui Monasterium statum reformavit, & ea omnia, quæ ab Antonio Magno, Hilarione, Pachomio, & utroque Macario pro instruendis illius temporis Monachis, & Religiosis verbo tenuis audierat, & sibi fuerant tradita, literis mandavit, atque quibusdam demptis, aliis vero additis confect Regulam, quæ fuit approbata, & confirmata ab illius loculi Episcopis, eo modo, quo tunc temporis Religionum Regule consueverant approbari, & confirmari: de quo quamvis nihil reperitur expressum, fat est, ut id dicere possimus, quod in Concilio generali 7. (quod est secundum Nicænum) Regule ejusdem fit mentio, tamquam de Regula juris per Ecclesiam approbata, & confirmata. Sic Miranda loc. citato.

Olim enim ab eo tempore, quo in Ecclesia pro Monachis, five Religiosis scripto Regule caperunt institui, semper dictæ Regule consueverunt approbari, & confirmari ab Episcopis, ut tradunt communiter Doctores, & signanter Bellarminus lib. de Monachis cap. 4. Miranda loc. cit. q. 3. art. 6. Rodriguez lib. 1. q. Regul. q. 1. art. 1. Pirhing lib. 3. Decret. tit. 31. n. 6. Reiffenstuel ibid. n. 9. & desumitur clare ex Concilio Chalcedonensi c. 4. r. lat. in cap. Quidam Monach. 10. caus. 18. q. 2. ubi expresse habetur, quod nulli erigant Monasteria sine auctoritate, & licentia Episcopi, ibi: *Placuit igitur nominem aut edificare, aut constituere Monasteria, aut Fratrum Domum sine conscientia ipsius Civitatis Episcopi.* Et talis consuetudo duravit usque ad tempus Concilii Lateranensis, quod fuit celebratum anno 1216. c. 13. Concilii fit mentio in cap. Ne nimia 9. de Religiosis domibus, in cujus Summario expresse

(a) Nota Anachronismum. Julianus Apostata ultimum diem clausit an. 363.

ARTICULUS III.

Quo ad secundam principaliorum Regulam, & militantes sub ipsa.

Secunda principiorum Regula est S. Augustini ab eodem Sancto instituta circa annum Domini 390. existit: Summo Pontifice Siricio, & Imperatoribus Occidentis Gratiano, Orientis vero Theodosio. Barbola l. c. n. 88. Reiffenstuel l. c. n. 37. & alii (a). Duo a S. Augustino instituti fuerunt Ordines, scilicet Eremitarum, & Canonicorum Regularium; De anteriori utriusque institutione clare non constat, cum Eremitæ ex una, & Canonici ex alia parte acerrime de anterioritate contendant, quorum proinde disputationi negotium relinquatur.

Sub utriusque hujus Regula plures militaverunt, & militant Congregationes, & quidem ut ex Bordonio, refert Reiffenstuel l. c. n. 37. Congregationes 34 Canonicorum Regularium, & Congregationes 13 Eremitarum, & inter omnes comprehensius etiam Ordinibus Militaribus 97. refert Tambur. de Jur. Abbat. tom. 2. disp. 24. q. 4. quas juxta ipsius ordinem, hic breviter referemus.

1 Monachi S. Basilii in Provincia Sicilia, Calabria, & Apulia fuerunt reformati, & eorum Constitutiones fuerunt approbatæ, & forma gubernii, seu regiminis circa Superiorem, electiones cum reliquis fuit eis præscripta ab Eugenio IV. Constit. 26. incip. Inter cuncta.

2 Basilianorum Religio, seu Congregatio unitum fuit Eremitarium dictum del Tordon, & alia similia, & forma gubernandi illa cum Religiosis in eis existentibus fuit statuta a Gregorio XIII. Constit. 46. incip. Cogit.

3 Monachi omnes S. Basilii ad unam tantum Congregationem fuerunt redacti sub uno Abbate generali, & forma gubernii fuit ei præscripta a Gregorio XIII. Constit. 58. incip. Benedictus, & iterum a Clemente VIII. Constit. 14. incipien. Quid ad restituendos.

4 Monachi Basiliani obtinuerunt licentiam habendi in Hispania duo Monasteria pro Reformatis, recipiendi in eis Novitios, & propriæ Constitutiones pro his fuerunt statuta a Clemente VIII. Constit. 102. incip. Altissimi.

5 Sub Divi Basilii Regula militant ferme omnes Monachi Græci, & Orientalis Ecclesiæ, & ejusdem Regule Præfatos fuerunt inter alios Sanctos, etiam S. Ephræm, S. Chrysostomus, S. Gregorius Nazianzenus, S. Johannes Damascenus, S. Hieronymus, Pachomius, Hesyhius, Cassianus, Heraclides, & alii quamplures; fuitque hæc Religio primis sæculis celeberrima Miranda l. c. n. 4. art. 1. Barbola loc. c. n. 21. Reiffenstuel l. c. n. 25. & alii passim.

6 Sub hac regula militavit aliquando Congregatio Armenorum sic appellata, eo quod ex Armenia in Italiam translata sit, ubi habitum S. Basilii per aliquot annos portavit. ejusque Regulam servavit utendo Cæcemoniis Græcis. At progressu temporis, eo quod videretur in solutis apud Latinos ejus vivendi mos, religiosi Regulam S. Augustini assumpserunt cum habitu parum dissimili ab habitu religiosorum S. Patris Dominici. Et Monasterium principale, ac Caput hujus Congregationis Genævæ situm est, diciturque S. Bartholomæi; Unde Armeni per Italiam dici solent Bartholomæitæ. Barbola l. c. n. 2. Tamburin. de Jur. Abbat. tom. 2. disp. 24. q. 1. nu. 4. & sequentibus, ubi etiam de Monialibus, & Equitibus S. Basilii.

7 Item sub hac regula militaverunt quandoque Carmelitæ. Barbola l. c. n. 24. Reiffenstuel l. c. n. 30. & alii. Hodie tamen aliam observant, quam una cum Carmelitarum religione approbavit, & confirmavit Honorius III. anno 1226. Constit. 8. incip. Ut vivendi, cui Constitutioni inserta est regula dicti Ordinis, de cuius initio, quamvis satis clare non constat, patet tamen de ejusdem approbatione, & confirmatione per dict. Constit. 8. Honorii III.

8 Carmelitarum regulam in suo primævo rigore sine ullis moderationibus Apostolicis observat religio Carmelitana discalceata: quam regulam una cum qualitatibus a S. Teresiâ additis confirmavit Gregorius XIII. 22. Junii 1580. Constit. 64. incip. Pia. Hæc Carmelitana Familia discalceata separata fuit a reliquo Corpore Ordinis cum proprio generali sibi dato a Clemente VIII. die 20. Septemb. 1593. Constit. 25. incipien. Pastoralis Officii. Carmelitarum hujusmodi discalceatorum Congregatio in Italia separatur ab Hispanica, & eadem tenet privilegia, quibus gaudet Hispanica Congregatio; Clementis VIII. die 13. Novembris 1600. Constit. 71. incipien. In Apostolica.

9 Carmelitarum regulam in suo primævo rigore sine ullis moderationibus Apostolicis observat religio Carmelitana discalceata: quam regulam una cum qualitatibus a S. Teresiâ additis confirmavit Gregorius XIII. 22. Junii 1580. Constit. 64. incip. Pia. Hæc Carmelitana Familia discalceata separata fuit a reliquo Corpore Ordinis cum proprio generali sibi dato a Clemente VIII. die 20. Septemb. 1593. Constit. 25. incipien. Pastoralis Officii. Carmelitarum hujusmodi discalceatorum Congregatio in Italia separatur ab Hispanica, & eadem tenet privilegia, quibus gaudet Hispanica Congregatio; Clementis VIII. die 13. Novembris 1600. Constit. 71. incipien. In Apostolica.

10 Canonici Lateranenses tenentur portare vestem lineam super habitum. Concil. Senon. in Decret. morum c. 22. Isti Canonici, cum sint Episcopi, uti possunt habitu, quo alii Episcopi, qui sæculares erant Presbyteri. Leo X. Constit. 34. incip. Dudum. Præfati Canonici non sunt cogendi interesse processionibus publicis ultra solitum. S. C. Rit. in causa Canonicorum Regularium Lateran. 30. Julii 1616. Præcedunt omnes Regulares, & vadunt immediate post Clerum sæcularem. S. Pius V. Constit. 116. incip. ex Ordinum. San.

Secunda principiorum Regula est S. Augustini ab eodem Sancto instituta circa annum Domini 390. existit: Summo Pontifice Siricio, & Imperatoribus Occidentis Gratiano, Orientis vero Theodosio. Barbola l. c. n. 88. Reiffenstuel l. c. n. 37. & alii (a). Duo a S. Augustino instituti fuerunt Ordines, scilicet Eremitarum, & Canonicorum Regularium; De anteriori utriusque institutione clare non constat, cum Eremitæ ex una, & Canonici ex alia parte acerrime de anterioritate contendant, quorum proinde disputationi negotium relinquatur.

Sub utriusque hujus Regula plures militaverunt, & militant Congregationes, & quidem ut ex Bordonio, refert Reiffenstuel l. c. n. 37. Congregationes 34 Canonicorum Regularium, & Congregationes 13 Eremitarum, & inter omnes comprehensius etiam Ordinibus Militaribus 97. refert Tambur. de Jur. Abbat. tom. 2. disp. 24. q. 4. quas juxta ipsius ordinem, hic breviter referemus.

1 Monachi S. Basilii in Provincia Sicilia, Calabria, & Apulia fuerunt reformati, & eorum Constitutiones fuerunt approbatæ, & forma gubernii, seu regiminis circa Superiorem, electiones cum reliquis fuit eis præscripta ab Eugenio IV. Constit. 26. incip. Inter cuncta.

2 Basilianorum Religio, seu Congregatio unitum fuit Eremitarium dictum del Tordon, & alia similia, & forma gubernandi illa cum Religiosis in eis existentibus fuit statuta a Gregorio XIII. Constit. 46. incip. Cogit.

3 Monachi omnes S. Basilii ad unam tantum Congregationem fuerunt redacti sub uno Abbate generali, & forma gubernii fuit ei præscripta a Gregorio XIII. Constit. 58. incip. Benedictus, & iterum a Clemente VIII. Constit. 14. incipien. Quid ad restituendos.

4 Monachi Basiliani obtinuerunt licentiam habendi in Hispania duo Monasteria pro Reformatis, recipiendi in eis Novitios, & propriæ Constitutiones pro his fuerunt statuta a Clemente VIII. Constit. 102. incip. Altissimi.

5 Sub Divi Basilii Regula militant ferme omnes Monachi Græci, & Orientalis Ecclesiæ, & ejusdem Regule Præfatos fuerunt inter alios Sanctos, etiam S. Ephræm, S. Chrysostomus, S. Gregorius Nazianzenus, S. Johannes Damascenus, S. Hieronymus, Pachomius, Hesyhius, Cassianus, Heraclides, & alii quamplures; fuitque hæc Religio primis sæculis celeberrima Miranda l. c. n. 4. art. 1. Barbola loc. c. n. 21. Reiffenstuel l. c. n. 25. & alii passim.

6 Sub hac regula militavit aliquando Congregatio Armenorum sic appellata, eo quod ex Armenia in Italiam translata sit, ubi habitum S. Basilii per aliquot annos portavit. ejusque Regulam servavit utendo Cæcemoniis Græcis. At progressu temporis, eo quod videretur in solutis apud Latinos ejus vivendi mos, religiosi Regulam S. Augustini assumpserunt cum habitu parum dissimili ab habitu religiosorum S. Patris Dominici. Et Monasterium principale, ac Caput hujus Congregationis Genævæ situm est, diciturque S. Bartholomæi; Unde Armeni per Italiam dici solent Bartholomæitæ. Barbola l. c. n. 2. Tamburin. de Jur. Abbat. tom. 2. disp. 24. q. 1. nu. 4. & sequentibus, ubi etiam de Monialibus, & Equitibus S. Basilii.

7 Item sub hac regula militaverunt quandoque Carmelitæ. Barbola l. c. n. 24. Reiffenstuel l. c. n. 30. & alii. Hodie tamen aliam observant, quam una cum Carmelitarum religione approbavit, & confirmavit Honorius III. anno 1226. Constit. 8. incip. Ut vivendi, cui Constitutioni inserta est regula dicti Ordinis, de cuius initio, quamvis satis clare non constat, patet tamen de ejusdem approbatione, & confirmatione per dict. Constit. 8. Honorii III.

8 Carmelitarum regulam in suo primævo rigore sine ullis moderationibus Apostolicis observat religio Carmelitana discalceata: quam regulam una cum qualitatibus a S. Teresiâ additis confirmavit Gregorius XIII. 22. Junii 1580. Constit. 64. incip. Pia. Hæc Carmelitana Familia discalceata separata fuit a reliquo Corpore Ordinis cum proprio generali sibi dato a Clemente VIII. die 20. Septemb. 1593. Constit. 25. incipien. Pastoralis Officii. Carmelitarum hujusmodi discalceatorum Congregatio in Italia separatur ab Hispanica, & eadem tenet privilegia, quibus gaudet Hispanica Congregatio; Clementis VIII. die 13. Novembris 1600. Constit. 71. incipien. In Apostolica.

9 Canonici Lateranenses tenentur portare vestem lineam super habitum. Concil. Senon. in Decret. morum c. 22. Isti Canonici, cum sint Episcopi, uti possunt habitu, quo alii Episcopi, qui sæculares erant Presbyteri. Leo X. Constit. 34. incip. Dudum. Præfati Canonici non sunt cogendi interesse processionibus publicis ultra solitum. S. C. Rit. in causa Canonicorum Regularium Lateran. 30. Julii 1616. Præcedunt omnes Regulares, & vadunt immediate post Clerum sæcularem. S. Pius V. Constit. 116. incip. ex Ordinum. San.

(a) Gratianus regnavit ab anno 375. ad annum 383. Quare vel errat Auctor, vel errantes sequitur. Plures in hoc Religio catalogo occurrunt chronologici errores. Id monasterium sufficit.

- 11 *Sancti Prigidiani Canonicorum Lateranensium Congregatio* ab anno Domini 555. incipit, cujus Auctor fuit Sanctus Prigidianus ex Canonico Lateranensi a Gelasio primo creatus Lucanæ Civitatis Episcopus, ubi dictæ Congregationi dedit initium, & ab ipso Congregatio nomen desumpsit, & exinde ab Alexandro II. sub 3. Id. Octobris anni 1063. in suo Brevi incip. *Quoties*, fuit approbata, & recepta sub patrocinio, & tutela Sedis Apostolicæ, Tambur. l. c. ubi refert Breve per extensum.
- 12 *Sancti Jacobi de Spatha Canonicorum regularium Congregatio* incipit anno Domini 830. a Ramiro Rege Legionensi. Et fuit probata, & confirmata sub Regula S. Augustini ab Alexandro III. qui nomine Clericorum intelligit Canonicos, & refert Pennottus lib. 2. cap. 70. vocari tales Clericos Regulares ab Ariano VI. Cont. 1. incip. *Dum intra*, & a Clemente VII. Constit. 22. incip. *Ex Apostolica*, Radefius in suis *Commentariis*; Tambur. loc. citat. n. 4. Pennottus loc. cit. & alii.
- 13 *Sancti Rufi Canonicorum Regularium Congregatio* incipit circa annum Domini 1000. a quatuor Canonicis S. Mariæ Avenionensis, qui Apostolicam vivendi formam ducere cupientes se collegunt in quadam Ecclesia Civitatis propinqua, & ibi reposerunt Reliquias S. Rufi Simonis Cirœnei filii, de quo *Marc. cap. 13.* & *ad Romanos cap. 16.*, & Episcopi Avenionensis; Unde Canonici Regulares S. Rufi nuncupari voluerunt, & dictam Ecclesiam S. Rufi caput Religionis statuerunt, sicut, & fuit usque ad annum 1217. donec per Hæreticos Albigenes, destructo penitus Monasterio, Canonici Valentiam in Galliam commigrantes, ibique novam Ecclesiam sub S. Rufi titulo rursus erigentes illam, caput Religionis statuerunt, & Abbas hujus Monasterii, & Ecclesiæ, Abbas Generalis totius Congregationis vocatur; Et hæc Congregatio S. Rufi fuit recepta sub tutela Sedis Apostolicæ anno 1115. a Paschali II. in suo Brevi incip. *Religiosis desideris*, quod refert Tambur. loc. cit. num. 4. Renatus Choppinus in *Monastico lib. 2. tit. 1. §. 29.* Vide ipsos loc. cit. ubi plura habent ad rem.
- 14 *Portuensis Canonicorum Regularium Congregatio* incipit apud Ravennam circa annum Domini 1115. vel 1117. a Petro Cive Ravennateni Sacerdote ex Familia de Honestis, qui arctioris vitæ peragendæ desiderio incensus bonis paternis Monasterium, & Ecclesiam in Portu Adriatici sinus edificavit, & Ecclesiam in Portu Adriatici sinus edificavit, & S. Mariam de Portu nuncupavit; Unde Congregatio ibi incipit a quatuor Canonicis Portuensis dicta est: Quam Congregationem cum certis Constitutionibus approbavit Paschalis II. in quodam suo brevi dictis Canonicis S. Mariæ de Portu directo, & relato a Tambur. l. c. n. 6. & sub tutela Sedis Apostolicæ recipit Alexander IV. in brevi incip. *Commisere nobis*, relato a dicto Tambur. l. c.
- 15 *Aroasiensis Canonicorum Regularium Congregatio* incipit, sumpsit circa annum Domini 1027. a duobus piis Sacerdotibus Conone, & Heldemaro, qui cum aliquando vitam solitariam, seu Eremiticam duxissent, anno predicto sub institutione Canonica, & Regula Sancti Augustini Monasterium Sancti Nicolai fundaverunt in Aroasia, qui est locus prope Oppidum Bapalmæ in Artesia circa fines Regni Gallie in Diocesi Atrebatensi; Unde ab hoc Monasterio Aroasiæ Congregatio Aroasiensis Canonicorum Regularium nuncupatur. Crutenus in *Monastic. Augustin. part. 2. cap. 17.* Aubertus Miræus de *Origin. Canon. Regular. cap. 10. & 46.* Tambur. lib. citat. n. 7. Barbol. l. cit. n. 107.
- 16 *Mortariensis Canonicorum Regularium Congregatio* incipit, sumpsit circa annum 1033. ab Adano Clerico Mortariensi, qui in suis prædiis Monasterium, & Ecclesiam magnificentissimam in honorem Sanctæ Crucis edificavit, & ibi Canonici sub Regula Sancti Augustini in Congregatione degere ceperunt. Quæ Congregatio a Sancto Gregorio VII. recepta, fuit sub speciali tutela Sedis Apostolicæ anno 1097. & a Nicolao V. 8. Idus Februarii 1449. unita fuit Congregationi Canonicorum Regularium Lateranensium. Tambur. loc. cit. num. 8. Pennottus lib. 2. cap. 56. Augustin. Ticinensis in suo *Dilucid. p. r. 1. præfat. 28.*
- 17 *Marbacensis Canonicorum Regularium Congregatio* incipit, sumpsit circa annum Domini 1090. vel 1094. a quodam pio Viro Mangaldo nomine, qui auxilio, & opibus Viri nobilis Burcardi a Gebelvier primum Monasterium Caput Congregationis in oppido Marbac Diocesis Argentinensis in Allacia fundavit; Unde Marbacensis Congregatio nuncupata est; Tam-

burin. loc. citat. num. 9. Franciscus Guillimanus in *Histor. de Episcop. Argentinensibus in vita Othonis Episcopi* 43. Pennottus lib. 2. cap. 59. & 66.

Sancti Quintini Bellovacensis Canonicorum Regularium Congregatio incipit circa annum Domini 1078. a Beato Ivone Sancti Quintini Præposito, deinde Episcopo Carnotensi ab Urbano II. ordinato, Sigisbertus Gemblacensis in suo *Chronico* sub anno 1078. Sanctus Antoninus in sua *Histor. tit. 15. cap. 16. in fin.* Tambur. l. cit. n. 10. & alii.

Sancti Laurentii de Plebe Martyrum, sive de Ultio Canonicorum Regularium Congregatio in Delphinatu initium sumpsit circa annum Domini 1050. a Venerabili Sacerdote Gerardo de Oppido Ultio oriundo, qui apud idem Oppidum Monasterium sub Regula Sancti Augustini edificavit; Unde ab ipso tamquam Capite dictæ Congregationis nomen desumpsit. Pennottus lib. 1. cap. 58. Tambur. l. cit. n. 11.

Sancti Victoris Parisiensis Canonicorum Regularium Congregatio incipit circa annum 1113. in Monasterio Sancti Victoris prope muros Parisienses edificato a Ludovico Crasso Galliarum Rege, qui deinde ibi tumulatus fuit anno 1137. Crutenus in *Monastic. Augustin. part. 2. cap. 19.* Marul. in *Ocean. Relig. lib. 1. part. 72. & seq. Augustin. Ticinensis Dilucid. part. 2. §. Institutio Canonici Ordinis in civitate Parisiensi.* Tambur. l. citat. n. 12. Barbol. l. cit. n. 108.

Sancti Sepulcri Canonicorum Regularium Hierosolymitanæ Congregatio instituta fuit Hierosolymis sub Regula Sancti Augustini a piissimo Austrasiorum Principe, & Sacri Belli Hierosolymitani dace Gothifredo, Urbe e manibus Infidelium erepta: Hic enim piissimus Princeps voti compos factus, Canonicos Regulares, quos de partibus Occidentalibus secum adduxerat, collocavit in Ecclesia Sancti Sepulcri Domini Nostri Jesu Christi, a qua Congregatio tota in aliis Provinciis sub hoc eodem Instituto propagata nomen desumpsit, & retinuit; Et hanc Congregationem magnis Privilegiis, & Muneribus auctam sub Sedis Apostolicæ tutela suscepit Celestinus II. quarto Idus Januar. 1144. in suo Brev. incip. *Si mansuetudo*, relat. per extensum a Tamb. l. cit. n. 13.

Sanctæ Mariæ ad Renum Canonicorum Regularium Congregatio, alias Renana prope Bononiam tertio ab Urbe milliario apud Renum incipit circa annum Domini 1135. & nomen desumpsit a Monasterio Renano ibidem constructo; Innocentius II. predicto anno 1126. 6. Kalendas Septembris. Constitutiones Canonicorum Portuensis per Paschalem II. confirmatas Canonicis Renanis servandas sua auctoritate tradidit, & Privilegio Apostolicæ Sedis munivit. Cherubinus Gerardicus in *Histor. Bononiens. lib. 2. part. 56. & 133.* Mozzagrurus lib. 4. fol. 8. & sequent. Pennottus in *Histor. trip. part. lib. 2. cap. 48.* Tambur. l. cit. n. 24.

Sancti Jacobi de cella Volana Canonicorum Regularium Congregatio incipit anno Domini 1000. in Monasterio vetustissimo Canonicorum in Diocesi Comacensi. Pennottus lib. 2. *Histor. trip. part. Regular. Canonicorum cap. 54.* Tambur. loc. cit. n. 15.

Sanctæ Crucis Conimbricensis Canonicorum Regularium Congregatio sic dicta a celebri Monasterio Sanctæ Crucis in Civitate Conimbricæ incipit circa annum Domini 1131. a Don Tello Conimbricensis Ecclesiæ Archidiacono, qui una cum aliis piis viris ibidem Regulam Sancti Augustini professus gloriosum initium dedit huic Congregationi, quæ confirmata fuit ab Innocentio II. anno 1135. Pennottus citat. lib. 2. cap. 59. & sequent. Tambur. loc. cit. num. 16. Barboia in *Summ. Apostolic. dec. verb. Canonici Regulares Conimbricenses*, & lib. 1. *Juris Ecclesiast. univers. l. c. 41.*

Sanctæ Mariæ de Crescentiaco Canonicorum Regularium Congregatio incipit anno Domini 1140. in agro Mediolanensi circiter ab Urbe milliario in loco, qui vulgo *Crescentzago* nuncupatur. Ibi enim Dominus Ocho de Morbiis Mediolanensis Canonicus Regularis cum variis locis sub Regula S. August. in Ecclesia edificata a quodam nobili, & Dite Mediolanensi in honorem B. M. V. huic Congregationi initium dedit, quæ potissimum floruit sub Urbano III. ex nobilissima Mediolanensi familia de Cribellis, quæ eandem Congregationem pluribus Privilegiis ornavit, suis bonis paternis multum ditavit, ut apparet ex diplomate ejusdem Pontificis sub 7. Kalendas Decembr. anno 1186. relat. a Pennot. cit. lib. 2. cap. 49. Et tandem unita fuit Congregationi Lateranensi Tambur. loc. cit. num. 17. Aug. Ticin. in suo *Dilucid. Canon. Regular. & Chronic. Canon. Regular.* Pennot. l. cit.

Vallis-Viridis Canonicorum Regularium Congregatio incipit ante

ante annum 1200. & nomen desumpsit a Monasterio in honorem B. M. V. erecto in loco dicto Vallis-viridis in Brabantia prope Bruxellas; Nec satis conitat de prædicto anno, & Auctore. Silvester Marulus in *Ocean. Relig. lib. 1. p. 33.* Pennot. cit. lib. 2. c. 66. Tamb. l. cit. n. 18.

27 *Sancti Antonii de Vienna Canonicorum Regularium Congregatio* tempore Bonifac. VIII. sub Regula Sancti Augustini instituta est circa annum 1297. Observandum tamen est, quod huic Ordini jam antea circa ducentos annos primordia fecerint nobilissimi viri Gasto, & Girinus seu Girondus ejusdem Gasto filius oriundi ex Oppido Motta Viennensis Diocesis in Gallia, quod hodie Sancti Antonii dicitur a Corpore hujus Sancti eo allato ex Urbe Constantinopolitana per Joachimum Callr Albenciani, & Mortæ Dominum; Supradicti viri cum ex periculossima infirmitate meritis Sancti Antonii fuissent liberati, pro salutis obreæ gratiarum actione, se totos Sancti Antonii famulatu devoverunt, suarque omnia libentissime obtulerunt, quæ (sicut ab eodem Sancto per visionem accepterant) in aledos pauperes igne sacro, sive gehennali, seu epidemici morbo tunc in occiduis partibus crudeliter sæviente contractos insumpserunt; quibus alii pii viri sese adjunxerunt, & in similibus sanctis Caritatis operibus se exercuerunt sub Habitu seculari, & sine titulo Ecclesiastico sub Magistrorum, seu Dominorum regimine: per annos ferme ducentos, donec Bonifac. VIII. eidem Hospitalaribus (extinctis Magistrorum, seu Dominorum nominibus) Abbatem Generalem præfecit, eoque tam Abbatem, quam alios in Religiosos sub nomine Sancti Antonii, & Canonicos sub Regula Sancti Augustini instituit Constituit. incipient. *In dispositione 15. Kalendas Junii 1297.* in qua illis etiam stricte præceptum signum *T. A.*, sive Potentiam deferre juxta morem solum ipsorum Hospitalariorum, quod etiam Sanctus Antonius in visione dederat supradicto Gasto; Aubertus Miræus de *statu Relig. Christi. lib. 1. cap. 24. & de Origin. Monast. lib. 1. cap. 3.* Pennot. cit. l. 2. cap. 70. Marulus in *Ocean. Relig. lib. 1. part. 53.* Tambur. l. cit. n. 10. Barboia citat. lib. 1. cap. 106.

28 *Præmonstratensis Canonicorum Regularium Congregatio* sic dicta a loco Præmonstrato in Diocesi Lugdunensi in Gallia, instituta fuit a Sancto Norberto tunc Archiepiscopo, & postea Magdeburgensi Germaniæ Primate sub Regula Sancti Augustini, & Instituto Canonicorum Regularium anno 1120. & deinde confirmata fuit ab Honorio II. Constituit. incipient. *Honorius Episcopus* sub dat. Kalen. Martii 1126. quæ reperitur impressa in statutis Ordinis renovatis de anno 1628. Silvester Marulus in *Ocean. Relig. lib. 2. pag. 172.* Barboia loc. cit. num. 109. & in *Summ. Apostolic. dec. verb. Canonici Regulares Præmonstratenses*, Tambur. l. cit. n. 20. Paulus Morigia de *origine Religion. l. 1. cap. 57.*

29 *Scholarium Canonicorum Regularium Congregatio* instituta est anno 1200. a quibusdam Scholaribus Bononiæ studii causa commorantibus prope eandem Civitatem. Jacobus de Vitricio Episcop. Tufulanus in sua *histor. Occident. cap. 27.* Pennot. cit. lib. 2. cap. 54. Tambur. l. cit. n. 211.

30 *Cruciferorum Canonicorum Regularium Congregatio* instituta est a Viris quinque Religiosis, procurante, ac operante Hugone de Sancto Caro præclarissimi Ordinis Prædicatorum Cardinali tunc temporis per Germaniam Legato anno 1246. Pontifice Innocentio IV. a quo dicta Congregatio sub Regula Sancti Augustini confirmata fuit. Monasterium totius Congregationis Caput situm est in Oppido Maitz seu Hayo in Belgio ad Mosam fluvium in Diocesi Leodiensi, ubi Præfatus Congregationis residet. Renatus Choppin. in suo *Monastico lib. 1. tit. 1. §. 6. & tit. 2. §. 9. & lib. 2. tit. 1. §. 21.* Miræus in *Orig. August. lib. 1. c. 14.* Tambur. l. cit. num. 22. Barb. cit. lib. 1. n. 136. Pennot. cit. lib. 2. c. 74.

31 *Vindesimensis Canonicorum Regularium Congregatio* in Belgio sic dicta a prædio Vindeshemo; tertio a Davenportia Germaniæ inferiori Urbe lapide ad Italiam fluvium sita, collocata prope Zvvollam Trajectensis Diocesis. Illic enim erectum adest Monasterium ejusdem nominis sub invocatione B. V. M. a Gerardo Magno, & Joanne Busebrona edificatum anno 1287. Qui Monasterio tamquam capiti totius Vindesimensis Congregationis in sola Germania inferiori, ac tractu Rhenano brevi temporis spatio centum viginti Virorum Monasteria, & Feminarum triginta sese adjunxerunt: Crutenus in *Monastic. Augustin. part. 3. cap. 21.* Barboia in *Summ. verb. Canonici Regulares Vindesimenses*, & cit. lib. 1. n. 149. Pennot. cit. l. 2. *histor. trip. part. cap. 62.* Tambur. loc. cit. num. 23.

Muffensium Canonicorum Regularium Congr. sic dicta a primo eius Monasterio apud Mussiam in Diocesi Coloniensi instituta est circa annum Domini 1170. ex Molano lib. 1. de *Canonic. cap. 14.* & deinde anno 1430. unita est Congregationi Vindesimensi: ut habetur ex *Chron. Vindesimensi cap. 4.* Pennot. citat. lib. 2. cap. 76. Tamb. l. cit. n. 24.

Sancti Demetrii, sive Sanctæ Mariæ de Meri Canonicorum Regularium Congregatio, sive de Penitentia Martyrum, instituta est in quibusdam Germaniæ, & Poloniæ partibus circa annum 1200. temporibus Innocentii III. Hæc Congregatio pene defierat, illam tamen in Pauli V. Pontificatu renovatam, ac de novo approbatam sub Regula S. August. tradidit Nicolaus Crutenus in *Monastic. Augustin. part. 3. cap. 1.* Tambur. l. cit. n. 25.

Sancti Spiritus Venetiarum Canonicorum Regularium Congregatio sic dicta a Monasterio Sancti Spiritus; in quo degere cepit, instituta est circa annum Domini 1424. a quatuor Clericis nobilibus Venetis, scilicet D. Andrea Bondinero, D. Michaele Mauroceno, D. Philippo Paruta, & D. Francisco Contareno. Pennot. cit. l. 2. cap. 54. & 74. Tambur. loc. cit. num. 26.

Frignonaria Canonicorum Regularium Congregatio sic dicta a Monasterio Sanctæ Mariæ in Silva Frignonaria non longe a Civitate Lucensi sic nuncupata a multitudine Frignonum illac se recipientium (sunt Frigiones aves quædam in Italia); instituta est sub Regula Sancti Augustini circa annum Domini 1406. a D. Bartholomæo ex nobilissima Columnensium Familia; Hæc Congregatio ab Eugenio IV. Julia est a Frignonaria dici Lateranensis, cum Lateranensium Canonicorum fuerit reformatrix. Barboia in *Summa Apostolicar. dec. verb. Canonici Regulares Frignonariæ*. Paulus Morigia in *Orig. Relig. lib. 1. cap. 3.* Pennot. in *histor. trip. part. l. 3. cap. 7.* Tambur. l. cit. num. 27. Marulus in *Ocean. Relig. lib. 1. part. 6. & sequent.*

Sancti Petri de Monte Corbulo Canonicorum Regularium Congr. sic dicta a primo ejus Monasterio sub patrocinio Sancti Petri in Monte Corbulo in agro Florentino, & duodecimo a Senis lapide edificato, instituta est a quodam Petro Regiensi, seu Mediolanensi circa annum 1503. sub Pontificatu Julii II. a quo fuit confirmata. Volaterranus lib. 21. Trullius de *Canonic. Regularibus lib. 10. cap. 10.* Pennot. lib. 2. cap. 54. Barboia loc. cit. verb. *Canonici Regulares de Monte Corbulo*, Tambur. l. cit. n. 28.

Sancti Salvatoris Canonicorum Regularium Congr. sic dicta a primo Monasterio, quod habuit in Silva Lacus non longe a Senis, instituta est a Venerabili P. Stephano Ciopi Senensi, prius Ordinis Eremitarum Sancti Augustini, Coadjutore, Jacobo Andrea Senensi ejusdem item instituti circa annum 1403. Ibi Canonici vulgo appellantur *scopitini* a Monasterio, quod initio Institutionis habuerunt prope muros Florentiæ sub nomine Sancti Donati Episcopi Felisiani. Aldan. in *Compendio Canon. Regular. lib. 1. tit. 19. de Relig. num. 35.* Barbol. loc. cit. verb. *Canonici Regul. S. Salvatoris*, Tambur. loc. cit. num. 30. Morigia in *Orig. Relig. lib. 1. cap. 40.* Marulus in *Ocean. Relig. l. 4. p. 322.*

Sancti Georgii de Alga Canonicorum Congr. sic dicta ab Alga, sive Alga parva Insula distante duobus Milliariis a Venetiis, ubi situm est primum hujus Familiæ Monasterium, instituta est a D. Antonio Corrario Episcopo Hostiensis, & Cardinali Bononiensi, ut patet ex inscriptione facta in ejus Sepulchro in Ecclesia majori Alge, ibi: *Sepulchrum piissimi Patris D. Antonii Corrarii beate memor. Episcopi Hostiensis, Cardinalis Bononiensis, Fundatoris hujus Congr. qui obiit anno a Nativitate Domini 1445. die 19. Januar. orate pro eo semper.* Sic refert Tambur. loc. citat. num. 32. qui tamen dicit, quod Auctores hujus Congregationis incæptæ circa annum Domini 1404. fuerunt Antonius Corrarius, & Gabriel Confulmerius nobiles Veneti: Barboia autem l. cit. verb. *Canonici Sancti Georgii de Alga* dicit, quod hæc Congregatio instituta fuit a D. Antonio Corrario Bononiensi, & Episcopo Hostiensis anno 1404. & videtur concordare cum supra allata inscriptione Sepulchrali. Hanc Congregationem approbavit, Statuta, vivendique formam ei præscripsit Greg. XII. Constit. 1. incipient. *Illis 5. Kal. Jul. 1406.* Vide Pennot. cit. lib. 2. cap. 70. Marulum in *Ocean. Relig. l. 5. p. 341.* Paul. Morigiam de *Orig. Relig. l. 1. c. 44.*

Sancti Marci Canonicorum Mantuanorum Congr. circa annum Domini 1193. originem sumpsit a quodam Venerabili Sacerdote Alberto Spinula, seu alias de Fornigola, qui habita-

bita potestate a Sede Apostolica erigendi Collegium Canonico Regularium secundum Ordinem Divi Marci, locum pro Monasterio edificando habuit ab Abbate Sancti Andree, & simul ab aliis Mantuanis civibus pradia, & redditus pro Canonici sustentandis obtinuit, atque ita hanc Congregationem fundamentis posuit. Et fuit approbata, & confirmata ab Innocentio III. & Gregorio IX. Constituit. *Pia postulatio voluntatis*. Sic refert Tamburin. l. cit. num. 33. At Barboia l. cit. verb. *Canonici Regulares Mantuani*, & cit. lib. 1. *Jur. Eccles. univers.* cap. 41. num. 110. dicit, quod hic Ordo refertur institutus a S. Marco, sed Monasterium Mantuanum fundavit ejus Urbis Episcopus Henricus anno 1150. Pontifice Eugenio II. Desitit autem hac Congregatio, & eorum Monasterium Sancti Marci a Guilelmo Mantua Duce concessum fuit Monachis Camaldulensibus, obtemperans prius a Sede Apostolica facultate, ut refert Tamburin. l. cit.

40 *Cruciferorum Sancti Cleli Canonico Regularium Congregat.* fertur instituta a Beato Cleto Lini Successore, vel a Ciriaco Episcopo tempore Constantini Magni. Hac Congregatio fuit reformata ab Alexandro III. ut fatetur Gregorius XIV. Constituit. 12. incipient. *Romanus*. Ceterum approbata fuit ab Urbano VIII. Constituit. incipien. *Um antecessor*. quam refert Tamburin. l. cit. num. 34. & vivere sub Regula S. Augustini. *in histor. tripartit. Canon. Regul. lib. 2. c. 74.*

41 *Sancti Spiritus in Saxia Canonico Regularium Congregat.* sic dicta, vel quia Collegium sub tutela, & patrocinio Sancti Spiritus constructum est sub saxo, seu Castro Neronis, vel quia Saxones Germaniae populi ibi olim habitaverunt, instituta est ab Innocentio III. anno 1197. Huic enim Pontifici oranti facta est vox de Caelo dicens: *Innocentii, vade piscatum ad Tiberim fluvium*: Re cum S. R. E. Cardinalibus communicata ad Tiberim se contulit, & laxatis retibus, prima vice octuaginta septem, secunda vero trecentos & quadraginta extraxit infantes abortivos ab impiis matribus suffocatos, & in Tiberim projectos. Non desuit piissimo Pontifici remedium divinitus revelatum: Congregatio enim quamplurimis piis hominibus eos ad curam Hospitalis Sancti Spiritus, quod Romae circa annum 1201. construxit, praefecit. Eorum cura est Peregrinos, & infirmos suscipere, & curare, ac pueros, & infantes alere; confirmata fuit hac Congregatio ab ipso Innocentio Constituit. 7. incipient. *Inter opera pietatis*, 13. *Kalend. Jul.* 204. Subiungit hi Religiosi Jurisdictioni, & correctioni Praeceptoris Generalis, qui modo a Summo Pontifice eligitur, & Commendator Sancti Spiritus nuncupatur.

42 *Eremitarum Sancti Augustini Ordo* a quodam tempore incipit? Variant Historici; Quidam enim dicunt, incipisse tempore Divi Augustini, quos fuisse rejecit Pennottus in *histor. tripartit. Canonico Regular. lib. 1. fere per totum*. Alii in D. Guillelmo Aquitano Duce, & Pictaviensium Comitem originem referunt. Alii in Beatum Joannem Bonum Mantuanum; Alii alio modo. Unde decisionem relinquendo proprii Ordinis Scripturis, quasdam Congregationes Eremitarum S. Augustini referemus.

43 *Sancti Guillelmi Eremitarum Congreg.* sic dicta a Sancto Guillelmo Aquitano Duce, & Pictaviensium comite ejus Fundatore, incipit circa annum 1156. Hanc Congregationem fuisse institutam sub Regula Sancti Benedicti scribunt varii Historici, ut videre est apud Tamburin. loc. cit. numer. 37. Jo. Marquet de vera origine Eremitarum Sancti Augustini cap. 13. §. 11. Barbotam lib. 1. *Jur. Eccles. univers.* cap. 41. num. 64. qui tamen ibidem dicit, verius esse, fuisse institutam sub Regula Sancti Augustini, uti tenent Nauclerus *volunt. 2. gen. 40.* & 41. Bellarmin. in *Chronol. in fin. lib. de Scripturis. Eccles. sub anno 1241.* & alii passim dicentes, talem Congregationem vocari communiter Guillelmitarum Ordini Sancti Augustini.

44 *Jambonitarum Eremitarum Cong.* sic dicta, quia incipit a B. Joanne Bono Mantuano apud Caesenam in loco, qui dicitur Budriolum, paulo ante Innocentium III. S. Antonin. 3. part. 2. tit. 24. cap. 13. Vide Pennot. cit. l. 2. cap. 47. & 74. Tamb. loc. cit. num. 38.

45 *Sancti Hieronymi in Hispania Eremitarum Congregat.* instituta fuit, seu reformata sub Regula S. Augustini, & Patrocinio S. Hieronymi a D. Petro Fernandez nobili Castellano anno 1370. tempore Urbani V. Licet alii aliam hujus Ordinis faciant Auctorem, ut refert Barboia lib. 1. *Jur. Eccles. univers.* cap. 41. num. 144. Pradictus igitur Religiosus vir una cum variis sociis Eremiticam, & satis asperam vitam duceus cum eisdem decrevit Eremitarum S. Hieronymi tiqu-

lum assumere. Unde iisdem sociis in unum collectis ad Ulpianae locum Tolctanae Diocesis, in quo Sacellum S. Bartholomaeo Apostolo dicatum invenerunt, suo sancto Instituto, & Ordini fundamenta fecerunt, ejusque approbationem, & confirmationem sub Regula S. Augustini a Gregorio XI. obtinuerunt anno 1371. ut refert Silvester Marulus in *Ocean. Relig. lib. 3. pag. 202*. Hinc pradictum S. Bartholomaei Monasterium est constitutum caput hujus Congregationis, quae in Hispaniis plurima satis pulchra habet Monasteria, & praecipue celeberrimum illud Sancti Laurentii in Escoriali a Philippo II. Hispaniarum Rege magnificentissime extructum, Barboia loc. cit. numer. 144. Tamburin. loc. cit. num. 39, & plures alii apud ipsos.

Beati Petri de Pisis Eremitarum Congregat. instituta fuit a nobili viro Pisano, Petro Gambaçura sub Regula S. Augustini, & patrocinio S. Hieronymi anno Domini 1280. Primum hujus Congregationis Monasterium, Caputque Ordinis extructum est in honorem Sanctissimae Trinitatis apud Caesenam in Territorio Urbini, qui ob aeris amantem, & Sytus palchritudinem Monsbellus appellatur. Tambur. loc. cit. num. 40. Barboia loc. cit. num. 14. Paul. Morigia de *Origin. Relig. lib. 1. cap. 31.* & alii.

Illicitana Eremitarum S. Augustini de Observantia Congr. sic dicta a Monasterio de Silva lacus, Illiceto a multitudine Illicum nuncupato, initium habuit a Magistro Bartholomaeo Veneto anno Domini 1287. Tamburin. loc. cit. numer. 42. Morigia loc. cit. cap. 40. Barboia loc. cit. n. 94.

Carbonaria S. Augustini Eremitarum Congregat. in Terra laboris Regni Neapolitani, vulgo Campagna, modo S. Jo. de Neapoli nuncupata, originem habuit a Patre Simone Cremonensi anno Domini 1399. Tamburin. loc. cit. num. 43. Barboia loc. cit. n. 94.

Perusina Eremitarum S. Augustini Congregat. alius Sanctae Mariae de populo nuncupata, in Provincia Umbriae per aliquot Religiosos Augustinianos incipit anno 1424. Tamb. loc. cit. n. 44. Barb. loc. cit. n. 94.

Lombardia Eremitarum S. Augustini Congregat. ortum habuit anno 1444. a Patre Joanne Roccho Papiensi, & a Patre Gregorio Cremonensi. Tamburin. loc. cit. num. 45, & Barboia loc. cit. n. 94.

Sanctae Mariae Montis Hortoniae Eremitarum S. Augustini Congregat. quinto ab Urbe Patavii milliario initium habuit a Patre Simone de Camerino anno 1460. ut scribit Tamburin. loc. cit. num. 46. At Barboia loc. cit. n. 64. vocat hanc Congregationem Montis Orthonii, dicitque fuisse institutam in Marchia Anconitana a d. Patre Simone de Camerino dicto anno 1460.

Baptistolarum Eremitarum S. Augustini Congregat. seu Januensis, sic nuncupata a quodam Patre Baptista Januensi ejus Fundatore, incipit anno Domini 1484. Tamburin. loc. cit. num. 47. Barboia loc. cit. num. 94.

Pollenfis, seu Dulcina Eremitarum S. Augustini Congregat. incipit circa ann. 1492, & est sic dicta, quia eam instituit P. Felix Polles. Barb. loc. cit. num. 94. Tamb. loc. cit. numer. 48.

Calabriae, seu Zampana Eremitarum S. Augustini Congreg. sic dicta, quia fundata fuit a quodam P. Francisco Zampana Calabrensi, incipit anno Domini 1502. Tamburin. loc. cit. num. 94. Paul. Morigia de *Histor. Relig. c. 49.*

Dalmata Eremitarum Sancti Augustini Congregat. incipit dicto anno 1502. in Dalmatia in Sclavonia. Barb. loc. cit. n. 50. Morigia loc. cit.

Germanica Eremitarum S. Augustini Congregat. instituta fuit in Germania a quodam P. Andrea de Proles anno 1514. Tamb. loc. cit. num. 51. Paul. Morigia l. c. n. 49.

Sancti Pauli primi Eremitae Congregat. S. Augustini Hispanica incipit in Hispania anno Domini 1530, & ibi quam plura habet Monasteria, & in Italia prope Velitrensem Civitatem habet Monasterium satis illustre. Tamburin. loc. cit. num. 52. Morigia loc. cit. num. 49. sed jam fuerat erecta a S. Pauli primi Eremitae in Regno Hungariae a B. Eusebio Strigonicensi anno 1215. Pontifice Innocentio III. confirmationem praestante; Fratre Gentili Cardinali ex Ordine S. Francisci Legato Clementis V. in Hungaria anno 1308. Barboia loc. cit. num. 126.

Congregationes Eremitarum S. Augustini, quae in Generali unione per Alexandrum I V. facta per Constitutionem 6. incip. *Licet Ecclesiae*, sub eadem denominatione Eremitarum S. Augustini venerunt, ut eas refert Silvester Marulus

in *Oceano Religionum lib. 4. pag. 284.* & Tamb. loc. cit. n. 53. sunt sequentes.

Cong. Eremitarum Vallis Hirsuti.

Cong. Eremitarum de Paenitentia Jesu Christi.

Cong. Eremitarum S. Augustini Turris Palmarum Firmatae Diocesis.

Cong. Eremitarum S. Joannis Boni.

Cong. Eremitarum S. Augustini in loco S. Blasii de Britanniis Fanensis Diocesis.

Cong. Eremitarum S. Mariae de Rupe cava Lucensis Diocesis.

Cong. Eremitarum Sanctissimae Trinitatis Centum Cellis in Tusciam.

Cong. Eremitarum S. Mariae de Mureto Pisanae Diocesis.

Cong. Sancti Jacobi de Mimil Lucensis Diocesis.

Cong. Eremitarum Sancti Benedicti de Monte Faboli.

Cong. Eremitarum S. Guilelmi.

59 *Eremitarum Discelearum S. Augustini Congregat.* admiffa, & instituta fuit in Urbe Roma circa annum Domini 1599. ut patet expresse in Const. 63. Clem. VIII. incip. *Decet Romanum Pontificem*, edita die 5. Novemb. 1599.

60 *Hac Congregatio Eremitarum Discelearum* divisa est in Hispaniam, & Italiam. Constitutiones Congregationis approbatae fuerunt a Paulo V. Const. 2. incip. *Sacri Apostolatus*. Et distincta est in quatuor Provincias, Romanam, Neapolitanam, Januensem, & Siculam Urban. VIII. Const. 53. incip. *Ad uberes*. Congregatio Hispana, quae ulterius in quatuor Provincias distincta est, confirmata fuit cum propriis Constitutionibus a Greg. XV. Const. 36. incip. *Ad Sacram*.

61 In supradictarum omnium Congregationum S. Augustini formis, & Regulae reperiuntur etiam propriae cuiusque Generalis Congregationis Sanctimonialis Deo interventes cum magno Devotionis, & sanctitatis incremento; Tamburin. loc. cit. num. 55, & alii passim, docetque communis experientia.

62 *Armenorum, seu modo S. Bartholomaei de Genua Congreg.* a quo primo Monasterio in his partibus nuncupatur, ortum habuit in Armenia, & postea a Graecia, ubi in monte nigro Fratres hujus Congregationis se receperant, a Turcis expulsi, Genuam appulerunt, ibique in Monasterio S. Bartholomaei, relicta S. Basilii Regula, illam S. Augustini, & Constitutiones S. Patris Dominici amplexati sunt, & secundum praedictam Regulam, & Constitutionem profiterentur; Silvester Marulus in *Ocean. Relig. lib. 5. pag. 367*. Tamburin. loc. cit. num. 56.

63 *Sanctissimae Trinitatis Redemptionis Captivorum Congregat.* instituta est circa annum Domini 1198. a S. Joanne de Matha, & S. Felice Vallesio ad captivos e manibus Barbarorum redimendos, & eodem anno 1198. fuit approbata ab Innocentio III. Const. 1. incip. *Operante*, & ab eodem confirmata anno 1209. Constit. 9. etiam incip. *Operante* Tamb. loc. cit. num. 57. Marulus in *Ocean. Relig. lib. 3. pag. 194*. Pennott. in *Histor. tripartit. lib. 2. cap. 7.*

64 *Beatae Mariae de Mercede Redemptionis Captivorum Congregatio* instituta fuit circa annum Domini 1218. in Regno Aragoniae a S. Raymundo de Pennafort, a Jacobo Aragonum Rege, & a S. Petro Nolascio, sic a B. Maria Virgine inspiratis ad liberandos, & redimendos captivos, & oppretios a Mauris, tunc fere totam Hispaniam opprimentibus, & confirmata fuit anno 1235. a Gregorio IX. Const. 9. incip. *Devotionis vestrae*; Tamburin. loc. cit. num. 58. Barboia loc. cit. num. 127.

65 *Pradicatorum Ordo* institutus est a S. Patre Dominico Hispano Canonico Regulari S. Augustini anno Domini 1205. Pontifice Innocentio III. & approbatus, & confirmatus fuit solemniter sub Regula S. Augustini, & propriis Constitutionibus 2. Kal. Januarii 1216. ab Honorio III. Constituit. 2. incip. *Religiosam vitam*; Tamburin. loc. cit. numer. 59. Barboia loc. cit. num. 117. Miranda in *Manual. Pralator. tom. 1. q. 4. arr. 3.* & alii passim.

66 *Monialium S. P. Dominici Ordo* sub eadem Regula S. Augustini degens jam per Universum totum propagatus celeberrimus est, & floret in dies continuis Sanctitatis exemplis; Tamburin. loc. cit. num. 60, & communis experientia.

67 *Tertii Ordinis de Poenitentia S. P. Dominici Congregation.* Ferrar. Biblioth. Tom. VI.

cum sua regula, & Constitutionibus approbata fuit ab Innocentio VII. anno 1405. Constit. incip. *Sedis Apostolica*.

Servorum B. Mariae Ordo sic dictus, eo quod B. Mariae Virgini peculiaribus obsequiis addictus sit, institutus fuit sub Regula S. Augustini sub anno Domini 1216. a septem nobilibus viris Florentinis, nempe Bonifacio de Monaldi, Amedeo Bonajuncta, Manetto de Aucellis, Alexio Falconerio, Sostennio de Softenniis, Ugucione de Ugocionibus, & de quo confirmatus fuit a Benedicto XI. anno 1304. Constit. 1. incip. *Dum levamus*. Ex qua Constitutione clare patet, hujusmodi Ordinem fuisse per Sedem Apostolicam antea confirmatum, sed forsitan in jura temporum Litera confirmationis ante hanc edita non extant; Tamburin. loc. cit. num. 62. Barboia loc. cit. num. 135. Marulus in *Ocean. Relig. lib. 4. pag. 302.* & 303. Morigia in *Origine Relig. lib. 1. cap. 35.*

Servorum B. Mariae Reformatorum Congregatio incipit 69 temporibus Martini V. circa annum Domini 1385. auctore S. Philippo Benitio, & hanc approbavit, iterumque reformationem indixit Clemens VI. anno 1341. Constit. 2. incip. *Regimini*, Urbanus V. anno 1371. Constit. 2. incip. *Sacro Sancta Romana Ecclesia*, & S. Pius V. anno 1570. Constit. 103. incip. *Postquam*; Tamburin. loc. cit. num. 63. Barboia loc. cit. num. 131, & alii.

Beatae Mariae Servorum Eremitarum Congregatio incipit 70 anno 1543, & habet Eremitas in Monte Senario tertio tantum lapide a Florentia distante, qui primaevis Instituti modum sequentes, die ac nocte Deo laudes persolvunt, & confirmata est hac Congregatio cum praedictione modi recipiendi Novitios ad Habitum, & Professionem, & cum peculiaribus Constitutionibus a Clemente VIII. Constit. 8. incip. *Decet*; Barboia loc. cit. n. 135. Tamburin. loc. cit. num. 43. & alii.

Tertii Ordinis Servorum B. Mariae Congregatio cum sua regula, & Constitutionibus confirmata fuit a Martino V. anno 1424. Constit. 15. incip. *Sedis*; Tamburin. loc. cit. num. 14. Barboia loc. cit. n. 135, & alii.

Fratrum Poenitentia S. Mariae Magdalene Ordo institutus 71 fuit, seu potius renovatus sub Regula Sancti Augustini a quodam Beltramo Gallo in Diocesi Massiliensi sub anno 1277. temporibus Nicolai III.; Tamburin. loc. cit. sub numer. 15. Crudenius in *Monast. Augustin. part. 3. cap. 5.* Barboia loc. cit. numer. 137.

Mulierum Poenitentium Congregatio instituta, seu potius 73 renovata fuit ab eodem S. viro Beltramo Gallo sub eadem Regula S. Augustini anno 1378. Pontifice Nicolao III. ad refugium mulierum meretricum ad meliorem frugem redeuntium, Tamburin. loc. cit. num. 11. Barboia loc. cit. num. 138. Crudenius in *Monast. Augustin. part. 3. c. 5.*

Charitatis Fratrum Congregatio instituta est sub Regula S. Augustini tempore Nicolai V. anno 1216. a Guidone Janvilano S. Georgii Domino in Diocesi Catalaunensi in Provincia Campania Regni Gallicani ad hospitalitatem exercendam, pauperes in Domibus suis recipiendos, & charitative aleandos; Miraeus lib. 5. *Histor. Monast. cap. 21.* Crudenius in *Monast. Augustin. part. 3. cap. 10.* Barboia loc. cit. num. 131. Tamburin. loc. cit. num. 17.

Jesuatorum S. Hieronymi Congregatio instituta est a S. Joanne Columbino Senensi sub Regula S. Augustini, & tutela, ac patrocinio S. Hieronymi ann. 1354, & confirmata fuit a Martino V. Constituit. 11. incip. *Pie*. Ibi religiosi dicti sunt Jesuati, vel quia in ore primorum Patrum hujus Ordinis frequens erat dulce nomen Jesu, vel quia in primordio religionis propheticum infantum spiritu fuerint sic appellati; Barboia loc. cit. num. 142. Tamburin. loc. cit. num. 68. Morigia in *Chronol. Jesuatorum*, & de *Origin. Relig. lib. 1. cap. 38.* & alii.

Monialium Jesuatorum Congregatio fuit instituta ab eodem 75 S. Joanne Columbino circa annum 1354. Paulus Morigia l. c. n. 69. & alii.

Sancti Ambrosii ad Nemas Congregatio sic dicta, quia sub invocatione S. Ambrosii erectum fuit Mediolani primum ejus 77 Domicilium in loco extra muros, ubi tempore S. Atabrosii nemus erat, in quod ipse Sanctus se aliquando ad vacandum Divinis contemplationibus recipiebat, instituta fuit sub Regula S. Augustini a tribus nobilibus Mediolanensibus, nempe Alexandro Crivello, Alberto Besotio, & Antonio Petrasancta circa annum 1375. & confirmata fuit a Gregorio XI. Const. 9. incip. *Cupientes*; Ibi Religiosi sub una Congregatione, cujus Caput est dictum Monasterium S. Ambrosii

ad Nemi, fuerunt redacti ab Eugenio IV. Const. 22. incip. *Regimini*, & postea hęc Congregatio unita fuit cum Congregatione Fratrum S. Barnabę Apostoli sub Regula S. Augustini a Sixto V. quam unionem confirmavit Paulus V. Const. 22. incip. *Pastoralis*, Barbosa l. c. n. 154. Tambur. l. cit. num. 70. Morigia de relig. cap. 41. Marulus in Ocean. relig. lib. 1. p. 70.

78 *Apostolorum*, seu *Apostolorum Fratrum Congregatio* primam originem traxit a S. Barnaba Apostolo, qui cum ab Apostolis missus fuisset in Insulubria ad predicandum Evangelium apud Mediolanum, cujus primus Archiepiscopus, seu Episcopus creatus fuit, multi homines ejus predicationibus inflammati se in unum collegerunt, & vitam more Apostolorum sub tanto Magistro degebant; Verum, eo mortuo, dispersi hinc inde homines in agris, & Villis eremitice vivebant; Donec horum quidam circa annum Domini 1484. Privilegio Innocentii VIII. sub Regula S. Augustini, emissis tribus votis in communem vivere iterum ceperunt, retento nomine *Congregationis fratrum Apostolorum*, seu ut vulgo *Apostolorum*, ut patet ex Const. 3. Alexandri VI. incipien. *Pro vita*; Et deinde hęc Congregatio unita fuit cum Congregatione S. Ambrosii ad Nemi a Sixto V. & Paulo V. Const. incip. *Pastoralis*. Tambur. l. c. n. 71. Barbosa l. c. n. 155. Morigia de Orig. relig. l. 1. c. 47. Marulus in Ocean. relig. lib. 1. p. 27.

79 *Sancti Hieronymi de Fesulis fratrum Congregatio* sic dicta, quod Fesulis antiquissima Tusciae Urbe, cujus nunc vestigia vix extant, non longe a Florentia inceperunt, instituta est sub Regula S. Augustini circa annum 1460. a Carolo Romanensi, seu Romanensi Comite Montis Granelli, & fuit approbata ab Innocentio VII. & Gregorio XII. Const. incip. *Sacrum*, in qua confirmat Bullam Innocentii VII. quę non fuerat expedita ob mortem ipsius Pontificis, & eam iterum confirmavit expresse sub Regula S. Augustini Eugenius IV. Const. 21. incip. *Super gregem*. Barbosa l. c. n. 72. Morigia de Orig. relig. lib. 1. cap. 38.

80 *Hospitalitatis, & infirmis servientium Congregatio S. Joannis Dei*, ab eodem Sancto instituta est sub Regula S. Augustini anno 1528. & vulgo per Italiam ejusdem Religiosi appellatur *Fate ben Fratelli*. Hanc Congregationem confirmavit S. Pius V. Const. 143. incip. *Licet ex debito*; & eam confirmavit Clemens VIII. Const. 44. incip. *Romani Pontificis*; Hęc Congregatio modo divisa est in duas, scilicet Hispanam, & Italianam; utraq; tamen vivit sub Regula S. Augustini; Tambur. l. c. n. 73. Barbosa l. c. n. 161. Marulus in Ocean. relig. l. 5. p. 430. Pennotus in Histor. tripart. l. 2. c. 74.

81 *Sancti Pauli primi Eremitę Cong. Lusitana* instituta est sub Regula S. Augustini circa annum Domini 1562. Tambur. l. c. n. 74. Pennotus cit. lib. 2. cap. 74. ubi dicit fuisse jam antea institutam in Ossa rupe quadam satis aspera ejusdem Provinciae.

82 *Sacrosanctę Trinitatis Redemptionis Captivorum reformatorem, & Discalearum Congregatio* instituta fuit anno 1599. prout apparet ex Constitutione Clementis VIII. incip. *Ad militantis Ecclesie regimen*; Tambur. l. c. n. 75 & alii.

83 *Discalearum Reformatorem Sanctissimę Trinitatis Redemptionis Captivorum Cong. Gallica* similis Instituti ac antea dicta, fuit erecta in Gallia auctoritate Gregorii XV. & Urbani VIII. ut apparet ex Litteris de ejus Ordine datis a Cardinali Octavo Bandino Ordinis Sanctissimę Trinitatis Redemptionis Captivorum Protectori, sub die 27. Febr. 1624. incip. *Cum unversę Congregationi*, & ex ejusdem Urbani VIII. Const. incip. *Alias a Nobis*, sub die 28. Febr. 1631. apud Tambur. l. c. num. 76.

84 *Discalearum Reformatorem B. Marię de Mercede Congregatio* initium habuit circa annum Domini 1613. sollicitante P. Joanne Baptista a Sanctissimo Sacramento; Quam reformatam novam Congregationem confirmavit Paulus V. Const. incip. *Inter omnes*; Et hujus reformatę discalearę Congregationis fratres separavit totaliter a Calceatis, & item Vicarium Generalem propriis creavit Gregor. XV. Const. incip. *Apostolici muneris sollicitudo* a quod & confirmavit Urbanus VIII. Const. incip. *In sede*; Tambur. l. c. n. 77. & alii.

85 *Sancti Antonii Abbatis in Flandria Congr.* instituta est anno 1615. sub Pontificatu Pauli V. a quo est ei data Regula Sancti Augustini, & ejus unicum Monasterium Castellatum nuncupatum, subiectum est Provinciae Belgico Augustiniana, sed tamen hujus Congregationis particularibus Constitutionibus, & Privilegiis. Tambur. l. c. num. 78. Barbosa loc. c. num. 165.

Alexianorum Fratrum Congregatio sic dicta, eo quod ejus Alumni S. Alexium sibi in Patronum delegerint, instituta fuit a pijs quibusdam viris circa annum Domini 1309. Hos Regula S. Augustini addidit Henricus Sordemanus ex familia Eremitica S. Augustini, ut refert Crulienus in *Monast. p. 3. c. 11.* ubi addit ab Officio sepeliendi mortuos, quod est eorum principale Institutum, vocari *Vespillones*; De cetero sunt simpliciter Laici, nullis Sacris initiati. Miræus de Orig. Ord. S. August. lib. 1. cap. 23. Tambur. l. c. n. 79. Barbosa loc. citat. num. 141.

Bonorum hominum Congr. sub Regula S. Augustini instituta fuit circa ann. 1257. a quodam Richardo Cornubię Comite Henrici III. Regis Anglię fratre, qui edificato Monasterio in Villa Beranthelemti vigesimo quinto a Londino milliario, ibi cum aliquot bonis hominibus, & Religiosis viris Regulam S. Augustini observabat. Tambur. l. c. n. 80. Morigia in Histor. relig. c. 72.

Clericorum Hospitalariorum Congr. instituta fuit circa annum 1300. a P. Augustino Novello Cancellario primario Manfredi Regis Sicilię, deinde Poenitentiaro, & a secretis, & Confessionibus Bonificii VIII. electo in septimum Generalem Eremitarum S. Augustini. quo munere rejecto hanc familiam erexit Senis sub Regula S. Augustini, quam Congregationem confirmavit idem Bonificius VIII. Barbosa loc. citat. num. 140. Tambur. loc. citat. numer. 81. Crulien. in *Monaster. par. 3. c. 10.*

Clericorum vita communis Congr. sic dicta, eo quod ejus alumni in communem vivunt Apostolorum more, instituta fuit sub Regula S. Augustini anno 1376. a Gerardo Daventriensi ad Italiam flavium in Germania inferiore, nato in Urbe Episcopali Daventria Archiepiscopi Trajectensis Suffraganea. Barb. l. c. num. 145. Tambur. loc. citat. numer. 82. Morigia in Histor. cap. 59. Marulus in Ocean. Religion. lib. 3. pag. 197.

Theatinorum Clericorum Congr. instituta est circa annum 1524. sub Regula S. Augustini a Joanne Petro Caraffa Neapolitano Archiepiscopo Theatino, postea Summo Pontifice Paulo IV. Unde ejus Clerici dicti sunt Theatini; Is enim resignato in manibus Summi Pontificis Episcopatu, una cum S. Cajetano Thienensi, & Bonifacio Alexandrino, & D. Paulo Consiliario Romano, facta solemnii Professione, Romę primo suam Congregationem fundavit, quam confirmavit Clemens VII. Const. incip. *Exponit*; Hanc Congregationem dictus Joannes Petrus Caraffa univit cum Somaſchenſi, sed postea ad Summum Pontificatum assumptus, & Paulus IV. dictus, Theatinorum Congregationem a Somaſchenſi separavit, & primum solum Institutum servare coegit, ut in ejus Const. incip. *Aliquot ab hinc annis*. Barb. l. c. n. 158. & 160. Tambur. l. c. n. 83. Morigia in orig. relig. lib. 1. c. 76. Marulus in Ocean. relig. lib. 4. p. 368.

Sancti Pauli Decollati, seu Barnabitarum Congr. sic dicta quod Sanctum Paulum precipue elegerit in Patronum, instituta est a tribus nobilibus Mediolanensibus, nempe Bartholomęo Ferrario, Jacobo Antonio Morigia, & Antonio Maria Zecharia anno 1526. Dicuntur hujus insignis Ordinis Religiosi vulgo *Barnabita* a Collegio S. Barnabę Apostoli, quod primum Mediolani habuerunt, & Caput Ordinis ita tuerunt. Hunc insignem Ordinem approbavit, & confirmavit Clemens VII. Const. 37. incip. *Vota* Barbosa l. c. n. 159. Tambur. l. c. n. 84. Morigia in Origine relig. lib. 1. c. p. 66. Marulus in Ocean. relig. lib. 5. p. 397.

Boni Jesu Clericorum regularium Congr. in Civitate Ravennę instituta fuit circa annum 1526. a quadam Virgine Margarita ejusdem Civitatis, ministerio duorum Sacerdotum ejusdem Urbis, Domini Leonis, & Domini Hieronymi, qui primi tunc Ordinem professi sunt sub Regula S. Augustini cum propriis Constitutionibus. Pennot. in Histor. tripart. Canon. Regul. lib. 2. c. 74. Marulus in Ocean. relig. lib. 5. p. 398. Tambur. l. c. n. 85. Barbosa l. c. n. 157.

Clericorum regularium Somaſche, seu S. Majori Congregatio sic dicta a primo Monasterio constructo in Somaſcha Pago inter Mediolanum, & Bergomum, & a celebri Collegio S. Majori in Civitate Papie, instituta fuit a B. Hieronymo Emiliano Patrio Veneto circa annum 1526. & confirmata fuit a Paulo III. Const. incip. *Ex injuncto*, & S. Pius V. sub Regula S. Augustini reposuit, & nomen ipsi Congregationi imposuit, nempe *Clericorum Regularium S. Majori Papie*, seu Somaſchę, ut in ejus Const. incip. *Injunctum*; Huic Congregationi Joannes Petrus Caraffa Episcopus Theatinus univit

vit suam Congregationem Theatinorum, sed postea ad Summum Pontificatum assumptus, & Paulus IV. dictus, Theatinorum Congregationem a Somaſchenſi separavit, & primum solum Institutum servare coegit, ut in ejus Const. incip. *Aliquot ab hinc annis*. Tambur. l. c. n. 86. Barbosa l. c. n. 160. Morigia de Origine relig. lib. 1. c. 68. Marulus in Ocean. relig. lib. 5. p. 394.

Ministrantium infirmis Clericorum regularium Congregatio instituta est a Sancto Camillo de Lellis Sacerdote Neapolitano ex Oppido Eucianico Dicecesis Theatinę oriundo, egręgia Sanctitatis Viro circa annum 1586, & tunc sub Instituto simplicis Congregationis eam approbavit Sixtus V. Const. 15. incip. *Ex omnibus*; Et postea sub Instituto Religionis cum quatuor votis solemnibus, ineluso scilicet quarto de perenni ministerio ægotantibus exhibendo, etiam peste laborantibus, fuit confirmata a Gregorio XV. Constitutione 27. incip. *Illius*, & de hac Congregatione multa habentur in Constitutione 75. Clementis VIII. incip. *Supernus*. Barbosa l. c. n. 199. Tambur. l. c. n. 87. Marulus in Ocean. relig. lib. 5. p. 426. Pennot. in Histor. tripart. lib. 2. cap. 74. ubi asserit Alumnos hujus Congregationis vivere sub Regula S. Augustini.

Minorum Clericorum regularium Congr. a VV. August. Adurmo Januen. & Francisco, ac Augustino Caraccioli Neapolitanis, æque pietate, ac Nobilitate conspicuis, ævę vulgaris Anno MDLXXXVIII. orta est. Eam illico summus ille, ac vere maximus Pontifex Sixtus V. tanta benignitate, & studio est complexus, ut nedum bulla incip. *Sacre Religionis*, inſtar ceterorum regularium Ordinum approbarit, sed ei insuper honoris ergo & in proprii amoris pignus ac argumentum *Minoritarum* titulum communicavit. Eandem plurimi qui Sixto successere Pontifices confirmatione Apostolica, & privilegiis amplissimis ornare. Gregorius nempe XIV. bulla incip. *Ut ea que ad religionis propagationem*. Et alia incip. *Romanus Pontifex*. Clemens VIII. bulla incip. *Sacre religionis propagationem*. Paulus V. bulla incip. *Decretum romanum Pontificem*. Et alia incip. *Cum sciat nobis*. Et ne diutius immoremur, novissime Benedictus XIII. bulla incip. *Sacroſanctum Apostolatus officium*.

Ad tria vota consueti hęc Congregatio addit quartum de Ecclesiasticis dignitatibus non ambiendis, quę omnia quotannis renovat in pervigilio Epiphanię: & supra consueti ceterorum Ordinum munia, tum orandi, tum psallendi, tum concionandi, tum Sacramenta fidelibus ministrandi, aliaque in Dei cultum, in Ecclesię splendorem, in sui & proximi utilitatem vergentia peragendi, id habet proprium, & peculiare, ut perpetuo suos alumnos in orbem singulis horis diei ante Sanctissimę Euchariſtię Sacramentum Orationi mentali per horam velit addictos: qui propterea etiam *semper orantes* populari prænominem nuncupantur.

Plurimos huc usque viros pietate insignes, & doctrina celebres edidit hęc congregatio, quas in Chronico Ordinis Romę edito typis Joannis Francisci Buagni an. 1710. fuisse recenset Piffellus, *liber primus caput primum pagina octava*.

Sub Regula S. Augustini militarunt, & adhuc militant etiam plures Ordines Militares, seu Equestres, & in primis *Equestris Ordo Sancti Lazari*, alias de anno 391. institutus, & a Gregorio IX. qui simul Regulam Sancti Augustini his Equitibus servandam tradidit, confirmatus, sed, ut verius videtur, Alexander IV. eumdem Ordinem sub dicta Regula Sancti Augustini approbavit Const. 1. incip. *Cum a Nobis*. Hic tamen Ordo unitus fuit Ordini S. Mauritii a Gregorio XIII. constituit. incip. *Pro commissa*, quam unionem approbavit etiam Clemens VIII. Const. 102. incip. *Decet*.

Equestris Ordo Sancti Sepulcri secundum Mennenium in 2. lib. de Symbol. & origin. *Equestr. ordinum tit. ordo equit. Sancti Sepulcri*, & Patrem Marianum a Malco Minorum de Observantia p. 2. lib. 13. cap. 4. *sua Terre sanctę illustratę*, fertur institutus a Sancto Jacobo Apostolo primo Episcopo Sanctę Civitatis Hierusalem anno 96. post Nativitatem Christi, & 63. post ejus mortem, ad hoc ut assisterent custodię Sanctissimi Sepulcri Domini nostri Jesu Christi. Alii volunt Fundatorem hujus Ordinis fuisse invictissimum Imperatorem Heraclium, ex quo ipse acquisierit S. Sepulcrum, & S. Crucem. Alii dicunt, Fundatorem fuisse Constantinum Magnum, ex quo ejus Mater S. Helena Crucem, & Monumentum Dominicum reperisset, ibique magnificas aedes construxisset, & custodiam, seu curam Militibus quibusdam S. Sepulcri nuncupatis demandasset. Alii tenent, Fundatorem fuisse Carolum Magnum, ex quo ipse ab Aaron Principe Saraceno cit-

ca annum Domini 800. dono accepit Ecclesię Sanctissimi Sepulcri, Calvarii, Montis Oliveti, & Civitatis Hierusalem. Alii communis iustinent, fuisse hunc Ordinem Equestrem S. Sepulcri sub regula S. Augustini fundatum a Godefrido Bullione primo Hierusalem Rege post recuperationem Sanctę Civitatis anno 1099. Hic Ordo anno 1484. unitus fuit ab Innocent. VIII. præclarissimo Ordini Equestri tunc Rhodiensi, nunc Melitenſi. At Alexander VI. anno 1496. considerans, quod Equites Melitenses emittunt Votum Castitatis, quod non emittunt Equites S. Sepulcri, de novo istos ab illis sejunxit, ac diviſit. concedendo facultatem nostro Guardiano sacri Montis Sion Hierusalem tamquam Commissario Apostolico creandi Equites sancti Sepulcri; quę concessio fuit iterum confirmata a Summis Pontificibus Leone X. Clemente VII. & Urbano VIII. & in praxi feliciter perseverat, ut videre est apud P. Petrum Antonium de Venetiis in *Vindario Seraphico Historico*, tom. 1. p. 1. c. 20. & tom. 2. p. 7. c. 8. ubi per extensum dat modum, & formam eos creandi, & dat formulam Litterarum, quę ipsis novellis creatis Equitibus Sancti Sepulcri a dicto nostro Guardiano Hierusalem in dies conceduntur; sed de his uberius infra, cum de Religione Seraphici Patris nostri Francisci.

Equestris Ordo S. Joannis Hierosolymitani, seu Melitenſis sub Regula S. Aug. & propriis Constitutionibus quando, & a quo fuerit institutus? Vide verb. *Hierosolymitani Equites per rot.* ubi multa ad rem.

Equestris Ordo S. Marię Teutonicorum sic dictus, quod sub Patrocinio Beatissimę Virginis a Teutonicis, & pro natione Teutonica institutus sit Hierosolymis sub Regula S. Augustini 1119. a quodam Viro nobili Teutonico, cujus nomen apud nullum Scriptorem, quem legerit, testatur se invenisse Barbosa lib. 1. Juris Eccles. c. 41. n. 167. & in Summa Apostol. dec. verb. *Equites S. Marię Teutonicorum*; ubi dicit, quod dictus Ordo fuit primum dicto anno 1119. Calisto II. Pontifice institutus sub sodalitii specie ad recreandos Hierosolymis, & excipiendos peregrinos Gentis Germanicę; deinde vero ad tutandum eisdem ab incursionibus Barbarorum, confirmatus est Ordo a Celestino III. anno 1192. Barbosa l. c. Tambur. l. c. n. 92. Morigia de origine relig. lib. 4. c. 3. Marulus in ocean. lib. 3. p. 212 & alii.

Equestris ordo S. Joannis Aconensis, & S. Thomę Martyris imitatione prædictorum erectus est sub Regula S. Augustini, & protectione S. Thomę Martyris, a quo nomen desumpserunt, ut constat ex bullis Summorum Pontificum apud Mennenium de *Equestr. ordinib. symbol. & orig. p. 35* ubi refert hanc inscriptionem, ibi: *Magistro, & Fratrib. Militaria Hospitalis S. Thomę Martyris Aconen.* Vocantur etiam Sancti Joannis Aconensis Milites, qui ad exemplum Equitum Sancti Joannis Hierosolymitani in Accone Civitate, seu Ptolemaide infirmis intervehebant; Franciscus Mennenius l. c. Tambur. l. c. n. 93.

Equestris ordo Sancti Jacobi in Hispania, ut tradunt Lucas 10x Episcopus Tudensis, Valæus, Didacus Valera, Ambrosius de Morales, Illescas in *Histor. Pontif. par. 1. lib. 4. cap. 81.* Fr. Emmanuel q. Regul. tom. 1. q. 5. art. 5. apud Barbosa citat. cap. 41. num. 163. & in Summa Apostolic. dec. verb. *equites S. Jacobi de Spatha apud Hispanos* n. 2. (qui tamen eos non sequitur, sed cum aliis tenet contrarium) dicunt, quod institutus fuerit a Ramiro I. Castellę Rege, qui cum parva manu ingentes Maurorum copias vicisset anno 846. ad annem Clavigium, quem Hispani vocant *Clayo* ducente christiano-rum copia Sancto Jacobo Apostolo, quem Rex ipse album, prementem equum. ac vexillum rubra Cruce distinctum manu præferentem ante acies conspicatus est, in tanti Protectoris honorem hanc sacram Militiam instituit. Alii hujus ordinis originem referunt ad Alphonsium IX. Castellę Regem, qui essisset adiutoribus memorabili ad Navas Tolofanas victoria potius, hujusmodi Milites in unum collectos, privatis rebus in commune collatis, Equites ad Fidei defensionem contra Infideles suscipiendam ordinavit. Ipse autem Barbosa l. c. dicit, quod Equites Sancti Jacobi de Spatha apud Hispanos instituti sunt sub Regula Sancti Augustini a quibusdam Hispanis Legionensibus, & Gallicis, qui, bonis in commune collatis, se, suaque devovere tutandis Christianis a Maurorum incursionibus, iis maxime, qui ad S. Jacobum Compostellanum peregrinarentur, ope, & cura Canoniorum Regularium S. Eligii, cujus Cœnobiũ non longe distat a Compostella.

stella. Et hoc anno 1170. Pontifice Alexandro III. Alphonso IX. Castellæ Rege. Utcumque sit, certum est, hunc ordinem fuisse approbatum a dicto Alexandro III. Constitit. 5. incip. *Benedictus Deus 3. Nonas Jul. 1175.*

102 *Equestris Ordo S. Jacobi in Lusitana* eadem habet initia, quæ Ordo S. Jacobi in Hispania, & eandem S. Aug. Regulam proficitur. Et hujus Ordinis privilegia habentur in Constitutione 32. Gregorii XIII. incip. *Ex Apostolica Sedis*; & in const. 24. Pauli V. incip. *Majestatis*; in qua concedit, ut Equites S. Jacobi de Spatha Regni Portugallie contra Infideles per quinquentium militantes ejusdem Militie commendas consequi possit; Tamburin. *l. c. n. 95* Barbosa in *Summa verb. Equites S. Jacobi apud Lusitanos*, & cit. cap. 41 n. 169. & alii apud ipsos.

103 *Equestris ordo S. Mariæ Gloriosa apud Italos*, ut refert Barbosa *cit. c. 41 n. 171* & in *Summa verb. Equites S. Mariæ Gloriosa apud Italos*, qui reponit ipsum inter Militares Regulam S. Augustini observantes, institutus est a P. Bartholomæo de Vicentia ordinis Prædicatorum ejusdem Urbis Episcopo anno 1233. Pontifice Gregorio IX. Tamb. autem *l. c. n. 96*. cum aliis dicit, fuisse institutum temporibus Urbani VI. Cum enim Bononiæ, & Mutinæ tunc temporis nobiles quidam viri a publicis oneribus alienati, prædicto Pontifici supplicasset pro Nova Militia hac instituenda, horum precibus annuit, atque ita novus hic ordo erectus est, & floret maxime Bononiæ & Mutinæ sub nomine S. Mariæ Matris Domini.

104 *Equestris ordo S. Mariæ de Mercede* institutus fuit a Jacobo I. Aragoniæ Rege sub Regula S. Augustini anno 1218. Pontifice Honorio III. Barbosa *cit. cap. 41 n. 171* & in *Summa verb. Equites S. Mariæ de Mercede apud Aragonios*, Marulus in *Oceano Relig. lib. 6 p. 335*. ubi dicit, fuisse extinctum non sine maximo captivorum fidelium damno. Quem ordinem militie sub Regula Sancti Benedicti multi concedunt cum Tamburino *l. c. q. 5 n. 80*.

105 *Equestris ordo S. Mariæ de Monte Carmelo apud Gallos* institutus est a Philiberto Neresitano Gallo sub Regula S. Augustini an. 1697. Pontifice Paulo V. regnante in Gallia Henrico IV. & fuit approbatus a dicto Paulo V. comit. 41 incip. *Romanus*. Barb. *cit. cap. 41. num. 173*, & alii.

ARTICULUS IV.

Quoad tertiam principalem Regulam, & militantes sub ipsa.

1 **T**ertia principalior Regula est Sancti Benedicti ab eodem Sancto instituta circa annum 500. sub Pontifice Symmacho, ut refert Barbosa *lib. 1. Juris Eccl. univers. cap. 41. num. 35*. Vel circa annum 520, ut referunt Miranda *tom. 1. quest. 4. art. 2.* Tamburin. *de Jur. Abbat. tom. 2. disput. 24. q. 1. §. 5. num. 3.* Brugnot. & alii. Sub hac Regula plures erectæ sunt, & militant Congregationes, & Ordines, quorum 85. adducit Tamburin. *cit. disput. 24. quest. 5. per tot.* Bordonus, & alii.

2 *Specuensis, sive Cassinensis, aut Benedictina Congregatio* est prima dicti Ordinis fundata ab ipso Sanctissimo Patriarcha Benedicto anno 520. in sacra specu Subiacensi, quo in loco ipse Sanctus Benedictus primis suis discipulis Mauro, Placido, Fausto, & aliis viva Regula exitit, & postmodum anno 528. ad Cassinum Montem (Divina sic disponente gratia) eadem Congregatio translata fuit. Et ideo *Specuensis*, seu *Cassinensis*, aut *Benedictina* a scriptoribus appellatur. *Specuensis* quidem a prima Sancti Benedicti Conversionis habitatione in dicta specu: *Cassinensis* a traditione Regule, quæ in Monte Cassino Divinitus eidem Sancto Patriarcha Benedicto data est: *Benedictina* autem ab ipsius Sancti nomine. *Cassinensis* tamen appellatio est frequentior cum addito alias Sanctæ Justinae de Padua, de qua infra. Tamburin. *l. cit. num. 3.* Joann. Trithemius *de vir. Illustribus Ord. Sancti Benedicti lib. 1. cap. 3.* Arnold. Wion. *part. 1. ligni vitæ tract. de nobilissim. Antiorum familia §. 10. & part. 2. c. 11.* & alii.

3 *Sicula Congregatio* instituta fuit circa annum Domini 536. a Sancto Placido Abbate, & Martyre, uno ex primis Sancti Benedicti discipulis, & ejus consanguineo, qui postea Melitane una cum sociis a Manucha Barbaro Tyranno martyrio coronatus est die 5. Octobr. anni 541. Tamburin. *l. cit. num. 4.* Arnold. Wion. *2. par. ligni vitæ lib. 3. pag. 247.* & eod. lib. pag. 317. & alii.

Gallica Congregatio a Sancto Mauro Abbate uno pariter primis Sancti Benedicti Discipulis, & ejus consanguineo, & condiscipulo Sancti Placidi instituta fuit in Gallia circa annum Domini 542. in Monasterio Glanofoliano; Unde & Congregatio *Glanofoliana* a primo hoc Monasterio, & *Maurina* a Mauro fundatore. & *Gallica* a Regione nuncupatur. Tamburin. *l. cit. num. 5.* Vincent. Bellocagen. in *specul. histor. lib. 21. cap. 67.* Trithemius *de vir. Illustrib. S. Benedicti lib. 3. cap. 2.* & alii.

Benchorensis Congregatio in Hibernia a Sancto Comogello Abbate fundata fuit circa annum Domini 570. & Benchorensis appellata est a primi Monasterii nomine. Tamburin. *l. cit. num. 6.* Arnold. Wion. *2. par. ligni vitæ lib. 5. cap. 11.* Carolus Sigon. *de Regul. Ital. lib. 2. sub anno 613. & 614.* Petrus Record. *Histor. Mon. giornat. 1. de Ordine Sancti Benedicti*, & alii.

Sancti Augustini Cantuariensis Congregatio in Anglia fuit inchoata circa annum 596. a prædicto Sancto Augustino Cantuariensi Archiepiscopo, & est sic nuncupata ab ejus nomine. Dicitur Sanctus Augustinus erat Italus Romanus Monachus, & Præpositus Monasterii Sancti Andree Ordinis Sancti Benedicti. Unde missus a Sancto Gregorio Papa I. cum aliquot sociis Monachis in Angliam ad illius gentis conversionem, ibidem inchoavit præfatam Congregationem, creatus deinde Cantuariensis Archiepiscopus. Tamburin. *loc. cit. numer. 7.* Beda in *histor. Anglic. lib. 1. a cap. 21. & lib. 2. c. 2. & 3.* Trithemius *lib. 4. cap. 48.* Arnoldus Wion. *2. part. ligni vitæ lib. 2. cap. 20.*

Valleclarenfis, seu Sirbitana Congregatio inchoata fuit circa annum Domini 620. a Sanctis Viris Donato Sirbitano & Joanne Gotho Monasteriorum Valliellare Fundatoribus, & est sic nuncupata a loco *Valleclarenfi*, & a *Sirbitano* principali fundatore. Tamburin. *loc. cit. num. 8.* Arnold. Wion. *2. part. ligni vitæ lib. 5. cap. 11.* Carolus Sigonius *de Regib. Ital. lib. 2.*

Lirinensis Congregatio in Gallia, sic dicta a celeberrimo Monasterio Lirinensi in Insula Lirina prope mare Provincia erecto a Sancto Honorato Nicomedie Regis Filio, ac primo illius loci Abbate, & deinde Arelateni Archiepiscopo; inchoata fuit circa annum 470. & illius Instituta, & Constitutiones retinuit usque ad annum 641. tempore Sancti Amandi Abbatis, qui relictis Constitutionibus primi hujus Congregationis Fundatoris, Regulam Sancti Benedicti ad amissum in Lirinensi Monasterio cum suis Monachis observavit. Tamburin. *loc. cit. num. 9.* Arnold. Wion. *2. part. ligni vitæ lib. 3. sub die 29. Maii*, Petrus Recordatus *giornat. 1. de Congr. S. Benedicti*.

Floriacensis Congregatio fundata fuit circa annum 651. a quodam Floro comite Theoberti Francorum Regis clarissimo, ab ejus nomine nuncupata est *Floriacensis*, & præcipuum ejus Monasterium Floriacense ab eodem in uno & propriis prædiis ædificatum, fuit postea receptum sub protectione Sedis Apostolicæ, ac multis privilegiis, & statutis decorato anno Domini 1063. ab Alexandro II. Constituit. incipient. *Si in Apostolica Sede*; Tamburin. *loc. cit. num. 10.* S. Oddo Abbas, & Avmo ejusdem Monasterii alumni in *Bibliotheca Floriacensi*, Arnold. Wion. *2. part. ligni vitæ lib. 4. cap. 11.* Marcus Antonius Scipio in *lib. Elog. Abbat. Adonis Cassini in Elogio S. Mauri Abbatis*.

Ingirviensis, seu Giribema Congregatio in Anglia excitata est circa annum Domini 700. a S. Vvilphrido, & Sancto Benedicto Biscepio, a quo aliquando *Biscepia Congregatio* nuncupata est, licet communis *Giribemi* vocetur. Hujus Congregationis Alumnus fuit Venerabilis Beda, Tamburin. *loc. cit. num. 11.* Raynerus *lib. de Apost. Benedicti in Anglia. sect. 2. §. 2.* Joann. Trithemius *de vir. Illustr. Ordin. Sancti Benedicti lib. 2. cap. 19.* Arnold. Wion. *2. part. ligni vitæ lib. 5. cap. 11. & lib. 3. sub die 12. Jan. & alii.*

Fuldensis Congregatio in Germania erecta fuit in Germania circa annum Domini 750. a Sancto Bonifacio Anglo Regii stemmatis primum Monacho, deinde Archiepiscopo Moguntino, & a Monasterio Fuldensi in Buchonia Silva constructo *Fuldensis Congregatio* est nuncupata. Tamburin. *l. cit. num. 12.* Trithemius *de vir. Illustr. lib. 1. c. 5. lib. 2. cap. 24. & lib. 3. cap. 171.* Wion. *2. part. ligni vitæ lib. 3. sub die 5. Junii.*

Dunstanensis Congregatio in Anglia initium sumpsit a Sancto Dunstano Abbate circa annum Domini 900. & ab ejus nomine est sic appellata. Tamburin. *l. cit. num. 13.* Raynerus *de Apost. S. Benedicti lib. 3. c. 231. & lib. 4. c. 107.* Arnold. Wion. *2. part. ligni vitæ lib. 3. sub die 19. Maii.*

clv

13 *Cluniacensis Congregatio in Burgundia* sic dicta a primo ejus Monasterio Cluni in Burgundia apud Civitatem Maticonensem extracto opera Guillelmi Pii Aquitaniæ Ducis, incipit circa annum Domini 910. Primus hujus Congregationis Abbas fuit S. Berno, qui in prædicto Monasterio sexdecim annorum spatio Monasticam disciplinam cum pluribus aliis ad amissum observavit, cui defuncto successit S. Oddo, quem Barbosa *lib. 1. Jur. Eccl. univers. cap. 41. num. 55.* & alii dicunt hujus Congregationis Fundatorem. Tamburin. *loc. cit. num. 14.* Miranda in *Manual. Prælat. tom. 1. quest. 4. art. 2.* S. Anton. *part. 2. tit. 15. cap. 13. §. 2.* Suarez *tom. 4. de Rel. 17. 9. lib. 2. c. 3. n. 1.* & alii.

14 *Camaldulensis Congregatio* sic dicta a Valle Camaldula in Tuscia non longe a Florentia inter Appennini jugâ instituta fuit a S. Romualdo Patritio Ravennate Monacho Benedictino circa annum 967. & approbata fuit ab Alexandro II. Constituit. 1. incipient. *Nulli*; Barbosa *loc. cit. num. 46.* Tamburin. *loc. cit. num. 15.* S. Antonin. *part. 2. tit. 1. cap. 15.* Silvester Marulus in *Oceano Relig. lib. 2. cap. 22.* Suarez *tom. 4. de Relig. tract. 9. lib. 2. cap. 3. num. 7.* & alii. Ex eadem Congregatione prodierunt Eremitani Montis Coronæ, & S. Michaelis de Murano. Et hos Camaldulentes Eremitas Montis Coronæ separavit ab illis Eremiti Camaldulenses, & Sancti Michaelis de Murano Paulus III. Constitit. 1. incip. *Rationi*; Barbosa *l. cit.* & alii apud ipsum.

15 *Fontis, seu Montis Corylli Congregatio* sic appellata a Fonte Coryllo in Monte Appennino in radicibus Montis prope Civitatem Callientem in statu Urbinatensium instituta fuit a Landulpho Monacho Benedictino circa annum Domini 1008. & postea hæc Congregatio unita fuit Congregationi Camaldulensi. Tamburin. *loc. cit. num. 16.* Barbosa *loc. cit. num. 47.* Augustin. Fortun. in *histor. Camaldulens. lib. 5. a cap. 6. usque ad 14.* & alii.

16 *Hirsfeldensis Congregatio in Germania* sic dicta ab Hirsfeldia, ubi incæpit, initium sumpsit anno circiter 1020. sub D. Menelichero Abbate, qui aliqua Monasteria in Hirsfeldia sub strictiori Regulæ Benedictinæ observantia reformavit; Tamburin. *loc. cit. num. 17.* Trithemius *lib. 1. de vir. Illustr. Ordin. S. Benedicti cap. 9.* Arnold. Wion. *2. part. Ligni vitæ lib. 5. cap. 11.*

17 *Sanctimonialium Damianitarum Congregatio* sic dicta a Monasterio Sancti Damiani Assisinat, ubi Moniales sub Regula Sancti Benedicti olim degebant, ut expr. licet patet ex pluribus privilegiis Ordinis Damianitarum concessis a diversis Summis Pontificibus, & signanter a Gregorio IX. Constituit. incipient. *Pontificiam 3. Nonas Maji 1235.* in qua hæc prædicta verba habentur: *In primis siquidem statuente, ut Ordo monasticus, qui secundum Deum, & Sancti Benedicti Regulam, atque institutionem, Monialium inclusarum Sancti Damiani Assisinat in eodem loco institutus esse dignoscitur &c.* Idem repetit in alia sua Constitutione sub dat. Perusti 10. Kal. Augusti. & in alia sub dat. Reate 4. Kal. Augusti 1236. & in alia sub dat. Viterbii 18. Kal. Maii 1237. Idem habet Innocent. IV. in sua Constituit. qua quedam privilegia confirmat Abbati Monasterii Sanctæ Catharinæ Casarugulan. sub dat. Lugduni 4. Nonas Octobris 1246. Alexander IV. sub dat. Neapoli 2. Kal. Maji 1255. & sic plures alii. At nunc hujusmodi Moniales fere omnes Regulam Seraphici Patris N. S. Francisci profitentur, prout est eis a Sancta Sede concessum; Tamburin. *l. cit. num. 18.* & alii.

18 *Sanctimonialium Camaldulensium Congregatio*, quæ in Italia satis numerosa existit. Regulam S. Benedicti, & Instituta Monachorum Camaldulensium observat. Tamburin. *loc. cit. num. 19.* & alii.

19 *Vallis Umbrosæ Congregatio* sic dicta a Valle densissimis arboribus constituta prope Florentiam, instituta est a S. Joanne Gualberto Monacho Benedictino circa annum 1012. quam primus privilegii decoravit, confirmavit, & sub Sedis Apostolicæ protectione recepit Urbanus II. Constitit. 1. incipient. *Cum universis*; Tamburin. *loc. cit. num. 20.* Miranda in *Manual. Prælat. tom. 1. quest. 4. art. 2.* Marulus in *Oceano Relig. lib. 2. p. 120.* Morigia *de Origin. Religion. lib. 1. c. 15.* B. Benignus Generalis Vallumbrosæ *lib. 1. suarum Epistoliarum Epist. 13.* & alii.

20 *Congregatio Sanctimonialium Vallis Umbrosæ* plura habet Monasteria erecta sub Regula S. Benedicti, & Instituto S. Joannis Gualberti. Quorum Monasteriorum tres fuerunt principales Instituites, scilicet S. Veridiana Florentina, S. Humilitas Faventina, & B. Berta item Florentina, Tamb.

loc. cit. num. 21. Eudoxius Locatellus in *vita S. Joannis Gualberti in fine*.

Carvensis Congregatio sic dicta a principali ejus Monasterio in Metelliana Cava septimo a Salerno milliario a S. Alterio Abbate Sanctæ Trinitatis Cavæ constructo, qui dicta Congregationis Institutor fuit, incipit circa annum 1050. Tamburin. *lib. cit. num. 22.* Arnold. Wion. *2. par. ligni vitæ lib. 5. c. 11.* Joannes Abbas Capuanus in *vita prædicti S. Alferii*.

Vivariensis Congregatio inchoata fuit circa annum 1064. a quibusdam Monachis Abbatie Castellanaensis, quapropter quibusdam *Congr. Castellanaensis* appellata fuit. Arnold. Wion. *2. par. ligni vitæ lib. 5. c. 11.* Tamburin. *loc. cit. n. 23.* & alii.

Sancti Lanfranchi Congregatio in Anglia fuit erecta in Anglia circa annum 1077. ope prædicti Sancti Lanfranchi, Raynerus *de Apostat. Benedicti in Anglia sect. 2. §. 2.* & 3. Tamburin. *loc. cit. num. 24.*

Sancti Araldi Congregatio ab eodem S. Martyre cum sociis suis fuit excitata circa annum 1080. in Civitate Mediolanensi, & sub Instituto S. Joannis Gualberti, diu floruit in Gallia Cisalpina, & post Martyrium S. Araldi, & Sociorum a B. Andrea Sarumensi, & Discipulo S. Joannis Gualberti moderata fuit, & postmodum Congregationi Vallumbrosanæ unita est. Eudoxius Locatellus in *addit. M. S. ad vitam S. Jo. Gualberti*; & *Generalium ejusd. Ord. in addit. ad vitam B. Rodulphi II. Generalis Vallis Umbrosæ*, Tamburin. *loc. cit. n. 25.* & alii.

Hirsangensis Congregatio sic dicta, quia in Hirsangensi Monasterio apud Germanos valde conspicuo reformata fuit, instituta est circa annum 1080. a S. Guillelmo S. Aurelii Abbate in Confinibus Suevorum Spirensis Diocesis; Tamburin. *l. c. n. 26.* Trithemius *lib. 2. de vir. Illustr. Ord. S. Benedicti c. 9.* Arnold. Wion. *2. p. ligni vitæ lib. 5. c. 11.*

Grandimontensis Congregatio sic dicta a Monte quodam prægrandi, ubi principale ejusdem Congregationis conditum est Monasterium in Diocesi Lemovicensi in Gallia, instituta est circa annum 1080. a S. Stephano Albanensi sub Regula S. Benedicti; Tamburin. *loc. cit. num. 27.* Barbosa *cit. lib. 1. Jur. Eccl. univers. cap. 41. n. 49.* Marulus in *Oceano Relig. lib. 2. p. 120.* Miranda in *Manual. Prælat. tom. 1. q. 4. art. 2.* & alii.

Cisterciensis Congregatio sic dicta a Valle Cistercii, ubi primum ejus Monasterium extructum est in Diocesi Cabillon. in Burgundia apud Gallos, instituta fuit a S. Roberto Abbate circa annum 1098. & confirmata fuit ab Eugenio III. Constitit. 2. inc. *Sacrofancta*. Tamburin. *loc. cit. n. 21.* Barbosa *loc. cit. n. 50.* S. Antonin. *part. 2. tit. 18. c. 12. §. 18.* Marulus in *Oceano Relig. lib. 2. p. 153.* Morigia *de Origin. Relig. lib. 1. cap. 28.* & alii.

Pontavenis Congregatio Eremitarum sic dicta a solitudine Fontaveni, ubi primum ejusdem Congregationis Monasterium extructum est, instituta fuit anno 1120. a B. Richardo Monacho Cisterciensi. Tamburin. *loc. cit. n. 20* & alii apud ipsum.

Fontis Ebraldi Congregatio sic dicta a celebri Fonte, juxta quem primum hujus Familie Monasterium edificatum est in Diocesi Pictaviensi in Gallia, instituta est a S. Roberto Blesio Parisiensi Monacho Benedictino circa annum 1117. Hujus Congregationis Monasteria sunt fere duplicia, idest Virorum, & Feminarum solo muro distincta. Præfides viris, & feminis Abbatissa electa semper a Monialibus. Barbosa *loc. citat. num. 61.* Tamburin. *loc. cit. num. 30.* Claudius Robert. in *Gallia Christi. tit. de Abbatibus lib. 1. verb. Fons Ebraldi*, & alii.

Savignacensis Congregatio sic dicta a primo ejusdem Monasterio Savignaci constructo, incipit circa annum 1121. & a B. Serjeone Savignacensi Abbate unita fuit cum triginta Cenobiis, quæ eo tempore prædictus Abbas hujus Congregationis Generalis gubernabat, universalis Congregationi Cisterciensi. Tamburin. *loc. cit. num. 32.* Chrost. Henriquez in *suo Menologio sub 4. Id. Sept. in annot. Paulus Longius in Chronico Litzensis Eccl. sub anno 1122.*

Mellicensis Congregatio sic dicta a primo ejusdem Monasterio Mellicensi non longe a Vienna Austria constructo, instituta est anno 1122. a Don Sigibaldo Abbate dicti Monasterii sub Regula S. Benedicti. Tamburin. *loc. cit. n. 31.* Trithemius *l. 1. de vir. Illustr. Ord. S. Benedicti cap. 9.* Arnold. Wion. *2. part. ligni vitæ lib. 5. cap. 11.*

Montis Virginis Congregatio sub Regula S. Benedicti instituta fuit a S. Guillelmo Vercellensi Monacho Benedictino circa annum 1121. sic dicta a Monte Virgiliano, in quo olim Virgilius celebratissimus Poeta amoenissimum hortum habuit, in quo Monte extructum magnificentissimum Monasterium cum Ecclesia sub titulo Beatissimæ Virginis Constantinopolitanæ a Balduino Imperatore pretiosis Reliquiis, ornamentis, & privilegiis deco-

de orata. Hæc Congregatio, quæ Regnum Neapolitanum non egreditur, fuit confirmata prius per Joannem Episcopum Avellinen. sub anno 1126. & a Roberto sub anno 1132. & a Guillelmo iudem Episcopo Avellinen. sub anno 1182. & deinde ab Alexandro III. a Lucio III. & a Cælestino III. ut apparet in huius ultimi Constit. *Religiosam vitam*. Tambur. *loc. cit. n. 33.* Barboſa *loc. cit. num. 62.* Ovidius de Lutiis huius Congregationis Monachus in *relatione Sanctissimæ Virginis B. Mariæ Montis Virginis*, & alii.

33 *Guillelmitarum Cong.* instituta est a S. Guillelmo Vercellensi Monacho Benedictino anno 1124. & ab ipſo nomen deſumpſit. Monasteria totius Congregationis dicuntur eſſe 47. fere omnia per Italiam; Carb. *loc. cit. n. 61.* Marulus in *Ocean. Rel. lib. 2. p. 101.* Carolus de Tapia in *Authent. Ingressi*, verb. *Monasteria cap. 4.* & alii.

34 *Adeſt & alia Guillelmitarum Cong. in Gallia* sic dicta a S. Guillelmo Aquitanæ Duce, & Piſtavenſium Comite ejuſ Fundatore, quæ inceperit circa annum 1156. quam fuiffe fundatam ſub regula S. Auguſtini diximus verius eſſe ex Barboſa & aliis *art. antecedenti num. 43.* At Tamburin. *loc. cit. n. 20.* probat ex multis fuiffe fundatum ſub Regula S. Benedicti. Vide Barboſam *l. c.* & Tamburin. *l. c.*

35 *Florenſis Congr.* sic dicta a Joanne de Flore Cœnobio inſigni, & primaria Sede huius Congregationis, instituta est in Calabria prope Colentiam anno 1196. a B. Joachimo Monacho Cisterciens. & Abbate Cortii; Decurſu autem temporis unita est Congregatio Cisterciens. Tamburin. *l. c. n. 36.* Marulus in *Ocean. Relig. lib. 2. q. 177.* & alii.

36 *Humiliatorum Cong.* instituta est a quibusdam Nobilibus Mediolanenſibus, qui poſt dirutam patriam a Federico Anodardo juſſi abire exules in Germaniam, inde humilitate, & precibus regressum in Mediolanum iterum ſunt adepti, quia vero veſtibis albis induti poſtliminum imperarunt, eiſdem veſtibis Deo inſervire decreverunt anno 1196. ſub Cælestino III. Fertur autem a multis Inſtitutorem fuiffe B. Joannem Sacerdotem Comenſem, quia ipſe inter prædictos nobiles primus erat, & præcipuus. Hanc Congregationem extinxit S. Pius V. & Sedi Apoltolicæ omnes Abbatie, Præpoſituræ, beneficia, & omnia bona reſervata fuerunt, ut in ſua Conſtit. 19. incip. *Quemadmodum ſollicitus Pater*, & hoc, ut vindicaret gravem injuriam illatam S. Carolo Borromæo Cardinali, & Archiepiſcopo Mediolanenſi, & ejuſdem Congregationis reſormatori; cum neliçio quis ex Humiliatis, aliorum perſuaſu in eum clopetam duabus glandibus plumbeis onuſum exoneravit, illatio interim non ſine Divino miraculo Sancto Cardinale Archiepiſcopo anno 1596. die 26. Octobris. Joannes Petrus Guſtavius in *vita S. Caroli Borromæi lib. 2. & 23.* Carolus de Tapia in *Authent. Ingressi verb. Monasteria cap. 45.* Barboſa *loc. cit. num. 65.* Tamburin. *l. c. num. 37.* S. Antoninus 2. *part. Hiſtor. tit. 25. cap. 22.* & alii.

37 *S. Pauli primi Eremitæ Cong.* ab Eufebio Strigoniens. in Monasterio S. Jacobi Parachi in Regno Hungariæ fundata est anno Domini 1215. Huic Congregationi, quia Paulus Veſperienſis Episcopos quædam S. Pauli primi Eremitæ indixit ſervanda præcepta, cum præſcripto tamen S. Benedicti, Regula S. Pauli primi Eremitæ nuncupata est. Arn. Vvion. 2. *part. ligni vite lib. 1. cap. 71.* citans Trithemium, Tamburin. *loc. cit. n. 38.*

38 *Silveſtrina Congreg.* instituta est a S. Silveſtro Guzzolino nobili Auximienſi Monacho Benedictino anno 1231. ab ejuſ nomine *Silveſtrina* appellata, et confirmata fuit ab Innocentio IV. Conſtituit. 6. incipient. *Religiosam vitam*. Barboſa *l. cit. num. 67.* Tamburin. *l. cit. num. 39.* S. Antonin. 2. *part. hiſtor. tit. 15. c. 23. §. 2.* et alii.

39 *Vallumbroſellæ Congregat. in Gallia* excitata est in Gallia a Sancto Ludovico Rege ob eximiam ejuſ devotionem in Sanctum Joannem Gualbertum, in cujuſ honorem conſtruxit magnificum Monasterium prope Lutetiam Pariſiorum, eidemque alias univit Abbatias, in quibus Inſtitutum Monachorum Sancti Benedicti una cum Vallumbroſellæ Conſtitutionibus obſervatur. Blaſius Milaneſius Generalis Vallis Umbroſæ in *tract. de miraculis*, & *Reliquiis Sancti Joannis Gualberti*, Eudoxius Locatellus 2. *lib. 2. vita Sancti Joannis Gualberti* c. 27. Tambur. *l. cit. n. 40.* et alii.

40 *Vallis Cantium Congregatio* sic dicta Gallicæ a *Val des Chous* prope Divionem Urbem Gallie in Ducatu Burgundiæ, instituta fuit a Viardo quodam Monacho Benedictino anno 1240. ſub Gregorio IX. a quo fertur confirmatum fuiffe. Tambur. *l. cit. num. 41.* Barboſa *l. cit. num. 68.* Miræus de *ſtat. Ec.*

clæſ. Catholic. lib. 1. cap. 4. Claud. Robert. in *Gallia Christian. tit. de Abbat. lit. 7.* et alii.

Sancti Nicolai de Arenis Congregat. in Sicilia apud Catanam Civitatem inceperit circa annum 1300. & deinde anno 1506. cum quinque aliis Monasteriis unita est Congregationi Caſſinenſi. Vvion. 2. *part. ligni vite cap. 11.* Tambur. *loc. cit. n. 42.*

Cælestina Congr. fundata est a Sancto Petro Morono Monacho Benedictino (dictus est Moronus a monte Morono Regni Neapolitani, quem Religioſus incoluit) anno Domini 1274. *Cæleſtinorum* autem nomen ſortita, est quia ejuſ Fundator Sanctus Petrus Summus Pontifex electus Cæleſtinus V. vocari voluit, & licet ipſe Pontificatus honorem dimiſerit, ejuſ tamen Congregatio cum honorifico Cæleſtinorum nomine remanſit. Sanctus Cœleſtinus V. Conſtituit. 1. incipient. *Eſſi cunctos*, & eamdem Congregationem confirmavit, & ſub protectione Sanctæ Sedis Apoltolicæ recepit Benedictus XI. Conſtituit. incipient. *Religiosam vitam*. Barboſa *l. cit. num. 69.* Tamburin. *l. cit. num. 43.* Miranda in *Manual. Prælator. tom. 1. queſt. 4. art. 2.* Morigia de *origin. Relig. lib. 1. cap. 36.* Marulus in *Ocean. Relig. lib. 4. p. 309.* & alii.

Vallis Scholasticorum Congregatio Gallie in Campania inſtituta est circa annum 1201. a quatuor Lutetianis Theologiæ Profeſſoribus, nempe Guillelmo, Richardo, Everardo, & Manasse in abdita Valle Campaniæ Belgicæ verſus Lingonas, quam Lingonenſium Episcopos anno 1213. & Honorius III. Summus Pontifex Nonis Martii 1218. approbarunt, & confirmarunt. Hæc Congregatio Regulam Sancti Benedicti profitebatur, ut tradit Vvion. 1. *part. ligni vite cap. 71.* quamvis modo ex Renat. Choppin. *lib. 2. Monastic. tit. 1. num. 01.* Regulam Sancti Auguſtini ſequatur, Tambur. *l. cit. num. 44.* & alii apud ipſum.

Olivetana Congregat. sic dicta a Monte Olivarum in Comitatu Ilicenſi olim Dioceſis Aretinæ, nunc vero Dioceſis Pientinæ non longe a Senis, ubi primum ejuſ Monasterium est erectum, & dicitur Mons Olivetæ major, instituta fuit a tribus nobilibus Senenſibus, Beato Bernardo Ptolemæo Philoſophiæ Profeſſore, Ambroſio Piccolomineo, & Patrio de Patriis anno 1319. ſub Pontificatu Joannis XXII. qui eam approbavit Conſtituit. 1. incipient. *Cum a Nobis*. Marulus in *Ocean. Relig. lib. 1. cap. 37.* Tambur. *l. cit. n. 45.* Barboſa *loc. cit. n. 91.* & alii.

Benedictina Congregat. Nigorum in Anglia sub anno 1335. veræ, & propriæ Congregationis formam ſumpſit, cum antea ſub latiori quodam Inſtituto, quod nec Communitatem, nec certa præcepta continebat, vigeret, & creditur fuiffe excitatam per Episcopos illos Sanctos Auguſtinum, Dunſtanum, & Lanfrancum in Anglia tunc temporis Sanctitate inſignes. Raynerus *lib. de Apoſt. Benedict. in Anglia ſect. 2. §. 3. p. 211.* & ſeq. Tambur. *l. cit. n. 46.*

Sanctæ Burgæ Viduæ, ſive Birgittæ Congregat. instituta est in Angliâ anno 1340. a prædicta S. Burgæ, ſive Birgittæ Viduâ, quæ Congregatio in paucis Monasteriis dilatata est, & tempore ruine, & vaſtationis Divini cultus ſub Henrico VIII. extincta est. Trithemius *lib. 1. de Vir. illuſtr. ordin. Sancti Benedicti cap. 3.* Arnold. Vvion. 1. *part. lig. vit. cap. 11.* Tambur. *l. cit. n. 47.*

Cisterciens Congregat. in Regnis Castellæ instituta est anno 1225. a P. Martino de Vargas, nato in Regno Caſtellæ in Civitate Xeres de la Fontera, auctoritate Martini V. Conſtituit. incipient. *Pia ſupplicium Vota*. Tambur. *loc. cit. n. 48.* Chryſoſt. Henriquez in *Meuologio Cisterciens. part. 2.* ubi de privileg. p. 245. & ſeq.

Genueſis Congregat. quæ & Sancti Hieronymi de Silvaria a quibusdam nuncupatur, inſtituta est in Liguria anno 1415. & poſtea unita fuit Congregationi Caſſinenſi, ut, relicto ejuſ Fundatore, referunt Tambur. *loc. cit. n. 48.* & Arnold. Vvion. 1. *part. Ligni vite c. 11.*

Bursfeldenſis Congr. in Germania ſuum ſumpſit initium, & nomen a quodam Monasterio extracto in Oppido, quod *Bursfeldia*, dicitur Dioceſis Moguntinæ, eo fere tempore, quo Conſtantienſe Concilium terminabatur. Trithemius *lib. 1. de vir. illuſtr. ordin. S. Benedicti c. 12.* Tambur. *l. cit. n. 49.* Barboſa *l. cit. n. 40.*

Sagienſis Congr. ſub Regula Sancti Benedicti cum magna obſervantiâ Floruit anno 1454. Carolus Fernandez *lib. de obſervant. Regul. Sancti Benedicti ad Sagien. Monachos directo*, Arnold. Vvion. 2. *part. ligni vite cap. 11.* Tambur. *loc. cit. num. 51.* ubi fertur ſe non reperiſſe, quo loco, aut quo Inſtitutore inceperit.

51 *Sancti Bernardi Congregatio Cisterciens in Italia* instituta est circa annum 1497. inſitante Mediolanenſium Duce Ludovico Maria Sforia, ut clare conſtat ex Bulla erectionis Alexandri VI. incipient. *Platanus*, Chryſoſt. Henriquez de *privilegiis Cisterciens. pag. 393.* & ſequent. Tamburin. *loc. cit. num. 52.*

52 *Cafalis Sancti Benedicti Congregatio* inceperit, ſeu potius reſormata fuit circa annum 1494. in Gallia, ut habetur in Conſtituto Leonis X. incipient. *Sacroſanctæ*. & nomen deſumpſit a Monasterio in eo Pago fundato. Barboſa *l. cit. n. 13.*

53 *Sanctæ Juſtinæ de Padua Congregatio Caſſinenſis* sic dicta a primo ejuſ Monasterio, & totius familiæ Capite Patavii ſub Patrocinio Sanctæ Juſtinæ Virginis, & Martyris ejuſdem Urbis alumnae erecto, inſtituta fuit anno 1410. a F. Ludovico Baldo Benedictino Ordinis Cluniacensis, ut ſcribit Barboſa *loc. cit. num. 74.* ſeu, ut verius ſcribit Tamburin. *loc. cit. numer. 54.* a D. Ludovico Barbo Patritio Veneto, & Canonico Sancti Georgii de Alga. Deſiit autem hæc Congregatio appellari *Sanctæ Juſtinæ* anno 1503. quo illi unitum est Monasterium Caſſinenſe eo pacto, ut *Caffinenſis*, imposterum vocaretur ob reverentiam Archiepiscopi Montis Caſſini, ut habetur ex Conſtitutione Jul. II. incipient. *Super Cathedrali*, ibi: *Nec non Congregationem ipſam propter nomen, & Dignitatem Monasterii huiusmodi, q. ſod aliorum Monasteriorum dicti Ordinis Caput est, ut præferatur, de cetero Caſſinenſem Congregationem, alias Sanctæ Juſtinæ, nuncupari debere.* Tambur. *loc. cit. num. 54.* Barboſa *loc. cit. num. 74.* Marulus in *Ocean. Relig. lib. 1. pag. 84.* Morigia de *origin. Relig. lib. 1. cap. 44.* & præ ceteris D. Jacobus Cavaci in ſua *Hiſtoria Cœnobii Sanctæ Juſtinæ* eloquentiſſime conſcripta.

54 *Sancti Michaelis de Murano Congregatio* Eremitarum inſtituta ante tempora Leonis X. ac in multis Monasteriis, in quibus vita Eremitica ſub Regula Sancti Benedicti, & Inſtitutis Sancti Romualdi Abbatii propagata est. Deinde vero a prædicto Leone X. redacta fuit hæc Congregatio, & unita Congregationi Eremiti Camaldulensis, cui univit etiam Eremitas Montis Coronæ, ut patet ex ejuſ Conſtituto. 2. incipient. *Eſſi a ſummo*. At tamen Paulus III. Conſtituit. 2. incipient. *Rationi*, Eremitas Montis Coronæ a Camaldulensibus ſeparavit, & diſtinctam Congregationem conſtituit. Barboſa *loc. cit. num. 46.* Tambur. *l. cit. n. 55.* & alii.

55 *Montis Corona Congregatio*, alias Grotana Congregatio inſtituta fuit circa annum 1520. a Paulo Juſtiniano Patritio Veneto, & Monacho Camaldulens. Barboſa *l. cit. num. 46.* Tamburin. *loc. cit. num. 56.* Arnold. Vvion. 1. *part. ligni vite c. 30.* & alii.

56 *Congreg. Eremitarum Camaldulensium*, quamvis prius eſſet eadem cum Congregatione Cœnobitarum, modo tamen est diſtincta Congregatio, eamque ab illa ſeparavit Paulus III. Conſtituit. 1. incipient. *Rationi congruere*; Tamburin. *loc. cit. num. 57.* Barboſa *l. cit. num. 44.* Franciscus Petrarcha de *vita ſolitaria tr. 3. lib. 2. c. 16.* & alii.

57 *Vallioleſiana Congr. Sancti Benedicti de Obſervantia* sic dicta a Monasterio totius Congregationis Capite, conſtituto in Civitate Vallioleſi, fundata fuit anno 1520. a Joanne Monacho Benedictino ſub Regula Sancti Benedicti, & Conſtitutionibus Caſſinenſium, alias Sanctæ Juſtinæ, additis tamen aliquibus particularibus. Tambur. *l. cit. n. 57.* Barboſa *l. cit. n. 42.* & alii.

58 *Lufitana Congr. Sancti Benedicti* in Regno Portugalliæ in Provincia Interamnenſi non longe a Civitate Brachara inceperit in Monasterio Sancti Martini de Tibæas circa annum 1549. Hæc Congregatio habet ſub ſe ultra viginti Monasteria Virorum, & Monialium plura. Tamburin. *l. cit. num. 58.* ubi dicit, ſe non reperiſſe huius Congregationis Auctorem. Barboſa *l. cit. n. 43.* & alii.

59 *Ulyſſiponenſis Congr. Sancti Benedicti* sic dicta a nobili, & magnifico Monasterio in Ulyſſiponenſi Civitate extracto, fundata fuit anno 1549. a D. Jacobo de Murcia Ordinis Sancti Hieronymi, & Sancti Nicolai in Portugallia Abbate Commendatario. Tambur. *l. cit. n. 59.* Arnold. Vvion. 2. *part. Ligni vite cap. 11.* in fine & alii.

60 *Melidenſis Congr. Sancti Benedicti* sic dicta a *Melide* Inſula juxta Ragutium in Dalmatia, ſaltem quoad novam reſormationem ſurrexit circa annua 1560. ope, & induſtria D. Chryſoſtomi Caſſinenſis Monachi Archiepiſcopi poſtea Ragufini. Arnold. Vvion. *l. cit. p. 609.* Tambur. *l. c. n. 60.*

61 *Fulienſis Beate Mariæ Virginis Congregatio* sic dicta a Monasterio ſuo principali in Regno Gallie apud Tololan, in

quo Beata Virginis Imago inter folia depicta cernitur, fundata fuit a D. Joanne Burerio ejuſ Abbatie prius Commendatario anno 1583. & confirmata fuit a Sixto V. Conſtit. incip. *Religioſos Viros*. Barboſa *l. cit. n. 65.* Tambur. *loc. cit. n. 61.* & alii.

Cisterciens Congregatio in Aragoniæ, Navarræ, Valentie, Cataluniæ, & Majoricæ Regnis excitata fuit circa annum 1616. promovente Philippo III. Hispaniarum Rege Catholico, & Paulo V. Pontifice approbante, ut patet ex ejuſ Conſtitutione incipient. *Pæſtoralis Officii*; Chryſoſtom. Henriquez de *privilegiis Cisterciens. pag. 448.* Tambur. *l. cit. n. 62.*

Cisterciens Congregatio Romana circa annum 1623. propriam formam ab aliis Cisterciensium Congregationibus diſtinctam habere cepit induſtria D. Veſpaſiani de Angelis primi ejuſdem Congregationis Præſidis Generalis, & ope Eminentiſſimi Cardinalis Ubaldini Comproteſtoris, ut patet ex Conſtituto Gregorii XV. incipient. *Sacroſancti Apoſtolatus*, & ex Litteris dicti Cardinalis Ubaldini relat. a Tamburin. *l. cit. num. 63.*

Fulienſis Congregatio Reſormatorum Sancti Bernardi in Italia particulare hoc nomen ſortita est, & ab illa Gallie ſeparata, approbata est anno 1630. ab Urbano VIII. ut apparet ex ejuſ Conſtit. incip. *Ad ceteros*, relat. a Tamburin. *loc. cit. n. 64.*

Congregatio Cisterciens Beate Mariæ Virginis Calabriæ, & Lucania excitata est circa annum 1633. a D. Emmanuele de Peluſio vigore Bullæ Urbani VIII. incip. *Sacroſancti Apoſtolatus*, relat. a Tambur. *l. cit. num. 65.*

Scotorum Congregatio ſub Regula Sancti Benedicti, a quo Fundatore, & quo tempore fuerit inſtituta, ignoratur, ut ex Alexandro de Roma *lib. de feroc. Scotorum cap. 12.* referit Tamburin. *loc. cit. num. 66.* & de ipſa ſcribit Trithemius *lib. 1. de Vir. illuſtr. Ordinis Sancti Benedicti cap. 3.* & Arnold. Vvion. 1. *part. Ligni vite lib. 1. cap. 11.*

Scalvorum Congregatio ſub Regula Sancti Benedicti a quo Fundatore, & quo tempore, & loco fuerit inſtituta, penitus ignoratur, ut fatetur Tamburin. *loc. cit. num. 67.* & de ea ſcribit Trithemius *lib. 1. cit. c. p. 3.* & Arnold. Vvion. *cit. c. p. 11.*

Sub Regula Sancti Benedicti militarum, & adhuc varii militant Ordines Militares, ſeu Equeſtres, & in primis militant celebres *Templariorum Equitum Ordo*, sic dictus a Templo Hieroſolymitano, prope quod ejuſ Hoſpitale primum eorum domicilium est erectum, & inſtitutus fuit circa annum 1118. a novem Equitibus Gallis, quorum duo tantum a Scripſtoribus nominantur, nempe Hugo de Paganis, & Gaufridus a Sancto Andomaro, & ipſis Equitibus data est Regula a Sancto Bernardo in Concilio Trecenti in Gallia celebrato anno 1127. nono poſt eorum inſtitutionem, adreſquitionem Baldvini Regis Hieroſolymorum, ut apparet ex ejuſ Epistoſa ad dictum Sanctum directâ, & relat. a Tamburin. *loc. cit. n. 70.* Talis autem Ordo extinctus est in Concilio Viennensi in Delphinatatu a Clemente V. Conſtituit. 3. incipient. *Ad providam*. Tamburin. *l. cit. num. 70.* Marulus in *Ocean. Relig. l. 3. pag. 215.* Franciscus Mennenius de *origine Ordin. Milit. tit. Templar. Equit. Ordo pag. 34.* Barboſa *l. cit. num. 76.* & ſeq. ubi ad rem vide *ibi uſque ad n. 79. incluſive*.

Sancti ſalvatoris Equitum Ordo inſtitutus fuit in Aragonia ſub Regula Sancti Benedicti, & Inſtitutus, ac Legibus Templariorum ab Alphonſo Navarræ, & Aragoniæ Rege circa annum 1118. Franciscus Mennenius *lib. de origine. Ordin. Militar. tit. Ordin. Equitum Sancti ſalvatoris pag. 38.* Tambur. *l. cit. n. 71.*

Auſienſium, ſive de Avis Equitum Ordo sic dictus ab Oppido *Avis* in tractu Tranſtagnano triginta millia paſſuum ab Eborâ diſtante, ubi primarium huius Militiæ Domicilium, adeſt, inſtitutus est ab Alphonſo Henriquez primo Luſitanæ Rege ann. 1146. Barboſa *l. cit. num. 80.* Tambur. *l. cit. num. 72.* Franciscus Mennenius *cit. tit. Ordo Equitum de Avis pag. 71.* & alii.

Calatravæ Equitum Ordo ſub auſpiciis Sancti III. Caſtellæ, & Ferdinandi Legionis, & Galicite Regibus anno 1158. erectus est a Sancto Raymundo Titerii Abbate, & Didaco Velasquo Alphonſi Regis jam generoſo milite, & est sic dictus a *Calatravæ* Oppido, ubi primum & præcipuum huius Militiæ Domicilium est, & approbatus fuit ab Alexandro III. ſub Regula Cisterciensium Conſtituit. 5. incipient. *Benedictus*, & ab Innocentio III. Conſtituit. incipient. *Quæritur*. Tambur. *l. cit. num. 73.* Barboſa *l. cit. num. 81.* Morigia de *origin. Relig.*

- Relig. lib. 4. cap. 5. Marulus in Oceano Relig. lib. 3. pag. 226. & alii.
- 72 *Gladiiferorum Equitum Ordo* erectus est circa annum 1164. in Livonia Regnis a Maynardo Sigibergenti Monacho Cisterciensi, & est sic dictus ab ejus insignibus, qui sunt duo Gladii forma Crucis decussatim posita rubefcentes, Chrysolomus Henriquez in *Menolog. Cisterciens. sub Kal. Jun. pag. 181.* Franciscus Mennenius lib. de *Origine Ordin. Milit. tit. Gladiiferorum Ordo* p. 39. Tamburin. l. cit. n. 74. asseritur hic Ordo, teste Mennenio l. cit. confirmatus ab Innocentio III.
- 73 *Equitum Sancti Juliani de Pereyro Ordo* sic dictus a S. Juliano de Pereyro Oppido Diocesis Civitatis, ubi primum, & precipuum habet Domicilium, institutus fuit sub Regula Sancti Benedicti, & institutus Cisterciensium anno 1170. sub auspiciis Ferdinandi II. Castellae, & Legionis Regis ab Nobilissimo Equite Gomezio Fernando, & confirmatus fuit ab Alexandro III. Constitut. incipient. *Quoties.* Tamburin. l. cit. num. 75. Bernard. de Brito in *Chronic. Cisterciens. tom. 1. lib. 5. cap. 3.* Tapia in *Authent. Ingressi ad Sacrosanct. Eccl. verb. Monasteria* c. 42. & alii.
- 74 *Equitum Montis gaudii Ordo* in Regno Hierosolymitano originem habuit circa annum 1180. quo anno sub Regula & Constitutionibus Cisterciensium approbatus fuit ab Alexandro III. particulari Diplomate, quod, teste Francisco Radefo Calatrava Equite, asseritur in Archivo Calatravenfi. Chrysolomus Henriquez in *Menologio Cisterciens. p. 38. & p. 276.* Tamburin. l. cit. num. 76. Franciscus Mennenius de *Origine. O. d. Milit. p. 38.* & alii.
- 75 *Ordo Equitum Sancti Georgii de Alfama* sic dictus ab Alfama Arce in Littore Maris Balearici in Principatu Catalauniae Diocesis Dertusen. sita, apud quam erectus fuit sub Regula Sancti Benedicti, & Constitutionibus Cisterciensium anno 1201. a Petro II. Aragoniae Rege; Tamb. l. cit. n. 77. Marulus in *Oceano Relig. p. 229.* Barb. l. cit. n. 85.
- 76 *Ordo Equitum Sancti Michaelis, seu de Ala* sic dictus quia insigne, seu Symbolum, & testera hujus Militiae est Ala Sancti Michaelis purpurea intermicantibus radiis aureis supra finistram Iesus, institutus est ab Alphonso I. Lusitanorum Rege anno 1166. apud Alcobaciae Coenobium Cisterciense in Lusitania sub Regula Sancti Benedicti, & Instituitis Cisterciensium. Bernard. de Brito *Chronic. Cisterciens. tom. 1. lib. 5. c. 18. & 19.* Tamburin. loc. cit. num. 78. Barbosa loc. cit. n. 82. & alii.
- 77 *Alcantarae Equitum ordo* apud Hispanos institutus primum fuit in Oppido *Pereyro* ad ripam Coar sito sub patrocinio Sancti Juliani, & Regula Sancti Benedicti cum Constitutionibus Cisterciensium a Nobili quodam Equite D. Suerio circa annum 1176. vel secundum alios 1185. Deinde anno 1218. a Nunio Fernandez S. Julian. Militum Magistro hujus Militiae Domicilium translatum est ad Alcantaram in Regno Castellae ad Tagi fluminis ripam, locum donantibus Martino Fernandez de Quintano duodecimo Calatravae Magistro, & Equitibus ejusdem Ordinis sub quibusdam conditionibus, quas ex Rades de Audrada refert Azorius *instit. moral. part. 1. lib. 13. cap. 5. quest. 3. vers. Sunt item Milites Alcantara;* Unde ab Alcantara, suppresso priori nomine Sancti Juliani, dicti sunt in posterum *Equites Alcantarenses.* Et hic Ordo primo confirmatus fuit a Benedicto XIII. Antipapa quem ut verum Pontificem habebat Hispania. Et postea a Julio II. Constitut. 16. incipient. *Romani,* Barbosa loc. cit. num. 83. Tamburin. loc. cit. num. 79. Marulus in *Ocean. Relig. lib. 3. p. 227.* Morigia de orig. Relig. lib. 4. cap. 6. Mennen. lib. de orig. Milit. *Equest. tit. Alcantara,* p. 45. & alii.
- 78 *Montis franci Equitum, sive Equitum de Monfranc ordo* surrexit sub Regula Sancti Benedicti, & Constitutionibus Cisterciensium, in Regno Castellae circa annum 1221. et est sic dictus a praecipua conventus Sede, quae fuit in Castro de *Monfranc* in ipso Regno Castellae. Chrysol. Henriquez in *Monologio Cisterciens. p. 176.* Tamburin. loc. cit. num. 81. Franciscus Mennenius lib. de *origine. ordin. Milit. pag. 48.* et alii.
- 79 *Truxillensem Equitum ordo* sic dictus a Civitate *Truxillo* in Hispania, in qua incepit anno 1227. cui Alphonso Rex, Diplomate condito, Truxillum cum aliis Oppidis, et praediis ditissimis concessit. Chrysolom. Henric. in *Menolog. Cisterciens. p. 276.* Tambur. l. cit. n. 82. et alii.
- 80 *Montesiae Equitum ordo* sic dictus a Castro *Montesae,* ubi primum, et precipuum hujus Militiae Domicilium erectum est, institutus est anno 1316. sub Regula Sancti Benedicti, et

Constitutionibus Cisterciensium, a Jacobo II. Aragoniae, et Valentiae Rege, et confirmatus a Joanne XXII. Summo Pontifice per ejus Bullam datam Avenione 4. Idus Junii Pontificatus sui anno primo, quae inserta est in principio Constitutionum dicti Ordinis impressarum Valentiae de anno 1572. Barbosa l. cit. num. 85. Tamburin. l. cit. num. 83. Marulus *Ocean. Relig. lib. 3.* Morigia de *origin. Relig. lib. 4. c. 4.* et alii.

Equitum Jesu Christi ordo apud Lusitanos sub Regula Sancti Benedicti, et Constitutionibus Cisterciensium, sub Jesu Christi nomine, et patrocinio institutus fuit a Dionysio Perioca Lusitaniae Rege Sanctae Elisabethae Reginae Marito anno 1310. cui Ordini bona omnia, quae in Lusitania, et Algarbiorum Regnis habebant Templarii, sunt applicata, ut vicinorum Saracenorum incursum resistere, ut apparet ex Litteris Joannis XXII. relatis a Tamburin. loc. cit. num. 84. Barbosa loc. cit. num. 84. Marulus in *Oceano Relig. lib. 3. pag. 126.* Mennenius lib. de *orig. ordin. Milit. tit. Equitum Christi Ordo,* et alii.

Equitum Sancti Stephani ordo apud Florentinos institutus fuit anno 1560. sub Regula Sancti Benedicti, ac nomine Sancti Stephani Papae, et Martyris a Cosmo I. Mediceo Magno Etruriae Duce, ad arcendos Mauros, et Turcas, et Piratas a Tyrreno Mari, et confirmatus fuit a Pio IV. Constitut. incipient. *His, qui pro Religionis propagatione;* Barbosa loc. cit. num. 86. Tamburin. loc. cit. num. 85. Morigia de *orig. Relig. lib. 4. c. 8.* et alii.

Equitum Sancti Mauriti Ordo apud Sabaudos institutus sub Regula Sancti Benedicti anno 1572. a Duce Sabaudiae Emanuele Philiberto Emanuelis Regis Lusitaniae ex filia Catharina Nepote, a Sabaudiam ab Haereticis illam tutandam, et conservandam, deinde totam Italiam, cujus ipsa est Claustrum, et munimentum, et confirmatus fuit a Gregor. XIII. Constitut. 6. incipient. *Christiani populi.* Auctus est Ordo Sancti Mauriti Ordine Sancti Lazari Hierosolymitani, quem ipsi univit Gregor. XIII. Constitut. incipient. *Pro commissa.* Unde appellatur nunc Ordo Equitum Sancti Mauriti, et Sancti Lazari, et ubi primum Testera Ordinis Sancti Lazari erat Crux viridis, et Ordinis Sancti Mauriti Crux candida in hac unione decretum est, Equitem in posterum pro insigni suae Militiae intra Crucem viridem Crucem candidam ponere debere, et communia utriusque Militiae privilegia esse. Barbosa loc. cit. num. 87. Tamburin. loc. cit. num. 86. Marulus in *Ocean. Relig. lib. 3. pag. 207.* Morigia de *origin. Relig. lib. 4. cap. 7.* Mennenius loc. cit. *ordo Equitum Sancti Mauriti* p. 24. et alii.

Ordo Equitum Sancti Bernardi in Hispania sub Regula Sancti Benedicti existit, et militavit utque ad tempora Petri Regis Castellae, qui eum extinxit. Chrysol. Henriquez in *Menologio Cisterciens. sub die 20. Augusti pag. 270.* Mariana in *sua historia de ordinibus Sancti Bernardi;* Tamburin. loc. cit. num. 87. A quo tamen Institutore initium sumplerit, non insinuant.

ARTICULUS V.

Quoad quartam principalem Regulam, & militantes sub ipsa.

Quarta principalior Regula est S. P. N. Francisci, qui eam sibi immediate a Deo revelatam, & de verbo ad verbum sibi dictatam, & traditam descripsit, prout non tantum ipsemet S. Pater sepe est factus, sed & plures Pontifices concessati sunt, inter quos Gregorius IX. in *Regul. PP. Minor. cap. 1.*, & Nicolaus III. *arg. c. Exiit 3. de verbor. significat. in 6.* Quod ipsum etiam ipsemet Christus revelavit S. Birgitta lib. 7. *Revelationum cap. 29.* his verbis: *Istius Francisci Regula, quam ipse incepit non fuit dictata, & composita ab ipsius humano intellectu, & prudentia, sed a me secundum meam voluntatem quod libet ejus verbum, quod in ea scriptum est, de Spiritu Sancto est.* Sic Waddingus ad *annum 1223. numer. 13.* Dominicus de Gubernatis in *Orbe Seraphico tom. 1. lib. 1. cap. 9.* Reiffenstuel lib. 3. *Decretal. tit. 31. num. 47.* & alii. Unde constitutus aliquando Sanctus Pater Franciscus de aliquibus Regulae transgressionibus, quae jam suo tempore in Ordine irreperant, & Christo hanc habuit interpretationem: *Cur tu pauper hominibus turbas? An Ego te super Religionem meam Pastorem, sic constitui, ut me principalem Patronum nescias? Et hominem simpli-*

simplicem te constitui, ad hoc ut quae in te fecero, non humana industria, sed superna gratia adscribantur, & quantum fuerit impulsibus pauperula haec concessa Religio, semper salva meo munere manebit. Waddingus. Gubernat., Reiffent. loc. cit. ac *Chrysoico Ordinis.*

Clarius adhuc, & evidenter plurimisque audientibus expressit revelavit Christus Regulam, & Religionem S. Francisci immediate a se fuisse institutam: Dum Fratre Elia Generali, inito cum aliis consilio, relaxationem Regulae petente, ac contra nimium rigorem protestante in monte Raynerio ad Christum clara voce, Fratre Elia, & aliis praesentibus, dixit Franciscus: *Domine, nonne dixi hoc mihi non credituros? Ad haec enim verba illico in nube lucida apparens Christus, spectantibus, & audientibus omnibus contra Regulae rigorem cum Elia Generali conquirentibus, sensibili, & clara voce ita respondit: Homuncio, quid turbas? quasi tuum hoc opus esset? Tunc Legislator? Tunc hujus vitae Praeceptor? Nonne haec tabula a me formata? & in duntaxat tenuis hujus operis instrumentum, & calamus scribentis. Novi ego quid dixerim. Novi quid velim precipere, vires humanae mihi comperta: scio quid possint, & quid ergo valeo, & volo praestare subditum. Volo proinde, ut Regula haec observetur ad litteram, ad litteram sine Glossa, sine Glossa.* Quibus dictis conversus ad congregatos Franciscus dixit: *audivistis? audistis? Elias vero, ac ceteri caelesti voce quidem territi, a proposito tamen suo necdum penitus desistentes rogare ceperunt, ut eisdem instar aliarum Religionum saltem in communi aliquod possidere liceret: ad quae Christus a S. Francisco interpellatus, denuo voce clara, & sensibili, omnibus audientibus respondit: Ego pars, & hereditas eorum ero quando curaverint, ut hanc Regulam observent, & quomaior erit eorum numerus, eo major in eos mea videbitur providentia.* Quod sane Divinum promissum mirabiliter adimpleri continua experientia in omnibus quatuor Mundi partibus clare cernitur, cum non obstante, quod Religio S. Francisci adeo creverit, ut teste Ludovico Granatenii *conc. 2. de S. P. Francisco* numero Provinciarum, Monasteriorum, & Fratrum superet omnes Religiones, & Ordines simul sumptos, quod idem Hieronymus Plati S. I. lib. 2. *cap. 22.*, & 24. de *propagand. Relig.*, & alii testantur, veritate in facto testimonium perhibente. Haetenus Reiffenstuel loc. cit. n. 48.

Incepit autem Religio Seraphici P. N. S. Francisci, quam Fratrum Minorum appellari voluit, anno 1208. Pontifice Innocentio III. qui eandem solo tamen viva vocis Oraculo confirmavit anno 1210. Et iterum in Concilio Generali Lateranensi anno 1215. At quia ab ipso Innocentio III. non fuerat scriptis tradita Bulla dictae Confirmationis, eandem scriptis confirmavit anno 1223. ejus successor Honorius III. Constitut. 5. incip. *Solet annuere.*

Sub Seraphici P. N. S. Francisci Religione, ejusque sanctissima Divinitus accepta, & sibi immediate a Christo dictata Regula militans omnes illi Fratres Minores Franciscani, qui dictam Regulam, sine ulla dispensatione ad litteram observant, quorum alii vocantur *Observantes*, scilicet Regulam, desumpto nomine ab Observantia Regulae in suamet puritate. Alii, ut in Gallia, & Belgio vocantur *Recollekti.* Alii, ut in Hispania, & partim in Italia vocantur *Discalceati.* Alii, ut in Italia, & Germania, vocantur *Reformati.*

Supradicti omnes Franciscani, seu Fratres Minores Regularis, & strictae Observantiae degunt sub Obedientia unius ejusdemque Generalis serie non interrupta a S. P. N. Francisco in Generalatu succedentis, ut declarat Leo X. Constit. 26. incip. *Licet alias.* Unde solus ipse utitur Sigillo totius Ordinis & solus ipse se nominare potest, & nominat *Generalem totius Ordinis S. Francisci, seu Fratrum Minorum,* ut statuit Leo X. Constit. incip. *Ite, & vos in vineam meam,* & expresse definitivè de mente Sanctissimi Sac. Rit. Congregat. in Controversia super hoc mota anno 1435. quae duravit usque ad annum 1431. & resoluta fuit, ut infra.

Cum Procurator Generalis Fratrum Minorum Conventualium S. Francisci tunc ab hinc annis agere ferret Ministerium Generalem de Observantia in praeteritum utlum fuisse, & in praesentiarum uti titulo, & sigillo cum inscriptione *Ministri Generalis totius Ordinis FF. Minorum,* recursum habuit ad Sanctissimum supplicans mandari reformationi hujusmodi titulum tamquam non legitime dicto Ministro Generali de Observantia competentem, & sup-

plicatione per Sanctissimum ad hanc Sac. Rituum Congregationem remissa, eadem Sac. Congregatio discussionem hujus negotii ad referendum usque de anno 1435. commisit Eminentissimo, & Reverendissimo Domino Cardinali Muto, coram quo, formato dubio, de contentu ambarum partium: An titulus *Ministri Generalis totius Ordinis FF. Minorum,* quo insignitur Minister Generalis Observantium, sit reformandus? Utraque parte saepe factis, & jure delibere informante, & audita ad relationem ejusdem Eminent. Cardinalis Muti, causa acerrime in plena Congregatione discussa; Sacra Rituum Congregatio respondit, nihil innovandum, & Ministerium Generalem de Observantia legitime usum fuisse, & uti posse Titulo, & Sigillo cum inscriptione *Ministri Generalis totius Ordinis FF. Minorum,* & ita servari mandavit, Romae 22. Martii 1431.

C. Episcop. Portuen. Carl. Pius.

In Regesto hujus Congr. fol. 47. Vide verb. *Sigillum n. 23.* & 24. ubi expressus ad rem.

Hinc est, quod inter Generales Ordinis Minorum S. Francisci solus Generales Ordinis Minorum S. Francisci de Observantia, una cum Generalibus aliarum Religionum assistit Capellae Sanctissimi D. N. Papae: ideo non immerito utitur Titulo *Ministri Generalis totius Ordinis.* Vide de verb. *Sigillum n. 23.* & 24.

Sub Obedientia praedicti *Ministri Generalis totius Ordinis* degunt etiam variae Provinciae Fratrum *Discalceatorum Tertii Ordinis.* Insuper, & Conceptionitae novissime florentes praesertim in Regno Poloniae, ut notat P. Petrus Antonius a Venetiis in *Vividario Seraphico tom. 1. part. 1. cap. 15. in fine.*

Sub eadem S. P. N. Francisci Regula in sua primava puritate militans, eamque exactissime ad litteram observant PP. Capuccini, quorum Congregationem confirmavit Clemens VII. constit. 21. incip. *Religionis zelum.* Et deinde Paulus III. constit. 11. incip. *Exponi,* statuit, quod PP. Capuccinorum nomen, & habitum, aliumque similem nulli usurpare liceat. Quod & confirmavit Gregor. XV. constit. 11. incip. *Beati Francisci,* & Gregor. XV. constit. 15. incip. *Enjuncto.* Patres Capuccini sunt veri fratres Minores, Filii S. P. N. Francisci, trahuntque Originem vere ex linea non intermissa dicti S. P. N. Francisci; Urban. VIII. constit. 63. incip. *Salvatoris.*

Sub eadem Regula S. P. N. Francisci non in suo rigore, & ad litteram, sed cum certis dispensationibus Apostolicis militant PP. *Conventuales,* qui sicuti alii Regulares bona immobilia, & dominium in communi habere possunt praesertim post acceptatum ab eis Indultum Concilii Tridentini *sess. 25. de regul. orbis cap. 3.* Non autem ex indulto ipsi praetexto concesso ab Innoc. IV. anno 1244. seu 1247. 14. Kalend. Septembr. constit. incip. *Quanto studiosius,* ut variis filio censuere, & etiam in prima non tra editione *hoc ipso in loco* fuit inadvertenter traditum; Nam duobus primis facultis franciscanis nullum privilegium, nulla dispensatio, nulla fuit habita concessio Apostolica, quibus redderetur licitus fratribus Minoribus usus reddituum possessionum, aut bonorum immobilium; Sicque ante annum 1430. fuit illis semper illicitus; Et prima ad id dispensatio fuit ipsis provisionaliter concessa a Martino V. dicto anno 1430. die 23. Augusti constit. incipient. *Ad statum Ordinis Minorum.* Et prima concessio succedendi in bonis temporalibus haereditariis, ac si essent in saeculo, fuit eis facta a Sixto IV. anno 1473. pridie Kalendas Martii constit. incip. *Dum fructus uberes;* & non ex tam decantata constit. Clementis IV. incip. *Obtenu Divini Nominis* edita 2. Idus Febr. 1265. quae directa fuit tantummodo *Magistro Generali, & fratribus ordinis Predicatorum;* sine ulla mentione *Ministri Generalis, & fratrum Ordinis Minorum,* ut clare constat ex ipsa authentice extracta ex secreto Archivio Vaticanici die 3. Junii 1727. per D. Jacobum Antonium de Praetis praefati Archivi custodiam Praefecti, prout fideliter refertur in sine Epistolae quartae Boni Amici ad Filasterem Adiaforum impressis. Lucae per Sebastianum Dominicum Cappuri 1727. & in Apologia pro Ordine fratrum Minorum *tom. 1. lib. 4. c. 4. §. 1.* novissime anno 1743. impress. Lucae apud Philippum Mariam Benedini. Quae constitutio fuit specificè confirmata, & de verbo ad verbum relata a Nicolao IV. constit. incip. *Cum olim;* & a Martino V. constit. inc. *Dudum* cum so-

Jo prædicto titulo . Hinc prævio recessu a traditis loco supra citato sistendum omnimode edico in hic expositis , & nulli . mode recedendum a laudata eruditissima Apologia pro Ordine fratrum Minorum in tribus Tomis ordinatissime distributa , ubi abunde , solide , & inconcusse omnia ad evidentiam pro nostratibus de Observantia demonstrantur , ac comprobantur .

11 Ex iis prodierunt Patres dicti Minores Conventuales reformati , quos approbavit , & privilegiis , ac gratis Conventualium non reformatorum frui voluit Sixtus V. conf. 62. incip. *Apostolici* . Et ipsis Minoribus Conventualibus reformatis univert loca , & bona fratrum Minorum Discalceatorum per Italiam degentium , & ad eos transire indulget Sixtus V. conf. 69. incip. *Cum sciti* .

13 Sub S.P.N. Francisco militat etiam Moniales Clarisse a S. Clara sic dictæ , ut statuit Urban. IV. conf. 7. incip. *Beata* , quarum Regulam a S.P.N. Francisco institutam anno 1212. approbavit Innocentius IV. conf. 12. inc. *Solet annuere* ; quæ postea , spectata feminarum imbecillitate , moderata fuit a variis Summis Pontificibus , et signanter ab Urbano IV. conf. 7. incip. *Beata* , Eugenio IV. conf. 28. incip. *Ordinis* , Leone X. conf. 6. inc. *Cum scitur* , Pio IV. conf. 103. incip. *Sedis* .

Item sub S.P.N. Francisco militat tertius ordo de Pœnitentia ab ipso Seraphico Patre institutus anno 1221. sub propria Regula , quam confirmavit Nicolaus IV. conf. 2. incip. *Supra Montem* . Hic Ordo autem vocatur *Tertius* respectu duorum prius a Seraphico S.P.N. Francisco institutorum , scilicet fratrum Minorum , & Pauperum Monialium ; Tres enim Ordines ipse instituit , ut patet ex supra citatis , & aliis Pontificis Constitutionibus . Unde Ecclesia Seraphica in tertia Antiphona ad Laudes Officii ipsius S.P.N. Francisci sub die 4. Octobris sic canit : , Tres ordines hic ordinat . Primum , que fratrum nominat Minorum . Pauperumque fit Dominarum medius . Sed Pœnitentiam tertius sexum capit , utrumque . . . Eumque de Pœnitentia nuncupavit , quia fortassis , ut placet Divo Bonaventuræ , sicut pœnitentia est via communis ad Cœlum , sic ordo iste cuiuscumque status , & sexus , viros , & feminas , Clericos , & Laicos , solutos , & ligatos , seu conjugatos amplectitur , neminem excludit , omnesque hunc Ordinem ingredi , illumque profiteri possunt .

15 Hic tertius Ordo a Seraphico P.N.S. Francisco institutus , nedum Sanctitate floruit & adhuc in dies floret in conjugatis , & solutis , utriusque sexus in propriis privatis Domibus in sæculo degentibus ; sed etiam in fratribus , et Monialibus in communis intra Claustra viventibus , & tria substantialia vota solemniter emittentibus , pro quibus Regulam reformavit , & approbavit Leo X. Conf. 42. incip. *Inter cetera* .

16 Regularis hic tertius Ordo habet Generalem ad triennium , quem licet S. Pius V. conf. 53. incip. *Ea est* , extinxerit , ac univert fratres , et Sorores tertii Ordinis prædicti sub gubernio Generalis , et Provincialium Ministrorum Ordinis S.P.N. Francisci de observantia constituerit ; Sixtus tamen V. conf. 20. incip. *Romani Pontificis* , ad pristinum usum creandi Generalem per triennium , Ordinem restituit : Voluit tamen hunc Generalem electum intra duos menses a Generali de Observantia confirmationem petere . Et postea quomodo hic Ordo celebrare debeat Capitula , sive Generalia , sive Provincialia , statuit Clemens VIII. constitut. 33. incip. *Decet* .

17 Ex iis Tertiaris sunt alii Reformati , qui cœperunt in Gallia anno 1595. nam extincta fere memoria Regularis Observantia Tertii Ordinis ob Hæreticorum pravitatem , & bella Civilia inibi quam maxime grassantia , Pater Vincentius Musart Parisiensis Predicator Regius ; eximia probitatis vir , una cum P. Francisco Musart germano suo , accitis etiam aliis Religiosis , ac piis viris prædicto anno reformationi huiusmodi auctoritate Clementis VIII. ita strenue operam dare incepit , ut utique ad hæc tempora quam plura antiqua Conobia restauraverit , ac nova erexerit in diversis Gallia Provincis : nec non in Burgundia , Lotharingia , & pluribus aliis locis ; Et isti tertiaris gaudent plurimis privilegiis sibi per diversos Summos Pontifices concessis , & præcipue per Paulum V. conf. incip. *Quæ pro agenda* . Tambur. l. c. qu. 6. num. 8. Barbofi l. c. num. 178. Hieronym. Roderic. in *Compend. g. Regul. resol.* 136. & late P. Petrus Antonius de Venetiis in *Viridario Seraphico tom. 1. part. 1. cap. 14.* & alii passim .

18 Ab ordine , seu Religione Seraphici P.N. S. Francisci ori-

ginem , seu progressum , vel dependentiam habuerunt varii alii ordines , seu Congregationes Regulares , ut pluribus documentis adductis refert P. Petrus Antonius de Venetiis in *Viridario Seraph. tom. 1. p. 1. cap. 14 usque ad cap. 18.* & signanter Præclarus ordo S. Francisci de Paula nati intercessione Seraphici P.N. S. Francisci , cuius & habitum induit , & Novitius extitit ; Dicitur Auctor l. c. cap. 14. Item Congregatio Monialium Immaculatae Conceptionis instituta a B. Beatrice de Silva , in qua Congregatione sub directione Fratrum Minorum de observantia floruit Venerabilis , & celeberrima Soror Maria de Agreda ; Idem loc. cit. cap. 15. Item Congregatio monialium Annuntiationis B. Mariæ Virginis instituta a B. Joana Valesia Gallia Regina sub regula composita a P. Nicolao Gilberti nostri ordinis Franciscani . Idem loc. cit. cap. 16.

Item Congregatio monialium vulgo Capuccinarum instituta est a V. Maria Longa Neapolitana sub Regula nostri Tertii Ordinis , quæ deinde sub gubernio Capuccinorum (unde dictæ sunt Capuccinae) a tertia Regula transierunt ad primam S. Clarae . Idem loc. cit. cap. 17. Item Reformatio Carmelitarum Discalceatorum promotæ a nostro S. Petro de Alcantara totam assitentiam , & curam , & directionem ad id S. T. restit præstante , Idem loc. cit. cap. 18.

Insuper ab ordine , seu Religione S. P. N. Francisci originem , seu progressum , vel dependentiam habuerunt variae alia Congregationes Regulares , & Sæculares , utriusque sexus uti documentis adductis refert dictus P. Petrus Antonius de Venetiis loc. cit. cap. 19. Et signanter Congregatio Dimissarum instituta a Venerabili P. Antonio Pagano nostri Ordinis de observantia in Civitate Vicentia ; & alia hominum Congregatio dicta Sanctæ Crucis ab eodem Vener. Patre Antonio fundata . Item Congregatio Ursularum fundata a Beata Angela de Desenzano Oppido intra Veronam , & Brixiam , Religiosa professæ tertii ordinis S. P. N. Francisci approbata a Gregorio XIII. anno 1572. die 24. Novembris . Pro qua Congregatione P. Franciscus noster Gonzaga Minister Generalis totius ordinis , & deinde Episcopus Mantuanus varias compilavit Constitutiones , sub quibus adhuc vivunt cum regula ab ipsa B. Angela compilata , & a Paulo II. approbata ; Idem cit. cap. 19. Item Congregatio B. Petri de Pisis fundata ab ipso B. Petro de Pisis , & F. Angelo a Corsica .

ambodus professis tertii ordinis S. P. N. Francisci ; Idem cit. cap. 19. Item Congregatio S. Hieronymi in Hispania fundata a B. Stopa dicto etiam Tomaluccio professæ nostri tertii ordinis ; Idem cit. cap. 19. Item congregatio S. Hieronymi de Felulis fundata a Carolo Sacerdote Gomite Montis Granelli una cum Gualterio Marfio ambodus professis nostri tertii ordinis . Idem cit. c. 19. Ubi insuper addit non desit Auctores , qui referant S. Ignatium Loyolam Fundatorem Præstantissimæ Societatis Jesu fuisse prius profectum tertii ordinis S. P. N. Francisci , uti inter alios testatur Franciscus Bordonus a Parma , qui fuit Generalis tertii ordinis anno 1654. in Historia ejusdem tertii ordinis impressæ Parmæ anno 1658. apud Marium Vignolam , ubi sic scribit : , Nonnulli etiam asserunt S. Ignatium Fundatorem Sapientissimæ Societatis Jesu in fuisse tertii ordinis S. Francisci ex prima Institutione , eo quod in ejus vita , & bulla Canonizationis extensa ab Urbano VIII. §. 13. scribitur : Alpera talari tunica indutus , fuit præcinctus , nudo capite , baculum manu gerens , &c. Tertii Ordinis Franciscani potissimum exteriori signo demonstratur per funis præcinctum , ut notum est ; Hæc bunt etiam Franciscanum &c. , Hæc ille , alia ad rem subdens .

Item congregatio S. Birgitæ Principisse Nericiae fundata ab ipsa S. Birgitta Professæ tertii ordinis S. P. N. Francisci ; Idem cit. cap. 19. Item congregatio Dominarum oblatarum Turris Speculorum in Urbe fundata a S. Francisca Romana professæ nostri tertii ordinis ; Idem cit. cap. 19. Item congregatio Dominarum de Robando in Civitate Marfilia fundata a B. Hugone de Digna , doctrina , & miraculis claro , & celeberrimo concionatore nostri Seraphici ordinis ; Idem citat. c. 19. Item congregatio S. Mariæ Caritatis in Gallia fundata a B. Guido Domino Montis Sancti Georgii Professæ nostri Tertii Ordinis ; Idem c. cap. 19. Item Congregatio Convertitarum in Gallia sub Regula nostri Tertii Ordinis Pœnitentium fundata a B. Joanne Tedirando Doctore Parisiensi , Confessore , & intimo consultore Annæ Reginae Franciæ ; Idem c. cap. 19. Item Congregatio Pauperum infirmorum fundata a B. Bernardino de Obregon Hispano nostri Ordinis fran-

franciscani ; Idem c. cap. 19. Item Congregatio Monialium S. Joannis Hierosolymitani fundata in Portugallia a Ludovico filio Emmanuelis Regis Portugallia sub Cura , & Gubernio Fratrum Minorum de Observantia ; Idem cit. Cap. 19. Item Celebre Monasterium Convertitarum ædificatum Parisiis a S. Ludovico IX. Rege Francorum , & Tertii Ordinis S. P. N. Francisci . Insignia duo Monasteria S. Mariæ Magdalena , & S. Mariæ Egyptiacæ ad eundem finem ædificata Neapolis a B. Regina Sancia vera filia S. P. N. Francisci , quamvis hodie sub gubernio fratrum Minorum in ipsis non degant , nisi Moniales virgines primæ nobilitatis dicti Regni . Alia plura Monasteria ad eundem effectum ædificata variis in locis a S. Bernardino de Senis , S. Jacobo de Marchia , Beato Bernardino de Feltria , & ab aliis Religiosis Minoribus de Observantia ; Idem cit. c. 19.

Item Patres Carthusiani introducti fuerunt in Civitatem Venetiarum opera nostri Sancti Bernardini de Senis ; Idem cit. Cap. 19. Item Hospitale Pietatis in eadem Civitate Venetiarum , in quo recipiuntur pauperes filii illegitimi , institutum fuit opera P. Petri de Assisio nostri Ordinis franciscani ; Idem cit. Cap. 19. Item Societas Mortis in Civitate Mantua , cuius Officium est assistere Justitiis , fuit promotæ , & erecta a B. Raimiro Peruvino nostri franciscani Ordinis ; Idem cit. Cap. 19. Item ab eodem Beato Raimiro fundatum fuit Hospitale pro pauperibus infirmis in Civitate Bononiæ , ac Societas , seu Confraternitas Disciplinantium erecta in Civitatibus Perusæ , Fulginis , Spoleti , & alibi ; Idem cit. c. 19. Item Societas , seu Confraternitas SS. Sacramenti erecta fuit a nostro B. Cherubino de Spoleto , cuius anima fuit ad Cœlum iocata a sexaginta sex mille animabus suo medi ad æternam Gloriam transectis ; Idem cit. Cap. 19. Item Hospitale in Civitate Veronæ erectum fuit opera nostri S. Joannis de Capistrano ; Idem cit. Cap. 19. Item plurimi alii religiosi Congregationibus , & societatibus , erectis a Sanctis , Beatis , & piis Religiosis Ordinis S. P. N. Francisci , solum recentem Confraternitatem disciplinantium prius fundatæ a S. Antonio de Padua , et deinde a S. Bernardino de Senis , Archiconfraternitas Confalonis a S. Bonaventura Romæ erecta , et celeberrima Archiconfraternitas sacrorum Signatum Seraphici P. N. S. Francisci Romæ erecta . et jam per totum fere Orbem extensa ; Idem cit. Cap. 19. Et insuper Montes Pietatis inventi , et erecti fuerunt primo a B. Barnaba ab Interamnis , deinde a B. Marco a B. nonia , B. Cherubino a Spoleto , a S. Jacobo de Marchia , a B. Angelo a Clavaïo , a B. Bernardino de Feltria ; et ab aliis Religiosis omnibus nostri Ordinis S. P. N. Francisci ; P. Petrus Antonius de Venetiis in *Viridario Seraphico tom. 2. p. 7. cap. 7. Vide ibi* , ubi multa ad rem .

Nedum supra recensitæ Congregationes , Societates , & Confraternitates , & Hospitalia ; sed etiam Ordines Militares , & Equestris , vel promoti , vel dependentes sunt ab Ordine S. P. N. Francisci . Et primis Equestris Ordo S. Sepulcri , qui licet fundatus longe ante ortum nostræ Seraphicæ Religionis , ut patet ex dictis *supra art. 3. n. 97.* Tamen certum est , Equites Ordinis S. Sepulcri creati a solo nostro P. Guardianio Sacri Montis Sion Jerusalem tamquam Commissario , seu Vicario Apostolico , pro ut ei fuit concessum ab Alexandro VI. anno 1496. *Committens facultatem* (dicit Andreas Favinus apud P. P. trum Antonium de Venetiis in *Viridario Seraphico tom. 2. p. 1. cap. 20.*) suo Vicario Generali Guardianio S. Sepulcri , qui semper est de Ordine Minorum Sancti Francisci de Observantia , conferendi dictum Ordinem Peruvianis , & venientibus in erram Sanctam . Quæ concessio fuit iterum confirmata a Summis Pontificibus Leone X. Clemente VII. & Urbano VIII. & in praxi gloriosissime perseverat , ut videre est apud Petrum Antonium de Venetiis in *cit. Vir. Ser. t. 1. p. 1. cap. 20. & p. 6. c. 8.* ubi per extensum dat formam , & modum eos creandi , & tradit formulam Litterarum , quæ ipsis Novellis creatis Equestris Sancti Sepulcri a d. nostro P. Guardianio Jerusalem in dies conceduntur , & est ut sequitur .

Fr. N. N. Ordin. Minor. Regul. Observantia Provinciarum N. &c. in partibus Orientis Commissarius Apostolicus , Terræ Sanctæ Custos , & sacris Montis Sion Guardianus , & servus .

Universis , & singulis presentes nostras inspecturis , lecturis , & legi auditis salutem in Domino sempiternam .

Ex antiquissimis rerum gestarum monumentis didicimus , Invicissimos Heroes Carolum Magnum Imperatorem semper Augulum , Sanctumque Ludovicum Gallorum Regem , ac

alios quam plurimos Christianæ Reipublicæ Magnanimos Reges , & Principes honoris Dei Orthodoxæque fidei nedom Zelatores , verum etiam strenuissimos Defensores , tantum ut nefaris devictis Saracenis , Hierosolymam expugnare . Gloriosique Resurgentis Domini Nostri Jesu Christi Mausoleum libere custodire valerent . se , bonæque propria immortalis voto jam præmissis , sponte obligasse , & emancipasse ; quare inter alias Christianorum Principum contra præfatos infideles demandatas expeditiones sub præclaro Duce Gottifredo Bullion trecentorum millium a Sum. Pontif. signatorum Militum comparato exercitu ; Anno denique nonagesimo nono supra millesimum ab Incarnatione Domini partim cæsis , partim in fugam ejectis hostibus sanctam Hierosolymorum Urbem , summa cum lætitia , ingentique gaudio triumphantes ingressi unanimi exercitus consensu , præfatum Ducem Gottifredum Jerusalem Regem proclamantur , ac Domini Nostri Jesu Christi monumentum ardenti (ut flagrabant) animo in custodiam acceperunt , ibique sacrum ejusdem Gloriosissimi Sepulcri Equitum ordinem sub certis quibusdam Regulis , & Constitutionibus fundavere , ac plurimos Illustrissimorum Virorum milites creavere , quos & quinque rubeis Crucibus obfignarunt atque amarunt , decernentes in posterum , ut eas vestibus appositas , tam in bello , quam in Regum Principumque aulis , ac fidelium quorumcumque cætibus (ut ex præfatarum Ordinationum , vigesimo nono capite liquido constat) deferre tenerentur . Cujus quidem nobilissimi Ordinis Christianissimi Reges , extimique Magistri , ut Erectores , ita et successores fuerunt . Sed prohi dolor ! Capta iterum ab Infidelibus Hierosolyma , cunctisque ab Asia pulsatis Catholicis , Sacer hic Equestris SS. Sepulcri Ordo , qui tunc ex Legge Hierosolymis armari tenebatur , extinctus pene remansit , atque solutus ; donec tandem per Devotissimum utriusque Sicilia Regem Robertum magna cum difficultate , maximisque sumptibus , obtenta ab Ægypti Soldano Anno Domini 1303. pro Seraphicæ Religionis familia in prægrandi Gloriosissimo Sepulcri Templo commorandi facultate : Leo postmodum X. Pontifex Maximus , qui præfato Ordini satis adductus erat . pisseque ejusdem votis summoque ad innovandam , nedum antiquissimi ejus Militaris Instituti fere abolitam memoriam , verum etiam ad augendam . Christianissimam pietatem , eorumque animos , pro cunctorum Locorum recuperatione excitandos prædicto Sacri. Montis Sion Guardianio , ejusque successoribus pro tempore existentibus Anno Domini Incarnationis 1518. pridie Nonas Februarii hujusmodi Milites , et S. S. Sepulcri Equites , ut olim . creare , ordinare , ac instituere sponte concessit , atque mandavit ; quod quidem tam feliciter exequatum est , ut dehinc milites quam plurimi creati fuerint , et in dies creentur . In quorum numerum a nobis dignissime relatum esse fidem facimus , et attestamus D. N. qui quidem præfati Ordinis laurea decorari , et insigniri splendoribus summoque cupiens coram Nobis personaliter comparuit . humiliterque super hujusmodi re grande sui animi desiderium exposuit , eaque pro viribus Nos exoravit . Nos igitur piis ejus precibus intenti , justisque supplicationibus inclinati , solerti indagatione circa eas , quæ ad Catholicæ fidei puritatem spectant , prius facta , et diligenti inquisitione super his , quæ ex antiquissimis Legibus , in vero Christi Milite requirebantur jam habita , eumque in omnibus idoneum , habilemque repertum præfati Sanctissimæ Resurrectionis Domini Nostri Jesu Christi Sepulcri Apostolica auctoritate , qua in hac parte fungimur , Militem , et Equitem juxta morem solemniter in proprio loco ejusdem Sanctissimi Sepulcri creavimus , ac quinque rubeis Crucibus insignivimus , ac condecoravimus ; sicuti per præfates ita a Nobis armatum , insignitum , ac condecoratum nominamus , declaramus , et publicamus , cum singulari potestate deferendi eas , tam publice , quam privatim , et pro insignibus , et vexillis utendi ; nec non omnibus et singulis privilegiis , indulgentiis , immunitatibus , gratiis , libertatibus , commoditatibus , et prærogativis , quibus ceteri ejusdem Equestris Ordinis Milites gaudent , vel in posterum gaudebunt , et poterunt . In quorum omnium , et singularum fidem præfates has Litteras manu nostra subscriptas , et Sigillo Gloriosissimæ Resurrectionis Dominicæ munitas , ac roboratas expediri mandavimus .

Dat. Hierosolymis in Conventu nostro Sancti Salvatoris Anno Domini etc.

Privilegia Equitum Hierosolymorum .

In Nomine Domini Nostri Jesu Christi. Amen. Universis, et singulis presentes Litteras inspecturis, vultis, et audituris. Nos Fr. Bonifacius de Ragusa Ord. Minor. Observantia Professor, Sac. Conventus Montis Sion Guardianus, aliorum Locorum Terræ Sanctæ Apostolica auctoritate, Vicarius Generalis, nec non Prædicator Apostolicus, in Domino Salutem.

Notum sit, quod Nobiles, et Magnifici Domini Peregrini, qui hoc anno 1553. visitaverunt devotissime Dominicum Sepulcrum, et in eo honorifice Equites creati, Nos suppliciter deprecati sunt, ut ob Jesu Christi memoriam, et eius Ordinis reverentiam eisdem privilegia Militum SS. Sepulcri exhiberemus: quorum precibus commoti, et antiquis Chartis et Libris a Summis Pontificibus, et Regibus Christianis privilegia Equitibus concessa describi iussisse profiteamur, quæ sunt hujusmodi.

Primo, quod tales milites præcedere debent reliquos cujuscumque Ordinis, seu militiae, exceptis solis, qui del. Ton d'Oro vocantur.

Secundo item, quod ipsi milites possint legitimare eos, qui ex legitimo Matrimonio non sunt nati, et mutare nomen Baptismale, et arma seu stemmata condere.

Tertio item, quod possint Notarios creare.

Quarto item, bona Ecclesiastica pro tuenda Christi Fide, et uxoriati sint, possint tenere sine præjudicio Ecclesiæ.

Quinto item, a Vigilis tempore belli sint exempti, et ab hospitio militum, et nemo ad hoc cogere eos possit.

Sexto item ab omnibus gabellis, et tributis sint exempti, ubique Locorum tam vini, quam cervisie, et aliorum etc.

Septimo, item quod possint vestiri sericis, holosericis et hujusmodi vellibus, ut solent alii Equites, et Doctores.

Octavo, item, quod Corpus patibulo suspensum, si in via repererint, exempto gladio præcidere possint, et ut sepulture mandetur imperare.

Ideo Jure optimo eos dici non immerito, et Equites esse, ac valere, et gaudere omnibus his privilegiis, sive immunitatibus, prærogativis et præminentis, et aliis, quibus ceteri milites uti ac frui consueverunt. In quorum omnium fidem, robor, ac testimonium presentes Litteras fieri curavimus, et sigilli Sanctissimi Sepulcri Domini nostri Jesu Christi, nostroque Chirographo communiti.

Datum Jerosolymæ in conventu S. salvatoris. Anno Domini 1553.

Loco Sigilli.

Fr. Bonifacius qui supra manu propria.

Sic ex aliis refert dictus P. Petrus Antonius de Venetiis in cit. Viridario Seraphico tom. 2. part. 7. cap. 8. Vide ipsum ibi, ubi multa tradit ad rem.

48 Equitum militiae Jesu Christi Ordo institutus fuit a Donyso Rege Lusitanæ, et Marito S. Elisabethæ Reginae, opera P. nostri Stephani Portugallensis inimi Consultoris, et Confessarii prædicti Regis, et Archiepiscopi Ulyssiponenfis, qui eidem Regi persuasit erectionem dicti militaris Ordinis, ut ipsi applicaret Commendas, quæ alias erant extincti Ordinis Equitum Templariorum, prout fecit, et obtinuit a Joanne XXII. conf. incip. Cum horum bonorum, in qua et confirmatus fuit talis Ordo cum sua Regula, et Statutis. Dicitur P. Petrus Antonius a Venetiis in cit. Viridario Seraph. t. 1. cap. 20.

49 Equitum Ascensionis Jesu Christi Ordo institutus fuit etiam opera Franciscanorum in Portugallia, uti legitur in Chronicis ejusdem Regni prælod. 4. n. 1. & notat Waddingus tom. 1. suorum Annalium ad annum 1213. n. 14. & refert dict. P. Petrus Antonius l. c. cap. 20.

50 Conceptionis B. Mariæ Virginis Equitum Ordo sub Regula S. P. N. Francisci institutus fuit ann. 1621. a Ferdinando Mantuæ Duce, & a Carolo Nivernensium Duce, & Adolpho Comite ab Alchan, & a Joanne Baptista Pettrignano Sfortia, & confirmatus fuit ab Urbano VIII. conf. incip. Imperferabilis. Tambur. l. c. q. 6. num. 12. ubi refert per extensum dictam Urbani VIII. Constitutionem, una cum aliis duabus ejusdem Pontificis ad rem. Dicitur P. Petrus Antonius de Venetiis l. c. num. 120. ubi dicit, primos Equites hujus Ordinis vocati militiae Immaculate Conceptionis Mariæ sub invocatione Sancti Michaelis, & Sancti Francisci, No-

vitatum egisse in Conventu Araceli Romæ Minorum de Observantia, & postea emisit Professionem in manibus dicti Summi Pontificis Urbani VIII. cum sequentibus verbis: Semper tuebor Conceptionem Matris Dei immaculatam, & in hac re, & in omnibus, ejus promovebo gloriam, juxta mentem S. R. E. Quæ Summus Pontifex quoad vixit, voluit hujus Ordinis esse Protector.

Plurima adhuc, & revera non pauca eximia, & præclara gesta Ordinis fratrum Minorum posse adduci: sed ne auram captare videamur, ipsa apud alios Scriptores, & præsertim apud dictum P. Petrum Antonium de Venetiis in suo Viridario Seraphico in duobus tomis distincto videnda relinquimus. Et hic solum notare sufficiat, quod Ordo noster Seraphicus (ut refert Gubernatis in Orbe Seraphico lib. 3. c. 1. citans Vaddingum ad annum 1213.) ex revelatione S. P. N. Francisci facta a Christo Domino in Monte Alvernie per totum Mundum sit dilatandus, & usque in finem sæculorum in sua perfectione, & puritate duraturus, & a Deo conservandus. Unde dixit Gregorius Papa IX. in Bulla, quæ extat in Archivio S. Francisci Leyre: Passim Catholicam consolat Ecclesiam auctus Minorum Ordo multitudine, Sanctitatis, sanctitate, & Doctrina excellens. Et Nicolaus III. in cap. Exit 3. de verborum significat. in 6. loquens de Seraphica Religione: Hi sunt, inquit, illius Sanctæ Regule Professores, qui Evangelico fundantur eloquio, vitæ Christi roborantur exemplo, fundatoris militantis Ecclesiæ & Apostolorum ejus sermonibus, actibusque firmitur, Hæc est apud Deum & Patrem munda, & immaculata Religio, quæ descendens a Patre luminum per ejus filium exemplariter, & verbaliter Apostolis tradita, & deinde per Spiritum Sanctum B. Francisci, & eum sequentibus inspirata, totius in se continet testimonium Trinitatis. Hæc est, cui (attestante Paulo Apostolo) nemo de cetero debet esse molestus, quam Christus Stigmatibus sue Passionis confirmavit, volens Institutorem ipsius sue Passionis signis notabiliter insigniri. Et Clemens V. in Clementina Exivi de Paradiso 1. de verborum significat. loquens de Seraphico Ordine ait: Verus noster Salomon in solio Militantis Ecclesiæ hortum voluptatis inter ceteros quemdam fecit a procellis mundi fluctibus elongatum, in quo quietus, ac securus vacaretur contemplans, servandique hujusmodi operibus exemplaribus in hunc mundum introivit ipse, ut rigaret ipsum fecundis aquis spiritualis gratiæ, & Doctrinæ. Hic Hortus siquidem est fratrum Minorum Sanctæ Religio, quæ muris Regularis observantia firmiter undique circumclusa intra se solo contenta Deo adornatur abunde novellis plantationibus filiorum.

Ad hunc veniens Dilectus Dei Filius, mortificantis penitentia myrrham metit cum aromatibus, quæ suavitate mira universis odorem attrahentis Sanctimonie circumfundunt: Hæc est illa Cælestis vitæ forma, & Regula, quam descripsit ille Confessor Christi eximius Sanctus Franciscus.

Ad complementum eorum, quæ Religionem S. P. N. Francisci concernunt, juvat adducere novissimam Constitutionem Benedicti XIII. qua Controversiæ, & lites de Primatu, & Anterioritate, perpetuo silentio imposito, extinguuntur. Quæ pro universis Tertiariis in propriis Domibus viventibus in Constitutione Paterna Sedis, sancita sunt, denuo confirmantur, & Basilicæ Sanctæ Mariæ de Portiuncula, & S. Francisci Civitatis Assisensis sub diversis rationibus Ordinis Matrices decernuntur.

Ad complementum eorum, quæ Religionem S. P. N. Francisci concernunt, juvat adducere novissimam Constitutionem Benedicti XIII. qua Controversiæ, & lites de Primatu, & Anterioritate, perpetuo silentio imposito, extinguuntur. Quæ pro universis Tertiariis in propriis Domibus viventibus in Constitutione Paterna Sedis, sancita sunt, denuo confirmantur, & Basilicæ Sanctæ Mariæ de Portiuncula, & S. Francisci Civitatis Assisensis sub diversis rationibus Ordinis Matrices decernuntur.

Ad complementum eorum, quæ Religionem S. P. N. Francisci concernunt, juvat adducere novissimam Constitutionem Benedicti XIII. qua Controversiæ, & lites de Primatu, & Anterioritate, perpetuo silentio imposito, extinguuntur. Quæ pro universis Tertiariis in propriis Domibus viventibus in Constitutione Paterna Sedis, sancita sunt, denuo confirmantur, & Basilicæ Sanctæ Mariæ de Portiuncula, & S. Francisci Civitatis Assisensis sub diversis rationibus Ordinis Matrices decernuntur.

BENEDICTUS PAPA XIII.

Dilectis Filiis Ministro Generali totius Ordinis Fratrum Minorum S. Francisci, necnon Generali Ministro Fratrum Conventualium ejusdem Ordinis.

Dilecti Filii salutem &c. Qui pacem loquitur in plebem suam, & super Sanctos suos, certam illam avertende contentionis viam, rationemque Discipulis designavit, monitis, exemplisque suis, eisdem adhortatus, ut qui major esset inter ipsos, fieret sicut minor, ac proinde esse contenderent, non præminentia, & primatu, sed ministrandi, ac subiacendi humilitate præcessores. Hæc autem Documenta B. Francisci Seraphici vestri Ordinis Conditor, & ipse mirabiliter arripuit, & expressit, &

& custodiende pacis firmiter esse voluit alumnis suis, qui modesta ipsa Fratrum Minorum appellatione Evangelicam illam Cælestis Magistrum normam præferentes, sinceræ Caritatis, veræque Fraternitatis disciplinam, & cultum per totam Christi Ecclesiam latissime propagaverunt. Nos igitur, quemadmodum uberes ex religiosissima institutione Dominici Agri proventus largitori Deo, reique Catholice gratulamur, ita omnem dare operam debemus, ne dissidia, & lites de loco, & dignitate bonam frugem suffocare possint, fraternamque concordiam discindere, aut perturbare. Porro cum tres Constitutiones ediderimus pro Institutione, ac Regimine Tertiariorum, ejusdem Seraphici Ordinis in propriis Domibus viventium, primam die 10. Decemb. 1725. pro Fratribus Minoribus Regularis Observantia, quæ inc. Paterna Sedis Apostolica providentia, alteram die 24. Maji 1726. pro Fratribus Minoribus, qui Capuccini appellantur, quæ incipit: Ratio Apostolici Ministerii; tertiam denique die 5. Jul. ejusdem Anni pro Fratribus Minoribus Conventualibus, quæ incipit: Singularis Devotio, non sine ingenti animi molestia percipimus, controversas inter antedictas laudati Ordinis familias invaluisse de primatu, & antiquitate alterius præ altera, de multiplici erectione Congregationum Tertii Ordinis, deque transitu Tertiariorum unius Congregationis ad aliam, quæ cum religiosâ disciplina detrimento, scandala etiam in populis ferere possint, & B. P. Francisci spiritum in Discipulis ejus extinguere. Dissensionibus igitur ac jurgis aditum obstruere, & necessariam Regularis discipline, & tranquillitatem fovere, aut restituere cupientes: Motu proprio, ex certa scientia, non ad oblatam cujusquam petitionis instantiam, in primis omnes, & singulas de memoratis causis lites, & controversias, utcumque, & in quocumque instantia super his ortas, agitas, & actu pendentes, coram quibuscumque Judicibus, ac Tribunalibus, etiam speciali mentione dignis, quorum nomina pro expressis haberi volumus, ad Nos advocantes, perpetuo silentio imposito, extinguimus, & abolemus. Præterea quascumque Indulgentias, Indulta, Privilegia, Prærogativas, favores, exemptiones, libertates, extensiones, & concessionis, tam in genere, quam in specie in memorata Constitutione, quæ incipit: Paterna, Tertiariis Fratrum Minorum de Observantia tributas, & per alias superius indicatas, ad Tertiarios Fratrum Minorum Conventualium, & Capuccinorum, eorumque superiorum extensiones, & ampliatas, tenore præsentium confirmamus, & approbamus, & quatenus opus sit, ipsis Fratribus Conventualibus, & Capuccinis, eorumque Tertiariis in iis tamen, quæ præfata nostre Constitutioni pro Observantiam Tertiariis editæ non advertantur, & non alias, de novo concedimus: Mandantes potissimum, ut quæ in ipsâ circa creationem unius dumtaxat Congregationis Tertiariorum pro unaquaque Civitate, aut loco, deque eorum transitu præscripta, & sancita sunt, alias posterioribus nostris non obstantibus, inviolabiliter observentur. Quoniam autem a mente nostra, & a proposito memoratæ Constitutionis, quæ incipit: Singularis Devotio prorsus alienum erat, ut Fratribus Minoribus Regularis Observantia, quidquam sui juris, aut professionis erga Conventuales detraheremus, aut ipsis Fratribus Conventualibus majorem antiquitatem, aut aliam quamcumque prærogativam præ Observantibus concederemus, motu pari, & scientia similibus decernimus, & declaramus, verba, & enunciationes, quæ antiquitatem, & prærogativas ejusmodi respiciunt, nullius roboris, atque eo prorsus modo ac si apposta non essent, de cetero habenda fore, & cæcè. Immo pro totius præfati Ordinis tranquillitate, & pace perpetuum silentium super hujusmodi controversia imponimus, & pro imposita haberi volumus, & mandamus. Ne quis denique Basilicam B. Francisci Civitatis Assisensis, ubi Sacrum ejus Corpus requiescit, a Romanis Pontificibus Prædecessoribus nostris variis privilegiis auctam, ita supra ceteras ejusdem Ordinis Ecclesias, verbis, aut scriptis extollat, & asserat, ut debitus honor, ac reverentia denegeret Basilicæ B. M. de Portiuncula extra muros ejusdem Urbis, in qua constat Seraphicum Patrem Institutum suum inchoasse, præcipimus, & mandamus ut ambæ Basilicæ, diversis licet rationibus, B. M. quidem propter Ordinis primordia, Assisensis vero propter sacrum Corpus sanctissimi Institutoris, tamquam Ordinis Matrices ab omnibus Fratribus Minoribus

& agnoscantur, & observentur, prout Romani Pontifices Prædecessores nostri asseruerunt, & concesserunt. Quibus auctoritate supplices, & quibusvis in contrarium facientibus amplissime derogantes, quæ vero exprimentia essent, pro expressis habentes, fore confidimus ut Familiis vestris per hoc providentiæ nostræ Judicium pristinam, vestroque nomine dignam concordiam partam esse gaudemus. Vestrum autem erit, ut pari vigilantia, studioque curis nostris obsequentes, indecoram, importunamque altercationum, libellorumque licentiam, in eorum auctores districte advertentes, sedulo inhibeatis. Ac vobis, Dilecti Filii, paternæ voluntatis pignus Apostolicam Benedictionem peramanter impertimur.

Datum Romæ apud S. Petrum sub Annulo Piscatoris die 22. Jul. 1728. Pontificatus Nostri anno quinto.

Carolus Archiepisc. Emisus.

ARTICULUS VI.

Quoad particulares alias Religiones, & Congregationes sub nulla dictarum quatuor principaliorum Regularium militantes, sed proprias Regularis, & Constitutiones habentes.

Carthusiensium Ordo sic dictus a Valle Carthusia, vulgo Cerrota, in Diocesi Gratianopolitana in Regno Gallie innotuitus est a S. Brunone Nobili Cive Urbis Col. Agrippinæ sub regula propria anno 1084. & approbatus, & confirmatus fuit ab Alexandro III. Constitut. 7. incip. Cum vos; Tamburin. de jur. Abbat. tom. 2. disput. 24. quest. 7. num. 1. Barbosa de Jur. Eccles. univers. cap. 41. num. 182. S. Antonin. part. 2. Histor. tit. 15. cap. 22. Miranda in Manual. Prælator. tom. 1. q. 4. art. 2. Morigia de Origin. Relig. lib. 1. cap. 37. Marulus in Oceano Relig. lib. 2. pag. 124. & alii.

Sancti Hieronymi Congregat. Itala instituta est temporibus Martini V. a quodam Lupo de Olmeto sub propria regula ex scriptis ipsius S. Hieronymi excepta, & confirmata est ab eodem Martino V. Constit. incip. Etsi pro confessorum; Tamburin. loc. cit. num. 2. Hieronym. Roderic. in Compend. 99. Regular. resolut. 122. num. 17. Marulus in Ocean. Relig. lib. 1. pag. 132. Platus de bono statu Relig. lib. 2. cap. 22. Miranda loc. cit. q. 4. art. 1. & alii.

Monialium S. Hieronymi Congr. militat sub regula ipsius Sanctissimi Patris pro Mulieribus specialiter edita, quæ habetur tom. 9. Operum ejusdem pag. 1378. Tamburin. loc. cit. num. 3 & alii.

Carmelitarum Ordo, quem quidam antiquissimum ponunt, temporibus Alexandri III. Summi Pontificis circa ann. Domini 1160. initium impisit. At quia sine aliqua certa regula Religiosi hujus Ordinis tunc vivebant, hinc non dicitur originata hæc religio d. tempore, sed sub Honorio III. quando regulam ab Alberto Patriarcha Hierosolymitano acceptam prædictus Pontifex confirmavit anno 1226. Constit. 8. incip. Et viventi. Divisus est hic Ordo in Conventuales, & Observantes; Obediunt tamen eidem Generali; Tambur. loc. cit. n. 4. S. Anton. 3. part. tit. 16. c. p. 1. §. 8. Marulus in Ocean. Relig. lib. 3. pag. 279. Morigia de Orig. Relig. lib. 1. cap. 25. Caflan. in Catalog. glor. mund. part. 4. confid. 7. & alii.

Carmelitarum discalceatorum Congr. Hispanica sub eadem Regula in suo primo rigore sine ullis Pontificiis moderationibus instituta est circa annum 1565. a S. Theresia, & approbata fuit a Gregorio XIII. Constitut. 64. incip. Pia consideratione; Tambur. loc. cit. num. 6. Barbosa loc. cit. num. 29. Morigia de Origin. Relig. lib. 1. cap. 3. Marulus in Ocean. Relig. lib. 4. p. 279. & alii.

Carmelitarum discalceatorum Cong. Itala eadem prorsus erat cum præcedenti, sed eam ab illa separavit Clemens VIII. Constitut. 71. incip. In Apostolica. Tambur. loc. cit. num. 7. Barbosa loc. cit. num. 31. Morigia loc. cit. Marulus loc. cit. & alii.

Monialium Carmelitarum Cong. instituta, ut supra dictum est, a S. Theresia, divisa est in Hispanam, & Italam, uti divisa est Congregatio Religiosorum discalceatorum; & vivit quælibet respectively sub eadem Regula, & forma suæ Congreg. loc. cit. num. 8. & alii mox citati.

- 8 *Sanctæ Mariæ de Monte Carmelo Equæstris Ordo* institutus est ab Henrico IV. Gallie Rege ad exaltationem S. R. Ecclesiæ, ac hæresim extirpationem anno 1608. & confirmatus fuit a Paulo V. Constitut. incip. *Romanus Pontifex*. Tambur. loc. cit. num. 9. & alii.
- 9 *Minorum S. Francisci de Paula Ordo* institutus est circa annum 1436. a S. Francisco de Paula (Paula autem est parva Urbs in Calabria Regni Neapolitani.) & approbatus fuit a Sixto IV. Constit. incip. *Sedes Apostolica*. Tambur. loc. cit. n. 10. Barbosa loc. cit. num. 188. Morigia de Orig. Relig. lib. 1. cap. 49. Marulus in Ocean. Relig. lib. 5. pag. 360 Miranda in Manual. Prælat. tom. 1. q. 4. art. 11 & alii.
- 10 *Clericorum Regularium Societatis Jesu Ordo* institutus fuit circa annum 1534. a S. Ignatio de Loyola Nobili Cantabro, & approbatus fuit a Paulo III. Constit. 25. incip. *Regimini* & iterum a Julio III. Constit. 9. incip. *Exposcit*, & a Gregor. XIII. Constit. 89. incip. *Ascendente*, & a Gregor. XIV. Constit. 10. incip. *Ecclesiæ*; Tambur. loc. cit. qu. 8. num. 1. Barbosa loc. cit. n. 139. Azorius Inst. moral. part. 1. lib. 13. cap. 7. Suarez de Relig. tom. 4. tract. 20. per tot. Tapia in Authent. Ing. ess. verb. *Monasteria* cap. 11. num. 8. de Sacrosanct. Eccles. Emmanuel qq. Regular. tom. 1. q. 1. art. 4. & q. 56. ar. 1. Miranda l. c. tom. 1. q. 10. & alii passim.
- 11 *Clericorum Regularium de Oratorio Cong.* instituta fuit a S. Philippo Nerio Florentino an. 1550. & confirmata fuit a Gregorio XIII. Constit. incip. *Copiosus*. Hujus Congregatio omnis alumni status, & Professionem Cleri sæcularis retinentes abique ullo Regulari voto, & vinculo, sub particularibus Constitutionibus, & Obedientia Superiorum simul habitant, & communem vitam degunt, & spiritalibus exercitiis animarum saluti incumbunt. Tamb. l. c. q. 8. num. 2. Marulus in Oceano Relig. lib. 5. pag. 436. Miræus in Libello de Cong. Cleric. in commun. viventium cap. 10. pag. 85. & c. 11. ubi refert Decretum Gregorii XV. in quo decernitur, quod unaquæque Domus Congregationis Oratorii se ipsam per se regat nec plures insimul uniri valeant. Ordinationes, & Instituta dictæ Congreg. approbavit, & nonnulla Indulta eidem concessit Paulus V. Constit. 4. incip. *Christifidelium*.
- 12 *Clericorum de Oratorio Jesu Congregatio Gallica* instituta est a Petro de Berulle Presbytero Parisino, doctrina, & pietate eximio, & postea S. R. E. Cardinali, & ad instantiam, & petitionem Mariæ Medicæ Galliarum Regina, & Petri Gondii Archiepiscopi Parisiensis a Paulo V. confirmata fuit ann. 1613. Constit. incip. *Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ*. Tambur. loco cit. num. 3. Miræus in Libello de Cong. Clericorum in commun. viventium c. 43. pag. 184. Graveison. in Histor. Eccles. tom. 4. part. 2. pag. 581. primæ impressionis Romana.
- 13 *Matris Dei Lucæ Clericorum Regularium Cong.* fuit primitus erecta sub titulo Congregationis Clericorum sæcularium B. Mariæ Virginis a Venerabili P. Joanne Leonardo e Terra Decimo Diocesis Lucensis circa annum 1574. cujus primi Discipuli, & socii fuerunt tres Nobiles Lucenses, scilicet Joannes Baptista Cionius, Cæsar, & Julius de Franciotti Fratres germani, & Georgius Arrighinus de Ponterotto Diocesis Lucensis, & confirmata fuit a Clemente VIII. Constit. incip. *Ex quo*. Et tandem Gregor. XV. de voto Sacre Congregationis Episcop. & Regular. hujusmodi Congregationem, in Religionem trium votorum solemnium approbavit, prout ex Litteris sub forma Brevis, die 3. Novemb. 1621. deluper expeditis habetur; Tambur. loc. citat. num. 162. P. Cæsar Franciotti in lib. de vitis Sanctorum, quorum Corpora in Civitate requiescunt, Josephus Matrarius ejusdem Congregationis Rector Generalis in sua Historia miraculosa Imaginis Beatissimæ Virginis nuncupate Sanctæ Mariæ in Porticu.
- 14 *Oblatorum S. Ambrosii Cong.* instituta est a Sancto Carolo Borromeo circa an. 1580. In hac Congregatione sunt Religiosi homines, qui Sancto Ambrosio Mediolanensis Ecclesiæ Antilliti, ac patrono, ultro, sine qua sponte sese obtulerunt sub Obedientia Archiepiscopi Mediolanensis pro tempore existentis, & Obedientia aliquarum Constitutionum ad varia munia Ecclesiastica pro cuiusque captu, ac viribus obeunda, & ad pia, & exemplaria Opera Caritatis exercenda. Universæ Congregationis Oblatorum quasi basis est Ecclesiæ S. Sepulcri Mediolani; ipsius Domus Præpositus est quasi secus Superior, cum primarius, & supremus Superior sit Archiepiscopus Mediolanensis. Tambur. loc. cit. n. 5. Vide Acta, & Consilia Ecclesiæ Mediolanensis jussu S. Caroli Borromei publicata, ubi multa de hac pia, & præclara Congregatione.
- Clericorum pauperum Matris Dei Scholarum piarum Congregatio* fuit auctoritate Clementis VIII. fundata circa annum 1597. a Josepho Calafantio, alias de Matre Dei ex clarissima Calafantiorum Familia in Regno Aragoniæ adhuc florenti oriundo, & per Paulum V. confirmata die 14. Jan. 1614. Constit. 81. incip. *inter Pastoralis Officii curas*; & tandem Gregorius XV. die 18. Novemb. 1621. Constit. 14. incip. *in supremo* hanc Congregationem in Religionem trium votorum solemnium approbavit. Barb. loc. cit. num. 6. Graveison. loc. cit. pag. 582. & alii.
- Monialium Visitationis E. M. Virginis Cong.* sic dicta a munere infirmos, & egenos visitandi, quo ob reverentiam Mytherii B. Virginis Mariæ visitantis S. Elizabetham, initio fungebantur aliqua piæ femine, fundata fuit a S. Francisco Salefio Episcopo Genevensi, qui Monialibus hujus Ordinis Anesiæ in Sabaudia circa ann. 1510. Regularis vitæ normam præscripsit, eisque præcæcit S. Joannam Franciscam. Premot de Chantal in Galliis natam Divione Urbe Ducatus Burgundiæ, Diocesis Lingoniensis, quæ natentem hanc Congregationem instar Matris, ac Fundatricis lætavit, aluit, instituit, & propagavit. Et ea Sanctitatis fama in vita, & post mortem adeo claruit Venerabilis hæc Dei serva, ut nunc acta de ejus vita, virtutibus, ac miraculis in Sac. Ritu. Congregatione examinentur, & spes firma addit, ut Cælestium albo propediem solemnium ritu adscribatur. Et revera novissime, Deo dante, Beatorum factis adscripta est die 23. Novembr. 1751. a Benedicto XIV. Constitutione incipient. *Cum Sextodecimo*.
- Monialium Ursularum, seu Virginum, ac Viduarum Congregatio in Gallia* sub nuncupatione S. Ursulæ ad erudiendas litteris, & bonis moribus puellas, fundata est Parisi anno 1611. a Nobili Vidua Maria L. huillier. Domina S. Bobæ, quæ novæ a se institutæ Sodalitatis a Paulo V. Summo Pontifice approbationem obtinuit die 23. Septemb. ejusdem anni 1611. Graveison. loc. cit. pag. 586. Non debet tamen hæc Congregatio confundi cum Congregatione Ursularum fundata a B. Angela de Desenzano, de qua satis dictum supra art. 5. num. 24.
- Monialium Beatæ Mariæ Virginis Cong.* ad puellas litteris & pietate imbuendas fuit fundata a Venerabili Servo Dei Petro Forreri Parocho Montencuri in Lotharingia; & Canonico Regularium S. Augustini Congregationis S. Salvatoris Reformatore. Graveison loc. cit. pag. 586.
- Monialium Beatæ Mariæ de Calvario, & S. Scholasticæ Congreg.* instituta fuit ab Antonietta Aureliana Ludovici D. cis Longavillani filia. quæ hanc Cong. inchoavit in Monasterio Pictaviensi in Galliis, ubi sexto post menie pie deceffit die 25. April. 1618. Graveison. loc. cit. p. 586.
- Piorum Missionariorum Cong.* instituta fuit circa ann. 1621. a Carolo Caraffa Neapoli e nobilissima Familia oriundo, & approbata fuit a Gregorio XV. Constit. incip. *Ex quo D. V. in Majestas*. Graveison. loc. cit. p. 587.
- Missionariorum Presbyterorum Sæcularium Cong. & puellarum Caritatis Societas* instituta est a S. VII. centio a Paulo circa annum 1626. & approbata ab Urbano VIII. 1632. Graveison loc. cit. p. 587. Marcus Battaglini Noeræ Episcopus in Annalibus Sacerdotii, & Imperii anno 1660. num. 35. Ludovicus Abelly Rhutenensis Episcopus in ejus vita Tarisii impressa, & alii.
- De multis Militaribus Ordinibus nulli particulari Regulæ addictis, sed sub propriis Constitutionibus Equestre Institutum profitentibus; Vide Tamb. loc. cit. disp. 24. Quæst. 9. per tot. & eruditissimum P. Philippum Bonanni Societatis Jesu, qui egregie scripsit de omnibus Religionibus, & Ordinibus etiam Militaribus sub propriis Habitibus, & Insigniis Franciscum Menenium, & alios.

Novæ additiones ex aliena manu.

Pura addere potuissimus, in hisce sex articulis, & in nonnullis Auctorem calligare. At ne nimis essemus in re, que foro nulli fere usui esse potest, satis existimavimus Auctores indicare, qui de origine, & variis Regularium speciebus accuratius quam Auctor disseverunt.

Vide igitur Helvot in Historia Ovidianæ Monasticorum Religiosorum, ac Militarium. Possunt etiam consuli Philippus Bonanni de Hierarchia Ecclesiastica, Corouelli in Catal. g. Ordinum Religiosorum, earumque indument. iconib. express.

Franciscus quoque Floren. Jurisconsultus celeberrimus, brevem, sed pereruditum compoñit de statu Regular. tractatum, quo de origine, & variis institutis Eremitarum, Monachorum, Cenobitarum, Anachoretarum cæterorumque Regularium tam in Oriente, quam in Occidente multa delibatur.

De originibus Monasticis speciatim tractant *Dudinus Atræra*, *Abertus Miræus*, *Rudolphus Hospinianus*, *Crecellius*, alique; *Chopini Monasticum* multa eruditione refertum, sed ut plurimum luce indiget, nec exhaurit ea, quæ ad monasticam disciplinam in universum pertinent.

Additio novissima hujus Romana Editionis.

Monialium Eremitarum S. Joannis Baptiste Congregatio, instituta a Dei famula Joanna Maria Baptista Solimani Gennensis, & approbata a san. memor. Benedict. XIV. anno 1744. Constit. incip. *Flos ille Presbyterorum Sæcularium S. Joannis Baptiste Congregatio*, instituta ab eadem Dei famula Joanna Maria Baptista Solimani, atque a Dei famulo Dominico; Francisco Olivieri Presbytero Gennensi ad Missiones peragendas in locis Hæreticorum, & Infidelium, sub Protectione, & immediata subjectione Sacræ Congregationis de Propaganda Fide, ad quas singulari Voto se se adstringunt, atque approbata a san. mem. Bened. XIV. Constit. incipien. *Considerantibus* septemnumero anno 1755.

Die 16. Julii ann. 1767.

In Basilica Vaticana splendide, & magnifice ornata Summo Pontifice Clemens XIII. Sanctos esse decrevit, ac Sanctorem Catalogo adscripsit, præ cæteris, Beatos Josephum Calafantium a Matre Dei, Hieronymum Emilianum, & Joannam Franciscam Fremiot de Chantal.

A P P E N D I X

DE RELIGIONE NATURALI, & REVELATA

Articulus Novus.

In articulo de Pantheismo alterum de Religione naturali, & revelata promissimus, in quo Atheorum, ac Deistarum errores fustis exponerentur, ac expositi confutarentur. Ut autem Lectori satisfaciamus, & apta methodo procedamus, hunc Articulum quatuor in capita distribuemus: In primo de utilitate, necessitate, ac divinæ Religionis origine agemus; in altero Naturalem Religionem exiter aduersus Atheos, & Deistas nonnullos demonstrabimus; in tertio de possibilitate, covenientia, nec essitate, atque existentia divinæ Revelationis contra alios Deistas tractabimus; & quoniam nulla unquam gens fuit, quæ Religionem, quam haberet, Deo non referret acceptam, in quarto capite certos, atque perspicuos characteres exponemus, & demonstrabimus, quibus vera religio a falsâ fecernatur; atque hos in sola Christi religione reperiri, ostendemus.

Caput Primum

De utilitate, necessitate, & origine Religionis.

Religio Ciceroni a *relegendo*, Laetantio, & Augustino a *relegando*, aliis vero a *re eligendo* dicta est. Expenis omnibus religionis maneribus, omnes has originationes probat Angelicus Doctor; quia actus, quos religio præscribit, frequenter in corde repetendi, ac veluti relegandi sunt; quia per religionem, quodam pietatis vinculo Deo adstringimur, & religamur; & quia religionis usui, quod negligenter amissimus, iterum eligimus. Religio revelata dicitur ea, quam Deus hominibus per externam revelationem demonstravit. Naturalem vero religionem vocamus illam, quam Natura per usum rationis suggerit, atque inculcat. Atque hæc ita definitur potest: *Virtus, qua homo ex humana, & divina natura consideratione obligatur, ac propensum se sentiat ad debitam Deo honorem, cultumque exhibendum per officia a divina Providentia rectè rationis usui præscripta, spe proemiorum, meritorum æternæ vitæ suppliciorum.* Definitio hæc apta, ac satis perspicua videtur, sed clarior fiet, dum in secundo capite singulas ipsius partes demonstrabimus.

Primum caput in suas dividimus partes; In prima parte considerabimus Epicuræos, Cardanum, Hobbelium, atque Bailium, qui religionem privatis hominibus, ac humano generi noxiam, & inimicam esse altererunt; atque inter hos Bailius eo devenit, ut eam, ne quidem Societati civili, atque Reipublicæ utilem esse existimaverit. In altera vero parte de religionis origine agemus contra duplex Atheorum genus; eorum scilicet, qui cum Sypho apud Criticam, ut refert Sextus Empiricus lib. 6. contra Physicos, religionem, a calidis legum latoribus excogitatam alterunt, ut esseratos homines metu Numinis in officio continerent; & eorum, qui ajuunt, homines ignorantia ductos supremam invisibilem omnium rerum causam primum fixisse, metu deinde perterritos ex insolitis phænomenis terrorem excitantibus, adorare eam, & colere cœpisse; atque callidos demum legum latores, præmia, pœnalque alterius vitæ confixisse.

Pars prima

De utilitate, ac necessitate Religionis.

Ut melius intelligatur, quæ commoda ac bona sint, quæ religio hominibus affert, notandum duximus, hominem in triplici statu considerari posse; nam vel solus concipitur, vel cum hominibus gravi auctoritate pollutibus, vel ut Principi, sive Magistratibus subest. Primus dicitur status solitarius in quo homo propriæ conservationis, ac solius corporis, animique sui curam gerit; Alter est status Societatis naturalis, in quo homo natura ipsa duce societatem cum aliis ineat hominibus, in qua sola naturæ dictata sequatur; Tertius vero status est societatis civilis, quam homines per conventiones, & pacta illa inierunt, quibus se obligarunt ad leges eorum exequendas, qui civitati, vel reipublicæ præsumt, ac leges ferunt, aliæque constituunt, & jubent, quæ ad commune bonum expedire videantur. Si unus præsit, reipublicæ status monarchicus dicitur; Si soli Optimates, Aristocraticus; Si omnes Patresfamilias, Democraticus; Mixtus denique, si cura reipublicæ, vel penes Principem simul sit, & Optimates, vel penes hos, & Populi Electos simul, quemadmodum nunc in Anglia, ac in Romana olim republica sub Regibus fuit. His præmissis, sit

Propositio prima.

Religio singulis hominibus naturali eorumdem Societati maxime utilis est.

Dem, prima pars. Utile homini est quid quid eum perficit, atque ad beatam vitam agendam ducit. Nam homo, ut res quælibet, ad perfectionem tendit, & felicitatem maxime expetit. Religio vero ad perficiendum hominem, ut beatam vitam agat, plurimum confert: Nam Religione monemur Deum parentem optimum, beneficentissimum, potentissimum, ac infinite sapientem, vitæ, corporisque nostri Dominum esse, qui præcipit, ut vitam servemus, eaque adhibeamus, quibus perfici corpus, animique possit, aut virtutum, morumque præcepta præscribit, quæ ad ea servanda, tum fiducia ipsius in dubiis, & adversis præstili, tum incuncta honorum alterius vitæ expectatione, allicite, atque eternorum suppliciorum metu quodammodo impellit. Quæ cum ita se habeant, quis non videt, Religionem per optimi parentis amorem, quem excitat, & per præcepta, quibus nostri conservationem, ac virtutem procurare jubet, in perfectionem nos inclinare, per supremum censorem, quem repræsentat, ad eandem nos incitare, per spem, quam affert superni illius præstidii in adversis, & æternorum bonorum, allicere; ac demum per suppliciorum metum fortius ad perfectionem, & virtutem impellere?

Si Religio valida hæc ad virtutem incitamenta præbet; ergo ad beatam vitam agendam maxime utilis est. Nam præterquam quod, Epicuro quoque fatente, sine virtute felices esse non possumus, explorata res est; sola nos virtute affectus regere, & moderari, ac eorum cohibere impetus, quibus turbamur, ac miserissimi sumus: solam virtutem securitatem conscientie parere, quæ remorsus, atque internos conscientie laniatus excludat, quæque incunctam delectationem afferat; atque hanc solam esse, quæ de omnium hominum approbatione, quam enixe cupimus, securos nos reddit.

Dem, altera pars. Bonum maximum, quod homines in natura

naturali societate exoptant, est pax, ac tranquillitas illa, quæ ex securitate oritur, qua quisque perlatas sit ab aliis hominibus amari, atque ex iis neminem ipsi futurum molestum sed omnes ad beneficiendum esse paratos. Hæc felicitas est, quam in societate sperare homines possunt. Qui vero non videt, ex sola Religione bona hæc sperare homines posse? Sola enim hæc est, qua homines sese obligari credunt ad mutuam amorem, & ad aliis non faciendam, quæ sibi fieri nolint; Idque ex præcepto supremi potentissimi Numinis, qui omnia videt, quique infallibili auctoritate sua præcepta servantibus immensa bona spondet, violentibus vero æterna, demonstrat supplicia. Hæc vero plurimum possunt ad securitatem conciliandam, qua felicitas consistat. Tolle Religionem in statu naturali, nulla homines se obstringi lege putarent ad alios amandos, pacta servanda &c. sed quisque sola utilitate ac voluptate moveretur. Ubi tum securitas esset? Quis non metueret, ne homines datam fidem infingerent, ne bona propria subriperent, ac vitæ etiam infidiantur, dum voluptati, aut utili optato bono impedimento esse? Tunc enim homo homini inimicus ut lupus esset, ut naturalem ipsius statum sublata Religione descripsit Hobbesius. Ergo sine Religione homo in statu naturali quacumque bellua inferior edet, ut est manifestum. Est ergo.

Opponent duo sophistæ. Primum ajunt, Religionem homini inimicam, & noxiam esse, quia summam ei felicitatem admittit in eo positam, ut voluptate liberrime fruatur; Deinde anxiam vitæ sollicitudinem secum ferre, ac metum superni Censuris omnia videntis, & æterna minantis supplicia; Qui metus cum perpetuo homines cruciet, miserimos facit. Addit Baillius, hanc ex corrupto ac malo humane nature fomite prodire, ideoque non nisi malam esse posse.

Hæc sunt superborum hominum præcipua adversus totius humani generis persuasionem argumenta, sibilis potius, quam responsione digna. Nam, ut incipiam a primo, Religio non solum timorem inculcat, sed etiam amorem superni, beneficentissimi Numinis, & summæ boni, ac talem amorem, quo solum felices in hac quoque vita esse possumus, ut nos alibi demonstravimus; ac jucundam bonorum alterius vitæ expectationem. Metus vero ille, quo timemus, ne supremo displiceamus Numini, ne ipsius iram subeamus, atque alterius vitæ supplicia, ad illa omnia nos impellit, quæ ad beatam vitam agendam sunt necessaria, & ad ea cavenda, quæ noxia sint, quæque privatæ, & publicæ felicitati obfunt. Itaque si Atheis omnibus societas civilis utilis est, quia per leges metumque poenarum in officio homines continentur; Cur utilis religio non erit, quæ tanta ad felicem in societate, vitam incitamenta præbet? Nec turbulentus est metus ex religione oritur, sed cum suavi atque jucunda spe conjunctus cum ex Deo sit summe sapiente, bono, justo, misericordie, qui infinita sapientia ad beneficiendum utitur, quantum incommutabilis divinæ sapientiæ atque justitiæ ordo patitur.

Sollicitudo autem illa, quæ anxios nos facit de vita futura, a vitis hominem retrahit, sibi, ac societati noxiis, & ad virtutem incitat, quæ humanæ felicitatis præcipuum instrumentum est. Metus vero, qui hinc oritur, placidus est in probis justisque viris, atque jucunda bonorum expectatione temperatus; Et in solis improbis turbulentus est, atque excrucians; cum ilaniatus conscientie exuere nunquam possint. Sed id poena peccati est, ac per intimum sensum natura ipsa nos monet, esse quoddam divini supremi officii instrumentum, quo de malo facto monemur, & ad vitia declinanda, ac virtutes secandas incitatur.

Corollarium.

Atque hinc patet, officia, quæ religio prescribit, instrumenta quedam esse, quorum usu homo perficitur, atque ad tranquillam vitam agendam ducitur. Quamobrem Athei respiciendo religionem utuntur intellectu, ac voluntate sua, contra id, quod eorum nature utile est, ac bonum, & contra constitutum in natura ordinem faciunt, cum res quilibet homine inferior utatur iis, quæ sunt ad suum bonum & perfectionem, inquit Raymundus de Sabaude, Athei vero intellectu & voluntate ad suam damnationem, & destructionem utantur. Ex quo apparet, quam inepte prophanus Baillius asserrat, probabilis esse Religionem esse malam & fallam, quia natura malorum errorumque fons est. Nam si Religio bonum ac verum bonum, cujusmodi virtus est, homini procurat:

ergo religionis usu homo in perfectionem tendit; Homo ergo dum natura duce religionem servat ac sequitur, res omnes alias, quæ in mundo sunt, imitatur. Quis vero corruptas depravatasque res dicat, quæ certis legibus in debitam perfectionem feruntur?

Scholium.

Facile ex dictis intelligere est, Atheorum vitam omnium miserissimam; Nam sine religione, qua ad virtutem incitantur, vitis laxant habenas, quæ pernicies sunt hominum; Omnium in se hominum odium atque iram conciliant, tum ob contemptam religionem, quæ omnibus quidpiam divinum habetur, tum quod ab omnibus veluti manifesti inimici jure meritoque reputantur, utpote qui nulla se obstringi lege, ac sola voluptate, & utilitate regi opinantur, ac denique nulla bonorum spe, sed sola effreni vitiorum licentia ducti, tot religionis bonis privantur, ac certo damnationis æternæ periculo sese exponunt. Hinc Itali in Scripturis, & a Patribus appellantur, quia hypotheseum amplectuntur, quæ si vera stauerunt, nihil aliud afferre ipsi possent, nisi privationem bonorum, quæ commemoravimus, & desperationem; si vero sit falsa, ut revera est, ad æterna illos supplicia trahit: *Domina hæc, ajebat Auct. Homiliar. quæ Clementi Romano tribuuntur, quamvis fabula esset, cum pia sit, vitæ non esset inutilis. Singuli enim dum expectant futurum erga se Dei curæ intuitus judicium, ad temperate vivendum majorem impetum capiunt. Quod etsi vera est doctrina, æterno supplicio liberat eum, qui vitam modestam tradidit, simulque pro beneficio largitur futura a Deo bona æterna, & ineffabilia.*

Propositio Secunda.

Religio Societati civili utilis est, eaque sublata, illius vinculum, ac fundamentum evertitur.

Dem, Civilis Societatis vinculum in mutua obligatione, situm est inter Supremum imperantem, & Populum, quæ hic sese adstrictum credat ad obsequendum Legibus, Magistratibus, ac iis, quæ Princeps pro bono Republicæ jubeat, & qua Princeps obligatum se credat ad protegendum Cives, eorumque securitatem, ac bonum commune procurandum. Religio vero ad hujusmodi fovendam obligationem plurimum confert; Nam ii per religionem jurejurando obstringuntur, hoc est, vocando in susceptæ obligationis testem Deum, qui omnia videt, qui officia inde orta adimplere jubeat, quique per præmia, ac æterna supplicia ad omnia præstanda impellat. Hinc optime Cicero: *Quis non videt, inquit, quam multa firmentur jurejurando? quæque salutis sint foederum religiones? Quam malos divini supplicii timor a scelere revocet? Quam sancta sit Civium inter ipsas societas, Deo immortalis interposito, tum iudice, tum teste?*

Rursus perfecta respublica esse nequit, nisi boni præmia invitentur, mali autem poenis coarceantur, ut Solon apud Ciceronem *Epist. 17. ad Brutum*, Licurgus, Pythagoras, Anacharsis, ac reliqui sapientes Legumatores tradidere, Religione posita, præsto sunt bonis Civibus præmia a potentissimo, ac supremo bonorum Domino promissa, ac malis parata supplicia; Hæc vero sublata, ubi boni sunt, quæ Cives omnes, tum palam, tum privatim ad officia præstanda invitent? Ubi supplicia pro delictis, de quibus Magistratibus nec constat, nec consistere possit? Accedit etiam in recta præmiorum poenarumque distributione non tam opus, quam operantis animum attendi oportere; Voluntas vero hominis soli Deo, quam religio præmiorum largitorem, malorumque vindicem demonstrat, explorata est. Desunt denique in republica præmia, quæ Civibus singulis tribuantur, ut est manifestum; Ergo necessaria religio est, quæ hujusmodi defectus suppleat, quæ optimi censis omnia intuentis, amore, ac præmiorum spe, singulos alliciat, quæque coerceat singulos, parat supplicii metu.

Atque hinc altera quoque pars facile patet; Nam spes præmii, metuque supplicii affectus sunt, per quos Cives ad officia obligantur, ideoque pars saltem vinculis civilis societatis; sublata vero religione, hujusmodi affectus plerumque desunt, ut ex dictis patet. Imo desit etiam persuasio illa, qua summi imperantes & Cives se se obligati credant ad promissa servanda, & officia præstanda. Quis enim ad quidpiam sese adstringi credat, sine superiore, qui jubeat, qui velet, qui

quique præmia atque supplicia ostendat, ac dare possit? Qua ratione, sublato Deo, summi imperantes, ac Cives mutuo sese obligatos crederent, in iis positi circumstantiis, in quibus sibi metipsis tantum reddendam rationem putarent?

Scio, Baillium confugere ad honestatis, & virtutis ideam quam ex finis Societatis consideratione, sibi homines fingant & qua ad promissa servanda, ac reliqua præstanda Societatis officia obstringi se credant. At hæc vera obligatio non est; Nam hac ratione homo a se ipso obligaretur per propriam cogitationem, nec quemquam agnosceret cui reddendam rationem esse, & a quo reprehendi ac puniri posse, putaret. Vera autem obligationis notio duas necessarie personas exhibet, quarum altera præcepto, promissis, minisque alteram liget. Accedit etiam, quod eadem ratione, qua homo seipsum ligare, solvere quoque semetipsum posset. Quis vero non videat, hanc non obligationem, sed obligationis figmentum esse nullius Societatis utilitatis?

Deinde fallum est, religione sublata, homines justis, honestique rationem servare. Liqueat id ex impiis Epicuri, Hobbesii, Spinozæque hypotheseis, quibus, religione sublata, ola voluptas, & utilitas, æqui justique mater constituitur, ut nos in altera parte exponemus. Hinc omnes fere Ethnicorum sapientes cum Cicerone *lib. 2. de Nat. Deor.* prædicant: *Sublata religione, sicut etiam Societatem humani generis, & unam excellentissimam virtutem sustulit, tolli necesse est.* Et qui dem jure meritoque; Nam fingere sibi nequeunt homines honestatis virtutisque notionem, nisi distinguant inter privatam & publicam utilitatem, inter bonum Civitatis, & Republicæ, ac bonum proprium, ut etiam ipse Baillius fateri cogitur. Ubi vero in multitudine hæc distinctio occurrit? Nam major hominum pars ex proprio commodo ac voluptate, non ex publico bono, utilitatem metitur, ut experientia constat. Fac ergo, homines ex utilitate virtutem, ac justitiam existimare. ut Baillius opinatur: Quis impedit, ne homines occulte privatæ utilitatis, ac voluptatis causa aliis nocerent? Quis in Principibus viris passionis impetum cohiberet? Ubi debita Legibus ac Magistratibus obedientia esset? Nam subditi, dum testes desistent, nulla obligatione adstringi se crederent, ac testes si essent, ii ad verum dicendum se obligatos nequiquam putarent nec quidquam metuerent ex fallâ depositione, atque perjurio. Mitto alia, quæ in societate orientur incommoda, sublata religione, quæ divitiarum, imperii, ac voluptate fruendi appetitus compescat: cum hæc tenus dicta satis superque ostendant præcipuum vinculum esse, ac civilis societatis fundamentum; Quod ex eo quoque comprobare possemus, quia omnes Legumatores, quorum ex historiis memoria superest, ex religione suis præsidium quaesere legibus, ut agendo de convenientia & necessitate revelationis ostendemus.

Opponet Baillius, homines ad pacta servanda & ad reliqua Civilis Societatis officia sine religione obligatos haberi posse; Nam ex consideratione finis humane societatis, atque ex ipsa rerum convenientia, non secus ac alii homines possunt cogno scere honestum, & turpe, justum, & injustum, bonum, & malum; ad id enim cognoscendum nihil requiritur, nisi attentio ad rerum convenientiam, & fines, ex quibus honesti, & turpis, justus, & injustus cognitio pendet: Si id cognoscere possunt, ergo censere quoque possunt se obligatos esse ad ea præstanda, quæ honesti, justique notionis suggerunt, adeoque sine religione vinculum humane Societatis in illa obligatione possum conservaretur.

Respondedo primum, paucos esse homines, qui ex rerum convenientia, atque sine, justis honestique notionem atque obligationem ad obeunda societatis officia intelligere possint, sublato religionis subsidio. Nam affectus & cupiditates nec lege ulla superioris regularæ, nec metu supremi Censuris & Vindicis referentæ, rationis lumen in majore hominum parte extinguere, aut ita saltem præfocarent, ut præter passionum impetum, nullam aliam legem sentirent: Sed cum Aristippo, aliique Atheis uno ore clamarent, *Nil esse naturæ turpe si vulgari*, hoc est, ex religione, quæ vulgi magistra est, *orta solvatur opinio*. Deinde actionum humanarum moralitas sine libertate atque vera obligatione existere nequit; Atheorum vero plerique libertatem homini admittunt, & obligationem omnes; Cum hæc non nisi ex superiore jubente, atque verante haberi possit. Dictata ergo rationis, religione sublata, pro consilio haberi ad summum possent: Est consilio obligatio illa non oritur, quæ necessarium est humane societatis vinculum, cujus scilicet in fractione homines se peccare, ac poenæ certo sequentæ obnoxios fieri omnino credant.

Ferrar. Biblioth. Tom. VI.

Sed regerit Baillius, naturam sine religionis præsidio incitamenta præbere apta ad Societatis vinculum fovendum, atque servandum: honesti enim amorem suggerit, atque laudis magnam cupidinem. Hæc vero tantæ virtutis sunt, ut sine religione ad homines obligandos sufficiant, ut datam fidem, ac reliqua servent officia.

Responsio vero præsto est. Primum, quia vinculum societatis omnes, ac præsertim multitudinem adstringere debet, pauci vero homines sunt, quos amor honesti, laudisque cupiditas liget. Deinde laudis gloriaque amor fere semper conjunctus est honoris, divitiarum, ac magnæ potentie appetitus, cum hæc magnam apud plebem gloriam, sive exultationem, obtineant: Hujusmodi vero appetitus honesti amorem facile extinguere, vel præpediret, dum occasio esset comparandi divitias, & auctoritatem, etiam cum magno republicæ dispendio. Denique ex illis hypocrisis, non vere virtus oriri possit, quæ a publicis vocat hominem sceleribus, sed privatis laxat habenas. Dum vero post Lucretiam fingit amorem gloriæ cohibere hominem posse a privato quoque scelere, quod timeat, ne id in somnis, aut in phrænesi palam ab ipso fiat; purum putumque figmentum, ac desperatæ causæ argumentum est.

At, inquit, quos honesti gloriæque amor non compescat, nec persuasionem ex religione ortam cohibere posse; ideoque hanc supervacaneam esse. Nam experientia constat, homines in vita instaurantia non secuti, sed contemnere passim philosophiæ ac religionis principia. Stoici enim, alique Fatalistæ passim usurpabant exhortationes ad virtutem, & bonum libertatis usum, etiam libertatem ipsi negarent. Et Christianorum plerique perverse vivunt licet Religioni firmissime adherent.

Reli. atque principio ajo, non omnes Stoicos homini libertatem ademisse, ac Fatalitas, negata quoque libertate, utiles habui se hortationes, quibus majus virtuti pondus adderetur, quo in virtutem potius, quam in vitia homines traherentur. Deinde principia illa intimo naturæ sensui adversabantur, quo libertatem in nobis experimur: quamobrem mirum esse non potest, quod aliquando non philosophiæ principia, sed intimum sensum sequerentur. Quod spectat ad persuasionem, quæ ex fide Christiana est, atque illius principia, hæc semper cupiditatibus obfistunt, ac vim exerunt suam. Dum liber sit ratio usus ostendendo bonum, quod ex virtute est, ac malum, quod ex vitio imminet, cohibent illas & vincunt; Dum vero vehementi ac turbida commotione obcuratur rationis vis, & præpeditur, cupiditates quidem in transversum homines abripiunt, sed tunc per internam conscientiam, & remorsus inde sequentes, ratio hominem reprehendit; Ex quo apparet, religionis principia perpetuum in homine contra passionem luctam ponere. Contra vero Atheismus, cum non aliud bonum sequendum, ac malum vitandum offerat homini, quam quod per sensus offertur, principia illa usurpat, & probat, quæ cupiditates, & libidines fovent. At principia hæc honestatis amore destruant, & laudis, gloriæque desiderium ad vitia humane societatis quam maxime inimica impellunt. Si ergo in iis, quos religio internis conscientia stimulis, & metu poenarum compescit, tantum potest passionum impetus, ut videant plerumque bona, meliora probent, ac deteriora sequantur, quis credat in Atheis vim appetitus principiorum auctoritate roboratam & auctam, non ita passionibus vitisque indulgere, ut societatis civilis vinculum omnino dirumpat?

Ait vero, Atheismus in depravatam vitam homines non ducere; quia Athet, quos historia recenset, virtutibus ornati exhibentur, ut Diagoras, & Theodoras ex Græcis, ex Romanis Cassius, & Atticus, atque ex recentioribus Vannius, atque Spinosa. Addit præterea, gentes fuisse, ac etiam nunc reperiri, quæ in privatis familiis sine religione vivunt; Has vero facilius posse in Societate civili sine religione conservari, ubi præter naturæ dictata, atque honestatis amorem, Civiles leges haberent.

Resp. atque nego, Atheismus ipse depravatam vitam, quæ Societati Civili obfist, homines non inducere. Ii autem, quos ipse affert, paucissimi sunt, ac talis fortasse indolis, quos amor virtutis afficere, & movere poterit, & quos studium declinandi apud multitudinem invidiam, & conciliandi propriæ sectæ exultationem, retrahere a vitis potuit. Ego vero plura in iis vitia fuisse contendo, quæ religio sustulisset, & quæ data occasione amfocietati quoque noxia fuissent; quis enim a superbia, ab ambitu, & a vitis inde profluentibus illos absolvat?

T t

Quod

Quod secundo loco opponitur, falsum omnino est, ut infra ostendemus. Si vero id quoque daremus, non inde sequeretur posse sine religione civilem societatem consistere. A sociali enim in una familia vita, ad vitam civilem nulla consequutio est: Ibi enim unius familiae homines, nondum fortasse divisus bonis vivunt; in Civili societate innumeri sunt homines gradu, divitiis, studiisque divisi, atque ad commoda innumera inhiantes, de quibus privatae familiae ne cogitant quidem; Hos vero affectus, si religio desit, nemo ita compescet, ut societates diu saltem consistere valeat.

Corollarium.

Si religio tantae privatae hominibus, ac civili societati utilitatis est, ac ad felicem vitam necessaria; Ergo non ut res commentitia, sed ut bonum quoddam rationali creaturae concessam exhibetur, quo optatam felicitatem persequatur. Id sane ex dictis praesumi jure meritoque posset, sed ut omnia Atheorum fundamenta detegamus, ac funditus omnino evertamus, expendamus Religionis originem.

Pars altera.

De Religionis Origine.

Hactenus de utilitate, & necessitate; dicendum ergo est de ejusdem origine, quam Divinam esse; paucis demonstrabimus. Itaque sit.

Propositio Prima.

Nulla Gens est ex antiqua historia cognita, quae Religione caruerit.

Demonstratur, ac principio veluti res ipsi Atheis explorata statuitur, omnes civiles Gentes, quas antiquissima recensent historiae, in civili societate positas, Religionem aliquam habuisse, scilicet, Hebraeos, Chaldaeos, Aegyptios, Phoenices, Indos, Persas, Arabes, Getas, Galles, Germanos, Graecos, Romanos, aliosque Populos, quorum memoria superest. Id enim adeo perfructum omnibus fuit, ut Plutarchus adversus Colotem Epicureum confidenter scripsit: *facilius urbem condere sine solo posse puto, quam opinionem de Divis praesentibus sublata Civitatem coire, aut constare.* Et ut Athei finerent, cum Societate civili ortam Religionem esse, ac solum apud Gentes immanitate efferatas, & extra Leges positas Homines sine Religione ulla reperiri posse, speraverint.

Sed ne has quidem Gentes invenire unquam potuerunt. Nam Accademius Cotta apud Ciceronem *lib. 1. de Natura Deorum* provocavit quidem ad hujusmodi Gentes veluti ad eas, apud quas nulla suspicio Deorum esset, sed nominare ac designare nullam potuit; & Cicero ipse *lib. 1. Teseulanae quaestiones cap. 13.*, tum *lib. 1. de Legibus cap. 8.* affirmat, adeo alte insidere omnium cordibus sensum Divinitatis, ut falsum multi Deum colere maluerint, quam nullum. Nec solum Cicero, sed quotquot fuerunt Gentium Sapientes palam testati sunt nullam fuisse unquam Gentem, quae Religione careret; ita Plato *de Legibus lib. 1. cap. 10.* ita Aristoteles *ad Nicomach. lib. 10. cap. 11.*, ita Seneca *cap. 117.*, ita Artemidorus *lib. 1. cap. 9.*, ita Elianus *var. hist. lib. 2. cap. 13.*, ita Maximus Tyrius *diss. 1.* ita Sextus Empiricus *lib. 1. contra Physicos cap. 61.*, ita Dion Crypsostomus nuncupatus, ita denique Julianus *epist. ad Heracl.* ubi haec habet; *Omnes ante doctrinam Numen esse aliquid persuasi sumus, eo respiciendum, ad eum properandum; credoque animos nostros sic se habere ad Deum, ut visis praedita ad lucem.* Iis vero addi quoque potest, Lucretium hanc Epicuro suo laudem tribuere, ut omnium mortalium primus adversus Religionem ausus sit aperte pugnare. Itaque antiquis omnibus Gentium Sapientibus, atque Philosophis persuasum omnino fuit, nullam tunc detectam fuisse Gentem Religionis expertem. Ea autem quae Baillius contra opponit, praeterquamquod ex iis, quae diximus *in art. de Pantheismo*, facile dissolvuntur, adversus tantum omnium Sapientium consensionem, nullius momenti reputanda sunt: tum quod ad impios Gentium, quas atheas, & sine Religione vocant, mores Atheismi nota referri commode possit; tum quod ita appellari a nonnullis consueverint Gentes, quae externo Religionis apparatu carerent, qui apud cultos Populos vigeret; tum demum quia omnes fere illae narrationes dubiae sunt; qui enim ea referunt, vel *ferunt*, vel *putantur*, aut *fama est*, scribere solent. Quae quidem expressiones suspicionem, non vere animi persuasionem designant. Ita Melas de Atlanticis, & Strabo de Aethiopicis, qui ad torridam habitant; ita & alii de Callaicis, seu Lusitanis

scribant; quos tamen Religionem habuisse ex aliis monumentis constat.

Propositio Secunda.

Gentes omnes hac nostra quoque aetate cognite aliquam Religionem habent.

Demonstrat. Omnes fatentur, politas omnes nationes, atque in Civili Societate viventes Gentes in Europa in Asia, in Africa, & in America, Religionem habere; ac satis obviam sunt descriptiones ex accuratis virorum relationibus, qui regiones illas pertraverunt, in quibus harum Gentium mores, Religiones, sectae dogmata, errores, superstitionesque exponuntur. De solis quibusdam barbaris controversiam movetur, quos Petrus Baillius ex suspectis quibusdam relationibus veluti Atheos traducit, ut inde conficiat, generalem non esse totius humani generis circa Religionem consensionem, ac posse sine Religione civilem societatem consistere. At a plurimis gravissimis viris ex omni Europae parte, accuratissimarum relationum ope Baillii impostura detecta, & confutata fuit. Praecipua autem momenta, quae cujusque cognita, etiam silvestris Gentes, Religionem probant, colligere, atque referunt duo illustres ex Dominicana Familias Scriptores, scilicet, Thomas Vincentius Monilia in praefatione ad opus contra Fatalitatem, & Jo. Vin. Patuzzi in opere de futuro impiorum statu cap. 9. Nos vero pauca ex his recensere, quae tamen satis visa sunt ad rem conscientiam. Primum itaque ex Thevenotii relatione Baillius *Cafros*, & Hottentotos Africae populos in regionibus Capiti Bonae spei finitimis habitantes Atheismi accusaverat. At pluris fuerunt accurati viri, qui post Thevenotium regiones illas adiere, & vitae genus, moresque illorum hominum exploraverunt, qui uno ore testantur, praeter paucos, qui Mahumedanum Religionem sequuntur, reliquos unum Summum, ac Supremum Deum agnoscere, eumque magnum Ducem vocare, ac Lunam, Solemque adorare, & pleraque caeremonias habere. Horum testimonia satis obviam sunt in Collectionibus, quae prodire itinerariorum. Ex iis autem unum laudare sat erit Petrum Kolben Batavum, qui decem annis in illis regionibus commoratus est, quique illorum hominum lingua comparata, summa cura eorum mores, Religionemque scrutatus est: is in descriptione Capitis Bonae spei Germanice primum editas, ac deinceps Gallice, illorum hominum Religionem fufum, exponit. Ab Africa ad Americam, iive ad Gentes in novo Orbe recenter detectas, gradum facimus; In iis regionibus occurrunt 1. Canarienses, quos Columbus Religionis expertes exhibuerat, at ex historia, quam habemus, hujusmodi insularum subactionis, conitat, Gentes illas unum Deum nosse, qui praemia virtuti, vitis vero supplicia in alia quoque vita paraverit. 2. Accusati reperuntur Arabae Insularum Antillarum Incolae; de iis autem scribit Roschefeau in eorum historia morali, quod agnoscant alium Deum boni, alium mali principium, atque hunc vocare *Mogob*; & Sacerdotes itidem habere, quos *Boyz* appellant. 3. Brasilienses, quos ex relatione de *Lovi* etiam Lockius asseruit, nec Deum nosse, nec nomen habuisse, quo Divinitatem exprimerent; Sed conitat ex *Laet. de Orig. Gent. Amer. & Magrav. de Brasil. Reg. 6. 5.* hos Deum Summum agnoscere, quem *Tapi*, & *Tupana* nominant, eique per Sacerdotes Sacra facere. 4. Silvestres Homines *Canadd*, quos *Hurons*, *Souriquosios*, & *Armonchicofios* vocant, ex testimonio Sagaud, & Lescarbot sine Religione praedicantur; adeit vero egregium opus P. Josephi Friderr. Laftcau Soc. J. de moribus silvestrium Americanorum, in quo illorum Religio accurate describitur, & cum simplici primorum terrae habitatorum Religione comparatur; & de iis, qui in Virginia, & Florida sunt, refert Dominus Winslow, qui unus ex primi plantatoribus in nova Anglia fuit, didicisse a Barbaris, illos agnoscere unum Deum, Supremum, & alios inferiores; atque ita correxit, quae antea externa deceptus specie scripserat, scilicet, Deum Homines illos non agnoscere. Ex illius autem confessione facile intelligere est, primos illos Peregrinatores, qui nec sermonem habere poterant cum Hominiibus, quorum linguam ignorarent, nec adhibito interprete eosdem explorarent, deceptos ex eo fuisse, quod de Religione ex externo; Templo- rum, Ministrorum, Rituumque apparatu judicaverint, ac scripserint vel nulla se deprehendisse apud Gentes illas Religionis indicia, vel pauca tantum, ut dixerit Le Mair de habitato-

rious

ribus Insularum Meridionalium, & Schouten de iis, qui sunt in Insula *Jedso* prope Japoniam. Atque hac satis visa sunt ad ostendendum, omnes cognitas hac aetate nostra gentes etiam barbaras atque silvestres Supremum Numen spe praemii, metuque supplicii alterius vitae colere, atque non solum suspectas, sed etiam falsas omnino esse illorum hominum relationes, quas Lockius, atque Baillius adhibuere, ut demonstrarent, Homines esse, quibus nulla Divinitatis suspicio sit.

Propositio Tertia.

Religio nec Legislatorum, nec privatorum hominum commentum est.

Ut clarius res fiat, nonnulla principio observare necesse est. Primum, aliquando apud Scriptores Religionis nomine quemcumque cultum generatim significari, quod sensu dicitur, nullam gentem sine Religione esse; aliquando vero pro externo apparatu, dogmatibus, & doctrina ad Divinitatem pertinent; atque ita *Cic. orat. pro Fontejo* dixit: *Gentes pro suis Religionibus bella suscipiunt*, & alii antiqui Scriptores ali am Aegypti, aliam Persarum, aliam Graecorum, & aliam esse Romanorum Religionem dixerunt: atque eodem sensu nonnulli aliam Judaeorum, aliam Christianorum Religionem esse passim affirmamus.

Deinde certum est, Religioni, quam natura suggerit, plura addita esse per veram, & Divinam revelationem apud Judaeos, atque Christianos, & per illorum quoque auctoritatem, quibus Deus decernendi ea, quae ad Divinum cultum spectant, potestatem fecit: apud Gentes vero, primum privatorum Superstitione, deinde calidorum quoque Legislatorum impostura. Nam conitat ex historia, privatos Homines etiam antequam magna constituta essent in Mundo Imperia, varias sibi effingere conluevit Divinitatis species, atque iis, & etiam nonnullis Creaturis, Divinos tribuere cepisse honores; & ex Diodoro Siculo *lib. 1. & 5.* & Ephoro apud Strabonem *lib. 10.* atque ex aliis Scriptores apud Suidam antiquos omnes Legislatores, quorum memoria superest. Populorum credulitate, & superstitione abusus ita fuisse, ut commentum sint, a Diis, qui in maxima veneratione apud Populos essent, se legatos fuisse ad Leges, quibus etiam Religio praescriberetur, ferendas; Sic *Anasis*, & *Maevis* apud Aegyptios leges ab *Herma* sibi datas commenti sunt. *Lorsaber* apud Baetrianos, & *Zamolxis* apud Getas, a Dea *Vesta*; *Zathraustes* apud Arimaspos, a Demone, seu bono genio; *Rhatamantibus*, & *Minos* Cretensium Reges a *Jove Cretensi*; *Triptolemus* apud Athenienses, a *Cere* genititia *Dia*; *Pythagoras*, & *Zalouchus* apud Crotonitas, & *Loereses* a *Minerva*; *Lycurgus* apud Lacedaemonios, ab *Apolline*; *Romulus* a Deo *Conso Numi*; a *Nympha Ageria* suas leges sibi traditas gloriabantur.

Praeterea conitat etiam ex iisdem Historicis, atque ex Herodoto, Legislatores, quos diximus Divinos hominibus nonnullis decrevisse honores, ac in Deorum numerum eos retulisse, qui Republicanam fundassent, aut de eadem optime meriti haberentur, & Mytheria, quae Eleusina dicuntur, primum in Aegypto, deinde in aliis quoque regionibus stabilivisse, tum ut ea plebi occultarentur, quorum cognitione Religio vilesceret, ut Deorum genealogia, vita, mors &c.; tum etiam ut in iis ea Religionis capita constituerentur, quae magis ad Republicanam viderentur conferre.

Denique certum quoque est, eos, qui stabilitam per Legislatores Religionem, ejusque Mytheria continerent, Atheos a Gentibus habitos fuisse; hac enim unice de causa, ut nos alias monuimus, Socrates, & Evehemerus & etiam Judaei, Christianique ab ethnicis Atheismi accusati fuerunt; atque hujus generis fuisse antiquorum plerisque, qui Athei nominantur, ex eo quod Religionem Legislatorum commentum, assererent, luculentissima Platonis auctoritate comprobamus; is enim *lib. 10.* de Legibus de iis verba faciens, qui pro Atheis haberentur, haec scribit; *Deos, o beate vir, primum affirmant, non tantum natura esse, sed arte imice, ac legibus institutos; hinc fieri, ut singulis regionibus, & Populis proprii Dei sint, pro diverso eorum, qui leges rogant Civitatem, ingenio, & indole.* Itaque ii, qui primum asseruerunt, Religionem esse Legislatorum commentum de sola Religione loquebantur, quam callidi huiusmodi homines confixerunt, non vero de ea, quae unis Supremi Numinis cultum decernat, qui nostri sollicitus sit, qui perprecepta, & praemia ad virtutem

Ferraz. Biblioth. Tom. VI.

nos alliciat, & per supplicia etiam alterius vitae, a vitis retrahat, cum hanc servandam esse Religionem constantiter illi crediderint. Vides ergo, quo labili fundamento innixi recentiores athei Religionem omnem calidorum Legislatorum inventum asserant.

Demonstr. modo propositio. Primum quia nullo antiquitatis monumentum probant, Legislatores, aut alios Homines Religionem omnem finxisse. Quando enim, & quomodo in Concilio ad hoc convenere callidi Homines ex omnibus terris ut illud commentum; humano generi persuaderent? Qui fieri potuit, ut nemine penitus discrepante in hujusmodi consilium convenirent omnes cujusque Regionis Homines, qui ut locis, ita vita, ac morum institutis tam immaniter invicem dissident? Et ut in tanta vitae morumque diversitate possit tot, ac tantas rerum mutationes, atque vicissitudines apud omnes omnino Gentes cultas aequae, atque barbaras paucorum hominum commentum solum rectumque semper servaretur? *Opinionum enim commenta delet dies, & naturae judicia confirmat*, ut optime inquit Cicero, ac ipsa experientia comprobatur, quae videmus, linguas, leges, Religionis ritus, atque alia ab hominum opinione, & arbitrio pendentia perpetuae mutationi, atque vicissitudini obnoxia esse.

Deinde cum ex Mose, tum ex aliis antiquis historicis constat, plures Gentes in privatis Familiis Religionem servasse, antequam civilem Societatem inirent; ac similes quoque Gentes etiam nunc in America reperiuntur, in quibus Religio viget, quinquidpiam unquam a Legislatoribus acceperint.

Denique saltem omnino probatur hypothesi, quam Athei fingunt de confictio ex metu ab ignorantia orto invisibili Numine; tum quia in adituendo Supremo Numine, docti, indoctique Homines conveniunt, ac convenere semper; hypothesi autem illa solum apud indoctos Homines locum habere potest; neque apud hos omnes, nam plerique sunt rudes Homines, qui hujusmodi timore non afficiuntur, ac plures etiam ob ingenii imbecillitatem, ad id confingendum inepti; Divinitatis autem persuasio omnibus communis est. Tum, etiam quia ex hujusmodi terrore confictus Deus, res esse deberet formidulosa, truculenta, ac vitae insidians; id enim ignorantis hominis menti offerunt tonitrua, atque metum, terroremque excitantia phaenomena. At Religio semper ac ubique Deum summe Sapientem, amabilem, de homine optime meritum, ac spem nobis ingerentem tum praesidium in adversis, tum etiam aeternae felicissimae vitae demonstrat, qualem, scilicet, indicant Universi structura, ac mirabilis rerum Ordo, & Varietas, ac certus, atque determinatus cuique finis.

Corollarium.

Si nulla gens cognita sine religione reperitur, incognitas quoque Australes, aliaque gentes religionem habere secundum Analogiae regulas jure meritoque argumentamur. Sicut enim ea, quae aliis omnibus hominibus communia sunt, in hominibus quoque incognitis praesumuntur, ita & Religio.

Propositio Quarta.

Religio ex Deo est, qui eam primis parentibus indidit, ac per traditionem propagata, & intimo sensu per rationis usum ubique terrarum semper conservata fuit.

Demonstr. Si Religio semper, & ubique ab omnibus hominibus ratione utentibus conservata fuit, nonnulli ex Deo communi hominum Parente esse potest, cujus consilio ita abilita sit, cujusque providentia per traditionem de patre in filium propagata, ac per intimum naturae sensum excitata, & conservata sit. Neque enim alia suppetit via, per quam religio in homines omnes propagari, ac ab omnibus ubique locorum custodiri poterit. Inditum vero hominibus esse intimum sensum, quoad Supremi Numinis cultum excitentur, ac traditam Religionem custodiant, facile patet; Nam quod homini etiam invito natura suggerit, id ex intimo naturae sensu oritur. Hac enim ratione constat, ex intimo naturae sensu prodire felicitatis amorem, ac propensionem illam, qua ad assensendum propositioni evidenter cognitae trahimur. Natura vero etiam invito homini Dei cultum, metumque suggerit, & inculcat, dum ex gr. ob improbe facta homines de Deo ceteroquin non cogitant, ac ipsos quoque Atheos damnat, ac metum hinc, atque terrorem incutit. Nemo enim est, qui post patratum scelus conscientiae stimulum non experiat, ac malum sibi inde imminere non

T t 2

len.

sentiat, ac metuat. Hunc autem metum ne atheos quidem ipsos exuere unquam posse, faceret ipse Baillius; testatur Cotta apud Ciceronem de Epicuro ipso; & ut alios mitam, asserit Seneca per hæc verba: *Mentuntur, qui dicunt se non sentire Deum esse; nam etsi sibi affirmant interdum, non tamen sibi dubitant.* Quid vero est, quod hanc dubitationem, hunc metum excitat, & incutit, nisi intimus naturæ sensus factum improbandum, ac Dei reverentiam timoremque incutiens?

Scio, Atheos confugere solitos esse ad Mundi aternitatem, ut argumenta eludant, quæ a nobis pro aternitate Divina Religionis origine allata sunt. At quis miserum effugium non rideat? Nam Mundum a Deo conditum esse, atque initio Mundi hominem a Deo formatum fuisse, qui Religionem ab eodem accepit modo a nobis supra indicato propagatam, tam certum est, quam quod maxime. Mundi enim, hominisque creatio, res facti cum sit, non nisi ex historicis monumentis constare potest, eadem ratione, qua Urbium, & Imperiorum initia comprobantur. At quotquot extant monumenta, recenter Mundum conditum, & hominem ex una a Deo constituta familia exordium demonstrat. Occurrit primum Mosis historia, quæ librorum omnium, qui supersunt, antiquissima est: in hac Mundi genesis: & qua ratione cum homo, tum res singulæ formate sint, accurate describitur; & ad homines quod spectat, primum utque ad universale diluvium humani generis ex una Adami & Yæque familia propagatio recensetur, deinde a Diluvio ad Mosis ipsius ætatem ex una, quæ superiit Noemi familia. Designantur ibi distincte singulorum patrumfamilias nomina, mores, & anni, quos vixerint, ea perspicuitate, ac illi simplicitate, ut omnis omnino impostura suspicio excludatur. Accedit etiam, ea, quæ hic narratur de humani generis exordio, & propagatione, stabilita historice veritate nota esse debuisse illorum plerique, quorum gratia Mosis historia conscripta fuit; ut consideranti Patriarcharum successiorem ex uno Adamo, & annos, quos illos vixisse asseritur, manifestum fiet. Si ergo animadvertamus, veluti Divinam ab universa gente Hebræa fuisse tunc susceptam Mosaicam historiam, atque ira deinceps ad ætatem usque nostram conservatam, perspicuum erit, non posse, nisi per summam impudentiam, de illius veritate dubitari.

Deinde circa Mundi generem, hominumque ex una familia propagationem reliqua humani generis monumenta cum Mosis historia consentiunt. Nam omnes nobis cognitæ gentes Mundum initium habuisse fatentur; ac nulla unquam gens fuit, quæ nationis suæ exordia, eaque parva, ex una nempe, aut paucis familiis non ostenderet. Aegyptii, testibus Diodoro Siculo, & Laertio; Phœnices, teste Sanctoniarthone; Chaldei, teste Beroso; Persæ denique Arabes, Assyrii, alique Orientales, ut ex Homero, Hesiodo, aliisque Poetis liquet, qui Mundi nativitatem cecant, ac Mundum in tempora Deo ex rudi indigestaque mole conditum, asseruerunt. Historicis, & poetis accedunt etiam Philosophi, scilicet Thales; Pythagoras, Anaximander, Plato, alique; & Aristoteles ipse lib. 1. de Cælo cap. 10. scribit, ante ipsum omnes Philosophos recenitem Mundi nativitatem habuisse; nec veram ipse putavit de Mundi aternitate opinionem, ut optime observavit Grotius, sed eam veluti hypothesim adhibuit, quam aptiorem existimavit ad rerum originem explicandam. Quamobrem ex ipsa quoque Aristotelis confessione constat, semper, & ubique homines credidisse Mundum in tempore conditum. Et sane nullus Ocello Luciano antiquior reperitur Philosophus, qui Mundum aeternum asseruerit, cuius asseritio, veluti monstruosum paradoxum, ab universò humano genere explosa fuit.

Sed expendamus reliqua humani generis monumenta. Supra quatuor circiter annorum millia nulla humane historię monumenta supersunt; quæ enim de sua antiquitate, & astronomicis observationibus iactabant olim Chaldei, ac nunc Sineses, fabulosa, & falsa detecta, & demonstrata sunt ab Huetio, aliisque eruditis Viris, qui de hoc argumento tractarunt. Quotquot præterea extant monumenta, omnia probant, ex paucis, immo ex una familia propagatos homines esse. Parva in iis occurrunt Societatum civilium, & Imperiorum initia in omnibus Mundi partibus; artium, quæ etiam humano generi omnino necessariae sunt, ut feminandi, metendique frumenti, vinum ex uvis exprimendi, ac reliquarum hujus generis; scientiarum, legum civilium, superstitionis, idololatriæ, atque etiam atheismi primi inventores auctores-

que nominatim designantur, ut legere est apud Jaquclotium in opere de Existentiâ Dei, & apud Auctorem Principiorum Religionis naturalis & revelatæ tom. 1. pagin. 59. Quis vero fingat homines ex aeterno existisse sine scientia ulla, & sensibus ad vitæ cultum omnino necessariis, & quin illum profusus posteris monumentum reliquerint sui, rerumque ab ipsis gestarum?

Nec male feriatis hominibus confugere licet ad eluviones, devaluationesque Populorum; Nam per has, aut omnes, aut unius tantum, vel alterius regionis homines perire. Si omnes, unde nam postea humanum genus infaturatum, ac propagatum est? Qui fieri sine miraculo potuit, ut diluvium E. C. universale, ita omnes homines perderet, et omnia humani generis monumenta deleteret, ut nullum proflus remaneret vestigium, quo humanum genus antiquius indicaretur ætate illa, quæ per historias, ac reliqua monumenta demonstratur? Si vero dicant, per eluviones illas aliquos tantum periisse Populos, cur superstitis homines aliquam saltem antiquarum rerum memoriam, ac aliqua antiquitatis monumenta non conservaverunt? Qui fieri potuit, ut ne quidem eluvionum, ac depopulationum memoria remanserit? Nullum ergo, ne quidem apparet, Atheis effugium superest, quo moveri a dubitandum possint, quin Religio communi hominum, cuiusque ætatis consensione adierit, & custodita, ex Deo sit, qui Mundum condidit, ac homines, qui Deum tempore coluerunt, ac colunt, quasi unde orti sint, recordentur, & agnoscant, ut inquit Cicero lib. 1. de Legibus.

Corollarium.

Habes ergo ex hucusque demonstratis, Religionem a Deo primis hominibus inditam fuisse; per traditionem deinde ex patre in filium in omnes homines propagatam; atque intimo naturæ sensu ita semper, ac ubique gentium custoditam esse, ut licet pravi efferatque homines naturæ legem plerique in capitibus depravaverint; licet ignorantia, invidia, ac perverta hominum ratiocinatio veram divinitatis notionem in hominum plerique corruerit, vel deformaverit; licet supersticio, et idololatria externum internumque cultum turpissime foedaverint; et licet Epicuræi, Atheique convellere ex hominum animis studuerint omnem divinitatis Religionisque persuasionem; tamen obliterari omnino nunquam potuit consula supremi Numinis notio, nec deleri, aut præfocari intus ille naturæ sensus, qui colendum metuendumque prædicat Deum omnia intuentem, ac supplicia alterius vitæ improbis hominibus minitantem. Ex quo apparet, depravari utique potuisse per indicatas causas Religionem, deleri vero ac convelli ex hominum animis nullo unquam conatu potuisse, ac maluisse homines, falsos Deos, quam nullum Deum colere; ut olim aiebat Cicero.

Caput Secundum.

De naturalis Religionis existentia.

Superiori in capite ostendimus, totum genus humanum adversus Atheos pugnare; ac ne quidem Atheos ipsos improbo conatu potuisse unquam Religionis persuasionem, ac metum supremi Numinis omnino exuere, atque ex eorum cordibus delere. Hoc itaque in capite causam tuemur totius humani generis, contra paucos homines, vitorum fautores, ac manifestos virtutis inimicos, quos vel ipsi Ethnici humanitatis monstra, ac perniciem humani generis dixerunt, et supplicii, vel saltem exilio puniendos censuerunt, ut legere est in Laertio, Plutarcho, aliisque antiquis Scriptoris. Horum hypotheses, quas in Articulo de Pantheismo descriptimus, refutandas suscipimus. Caput vero dividimus in partes duas: In prima de Dei existentia, ejusque attributis; in altera vero de ejusdem Dei providentia agemus, qua officia illa homini præscribantur, quibus naturalis religio constat.

Pars Prima.

De Dei existentia, & Attributis.

Dei existentiam adversus Atheos demonstraturi, principio visibilia hujus mundi, et ea quæ facta sunt expendimus, quæ sane Dei existentiam, ac invisibilia ipsius attributa, ita nobis ostendunt, ut omnino inexcusabiles sint, qui Deum ex iis non

non agnoscant, et colant. Ita enim natura comparati sunt homines, ut dum opera videant, quæ rationem, consilium, et artem exprimant, illico intelligent ab eo perfecta fuisse, qui ratione, consilio, et arte polletet. Ubi vero major pulchritudo, quam in ornatu Cælorum? ubi perfectior ordo, quam in Universi, ac rei cuiusque partium dispositione? Ubi major constantia atque ars, quam in motu Syderum, quam in plantarum, animaliumque, hominumque propagatione atque motibus? Quæ ars mirabilior esse potest illa, quam vel in rei minimæ ejusque partis structura intuemur? Scimus enim, quidquid artis in homine est, id ex harum structurarum consideratione deductum esse; Si ergo natura ipsa duce res, quæ artem et sapientiam artificis demonstrant, in sapientis artificis cognitionem nos ducunt, exploratum procul dubio cuique esse debet, visibilia hujus mundi, invisibilem ejusdem Auctorem Rectoremque potentissimum, et sapientissimum demonstrare.

Scio, opinari Stratonicos, Epicuræosque ornatum mundi, resque omnes Universi ex cæco particularum impetu, aut ex varia athomorum combinatione produxisse. At permittito possibilem hanc rerum combinationem in sinu materiæ, atque in ejusdem materiæ particulis reperiri; plura adhuc sunt, quæ hujusmodi hypotheseos falsitatem demonstrant. Nam in possibili ex. gr. colorum combinatione, combinatio illa procul dubio reperitur, in qua per egregii Pictoris artem, pulcherrima pictura efficitur; & tamen infani universum haberentur homines illi, qui perfectam picturam ex fortuito colorum casu, seu ex fortuita colorum projectione emerisissent attererent: Nam cum hanc non modo casus, sed ne homines quidem efficere possint, qui certis regulis & arte instructi non sint; non nisi per summam infamiam fortuito casu elaboratam diceremus: Quis ergo dicat, nisi stultissime, sine infinite sapientia arte, ornatum Cælorum, hominæque, & res alias hujus Mundi fieri potuisse? Rursus fingunt Epicuræi, ante hanc pulcherrimam rerum combinationem alias infinitas præcessisse. Si ita vero se res haberet, ubi nunc tanta in speciebus animantium & rerum similitudo? Cur ex hominibus ex causâ nullus superfluit, qui unum tantum, vel plures quam duos oculos haberet, aut plures vel pauciores partes, quæ propagationi speciei non obessent? An non videtur perfectam similitudinem, quæ in omnibus ejusdem speciei individuis reperitur artem ac sapientiam artificis demonstrare, qui species rerum omnium condiderit, partelque, singulis concesserit ad necessarios usus destinatas, tum ob individuum conservationem, cum ob propagationem speciei?

At hæc levia sunt, & contra infimum illum probabiliter gradum faciunt, quem Athei pro se asserere possunt. Graviora enim suppetunt; Nam falsum omnino est, combinationem illam, quæ in Universi reperitur, possibilem esse in fortuito particularum materiæ concursu, cæca tantum natura gubernante; etenim in hac Universi forma & rerum varietate, certæ motus ac proportionis regulæ sunt, quas sola sapientia præscribere & decernere possit: ex iis enim sibi comparavit homo quidquid sapientiæ & artis habet; certos autem motus, & proportionis leges in cæca natura, ac in fortuita athomorum combinatione requirere, perinde est ac asserere, hominem, qui omni arte, sapientia, ac etiam ratione destitutus sit, ad perfectam artis normam, exactum opus perficere posse. Denique in hoc Universi homo reperitur mente, ac ratione præditus; ubi vero in athomis aternis, in vi genitrice illas agitante, aut in immensa materia, quam alii Athei fingunt, mentis & rationis causâ sufficiens adest? Hæc ergo mundi visibilia non solum sapientissimum, & potentissimum Deum ostendunt, sed etiam falsitatis convincunt Pantheistarum hypotheses. At clarius demonstratur ex ipsa rerum contingentia.

Nam existit ens necessarium, quod scilicet ex se existit, & non potest non existere. Id evidens est. Evidens enim est, dari plura entia contingentia, quæ nempe aliquando non fuerint; ac natura sua indifferentia sunt ad existendum, vel non existendum. Nam intimo sensu clare intelligimus, nos aliquando non fuisse, nec amplius existere homines, a quibus progeniti fuimus, eadem evidentia constat: Atque ita etiam liquet, alios extra nos posito homines, animantia quæque, plantas, lapides, ac res alias hujus Universi, vel aliquando non fuisse, vel esse non posse. Porro ea, quæ aliquando non fuerint; vel quæ ita exhibentur, ut clare intelligamus esse non posse; ut Tellus, Sol, Altra, Cælum &c. in semet-

ipsis sufficientem rationem existentie suæ non habent; alioquin non possent non existere, atque uti a seipsis existentiam haberent, ita intima sua virtute conservarentur, ac necessarie essent: Accedit etiam, hujusmodi entia, quæ contingentia cum sint, habere debuerunt initium, non posse esse ex nihilo, quia nihil nil potest efficere; neque a semetipsis, tum quia si a semetipsis producta essent, sufficientem rationem in semetipsis haberent existentie suæ, qua ut esse, ita & conservari possent, ideoque perire non possent, contra experientiam, vel evidentiam, qua illorum contingentia constat; tum etiam quia res eadem secundum eandem rationem nequit esse causa, & effectus, alioquin qua causa sui ipsius, seipsa prior, & qua effectus, seipsa posterior esset; quod est evidenter falsum.

Itaque evidens est, contingentia omnia ab alia causâ producta esse. Age vero? Vel causâ hæc a semetipsa, & necessario existit, vel ab alio priore ente procreata fuit. Si primum: En ens necessarium. Si vero dicant, ab alia causâ productam esse, atque hanc itidem ab alia in infinitum usque, ne hac quidem in hypothesi ens necessarium excludi potest. Finge hunc in infinitum processum in humanæ generationis serie, in qua unus ab alio genitus sit homo, quin ad primum parentem humani generis deveniri possit. Hæc infinita esset effectuum series, quorum singuli producti essent; & in qua serie virtus, & sufficiens causâ deesset, qua effectus illi existerent: Nam singuli homines destituti essent virtute, qua fiant & existant; tum quia ab alio producti exhibentur, ac sunt contingentes; tum etiam quia si in semetipsis sufficientem rationem habuissent existentie suæ, virtute hac fieri, & conservari potuissent. At evidens est, singulos homines, ac res contingentes reliquas, virtute carere, qua conserventur; cum reluctante ipsa eorum natura pereant. Necessè ergo est, extra hanc seriem etiam infinitam dari aliquod ens, quod a semetipso existat, & quod in se sufficientem rationem, & virtutem habeat existentie suæ, & etiam rerum omnium, contingentium. Hoc vero est ens necessarium. Neque fingant, contingentia esse individua, collectionem ens necessarium. Id enim perinde esset, ac fingere seriem rerum contingentium instar catenæ infinitis constantis annulis, quorum singuli ac omnes producti essent, atque adeo ab alio dependentes, catena vero ipsa improducta, ac ex se suspensa manens, quin in se sufficientem virtutem haberet, qua subsisteret. & quin sustentaretur ab alio. Evidens vero est, catenam hanc repugnare. Id enim esset fingere ens aliquod infinite durationis; quod nec a se, nec ab alio existentiam haberet. Ergo evidens itidem esse debet, repugnare collectionem entium, quorum omnia, ac singula producta sint, ac esse non possunt nisi ab alio, ipsorum vero collectio improducta & independens sit. Est ergo evidens, existere ens necessarium, quod a se sit, quod in semetipso sufficientem existentie suæ, ac rerum omnium contingentium rationem habeat & causâ, & origo sit omnium contingentium. Id adeo verum est, ut nequidem Athei in controversiam revocare audeant. Ostendamus paulo infra, materiam inter entia contingentia numerari. Interim per corollaria demonstrare oportet, ens necessarium esse Deum Mundi Auctorem, Rectoremque.

I. Ex superiori demonstratione liquet, ens necessarium esse ens a se; quia ex se, non ab alio est; nec alia opus habet causâ, ut existat, & conservetur.

II. Entis necessarii essentia in existentia necessaria. sive a se posita est. Nam id, quo posito res est, et quo sublato tollitur, quod primum in re concipitur, quodque rem illam ab omni alia fecerit, atque attributorum omnium fons est atque origo, pro rei essentia, sive primario ejus attributo habetur: In ente vero necessario, existere, sive existentia a se, vel ut scholæ loquuntur *Assetas*, id est, quo posito ens necessarium habetur, et quo sublato non amplius est, ut est evidens. Rursus *assetas* est, qua ens ad entis necessarii constitutionem determinatur, et qua a contingentia fecerit: Ex hac denique necessaria existentia veluti ex prima radice, atque fonte omnes istius proprietates deducuntur, ut mox apparebit. Existentia ergo necessaria, sive *assetas* assentia est entis necessarii. Hinc Deus, ut se hominibus ens necessarium esse demonstraret, a Mose rogatus, ut quid ipse esset exponeret, respondit: *Ego sum, qui sum*, hoc est ipsum esse necessarium, ac plenitudo entis.

III. Est aeternum; Nam quod semper est, ac semper in se habet quicquid ei competere possit, id aeternum dicitur; nam ejus duratio initio et fine caret, ejusque perfectio tota simul,

simul, et interminabilis est. Hujusmodi vero ens necessarium est; eius enim natura ex se ipsa existentiam, et quicquid existit necessitate possidet; et nec a seipsa, neque ab alia causa, in nihilum re-igi, aut imminari quidquam potest.

IV. *Est prima causa, & fons omnium contingentium.* Nam a seipso est, neque causam ullam habet, a qua pendeat: Contingentia vero cum nec a nihilo, nec a se ipsis existentiam habere possint, causam existentiae suae non aliunde, quam in ente necessario habent.

V. *Eas necessarium habet omnes perfectiones possibiles.* Quotquot enim possibiles sunt perfectiones, vel necessariae sunt, vel contingentes; nil enim in rerum universitate concipi potest possibile, quod non sit aut ens necessarium, aut ens contingens; nam praeter ea, quae natura sua existunt, ac non possunt non existere, et ea, quae sunt indifferentia ad existentiam, et non existentiam, nil superest praeter meram nihil. At in ente necessario sunt perfectiones omnes entis necessarii, et quotquot possibiles sunt enti contingentem: De perfectionibus entis necessarii nemo dubitat, cum has absolute naturae suae necessitate possideat, quae necessitate sibi vindicat quicquid habere potest: De contingentibus vero facile patet. Nam haec vel existunt, vel possibilia sunt: quaecumque existunt, existentiam suam, et quicquid perfectionis habent, ab ipso ente necessario acceperunt; quae autem possibilia sunt, non aliunde possibilem existentiam, et perfectionem habent, quam ab ente necessario, cujus unice virtute produci possunt.

VI. *Perfectiones entis necessarii infinitae sunt. & nil imperfectionis admixtum habent.* Nam in hujusmodi ente perfectiones omnes possibiles continentur entium contingentium. Haec vero infinitae sunt; sunt enim infinita cum numero, tum etiam specie contingentia possibilia. Sunt etiam hujusmodi perfectiones illimitatae: nam per absolutam naturae necessitatem, quae ens necessarium determinatum est ad existentiam, determinat, atque vindicat sibi modo omnium perfectissimo, scilicet respondente existentiae necessariae, quicquid ei compositibile sit. Sunt autem ei infinitae perfectiones possibiles, cum has in eo non repugnare clare intelligamus. Itaque cum causa desit, quae imminuere illas, ac limitare possit, ac per existentiam determinatam sint, quae perfectior concipi non possunt illimitatae esse possunt. Est ergo ens necessarium infinitum, et nihil imperfectionis admixtum habet, cum imperfectio defectus sit, in eo vero nihil deficiat.

Atque hinc patet, perfectiones, quae dicuntur in scholis simpliciter simplices, cujusmodi sunt illae, quae nihil imperfectionis admixtum habent, in eo reperiri formaliter. Eas vero, quibus quidpiam imperfectionis admixtum sit, ut sunt corpora, et ea, quae natura sua defectibilia sunt, atque ad interiorum preproperant, virtualiter tantum et eminenter, cum quicquid in hujusmodi rebus perfectionis sit, infinite eminentiori modo in illo continentur, ac produci ab illo possunt.

VII. *Est etiam immensum,* tum quia absoluta existentia necessitate aequae exigit esse ubique, ac alicubi: ergo cum causa desit, quae unum, vel certum locum determinare queat, necessitate ubique esse debet. Tum etiam quia haec ei perfectio possibilis est, cum concipere possimus spatium, sive expansionem immensam; cumque clare intelligamus, in qualibet illius expansionis parte ens aliquod contingens efficere posse. Si autem immensam expansionem concipere possimus, cui ens necessarium praesens sit, jam clare intelligimus, ei omnem praesentiam, sive immensitatem possibilem esse.

VIII. *Est immutabile.* Nam quicquid mutari potest vel ab externa, vel ab interna causa mutatur: ens vero necessarium cum independens sit, ex externa causa mutationem subire nequit; neque ab interna, cum naturae necessitate quicquid ei compositibile sit, necessitate possideat. Rursus mutationem experiri nequit ratione existentiae, quae ei necessaria est; ratione loci, cum sit immensum; ratione temporis, cum aeternum sit, ac omnes temporis differentias complectatur: ac ratione perfectionum, cum natura sua infinitum sit. Est ergo immutabile.

IX. *Est Omnipotens.* Nam omnia potest, quae possibilia sunt, cum nil possibile sit, quod in ente necessario existentiae ac perfectionis suae rationem sufficientem non habeat.

X. *Vivit voluntate, & intellectu praeditum.* Nam hujusmodi perfectiones in entibus contingentibus reperiuntur, in quibus non sunt, nisi quaedam entis necessarii participationes. Deinde inveniunt in eo omnes possibiles perfectiones infinitae, et demonstravimus; sunt autem haec perfectiones ei possibiles,

atque modo infinite perfectio in eo reperiri intelligimus.

XI. *Est etiam liber;* tum quod haec ei perfectio non repugnet; tum quia rerum contingentium natura, atque contingentes leges, quibus earum motus reguntur, ipsius libertatem designant; tum demum quia inter creaturas entis necessarii virtute conditas, homo reperitur, qui perfectionem libertatis habet. Haec ergo in ente necessario modo infinite perfectio reperiri procul dubio debet.

XII. *Est spirituale, & incorporeum.* Etenim intellectu, & voluntate praeditum est, atque extensum esse non potest: Nam est immutabile, & extensum est, cum ex pluribus partibus coalescat, quae dividi, ac separari, & novas figuras, novosque motus suscipere possunt, immutabile esse non potest, nec defectus, sive imperfectionis expertus. Tum quia in partes discerni potest, & mutari imperfectio est, hoc est, defectus immutabilitatis, atque perfectus, & constantis perfectionis. Tum etiam quia in corporea, & extensa natura desunt cognitio, & libertas, ac perfectiones: omnes inde sequentes, ut in philosophia satis demonstratum est. Atque hinc patet ens necessarium esse substantiam spirituales infinitam, quam Deum vocamus.

XIII. *Est simplex.* Nam simplex dicitur, quod compositionis est expertus. In Deo autem nulla compositio esse potest: etenim immutabilis est, & infinite perfectus; res vero, quae physice composita sit, cum in partes, ex quibus componitur, dividi possit, mutari potest, & ob divisibilitatem imperfecta est. Deus ergo nec ex mente, & corpore constat, ut anthropomorphitae opinabantur; neque mens est, cui nova accidentia superaddi possint, & quae accidentaria quadam luce affici possit, ut Palamite commenti sunt; nec denique extensus spiritus est, ut Clarkius, alique arbitrati sunt, qui spatium Dei immensitatem esse asseruerunt: nam quod ita extensus sit, ex pluribus partibus coalescat necesse est, cum non nisi per has extendi queat. Accedit etiam, quod si Divinus Spiritus ita extensus esset, vel quaelibet pars ipsius Deus esset, vel non. Si primum, tot Dei essent, quot infinitae illius extensionis partes. Alterum vero dici nequit; Nam si huius Spiritus partes, vita, intelligentia, & libertate carerent, neque harum collectio eis praedicta esse posset. Denique si res ita se haberet, Deus totus utique non esset, sed pars ejus in sole exempli gr. in terra &c. in quo pars tantum ipsius in ita rerum universitate reperiretur; quo quidem nihil absurdum. Quae autem ratione Deus praesens loco sit dicemus alibi.

XIV. *Deus unus est.* Nam est ens necessarium; entia vero necessaria plura esse non possunt; nam illud tantum ens necessarium est, quod non possumus cogitare non existens: omnia autem entia, uno excepto, concipere non existentia possumus; si enim novem ex gr. fingantur, octo inutilia esse facile concipiemus. Deinde est infinite perfectus: plura vero entia infinite perfecta dari non possunt, quia unum perfectione careret, quam alii haberent, ideoque omnibus quidpiam deficeret. Accedit etiam infinite perfectum immensum esse, ideoque a nulla alia re excludi posse; omnipotens esse, ideoque potentiam experiri non posse contrariam, & ipsi aequalem; omniscium denique esse, ideoque ignorare nihil posse. At si plura infinite perfecta essent, unum alterum e loco excludere posset; unius potentia alterius aequalem posset impedire; unius denique vim, atque consilia alterius independentis non intelligeret. Si vero dixeris, mendicare unum Deum posse ab alio vim agendi, & scientiam, quam diximus, iam independentiam, & entis necessarii notitiam sustulisti. Denique ordo rerum contingentium, qui in hac universitate viget, unius Supremi Dei existentiam declarat. Atque haec de praecipuis Dei attributis. Ut autem adversus Atheos res abunde demonstrata maneat, attendendum suscipimus, materiam non esse ens necessarium.

Materia omnes contingentis characteres habet. Nam potest non existere; id enim clare intelligimus; etenim, vel Universum plenum est, vel quidpiam vacui habet. Si quidpiam vacui in Universo sit, jam clare intelligimus, ibi materiam non esse, & quae ratione concipimus materiam non existere ibi, eadem spatium omne sine materia esse posse intelligimus. Si vero vacuum non datur, concipere tamen illud nil vetat: quid enim prohibet, quominus spatium inter aule parietes interceptum omni destitutum corpore concipiamus? Si concipere possumus materiam non existere, ergo in idea materiae ideae existentiae non reperitur, atque existentia necesse

Pars altera

De Dei providentia, atque officiis hominis, quibus naturalis Religio constat.

Providentiae nomine rationem intelligimus, qua per apta media finis procuretur. De Dei itaque providentia disputari inquirimus, num certum ob finem res condiderit, ac res singulas certa ratione in suum finem dirigat. Haec enim inquisitio adeo cum Dei existentia connexa est, ut veteres non dubitaverint confidenter asserere, Epicurum quoque negatam Dei providentiam rem sustulisse, ac solum Dei nomen reliquisse. Duplex autem distingui potest regimen, ac rerum cura, physica, & naturalis: illa iis legibus continetur, quibus res omnes certo ordine dispositae per quasdam naturae leges in suum finem diriguntur; moralis vero in cura illa sita est, qua creaturae ratione, ac libertate praeditae legibus reguntur, ut indito quodam naturae sensu, spe praemiorum, poenarumque metu in certum finem dirigantur, hoc est in operam felicitatem. Paucis hic expendemus, quae ad providentiam, ejusque proprietates spectant, & quae contra ab impiis opponi solent; deinde hominis officia ab hac providentia praescripta designabimus; poenas denique atque supplicia ostendemus, quibus ad hujusmodi officia praestanda eisdem impellit.

Propositio I.

Deus providentia sua omnia regit, & moderatur.

Demum Posita infinita perfectione, quam sibi vindicat ens necessarium, evidens est, Deum providentia sua cuncta regere, & moderari. Cum enim in entibus contingentibus substantiae reperiantur ab ipso conditae, quae intellectu, & sapientia praeditae sunt, quae certos sibi fines praefigunt, & apta ad illorum consecutionem media disponunt, & adhibent, facile patet, hanc perfectionem in Deo sine limitatione ulla reperiri. Rursus Deus operando, modo naturae suae convenienter agere debet; alioquin in actione ipsius cadere imperfectio posset: ergo non potest agere, nisi modo infinitae sapientiae suae respondente; infinite vero sapientis est finem in agente sibi proponere, ac aptissima ad istius consecutionem media adhibere. Item agere non potest, nisi modo infinitae suae bonitati respondente; boni vero operis est opus, quod fecerit, curare. *Quis enim deserat, quod ipse condidit putavit? Si injuria est regere; nonne major injuria est fecisse? Quod aliquid non fecisse nulla injuria sit: non errare, quod feceris, summa inclementia,* inquit Ambrosius de off. cap. 13.

Propositio II.

Dei providentia cum sapientia, sanctitate, justitia, bonitate, ceterisque possibilibus perfectionibus moralibus conjuncta est.

Dem. quia haec perfectio, sive attributum est entis necessarii; omnia vero entis necessarii attributa absoluta necessitate perfectiones omnes illimitatas sibi vindicant, quae sunt ipsi possibiles. Omnes autem istae perfectiones cum providentia componi possunt.

Deinde sapientia est cognitio, qua finem eligit, & apta ad illius consecutionem media disponit, & adhibet; sanctitas est, quae recte, bonique amore consistit, quaeque mala moralia, cujusmodi sunt peccata, atque vitia, omnino excludit; justitia contans voluntas agendi juxta aeternas, & incommutabiles rationes, & praemia, atque supplicia tribuendi juxta merita, atque demerita; bonitas denique constans voluntas est beneficiendi, seu communicandi felicitatem creaturis; haec vero dum non merentibus dona largitur, gratia; dum malis merita tribuit, misericordia; ubi vero malos punire tardat, longanimitas nuncupatur. Atqui hujusmodi perfectiones in Deo inveniunt; tum quia sine ipsis non esset infinite perfectus; tum etiam quia harum vestigia, ex participatione ab ente necessario, in ipsis creaturis rationalibus reperiuntur. Ergo juxta principia superius stabilita, in Deo infinite perfectio reperiri debent.

Atque hinc sequitur etiam esse Deum infinite veracem, qui nec

cessaria ei non competit. Rursus materia habet omnes modos contingentes, & mutabiles; Sunt enim materiae modi magnitudo, figura, motus, situs, soliditas, inertia &c. hujusmodi autem proprietates seu modi, contingentes, seu mutabiles sunt, nec aliter concipi possunt, quam ut arbitrarii effectus causae a materia distinctae. Tum quia motus illi contrarii materiae possibiles sunt; tum etiam quia successive eisdem materia induit; quae quidem mutatio entis necessarii naturae repugnat. Illos vero a causa arbitraria pendere, tum eorum contingentia ostendit; tum etiam ex eo liquet, quia ab indito materiae motu ii repeti nequaquam possunt. Materiae enim neque motus, neque vis motrix essentialis statui potest; tum quia sine motu a nobis concipitur, & veluti res indifferens ad motum, & quietem; tum etiam quia si essentialis materiae motus esset, nulla ipsius pars quiesceret, imo nequidem quiescere posset, secus ac experientia docet, quae plura quiescere corpora demonstrat, atque omnibus inditam ostendit vim inertiae, qua corpus quodcumque status mutationi resistit; tum demum quia motus, & leges, quibus materiae motus regulantur, arbitrarii sunt; Cum non sint ubique uniformes, ut Philosophi demonstrant de vi gravitatis, cohaesionis, repulsionis, & percussiois disputantes. Quae cum ita se habeant, ita propositionem demonstramus: Quod proprietates non habet entis necessarii, & omnes proprietates exhibet entis contingentis, contingens est; materia vero destituitur proprietatibus entis necessarii a nobis expositis, & per omnes proprietates, quas habet, contingens ostenditur. Ergo.

Dices: ex nihilo nihil existit: ergo cum materia existat, quae ex nihilo fieri non potuit, necesse est natura sua existere.

Resp. ex nihilo nihil existere, quin causa praeriterit, quae efficere illud poterit, quod idem est, ac dicere, a nihilo nihil effici potest: at si causa praeriterit, quae creare rem poterit, nil prohibet asserere rem ex nihilo factam. Nam ens illud cogitans, quod in me, & in quolibet homine est, initium proculdubio habuit: perspicue enim intelligo non fuisse semper; e nihilo ergo potentissimae causae actione conditum est. Si ens cogitans hac ratione fieri potuit, cur non etiam materia? Deinde ens illud cogitans, quod in me est, voluntate sua efficere motum potest, ac motum sistere, ut quilibet intimo sensu cognoscit. Si mens limitata tanta vi pollet, ut novum efficere valeat motum, mens infinite perfecta, ac infinita potentia praedita, poterit sane non modo motum, sed ipsam etiam substantiam voluntate sua efficere.

Dices: at intelligere non possumus, quomodo res ex nihilo fiat. Sed nequidem intelligere valeo, quae ratione vis elastica, vel electrica, aut magnetica agat, nec proinde harum virium effectus in controversiam revoco. Imo nec intelligo, quomodo ad nutum voluntatis meae digitus moveatur unus, ac illico is deinde sistatur, & agitetur alter, & tamen de iis dubitare non possum. Ergo quod intelligere nequeam, quae ratione ex nutu divinae voluntatis extiterit ex nihilo materia, in dubium istius creationem revocare non possum; cum haec per proprietates, & affectiones omnes veluti effectus infiniti arbitrii exhibeatur.

Corollarium.

I. Ex dictis facile patet, falsam esse antiquorum fere omnium Philosophorum, atque Hermogenis sententiam de duobus Principiis aeternis, altero efficiente, altero, quod fingitur; ac falsam itidem esse doctrinam de duobus principiis a Zoroastre apud Orientales traditam, ac per Simonem Magum in Ecclesiam traductam, juxta quam duo itauebantur aeterna principia, bonorum unum, alterum vero malorum, omnium fons, & origo. In enim omnes malum principium, vel materiam ipsam statuere, aut materiam una cum maligna ipsi indita virtute, ex qua maligni spiritus prodierint, ut Manicheorum plerique, atque Priscillianistae somniarunt. Si materia aeterna, increata non est, sed Dei lumme boni, ac potentissimi effectus, hujusmodi commenta a fundamentis evolvuntur. Sophisticata vero, quae circa malorum originem opponunt, in sequeanti parte solvemus.

nec falli, nec fallere possit. Nam iuste sapiens falli nequit, alioquin infinite perfecta ipsius sapientia non esset, in eo enim, qui decipitur, sapientia deest. Infinite autem bonus nequit fallere; decipere enim alium malum est, defectus est, ac recte rationi dissonum est. At in infinite bonum malum cadere nequit, alioquin infinite bonus non esset, quia defectum omnem non excluderet; quod ad plenitudinem bonitatis omnino necessarium est.

Propositio III.

Systema divinae providentiae incomprehensibile est.

Nam ab aeterna, immensa, & infinita sapientia stabilitum est, quae infinite superat limitatam mentis nostrae captum. Ita enim natura nos comparati sumus, ut quo a praestantiori ingenio, atque arte inventa, atque disposita opera sint, eo difficilius comprehendamus: hinc rudes homines praecleara humani ingenii inventa, & consilia Principum non intelligunt; & a brutis intelligi, quae ab hominibus sunt, nullo modo possunt. Deinde systema huiusmodi seriem complectitur omnium temporum, entium omnium, ac omnium eventuum sibi invicem coherentium, ac sese successive explicantium: Res vero omnes, tum singulae reguntur, mutuae inter ipsas actiones, & relationes, & quantum singulae aliis conferunt, cognitum nobis esse non potest, ut experientia constat: ac multo minus successione, earumque futuros eventus intelligimus. Imo nec minimam rem, vel nos ipsos comprehendimus, cum plura sint, quae de re qualibet, ac de nobismetipsis ignoramus, quam quae novimus, ut est videns. Systema ergo divinae providentiae &c.

Atque in hac ipsa incomprehensibilitate ipsius sapientiae elucet. Tum quod id plurimum conferat ad movendos homines ad opera admiranda divinae providentiae, ac venerandum supremum Opificem; cum homines, quae obvia sunt, parvi pendere, quae vero magis recondita videntur, plurimum existimare soleant. Tum etiam quia incertus rerum eventus necessarius videtur ad homines probandos, & ad summam virtutum exercitum, fidei nempe, spei, fiduciae, & devotae ergo Deum voluntatis; & ad fovendam sollicitudinem felicitatis vitae futurae, quae per spem, atque metum a vitiis nos retrahat, & ad virtutes incitet.

Si integrum huius mundi systema compertum nobis non est, sed plures ipsius partes, ac rerum in eodem ordine varietatem, relationes, usus, atque fines ignoramus, nil nos certi decernere possumus de pulchritudine, de bono, deque perfectione unius; sed cum evidenter nobis constet, a Deo summe sapiente conditum esse, & gubernari, praesumere omnino debemus, ad Universi pulchritudinem, atque perfectionem spectare ea quoque, quae superflua, vel noxia videntur, quin nos pulchritudinem intelligamus, & quia usus, & commoda ulla inde experiamur. Audi hac de re Augustinum adversus Manichaeos disputantem *lib. de Gen. cap. 16. Cum ista dicunt, non intelligunt quemadmodum omnia pulchra sunt Conditori, & artifici suo, qui omnibus utitur ad gubernationem universitatis, cui summa lege dominatur. Si enim in alicujus Opificis officinam intraverit, videt ibi multa instrumenta, quorum causas ignorat: & si multum est insipiens, superflua putat. Jam vero si in fornacem incautus ceciderit, aut ferramento aliquo acuto, cum id male trahat, seipsum vulneraverit, etiam perniciofa, & noxia existimat ibi esse multa. Quorum tamen usum, quoniam novit artifex, insipientiam eius irridet, & verba inepta non curans officinam suam constanter exercet. Et tamen tam stulti sunt homines, ut apud artificem hominem non audeant vituperare, quia ignorant, sed cum ea viderint credant esse necessaria. . . . In hoc autem Mundo, cuius conditor, & administrator praedicatur Deus, audent multa reprehendere, quorum causas non vident. . . . Qua omnia unde veniant, non intelligo, nisi a summa mensura, & numero, & ordine, quae in ipsa Dei sublimitate incommutabili, atque aeterna consistunt. . . . De superfluis vero quid nobis est querere? Si tibi displicet, quod non profuit, placeat, quod non obstat: quia etsi domus nostra non sunt necessaria, eis tamen completur huius universitatis integritas, quae multo major est, quam domus nostra, & multo melior: hanc enim multo melius administrat Deus, quam unquam nostrum Domum suam.*

Solvuntur argumenta contra Dei providentiam ex malis petita.

Hic ad leviora solvenda Epicuræorum sophismata, notari solent, Deum quae omnium, omnia etiam possibilia cognoscere; quae infinite sapientem, nullam a se conditum, opus negligere posse; quae infinite activum atque potentem, omnium curam sine defatigatione gerere; & quae infinite beatum, & sibi sufficientissimum, nullam ex rerum cura pati posse molestantiam. Ita itaque missis, reliqua persequamur, quae ab Epicuræis, Manichæis, atque Bailio proponuntur. Quae quidem omnia huc recidunt.

Deus est infinite sapiens, bonus, sanctus, & iustus: Curam ergo rerum universitatis non gerit. Nam si infinite sapiens auctor, ac rector Mundi esset, nil in eo superflui monstruosi, atque imperfecti occurreret: si infinite bonus, nil homini noxium haberetur; si infinite sanctus, vitia, atque peccata omnino excluderentur, quae cum sanctitate pugnant; si denique infinite iustus, virtutes praemio compeniarentur, ac vitia praestito supplicia essent. In hac autem rerum universitate plura deformia, & monstruosa sunt, plura humano generi infensa animantia, desertae regiones, atque alia plura nullius proflus usus: plura itidem noxia sunt humano generi, ut infirmitates, dolores, senectus, mors ipsa omnium malorum pessima. Vitia praeterea, & peccata reperiuntur, & bona probis, improbiisque aequè distribuuntur, nec virtuti praemia respondent. Mundus ergo Respublica non est, quam infinite sapiens, bonus, sanctus, & iustus moderetur, & curet.

At haec facile corraunt, si animadvertamus ignorare nos Mundi systema, rerum usum, & fines, ac infiniti officis artem atque consilia. Nam cum haec omnia ignoremus, repone possumus, res, quae nullius nobis usus videntur, & usus habere in aliis rebus, quae monstruosa videntur, ad Universi pulchritudinem spectare, ac suos quoque in eodem usus habere; quae infensa apparent humano generi, ad systematis pulchritudinem necessaria esse, & homines per motum ex illis ortum, ad societatem ineundam, quae maximum ipsis bonum est, quodammodo impellere, ac alias ignotas nobis utilitates afferre: quae noxia sunt hominibus, ut dolores, &c. praeterquamquod ex revelatione novimus, poenam peccati esse, haberi posse naturales hominis conditiones, qui, cum ex partibus compactus sit, quae perpetuo motu agitantur natura sua, ut res alicuius composita, ad interitum properat, dolores vero, qui ex infirmitatibus sunt, si ratione finis ipse sentitur, boni, & quodammodo necessarii homini deprehenduntur, cum per hos moneantur, ut noxia caveant, atque ea procurent, quae ad vitam conservandam sunt necessaria. Ad moralia vero mala quod spectat, ac honorum in hoc mundo distributionem: fac hominem natura sua liberum esse, sed defectibilem, cum ens contingens sit, & limitatum: fac etiam vitam futuram esse, in qua bonis praemia, improbis vero supplicia parata maneant; quis infinite sapientis consilia, quae nobis explorata esse non possunt, reprehendat, quod vitia, & mala moralia permittit, quod virtuti in hac vita praemia non respondere videmus; quod demum bona iura non aequè omnibus distribuit? Nam si explorata nobis systematis Universi consilia forent, perspicue intelligeremus, infinite sapientiae ordinem postulare, ut homini natura sua libero, usus libertatis concedatur, ideoque, ut permittantur mala moralia, quae inde sequuntur; ut praemia, atque supplicia in futura vita distribuantur; atque ut nonnullorum bonorum largitio a sola munificencia supremi Opificis pendeat. Haec satis esse videntur ad Atheorum extricanda Sophismata; sed ut nil omittamus in Dei providentia comprobanda, per singula malorum genera pauca discurremus.

Tria sunt malorum genera. Alia enim sunt metaphysica, alia physica, alia denique mala moralia: malum metaphysicum in defectu summae, & infinite perfectionis; malum physicum in dolore, sive voluntatis defectu; malum denique morale peccatum est, sive defectus rectitudinis, & conformitatis ad legem, quae in deliberata hominis actione inesse debet. Malum metaphysicum in creaturis necessarium est. Nam creaturae non possunt esse nisi limitatae, sunt enim entia contingentia, quorum perfectio limitata est; solius enim entis necessarii proprium est, infinitum esse. Creaturae ergo esse non possunt nisi limitatae, atque imperfectae. Imperfectae ergo haec non Creatori, sed creaturae naturae tribuenda est, quae non nisi limitata esse potest. Ergo in systemate rerum

contingentium mala metaphysica ex ipsa rerum natura necessaria sunt. Nec sapientiae id obest Auctoris, qui non nisi ex possibilibus contingentibus Universum formare poterat. Et conveniens fuit, ut non res omnes aequè perfectae essent; tum quod Universum constet ex partibus, quae totius perfectionem habere non possunt, quod in eo res una alterius illi infervere debeat; tum denique quia in rerum bonarum inaequalitate ipsa est jucunda gradatio, ubi minorum comparatio ampliorum est commendatio, ut inquit August. contra adver. leg. & Proph. lib. 1. cap. 4.

Mala physica, metaphysici mali confectaria sunt. Nam ex peccato orta sunt, peccatum vero ex limitata & defectibili hominis libertate: Deinde mala haec veluti media nobis exhibentur, quibus nos Deus a nimio praesentis vitae, ejusque honorum amore retrahit, ne aeternae vitae bona, atque legem contemnamus. Suat enim, vel preparationes quaedam ad virtutem, ne peccemus, vel iustae punitiones, cum peccavimus, ut a peccatis recedamus. Nam animi corporisque doloribus moneamur, non hanc, quam nunc veluti peregrini incolimus, sed futuram aeternam alterius vitae nostram patriam esse, ad quam iterum quodam conatu natura tendimus. Nil ergo verat, quin haec ab infinite sapiente proficiantur, sicut a bono medico ingratum saporis pharmacum; cum bona sint, quibus malis, quae ex metaphysico oriri possunt, cuiusmodi moralia sunt, medeamur.

Moralis denique mali fons atque origo in limitata rationis creaturae libertate posita est. Nam si creaturae omnes limitatae, atque imperfectae propria natura sunt, homo etiam imperfectus, ac natura sua limitata fieri debuit. Si limitata mens, ac ratio hominis est, ideoque defectus errorisque capax, regula opus habuit, qua tuto, & sine erroris periculo, optatum felicitatem agnosceret, & prosequeretur: ita enim natura sua felicitatem appetit homo, ut velle esse miserum, etiam si velit, non possit. Si regula haec homini necessaria est, quae apta ad felicitatem media, ac tutam viam demonstrat, infinite sapiens, qui hominis curam gerit, praescribere hanc eidem debuit, alioquin sapienter cum ipso non ageret, quia media non designaret ad finem necessaria. Hanc ergo regulam praescripsit; ac homo natura sua liber est, atque ita proprietates haec cum ratione conjungitur, ut tolli ea ab homine non potuerit, quin rationis expertus, ideoque non homo esset, ut etiam Basilii, alique SS. Ecclesiae Patres observarunt. At libertas limitata, & finita esse debuit in creatura, ut diximus. Desicere ergo a regula potuit, atque errare, tum in sine sibi proponendo tum in electione mediorum; quamobrem necessaria quoque pignora sunt, qua in officio a regula praescripto contineretur, & ad respiciendum post lapsum impelleretur: ideoque haec etiam ad sapienter regendum hominem praescribenda sunt. At haec omnia occurrunt in Dei erga hominem providentia. Quid ergo in ea mali occurrit? Numquid lex homini data? At dedecet bonitatem, & providentiam supremi rectoris hominem erroris capacem, sine lege esse, quae dirigatur. Numquid libertas? sublatam vero ratione, quae sine libertate non consistit, hominis natura tollitur. Nec sapientis est, operis, quod faciendum putavit, naturam destrueret. Num denique quia creaturam rationalem fecit? At sine creatura rationali non amplius in Mundo Dei Imago esset, cui communicando Deus bonitatem suam, beneficium se demonstraret. Accedit etiam, ex horum malorum permissione majora etiam bona Deum erigere, quae ad systematis divinae providentiae ordinem, perfectionemque conferunt, ut pluribus demonstravit S. Augustinus. Hac enim posita, locus est nonnullorum divinarum attributorum manifestationi, longanimitati praesertim, misericordiae, & iustitiae ex parte supremi Rectoris. Ex parte vero Universi, locus virtuti moralis est, quae sine libertate eligendi bonum, vel malum haberi non posset. Quae cum ita se habeant, periculum est, neque ex malis moralibus, neque ex physicis inde sequentibus, quidpiam adversus divinae providentiae systema argumentari posse. Cum rerum natura attente perpena, ac rerum cognitio sine nil occurrat, quod cum infinita auctoris, rectorisque sapientia optime non cohaereat.

Atque hinc facile patet, neque infirmum Deum esse, qui tollere, vel impedire haec in Mundo mala non possit, nec invidum, si non impediatur, dum possit. Poterat utique potentia sua, vel donum libertatis homini adimere, vel voluntatem in se liberam a prava electione continere, aut ita auxilio suo flectere, ut in malum declinare non posset; Sed non deceit divinam sapientiam rationalis creaturae naturam im-

Ferraz-Biblioth. Tom. VI.

mutare, adimere omnem virtuti locum, atque meritum, & demeritum ex hac rerum universitate excludere, par quae summa ipsius erga homines beneficentia, atque iustitia manifestaretur. Mala ergo non tulit, quia haec auferre non poterat, nisi simul bona longe plura tulisset, quae imperferabili ipsius consilio convenientia rerum Universitati viderentur. Rursus in dividendis bonis suis nulla lex Deo est praeter arbitrium. Si enim ad quidpiam condendum infinita bonitas teneretur, illud esset perfectissimum; perfectissimum autem bonum creatum repugnat. Necessitate ergo est, ut bonitas infinita in gradu finito perfectionis, & felicitatis consistat. Quoniam vero est gradus finitus, cui Deus adstrictus sit? nullus sane. Ergo bonitas quamvis infinita in quovis gradu perfectionis, & felicitatis creaturae siltere potest, ideoque in eo, qui proprius est homini in praesenti statu, & conditione.

His stabilitis principiis, facile ostendere est vanitatem exemplorum, quae olim a Manichæis, & Epicuræis, nuper vero a Bailio ad labefactandam divinam providentiam allata fuere, de medico nempe, qui sciat, aegrotum, qui vinum iustus sit bibere, statim periturum, si sumat idque permittat, & de matrefamilias, quae ne filiae libertati obstat, permittit hanc in perditorum hominum ludis versari, in quibus pudicitiae suae iacturam certo facturam novit. Nam si non vacarent culpa, quia mortem medicus, mater vero filiae suae pudicitiae iacturam impedire teneret, & aegrotus sine vino convalescere, & vivere, ut viveret puella potest, quin se ad ludos illos se conferat; ac supremus rerum conditor, & rector non tenetur usum impedire facultatum, quas ad bonum finem, atque felicitatem comparandam creaturis indiderit; non potuit libertatem homini auferre, quin ipsius naturam, aut perderet, aut immutaret: jus plenum habuit constituti certos in homine perfectionis gradus: tutas praescripsit regulas, quibus homines a malo avocaret, & in felicitatem dirigeret: internum quoque auxilium praebet, quo freti rite alias exequantur: praemii, atque supplicii a malo eos retrahit, & ad bonum impellit: ex malorum denique permissione bona illa eruit, quae supra recensuimus. Atque haec quoad malorum originem: de praemiorum vero, poenarumque distributione dicemus infra.

Inquit hoc in loco posset, quodnam motivum, & quoniam finis Deo in rebus condendis fuerit. Sed rem paucis explicemus, explicato discrimine, quod motivum inter, atque finem intercedit. Motivum itaque vocamus id, quo Deus movetur, & inclinatur ad creandum Mundum; finem vero id, quod Deus per conditum Mundum obtinere voluerit, si ve ad quod omnia opera sua ad extra ordinaverit. Hac distinctione posita, facile conciliari invicem possunt dissidentes Theologorum hac de re opiniones. Nam Etilius, alique motivum cum fine confundentes, negant Deum finem sibi proposuisse ullum dum Mundum conderet, quod tamen sine infinite ipsius sapientiae injuria dici nequit. Itaque Deo extra infinitam libertatem suam nil motivum fuit creandi Mundum, scilicet, nec res ipsa creata, nec quidpiam ex istis conurgens. Nam cum independens omnino sit, pendere a creaturis nequit; at si ab iis determinari oporteret ad creandum, penderet ab ipsis, atque in hac determinatione passiva se haberet; ageretur enim, & non ageret. Rursus cum sit Deus sibi sufficientissimus, ac nullius indigens, nihil a se diversum expetit, nam rei a se diversae appetitio indigentiam denotat. Determinari ergo non potuit ab aliquo, quod ex ipsis creaturis expeteret. Denique cum creaturae ante liberam divinam voluntatis electionem nihil omnino sine, nil habent, quod movere Deum possit; & si per objectivam representationem movere creaturae Deum possent, omnes indiscriminatim creaturas posibles produxisset: nam nulla reddi potest ratio, cur aliquas tantum elegisset, cum omnes aequè habeant objectivam illam bonitatem, qua Deus ad creandum motus, & determinatus statuitur. Itaque in sola Dei libertate, quaerenda causa determinationis est, qua motus sit ad Mundum creandum, ut post Augustinum *lib. 28. de Civit. Dei* S. Thomas asseruit *part. 1. q. 19.* Nam cum Deus sit infinite perfectus, & sibi sufficientissimus, non plus ei molestiae afferre potest voluntas creandi, quam otium. Cum prima causa sit omnino independens, determinatio, ac inclinatio ipsius voluntatis diversio a nobis concipi debet modo, ac determinationes concipiuntur causarum secundarum, in quibus inclinatio, & actio a praecedente aliqua passione dependet. In Deo ergo sola infinita libertas causa est, a qua

determinatio ad creandum pendet. Hinc præstatio est, quæ inquirant, cur prius non creaverit Mundum? Cur certo, ac determinato spatio res omnes conclusit? Cur non plura produxerit? Cur denique alias creaturis non indiderit dotes? Scilicet, quia noluit.

Finis vero divinarum ad extra operationum non deest, cum infinita sapientia non casu, sed proposito sine agere debeat. Is vero non nisi Dei gloria esse potuit, cum non nisi propter seipsum infinitum, & sibi sufficientissimum, operetur. Dei autem gloria ex divinarum attributorum exercitatione, ex divinarum perfectionum in creaturis expressione, aliisque confurgit, quæ creaturas rationales ad ipsum glorificandum moveant. Hæc de Providentiâ generatim: agendum nunc est de peculiari cura, quam erga rationales creaturas Deus exercet; &

De officiis hominis, quæ ex Dei providentiâ sequuntur.

Nonnulla præmittimus, quæ vel omnino explorata sunt vel in Philosophia abunde demonstrata statuantur. Primo hominem a Deo ratione donatum esse, ut intimo sensu novimus. Secundo, inditum ei esse appetitum felicitatis, ut malum, & miseriam velle non possit. Tertio, liberum esse ad agendum, & non agendum, ac libertatem non nisi a summo bono, in quo summa ipsius felicitas posita est, vinci omnino posse. Quarto, errare per rationem posse, rationem regulam capacem esse, ac posse per libertatem a rationis regula deficere. Quinto, principium rationis, & libertatis a corpore distinctum, & diversum esse, atque incorporeum, & spirituale; quod quidem tum in Philosophia abunde probatum stabilimus; tum etiam ex his paucis, quia nempe movet corpus, ac corporis partes virtute sua sistit, aut motus dirigit, ac distrahit se a consideratione moleste alicujus corporis partis impressionis, & ad alia consideranda objecta seipsum applicat, etiam incorporea, atque sublimia, in quorum contemplatione ita quandoque desumum manet, ut quæ in corpore sunt ne quidem intelligat. Hæc sane ab organico corpore, fluidisque per hoc discurrantibus omnino istud diversum exhibent. Accedit etiam, istud idem principium cogitans concipere commode posse non existere organicum corpus, atque extensum quocumque, ipso vero existente, quod quidem satis aperte ostendit esse rem a corpore, & materia omnino diversam. Cum vero omnes cognitæ per operationes proprietates indivisibile istud esse demonstrant, atque incorporeum, jure meritoque pro spirituali substantia habetur. His præmissis, paucis ostendimus primum, Deum ab hominibus cultum exigere: deinde, præcepta, quibus ii ad certa officia obligantur, præscribere: ac demum, spe præmiorum, ac metu etiam alterius vitæ immortalis suppliciorum ad officia præstanda compellere. Sit itaque

Propositio prima.

Hominem Deum colere tenentur.

Nota. Cultus nomine actionem intelligimus, quæ intuitu alterius excellentiæ suscipiatur, sive per quam alterius excellentiam testemur. Debitus Deo cultus actio qualibet est, per quam ipsius excellentiam, & prærogativas testificari debemus. Cultus, vel internus est, vel externus; ille internus actibus continetur, quibus amore, fide, spe aliisque internis actibus bonitatem, aliasque Dei perfectiones testificamur, ac debita reverentia, & honore Deum prosequimur; alter vero actus illos complectitur, quibus exterius hujusmodi venerationem significamus. Externus cultus, vel privatus est, quo quisque privatus homo debito Deum honore glorificat; vel publicus, quo scilicet homines conjunctis votis, publico in loco, ac veluti communi societatis nomine Deum venerantur, & colunt.

Dem. ergo propositio. Homo tenetur, Deum colere, si ei debeat summum amorem, summam servitutem, summum obsequium. At hæc omnia Deo debet homo; Per summam enim Dei sapientiam homo natura sua constitutus est propensus ad amandum bonum sibi propositum, & ad testandum per servitutem, & gratos animi sensus dominium, atque suscepta beneficia, & per obsequium & cultum præstantissimam intelligentis naturæ excellentiam; nam natura sua ad

bonum amandum fertur, ad gratum animum exhibendum ei, a quo beneficia receperit, ad ei servitendum, cujus dominio subdit, atque ad testandam cultu aliquo mirabilem alterius prærogativam, & excellentiam. Ergo cum Deus per rationem homini se manifestet, ut summum bonum, summum ab ipso amorem exposcit: Cum se ostendat, ut supremus Dominus vitæ, functionumque hominis, obsequia illa exigit, per quæ hujusmodi supremum dominium testetur: cum denique infinitam excellentiam suam demonstrat, cujus consideratio per admirationem, quæ sequitur in adorationem, homines quodammodo rapit, summum obsequium postulat.

At inquirunt: Deus sibi sufficientissimus est, ideoque nil voluptati, & utilitati capere ex creaturis potest. Nil ergo ab ipsis exigit.

Et si Deus sibi sufficientissimus sit, tamen libertate, ac summa sapientia sua rationalem creaturam condidit, atque ita hanc regit, ut hæc ignorare ipsum non possit. Vult ergo, ut ipsum agnoscat, & ut fateatur rerum omnium auctorem, rectoremque esse. Quorsum enim sua cura hanc in sui cognitionem duceret, nisi vellet, ut eum agnosceret, & fateretur? Deinde per hujusmodi cognitionem se summum bonum esse demonstrat, ac per inditum naturæ sensum hominem monet, summum bonum summe amare oportere. Quorsum vero id, nisi ut ostendat debitum ei esse summum amorem? Rursus per eandem cognitionem se homini representat, ut supremus Dominus omnium omnino rerum, ac etiam singularum hominis actionum. Cur vero ita se exhibet, nisi ut homo cum in se, tum in omnibus actionibus suis eam servitutem ostendat, quæ supremo ipsius dominio respondeat? Denique eadem cognitione, ut infinite perfectus, ut potentissimus, omniscius, & immensus representatur. Intelligi autem nullo modo potest, cur ita se nobis exhibeat, nisi velit, ut cultu, & honore ipsius excellentiam prosequamur, ut in dubiis, & adversis ad ipsius potentiam confugiamus, atque in ipsa ipem omnem præsidii nostri colloquamus. Non alios sane divinæ sapientiæ fines fingere possumus.

Præterea Religionem, non ut sibi, sed ut nobis bonam, atque utilem exigit, & imperat. Homo enim natura sua felicitatem expetit, atque hujusmodi desiderium ad felicitatem quoque futuræ immortalis vitæ protenditur, ut infra probabimus. Cum vero error obnoxius sit, regula ei præscribenda a divina sapientia fuit, qua tuto in hujusmodi felicitatem dirigeretur: neque enim infinita sapientia finis proponi potuit homini, quin media ei designarentur ad hujusmodi finis consecutionem necessaria. Regula autem hujusmodi officii continetur, quibus Religio consistat, ut paulo infra ostendemus.

Non solum internus, & privatus cultus Deo debitus est, sed etiam externus, & publicus. Per cultum enim testari quoque debemus supremum Dei dominium, atque suscepta beneficia. Ergo cum Dei Dominium etiam in corpus nostrum cuiusque partes sese extendat, corpus etiam, cuiusque actus in Dei obsequium exercere tenemur; id vero fit per externum cultum. Deinde cum beneficia Dei plura experiatur ipsa hominum societas, & cum plura sint dona Dei civili societati concessa, facile patet, etiam ipsam societatem teneri ad Deum communem Creatorem, ac bonorum largitorem palam ac publice, & conjunctis votis colendum. Ergo etiam publicus cultus Deo debitus est.

Propositio Secunda.

Existit lex naturæ, quæ hominis officia præscribit erga Deum, erga seipsum, & erga alios homines.

Dem. Lex naturæ est ordinatio pro communi hominum bono a recta ratione præscripta, per quam a Deo actiones nonnullæ præcipiuntur, alia verantur, propositis præmiis, atque suppliciis. Atqui lex hujusmodi existit. Nam homo Dei providentiâ gubernatur; sicut ergo vita ipsius animalis per mechanicas leges regitur: ita ipsius vita rationalis per leges rationis regulari debet; alioquin actiones creaturæ rationalis divina providentiâ non regerentur. Atqui leges ad regendas liberas actiones promulgatae, & cognitæ esse debent, alioquin essent inutiles; ergo per ulum rationis homini manifestantur, dum homo, cognito fine, nempe felicitate, quam appetit, ad media attendit, quæ pro hac comparanda, ratio ipsa suppeditat. Rem paucis ostendam per singula hominum officia discurrendo. Homo per intimum sensum se infirmum, atque

atque ita imbecillum sentit, ut se ad perfectam beatitudinem comparandum omnino insufficientem agnoscat. Recta autem ratio Deum esse demonstrat infinitum, sapientissimum, beneficentissimum, ac potentissimum, qui nostri sollicitus sit, qui juvare nos possit, ac beatos esse velit; atque hunc propitium nobis fieri oportere, per amorem, per obsequium, per preces, ac debitum honorem, & cultum. Hinc vero patet, qua ratione officia erga Deum media sint a divina providentiâ præscripta ad felicitatem comparandam. Rursus homo dum seipsum considerat, illico intelligit, se non ab ipso exitere, sed Dei actione, eaque conservari, atque regi. Ergo agnoscat, necesse est, se non esse vitæ suæ, membrorumque Dominum, sed Deum; ideoque non posse, quin in Deum injuriolus sit, seipsum occidere, ac mutilare; vel ea negligere, quæ ad propriam perfectionem pertinent. Nam quilibet homo considerari debet veluti Dei opus, cujus conservatio, atque perfectio, rationi a divina providentiâ homini concessa commissa sit. Ita ergo homo erga seipsum se gerere debet, ut quæ ad perfectiendum tum corpus, tum animum necessaria sunt, ex divinæ providentiæ præscripto inquirere, ac adhibere debeat. Ad corpus partium integritas, & bona valetudo; ad animam vero, tum scientia eorum, quæ ad rite vivendum necessaria sunt, tum religionis, ac virtutum exercitium pertinent.

Denique homo spectari potest in ordine ad alios homines. Natura sua ad societatem ineamendam ferri, negavit nuper impius Hobbesus, qui homines natura invicem inimicos atque in statu belli positos finxit, & solo metu ne ab aliis perderentur coactis civilem societatem iniiit. Sed puti sum commentum facile refellimus, si animadvertamus, inter animantia solum hominem formæ præditum a natura esse, cujus extra societatem nullus est ulus; homines ita a natura in lucem mitti, ut extra societatem vivere non possint, ac inditum a natura amorem habere, quo se mutuo amant, & ad societatem ineamendam trahuntur. Stabilita propensione ad societatem cum aliis ineamendam, facile intelligere est, tranquillam, ac beatam vitam in societate exoptare. Hoc vero cognitio sine, facile principiores leges intelligimus, quas Divina providentiâ per ulum rationis demonstrat, veluti media ad illam felicitatem necessaria. Nam ad id necessarium est, ne homo aliis faciat, quæ sibi fieri non vult, alioquin ita cum ipso alii se gererent, sicut pax, & tranquillitas nulla foret. Hinc autem sequitur, pacta servanda, neminem ledendum, damna compendenda, ac suum cuique tribuendum fore. Item mutuum homines amor, ac mutua voluntas aliis beneticendi necessaria est, ut felix in societate sit vita. Homines ergo ad mutuum amorem, & benevolentiam adstringuntur. Existit ergo naturæ lex per rationem promulgata, quod quidem aliis quoque argumentis comprobari adversis atheos possit: scilicet, ex generali omnium hominum consensione; ex sensu iusti, & iniqui omnium hominum animis, & natura insito; & ex ipsa conscientia, quæ vel ipsos improbos ob iniqua scelera damnat, ac recte facta commendat. Sed quæ dicta sunt, satis videntur. Qui plura desiderat, videat Ant. Genuensem tom. 4. *Metaph.* & Auctorem *Princip. Relig. Nat. & Revel.*

Propositio Tertia.

Vita hominis hujus mortalis Conditionis limitibus circumscripta non est; sed præmia, atque supplicia post mortem supersunt a Supremo Iudice tribuenda.

Dem. Omnes cognitæ gentes etiam extra Societatem civilem positæ, atque silvestres, futurum hominis statum agnoscunt, & credere semper, in quo iustis præmia, improbis vero a Supremo rectore supplicia tribuenda sint; ut ex indubitis monumentis a Cl. Patuzzi demonstratur *cap. 9. de stat. Impior. statu.* At communis humani generis persuasio non aliunde, quam a natura communi hominum parente oriri potest; Et plura sunt, quæ perspicue ostendant, naturæ vocem esse, quæ in omnibus clamat, futurum Dei iudicium esse, quo homini in alia vita præmia, vel supplicia decernenda sint. Homo enim dum rationis dictata audiat, non potest non intelligere, se a Deo legibus gubernari, quibus præmia, atque supplicia respondere debeant, ut ex dictis constat. Perspicue autem agnoscat, non ita bona in hac mortali vita distribui, ut virtutes præmio compendantur, ac

vicia puniantur supplicio: Cum scelestos plerumque homines videat bonis abundare, ac volupratibus, represso etiam quandoque interno conscientiæ stimulo, liberrime truis iustos vero miseros, ac passim eorum miseriam improborum malitia auctam. Hinc vero agnoscat necesse est, futuram superesse vitam, in qua homo Supremo gubernatori rationem reddat suorum operum; & in qua præmia, atque supplicia Divinæ Sapientiæ legibus respondentia distribuuntur: cum hac sublata, supremum morale Dei in homines imperium Divinæ Sapientiæ, atque iustitiæ nullo modo respondeat. Præterea rem ita se habere natura ipsa intimo sensu declarat. Mito conscientiæ laniatus, qui ex metu futuri Dei Iudicii improbos homines excruciant. Explorata res est, hominum cuique inditum a natura esse felicitatis amorem. Propria autem experientia compertum nobis est, bonis hujus vitæ desiderium hujusmodi non expleri, sed potius augeri, ut perspicue in Philopopia ostenditur. Ergo per hujusmodi amorem ad bonum iis longe præstantius tendimus, quod non nisi in futura vita obtineri possit. Cum enim amor ille, inditus nobis sit a Sapientissimo Deo, qui nostri curam gerit, inutilis esse non potest: expleri ergo quandoque debet; non in hac; ergo in futura vita. Quod quidem magis magisque comprobatur ex eo, quod hujusmodi amor quoddam immortalitatis desiderium conjunctum sit longe ab eo diversum, quo Corporis conservationem cupimus: istud enim bellius quoque commune est, ac eo magis vivum in hominibus vehementius, quod iis stupidiores sunt; illud vero eo vividius, atque ferventius est, quo magis excultus sit animus; Quis vero fingat indita a Deo desideria esse, quæ nunquam expleri queant? Hac enim ratione longe præstantior esset cura, quam de belluis habet, quorum appetitibus præsto bona sunt, quibus expleantur.

Denique natura ipsa animi immortalis est; mors enim a nobis nulla alia ratione concipitur, quam per divisionem, & separationem partium, quæ ante interitum iungebantur; anima vero Spiritualis, ac simplex est, ut supra ostendimus, ideoque discerpi in partes nequit; est ergo immortalis. Quam quidem immortalitatem ipsius functiones abunde demonstrant. Per has enim ostenditur, amputatis membris, ac mutato æternis annis corpore integram, & invariata animam perseverare, animam corpori præesse, atque cogitatione, & voluntate inde sequente corporis partes movere, in talique regere; ac longe a corpore diversâ vitam vivere, quæ in ipsa cogitatione consistit. Atque hinc facile refellimus excogitatum tertio Ecclesiæ seculo a nonnullis in Arabia hæreticis, ac iterum in Germania elapsis seculo excitata hæresim; quæ contendit, animas in præsentem seculo una cum corporibus interire, sive vitam amittere; rursus vero resurrectionis tempore simul cum illis eisdem corporibus ad resurrectionem redituras. Si enim ita sentiunt, quod animam sejunctam a corpore cogitare non posse opinentur. Sed consideranti animæ naturam manifestum est, separatam a corpore tum vim cogitandi, tum facultates reliquas expeditas habere. Has enim a corpore non habet; cum corpus cogitandi vim, qua desinitur, ac facultatem libere agendi tribuere non possit, nec corpus animæ necessarium est, ut cogitandi, aliasque facultates exerceat; ad id enim sola cognoscibilis rei representatio necessaria est; res autem cognoscibiles menti per ideas exhiberi possunt, et si a corpore separata sit. Et sane modus operandi per cogitationem, & voluntatem ita proprius rei a corpore sejunctæ videtur, ut Deus, qui cogitatione ac voluntate cuncta agit, & moderatur, non nisi ut mens soluta quædam, & libera, segregata ab omni concretionem mortali, omnia sentiens, & movens, teste Cicerone, intelligi a nobis possit.

Nec ullum nobis negotium fuisse Epicuræorum sophismata, quibus corpoream, atque mortalem animi naturam ostendere conantur, quia corpus movet, & movetur ab illo, ac corporis vicissitudines pati per proprias functiones demonstrat; qua enim ratione a corpore movetur, nisi per cogitationem? Non enim alios in se anima experitur motus, nisi cogitationes, atque affectus inde sequentes; corpus vero intelligibile est, atque intelligibiles itidem sunt corporis affectiones, & motus. Quid ergo prohibet, quominus substantia cogitans, quæ quidquid intelligibile sit cognoscere potest, a corpore, eisque affectionibus intelligibilibus afficiatur? At, inquirunt, intelligere non possumus, qua id ratione fiat. Plura autem sunt, quæ fieri revera videmus, quia tamen modum intelligere valeamus, quo fiant: imo

vix ulla est in Systemate Universi actio, quæ ita a nobis cognoscatur, ut modum, quo fiat, intelligamus. Ergo cum exploratum nobis sit, substantiam cogitantem corpus intelligere, dubitare non possumus, quin corpus ita illam moveat, ut ipsum cognoscat; licet modum, quo id fiat, ignoremus. Rursus movere mens nostra corpus per voluntatem, non mechanico pulsu, ea scilicet ratione, qua mens suprema voluntate sua omnia regit. Quis vero dicat, ad ita rem movendam opus esse extensione, atque mechanico tactu; & non sufficere intimam per cogitationem præsentiam?

Ad animi functiones quod spectat, quæ corporis vicissitudines imitari videntur, præsto responso est, si animadvertamus, animam partem hominis esse, quæ per organa corporis rerum cognitiones acquirit, & corporis organa utitur, quæ sunt humanarum functionum instrumenta. Hinc enim fit, ut paulatim sibi acquirat ideas, ac crescente hominis, magis ideis abundet, & ut pro qualitate organorum corporis, modo debiliores, modo robustiores animi per hæc explicatæ functiones appareant; ut diversâ invicem sunt artificis opera, dum cerco, ligneo, ferreo, ac magis, minusve apto, atque exquisito instrumento utitur. Nec desunt in hujusmodi functionibus incorruptibilis animi indicia; nam plerumque videmus in debili sene, ac in infirmo, ac viribus debilitato corpore, vividiores, ac expeditiores animi functiones, in robusto vero debiles, ac ita stupiditate repressas, ut vix rationis indicia præbeantur, & passim observamus, ortis ex corpore propensionibus animam voluntate obsistere.

Hæc vero perpicuum faciunt, animam nostram substantiam Spiritualem esse, quæ destructo corpore supersit, vivat, præstet, atque supplicii sit capax.

Sed sufficiat hæc indicasse, ut constet per summa capita, Deum providentia sua hominem regere, ac leges, & religionem etiam per usum rationis præscribere, quas spe præriorum, & metu alterius vitæ suppliciorum servare curet. Qui plura cupit, videat *aut. cit. Princip. Religion. Natur. & Revel. Genuesem*, & alios. Interim sit

Caput Tertium.

De utilitate, convenientia, necessitate, & existentia Divinae revelationis.

Constat vix supra Atheos, & Pantheistas, atque etiam Deistas illos, qui naturalem Religionem inficiantur. Alii nunc occurrunt impii viri, qui etiam Deistæ, & Naturalistæ audiunt. II rationem, ac Religionem, quæ ratio suggerit, tanti faciunt, ut non solum inutilem Dei revelationem afferant, sed etiam sapientiam, ac summæ Dei bonitati contrariam, & repugnantem. Quamobrem præcepta omnia positiva Mosaicæ, atque Evangelicæ legis, ac omnia, quæ Divina revelatione referuntur accepta, veluti callidiorum hominum commentum, atque imposturas respiciunt. Ex Anglia hujusmodi pestis elapso sæculo prodit, ac plures in eadem regione male feriatos homines habuit, qui editis libris pro viribus illam tueri conati sunt. Ac inter alios detestandam hanc hæresim propugnavit Tindal, edito anno 1730. libro, cui titulus est *Christiana Religio Mundo æqualis*, Domnus Chubb in opere inscripto: *Religio essentialis homini*, & Auctor libri inscripti *les Moeurs*. Hos vero plures doctissimi viri confutarunt: ex Anglis Clarkius, Fortiterus, alique plures; ex Gallis Abbadie, & Urvillus, & doctissimus Auctor operis inscripti: *Religionis naturalis, & revelatæ principia*; ex Germanis Fabritius, & alii; ex Italis vero Bernardus Maria de Rubens Dominicanus, Antonius Genuesis, & alii, quibus addimus etiam eruditissimum virum Franciscum Jacquier, qui tom. II. Institut. philosoph. pag. 331. Controversiam hanc accurate pertractat. Nos vero ut clare procedamus, nonnulla prius explicare duximus. Itaque

Animadvertendum I. Deistas in duplici verari errore: ajunt enim primum, rationem sine revelationis subsidio omnia agnoscere posse, quæ Deus veluti apta ad æternam salutem obtinendam media humano generi designavit; Deinde naturæ hominis vires sufficere esse, ad gratiam Deo cultum, atque opera præstantia æternæ felicitatis meritoria. Hic priorum dumtaxat errorem refellimus; de Superni Dei auxilii necessitate ad vitam æternam consequendam dictum in tract. de Christi gratia, ubi Pelagianos Socinianisque confu-

tavimus: ab illa quoque controversia abstinendum duximus, quæ a Patribus pertractata olim fuit, & agitari universim solent in scholis, scilicet: *num homo aliquando potuerit, ac citius num possit solo naturalis Religionis usu æternam consequi salutem, dum nil ei de revelatione constet*. De hac enim agendum erit, ubi de Christianæ fidei necessitate dileretur.

Animadvertendum II. duplicis esse generis Divina intelligibilia, ut optime advertit S. Thomas: quædam enim humane rationi pervia sunt; quædam vero humane rationis vires omnino excedunt. Humane rationi pervia sunt Dei intelligibilia, quorum cognitio sumitur ex ipsis creatis mentibus, & rebus sensibilibus; hæc enim unice via potest mens nostra ad Divinarum perfectionum cognitionem adurgere. Dei autem perfectiones, quæ nullam cum nostris mentibus, ac sensibilibus rebus connexionem habent, inditas mentibus nostris vires omnino excedunt. Cum Deus omnes perfectiones possibiles habeat, perpicuum est plures sibi vindicare perfectiones, quas limitata mens nostra attingere non valeat. Imo ipsa Dei natura, & ejus attributa, cujusmodi sunt in se, create mentis vires omnino superant; cum ex iis, quæ facta sunt, manifestari, ut sunt in se ipsis, non possint. Quæ deinde profunda Dei arcana Divinae voluntatis decreta, ac bona, per hæc iustis hominibus præparata, ex Creaturarum consideratione agnoscat? Hæc adeo clara sunt, ut a Deistis in controversiam revocari non possint. Inquirendum ergo primo loco erit, *num Divinam Sapientiam, & Bonitatem, ac summam Dei erga homines beneficentiam deceat, nonnullas ex iis perfectionibus, hominibus revelare?*

Animadvertendum III. stabilitio Deum esse Mundi Creatorem, ac rectorem sapientissimum, & potentissimum, dubitari non posse, quin vel sonos articulatos in aere producere, aut motus in organo auditus excitare, aut signa quædam alia homini conspicienda præbere possit, aut imprimere perceptiones in anima, ut hisce modis hominibus innotescant, quæ Deus revelare ipsis velit. Cum enim præcipua sit, nullam contradictionem involvere factam superius recensitis modis Divinarum perfectionum manifestationem, evidens quoque est, Dei revelationem hoc sensu impossibilem non esse; quod vel ipsi Deistæ faterentur. Neque enim de revelationis possibilitate advertit Spinosam, & Pantheistas primam rerum causam adituantes Materiam necessario operantem, instituenda controversia est; nam ita inepti, ac ridiculi essemus. perinde ac illi, qui de miraculis adversus Spinosam scribunt: probandum enim advertit illos est, Deum summum existere, qui libere mundum considerit, ac præscriptis a se legibus regat: ex quo clare sequitur, posse arbitrio suo naturæ leges immutare, ac supra easdem agere. Deistæ itaque quos refellimus, posse Deum licetate sua quicquid velit hominibus manifestare, faterentur; Sed negant id convenire summæ ipsius bonitati, atque sapientie, & revelationem Deo impossibilem putant, quemadmodum impossibile est ei innocentem perdere. Deus enim non potest agere, quin agendo se infinite sapientem præbeat; hæc autem ratione agendo, nil superflui velle potest, alioquin sapienter non ageret; & si bonus exhibere se velit, nil potest ab homine exigere præter id, quod attendit rerum convenientia, atque sine, ratio ipsi concessa agendum, vel omittendum suggerat. Si vero alia ratione ageret, nil homini præter Dei arbitrium appareret; Deus ergo intar tyranni exhiberetur, qui solam potentiam, & arbitrium ostenderet. Enim patet Deistarum commentum! Nos vero sequentibus propositionibus celebimus.

Propositio I.

Dei sapientiam, bonitatem, ac summam erga homines beneficentiam quammaxime deceat nonnulla hominibus revelare, & præcipere, quæ humane rationis vires attingere propria virtute nequeant.

Dem. Maxime deceat Dei sapientiam, bonitatem, atque beneficentiam, ea hominibus ostendere, quæ hominis desiderium in incommutabile, ac sublimis bonum inclinent; quæ vividius per delectationem sensibilibus ad virtutem, & honestatem perducant; quæ veriorum Dei cognitionem ingerant, quæque opinionem in hominibus firment, quæ divinam deceat infinitam excellentiam. Quis enim de lecere fingat infinitam Dei bonitatem, & sapientiam bonum illud hominibus ostendere, cujus unice possessione beati esse possint;

sint; ea manifestare, quæ valida sint ad virtutem incitamenta; quæque veriorum Dei cognitionem suppeditant, atque eam de Deo opinionem excitent, quæ aptissima sit ad infinitam illius excellentiam concipiendam? At manifestando Deus suas perfectiones, quæ mentis nostræ vires excedant, & ostendendo in horum unica visione, atque fruitione inditum nobis beatitudinis desiderium expleri posse, desiderium hominis ad altius bonum affurgit, quam quod experiri illi hæc vita post humanam fragilitatem; homines a sensibilibus delectationibus vividius moventur ad excelendam virtutem, quia agnoscunt esse alia bona iis sensibilibus longe meliora, quorum gustu multo suavius delectantur, qui vacant activis, vel contemplativis virtutibus: veriorum etiam habent Dei cognitionem, quia tunc solum vere Deum cognoscimus, quando ipsum esse credimus supra id omne, quod de Deo cogitari ab homine possibile est, cum sane naturalem hominis cognitionem divina substantia excedat: denique ex harum perfectionum manifestatione firmatur in homine opinio, quæ divinam deceat infinitam excellentiam, ut perpicuum est. Hæc ex S. Thoma deprompsimus lib. I. *contra Gentes cap. 5.* Accedit etiam, ut inquit idem S. Doctor, præsumptionis pressio, quæ est mater erroris. Sunt enim quidam tantum de suo ingenio præsumentes, ut totam naturam divinam se reputent suo intellectu posse metiri: æstimantes scilicet, totum esse verum, quod eis videtur, & fallum, quod eis non videtur. Ut ergo ab hac præsumptione humanus animus liberetur, ad modestam veritatis inquisitionem perveniat, necessarium, vel convenientem, & utile fuit homini proponi quædam divinitus, quæ omnino intellectum ejus excederent. Quid? Quod rerum nobilissimarum cognitio, quantumcumque imperfecta, maximam perfectionem animæ confert: unde quamvis ea, quæ supra rationem sunt, ratio humana plane capere non possit, tamen multum sibi perfectionis accipit, si saltem eadem qualitercumque teneat fide. Hæc ex S. Thoma afferre placuit, ut inde appareat, luculentissimis argumentis fuisse ab Angelico Doctore hæresim hanc, antequam nasceretur, confutatam.

Rursus: Dei consilia circa hominis conditionem, sive præsentem, sive præteritam, sive futuram, humane rationis vires excedunt: nam ex iis, quæ rationi humane observantur, argumentari non possumus, qua ratione quibusque exornatus dotibus conditus homo initio a Deo fuerit. Num homini vitio deterior, ac Deo ingrata evaserit humana natura; Qua denique ratione reconciliari Deo oporteat, si per peccatum concitaverit Dei in se iram. Ad præsentem conditionem quod spectat ex iis, quæ agnoscimus, nil est, quod Dei consilia demonstret, circa apta media ad expiandam peccata, & ad pœnas declinandas, quibus per culpam obnoxii evadimus: & circa cultum externum, qui Deo gratus sit. Denique non potest ratio nostra assequi, quæ Dei consilia sint circa præmia, & supplicia vitæ futuræ: in quo hæc consistant, & num nostris viribus sufficientes simus, aut ipsius indigeamus ope, ut bona hæc mereamur, quo denique modo postquam per peccata pœnis etiam vitæ futuræ obnoxii fuimus, ab his subeundis pœnis liberari possimus. Hæc sane rationis usu ex nostri, rerumque contingentium consideratione assequi non possumus; & aliunde constat, hominem quemque scire hæc eadem cupere, atque hujusmodi scientiam necessariam esse, tum ad hujusmodi hominis desiderium explendum; tum, ut homo propriam cognitionem, & vires agnoscat; tum, ut proprius ei finis sit cognitus; tum denique, ut præmia, & supplicia parata sciat, & certa illa media, quæ tutam viam ostendant ad delectanda supplicia, & æterna præmia comparanda. Decet vero Dei bonitatem, atque sapientiam hæc hominibus revelare; imo necessarium id videtur, ut Dei bonitas, atque sapientia in ea, quam de homine gerit, cura resplendeat; quis enim infinita sapientia regi hominem credat, si ignoret, num a prima conditione homines propria culpa exciderint, quinam sit ultimus eorum finis, ac apta ad illum consequendum media; qua ratione post peccatum reconciliari Deo debeat; num Mediatore indigeat, ut Deus injuria provocatus placetur, atque alia id generis ad tutam demonstrandam æternæ salutis viam necessaria?

Denique positiva præcepta, quæ scilicet in rerum naturis fundata non sint, cujusmodi sunt præcepta moralia, sed indifferentia, aut præcipiant, aut vetent, Dei sapientiam, & bonitatem nequaquam dedecent; nam hæc vel ad uniformitatem, ordinem, & decentiam spectant externi Divini cultus, cujus-

modi sunt Ceremoniæ sacræ: vel ea præcipiunt, quæ plurimum possunt ad fovendos internos Religionis sensus, & promovendam virtutem, & ea vetant, quibus plerumque homines abutuntur, cujusmodi sunt pleraque Judæis, Christianisque indicta præcepta; vel denique in memoriam revocant collata a Deo beneficia, & factas promissiones, quo spectare possunt etiam Sacramenta. Decet vero quammaxime divinam sapientiam ea hominibus præscribere, quibus uniformis externus cultus constet, atque decentia, & ordo in ipso habeatur, præsertim cum externus cultus, haud facile ab omnibus convenienter ordinari possit, & si hominum committeretur arbitrio, tot ritus essent, quot homines, & dissidia inter homines circa proprii ritus præstantiam orirentur, quam exercere per actus Religionis tenentur. Decet præterea divinam sapientiam ea homini præcipere, quæ ad Religionis sensus fovendos ad virtutis exercitium, & majus Deo concilianum obsequium plurimum valeant; hæc enim morale ipsius in hominem imperium tendit. Ergo si Paterfamilias sapienter ea prohibet Filio, quibus abutuntur noverit, ac ea præcipit, quibus Filii perfici magis possunt, cur hac auctoritate divinam sapientiam privabimus? Præsertim cum memoria beneficiorum, ac divinarum promissionum, quæ divinis plerisque præceptis excitatur, validissima sint adversus vitia præstia: & ad virtutem incitamenta; ac positiva hujusmodi præcepta plurimum possint ad imprimendum animis nostris vividum divini auctoritatis sensum. Ex quo apparet, non solum in statu naturæ hominis lapsæ, sed etiam in statu innocentie convenientem fuisse divinam revelationem.

Plura opponunt: Primum, revelationem eorum, quæ ratio assequi nequit, inutilem esse, cum sine hac revelatione præsto homini sint necessaria præcepta adrite vitam, Religionemque instituendam. Deinde Deum in agendo necessario sequi æternam rerum ordinem, a quo nequit divina sapientia deflectere; Ordo vero, hujusmodi quædam natura bona esse & jubenda: quædam vero mala, ac prohibenda: alia denique indifferentia demonstrat, scilicet, nec jubenda, nec prohibenda; Si ergo Deus positiva homini præcepta imponeret, non hunc sequeretur ordinem, sed arbitrarie, & tyrannice, ageret; nullum quippe ei, nisi imperandi motum esset; Quod quidem quammaxime Dei bonitatem, sapientiam, & justitiam dedecet. Denique per positiva præcepta hominum felicitatem minui, cum eorum naturalis libertas cohibeatur, in qua magna ex parte eorum felicitas sita est; ac majori peccandi periculo exponantur. Addunt etiam, præcepta hujusmodi a vera virtute homines avocare, cum a præceptis naturalibus eosdem retrahant; atque superstitioni obnoxios efficere, & ad superstitionem per externas ceremonias inclinare.

Resp. & ad primum ajo, humano generi rationem non sufficere, ut Deistæ opinantur, quemadmodum in sequenti propositione ostendimus. Rursus eadem ratione nos intelligimus, Deum incomprehensibilem hominibus esse, ac plures in se perfectiones complecti, quæ ratione attingere non possumus, sicuti cognita esse non possunt Dei circa nostram conditionem consilia, quæ tamen scire natura ipsa impellente cupimus, ac plurimum interest; atque hinc ex nostræ & divinæ naturæ consideratione eruimus, Dei bonitatem, atque sapientiam decere, ut ea nobis per revelationem ostendantur, quæ necessaria esse cognoscimus, cum ut tuta nobis adjutorem via pateat, tum ut veriorum, firmioremque de divina excellentia opinionem habeamus.

Ad secundum; triplici modo potest aliquis arbitrarie agere. Primo, dum agat contra æternam rerum ordinem; quo sensu Princeps arbitrarie agit, dum contra jus aliquid imperat. II. Dum inconsiderate, & sine consilio agat. Fatemur autem duplici hac ratione Deum agere non posse. III. Arbitrarie agere idem est, ac propria sui arbitrii determinatione agere, dum rerum naturæ regulæ esse nequeant; ut ex. gr. si ex duobus mediis ad finem obtinendum æque aptis, unum præ altero arbitrarie eligamus. Hoc solo sensu arbitrarie Deum agere contendimus, atque arbitrio determinasse ad creandum Mundum, & ad ea disponenda, quibus res in suos fines diriguntur. Cum vero res indifferentes, juxta divinum per rationem præscriptum, conferre plurimum possint ad exercitacionem virtutis, ad fovendos pietatis sensus, ad decentiam & uniformitatem cultus externi, & ad conservandam susceptorum beneficiorum memoriam, cujusmodi ex. gr. fuit Sabbaticus cultus in memoriam Creationis rerum; quis arbitrarie Deum agere fingant, si res indifferentes hujusmodi ob fines præcipiat? Accedit etiam, hujusmodi præcepta vera incita-

menta esse ad illarum virtutum exercitium, quas naturalis Religio imperat.

Ad tertium; facile patet, positiva præcepta coercendo hominum licentiam, non minuere, sed potius augere eorum felicitatem; hæc enim nova virtutum adjumenta sunt, ac mirifice provocant comoda, & veras utilitates hominum; cum bonum promoveant, in quo felicitas hominum consistit, ac licentiam illam cohibeant, quæ vitiis, & miseriam mater est. Nec in deteriori conditione homines ponuntur per positiva præcepta, tum quia nova hæc suppeditant virtutis incitamenta, ex quibus plures hominibus utilitates accedere possunt; tum etiam quia si novis peccatis locus est, est etiam novo merito locus, ac majori premio, ubi adimpleantur. Neque dici potest, positiva præcepta puriori cultu homines avocare, & ad superstitionem inclinare: nam præceptis hujusmodi verus ac purus Dei cultus præscribitur, & ea verantur, quæ ad superstitionem inducant. Si vero homines iis abutantur, reprehendi hac de causa non possunt: alioquin plura contemnenda essent bona, quibus hominum malitia abutitur.

Propositio II.

Decet quammaxime divinam bonitatem, atque sapientiam per revelationem hominibus promulgare naturalis legis præcepta, & veritates etiam illas, quæ humana inquisitione pervicere videntur.

Dem. I. Virtutem ac morum præcepta, & Religio ad omnes homines pertinent: decet vero Dei bonitatem, & sapientiam, ea ratione hæc hominibus exhibere, ut omnibus nota esse possint; cum enim commune hæc sint omnium hominum bonum, exhiberi, ac nota fieri omnibus debent: sola autem exterior revelatio est, hæc omnibus hominibus nota facere, possit: nam major hominum pars inepta proflus est ad omnia cognoscenda virtutum, morum, ac naturalis Religionis præcepta, ut ipsa experientia constat: decet ergo &c. Confirmatur Argumento, ex D. Thoma de prompto lib. 1. contra Gentes cap. 4. nam si veritates id genus naturali dumtaxat rationi inquirenda relinquerentur, sequeretur, quod paucis hominibus Dei cognitio inesset. Plurimi propter complexionis indispotionem minus apti sunt ad sciendum: impediuntur alii necessitate rei familiaris, quominus otio contemplativa inquisitionis potiri queant, ut ad summum factigium humane cognitionis pertingant, Dei scilicet, ejusque attributorum notitiam. Laborant alii pigritia, qua renunt magno adsumere labores studii sine quibus ad prædictam veritatis inquisitionem perveniri non potest. Vel illi præterea, qui ad ejusdem veritatis cognitionem aut inventionem pertingerent, vix post longum tempus id adquirentur, tum propter hujusmodi veritatis profunditatem, tum propter necessarium multiplicium cognitionum prævium apparatus, tum propter passionum motus, quibus anima commota non est apta ad tam altæ veritatis cognitionem. Quid ergo? Remaneret humanum genus in maximis ignorantie tenebris: cum Dei cognitio, quæ homines perfectos, & bonos facit, non nisi quibusdam paucis, & his paucis etiam post temporis longitudinem proveniret.

Neque præterea, quod investigationi rationis humane plerumque falsitas admiscetur propter debilitatem intellectus in judicando, & phantasiam permixtionem. Hinc facillime accideret primo, quod apud multos in dubitatione remaneret ea, quæ sunt verissime demonstrata, dum vim demonstrationis ignorant; præcipue cum videntur a diversis, qui sapientes dicuntur, diversa doceri. Contingeret etiam, inter multa scilicet vera, quæ demonstrantur, immisceri aliquando falsum, quod equidem non demonstrantur, sed aliqua probabili, vel suppositiva ratione asseritur, quæ interdum demonstratio reputatur. Quæ S. Thomas asserit atque ex humane nature consideratione probat, attendenti ad modum, quo in singulis hominibus ratio adhibetur, & explicatur, experientia ipsa omnino comperta esse debent. Ac demonstrari præterea possunt exemplo omnium hominum, qui Dei revelatione caruerunt, & ex ipsa Philosophiæ historia. Si enim Hebræam gentem excipias, an non omnes fere homines in idololatriam prolapsi aliquando fuerunt, qui vanis, crudelibus, atque etiam obsecris superstitionibus Religionem profanarunt? Rursus nullam gentem novimus, quæ Moysi, aut Christi revelatione instructa non fuerit, in qua plures non deprehendantur errores, circa Dei naturam, & attributa, atque morum disciplinam; ut ex eorum Theologia, legibus, atque exteriori cultu, quorum adhuc vestigia supersunt, intelligere est; ut demonstratum luculentissime fuit a Patribus,

& præsertim ab Eusebio Cæsariensi in sua Preparatione Evangelica. Ex Philosophis Gentium, ne unum quidem reperire est, qui de Deo deque morum præceptis contra rectæ rationis dictata non erraverit. Mihi Stratonicos, & Epicuræos, aliosque, qui vel Dei existentiam, vel providentiam inficiati sunt, ac etiam eos, qui cum Aristippo, naturam non distinguere inter justum, & injustum auserunt. Chaldaei Stoici alique Deum naturam igneam crediderunt; alii vel fato adstrictum vel naturæ necessitate agentem, ut Aristoteles; alii cum quodam malo principio mixtum in res imperium exercere: alii denique absurdis aliis notionibus, quam Dei habere cognitionem, miscuerunt. Ac circa morum præcepta erravit Plato, qui omnium sapientissimus habitus est, dum uxorum communionem commendavit; dum vagos concubitus, sive fornicationem permisit: dum denique expositionem infantium probavit, nec Bacchi ebrietatem damnavit. Et ipse Epicæctus ethica apud gentes facile princeps, incestum, a quo natura abhorret, ac Patris, & Filii, & Matris, Filiique concubitum permisit; paria omnia peccata adseruit, ac sapientem Deum ipsum antecedere posse, quam obrem jure meritoque S. Thomas ita concludit: *Et ideo oportet per oiam fidem, firmam certitudine, ipsam veritatem de rebus divinis exhiberi hominibus; ut sic omnes de facili possent divinæ cognitionis participare fieri, sine dubitatione, & errore.* Ex quo ita rem concludimus: Decet quammaxime Dei bonitatem, atque sapientiam ea ratione Religionem, & officia homini præscribere, qua unice possunt omnem divinæ cognitionis, atque etiam officiorum participes fieri sine dubitatione, & errore: id enim perspicuum est. Atqui sola exterior revelatio, qua omnibus hominibus Deus rite cognoscendus, & officia hominis explicata proponuntur, sufficiens hominibus in præsentem statum est, ut singulis sine dubitatione, & errore, hæc innoteant; ut S. Doctor probavit. Decet ergo &c.

Accedit etiam, quod ipsa ratio sufficientia in se motiva non habeat, quibus homines ad debitum præstandum obsequium naturalibus præceptis adtingantur. Experientia enim constat, voluptatem, quæ ex virtute est, ac remota, qui vitia sequuntur, parum homines plerisque movere, sed necessarium esse ad omnes compellendos præmia ipsius exterioris exhibere, ac demonstrare supplicia. Hanc necessitatem novere Legislatores omnes, historici, poætæ, & oratores; atque hac necessitate ducti inire homines societates civiles, in quibus per exterioris vulgatas leges, ac per præmia, & supplicia ad officia homines adstringerentur. Inufficiens ergo est humano generi indita hominibus ratio ad officia debita præstanda. Maxime ergo utilis, atque conveniens, imo etiam necessaria humano generi est ea revelatio, qua Deus Religionem exterioris, atque leges demonstrat. ac per præmia, & supplicia ad Religionis officia exequenda compellat. Ergo &c.

At inquit. Lex naturæ, sive ratio perfecta esse debet; nam homini a Deo indita est, qui est infinite potens, bonus & sapiens, ideoque qui non nisi perfectam tribuere homini rationem potuit. Si perfecta hæc est, atque ad vitam instituentem ordinata juxta propositum homini finem, præcepta omnia contineat necesse est, quæ ad rite vitam instituentem necessaria sunt; alioquin fini a sapientissimo Domino proposito non responderet.

Resp. ac principio peto, quid nomine perfectæ rationis significant; numquid infinitam, atque erroris omnino incapacem? At infinitæ perfectionis ratio hominis capax non est; cum natura sua non nisi limitata esse possit. Si limitata est ergo imperfecta; Si imperfecta, errare potest. Itaque indita homini ratio errori obnoxia natura sua esse debuit, ac talis natura, quæ usu, & exercitatione explicaretur, & perfecteretur, cum ita res omnes limitata, quæ in Universo sunt, nobis exhibeantur. Si ita concipiatur homo, facile patet, sensuum usum ad rationem exercendam moveri, & determinari oportere, & ad id ita necessariis sensibus aut sitis est, quo moveatur homo per externum sermonem ad rationem explicandam, ut Wolfius confidenter asserat. Sordos ex nativitate rationem non exercere: scilicet, adeo exiguum in hujusmodi hominibus experimentis detectus est rationis: ut, ut vilium acuto Philoopho sit, non posse hominem, in isto externo sermone per auditum exerceatur, rationem explicare. Si tanta est inter sensus externos, & præsertim auditum, atque rationis usum connexio; quis non videat ita hominem esse a Deo constitutum, ut ad ea cognoscenda, quæ rationis usum

pro-

promulgantur, maxime utilis sit facta per externum sermonem revelatio? Imo cum homini nobis exhibeatur, facile conjicimus, stabilitum ita esse a divina providentia ordinem, ut hac via instituta circa morum Religionem, & præcepta, oporteat. Nec dubito, quin perseverante beatissimo innocentia statu, Adamus, cui interiori quadam clara revelatione perspicue omnia demonstrata fuerant, filiis, ac posteris per externum sermonem proponere, ac inculcare debuisset Religionem, ac morum præcepta; & quin Deus id significare hominibus voluerit; dum per externum sermonem, præceptum de non comedendo fructu scientiæ boni & mali inculcavit.

Deinde integro homini perfecta sane fuit, ut convenire homini poterat, ratio; quæ cum Dei donis, & gratia munita esset, aptissima esse debuit, ad perfectam vitam institutionem. Ita sane mentem hominis initio formatam fatemur. Sed ab hujusmodi perfectione natura nostra excidit, ut non unius, vel alterius, sed omnium cujusque ætatis hominum experimento constat. In omnibus enim ita imbecillis, infirma, distracta affectibus, passionibus præpedita, & obscurata; atque erroribus obnoxia est, ut ne unum quidem reperire sit hominem, qui sine revelationis subsidio circa Deum, & Religionem in manifestum aliquem errorem non incidit. Natura autem ita constituta conveniens, utilis, atque etiam necessaria revelatio est.

Sed reuert: Est adhuc Dei voluntas, ut præcepta illa homines fervent. Aut ergo commentitia est humane nature depravatio; aut Dei bonitas culpanda est, quæ ab ægrotantibus, & graviter lassis ea exigit, quæ sani tantum præstare poterant.

Rursus; Simplicia, inquit, & obvia, ac omnibus nota sunt Religionis principia; hæc enim cognitione existentia, & perfectionum Dei continentur, & notitia illa, qua honorandum esse, & diligendum cognoscimus optimum rerum omnium parentem, & benevolentiam prosequi oportere omnia rationalia entia, cum quibus nobis juris communio est. At hæc omnia obvia sunt, & facile in præsentem quoque statu cognoscuntur. Ergo commentitia est depravatio, ac necessitas inde deducta &c.

Ad r. ajo, commentitiam non esse duplicis status naturæ humane distinctionem, integræ scilicet, atque depravatæ per peccatum naturæ. Id enim, tum ex ipsa divine sapientia consideratione conjicimus, ex qua decessit intelligimus, hominem integrum, & iis ornatum prædictis fieri a Deo debuisse, quibus par esset ad finem consecutionem; tum etiam ex Mundi, quam Moyses describit, historia, alisque indubitis Religionis monumentis, & ex antiqua traditione, cujus vestigia quædam occurrunt apud antiquas, & recentiores gentes. Ætas aurea, quam cecinerunt poætæ, Deorum ætas quam descriperunt Ægyptii, quid sunt, nisi quædam antiquæ traditionis vestigia de felici integræ naturæ statu, ex quo per culpam homines exciderunt? cujus quidem status a præsentem diversitatem Calamus Indus ex antiqua traditione accepit, atque ea ratione descriperat, quæ refert Strabo lib. 15. Geogr., atque hæc eadem traditio ad nostra usque tempora, servata est apud Orientototus; gentem maxime barbaram, & apud Septentrionales Americæ incolæ, ut auctores illi referunt, alias a nobis citati, qui accurate de horum Religione scriperunt. Nec culpandus est Deus, quod ab homine infirmo præstari hæc officia velit, ut in decursu Theologiæ abunde probatur.

Nunc vero indicare sat nobis est propria culpa homines in miseriam hanc conditionem venisse; in qua ratio adeo imperfecta est, atque uberioris Dei auxilii, & revelationis maxime indiga; Nec nostrum in præsentia est ostendere quousque peringere possint laudabiles hominis conatus, quos Deus juvare paratus est. Deinde si Deus peccantes homines ad terram incolendam damnasset, quæ fruges non nisi maximo labore exercita præberet; cujus laboris homines impatientes velci potius noxiis herbis diligerent; nonne hæc hominis conditio deterior esset, quam nunc existit? Nonne in summa essent divini auxilii necessitate, ac summum haberetur beneficium, quidquid hujusmodi labore minueret?

Ad alterum quod attinet, satis utique nobis obvia simplicissima illa principia videntur, qui ea in Christi schola didicimus, quæ rationi rectam viam demonstravit, per quam ad officiorum cognitionem veniat. Sed non ita vilia sunt iis, quos celestis doctrina non illuminaverit. Omnibus enim per obicuta, ac maximis obvoluta difficultatibus cum Cicero ne

visa est questio de natura Deorum; ac nemo gentium sapientum fuit, qui circa attributa, ac circa debitum divinæ excellentiæ cultum non erraverit. Nemo præterea, qui ex simplicissimis illis principiiis sine maximis erroribus morum, præcepta deduxerit, ut nos superius diximus. Rursus ex illis principiiis per argumentationem, ac difficilem etiam consecutorum seriem morum præcepta deducenda sunt; conlat autem, vel ipsos Philosophos, si non in principiiis, saltem in plerisque consecutionibus errasse: Quis ergo speret, ut ex ipsis universa hominum plebs omnia agnoscere officia possit?

Propositio III.

Revelatio humano generi necessaria est, & existit.

Dem. prima pars. Necessarium humano generi est id, sine quo omnes homines finem, ac media necessaria ad finem consecutionem agnoscere nequeant; homines vero sine revelatione finem, ac media, per quæ finem obtineant, cognoscere non possunt, ut ex superius allatis argumentis constat, quibus ostendimus, paucos esse homines, qui solo rationis usu finem, quo natura tendunt, agnoscere valeant, & media, sive præcepta a Deo præscripta ad finem consecutionem necessaria.

Dem. altera pars. Primum, quia Deus sapientissimus, ac beneficentissimus est; Ergo ita in gubernando hominem se gerat necesse est, ut in hac cura ipsius sapientia, atque bonitas respiciat, alioquin actio prodire ex Deo posset, quæ cum ipsius attributis pugnaret. At si homini cognitio finis, & mediorum, quæ ad finem sunt necessaria, desisset, in hominum cura sapientia, & bonitas Dei non appareret; cum nec boni, nec sapientis Opificis sit finem velle sine iis, quæ nunc ad obtinendum finem necessaria. Ergo &c.

Deinde omnium omnino hominum consensione constat necessitas, & existentia revelationis, nam nulla unquam gens culta fuit, quæ Religionem, quam haberet, ex divina revelatione susceptam non crederet; & quotquot fuerunt callidi Legumatores, qui Legem, & Religionem proponere Populis voluissent, incipiendo ab Amasi, & Mevi apud Ægyptios Legumatoribus, usque ad Mahumetem, omnes finxerunt a supremo aliquo Numine revelatam sibi fuisse Religionem, quam Populis proponere, & inculcare contendeant, ut nos in primo capite ostendimus. Undenam vero generalis hæc omnium consensio in expectanda ex Deo revelatione, quæ Religionem demonstrat, oriri potuit, nisi ex intima conscientia sensu, quo se revelationis indigos agnoscerent; & ex persuasione, qua certo crederent, non nisi ex Deo scire homines posse, qua ratione, & quibus officiis coli oporteat, ut ipsi placeamus; atque ex traditione, quam ex maioribus acceperant, quod aliquando Deus hominibus apparuit, ac eos allocutus fuerit?

Plura contra revelationem opponunt Deistæ, quæ supra in nostro hæc de re vulgando Opere explicabimus. Hic vero ad ea diluenda notare sufficit; Primum, non in adstruenda divine revelationis necessitate non excludere rationem, ab illa providentia, qua Deus morales hominis actiones moderatur, sed ei subsidium revelationis necessarium ad ererem, cujus ope vividius dictata rationis excitentur, ac ea homini demonstrantur, quæ melius ostendantur. Deum esse supra id omnia, quod ratione excogitare possibile sit, & quæ divina illa erga hominem consilia pat-faciant, quæ homo scire natura sua cupit; & quorum scientia maxime utilis est ad Religionem exercendam, nec aliunde quam a revelatione expectari potest. Ex quo apparet, nos ita certitudinem, quæ ex autoritate est, in Religione subsidium, vocare, ut eam non excludamus, quæ ex ipsa ratione confurgit. Quamobrem, ridiculi omnino sunt Deistæ, dum ex eo revelationem respuunt, quia certitudo, quæ ex ratione est, major est illa, quæ autoritatem sequitur.

Deinde, si Dei providentia homines per externam revelationem regit, ea quoque hominibus præbere debet, quæ ad firmisimum, ac ejus divinæ auctoritati respondentem assensum necessaria sunt, & ad intactam servandam semel factam revelationem, atque ad eam ab hominum impolitura certissime diluendam. Hæc vero tria in Dei erga homines providentia occurrunt. Nam superna eos fide illustrat, unde omnium firmissimus assensus sequitur, ut propria nos in loco ostendimus; Eam præterea externæ religioni formam indi-

dit,

dit, atque ita hanc per suos ministros regit, ut certi ex ipsius Promissionibus sumus, semel factam ac hominibus incultam necessariam revelationem, nec desicere, nec immutari unquam posse: Denique iis characteribus munitam suam revelationem præbet, quibus perspicue ostenditur, eam a Deo summe bono, atque sapiente factam hominibus esse, ac evidentissime læceretur ab omni falsa revelatione, atque impostura, ut ex iis clare constabit, quæ in sequenti capite disputabimus.

Caput Quartum.

De characteribus divinae revelationis; ubi paucis ostenditur, hos dari, atque in sola Christi Religione reperiri.

Disputationem hanc adversus eosdem, quos in superiori capite refutavimus, Deistas suscipimus. Hi enim dari divinam revelationem negant, ac dedecere putant Dei providentiam alia ratione religionem hominibus demonstrare ab ea diversam, per quam unicuique rationali creaturæ ex rerum convenientia, & disconvenientia ostenditur, quid honestum, quid turpe, quid iustum, quid iniustum, quidve Deo gratum, vel ingratum sit: quia sola hæc rerum convenientia, & disconvenientia cum proposito homini sine character esse potest Divinae Religionis omnibus obvis, atque conspicuus; & quia cum Deus sit æque omnibus hominibus Pater, ac æqualem omnium curam gerere debeat, Religionem, quam ab hominibus exigit, eodem modo ostendere omnibus, ac manifestare debet: per convenientiam vero, ac naturam cum præfixo hominibus sine disconvenientiam æque omnibus religionem proponit, & inculcat; scelus vero per revelationem, & per characteres revelationi conjunctos; cum in paucis tantum, non omnibus hominibus, saltem immediate conspicui esse possint; & cum, ita manifestata religione, ex fide potius hominum, hanc prædicantur, quam ex infallibili Dei auctoritate, adstringenda esset major hominum pars ad præstanda religionis officia. Hæc heresis est impiorum hominum, qui ab elapso sæculo Christianæ, ac omni revelatæ religioni bellum indixerunt; hos vero, ut supra diximus, generaliter omnium cuiusque ætatis hominum consensus refellit, ac manifeste impietatis convincit vera humani generis historia, quæ ostendit, I. Deum initio hominem creasse rectum iis internis donis, eaque revelatione regulatum, ut & clarè officia religionis intelligeret, & facile alsequi optatam felicitatem posset. II. Hominem illum peccasse, ac peccato suo, cum semetipsum, tum totam, quæ in ipso continebatur, humanitatem, in miseriam illam dejecisse, in qua modo ignorantia, & passionum pondere premimur; atque ob illud peccatum tum ipsam Protoperentem tum posteros Dei inimicos, ac supplicis dignos evasisse. III. Illa eadem historia demonstrat, Deum, non ex debito, cum nihil homini debebat, sed ex mera liberalitate, atque misericordia revelasse hominibus in peccatum lapsis futurum humani generis Remptorem, per cuius fidem reconciliari Deo ac salvari possent; atque hanc fidem cum reliquis ad salutem necessariis pluribus deinceps per homines Divino, ac prophetico spiritu incitatis inculcasse. IV. Per Moysen postea Hebrææ genti, quæ unica ab idololatriæ vitio immunis manserat, solemnem fecisse revelationem, quam loquendo multifariam multique modis Patribus in Prophetis intactam ad promissum usque Reparatoris adventum custodivit. V. denique per Christum Messiam antea prædictum christianam manifestasse religionem, quæ per Apostolos, & viros sanctos characteribus, divinae legationis munitis universò humano generi promulgata, atque inculcata fuit.

II. Hæc ex indubiis monumentis præmittenda duximus, ex quibus nonnulla hic hypothesis loco stabilimus; quæ a theologia luculenter sunt demonstrata. Primo itaque statuis, Deum nihil debere homini, qui propria culpa necessariam ad propriæ salutis conservationem, notitiam amisit, ac ignorantia, & passionibus obnoxius evasisit, a quibus in errorem inductus est, sed sola liberalitate, ac misericordia gratias eidem, ac nova auxilia conferre; ex quo inferre possumus culpandam Dei providentiam non esse, si divina ex. gr. revelatio, qua Abrahamus, qua Jacobus, qua Hebræi omnes per Moysen instructi fuere, gentibus in Idololatriam lapsis cum divinis suis characteribus propolita non fuit, & si non omnibus æque cum iisdem conspicuis notis

expositum non fuit Evangelium. Cum enim hæc gratia sint, quas Deus gratis confert, & cum peccatores homines iis sese indignos reddant iusto Dei iudicio privatos illos fuisse, huiusmodi beneficiis præsumimus in pœnam peccati. Secundo pro certo habemus, hominem per peccatum divina exigente iustitia fieri æternæ pœnæ obnoxius, ac sola liberata Dei gratia liberari; ex quo sequitur, non fieri homini, qui jam peccavit, injuriam, si Dei gratia non erigatur, & non liberetur a peccato, & peccati pœna. Si ergo dicamus Idololatrias, qui propria culpa amiserunt lumen per antiquissimam revelationem traditum, qui ipsevere alia Dei beneficia, ac Deum per Idololatriam dehonorarunt, in peccati pœnam perspicuum revelationi lumen datum non fuisse, quid est, quod in Dei providentia reprehendi possit? Numquid ex hoc argumentari potest non esse convenientem revelationem ad consulendum salutem humani generis, aut dari hanc non posse, cum characteribus divina providentia dignis? Immo potius inferendum videtur, dari homines, qui propria culpa, & ob contemptum gratiæ Dei, hoc beneficium priventur, vel qui iusto Dei iudicio in peccato libere commisso perire debeant. Id sane affirmandum est, si necessaria ostendatur humano generi revelatio, si divini ipsius characteres possibili, & convenientes, ac revera dari demonstrantur. Res vero ita se habet.

III. Nam superiori in capite satis superque demonstratum est, Deum, ut sese ostendat beneficium, sapientem, & iustum, debere hominibus per externam revelationem religionis officia præscribere, atque per idoneos ministros proponere, & inculcare. Et si consideremus errores circa religionem, etiam contra Dei attributa, & naturæ legem, qui fuerunt apud gentes, & apud sapientes quoque homines, qui revelatione caruerunt; si animadvertamus, paucos esse ex hominibus, qui propriæ rationis usum veram Dei notionem, naturalis legis præcepta, & religionis officia alsequi possint; si observemus, scire homines non posse sine revelatione statum vitæ futuræ, modum, quo cum Deo post peccatum reconciliantur, & convenientem Deo cultum, tum externum, tum internum; si denique naturam hominis expendamus, quæ ita exigit per æternum sermonem, non solum ad fidem, & religionem concipiendam, sed etiam ad exercendam rationem determinari, ut sine externo sermone vix, & ne vix quidem rationem explicet, & exerceat, ut nos ex Wolfio supra diximus: manifestum erit, I. Ita natura sua comparatos homines esse, ut quin externo sermone exercentur, rationem non explicent, sed belluarum more vivant, & ut externo indigeant Doctore ad rationem perfectendam: II. Ratione homines cognoscere nullo modo posse statum futuræ vitæ, ac promissa præmia, nec modum quo reconciliari cum Deo peccatores debeant, neque convenire in designando apto & convenienti religionis cultu. III. Majorem hominum partem ineptam esse ad cognoscendum per ratiocinium systema naturalium legum, & religionis, atque ad acquirendam exactam Dei notionem; imo, cum ne unus quidem ex Philosophis etiam atque sapientibus reperitur sit, qui in iis non erraverit, definire possumus, impossibile esse per humanam rationem hæc omnia cognoscere. Itaque Dei sapientiæ, bonitatis, atque iustitiæ consentaneum omnino videtur, ut homines per externam revelationem discant, quæ credere de Deo debeant, qua ratione eum colere, & quid agere, quidve vitare oporteat, ut tuto ad optatam felicitatem perveniant. Neque characteres desunt, quibus modo divina providentia digno, ac humani generis constitutioni consentaneo revelata religio proponatur.

IV. Primo itaque, ut religio a Deo revelata certo demonstraretur, necesse est, hominem, qui se a Deo missum, sive Dei ad homines legatum asserat, prudentia, iustitia, morum integritate, aliisque virtutibus ornatum esse; ita ut sese dignum ostendat, qui Dei legatus eligatur, ac in omnibus suis actibus demonstrat, se non divitias, non Mundi voluptates, non honores ac inanem gloriam querere, sed solo Dei amore agere, ac huiusmodi uti ministerio ad procurandam æternam hominum salutem, & Dei gloriam promovendam, augendamque. Si hæc præferat argumenta virtutum homo, qui se Dei legatum nominet, operibus suis omnem imposturæ suspicionem excludit. Sed fieri potest, ut callidi homines has virtutes simulent, & fingant, atque, ut in eam, qui bona fide agunt, imaginationis ludibria pro divina revelatione habeant, & evulgent; Quam ob rem necessarium est, ut homo probus, qui se Dei Legatum dicat, divinæ missionis sive legationis suæ indubia atque perspicua signa demonstrat; sive potius, necesse est, ut Deus, qui huiusmodi hominem elegit, per clara argumenta significet, a se missum esse, ac per hunc cœlestem ipsius doctrinam patefieri. Hæc vero signa per miracula exhibentur, & per prophetias eventu comprobantur.

gationis suæ indubia atque perspicua signa demonstrat; sive potius, necesse est, ut Deus, qui huiusmodi hominem elegit, per clara argumenta significet, a se missum esse, ac per hunc cœlestem ipsius doctrinam patefieri. Hæc vero signa per miracula exhibentur, & per prophetias eventu comprobantur.

V. Miraculum vocamus effectum singularem, cuius causa sive ratio sufficiens non reperitur in universali naturalium causarum serie; sive, quod in idem recidit, effectus, qui supra naturæ vires, vel præter stabilitum rerum ordinem fiat. Deistæ, quos refellimus, cum Deum Mundi auctorem rectoremque agnoscant, fateantur etiam necesse est, possibile esse miracula. Si seriem ipse constituit, et conservat rerum naturalium, & si leges ipse stabilivit, & custodit, quibus res contingentes reguntur; quis dubitet, quin effectum procreare valeat, cuius sufficiens ratio in serie causarum naturalium non continetur? quin efficere opera possit, quæ creaturarum rerum vires superent, & quin agere valeat, scelus ac stabilitum rerum ordo postulare videatur? Id adeo clarum est, ut, demonstrata adversus Spinosam, & Pantheistas, existere Deum infinite potentem, ac liberum, qui libere hunc Mundum condiderit, conservet, & regat, superfluum omnino censeamus, de miraculorum possibilitate adversus impios illos homines disputare. Nec difficile est demonstrare, convenire Dei bonitati, atque sapientiæ per miracula sese supremum Mundi rectorem ostendere, qui per suam revelationem hominum ministerio promulgatam, homines doctrinam doceat, quæ necessaria ipsi est ad æternam felicitatem comparandam. Convenit enim, & necessarium est, ut probavimus, hanc fieri revelationem. At necesse quoque est, ut Deus clare significet divinam hominum missionem, ac factam per istos revelationem: Id vero cum apte per miracula fiat, palam est, convenire Dei providentiæ, ut hanc ob causam miracula fiant.

VI. Neque dicant, miracula non adeo facile possit ab hominibus cognosci, ideoque pro characteribus, ac perspicuis notis haberi non posse. Nam ad cognoscenda vera miracula, opus non est omnes metiri quorquot sunt in natura vires, sed sat est evidentiter cognoscere effectus, qui ad invocationem veri Dei fiant, vel esse præter stabilitum rerum ordinem, vel vires omnino excedere earum causarum, quæ ad effectus productionem applicantur; ideoque fieri non posse, nisi virtute ipsius Dei, qui ab homine invocatus statuitur, ut per effectum illum testetur asseritam veritatem. Fac, hominem, ex. gr., qui se a Deo missum asserat, invocato Dei nomine, solo vocis suæ imperio suspensum detinere in ære hominem ex alta turri cadentem, sistere aquarum fluminis cursum, vel retrosum aquas illas impellere, vel magnum incendium extinguere, aut cœco homini visum, vel mortuo vitam restituere; quis non intelligat, effectus istos humanæ vocis vires omnino excedere, ac sola omnipotentis Dei virtute fieri? Nullus sane hominum est, qui huiusmodi opera Dei prodigia ac miracula esse clare non agnoscat, & qui illico non intelligat, per huiusmodi miracula Deum comprobare veritatem ab eo asseritam, qui ipsum invocaverat. Patet ergo, eam in miraculis inesse evidentiam, quæ pro characteribus veritatis stabiliri possit.

VII. Miraculis accedunt prophetiæ eventu comprobata. Est autem prophetia prædictio rei contingenter futuræ, scilicet, quæ nondum evenit, dum prædicta est, & quæ neque ex causis naturalibus, neque ex præsentium rerum constitutione cognosci ullo modo potuit. Perspicuum autem est, huiusmodi futura cognita hominibus esse non posse; cum nullam causam, nullamque medium habeant, per quod valeant illa cognoscere. Ei ergo tantum cognita esse possunt huiusmodi futura, qui cognitione sua totam rerum naturam, quantum ipsa loco, & tempore pateat, comprehendit. Hæc vero cognitio soli Deo competit: ergo prophetiæ eventu comprobata, non nisi a Deo esse possunt. Fac ergo, hominem, qui se Dei Legatum dixit, miraculis, ac prophetiæ eventu comprobata missionem suam, ac revelatam doctrinam comprobasse, an non habes fatis perspicuas notas, quæ divinam revelationem designent?

VIII. Neque iis notis contenti sumus. Et si scimus, veram prophetiam a solo Deo esse posse, ac miracula, quæ ad invocationem Dei fiant, non posse falsam doctrinam comprobare; tamen ne ex confictis a Cademone prolegiis aut ex falsis & antiquis impostorum prophetiis, suspitionis umbra saltem apud imperitum vulgum superfit, supra recentissimas

Ferrari. Biblioth. Tom. VI.

alterum characterem subiectimus in ipsa doctrina revelata positum. Doctrina itaque revelata omnino respondere debet sanctitati, bonitati, iustitiæ, ac reliquis Dei attributis; pro revelata enim haberi nequit, nisi omnino Deo digna sit. Primo itaque cum revelata doctrina sit in subsidium rationis, cum recta ratione pugnare non possit, sed eam perficere debet, circa Dei, ejusque attributorum, ac providentiæ cognitionem; & per leges, virtutumque præcepta. Secundo, quæ supra vires infirmæ nostræ rationis revelatio proponit, talia esse debent, quæ insigni aliqua præstantia incomprehensibilem Dei perfectionem nobis commendent, & Dei gloriam, ac hominum felicitatem promoveant. Hæc enim ratione intelligimus, mysteriorum revelationem sui respondere Dei erga homines providentiæ consentaneo. Tertio cum verum adversari vero non possit, necesse est, ut omnes divinæ revelationes invicem consentiant, & posteriores cum prioribus non pugnent: Quæ quidem consentio omnino necessaria est, ut Deo revelatio tribuatur, qui nec falli, nec fallere potest.

IX. Atque si sunt characteres, quibus revelata religio demonstratur. Sunt præterea Notæ quædam, quibus perspicue quoque ostenditur vera Dei Ecclesia, quæ omnino consentaneæ sunt peculiari illi curæ, qua Deus conservare velit semel stabilitam societatem credentium, qui depositum concedit divinæ revelationis, ac assitentiam illam promittit, quæ necessaria est ad illud semper intactum conservandum. Vide Art. nostrum de Ecclesia. Interim vero sit.

Propositio prima.

Quatuor supra recentissimos characteres evidentiter veram demonstrant revelatam religionem.

Dem. Doctrina, quæ nihil erroris admixtum habeat, sed tota ad Dei gloriam promovendam, & ad procurandam veram hominum felicitatem etiam vitæ futuræ ordinata sit, veluti divinitus tradita nobis exhibetur; tum quod ex historia humana constat, homines proprio studio ac infirmæ rationis usu hanc alsequi non posse; tum quia doctrina hæc veluti medium aptum, & necessarium concipi debet. Quæ homo ad propositum a divina providentia finem perveniat; cum fieri nequeat, ut Dei Sapientia stabilitus sit homini finis, quin ei media manifestaverit ad illius consequutionem necessaria. Accedat huic doctrinæ viri probi, iusti, & sancti testimonium, hominis scilicet, in quo solum deprehendamus Dei, ac veritatis amorem, ac unicum studium promovendæ Dei gloriæ, veræque hominis felicitatis procurandæ. Si hic homo Dei nomine doctrinam illam promulget, jam satis habes, quo cœlestem illam, ac divinam putet. Fac vero, hunc hominem prophetiæ eventu comprobatis revelationem confirmare; ac invocare extinguit Deum, ut palam per miracula testetur, suam atque divinam esse doctrinam. Si ad hæc invocationem, ac solo vocis imperio hominis Dei nomen invocantis repente vrgat, dividantur fluminis aquæ, & retrosum etiam impellantur, aut magnum extinguatur incendium, vel cœco homini visus aut mortuo vita restituatur, ita perspicuum est, doctrinam ita promulgatam a Deo traditam esse, ut homo, et si velit de hoc dubitare, non possit. Nam homo, qui se Dei ad id Legatum dicat, statuitur omnino fide dignus, & qui nullam mentiendi causam habeat; doctrina, quam proponit, non ad privatam illius utilitatem, sed ad communem humani generis felicitatem; & ad solam Dei gloriam promovendam ordinata est, atque ita perfecte morum præcepta, religionis officia, Dei attributa, mysteria ad manifestandam Dei præ excellentiam aptissima, ac statum vitæ futuræ representare supponitur, ut vel hac de causâ quodam divinitatis characteris insignia demonstraretur. Ergo dum a Dei Legato, qui missionem suam, & doctrinam probet per miracula, & prophetias, evulgetur, atque explicetur, ita clare veluti divina exhibetur, ut non possit eam homo non agnoscere pro divina; ergo per evidentes characteres proponitur. Itaque cum demonstratum superius sit, ita homines in hac rerum universitate constitutos esse, ac natura sua comparatos, ut necesse sit, per externam revelationem institui in religionis officis eos debere, perspicuum est, revelationem huiusmodi characteribus consignatam eisdem convenire. Cum autem omnes cultus gentes, ut alias diximus, se revelatam religionem habuisse semper, ac ubique asseruerint, inquirendum nunc est, quænam gens fuerit, in qua vera, & divina revelatio facta, & deinceps intacta conservata sit. Incipimus vero a Paganorum religione.

X x

Pro-

Propositio II.

In Ethnicorum, sive Paganorum religione characteres divinae revelationis desiderantur.

Divina revelatio doctrinam falsam exhibere non potest, falsa enim & erronea doctrina a Deo esse non potest; qui nec falli, nec fallere potest. In Paganorum vero religione plures errores occurrunt circa Dei naturam, & attributa, circa Dei cultum tum internum, tum externum; & circa ipsa quoque naturalis legis praecepta, ut superiori in capite ostendimus. Deinde Legislatores, qui se a Deo cum legibus religionem accepisse asseruerunt, a falsis Diis manifestatam religionem finxerunt, scilicet Numa a Dea Egeria, at alii vel ab Apolline, vel a Jove, vel ab alia conficta divinitate, ut in primo capite diximus: & ex eorum historiis constat, vel comparandi, vel stabilendi imperii gratia revelationes illas evulgasse, quae sane res manifesta praesententur calliditatis, & imposturae indicia. Desunt ergo in Paganorum religione divinae revelationis characteres. Scio, eorum Scriptores miracula quaedam recensere, & oracula Deorum, quos ipsi colerent sed cum in eorum religione characteres defuerint divinae legationis, & cum doctrina non solum sine nota fuerit divinae doctrinae, sed etiam falsa, & erronea in plerisque capitibus fuerit, manifestum est, defuisse characterem illum divinae revelationis, qui excludere quoque debet suspensionem, qua dubitare aliquis posset prodigia conficta esse, aut ope Cacodemonis peracta. Imo cum doctrinae falsa, & rectae rationi contraria Deus auctor esse nequeat, qui nec falli, nec fallere potest, jure meritoque praesumimus, aut non fuisse apud idololatrias miracula, aut, quae pro miraculis habebantur, fuisse maligni spiritus opera, quibus Deus passus est homines deludi in poenam peccati, quia a vero cultu defecerant. Rursus, quae narrantur ab Ethnicis miracula, velut nulla sufficienti testium fide suffulta rejiciuntur etiam ab eorum Scripturibus, ut videre est apud Livium, & Ciceronem, aut facta perhibentur in recessu, & noctu coram uno, vel altero, quorum oculis falsa rerum specie facile a callidis viris imponi potuit, vel effectus fuere, qui in admirationem ignaros trahebant. ductio ex gr. ferri per magnetem, & similia, quae uos fuisse arte ad ostentanda prodigia Simonem Magum, & Apollonium Tiamenum scribunt Julianus, multique antiqui Patres. Quod vero ad oracula spectat, Aristoteles, & Cicero, alique Ethnici Scriptores nullam illis fidem adhibuerunt. De gentium vero vaticiniis ita scribit Eusebius lib. 4. Praep. Evang. *Mulbi Vatium, atque Aruspicum, non solum praesentis, sed etiam nostris temporibus tormentis in judicio coacti, universam rem suis inventionibus fieri edixerunt; a quibus modis quoque artificii exquisiti usque factos, non ignoramus, qui tanquam seductores, & malefici viri, ultimo supplicio secundum leges affecti sunt. Quae res adeo clarae sunt, ut neminem lateant.*

Propositio III.

In Mahumedana religione Divinae revelationis characteres non insunt.

In Mahumede defuit Dei legati character, is enim diu raptor fuit, ut legitur in ipsius chronico versu ex Arabico, fuit semper mulierosus, ut legitur in Alkorano sura 42. & sequent. ac imperium vi, praedonum ope, atque armis sibi comparare studuit. Ubi ergo probitas vitae fuit, quae se dignum exhiberet, qui Dei legatus eligeretur. & qua ostenderet, se solius Dei gloriam, & hominum felicitatem, non vero commodum, voluptatem, gloriam suam, & imperium quaesivisse? Imo cum omnia eo direxisset, ut alios sibi subiceret, ut imperium acquireret, ut voluptatibus frueretur, manifesta praebuit callidi impostoris indicia. Desiderantur etiam in ipso Divinae Missionis signa; nullo enim miraculo missionem suam probavit; ut ingenue faterentur nonnulli ipsius sectatores. & ipse quoque testatur in Alkorano. ubi saepe scribit, se non fuisse missum, ut miracula faceret; quae vero a nonnullis ipsi tribuuntur, vel ea sunt, quae humana arte effici potuerint, ut miraculum de columba ad aures advolante; vel quorum nulli sunt testes, ut dum ajunt camelum noctu ipsi locutum; aut quae sui absurditate refelluntur, ut illud de magna lamae partae in ipsius maneam delapsa, quae

ab ipso postea remissa fuit ad reddendam sideri rotunditatem; praeterea tradita ab ipso de Deo, & moribus, atque religione doctrina plerisque in capitibus cum recta ratione pugnat; Nam Deum corporeum facit, limitatum, ac fato subiectum; polygamiam simultaneam probat; & ut alia mittam, contra naturae legem, religionem, quae libero interno animi obsequio constare debet, armorum vi extorquendam, & propagandam tradit. Pleraque demum inepta prorsus veluti divinitus revelata exponit: scilicet, Angelos corporeos esse, & ex igne factos, daemones vero ex igne venenato, Sura 13.; item Angelorum cum mulieribus commercia, atque mortem eorundem, & resurrectionem &c. Ad bona vero quod spectat alterius vitae, quorum spes allicere homines ad virtutem debet; ea in corporis voluptatibus constituit, quae virtuti obstaculo sunt, atque etiam contrariae. Quid vero si anachronismos, & putida Alkorani commenta expendamus? Sura 36. Imaelem cum Isacco ab Abrahamo patre sacrificando confundit; Sura 19. Eliam Mosi synchronon facit; & Sura 3. Mariam Jesu Servatoris Matrem Amrami & Aaronis sororem facit: atque iis, & aliis bene multis talem se prophetam exhibet, qui nec praeterita scire potuerit. Sed, ut unum saltem ex putidis fabellis afferamus exemplum, Sura 9. scribit Jesum mortuum non fuisse, sed clam subductum in Coelum, cruci vero affixum quoddam ipsius simulacrum. Quae cum ita sint, facile quisque intelliget, in Mahumedi religione non solum deesse notas Divinae revelationis, sed reperiri quoque manifesta imposturae argumenta.

Quae contra Christianos Mahumedani opponunt, puerilia prorsus sunt, & quae in tractatibus de Trinitate, & Incarnatione a nostris Theologis explicantur. Quarum enim, quomodo Deus, qui uxorem non habeat, generare filium potuerit, & huic similia: Sed haec in tractatu, ut dixi, de Trinitate exponuntur. Ajunt etiam, corruptos esse Evangeliorum codices, sed in tractatu de Sacra Scriptura facile falsitatis convincuntur.

Ostendendum hic esset, in data per Mosem religione Divinae characteres fuisse; sed id brevitatis causa omitimus, ac sat ducimus adversus Judaeos, atque Infideles, & Incredulos omnes ostendere, hos in Christi religione reperiri.

Propositio IV.

In Christi religione divinae revelationis characteres omnino perspicui sunt.

Dem. Christus hujus religionis Auctor, I. ea in mundum venit aetate, in qua Judaei fere omnes, ac nonnulla etiam ex gentibus promissum longe antea a Deo Messiam expectabant, ac se Messiam illum esse dixit; & cum ipse, tum quotquot deinceps fuerint Christiani completas in ipso demonstretur prophetias, in quibus a pluribus seculis futurus Messias praenunciatus fuerat; nec id revocari in dubium potest, cum etiam nunc extant libri antiquorum Judaicae gentis Prophetarum, in quibus hujusmodi praedictiones leguntur. II. Vir fuit vitae omnino inculpatae; nam ne ipsi quidem falsi testes ab iis exhibiti, qui eum per invidiam Pilati morti damnandum tradiderant, quidpiam contra ipsum deponere potuerunt, ut ex ipsius Pilati confessione constat, quam in illa historia legimus, de cuius fide dubitari nullo modo posse infra probabimus. III. In eorum confirmationem, quae assereret ipse, atque doceret, opera adhibuit sua, inquitens, *Si non vultis mihi credere, operibus credite.* IV. Opera, quae ad comprobendam divinam ipsius Missionem, ac doctrinam, recensentur ab iis, qui oculati testes fuere, qui nullam mentendi causam habuere, qui illa scribendo, & praedicando non alium sibi proposuere finem, quam Dei gloriam, & alterius vitae praemia, quae solis virtutum sectatoribus, & a mendacio abhorrentibus parata esse credebant, qui demum adeo constantes in iis asserendis fuere, ut supplicii, ac crudelissima morte assertionum veritatem comprobaverint. Tales enim fuere Evangelistae, & Apostoli, quos mortem crudelissimam subivisse scimus, pro illa suscipienda veritate, quam literis consignavere, ac palam ubique praedicaverunt. V. Horum operum ac prodigiorum summa haec est: Christus solo voluntatis suae nutu aquam in vinum convertit in Canae Galilaeae nuptiis, caecis visum, surdis auditum, ac mortuis plurimis, etiam quatuordecim, & foetibus vitam restituit, atque haec palam, & spectante multitudine, inter quos illi quoque fuerunt, quae eadem scripserunt, & praedicaverunt. Rursum

praedixit mortem suam, & qua ratione tradendus esset in manus peccatorum, ut pro hominum salute Cruci affigeretur; praedixit quoque futuram post triduum Corporis Resurrectionem, & Ascensionem in Coelum, & alia bene multa, quae brevitatis causa omitimus. Resurrectio vero post triduum, ut praedixerat ipse, contigit, & post resurrectionem per dies quadraginta cum hominibus vixit, doctrina sua illos instruendo, ac sese videndum exhibuit, & palpandum, tum duodecim discipulis simul congregatis, tum quingentia simul unitis, tum etiam aliis bene multis, quos testes oculatos esse voluit resurrectionis suae, & etiam ascensionis in Coelum; spectante enim ipsa multitudine post dies quadraginta a resurrectione in Coelum ascendit. Quid plura? Promiserat, se missurum Spiritum Sanctum, qui doctus Apostolos & discipulos esset omnem veritatem; ac ipsa Pentecostes die secundum factam promissionem, datis visibilibus signis, super Apostolos ac discipulos itetit, qui rudes ac plicatores homines cum essent, illico Caelesti & divina doctrina instructi loqui ceperunt variis linguis magnalia Dei coram Arabas, Judaeos, Elamitas, Parthos, Romanos, & Aegyptios. quorum quisque illos veluti propria in qua natus esset lingua loquentes audivit. Haec ab eis scripta leguntur, qui vel oculati testes fuere, vel a multis acceptum, qui illa viderant; Praeterea viri hujusmodi, quos in testes delegerat divinae Missionis suae, miraculorum, resurrectionis, ac aliorum, quae diximus, ita de veritate persuasi fuerunt, ut Christum adorandum gentibus proposuerint, quemadmodum constat ex tota Christianorum historia, ac innumeris miraculis praedicationem suam comprobantur, quod vel ipsi Hebraei, ac Ethnici Scriptores testantur, qui arte magica & ope cacodemonis peracta illa scripserunt. Accedunt etiam tum illorum multitudo, qui Christi fidem susceperunt, tum invicta constantia illorum, qui hanc praedicaverunt; cum nulla alia causa nisi veritatis ac Dei amore, & spe illorum praemiorum, quae parata annuntiantur solis hominibus virtutem sectantibus, induci potuerint, ad tot labores, tormenta, supplicia, ac mortem crudelissimam subeundam, pro iis confirmandis, quae gentibus promulgarentur.

Nec fingi potest, ope maligni spiritus patrata fuisse miracula illa; tum quia vulgata a Christo ejusque ministris doctrina malignis hujusmodi spiritibus adversatur; prohibet enim, malos spiritus coli, atque ab illa corporis immunditia retrahit homines, quae mali spiritus delectantur. Constat deinde, vulgata atque recepta Christi doctrina, cessasse apud homines Daemonum cultum atque Magiam, & coli Deum capisse, cum illorum detestatio. Sed neque sapientiae & Dei bonitati convenit, ut credamus passum ipsum fuisse, demonis artibus illudi hominibus ab omni malitia profusus alienis, & qui ipsum metuerent; cuiusmodi fuere primi Christi Discipuli, quorum vita omnino inculpata fuit, & qui Dei amore mortem quoque subire. Haec urgeri adversus quoque Judaeos possunt, & quidem validius: Dum enim supra dicta expenduntur, palam fit, longe clariores esse in Christi, quam in Mosi religione, Divinae revelationis characteres.

Ostendimus, in Christo characteres fuisse Divinae Missionis, atque ex dictis facile patet, etiam in illis, quos elegit Christus, & ad vulgandam missam revelationem religionem, hujusmodi characteres fuisse. II enim Apostoli fuere, homines nempe, nec divitiarum cupidi, nec honorum, nec voluptatibus inclinati, sed solo Dei, & proximi amore incitati, ac Dei unice gloriam ac salutem hominum procurantes. Rudes ac plicatores homines erant, sed in comprobationem Divinae missionis variis linguis loquebantur, Divinam & arcanam doctrinam explicabant, atque innumeris miraculis istam comprobaverunt, ut jam diximus. Per horum successores, quibus non semel perpetuam Divini spiritus assistentiam promissit, intactum servatum voluit depositum Divinae revelationis, ut revera conservatum est usque adhuc. Quid demum de doctrina dicemus? Nec sane sola est, quae sufficiat ad veram revelationem comprobendam. Haec enim talis est, quae vere ad Dei gloriam promovendam ordinata sit, & quae unice ducat ad veram hominis felicitatem procurandam cum praesentis, tum vitae futurae. Nil enim in ipsa de Deo indignum atque repugnans asseritur, ut legitibus nostris Theologos manifestum sit. Proponuntur sane mysteria humanae mentis nostrae capum superantia, aptissima tamen ad sublimem Dei excellentiam, ac incomprehensibilem ipsius naturam demonstrandam, & ad fovendum in nobis humilitatis exercitium, & debitum enti praestantissimo cultum. Per mysterium enim

Ferrar. Biblioth. Tom. VI.

Trinitatis incomprehensibilis Divina natura, per Mysterium Incarnationis, & Eucharistiae incomprehensibilis Dei erga homines amor, & per Mysterium praedestinationis, & gratiae incomprehensibilis ostenditur Dei providentia, nec quidpiam, ut dixi, in iis repugnans occurrit. Ad homines quod attinet, doctrina Christi Deum exhibet, ut summum bonum, cuius unice possessione per claram visionem, & fruitionem beati esse possimus; quo quidem nil rectae rationi conformius esse potest; nam clare intelligimus, beatitudinem nostram non posse consistere in bonis fortunae, quae desideris, & timore homines turbant, non in voluptatibus corporis, quae rationem turbant, ac humanas passiones, quae nostrae miseriae veluti fontes habentur, foveant, & augment; non in virtute, & gloria inde sequuta, cum haec humanam superbiam, ac inmoderatum sui ipsius amorem foveant, ex quo pars maxima humanae miseriae oritur. Itaque non in alio, quam in Deo summe bono, & immutabili, ultimo finis hominis indagabili potest. Ad hunc finem referri debent omnes actiones nostrae, si rectam rationem sequi velimus, atque id tradit Christi doctrina, quae Deum summe bonum ita amare nos jubet, ut non nostram, sed Dei tantum gloriam procuremus; quae ratione conatus superbiae cohibet, quibus miserissimi homines fiunt, & humilitatem, patientiam, aliaque virtutes fovet, ad tranquillam & beatam vitam agendam necessarias. Jubet praeterea, Dei amore alios homines amandos esse, ac aliis praestanda, quae fieri nobis optemus, & amandos quoque inimicos, illisque benefaciendum, a quibus mala recipimus, unde mutua illa benevolentia oritur, ex qua hominis in societate felicitas pendet. Et ut in eadem societate securitas illa vigeat, sine qua tranquilla ac beata vita esse non potest, non solum sub poena aeterni supplicii prohibet alienam rapere, vel aliorum jura laedere, sed etiam desiderare illa, & concupiscere. Quibus si addantur, quae praescribit de mutuis conjugum officiis, deque conjugii indissolubilitate, ac de debito Parentibus, Magistratibus, ac Principibus obsequio, manifestum fit, talem esse Christi doctrinam, quae modum praescribat unicuique, quo homines optatum in terris felicitatem habere possint, & ad felicitatem illam obtinendam praeparantur, quae veluti merces in alia vita speranda est. Accedit etiam, ad fruendam humilitatem, spem, ac fiduciam, sive jucundam expectationem hominibus necessarium esse docere internum Dei auxilium, quo ad agendum Dei amore excitentur, & adjuvantur, atque itud auxilium vere petentibus semper praesto esse. Ex quo ita argumentamur. Illa doctrina Deo digna, ac Divina haberi potest, quae Dei praescellentiam apertissimo ad debitum Deo cultum excitandam, & fovendum modo demonstret, quae in homine virtutem promoveat, ac caetera ad beatam vitam agendam necessaria, quaeque hominem ipsum tuto ad ultimum finem, seu aeternae felicitatis consecutionem dirigat. Hujusmodi est tradita Christi doctrina; ergo.

Propositio V.

Inter varias sectas, quae inter Christianos videntur, sola Romano catholica est, quae revelata a Deo religionis characteres retineat.

Dem. Dei providentia exigit, ut eadem cura, qua humano generi religionem manifestat, laudem integram atque intactam conservet. Sicut enim decet Divinam providentiam ita hominibus religionem promulgare, ut per obvios characteres constet a Deo traditam esse, ita decet ita eam conservare, ut iisdem conspicuis characteribus demonstraretur profectam a Deo esse, atque infallibili ejusdem cura conservari, ac factam tectam custodiri. Non minus enim ut tuta ab eo tradita regula suscipi ab illis debet, qui revelationem habuere, quam ab illis, qui eandem deinceps amplecti, ac servare tenentur. Nam ut illis, ita & illis veluti Divina proponi ita debet, ut a falsis discernatur sectis, & ut veluti tutissima aeternae salutis regula agnoscat. Itaque per certas notas ac conspicuos characteres consistere hominibus debet societas, quae Divinae revelationis depositum a Christo acceperit, ac intactum per idoneos ministros, Divinae providentiae cura, conservaverit. Nam sine iis characteribus consistere hominibus non potest de Divina revelatione, ac de necessaria ad salutem regula, ut ex dictis liquet. Inter varias vero Christianorum sectas, quae invicem dissident, circa puritatem doctrinae revelatae, adeoque circa tutissimam aeternae salutis regulam,

X x 2

gulam,

gulam, sola Romano Catholica est, quae notat, & caracteres servet divinae revelationis intactae Dei providentia conservatae. Nam in sola Romana Ecclesia ministri sunt, qui per legitimam deputationem sive ordinationem, suam missionem a Christo factam probant, & quibus divinae revelationis depositum traditum ea lege fuit, ut nunquam defutura sit infallibilis Dei assistentia, qua ita regantur, ut in deposito fidei custodiendo errare nequeant. In sola enim Ecclesia Romana legitima successio Episcoporum adest, quos posuit Spiritus Sanctus regere Ecclesiam Christi, ut legitur in Actis Apostolorum; qui per legitimam ordinationem, non interrupta serie, ab Apostolis trahunt originem; qui acceptam a majoribus religionem plebi proponunt, & explicant; & quibus inerrantiae privilegium dum docerent a Christo promissum fuit, ea ratione, quam in Art. de Ecclesia demonstravimus. Alii enim Christiani non a Christo, & ab Apostolis missionem suam ostendunt, sed vel a Nestorio, vel ab Euthyche, vel a Calvino, Lutero, aut ab aliis viris & Christi Ecclesiae communionem dejectis. Deinde, fatentibus Haereticis, in aliis factis miracula desunt, quae ostendunt Dei curam in demonstranda hominibus vera ab ipso revelata religione; in Ecclesia vero Romana haec semper vigere, atque vigent, ut discurrenti per singula istius historiae sacula liquet, praesertim ex actis Canonizationis Sanctorum, in quibus omnino demonstrata miracula exhibentur. Sunt etiam in Ecclesia Romana eximiae sanctitatis viri, quorum vitae sanctitas miraculi quoque comprobatur, quae etiam ostendunt visibilibus providentiae curam, in conservanda in hac societate revelata religione. Quibus si addantur reliquae verae Ecclesiae notae in supra cit. art. demonstratae, palam fiet, evidenter moraliter constare, solam Romanam, & Catholicam religionem veram esse. Haec paucis indicavimus, fusius vero in nostro hac de re vulgando opere exponemus.

RELIQUIÆ.

Vide verb. Veneratio Sanctorum.

Additio ex Auctore.

- 1 Reliquiarum detractio in elevatione Corporum Servorum Dei prohibetur sub poena Suspensionis, Interdicti, & Excommunicationis latae sententiae Papae reservata; Benedict. XIV. tom. 1. Constitut. 46. incipien. De Congregationis Venerabilium.

REMEX.

- 1 Christiani Captivi in Tririmibus Turcarum, vel Haereticorum ob evitandam mortem sibi alias imminentem licite remigant contra Catholicos, sarcinas, & arma ad bellum necessaria convolvunt propugnacula aedificant, ad rapinas, & incendia cum Dominis Infidelibus cooperantur, dummodo servant moderamen inculpatæ tutelæ, hoc est id solum faciant, quod sine gravissimo periculo omittere non possint; Sic probabiliter cum Lessio, Sanchez, Mendo, Bulembau, & aliis La Croix lib. 2. tract. 3. cap. 2. art. 3. n. 250. & 277.
- 2 Remiges coacti confugientes libere ad Ecclesiam gaudent Immunitate, & Archiepiscopus ab illorum extractione abstineat; S. C. Immut. in Neapolitana 27. Augusti 1660. lib. Decret. Rocci p. 281. in Aquilana 10. Maji 1639. lib. 3. Decret. Paul. p. 89. in Oppiden. 21. Marti. 1645. lib. 5. Decret. p. 247.
- 3 Consequenter nec Episcopus sine facultate Apostolica potest eos consignare facere; S. C. Immut. in Barchinonen. 19. Julii 1661. lib. Decret. Rocci p. 347.
- 4 Transmissi ad Tririmes pro reintegracione violatae Immunitatis debent ad locum immunem, a quo fuerunt extracti, remitti; S. C. Immut. in Tropien. 1. Sept. 1643. lib. 3. Decret. Paul. p. 209.
- 5 Remiges etiam Tririmum Sedis Apostolicæ extracti ab Ecclesia gaudent Immunitate Eccles. & sunt restituendi; S. C. Immut. in Viterb. 21. Januar. 1676. lib. 1. Decret. Altov. pag. 1201.
- 6 Condemnati ad Tririmes, qui confugerunt ad Ecclesiam ligati iisdem catenis, quas ferebant, extracti a militibus, gaudent, & sunt restituendi; S. C. Immut. in Neapolit. 15. Maji 1635. lib. 2. Decret. Altov. p. 446.

Licet condemnati ad Tririmes, & Milites servientes in Tririmibus gaudeant Immunitate; Atamen Sanctissimus concedit Episcopo facultatem ad annum eos extrahendi etiam cum coactione, & consignandi prævia obligatione juratoria non puniendi eos, cum comminatione Censurarum in causa contraventionis; S. C. Immut. in Anconitana 6. Septemb. 1672. lib. 1. Decret. Altov. p. 728 & in Januen. 28. Junii 1698. lib. 2. Decret. Vallem. p. 159.

Pariter conceditur facultas, annuente Sanctissimo, ad tempus extrahendi, & consignandi condemnatos ad Tririmes cum solitis Clausulis; S. C. Immut. in Neapol. 9. Novemb. 1660. lib. Decret. Rocci p. 296.

Sacerdos ad Tririmes Pontificalis per decennium condemnatus, aufugiens e carceribus, in quibus adhuc detinebatur, & confugiens in Ecclesiam, gaudet immunitate Ecclesiastica, quamvis a dicta sententia non appellaverit; Sac. Cong. Immut. in Angloen. 22. Jun. 1660. lib. Decret. Rocci pag. 260.

Remex coactus confugitus ad Ecclesiam, ex gratia specialissima, facto verbo cum Sanctissimo, conceditur remitti ad Tririmes, ita tamen, ut in aliquo non possit puniri ratione fugæ, & declaratur ipsum gaudere debere immunitate Ecclesiastica; S. C. Immut. in Neapol. 14. Aug. 1634. l. 2. Decret. Paul. p. 198.

Ex gratia speciali mandatur Episcopo, ut sibi confiso de concludenti probatione delicti, & facta per ipsum desuper declaratione, faciat consignare Curiae Sæculari reum die præcedenti transmissione ad Tririmes condemnatum, prævisis promissionibus, & cautelis solitis, & signanter quod finito tempore condemnationis rei ad Tririmes, restitatur eidem Ecclesiae, a qua fuit extractus; S. C. Immut. in Savon. 21. Novemb. 1635. ibi p. 239.

Datur facultas annuente Sanctissimo, extrahendi ad formam Cap. Inter alia, de Immut. mancipatos servitio Tririmum, & consignandi eorum Capitaneo cum solitis Clausulis; S. C. Immut. in Melevoit. 5. Jul. 1668. lib. 1. Decret. Altov. p. 238. in Taurin. 9. Sept. 1670. ibi p. 478.

Condemnati ad Tririmes extracti a Laicis gaudent Immunitate, & ideo sunt restituendi Ecclesiae, & secuta restitutione, pro hac vice tantum datur facultas eos extrahendi, & consignandi Ministris Laicis, dato juramento de non puniendo pro fuga; S. C. Immut. in Taurin. 8. Novem. 1687. lib. Decret. Mar. p. 187.

Remex coactus, extractus sine facultate Apostolica restituatur, & deinde datur facultas eum extrahendi ad formam c. Inter alia; S. C. in Sutrina 17. Jun. 1673. lib. 1. Decret. Altov. p. 312 in Januen. 28. Januar. 1698. lib. 2. Decret. Vallem. pag. 159.

Mandante Sanctissimo, datur Nuncio facultas etiam cum potestate subdelegandi Episcopos ad effectum extrahendi Remiges Tririmis Pontificalis, qui arripuerunt fugam occasione naufragii, ac confugerunt ad loca immunia; S. C. Immut. in Neapol. 9. Novemb. 1696. lib. 2. Decret. Vallem. pag. 55.

Annuente Sanctissimo, conceditur facultas Episcopo extrahendi Remiges spontaneos dictos di buona voglia ab Ecclesiis, & locis immunibus ad formam Cap. Inter alia, de Immut. dummodo pro delictis, ob quæ confugerunt, & pro fuga fiat promissio non puniendi; Sac. Congregation. Immut. in Melevoitana 3. Decemb. 1674. l. 1. Decret. Altov. pag. 1035.

Renovantur facultates pro extractione Remigum a locis immunibus pro duodecim casibus; Sac. Congregatio Immutat. in Neapolitana 1. Martii 1692. lib. Decret. Gim. pag. 94.

Remex coactus extractus de mandato Sanctissimi restituatur in alia ab Ecclesia extractionis, deinde extrahitur, & consignatur Officialibus Tririmum cum solitis clausulis; S. C. Immut. in Viterb. 12. Januar. 1694. lib. 1. Decret. Vallem. pag. 200.

Ad Tririmes damnatus, licet non remigaverit, quando delictum, propter quod damnatus fuit, infamiam irrogat, expleto tempore, non est rehabilitandus ad exercitia Ordinum; Sac. Congr. Immutat. in Romana, seu Ravellen. 6. Julii 1726.

REPRESENTATIONES AN, ET QUÆ FIERI POSSINT IN ECCLESIIS? Vide verb. Eccles. artic. 5. a numer. 49. ad 52.

REPU.

REPUDIUM.

Additio ex Auctore.

- 1 Repudium in Veteri Testamento permissum fuit Judæis ob eorum cordis duritiam; Benedict. XIV. tom. 2. Const. 38. incip. Apostolici Ministerii. Sed in nova Legge.
- 2 Gratia vetitum est; Idem ibid. Repudii libellum non licet.
- 3 Judæis ad Fidem conversis dare uxoris in judaismo remanentibus; Idem ibid. Repudii libellum, si quis Neophytus.
- 4 Rabinicis superstitionibus inventiatur deditæ uxori recusanti se convertere, in eum tamquam judaizantem animadvertendum esse statuitur; Idem ibid. Si autem id fecerit coram.
- 5 Notario, & testibus Christianis, minori poena plectendus erit; Idem ibid.

RESCRIPTUM.

Rescriptum vi nominis importat omnes responsiones ad quancumque petitionem scripto datas; Unde in hoc sensu Rescriptum idem significat, ac Responsum scriptum, quod nimirum rescribitur adientis, & sic etiam scriptæ Epistolæ responsoriae privatorum rescripta dici possunt; Gregor. Tholoan. lib. 1. de rescript. num. 4. Pirhing. lib. 1. Decret. l. tit. 3. §. 1. Reiffent. ibid. n. 2. & alii passim. In proposito autem non de privatorum, sed supremorum Principum rescriptis est sermo. Et rescriptum sic captum est Responsum a Supremo Principe ad consultationem, relationem, vel supplicationem alterius in scripto datum, sic dictum, non quasi iterum scriptatur, sed quasi responsum scriptum; Colligitur ex l. Appellandi usus l. §. 1. & 2. ff. de appell. t. & relat. Abbas ad Rabr. de rescriptis n. 2. Holtienf. ibid. Azorius p. 1. Instit. moral. lib. 5. q. 1. Pirhing. l. c. n. 1. Reiffent. l. c. n. 2. & alii communiter.

Rescriptum dividitur in rescriptum Justitiæ, & in rescriptum Gratia; Communissima. Rescriptum Justitiæ est illud, quod datur ad explicandum, seu declarandum Jus pro justitia administranda in decisione causarum inter partes; Est in re communis. Rescriptum Gratia est illud, quod ex mera gratia, & liberalitate Principis datur ad obtinenda Beneficia, & alias consimiles gratias; Est in re communis.

In Apostolicis rescriptis Justitiæ apponi solet filum Canabis, in quo plumbum pendet. In rescriptis vero Gratia apponi solet filum Sericum. Unde in cap. Quam gravi 6. de crimine falsi dicitur, quod ad deprehensionem falsi filum Bullarum sit diligenter inspiciendum; Engel. lib. Decret. tit. 3. num. 17. Rebuff. in praxi Beneficiorum in tit. Differentia inter Rescripta gratia, & Justitiæ, & alii passim.

Rescripta cum Justitiæ, cum Gratia impetrare potest omnis ille, qui non reperitur expresse a Jure prohibitus; Communis, arg. cap. jam nunc 8. cas. 28. q. 1. & cap. Non in discrete 1. de Procurat. in 6. Dicta tamen rescripta impetrare prohibentur Haereticis; l. Nullus 2. Cod. de Summa Trinitate. Item rescripta impetrare prohibentur Excommunicati Excommunicatione majori; cap. Dilectus 26. de Rescriptis. Unde rescripta impetrata ab Excommunicatis ipso Jure sunt nulla, nisi in causa ipsius Excommunicationis, vel appellacionis sint impetrata, textu expresse in Cap. Ipso jure 1. de Rescriptis in 6.

Rescripta Justitiæ, seu ad lites sunt presentanda intra annum, postquam impetrans habuerit copiam Judicis Delegati; Alioquin valet secundum rescriptum ab Adversario impetratum, etiam non facta mentione de primo; Communis, textu expresse in Cap. Si autem 9. & cap. Plerumque 23. de Rescriptis.

Rescriptis autem Gratia, & ad Beneficia non est certum tempus in Jure præfixum, quo presentari debeant; cap. Si autem 9. de Rescriptis, & ibi DD. communiter. Dummodo tamen impetrans per notabilem negligentiam, aut dolum, seu malitiam diutius, seu longius uti non postpulerit, quia si interim aliquis impetraverit aliud contrarium rescriptum, tunc secundum impetrans in adsecutione Beneficii preferendus est primo; Communis per text. in c. Vbi qui gratiam 12. de Rescriptis in 6. ibi: Dum tamen Dolus tibi non possit, vel notabilis negligentia imputari, & cap. si Clericus 11. de præbenda in 6. ibi: Cum facta ei gratia, per ipsius negligentiam sit extincta.

Quando autem aliquis debeat dici negligens in presentandis Rescriptis Gratia, relinquatur arbitrio Judicis dijudicandum, inspecta qualitate Personæ, & loci distantia, ac qualitate causæ; argum. c. cum sit Romana 5. de appellat. Glo. 1a in cit. cap. si Clericus 11. de præbenda in 6. in verb. Negligenter per textum notabilem in l. Continuis 5. Cum ita, ff. de verb. oblig. 3. Panormitanus in cit. cap. si autem 9. de Rescriptis n. 4. Alexander lib. 1. conf. 19. num. 29. Menochius de Arbitr. Judic. cas. 104. n. 4. Engel lib. 1. Decret. tit. 3. num. 23. Reiffent. ibid. num. 66. & alii passim.

In Rescriptis Justitiæ attenditur, & inspicitur tempus Præsentatæ, seu factæ presentationis. Communis, per text. in cap. Ut debitis 50. de appell. In his enim Rescriptis Justitiæ subintelligitur tacita conditio, si presententur, arg. c. Super eo 12. de appell. ibi: Si autem infra certum tempus lites decidenda committitur, ex tunc terminus incipit currere, cum Judices contigerit Litteras recipisse.

In rescriptis autem Gratia attenditur, & inspicitur tempus Datæ. Communis, per text. in cap. Nam te 7. de Rescriptis, ibi: Quod nullatenus fecisse deberes, si Datam Litterarum diligenter attendisses, & concordat cap. Constitutus 19. Junia Glossa ibidem verb. Impetrasse, de Rescriptis, & cap. Eum cui 7. de præbenda in 6. in cuius Summario sic expresse habetur: In impetratione Beneficiorum inspicitur Data, non presentatio, vel receptio, & clare habetur decilum in cap. si eo tempore 9. de Rescriptis in 6. ubi Pontifex resolvit, quod virtute Rescripti Beneficialis non possit conferri Beneficium Curatum illi, qui tempore Datæ ipsius Rescripti nondum habeat ætatem idoneam ad illud, etiam si postmodum fuerit effectus legitime ætatis, reddita hac ratione: Cum tempore Datæ ipsarum adhuc non esset idoneus, & in ejus Summario expresse dicitur: in Litteris ad Beneficia impetratis inspicitur tempus Datæ. unde per illas Beneficium Curatum obtinere non poterit, qui licet nunc sit major, illo tempore minor erat.

Rescripta omnia tum Justitiæ, tum Gratia, sicuti & Privilegia, quando verba sunt clara, intelligenda sunt, & interpretanda secundum propriam significationem, & communem usum loquendi; l. Licet Imperator, ff. de Legatis 1. & leg. ille, aut illa, ff. de Legatis III. cap. Ad audientiam 12. de Decimis, c. Porro, de Privileg.

Rescripta Justitiæ, seu ad lites in dubio, si de contraria voluntate Rescribentis non constet, intelligi, & interpretari debent secundum Jus commune, ita ut ab illo nullomodo recedatur, quamvis necessarium foret a verborum proprietate recedere, vel clausulam adjectam transponere, cap. Cantum 18. de Rescriptis, ubi circa hoc habetur casus, & Decisio singularis, ut notant ibid. Abbas num. 1. Felin. numer. 9. Fagnan. num. 4. Pirhing lib. 1. Decretal. tit. 3. num. 15. Reiffent. ibidem num. 110. & alii communiter. Et ratio est, quia Rescripta Justitiæ, seu ad lites dantur ad Juris observantiam. Unde in dubio non censetur Papa, seu Princeps velle decernere aliquid juri communi contrarium, quia mens Principis censetur esse talis qualis de jure esse debet, l. Ex post facto 33. ff. de vulg. & pupil. substit. Adeoque in tali casu, si Ordo, aut constructio verborum aliam explicationem, aut sensum non admittat, nisi qui sit contrarius Juri communi, potius præsumendum est, per errorem Scriptoris verba esse transposita, vel aliter mutata; cuiusmodi error veritati obesse non debet; l. Errore 7. & l. Ambiguitates 24. Cod. de Testamentis.

Præterea Rescripta Justitiæ, seu ad lites sunt stricte interpretanda, nec ad casum, vel Personam in Rescripto non expresse sunt extendenda. Glossa communiter recepta in cap. Nonnulli 28. verb. Lites restringenda, de Rescriptis, c. olim 32. & c. P. G. de Offic. & Potest. Judic. Deleg. c. Quod alicui 74. de Reg. l. juris in 6. Pirhing l. c. num. 17. Reiffent. l. c. n. 121. Felin. in cit. Cap. Causam 18. de rescriptis n. 8. & alii passim. Et ratio est, quia per Rescripta Justitiæ, seu ad lites detrahitur jurisdictioni Judicum Ordinariorum, simulque per ea præbetur ansa, & materia litigandi, adeoque merito censeri debent odiosa, cum omnis recessus a Jure communi censetur odiosus; cap. Is qui 1. & c. si quis 2. de Filiis Presbyterorum in 6. sicque restringenda, & non extendenda; c. Odia 15. & c. Quæ a Jure 28. de regul. Juris in 6.

Rescriptis Gratia, quæ nemini præjudicant, sunt, generaliter loquendo, late interpretanda. Communis, textu expresse in l. Beneficium, ff. de Constitutionibus Princ. cap. Cum olim 16. de verb. signif. c. Quia circa 22. de Privileg. Cap. Quam-

Quamvis 4. de regular. Juris in 6. ibi: Favores convenit ampliari.

21 Rescripta autem impetrata ad Beneficia Ecclesiastica obtinenda sunt stricte interpretanda, & restringenda, quia sunt ambiciosa, seu per ambitionem impetrari solent. Communis textu expresso in cit. cap. Quamvis 4. de prebend. in 6. ibi: Quamvis plenissima sit alia in Beneficiis interpretatio facienda, Littere tamen super obtinendis Beneficiis debent, cum sint ambiciose restringi.

22 Unde ad rem habentur exempla valde notanda cap. Cui de non sacerdotali 27. de Prebend. in 6. ibi: Cui de non Sacerdotali Prebenda provideri mandatur, sibi etiam volenti Sacerdotalis auctoritate mandati hujusmodi conferri nequibit. Similiter, si in Ecclesia, in qua integre, ac dimidia Prebende habentur, mandetur integra conferri Prebenda, quamquam ille, pro quo scriptum exiit, dimidia velit esse contentus, ei de ipsa non poterit provideri. Idem cum injungitur provideri alicui de Prebenda certi valoris, etiam illo volente, mandatum non possunt adimpleri; non enim hujusmodi mandata (quorum fines diligenter servari oportet) debent ad casus alios, quam expresso extendi.

23 Qualis autem interpretatio facienda sit in Rescriptis, quae habent vim Privilegii? Vide verb. Privilegium art. 2. a numer. 19. ad 28.

24 Rescripta Gratiae, & ad Beneficia per subreptionem, vel obreptionem obtenta sunt ipso Jure nulla. Communis, per text. in c. Constitutus 19. & Cap. Ad audientiam 31. de Rescriptis, Cap. si is 2. de filiis Presbyterorum in 6. ibi: Talis dispensatio, sicut . . . veluti per subreptionem obtenta nullius penitus est momenti, cap. Si metu 23. de Prebend. in 6. ibi: Ipsam (gratiam) veluti subreptitiam vires nolumus, obtinere. Clementin. Si Dignitatem 1. de Prebend. ibi: Gratia hujusmodi veluti subreptitia nullius penitus est momenti.

25 Rescripta autem Justitiae, seu ad lites per subreptionem etiam dolosam non vitiatur ipso Jure, sed duntaxat operatione exceptionis, id est valida sunt, donec Adversarius, contra quem impetrata sunt, de subreptione ipsorum excipiat, & vere subreptitia demonstret. Communis, per text. in cap. si autem 9. & c. Plerumque 22. de Rescriptis, ubi habetur, quod si posterius Rescriptum ad alios Judices impetretur, non facta mentione prioris Rescripti, per exceptionem rejici potest, nisi is, qui prius Rescriptum impetravit, eo per annum dolo vel negligentia uti intermitat.

26 Ratio autem hujus discriminis inter Rescripta Gratiae, & Justitiae est, quia in Rescriptis Gratiae non est pars, quae possit excipere de subreptione. Unde, cessante provisione hominis, necesse fuit, ut Lex ipsa providere, ipso Jure hujusmodi Rescripta subreptitiae obtenta irritando, & cassando, ut sic falsus Precator consuleret suae conscientiae per cessionem Beneficii, ut notat Glossa in cap. Cum pridem 10. de renunciatione verb. Sed duntaxat. At vero in Rescriptis Justitiae, seu ad lites adest pars, cujus interest, quae potest de eorum subreptione excipere, & appellare. Unde stante provisione hominis, non fuit necesse, ut Lex provideret per irrationem hujusmodi Rescriptorum. Fagnan. in citat. Cap. Ad audientiam 31. de Rescriptis num. 37. Pirhing l. citat. num. 85. Reiffenstuel l. c. n. 173. & alii, qui afferunt alias rationes discriminis apud ipsos videndas.

27 Rescripta sive Justitiae, sive Gratiae, generatim loquendo, duas ob causas sunt subreptitia, seu obreptitia. Primo ob taciturnitatem veritatis ad rem per se, seu intrinsicce pertinentis, adeoque necessario exprimendae. Secundo per expressionem falsitatis itidem per se, & intrinsicce ad rem spectantis; cap. Super litteris 20. de Rescriptis, ibi: Tacita veritate, vel suggesta falsitate. Et infra: Falsitatem exprimit, vel suppressit veritatem. Et infra: Si vero per hujusmodi falsitatis expressionem, vel suppressionem, etiam veritatis. Et colligitur etiam ex l. Prescriptione 2. Cod. Si contra Jus, leg. Quidam 1. Cod. Si Nuptiae ex Rescripto; leg. Si quis obreperit 29. ff. de Lege Cornelia, de Falsis.

28 Inter Obreptionem & Subreptionem nonnulli volunt adesse hanc differentiam, quod nempe Obreptio committatur per narrationem, seu expressionem falsi, & Subreptio per taciturnitatem veri necessario exprimendi, vel quando per confusam, aut perplexam, seu callidam ejus narrationem occurrat. Sic plures Doctores apud Menoch. de Arbitr. Jud. caus. 201. n. 9. Sanchez lib. 3. de Matrim. disp. 21. n. 2. Barbosa in cit. Cap. Super litteris 20. de Rescriptis n. 3. qui proinde

addunt, quod maius est vitium Obreptionis, quam Subreptionis, cum gravius sit falsum exprimere, quam verum tacere; Quam differentiam semper menti tenendam vult Abbas in c. Cum delicta 22. de Rescriptis n. 7.

Alii autem fere communiter volunt, quod Obreptio, & Subreptio sint termini synonymi, & indifferenter ac promiscue illos utriusque, appellando omnia Rescripta male impetrata Obreptitia, vel subreptitia, sive falsum in eis narretur, & exprimat, sive veritas necessario explicanda taceatur. Ita Abbas in cit. cap. Cum delicta 22. de Rescriptis num. 7. Fagnan. in citat. cap. Super litteris 20. de Rescriptis num. 5. cum pluribus ibi citatis, Jalon. in citat. l. Prescriptione 2. Cod. Si contra Jus num. 1. Decius in citat. cap. Super litteris num. 1. Menochius de Arbitr. Jud. cas. 201. num. 10. ubi alios plures allegat, Pirhing loc. citat. num. 86. in fine. Reiffenstuel loc. citat. num. 155. Sanchez lib. 3. de Matrim. disp. 21. num. 2. & alii. Et hoc colligitur ex pluribus Juribus, tam Canonice, quam Civilibus, in quibus Obreptio, & Subreptio pro synonymis & idem importantibus accipiuntur; Et quidem sic accipiuntur in cap. Quisvis metu 79. caus. 11. q. 3. ibi: Utrique reus est, & qui veritatem occultat, & qui mendacium dicit, & idem ipsissimis verbis habetur in cap. P. d. fiducius 1. de crimine falsi, & clarius habetur in cit. cap. Super litteris 20. de Rescriptis, ubi per totum pariter taciturnitatis veri ceteroquin de Jure exprimendi, & narratio, seu expressio falsi, uti notat Fagnan. ibid. num. 25. cum aliis; & patet ex verbis textus adductis supra num. 27. Idem habetur ex l. Quidam 1. Cod. Si nuptiae ex Rescripto, ubi eadem Rescripta modo obreptione precum, modo subreptione precum impetrari dicuntur. Item ex l. Si quis obreperit 29. ff. De Lege Cornelia, de falsis, ibi: Si quis obreperit Praefidi (veritatem in precibus ab eo datis non adiciendo) perinde puniatur, atque si falsum fecerit. Item l. Praescriptio 2. Cod. Si contra Jus, ibi: Sive in Juris narratione mendacium reperitur, sive facti, sive in tacendi fraude pro tenore veritatis non deprecantis affirmatione datum iudicem cognoscere debere.

Obreptio, seu Subreptio dolosa vitiat Rescriptum in totum. Communis per textum expressum in cap. Super litteris 20. de Rescriptis, ibi: Qui priori modo (id est per fraudem, vel malitiam) falsitatem exprimit, vel suppressit veritatem, in Jure perversitatis penam nullam ex illis Litteris commodum consequatur; Et ratio est, quia fraus, & dolus nemini patrocinari debent; cap. Sedes 15. & cap. Ex tenore 16. de Rescriptis, cap. Ex litteris 2. de Dolo, & contumacia; cap. Tuae 12. de Clericis non resident. l. In fundo, ff. de Rei vindic. l. Cum hi, ff. de transactionibus, l. Si Legatarius, Cod. de Leg. tis, cum similibus.

Obreptio, seu Subreptio ex ignorantia, vel simplicitate vitiat Rescriptum in totum, si Pontifex, vel Princeps, cognita veritate nullo modo dedisset tale Rescriptum. Communis, per textum expressum in cit. cap. Super litteris 20. de Rescriptis, ibi: Si vero per hujusmodi falsitatis expressionem, vel suppressionem etiam veritatis (ex ignorantia, vel simplicitate) Littera fuerint impetrata, qua tacita, vel expressa Nos nullas pro his Litteris dedissemus, a Delegato non est aliquatenus procedendum. Unde Felinus in Summario in citat. cap. Super litteris expresse dicit: Subreptio, si processit ex simplicitate, vel ignorantia, eatenus vitiat, quatenus fuit causa concessionis, argument. leg. adigere 6. §. 2. ff. de Iure patron. cap. Cum cessante 60. de appellat. cum similibus.

Obreptio, seu Subreptio ex ignorantia, vel simplicitate non vitiat substantiam Rescripti, si Pontifex, vel Princeps alias expressa veritate, vel tacita falsitate adhuc ipsum Rescriptum concessisset. Communis, per textum expressum in cit. cap. Super litteris 20. de Rescriptis, ibi: Si talis expressa sit falsitas, vel veritas occultata, quae quomvis fuisset tacita, vel expressa, Nos nihilominus (saltem forma communi) Litteras dedissemus, Delegatus non sequens formam in Litteris ipsis appositam, secundum Ordinem Juris in causa procedat.

Et hoc locum habere nedum in Rescriptis Justitiae, & ad lites, sed etiam in Rescriptis Gratiae, & ad Beneficia, tenent Abbas in cit. cap. Super litteris num. 5. Felinus ibid. n. 2. citans Butrium, Imolam, & alios, Fagnan. ibid. num. 54. & sequenti. citans multiplicem Decisionem Rotae; Reiffenstuel lib. 1. Decret. tit. 3. a num. 161. ad 199. ubi solvit contraria; Engel ibidem num. 12. & alii per text. in cap. Si eo tempore 9. de Rescriptis in 6. cap. Si pro Clericis, & cap. Dudum 14. §. Nos igitur, de Prebend. in 6.

Error manifestus, & gravis latinitatis vitiat Rescripta Apo-

34 solica. Communis, per expressum textum in cap. Ad audientiam 11. de Rescriptis, ibi: Quibus Litteris, quoniam manifestum continet in constructione peccatum, fidem te nolumus adhibere; Cum enim Rescripta Apostolica transeant per multas manus, magnaque maturitate consilii decoquantur, si ve concipiuntur; cap. Apostolica 4. caus. 35. quest. 9. & ibi Gloss. verb. Decoquantur, non est verisimile, quod ex tam multis doctis, & cautis Officialibus, nullus viderit manifestum, & gravem errorem latinitatis, aut si viderit, ipsum reliquerit incorrectum; adeoque ita fundata praesumptio, quod Rescriptum adeo vitiosum processerit extra voluntatem Papae, & ab alio fuerit falsificatum.

35 Dicitur autem notanter Error manifestus, & gravis, quia error levis, verbi gratia defectus unius litterae, vel syllabae non vitiat ipsa Rescripta, cum de facili possit etiam plurium oculos subterfugere. Communis, textu expresso in cap. Ex part. 11. de Fide Instrumentorum, ibi: Quia Rescriptum Apostolicum pro eo, quod in hac dictione spoliatur hae figura O deerat, asseritur vitiosum; mandamus quatenus hoc non obstante in negotio ipso ratione praevia procedas, & concordat textus in leg. Qui habebat 54. ff. De manumissis testament. ubi licet Testator manumissurus unicum suum servum vocaverit eum Cratium cum appellaretur Cratinus, respondetur Nihil obesse, quod in syllaba errasset, in cuius Summario Bartolus expresse dicit: Error in syllaba non nocet.

36 Error manifestus, & gravis non vitiat Testamenta, & alia Instrumenta, verb. grat. contractuum, modo de voluntate, & Disponentis constat; l. Errore 7. Cod. de Testamentis, juncto Summario, in quo sic expresse habetur: Error scribentis veritati non nocet, & ideo si appareat de voluntate Testatoris, licet per errorem scribentis scripta non fuerint, habetur pro scripta. Et concordat l. Qui habebat 54. ff. de manumiss. Testament. & l. Imperator 8. ff. De statu hominum. Et sic tenent Glossa final. in citat. cap. Ad audientiam 11. de Rescriptis & ibi Abbas num. 3. Felin. num. 8. Pirhing lib. 1. Decret. tit. 3. num. 120. Reiffenstuel ibidem num. 216. & alii passim. Cum enim haec non transeat per tam multas manus sicut Rescripta Apostolica, sed uni Tabellionum ordinarie scribenda committantur, facilius potest irreperere falsa latinitas, aut alius error incorrectus relinqui; adeoque talis error non vitiat Testamenta, seu Instrumenta, si ceteroquin sufficienter constat de voluntate Testantis, seu Disponentis.

37 Error in nomine, vel pronomine non vitiat Testamentum, aut aliam dispositionem; Dummodo constat de Corpore, sive de quo senserit Testator, aut Disponens. Communis, textu expresso in leg. si in nomine, Cod. de Testamentis, ibi: Si in nomine, vel pronomine, seu cognomine, seu agnomine Testator erraverit, nec tamen de quo senserit, incertum sit, Error hujusmodi nihil officit veritati.

38 Rescripta Apostolica emanata contra Jus commune, de quo mentionem non faciunt, aut contra communem Stylum, seu praxim Curiae Romanae, praescribuntur falsa, & rejici debent; cap. Rescripta 15. causa 25. quest. 2. l. Rescripta 7. Cod. de precibus Imperat. assentend. l. Ultim. Cod. si contra Jus. Non enim verisimile est, Pontificem, cuius est Jura tueri; voluisse Jura tot vigilis excogitata, & firmata uno v. rho, vel Rescripto evertere, cap. Ecclesia 57. de electione.

39 Rescripta, & alia quaecumque Instrumenta habentia raturam in loco suspecto, & substantiali, tanquam falsa, & invalida rejici possunt, & nihil probant. Communis, per text. in l. Licet 5. de crimine falsi, cap. Inter dilectos 6. §. Sed contra, de Fide Instrumentorum, & cap. Cum olim 14. de privilegiis, & praesertim in cap. Cum venerabilis 7. de Religiosis Dominicis, ubi quoddam Instrumentum propter rasuram in loco suspecto ad faciendam fidem reputatur invalidum, utpote de Jure suspectum, ibi: Praedictum Instrumento nullam fidem penitus adhibendam propter superlinearem scripturam, & rasuram loco suspecto factam, ubi videlicet annotatio temporis recensetur, & infra; Qui vero Instrumentum praedictum, per quod Episcopus Ecclesiam intendebat quoad temporalia indicare, ad faciendam super hoc fidem, invalidum esse cognovimus, utpote propter praedicta de Jure suspectum, vos ab impetratione ipsius quoad temporalia ejusdem Ecclesiae duximus absolvendos.

40 Rescripta Justitiae, seu ad lites, re adhuc integra, expirant morte concedentis; secus autem quando res non est amplius integra. Communis, ac certa, per text. expressum, in cap. Licet undique 30. de Offic. Delegat. ibi: Inquisitione tua taliter respondemus, quod si Jurisdictione a suo sibi Collega de-

legata, eo vivente uti non caperit, quia mandatum hujusmodi re integra morte mandatarii expiravit, non habet solus Officium judicandi; Si vero ante mortem illius Jurisdictione uti caperit demandata, vices suas, & illius potestas adimplevo, & concordat cap. Relatum 19. cap. Gratium 20. de Offic. Delegat. cap. Quamvis 6. eod. in 6. & l. Quia, ff. de Jurisdictione, omnium Judic. cum similibus.

Ut autem res non sit amplius integra, sicque perpetuetur valor Rescripti Justitiae, seu ad lites, & Jurisdictione delegata, requiritur, & sufficit citatio partis per Delegatum ante obitum concedentis, seu Delegantis facta; cap. Gratium 20. de Offic. Delegat., juncto ejus Summario, in quo expresse dicitur: Si Delegatus citavit ante mortem Delegantis, perpetua est ejus Jurisdictione; cap. Nemini 9. de Offic. Legati, ibi: Nemini dubium esse volumus, quia Legatorum Sedis Apostolicae statuta edicta in Provincia sibi commissa ducent tanquam perpetua, licet eandem postmodum sint egressi; Secus autem, si causas duxerint delegandas aliquibus, cum Jurisdictione ipsorum expiret, si ante illorum discessum horum citatio non praecessit. Sic tenent Abbas in citat. cap. Relatum 5. Bartol. in citat. cap. Gratium num. 3. Bartol. in l. More majorum n. 13. de Jurisdictione, omnium Jud. Maranta in Speculo aureo part. 4. dist. 5. num. 61. ubi dicit hanc esse communem opinionem.

Rescripta Gratiae, seu ad Beneficia non expirant morte concedentis, etiam si adhuc res integra maneat. Comm. textu expresso in c. si per gratia 9. de Offic. Deleg. & c. si cui 36. de Prebend. in 6. Vide verb. Gratia, ut est gratiosum Rescriptum num. 1.

Intellige tamen de Rescriptis Gratiae jam factae; Secus autem de Rescriptis Gratiae faciendae, text. expresso in cit. cap. si cui 36. de Prebend. in 6. §. final. Vide d. verb. Gratia num. 2.

Afferitur ratio disparitatis. Vide ib. n. 3.

Rescriptum Gratiae factae ad beneplacitum concedentis durat, donec ille eam revocaverit; Aut donec ipse concedens moriatur. Vide ibid. num. 3. & 5.

Rescriptum Gratiae concessae ad beneplacitum Sedis Apostolicae non expirat morte Papae concedentis. Vide ib. n. 6.

Rescriptum Gratiae ad beneplacitum Personae, & Dignitatis, quae perpetua est, an expiret morte concedentis? ibid. n. 7.

Rescriptum Gratiae concessae cum clausula: Donec revocaverimus, Donec aliud duxerimus ordinandum, & hujusmodi durat, perpetuo, nisi a concedente, vel successore ipsius revocetur. Vide ibid. num. 8. usque in finem, ubi multa ad rem.

Quoad ea, quae concernunt renunciationem, & revocationem Rescriptorum. Vide verb. Privilegium art. 3. per tot.

Novae Additiones ex aliena manu.

41 NIL frequentius, quam quod rescripta subreptitia, vel obreptitia sint. At nil incertius uter probare teneatur, vel subreptionem, vel obreptionem esse committam; Is qui rescriptum impetravit, an ille, qui vitium hoc operavit. Doctores sane hic mirum in modum variant. Vide diversitas opiniones apud Stryk Jurid. dissert. vol. 7. dist. 23. Cap. 3. n. 34. & plur. seq.

42 Meo autem judicio distinguendum est subreptionem inter ac obreptionem. Qui excipit de Obreptione, falsas esse dicit adductas circumstantias, & ita videtur litem negative contestari, adeoque veritatem ille qui rescriptum impetravit debet probare, maxime si agatur de rescriptis gratiae nisi tamen adductae circumstantiae praesumptionem veritatis habeant. At qui subreptitium rescriptum contendit, non impugnat adductas circumstantias sed non omnes, eaque essentialia adducta esse, pluresque adduci debuisse tenet, & in eo suam fundat exceptionem, quod tamen dubium est, adeoque illud docere debet; Bohem. in decr. lib. 1. tit. 13. §. 1. Brunemann. ad L. 11. num. 35. ff. de Interrog. in Jur. faciend. Voamel. de Jur. Pont. consil. 1. §. 2. de Rescripto.

43 At duo praeterea distinguuntur debent casus. Aut enim excipiens, indehinc de subreptione excipit, non omnes essentialia circumstantias adductas esse, sine speciali eorum mentione, & hoc casu probare ipsi incumbit. Aut vero exprimit circumstantias reticetas, & ita dubitatur tantum, utrum excipiente sint, an vero necessario exprimi debuerint. Prius haud indiget probatione, quum, vel ex precibus rescripto ad-

ciendis, vel ipso scripto, in quo contenta precum repetuntur, de eo statim consistere possit. Posteriori probandum omnino, & quidem ab allegante, qui suam in hoc fundat exceptionem; *Bohemer. ubi supra.*

9 Id vero graviori involutum est difficultate, unde constare queat Principem non ita rescriptisse, ubi hæc, vel illa qualitas fuisse expressa, vel non expressa: Ad enim omnino ad probationem facit. Si enim Princeps nihilominus ita rescriptisset, tamen hæc, vel illa qualitas fuisse expressa, vel non suppressa, frustra eius probatio suscipitur.

11 Tria autem qualitatum genera hic sunt observanda. Alię enim qualitates jam clare, & expresse in iure sunt determinatę, pertinentque ad qualitatem personę, & rei, & hæc ex primi omnino debent. Eo vel maxime si leges harum qualitatum expressionem dedisse videantur pro forma, quę servari adamusim debet. Alię qualitates ex stylo curię, vel consuetudine Principis dependent, non expressa lege, & hæc eodem modo sunt exprimendę, cessatque hic arbitrium, quia consuetudine res jam definita est. Alię demum qualitates nullo iure sunt determinatę, quę si reticite sint, arbitrio iudicis committendum, quatenus harum reticentia obreptionem inducat. Is autem, penitentis singulis circumstantiis, iudicabit an talis sit qualitas, quę potuisset retrahere Principem a concessione, si illam notam habuisset; Confer *Stryk. Javid. dissert. volum. 7. disp. 23. cap. 3. numer. 42. & plur. sequent.*

16 Reliquum esset, ut differeretur de iudiciis, quibus vera a falsis rescriptis distinguuntur. Sed ne nimis sim, consule, qui de iis accuratissime, & quidem accommodate ad forum agit, *Bohemer. in decr. lib. 1. tit. 3. §. 18. & plur. sequent.* Vide etiam, si cupias, qui de ipsis magis ex professo, & majori eruditione tractant, *Jo. Mabillon. de re diplom. Hæreticum de sigill. Hæreticum de fide diplom. & Jo. Eisenari de iur. diplomat.*

RESERVATIO CASUUM.

Reservatio Casuum est negatio Jurisdictionis ad aliquo peccatum absolvendum; *Est in re Communis.* Hinc casus reservatus est peccatum, cuius absolutio non permittitur cuivis simplici, & inferiori Confessario, sed ea reservatur, & manet penes Superiorem illum simplicis, & inferioris Confessarii, aut penes alterum Confessarium a Superiore ad id specialiter Delegatum; *Ita in re Communis.*

1 Dicitur autem notanter, *Cujus absolutio non permittitur cuivis simplici, & inferiori Confessario,* ad denotandum, quod per actum Reservationis principaliter, ac directe afficitur solummodo Persona Confessarii, ejus Jurisdictionem arcuando, ac limitando, & indirecte solum Persona ipsius Penitentis, eo quod a tali Confessario ob defectum Jurisdictionis a Casu reservato absolvi non possit. Sic inter alios recte notat Fagn. in cap. *Omnis utriusque sexus 12. de Penitentis, & remissionib. n. 78. & seq.*

4 Hinc penitentes confluentes ex alia Diocesi cum peccatis in ea reservatis possunt absolvi a Confessario Regulari in Diocesi, in qua est approbatus, si in ipsa talia peccata non sint reservata, & tales penitentes in fraudem reservationis pro obtinenda absolutione ad eam non confluerint. Sic expresse Clemens X. Const. incip. *Superna*, §. 6. ibi: *Decernimus, & declaramus . . . posse Regularem Confessorem in ea Diocesi, in qua est approbatus, confluentes ex alia Diocesi a peccatis in ipsa reservatis, non autem in illa ubi idem Confessor est approbatus, absolvere, nisi eosdem penitentes moverit in fraudem reservationis pro absolutione obtinenda migrasse.* Possit enim Regularis intra Diocesim Episcopi approbantis absolvere etiam penitentes alterius Diocesis, jam expresse declarat. *S. C. Conc. apud Fagn. lib. 5. Decr. in cap. Omnis, de penitentis, & remission. num. 79.* quia ipsi habent jurisdictionem a Papa ex *Clement. Dudum §. statuimus, de sepulchris*, ut notat Glossa in *c. ante figurationem casus, de penitent. & remission. in 6.* cuius jurisdictione non restringitur ad limites alicujus Territorii, cap. *Camela per mundum 17. caus. 9. qu. 3.* sed universi Orbis est sua Diocesis, cap. *Per p. principalem 21. ead. caus. & qu. ut cum aliis observat Fagn. l. c.*

5 An autem possint similiter dicti penitentes confluentes ex alia Diocesi sic absolvi a Confessario seculari? Negant cum aliis Fagnanus *l. c. n. 70. Sotus in c. Sent. disp. 18. q. 2. art. 4.*

Medina lib. 1. cap. 10. Grassius lib. 4. cap. 18. num. 56. & alii. At vero affirmat jam communis Doctorum sententia cum Cajetano, Henriquez, Suarez, Valquez, Bonacina, Caballero *Juris Canon. Theoria & prax. lib. 3. c. 13.* ubi solidas adducit rationes, ac dicit, quod constans usus, & regula receptissima est in omni causa delicti iudicandum esse eum secundum jura ipsius loci, ubi iudicatur idem reus; *Authent. Qua in Provincia, Codic. ubi de crimine agi oportet; Cap. Placuit 4. caus. 6. q. 3. cum similibus.* Et sic Pontas *verb. casus reservati casu 12. & 15. Felix Potestas tom. 1. p. 4. c. 5. n. 3; 07. Matthæus. Cautela Confessarii l. 1. c. 8. n. 5, & 6. & alii passim, ac servat universalis praxis, & consuetudo, quę est optima Legum interpretis; L. Si de consuetudine, 37. ff. de Leg. Cap. Cum dilectus 8. de consuetud. Et ratio est, quia est fere impossibile, quod Confessarius possit cognoscere omnes penitentes, an sint Diocesani, vel non; & scire omnes & singulos casus reservatos in Diocesis eorum, qui ad se Confessionis gratia conflunt, ad quod teneretur, si eos non posset absolvere. Quod tamen, ut nimium onerosum, ac fere impossibile, nullus Episcopus ab iis, quos ad Confessiones excipiendas admittit, solet exigere; Tum quia hoc par videtur ratio de Confessario seculari ac de Regulari: Si ergo id potest Regularis, poterit etiam Confessarius secularis, quia ubi eadem est ratio, eadem est Juris dispositio; L. Ideo 27. §. de Leg. L. Illud 32. ff. de leg. Aquil. & c. Inter corporalia 2. de translat. Episc. Cum ratio Legis sit anima Legis; L. Cum ratio 7. ff. de bonis damnator. Non possunt tamen tales penitentes absolvi a dictis casibus reservatis tam Confessarii Regularis, quam Seculares, si consulto, & ex industria veniant ad eos pro obtinenda absolutione in fraudem reservationis a proprio Episcopo factę, ut expresse declarat Clemens X. in d. Const. incip. *Superna*, per verba adducta sub num. 4. Fraus enim, & dolus nulli patrocinarı debent, cap. *ex litteris 2. de dolo, & contumacia, c. Sedes 15. & cap. Ex tenore 16. de Rescript. cap. Tua 12. de Clericis non resident. cap. Officii 14. de Testam. l. in fundo 38. ff. de rei vindic. l. Cum n. 8. ff. de translat. l. Si legatarius 25. Cod. de Legatis, cum similibus.**

6 Certum esse dari in Ecclesia Dei potestatem reservandi aliqua peccata a Superioribus, a quibus inferiores Confessarii absque speciali licentia, & facultate extra mortis periculum absolvi non possunt, patet hoc, præter continuum praxim, & sensum universalis Ecclesię, ac verbis Christi *Joann. 20. n. 13. ibi: Quorum remisistis peccata, remittentur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt, & ex Conc. Trid. sess. 14. cap. 7. ibi: Magnopere ad Christiani populi disciplinam pertinere Sanctissimis Patribus nostris visum est, ut atrociora quaedam, & graviora crimina, non a quibusvis, sed a Summis dumtaxat Sacerdotibus absolventur &c.* Et infra: *Extra quem articulum mortis Sacerdotes, cum nihil possint in Casibus reservatis, id unum Poenitentibus persuadere nitantur, ut ad Superiores, & legitimos Judices pro beneficio absolutionis accedant.*

7 Sola peccata mortalia graviora, & atrociora, externa, certa, ac opere consummata reservari solent, ac debent; Unde reservatio non est faciendā, sicut neque Excommunicatio major non est ferendā pro venialibus, aut mortalibus jam confessis. *Communis cum Sporer tom. 3. p. 3. c. 6. numer. 730. Layman lib. 5. tract. 6. c. 12. num. 3. Herincx disp. 6. de Poenit. num. 6, & seq. Mastro in Theol. moral. disp. 31. q. 9. num. 224.* Et ratio est, quia reservatio ab Ecclesia instituta est ad coercenda delicta atrociora, & graviora, ut constat ex Concil. Trid. sess. 10. c. 7. ibi: *Atrociora quaedam, & graviora crimina;* Tum quia venialia, & mortalia jam confessā sunt materia libera; unde cum non sint necessario consistenda, eorum Reservatio esset inutilis.

8 Potestas reservandi peccata, & Casus residet in Summo Pontifice respectu totius Ecclesię. *Communis & certa.* Item in Episcopis respectu suarum Diocesum, pro quibus veniunt omnes Pręlati habentes proprium independentem Territorium, & Jurisdictionem quasi Episcopalem. *Communis, & extra.* Sicque definitum est in Conc. Trid. sess. 14. de Sacramento Poenitentis Canon. XI. ibi: *Si quis dixerit, Episcopos non habere Jus reservandi sibi Casus, nisi quoad externam politiam, atque ideo casuum reservationem non prohibere quominus Sacerdos a reservatis vere absolvat, anathema sit.* Item in Pręlatis Regularibus auctoritatem quasi Episcopalem habentibus, uti sunt Generales, & Provinciales. *Communis, & certa.* Vide verb. *Pręlatus Regularis a n. 53. ad 56.*

Nul.

11 Nullatenus tamen possunt Casus reservare Superiores locales. *Communis, & certa.* Vide dict. verb. *Pręlatus Regularis a n. 56. ad 59.* Item neque casus reservare possunt Parochi in suis Parochiis, quinimo neque possunt in Confessarium sibi eligere Sacerdotem non approbatum ab Ordinario. Vide d. verb. *Pręlatus Regularis n. 59.*

13 Papa ordinarie nullum peccatum mortale sibi reservat, nisi propter annexam Excommunicationem sibi itidem reservatam. *Communis.* Dicitur autem notanter ordinarie, quia aliquoties Papa sibi reservat peccatum aliquod absque ulla Excommunicatione annexa, ut fecisse Sixtum V. in Const. 91. contra male promotos incip. *Sanctum, & salutare.* notat Lugo *disp. 20. de Poenitentia sess. 2. n. 27. & Reiffenst. Theolog. moral. disp. 9. q. 1. n. 5. & videri potest in Bullario Romano Const. 91. dicti Pontificis.*

* De hac reservatione vide *Ligorium lib. 6. tract. 4. num. 50.*

Nunc autem ex Const. Benedicti XIV. quę incipit: *Sacramentum*, certo reservatus est Summo Pontifici sine censura casus, Quando qui falso accusat Sacerdotem innoxiam de sollicitudine apud Judices Ecclesiasticos, sive per se ipsum, sive procurando, ut per alios calumniam inferatur.

Alium casum addit *Ligorius loc. cit. delumptum ab Auctore libri, cui titulus: Instruções per li Novelli Confessari, p. 2. c. 15. num. 106.* nempe, si quis accipiat dona a Regularibus utriusque sexus, nisi prius totum restituerit, si dona valeant plus decem scutorum Romanorum, vel, si valeant minoris, saltem partem ad arbitrium Penitentiarı. Sed immerito. Nam Clemens VIII. cuius Constitutioni, quę incipit: *Religiosa*, innixa est hæc doctrina, nihil aliud statuit, nisi qui contra interdictum accipiunt dona a Regularibus ad restitutionem teneantur, adeo ut restitutione ipsa reatiter non facta, neque etiam in foro conscientię absolvi possint. Ubi de reservatione hac, seu recurru ad S. Sedem ne verbum quidem. Sed Summus Pontifex solum declarat incapacem absolutionis eum, qui cum restituere teneatur, nondum restituerit; ut videre est apud Theaurum de Poenitentia Ecclesiasticis, verb. *Munera, c. 10. vers. Quod vero Clemens.* Quam incapacitatem Benedictus XIV. citatus a Ligorio in suo Opere, cuius titulus: *Instruções, e Prática per li Confessari, cap. 13. n. 3.* confirmat etiam relate ad Card. Penitentiarum; §. 26. suę Const. quę incipit, *Pastor bonus*, hanc tantum illi facultatem concedens, ut qui infra valorem decem scutorum ejusmodi munera acceperint, est injuncta arbitrio ipsius Majoris Penitentiarı, seu Confessarii, per eum eligendi elemosyna, quę in beneficium Religionis, seu Conventus, cui de jure faciendā esset restitutio, si caute fieri possit, absolvere, seu absolvi mandare possit.*

15 Quinam autem sint casus Papę reservati? Vide verb. *Excommunicatio art. 2.* ubi referuntur Excommunicationes ipsi reservatę in Bulla Genę, & art. 3. ubi referuntur Excommunicationes ipsi reservatę extra Bullam Genę, & art. 4. ubi referuntur Excommunicationes nemini reservatę; Et verb. *Absolutio art. 1.* ubi referuntur sex Casus dicti Clementini, ex quo de ejusdem mandato fuerint reservati intra Italiam, & extra Urbem.

16 Qui vero sint Casus ab Episcopis sibi reservati? Inspiciendę sunt tabulę Casuum reservatorum pro qualibet respectiva Diocesi, & hic sufficiat adducere Casus reservatos pro hac Alexandrina Diocesi in Synodo celebrata, die 1. & 2. & 3. Maji 1723. & sunt sequentes.

Primo, Tentantes Monialium pudicitiam, aut cum eis quoquomodo, sive factis, sive scripturis, sive verbis quoquomodoque conceptis per se, vel per interpositas Personas inhonestę perpetrantes.

2. Qui infantes suffocaverint ob non adhibitam diligentiam, & detinentes in lecto infantes, qui nondum annum expleverint, non adhibita debita, & necessaria cautela parva, ut dicitur, *Cuna.*

3. Qui infantes exponunt, vel exponi faciunt, præsertim locis piis, si habent, unde illos alere possunt, nisi eorum locorum damna resarciant.

4. Qui Decem hæreticaliter blasphemaverint, seu maledixerint, aut opprobriosa verba in ipsum, vel Sacratissimam Mariam, Sanctoique omnes proferre ausi fuerint. *Ferrari. Biblioth. Tom. VI.*

(2) Vid. verb. Confessarius art. 1. num. 88. & 89. & Adnotationem subiectam.

5. Homicidium per se, vel per alios perpetrantes, sive quoquomodo auxiliantes, & consulentes, & abortum procurantes, si ad hæc sequatur effectus, venenatę hominum mortifera componentes, vendentes, dantes ad malum finem.

6. Stuprantes Virgines sub promissione Matrimonii.

7. Qui ante contractum Matrimonium in facie Ecclesię cum sponsa copulam habuerint.

8. Qui sodomiam active, vel passive commiserint, aut bestialitatis crimen perpetraverint.

9. Qui in primo, vel secundo Consanguinitatis gradu, aut in primo affinitatis, vel Cognationis spiritualis incestum commiserint.

10. Qui Hebręis pecunias ad negotiationem dederint ad effectum participandi de eorum usuris.

11. Deponentes falsum, vel verum tacentes in notabile præjudicium alterius coram Judice post juramentum præstitum.

12. Qui falsa Instrumenta, aut fides falsas in grave damnum Proximi confecerint, vel subscriperint, ex quibus rei, vel famę damnum sequatur, & nonnisi resectis damnis absolvantur.

13. Differentes absque legitima causa solvere debita cuiuscumque generis erga pia loca & propter quamvis piam causam non absolvantur, nisi prævia solutione. Monemus propterea Confessarios omnes, ut antequam Penitentes audiant, ab eisdem sciscitentur, an sint Debitores Piorum Locorum, & Monasteriorum Monialium ex aliqua causa ad hoc, ut sciant, an sint in itatu, ut illis absolutionem impertiri valeant.

14. Componentes, & in publico affigentes per se, vel per alios carmina satyrica, vel Profas, Libellos famosos (vulgo Paquinates, o Sonetti) quibus Proximi famę, Dignitati, seu exultationi detrahatur.

Tandem monemus Parochos omnes, & Confessarium quemlibet ademptam esse facultatem absolvendi complices in quocumque peccato mortali, & quod unuquique tenetur habere apud se, & in Confessario, sive in loco, ubi Confessiones audiri solent, præsentem notam Casuum Reservatorum, sub poena Suspensionis ab audiendis Confessionibus. (2)

Quinam sint Casus, qui reservari possunt a Pręlatis Regularibus, nempe Generalibus, & Provincialibus pro suis respective subditis? Vide verb. *Pręlatus Regularis a num. 53. ad 55.*

Ubi observa, quod casus Regulares a Clemente VIII. limitati, & ibi recensiti sunt tantum undecim, nec possunt Generales pro tota Religione sine consensu Capituli Generalis, nec Provinciales pro suis respective Provinciis sine consensu Capituli Provincialis alios ab illis reservare. Nec tenentur dicti Pręlati Regulares omnes illos undecim reservare, sed possunt vel omnes, vel aliquos solos reservare, ut ibi a Clemente VIII. statuitur. In nostra tamen Seraphica Religione sunt omnes Reservati, quibus Capitulum Generale addidit Pollutionem voluntarie procuratam, si forte non contineatur sub lapsu carnis opere consummato, & inobedientiam contumacem, qualis esse declaratur: *Quando quis trina monitione præmissa, factis congruis intervallis per diem naturalem inobediens perseverat.* Ita habetur in statutis Generalibus Leodii impressis, & tradunt Henno r. 4. tract. de Poenitentia disp. 8. q. 8. art. 2. concl. 2. Sporer r. 3. p. 3. c. 6. sess. 2. q. 1. n. 716. & alii. Immo ut habetur in *Compilatione Statutorum Sambucę c. 7. §. 2. & 3.* Casus Reservati in nostro Seraphico Ordine sunt novendecim, & dicto §. 2. sub nu. 7. ut nullus ignorantię locus sit, statuitur, quod Provinciales Casuum Reservatorum Tabellam conficiendam, & in singulis Conventibus publicandam curent in hunc, qui sequitur modum.

Tabella Casuum, qui Generali, & Provincialibus reservantur.

1. Nomen Dei, aut Domini Nostri Jesu Christi, aut Deparę Virginis Marię blasphemantes.
2. Rebus sacris abutentes.

Y y 3. Quid

- 3. Quidquam in Religionis detrimentum extra Religionem patefacientes.
- 4. Discordias Patrum, vel depositiones Prælatorum manifestantes.
- 5. Calumniam in iudicio cuiquam imponentes, vel ad faciendum inducentes.
- 6. Falsò, ac scienter quempiam accusantes, & accusantem revelantes.
- 7. Falsum testimonium deponentes, vel deponendum procurantes, aut alium quomodolibet infamantes.
- 8. Iurati veritatem negantes, & falsum affirmantes.
- 9. Ter debite moniti obedire renuentes.
- 10. Consummatum carnis peccatum quodcumque admittentes.
- 11. Denarios contra Regulam accipientes, tenentes, vel asservantes.
- 12. Rei sacræ, vel notabilis furtum perpetrantes.
- 13. Religionis bona extra Ordinem dono dantes.
- 14. Fratribus, vel Sæcularibus vendentes, aut quovis modo alienantes.
- 15. Generalis, vel Provincialis, aut eorum Secretariorum litteras, tum missas, tum accipiendas impediendes, frangentes, falsificantes, aut quomodolibet interceptantes.
- 16. Sigillum Ordinis, vel cuiusvis alterius Prælati, aut Personæ notabilis falsificantes.
- 17. Libellum famosum facientes, fieri procurantes, inducentes, consulentes, projectantes, vel publicantes.
- 18. Graviter quemquam percutientes, aut contra Prælatum machinantes.
- 19. Carnes comedentes, quando Ecclesiæ, vel Regulæ præcepto vitium fuerit, nisi scriptam facultatem ob necessitatem a Superiore antea impetraverint.

- 23. Advertendum est tamen, quod Provinciales non tenentur omnes dictos Casus sibi solis reservare, sed possunt sibi reservare aut omnes, aut eorum aliquot, prout subditorum utilitati expedire in Domino judicaverint, ut patet ex verbis Clementis VIII. in cit. Decreto relato sub verb. Prælati Regularis n. 53. Unde si non omnes, sed solum aliquot sibi reservent, & aliorum absolutionem aliis sibi subditis Confessariis duxerint concedendam, expedit, ut in singulis Conventibus eorum Tabellam ad omnium notitiam publicari, & asservari faciant.
- 24. Regulares non exempti subjacent Casibus ab Episcopo reservatis. Silvester p. 1. verb. Casus Reservatus cas. 2. La Croix lib. 6. p. 2. n. 1645. & alii.
- 25. Episcopus non debet sibi reservare absolutionem illorum, qui non communicant in Pœnitentiâ, sed eis potest pœnas pecuniarias, & etiam Excommunicationis injungere, ut declaravit S. C. Conc. nam propositis olim in ea dubiis:

I. An Episcopus adversus eos, qui temporibus ab Ecclesia statuitis, ad Confessionem, & Eucharistiæ Sacramenta negligunt accedere, & pœnas Cap. Omnes utriusque sexus, de Pœnitentiâ, & remissionem, contemnunt; possit etiam ad Excommunicationem procedere?

II. An pro Satisfactione pœnas pecuniarias pro Loco applicandas injungere?

III. An expediat talium absolutionem sibi reservare?

- Dic 28. Jan. 1787. S. C. Ad primum consuit licere, nisi forte de proprii Sacerdotis consilio ex rationabili causa Communio ad tempus dilata fuerit. Ad secundum, posse injungi elemosinas alicui pro loco applicandas pro hujusmodi Excommunicatorum emendatione. Ad tertium, non expedire; lib. 18. Decr. pag. 603. apud Monacell. tom. 2. tit. 13. form. 1. adnot. ad Decr. Communis quotidianæ n. 17.*
- 26. Nec debet Episcopus sibi reservare absolutionem eorum, qui non solvant locis piis id, quod ratione Administrationis, vel alia de causa debent, quia hi remediis juris cogeniti sunt. Sic S. C. Conc. in Casren. 3. Febr. 1635. lib. 15. Decr. p. 164. apud Monac. l. c. n. 18.
 - 27. Pœnitentiarii Cathedralium non possunt absolvere Pœnitentes a Casibus Episcopo reservatis; nisi ipsemet Episcopus talem specialem facultatem eis concesserit. Nec possunt facultatem sibi concessam aliis delegare. Neque possunt Pœnitentes a Censuris, & Casibus reservatis sibi concessis absolvere, non audita integra Confessione Sacramentali: Sic Sac. C. Conc. in Verb. 5. Jul. 1647. nam propositis in ea sequentibus dubiis:

I. An Canonicus Pœnitentiarius Ecclesiæ Cathedralis possit absolvere a Censuris, & Casibus, tam a Jure Episcopo reservatis, quam ab illis, quos Episcopus sibi reservavit?

II. An Pœnitentiarius dispensare possit tempore Quadragesimæ super estu ciborum cum infirmis, & cum aliis habentibus attestationem Medicorum absque speciali delegatione ab Episcopo concedenda?

III. An Pœnitentiarius facultatem, quam habet absolvendi Pœnitentes a Casibus sibi concessis, possit alteri Confessario delegare qui absolvat, prout idem Pœnitentiarius?

IV. An Pœnitentiarius possit absolvere Pœnitentes a Censuris & Casibus reservatis sibi concessis non audita integra Confessione Sacramentali, sed tantummodo ab ipsis Casibus reservatis, & pro aliis pœnitentes remittere ad alium Confessarium?

Sacra S. C. ad supradicta dubia respondit negative in omnibus; lib. 18. Decr. p. 349. apud Monac. l. c. n. 19.

A casibus reservatis, sive Summo Pontifici, sive Episcopo, sive Prælati Regularibus quinam, & a quibus absolvere possunt, vel non? Vide verb. Absolvere, Absolutio per tot.

Dicitur adde, quod urgente necessitate celebrandi, seu communicandi ad vitandum grave scandalum, & notam infamiam, non solum potest pœnitens ab inferiori Confessario absolvere directe a peccatis non reservatis, & indirecte a reservatis nullam habentibus adnexam Censuram reservatam, juxta dicta sub verb. Pœnitentiarius n. 35. & verb. Pœnitentiarius Sacramentum art. 2. num. 91. sed etiam id poterit in defectu Superioris, & Confessarii habentis ad id facultatem, quamvis peccata reservata adnexam habeant occultam Censuram reservatam, V. G. Censuram reservatam excommunicationis ob occultam Clerici percussione, & ipsi Confessarius inferior neque in tali necessitate possit eum absolvere a tali reservata Censura. Sic Layman lib. 5. tract. 6. cap. 12. num. 10. cum Henriquez, Suarez, Coninch. & aliis ibi citatis. La Croix post Busembaum lib. 6. part. 2. num. 1599. Sporer tom. 3. cap. 6. sect. 2. num. 753. Reiffenstuel Theolog. moral. tract. 14. dist. 9. quest. 2. num. 10. Diana part. 3. tract. 4. resolut. 104. part. 5. tract. 13. resolut. 10. Felix Potestas tom. 1. part. 4. num. 3123. Cardinal. de Lugo de Eucharist. disp. 14. sect. 5. num. 100. & 102. cum aliis ibi allegatis, Illung. tract. 6. disp. 6. quest. 7. art. 8. § 1. num. 137. Joan. de la Cruz de Excommunicat. art. 2. num. 6. Matthæus. Causela Confessarii lib. 1. cap. 33. num. 44. lib. 2. cap. 35. num. 24. & sequent. ac cap. 36. num. 9. & 10. & plurimi alii dicentes, quod sic absolutus in tali necessitate licet adhuc remaneat excommunicatus, possit licite celebrare aut communicare cum sic recte dispositus. Et ratio est, quia absolutio a peccatis, & infusio gratiæ potest per accidens haberi remanente Censura, cum gratia non sit incompatibilis cum ipsa Censura, ut si ex inculpabili ignorantia, aut inadvertentia pœnitens censuram non confiteatur; Vel Confessarius inferior Censuræ infusus, aut ignarus, aut ex oblivione, seu aliter, eum solum a peccatis absolvat; ergo etiam si in tali casu urgentis necessitatis celebrandi, aut communicandi pœnitens aliunde dispositus, in defectu Superioris, aut Confessarii potentis, scienter confiteatur Confessario inferiori impotenti absolvere a Censura reservata; quia pro tunc pœnitens facit quantum potest, & Lex Ecclesiastica Censuram imponens, non præsumitur obligare cum tanto detrimento. (a)

Quamvis enim regulariter, & per se loquendo non possit excommunicatus absolvi a peccatis nondum absolutus ab Excommunicatione, per accidens tamen in supradicta, & simili necessitate potest absolvi a peccatis nondum absolutus ab Excommunicatione reservata occulta. Et ratio est, quia sicuti Lex jejunii, & audiendi Missam non obligat, cum jejuniari, & Missa audiri non potest sine gravi damno, ita nec Lex quod absolutio excommunicationis occultæ præmittatur absoluti a peccatis obligat, quando, vel cum gravi scandalo, & nota infamiam obtinenda esset celebratio, seu communio, vel Missa celebranda, & Eucharistia percipienda foret sine absolutione Sacramentali; cum omnes istæ sint Leges Ecclesiasticæ, quæ non obligant cum tanto detrimento. Nec ipse pœnitens in tali necessitate potest prius etiam ab excom-

(a) Vide tamen Pontas, Ver. Casus reservati, Cap. XVIII.

municatione reservata occulta absolvi ab inferiori Confessario, cum ille carens potestate ordinaria, vel delegata, nequeat ex communi Doctorum sententia absolvere nec ab excommunicatione occulta reservata etiam in casu necessitatis, nisi necessitas sit extrema propter periculum mortis, in quo quivis simplex Sacerdos in defectu Confessarii approbati, juxta dicta sub verb. Absolutio art. 1. num. 43. & sequent. potest absolvere non solum a peccatis, sed etiam a Censuris quomodocumque reservatis a Concilio Tridentino. sess. 14. de Pœnitentiâ. cap. 7. Dicitur autem fuit notanter ab excommunicatione occulta, quia in nostro casu, si excommunicatio sit publica, absolutio ab ipsa debet precedere absolutionem a peccatis, & non potest in necessitate celebrandi, seu communicandi absolvi ab inferiori Confessario; quia scandalum non esset, si pœnitens publice excommunicatus non celebraret, aut non communicaret; sed potius si celebraret, aut communicaret.

33. Nec valet objicere, quod si hoc esset, excommunicatio non privaret usum, & perceptione Sacramentorum contra expressam prohibitionem in cap. cum illorum 22. & cap. si quem 59. de sententia excommunicationis. & similibus. Non valet, inquam, quia citati Sacri Canones, & alique similes privant utique usum, & perceptione Sacramentorum per se loquendo, per accidens autem, ut in supradictis casibus necessitatis urgentis, possunt illis non privare. Unde excommunicatus occultus in Confessione integre, & cum dolore, ac vero proposito se accusans, in illis casibus recipere Sacramentum, & gratiam, sed non perciperet de Indulgentiis; Extra vero casus urgentis necessitatis, nec celebrare, aut communicare, possit, sed remaneret sacris privatus sicut antea. Sic Joannes de la Cruz loc. cit. num. 6. Matthæus. cit. lib. 2. cap. 36. n. 10. & alii supracitati.

34. Nec valet etiam objicere, quod si pœnitens in tali urgente necessitate potest ab inferiori Confessario absolvi etiam a reservatis habentibus adnexam censuram reservatam, deberet etiam potest absolvi ab ipsa Censura reservata, sicuti potest absolvi pœnitens in extrema necessitate articuli mortis. Non valet, inquam, quia magna intervenit differentia inter utramque necessitatem; In extrema enim necessitate articuli, seu periculi mortis nulla remanet reservatio, adeo ut quilibet simplex Sacerdos, in defectu alterius jam approbati, possit tunc tamquam cum omnimoda facultate approbatus, absolvere pœnitentem a quibusvis peccatis, & Censuris quomodocumque reservatis, ut expresse statuit Concil. Tridentin. sess. 14. de Pœnitentiâ. cap. 7. Nec si convalescat, elapsa tali extrema necessitate, tenetur postea iterum confiteri, aut comparere coram Superiore pro nova absolutione imperanda, quia jam directe, & plene absolutus est ab omnibus peccatis, & Censuris quomodocumque reservatis; Et solum tenetur se sistere Superiori in casu quo fuerit irretitus Censura reservata, non ut iterum a Censura absolvat, cum jam in tali articulo fuerit pro foro interno ab ipsa directe, & plene absolutus, sed dumtaxat ut ipsius Superioris mandatis pareat, pœnitentiam, vel remedium ab ipso accipiat, & in foro externo satisfactionem exhibeat; ex cap. de cetero 11. cap. Ea noscitur 13. cap. Quod de his 26. cap. Quamvis 58. de sentent. excommunicat. & ex Bulla Cœnæ §. Ceterum, juxta dicta in verb. Absolutio art. 1. num. 53. 54. & 55. At vero in dicta urgente necessitate celebrandi, aut communicandi, remanet adhuc reservatio, ita ut pœnitens in ipsa a Confessario inferiori non absolvat a peccatis reservatis nisi indirecte, quatenus absolvit ratione concomitantiam cum peccatis non reservatis directe absolutis ex vi absolutionis directe cadentis super ipsa peccata non reservata, cum non possit unum peccatum sine alio remitti; nam gratia sanctificans omnia expellit, ut habetur ex Concilio Tridentino sess. 14. cap. 5. de Pœnitentiâ; & nullimode nec directe, nec indirecte remaneat absolutus a Censura reservata; ita ut ad differentiam absoluti in articulo mortis teneatur ipse se sistere Superiori, aut Confessario prædico necessaria facultate, ut ab ipso recipiat absolutionem directe a peccatis reservatis, a quibus fuit tantum indirecte a Confessario inferiori absolutus, & a Censuris reservatis, a quibus nullo modo fuit absolutus. Neque in tali urgente necessitate absolvi potest a simplici Sacerdote nondum ad Confessiones excipiendas approbato, sicuti potest absolvi pœnitens in extrema necessitate articuli, seu periculi mortis, ut docent Gobat tract. 7. num. 331. Palanus tract. 23. part. 15. §. 7. Sporer loc. cit. num. 353. & alii recte dicentes, quod id non permittit usus, & consuetudo Ecclesiæ; Non enim

in tali casu est par, nec tanta necessitas, ac in articulo mortis, cum in hoc articulo id solum permittat Ecclesia, & Tridentinum Concil. cit. sess. 14. de Pœnitentiâ cap. 7. Nec hac occasione aliquis peccat; quod evenire non potest extra dictum articulum, extra quem Concilium ipsum dicit, quod simplices Sacerdotes nihil possunt. Immo neque in ipso mortis articulo potest simplex Sacerdos absolvere, si adit Confessarius approbatus promptus ad confessionem moribundi excipiendam, ut dictum fuit sub verb. Absolutio art. 1. num. 51. & 52.

Pœnitens in extrema necessitate articuli, seu periculi mortis habens unicum casum reservatum, sine ullis aliis peccatis, sive mortalibus, sive venialibus, potest directe absolvi a simplici Sacerdote, seu Confessario inferiori sine ullo onere comparandi coram Superiore seu Delegato, si convalescat, nisi habeat adnexam Censuram reservatam juxta superius dicta. At vero in urgente necessitate celebrandi, seu communicandi, nec directe, nec indirecte potest absolvi a Confessario inferiori: Non directe, quia ad id facultatem non habet Confessarius inferior; Nec indirecte, quia nullum aliud habet, & confitetur peccatum non reservatum, ex cuius absolutionis vi per concomitantiam absolvat; Sed tunc debet sibi confulere, sicuti qui non habet copiam Confessarii, ut evadat in gratia per contritionem, sequens in præmissa confessione celebret, aut communicet. Suarez Disp. 30. sect. 3. Layman loc. cit. cap. 12. num. 11. Felix Potestas loc. cit. num. 3125. Sporer loc. cit. num. 757. & ipso teste alii modernissimi passim.

Consultius tamen est in tali casu ob difficultatem eliciendi actum contritionis; immo necessarium est, præsertim si velit pœnitens obtinere absolutionem indirectam ab ipso reservato, putans se non esse sufficienter de ipso contritum, confiteri simul cum ipso aliquod peccatum veniale, vel mortale jam antea confessum, ut sic a dicto Confessario inferiori absolvat directe ab illis, & ratione concomitantiam ex vi talis absolutionis, indirecte absolvat ab ipso peccato reservato, alioquin nulla adesset materia idonea absolutioni directe, nec consequenter indirecte; & aliunde adimpleret præceptum de præmittenda Confessione Communione, ad quod litem per accidens esset adstrictus etiam in tali casu, si putaret se non esse sufficienter contritum de ipso peccato reservato. Sic cum aliis Cardinalis de Lugo de Eucharistia disp. 14. sect. 5. num. 98. Gobat loc. cit. num. 381. Sporer loc. cit. num. 353. Matthæus. Causela Confessarii lib. 1. cap. 8. num. 11. & alii, cum semper tamen onere comparandi coram Superiore, seu Confessario ad id facultatem habente, ad obtinendam absolutionem directam, ut supra dictum est.

Qui confitetur alicui potenti directe absolvere a reservatis, & inculpabiliter obliviscitur alicuius reservati, potest postea a quovis Confessario directe absolvi ab illo reservato oblitto. Sic Covarruvias, Coninch. Ledelma, Navarrus, Reginald. Arriaga, Lessius, Tamburin. Lugo. Herincx, Gobat, Busembaum, & alii 20. graves Auctores cum Averia quest. 17. sect. 8. & Viva quest. 11. art. 4. & 6. alique consplices apud La Croix lib. 6. part. 2. num. 1449. & 1695. Felix Potestas tom. 1. part. 4. num. 3309. cum Maffrio, Poncio, Diana, & communiori Doctorum, Matthæus. Causela Confessarii lib. 1. cap. 8. num. 13. testans de communi, sicuti etiam tenet, & de communi testatur Cardinal. de Lugo de Pœnitentiâ disp. 20. sect. 7. num. 85. & sequent. Et ratio est, quia jam ablata est reservatio ob intentionem implicitam virtutalem, seu interpretativam tam pœnitentis, quam Confessarii, quia pœnitens dum petit absolvi, virtualiter petit in quantum indiget, & Confessarius intendit absolvere in quantum vi jurisdictionis potest, & pœnitens indiget, juxta clausulam, in quantum possum, & tu indiges. Atqui Confessarius potest a peccatis reservatis absolvere, & pœnitens indiget, ac absolvi vult ab omnibus peccatis, etiam reservatis, ergo tollitur omnis reservatio, etiam illius peccati inculpabiliter oblitto. Limitant tamen valde probabiliter Gabriel, Angelus, Silvester, Rotella, Bonacina, Dicastillo cum Suarez, Prapostito, & aliis in solo casu, quo absolvens intenderit eam reservationem tollere, quia, ut cum aliis dicit Dicastillo de Pœnitentiâ. dist. 11. num. 14. Non tollitur reservatio, si nulla fiat mentio reservatorum, nec adit positiva intentio illam tollendi; cum tunc non videatur satisfieri intentioni Superioris reservantis, quæ est, ut reservatum directe subjiciatur Clavibus, sicque ratione reservationis explicata, medicina convalescens imponatur ab illo, qui in reservata habet potestatem.

38 Poenitens, qui cum peccatis non reservatis habet casum reservatum a se ignoratum, & bona fide confitetur Confessario non habenti facultatem in reservata, nec percipienti illum casum esse reservatum, absolvitur a non reservatis directe, & indirecte a reservato; cum onere tamen, quod cognita reservatione talis casus, accedat ad Confessarium habentem facultatem, ut ab ipso absolvatur directe. Si autem nullum aliud peccatum habeat, & confiteatur solum ignoratum reservatum, tunc ab eo nec directe, nec indirecte remanet absolutus, ex defectu jurisdictionis Confessarii, & materiae poenitentis, super quam cadat absolutio directa; Et bona fides excusat quidem ipsum a Sacrilegio, non vero quin cognita reservatione teneatur illud confiteri Confessario habenti facultatem in reservata, juxta dicta supra n. 33. & 34.

39 Poenitens habens peccatum per se immediate reservatum sine adnexa Censura, quamvis invincibiliter ignoraverit esse reservatum, non potest absolvi a Confessario inferiori non habente facultatem in reservata: Bene vero potest ab ipso absolvi, si peccatum non ratione sui, sed solum sit reservatum ratione adnexae excommunicationis invincibiliter ignoratae. Sic communior, & verior Doctorum sententia, Et ratio differentiae est, quia reservatio non est poena poenitentis, sed restrictio jurisdictionis Confessarii ipsum immediate respiciens, ejusque manus totaliter ligans, itaque si peccator iactat peccatum esse reservatum, si non, semper sit Confessarii jurisdictionis restricta. Excommunicatione vero est poena immediate respiciens poenitentem, quae ab ignorante inculpabiliter non incurritur, textu expresso in cap. Si vero 4. de sententia excommunicat. cap. De animarum 2. de Constitutionibus in 6. l. Si ignorans 50. ff. Locati, cum similibus, adeoque quamvis committens tale peccatum reservatum ratione excommunicationis adnexae, coram Deo graviter peccet, tamen apud Ecclesiam non ligatur ipsa excommunicatione invincibiliter ignorata: cum ad ipsam incurramdam requiratur contumacia, quae non adest in invincibiliter ignorante ejusmodi peccaminosa actioni adnexam a Lege. Ecclesiastica excommunicationem.

40 Confessarius non habens facultatem in reservata dubitans post debitum examen, an peccatum a poenitente confessum sit reservatum, sive dubium sit juris, verb. grat. an sit Lex reservans tale peccatum; sive dubium sit facti, verb. grat. cum scitur quidem tale peccatum puta homicidium, abortum procuratum, adulterium, & hujusmodi, esse a Lege reservatum, sed dubitatur, an fuerit commissum, vel simpliciter vel secundum circumstantias, seu conditiones, quibus est reservatum, an revera sit homo occisus, an advertenter, & deliberate; an ex pharmaco praebito sit revera sequurus abortus; an femina cognita sit ligata, vel soluta, sit sanguinea, aut affinis, & hujusmodi; in utroque dicto dubio sive dubium sit positivum, cum scilicet adhibent rationes probabiles pro utraque parte, sive dubium sit negativum, cum videlicet pro neutra parte ad utrumque rationes probabiles, potest prudenter judicare in favorem poenitentis, quod tale peccatum non sit reservatum, & ipsum absolvere; Sic communis Doctorum in casu dubii positi, & satis communis in casu dubii negativi, teste Sporer loc. cit. num. 733. cum Henriquez, Suarez, Sanchez, Bonacina, Cardinal. de Lugo, Diana, Tamburin. aliisque ibi citatis. Felix Potestas tom. 1. part. 4. cap. 5. num. 3311. cum Mairio, Leandro, Ardekin, & aliis ibi allegatis. La Croix post Bulemb. lib. 6. part. 2. num. 1599. in fine. & num. 1604. cum aliis ibi citatis, Gobat tract. 7. num. 356. cum aliis ibi adductis. Et ratio est, quia res tam odiosa, ut reservatio, non est extendenda ad casus dubios, sed ad solos claros, & perspicuos, ac certe reservatos, argument. cap. Odia 15. d. Regul. jur. in 6. Tum quia semper in dubiis benigniora praeferenda sunt; L. Semper 56. ff. de Regul. juris, ac in re dubia benigniorem interpretationem sequi non minus justius, quam tutius est; L. ea quae 192. ff. eod. de Regul. jur. & in ambiguis rebus humaniorem sententiam sequi oportet; L. Si fuerit 10. ff. de rebus ambis.

41 Nec valet obijcere, quod Clemens VIII. anno 1601. die 9. Januarii. prohibuit absolutionem a casibus non solum clare, sed etiam dubie contentis in Bulla Coenae, adeoque &c. Non valet, inquam, quia idem Clemens moderavit illud suum primum Decretum per aliud editum die 29. Novemb. 1602. in quo ea de re omisit illas particulas clare, vel dubie contentis, quod confirmat nostram sententiam de certitudine requisita ad reservationem, ut cum multis tradit Gobat loc. cit. n. 357. La Croix loc. cit. num. 1604. Verricell. tract. 8. quae. 16. & Felix Potestas l. cit. n. 3313. testans de communi.

An autem si post confessionem ejusdem peccati dubii apud Confessarium carentem potestate in reservata, poenitens certo cognoscit suum peccatum revera fuisse reservatum, teneatur tunc recurrere ad habentem facultatem? Negant absolute Gobat loc. cit. num. 358. & alii apud ipsum, Mairius, Leander, & Sporer loc. cit. num. 714. & alii, quia, dicunt ipsi, absolutio non fuit data sub conditione: Nisi postea constet peccatum esse vere reservatum, sed absolute; atque tamquam sub eo dubio revera non reservatum, jam directe absolutum, & remissum fuit; Ex praesumpta enim voluntate superioris quamvis peccatum sit dubium, relinquatur jurisdictioni, cum non censeatur velle reservationem in dubio nisi exprimat. Affirmant autem absolute alii citati, & sequuti a Felice Potestate loc. cit. num. 3312. & si tale peccatum erat reservatum ratione sui, & non ratione Censurae adnexae tenet recte La Croix loc. cit. num. 1693. citans etiam Cardinal. de Lugo disp. 20. a num. 20. Et ratio est, quia sicuti in casu necessitatis, aut si quis bona fide per inadvertentiam fuisset ab inferiore absolutus, reservatio non esset sublata, sed teneretur poenitens elapsa necessitate, & cognito errore, recurrere ad Superiorem, ita & in hoc casu, sicuti dictum est supra num. 33. 34. & 35. & sub verb. Poenitentia Sacramentum art. 2. num. 129. de peccato confessio ut dubio, & postea agnito ut certo; Quae sententia affirmativa est in praxi tenenda, quamvis sit probabilis etiam prima opinio negativa, ut asserit la Croix loc. cit. num. 1693. allegatis Sa, Hurtad. Portel. Sporer, Gobat, Dicaill. & aliis: ac satis probabiliter dicit etiam cum aliis Cardinal. de Lugo l. cit. n. 22. & seq. Quia Superiore petit, obtinet licentiam, sive per se, sive per Confessarium, ut possit absolvi a reservatis, si post obtentam talem facultatem iterum committat alia peccata reservata; Si petitio, & concessio facultatis fuit ad certa reservata iam commissa: tali licentia non extenditur ad alia postea commissa, si vero fuit petita, & obtenta facultas generatim, ut possit absolvi a reservatis, tunc facultas extenditur, etiam ad posteriora reservata post obtentam facultatem commissa. Sic Lugo, Tamburin. Stoz. Dicaill. Gobat. Sporer citati, & sequuti a la Croix loco cit. num. 1692. ubi cum Sporer loc. cit. n. 765. subiungit, quod id verum est, etiam si poenitens ex confidentia illius gratiae sepius peccasset. Et universaliter docent Sanchez, Reginald. Lugo, Bonacina, Beja, Dicaill. Averta, Navarr. Suarez, Henriquez. Filluc, Boilius, Viva, cum ipso loc. cit. n. 1451. & 1692. Si quis ideo committat reservatum, quia jam est Jubilaeum, quia hoc peccatum specialiter non reservatur; In similibus tamen casibus, praesertim extra Jubilaeum, attende consideranda sunt verba petitionis, & concessionis, & iudicandum est juxta praesumptam mentem, & verba concedentis & non aliter.

Pueri ulum rationis habentes ante annos pubertatis, nempe ante annum 14. incurrunt casus reservatos. Card. de Lugo de Sacrament. Poenitent. disp. 20. num. 10. cum Homobono, Lazario, & Florano ibi citatis. Tamburin. tom. 2. p. 40. de casibus reservatis n. 5. Felix Potestas tom. 1. part. 4. numer. 3306. La Croix lib. 6. part. 2. n. 1691. Averta, & alii apud ipsum contra Paludanum, Grassium, & alios: Et ratio est, quia reservatio est medicina, quae aequae indigent impuberes, ac puberes, ipsique est valde utilis, ut a gravioribus peccatis deterreantur. Nulla autem dicti pueri impuberes incurrunt reservatas Censuras, ut tenent ultra citatos Doctores Fagundes, Sa. & alii allegati, & sequuti a Felice tom. 1. pag. 5. n. 4391. contra Azorium. Vasquez, & alios volentes, ipsos impuberes incurrere Censuras latas a jure, licet non incurrant latas ab homine. Et ratio nostra est, quia ex c. Pueri 1. & c. Referente 2. de delictis puerorum; pueri infra annum 14. simpliciter eximuntur a penis. Unde ubi Lex non distinguit, neque nos distinguere debemus cap. Quia circa 22. de privilegiis l. Non distinguemus 32. ff. de rebus arbitris, leg. Praesens 3. ff. de Offic. Praesidis, l. De praesidio 8. ff. de publiciana in rem actione. Tum quia in penis benignior est interpretatio facienda; c. In penis 40. de Regul. jur. in 6. c. Statutum 22. de electio. in 6. l. Factum 155. ff. de Regul. jur. l. cum quidam 19. ff. de liberis, & postumis. (a) So.

(a) In hoc articulo Auctor multa ex laxioribus Casuistis excerpit, quae ad Christianae Ethices normam nullo modo sustineri posse, Censores animadvertunt; quare quae a numer. praesertim; 1. usque ad 43. adducuntur, ea non sunt passim admittenda, sed si consulendi Auctores, qui rem ex actius tractarunt, ut Antoine, Franjoja &c.

45 Societates quaedam ex vi suorum privilegiorum non possunt ullo modo in quibusdam anni solemnitatibus eligere sibi Confessarium, a quo a casibus Episcopo reservatis. sine Episcopi licentia absolvantur, ut praeter decisiones Sacrae Congregationis ferunt litterae Benedicti XIV. incip. Pias Christianissimae relatae in Tract. de Synodo Dioc. lib. 5. §. 9. nov. edit.

46 Denique accedentes in fraudem ad aliam Diocesim, ut absolvantur a reservatis sine Diocesis absolvi non possunt, ex Bulla Clementis X. incip. Superna ibid.

47 Canonicus Poenitentiarius vi sui muneris nullam habet facultatem absolvendi peccata Episcopo reservata, ut a Sacra Congregatione Concilii decisum refertur ibid. §. 8.

48 Ad solum Romanum Pontificem, Episcopos, & Praelatos inferiores habentes jurisdictionem quasi Episcopalem, cum territorio separato pertinet reservatio casuum ex Doctrina Concil. Trident. & Decisionibus S. Congregationis. Ibid. §. 11.

49 Quamquam reservatio fieri potest extra Synodum, multa tamen suadent, ut potius in Synodo fiat; ideo praesertim, quia non desunt Theologi cum P. Roncaglia tenentes, leges ab Episcopo latas extra Synodum eo cessante cessare, cum ea tantummodo, quae in Synodo sunt ab Episcopo, legis plenam auctoritatem obtineat. Ibid. §. 3.

50 Actus mere interni, nec Summus Pontifex, nec Episcopi reservandos sibi unquam censuerunt. Ibid. cap. 5. §. 5.

51 Regulares non solum reservare prohibentur a crimina, quam quae in Decreto Clementis VIII. definitur, sed nec possunt alia ab iis diversa crimina illigare censura reservata, ut & firmat Bened. XIV. ex Decr. quodam Sac. Congregatione Episc. & Regular. Ibid. §. 5.

52 Alia, vide verb. Approbatio, verb. Confessarius, verb. Jubilaeum, verb. Moniales art. 3. a n. 9. & 23. & art. 5. n. 81. verb. Novitatus, verb. Praelatus Regularis, verb. Regulares.

Novae additiones ex aliena manu.

VIDE quae diximus in additione ad verb. Confessarius Artic. I.

RESIDENTIA, RESIDERE.

RESIDERE in Ecclesia, vel Praebenda nihil aliud est, & importat, quam commorari in loco Beneficii, & Ecclesiae in Divinis Officiis personaliter deservire; Sic in re communi per text. in c. Quia nonnulli 3. de Clericis non residentibus; ibi: Cum igitur Ecclesia, vel Ecclesiasticorum Ministerium committi debuerit, talis ad hoc persona quaeratur, quae residere in loco, & curam ejus per seipsum valeat exercere; cap. Relatum 4. eod. tit. ibi: Cum in Lateranensi Concilio statutum sit, ut persona tali Ecclesia, vel Beneficium Ecclesiasticum conferatur, quae residere in loco, & curam ejus per se valeat exercere; cap. Conquerente 6. eod. tit. ibi: Vel quod eadem Ecclesia non deserviat.

Ex quibus textibus clare patet, quod non sufficit commorari personaliter, & existeri in loco Beneficii, sed insuper requiritur, quod Beneficiarius personaliter deserviat Ecclesiae in Divinis Officiis. Unde Canonicus quamvis personaliter sit praesens in loco Ecclesiae Cathedralis, vel Collegiate, si nunquam accedat ad Chorum, & Capitulum, non censetur residere; text. expresso in cap. Consuetudinem unic. de Clericis non residentibus, in 6. ibi: Qualitercumque in Civitatibus, seu aliis locis, in quibus ipsa consistunt Ecclesiae, sint praesentes, & ibi Glossa communiter recepta verb. Praesentes, ubi sic expresse habet: Quid enim prodest praesentia in loco, ex quo divinis non adsunt, propter quae sunt Beneficia constituta?

Item ex dictis textibus manifeste patet, quod Beneficiarius debet per se ipsum personaliter praestare Ecclesiasticum Ministerium in loco Beneficii, & in Divinis Officiis ipsi Ecclesiae deservire. In Ecclesiasticis enim Beneficiis requirentibus residentiam locum non habet Regula 68. Juris in 6. Potest quis per aliam, quod potest facere per se ipsum, quia haec Regula patitur exceptionem, quoties electa est industria, & fides personae, cui aliquod committitur, ut patet in cap. Quoniam 43. §. Is autem de Officio Judicis Delegati, & cap. Is, cui 13. eod. in 6. Sic autem in Beneficiis Ecclesiasticis censetur electa industria, & fides personae ad per se ipsam personaliter residendum, & Ecclesiae in Divinis Officiis de-

serviendum; cap. Quia nonnulli 3. cap. Relatum 4. cap. Conquerentes 6. de Clericis non residentibus, & cap. unic. eod. in 6. cum similibus.

Residentia est duplex, una vera, & altera ficta. Residentia vera est illa, qua Beneficiarius vere, ac realiter praesens est in loco Beneficii, hujusque onera, seu Officia per semetipsum personaliter exercet. Residentia ficta est illa, qua Beneficiarius ex legitima causa absens habetur ex quadam Juris fictione pro praesenti saltem ad lucrandos fructus grossos; cap. De cetero 7. & cap. Ad audientiam 15. de Clericis non residentibus, ubi duo Canonici absentes in servitio Episcopi hac Juris fictione habentur praesentes, seu residentes. Vel etiam ad lucrandas distributiones quotidianas; cap. Consuetudinem unic. de Clericis non residentibus, in 6. ubi Canonici infirmitate, seu iusta, ac rationabili corporali necessitate aut evidenti Ecclesiae utilitate impediti, licet absentes, habentur hac Juris fictione praesentes, seu residentes; Concil. Tridentin. sess. 24. de reform. cap. 8. ubi statuit, quod Canonicus Poenitentiarius pro praesente in Choro censetur, dum audit Confessiones in Ecclesia; Qui dum Confessiones in Ecclesia audit, inter praesentes in Choro censetur. Et sic etiam Juris fictione censetur residere in suis Parochialibus Parochiis illi, qui ex legitima causa absentes deservunt suis Parochiis per idoneos Vicarios; cap. Embranda 30. §. Quis vero, de Praebend. Barboza lib. 3. Decretal. tit. 4. num. 9. Pirhing. ibid. num. 2. Reiffenstuel. ibid. numer. 7. & alii passim.

Sp. Cato Jure communi, omnia Beneficia requiruntur residentiam; Abbas in cit. cap. Extraparata 30. §. Qui vero numer. 30. asserens, quod Beneficium quantumcumque minimum de Jure communi requirit residentiam; Fagnan. in cap. Cum omnes 6. de Constit. num. 14. Reiffenstuel loc. cit. nu. 3. & alii communiter per text. in c. Ex parte 8. cap. Inter quatuor 10. de Clericis non residentibus. cap. Ad haec 13. de Praebend. ibi: Cum singula Officia in Ecclesiis assidue exigerent personarum, & concordant cap. Ex gestis 2. cap. Clericos 17. de Clericis non residentibus. cap. Super inordinata 35. de Praebend. cum similibus. Et quo ad Beneficia simplicia, id ipsum desumitur ex cap. Eleutherius 1. cap. Clericus 4. & cap. Clerici vero 5. dist. 91. cap. Si quis in Clerico vero 5. dist. 91. cap. Si quis in Clerico 29. caus. 17. q. 1. & cap. Conquerente 6. de Clericis non residentibus, in ejus summario sic expresse habetur: Qui non residet in Beneficio etiam modice estimationis, illo privatur.

Dicitur autem notanter Spectato Jure communi, quia ex generali consuetudine totius Ecclesiae Beneficia simplicia residentiam personalem non requirunt; Unde sic Beneficiati possunt per alios eisdem deservire, nisi Fundatores clare, & expresse se oppositum fraterine; Abbas in cap. Cum omnes 6. de Constitutionibus num. 1. Fagnan. ibid. num. 4. & seq. citans Rotam apud Cardin. Seraphin. decis. 639. num. 5. & alios, Felinus in cap. Dilectus 19. de Rescriptis num. 1. Vallensis lib. 3. Decretal. tit. 4. numer. 3. & 4. Reiffenstuel ibid. n. 9. Garcias de Beneficiis part. 3. cap. 2. n. 3. & 11. ac seq. Zerola part. 1. Praxis Episcopalis. vers. Beneficium §. Ad summum vers. Octava conclusio, allegans declarationem Sacrae Congregationis in haec verba: Obtinens Beneficium, quod sit simplex & sine cura animarum, & extra Ecclesiam Collegiatam, nec personalem residentiam ob aliam causam requirens, non tenetur in eo residere, sed ad inserviendum illi per alium, qui probatus sit ab Ordinario ubi notanda est illa Clausula: Nec personalem residentiam ob aliam causam requirens, quae clare demonstrat, quod licet, spectato Jure communi, seu potius generali consuetudine, Beneficia simplicia residentiam personalem non requirant; Si tamen Fundatores expresse obligaverint sic Beneficiarios ad residentiam personalem, vel talis obligatio legitime inducta esset ex statuto, vel consuetudine alicujus particularis Ecclesiae, sine ullo dubio tenerentur tales Beneficiati personaliter residere, & per semetipsum injuncta Ecclesiastica servitia praestare, prout, teste Garcia de Beneficiis part. 3. cap. 2. numer. 11. & 12. pluries resolvit Rota, & signanter in una Calaguritana Beneficii de Navarrete 10. Junii 1583. coram D. Pamphilo, & in una Casarugustana F. Nubum 4. Junii 1600. coram D. Corduba.

Episcopi, & Parochi tenentur ad residentiam personalem, non solum de Jure Ecclesiastico, seu Canonico, sed etiam de Jure Divino, & naturali; Colligitur a parte ex Concil. Trid. sess. 23. de reformat. capit. 1. quod tamen soluit explicite definire tamquam Dogma Fidei; Vice verb. Episcopus art. 3.

art. 1. num. 1. & 2. & verb. *Parochus art. 2. a num. 1. ad 4.* ubi affirmatur ad id Jura, & Doctores. Quoad residentiam vero Episcoporum attendenda nunc est novissima Constitutio Bened. XIV. felix recordationis, quae incipit *Ad universae Christianae Republicae statum*, in qua inter alia summe providus Pontifex assignat absentiae causas, & tempora a Conc. Trid. permissa, Canonica, & Pontificia statuta ad id confirmat, & innovat. Item poenas in contravenientes, addita poena privationis Indulgentiarum competentium Assistentibus solo Pontificio. Congregationem super Residentia, ejusque sessiones in ulum reducit. Singulis absentiae causis opportuna Rescripta comparat. An, & quatenus permittendum Episcopo, ut a dioecesi ablit causa litis? Quid ratione infirmitatis extra Dioecesim contracta? Quid ad convalescendum ex morbo in Dioecesi contracto? Quid ratione aeris insalubris? Quid pro celebrandis Conciliis in Assemblies & Dietis? Quid pro contrahendis processibus Apostolicis in causis Canonizationum? assignat. Praesertim de praesentibus observantia, & de onere denunciandi non residentes, imponit. Speciale ad id commissioem Nuncio Apostolico Neapoli commoranti injungit. Ac tandem etiam S. R. E. Cardinales praemissis Legibus comprehensos expressis declarat.

8 Beneficia non curata, ut sunt Canonicatus, & hujusmodi, obtinentes tenentur ad residentiam solo Jure Ecclesiastico, seu Canonico, atque ex primava Fundatorum dispositione per Sacros Canones approbata; Ragnan. in cap. *Extirpanda* 30. §. *Qui vero, de Praebend.* num. 23. Pirhing. lib. 3. *Decretal.* tit. 4. num. 16. Reiffenstuel *ibid.* num. 14. Vallentis *ibid.* num. 2. Zoelius *ibid.* num. 2. & alii communiter; Beneficia enim non curata sunt solummodo ab Ecclesia instituta propter cultum Divinum, & non propter Curam animarum; Unde in istis non urget ratio, quae urget in Beneficiis Curatis.

9 Quo autem ad ea, quae concernunt Canonicorum residentiam, & quibus poenis subjaceant non residendo? Vide verb. *Canonicus art. 5. per tot.*

10 Quoad ea, quae concernunt Episcoporum residentiam, & quibus poenis subjaceant non residendo? Vide verb. *Episcopus art. 3. a num. 1. ad num. 39.*

11 Quo ad ea, quae concernunt Parochorum residentiam, & quibus poenis subjaceant non residendo? Vide verb. *Parochus art. 2. a num. 1. ad 56.*

12 Obtinentes Beneficia simplicia residentiam personalem requirentia, vel ex expressa Fundatorum dispositione, vel ex dotatione, vel ex statuto, aut legitima consuetudine alicujus particularis Ecclesiae, tenentur per seipsum injuncta sibi Ecclesiastica servitia, & onera fideliter praestare, & personaliter residere; Et si contumaciter id non praesent, cum de ipsis Concil. Trid. aliquid speciale non constituerit, procedendum est contra ipsos conformiter ad dispositionem Juris communis, in cap. *Conquerente* 6. cap. *Ex parte vestra* 8. cap. *Inter quatuor* 10. & c. *Clerici* 17. de *Clericis non residentibus*.

13 Episcopi residere tenentur in suis Dioecesibus, a quibus non licet ipsis quotannis abesse tribus mensibus sine justa causa; Sic novissime statuit Benedictus XIV. Constit. incipientem *Ubi primum*.

14 Residentia in Dioecesibus Episcopis enixe commendatur; Bened. XIV. tom. 1. Constit. 2. incip. *Ubi primum* §. 4. & Constit. 140. incip. *Gravissimum* §. 13. Residentia in propriis Dioecesibus inculcatur Episcopis Hiberniae; Idem Constit. 26. incip. *Grave & permolestum* Residentia, non mere materialis, sine vigilantia, ac Pastoralis sollicitudine regendi, & pacendi suas oves commendatur Episcopis, sed residentia vere formalis verbum Dei voce, & exemplo disseminando, a semita justitiae desidentes revocando, periclitantibus operi, & auxilium deferendo, adversus lupos rapaces, qui in vestimentis ovium saepe intrant Ovilem, ut rapiant, & macent, sedulo invigilando, fortiterque se opponendo. Nec sufficit praedicta, aliaque munia Pastoralia per Vicarios, & Subditos praestare, ut tradit zelantissimus Pontifex *ibid.* recte advertens, & serio mœnens, quod unicuique Episcoporum singularim ab Oraculo Divino districtè denunciatur: *Attendite vobis, & universo Gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit regere Ecclesiam Dei, quam acquisivistis sanguine suo.* Ipsi igitur Episcopis, non alteri pacendi oves praecipuum datum est. Ipsimet spiritualis animarum talus in nuntur, & ipsi illam susceperunt, de ipsis strictissimam rationem redditur, cum aliquando sanguinem illarum de manibus suis requirit districtus Judex. Haec, & multa alia scitu, &

observatu dignissima summe vigilans zelantissimus Pontifex *ibid.*

Super dicta Episcoporum residentia invigilare jubentur 18 Nuntii Apostolici, & singuli Episcopi; Idem tom. 2. Constit. 18. incip. *Ad universae*, in qua iterum praecipit Episcopis dictam residentiam, ac Congregationem peculiarem super residentia Episcoporum jam ab Urbano VIII. in Urbe institutam, restaurat, eique certam agendi methodum ad id praecipit, & ad praevendos abusus assignat quid praecipitur Episcopis postulantis licentiam abeundi a propriis Ecclesiis causa insalubritatis aeris, & quid postulantis dictam licentiam aliis de causis, & qua forma, ac quibus cautelis concedi eis debeat, mandans, quod Episcopi residentes denunciare teneantur alios Episcopos non residentes.

Residere debent Parochi, alique animarum Pastores inter 19 suas oves; Sed non residentia sint obstricti jure naturali, ac Divino, an Ecclesiastico, adhuc controvertitur: Benedicto XIV. de *Synodo Dioecesa* libro 7. cap. 1. num. 2. Quod neque a Concilio Tridentino definitum est: Idem *ibid.* n. 3. 20 Licet post illud communior sententia sit, eos teneri jure naturali, ac Divino; Idem *ibid.* n. 6. Residentia non satisfacta, qui corpore praesens, animo absens, ovium curam negligit; Bene vero contembitur residentia praecipuum adimplere, qui etsi a suis ovibus corpus aliquando subducatur, animo tamen istem adest, & finem obtinet illas pacendi, & regendi, ad quem localis Pastoris praesentia dirigitur; Idem *ibid.* num. 4.

Nova additiones ex aliena manu.

Notabilis est divisio residentiae in praesentiam, & causativam. Illa adimpleri nequit per alium, obligatque sub poena amissionis Beneficii, haec vero potest per alium adimpleri, solumque sub poena amissionis fructuum obligat; Ragnan. in comment. ad *Regul. Cancellar. Regul.* §. 8. num. 12. Rot. in *Monasterien. Parochialis* 16. Februarii 1743. §. 5. cor. *Illustrissimo Migazzi.*

Residentia praesentia non debet necessario esse continua, sed potest esse & discontinua. Dummodo enim non residentia poena amissionis Beneficii sit imposita, residentia dicenda est praesentia, sive sit continua, sive sit discontinua; *Leuren. in For. Benefic. part. 1. sect. 3. cap. 1. quest. 364. per tot. Garz. de Benefic. part. 11. cap. 5. num. 90. Loter. de re Benefic. lib. 3. cap. 27. num. 3. optime Rot. in dict. Monasterium Parochialis* 16. Februarii 1743. §. 5. & sequent. coram *Illustrissimo Migazzi.*

Ex quibus dignosci possit, utrum Beneficio imposita sit residentia praesentia, an residentia causativa, & recte tradit Ragnan. in comment. ad *Regul. Cancellar. dict. Regul.* §. 8. a num. 16. ad *plur. sequent.* ubi illud notabile, quod poena amissionis fructuum a Fundatore expressa in dubio tantum inducit residentiam causativam, non item si aliunde constat voluisse eum residentiam praesentem Beneficio subijcere. Confer etiam Rotam in *Vicen. Beneficii* 5. Julii 1751. §. 11. & *plur. sequent. cor. Reverendiss. Cortada.*

Impetratio Beneficii, quod sit obnoxium oneri residentiae causativae, valida est, vel si nihil dictum sit de residentia, vel si negatum sit habere ipsum onus residentiae; *Rota in Faven. Beneficii* 29. April. 1735. §. 8. cor. *bon. mem. Perlati, in Caseraugustana Beneficii* 28. Junii 1745. §. 7. cor. *Reverendiss. Molino, & in dict. Vicen. Beneficii* 5. Julii 1751. §. 12. cor. *Reverendiss. Cortada.*

Insigne est discrimen, quod intercedit residentiam praesentiam a Jure impositam inter, & residentiam praesentiam praescriptam ab Homine. In illa contra non residentes procedendum est modo ab ipso jure praescripto. In hac vero servandus haud est modus ille, sed qui per aliquod tempus non resederunt, privari Beneficiis possunt; *Hericourt oper. posthum. tom. 1. consult. 33. per tot. & singulenter §. A Pegard.*

RESIGNATIO, SEU RENUNCIATIO BENEFICIORUM, ET PERMUTATIO EORUM.

Resignatio, seu Renunciatio Beneficii est spontanea Beneficii Ecclesiastici dimissio facta coram legitimo Superiore eam acceptante; *Est in re communis.* Verba *Resignatio,*

Resignatio, & Cessio inter se confunduntur, & unum pro alio passim sumitur, ut notant Flaminius Parisius de Resignat. Benefic. lib. 1. q. 1. num. 70. Pirhing. lib. 1. Decretal. tit. 9. numer. 1. Barbosa Juris Ecclesiastic. univers. lib. 3. cap. 13. numer. 3. & alii communiter per text. in cap. Super hoc 5. cap. Quod in dubiis 7. cap. Nisi cum pridem 10. §. 1. de Renunciatio, cap. Ex litteris 10. de excessib. Prelator. cap. Susceptum 6. de Rescriptis in 6. & cap. 1. de Renunciatio in 6.

Resignatio Beneficii, alia est tacita, & alia expressa; *Communis.* Resignatio tacita est illa, quae absque nullo verbo, vel Scriptura fit facto aliquo Resignationem significante vel ex dispositione Juris eam importante; Qui enim facit aliquid, quo posito, ex ipsius Juris dispositione Beneficium amittitur, seu retineri nequit, eidem tacite, seu ipso facto renunciare censetur, quamvis nec verbo, nec scriptura id exprimat. Sic Rebuffus in *praxi Benefic. tit. de tacita Renunciatio numer. 2.* Parisius de *Resignatione Benefic. lib. 1. quest. 1. num. 9. & seq. Tholosan. in Institut. res. benefic. cap. 28. num. 4. Azorius part. 2. Institut. moral. lib. 7. cap. 19. quest. 1. Pirhing. l. 1. Decretal. tit. 9. num. 2. Reiffenstuel *ibid.* num. 8. & seq. & alii passim.*

Hujus tacitae Resignationis varia a supracitatis Doctores afferunt exempla. I. Tacite renunciare censetur priori Beneficio, qui aliud recipit cum illo incompatibili; cap. *De multa* 28. de *Praebend. & Extravagant. Execrabilis*, eodem inter communes. II. Tacite renunciare censetur Beneficio Clericus in Minoribus constitutus Matrimonium contrahens, cum Beneficium Ecclesiasticum statim ipso Jure vacet; cap. 1. & 3. de *Cleric. conjugat.* III. Tacite renunciare censetur Beneficio Clericus Religionem solemniter professus; cap. *Beneficium* 4. de *Regularibus* in 6. IV. Tacite renunciare censetur Beneficio Clericus, qui sit Miles, vel Jocolator, quia talis censetur Beneficium suum habere pro derelicto, juxta Glossam in cap. *Ultimo verbo, Redierint, de Cleric. non resident.*

Tacita autem Resignatio adhuc magis proprie intervenire censetur, quando Jura non inducunt vacationem Beneficii, sed solum ex facto Beneficium apto, & ordinato ad renunciandum praesunt hujus voluntatem illud dimittendi. Sic Barbo *Juris Ecclesiastic. univers. lib. 3. num. 40. & sequent.* cum aliis ibi citatis, ubi assignat differentiam inter hanc tacitam Resignationem, & aliam supradictam, quae potius est privatio, quam tacita Resignatio; Et talis tacitae Resignationis adducit duo exempla: Primum quod habetur in cap. *Ex transmissa* 3. de *Renunciatio*, ubi Clericus repetens bona, quae Ecclesiae suae contulerat, ex tali repetitione censetur praedictam Ecclesiam voluisse dimittere, quam proinde repetere non potest; Secundum exemplum in cap. *Ex ore* 3. de *his, quae sunt a majori parte Cap.* ubi litigans super quadam Praepositura, ex eo quod Colligatori suo reverentiam alias Praeposito debitam exhibuerit, Juri suo renunciante dignoscitur, quia utroque casu ex parte Beneficium intervenit factum aptum, & ordinatum ad renunciandum, ex quo Lex, seu Jus talem praesumptionem elicere potuit, & ideo, si non intervenisset, cessabat omnis Resignationis praesumptio, Sic etiam Pirhing. *loc. cit. num. 3.* Reiffenstuel *loc. cit. num. 10. & alii.*

Resignatio expressa Beneficii est illa, quae fit expressis verbis, aut scriptis voluntatem resignandi aperte declarandis coram legitimo Superiore eam acceptante. *Communis.*

Resignatio expressa est duplex, una pura, seu duplex, & alia conditionalis. *Communis.* Resignatio pura est illa, quae fit sine ulla conditio ne, modo, aut pacto, ut quando quis pure, absolute, & simpliciter dimittit Beneficium in manibus legitimi Superioris, ita ut is possit illud tamquam vacans conferre, cui voluerit; cap. *Ex transmissa* 3. de *Renunciatio*, cap. *Sollicite* 2. & cap. *Accepta* 3. de *restitutione*

Resignatio conditionalis est illa, quae fit sub certa conditione, pacto, vel modo. *Communis.*

Resignatio conditionalis fieri solet quinque modis. I. Cum quis resignat Beneficium sub hac conditione, ut conferatur certa determinatae pertone, & non aliter. Et haec dicitur *Resignatio in favorem tertii.* II. Cum quis resignat quidem Beneficium ad alterum transferendum, sed sub conditione, seu reservatione, quod fructus ex toto, vel ex parte sibi quotannis solvantur; Et haec dicitur *Resignatio sub Pensione.* III. Cum quis resignat Beneficium sub conditione, & reservatione regressus, ut si Resignatarius praemortuatur, possit ipse Resignans ad Beneficium redire. Et haec dicitur *Resignatio cum regressu.* IV. Cum quis resignat Beneficium sub conditione, & reservatione ingressus, seu accessus, ut si Beneficium conferatur puero, qui ante captam possessionem illud cedat alteri sub pacto, ut post aboluta studia propria auctoritate ipsum recipere possit; Et haec dicitur *Resignatio cum ingressu, vel accessu.* V. Cum quis Beneficium resignat sub conditione, ut alterius Beneficium simile, vel dissimile sibi conferatur; tunc enim unum Beneficium suum cum alterius Beneficio commutat, & uterque suo se abdicat, ut alterius Beneficium acquirat. Et haec dicitur *Resignatio cum permutatione.*

Quilibet Clericus Beneficiarius potest, regulariter loquendo ex justa causa renunciare Beneficia sibi quaesita in manibus legitimi Superioris. *Communis*, per text. in cap. *Admonet* 4. cap. *Nisi cum pridem* 10. de *Renunciatio*, cap. *Quoniam* 1. eod. in 6. cum similibus.

Et hoc procedit non solum in Beneficiis privatis, & Clericis inferioribus, sed etiam in majoribus, & maximis, ut Episcopis, & Cardinalibus, & Summo Pontifice, cum etiam hic possit libere Papam renunciare, ut expresse statutum habetur in cap. *Quoniam* 1. de *renunciatio* in 6. ibi: *Omnium concordia consilio, & assensu auctoritate Apostolica statuit, & decrevit, Romanum Pontificem posse libere resignare;* uti de facto libere resignavit S. Coelestinus Papa V. cujus Renunciatio seu Resignationis formulam tradit Carillus in *suis Annalib. Chronol.* l. 4. anno 1294. fol. 373. Et ex ipso Barbo *Juris Ecclesiastic. univers. l. 2. n. 213.* his verbis: *Ego Coelestinus Papa V. motus ex legitimis causis, id est, causa humilitatis & melioris vitae, & conscientia illa, & debilitate Corporis, defectu scientiae, & malignitate populi, & infirmitate personae, & ut praeterite consolationis vitae possim reparare quietem, sponte, ac libere cedo Papatum, & expresse renuncio loco, & Dignitati, Oneri, & honori, dans plenam, & liberam facultatem, ex nunc Sacro Catholici Cardinalium eligendi, & providendi dumtaxat Canonice Universali Ecclesiae de Pa, store.*

Non possunt tamen resignare Beneficia Clerici intrusi, & alii similes non habentes canonicum Titulum: Ili enim cum non habeant legitimam possessionem Beneficiorum, nequeunt illa resignare. Nec juvat, quod illa diu pacifice possederint, quia longa possessio illegitima, & in iusta non justificat Titulum alias invalidum; cap. *Dilecto* 35. de *Praebend. cap. Possessor* 2. & cap. *Sine possessione* 3. de *Regul. Juris* in 5. Pirhing. l. 1. *Decretal. tit. 9. n. 36.* Reiffenstuel *ibid.* n. 49. & alii passim.

Item Beneficia resignare non possunt Clerici, qui valide Matrimonium contraxerunt, quia per contractum Matrimonium Beneficia Ecclesiastica ipso Jure vacant, cap. 1. & 3. de *Cleric. conjugat.*

Item Beneficia resignare non possunt Clerici, qui Religionem aliquam approbatam solemniter professi sunt, quia per Professionem Religiosam Beneficia statim ipso Jure vacant; c. *Beneficium* 4. de *Regularibus* in 6.

Item Clerici qui ad secundum Beneficium cum priore incompatible promoti sunt, prius resignare non possunt, quia per ademptionem secundi Beneficii ipso Jure vacat primum c. *De multa* 28. de *Praebend. Extravagant. Execrabilis* eod. inter communes; Concil. Trid. sess. 7. de *reform. cap. 4.*

Item Beneficia resignare non possunt Clerici criminosi, qui ob crimen commissum ipso Jure privati exsunt Beneficiis praehabitis, ut sunt Simoniaci. *Extravagant. Cum detestabile, de Simonia inter communes.* Falsificatores Litterarum Apostolicarum, cap. *Ad falsariorum* 7. de *Crimine falsi*, & hujusmodi.

Item resignare non possunt Clerici Beneficia illa, ad quorum Titulum fuerunt ad Sacros Ordines promoti, nisi facta mentione, quod ad illorum Titulum fuerunt Sacris Ordinibus initiati, neque talis Resignatio admitti potest, nisi constiterit, quod aliunde commode vivere possint, alias facta Resignatio erit nulla. Concil. Trid. sess. 21. de *reform. c. 2. S. Pius V. Constit. 58. incip. Quarta Ecclesia.*

Item resignare non possunt Beneficia Clerici infirmi intra 20 dies ante suam mortem; sic *Regula* 19. *Cancellariae*, quae inscribitur *Regula de viginti*, quae ita: *Item voluit, quod si quis in infirmitate constitutus resignaverit, sive in Romana Curia, sive extra illam, aliquod Beneficium, simpliciter, sive ex causa permutationis, vel alias dimiserit aut illius Commendationem, seu ipsius Beneficii unionis dissolutioni consenserit, etiam, vigore supplicationis, dum esset sanus, signata, & postea infra viginti dies a die per ipsum Resignantem praestanda consensum computandos, de ipsa infirmitate decesserit, & ipsum*

ipsum Beneficium quavis auctoritate conferatur per Resignationem sic factum, Collatio hujusmodi sit nulla ipsamque Beneficium nihilominus per obitum censetur vacare.

21 Imo hæc Regula de viginti locum habet etiam in illis, qui dum sani erant, resignaverunt & postea casu quodam, aut superveniente morbo inopinatio intra viginti dies decesserunt; Cochier ad Regulam 19. Cancellaria de viginti num. 16. vers. Itaque frustra; id probans ex verbis dictæ Regulæ. ibi: Etiam vigore supplicationis, dum esset sanus, signata, Parisius lib. 12. de Resignat. Benefic. q. 6. num. 7. testans de communi, ita hodie communiter hanc Regulam practicari, Vivianus de Jurispatronatus l. 13. cap. 10. num. 86. Rota apud Bichium decis. 164. num. 14. & alia Rota in una Leodiensis Beneficii 25. Maji 1640. coram Cerro dec. 11. num. 10. asserens ita declarasse Clementem VIII.

22 Beneficia Jurispatronatus, sive Patroni sint Laici, sive Clerici, neque ut resignari ad favorem tertii, neque permutari sine consensu Patronorum; arg. c. Monasterium 33. causa 16. q. 7. Rota pars. 1. recent. decis. 427. num. 1. Gonzal. ad Regul. 8. Cancell. glossa 18. a num. 2. & glossa 47. numer. 20. Gratian. disceptat. forens. tom. 5. cap. 835. Barboia l. 3. Juris Ecclesiast. univers. cap. 15. num. 142. cum pluribus ibi citatis; Pirhing. loc. cit. num. 13. Reiffenstuel loc. cit. numer. 61. Parisius l. 2. q. 4. num. 4. & l. 7. q. 15. numer. 8. & alii passim; Ipsorum enim Patronorum interest, ne, ipsis neglectis, aliqui insituantur in Beneficiis, forte ipsis infensis, aut inimici.

23 Item Beneficia electiva resignari non possunt in favorem alterius, neque permutari sine consensu illorum, qui Jus habent eligendi; Cardinal. in Clementin. unic. numer. 18. de renunciat. Flamin. l. 8. q. 10. num. 11. Vivian. in praxi Jurispatronat. lib. 13. capit. 10. num. 28. Garcias part. 11. de Beneficiis capit. 4. num. 72. Barboia loc. cit. num. 145. Reiffenstuel loc. cit. num. 61. Pirhing. loc. cit. num. 13. & ipso teste alii communiter.

24 Talis autem Resignatio, vel Permutatio sine consensu Patronorum, vel Jus eligendi habentium facta, non est ipso Jure irrita, sed irritanda solum ad ipsorum contradictionem, & instantiam; & si eorum consensus post Resignationem superveniat, erit valida, arg. cap. Quod sicut 28. de election. cap. Cum nos 3. De his, que sunt a Prelatis, cum similibus, Lessius l. 1. de Just. & Jur. cap. 34. num. 193. & 198. Azorius part. 1. lib. 7. cap. 25. q. 4. Reiffenstuel loc. cit. n. 61. Pirhing. loc. cit. num. 13. & Communis aliorum.

25 Item resignari nequeunt, lite pendente, Beneficia litigiosa, quia talis Resignatio præsumitur fieri in fraudem Colligantis; arg. cap. 1. de alienatione iudicii mutandi causa facta, & cap. 2. de lite pendente, in 6. Generaliter enim loquendo alienationi litigiosæ, dum lis pendet, fieri prohibetur, & facta non tenet, ut expresse habetur ex toto tit. ff. & Cod. de Litigiosis, Barboia l. cit. n. 147. Parisius citat lib. 2. q. 3. n. 1. Azorius cit. cap. 25. q. 3. Pirhing. loc. citat num. 14. Reiffenstuel loc. cit. n. 55. & alii communiter.

26 Item Beneficia unita resignari non possunt, etiam antequam unio forciatur effectum, Sic si Beneficium a Petro possessum uniatu alicui Ecclesiæ, Monasterio, vel Seminario, ut possit illius Beneficium resignare in alicujus favorem. Communis, per text. in Concil. Trid. sess. 12. de reformation. cap. 5. in fine, ibi: Quæ uniones etiam non possunt, revocari, nec quoquo modo infringi vigore censualium, que provisionis, etiam ex causa Resignationis, aut derogationis, aut suspensionis, & feil. 23. cap. 18. circa medium, ibi: Nec per Resignationem ipsorum Beneficiorum uniones, & applicationes suspendi, vel ullo modo impediri possunt.

27 In Curia Romana non admittuntur Resignationes Parochialium ad favorem tertii, præsertim cum reservatione Pensionis ipsi Resignanti, vel alteri a Resignatio præstanta, nisi exprimat per quantum tempus possederit per quinque annos, vel circa, aut saltem tres, quamvis antea requirerent septem, vel sex: Garcias de Beneficiis part. 11. cap. 3. num. 47. Isidorus Molconius in tract. de Majest. Militant. Eccles. lib. 1. part. 3. cap. 2. rub. de Benefic. fol. 451. Reiffenstuel loc. cit. num. 63. Proser. de August. in addit. ad Quaranta in Summ. Bul. tit. Resignat. Benefic. ult. vers. Pyr. Corrad. Prax. Benefic. lib. 5. cap. 1. num. 14. ubi testatur hunc usum, seu Stylum Datarie Apostolicæ exordium habuisse a Gregorio XIV. qui sic servari mandavit, ex eo quod Innocentius IX, id antea statuerat, nempe ut accipiens

Beneficium Curatum, vel simile non possit illud renunciare ad favorem tertii ante triennium.

Prædicta tamen praxis procedit solum in Resignationibus, 28 quæ sunt in Curia Romana in manibus Papæ, non autem in illis, quæ pure, seu absque Retentione Pensionis sunt in manibus Ordinarii; De his enim Gregorius XIV. nihil de novo itavit. Unde pure, & libere, & absque ullo onere possunt similes Resignationes fieri in manibus Ordinarii etiam ante annum possessionis; Pyr. Corrad. loc. cit. num. 20. Reiffenstuel loc. cit. num. 65. Parisius lib. 3. q. 2. per tot., & alii.

Quamvis jultæ, & legitimæ causæ, ob quæ potest fieri 29 Beneficiorum Resignatio, generatim ad duas reduci possunt, scilicet ad utilitatem Ecclesiæ, & salutem propriam, ut dicitur in Cap. Quidam 12. de Resignatione, & notantur Barboia loc. cit. num. 89. Pirhing. loc. cit. num. 40. & alii; tamen Innocentius III. in Cap. Nisi cum pridem 10. de renunciacione lex assignat, ob quas potest Episcopus resignare Episcopatum, quæ omnes continentur in his duobus versiculis ibidem in Summario allegatis.

Debilis, Ignarus, Male conscius, Irregularis. Quæ mala plebs odit, Dans scandala, cedere possit. Prima igitur causa designata per ly *Debilis* est Debilitas, seu infirmitas Corporis, ob quam redditur quis impotens ad exequendum suum Officium. Secunda designata per ly *Ignarus* est Ignorantia, seu defectus scientiæ necessariæ ad sui Officii executionem. Tertia designata per ly *Male conscius*, est Conscientia criminis, non quidem cujuslibet, sed illius dumtaxat, quod post peractam poenitentiam impedit executionem sui Officii, ex quo irroget infamiam, homicidium, & hujusmodi. Quarta designata per ly *Irregularis*, est Irregularitas Personæ. Quinta designata per ly *Quæ mala plebs odit*, est malicia plebis ita moribus, & personæ ipsius Prælati adversariæ, ut in ea quidquam amplius proficere non valeat. Sexta designata per ly *Dans scandala*, est grave scandalum, quod aliter sedari non potest. Sic cit. cit. cap. Nisi cum pridem 10. de renunciat. & ibi Glossa, & Doctores communiter.

Causæ autem, propter quas possunt Episcopi, & alii facultatem habentes simplices Beneficiorum Resignationes recipere, & admittere, assignantur a S. Pio V. in sua Constitutione 58. incip. Quanta Ecclesiæ §. 3. his verbis: Poit hac, Episcopi, & alii facultatem habentes eorum dumtaxat, renunciaciones recipere, & admittere possunt, qui aut se non consecuti, aut valetudinarii, aut corpore impediti, vel vitiani, aut crimini obnoxii, censurisque Ecclesiasticis irretiti, aut non debeant Ecclesiæ, vel Beneficio innere, seu qui unum aliud, vel plura Beneficia obtinuerint, vel quos ad aliud contingerit promoveri, Religionem quoque ingrediendi, vel Matrimonium contracturi, si statim postea id re ipsa exequantur. Denique cum quis ex aliis casibus acciderit, qui in Constitutione felicis recordationis Innocentii Papæ III. de dimittendis Cathedralibus Ecclesiis edita continentur, qui etiam ob capitales inimicitias nequeunt, vel non audent in loco Beneficii residere securi, sed neque horum ullus Sacro Ordini mancipatus, nisi Religionem ingressurus valeat ullo modo Beneficium vel Officium Ecclesiasticum resignare, nisi aliunde ei sit, quo in vita possit commode sustentari.

Hinc ubi dicta S. Pii V. Constitutio est uti recepta, si 32 Resignatio ab Ordinariis admittatur absque ulla ex assignatis causis, est nulla; quia ibi ponitur decretum irritans; Pirhing loc. cit. num. 56. in fine, Parisius lib. 5. q. 6. num. 223. & seq. Azorius part. 2. lib. 7. cap. 19. quest. 5. Leurentius in Foro Beneficiali part. 3. quest. 415. & alii. Sed testatur Zipæus in Analysisi de renunciacione num. 1. non esse ubique uti receptam; & non esse in usu Hispaniæ asserit Garcias de Benefic. part. 11. cap. 3. num. 270. & utrum in Germania ediderit Card. de Luca de Benefic. dist. 65. per tot.

Facta Resignatione pura, & a legitimo Superiore admiffa, 33 non est amplius locus poenitentia; sed Resignans potest compelli etiam in vitus ad dimittendam possessionem Beneficii Resignati. Communis, textu expresse in cap. Quidam 12. de renunciacione.

Dicitur autem notanter: Et a legitimo Superiore admiffa, 34 quia ante eius admissionem, & ratificationem potest Resignans mutare voluntatem, & revocare Resignationem; Tunc enim res adhuc integra existit, & sic est locus poenitentia.

nitentia, arg. Cap. Leffa 14. de renunciacione, & cap. In casibus 30. §. Quia vero, de election. leg. si pecuniam, §. 1. ff. de condit. caus. dat. Unde si Resignans constituit Procuratorem ad faciendam Resignationem Beneficii coram legitimo Superiore, re adhuc integra, potest poenitere, & mandatum Procuratorium revocare; Clement. Unic. de renunciacione, Garcias part. 21. de Benefic. cap. 3. numer. 227. citans Rotam decis. 1. in fine, & decis. 3. de renunciacione in antiquis, Sannig. de renunciacione cap. 6. num. 3. Reiff. loc. cit. num. 40. Rebuff. in praxi Benefic. tit. de Resignatione Conditionali num. 21. & alii passim.

35 Qui Beneficium resignavit, non obstante sua resignatione, potest redire ad idem Beneficium ex novo Titulo superveniente, videlicet si iterum ad illud præsentetur, vel eligatur. Communis, textu expresse in cap. Quæ inter 2. de renunciacione, juncta Glossa fin. ibid., & Glossa in cap. Susceptum verb. Non morde, de Rescript. in 6.

36 Resignatio Beneficiorum non potest fieri in manibus Laici, etiam si esset Patronus Rex, vel Imperator, nisi habeat Jus conferendi, & recipiendi tales resignaciones ex privilegio Apostolico. Communis, textu expresse in cap. Quod in dubiis 8. de Resignatione.

37 Neque Resignatio Beneficiorum fieri potest propria de auctoritate, sed debet fieri de auctoritate, & assensu, & in manibus legitimi Superioris Ecclesiastici habentis potestatem institutiendi, & destitutiendi respectu talium Beneficiorum. Communis, per text. in cap. Non oportet 18. cap. si vero 23. cap. si quis Presbyter 24. cap. 7. quest. 1. cap. Admonet 4. de renunciacione, & cap. illo 1., & cap. Inter corporalia 2. de translatione. Episcop. cum similibus, juncta Glossa in Clementin. Unic. de renunciacione. verb. Manibus. Hinc Resignatio ad favorem tertii, seu cum claudula, 38 Non aliter, non potest fieri nisi in manibus Papæ; Sic Barboia loc. cit. num. 58. Pirhing. loc. cit. numer. 77. Reiff. loc. cit. num. 110. Engel lib. 1. Decretal. tit. 9. num. 8. citans communem omnium doctrinam, & in praxi observatam, quamvis Covarruvias, Sorus, & alii pauci relati a Garcia part. 1. de Beneficiis cap. 3. num. 153. contrarium sentierint. Et ratio est, quia hujusmodi Resignatio, vel continet Simoniam Juris Ecclesiastici, ut docent Glossa in cap. Dilecto verb. Resignavit, de Præbend. Garcias loc. cit. numer. 152. allegans Rotam decis. 146. lib. 2., & decis. 221. lib. 3. part. 3. diversor., & decis. 265. part. 2. & decis. 666. noviss. Farinac. Rebuff. in Praxi Benefic. tit. de renunciacione. conditionali. num. 1. Navarr. cap. 23. Manual. num. 107. §. Ad Decimum, Parisius lib. 13. de Resignat. q. 3. num. 12. asserens, ita scribere omnes fere Doctores, vel saltem aliunde est in Jure prohibita, uti expresse eam prohibuit Hilarius Papa in Concilio Romano relato cap. Plerique 5. caus. 8. quest. primo, & S. Pius V. Conit. 58. incip. Quanta Ecclesiæ. Atqui in Simonia Juris Ecclesiastici, & in Jure Canonico solus Papa de plenitudine potestatis dispensare potest, textu expresse in cap. Proposuit 4. de concessione. Præbend. ergo &c.

Unde Resignatio ad favorem tertii, seu sub ea conditione facta, ut soli Personæ a Resignante nominatæ conferatur Beneficium, ita ut non habeat effectum, nisi conditio impleatur, non potest recipi, & admitti ab Episcopo, vel alio Collatore Papa inferiore; Pirhing loc. cit. numer. 77. ubi testatur de communi, & de Stylo, & usû Curia Romanæ, & communi consuetudine.

Potest tamen Episcopus, vel alius Collator Papa inferior per se loquendo, & spectato Jure communi admittere Resignationem simpliciter, & sine ulla pactione, aut conditione obligatoria factam, licet tali Resignationi addatur a Resignante deprecatio, seu recommendatio, ut Beneficium resignatum certæ personæ conferatur; Nec Collatio tali certæ personæ facta ad preces Resignantis erit simoniaca; quia nihilominus liberum est Collatori conferre Beneficium cui voluerit, neque injuriam facit nominato, si alteri conferat, cum ex ea nominatione, seu precum interpositione non sit Jus aliquid acquisitum illi nominato. Covarruvias lib. 1. Variar. resolut. cap. 5. numer. 5. Zoellius tit. de Simonia num. 74. Thololanus in Institut. rei Benefic. cap. 8. num. 6. Navarr. in Manual. cap. 23. num. 107. Layman lib. 4. Theol. moral. tract. 2. cap. 17. num. 6. Engel lib. 1. Decret. tit. 9. num. 8. Pirhing ibidem num. 76. Reiffenstuel ibidem num. 112. & seq. & alii: Et hoc colligitur ex Cap. Cum universorum 8. de rerum permutation. & Cap. Ex parte 13. de Offic. Delegat. ubi similes Resignaciones leguntur, nec tamen ex hoc capite reproban-

tur, quamvis ex aliis rationibus non tenerint, ut recte observat Reiffenstuel loc. cit.

Dicitur autem notanter: Per se loquendo, & spectato Jure communi, quia S. Pius V. Conitit. 58. incip. Quanta Ecclesiæ id omnino prohibuit præcisè his verbis: Caveant autem Episcopi, & alii prædicti, itemque omnes Electores, Præfentatores, & Patroni; tam Ecclesiastici, quam Licitici, quicumque sint, ne verbo quidem, aut nutu, vel signo futuri in hujusmodi Beneficiis, & Officiis Successionibus, ab ipsis Resignantibus, aut aliis eorum significatione, vel hortatu signentur, aut de his assumentis, provisionibus, missio inter eos, vel etiam intentio qualicumque intercedat, . Unde ubi hæc Constitutio. S. Pii V. est usû recepta, & viget, non currit data Conclusio; quæ dicit solum per se loquendo, spectato Jure communi Canonico, cui nondum inserta est dicta Constitutio, quæ neque ubique recepta est, ut testatur Zipæus in Analysisi Jur. Pontific. tit. de Renunciacione. Layman lib. 4. Theolog. moral. tract. 2. cap. 17. num. 6. Engel tit. de Filiis Presbyter. numer. 3. Garcias de Beneficiis part. 11. cap. 3. num. 270. & alii, & jam fuit observatum, supranum. 32.

Neque ibi potest Episcopus, aut alius Collator Papa inferior Beneficia in suis manibus resignata conferre Consanguineis, vel affinibus, aut familiaribus suis, aut Resignantium, vel Admittentium Resignationem. Sic expresse S. Pius V. cit. Constitutio. incip. Quanta Ecclesiæ §. Ceterum, ibi: Ceterum præcipimus, atque interdiximus, ne ipsi Episcopi, aut alii Collatores de Beneficiis, & Officiis resignandis prædictis, aut suis, aut Admittentium consanguineis, affinibus, vel familiaribus, etiam per fallacem circuitum multiplicatarum in extraneos Collationum, audeant providere, Et sic declaravit etiam Gregorius XIII. ex sententia Sacræ Congregationis Concilii, prout refert Pyrhus Corrad. Prax. Benefic. lib. 5. cap. 11. numer. 15. his verbis: Episcopus non potest admittere in Parochia, libus in suis manibus resignatis Consanguineos, vel familiares tam suos, quam Resignantium, ex Bulla S. Pii V. an. ejus tertio, Kal. April. S. D. N. Gregor. XIII. ex sententia Sacræ Congregat. declaravit, & ideo admonendum Episcop. ne hujusmodi consanguineos, vel familiares, admittat ad concurtum. Ventriglia tom. 2. Annot. 4. §. 2. num. 10., ubi ex Rufco, Genuensi, Riccio, Garcia, & aliis notat, quod Ordinarius, non solum non potest conferre Beneficia resignata suis, vel, si admiffio Resignationis ad alterum spectet, Admittentis Resignationem Consanguineis, affinibus, & familiaribus; sed nec etiam ipsius Resignantis.

Prædicta tamen Constitutio S. Pii V. de non conferendis 42 Beneficiis resignatis consanguineis, affinibus, vel familiaribus Episcopi Collatoris, vel Resignantis, aut Admittentis Resignationem, non habet locum in Beneficiis de Jure patronatus, cum ipsa debeant conferri præsentatis a Patronis, prout declarasse Gregor. XIII. refert Pyr. Corrad. loc. cit. num. 54. his verbis, Nos Hieronymus tituli S. Pancratii S. R. E. Presbyter Cardinalis Matthejus fidem facimus, & attestamus, in libris Sacræ Congregation. Concilii, qui apud Nos aservantur, adnotatum esse, quod scil. rec. Gregor. XIII. declaravit, Beneficia Jurispatronatus non comprehendi in §. Ceterum contento in Constitutione S. Pii V. relaxante prohibitionem de non admittendis Resignationibus; quo §. Prohibentur Episcopi Beneficia eorum manibus Resignata, eorum, aut Resignantium affinibus, consanguineis, vel familiaribus continere.

Hieronym. Card. Matthejus.

Cum autem prædicta S. Pii V. Constitutio sit admodum notabilis quoad Resignaciones faciendas, & admittendas, & teste Pyrro Corrado loc. cit. num. 50. maximopere vigeat, juvat hic eam ad omnium commodum per extensum adducere.

PIUS EPISCOPUS.

Quanta Ecclesiæ Dei incommoda omni tempore atulerit, & nunc quotidie magis afferat ministrorum eam ingresso viciosa, jam late percipient, & cum morore expendant Præfules omnes, & Pastores, quando hæc per-

nicias ceterarum omnium maxima tam multas Orbis Ecclesias impie violavit.

§. 1. Quia vero hoc malum cum in ceteris frequens, tum maxime in Beneficiorum Ecclesiasticorum dimissione admittitur, nemini molestum esse debet, quod pridem de reprimendis quotidianis fraudibus, quae hac in re frequentiores intermolebantur, certam aliquam rationem tandem inturi, Officii nostri partes in prohibenda omnibus interim, Resignationum huiusmodi receptione paulo severius interposuerimus, omnesque Beneficiorum interim resignandorum dispositiones, quae fierent, in irritum revocaverimus, ac etiam decreverimus, nullum per ea in illis jus, neque titulum, vel coloratum, tam in petitorio, quam in possessorio ipsi provisis tribuere, quin etiam eos ad illa deinceps obtinenda perpetuo inhabiles fore: Collatores vero, alias in illorum dispositione, etiam tamquam devolutionis iure, sese interponere non posse, sed de eis, ut vege vacantibus, sive per Romanos Pontifices, sive alios Collatorum superiores, uti praevidentur, libere provideri.

§. 2. Nunc autem intendentes institutum hoc nostrum, quo Sanctuarium Domini cupimus illibatam, auctore Domino, persequi, ac simul, quantum in Nobis est cavere, ne Resignationes ipsae dehinc pro cuiusque arbitrio nullifque, vel certe levibus causis passim, & temere admittantur, prohibitionem, & alia praedicta, ac certa omnia nostris super his Litteris contenta eadem relaxamus.

§. 3. Ut posthac Episcopi, & alii facultatem habentes eorum duntaxat Resignationes recipere, & admittere possint, qui aut senio confecti, aut crimini obnoxii, Censurisque Ecclesiasticis irretiti, aut nequeunt, aut non debent Ecclesiae, vel Beneficio inservire, seu qui unum aliud, vel quos aliud contingerit promoveri, Religionem quoque ingressuri, vel Matrimonium contracturi si statim postea id re ipsa exequantur, denique cum quis ex aliis casibus acciderit, qui Constitutione sel. rec. Innoc. Papae III. de dimittendis Cathedralibus Ecclesiis, edita continentur. Qui etiam ob capitales inimicitias nequeunt, vel non audent in loco Beneficii residere securi; Sed nec eorum ullus Sacro Ordini mancipatus, nisi Religionem ingressurus, valeat ullo modo Beneficium, vel Officium Ecclesiasticum resignare, nisi aliunde ei sit, quo in vita possit commode sustentari; haec Beneficiorum, & Officiorum permutationes admittente, quae Canonice Sanctionibus, & Apostolicis Constitutionibus permittuntur.

§. 4. Caveant autem Episcopi, & alii praedicti, itemque omnes Electores, Praesentatores, & Patroni, tam Ecclesiastici, quam Laici, quicumque sint, ne verbo quidem, aut nutu, vel signo, futuri huiusmodi Beneficii, & Officii Successores ab ipsis Resignantibus, aut aliis eorum significatione, vel hortatu designentur, aut de his assumendis, promissio inter eos, vel etiam intentio qualicumque intercedat.

§. 5. Ceterum praecipimus, atque interdiximus, ne ipsi Episcopi, aut alii Collatores de Beneficiis, & Officiis resignandis praedictis, aut suis, aut Admittentium contanguineis, affinibus, vel familiaribus, etiam per fallacem circuitum multiplicatarum in extraneos collationum audeant providere, quod si fecerit, ac etiam quicquid praeter, vel contra formam praedictorum fuerit a quocumque temere attemptatum, id totum ex nunc vires, & effectum decernimus non habere.

§. 6. Qui vero contrafecerint, ut in eo, quo deliquerint, punientur, a Beneficiorum, & Officiorum collatione, nec non electione, praesentatione, & institutione, prout cui competierit, tandiu suspensi remaneant, donec remissionem a Romano Pontifice meruerint obtinere, & qui talia Beneficia, seu Officia receperint, eos praedictis poenis volumus subiacere. Et nihilominus in eos, qui sic suspensi conferre, eligere, praesentare, confirmare, vel instituerent, aut fuerint, excommunicationis quoad personas, quo vero ad Capitula, & Conventus a Divinis suspensionis sententias ipso facto promulgamus, quibus etiam nullus alius quam ipse Romanus Pontifex, sive absolutionis, sive relationis gratiam (excepto mortis articulo) valeat impertire. Prohibitione, & Litteris nostris praedictis nihilominus in ceteris omnibus perpetuo valituris.

§. 7. Non obstantibus quibuscumque Privilegiis, Indulgentiis, & Litteris Apostolicis generalibus, & specialibus quibuscumque, Episcopis, & aliis Superioribus, ac infe-

rioribus Ecclesiarum Praelatis, nec non Ecclesiis, Monasteriis, & Capitulis, Conventibus, Collegiis, & Universitatibus, eorumque & aliis Personis, etiam Regia, & Imperiali Majestate praedictis, sub quacumque verborum forma, & conceptione concessis, per quae effectus praesentium impediri possent quomodocumque, vel differri, etiam si de eis, ipsorumque totis tenoribus ad verbum, ac de propriis nominibus eorum; nec non Ecclesiis, Monasteriis, locis, Ordinibus, & Dignitatibus, de quibus nec non causis, propter quas illa concessa sunt, specialem, & expressam praesentibus fieri oporteret mentionem.

§. 8. Ceterum jubemus, eandem praesentes ad valvas Basilicae Principis Apostolorum de Urbe, & in Aede Campi Florae publicari, & earum exempla affigi; Volumusque eas sic publicatas, omnes, & singulos perinde afficere, & obligare, ac si illi fuissent singulariter intimatae.

§. 9. Exemplis quoque praedictis, etiam impressis, manumque Notarii publici, & sigillo Praelati Ecclesiastici, vel ejus Curiae obnignatis, eandem prorsus fidem adhiberi, quae ipsis praesentibus, si forent exhibitae, vel ostensa.

Datum Romae apud S. Petrum Anno Incarnationis Domini 1568. Kal. Apr. Pontificatus nostri Anno tertio.

Resignatio reciproca triangularis, seu quadrangularis, quae scilicet tres, vel quatuor simul resignant sua Beneficia ea conditione, sive pacto, ut primus resignet suum Beneficium secundo, & secundus suum tertio, & tertius suum quarto, & quartus suum primo non potest admitti ad Ordinarii Papa inferioribus, sed solum ab ipso Summo Pontifice. Trid. sess. 15. de reformat. cap. 15. reprobans dictas Resignationes reciprocas, Gonzal. ad Regul. 8. Cancell. Gloss. 14. numer. 48. Navar. Manual. cap. 24. num. 10. & cons. 43. de Simonia; Antonell. de Regimine Ecclesiae lib. 3. cap. 11. num. 8. Barbosa lib. 3. Jur. Eccl. univers. cap. 15. num. 120. Pirhing l. 1. Decret. tit. 9. num. 83. Reiffenstuel ibidem num. 124. Sanig. ibidem cap. 5. num. 5. & alii passim. Et ratio est, quia talis Resignatio fit in favorem tertii, seu cum clausula Non aliter, & simul involvit pactiorem quamdam praeviam, quae circa spiritualia, vel connexa spiritualibus labem semper continet Simoniae Jure Ecclesiastico prohibitam; Cap. Quasitum 5. de rerum permutat. cum similibus; solus autem Papa de plenitudine suae potestatis potest dispensare supra Jus Ecclesiasticum, & purgare, seu tollere, talem labem Simoniae; Cap. Propositum 4. de concess. Praebend. & faciunt dicta supra num. 38.

Resignatio Beneficii Conditionalis, quae fit cum reservatione perpetua certae Pensionis in Pecunia, vel parte fructuum, verb. gr. tertia, vel dimidia, non potest admitti ab Ordinario Papa inferiore, sed solum ab ipso Summo Pontifice. Parisius lib. 6. de Resignat. Benefic. quest. 7. num. 3. & q. 2. num. 1. & 2. Azorius part. 3. cap. 1. lib. 20. quest. 1. & cap. 21. quest. 7. Pirhing loc. cit. num. 30. ubi testatur de communi: Et ratio est, quia talis Resignatio est Jure communi Canonico prohibita, cum Beneficia regulariter dividi nequeant; Cap. Majoribus 8. de Praebend., & sine diminutione sint conferenda, Cap. Vnic. Ut Ecclesiastica Beneficia sine diminutione conferantur. Beneficium autem dividitur, vel saltem cum diminutione confertur, cum uni Pensio, vel fructus ex Beneficio dantur, alteri vero Jus, & Titulus Beneficii confertur, adeoque &c. Tum quia resignare Beneficia sua sub reservatione Pensionis perpetuae coram Ordinario Papa inferiore est Simonia Juris Ecclesiastici, ut tradunt Abbas, Covarr. Suarez, Valentia, Bonacina, Castropal. Diana, Barbosa, Leurenus citati, & secuti a la Croix lib. 4. numer. 1056. quia est pactum in materia Beneficiorum, per text. in Cap. Quasitum 5. de rerum permutat. cap. Super hoc 6. de renunciacion. cap. Mattheus de Simonia. & Extravagant. Detestabile eodem inter communes, cum similibus; Simoniam autem Juris Ecclesiastici purgare, & tollere potest solus Papa, cum ipse solus possit de plenitudine suae potestatis supra omne Jus Ecclesiasticum dispensare, cit. c. Propositum 4. de concess. Praebend.

Quandonam autem, quomodo, & ex quibus causis possit Episcopus Pensionem imponere? Vide verb. Pensio a n. 14. ad 28.

Resignatio Beneficii cum reservatione regressus, ingressus, vel accessus non potest fieri in manibus Ordinarii Papa inferioris

rioris, sed solum in manibus ipsius Summi Pontificis. Conc. Trid. sess. 25. de reformat. cap. 7. S. Pii V. Concl. incip. Romani Pontificis providentia, & tenet Communis Doctorum, teste Pirhing. loc. cit. num. 81. Quid autem sit regressus, & ingressus, vel accessus; Vide sup. n. 10.

Beneficia reservata, quorum Collatio spectat ad solum Papam, quamvis possint simpliciter dimitti in manibus Ordinarii Papa inferioris; Dummodo hic aliis illa non conferat, tamen nequeunt resignari cuipiam alteri, sive ex causa permutationis, sive in gratiam, & favore tertii, nisi in manibus Papae. Sic expresse statuit revocando omnes similes licentias, & facultates Innoc. IV. Concl. incip. sicut bonus Pastor, & concordat Regula tertia Cancellaria, & tenent Doctores communiter.

Resignatio Beneficii facta cum pacto, ut Resignatarius solvat expensas factas olim a Resignante in ascensione illius Beneficii, est Simonica, unde non potest fieri in manibus Ordinarii Papa inferioris. Parisius lib. 14. de Resignation. Beneficiorum quest. 5. num. 1., & ipso teste Communis aliorum; In Beneficiis enim Ecclesiasticis omnis pactio, omnique conventio debet omnino cessare, cap. Super eo 7. de transactionibus, cap. ult. de pactis; cap. Quasitum 4. de rerum permut. cap. Super hoc 5. de renunciacion. cap. Mattheus 23. de Simonia cum similibus, super quibus Juribus Ecclesiasticis solus Papa potest dispensare, ex cit. cap. Propositum 4. de concess. Praebend. Vide verb. Transactio n. 17.

Resignatio facta cum pacto, ut Resignatarius solvat omnes expensas factas in admissione Resignationis atque expeditione Bullarum ab utraque parte ceteroquin facienda, est simonica, nec potest admitti ad Ordinario Papa inferiore. Sic Parisius cit. q. 5. n. 6. Suar. de Relig. rr. 3. lib. 4. c. 34. n. 19. Garcias p. 11. de Benef. c. 3. n. 148. Reiffenstuel loc. cit. n. 78. Pirhing loc. cit. n. 19. & ipso teste alii communiter per rationem, & Jura adducta num. anteced. Ipsi tamen Doctores hoc limitant, nisi talis conventio, & pactio Summo Pontifici declaretur, & ab ipso approbetur, quia cum talis Simonia sit solum Ecclesiastica, potest eam Papa purgare, & penitus tollere, cum ipse de plenitudine suae potestatis possit supra omne Jus Ecclesiasticum dispensare, ex cit. c. Propositum 4. de Praebend.

Resignatio Beneficii facta cum certa confidentia, seu pacto inito, ut Resignatarius postea illud suo tempore cedat certo suo consanguineo, vel affini, aut amico, est omnino illicita, nulla, ac Simonica, simonia confidentiali expresse damnata a Pio IV. Concl. incip. Romanum Pontificem, & a S. Pio V. Concl. inc. Intollerabilis.

Resignatio Beneficii, ut sit licita, & valida, debet esse spontanea, & libera, non vi, aut gravi metu extorta, alias vel ipso Jure erit nulla, & invalida, vel saltem per Judicis Officium ad partis petitionem erit rescindenda. Parisius de Resignat. Benefic. lib. 13. q. 2. num. 8. Garcias par. 11. de Benef. c. 3. num. 143. Aloysius Riccius part. 2. Praxis resolut. 483. num. 3. cum Rota ibi citata, & pluribus aliis, Abbas in cap. Ad aures num. 8. & c. Ad audientiam num. 1. de his, quae vi, metu, & causa sunt, Azorius par. 2. lib. 7. c. 27. q. 1. & 3. Pirhing loc. cit. num. 84. Reiffenstuel loc. cit. num. 3. & alii passim, per text. in c. Abbas 1. c. Ad aures 3. & c. Ad audientiam 4. de his, quae vi, metu, & causa sunt.

Resignatio Beneficii, ut sit licita, & valida, debet etiam esse pura, & libera ab omni pecunia, & omni pactio, seu conventio dandi aliquod temporale intuitu ipsius, aliter est Simonica. Communis per text. in c. Super hoc 6. de renunciacion. c. Cum pridem 4. & c. ult. de pactis, c. Mattheus 23. & c. Tria nos 34. de Simonia, & Extravagant. Cum detestabile eod. inter communes cum similibus.

Resignatio pura, seu simplex, & absoluta admitti potest ab Episcopo sub justis, & certis causis assignatis a S. Pio V. Concl. 58. incip. Quanta Ecclesia, & adductis supra n. 31. ex praecis suis verbis. Vide ibi.

Permutatio Beneficiorum est reciproca Beneficiorum Resignatio facta adinvicem inter permutantes ex justa causa, & auctoritate legitimi Superioris. Ita in re Communis.

Justa causa faciendi dictam permutationem coram Ordinario est necessitas, vel utilitas Ecclesiae. Communis, per text. in cap. Quasitum 5. de rerum permutat.

Necessitas, vel utilitas non requiritur ex parte utriusque Ecclesiae, sed sufficit ex parte unius, Sic Communis Doctorum quo ad necessitatem; & quamvis quo ad utilitatem velint aliqui, quod requiratur ex parte utriusque Ecclesiae, tamen

men opinio communior tenet, sufficere ex parte unius, per text. in cit. c. Quasitum in fine, ibi: Ut qui uno loco minus sunt utiles, alibi se valeant utilius exercere. Garcias de Benefic. part. 11. c. 4. n. 46. Ventriglia rom. 2. Annot. 4. §. 3. n. 28. Leurenus p. 3. q. 869. La Croix lib. 4. n. 1101. & alii passim.

Inmo non solum utilitas Ecclesiae, sed etiam utilitas ipsorum Beneficiorum est sufficiens, & justa causa faciendi permutationem coram Ordinario; c. Cum universorum 8. de rerum permutat. ubi legitur: Permutatio Beneficiorum facta eo quod utilitati utriusque permutantium imminere crederetur, ibi: Quam utilitati utriusque imminere credebant, & ibi Glossa verb. Utilitati, & Abbas n. 7. Garcias loc. cit. cap. 4. num. 47. Barbosa loc. cit. num. 127. Lambertin. de Jurepatron. par. 1. lib. 2. q. 6. n. 39. Genuenf. in Praxi c. 65. n. 10. vers. circa, Ventriglia loc. cit. numer. 19. Reiffenstuel loc. cit. num. 75. & alii plures contra Parisium, Talschum, Zerolam, & alios.

Permutatio Beneficiorum, ut sit licita, & valida, debet fieri auctoritate legitimi Superioris; Unde si fiat privata auctoritate permutantium, est Simonica. Communis per text. in cit. cap. Quasitum 5. de rerum permutat. Hinc permutantes privata sua auctoritate sine consensu legitimi Superioris perdunt sua Beneficia, cap. Cum olim 7. de rerum permutatione, juncto ejus Summario, in quo sic expresse habetur: Beneficia sua perdunt, qui ea propria permutant auctoritate, & concordat c. si quis Episcopus 7. q. 1. & c. Quanto 3. de translation. Episc.

An autem sint privati suis Beneficiis ipso Jure, vel privandi sint per sententiam? variant Doctores. Navarrus enim, Lessius, Layman, Castropal. Cochier apud Leuren. par. 3. q. 847. Reiffenstuel loc. cit. n. 86. & alii, dicunt, eos, qui Beneficia permutant propria auctoritate, non amittere illa ipso Jure; ideoque posse propria auctoritate ad illa redire saltem pro foro conscientiae, quandiu per sententiam non privantur, uti videtur innui in cit. c. Olim 7. de rerum permutat. Garcias autem par. 11. de Benefic. c. 4. num. 59. Barb. loc. cit. num. 175. Suarez lib. 4. c. 57. num. 41. Pirhing lib. 3. Decretal. tit. 19. n. 24. Bulembaum lib. 3. par. 1. tract. 1. dub. 3. artic. 3. cum aliis ibi citatis, & plures alii probabilius volunt, quod hodie tales permutantes sint ipso Jure privati suis Beneficiis, simulque excommunicati ante Judicis sententiam, juxta Extravag. Cum detestabile, de Simonia inter communes.

Legitimus Superior, qui potest auctoritate praestare permutationi Beneficiorum, est solus Papa quoad Beneficia majora, & reservata. Beneficia enim reservata, quorum Collatio spectat ad solum Papam, prohibentur resignari, & consequenter permutari coram Ordinario Papa inferiore. Innocent. IV. Concl. incip. Sicut Bonus Pastor, Extravag. Execrabilis §. Quae omnia, de Praeb. & concordat Regula tertia Cancellaria.

Item legitimus Superior pro admittenda permutatione Beneficiorum est Episcopus loci, in quo sunt Beneficia, c. Quasitum 5. de rerum permutat. c. Vnic. de rerum permutat. in 6. & Communis Doctorum.

Item omnis Ordinarius, seu Praelatus habens Jurisdictionem Episcopalem, vel quasi, etiam si forte Dignitatem Episcopalem, non habeat, quia haec facultas competit Superiori ratione Jurisdictionis, & non ratione Dignitatis. Abbas in cit. c. Quasitum n. 4. Garcias cit. c. 4. n. 70. cum aliis ibi citatis. Ventriglia loc. cit. n. 20. Barbosa loc. cit. n. 175. cum aliis ibi adductis. Leuren. loc. cit. q. 852. & alii passim.

Item Vicarius Generalis Episcopi, vel alterius Ordinarii, si ad id facultatem specialem habeat, secus vero, si illam non habeat. Garcias loc. cit. c. 4. n. 74. Azorius cit. cap. 29. q. 4. Bellamer. par. 1. q. 3. Barb. loc. cit. num. 177. Leurenus loc. cit. q. 840. Ventriglia loc. cit. n. 21. ubi dicit hoc esse indubitatum apud omnes.

Item Capitulum seu Vicarius Capitularis, sede vacante, ubi Beneficiorum collatio spectat communiter ad Episcopum, & Capitulum, & ubi Beneficia spectant ad Collationem tertii. Non autem si spectent ad Collationem Episcopi tantum. Garcias loc. cit. n. 75. Ventriglia loc. cit. n. 13. Barbosa loc. cit. n. 176. Leuren. loc. cit. q. 849.

Item Visitator, seu Administrator Ecclesiae vacantis, si Papa constitutus, Leuren. loc. cit. q. 850. La Croix lib. 4. n. 1094. Cochier, & alii passim.

Si permutantes habeant Beneficia in diversis Dioecesibus, requiritur utriusque Episcopi auctoritas, vel utriusque Vicarii Generalis ad id specialem facultatem habentis; Potest

tamen unus Episcopus, vel Vicarius totum negotium committere alteri. Garc. loc. cit. n. 65. Novar. Sum. Bull. verb. Beneficior. Resignat. n. 20. Ventr. l. c. n. 22. Leuren. l. c. q. 829. La Croix loc. cit. n. 1095. & alii passim.

71 Ordinarii possunt Permutationes admittere etiam in mensibus Apostolicis, seu Papalibus, quia Beneficia, quae vacant per Resignationem non reservantur per alternativam, ut excipit Regula 8. Cancellariae, & sic censuit Sac. Congreg. Episcop. sub die 14. Martii 1583. apud Barbolam loc. cit. n. 174.

72 Inferior Collator, qui nec est Episcopus, nec Jurisdictionem Episcopalem, nec quasi, habet, non potest praestare auctoritatem pro Permutatione Beneficiorum. Garc. loc. cit. n. 63. & seq. Barbola loc. cit. n. 175. cum aliis ibi citatis; Ventrigl. loc. cit. num. 25. & alii contra Silvestrum, & Angelum.

73 An Ordinarii, cessante pacto partium, in Permutatione Beneficiorum mandare possint, quod recipiens Beneficium pinguius solvat aliquam Pensionem alteri suo tempore duritiam ad adaequandos fructus utriusque Beneficii? Vide verb. Pensio n. 24.

74 Quavis Beneficiorum permutatio non possit fieri propria auctoritate, possunt tamen permutare intendentes inter se tractare; & convenire de permutatione facienda, si auctoritas sit auctoritas Superioris, in cuius manibus ea resignare intendunt. Abbas in cit. c. Quaesitum 5. de rerum permut. n. ult. Rebuff. in Phas. Benefic. lib. de Permutat. n. 52. Reiffenstuel. lib. 1. Decretal. tit. 9. n. 102. Pirhing lib. 3. Decret. tit. 19. n. 21. & alii passim. Et ratio est clara, quia talis praevius tractatus est medium moraliter necessarium ad permutationem faciendam, ne alioquin hanc intendens caeco modo suam Beneficium permutare cogatur cum Beneficio alterius, ignorans, an alter ad hoc sit paratus; Concesso enim sine, scilicet Permutatione Beneficiorum, censentur etiam concessa media, sine quibus finis commode obtineri nequit, l. Cui Jurisdictio 2. ff. de Jurisdic. ibi: Cui Jurisdictio data est, ea quoque contenta esse videntur, sine quibus Jurisdictio explicari non potest; cap. Praerog. 5. de Offic. Judic. Deleg. ibi: Quia ex eo quod causa sibi committitur super omnibus, quae ad causam ipsam spectare noscuntur, plenariam recipit potestatem, c. Suspensionis 39. eod. ibi: Cui sicut Jurisdictio, sic & cetera, sine quibus explicari non potest, intelliguntur esse commissae. Vide verb. Pensio n. 27.

75 Beneficia Jurisdictionis nequeunt permutari coram Ordinario sine consensu Patronorum. Barbola loc. cit. num. 182. Moneta de commutat. ultim. volunt. cap. 10. n. 369. Stephanus Gratian. discept. Forens. c. 335. Callropal. tract. 13. d. 6. p. 3. §. 2. num. 4. Garcias de Benefic. par. 12. cap. 3. num. 19. Lotter. de re benefic. lib. 2. q. 15. n. 71. & seq. Ventrigl. loc. cit. n. 27. Card. de Luca de Benefic. disc. 40. & disc. 49. La Croix l. c. n. 1071. Lambertin. de Jurapatron. par. 1. lib. 2. q. 6. Rota in Gerunden. Beneficium de Agulana 8. Martii 1627. & 21. Febr. 1628. coram D. Piruvano, quam citat Barbola loc. cit. & sic tenent Doctores passim, arg. cap. Monasterium 23. caus. 16. q. 7. Ipsorum enim Patronorum interest, ne ipsis neglectis aliquid instituantur in Beneficiis forte ipsis inveni, & inimici.

76 Vide supra n. 22. Unde si Permutatio fiat sine consensu Patronorum, & ipsi reclamant, vacat Beneficium, potestque a Patronis praesentari alius post sententiam de nullitate inducente vacationem; Lotter. de re benefic. lib. 2. q. 14. n. 75. & l. q. & n. 84. Ventriglia loc. cit. num. 27. Geminian. Garcias, Selva, Lambertin. Card. de Luca, & alii; quos citat, & sequitur La Croix loc. cit. n. 1091. Si autem sic facta sit Permutatio ob oneratum Patronum, potest sic permutans redire ad beneficium, etiam invito Patrono, quia nec contempserit, nec ingratum fuit. Rota in Gerunden. Permutationis 5. Julii 1595. cor. D. Lita, quam refert Garcias de re benefic. p. 11. cap. 3. sub num. 19. Lotter. loc. cit. Lauren. loc. cit. q. 294. Ventriglia loc. cit. c. 27. Bellamer; Gamb. Lambertin. & alii citati, & secuti a La Croix loc. cit. n. 1091. Verum si Patroni requisiti pro suo consensu illum denegent sine justa causa, potest Episcopus auctoritate valide praestare sine eorum consensu, si Permutatio petatur in magnam Ecclesiam utilitatem, cum in tali casu non censentur contemni Patroni. Felinus in cap. cum accessissent num. 30. de Const. Ventriglia loc. cit. n. 27. Stephan. Gerofa, Rebuff. Abbas, Covart. Lambert. Garc. Tondut. Cochier, qui dicunt sic declarasse Sacram Congregationem, ut refert, & sequitur La Croix loc. cit. n. 1091.

79 Etiam si Permutatio fiat coram Summo Pontifice sine consensu Patroni, adhuc dicit Lotter. loc. cit. fore irritam reclamante Patrono, nisi Papa derogaret Jurisdictioni, quia non aliter censetur consentire. Card. de Luca de Benefic. discurs. 40. num. 3. & a num. 9. & discurs. 49. num. 5. La Croix loc. cit. & 1091. & alii.

Permutatio Beneficii debet fieri cum altero vero Beneficio, nec potest fieri coram Ordinario cum pensione. Barbola loc. cit. n. 178. Reiffenstuel lib. 1. tit. 9. n. 100. La Croix loc. cit. n. 185. Leuren. par. 3. q. 821. & alii passim; An iure enim est solum periculum Episcopis ut admittere possint permutationem Beneficii cum Beneficio; Unde non est extendenda haec facultas ultra proprietatem verborum ad permutationem Beneficii cum Pensione, arg. c. Cui de non 27. de Praebend. in 6. Cum enim versetur in materia potius odiosa, quam favorabili, utpote contra dispositionem antiquorum Canonum generaliter prohibentium quamlibet pactionem in Beneficiis, nulla est hic facienda extensio, arg. cap. Odia 15. de Regulis Juris in 6.

Ad validitatem Resignationum, & Permutationum Beneficiorum requiritur necessario eorum publicatio facta iuxta formam indicatam a Greg. XIII. Const. 35. incip. Humano vix Judicio, quae, ut ab omnibus in promptu habeatur, hic ad litteram datur.

GREGORIUS EPISCOPUS &c.

Humano vix judicio ita bene quicquam, & providenter sanciri potest, quin usus saepe aperiat, excoerentque id, quod salubre fore credebatur, minus docendo prodesse, quod in illis Constitutionibus, quas ad prohibendas simulatas, occultasve Beneficiorum Ecclesiasticorum Resignationes diversi Romani Pontifices multarum ediderunt, & fel. record. Pius V. Praedecessor noster novissime promulgavit, cognoscimus accidisse.

§. 1. Nos hoc malum prout occasio, necessitasque postulavit, coercere volentes, statuimus, ut posthac omnes, & quaecumque Resignationes, etiam causa Permutationis, ac Commendarum, & etiam Littetis Apostol. non confectis, & possessione non habita, nec non litis, & iurium quorumcumque concessionis, ac retrocessionis, quae deinceps de quibuscumque Beneficiis Ecclesiasticis in nostris, seu Rom. Pontif. pro tempore existentis manibus, ac etiam coram Notario publico, & testibus fient, & a nobis, vel illo, seu nostro, vel illius mandato admittentur, & super eis provisiones, & quaecumque aliae dispositiones, sive temporales, sive perpetuae, ut ad hoc mandata Apostolica sub quacumque forma, & quibuscumque etiam S. R. E. Card. ac piis locis quocumque privilegio suffultis facta publicari debeant cum Littetis Apost. desuper confectis intra sex menses, si Beneficium citra montes fuerit, ultra vero intra novem, a data concessionis gratiae, non autem a die praesenti super ea consensu numerandos, etiam si postea concessio gratiae hujusmodi ex quavis causa, diversisve sublequentibus datis, ac quotiescumque, & quovis modo reformata, & valida reddita fuerit, pluresque & quotquot in alium, vel alios concessionis, ac etiam in ipsummet primum Resignantem, vel cedentem, retrocessionis, termino praedicto nondum elapso intercesserint, ita ut unicuique dumtaxat terminus omnibus his successivis concessionibus, ac retrocessionibus debeat, ut qui postremus gratiam habuerit, publicationem hujusmodi facere, ceteraque omnia hic praescripta, intra eundem terminum praestare teneatur.

§. 2. Ipsa autem publicatio in Cathedrali, & in Beneficii Ecclesia, vel Ecclesia, si in pluribus illud sit, fiat ubique, dum frequens populus ad Militarum solemniam, convenit, palam omnibus Litterarum Apostolicarum praedictarum, earumque transcriptum authenticum exhibeatur, claraque, & intelligibili voce Resignatio, seu Cessio hujusmodi, ac Beneficii qualitas, & invocatio, nominumque, & cognominum Resignantis, seu Cedentis, ac illius, in cuius favorem gratiam hujusmodi facta est, pronuncietur; ita ut haec omnia possint ad notitiam omnium sibi existentium verimiliter pervenire, scriptoque de his omnibus exemplo collato valvis dictarum Ecclesiarum affixum relinquatur. Si vero Ecclesia Beneficii ruralis sit, aut populo, conventuque careat, eo casu in Parochiali, aut cuius Parochiae limites Beneficium ipsum constituit, & in Cathedrali Ecclesia, vel si locus bello, seu peste, aliive manifestis periculis subjaceat, tunc in proxima Parochiali, ac etiam in Cathedrali, vel si aditus ad illas, aut utramvis minime

fit securus, in alia Cathedrali, vel Parochiali viciniori periculorum immuni publicatio hujusmodi peragatur.

§. 3. Jus quoque, in quem disponi, vel mandari de Beneficio etiam litigioso, vel accedente non possessore, sub quacumque forma contingerit possessionem Beneficii intra dictum tempus vigore litterarum Apostolicarum desuper confectarum, nec alias apprehendere debeat, & si propter litteras, aut aliud legitimum impedimentum nequiverit, alteram Litterarum Apostolicarum cum earum publicatione, si tunc facta erit, iudici, seu executori illarum, vel aliis, ad quos pertinet, per se, vel Procuratorem suum legitimum intra idem tempus praesentare, & apud illum, vel illos pro ipsarum Litterarum executione inire, & possessionem hujusmodi instanter petere teneatur.

§. 4. Ceterum modus, & forma hic tradita semper, & ubique debeat observari, nec alia, vel equipollens, & modo admitti in omnibus hujusmodi Resignationibus, Cessionibus, & retrocessionibus, de quibuscumque Ecclesiis, Monasteriis, Prioratibus, tam virotum, quam mulierum, Dignitatibus, Officiis, & Beneficiis Ecclesiasticis, Saecularibus, & quorumvis Ordinum, etiam Militarum, Regularibus, etiam electivis, & manualibus, ac etiam de Jurepatronatus Laicorum illustrium, & alias quomodocumque existentibus, sive pacificis, sive in petitorio, sive in possessorio litigiosis, etiam de quibus in Consistorio nostro disponi consuevit, seu debet, quae posthac ex quacumque causa fient, & per nos, ac praedictos Successores extra tamen dictum Consistorium, administrationis, possessionis, fructuum, etiam omnium, ac rerum, et iurium quorumcumque; Ad praedictorum tamen observationem eum, in quem juris sit cessio Beneficii, quod tempore cessionis hujusmodi, et ante illam vigore Litterarum Apostolicarum, ut supra, sit ad id tenebatur, publicatarum realiter possideat, nolumus obligari.

§. 5. Quod si quicquam praedictorum omnium fuerit, dictis terminis, ut cuique praescripti sunt, elapsis, omnes dispositiones, et gratiae Resignatorum, et Cedentium Beneficiorum, aut iurium hujusmodi, cum omnibus inde secutis, sive de pacificis, sive de litigiosis, sint irritae, et inanes, nullaque alia gratia super hujusmodi Beneficio, sive jure cesso, iis, quibus concessa fuerit, suffragetur, sed ipsi tales inhabiles, et incapaces sint ad hujusmodi Beneficia sic resignata, et cessia, quodcumque obtinenda, illaque, sive jura ab ipsa statim prima resignatione, seu cessione, etiam si illa alias nullae, et invalidae essent, vacavisse, et vacare censentur eo ipso, nec resignantibus, seu concedentibus, si postea in sua possessione remanent, constitutiones de annali, & triennali possessore, nec praesumptae, aut tacite retrocessionis, etiam propter diuturnam continuationem possessionis hujusmodi tolerantiam, nec omnino aliud jus, vel Beneficium ullo tempore suffragetur, sed ipsa Beneficia, sive jura sic a principio vacantia, a Sede Apostolica praedicta dumtaxat impetrari valeant, ac concedi.

Illorum vero impetrationes, vel etiam Motu proprio concessionibus quibuscumque derogationibus suffultae, nunquam sub clausulis generalibus, aut vacationum modis conditionalibus, vel implicitis comprehendantur, sed specialiter, & expresse ob non servatam praesentis Constitutionis formam, ac cum declaratione nominum, & cognominum Resignantis, seu Cedentis, & gratiam habentis, dispositivae, & non conditionaliter fieri omnino debeant, & quicumque sic impetrans, aut gratiam, etiam motu simili habens praesentium cuique casui tempus praedictum a data concessionis gratiae sibi factae hujusmodi, ea omnia, quae cadens a jure praedicto decebat, praestare teneatur, & si pluribus gratiam hujusmodi fieri contingerit, is praesentibus obtineat, qui primus publicationem suam impetrationis fecerit, et possessionem adeptus fuerit, aut petierit, omniaque requisita praedicta adimpleverit, quamvis in data sit postremus, & possessio ab alio publicando negligentiore prius apprehensa fuerit, vel petita, Reservationibus omnibus nominis, administrationis, fructuum, etiam omnium, ac pensionum, et aliarum rerum quarumcumque, nec non facultatibus, indultis, et aliis concessionibus, tam ipsis Resignantibus, seu cedentibus, qui tamen possessionem ab initio re ipsa dimiserint, quam aliis ex hujusmodi resignationibus, cessionibus a Sede Apostolica factis nihilominus validis, plerumque effectum sortitur.

§. 6. Sed ne in Beneficiis super possessione, vel proprietate litigiosis litis prosecutio turbari valeat, vel differri in causis hujusmodi contra cedentem ad ulteriora, etiam ad sententiam definitivam, et rem judicatam, ac illius executionem quovis ille, qui gratiam ex Resignatione, seu cessione, aut ex omnia forma publicationis hujusmodi obtinuit, ad causam per se, vel Procuratorem legitimum accesserit, litemque hujusmodi suscepit, eodem modo, et Ordine procedi possit, quo potuisset legitime, si cessio hujusmodi facta non fuisset, ac quidquid interim sic procedendo decretum, et expeditum fuerit, sive cum cedente, sive contra eum, etiam postquam ipse, vel quivis alius incumbens sibi secundum praedicta praesentis non solum circa fructus, sed etiam circa possessionem, et ipsum jus, quod cessum est, valeat omnino, et vim obtineat, illumque, ipsum, cui gratia facta est, non minus afficiat, quam si ipso legitime citato contra eum decretum, et expeditum fuisset, nec ipse adversus haec praetextu non acceptatae gratiae, vel etiam illius ignoratae, aut citationis, vel intimationis executioni contra ipsum minime demandatae, aliave ratione valeat excusari. Possit tamen ipse, etiam sine lite, et causa hujusmodi subrogatus non sit quodcumque ad illius prosecutionem, et terminationem venire, et a iudice, coram quo causam ipsam ex delegatione pendere contigerit, in illis ipse litari, et terminis, in quibus tunc eam esse repererit, etiam absque Rescripto speciali admitti.

tate litigiosis litis prosecutio turbari valeat, vel differri in causis hujusmodi contra cedentem ad ulteriora, etiam ad sententiam definitivam, et rem judicatam, ac illius executionem quovis ille, qui gratiam ex Resignatione, seu cessione, aut ex omnia forma publicationis hujusmodi obtinuit, ad causam per se, vel Procuratorem legitimum accesserit, litemque hujusmodi suscepit, eodem modo, et Ordine procedi possit, quo potuisset legitime, si cessio hujusmodi facta non fuisset, ac quidquid interim sic procedendo decretum, et expeditum fuerit, sive cum cedente, sive contra eum, etiam postquam ipse, vel quivis alius incumbens sibi secundum praedicta praesentis non solum circa fructus, sed etiam circa possessionem, et ipsum jus, quod cessum est, valeat omnino, et vim obtineat, illumque, ipsum, cui gratia facta est, non minus afficiat, quam si ipso legitime citato contra eum decretum, et expeditum fuisset, nec ipse adversus haec praetextu non acceptatae gratiae, vel etiam illius ignoratae, aut citationis, vel intimationis executioni contra ipsum minime demandatae, aliave ratione valeat excusari. Possit tamen ipse, etiam sine lite, et causa hujusmodi subrogatus non sit quodcumque ad illius prosecutionem, et terminationem venire, et a iudice, coram quo causam ipsam ex delegatione pendere contigerit, in illis ipse litari, et terminis, in quibus tunc eam esse repererit, etiam absque Rescripto speciali admitti.

§. 7. De Beneficiis autem, quae deinceps in manibus Ordinariorum Collatorum, etiam Cardinalium, etiam indulta, et facultates ad hoc ab Apostolica Sede habentium, Legatorum etiam de Latere, et Delegatorum etiam specialium hujusmodi sedis extra Romanam Curiam residentium, etiam ex causa permutationis contigerit, ipsi intra mensem negotium universum admittant, vel rejectionis resignationis hujusmodi, et si per eos facienda erit, provisionis resignati Beneficii, juxta Apostolicas, et alias Canonicas sanctiones omnino absolvant. Et qui sic provisi fuerint, intra tres menses, a die sibi factae provisionis illam publicet, et possessionem Beneficii capiat, modo, et forma praedictis, alioquin, illis elapsis, nulla sit ejus provisio, et Beneficium vacare censetur eo ipso.

§. 8. Ordinarii, et alii praedicti, qui haec, ut eis praescribuntur, non perfecerint, eo casu potestatem disponendi de ipsis Beneficiis, sint ea vice privati, eorumque dispositione eo ipso ad Sedem Apostolicam devoluta existat, ut aliis idoneis ab ipsa Sede dumtaxat modo, et forma praedictis concedantur; Decernentes sic per quocumque iudicari debere, nec non irritum, et inane, quidquid secus super his quocumque scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

§. 9. Non obstantibus praedictis Pii V. & aliis omnibus aliorum praedecessorum nostrorum Constitutionibus de publicandis Resignationibus hujusmodi haecenus editis, & reformatis, quas omnes omnino abrogamus. Ita tamen, quod in publicandis illis Resignationibus, & Cessionibus, quae in manibus nostris hucusque factae, & a nobis admittae sunt, & tempus ad eas publicandas, juxta dicti Pii praedecessoris Constitutionem nondum effluxit, Constitutio ipsa, quoad eas dumtaxat, integre observetur. Nec non Resignantium, sive Cedentium voluntatibus, conditionibus, protestationibus, & clausulis, in ipsis Resignationibus, cessionibus, seu Procuratorum Constitutionibus, & mandatis, ac alias etiam ad praeservationem suorum iurium, & significationem, quod non aliter, nec alio modo resignant, seu cedunt appositis, & quacumque verborum, vi, formula, & multiplicatione expressis, nec non indultis, privilegiis, & gratis Apostolicis, etiam praedictis Cardinalibus, ac eorum, & nostris familiaribus continuis commensalibus, nec non Litterarum Apostolicarum Scripatoribus, Abbreviatoribus, ceterisque Romanae Curiae Officialibus, & ex quibuscumque causis quomodocumque concessis, & confirmatis, quae omnia etiam tollimus, & annullamus, ceterisque contrariis quibuscumque.

§. 10. Ut autem praesentes amplius innotescant, volumus, ut earum exemplis etiam impressis, Notarii publici manu subscriptis, & sigillo personae in Dignitate Ecclesiastica constitutae munitis, eadem propriis fides ubique, in iudicio, & extra illud adhibeatur, quae adhiberetur eidem praesentibus si forent exhibitae, vel ostensa. Mandamus, quae illis in Librum Quinternum appellatum Cancellariae Apostolicae ad perpetuam rei memoriam de more referri. Datum Romae apud S. Petrum Anno Incarnationis Do-

- 82. m. n. 1834. Non is Jan. Pontificatus Nostri anno duo- decimo.
- 82. Finis autem hujus Constitutionis est, ut tollantur omnes fraudes, & graviora inconvenientia, quæ ex oculis Beneficiorum Ecclesiasticorum Resignationibus, Cessionibus, & Permutationibus in dies oriebantur. Primo, nempe, ut evitentur factæ Resignationes. Secundo, ne Resignantes, aut Permutantes, remaneant in Beneficiis, & exercent actus invalidos Jurisdictionis, præsertim in sacramentorum administratione cum maximis periculis, & incommodis animarum. Tertio, ne occulte Resignantes, aut Permutantes post Resignationem, & Permutationem fructus, decimas, & alia hujusmodi indebitè recipiant ex Beneficiis jam resignatis, & permutatis. Quarto, ne Ordinarii Collatores Beneficiorum defraudentur in suis Juribus, nunquam scientes, quis sit verus, & legitimus possessor, aut cujus morte vacaturum sit Beneficium, & ne alia hujusmodi oriatur non parva incommoda. Sic Doctores communiter.
- 84. Ex dispositione igitur dictæ Constitutionis publicari debent Resignationes, & Permutationes omnium Beneficiorum, sive ipsa Beneficia sint simplicia, sive Curata, sive Electiva, sive Jurispatronatus, sive Sæcularia, sive Regularia, sive reservata, sive non. Communis, per expressa verba dictæ Constitutionis §. 4.
- 85. Item publicari debent Resignationes, & Permutationes Beneficiorum, etiam si factæ sint cum reservatione fructuum, Administrationis, Pensionis, regressus, vel accessus. Parisius lib. 11. q. 5. n. 1. & seq. Garcias de Benefic. par. 11. cap. 3. num. 277. & seq. Azorius par. 2. lib. 7. cap. 24. q. 7. Pirhing lib. 1. Decretal. tit. 9. q. 106. La Croix lib. 4. numer. 1070. & alii.
- 86. Etiam si Resignationes essent nullæ, & invalidæ, si alii Beneficia eo colore obtinuerint, faciendæ sunt publicationes; Garcias loc. cit. n. 776. Leuren. par. 3. q. 732. La Croix loc. cit. num. 1070. & Communis aliorum per præcisa verba dictæ Constitutionis sub. §. 5. ibi; Etiam si illæ alias nullæ, & invalidæ essent.
- 87. Item publicari debent Cessiones, & retrocessionis litis Beneficialis, & Jurium quorumcumque; Communis, per verba præcisa d. Const. sub §. 2. ibi: Nec non litis, & jurium quorumcumque cessiones, & retrocessiones.
- 88. Publicari tamen non debent Beneficia majora Consistorialia, sive qua in Consistorio conferuntur, uti sunt Episcopatus Archiepiscopatus, Primatus, Patriarchatus; In ipsis enim cessat ratio fraudis, cum in præsentia Papæ conferantur. Communis. Alia minoræ Beneficia Consistorialia, quæ extra Consistorium providentur, uti sunt Abbatia, Prioratus, et hujusmodi, publicari debent, Paris. loc. citat. q. 3. num. 25. Azorius loc. cit. c. 24. q. 5. Pirhing loc. cit. n. 102. et alii communiter per expressa verba dictæ Constitutionis §. 4.
- 90. Ad hæc publicationem faciendam tenentur omnes Resignatarii etiam exempti quamvis sint Officiales Curie Romanæ, et Cardinales. Item illi, qui impetrant Beneficia vacantia ob non factam a Resignatariis publicationem. Item secundus Resignatarius, quamvis primus publicavit, Paris. l. c. quest. 4. Azor. loc. cit. q. 6. La Croix l. c. n. 1060. Pirhing loc. cit. n. 105. et alii communiter. Item publicatio faciendæ est ab utroque permutante. Leurenus loc. cit. q. 776. Parisius, Azor. Cochier, quos citat, et sequitur La Croix loc. cit. n. 1109. contra Navar. Barbosa, et Ventrigl. putantes satis esse fieri ab alterutro. Unius tamen negligentia et omisio non nocet alteri. Gonzal. Parisius, Tondut. apud Leuren. loc. cit. q. 871. n. 4. et La Croix loc. cit. n. 1109. arg. l. Sancimus 22. Cod. de penis, ibi: Peccata igitur suos teneant auctores, nec ulterius progrediatur metus, quam reperitur delictum, cap. Quasi- vit 2. de his, que fiunt a majori parte Capituli, ibi: Cum peccata suos auctores tenere debeant &c. cap. Cognoscentes 2. de Constitutionibus, ibi: Rem, quæ culpa caret, in damnum queri non convenit; et cap. Non debet 21. de Regul. Jur. in 6. ibi: Non debet aliquis alterius odio prægravari.
- 92. Obtinentes Beneficium non resignatum, sed pure dimissum, v. g. per afectionem incompartibilis, non tenentur ad hæc publicationem. Leuren. loc. cit. n. 790. Garc. Barbof. Ventrigl. citati, et secuti a La Croix loc. cit. n. 1070. et alii passim. Item ad hæc publicationem non tenentur obtinentes Coadjutoriam cum futura successione, Leuren. loc. citat. q. 763. 767. La Croix loc. cit. n. 1068. et alii communiter.
- 93. Resignationes, et Permutationes factæ in Curia Romana de Beneficiis intra montes publicari debent intra sex menses;

De Beneficiis vero factæ ultra montes intra novem menses numerandos a data concessionis gratiæ, non autem a die præfati super ea consensu. Communis per expressa verba cit. Constitutionis sub §. 1. Factæ autem apud Ordinarios Collatores, etiam Cardinales, publicari debent intra menses numerandos a die factæ sibi provisionis. Communis per expressa verba citatæ Constitutionis sub §. 7.

Tale tempus currit etiam contra Minorem 14. annorum, 95 cum quo Papa dispensavit ad obtinendum Beneficium, etiam data ignorantia ex parte minoris, quia Decretum irritans, uti habet dicta Constitutio Gregoriana, legat etiam ignorantes; Parisius lib. 11. q. 4. n. 62. Prosper de Augustino in add. ad Quarant. in Summa Bullar. verb. Beneficiorum Resignatio, & publicatio vers. Tertio amplia. La Croix loc. cit. num. 1071. Ventrigl. loc. cit. n. 73. Barb. loc. cit. n. 188. ubi dicit, id esse de communi sententia.

Publicatio fieri debet in Ecclesia Cathedrali, & in Beneficium Ecclesiæ, seu Ecclesiis, si in pluribus illud sit. Et si Ecclesia sit ruralis, aut populo careat, debet fieri in Cathedrali, et in Parochiali, intra cujus limites Beneficium consistit. Et si locus bello, peste, alitve manifestis periculis subjaceat, debet fieri in Cathedrali, et in proxima Parochiali; Et si aditus ad illas, aut ad utramvis minime sit secutus, debet fieri in alia Cathedrali viciniori. Communis, per verba expressa dictæ Constitutionis §. 3.

Ipsi publicatio debet fieri, dum frequens populus ad Missarum solemniam convenierit, palam omnibus Litteras Apostolica, earumve Transumptum authenticum exhibendo, clara, et intelligibili voce pronuntiando Resignationem, seu Cessionem hujusmodi, ac Beneficii qualitatem, et invocationem, nominaque, et cognomina Resignantis, et Resignatarii, et exemplar omnium, quæ in publicatione facta sunt, in valvis supradictarum Ecclesiarum affixarum relinquendo. Communis per expressa verba dictæ Constitutionis §. 2.

Talis publicatio nequit fieri ante expeditionem Litterarum 98 quia dicta Constitutio mandat, publicationem esse faciendam, cum Litteris ipsis Originalibus, vel cum earum Transumpto. Sic Rota in una Vercecellens. Canonizatus 23. Jan. 1598. coram D. Corduba, & in Mediolanen. Beneficii 14. Apr. 1614. coram Card. Sacrato, et Doctores communiter. Fieri autem debet, antequam capiatur possessio, ut notat La Croix loc. cit. n. 1072. Ventrigl. loc. cit. n. 71. et videtur desiderare ipsa Bulla §. 3; At ipse Ventriglia testatur id non servari in praxi.

Publicatio est faciendæ, etiam si Resignatio, vel Permutatio esset aliunde notoria, quia cum spectet ad formam, ut patet ex verbis Bullæ §. 2. Quod si quidquam prædictorum omnium omisum fuerit, non potest per aliquam publicationem equipollens, seu æquivalens adimpleri, nec ab ea recedi potest sub pretextu causæ præexistentis; l. Cum hi 8. §. 17. ff. de Transactionibus, Lotter. de re Benefic. lib. 3. quest. 21. num. 2. & sequent. Gratian. Discept. Forens. cap. 596. num. 3. & 9. Leuren. loc. cit. q. 783. Ventriglia loc. cit. num. 78. et alii passim.

Publicatio fieri potest per Procuratorem, dummodo specialiali mandato sit constitutus; Leurenus l. c. q. 799. La Croix l. c. n. 1077. Parisius, & alii passim.

Item fieri potest etiam per ipsum Resignantem. Leurenus loc. cit. q. 800. cum Rota, Lotter. ibi citatis, La Croix l. c. numer. 1077. & alii.

Ordinarii omnes, etiam Cardinales, ac Legati etiam de Latere, si non admittant, vel rejiciant intra mensem Resignationes, vel Permutationes in suis manibus factas, sunt privati ea vice potestate disponendi de ipsis Beneficiis, & totalis potestas eo ipso devolvitur ad Sedem Apostolicam, a qua hujusmodi Beneficia concedenda erunt aliis Idoneis, modo, & forma prædictis. Sic expresse dicta Constitutio §. 7. & 8. & Doctores communiter.

Resignatarii, & Permutantes non facientes intra præscriptum tempus, & juxta indicatam formam publicationem, Resignationis, vel Permutationis, amittunt eo ipso dicta Beneficia, & omnia jura ad illa, & redduntur inhabiles ad illa Beneficia de novo obtinenda, ita ut eis non suffragetur Regula de annuali, & trienniali, & ipsa Beneficia censentur vacare in Curia a die Resignationis, seu Permutationis factæ, suntque reservata Papæ, ac possunt a quovis impetrari, exprimendo modum talis vacationis, ac nomen, & cognomen tam Resignantis, quam Resignatarii. Sic expresse dict. Constitutio §. 5. & Communis Doctores.

Reservationes tamen Pensionum, ac fructuum, & alia- 104 rum

rum rerum quarumcumque factæ super dictis Beneficiis Resignantibus remanent validæ; Dummodo Resignantes, in quorum favorem reservationes factæ sunt, possessionem eorumdem Beneficiorum ab initio re ipsa dimiserint. Sic expresse d. Constit. §. 5. in fine; & Doctores communiter.

105. Impetrans Beneficium sic vacatum ob neglectam publicationem, debet ipsam publicationem facere, & omnia alia præstare; quæ prior Resignatarius negligens præstare debebat. Et si plures tale Beneficium impetraverint, is præ omnibus debet illud obtinere; qui primus publicationem suæ impetrationis fecerit, & possessionem adeptus fuerit, aut petierit, omnia alia requisita adimpleverit, quamvis in data, si postremus, & possessio ab alio in publicando negligentior prius apprehensa fuerit, vel petita; Sic expresse dicta Constitutio §. 5. circa finem.

106. Impetrans Beneficium vacans ob non factam publicationem a Resignatario tenetur concludenter probare neglectam esse dictam publicationem. Navar. Summa Bullar. tit. de Benef. resignat. publ. n. 29. Barbosa l. c. n. 199. La Croix l. c. n. 180. Leuren. l. c. q. 810. Ventriglia l. c. num. 86. ubi testatur de communi. Legitime autem impeditus non dicitur negligens, cum legitime impedito non currat tempus; Impedimentum enim legitimum excusat a tali publicatione faciendâ, maxime si impeditus adhibuerit diligentiam. Rota dec. 282. p. 2. in noviss. Navar. Summa Bull. p. 1. tit. de Benef. resignat. public. Verall. dec. 2. verb. Impedimentum, Ventriglia l. c. n. 88. La Croix l. c. n. 179. cum aliis ibi adductis, Leuren. l. c. q. 803. & 804. & alii passim.

108. Publicatio facta probatur legitime ex Instrumento, ubi Notarius refert se fecisse dictam publicationem in omnibus, & per omnia juxta formam Constitutionis Gregorii XIII. Talis enim relatio sufficit, ut tenuit Rota in Colonien. Canonizatus S. v. Julia 26. April. 1627. coram D. Vball. impressa per Vivian. post præxim Jurispatronatus dec. 52. numer. 1. Parisius lib. 11. quest. 6. num. 51. & 63. Barbosa l. c. num. 196. & alii.

109. Et sufficit, quod talis publicatio fiat summarie; Non enim necessarium est Litteras provisionis, sive Papæ, sive Ordinarii legere de verbo ad verbum, & per extensum, sed sufficit publicare summam dictarum Litterarum, & illarum Transumptum authenticum exhibere; Garcias de Benef. p. 11. c. 3. num. 290. Parisius lib. 11. q. 6. n. 41. Ventriglia l. c. num. 66. Barbosa l. c. n. 196. ubi dat sequentem summariam formulam: Notum sit omnibus, quatenus N. resignat in manibus Sæc. Sanctissimæ Beneficium simplex Ecclesiæ N. hujus Diocesis, seu Beneficium Curatum loci de N. hujus Diocesis, & de eo facta est gratia N. ut constat ex his Bullis, seu Litteris Apostolicis, aut Transumpto autentico, quas in manus habeo.

111. Supra allata Constitutio Gregoriana quoad Resignationes, & Permutationes Beneficiorum coram Ordinariis factas secundum aliquos non videtur esse ultra recepta in pluribus locis, in quibus nunquam fit publicatio earum; Sic testatur Garcias p. 11. de Benef. c. 3. n. 289. de suis partibus, & signanter de suo Episcopatu Abulensi, & Pirhing l. c. n. 109. & Reiffenst. l. c. n. 135. id testantur de suis partibus Germaniæ. Flaminus tamen Parisius lib. 11. q. 9. n. 7. asserit ipsam esse ubique receptam. Et Ventriglia l. c. n. 55. dicit, prædictam Bullam in hac materia publicationis Resignationum hodie præcari. Et de facto sic servat praxis, & de Stylo Curie proceditur ad statutas in ea poenas contra negligentes, ut sæpius diversis locis vidi.

112. Quoad resignationes Beneficiorum attendenda omnino est novissima dispositio sel. record. Summi Pontificis Benedicti XIV. in Const. incip. In sublimi; in qua prohibet resignacionem Beneficiorum factam cum reservatione pensionis, & secreto pacto hanc extinguendi, seu cassandi anticipata quadam summa conventæ pecuniæ. Immo quamvis non intervenisset contemporanee ad resignacionem Beneficii pactum extinctionis, seu cassationis pensionis reservata, vult, quod hæc obtineri non possit a Sede Apostolica, nisi post elapsos sex menses computandos a die captæ possessionis Beneficii a Resignatario, & aliter obrenta debeat judicari ut subreptitia, irrita, & nullius roboris; & in ambodis casibus declarat, tam Resignantem, quam Resignatarium totaliter decidite ab omni jure dicti Beneficii, & inhabiles ad quodcumque aliud obtinendum. Insuper ad præcludendum aditum omni fraudi comprehendit in eadem constitutione cessionem utilitatis fructuum pensionis, & extinctionem ejusdem pensionis factam intra dictos menses Resignatario, aut alteri Pensionæ, &

etiam ultra dictum tempus, si præcesserit supradictum detestabile pactum.

Resignationes Beneficiorum cum reservatione pensionis, 113 & pacto eam cessandi, prohibentur, & annullantur; Benedicti XIV. tom. 1. Const. 30. incip. In sublimi. Resignans 114 cum hujusmodi pacto æque ac Resignatarius privantur Beneficio, & ad alia assequenda inhabilitantur; Idem ibid. Resignans 115 cum pro cassatione pensionis perceptæ restitui jubentur; Idem ibid. Et irritantur etiam cessiones commodi exigendi, 116 pensiones factæ intra sex menses capta possessione; Idem, ibid.

Resignationes cum reservatione Pensionum, & pacto eas 117 cassandi damnatæ & prohibite iterum declarantur ab eodem tom. 2. Const. 10. incip. Ecclesiastica. Resignationum fraudes 118 ad eludendam Gregorii XIII. Constitutionem aperiantur, nempe eas sunt; 1. Litterarum expeditio nimium protracta, 119 prædicto prorogationum, & restitutionum ad publicandum. 2. Iteratio Præsentate super una resignatione identidem ca- 120 ptæ; 3. Possessio, & publicatio usque ad obitum Resignantis 121 tæ dilata. Idem ibid. qui ad occurrendum dictis fratribus 122 confirmat in primis memoratam Greg. XIII. Constitutionem incip. Humano vix judicio, de publicandis intra certum tempus prædictarum Resignationum gratis, & de capiendâ resignatorum Beneficiorum possessione. Deinde inhibet Notario Datarie, ne recipiat consensum super Resignationibus, quoties Mandata Procurat. habent datam anteriorem 8. mensibus quoad Citramontanos, vel 12. quoad Resignantes ultra montes degentes. Item mandat signari supplicationem in- 123 fra duos Menses decurrendos a data Rescripti. Item decernit, 124 ne primam quidem prorogationem amplius concedi nisi docto de Litteris expeditis; Post primam autem, vel secundam ad summum prorogationem hujusmodi, alias ulteriores prorogationes concedi vetat; In casu impedimenti saltem Litteras Executoribus vult esse præsentandas, relicta tamen facultate Datarie concedendi alias prorogationes iustificato impedimento usque ad illius remotionem. Tandem ita- 125 tuit poenas per inobservantiam supradictorum incurrendas, & præsertim, quod ipsæ resignationum gratiæ, cum omnibus inde secutis, nullæ, irritæ, cassæ & inanes sint, & censentur, perinde ac si nunquam admittæ fuissent. Et injungit datario, & aliis ad quos spectat, ut præsentium observantiam diligenter curent. Idem ibid.

* Beneficii permutatio, quæ fit coram Ordinariis, in- 126 terdum potest esse prohibita a Constit. S. Pii V. incip. Officium, in qua admittuntur quidem permutationes istæ, sed quæ sint canonicis sanctionibus consonæ; ex quo fit, ut cum veritas sint provisiones beneficii resignati factæ in favorem affinium, & familiarium Episcopi, sicut etiam resignantis, ita etiam censentur veritæ permutationes beneficiorum, cum aliquis permutet beneficium suum pingue, & est jam ætate ætatis cum altero, quod est tenue, & obtinetur, sive a suis, sive ab Episcopi consanguineis, vix enim credi potest ab ista permutacione fraudem abesse, adeoque non est juxta canonicas sanctiones. De Synod. Diocess. lib. 13. cap. 24. §. 10. nov. edit.

Novæ Additiones ex aliena manu.

Magna intercedit differentia Conc. Trid. inter, & Bullam Pianam quod resignationem Beneficii, ad cuius titulum fuit quis ordinatus, factam coram Ordinario sine hac mentione. Attento namque Concilio Tridentino irrita erat Resignatio, & sic Resignans Beneficium haud amittebat. At ipse Bulla Piana, Beneficium vacat, nec potest Resignans ad illud redire, sed illud conferre debet non Ordinarius, sed Papa, aut alius Ordinarius superior. Bene vero Ordinarius in poenam tenetur Resignantem alere, incurritque præterea suspensionem a collatione Beneficiorum; Confer Parisium de Resignat. lib. 2. q. 6. n. 41. & seq. Boss. de Ord. quoad tit. Sac. §. 12. n. 56.

Quod si agatur de Resignatione mox dicti Beneficii ita coram Summo Pontifice facta, Resignatio est nulla, minimeque Resignans amittit Beneficium ad trames Concilii Tridentini; nam Bulla Piana nihil innovavit de tali resignatione facta coram Summo Pontifice; Bossius ubi supra.

Nun facta dicitur mentio hæc, si facta fuerit per dictionem: Forjan; vel similem dictionem dubitativam? Sacra Congregatio Concilii interpres negativam sententiam tenuit

in Lancian. 9. Febr. 1726. At Rota innixa stylo Dataria affir-
mative respondit in Cordub. Preliminii 27. Novemb. 1724.
§. Obiectum, & in confirmatoria 18. Martii 1726. §. Ita.
cor. clar. mem. Corio, & in Nuscana Canonizatus 2. Jul. 1745.
§. Præstra, & sequenti, & in confirmatoria 14. Martii 1746.
§. 6. cor. bon. mem. Vicecomite, ubi sibi obijcit mox dictam
Resolutionem S. Congregationis Concilii interpretis.

6. Bulla Piana prohibens, ne Episcopi conferant beneficia
coram ipsis resignata Consanguineis, Affinibus, & Familia-
ribus, locum sibi non vindicat quoad Beneficia, quæ resig-
nantur ex causa permutationis, quippe quia in hac Resigna-
tionis specie totum operatur consensus permutantium, & Or-
dinarius recognita actus validitate suum dumtaxat consen-
sum, & auctoritatem interponit; Rot. in Leodien. Scholasti-
ca 3. Julii 1748. §. 14. coram clar. mem. Matthæio, & Julii
1749. §. 11. cor. bon. mem. Vicecom.

7. Quoad beneficia juris patronatus multum interest, utrum
Resignatio facta sit nullatenus requisito consensu Patronorum,
an requisito, & non obtento consensu hoc. Priori enim ca-
su non est irrita ipso jure Resignatio, sed irritanda est, ut fir-
mant Doctores allegati ab Auctore num. 24. At posteriori ca-
su irrita ipso jure est Resignatio, ut respondit Rot. in Auri-
en. Parochialis 25. Januar. 1753. §. 8. & in confirmatoria 26.
Novembris ejusdem anni 1753. §. 4. coram Eminentiſſimo
Bulſio.

RESOLUTIONES SACRARUM
CONGREGATIONUM.

1. Resolutiones Sacr. Congregationum furtive obtentæ,
& non expressa facti serie, non attenduntur. Rota p. 19.
rec. dec. 102. a n. 15. Urfaya Miscell. Sac. & profan. 1. lit.
R. num. 94.

2. Resolutiones Sacr. Congregationum non attenduntur,
quando sunt in terminis. Rota dec. 1069. in fin. cor. Emerix
Jun. Urfaya l. 6. num. 96.

3. Resolutiones Sac. Congregationum, si non publicentur,
attendi non debent. Silveira Opusc. 2. declar. Card. n. 8. Ur-
faya Miscell. Sac. & profan. 1. lit. R. n. 97.

4. Resolutiones ultimæ Sacr. Congregationum prævalent
prioribus. Silveira l. c. n. 11. Pignatell. tom. 1. consult. 107.
num. 14.

5. Resolutiones Sac. Congr. corrunt corrüente fundamento,
sub quo emanarunt. Rota p. 17. recent. dec. 274. n. 11. Urfaya
l. c. n. 99.

6. Resolutiones S. Congr. dicuntur constituere rem judicatam.
Rota in Tarantina Canonizata 11. Dec. 1716. §. Unde, cor.
Foscar. Urfaya l. c. num. 100.

7. Resolutiones Sacr. Congr. faciunt Jus, quando non sunt
certis circumstantiis restrictæ. Rota in Spoletana Paramento-
rum Super Breve 12. Jun. 1722. §. Quoniam usus, coram Cris-
poflo. Urfaya Miscell. S. & profan. 2. lit. R. n. 29.

8. Resolutiones Sacr. Congregationum approbatæ a Papa
dicuntur Constitutiones Apostolicæ. Card. de Luca de Re-
galibus disc. 32. n. 5. Urfaya Miscell. Sac. & profan. 1. lit.
R. num. 98.

9. Resolutionibus etiam particularium Congregationum de-
ferendum est pro causis similibus, rationibus adductis a Ro-
ta p. 4 tom. 2. rec. dec. 214 a n. 6. & in Placentina Cathedrali
22. Jun. 1703. in fin. cor. Molin. Urfaya l. c. n. 101.

10. Hic advertendum superest, quod illa particula, Et amplius,
quæ sæpe adducitur in fine dictarum Resolutionum, denotat
quod omnes Eminentiſſimi Cardinales in illis fuerunt concor-
des, & quod cum materia seu causâ de se clare pateat, non
fit amplius proponenda. Sic Benedict. XIV. volum. 3. no-
tific. 14.

11. Alia ad rem, Vide verb. Declarationes, & Decreta Sa-
crarum Congregationum, & tom. 8. hujus Operis.

Monitum.

Resolutiones, & Decreta tum Sacr. Rituum Congrega-
tionis, ab An. 1603. tum Sac. Congr. Conc. Trid. Interpre-
tis, ab an. 1700. habes in Tomo 3. hujus Bibl. Chronologico
ordine collecta atque disposita.

RESTITUTIO IN INTEGRUM.

Restituere in integrum generatim loquendo idem est, ac
in pristinum statum reponere, text. expresso in l. Cum
salvatus 1. Cod. de sententiam passis, ibi: Restituo te in inte-
grum Provincie tue. Ut autem scias, quid sit in integrum res-
tituere? honoribus, & Ordinibus & omnibus ceteris te res-
tituo. Et concordat l. Quod si minor 24. §. 4. ff. de Minoribus,
ibi: Restitutio autem ita faciendâ est, ut unusquisque in integrum
Jus suum recipiat.

Restitutio autem in specie accepta est extraordinarium Ju-
ris remedium, quo graviter læsus ex naturali æquitate per
Officium Judicis reducitur, seu restituitur in pristinum Sta-
tum, ac Jus, in quo erat ante læsionem. Sic in re Communis,
& clare delimitur ex l. Utilitas 1. cum sequentibus, ff. De
in integrum restitutionibus, & in c. Requirunt 2. c. Cum ve-
nissent 2. c. Auditis 3. cum sequentibus, de in integrum resti-
tutione.

Ut restitutio in integrum concedatur, varia requiruntur:
Primo enim requiritur, quod actus ille, vel contractus, seu
quasi contractus ex quo gravis læsio sequitur, de Jure fuerit
validus; Si enim nullus fuerit, aut invalidus ipso Jure, non
est locus beneficio restitutionis in integrum, quia tunc læsus
communi auxilio, ac mero Jure munitus est, ideoque non de-
bet ei tribui extraordinarium auxilium, seu remedium resti-
tutionis in integrum, quod non nisi in subsidium, seu defe-
ctum remedii ordinarii conceditur. Communis, text. expresso
in l. In causa cognitione 16. ff. de Minoribus, ibi: In causa co-
gnitione etiam hoc versabitur, num forte alia ratio possit com-
petere circa in integrum restitutionem? Nam si communi au-
xilio, & mero Jure munitus sit, non debet ei tribui extraordi-
narium auxilium. Et ibid. §. 3. subjungitur: Et generaliter
probandum est, ubi contractus non valet, pro certo Prætorum
se non debere interponere.

Secundo requiritur, quod læsio illa sit gravis, seu magna,
& notabilis juxta arbitrium boni viri, seu discreti Judicis: Si
enim modica sit læsio, non conceditur restitutio in integrum.
Communis, text. expresso in l. Scio 4. ff. de integrum restitut.
ibi: Scio illud a quibusdam observatum, ne propter satis mini-
mam, si majori rei, vel summa præjudicetur, audiatur is,
qui in integrum restitui postulat. Et concordat l. Si ex causa
judicati 9. ff. de Minoribus, & cap. Ad nostram 11. de rebus
Eccles. non alienand. & ibi Glossa communiter recepta verb.
Enorme, ubi expresse dicit, quia pro levi damno non datur
restitutio, & in cap. Requirunt 1. de in integrum restitutiones,
verb. Detrimentum magnum, ubi sic præcise habetur, nam
pro modica causa non datur restitutio.

Tertio requiritur, quod læsio illa gravis acciderit dolo ad-
vertarii, vel inconsulta facilitate læsi, aut negligentia sui
Procuratoris ex actu, vel contractu cum advertario gesto,
idque vel manifeste constet, vel saltem in judicio per læsum
rite probetur: Si enim calu fortuito grave damnum evenierit,
videlicet, si res empta incendio perit, vel animal mortuum
fuit, non conceditur restitutio in integrum, per expressum
textum in l. Verum, de dolo 11. §. cum sequentibus, ff. de Mi-
noribus, ubi id pluribus exemplificatur, & concordant cap.
Requirunt 1. cap. Cum venissent 2. c. Ex litteris 4. & c. Con-
stitutus 3. de in integrum restitutione, junctâ Glossa commu-
niter recepta in cit. Cap. Verum, de dolo 11. §. 3. ff. de Mi-
noribus.

Quarto requiritur, quod restitutio in integrum fiat ex justa
causâ, Communis, per text. in l. Utilitas 1. ff. de in integrum
restitutionibus, ubi enumerantur causæ generales hujus resti-
tutionis, & dicitur, quod per eam plurisquam Prætor sub-
venit hominibus, vel lapsis (sui facilitate, ut explicat Glos-
sa ibidem) vel circumscriptis advertarii dolo; si ve metu, si ve
calliditate, si ve absentia inciderunt in captivem. Si ve, ut
subjungitur ibid. l. Si ve 2. ff. eodem, si ve per Status mutatio-
nem, aut justum errorem. Et concordat l. Hujus Edicti 1. &
l. Hoc Edictum 2. ff. Ex quibus causis Majores viginti quinque
annis in integrum restituantur, & c. Auditis 3. de in integrum
restitutione, ubi Innocentius III. de Ecclesiis læsis loquens
ait, Æquitate pensata utramque restituimus; Æquitas autem
importat justam causam.

Beneficium restitutionis in integrum Jure communi conce-
ditur ætate Minoribus (idest is, qui viginti quinque annos
non dum compleverunt,) si ex contractu, vel alio actu no-
tabiliter læsi, vel decepti sunt. Communis, per textum exp-
pres-

pressum in l. Hoc Edictum 1. l. Denique 3. l. Minoribus 6. ff.
de Minoribus 25. Annis, ibi: Minoribus viginti quinque an-
nis subvenitur per in integrum restitutionem, & cap. Consti-
tutus 8. de in integrum restitutione cum similibus. Restitutio
in integrum conceditur Minoribus utriusque sexus, etiam si
contractus, ex quo notabiliter sunt læsi, celebratus sit cum
consilio Patris, Tutoris, vel Curatoris. Communis, per
text. in l. Filius familias 1. Cod. De Filio familias Minore, l.
Denique 3. ff. de Minoribus 2. Cod. Si Tutor, vel Curator in-
tervenierit, ibi: Minoribus annis 25. etiam in his, que præ-
sentibus Tutoribus, vel Curatoribus Judicio, vel extra Judi-
cium gesta fuerint, in integrum restitutionis auxilium superesse,
si circumventi sunt, placuit.

Item beneficium restitutionis in integrum conceditur Ec-
clesiæ; Communis, textu expresso in cap. Requirunt 1. &
cap. Cum venissent 2. de in integrum restitutione. Cum enim
Ecclesia fungatur Jure Minoris, ut expresse dicitur in c. Au-
ditis 3. restit. in integrum, ideo instar Minoris natu, debet
semper illa læsi servari, ut expresse habetur in cit. Cap. Requi-
sunt, junctâ Glossa communiter recepta ibidem verb. Jure
Minoris.

Item beneficio restitutionis in integrum gaudent Collegia
Clericorum, Monasteria Religiosorum, Hospitalia Episcopi
auctoritate fundata, quin & Confraternitates, & Congrega-
tiones; Ad hæc enim omnia extenduntur privilegia Ecclesiis
concessa, textu expresso in l. Omnia privilegia 35. Codic. de
Episcopis, et Clericis, & concordat cap. Ex litteris 2. de con-
suetudine, ubi Claustra, Ecclesiæ, & quælibet loca Reli-
giosa quoad favorabilia æquiparantur, & sic tenet Commu-
nis Doctorum.

Item beneficio restitutionis in integrum gaudent Respubli-
cæ, quæ Minorum quoque Jure fruuntur. Communis, per
textum expressum in l. Respublica 4. Cod. Quibus ex causis Mi-
nores in integrum restituantur, ibi: Respublica Minorum Jure
uri solet, ideoque auxilium restitutionis implorare potest, &
concordat l. Remp. ab. 23. Cod. de Jure Reipublicæ, ibi: Rem-
publicam ut pupillam extra ordinem jurari moris est.

Nomine autem Reipublicæ veniunt non solum supremæ,
quæ Superiorem non recognoscunt, sed etiam inferiores Com-
munitates, ut Civitates, Castra, Villæ, Pagi, si bonorum,
seu Jurium communium Administratores habeant, Bartolus in
cit. l. Respublica 4. Cod. Quibus ex causis Majores, Maranta
part. 6. Speculi awei §. De appellacione num. 87. Abbas in
cit. cap. Requirunt 1. de restitutione in integrum num. 15. Mo-
lina tract. 2. de justit. disput. 574. num. 4. Pirhing lib. 1. De-
cretal. tit. 41. num. 15. Reiffenstuel ibidem num. 37. & alii
passim; In istis enim inferioribus militat eadem ratio, quæ
in supremis, cum & inferiores regantur per alios, & multos
habeant Minores, Pupillos, Viduas, & miserabiles perso-
nas, sicuti Supremæ.

Item beneficium restitutionis in integrum conceditur Mi-
nori læso contra Minorem lædentem. Communis, per text.
in l. Verum 11. §. Item queritur, ff. de Minoribus, & con-
cordat text. in l. Ultimus, ff. Ex quibus causis. Item conceditur
Ecclesiæ læsæ contra Ecclesiam lædentem. Communis, per
text. in cap. Cum venissent 2. de restitutione in integrum, &
concordat text. in cap. Auditis 3. eod.

Nec valet obijcere, quod Privilegiatus non utitur privile-
gio contra alium Privilegiatum. l. Assiduis 12. Cod. Qui pri-
ores in pignore, adeoque unus minor Privilegiatus non possit
uti hoc privilegio contra alium Privilegiatum Minorem; Nec
ulla privilegiata Ecclesia contra aliam Ecclesiam privilegia-
tam. Non valet, inquam, quia Regula procedit, si utrius-
que par sit causa; Secus autem, si unus certet de lucro ca-
ptando, & alter de damno vitando: tunc enim is, qui cu-
pit indemnis esse, merito prævalere debet illi, qui ex re alie-
na lucrum querit, ut cit. l. Verum 11. §. final. ff. de Minori-
bus, ubi Summarium sic habet: Si sint duo privilegiati pari
privilegio, præfertur ille, qui certat de damno vitando; sed
si uterque certet de hoc, est prior causa rei: sed si sint privile-
giati dispari privilegio, privilegium potentioris præponitur.

Tum quia beneficium restitutionis non conceditur Minoribus,
vel Ecclesiis lædentibus, sed læsis; Unde Minor, vel Eccle-
sia lædens non est privilegiata, & consequenter, si res exacte
expendatur, non concurret Privilegiatus cum Privilegiato.
Abbas in cit. cap. Auditis 3. de in integrum restitut. num. 8.
Engel. l. 1. Decretal. tit. 41. num. 6. Reiffenstuel loco cit. nu-
mer. 44. & sequent. & alii.

Item beneficium restitutionis in integrum conceditur quan-
doque etiam Majorennibus, idest Majoribus 25. annis com-
pletis, si graviter læsi sint; at vero in istis præter gravem læ-
sionem, necesse est aliam justam causam intervenire, verb.
grat. absentia Reipublicæ causâ, detentionis in vinculis, vel
hostium potestate, justis erroris, seu probabilis ignorantia,
vel aliam similem justam causam, ob quam læsus per Judicis
Officium secundum æquitatem restituendus videatur. Commu-
nis, per textum in toto titulo ff. Ex quibus causis Majores 25.
annis in integrum restituantur, & text. in toto titulo Cod. Qui-
bus ex causis Majores in integrum restituantur, & signanter in
l. Hujus Edicti 1. ff. Ex quibus causis & c. ubi Prætor tradit
hanc generalem clausulam pro justis causis concedendi restituti-
onem in integrum Majoribus 25. annis, ibi: Item si qua alia
mihi justa causa esse videbitur, in integrum restituum.

Item beneficium restitutionis in integrum conceditur, ne
dum ipsis principaliter læsis, sed etiam eorum heredibus, &
Successoribus universalibus, si modo defunctus in ea condi-
tione fuerit, ut si adhuc superites esset, restitui deberet.
Communis, per text. in l. Non solum 6. ff. de in integrum
restitutionibus, l. Minor 18. §. 5. ff. de Minoribus, ibi: Non
solum autem Minoribus, verum Successoribus quoque Minorum
datur in integrum restitutio, etsi sint ipsi Majores.

Restitutio in integrum petenda est coram Judice illius, con-
tra quem petitur. Nam generale est, quod Actor forum Rei
sequatur, c. p. Si Clericus 5. & cap. Cum sit generale 8. de
Foro competent. & in specie de petenda restitutione in inte-
grum habetur ex l. Quoniam 2. Cod. Vbi, & apud quem co-
gnitio in integrum restit. agitando, junctâ ejus Summario, &
Communi Doctorum.

Restitutio in integrum petenda est intra quadriennium.
Communis, textu expresso in l. Supervacua 7. c. De tempo-
ribus in integrum restitutionis, & concordat cap. Ecclesia 1.
de in integrum restitut. in 6.

Quadriennium istud in restitutione Minorum (qui non so-
lum toto tempore Minorennitatis possunt petere restitutionem
in integrum, sed etiam post completam Minorennitatem per
continuum quadriennium) incipit currere a primo die vigeſi-
mi sexti Anni inchoati, & durat usque ad annum 29. comple-
tum. Communis, textu expresso in cit. l. Supervacua 7. Cod.
De temporibus in integrum restitutionis.

In restitutione vero Minorum, qui veniam ætatis impetra-
runt, quadriennium incipit currere a die, quo venia ætatis
obtenta, & intimata fuit: Communis, per text. in l. Eos qui
1. Cod. De his, qui veniam ætatis impetrarunt, l. Ea que 5.
Cod. De temporib. in integrum restitut.

In restitutione Majorum 25. annis quadriennium incipit
currere a tempore, quo læsio contingit, simulque cessat justâ
causâ absentia, vel aliud legitimum impedimentum, ut colli-
gitur ex cit. l. Supervacua, & docet Glossa in Clementin.
Unica, verb. A tempore, de in integrum restitutione, & Bar-
bolæ ibid. num. 5. citans alios, Pirhing l. cit. n. 49. Reiffen-
stuel l. cit. n. 62. & alii.

In restitutione Ecclesiæ (vel Reipublicæ) quadriennium
incipit currere a tempore factæ læsionis, idest a tempore ce-
lebrati Contractus, vel quasi contractus, aut latæ sententiæ,
ex qua Ecclesia læsa est; cit. Clementin. Unica, & ibi Glossa
verb. A tempore, de in integrum restitut. Franc. in cap. Ec-
clesia 1. de in integrum restitut. in 6. num. 2. notabil. 3. Mo-
lina tract. 2. de justitia disput. 574. in princip. Reiffenstuel
l. cit. n. 62. & alii.

Quadriennium petendæ restitutionis incipit currere non a
die factæ læsionis, sed a die habitæ scientiæ de læsione: Al-
xander Consil. 84. num. 3. vol. 1. Cardinal. Tuschus lit. B.
conclus. 298. num. 9. & 16. Baldus in l. Falsa, Cod. de fide
instrumentor. Engel. loc. cit. num. 11. Reiffenstuel loc. cit.
num. 63. Sannig. de restitut. in integrum cap. 5. num. 3. alii-
que plures. Et ratio est, quia alias non satis prospicuum esset
indemnitati Ecclesiarum, & Minorum, si contra occultas suas
læsiones nullum haberent remedium; nam tempore ignorantia
factæ læsionis nequit læsus se defendere, aut beneficium
restitutionis petere, quia qui nescit, is videtur experiendi po-
testatem non habere, & verius est ex eo annum numerari, ex
quo cognovit, ut expresse dicitur in l. Annus 6. ff. De Calu-
niatoribus. Nec obstat cit. Clementin. Unica, de in integrum
restitutione, in qua dicitur quadriennium istud a die læsionis
esse computandum, quia debet intelligi, quando dies læsionis,
& scientiæ ejus coincidunt, ut ita pro favore Ecclesiarum,
& minorum Jura Juribus concordentur; Arnoldus Rath.
in tract. de usurpationibus cap. 5. assert. 45. ubi dicit, hanc

sententiam communiter sustineri, & in praxi receptam esse, Engel l. cit. n. 17. Reiffenstuel l. cit. n. 63. & alii.

26 Tempus quadriennii concessum pro petenda restitutione, non currit iuste impedito: Unde si per dolum, aut vim aduersarii, vel ob aliud iustum impedimentum, verbi grat. ob absentiam Reipublicæ causâ, non potuit peti restitutio in integrum, debet postea suppleri totum illud tempus, quo duravit illud iustum impedimentum, addito ad quadriennium, quantum temporis ablatum fuerat; colligitur ex cit. l. Supervacuum 7. Cod. De temporibus in integrum restitutionis, & tenet ibidem verb. Supervacuum Glossa communiter recepta. & Bartolus ibidem §. Et breviter, Pirhing l. cit. n. 50. Reiffenstuel l. cit. n. 59. testans de communi.

27 Ecclesia est restituenda in integrum etiam post lapsum quadriennium a die factæ, & cognitiæ gravis læsionis computandum; Dummodo tamen adit aliqua iusta causa, ob quam Superior beneficium restitutionis ei adhuc concedendum arbitretur; Secus non. Communis textu expresso in cap. Ecclesia 1. De restitutione in integrum in 6. ibi: Ecclesia, quæ ad retractandam sententiam, vel contrarium per beneficium restitutionis in integrum postulat se admitti, si quadriennii spatium post sit lapsum, & negligenter omiserit, non est ad beneficium huiusmodi admittenda; Nisi prævaricationis, vel fraudis manifestæ probetur super hoc intervenisse commentum, aut alia rationabilis causa subsit, quæ Superiorem movere debeat ad idem beneficium concedendum.

28 Causa autem, ob quas potest Superior post lapsum quadriennium concedere restitutionem in integrum Ecclesiis, & aliis locis piis: sunt sequentes. Primo, si prævaricatio, seu collusio, vel fraus intervenierit, quia scilicet collusum fuit cum Præfato, vel Administratore honorum Ecclesiæ, vel is fraude circumventus fuit, ne restitutionem intra quadriennium peteret. citat. cap. Ecclesia 1. de restitutione in integrum in 6. per adlucta verba: Nisi prævaricationis, vel fraudis manifestæ probetur super hoc intervenisse commentum. Secundo si læsio fuerit valde enormis; colligitur ex cap. Ad Ecclesiam 21. de rebus Ecclesiæ non alienand. ubi legitur ob enorme, & damnum ex alienatione passum, concessam fuisse talem restitutionem in integrum cuidam Monasterio post quadriennium, immo & decennium, ut putat Hostiensis ibidem, & sic tenent Glossa final. in cit. cap. Ecclesia; Abbas in cap. Requisivit 2. de in integrum restitutione, num. 2. Covarruv. lib. 1. variar. resolut. cap. 3. num. 11. cum pluribus aliis ibi citatis, Pirhing loc. cit. num. 51. Reiffenstuel loc. cit. num. 67. & alii passim. Tertio, si propter inculpam ignorantiam, vel ob aliud iustum impedimentum restitutio in integrum peti non potuit intra quadriennium; colligitur ex cit. cap. Ecclesia 1. & cap. Si adversus 2. de in integrum restitutione. 6. ubi dicitur, quod si Ecclesia intra quadriennium restitutionem in integrum petere negligenter omittat, postea amplius admittenda non sit, ergo a contrario sensu, si non ex negligentia, sed propter inculpam ignorantiam læsionis, vel aliud iustum impedimentum restitutionem non petierit, etiam post quadriennium restituenda erit, cum ex rationabili causa generaliter post quadriennium Ecclesia ad beneficium dictæ restitutionis admittenda sit; ut expresse cavetur in cit. cap. Ecclesia, ibi: Aut alia rationabilis causa subsit, quæ Superiorem movere debeat ad idem beneficium concedendum.

29 Restitutio in integrum petita ordinariè suspenditur executio sententiæ, nisi præsumptio malitiæ sit contra petentem. Communis, textu expresso in l. Postulata 1. Cod. in integrum restitutione postulata, ne quid novi fiat, ibi: Postulata in integrum restitutione omnia in suo statu esse debere, donec res finatur, perspicui iuris est, itaque curabit is, ad cuius partes ea res pertinet.

30 Dicitur autem notanter: Nisi præsumptio malitiæ sit contra petentem, quia quando ex conjecturis præsumi potest, quod restitutio in integrum maliciose petatur solum ad suspendendam sententiæ executionem, tunc non suspenditur, sed fit ipsius sententiæ executio, cum hoc tamen, quod idonea cautio detur restitutionem petenti, quo si in causa prævaluerit, uni versus cum fructibus medio tempore perceptis, ipsi restituatur; Communis, per textum expressum in cap. Sufcitata 6. de restitutione in integrum.

31 Regularis, qui legitime fuerit impeditus ad reclamandum contra nullitatem suæ Professionis intra quadriennium sibi concessum a Concilio Tridentino sess. 25. cap. 19. de Regularibus, allegatis causis dicti sui iusti impedimenti, potest restitui in integrum ad reclamandum etiam post dictum quin-

quennium. Communis. Hæc tamen restitutio in integrum, non conceditur nisi a Summo Pontifice, vel Sacra Congregatione Concilii, aut Episcoporum, & Regularium, ut docet praxis, & Stylus Curia, & recte observant Barbosa in Collectan. ad dict. capit. 19. Concil. Tridentin. num. 9. Fagnan. in cap. Consuluit num. 35. Qui Clerici, vel Vocantes, Reiffenstuel l. cit. n. 91. & alii passim.

Hinc restitutio in integrum adversus lapsum quadriennii conceditur Moniali reclamanti adversus suam Professionem, quando constat de vi, metuque, quibus mediantibus emissam fuit. Sacr. Congregat. Concil. in Bisuntina Restitutionis in integrum 9. Septembr. 1713. & in Januens. 23. April. 1715. & in Lingonen. 20. Septembr. ejusdem anni apud Urfayam tom. 1. part. 1. discept. 2. & 4. in Miscellan. 1. Sac. & profano lit. R. n. 124.

Item restitutio in integrum adversus lapsum quadriennii datur Moniali, quæ ex legitima causa reclamare non potuit intra dictum quadriennium. Sacr. Congregat. Concil. in Mantuana Restitutionis in integrum 7. Decembr. 1715. & 28. Martii 1716. apud Urfayam tom. 2. part. 1. discept. 9. & in Miscellan. l. cit. n. 128.

Item restitutio in integrum locus est, quando Monialis Professionem per vim, & metum emisit non obstante longo lapsu temporis. Sacr. Congregat. Concil. in Malacitana Nullitatis Professionis 15. Maii 1723. apud eundem in Miscellaneo l. cit. n. 130.

Item restitutio in integrum concedenda est Moniali post quadriennium reclamanti, quando illo durante reclamare non potuit. Sacr. Congregat. Concil. in Pacen. 19. Decembr. 1722. apud eundem tom. 5. part. 1. discept. 17. & in Miscellaneo l. cit. n. 121.

Item restitutio in integrum concedenda est Religioso impedito reclamare intra quadriennium, non attenta renovatione votorum vi propriæ Regulæ quolibet Anno facta. Sacr. Congregat. Concil. in Melevitana Restitutionis in integrum 29. Aprilis 1722. apud eundem tom. 2. part. 2. discept. 21. & in Miscellaneo loc. cit. num. 125.

Item restitutio in integrum danda est Religioso, qui Professionem emisit non completo Anno 16. suæ ætatis. Sac. Congregat. Concil. in Neapolitana Restitutionis, in integrum 10. April. 1723. apud eundem in Miscellaneo l. cit. n. 127.

Item restitutio in integrum danda est Religioso proficenti cum aliquo defectu habituali in Religione, cuius Constitutiones mandant, ut illi Religiosi, qui tacent aliquem essentialem defectum ante emissionem Professionis, illo detecto, statim possint ab eorum Superioribus dimitti, Sacr. Congregat. Concil. in Neapolitana Restitutionis in integrum die 8. Augusti 1716. apud eundem in Miscellaneo loco cit. num. 123. Et in alia Neapolitana 7. Septembr. 1718. apud eundem tom. 3. part. 1. discept. 6. n. 77.

Restitutio in integrum locus non est, quando non probatur præteritus metus, & vis sibi illata ad Professionem emittendam. Sacr. Congregat. in Veneta, seu Brixienfi Restitutionis in integrum die 7. Febr. 1721. & 8. Augusti ejusdem Anni apud eundem tom. 5. part. 1. discept. 12. num. 166. Et in Neapolitana Nullitatis Professionis 9. Septembr. 1724. apud eundem in Miscellaneo l. cit. n. 129.

Restitutio in integrum obtenta a Sacra Congregatione Concilii, Caremoniales remanent actus faciendi in Curia Episcopali. Rota in Januensi Restitutionis in integrum 9. Maii 1702. §. E converso coram Molines. Et Sacr. Congregat. Concilii in Mantuana 21. Februarii 1717. apud eundem tom. 2. part. 1. disp. 8. & in Miscellaneo l. c. n. 131.

Nova Additiones ex aliena manu.

TAmetsi jus prætorium induxerit restitutiones in integrum ad corrigendum jus civile; Sunt tamen & restitutiones in integrum, quas exemplo juris prætorii proposuit deinde ipsam jus civile. Habes exempla restitutionis in integrum propositæ a jure civili in L. 2. C. de Rescind. vendit. ubi læsus ultra dimidium in tantum restituitur, ut, vel causa penitus in priorem statum deducatur, vel iniquitas per supplementum iusti pretii emendetur. Alterum exemplum occurrit in L. 3. ff. de re iudicat. ubi in integrum restitutio conceditur illi, contra quem falsi instrumentis lata est sententia. Reipublicæ demum, & Civitatibus auxilium restitutionis in integrum concessum est jure civili in L. 4. C. Ex quib. caus. major. In-

5. Interest vero an restitutio detur ex jure prætorio, an ex jure civili. Quæ restitutio datur ex jure prætorio, ea temporaria est; Quæ vero datur ex jure civili, est perpetua, & sic intra annos triginta intentari poterit; Stryk. in us. modern. Pandect. lib. 4. tit. 1. §. 4. contradicente licet perperam Bohemer. in introduct. in jus digest. lib. 4. tit. 4. §. 13.

6. Tempus hoc triginta annorum, licet mox adductam eamque veram rationem ignorent, admittere haud ægre solent Doctores in prioribus duobus exemplis, nequaquam vero in tertio exemplo. At si restitutio Reipublicæ, & Civitatibus jure civili concessa est, necessario debet esse perpetua; Stryk. in us. modern. Pandect. lib. 4. tit. 4. §. 17. ubi quod non obeft (sunt ejus verba) quod Imperatores Reipublicam minoribus comparaverint. Non enim additum, quod præcise temporis minorum observare debeat.

7. Jure Pontificio competit etiam restitutio Ecclesiis cæterisque piis corporibus jure Ecclesiasticum fruentibus; cap. 1. & 3. de Restitut. in integr. Quin & Academicis Scholasticis vulgo tribuitur; Galef. ad cap. 1. n. 85. de Restitut. in integr. Wiesten. in decretal. lib. 1. tit. 41. n. 24.

8. De tempore vero, quo restitutio proponi debeat: ab Ecclesiis, omnes fere conveniunt illud debere esse quadriennium a die cognitiæ læsionis, & proinde sentium illud non currere durante vita Rectoris male administrantis, sed incipere tempore successoris, ut primum scivit actum Ecclesiæ damnosum; Ziegler. ad Lancellott. lib. 3. tit. 81. §. 3. Bohemer. in decretal. dist. lib. 1. tit. 41. §. 9. Cæterum si neque restitutio competit Ecclesiis jure prætorio, sed jure Pontificio contentantæ ad superius firmata, dicendum est eam proponi posse non intra breve quatuor annorum tempus, sed intra spatium triginta annorum.

RESTITUTIO. ARTICULUS I.

Quoad ea, quæ concernunt restitutionis naturam, radices, necessitatem, & obligatos ad ipsam.

1. Restitutio est sic dicta quasi rei in statu pristinum statuto. Sic in re communis Doctorum; seu quasi alicujus in sua possessione, aut dominio iterata statuto. Sic in re Communis Doctorum. Unde restitutio quantum ad proprium est actus iustitiæ commutativæ, quo fit rei alienæ redditio, vel damni iniuste illati reparatio. Est in re Communis.

2. Dicitur autem notanter, quod restitutio sit actus iustitiæ commutativæ ad denotandum, quod obligatio restitutionis oritur solum ex violatione iustitiæ commutativæ, in qua servari debet æqualitas rei ad rem, ita ut tantum reddatur, aut reparetur, quantum fuit ablatum, aut damnificatum; Non autem obligatio restitutionis oritur ex violatione iustitiæ distributiæ, quia tunc alienum nec auferitur, nec leditur, cum supponatur illos, quibus fit bonorum communium distributio, non habere Jus ad illa, alias violaretur iustitia commutativa.

3. Si enim quis obligatus verb. grat. Patris Testamento distribuere mille aureos pauperibus iuxta Parochiæ juxta cuiusque pauperitatem, & aliquibus minus dederit, quam requireret eorum paupertas, hic peccaret simul, & contra iustitiam distributiæ, & contra commutativam, & teneretur satisfacere, non quia læsit iustitiam distributiæ, sed commutativam, eo quod quilibet pauper haberet Jus ratione Testamenti ad portionem sed inopiæ proportionatam, quia cum condens tale Testamentum hanc proportionem in distributione servari voluerit, perinde est ac si singulis certam pecuniæ summam assignasset. Sic Doctores communiter.

4. Sic etiam Prælati conferens extra concursum Beneficium digno, omisso digniori, peccat mortaliter, sed non tenetur ad restitutionem, quia non violat iustitiam commutativam, sed solum distributiæ; Si autem conferat in concursu Beneficium digno, relicto digniori, & peccat mortaliter, & tenetur ad restitutionem, quia violat iustitiam commutativam; Prælati enim indicens concursum censetur inire quemdam innominatum contractum, Do, ut Des cum Clericis concurrentibus; adeoque Clericus, qui in concursu prævaleat suo competitori, acquirit jus strictum ad petendum, ut illi de Ferrar. Biblioth. Tom. 17.

tur, seu conferatur Beneficium, & tale Jus est objectum iustitiæ commutativæ, non autem distributiæ, sic etiam est dicendum in aliis similibus casibus, ut recte notant passim Doctores.

Radices restitutionis quamvis communiter assignentur tantum duæ, scilicet ex re accepta, & ex iniusta acceptione, tamen majoris claritatis gratia quatuor ab aliquibus recte traduntur. Prima, scilicet Ex re accepta. Secunda Ex iniusta acceptione, seu retentione. Tertia Ex damno iniuste illato. Quarta Ex contractu. Prima, videlicet Ex re accepta, seu ex delicto materiali, habetur, cum quis rem alterius bona fide accepit, vel possedit, & dicitur Possessor bonæ fidei, qui statim ac cognoscit rem esse alterius, tenetur restituere, alias incipit esse possessor malæ fidei. Secunda ex iniusta acceptione, seu ex delicto formali, habetur, cum quis rem alterius scienter invito rationabiliter Domino surripit, & dicitur possessor malæ fidei. Tertia Ex damno iniuste illato habetur, cum quis per actionem iniustam non lucrativam alteri damnum iniuste infert, verb. grat. comburendo Domum, devastando segetes, & huiusmodi. Quarta Ex contractu habetur, cum quis verb. grat. Petrus vendit Paulo equum, quem putabat esse suum, erat autem Joannis; Si Joannes hunc equum reperat, & evincat, tenetur Petrus de evictione, & debet non solum restituere pretium equi, sed etiam compensare damnum, quod emerit, & lucrum, quod cessavit Paulo occasione illius venditionis; Pretium quidem tenetur Petrus restituere Ex re accepta, sed quod tenetur compensare damna, & lucra, non oritur Ex re accepta, cum nihil acceperit, quod illis correspondeat, nec oritur Ex iniusta acceptione, neque Ex damno iniuste illato, nam Petrus bona fide procedit, ergo oritur Ex contractu, quia nempe ad hoc se obligat veniens pro securitate ementis. Sic expresse L. Croix lib. 3. part. 2. n. 18.

Qui ibidem insuper quintam radicem restitutionis poni posse subiungit, nempe Ex Lege positiva, quæ habetur in certis casibus, in quibus Jus obligat ad restitutionem, quamvis nec sit Res accepta, nec iniusta acceptio, nec Damnum iniuste illatum, nec Contractus. Jus enim positivum in pluribus itaquit, ut quis reparat damnum, quamvis causatum sit absque omni ejus culpa. Sic Institut. Si quadrupes pauperiem fecisse dicatur; & l. Si quadrupes 1. ff. eodem, statutum est, quod si alicujus animal pauperiem fecerit, id est ingulerit damnum alteri, teneatur illius Dominus dare illud animal, vel totum damnum reparare. Item Institut. de Noxalibus actionibus; l. Noxales actiones 1. cum aliis sequentibus, ff. eodem, l. Si servi vestri 2. Cod. eodem, sancitum est, quod si mancipium alicujus ex sua propria, & absque culpa Domini ingulerit damnum, teneatur Dominus pro noxa tradere mancipium, vel totum damnum reparare. Item l. Prætor ait. 1. & l. Hoc Edictum 6. ff. de his, qui effuderint, vel deiecerint cautum est, quod si ex Domino, vel navi alicujus abique culpa Domini aliquid sit effusum, vel proiecsum, quod nocuit transeunti, vel adstanti, si non fuit clamatum, ut caveret sibi, teneatur Dominus reparare in duplum; & idem est, si aliquid de Domino suspensum fuit supra viam, quod nocuit alicui, ut ibidem l. Si vero 5. ff. eodem, & sic de aliis similibus, ut videre est in Institut. & ff. Ad l. Aquiliam, & Lexpe alii.

Restitutio est necessaria ad salutem necessitate præcepti Communis; Et habetur clare ex variis Sacræ Scripturæ locis, quibus indicitur tale præceptum; primo ex illo Levitici 6. Qui vi aliquid extorsit, aut calumniam fecerit, aut aliquid quidpiam commiserit, omnia integra primum restituat; Secundo ex illo Tobia 2. Videte ne furvus sit, reddite illum Dominis suis, quia non licet nobis edere ex furto aliquid, aut contingere; Tertio ex illo Matthæi 22. Reddite, quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo; Quarto ex illo Ad Romanos 8. Reddite omnibus debitum, cui tributum &c. nemini quidquam debeatis; Quinto ex illo Ezechielis 33. Si dixeris impio, morte morieris, & egerit penitentiam de peccato suo, & fecerit iudicium, & iustitiam, & pignus restituerit, rapinamque reddiderit, & ambulaverit in mandatis vitæ, nec fecerit quidquam iniustum, vita vivet, & non morietur, ubi, ut vides, ad penitentiam, & salutem æque necessario præcipitur restitutio, ac observantia aliorum præceptorum; Et clare patet etiam ex septimo Decalogi præcepto Non furum facies, in quo cum prohibeatur iniusta ablatio rei alienæ, consequenter prohibetur etiam iniusta detentio, & præcipitur restitutio, quia ejusdem rationis est furari, & detinere rem alienam invito rationabiliter Domino, dum reddi potest; Un-

de in cap. Si res aliena 1. caus. 14. quæst. 6. ex verbis Sancti Augustini expresse dicitur: Si res aliena, propter quam peccatum est, cum reddi possit, non redditur, non agitur poenitentia, sed fingitur. Si autem veraciter agitur, non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, sed, ut dixi, cum restitui potest. Et in cap. Sepe contingit 18. de restitutione spoliatorum expresse habetur, quod non mitemus inersit quo ad periculum animæ injuste detinere, ac invadere alienum. Hinc in cap. Peccatum 4. de Regul. Juris in 6. expresse concluditur: Peccatum non dimittitur, nisi restituatur ablatum.

9 Non est tamen restitutio necessaria ad salutem necessitate mediæ. Communis. Et ratio est, quia ignorans invincibiliter se obligari ad restitutionem, aut factus impotens ad illam potest salvari sine restitutione, ut concedunt omnes ex expressa doctrina Sancti Augustini in cit. cap. Si res aliena 1. caus. 14. quæst. 6. ibi: Non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, sed, ut dixi, cum restitui potest; ex quo patet, quod restitutionis incapax possit absolvi, & consequenter salvari sine facta restitutione, quod nullimode posset, si restitutio esset necessaria necessitate mediæ. Sicuti non potest salvari, qui post commissum peccatum mortale impotens est ad poenitentiam, vel per Sacramentalem Confessionem simul cum attritione, vel per Contritionem perfectam simpliciter, ob supervenientem plenam demeritiam, vel phrenesiam, aut subitanam mortem. Res enim necessaria ad salutem necessitate mediæ talis est, ut sine ipsa non possit obtineri salus, etiam si inculpabiliter omittatur, ut Baptismus in re parvulis; Poenitentia lapsis, &c. Res vero necessaria ad salutem necessitate præcepti talis est, ut etiam sine ipsa possit obtineri salus, si sine culpa omittatur, ut sumptio Eucharistiæ, restitutio, &c.

10 Ad restitutionem tenentur non solum illi, qui per se immediate, & directe per actionem physicam influunt in damnum alterius, sive actione lucrativa, ut fit in furto, & rapina, sive actione non lucrativa, ut fit in combustionione, occisione, mutilatione, precipitatione rerum in flumen, & hujusmodi, sed etiam illi, qui solum moraliter, deliberate, & efficaciter influunt alios movendo ad damnum illud inferendum. Communis: argument. cap. 1. num. 32. Epist. ad Romanos: ibi: Qui talia agunt, digni sunt morte, & non solum qui ea faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus, cap. Novum sit 10. caus. 2. quæst. 1. ibi: Quia facientem, & consentientem par poena constringit: cap. Si culpa tua 9. de injuriis, & damno, ubi habetur, quod qui occasionem damni dat, damnum dedisse videatur, & l. Qui occidit 30. §. 3. ff. ad legem Aquiliam, ibi: Qui occasionem præstat, damnum fecisse videatur.

11 Causæ cooperantes, seu influentes moraliter ad injustam, & damnificationem proximi communiter enumerantur novem in sequentibus versiculis comprehensæ.

Quilibet in solidum reddat prius injuriato. Jusso, Consilium, Consensus, Palpo, Recursus. Participans, Mutus, Non obstant, Non manifestans.

12 Causæ contentæ sub primis sex nominibus positive cooperantur ad damnum injustum proximo inferendum; tres vero contentæ sub ultimis tribus nominibus negative, id est omitendo id, quod ex Officio, atque iustitia facere tenebantur; Et qui aliquo ex prædictis novem modis deliberate, & efficaciter cooperantur ad damnum injustum alterius, non solum incurrunt reatum peccati, sed etiam obligantur ad restitutionem in solidum, seu totum in defectum exequentis, juxta allatum primum versiculum: Unde Innocent. XI. die 2. Martii 1679. merito inter alias damnavit sequentem propositionem 39. in ordine: Qui aliam movet, aut inducit ad inferendum grave damnum tertio, non tenetur ad restitutionem istius damni illati.

13 Per ly Jusso venit omnis ille, qui mandatum dat alteri ad damnificandum, vel lædendum; Unde qui mandat, vel jubet, sive explicite, sive implicite, sive potestatem habeat præcipiendi, sive non, tenetur ad restitutionem totius damni, in quod efficaciter influxit ejus mandatum; Talis enim est vera, & propria causa damni illati, & quidem principalis, & magis influens in damnificationem, quam ipsemet Executor, seu Mandatarius. Sic Doctores communiter.

14 Mandans non solum tenetur ad damnum, quod de facto jus sit, sed etiam ad illud, quod prævidere poterat ex circumstantiis futurum; Hinc si præcepit famulo, ut com-

bureret Domum Titii contiguam aliorum Domibus, & attentis circumstantiis loci, temporis, venti, incendii, & hujusmodi prævidere poterat, & debebat plures Domos inde comburendas, tenetur ad omnium damnorum restitutionem. Communis.

Mandans, si sit Superior, tenetur etiam ad restitutionem damnorum, quæ patitur Mandatarius ex sua executione, verb. grat. si propter crimen mulctetur, in exilium mittatur, & hujusmodi. Jusso enim Superioris continet quendam vim, & coactionem moralem respectu Subditi, ita ut non sponte, quam coacte censetur operari, & talis Mandatarius sub illa conditione suscipit mandatum, ut Mandans subeat onus orturum ex executione sui mandati; Secus autem si Mandans non sit Superior, sed mandet alicui vi stipendi, quia tunc Mandatarius omnino voluntarie in se periculum assumit, cum ad id ex contractu sit mercede, seu stipendio conductus. Sic Doctores passim.

Mandans occidit Petrum, licet Mandatarius per errorem, 17 occidat Paulum, adhuc ipse Mandans tenetur ad compensandum totum damnum ex morte Pauli secutum, quia ex ipsius imperio est efficaciter secutum. Communis.

Si Mandatarius excedat mandatum in damno inferendo, ut si jussus comburere tantum Domum, & ipse volens comburat etiam vineas, segetes, & hujusmodi, tunc excelsum illum non Mandans, sed Mandatarius excedens compensare tenetur, quia est secutus ex sola malitia Mandatarii, & non ex Mandantis mandato. Communis.

Si Mandans mandatum suum ante executionem verbo, scripto, vel nuncio vere retractat, seu revocet, & revocatio ad notitiam Mandatarii perveniat, tunc liber est ab obligatione restituendi, quamvis Mandatarius non obstante tali revocatione, adhuc damnum inferat, quia tunc tale damnum non sequitur ex Mandantis mandato, cum fuerit vere revocatum, sed totum sequitur ex mera malitia Mandatarii. Communis.

Si autem revocatio mandati ante executionem ad notitiam Mandatarii non pervenerit, hinc exequatur, & damnum inferat, tunc Mandans tenetur ipse ad restitutionem, quia non obstante sua revocatione, adhuc damnum secutum est ex vi sui iniqui mandati. Communis. Item tenetur Mandans ad restitutionem, quamvis revocatio mandati pervenerit ad notitiam Mandatarii, si ipse Mandatarius, vel non credens feriam esse revocationem, vel si credita seria, postea invincibiliter illius immemor damnum executus est, quia tunc non obstante tali revocatione, adhuc damnum vere secutum est ex vi sui iniqui mandati. Sic Doctores & c. passim.

Mandans non eximitur ab obligatione restitutionis, quamvis, si ipse non mandasset damnum inferendum, alius ab ipso tale damnum mandavisset; Quia licet, illo non jubente, adhuc damnum fuisse secutum, cum tamen in tale damnum Mandans vere efficaciter influxerit, ipsi tamquam causæ efficaci est imputandum, cum ad causam efficacem sufficiat verus influxus, nec sit necesse, quod sine ipsa damnum non fuisset causatum; Per hoc enim quod licet alius combussisset domum, si ipsam non combussisset Paulus, non tollitur, quod Paulus ipsam non combussisset, si vere eam combussisset. Quamvis enim Matthæi 18. num. 7. dicatur, quod necesse est, ut veniant scandala, tamen non obstante tali necessitate gravis comminatio incurrit contra inducentem scandalum, ibi: Verumtamen vae homini illi, per quem scandalum venit.

Per ly Consilium venit omnis ille, qui ad damnificationem alicujus consilium, persuadet, allicit, intruit, movet, rogat, auxilium præbet, facilitatem, & modum ostendit, & hujusmodi; Talis enim contrahit obligationem restitutionis pro damno ex ejusmodi consilio, vel iussione repta secuto, cum sic efficaciter consilium tale damnum sit vere causa illius. Communis.

Consilens ex stipendio, & ex Officio suo, non solum tenetur de malo consilio ex dolo, vel culpa lata, sed etiam ex levi; Inter consilientem enim, & eum, qui accipit consilium, intercedit contractus quidam in utilitatem utriusque, quandoquidem si consilium recipit commodum ex consilio proveniens, consilens recipit utilitatem stipendi: In contractibus autem, qui cedunt in utilitatem utriusque, oritur obligatio etiam ex culpa levi, ut tenet Communis Doctorum per textum in l. Contractus 23. ff. de Regulis Juris.

Consilens non ex stipendio, sed quia iurista, Theologus, Confessarius, si per culpam, negligentiam, ac ignorantiam

rantiam crassam, male consulendo causam præbeat damni, ut si obligatum restitutioni deobliget, aut volentem injustum contractum inire male informet, tenetur ad restitutionem, damni secuti ratione sui mali consilii ex ignorantia crassa, & culpa lata, non tamen ex levi: Talis enim consilens culpabiliter præstitit malum consilium, quod fuit causa illius damni secuti; Siquidem actiones, quæ ex ignorantia crassa procedunt in eis, quæ pertinent ad proprium statum, & profectum, maxime si sint damnosæ, imputantur ignorantiam, seu consilenti illas ob culpam, cum ex vi proprii status teneretur scire, & in consulendo, seu respondendo errorem, vel negligentiam vitare; adeoque si ex ignorantia crassa, vel culpa lata consuluerit, & ex consilio damnum secutum fuerit, tenebitur ad compensationem, seu restitutionem. Communis, per textum in cap. Si culpa tua 9. de injuriis, & damno dato, ibi: Si culpa tua datum est damnum, vel injuria irrogata... ut hæc imperitia tua, sive negligentia evenierit, sure super his satisfeceris te oportet, nec ignorantia te excusat, si scire debuisti ex facto tuo injuriam verisimiliter posse contingere, vel jacturam.

Si autem consilens non sit periona, quæ ratione status, vel muneris sui peritiam rei consulendæ profiteatur, non obligatur ex malo consilio, nisi dolo, id est nisi scienter, & fraudulenter alterum ignorantem circumveniat Communis textu expresso in cap. Nullus 6. de Regul. Juris in 6. ibi: Nullus ex consilio, dummodo fraudulenter non fuerit, obligatur; & l. Concilii 47. ff. de Regul. Juris, ibi: Consilii non fraudulenti nulla obligatio est. Quod omnes intelligunt de consilio libere dato ab amico v. g. non ex Officio debito.

Consilens dans consilium falsum, & damnificativum, seu nocivum sine expresse utilitatis in se resultantis, verb. grat. quando consilium dat solum ad sciendam veritatem, an talis medicina sit salubris, & hujusmodi; si ante executionem revocet dictum falsum, malum, & nocivum consilium, liberatur ab obligatione restitutionis, quamvis damnum adhuc sequatur; Tunc enim consilens revocans datum falsum consilium fatendo se esse deceptum, aufert totum motivum, totamque causam, quam dederat pro damno inferendo; Unde si non obstante tali revocatione, adhuc alter velit agere contra ipsam revocationem, non erit cur ipse consilens obligatus remaneat ex illa actione, cum tunc non consilientis auctoritate, & motione, sed sua duxerit malitia, vel privata sua opinione executor moveatur. Communis.

Si autem consilens dederit consilium nocivum, seu damnificativum expresse, seu proposita damnificationis facilitate, utilitate, ac securitate, & hujusmodi, tunc licet revocet suum consilium ante executionem, si consilium a tali sibi antea proposita utilitate adhuc operetur, & damnum inferat, non liberatur dictus consilens ab obligatione restitutionis; Tunc enim illa utilitas, facilitas, & securitas, quam proposuit, & docuit consulens resultare ex illo opere, prout revera resultat, adhuc pergit movere operantem ad executionem illius operis, non obstante tali revocatione, adeoque cum consilium adhuc maneat causa efficiens damni, adhuc consilens manet obligatus ad restitutionem. Sic Communior Doctorum sententia cum Sporer tom. 3. tract. 4. c. 3. num. 21. Lestio lib. 2. de Justit. & Jur. cap. 12. dub. 3. n. 16. Carden. in 2. Crisi disp. 23. num. 135. La Croix lib. 3. part. 2. num. 28. Rognolus de restitut. 1. prænot. XII. sect. 2. num. 11. Henno tom. 2. tract. 1. disp. 4. q. 2. conclus. 2., & aliis pluribus contra Petrum Navarrum, Salonium, Fillucium, & alios.

Nec valet dicere, quod sicuti revocatio mandati, serio, & sufficienter intimata liberat Mandantem ab obligatione restitutionis, ita etiam revocatio consilii debet liberare a tali obligatione Consultorem. Non valet, inquam, propter magnam disparitatem, quia Mandatarius non agit suo, sed Mandantis nomine, & consequenter ubi mandatum revocatum est, non amplius Mandans influat in actionem. At vero qui consilium recipit, non agit Consultoris nomine, sed suo propter motivum utilitatis, commoditatis, vel voluptatis a consulente in opere injusto patrando sibi propositum, v. gr. sibi propter sibi propositam decorem vindictam in consulto homicidio,

propter evitacionem infamiae in consulto abortu, propter utilitatem in consulto facili, & commodo furto, & hujusmodi, & ideo quamvis Consultor millies dixerit alicui, nolo ut utaris dicto meo consilio, cum adhuc perleveret propositum motivum dictæ decore vindictæ, evitacionis infamiae, utilitatis, & commoditatis furti a consultore alterius menti impressum, ad hoc re ipsa, non obstante tali revocatione, Consultor efficaciter influat in opus injustum patrandum, & damnum tertio inferendum, adeoque obligatur adhuc ad restitutionem, & compensationem.

Consilens furi efficaciter parato auferre a Joanne 100. 30 ut ab eodem auferat solum 50. non tenetur ad ullam restitutionem, cum directe non concurrat ad damnum inferendum, sed potius præcise ad gravius damnum impediendum, & commodum Joanni afferendum sic utiliter rem ejus gerendo. Communis apud Probabilistas.

Si autem furi efficaciter parato auferre a Joanne 100. 31 sulat, ut auferat 50. a Petro, de quo non cogitaverat, tenetur resarcire damnum Petro illatum per tale suum consilium, quia licet commodum procuraverit Joanni, fecit tamen cum detrimento Petri, cui tale detrimentum non pervenisset, si ipse sic non consulisset, adeoque tenetur ad ejus compensationem. Communis.

Si furi efficaciter parato furari alicui indeterminato consulat quis, ut furetur Titio, tenetur resarcire damnum Titio illatum per tale consilium, cum sit vera causa, cur hic determinatus damnificetur. Communis.

Si fur determinatus sit furari vel diviti, vel pauperi, licet tum sit consulere, ut furetur potius diviti, quam pauperi, non determinando ullum divitem in particulari, quia sic non determinatur voluntas furis ad damnum alicujus, sed tantum avertitur a majori peccato, & damno, cum ceteris paribus major sit peccatum, & damnum furari pauperi, quam diviti. Sic Communis Casuistarum.

Item si fur determinatus sit furari vel alicui particulari pauperi, v. g. Titio diviti, vel Cajo pauperi, & non possit nisi alterutrum impediri, licet consulere, ut furetur Titio diviti, & non Cajo pauperi, evitando sic majus malum, peccatum, & damnum; Tunc enim sic consulens directe, non cooperatur ad damnum inferendum Titio, sed solum furi explicat veritatem aliquam certam, & utilem, scilicet minus peccatum, & damnum esse furari diviti, quam egeniori. Ita etiam Communior Doctorum (a).

Per ly Consensus venit omnis ille, qui consentiendo efficaciter influat in alterius damnum; Communis. Hinc consentiens consenti efficaci in damnum alicui inferendum, sine quo consenti alii non possent, vel non vellent tale damnum inferre, tenetur una cum aliis cooperantibus ad restitutionem, & compensationem talis injustæ damnificationis. Communis.

Consentiens sententiæ iniquæ, bello injusto, electioni personæ indignæ, aut minus dignæ, si in ipsis requirantur vota, seu iustitia omnium, seu plenitudo votorum, tunc omnes tenentur ad compensationem damni ex consensu, & voto suo iniquo secuti; in tali enim casu omnes efficaciter causant illud damnum, & consequenter omnes etiam tenentur ad compensationem. Communis. Si autem non requirantur omnium vota, seu iustitia, sed solum vota, seu iustitia majoris partis, ut passim in similibus currit, tunc postremi consentientes per suum suffragium, postquam suffragatus est dictæ iniquæ sententiæ, bello injusto, electioni personæ indignæ, aut minus dignæ, & similibus iniquis, & injustis actionibus, non tenentur ad restitutionem, quamvis peccent sic suffragando. Sic Navarrus in Manuali cap. 87. num. 21. Lestius lib. 2. de Justit. & Jur. cap. 12. dub. 5. numer. 23. Cajetanus in Summa verb. Restitutio cap. 1. §. Consensus; Rognolus de restitutione 1. prænot. 12. sect. 3. numer. 2. Sporer tom. 2. tract. 4. cap. 3. num. 13. Petrus a Navarra lib. 3. de restitut. cap. 4. num. 33., & seq. Molina, Vasquez, Layman, & alii passim contra Medinam, Cordubam, & paucos alios: Et ratio est, quia dicti postremi consentientes non fuerunt causa damni, cum jam ante suam suffragationem, & votacionem sufficiens, & efficax causa damni fuerit posita.

Si vero

(a) Nota. Sed in praxi nullo modo hujusmodi consilia sunt danda, sed absterrendi potius perditii homines a quocumque furto.

39 Si vero dicti postremi consentientes cognoscere non possint, sed dubitent, an suo, vel priorum suffragantium voto fuerit causata talis iniqua, & iniusta lesio, & quo voto fuerint secreta, tunc probabilis tenentur una cum aliis ad compensationem damni pro rata dubii; Petrus a Navarra lib. 3. de restitut. cap. 4. num. 38. Rosignol. loc. cit. numer. 4. Sporer loco cit. num. 36. & cum aliis congetis Molina tract. 2. tom. 2. disp. 736. num. 6. Lugo disp. 19. sect. 1. numer. 22. & alii; Et ratio est, quia ipsi dederunt operam iniuste actioni, ex qua consecuta est illa damnificatio, seu lesio, adeoque, si cognosci non possint, an ab ipsis potius, quam ab aliis suffragantibus completa fuerit illa actio prout damnosa, omnibus ad ratam erit imputanda, & consequenter singuli tenebuntur pro rata parte ad compensationem, cum non sit major ratio de uno quam de alio.

40 Item probabilis tenentur ad compensationem, seu restitutionem postremi consentientes, seu suffragantes post maiorem partem, si sperent contradicendo posse sua auctoritate, vel gratia a tali iniqua sententia, vel indigna, & iniusta electione, seu damnosa actione alios revocare, seu removere. Sporer loco cit. num. 31. Navarr. in Manual. c. 17. num. 21. vers. Ex his sequitur, Lessius citat. lib. 2. cap. 13. dub. 2. num. 24. Rosignol. loco cit. numer. 7. Layman 3. lib. tract. 2. cap. 5. num. 6. Henno tom. 2. tract. 1. disp. 4. quest. 3. resol. 5. & alii plures. Et ratio est, quia in iis, in quibus statuitur majori parti suffragantium iuxta l. Quod maior 19. ff. Ad Municipalem, & Cap. Cum in cunctis 1. de his, que fiunt a majori parte Capituli, singuli suffragantes tenentur ex Officio proprio, & ex iustitia nihil non moliri, ut feratur iusta sententia, aut fiat electio dignioris, & damnum omne, quod prevedent, impedire si possint, adeoque si id possint, & non praesent, sed potius per suum suffragium concurrant ad illas actiones, ex quibus damnum confurgit, cum sint causae partiales illius damni, tenentur pro rata parte ad illius compensationem (a).

41 Immo aliqui volunt, quod postremi consentientes, si prevediant priores non esse suffragium retractaturos, adeoque indignum esse promovendum, & huiusmodi, non possint suffragari pro iniqua sententia, & huiusmodi, quia, dicunt ipsi, tam postremi suffragantes, quam priores concurrunt ad electionem, seu sententiam iniquam, cum res concludatur, executioni mandetur non tantum nomine priorum, sed omnium, qui pro illa suffragati sunt. Sic Henno tom. 2. tract. 1. disp. 4. quest. 3. conclus. 2. Medina Jo. de restitution. quest. 7. ad quintum, Corduba in Summa q. 191. & alii: Plurimi tamen communius defendunt contrarium.

42 Priores ferentes suffragium pro sententia, aut electione iniqua, & huiusmodi peccant graviter, & tenentur ad compensationem, seu restitutionem, quamvis certo sciant alios independentem a suo suffragio talem iniquam sententiam, aut electionem, & huiusmodi esse conclusos. Sic Sporer loco cit. num. 31. Henno loco cit. conclus. 1. resol. 4. Cajetanus in Summa verb. Restitutio cap. 1. §. Consensus, Lessius de Justit. & Jur. lib. 2. cap. 13. dub. 3. n. 23. Petrus a Navarra lib. 3. de restitut. cap. 4. num. 36. Molina tract. 2. tom. 3. disp. 723. num. 3. Rognol. loc. cit. num. 6. Lugo disp. 19. La Croix lib. 3. part. 2. num. 35. & 149. cum aliis ibi citatis, & alii plures. Et ratio est, quia ipsi priores de facto influunt ad damnum nedium positum, & quamvis sine suffragio priorum adhuc alii sublequentes conclusissent iniquam sententiam, & electionem, & causassent iniustam damnificationem: tamen non tollitur, quin ipsi priores, quantum fuit ex se, causam efficacem contulerint iniquae sententiae, & electionis, seu iniustae damnificationis, & concurrerint positive ad eam lesionem, & licet sine ipsis id fieret, tamen sine ipsis non est factum.

43 Nolens suffragari in iis circumstantiis, in quibus prevedet defectu sui voti aliquem esse iniuste condemnandum, aut indignum promovendum, peccat graviter, & obligatur ad restitutionem quia cum possit in iis circumstantiis suo voto impedire dictam iniustam condemnationem, aut indignam promotionem, si ipsum suum votum non ferat, censetur concurrere, & consentire tali iniustae condemnationi, aut

(a) Nota. Si damnum possint impedire, & non praesent, utique tenentur ad compensationem in solidum, non pro rata solum parte.

indignae electioni per text. in Cap. Qui tacet 43. de Regul. Juris in 6., ibi: Qui tacet, consentire videtur, & concordat l. Solutio Matrimonio 2. §. 2. ff. Solutio Matrimonio, & faciunt dicta supra num. 40.

Per ly Palpo venit omnis ille, qui laudando, adulando, 44 extollendo, plaudendo, commemorando alicujus nobilitatem, generositatem, excellentiam, vires, & huiusmodi, vel exaggerando acceptam injuriam, dedecus, & contemptum, & huiusmodi: aut irridendo, vituperando, exprobrando alterius ignaviam, vecordiam, pusillanimitatem, & huiusmodi, & consimiliter faciendam alterum efficaciter incitat, & movet ad actionem iniustam, vindictam, vel quodvis damnum inferendum tertio, quod sine tali palpatione non intulisset. Communis.

Hinc taliter Palpans, si efficaciter influat in damnifica- 45 tionem alterius tanquam vera causa actionis iniustae, graviter peccat contra iustitiam, & tenetur ad compensationem, seu restitutionem damni causati per suam iniquam palpationem. Communis.

Per ly Recursus venit omnis ille, qui furem, sicarium, aut alium 46 malefactorem hospitio recipiendo, deferendo, protegendo, instrumenta servando, furta, seu praedas emendo, custodiendo, & huiusmodi, praebet securitatem, aut communitatem ad perpetrationem operis injusti, siquae efficaciter in causa est, ut damnum iniuste inferatur, aut iniuste illatum non restituatur. Communis.

Hinc talem recursum praebentes, si ratione illius Recur- 47 sus, vel receptionis revera damnum sequatur alias non fecerunt, peccant graviter contra iustitiam, & tenentur ad restitutionem. Tales enim sunt verae causae actionis iniustae, & positive efficaciter cooperantes ad damnum iniuste illatum & iniuste non compensatum. Communis per text. l. Quis naufragium sit 3. ff. de incendio §. 3. ibi: Non tantum autem qui rapuit, verum is quoque, qui recepit, ex causis scriptis tenetur; quia receptores non minus delinquent, quam aggressores, & concordat l. Qui vas 48. §. 1. 2. & 3. ff. de furtis: l. Eos 14. Cod. de furtis, cap. Si res aliena primo Caus. 14. quest. 6. & ubi ex verbis Sancti Augustini sic expresse habetur: Illud vero fidelissime dixerim, eum, qui pro homine ad hoc intervenit, ne mala ablata restituat, & qui ad se confugientem, quantum honeste potest, ad restituendum non compellit, socium esse fraudis, & criminis.

Per ly Participans venit omnis ille, qui participat in ini- 48 iusta damnificatione proximi, sive ratione rei acceptae, sive ratione iniustae acceptionis. Communis. Participans ratione rei acceptae est, qui partem furti, seu praedae recipit, aut consumit, & hic si mala fide receperit sciens rem esse furtivam, tenetur illam, si adhuc exstat, vel aequivalentem, si non amplius exstat, restituere, quamvis non sit inde factus ditor; Si autem bona fide receperit exitimans recepisse a vero Domino, tenetur rem adhuc existentem restituere, & si res amplius non exstat, solum id, in quo factus est ditor. Communis. Participans ratione iniustae acceptionis, est qui quocumque auxilio praestito alteri ad damnum inferendum formaliter cooperatur, ut qui ad furtum instrumenta porrigit, icalas desert, claves adulterinas efficit, furem defensionis causa comitatur, excubias agit, portas aperit, aut effringit, praedas, & furta aiporat, & huiusmodi; Item Notarius consciens instrumenta utraque in gratiam usurarii vel scribens sententiam aperte iniquam ex vi cuius facienda sit executio, vel consciens falsa instrumenta, seu testamenta in gratiam heredum, vel aliorum contra expressam mentem disponentium, seu testantium; Et quilibet istorum, si per actionem iniustam, & ab intrinseco malam, concurrerit, tenetur ad restitutionem iuxta modum concursus: Sunt enim de facto efficaces cooperatores ad alterius damnificationem. Communis.

Dicitur autem notanter: Si per actionem iniustam, & ab 49 intrinseco malam concurrerit, quia in damnificatione duplex actio intervenire potest. Una scilicet iniusta per se, & ab intrinseco mala, ut juvare ad ipsam occasionem, vulnerationem, effractionem, ablationem, vel asportationem rei alienae, & qui sic participat cum iniuste damnificante in actione iniusta per se, & ab intrinseco mala, inexcusabiliter

ter peccat, & semper tenetur ad restitutionem. Communis.

52 Alia per se indifferens, & non ex natura sua intrinseca, sed solum ex iniqua intentione, & applicatione alterius mala; ut icalas ferre, praedam asportare, & huiusmodi, & qui participat in tali actione voluntarie, & libere, peccat, & tenetur ad restitutionem; Si autem participet in tali actione coacte, ut ex gravi metu mortis, mutilationis, atrocis verberationis, aut similis mali, aut ob aliam gravem, & iustam causam, liber est a peccato, & ab onere restitutionis, quia actionem de se indifferenter exercere ad bonum finem per se licitum est; talis autem exercet dictam actionem ad bonum finem, scilicet ad vitam propriam conservandam, & supradicta gravia damna evitanda, adeoque &c. Communis (a).

53 Hinc excusantur a peccato, & a debito restitutionis ruti- 53 cibus, qui post iniustam depradationem angariantur a militibus, aut praedonibus, ut currus, equos, immo ut se ipsos accommodent ad asportanda spolia; gravi enim metu, & periculo excusati non inferunt Dominis formalem injuriam, cum non censentur in tali casu rationabiliter inviti: Item excusantur a peccato, & a debito restitutionis, qui metu mortis, aut alterius gravis mali coacti praebent furibus claves, vel instrumenta ad effringendas fores, vel areas, et huiusmodi; Tales enim actiones de se sunt indifferentes, et ex sola furum malitia alium damnificant. Item excusantur a peccato, et a debito restitutionis Christiani captivi, qui metu mortis remigant, arma, et sarcinas asportare, propugnacula extruere coguntur pro Turcis contra Christianos. Tales enim actiones sunt de se indifferentes, et ex sola Turcarum malitia ad Christianorum damnificationem ordinantur; Non excusantur tamen dicti Christiani etiam metu mortis, si bellica tormenta contra Christianos exploderent, sagittas emitterent, ipsoque occiderent, quia litae, et similes actiones sunt per se, et ab intrinseco male propter belli iniustitiam, unde nullo sine possunt excusari. Communis.

54 Quid dicendum de Officialibus bellicis, et militibus, qui iniuste concurrunt, et cooperantur sive mandato, consilio, consensu, conniventia, aut etiam non obidam ad iniustas Civitatum, et Oppidorum expoliationes, segetum, et vinearum devastationes, iniustas exactiones, et huiusmodi? Vide verb. Bellum art. 3. per totum.

55 Per ly Mutus venit omnis ille, qui cum possit, et deberet loqui contradicendo, dissuadendo, prohibendo, clamando ante damnum factum ad illud impediendum, tamen non loquitur, non clamat, non contradicit, non scribit, non prohibet. Communis.

56 Per ly Non obstitans venit omnis ille, qui cum possit, et debeat ipso facto damnum impedire, tamen non defendit, non repellit, aut alia actione non avertit malum, cum de facto inferatur. Communis.

57 Per ly Non manifestans venit omnis ille, qui post damnum iam illatum, non denunciat, seu non revelat damnificantem, vel locum, in quo reposita est res ablata. Communis.

58 Mutus, non obstitans, non manifestans, si ex iustitia, scilicet, ex Officio, vel contractu obligati sint impedire damnum alterius, & non impediunt, cum possunt, tenentur ad damni secuti compensationem, seu restitutionem; Secus autem si obligati sint solum ex Caritate. Communis. Et ratio est clara, quia obligatio restituendi oritur solum ex violatione iustitiae, & non ex violatione Caritatis; ergo solum illi tenentur ad restitutionem, qui cum possunt, non impediunt alterius damnum, quod tenentur impedire ex iustitia, & non illi, qui illud impedire tenentur tantum ex Caritate.

59 Obligati ex iustitia ad impediendum alterius damnum, excusantur a gravi culpa, & ab obligatione restitutionis, si non impediunt propter periculum gravis damni proprii majoris, aut aequalis, uti est iactura gravis rei familiaris, famae, vel honoris, & praetertim vitae, Scot. in 4. dist. 15. qu. 4. vers. illo de quarto, Covarr. ac Regul. Peccatum 2. par. numer. 5. §. 3. Adrianus in 4. de restit. in communi, §. Concur-

(a) Nota. Licet non peccet, non sequitur semper, non teneri eum ad restituendum; nam si quis auferat rem, quam

rentibus; Navar. in Manual cap. 17. num. 18., & num. 135. S. Antoninus secund. par. iii. 1. cap. 12. §. 7. Angelus verb. Furtum §. 26. Tambur. lib. 3. tr. 4. cap. 2. §. 6. num. 6. Molina loc. cit. disp. 735. num. 1. Sporer loc. cit. num. 5. Rosignol. loc. cit. num. 6. Henno loc. cit. q. 5. conclus. 1. circa fin. resol. 1., & alii passim; Et ratio est, quia ordinarie non assumuntur haec Officia, nec ineuntur haec pacta impediendi aliorum, damna cum tanto onere, & periculo damni proprii majoris, vel aequalis; Nisi quid amplius speciale pactum expositae, ut in milite tempore belli, & Parocho tempore pestis, vel subversionis suarum ovium. Unde recte docet Scotus cit. distinct. 15. q. 2. quod ad restitutionis onus tria requiruntur. I. quod possit quis damnum alterius impedire sine gravi vitae, & honoris, aut rei familiaris noxumento. II. quod debeat impedire. III. quod ex iustitia.

Obligati ad impediendum alterius damnum solum ex Ca- 60 ritate non tenentur ad restitutionem, etiam si non impediunt ex dolo, vel malitia, odio, seu vindicta S. Antoninus 2. par. iii. 1. cap. 3. §. 13. Navarrus cap. 17. num. 18., & num. 136. Medina Jo. de restit. quest. 9. vers. Primum modus; Petrus a Navarra lib. 3. de restit. cap. 4. num. 131. Bartholom. Medina in sua Instit. lib. 1. cap. 14. §. 21. Sporer loc. cit. num. 52. Rosignol. loc. cit. num. 6. & alii. Et ratio est clara, quia odium non est causa restitutionis, sed iniustitia commissa: In tali autem casu nulla est iniustitia commissa, quia nulla fuit obligatio impediendi damnum ex iustitia, sed solum ex Caritate, ut expresse loquitur conclusio, adeoque &c.

Nec valet obijcere textus Canonicos in Cap. Pasce 21. 61 dist. 86., ibi: Pasce fame morientem; quisquis enim pauperem hominem servare poterat, si non paravit, occidit; Cap. Non inferenda 7. caus. 23. quest. 3., ibi: Qui enim non repellit a socio, si potest, iam est in vitio, quam ille, qui facit; Cap. Sicut dignum 6. §. Illi etiam, de homicidio, ibi: Qui potuit hominem liberare a morte, & non liberavit, eum occidit.

Non valet, inquam, quia relati, & alii similes textus 62 Canonici intelligendi sunt quantum ad aequalitatem culpa, non vero quoad obligationem restituendi, nisi respectu perionarum, quae ex iustitia tenebantur, obidam mala avertere, & impedire; Personae autem, quae ad id tenentur solum ex Caritate, quamvis id omittentes graviter peccent contra caritatem, non tenentur tamen ad ullam restitutionem cum non peccent contra iustitiam.

Principes, Magistratus, Gubernatores, Praetores, ac 63 Duces belli, si non impediunt damna subditorum, tenentur ad restitutionem omnium damnorum sua culpa, & negligentia secutorum. Communis; Ipsi enim obligantur lege iustitiae commutativae ad impedienda damna subditorum, cum stipendia, & redditus recipiant ad hunc effectum tamquam conducti a Republica; Unde si non impediunt damna, quae possunt, & debent, non solum violant legem Caritatis, sed etiam legem rigorosam iustitiae, adeoque tenentur ad restitutionem. Vide verb. Bellum art. 2. & 3.

Item ad restitutionem tenentur Tutores, Curatores, Ad- 64 ministratores bonorum non impediens damna Pupillis, Minorenibus, Ecclesiis &c. provenientia. Communis. Ipsi enim ad id tenentur ratione sui Officii, eo quod a potestate publica, aut consuetudine sic communiter recepta illud onus eorum Officio sit annexum.

Item ad restitutionem tenentur Advocati, & Procurato- 65 res non impediens damna suis Clientibus convenientia. Communis; ipsi enim ex vi proprii muneris tenentur solum Clientum detrimenta impedire, quantum possunt, cum ad id sint conducti, & mercedem, seu stipendia recipiant. Vide verb. Advocatus.

Item ad restitutionem tenentur Assessores, Canonici, 66 Electores, Consiliiarii, qui vel tacendo, vel se absentando, cum possint, non impediunt iniquam Compensationem, iniustam, & indignam electionem, & huiusmodi. Communis. Ad id enim tenentur illi ratione proprii muneris. Vide dicta sup. num. 43.

Item ad restitutionem tenentur famuli, domestici, seu 67 ancillae, quibus cura, seu custodia specialis domus, aut rei fami-

suam esse existimet, non peccat, sed restituere eam debet, cum alterius esse deprehendit.

familiaris commissa est, si non impediatur furta, aliaque...

83. Alii famuli, seu ancillae, quibus ejusmodi specialis cura...

85. Non tenentur tamen dicti famuli, seu ancillae ad restitutionem...

70. Custodes conditi ad impediendam venationem, piscationem...

91. Non tenentur tamen dicti Custodes ad restituendas penas...

72. Si fur donet alicui partem rei furtivae ad hoc, ut taceat...

73. cui furatus est. Communis. Si autem fur donet ipsi aliquid...

74. Confessarius ex ignorantia crassa, seu ex malitia positive...

(a) Dummodo tamen is tacendo non sit causa influens in furtum. (b) Assumpto onere audiendi confessiones, videtur teneri ex officio, ac proinde ex iustitia.

docens aliquem contractum esse iustum, quando revera est...

Confessarius non positive deobligans poenitentem a restitutione...

Confessarius, qui bona fide, & absque culpa deobligat...

Testis a Iudice vocatus, & interrogatus de damno ab altero...

Si autem testis a Iudice vocatus, & interrogatus, fuga silentio...

An ficti pauperes teneantur restituere eleemosynas acceptas?

(c) Si ex officio, tenetur etiam restituere, licet non ex malitia, quia deficeret in officio. (d) Quoties est legitime inductus, videtur obligari.

81. An, & quomodo adulteri teneantur restituere damna...

82. An, & quomodo stupratores teneantur ad restitutionem...

83. An parentes exponentes filios suos, sive legitimos, sive...

84. An inveniens infantem ante Ostitium suum, & illum ponens...

85. An, & quomodo Emptores, & Venditores teneantur ad restitutionem?

86. An, & quando possessor bonae, & malae fidei teneatur ad restitutionem?

87. An, & quando defraudatus Gabellae teneatur ad restitutionem?

88. An, & quando pascentes animalia in alienis pascuis, vel lignantibus...

89. An, & quando impediens aliquem a consecutione boni teneatur...

90. An, & quando fur ob furta minuta, & alia gravia teneatur...

91. An res inveniata, vel derelictae restitui debeant, & quibus?

92. An & quomodo Beneficiarii teneantur ad restitutionem fructuum...

93. An, & quando Canonici teneantur ad restitutionem fructuum...

94. An, & quomodo facienda sit restitutio pro fama ablata?

95. Alia ad rem. Vid. verb. Bellum art. 2. et 3. verb. Bonae art. 4.

ARTICULUS II.

Quoad ea, quae concernunt restitutionem pro homicidio, vel percussione, seu mutilatione.

1. Injustus, & voluntarius homicida, percussor, vel mutilator...

2. Hinc injustus, & voluntarius homicida, percussor, vel mutilator...

3. Item restituere debet lucrum cessans, & damnum emergens...

4. Item restituere debet damna omnia realia simul per accidens...

5. Restituenda tamen non sunt expensae factae pro funere occisi...

fieri oportuisset, tunc enim restituendum erit pro excessu...

An autem pro vita, membro, cicatrice sit aliqua facienda restitutio?

Unde pro hac sententia assertur inter alias haec ratio a priori...

Et ratio hujus sententiae inter alias est, quia cum non potest...

Alii autem, & signanter S. Thomas 2. 2. q. 63. art. 2. ad 1. Scotus...

Et ratio hujus sententiae inter alias est, quia cum non potest...

penetur quod possibile est... et ideo quando id, quod est ablatum, non est restituibile per aliquid æquale, debet fieri recompenſatio, qualis poſſibilis eſt; puta cum aliquis alicui abſtulit membrum, debet ei recompenſare, vel in pecunia, vel in aliqua honore, conſiderata conditione utriuſque perſone ſecundum arbitrium boni viri. Et idem habet in 4. diſt. 15. q. 1. art. 5. q. 2. ad 2. Juxta enim communem ſententiam impoſſibilitas excuſat a tanto, non autem a toto, niſi totum ſit impoſſibile; Unde qui debet centum, & non poſſeſt dare centum, poteſt autem dare quinquaginta, certe tenetur ad quinquaginta; adeoque licet interfecto non poſſit pro vita ſua reddi æquivalens in eodem genere, & ordine, cum id poſſit ſolus Deus, qui occidit, & vivere facit, debet ei reddi in id quod eſt poſſibile, quanvis in diverſo genere, & ordine, maxime aliquid, quod ei uſile, vel gratum ſit, ut Sacrificia, preces, eleemoſynæ, aliaque ſuffragia & conſequenter homicida obligatur eo caſu ex Juſtitia ſaltem ad talem reſtitutionem ſpiritualem, in quantum in ſis poteſt eſſe compenſatio in commodum occiſi.

Tum quia occidens bovem, vel equum, aut canem alienum, ultra peccatum commiſſum, tenetur ex Juſtitia etiam ad reſtitutionem, ut ſententur omnes, & tamen bona fortuna ſunt longe inferioris ordinis, quam ipſa vita corporalis; ergo multo magis obligatur ad reſtitutionem qui occidit, vel mutilavit hominem, cum vita, & integritas corporalis hominis ſint bona altioris ordinis; alias melioris eſſet conditionis occidens, vel mutilans hominem, quam occidens vel mutilans bovem, vel equum, ſeu canem, cum hic teneatur ad reſtitutionem, & non teneatur ille. Unde recte dicit Scotus in 4. diſt. 15. q. 3. m. 6. Qui nec tantam reſtitutionem velit facere, non poteſt omnino eſſe immunis a reſtitutione, ſicut quidam faciunt, qui abſolvunt homicidas non ei oſtendentes reſtitutionem neceſſario incumbentem, quaſi facilius poſſit tranſire homicida, quam (ut dicam) Canicida, vel bovicida, quia ſi quis occidiſſet bovem proximi ſui, vel canem, non abſolveretur ſine reſtitutione; tenetur ergo ad reſtitutionem ſpiritualem æquivalentem vitam, quam abſtulit, ſicut poteſt eſſe æquivalentia in talibus. Et Scotus videtur ſequi S. Antoninum 2. part. Summe Theolog. tit. 2. cap. 2. ibi: Quantum ad ſecundum, ſcilicet de mutilatione, dicit Scotus, quod pro hujusmodi non eſt ſtatuta pena in Eccleſia, niſi pecuniaria, & S. Bernardinus Senenſis Serm. 36. in feria 3. poſt Dominicam 4. quadrageſimæ art. 2. cap. 2. ibi: Talis mutilans (ſecundum Scotum) obligatur ad ſatiſfactionem afflictionis illius mutilati, qua ſibi perpetua eſt, cum vivere ſine oculis, aut ſine manu triſte ſit, & maxima pena; Propterea tenetur ei ad alia ſuperimpedenda, ex quibus onera, & triſtities, quas ex tali læſione incurrit, conſolabitur, atque levius ferre poſſit.

Et ad hæc faciunt textus in Sacra Scriptura, Exodi 21. num. 22. ibi: Si rixati fuerint viri, & percuſſerit quis mulierem prægnantem, & abortivum quidem fecerit, ſed ipſa vixerit, ſubjacebit damno, quantum maritus mulieris experierit, & arbitri judicaverint, ex quibus verbis patet, quod pro vita prolis occiſæ debet fieri compenſatio pecuniæ. Item ibidem n. 26. Si percuſſerit quiſpiam oculum ſervi ſui, aut ancillæ, & luſcos fecerit, dimittet eos liberos pro oculo, quem eruit, ibi enim ſtatuitur uſum oculi eruti eſſe liberate compenſandum. Concordant etiam textus in Jure Civili. l. Prætor cis, ff. de his, qui eſtaderint, §. 5. ibi: Cum liber homo perit, damni æſtimatio non ſit in duplum, quia in homine libero nulla corporis æſtimatio fieri poteſt, ſed quinquaginta aureorum condemnatio ſit; ubi, ut ſonant allata verba, homicida propter homicidium condemnatur ad dictam pecuniæ ſummam ſolvendam, l. Prætor edixit 7. ff. de injuriis §. 6. ibi: Poſſe hodie de omni injuria, ſed & de atroci civiliſter agi Imperator, reſcripſit, ex quo textu patet dari actionem Civilem ad compenſandam pecuniis injuriam acceptam. Item inſtit. de obligationibus, que quaſi ex delicto naſcuntur §. 1. ibi: Ob hominem vero liberum occiſum qui quinquaginta aureorum poena conſtituitur, ubi ſtat clarum, homicidam propter vitam homini injuſte ablatam condemnari ad ſolvendam quinquaginta aureorum pecuniariam ſummam. Unde plures Doctores ex citatis pro contraria opinione pro damno vitæ, mutilationis, ſeu cicatricis, ac pro injuria debent ſatiſfactionem quamdam ſignis doloris, & petitione vitæ, & interdum ad eſſe obligationem ad aliquam pecuniariam ſatiſfactionem, præſertim ſi hæredes occiſi ſint pauperes, aut pauperes ſint ipſi mutilati, ſeu percuſſi.

Ad citatos tamen textus tum Sacræ Scripturæ, tum Juris

Civilis reſpondere ſolent Patroni contrariæ ſententiæ, quod illæ leges ſunt penales, quibus juſte poſuit imponi Occiſori, mutilatori, aut percuſſori multa illa in poenam homicidii, mutilationis, aut percuſſionis, & ſic pro occiſione, mutilatione, aut percuſſione, etiam præſentando a damno, poteſt a Judice per Juſtitiam vindictivam imponi poena dandi pecunias, quas dando ſatiſfieret non Juri, quod ratione damni illati habebat occiſus, mutilatus, aut percuſſus, ſed Juri novo per ſententiam Judicis acquiſito; Certum enim eſt, quod per Juſtitiam vindictivam poſſit a Judice imponi, ut quis pro injuria circa bonum unius generis, ſeu ordinis, teneatur præſtare aliquid in bonis alterius generis, ſeu ordinis, faciendo ut læſus acquirat Jus ad hoc bonum alterius generis, ſeu ordinis; Juxta enim juſte punit delicta per poenam, quam cenſet eſſe convenientem. Unde hæc compenſatio non oritur ex Juſtitia commutativa, ſed ſolum ex Juſtitia vindictiva.

Quidquid autem ſit in hac tam celebri controverſia variis validis rationibus & auctoritatibus pro utraque opinione ſuſtulit, ſententur tamen, & conſulunt omnes utriuſque ſententiæ Doctores, quod ſicut Juxta in foro externo juſte imponitur multam pecuniariam occiſori, mutilatori, aut percuſſori offenſo, vel ejus hæredibus applicandam; Ita Confeſſarius in foro interno, ſeu foro conſcientiæ debet imponere occiſori, mutilatori, aut percuſſori opera ſpiritalia, ſacrificia, preces, eleemoſynas, & hujusmodi Animæ occiſi, ſeu proſectui ſpiritali mutilati, aut percuſſi applicanda in aliqualem compenſationem, ſive dein ad id teneatur ex Juſtitia, ſive ſolum ex Caritate, ſeu naturali æquitate.

Conveniunt pariter omnes, quod ſi ex mutilatione, percuſſione, aut cicatrice ſit aliquod damnum ſecutum, ut in puella, qua ob deſormitatem ex mutilatione ſeu cicatrice contractam non poteſt nubere pari, debet illi tale damnum juxta prædentiæ æſtimationem compenſari. Communis, arg. §. 1. Inſtit. de obligationibus, que quaſi ex delicto naſcuntur, l. Cum liberi 7. ff. de his, qui eſtaderint, vel deſecerint, cap. ſi rixati 1. & cap. ſi culpa 9. de injuriis, & damno dato; Qui enim occaſione dampni dat, damnum deſinit videtur, ut expreſſe dicitur in cit. Cap. ſi culpa; & concordat l. Qui occidit 40. ff. ad legem Aquiliam.

Item conveniunt omnes, quod ſi occiſus, vel mutilatus fuerit ſervus tunc etiam pro vita, & membris faciendæ ſit reſtitutio, quia ſervi vita eſt pretio æſtimabilis, ac proinde tantum debet reſtitui, quanti poſſunt vendi, & pro mutilatione, ſeu cicatrice tantum debet compenſari, quanto pluriſ fine illa mutilatione, ſeu cicatrice venderetur. Communis, arg. §. 1. Inſtit. de obligationibus, que quaſi ex delicto naſcuntur, l. Prætor aut 1. & l. Cum liberi 7. ff. de his, qui eſtaderint, vel deſecerint.

Occidens injuſtum inſultorem, vel provocantem, ſeu voluntarie conſentientem in pugnam non tenetur ad reſtitutionem damnorum inde ſecutorum, quia tales cenſentur renunciare Juri ſuo, & alter Jus habet faciendi, quod in ſe eſt ad ſe indemnem, & illæſum ſervandum. Leſſius lib. 2. cap. 9. dub. 21. Layman l. 3. tract. 3. p. 3. cap. 6. n. 5. Molina tract. 3. diſp. 32. Sporer l. c. n. 216. Stephanus a Sancto Paulo tit. 4. d. 5. n. 30. La Croix l. c. n. 305. & alii paſſim.

Si vero quis contra injuſtum inſultorem graviter excedat moderamen inculpate tutelæ, faciendo nempe plus quam neceſſe ſit ad ſui deſenſionem, v.g. occidendo; cum ſolum vulnerando, vel mutilando ſe defendere poſſet, probabilius tenetur ad integram reſtitutionem totius damni, quia qui damnum injuſte infert culpa mortali, tenetur ad integram reſtitutionem; talis enim graviter excedendo moderamen inculpate tutelæ in ſua deſenſione, occidendo, cum ſolum vulnerando ſe defendere poſſet, damnum homicidii injuſte intulit culpa mortali, adeoque obligatur ad integram reſtitutionem totius damni. Ita Navarra in Manual. c. 15. n. 27. Ludovicus Lopez 1. par. Inſtructorii novi cap. 72. Petrus Navarra l. 4. de reſtit. c. 5. n. 99. Valquez de reſtit. cap. 2. §. 3. dub. 4. Sanch. lib. 3. conſil. cap. 4. dub. 9. Leſſius lib. 2. cap. 9. dub. 21. Turrian. diſp. 78. dub. 4. Illiung 2. 4. diſp. 2. n. 83. Sporer l. c. n. 417. Lugo tom. 1. diſp. 11. n. 59. ubi dicit, ſic tenere alios Recentiores paſſim, La Croix l. 4. p. 2. n. 305. ubi dicit, ſic tenere alios communiter contra Silveſtrum, Anglum, Soram, Ledefinam, Arriagam, Salonium, Cordubam, Roſellam, Molinam, alioſque Antiquiores communiter apud Lugo l. c. n. 51. docentes non eſſe obligationem reſtituendi tunc integre totum damnum, ſed ſolum partem damni com-

compenſandi ſecundum portionem exceſſus moderaminis inculpate tutelæ prudentis judicio dimittendam. Et hæc ſententia eſt vere probabilis, quia multo minus peccat, & injuriam facit, qui ſic inſultus occidit, quam qui ipſonte, & non inſultus. Sic etiam Leſſius cit. cap. 9. dub. 21. num. 135. cum aliis ibi citatis, Bonac. de Reſtit. diſp. 2. qu. ult. ſeſt. 2. p. ult. 1. n. 3. Sporer l. c. n. 217. Qui inſuper ibid. cum Tamburini lib. 5. Decalog. c. 4. §. 2. n. 15. probable judicat, ad nullam omnino teneri reſtitutionem, quia licet inſultus graviter excedendo moderamen inculpate tutelæ contra injuſtum inſultorem graviter peccet contra Caritatem, non tamen peccat contra Juſtitiam; Injuſtus enim inſultor cenſetur remittere totam obligationem, quia cum jam ſciat injuſte inſultum omnia mala contra ipſum tentaturum, & hoc non obſtante eum adhuc invadat, convincitur, omnino malis illis, ſeu damnis conſentire; ſcienti enim, & volenti, ſeu conſentienti non fit injuria. cap. Scienti 27. de Reg. juris in 6. & l. Nemo 145. ff. de diver. Reg. juris, adeoque ipſe ſic adhuc injuſte inſultus, quamvis moderamen inculpate tutelæ graviter excedat, non tenetur ad ullam reſtitutionem, cum nullimode tunc peccet contra Juſtitiam, ſed ſolum contra Caritatem. Quæ ſententia, dicit Sporer ibid. ſervare poteſt Confeſſarius, ne ſe, & patientem in diſſicili determinatione hujus reſtitutionis multum torqueat.

Injuſte inſultus, licet poſſit commode, & abſque nota, ſeu infamia r'egere injuſtum inſultorem, ſeu aggreſſorem, ſi fugere velit, & ipſum injuſtum inſultorem occidat, ſervando in reliquis moderamen inculpate tutelæ, probabilius non tenetur ad ullam reſtitutionem, quia in tali caſu peccat ſolum graviter contra Caritatem, & nullimode contra Juſtitiam, cum injuſtus inſultor nullum habeat Jus, quo obiget injuſte inſultum ad fugam. Sic Leſſius cit. c. p. 9. dub. 21. num. 126. Juſtus Clarus de homicidio n. 12. Illiung l. c. n. 86. Layman l. c. Molina diſp. 31. n. 2. Tambur. l. c. Perichacher de reſtit. p. 286. Sporer l. c. n. 217. Ubi ex impræcitate tellatur de communi.

Et tamen contra Silveſtrum, Valquez, Rodriguez, Bmacinam, La Croix, & Card. de Lugo tom. 1. diſp. 10. ſeſt. 8. n. 170. & diſp. 10. ſeſt. 2. n. 55. qui etiam communem dicit eſſe hæc inam contrariam ſententiam, quæ eſt revera probabilis, quia tunc ſolum excuſatur occiſio inſultori ab injuſtitia, quando neceſſaria eſt ad ſui deſenſionem. In tali autem caſu non eſt neceſſaria dicta occiſio pro ſui deſenſione, cum injuſte inſultus poſſit ſe commode, & facile defendere fugiendo abſque nota ſeu infamia ipſum inſultorem, ſeu aggreſſorem, adeoque ſi non fugiat, ſed occidat, tenetur ad reſtitutionem, quia fuga in his circumſtantiis eſt debita juri inſultoris, qui licet paſſione turbatus ſe exponat ipſi periculo occiſionis; adhuc tamen, ſi ſui occiſio non ſit neceſſaria ad inſulti deſenſionem, retinet Jus, ne ab ipſo privata auctoritate occidatur.

Si provocans occidat provocatum, qui metu infamiae debuit comparere, provocans tenetur compenſare damna inde ſecuta, quia in tali caſu provocatus acceſſit involuntarie, unde non cenſetur ceſſiſſe juri ſuo, ut adhuc ſervaretur indemnitas, & illæſus. Sanchez in conſil. lib. 1. cap. 4. dub. 10. cum aliis ibi citatis, La Croix l. c. numer. 305. Salonius, & alii paſſim.

Committens occultum homicidium, quod poſtea per errorem alteri imputatur præter ſui intentionem, non tenetur ad compenſandam damna ei inde ſecuta. Molina tom. 4. diſp. 86. Leſſius lib. 2. cap. 9. dub. 16. num. 111. Lugo diſp. 3. numer. 82. La Croix l. c. numer. 155. & alii communiter; In eo enim caſu homicida non eſt vere cauſa nec phyſica, nec moralis damni, quod innocenti ſequitur, ſed ignorantia, vel malicia aliorum. (a)

Excipe tamen niſi homicida aliquid peculiare fecerit moraliter ethice influens in imputationem faciendam innocenti, ut ſi ipſo invito, vel inſcio ipſius veſtibus ſe induiſſet, vel uſus fuſſet ejus gladio, quem adhuc ſanguinolentum re-poſuiſſet in ejus vaginam, & per hoc ipſe innocens fuerit habitus ut verus homicida: tunc enim ſupradictus committens ſic malicioſe homicidium teneatur ad integram reſtitutionem Ferrar. Biblioth. Tom. VI.

damni cauſati ipſi innocenti per talem iniquam, & malicioſam fraudem, quia malitia, fraus, & dolus namini debent patrocinium impetrari, cap. Sedes 15. & cap. Ex tenore 16. de Reſcriptis, cap. Ex literis 2. de dolo, & contumacia, cap. Tunc 12. de Clericis non reſident. l. In fundo, ff. de rei vindicta. l. Cum his, ff. de transactionibus. l. ſi legatarius, Cod. de Legatis, cum ſimilibus.

Sic per eandem rationem, & eadem Jura tenetur ad reſtitutionem, qui Cadaver occiſi ponit ante Domum, vel ſepulit in horto innocenti, ut ipſi imputetur homicidium, & ideo patitur damnum. Per fraudem enim videtur inducere innocentem ad tale damnum, unde ſicuti ex dictis ſub verb. Impediens, qui per fraudem aliquem impedit a confeſtione boni, tenetur ad reſtitutionem, & compenſationem, ita multo magis qui per fraudem inducit in aliquod damnum, Sanchez lib. 1. Conſil. cap. 5. dub. 5. num. 72. Sporer loc. cit. numer. 201. Molina tom. 4. tract. 2. diſp. 86. Reb. lib. 1. lib. 3. cap. 11. Felix Potestas tom. 1. part. 2. num. 2104. & alii paſſim. Si tamen occiſor Cadaver occiſi longe a Domo deſerat, & reponat juxta Domum innocenti, non ex intentione, ut homicidium imputetur innocenti, ſed ſolum ut amoveat a ſe omne indicium, & occaſionem inquirendi, Lugo diſp. 8. num. 84. Tamburini lib. 6. cap. 4. §. 1. num. 5. Sporer loc. citat. & alii dicunt non teneri ad reſtitutionem, quia non videtur in tali caſu moraliter poſitive inſultum in imputationem, quia illa non eſt prudens cauſa, ſed occaſio levis inquirendi contra talem innocentem, ſi alia adminicula non occurrant: potuit enim homo alibi vulneratus letaliter, & longius progrediſſus caſu ibi mori, ut non ſemel in dies accidit.

Intendens occidere ſolummodo ſeram, & adhibita debita cautela, ac diligentia per errorem, ac ignorantiam invincibilem occidit hominem, quem invincibiliter credidit eſſe ſeram, non tenetur ad ullam reſtitutionem, quia tale homicidium eſt ei ſimpliciter involuntarium ſaltem negative; Secus autem eſt, ſi occiſor non adhibuiſſet debitam cautelam, ac diligentiam: Communis, textu expreſſo in cap. ſi culpa 9. de injuriis, & damno dato.

Qui certo ſciens ibi eſſet hominem, & credens eſſe Cajum ſuum inimicum occidit Titium alioquin non occiſorem, tenetur ad reſtitutionem, quia licet talis ſufficenter caverit occiſionem Titii, non tamen cavit, ſed omnino voluit occiſionem hominis ut ſic, cum certus fuerit ibi eſſe hominem; adeoque occiſio illa fuit injuſta in hominem quemcumque attingerit, & conſequenter injurioſa Titio, & obnoxia reſtitutioni. Communis per text. in l. Eum qui nocentem 18. §. 3. ibi: Si injuria mihi fiat ab eo, cui ſim ignotus, aut ſi quis putet me Lucium Titium eſſe, cum ſim Cajus Sejus, prævallet quod principale eſt injuriam cum mihi facere velle, nam certus ego ſum, licet ille putet me alium eſſe, quam ſim, & ideo injuriarum habeo actionem.

Ebrius alium occidens, ſi ebrietas non fuit culpabilis, & voluntaria, vel ſi fuit talis, homicidium tamen non prævidit, ſeu omnem diligentiam debitam adhibuit ad ipſum cavendum, non tenetur ad reſtitutionem: Tenetur autem, ſi prævidit, & non cavit. Communis per text. in cap. ſi culpa 9. de injuriis, & damno dato.

Vulnerans injuſte alium vulnerare non letali, ad reſtitutionem tenetur, ſi occaſione talis vulneris, quamvis de ſe non letalis, alius morbus, vel inflammatio ſuborta mortem inferat vulnerato, quia quod eſt cauſa cauſæ, eſt etiam cauſa cauſati, argum. cap. Presbyterum 7. & cap. Ad audientiam 12. de homicidio, l. Manuſiſtones 4. ff. de Juſtitia, & Jure. Sic Communis Doctorum.

Si autem vulneratus vulnerare non letali poſtea perierit, non ratione vulneris per ſe, ſed ſolum per accidens, ex propria negligentia, & incuria, ſeu ex imperitia Medici, vel Chirurgi, vulnerans tenebitur ſolum ad reſtitutionem damni cauſati vivo pro vulnerare, non autem ad reſtitutionem damni cauſati mortuo, ſeu ejus hæredibus pro homicidio, cum ipſum homicidium nec indirecte, & in cauſa voluntarium ipſi imputari poſſit. Communis, textu expreſſo in l. Qui occi-

(a) Nota. Tenetur quidem; quomodocumque enim res accipitur, homicida eſt cauſa ſaltem occaſionis damnum inde ſecutorum. Idem dicit de deſerente Cadaver ante domum alterius, num. 26. Et de ebrio, etiam ubi ebrietas

non fuerit culpabilis, num. 29. Occidens aliquem juſta morte mox occidendum, ex juſtitia teneri videtur ad damna, numer. 32. Vere autem tenentur rixantes, expoſiti n. 36.

occidit 30. §. 4. ff. Ad Legem Aquilianam, ibi: Si vulneratus non mortificare, negligentia autem perierit: de vulnerato actio erit, non de occiso.

32 Occidens hominem, quem certo scit paulo post iusta morte occidendum, non tenetur ad restitutionem. In tali enim casu non infert ei grave damnum in bonis fortuna. La Croix lib. 3. part. 2. num. 308. cum Navar. Vasquez, Bonacina ibi citatis, & alii passim. Occidens autem hominem, quem certo scit paulo post iniuste occidendum a latrone, Mandatario, & huiusmodi, tenetur ad restitutionem, quia prior occidens intulit ei iniuste grave damnum. Vide dicta art. 1. n. 22. & 32.

34 Si Paulus initium, & causa fuit rixae cum Petro per sola verba contumeliosa, & ideo ab ipso Petro excandescens occidatur, tenetur Petrus ad restitutionem, quia sola verbalis contumelia non dat Jus ad occidendum; unde cum talis occisio sit contra Iustitiam, obligat ad restitutionem. Communis cum Molina disput. 81. num. 3. Lessio lib. 2. cap. 6. nu. 137. Sporer loc. cit. num. 194. Si autem Petrus verbis contumeliosis affectus a Paulo vellet ipsum Paulum occidere, posset Paulus licite se defendere, & cum moderamine inculpatae tutelae ipsum Petrum tamquam iam iniustum aggressorem etiam occidere, quando non ei suppetat alius modus se defendendi. Sporer loc. cit. Tamburin. lib. 6. cap. 4. §. 3. num. 17. La Croix l. c. n. 300. & alii.

36 Si duobus rixantibus, & strictis gladiis pugnantibus, alii sua sponte accurrant, & horum unus alterum occidat, vel ab altero occidatur: tunc ipsi duo principales rixantes, & pugnantibus ad nullam tenentur restitutionem, cum tale homicidium nullo modo intendat, nec in se, nec in sua causa; sola enim eorum pugna non est causa, nisi valde remota, ut alii accurrant, pugnent, vel occidantur, cum ipsi sua sponte occurrerint. Communis.

37 Si autem unus ex duobus rixantibus, & pugnantibus, alios amicos, seu conjunctos in sui adiutorium vocarit, & excitarit, & unus ex his postea occidatur, Suarez de Censuris disput. 44. sect. 3. num. 26. Avila de Censuris part. 7. disput. 6. sect. 2. dub. 5. conclus. 4. Navar. Coninch, Petrus Corucio, Sayrus, Villalobos, & Diana apud Cardinal. de Lugo disput. 11. num. 57. videntur supponere esse ipsi excitanti imputandum tale homicidium, dicunt enim evadere irregularem illum, qui consilio, vel aliter induxit Titium, ut Cajum occidat, si ea occasione Titius occidatur ab ipso Cajio, quia per ipsum consilium, seu suasionem fuit causa occisionis, & damni. Vasquez tamen in 1. 2. disput. 100. num. 45. Turrian. de Censuris lib. 9. disput. 63. dub. 4. Gaspar. Hurtad. disput. 2. de irregularit. difficult. 6. num. 2. loquentes de Irregularitate tenent contrariam sententiam, quando Lugo loc. cit. num. 58. loquens in terminis de restitutione ob homicidium, dicit esse sibi satis probabilem, idemque docent Tamburin. loc. cit. num. 15. La Croix loc. cit. num. 309. & alii. Et eorum ratio est, quia quamvis sic luadens, & excitans peccet contra Caritatem, tamen non peccat contra Iustitiam, cum nec vi, nec fraude aut dolo coegerit ipsum occisum ad libendum tale periculum mortis, sed sola suasionem & precationem, cui ipse occisus omnino consentit; Scienti enim, & volenti, si esse consentienti non fit injuria, cap. Scienti 27. de Regul. Juris in 6. l. Nemo 1. ff. de divers. Regul. Juris. (a)

38 Si quis a Mandatariis requisitus ostendat Dominum Causi, qui inde fuit ab illis occisus, si sine coactione, & sine gravi mortis timore id fecit, tenetur ad restitutionem; Non tenetur autem, si id fecit coactus, & ratione gravis metus mortis sibi alias indictae. Diana part. 5. tract. 1. resolut. 63. Tamburin. lib. 6. cap. 4. §. 4. num. 3. Felix Potestas loc. cit. num. 2108. & alii passim.

39 Homicida in rigore Juris non liberatur ab obligatione restituendi damna temporalia ex homicidio secuta, quamvis Magistratu capite plectatur, seu extremo supplicio afficiatur. Sic tenent innumeris Doctores, tum ex antiquis, tum ex recentioribus, quos referunt, & sequuntur Sanchez lib. 1. conf. cap. 4. dub. 6. Molina disput. 84. num. 8. Lessius dub. 22. Vasquez de restitu. cap. 2. §. 3. dub. 5. Navar. cap. 15. numer. 25. Sporer loc. cit. num. 236. ubi dicit id tenere Doctores communiter. Tamburin. loc. cit. num. 14. Bufemb. lib. 3.

part. 2. de restitutione cap. 2. dub. 6. art. 3. num. 10. Henno tom. 2. tract. 1. disp. 9. quest. 7. conclus. 2. resolut. 3. Felix Potestas loc. cit. num. 2107. & alii passim. Et ratio est quia Homicida per talem capitalem mortem, seu extremum supplicium satisfacit quidem Iustitiae publicae, & vindictivae, non autem commutativae, quam laesit alteram occidendo; Unde adhuc remanet facienda restitutio heredibus proximi occisi, cum damna privata ob publicam punitionem non resarciantur. Tum quia sicuti fur non excusatur ab obligatione restituendi, quamvis capite plectatur, ita nec excusatur homicida ab obligatione restituendi damna iniuste illata, cum non minus teneatur restituere homicida pro homicidio, quam fur pro furtis.

Notanter autem dicitur in rigore Juris, quia praeterea loquendo excusantur tales homicida ab eiusmodi restitutione, eo quod ii, quibus restituendum erat, vel contenti sint talionis poena illata, vel non curent de tali restitutione, maxime si sint nobiles, & divites, & ad eorum instantiam Judex ad talem mortem condemnaverit homicidam; Illi enim videntur eo ipso omnes alias satisfactiones remittere; Tum quia ea damna sunt necessario conjuncta cum morte occisi, suntque magna causa aggravans homicidium. Unde Judex in sententia ferenda praesumitur considerasse utrumque, scilicet mortem occisi, & damna consequentia: Ideoque lata contra homicidam sententia mortis capitalis, tamquam definitiva totius causae, nulla facta mentione compensationis, vel restitutionis damnorum, censetur una cum morte omnem prolixam obligationem rei absolvisse, & sic non tantum Reipublicae, sed etiam parti laesae satisfecisse. Sic tenent Scotus, & alii apud Lessium cit. dub. 22. num. 119. qui etiam dicit, hanc sententiam esse vere probabilem, & consentaneam equitati, & ita fere habere usum, ut heredes occisi poenae talionis censentur acquiescere, & injuria illa videatur sic esse compensata, & sic etiam docent plures alii citati a Lugo disput. 11. num. 49. Tamburin. loc. cit. §. 3. num. 14. noiter Marchant. tom. 2. tract. 6. tit. 1. quest. 5. dub. 2. Sporer loc. cit. nu. 236. Felix Potestas loc. cit. ubi dicit, heredibus occisi dividibus non esse resarcienda damna, quia isti solent esse contenti poena capitali occisori infligta, & id insuper docet ipsemet Scotus in 4. dist. 15. quest. 3. secutus ab aliis, quia homicida sufficienter satisfacit tolerandam poenam capitalem.

Damna secuta ex homicidio sunt compensanda, & restituenda solis heredibus proximi occisi, scilicet filii, Uxori, & parentibus ita damnificatis. Sic Communis Doctorum cum Lessio cit. cap. 9. dub. 29. num. 155. Sporer loc. cit. num. 230. La Croix loc. cit. num. 310. Molina, Layman, Marchant, Salonio, Arragonio, Lugo, Corluba, Ledesma, Soto, Angles, & alii passim contra paucos alios. Et ratio est, quia obligatio, & finis restitutionis est compensare damna iniuste illata alteri in bonis propriis, vel sibi ex Iustitia debitis; Solis autem dictis proximis occisi heredibus inferuntur iniuste illa damna in bonis propriis, & sibi ex Iustitia debitis, cum eos solos ex Iustitia in necessitate postea alere teneretur occisus, ex quo a seo stricte sint ipsi conjuncti, ut moraliter una semper persona censeri debeant cum illo; quod non verificatur in aliis heredibus, eo quod censentur esse velut extranei se remote habentes, & per accidens damna illa patientes, cum occisus, non ex Iustitia, sed solum ex Caritate ipsos aleret.

Sunt tamen talia damna compensanda etiam Fratribus, & Sororibus occisi, si ipse occisus eos per sententiam Iudicis tenebatur alere, quia jam habebant Jus ad illa alimenta, quae ab ipso occiso vigore Judicialis sententiae de Iustitia acceptissent. Ita Lopez 1. part. Instructor. novi cap. 72. Sanchez dist. cap. 4. dub. 3. & alii plures.

Item probabilius talia damna compensanda sunt etiam Creditorebus occisi, quia occisus strictiori obligatione Iustitiae tenebatur suis Creditorebus, quam ipsi heredibus necessariis, cum his alimenta, & hereditas non praestentur, nisi deducto aere alieno; adeoque si homicida tenetur talia damna compensare dictis heredibus necessariis, a fortiori tenebitur de rigore Juris compensare occisi Creditorebus. Sic Molina tract. 3. disput. 83. num. 8. Layman loc. cit. cap. 6. num. 4. Sporer loc. cit. num. 230. & multi alii; Quamvis Layman, & Sporer loc. cit. notent, id in praxi non observari. Unde contrarium ablo-

absolute docent Lessius l. c. dub. 26. n. 151. Diana part. 5. tr. 3. resolut. 57. & plures alii apud ipsos.

44 Item probabilius damna secuta ex homicidio sunt compensanda, & restituenda etiam aliis remotis heredibus, & extraneis, immo & pauperibus compensanda sunt elemosinae, quas occisus illis elargiri solebat, si homicida, animo illis nocendi, ipsum occidit. Ita tenent Sotus, Navar. Adrian. Panormitan. Rosell. Vasquez, Turrian. & alii apud Lugo dist. disput. 11. num. 74. qui eos sequitur ibidem num. 77. Bufemb. loc. cit. num. 11. cum aliis ibi citatis, Felix Potestas loc. cit. num. 2106. Illius tom. 4. d. 4. num. 74. & alii. Malitia enim, fraudis, & dolus nemini patrocinari debent; cap. Ex literis 2. de dolo & contumacia, cap. Sedes 15. & cap. Ex tenore 16. de Rescriptis, cap. Tria 12. de Clericis non residentibus, leg. In fundo, ff. de rei vindicat. l. Cum bi, ff. de transactionibus, l. si Legatarius, Cod. de Legatis, cum similibus.

45 Obligatio homicidae ad restituendum pro damnis illatis ex tali homicidio transit ad ejus heredes juxta vires hereditatis, quando ipsemet non fecerat. Communis. Et enim illud debitum, & onus reale, cui heredes succedunt, sicuti & succedunt hereditati cum res transeat cum suo onere, l. Alienatio, ff. de contrah. emptio. l. Pompejus, §. Cum quis, ff. de acquir. possess. l. Via Constit. §. Quicumque, ff. de servit. urb. praed. l. 1. §. fin. & l. seq. ff. de serv. vindic. l. Fiscus, de Jure Fisci, Clement. de Casibus.

46 Si vulneratus ante mortem remittat percussori seu homicidae omne damnum reale praeteritum, praesens, & futurum, tunc probabile est, quod nec ipse homicida, nec in suo defectu ejus heredes teneantur ad ullam restitutionem faciendam heredibus etiam necessariis ipsius occisi. Bufemb. loc. cit. art. 3. num. 3. Lessius cit. cap. 9. dub. 26. num. 158. Molina disput. 81. num. 4. & 5. Sanchez loc. cit. dub. 12. num. 5. Salonius quest. 63. art. 2. controvers. 9. Henno l. c. quest. 7. conclus. 3. Petrus Bannes, aliisque citatis Diana part. 5. tract. 4. resolut. 58. Tamburin. lib. 6. cap. 4. §. 3. num. 10. Et ratio est, quia sicuti mortuus poterat cedere homicidae alia Jura, ita & illa, & consequenter onus restituendi extinguere; Tum quia quicquid debetur illis heredibus, totum debetur ei dependenter a voluntate morituri; adeoque non fit eis injuria, nisi quatenus sit contra occisi voluntatem, & consequenter si moriturus totum condonavit, nulla contra ejus voluntatem remanet homicidae, seu ejus heredibus obligatio Iustitiae de facienda aliqua restitutione.

47 Contrariam tamen sententiam adhuc tamquam probabiliorum docent Lugo disput. 11. sect. 3. num. 63. Sporer loc. cit. num. 235. La Croix l. c. num. 310. Illius tom. 4. d. 3. numer. 88. Felix Potestas l. c. num. 2112. Tanner. quest. 6. dub. 4. & alii. Et ratio est, quia remissio a morituro facta, habet quidem locum in damnis praeteritis usque ad ejus mortem, at minime in damnis sequentibus; Moriturus enim licet possit remittere totum Jus suum quoad compensationem sibi debitam pro damnis sibi illatis ante suam mortem, non potest tamen remittere Jus alienum quoad compensationem suis necessariis heredibus debitam pro damnis eis subsequitis post ejus mortem; Hoc enim Jus non pertinet ad occisum, sed immediate ad ejus heredes necessarios, quibus occisus de Jure, & Iustitia tenebatur necessaria ad vitam sustentationem, providere, & praestare; adeoque cum ex ejus occasione dicit heredes damnum proprium patiantur, Jus proprium acquirunt ad compensationem sibi faciendam ab homicida, & consequenter non obstante remissione totali ei facta a morituro, tenetur homicida, & ejus defectu ipsius heredes ad compensanda damna dictis heredibus necessariis subsecuta, cum haec, ut patet, sint damna propria ipsorum heredum, & non damna occisi.

48 Item tenetur homicida compensare damna heredibus subsecuta, quamvis a supremo Principe patris homicidii plenissimum obtinuerit remissionem, quia Princeps praeterea intendit condonare injuriam Reipublicae factam, & non damna heredibus necessariis subsecuta. Henno loc. cit. Petrus 3. & alii passim.

Quid, cui, & quando sit restituendum?

EX Iustitia Commutativa id, & tantum restituendum est, quod, & quantum ablatum, vel damnificatum est. Communis, nec indiget probatione, cum clare de se pateat. Generaliter, & per se loquendo restituenda est eadem res in individuo, si adhuc extet. Communis, per Text. in l. Manifesti Juris 17. Cod. de Solutionibus; Extante enim eadem, re, cujus dominium verus Dominus in alium non transtulit, semper Dominus retinet Jus in illa, adeoque si non sit contentus alia re ejusdem speciei, & bonitatis, est ei restituenda ipsamet res, adhuc extans in individuo.

Si eadem res in individuo non amplius extet, facienda est restitutio in aequivalenti, adeo ut tantum restituatur, quantum sufficit ad aequalitatem debiti, vel damni illati. Communis per text. in Authent. Hoc nisi Cod. de Solutionibus.

Quid restituere debeat possessor bonae, vel malae fidei? Vide verb. Possessor bonae, & mala fidei per tot. Ubi etiam de fructibus naturalibus, industrialibus, mixtis, & Civilibus. Item de fructibus jam perceptis, & adhuc percipiendis. Item de expensis, seu melioramentis necessariis, utilibus, & voluptuosis. Item de incremento, & decremento rerum.

Quid restituere debeat Commodatarius? Vide verb. Commodatum.

Quid restituere debeat Conductor, & Locator? Vide verb. Locator.

Quid restituere debeat Mutuatarius? Vide verb. Mutuum.

Quid restituere debeat Emptor, & Venditor? Vide verb. Emptio, Venditio.

Quid restituere debeat Emphyteuta? Vide verb. Emphyteusis.

Quid restituere debeat Lufor? Vide verb. Ludus.

Quid restituendum sit in rerum occupatione, alluvione, specificatione, accessione, confusione, commixtione, & fructuum perceptione? Vide verb. Dominium art. 3.

Alia ad rem. Vide verb. Bellum art. 2. & 3. verb. Bona art. 4. verb. Culpa, verb. Damnificatio, verb. Jura; & notata supra art. 1. a num. 80. ad 94.

Accepta ob actionem malam, seu peccaminosam jam positam non sunt de jure naturae restituenda; Unde si mulier etiam uxoria pro concessio usui sui corporis, & Mandatarius pro homicidio patratu pretium accepit, potest retinere; S. Thomas 2. 2. quest. 62. art. 5. ad 2. Lessius lib. 2. cap. 14. dub. 8. a num. 52. Lugo disput. 13. a num. 45. Dicafill. de restitu. d. 6. dub. 1. Burghel. Centur. 3. cap. 33. S. Antoninus 2. part. tit. 2. cap. 5. in princip. Covarruv. Ad Regul. Peccatum part. 2. §. 1. Angelus verb. Restitut. §. Turpe. Rosignol. de Restitut. 11. Disquisit. 1. §. 6. numer. 9. & 10. La Croix lib. 3. part. 2. num. 289. cum Azorio, Molin. Vasquez ibi citatis, & alii passim. per text. in l. Idem si ob stuprum 4. §. 3. ff. de conditione ob turpem, vel injusam causam, ubi habetur: Meretricem turpiter facere, quod sit Meretrix; non turpiter accipere, cum sit Meretrix; Unde S. Thomas 2. 2. quest. 32. art. 7. in corpore ait: Quod enim Mulier meretricium exerceat, turpiter agit, & contra Legem Dei; sed in eo, quod accipit, non iniuste agit, nec contra Legem; Unde quod sic illicitè acquiruntur est, retineri potest.

Accepta ob actionem malam, seu peccaminosam necdum positam restituere debent, quia actio non debet poni, adeoque nec retineri potest pretium pro ea ponenda; Si autem sit quid mere liberaliter donatum ad alliciendum animum, v. g. Meretricis ad copulam, sive ante, sive post actionem turpem potest tuta conscientia retineri, paucis solis casibus exceptis; Lugo loc. cit. num. 49. La Croix loc. cit. num. 291. Henno tom. 2. tract. 1. de restitu. quest. 6. conclus. 1. ubi citat Communem Doctorum per text. leg. Affectiois 5. ff. de donationibus, ibi: Affectiois gratia, neque honeste, neque inhoneste donationes sunt prohibita; honeste, erga benemerentes amicos vel necessarios, inhoneste erga Meretrices; & concordat l. Donationes 31. ff. eodem. Ubi, ut vides, lex non distinguit, an ad hoc ut sine validae tales donationes, debeant fieri ante, vel post actionem turpem; Ubi autem lex non distinguit, neque nos distinguere debemus, cap. Quia circa 22. de privil. & l. 1. e. precio ff. de Publiciana in rem actione. Et ratio conclusio est, quia potest quilibet sui dominium in alium transferre, ubi per Leges non impeditur: Nulla autem est assignabilis Lex irritans dictam translationem; Non quidem Lex

(b) Nota. Videtur hoc casu irregularitatem contrahere, & ad damna teneri; suator enim delicti, & executor e-

dem poena puniuntur.

Lex naturæ, quia licet ratio naturalis dicat donationes illas esse illicitas, tam ex parte dantis, quam ex parte accipientis, eo quod incitent ad meretricium, vel inchoandum, vel continuandum: non tamen dicat esse invalidas. Nec etiam id distat Leges positivæ, cum Leges Civiles potius illas confirmant, ut patet ex cit. l. Affectionis 5. & cit. l. Donationes in concubinam 31. ff. de donationibus. & cit. l. Idem si ob stuprum 4. §. 3. ff. De condition. ob turpem, vel injustam causam, adeoque &c.

15 Dicitur autem notanter, *Paucis solis casibus exceptis*, quia Donata a Filiofamilias, Pupillo, Minorenni, & a Milite retineri non possunt, quia ipsi per Leges inhabilitantur ad donandum, ut patet de Filiofamilias in §. Filius familias 7. ff. De donationibus: De Pupillo §. 7. Inst. de auctoritate Tutorum, De Minorenni, l. Si Curatorem 3. Cod. de in integrum restitutione, De Milite, l. Si ancillam 2. Cod. de Donation. inter virum, & uxorem. Pro parvis autem munificulis videtur consuetudinem contrariam induxisse.

16 Item retineri non possent donationes, si quæ fierent, (quod Denis avertat) ab aliquo Religioso suæ conditionis immo re propter tale infandum commercium; Tales enim donationes essent omnino nedum illicitæ, sed & invalidæ, atque Monasterio essent restituendæ, cum Religiosus profectus nihil possit expendere sine licentia expressa, aut tacita Superioris, quam in tali casu non haberet, nec posset habere, cum Superior, nec totum Monasterium possit illam concedere in usus turpes, & peccaminosos; Nec etiam ex pecuniis suis personalibus, ac specialibus laboribus acquisitis, cum quidquid acquirit Monachus, acquirit Monasterio; cap. Statutum 1. caus. 18. quest. 1. cap. Abbates; 16. caus. 18. quest. 2. cap. Quia ingredientibus 6. caus. 19. q. 2. cap. In presentia 3. de probationibus, cap. Monachi 2. de statu Monachor. cum similibus.

17 Promissio, seu conventio de danda alicui certa pecunie summa, ut aliqua actio turpis, & peccaminosa perpetretur, nullam habet, neque ante, neque post perpetrationem talis actionis turpis, & peccaminosæ, vim obligandi: Unde sic promittens nihil tenetur restituere promissario: Colligitur ex pluribus Juribus, tum Canonicis, tum Civilibus: Eodem Jure Canonico habetur in cap. Pactiones 8. de pactionibus, ubi sic expresse statuitur: *Pactiones factæ a vobis... nullius penitus sunt momenti; quod etiam de aliis est dicendum, quæ observantæ vergunt in Animæ detrimentum; Nam etiam juxta legitimas sanctiones pactum turpe, vel rei turpis... De Jure vel de facto nullam obligationem inducit. cap. In malis promissis 5. caus. 22. q. 5. ubi ex verbis S. Isidori sic pacile habetur: In malis promissis rescinde finem, in turpi voto mutæ decretum, quod incaute vocasti, ne facias: impii est promissio, quæ scelere adimpletur; c. Quæ contra Jus 64. de Regul. Jurisunt, de bene vitæ pro infectis haberi c. In malis 69. de Regul. Juris. item in 6. ibi: In malis promissis sedem non expedit observari.*

18 Et hoc Jure Canonico adeo verum est, quod licet talis promissio fuisse etiam juramento firmatam, nullam importaret obligationem, ut expresse statuitur in cap. Non est obligatorum contra bonos mores præstitum juramentum: Et concordant plures textus in quest. 4. caus. 22. & signanter in cap. Est etiam 2. d. quest. 4. caus. 22. ubi ex verbis S. Ambrosii improbat Herodes, quod ob servandum Juramentum S. Joannem Baptistam occidi iussisset: Unde in ejus Summario sic dicitur: *Pietas fuit, quod David, Nabal, sicut juraverat, non occiderit, cap. Juravit David 4. ead. caus. & quest. ubi ex eodem verbis ejusdem S. Augustini sic repetitur: Juravit David temere, sed non implevit juramentum. majori pietate ductus. Et e contra idem S. Augustinus sermon. 10. in novis sermonibus de Decollatione S. Joannis Baptiste improbat Herodem, quod impie adimpleat, quod temere juraverat. ibi: Temere juratur, & impie, quod juratur, impletur. cap. Unusquisque 8. eadem caus. & quest. in cuius Summario de mente S. Ambrosii sic habetur: *Tolerabilis est juramentum non implere, quam ab initio non subsistit; Atqui ex aliquo 16. ead. caus. & quest. ubi sic summatum Decretum Sotheri Papæ: Juramentum, quo malum incaute promittitur, non est servandum cap. Actio 18. ead. caus. & quest. ubi sic summatum Decretum Concilii Eliberitani: *illatum***

juramentum non est servandum; & sepe in eadem causa, & quaestione in aliis Capitulis, & Summariis consimiliter. Et hoc jure merito, cum Juramentum non fuerit institutum, ut esset vinculum iniquitatis; textu expresse in cap. Quanto 18. de Jure Jurando, ibi: Cum Juramentum, non ut elicit iniquitatis vinculum fuerit institutum, c. Inter cetera 22. caus. 22. quest. 4. ibi:; Porro Juramentum non ob hoc fuisse institutum invenitur, ut e. ser. vinculum iniquitatis,;

Jure Civili habetur sensus nostræ conclusionis in pluribus 19 Legibus & signanter in leg. Generaliter 2. ff. De verb. obligationibus, ibi: *Generaliter novimus turpes stipulationes nullius esse momenti; l. Si flagitii 123. ff. eod. ibi: Si flagitii faciendi, vel facti causa concepta sit stipulatio, ab initio non valet; l. Juris genium 7. ff. de pactionibus, ibi: Si stipulatio sit interposita de his; pro quibus pacisci non licet, servanda non est, sed omnino rescindenda; l. Pacta 6. Cod. de pactionibus; Pacta, quæ contra Leges, Constitutionesque, vel contra bonos mores sunt, nullam vim habere indubitan Jure est, l. Ex eo 4. Cod. De iustitibus stipulationibus, ibi: Cum omnia, quæ contra bonos mores, vel in pactum, vel in stipulationem deceduntur, nullius momenti sunt.*

Suprapositam conclusionem tenent Navarrus in Manual. 20 cap. 17. Durand. in 2. distict. 39. quest. 4. Medina Cod. de restitut. q. 2. Comitulus lib. 3. respons. moral. q. 5. Joannes Valerus in differentiis urisive fori verb. Promissio, differentiæ 8. citati a Diana tom. 1. part. 2. tract. 4. miscellaneo resolut. 40. ubi & ipse hanc sententiam probabilem, & præctice tutam reputat, Adrianus, Neessen, Le Drou, & alii, quos citat, & sequitur Henno loc. cit. q. 5. Concl. 1. & sic videtur sentire Sanctus Augustinus relatus in cap. Qui venerabilibus 8. dist. 86. testans non posse Meretricibus pecuniam rependi absque gravissimo peccato, cum nempe in pretium perpetui criminis tribuitur. Et sic tenent Glossa ibidem verb. Meretricibus, & mordicus defendit Pontas in Dictionario Casuum Conscientiæ verb. Promissio cas. 3. & 9. ubi in fine casus octavi sic expresse habet: *Repudiandam penitus est eorum opinionem censemus, qui tuerent, licet hujusmodi promissiones non obliget ante factus perpetratum, iidem tamen obligandi vim annecti, eo ipso, quod crimen executioni demandatum est; quinimo persequendum, prorsus animum habemus abhorrendas penitus, atque habendas esse execrationi ejusmodi promissiones, & stipulationes, & tanquam nullas esse considerandas; quemadmodum irrita re ipsa sunt omnibus cum Ecclesiasticis, tum Civilibus Legibus, ut modo observatum, ac probatum est. Et in fine casus noni sic concludit: At isti laudatorum Auctorum opinioni non possimus subscribere, quando namque quosdam casus sibi fingere amant, in quibus non esse illicitum supponunt, nec promittere, nec dare in pretium turpis alicujus actionis perpetranda, falsam omnino hypothesim comminiscuntur, quemadmodum patet ex testimoniis allegatis, quin etiam tanquam certissimum habemus ex eorum opinione fenestram prorsus patefieri ad plurimam nequitiam, quoniam ad audentiam, & ad perfidiam, quæ fluunt in luxuriam, inde via redditur expeditior. Hæc ipse: Tum quia datio, & acceptio pro re turpi patrata est novum peccatum, & approbatio peccati commissa. Qui enim dat, vel accipit propter peccatum commissum, videtur de novo approbare, atque in eo complacere, quod utique mortale est; Tum etiam quia promissio illa de re turpi patranda fuit nulla, nec nullo modo obligans, utpote peccaminosa: ut patet ex supra adductis Juribus, ergo nec est ex obligatione servanda.*

Immo supracitati Doctores volunt insuper, quod acceptum 21 ob turpem causam ex conventionem facta obligant ad operis pravi executionem sit restituendum. Sic expresse Henno loc. cit. q. 5. concl. 1. cum Navarr. Adriano, Medina, Neessen, Le Drou, & aliis ibi citatis argum. supra add. etis Juribus. Et eorum ratio est, quia conventio illa ante operis impletionem est nulla, eo quod non possit esse vinculum iniquitatis, ut concedunt omnes, ergo etiam nulla est impleto opere, & consequenter acceptum ratione talis conventionis debet restitui; Probatur consequentia ex cap. Non firmatur 18. de Regul. Juris in 6. ubi expresse dicitur: *Non firmatur tractus temporis, quod de Jure ab initio non subsistit; Atqui ex supra allegatis Juribus conventio illa nulla est ante operis impletionem, ergo etiam nulla erit post operis impletionem; Tum quia conventio illa, utpote contractus onerosus, debet obligare tam promissarium, quam promittentem; alias a obli-*

obligaret solum promittentem, esset contractus gratuitus; Atqui non obligat promissarium, cum nemo obligari possit ad peccandum: ergo nec obligat promittentem, & consequenter est nulla ex parte utriusque: adeoque acceptum ex tali conventionem est restituendum: Et sic videtur sensisse etiam S. Augustinus Epist. 163. alias 54. ad Macedonium, ubi sic expresse habet: *Verum tamen est, si iustitia sincerius commulatur, dicitur Advocati: Redde, quod accepisti, si, quando contra veritatem stetit, iniquitati a fuiti, Judicem sepelisti, iustam causam oppressisti, de falsitate vicisti; Et paulo post explicatam obligationem Advocati in prædicto casu sic ait: Quis tamen Advocatus, aut ex Advocato ita vir optimus facile reperitur, qui iustcepto suo dicat: Recipe, quod mihi cum tibi male adesse, dedi, si, & redde adversario tuo, quod, me agente, inique abstulisti, & tamen quem prioris non rectæ vitæ redisti, me penitent, etiam hoc facere debet, ut si ille, qui inique ligavit, non vult admonitus corrigere iniquitatem, ejus tamen iniquitatis nolit iste habere mercedem.*

22 Communior tamen Doctorum sententia tenet, quod licet promissio facta femina pro usu sui corporis sit illicita, promissum, opere completo, sit conferendum. Nec femina teneatur receptum ob talem usum turpem sui corporis postea restituere, sic Lugo dist. 18. sect. 3. num. 59. quod ad primam partem cum Valquez, Turrian, Soto, Arragonio, Cajetan. Covarruv. Molina, Sanchez ibi citatis, dicens hanc esse communem, & veram sententiam, & num. 46. quod ad secundam partem cum Lessio, Molina, Cajetan. Aiculf. Richard. Gabriel. Silvestro, Angelo, Salonio, Silvio, Tannero; Rebel. Villalobos, dicens pariter hanc esse communem, & veram sententiam, Sic tenet etiam cum pluribus aliis ibi citatis, La Croix lib. 3. part. 2. n. 289. & 290. Rosignolus cum aliis ibi citatis de restitutione 11. disput. 1. §. 6. num. 2. & 9. Sporer cum multis ibi citatis tom. 2. tract. 5. in VII. & X. Præcept. Decalog. cap. 5. sect. 5. num. 135. & 139. Molina Sanchez, Lessius, Diana, Tamburin, & plurimi alii, & ratio primæ partis est, quia ille usus sui corporis, quem femina impudica fornicario concessit, est præctio æstimabilis ratione utilitatis, & delectationis. respectu fornicarii, & ratione periculij, & laboris respectu femina concedentis talem turpem usum sui corporis, adeoque si fornicarius pretium promittit, & femina impudica rem pretio æstimabilem, & vendibilem, utpote ei commoam, vel delectabilem possit, non est unde ab obligatione solvendi promissum liber evadat; Tum quia si fornicarius negare possit pretium pactum pro tali turpi usu sibi concessio, seu vendito, negare etiam possit Juvenis Matrimonium promissum puella sub certa promissione Matrimonii desforare, quod omnes negant, & insuper dicunt posse ad id etiam in foro externo compelli, adeoque &c. Ratio autem secundæ partis est, quia femina, qui pro tali turpi usu sibi concessio, seu vendito usu sui corporis fornicario, qui usus cum sit commodus, & delectabilis fornicario, & periculosis ipsi femina, dignus est pretio, adeoque talis femina licite retinere potest dictum conventum, & receptum pretium, nec tenetur illud restituere, cum non sit receptum contra iustitiam, sed potius secundum illam.

23 Immo Meretrix nedum conventum, & receptum pretium pro concessio turpi usu sui corporis licite recipit, & retinet, sed etiam omni Jure etiam Civili in foro externo illud exigere potest, si non ei fornicario solvatur. Sanctus Thomas 2. 2. quest. 62. art. 5. & plurimis congestis Lessius lib. 2. cap. 14. dub. 8. Molina tom. 1. tract. 2. disp. 34. Diana part. 2. tract. 2. Miscellan. resolut. 40. Sporer loco cit. num. 136. & ipso teste Communis aliorum per tex. in l. Idem 4. §. 3. ff. de condit. ob turpem, vel injustam causam, ibi: *Secd quod Meretrici datur, repeti non potest. ut Labeo, & Marcellus scribunt, sed nova ratione, non ea, quod utriusque turpitudine versatur, sed solius dantis: illam enim turpiter facere quod sit Meretrix; Et ratio est, quia Meretrix ita cum fornicario convenit de pretio sibi solvendo pro usu ei concessio, seu vendito sui corporis, ex cap. autem Contractus 85. de Regul. Juris in 6. Contrædus ex conventionem legem accipere dignoscuntur, nec pretium illud exigitur, & accipitur pro ipso peccato formali, quod, cum nihil sit, neque licite possibile, non est vendibile; sed exigitur, & accipitur pro actu iplo materiali, quatenus fornicario utilis, & delectabilis est, & meretrici aliquo modo laboriosus, & periculosis, qui actus, cum sit quid naturale, & pretio æsti-*

mabile, nec alteri gratis debitum, est veluti conductus a fornicario, adeoque pretio solvendus.

Femina recipiens munera sibi ab amasio liberaliter oblata ex cognita ejus libidinosa intentione, quamvis graviter peccet, etsi ipsa nihil mali intendat, cum sic toveat impurum ejus amorem, ac desiderium, & ipem copulæ aliquando obtinendæ, tamen si nullum pactum explicitum, aut implicitum intercessit, non tenetur restituere, sed licite retinere potest, quia sunt sibi liberaliter data, & sibi imputare debet nimis credulus amator, quod plus speraverit, quam debuerit, Sporer loco cit. num. 141. Lugo loco citat. n. 49. Molina tom. 3. disp. 735. n. 3. Rebell. de iustitia part. 1. lib. 3. q. 7. n. 6. Joannes Valerus in differentiis urisive fori verb. Restitutio, differentiæ 34. Henno loco cit. quest. 6. conclus. in fine & alii passim. Si autem femina receperit talia munera ex pacto explicito, vel implicito pro usu sui corporis concedendo, quem postea denegat, tenetur restituere, quia peccat contra iustitiam retinendo pretium absque concessione usus sui corporis, pro quo solum ab amasio datum est munus, seu pretium. Sic citati Doctores, & alii passim.

24 Accipiens pecuniam a Dæmone, si sciat, quod Dæmon eam furatus sit alicui, ut sibi daret, tenetur restituere; Si autem nesciat, inspecto Jure naturæ, potest ipsam retinere, cum Dæmon potuerit eam accipere ex fundo maris, aut aliunde, ubi erat derelicta, ac ad nullius spectans dominium Sic Diana part. 10. tract. 15. resolut. 48. La Croix liber. 3. part. 2. numer. 292. & alii. De Jure autem positivo Civili per sententiam Judicis debet applicari sicut quidquid per artem Magicam, aut Legibus prohibitam acquiritur. Lugo tom. 1. disp. 6. num. 112. La Croix loc. cit. & ipso teste Communis aliorum, per text. in l. Unica Cod. de Thefaris. (a)

25 Accepta per modum pretij pro actione debita ex iustitia restitui debent; Communissima. Et ratio est, quia tale venditum est invendibile, cum solvens Jus habeat ad actionem illam independentem ab omni pretio; & recipiens aliquid per modum pretij pro illa actione vendat id, quod non est sum, sed alterius; Res enim, quæ ex iustitia debetur alicui, perinde est, ac si esset illius; Unde coactus dare pretium pro ipsa, cogereur emere rem suam, ut redimeret injustam vexationem; adeoque tale pretium injuste acceptaretur, & consequenter esset restituendum ex debito iustitiæ.

26 Dicitur autem notanter *Accepta per modum pretij*, nam accepta per modum gratuitæ, & omnino liberæ donationis non sunt restituenda, cum liceat unicuique per Leges non impedito, rei suæ dominium in alium transferre. Communis. Hinc iustitiam violant cum onere restitutionis Ministri Principum, Judices, Thesaurarii, Natarii, Tabelliones, & alii similes Officiales, qui pro obeundis suis Officiis, vel ultra taxatum pretium, vel supra constitutum a Principe, vel Republica stipendium, munera exigunt a particularibus, ne vexent, ne alios præferant, ne solutionem, aut expeditionem retardent, & hujusmodi. Communis; Dicit tamen Sporer loco cit. num. 128. quod supradicti, si a Republica conducti sint ad ea munera absque sufficienti stipendio, possint juste mercedem proportionatam exigere usque ad sufficiens stipendium secundum circumstantias personarum, locorum &c. prudenter judicandum.

27 Item iustitiam violant cum onere restitutionis Uxores pravi ium exigentes a Maritis, ut Debitum conjugale reddant, ne adulterium committant; Latrones, ne hominem occidant; Depositarii, ut Depositum restituant; Rerum inventores, ut eas suis Dominis restituant; Debitores, ut Debitum restituant; Detractores, ut famam, aut honorem ablatum reparent, & alii similes. Communis.

28 Quid autem in specie de Judice circa munera recepta? Vi-38 de verb. Index.

29 Accepta per modum pretij pro actione debita ex quacumque alia virtute præter iustitiam non sunt restituenda ex debito iustitiæ, Lugo disp. 18. sect. 3. n. 67. Sotus, Bannes, Diana, Tambur, Pefschacher citati, & secuti a La Croix lib. 3. part. 2. n. 265. Sporer tom. 2. tract. 5. in VII. & X. Præcept. Decalogi n. 132. ubi dicit de hoc non posse dubitari; Tunc enim non peccatur contra iustitiam, cum nec

(a) Nota. Casus hic est metaphysicus; nec enim Dæmon furari a Deo permittitur, nec si permittat, id resciri facile poterit.

dando. nec accipiendi alicui fiat injuria, adeoque id, quod tunc accipitur, non est restituendum ex debito Justitiæ.

33 Dicitur autem notanter *ex debito Justitiæ*, quia licet non sit in tali casu restituendum ex debito Justitiæ, potest tamen esse obligatio restituendi ex debito alterius virtutis; Si quis enim, v. g. ex voto debeat Ecclesiæ Crucem centum aureorum, & nolit votum adimplere, nisi ab ipsa Ecclesiâ, vel ab alio accipiat viginti aureos, tunc tenetur restituere Danti illos viginti aureos, non quidem ex Justitiâ, quam non violavit, sed ex virtute Religionis, quæ illum obligat ad totum votum adimplendum, & promissum Deo integre reddendum; quod non faceret, nisi restitueret illos viginti aureos; quia illos retinendo non integre donat, sed partim vendit respectu talis pretii accepti, ut dictam Crucem Ecclesiæ offerat. Similiter, quia ex virtute Religionis tenentur Beneficarii dare superflua in elemosynam, si aliquid recipiant, ad hoc ut suo debito satisfaciatur, tenentur restituere, quia retinendo illud acceptum non satisfaciunt præcepto dandi elemosynam integre ex omnibus superfluis, & sic de similibus. Econtra tamen, si quis pretium accipiat, ut audiatur Missam, communicet, & hujusmodi, ad quæ obligatur ex eadem virtute Religionis, non tenetur illud receptum pretium restituere; sicuti nec tenetur restituere pretium acceptum, ne se inebriet, ad quod tenetur ex virtute Temperantiæ, & ne fornicetur, ad quod tenetur ex virtute Castitatis, & hujusmodi: In his enim, & similibus non tenetur neque ex virtute Religionis, Temperantiæ, aut aliarum virtutum restituere pretium acceptum, pro earumdem observantia, quia tale pretium receptum non impedit, quod opus ex ipsis Virtutibus debitum ponatur secundum integram suam substantiam, & secundum omnes qualitates debitas; sicuti impedit in primis aliis aliis exemplis de emittente votum donandi Crucem centum aureorum Ecclesiæ, & de Beneficariis adstrictis dare superflua in elemosyna; Sic recte tradunt Lugo loco cit. num. 132. & alii.

34 Item licet quis non teneatur ad restitutionem talis recepti pretii ex debito Justitiæ, potest tamen obligari ex dispositione Juris positivi inhabilitatis ad acquirendum dominium talis pretii; Jus enim positivum in pluribus obligat ad restitutionem, & signanter ad restitutionem pretii simoniace accepti in materia Beneficiorum Ecclesiasticorum, *cap. De hoc 11. de Simonia*. Item ad restitutionem pretii simoniace accepti in materia electionum ad Dignitates, & Officia Ecclesiastica. *Extravagant. Cum detestabile 2. de Simonia inter Communes*. Item ad restitutionem pretii simoniace accepti pro ingressu in Religionem. *Extravagant. Sane 1. de Simonia inter Communes*. Item ad restitutionem pretii simoniace accepti pro administratione Ordinis, aliorumque Sacramentorum, & Sacramentalium; De Jure enim Divino hæc sunt gratis administranda; *Matthæi 10. Gratia accepisti, gratis date*; Unde si pro tali administratione aliquid accipitur, est restituendum. Item ad restitutionem pretii accepti ab Ecclesiasticis Visitatoribus ratione Visitacionis; Ipsi enim graviter peccant, & ad restitutionem tenentur ex speciali dispositione Sacrorum Canonum, & Concilii Tridentini *sess. 24. cap. 3. de reformat.* & sic de aliis.

Ordinarie loquendo Restitutio est facienda ei, a quo aliquid injuste acceptum est, vel cui damnum illatum est, si adhuc vivus sit, vel ejus heredi, si sit mortuus. *Communif. 1. nec indiget probatione, cum satis de se clare pateat.*

35 Dicitur notanter *Ordinarie loquendo*, quia in pluribus casibus restitutio non est facienda Domino, & signanter res accepta a possessore justo, & bonæ fidei, est ipsi restituenda, & non Domino. Unde si sit accepta res commodata, depositata, oppignorata, locata, & hujusmodi, restituenda est commodatario, depositario, oppignoratario, locatario, & hujusmodi, quia cum illi juste possideant rem, & eam custodiant, vel ipsa utantur, eidem proprie inferitur injuria per ablationem ejusdem rei; cum injuste priventur sua possessione, & usu ejusdem rei; adeoque est ei restituenda, aliter si restituitur Domino, & justus possessor patitur inde aliquod damnum, est de omnimodis esse indemnizandus. *Communif.*

37 Item furans a Molitore farinam, a Fullone pannum, a Sartore vestem, & hujusmodi, tenetur ipsis, & non Domino restituere; quia si restitutio fieret Domino, exponeretur illi periculo amittendi pretium laboris, & in super periculum esset, ne ob præsumptam incuriam in custodiendis rebus sibi traditis, eorum Officina desereretur; Unde si ex tali restitutione facta Dominis eveniret illis aliquod nocumentum, essent ipsi indemnizandi; *Communif.*

Item res ablata a Tutoribus, vel Curatoribus, est ipsis restituenda, & non Pupillis, aut Minoribus, seu furiosis, & amentibus, quia licet isti sint rei restituendæ domini, secundum Jura tamen non habent administrationem; *Communif.*, per text. in §. *Furiosus 8. & §. Pupillus 9. Instit. de in iudicibus stipulationibus l. Obligari 9. ff. de auctoritate, & consensu Tutorum & Curatorum*, cum similibus.

Item furripens a Religioso, Uxore, Filiofamilias, & similibus res in usum ipsis legitime concessas, tenetur ipsimet restituere, non autem Monasterio, Marito, Patri, & hujusmodi (a) nisi certus sit reddendas esse postea ipsis usurariis, quia Usurarii injuste privantur Jure, quod legitime habebant ad usum rerum illarum; Si autem a Religioso, uxore, Filiofamilias & similibus auferatur aliquid, quod non est ipsis legitime concessum in usum, seu administrationem, tunc non ipsis est restituendum, sed Monasterio, Marito, Patri, & hujusmodi, aliter si supradictis restituitur, & inutiliter dissipetur, esset obligatio secundæ restitutionis; *Communif.*

Item non est res ablata restituenda Domino, quando prævidetur ipsi, aut alteri in spiritualibus, & temporalibus obfuturura; Unde non est restituendus gladius, si prævideatur ipse, aut alter occidendus: Non est ei reddenda Clavis adulterina, si prævideatur ea usurus ad furandum, & sic de similibus. Sic non est restituenda pecunia Domino volenti cum ea corrumpere mulierem, luxuriose vivere, injuste litigare, simoniam committere, & similia in perniciem spirituales sui, vel alterius perpetrare, sed est differenda ipsi restitutio, donec sint remota talia pericula. *Communif.*

Item non est facienda Domino restitutio, quando est multum dilans, adeo ut non possit res restituenda ad ipsum transmitti, nisi cum expensis excedentibus, vel ad æquantibus valorem ipsius rei: Tunc enim expectanda est commodior restitutionis occasio: quæ si despereretur, est facienda restitutio suis propinquis, si habeat, vel in eorum defectu pauperibus, nomine quorum veniunt Ecclesiæ, Hospitalia, Monasteria indigentia, celebrationes Missarum, & alia similia pia opera. *Communif.* (b)

Quando non constat de vero Domino, seu legitimo rei possessore, facienda est ad ipsam restituendum diligens inquisitio juxta bonorum qualitatem, id est major, vel minor pro gravitate, vel levitate rei, quia antequam sit facta talis inquisitio, non debet haberi Dominus pro ignoto; Hinc si res inventa sit magni valoris, v. g. Bursa cum 100. aureis, debet fieri inquisitio, non solum in loco, ubi reperta est, sed & in Pagis, & Civitatibus vicinis; immo etiam in remotis, in quibus adest probabilitas ipsam reperiendi, faciendo quod aliqui ties promulgetur e Cathedra, quod assignatur scheda ad locorum compita id notificans, aut quod imprimatur in novellis publicis: Si autem res inventa sit parvi valoris, ut annulus ornatus, bursa cum paucis nummis, sufficit, quod promulgetur in Ecclesiis, seu Scholis, aut vicis loci re inventæ. *Sic Doctores communiter.*

Si pro tali inquisitione essent ab inventore rei faciendæ aliquæ expensæ, defumendæ essent ex ipsis Domini ignoti bonis, quia Jus tum Civile, tum Canonicum nullum gravamen imponit bonæ fidei possessori; unde possessor bonæ fidei deducere potest expensas factas pro rei conservatione, & pro ignoti Domini inquisitione, ut patet ex *l. Possessor ff. de partitione hereditatis*. Secus autem dicendum est de possessore malæ fidei, ut si quis non ex inventione, sed ex injusta actione haberet aliena bona, tunc enim expensæ pro inquisitione Domini deberet facere ipsemet injustus possessor, & debitor, quia Justitia postulat, nullum incurat Dominus nocumentum propter alterius injustitiam, cum peccata suos debeant tenere auctores; *l. Sancimus 22. ff. de poenis, cap. Quasi 2; de his, que sunt, a majori parte Capituli*. Nec debeat aliquis alterius odio prægravari, ut expresse statuitur in *cap. Non debet 22. de Regul. Juris in 6. ibi: Locupletari non debet aliquis cum alterius injuria, vel jactura*. Ita Lessius *l. 2. cap. 14. dub. 7. Molina disp. 746. Diana part. 11. tract. 8. Resolut. 14. Henno l. cit. quest. 4. Conclus. 3. resolut. 3. Felix Ponceñas loc. cit. num. 2718. La Croix loc. cit. num. 95. cum Layman, Castropal. Petichecher ibi citatis, & alii contra So-*

(a) Nota. Quare non etiam Monasterio, Marito, Patri &c? Id aliquibus non probatur.

(b) Nota. Expectanda quidem commodior occasio; & si hæc desperetur, restitutio facienda est omnimodo Domino rei ablata, aut propinquis.

44 Si Dominus reperiatur, tenetur inventor ei restituere. *Communif.*, re xtu expresse in *c. Si quis 6. & cap. Multi 8. caus. 14. quest. 5. Vide verb. Dominus art. 3. num. 17.*

45 Si post factam dictam diligentiam non reperiatur Dominus res, seu pecuniæ inventæ sunt in pauperes, seu ad alium pium usum applicandæ, nisi ipse inventor pauper sit, quia tunc possit sibi reservare in toto, vel in parte, considerata quantitate rei inventæ, ac inopia suæ. Vide *diff. verb. Dominium a num. 18. ad num. 20.*

46 Opposita tamen sententia defenditur a plurimis Classicis Doctoribus. Vide *ibid. num. 21.*

47 Si res inventa derelicta fuerit, sit inventoris, qui primo occupat. Vide *ibid. num. 22.*

48 Si res inventa sit de illis, quæ nunquam Dominum habuerunt, sit primo occupantis. Vide *ibid. num. 23.*

49 Mercus, aut quævis alia bona reperta in littore maris, aut fluminis post naufragium, non sunt primo capientis, aut Filii sed Domino restitui debent. Vide *ibid. num. 24.*

50 Pileantes bona naufraga in mari, tenentur restituere Domino, sicuti debent Domino restitui ea, quæ eripiuntur ex incendio, vastatione, inundatione &c. & etiam oves, aut alia animalia ex lupi faucibus erepta. Vide *ibid. num. 25.*

51 Habens ex delicto bona incerta, debet restituere locis sacris, vel pauperibus, ut de pretio usurario definitur Alexander III. in *cap. Cum tu 5. de usuris*, ibi: *Qui sive ante, sive post interdictionem usuras extorsit, cogendi sunt pro poenam, quam sanimus in Concilio, eas his, a quibus extorsimus, vel eorum hereditibus restituere, vel his non superstitibus, pauperibus erogare*. Si autem iniquus detentor sit ipsemet æque pauper, & egenus, ac alii pauperes, quibus restituere deberet, aut similibus pauperes consanguineos habeat, licite sibi applicare, aut consanguineis conferre potest etiam propria auctoritate sine præscripto Episcopi, vel Parochi, in toto, vel in parte, considerata quantitate bonorum detentorum, & sua, vel consanguineorum inopia; Dummodo tamen talis inopia sit evidens & certa. Sic La Croix *lib. 2. part. 2. n. 54. cum S. Thoma, Scoto, Navarr. Gabriel. Medina, Layman. Molina, Vasquez, Sanchez ibi citatis, alicui multi cum Illung. tom. 4. d. 2. n. 250. Sporer tom. 2. tract. 4. n. 106. ubi dicit, quod ex communis sic docent Molina disp. 617. & Lessius lib. 2. cap. 14. dub. 6. Et ratio est, quia inopia certa & evidens, est etiam pro ipso iniquo detentore, vel suis consanguineis sufficiens causa retinendi, cum talis, vel tales non sint deterioris conditionis, quam alii pauperes; insuper Lugo *disp. 20. num. 8. Illung. loc. cit. num. 191. & alii, addunt, iniquum detentorem posse etiam retinere, & sibi applicare, si debitis ultra vires gravatus esset, quia tunc re ipsa pauper, & inops esset: Cavere tamen debet similis injustus debitor, ut recte monent supracitati Doctores, ne in propria causa caeco judicio decipiar, & fraus ab sit; Vix enim sibi retinere poterit, nisi sit adeo evidens ejus necessitas, ac inopia, quæ etiam eum alias a restitutione excuset; Alioquin enim aperiretur via ad furanda aliena sub iniqua ipse, quod Domino postea non comparente, prætextu inopiæ non teneretur fur ad restitutionem.**

52 Si facta debita & sufficiens inquisitio, & Domino non comperto, habens bona incerta, ipsa distribuerit pauperibus, vel sibi æque pauperi retinuerit, quamvis postea compareat Dominus, nec ipse, nec alii pauperes teneri videntur aliquid restituere, si ipsa bona fide jam consumpserint, nec ex ipsis ditiores sint facti. Sporer *loc. cit. num. 104. & ipso teste Communis aliorum*. Si autem, comparente Domino talia bona necdum sint consumpta, sed adhuc extent in individuo, debent a paupere, vel loco pio, qui ferunt applicata, restitui; & si fuerint consumpta, & pauper, seu locus pius inde sit factus ditior, debet restitui id, in quo factus est ditior: & ratio est, quia prior distributio videtur facta hac conditione, si Dominus non comparuerit; alioquin negotium ejus esset male gestum, adeoque, si Dominus compareat, sint ei dicta bona restituenda, cum talis distributio evadat invalida, ex quo actus sub conditione celebratus, conditione non completa, nullum operetur effectum, *arg. §. Ex conditionali stipulatione, Instit. de verb. obligatione; & l. unica §. Sin autem, Cod. de caducis tollend.* Tum quia nec debet ex re alterius discernere, *cap. Locupletari 48. de Regul. Juris in 6. ibi: Locupletari non debet aliquis cum alterius injuria, vel jactura*. Ita Lessius *l. 2. cap. 14. dub. 7. Molina disp. 746. Diana part. 11. tract. 8. Resolut. 14. Henno l. cit. quest. 4. Conclus. 3. resolut. 3. Felix Ponceñas loc. cit. num. 2718. La Croix loc. cit. num. 95. cum Layman, Castropal. Petichecher ibi citatis, & alii contra So-*

tum, Henric. Petrum Navarr. Cajetan. Bonacin, & alios cum Lugo *disp. 31. numer. 32.* dicentes non esse obligationem restituendi, etiam si res adhuc extaret, quia pauper, vel locus pius acquisivit dominium, cum ei in elemosynam erogata fuerit, quando Dominus non poterat censeri rationabiliter invitus. (a)

Si ante distributionem non præcessit debita diligentia pro veniendo Domino, & talia bona adhuc existant apud pauperem, vel locum pium, hi tenentur illa restituere, & in horum defectu ille, qui sine dicta debita diligentia distribuit, quia tunc transferri non poterat dominium, cum Dominus esset rationabiliter invitus, & qui sic distribuit, injuriam fecit vero Domino, injuste privando eum spe recuperandi bona sua; Culpa enim sua Dominum ignoravit, & ob culpam alterius non debet quis privari suis bonis; *cap. Non debet 22. de Regul. Juris in 6. ibi, Non debet aliquis alterius odio prægravari, cap. Cognoscens 2. de Constitutionibus*, ibi; *Rem, qua culpa caret, in damnum vocari non convenit; Peccata enim suos debent tenere auctores; l. Sancimus 22. de poenis, cap. Quasi 2; de his, que sunt a majori parte Capituli. Communif.* Et si dicta bona fuerint in tali causa bona fide consumpta a pauperibus, vel loco pio, nec ex eis factus sit ditior, tunc pauper, seu locus pius ad nihil tenetur, sed solus ille, qui restituere tenetur, qui sine debita diligentia distribuit, cum ipse solus injuriam fecerit Domino sic culpabiliter distribuendo; *Communif.* per Jura adducta.

In debitis quibuscumque sive ex delicto, sive ex contractu ex re accepta, vel inventa, quando facta inquisitione, sufficienti dubitatur, quis ex duobus, vel tribus sit rei Dominus, non est talis res danda pauperibus, sed proportionate ad dubium inter ipsos dividenda; Tunc enim non potest dici simpliciter ignotus Dominus, cum cognoscatur unum ex illis esse Dominum, Unde si post factam debitam inquisitionem non appareat ratio sufficiens, cur sit potius hic, quam alter, æquitas postulat, ut proportionate ad dubium fiat inter ipsos divisio; Ipsi autem non sic contententibus res committenda est arbitrio, & auctoritati Judicis. *Communif.*

Pro damnis illatis immediate alicui Civitati, Oppido, Communitati, Collegio, & hujusmodi, quæ faciunt unum corpus ex multis, restitutio est facienda immediate ipsi Communitati, non autem particularibus Civibus, aut Personis, quia hæc facta fuit immediate ipsi Communitati, & non particularibus Personis; & sic facta restitutione Administratoribus talis Communitatis, per ipsos providebitur particularibus Personis. *Communif.*

Pro damnis illatis immediate particularibus Personis, ut 58 in minutis furtis panis, vini, olei, camis, & similibus, mensura minori, vel stadera dolosa, restitutio est facienda ipsis particularibus Personis solitis suas frequentare Officinas, vendendo deiceps viliori pretio, aut meliori pondere, vel mensura, ut sic, quantum fieri potest, compenletur damnum paulatim refundendo, quod paulatim est ablatum. Sporer *loco cit. num. 117. Henno loco cit. q. 5. conclus. 2. resolut. 2. Tamburin. lib. 8. tract. 4. cap. 1. §. 3. num. 19. Bulemb. liber. 2. part. 2. c. 2. dub. 5. num. 2. Molina, & alii passim; Vasquez, & Escobar cum paucis aliis exceptis dicentibus esse probabilem, quod possit dari pauperibus præsertim ejusdem Civitatis. Si autem damna sint illata extraneis omnino 59 ignotis, nec solitis suas frequentare Officinas, tunc revera, restitutio est facienda pauperibus, seu aliis piis locis. Henno *loc. cit. & alii communiter.**

An, & quibus restituendi sint Thesauri inventi. Vide 60 *verb. Dominium art. 3. a num. 27. ad 45.*

Capientes animalia in leporatis, vivariis, stagnis, silvis non amplis, & circumdatis, an, & quibus restituere teneantur? Vide *ib. num. 8.*

Animalia domestica, seu naturaliter mansuetata, sicut & ferina mansuetata quando redire solent, non sunt primo capientis, etiam si longe aberraverint, sed sunt Domino comparenti restituenda. Vide *ib. n. 9.*

Feram, aut avem letaliter vulnerans, & eam insequens 63 moraliter certo capturus acquirit ejus dominium, & si ab alio capiatur, est ei restituenda. Vide *ib. num. 10.*

Si vero fera, aut avis sit ita leviter vulnerata, ut adhuc 64

(a) Nota. Si res ablata adhuc existet, ubicumque sit, clamat ad Dominum.

- fugere possit, tunc si alius eam fugientem capiat, est ipsius capientis, nec tenetur restituere ei, qui eam sic leviter vulneravit. Vide *ib. num. 11.*
- 65 Si autem dubium foret, an qui vulneravit, ratione talis vulneris esset captivus, nec desisset prosequi feram vulneratam, tunc de aequitate esset dividenda inter vulnerantem, & capientem. Vide *ib. n. 12.*
- 66 Item si quis animal vagum insequatur, & illud in retia alterius incidat, tunc uterque habet Jus illud capiendi; Unde de aequitate esset inter ipsos dividendum. Vide *ib. n. 13.*
- 67 Si piscis reperitur ita inextricabiliter implexus in retibus alicujus piscatoris, ut nullatenus possit evadere, si alter ex ejus retibus ipsum eripiat, tenetur ad restitutionem; Secus si piscis adhuc poterat se eripere illis retibus. Vide *ib. n. 14.*
- 68 Quando apes ex proprio alveario ita evolant ut illarum reversio, vel apprehensio desperetur, tunc licite possunt a quolibet apprehendi sine obligatione restitutionis, etiam si forent in fundo prioris Domini. Vide *ibidem n. 15.*
- 69 Si autem apes alterius alveare occupant, sunt ipsius, maxime si ipsum apertum retineat etiam ad hunc finem; Unde si quis inde eas eriperet, teneretur ipsi restituere. Vide *ib. numer. 16.*
- 70 Qui pecuniam, vel quamlibet rem alienam ab ipso furatam, vel ab alio fure mala fide acceptam ita cum propria commisit, ut discerni amplius nequeat, tenetur refarcire totum damnum Domino pecunie. Vide *ib. n. 82.*
- 71 Qui pecuniam furtivam accepit bona fide in solutionem alicujus debiti, & sic bona fide cum sua pecunia commisit, postea componente Domino pecunie, ad nihil tenetur. Vide *ibid. numer. 83.*
- 72 Qui autem pecuniam furtivam accepit bona fide gratis, vel lucratione, & ita commisit cum sua, licet non teneatur eam restituere in individuo, tenetur tamen restituere Domino in equivalente. Vide *ibid. num. 84.*
- 73 Emens bona fide rem furtivam, seu alienam, tenetur eam restituere Domino statim, ac rescit esse suam. Vide verb. *Empio art. 2. n. 1.*
- 74 Nec talis emens bona fide rem furtivam restituendo eam Domino, potest ab ipso repetere expensum pro ea. Vide d. verb. *Empio art. 2. num. 2.*
- 75 Immo non tantum rem ipsam furtivam, sed & omnes ejusdem rei fructus adhuc extantes, & quos collegit, & consumpsit a tempore cognitae rei furtivae, & eos, ex quibus jam antea bona fide perceptis factus est ditior, tenetur Emptor in utroque Foro restituere Domino. Vide *ibid. n. 3.*
- 76 Emens bona fide rem furtivam probabilis non potest eam reddere furi, si prevideat non esse reddendam Domino, etiam si aliter pretium suum recuperare non possit, sed debet eam restituere Domino. Vide *ibid. n. 6.*
- 77 Reveratamen est etiam probabile, quod talis Emptor possit rem furtivam reddere furi ad pretium recuperandum, seque idemgeni servandum. Vide *ibid. num. 7.*
- 78 Emens rem pecunia furtiva, licet acquirat ejus rei Dominium, obligatur tamen ad refarciendum omne damnus, ac lucrum cessans illi, a quo pecunia abstulit, tum etiam venditori casu, quo pecunia ab ipso evincatur. Vide *ibid. num. 8.*
- 79 Venditor autem non acquirit Dominium talis pecunie furtivae, sed eam debet componente Domino restituere. si adhuc in specie extet; non tenetur vero restituere si eam jam consumpsit, vel cum propriis nummis ita commisit, ut amplius discerni nequeat. Vide *ibid. num. 9.*
- 80 Alia ad rem. Vide d. verb. *Empio art. 2. 3. & 4. & verbo Possessio bona, & mala fidei.*
- 81 Quibus facienda sit restitutio pro rebus in Bello captis, & damnis caelatis? Vide verb. *Bellum art. 2. & 3.*
- 82 Bona vacantia, id est quae relicta sunt a defuncto, qui nec heredes habuit ne quidem intra decimum gradum, nec de bonis illis disposuit, quamvis Jure natura sint primo occupatis, ex quo sunt bona derelicta; tamen per l. *Scire l. Vacantia 4. & l. Si vacantia 5. C. De bonis vacantibus, & de incorporatione*, devolvuntur ad Filium, & quidem ad secularem, si defunctus fuit Laicus; & ad Ecclesiasticum, si defunctus fuit Clericus; Layman tract. 5. cap. 6. num. 6. La Croix lib. 3. part. 2. num. 104. ubi notat, quod Amicus de *Justitia disp. 16. num. 6.* non putat possessorem ante Judicis sententiam teneri haec bona Filio tradere, nam in eadem Legge dicitur intra certum tempus posse praescribere contra Filium, adeoque supponitur posse retinere bona fide, cum mala fide nunquam praescribitur, expresse cavetur in l. *Possessor cap. 2.*

Regul. Juris in 6. ibi: Possessor male fidei ullo tempore non nascitur.

Restitutio ordinarie facienda est statim ac quis cognoscit se esse rei alienae debitorem, seu injustum detentorem. *Communissima.* Ly autem *Statim* quoad actum internum, seu propositum restituendi sumendum est *Mathematico*, id est in eodem puncto, quo quis advertit se esse rei alienae debitorem, seu injustum detentorem, debet concipere propositum, & habere verum animum restituendi; *Communis.* Et ratio est, quia praecipuum restitutionis ex natura sua simul (& quidem in sententia Scoti in *dist. 15. q. 2. ac aliorum communiore*) principaliter est negativum, scilicet non retinendi rem alienam, ratione cuius reducitur ad septimum praecipuum Decalogi *Non furaberis*; Praecipuum autem negativum ita obligat semper, & pro semper, ut quocumque momento velle oppositum peccatum sit adeoque quocumque momento, & consequenter *Statim Mathematico* tenetur quis nolle retinere alienum, seu quod idem est, velle restituere, vel habere animum restituendi. Ly *Statim* vero quoad actum externum executionis, seu quoad realiter externam exequentiam, seu faciendam restitutionem, sumendum est solum *moraliter*, id est quamprimum moraliter, & commode quis restituere poterit absque aliquo notabili aequali, vel graviori incommodo proprio, quam sit Creditori proveniens ex dilata restitutione sui debiti; *Communis.* Et ratio est, quia licet praecipuum restitutionis, quatenus negativum est, obliget semper, & pro semper non detinere rem alienam, & consequenter quoad actum internum, seu propositum, vel voluntatem internam restituendi obliget statim *Mathematico*, quatenus tamen simul affirmativum est praecipiens actum externum realiter, & effective, seu executive restituendi, obligat quidem semper, sed non pro semper, id est non obligat pro quocumque tempore indivisibili, sed solum pro tempore divisibili, quo attenda opportunitate loci, temporis, & personae restitutio moraliter commode fieri potest; Nemo enim sanae mentis potest dicere, quod si quis de nocte in lecto decumbens seu de die in mensa accumbens recorderetur se teneri ad alicujus rei restitutionem, debeat statim *Mathematico*, id est in illo puncto recordationis a lecto, seu mensa surgere, & ad rem illam Domino restituendam pergere, quin possit ad opportunum tempus, & locum restitutionem illam differre.

Restitutio debitorum ex delicto formali injustae acceptationis, vel damnificationis, facienda est statim moraliter quamprimum absque notabili incommodo fieri potest; *Communis.* Et ratio est, quia Debitor ex delicto, si non restituat statim moraliter cum primum commode potest, est iniquus Detentor toto tempore dilatae restitutionis commode factibilis, ergo ne sit iniquus Detentor, tenetur restituere statim moraliter quam primum absque notabili incommodo restituere potest.

Hinc si Debitor ex delicto, habita opportunitate restituendi, seclusa omni legitima excusatione, non statim moraliter restituat, sed differat, & peccat mortaliter, quia est in continua mortaliter injusta acceptatione seu damnificatione, & insuper tenetur in conscientia restituere Domino, seu Creditori omne interesse lucri cessantis, & damni emergentis ipsi ex illa culpabili sua mora restituendi debita ex delicto; *Communis.* Et ratio est, quia Dominus, seu Creditor non solum privatus est injuste ipsa re sua principali, sed etiam passus est injuste illud interesse lucri cessantis, & damni emergentis ex culpa Debitoris ex delicto; ergo Debitor ex delicto, si non restituat statim moraliter quam primum absque notabili incommodo restituere potest, ultra peccatum mortale incurrit etiam onus restituendi Creditori omne interesse lucri cessantis, & damni emergentis, cum nisi ei restituatur utrumque, non fiat aequalitas iustitiae cum ipso.

Restitutio debitorum ex re accepta tantum a possessore bonae fidei, facienda est statim moraliter quam primum absque notabili incommodo fieri potest, postquam ipse possessor cognovit rem esse alienam; Tunc enim tenetur dictus possessor statim moraliter cum primum commode potest restituere, ipsemet rem, si adhuc extet; vel si non amplius extet, id in quo ex ipsa factus est ditior; *Communis.* Et ratio est, quia si ulterius rem ipsam; seu id, in quo ex ipsa factus est ditior, voluntarie detineat, cum commode restituere possit, jam de possessore bonae, evadit possessor male fidei, culpabiliter damnus inferens Creditori, seu Domino; ergo ne evadat culpabilis possessor male fidei, debet statim moraliter cum primum commode potest restituere.

Hinc

- 89 Hinc si talis Debitor ex re accepta, seclusa omni legitima excusatione, ad longum tempus voluntarie differat dictam restitutionem cum gravi praedjudicio Domini, seu Creditoris rationabiliter invitae de tali dilatazione, seu mora restituendi, & graviter peccat, & tenetur restituere ipsi omne interesse lucri cessantis, & damni emergentis; *Communis.* Et ratio est, quia sic ulterius detinens rem ipsam, seu id, in quo ex ipsa factus est ditior, jam ex tunc fit possessor male fidei, & injustus Detentor, ergo ratione injustae detentionis, & morae graviter culpabilis graviter peccat, & tenetur restituere, nedum ipsam rem adhuc extantem, seu id, in quo ex ipsa factus est ditior, sed etiam omne interesse lucri cessantis, & damni emergentis; Ad talem enim restitutionem tenetur injustus Detentor, & possessor mala fidei, ut tradunt communiter Doctores, & patet ex dictis sub verb. *Possessor bonae, & male fidei.*
- 90 Quanta autem requiratur dilatio in tali Debitor, ad hoc ut peccet mortaliter, & teneatur sub gravi onere ad omnem dictam restitutionem, pendet a prudentis viri iudicio, attentis, & bene perpenis variis circumstantiis, videlicet attentis temporis longitudine, restituendi opportunitate, ipsius Domini, seu Creditoris retinentia, & detrimento, & huiusmodi, quae si prudenter reputentur gravia, gravem inducant culpam, & obligationem restituendi, & si levia, levem inducant culpam, & levem restituendi obligationem. *Sic Doctores communiter.*
- 91 Mora illa, seu dilatio restituendi in tali debitor ex re accepta tantum, ad hoc, ut inducat culpam, & obligationem restituendi Domino etiam interesse lucri cessantis, & damni emergentis, non est computanda a tempore, quo fuit accepta, sed solum a tempore, quo quis cognovit rem esse alienam, & adhuc ulterius eam invito Domino injuste retinuit; Ab isto enim solo tempore incipit esse culpabilis, & injustus possessor male fidei, & non antea, cum supponatur fuisse ad ipso talem rem bona fide, & sine ulla culpa acceptam; Possessor autem bonae fidei pro tempore durantis suae bonae fidei ad nihil tenetur, sed ex re accepta, & detenta tenetur tantum ab illo tempore, quo cognovit esse alienam, restituere ipsam rem, si adhuc extet, seu id, in quo ex ipsa factus est ditior, si non amplius extet; & si durante sua bona fide eam totaliter consumpserit, nec ex ipsa factus sit ullo modo ditior, ad nihil omnino restituendum tenetur, ut docet *Communis Doctores.*
- 92 Item si possessor bonae fidei etiam a tempore, quo cognovit rem esse alienam aliquanto tempore ob inopiam v.g. vel impotentiam, non fuit in ulla culpa, seu culpabili mora restituendi, & alio tempore fuit in culpa, seu culpabili mora restituendi, in tali casu tenebitur solum ad restituendum interesse correspondens illi tempori, quo fuit in culpa; non tamen ad restituendum interesse correspondens illi tempori, quo non fuit in ulla culpa; *Communis.*
- 93 Restitutio debitorum ex contractu, facienda est statim moraliter, postquam impletum est tempus inter contrahentes praescriptum, seu conventum; *Communis.* Et ratio est, quia, ut expresse dicitur in cap. *Contractus 85. de Regul. Juris in 6. Contractus ex conventionem legem accipere dignoscuntur*, adeoque, si inter contrahentes sit tempus praescriptum, seu conventum, omnino servandum est, quantum sine notabili incommodo fieri potest, idque etiam si Creditor non admoveat Debitorum, cum dies praescripta interpellat pro homine, ut expresse habetur in cap. *Porcus 4. de Locato, & conducto*, ibi: *Non obstante, quod ei, ut Canonem servaverit, non extet nunciatum, cum in hoc casu dies statuta pro Domino interpellat*, & concordat l. *Magnum 12. Cod. De contrahenda exceptione.*
- 94 Hinc Debitor ex contractu, si tempore praescripto elapso sine ulla legitima causa excusante sit in mora mortaliter culpabili restituendi, seu solvendi, & peccat mortaliter, & tenetur restituere etiam omne interesse lucri cessantis, & damni emergentis ipsi Creditori ex tali culpabili mora solvendi; *Communis.* Et ratio est, quia tunc Debitor illa sua culpabili mora injudum damnus causat Creditori; Est enim causa, quod patitur illud grave interesse lucri cessantis, & damni emergentis, quia, qui causam damni dat, damnus debet esse videtur; cap. *Si culpa 9. de iniuriis, & damno dato, l. Qui occidit 30. §. 3. ff. Ad Legem Aquiliam*, adeoque si sine legitima causa excusante, ex sua mora mortaliter culpabili restituendi, seu solvendi grave damnus lucri cessantis, & damni emergentis inferat Creditori, & graviter peccat, & graviter tenetur ad totius dicti damni restitutionem.

Ferrari. Biblioth. Tom. 71.

Quilibet Debitor, sive ex delicto, sive ex re accepta, sive ex contractu, potens commode solvere simul totum debitum, non satisfacit suae obligationi restituendo successive, per partes; *Communis* per textum in l. *Tutor 41. §. Lucius ff. De usuris, l. Plane 3. ff. Familiae Eriscunda.* Et ratio est, quia Debitor in tali casu detinet alienum rationabiliter invito Domino; adeoque si commode possit totum simul restituere debitum, & sine saltem rationabiliter presunto consensu Creditoris restituat solum successive per partes, peccat contra Iustitiam graviter, vel leviter, prout gravis, vel levis est materia, & mora solvendi.

Debitor habens animum continuatum non restituendi, cum commode potest, manet in continuo peccato mortali, si materia restituenda sit gravis; *Communis* per text. in cap. *Si res aliena 1. caus. 14. quest. 6.* ubi ex verbis S. Augustini sic praecite habetur: *Si res aliena, propter quam peccatum est, reddi possit, & non redditur, poenitentia non admittitur, sed simulatur; Si autem veraciter agitur, non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, si ut dixi restitui potest.* Et concordat cap. *Cum tu 5. de Usuris*, ibi: *Cum juxta verbum B. Augustini non remittatur peccatum, nisi restituatur ablatum, & cap. Peccatum 4. de Regul. Juris in 6. ibi: Peccatum non dimittitur, nisi restituatur ablatum.*

Immo in hoc voluntario animo non restituendi continuato per longum tempus, seu in hac voluntaria injusta detentione rei alienae tot committuntur peccata numero distincta, quoties animus, seu voluntas, vel propositum non restituendi formaliter, vel virtualiter interruptitur, aut reassumitur; *Communis.* Vide dicta sub verb. *Peccatum a num. 29. ad 34.* ubi de distinctione numerica peccatorum.

Debitor, qui non vult quam primum commode poterit, restitutionem facere, seu vult solum illam facere per partes, cum possit commode restituere totum simul, seclusa iusta causa excusante, non potest a Confessario absolvi; *Communis.* Et ratio est, quia ipse non habet firmum, & absolutum propositum evitandi grave peccatum, quale est, ut supra diximus, non restituere statim moraliter, cum primum commode potest, aut restituere solum per partes, cum commode potest totum simul, adeoque, seclusa iusta causa excusante, talis Debitor non potest absolvi.

Ad absolutionem tamen conferendam non praerequiritur restitutio realis, seu externa, & executiva, sed sufficit restitutio mentalis, seu interna, id est firmum propositum restituendi cum primum commode poterit; Aliqua enim iusta interveniente causa differendi restitutionem, potest Debitor interim absolvi cum solo dicto firmo proposito illam faciendi, proximum; *Communis.*

Debitor autem, qui bis, vel ter, aut pluries in aliis Confessionibus iustus restituere, non restituit, cum facile & commode potuisset, non est absolvendus, nisi prius re ipsa restitutionem fecerit. *Communis;* Et ratio est, quia talis Debitor est in voluntario proximo periculo iterum culpabiliter omittendi debitam restitutionem, sicque noviter peccandi, adeoque sicut concubinaris, qui saepius iustus concubinam ejicere, semper promissit, & nunquam ejecit, nequit, nisi vere prius ejiciat, absolvi; ita Debitor, qui saepius iustus restituere, semper promissit, & nunquam restituit, nequit absolvi nisi prius vere, & realiter restituat, si commode possit. Si autem ex nova superveniente causa, seu circumstantia non possit pro tunc restituere sine maximo suo incommodo, possit, accedente vero, & firmo proposito restituendi cum primum commode poterit, iterum absolvi, quamvis prius commode potuisset, & non restituisset; In tali enim casu haberet justam causam differendi dictam restitutionem, quamvis prius graviter peccaverit non restituendo; quando commode potuit; *Communis.*

Debitor, qui commode potest restitutionem facere in vita, & non vult restituere nisi in articulo mortis, vel post mortem per suos heredes; nec debet, nec potest a Confessario absolvi. *Communis.* Et ratio est quia talis Debitor est simpliciter indilpositus ad absolutionem, cum semper sit in actuali continuo peccato, & impenitens, ut patet ex dictis *supra num. 97.* per Jura ibi allata; Semper enim est in actuali continua injusta detentione rei alienae, cum ex dictis gravem habeat obligationem restituendi statim moraliter, cum primum commode poterit; Tum quin moribundus, qui potest, salva fama, commode ipse per se restituere, & onus restitutionis vult suis relinquere heredibus, ultra quamquod peccat graviter non restituendo statim moraliter, sicut graviter obligatur.

C c c 2

tur, exponit cum gravi injuria, & damno Creditorum di-
 cam restitutionem periculo omissionis, cum ordinarie heredes
 sint ipso Testatore negligentiores; adeoque cum gravis sit
 culpa non restituere statim moraliter cum primam commodam
 potest, & etiam grave peccatum sit propriam gravem obli-
 gationem in alios transferre sine justa causa, maxime accede-
 dente gravi damno aliorum, uti in hoc casu, talis moribundus
 nequit tanquam indispotus abfolvi, nisi ipse per se re-
 stituat, si commode, salva sua fama; id possit ante suam mor-
 tem. Si autem talis moribundus esset Debitor, qui non posset
 ante suam mortem de per se restituere sine infamia, posset per
 Testamentum aut Codicillum tantum, quantum debet, suo
 Creditori legare, aut per Confessarium, vel aliam probatam
 fidei Personam modo secreto ad suam famam tuendam, debi-
 tam facere restitutionem, *Communis*.

A R T I C U L U S I V .

Ubi, quomodo, & quo ordine facienda sit
restitutio?

Restitutio ex delicto, seu ratione injuste acceptionis,
 detentionis, vel damnificationis facienda est in loco,
 in quo Dominus, seu Creditor rem suam haberet, si ei in-
 iuste ablata, detenta, vel destructa non fuisset. *Communis*;
 Et ratio est, quia obligatio ex delicto rem Domino, seu Credi-
 tori restituere, tenetur ita restituere, ut Dominum, seu Credi-
 torem servet omnino indemnem; cum iustum non sit,
 ut quis innocens ex alterius culpa sentiat damnum, & pœ-
 na m. c. *Cognoscetes 2. de Constitutionibus*, ibi: *Rem, quæ
 culpa caret, in damnum vocari non convenit, c. Non debet 22.
 de Regul. Juris in 6.* ibi: *Non debet aliquis aperiens odio pro-
 gressari*; Atqui Dominus, seu Creditor non servatur omnino
 indemnis, nisi Debitor ex delicto faciat ei restitutionem in
 loco, in quo rem suam haberet, si iniuste ablata, detenta,
 vel destructa non fuisset, quandoquidem teneretur pati da-
 mnum translationis cum expensis, & incommodis ad ipsam
 necessariis, ergo &c.

Hinc ut Dominus, seu Creditor servetur omnino indemnis,
 restitutio in tali loco facienda est expensis ipsius Debitoris,
 si rem suam secum asportasset. *Comm.* Et ratio est, quia, qui
 obligatur ad finem, obligatur etiam ad media, sicuti con-
 cedit sine, etiam media, quibus ad eum pervenitur, con-
 cessa intelliguntur; *cap. Præterea 5. et c. Suspicionis 39. de Of-
 ficio Delegati*; et *l. Cul jurisdictio 2. ff. De Jurisdictione*; Unde
 cum Debitor ex delicto teneatur rem restituere in loco,
 in quo Creditor fuisset eam habiturus, seu translaturus, te-
 netur etiam ad talem locum rem mittere propriis expensis,
 cum tales expensæ sint medium per se necessarium ad talem
 finem.

An autem, si Dominus fuisset rem illam alio transportatu-
 rus, possit iniquus debitor detrudere expensas, quas Domi-
 nus debuisset facere in tali rei suæ transportatione; & sic de-
 trahendo tantum v. gr. retinere de bonis Domini, quantum
 ad ea transferenda necesse fuisset? Variant Doctores. Af-
 firmant Sporer *loc. cit. tr. 4. c. 3. sect. 4. num. 156.* Henno *l. c.
 tract. 2. q. 3. conclus. 2.* Bonacina cum aliis, quos tacito no-
 mine citat *disp. 1. de restit. q. 5. n. 8.* quibus favere videntur
 Valquez *c. 19. de restit. d. 1. n. 29.* Dicant. *de restit. d. 1. n.
 104.* & alii, quia, dicunt ipsi, Debitor iniquus solummodo
 tenetur servare Dominum indemnem; adeoque in resti-
 tuendo potest detrudere ex bonis Domini expensas, quas
 ipse Dominus facere debuisset in transportatione ipsorum,
 cum sic adhuc servetur indemnis, ex quo adhuc tantum reci-
 piat, quantum haberet, si injuriam passus non fuisset;
 Non enim debet Dominus ex tali restitutione lucrum repor-
 tare; Rebellus autem *de restit. p. 1. lib. 2. q. 13. sect. 2. num. 3.*
 & alii negant posse iniquum debitorem tales expensas detra-
 here ex bonis Domini, seu Creditoris, quia non debet in-
 iquus debitor ex suo delicto lucrum reportare, per text. *in
 c. p. Intelleximus 7. de iudiciis*, ibi: *Ne videatur de sua mali-
 tia commodum reportare*; *l. Non fraudantur 134. ff. De Reg.
 Juris*, §. 1. ibi: *Nemo ex suo delicto meliorem suam conditio-
 nem facere potest.*

Circa quantas expensas facere debeat Debitor ex delicto
 pro restituenda re aliena in loco, in quo Creditor, seu Do-

minus illam haberet, si iniuste ablata, detenta, vel destructa
 non fuisset? tres sunt Doctorum sententiæ. Prima rigidior
 sententia docet, quod Debitor ex delicto tenetur rem alienam
 restituere cum quantumcumque suis expensis, etiam valde su-
 perantibus valorem rei restituendæ, & transmittendæ. Sic
 tenet Cajetanus, Navarr. Medina, Armilla, & alii apud
 La Croix *loc. cit. n. 365.* & apud Lugo *disp. 26. sect. 8. n. 184.*
 quia, dicunt ipsi, Dominus, seu Creditor habet Jus ad rem
 suam, nec iustum est, ut propter alterius delictum careat
 ipse sua re; Debitor autem debet malitiam suam imputare,
 quod sine tantis expensis, & excessivo damno nequeat re-
 restituere.

Secunda benignior sententia defendit, debitorem ex delicto
 non teneri ad restituendum immediate Domino, seu Credi-
 tori, si longe majores sint necessario faciendæ expensæ, quam
 valeat res restituenda; at in tali casu si res sit alicujus mo-
 menti, posse differre restitutionem quousque superest spes
 commodioris occasionis ad restituendum; ablata autem omni
 spes commodæ occasionis restituendi Domino, rem esse re-
 situendam ejus proximis consanguineis, vel heredibus, & in
 horum defectum pauperibus; Sic S. Thoma. 2. 2. *q. 62. art. 5.
 ad 3.* Scotus *in 4. dist. 15. q. 2. art. 4. Sporer loc. cit. num. 162.*
 cum aliis ibi citatis, & plurimi alii, quos congerunt, & se-
 quantur Molina *disp. 752.* Layman *lib. 3. de iustitia tract. 2.
 cap. 10. de restit. n. 4.* Lessius *lib. 2. cap. 6. dub. 3.* Bonacina,
disp. 2. de restit. n. 4. Valquez *de restit. cap. 10. dub. 1. n. 27.*
 Tamburin. *lib. 8. tract. 4. cap. 2. s. 8. num. 4.* & alii, quibus
 & nos subscribimus; Et ratio est, quia Justitia non advertitur
 Caritati, nec rectæ rationi, cum Caritas sit finis omnium
 virtutum, & recta ratio omnem virtutem dirigat: Atqui
 Caritas, & recta ratio dicunt, quod Dominus, seu Creditor
 non debeat, nec possit rationabiliter velle restitutionem sibi
 fieri cum tanto longe majori, & intolerabili damno Debitoris,
 scilicet per expensas in triplo, quadruplo, quintuplo, &
 amplius excedentes ipsius debitum: Quis enim rectæ ratio-
 nis dicat, Justitiam ex se obligare, ut qui unum aureum fura-
 tus est, et non potest illud ad Dominum mittere, nisi decem
 viginti, & triginta millia aureorum expendat, adhuc debeat
 hæc omnia expendere, nisi Dominus liberaliter contentat,
 quod alio modo restituat, dando proximis ejus consanguineis,
 vel heredibus, & in horum defectum pauperibus? adeo-
 que &c. Si tamen expensæ necessariæ pro faciendâ restituti-
 one sint tantum semel majus damnum, quam summa restituenda,
 tunc Debitor ex delicto tenetur cum talibus expensis re-
 restituere: Unde qui furatus est v. g. centum Florenos, tenetur
 ipsos restituere, quamvis pro ipsis restituendis, & transmi-
 tendis ad Dominum deberet expendere alios centum Florenos
 e suis, quia æquum est, ut ille potius, qui injuriam fecit,
 quam ut innocens patiatur damnum æquale centum Florenor-
 um. Sic Valquez, Lugo, Illiung cum La Croix *loc. cit. n. 363.*
 Sporer *loc. cit. num. 161.* ubi conclusit certum esse apud om-
 nes, quod si Debitor ex delicto in expensis faciendis, pro
 restitutione rei alienæ patiatur solum damnum æquale, vel
 quasi æquale, aut aliquanto majus, quam patiatur Dominus
 ex carentia rei suæ, sine dubio adhuc obligatur ad resti-
 tuendum.

Tertia sententia media est, & docet, quod quando, omni-
 bus consideratis, Debitoris damnum in expensis faciendis su-
 perat solum in duplo damnum Creditoris, tunc adhuc tenetur
 Debitor ex delicto restituere Domino, seu Creditori im-
 mediate. Sic Lugo *cit. disp. 20. sect. 8. num. 190.* La Croix
loc. cit. num. 368. & alii, quæ sententia, ut dicit Sporer *l. c.
 num. 160.* est speculative omnino probabilis, quia, dicunt
 ipsi, cum Debitor sit nocens, & Creditor innocens, duplo
 major est ratio, ut patiatur nocens Debitor, quam innocens
 Creditor; adeoque, ne patiatur Creditor innocens, non solum
 debet nocens Debitor pati in expensis necessariis pro res-
 titutione faciendâ damnum æquale, sed etiam duplo majus,
 si tantum sit necessarium pro restitutione faciendâ immediate
 ipsi Creditori innocenti.

Pro definitenda tamen quantitate damni tam Creditoris in-
 nocentis, quam Debitoris nocentis, seu iniusti, non est ar-
 tendendum damnum utriusque absolute materialiter, & arith-
 metice, computando scilicet expensas faciendas cum ipso de-
 bito, vel si aliter restitutio fieri non possit, tantum Debitor
 teneatur expendere, quantum est debitum, v. g. mille ex-
 pendere, ut restituat mille debita ex delicto, sed solum for-
 maliter, & comparative, attendendo scilicet ad damnum
 utriusque secuturum, si restitutio fiat, vel non fiat ex circum-

stantis personarum magis vel minus divitum, aut egenarum:
 Fieri enim potest, ut damnum mille Florenorum respectu
 Debitoris pauperis sit longe majus, quam damnum mille
 Florenorum respectu Creditoris divitis, & vice versa, eo
 quod unus per damnum, seu jacturam Florenorum mille sit
 conciliendus in minoriorem statum, quam alter per damnum,
 seu jacturam Florenorum decem millium: Unde si Creditor
 sit dives, Debitor autem sit pauper, non tenetur Debitor
 pauper restituere immediate ipsi Creditori diviti, quamvis
 multo minores expensas facere debeat, quam debitum valeat,
 cum expensæ verbi gr. centum Florenorum sint majus dam-
 num debitori pauperi, quam Creditori diviti damnum, seu
 jactura totius debiti, verbi gr. mille Florenorum. E contra
 autem si Creditor sit pauper, Debitor vero sit dives, De-
 bitor dives tenetur restituere immediate ipsi Creditori pauperi,
 quamvis multo majores expensas facere debeat, quam debi-
 tum valeat, cum expensæ v. gr. mille Florenorum sint minus
 damnum debitori diviti, quam Creditori pauperi jactura
 sui Crediti solum centum Florenorum. Quod est valde in si-
 milibus observandum, ut recte observant Lugo *cit. disp. 20.
 n. 188.* Illiung *tom. 3. d. 4. n. 223.* La Croix *loc. cit. num. 373.*
 Sporer *loc. cit. n. 163.* & alii.

Restitutio ex re accepta debet fieri in loco, ubi cognoscitur
 esse aliena; Et si transferenda sit res ad Dominum rei ab-
 sentem, debet transferri expensis ipsius Domini. *Communis*,
 quoad utramque partem; Et ratio prima pars est, quia,
 nec Jus Civile, nec Canonicum ullam aliam obligationem
 imponit possessori bonæ fidei, quam restitutionem rei bonæ
 fidei possessæ, ubi cognoscitur esse alienam, adeoque sue obli-
 gationi satisfacit, si eam restituat in loco, ubi cognoscitur esse
 aliena.

Ratio autem secundæ partis est, quia possessor bonæ fidei
 debet restituere solum tantum, quantum ex re aliena possidet
 sine culpa cogatur subire pœnam contra expremum textum
 in *cap. Cognoscemus 2. de Constitutionibus*, ibi: *Rem, quæ culpa
 caret, in damnum vocari non convenit*; cogere autem plus
 restituere, quam bona fide possideat, & sine culpa subire
 pœnam, si teneretur rem hæcenus bona fide possessam suis
 expensis mittere ad cognitum Dominum. Tum quia possessor
 bonæ fidei deducere potest expensas, quas fecit pro rei con-
 servatione; *l. Si quis 2. ff. de negotiis gestis*, *l. si q. id pos-
 sessor 31. §. 2. & 3. ff. De hereditatis petitione*, cum similibus,
 ergo & illas, quas fecit pro ejusdem restitutione.

Possessor autem bonæ fidei, postquam intellexit rem esse
 alienam, debet eisdem inquirere Dominum, & eo cognito,
 ab ipso per Epistolam, vel nuncium exquirere quid de re sua
 fieri velit. Quod si inquirere Dominum negligat, aut, eo
 cognito, incipiat esse in mora culpabiliter restituendi, tunc cum
 eo ipso incipiat esse possessor malæ fidei, adeoque debitor
 ex delicto, tanquam Debitor ex delicto tenebitur deinceps
 rem Domino restituere propriis expensis. *Communis*.

Si facta debita, & sufficienti inquisitione pro inveniendi
 Domino, non inventatur, vel ita dilans inventatur, ut con-
 veniri non possit, aut res ad ipsum transferri non possit sine
 æquali, vel majori sumptu, quam ipsa valeat, tunc si super-
 sit adhuc aliqua spes ipsam inveniendi, & conveniendi, &
 res sit notabilis momenti, debet ipsa res eoque servari in
 se, vel si servari non possit in se, saltem in suo pretio, do-
 nec affulgeat spes Dominum ipsam rem, seu ejus pretium ali-
 quando obtenturum: Si autem nulla talis superest spes, aut
 res sit parvi momenti, debet dari ejus proximis consanguineis,
 & in horum defectum pauperibus, & probabiliter poterit
 etiam sibi retinere ipsemet possessor bonæ fidei, seu dare suis
 consanguineis, si vere pauperes sint, cum in tali casu sit dis-
 scurrendum de ipsa re, tanquam de re incerta, & ignoti
 Domini juxta dicta articulo antecedenti a n. 51. ad 55.

Debita ex contractu restituit, aut solvi debent in loco, de
 quo expresse, vel tacite conventum est inter contrahentes.
Communis, per text. in *cap. Contrahens 85. de Regul. Jur. in 6.*
 ibi: *Contrahens ex conventionem legem accipere dignoscuntur*;
 & concordat *l. Contrahens 23. ff. De Regul. Juris*, & *l. Alio
 loco 1. §. l. Is qui certo loco 9. ff. De eo, quod certo loco dari
 oportet*, cum similibus.

Si de loco restitutionis, vel solutionis nihil sit expressum
 in Contractu a contrahentibus, tunc solutio, seu restitutio
 faciendâ est in loco, ubi secundo praxim, & consuetudinem
 Regionis solet fieri restitutio, seu solutio pro aliis simi-
 libus contractibus, quia talis censetur esse tacita conventio
 inter partes contrahentes. *Communis*, arg. *cap. Cum tanto 11.*

de consuetudine, l. Præses 1. l. Consuetudinis 2. Cod. Quæ sit
 longa consuetudo.

Debita ex contractu oneroso, sive transferente rei Domi-
 nium, ut in emptione, mutua, censu, & hujusmodi, in
 quibus non eadem res, sed pro una res accepta, altera reddi
 debet, sive non transferente rei Dominium, ut in Deposito,
 commodato, locato, & hujusmodi, in quibus eadem res
 accepta reddi debet, generaliter loquendo, nisi aliter inter
 partes sit conventum, restituenda sunt in loco, ubi res tradi-
 ta, & accepta est. *Communis*. Et ratio est, quia attentâ
 contractus iustitia, ac contrahentium voluntate, non potest
 assignari convenientior locus, quam locus, in quo factus est
 Contractus; Si enim alium locum contrahentes interdidissent,
 procul dubio id in contractu appolissent; arg. *c. inter cor-
 poralia 2. de transl. Episcop. §. Sede neque istud; c. ad audien-
 tiam 12. De Decimis; c. Quia circa 22. de privilegiis*.

Debita ex contractu gratuito, v. g. Donationis, Institutio-
 nis Testamentariæ, Legati & hujusmodi restituenda, seu sol-
 venda sunt in loco, ubi erant res, quando fuerunt donatæ,
 vel relicte ex Testamento, & id sumptibus Donatarii, Le-
 gatarii, & hujusmodi, nisi aliud fuerit dispositum per Dona-
 torem, Legatorem, vel Testatorem. *Communis*; Et ratio est,
 quia qui alicui rem gratis donat, vel legat, non præsumitur,
 nec se, nec suum heredem velle ad quid amplius obligare,
 quam ad rem donatam, vel legatam, adeoque nec ipsius he-
 res tenetur propriis expensis alio illam transmittere ad Dona-
 tariam, vel Legatariam, sed tenetur ipse Donatarius, vel
 Legatarius propriis expensis illam a loco, in quo fuit donata,
 vel legata ad se transferre.

Si pro restitutione faciendâ sit res alio transportanda, id
 fieri debet expensis illius, in cujus gratiam, vel utilitatem
 potissimum initus est contractus; Unde in contractu inito in
 gratiam, & utilitatem solius accipientis, ut in commodato,
 mutuo gratuito, & hujusmodi, translatio rei ad Dominum
 debet fieri expensis commodatarii, mutuatarii, & hujusmodi;
 quia æquum non est, quod Dominus subeat expensas pro
 præstando alteri beneficio: Si enim Dominus rem non com-
 modasset, vel non mutuasset, illam secum transtulisset sine,
 vel cum paucis expensis; adeoque sine ulla sui expensâ debet
 sibi restitui sua res in loco, ad quem se transtulit, deductis
 solum illis paucis expensis, si quas fecisset in ea transferen-
 da. In contractu autem inito in gratiam, vel utilitatem solius
 dantis, ut in Deposito, translatio rei ad Dominum debet
 fieri expensis ipsius Domini, quia Depositarius favorem ei
 præstando non debet inde gravari, & damnum pati ex suo
 præstito beneficio. *Communis*.

Restitutio faciendâ est tali modo, quo res sufficienter per-
 veniat ad manus Domini, seu Creditoris. *Communis*: Quo-
 cumque enim modo res perveniat ad manus Domini, adim-
 pletur finis præcepti restitutionis, & iustitiæ commutativæ
 intendentis æqualitatem, ut scilicet Dominus habeat tantum,
 quantum habere debet; adeoque Debitor satisfacit obliga-
 tionem restituendi, si restituat tali modo, quo res perveniat ad
 manus Domini, seu Creditoris, nihil referens an per se, vel
 per alium restituat; arg. *c. Qui facit 72. de Reg. Juris in 6.* ibi:
Qui facit per alium, perinde est ac si faciat per se ipsum.

Restitutio ex delicto occulto faciendâ est occulte, & per
 tertiam fideliem, & secretam Personam, & signanter per
 Confessarium ad evitandam propriam infamiam. *Communis*,
 cum S. Thom. 2. 2. *q. 62. art. 6. ad secundum*, ubi expresse
 dicit, quod homo esse non teneatur crimen suum detegere ho-
 minibus, tenetur tamen crimen suum detegere Deo in Confes-
 sione, & ita per Sacerdotem, cui confitetur, potest restitui-
 tionem facere rei alienæ, & Scoto in 4. *dist. 15. q. 2. n. 14.* ubi
 sic habet: *Quando ablatio fuit occulta, tunc non tenetur abla-
 tor se prodere, nec per consequens per se ipsum restituere, sed
 per aliam Personam secretam, & fideliem, & expedit, quod
 per Confessarium, quia sibi est crimen detectum in Confessione,
 & de ius fidelitate, quod restituat, fidei sue commissum satis
 debet credi.*

Restitutio ex delicto publico, seu manifesto, v. g. per rap-
 tinam, & violentiam publicam faciendâ est nedum per reddi-
 tionem accepti, sed etiam cum petitione veniæ de tali publica
 injuria, & offensa. Rosign. *de restit. 11. prænot. 5. n. 5.* Petrus
 a Navarra *lib. 4. cap. 5. num. 53.* ubi citat etiam D. Thomam,
 2. 2. *q. 66. art. 9.* Glossam, & Raymundum in *Summa Confess.
 lib. 1. tit. 5. q. 24.* & Mercadum *cap. 3.* Et ratio est, quia per rap-
 tinam, et violentiam publicam non solum alicui inferitur dam-
 num in rebus, sed etiam ignominia quadam in persona laici,
 adeoque

adeoque nedum fieri debet restitutio per redditionem accepti, sed etiam per submissionem, et petitionem venia restituyendo honorem per illam ignominiam laetiam: Immo restitutio ex delicto publico est etiam faciendae publice ad emendam scandalum, et offensam aliorum, ut contingit in publicis Ubrariis, qui licet non ex Iustitia, tenentur tamen ex Caritate, et a Confessario urgendi sunt ad faciendam restitutionem publice ad tollendum scandalum; Si tamen ab ipsis jam esset facta restitutio secrete, non tenerentur iterum ad illam faciendam publice, sed solum ad reparandum publicum scandalum ostendendo se jam restituisse. Rosignol. loc. cit. n. 5. Bartholomaeus Medina lib. 1. Summae cap. 14. §. 30. Sporer loc. citat. capit. 4. sect. 1. num. 3. et alii.

21 Quicumq; Debitor, siue talis sit ex delicto iniuste acceptio- nis, siue ex re accepta, siue ex contractu transmittens debi- tum per personam a Creditore delegatam, seu designatam, libe- ratur ab onere ulterioris, seu iteratae restitutionis, quamvis illa tertia persona non restituerit, seu res quomodocumque perierit. Communis. Et ratio est, quia in tali casu res perit Creditori, & non Debitori; eo enim ipso, quo Debitor tradi- dit rem debitam personae missae, & delegatae a Creditore, transitit totum dominium ejusdem rei in Creditorem, cum perinde sit, ac si tradidisset ipsimet Creditori, ex quo persona missa, seu delegata cumdem Creditorem representet; adeo- que quomodocumque post factam consignationem res illa pe- reat, Creditori, & non Debitori perit, & consequenter libe- ratur Debitor ab onere reiteratae restitutionis.

22 Idem est dicendum in casu, quo Debitor, & Creditor communi consensu statuerint aliquod signum ex pacto, quod per omnem personam exhibentem tale signum res debita sit mittenda; Tunc enim si aliqua persona alio tali signo falso exhibito rem sibi traditam non reddat Domino, seu res quo- cumque modo sine culpa Debitoris pereat, Domino perit, quia vi pacti Debitor consignando rem debitam personae tale signum conventum exhibenti, censetur consignare ipsimet Creditori, adeoque liberatur ab onere ulterioris, & reitera- tae restitutionis. Communis.

23 Quicumque Debitor transmittens inconsulto Domino, seu Creditore rem debitam per Personam non satis fidelem, seu per viam non satis tutam; si res ipsa aut a nuntio detineatur, aut in itinere a latronibus auferatur, tenetur ad iteratam res- titutionem. Communis. Et ratio est, quia in tali casu res pe- rit Debitori, & non Creditori; cum enim ex culpa, & im- prudentia mittentis perierit inconsulto Creditore, non debet inde Creditor damnificari; argument. cap. Cognoscentes 1. de Constitutionibus, ibi: Rem, quae culpa caret, in damnum vocari non convenit.

24 Debitor ex contractu, seu re accepta transmittens inconsulto Creditore rem debitam per Personam fidelem habitam, si Debitum sit determinatum in individuo verb. grat. hoc vas argenteum, hic equus locatus, vel commodatus, haec res deposita, & hujusmodi, & malicia illius Personae fidelis habi- tae, vel quocumque casu ad Dominum non perveniat, aut pereat, tunc perit ipsi Domino, seu Creditori, & non Debitori. Unde Debitor liberatur ab onere ulterioris, & reitera- tae restitutionis. Communis. Et ratio est, quia talis res ita in individuo debita; ut in Deposito, Commodato, Locato, & hujusmodi spectat ad actuale dominium Domini; omnis autem res, quae perit, Domino suo perit; adeoque talis De- bitor sic transmittens dictam rem debitam liberatur ab onere ulterioris, & reiteratae restitutionis, uti de Commodato habe- tur expresse in l. Argentum 20. ff. Commodati, ibi: Argen- tum commodatum, si tamen idoneo seruo meo tradidisset ad re- perferendum, ut non debuisset quis aestimare futurum, ut a qui- busdam malis hominibus deciperetur, tuum, non meum, detri- mentum erit, si id mali homines inceperissent.

25 Secus autem si Debitum ex contractu, vel re accepta non sit determinatum in individuo, sed solum in specie, aut aequi- valenti, ut si Debitori fuerit mutuata pecunia, mutuatum, triticum, venditum vinum, & hujusmodi; Tunc enim si Debitor inconsulto Creditore transmittat tale debitum per personam etiam fidelissimam habitam; si ejus malicia, quo- cumque casu ad Creditorem non perveniat, aut pereat, perit Debitori, & tenetur iterum restituere. Communis. Et ratio est, quia ubi non idem numero, seu in individuo, sed solum idem in genere, aut specie reddendum est, ut fit in mutuo, emptione, & hujusmodi, rei transmissa dominium manet sub dominio Debitoris tantum, quousque perveniat secure ad manus Creditoris; adeoque si antequam perveniat ad manus

ipfius Creditoris pereat, perit ipsi Debitori, cum omnis res, quae perit, suo Domino pereat, & consequenter talis Debitor tenetur iterum restituere.

Hiuc ad plene percipiendum quare, ubi restituendum est 25 idem numero, seu in individuo, restransmissa pereat Credi- tori, & ubi restituendum est solum idem in genere, aut specie, res transmissa pereat Debitori, pone quod Debitor per Personam fidelem habitam transmittat Creditori equum, commodatum, seu vas argenteum apud se depositum, & sim- mul pecuniam ex mutuo, seu ex emptione debitam, si talis Persona fidelis habita cum omnibus supradictis aufugiat, aut omnia in itinere perdat, tunc Debitor tenetur solum ad ite- ratam restitutionem pecuniae, non autem ad iteratam restitu- tionem equi, seu vasis argentei, quia pecuniae dominium, erat adhuc apud ipsum Debitorem; Dominium autem equi, seu vasis argentei erat adhuc apud Creditorem, cum in Com- modato, Deposito, & hujusmodi restituendum sit idem num- ero, & ideo res commodata, deposita, & hujusmodi re- maneat semper sub dominio Creditoris, & consequenter ipsi tamquam Domino pereat, & e contra in Mutuo, Emptione, & hujusmodi restituendum sit solum idem in genere, aut spe- cie, & ideo pecunia ex Mutuo, seu ex Emptione debita, remaneat semper, donec secure reddatur sub dominio Debi- toris, & consequenter ipsi tamquam Domino pereat.

An autem Debitor ex delicto, seu iniusta acceptatione te- 27 neatur iterum restituere, si res transmissa per Personam fi- delem habitam, uti per proprium Confessarium, quocumque casu Domino non reddatur, aut pereat? Duae sunt contra- riae sententiae. Prima affirmat, talem Debitorem iterum obli- gari ad reiteratam restitutionem, siue res sit debita in indi- viduo, & eadem numero, siue solum eadem in genere, aut specie, vel aequivalenti. Sic Molina tom. 3. disput. 754. nu- mer. 2. §. Quando per Confessarium, Lugo tom. 1. de Iustitia disput. 21. sect. 5. a num. 59. Lessius lib. 2. cap. 16. dub. 6. num. 65. cum aliis ibi citatis. Henno tom. 2. tract. 1. disp. 2. quest. 3. conclus. 2. Navarr. Tolet. Rebell. Layman, Faber. Silv. citati, & secuti a Sporer l. cit. cap. 4. sect. 1. num. 15. ubi dicit esse communem contra paucos. Illiung tom. 4. d. 3. num. 305. la Croix lib. 3. part. 2. num. 364. ubi citat com- munem, & sic alii plures. Et ratio est, quia in tali Debitore ex delicto adhuc remanet radix obligans ad restitutionem, nempe iniusta acceptio, nec Creditor debet damnum pati ob delictum Debitoris, cum non debeat aliquis alterius odio praegravari, ut expresse statuitur in cap. Non debet 22. de Regul. Juris in 6. & rem, quae culpa caret, in damnum vocari non conveniat; ut praecise dicitur in cap. Cognoscentes 2. de Constitutionibus, & peccata suos debeant tenere auctores, l. Sancimus 22. ff. de panis, cap. Quasi 2. de his, quae sunt a majori parte capituli. Tum quia, ut Debitor ex delicto, seu ex iniusta acceptatione debite restituat, debet ponere aequalitatem realem inter iniuste acceptum, & redditum; sed quandiu res iniuste accepta, seu ablata non pervenit ad manus Domini, non ponitur dicta aequalitas: ergo si antea pereat, talis Debitor tenetur ad iteratam restitutionem, ut sic ponat dictam aequalitatem. Tum etiam quia si res illa iniuste accepta periret inter manus Debitoris, periret ipsi Debitori, ut fa- tentur omnes; atqui ipsa Persona habita fidelis, ut Confes- sarius, gerit in tali casu Personam Debitoris, ergo &c. Ne- que potest dici, quod Creditor in tali casu tacite consentiat, quod res sua sibi transmittatur per Personam fidelissimam, uti censendus est Confessarius, quia licet tacite consentiat quan- tum ad hoc, quod potius per fidelem, quam per infidelem transmittatur, non tamen tacite consentit quantum ad hoc quasi si res transmissa pereat, sibi pereat, cum non censetur tacite consentire nisi sub conditione, quod cum effectu vere, & realiter sibi res transmissa reddatur. Et pro hac opinione adducitur cap. Significante 7. de Pignoriis, ubi Papa Inno- centius III. determinat, quod, qui per certum, & fidelem nuncium pecuniam debitam Creditori remisit, si nuncius per- fide egerit, non eximatur ab onere iteratae restitutionis, & Glossa ibidem verb. Certum nuntium, cum aliis Juribus ibi adductis.

Secunda sententia negat talem Debitorem in dicto casu 28 plus ad aliquid obligari. Sic teste Rosignolo de restitutione 11. praenotione 5. numer. 9. sentire videntur S. Thomas 2. 2. quest. 62. art. 6. ad 2. Scotus in 4. dist. 15. art. 4. quest. 2. §. De quarto, Gabriel in 4. dist. ead. quest. 2. dub. 2. Immo Felix Poletus tom. 2. part. 1. num. 179. dicit id Scotum expresse sentire loc. cit. per ejus verba supra adducta num. 1. 9. quem ipse

ipso teste sequuntur Diana part. 2. tract. 17. resolut. 2. & part. 10. tract. 16. resolut. 97. Rodriguez, Filiuc. Cenedo, & alii apud Tamburin. tom. 1. lib. 8. tract. 4. §. 5. num. 7. & apud Dianam l. cit. quam sententiam non improbabilem, censet etiam Lessius lib. 2. cap. 16. dub. 6. num. 67. & Diana loc. cit. dicit, hanc sententiam esse tutam in praxi, & eam absolute docent Petrus Navarra (mutata priori sententia) Rodriguez, Reginaldus, Filiuc. & alii apud Sporer loc. cit. nu- mer. 19. ubi cum Tamburin. loc. cit. num. 7. in fine non audet hanc sententiam damnare, & pro ea dat efficacem probatio- nem; Et ratio est, quia cum talis Debitor eximatur ab onere restitutionis per se ipsum ob periculum infamiae sibi secur- turae, fideliter, & prudenter gerit negotium Creditoris tran- smittendo ipsi rem debitam per Confessarium, qui non solum ratione proprii muneris Sacerdotalis, & Judicis spiritualis, quo fungitur, habetur pro fidelissimo, & maxime idoneo, sed etiam communi praxi suadente communis eligatur ad ta- les faciendas occultas restitutiones. Unde Creditor ipse non potest esse quo ad hoc rationabiliter invitatus, & debet saltem implicite consentire, & consequenter sicuti fur, & Debitor, ad nihil amplius tenetur, cum ex consensu expresse Credito- ris rem restituendam tradit intermedia Persona fidei habi- ta, quamvis postea quocumque casu ad manus Creditoris ipsa res non perveniat, ita ad nihil amplius tenetur, si id fa- ciat ex consensu tacito Creditoris, quoniam taciti, & ex- pressis consensibus eadem est virtus; l. Cum quid 3. ff. de rebus creditis, cap. Ex parte 2. de Rescriptis. Tum quia talis De- bitor fecit quantum in se potuit, & debuit; Non enim tenebatur restituere cum sui infamia, ut omnes concedunt; cum fama sit bonum superioris ordinis; atqui reiteratam restituo- nem non potest facere personaliter sine periculo infamiae, & si ad evitandam infamiam restitueret per Confessarium, recur- ret idem periculum, quod res non perveniret ad manus Domini, ergo dicendum est, quod talis Debitor liberetur ab onere iteratae restitutionis, cum semel iam fecerit per Con- fessarium reputatum fidelem, quamvis ipsius malitia; vel quo- cumque casu ipsa restitutio ad manus Domini non pervenerit. Ad textum autem cap. Significante 7. de Pignoriis adductum pro prima sententia respondetur, quod ibi non est sermo de pecunia restituenda ex necessitate per interpositam personam ad evitandam infamiam, cum sit ibi conventio de eadem res- tituenda inter Creditorem, & Debitorem interveniente jura- mento respectu iustitiae, adeoque nihil officit, cum quo ad hoc idem sit dicendum, quod de restitutione palam faciendae, & non idem quod de restitutione occulte faciendae ad evitandam propriam infamiam. Unde haec secunda sententia est vere, probabilis, & in praxi tuta, quamvis prima sit jam communi- or, & inter recentiores probabilior.

29 Ordine restitutionis ceteris paribus debita certa praeferenda sunt incertis, ita ut habens plura debita prius restituere debeat certa Debitoribus notis in totum, & postea de reliquo residu- os debita incerta, quousque se extendunt facultates. Com- munis, cum Sancto Antonino 2. part. tit. 2. cap. 3. in princip. Cajetan. verb. Restitutio cap. 8. Silvestro verb. Restitutio 6. quest. 5. Lessio lib. 2. cap. 15. dubit. 1. Layman lib. 2. de jus- tit. tract. 2. cap. 11. num. 1. Lugo disput. 20. sect. 1. num. 3. Navarro in Manual. cap. 17. num. 47. Sporer loc. cit. sect. 2. num. 24. aliisque plurimis congestis Vasquez opuscul. de resti- tut. cap. 11. num. 9. Et ratio est, quia Debita certa sunt magis propriae, & specificae debita, quam sint incerta; incerta enim, cum non habeant certum Dominum, eroganda sunt vel in Ecclesiam, vel in pauperes; Atqui Ecclesia, & pauperes non habent tantam actionem, & Jus ad bona Debitoris, quam habent Creditores certi, nam actio pauperum, & Ecclesiae est generica, adeo ut si pauperibus dentur, & non Ecclesiae, non inferatur praedjudicium pauperibus, si Ecclesiae dentur, & non ipsis; Actio autem Creditorum certorum specifica est naturalis, & civilis, adeo ut debita certa debeant eis neces- sario dari, & non aliis, adeoque &c. Dicitur autem notanter

30 Ceteris paribus, quia si bona incerta extent in sua specie, & non sic bona certa, debent restitui prius incerta, quam certa; Bona enim incerta adhuc extantia, si vero Domino res- titui non possint, potius Ecclesiae, vel pauperibus tribuenda sunt, quam ut ex ipsis satisfiat aliis certis Creditoribus, quia Creditoribus certis Debitor est solum obligatus ex bonis pro- priis solvere, non vero ex alienis: Bona autem incerta adhuc extantia in sua specie apud iniquum possessorem, vere sunt aliena; non enim facta sunt propria ipsius, sed manserunt sui veri Domini, quamvis ignoretur, adeoque &c. Communis, cum supracitatis.

31 Debita realia praeferenda sunt personalibus in totum; Unde cum res aliena adhuc exiit in individuo apud Debitorem, cujus proinde Dominium apud Creditorem, seu Dominum, adhuc manet, ut sunt res commodatae, depositae, oppignora- tae, locatae, res inventae, bona fide acceptae, acquisite per furtum, & hujusmodi; talia debita certis, ac propriis Domini integra restituenda sunt, priusquam reliquis debitis perso- nalis satisfiat, quamvis nihil omnino superesset, quo aliis Creditoribus satisfiat. Communis, per text. in l. Deposui 30. ff. de Pecul. l. Procuratoris 5. §. Sed si dedi, ff. De Tribun. act. leg. Cum fundus 31. ff. de rebus creditis; Et ratio clara est; quia Debitor debet solvere de bonis propriis, & non de alienis, cum Creditores quantumvis hypothecarii non habeant aliquod Jus, nisi in bona propria Debitoris, & nullatenus in bona, quae sunt aliorum; Supradicta autem bona quousque perseverant in individuo apud Debitorem, remanent sub Dominio proprii Domini, seu Creditoris, adeoque alii Credi- tores nullum Jus habent ad illa, & sic integra restituenda sunt certis, ac propriis Dominis, quamvis nihil omnino su- peresset, quo aliis Creditoribus satisfiat.

32 Venditor rei praefereendus est aliis Creditoribus, quando res vendita adhuc extat apud Emptorem, nec transit in ejus Do- minium. Communis; Cum enim res semper clamet ad Domi- nium suum, stat clarum, quod ubi non est translatum Domi- nium, Domino proprio sit reddenda praeferender ad alios Credi- tores, cum alii Creditores non habeant jus, nisi in bona, quorum Dominium habet ipsorum Debitor.

33 An autem venditor rei praefereendus sit aliis Creditoribus, quando res vendita adhuc extat apud emptorem, sed jam transiisse videtur in ejus Dominium per fidei habitationem ipsius venditoris, qui emptoris fidem secutus est; vel pre- tium pro soluto habuit, quamvis vere, & realiter pretium nondum fuerit persolutum? Duae sunt contrariae sententiae. Prima sententia affirmat, eamque docent Cajetan. Silvester. Fumus, Medina, Navarrus, Archidiaconus, Bald. & alii, quos refert, & sequitur Lessius lib. 2. cap. 15. dubit. 2. n. 11. Rebellus l. 2. q. 19. numer. 2. Bonacina disp. 1. de restit. q. 8. p. m. 2. n. 8. Sporer l. c. n. 28. ubi dicit hanc esse communio- rem, & sic plures alii. Et ratio est, quia venditor, seu Credi- tor fidem habens pretio promisso videtur habere tacitam hy- pothecam in re vendita, donec ei solvatur pretium; L. Julia- nus 13. §. 8. ff. de actionibus empti, l. Hereditatis 22. ff. de He- reditate, & actione vendita, l. Quod si 31. §. 8. de Edictio edicto, ideoque in re ipsa restituenda, vel ejus pretio solven- do aliis Creditoribus praeferi debet; tum quia repugnat juri naturae, seu aequitati naturali, quod res a venditore tradita Emptori, nondum soluto pretio, & in individuo perseverans, aliis assignetur, & Creditor, seu venditor se sua, & pre- tio ejusdem frondeatur in concursu aliorum Creditorum anteriorum: Tum etiam quia in tali venditione transfertur Domi- nium solum sub tacita conditione pretii solvendi, ergo ubi pretium non solvitur, res ad Dominum redit.

34 Secunda sententia negat, eamque docent Covarr. lib. 1. variar. resol. cap. 7. n. 3. Molina tom. 2. disp. 536. Petrus Nav- arr. l. 4. de restit. cap. 3. n. 39. & alii, quos refert, & sequitur Vasquez cap. 11. de restit. dub. 1. n. 19. Turrian. de restit. disp. 19. dub. 1. n. 6. Layman l. c. cap. 11. n. 2. Rosignol. loc. c. n. 4. Henno l. c. disp. 2. q. 1. conclus. 2. Lugo disp. 20. sect. 2. n. 17. & alii plures. Et ratio est, quia res sic vendita est sub dominio emptoris non aliter atque res alia sua; Neque verum est, ut pretendunt Auctores primae sententiae, quod talis venditor habeat tacitam hypothecam in re veni- ta, do- nec ei solvatur pretium, nisi expressa sit de hoc conventum; sed res sic vendita transit statim in dominium emptoris sine reali onere rem afficiente: Jura enim pro prima sententia allata non satis clare loquuntur in terminis sua conclusionis, sicut clare loquitur pro hac secunda sententia textus in §. Ven- dita vero res 41. Instit. de rerum divisione, ubi sic expresse habetur: Vendita vero res, et tradita, non aliter emptori ac- quiruntur, quam si is venditori pretium solverit, aut alio modo ei satisfecerit, veluti ex promissione, aut pignore dato, quod quamquam caretur ex lege duodecim tabularum, tamen recte dicitur, & Jure gentium, id est Jure naturali id officii; sed si is, qui vendidit, fidem emptoris secutus fuerit, dicendum est, statim rem Emptoris fieri. Nec valet dicere, quod ex hoc textu videatur inferri, quod in ea hypotesi, qua emptor, vel vere, vel fictione Juris non satisfecerit, si non ratione hypothecae, potiori tamen Jure domini Creditor, seu ven- ditor sit aliis quo ad illam rem praefereendus, Non valet, in- quam,

quam, quia licet id videatur inferri ex primis verbis textus, ex ultimis tamen clare habetur, quod si venditor fidem emptoris sequitur, transfert statim dominium rei venditæ in emptorem, ibi: *Sed si is, qui vendiderit, fidem emptoris secutus est, dicendum est statim rem emptoris fieri*. Tum quia emptor ante solutum pretium potest rem alteri vendere, si que absolute dominium transferre, quod certe non posset, si ipsemet absolutum dominium non haberet, adeoque &c. Unde hæc secunda sententia negativa est æque probabilis, ac prima sententia affirmativa, ut recte concludit Sporer *loc. cit. n. 28.*

35 Debita ex delicto, v.g. ex furto, rapina, usura, contractu fraudulento, & hujusmodi, non sunt præferenda Debitis ex contractu iusto si amplius non extent in sua specie, sed sunt æqualiter solvenda. Ita Lugo *disp. num. 36.* cum Silveiro Petro Navarra, Molina, Valquez, Lessio, Bannes, Arrag. Azorio, Turrian. Reginald. Bonacina ibi citatis, Rosignol. *loc. cit. prenot. 8. num. 6.* Henno *loc. cit. quest. 1. conclus. 3.* Sporer *loc. cit. num. 40.* ubi dicit, hanc sententiam jam esse communem. Herincx *de justitia d. 6. num. 101.* Illung. *titul. 4. d. 3. num. 214.* La Croix *lib. 3. part. 2. num. 379.* ubi plurimis citatis dicit, sic sentire alios communiter contra paucos alios, inter quos afferunt S. Thomam *opusc. 73. cap. 18.* Sanctus Antoninus, Rebell. & alii dicentes, Debita ex delicto prius esse restituenda, quam debita ex contractu, & inter debita ex delicto, prius quæ ex graviore delicto, quam quæ ex minus gravi, & sic prius quæ ex rapina, quam quæ ex furto, deinde prius quæ ex furto, quam quæ ex usuris, & sic de aliis, quamvis tamen quo ad S. Thomam Silvius, quem refert, & sequitur Henno *l. c. conclus. 3.* dicat, opusculum illum non esse ipsius S. Thomæ, cum in editione Romana habeatur litteris distinctis.

36 Unde ratio nostræ conclusionis est, quia talis prælatio nec ex Jure positivo, nec ex Jure naturæ colligi potest: Non ex Jure positivo, cum jus positivum nullibi distinguat inter debita ex delicto, & debita ex contractu iusto, ubi autem Lex non distinguit, nec nos distinguere debemus: *cap. Quia circa 22. de privi. & l. De pretio, ff. de Publiciana in rem actione.* Non etiam ex Jure naturæ, nam de Jure naturæ debitum unum non fortius obligat, quam aliud, ex quo utriusque generis debita æqualiter sunt ex justitia; Tum quia si Debitor requisitus, & a Creditore habente jus ex delicto, & a Creditore habente jus ex contractu iusto, alteri solverit prius petenti, non solum iuste, & licite solvit, sed etiam hoc præstare tenetur per textum *in l. Pupillus, ff. Quæ in fraudem Creditorum*, ubi dicitur, quod diligentia posterioris Creditoris facit eum potiorum, sicuti hypotheca. vel privilegium, & hoc habetur etiam *ex l. Quod autem 6. §. 7. ff. eod. ibi: Sciendum Julianum scribere, eoque Jure nos uti, ut qui debet pecuniam recepit, antequam bona debitoris possideantur* (id est, explicat Lessius *l. 2. de iust. & Jure cap. 15. dub. 5. n. 41.* cum aliis communiter, antequam auctoritate Judicis ab aliis occupentur) *quamvis sciens, prudensque solvendo non esse recipiat, non timere hoc edictum, sibi enim vigilavit*; Atqui hæc non possent verificari, si ex necessitate deberent prius solvi debita ex delicto, quam debita ex contractu iusto, ergo &c.

37 Nec obest id, quod afferunt adversarii, nempe quod Creditor habens Jus ex delicto Debitoris sit magis invitus sibi debitum suum, seu rem injuste ablatam non reddi, quam Debitor habens Jus ex iusto contractu, cum ipse voluntarie rem suam alienaverit. Non obest, inquam, quia licet Creditor habens Jus ex delicto Debitoris sit forte magis invitus ex parte subjecti, obligatio tamen justitiæ non oritur ex illa majori, vel minori repugnantia, quam Creditor ex parte subjecti habet, sed ex illa, quæ in objecto fundatur, justitia enim, quantum ad restituendum non respicit alterius, scilicet Creditoris, animum magis ne, an minus invitus sit, sed solum respicit alterius Jus, & quantum ipsi debeatur. Utrique autem Creditori, scilicet & Creditori ex contractu iusto, & Creditori ex delicto debetur res sua simpliciter; Unde inter debita ex delicto, & debita ex contractu iusto nullus ordo prælationis ex genere suo in restitutione est de necesse servandus.

38 Debita hypothecata, sive realia præferenda sunt debitis non hypothecatis, seu personalibus, quamvis hæc fuissent anteriora. *Communis*, textu expresso *in leg. Eos, qui 9. Cod. Qui potiores in pignore*, ibi: *Eos, qui receperunt pignora cum in rem actionem habeant, privilegii omnibus, quæ personalibus actionibus competunt, præferri constat*; Per hypotheca-

tum enim debitum non solus debitor, seu persona ipsa, sed etiam res ipsius est obligata, & quasi inchoative facta est Creditoris. Per Debitum autem non hypothecatum solum ipsius Debitoris persona, & non ipsius res est obligata; adeoque Debita hypothecata præferenda sunt Debitis non hypothecatis.

Inter Creditores hypothecarios illi sunt præferendi, ordinarie loquendo, qui sunt priores. *Communis*, per textum *in cap. Qui prior 54. de Reg. Juris in 6. ibi: Qui prior est tempore, prior est Jure*, & concordat *l. Quoties 98. ff. de Reg. Juris*; & habetur expresse *ex l. 2. 4. 5. 6. 7. & 8. Codic. Qui potiores in pignore*. Et hoc verum est si hypotheca sit tacita, sive expressa, sive generalis, sive specialis. Henno *l. c. q. 2. conclus. 1.* Vasquez *opusc. de pignoribus, & hypothecis cap. 5. num. 6.* Lugo *cit. disp. 2. n. 41.* ubi pluribus citatis dicit sic sentire Doctores communiter contra paucos; Ratio enim posterior non potest tollere Jus alteri jam prius acquisitum. Quamnam autem sit hypotheca tacita, quæ expressa, quæ generalis, & quæ specialis? Vide verb. *Hypotheca numer. 7. & 8.*

Dicitur autem notanter *Ordinarie loquendo*, quia in Juris excipiuntur certi casus, in quibus ex privilegio hypothecæ quædam posteriores præferuntur, seu anteponuntur prioribus non privilegiatis, quia ut dicitur *in Cap. Privilegia 32. ff. de rebus auctoritate Judicis possidentis*; *Privilegia non ex tempore estimantur, sed ex causa.*

Primo igitur præferendi, & solvendi sunt sumptus funeris ante alia credita habentia anteriorem hypothecam. *Communis*, per text. *in l. Scimus 22. §. 9. C. de Jure deliberandi*; *l. Et si quis 4. c. l. Impensu funeris 44. ff. de Religiosis, & sumptibus funerum*, ibi; *Impensu funeris semper ex hereditate deducitur, quæ etiam omne creditum solet precedere, cum bona solvendo non sint.*

Pro sumptibus autem funeris venit quiddam ratione corporis erogandum est. *Communis* textu expresso *in l. Funeris sumptus 36. ff. de Religiosis, & sumptibus funerum.*

Sumptus funeris præferuntur etiam tacite hypothecæ anteriori, quam habet mulier pro Dote. Joannes Angelus Bossius *de Dote c. 18. n. 87. vers. Communis vero sententia*, Negulantius *de pignore 2. membr. p. 5. n. 28.* Gomez *ad leg. 30. Tauri vers. Item*, Angelus de Aret. *Instit. de Leg. Falcid. §. final. in 1. not. Amator Rodriq. de Concursu Creditor. p. 1. art. 3. n. 2.* Rosignol. *Contrac. XI. de pignore, & hypothecæ prenot. 5. sect. 5. n. 56.* & alii per text. *in cit. l. Scimus 22. §. 9. Cod. de Jure deliberandi. l. Et si quis 14. c. l. Impensu funeris 45. ff. de Religiosis, & sumptibus funerum*, ubi dicitur, quod *impensa funeris omne creditum solet precedere*. Ly autem *Omne* nihil excludit, *cap. Solita 6. §. Nobis, de major. & obedient. ibi: Nihil excipiens qui dixit quodcumque, & Glossa ibid. verb. Quodcumque: Qui dicit omnia nihil excipit*; & concordant *c. Si Romanorum 1. dist. 19. l. Præses 3. ff. de Officio Præsidis, l. A Procuratore 13. C. Mandati.*

Immo sumptus consueti, & moderati funeris probabilis præferendi sunt cuicumque hypothecæ anteriori expresse, & etiam ex causa Dotis; Sic sentire videntur Gomez *ad l. 30. Tauri*; Jacob. Cancerius *variar. resol. tom. 1. cap. 9. num. 9.* Antonius Piccardus *in §. Cum autem ratio, Instit. de leg. Falcid.* Amator Rodriguez *de concursu Creditorum par. 1. art. 3. n. 4. vers. Ceterum contrariam sententiam*, & expresse Rosignolus *l. c. n. 4.* a quibus non videtur dissentire Joannes Angelus Bossius *de Dote cap. 18. n. 87.* & alii contra Negulantius *loc. cit. membr. 2. p. 5. n. 28.* & alios; Et ratio est, quia naturalis pietas pro præstandis spiritalibus obsequiis erga Defunctorum corpora, ipsa natura impellente, prævaleret debet omni Juri positivo, adeoque sumptis moderati, & consueti funeris probabilis præferendi sunt cuicumque hypothecæ anteriori etiam expresse, & etiam ex causa Dotis.

Secundo, ante alia Credita habentia anteriorem similem hypothecam solvenda sunt debita tempore ultimæ infirmitatis apud Pharmacopæos, Medicos, & Chirurgos contracta. *Communis*, per text. *in l. In restituenda 4. C. de Petitione hereditatis, l. Legatum 3. Cod. de Religiosis, & sumptibus funerum*; Et ratio ex æquitate, & pietate confurgit, ne scilicet infirmi variis gravati debitis defectu medicinalium, & Medicorum necessario morti debeant, ex quo Pharmacopæi, Medici, & Chirurgi, si hanc non haberent prælationem, auxilium, & remedia eis denegarent prævidendo se non esse solvendos.

Dicitur autem notanter *Tempore ultimæ infirmitatis*, quia

debita in aliis anterioribus infirmitatibus contracta cum discis Pharmacopæis, Medicis, & Chirurgis non gaudent privilegio ullo prælationis; Ipsi enim sibi imputare debent, quod satisfactionem sibi inde debitam non prius exegerint. *Communis*.

49 Tertio, ante alia credita habentia anteriorem similem hypothecam solvendæ sunt expensæ factæ pro consecutione Inventarii, vel pro aperatione, & infirmatione Testamenti, vel pro aliis necessariis causis hereditatis *Communis*, per textum *in l. Sancimus 22. §. 9. Cod. de Jure deliberandi*; Tales enim expensæ sunt ita necessariæ, ut sine ipsis nequeat adiri hæreditas, neque ab ipsis anterioribus Creditoribus, adeoque cum sint factæ etiam ad commodum ipsorum, debent præferri, *arg. l. Hujus 6. ff. Qui potiores in Pignore.*

49 Quarto, ante alia credita habentia anteriorem hypothecam solvenda est pecunia mutuata pro re hypothecata conservanda, & reparanda; sic enim mutans præferendus est omnibus aliis habentibus in eadem re hypothecam qualemcumque; *l. Interdum 5. ff. Qui potiores in pignore, & l. Creditor 25. ff. de creditis, & si certum petatur*; Et ratio efficax assignatur *in l. Hujus 6. ff. Qui potiores in pignore*, ibi: *Hujus enim pecunia salvam fecit totius Pignoris causam.*

51 Quinto, ante alia credita habentia anteriorem hypothecam solvenda est pecunia mutuata pro vectura mercium, & conductione adium in quibus alterentur; Tunc enim ipsæ merces manent hypothecate mutuantium cum omnimoda prælatione ad alios Creditores hypothecarios; *l. Hujus 6. ff. Qui potiores in pignore.*

52 Sexto ante alia credita habentia anteriorem hypothecam solvenda est pecunia mutuata pro constructione, seu emptione domus, seu alterius rei cum pacto expresse, quod talis domus, seu alia res remaneat sibi hypothecata, *l. Quamvis 17. Codic. de pignoribus, leg. Licet 7. Codic. qui potiores in pignore.*

53 Septimo ante alia credita habentia anteriorem hypothecam solvenda est pecunia data a Tutore nomine Pupilli, seu impuberis ad emptionem prædii, domus, & hujusmodi, etiam si non pacificatur in hypothecam, & hoc ex speciali privilegio status pupillaris, *l. Idemque est 7. ff. Qui potiores in pignore*, ubi in titulo sic loquitur: *In re emptæ per Tutorem pecunia pupilli præferatur pupillis anterioribus Creditoribus, quatenus ex eius pecunia sit solvendum.*

53 Octavo ante alia Credita habentia anteriorem hypothecam solvenda est pecunia data pro causa malitiæ, nempe pro sustentatione in Caltris, pro emptione armorum, equorum, & hujusmodi, reservata sibi per instrumentum a testibus subscriptum hypotheca. *Novella 97. cap. 4.*

55 Nono ante alios Creditores habentes specialem, vel generalem hypothecam anteriorem in bonis eorum, qui cum Fisco contraxerunt, & in bonis ejusdem Officialium, & Administratorum, præferendus est Fiscus quo ad alia bona, quæ fuerunt ab ipsis acquisita post obligationem cum eodem Fisco contractam, textu expresso *in l. Si quis 28. ff. de Jure Fisci*, ibi: *Si quis mihi obligaverat, quæ habet, habiturusve esset, cum Fisco contraxerit; sciendum est in re postea adquisita, fisco potiorum esse debere, Papinianum respondisse, quod & constitutum est, prævenit enim causam pignoris fisci.*

56 Decimo ante alios Creditores habentes anteriorem tacitam hypothecam in bonis Mariti solvenda est Dos uxoris, bona enim Mariti sunt ita obligata suæ uxori, ejusque filiis descendentibus ex eodem Matrimonio, ut dicta Uxor, dictique ejus filii, ac descendentes præferantur Creditoribus habentibus tacitam hypothecam, *l. Affidus 12. Cod. Qui potiores in pignore*; & concordat *l. Dnic. Cod. de rei uxoris actione.*

57 Quamvis autem Uxor habeat Jus, seu privilegium prælationis ante Creditores habentes anteriorem hypothecam tacitam, non tamen illud habet ante Creditores habentes anteriorem hypothecam expressam; Licet enim itando in severo rigore Juris videretur hoc privilegium prælationis competere Uxoribus etiam quoad habentes anteriorem hypothecam expressam ex *Novella 91. cap. 1. Novella 97. c. 3. et 4. Novella 109. cap. 1.* Glossa tamen communiter recepta *in cit. l. Affidus 12. Cod. qui potiores in pignore*, & ibi Bartolus, Alexander *consil. 18. in causa mota n. 6. vel 8. Negulantius membr. 4. part. Secunda n. 98.* Faber *l. 8. Cod. tit. 9. Def. 16.* Fontan. *claus. 4. gloss. 8. p. 7. n. 69.* Petrus Barbota *p. 6. n. 4.* Rosignol. *controv. 11. de Pign. et Hypot. prenot. 5. sect. 4. n. 32.* & alii passim, tenent, absolute tale privilegium prælationis non extendi ad anteriorem hypothecam expressam. Hinc Joannes Ferrar. *Biblioth. Tom. VI.*

Angelus Bossius *tratt. de Dote cap. 18. n. 45.* asserit ita in praxi servari, & ab ea nec in consulendo, nec in judicando esse recedendum; Durius enim esset, quod Creditores anterioritate Matrimonii supervenientis perderent Jus, quod ex conventionione, seu hypotheca expressa anteriore habebant in bona Mariti; Ubi vero talis adisset consuetudo, quod Uxores gauderent privilegio prælationis etiam quo ad anteriorem hypothecam expressam, esset servanda, cum videretur ininita citatis Juribus.

Inter Fiscum autem, & Uxorem ratione Dotis quoad prælationem regulariter servatur prioritas, & posterioritas temporis, textu expresso *in l. Quamvis 2. Cod. de privilegio Fisci*, ibi: *Quamvis ex causa Dotis vir quondam tuus tibi sit condemnatus, amen si priusquam res ejus tibi obligatur, cum Fisco contraxit, Jus Fiscus causam tuam prævenit. Quod si post bonorum ejus obligationem rationibus meis cepit esse obligatus, in ejus bona cessat privilegium Fisci.*

Unde ante alios Creditores habentes anteriorem hypothecam Locator quoad investita, & illata bona mobilia a Conductore in Domum conductam est absolute præferendus pro pensione conventa; Locator enim ex speciali privilegio Locationis dicitur pro pensione conventa possidere investita, & illata in Domum suam a conductore, *l. Possessio 1. §. 21. ff. De acqui. endâ possessione. l. Qui pignoris 46. ff. eodem. l. Pomponius 2. ff. In quibus causis pignus, vel hypotheca tacite contrahatur.* De Jure autem melior est conditio possidentis, *c. Ad aures 6. de prescriptionibus, c. Quod autem 5. de Juratratonatus, c. In pari 65. de Regul. Jur. in 6. leg. Nemo 126. §. 2. & l. In pari causa 128. ff. de Regul. Juris*, adeoque &c.

Duodecimo Creditores instrumentarii hypothecarii quamvis posteriores præferuntur aliis Creditoribus hypothecariis anterioribus habentibus solum privatam scripturam sui crediti, nisi a tribus fide dignis, & ab ipsis contrahentibus sit subscripta, text. expresso *in l. Scripturas 11. Cod. Qui potiores in pignore habeantur*, ibi: *Si autem jus pignoris, vel hypothecæ ex hujusmodi instrumentis vindicare quis sibi contenderit, eum, qui instrumentis publice confectis nittur, præponi decernimus etiam si posterior is contineatur, nisi forte probata, atque integræ opinionis trium, vel amplius virorum subscriptiones eidem idiochris contineantur, tunc enim quasi publice confecta accipiuntur.*

Generaliter loquendo solutio, seu restitutio est faciendâ prius Creditoribus hypothecariis, quamvis posterioribus, quam Creditoribus solum Chirographariis licet anterioribus; *l. Eos qui 9. C. Qui potiores in pignore, l. Creditor 14. §. 1. eodem*, cum similibus.

Post Creditores hypothecarios solutio, seu restitutio est faciendâ prius Creditoribus Chirographariis, seu personalibus privilegiatis, quam Creditoribus non privilegiatis, seu mere personalibus. *Communis*.

Inter Creditores autem Chirographarios seu personales privilegiatos numerantur sequentes. 1. Respublica Creditrix: *l. Bonis venditis 38. ff. de rebus auctoritate Judicis possidentis, seu De Privilegiis Creditorum*, ibi: *Respublica Creditrix omnibus Chirographariis Creditoribus præferitur*. 2. Sponsa de futuro pro repetitione Dotis traditæ iponso non secuto Matrimonio; *cap. Quasi situm 17. ff. eodem §. Si Sponsa*, ibi: *Si Sponsa dedit Dotem, & nuptiis renunctatum est, tamen ipsa Dotem condicit, tamen æquum est hanc ad Privilegium admitti, licet nullum Matrimonium contractum est*. 3. Depo-nens pecuniam ad numularium publicum seu Cepostarium a Republica constitutum, nullo inde percepto lucro; *l. Si ventri 24. ff. eodem §. 2. ibi: In bonis Mensularii vendentis post privilegia potiorum eorum causam esse placuit, qui pecunias ad mensam fidem publicam secuti deposuerunt; Sed enim qui depositis nummis usuras a Mensulariis acceperunt, a ceteris Creditoribus non separantur, & merito, aliud est enim credere, & aliud deponere*. 4. Mutuans in solutionem Creditoris personalis privilegiati: *cit. l. Si ventri §. 3. ibi: Eorum ratio prior est, quorum pecunia ad Creditores privilegiatos pervenit* &c. 5. Pupillus contra Debitorem ex amicitia gerentem ejus negotia; *leg. Si negotium 23. ff. eodem*, ibi: *Si negotium impuberis aliquis ex Officio amicitia gesserit, debet, bonis ejus venditis, privilegium pupillo conservari.*

Post creditores Chirographarios, seu personales privilegiatos restitutio, seu solutio faciendâ est creditoribus Chirographariis, seu mere personalibus nullum privilegium præ-

65 lationis habentibus. Communis. Et quidem sunt prius ipsis restituenda, seu solvenda in totum debita ex contractu oneroso, ut ex emptione, mutuo, locato, censu, & hujusmodi, quam debita ex contractu gratuito tantum, ut ex promissione, donatione, legato, & hujusmodi. Communis. Nec indiget probatione.

66 Totā difficultas est, an inter debita mere personalia, paria, & ejusdem generis, scilicet nec hypothecata, nec privilegiata, nec ex contractu oneroso, vel gratuito diversa, solvenda, seu restituenda sint prius debita tempore priora, quam debita tempore posteriora? Plurimi enim, & gravissimi Doctores partem affirmativam tuerentur. Sic S. Thomas Opuscul. 73. cap. 8. Gabriel in 4. dist. 15. quæst. 2. art. 3. dub. 6. Joannes Medina quæst. 2. de restitutione §. Quantum dictum, Major in 4. dist. 15. quæst. 50. Suarez in opusculo de Justitia, sect. 3. num. 7. Valentia de restitutione quæst. 6. punct. 10. Toletus lib. 6. Summa cap. 25. Viguerius in Institution. cap. 5. §. Primo, Salonus quæst. 62. art. 8. ad finem, Emmanuel Sa verb. Restitutio in vim. 61. Rebellus part. 1. de oblig. Justitia lib. 2. quæst. 19. num. 11. Bartholomæus Medina in sua Instructione §. 33. ad finem, Lugo disput. 20. sect. 7. §. 2. num. 146. & sequent. & alii per text. in cap. Qui prior §. 4. de Regul. Juris in 6. ibi: Qui prior est tempore, prior est Jure, per quam Regulam dicunt a Jure Canonico esse in hoc correctum Jus Civile infra citandum aliter sentiens.

67 Partem autem negativam sustinent Baldus in l. Pro debito 6. Cod. de bonis auctoritate Judicis possidentis, Sanctus Anthonius 2. 2. part. tit. 2. cap. 7. §. 3. Navarr. in Manuali cap. 17. num. 51. Angelus verb. Restitutio 2. num. 16. versus finem, Vasquez de restitutione cap. 11. dub. 2. num. 49. Turrian. disput. 19. dub. 4. num. 2. Silvester verb. Restitutio 6. quæst. 5. Molina tom. 2. disput. 536. §. Quando Creditores, Lessius l. 2. cap. 15. dub. 6. num. 44. Layman l. tertio de Justitia tract. 2. cap. 11. num. 6. Azorius, Reginaldus, Bannes, & Arragonius, quos refert, & sequitur Bonacina, disput. 1. de restitutione quæst. 8. punct. 2. num. 18. & 19. Reiffenstuel lib. 2. Decret. tit. 23. num. 92. Gailus Observat. 25. num. 13. Pontas verb. Debitum casu 12. & 17. Sporer tom. 2. tract. 4. cap. 4. sect. 2. num. 47. ubi dicit, hanc sententiam esse communem, & eam tenere Recentiores communiter fatetur Lugo loco citat. vocans ipsam procul dubio probabilissimam, quamvis ipse sequatur sententiam contrariam, & sic plures alii.

68 Et quidem pars negativa satis communis expresse supponitur, & habetur in l. Privilegia 32. ff. de rebus auctoritate Judicis possident. ibi: Privilegia non ex tempore estimantur, sed ex causa, & si ejusdem tituli fuerint, concurrunt, licet diversitates temporis in his fuerint; l. Sciendum 1. §. 2. ff. de separationibus. quam legem pro hac sententia adducit Sanctus Antonius loco cit. leg. Si hominem 7. §. 3. ff. de positi, ibi: Item queritur, utrum ordo spectetur eorum, qui deposuerunt; an vero simul omnium Depositariorum ratio habeatur? Et constat simul admittendos; Hoc enim Rescripto Principali significatur; leg. Pro debito 6. Cod. de bonis auctoritate Judicis possident. ibi: Aequali portione pro rata debiti quantitate omnibus Creditoribus consulti potest.

69 Nec hæc Jura Civilia videntur esse correctæ a Jure Canonico per citatam Regulam §. 4. Juris in 6. Qui prior est tempore, prior est Jure; quia talis Regula locum habet solum inter illos, qui habent Jus ad eandem rem determinatam sibi ex pacto obligatam, ut in venditione ejusdem rei absque traditione pluribus facta, prior emptor præferri debet posteriori; sic in locatione ejusdem domus, primus Conductor præferri debet posteriori, in debitis hypothecatis prior Creditor præferri debet posteriori habenti parem hypothecam, & sic de aliis similibus, quia prior Creditor verb. grat. prior Emptor, seu prior Conductor, & hujusmodi, Jus habet ad determinatam rem emptam, conductam, & hujusmodi, quæ cum esset ei debita, non potuit alteri vendi, seu locari, quia venditor, seu locator non potuit se obligare ad id, quod sine peccato implere non poterat; adeoque merito Jus prioris præferri debet Juri posterioris: Non sic autem in debitis mere personalibus, quia cum in istis prior creditor ad nullam rem determinatam Jus habeat, sed solum sicuti quilibet alius posterior Creditor indifferenter Jus habet ad petendum suum, debitum, ideo Debitor potuit valide se obligare secundo Creditori quia promisit id quod sine peccato servare poterat; supponitur enim, quod tempore contractus potens fuerit utrique satisfacere; adeoque si Debitor ad inopiam vergat,

nec sit amplius potens omnibus Creditoribus personalibus satisfacere in totum, debet omnibus satisfacere pro parte rata secundum proportionem Debitorum, & facultatem ipsius Debitoris, dividendo in partes majores, & minores proportionaliter respondentes Debitis ipsis majoribus, & minoribus, ita ut qualis est proportio debiti ad debitum, quo ad quantitatem, talis sit proportio ejus quod quilibet accipit, ad id, quod alii accipiunt, nulla habita ratione utrum tempore priora, vel posteriora sint talia debita, cum Jus prioris Creditoris personalis præjudicare non possit Juri posterioris ad exigendum suum debitum mere personale, quia Creditores debitorum mere personalium habent æquale Jus in personam Debitoris immediate, & in ejus bona mediate, & indeterminate tantum, adeoque Debitor debet Creditoribus mere personalibus æqualiter satisfacere pro rata parte secundum proportionem Debitorum, & facultatem ipsius, ita ut cui plus ab ipso debetur, plus attribuat, cum æquitas postulet, ut ille majorem partem accipiat, qui majorem partem debet perdere, nulla interim habita ratione ad anterioritatem, vel posterioritatem, temporis Creditorum; Et hæc pro secunda sententia negativa, quamvis sit vere probabilis, & æquitate satis consona, etiam prima sententia affirmativa; Unde dicerem, quod in similibus casibus recurrendum esset ad Leges, aut consuetudines locales legitime introductas.

70 Certum est autem apud omnes utriusque sententiæ Doctores, inter creditores mere personales posse alii præferri illum, qui prius debitum in Judicio petit, sententiamque Judicis ad id obtinuit; Talis enim Creditor vigilando, & juridice exigendo meliorem suam conditionem fecit; Jus enim Civile, vigilantibus scriptum est, & ideo vigilantibus, & diligentibus prius præferantur præferentia adscribitur, per text. in l. Quod autem 6. §. 7. ff. Quæ in fraudem Creditorum, ibi: Sciendum Julianum scribere, eoque Jure non uti, ut qui debitam pecuniam recepit, antequam bona Creditoris possiderentur (idei est, ut explicat Lessius lib. de Justitia, & Jure cap. 15. dubit. 5. num. 41. cum aliis communiter, antequam auctoritate Judicis ab aliis occupentur) quamvis sciens, prudensque solvendo non esse occupatur, non timere hoc Edictum, sibi enim vigilavit, l. Pupillus 24. ff. eod. ibi: Vigilavi, meliorem meam conditionem feci, Jus Civile vigilantibus scriptum est, ideo quoque non revocatur id, quod percepi. Immo per dictos textus probabilis est, quod aliis Debitoribus mere personalibus possit præferri etiam ille, qui prius petit Debitum suum extra Judicium, quamvis sit tempore posterior; sua enim diligentia, & vigilantia facit ipsum inter Creditores Jure potiorum, sicut hypotheca, aut privilegium, quia, ut dicit textus in cit. l. Pupillus: Jus Civile vigilantibus scriptum est; Ita Navarr. in Manuali, cap. 17. num. 52. Buiemb. lib. 3. part. 2. tract. 5. cap. 2. dub. 7. art. 2. vers. Quæres num. 2. cum Silvestro, Bonac. ibi citatis, Illung tom. 4. num. 219. Henno tom. 2. tract. 1. disput. 2. quæst. 2. concl. 3. ubi testatur de praxi communi, Sporer loc. cit. num. 45. Layman, & alii, quibus adhæreret videtur la Croix lib. 2. part. 2. num. 404. Contra Molin. Vasquez, Castrop. Lugo dicentes posse talem Creditorem aliis præferri solum, quando ad id intervenit sententia Judicis.

71 Non potest autem Debitor sciens se non habere unde possit solvere omnibus, præferre aliis Creditoribus aliquem suum amicum, seu familiarem non petentem. Communis. Et ratio est, quia cum ille suus amicus, seu familiaris non sit aliis potior in Jure, ita nec debet esse aliis potior in solutione, cum sola amicitia, seu familiaritas non sit legitimus hujus prælationis titulus, Julque exigat, ut si non sufficiant Debitoris bona ad solutionem omnium Creditorum, inter illos eadem bona proportionaliter dividantur, prout fert Lex, vel legitima consuetudo; Unde Debitor contrarietate tenetur omne damnum, quod per hoc aliis inferret, resarcire, si ad pinguiorem fortunam perveniret.

72 An pauper Creditor hoc solo titulo, quia pauper est, præferri debeat Creditori Diviti, si debita personalia sint paria? Variant Doctores. Sententiam affirmativam tenent Sanctus Thomas Opusc. 73. cap. 18. Silvester, Layman, Joan. Medina, Sa, Rebellus, & alii, quorum sententiam Lessius dicit esse probabilem, & Illung valde probabilem: Et itorum ratio est, quia pauper, si non ei solvatur, longe gravius patitur damnum, quam Dives, cum multo plus indigeat, adeoque cum prius recedendum sit a graviori damno, prius restituendum est pauperi, quam Diviti. Sententiam autem negativam sustinent Azorius, Vasquez, Lessius, Turrianus, Lugo, Illung,

Illung, Castropal, Bonacina, & alii passim cum La Croix loco cit. num. 406. Henno loco cit. quæst. 1. conclus. 5. ubi testatur de communi contra paucos, Suarez loco cit. num. 46. & plurimi alii. Et ratio est, quia ceteris paribus Creditor pauper hoc solo titulo, quia pauper est, nullo Jure, neque naturali, neque positivo gaudet hac prælatione, & Creditor dives habet æquale Jus, ac habeat Creditor pauper ad rem suam, adeoque in solutione sunt æquiparandi; Per accidens enim est, quod ex parte Creditoris pauperis sit majus damnum, seu nocumentum: Fateor tamen, quod præferendus esset Creditor pauper, si reperiretur in maxima, seu gravi necessitate, in quantum necessarium esset ad superveniendum dictæ ejus necessitati; At non ex Justitia, sed solum ex Caritate, qua tenemur quibuslibet in simili necessitate succurrere; Et in hoc conciliari possunt Doctores utriusque sententiæ.

ARTICULUS V.

Quoad ea, quæ concernunt causas excusantes, vel non excusantes a restitutione, ut, vel differri, vel omnino omitti possit.

73 Causa excusans a restitutione, ut quando durat, licite differri possit, generaliter sunt istæ tres, scilicet ignorantia, damnum creditori ipsi, vel tertio securum, ex restitutione, & impotentia ipsius debitoris. Sic in re Communis.

74 Ignorantia tunc excusat pro restitutione differenda, quando est inculpabilis, & cum bona fide conjuncta, sive sit ignorantia Juris, sive sit ignorantia Facti; Durante enim tali ignorantia Debitor excusatur a restitutione facienda, cum pro tunc sit possessor bonæ fidei, ut expresse dicit S. Augustinus lib. de Fide & operibus cap. 7. ibi: Bonæ fidei possessor rectissime dicitur quamdiu se possidere ignorat alienum.

75 Quanto autem, & quid teneatur restituere possessor bonæ fidei? Vide verb. Possessor bonæ, & mala fidei.

76 Quænam vero sit ignorantia Juris, & ignorantia Facti; Vide de verb. Ignorantia.

77 Damnum Creditori ipsi, vel tertio securum ex restitutione excusat pro restitutione differenda, quando prævidetur ipsi Creditori, vel alteri in spiritualibus, aut temporalibus obtutura; Unde non esset restituenda pecunia Creditori, si prævideretur ipsam fore exponendam ad corrupendam mulierem, ad luxuriose vivendum, ad simonias committendas, ad se inebriandum, & hujusmodi. Item non esset Creditori statim restituendum gladius, si prævideretur ipse, aut alter occidendus. Non esset ei reddenda clavis adultera, si prævideretur, ea ulurus ad furandum, & hujusmodi; quia tunc cooperaretur ad malum, adeoque esset ipsi differenda restitutio, donec essent remota talia pericula. Communis.

78 Impotentia ipsius Debitoris excusat pro restitutione differenda, quando Debitor habet veram impotentiam physicam pro tunc restituendi, nempe quando nihil penitus pro tunc habet, unde solvat, seu restituat, quia impossibile nulla est obligatio, & ad impossibile nemo tenetur, textu expresso in l. impossibile 185. ff. de Reg. Juris, & c. Nemo potest 6. de Reg. Juris in 6. ibi: Nemo potest ad impossibile obligari. Unde S. Augustinus relatus in c. Si res aliena 1. cap. 14. qu. 6. sic expresse dicit; Non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, sed ut dixi, cum restitui potest. Plenusque enim qui aufert, amittit, sive alios patiendos malos, sive ipse male vivendo, nec aliud habet, unde restituat. Itinc certe non possumus dicere: Redde quod abstulisti.

79 Immo non solum Debitor excusatur pro restitutione differenda, quando habet dictam impotentiam physicam, sed etiam quando habet impotentiam moralem, nempe, quando non potest restituere, nisi cum suo notabili, & majori detrimento, quam patitur Creditor ex restitutionis dilatione, ut cum non potest restituere sine damno, vel periculo salutis animæ, corporis, famæ, libertatis, sine mutatione status honesti, & juste acquisiti, & sine longe majori suo damno in bonis temporalibus, quam sit damnum Creditoris ex restitutionis dilatione; Sic in re Communis.

80 Hinc potest Debitor differre restitutionem, si ipsam non possit statim facere sine damno, seu periculo salutis animæ, ut si omnibus suis bonis traditis in restitutionem, cogeretur mediis illicitis propriam, & suorum sustentationem procurare, Ferrar. Biblioth. Tom. VI.

v. g. se, & filios latrones efficiendo, uxorem, & filias prostituendo, & hujusmodi; Communis. Et ratio est, quia cum restitutio fieri debeat ad ponendam æqualitatem, non est facienda cum jactura boni altioris, seu superioris ordinis, ut est salus animæ respectu aliorum temporalium bonorum, cum sic non poneretur æqualitas.

81 Item potest Debitor differre restitutionem, si ipsam non possit statim facere sine damno vitæ, seu sanitatis corporalis, ut si omnibus suis bonis traditis in restitutionem, fame esset periturus, morbos gravissimos defectu comparandæ medicinæ toleraturus, & hujusmodi; Communis propter eandem rationem; Vita enim, & sanitas corporalis est bonum superioris ordinis, quam sint bona fortunæ Creditoribus debita.

82 Item potest Debitor differre restitutionem, si ipsam non possit statim facere sine jactura famæ, vel libertatis, ut si pro nunc restitutione facienda veniret in suspicionem gravis occulti criminis, indeque esset inevitabiliter diffamandus; aut ad comparandum pretium pro restituendo deberet se vendere, sicque propriam libertatem perdere. Communis propter eandem rationem; Fama enim, & libertas est bonum superioris ordinis, quam sint bona externa temporalia Creditoribus restituenda.

83 Item potest debitor differre restitutionem, si ob ipsam statim faciendam deberet notabiliter cadere a statu suo honesto, & juste acquisito. Communis; Debitor enim intali causa reperitur in gravi necessitate, qua proinde durante Creditor non potest rationabiliter velle sibi debitum solvi cum tanta proximi jactura, cum talis notabilis mutatio status sui honesti, & juste acquisiti non possit fieri sine infamia, & gravi dedecore Debitoris, & suæ familiæ; Unde licet Debitor contraxerit, & in tali necessitate reperitur ex propriis delictis, ver. gr. quia luxuriose & sumptuose vixit, lussit, & hujusmodi, tunc ne notabiliter cadat a suo honesto, & juste acquisito statu, potest restitutionem differre, si res aliena in individuo non extet, nam si adhuc in individuo extaret, tenetur statim eam restituere, ut notant communiter Doctores. (a)

84 Quamvis tamen Debitor ob restitutionem faciendam non teneatur notabiliter cadere a suo honesto, & juste acquisito statu, ver. gr. non teneatur nobilis dimittere omnes quadrigas, vendere totam pretiosam suppellectilem, omnes pretiosas suæ conditioni competentes vestes, & hujusmodi, nec teneatur artem mechanicam, aut actiones suo statui indecentes exercere, tenetur tamen mensæ abundantiam, vestium superfluitatem, quadrigarum, equorum, & famulorum multitudinem ad honestam mediocritatem reducere. Item tenetur a ludis, & conviviis, a superfluis dispendiosis itineribus, aliisque superfluis expensis abstinere, & statum suum quoad pompam, & splendoris apparatus moderare; Unde debitores hæc non facientes nequeunt a Confessariis absolvi, cum sic nimis injuste alienum detineant, non curantes modo præfato paulatim restituere; Nimis enim irrationabile, intolerabile, injustumque est, quod Debitis obstricti ex mercatorum, & operatorum sudore, & sanguine luxurientur, pompose vestiantur, delicate nutriantur, & hujusmodi. Sic communiter Doctores, serio quoad hæc monentes & Debitores, & Confessarios, ut sibi caveant.

85 Debitor, qui notabilem statum sibi comparavit injuste, ver. gr. Mercator, aut alius, qui statu spendidum, vel nobilem sibi acquisivit ex uluris, furtis, rapinis, & hujusmodi, non potest restitutionem differre, ne notabiliter cadat a tali statu sed tenetur restituere etiam cum totali jactura talis status injuste de alieno acquisiti, cum hoc non sit de suo statu cadere, sed ab eo, qui non erat suus, ad suum descendere, nec minor sit iniquitas ex alienis statum conservare, quam ex alienis illum sibi comparare: hinc nihil habens, nisi injuste acquisita, tenetur totum restituere quantum citra extremam necessitatem carere potest etiam usque ad mendicitatem, nisi si periculum infamiae excuset. Communis per text. in cap. Cum tu 5. de usuris: ubi Pontifex expresse mandat, quod Usurarii etiam sub pœna Excommunicationis compellantur ad restitutionem, & ob id debeant vendi etiam eorum domus, ac possessiones ex uluris acquisitas.

86 Sicuti Debitor, qui injuste sibi comparavit talem statum, ita etiam ejus heres malæ fidei v. gr. filius Usurarii, vel mercatoris injusti, qui mala fide cepit possidere bona injuste acquisita a suo Patre, tenetur restituere etiam cum mutatione talis status relicti, & inique acquisiti a suo Patre, cum talis possessio malæ fidei nihil ipsi suffragetur, & mala fides possessoris

foris defuncti noceat etiam immediato heredi vivo, arg. leg. ult. Cod. Communia, de usufructibus, l. cum heres, ff. de diversis & temporalibus prescriptionibus, & §. Divina, in sit. De usufructibus. Si autem talis heres bona fide possidere cepit, & exinde cognoscat talem statum fuisse a suo Patre iniuste acquisitum ex bonis alienis; tunc non tenetur notabiliter cadere a tali statu bona fide accepto ob restitutionem statim faciendam, sed poterit differre sicuti supra n. 11. & 12. dictum est de Debitore, qui statum suum honeste, & iuste acquisivit. Sic cum aliis Tambur. lib. 8. tract. 4. cap. 1. §. 9. num. 5. Sporer loc. cit. n. 68. & alii passim.

25 Debitor potest etiam differre restitutionem, si ob ipsam statim faciendam deberet pati in propriis bonis temporalibus aliquod notabile, & majus damnum, quam patitur Creditor ex dilatione restitutionis, v. gr. Si debitor non possit statim restituere debitum, nisi vendat Domum, Villam, & hujusmodi multo minoris, quam valeant, & aliunde affilgeat spes faciendi postea ipsam restitutionem commodius, & sine tanto detrimento. Tunc enim Creditor non potest esse rationabiliter invidus pro tali sibi dilata restitutione ob dictum justum finem. Communis.

27 Si debitor, & Creditor reperiantur in aequali necessitate, ut si ex dilata restitutione aequale damnum emergat Creditori, tunc debitor tenetur restituere. Communis, teste la Croix lib. 3. part. 2. n. 430. & ratio est, quia in pari causa potior est conditio Creditoris habentis strictum Jus ad exigendum sibi debitum, quam Debitoris non habentis strictum Jus, sed solum licentiam Caritatis ad debiti restitutionem differendam; Quod verius est, ubi debitum contractum est ex delicto, cum ratio dicat potius favendum esse innocenti, quam nocenti; Iniquum enim est, quod Debitor ex sua malitia commodum reportet contra innocentem pari necessitate gravatum; arg. cap. Intelleximus 7. de iudiciis, ibi: Ne videatur de sua malitia commodum reportare, l. Non fraudantur 134. ff. de Reg. Juris §. 1. ibi: Nemo ex suo delicto meliorem suam conditionem facere potest.

18 Quando Debitor, & Creditor reperiantur in aequali necessitate extrema, si Debitor prius in dictam extremam necessitatem incidit, non tenetur restituere Creditori postea similem extremam necessitatem incurrenti, quia Debitor in puncto extremæ necessitatis prius acquisivit dominium rei necessitatis Jure poli; Tum quia si Debitor prius reperiretur in extrema necessitate, Creditor, quamvis non esset talis, tenetur eidem subvenire, ergo a fortiori ipso Debitore existente prius in extrema necessitate, non potest Creditor ab eodem Creditum exigere, Communis.

19 Econtra si Creditor prius incidit in extremam necessitatem, tenetur Debitor statim restituere ipsi Creditori rem suam duplici Jure, nempe & Jure domini ad illam rem, & Jure poli ob dictam extremam necessitatem; Tum quia si Debitor, quamvis nihil deberet Creditori teneretur eidem in extrema necessitate subvenire, quando ipse non esset in illa constitutus, ergo a fortiori tenetur eidem restituere rem suam, si prius ipse Creditor incidit in extremam necessitatem. Communis.

20 Item si Creditor conjectus sit in illam extremam necessitatem per subtractionem illius rei, cuius est Creditor, tenetur Debitor illam statim restituere, quamvis etiam ipse in tali necessitate extrema reperiat, quia non licet extrema necessitate rem alienam usurpare, quando Dominus est in pari extrema necessitate, cum in pari causa necessitatis melior sit conditio possidentis per text. in cap. Ad aures 6. de prescriptionibus, cap. Quod autem 3. de iurisdictionibus, cap. In pari 65. de Reg. Juris in 6. l. Nemo 126. §. 2. & l. in pari causa 128. ff. de Reg. Juris, adeoque &c. Ita Scotus in 4. dist. 15. quest. 2. art. 5. Lessius lib. 2. de iustit. & iure c. 15. dub. 1. numer. 13. Silvester verb. Restitutio 5. & alii communiter, teste Lugo disp. 21. num. 4.

21 Quando debitor, & Creditor simul, & eodem tempore incidunt in parem necessitatem extremam, tunc Debitor tenetur restituere, saltem si Debitor habeat in specie rem Creditoris, neque talis res restituenda maneat adhuc sub dominio ipsius Creditoris. Ita Scotus in 4. dist. 15. quest. 2. art. 4. Richardus, Paludanus, alique gravissimi Doctores, præsertim antiqui, Valquez cap. 1. de elemosyna dub. 9. Lugo disp. 21. num. 4. Reiffenstuel Theol. Moral. tract. 9. dist. 5. quest. 1. num. 11. & dist. 6. num. 105. Henno tom. 2. tractat. 1. dist. 5. quest. 1. conclus. 3. & alii plures contra plures alios præsertim recentiores fere communiter tenentes ve-

re probabiliter contrarium: Et ratio nostræ conclusionis est, quia in tali casu Creditor, seu Dominus illius rei nunquam cecidit ab ejus dominio; ante necessitatem enim habuit rei dominium, & in puncto necessitatis acquirit novum Jus poli ad illam rem. Unde duplici Jure res illa ei debetur, primo propter rei dominium a quo nunquam cecidit, & secundo propter æqualem necessitatem extremam; adeoque Debitor in eo casu rem injuste detinet, & restituere tenetur; Tum quia quando quis est Dominus, & alter extraneus respectu rei hic & nunc extreme sibi necessaria, Dominus præferendus est extraneo; In nostro autem casu Creditor est vere Dominus dictæ rei, cum nunquam ab illius dominio ceciderit, & debitor est extraneus. cum illius rei dominium nunquam habuerit, adeoque &c. Tum etiam quia si teneret sententia adversariorum, reus reportaret commodum ex suo delicto, cum, patratu furto, esset Domino præferendus, & illo secluso postponendus: hoc autem nequit dici, quia iniquum nimis est, quod debitor nocens ex sua malitia commodum reportet contra Creditorem innocentem pari extrema necessitate gravatum; arg. c. Intelleximus 7. de iudiciis, ibi: Ne videatur de sua malitia commodum reportare, l. Non fraudantur 134. ff. de Reg. Juris §. 1. ibi: Nemo ex suo delicto meliorem suam conditionem facere potest.

Nec valet objicere, quod in extrema necessitate omnia sunt communia, & ideo debitor in illa constitutus possit tuta conscientia rem illam alienam sibi extreme necessariam retinere, & consumere, cum ratione talis extremæ necessitatis sit jam facta communis, & non sit plus alterius, quam sui. Non valet, inquam, quia licet in extrema necessitate sint omnia communia, quando cum alterius necessitate non concurrat pari extrema necessitate Domini; Secus tamen, quando concurrat; In tali casu Dominus, seu Creditor duplex habet Jus ad illam rem, nempe & Jus extreme necessitatis æqualis ad illam Debitoris, & Jus Domini illius rei, quod non habet debitor, adeoque &c.

Nec valet inlare, quod melior est conditio possidentis, adeoque cum debitor possideat, præferri debet Creditori non possidenti. Non valet, inquam, quia licet si melior conditio possidentis ubi Dominus est dubius, & possessor non est malæ fidei; Secus tamen ubi possessor est malæ fidei, & Dominus est certus, ut in nostro casu, cum Jus Domini prævaleat Juri possessionis etiam justæ, & a fortiori injustæ.

Nec etiam valet urgere, quod quisque tenetur magis servare vitam propriam, quam alienam, adeoque Debitor habens in extrema necessitate rem alienam, media qua una sola vita, vel sua, vel Domini rei potest servari, non tenetur rem illam restituere Domino ad servandam ejus vitam, si inde necessariam perdat suam. Non valet, inquam, quia licet quisque teneatur magis servare vitam propriam, quam alienam, mediis licitis; Secus tamen mediis illicitis, uti est privare Dominum re sua ipso totaliter in vivo; Sicut enim v. gr. reus juste condemnatus ad mortem non potest ad servandam propriam vitam carnificem occidere, quia carnificis mors est injusta, & rei justa, ita nec injustus Debitor habens rem alienam media qua una sola vita, vel sua, vel Domini rei potest servari, non potest rem illam adhibere ad servandam propriam vitam, si exinde necessariam perdatur vita Domini ipsius rei, quia conservatio vitæ Domini rei, mediis ipsa sua re est justa, & conservatio vitæ talis Debitoris, media dicta re non est injusta; Concurrente enim pari extrema necessitate Domini, seu Creditoris non licet alteri rem ipsam usurpare, aut retinere, quamvis reparari in extrema necessitate, quia in consensu paris extreme necessitatis res Domini sit communis alteri, quamvis extra talem concursum in extrema necessitate omnia sint communia, ut dictum est supra num. 22.

Notanter autem supra n. 21. fuit dictum: Saltem si Debitor habeat adhuc in specie rem Creditoris, sique talis res restituenda maneat adhuc sub dominio ipsius Creditoris, quia si res illa fuisset jam a Debitore consumpta, sique non amplius maneret sub dominio ipsius Creditoris, videtur, quod præferendus esset in tali casu Debitor, quia tunc non possideret alienum, sed proprium, cum solo onere restitutionis, ubi opportunitas aderit. Et forte pro illo casu intelligendi sunt plurimi Auctores contrariæ sententiæ; ut notat Henno loc. cit. in fine, & alii.

Causæ omnino excusans a restitutione, ut etiam omittit 26 possit, generatim sunt quatuor, scilicet Interitus rei in specie debite sine ulla culpa Debitoris bonæ fidei; Remissio Creditoris expressa, vel tacita; Compensatio facta, & Auctoritas superior. Est in re Communis.

Prima

27 Prima igitur causa omnino excusans a restitutione est Interitus rei in specie debite sine ulla culpa Debitoris bonæ fidei; Quomodocumque enim pereat res in specie, seu potius philosophice loquendo, in individuo debita sine ulla culpa Debitoris bonæ fidei, Debitor bonæ fidei liberatur ab omni onere restitutionis, si ex ipsa in nihilo factus sit ditior. Communis, per text. in cap. Cognoscentes 22. de Constitutionibus, ubi: Rem, quæ culpa caret, in damnum vocari non convenit. Cum enim sine ulla culpa Debitoris bonæ fidei contra Justitiam, res illa perierit, non est caput, unde oriatur aliqua obligatio restitutionis.

28 Dicitur autem notanter: Si ex ipsa in nihilo factus sit ditior, quia si possessor, seu Debitor bonæ fidei advertat ex ipsa re aliena se in aliquo factum esse ditorem, debet id restituere Domino. Communis, per text. in l. Item venimus 20. §. 6. ff. de hereditatis petitionibus, ubi expresse dicitur: Eos autem, qui justas causas habuissent, quare bona ad se pertinere existimassent, usque eo dumtaxat, quo locupletiores ex ea re facti essent, condemnandos, scilicet ad restitutionem. ubi Glossa ait: Hanc esse optimam regulam, qua nulla verior in Jure, ut bona fidei possessor ad id tantum, quod ad se proveaverit, teneatur. Et ratio est, quia, sicuti possessor, seu Debitor bonæ fidei deberet reddere, seu restituere ipsam rem, seu partem ejus, si extaret, ita loco ipsius rei absumptæ restituere tenetur id, in quo ex ipsa factus est ditior, quia æquum non est aliquem divitem fieri ex alieno, textu expresso, in cap. Locupletari 49. de Reg. Juris in 6. ibi: Locupletari non debet aliquis cum alterius injuria, vel factura.

29 Secunda causa omnino excusans a restitutione est Remissio Creditoris expressa, vel tacita; Dummodo tamen talis remissio habeat requisitas condiciones. Communis. Et ratio est, quia restitutio fieri debet, ne Dominus injuriam patiatur; liberare autem remittens, seu condonans non patitur injuriam, cap. Scienti, & consentienti 27. de Reg. Juris in 6. & l. Nemo 145. de Reg. Juris. & unumquodque potest liberare Juri suo renunciare, textu expresso in cap. si de Terra 6. de privileg. leg. si quis in conscribendo 29. Cod. de pactis, adeoque &c.

30 Tacita remissio fieri censetur a Creditore, si instrumentum debiti laceret, aut ante solutionem voluntarie, & libere ultro ipsam reddat Debitori; tunc enim censetur id facere animo totaliter condonandi, nisi ex indicis, & circumstantiis aliud constet. Communis. Item tacita remissio præsumitur in Creditore sufficiens ad liberandum debitorem ab onere restitutionis, si ipse debitor putet, quod si per se, vel per alios manifestaret debitum suum Creditori, seu ipsum rogaret, talis Creditor liberaliter condonaret, vel nollet obligare ad restitutionem. Burghaber centur. 2. cap. 35. La Croix lib. 3. part. 2. num. 462. cum Reginald. Sa. Lessio & alii ibi citatis, Dicalill. d. 10. num. 113. Lugo disp. 21. sect. 4. num. 53. & 54. cum S. Antonio, Rosella, Silvestro, Angles, Taveira, Arragonio, Sayro, & aliis ibi citatis: qui addunt, non teneri restituere, qui accipit rem non petitam, quam si petisset, Dominus dedisset. Et ratio est, quia tunc adeest voluntas præsumpta Domini sufficiens, ut retentio non fiat illo quoad substantiam invito; Si tamen Debitor dubitet, an Creditor, seu Dominus, si sciret, eum remissurum? tenetur patere, ut remittat, vel restituere, quia Dominus est in possessione.

32 Fuit dictum supra num. 28. Dummodo tamen talis remissio habeat requisitas condiciones, quia ut remissio omnino excuset a restitutione, requiruntur res condiciones. Communis Et quidem prima conditio requisita est, ut remissio debiti fiat libere, & sine vi, vel fraude. seu dolo; Remissio enim est species Donationis, quæ essentialiter debet esse liberalis, & gratuita, & libere, & nullo modo coactæ voluntatis. Unde invalida est debiti remissio quacumque vi aut fraude, seu dolo extorta; Ut si debitor præpotens extorqueat a Creditore partialem debiti remissionem ei dicens, seu minando, quod si non remittat partem, perdet totum; Si debitor dolo simul se impotentem restituere, aut fingat se pauperiorem, quam sit, seu alia fraudulenta, vel violenta via partialem debiti remissionem obtineat, alias non obtenturus, ex quo Creditor, secluso illo metu perpendi totum, non fuisset partem illam remissurus, tunc talis debitor non liberatur ab onere restitutionis, quia dicta remissio non est Creditori voluntaria, & Juridice libera; Tum quia partem sine onere debitam cogitur acceptare cum onere; scilicet non exigendi totum, quod utique Creditor voluisset exigere, si simili vi, fraude, vel dolo ad ipsam involuntariam partialem debiti remissionem non

fuisset inductus. Hinc securi non sunt in conscientia Mercatorum illi, seu alii debitor, qui prætextu impotentia solvendi totum concordias exigunt a Creditoribus, qui metu amittendi totum debitum, partem remittunt, & solam partem recipient, cum revera debitores totum, seu plura possent solvere, & id totum, quod superest, sibi retineant ex alienis; adeoque in conscientia remanent semper obligati ad restitutionem, cum remissio illa fraude, vel dolo extorta nulla sit. Lugo cit. disp. 21. sect. 4. num. 46. Sporer loc. cit. cap. 4. sect. 4. num. 44. Dicalill. d. 10. num. 102. La Croix loc. cit. num. 457. & alii passim.

Conditio secunda requisita est, ut remissio, seu donatio fiat a Jure exceptis: Varii enim casus excipiuntur in Jure, in quibus non potest fieri debiti remissio, & si fiat, est nulla, Ac primo nulla est remissio facta Judici Ecclesiastico, qui ultra id quod sibi Jure permissum est, aliud recipit, cap. Statutum 11. §. 7. de Rescriptis in 6. Secundo nulla est remissio facta Episcopo ratione illius, quod ultra sumptus ad sustentationem necessariam receperunt in Visitatione Ecclesiarum, cap. Exigite 2. de censibus in 6. Tertio nulla est remissio pecunie ratione Officii extortæ ab Inquisitoribus hæreticæ pravitatis. Clementin. Nolentes 2. de hæreticis. Quarto, nulla est remissio distributionum facta Canonicis absentibus a residentia. Trident. sess. 24. de reform. cap. 12. Supradictæ enim factæ remissiones, & aliz consimiles nihil suffragantur, unde, ipsis non obstantibus, tenentur supradicti adhuc ad integram respectivè restitutionem.

Conditio tertia requisita est, ut remissio, seu condonatio fiat a potente condonare, defectu cuius nulla est condonatio debiti facta a Filiofamilias, Impubere, Pupillo, Religioso, & hujusmodi. Item nulla est remissio, seu condonatio facta debitoribus de creditis Domini, ab Uxore de Creditis Mariti, a Fratre de Creditis Sororis, ab Exactore vectigalium de creditis Principis, & hujusmodi; Omnis enim talis & similis remissio, seu condonatio debiti non liberat debitorem ab onere adhuc integre restituendi, nisi sit facta ex consensu remittere potentis.

Tertia causa omnino excusans a restitutione est compensatio facta; Dummodo tamen interveniant condiciones requisitæ, ad legitimam compensationem. Communis. Compensatio enim solutionis inlar censetur in Jure; l. si Debitor 4. ff. Quæ potiores in pignore, vel hypotheca habeantur, ibi: Dicendum est, perinde haberi debere, ac si priori Creditori pecunia soluta esset: Nec enim interesse solverit, an pensaverit, itel, an compensaverit? l. Ideo compensatio 3. ff. De compensationibus, ibi: Interest nostra potius non solvere, quam solutum repetere. Quamquam autem sint condiciones requisitæ ad legitimam, & justam compensationem? Vide verb. compensatio.

Quarta causa omnino excusans a restitutione generaliter est Auctoritas Superior, seu dispositio Superioris potestatis, per quam debitor ab obligatione restituendi, seu solvendi omnino liberatur. Communis.

Et quidem ratio debitor liberatur omnino ab onere restituendi, seu solvendi per Legem prescriptionis, quia publica auctoritate dominium rei alienæ ab antiquo Domino ad possessorem bonæ fidei, & legitimi temporis ita plene transfertur, ut deinceps debitor etiam cognito domino ab obligatione restituendi remaneat penitus liber etiam in foro conscientia, Communis per Jura tum Civilia, tum Canonica adducta sub verb. Prescriptio a num. 7. ad 9. Vide ibi per tot. ubi abunde de omnibus ad legitimam Prescriptionem pertinentibus, (a).

Secundo debitor liberatur omnino ab onere restituendi, seu solvendi per justam sententiam Judicis, & ad id afferuntur varia exempla, ut si quis per judicis sententiam cogatur refarcire alteri damnum sine culpa gravi Theologica ei causatum, ad quod refarciendum ante sententiam non tenetur, non tenebatur, tunc qui id accipit, restituere non tenetur; quia Legis, & Sententiæ juridicæ auctoritate id accipit; Et Legis, & Judicis auctoritate justis ne causis ob bonum commune transferri potest Dominium unius in alterum, item si Judex secundum allegata, & probata iuste, sed re ipsa in iuste aliquem privet suo Beneficio, & conferat alteri, qui

(a) Nota. Quisque potest a restitutione excusari, nam facile est sibi persuadere convenientiam Creditoris, bona

bona fide illud accipit, hic alter, quamvis postea cognoscat illum iniuste privatam fuisse, non tenetur dimittere, vel aliquid restituere, quia illud accepit a potente legitime conferre, & propter bonum commune aufertur vere ab eo, qui prius habebat, & adjudicatur alteri. Item si iudex in poenam injuriae alteri illatae, & ex praesumptione vera imponat alicui multam pecuniariam ipsi alteri injuriato solvendam, potest ille injuriatus, cui debetur multa, non solvere aliud debitum ei, a quo multam illam habere debet, & a fortiori non tenetur multam sic acceptam restituere, quia per justam sententiam iudicis res sua facta est. Sic Lugo *disp. 21. num. 553. Lessius lib. 2. c. 7. dubit. 8. cap. 17. dubit. 17. cap. 29. dub. 10. Sporer loc. cit. num. 91. La Croix loc. cit. numer. 451. & alii passim.*

41 Huc spectat compositio Summi Pontificis, qua Papa Debitori indulget, ut major quantitas debiti incerti, id est, cujus dominus ignoratur, mutetur in minorem statim ad pias causas restituendam, & reliquum autem sibi retineat. Et talis compositio facta cum Pontifice super debitis incertis liberat debitorem ab onere restitutionis. Lessius *lib. 2. de justit. & iur. cap. 16. num. 83. Medina Cod. de reb. rest. q. 3. causa 631. vers. Verum si alia motiva. Lugo disp. 6. num. 150. & disp. 24. a num. 91. Rosignol. de restit. III. praenot. 9. num. 1. La Croix loc. cit. num. 410. Sporer loc. cit. num. 93. Molina disp. 748. Et alii.* Et ratio est, quia debita incerta ex communiori, & tutiori Theologorum consensu sunt in pauperes, seu ad alium pium usum applicanda; *cap. Cum tu 5. de usuris. & patet ex dictis sub verb. Dominium a numer. 18. ad 20. adeoque cum talia debita incerta debeantur pauperibus solum de jure positivo, ut pluribus probat Lessius lib. 2. de justit. & iur. cap. 13. Dubit. 6. num. 36. & seq. & alii communiter, & Pontifex sit supra quodcumque jus positivum, cap. proposuit 4. de concessione praebend. ibi: Qui secundum plenitudinem potestatis de jure possumus supra Jus dispensare, poterit Pontifex facta compositione dispensare, ne illa pauperibus distribuantur, sed possint a debitoribus retinere absque onere restitutionis; Tum quia Papa habet jus indirecte in res temporales, quando id necesse est ad bonum spirituale, ut lege demonstrant Diana *tom. 1. post part. 10. resolut. 5. & seq. Moya tom. 1. tr. 6. d. 3. q. 3. & alii passim; & patet de bonis, quae relicta sunt Religionibus secundum se incapaces domini, quae quoad dominium transeunt ad Romanum Pontificem tamquam caput universalis Ecclesiae, ut expresse de bonis relicta Fratibus Minoribus definitum est in c. Exuit 3. §. Ad hac, de verbor. signific. in 6. adeoque & c. (a).**

42 Quamvis Papa non concedat de facto talem compositionem super bonis certis, ubi scilicet certus est eorum dominus, loquendo tamen de possibili talis legitima causa intervenire potest, ut eam compositionem concederet, & consequenter debitorem liberaret ab onere restitutionis. Lessius *lib. 2. de justit. & iur. cap. 16. dubit. 11. num. 83. Medina Cod. de reb. restit. q. 3. caus. 11. Silvester verb. Restitutio 7. q. 2. dist. 5. Lugo cit. disp. 21. num. 96. Rosignol. loc. citat. n. 3. Dicassill. dist. 10. num. 175. & plurimi alii.* Et ratio est, quia sicut Leges Civiles propter bonum publicum media praescriptione legitima auferunt dominium a vero domino, & concedunt illud possessori bonae fidei post legitimum possessionis tempus, ut patet ex dictis sub verb. Possessor bonae fidei, & verb. Praescriptio, ita potest Lex Ecclesiastica propter bonum spirituale commune idem facere contra certum dominium, vel Creditorem. & hoc praesertim contra Creditores haereticos, quorum debitoribus potest Papa dictam compositionem concedere, quia cum haereticorum bona per Legem applicari debeant Fisco, *cap. Vergentis 10. de haereticis, cap. Cum secundum 19. de haereticis in 6. & Authentica. Gazaros, Cod. de haereticis, licet nunc ob impotentiam non applicentur, poterit Pontifex optimo jure eorum debitoribus condonare debita, imposita eis aliqua compositione ob causam piam. Ita etiam si aliqui Creditores graviter, & enormiter derequerint, poterit Pontifex in poenam delicti eisdem privatae iuris suis, & postea cum debitoribus super illis bonis certis componere;*

Dictam compositionem concedere non possunt Episcopi

(a) Nota. In utroque hoc casu consultus exilimo, benignam hanc opinionem abjicere.

neque pro Debitis incertis. Sic Lugo *cit. disp. 21. num. 107. Molina disp. 748. num. 7. Turrian. disp. 41. dub. 2. num. 12. Illung. tom. 4. dist. 3. num. 297. La Croix loc. cit. num. 413. Rodriguez, Silvester, Corluba, & alii plures, sic docent etiam communi praxi; Episcopi enim nec habent Jus alium in res temporales, nec potestatem indirectam disponendi de rebus temporalibus subditorum, quae soli Romano Pontifici competit, *arg. Clementin. Contingit 2. de Religiosis Domibus, ibi: Cum ea, quae ad cererum usum largitione sunt destinata fidelium, ad illum debeant, non ad alium) salva Sedis Apostolicae auctoritate) converti. Henriquez tamen, Villalob. Trullench. & Diana apud Lugo *loc. cit. num. 106. tenent contrarium.***

44 Debitor solvens Creditori sui Creditoris ex rationabili causa, si debita sint ejusdem rationis, nec sit alius Creditor praefendus, liberatur in conscientia ab alia restitutione facienda. Molina *tom. 3. d. 741. Henno tom. 2. tract. 1. disp. put. 3. q. 3. conclus. 2. Angelus verb. Solutio num. 13. Silvester verb. Solutio num. 4. Sporer loc. cit. n. 79. & alii communiter.* Et ratio est, quia tali modo adhuc servatur aequalitas, ut nimirum quilibet habeat, quantum habere debet, Nec debitoris Creditor debet, vel potest esse rationabiliter invitus, quod ex rationabili causa ipsum preveniendo solvat ejus Creditori, quia ratione talis rationabilis causa censetur Creditor ratam habere dictam solutionem, adeoque debitorem liberari ab alia restitutione facienda, ac si eidem Creditori solvisset, per text. in l. Invito 12. Cod. de solutionibus, ibi: Quod si hoc, vel mandante, vel ratum habente eo, fecerit, non minus liberationem consequitur, quam si eidem Creditori solvisset.

45 Immo debitor solvens Creditori sui Creditoris ex rationabili causa, non solum liberatur ab alia restitutione facienda in conscientia, seu foro interno, sed etiam in foro externo, quando debita sunt aequae privilegia, procedunt ex eadem causa, suntque ejusdem rationis, ut si conduxit domum a Joanne qui eam conduxerat a Francisco, satisfacio in utroque Foro dando solutionem Francisco *leg. Virum praesente 27. ff. De pecunia constituta, & concordat l. Si liber. homo 36. ff. de negotiis gestis, Sic tenent Rosignol. de restit. 3. praenot. 4. n. 2. Lessius l. 2. de justit. & iur. c. 16. du. 5. n. 60. Angelus verb. Restitutio num. 13. Medina Cod. de reb. restit. q. 3. caus. 5. Silvester verb. Solutio num. 4. Lugo disp. 21. num. 140. Molina, Henno, & Sporer locis citatis, & alii passim. Quinimodo Rosignolus, Silvester, Angelus, Medina, Lessius locis citatis & alii docent, talem debitorem liberari ab alia restitutione in foro interno, & externo, etiam si debita procedant ex diversa causa, quia, dicunt, licet debita perveniant ex diversa causa, dummodo sint aequalia in quantitate, merito ad invicem compensantur, Bartolus tamen in l. Solutum ff. de pignoratitia actione contrarium melius sentit pro foro externo, quando debita sunt ex diversa causa.*

47 Debitor autem solvens Creditori Creditoris absque ulla rationabili causa, & invito rationabiliter suo immediato Creditore, non liberatur in foro externo ab alia restitutione facienda, textu expresso in l. Invito 12. Cod. de solutionibus, ibi: Invito, vel igno ante Creditore, qui solvit alii, se non liberat obligatione. Et id jure merito statutum est pro foro externo contentioso ad evitandas lites, quae inde nascerentur.

48 Pro foro tamen interno concilianda, quamvis talis restitutio facta Creditori Creditoris absque rationabili causa, & invito rationabiliter immediato Creditore sit illicita, ut de se patet, nihilominus est valida, dummodo inde nullum, damnum, aut praedictum patiatur Creditor immediatus, In tali enim casu debitor nullum damnum infert Creditori immediato, cum per hoc liberetur a restitutione, quam debuisset ipsemet facere tali suo Creditori. Unde cum debitor restituendo Creditori Creditoris aequaliter censetur restituere ipsi immediato Creditori, liberatur in foro conscientiae ab alia restitutione facienda, Henno *loc. cit. & alii passim.*

49 Per cessionem bonorum suorum, & Jurium liberatur quidem Debitor in foro externo a poena carceris; At non liberatur in foro interno conscientiae ab onere restitutionis, nisi sit vere impotens. Communis, per text. in leg. Qui bonis cedere possunt, ibi: Qui bonis cesserint nisi solidum Creditor receperit, non sunt liberati. In eo enim tantummodo hoc beneficium eis prodest, ne iudicari detrahantur in carcerem.

Hinc si bonis cedens deveniat postea ad pinguiorem fortunam, tenebitur ad integram restitutionem, tam in foro interno

interno, quam in foro externo. Colligitur expresse ex cap. Odoardus 3. de solutionibus, l. Cum, & filii familias 7. Cod. Qui bonis cedere possunt, leg. 15, qui 4. ff. de cessione bonorum, & §. Cum eo 40. Institut. de actionibus, ibi: Cum eo quoque, qui Creditore bonis cessit, si postea aliquid acquisierit, quod idoneum emolumentum habeat, ex integro in id, quod facere potest, Creditores experiuntur, inhumanum enim erat spoliatum fortunam suis solidam damari. Et ratio est, quia tota ratio privilegii cessionis bonorum ducta est ab impotentia Debitoris, per illam enim cessionem non intelligitur Debitum extinctum, sed sopitum, adeoque cum deveniendo ad pinguiorem fortunam cesset impotentia Debitoris, tenebitur ipse Debitor tunc ad integram restitutionem, cum cessante causa cesset effectus: *Cap. Cum cessante 6. de appellat. & cessante ratione, & causa Legis, cesset ipsa Lex, l. Adigere 6. §. 2. ff. de Jur. patron. Unde in cit. cap. Odoardus 3. de solutionibus obligatur sic bonis cedens ad praestandam cautionem de integre solvendo, si devenierit ad pinguiorem fortunam.*

51 Immo sic bonis cedens tenetur in conscientia, & in foro externo compelli potest quantum conditio, seu status permittit ad faciendum totum id, quod facere potest, & ad laborandum, & acquirendum, unde solvat integre. Sic tenet Sporer *loc. cit. num. 69. habet Communis, & solida sententia Sanchez, Molin. aliusque citatis, Layman cit. c. 12. numer. 5. Lugo tom. 2. de Justitia disp. 22. sect. 3. Tambur. lib. 8. tract. 4. cap. 1. §. 9. num. 10. & idem tenet Henno loc. cit. tract. 1. disp. 5. q. 3. conclus. 1, et alii per text. in cit. leg. 15, qui 4. ff. de cessione bonorum, ibi: Is qui bonis cessit, si quid postea adquisierit, in quantum facere potest, convenitur, & cit. §. Cum eo 40. Institut. de actionibus per verba adducta numero antecedenti, ibi: Ex integro in id, quod facere potest Creditores experiuntur; Si enim Debitor laborando juxta Conditionem, et statum suum acquirere possit, unde integre solvat, ad id tenetur, cum obligatus ad finem obligetur etiam adhibere media saltem ordinaria ad illum finem necessaria; Nisi enim hoc dicatur, antea daretur fraudulentis cessionibus bonorum in maximum damnum Creditorum, et praedictum totius Reipublicae.*

52 Cedens bonis si venerit in pinguiorem fortunam, tenetur, quantum potest, ad integram restitutionem, etiam si bonis cesserit in loco publico cum quibuscumque actibus ignominiosis a Legibus statutis: Ignominia enim illa non extinguit obligationem naturalem solvendi debita, cum per ipsam nullum Creditoris damnum relinquitur, sed est poena propter culpam praesumptam contrahentis debita supra suas vires, & ad deterrendo alios, ne prodigalitate, & negligentia ad similem statum deveniant. Sic Covarruvias 2. *variar. resolut. cap. 1. num. 6. Lessius de Justitia & iur. cap. 16. dub. 3. num. 49. Molina disp. 572. §. Quamvis qui bonis, Turrian. disp. 17. dub. 2. num. 2. Rosignol. loc. cit. praenot. 3. num. 7. Bonacina disp. 1. de restit. qu. ultima punct. 1. numer. 38. Lugo cit. disp. 22. sect. 2. num. 40. & ipso teste alii communiter.*

53 Qui omnibus bonis cessit, si post cessionem aliquid adquisierit, non potest in foro externo de eo conveniri, nisi prius extractis pro sua, suorumque sustentatione necessariis secundum decentiam sui status, & conditionis. Est enim hoc privilegium ei concessum a Jure, quod si post cessionem omnium bonorum aliqua alia adquisierit, non possit spoliari omnibus his bonis, sed solum conveniri in quantum commode facere possit, & relicta ei congrua sui, & suorum sustentatione secundum suum statum, & conditionem. Sic leg. Is qui 4. §. Sabinus, & l. Qui bonis 6. ff. de cessione bonorum; leg. Ex contractu 3. Cod. de bonis auctoritate Judicis possidentis; & §. Cum eo 4. Institut. de actionibus. Et hoc locum habet etiam in foro conscientiae, cum sit privilegium a Jure concessum, & contractus juxta Leges sint celebrati, adeoque iusti etiam in foro conscientiae, Communis (a).

54 Ex bonis autem adquisitis ante cessionem de rigore Juris

non relinquatur Debitori congrua sustentatio, sed ad evitandas fraudulentas cessiones cogitur Debitor in foro externo omnibus omnino bonis cedere, nihilo penitus sibi retento, ut patet ex citatis Legibus: Nec attendendus est Lessius, qui cit. c. 16. dub. 3. num. 49. dicit, etiam ex Jure colligi, quod debitor possit etiam ex bonis ante cessionem habitis congruam sustentationem reservare, cum in l. Qui bonis 6. de cessione bonorum, dicatur expresse: Nec etiam fraudandus est alimentis quotidianis. Non, inquam, attendendus est, quia dicta verba immerito ad hoc propositum adducta sunt, cum in dicta Lege, ut clarissime legenti patet, expresse sermo sit, de eo, qui alia bona acquisivit post jam factam cessionem, ut recte ex ipsis clarissimis textibus verbis observat Lugo *cit. disp. 21. sect. 2. num. 37. & alii passim.* Unde merito tenent Doctores communiter, quod Debitor ex contractu, qui bonis cessit, possit quidem de rigore Juris sibi retinere necessaria ad sui, suorumque sustentationem secundum suum statum, & conditionem ex bonis acquisitis post cessionem factam, non autem ex bonis habitis ante cessionem; sic clarissime citata Jura loquuntur.

55 Quamvis autem non possit Debitor ex bonis habitis ante cessionem sibi retinere congruam sustentationem in foro externo, & de rigore Juris, potest tamen id facere in foro conscientiae; Omnes enim Doctores concedunt, quod Debitor ex infortunio cedens bonis possit de bonis etiam antea habitis licite occultare, & retinere quantum sciat est, ut parce vivat secundum suum statum iuste acquisitum; Quis enim Jus habet ad propria alimenta, quibus carens esse vere in gravi necessitate constitutus, adeoque in foro conscientiae potest retinere ex bonis etiam ante cessionem habitis necessaria ad tenuem suam sustentationem juxta suum statum iuste acquisitum, cum ad ipsum statum iuste acquisitum conservandum possit Debitor differre restitutionem, donec commode ipsam facere possit, absque eo quod notabiliter cadat ab ipso (b), ut ex communi fuit dictum supra *numer. 11. & 12.*

56 Hinc Debitor defuncto ejusque bonis non sufficientibus ad solvenda omnia debita, ejus uxor, & filii possunt in foro conscientiae ob adductam rationem tantum occulte detrahere, & retinere, quantum eis sufficiat ad vitam suam, & statum honeste, & parce conservandum. Et si in iudicio requirantur, possunt cum aequivocatione congrua jurare se nihil occultasse, seu subtraxisse intelligendo: Nihil ipsi non debitum jure naturali, & sic ob eandem rationem non incurrunt excommunicationem forte latam contra dicta bona occultantes (c), ut pluribus citatis docent Diana *part. 5. tract. 14. resolut. 57. Tamb. lib. 8. tract. 4. cap. 1. §. 9. num. 9. Sporer loc. cit. num. 98. & alii.*

57 Quae hucusque dicta sunt de Debitorum respectu beneficii cessionis bonorum, intelligenda solum sunt de debitore ex contractu, quem licet honeste viventem, aut licite negotiantem sine sua culpa adversa fortuna deprestit: Non autem de Debitorum ex delicto, qui ex aliorum bonis plura congestit, & prodigit licens non fore solvendo: Immo nec etiam de Debitorum ex contractu, qui sua culpa v. g. ex crapula, prodigalitate, studiosa dissipatione, vita luxuriosa, & hujusmodi factus est impotens ad solvendum. Sic contra Lopez, Gutierrez, & paucos alios docet communior Doctorum cum Molina *tom. 2. disp. 572. §. His ita constitutis; Lugo citat. disp. 21. sect. 3. numer. 41. Layman cit. cap. 12. num. 5. Sporer loc. cit. num. 63. La Croix lib. 3. part. 2. numer. 439. Henno loc. cit. tract. 1. disp. 5. quest. 4. conclus. 3. Medina Cod. de reb. rest. quest. 3. vers. Tertia causa Rosignol. de restit. III. praenot. 2. num. 2. & alii passim, per text. in leg. Si fraudator 25. in fine, ff. Quae in fraudem Creditorum, cum similibus: Jura enim benigne consulunt infortunis Debitorum, quos calamitas, naufragium, aliisque malus eventus sine sua culpa deprestit, non autem malicia infortunis Debitorum, qui ex aliorum bonis plura congesterunt, & ex crapula, prodigalitate, studiosa dissipatione, vita luxuriosa, & hujusmodi, facti sunt impotentes*

(a) Nota. Privilegium est pro foro externo; pro interno autem, quandocumque quis potest, restituere debet Domino rem alienam.

(b) Nota. Potest ne quis furari, ut provideat suae honestate in posterum sustentationi? Haec nonnulli in gravissima

necessitate pro quotidiana sustentatione permittitur, tunc enim omnia sunt communia.

(c) Nota. Duo hic sunt improbanda; & detractio bonorum in fraudem creditorum, & aequivocatio, seu restrictio mentalis in iudicio; utraque enim assertio est falsa.

tes ad solvendum, cum non sit credibile, quod Jura velint beneficium cessionis concedere illis, qui potius poena severitatem merentur; Hinc caveant tales injusti debitores, seu falliti, & banchæ ruptores, qui ut se eximant ab onere Creditorum, se decoctos simulant cum mariupio, ut vulgo dicitur *Dietro le spalle*: Illi enim merito possunt in carcerem conjici, donec integre persolvant, & si non sic detrudantur in carcerem temporalem, detrudentur sine dubio in carcerem aeternalem.

58 Debitor illius, qui bonis cessit, tenetur suum Debitum manifestare, & solvere Officialibus Justitiæ, ut inde restituatur Creditoribus secundum aequitatem, non enim tutus est in conscientia, nisi debitum solvat. Silvius in *resolut. cas. part. 2. verb. Restitutio cas. 3.* & alii communiter.

59 Quamvis Debitor principalis bonis cessit, adhuc ejus Fidejussor tenetur ad integram solutionem pro ipso; Cessio enim prodeit solum Debitori, & non Fidejussori, qui ideo datur, ut solvat ipse, cum non est solvendo Debitor principalis. *Communis*, textu expresso in §. *Exceptiones 4. In se. de replicationibus* cum similibus.

60 An ingressus, ac Professio Religionis liberet Debitorem ab obligatione restituendi, seu solvendi Debita antea contracta, sive ex contractu, sive ex delicto? Tres sunt Doctorum sententiæ. Prima absolute affirmat, quia absolute tenet, quod debitis obstrictus, quibus nunc solvendo non est, facta cessione bonorum, quæ habet, possit statim licite Religionem ingredi, licet manendo in seculo lucrari, & Creditoribus satisfacere possit. Sic S. Thomas 2. 2. q. 189. art. 6. ad 3. S. Antonius 2. part. iii. 11. cap. 2. §. 1. & part. 3. tit. 15. c. p. 2. §. 3. Paludan. in 4. dist. 36. quest. 3. art. 2. conclus. 7. Cajetanus in 2. 2. quest. 189. art. 6. Silvester verb. *Religio 2. quest. 4.* Angelus ibidem num. 6. Rosella, Tabiena, Armilla, Viguierus, Aragonius, Pedrazza, & alii apud Sanchez in *Decalog. lib. 4. cap. 19. n. 7.*

61 Secunda sententia, quam uti probabilior sequor, absolute negat, quia absolute tenet, quod debitis obstrictus non possit licite Religionem ingredi, si possit manens in seculo, licet per longum tempus, Creditoribus satisfacere. Sic Joannes Gerson 2. parte tractatus: *An liceat gravato debitis intrare Religionem?* Alph. beto 39. littera X. & V. ubi refert multos Doctores Parisenses ita sensisse. Gabriel in 4. quest. 1. art. 5. dub. 2. Corollar. 2. Medina 2. 2. q. 6. punct. 4. Caitropal. tract. 16. d. 1. punct. 7. §. 4. Angles, & Carbon. apud Sanchez loc. cit. numer. 7. aliique congestis Molina tom. 3. disp. 735. Sporer loc. cit. num. 200. cum Layman, & aliis ibi citatis, Henno loc. cit. tract. 1. disp. 5. conclus. 1. ubi dicit, hanc sententiam fuisse approbatam a Sixto V., & Gregorio XIV. ut videre est apud Emmanuelem S.

62 Tertia sententia media est, quia tenet, quod si debitis obstrictus speret brevi tempore manendo in seculo v. g. uno, vel altero anno posse debita in toto, vel in majori parte solvere, tunc non possit licite statim ingredi Religionem, sed debeat eoque differre ingressum; Secus autem, si deberet ad longum tempus expectare; tunc enim facta cessione bonorum possit statim ingredi. Sic Lessius lib. 2. cap. 16. dubit. 8. Azorius tom. 1. lib. 12. cap. 1. qu. 5. Ludovicus Lopez in *instructioe part. 1. cap. 29.* Navarrus *Comment. 1. de Regularibus num. 8.* Navarra lib. 4. de *restitu. cap. 4. difficult. ultima num. 78.* & 79. Lugo disp. 21. sect. 6. num. 76. Diana tom. 2. tract. 2. de dubiis *Regul. resolut. 41.* & aliis citatis Sanchez in *Decalog. lib. 4. cap. 29. num. 8.* Dicastrill. d. 10. a num. 129. & cum aliis La Croix loc. cit. numer. 441.

63 Probatur igitur primo secunda sententia, quam, ut dixi, probabilior sententia est, quia, non sunt facienda mala, ut evaniant bona; argum. cap. *Saper eo 4. de usuris*, & cap. *Ex tuarum 2. de foris legibus*, & concedunt omnes etiam ad veritatem; atqui prætermittere debita malum est, cum ad veritatem legi naturali, ergo Debitor, antequam Debita solvat, nequit licite ingredi Religionem, cum ingressus Religionis sit solum consilii, & obligatio solvendi debita sit præcepti Juris naturalis.

64 Probatur secundo, Servus perpetuus, seu mancipium, non potest Religionem ingredi, Domino contradicente, eo quod debeat ipsi operam suam, & Prælati recipientis subiacent excommunicationis, textu expresso, in cap. Qui veni, re 12. caus. 16. qu. 1. ibi: Neminem legvorum suscipi

in Monasterium, ut sit cum eis Monachus, nisi cum Domini proprii licentia. Prætereunt vero hæc decernimus extra communionem esse. ne nomen Domini blasphemetur; ergo nec Debitor Religionem ingredi potest, contradicentibus Creditoribus, eo quod debeat ipsis pecuniam, aut æquivalentem. Item gravati, seu obligati ratiociniis, priusquam se iis expedierint, nequeunt licite ingredi Religionem, nec a Superioribus ad ipsam recipi, textu expresso in cap. *Legem 1. dist. 53.* ibi: *Qui militia. vel ratiociniis sunt publicis obligati.* Quod si etiam tales quoque Monasterium petunt, suscipiendi nullo modo sunt, nisi prius a ratiociniis absoluti fuerint, & docet late S. Raymund. in *Summa lib. 3. tit. de Curial. & obligat. ad ratiocin. §. 4. vers. Sequitur ut videamus*, Silveiter verb. *Religio 2. quest. 6.* Immo Sixtus V. Constit. incip. *Cum de omnibus* expresse prohibuit, ne debitis gravati, & ratiociniis obligati, antequam debita solverint, & a ratiociniis se expedierint, possint Religionem ingredi, & ad ipsam a Superioribus admitti sub poena nullitatis admissionis, Professionis, & sub poena privationis vocis activæ, & passivæ, & omnium Officiorum, & Dignitatum, & perpetuæ inhabilitatis, & alia quæcumque respectu Superiorum illos ad habitum, & Professionem admittentium; Et quamvis Clemens VIII. Constit. incip. *In suprema* talem nullitatem Professionis sustulerit, tamen prohibitionem, & poenas non sustulit; & sic quamvis tales Debitores valide, illicite tamen ad habitum, & Professionem admittuntur, adeoque &c.

Unde relictis brevitate gratia aliis factis efficacibus rationibus, & probationibus, solum adducuntur, & solvuntur potissimæ adversariorum rationes, & objectiones. Primo igitur objicitur, quod homo liber propter debita non obligatur quoad personam, sed tantum quoad bona, adeoque inferunt, quod cedendo bonis, persona libera maneat, ut possit amplecti quemcumque statum, & præsertim perfectissimum Religionis. Sed ad id respondetur distinguendo antecedens; Homo liber propter debita non obligatur quoad ipsam personam in se, ita ut propter debita solvenda debeat se ipsum vendere, vel se Creditori in servitutem tradere, conceditur antecedens, quia hoc Jura vetant; Non obligatur quo ad personam in ordine ad bona sua, ita ut si de facto non habeat, unde solvat, non teneatur pro posse pecuniam acquirere, unde solvat, & non se reddere impotentem ad id acquirendum, uti in nostro casu fieret per ingressum, & Professionem in Religionem, negatur absolute antecedens, & id, quod sequitur, quia id Juri naturali repugnat, cum solutio debitorum sit Juris, & Justitiæ naturalis, ad quod Jus adimplendum nequit quis se mere voluntarie reddere impotentem ingrediendo, & profitendo Religionem absque necessitate; cum Religionis ingressus, & Professio non sit præcepti, sed meri consilii, & libertatis & solutio debitorum sit præcepti, & necessitatis.

Secundo objicitur, quod nemo tenetur solvere debitum, cum detrimento boni sui majoris, seu altioris ordinis, adeoque cum bonum status Religiosi sit majus, & altioris Ordinis, quam bonum pecuniarum Creditoribus debitorum, sequitur, quod non teneatur abstinere a statu Religioso, ut debita solvat. Sed ad id respondetur distinguendo antecedens, si illud majus bonum sit necessarium ex præcepto, conceditur antecedens, si solum sit utile ex consilio ut in casu nostro est ingressus, & Professio Religionis, negatur antecedens, & id, quod sequitur: Immo voluntaria omisso ingressus, & Professionis Religionis non ita præjudicat salutem aeternam, sicuti præjudicat voluntaria omisso solutionis debitorum; quia ingressus, & Professio Religionis est solum de consilio, & sine statu Religioso etiam voluntarie omisso non desunt secularibus viæ ad salutem aeternam securæ; At solutio debitorum est de præcepto Legis naturalis, & sine ipsa solutione, voluntarie, cum possit commode fieri, omissa, non patet via ad salutem aeternam securam: quia non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum; cap. *Si res aliena 1. caus. 14. quest. 6. cap. Cum tu 5. de usuris*, c. *Peccatum 4. de Regul. Juris in 6.* adeoque &c.

Tertio objicitur, quod sicuti Sponsus, immo Maritus Matrimonio raro tantum, non obstante obligatione Sponsalium, vel Matrimonii rati, Religionem licite, & sancte ingredi potest, ita a pari etiam Debitor non obstante obligatione solvendi Debita: Sed ad id respondetur negando consequentiam, & paritatem, quia Sponsus, & conjugis Matrimonii tantum rati obligatio ex traditione Ecclesiæ est solum conditionata, idest:

idest: *Nisi voluerit fieri Religiosus, seu Religiosa*, & talis conditio in neutrum injuriam cedit, cum in ea utraque pars æquali Jure gaudeat, & uterque sponitur, invito altero, Religionem ingredi, & profiteri possit; Obligatio autem Debitoris, sive ex contractu, sive ex delicto, est omnino absoluta, cum nullo Jure possit censeri inesse talem conditionem: *Debita solvant, nisi voluerit fieri Religiosus, vel Religiosa*, & dato etiam, & non concessio, quod talis conditio possit censeri inesse, quia cederet in solum præjudicium Creditorum non valeret. adeoque &c.

68 Unde si Debitor Religionem fuerit ingressus, & Professus, cum ejus Professio jam sit valida ex cit. Constitut. Clementis VIII. incip. *In suprema*, si alia bona ad Religionem attulerit, tenetur omnino Religio solvere prædicta debita juxta vires allatorum bonorum. *Communis* per text. in cap. *Si quæ mulier 9. caus. 19. quest. 3.* & *L. Deo nobis 56. §. 1. Cod. de Episc. & Clericis*: Bonorum enim successor adstringitur debitis ejus, cui successit; cap. *In litteris 5. de reprobis*, quia qui sentit commodum, sentire debet & incommodum; *L. Si merces 25. §. 6. ff. Locati, cap. Qui sentit 55. de Regul. Jur. in 6.* cum similibus.

69 Si autem Debitor nulla bona ad Religionem attulerit, quia nihil habebat, Religio ex hoc capite ad nihil tenetur, quia Religio, seu Monasterium se habet ut heres; heres autem non tenetur ultra vires hereditatis, præsertim, si hereditatem adient cum beneficio Legis, & Inventarii. Julius Clarus in §. *su. q. 35. num. 45.* Donatus *prax. rer. Regularium tom. 2. tract. 3. q. 12.* Sporer loc. cit. n. 106. & alii communiter.

70 Si vero post ingressum, & Professionem occasione ejus Monasterium acquireret aliqua bona v. g. per successionem hereditariam, per Legatum, Donationem, & hujusmodi, tunc Monasterium teneatur ex illis satisfacere pro debitis prius contractis; arg. cit. *c. Si qua mulier 9. caus. 19. q. 1. l. Deo nobis §. 1. Cod. de Episc. & Clericis*, Donat. loc. cit. n. 14. Sporer loc. cit. num. 105. Sanchez lib. 7. *Decalog. tom. 2. c. 31. n. 4.* Lugo loc. cit. n. 79. & alii passim; Bona enim Religiosi, vel Jura ad ea, quæ obveniunt, ita transeunt in Monasterium media persona Religiosi, ut transeant cum onere, quo ea habuisset Religiosus; habuisset autem annexum onus restituendi, si mansisset in potestate, & dispositione Religiosi; adeoque Monasterium tenetur ex illis satisfacere pro debitis prius ab ipso Religioso contractis; cum qui sentit commodum sentire debet & incommodum; *L. Si merces 2. §. 6. ff. Locati, cap. Qui sentit 55. de Regul. Jur. in 6.* Item propter eandem rationem tenetur Monasterium solvere dicta debita prius contracta ex eis, quæ Religiosus Monasterio acquirere docendo, concionando, laborando, & hujusmodi deductis tamen expensis. Sanchez loc. cit. num. 4. Lugo loc. cit. n. 79. La Croix loc. cit. n. 447.

71 Hinc Religiosus Debitor, si salva Ordinis Regula, possit artificio aliquo, vel manuum labore aliquid lucrari, tenetur sic laborare operibus suo statui, & conditioni præsentis convenientibus, ut pretium laboris impendat ad solutionem, suorum debitorum; dummodò per hoc non negligatur Divinum obsequium. *Clericus dist. 91.* deductis tamen expensis, ne sit onerosus Monasterio; *c. de lapsis §. caus. 16. q. 6. S. Raymundus l. 3. Summ. in titulo de Curialibus, & obligatis ad ratiocinia §. 5. vers. Pone aliquem; Sporer loc. cit. num. 106.* Lugo loc. cit. n. 81. Henno loc. cit. disp. 5. q. 5. conclus. 2. cum aliis ibi citatis. La Croix loc. cit. n. 448. cum Navarr. Medina, & aliis ibi citatis, Layman cit. c. 12. n. 5. & alii contra alios.

72 Religiosus Debitor excusatur, si Superior neget ei licentiam ad id laborandi; Nec tunc tenetur egredi e Religionem, quamvis sit spes probabilis sic satisfaciendi, v. gr. per provisionem Beneficii, Parochiæ, & hujusmodi, ut tenet probabilior, & communior sententia cum La Croix loc. cit. n. 449. Lugo loc. cit. n. 107. & aliis contra alios. Ferrar. *Biblioth. Tom. VI.*

Monitum Romani Censoris præmittendum verbo *Restrictio* in hac novissima editione.

Facilem se præbere Auctorem nostrum in æquivocationibus, restrictionibusque mentalibus indulgentibus, mediis quibusdam distinctionibus eo dumtaxat tendentibus ut propositionum hac de re damnatarum centuria eludatur, ex variis locis hujusce Bibliothecæ ingenio Lectori plane constabit. Nos ne muneris nostro deesse videremur ubicumque hanc doctrinam christiane simplicitati minime contentaneam tradi perpeximus, illi debitis animadversionibus occurrere studui-

Superior autem tenetur concedere licentiam honeste laborandi Religioso Debitori, ut sic possit sua debita solvere, si scierit debitis gravatum ad Religionem admitti, quia ex tunc censetur sibi illam obligationem imposuisse; Secus autem si ignoratis ejus debitis, ex quo ea occultaret, vel negasset; ad Habitum, & Professionem admittit; tunc enim non teneatur talem licentiam concedere ex justitia, quia Superior nihil debet Creditoribus, et potest pro libito de Religioso tanquam totaliter suo disponere abstractendo, an operi, quibus ipsum applicat, impediatur solutionem nec ne. Immo si subditus ex laborio occulto, sine licentia saltem præsumpta Superioris satisfacere Creditoribus, fur esset, et latro, cum restitueret ex alieno, quia quidquid acquirit Monachus, acquirit Monasterio. *cap. Statutum 1. caus. 18. q. 1. c. Abbaes 16. caus. 18. quest. 2. cap. Quia ingredientibus 7. caus. 19. quest. 3. cap. In presentia 8. de probationibus*; Si autem Superior possit concedere talem licentiam sine ulla indecentia, et incommodo Religionis, videtur ad id teneri ex Caritate, ne Creditor careat suo debito. Henno loc. cit. conclus. 2. La Croix loc. cit. num. 450. cum aliis ibi citatis.

Excommunicatio Creditoris, vel Debitoris non excusat a restitutione faciendâ. *Communis* contra paucos; Et quidem non excusat Excommunicatio Creditoris, quia licet negetur ei actio judicialiter petendi, cap. *Pia 1. de exceptionib. in 6.* tamen permittitur privatim petere, nec prohibetur communicare cum aliis. si id exigat necessitas, vel magna utilitas, ut patet ex *c. Quoniam multos 103. caus. 11. q. 3.* sicut enim potest ipse libere communicare cum domesticis suis; cit. cap. *Quoniam multos*; c. *inter alia 31. c. c. Si vere 34. de sentent. excomm.* ita etiam communicare potest cum suis Debitoribus, et ideo in cit. cap. *Si vere* permittitur ipsi absolvere contractus inchoatos. Nec etiam excusat a restitutione faciendâ Excommunicatio ipsius Debitoris, textu expresso in cit. c. *Si vere*. Excommunicatus enim cogi potest comparere in Judicio per Procuratorem, ne videatur de sua malitia commodum reportare; c. *Intelleximus 7. de Judicis*, l. *Non fraudantur 134. ff. de Regul. Juris §. 1.* adeoque &c.

An, si Debitor morte plectatur, excusentur ejus heredes a restitutione damni causati per delictum, ob quod fuit ultimo supplicio punitus? Vide supra art. 2. n. 39. & 40.

Novæ additiones ex aliena manu.

Agit Auctor licet caute legendus in quinque hisce articulis de materia restitutionis accomodate magis ad forum Politi, quam ad forum Fori, et ajunt. At si cupias, qui de hac ipsa materia utiliter ad forum fori agat, consulite opus de eo quod interest, quod nomine Hasspary Manzii, & Friderei Madarini Ingolstadtii anno 1705. typis Francisci Straus evulgavit Philippus Jacobus Krazer. Totam enim materiam hoc in libro adeo solide tractatam invenies, ut nihil fere ad ipsam inspectans desiderare possis.

RESTRICTIO MENTALIS.

Restrictio mentalis est duplex; Una pure mentalis, & alia non pure mentalis, & quæ sit utraque? Vide verb. *Juramentum art. 1. num. 14.*

Amphibologia, seu æquivocatio proprie est locutio, quæ sua significatione generat in audiente conceptum diversum ab eo, quem loquens retinet in mente; Est in re *Communis*.

Restrictio pure mentalis, & amphibologia, seu æquivocatio facta per restrictionem pure mentalem non excusat a mendacio, seu perjurio; *Communis*; & habetur clare ex tribus sequentibus propositionibus 26. 27. 28. in ordine justissime

B e e me

mus, ut verbo Accusatus a num. 18. ad num. 24. ac in notis ad num. 23. & ad calcem Articuli, nec non verbo *Juramentum* in not. ad num. 26. itemque verb. *Mendacium* in not. ad num. 21. Eandem doctrinam adstruere conatur idem auctor in univerto fere hoc articulo, quem si emendare aggredieremur, totum illum reformaturum, oporteret, opus sane supervacaneum. Lectores itaque dumtaxat monemus, ut caveat a sententiis ibi expositis a num. 4. ad num. 9. nec minores cautela legendum esse sciat sequentem articulum *Reus*.

me damnatis ab Innocentio XI. die 2. Martii 1679. Propositio 26. Si quis, vel solus, vel coram aliis, sive interrogatus, sive propria sponte, sive recreationis causa, sive quocumque alio sine iure se non fecisse aliquid, quod revera fecit, intellegendum intra se aliquid aliud, quod non fecit; vel aliam viam ab ea, in qua fecit, vel quodvis aliud additum verum, revera non mentitur, nec est perjurus. Propositio 27. Causa iustitiae utendi bis amphibologis est, quoties id necessarium, aut utile est ac salutem corporis, honorem res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, ita ut virtutis occultatio censetur tunc expediens, & studiosa. Propositio 28. Qui mediante commendatione, vel munere ad Magistratum, vel Officium publicum promotus est, poterit cum restrictione mentali prestare juramentum, quod de mandato Regis a similibus solet exigi, non habito respectu ad intentionem exigentis, quia non tenetur fateri crimen occultum.

Restrictio non pure mentalis, sed aliquo sufficienti modo externata, & amphibologia, seu æquivocatio per verba, aut signa externa per se æquivoca excusat a mendacio, & a perjurio in omnibus casibus, in quibus ex iusta causa habet quis jus, seu debitum ad occultandum secretum (a). Vide verb. Juramentum artic. 1. num. 13. verb. Mendacium n. 21. & 22.

Hinc Confessarius, quamvis interrogetur a Tyranno, an aliquid sciat ut Confessarius, & scientia Sacramentali de peccato Pœnitentis, poterit etiam cum juramento asserere se nihil scire, etiam inspecta tali scientia Sacramentali, retinendo in mente ad dicendum. Vide verb. Juramentum artic. 1. num. 15.

Sic Secretarius Regni ad occultandam veritatem, & servandum sibi impostum sigillum poterit uti amphibologia, aut æquivocazione, vel restrictione non pure mentali etiam cum juramento (a). Idem dicendum est de Uxore adultera a Marito interrogata ad necem, an commiserit adulterium, & sic de aliis similibus casibus. Vide ibid. num. 16.

Ita qui ex præsumptione falsa interrogatur a Jure, non tenetur confiteri propositionem veram, ubi ista confessio, condemnandam esset in foro externo de crimine, vel debito ad quod revera in foro conscientie non tenetur, nec negando cum juramento perjerat (a). Vide ibid. num. 17.

Item qui juramento interrogatur, an veniat ex tali loco, qui falso existimatur peste infectus, jurare potest (a) se, & inde non venire subintelligendo eo loco, quod ille existimatur, nimium peste infecto. Immo secundum multos, etiam si talis locus esset vere infectus, si tamen celeriter transiens certo crederet, se nihil inde luis contraxisse, adhuc jurare posset, non transiit utendo eadem restrictione. Vide ibidem n. 18.

Item si Clericus, vel Religiosus sit coram seculari Jure conventus, non solum ipse pro se, sed etiam alii pro ipso jurare possunt cum nihil deliquisse, utendo hac restrictione, ut coram tali incompetente Jure deponi debeat. (a). Item si Clericus, vel Religiosus, aut alia persona exempta a Gabellis solvendis interrogetur a Gabellario, an habeat, seu portet aliquid Gabellæ obstrictum, jurare potest se nihil habere, seu portare, utendo hac restrictione: Nihil habeo, seu porto, ex quo Gabellam solvere debeam (a). Vide ib. n. 19.

Affertur aliud notabile exemplum cum sua licita restrictione. Vide ib. n. 20.

Quomodo excusentur Mercatores, qui dicunt, vel etiam jurant se non posse pro tali pretio talem mercem vendere, vel sibi pluries comitare, licet in rigore hoc verum non sit? Vide ib. n. 21.

Reus an, & quando teneatur, vel non, fateri veritatem? Vide verb. Accusatus n. 10. ad 43.

Affertur, & solvitur instantia. Vide dict. verb. Juramentum artic. 1. n. 23.

Affertur, & solvitur alia instantia. Vide ib. n. 24. & 25.

RETRACTUS GENTILITUS.

Vide verb. Emprio artic. 4. n. 26. ad 42.

(a) Nota. Nihil unquam excusat a perjurio; Quare neo etiam admitterem, posse Secretarium Regni juramento uti in casu proposito num. 6. Item dicito de casibus num. 7. 8. & 9. enodatis.

Reus dicitur a re, quæ petitur, textu in cap. Forus 10. de verbor. significatione, ibi: Reus a re; quæ petitur, nuncupatur, quia quamvis conscius sceleris non sit, Reus tamen dicitur, quando in iudicium pro re aliqua petitur.

Reus non tenetur probare, quod negat, sed Accusator; cap. Quod autem 1. cap. Accusator 2. caus. 6. quest. 5. cap. Bona memoria 22. de electione; l. Er incumbit 2. ff. de probationibus, l. Auctor 23. Cod. de probationibus cum similibus.

Reo potius favendum est, quam Actori, si Jura sunt obscura, textu expresso in cap. Cum sint 11. de Regul. Juris in 6. ibi: Cum sint partium jura obscura, Reo favendum est potius, quam Actori; l. Favorabiliores 125. ff. de diversis Regulis Juris; ibi: Favorabiliores Rei potius, quam Auctores habentur.

Reus non tenetur dare Actori suas scripturas contra se, textu expresso in cap. 1. de probationibus, l. Qui accusare 4. C. de edendo. Non enim Juris, aut æquitatis ratio permittit, ut quis invitatus arma, quibus impugnetur, adversario suo tradere, eumque contra se adjuvare cogatur; l. Nimis grave, Cod. de testibus. Vide verb. Probatio n. 61.

Reus non est, qui non ex voluntate, sed ex necessitate peccavit; cap. Aliquis 5. & cap. Illa cavenda 6. caus. 15. q. 1. cum similibus.

Reus in suo foro audiendus est, & hunc sequi debet Actor; cap. Si quis 2. & cap. Pulsatus 3. q. 6. cap. Sane 3. de foro competentium cum similibus.

Si Reus non potest inveniri, sufficit ponere citationem in Ecclesia Rei; cap. Venerabilis 10. de dolo & contumacia.

Reo convicto de delicto non admittitur probatio negativa; seu Reo probante, quod non deliquit, si probatum sit deliquisse, ei non creditur; cap. Ad nostram 12. de probationibus. Reus non potest alium accusare, nisi prius se purget; c. Negandus 11. c. Non est credendum 3. q. 11. cum similibus.

Reus accusatus, & non sufficienter convictus damnari non potest, nec pœna ordinaria affici; Lugo de Justitia disp. 37. sect. 12. La Croix lib. 4. n. 1496. Lessius, Sanchez, & alii passim; nec indiget probatione, cum de se pateat. Unde Reus accusatus, & non sufficienter convictus absolvitur nota infamie; Concil. Lateranense III. in Appendic. part. 50. cap. 65.

Reus, si iuste damnatus sit, ut fame, vel siti pereat, potest victum, aut potum oblatum rejicere; Layman lib. 1. tract. 5. cap. 8. num. 9. Lessius de Justitia lib. 2. cap. 9. num. 25. Gobat in Quin. tract. cap. 1. num. 68. La Croix lib. 3. part. 1. num. 779. & alii contra alios (b). Et ratio nostra est, quia, si sententia sit iusta, non tenetur Reus cibum, & potum oblatum sumere, cum Reus possit executionem iustæ sententiæ in se admittere, v. g. venenum bibere, venam sibi aperire, in ignem se injicere, scalas ascendere, funem collo circumligare, & hujusmodi, si illa præcipiantur, uti potest non fugere ex carcere, quamvis sciat se morte afficiendum, ut docent Azorius, Sotus, Malderus, Lessius, & alii apud Dianam part. 5. tract. 4. resol. 41.

Reus licite fugit ante, & post sententiam, v. g. mortis, vel trirremium, aut carceris perpetui. Quilibet enim habet tam magnum Jus ad suam vitam conservandam, ut nulla humana potestate possit præpediri, cum commode conservari potest; nisi bonum publicum aliud postulet; Lessius l. 2. cap. 31. dub. 5. Bulembau l. b. 4. cap. 4. dub. 8. art. 2. La Croix ibidem num. 1525. & alii passim. Immo regulariter potest Reus licite fugere, quamvis Custos carceris grave damnum inde passurus sit, nisi juraverit se manurum; Reus enim utitur Jure suo, & nulli facit injuriam; Lessius loc. cit. n. 31. Bulemb. & La Croix loc. cit. Filiucci tract. 40. num. 274. & alii plures.

Reus potest licite saltem in foro conscientie (præcisa vi, & injuria) Custodes decipere, vincula, & carceres effringere. Cum enim sit licitus finis, licita debent esse etiam media, quia concessio sine, etiam media, quibus ad eum pervenitur, concessa intelliguntur; cap. Præterea 5. & cap. Suspicionis 39.

(b) Nota. Falsum est; posse reum oblatum cibum rejicere, licet morti sit damnatus.

etiam 39. de Off. Delegati, l. Cui Jurisdiccio 2. ff. de Jurisdiccione; Sic Doctores citati, & alii plures.

Reus, qui carcerem effregit, probabiliter non tenetur de damno, quamvis etiam per effractum parietem fugiant alii carcerati, quia ipse utitur Jure suo, & solum per accidens est causa talis damni. Sic citati Doctores, & Barnes, Valer. Reginald. & alii contra alios; Ipse enim non tenetur ex re accepta, neque ex injusta acceptione, cum licite id fecerit utendo jure suo.

Nec valet obijcere, quod l. De his 1. ff. de Effractoribus, & Expilatoribus expresse statuitur graviter puniendos esse illos, qui effractis carceribus aufugunt, ibi: De his, qui effracto carcere evaserunt, sumendum supplicium Divi Fratris Amelio Tironi rescripserunt. Saturninus etiam, probat, eos, qui de carcere eruperunt, sive effractis foribus, sive conspiratione cum ceteris, qui in eadem custodia erant, capite puniendos. Non valet, inquam, quia vel id sit, ex quo ibi Jurisconsultus secutus sit contrariam sententiam, quam defendunt etiam aliqui Theologi, vel ea præsumptione, quod Rei carcerati vim intulerint Custodibus; Vel ex quo propter bonum publicum ea pœna statuta sit. Filiucci loc. cit. Bulemb. & La Croix loc. cit. Tanner. d. 4. q. 4. dub. 5. ex aliis multis Merberus Summ. Cristian. tom. 2. qu. 763. concl. 6. Henno tom. 2. tract. 2. q. 5. Concl. 5. Cajetanus, Sotus, Bann. Salou. Azor. citati, & secuti a Silvio in 2. 2. q. 69. art. 5. q. 2. ubi sic habet: Quia reus carcerem effringens utitur jure, quod habet ad fugiendum, & nulli fecit injuriam, neque enim carceres, neque compedes sunt injuriæ capaces, ipsis autem injuriæ ministris nihil, ut supponitur, facit.

Qui non sunt ministri justitiæ possunt licite, non solum consilio, sed etiam instrumentis, v. g. funibus, lima, & hujusmodi, Reum juvare, ut fugiat (a) quia licet suadere alteri inem ipsi licitum, & ad eundem finem media applicare, arg. cit. Juris supra sub n. 13. Tanner. l. c. Henno l. c. Lessius l. c. n. 40. Turrian. Valquez, & alii cum Bulemb. & La Croix loc. cit. Non possunt tamen licite ipsum juvare ad effringendum carcerem, quia executio ipsa effractionis est licita solum Reo propter jus vitæ conservandæ. Sic Doctores citati, & alii passim. Dicitur autem l. 2. r. 1. d. 6. n. 88. & alii tenent, quod liceat etiam proximis consanguineis, ut Patri, Coniugi, Fratri Rei ipsum juvare ad effringendum carcerem, quia censetur una cum ipso persona. Et idem licere dicunt illi, qui certissime timer, ne a Reo prodatur, & similiter incarceretur; quia sic liberando Reum, censetur liberare seipsum.

Reus emittitur ad tempus e carcere, si juravit ad ipsum redire, tenetur stare juramento, si carcer sit justus: etiam si esset periculum mortis. Suarez, Valquez, Sanchez, Castropal Tambur. Gobat. alique passim cum La Croix l. 3. p. 2. n. 324. Si autem carcer sit injustus, Valquez, & alii multi apud Dianam p. 9. tract. 8. resol. 64. & alii apud Castropal d. 3. punct. 4. n. 24. & apud Sanch. in Decal. l. 3. c. 11. n. 26. negant teneri stare juramento: Immo alii dicunt, posse etiam fugere, licet juravit se non fugiturum, quia temerarium est se sine causa morti obijcere, eo vel maxime, quod status rerum mutatus sit, cum pro illo tempore quo juravit, non fuerit præsens, & commoda occasio sic mortem fugiendi, & evitandi, quæ postea talis est. Suar. vero, Layman, Lessius, Bonac. Gobat, & alii dicunt, teneri non fugere, & etiam redire, si sic juravit, quia juramentum est causa gravissima, ne dicatur temere vitam morti exponere. cum exponat in reverentiam juramenti facti. Placet tamen limitatio Sanch. l. c. n. 34. Castropal. l. c. n. 16. Tambur. l. 3. §. 5. num. 53. & plurimum aliorum, quod scilicet possit fugere, seu non tenetur redire, si quando juravit, non prævidit mortem, vel alia gravia pericula; quæ postea prævidet, quando est occasio fugiendi, aut non redeundi; Immo Covarruv. & alii absolute tenent peccare tunc Reum, si non fugiat, vel si redeat in talia pericula.

Reo non licet occidere Ministros justitiæ, nec illis vim inferre vulnerando, percutiendo, ut se ab illis liberet, quia Ferrar. Biblioth. Tom. VI.

Reus, qui carcerem effregit, probabiliter non tenetur de damno, quamvis etiam per effractum parietem fugiant alii carcerati, quia ipse utitur Jure suo, & solum per accidens est causa talis damni. Sic citati Doctores, & Barnes, Valer. Reginald. & alii contra alios; Ipse enim non tenetur ex re accepta, neque ex injusta acceptione, cum licite id fecerit utendo jure suo.

Nec valet obijcere, quod l. De his 1. ff. de Effractoribus, & Expilatoribus expresse statuitur graviter puniendos esse illos, qui effractis carceribus aufugunt, ibi: De his, qui effracto carcere evaserunt, sumendum supplicium Divi Fratris Amelio Tironi rescripserunt. Saturninus etiam, probat, eos, qui de carcere eruperunt, sive effractis foribus, sive conspiratione cum ceteris, qui in eadem custodia erant, capite puniendos. Non valet, inquam, quia vel id sit, ex quo ibi Jurisconsultus secutus sit contrariam sententiam, quam defendunt etiam aliqui Theologi, vel ea præsumptione, quod Rei carcerati vim intulerint Custodibus; Vel ex quo propter bonum publicum ea pœna statuta sit. Filiucci loc. cit. Bulemb. & La Croix loc. cit. Tanner. d. 4. q. 4. dub. 5. ex aliis multis Merberus Summ. Cristian. tom. 2. qu. 763. concl. 6. Henno tom. 2. tract. 2. q. 5. Concl. 5. Cajetanus, Sotus, Bann. Salou. Azor. citati, & secuti a Silvio in 2. 2. q. 69. art. 5. q. 2. ubi sic habet: Quia reus carcerem effringens utitur jure, quod habet ad fugiendum, & nulli fecit injuriam, neque enim carceres, neque compedes sunt injuriæ capaces, ipsis autem injuriæ ministris nihil, ut supponitur, facit.

Qui non sunt ministri justitiæ possunt licite, non solum consilio, sed etiam instrumentis, v. g. funibus, lima, & hujusmodi, Reum juvare, ut fugiat (a) quia licet suadere alteri inem ipsi licitum, & ad eundem finem media applicare, arg. cit. Juris supra sub n. 13. Tanner. l. c. Henno l. c. Lessius l. c. n. 40. Turrian. Valquez, & alii cum Bulemb. & La Croix loc. cit. Non possunt tamen licite ipsum juvare ad effringendum carcerem, quia executio ipsa effractionis est licita solum Reo propter jus vitæ conservandæ. Sic Doctores citati, & alii passim. Dicitur autem l. 2. r. 1. d. 6. n. 88. & alii tenent, quod liceat etiam proximis consanguineis, ut Patri, Coniugi, Fratri Rei ipsum juvare ad effringendum carcerem, quia censetur una cum ipso persona. Et idem licere dicunt illi, qui certissime timer, ne a Reo prodatur, & similiter incarceretur; quia sic liberando Reum, censetur liberare seipsum.

Reus emittitur ad tempus e carcere, si juravit ad ipsum redire, tenetur stare juramento, si carcer sit justus: etiam si esset periculum mortis. Suarez, Valquez, Sanchez, Castropal Tambur. Gobat. alique passim cum La Croix l. 3. p. 2. n. 324. Si autem carcer sit injustus, Valquez, & alii multi apud Dianam p. 9. tract. 8. resol. 64. & alii apud Castropal d. 3. punct. 4. n. 24. & apud Sanch. in Decal. l. 3. c. 11. n. 26. negant teneri stare juramento: Immo alii dicunt, posse etiam fugere, licet juravit se non fugiturum, quia temerarium est se sine causa morti obijcere, eo vel maxime, quod status rerum mutatus sit, cum pro illo tempore quo juravit, non fuerit præsens, & commoda occasio sic mortem fugiendi, & evitandi, quæ postea talis est. Suar. vero, Layman, Lessius, Bonac. Gobat, & alii dicunt, teneri non fugere, & etiam redire, si sic juravit, quia juramentum est causa gravissima, ne dicatur temere vitam morti exponere. cum exponat in reverentiam juramenti facti. Placet tamen limitatio Sanch. l. c. n. 34. Castropal. l. c. n. 16. Tambur. l. 3. §. 5. num. 53. & plurimum aliorum, quod scilicet possit fugere, seu non tenetur redire, si quando juravit, non prævidit mortem, vel alia gravia pericula; quæ postea prævidet, quando est occasio fugiendi, aut non redeundi; Immo Covarruv. & alii absolute tenent peccare tunc Reum, si non fugiat, vel si redeat in talia pericula.

Reo non licet occidere Ministros justitiæ, nec illis vim inferre vulnerando, percutiendo, ut se ab illis liberet, quia Ferrar. Biblioth. Tom. VI.

Reus, qui carcerem effregit, probabiliter non tenetur de damno, quamvis etiam per effractum parietem fugiant alii carcerati, quia ipse utitur Jure suo, & solum per accidens est causa talis damni. Sic citati Doctores, & Barnes, Valer. Reginald. & alii contra alios; Ipse enim non tenetur ex re accepta, neque ex injusta acceptione, cum licite id fecerit utendo jure suo.

Nec valet obijcere, quod l. De his 1. ff. de Effractoribus, & Expilatoribus expresse statuitur graviter puniendos esse illos, qui effractis carceribus aufugunt, ibi: De his, qui effracto carcere evaserunt, sumendum supplicium Divi Fratris Amelio Tironi rescripserunt. Saturninus etiam, probat, eos, qui de carcere eruperunt, sive effractis foribus, sive conspiratione cum ceteris, qui in eadem custodia erant, capite puniendos. Non valet, inquam, quia vel id sit, ex quo ibi Jurisconsultus secutus sit contrariam sententiam, quam defendunt etiam aliqui Theologi, vel ea præsumptione, quod Rei carcerati vim intulerint Custodibus; Vel ex quo propter bonum publicum ea pœna statuta sit. Filiucci loc. cit. Bulemb. & La Croix loc. cit. Tanner. d. 4. q. 4. dub. 5. ex aliis multis Merberus Summ. Cristian. tom. 2. qu. 763. concl. 6. Henno tom. 2. tract. 2. q. 5. Concl. 5. Cajetanus, Sotus, Bann. Salou. Azor. citati, & secuti a Silvio in 2. 2. q. 69. art. 5. q. 2. ubi sic habet: Quia reus carcerem effringens utitur jure, quod habet ad fugiendum, & nulli fecit injuriam, neque enim carceres, neque compedes sunt injuriæ capaces, ipsis autem injuriæ ministris nihil, ut supponitur, facit.

Qui non sunt ministri justitiæ possunt licite, non solum consilio, sed etiam instrumentis, v. g. funibus, lima, & hujusmodi, Reum juvare, ut fugiat (a) quia licet suadere alteri inem ipsi licitum, & ad eundem finem media applicare, arg. cit. Juris supra sub n. 13. Tanner. l. c. Henno l. c. Lessius l. c. n. 40. Turrian. Valquez, & alii cum Bulemb. & La Croix loc. cit. Non possunt tamen licite ipsum juvare ad effringendum carcerem, quia executio ipsa effractionis est licita solum Reo propter jus vitæ conservandæ. Sic Doctores citati, & alii passim. Dicitur autem l. 2. r. 1. d. 6. n. 88. & alii tenent, quod liceat etiam proximis consanguineis, ut Patri, Coniugi, Fratri Rei ipsum juvare ad effringendum carcerem, quia censetur una cum ipso persona. Et idem licere dicunt illi, qui certissime timer, ne a Reo prodatur, & similiter incarceretur; quia sic liberando Reum, censetur liberare seipsum.

Reus emittitur ad tempus e carcere, si juravit ad ipsum redire, tenetur stare juramento, si carcer sit justus: etiam si esset periculum mortis. Suarez, Valquez, Sanchez, Castropal Tambur. Gobat. alique passim cum La Croix l. 3. p. 2. n. 324. Si autem carcer sit injustus, Valquez, & alii multi apud Dianam p. 9. tract. 8. resol. 64. & alii apud Castropal d. 3. punct. 4. n. 24. & apud Sanch. in Decal. l. 3. c. 11. n. 26. negant teneri stare juramento: Immo alii dicunt, posse etiam fugere, licet juravit se non fugiturum, quia temerarium est se sine causa morti obijcere, eo vel maxime, quod status rerum mutatus sit, cum pro illo tempore quo juravit, non fuerit præsens, & commoda occasio sic mortem fugiendi, & evitandi, quæ postea talis est. Suar. vero, Layman, Lessius, Bonac. Gobat, & alii dicunt, teneri non fugere, & etiam redire, si sic juravit, quia juramentum est causa gravissima, ne dicatur temere vitam morti exponere. cum exponat in reverentiam juramenti facti. Placet tamen limitatio Sanch. l. c. n. 34. Castropal. l. c. n. 16. Tambur. l. 3. §. 5. num. 53. & plurimum aliorum, quod scilicet possit fugere, seu non tenetur redire, si quando juravit, non prævidit mortem, vel alia gravia pericula; quæ postea prævidet, quando est occasio fugiendi, aut non redeundi; Immo Covarruv. & alii absolute tenent peccare tunc Reum, si non fugiat, vel si redeat in talia pericula.

Reo non licet occidere Ministros justitiæ, nec illis vim inferre vulnerando, percutiendo, ut se ab illis liberet, quia Ferrar. Biblioth. Tom. VI.

(a) Nota. Nullo modo est licitum; et, si quis id faceret, iusta pœna multaretur.

(b) Vide etiam ibi notas appostas, ac textus emendationem.

non sunt iniqui aggressores. Layman l. 3. tract. 3. p. 3. c. 2. & Communis aliorum.

Reus non tenetur veritatem fateri Judici, etiam si interrogetur sub juramento, quando non servato juris ordine interrogat. Vide verb. Accusatus n. 10. (b)

Affignatur conveniens modus ad evitandum perjurium in occultanda veritate Judici non legitimo, seu non servanti juris ordinem, Vide ibid. n. 11.

Reus tenetur fateri crimen Judici legitimo, & servato juris ordine interroganti, & præcipienti sub juramento de dicenda veritate, maxime loquendo de confessione delictorum non inferentium pœnam capitalem, & alias similes gravissimas pœnas, alias non excusabitur a peccato mortali, & perjurio. Vide ibid. n. 12. 13. & 14.

Loquendo vero de confessione, & manifestatione delictorum inferentium pœnam capitalem, vel alias gravissimas pœnas, sunt duæ extremæ sententiæ. Prima sententia absolute sustinet, teneri semper sub mortali Reum legitime interrogatum fateri veritatem, etiam si propter talem Confessionem esset morte plectendus, & sine tali confessione haberet fundamentum spem mortem evadendi. Vide ibid. n. 15. & 16.

Secunda sententia sustinet, non teneri fateri suum delictum, si propter illud plectendus sit pœna capitali, vel trirremium, aut alia simili, si nullum grave damnum Reipublicæ timeatur, & dicit excusari a perjurio celando veritatem per restrictionem, aut æquivocationem externam. Vide ibid. n. 17. ad 23. (c)

Advertendum tamen est, quod tunc Judex non potest a Reo criminaliter inquisitis exigere juramentum, dum judicialiter uti principales examinantur, alias examen, & acta omnia nulla sunt eo ipso, & irrita, omnique carent contra Reos effectu. Sic novissime statuit Benedictus XIII. in Concilio Romano tit. 23. de Jurjurando cap. 2. præcisus his verbis: Reprehensibile iudicari non debet, si secundum temporum varietates, ubi id necessitas vel utilitas exposcat, consuetudines, & leges quandoque variantur humane; Ipse enim Deus, et Dominus, æternus Legislator noster, ex iis, quæ veteri in Testamento statuerat, multa postmodum mutavit in novo. Stylum itaque in quibusdam Curvis secularibus, et Ecclesiasticis, nullo unquam jure præceptum, inolevisse perpendimus, ut Judices, sive eorum Notarii, aut Scribae, Reos criminaliter facinore accusatos examinaturi, juramentum ab his præstari jubeant de veritate dicenda. Quia tamen ex hoc, quotidiana sicuti est experientia compertum, nec in Fisci favorem, nec contra Reos ipsos, qui ut plurimum patrata a se negat delicta, militaris aliquid elici non ignoratur: adeo ut peculiari in hac facti contingentia, nedum talia deinceps juramenta exigendi necessitas non adesse probetur, immo potius, ne illa penitus exigantur, sacri ipsi juramenti ratio postulet, ac suadeat: hinc est, quod Nos, rati omnibus utriusque perperis, et quamplurimum inhaerentes insignium Tribunalium praxi, juramentum ipsum, per Reos sic Criminaliter inquisitos, præstandum, consulto, dum in Principales tammodo constituantur, tollendum, et submovendum ducimus: prout Sacro etiam approbante Concilio, præsentis hac Constitutione omnino tollimus, ac submovemus: nec juramentum hujusmodi ullatenus a Reo eisdem, nisi tamen ut testes quo ad alios examinentur, in futurum per quoscumque Judices, et Ministros, sub quovis pretextu, causa, et quavis colore volumus, exigatur; alias ex men, sive constitutum, et Acta omnia nulla sunt eo ipso, et irrita, omnique carent contra Reos effectu.

Reus, qui crimen semel negavit injuste, & cum juramento, non tenetur illud confiteri post latam sententiam. Vide verb. Accusatus n. 4.

Immo probabile est, nec ante sententiam ad id teneri, donec iterum interrogetur, nisi imminet damnum tertio. Vide ibidem n. 25.

Quinimo probabilius est, nec teneri ad se publice retractandum, nec posse ad id obligari a Confessario in articulo mortis, quando, non obstante delicti negatione, Reus convictus est, & damnatus ducitur ad patibulum, vel jam in ipso patibulo moriturus exiit. Vide ibid. n. 26. ad 28. (d)

Reus, qui crimen semel negavit injuste, & cum juramento, non tenetur illud confiteri post latam sententiam. Vide verb. Accusatus n. 4.

Immo probabile est, nec ante sententiam ad id teneri, donec iterum interrogetur, nisi imminet damnum tertio. Vide ibidem n. 25.

Quinimo probabilius est, nec teneri ad se publice retractandum, nec posse ad id obligari a Confessario in articulo mortis, quando, non obstante delicti negatione, Reus convictus est, & damnatus ducitur ad patibulum, vel jam in ipso patibulo moriturus exiit. Vide ibid. n. 26. ad 28. (d)

Reus, qui crimen semel negavit injuste, & cum juramento, non tenetur illud confiteri post latam sententiam. Vide verb. Accusatus n. 4.

Immo probabile est, nec ante sententiam ad id teneri, donec iterum interrogetur, nisi imminet damnum tertio. Vide ibidem n. 25.

Quinimo probabilius est, nec teneri ad se publice retractandum, nec posse ad id obligari a Confessario in articulo mortis, quando, non obstante delicti negatione, Reus convictus est, & damnatus ducitur ad patibulum, vel jam in ipso patibulo moriturus exiit. Vide ibid. n. 26. ad 28. (d)

(c) Teneri sese retractare in notis, ibi, ostensus est.

(d) Nota. Si interrogetur juris ordine haud servato, non tenetur verum fateri, haud quaquam dicere falsum.

- 31 Reus, qui metu, vel vi tormentorum mentitus sibi falsum crimen imposuit, ob quod sit morte plectendus, tenetur se retractare, si tali retractatione impediri possit mors ipsius, vel infamia, aut quodlibet aliorum damnorum, ob quod negare tenebatur; Secus vero si ad hæc nihil profecisset sua retractatio. Vide *ib. n. 29.*
- 32 In tali casu quid esset Reo consulendum. Vide *ibidem num. 30.*
- 33 Præsumptus Reus ex præsumptione falsa a iudice interrogatus non tenetur confiteri propositionem veram, ubi ista confessio, condemnandus esset in foro externo de crimine, aut debito, ad quod veram in foro conscientie non tenetur. Vide *ib. n. 31. ad 42.* ubi adducuntur rationes, & exempla, & solvuntur instantiæ.
- 34 Reus interrogatus a iudice, ut sub juramento dicat quantum mercis v. g. apud se retineat, excusatur a perjurio, etiam si cum juramento neget partem mercis, ne solvat Gabelam evidenter in iuramentum, supposito quod in iis circumstantiis non interrogaret legitime. Vid. *ib. n. 43.*
- 35 Non potest Reus falsum crimen testi imponere, ut ejus testimonium eludat, quia ultra mendacium injuste famam alterius destruit. Unde Innocentius XI. die 2. Martii 1679. merito damnavit sequentem propositionem 44. in ordine: *Probabile est non peccare qui imponit falsum crimen alicui, ut suam justitiam, et honorem defendat. Et si hoc non sit probabile, vix ulla erit opinio probabilis in Theologia.*
- 36 Reus ultimo supplicio afficiendus tenetur sumere Viaticum. Unde dari ei debet tempus, & commoditas sumendi Communionem pro Viatico. *Communis*, per text. in *cap. quæstionum 30. et c. Fures 31. caus. 12. q. 2.* Hinc ab Episcopis per excommunicationem cogendi sunt iudices, ut permittant communicari ultimo supplicio afficiendos. Sic statuisse S. Pium V. testatur la Croix *lib. 6. p. 1. n. 607.* Et tali Reo debet dari Viaticum, non solum si una hora post sit occidendus, sed etiam licet statim post sit occidendus. Sic La Croix *l. c.* cum Diana, Pace Jordan. Gobat, Lonher, *ibi citat.* per text. in *cap. Is qui 8. caus. 26. q. 6.* *ibi: Et si continuo creditur mortuus, reconcilietur per manus impositionem, et infundatur*
- 39 *ori ejus Eucharistia.* Potestque illi dari Viaticum, quamvis non sit jejunius, nec iudex tenetur differre executionem, ut Reus jejunius communicet. La Croix *l. c. n. 607.* & alii communiter. Reus associans Sanctissimum Eucharistie Sacramentum, seu ad illud confugiens gaudet Immunitate Ecclesiæ. *S. C. Immun. in Beneventana 30. Sept. 1638. lib. 3. Decr. Pauluc. fol. 14.*
- 41 Reo ultimo supplicio afficiendo non est administanda Unctio, quia non est infirmus, ut vult textus *Epistole Canonice Divi Jacobi c. 5. n. 14.* *ibi: Infirmatur quis in vobis &c.* Sic *Communis Doctores.*
- 42 Reus an, & quando teneatur, ac possit fateri, seu revelare complicem? Vide verb. *Complex peccati a num. 10. ad 12.*
- 43 Reus capi dicitur in fragranti crimine, quando in ipso actu delinquendi apprehenditur. *Urtaya Instit. crimin. l. 1. tit. 4. n. 35.*
* Reus juridice interrogatus in iudicio criminali tenetur veritatem manifestare, ut innuit Benedictus XIV. tom. 3. *Constit. 34. Constit. 34. incip. Paterna Caritas.*

Novæ Additiones ex aliena manu.

1 **D**E favore Rei in jure, vide *Jacobum Gothefr. in comment. ad L. 125. ff. de Regul. Jur.*

R I T U S .

Additio ex Auctore.

- 1 **S**uper Ritibus Ecclesiæ eorumque observantia, nemini licet dispensationem concedere, inconsulta S. Sede. Benedict. XIV. tom. 1. *Constit. 107. incip. Omnium sollicitudinum;*
- 2 §. 14. Ritus paganorum permittere, seu convertere in ritus, & consuetudines Christianæ Religionis, inconsulta S. Sede nemini licet. *Idem ibid.*
- 3 Conjuges Catholici diversi ritus, unusquisque proprium sequi possunt; idem *Constit. 57. incip. Etsi Pastoralis §. 8.*
- 4 Conjuges Latini ritum Conjugis Græci sequi non possunt. At

e contra Conjuges Græci sequi potest ritum conjugis Latini. Idem *ibid.* Matrimonia inter conjuges diversi ritus, quomodo, & coram quibus contrahi debeant? Vide in *supplem. ad verb. Matrimonium.*

Ritus Latinus semel a quocumque susceptus deseri amplius non potest; idem *ibid. §. 7. & 8.* Dispensatur cum Græcis de præterito Ordinis ab Episcopis Latini animo retinendi Græcum ritum, ut in hoc permanere valeant. Et, ut id fiat, requiritur dispensatio Apostolica. Idem *ibid. §. 7.*

Ritus Latinus suscipi non intelligitur per Baptismum susceptum a Latinis in casu necessitatis. Idem *Constit. 88. incip. Demandatum §. 18.* Græco-Melchitis Latino ritu baptizatis de præterito permittitur electio ritus. Idem *ibid. §. 16.* Ritus Ecclesiæ Orientalis, qui Fidei, & bonis moribus non adversantur, conservandi sunt, & ab omnibus tolerandi. Idem *cit. Constit. Etsi Pastoralis §. 9.* Ritus Ecclesiæ Orientalis observari debent a Monachis Ruthenis Ordinis S. Basilii. Idem *Constit. 89. incip. Inter plures §. 24.* Sublata cuilibet dispensandi facultate. Idem *ibid.*

Ritus Græcum sequi tenentur ii ex Græcis, qui in casu necessitatis Latino ritu baptizati fuerint. Idem *cit. Constitutione Demandata §. 18.* Ritus Græcus in Missis, & Divinis Officiis observari debet a Græcis Italiae, & Insularum adjacentium. Idem *cit. Constit. Etsi Pastoralis §. 9.* Functiones solemnes Latino ritu in Ecclesiis Græcorum fieri prohibentur absque licentia Ordinarii, & viceversa. Idem *ibid. §. 9.*

Ritus Græco-Latinus in Ecclesia Sanctæ Mariæ del Grafeo vigens perpetuo servari jubetur. Idem *Constitut. 81. incip. Romana Ecclesia §. 1. & 2.* Ritus Græcorum Melchitarum conservari jubentur, & invocationes in illis inductæ reprobantur & annullantur. Idem *cit. Constit. Demandat. m §. 3.* A ritu Græcorum Melchitarum transitus non permittitur ad ritum latinum inconsulta Sede Apostolica. Idem *ibid. §. 15.* Item nec ad ritum Maroniticum. Idem *ibid. §. 12.*

Ritus Malabarici in nuptiis, & Matrimoniis, in gestatione Taly, & funicularum ex certo florum numero, croco delibutorum, in fractione fructus cocco, in separatione mulierum menstruarum, & plebejorum, vulgo *Parreas*, in celebratione primæ puellarum purgationis, in lavacris, & ablu-tionibus, in usu cinerum præter modum & tempus ab Ecclesia receptum, & omnia signa supersticiosa damnantur, & prohibentur. Idem *cit. Constit. Omnium sollicitudinum, §. 13. et 14.*

Ritus Sineses sæpe ad examen fuerunt vocati, & præsertim a Sacra Congregatione de Propaganda Fide. An. 1645. sub Innocentio X. a Congregatione S. Inquisitionis 1656. sub Alexandro VII. 1669. sub Clemente IX. ac sub Innocentio XII. quo interim mortuo, Clemens XI. ejus successor reasumpto examini omnium dubiorum coram se anno 1704. confirmavit, & Apostolica auctoritate comprobavit Congregationis responsiones ad omnia, & singula quaesita proposita, quibus ritus Sineses, utpote superstitione imbuti, prohibeantur, mandavique, prædictas Responsiones ad Carolum Thomam de Tournon Antiochiæ Patriarcham Commissarium, & in Sinarum Regno visitatorem Apostolicum transmitti, ut nimirum exactam earundem observantiam omnibus, & singulis Missionariis, & penis quoque Canonicis in refractariis indictis, præciperet.

Clemens XI. anno 1714. iterum omnia confirmat, & mandat servari Decretum editum a Cardinali de Tournon; Rejicit appellationes ad S. Sedem interpositas. Declarat eo Decreto nihil additum vel detractum Responsionibus datis anno 1704. Vetat publicari scripta super Ritibus Sinesibus absque licentia S. Sedis. Publicata vero prohibet sub penis, & Censuris in Regulis Indicis librorum prohibitorum contentis. Idem Clemens XI. præfatas responsiones edita Constitutione incip. *Ex illa die*, confirmat, & præcepto arctissimo sub centuris, & poenis mandat ejusdem Decreti executionem, de qua Missionarii juramentum præstare jubentur, & donec illud præstiterint, eisdem suspenduntur facultates, & juramenti præstiti exempla authentica ad S. Sedem statuunt transmitti, & demandata Superioribus Regularibus, cujusvis Ordinis, & Instituti, eorum omnium plenissima executione.

Carolus Ambrosius Mediolanensis Patriarcha Alexandrinus, & in Indiis Orientalibus, ac Sinarum Imperio, finitimisque Regnis, & Insulis Commissarius, & Visitator Generalis Apostolicus cum facultate legati de latere, vix Sinarum Regnum ingressus, in iis augustis se postum intellexit,

ut coactus fuerit in publicum emittere permissiones octo circa Ritus Sineses, prohibita tamen eorum promulgatione, & versione in linguam Tartarum, aut Sinarum sub pena excommunicationis latae sententiæ, quibus permissionibus nihilominus contra expressam adeo Patriarchæ ipsius voluntatem, evulgatis per binas suas Pastorales ab Episcopo Pekinensi mandante universis Dioecesis suæ Missionariis, ut observarent, & observari præciperent Constitutionem Clementis XI. incip. *Ex illa die* juxta dictas Permissiones, quas ipse contendeat, ad ea potissimum referri, quæ in præcitata Constitutione fuerant solemniter interdicta, hinc Clemens XII. anno 1735. binas illas Epistolas Apostolicas promulgat Brevi damnavit, ac reprobavit, commissio interim examine distam Permissionum Congregationi S. Inquisitionis, auditis Missionariis, aliisque.

Deinde Benedictus XIV. die 11. Julii 1741. auditis Cardinalibus, & Sacrae Inquisitionis Consultoribus examen hujusmodi coram se, & respective per se ipsam absolvit, & declarat Permissiones illas nunquam a Sancta Sede approbatas fuisse, immo ejus decisionibus adversari, ac eadem Permissiones reprobat, & annullat, earumque praxim damnat. Quæcumque a Clemente XI. aliter explicari verar, Præsentium, observantiam, & executionem omnibus, & singulis injungit, atque demandat sub gravissimis penis, Missionarios inobedientes in Europam revocari jubet, comminatis in Superiore Ordinum penis, si huic præcepto minus obtemperaverint, aut in eo desides fuerint. Præscribit novam iuramenti formulam ab omnibus Missionariis omnino observandam, ipsamque tradit in tom. 1. *Constitut. 19. incip. Ex quo*, in qua plurima ad rem merito observanda.

De ritibus Sinesibus Constitutio, non obstantibus quibuslibet rationibus, aut subterfugiis observari debet, ut expresse mandat, ac præcipit idem Benedictus *Constit. 114. incip. Reddita Nobis.*

Sacrorum Rituum congregatio distinguitur in Generalem, & Ordinariam. Generali intervenit Summus Pontifex una cum Cardinalibus quotquot eidem Congregationi adscripti sunt, omnibusque ipsius Congregationis Consultoribus, atque in ea agitur de servorum Dei virtutibus, Martyrio, aut Miraculis recognoscendis, & approbandis. Ordinariam vero constituunt soli Cardinales cum ipsius Congregationis Secretario, cum Protonotario Apostolico, & Promotore Fidei, atque in hac, præter cætera, agitur etiam de revisione Operum scriptorum a Servis Dei, quorum devotio promotetur. Benedict. XIV. tom. 2. *Constitut. 46. incip. Posulatur m.*

In Congregatione Sacrorum Rituum unus Consultoris locus perpetuo tribuitur Presbyteris Societatis Jesu. Idem tom. 2. *Constit. 29. incip. Constantem.*

Item in eadem Congregatione unus Consultoris locus perpetuo tribuitur Ordini Clericorum Regularium Theatinorum. Idem tom. 1. *Constit. 125. incip. Insignem.*

Consultores Congregationis Sacrorum Rituum eliguntur a Summo Pontifice ex catu Prælatorum Romanæ Curie, & ex Clero Sæculari, & Regulari; Benedict. XIV. de *Servorum Dei Beati. & Beator. Canonization. lib. 1. cap. 16. numer. 13.* Consultores Congregat. Sacr. Rituum aliqui dicuntur nati, quia statim ac quoddam determinatum Officium assumentur, intelliguntur etiam facti Consultores dictæ Congregationis; Et isti sunt Episcopus Apostolici Sacrarum, vulgo Sacrista, Protonotarius Congregationis Sacrorum Rituum, Tres antiquiores Rotæ Auditores, Auditor Summi Pontificis, Assessor Sanctissimæ Inquisitionis, Magister Sacri Palatii, Secretarius Congregationis, & Fidei Promotor. Idem *ibid.*

Item licet electio Consultorum Regularium ex una potius, quam ex alia Familia assumendorum a Summi Pontificis arbitrio dependeat, ex quo tamen electio prædicta fieri consuevit, semper aliquis assumptus est ex Familia Patrum Dominicanorum, ex Familia Minorum Observantium, & ex Familia Patrum Societatis Jesu; Præter quos Summus Pontifex Benedictus XIII. per suas *Litteras Apostolicas in forma Brevis expeditas die 7. Augusti, & die 1. Octobris 1725. & die 8. Augusti 1726.* statuit perpetuis futuris temporibus unum Consultorem Congregationis Sacrorum Rituum esse assumendum ex Familia Minorum Sancti Francisci Conventualium, alterum ex Congregatione Clericorum Regularium Barnabitarum, & alium ex Ordine Servorum B. M. V. Idem *ibidem num. 14.*

Consultores Regulares ex Decreto Clementis XII. edito

11. *Maii 1733.* exceptis Personis in Dignitate Episcopali constitutis, & Magistro Sacri Palatii, non possunt interesse Congregationibus, quando agitur de Causis Servorum Dei ejusdem Instituti Regularis. Idem *ibid. n. 14.*

Consultores Congregationis Sacrorum Rituum non possunt esse Possultores in quibuscumque causis Beatificationis, & Canonizationis ex citato Decreto Clementis XII. 11. *Maii 1733.* Idem *ibid. n. 24.*

Officium Consultorum est. Primo diligenter legere Informationes omnes, Summaria, Scripturas tum facti, tum juris, Animadversiones Fidei Promotoris, Responsiones, & Replikationes, quæ in causis exhibentur. Secundo, tenentur verbales audire informationes Procuratorum, Advocatorum, & Possultorum. Tertio, tenentur accedere statutis diebus ad Congregationes quando coguntur, & in illis sepe suffragium. Quarto, tenentur inviolabile servare secretum sub pena excommunicationis latae sententiæ, a qua absolvi nequeunt nisi a Summo Pontifice, excluso quoque Majori Penitentiario, præterquam in mortis articulo. Quinto, debent manifestare, an oretenus, vel in scriptis sibi fuerint causa Beatificationum, & Canonizationum commendatæ. Sic expresse idem *cit. cap. 16. num. 15.* ubi *num. 16.* tradit formulam iuramenti ad id ab ipsis præstandi.

Dicti Consultores uti non possunt adjutorio alicujus Familiaris pro studio causarum, nisi id eis a Summo Pontifice conceatur ex gratia, quæ sæpe sæpius ratione veræ Indulgentiæ concessa est, ita tamen, ut nec iis, nec quotquot aliis, qui uti possunt consimili adjutoria, licitum sit adhibere operam alicujus, qui sit Advocatus, Procurator, aut Possultor Causarum Beatificationis, & Canonizationis, ex citato Decreto Clementis XII. die 11. *Maii 1733.* edito. Idem *ibid. num. 18.*

Consultores possunt Procuratoribus, & Advocatis in verbali informatione proponere difficultates absque timore violandi Secretum. Idem *ibid. num. 19.* Debent si aliant a Congregatione, suum suffragium in scriptis transmittere in eadem Sacra Congregatione legendum. Idem *ibidem num. 21.* & *rursus in lib. 4. additio. ad caput 16. Libri primi ex Decreto Clementis XII. edito 7. Septembr. 1735.*

Consultores sedent cum suffragium præstant in Congregationibus Antepæparatoria, & Præparatoria; stant autem cum suffragium ferunt in Congregatione Generali coram Summo Pontifice, & postquam omnes suffragati sunt, exeunt ex aula Congregationis, remanentibus in ea Summo Pontifice, Cardinalibus Sacrae Congregationis, Secretario ejusdem, Fidei Promotore & Magistro Ceremoniarum. Idem *ibid. n. 22.*

Rituale Romanum illud tantum habendum, quod jussu Pauli V. editum, & ad Patriarchas, Archiepiscopos, & Episcopos directum est. Benedict. XIV. *Constitut. incip. Cum ut resit §. 24.*

Ritus Orientales non modo convellere nunquam studuerunt Romani Pontifices, sed tueri, ac servare pro viribus adlaborarunt. Benedict. XIV. *Constitut. incip. Allata sunt §. 6.* Sed Missionarii relaxare non possunt præscripta ritu Orientalium. Idem *ibid. §. 3.* Ritus enim tam in Latina, quam in Orientali Ecclesia corrigere, permittere, vel interdiciere Apostolica Sede est; Et proinde Ritus in Ecclesia recepti, ab inferioribus, inconsulta Apostolica Sede, non modo tolli penitus, sed nec ex parte quidem immutari possunt. Idem *ibid. §. 27.*

Ritus confusio non inducitur, ex quo Græcus in Latina, vel Latina in Græca Ecclesia, retento proprio ritu, Sacra peragat. Idem *ibid. §. 33. & 35.* Id vero contingeret, si Græcus modo Græco ritu, modo Latino, vel Latinus nunc Latino, nunc Græco ritu, Sacra perageret. Idem *ibidem §. 34.*

Purificationis præceptum *Levitici cap. 12.* propositum, brevius, longiusque tempus præstinavit, prout mulier masculum, vel feminam enixa esset; Benedict. XIV. *Constitut. incip. Ex quo primum §. 69.* Similis lex viguit quoque primis laculis in Ecclesia, licet jamdiu in latina abrogata fuerit. Idem *ibid. §. 70.* Voluntarius ideo plane est ritus, hætenus a pauperibus in latina Ecclesia servari solitus, & in Rituali Romano descriptus; Hæc enim benedictio mulieris post partum in Ecclesia latina nullo jure præcipitur, eamque prætermittens minime peccat, nisi forte id ageret per spem, atque contemptum. Idem *ibid. §. 70.* Ista tamen lex de puerperio vim coactivi præcepti adhuc obtinet apud Græcos.

& exacte custoditur. Idem *ibid.* §. 71. & 72. qui subinde §. 73. licitam ipsi ejusmodi observationem demonstrat.

Rixa. Vide verb. *Bellum num.* 2. & verb. *Virtus n.* 86.

ROGATIONES.

Rogationes, ut vult Sidonius Apollinaris *lib. 5. Epist. 14.* relata in *Theatro vite humane tom. 6. verb. Rogation. litt. B.* fuerunt primo inventæ, & institutæ a Sancto Mamerto, seu Mamerto Episcopo Viennensi in Delphinatu, qui eandem eo sine induxit, ut quæ dictæ Civitati videbantur portendi ex horribili, ac supius iterato terræ motu, ex ululacibus, atque nimium horribilis vociferationibus, & ex spectris, quæ omnibus ac singulis Oppidanis terrorem incutebant, ac trepidationem, precibus iracunda Divina fleteretur.

Alii autem, quos tacito nomine refert Pontas *tom. 3. verb. Rogationes*, volunt S. Leonem dictum consilio dicti Sancti Mamerti jussisse anno 442. ut pius ille usus servaretur, qui jam invaluerat in quibusdam Ecclesiis Gallicanis eadem ratione, qua Romæ servabatur, atque eidem annexeretur parvarum Litaniarum cantus, atque tandem voluisse Sanctum Gregorium Magnum, ut in istis supplicationibus magnæ Litanie cantarentur, atque Sacra Effigies Sancti Lucæ in iisdem deferretur propter gravem pestilentiam, qua tunc temporis Urbs Roma opprimebatur. Et revera Sanctus Alcimius Avitus Viennensis Episcopus in Delphinatu *homilia de Rogationibus*, quæ extat in tom. 3. Bibliothec. SS. Patrum, ut refertur in *Theatro vite humane loco citat. sub litt. E. S.* Cæcilius Arelatenensis *serm. 37.* & Sanctus Gregorius Turonensis *lib. 2. histor. cap. 34.* testantur, jam habente quinto sæculo in omnibus fere Ecclesiis obtinuisse usum prædictarum supplicationum, atque solemnium obsecrationum.

Quamvis autem Sanctus Mamertus dicatur Rogationum Adactor, verisimile tamen est, non tam fuisse Actorem quam Implauratorem, & reparatorem; hoc enim manifeste patet ex his citati Sidonii Apollinaris verbis: *Erant quidem prius (quod salva fidei pace dictum sit) vagæ, repentes, frequenterque, utque sic dixerim oscitantes supplicationes &c. In his, quas supradictus Summus Sacerdos nobis, & protulit, & contulit, jejunatur, oratur, psallitur, fletur.* Ex his Sidonii verbis apparet, inquit Cardinalis Baronius in notis Martyrologii ad 25. Aprilis Sanctum Mamertum Episcopum non tam instituisse, quam restituisse, & in meliorem formam reduxit Sacras Rogationes. Sane quidem Sanctus Augustinus, qui tempore præcessit Sanctum Mamertum, de iisdem Rogationibus, quæ præcedunt celebritatem Ascensionis Dominicæ, non obscure meminit *serm. 174. de Temp. in Vigilia Ascens. tom. 10. pag. 338. editio. Lovan.* (a) Est ejus exordium hujusmodi: *Scire debemus & intelligere fratres charissimi, quia dies compunctionis, & penitentiae celebramus &c.* Circa finem autem sic: *Nullus sibi de industria aliquas occupationes inquirat, per quas se de Ecclesiæ conventu subducatur, sine dubio peccatorum suorum vulnera diligit, qui in istis tribus diebus jejunando, orando, & psallendo medicamenta sibi spiritualia non inquirat &c.* Quibus quidem eundem de Sacris Rogationibus verba facere nullum est dubium. Hæc Baronius loco citat. & *Theatrum vite humane loco cit. sub litt. G.*

Rogationes per triduum ante Ascensionem cum jejuniis celebrandas esse olim statuit Concilium Aurelianense 1. trigintatium Episcoporum anno Christi 511. sub Symmacho Papa tempore Clodovei 1. Francorum Regis Christiani *cap. 29. præcis* his verbis, quæ referuntur etiam in *cap. Rogationes 2. dist. 3. de consecratione*, ibi: *Rogationes, idest Litanias ante Ascensionem Domini placuit celebrari, ita ut præmissum triduanum jejunium in Dominica Ascensionis solemnitate solvatur, per quod triduum servi, & ancillæ ab opere relaxentur, quo magis plebs universa conveniat. Quo triduo omnes abstineant, & quadragesimalibus cibis utantur.*

(a) Non esse Sancti Augustini, sed Sancti Cæsarii Arelatenensis, animadvertunt Editores Maurini, eum in Appendicem rescientes sub num. 174. cum in edit. Lovaniensi numer. 173. occuparet.
(b) Nota. Decretum hoc revocatum fuit ab eadem Sacra

Nunc vero in tribus diebus Rogationum jejunandum non est, nisi Mediolani, quia Mediolanenses Quadragesimum incipiunt triduo postquam alii, & alii fideles in illo triduo jejunant pro Rogationibus, quia tempore Paschali non jejunatur; Concil. Mediolanens. 1. p. 2. *tit. de jejunio.*

In triduo Rogationum post Laudes recitandæ sunt de præcepto etiam extra Chorum Litanie Sanctorum, quæ non duplicantur, cum suis precibus; *Communis.* Sunt enim pars 7 Officii. Vide verb. *Litanie num.* 16. Et quidem recitandæ sunt proprio respectu mane, nec possunt recitari Vesperis prædite statim post Matutinum, & Laudes Officii diei etiam prædite recitatas, ut colligitur a simili de Officio Defunctorum die Commemoracionis omnium Fidelium Defunctorum, quod recitandum est de præcepto etiam extra Chorum mane illius secundæ diei Novembris, nec potest anticipari in Vesperis ex Decreto *Sacrae Congregationis Rituum 1. Septembris 1607.* (b); Et sic docent Tamburini in *Decalog. lib. 2. cap. 5. §. 5. num. 7. Stoz lib. 1. part. 3. num. 417. Merati tom. 2. lect. 6. cap. 16. num. 5.* cum pluribus ibi adductis, & aliis. Unde caute legendi sunt Doctores contrarium sentientes ignorantes fortasse prædictum Decretum Sacrae Congregationis; Tum, quia ipsæ Litanie sunt loco assistentiæ ad Processionem quæ assistentia non potest anticipari, sed ipso proprio respectu die Rogationum observari debet.

Triduanæ Rogationes ab universali Ecclesia quotannis celebrari præcipiuntur, ut propitius Deus peccatis nostris, & a nobis flagella iræ suæ dignetur avertere, pacem, & aeris salubritatem concedat, ut fructus terræ dare, & conservare dignetur, & omnibus nostris necessitatibus benigne prospiciat, ut constat ex Ordine Romano *titul. de Rogationibus*, & confirmant Amalarius *lib. 1. cap. 37. Gemina lib. 3. cap. 139. Cæsarius Arelatenensis homil. 37.* & alii passim.

Quid circa commemoraciones Rogationum, si in diebus hujusmodi Officium occurrat primæ classis, puta Titularis, Patroni, vel Dedicacionis Ecclesiæ? Vide verb. *Vigilia.*

* ROMANUS PONTIFEX,

NOVUS ARTICULUS.

Romanus Pontifex Petro in Ecclesiæ regimine succedit. Qui enim mortuo Petro, ejus loco electus est, atque in illius Sede positus ad regendam Christi Ecclesiam, Petro succedit in Ecclesiæ Regimine. Romani vero Pontifices ii sunt, qui martyrio sub Nerone coronato Sancto Petro, electi ac positi fuerunt in ejusdem Petri sede ad pascendam Christi oves. Scio, Calvinium, Franciscum Turretinum, ac nonnullos alios Calvinianos, & Lutheranos, eo impudentiæ deventi, ut negaverint fuisse Petrum Romæ, ac sub Nerone ibidem passum. At quis non videat, id hæreticorum cerebro fuisse confictum, ut miserissimo hoc effugio, invictissima illa argumenta declinarent, quæ Romani Pontificis in Ecclesia Christi Primatum demonstrant? Cum enim Romana Petri sedes, martyrium, quod ibidem Petrum subiisse, asserimus, & quæ hinc sequuntur, res facti sunt; sola constanti, atque perpetua Populi Romani traditione publicis monumentis antiquissimis comprobata, extra omnem controversiam ponitur. Nam Romani tempore avertere, fuisse Petrum eorumdem Pastorem, ac Nerone imperante in carceribus primum inclusum, cruci deinde affixum fuisse; & demonstrare, semper, ac etiam nunc ostendunt locum carceris, supplicii locum, sepulchrum, sacras eidem Petro in Dei honorem dicatas ædes, sacrique Corporis reliquias, ac alia monumenta. Accedunt etiam Catalogi omnes Romanorum Pontificum a primis quoque sæculis descripti; omnes enim a Petro initium sumunt. Cum hujusmodi Catalogi consentiant series Romanorum Pontificum, quas exhibuerit Tertullianus *lib. de Prescriptionibus Hæret. cap. 32.* Cyprianus *Epist. 55.* ad Cornelium Romanum Pontificem, & Sanctus Hieronymus *Epist. 57.* quæ est ad Damalium, atque Augustinus *Epist. 263.* Omnes

Congregat. Rituum alio Decreto in una Ratisponensi 4. Sept. 1745. Quare nunc licet privatim recitare Officium Defunctorum die antecedenti Commemoracionem omnium Fidelium Defunctorum.

nes quoque antiqui Ecclesiasticæ historia Scriptores idem testantur. Videatur Hegesippus *lib. de Excidio Urbis Hierosolymitanae cap. 1.* & Eusebius *lib. 2. Histor. Eccles. cap. 24.* ubi refert etiam testimonia Dionysii Episcopi Corinthiorum, & Cæsii, qui circa initium tertii sæculi contra Montanistas scripsit. Quibus si addantur aliorum Patrum testimonia, ac universi orbis Christiani fides, quæ semper Romanam Petri Cathedram venerata est, facile patet, Calvinium, ejusque Sectores non nisi per summam impudentiam dubitasse de Romana Sancti Petri Cathedra.

II. Itaque Romanus Pontifex sedem tenet a Petro per mortem relicta, ac Petro succedit in Ecclesiæ regimine; idcirco enim electus post Petri mortem successor fuit, ut loco Petri oves Christi pasceret, Ecclesiamque gubernaret. Habet ergo concessam Petro a Christo Domino, pro regenda Ecclesia, potestatem, auctoritatem, & jurisdictionem. Ecclesia enim Christi perpetuo duratura est, secundum factas a Deo promissiones, ac manserunt post Petri mortem, & super sunt adhuc oves Christi. Collata ergo a Christo Petro potestas pascendi oves Christi, regendique Ecclesiam, in Petri persona etiam ipsius Successoribus concessa fuit; Ergo sicut Petro, ita & ejus Successoribus a Christo Domino tributa potestas, & auctoritas fuit. Id adeo perspicuum est, ut Ecclesiæ naturam consideranti facile pateat. Si enim semper futuri sint Christi oves, futuri semper sint in Ecclesia Pastores, in quibus potestas insit, primis a Christo institutis Pastoribus communicata, cum hæc non minus illis, ac illis necessaria sit: Is ergo, qui Petro in regenda Ecclesia successit, collatam a Christo Petro potestatem habuit. Quod quidem ex eo quoque luculenter patet, quia hujusmodi auctoritatem, & potestatem semper Ecclesia universa in Petri Successoribus venerata est, ac semper exercere Romani Pontifices veluti a Christo ipsi collatam. Frenem Sancti Ecclesiæ Patres Sedem Romanam Petri Cathedram vocarunt. Ita Sanctus Cyprianus *Epist. 52.* & 55. ita Optatus Milevitanus *lib. 2. contra Parmenianum*; ita Hieronymus *Epist. quæ est ad Damalium*; ita denique Sanctus Petrus Chrysologus *Epist. ad Euthichetum* relata in prima parte Concilii Chalcedonensis *num. 13.* ubi hortatur hæreticum hominem, ut Romano Pontifici pareat per hæc verba: *Quia Beatus Petrus in ejus sede & vivit & præsedet, & præstat quæventibus fidei veritatem.* Hinc Philippus Diaconus Romani Pontificis in Ephesina Synodo Legatus, actione 3. dixit: *Nulli dubium est, quod Sanctus Petrus a Domino Clavis regni accepit, qui ad hoc usque tempus, & semper in suis Successoribus vivit, & jurisdictionem exercet*; Et PP. Concilii Chalcedonensis lecta Sancti Leonis Romani Pontificis Epistola unanimi consensu exclamarunt, *Petrus per Leonem locutus est.* Vide ex his, Lectores, quæ fuerit Orientalium fides ann. 431. dum coacta Ephesina Synodus fuit, & ann. 451. dum celebrata fuit Synodus Chalcedonensis. de Romano Pontifice sententia? Dubitari ne potest, quin Episcopi illi, qui vivere in Romano Pontifice, Petrum, ac Petrum periculum loqui, asseruerunt, jura Petri in Romano Pontifice agnoscerent? Quæ vero persuasione ducti ea palam prædicarunt, quæ antea diximus, nisi ex fide, quam quilibet Orientalis Episcopus a suis majoribus accepisset, & quæ certissime crederent, Romanum Pontificem Petri prærogativas, auctoritatem, jurisdictionemque ex Christi institutione recipere? Vide ergo, num stare possit illa Novatorum hypothesis, quæ asserit, collatam utique Petro fuisse a Christo potestatem; sed hanc in Petri Successores neutiquam transmitti? Quæ ratione hæc poterit, cum antiquorum Patrum fide conciliari? Equis credat, voluisse Christum necessariam ad Ecclesiam regendam potestatem soli Petro, non vero ejus Successoribus tribuere? Numquid post Petrum sine Rectore esse voluit Fideles suos, sine Pastore oves?

III. Sed si potestatem finire in Petro debuisse. Quis credat, Christianos, ac Episcopos totius orbis passos fuisse Romanos Episcopos exercere in se auctoritatem, potestatem, & jurisdictionem illam; nemine penitus reluctante? Neque enim verisimile est, Episcopos, Christianos Principes, ac fideles omnes, iis tantum exceptis, qui e communiione Ecclesiæ dejecti essent, & quos vel ipsi Novatores pro hæreticis habent, passos fuisse Romanos Pontifices in universam Ecclesiam potestatem, & jurisdictionem exercere, nisi divina ab Apostolis derivata traditione instructi agnoscerent Romanum Pontificem Successorem esse Petri in Primatu, ac regimine totius Ecclesiæ? At res explorata est, a primis sæ-

culis Romanos Antistites exercuisse in universam Ecclesiam jurisdictionem. Calvinus ipse id falsus est *lib. 4. institut. cap. 7.* dum scripsit: *Nullum fuit tempus, quo non Romana Sedes Imperium in alias Ecclesias appetierit.* Sed age paucis indicemus antiquiores hujusmodi jurisdictionis actus. Victor Romanus Pontifex circa finem secundi sæculi, cum accepisset, Polycratem Ephesiorum Episcopum, cum nonnullis aliis Asiæ minoris Episcopis, detrectasse decreto ab se promulgato obtemperare de celebrando Paschate non die Lunæ XIV. sed Dominico die Lunam 14. Martii subsequente, minis excommunicationis in eos usus est; & Eusebius *lib. v. Histor. Eccles. cap. 14.* Epistolam refert ab Irenæo Victori scriptam, in qua rogabatur Pontifex, ne tot Ecclesias a Christi corpore separaret. Id vero probat de potestate Romani Pontificis dubitatum non fuisse. Tertio sæculo Stephanus Romanus Pontifex minis Excommunicationis studuit Cyprianum, & Firmilianum obligare ad opinionem detestandam Romanæ Ecclesiæ traditionibus contrariam, de iis rebaptizandis, qui baptizati ab Hæreticis essent. Quarto sæculo celebris est historia Julii Romani Pontificis, qui in causa Sancti Athanasii, Pauli Constantinopolitani, Marcelli Ancyran, & Aiclepæ Gazensis Episcopi, quos Orientales deponerant, Apostolica sua auctoritate eosdem propriis sedibus restituit. Rem. narrat Sozomenus *lib. 3. Histor. Eccles. cap. 8.* qui Julium Romanum Pontificem id fecisse asserit: *Quoniam propter Sedis dignitatem omnium cura ad ipsam spectabat.* Idem ait Socrates *lib. 2. cap. 15.* Constat præterea, Liberium causam agnovisse Eustathii Sebastiani in Armenia Episcopi; Cælestinum Nestorii Episcopi Constantinopolitani; atque Innocentium I. exercuisse jurisdictionem in Ecclesiis Atricæ, Hispaniæ, Illyrici, & Gallicæ, ut liquet ex ipsius Epistolis. Mitto sequentium sæculorum exempla, quæ satis obvia & frequentiora sunt.

IV. Atque hæc indicasse sufficiat, ut tria inde colligamus. I. Certum esse, Romanum Pontificem Successorem esse, Sancti Petri, ac divino jure, lege scilicet a Christo stabilita, auctoritatem, ac potestatem habere, Petro collatam. II. Non ab Urbis dignitate, ut Photius Schismaticus illius sectatores somniarunt, sed a Persona Petri, cui succedit, Romanum Pontificem habere in Ecclesia principatum; Non enim quia in Regia Urbe sedit, sed quia in Petri Cathedra locum tenet Petri, collatam huic potestatem obtinet, ut antiqui Patres supra citati loquuntur. III. Jure me ritoque ab Innocentio XI. damnatam fuisse propositionem, quæ Petrum, & Paulum duos Ecclesiæ Principes aerebat, atque hanc ita explicatam, *ut ponat omniniam aequalitatem inter SS. Petrum & Paulum sine subordinatione & subjectione Sancti Pauli ad Sanctum Petrum in potestate suprema & regimine universalis Ecclesiæ, hæreticam esse*, ut decreto suo Pontifex ille declaraverat: Nam contraria est perpetuæ, & constanti Ecclesiæ traditioni, quæ unum Petrum Ecclesiæ caput agnovit, atque etiam Sacra Scripturæ in locis mox afferendis.

V. Ostendimus, Romanos Pontifices Petro succedere, atque ut ipsius Successores in Ecclesiam universam potestatem, ac jurisdictionem semper exercuisse: videndum superest, quæ collata Petro fuerit potestas in ipsius Successores transmittenda. Visibile caput totius Ecclesiæ constitutum fuisse a Christo contendimus, cui jus esset supremum in fideles, & Episcopos omnes, definiendi si lei controversias, terendi leges, ac alia disponendi, quæ ad monarchicum Ecclesiæ regimem necessaria forent. Id probamus primum, quia conveniens fuit, ut in Ecclesia fundata a filio Dei homine facta, qui per visibiles notas, & characteres Doctrinæ Divinitatem, missionem suam, ac reliqua demonstravit necessaria ad fundandam Ecclesiam, visibile caput semper esset, quod nomine Christi, ac veluti ab ipso missum, revelatam religionem custodiret, præcepta daret, quæ facilia redderent religionis officia, omnes regeret, ac lites circa religionem ortas supremam suam auctoritate finiret; nam sine hujusmodi supremo Principe non eadem Dei providentia haberetur in conservatione Christianæ Ecclesiæ, quæ fuit in ipsius fundacione, nec adeset in Christi Ecclesia medium, quo certo finiri lites religionis possent, quæ mutuam inter homines pacem & charitatem lædunt atque dirumpunt. Deinde ita Christum constituisse Ecclesiam Sacra Scriptura aperte demonstrat. Matthæi 16. Christus Dominus futuram Ecclesiam suam pronunciauit, atque occasione illius factæ per Petrum confessionis, *Tu es Christus Filius Dei vivi*, quæ basis, & fundamentum Christianæ Doctrinæ continetur, per hæc verba eam designavit: *Beatus es, Simon*

Bar Jona, quia caro & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in Calis est. Beatum ergo Petrum nominat, quod speciali favore, & gratia divina illius revelationis præcipuus Præco, & depositarius constitutus esset, & statim subnectit: Et ego dico tibi, quia tu es Cephæ, hoc est petra, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam; & porta inferi non prævalebit adversus eam. Et tibi dabo claves regni Cælorum. Et quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum, & in Cælis, & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in Cælis. Quis non videt, Christum de Petro locutum esse, dum dixit, Et ego dico tibi, quia tu es Cephæ, sive lapis seu petra, ut Syriaca usurpata a Christo vox sonat, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam &c. Is etenim obvisus legenti sensus apparet, & aliunde Patres omnes Petrum dictum fuisse Petram, in qua fundanda Christi Ecclesia esset, unanimes consensu affirmarunt. Ita Tertull. lib. de Præscript. cap. 21. & lib. de Pudicit. Ita Origenes hom. 5. in Exodum, Sanctus Cyprianus Epist. ad Iubianum, & lib. de unitate Ecclesie, Firmilianus Epist. ad Cyprianum, S. Epiphanius in Ancorato, Gregorius Nazianz. orat. de moderatione in disputationibus servanda, Basiliius hom. de poenit. & lib. 2. adversus Eunomium, Ambrosius serm. 47. de Fide Petri, Hilarius Cap. 16. in Matth. & alibi, & Hieronymus Epist. 57. ad Damasum, & Epist. ad Marcellinum. Qui vero Petram omnes, vel Christum intelligunt, ut Augustinus, vel fideles omnes, ut Origenes Tract. 1. in Matth., vel factam a Petro confessionem, ut Hilarius, & Cyrillus Alexandrinus, Chrysostomus, alique, Petri personam non excludunt, ut videre est apud Origenem loco supra a nobis citato, apud Hilarium, apud Chrysostomum in Psal. 50. & apud Cyrillum Alexand. lib. 2. in Joan. cap. 12., atque apud Augustinum lib. 1. Retract. cap. 21., ubi ex professo Petram de Christo, & de Sancto Petro interpretatur. Huic autem multiplici interpretationi occasione dedit multiplex, quod distingui potest, Ecclesie fundamentum; aliud est enim primarium, cuiusmodi est Christus; aliud secundarium, & ministeriale, ut fuit Sanctus Petrus; aliud veluti materiale, ut sunt ipsi Fideles; & tandem aliud quasi formale, atque istud est ipsa fides. Atque hinc tactum est, ut Patres, pro controversia, quam tractabant, & re, de qua agebant, modo per Petram, quæ est Ecclesie fundamentum, Christum, modo in scripturis, modo Fideles, modo Petri fidem intellexerunt. Vix vero invenies unum sanctum Patrem, qui Petrum Ministeriale, ac visibile fundamentum sive caput Ecclesie fuisse neget. Qui autem Petri fidem per prædictam confessionem explicatam, Ecclesie fundamentum vocaverit, locuti sunt de formali & meritoria causa primatus Ecclesie, ut Theologi exponunt.

VI. Quæ cum ita se habeant, ex obvio, quem præferunt sensu, Matthæi verba, atque ex perpetua, & constanti eorumdem facta per antiquos Ecclesie Patres interpretatione, clare conficitur. I. Petro omnium primo revelatum a Deo fuisse, Christum esse æternum Dei filium, qui in mundum pro nostra salute venit. II. Hanc ob causam Beatum fuisse a Christo Domino appellatum, ac simul mutatum illi nomen fuisse, veluti ad innuendum destinari ad nobile ac præstantissimum quoddam munus debuisset; namquam enim Deus mutare consuevit nomen, quin eum cui nomen mutavit, insigni aliquo beneficio non donaverit. III. Vocatum Petrum fuisse summam illam Petram, quæ ita sustentatura esset Ecclesiam; supra ipsam fundandam, ut hæc desicere nunquam posset, hoc enim innuunt verba illa, & porta inferi non prævalebit adversus eam. IV. denique promissas fuisse Petro claves regni Cælorum, ac ligandi, solvendique potestatem. Nemo vero est, qui ignoret secundum phrasim scripturarum, potestatem clavium summam, & supremam potestatem designare: sequentia vero verba, quodcumque ligaveris super terram &c. clarius exponunt hanc eidem promissam fuisse potestatem. Quid enim ligandi solvendique potestas est, nisi summa potestas leges ferendi, quibus ligantur homines, & dispensandi, qua ratione solvi homines, iam per leges obligati, dicuntur? Vides ergo ex hoc capite erui, promissis Christum Petro, se fundaturum Ecclesiam, quam rectoris ipse esset, ac daturum ipsi fuisse claves regni Cælorum, Ecclesie scilicet Cælestis, & e Cælo descendens, atque ad Cælum homines dirigentis, & summam potestatem imperandi, ac præcipiendi super universam terram. Qua quidem in promissione, quis non videt delineatum Primatum illum, ac illam jurisdictionem, quam cum Petrus, tum ipsius successores in Fideles exercere universi, terræ?

VII. Sed expendamus alias Christi de Petro sententias; Luc. 22. vers. 32. Christus Dominus postquam dixit, Et ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus regnum. Et edatus, & bibatis super mensam meam in regno meo, & sedetis super thronos iudicantes duodecim tribus Israel; ad Petrum conversus deinde subdit, Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua; Et tu aliquando conversus, confirma fratres tuos. Omnes ibi alloquitur Apostolos, & ad solum Petrum conversus, inquit, rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando e conversis confirma fratres tuos, hoc est, alios Ecclesie Pastores. Cum Petro confirmandi etiam fratres in fide cura commissa a Christo fuit, nisi quia universæ Ecclesie Pastor ac Rector vice ipsius Christi designatus fuerat? Luculentiora vero sunt Christi verba, quæ apud Iohannem capitul. ultimo leguntur, in quibus collata Petro in universam Ecclesiam potestas confirmatur, & declaratur. In tertia, qua fides manifestavit Christus omnibus Apostolis, apparitione; dicit Jesus Simon Petro: Simon Ioannes diligis me plus his? Dicit ei; etiam Domine, tu scis quia amo te; Dicit ei: pascite agnos meos. Dicit ei iterum, Simon Ioannis diligis me? At ille: etiam Domine, tu scis, quia amo te. Dicit ei: pascite agnos meos. Dicit ei tertio. Amas me? Et dixit ei: Domine tu omnia nostri: tu scis, quia amo te. Dicit ei: Pascite oves meas. Liqueat ergo, Christum ovium, agnorumque suorum curam Petro commississe; omnium ergo Pastorem ipsum constituit; Nam agnorum nomine fideles omnes veniunt, quibus nec gignendi filios in Ecclesia jus est, nec munus instruendi, alendi scilicet Christi Doctrina fideles subditos; nomine vero ovium veniunt Episcopi, Prælati omnes, qui baptizando gignunt Ecclesie filios, ordinando inferiores ministros constituunt, ac docendo filios cælesti Doctrina nutriunt. Id sane allegoria innuit, atque hoc sensu exposita legitur ab antiquis Ecclesie Patribus. Si Pastorem Christus constituit Petrum universæ Ecclesie, necesse est, ut summam eidem potestatem indiderit. Hæc enim regenda fidelium societate necessaria est, ac necessaria itidem est assistentia, ne in instruendis fidelibus erret; alioquin missus a Deo esset sine necessaria auctoritate Pastor Ecclesie; & fideles audire veluti Dei ministrum deberent illum, a quo induci in errorem possent. Quæ sane res dedeceret omnino Divinam providentiam. Accedit etiam, quod in scripturis pascere idem ac regere significat, ut patet ex Psal. 79. vers. 10., ex Psal. 77. vers. 70. Jeremia 3. vers. 15., & 2. Reg. cap. 5. vers. 2. Petro ergo munus gubernandi, ac regendi universam Ecclesiam inditum fuit; quotquot enim fideles sunt, Apostoli; Evangelistæ, Doctores, Principes, Reges, Oves, vel Agni Christi sunt, ut est manifestum; collata ergo ipsi fuit summa in omnes potestas. Ajunt vero pascendi Christi oves curam omnibus Apostolis commissam fuisse; omnibus enim dictum a Christo fuit, Prædicite Evangelium omni creature &c. & accipite Spiritum Sanctum: quorum remisistis peccata, remittentur eis. Non nego hæc dicta fuisse omnibus Apostolis ac hos habuisse iure apostolatus amplissimum potestatem; sed Petrum fuisse Ecclesie caput, ac Supremum Rectorem, contendo. Cur enim singulariter ut Petro cura ovium, Agnorumque committitur? Cur sub pastoris allegoria eidem pascendi omnes, regendique universam Ecclesiam munus inditum fuit? Cur uni Petro Christus promisit clavium, ligandi, solvendique potestatem; nisi ad indicandum regendam ab ipso ejusque successoribus fuisse universam Ecclesiam? Qua denique ratione se fundaturum dixit supra Petrum Ecclesiam, nisi, quod hic caput ipsius visibile, ac visibile rector futurus erat? Adhuc quoque aliæ Petri prærogativæ in scripturis indicatæ, quæ ipsius Primatum demonstrant, quas designant, & explicant Theologi fere omnes.

VIII. His addi quoque possunt, cum ea, quæ de Romanis Pontificis Petri successoris jurisdictionem diximus circa initium articuli ex Patribus, & Conciliis; tum etiam, quod alia afferri non possit causa, cur Petrus Sedem Antiochenam primum per se ipsum fundaverit, ac relicto deinceps ibidem alio Episcopo, sedem suam Romam transtulerit, & Alexandrinam fundaverit per Marcum; & cur Alexandrina, & Antiochena Ecclesie semper vastissimam jurisdictionem habuerint, nisi quod Petrus fuerit a Christo Supremus Ecclesie suæ Pastor constitutus. Non alia enim afferri posse causa videtur, nisi quia ex tribus illis conspicuis Urbibus facile esset per universam Ecclesiam jurisdictionem exercere, nec alium de repeti antiqua prærogativa potest Antiochenæ, & Alexandrinæ Ecclesie, nisi quod ab Apostolorum Principe ac Su-

pre-

premo Ecclesie Pastore fundata fuerint. Quid ad hæc omnia Calvinus, Lutherique Sectatores? Numquid invisibilem Christi Ecclesiam prædicabant, ac a solo invisibili capite Christi Jesu regulatam? At si Deus, ut humano generi confideret, misit filium suum hominem factum, qui visibilibus characteribus Christianam religionem hominibus ostenderet; Si Christus Dominus, sicut missus ipse a Patre fuit, ita Apostolos misit, qui per visibiles & omnino conspicuas notas missionem suam, ac religionem quam prædicarent demonstrarunt; Si Petrus ac Apostoli reliqui per manum impositionem ac sensibiles alios ritus potestatem a Christo concessam dedere hominibus, qui succedere ipsis in Ecclesie regimine debuissent; Si semper ac ubique locorum visibilis illa in Ecclesia forma fuit, per quam Episcopi auctoritate a Christo derivata, conceditum sibi gregem gubernarent, & secundum quam omnes Petri successores uniti, ac subiecti essent veluti unitatis Ecclesie centro, veluti visibiles Ecclesie capiti, ac principi, & veluti Christi Vicario; Quis est, qui non videat, visibilem Ecclesiam Christi esse, ac ea regimini forma donatam, ut inferiores ministros Episcopi subiectos habeat, ac Episcopos omnes uni Petri successori subditos? Ita enim eam Christus expressit dum illam domui, in qua residet Pater familias, Ovili, in quo unus supremus est Pastor, Navi, in quo unus inest Gubernator, ac aliis rebus comparavit, quæ unum habere Ecclesiam supremam visibilem Rectorem præstarent, cui omnes adhibere fidem, ac parere teneantur. Videantur etiam ea, quæ in Art. de Ecclesia disputavimus.

IX. A Calvinianis, & Lutheranis gradum facimus ad Photianos, & ad Edmundum Richerium facultatis Parisiensis Doctorem, & Syndicum. Illi enim asserere visi sunt, Romanum Pontificem favore Imperatorum, & quod in Regia Urbe sedem habuisset, acquisivisse Primatum; Richerius vero in libello de Ecclesiastica & politica potestate an. 1611. in lucem edito, contendit, claves, vel jurisdictionis potestatem uni, & soli Ecclesie, cæteri scilicet creditum immediate a Christo datam fuisse, Petro vero, & Apostolis, ac eorum successoribus Episcopis mediate, hoc est per Ecclesiam, concessam esse, opinatur: Hinc Romanum Pontificem, ac Episcopos omnes ita Ecclesie ministros statuit, ut potestas, & jurisdictionis potestas sit, ministerium, vero fidei jurisdictionis exercitium poenes illos, qui sunt veluti instrumenta, per quæ suam Ecclesia potestatem exercet. Damnatum illico fuit Richerianum Systema in Gallia, & ab Apostolica Sede, atque auctor palinodiam cecinit. Quæ supra sunt a nobis exposita, aperte Photianos, & Richerium confutant: Nam Romanus Pontifex Primatum exercuit in Ecclesia etiam antequam Imperatores Romanos Pontifices favoribus prosequerentur, ac ipso quoque persecutionis tempore, ut de Victore, Stephano, aliisque primorum etiam sæculorum Pontificibus liquet; atque huiusmodi Primatum tribuere Patres, & Concilia Romano Pontifici, ac vindicare semper sibi Petri successores, ut supra probavimus; non quia in urbe regerent, sed quod Petri Sedem occuparent, & Jus in se Petro a Christo collatum suscepissent. Nec video, qua fronte potuerit Richerius asserere, non Petro immediate, sed Ecclesie, ac per Ecclesiam Petro collatam potestatem, & jurisdictionem fuisse. Nam Christus Dominus Petro dixit: Tibi dabo claves etc. Quodcumque ligaveris etc.; Pascite oves, Pascite agnos meos etc.; Et Ecclesia semper credit, ac semper professa est, divino a Christo comilito jure Petri potestatem in ipsius successores descendere, ac Deum esse, qui designato per electionem Petri successore, eidem promissam per Christum potestatem confert. Id sane innuunt Patrum, & Conciliorum, quæ quinto Ecclesie sæculo fuere celebrata, verba supra a nobis relata. Hinc Concilium Florentinum antiqua Concilia universæ Ecclesie secutum ita rem definit: Desimus, Sanctam Apostolicam Sedem, et Romanam Pontificem in Universum Orbem tenere primatum, tum, et ipsum Romanum Pontificem successorem esse B. Petri Principis Apostolorum, et verum Christi Vicarium, totiusque Ecclesie caput, et omnium Christianorum caput, et Doctorem existere; et ipsi in B. Petro pascendi, regendi, et gubernandi universam Ecclesiam a Domino Nostro Jesu Christo plenam potestatem traditam esse, quemadmodum etiam in gestis Occumenicorum Conciliorum, et in sacris Canonibus continetur.

X. Hæc tenus contra Hæreticos, ac damnatas ab Ecclesia sententias disputavimus. Agendum nunc est cum Gallis Theologis, quorum opinio nullo Ecclesie iudicio damnata est, ac

Petrus. Biblioth. Tom. VI.

salva fidei unitate defenditur. Clerus Gallicanus in conventu Parisiensi habito an. 1681. Romanus Pontifex, inquit, caput est Ecclesie, centrum unitatis: obtinet ille in nos primatum auctoritatis, et jurisdictionis sibi a Christo Jesu in persona S. Petri collatum: qui ab hac unitate dissentiret, Schismaticus, imo et hæreticus esset. Et in declaratione facta an. 1683. ita idem Clerus loquitur: In fidei questionibus præcipue Romani Pontificis partes sunt ejusque decreta ad omnes, et singulas Ecclesias pertinent. At in hac Declaratione, quatuor posuere propositiones, quæ certis limitibus Pontificiam auctoritatem circumscribunt; Ajunt enim, 1. Non esse Romanum Pontificem supra Generale Concilium; 2. Decreta ipsius ad fidem pertinentia infallibilia non esse, dum nullus accedat Ecclesie consensus; 3. Auctoritatem, & Jurisdictionem ipsius obligare omnes omnino, dum Canonicas leges servari jubeat, sed novas leges condendo, non adstringere omnes, nisi Ecclesie consensus accedat; 4. Neque directam, neque indirectam potestatem habere in bona temporalia, ac temporales Principum Subditos. Huiusmodi propositiones damnatæ ab Ecclesia non sunt, imo veluti fideles Romanæ Ecclesie filii illarum Assertores habentur, qui sese paratos exhibent ad obtemperandum Romano Pontifici, atque veluti supremum a Christo Rectorem constitutum eum venerantur. Alphonsus vero Turretinus pyrrhonismi insinuat Catholicam Ecclesiam ob huiusmodi Gallos inter, aliosque Theologos disfidium, circa subiectum infallibilitatis Ecclesie. At ubi nam pyrrhonismus est? Utrique conveniunt, hanc prærogativam Ecclesie concessam esse: Galli fatentur decreta Romani Pontificis ad fidem pertinentia ad universam Ecclesiam pertinere, maximam venerationem mereri, ac revocari in dubium non posse sine temeritate, tum ob maximam, quam sibi vindicat Apostolica Sedes auctoritatem, tum etiam quia cum nunquam hæc erraverit, veluti peculiari assentientia prædita, nobis exhibetur: constat denique, indiciam fidem facere definitionem Romani Pontificis dum aliquis Ecclesie consensus accedat ex Gallorum confessione. Constat ergo de infallibili Ecclesie iudice. Nec disputatio illa de Concilio Potestice superiore, hanc dubitationem ingerit, cum Galli quoque conveniant, convocandi Concilia generalia, ac in iis præsidendi jus poenas esse Romanum Pontificem, qui visibilis Ecclesie caput, ac supremus Rector, & Doctor est. Sed de his satis.

XI. Venio nunc ad expendendas quatuor supra indicatas propositiones. Principio vero advertendum est, opinionem, quæ Romanum Pontificem Concilio inferiori astitit, ortam esse tempore diuturni Schismatis, quod circa fidem quartæ decimæ sæculi in Ecclesia Romana fuit; quo quidem tempore cum plures, iique dubii Romani Pontifices essent asserunt Theologi coeperunt, subiectos illos fuisse generali Concilio, cujus unice iudicio Schisma illud auferri posse censebant; ubi vero certo constat de Petri successore, nunquam ab antiquis Theologis, Patribus, atque Conciliis assertum legitimus, hunc Concilio subiectum esse; imo constat præ fuisse semper saltem per suos legatos Concilii, atque in Concilio Ephesino, & Chalcedonensi veluti Christi Vicarium, agniti fuisse, ac universæ Ecclesia ibidem congregata jure divino superiorem. Nec diverso modo sentire Patres potuerit, diu antiquorum fidem ac traditam a Christo Petro potestatem profiterentur. Petro enim jus in omnes Christi oves, atque in Fideles omnes concessum fuit, ut nos supra ostendimus; ergo in omnes Episcopos. Scriptura vero, atque antiqui Patres nunquam distinguunt inter separatos, & congregatos Pastores; ergo jus illud, quod in omnes extenditur separatim existentibus Episcopos, viget etiam dum isti sint in Concilio congregati, ergo ut Episcopi singuli subditi sunt Romano Pontifici, ita eorum concilium. Vide hæc de re celebre Eminentissimi Cardinalis Orsi de Romano Pontifice, opus, Tomum V. Orig. Ecclesiæ. P. Mamachi, & alios Auctores. Deinde jus pascendi, & clavium potestas Petro tradita conjunctam habet auctoritatem condendi leges, quæ fideles obligent, ex hoc enim jure deducimus potestatem in Ecclesia reperiri ferendi leges, ut nos in aliis articulis ostendimus, & nullibi legitur in scripturis, leges per Romanum Pontificem latas vim obligandi ab aliorum consensu accipere; omnes enim ad Romanum Pontificem comparati, Christi oves dicuntur, ac subditi ipsius revera sunt; quis vero dicat, ex subditi consensione pendere vim præcepti a Superiore lati? Vel ab ovium acceptatione vim pendere Pastoris imperii? At inquit, etiam aliis Episcopis Apostolorum Successoribus jus pascendi concessum fuisse. Auctior. At hoc

F f f

noa

non obstante jure, subditi constituti sunt Christi Vicario, & ad hunc comparati ovium nomine a Christo Domino designantur: ergo sicut Episcopi ferentes leges in sua Diocesi, non pendunt a consensu inferiorum ministrorum, & plebis, ut subditi obligent; ita Romani Pontificis leges expectare non debent Episcoporum consensum, ut obligandi vim in universa Ecclesia habeant. Disputandum quoque esset de indirecta in subditos Principum potestate, de qua plura scripsit vir ex Ordine meo doctissimus P. Joannes Antonius Bianchi in opere contra Petrum Giannoni; sed hanc controversiam parrem omittimus, cum ad rem hanc sufficere videantur, quae in articulo Papa ab Auctore exposita sunt. Nec sane video, qua ratione Theologi Christianos Principes ab hac liberare potestatem possint. Si enim sunt ipsi Christi oves, ac oves Christi itidem eoumdem subditi; utriusque ergo obedire teneantur Romano Pontifici, dum se ut Christi Vicarium gerat; ergo Pontifex ea poterit adhibere media, quae ad contumaciam vincendam, & ad Ecclesiam perduelles puniendos, Ecclesiae concessa sunt. Per haec vero indirectam illam auctoritatem exercere quandoque poterit, de qua disceptatur.

XII. Expendamus modo quaestionem de infallibilitate. In hac sane Galli Theologi majores suos deserunt, nec sibi consentanei videntur. Duae tantum afferam solennes Gallorum declarationes, quarum prima facta fuit sub Ludovico XI. ann. 1461, in qua Senatus Parisiensis ita ore Clarissimi DD. Lofelier loquitur: *Protestatur Curia vestra Majestati, se nullo modo propter quaecumque inferius dicenda, excellentiam, sanctitatem, dignitatem, honorem, & auctoritatem vestram, Sanctae Sedis Apostolicae derogare; Sed e contra ei hominem, reverentiam, & obedientiam, quam omnes boni fideles Catholicis supremo Ecclesiae Pastori praestare tenentur. Protestans insuper, si quid dictum factumque a se fuerit, quod correctione egeat, istud totum velle se omnino Ecclesiae, sanctae, Apostolicae, et Romanae determinationi submittere, quae errare non potest, juxta Can. Rebia 24. q. 1. Præterea, Universitas Parisiensis coram Clemente VII. perorante Petro de Alliaco, magno Regiae Navarrae Moderatore, tum Cardinale Eminentissimo, circa praerogativam Romani Pontificis, & Apostolicae Sedis, mentem, ac sententiam declaravit his verbis: *Hæc est fides, beatissime Pater, quam in Catholica Ecclesia didicimus, in qua si minus perire, ac parum caute forte aliquid positum est, emendari petimus a te, qui Petri fidem et Sedem tenes. Non ignoramus enim, sed firmissime tenemus, et nullatenus dubitamus, quod Sancta Sedes Apostolica est illa Cathedra Petri, super quam fundata est Ecclesia. . . . De qua Sede in persona Petri Apostoli in ea sedentis dictum est: Petre, rogavi pro te, ut non deficiat fides tua. Hæc est igitur, ad quam determinatio fidei, et approbatio veritatis Catholica, ac hereticæ impietatis detestatio maxime pertinet. Nunc ita; Qui ait Romanum Pontificem errare non posse, & ad ipsum spectare verba hæc Christi Domini; Rogavi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua, Romanum Pontificem, seculo aliorum Episcoporum consensu, infallibilem decernit in fidei decretis; Id vero asseritur in duabus supra expositis declarationibus, quarum altera Senatus Parisiensis, altera Universitatis est. Ex quo colligere possumus, communem fuisse, etiam apud Theologos, & Canonistas Galliae, sententiam, quæ inerrantiae privilegium Romano Pontifici adjudicat, antequam solemniter illo decreto an. 1682. ad quatuor defendendas Clerici Gallicani propositiones adstringerentur; Quæ quidem res a pluribus nostris Theologis demonstrata fuit. Neque aliter, dempto partium studio, decerni posse videtur. Nam si Romanus Pontifex constitutus a Christo est Caput totius Ecclesiae, Romano Pontifici concessa fuit potestas clavium, & ligandi, atque solvendi, eidemque Ovium Christi cura demandata; Rursus, si omnes fideles subditi sunt Romano Pontifici, cum omnes sint Oves Christi, omnes audire, & fidem habere debent Romano Pontifici, Christi vires in docendo gerenti. At si Deus voluit, ut certam nos fidem haberemus Supremo Pastori Christi in terris Vicario, necesse est, ut eidem non errandi privilegium concesserit; alioquin incidere nos in errorem possemus audiendo, ac fidem prestando illi, quem Deus audire, & cui fidem adhibere nos jubet; errare ergo Deo obtemperando possemus; id vero dedecet quammaxime divinam providentiam; ergo ex ipso Pastoris universalis, atque Christi Vicarii munere privilegium non errandi deducitur: quia sine hoc privilegio finem Deus vellet sine mediis ad finem necessariis; quod cum Dei providentia pugnat. Quid vero si id ex illdem textibus Scri-**

pturæ constat, quibus Adversarii infallibilem Ecclesiam demonstrant? Ex verbis illis Matth. 16. *Porta inferi non prevalebunt adversus Ecclesiam*, errare, sive a recta fide deficere Ecclesiam non posse, omnes Theologi nostri argumentantur, neque id potest in dubium revocari, cum in pluribus Conciliis generalibus ex verbis illis infallibile esse iudicium Ecclesiae comprobatum sit. At verba illa concessum a Christo Petro ejusque Successoribus privilegium demonstrant; Petro enim ibi dictum est, ut supra vidimus, *Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam; et porta inferi non prevalebunt adversus eam*. Quinam vero est obvis horum verborum sensus, nisi iste, Te, Petre, Rectore, porta inferi non prevalebunt adversus Ecclesiam, hoc est, te servante, ac exponente depositum divinæ revelationis, errare, ac deficere Ecclesia mea non poterit. Ecquis enim dicat de Petro Christum locutum esse, dum dixit: *Super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam*, & ad Ecclesiam a Petro sustentatam, sive regulatam, atque directam, non pertinere verba, quæ statim sequuntur, *Et porta inferi &c.* Itaque si contentantur suis velint esse principii adversarii nostri, fateantur oportet, Petro, ejusque Successoribus inerrantem prerogativam fuisse concessam; Episcoporum vero consensum nil aliud efficere posse, nisi testari, in suis quoque Ecclesiis veritatem illam custoditam fuisse, quæ infallibili Romani Pontificis iudicio, veluti a Deo revelata proponitur, & credenda inculcatur. Quamobrem cum questio movetur de subiecto, in quo privilegium non errandi reperitur, extra Romanum Pontificem inquirere, ac invenire illud non possumus; cum Scriptura Petro, ejusque Successoribus promissum asserat, eumque Vicario Christi, vel ex ipsa muneris dignitate debeat. Magni sane fieri debet omnium, vel fere omnium Episcoporum consensum, in veritate aliqua veluti ex Deo revelata asserenda; cum testes ipsi quoque sint sacri divinæ revelationis depositi Ecclesiae Pastores; concedit; sed infallibile iudicium, quo fidei dogma constituitur, Romani Pontificis auctoritate ferendum est. At hæc sufficiant de Romæ Pontifice. Vide Auctores, qui ex professo scripserunt præsertim viros Cl. P. Orsi nunc Eminentissimum Cardinalem, P. Joannem Antonium Bianchi Minoritam in supracitato opere, atque P. Mamachi t. 5. de Orig. Antiq. Eccl.

ROMANI PONTIFICES.

* De Romano Pontifice plura quidem extant in hac Bibliotheca, tum ex Auctore verb. Ecclesia, verb. Papa, verb. Regimen, tum ex aliena manu, sed quoniam desiderari adhuc videbatur Romanorum Pontificum completa Series; idcirco ea hic adducitur ex celebriorum Chronologorum tabulis deprompta.

Sæculum I.

ANNO Æræ vulg. 33. S. Petrus Primus Christi in terris Vicarius, Jerosolymis primus, deinde Antiochiæ ad An. usque 41 diversatus, inde Romæ sedit annos 25 Martyrii palmam sub Nerone consecutus die 29 Junii An. Chr. 66. 65 S. Linus Hetruscus, jam Petro Coadiutor ab An. 55 post ipsum Ecclesiam rexit per Annum circ. Martyr occubuit 23 Septembris An. Chr. 67. 67 S. Clemens I. Rom. Ecclesiam rexit ad An. usque 76 Cessit Pontificatui, & Martyr Obiit 23. Novembr. An. 100. 77 S. Cletus Rom. ob. Martyr. 23 Aprilis An. 83. 83 S. Anacletus Græcus. ob. Martyr. 13 Julii An. 96. 96 S. Evaristus Græcus. ob. Martyr 26 Octobris An. 108.

Sæculum II.

108 S. Alexander I. Roman. Obiit Martyr 3. Maii An. 117. 117 S. Sixtus I. Roman. ob. Martyr 3 Ap. An. 127. 127 S. Telephorus Græcus. ob. Martyr. 5. Januarii An. 138. 138 S. Hyginus Græcus. ob. Martyr 8. Jan. An. 142. 142 S. Pius I. Aquilejensis. ob. Martyr. 11 Julii An. 150. 150 S. Anicetus Syrus. ob. Martyr. 17. Apr. An. 161. 162 S. Soter Campanus. ob. 22. Apr. An. 171. 171 S. Eleutherus Græcus. ob. 26. Maii An. 185.

185. S. P.

185 S. Victor I. Afer. ob. 28. Julii 197. 197 S. Zephyrinus Roman. ob. Martyr. 26 Julii An. 217.

Sæculum III.

217 S. Callistus I. Roman. Obiit Martyr. 14. Octob. 222. 222 S. Urbanus I. Roman. ob. Martyr 25. Maii 230. 230 S. Pontianus Roman. ob. Martyr 30 Octob. 235. 235 S. Anterus Græcus. ob. Martyr 3. Januarii. 236. 236 S. Fabianus Roman. ob. Martyr Kal. Mart. 250. 250 S. Cornelius Roman. ob. Martyr 14 Sept. 252.

Schisma I. Novatianus Antipapa.

252 S. Lucius I. Roman. ob. Martyr 3. Martii 254. 254 S. Stephanus I. Roman. ob. Martyr 2. August. 257. 257 S. Sixtus II. Græcus. ob. Martyr 6 August. 259. 259 S. Dionysius. ob. Martyr 29 Decemb. 268. 269 S. Felix I. Roman. ob. Martyr Kal. Januar. 274. 274 S. Erychianus Hetruscus. ob. Martyr 8 Decemb. 283. 283 S. Cajus Dalmata. ob. Martyr 26 Aprilis 295. 295 S. Marcellinus Roman. ob. Martyr 26 Aprilis 304.

Sæculum IV.

304 S. Marcellus Roman. ob. Martyr 16 Januar. 310. 310 S. Eusebius Græcus. ob. Martyr 17 Aug. 310. 310 S. Militianus Afer. ob. Martyr 15 Jan. 314. 314 S. Silvester I. Roman. sub ipso pax rediit Ecclesiae a Constantino M. celebratumque Concilium Nicænum I. Oecumenicum I. contra Arianos An. 325 Rexit Ecclesiam Anno 21 m. 11 ob. die 31 Decembris 335. 336 S. Marcus Roman. ob. 7 Octob. 336. 337 S. Julius I. Roman. ob. 12 Aprilis 352. 352 S. Liberius Roman. ob. 24. Septemb. 366 Vid. Hist. Eccl.

358 S. Felix II. Roman. a Constantio Imperatore Ariano in locum Liberii jam in exilium acti subrogatus fuerat, qui tamen Pontifex factus, Catholicam Fidem propugnavit, & Martyrium passus est, dum adhuc Liberius sedem Romanam obtineret.

366 S. Damasus Hispanus post obitum Liberii Pontifex electus, contra quem Schisma II. in Ecclesia conflavit Dyfiscinus. An. 381. habitum est Concilium Constantinopolitanum I. Oecumenicum II. contra Macedonianos. S. Damasus ob. die 11 Decembris 384.

385 S. Siricius Roman. (cujus sanctitatem novissime asseruit Benedictus XIV. Vide Epistol. de nova Martyrol. editione ad Regem Portugalliae, quæ extat in Bullar. tom. 2. numer. 54.) ob. 19. Septemb. 399. 399 S. Anastasius I. Roman. ob. 3 Novembr. 401.

Sæculum V.

401 S. Innocentius I. Albanus. Pelagium, Celestinum, & Julianum Hæreticos proscrispsit Sanctissimus Pontifex ob. 14. Febr. 417. 417 S. Zozymus Græcus ob. 13. Decemb. 418. 418 S. Bonifacius I. Roman. ob. 4. Sept. 422.

Schisma III. Eulalius Antipapa.

422 S. Celestinus I. Campanus, sub quo An. 431. habitum est Concilium Ephesinum I. Oecumenicum III. contra Nestorium. ob. SS. Pontifex 21. Julii 432. 432 S. Sixtus III. Roman. ob. 22. Julii 440. 440 S. Leo I. Hetruscus cognomento Magnus, sub quo an. 451 celebratum est Concilium Calcedonenſe Oecumenicum IV. contra Dioscorum & Eutychem. ob. doctissimus æque ac Sanctissimus Pontifex 3. Novemb. 461.

461 S. Hilarius Sardus. ob. 21. Februar. 468. 468 S. Simplicius, Tiburtin. ob. 2 Mart. 483. 483 S. Felix III. Roman. ob. 25 Febr. 492. 492 S. Gelasius I. Afer. ob. 19. Novemb. 496. 496 S. Anastasius II. Roman. ob. 17. Novemb. 498.

498 S. Symmachus, Sardus, contra quem Schisma in Ecclesia IV. conflavit Laurentius Romanus Antipapa. Obiit 19 Jun. 514. Ferrar. Biblioth. Tom. VI.

Sæculum VI.

514 S. Hormisdas, Campanus. Ob. 6 Aug. 523. 523 S. Joannes I. Hetruscus. Ravennæ Martyr occubuit die 27. Maji 526. 526 S. Felix IV. . . . Ob. 25 Septemb. 530. 530 Bonifacius II. Roman. ob. 8. Novemb. 532.

Schisma V. Dioscorus Antipapa.

533 Joannes II. Roman. ob. 28 Maji 535. 536 S. Agapetus Roman. ob. 22 April. 536. 536 S. Silverius, Campanus, Hormisdæ filius, Martyr. occubuit 20 Junii 538. Schisma VI. Vigilius Sedem invadit.

538 Vigilius Roman. qui in Sedem Silverii legitimi Pontificis favente Vellisario irrepleverat, mortuo Silverio agnitus est & ipse legitimus Pontifex. Ob. 11. Januar. 555. sub ipso habitum est Ann. 553. Concilium Constantinopolitanum II. Oecumenicum V. contra Origenistas &c.

555 Pelagius I. Roman. ob. 2. Mart. 560. 560 Joannes III. Roman. ob. 13. Jul. 573. 574 S. Benedictus I. Roman. ob. 25 Jul. 578. 578 Pelagius II. Roman. ob. 12 Febr. 590. 590 S. Gregorius Magnus, Roman. post interpontificium ab obitu Pelagii II. mensium sex & dierum 25. electus est Pontifex. Donacitas in Africa coeruit, & Joannis Patriarchæ Constantinop. se Oecumenicum Episcopum nriscentis, factum cohibuit. Angliam ad Fidem convertit, & Ecclesiae Latinae Sanctissimus Doctor habetur. Sedit annos 13 m. 6. dies 10. migravat ad Dominum die 12 Martii An. 604.

Sæculum VII.

604 Sabinianus Volater. ob. 2 Febr. 606. 607 S. Bonifacius III. Roman. electus post interpontificium mensium XI. & dier. 17 ob. 20 Octobris 607. 608. Bonifacius IV. Martius. Obtinuit a Phoca Imperat. Templum Pantheon, illudque eliminatis ethnicorum superstitionibus, dicavit B. Mariæ semper Virginis, & sanctis omnibus Martyribus. ob. 7. Maii 615.

615 Deusdedit Roman. ob. 7. Novemb. 618. 618. S. Bonifacius V. Capuanus, post interpontificium anni unius, mens. 11 d. 17 electus Pontifex. ob. 24 Octob. 624. 625 Honorius I. Capuanus, ob. 12 Octob. 638. Hic Pontifex perperam ab Hæreticis Monothelitarum hæreses insinulatur, & ab ea tam vere, quam pie vindicatur.

640 Severinus Roman. post interpontificium mensium circiter 20 creatus Pontifex, sedit tantum menses duos. 640 Joannes IV. Dalmata. ob. 12. Octobris 642. 642 S. Theodorus Græcus. ob. 13. Maii 649. 649 S. Martinus I. Tuderinus. An. 4 sui Pontificatus missus est in exilium ab imperatore Constante Hæretico Monothelita ibique morbis, & arumnis confectus migravit Martyr ad Christum, 16. Septembr. 655.

654 S. Eugenius I. Roman. vivente adhuc in exilio Martino I. eoque, ad præcavendas Hæretici Imperatoris Constantis insidias, consentiente, a Clero Roman. electus Pontifex. ob. 2. Junii 657.

657. S. Vitalianus, Signin. ob. Jan. 672. 671 Adeodatus Roman. ob. 17 Jun. 676. 676 Donus I. Roman. ob. 11 April. 679. 679 S. Agatho, Siculus. Præfuit per suos Legatos sexta Synodo Oecumenica, Constantinop. III. contra Monothelitas celebrata An. 680 ob. 10 Jan. 688.

682 S. Leo II. Siculus. ob. 3 Jul. 683. 683 S. Benedictus II. Roman. ob. 8. Maii 685. 685 Joannes V. Antiochen. ob. 2. August. 686. 686 Gano, Thrax. ob. 21. Septemb. 687 Schisma VII. Petrus, & Theodorus Antipapa.

687 S. Sergius I. Antiochen. ob. 3 Sept. 701 Schisma VIII. Theodorus Archiepiscopus, & Paschalis Archidiaconus, Antipapa.

Sæculum VIII.

701 Joannes II. Græcus. Obiit 11 Jan. 705. 705 Joannes VII. Græcus. ob. 18 Octobr. 707. 708 Sifinius, Syrus, ob. 7 Febr. 708. post dies 20 Pontif. Fff 2. 90

708 *Constantinus*, Syrus. ob. 9 Apr. 715.
 715 *S. Gregorius II.* Roman. ob. 12 Febr. 731.
 731 *S. Gregorius III.* Syrus. ob. 28 Nov. 741.
 741 *S. Zacharias*, Græcus. ob. 15 Mart. 752.
 Nota. Post obitum *Zachariæ* electus est Pontifex *Stephanus* hujus nominis II. qui subita morte quarta die ab electione interceptus, ordinari ac consecrari non potuit; atque idcirco a quibusdam inter Pontifices non recensetur. Post ipsum vero electus est.
 752 *Stephanus III.* Roman. ob. 26 April. 757.
 757 *S. Paulus I.* Roman. Prædefuncti *Stephanis III.* germanus frater. ob. 29 Jun. 767.
 Schisma IX. *Theophilactus* Antipapa.
 768 *Stephanus IV.* Siculus electus post interpontificium mensium. ob. 1 Febr. 772 Schisma X. *Philippus*, & *Constantinus* Antipapæ.
 772 *Adrianus I.* Rom. cujus Pontificatus diuturnissimus omnium hucusque fuit; Rexit enim Ecclesiam An. 23 Mens. 10 Dies 18 Anno 787. habitum est Concilium Œcumenicum VII. Nicænum II. contra Iconomachos. ob. die 26. Decembris 795.
 795 *S. Leo III.* Rom. ob. 18 Jun. An. 816.
 Sæculum IX.
 816 *Stephanus V.* Rom. Obiit 22 Jan. 817.
 817 *S. Paschalis I.* Rom. ob. 11 Maij 824.
 824 *Eugenius II.* Rom. ob. 27 Aug. 827 Schisma XI. *Ziminius* Antipapa.
 827 *Valentinus* Rom. ob. die 40 ab electione.
 828 *Gregorius IV.* Rom. ob. 11 Jan. 844.
 844. *Sergius II.* Rom. ob. 27 Jan. 847.
 847 *S. Leo IV.* Rom. ob. 17 Jul. 855.
 855. *Benedictus III.* Rom. ob. 10 Mart. 858 Schisma XII. *Anastasius* Antipapa.
 858 *Nicolaus I.* Rom. ob. 12 Nov. 857.
 857 *Adrianus II.* Rom. ob. 25 Nov. 872.
 Anno 869 habitum est Concilium Œcumenicum VIII. Constantinopol. IV. contra *Phegium* Schismaticum Patriarcham C. P.
 872 *Joannes VIII.* Rom. ob. 15 Dec. 882.
 882 *Martinus II.* seu potius *Martinus*, patria Gallesinus ob. 23 Februar. 884.
 884 *Adrianus III.* Rom. ob. 8 Jul. 885.
 885 *Stephanus VI.* Rom. ob. 7 Aug. 891 Schisma XIII. *Anastasius* Antipapa.
 891 *Formosus*, Episc. Portuen. ob. 4 Apr. 896 Schisma XIV. *Sergius* Antipapa.
 895 *Bonifacius VI.* Hetruscus. Sede pulsus quindodecimo ab invasione die. A quibusdam ceu legitimus Pontifex non computatur.
 896 *Stephanus VIII.* Rom. post tres menses Pontificatus in carcere extinctus.
 897 *Romanus*, Gallesin. ob. 8 Febr. 898.
 898 *Theodorus II.* Rom. ob. vicesimo die P.
 898 *Joannes IX.* Rom. ob. 26 Mart. 900.
 Sæculum X.

900 *Benedictus IV.* Rom. ob. 20 Octob. 904.
 904 *Leo V.* Ardeat. ob. quadragesimo die P.
 Schisma XV. contra *Leonem* conflavit *Cristophorus* Rom. qui post illius obitum Sedem invasit ac retinuit per 7 menses, inde abrenunciare coactus.
 905 *Sergius III.* Rom. ob. An. 912.
 913 *Anastasius III.* Rom. Ob. 914.
 914 *Lando*, Sabinus. ob. 915.
 915 *Joannes X.* Rom. ob. 928.
 928 *Leo VI.* Rom. ob. 929.
 929 *Stephanus VIII.* Rom. ob. 931.
 931 *Joannes XI.* ob. Rom. 936.
 936 *Leo VII.* Rom. ob. 939.
 939 *Stephanus IX.* Rom. ob. 943.
 943 *Martinus III.* Rom. ob. 946.
 946 *Agapetus II.* Rom. ob. 956.
 956 *Joannes XII.* ob. Rom. 963.

Schisma XVI. *Leo* Antipapa.

964 *Benedictus V.* Rom. ejectus paucis diebus ab electione.
 964 *Leo VIII.* Rom. ob. April. 965 post cujus obitum revocatus est *Benedictus V.* qui tamen e vivis excessit menſe Julio 965.
 965 *Joannes XIII.* Roman. ob. Sept. 972.
 972 *Benedictus VI.* Rom. ob. 974.

Schisma XVII. *Bonifacius* Antipapa.

974 *Donus II.* Rom. ob. 975.
 975 *Benedictus VII.* Rom. ob. 984.
 984 *Joannes XIV.* Rom. aut Papien ob. 985.
 Schisma XVIII. *Joannes*, a quibusdam dictus XV.
 986 *Joannes XVI.* Rom. ob. 996.
 996 *Gregorius V.* Saxo. ob. 999.

Schisma XIX. *Joannes* Episcopus Placentinus Antipapa.

999 *Silvester II.* Gallus. Obiit 12 Maii 1003.

Sæculum XI.

1003 *Joannes XVII.* Rom. ob. 31 Octob. 1003.
 1004 *Joannes XVIII.* Roman. ob. 18 Jul. 1009.
 1009 *Sergius IV.* Rom. ob. 13 Jul. 1012.
 1012 *Benedictus VIII.* Tuscul. ob. 10 Jul. 1024.

Schisma XX. *Gregorius* Antipapa.

1024 *Joannes XIX.* Tuscul. Antecessoris germanus Frater. ob. 6 Novemb. 1033.
 1033 *Benedictus IX.* Tuscul. puer decennis, e Sede deturbatus a Romanis An. 1044

Schisma XXI. *Silvester III.* & *Joannes* Antipapæ.

1045 *Gregorius VI.* Rom. Pontificatum dimisit 17 Decemb. 1046.
 1046 *Clemens II.* Saxo. ob. 9. Octob. 1047. *Benedictus IX.* qui supra, revocatus. ob. 17 Julii 1048.
 1048 *Damasus II.* Bavarus. ob. die 22. P.
 1049 *S. Leo IX.* German. ob. 19 Aprilis 1054.
 1055 *Victor II.* Bavarus. ob. 28 Julii 1057.
 1057 *Stephanus X.* Lotharingus. ob. 29. Mart. 1058.

Schisma XXII. *Benedictus* Antipapa.

1058 *Nicolaus II.* Burgundus. ob. 24 Jun. 1061.
 1061 *Alexander II.* Mediolanen. ob. 20 Apr. 1073.

Schisma XXIII. *Cadalous* dictus *Honorius II.* Antipapa.

1073 *S. Gregorius VII.* Soanen. ob. 25 Maii 1085.

Schisma XXIV. *Ghibertus* Parmen. dict. *Clem. III.* Antipapæ.

1086 *Victor III.* Benevent. ob. 15 Sept. 1087.
 1088 *Urbanus II.* Gallus. Obiit 29 Julii 1099.

Sæculum XII.

1099 *Paschalis II.* Hetruscus. ob. 18 Jan. 1118.

Schismatis continuatio; *Albertus*, & *Theodorus* Antipapæ.

1118 *Gelasius II.* Cajetanus ob. 29 Jan. 1119.

Schisma XXV. *Mauritius* Burdinus Antipapa.

1119 *Calistus II.* Burgundus. ob. 12. Dec. 1124.
 Anno 1122 habitum est Concilium Œcumenicum IX. Lateranense I.
 1124 *Honorius II.* Forocornel. ob. 26 Febr. 1130.

Schisma XXVI. *Clemens IV.* Antipapa.

1130 *Innocentius II.* Roman. ob. 24 Sept. 1143.

Schisma XXVII. *Petrus* Leonis dictus *Anacletus II.* Antipapæ.

Anno 1139 habitum est Concilium Œcumenicum X. Lateranense II.

1143 *Celestinus II.* Hetruscus. ob. 9. Mart. 1144.
 1144 *Lucius II.* Bononien. ob. 25 Febr. 1145.
 1145 *Eugenius III.* Pisanus. ob. 6 Julii 1153.
 1153 *Anastasius IV.* Rom. ob. Decembri 1154.
 1154 *Adrianus IV.* Anglus. ob. 1. Sept. 1159.
 1159 *Alexander III.* Senen. ob. 21 Augusti 1181.
 Schisma XXVIII. *Victor*, *Paschalis*, *Calistus*, *Innocentius* successive Antipapæ contra *Alexandrum*.

Anno 1179 habitum est Concilium Œcumenicum XI. Lateranense III. contra Waldensæ, Albigenſes &c.

1171 *Lucius III.* Lucen. ob. 25. Novembr. 1185.
 1185 *Urbanus III.* Mediol. ob. 18. Octob. 1187.
 1187 *Gregorius VIII.* Benev. ob. 15 Dec. 1187.
 1187 *Clemens III.* Roman. ob. 25 Mart. 1191.
 1191 *Celestinus III.* Roman. ob. 7 Jan. 1198.
 1198 *Innocentius III.* ex Comitibus Ananienſ. An. 1215 habuit magnum Concilium Lateranense IX. Œcumenicum XII. contra Albigenſes &c. ob. Doctissimus Pontifex 20 Julii 1216.

Sæculum XIII.

1216 *Honorius III.* Rom. ob. 18 Mart. 1227.
 1227 *Gregorius IX.* Ananien. ob. 22 Aug. 1241.
 1241 *Celestinus IV.* Mediolan. ob. die 15 Pont. Sedes vacat annum unum, menses octo, dies quindecim.

1243 *Innocentius IV.* Genuen. ob. 13 Decemb. 1154 Anno 1245 habitum est Concilium Œcumenicum XIII. Lugdunense I.

1254 *Alexander IV.* Ananien. ob. 25 Maij 1261.
 1261 *Urbanus IV.* Gallus. ob. 2 Octobr. 1264.
 1265 *Clemens IV.* Gallus. ob. 29. Novemb. 1268 Sedes vacat ann. 2. menses 9 dies 2.

1271 *Gregorius X.* Placentin. ob. 11 Jan. 1276.
 Anno 1274 habitum est Concilium Œcumenicum XIV. Lugdunense II. pro reunione Græcorum &c.

1276 *Innocentius V.* Burgund. ob. mens. 5 Pont.
 1276 *Adrianus V.* Genuen. ob. 40 die Pontificatus.
 1276 *Joannes XX.* dict. XXI. Lusitan. ob. 16 Maii 1277.

Sedes vacat menses 6 dies 8.
 1277 *Nicolaus III.* Rom. ob. 22. Augusti 1280.
 Sedes vacat menses sex.

1281 *Martinus IV.* Gallus. ob. 29 Mart. 1285.
 1285 *Honorius IV.* Rom. ob. 3 Aprilis 1287.
 Sedes vacat menses 10 dies 18.

1288 *Nicolaus IV.* Siculan. ob. 4. April. 1292.
 Sedes vacat an. 2 mens. 3 dies 2.

1294 *S. Celestinus V.* Aprut. Gessit Pontif. die 13 Decembris ejusd. anni.
 1294 *Bonifacius VIII.* Ananien. ob. 11 Octob. 1303.

Sæculum XIV.

1303 *B. Benedictus XI.* Tarvisinus, ob. 7 Jul. 1303 Sedes vacat ultra annum.

1305 *Clemens V.* Gallus. Sedem transfudit Avenionem; An. 1311 celebravit Concilium Œcumenicum XV. Viennæ, in causâ Templariorum &c. ob. 20 Apr. 1314.
 Sedes vacat An. 2 mens. 3 d. 17.

1316 *Joannes XXI.* d. XXII. Gallus, ob. 5. Dec. 1334.

Schisma XXIX. *Petrus* de Corbaria Antipapa.

1334 *Benedictus XII.* Gallus. ob. 25 Apr. 1342.
 1342 *Clemens VI.* Gallus. ob. 1 Decemb. 1352.
 1352 *Innocentius VI.* Gallus. ob. 11 Sept. 1362.

1362 *Urbanus V.* Gallus. ob. 19. Decembris 1370.
 1370 *Gregorius XI.* Gallus. Sedem Romæ restituit 17 Jan. 1377 ob. 28 Martii 1378.

1378 *Urbanus VI.* Neapolitanus. ob. 15 Octob. 1389.
 Schisma XXX. omnium teterrimum quod ad annum usque 1429 fixissime dilaceravit Ecclesiam. Siquidem contra Urbanum VI. quarto ab ejus electione menſe recedentes ab ipso Cardinales crearunt Pontificem *Robertum* Gebennensem, qui Sedem fixit Avenione, & assumpto *Clementis VII.* nomine vitam protraxit ad An. usque 1394 Ipſi suffectus est die

28 Septemb. ejusdem anni *Petrus* de Luna Hispanus, qui sub nomine *Benedicti XIII.* est depositus in Concilio Pisano, & Constantiensi umbratili dignitate ad obitum usque retinuit; Ob. autem die 23 Maii 1423 Post ipsum demique *Clemens VIII.* Pſeudo Pontifex electus, cessione schisma extinxit An. 1429.

1389 *Bonifacius IX.* Neapolit. creatus 2. Nov. ob. 1 Octobris 1404.

Sæculum XV.

1404 *Innocentius VII.* Sulmonen. el. 17 Octob. ob. 6. No. 204 vembriſ 1406.

1406 *Gregorius XII.* Venetus, el. 30 Nov. depositus in Concilio Pisano 5. Jun. 1409. Cessit in Concilio Constantiensi 4 Jul. 1417 ob. 18 Octob. ejusd. Anni.

1409 *Alexander V.* Cretensis, deposito *Gregorio XII.* electus est die 29 Jun. ob. 3 Maii 1410.

1410 *Joannes XXII.* d. XXIII. Neapolit. Pontif. abdicatus est, ipſo tandem contentente, in Concilio Constantiensi An. 1415 ob. 22 Dec. 1419.

1417 *Martinus V.* Roman. electus in Concilio Constantiensi die 11 Novemb. ob. 20 Febr. 1431.

1431 *Eugenius IV.* Venetus, el. 3 Mart. An. 1439 celebravit Concilium Œcumenicum XVI. Ferrariæ quidem biennio ante inceptum, sed Florentiæ ipſo Præſide absolutum, ubi de unionem Græcorum, Armenorum &c. actum est. Eodem simul tempore Basileæ accephalum Concilium contra ipsum legitimum Pontificem stetit, & ichtima conflavit in creatione *Amadei* Sabaudi, qui nomen assumpsit *Felicis V.* Obiit Eugenius die 23 Febr. 1447.

1447 *Nicolaus V.* Saranen. el. 6 Mart. Gavistus est Ecclesie redditam pacem in voluntaria Antipapæ *Felicis* cessione An. 1449. ob. *Nicolaus* 24 Mart. 1455.

1455 *Calistus III.* Hispan. el. 8 April. ob. 6 Aug. 1458.
 1458 *Pius II.* Senensis, el. 19 Aug. ob. 16 Aug. 1464.
 1464 *Paulus II.* Venetus, el. 31. Aug. ob. 28 Jul. 1471.
 1471 *Sixtus IV.* Savonen. elect. 9 Augusti, ob. 12 Augusti 1484.

1484 *Innocentius VIII.* Genuen. el. 24 Augusti, ob. 25 Jul. 1492.

1492 *Alexander VI.* Hispanus, elect. 11 Augusti, obiit 218 18 Aug. 1503.

Sæculum XVI.

1503 *Pius III.* Senen. elect. 23 Sept. ob. 18 Oct. ejusdem Anni 26 die Pontif.

1503 *Julius II.* Savonen. elect. 1 Novemb. ob. 21 Febr. 218 bruarii 1513.

Anno 1512 incepit Concilium Œcumenicum XVII Lateranense V, quod Anno tantum 1517 absolvit Successor, nempe

1513 *Leo X.* Florentin. elect. 15 Martii, ob. 1 Dec. 1521.
 1522 *Adrianus VI.* Belgæ, elect. 9 Januar., obiit 24 Septemb. 1523.

1523 *Clemens VII.* Florent. elect. 19 Nov., obiit 25 Septemb. 1534.

1534 *Paulus III.* Roman. el. 3 Oct., ob. 10 Nov. 1549.
 1550 *Julius III.* Aretin. el. 8 Febr., ob. 23 Mart. 1555.
 1555 *Marcellus II.* Politianus, elect. 9 Aprilis, ob. die 22 Pontificatus sui, nempe 30 April. ejusd. Anni.

1555 *Paulus IV.* Neapol. elect. 23 Maji, ob. 18 Augusti 1559.

1559 *Pius IV.* Mediolan. el. 26 Decemb. obiit. 9 Decemb. 1565.

Concilium Œcumenicum XVIII. convocatum jam ab An. usque 1542. a Paulo III. Mantuæ, dein Vicentiæ, ac inceptum Tridenti An. 1545. Bononiam An. 1547. translatum, tandem Tridenti revocatum, finem habuit An. 1563. sub *Pio IV.*

1566 *S. Pius V.* Alexandr. el. 7 Jan., ob. 1 Maji 1572.
 1572 *Gregorius XIII.* Bononien. elect. 13 Maji, ob. 10 Martii 1585.

1585 *Sixtus V.* e Montealto, el. 24 Apr. Obiit 27 Augusti 1590.

1590 *Urbanus VII.* Roman. el. 15 Sept. Ob. 14 sui Pontificatus die.

1590 *Gregorius XIV.* Mediol. el. 5 Decemb. ob. 15 Octobris 1591.

1591 *Innocentius IX.* Bononien. el. 30 Oct., obiit 31 Decemb. 1591.

cembris ejusdem Anni, Pontificat. mens. 2.
233 1592 Clemens VIII Florent. el. 30 Jan. ob. 5 Mart. 1605.

Sæculum XVII.

- 234 1605 Leo XI Florent. el. 1 April. obiit 26 Pontificatus die, nempe 27 ejusdem mensis, & Anni.
- 235 1605 Paulus V Senen. elect. 16 Maji ob. 28 Jan. 1621.
- 236 1621 Gregorius XV Bonon. elect. 9 Februarii, obiit 8 Jul. 1623.
- 237 1623 Urbanus VIII Florentin. elect. 6 Augusti, obiit 29 Julii 1644.
- 238 1644 Innocentius X Roman. el. 14 Sept. ob. 7 Jan. 1655.
- 239 1655 Alexander VII Senen. electus 7 Aprilis, ob. 22 Maji 1667.
- 240 1667 Clemens IX Pistorien. electus 20 Junii, obiit 9 Decemb. 1669.
- 241 1670 Clemens X Roman. el. 29 Apr., ob. 22 Jul. 1676.
- 242 1676 Innocentius XI Nqvocomen. elect. 21 Sept., obiit 12 Aug. 1689.
- 243 1689 Alexander VIII Venetus, electus 6 Octob., obiit 1 Febr. 1691.
- 244 1691 Innocentius XII Neap. el. 12 Jul. ob. 27 Sept. 1700.

Sæculum XVIII.

- 245 1700 Clemens XI Urbinas el. 23 Nov. 245 obiit 19 Mart. 1721.
- 246 1721 Innocentius XIII. Rom. el. 8 Maji ob. 7 Mart. 1724.
- 247 1724 Benedictus XIII. Rom. el. 29 Maji ob. 21 Febr. 1730.
- 248 1730 Clemens XII Florent. el. 12 Jul. ob. 6 Febr. 1740.
- 249 1740 Benedictus XIV. Bonon. el. 17 Aug. ob. 3 Maji 1758.
- 250 1758 Clemens XIII. Venetus, el. 6 Jul. quem Ecclesiæ diu sopitem servet Deus. *

RUBRICÆ.

Rubricæ quoad vim nominis, ideo sic dicuntur quia rubro colore scribi solent. Sic Doctores communiter, indeque prodit notabile illud quod circumfertur effatum: *Lege rubrum si vis intelligere nigrum*. Rubricæ sunt quædam Regule communes continentes ritus, tum in celebratione Missæ, tum in recitatione Officii, tum in Sacramentorum administratione servandos. Sic in re Communis.

Rubricæ alia sunt præceptivæ, & alia directivæ. Præceptivæ sunt quæ obligant in conscientia, & sub peccato ad servandos ritus in eis præscriptos. Directivæ sunt, quæ non imponunt obligationem, sed proponunt, quid sit agendum, & dicendum, vel non, per motum consilii, & instructionis. Sic in re Doctores communiter.

Sub mortali obligant Rubricæ præceptivæ, quæ continent, seu notant aliquid, quod alias ex jure, vel ex legitima consuetudine graviter jubetur, vel ipsæ Rubricæ expresse sub mortali præcipiunt. Unde earum transgressio est mortalis, nisi excuset levitas, seu parvitas materiæ, aut inadvertentia, & indeliberatio, ut contingit communiter in aliis præceptis Communis.

Hinc omnis notabilis, & gravis voluntaria mutatio, a dditione, & detractio circa Missam, Divinum Officium, & Sacramentorum administrationem, est peccaminosâ lethaliter. Colligitur aperte ex duplici Constitutione Sancti Pii V. una incip. *Quo primum*, & in principio Missalis exposita, & alia incip. *Quod a nobis* pro reformatione Breviarii Romani edita, & in ejus principio impressa, in quibus, ut eas legenti patet, omnis notabilis, & gravis voluntaria mutatio, additio, & detractio circa Missam, & Divinum Officium graviter respectively prohibetur, ut ex Concilio Tridentino sess. 7. de Sacramentis in genere Canon. 13, ubi id graviter prohibetur sub poena anathematis circa administrationem Sacramentorum, ibi: *Si quis dixerit, receptos, & approbatos Ecclesiæ Catholice ritus in sole mani Sacramentorum administratione adhiberi consuetos, aut contempni, aut sine peccato a Ministris pro libito omitti, aut in novos alios per quemcumque Ecclesiarum Pastorem mutari posse, anathema sit*.

Transgressio Rubricarum præceptivarum ex suo genere mortalis, potest esse venialis ex duplici capite, scilicet ratione parvitas materiæ, & ratione indeliberationis, seu inadvertentia; Communis. Et quod ratione parvitas materiæ, stat glarum, quia, ubi est parvitas materiæ, modica reperitur offen-

sio, seu violatio præcepti, adeoque non excedit culpam venialem: Ratione indeliberationis, seu inadvertentia, est etiam evidens, quia culpa mortalis non contrahitur, nisi cum plena deliberatione, seu plena advertentia; adeoque sicuti, si nulla sit deliberatio, nullaque advertentia, nulla contrahitur culpa ita si non sit plena, sed modica deliberatio seu advertentia, solum modica, & levis culpa contrahitur.

Transgressio Rubricarum præceptivarum ex suo genere levis, seu venialis potest transire in mortalem quatuor præcipue modis. Primo scilicet ratione pravi finis adjuncti: Secundo ratione contemptus; Tertio ratione scandalii; Et quarto ratione periculi: Sic Doctores Communiter.

Et quidem ratione pravi finis transgressio Rubricarum ex suo genere venialis potest transire in mortalem, si finis transgressio sit mortalis, ut v. g. Si Sacerdos partes leves Missæ omittat, ut placeat Concubinæ quæ petit Missam brevem. Si faciat aliquid contra Rubricas animo, seu sine introducendi novum ritum, & hujusmodi; Actus enim peccaminosus contrahit malitiam, nedum ex objecto, sed etiam ex aliis circumstantiis, & præsertim ex fine; adeoque si finis transgressio sit mortaliter malus, etiam ipsa transgressio, quamvis ex suo genere levis, seu venialis, evadit gravis, seu mortalis.

Ratione contemptus transgressio Rubricarum ex suo genere venialis transit sine dubio in mortalem, si fiat expresse, & absolute contemnendo potestatem Ecclesiæ, vel Papæ, aut alterius superioris sic disponentis, quia talis contemptus, cum de se destruat auctoritatem Superiorum, & subjectionem subditorum erga illos, est grave peccatum. Qui enim resistit Potestati, Dei ordinationi resistit. Qui autem resistit, sibi damnationem acquirit; ut scribit Apostolus ad Romanos c. 13 num. 2.

Ratione scandalii transgressio Rubricarum ex suo genere levis, seu venialis evadit gravis, quod scilicet scandalum grave, seu mortale est uti est, Si Sacerdos, qui Missam celebrat, frequenter se vertat, & curiosas mulieres adstantes aspiciat, unde oriatur in aliis occasio peccandi. Vel in usu Cæremoniarij ita irreverenter, & in composita se gerat, ut apud populum notabiliter vilescant Sacra Mysteria, & sic de similibus? Quamvis enim aspectus curiosi secundum se, vel irreverentia, & in compositio in Sacris functionibus sit solum culpa venialis, evadit tamen mortalis ratione gravis damni, quod per tale scandalum causatur in aliis.

Ratione periculi transgressio Rubricarum ex suo genere venialis evadit mortalis, quoties grave periculum est incidendi inde in peccatum mortale, uti est, si quis velit celebrare sine Missali cum periculo errandi in re gravi, seu celebrare velit in mari, aut in loco ventis exposito cum periculo subversionis Sacramenti, & hujusmodi. Temere enim se exponens proximo periculo peccandi mortaliter, aperte demonstrat se esse paratum tale mortale peccatum committere, & non curare de æterna sua morte, quæ inde sequitur, juxta illud Ecclesiastici 3. num. 21. *Qui amat periculum, in illo peribit*.

Transgressio Rubricarum mere directivarum per se loquendo nullum est peccatum. Tambur. lib. 1. cap. 7. §. 2. num. 5. Gobat tom. 1. tract. 3. num. 373. & alii passim; hoc enim verit discrimen inter consilium, & præceptum, quia nempe consilium non obligat ad culpam, præceptum vero obligat ad ipsam; adeoque, cum Rubricæ directivæ non continent præceptum, sed solum consilium, earum transgressio per se loquendo nullum est peccatum.

Dicitur autem notanter per se loquendo, quia in transgressione hujusmodi Rubricarum mere directivarum solet intervenire culpa venialis ratione finis, seu motivi, quod, inducit ad earum transgressionem, & communiter solet esse vel negligentia, vel torpor animi, vel nimia propensio ad alias occupationes vanas, & contra rectam rationem; finis enim rectus, & rationi conformis non retrahit ab observantia Rubricarum, seu Regularum Ecclesiasticarum, sed potius ad ipsam conducit; Unde si sine rationabili causa negligantur, seu non observentur, quamvis sint solum directivæ, peccatur saltem venialiter. Sic Communior Doctores.

Omittere in Rubricis Missam concernentibus quemcumque ritum, vel partem Missæ essentialem, vel accidentalem valde notabile est peccatum mortale. Communis. Hinc mortaliter peccaret qui omitteret oblationem panis, aut vini, Consecrationem in utraque specie, Elevationem Hostiæ, & Calicis, mixtionem particulæ cum Sanguine, aquæ cum vino, totam Epistolam, totum Evangelium, totam Præfationem,

(totum)

totum Canonem & totam Orationem Communicantes, vel Hanc igitur; totam Post communionem, & hujusmodi. Item peccatum mortale est omittere in eadem Missa, sicuti in eodem Divino Officio, tot modicas partes, seu tot versiculos, ut simul constituent materiam notabilem, quæ materia notabilis erit extra Canonem, si tot verba aut versiculi omittantur, ut adæquent quantitatem integræ Epistolæ, integri Evangelii, & hujusmodi. Intra Canonem autem secundum aliquos omisso cujuslibet verbi etiam unius folius censetur materia notabilis, & culpa mortalis, ut vult Nugnus in p. 3. q. 83. art. 1. dub. 2. & alii, quos tacito nomine citat, Suarez t. 3. de Sacramentis disputat. 83. sectio n. 3. Et huic sententiæ dicunt favere quamdam Declarationem Sacre Rituum Congregationis 12. Novembris 1615, qua decretum fuit, Regulares peccare mortaliter, si in Canonè Missæ omittant nomen Episcopi, & ejus loco proferant nomen sui Generalis, ut referunt plures Doctores apud Dianam part. 2. tract. 14. resolut. 14.

At dicta Sacra Congregatio Declaratio intelligitur passim a Doctores in casu, quo a Regularibus omittatur nomen Episcopi ex contemptu, & ponatur nomen sui Generalis animo inducendi novum ritum; Unde si aliquis Regularis bona fide proferret nomen sui Generalis, & omitteret nomen Episcopi absque contemptu, & sine prædicto animo inducendi novum ritum, non peccaret nisi venialiter. Sic Tamburin. opuscul. de Sacrific. lib. 2. cap. 5. §. 3. num. 7. Garcias de Sacerdot. tract. 3. difficult. 8. dub. 6. punct. 2. Quarti in Rubricis question. provincial. sect. 3. punct. 3. vers. Ad declarationem, Sporer tom. 3. part. 2. cap. 6. sect. 4. num. 428. & alii plures, qui insuper dubitant, an revera authentice extet talis Sacre Congregationis declaratio.

Unde concludendam est cum probabiliori sententiâ, quod in Canone, si non destruitur sensus, vel non minuitur notabiliter significatio, vel representatio Mysterii, omisso quatuor, vel quinque verborum non excedat culpam venialem (a); Si autem plura, quam quinque advertentur, & deliberatè omittantur, erit peccatum mortale. Garcias loc. citat. dub. 6. punct. 3. Quarti loco citato vers. Dico quarto, & alii plures. Si autem destruitur sensus, vel notabiliter minuitur significatio, vel representatio Mysterii, quodlibet voluntarie & deliberate sic omisum verbum in Canone, vel qualibet sic omisâ actio erit peccatum grave, quia perinde est, ac omittere integram Orationem, & notabilem actionem, Certa, & Communis.

Peccatum autem veniale tantum erit in Canone omittere speciale Communicantes, vel Hanc igitur, quæ in certis specialibus tantum diebus leguntur, dummodo legatur ordinaria, seu communia. Item veniale tantum erit omittere Præfationem propriam in certis Anni solemnitatibus, dummodo legatur communis, & ordinaria. Item veniale tantum erit omittere partem non notabilem verb. grat. Psalmum *Judica me Deus* in principio Missæ, Collectam, seu Commemorationem aliquam, *Gloria in excelsis, Credo*, Sequentias; *Lauda Sion Salvatorem, Victimæ Paschalis, Veni Creator Spiritus, Stabat Mater, Dies iræ*, & hujusmodi. Item veniale tantum erit omittere aliquam Prophetiam, seu Epistolam in Feriis quatuor Temporum, quando plures legendæ occurrunt cum sint partes Missæ valde extraordinariæ, & accidentales. Item omittere Evangelium ultimum speciale loco Evangelii Sancti Joannis in fine legendum. Quinimmo Tamburin. opuscul. de Sacrificio lib. 2. cap. 5. n. 5. La Croix lib. 6. part. 2. numer. 424. & alii volunt, quod omittere Evangelium Sancti Joannis, aut aliud speciale, quia, vel non est stricta pars Missæ, cum ipsa demotetur completa per verba: *Ita Missa est, vel non est pars ordinaria*, aut notabilis. At vero Suarez de Sacramento tom. 3. disput. 86. sect. 2. Quarti loc. cit. sect. 7. punct. quinto in fine, & alii probabilius docent, hoc tempore vere pertinere ad integritatem Missæ, quia licet olim non fuerit in usu, facta tamen ea introductione est vere pars Missæ æque ac alia, adeoque &c.

Item veniale tantum est omittere Orationes dici solitas inter induendas Sacras vestes. Henno tom. 2. tractat. de Eucharist. Sacrament. disput. 11. q. 15. conclus. 2. resolut. 4. Henriquez, Averla, Rodriguez, Castropalao, Gobat citati, & secuti a La Croix lib. 6. part. 2. num. 415. ubi dicit hanc esse Communem sententiam contra Navarum, Azorium, Gavant, Silveiter, & alios dicentes esse mortale. Quinimmo Quarti in Rubricis Missalis part. 2. tit. 1. sect. 4. dub. 8. cum aliis ibi citatis, Pasqualig. question. 819. & alii nullum, per se loquendo in hoc agnoscunt peccatum, quia dicunt se

nullum invenire præceptum, cum Rubrica quoad hoc sit tantum directiva.

Omittere preces ante Missam legi solitas, quæ in Missali dicuntur *Preparationum* nullum est peccatum; dummodo Sacerdos sit aliunde sufficienter preparatus, quia de his precibus recitandis nullum est præceptum, & a Rubrica signantur dicendæ arbitrio Sacerdotis, videlicet *Pro temporis opportunitate dicat*. Henno loco citat. resolut. 4. Averla d. 11. sect. 12. §. Septimo, Galfald. in praxi lib. 2. section. 7. capit. 1. Quarti loco citat. part. 2. tit. 1. sect. 1. dub. 4. & ipso teste alii communiter. Idem dicendum est de Hymno *Benedicite*, & Psalm. *Laudate*, & aliis precibus pro gratiarum actione post Missam recitari solitis. Bonarr. de Missalib. 2. cap. 34. La Croix loco citat. num. 414. Quarti loco cit. part. 2. tit. 12. dubio 3. & alii passim, qui omnes tamen concludunt, consilium esse ipsas recitare tam ante, quam post celebrationem Missæ, aliasque similes pro devotione Sacerdotum.

Manuum lotionem omittere ante celebrationem Missæ peccatum veniale est, si ipsæ manus sint immundæ, cum id faciat singulariter ad reverentiam Sacrificii. Sic docent multi apud Dianam part. 1. tract. 12. resolut. 19. Gobat tom. 1. tract. 3. numer. 828. & alii. Immo Quarti loc. cit. part. 2. sect. 1. tit. 1. dub. 5. dicit esse mortale omittere dictam lotionem, si manus sint notabiliter immundæ, & fordidæ, quia id vergeret in magnam Sacramenti irreverentiam. Post Missam autem omittere lotionem manuum nequidem veniale est. Quarti loco cit. part. 2. tit. 12. dub. 14. La Croix loco cit. num. 413. & alii contra alios.

An, quale sit peccatum celebrare Missam nondum recitata Matutino; Vide verb. *Matutinum a a. n. 19. ad n. 23*.

Veniale tantum est omittere aliquas benedictiones, Cruces, decolationes, Altaris, genuflexiones, inclinationes manuum, & oculorum elevationes, & hujusmodi, quia non sunt ritus graves, dummodo tamen non omittantur plures simul quantitatem notabilem consilientes, quia in tali casu ipsa notabilis quantitas omisâ esset peccatum grave. Sic pluribus citatis Quarti loco citat. quest. provincial. sect. 3. punct. 6. vers. *Quo ad reliquas Cæremonias*, La Croix loco cit. numer. 422. & alii.

Omittere primam abluionem Calicis faciendam cum vino, & ipsam facere cum sola aqua, secluso contemptu, & animo inducendi novum ritum, est solum peccatum veniale, quia non videtur materia tam gravis, sicuti si omitteretur simpliciter, & absolute purificatio. Quarti loco citat. vers. *Respondeo*; Tamburin. de Sacrific. lib. 4. cap. 9. num. 4. La Croix loco citat. num. 432. & alii. Immo nullum esset peccatum, si celebrans esset abstemius vinum abhorrens, & solum illud modicum consecratum bibens; Sic Doctores citati, & alii. In secunda autem purificatione, & digitorum abluitione uti sola aqua, vel solo vino, probabiliter ne quidem peccatum veniale est, quia Rubrica non videtur præceptiva circa purificationem, & abluionem cum vino, & aqua, quamvis enim præcipiatur purificatio, & ablutio, non tamen præcipitur illius modus. Sic Doctores citati, & alii contra alios probabiliter tenentes esse peccatum veniale.

Addere in Sacrificio Missæ aliquid valde notabile ultra ea, quæ in Rubricis præscribuntur, ex genere suo est peccatum mortale, & quidem gravius, quam aliquid valde notabile omittere, quia id expressus prohibetur in Bulla Sancti Pii V. incipien. *Quo primum* in principio Missalis impressa, & in Concilio Tridentino sess. 22. in Decret. de observand. & evitand. in celebratione Missæ; Tum quia culpa commissionis ex genere suo gravior est quam culpa omissionis, quia in commissione plus concipitur de voluntario, quam in omissione, & additio est magis exposita periculo erroris, & superstitionis, quam omisio.

Addere aliquid, quo mutetur sensus formæ Consecrationis, est grave sacrilegium, & tunc non continetur Sacramentum, ut si dicatur: *Hoc est Corpus meum fantasticum, seu æereum*; Talis enim additio falsum continet, & sensum destruit; Communis. Si vero addatur aliquid non destruens significationem formæ, quod tamen sit contra ritum Ecclesiæ, tunc constituitur Sacramentum, sed Sacerdos graviter peccat, ut si di-

(a) Nota. Unius etiam verbi omisio, si fiat advertenter, & deliberate, a culpa gravi non excusat; In hoc enim non consideranda est parvitas materiæ, sed contemptus.

catur;

- catur; *Hoc est Corpus meum formatum de virgine*; Licet enim per hanc formam conficiatur adhuc Sacramentum, cum sit solum mutatio accidentalis, & perseveret essentia veræ formæ: tamen Sacerdos peccat mortaliter, quia in re tam gravi, & sacrosancta addere vel verbum, vel ritum præter Ecclesiæ consuetudinem est summa temeritas, & abusus intolerabilis. *Communis*.
- 28 Addere aliquid animo, & intentione inducendi novum ritum in Sacrificio Missæ est peccatum mortale, hoc enim sub gravi prohibetur a S. Pio V. in cit. Conit. incip. *230 primum* & a Concilio Tridentino cit. *sess. 22. in Decret. de observ. & vitandis in celebratione Missæ*.
- 29 Addere aliquid etiam sine animo, & intentione mutandi ritum, si additio sit innotabili quantitate, & circa ea, quæ publicè recitantur, est peccatum mortale. *Communis*. Si additio sit in notabili quantitate, & solum circa ea, quæ secreto recitantur, adhuc probabilius est gravis culpa; quia sic Sacerdos Sacrum Ministerium secretis precibus omnino ab illo distincti interrumpet, & quamvis scandalum non ingereret, se exponeret periculo errandi, cum notabilis additio multum diutrahatur. *Sic communior Doctorum*.
- 31 Si vero additio fiat in modica quantitate, & verba, seu gesta addita sint secundum se pia, honesta, & salutaria, ut si in elevatione Hostiæ Sacerdos dicat *Aloro te Jesu Christe* & hujusmodi in depositione Calicis ejus pedem deosculetur, & hujusmodi, tunc secluso animo inducendi novum ritum, nullum est peccatum, cum sit pravitas materiæ, & modica privata, pia, & salutaris devotio. *Sic Doctores magis communiter*.
- 32 Addere in Missa unam Collectam, seu Orationem ultra præscriptas secundum Pasqualig. *q. 215. La Croix loc. cit. numer. 419.* & alios nullum est peccatum; Excusat enim propria devotio, vel alia quævis rationabilis causa contra Gobat *tom. 1. tr. 3. num. 748.* ubi dicit, id facientem sine peccati causa damnari peccati venialis.
- 33 Addere in Missa *Gloria in excelsis*, aut *Credo*, cum omitendum sit, est solum peccatum veniale; Nisi tamen hoc fiat cum magna deformitate, & scandalo, ut si addatur in Missa de *Requiem*. Averia *quest. 11. sess. 11. §. Sexto.* La Croix *loc. citat. numer. 429.* & alii.
- 34 Addere sub longo cantu ad *Gloria in excelsis*, aut *Credo* aliquam piam Orationem, aut etiam recitare parvas Horas memoria retentas nullum est peccatum. Gobat *loc. cit. n. 757.* Cajetanus *in Summa verb. in Festo prohibita num. 6.* La Croix *loc. cit. num. 430.* Tannerus, & alii contra Tamburin, & alios volentes esse peccatum veniale.
- Mutare ritum Missæ in Rubricis designatum v. g. in Festo duplici, seu infra Octavas privilegiatas recitare Missam Votivam, seu de Requiem, si hoc fiat sine ulla rationabili causa, & ex mera propria voluntate semper est peccatum mortale quidem, si hoc fiat cum contemptu, & scandalo; Veniale autem, si sine contemptu, & scandalo. *Communis*. Nec enim locorum Ordinarii tam Sæculares, quam Regulares possunt propria auctoritate, quovis prætextu mutare ritum, qui habetur in Calendario Romano, seu in Rubricis Breviarii in altiore ritum. Sic expressè decrevit Sacra Rituum Congregatio de mandato Urbani VIII, ut patet ex Decreto ad litteram dato sub verb. *Officium Divinum art. 3. n. 88.*
- Mutare propria auctoritate, & voluntate præscriptas præces in alias, v. g. unam Epistolam in aliam, unum Evangelium in aliud, & hujusmodi, si hoc fiat cum magna deformitate, & scandalo, uti esset in Missa Nativitatis, Paschatis, seu Pentecostes recitare Epistolam, & Evangelium Missæ Defunctorum, est grave peccatum; si autem consimilis mutatio fiat cum parva deformitate, & sine scandalo, poterit aliquando esse solum peccatum veniale; *Communis*.
- Mutare imperfecte aliquas actiones, v. g. breviores facere Cruces, non perfectas genuflexiones, non rectas inclinationes, & hujusmodi, secluso scandalo, & contemptu, est ad summum veniale peccatum; *Communis*.
- Invertere partes ejusdem rationis, v. g. recitare unam Orationem ante aliam, unam Prophetiam seu Epistolam ante aliam, & hujusmodi, est solum peccatum veniale. Invertere autem voluntarie partes diversæ rationis, seu dissimiles, ut legere Evangelium ante Epistolam, & hujusmodi, est peccatum mortale, quia hic intervenit magna deformitas, contemptus, & scandalum; Sic Doctores passim.
- Alia ad rem vide verb. *Minister Sacramentorum*, verb. *Missæ*, verb. *Officium Divinum*, verb. *Resolutiones Sacrarum Congregationum Tom. VIII.*

R U M O R.

Vide verb. *Fama num. 12. 33.*

FINIS TOMI SEXTI.

